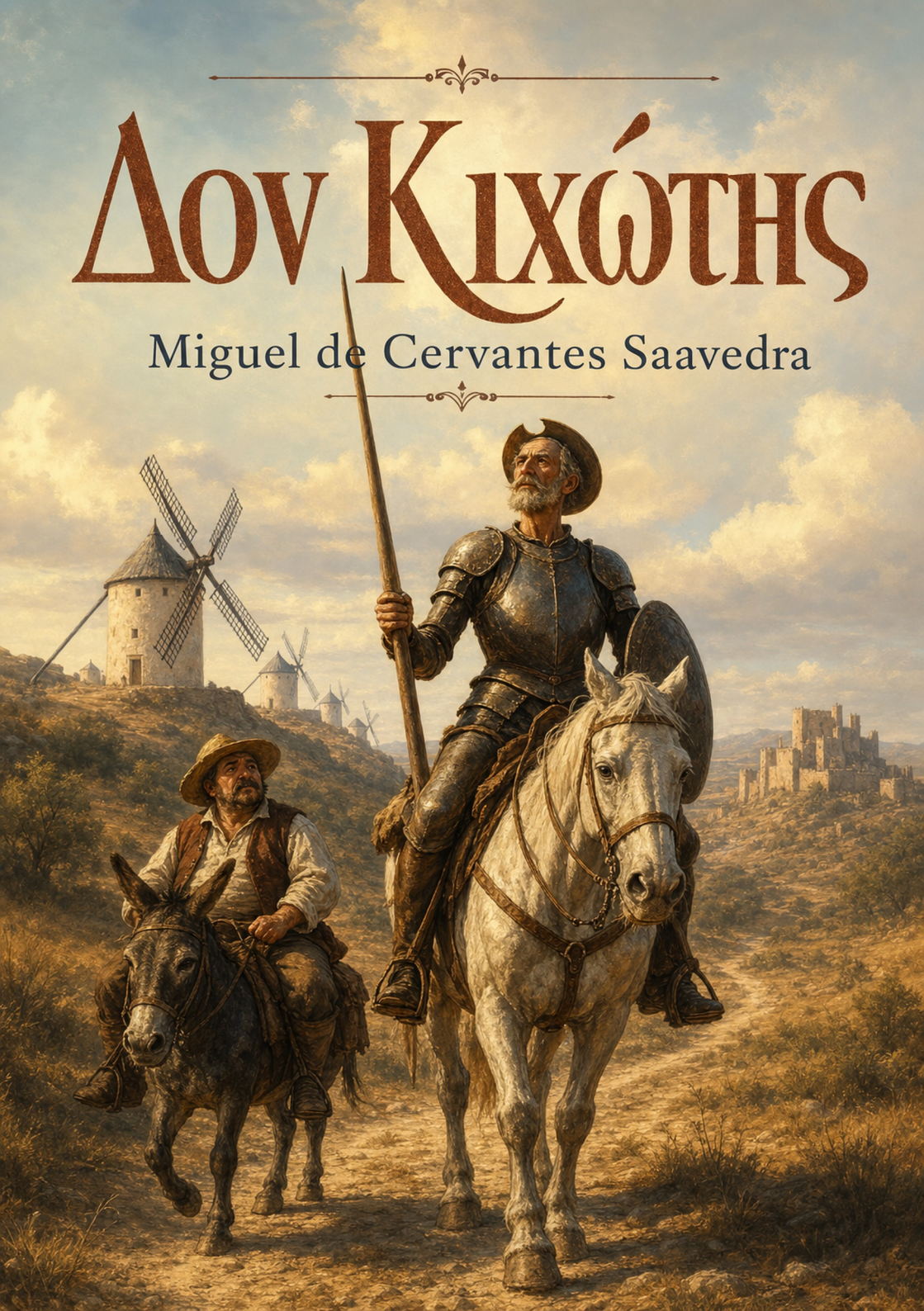
Δον Κιχώτης

Miguel de Cervantes Saavedra

Chapter 1

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΠΟΥ ΕΚΑΝΑΝ Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ ΚΑΙ Ο ΚΟΥΡΕΑΣ ΣΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΕΥΦΥΟΥΣ ΚΥΡΙΟΥ ΜΑΣ

[illegible] VII [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΗ ΤΥΧΗ ΠΟΥ ΕΙΧΕ Ο ΓΕΝΝΑΙΟΣ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΣΤΗ ΦΟΒΕΡΗ ΚΑΙ ΑΔΙΑΝΟΗΤΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΝΕΜΟΜΥΛΟΥΣ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΣΥΜΒΑΝΤΑ ΑΞΙΑ ΝΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΥΝ ΟΠΩΣ ΤΟΥΣ ΠΡΕΠΕΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΧ ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΝΕΤΑΙ ΚΑΙ ΤΕΛΕΙΩΝΕΙ Η ΤΡΟΜΕΡΗ ΜΑΧΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΓΕΝΝΑΙΟ ΒΙΣΚΑΓΙΑΝΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΝΔΡΕΙΟ ΜΑΝΤΣΕΓΚΟ

[illegible] XIII [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XIV ΟΠΟΥ ΠΑΡΑΤΙΘΕΝΤΑΙ ΟΙ ΑΠΕΛΠΙΣΜΕΝΟΙ ΣΤΙΧΟΙ ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ ΒΟΣΚΟΥ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΑΠΡΟΣΜΕΝΑ ΣΥΜΒΑΝΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XV ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ Η ΑΤΥΧΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΣΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΜΠΛΕΧΤΗΚΕ Ο ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΟΤΑΝ ΣΥΓΚΡΟΥΣΤΗΚΕ ΜΕ ΚΑΠΟΙΟΥΣ ΑΣΠΛΑΧΝΟΥΣ ΓΙΑΝΓΚΕΣΑΝΟΥΣ

[illegible] XVI [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XVII ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΠΕΡΙΓΡΑΦΟΝΤΑΙ ΟΙ ΑΜΕΤΡΗΤΕΣ ΤΑΛΑΙΠΩΡΙΕΣ ΠΟΥ ΥΠΕΜΕΙΝΑΝ Ο ΓΕΝΝΑΙΟΣ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΚΑΛΟΣ ΤΟΥ ΙΠΠΟΚΟΜΟΣ ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΘΑ ΣΤΟ ΠΑΝΔΟΧΕΙΟ, ΤΟ ΟΠΟΙΟ ΓΙΑ ΚΑΚΗ ΤΟΥ ΤΥΧΗ ΤΟ ΠΗΡΕ ΓΙΑ ΚΑΣΤΡΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XVIII ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΠΟΥ ΕΙΧΕ Ο ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΘΑ ΜΕ ΤΟΝ ΑΦΕΝΤΗ ΤΟΥ, ΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΠΟΥ ΑΞΙΖΕΙ ΝΑ ΑΝΑΦΕΡΘΟΥΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XIX ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΝΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΠΟΥ ΕΙΧΕ Ο ΣΑΝΤΣΟ ΜΕ ΤΟΝ ΑΦΕΝΤΗ ΤΟΥ, ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΠΟΥ ΤΟΥ ΣΥΝΕΒΗ ΜΕ ΕΝΑ ΝΕΚΡΟ ΣΩΜΑ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΑΞΙΟΣΗΜΕΙΩΤΑ ΣΥΜΒΑΝΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XX ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΡΑΜΙΛΛΗ ΚΑΙ ΑΚΟΥΣΤΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΠΟΥ ΕΦΕΡΕ ΣΕ ΠΕΡΑΣ Ο ΓΕΝΝΑΙΟΣ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΤΗΣ ΜΑΝΤΣΑΣ ΜΕ ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΚΙΝΔΥΝΟ ΑΠΟ ΟΣΟ ΕΧΕΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΕΙ ΠΟΤΕ ΟΠΟΙΟΣΔΗΠΟΤΕ ΞΑΚΟΥΣΤΟΣ ΙΠΠΟΤΗΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXI ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΤΗΝ ΥΨΗΛΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΛΟΥΣΙΟ ΛΑΦΥΡΟ ΤΟΥ ΚΡΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΜΑΜΒΡΙΝΟΥ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΠΟΥ ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ ΣΤΟΝ ΑΗΤΤΗΤΟ ΙΠΠΟΤΗ ΜΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 22ο: Για την ελευθερία που χάρισε ο Δον Κιχώτης σε μερικούς δυστυχισμένους, τους οποίους πήγαιναν με το ζόρι εκεί όπου δεν ήθελαν να πάνε

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 23ο: Τι συνέβη στον Δον Κιχώτη στη Σιέρρα Μορένα, σε μια από τις πιο παράξενες περιπέτειες που αφηγείται αυτή η αληθινή ιστορία

[illegible] 24ο: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 25ο: Για τα αλλόκοτα πράγματα που συνέβησαν στον γενναίο ιππότη της Λα Μάντσα στη Σιέρρα Μορένα και για το πώς μιμήθηκε την άσκηση του Μπελτενέμπρος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 26ο: Συνέχεια με τις λεπτές ερωτικές επινοήσεις με τις οποίες ο Δον Κιχώτης έπαιζε τον ρόλο του ερωτευμένου στη Σιέρρα Μορένα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 27ο: Πώς ο παπάς και ο κουρέας προχώρησαν το σχέδιό τους, μαζί με άλλα πράγματα άξια να καταγραφούν σε αυτή τη μεγάλη ιστορία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 28ο: Για την παράξενη και ευχάριστη περιπέτεια που έτυχε στον παπά και τον κουρέα στην ίδια Σιέρρα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 29ο: Για το αστείο τέχνασμα και τη μέθοδο που επινοήθηκαν για να βγάλουν τον ερωτοχτυπημένο ιππότη μας από τη σκληρή μετάνοια που είχε επιβάλει στον εαυτό του

[illegible] 30[illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 31ο: Για την απολαυστική συζήτηση ανάμεσα στον Δον Κιχώτη και τον ιπποκόμο του, τον Σάντσο Πάνθα, μαζί με άλλα επεισόδια

[illegible] 35[illegible]: [illegible] [illegible] [illegible]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XLII ΟΠΟΥ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ Η ΕΥΧΑΡΙΣΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΟΥΛΑΡΗ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΠΑΡΑΞΕΝΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΠΟΥ ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ ΣΤΟ ΧΑΝΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XLIII ΟΠΟΥ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ Η ΕΥΧΑΡΙΣΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΟΥΛΑΡΗ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΠΑΡΑΞΕΝΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΠΟΥ ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ ΣΤΟ ΧΑΝΙ

[illegible] XLIV [illegible]
[illegible]
[illegible]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XLV ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΛΥΝΕΤΑΙ ΟΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟ ΑΜΦΙΣΒΗΤΟΥΜΕΝΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΚΡΑΝΟΥΣ ΤΟΥ MAMBRINO ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΑΜΑΡΙΟΥ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙ ΚΑΙ ΣΤΑ ΣΟΒΑΡΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XLVI ΓΙΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΑΞΙΟΜΝΗΜΟΝΕΥΤΗΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ, ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΑΓΡΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΞΙΟΥ ΙΠΠΟΤΗ ΜΑΣ, ΤΟΥ DON QUIXOTE

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XLVII ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΑΡΑΞΕΝΟ ΤΡΟΠΟ ΜΕ ΤΟΝ ΟΠΟΙΟ Ο DON QUIXOTE DE LA MANCHA ΜΕΤΑΦΕΡΘΗΚΕ ΜΑΓΕΜΕΝΟΣ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΑΞΙΟΣΗΜΕΙΩΤΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XLVIII ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ Ο ΚΑΝΟΝΙΚΟΣ ΣΥΝΕΧΙΖΕΙ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΩΝ ΙΠΠΟΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΝΤΑΞΙΑ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΤΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LI ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΒΓΑ ΠΟΥ ΕΙΧΕ Ο DON QUIXOTE ΜΕ ΤΟΝ ΓΙΔΟΒΟΣΚΟ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΗ ΣΠΑΝΙΑ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΟΟΥΝΤΩΝ, ΤΗΝ ΟΠΟΙΑ, ΜΕ ΠΟΛΥ ΙΔΡΩΤΑ, ΕΦΕΡΕ ΣΕ ΕΥΤΥΧΗ ΚΑΤΑΛΗΞΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LII ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΒΓΑ ΠΟΥ ΕΙΧΕ Ο DON QUIXOTE ΜΕ ΤΟΝ ΓΙΔΟΒΟΣΚΟ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΗ ΣΠΑΝΙΑ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΟΟΥΝΤΩΝ, ΤΗΝ ΟΠΟΙΑ, ΜΕ ΠΟΛΥ ΙΔΡΩΤΑ, ΕΦΕΡΕ ΣΕ ΕΥΤΥΧΗ ΚΑΤΑΛΗΞΗ

□□□□□□□□ I □□□ □□ □□□□□□□□□ □□□ □□□□□ □ □□□□□□ □□□ □ □□□□□□□ □□ □□□ DON QUIXOTE □□□□□□□ □□ □□□ □□□□□□□□ □□□

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II ΠΟΥ ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ ΤΗ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΛΟΓΟΜΑΧΙΑ ΠΟΥ ΕΙΧΕ Ο SANCHO PANZA ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΙΨΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΟ ΤΟΥ DON QUIXOTE, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΚΩΜΙΚΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III ΓΙΑ ΤΗΝ ΞΕΚΑΡΔΙΣΤΙΚΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΝ DON QUIXOTE, ΤΟΝ SANCHO PANZA ΚΑΙ ΤΟΝ BACHELOR SAMSON CARRASCO

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ Ο SANCHO PANZA ΔΙΝΕΙ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΙΣ ΑΜΦΙΒΟΛΙΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ BACHELOR SAMSON CARRASCO, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΞΙΖΕΙ ΝΑ ΓΝΩΡΙΖΕΙ ΚΑΙ ΝΑ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ ΚΑΝΕΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞυπνη και ξεκαρδιστική συζήτηση ανάμεσα στον Σάντσο Πάνθα και τη γυναίκα του, την Τερέσα Πάνθα, και για άλλα πράγματα άξια να καταγραφούν όπως πρέπει

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI ΓΙΑ ΟΣΑ ΕΓΙΝΑΝ ανάμεσα στον Δον Κιχώτη, την ανιψιά του και την οικονόμο του· ένα από τα σημαντικότερα κεφάλαια ολόκληρης της ιστορίας

[illegible] IX [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Χ ΟΠΟΥ διηγείται το πονηρό τέχνασμα που επινόησε ο Σάντσο για να μαγέψει την κυρά Δουλτσινέα, μαζί με άλλα περιστατικά τόσο κωμικά όσο και αληθινά

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΧΙ ΓΙΑ ΤΗΝ παράξενη περιπέτεια που είχε ο γενναίος Δον Κιχώτης με το άρμα ή κάρο των «Αυλών του Θανάτου»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XII ΟΠΟΥ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΟΥ ΙΠΠΟΤΗ ΤΟΥ ΔΑΣΟΥΣ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΗ ΣΥΝΕΤΗ, ΠΡΩΤΟΤΥΠΗ ΚΑΙ ΗΡΕΜΗ ΚΟΥΒΕΝΤΑ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ ΟΙ ΔΥΟ ΙΠΠΟΚΟΜΟΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XIII ΟΠΟΥ συνεχίζεται η περιπέτεια του Ιππότη του Δάσους, μαζί με τη συνετή, πρωτότυπη και ήρεμη κουβέντα που είχαν οι δυο ιπποκόμοι

[illegible] XVI [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XVII ΟΠΟΥ φαίνεται ως πού έφτασε, και μπορούσε να φτάσει, το απαράμιλλο θάρρος του Δον Κιχώτη· μαζί με την ευτυχώς ολοκληρωμένη περιπέτεια με τα λιοντάρια

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XVIII ΓΙΑ ΟΣΑ έπαθε ο Δον Κιχώτης στο κάστρο ή σπίτι του Ιππότη με την Πράσινη Καμπάνα, μαζί με άλλα ασυνήθιστα περιστατικά

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XIX ΟΠΟΥ διηγείται η περιπέτεια του ερωτευμένου βοσκού, μαζί με άλλα πραγματικά ξεκαρδιστικά περιστατικά

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XX ΟΠΟΥ δίνεται λογαριασμός για τον γάμο του πλούσιου Καμάτσο, μαζί με το επεισόδιο του φτωχού Μπασίλιο

[illegible] XXI [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXII ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΟΥ ΣΠΗΛΑΙΟΥ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΣΙΝΟΥ, ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΛΑ ΜΑΝΤΣΑ, ΤΗΝ ΟΠΟΙΑ Ο ΓΕΝΝΑΙΟΣ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΕΦΕΡΕ ΣΕ ΑΙΣΙΟ ΤΕΛΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXIII ΓΙΑ ΤΑ ΘΑΥΜΑΣΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΠΟΥ Ο ΑΣΥΓΚΡΙΤΟΣ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΕΙΠΕ ΠΩΣ ΕΙΔΕ ΣΤΟ ΒΑΘΥ ΣΠΗΛΑΙΟ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΣΙΝΟΥ, ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ Η ΑΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΑΝΟΥΝ ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΝΑ ΘΕΩΡΕΙΤΑΙ ΑΠΟΚΡΥΦΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXIV ΟΠΟΥ ΑΦΗΓΟΥΝΤΑΙ ΧΙΛΙΑ ΜΙΚΡΟΠΡΑΓΜΑΤΑ, ΤΟΣΟ ΑΣΗΜΑΝΤΑ ΟΣΟ ΚΑΙ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΤΑΝΟΗΣΕΙ ΚΑΝΕΙΣ ΣΩΣΤΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXV ΟΠΟΥ ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΤΑΙ Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΜΕ ΤΟ ΓΚΑΡΙΣΜΑ, ΚΑΙ Η ΞΕΚΑΡΔΙΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΟΥΚΛΟΠΑΙΧΤΗ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΙΣ ΑΞΕΧΑΣΤΕΣ ΠΡΟΦΗΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΜΑΝΤΙΚΟΥ ΠΙΘΗΚΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXVI ΟΠΟΥ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ Η ΞΕΚΑΡΔΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΕΙΑ ΤΟΥ ΚΟΥΚΛΟΠΑΙΧΤΗ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙ ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXVII ΟΠΟΥ ΦΑΝΕΡΩΝΕΤΑΙ ΠΟΙΟΙ ΗΤΑΝ Ο ΜΑΣΤΡΟ-ΠΕΔΡΟ ΚΑΙ Ο ΠΙΘΗΚΟΣ ΤΟΥ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΗΝ ΑΤΥΧΙΑ ΠΟΥ ΕΙΧΕ Ο ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΜΕ ΤΟ

ΓΚΑΡΙΣΜΑ, ΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΔΕΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΕ ΟΠΩΣ ΘΑ ΗΘΕΛΕ ΟΥΤΕ ΟΠΩΣ ΠΕΡΙΜΕΝΕ

[illegible] XXXII [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] XLI, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XLII, με τις συμβουλές που έδωσε ο Δον Κιχώτης στον Σάντσο Πάντσα πριν ξεκινήσει να κυβερνήσει το νησί, μαζί με άλλα ώριμα και καλοζυγισμένα ζητήματα

[illegible] XLIII, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XLIV, πώς ο Σάντσο Πάντσα οδηγήθηκε στη διοίκησή του και για την παράξενη περιπέτεια που έτυχε στον Δον Κιχώτη στο κάστρο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XLV, πώς ο σπουδαίος Σάντσο Πάντσα ανέλαβε το νησί του και πώς έκανε την αρχή στη διακυβέρνησή του

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XLVI, για την τρομερή τρομάρα με καμπάνες και γάτες που πήρε ο Δον Κιχώτης την ώρα που η ερωτευμένη Αλτισιδόρα τον πολιορκούσε

[illegible] XLVII, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XLVIII, για όσα συνέβησαν στον Δον Κιχώτη με τη δόνα Ροδρίγκεθ, τη ντουένια της δούκισσας, μαζί με άλλα περιστατικά άξια να καταγραφούν και να μείνουν αξέχαστα

□□□□□□□□ XLIX, □□□ □□□ □□□□□ □ □□□□□□ □□□□□□□□ □□□ □□□□□□□□□ □□□ □□□□ □□□

ΚΕΦΑΛΑΙΟ L, όπου αποκαλύπτεται ποιοι ήταν οι μάγοι και οι δήμιοι που μαστίγωσαν τη ντουένια και τσιμπούσαν τον Δον Κιχώτη, καθώς και τι συνέβη στον υπηρέτη που μετέφερε το γράμμα στην Τερέσα Πάντσα, τη γυναίκα του Σάντσο Πάντσα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LI, ΠΟΥ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΚΑΤΑΤΡΕΓΜΕΝΗΣ Ή ΔΥΣΤΥΧΙΣΜΕΝΗΣ ΝΤΟΥΕΝΙΑΣ, ΓΝΩΣΤΗΣ ΚΑΙ ΩΣ ΔΟΝΑ ΡΟΔΡΙΓΚΕΘ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LII, όπου διηγείται η περιπέτεια της δεύτερης κατατρεγμένης ή δυστυχισμένης ντουένιας, γνωστής και ως δόνα Ροδρίγκεθ

[illegible] LV, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LVI ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΙΣΤΕΥΤΗ ΚΑΙ ΑΣΥΓΚΡΙΤΗ ΜΟΝΟΜΑΧΙΑ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΤΗΣ ΜΑΝΤΣΑΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΛΑΚΕ ΤΟΣΙΛΟΣ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ ΤΗΣ ΔΟΝΙΑΣ ΡΟΔΡΙΓΚΕΘ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LVII ΠΟΥ ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ ΠΩΣ Ο ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΗΣΕ ΤΟΝ ΔΟΥΚΑ ΚΑΙ ΤΙ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕ ΜΕ ΤΗΝ ΕΞΥΠΝΗ ΚΑΙ ΑΝΑΙΔΗ ΑΛΤΙΣΙΔΩΡΑ, ΜΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΕΣΠΟΙΝΙΔΕΣ ΤΗΣ ΔΟΥΚΙΣΣΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LVIII ΠΟΥ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ ΠΩΣ ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΕΠΕΦΤΑΝ ΠΑΝΩ ΣΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΤΟΣΟ ΑΠΑΝΩΤΑ, ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟΥ ΑΦΗΝΑΝ ΟΥΤΕ ΑΝΑΣΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LIX ΟΠΟΥ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ ΕΝΑ ΠΑΡΑΞΕΝΟ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΟ, ΠΟΥ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ ΝΑ ΘΕΩΡΗΘΕΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ, ΤΟ ΟΠΟΙΟ ΣΥΝΕΒΗ ΣΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ

[illegible] LX [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LXI ΓΙΑ ΟΣΑ ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ ΣΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΟΤΑΝ ΜΠΗΚΕ ΣΤΗ ΒΑΡΚΕΛΩΝΗ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΗΚΟΥΝ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΣΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ ΠΑΡΑ ΣΤΗΝ ΕΠΙΝΟΗΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LXII ΠΟΥ ΑΣΧΟΛΕΙΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΟΥ ΜΑΓΕΜΕΝΟΥ ΚΕΦΑΛΙΟΥ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΜΙΚΡΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΜΕΙΝΟΥΝ ΑΝΕΙΠΩΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LXIII ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΤΥΧΙΑ ΠΟΥ ΒΡΗΚΕ ΤΟΝ ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΘΑ ΕΞΑΙΤΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΣΤΙΣ ΓΑΛΕΡΕΣ, ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΞΕΝΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΗΣ ΩΡΑΙΑΣ ΜΟΡΙΣΚΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LXIV ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΠΟΥ ΕΦΕΡΕ ΣΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ ΔΥΣΤΥΧΙΑ ΑΠΟ ΟΛΕΣ ΟΣΕΣ ΤΟΝ ΕΙΧΑΝ ΒΡΕΙ ΩΣ ΤΟΤΕ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LXV ΟΠΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ ΓΝΩΣΤΟ ΠΟΙΟΣ ΗΤΑΝ Ο ΙΠΠΟΤΗΣ ΤΗΣ ΛΕΥΚΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ· ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΟΝ ΓΚΡΕΓΚΟΡΙΟ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LXVI ΠΟΥ ΠΕΡΙΕΧΕΙ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΠΟΥ ΠΗΡΕ Ο ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΒΟΣΚΟΣ, ΚΑΙ ΝΑ ΖΗΣΕΙ ΣΤΗΝ ΥΠΑΙΘΡΟ ΩΣΠΟΥ ΝΑ ΠΕΡΑΣΕΙ Ο ΧΡΟΝΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΠΟΙΟ ΕΙΧΕ ΔΩΣΕΙ ΤΟΝ ΛΟΓΟ ΤΟΥ· ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΑ ΚΑΙ ΧΑΡΟΥΜΕΝΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

[illegible] LXVIII [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LXIX ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΙΟ ΠΑΡΑΞΕΝΗ ΚΑΙ ΠΙΟ ΑΣΥΝΗΘΙΣΤΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΠΟΥ ΣΥΝΕΒΗ ΣΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΣΕ ΟΛΗ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΑΥΤΗΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LXX ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΤΟ ΕΞΗΝΤΑ ΕΝΝΙΑ ΚΑΙ ΑΣΧΟΛΕΙΤΑΙ ΜΕ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΤΑΝΟΗΘΕΙ ΚΑΘΑΡΑ ΑΥΤΗ Η ΙΣΤΟΡΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LXXII ΓΙΑ ΤΟ ΠΩΣ Ο ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΕΠΕΣΤΡΕΨΕ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΤΟΥ ΚΑΙ Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΟΥ ΕΚΑΝΕ ΓΙΑ ΝΑ ΠΑΕΙ ΣΤΗ ΛΙΜΝΗ ΤΗΣ ΧΑΡΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LXXIII ΓΙΑ ΤΑ ΣΗΜΑΔΙΑ ΠΟΥ ΕΙΔΕ Ο ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΜΠΑΙΝΟΝΤΑΣ ΣΤΟ ΙΔΙΟ ΤΟΥ ΤΟ ΧΩΡΙΟ, ΚΑΙ ΓΙΑ ΑΛΛΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΠΟΥ ΣΤΟΛΙΖΟΥΝ ΚΑΙ ΔΙΝΟΥΝ ΧΡΩΜΑ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

□□□□□□□□□

Με μεγάλη απροθυμία άφησα κατά μέρος, για χάρη της παρούσας δουλειάς, ένα σχέδιο που για πολύ καιρό ήταν ιδιαίτερα αγαπητό μου: μια νέα έκδοση του «Δον Κιχώτη» του Σέλτον, βιβλίου που σήμερα έχει γίνει κάπως δυσεύρετο. Υπάρχουν κάποιοι —και ομολογώ πως είμαι ένας από αυτούς— για τους οποίους η ζωηρή παλιά μετάφραση του Σέλτον, με όλα της τα ελαττώματα, έχει μια γοητεία που καμιά σύγχρονη μετάφραση, όσο επιδέξια ή σωστή κι αν είναι, δεν θα μπορούσε να έχει. Ο Σέλτον είχε το ανεκτίμητο πλεονέκτημα ότι ανήκε στην ίδια γενιά με τον Θερβάντες· ο «Δον Κιχώτης» είχε γι' αυτόν μια ζωντάνια που μόνο ένας σύγχρονός του μπορούσε να νιώσει· δεν χρειαζόταν καμιά ιδιαίτερη δραματική προσπάθεια για να δει τα πράγματα όπως τα έβλεπε ο Θερβάντες· στη γλώσσα του δεν υπάρχει κανένας αναχρονισμός· μετέφερε τα ισπανικά του Θερβάντες στα αγγλικά του Σαίξπηρ. Ο ίδιος ο Σαίξπηρ, κατά πάσα πιθανότητα, γνώριζε το βιβλίο· ίσως μάλιστα να το πήρε μαζί του στα σακίδια της σέλας του ως το Στράτφορντ, σε κάποιο από τα τελευταία του ταξίδια, και κάτω από τη μουριά του New Place να έσφιξε το χέρι ενός συγγενικού πνεύματος μέσα από τις σελίδες του.

Όμως σύντομα κατάλαβα καθαρά πως ήταν μάταιο να ελπίζει κανείς ότι ο Σέλτον θα γνώριζε έστω και μέτρια απήχηση. Τα ωραία, παλιά, τραχιά αγγλικά του ασφαλώς θα τα απολάμβανε μια μειοψηφία, αλλά μόνο μια μειοψηφία. Ακόμη και οι πιο ένθερμοι θαυμαστές του πρέπει να παραδεχτούν ότι

δεν εκπροσωπεί ικανοποιητικά τον Θερβάντες. Τη μετάφραση του Πρώτου Μέρους την έκανε πολύ βιαστικά και δεν την αναθεώρησε ποτέ. Έχει όλη τη φρεσκάδα και τη δύναμη, αλλά και όλα τα ελαττώματα, ενός βιαστικού έργου. Συχνά είναι πολύ κατά λέξη —και μάλιστα βάναυσα κατά λέξη— αλλά εξίσου συχνά είναι υπερβολικά χαλαρή. Είναι φανερό πως είχε καλή πρακτική γνώση της ισπανικής στην καθημερινή της χρήση, αλλά μάλλον όχι πολύ περισσότερη. Δεν φαίνεται να του περνά ποτέ από το μυαλό ότι η ίδια απόδοση μιας λέξης δεν ταιριάζει σε κάθε περίπτωση.

Συχνά λέγεται πως δεν υπάρχει πραγματικά ικανοποιητική μετάφραση του «Δον Κιχώτη». Για όποιον γνωρίζει το πρωτότυπο, αυτό ακούγεται σχεδόν αυτονόητο, γιατί στην πραγματικότητα δεν μπορεί να υπάρξει απόλυτα ικανοποιητική μετάφραση του «Δον Κιχώτη» στα αγγλικά ή σε οποιαδήποτε άλλη γλώσσα. Και αυτό όχι επειδή οι ισπανικοί ιδιωματισμοί είναι τόσο αδύνατο να αποδοθούν, ούτε επειδή οι αμετάφραστες λέξεις —που ασφαλώς δεν είναι λίγες— είναι υπερβολικά πολλές, αλλά επειδή η γνωμική πυκνότητα και συντομία, από την οποία αντλεί τη γεύση του το χιούμορ του βιβλίου, είναι κάτι ιδιαίτερο της ισπανικής γλώσσας και, στην καλύτερη περίπτωση, μπορεί μόνο να μιμηθεί από μακριά σε οποιαδήποτε άλλη.

Η ιστορία των αγγλικών μεταφράσεων του «Δον Κιχώτη» έχει μεγάλο ενδιαφέρον. Η μετάφραση του Σέλτον, η πρώτη σε οποιαδήποτε γλώσσα, φαίνεται πως έγινε γύρω στο 1608, αλλά δεν εκδόθηκε παρά το 1612. Φυσικά, αυτή αφορούσε μόνο το Πρώτο Μέρος. Έχει υποστηριχθεί ότι το Δεύτερο, που

εκδόθηκε το 1620, δεν είναι έργο του Σέλτον, όμως δεν υπάρχει κανένα πραγματικό στοιχείο που να στηρίζει αυτή την άποψη, πέρα από το ότι έχει λιγότερη ζωντάνια, λιγότερο από αυτό που συνήθως λέμε “go”, σε σχέση με το πρώτο. Κάτι τέτοιο θα ήταν απολύτως φυσικό, αν το πρώτο ήταν έργο ενός νέου ανθρώπου που έγραφε _currente calamo_, ενώ το δεύτερο ενός μεσήλικα που έγραφε για λογαριασμό βιβλιοπώλη. Από την άλλη, είναι πιο πιστό και πιο κυριολεκτικό, το ύφος είναι το ίδιο, εμφανίζονται ακριβώς οι ίδιες μεταφράσεις —ή παρερμηνείες— και είναι εξαιρετικά απίθανο ένας νέος μεταφραστής, κρύβοντας το όνομά του, να άφηνε τον Σέλτον να πάρει όλη τη δόξα.

Το 1687 ο Τζον Φίλιπς, ανιψιός του Μίλτον, παρουσίασε έναν «Δον Κιχώτη» που, όπως λέει ο ίδιος, ήταν “made English” «σύμφωνα με το πνεύμα της σύγχρονης γλώσσας μας». Ο δικός του «Κιχώτης» δεν είναι τόσο μετάφραση όσο παρωδία — και μάλιστα μια παρωδία με τέτοια χοντροκοπιά, χυδαιότητα και καραγκιοζιλίκι, που δύσκολα βρίσκει κανείς όμοιά της ακόμη και στη λογοτεχνία εκείνης της εποχής.

Το έργο του Νεντ Γουόρντ «Η ζωή και οι αξιοσημείωτες περιπέτειες του Δον Κιχώτη, χαρούμενα μεταφρασμένες σε χουντιμπραστικούς στίχους» (1700) δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί μετάφραση, αλλά είναι χρήσιμο γιατί δείχνει πώς έβλεπαν τότε τον «Δον Κιχώτη».

Ένα ακόμη παράδειγμα βρίσκουμε στην έκδοση που δημοσίευσε το 1712 ο Πίτερ Μοτό, ο οποίος τότε είχε μόλις αρχίσει να συνδυάζει το εμπόριο τσαγιού με τη λογοτεχνία. Παρουσιάζεται ως «μεταφρασμένη από το πρωτότυπο από

πολλά χέρια», αλλά, αν πράγματι συνέβη αυτό, κάθε ισπανική γεύση έχει εντελώς χαθεί μέσα από την επεξεργασία αυτών των πολλών χεριών. Αντί γι' αυτό, η γεύση που τελικά έχει είναι ξεκάθαρα γαλλο-κοκνέ. Όποιος τη συγκρίνει προσεκτικά με το πρωτότυπο δύσκολα θα αμφιβάλει ότι πρόκειται για ένα κατασκεύασμα φτιαγμένο από τον Σέλτον και τα γαλλικά του Filleau de Saint Martin, συμπληρωμένο με δάνεια από τον Phillips, του οποίου ακολουθεί και τον τρόπο χειρισμού. Είναι βέβαια πιο κόσμια και ευπρεπής, αλλά αντιμετωπίζει τον «Δον Κιχώτη» με τον ίδιο τρόπο που ένα κωμικό βιβλίο προσπαθεί να γίνει όσο πιο κωμικό γίνεται.

Το να προσπαθεί κανείς να βελτιώσει το χιούμορ του «Δον Κιχώτη» ρίχνοντάς του μια δόση κοκνέ ελαφρότητας και χωρατού, όπως έκαναν οι συνεργάτες του Μοτό, δεν είναι απλώς μια αυθάδεια — σαν να παραγεμίζεις ένα εκλεκτό κομμάτι μοσχαρίσιου κρέατος — αλλά πλήρης παραποίηση του πνεύματος του βιβλίου. Και το ότι αυτή η μετάφραση, χειρότερη κι από άχρηστη — άχρηστη επειδή δεν αποδίδει το έργο, χειρότερη κι από άχρηστη επειδή το διαστρεβλώνει — έχει τύχει τέτοιας εύνοιας, δείχνει πόσο άκριτα διαβάζεται γενικά ο «Δον Κιχώτης».

Ωστόσο, αυτό είχε ως αποτέλεσμα να βγει μια μετάφραση που είχε γίνει και ολοκληρωθεί με εντελώς διαφορετικό πνεύμα: εκείνη του Charles Jervas, του ζωγράφου πορτρέτων και φίλου του Pope, του Swift, του Arbuthnot και του Gay. Στον Jervas έχει αναγνωριστεί ελάχιστη αξία για τη δουλειά του — στην πραγματικότητα, θα μπορούσε να πει κανείς καμία — γιατί το ευρύ κοινό τη γνωρίζει ως τη μετάφραση του Jarvis. Δεν

εκδόθηκε παρά μόνο μετά τον θάνατό του, και οι τυπογράφοι έγραψαν το όνομα σύμφωνα με την τότε καθιερωμένη προφορά. Από όλες τις μεταφράσεις, αυτή είναι και η πιο συχνά χρησιμοποιημένη και η πιο συχνά κακοποιημένη. Έχει γνωρίσει πολύ περισσότερες εκδόσεις από οποιαδήποτε άλλη, όλοι παραδέχονται ότι είναι μακράν η πιο πιστή, κι όμως κανείς δεν φαίνεται να έχει να πει έναν καλό λόγο ούτε γι' αυτήν ούτε για τον δημιουργό της. Ο Jervas, βέβαια, έστρεψε τους αναγνώστες εναντίον του ήδη από τον πρόλογό του, όπου, ανάμεσα σε πολλές σωστές παρατηρήσεις για τους Shelton, Stevens και Motteux, κατηγορεί απερίσκεπτα και άδικα τον Shelton ότι δεν μετέφρασε από τα ισπανικά αλλά από την ιταλική εκδοχή του Franciosini — η οποία, όμως, δεν είχε καν εμφανιστεί παρά μόνο δέκα χρόνια μετά τον πρώτο τόμο του Shelton. Πάνω του φαίνεται επίσης να έπεσε η σκιά της ανεπάρκειας, επειδή ήταν επαγγελματίας ζωγράφος, και μάλιστα μέτριος (αν και μας έχει αφήσει το καλύτερο πορτρέτο του Swift που διαθέτουμε)· και αυτό ίσως ενισχύθηκε από τη φράση του Pope ότι «μετέφρασε τον "Δον Κιχώτη" χωρίς να καταλαβαίνει ισπανικά». Τον έχουν επίσης κατηγορήσει ότι δανείστηκε από τον Shelton, τον οποίο ο ίδιος υποτιμούσε. Είναι αλήθεια ότι σε λίγα δύσκολα ή σκοτεινά χωρία ακολούθησε τον Shelton και παρασύρθηκε μαζί του σε λάθος· αλλά για κάθε μία τέτοια περίπτωση, υπάρχουν πενήντα όπου ο ίδιος έχει δίκιο και ο Shelton άδικο. Όσο για την κρίση του Pope, όποιος εξετάσει προσεκτικά τη μετάφραση του Jervas δίπλα στο πρωτότυπο θα δει ότι ήταν σοβαρός γνώστης των ισπανικών, ασύγκριτα καλύτερος από τον Shelton, εκτός ίσως από την καθαρά καθημερινή, προφορική

ισπανική γλώσσα. Στην πραγματικότητα, ήταν ένας έντιμος, πιστός και σχολαστικός μεταφραστής, και μας άφησε μια εκδοχή που, όποιες κι αν είναι οι αδυναμίες της, ξεχωρίζει για το πόσο σπάνια περιέχει λάθη και παρανοήσεις στη μετάφραση.

Η κατηγορία εναντίον της είναι πως είναι άκαμπτη, ξερή — με μια λέξη, «ξύλινη» — και κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί ότι αυτή η κριτική έχει κάποια βάση. Ωστόσο, προς υπεράσπιση του Jervas μπορεί να ειπωθεί ότι μεγάλο μέρος αυτής της ακαμψίας οφείλεται στην αποστροφή του για το ανάλαφρο, επιπόλαιο, αστειευόμενο ύφος των προκατόχων του. Ήταν ένας από τους λίγους, ελάχιστους μάλιστα, μεταφραστές που έδειξαν ότι καταλάβαιναν τη σοβαρότητα χωρίς χαμόγελο που αποτελεί την ουσία του κιχωτικού χιούμορ· του φαινόταν σχεδόν έγκλημα να παρουσιάζει τον Cervantes να χαριεντίζεται και να χαμογελά αυτάρεσκα με τα δικά του ευφυολογήματα, και σε αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό η ασκητική αποχή από καθετί που θυμίζει ζωηράδα, η οποία χαρακτηρίζει τη μετάφρασή του. Πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι στις περισσότερες σύγχρονες εκδόσεις το ύφος του έχει λειανθεί και γυαλιστεί, χωρίς όμως καμία αναφορά στο πρωτότυπο ισπανικό κείμενο· έτσι, αν έγινε πιο ευχάριστος στην ανάγνωση, του αφαιρέθηκε ταυτόχρονα και το σημαντικότερο προτέρημά του, η πιστότητα.

Η εκδοχή του Smollett, που δημοσιεύτηκε το 1755, μπορεί σχεδόν να καταταχθεί κι αυτή σε αυτές. Σε κάθε περίπτωση, είναι φανερό ότι στη διαμόρφωσή της αντλήθηκε πολύ ελεύθερα υλικό από τη μετάφραση του Jervas, ενώ στο

πρωτότυπο ισπανικό κείμενο δόθηκε ελάχιστη, ή πιθανότατα καμία, προσοχή.

Οι μεταγενέστερες μεταφράσεις μπορούν να ξεμπερδευτούν με λίγα λόγια. Του George Kelly, που κυκλοφόρησε το 1769, «τυπωμένη για λογαριασμό του Μεταφραστή», ήταν μια θρασύτατη απάτη, αφού δεν ήταν τίποτε περισσότερο από την εκδοχή του Motteux με λίγες λέξεις εδώ κι εκεί επιδέξια μετακινημένες· του Charles Wilmot (1774) ήταν απλώς μια περίληψη, όπως του Florian, αλλά όχι τόσο επιδέξια δουλεμένη· και η εκδοχή που δημοσίευσε η Miss Smirke το 1818, για να συνοδεύσει τις πλάκες του αδελφού της, δεν ήταν παρά ένα συνονθύλευμα φτιαγμένο από παλαιότερες μεταφράσεις. Για την πιο πρόσφατη, του κ. A. J. Duffield, θα ήταν από κάθε άποψη της λέξης απρέπεια να εκφέρω εδώ γνώμη. Δεν την είχα καν δει όταν μου προτάθηκε το παρόν εγχείρημα, και από τότε μπορώ να πω μόνο vidi tantum, αφού, για προφανείς λόγους, αντιστάθηκα στον πειρασμό που η φήμη του κ. Duffield και οι καλαίσθητοι τόμοι του ασκούν σε κάθε λάτρη του Cervantes.

Από όσα είπαμε ως εδώ για τις μεταφράσεις του «Δον Κιχώτη» φαίνεται πως υπάρχουν αρκετοί αναγνώστες που, αρκεί να παίρνουν την ίδια την αφήγηση με όλα τα γεγονότα, τα περιστατικά και τις περιπέτειές της, παρουσιασμένη με τρόπο που να τους διασκεδάζει, δεν ενδιαφέρονται ιδιαίτερα αν αυτός είναι ο τρόπος με τον οποίο ο Θερβάντες διαμόρφωσε αρχικά τις ιδέες του. Από την άλλη, είναι εξίσου φανερό ότι πολλοί θέλουν όχι μόνο την ιστορία που αφηγείται, αλλά την ιστορία όπως την αφηγείται ο ίδιος, στον βαθμό βέβαια που το

επιτρέπουν οι διαφορές της γλώσσας και των συνθηκών, και γι' αυτό θα προτιμήσουν τον ευσυνείδητο μεταφραστή, ακόμη κι αν το αποτέλεσμα είναι κάπως αδέξιο.

Στην πραγματικότητα, όμως, δεν υπάρχει αληθινή αντίθεση ανάμεσα σε αυτές τις δύο κατηγορίες· δεν υπάρχει λόγος αυτό που αρέσει στη μία να μην αρέσει και στην άλλη, ούτε λόγος ένας μεταφραστής που βάζει στόχο να αντιμετωπίσει τον «Δον Κιχώτη» με τον σεβασμό που αξίζει σε ένα μεγάλο κλασικό έργο να μην είναι το ίδιο αποδεκτός ακόμη και στον απρόσεκτο αναγνώστη όσο κι εκείνος που το χειρίζεται σαν ένα ξακουστό παλιό βιβλίο αστείων. Δεν πρόκειται για κάτι εκλεκτό που είναι υπερβολικά δύσκολο για το ευρύ κοινό· κι αν είναι, τότε το φταίξιμο ανήκει σε εκείνον που το κάνει να φαίνεται έτσι. Ο τρόπος με τον οποίο ο Θερβάντες κέρδισε το αυτί του ισπανικού λαού θα έπρεπε, με τις αναγκαίες προσαρμογές, να είναι εξίσου αποτελεσματικός και για τη μεγάλη πλειονότητα των Άγγλων αναγνωστών. Εν πάση περιπτώσει, ακόμη κι αν υπάρχουν αναγνώστες στους οποίους αυτό είναι αδιάφορο, η πιστότητα στη μέθοδο είναι εξίσου μέρος του καθήκοντος του μεταφραστή όσο και η πιστότητα στο περιεχόμενο. Αν μπορεί να ικανοποιήσει τους πάντες, τόσο το καλύτερο· όμως το πρώτο του χρέος είναι απέναντι σε όσους περιμένουν από αυτόν μια όσο γίνεται πιο πιστή απόδοση του συγγραφέα του: πιστή στο γράμμα, όσο αυτό είναι εφικτό, και πιστή στο πνεύμα, όσο μπορεί να το πετύχει.

Σκοπός μου εδώ δεν είναι να διατυπώσω δογματικά κανόνες για τη μετάφραση, αλλά να δείξω ποιους ακολούθησα — ή τουλάχιστον προσπάθησα όσο μπορούσα να ακολουθήσω —

στη συγκεκριμένη περίπτωση. Ένας από αυτούς, που κατά τη γνώμη μου δεν μπορεί να τηρηθεί υπερβολικά αυστηρά όταν μεταφράζει κανείς τον «Δον Κιχώτη», είναι να αποφεύγει οτιδήποτε μυρίζει επιτήδευση. Το ίδιο το βιβλίο είναι, με μια έννοια, διαμαρτυρία εναντίον της, και κανείς δεν τη σιχαινόταν περισσότερο από τον Θερβάντες. Γι' αυτό πιστεύω πως πρέπει να αντιστέκεται κανείς σε κάθε πειρασμό να χρησιμοποιήσει παρωχημένη ή ξεπερασμένη γλώσσα. Στο κάτω κάτω, κι αυτό μια μορφή επιτήδευσης είναι, και μάλιστα χωρίς κανένα έρεισμα ή δικαιολογία. Τα ισπανικά πιθανότατα έχουν αλλάξει λιγότερο από τον δέκατο έβδομο αιώνα και μετά από οποιαδήποτε άλλη ευρωπαϊκή γλώσσα, και το μεγαλύτερο μέρος του «Δον Κιχώτη» — και σίγουρα το καλύτερο — διαφέρει ελάχιστα, ως προς τη γλώσσα, από την καθημερινή ομιλούμενη ισπανική του σήμερα. Με εξαίρεση τις ιστορίες και τους λόγους του Δον Κιχώτη, ο μεταφραστής που χρησιμοποιεί την πιο απλή, καθαρή καθημερινή γλώσσα είναι σχεδόν πάντα εκείνος που πλησιάζει περισσότερο το πρωτότυπο.

Αφού η ιστορία του «Δον Κιχώτη», μαζί με όλους τους χαρακτήρες και τα επεισόδιά της, είναι εδώ και περισσότερο από δυόμισι αιώνες τόσο οικεία στους αγγλόφωνους ώστε να έχουν γίνει σχεδόν κοινός τόπος, μου φαίνεται πως τα παλιά, γνώριμα ονόματα και οι καθιερωμένες φράσεις δεν πρέπει να αλλάζουν χωρίς σοβαρό λόγο. Φυσικά, ένας μεταφραστής που πιστεύει ότι ο «Δον Κιχώτης» πρέπει να τύχει της μεταχείρισης που αξίζει σε ένα μεγάλο κλασικό έργο, θα νιώθει υποχρεωμένος να τηρήσει την εντολή που δίνεται στον Μορίσκο στο Κεφάλαιο IX: να μην παραλείψει ούτε να

προσθέσει τίποτα.

□□□□□□□□□

Τέσσερις γενιές είχαν γελάσει με τον «Δον Κιχώτη» προτού περάσει από το μυαλό κάποιου να ρωτήσει ποιος ήταν και τι άνθρωπος ήταν αυτός ο Μιγκέλ ντε Θερβάντες Σααβέδρα, το όνομα του οποίου βρισκόταν στη σελίδα του τίτλου. Και όταν, το 1738, προτάθηκε να προστεθεί μια βιογραφία του συγγραφέα στη λονδρέζικη έκδοση που εκδόθηκε με πρωτοβουλία του λόρδου Κάρτερετ, ήταν πια αργά για να δοθεί μια πραγματικά ικανοποιητική απάντηση. Ως τότε, κάθε ίχνος της προσωπικότητας του Θερβάντες είχε χαθεί. Όποιες προφορικές παραδόσεις μπορεί κάποτε να υπήρχαν, μεταφερμένες από ανθρώπους που τον είχαν γνωρίσει, είχαν από καιρό σβήσει, και άλλη μαρτυρία δεν υπήρχε· γιατί ο δέκατος έκτος και ο δέκατος έβδομος αιώνας δεν έδειχναν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για «τους ανθρώπους της εποχής» — μια μομφή από την οποία ο δέκατος ένατος αιώνας έχει τουλάχιστον προφυλαχθεί, ακόμη κι αν δεν παρήγαγε κανέναν Σαίξπηρ ή Θερβάντες. Το μόνο που μπορούσαν να κάνουν ο Μαγιάνς ι Σισκάρ, στον οποίο ανατέθηκε το έργο, και όσοι ακολούθησαν, ο Ρίος, ο Πεγιθέρ ή ο Ναβαρρέτε, ήταν να συμπληρώσουν τις λίγες αναφορές που κάνει ο ίδιος ο Θερβάντες στον εαυτό του στους διάφορους προλόγους του με όσα τεκμήρια σχετίζονταν με τη ζωή του κατάφερναν να βρουν.

Ωστόσο, ο τελευταίος από αυτούς τους βιογράφους το έκανε με τόσο μεγάλη επιτυχία, ώστε άφησε όλους τους προηγούμενους πίσω. Το βασικό γνώρισμα του έργου του

Ναβαρρέτε είναι η πληρότητα. Δεν αρκέστηκε μόνο στο να ξεδιαλέξει, να ελέγξει και να οργανώσει με σπάνια υπομονή και κρίση όσα είχαν ήδη έρθει στο φως· όπως λέμε, δεν άφησε πέτρα ασήκωτη, αν υπήρχε έστω και η παραμικρή πιθανότητα να βρεθεί κάτω της κάτι που θα φώτιζε το θέμα του. Ο Ναβαρρέτε έκανε ό,τι μπορούσαν να κάνουν η εργατικότητα και η οξυδέρκεια, και δεν φταίει εκείνος αν δεν μας έδωσε αυτό που πραγματικά ζητάμε. Αυτό που λέει ο Χάλαμ για τον Σαίξπηρ ταιριάζει και στη σχεδόν παράλληλη περίπτωση του Θερβάντες: «Δεν είναι το ληξιαρχικό της βάφτισής του, ούτε το προσχέδιο της διαθήκης του, ούτε η ορθογραφία του ονόματός του που αναζητούμε· δεν έχει παρουσιαστεί κανένα γράμμα γραμμένο από τον ίδιο, καμία καταγραφή των συνομιλιών του, κανένα πορτρέτο του χαρακτήρα του ... από σύγχρονό του.»

Είναι λοιπόν απολύτως φυσικό οι βιογράφοι του Θερβάντες, αναγκασμένοι να φτιάξουν τούβλα χωρίς άχυρο, να καταφεύγουν σε μεγάλο βαθμό στις εικασίες — και σε ορισμένες περιπτώσεις οι εικασίες αυτές, σιγά σιγά, να παίρνουν τη θέση των εξακριβωμένων γεγονότων. Αυτό που σκοπεύω να κάνω εδώ είναι απλώς να ξεχωρίσω τι είναι γεγονός και τι είναι υπόθεση, και να αφήσω στον αναγνώστη να κρίνει αν τα διαθέσιμα στοιχεία δικαιολογούν ή όχι το συμπέρασμα.

Οι άντρες που, με κοινή παραδοχή, βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της ισπανικής λογοτεχνίας —ο Cervantes, ο Lope de Vega, ο Quevedo, ο Calderon, ο Garcilaso de la Vega, οι Mendoza, ο Gongora— προέρχονταν όλοι από παλιές

οικογένειες. Και, πράγμα παράξενο, όλοι τους, εκτός από τον τελευταίο, ανήκαν σε οικογένειες που ανάγονταν στην ίδια ορεινή περιοχή της βόρειας Ισπανίας. Για την οικογένεια του Cervantes συνήθως λέγεται πως ήταν γαλικιανής καταγωγής, και είναι βέβαιο ότι είχε στην κατοχή της γαίες στη Γαλικία από πολύ νωρίς· όμως θεωρώ πως τα περισσότερα στοιχεία δείχνουν ότι το «solar», η αρχική έδρα της οικογένειας, βρισκόταν στο Cervatos, στη βορειοδυτική γωνία της Παλιάς Καστίλης, κοντά στο σημείο όπου συναντιούνται η Καστίλη, το Λεόν και οι Αστούριες. Μάλιστα, σώζεται μια πλήρης ιστορία της οικογένειας Cervantes από τον δέκατο έως τον δέκατο έβδομο αιώνα, με τον τίτλο «Illustrious Ancestry, Glorious Deeds, and Noble Posterity of the Famous Nuno Alfonso, Alcaide of Toledo», γραμμένη το 1648 από τον ακούραστο γενεαλόγο Rodrigo Mendez Silva, ο οποίος αξιοποίησε ένα χειρόγραφο γενεαλογικό έργο του Juan de Mena, ποιητή της αυλής και ιστοριογράφου του John II.

Η προέλευση του ονόματος Cervantes είναι ενδιαφέρουσα. Ο Nuno Alfonso διακρίθηκε στον αγώνα κατά των Μαυριτανών, επί βασιλείας του Alfonso VII, σχεδόν όσο είχε διακριθεί μισό αιώνα νωρίτερα ο Cid επί Alfonso VI, και ως ανταμοιβή έλαβε διάφορες παραχωρήσεις γης στην περιοχή του Τολέδο. Σε ένα από αυτά τα κτήματα, περίπου δύο λεύγες από την πόλη, έχτισε ένα κάστρο και το ονόμασε Cervatos, επειδή, όπως λέγεται, «ήταν κύριος του solar του Cervatos στη Montana», όπως αποκαλούνταν πάντοτε η ορεινή ζώνη που εκτεινόταν από τις βασκικές επαρχίες ως το Λεόν. Όταν σκοτώθηκε σε μάχη το 1143, το κάστρο πέρασε, σύμφωνα με τη διαθήκη του, στον γιο του Alfonso Munio, ο οποίος, σε μια εποχή που τα

τοπικά ή εδαφικά επώνυμα άρχιζαν να γίνονται της μόδας αντί για το απλό πατρωνυμικό, πρόσθεσε στο όνομά του το Cervatos. Ο πρωτότοκος γιος του, ο Pedro, τον διαδέχθηκε στην κατοχή του κάστρου και ακολούθησε το παράδειγμά του υιοθετώντας κι αυτός το όνομα· μια επιλογή που φαίνεται πως ενόχλησε τον νεότερο γιο, τον Gonzalo.

Όποιος έχει περάσει έστω και φευγαλέα από το Τολέδο θα θυμάται το ερειπωμένο κάστρο που στεφανώνει τον λόφο πάνω από το σημείο όπου η γέφυρα της Αλκάνταρα περνά το φαράγγι του Τάγου· με το σπασμένο του περίγραμμα και τους τοίχους που καταρρέουν, αποτελεί ένα θαυμάσιο ταίρι με το τετράγωνο, συμπαγές Αλκάθαρ που υψώνεται πάνω από τις στέγες της πόλης στην απέναντι πλευρά. Χτίστηκε —ή, όπως λένε κάποιοι, αποκαταστάθηκε— από τον Αλφόνσο ΣΤ΄ λίγο μετά την κατάληψη του Τολέδο το 1085 και ονομάστηκε από εκείνον Σαν Σερβάνδο, από έναν Ισπανό μάρτυρα. Αργότερα το όνομα άλλαξε σε Σαν Σερβάν, έτσι όπως εμφανίζεται στο «Ποίημα του Σιντ», έπειτα σε Σαν Σερβάντες και τέλος σε Σαν Θερβάντες. Για αυτή την τελευταία μορφή, το «Handbook for Spain» προειδοποιεί τους αναγνώστες του να μην υποθέσουν ότι έχει οποιαδήποτε σχέση με τον συγγραφέα του «Δον Κιχώτη». Ο Ford, όπως ξέρουν όλοι όσοι τον είχαν σύντροφο και σύμβουλο στους δρόμους της Ισπανίας, σπάνια κάνει λάθος σε ζητήματα λογοτεχνίας ή ιστορίας. Εδώ όμως σφάλλει. Έχει τα πάντα να κάνει με τον συγγραφέα του «Δον Κιχώτη», γιατί στην πραγματικότητα αυτά τα παλιά τείχη είναι εκείνα που χάρισαν στην Ισπανία το όνομα για το οποίο σήμερα νιώθει τη μεγαλύτερη περηφάνια. Ο προαναφερθείς Γκονθάλο, όπως εύκολα μπορεί κανείς να φανταστεί, δεν είδε

με καλό μάτι το ότι ο αδελφός του οικειοποιήθηκε ένα όνομα στο οποίο και ο ίδιος είχε ίσο δικαίωμα· γιατί, παρόλο που φαινομενικά προερχόταν από το κάστρο, στην πραγματικότητα προερχόταν από την παλιά εδαφική κτήση της οικογένειας. Έτσι, ως αντιστάθμισμα και για να ξεχωρίζει (diferenciarse) από τον αδελφό του, πήρε ως επώνυμο το όνομα του κάστρου στις όχθες του Τάγου, στο χτίσιμο του οποίου, σύμφωνα με μια οικογενειακή παράδοση, είχε συμμετάσχει ο προπάππος του.

Και οι δύο αδελφοί δημιούργησαν οικογένειες. Ο κλάδος των Θερβάντες έδειξε μεγαλύτερη αντοχή· έβγαλε παρακλάδια προς διάφορες κατευθύνσεις — στην Ανδαλουσία, την Εστρεμαδούρα, τη Γαλικία και την Πορτογαλία — και ανέδειξε μια αξιόλογη σειρά ανδρών που διακρίθηκαν στην υπηρεσία της Εκκλησίας και του Κράτους. Ο ίδιος ο Γκονθάλο, και όπως φαίνεται και ένας γιος του, ακολούθησαν τον Φερδινάνδο Γ΄ στη μεγάλη εκστρατεία του 1236-48, που έδωσε την Κόρδοβα και τη Σεβίλλη στη χριστιανική Ισπανία και περιόρισε τους Μαυριτανούς στο βασίλειο της Γρανάδας. Οι απόγονοί του συνδέθηκαν με γάμους με μερικές από τις ευγενέστερες οικογένειες της Ιβηρικής και ανάμεσά τους υπήρξαν στρατιωτικοί, δικαστικοί λειτουργοί και υψηλόβαθμοι εκκλησιαστικοί, ανάμεσά τους τουλάχιστον δύο καρδινάλιοι-αρχιεπίσκοποι.

Από τον κλάδο της οικογένειας που εγκαταστάθηκε στην Ανδαλουσία, ο Ντιέγο δε Θερβάντες, Διοικητής του Τάγματος του Σαντιάγο, παντρεύτηκε τη Χουάνα Αβεγιανέδα, κόρη του Χουάν Άριας δε Σααβέδρα, και απέκτησαν αρκετούς γιους. Ένας από αυτούς ήταν ο Γκονθάλο Γκόμεθ, διορθωτής του

Χερέθ και πρόγονος των μεξικανικών και κολομβιανών κλάδων της οικογένειας. Ένας άλλος ήταν ο Χουάν, του οποίου ο γιος Ροδρίγο παντρεύτηκε τη Δόνια Λεονόρ δε Κορτίνας και μαζί της απέκτησε τέσσερα παιδιά: τον Ροδρίγο, την Αντρέα, τη Λουίσα και τον Μιγκέλ, τον συγγραφέα μας.

Η καταγωγή του Θερβάντες δεν είναι άσχετη με τον «Δον Κιχώτη». Ένας άνθρωπος που μπορούσε να ανατρέξει σε μια γενιά αληθινών περιπλανώμενων ιπποτών, που έφτανε σχεδόν από την εποχή του Πελάγιο ως την πολιορκία της Γρανάδας, ήταν φυσικό να έχει έντονη άποψη για την ψεύτικη ιπποσύνη των ιπποτικών μυθιστορημάτων. Αυτό δίνει και ιδιαίτερο βάρος σε όσα λέει σε περισσότερα από ένα σημεία για οικογένειες που κάποτε ήταν μεγάλες και ύστερα σιγά σιγά μαράζωσαν ώσπου δεν έμεινε τίποτα, σαν πυραμίδα που στενεύει προς την κορυφή. Ήταν και η δική του περίπτωση.

Γεννήθηκε στην Αλκαλά δε Ενάρες και βαφτίστηκε στην εκκλησία της Σάντα Μαρία Μαγιόρ στις 9 Οκτωβρίου 1547. Για τα παιδικά και νεανικά του χρόνια δεν ξέρουμε τίποτα, εκτός ίσως από τη μικρή εικόνα που μας δίνει στον πρόλογο των «Κωμωδιών» του: τον εαυτό του παιδί, να παρακολουθεί με ενθουσιασμό τον Λόπε δε Ρουέδα και τον θίασό του να στήνουν την πρόχειρη ξύλινη σκηνή τους στην πλατεία και να παίζουν τις χωριάτικες φάρσες που αργότερα ο ίδιος πήρε ως πρότυπο για τα ιντερλούδιά του. Κι όμως, αυτή η πρώτη ματιά είναι αποκαλυπτική, γιατί δείχνει πόσο νωρίς γεννήθηκε μέσα του η αγάπη για το θέατρο — μια αγάπη που επηρέασε βαθιά τη ζωή του και φαίνεται πως δυνάμωνε όσο μεγάλωνε. Ο ίδιος αυτός πρόλογος, γραμμένος μόλις λίγους μήνες πριν από τον

θάνατό του, είναι εντυπωσιακή απόδειξη γι' αυτό. Μας αφήνει επίσης να καταλάβουμε ότι στα νιάτα του ήταν μανιώδης αναγνώστης· αλλά γι' αυτό δεν χρειάζεται καμιά επιβεβαίωση, γιατί μόνο το Πρώτο Μέρος του «Δον Κιχώτη» αποδεικνύει τεράστια και ποικίλη αναγνωστική εμπειρία: ιπποτικά μυθιστορήματα, μπαλάντες, λαϊκή ποίηση, χρονικά — πράγματα για τα οποία δεν θα μπορούσε να έχει βρει χρόνο ή ευκαιρία παρά μόνο στα πρώτα είκοσι χρόνια της ζωής του. Και οι λανθασμένες παραθέσεις και τα μικρά σφάλματα στις λεπτομέρειες είναι πάντοτε, όπως μπορεί να παρατηρήσει κανείς, τα λάθη ενός ανθρώπου που ανακαλεί όσα διάβαζε στα παιδικά του χρόνια.

Και άλλα πράγματα, πέρα από το δράμα, βρίσκονταν ακόμη στα σπάργανα όταν ο Θερβάντες ήταν παιδί. Τα χρόνια της παιδικής του ηλικίας ήταν από κάθε άποψη μια μεταβατική περίοδος για την Ισπανία. Η παλιά, ιπποτική Ισπανία είχε πια χαθεί. Η νέα Ισπανία ήταν η ισχυρότερη δύναμη που είχε δει ο κόσμος μετά τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, και δεν είχε ακόμη αναγκαστεί να πληρώσει το τίμημα του μεγαλείου της. Με την πολιτική του Φερδινάνδου και του Χιμένεθ, ο μονάρχης είχε γίνει απόλυτος, ενώ η Εκκλησία και η Ιερά Εξέταση είχαν προσαρμοστεί επιδέξια ώστε να τον κρατούν έτσι. Οι ευγενείς, που αντιστέκονταν πάντα στην απολυταρχία με την ίδια σφοδρότητα που πολεμούσαν και τους Μαυριτανούς, είχαν στερηθεί κάθε πολιτική δύναμη· το ίδιο είχε συμβεί και με τις πόλεις, τα ελεύθερα πολιτεύματα της Καστίλης και της Αραγωνίας είχαν σαρωθεί, και η μόνη λειτουργία που είχε απομείνει στις Κορτές ήταν να εγκρίνουν χρήματα σύμφωνα με τις υποδείξεις του βασιλιά.

Η μετάβαση αυτή επεκτάθηκε και στη λογοτεχνία. Άνθρωποι όπως ο Γκαρσιλάσο δε λα Βέγα και ο Ντιέγο Ουρτάδο δε Μεντόθα, που είχαν ακολουθήσει τους ιταλικούς πολέμους, έφεραν πίσω από την Ιταλία τα έργα της μετααναγεννησιακής λογοτεχνίας. Αυτά ρίζωσαν, άνθισαν και έφτασαν ακόμη και να απειλήσουν ότι θα σβήσουν τα γηγενή λογοτεχνικά είδη. Ο Δάμων και ο Θύρσις, η Φυλλίς και η Χλόη είχαν ουσιαστικά πολιτογραφηθεί στην Ισπανία, μαζί με όλα τα τεχνάσματα της ποιμενικής ποίησης που έδιναν έναν αέρα πρωτοτυπίας στην ιδέα του απελπισμένου βοσκού και της άκαμπτης βοσκοπούλας. Ως αντίβαρο σε αυτό, οι παλιές ιστορικές και παραδοσιακές μπαλάντες, καθώς και τα αληθινά ποιμενικά

τραγούδια, τα άσματα και οι μπαλάντες της αγροτικής ζωής, συλλέγονταν με επιμέλεια και τυπώνονταν στα cancioneros που διαδέχονταν το ένα το άλλο όλο και πιο γρήγορα. Αλλά ίσως η πιο αξιοσημείωτη συνέπεια της εξάπλωσης της τυπογραφίας ήταν ο χείμαρρος των ιπποτικών μυθιστορημάτων που συνέχιζε να ξεχύνεται από το πιεστήριο από τότε που ο Γκάρσι Ορδόνιεθ δε Μοντάλβο είχε αναστήσει τον «Αμαδί του Γαλα» στις αρχές του αιώνα.

Για έναν νέο που αγαπούσε το διάβασμα, είτε σοβαρό είτε πιο ανάλαφρο, δεν θα μπορούσε να υπάρξει καλύτερο μέρος στην Ισπανία από την Αλκαλά δε Ενάρες στα μέσα του δέκατου έκτου αιώνα. Τότε ήταν μια ζωντανή, πολυάνθρωπη πανεπιστημιούπολη, κάτι περισσότερο από δραστήρια αντίπαλος της Σαλαμάνκα, και εντελώς διαφορετική από τη μελαγχολική, σιωπηλή, έρημη Αλκαλά που βλέπει σήμερα ο ταξιδιώτης πηγαίνοντας από τη Μαδρίτη στη Σαραγόσα. Η θεολογία και η ιατρική μπορεί να ήταν τα δυνατά χαρτιά του πανεπιστημίου, όμως η ίδια η πόλη φαίνεται πως έγερνε περισσότερο προς τις ανθρωπιστικές σπουδές και την ελαφριά λογοτεχνία, ενώ ως κέντρο παραγωγής βιβλίων η Αλκαλά είχε ήδη αρχίσει να ανταγωνίζεται τα παλαιότερα τυπογραφεία του Τολέδο, του Μπούργος, της Σαλαμάνκα και της Σεβίλλης.

Ένα αντίστοιχο στιγμιότυπο με εκείνο που μας έχει δώσει ο Θερβάντες για τις πρώτες του θεατρικές εξόδους θα μπορούσε, χωρίς αμφιβολία, να το δει κανείς συχνά τότε στους δρόμους της Αλκαλά: ένα ζωηρό, ανυπόμονο, καστανόξανθο αγόρι να χαζεύει μέσα σε ένα βιβλιοπωλείο, όπου τα πιο πρόσφατα βιβλία ήταν ανοιγμένα για να

δελεάζουν το κοινό, και να αναρωτιέται ίσως τι να λέει εκείνο το μικρό βιβλιαράκι με την ξυλογραφία του τυφλού ζητιάνου και του αγοριού του, που παρουσιαζόταν ως «Vida de Lazarillo de Tormes, segunda impresion»· ή να κοιτάζει με μάτια που ξεχείλιζαν από κέφι ένα από εκείνα τα αλλόκοτα πορτρέτα περιπλανώμενου ιππότη, με εξωφρενική πανοπλία και φτερά, με τα οποία οι εκδότες των ιπποτικών μυθιστορημάτων λάτρευαν να στολίζουν τις σελίδες τίτλου των ογκωδών τόμων τους. Αν το παιδί προμήνυε τον άντρα που θα γινόταν, τότε η αίσθηση του παράταιρου που ήταν τόσο έντονη στα πενήντα του ήταν ήδη ζωηρή στα δέκα, και σκέψεις σαν κι αυτές μπορεί να στάθηκαν η αληθινή απαρχή του «Don Quixote».

Για τη σοβαρότερη εκπαίδευσή του, μας λένε, πήγε στη Σαλαμάνκα. Όμως γιατί ο Rodrigo de Cervantes, που ήταν πολύ φτωχός, να έστελνε τον γιο του σε ένα πανεπιστήμιο εκατόν πενήντα μίλια μακριά, όταν είχε ένα κυριολεκτικά δίπλα του, θα ήταν πραγματικό αίνιγμα — αν είχαμε έστω κάποιον λόγο να πιστεύουμε ότι όντως το έκανε. Το μόνο στοιχείο είναι μια αόριστη αναφορά του καθηγητή Tomas Gonzalez ότι κάποτε είχε δει μια παλιά καταχώριση εγγραφής κάποιου Miguel de Cervantes. Αυτή η καταχώριση δεν φαίνεται να ξαναβρέθηκε ποτέ· αλλά ακόμη κι αν είχε βρεθεί, και ακόμη κι αν η χρονολογία ταίριαζε, δεν θα αποδείκνυε τίποτα, αφού υπήρχαν τουλάχιστον άλλοι δύο Miguel γεννημένοι περίπου στα μέσα του αιώνα· ο ένας μάλιστα ήταν Cervantes Saavedra, πιθανότατα ξάδελφος, που αποτέλεσε μεγάλη πηγή σύγχυσης για τους βιογράφους.

Το ότι δεν ήταν φοιτητής ούτε στη Σαλαμάνκα ούτε στην Αλκαλά αποδεικνύεται καλύτερα από τα ίδια του τα έργα. Ελάχιστοι συγγραφείς άντλησαν τόσο πολύ από την προσωπική τους εμπειρία όσο εκείνος, κι όμως δεν άφησε πουθενά ούτε μία ανάμνηση από τη φοιτητική ζωή — γιατί η «Tia Fingida», αν πράγματι είναι δική του, δεν μετράει — τίποτα, ούτε καν «ένα αστείο από το κολέγιο», που να δείχνει ότι θυμόταν χρόνια που οι περισσότεροι άνθρωποι θυμούνται περισσότερο από κάθε άλλα. Το μόνο που ξέρουμε με βεβαιότητα για τη μόρφωσή του είναι ότι ο Juan Lopez de Hoyos, καθηγητής ανθρωπιστικών σπουδών και καλών γραμμάτων με κάποια φήμη, τον αποκαλεί «αγαπημένο και προσφιλή μαθητή» του. Αυτό το γράφει σε μια μικρή συλλογή ποιημάτων από διάφορους δημιουργούς για τον θάνατο της Isabel de Valois, δεύτερης βασίλισσας του Philip II, που εξέδωσε ο καθηγητής το 1569 και στην οποία ο Cervantes συνέβαλε με τέσσερα κείμενα, ανάμεσά τους μια ελεγεία και ένα επιτύμβιο σε μορφή σονέτου. Μόνο από σπάνια σύμπτωση βρίσκει ένα «Lycidas» τον δρόμο του σε έναν τέτοιο τόμο, και ο Cervantes δεν ήταν Milton. Οι στίχοι του δεν είναι χειρότεροι απ' όσο συνήθως είναι τέτοια ποιήματα· τουλάχιστον αυτό μπορεί να ειπωθεί υπέρ τους.

Ως τότε που κυκλοφόρησε το βιβλίο, είχε ήδη φύγει από την Ισπανία — και, όπως τα έφερε η μοίρα, για δώδεκα χρόνια, τα πιο γεμάτα γεγονότα της ζωής του. Ο Giulio Acquaviva, που αργότερα έγινε καρδινάλιος, είχε σταλεί στα τέλη του 1568 από τον Πάπα στον Philip II. με μια αποστολή που ήταν εν μέρει συλλυπητήρια και εν μέρει πολιτική. Όταν επέστρεψε στη Ρώμη — μια επιστροφή που ο βασιλιάς είχε επισπεύσει κάπως

απότομα — πήρε μαζί του τον Cervantes ως camarero (θαλαμηπόλο), θέση που κατείχε και ο ίδιος στο παπικό περιβάλλον. Αν ο Cervantes είχε μείνει σε αυτή τη θέση, πιθανότατα θα του άνοιγε τον δρόμο για εξέλιξη στην Παπική Αυλή. Όμως το καλοκαίρι του 1570 παραιτήθηκε και κατατάχθηκε ως απλός στρατιώτης στον λόχο του λοχαγού Diego Urbina, που ανήκε στο σύνταγμα του Don Miguel de Moncada, αλλά τότε υπαγόταν στη διοίκηση του Marc Antony Colonna. Τι ήταν αυτό που τον οδήγησε σε αυτή την απόφαση δεν το ξέρουμε: αν ήταν η αποστροφή του για την καριέρα που είχε μπροστά του ή καθαρά στρατιωτικός ενθουσιασμός. Το δεύτερο είναι πολύ πιθανό, γιατί ήταν μια εποχή που έβραζε από εξελίξεις· όμως τα γεγονότα που οδήγησαν στη συμμαχία της Ισπανίας, της Βενετίας και του Πάπα εναντίον του κοινού εχθρού, της Υψηλής Πύλης, και στη νίκη των ενωμένων στόλων στη Ναύπακτο, ανήκουν περισσότερο στην ιστορία της Ευρώπης παρά στη ζωή του Cervantes. Ήταν ανάμεσα σε εκείνους που απέπλευσαν από τη Μεσσήνη τον Σεπτέμβριο του 1571 υπό τη διοίκηση του Don John of Austria· όμως το πρωί της 7ης Οκτωβρίου, όταν φάνηκε ο τουρκικός στόλος, εκείνος ήταν ξαπλωμένος κάτω, άρρωστος με πυρετό. Μόλις έμαθε ότι ο εχθρός ήταν μπροστά τους, σηκώθηκε και, παρά τις αντιρρήσεις των συντρόφων και των ανωτέρων του, επέμεινε να πάρει τη θέση του, λέγοντας πως προτιμούσε τον θάνατο στην υπηρεσία του Θεού και του Βασιλιά από την υγεία. Η γαλέρα του, η $_{\text{Marquesa}}$–, βρέθηκε στην καρδιά της μάχης, και πριν τελειώσει η σύγκρουση είχε δεχτεί τρία τραύματα από πυροβόλο όπλο, δύο στο στήθος και ένα στο αριστερό χέρι ή μπράτσο. Το πρωί μετά τη μάχη, σύμφωνα με τον Navarrete,

είχε συνάντηση με τον αρχιστράτηγο, τον Don John, που έκανε ο ίδιος επιθεώρηση στους τραυματίες. Ένα αποτέλεσμα αυτής της συνάντησης ήταν να προστεθούν τρία στέμματα στον μισθό του και ένα άλλο, όπως φαίνεται, ήταν η φιλία του στρατηγού του.

Το πόσο βαριά είχε τραυματιστεί ο Θερβάντες φαίνεται από το εξής: παρ' όλο που ήταν νέος, γεροδεμένος και είχε τόσο εύθυμο και ζωηρό χαρακτήρα όσο λίγοι άρρωστοι, έμεινε επτά μήνες στο νοσοκομείο της Μεσσήνης πριν πάρει εξιτήριο. Βγήκε από εκεί με το αριστερό του χέρι μόνιμα ανάπηρο· είχε χάσει τη χρήση του, όπως του είπε ο Ερμής στο «Viaje del Parnaso», για μεγαλύτερη δόξα του δεξιού. Αυτό, ωστόσο, δεν τον απέκλεισε εντελώς από τη στρατιωτική υπηρεσία, και τον Απρίλιο του 1572 κατατάχθηκε στον λόχο του Manuel Ponce de Leon, στο σύνταγμα του Lope de Figueroa, όπου, όπως φαίνεται πιθανό, υπηρετούσε και ο αδελφός του Rodrigo. Πήρε μέρος στις επιχειρήσεις των επόμενων τριών χρόνων, ανάμεσά τους και στην κατάληψη της Goletta και της Τύνιδας. Εκμεταλλευόμενος την ανάπαυλα που ακολούθησε την ανακατάληψη αυτών των τόπων από τους Τούρκους, πήρε άδεια να επιστρέψει στην Ισπανία και τον Σεπτέμβριο του 1575 έφυγε από τη Νάπολη με τη γαλέρα $_{\text{Sun}}$–, μαζί με τον αδελφό του Rodrigo, τον Pedro Carrillo de Quesada, πρώην διοικητή της Goletta, και μερικούς ακόμη. Είχε επίσης μαζί του συστατικές επιστολές από τον Don John of Austria και τον Δούκα της Sesa, αντιβασιλέα της Σικελίας, που τον πρότειναν στον βασιλιά για τη διοίκηση ενός λόχου, ως αναγνώριση των υπηρεσιών του· ένα $_{\text{dono}}$ infelice_, όπως έδειξαν τα γεγονότα. Στις 26 του μήνα συνάντησαν μια μοίρα αλγερινών γαλερών και, ύστερα από

σθεναρή αντίσταση, νικήθηκαν και μεταφέρθηκαν στο Αλγέρι.

Μέσω ενός συγκρατούμενου που είχε εξαγοραστεί, τα αδέλφια κατάφεραν να ενημερώσουν την οικογένειά τους για την κατάστασή τους, και οι δύστυχοι άνθρωποι στην Αλκαλά άρχισαν αμέσως να πασχίζουν να συγκεντρώσουν τα λύτρα: ο πατέρας πούλησε ό,τι είχε, και οι δύο αδελφές θυσίασαν τις προίκες τους. Όμως ο Dali Mami είχε βρει πάνω στον Cervantes τα γράμματα που απευθύνονταν στον Βασιλιά από τον Don John και τον Duke of Sesa, και, συμπεραίνοντας ότι το λάφυρό του πρέπει να ήταν πρόσωπο μεγάλης σημασίας, όταν έφτασαν τα χρήματα τα απέρριψε περιφρονητικά ως εντελώς ανεπαρκή. Ο ιδιοκτήτης του Rodrigo, ωστόσο, ήταν πιο εύκολο να ικανοποιηθεί· στη δική του περίπτωση τα λύτρα έγιναν δεκτά, και τα δύο αδέλφια συμφώνησαν να επιστρέψει εκείνος στην Ισπανία και να εξασφαλίσει ένα πλοίο, με το οποίο θα γύριζε στο Αλγέρι για να πάρει τον Miguel και όσους περισσότερους από τους συντρόφους τους μπορούσε. Δεν ήταν η πρώτη απόπειρα απόδρασης που είχε κάνει ο Cervantes. Λίγο μετά την αρχή της αιχμαλωσίας του, έπεισε αρκετούς συντρόφους του να προσπαθήσουν μαζί του να φτάσουν πεζή στο Oran, που τότε ήταν ισπανικό φυλάκιο· όμως, μετά την πρώτη κιόλας μέρα του ταξιδιού, ο Μαυριτανός που είχε συμφωνήσει να τους οδηγήσει τούς εγκατέλειψε, και δεν είχαν άλλη επιλογή παρά να επιστρέψουν. Η δεύτερη απόπειρα ήταν πιο καταστροφική. Σε έναν κήπο έξω από την πόλη, στην ακτή, έφτιαξε, με τη βοήθεια του κηπουρού, ενός Ισπανού, μια κρυψώνα, όπου έφερε έναν έναν δεκατέσσερις συγκρατούμενούς του, κρατώντας τους εκεί κρυμμένους για αρκετούς μήνες και

προμηθεύοντάς τους τροφή μέσω ενός αποστάτη γνωστού ως El Dorador, «the Gilder». Το πώς εκείνος, ενώ ήταν και ο ίδιος αιχμάλωτος, κατάφερε να τα οργανώσει όλα αυτά, είναι ένα από τα μυστήρια της ιστορίας. Όσο παράτολμο κι αν φαίνεται το σχέδιο, έφτασε πολύ κοντά στην επιτυχία. Το πλοίο που είχε εξασφαλίσει ο Rodrigo εμφανίστηκε ανοιχτά της ακτής και, καλυμμένο από το σκοτάδι της νύχτας, πλησίαζε για να παραλάβει τους φυγάδες, όταν το πλήρωμα τρομοκρατήθηκε από ένα ψαροκάικο που περνούσε και υποχώρησε άρον άρον. Όταν επιχείρησαν ξανά λίγο αργότερα, εκείνοι —ή τουλάχιστον ένα μέρος τους— πιάστηκαν αιχμάλωτοι, και τη στιγμή ακριβώς που οι καημένοι στον κήπο πανηγύριζαν στη σκέψη ότι σε λίγα ακόμη λεπτά η ελευθερία θα ήταν στα χέρια τους, βρέθηκαν περικυκλωμένοι από τουρκικά στρατεύματα, ιππικό και πεζικό. Ο Dorador είχε αποκαλύψει ολόκληρο το σχέδιο στον Dey Hassan.

Όταν ο Θερβάντες είδε τι τους είχε συμβεί, είπε στους συντρόφους του να ρίξουν όλο το φταίξιμο πάνω του και, την ώρα που τους έδεναν, δήλωσε δυνατά πως όλο το σχέδιο ήταν δική του επινόηση και πως κανείς άλλος δεν είχε καμία ανάμειξη. Όταν τον οδήγησαν μπροστά στον Dey, επανέλαβε ακριβώς τα ίδια. Τον απείλησαν με ανασκολοπισμό και βασανιστήρια· και αφού για τους Αλγερινούς το κόψιμο αυτιών και μυτών ήταν σχεδόν αστείο παιχνίδι, μπορεί κανείς να φανταστεί πώς ήταν τα πραγματικά τους βασανιστήρια. Όμως τίποτα δεν κατάφερε να τον κάνει να αλλάξει την αρχική του κατάθεση ότι αυτός και μόνο αυτός έφερε όλη την ευθύνη. Το αποτέλεσμα ήταν ότι ο άτυχος κηπουρός κρεμάστηκε από τον αφέντη του, ενώ οι φυλακισμένοι

πέρασαν στην κατοχή του Dey, ο οποίος αργότερα επέστρεψε τους περισσότερους στους κυρίους τους, αλλά κράτησε τον Θερβάντες, πληρώνοντας στον Dali Mami 500 κορόνες γι' αυτόν. Προφανώς κατάλαβε ότι ένας άνθρωπος με τέτοια επινοητικότητα, ενεργητικότητα και τόλμη ήταν υπερβολικά επικίνδυνο περιουσιακό στοιχείο για να μείνει σε ιδιωτικά χέρια· έτσι τον έβαλε σε βαριές αλυσίδες και τον έκλεισε στη δική του φυλακή. Αν πίστευε πως έτσι θα λύγιζε το φρόνημα ή θα κλόνιζε την αποφασιστικότητα του κρατουμένου του, γρήγορα διαψεύστηκε, γιατί ο Θερβάντες κατάφερε σύντομα να στείλει ένα γράμμα στον Κυβερνήτη του Oran, παρακαλώντας τον να του στείλει κάποιον έμπιστο, ώστε να μπορέσει ο ίδιος και άλλοι τρεις κύριοι, συγκρατούμενοί του, να δραπετεύσουν· ήταν φανερό πως σκόπευε να ξαναδοκιμάσει το πρώτο του σχέδιο με πιο αξιόπιστο οδηγό. Δυστυχώς, ο Μαυριτανός που μετέφερε το γράμμα σταμάτησε λίγο έξω από το Oran και, όταν το βρήκαν πάνω του, τον έστειλαν πίσω στο Αλγέρι, όπου με διαταγή του Dey ανασκολοπίστηκε αμέσως για παραδειγματισμό, ενώ ο Θερβάντες καταδικάστηκε να δεχτεί δύο χιλιάδες χτυπήματα με το ραβδί — αριθμός που πιθανότατα θα είχε στερήσει από τον κόσμο τον «Δον Κιχώτη», αν κάποιοι άνθρωποι, που δεν ξέρουμε ποιοι ήταν, δεν μεσολαβούσαν υπέρ του.

Ύστερα απ' αυτό φαίνεται πως τον κράτησαν σε ακόμη πιο αυστηρή αιχμαλωσία από πριν, γιατί πέρασαν σχεδόν δύο χρόνια ώσπου να επιχειρήσει ξανά να δραπετεύσει. Αυτή τη φορά το σχέδιό του ήταν να αγοράσει, με τη βοήθεια ενός Ισπανού αποστάτη και δύο εμπόρων από τη Βαλένθια που ζούσαν στο Αλγέρι, ένα οπλισμένο πλοίο, με το οποίο θα

έφευγαν εκείνος και περίπου εξήντα από τους σημαντικότερους αιχμαλώτους. Όμως, τη στιγμή που πήγαιναν να το βάλουν σε εφαρμογή, κάποιος Δόκτωρ Χουάν Μπλάνκο δε Πας, κληρικός και συμπατριώτης τους, αποκάλυψε τη συνωμοσία στον Ντέη. Ο Θερβάντες, με τη δύναμη του χαρακτήρα του, την αυταπάρνησή του, την ακούραστη ενεργητικότητά του και τις προσπάθειές του να απαλύνει τη μοίρα των συντρόφων του στη δυστυχία, είχε γίνει αγαπητός σε όλους και είχε αναδειχθεί σε ηγετική μορφή ανάμεσα στους αιχμαλώτους. Κι όσο απίστευτο κι αν ακούγεται, η ζήλια για την επιρροή του και για την εκτίμηση που απολάμβανε ήταν αυτό που έσπρωξε τον άνθρωπο αυτό να επιδιώξει τον χαμό του με έναν σκληρό θάνατο. Οι έμποροι, βλέποντας ότι ο Ντέης τα ήξερε όλα και φοβούμενοι πως ο Θερβάντες, αν βασανιζόταν, ίσως αποκάλυπτε πράγματα που θα έθεταν σε κίνδυνο και τις δικές τους ζωές, προσπάθησαν να τον πείσουν να φύγει κρυφά με ένα πλοίο που ετοιμαζόταν να σαλπάρει για την Ισπανία. Εκείνος όμως τους είπε πως δεν είχαν τίποτα να φοβηθούν, γιατί κανένα βασανιστήριο δεν θα τον έκανε να εκθέσει κανέναν, και πήγε αμέσως να παραδοθεί στον Ντέη.

Όπως και την προηγούμενη φορά, ο Ντέης προσπάθησε να τον αναγκάσει να κατονομάσει τους συνεργούς του. Όλα είχαν ετοιμαστεί για την άμεση εκτέλεσή του· του πέρασαν τη θηλιά στον λαιμό και του έδεσαν τα χέρια πίσω από την πλάτη, όμως το μόνο που κατάφεραν να του αποσπάσουν ήταν ότι ο ίδιος, με τη βοήθεια τεσσάρων κυρίων που στο μεταξύ είχαν φύγει από το Αλγέρι, είχε οργανώσει ολόκληρο το σχέδιο, και ότι οι εξήντα που θα έφευγαν μαζί του δεν θα μάθαιναν τίποτα παρά μόνο την τελευταία στιγμή. Βλέποντας πως δεν μπορούσε να

βγάλει τίποτα από αυτόν, ο Ντέης τον έστειλε πίσω στη φυλακή, πιο βαριά αλυσοδεμένο από πριν.

Η φτωχή οικογένεια του Θερβάντες προσπαθούσε όλον αυτόν τον καιρό να μαζέψει ξανά τα λύτρα, και τελικά κατάφερε να συγκεντρώσει τριακόσια δουκάτα, τα οποία εμπιστεύτηκε στον πατέρα Χουάν Χιλ των Τριαδικών, που ετοιμαζόταν να αποπλεύσει για το Αλγέρι. Ο Ντέης, όμως, ζήτησε πάνω από τα διπλάσια από όσα του πρόσφεραν, και επειδή η θητεία του είχε λήξει και ετοιμαζόταν να φύγει για την Κωνσταντινούπολη παίρνοντας μαζί του όλους τους σκλάβους του, η κατάσταση του Θερβάντες ήταν κρίσιμη. Είχε ήδη επιβιβαστεί, βαριά αλυσοδεμένος, όταν ο Ντέης δέχτηκε τελικά να ρίξει την απαίτησή του στο μισό, και ο πατέρας Χιλ, δανειζόμενος χρήματα, κατάφερε να συμπληρώσει το ποσό. Έτσι, στις 19 Σεπτεμβρίου 1580, ύστερα από αιχμαλωσία πέντε χρόνων παρά μία εβδομάδα, ο Θερβάντες ελευθερώθηκε επιτέλους. Λίγο αργότερα ανακάλυψε ότι ο Μπλάνκο δε Πας, που παρουσιαζόταν ως αξιωματούχος της Ιεράς Εξέτασης, ετοίμαζε τώρα, στηριγμένος σε ψευδείς μαρτυρίες, μια κατηγορία για ανάρμοστη συμπεριφορά που θα στρεφόταν εναντίον του μόλις επέστρεφε στην Ισπανία. Για να τον προλάβει, ο Θερβάντες συνέταξε μια σειρά από είκοσι πέντε ερωτήσεις που κάλυπταν όλη την περίοδο της αιχμαλωσίας του και ζήτησε από τον πατέρα Χιλ να πάρει, μπροστά σε συμβολαιογράφο, τις καταθέσεις αξιόπιστων μαρτύρων. Έντεκα μάρτυρες, από τους σημαντικότερους αιχμαλώτους στο Αλγέρι, επιβεβαίωσαν όλα τα γεγονότα που αναφέρθηκαν παραπάνω, και πολλά ακόμη. Συγκινεί κανείς βλέποντας τον θαυμασμό, την αγάπη και την ευγνωμοσύνη τους να παλεύουν

να χωρέσουν στη στεγνή γλώσσα του συμβολαιογράφου, καθώς ο ένας μετά τον άλλον καταθέτουν τις καλές πράξεις του Θερβάντες: πώς παρηγορούσε και βοηθούσε όσους λύγιζαν, πώς κρατούσε ζωντανό το κουράγιο τους όταν έσβηνε, πώς μοιραζόταν το λιγοστό του βαλάντιο με αυτόν τον καταθέτοντα, και πώς «σε αυτόν ο καταθέτων βρήκε πατέρα και μητέρα».

Όταν επέστρεψε στην Ισπανία, βρήκε το παλιό του σύνταγμα έτοιμο να εκστρατεύσει στην Πορτογαλία για να στηρίξει τη διεκδίκηση του Φίλιππου στο στέμμα, και, καθώς ήταν πια εντελώς άφραγκος, δεν είχε άλλη επιλογή από το να ξαναμπεί στις τάξεις του. Πήρε μέρος στις εκστρατείες στις Αζόρες το 1582 και ξανά την επόμενη χρονιά, και όταν τελείωσε ο πόλεμος επέστρεψε στην Ισπανία το φθινόπωρο του 1583, φέρνοντας μαζί του το χειρόγραφο του ποιμενικού του μυθιστορήματος, της «Γαλάτειας», και πιθανότατα επίσης, αν κρίνουμε από εσωτερικές ενδείξεις, εκείνο του πρώτου μέρους του «Περσίλη και Σιγισμούνδας». Έφερε επίσης μαζί του, όπως υποστηρίζουν οι βιογράφοι του, μια βρέφος κόρη, παιδί ενός ερωτικού δεσμού, όπως μας λένε με μεγάλη λεπτολογία ορισμένοι από αυτούς, με μια αριστοκρατικής καταγωγής κυρία από τη Λισαβόνα, της οποίας όμως παραλείπουν να αναφέρουν τόσο το όνομα όσο και τον δρόμο όπου έμενε. Η μόνη βάση για όλα αυτά είναι ότι το 1605 ζούσε πράγματι στην οικογένεια του Θερβάντες μια Δόνια Ισαβέλ δε Σααβέδρα, η οποία σε επίσημο έγγραφο περιγράφεται ως νόθα κόρη του και τότε ήταν είκοσι ετών.

Με το ανάπηρο αριστερό του χέρι, η προαγωγή στον στρατό ήταν πια αδύνατη, τώρα που ο Δον Χουάν είχε πεθάνει και δεν υπήρχε κανείς να προωθήσει τις αξιώσεις του και να υπενθυμίσει τις υπηρεσίες του· και για έναν άνθρωπο που πλησίαζε τα σαράντα, η ζωή στις τάξεις του στρατού προμηνυόταν ζοφερή. Είχε ήδη αποκτήσει κάποια φήμη ως ποιητής· έτσι αποφάσισε να ρίξει το βάρος του στη λογοτεχνία και, ως πρώτη του προσπάθεια, έστειλε τη «Γαλάτεια» στο τυπογραφείο. Εκδόθηκε, όπως αποδεικνύει πειστικά ο Salva y Mallen, στην Αλκαλά, τη γενέτειρά του, το 1585, και αναμφίβολα βοήθησε να γίνει το όνομά του πιο γνωστό, αλλά σίγουρα δεν του πρόσφερε πολλά σε καμία άλλη πρακτική έννοια.

Ενώ το βιβλίο τυπωνόταν, παντρεύτηκε τη Δόνια Καταλίνα δε Παλάθιος Σαλαθάρ ι Βοθμεδιάνο, μια κυρία από το Εσκίβιας κοντά στη Μαδρίτη και, όπως φαίνεται, φίλη της οικογένειας. Εκείνη του έφερε μια περιουσία που ίσως τον βοήθησε απλώς να τα βγάζει πέρα — κι αν όντως συνέβη αυτό, μέχρι εκεί έφτανε. Ως τότε το θέατρο είχε πια ξεπεράσει τις σκηνές των αγορών και τους περιπλανώμενους θιάσους, κι εκείνος, με την παλιά του αγάπη γι' αυτό, στράφηκε φυσικά προς τα εκεί αναζητώντας μια δουλειά που να του ταιριάζει. Μέσα σε περίπου τρία χρόνια έγραψε είκοσι ή τριάντα έργα, τα οποία, όπως μας λέει, παίχτηκαν χωρίς να τους πετάξουν αγγούρια ή άλλα αντικείμενα και ολοκλήρωσαν την πορεία τους χωρίς γιουχαΐσματα, φωνές ή φασαρίες. Με άλλα λόγια, τα έργα του δεν ήταν τόσο κακά ώστε να τα κατεβάσουν με αποδοκιμασίες από τη σκηνή, αλλά ούτε και αρκετά καλά ώστε να σταθούν πραγματικά πάνω σ' αυτήν. Μόνο δύο έχουν σωθεί, αλλά

επειδή τυχαίνει να είναι δύο από τα επτά ή οκτώ που ο ίδιος αναφέρει με κάποια αυτάρεσκη ικανοποίηση, μπορούμε να υποθέσουμε ότι είναι αντιπροσωπευτικά από τα καλύτερά του· και όποιος διαβάσει τη «Νουμάνθια» και το «Τράτο δε Άργελ» δεν θα απορήσει καθόλου που απέτυχαν ως θεατρικά έργα για παράσταση. Όποια κι αν είναι τα προτερήματά τους, όποιες σποραδικές αρετές κι αν δείχνουν, από άποψη δομής είναι αθεράπευτα αδέξια. Το πόσο ολοκληρωτικά απέτυχε φαίνεται καθαρά από το γεγονός ότι, παρά την αισιόδοξη ιδιοσυγκρασία του και την αδάμαστη επιμονή του, δεν κατάφερε να συνεχίσει τον αγώνα για να ζήσει ως δραματουργός περισσότερο από τρία χρόνια· ούτε έφταιγε γι' αυτό η άνοδος της δημοτικότητας του Λόπε, όπως λέγεται συχνά, παρόλο που τα δικά του λόγια δείχνουν το αντίθετο. Το πότε ακριβώς άρχισε ο Λόπε να γράφει για το θέατρο δεν είναι βέβαιο, αλλά σίγουρα ήταν αφού ο Θερβάντες είχε φύγει για τη Σεβίλλη.

Ανάμεσα στα «Nuevos Documentos» που δημοσίευσε ο Señor Asensio y Toledo υπάρχει ένα έγγραφο του 1592, παράξενα χαρακτηριστικό του Θερβάντες. Πρόκειται για μια συμφωνία με κάποιον Ροδρίγο Οσόριο, θεατρικό επιχειρηματία, ο οποίος θα δεχόταν έξι κωμωδίες προς πενήντα δουκάτα την καθεμιά (περίπου 6 λίρες), με τον όρο ότι δεν θα πλήρωνε σε καμία περίπτωση αν, όταν παίζονταν, δεν αποδεικνυόταν πως η συγκεκριμένη κωμωδία ήταν από τις καλύτερες που είχαν ποτέ παρουσιαστεί στην Ισπανία. Φαίνεται πως αυτή η δοκιμασία δεν εφαρμόστηκε ποτέ· ίσως ο Ροδρίγο Οσόριο να είχε καταλάβει αρκετά καθαρά ότι οι κωμωδίες δεν ανήκαν στις καλύτερες που είχαν ποτέ παιχτεί. Αν είχε σωθεί η αλληλογραφία του Θερβάντες, θα βρίσκαμε χωρίς αμφιβολία

περισσότερες από μία επιστολές σαν εκείνη που βλέπουμε στο «Rake’s Progress»: «Κύριε, διάβασα το έργο σας, και δεν κάνει.»

Είχε μεγαλύτερη επιτυχία σε έναν λογοτεχνικό διαγωνισμό στη Σαραγόσα το 1595, που έγινε προς τιμήν της αγιοποίησης του Αγίου Υακίνθου, όταν το έργο του κέρδισε το πρώτο βραβείο: τρία ασημένια κουτάλια. Την προηγούμενη χρονιά είχε διοριστεί εισπράκτορας δημοσίων εσόδων για το βασίλειο της Γρανάδας. Για να αποδώσει πιο εύκολα στο ταμείο τα χρήματα που είχε συγκεντρώσει, τα εμπιστεύτηκε σε έναν έμπορο, ο οποίος χρεοκόπησε και εξαφανίστηκε. Επειδή η περιουσία του πτωχευμένου δεν επαρκούσε για να καλύψει ολόκληρο το ποσό, εκείνος φυλακίστηκε στη Σεβίλλη τον Σεπτέμβριο του 1597. Ωστόσο, το υπόλοιπο που τον βάρυνε ήταν μικρό, περίπου 26 λίρες, και αφού έδωσε εγγύηση γι’ αυτό, αποφυλακίστηκε στο τέλος της χρονιάς.

Καθώς γύριζε από πόλη σε πόλη μαζεύοντας τους φόρους του βασιλιά, κατέγραφε εκείνες τις εικόνες από τα πανδοχεία και τη ζωή του δρόμου που ξεχειλίζουν στις σελίδες του «Δον Κιχώτη»: τους βενεδικτίνους μοναχούς με γυαλιά και σκιάδια, καβάλα στα ψηλά μουλάρια τους· τους περιπλανώμενους ηθοποιούς με τα κοστούμια τους, καθ’ οδόν για το επόμενο χωριό· τον κουρέα με τη λεκάνη στο κεφάλι, στον δρόμο για να κάνει αφαίμαξη σε κάποιον ασθενή· τον νεοσύλλεκτο που περπατούσε τραγουδώντας, με το βρακί του δεμένο στο μπόγο του· τους θεριστές μαζεμένους στην είσοδο της βέντας να ακούν να τους διαβάζουν τον «Φελίξμαρτε της Ιρκανίας»· και εκείνες τις μικρές, σχεδόν χογκάρθειες πινελιές που ήξερε

τόσο καλά να βάζει: την ουρά του βοδιού κρεμασμένη με τη χτένα του πανδοχέα χωμένη μέσα της, τα ασκιά με το κρασί στο προσκέφαλο του κρεβατιού, και τα αξιομνημόνευτα δείγματα πανδοχειακής τέχνης, την Ελένη να φεύγει πανευτυχής πιασμένη αγκαζέ με τον Πάρη και τη Διδώ πάνω στον πύργο να χύνει δάκρυα μεγάλα σαν καρύδια. Και μάλιστα, είναι πολύ πιθανό πως σε εκείνα τα ταξίδια σε απόμακρες περιοχές έπεφτε πότε-πότε πάνω σε κάποιο δείγμα του φτωχού ευγενούς, με το ισχνό του αλογάκι, το λαγωνικό του και τα βιβλία ιπποτικών μυθιστορημάτων του, να περνά τη ζωή του ονειροπολώντας, μέσα στη γλυκιά άγνοια ότι ο κόσμος είχε αλλάξει από τότε που το παλιό κράνος του προπάππου του ήταν ακόμη καινούριο. Όμως στη Σεβίλλη ανακάλυψε την αληθινή του κλίση, όσο κι αν ο ίδιος δεν θα το παραδεχόταν με τίποτα. Εκεί, στην Τριάνα, μπήκε πρώτη φορά στον πειρασμό να δοκιμάσει να αντλήσει υλικό κατευθείαν από τη ζωή και έβαλε για πρώτη φορά το χιούμορ του σε δράση στο εξαίσιο μικρό σκίτσο «Ρινκονέτε και Κορταδίγιο», που υπήρξε, από περισσότερες από μία απόψεις, το σπέρμα του «Δον Κιχώτη».

Δεν μπορούμε να πούμε πού και πότε γράφτηκε αυτό. Μετά τη φυλάκισή του, κάθε ίχνος του Θερβάντες με την επίσημη ιδιότητά του χάνεται, πράγμα που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι δεν επανήλθε στη θέση του. Ότι βρισκόταν ακόμη στη Σεβίλλη τον Νοέμβριο του 1598 φαίνεται από ένα σατιρικό σονέτο του για το περίτεχνο κατασκεύασμα που στήθηκε για να εκφράσει το πένθος της πόλης για τον θάνατο του Φιλίππου Β΄, όμως από τότε ως το 1603 δεν έχουμε κανένα στοιχείο για τις κινήσεις του. Τα λόγια στον πρόλογο του Πρώτου Μέρους του

«Δον Κιχώτη» θεωρούνται γενικά αδιάσειστη ένδειξη ότι συνέλαβε την ιδέα του βιβλίου και έγραψε τουλάχιστον την αρχή του μέσα στη φυλακή, και είναι πολύ πιθανό να έγινε πράγματι έτσι.

Υπάρχει μια παράδοση σύμφωνα με την οποία ο Θερβάντες διάβασε αποσπάσματα του έργου του σε έναν εκλεκτό κύκλο στο σπίτι του Δούκα του Μπεχάρ, κάτι που ίσως βοήθησε να γίνει γνωστό το βιβλίο. Το προφανές συμπέρασμα, όμως, είναι ότι το Πρώτο Μέρος του «Δον Κιχώτη» έμεινε για κάποιο διάστημα στα χέρια του προτού βρει έναν εκδότη αρκετά τολμηρό να αναλάβει ένα τόσο πρωτότυπο εγχείρημα. Και τόσο λίγη πίστη είχε σε αυτό ο Φρανθίσκο Ρόμπλες της Μαδρίτης, στον οποίο τελικά το πούλησε, ώστε δεν θέλησε να επιβαρυνθεί με το κόστος εξασφάλισης δικαιωμάτων για την Αραγωνία ή την Πορτογαλία, αρκούμενος σε εκείνα για την Καστίλη. Η εκτύπωση ολοκληρώθηκε τον Δεκέμβριο και το βιβλίο κυκλοφόρησε με τον ερχομό του νέου έτους, το 1605. Συχνά λέγεται ότι ο «Δον Κιχώτης» αρχικά υποδέχτηκε ψυχρά. Τα γεγονότα δείχνουν ακριβώς το αντίθετο. Μόλις έφτασε στα χέρια του κοινού, άρχισαν αμέσως οι προετοιμασίες για πειρατικές εκδόσεις στη Λισαβόνα και τη Βαλένθια, καθώς και για μια δεύτερη έκδοση με τα πρόσθετα δικαιώματα για την Αραγωνία και την Πορτογαλία, τα οποία εξασφάλισε τον Φεβρουάριο.

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως ορισμένα στρώματα της κοινωνίας το υποδέχτηκαν με κάτι παραπάνω από ψυχρότητα. Άνθρωποι με πνεύμα, γούστο και κρίση από τους αριστοκρατικούς κύκλους το καλωσόρισαν θερμά· όμως η

αριστοκρατία γενικά δύσκολα θα απολάμβανε ένα βιβλίο που γελοιοποιούσε το αγαπημένο της ανάγνωσμα και σατίριζε τόσες από τις προσφιλείς της ιδέες. Οι δραματουργοί που είχαν συσπειρωθεί γύρω από τον Λόπε ως αρχηγό τους έβλεπαν τον Θερβάντες ως κοινό τους εχθρό, και είναι φανερό πως ήταν εξίσου ανεπιθύμητος και στην άλλη ομάδα, τους culto ποιητές με επικεφαλής τον Γκόνγορα. Ο Ναβαρέτε, που δεν γνώριζε τίποτε για την επιστολή που αναφέρθηκε παραπάνω, προσπαθεί επίμονα να αποδείξει ότι οι σχέσεις ανάμεσα στον Θερβάντες και τον Λόπε ήταν πολύ φιλικές· και πράγματι έτσι ήταν, ώσπου γράφτηκε ο «Δον Κιχώτης». Ο ίδιος ο Θερβάντες, μάλιστα, ως το τέλος δήλωνε με γενναιοδωρία και ευθύτητα τον θαυμασμό του για τις ικανότητες του Λόπε, την αστείρευτη επινοητικότητά του και την εκπληκτική του παραγωγικότητα. Ωστόσο, στον πρόλογο του Πρώτου Μέρους του «Δον Κιχώτη», στους στίχους της «Ουργκάντα της Άγνωστης» και σε ένα-δυο ακόμη σημεία, αν διαβάσουμε πίσω από τις γραμμές, διακρίνονται υπαινικτικά χτυπήματα στις ματαιοδοξίες και τις επιτηδεύσεις του Λόπε, που δεν μαρτυρούν ιδιαίτερη προσωπική συμπάθεια. Και ο Λόπε, από την πλευρά του, χλευάζει ανοιχτά τον «Δον Κιχώτη» και τον Θερβάντες, ενώ δεκατέσσερα χρόνια μετά τον θάνατό του τού αφιερώνει μόνο λίγες αδιάφορες, τυπικές γραμμές στο «Laurel de Apolo» — γραμμές που μοιάζουν ακόμη πιο ψυχρές δίπλα στους επαίνους που σκορπά σε πλήθος ασήμαντων προσώπων, των οποίων τα ονόματα δεν εμφανίζονται πουθενά αλλού.

Το 1601 το Βαγιαδολίδ έγινε έδρα της Αυλής, και στις αρχές του 1603 ο Θερβάντες είχε κληθεί εκεί εξαιτίας του υπολοίπου που όφειλε ακόμη στο Δημόσιο Ταμείο. Έμεινε στο Βαγιαδολίδ και, απ' ό,τι φαίνεται, συντηρούνταν κάνοντας διάφορες μεσιτικές δουλειές και κάποια εργασία γραφέα· πιθανότατα συνέτασσε αιτήσεις και διατύπωνε αναφορές απαιτήσεων για να υποβληθούν στο Συμβούλιο, και παρόμοια έγγραφα. Αυτό τουλάχιστον προκύπτει από τις καταθέσεις που λήφθηκαν με αφορμή τον θάνατο ενός ευγενούς, θύματος συμπλοκής στον δρόμο, τον οποίο είχαν μεταφέρει στο σπίτι όπου έμενε ο Θερβάντες. Εκεί ο ίδιος περιγράφεται ως άνθρωπος που έγραφε και διεκπεραίωνε υποθέσεις, και φαίνεται πως το νοικοκυριό του αποτελούνταν τότε από τη σύζυγό του, τη νόθη κόρη του Ισαβέλ δε Σααβέδρα που έχει ήδη αναφερθεί, την αδελφή του Αντρέα, πλέον χήρα, την κόρη της Κονστάνθα, μια μυστηριώδη Μαγδαλένα δε Σοτομαγιόρ που παρουσιαζόταν ως αδελφή του και για την οποία οι βιογράφοι του δεν μπορούν να δώσουν εξήγηση, και μια υπηρέτρια.

Στο μεταξύ, ο «Δον Κιχώτης» κέρδιζε όλο και περισσότερο το κοινό, και το όνομα του δημιουργού του είχε πια γίνει γνωστό και πέρα από τα Πυρηναία. Το 1607 τυπώθηκε μια έκδοση στις Βρυξέλλες. Ο Ρόμπλες, ο εκδότης της Μαδρίτης, αναγκάστηκε να ανταποκριθεί στη ζήτηση με μια τρίτη έκδοση, την έβδομη συνολικά, το 1608. Στην Ιταλία το βιβλίο είχε τέτοια απήχηση, ώστε ένας βιβλιοπώλης στο Μιλάνο προχώρησε σε νέα έκδοση το 1610· και άλλη μία ζητήθηκε στις Βρυξέλλες το 1611. Θα περίμενε κανείς φυσικά πως, έχοντας μπροστά του τόσο ξεκάθαρες αποδείξεις ότι είχε πετύχει απόλυτα το γούστο του κοινού, ο Θερβάντες θα έβαζε αμέσως μπρος να τηρήσει τη

μάλλον αόριστη υπόσχεσή του για έναν δεύτερο τόμο.

Όμως, απ' ό,τι φαίνεται, τίποτε δεν ήταν πιο μακριά από το μυαλό του. Είχε ακόμη στο συρτάρι του ένα-δυο σύντομες ιστορίες της ίδιας περιόδου με εκείνες που είχε εντάξει στον «Δον Κιχώτη» και, αντί να συνεχίσει τις περιπέτειες του Δον Κιχώτη, άρχισε να γράφει κι άλλες από αυτές τις «Υποδειγματικές Νουβέλες», όπως τις ονόμασε αργότερα, με σκοπό να τις συγκεντρώσει σε βιβλίο.

Οι νουβέλες εκδόθηκαν το καλοκαίρι του 1613, με αφιέρωση στον Conde de Lemos, τον Μαικήνα της εποχής, και με έναν από εκείνους τους οικείους, κουβεντιαστούς προλόγους που ο Θερβάντες αγαπούσε τόσο. Εκεί, οκτώμισι χρόνια μετά την κυκλοφορία του Πρώτου Μέρους του «Δον Κιχώτη», βρίσκουμε την πρώτη νύξη για ένα επερχόμενο Δεύτερο Μέρος. «Σύντομα θα δείτε», λέει, «τα περαιτέρω κατορθώματα του Δον Κιχώτη και τα καμώματα του Σάντσο Πάνθα». Η ιδέα του για το «σύντομα» ήταν μάλλον ελαστική, γιατί, όπως ξέρουμε από τη χρονολογία στην επιστολή του Σάντσο, έναν χρόνο αργότερα είχε μόλις ολοκληρώσει το μισό βιβλίο.

Όμως περισσότερο κι από την ποίηση, τα ποιμενικά ή τα μυθιστορήματα, ήταν η φιλοδοξία του για το θέατρο που κυριαρχούσε στις σκέψεις του. Το ίδιο αδάμαστο πνεύμα που τον κράτησε μακριά από την απόγνωση στα μπάνια του Αλγερίου και τον έσπρωχνε να επιχειρεί ξανά και ξανά να δραπετεύσει μαζί με τους συντρόφους του, τον έκανε να επιμένει, παρά τις αποτυχίες και τις απογοητεύσεις, στην προσπάθειά του να κερδίσει το ενδιαφέρον του κοινού ως δραματουργός. Ο χαρακτήρας του Θερβάντες ήταν βαθιά

αισιόδοξος. Το πορτρέτο που δίνει ο ίδιος στον πρόλογο των νουβελών, με τα αετίσια χαρακτηριστικά, τα καστανά μαλλιά, το λείο και γαλήνιο μέτωπο και τα λαμπερά, χαρούμενα μάτια, είναι το πορτρέτο ενός ανθρώπου γεμάτου ζωτικότητα και ελπίδα. Ό,τι κι αν έλεγαν οι θεατρικοί επιχειρηματίες, δεν μπορούσαν να τον πείσουν πως τα έργα του δεν θα αναγνωρίζονταν τελικά, αρκεί να τους δινόταν μια πραγματική ευκαιρία. Ο παλιός στρατιώτης της ισπανικής Σαλαμίνας είχε βάλει σκοπό να γίνει ο Αισχύλος της Ισπανίας. Ήθελε να θεμελιώσει ένα μεγάλο εθνικό θέατρο, βασισμένο στις αληθινές αρχές της τέχνης, που θα γινόταν ο φθόνος όλων των λαών· να διώξει από τη σκηνή τα ανόητα, παιδαριώδη έργα, αυτούς τους «καθρέφτες ανοησίας και πρότυπα μωρίας» που κυριαρχούσαν εξαιτίας της απληστίας των επιχειρηματιών και της κοντόφθαλμης στάσης των συγγραφέων· να διορθώσει και να καλλιεργήσει το γούστο του κοινού ώσπου να είναι έτοιμο για τραγωδίες στα πρότυπα του ελληνικού δράματος — όπως, για παράδειγμα, η «Νουμανθία» — και για κωμωδίες που όχι μόνο θα διασκέδαζαν αλλά και θα ωφελούσαν και θα δίδασκαν. Όλα αυτά θα τα έκανε, αν κατάφερνε έστω να ακουστεί: εκεί βρισκόταν η πρώτη δυσκολία.

Δείχνει επίσης αρκετά καθαρά ότι ο «Δον Κιχώτης» και η κατεδάφιση των ιπποτικών μυθιστορημάτων δεν ήταν το έργο που βρισκόταν πιο κοντά στην καρδιά του. Άλλωστε, όπως λέει και ο ίδιος στον πρόλογό του, ήταν περισσότερο θετός πατέρας παρά αληθινός πατέρας του «Δον Κιχώτη». Σπάνια ένα μεγάλο έργο παραμελήθηκε τόσο από τον ίδιο του τον δημιουργό. Το ότι γράφτηκε απρόσεκτα, βιαστικά και

αποσπασματικά δεν ήταν πάντα δικό του φταίξιμο, όμως φαίνεται καθαρά πως δεν διάβαζε ποτέ αυτό που έστελνε στο τυπογραφείο. Ήξερε τα λάθη που είχαν κάνει οι τυπογράφοι, αλλά όταν ετοιμαζόταν η τρίτη έκδοση δεν μπήκε καν στον κόπο να τα διορθώσει, όπως θα έκανε κάποιος που πραγματικά νοιαζόταν για το πνευματικό του παιδί. Φαίνεται πως έβλεπε το βιβλίο ως κάτι λίγο παραπάνω από ένα απλό libro de entretenimiento, ένα διασκεδαστικό ανάγνωσμα, κάτι που, όπως λέει στο «Viaje», μπορούσε «να ξεκουράζει τη μελαγχολική και σκοτεινή καρδιά κάθε στιγμή και σε κάθε περίσταση». Αναμφίβολα είχε αδυναμία στον ήρωά του και ήταν πολύ περήφανος για τον Σάντσο Πάνθα. Και θα ήταν πράγματι παράξενο να μην ήταν περήφανος για την πιο χιουμοριστική μορφή σε ολόκληρη τη λογοτεχνική μυθοπλασία. Ήταν περήφανος και για τη δημοτικότητα και την επιτυχία του βιβλίου, και είναι απέραντα γοητευτική η αφέλεια με την οποία δείχνει αυτή την περηφάνια του σε καμιά δεκαριά σημεία του Δεύτερου Μέρους. Όμως δεν ήταν αυτή η επιτυχία που λαχταρούσε. Κατά πάσα πιθανότητα θα αντάλλασσε όλη την επιτυχία του «Δον Κιχώτη»—ή μάλλον θα δεχόταν να καεί κάθε αντίτυπο του «Δον Κιχώτη» στην Plaza Mayor—για μία και μόνο επιτυχία σαν εκείνες που απολάμβανε ο Λόπε δε Βέγα, κατά μέσο όρο μία φορά την εβδομάδα.

Κι έτσι συνέχιζε, χασομερώντας με τον «Δον Κιχώτη», προσθέτοντας πότε πότε ένα κεφάλαιο και ύστερα αφήνοντάς τον στην άκρη για να στραφεί στον «Περσίλη και Σιγισμούνδα»—που, όπως ξέρουμε, θα ήταν το πιο διασκεδαστικό βιβλίο της γλώσσας και ο αντίπαλος του «Θεαγένη και Χαρίκλειας»—ή για να τελειώσει κάποια από τις

αγαπημένες του κωμωδίες. Κι αν ο Ρόμπλες τον ρωτούσε πότε θα ήταν έτοιμος ο «Δον Κιχώτης», η απάντηση μάλλον θα ήταν: En breve—σύντομα· υπήρχε καιρός γι' αυτό. Στα εξήντα οκτώ του ήταν τόσο γεμάτος ζωή, ελπίδα και σχέδια για το μέλλον όσο ένα αγόρι δεκαοχτώ χρονών.

Όμως η Νέμεση πλησίαζε. Είχε φτάσει ως το Κεφάλαιο LIX, κάτι που με τον αργό του ρυθμό δύσκολα θα μπορούσε να είχε συμβεί πριν από τον Οκτώβριο ή τον Νοέμβριο του 1614, όταν έπεσε στα χέρια του ένα μικρό βιβλίο σε όγδοο, τυπωμένο πρόσφατα στην Ταραγόνα, με τον τίτλο «Δεύτερος Τόμος του Ευφυούς Ιππότη Δον Κιχώτη της Μάντσας: από τον Licentiate Alonso Fernandez de Avellaneda of Tordesillas». Το δεύτερο μισό του Κεφαλαίου LIX και το μεγαλύτερο μέρος των επόμενων κεφαλαίων του Δεύτερου Μέρους μάς δίνουν μια ιδέα για το πώς τον επηρέασε, και ο εκνευρισμός του δύσκολα θα μειωνόταν αν σκεφτόταν πως δεν είχε να κατηγορήσει κανέναν άλλον παρά μόνο τον εαυτό του. Αν ο Avellaneda είχε περιοριστεί απλώς στο να εκδώσει μια συνέχεια του «Δον Κιχώτη», ο Cervantes δεν θα είχε κανένα εύλογο παράπονο. Οι δικές του προθέσεις είχαν διατυπωθεί με εντελώς αόριστο τρόπο στο τέλος του βιβλίου· μάλιστα, στα τελευταία του λόγια, «forse altro cantera con miglior plettro», μοιάζει σχεδόν να προσκαλεί κάποιον άλλον να συνεχίσει το έργο, και δεν έδωσε κανένα σημάδι επί οκτώμισι χρόνια· ως τότε, ο τόμος του Avellaneda θα πρέπει ασφαλώς να είχε ήδη γραφτεί.

Στην πραγματικότητα, ο Cervantes δεν είχε υπόθεση — ή είχε μια πολύ αδύναμη — όσον αφορά την ίδια τη συνέχεια. Όμως ο Avellaneda διάλεξε να της βάλει έναν πρόλογο γεμάτο

χυδαίες προσωπικές επιθέσεις, τέτοιες που μόνο ένας κακοπροαίρετος άνθρωπος θα μπορούσε να ξεστομίσει. Τον χλευάζει επειδή είναι γέρος, επειδή έχει χάσει το χέρι του, επειδή είχε βρεθεί στη φυλακή, επειδή είναι φτωχός, επειδή δεν έχει φίλους· τον κατηγορεί ότι ζηλεύει την επιτυχία του Lope, ότι είναι οξύθυμος και γκρινιάρης, και άλλα παρόμοια. Εκεί βρισκόταν το πραγματικό δηλητήριο. Ο λόγος αυτής της προσωπικής επίθεσης από τον Avellaneda είναι αρκετά προφανής. Όποιος κι αν ήταν, είναι φανερό πως ανήκε στους δραματουργούς της σχολής του Lope, αφού έχει το θράσος να κατηγορεί τον Cervantes ότι επιτέθηκε και στον ίδιο, όπως και στον Lope, στην κριτική του για το θέαμα. Η ταυτοποίησή του έχει απασχολήσει τους καλύτερους κριτικούς και έχει ματαιώσει κάθε ευρηματικότητα και έρευνα που επιστρατεύτηκε για να λυθεί το ζήτημα. Ο Navarrete και ο Ticknor και οι δύο κλίνουν προς την άποψη ότι ο Cervantes ήξερε ποιος ήταν· εγώ όμως πρέπει να πω ότι θεωρώ πως η οργή που δείχνει παραπέμπει μάλλον σε έναν αόρατο επιτιθέμενο· είναι σαν τον εκνευρισμό ενός ανθρώπου που τον τσίμπησε κουνούπι μέσα στο σκοτάδι. Ο Cervantes, από ορισμένα γλωσσικά σολοικίσματα, τον θεωρεί Αραγονέζο, και ο Pellicer, επίσης Αραγονέζος, στηρίζει αυτή την άποψη και πιστεύει ακόμη ότι ήταν εκκλησιαστικός, πιθανότατα Δομινικανός.

Όποια αξία έχει ο Αβεγιανέδα είναι δανεική από τον Θερβάντες, και είναι υπερβολικά άτονος για να αντανακλά πολλά. «Βαρετός και βρόμικος» θα είναι πάντα, φαντάζομαι, η ετυμηγορία της μεγάλης πλειονότητας των αμερόληπτων αναγνωστών. Στην καλύτερη περίπτωση είναι ένας φτωχός

λογοκλόπος· το μόνο που μπορεί να κάνει είναι να ακολουθεί δουλικά το μονοπάτι που του χάραξε ο Θερβάντες. Το μοναδικό του χιούμορ βρίσκεται στο να βάζει τον Δον Κιχώτη να περνά τα πανδοχεία για κάστρα και να φαντάζεται πως είναι κάποιο θρυλικό ή ιστορικό πρόσωπο, και τον Σάντσο να μπερδεύει λέξεις, να αναποδογυρίζει παροιμίες και να επιδεικνύει τη λαιμαργία του. Σε όλο το έργο δείχνει μια ροπή προς τη χοντροκοπιά και τη βρομιά, και έχει καταφέρει να βάλει μέσα δύο ιστορίες πιο αισχρές από οτιδήποτε έγραψαν οι novellieri του δέκατου έκτου αιώνα, χωρίς όμως τη δική τους ζωντάνια.

Όμως, όποιος κι αν είναι ο Αβεγιανέδα και ό,τι κι αν αξίζει το βιβλίο του, δεν πρέπει να ξεχνάμε το χρέος που τους οφείλουμε. Χωρίς αυτούς, δεν υπάρχει αμφιβολία, ο «Δον Κιχώτης» θα είχε φτάσει σε εμάς σαν ένας απλός κορμός και όχι ως ολοκληρωμένο έργο. Ακόμα κι αν ο Θερβάντες είχε τελειώσει τον τόμο που είχε τότε στα χέρια του, είναι σχεδόν βέβαιο πως θα σταματούσε με την υπόσχεση ενός Τρίτου Μέρους, όπου θα αφηγούνταν τις νέες περιπέτειες του Δον Κιχώτη και τα καμώματα του Σάντσο Πάνθα ως βοσκοί. Είναι φανερό ότι κάποια στιγμή σκόπευε να καταπιαστεί με τα ποιμενικά μυθιστορήματα όπως είχε καταπιαστεί με τα ιπποτικά βιβλία, και αν δεν υπήρχε ο Αβεγιανέδα θα είχε προσπαθήσει να το πραγματοποιήσει. Το πιθανότερο όμως είναι πως, με τα σχέδια, τα εγχειρήματα και την αισιοδοξία του, ο τόμος θα έμενε ατελείωτος ως τον θάνατό του, και εμείς δεν θα γνωρίζαμε ποτέ τον Δούκα και τη Δούκισσα ούτε θα πηγαίναμε με τον Σάντσο στη Βαρατάρια.

Από τη στιγμή που το βιβλίο έπεσε στα χέρια του, φαίνεται πως τον στοίχειωσε ο φόβος ότι μπορεί να εμφανιστούν κι άλλοι Αβεγιανέδες, κι έτσι άφησε στην άκρη οτιδήποτε άλλο και αφοσιώθηκε στο να τελειώσει το έργο του και να προστατέψει τον Δον Κιχώτη με τον μόνο τρόπο που μπορούσε: σκοτώνοντάς τον. Το τέλος είναι αναμφίβολα βιαστικό και σε ορισμένα σημεία αδέξιο, και η συνεχής επανάληψη των επιπλήξεων προς τον Αβεγιανέδα στο τέλος καταντά κάπως κουραστική· όμως είναι, σε κάθε περίπτωση, ένα τέλος, και γι' αυτό πρέπει να ευχαριστούμε τον Αβεγιανέδα.

Ο νέος τόμος ήταν έτοιμος να πάει στο τυπογραφείο τον Φεβρουάριο, όμως τυπώθηκε μόλις στα τέλη του 1615. Στο μεταξύ, ο Θερβάντες συγκέντρωσε τις κωμωδίες και τα ιντερλούδια που είχε γράψει τα τελευταία χρόνια και που, όπως προσθέτει με παράπονο, κανένας θιασάρχης δεν θέλησε να ανεβάσει. Τα εξέδωσε με έναν πρόλογο που αξίζει δέκα φορές περισσότερο από το ίδιο το βιβλίο, όπου μιλά για το πρώιμο ισπανικό θέατρο και για τις δικές του προσπάθειες ως δραματουργού. Περιττεύει να πούμε ότι ο Θερβάντες τα παρουσίασε με απόλυτη ειλικρίνεια και πλήρη πίστη στην αξία τους. Ωστόσο, ο αναγνώστης δεν έπρεπε να νομίσει πως αυτή ήταν η τελευταία του λέξη ή η οριστική του προσπάθεια στο θέατρο, γιατί δούλευε ακόμη μια κωμωδία με τίτλο «Engano a los ojos», για την οποία, αν δεν έκανε λάθος, δεν θα υπήρχε καμία αμφιβολία.

Για αυτό το δραματικό αριστούργημα ο κόσμος δεν είχε ποτέ την ευκαιρία να κρίνει. Η υγεία του είχε κλονιστεί εδώ και καιρό και πέθανε, όπως φαίνεται από υδρωπικία, στις 23

Απριλίου 1616, την ίδια μέρα που η Αγγλία έχασε και τον Σαίξπηρ — τουλάχιστον τυπικά, αφού το αγγλικό ημερολόγιο δεν είχε ακόμη μεταρρυθμιστεί. Πέθανε όπως είχε ζήσει: δεχόμενος τη μοίρα του με θάρρος και καλή καρδιά.

Ήταν άραγε δυστυχισμένη η ζωή του Θερβάντες; Όλοι οι βιογράφοι του λένε πως ναι· εγώ όμως οφείλω να πω ότι αμφιβάλλω. Ήταν μια σκληρή ζωή, ζωή φτώχειας, αδιάκοπου αγώνα, κακοπληρωμένου μόχθου και απογοητεύσεων· όμως ο Θερβάντες είχε μέσα του το αντίδοτο για όλα αυτά τα δεινά. Δεν ανήκε στις ελαφριές εκείνες φύσεις που ξεπερνούν τις αντιξοότητες μόνο χάρη στη φυσική τους ευθυμία· η δική του αντοχή πήγαζε από τη δύναμη ενός μεγάλου πνεύματος. Είναι αδύνατο να φανταστεί κανείς τον Θερβάντες να παραδίνεται στην απόγνωση ή να καταρρέει από τη θλίψη. Όσο για τη φτώχεια, για εκείνον ήταν κάτι που το αντιμετώπιζε με γέλιο, και ο μόνος αναστεναγμός που τον αφήνει ποτέ να του ξεφύγει είναι όταν λέει: «Ευτυχισμένος εκείνος στον οποίο ο Ουρανός έδωσε ένα κομμάτι ψωμί, για το οποίο δεν είναι υποχρεωμένος να ευχαριστεί κανέναν άλλον παρά μόνο τον ίδιο τον Ουρανό». Αν σε όλα αυτά προσθέσει κανείς τη ζωτική του ενέργεια και την πνευματική του δραστηριότητα, την ακούραστη επινοητικότητά του και τον αισιόδοξο χαρακτήρα του, υπάρχουν αρκετοί λόγοι να αμφιβάλλει αν η ζωή του ήταν πράγματι πολύ δυστυχισμένη. Όποιος έπαιρνε μαζί τις στενοχώριες του Θερβάντες και τα μέσα που είχε για να τις αντέχει, ίσως τελικά να μην έκανε και τόσο κακή συμφωνία, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά την ευτυχία στη ζωή.

Για τον τόπο της ταφής του δεν ξέρουμε σχεδόν τίποτα, πέρα από το ότι θάφτηκε, σύμφωνα με τη διαθήκη του, στο γειτονικό μοναστήρι των Τρινηταρίων μοναχών, όπου πιθανολογείται πως ζούσε και η κόρη του, Ισαβέλ δε Σααβέδρα, και ότι λίγα χρόνια αργότερα οι μοναχές μεταφέρθηκαν σε άλλο μοναστήρι, παίρνοντας μαζί τους και τους νεκρούς τους. Κανείς όμως δεν ξέρει αν στα λείψανα που μεταφέρθηκαν ήταν και του Θερβάντες, κι έτσι κάθε ίχνος για το πού αναπαύεται έχει πια χαθεί οριστικά. Αυτό είναι ίσως το λιγότερο δικαιολογημένο από όσα περιλαμβάνονται στην κατηγορία περί αδιαφορίας που αποδίδεται στους συγχρόνους του. Σε αρκετά από τα υπόλοιπα υπάρχει μεγάλη δόση υπερβολής. Αν ακούσει κανείς τους περισσότερους βιογράφους του, θα νόμιζε πως όλη η Ισπανία είχε συνωμοτήσει όχι μόνο εναντίον του ίδιου του ανθρώπου αλλά και εναντίον της μνήμης του, ή τουλάχιστον πως δεν είχε καμία αίσθηση της αξίας του και τον άφησε να ζήσει μέσα στη δυστυχία και να πεθάνει στην ένδεια. Είναι παράλογο να μιλά κανείς για τη σκληρή ζωή του και για τις ανάξιες δουλειές του στην Ανδαλουσία. Τι είχε κάνει που να τον ξεχωρίζει από τις χιλιάδες άλλους ανθρώπους που πάλευαν να βγάλουν ένα αβέβαιο μεροκάματο; Βέβαια, ήταν γενναίος στρατιώτης, είχε τραυματιστεί και είχε περάσει αιχμαλωσία και βάσανα για την πατρίδα του, αλλά υπήρχαν εκατοντάδες άλλοι στην ίδια θέση. Είχε γράψει ένα μέτριο δείγμα ενός άνοστου είδους μυθιστορήματος και μερικά θεατρικά που ολοφάνερα δεν ικανοποιούσαν τον βασικό όρο της επιτυχίας: να αρέσουν. Έπρεπε δηλαδή το κοινό του θεάτρου να στηρίζει έργα που δεν το διασκέδαζαν, μόνο και μόνο επειδή ο συγγραφέας τους

επρόκειτο είκοσι χρόνια αργότερα να γράψει τον «Δον Κιχώτη»;

Η μανία για αντίτυπα που, όπως είδαμε, ξέσπασε αμέσως μόλις κυκλοφόρησε το βιβλίο, δεν δείχνει καθόλου γενική αδιαφορία για την αξία του. Αναμφίβολα κάποιοι το υποδέχτηκαν ψυχρά· αλλά αν κάποιος γράψει ένα βιβλίο που σατιρίζει τις περούκες, πρέπει να περιμένει ψυχρή υποδοχή από όσους τις φορούν και μίσος από ολόκληρη τη συντεχνία των περουκάδων. Αν ο Θερβάντες είχε απέναντί του τους αναγνώστες των ιπποτικών μυθιστορημάτων, τους συναισθηματικούς, τους δραματουργούς και τους ποιητές της εποχής, αυτό συνέβαινε επειδή ο «Δον Κιχώτης» ήταν αυτό που ήταν· και αν το ευρύ κοινό δεν έσπευσε να του εξασφαλίσει άνετη ζωή για το υπόλοιπο των ημερών του, δεν μπορεί να κατηγορηθεί γι' αυτό για αμέλεια και αχαριστία περισσότερο απ' όσο μπορεί να κατηγορηθεί το αγγλόφωνο κοινό που δεν ξεχρέωσε τα χρέη του Scott. Έκανε ό,τι καλύτερο μπορούσε: διάβασε το βιβλίο του, του άρεσε, το αγόρασε και ενθάρρυνε τον βιβλιοπώλη να τον πληρώσει καλά και για άλλα έργα.

Έχει επίσης προσαφθεί στην Ισπανία ότι δεν έχει υψώσει κανένα μνημείο στον άνθρωπο για τον οποίο νιώθει τη μεγαλύτερη περηφάνια· κανένα μνημείο, δηλαδή, αντάξιό του. Γιατί το χάλκινο άγαλμα στον μικρό κήπο της Plaza de las Cortés, όσο καλοφτιαγμένο έργο τέχνης κι αν είναι, και όσο άψογο θα ήταν αν είχε στηθεί για κάποιον τοπικό ποιητή στην αγορά μιας επαρχιακής πόλης, δεν είναι αντάξιο ούτε του Θερβάντες ούτε της Μαδρίτης. Αλλά τι ανάγκη έχει ο

Θερβάντες από «ένα τόσο αδύναμο τεκμήριο του ονόματός του»; Και τι θα μπορούσε να πετύχει ένα μνημείο στη δική του περίπτωση, πέρα από το να μαρτυρεί την αυτοδοξολογία εκείνων που το έστησαν; Si monumentum quoeris, circumspice. Το κοντινότερο βιβλιοπωλείο αρκεί για να δείξει πόσο αντιαισθητική υπερβολή θα ήταν ένα μνημείο για τον συγγραφέα του «Δον Κιχώτη».

«[illegible]»

Πριν πεθάνει ο Θερβάντες είχαν ήδη κυκλοφορήσει εννέα εκδόσεις του Πρώτου Μέρους του «Δον Κιχώτη» — συνολικά τριάντα χιλιάδες αντίτυπα, σύμφωνα με τη δική του εκτίμηση — και μια δέκατη τυπώθηκε στη Βαρκελώνη τον χρόνο μετά τον θάνατό του. Ένας τόσο μεγάλος αριθμός κάλυψε φυσικά τη ζήτηση για κάποιο διάστημα, αλλά ως το 1634 φαίνεται πως είχε εξαντληθεί· και από τότε ως σήμερα το ρεύμα των εκδόσεων συνεχίζει να κυλά γρήγορα και αδιάκοπα. Οι μεταφράσεις δείχνουν ακόμη πιο καθαρά πόσο περιζήτητο ήταν το βιβλίο από την πρώτη κιόλας στιγμή. Μέσα σε επτά χρόνια από την ολοκλήρωση του έργου είχε ήδη μεταφραστεί στις τέσσερις σημαντικότερες γλώσσες της Ευρώπης. Στην πραγματικότητα, με εξαίρεση τη Βίβλο, κανένα βιβλίο δεν έχει διαδοθεί τόσο πλατιά όσο ο «Δον Κιχώτης». Η «Imitatio Christi» μπορεί να έχει μεταφραστεί σε εξίσου πολλές γλώσσες, και ίσως ο «Ροβινσώνας Κρούσος» και ο «Εφημέριος του Γουέικφιλντ» σε σχεδόν τόσες, όμως σε πλήθος μεταφράσεων και εκδόσεων ο «Δον Κιχώτης» τους ξεπερνά όλους με μεγάλη διαφορά.

Ακόμα πιο εντυπωσιακό είναι το πώς διαδόθηκε τόσο πλατιά. Ο «Δον Κιχώτης» έχει αφομοιωθεί πλήρως από ανθρώπους που, αν είχαν έστω και κάποια ιδέα για την ιπποτική περιπλάνηση, αυτή ήταν εξαιρετικά αόριστη· που δεν είχαν ποτέ δει ούτε ακούσει για ιπποτικά μυθιστορήματα· που δεν μπορούσαν καν να νιώσουν το χιούμορ της παρωδίας ή να συμμεριστούν τον σκοπό του συγγραφέα. Ένα ακόμη παράξενο γεγονός είναι ότι

αυτό το βιβλίο, το πιο οικουμενικό στον κόσμο, είναι ταυτόχρονα και από τα πιο βαθιά εθνικά. Η «Μανόν Λεσκώ» δεν είναι πιο ολοκληρωμένα γαλλική, ο «Τομ Τζόουνς» όχι πιο αγγλικός, ο «Ρομπ Ρόι» όχι πιο σκωτσέζικος, απ' όσο ο «Δον Κιχώτης» είναι ισπανικός — στον χαρακτήρα, στις ιδέες, στο συναίσθημα, στο τοπικό χρώμα, στα πάντα. Ποιο είναι λοιπόν το μυστικό αυτής της απαράμιλλης δημοτικότητας, που μεγαλώνει χρόνο με τον χρόνο εδώ και σχεδόν τρεις αιώνες; Μια εξήγηση, χωρίς αμφιβολία, είναι ότι από όλα τα βιβλία του κόσμου ο «Δον Κιχώτης» είναι το πιο ανοιχτό σε όλους. Έχει κάτι για κάθε είδους αναγνώστη: νέο ή ηλικιωμένο, σοφό ή απλό, υψηλό ή ταπεινό. Όπως λέει και ο ίδιος ο Θερβάντες με μια δόση περηφάνειας: «Το ξεφυλλίζουν, το διαβάζουν και το μαθαίνουν απ' έξω άνθρωποι κάθε λογής· τα παιδιά γυρίζουν τις σελίδες του, οι νέοι το διαβάζουν, οι ώριμοι το καταλαβαίνουν, οι γέροντες το επαινούν.»

Ωστόσο, θα ήταν μάταιο να αρνηθεί κανείς ότι το στοιχείο που, περισσότερο κι από το χιούμορ του, τη σοφία του, την ευρηματικότητα ή τη γνώση της ανθρώπινης φύσης που αποκαλύπτει, εξασφάλισε την επιτυχία του στις μάζες, είναι η φλέβα φάρσας που το διαπερνά. Η επίθεση στα πρόβατα, η μάχη με τους ασκούς του κρασιού, το κράνος του Μαμβρίνου, το βάλσαμο του Φιεραμπράς, ο Δον Κιχώτης που τον ρίχνουν κάτω τα φτερά του ανεμόμυλου, ο Σάντσο που τον πετούν ψηλά μέσα στην κουβέρτα, τα παθήματα και οι ατυχίες αφέντη και υπηρέτη — αυτά ήταν αρχικά το μεγάλο δέλεαρ και ίσως, ως έναν βαθμό, παραμένουν ακόμη έτσι για την πλειονότητα των αναγνωστών. Είναι φανερό ότι ο «Δον Κιχώτης» θεωρήθηκε στην αρχή γενικά, και μάλιστα στην Ισπανία για

πολύ καιρό, κάτι λίγο παραπάνω από ένα παράξενο, κωμικό βιβλίο, γεμάτο αστεία περιστατικά και παράλογες καταστάσεις, πολύ διασκεδαστικό, αλλά όχι άξιο ιδιαίτερης εκτίμησης ή φροντίδας. Όλες οι εκδόσεις που τυπώθηκαν στην Ισπανία από το 1637 έως το 1771, όταν ασχολήθηκε μαζί του ο περίφημος τυπογράφος Ιμπάρρα, ήταν απλώς εμπορικές εκδόσεις, κακοτυπωμένες και απρόσεκτα φτιαγμένες πάνω σε άθλιο χαρτί και στημένες στο ύφος των λαϊκών φυλλαδίων που προορίζονταν μόνο για ευρεία κατανάλωση, με, στις περισσότερες περιπτώσεις, άκομψες εικονογραφήσεις και φτηνές εντυπωσιοθηρικές προσθήκες από τον εκδότη.

Στην Αγγλία ανήκει η τιμή ότι ήταν η πρώτη χώρα που αναγνώρισε πως ο «Δον Κιχώτης» άξιζε καλύτερη μεταχείριση από αυτή. Η λονδρέζικη έκδοση του 1738, γνωστή συνήθως ως του Λόρδου Κάρτερετ επειδή εκείνος την είχε εισηγηθεί, δεν ήταν απλώς μια _édition de luxe_. Παρουσίασε τον «Δον Κιχώτη» σε αξιοπρεπή μορφή, με καλό χαρτί και τυπογραφικά στοιχεία, και τον στόλισε με εικόνες που, αν και όχι ιδιαίτερα πετυχημένες ως εικονογράφηση, ήταν τουλάχιστον καλοπροαίρετες και προσεγμένα εκτελεσμένες. Όμως δεν έμεινε εκεί: επιδίωξε και την ακρίβεια του κειμένου, κάτι που κανείς, πέρα από τους επιμελητές των εκδόσεων της Βαλένθια και των Βρυξελλών, δεν είχε σκεφτεί ούτε φευγαλέα. Και για πρώτη προσπάθεια, το αποτέλεσμα ήταν αρκετά επιτυχημένο· γιατί, παρόλο που ορισμένες διορθώσεις της δεν μπορούν να γίνουν δεκτές, πολλές από αυτές υιοθετήθηκαν από όλους τους μεταγενέστερους εκδότες.

Ο ζήλος εκδοτών, επιμελητών και σχολιαστών έφερε μια εντυπωσιακή αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπιζόταν ο «Δον Κιχώτης». Πάρα πολλοί από τους θαυμαστές του άρχισαν να ντρέπονται που γελούσαν με αυτόν. Έφτασε σχεδόν να θεωρείται ατόπημα να το διαβάζει κανείς ως χιουμοριστικό βιβλίο. Το χιούμορ του δεν αμφισβητήθηκε εντελώς, αλλά, σύμφωνα με τη νέα αντίληψη, θεωρούνταν πια εντελώς δευτερεύον στοιχείο, ένα απλό συμπλήρωμα, τίποτε περισσότερο από το προκάλυμμα πίσω από το οποίο ο Θερβάντες εξαπέλυε τη φιλοσοφία του ή τη σάτιρά του, ή ό,τι άλλο ήταν αυτό που ήθελε να πετύχει· γιατί στο σημείο αυτό οι γνώμες διέφεραν. Σε ένα πράγμα, πάντως, συμφωνούσαν όλοι: ότι ο στόχος του δεν ήταν τα ιπποτικά μυθιστορήματα. Ο ίδιος δήλωνε κατηγορηματικά, τόσο στον πρόλογο του Πρώτου Μέρους όσο και στην τελευταία φράση του Δεύτερου, πως δεν είχε κανέναν άλλο σκοπό παρά να τα δυσφημίσει· και αυτό, για την προχωρημένη κριτική, ήταν αρκετό για να αποδείξει πως ο πραγματικός του σκοπός θα πρέπει να ήταν κάτι άλλο.

Μια θεωρία έλεγε πως το βιβλίο ήταν ένα είδος αλληγορίας, που παρουσίαζε την αιώνια σύγκρουση ανάμεσα στο ιδανικό και το πραγματικό, ανάμεσα στο πνεύμα της ποίησης και το πνεύμα του πεζού λόγου· και ίσως η γερμανική φιλοσοφία δεν έβγαλε ποτέ από τα βάθη της εσωτερικής της συνείδησης πιο αδέξια ή πιο απίθανη καμήλα. Κάτι από αυτή την αντίθεση, βέβαια, υπάρχει στον «Δον Κιχώτη», γιατί υπάρχει παντού στη ζωή, και ο Θερβάντες άντλησε από τη ζωή. Είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς μια κοινωνία όπου το αδιάκοπο παιχνίδι των παρεξηγήσεων και των αντικρουόμενων σκοπών ανάμεσα

στον Σάντσο Πάντσα και τον Δον Κιχώτη δεν θα αναγνωριζόταν ως κάτι απολύτως φυσικό. Στη λίθινη εποχή, ανάμεσα στους κατοίκους των λιμνών, ανάμεσα στους ανθρώπους των σπηλαίων, υπήρχαν Δον Κιχώτες και Σάντσο Πάντσες· θα υπήρχε ο τρωγλοδύτης που δεν μπορούσε ποτέ να δει τα γεγονότα μπροστά στα μάτια του, και ο τρωγλοδύτης που δεν έβλεπε τίποτε άλλο. Αλλά το να υποθέτει κανείς πως ο Θερβάντες έβαλε σκοπό συνειδητά να αναπτύξει μια τέτοια ιδέα σε δύο ογκώδεις τόμους σε σχήμα quarto σημαίνει να του αποδίδει κάτι όχι μόνο πολύ ξένο προς την εποχή στην οποία έζησε, αλλά και εντελώς ξένο προς τον ίδιο τον Θερβάντες, που θα ήταν ο πρώτος που θα γελούσε με μια τέτοια απόπειρα, αν την έκανε οποιοσδήποτε άλλος.

Η τεράστια επιρροή που είχαν στην εποχή του τα ιπποτικά μυθιστορήματα αρκεί από μόνη της για να εξηγήσει πώς γεννήθηκε το βιβλίο. Μια ιδέα για την εκπληκτική ανάπτυξη αυτού του λογοτεχνικού κλάδου τον δέκατο έκτο αιώνα μπορεί να πάρει κανείς αν εξετάσει το Κεφάλαιο VII, αρκεί να έχει υπόψη του ότι εκεί απαριθμείται μόνο ένα μέρος από τα μυθιστορήματα που ανήκαν, και μάλιστα, στη μακράν μεγαλύτερη ομάδα. Όσο για την επίδρασή τους πάνω στο έθνος, τα τεκμήρια είναι άφθονα. Από τη στιγμή που οι Αμάδηδες και οι Παλμερίνοι άρχισαν να γίνονται δημοφιλείς ως το τέλος του αιώνα, υπάρχει ένα σταθερό ρεύμα καταγγελιών από ανθρώπους των οποίων ο χαρακτήρας και η θέση δίνουν βαρύτητα στα λόγια τους, εναντίον των ιπποτικών μυθιστορημάτων και της παραφοράς των αναγνωστών τους. Η γελοιοποίηση ήταν η μόνη σκούπα που μπορούσε να σαρώσει εκείνη τη σκόνη.

Ότι αυτό ήταν το έργο που έβαλε στον εαυτό του ο Θερβάντες, και ότι είχε κάθε λόγο να τον σπρώχνει προς αυτό, θα φανεί αρκετά καθαρά σε όποιον εξετάσει τα στοιχεία· όπως θα φανεί επίσης πως δεν ήταν ο ίδιος ο ιπποτισμός αυτό που χτύπησε και εξαφάνισε. Από όλες τις ανοησίες που, χάρη στην ποίηση, θα επαναλαμβάνονται ως το τέλος του χρόνου, καμιά δεν είναι μεγαλύτερη από τη φράση ότι «ο Θερβάντες χαμογέλασε και έσβησε τον ιπποτισμό της Ισπανίας». Πρώτα απ' όλα, δεν υπήρχε κανένας ιπποτισμός για να τον σβήσει με ένα χαμόγελο. Ο ιπποτισμός της Ισπανίας είχε πεθάνει πάνω από έναν αιώνα νωρίτερα. Το έργο του είχε τελειώσει όταν έπεσε η Γρανάδα, και επειδή ο ιπποτισμός ήταν από τη φύση του ουσιαστικά δημοκρατικός, δεν μπορούσε να επιβιώσει

κάτω από την εξουσία που ο Φερδινάνδος έβαλε στη θέση των ελεύθερων θεσμών της μεσαιωνικής Ισπανίας. Αυτό που πράγματι γελοιοποίησε δεν ήταν ο ιπποτισμός, αλλά μια εξευτελισμένη παρωδία του.

Η αληθινή φύση του «δεξιού βραχίονα» και της «λαμπρής παράταξης», μπροστά στα οποία, σύμφωνα με τον ποιητή, «ο κόσμος υποχωρούσε», και που το μοναδικό γέλιο του Θερβάντες γκρέμισε, φαίνεται από τα λόγια ενός συμπατριώτη του, του Don Felix Pacheco, όπως τα κατέγραψε ο Captain George Carleton στα "Military Memoirs from 1672 to 1713". «Πριν εμφανιστεί στον κόσμο εκείνο το έργο του Θερβάντες», είπε, «ήταν σχεδόν αδύνατο να περπατήσει κανείς στους δρόμους ούτε με ευχαρίστηση ούτε χωρίς κίνδυνο. Έβλεπες τόσους πολλούς καβαλιέρους να κορδώνονται και να κάνουν φιγούρες κάτω από τα παράθυρα των ερωμένων τους, που ένας ξένος θα νόμιζε πως ολόκληρο το έθνος δεν ήταν τίποτε λιγότερο από μια φυλή περιπλανώμενων ιπποτών. Όμως, αφού ο κόσμος γνώρισε κάπως εκείνη την αξιοσημείωτη ιστορία, όποιος εμφανιζόταν με εκείνη την άλλοτε ξακουστή περιβολή τον έδειχναν με το δάχτυλο ως Δον Κιχώτη και γινόταν περίγελος μικρών και μεγάλων. Και πραγματικά πιστεύω ότι σε αυτό, και μόνο σε αυτό, οφείλουμε εκείνη τη νωθρότητα και τη φτώχεια ψυχής που έχει διαπεράσει όλα τα συμβούλιά μας τον τελευταίο αιώνα, τόσο λίγο ταιριαστή με τις ευγενέστερες πράξεις των ξακουστών προγόνων μας.»

Το να αποκαλεί κανείς τον «Δον Κιχώτη» θλιβερό βιβλίο, που κηρύττει μια απαισιόδοξη αντίληψη για τη ζωή, δείχνει πλήρη παρεξήγηση του νοήματός του. Θα ήταν πράγματι έτσι, αν το

δίδαγμά του ήταν πως, σε αυτόν τον κόσμο, ο αληθινός ενθουσιασμός οδηγεί από τη φύση του στη γελοιοποίηση και στην ταπείνωση. Όμως δεν λέει τίποτα τέτοιο. Αν μπορεί να ειπωθεί ότι έχει κάποιο ηθικό δίδαγμα, αυτό είναι πως ο ψεύτικος ενθουσιασμός που γεννιέται από ματαιοδοξία και έπαρση, που γίνεται αυτοσκοπός αντί να υπηρετεί έναν σκοπό, που δρα από απλή παρόρμηση αδιαφορώντας για τις περιστάσεις και τις συνέπειες, βλάπτει τον ίδιο τον φορέα του και γίνεται μεγάλη ενόχληση για την κοινωνία συνολικά. Για όσους δεν μπορούν να ξεχωρίσουν το ένα είδος από το άλλο, ο «Δον Κιχώτης» είναι ασφαλώς θλιβερό βιβλίο· και πράγματι, σε ορισμένους φαίνεται πολύ θλιβερό ότι ένας άνθρωπος που μόλις είχε εκφράσει ένα τόσο όμορφο αίσθημα όπως το ότι «είναι σκληρό να κάνεις σκλάβους εκείνους που ο Θεός και η Φύση έπλασαν ελεύθερους», βρέθηκε να λιθοβολείται αχάριστα από τα καθάρματα που η παράλογη φιλανθρωπία του είχε ξαμολήσει στην κοινωνία. Σε άλλους όμως, με πιο νηφάλια και δίκαιη κρίση, θα προκαλεί μάλλον λύπη το ότι ο απερίσκεπτος, αυτάρεσκος ενθουσιασμός δεν πληρώνεται συχνότερα με κάποιον τέτοιο τρόπο για όλο το κακό που κάνει στον κόσμο.

Αρκεί μια πολύ σύντομη ματιά στη δομή του «Δον Κιχώτη» για να φανεί ότι ο Θερβάντες δεν είχε στο μυαλό του κάποιο βαθύ σχέδιο ή μια περίτεχνα οργανωμένη σύλληψη όταν άρχισε να γράφει το βιβλίο. Όταν έγραφε εκείνες τις γραμμές με τις οποίες, «με λίγες πινελιές ενός μεγάλου δασκάλου, φέρνει μπροστά μας τον φτωχό ευγενή», δεν είχε ιδέα σε ποιον προορισμό τον οδηγούσε η φαντασία του. Δεν υπάρχει σχεδόν καμία αμφιβολία ότι αυτό που αρχικά σκόπευε ήταν απλώς μια

σύντομη ιστορία, από το ίδιο είδος με άλλες που είχε ήδη γράψει: μια ιστορία που θα έδειχνε τα κωμικά αποτελέσματα που θα μπορούσε να έχει η προσπάθεια ενός τρελού ευγενή να παίξει τον ρόλο του περιπλανώμενου ιππότη στη σύγχρονη ζωή.

Είναι φανερό, καταρχάς, ότι ο Σάντσο Πάντσα δεν ανήκε στο αρχικό σχέδιο· γιατί αν ο Θερβάντες τον είχε ήδη σκεφτεί, σίγουρα δεν θα τον είχε παραλείψει από τον εξοπλισμό του ήρωά του, τον οποίο προφανώς θεωρούσε ολοκληρωμένο. Τον οφείλουμε σε μια τυχαία παρατήρηση του πανδοχέα στο Κεφάλαιο III, ότι οι ιππότες σπάνια ταξίδευαν χωρίς ιπποκόμους. Να προσπαθεί κανείς να φανταστεί έναν Δον Κιχώτη χωρίς τον Σάντσο Πάντσα είναι σαν να προσπαθεί να φανταστεί ένα ψαλίδι με μία μόνο λεπίδα.

Στην αρχή η ιστορία γράφτηκε, όπως και οι άλλες, χωρίς καμία διαίρεση και χωρίς την παρέμβαση του Cid Hamete Benengeli· και δεν φαίνεται καθόλου απίθανο ότι ο Cervantes σκόπευε να φέρει τη Dulcinea, ή Aldonza Lorenzo, αυτοπροσώπως στη σκηνή. Πιθανότατα ήταν το ξεσκόνισμα της βιβλιοθήκης του Δον και η συζήτηση για τα ιπποτικά μυθιστορήματα που του έδωσαν πρώτα την ιδέα ότι το σχέδιό του μπορούσε να εξελιχθεί περισσότερο. Τι θα γινόταν αν, αντί για μια απλή αλυσίδα από φαρσικές περιπέτειες, έκανε την αφήγησή του παρωδία ενός από αυτά τα βιβλία, σατιρίζοντας το ύφος, τα επεισόδια και το πνεύμα τους;

Για να υλοποιήσει αυτή την αλλαγή σχεδίου, χώρισε βιαστικά και κάπως άτσαλα όσα είχε ήδη γράψει σε κεφάλαια, ακολουθώντας το πρότυπο του “Amadis”, επινόησε τον μύθο

ενός μυστηριώδους αραβικού χειρογράφου και έστησε τον Cid Hamete Benengeli μιμούμενος τη σχεδόν πάγια συνήθεια των συγγραφέων ιπποτικών μυθιστορημάτων, που αγαπούσαν να αποδίδουν τα βιβλία τους σε κάποια δυσπρόσιτη πηγή. Καθώς ανέπτυσσε αυτές τις νέες ιδέες, γρήγορα κατάλαβε πόσο πολύτιμος ήταν ο Sancho Panza. Στην πραγματικότητα, ο βασικός τόνος όχι μόνο του ρόλου του Sancho αλλά και ολόκληρου του βιβλίου ακούγεται ήδη στα πρώτα λόγια που λέει, όταν ανακοινώνει ότι σκοπεύει να πάρει μαζί του τον γάιδαρό του. «Για τον γάιδαρο», μας λένε, «ο Don Quixote δίστασε λίγο, προσπαθώντας να θυμηθεί αν υπήρχε κάποιος περιπλανώμενος ιππότης που να είχε μαζί του ιπποκόμο καβάλα σε γάιδαρο· αλλά δεν του ερχόταν κανένα παράδειγμα στον νου». Μπορούμε να δούμε όλη τη σκηνή αμέσως: τη βαριά, αμέριμνη αφέλεια του Sancho και την αμηχανία του αφέντη του, που μόλις έχει συνειδητοποιήσει την αναντιστοιχία. Αυτή είναι η αποστολή του Sancho σε όλο το βιβλίο: είναι ένας ασυνείδητος Mephistopheles, που χωρίς να το θέλει γελοιοποιεί διαρκώς τις φιλοδοξίες του αφέντη του, ξεσκεπάζει πάντα την πλάνη των ιδεών του οδηγώντας τες άθελά του στο παράλογο και τον ξαναφέρνει συνεχώς στον κόσμο των γεγονότων και της καθημερινής κοινοτοπίας με τη δύναμη της καθαρής του χοντροκοπιάς.

Μέχρι να καταφέρει ο Θερβάντες να ξεφορτωθεί τον τόμο με τις νουβέλες του και να βρει επιτέλους το κουράγιο να πιάσει στα σοβαρά το Δεύτερο Μέρος, η κατάσταση είχε αλλάξει πολύ. Ο Δον Κιχώτης και ο Σάντσο Πάνθα δεν είχαν απλώς κερδίσει την εύνοια του κοινού· είχαν ήδη γίνει αυτό που δεν έπαψαν ποτέ έκτοτε να είναι: αληθινές μορφές στη λαϊκή

φαντασία. Δεν υπήρχε πια λόγος να παρεμβάλλει ξένο υλικό· αντίθετα, οι αναγνώστες του τού έλεγαν καθαρά πως αυτό που ήθελαν ήταν περισσότερο Δον Κιχώτη και περισσότερο Σάντσο Πάνθα, όχι νουβέλες, ιστορίες ή παρεκβάσεις. Και για τον ίδιο, επίσης, τα δημιουργήματά του είχαν γίνει πια πραγματικά, και είχε αρχίσει να νιώθει περήφανος γι' αυτά, ιδιαίτερα για τον Σάντσο. Έτσι, ξεκίνησε το Δεύτερο Μέρος κάτω από εντελώς διαφορετικές συνθήκες, και η διαφορά φαίνεται αμέσως. Ακόμη και σε μετάφραση, το ύφος διακρίνεται πως είναι πολύ πιο άνετο, πιο ρέον, πιο φυσικό, και πιο κοντά στη φωνή ενός ανθρώπου που είναι βέβαιος για τον εαυτό του και για το κοινό του. Αλλάζουν όμως και ο Δον Κιχώτης με τον Σάντσο. Στο Πρώτο Μέρος, ο Δον Κιχώτης δεν έχει απολύτως κανέναν χαρακτήρα ή ιδιαίτερη προσωπικότητα. Δεν είναι τίποτε περισσότερο από έναν παρανοϊκό εκπρόσωπο των ιδεών των ιπποτικών μυθιστορημάτων. Σε ό,τι λέει και κάνει, απλώς επαναλαμβάνει το μάθημα που πήρε από τα βιβλία του· γι' αυτό και είναι παράλογο να μιλούν γι' αυτόν με τον ξεχειλισμένο τόνο των συναισθηματικών κριτικών, όταν επεκτείνονται στη γενναιοφροσύνη του, την ανιδιοτέλειά του, το ατρόμητο θάρρος του και τα λοιπά. Δουλειά του περιπλανώμενου ιππότη ήταν να διορθώνει αδικίες, να επανορθώνει βλάβες και να βοηθά τους δυστυχισμένους, και αυτό ακριβώς, φυσικά, κάνει κι εκείνος όταν αναλαμβάνει τον ρόλο· ένας περιπλανώμενος ιππότης όφειλε να είναι άφοβος, κι έτσι κι εκείνος νιώθει υποχρεωμένος να διώξει τον φόβο. Από όλες τις μελωδικές ανοησίες του Byron για τον Δον Κιχώτη, η πιο ανόητη είναι η φράση ότι «η αρετή του είναι που τον τρελαίνει!» Η αλήθεια

είναι ακριβώς η αντίθετη: η τρέλα του είναι που τον κάνει ενάρετο.

Στο Δεύτερο Μέρος, ο Θερβάντες υπενθυμίζει ξανά και ξανά στον αναγνώστη —λες και τον απασχολούσε ιδιαίτερα να μην υπάρξει καμία παρεξήγηση σ' αυτό το σημείο— ότι η τρέλα του ήρωά του περιορίζεται αυστηρά στις αυταπάτες του γύρω από την ιπποσύνη, και ότι σε κάθε άλλο θέμα είναι discreto, δηλαδή άνθρωπος με απολύτως ακέραιη κρίση και πλήρη ικανότητα διάκρισης. Το πλεονέκτημα αυτού είναι πως έτσι μπορεί να χρησιμοποιεί τον Δον Κιχώτη ως φωνή για τις δικές του σκέψεις και, χωρίς να φαίνεται ότι παρεκτρέπεται από το θέμα, να επιτρέπει στον εαυτό του την ανακούφιση της παρέκβασης όποτε τη χρειάζεται, με την ίδια άνεση σαν να έγραφε σε κοινότοπο τετράδιο σημειώσεων.

Είναι αλήθεια πως η ατομικότητα που έχει δοθεί στον Δον Κιχώτη δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλη. Υπάρχουν μερικές φυσικές πινελιές στον χαρακτήρα του, όπως το μείγμα οξύθυμου και πράου που τον διακρίνει, και η παράξενη στοργή του για τον Σάντσο, μαζί με την ανυπομονησία του απέναντι στη φλυαρία και την αυθάδεια του ιπποκόμου του. Κατά βάση όμως, πέρα από την τρέλα του, δεν είναι παρά ένας σκεπτόμενος, καλλιεργημένος κύριος, με έμφυτο καλό γούστο και πολλή οξυδέρκεια και πρωτοτυπία πνεύματος.

Όσο για τον Σάντσο, είναι φανερό από τα τελευταία λόγια του προλόγου του Πρώτου Μέρους ότι ήταν αγαπημένος του δημιουργού του ακόμη πριν τον αγαπήσει το κοινό. Ένας λιγότερο σπουδαίος δημιουργός, αν τον έπιανε ξανά στα χέρια του, πολύ πιθανό θα προσπαθούσε να τον «βελτιώσει»,

κάνοντάς τον πιο αστείο, πιο έξυπνο, πιο συμπαθή ή πιο ενάρετο. Ο Θερβάντες όμως ήταν υπερβολικά αληθινός καλλιτέχνης για να χαλάσει έτσι το έργο του. Όταν ο Σάντσο ξαναεμφανίζεται, είναι ο ίδιος παλιός Σάντσο με τα γνώριμα χαρακτηριστικά του· μόνο που τώρα υπάρχει μια διαφορά: έχουν αναδειχθεί πιο καθαρά, αλλά ταυτόχρονα με προσεκτική αποφυγή κάθε ίχνους καρικατούρας. Το περίγραμμα έχει συμπληρωθεί όπου χρειαζόταν, και, ζωντανεμένος με λίγες πινελιές από το χέρι ενός μεγάλου μάστορα, ο Σάντσο στέκεται μπροστά μας όπως θα μπορούσε να σταθεί σε ένα πορτρέτο χαρακτήρα του Βελάσκεθ. Στο Δεύτερο Μέρος είναι πολύ σημαντικότερη και πιο προβεβλημένη μορφή απ' ό,τι στο Πρώτο· στην πραγματικότητα, είναι κυρίως η ασύγκριτη ψευδολογία του γύρω από τη Δουλτσινέα που κινεί σε μεγάλο βαθμό την πλοκή της ιστορίας.

Η εξέλιξή του σ' αυτό το σημείο είναι εξίσου αξιοσημείωτη με κάθε άλλη. Στο Πρώτο Μέρος δείχνει πως έχει έμφυτο μεγάλο ταλέντο στο ψέμα. Τα ψέματά του δεν ανήκουν στο πολύ φανταχτερό, ευφάνταστο είδος που συνηθίζουν συνήθως οι ψεύτες της λογοτεχνίας· όπως του Φάλσταφ, μοιάζουν με τον πατέρα που τα γεννά: είναι απλά, καθημερινά, χοντρά ψέματα· με δυο λόγια, καθαρά πρακτικά ψέματα. Όμως στην υπηρεσία ενός τέτοιου αφέντη όπως ο Δον Κιχώτης εξελίσσεται γρήγορα, όπως βλέπουμε όταν προσπαθεί να περάσει τις τρεις χωριατοπούλες για τη Δουλτσινέα και τις κυρίες της. Αξίζει να προσέξει κανείς πως, μεθυσμένος από την επιτυχία του σ' αυτή την περίπτωση, μπαίνει αργότερα στον πειρασμό να επιχειρήσει κάτι πάνω από τις δυνάμεις του,

στην αφήγησή του για το ταξίδι πάνω στον Κλαβιλένιο.

Στο Δεύτερο Μέρος, αυτό που σατιρίζεται δεν είναι τόσο τα ίδια τα περιστατικά των ιπποτικών μυθιστορημάτων όσο το πνεύμα τους. Τα μάγια και οι μαγικές επεμβάσεις, όπως παρωδούνται στις ιστορίες της Δουλτσινέας, της Τριφάλντι και του σπηλαίου του Μοντεσίνος, παίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο στα μεταγενέστερα και κατώτερα έργα του είδους, ενώ ένα ακόμη χαρακτηριστικό τους γελοιοποιείται στην τυφλή λατρεία του Δον Κιχώτη για τη Δουλτσινέα. Στα ιπποτικά μυθιστορήματα ο έρωτας εμφανίζεται είτε ως καθαρός ζωώδης πόθος είτε ως αλλόκοτη ειδωλολατρία. Μόνο ένας χοντροκομμένος άνθρωπος θα έβρισκε διασκεδαστικό να κοροϊδέψει το πρώτο· για το χιούμορ όμως του Θερβάντες, το δεύτερο ήταν φυσικά ιδανικός στόχος σάτιρας. Όπως και όλα τα άλλα σε αυτά τα μυθιστορήματα, πρόκειται για μια χονδροειδή υπερβολή του αληθινού αισθήματος της ιπποσύνης· η ιδιαίτερη ακρότητά της όμως πιθανότατα οφείλεται στην επίδραση εκείνων των δασκάλων της υπερβολής, των προβηγκιανών ποιητών. Όταν ένας τροβαδούρος διακήρυσσε πως ήταν έτοιμος να υπακούσει την κυρία του σε όλα, ο επόμενος, αν δεν ήθελε να θεωρηθεί άτονος και κοινότοπος, έπρεπε να δηλώσει σκλάβος της θέλησής της· κι ο επόμενος αναγκαζόταν να το ξεπεράσει με ακόμη πιο έντονη διακήρυξη. Έτσι οι εκφράσεις αφοσίωσης ανέβαιναν η μία πάνω από την άλλη σαν προσφορές σε πλειστηριασμό, και γεννήθηκε μια συμβατική γλώσσα ερωτοτροπίας και μια θεωρία του έρωτα που με τον καιρό διαπέρασαν τη λογοτεχνία της Νότιας Ευρώπης. Από εκεί προέκυψαν, προς τη μία κατεύθυνση, η υπερβατική λατρεία

της Βεατρίκης και της Λάουρας, και προς την άλλη, η γκροτέσκα ειδωλολατρία που βρήκε εκφραστές σε συγγραφείς όπως ο Feliciano de Silva. Με αυτό ακριβώς καταπιάνεται ο Θερβάντες στο πάθος του Δον Κιχώτη για τη Δουλτσινέα, και ίσως πουθενά αλλού δεν πέτυχε τόσο εύστοχα την παρωδία. Κρατώντας τη Δουλτσινέα στο παρασκήνιο και κάνοντάς την μια αόριστη, σκιώδη μορφή, για την ίδια την ύπαρξη της οποίας μένουμε να αμφιβάλλουμε, φορτίζει τη λατρεία του Δον Κιχώτη για τις αρετές και τα θέλγητρά της με ακόμη μεγαλύτερη υπερβολή και κάνει ακόμη πιο αιχμηρή την καρικατούρα του αισθήματος και της γλώσσας των ιπποτικών μυθιστορημάτων.

Ένα από τα μεγάλα προτερήματα του «Δον Κιχώτη», και μία από τις ιδιότητες που του χάρισαν την αποδοχή όλων των ειδών αναγνωστών και το έκαναν το πιο κοσμοπολίτικο από τα βιβλία, είναι η απλότητά του. Φυσικά, υπάρχουν σημεία που ήταν ολοφάνερα για το ισπανικό κοινό του δέκατου έβδομου αιώνα, αλλά δεν γίνονται αμέσως αντιληπτά από τον σημερινό αναγνώστη, και ο Θερβάντες συχνά θεωρεί δεδομένο ότι μια αναφορά θα γίνει γενικά κατανοητή, ενώ στην πραγματικότητα τη συλλαμβάνουν μόνο λίγοι. Για παράδειγμα, για πολλούς από τους αναγνώστες του στην Ισπανία, και για τους περισσότερους έξω από αυτήν, η σημασία της επιλογής της πατρίδας του ήρωά του χάνεται εντελώς. Θα ήταν υπερβολή να πει κανείς ότι κανείς δεν μπορεί να κατανοήσει πραγματικά τον «Δον Κιχώτη» χωρίς να έχει δει τη Λα Μάντσα, όμως είναι βέβαιο ότι ακόμη και μια φευγαλέα ματιά στη Λα Μάντσα προσφέρει μια κατανόηση του νοήματος του Θερβάντες που κανένας σχολιαστής δεν μπορεί

να δώσει. Από όλες τις περιοχές της Ισπανίας, είναι η τελευταία που θα σου γεννούσε την ιδέα του ρομαντικού. Από ολόκληρο το άτονο κεντρικό οροπέδιο της Ιβηρικής, είναι το πιο άτονο κομμάτι. Οι ζοφερές ερημιές της Εστρεμαδούρας έχουν κάτι το επιβλητικό· και αν οι πεδιάδες του Λεόν και της Παλαιάς Καστίλης είναι γυμνές και θλιβερές, είναι διάσπαρτες με παλιές πόλεις ξακουστές στην ιστορία και γεμάτες κατάλοιπα του παρελθόντος. Όμως στο τοπίο της Μάντσα δεν υπάρχει τίποτα που να το σώζει· έχει όλη τη μονοτονία της ερήμου χωρίς την αξιοπρέπειά της· οι λίγες κωμοπόλεις και τα χωριά που σπάνε την επανάληψή του είναι φτωχά και κοινότοπα, δεν έχουν τίποτα το σεβάσμιο, ούτε καν τη γραφικότητα της φτώχειας· μάλιστα, το ίδιο το χωριό του Δον Κιχώτη, η Αργαμασίγια, έχει ένα είδος πιεστικής ευπρέπειας στην αυστηρή κανονικότητα των δρόμων και των σπιτιών του· όλα είναι ταπεινά· ακόμη και οι ανεμόμυλοι είναι οι πιο άσχημοι και πιο ξεχαρβαλωμένοι του είδους τους.

Για όποιον γνώριζε καλά τον τόπο, και μόνο το ύφος και ο τίτλος «Ο Δον Κιχώτης της Λα Μάντσα» έδιναν αμέσως το κλειδί για το τι εννοούσε ο συγγραφέας. Η Λα Μάντσα ως πατρίδα του ιππότη και σκηνικό των ιπποτικών του κατορθωμάτων ταιριάζει απόλυτα με το χάρτινο κράνος, τον εργάτη της γης καβάλα σε γάιδαρο στον ρόλο του ιπποκόμου, τη χειροτονία σε ιππότη από έναν πανούργο πανδοχέα, τους κατάδικους που τους περνά για θύματα καταπίεσης, και όλες τις υπόλοιπες αναντιστοιχίες ανάμεσα στον κόσμο του Δον Κιχώτη και στον κόσμο όπου πραγματικά ζούσε, ανάμεσα στα πράγματα όπως τα έβλεπε εκείνος και όπως ήταν στ' αλήθεια.

Είναι παράξενο που αυτό το στοιχείο της αναντιστοιχίας, που στηρίζει όλο το χιούμορ και τον σκοπό του βιβλίου, έχει περάσει τόσο απαρατήρητο από τους περισσότερους που επιχείρησαν να ερμηνεύσουν τον «Δον Κιχώτη». Οι εικονογράφοι, για παράδειγμα, το αγνόησαν εντελώς. Βέβαια, η μεγάλη πλειονότητα των καλλιτεχνών που εικονογράφησαν τον «Δον Κιχώτη» δεν ήξεραν απολύτως τίποτε για την Ισπανία. Για εκείνους, μια venta δεν σήμαινε τίποτε περισσότερο από τη γενική ιδέα ενός πανδοχείου στην άκρη του δρόμου· έτσι δεν μπορούσαν να αποδώσουν πραγματικά το χιούμορ της πλάνης του Δον Κιχώτη, που την περνά για κάστρο, ούτε να νιώσουν πόσο μακριά βρίσκονται όλα τα πραγματικά της γνωρίσματα από το ιδανικό του. Αλλά ακόμη κι όταν ήταν καλύτερα ενημερωμένοι, φαίνεται πως και πάλι δεν καταλάβαιναν όλη τη δύναμη αυτής της αντίθεσης. Ας πάρουμε, για παράδειγμα, το σχέδιο του Γκυστάβ Ντορέ με τον Δον Κιχώτη να αγρυπνά πάνω από την πανοπλία του στην αυλή του πανδοχείου. Είτε η Venta de Quesada στον δρόμο προς τη Σεβίλλη είναι πράγματι, όπως λέει η παράδοση, το πανδοχείο που περιγράφεται στον «Δον Κιχώτη» είτε όχι, είναι βέβαιο πως ο Θερβάντες είχε στο μυαλό του μια αυλή ακριβώς σαν εκείνη που βρίσκεται πίσω της, και πως πάνω σε μια τέτοια χοντροκομμένη πέτρινη γούρνα, σαν αυτή δίπλα στο πρωτόγονο πηγάδι με τον μηχανισμό άντλησης στη γωνία, ήθελε να ακουμπήσει ο Δον Κιχώτης την πανοπλία του. Ο Γκυστάβ Ντορέ τη μετατρέπει σε περίτεχνο σιντριβάνι, από αυτά όπου κανένας arriero δεν θα πότιζε ποτέ τα μουλάρια του στο corral οποιασδήποτε venta στην Ισπανία, και έτσι χάνει εντελώς το νόημα που στόχευε να πετύχει ο Θερβάντες. Είναι

ακριβώς ο φτωχικός, πεζός και συνηθισμένος χαρακτήρας όλου του περιβάλλοντος και των περιστάσεων που δίνει σημασία στην αγρύπνια του Δον Κιχώτη και στην τελετή που ακολουθεί.

Το χιούμορ του Θερβάντες ανήκει κυρίως σε εκείνο το πιο πλατύ και απλό είδος, που αντλεί τη δύναμή του από την αίσθηση του παράταιρου. Αυτό που κάνει τον Σάντσο την πιο χιουμοριστική μορφή σε ολόκληρο το πεδίο της μυθοπλασίας δεν είναι μόνο η εκπληκτική ζωντάνια και η αλήθεια του ως χαρακτήρα, αλλά εξίσου η αναντιστοιχία ανάμεσα σε όλα όσα είναι, λέει και κάνει και στις ιδέες και τους σκοπούς του αφέντη του. Εκείνη η ανέκφραστη σοβαρότητα, της οποίας ο Θερβάντες υπήρξε ο πρώτος μεγάλος δάσκαλος —η «σοβαρή όψη του Θερβάντες», που ίσως μόνο στον Σουίφτ από τους μεταγενέστερους χιουμορίστες ταιριάζει τόσο φυσικά— είναι ουσιώδης γι' αυτό το είδος χιούμορ, και και εδώ ο Θερβάντες έχει αδικηθεί από τους ερμηνευτές του. Τίποτε δεν είναι πιο παράταιρο σε μια προσπάθεια να αποδοθεί ο Θερβάντες —εκτός ίσως από τη χοντροκομμένη φαρσοκωμωδία του Phillips— από ένα επιπόλαιο, δήθεν πνευματώδες ύφος, σαν εκείνο της μετάφρασης του Motteux, ή από τον ζωηρό, αέρα ελαφράδας που υιοθετούν καμιά φορά οι Γάλλοι μεταφραστές. Είναι η σοβαρή, απολύτως πραγματολογική αφήγηση και η φαινομενική άγνοια του συγγραφέα ότι λέει κάτι αστείο, οτιδήποτε πέρα από το πιο κοινότοπο πράγμα, που δίνουν στο χιούμορ του Θερβάντες τη δική του ξεχωριστή γεύση. Το δικό του χιούμορ είναι, στην πραγματικότητα, το ακριβώς αντίθετο από το χιούμορ του Sterne και των αυτοσυνείδητων χιουμοριστών. Ακόμη κι όταν ο Uncle Toby

είναι στα καλύτερά του, πάντα νιώθεις τον «άνθρωπο Sterne» πίσω του, να σε παρακολουθεί πάνω από τον ώμο του για να δει τι εντύπωση προκαλεί. Ο Θερβάντες σε αφήνει πάντα μόνο με τον Δον Κιχώτη και τον Σάντσο. Εκείνος, ο Σουίφτ και οι μεγάλοι χιουμορίστες μένουν πάντα στο παρασκήνιο —ή, για να το πούμε πιο σωστά, δεν σκέφτονται καθόλου τον εαυτό τους— σε αντίθεση με τη σύγχρονη σχολή χιουμοριστών, που μοιάζει να έχει ξαναφέρει στη μόδα την παλιά μέθοδο του χοντροκομμένου αστείου και προσπαθεί να προκαλέσει γέλιο με κάποια γκροτέσκα επίδειξη άγνοιας, ηλιθιότητας ή κακογουστιάς.

Είναι αλήθεια πως το να αποδώσεις πλήρως το ισπανικό χιούμορ σε οποιαδήποτε άλλη γλώσσα είναι σχεδόν αδύνατο. Τα ισπανικά έχουν από τη φύση τους μια σοβαρότητα και μια ηχηρή επισημότητα, ακόμη κι όταν είναι τελείως καθημερινά, που κάνουν το παράλογο δύο φορές πιο παράλογο και χαρίζουν αληθοφάνεια ακόμη και στον πιο εξωφρενικό ισχυρισμό. Γι' αυτό και η σκωπτική χάρη του Σάντσο Πάνθα είναι ο εφιάλτης κάθε ευσυνείδητου μεταφραστή. Τα κοφτά του σχόλια δεν παύουν ποτέ να πετυχαίνουν τον στόχο τους, όμως χάνουν τη μισή τους νοστιμιά όταν περνούν από τα φυσικά τους καστιλιάνικα σε οποιοδήποτε άλλο γλωσσικό μέσο. Αλλά αν οι ξένοι δεν κατάφεραν να αποδώσουν δικαιοσύνη στο χιούμορ του Θερβάντες, δεν υστερούν σε αυτό από τους ίδιους τους συμπατριώτες του. Μάλιστα, αν δεν υπήρχε η απόλαυση με την οποία ο Ισπανός χωρικός διαβάζει τον «Δον Κιχώτη», θα μπορούσε κανείς να μπει στον πειρασμό να σκεφτεί ότι στη δική του πατρίδα ο μεγάλος χιουμορίστας δεν θεωρήθηκε καν χιουμορίστας.

Η τρέλα του Δον Κιχώτη φαίνεται πως, σε ορισμένες περιπτώσεις, μεταδόθηκε και στους κριτικούς του, κάνοντάς τους να βλέπουν πράγματα που δεν υπάρχουν στο βιβλίο και να ορμούν με φόρα πάνω σε φαντάσματα που δεν υπάρχουν πουθενά αλλού παρά μόνο στη φαντασία τους. Όπως και πολλοί κριτικοί στις μέρες μας, ξεχνούν ότι οι κραυγές δεν είναι κριτική και ότι μόνο το χυδαίο γούστο επηρεάζεται από αλυσίδες υπερθετικών, τριπλοφορτωμένες υπερβολές και πομπώδεις χαρακτηρισμούς. Εκείνο όμως που ξενίζει ιδιαίτερα είναι πως, ενώ σκορπούν υπερβολικούς επαίνους και αποδίδουν στον Θερβάντες κάθε λογής φανταστικές ιδέες και

ιδιότητες, δεν δείχνουν καμία αίσθηση για το γνώρισμα που οι ενενήντα εννέα στους εκατό αναγνώστες του θα έβαζαν πάνω απ' όλα και θα θεωρούσαν εκείνο που τον υψώνει πάνω από κάθε ανταγωνισμό.

Το να μιλά κανείς για τον «Δον Κιχώτη» σαν να ήταν απλώς ένα χιουμοριστικό βιβλίο είναι ολοφάνερα λάθος. Ο Θερβάντες τον κάνει κατά τόπους κάτι σαν βιβλίο κοινών τόπων, όπου παρεμβάλλει σύντομα δοκίμια και κριτικές, αλλά και παρατηρήσεις, σκέψεις και τη συμπυκνωμένη σοφία μιας μακράς και ταραχώδους ζωής. Είναι ένα αληθινό ορυχείο οξυδερκών παρατηρήσεων για τον άνθρωπο και την ανθρώπινη φύση. Στα νεότερα μυθιστορήματα μπορεί εδώ κι εκεί να βρει κανείς πιο περίτεχνες μελέτες χαρακτήρων, όμως δεν υπάρχει βιβλίο πλουσιότερο σε τόσο ξεχωριστά, εξατομικευμένα πρόσωπα. Αυτό που είπε ο Κόλεριτζ για τον Σαίξπηρ in minimis ισχύει και για τον Θερβάντες: δεν βάζει ποτέ μπροστά μας, ούτε καν για την πιο πρόσκαιρη ανάγκη, μια άψυχη φιγούρα. Όλοι οι χαρακτήρες του έχουν ζωή και ατομικότητα, όσο μικρό κι αν είναι το μέρος τους ή όσο λίγο κι αν μένουν μπροστά στον αναγνώστη. Ο Σαμψών Καρράσκο, ο εφημέριος, η Τερέσα Πάνθα, η Αλτισιδόρα, ακόμη και οι δυο φοιτητές που συναντούν στον δρόμο προς το σπήλαιο του Μοντεσίνος, όλοι ζουν, κινούνται και υπάρχουν αληθινά· και είναι χαρακτηριστικό της πλατιάς ανθρωπιάς του Θερβάντες ότι ανάμεσά τους δεν υπάρχει ούτε ένας πραγματικά μισητός. Ακόμη και η καημένη η Μαριτόρνες, με την αξιοθρήνητη ηθική της, έχει τη δική της καλή καρδιά και «κάποια αμυδρή και μακρινή ομοιότητα με χριστιανή»· κι όσο για τον Σάντσο, παρόλο που αν τον αναλύσουμε δεν βρίσκουμε πάνω του

κανένα ιδιαίτερα αξιαγάπητο γνώρισμα, εκτός ίσως από μια σκυλίσια αφοσίωση στον αφέντη του, ποιος είναι εκείνος που κατά βάθος δεν τον αγαπά;

Κι όμως, τελικά, είναι το χιούμορ του «Δον Κιχώτη» αυτό που τον ξεχωρίζει από όλα τα άλλα βιβλία του είδους των ιπποτικών αφηγήσεων. Αυτό είναι που τον κάνει, όπως τον αποκαλεί ένας από τους πιο νηφάλιους και δίκαιους σύγχρονους κριτικούς, «το καλύτερο μυθιστόρημα στον κόσμο, χωρίς καμία σύγκριση». Είναι το πολύτροπο χιούμορ του, που απλώνεται από την πλατιά φάρσα ως μια κωμωδία τόσο λεπτή όσο του Σαίξπηρ ή του Μολιέρου, εκείνο που τον έχει κάνει οικείο σε κάθε χώρα όπου υπάρχουν αναγνώστες και κλασικό σε κάθε γλώσσα με λογοτεχνία.

Ο [illegible] και [illegible]

Αργόσχολε αναγνώστη, μπορείς να με πιστέψεις χωρίς να σου το ορκιστώ: θα ήθελα αυτό το βιβλίο, παιδί του νου μου καθώς είναι, να ήταν το πιο όμορφο, το πιο χαριτωμένο και το πιο ευφυές που θα μπορούσε κανείς να φανταστεί. Όμως δεν μπορούσα να πάω κόντρα στον νόμο της φύσης, που θέλει το καθετί να γεννά το όμοιό του· κι έτσι, τι άλλο θα μπορούσε να γεννήσει αυτό το άγονο και ακαλλιέργητο πνεύμα μου παρά την ιστορία ενός ξερού, ζαρωμένου, αλλόκοτου παιδιού, γεμάτου κάθε λογής σκέψεις, τέτοιες που δεν πέρασαν ποτέ από κανενός άλλου τη φαντασία—ακριβώς όπως θα μπορούσε να γεννηθεί κάτι μέσα σε μια φυλακή, όπου στεγάζεται κάθε δυστυχία και κατοικεί κάθε θλιμμένος ήχος; Η γαλήνη, ένα εύθυμο καταφύγιο, ευχάριστα χωράφια, φωτεινοί ουρανοί, ρυάκια που κελαρύζουν, ηρεμία ψυχής—αυτά είναι που βοηθούν ακόμη και τις πιο άγονες μούσες να γίνουν γόνιμες και να φέρουν στον κόσμο δημιουργήματα που τον γεμίζουν θαυμασμό και χαρά. Καμιά φορά, όταν ένας πατέρας έχει έναν άσχημο και αδέξιο γιο, η αγάπη του τον τυφλώνει τόσο, που δεν βλέπει τα ελαττώματά του· ή μάλλον τα περνά για χαρίσματα και ομορφιές του νου και του σώματος, και τα διαφημίζει στους φίλους του σαν εξυπνάδα και χάρη. Εγώ όμως—γιατί, αν και λογαριάζομαι για πατέρας, δεν είμαι παρά ο πατριός του «Δον Κιχώτη»—δεν έχω καμιά διάθεση να ακολουθήσω το ρεύμα της συνήθειας ούτε να σε παρακαλέσω, αγαπημένε αναγνώστη, σχεδόν με δάκρυα στα μάτια, όπως κάνουν άλλοι, να συγχωρήσεις ή να δικαιολογήσεις τα ελαττώματα που θα δεις σε αυτό το παιδί

μου. Δεν είσαι ούτε συγγενής του ούτε φίλος του· η ψυχή σου είναι δική σου και η βούλησή σου ελεύθερη όσο κάθε ανθρώπου, όποιος κι αν είναι· βρίσκεσαι στο σπίτι σου και είσαι αφέντης του όσο κι ο βασιλιάς των φόρων του· και ξέρεις την κοινή παροιμία: «Κάτω απ' τον μανδύα μου σκοτώνω τον βασιλιά». Όλα αυτά σε απαλλάσσουν και σε ελευθερώνουν από κάθε υποχρέωση και δέσμευση, κι έτσι μπορείς να πεις για την ιστορία ό,τι θέλεις, χωρίς να φοβάσαι πως θα σε κακολογήσουν για ό,τι κακό πεις ή θα σε ανταμείψουν για ό,τι καλό πεις γι' αυτήν.

Η επιθυμία μου θα ήταν απλώς να σου το παρουσιάσω καθαρά και χωρίς στολίδια, χωρίς τα καλλωπίσματα ενός προλόγου ή την ατέλειωτη παράταξη από συνηθισμένα σονέτα, επιγράμματα και εγκώμια που βάζουν συνήθως στην αρχή των βιβλίων. Γιατί μπορώ να σου πω πως, αν και η συγγραφή του μου κόστισε κάποιον κόπο, τίποτα δεν με δυσκόλεψε περισσότερο από το να φτιάξω αυτόν τον Πρόλογο που διαβάζεις τώρα. Πολλές φορές έπιασα την πένα για να τον γράψω και άλλες τόσες την άφησα κάτω, επειδή δεν ήξερα τι να πω. Μια από αυτές τις φορές, καθώς καθόμουν και συλλογιζόμουν μπροστά στο χαρτί, με μια πένα στο αυτί, τον αγκώνα στο γραφείο και το μάγουλο ακουμπισμένο στο χέρι, προσπαθώντας να βρω τι να γράψω, μπήκε ξαφνικά ένας ζωηρός και έξυπνος φίλος μου. Βλέποντάς με τόσο βυθισμένο στις σκέψεις μου, με ρώτησε τι είχα· κι εγώ, χωρίς να του το κρύψω, του απάντησα πως σκεφτόμουν τον Πρόλογο που έπρεπε να γράψω για την ιστορία του «Δον Κιχώτη», κάτι που με βασάνιζε τόσο, ώστε ήμουν έτοιμος να μην γράψω κανέναν πρόλογο, ούτε καν να δημοσιεύσω τα κατορθώματα ενός τόσο

ευγενούς ιππότη.

«Γιατί πώς θα μπορούσες να περιμένεις να μη νιώθω ανησυχία για το τι θα πει εκείνος ο παλιός νομοθέτης που λένε Κοινό, όταν με δει, ύστερα από τόσα χρόνια βυθισμένο στη σιωπή της λησμονιάς, να βγαίνω τώρα μπροστά του φορτωμένος με τα χρόνια μου και με ένα βιβλίο ξερό σαν καλάμι, χωρίς επινόηση, φτωχό στο ύφος, ισχνό στις σκέψεις, εντελώς άδειο από μάθηση και σοφία, χωρίς παραθέματα στο περιθώριο ή σημειώσεις στο τέλος, όπως έχουν τα άλλα βιβλία που βλέπω· βιβλία που, αν και είναι γεμάτα μύθους και ασέβειες, ξεχειλίζουν από γνωμικά του Αριστοτέλη, του Πλάτωνα και όλου του κοπαδιού των φιλοσόφων, ώστε να αφήνουν τους αναγνώστες κατάπληκτους και να τους πείθουν πως οι συγγραφείς τους είναι άνθρωποι μορφωμένοι, πολυμαθείς και εύγλωττοι. Και ύστερα, όταν παραθέτουν την Αγία Γραφή! — θα έλεγε κανείς πως είναι Άγιοι Θωμάδες ή άλλοι διδάσκαλοι της Εκκλησίας, με τέτοια επιτήδεια ευπρέπεια που στη μία πρόταση περιγράφουν έναν παραζαλισμένο ερωτευμένο και στην επόμενη ξεστομίζουν ένα μικρό ευσεβές κήρυγμα, που είναι απόλαυση και χαρά να το ακούς και να το διαβάζεις. Τίποτε από όλα αυτά δεν θα υπάρχει στο δικό μου βιβλίο, γιατί δεν έχω τίποτε να παραθέσω στο περιθώριο ούτε να σημειώσω στο τέλος· και ακόμη λιγότερο ξέρω ποιους συγγραφείς ακολουθώ σ' αυτό, ώστε να τους βάλω στην αρχή, όπως κάνουν όλοι, κάτω από τα γράμματα Α, Β, Γ, αρχίζοντας από τον Αριστοτέλη και τελειώνοντας στον Ξενοφώντα, ή στον Ζώιλο, ή στον Ζεύξι, παρόλο που ο ένας ήταν συκοφάντης και ο άλλος ζωγράφος. Το βιβλίο μου θα πρέπει επίσης να στερηθεί και σονέτα στην αρχή, τουλάχιστον σονέτα

γραμμένα από δούκες, μαρκήσιους, κόμητες, επισκόπους, κυρίες ή ξακουστούς ποιητές. Αν όμως το ζητούσα από δυο ή τρεις πρόθυμους φίλους, ξέρω πως θα μου τα έδιναν, και μάλιστα τέτοια που δεν θα μπορούσαν να τα φτάσουν ούτε τα έργα εκείνων που έχουν τη μεγαλύτερη φήμη σε όλη την Ισπανία μας.»

«Με δυο λόγια, φίλε μου», συνέχισα, «έχω αποφασίσει ο κύριος Δον Κιχώτης να μείνει θαμμένος στα αρχεία της δικής του Λα Μάντσας ώσπου ο Ουρανός να στείλει κάποιον να τον στολίσει με όλα όσα του λείπουν. Γιατί βλέπω πως, εξαιτίας της ρηχότητάς μου και της έλλειψης μόρφωσης, δεν είμαι σε θέση να του τα προσφέρω· και γιατί από τη φύση μου είμαι ντροπαλός και αδιάφορος στο να κυνηγώ συγγραφείς για να πουν εκείνοι αυτό που μπορώ να πω και μόνος μου. Να λοιπόν σε τι οφείλονταν οι σκέψεις και η αφηρημάδα μέσα στις οποίες με βρήκες, και είναι αρκετός λόγος όσα μόλις με άκουσες να λέω.»

Μόλις το άκουσε αυτό ο φίλος μου, χτύπησε το μέτωπό του, ξέσπασε σε τρανταχτά γέλια και είπε: «Μα τον Θεό, αδελφέ, τώρα επιτέλους ξεφορτώθηκα μια πλάνη στην οποία ζούσα όλον αυτόν τον καιρό που σε ξέρω. Σε θεωρούσα πάντα οξυδερκή και συνετό σε καθετί που κάνεις· τώρα όμως βλέπω πως απέχεις από αυτό όσο ο ουρανός από τη γη. Είναι δυνατόν πράγματα τόσο ασήμαντα και τόσο εύκολα να διορθωθούν να απασχολούν και να μπερδεύουν ένα ώριμο μυαλό σαν το δικό σου, ικανό να σπάσει και να συντρίψει πολύ μεγαλύτερα εμπόδια; Στην πίστη μου, αυτό δεν οφείλεται σε έλλειψη ικανότητας, αλλά σε υπερβολική νωθρότητα και σε

πολύ λίγη γνώση της ζωής. Θες να δεις αν σου λέω την αλήθεια; Τότε άκουσέ με, και θα δεις πως, ανοιγοκλείνοντας το μάτι, θα εξαφανίσω όλες σου τις δυσκολίες και θα καλύψω όλες εκείνες τις ελλείψεις που λες πως σε φρενάρουν και σε αποθαρρύνουν να φέρεις μπροστά στον κόσμο την ιστορία του ξακουστού σου Δον Κιχώτη, του φωτός και του καθρέφτη κάθε ιπποτικής περιπλάνησης.»

«Πες μου λοιπόν», είπα εγώ, ακούγοντάς τον, «πώς σκοπεύεις να νικήσεις τη διστακτικότητά μου και να βάλεις σε τάξη αυτό το χάος σύγχυσης στο οποίο βρίσκομαι;»

Κι εκείνος μου απάντησε: «Η πρώτη σου δυσκολία, με τα σονέτα, τα επιγράμματα ή τα εγκωμιαστικά ποιήματα που θέλεις για την αρχή και που υποτίθεται πως πρέπει να είναι γραμμένα από πρόσωπα σπουδαία και υψηλής τάξης, λύνεται πολύ απλά, αν μπεις εσύ ο ίδιος στον κόπο να τα γράψεις. Ύστερα μπορείς να τα βαφτίσεις όπως θέλεις και να τους βάλεις όποιο όνομα σου αρέσει, αποδίδοντάς τα στον Πρεσβύτερο Ιωάννη των Ινδιών ή στον Αυτοκράτορα της Τραπεζούντας, που, απ' όσο ξέρω, λέγεται πως ήταν ξακουστοί ποιητές. Κι ακόμα κι αν δεν ήταν, κι αν κάποιοι σχολαστικοί ή πτυχιούχοι σε επιτεθούν και αμφισβητήσουν το γεγονός, μη δώσεις δεκάρα· γιατί ακόμα κι αν αποδείξουν πως λες ψέματα, δεν μπορούν να σου κόψουν το χέρι με το οποίο το έγραψες.»

«Όσο για τις παραπομπές στο περιθώριο, στα βιβλία και στους συγγραφείς απ' όπου παίρνεις τα γνωμικά και τις ρήσεις που βάζεις στην ιστορία σου, το μόνο που χρειάζεται είναι να ταιριάξεις έξυπνα μερικές φράσεις ή λατινικά αποσπάσματα

που τυχαίνει να ξέρεις απ' έξω ή, τέλος πάντων, που δεν θα σου είναι δύσκολο να βρεις· έτσι ώστε, όταν μιλάς για ελευθερία και αιχμαλωσία, να βάλεις

Non bene pro toto libertas venditur auro;

και ύστερα να σημειώσεις στο περιθώριο τον Οράτιο ή όποιον άλλον το είπε· ή, αν κάνεις νύξη στη δύναμη του θανάτου, να συνεχίσεις με—

Η χλωμή μοίρα χτυπά με ίσο βήμα τις καλύβες των φτωχών και τους πύργους των βασιλιάδων.

«Αν πρόκειται για τη φιλία και για την αγάπη που ο Θεός μάς προστάζει να δείχνουμε ακόμη και στον εχθρό μας, πήγαινε αμέσως στις Άγιες Γραφές — κάτι που μπορείς να κάνεις με ελάχιστο ψάξιμο — και παράθεσε τα ίδια τα λόγια του Θεού: _Ego autem dico vobis: diligite inimicos vestros._ Αν μιλάς για κακές σκέψεις, στράφηκε στο Ευαγγέλιο: _De corde exeunt cogitationes malæ._ Αν πάλι μιλάς για την αστάθεια των φίλων, υπάρχει ο Κάτων, που θα σου δώσει το δίστιχό του:

Donec eris felix multos numerabis amicos, Tempora si fuerint nubila, solus eris.

«Με αυτά και παρόμοια λατινικά αποσπάσματα θα σε περάσουν τουλάχιστον για γραμματικό, κι αυτό στις μέρες μας δεν είναι καθόλου μικρή τιμή ούτε μικρό κέρδος.»

«Όσο για το να προσθέτεις σημειώσεις στο τέλος του βιβλίου, μπορείς να το κάνεις με απόλυτη ασφάλεια ως εξής. Αν αναφέρεις στο βιβλίο σου κάποιον γίγαντα, φρόντισε να είναι ο γίγαντας Γολιάθ· και μόνο μ' αυτό, που σχεδόν δεν σου

κοστίζει τίποτα, έχεις έτοιμη μια σπουδαία σημείωση, γιατί μπορείς να βάλεις — _Ο γίγαντας Golias ή Goliath ήταν Φιλισταίος, τον οποίο ο βοσκός Δαβίδ σκότωσε με μια δυνατή ριξιά πέτρας στην κοιλάδα της Τερεβίνθου, όπως διηγείται το Βιβλίο των Βασιλέων_ — στο κεφάλαιο όπου θα βρεις γραμμένο το σχετικό σημείο.»

«Έπειτα, για να δείξεις πως είσαι άνθρωπος μορφωμένος στη λόγια φιλολογία και την κοσμογραφία, φρόντισε να αναφερθεί στον λόγο σου ο ποταμός Τάγος, και αμέσως θα έχεις έτοιμη άλλη μία περίφημη σημείωση, που θα λέει: _Ο ποταμός Τάγος ονομάστηκε έτσι από έναν βασιλιά της Ισπανίας· πηγάζει από το τάδε μέρος και χύνεται στον ωκεανό, φιλώντας τα τείχη της ξακουστής πόλης της Λισαβόνας, και είναι κοινή πεποίθηση πως έχει χρυσή άμμο_, κτλ. Αν τύχει να γράψεις για ληστές, θα σου δώσω την ιστορία του Κάκου, γιατί την ξέρω απ' έξω· αν πρόκειται για ελαφρών ηθών γυναίκες, υπάρχει ο Επίσκοπος του Μονδονιέδο, που θα σου δανείσει τη Λάμια, τη Λαΐδα και τη Φλώρα, και μόνο η αναφορά τους θα σου χαρίσει μεγάλο κύρος· αν είναι για σκληρόκαρδες γυναίκες, ο Οβίδιος θα σου προμηθεύσει τη Μήδεια· αν είναι για μάγισσες ή γητεύτρες, ο Όμηρος έχει την Καλυψώ και ο Βιργίλιος την Κίρκη· αν είναι για γενναίους στρατηγούς, ο ίδιος ο Ιούλιος Καίσαρας θα σου δανείσει τον εαυτό του μέσα από τα ίδια του τα "Υπομνήματα", και ο Πλούταρχος θα σου δώσει χίλιους Αλέξανδρους. Αν καταπιαστείς με τον έρωτα, με δυο ουγγιές γνώσης των τοσκανικών μπορείς να πας στον Λέοντα τον Εβραίο, που θα σε εφοδιάσει όσο τραβά η καρδιά σου· κι αν πάλι δεν θέλεις να τρέχεις σε ξένες χώρες, έχεις εδώ τον Φονσέκα και το έργο του "Περί της Αγάπης του Θεού", όπου

είναι μαζεμένα όλα όσα μπορεί να ζητήσεις εσύ ή και το πιο ευφάνταστο μυαλό πάνω στο θέμα. Με δυο λόγια, το μόνο που έχεις να κάνεις είναι να φροντίσεις να παραθέτεις αυτά τα ονόματα ή να αναφέρεσαι στις ιστορίες που σου είπα, κι άσε εμένα να βάλω τις σημειώσεις και τα παραθέματα· και σου ορκίζομαι σε καθετί ιερό πως θα γεμίσω τα περιθώριά σου και θα καταναλώσω τέσσερα ολόκληρα φύλλα στο τέλος του βιβλίου.»

«Τώρα ας περάσουμε στις παραπομπές σε συγγραφείς που έχουν τα άλλα βιβλία και που εσύ θα ήθελες να έχει και το δικό σου. Η λύση είναι πανεύκολη: δεν έχεις παρά να βρεις κάποιο βιβλίο που τους παραθέτει όλους, από το Α ως το Ω, όπως λες κι εσύ, και ύστερα να βάλεις το ίδιο ακριβώς αλφαβητικό σύνολο και στο δικό σου βιβλίο. Κι ας φαίνεται καθαρά η επιτήδευση, αφού στην πραγματικότητα ελάχιστα τους χρειάζεσαι· δεν πειράζει. Πιθανότατα θα βρεθούν αρκετά αφελείς ώστε να πιστέψουν πως τους έχεις πράγματι χρησιμοποιήσει όλους σε αυτή την απλή, ανεπιτήδευτη ιστορία σου. Και, τέλος πάντων, ακόμη κι αν δεν χρησιμεύσει σε τίποτε άλλο, αυτός ο μακρύς κατάλογος συγγραφέων θα δώσει στο βιβλίο σου μια εντυπωσιακή όψη κύρους. Άλλωστε, κανείς δεν θα μπει στον κόπο να ελέγξει αν τους ακολούθησες ή όχι, αφού δεν τον αφορά καθόλου· ιδίως γιατί, αν δεν κάνω λάθος, το βιβλίο σου δεν έχει ανάγκη από τίποτε απ' όλα όσα λες πως του λείπουν. Είναι, από την αρχή ως το τέλος, μια επίθεση στα βιβλία ιπποσύνης, πράγμα που ο Aristotle ούτε το φαντάστηκε ποτέ, ο St. Basil δεν είπε γι' αυτό λέξη, και ο Cicero δεν είχε την παραμικρή γνώση. Ούτε οι λεπτολογίες της αλήθειας ούτε οι παρατηρήσεις της αστρολογίας έχουν θέση

στις φανταστικές του παρεκτροπές· ούτε οι γεωμετρικές μετρήσεις ούτε οι ανασκευές των επιχειρημάτων της ρητορικής έχουν καμία σχέση μαζί του· ούτε σκοπεύει να κάνει κήρυγμα σε κανέναν, ανακατεύοντας τα ανθρώπινα με τα θεία, ένα τέτοιο πολύχρωμο συνονθύλευμα που κανένας χριστιανικός νους δεν θα έπρεπε να φορέσει. Το μόνο που χρειάζεται είναι να στηριχτεί στην αλήθεια της φύσης στη σύνθεσή του, και όσο τελειότερη είναι η μίμηση τόσο καλύτερο θα είναι το έργο. Και αφού το δικό σου κείμενο δεν αποβλέπει σε τίποτε περισσότερο από το να γκρεμίσει το κύρος και την επιρροή που έχουν τα βιβλία ιπποσύνης στον κόσμο και στο κοινό, δεν χρειάζεται να γυρνάς ζητιανεύοντας αφορισμούς από φιλοσόφους, διδάγματα από την Αγία Γραφή, μύθους από ποιητές, λόγους από ρήτορες ή θαύματα από αγίους. Φρόντισε μόνο το ύφος και η γλώσσα σου να κυλούν μελωδικά, ευχάριστα και καθαρά, με λέξεις σαφείς, ταιριαστές και σωστά τοποθετημένες, ώστε να εκθέτεις τον σκοπό σου όσο καλύτερα μπορείς και να διατυπώνεις τις ιδέες σου κατανοητά, χωρίς σύγχυση και χωρίς σκοτεινότητα. Προσπάθησε επίσης, διαβάζοντας την ιστορία σου, ο μελαγχολικός να οδηγηθεί στο γέλιο και ο χαρούμενος να γίνει ακόμη πιο χαρούμενος· ο απλός να μη βαρεθεί, ο συνετός να θαυμάσει την επινόηση, ο σοβαρός να μην την περιφρονήσει και ο σοφός να μη λείψει να την επαινέσει. Τέλος, κράτα σταθερά τον στόχο σου στραμμένο στην καταστροφή εκείνου του σαθρού οικοδομήματος των βιβλίων ιπποσύνης, που κάποιοι το μισούν και πολύ περισσότεροι το επαινούν· γιατί αν το πετύχεις αυτό, δεν θα έχεις καταφέρει κάτι μικρό.»

Άκουσα τα λόγια του φίλου μου μέσα σε βαθιά σιωπή, και όσα παρατήρησε με επηρέασαν τόσο, ώστε, χωρίς καν να προσπαθήσω να τα αμφισβητήσω, παραδέχτηκα πως ήταν σωστά. Από αυτά αποφάσισα να φτιάξω αυτή την Πρόλογο, όπου, αγαπητέ αναγνώστη, θα δεις τη φρόνηση του φίλου μου, τη δική μου καλή τύχη που βρήκα έναν τέτοιο σύμβουλο σε ώρα ανάγκης, και τι κέρδισες εσύ λαμβάνοντας, χωρίς καμιά προσθήκη ή αλλαγή, την ιστορία του ξακουστού Δον Κιχώτη της Μάντσας, που όλοι οι κάτοικοι της περιοχής του Campo de Montiel θεωρούν τον αγνότερο εραστή και τον πιο γενναίο ιππότη που έχει φανεί εδώ και πολλά χρόνια σε εκείνα τα μέρη. Δεν θέλω να μεγαλοποιήσω την υπηρεσία που σου προσφέρω γνωρίζοντάς σου έναν τόσο περίφημο και τιμημένο ιππότη· θέλω όμως να μου χρωστάς ευγνωμοσύνη για τη γνωριμία που θα κάνεις με τον ξακουστό Σάντσο Πάνθα, τον ιπποκόμο του, στον οποίο, κατά τη γνώμη μου, σου έχω δώσει συμπυκνωμένες όλες τις σκανταλιάρικες χάρες των ιπποκόμων που είναι σκορπισμένες μέσα στο σμήνος των μάταιων ιπποτικών βιβλίων. Και τώρα—ο Θεός να σου δίνει υγεία και να μη με ξεχνά. Χαίρε.

[illegible]

Στο βιβλίο του Δον Κιχώτη της Μάντσας

Αν έχεις για σταθερό σου στόχο, ω Βιβλίο, να σε καλοδεχτούν οι καλοί, κανένας κούφιος φλύαρος δεν θα τολμήσει να αμφισβητήσει ή να πολεμήσει την αξία σου. Μα αν, αντίθετα, βάλεις σκοπό να κερδίσεις την επιδοκιμασία των ανόητων, ο κόπος σου θα πάει χαμένος, όσο κι αν εκείνοι θα προσποιούνται πως σε εκτιμούν.

Λένε πως όμορφη σκιά βρίσκει όποιος καταφεύγει κάτω από όμορφο δέντρο· και ένα τέτοιο σου χάρισε το καλό σου άστρο στο Bejar: ένα βασιλικό δέντρο, που τα απλωμένα του κλαδιά δείχνουν καρπούς πριγκιπικούς· ένα δέντρο που φέρει έναν ευγενή Δούκα, τον Αλέξανδρο της εποχής του.

Σκοπός σου είναι να αφηγηθείς την ιστορία ενός ευγενούς από τη Μάντσα και να δείξεις πώς έχασε τα λογικά του από ανώφελες ιστορίες έρωτα και δόξας, από «κυρίες, όπλα και ιππότες»· έναν νέο Orlando Furioso — ή μάλλον Innamorato — που κατέκτησε τη Δουλτσινέα του Τομπόσο.

Μη βάλεις μάταια εμβλήματα στην ασπίδα σου· όλες αυτές οι μορφές είναι παιχνίδια καυχησιολογίας. Κάνε μια σεμνή αφιέρωση και μην αφήσεις περιθώριο σε κανέναν χλευαστή να πει: «Τι είναι αυτό; Ο Álvaro de Luna εδώ; Ή μήπως πάλι ο Αννίβας; Ή μήπως ο βασιλιάς Φραγκίσκος στη Μαδρίτη παραπονιέται ξανά για τη μοίρα;»

Αφού ο Ουρανός δεν θέλησε να σου χαρίσει βαθιά μόρφωση ούτε τη γλωσσομάθεια του σκοτεινού Λατίνου, άσε τις σελίδες σου χωρίς λατινικά. Μην παριστάνεις τον φιλόσοφο ή τον πνευματώδη, μήπως κάποιος που δεν καταλαβαίνει τίποτα σε κοιτάξει στραβά και σε ρωτήσει: «Γιατί μου προσφέρεις λουλούδια, φίλε μου;»

Μην ανακατεύεσαι στις υποθέσεις των άλλων· ο τρόπος που ζουν οι γείτονές σου δεν σε αφορά. Να είσαι συνετός· συχνά ένα τυχαίο αστείο γυρίζει πίσω και χτυπά εκείνον που το είπε. Φρόντιζε πάντα να κερδίζεις ένα τίμιο όνομα, γιατί οι ανοησίες που τυπώνονται μένουν για πάντα ως ντροπή.

Κράτα και μια ακόμη συμβουλή στο μυαλό σου: αν το σπίτι σου είναι από γυαλί, δεν δείχνει και πολλή εξυπνάδα να μαζεύεις πέτρες για να τις πετάς στους περαστικούς. Κέρδισε την προσοχή των σοφών και δώσε στον σκεπτόμενο άνθρωπο τροφή για σκέψη· όποιος γράφει επιπολαιότητες θα προσελκύει μόνο ανόητους.

ΑΜΑΔΙΣ ΤΗΣ ΓΑΛΑΤΙΑΣ Προς τον Δον Κιχώτη της Μάντσας

□□□□□□

Εσύ που μιμήθηκες εκείνη τη δική μου ζωή, όταν καθόμουν μόνος και βυθισμένος στη θλίψη πάνω στον μεγάλο βράχο της Πένια Πόμπρε, απαρηγόρητος, λιώνοντας εκεί σε μια μετάνοια που μόνος μου επέβαλα στον εαυτό μου· εσύ, που για μοναδικό ποτό είχες την πικρή άλμη των ίδιων σου των δακρύων, και που χωρίς πιάτα από ασήμι, χαλκό ή κασσίτερο, ταπεινά έτρωγες κατευθείαν από τη γη και από τους καρπούς της· ζήσε βέβαιος για την αιώνια δόξα σου. Όσο ο λαμπρός Απόλλωνας θα οδηγεί τα άλογά του στον κύκλο της τέταρτης σφαίρας, η φήμη σου θα μένει ασφαλής, το όνομα της πατρίδας σου θα ζει στην ιστορία και ο σοφός δημιουργός σου θα στέκει χωρίς όμοιο.

Ο ΔΟΝ ΜΠΕΛΙΑΝΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ Προς τον Δον Κιχώτη της Μάντσας

□□□□□□

Στο να χτυπώ, να κόβω, να σχίζω, με λόγια και με έργα, ήμουν ο πρώτος ανάμεσα στους ιππότες της ιπποσύνης, γενναίος, τολμηρός, άριστος όσο κανείς άλλος που είδε ποτέ ο κόσμος· χιλιάδες λύτρωσα από την αδικία των τυράννων· μεγάλα ήταν τα κατορθώματά μου και αιώνια η δόξα που κέρδισαν· στον έρωτα απέδειξα την πίστη και την αφοσίωσή μου· ο πιο πελώριος γίγαντας για μένα ήταν νάνος· και πάντα τηρούσα πιστά τους νόμους της ιπποσύνης. Η κυριαρχία μου την αναγνώρισε η Άστατη Θεά, και ακόμη και η Τύχη, υποταγμένη στον έλεγχό μου, πιασμένη από το τσουλούφι, λύγιζε στη θέλησή μου. Κι όμως — όσο κι αν η μοίρα μου μοιάζει να κάθεται ενθρονισμένη πάνω από εκείνο το κερασφόρο φεγγάρι — μεγάλε Κιχώτη, η ψυχή μου γεμίζει φθόνο για τα δικά σου κατορθώματα.

Η ΚΥΡΑ ΤΗΣ ΟΡΙΑΝΑΣ Προς τη Δουλτσινέα δελ Τομπόσο

□□□□□□

Ω, πανώρια Δουλτσινέα, λες να μπορούσε να γίνει! Τι γλυκιά σκέψη να το φανταστεί κανείς— να γινόταν το Μιραφλόρες Ελ Τομπόσο και το Λονδίνο η πόλη που σε στεγάζει! Αχ, να μπορούσε κι η δική μου κυρά να αποκτήσει εκείνη τη φορεσιά από αμέτρητες χάρες που δείχνουν ο νους και το κορμί σου! Ή να μπορούσα να δω εκείνον, που τώρα έγινε ξακουστός—κι εσύ τον έκανες έτσι—, τον ιππότη σου, σε κάποια φοβερή μάχη! Αχ, να λυτρωνόμουν κι εγώ από τον Αμαδί με την άσκηση μιας τέτοιας σεμνής αγνότητας, που έκανε εσένα να κρατάς τον ευγενικό Κιχώτη σε απόσταση! Τότε η βαριά μου λύπη θα γινόταν χαρά· κανέναν δεν θα ζήλευα, όλοι θα ζήλευαν εμένα, και η ευτυχία θα ήταν δική μου, ατόφια και χωρίς ψεγάδι.

Ο Γκανταλίν, ιπποκόμος του Αμαδί της Γαλατίας, προς τον Σάντσο Πάνθα, ιπποκόμο του Δον Κιχώτη

□□□□□□

Χαίρε, ένδοξε άντρα! Όταν η Τύχη σε έδεσε με τη μαθητεία του ιπποκόμου, έδειξε πόση φροντίδα και στοργή είχε για σένα, χαράζοντάς σου δρόμο μακριά από συμφορές. Πια η περήφανη περιπλανώμενη ιπποσύνη δεν κοιτά με περιφρόνηση το δρεπάνι και το φτυάρι· λιγότερη αξία δίνεται στην αλαζονεία που υψώνεται στα σύννεφα παρά στην απλή, τίμια απλότητα του ιπποκόμου. Σε ζηλεύω για τον Γκρίζη σου και για τ' όνομά σου, και για εκείνα τα αλφόρχας που συνήθιζες να γεμίζεις με προμήθειες, δείχνοντας πόσο προνοητικός είσαι. Εξαίσιε Σάντσο, ξανά χαίρε! Σε σένα μόνο ο Οβίδιος της Ισπανίας αποτίει φόρο τιμής με το χωριάτικο φίλημα και το φιλικό χτύπημα.

[illegible],

Για τον Σάντσο Πάνθα και τον Ροσινάντε

□□□ □□□ □□□□□□

Εγώ είμαι ο ιπποκόμος Σάντσο Παν—, που υπηρέτησα τον Δον Κιχώτη της Λα Μαν—· μα τώρα απ' την υπηρεσία του τραβιέμαι—, αποφασισμένος να περάσω τη ζωή μου φρόνιμα—· γιατί ο Βιγιαδιέγο, που τον έλεγαν το Σι—, υποστήριζε πως μόνο στην αποσυρ— βρισκόταν το μυστικό του καλού ζην—, σύμφωνα με την «Κελεστι—:»· βιβλίο θεσπέσιο, αν εξαιρέσεις την αμαρτ— του, που είναι πως μιλάει υπερβολικά ωμά, κατά τη γνώμ—

[illegible]

Εγώ είμαι εκείνος ο Ροσινάντε φα—, δισέγγονος του μεγάλου Μπαμπιέ—, που μόνο και μόνο επειδή ήταν λιγνός και καλοφτιαγμ—, είχε για αφέντη του κάποιον Δον Κιχώτ—· μα κι αν του έμοιαζα πολύ στην αδυναμ—, ποτέ δεν υπέμεινα στωικά τη λιγοστή τροφ—, παρά φρόντιζα να κρατιέμαι με κριθάρι κλεβ—, κόλπο που έμαθα απ' τον Λαθαρίλ—, όταν μ' ένα καλαμάκι τόσο επιδέξι— ξεγέλασε τον τυφλό και του ήπιε το κρασ—.

Ορλάνδος ο Μαινόμενος προς τον Δον Κιχώτη της Λα Μάντσας

□□□□□

Αν δεν είσαι ευγενής, τότε δεν έχεις όμοιό σου· ανάμεσα σε χίλιους ευγενείς, εσύ ξεχωρίζεις μόνος. Και όταν είσαι κοντά, δεν μένει χώρος για κανέναν άλλον, αήττητε νικητή, μεγάλε ακατάβλητε! Εγώ είμαι σαν τον Ορλάντο, χαμένο εξαιτίας της Αγγελικής, καταδικασμένο να αρμενίζω σε μακρινές θάλασσες και να προσφέρω στους βωμούς της Δόξας μια ανδρεία που τη σέβεται η Λήθη. Δεν μπορώ να σταθώ αντίζηλός σου, γιατί η φήμη και η γενναιότητά σου είναι πάνω από κάθε σύγκριση, παρόλο που κι οι δυο μας πορευόμαστε δίχως λογικά. Όμως, κι αν δεν ήταν γραφτό σου να δαμάσεις ούτε τον Σκύθη ούτε τον Μαυριτανό, πάλι μου μοιάζεις σε κάτι: ο Έρωτας μάς δένει σε μια κοινή συντροφιά δυστυχίας.

[illegible]

Προς τον Δον Κιχώτη της Μάντσας

Το σπαθί μου δεν μπορούσε να συγκριθεί με το δικό σου, Φοίβε της Ισπανίας, θαύμα ευγένειας· ούτε το χέρι μου με το ξακουστό σου μπράτσο, αυτό που χτυπούσε από την ανατολή ως τη δύση σαν αστραπή. Περιφρόνησα κάθε αυτοκρατορία, και παραιτήθηκα από εκείνη τη μοναρχία που μου πρόσφερε η ρόδινη ανατολή, για ένα μόνο βλέμμα από τα μάτια της Κλαριδιάνας, της λαμπρής Αυγής για την αγάπη της οποίας λαχταρώ. Η αγάπη μου ήταν θαύμα αφοσίωσης· και, εξόριστος από την άσπλαχνη σκληρότητά της, αυτό το χέρι είχε τη δύναμη να τιθασεύσει την οργή της Κόλασης. Κι όμως, γοτθικέ Κιχώτη, εσύ στέκεσαι πιο τυχερός· γιατί εσύ ζεις στο όνομα της Δουλτσινέας, και εκείνη, ξακουστή, τιμημένη και σοφή, ζει μέσα σε σένα.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΟΛΙΣΔΑΝ Προς τον Δον Κιχώτη της Μάντσας

□□□□□□

Οι φαντασιοπληξίες σου, κύριε Κιχώτη, είναι αλήθεια, έχουν αναστατώσει για τα καλά αυτό το τρελό σου μυαλό· όμως κανείς ποτέ δεν μπόρεσε να σου προσάψει κάτι ποταπό ή ανάξιο. Τα έργα σου το αποδεικνύουν ολοφάνερα μπροστά σε όλους· γιατί βγήκες στον δρόμο για να πολεμήσεις την αδικία, και για τον κόπο σου εισέπραξες άγριο ξύλο από κάθε λογής παλιάνθρωπους και τραμπούκους. Αν η ωραία Δουλτσινέα, η βασίλισσα της καρδιάς σου, μένει ασυγκίνητη μέσα στη σκληρότητά της, αν ο πόνος σου ακόμα δεν μπορεί να τη λυγίσει, τότε ας σε παρηγορεί σε τέτοια δύσκολη θέση το εξής: ο Σάντσο ήταν άθλιος μεσολαβητής· αυτός ανόητος, εκείνη σκληρόκαρδη, κι εσύ καθόλου ερωτευμένος.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ανάμεσα στον Μπαμπιέκα και τον Ροθινάντε

□□□□□□

B–. «Πώς γίνεται, Ροσινάντε, να ’σαι τόσο αδύνατος;» R–. «Με ταΐζουν λίγο, με ξεζουμίζει η πολλή δουλειά.» B–. «Και πού πάνε τότε όλα τα άχυρα και το καλαμπόκι;» R–. «Ο αφέντης μου δεν μου δίνει τίποτα· είναι υπερβολικά τσιγκούνης.» B–. «Έλα τώρα, αυτά είναι αγένειες, φίλε μου· δεν είναι σωστό να κακολογείς έτσι τον αφέντη σου σαν γάιδαρος.» R–. «Γάιδαρος είναι, γάιδαρος θα πεθάνει, και γάιδαρος γεννήθηκε· αφού είναι ερωτευμένος — τι πιο φανερό;» B–. «Το να είναι κανείς ερωτευμένος είναι ανοησία;» — R–. «Μεγάλη σοφία πάντως δεν είναι.» B–. «Το ’ριξες στη μεταφυσική.» — R–. «Από την πείνα.» B–. «Τότε βρίσε τον ιπποκόμο.» — R–. «Και τι θα βγει; Θα μπορούσα βέβαια να παραπονεθώ γι’ αυτόν, δεν λέω· μα αφέντης ή ιπποκόμος, ποια η διαφορά; Και οι δυο τους είναι το ίδιο αξιολύπητα ψοφίμια όσο κι ο Ροσινάντε.»

p005.jpg (171K)

Πλήρες μέγεθος

[illegible]

ΣΤΟΝ ΔΟΥΚΑ ΤΟΥ ΜΠΕΧΑΡ, ΜΑΡΚΗΣΙΟ ΤΗΣ ΓΙΜΠΡΑΛΕΟΝ, ΚΟΜΗ ΤΟΥ ΜΠΕΝΑΛΚΑΘΑΡ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΠΑΝΙΑΡΕΣ, ΥΠΟΚΟΜΗ ΤΗΣ ΠΟΥΕΜΠΛΑ ΝΤΕ ΑΛΚΟΘΕΡ, ΑΡΧΟΝΤΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΠΙΓΙΑ, ΚΟΥΡΙΕΛ ΚΑΙ ΜΠΟΥΡΓΚΙΓΙΟΣ

Πιστεύοντας στην καλή υποδοχή και στις τιμές που η Εξοχότητά σας χαρίζει σε κάθε λογής βιβλία, ως ηγεμόνας τόσο πρόθυμος να στηρίζει τις καλές τέχνες, και κυρίως εκείνες που, χάρη στην ευγένειά τους, δεν υποτάσσονται στην υπηρεσία και τη δωροδοκία του όχλου, αποφάσισα να δώσω στη δημοσιότητα τον Ευφάνταστο Ευγενή Δον Κιχώτη της Μάντσας κάτω από την προστασία του λαμπρού ονόματος της Εξοχότητάς σας. Σε εσάς, με τον σεβασμό που οφείλω σε τόσο υψηλό αξίωμα, απευθύνω την παράκληση να τον δεχθείτε ευμενώς υπό την προστασία σας, ώστε, μέσα σε αυτή τη σκιά, παρόλο που του λείπει εκείνο το πολύτιμο στολίδι της κομψότητας και της λογιοσύνης που ντύνει τα έργα που συντίθενται στα σπίτια των μορφωμένων, να τολμήσει να παρουσιαστεί με σιγουριά στην κρίση ορισμένων ανθρώπων που, ξεπερνώντας τα όρια της ίδιας τους της άγνοιας, συνηθίζουν να καταδικάζουν τα γραπτά των άλλων με περισσότερη αυστηρότητα και λιγότερη δικαιοσύνη. Ελπίζω ειλικρινά πως η καλή κρίση της Εξοχότητάς σας, απέναντι στον έντιμο σκοπό μου, δεν θα περιφρονήσει τη μικρότητα μιας τόσο ταπεινής προσφοράς.

Μιγκέλ ντε Θερβάντες

e00.jpg (24K)

[illegible] I. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

p007.jpg (150K)

Πλήρες μέγεθος

Σε ένα χωριό της Λα Μάντσα, που δεν έχω καμιά διάθεση να θυμηθώ το όνομά του, ζούσε όχι πολύ παλιά ένας από εκείνους τους ευγενείς που έχουν στην οπλοθήκη ένα κοντάρι, μια παλιά ασπίδα, ένα ισχνό άλογο και ένα λαγωνικό για το κυνήγι. Μια κατσαρόλα με περισσότερο βοδινό παρά αρνίσιο κρέας, σαλάτα τις περισσότερες νύχτες, αποφάγια τα Σάββατα, φακές τις Παρασκευές και κανένα περιστέρι παραπάνω τις Κυριακές τού έτρωγαν τα τρία τέταρτα του εισοδήματός του. Ό,τι απέμενε το ξόδευε σε ένα διπλό πανωφόρι από εκλεκτό ύφασμα, βελούδινα βρακιά και ασορτί παπούτσια για τις γιορτές, ενώ τις καθημερινές παρουσιαζόταν αξιοπρεπέστατος με το καλύτερό του χοντρόσπιτο ρούχο. Στο σπίτι του είχε μια οικονόμο περασμένης ηλικίας, πάνω από σαράντα, μια ανιψιά κάτω από είκοσι και ένα παλικάρι για τα χωράφια και την αγορά, που ήξερε και να σαμαρώνει το άλογο και να χειρίζεται το κλαδευτήρι. Ο δικός μας αυτός ευγενής πλησίαζε τα πενήντα· ήταν γεροδεμένος, λιγνός, με τραβηγμένα χαρακτηριστικά, ξυπνούσε πολύ νωρίς και ήταν παθιασμένος κυνηγός. Κάποιοι επιμένουν πως το επώνυμό του ήταν Κιχάδα ή Κεσάδα — γιατί

εδώ οι συγγραφείς που έχουν γράψει γι' αυτό το θέμα διαφωνούν κάπως — αν και, από λογικές εικασίες, φαίνεται καθαρά πως τον έλεγαν Κεχάνα. Ωστόσο αυτό έχει μικρή σημασία για την ιστορία μας· αρκεί, καθώς τη διηγούμαστε, να μην απομακρυνθούμε ούτε στο ελάχιστο από την αλήθεια.

Πρέπει λοιπόν να ξέρεις πως ο προαναφερθείς κύριος, κάθε φορά που είχε ελεύθερο χρόνο —δηλαδή σχεδόν όλο τον χρόνο— ριχνόταν με τέτοιο πάθος και τέτοια λαιμαργία στο διάβασμα ιπποτικών μυθιστορημάτων, ώστε παραμέλησε σχεδόν εντελώς και το κυνήγι του και τη διαχείριση της περιουσίας του. Η μανία και η τύφλωσή του έφτασαν μάλιστα σε τέτοιο σημείο, που πούλησε πολλά στρέμματα καλλιεργήσιμης γης για να αγοράζει ιπποτικά βιβλία, και έφερνε στο σπίτι όσα περισσότερα μπορούσε να βρει. Κι απ' όλα, κανένα δεν αγαπούσε τόσο όσο εκείνα του περίφημου Φελισιάνο δε Σίλβα, γιατί η καθαρότητα του ύφους του και οι περίπλοκες επινοήσεις του τού φαίνονταν αληθινά μαργαριτάρια· ιδίως όταν έπεφτε πάνω σε ερωτοτροπίες και προκλήσεις, όπου συχνά συναντούσε αποσπάσματα σαν κι αυτό: «ο λόγος του παραλόγου με το οποίο βασανίζεται ο νους μου αποδυναμώνει τόσο τον νου μου, ώστε δικαίως παραπονιέμαι για την ομορφιά σου»· ή πάλι: «οι υψηλοί ουρανοί, που θεϊκά οχυρώνουν τη θεότητά σου με τα άστρα, σε καθιστούν άξια της αξίας που αξίζει το μεγαλείο σου». Με τέτοιου είδους λογοπαίγνια ο καημένος ο κύριος έχασε τα λογικά του, και συχνά έμενε ξάγρυπνος προσπαθώντας να τα καταλάβει και να ξετρυπώσει το νόημά τους· πράγμα που ούτε ο ίδιος ο Αριστοτέλης δεν θα μπορούσε να ξεδιαλύνει ή να αποσπάσει, ακόμη κι αν ανασταινόταν μόνο γι' αυτόν τον

σκοπό. Καθόλου δεν τον άφηναν ήσυχο και οι πληγές που έδινε και δεχόταν ο Δον Μπελιανίς, γιατί του φαινόταν πως, όσο σπουδαίοι κι αν ήταν οι χειρουργοί που τον είχαν θεραπεύσει, θα έπρεπε να έχει όλο του το πρόσωπο και το σώμα γεμάτα ραφές και ουλές. Παρ' όλα αυτά, επαινούσε τον τρόπο με τον οποίο ο συγγραφέας έκλεινε το βιβλίο του, υποσχόμενος εκείνη την ατελείωτη περιπέτεια, και πολλές φορές μπήκε στον πειρασμό να πιάσει την πένα και να την ολοκληρώσει σωστά, όπως εκεί προτεινόταν· και δίχως αμφιβολία θα το είχε κάνει, και μάλιστα με επιτυχία, αν δεν τον αποσπούσαν άλλες, πιο μεγάλες και πιο απορροφητικές σκέψεις.

Είχε αμέτρητες διαφωνίες με τον εφημέριο του χωριού του — άνθρωπο μορφωμένο και απόφοιτο της Σιγουένθα — για το ποιος ήταν ο καλύτερος ιππότης, ο Παλμερίνος της Αγγλίας ή ο Αμαδής της Γαλατίας. Ο μάστορας Νικόλας, ο κουρέας του χωριού, έλεγε όμως πως κανένας από τους δυο τους δεν έφτανε τον Ιππότη του Φοίβου, και πως, αν υπήρχε κάποιος που μπορούσε να συγκριθεί μαζί του, αυτός ήταν ο Δον Γκαλαόρ, ο αδελφός του Αμαδή της Γαλατίας. Γιατί είχε ψυχή έτοιμη για κάθε περίσταση, δεν ήταν κανένας ψευτολεπτός ιππότης ούτε κλαψιάρης σαν τον αδελφό του, και σε ανδρεία δεν του υστερούσε ούτε στο ελάχιστο. Με λίγα λόγια, βυθίστηκε τόσο πολύ στα βιβλία του, που περνούσε τις νύχτες του από τη δύση ως την αυγή και τις μέρες του από το χάραμα ως το βράδυ σκυμμένος πάνω τους. Και με τόσο λίγο ύπνο και τόσο πολύ διάβασμα, του στέγνωσε το μυαλό και έχασε τα λογικά του. Το μυαλό του γέμισε με όλα όσα διάβαζε στα βιβλία του: μάγια, καβγάδες, μάχες, προκλήσεις, πληγές,

φλερτ, έρωτες, βάσανα και κάθε λογής απίθανες ανοησίες. Και τόσο πολύ τον κυρίευσαν, ώστε όλο εκείνο το οικοδόμημα επινόησης και φαντασίας που διάβαζε το πίστευε αληθινό· για εκείνον καμιά ιστορία στον κόσμο δεν ήταν πιο πραγματική. Έλεγε πως ο Σιντ Ρουί Ντίαθ ήταν πολύ καλός ιππότης, αλλά δεν μπορούσε να συγκριθεί με τον Ιππότη του Φλεγόμενου Σπαθιού, που με ένα χτύπημα προς τα πίσω έκοψε στα δύο δυο άγριους και τερατώδεις γίγαντες. Είχε μεγαλύτερη εκτίμηση στον Μπερνάρδο δελ Κάρπιο, γιατί στο Ρονσεσβάλες σκότωσε τον Ρολάνδο παρά τα μάγια, χρησιμοποιώντας το τέχνασμα του Ηρακλή όταν έπνιξε στην αγκαλιά του τον Ανταίο, τον γιο της Γης. Είχε επίσης σε μεγάλη υπόληψη τον γίγαντα Μοργαντέ, γιατί, παρόλο που ανήκε στη ράτσα των γιγάντων, που είναι πάντα αλαζόνες και κακοτρόποι, εκείνος μόνος ήταν προσηνής και καλοαναθρεμμένος. Πάνω απ' όλους όμως θαύμαζε τον Ρεϊνάλδο του Μονταλμπάν, ιδίως όταν τον έβλεπε να ξεχύνεται έξω από το κάστρο του και να ληστεύει όποιον έβρισκε μπροστά του, και όταν πέρα από τις θάλασσες έκλεψε εκείνο το άγαλμα του Μωάμεθ που, όπως λέει η ιστορία του, ήταν ολόχρυσο. Και για να ρίξει μερικές κλοτσιές σ' εκείνον τον προδότη τον Γκανελόν, θα έδινε ευχαρίστως και την οικονόμο του, μαζί και την ανιψιά του.

Με λίγα λόγια, έχοντας πια χάσει εντελώς τα λογικά του, του μπήκε η πιο αλλόκοτη ιδέα που πέρασε ποτέ από το μυαλό τρελού σ' αυτόν τον κόσμο: πως ήταν σωστό και αναγκαίο, τόσο για να διαφυλάξει τη δική του τιμή όσο και για να υπηρετήσει την πατρίδα του, να γίνει περιπλανώμενος ιππότης, γυρίζοντας τον κόσμο με πλήρη πανοπλία και καβάλα στ' άλογο αναζητώντας περιπέτειες, και εφαρμόζοντας ο ίδιος

όλα όσα είχε διαβάσει πως συνήθιζαν να κάνουν οι περιπλανώμενοι ιππότες· να διορθώνει κάθε λογής αδικία και να εκθέτει τον εαυτό του σε κινδύνους και θανάσιμες δοκιμασίες, από τις οποίες στο τέλος θα κέρδιζε αιώνια δόξα και φήμη. Ο καημένος ήδη έβλεπε τον εαυτό του, χάρη στη δύναμη του μπράτσου του, να στέφεται τουλάχιστον Αυτοκράτορας της Τραπεζούντας· κι έτσι, παρασυρμένος από την έντονη ευχαρίστηση που του έδιναν αυτές οι γλυκές φαντασίες, έβαλε αμέσως μπρος να πραγματοποιήσει το σχέδιό του.

Το πρώτο που έκανε ήταν να καθαρίσει μια πανοπλία που ανήκε στον προπάππο του και που για αιώνες κειτόταν ξεχασμένη σε μια γωνιά, φαγωμένη από τη σκουριά και σκεπασμένη με μούχλα. Την έτριψε και τη γυάλισε όσο καλύτερα μπορούσε, αλλά διαπίστωσε ένα σοβαρό ελάττωμα: δεν είχε κλειστό κράνος, παρά μόνο ένα απλό μωριόνι. Αυτό το κενό όμως το κάλυψε με την επινοητικότητά του, φτιάχνοντας ένα είδος μισού κράνους από χαρτόνι, που, όταν το ταίριαξε πάνω στο μωριόνι, έμοιαζε με κανονικό ολόκληρο κράνος. Είναι αλήθεια πως, για να δει αν ήταν γερό και μπορούσε να αντέξει χτύπημα, τράβηξε το σπαθί του και του κατάφερε δυο κοψιές, από τις οποίες η πρώτη κατέστρεψε μέσα σε μια στιγμή ό,τι του είχε πάρει μια εβδομάδα να φτιάξει. Η ευκολία με την οποία το έκανε κομμάτια τον απογοήτευσε κάπως, και για να προφυλαχτεί από αυτόν τον κίνδυνο ξανάπιασε δουλειά, στερεώνοντας από μέσα σιδερένιες λάμες ώσπου να πειστεί για την αντοχή του· κι έπειτα, χωρίς να θέλει να κάνει άλλα πειράματα, το ενέκρινε και το υιοθέτησε ως κράνος άψογης κατασκευής.

Ύστερα έβαλε κάτω και εξέτασε το ψωράλογό του. Παρόλο που είχε περισσότερα κουσούρια κι από αληθινό άλογο και περισσότερα ελαττώματα κι από το άτι του Γκονέλα, εκείνο που ήταν «$_{\text{tantum}}$ pellis et ossa fuit_», στα δικά του μάτια ξεπερνούσε και τον Βουκεφάλα του Αλέξανδρου και τον Μπαμπιέκα του Σιντ. Πέρασε τέσσερις μέρες σκεπτόμενος τι όνομα να του δώσει, γιατί, όπως έλεγε μέσα του, δεν ήταν σωστό ένα άλογο που ανήκε σε τόσο ξακουστό ιππότη, και που είχε και τόσες δικές του αρετές, να μένει χωρίς ξεχωριστό όνομα. Προσπαθούσε λοιπόν να βρει ένα όνομα που να

δείχνει και τι ήταν πριν ανήκει σε πλανόδιο ιππότη και τι ήταν τώρα· γιατί του φαινόταν απολύτως λογικό, αφού ο αφέντης του έπαιρνε νέο αξίωμα και νέα ιδιότητα, να πάρει κι εκείνο νέο όνομα, και μάλιστα τρανό και ηχηρό, αντάξιο της νέας τάξης και της αποστολής που θα ακολουθούσε. Έτσι, αφού έπλασε, έσβησε, απέρριψε, πρόσθεσε, ξήλωσε και ξανάφτιαξε αμέτρητα ονόματα με τη μνήμη και τη φαντασία του, κατέληξε να το πει Ροσινάντε — όνομα που, κατά τη γνώμη του, ήταν υψηλό, βροντερό και ταίριαζε απόλυτα στην κατάστασή του ως ψωράλογου πριν γίνει αυτό που ήταν τώρα: το πρώτο και καλύτερο απ' όλα τα ψωράλογα του κόσμου.

Αφού βρήκε για το άλογό του ένα όνομα που του άρεσε τόσο πολύ, άρχισε να καίγεται να βρει κι ένα για τον εαυτό του. Άλλες οχτώ μέρες βασάνιζε το μυαλό του μ' αυτό, ώσπου τελικά αποφάσισε να ονομαστεί «Δον Κιχώτης». Από αυτό, όπως έχει ήδη ειπωθεί, οι συγγραφείς αυτής της αληθινής ιστορίας συμπέραναν πως το όνομά του θα πρέπει, χωρίς καμιά αμφιβολία, να ήταν Κιχάδα και όχι Κεσάδα, όπως υποστηρίζουν άλλοι. Θυμήθηκε όμως ότι ο γενναίος Αμαδής δεν αρκέστηκε να λέγεται απλώς Αμαδής, αλλά πρόσθεσε και το όνομα του βασιλείου και της πατρίδας του για να τα δοξάσει, και ονομάστηκε Αμαδής της Γαλατίας. Έτσι κι αυτός, σαν σωστός ιππότης, αποφάσισε να προσθέσει και το όνομα της δικής του πατρίδας και να λέγεται Δον Κιχώτης της Μάντσας· έτσι, πίστευε, δήλωνε με ακρίβεια την καταγωγή και τον τόπο του και ταυτόχρονα τους τιμούσε, παίρνοντας από εκεί το προσωνύμιό του.

Έτσι λοιπόν, αφού γυάλισε την πανοπλία του, μετέτρεψε το μορριόνι του σε κράνος, βάφτισε το ψωράλογό του και επιβεβαίωσε τον ίδιο του τον εαυτό, κατέληξε πως δεν του έλειπε πια παρά μόνο να βρει μια κυρία για να ερωτευτεί. Γιατί ένας περιπλανώμενος ιππότης χωρίς έρωτα ήταν σαν δέντρο χωρίς φύλλα και καρπούς ή σαν σώμα χωρίς ψυχή. Όπως έλεγε μέσα του: «Αν, για τις αμαρτίες μου ή για την καλή μου τύχη, πέσω εδώ κοντά πάνω σε κανέναν γίγαντα —πράγμα συνηθισμένο για τους περιπλανώμενους ιππότες— και τον ρίξω κάτω με μία μόνο έφοδο, ή τον κόψω στα δύο ως τη μέση, ή, τέλος πάντων, τον νικήσω και τον υποτάξω, δεν θα ήταν καλό να έχω κάποιον στον οποίο να τον στείλω ως δώρο, ώστε να παρουσιαστεί, να γονατίσει μπροστά στη γλυκιά μου κυρία και να πει με ταπεινή, υποταγμένη φωνή: "Εγώ είμαι ο γίγαντας Καρακουλιαμβρό, άρχοντας του νησιού της Μαλινδρανίας, νικημένος σε μονομαχία από τον ποτέ αρκετά υμνημένο ιππότη Δον Κιχώτη της Μάντσας, ο οποίος με διέταξε να παρουσιαστώ ενώπιόν σας, ώστε η Υψηλότητά σας να με διαθέσει όπως επιθυμεί";» Αχ, πόσο χαιρόταν ο καλός μας κύριος καθώς εκφωνούσε αυτόν τον λόγο, ιδίως όταν βρήκε ποια θα ονόμαζε Κυρία του! Υπήρχε, λέει η ιστορία, σε ένα χωριό κοντά στο δικό του μια πολύ όμορφη χωριατοπούλα, την οποία κάποτε είχε ερωτευτεί, αν και, απ' όσο ξέρουμε, εκείνη ούτε το έμαθε ποτέ ούτε έδωσε σημασία στο ζήτημα. Την έλεγαν Αλδόνθα Λορένθο, και σ' εκείνη αποφάσισε να απονείμει τον τίτλο της Κυρίας των Στοχασμών του. Και αφού έψαξε λίγο για ένα όνομα που να μην παραφωνεί με το δικό της και να θυμίζει και να φανερώνει πριγκίπισσα και μεγάλη κυρία, κατέληξε να την ονομάσει Δουλτσινέα δελ Τομπόσο

—αφού ήταν από το Ελ Τομπόσο— όνομα που, κατά τη γνώμη του, ήταν μελωδικό, ασυνήθιστο και γεμάτο νόημα, όπως όλα όσα είχε ήδη χαρίσει στον εαυτό του και στα πράγματα που του ανήκαν.

p007b.jpg (61K)

[illegible] II. [illegible] [illegible] [illegible]

ασπίδα, ώσπου να κερδίσει ένα με την ανδρεία του. Αυτές οι σκέψεις τον έκαναν να διστάσει, όμως η τρέλα του ήταν πιο δυνατή από κάθε λογική· έτσι αποφάσισε να χριστεί ιππότης από τον πρώτο που θα συναντούσε, ακολουθώντας το παράδειγμα άλλων στην ίδια θέση, όπως είχε διαβάσει στα βιβλία που τον είχαν φέρει ως εδώ. Όσο για τη λευκή πανοπλία, έβαλε σκοπό, με την πρώτη ευκαιρία, να τη γυαλίσει τόσο ώστε να γίνει πιο λευκή κι από ερμίνα. Και, παρηγορώντας έτσι τον εαυτό του, συνέχισε τον δρόμο του, παίρνοντας όποια κατεύθυνση διάλεγε το άλογό του, γιατί πίστευε πως ακριβώς εκεί βρισκόταν η ουσία των περιπετειών.

Έτσι ξεκίνησε ο νεοφώτιστος τυχοδιώκτης μας και προχωρούσε στον δρόμο μιλώντας μόνος του: «Ποιος ξέρει αν κάποτε, όταν γίνει γνωστή η αληθινή ιστορία των ξακουστών κατορθωμάτων μου, ο σοφός που θα τη γράψει, όταν φτάσει να διηγηθεί την πρώτη μου έξοδο τα χαράματα, δεν θα το κάνει κάπως έτσι; "Μόλις ο ροδοκόκκινος Απόλλωνας είχε απλώσει πάνω στο πλατύ πρόσωπο της απέραντης γης τις χρυσές κλωστές των λαμπερών μαλλιών του, μόλις τα μικρά πουλιά με τα πολύχρωμα φτερά είχαν ενώσει τις φωνές τους για να χαιρετίσουν με γλυκιά και μελωδική αρμονία τον ερχομό της ρόδινης Αυγής, που, αφήνοντας το μαλακό κρεβάτι του ζηλιάρη συζύγου της, φανερωνόταν στους θνητούς στις πύλες και στα μπαλκόνια του ορίζοντα της Μάντσας, τότε ο ξακουστός ιππότης Δον Κιχώτης της Μάντσας, σηκώθηκε από το νωχελικό του στρώμα, ανέβηκε στο περίφημο άλογό του, τον Ροσινάντε, και άρχισε να διασχίζει το αρχαίο και ένδοξο Κάμπο ντε Μοντιέλ·"» — πράγμα που όντως διέσχιζε εκείνη τη στιγμή. «Ευτυχισμένη η

εποχή, ευτυχισμένος ο καιρός», συνέχισε, «που θα γνωρίσει τα ένδοξα έργα μου, άξια να χυθούν σε μπρούντζο, να σκαλιστούν σε μάρμαρο, να ζωγραφιστούν σε εικόνες, για να μείνουν για πάντα στη μνήμη. Κι εσύ, ω σοφέ μάγε, όποιος κι αν είσαι, στον οποίο θα πέσει ο κλήρος να γίνεις ο χρονικογράφος αυτής της θαυμαστής ιστορίας, μη λησμονήσεις, σε παρακαλώ, τον καλό μου Ροσινάντε, τον ακούραστο σύντροφο των δρόμων και των περιπλανήσεών μου.» Λίγο αργότερα ξέσπασε πάλι, σαν να ήταν στ' αλήθεια ερωτοχτυπημένος: «Ω πριγκίπισσα Δουλτσινέα, κυρά αυτής της αιχμάλωτης καρδιάς, μεγάλο κακό μου έκανες όταν με έδιωξες με περιφρόνηση και, με αλύγιστη σκληρότητα, με εξόρισες από την παρουσία της ομορφιάς σου. Κυρά μου, καταδέξου να θυμάσαι αυτή την καρδιά, τον πιστό σου υποτελή, που λιώνει έτσι από τον πόνο της αγάπης για σένα.»

Κι έτσι συνέχιζε να αραδιάζει αυτές και άλλες ανοησίες, όλες στο ύφος που του είχαν μάθει τα βιβλία του, μιμούμενος όσο μπορούσε τη γλώσσα τους. Ταυτόχρονα προχωρούσε τόσο αργά, ενώ ο ήλιος ανέβαινε τόσο γρήγορα και έκαιγε τόσο δυνατά, που θα ήταν αρκετό να του λιώσει το μυαλό — αν είχε. Σχεδόν όλη τη μέρα ταξίδευε χωρίς να του συμβεί τίποτα το αξιοσημείωτο, κι αυτό τον έφερνε σε απόγνωση, γιατί ανυπομονούσε να συναντήσει αμέσως κάποιον πάνω στον οποίο να δοκιμάσει τη δύναμη του στιβαρού του χεριού.

p008.jpg (289K)

Πλήρες μέγεθος

Κάποιοι συγγραφείς λένε πως η πρώτη περιπέτεια που του έτυχε ήταν εκείνη στο Πουέρτο Λάπιθε· άλλοι υποστηρίζουν πως ήταν των ανεμόμυλων. Όμως εγώ, απ' όσα έχω εξακριβώσει και απ' όσα βρήκα γραμμένα στα χρονικά της Λα Μάντσα, ξέρω το εξής: όλη μέρα βρισκόταν στον δρόμο και, καθώς έπεφτε το βράδυ, και το ψωριάρικό του άλογο κι εκείνος ήταν πια εξαντλημένοι και πεινασμένοι. Ενώ κοίταζε γύρω του μήπως διακρίνει κανένα κάστρο ή καμιά καλύβα βοσκού όπου θα μπορούσε να ξαποστάσει και να καλύψει τις πιεστικές του ανάγκες, είδε λίγο πιο πέρα από τον δρόμο του ένα χάνι, καλοδεχούμενο σαν άστρο που τον οδηγούσε στην πύλη —αν όχι στα παλάτια— της σωτηρίας του. Έσπευσε λοιπόν και έφτασε εκεί ακριβώς τη στιγμή που νύχτωνε. Στην πόρτα στέκονταν δυο νεαρές γυναίκες, κοπέλες της περιοχής, όπως τις έλεγαν, που πήγαιναν στη Σεβίλλη μαζί με κάτι αγωγιάτες οι οποίοι είχαν τύχει να σταματήσουν εκείνο το βράδυ στο χάνι. Και επειδή, ό,τι κι αν συνέβαινε στον περιπλανώμενο ήρωά μας, όλα όσα έβλεπε ή φανταζόταν του φαίνονταν σαν να ήταν βγαλμένα από όσα είχε διαβάσει, μόλις αντίκρισε το χάνι το φαντάστηκε για κάστρο, με τέσσερις πύργους και ασημένιες επάλξεις που λαμποκοπούσαν, χωρίς βέβαια να λείπει η κινητή γέφυρα, η τάφρος και όλα όσα συνήθως συνοδεύουν τέτοια κάστρα. Πλησίασε λοιπόν αυτό το χάνι, που στα μάτια του ήταν κάστρο, και λίγο πριν φτάσει τράβηξε τα γκέμια του Ροσινάντε, ελπίζοντας πως θα φανεί κανένας νάνος στις επάλξεις και θα σημάνει με σάλπιγγα πως ένας ιππότης πλησιάζει το κάστρο. Μα βλέποντας πως αργούσαν πολύ, και πως ο Ροσινάντε βιαζόταν να φτάσει στον στάβλο,

κατευθύνθηκε προς την είσοδο του χανιού και είδε τις δυο χαρούμενες κοπέλες που στέκονταν εκεί· στα δικά του μάτια έμοιαζαν με δυο όμορφες δεσποινίδες ή αρχοντικές κυρίες που απολάμβαναν τον αέρα τους στην πύλη του κάστρου.

Εκείνη ακριβώς τη στιγμή, έτυχε να περνά ένας χοιροβοσκός από τα καλαμωτά χωράφια, μαζεύοντας ένα κοπάδι γουρούνια — γιατί, χωρίς περιστροφές, έτσι ακριβώς τα λένε — και σάλπισε με το κέρατό του για να τα συγκεντρώσει. Ο Δον Κιχώτης πίστεψε αμέσως πως ήταν ακριβώς αυτό που περίμενε: το σήμα κάποιου νάνου που ανήγγελλε την άφιξή του. Έτσι, γεμάτος απερίγραπτη χαρά, πλησίασε καβάλα στο πανδοχείο και στις κυρίες, οι οποίες, μόλις είδαν να έρχεται κατά πάνω τους ένας τέτοιος άντρας, πάνοπλος, με λόγχη και ασπίδα, γύρισαν τρομαγμένες να μπουν μέσα. Ο Δον Κιχώτης όμως, καταλαβαίνοντας τον φόβο τους από την υποχώρησή τους, σήκωσε το χάρτινο προσωπίδι του, φανέρωσε το ξερό, σκονισμένο πρόσωπό του και, με ευγενικό ύφος και ήρεμη φωνή, τους είπε: «Οι κυρίες σας δεν χρειάζεται ούτε να φεύγουν ούτε να φοβούνται καμιά αγένεια, γιατί κάτι τέτοιο δεν ταιριάζει στο τάγμα της ιπποσύνης που υπηρετώ να το δείχνει σε κανέναν, πόσο μάλλον σε αρχοντογεννημένες δεσποινίδες, όπως μαρτυρά η όψη σας.» Τα κορίτσια τον κοιτούσαν επίμονα, προσπαθώντας να ξεχωρίσουν τα χαρακτηριστικά που έκρυβε το άχαρο προσωπίδι· όμως, όταν άκουσαν να τις αποκαλεί δεσποινίδες — πράγμα εντελώς έξω από τη ζωή τους — δεν μπόρεσαν να συγκρατήσουν τα γέλια τους. Αυτό έκανε τον Δον Κιχώτη να αγανακτήσει και να πει: «Η σεμνότητα ταιριάζει στις όμορφες, και, επιπλέον, το γέλιο χωρίς σοβαρή αιτία είναι μεγάλη ανοησία· όμως δεν σας το

λέω για να σας πληγώσω ή να σας θυμώσω, γιατί δεν ποθώ τίποτε άλλο παρά να σας υπηρετήσω.»

Η ακατανόητη λαλιά και η καθόλου εντυπωσιακή όψη του ιππότη μας έκαναν τις γυναίκες να γελούν ακόμη περισσότερο, κι αυτό φούντωσε κι άλλο τον εκνευρισμό του. Τα πράγματα ίσως να είχαν πάρει χειρότερη τροπή, αν εκείνη τη στιγμή δεν έβγαινε έξω ο πανδοχέας, που, επειδή ήταν πολύ χοντρός, ήταν και πολύ φιλήσυχος άνθρωπος. Βλέποντας αυτή τη γελοία φιγούρα ντυμένη με πανοπλία που δεν ταίριαζε μεταξύ της περισσότερο απ' όσο ταίριαζαν η σέλα, το χαλινάρι, η λόγχη, η ασπίδα ή ο θώρακάς του, δεν ήταν καθόλου απρόθυμος να συμμετάσχει κι αυτός στη διασκέδαση των κοριτσιών. Ωστόσο, η αλήθεια είναι πως, μπροστά σε έναν τόσο περίπλοκο οπλισμό, ένιωσε κάποιο δέος και έκρινε καλύτερο να του μιλήσει ευγενικά. Έτσι είπε: «Señor Caballero, αν η αφεντιά σας θέλει κατάλυμα, εκτός από κρεβάτι — γιατί στο πανδοχείο δεν υπάρχει ούτε ένα — από όλα τ' άλλα έχουμε μπόλικα.» Ο Δον Κιχώτης, βλέποντας τον σεβαστικό τρόπο του αλκαΐδη του φρουρίου — γιατί έτσι του φαίνονταν ο πανδοχέας και το πανδοχείο — αποκρίθηκε: «Κύριε καστελάνο, για μένα οτιδήποτε αρκεί, γιατί»

«Η αρματωσιά μου είναι το μόνο μου ένδυμα, κι η μάχη η μόνη μου ανάπαυση.»

Ο πανδοχέας νόμιζε πως τον έλεγε Καστεγιάνο επειδή τον περνούσε για «άξιο της Καστίλης», ενώ στην πραγματικότητα ήταν Ανδαλουσιανός, κι από την ακτή του Σανλούκαρ μάλιστα, κλέφτης πανούργος σαν τον Κάκο και γεμάτος τεχνάσματα σαν φοιτητής ή σελίδος. «Αν είναι έτσι», είπε,

«Το κρεβάτι σου είναι πάνω σε πέτρα σκληρή, κι ο ύπνος σου να ’ναι παντοτινή αγρύπνια·»

κι αν έτσι έχουν τα πράγματα, μπορείς να ξεπεζέψεις και να είσαι βέβαιος πως κάτω απ’ αυτή τη στέγη θα χορτάσεις αϋπνία για έναν ολόκληρο χρόνο, πόσο μάλλον για μία μόνο νύχτα.» Μ’ αυτά τα λόγια προχώρησε να κρατήσει τον αναβολέα στον Δον Κιχώτη, που κατέβηκε με μεγάλη δυσκολία και κόπο, γιατί όλη μέρα δεν είχε βάλει μπουκιά στο στόμα. Ύστερα έδωσε εντολή στον πανδοχέα να προσέχει πολύ το άλογό του, γιατί ήταν το καλύτερο κομμάτι σάρκας που έφαγε ποτέ ψωμί σ’ αυτόν τον κόσμο. Ο πανδοχέας το κοίταξε καλά, αλλά δεν το βρήκε τόσο καλό όσο έλεγε ο Δον Κιχώτης, ούτε καν το μισό. Αφού το έβαλε στον στάβλο, γύρισε να δει τι χρειαζόταν ο φιλοξενούμενός του, τον οποίο οι δεσποινίδες, που ως τότε είχαν πια συμφιλιωθεί μαζί του, βοηθούσαν τώρα να βγάλει την πανοπλία του. Είχαν αφαιρέσει τον θώρακα και την πλάτη, όμως ούτε ήξεραν ούτε έβλεπαν πώς να ανοίξουν το περιλαίμιο ή να βγάλουν το πρόχειρο κράνος του, γιατί το είχε δέσει με πράσινες κορδέλες και, αφού οι κόμποι δεν λύνονταν, έπρεπε να κοπούν. Εκείνος όμως δεν δεχόταν με κανέναν τρόπο κάτι τέτοιο, κι έτσι έμεινε όλο το βράδυ με το κράνος στο κεφάλι, η πιο αστεία και παράξενη φιγούρα που μπορεί να φανταστεί κανείς. Και

καθώς του έβγαζαν την πανοπλία, παίρνοντας για αρχοντοκυρίες του κάστρου τις κοπέλες που ασχολούνταν μαζί του, τους είπε με πολλή ζωηράδα:

«Ποτέ, μα ποτέ, δεν υπηρέτησαν ιππότη χέρια κυράς όπως υπηρέτησαν εκείνον, τον Δον Κιχώτη τον λεγόμενο, όταν απ' την πόλη του ξεκίνησε· με κόρες να τον φροντίζουν τον ίδιο, πριγκίπισσες το ψωράλογό του—»

—ή τον Ροσινάντε, γιατί αυτό, κυρίες μου, είναι το όνομα του αλόγου μου, και Δον Κιχώτης της Μάντσας το δικό μου· γιατί, αν και δεν είχα σκοπό να φανερώσω ποιος είμαι προτού τα κατορθώματά μου στην υπηρεσία και προς τιμήν σας με κάνουν γνωστό, η ανάγκη να ταιριάξω εκείνη την παλιά μπαλάντα του Λάνσελοτ στη σημερινή περίσταση σάς αποκάλυψε το όνομά μου πολύ νωρίτερα απ' όσο θα ήθελα. Θα έρθει όμως ο καιρός που οι αρχοντιές σας θα προστάζετε κι εγώ θα υπακούω, και τότε η δύναμη του χεριού μου θα δείξει πόσο ποθώ να σας υπηρετήσω.»

Τα κορίτσια, που δεν είχαν συνηθίσει να ακούν τέτοιου είδους μεγαλοστομίες, δεν βρήκαν τι να του απαντήσουν· τον ρώτησαν μόνο αν ήθελε να φάει κάτι. «Με μεγάλη μου χαρά θα έτρωγα μια μπουκιά», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί μου φαίνεται πως θα μου ερχόταν πάνω στην ώρα». Έτυχε να είναι Παρασκευή, και σε όλο το χάνι δεν υπήρχε τίποτε άλλο παρά λίγα κομμάτια από το ψάρι που στην Καστίλη το λένε «abadejo», στην Ανδαλουσία «bacallao», αλλού «curadillo» και σε άλλα μέρη «troutlet». Έτσι τον ρώτησαν αν θα μπορούσε να φάει troutlet, αφού άλλο ψάρι δεν είχαν να του δώσουν. «Αν υπάρχουν αρκετά troutlets», είπε ο Δον Κιχώτης, «είναι το ίδιο

σαν να ήταν μία πέστροφα· γιατί για μένα το ίδιο είναι να μου δώσουν οχτώ ρεάλια σε ψιλά ή ένα οχτάρεαλο νόμισμα. Άλλωστε, μπορεί αυτά τα troutlets να είναι σαν το μοσχαράκι, που είναι καλύτερο από το βόδι, ή σαν το κατσικάκι, που είναι καλύτερο από την γίδα. Ό,τι κι αν είναι όμως, ας έρθει γρήγορα, γιατί το βάρος και η πίεση των όπλων δεν αντέχονται χωρίς λίγη ενίσχυση από μέσα». Του έστρωσαν τραπέζι στην πόρτα του χανιού, για να τον χτυπά ο αέρας, και ο πανδοχέας του έφερε μια μερίδα μπακαλιάρου μισομουλιασμένου και ακόμα χειρότερα μαγειρεμένου, μαζί με ένα κομμάτι ψωμί τόσο μαύρο και μουχλιασμένο όσο και η ίδια του η πανοπλία. Ήταν όμως ξεκαρδιστικό να τον βλέπει κανείς να τρώει, γιατί με το κράνος φορεμένο και το προσωπίδιο σηκωμένο δεν μπορούσε να βάλει τίποτε στο στόμα του με τα ίδια του τα χέρια, αν δεν του το έδινε κάποιος άλλος· κι αυτή την εξυπηρέτηση του την έκανε μία από τις κυρίες. Να του δώσουν όμως να πιει ήταν αδύνατο — ή θα ήταν, αν ο πανδοχέας δεν είχε τρυπήσει ένα καλάμι και, βάζοντας τη μία άκρη στο στόμα του, δεν του έχυνε το κρασί από την άλλη. Κι όλα αυτά τα υπέμεινε με υπομονή, αντί να κόψει τις κορδέλες του κράνους του.

Ενώ συνέβαιναν όλα αυτά, έφτασε στο χάνι ένας χοιροσφραγιστής, που καθώς πλησίαζε έπαιξε τέσσερις ή πέντε φορές τη φλογέρα του από καλάμι. Αυτό ήταν αρκετό για να πειστεί ο Δον Κιχώτης πέρα για πέρα πως βρισκόταν σε κάποιο ξακουστό κάστρο, πως τον διασκέδαζαν με μουσική, πως ο μπακαλιάρος ήταν πέστροφα, το ψωμί κατάλευκο, οι υπηρέτριες κυρίες και ο πανδοχέας ο φρούραρχος του κάστρου. Έτσι κατέληξε ότι η επιχείρησή του και η έξοδός του

είχαν πιάσει τόπο. Παρ’ όλα αυτά, τον βασάνιζε η σκέψη πως δεν είχε ακόμη χριστεί ιππότης, γιατί του ήταν ολοφάνερο πως δεν μπορούσε νόμιμα να μπει σε καμιά περιπέτεια αν δεν είχε πρώτα λάβει το τάγμα της ιπποσύνης.

e02.jpg (39K)

[illegible] III. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

p009.jpg (164K)

Πλήρες μέγεθος

Βασανισμένος από αυτή τη σκέψη, καταβρόχθισε βιαστικά το λιτό δείπνο του στο καπηλειό και, μόλις τελείωσε, φώναξε τον πανδοχέα. Έπειτα κλείστηκε μαζί του στον στάβλο, γονάτισε μπροστά του και είπε: «Από αυτό το σημείο δεν σηκώνομαι, γενναίε ιππότη, αν η ευγένειά σου δεν μου χαρίσει τη χάρη που ζητώ, μια χάρη που θα φέρει δόξα σε σένα και όφελος σε ολόκληρο το ανθρώπινο γένος.» Ο πανδοχέας, βλέποντας τον φιλοξενούμενό του στα πόδια του και ακούγοντας τέτοια λόγια, τον κοιτούσε αποσβολωμένος, χωρίς να ξέρει τι να κάνει ή τι να πει. Τον παρακαλούσε να σηκωθεί, αλλά μάταια, ώσπου τελικά δέχτηκε να του δώσει αυτό που ζητούσε. «Δεν περίμενα τίποτε λιγότερο, κύριέ μου, από τη Μεγαλοπρέπειά σας», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «και οφείλω να σας πω πως η χάρη που ζήτησα και η γενναιοδωρία σας μου παραχώρησε είναι να με χρίσετε ιππότη αύριο το πρωί, και απόψε να αγρυπνήσω δίπλα στα όπλα μου στο παρεκκλήσι αυτού του κάστρου σας· έτσι αύριο, όπως είπα, θα πραγματοποιηθεί αυτό που τόσο ποθώ και θα μπορώ νόμιμα να γυρίζω και στα τέσσερα σημεία του κόσμου αναζητώντας περιπέτειες για χάρη όσων βρίσκονται σε ανάγκη, όπως προστάζει η ιπποσύνη και οι περιπλανώμενοι ιππότες σαν εμένα, που έχουν

αφιερώσει τη φιλοδοξία τους σε τέτοια έργα.»

Ο πανδοχέας, που, όπως έχει ήδη ειπωθεί, ήταν κάπως χωρατατζής και είχε κιόλας αρχίσει να υποψιάζεται πως ο φιλοξενούμενός του δεν τα είχε τετρακόσια, πείστηκε εντελώς όταν τον άκουσε να μιλά έτσι. Και, για να περάσει ευχάριστα η βραδιά, αποφάσισε να του κάνει το χατίρι. Του είπε λοιπόν πως είχε απόλυτο δίκιο να κυνηγά τον σκοπό που είχε βάλει, και πως ένα τέτοιο κίνητρο ήταν φυσικό και ταιριαστό σε τόσο ξεχωριστούς ιππότες όσο φαινόταν να είναι εκείνος και όπως μαρτυρούσε η λεβέντικη όψη του. Του είπε ακόμη πως και ο ίδιος στα νιάτα του είχε ακολουθήσει το ίδιο τιμημένο επάγγελμα, γυρίζοντας τον κόσμο σε αναζήτηση περιπετειών, και μάλιστα είχε περάσει από τα Curing-grounds της Μάλαγας, τα Isles of Riaran, το Precinct της Σεβίλλης, το Little Market της Σεγόβιας, την Olivera της Βαλένθιας, τη Rondilla της Γρανάδας, το Strand του San Lucar, το Colt της Κόρδοβας, τις Taverns του Τολέδο και πολλά άλλα μέρη, όπου είχε αποδείξει και την ταχύτητα των ποδιών του και την επιδεξιότητα των δαχτύλων του, αδικώντας πολλούς, ξεγελώντας πολλές χήρες, καταστρέφοντας κοπέλες και εξαπατώντας ανηλίκους· με λίγα λόγια, είχε γίνει γνωστός σχεδόν σε κάθε δικαστήριο και δικαστική αρχή της Ισπανίας. Στο τέλος είχε αποσυρθεί σε αυτό το κάστρο του, όπου ζούσε από την περιουσία του και από την περιουσία των άλλων, και όπου δεχόταν όλους τους περιπλανώμενους ιππότες, όποια κι αν ήταν η τάξη ή η θέση τους, από τη μεγάλη αγάπη που τους είχε και για να μοιράζονται κι εκείνοι τα υπάρχοντά τους μαζί του ως αντάλλαγμα για την καλοσύνη του. Του είπε επίσης πως στο κάστρο του δεν υπήρχε παρεκκλήσι όπου να μπορεί

να αγρυπνήσει πάνω στα όπλα του, γιατί το είχαν γκρεμίσει για να το ξαναχτίσουν· όμως, σε περίπτωση ανάγκης, ήξερε πως αυτό μπορούσε να γίνει οπουδήποτε, και έτσι θα μπορούσε να περάσει τη νύχτα αγρυπνώντας γι' αυτά σε μια αυλή του κάστρου. Το πρωί, αν ήταν θέλημα Θεού, θα γίνονταν οι απαραίτητες τελετές ώστε να χριστεί ιππότης, και μάλιστα τόσο κανονικά χρισμένος, που κανείς δεν θα μπορούσε να είναι περισσότερο. Τον ρώτησε αν είχε μαζί του χρήματα, και ο Δον Κιχώτης απάντησε πως δεν είχε ούτε δεκάρα, γιατί στις ιστορίες των περιπλανώμενων ιπποτών δεν είχε διαβάσει ποτέ ότι κάποιος από αυτούς κουβαλούσε χρήματα. Πάνω σ' αυτό ο πανδοχέας τού είπε πως έκανε λάθος· γιατί, παρόλο που αυτό δεν αναφερόταν στις ιστορίες, επειδή κατά τη γνώμη των συγγραφέων δεν χρειαζόταν να μνημονεύονται πράγματα τόσο αυτονόητα και αναγκαία όσο τα χρήματα και τα καθαρά πουκάμισα, δεν έπρεπε γι' αυτό να νομίζει κανείς πως δεν τα είχαν μαζί τους. Αντίθετα, μπορούσε να θεωρεί βέβαιο και αποδεδειγμένο ότι όλοι οι περιπλανώμενοι ιππότες —για τους οποίους υπήρχαν τόσα πλήρη και αδιάψευστα βιβλία— κουβαλούσαν γεμάτα πουγκιά για ώρα ανάγκης, καθώς και πουκάμισα και ένα μικρό κουτί με αλοιφή για να γιατρεύουν τις πληγές που δέχονταν. Γιατί σ' εκείνες τις πεδιάδες και τις ερημιές όπου πολεμούσαν και τραυματίζονταν, δεν υπήρχε πάντα κάποιος να τους περιποιηθεί, εκτός βέβαια αν είχαν φίλο κανέναν σοφό μάγο, που θα έσπευδε αμέσως να τους βοηθήσει φέρνοντας μέσα από τον αέρα, πάνω σ' ένα σύννεφο, κάποια δεσποινίδα ή κάποιον νάνο με ένα φιαλίδιο νερό τόσο θαυματουργό, ώστε μόλις δοκίμαζαν μία σταγόνα, γιατρεύονταν αμέσως από τα

τραύματα και τις πληγές τους και γίνονταν πάλι εντελώς καλά, σαν να μην είχαν πάθει το παραμικρό. Αν όμως αυτό δεν συνέβαινε, οι ιππότες των παλιών καιρών φρόντιζαν οι ιπποκόμοι τους να έχουν μαζί τους χρήματα και άλλα αναγκαία, όπως χνούδι και αλοιφές για τη θεραπεία. Και όταν τύχαινε οι ιππότες να μην έχουν ιπποκόμο —πράγμα σπάνιο και ασυνήθιστο— τότε κουβαλούσαν οι ίδιοι όλα αυτά σε επιτήδειους δισάκους, που μόλις φαίνονταν στο καπούλι του αλόγου, σαν να ήταν κάτι άλλο πιο σημαντικό, επειδή, εκτός αν υπήρχε τέτοιος λόγος, το να κουβαλά κανείς δισάκια δεν θεωρούνταν και πολύ ταιριαστό για περιπλανώμενο ιππότη. Γι' αυτό τον συμβούλεψε —και, αφού τόσο σύντομα θα γινόταν νονός του, μπορούσε ακόμη και να του το επιβάλει— να μην ξαναβγεί ποτέ στον δρόμο χωρίς χρήματα και τα συνηθισμένα εφόδια· και θα έβλεπε πόσο χρήσιμα ήταν εκεί που δεν το περίμενε καθόλου.

Ο Δον Κιχώτης υποσχέθηκε πως θα ακολουθούσε τη συμβουλή του κατά γράμμα, και αμέσως κανονίστηκε να αγρυπνήσει πάνω από την πανοπλία του σε μια μεγάλη αυλή, στη μία πλευρά του χανιού. Μάζεψε λοιπόν όλα τα κομμάτια της, τα ακούμπησε πάνω σε μια γούρνα δίπλα σ' ένα πηγάδι, στερέωσε την ασπίδα στο μπράτσο του, έπιασε το δόρυ του και άρχισε, με επιβλητικό ύφος, να πηγαινοέρχεται μπροστά από τη γούρνα. Και μόλις ξεκίνησε τη σκοπιά του, άρχισε να πέφτει η νύχτα.

Ο πανδοχέας είπε σε όλους όσοι βρίσκονταν στο χάνι για την τρέλα του φιλοξενούμενού του, για την αγρύπνια της πανοπλίας και για την τελετή χρίσματος που είχε στο νου του.

Κατάπληκτοι από μια τόσο αλλόκοτη μορφή παραφροσύνης, μαζεύτηκαν να τη δουν από μακριά και παρατηρούσαν πώς άλλοτε περπατούσε πάνω κάτω με απόλυτη ψυχραιμία κι άλλοτε, ακουμπισμένος στο δόρυ του, κοίταζε την πανοπλία του χωρίς να παίρνει τα μάτια του από πάνω της για πολλή ώρα. Και καθώς η νύχτα προχωρούσε, με το φως του φεγγαριού τόσο λαμπρό που θαρρείς συναγωνιζόταν το δικό του που του το χάριζε, όλα όσα έκανε ο πρωτόπειρος ιππότης φαίνονταν καθαρά σε όλους.

Στο μεταξύ, ένας από τους αγωγιάτες που βρίσκονταν στο χάνι αποφάσισε να ποτίσει τα ζώα του, κι έτσι έπρεπε να μετακινήσει την πανοπλία του Δον Κιχώτη από τη γούρνα όπου ήταν ακουμπισμένη. Μόλις όμως τον είδε να πλησιάζει, ο Δον Κιχώτης του φώναξε δυνατά: «Ω εσύ, όποιος κι αν είσαι, παράτολμε ιππότη, που έρχεσαι να βάλεις χέρι στην πανοπλία του πιο ανδρείου περιπλανώμενου ιππότη που φόρεσε ποτέ σπαθί, πρόσεχε τι κάνεις· μην την αγγίξεις, αν δεν θέλεις να πληρώσεις την αποκοτιά σου με τη ζωή σου». Ο αγωγιάτης δεν έδωσε καμία σημασία στα λόγια αυτά —και θα είχε κάνει καλύτερα να τα προσέξει, αν νοιαζόταν για την υγεία του— αλλά, πιάνοντάς την από τα λουριά, την πέταξε λίγο πιο πέρα. Βλέποντάς το αυτό, ο Δον Κιχώτης σήκωσε τα μάτια του στον ουρανό και, στρέφοντας όπως φαινόταν τη σκέψη του στην κυρά του Δουλτσινέα, αναφώνησε: «Βοήθησέ με, κυρά μου, σ' αυτή την πρώτη σύγκρουση που παρουσιάζεται σ' αυτή την καρδιά που την κρατάς υποταγμένη· μη μου λείψουν η εύνοια και η προστασία σου σ' αυτόν τον πρώτο κίνδυνο». Και με αυτά τα λόγια, και άλλα παρόμοια, άφησε την ασπίδα του, σήκωσε το δόρυ με τα δυο του χέρια και κατάφερε στον αγωγιάτη ένα

τέτοιο χτύπημα στο κεφάλι, που τον ξάπλωσε καταγής, τόσο ζαλισμένο ώστε, αν του έδινε και δεύτερο, δεν θα χρειαζόταν χειρουργός για να τον γιατρέψει. Αφού το έκανε αυτό, ξαναμάζεψε την πανοπλία του και επέστρεψε στη σκοπιά του με την ίδια γαλήνη όπως πριν.

p010.jpg (261K)

Πλήρες μέγεθος

Λίγο αργότερα ήρθε κι άλλος, χωρίς να ξέρει τι είχε συμβεί —ο αγωγιάτης εξακολουθούσε να κείτεται αναίσθητος— με τον ίδιο σκοπό, να ποτίσει τα μουλάρια του. Πήγε λοιπόν να παραμερίσει την πανοπλία για να αδειάσει τη γούρνα, κι ο Δον Κιχώτης, χωρίς να πει λέξη και χωρίς να ζητήσει βοήθεια από κανέναν, άφησε πάλι την ασπίδα του να πέσει, ξανασήκωσε το κοντάρι του και, χωρίς να του κάνει κυριολεκτικά το κεφάλι κομμάτια, του το άνοιξε τόσο που το έκανε παραπάνω από τρία, αφού το χώρισε στα τέσσερα. Με τον θόρυβο έτρεξαν όλοι από το χάνι στο σημείο, μαζί τους και ο χανιτζής. Μόλις τους είδε, ο Δον Κιχώτης στερέωσε την ασπίδα στο μπράτσο του, έβαλε το χέρι στο σπαθί του και φώναξε: «Ω Κυρά της Ομορφιάς, δύναμη και στήριγμα της αδύναμης καρδιάς μου, ήρθε η ώρα να στρέψεις το βλέμμα της μεγαλοσύνης σου σ' αυτόν τον αιχμάλωτο ιππότη σου, που στέκεται στο χείλος μιας τόσο μεγάλης περιπέτειας». Με αυτά ένιωσε τόσο εμψυχωμένος, που δεν θα έκανε πίσω ούτε αν του όρμαγαν όλοι οι αγωγιάτες του κόσμου. Οι σύντροφοι των τραυματισμένων, βλέποντας σε τι θέση είχαν βρεθεί, άρχισαν από μακριά να πετροβολούν τον Δον Κιχώτη. Εκείνος προφυλασσόταν όσο μπορούσε με την ασπίδα του, χωρίς να

τολμά να απομακρυνθεί από τη γούρνα και να αφήσει την πανοπλία του αφύλαχτη. Ο χανιτζής τους φώναζε να τον αφήσουν ήσυχο, γιατί τους είχε ήδη πει πως ήταν τρελός, και ως τρελός δεν θα λογοδοτούσε ακόμη κι αν τους σκότωνε όλους. Ακόμα πιο δυνατά φώναζε ο Δον Κιχώτης, αποκαλώντας τους παλιάνθρωπους και προδότες, και τον άρχοντα του κάστρου, που επέτρεπε να φέρονται έτσι στους περιπλανώμενους ιππότες, κακούργο και τιποτένιο ιππότη, τον οποίο, αν είχε λάβει το τάγμα της ιπποσύνης, θα τον καλούσε να απολογηθεί για την προδοσία του. «Εσάς όμως», φώναξε, «χυδαίο και άθλιο τσούρμο, δεν σας λογαριάζω καθόλου· ρίχνετε, χτυπάτε, ελάτε πάνω μου, κάντε ό,τι μπορείτε, και θα δείτε ποια θα είναι η ανταμοιβή της ανοησίας και της αυθάδειάς σας». Τα είπε αυτά με τόση ορμή και τόση τόλμη, που γέμισε τους επιτιθέμενους με φοβερό φόβο· κι έτσι, τόσο γι' αυτό όσο και από τις παραινέσεις του χανιτζή, σταμάτησαν να τον πετροβολούν. Εκείνος τους άφησε να πάρουν τους τραυματισμένους και, με την ίδια ηρεμία και ψυχραιμία όπως πριν, ξανάρχισε να φυλάει την πανοπλία του.

Όμως αυτές οι παραξενιές του φιλοξενούμενού του δεν άρεσαν καθόλου στον πανδοχέα, κι έτσι αποφάσισε να τελειώνει γρήγορα και να του απονείμει αμέσως τη δυσοίωνη τάξη του ιππότη, πριν συμβεί καμιά άλλη συμφορά. Πλησίασε λοιπόν και του ζήτησε συγγνώμη για την αγένεια που, χωρίς να το ξέρει ο ίδιος, του είχαν δείξει αυτοί οι ταπεινοί άνθρωποι, οι οποίοι όμως είχαν ήδη τιμωρηθεί καλά για το θράσος τους. Όπως του είχε πει και πριν, στο κάστρο δεν υπήρχε παρεκκλήσι, ούτε και χρειαζόταν για ό,τι απέμενε να γίνει· γιατί, απ' όσο καταλάβαινε από το τελετουργικό του

τάγματος, όλη η ουσία του να χριστεί κανείς ιππότης βρισκόταν στην τελετουργική αναγόρευση και στο χτύπημα στον ώμο, και αυτά μπορούσαν να γίνουν ακόμη και στη μέση ενός χωραφιού. Όσο για την αγρυπνία δίπλα στα όπλα, είχε ήδη κάνει όλα όσα χρειάζονταν, αφού οι κανόνες απαιτούσαν μόνο δύο ώρες φρουράς, ενώ εκείνος είχε σταθεί πάνω από τέσσερις. Ο Δον Κιχώτης τα πίστεψε όλα και του είπε πως στεκόταν εκεί έτοιμος να τον υπακούσει και να τελειώνουν όσο πιο γρήγορα γινόταν· γιατί, αν δεχόταν ξανά επίθεση και ένιωθε πως είχε πια χριστεί ιππότης, δεν πίστευε ότι θα άφηνε ζωντανή ψυχή μέσα στο κάστρο, εκτός από όσους, από σεβασμό, θα του ζητούσε εκείνος να λυπηθεί.

Έτσι όπως τον είχαν προειδοποιήσει και απειλήσει, ο καστελάνος έφερε αμέσως ένα βιβλίο όπου συνήθιζε να σημειώνει το άχυρο και το κριθάρι που έδινε στους αγωγιάτες και, με ένα αγόρι που κρατούσε ένα απομεινάρι από κερί και τις δυο δεσποινίδες που αναφέρθηκαν πριν, γύρισε εκεί όπου στεκόταν ο Δον Κιχώτης και του είπε να γονατίσει. Ύστερα άρχισε να διαβάζει από το κατάστιχό του σαν να έλεγε κάποια ευλαβική προσευχή, και πάνω στη μέση της απαγγελίας σήκωσε το χέρι του και του έδωσε ένα γερό χτύπημα στον σβέρκο, και μετά, με το ίδιο του το σπαθί, ένα κοφτό χτύπημα στον ώμο, όλη την ώρα μουρμουρίζοντας μέσα από τα δόντια του λες και προσευχόταν. Αφού τελείωσε, είπε σε μία από τις κυρίες να του περάσει το σπαθί στη ζώνη, κι εκείνη το έκανε με μεγάλη ψυχραιμία και σοβαρότητα· και χρειάστηκε μεγάλη προσπάθεια για να μη βάλουν τα γέλια σε κάθε στάδιο της τελετής· όμως όσα είχαν ήδη δει από την ανδρεία του νεόκοπου ιππότη κράτησαν το γέλιο τους υπό έλεγχο. Καθώς

του έδενε το σπαθί, η καλή κυρία τού είπε: «Ο Θεός να κάνει την αφεντιά σας πολύ τυχερό ιππότη και να σας χαρίζει επιτυχία στη μάχη». Ο Δον Κιχώτης τη ρώτησε πώς τη λένε, για να ξέρει από εκείνη τη μέρα και πέρα σε ποια χρωστούσε τη χάρη που είχε λάβει, αφού σκόπευε να της αποδώσει κάποιο μέρος από την τιμή που θα κέρδιζε με τη δύναμη του βραχίονά του. Εκείνη απάντησε με μεγάλη ταπεινοφροσύνη πως τη λένε La Tolosa και πως ήταν κόρη ενός τσαγκάρη από το Τολέδο, που ζούσε στους πάγκους του Sanchobienaya, και πως όπου κι αν βρισκόταν θα τον υπηρετούσε και θα τον τιμούσε σαν κύριό της. Ο Δον Κιχώτης της αποκρίθηκε πως θα του έκανε χάρη αν από δω και πέρα έπαιρνε το «Don» και αποκαλούσε τον εαυτό της Doña Tolosa. Εκείνη υποσχέθηκε πως θα το έκανε, και τότε η άλλη του έδεσε το σπιρούνι, και μαζί της έγινε σχεδόν η ίδια συζήτηση όπως με την κυρία του σπαθιού. Τη ρώτησε το όνομά της, κι εκείνη είπε πως τη λένε La Molinera και πως ήταν κόρη ενός αξιοσέβαστου μυλωνά από την Antequera· και κι από εκείνη ο Δον Κιχώτης ζήτησε να υιοθετήσει το «Don» και να ονομάζεται Doña Molinera, προσφέροντάς της επίσης τις υπηρεσίες και τις χάρες του.

Αφού λοιπόν, με πυρετώδη βιασύνη, έφεραν σε πέρας αυτές τις τελετές που δεν είχαν ξαναγίνει ποτέ ως τότε, ο Δον Κιχώτης δεν έβρισκε ησυχία ώσπου να βρεθεί καβάλα στ' άλογό του και να ξεχυθεί σε αναζήτηση περιπετειών. Σέλωσε αμέσως τον Ροσινάντε, ανέβηκε επάνω και, αγκαλιάζοντας τον πανδοχέα, τον ευχαρίστησε για την καλοσύνη που του έδειξε χρίζοντάς τον ιππότη, μιλώντας του με τόσο αλλόκοτο τρόπο, που είναι αδύνατο να δώσει κανείς ιδέα για όσα είπε ή να τα επαναλάβει. Ο πανδοχέας, για να τον ξεφορτωθεί και

να τον βγάλει από το χάνι, του απάντησε με όχι λιγότερη ρητορεία, αλλά με λιγότερα λόγια, και χωρίς καν να του ζητήσει να πληρώσει τον λογαριασμό, τον άφησε να φύγει με την ευχή του Θεού.

p017.jpg (54K)

Πλήρες μέγεθος

□□□□□□□□ IV. □□□ □□□ □□□□□□□□□□ □□□□ □□□□□□ □□□ □□□□ □□□□□ □□□ □□ □□□□

p018.jpg (94K)

Πλήρες μέγεθος

Η μέρα μόλις χάραζε όταν ο Δον Κιχώτης έφυγε από το χάνι, τόσο ευτυχισμένος, τόσο κεφάτος, τόσο συνεπαρμένος που είχε πια χριστεί ιππότης, ώστε η χαρά του πήγαινε να σπάσει τα λουριά της σέλας. Ωστόσο, θυμήθηκε τις συμβουλές του πανδοχέα για όσα έπρεπε να έχει μαζί του, και κυρίως εκείνη που αφορούσε τα χρήματα και τα πουκάμισα, κι έτσι αποφάσισε να γυρίσει στο σπίτι του για να εφοδιαστεί με όλα αυτά, καθώς και με έναν ιπποκόμο. Σκόπευε μάλιστα να πάρει έναν χωρικό από το χωριό του, γείτονά του, φτωχό άνθρωπο με οικογένεια, αλλά πολύ κατάλληλο για τη θέση του ιπποκόμου ενός ιππότη. Με αυτόν τον σκοπό έστρεψε το άλογό του προς το χωριό του, και ο Ροσινάντε, σαν να του θύμισαν το παλιό του κατάλυμα, άρχισε να προχωρά τόσο ζωηρά, που μόλις και φαινόταν να αγγίζει τη γη.

Δεν είχε προχωρήσει πολύ, όταν από ένα πυκνό βάτο στα δεξιά του ακούστηκαν αδύναμες φωνές, σαν κάποιου που βρισκόταν σε ανάγκη. Μόλις τις άκουσε, αναφώνησε: «Δόξα στον ουρανό για τη χάρη που μου κάνει, αφού τόσο γρήγορα μου δίνει την ευκαιρία να εκπληρώσω το χρέος που ανέλαβα και να θερίσω τον καρπό της φιλοδοξίας μου. Αυτές οι φωνές, δίχως άλλο, είναι κάποιου άντρα ή γυναίκας που χρειάζεται βοήθεια και έχει ανάγκη από τη συνδρομή και την προστασία

μου». Και γυρίζοντας, έστρεψε τον Ροσινάντε προς το μέρος απ' όπου φαίνονταν να έρχονται οι κραυγές. Δεν είχε μπει παρά λίγα βήματα μέσα στο δάσος, όταν είδε μια φοράδα δεμένη σε μια βελανιδιά και, σε μια άλλη, δεμένο κι από τη μέση και πάνω γυμνό ένα αγόρι γύρω στα δεκαπέντε, απ' όπου κι έβγαιναν οι φωνές. Και όχι άδικα, γιατί ένας γεροδεμένος χωρικός το μαστίγωνε με μια ζώνη και σε κάθε χτύπημα πρόσθετε μαλώματα και προσταγές, επαναλαμβάνοντας: «Το στόμα κλειστό και τα μάτια ανοιχτά!», ενώ το αγόρι απαντούσε: «Δεν θα το ξανακάνω, αφέντη μου· μα τον Θεό, δεν θα το ξανακάνω, και την άλλη φορά θα προσέχω περισσότερο το κοπάδι».

Βλέποντας τι συνέβαινε, ο Δον Κιχώτης είπε με οργισμένη φωνή: «Αγενή ιππότη, δεν σου ταιριάζει να επιτίθεσαι σε κάποιον που δεν μπορεί να υπερασπιστεί τον εαυτό του· ανέβα στ' άλογό σου και πάρε το κοντάρι σου» —γιατί υπήρχε ένα κοντάρι ακουμπισμένο στη βελανιδιά όπου ήταν δεμένη η φοράδα— «και θα σε κάνω να καταλάβεις πως φέρεσαι σαν δειλός». Ο χωρικός, βλέποντας μπροστά του αυτή τη μορφή με την πλήρη πανοπλία να ανεμίζει ένα κοντάρι πάνω από το κεφάλι του, πίστεψε πως ήρθε το τέλος του και αποκρίθηκε ταπεινά: «Κύριε ιππότη, αυτό το παλικάρι που τιμωρώ είναι υπηρέτης μου. Τον έχω βάλει να φυλάει ένα κοπάδι πρόβατα που βόσκει εδώ κοντά, και είναι τόσο απρόσεκτος που κάθε μέρα χάνω κι από ένα. Κι όταν τον τιμωρώ για την αμέλειά του και την πονηριά του, λέει πως το κάνω από τσιγκουνιά, για να γλιτώσω τον μισθό που του χρωστάω· και μπροστά στον Θεό και στην ψυχή μου, λέει ψέματα».

«Ψέματα μπροστά μου, παλιάνθρωπε χωριάτη!» είπε ο Δον Κιχώτης. «Μα τον ήλιο που μας φωτίζει, μου περνά από το μυαλό να σε διαπεράσω μ' αυτό το κοντάρι. Πλήρωσέ τον αμέσως και χωρίς άλλη κουβέντα· αλλιώς, μα τον Θεό που μας κυβερνά, θα σε τελειώσω και θα σε αφανίσω εδώ επιτόπου. Λύσε τον αμέσως».

p019.jpg (339K)

Πλήρες μέγεθος

Ο χωρικός κατέβασε το κεφάλι και, χωρίς να πει λέξη, έλυσε τον υπηρέτη του, τον οποίο ο Δον Κιχώτης ρώτησε πόσα του χρωστούσε το αφεντικό του.

Εκείνος απάντησε: εννιά μήνες, με εφτά ρεάλ τον μήνα. Ο Δον Κιχώτης έκανε τον λογαριασμό, βρήκε πως βγαίνουν εξήντα τρία ρεάλ και είπε στον χωρικό να τα πληρώσει αμέσως, αν δεν ήθελε να πεθάνει γι' αυτό.

Ο τρεμάμενος χωρικός απάντησε πως, στη ζωή του και στον όρκο που είχε δώσει —αν και δεν είχε ορκιστεί τίποτα—, το ποσό δεν ήταν τόσο μεγάλο· γιατί έπρεπε να υπολογιστούν και να αφαιρεθούν τρία ζευγάρια παπούτσια που του είχε δώσει, καθώς και ένα ρεάλ για δύο αφαιμάξεις όταν ήταν άρρωστος.

«Όλα αυτά καλά είναι», είπε ο Δον Κιχώτης, «αλλά ας συμψηφιστούν τα παπούτσια και οι αφαιμάξεις με τα χτυπήματα που του έδωσες χωρίς καμιά αιτία· γιατί αν εκείνος χάλασε το δέρμα από τα παπούτσια που πλήρωσες, εσύ κατέστρεψες το δέρμα του σώματός του· κι αν ο κουρέας τού πήρε αίμα όταν ήταν άρρωστος, εσύ του το πήρες ενώ ήταν

υγιής. Άρα, από αυτή την άποψη, δεν σου χρωστάει τίποτα.»

«Το πρόβλημα είναι, κύριε ιππότη, πως δεν έχω εδώ χρήματα· ας έρθει ο Αντρές μαζί μου στο σπίτι και θα του τα πληρώσω όλα, ρεάλ το ρεάλ.»

«Να πάω μαζί του εγώ;» είπε ο νεαρός. «Όχι, Θεός φυλάξοι! Όχι, señor, ούτε για όλο τον κόσμο· γιατί αν μείνει μόνος μαζί μου, θα με γδάρει σαν τον Άγιο Βαρθολομαίο.»

«Δεν θα κάνει τίποτα τέτοιο», είπε ο Δον Κιχώτης· «αρκεί να του το διατάξω και θα με υπακούσει· και αφού μου ορκίστηκε στην τάξη της ιπποσύνης που έχει λάβει, τον αφήνω ελεύθερο και εγγυώμαι εγώ την πληρωμή.»

«Σκεφτείτε τι λέτε, señor», είπε ο νεαρός· «αυτό το αφεντικό μου δεν είναι ιππότης ούτε έχει λάβει καμιά τάξη ιπποσύνης· είναι ο Χουάν Χαλδούδο ο Πλούσιος, από το Κιντανάρ.»

«Αυτό μικρή σημασία έχει», απάντησε ο Δον Κιχώτης· «μπορεί να υπάρχουν Χαλδούδο που να είναι ιππότες· άλλωστε, ο καθένας είναι γιος των έργων του.»

«Αυτό είναι αλήθεια», είπε ο Αντρές· «αλλά το δικό μου αφεντικό —τίνος έργων είναι γιος, αφού μου αρνείται το μεροκάματο του ιδρώτα και του κόπου μου;»

«Δεν σου το αρνούμαι, αδελφέ Αντρές», είπε ο χωρικός· «κάνε μου τη χάρη να έρθεις μαζί μου, και ορκίζομαι σε όλες τις τάξεις ιπποσύνης που υπάρχουν στον κόσμο πως θα σε πληρώσω όπως συμφωνήσαμε, ρεάλ το ρεάλ, και αρωματισμένα.»

«Για τα αρώματα σε απαλλάσσω», είπε ο Δον Κιχώτης. «Πλήρωσέ τον σε ρεάλια και θα είμαι ικανοποιημένος. Και φρόντισε να κάνεις όπως ορκίστηκες· αλλιώς, στον ίδιο όρκο ορκίζομαι πως θα γυρίσω πίσω, θα σε βρω και θα σε τιμωρήσω. Και θα σε βρω, ακόμα κι αν κρυφτείς πιο καλά κι από σαύρα. Κι αν θέλεις να ξέρεις ποιος σου δίνει αυτή τη διαταγή, για να είσαι πιο δεμένος να την υπακούσεις, μάθε πως εγώ είμαι ο ανδρείος Δον Κιχώτης της Μάντσας, αυτός που επανορθώνει αδικίες και ανομίες. Λοιπόν, ο Θεός μαζί σου, και να θυμάσαι όσα υποσχέθηκες και ορκίστηκες, με τις ποινές που σου έχουν ήδη αναγγελθεί.»

Μόλις τα είπε αυτά, κάρφωσε τα σπιρούνια στον Ροσινάντε και σε λίγο είχε απομακρυνθεί αρκετά. Ο χωρικός τον ακολούθησε με το βλέμμα και, όταν είδε πως είχε βγει από το δάσος και δεν φαινόταν πια, γύρισε προς το αγόρι του, τον Αντρές, και είπε: «Έλα εδώ, παιδί μου· θέλω να σου πληρώσω όσα σου χρωστάω, όπως με πρόσταξε εκείνος ο διορθωτής των αδικιών.»

«Μα τον όρκο μου», είπε ο Αντρές, «καλά θα κάνετε, αφέντη μου, να υπακούσετε στην προσταγή εκείνου του καλού ιππότη — να ζήσει χίλια χρόνια — γιατί είναι γενναίος και δίκαιος κριτής, και, μα τον Ρόκε, αν δεν με πληρώσετε, θα γυρίσει πίσω και θα κάνει ό,τι είπε.»

«Μα τον όρκο μου, κι εγώ το ίδιο λέω», είπε ο χωρικός. «Αλλά επειδή σου έχω μεγάλη αδυναμία, θέλω να προσθέσω στο χρέος για να αυξήσω και την πληρωμή.» Και αρπάζοντάς τον από το μπράτσο, τον έδεσε πάλι και τον μαστίγωσε τόσο άγρια, που τον άφησε μισοπεθαμένο.

«Τώρα, μαστρο-Αντρές», είπε ο χωρικός, «φώναξε τον διορθωτή των αδικιών· θα δεις πως αυτό δεν θα μπορέσει να το διορθώσει, αν και δεν είμαι βέβαιος πως έχω τελειώσει ακόμα μαζί σου, γιατί μου περνάει από το μυαλό να σε γδάρω ζωντανό.» Στο τέλος όμως τον έλυσε και του έδωσε άδεια να πάει να βρει τον δικαστή του, ώστε να εκτελέσει την απόφαση που είχε βγάλει.

Ο Αντρές έφυγε σκυθρωπός, ορκιζόμενος πως θα πήγαινε να βρει τον ανδρείο Δον Κιχώτη της Μάντσας και θα του έλεγε ακριβώς τι είχε συμβεί, και πως όλα θα έπρεπε να του αποδοθούν εφταπλάσια. Παρ' όλα αυτά, έφυγε κλαίγοντας, ενώ ο αφέντης του έμενε πίσω και γελούσε.

Έτσι ο γενναίος Δον Κιχώτης αποκατέστησε εκείνη την αδικία και, απόλυτα ικανοποιημένος με όσα είχαν συμβεί, καθώς πίστευε πως είχε κάνει ένα εξαιρετικά καλό και ευγενικό ξεκίνημα στην ιπποτική του πορεία, πήρε τον δρόμο για το χωριό του γεμάτος αυτάρκεια, λέγοντας σιγανά: «Δίκαια μπορείς σήμερα να λες τον εαυτό σου πιο τυχερό από κάθε άλλη πάνω στη γη, ω Δουλτσινέα του Τομπόσο, ομορφότερη των όμορφων! Γιατί σε σένα έλαχε να έχεις υποταγμένο και αφοσιωμένο ολοκληρωτικά στη θέληση και την ευχαρίστησή σου έναν ιππότη τόσο ξακουστό όσο είναι και θα είναι ο Δον Κιχώτης της Μάντσας, που, όπως ξέρει όλος ο κόσμος, χτες

έλαβε το χρίσμα της ιπποσύνης και σήμερα διόρθωσε τη μεγαλύτερη αδικία και προσβολή που συνέλαβε ποτέ η αδικία και διέπραξε η σκληρότητα: σήμερα άρπαξε το ραβδί από το χέρι εκείνου του ανελέητου δυνάστη που μαστίγωνε τόσο άσπλαχνα εκείνο το τρυφερό παιδί.»

Λίγο αργότερα έφτασε σε ένα σημείο όπου ο δρόμος χωριζόταν στα τέσσερα, και αμέσως θυμήθηκε εκείνα τα σταυροδρόμια όπου οι περιπλανώμενοι ιππότες συνήθιζαν να σταματούν για να σκεφτούν ποιον δρόμο θα πάρουν. Θέλοντας να τους μιμηθεί, στάθηκε για λίγο και, αφού το συλλογίστηκε σοβαρά, άφησε τα γκέμια στον Ροσινάντε, παραδίδοντας τη δική του θέληση στη θέληση του αλόγου του, που ακολούθησε την πρώτη του πρόθεση: να πάει κατευθείαν στον στάβλο του. Αφού είχε διανύσει περίπου δύο μίλια, ο Δον Κιχώτης είδε μια μεγάλη συντροφιά ανθρώπων, που, όπως φάνηκε αργότερα, ήταν κάποιοι έμποροι από το Τολέδο, καθ' οδόν για τη Μούρθια να αγοράσουν μετάξι. Ήταν έξι, προχωρούσαν κάτω από τις ομπρέλες τους, μαζί με τέσσερις έφιππους υπηρέτες και τρεις μουλαράδες πεζούς. Μόλις τους διέκρινε ο Δον Κιχώτης, τον κυρίευσε η ιδέα πως επρόκειτο για κάποια καινούργια περιπέτεια· και, για να μιμηθεί όσο καλύτερα μπορούσε εκείνα τα επεισόδια που είχε διαβάσει στα βιβλία του, του φάνηκε πως να μια περίσταση φτιαγμένη επίτηδες για εκείνον, και αποφάσισε να τη δοκιμάσει. Έτσι, με επιβλητικό ύφος και αποφασιστικότητα, στερεώθηκε καλά στους αναβολείς, ετοίμασε το δόρυ του, έφερε την ασπίδα μπροστά στο στήθος του και, στήνοντας τον εαυτό του στη μέση του δρόμου, στάθηκε να περιμένει να πλησιάσουν αυτοί οι περιπλανώμενοι ιππότες, γιατί έτσι τους θεωρούσε και έτσι

τους είχε στο μυαλό του. Και όταν έφτασαν αρκετά κοντά ώστε να τον δουν και να τον ακούσουν, φώναξε με αλαζονική χειρονομία: «Ας σταματήσει όλος ο κόσμος, αν δεν ομολογήσει όλος ο κόσμος πως σε ολόκληρο τον κόσμο δεν υπάρχει κόρη ομορφότερη από την Αυτοκράτειρα της Μάντσας, τη μοναδική Δουλτσινέα του Τομπόσο.»

Οι έμποροι σταμάτησαν μόλις άκουσαν αυτά τα λόγια και είδαν την παράξενη μορφή που τα ξεστόμιζε, και από τη μορφή και τη γλώσσα κατάλαβαν αμέσως την τρέλα του αφέντη τους. Παρ' όλα αυτά, θέλησαν να μάθουν ήρεμα τι ακριβώς ζητούσε με αυτή την ομολογία, κι ένας από αυτούς, που του άρεσαν τα αστεία και ήταν πολύ ξύπνιος, του είπε: «Κύριε Ιππότη, δεν ξέρουμε ποια είναι αυτή η καλή κυρία για την οποία μιλάτε· δείξτε μας την, και αν είναι τόσο όμορφη όσο λέτε, με όλη μας την καρδιά και χωρίς καμιά πίεση θα ομολογήσουμε την αλήθεια που ζητάτε από εμάς.»

«Αν σας την έδειχνα», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «τι αξία θα είχε να παραδεχτείτε μια τόσο ολοφάνερη αλήθεια; Το ουσιαστικό είναι να το πιστέψετε, να το ομολογήσετε, να το βεβαιώσετε, να το ορκιστείτε και να το υπερασπιστείτε χωρίς να την έχετε δει· αλλιώς θα τα βάλετε μαζί μου στη μάχη, άξεστο και αλαζονικό συρφετό που είστε. Ελάτε λοιπόν, ένας ένας, όπως προστάζει η τάξη των ιπποτών, ή όλοι μαζί, όπως είναι το συνηθισμένο και ποταπό συνήθειο της ράτσας σας· εγώ μένω εδώ και σας περιμένω, έχοντας εμπιστοσύνη στο δίκιο της υπόθεσης που υπερασπίζομαι.»

«Κύριε Ιππότη», απάντησε ο έμπορος, «σας παρακαλώ, στο όνομα όλης αυτής της συντροφιάς των πριγκίπων που βρίσκεται εδώ, για να μη φορτώσουμε τη συνείδησή μας με την ομολογία ενός πράγματος που ούτε είδαμε ούτε ακούσαμε ποτέ, και που μάλιστα θίγει τόσο πολύ τις Αυτοκράτειρες και τις Βασίλισσες της Αλκαρίας και της Εστρεμαδούρας, να ευαρεστηθείτε να μας δείξετε κάποιο πορτρέτο αυτής της κυρίας, έστω και μικρό όσο ένας κόκκος σιταριού· γιατί από την κλωστή βρίσκει κανείς το κουβάρι, κι έτσι κι εμείς θα μείνουμε ικανοποιημένοι και ήσυχοι, κι εσείς ευχαριστημένος και χαρούμενος. Μάλιστα, πιστεύω πως ήδη είμαστε τόσο κοντά στο να συμφωνήσουμε μαζί σας, ώστε ακόμη κι αν το πορτρέτο της την έδειχνε τυφλή από το ένα μάτι και να στάζει κιννάβαρι και θειάφι από το άλλο, πάλι, για να σας ευχαριστήσουμε, θα λέγαμε ό,τι θέλετε υπέρ της.»

«Δεν στάζει τίποτα τέτοιο, ποταπό συρφετό», είπε ο Δον Κιχώτης, φλεγόμενος από οργή, «τίποτα τέτοιο, σας λέω· μόνο άμβρα και μοσχογαλή μέσα σε βαμβάκι. Και δεν είναι ούτε μονόφθαλμη ούτε καμπούρα, αλλά πιο ίσια κι από αδράχτι της Γουαδαρράμα· όμως θα πληρώσετε για τη βλασφημία που ξεστομίσατε ενάντια σε μια ομορφιά σαν της κυράς μου.»

Και λέγοντας αυτά, όρμησε με τη λόγχη προτεταμένη πάνω σ' εκείνον που είχε μιλήσει, με τέτοια ορμή και αγριότητα, που αν η τύχη δεν φρόντιζε να σκοντάψει ο Ροσινάντε στη μέση της διαδρομής και να σωριαστεί, τα πράγματα θα είχαν πάει πολύ άσχημα για τον απερίσκεπτο έμπορο. Ο Ροσινάντε έπεσε κάτω, κι από πάνω του εκσφενδονίστηκε κι ο αφέντης του, κυλώντας για αρκετή απόσταση στο χώμα· κι όταν προσπάθησε να

σηκωθεί, δεν μπορούσε, τόσο τον βάραιναν η λόγχη, η ασπίδα, τα σπιρούνια, το κράνος και το βάρος της παλιάς του πανοπλίας. Και όλη την ώρα που πάλευε να σταθεί όρθιος, φώναζε: «Μη φεύγετε, δειλοί και παλιάνθρωποι! Σταθείτε, γιατί αν είμαι ξαπλωμένος εδώ, δεν φταίω εγώ αλλά το άλογό μου.»

p020.jpg (352K)

Πλήρες μέγεθος

Ένας από τους μουλαράδες που συνόδευαν την ομάδα, άνθρωπος μάλλον όχι και τόσο καλόβολος, άκουσε τον καημένο πεσμένο κάτω να κομπάζει μ' αυτόν τον τρόπο και δεν μπόρεσε να κρατηθεί· του έδωσε μια απάντηση στα πλευρά. Πλησίασε, άρπαξε τη λόγχη του και, αφού την έσπασε σε κομμάτια, άρχισε με ένα απ' αυτά να κοπανάει τον δικό μας Δον Κιχώτη τόσο ανελέητα, που, παρά την πανοπλία του, τον αλώνισε σαν σακί με σιτάρι. Οι αφέντες του φώναζαν να μην τον χτυπά τόσο δυνατά και να τον αφήσει ήσυχο, όμως ο μουλαράς είχε εξαγριωθεί και δεν ήθελε να σταματήσει το παιχνίδι προτού ξεθυμάνει όλο του το μένος. Μάζεψε λοιπόν και τα υπόλοιπα κομμάτια της λόγχης και αποτελείωσε το ξέσπασμά του πάνω στον άτυχο, που μέσα σ' εκείνη τη βροχή από ξύλα δεν έπαψε στιγμή να απειλεί τον ουρανό, τη γη και τους ληστές — γιατί έτσι του φαίνονταν. Στο τέλος ο μουλαράς κουράστηκε, και οι έμποροι συνέχισαν τον δρόμο τους, έχοντας τώρα άφθονη αφορμή να συζητούν για τον κακομοίρη που είχε φάει τόσο ξύλο. Εκείνος, όταν βρέθηκε μόνος, έκανε άλλη μια προσπάθεια να σηκωθεί· αλλά αν δεν μπορούσε πριν, σώος και αβλαβής, πώς να σηκωθεί τώρα,

αφού τον είχαν δείρει και σχεδόν διαλύσει; Κι όμως, ο ίδιος θεωρούσε τον εαυτό του τυχερό, γιατί του φαινόταν πως αυτό ήταν ένα κανονικό πάθημα περιπλανώμενου ιππότη και πως έφταιγε αποκλειστικά το άλογό του. Ωστόσο, με το σώμα του τσακισμένο όπως ήταν, το να σηκωθεί ξεπερνούσε τις δυνάμεις του.

e04.jpg (28K)

[illegible] V. [illegible]

p022.jpg (123K)

Πλήρες μέγεθος

Όταν λοιπόν κατάλαβε πως στην πραγματικότητα δεν μπορούσε να κουνηθεί, σκέφτηκε να καταφύγει στο συνηθισμένο του γιατρικό: να θυμηθεί κάποιο χωρίο από τα βιβλία του. Και η τρέλα του έφερε στον νου εκείνο για τον Βαλδουίνο και τον Μαρκήσιο της Μάντουας, όταν ο Καρλότο τον άφησε πληγωμένο στην πλαγιά του βουνού· μια ιστορία που την ήξεραν απ' έξω τα παιδιά, δεν την ξεχνούσαν οι νέοι, και την επαινούσαν, μάλιστα και την πίστευαν, οι γέροι· κι όμως δεν ήταν ούτε στο ελάχιστο πιο αληθινή από τα θαύματα του Μωάμεθ. Του φάνηκε πως ταίριαζε απόλυτα με τη θέση στην οποία βρισκόταν, κι έτσι, κάνοντας πως υποφέρει φρικτά, άρχισε να κυλιέται στο χώμα και να επαναλαμβάνει με αδύναμη φωνή τα ίδια ακριβώς λόγια που λέγεται πως ξεστόμισε ο πληγωμένος ιππότης του δάσους:

Πού είσαι, κυρά μου, που τον πόνο μου δεν συμπονάς; Δεν γίνεται να μην τον ξέρεις, κυρά μου — αλλιώς είσαι άπιστη.

Και συνέχισε έτσι τη μπαλάντα ώσπου έφτασε στους στίχους:

Ω ευγενικέ Μαρκήσιε της Μάντουας, θείε μου και νόμιμε αφέντη μου!

p026.jpg (316K)

Πλήρες μέγεθος

Όπως τα έφερε η τύχη, μόλις έφτασε σ' αυτόν τον στίχο, πέρασε από εκεί ένας χωρικός από το ίδιο του το χωριό, γείτονάς του, που είχε πάει ένα φορτίο σιτάρι στον μύλο. Βλέποντάς τον ξαπλωμένο εκεί, τον πλησίασε και τον ρώτησε ποιος ήταν και τι του είχε συμβεί και παραπονιόταν τόσο σπαρακτικά.

Ο Δον Κιχώτης ήταν απόλυτα πεπεισμένος πως αυτός ήταν ο Μαρκήσιος της Μάντουας, ο θείος του, κι έτσι η μόνη απάντηση που έδωσε ήταν να συνεχίσει τη μπαλάντα, όπου διηγούνταν τη συμφορά του και τους έρωτες του γιου του Αυτοκράτορα με τη γυναίκα του, όλα ακριβώς όπως τα λέει το τραγούδι.

Ο χωρικός έμεινε άναυδος ακούγοντας τέτοιες ανοησίες και, αφού του έβγαλε την προσωπίδα, που ήταν ήδη κομμάτια από τα χτυπήματα, του σκούπισε το πρόσωπο, που ήταν γεμάτο σκόνη. Μόλις το έκανε, τον αναγνώρισε και είπε: «Κύριε Κιχάδα» (γιατί έτσι φαίνεται πως τον έλεγαν όταν ήταν στα λογικά του και δεν είχε ακόμη αλλάξει από ήσυχος επαρχιώτης ευγενής σε περιπλανώμενο ιππότη), «ποιος σας έφερε σ' αυτή την κατάσταση;» Μα σε κάθε ερώτηση ο άλλος δεν έκανε τίποτε άλλο παρά να συνεχίζει τη μπαλάντα του.

Βλέποντάς τον έτσι, ο καλός άνθρωπος έβγαλε όσο μπορούσε τον θώρακα και την πλάτη του, για να δει αν είχε κανένα τραύμα, όμως δεν μπόρεσε να διακρίνει ούτε αίμα ούτε το παραμικρό σημάδι. Ύστερα κατάφερε να τον σηκώσει από το έδαφος και, με όχι λίγη δυσκολία, τον ανέβασε στο γαϊδούρι

του, γιατί του φάνηκε πως ήταν το πιο βολικό ζώο για να τον μεταφέρει. Μάζεψε και τα όπλα, ακόμη και τα σπασμένα κομμάτια της λόγχης, τα έδεσε πάνω στον Ροσινάντε και, κρατώντας εκείνον από το χαλινάρι και το γαϊδούρι από το καπίστρι, πήρε τον δρόμο για το χωριό, πολύ λυπημένος ακούγοντας τις παράλογες ανοησίες που έλεγε ο Δον Κιχώτης.

p029.jpg (285K)

Πλήρες μέγεθος

Ούτε ο Δον Κιχώτης ήταν σε καλύτερη κατάσταση· από τα χτυπήματα και τις μελανιές δεν μπορούσε να κάθεται ίσια πάνω στο γαϊδούρι, και κάθε τόσο άφηνε στεναγμούς προς τον ουρανό, έτσι που ο χωρικός αναγκάστηκε πάλι να τον ρωτήσει τι είχε και τι τον πονούσε. Και πρέπει να ήταν ο ίδιος ο διάβολος που του έβαλε στο μυαλό ιστορίες ταιριαστές με τις δικές του περιπέτειες, γιατί τώρα, ξεχνώντας τον Βαλδουίνο, θυμήθηκε τον Μαυριτανό Abindarraez, όταν ο Alcaide της Antequera, Rodrigo de Narvaez, τον έπιασε αιχμάλωτο και τον πήγε στο κάστρο του. Έτσι, όταν ο χωρικός τον ξαναρώτησε πώς ήταν και τι τον βασάνιζε, εκείνος του αποκρίθηκε με τα ίδια λόγια και τις ίδιες φράσεις που είχε πει ο αιχμάλωτος Abindarraez στον Rodrigo de Narvaez, ακριβώς όπως είχε διαβάσει την ιστορία στη «Diana» του Jorge de Montemayor, όπου είναι γραμμένη, εφαρμόζοντάς την τόσο ταιριαστά στη δική του περίπτωση, ώστε ο χωρικός προχωρούσε βλαστημώντας την τύχη του που ήταν αναγκασμένος να ακούει τόσες ανοησίες. Ωστόσο, από όλα αυτά κατέληξε στο συμπέρασμα πως ο γείτονάς του είχε τρελαθεί, κι έτσι

βιαζόταν όσο μπορούσε να φτάσει στο χωριό για να γλιτώσει από την κουραστική αυτή αγόρευση του Δον Κιχώτη. Κι εκείνος, τελειώνοντάς την, είπε: «Señor Don Rodrigo de Narvaez, πρέπει να γνωρίζετε πως αυτή η ωραία Xarifa που ανέφερα είναι τώρα η πανέμορφη Dulcinea del Toboso, για χάρη της οποίας έχω κάνει, κάνω και θα κάνω τα πιο ξακουστά ιπποτικά κατορθώματα που έχουν φανεί, που θα φανούν ή που θα φανούν ποτέ σε τούτο τον κόσμο.»

Σ' αυτά ο χωρικός απάντησε: «Señor —αμαρτωλός άνθρωπος που είμαι!— δεν βλέπετε πως εγώ δεν είμαι ο Don Rodrigo de Narvaez ούτε ο Μαρκήσιος της Mantua, αλλά ο γείτονάς σας Pedro Alonso, και πως εσείς δεν είστε ούτε ο Baldwin ούτε ο Abindarraez, αλλά ο αξιότιμος κύριος Quixada;»

«Ξέρω πολύ καλά ποιος είμαι», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «και ξέρω πως μπορώ να είμαι όχι μόνο όσοι ανέφερα, αλλά και όλοι οι Δώδεκα Πάριδες της Γαλλίας, ακόμα και όλοι οι Εννέα Άξιοι, αφού τα κατορθώματά μου ξεπερνούν όσα έκαναν όλοι τους μαζί και ο καθένας τους ξεχωριστά.»

Με τέτοιες κουβέντες, και άλλες παρόμοιες, έφτασαν στο χωριό την ώρα που άρχιζε να νυχτώνει. Ο χωρικός όμως περίμενε να σκοτεινιάσει λίγο ακόμη, για να μη φανεί ο ταλαιπωρημένος ιππότης να μπαίνει καβάλα σε τόσο άθλια κατάσταση. Όταν έκρινε πως είχε έρθει η κατάλληλη στιγμή, μπήκε στο χωριό και πήγε στο σπίτι του Δον Κιχώτη, όπου βρήκε μεγάλη αναστάτωση. Εκεί ήταν ο εφημέριος και ο κουρέας του χωριού, στενοί φίλοι του Δον Κιχώτη, και η οικονόμος του τους έλεγε δυνατά: «Τι νομίζετε πως μπορεί να έχει συμβεί στον αφέντη μου, κύριε αδειούχε Πέρο Πέρεθ;» —

έτσι έλεγαν τον εφημέριο. «Πάνε τρεις μέρες τώρα που δεν έχει φανεί ούτε εκείνος, ούτε το ψωραλέο άλογο, ούτε η ασπίδα, ούτε το κοντάρι, ούτε η πανοπλία. Αχ, η καημένη! Είμαι βέβαιη, και είναι τόσο αλήθεια όσο πως γεννήθηκα για να πεθάνω, ότι αυτά τα καταραμένα ιπποτικά βιβλία που έχει και που τα διάβαζε ασταμάτητα του σάλεψαν το μυαλό. Γιατί τώρα θυμάμαι πως τον είχα ακούσει πολλές φορές να λέει μόνος του ότι θα γινόταν πλανόδιος ιππότης και θα γύριζε όλο τον κόσμο αναζητώντας περιπέτειες. Στον διάβολο και στον Βαραββά τέτοια βιβλία, που κατάντησαν έτσι να χαλάσουν το καλύτερο μυαλό σε όλη τη Λα Μάντσα!»

Τα ίδια έλεγε και η ανιψιά, και ακόμη περισσότερα: «Να ξέρετε, μαστρο-Νικόλα» — έτσι λεγόταν ο κουρέας — «ο θείος μου συνήθιζε πολλές φορές να μένει δυο μερόνυχτα ολόκληρα σκυμμένος πάνω από αυτά τα ανόσια βιβλία με τις συμφορές. Ύστερα πετούσε το βιβλίο, άρπαζε το σπαθί του και άρχιζε να χτυπάει τους τοίχους. Και όταν πια εξαντλούνταν, έλεγε πως είχε σκοτώσει τέσσερις γίγαντες, μεγάλους σαν τέσσερις πύργους. Τον ιδρώτα που έτρεχε από πάνω του από την κούραση έλεγε πως ήταν αίμα από τις πληγές που είχε δεχτεί στη μάχη. Μετά έπινε μια μεγάλη στάμνα κρύο νερό και ηρεμούσε τελείως, λέγοντας πως αυτό το νερό ήταν ένα πανάκριβο φίλτρο που του είχε φέρει ο σοφός Εσκίφε, ένας μεγάλος μάγος και φίλος του. Όμως εγώ φταίω που δεν είπα νωρίτερα στις αφεντιές σας για τις παραξενιές του θείου μου, ώστε να τις σταματούσατε πριν φτάσουν τα πράγματα ως εδώ και να καίγατε όλα αυτά τα καταραμένα βιβλία — γιατί έχει πάρα πολλά — που τους αξίζει να καούν σαν αιρετικά.»

«Το ίδιο λέω κι εγώ», είπε ο εφημέριος, «και μα την πίστη μου, αύριο δεν θα περάσει χωρίς να γίνει δημόσια κρίση γι' αυτά, και μακάρι να καταδικαστούν στη φωτιά, για να μη σπρώχνουν όσους τα διαβάζουν να φέρονται όπως φαίνεται πως φέρθηκε ο καλός μου φίλος.»

Όλα αυτά τα άκουσε ο χωρικός και έτσι κατάλαβε επιτέλους τι συνέβαινε με τον γείτονά του. Τότε άρχισε να φωνάζει δυνατά: «Ανοίξτε, αφεντάδες, στον κύριο Βαλδουίνο και στον κύριο Μαρκήσιο της Μάντουας, που έρχεται βαριά λαβωμένος, και στον κύριο Αβινδαρράεθ τον Μαυριτανό, που τον φέρνει αιχμάλωτο ο γενναίος Ροδρίγο δε Ναρβάεθ, ο αλκαΐδης της Αντεκέρα.»

Μόλις άκουσαν αυτά τα λόγια, όλοι έτρεξαν έξω, και όταν αναγνώρισαν τον φίλο, τον αφέντη και τον θείο τους, που δεν είχε ακόμη κατεβεί από το γαϊδούρι γιατί δεν μπορούσε, έσπευσαν να τον αγκαλιάσουν.

«Σταθείτε!» είπε εκείνος. «Είμαι βαριά χτυπημένος από φταίξιμο του αλόγου μου. Πηγαίνετέ με στο κρεβάτι και, αν γίνεται, στείλτε να φωνάξουν τη σοφή Ουργκάντα να με γιατρέψει και να φροντίσει τις πληγές μου.»

«Να το λοιπόν! ανάθεμά τα!» φώναξε η οικονόμος μόλις το άκουσε αυτό. «Δεν μου το έλεγε η καρδιά μου από ποιο πόδι κουτσαίνοντας γύρισε ο αφέντης μου; Στο κρεβάτι αμέσως, αφεντικό μου, κι εμείς θα βρούμε τρόπο να σας γιατρέψουμε εδώ, χωρίς να τρέχουμε για εκείνη τη Χουργκάδα. Ανάθεμα, το ξαναλέω, και εκατό φορές ακόμα, σ' εκείνα τα ιπποτικά βιβλία που σας έφεραν σ' αυτά τα χάλια.»

Τον πήγαν αμέσως στο κρεβάτι και, όταν έψαξαν να βρουν τις πληγές του, δεν βρήκαν καμία. Εκείνος όμως έλεγε πως ήταν όλος μελανιασμένος από μια φοβερή πτώση μαζί με το άλογό του, τον Ροθινάντε, την ώρα που πολεμούσε με δέκα γίγαντες, τους μεγαλύτερους και πιο τολμηρούς που υπάρχουν πάνω στη γη.

«Μάλιστα, μάλιστα», είπε ο εφημέριος. «Έχουμε λοιπόν και γίγαντες στον χορό; Μα τον Σταυρό, αύριο πριν νυχτώσει θα τους κάψω.»

Του έκαναν σωρό ερωτήσεις, αλλά εκείνος δεν έδινε άλλη απάντηση παρά μόνο να του δώσουν κάτι να φάει και να τον αφήσουν να κοιμηθεί, γιατί αυτό το είχε περισσότερο ανάγκη. Έτσι κι έκαναν, και ο εφημέριος ρώτησε τον χωρικό με κάθε λεπτομέρεια πώς είχε βρει τον Δον Κιχώτη. Εκείνος του τα είπε όλα, μαζί και τις ανοησίες που έλεγε όταν τον βρήκε και στον δρόμο της επιστροφής. Όλα αυτά έκαναν τον πτυχιούχο ακόμη πιο αποφασισμένο να κάνει αυτό που έκανε την επόμενη μέρα: να φωνάξει τον φίλο του, τον κουρέα, τον μάστορα Νικόλα, και να πάνε μαζί στο σπίτι του Δον Κιχώτη.

p031.jpg (31K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI. ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΠΟΥ ΕΚΑΝΑΝ Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ ΚΑΙ Ο ΚΟΥΡΕΑΣ ΣΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΕΥΦΥΟΥΣ ΚΥΡΙΟΥ ΜΑΣ

c06a.jpg (92K)

Πλήρες μέγεθος

Εκείνος κοιμόταν ακόμη, κι έτσι ο εφημέριος ζήτησε από την ανιψιά τα κλειδιά του δωματίου όπου βρίσκονταν τα βιβλία, οι πραγματικοί υπαίτιοι όλης της συμφοράς, και εκείνη του τα έδωσε με μεγάλη προθυμία. Μπήκαν όλοι μέσα, μαζί και η οικονόμος, και βρήκαν πάνω από εκατό χοντρούς τόμους, καλοδεμένους, καθώς και μερικά άλλα μικρότερα βιβλία. Μόλις τα είδε η οικονόμος, γύρισε, βγήκε τρέχοντας από το δωμάτιο και ξαναγύρισε αμέσως με ένα πιατάκι αγιασμό και ένα ραντιστήρι, λέγοντας: «Ορίστε, σεβαστέ μου κύριε, κύριε λικεντιάτε, ραντίστε αυτό το δωμάτιο· μην τυχόν και κάποιος μάγος από τους τόσους που κρύβονται μέσα σ' αυτά τα βιβλία μάς μαγέψει για εκδίκηση, επειδή θέλουμε να τους ξεφορτωθούμε από τον κόσμο.»

Η αφέλεια της οικονόμου έκανε τον λικεντιάτο να γελάσει, και είπε στον κουρέα να του δίνει τα βιβλία ένα ένα, για να δει τι ήταν, γιατί μπορεί ανάμεσά τους να βρίσκονταν και μερικά που δεν άξιζαν την ποινή της φωτιάς.

«Όχι», είπε η ανιψιά, «κανένα τους δεν αξίζει έλεος· όλα χωρίς εξαίρεση έχουν κάνει κακό. Καλύτερα να τα πετάξουμε από το παράθυρο στην αυλή, να τα κάνουμε σωρό και να τους βάλουμε φωτιά· ή αλλιώς να τα πάμε στην πίσω αυλή, όπου μπορεί να γίνει η πυρά χωρίς να ενοχλεί κανέναν ο καπνός.» Το ίδιο είπε και η οικονόμος· τόσο πολύ ήθελαν κι οι δυο τους τη σφαγή αυτών των αθώων. Ο εφημέριος όμως δεν δεχόταν να συμφωνήσει, αν πρώτα δεν διάβαζε τουλάχιστον τους τίτλους.

Το πρώτο που του έβαλε στα χέρια ο μαστρο-Νικόλας ήταν «Τα τέσσερα βιβλία του Αμαδή της Γαλατίας». «Αυτό εδώ είναι περίεργη υπόθεση», είπε ο εφημέριος, «γιατί, απ' όσα έχω ακούσει, αυτό ήταν το πρώτο ιπποτικό βιβλίο που τυπώθηκε στην Ισπανία, και απ' αυτό κατάγονται και γεννήθηκαν όλα τ' άλλα· γι' αυτό μου φαίνεται πως πρέπει, χωρίς έλεος, να το καταδικάσουμε στη φωτιά ως ιδρυτή μιας τόσο άθλιας συνομοταξίας.»

«Όχι, κύριε», είπε ο κουρέας, «κι εγώ έχω ακούσει πως αυτό είναι το καλύτερο απ' όλα τα βιβλία αυτού του είδους που έχουν γραφτεί· γι' αυτό, ως κάτι ξεχωριστό στο είδος του, πρέπει να του δοθεί χάρη.»

«Σωστά», είπε ο εφημέριος· «και γι' αυτό ας του χαριστεί προς το παρόν η ζωή. Για να δούμε τώρα εκείνο το άλλο που βρίσκεται δίπλα του.»

«Είναι», είπε ο κουρέας, «το "Sergas de Esplandian", ο νόμιμος γιος του Amadis of Gaul.»

«Τότε πράγματι», είπε ο ιερέας, «η αξία του πατέρα δεν πρέπει να χρεωθεί στον γιο. Πάρ' το, κυρά οικονόμα· άνοιξε το παράθυρο και πέταξέ το στην αυλή, για να μπει το πρώτο λιθαράκι στη σωρό για τη φωτιά που θα ανάψουμε.»

Η οικονόμα υπάκουσε με μεγάλη ευχαρίστηση, και ο άξιος "Esplandian" πέταξε στην αυλή, όπου περίμενε υπομονετικά τη φωτιά που τον περίμενε.

«Συνεχίστε», είπε ο ιερέας.

«Αυτό που έρχεται τώρα», είπε ο κουρέας, «είναι το “Amadis of Greece”, και μάλιστα πιστεύω πως όλα όσα είναι από αυτή την πλευρά ανήκουν στην ίδια γενιά του Amadis.»

«Τότε στην αυλή όλα τους», είπε ο ιερέας· «γιατί, μόνο και μόνο για να καούν η βασίλισσα Pintiquiniestra, ο βοσκός Darinel με τις εκλογές του και οι δαιμονισμένοι, μπερδεμένοι λόγοι του συγγραφέα τους, θα έκαιγα μαζί τους κι τον ίδιο τον πατέρα που με γέννησε, αν τριγυρνούσε μεταμφιεσμένος σε πλανόδιο ιππότη.»

«Συμφωνώ απόλυτα», είπε ο κουρέας.

«Κι εγώ το ίδιο», πρόσθεσε η ανιψιά.

«Αφού είναι έτσι», είπε η οικονόμα, «εμπρός, στην αυλή μαζί τους!»

Της τα έδωσαν, και επειδή ήταν πολλά, γλίτωσε το ανέβασμα και το κατέβασμα της σκάλας και τα πέταξε από το παράθυρο.

«Ποιος είναι εκείνος ο χοντρός τόμος;» είπε ο ιερέας.

«Αυτό», είπε ο κουρέας, «είναι το “Don Olivante de Laura”.»

«Ο συγγραφέας αυτού του βιβλίου», είπε ο ιερέας, «είναι ο ίδιος που έγραψε το “The Garden of Flowers”, και πραγματικά δεν μπορεί κανείς να αποφασίσει ποιο από τα δύο βιβλία είναι πιο αληθινό — ή, καλύτερα, ποιο λέει τα λιγότερα ψέματα· το μόνο που έχω να πω είναι: στείλτε κι αυτό στην αυλή, σαν καυχησιάρη ανόητο.»

«Αυτό που ακολουθεί είναι το “Florismarte of Hircania”», είπε ο κουρέας.

«Ο señor Florismarte αυτοπροσώπως;» είπε ο ιερέας. «Τότε, μα την πίστη μου, ας εγκατασταθεί κι αυτός στην αυλή, παρά τη θαυμαστή του γέννηση και τις φανταστικές του περιπέτειες· γιατί η άκαμπτη και ξερή γραφή του δεν του αξίζει τίποτε άλλο. Στην αυλή κι αυτός και το άλλο, κυρά οικονόμα.»

«Με όλη μου την καρδιά, señor», είπε εκείνη, και εκτέλεσε την εντολή με μεγάλη χαρά.

«Αυτό», είπε ο κουρέας, «είναι ο "Ιππότης Πλατίρ".»

«Παλιό βιβλίο αυτό», είπε ο ιερέας, «αλλά δεν βλέπω κανέναν λόγο να του δείξουμε επιείκεια· να πάει με τα άλλα, χωρίς έφεση». Και έτσι έγινε.

Άνοιξαν άλλο ένα βιβλίο και είδαν πως ο τίτλος του ήταν «Ο Ιππότης του Σταυρού».

«Για χάρη του ιερού ονόματος που φέρει αυτό το βιβλίο», είπε ο ιερέας, «θα μπορούσε κανείς να συγχωρήσει την αμάθειά του· αλλά, όπως λένε, "πίσω από τον σταυρό κρύβεται ο διάβολος"· στη φωτιά μαζί του.»

Κατεβάζοντας άλλο ένα βιβλίο, ο κουρέας είπε: «Αυτό είναι ο "Καθρέφτης της Ιπποσύνης".»

«Τον ξέρω αυτόν τον κύριο», είπε ο ιερέας. «Εκεί εμφανίζεται ο señor Reinaldos de Montalvan με τους φίλους και συντρόφους του, κλέφτες χειρότεροι κι από τον Cacus, καθώς και οι Δώδεκα Πάριδες της Γαλλίας με τον φιλαλήθη ιστορικό Turpin. Παρ' όλα αυτά, δεν είμαι υπέρ του να καταδικαστούν σε κάτι περισσότερο από αιώνια εξορία, γιατί, όπως και να 'χει, έχουν κάποιο μερίδιο στην επινόηση του περίφημου Matteo

Boiardo, απ' όπου ύφανε κι ο χριστιανός ποιητής Ludovico Ariosto το έργο του. Κι αν τον βρω εδώ, και μιλά σε οποιαδήποτε άλλη γλώσσα εκτός από τη δική του, δεν θα του δείξω τον παραμικρό σεβασμό· αν όμως μιλά τη δική του γλώσσα, θα τον βάλω πάνω στο κεφάλι μου.»

«Εγώ πάντως τον έχω στα ιταλικά», είπε ο κουρέας, «αλλά δεν τον καταλαβαίνω.»

«Και καλύτερα να μην τον καταλαβαίνεις», είπε ο ιερέας. «Από αυτή την άποψη, θα μπορούσαμε να είχαμε συγχωρήσει τον Captain, αν δεν τον είχε φέρει στην Ισπανία και δεν τον είχε κάνει καστιλιάνικο. Του αφαίρεσε μεγάλο μέρος από τη φυσική του δύναμη· και το ίδιο παθαίνουν όλα τα βιβλία που κάποιοι προσπαθούν να τα μεταφέρουν από τη γλώσσα στην οποία γράφτηκαν σε στίχο σε μια άλλη γλώσσα. Γιατί, όσο κόπο κι αν βάλουν και όση δεξιοτεχνία κι αν δείξουν, ποτέ δεν φτάνουν το επίπεδο των πρωτοτύπων όπως πρωτογράφτηκαν. Με λίγα λόγια, λέω πως αυτό το βιβλίο, και όσα άλλα βρεθούν να πραγματεύονται εκείνες τις γαλλικές ιστορίες, πρέπει να ριχτούν ή να φυλαχτούν σε κάποιο ξερό πηγάδι, ώσπου, ύστερα από περισσότερη σκέψη, να αποφασιστεί τι θα γίνει μ' αυτά· με εξαίρεση πάντα ένα "Bernardo del Carpio" που κυκλοφορεί, και ένα άλλο που λέγεται "Roncesvalles". Αυτά, αν πέσουν στα χέρια μου, θα περάσουν αμέσως στα χέρια της οικονόμου, και από τα δικά της κατευθείαν στη φωτιά, χωρίς καμιά αναστολή.»

Ο κουρέας συμφώνησε με όλα αυτά και τα βρήκε απολύτως σωστά και πρέποντα, πεπεισμένος πως ο εφημέριος ήταν τόσο ακλόνητος στην Πίστη και τόσο πιστός στην Αλήθεια, που με

τίποτα στον κόσμο δεν θα έλεγε κάτι αντίθετο σ' αυτές. Ανοίγοντας άλλο ένα βιβλίο, είδε πως ήταν το «Παλαμερίν ντε Ολίβα», και δίπλα του ήταν ένα άλλο με τίτλο «Παλαμερίν της Αγγλίας». Μόλις τα είδε, ο πτυχιούχος είπε: «Η Ελιά να γίνει αμέσως καυσόξυλα και να καεί ώσπου να μη μείνει ούτε στάχτη· και εκείνος ο Φοίνικας της Αγγλίας να φυλαχτεί και να διασωθεί σαν κάτι μοναδικό, και να του φτιαχτεί άλλη μια θήκη σαν εκείνη που βρήκε ο Αλέξανδρος ανάμεσα στα λάφυρα του Δαρείου και την κράτησε για την ασφαλή φύλαξη των έργων του ποιητή Ομήρου. Αυτό το βιβλίο, φίλε, έχει κύρος για δύο λόγους: πρώτον, γιατί είναι πολύ καλό, και δεύτερον, γιατί λέγεται πως το έγραψε ένας σοφός και ευφυής βασιλιάς της Πορτογαλίας. Όλες οι περιπέτειες στο Κάστρο της Μιραγουάρδα είναι εξαίρετες και επινοημένες με θαυμαστή τέχνη, και η γλώσσα είναι καλλιεργημένη και καθαρή, φροντίζοντας και τηρώντας με σωφροσύνη και κρίση το ύφος που ταιριάζει στον κάθε ομιλητή. Επομένως, αν συμφωνείς, μαστρο-Νικόλα, λέω να χαριστεί σ' αυτό και στον «Αμαδί του Γαλατία» η ποινή της φωτιάς· όσο για όλα τ' άλλα, ας χαθούν χωρίς άλλη συζήτηση ή εξέταση.»

«Όχι, φίλε μου», είπε ο κουρέας, «γιατί αυτό που κρατώ εδώ είναι ο ξακουστός "Δον Μπελιανίς".»

«Εντάξει», είπε ο εφημέριος, «αυτό και το δεύτερο, τρίτο και τέταρτο μέρος του χρειάζονται λίγη ραβέντι για να καθαρίσει η περίσσια χολή τους, και πρέπει να ξεφορτωθούν όλα εκείνα τα πράγματα για το Κάστρο της Δόξας και τις άλλες, ακόμη μεγαλύτερες υπερβολές. Γι' αυτό ας τους δοθεί προθεσμία ως την επιστροφή μου από το ταξίδι πέρα από τη θάλασσα, και

ανάλογα με το πώς θα διορθωθούν, θα τους αποδοθεί είτε έλεος είτε δικαιοσύνη. Ως τότε, φίλε, κράτησέ τα στο σπίτι σου και μην αφήσεις κανέναν να τα διαβάσει.»

«Με όλη μου την καρδιά», είπε ο κουρέας· και, μην έχοντας διάθεση να κουραστεί διαβάζοντας κι άλλα ιπποτικά βιβλία, είπε στην οικονόμο να πάρει όλα τα χοντρά και να τα πετάξει στην αυλή. Και δεν το είπε σε καμιά αργόστροφη ή κουφή, αλλά σε μια γυναίκα που χαιρόταν να τα καίει περισσότερο κι από το να υφαίνει το πιο φαρδύ και το πιο φίνο πανί που θα μπορούσε να γίνει· έτσι άρπαξε καμιά οχτώ μαζί και τα πέταξε από το παράθυρο.

Καθώς κουβαλούσε τόσα πολλά μαζί, της έπεσε ένα στα πόδια του κουρέα. Εκείνος το σήκωσε, από περιέργεια να δει τίνος ήταν, και διάβασε: «Ιστορία του ξακουστού ιππότη, Τιράντε ελ Μπλάνκο».

«Θεός φυλάξοι!» φώναξε ο εφημέριος. «Ο "Τιράντε ο Λευκός" εδώ! Δώσ' τον μου, κουμπάρα, γιατί νομίζω πως βρήκα μέσα του έναν θησαυρό απόλαυσης και ένα ορυχείο διασκέδασης. Εδώ είναι ο Δον Κυριελέισον του Μονταλβάν, γενναίος ιππότης, και ο αδελφός του Θωμάς του Μονταλβάν, και ο ιππότης Φονσέκα, μαζί με τη μάχη που έδωσε ο τολμηρός Τιράντε με τον μαστίφ, και τα πνευματώδη λόγια της δεσποινίδας Πλαθερδεμιβίδα, και οι έρωτες και οι πονηριές της χήρας Ρεποσάδα, και η αυτοκράτειρα ερωτευμένη με τον ιπποκόμο Ιπόλιτο. Στ' αλήθεια, κουμπάρα, για το ύφος του και μόνο είναι το καλύτερο βιβλίο στον κόσμο. Εδώ οι ιππότες τρώνε και κοιμούνται, πεθαίνουν στα κρεβάτια τους και κάνουν τη διαθήκη τους πριν πεθάνουν, και συμβαίνουν ένα

σωρό άλλα πράγματα που δεν υπάρχουν σε κανένα από τα άλλα βιβλία. Παρ' όλα αυτά, λέω πως όποιος το έγραψε, επειδή καταπιάστηκε επίτηδες με τέτοιες ανοησίες, άξιζε να σταλεί ισόβια στις γαλέρες. Πάρ' το σπίτι σου και διάβασέ το, και θα δεις πως όσα είπα είναι αλήθεια.»

«Όπως θέλετε», είπε ο κουρέας. «Αλλά τι θα κάνουμε με αυτά τα μικρά βιβλία που έμειναν;»

«Αυτά πρέπει να είναι όχι ιπποτικά, αλλά ποιητικά», είπε ο εφημέριος· και ανοίγοντας ένα, είδε πως ήταν η «Διάνα» του Χόρχε δε Μοντεμαγιόρ. Υποθέτοντας λοιπόν ότι και τα υπόλοιπα ήταν του ίδιου είδους, είπε: «Αυτά δεν αξίζουν να καούν όπως τα άλλα, γιατί ούτε κάνουν ούτε μπορούν να κάνουν τη ζημιά που έκαναν τα ιπποτικά βιβλία, αφού είναι βιβλία για ψυχαγωγία και δεν μπορούν να βλάψουν κανέναν.»

«Αχ, κύριε!» είπε η ανιψιά. «Καλύτερα η χάρη σας να διατάξει να καούν κι αυτά μαζί με τ' άλλα· γιατί δεν θα ήταν καθόλου παράξενο, αφού γιατρευτεί από την ιπποτική του τρέλα ο θείος μου, να του μπει με αυτά η ιδέα να γίνει βοσκός και να γυρίζει σε δάση και χωράφια τραγουδώντας και παίζοντας φλογέρα· ή, ακόμα χειρότερα, να γίνει ποιητής, που λένε πως είναι αρρώστια ανίατη και κολλητική.»

«Το κορίτσι έχει δίκιο», είπε ο εφημέριος, «και καλό θα είναι να βγάλουμε αυτό το σκάνδαλο και τον πειρασμό από τον δρόμο του φίλου μας. Ας αρχίσουμε, λοιπόν, με τη "Διάνα" του Μοντεμαγιόρ. Η γνώμη μου είναι πως δεν πρέπει να καεί, αλλά να καθαριστεί από όλα εκείνα για τη σοφή Φελίσια και το μαγικό νερό, καθώς και από σχεδόν όλα τα πιο μεγάλα

ποιήματα· ας κρατήσει, και με το καλό, την πεζογραφία της και την τιμή ότι είναι το πρώτο από τα βιβλία αυτού του είδους.»

«Αυτό που έρχεται μετά», είπε ο κουρέας, «είναι η "Διάνα" με τον τίτλο "Δεύτερο Μέρος, από τον Σαλαμανκινό", και αυτό εδώ το άλλο έχει τον ίδιο τίτλο, και συγγραφέας του είναι ο Χιλ Πόλο.»

«Όσο για εκείνο του Σαλαμανκινού», απάντησε ο εφημέριος, «ας πάει να αυξήσει τον αριθμό των καταδικασμένων στην αυλή, ενώ του Γκιλ Πόλο να σωθεί, λες και ήρθε από τον ίδιο τον Απόλλωνα. Αλλά προχώρα, κουμπάρα, και βιάσου, γιατί αργεί η ώρα.»

«Αυτό το βιβλίο», είπε ο κουρέας ανοίγοντας ένα άλλο, «είναι τα δέκα βιβλία της "Τύχης του Έρωτα", γραμμένα από τον Αντόνιο ντε Λοφράσο, έναν Σαρδήνιο ποιητή.»

«Με βάση όσα έχω διαταχθεί», είπε ο εφημέριος, «από τότε που ο Απόλλωνας είναι Απόλλωνας, οι Μούσες είναι Μούσες και οι ποιητές είναι ποιητές, δεν γράφτηκε ποτέ τόσο αστείο και παράλογο βιβλίο σαν αυτό. Και μέσα στο είδος του είναι το καλύτερο και το πιο ξεχωριστό απ' όσα έχουν εμφανιστεί ως τώρα. Όποιος δεν το έχει διαβάσει, μπορεί να είναι βέβαιος πως δεν έχει διαβάσει ποτέ κάτι πραγματικά απολαυστικό. Δώσ' το μου εδώ, κουμπάρα, γιατί το θεωρώ μεγαλύτερο κέρδος που το βρήκα απ' ό,τι αν μου είχαν χαρίσει ένα ράσο από φλωρεντινό ύφασμα.»

Το έβαλε στην άκρη με ολοφάνερη ικανοποίηση, και ο κουρέας συνέχισε: «Αυτά που έρχονται τώρα είναι ο "Ποιμένας της Ιβηρίας", οι "Νύμφες του Ενάρες" και η

“Διαφώτιση της Ζήλιας”.»

«Τότε το μόνο που μένει να κάνουμε», είπε ο εφημέριος, «είναι να τα παραδώσουμε στο κοσμικό χέρι της οικονόμου. Και μη με ρωτήσεις γιατί, γιατί δεν θα τελειώσουμε ποτέ.»

«Το επόμενο είναι ο “Ποιμένας της Φίλιδας”.»

«Καθόλου ποιμένας αυτός», είπε ο εφημέριος, «αλλά αυλικός εξαιρετικά καλλιεργημένος. Να φυλαχτεί σαν πολύτιμο πετράδι.»

«Αυτό εδώ το μεγάλο», είπε ο κουρέας, «λέγεται “Θησαυρός ποικίλων ποιημάτων”.»

«Αν δεν ήταν τόσα πολλά», είπε ο εφημέριος, «θα τα απολάμβανε κανείς περισσότερο. Αυτό το βιβλίο χρειάζεται ξεκαθάρισμα και καθάρισμα από ορισμένες χυδαιότητες που έχει ανάμεσα στα προτερήματά του. Να σωθεί, επειδή ο συγγραφέας είναι φίλος μου, αλλά και από σεβασμό για άλλα, πιο ηρωικά και υψηλότερα έργα που έχει γράψει.»

«Αυτό», συνέχισε ο κουρέας, «είναι το “Cancionero” του Λόπεθ ντε Μαλδονάδο.»

«Και ο συγγραφέας εκείνου του βιβλίου», είπε ο εφημέριος, «είναι πολύ καλός φίλος μου, και οι στίχοι του, όταν τους απαγγέλλει ο ίδιος, προκαλούν τον θαυμασμό όλων όσοι τον ακούν. Τόση είναι η γλυκύτητα της φωνής του, που τους μαγεύει όταν τους τραγουδά. Έχει κάπως περισσότερες εκλογές απ’ όσο θα έπρεπε, αλλά το καλό ποτέ δεν ήταν άφθονο. Ας μείνει μαζί με όσα έχουν ήδη ξεχωριστεί. Μα τι βιβλίο είναι εκείνο δίπλα του;»

«Η “Γαλάτεια” του Μιγκέλ ντε Θερβάντες», είπε ο κουρέας.

«Αυτός ο Θερβάντες είναι εδώ και πολλά χρόνια πολύ καλός μου φίλος, και ξέρω πως έχει γνωρίσει περισσότερες αναποδιές παρά ποιήματα. Το βιβλίο του έχει μέσα του κάποια καλή επινόηση· κάτι μας δίνει, αλλά δεν ολοκληρώνει τίποτα. Πρέπει να περιμένουμε το Δεύτερο Μέρος που υπόσχεται· ίσως, αν το διορθώσει, καταφέρει να κερδίσει όλη τη χάρη που τώρα του λείπει. Ως τότε, κύριε κουτσομπόλη, κρατήστε το κλεισμένο στα δικά σας δωμάτια.»

«Πολύ καλά», είπε ο κουρέας· «και να που έρχονται τρία μαζί: η “Αραουκάνα” του Δον Αλόνσο ντε Ερσίγια, η “Αουστριάδα” του Χουάν Ρούφο, δικαστή της Κόρδοβας, και η “Μονσεράτε” του Κριστόμπαλ ντε Βιρούες, του Βαλενθιανού ποιητή.»

«Αυτά τα τρία βιβλία», είπε ο ιερέας, «είναι τα καλύτερα που έχουν γραφτεί στα καστιλιάνικα σε ηρωικό στίχο, και μπορούν να σταθούν δίπλα στα πιο ξακουστά της Ιταλίας. Ας φυλαχτούν σαν οι πιο πολύτιμοι θησαυροί της ποίησης που έχει η Ισπανία.»

Ο ιερέας είχε κουραστεί και δεν ήθελε να εξετάσει άλλα βιβλία, κι έτσι αποφάσισε πως, «αφού το περιεχόμενό τους δεν έχει ελεγχθεί», όλα τα υπόλοιπα έπρεπε να καούν· εκείνη ακριβώς τη στιγμή όμως ο κουρέας άνοιξε μπροστά του ένα που λεγόταν «Τα Δάκρυα της Αντζέλικας».

«Θα είχα χύσει δάκρυα κι εγώ», είπε ο ιερέας μόλις άκουσε τον τίτλο, «αν είχα διατάξει να καεί αυτό το βιβλίο, γιατί ο συγγραφέας του ήταν ένας από τους ξακουστούς ποιητές του κόσμου, όχι μόνο της Ισπανίας, και είχε μεγάλη επιτυχία στη

μετάφραση ορισμένων μύθων του Οβιδίου.»

c06e.jpg (30K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII. ΠΟΥ ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΣΥΝΕΧΙΖΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΠΑΝΔΟΧΕΙΟ ΠΟΥ ΝΟΜΙΖΕΙ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΚΑΣΤΡΟ

c07a.jpg (151K)

Πλήρες μέγεθος

Εκείνη ακριβώς τη στιγμή ο Δον Κιχώτης άρχισε να φωνάζει: «Εδώ, εδώ, γενναίοι ιππότες! Εδώ χρειάζεται να δείξετε τη δύναμη των στιβαρών σας χεριών, γιατί οι άνθρωποι της Αυλής κερδίζουν το πάνω χέρι στο τουρνουά!» Τους τράβηξαν μακριά αυτή η φασαρία και οι φωνές, κι έτσι δεν προχώρησαν άλλο με τον έλεγχο των υπόλοιπων βιβλίων. Γι' αυτό πιστεύεται πως η "Καρολέα", ο "Λέων της Ισπανίας" και τα "Κατορθώματα του Αυτοκράτορα", γραμμένα από τον Δον Λουίς ντε Άβιλα, πήγαν στη φωτιά χωρίς κανείς να τα δει ή να τα ακούσει· γιατί χωρίς αμφιβολία ήταν ανάμεσα σε όσα είχαν απομείνει, και ίσως, αν τα είχε δει ο ιερέας, να μην είχαν υποστεί τόσο αυστηρή καταδίκη.

Όταν έφτασαν στον Δον Κιχώτη, είχε ήδη σηκωθεί από το κρεβάτι και συνέχιζε να φωνάζει και να παραληρεί, χτυπώντας και κόβοντας γύρω του προς κάθε κατεύθυνση, ολόξυπνος, λες και δεν είχε κοιμηθεί καθόλου.

Τον άρπαξαν και με το ζόρι τον ξανάβαλαν στο κρεβάτι. Μόλις ηρέμησε κάπως, γύρισε στον εφημέριο και του είπε: «Αλήθεια, κύριε Αρχιεπίσκοπε Τουρπέν, είναι μεγάλη ντροπή για εμάς που λεγόμαστε οι Δώδεκα Ομότιμοι να αφήνουμε

τόσο απρόσεκτα τους ιππότες της Αυλής να κερδίζουν τη νίκη σ' αυτό το τουρνουά, ενώ εμείς οι περιπλανώμενοι είχαμε πάρει την τιμή τις τρεις προηγούμενες μέρες.»

«Σώπα, φίλε μου», είπε ο εφημέριος. «Αν θέλει ο Θεός, η τύχη μπορεί να γυρίσει, και ό,τι χάθηκε σήμερα να κερδηθεί αύριο. Προς το παρόν, φρόντισε την υγεία σου, γιατί μου φαίνεται πως είσαι υπερβολικά εξαντλημένος, αν όχι και βαριά τραυματισμένος.»

«Τραυματισμένος όχι», είπε ο Δον Κιχώτης, «μα μελανιασμένος και τσακισμένος, χωρίς αμφιβολία, γιατί εκείνος ο νόθος Δον Ρολάνδος με χτύπησε με τον κορμό μιας βελανιδιάς, και όλα αυτά από φθόνο, επειδή βλέπει πως μόνο εγώ μπορώ να τον συναγωνιστώ στα κατορθώματά του. Μα να μη λέγομαι Ρεϊνάλδος του Μονταλβάν, αν δεν μου το πληρώσει, παρά όλα τα μάγια του, μόλις σηκωθώ απ' αυτό το κρεβάτι. Προς το παρόν, ας μου φέρουν κάτι να φάω, γιατί νιώθω πως αυτό είναι που μου χρειάζεται περισσότερο, και αφήστε σε μένα την εκδίκηση.»

Έκαναν όπως ζήτησε: του έδωσαν κάτι να φάει, κι έπειτα εκείνος ξανακοιμήθηκε, αφήνοντάς τους όλους κατάπληκτους με την τρέλα του.

Εκείνο το βράδυ η οικονόμος έκαψε μέχρι στάχτη όλα τα βιβλία που βρίσκονταν στην αυλή και σε όλο το σπίτι. Ανάμεσά τους θα πρέπει να χάθηκαν και μερικά που άξιζαν να φυλαχτούν για πάντα στα αρχεία· όμως η μοίρα τους και η τεμπελιά εκείνου που τα εξέταζε δεν το επέτρεψαν, κι έτσι επαληθεύτηκε και σ' αυτή την περίπτωση η παροιμία πως οι

αθώοι πληρώνουν για τους ενόχους.

Μία από τις πρώτες λύσεις που σκέφτηκαν ο παπάς και ο κουρέας για την αρρώστια του φίλου τους ήταν να χτίσουν και να σοβατίσουν το δωμάτιο όπου βρίσκονταν τα βιβλία, ώστε όταν σηκωνόταν να μην τα βρει· ίσως, αν έλειπε η αιτία, να σταματούσε και το αποτέλεσμα. Έτσι θα μπορούσαν να του πουν πως ένας μάγος τα είχε αρπάξει όλα, μαζί και το ίδιο το δωμάτιο. Και πράγματι, το έκαναν χωρίς καμία καθυστέρηση. Δύο μέρες αργότερα ο Δον Κιχώτης σηκώθηκε, και το πρώτο που έκανε ήταν να πάει να δει τα βιβλία του. Όταν όμως δεν βρήκε το δωμάτιο εκεί όπου το είχε αφήσει, άρχισε να περιφέρεται πέρα δώθε ψάχνοντάς το. Έφτασε στο σημείο όπου παλιά ήταν η πόρτα, το ψηλάφησε με τα χέρια του και γύριζε τα μάτια του προς κάθε κατεύθυνση χωρίς να λέει λέξη. Ύστερα, έπειτα από αρκετή ώρα, ρώτησε την οικονόμο του πού βρισκόταν το δωμάτιο με τα βιβλία του.

Η οικονόμος, που την είχαν ήδη κατατοπίσει καλά για το τι έπρεπε να απαντήσει, είπε: «Ποιο δωμάτιο και ποια βιβλία γυρεύετε, αφέντη μου; Σ' αυτό το σπίτι δεν υπάρχει πια ούτε δωμάτιο ούτε βιβλία, γιατί τα πήρε όλα ο ίδιος ο διάβολος.»

«Δεν ήταν ο διάβολος», είπε η ανιψιά, «αλλά ένας μάγος που ήρθε ένα βράδυ πάνω σ' ένα σύννεφο, μετά τη μέρα που έφυγε η αφεντιά σας από εδώ. Κατέβηκε από ένα φίδι που το καβαλούσε, μπήκε στο δωμάτιο, και τι έκανε εκεί μέσα δεν ξέρω. Ύστερα από λίγο όμως έφυγε, πετώντας από τη στέγη, και άφησε το σπίτι γεμάτο καπνό. Και όταν πήγαμε να δούμε τι είχε κάνει, δεν βρήκαμε ούτε βιβλίο ούτε δωμάτιο. Αυτό όμως το θυμόμαστε πολύ καλά, κι εγώ και η οικονόμος: φεύγοντας,

ο γέρος παλιάνθρωπος είπε δυνατά πως, εξαιτίας μιας προσωπικής έχθρας που είχε με τον ιδιοκτήτη των βιβλίων και του δωματίου, είχε κάνει σ' εκείνο το σπίτι κακό που θα φαινόταν αργότερα. Είπε επίσης πως τον έλεγαν τον Σοφό Μουνιατόν.»

«Θα είπε Φριστόν», είπε ο Δον Κιχώτης.

«Δεν ξέρω αν είπε πως τον έλεγαν Φριστόν ή Φριτόν», είπε η οικονόμος, «ξέρω μόνο πως το όνομά του τελείωνε σε "-τόν".»

«Έτσι είναι», είπε ο Δον Κιχώτης, «και είναι σοφός μάγος, μεγάλος εχθρός μου, που μου κρατά κακία, επειδή ξέρει με τις τέχνες και τις γνώσεις του πως με τον καιρό θα μονομαχήσω με έναν ιππότη που εκείνος προστατεύει και πως θα τον νικήσω, και δεν θα μπορέσει να το εμποδίσει. Γι' αυτό προσπαθεί να μου κάνει κάθε κακό που μπορεί. Όμως του υπόσχομαι πως δύσκολα θα μπορέσει να αντισταθεί ή να αποφύγει αυτό που έχει ορίσει ο Ουρανός.»

«Ποιος το αμφισβητεί;» είπε η ανιψιά. «Αλλά, θείε, γιατί μπλέκεσαι εσύ σε τέτοιους καβγάδες; Δεν θα ήταν καλύτερα να κάθεσαι ήσυχος στο σπίτι σου, αντί να γυρνάς τον κόσμο ψάχνοντας καλύτερο ψωμί απ' αυτό που βγαίνει από το σιτάρι, χωρίς να σκέφτεσαι πως πολλοί πάνε για μαλλί και γυρίζουν κουρεμένοι;»

«Αχ, ανιψιά μου», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης, «πόσο έξω πέφτεις στους λογαριασμούς σου· πριν προλάβουν να με κουρέψουν, εγώ θα έχω ξεριζώσει και ξυρίσει τα γένια όλων όσοι τολμήσουν να αγγίξουν έστω και την άκρη μιας τρίχας μου.»

Οι δυο τους δεν θέλησαν να του απαντήσουν άλλο, γιατί έβλεπαν πως ο θυμός του άναβε.

Με δυο λόγια, έμεινε στο σπίτι του δεκαπέντε μέρες, πολύ ήσυχος, χωρίς να δείχνει καμιά διάθεση να ξαναπέσει στις παλιές του πλάνες. Όλο αυτό το διάστημα έκανε ζωηρές συζητήσεις με τους δυο στενούς του φίλους, τον ιερέα και τον κουρέα, υποστηρίζοντας πως ο κόσμος δεν είχε μεγαλύτερη ανάγκη από τους πλανόδιους ιππότες και πως σ' εκείνον ήταν γραφτό να αναβιώσει η ιπποτική περιπλάνηση. Ο ιερέας πότε τον αντέκρουε και πότε συμφωνούσε μαζί του, γιατί αν δεν κρατούσε αυτή την τακτική, δεν θα μπορούσε να τον συνεφέρει.

Στο μεταξύ ο Δον Κιχώτης έβαλε στο μάτι έναν εργάτη της γης, γείτονά του, τίμιο άνθρωπο —αν μπορεί βέβαια να δοθεί αυτός ο τίτλος σε όποιον είναι φτωχός— αλλά με πολύ λίγο μυαλό στο κεφάλι του. Με λίγα λόγια, του μίλησε τόσο πολύ και με τέτοιες υποσχέσεις και πειθώ, που ο καημένος ο χωρικός αποφάσισε να βγει μαζί του στον δρόμο και να τον υπηρετήσει ως ιπποκόμος. Ο Δον Κιχώτης, ανάμεσα στ' άλλα, του είπε πως έπρεπε να είναι έτοιμος να τον ακολουθήσει με χαρά, γιατί από στιγμή σε στιγμή μπορούσε να παρουσιαστεί μια περιπέτεια που θα του χάριζε ένα νησί στο άψε-σβήσε και θα τον έκανε κυβερνήτη του. Με αυτές και άλλες παρόμοιες

υποσχέσεις ο Σάντσο Πάνθα —έτσι λεγόταν ο εργάτης— άφησε γυναίκα και παιδιά και προσλήφθηκε ως ιπποκόμος του γείτονά του.

c07b.jpg (322K)

Πλήρες μέγεθος

Ύστερα ο Δον Κιχώτης έβαλε σκοπό να βρει χρήματα· πουλώντας το ένα, βάζοντας ενέχυρο το άλλο και βγαίνοντας χαμένος σε κάθε συμφωνία, κατάφερε να μαζέψει ένα αξιοπρεπές ποσό. Εξασφάλισε κι ένα μικρό ασπίδιο, που το δανείστηκε από έναν φίλο, και, αφού επιδιόρθωσε όσο μπορούσε το χτυπημένο του κράνος, ειδοποίησε τον ιπποκόμο του, τον Σάντσο, για τη μέρα και την ώρα που σκόπευε να ξεκινήσει, ώστε να ετοιμάσει ό,τι θεωρούσε πιο απαραίτητο. Πάνω απ' όλα, του τόνισε να πάρει μαζί του αλφόρχες. Ο άλλος είπε πως θα το έκανε, και πως σκόπευε να πάρει μαζί και έναν πολύ καλό γάιδαρο που είχε, αφού δεν ήταν άνθρωπος για πολύ περπάτημα. Για τον γάιδαρο ο Δον Κιχώτης δίστασε λίγο, προσπαθώντας να θυμηθεί αν είχε ποτέ διαβάσει για περιπλανώμενο ιππότη που να είχε μαζί του ιπποκόμο καβάλα σε γάιδαρο, αλλά δεν του ερχόταν κανένα τέτοιο παράδειγμα στον νου. Παρ' όλα αυτά, αποφάσισε να τον αφήσει να τον πάρει, με την πρόθεση να του βρει αργότερα πιο τιμητικό υποζύγιο, αρπάζοντας το άλογο του πρώτου αγενούς ιππότη που θα συναντούσε. Ο ίδιος εφοδιάστηκε με πουκάμισα και ό,τι άλλο μπορούσε, σύμφωνα με τις συμβουλές που του είχε δώσει ο πανδοχέας· κι όταν όλα ετοιμάστηκαν, χωρίς ο Σάντσο Πάνθα να αποχαιρετήσει τη γυναίκα και τα παιδιά του, ούτε ο Δον Κιχώτης την οικονόμο

και την ανιψιά του, βγήκαν ένα βράδυ κρυφά από το χωριό χωρίς να τους δει κανείς, και προχώρησαν τόσο καλά μέσα στη νύχτα, ώστε με το πρώτο φως της μέρας πίστευαν πως ήταν πια ασφαλείς από κάθε εντοπισμό, ακόμη κι αν τους έψαχναν.

Ο Σάντσο προχωρούσε καβάλα στον γάιδαρό του σαν πατριάρχης, με τις αλφόρχες και τη βότα του, και ανυπομονούσε να δει τον εαυτό του σύντομα κυβερνήτη του νησιού που του είχε υποσχεθεί ο αφέντης του. Ο Δον Κιχώτης αποφάσισε να ακολουθήσει τον ίδιο δρόμο και την ίδια διαδρομή που είχε πάρει στο πρώτο του ταξίδι, εκείνη που περνούσε από το Κάμπο δε Μοντιέλ, και αυτή τη φορά ταξίδευε με λιγότερη ταλαιπωρία από την προηγούμενη, γιατί ήταν νωρίς το πρωί και οι ακτίνες του ήλιου έπεφταν λοξά πάνω τους, οπότε η ζέστη δεν τους βασάνιζε.

Και τότε ο Σάντσο Πάνθα είπε στον αφέντη του: «Η αφεντιά σας ας προσέξει, κύριε περιπλανώμενε ιππότη, να μην ξεχάσει το νησί που μου έχετε υποσχεθεί· όσο μεγάλο κι αν είναι, εγώ είμαι ικανός να το κυβερνήσω.»

Τότε ο Δον Κιχώτης απάντησε: «Πρέπει να ξέρεις, φίλε Σάντσο Πάντσα, πως παλιά οι περιπλανώμενοι ιππότες είχαν πολύ συχνά τη συνήθεια να κάνουν τους ιπποκόμους τους κυβερνήτες στα νησιά ή στα βασίλεια που κατακτούσαν. Κι εγώ έχω αποφασίσει να μην υστερήσω σε μια τόσο γενναιόδωρη παράδοση· αντίθετα, σκοπεύω να την ξεπεράσω. Γιατί εκείνοι καμιά φορά, και ίσως τις περισσότερες, περίμεναν ώσπου οι ιπποκόμοι τους να γεράσουν, κι αφού είχαν περάσει τόσα χρόνια σε υπηρεσία, με δύσκολες μέρες και ακόμη

χειρότερες νύχτες, τους χάριζαν κάποιον τίτλο, κόμη το πολύ, ή στην καλύτερη περίπτωση μαρκήσιο, για καμιά κοιλάδα ή επαρχία, μικρή ή μεγάλη. Όμως, αν ζήσεις εσύ κι αν ζήσω κι εγώ, μπορεί κάλλιστα πριν περάσουν έξι μέρες να έχω κερδίσει κάποιο βασίλειο που να έχει κι άλλα υποτελή σ' αυτό· κι αυτό θα είναι ό,τι πρέπει για να στεφθείς βασιλιάς σε ένα από αυτά. Και μη σου φαίνεται παράξενο, γιατί σε τέτοιους ιππότες συμβαίνουν πράγματα και τυχαίνουν ευκαιρίες τόσο ασυνήθιστες και απρόβλεπτες, που θα μπορούσα εύκολα να σου δώσω ακόμη περισσότερα απ' όσα σου υπόσχομαι.»

«Αν είναι έτσι», είπε ο Σάντσο Πάντσα, «αν δηλαδή γίνω βασιλιάς από ένα απ' αυτά τα θαύματα που λέει η αφεντιά σας, τότε και η Χουάνα Γκουτιέρες, η γυναίκα μου, θα γίνει βασίλισσα και τα παιδιά μου ινφάντες.»

«Και βέβαια· ποιος το αμφισβητεί;» είπε ο Δον Κιχώτης.

«Εγώ το αμφισβητώ», απάντησε ο Σάντσο Πάντσα, «γιατί εγώ είμαι βέβαιος πως, κι αν ακόμα ο Θεός έβρεχε βασίλεια πάνω στη γη, ούτε ένα δεν θα ταίριαζε στο κεφάλι της Μάρι Γκουτιέρες. Να σας πω, αφέντη, δεν κάνει ούτε για δυο μαραβέδια βασίλισσα· καλύτερα της πάει η κόμισσα, κι αυτό μόνο με τη βοήθεια του Θεού.»

«Άφησέ το στον Θεό, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί εκείνος θα της δώσει ό,τι της ταιριάζει καλύτερα· εσύ όμως μην υποτιμάς τόσο τον εαυτό σου, ώστε να συμβιβαστείς με κάτι λιγότερο από το να γίνεις κυβερνήτης μιας επαρχίας.»

«Δεν θα το κάνω, αφέντη», απάντησε ο Σάντσο, «ιδίως αφού έχω για κύριό μου έναν άνθρωπο της δικής σας ποιότητας, που

ξέρει να μου δώσει ό,τι μου ταιριάζει και ό,τι μπορώ να σηκώσω.»

c07e.jpg (70K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII. ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΗ ΤΥΧΗ ΠΟΥ ΕΙΧΕ Ο ΓΕΝΝΑΙΟΣ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΣΤΗΝ ΤΡΟΜΕΡΗ ΚΑΙ ΑΠΙΣΤΕΥΤΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΝΕΜΟΜΥΛΟΥΣ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΣΥΜΒΑΝΤΑ ΑΞΙΑ ΝΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΥΝ ΟΠΩΣ ΠΡΕΠΕΙ

c08a.jpg (142K)

Πλήρες μέγεθος

Εκείνη τη στιγμή φάνηκαν μπροστά τους τριάντα ή σαράντα ανεμόμυλοι που υπήρχαν σε εκείνον τον κάμπο, και μόλις τους είδε ο Δον Κιχώτης είπε στον ιπποκόμο του: «Η τύχη κανονίζει τα πράγματα καλύτερα απ' όσο θα μπορούσαμε να τα ευχηθούμε εμείς οι ίδιοι· κοίτα εκεί, φίλε Σάντσο Πάντσα, όπου παρουσιάζονται τριάντα και πλέον τερατώδεις γίγαντες, με τους οποίους σκοπεύω να δώσω μάχη και να τους σκοτώσω, και από τα λάφυρά τους θα αρχίσουμε να φτιάχνουμε την περιουσία μας· γιατί αυτός είναι δίκαιος πόλεμος, και είναι ευάρεστο στον Θεό να εξαφανιστεί από προσώπου γης μια τόσο κακή ράτσα.»

«Ποιοι γίγαντες;» είπε ο Σάντσο Πάντσα.

«Αυτοί που βλέπεις εκεί», απάντησε ο αφέντης του, «με τα μακριά χέρια· και μερικοί τα έχουν σχεδόν δυο λεύγες.»

«Κοιτάξτε, αφέντη μου», είπε ο Σάντσο· «αυτά που βλέπουμε εκεί δεν είναι γίγαντες αλλά ανεμόμυλοι, και αυτό που μοιάζει με χέρια είναι τα φτερά τους, που, γυρίζοντας με τον άνεμο,

βάζουν σε κίνηση τη μυλόπετρα.»

«Είναι φανερό», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «ότι δεν έχεις συνηθίσει σε τούτη τη δουλειά των περιπετειών· εκείνα είναι γίγαντες· κι αν φοβάσαι, φύγε από δω και πήγαινε να προσευχηθείς, όσο εγώ θα τα βάλω μαζί τους σε άγρια και άνιση μάχη.»

Και λέγοντας αυτά, έδωσε σπιρούνια στον Ροσινάντε, αδιαφορώντας για τις φωνές που του έριχνε από πίσω ο ιπποκόμος του, ο Σάντσο, προειδοποιώντας τον πως ήταν πέρα για πέρα βέβαιο ότι επρόκειτο για ανεμόμυλους και όχι για γίγαντες που πήγαινε να χτυπήσει. Εκείνος όμως ήταν τόσο σίγουρος πως ήταν γίγαντες, ώστε ούτε τις φωνές του Σάντσου άκουγε ούτε, παρόλο που είχε πλησιάσει πολύ, καταλάβαινε τι ήταν· όρμησε λοιπόν πάνω τους φωνάζοντας: «Μη φεύγετε, δειλοί και τιποτένιοι, γιατί ένας και μόνο ιππότης σας επιτίθεται.»

Εκείνη τη στιγμή σηκώθηκε ένα ελαφρύ αεράκι και τα μεγάλα φτερά άρχισαν να γυρίζουν· βλέποντάς το αυτό ο Δον Κιχώτης αναφώνησε: «Κι αν ακόμα κουνάτε περισσότερα χέρια κι από τον γίγαντα Βριάρεω, πάλι θα λογαριαστείτε μαζί μου.»

Έτσι μιλώντας, και παραδίνοντας ολόψυχα τον εαυτό του στην κυρά του, τη Δουλτσινέα, παρακαλώντας την να τον στηρίξει σε τέτοιο κίνδυνο, όρμησε με τη λόγχη προτεταμένη και καλυμμένος πίσω από την ασπίδα του, βάζοντας τον Ροσινάντε να καλπάσει όσο πιο γρήγορα μπορούσε, και έπεσε πάνω στον πρώτο μύλο που βρέθηκε μπροστά του. Μα τη

στιγμή που κάρφωσε την αιχμή της λόγχης του στο φτερό, ο άνεμος το γύρισε με τόση δύναμη, ώστε η λόγχη έγινε κομμάτια, παρασύροντας μαζί της άλογο και καβαλάρη, που κύλησαν στο χώμα της πεδιάδας σε άθλια κατάσταση. Ο Σάντσο έτρεξε να τον βοηθήσει όσο πιο γρήγορα μπορούσε να πάει ο γάιδαρός του, και όταν έφτασε τον βρήκε ανήμπορο να κουνηθεί, τόσο δυνατή ήταν η πτώση που είχε φάει μαζί με τον Ροσινάντε.

c08b.jpg (358K)

Πλήρες μέγεθος

«Θεέ και Κύριε!» είπε ο Σάντσο. «Δεν σας έλεγα να προσέχετε τι πάτε να κάνετε; Αφού ήταν απλώς ανεμόμυλοι! Και κανείς δεν θα μπορούσε να κάνει τέτοιο λάθος, εκτός αν είχε κάτι παρόμοιο και μέσα στο κεφάλι του.»

«Σώπα, φίλε Σάντσο», απάντησε ο Δον Κιχώτης. «Η τύχη του πολέμου, περισσότερο από καθετί άλλο, αλλάζει συνεχώς· και, επιπλέον, πιστεύω —και αυτή είναι η αλήθεια— πως εκείνος ο ίδιος σοφός Φριστόν, που μου άρπαξε το δωμάτιο και τα βιβλία μου, μεταμόρφωσε αυτούς τους γίγαντες σε μύλους για να μου στερήσει τη δόξα ότι τους νίκησα, τόσο μεγάλο είναι το μίσος που μου έχει. Στο τέλος όμως οι πονηρές του τέχνες θα ωφελήσουν ελάχιστα απέναντι στο καλό μου σπαθί.»

c08c.jpg (301K)

Πλήρες μέγεθος

«Όπως το ορίσει ο Θεός», είπε ο Σάντσο Πάντσα, και βοηθώντας τον να σηκωθεί, τον ανέβασε ξανά στον Ροσινάντε, που είχε σχεδόν βγάλει τον ώμο του. Έπειτα, ενώ συζητούσαν την τελευταία τους περιπέτεια, πήραν τον δρόμο για το Πουέρτο Λάπιθε, γιατί εκεί, έλεγε ο Δον Κιχώτης, ήταν αδύνατο να μη βρουν άφθονες και κάθε λογής περιπέτειες, αφού ήταν μεγάλο πέρασμα. Παρ' όλα αυτά, τον βάραινε πολύ η απώλεια της λόγχης του, και καθώς το έλεγε στον ιπποκόμο του, πρόσθεσε: «Θυμάμαι πως είχα διαβάσει ότι ένας Ισπανός ιππότης, που τον έλεγαν Ντιέγο Πέρεθ δε Βάργας, όταν του έσπασε το σπαθί στη μάχη, ξερίζωσε από μια βελανιδιά ένα βαρύ κλαδί, και μ' αυτό έκανε τέτοια κατορθώματα εκείνη τη μέρα και τσάκισε τόσους Μαυριτανούς, ώστε πήρε το προσωνύμιο Ματσούκα, και από τότε εκείνος και οι απόγονοί του ονομάστηκαν Βάργας ι Ματσούκα. Το αναφέρω αυτό γιατί από την πρώτη βελανιδιά που θα δω σκοπεύω να κόψω ένα παρόμοιο κλαδί, μεγάλο και γερό σαν εκείνο, και μ' αυτό είμαι αποφασισμένος να κάνω τέτοια έργα, ώστε να θεωρείς τον εαυτό σου πολύ τυχερό που αξιώθηκες να βρεθείς εκεί να τα δεις και να γίνεις αυτόπτης μάρτυρας πραγμάτων που δύσκολα θα τα πιστεύει κανείς.»

«Όπως το θελήσει ο Θεός», είπε ο Σάντσο, «εγώ τα πιστεύω όλα όπως τα λέτε, αφεντικό· αλλά ισιώστε λίγο, γιατί γέρνετε ολόκληρος από τη μία πλευρά, ίσως από το τράνταγμα της πτώσης.»

«Αλήθεια λες», είπε ο Δον Κιχώτης, «και αν δεν παραπονιέμαι για τον πόνο, είναι γιατί στους περιπλανώμενους ιππότες δεν επιτρέπεται να παραπονιούνται για κανένα τραύμα, ακόμα κι

αν τους βγαίνουν τα σωθικά απ' αυτό.»

«Αν είναι έτσι», είπε ο Σάντσο, «τότε δεν έχω να πω τίποτα· όμως ο Θεός ξέρει πως εγώ θα προτιμούσα να παραπονιέστε όταν σας πονάει κάτι. Όσο για μένα, ομολογώ πως δεν γίνεται να μην παραπονιέμαι, όσο μικρός κι αν είναι ο πόνος· εκτός βέβαια αν αυτός ο κανόνας του να μην παραπονιέται κανείς ισχύει και για τους ιπποκόμους των περιπλανώμενων ιπποτών.»

Ο Δον Κιχώτης δεν μπόρεσε να κρατήσει το γέλιο του με την αφέλεια του ιπποκόμου του και τον διαβεβαίωσε πως μπορούσε να παραπονιέται όποτε και όπως ήθελε, ακριβώς όπως τον βόλευε, γιατί ως τότε δεν είχε διαβάσει τίποτα αντίθετο στους κανόνες της ιπποσύνης.

Ο Σάντσο του θύμισε πως είχε έρθει η ώρα του φαγητού, κι ο αφέντης του απάντησε ότι ο ίδιος δεν ήθελε τίποτα εκείνη τη στιγμή, αλλά πως εκείνος μπορούσε να φάει όποτε ήθελε. Με αυτή την άδεια, ο Σάντσο βολεύτηκε όσο καλύτερα μπορούσε πάνω στο ζώο του και, βγάζοντας από τα σακούλια ό,τι είχε φυλάξει μέσα, προχωρούσε πίσω από τον αφέντη του μασουλώντας με την ησυχία του και, πότε πότε, πίνοντας μια γερή γουλιά από το ασκί με τέτοια απόλαυση που θα τη ζήλευε κι ο πιο διψασμένος ταβερνιάρης της Μάλαγας. Και καθώς συνέχιζε έτσι, κατεβάζοντας τη μια γουλιά μετά την άλλη, δεν σκεφτόταν καθόλου τις υποσχέσεις που του είχε δώσει ο αφέντης του, ούτε θεωρούσε βάσανο το κυνήγι των περιπετειών, όσο επικίνδυνες κι αν ήταν· αντίθετα, το έβλεπε σαν διασκέδαση. Τελικά πέρασαν τη νύχτα ανάμεσα σε κάτι δέντρα, κι από ένα απ' αυτά ο Δον Κιχώτης έκοψε ένα ξερό

κλαδί για να το χρησιμοποιήσει κάπως σαν λόγχη και στερέωσε πάνω του την αιχμή που είχε βγάλει από τη σπασμένη. Όλη εκείνη τη νύχτα ο Δον Κιχώτης έμεινε ξάγρυπνος, σκεπτόμενος την κυρά του, τη Δουλτσινέα, για να κάνει όπως είχε διαβάσει στα βιβλία του, όπου τόσοι ιππότες περνούσαν άυπνες νύχτες σε δάση και ερημιές, στηριγμένοι μόνο στη μνήμη των αγαπημένων τους. Ο Σάντσο Πάντσα όμως δεν την πέρασε έτσι· με το στομάχι του γεμάτο από κάτι πιο δυνατό από νερό από ραδίκι, κοιμήθηκε μονορούφι, κι αν δεν τον είχε φωνάξει ο αφέντης του, ούτε οι ακτίνες του ήλιου που του χτυπούσαν το πρόσωπο ούτε τα χαρούμενα κελαηδήματα των πουλιών που καλωσόριζαν την αυγή θα μπορούσαν να τον ξυπνήσουν. Μόλις σηκώθηκε, έλεγξε το ασκί και το βρήκε κάπως πιο άδειο απ' ό,τι το προηγούμενο βράδυ, πράγμα που του πίκρανε την καρδιά, γιατί δεν φαινόταν να βρίσκονται σε δρόμο που θα τους επέτρεπε να αναπληρώσουν εύκολα την έλλειψη. Ο Δον Κιχώτης πάλι δεν θέλησε να φάει τίποτα το πρωί, γιατί, όπως έχει ήδη ειπωθεί, τρεφόταν μόνο με γευστικές αναμνήσεις.

Γύρισαν στον δρόμο από τον οποίο είχαν ξεκινήσει, εκείνον που οδηγούσε στο Πουέρτο Λάπισε, και κατά τις τρεις το απόγευμα το είδαν μπροστά τους. «Εδώ, αδελφέ Σάντσο Πάντσα», είπε ο Δον Κιχώτης μόλις το αντίκρισε, «μπορούμε να βουτήξουμε τα χέρια μας ως τους αγκώνες σε αυτό που λένε περιπέτειες. Όμως πρόσεξε: ακόμα κι αν με δεις στον μεγαλύτερο κίνδυνο του κόσμου, δεν πρέπει να βάλεις χέρι στο σπαθί σου για να με υπερασπιστείς, εκτός βέβαια αν καταλάβεις πως αυτοί που μου επιτίθενται είναι όχλος ή τιποτένιοι άνθρωποι· τότε μπορείς κάλλιστα να με βοηθήσεις.

Αν όμως είναι ιππότες, σε καμία περίπτωση δεν σου επιτρέπεται ούτε σου το επιτρέπουν οι νόμοι της ιπποσύνης να με συνδράμεις, ώσπου να χριστείς κι εσύ ιππότης.»

«Βεβαιότατα, señor», απάντησε ο Σάντσο, «η χάρη σας θα υπακουστεί απόλυτα σ' αυτό το ζήτημα· τόσο περισσότερο που από τη φύση μου είμαι φιλήσυχος και δεν μου αρέσει να μπλέκω σε καβγάδες και φασαρίες. Βέβαια, όταν πρόκειται να υπερασπιστώ τον εαυτό μου, δεν σκοπεύω να δώσω μεγάλη σημασία σ' αυτούς τους νόμους, γιατί και οι ανθρώπινοι και οι θεϊκοί νόμοι επιτρέπουν στον καθένα να αμύνεται απέναντι σε όποιον τον επιτίθεται.»

«Αυτό το δέχομαι», είπε ο Δον Κιχώτης, «αλλά όταν πρόκειται να με βοηθήσεις εναντίον ιπποτών, πρέπει να χαλιναγωγείς τη φυσική σου ορμητικότητα.»

«Θα το κάνω, σας το υπόσχομαι», απάντησε ο Σάντσο, «και θα τηρώ αυτή την εντολή τόσο ευλαβικά όσο την Κυριακή.»

Ενώ μιλούσαν έτσι, φάνηκαν στον δρόμο δύο μοναχοί του τάγματος του Αγίου Βενέδικτου, καβάλα σε δύο δρομάδες· τόσο ψηλά ήταν τα δυο μουλάρια που ιππεύαν. Φορούσαν γυαλιά ταξιδιού και κρατούσαν ηλιοσκιάδες· και πίσω τους ερχόταν μια άμαξα, συνοδευόμενη από τέσσερις ή πέντε έφιππους και δύο μουλαράδες πεζούς. Μέσα στην άμαξα βρισκόταν, όπως φάνηκε αργότερα, μια Βισκαϊνή κυρία που πήγαινε στη Σεβίλλη, όπου ο άντρας της επρόκειτο να αναχωρήσει για τις Ινδίες με υψηλό αξίωμα. Οι μοναχοί, αν και ακολουθούσαν τον ίδιο δρόμο, δεν ταξίδευαν μαζί της· όμως μόλις τους είδε ο Δον Κιχώτης, είπε στον ιπποκόμο του:

«Ή κάνω λάθος ή ετοιμάζεται η πιο ξακουστή περιπέτεια που έχει φανεί ποτέ, γιατί εκείνες οι μαύρες μορφές που βλέπουμε πρέπει να είναι, και χωρίς αμφιβολία είναι, μάγοι που αρπάζουν κάποια πριγκίπισσα μέσα σ' εκείνη την άμαξα· και εγώ οφείλω με όλη μου τη δύναμη να επανορθώσω αυτή την αδικία.»

«Αυτό θα βγει χειρότερο κι από τους ανεμόμυλους», είπε ο Σάντσο. «Κοιτάξτε, señor· αυτοί είναι μοναχοί του Αγίου Βενέδικτου, και η άμαξα ολοφάνερα ανήκει σε κάποιους ταξιδιώτες. Σας λέω να προσέξετε καλά τι πάτε να κάνετε και να μην αφήσετε τον διάβολο να σας ξεγελάσει.»

«Σου το έχω ξαναπεί, Σάντσο», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «πως από περιπέτειες ξέρεις λίγα. Αυτό που λέω είναι η αλήθεια, όπως θα δεις αμέσως.»

Και λέγοντας αυτά, προχώρησε και στάθηκε καταμεσής στον δρόμο απ' όπου έρχονταν οι μοναχοί· και μόλις έκρινε πως είχαν πλησιάσει αρκετά ώστε να τον ακούσουν, φώναξε δυνατά: «Δαιμονικά και αφύσικα όντα, αφήστε αμέσως ελεύθερες τις ευγενικής καταγωγής πριγκίπισσες που αρπάζετε με τη βία μέσα σ' αυτή την άμαξα· αλλιώς ετοιμαστείτε να βρείτε γρήγορο θάνατο, τη δίκαιη τιμωρία για τα κακά σας έργα.»

Οι καλόγεροι τράβηξαν τα χαλινάρια και στάθηκαν απορημένοι τόσο με την όψη του Δον Κιχώτη όσο και με τα λόγια του. Του απάντησαν: «Κύριε Ιππότη, δεν είμαστε ούτε διαβολικοί ούτε αφύσικοι, αλλά δύο αδελφοί του Αγίου Βενεδίκτου που ακολουθούμε τον δρόμο μας· και ούτε ξέρουμε

αν μέσα σε αυτή την άμαξα έρχονται αιχμάλωτες πριγκίπισσες ή όχι.»

«Μη μου μιλάτε με μαλακά λόγια· σας ξέρω καλά, ψεύτικο συνάφι», είπε ο Δον Κιχώτης, και χωρίς να περιμένει απάντηση, κέντρισε τον Ροσινάντε και, με τη λόγχη προτεταμένη, όρμησε πάνω στον πρώτο καλόγερο με τέτοια μανία και αποφασιστικότητα, που αν εκείνος δεν είχε πεταχτεί από το μουλάρι του, θα τον είχε ρίξει κάτω με το ζόρι και θα τον είχε τραυματίσει βαριά, αν δεν τον είχε σκοτώσει κιόλας επιτόπου. Ο δεύτερος αδελφός, βλέποντας τι έπαθε ο σύντροφός του, βύθισε τις φτέρνες του στο φρούριό του, το μουλάρι του, και το έβαλε στα πόδια μέσα στην εξοχή πιο γρήγορα κι από τον άνεμο.

Ο Σάντσο Πάντσα, μόλις είδε τον καλόγερο πεσμένο κάτω, κατέβηκε γρήγορα από το γαϊδούρι του, έτρεξε κοντά του και άρχισε να του βγάζει το ράσο. Εκείνη ακριβώς τη στιγμή έφτασαν οι μουλαράδες των καλόγερων και τον ρώτησαν γιατί τον γδύνει. Ο Σάντσο τους απάντησε πως αυτό του ανήκε νόμιμα ως λάφυρο από τη μάχη που είχε κερδίσει ο αφέντης του, ο Δον Κιχώτης. Οι μουλαράδες, που δεν καταλάβαιναν καθόλου από αστεία ούτε ήξεραν τι σήμαιναν όλα αυτά περί μαχών και λαφύρων, και βλέποντας πως ο Δον Κιχώτης βρισκόταν λίγο πιο πέρα και μιλούσε με τους ταξιδιώτες της άμαξας, όρμησαν πάνω στον Σάντσο, τον πέταξαν κάτω και, αφού λίγο έλειψε να μην του αφήσουν τρίχα στα γένια, τον γέμισαν κλοτσιές και τον άφησαν ξαπλωμένο στο χώμα, χωρίς ανάσα και χωρίς τις αισθήσεις του. Ύστερα, χωρίς άλλη καθυστέρηση, βοήθησαν τον καλόγερο να ξανανεβεί, κι

εκείνος, τρέμοντας, κατατρομαγμένος και χλωμός, μόλις βρέθηκε πάλι στη σέλα, κέντρισε το ζώο του και έτρεξε πίσω από τον σύντροφό του, που στεκόταν πιο πέρα και παρακολουθούσε για να δει πώς θα κατέληγε η επίθεση. Και έπειτα, μη θέλοντας να περιμένουν το τέλος της ιστορίας που μόλις είχε αρχίσει, συνέχισαν τον δρόμο τους κάνοντας περισσότερους σταυρούς κι από άνθρωπο που τον κυνηγά ο ίδιος ο διάβολος.

Ο Δον Κιχώτης, όπως έχει ήδη ειπωθεί, μιλούσε στην κυρία που βρισκόταν στην άμαξα. «Η ομορφιά σας, κυρία μου», είπε, «μπορεί τώρα να ορίσει ελεύθερα τι θα κάνετε, όπως εσείς το επιθυμείτε, γιατί η αλαζονεία εκείνων που σας άρπαξαν κείτεται τώρα καταγής, νικημένη από τούτο το δυνατό μου χέρι. Και για να μη λαχταράτε να μάθετε το όνομα του λυτρωτή σας, να ξέρετε πως με λένε Δον Κιχώτη της Μάντσας, περιπλανώμενο ιππότη και τυχοδιώκτη, και αιχμάλωτο της απαράμιλλης και πανέμορφης κυρίας Δουλτσινέας ντελ Τομπόσο. Και για αντάλλαγμα για την υπηρεσία που σας πρόσφερα, δεν ζητώ τίποτε άλλο παρά να επιστρέψετε στο Ελ Τομπόσο και, εκ μέρους μου, να παρουσιαστείτε μπροστά σε εκείνη την κυρία και να της πείτε τι έκανα για να σας ελευθερώσω.»

Ένας από τους ακόλουθους της άμαξας, ένας Βισκαΐνός, άκουγε όλα όσα έλεγε ο Δον Κιχώτης. Όταν κατάλαβε πως δεν σκόπευε να αφήσει την άμαξα να συνεχίσει τον δρόμο της, αλλά επέμενε ότι έπρεπε να γυρίσει αμέσως στο Ελ Τομπόσο, όρμησε πάνω του, άρπαξε το κοντάρι του και του είπε, στα κακά καστιλιάνικα και στα ακόμη χειρότερα βισκαΐνικά του:

«Φύγε, καμπαγιέρο, αλλιώς θα ’ρθει κακό πάνω σου· μα τον Θεό που μ’ έπλασε, αν δεν αφήσεις την άμαξα, θα σε σκοτώσω εδώ που στέκεσαι, εγώ ο Βισκαϊνός.»

Ο Δον Κιχώτης τον κατάλαβε πολύ καλά και του απάντησε με απόλυτη ηρεμία: «Αν ήσουν ιππότης —που δεν είσαι— θα είχα ήδη τιμωρήσει την ανοησία και την αποκοτιά σου, άθλιο πλάσμα.» Κι ο Βισκαϊνός του ανταπέδωσε: «Εγώ όχι ευγενής; Μα τον Θεό, λες ψέματα όσο είμαι χριστιανός! Αν αφήσεις το κοντάρι και τραβήξεις σπαθί, γρήγορα θα δεις πως πας να τα βάλεις με λάθος άνθρωπο. Βισκαϊνός στη στεριά, ιδαλγός στη θάλασσα, ιδαλγός και μπροστά στον διάβολο· και κοίτα, αν πεις αλλιώς, λες ψέματα.»

«Θα το δεις αμέσως», είπε ο Δον Κιχώτης, απαντώντας με τα λόγια του Αγράχες. Και πετώντας το κοντάρι του στο έδαφος, τράβηξε το σπαθί του, στερέωσε την ασπίδα στο μπράτσο του και όρμησε πάνω στον Βισκαϊνό, αποφασισμένος να του πάρει τη ζωή.

Ο Βισκαϊνός, μόλις τον είδε να ορμά καταπάνω του, θέλησε να κατεβεί από το μουλάρι του· όμως, επειδή ήταν από εκείνα τα κακόμοιρα νοικιασμένα ζώα και δεν του είχε καμιά εμπιστοσύνη, δεν πρόλαβε παρά να τραβήξει το σπαθί του. Στάθηκε τυχερός, πάντως, που βρισκόταν κοντά στην άμαξα, γιατί άρπαξε από μέσα ένα μαξιλάρι και το χρησιμοποίησε για ασπίδα. Κι έτσι ρίχτηκαν ο ένας πάνω στον άλλον σαν να ήταν θανάσιμοι εχθροί. Οι υπόλοιποι προσπαθούσαν να τους χωρίσουν, αλλά μάταια· ο Βισκαϊνός, με τα σπαστά του λόγια, φώναζε πως αν δεν τον άφηναν να τελειώσει τη μάχη του, θα σκότωνε την κυρία του και όποιον άλλο πήγαινε να τον

εμποδίσει. Η κυρία μέσα στην άμαξα, κατάπληκτη και τρομοκρατημένη απ' όσα έβλεπε, είπε στον αμαξά να τραβήξει λίγο πιο πέρα και κάθισε να παρακολουθήσει αυτή τη φοβερή σύγκρουση. Πάνω στη μάχη, ο Βισκαΐνός κατάφερε στον Δον Κιχώτη ένα τρομερό χτύπημα στον ώμο, πάνω από την άκρη της ασπίδας του· αν το είχε δεχτεί άνθρωπος χωρίς πανοπλία, θα τον είχε σκίσει στα δύο ως τη μέση. Ο Δον Κιχώτης, νιώθοντας το βάρος αυτού του φοβερού χτυπήματος, φώναξε δυνατά: «Ω κυρά της ψυχής μου, Δουλτσινέα, άνθος της ομορφιάς, έλα να βοηθήσεις αυτόν τον ιππότη σου, που, εκπληρώνοντας το χρέος του προς την ομορφιά σου, βρίσκεται τώρα σε έσχατο κίνδυνο». Το να πει αυτά τα λόγια, να σηκώσει το σπαθί του, να καλυφθεί καλά πίσω από την ασπίδα του και να ορμήσει στον Βισκαΐνό έγινε μέσα σε μια στιγμή, τόσο αποφασισμένος ήταν να τα παίξει όλα για όλα σε ένα μόνο χτύπημα. Ο Βισκαΐνός, βλέποντάς τον να έρχεται έτσι, κατάλαβε από το ορμητικό του παράστημα πόσο θαρραλέος ήταν και αποφάσισε να του απαντήσει με τον ίδιο τρόπο. Έτσι τον περίμενε, χωμένος καλά πίσω από το μαξιλάρι του, αφού δεν μπορούσε να κάνει κανέναν ελιγμό με το μουλάρι του, που ήταν ψόφιο από την κούραση και, έτσι κι αλλιώς, δεν ήταν φτιαγμένο για τέτοια παιχνίδια, και δεν μπορούσε να κάνει ούτε βήμα.

Και έτσι, όπως είπαμε, ο Δον Κιχώτης όρμησε πάνω στον προσεκτικό Βισκαΐνό, με το σπαθί σηκωμένο και αποφασισμένος να τον κόψει στα δύο. Απέναντί του, ο Βισκαΐνός τον περίμενε με το σπαθί στο χέρι, προστατευμένος πίσω από το μαξιλάρι του. Όσοι ήταν εκεί έτρεμαν, περιμένοντας με κομμένη την ανάσα την έκβαση χτυπημάτων

που έμοιαζαν έτοιμα να πέσουν από στιγμή σε στιγμή. Και η κυρία στην άμαξα, μαζί με όλη τη συνοδεία της, έκανε χίλια τάματα και προσφορές σε όλες τις εικόνες και τα προσκυνήματα της Ισπανίας, για να γλιτώσει ο Θεός τον ιπποκόμο της και όλους τους υπόλοιπους από τον μεγάλο κίνδυνο όπου είχαν βρεθεί. Αλλά εδώ χαλάει όλη η υπόθεση: ακριβώς σ' αυτό το σημείο, στην πιο κρίσιμη στιγμή, ο συγγραφέας της ιστορίας αφήνει τη μάχη μετέωρη, με τη δικαιολογία ότι δεν μπόρεσε να βρει τίποτε άλλο γραμμένο για τα κατορθώματα του Δον Κιχώτη πέρα από όσα έχουν ήδη ειπωθεί. Είναι αλήθεια πως ο δεύτερος συγγραφέας αυτού του έργου δεν ήθελε να πιστέψει ότι μια τόσο παράξενη και αξιοπερίεργη ιστορία είχε αφεθεί να χαθεί στη λήθη, ούτε ότι τα μυαλά της Λα Μάντσα ήταν τόσο αδιάφορα ώστε να μην έχουν φυλάξει στα αρχεία ή στα κατάστιχά τους κάποια έγγραφα σχετικά με αυτόν τον ξακουστό ιππότη. Με αυτή την πεποίθηση, δεν έχασε την ελπίδα να βρει το τέλος αυτής της ευχάριστης ιστορίας· και, με τη βοήθεια του ουρανού, πράγματι το βρήκε, με τρόπο που θα διηγηθούμε στο Δεύτερο Μέρος.

c08e.jpg (54K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IX. ΟΠΟΥ ΟΛΟΚΛΗΡΩΝΕΤΑΙ ΚΑΙ ΤΕΛΕΙΩΝΕΙ Η ΤΡΟΜΕΡΗ ΜΑΧΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΓΕΝΝΑΙΟ ΒΙΣΚΑΪΝΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΝΔΡΕΙΟ ΜΑΝΤΣΕΓΚΟ

c09a.jpg (142K)

Πλήρες μέγεθος

Στο Πρώτο Μέρος αυτής της ιστορίας αφήσαμε τον γενναίο Βισκαΐνό και τον ξακουστό Δον Κιχώτη με τα γυμνά σπαθιά σηκωμένα, έτοιμους να καταφέρουν δυο τόσο άγρια χτυπήματα, που αν έπεφταν σωστά και με όλη τους τη δύναμη, τουλάχιστον θα τους είχαν σκίσει και χωρίσει από την κορυφή ως τα νύχια, ανοίγοντάς τους σαν ρόδι. Και ακριβώς σ' αυτό το τόσο κρίσιμο σημείο, η απολαυστική ιστορία σταμάτησε και κόπηκε απότομα, χωρίς ο συγγραφέας να δώσει την παραμικρή ένδειξη για το πού θα μπορούσε να βρεθεί ό,τι έλειπε.

Αυτό με στενοχώρησε πολύ, γιατί η χαρά που μου είχε δώσει το μικρό κομμάτι που είχα διαβάσει μετατράπηκε σε αγανάκτηση, όταν σκέφτηκα πόσο λίγες ήταν οι πιθανότητες να βρεθεί το μεγάλο μέρος που, όπως μου φαινόταν, έλειπε από μια τόσο συναρπαστική ιστορία. Μου φαινόταν αδύνατο, και εντελώς έξω από κάθε προηγούμενο, ένας τόσο σπουδαίος ιππότης να μην είχε κάποιον σοφό να αναλάβει να καταγράψει τα θαυμαστά κατορθώματά του· κάτι τέτοιο δεν έλειπε ποτέ από κανέναν από εκείνους τους περιπλανώμενους ιππότες που, όπως λένε, κυνηγούσαν περιπέτειες. Ο καθένας τους είχε έναν ή και δύο σοφούς, λες και είχαν φτιαχτεί επίτηδες γι' αυτό, που όχι μόνο κατέγραφαν τα έργα τους, αλλά περιέγραφαν ακόμη και τις πιο ασήμαντες σκέψεις και ανοησίες τους, όσο κρυφές κι αν ήταν. Και ένας τόσο αξιόλογος ιππότης δεν μπορούσε να είχε σταθεί τόσο άτυχος, ώστε να μην έχει αυτό που ο Platir και άλλοι σαν κι αυτόν είχαν σε αφθονία. Γι' αυτό δεν μπορούσα να πιστέψω πως μια τόσο ωραία ιστορία είχε μείνει κουτσουρεμένη και ακρωτηριασμένη, και έριχνα το φταίξιμο στον Χρόνο, τον

καταβροχθιστή και καταστροφέα των πάντων, που είτε την είχε κρύψει είτε την είχε αφανίσει.

Από την άλλη, μου φάνηκε πως, αφού ανάμεσα στα βιβλία του είχαν βρεθεί τόσο σύγχρονα έργα όπως ο «Διαφωτισμός της Ζήλιας» και οι «Νύμφες και Ποιμένες του Ενάρες», τότε και η ιστορία του θα έπρεπε να είναι επίσης σύγχρονη· κι αν δεν ήταν γραμμένη, ίσως να ζούσε στη μνήμη των ανθρώπων του χωριού του και των γύρω τόπων. Αυτή η σκέψη με κράτησε σε αμηχανία και με γέμισε λαχτάρα να μάθω, πραγματικά και αληθινά, ολόκληρη τη ζωή και τα θαυμαστά κατορθώματα του ξακουστού μας Ισπανού, του Δον Κιχώτη της Μάντσας, του φωτός και καθρέφτη της ιπποσύνης της Μάντσας, και του πρώτου που στην εποχή μας, μέσα σε τόσο κακούς καιρούς, αφοσιώθηκε στον κόπο και την άσκηση της περιπλανώμενης ιπποσύνης: να διορθώνει αδικίες, να βοηθά χήρες και να προστατεύει εκείνες τις δεσποινίδες που άλλοτε τριγυρνούσαν καβάλα στα ήμερα άλογά τους, με το μαστίγιο στο χέρι και όλη την παρθενία τους άθικτη, από βουνό σε βουνό και από κοιλάδα σε κοιλάδα· γιατί, αν δεν έπεφταν πάνω σε κανέναν αχρείο, κανέναν χωριάτη με κουκούλα και τσεκούρι ή κανέναν τερατώδη γίγαντα που να τις εξαναγκάσει, υπήρχαν παλιά δεσποινίδες που, ύστερα από ογδόντα χρόνια —χωρίς ούτε μία μέρα σε όλο αυτό το διάστημα να έχουν κοιμηθεί κάτω από στέγη— πήγαιναν στον τάφο τόσο παρθένες όσο και οι μάνες που τις γέννησαν. Λέω, λοιπόν, πως γι’ αυτά και για άλλα πολλά ο γενναίος μας Δον Κιχώτης αξίζει αιώνιο και ξεχωριστό έπαινο· και δεν θα έπρεπε να στερηθώ ούτε εγώ τον δικό μου, για τον κόπο και τη φροντίδα που έβαλα αναζητώντας το τέλος αυτής της

απολαυστικής ιστορίας. Ξέρω καλά, βέβαια, πως αν ο Ουρανός, η τύχη και η καλή μοίρα δεν με είχαν βοηθήσει, ο κόσμος θα είχε μείνει χωρίς μια διασκέδαση και μια απόλαυση που μπορεί κάλλιστα να κρατήσει ευχάριστα απασχολημένο για δυο ώρες όποιον τη διαβάσει με προσοχή. Και να πώς την ανακάλυψα.

Μια μέρα, καθώς βρισκόμουν στην Αλκάνα του Τολέδο, ένα αγόρι πλησίασε για να πουλήσει κάτι φυλλάδια και παλιά χαρτιά σ' έναν μεταξέμπορο. Επειδή έχω αδυναμία στο διάβασμα, ακόμα και για τα πιο ασήμαντα χαρτάκια που βρίσκει κανείς στον δρόμο, παρακινημένος από αυτή τη φυσική μου ροπή, πήρα στα χέρια μου ένα από τα φυλλάδια που πουλούσε το αγόρι και είδα πως ήταν γραμμένο με χαρακτήρες που αναγνώρισα ως αραβικούς. Δεν μπορούσα βέβαια να τους διαβάσω, μόνο να τους αναγνωρίσω, κι έτσι κοίταξα γύρω μου μήπως βρισκόταν κοντά κανένας Μορίσκος που να μιλά ισπανικά και να μπορεί να μου το διαβάσει. Και δεν ήταν καθόλου δύσκολο να βρεθεί τέτοιος διερμηνέας· ακόμα κι αν έψαχνα κάποιον για μια παλαιότερη και καλύτερη γλώσσα, πάλι θα τον έβρισκα. Με λίγα λόγια, η τύχη μού έστειλε έναν, κι όταν του εξήγησα τι ήθελα και του έδωσα το βιβλίο, το άνοιξε στη μέση και, αφού διάβασε λίγο, άρχισε να γελά. Τον ρώτησα γιατί γελούσε, κι εκείνος μου απάντησε πως γελούσε με κάτι που ήταν γραμμένο στο περιθώριο του βιβλίου σαν σημείωση. Του ζήτησα να μου το πει· κι εκείνος, γελώντας ακόμα, είπε: «Στο περιθώριο, όπως σας είπα, είναι γραμμένο το εξής: "Αυτή η Δουλτσινέα δελ Τομπόσο, που αναφέρεται τόσο συχνά σε αυτή την ιστορία, είχε, λένε, το καλύτερο χέρι απ' όλες τις γυναίκες σε όλη τη Λα Μάντσα στο πάστωμα των

γουρουνιών.”»

Μόλις άκουσα να αναφέρεται η Δουλτσινέα δελ Τομπόσο, έμεινα άφωνος από την έκπληξη· αμέσως κατάλαβα πως αυτά τα φυλλάδια περιείχαν την ιστορία του Δον Κιχώτη. Με αυτή τη σκέψη, τον πίεσα να διαβάσει την αρχή και εκείνος, μεταφράζοντας πρόχειρα από τα αραβικά στα καστιλιάνικα, μου είπε πως έγραφε: «_Ιστορία του Δον Κιχώτη της Λα Μάντσα, γραμμένη από τον Σιντ Αμέτε Μπενενχέλι, Άραβα ιστορικό_.» Χρειάστηκε μεγάλη αυτοσυγκράτηση για να κρύψω τη χαρά που ένιωσα όταν άκουσα τον τίτλο του βιβλίου, και αρπάζοντάς το από τον έμπορο μεταξωτών, αγόρασα από το αγόρι όλα τα χαρτιά και τα φυλλάδια για μισό ρεάλ· κι αν είχε λίγο περισσότερο μυαλό και είχε καταλάβει πόσο πολύ τα ήθελα, θα μπορούσε άνετα να μου ζητήσει πάνω από έξι ρεάλ. Αποτραβήχτηκα αμέσως με τον Μορίσκο στο περιστύλιο του καθεδρικού ναού και τον παρακάλεσα να μεταφράσει στα καστιλιάνικα όλα αυτά τα φυλλάδια που αφορούσαν τον Δον Κιχώτη, χωρίς να παραλείψει ή να προσθέσει τίποτα, προσφέροντάς του όποια αμοιβή ήθελε. Εκείνος αρκέστηκε σε δύο αρόβες σταφίδες και δύο μόδια σιτάρι και υποσχέθηκε να τα μεταφράσει πιστά και όσο πιο γρήγορα γινόταν· όμως, για να είναι το πράγμα πιο εύκολο και για να μην αφήσω ένα τόσο πολύτιμο εύρημα να φύγει από τα χέρια μου, τον πήρα στο σπίτι μου, όπου μέσα σε κάτι παραπάνω από ενάμιση μήνα μετέφρασε ολόκληρο το έργο, ακριβώς όπως παρατίθεται εδώ.

Στο πρώτο φυλλάδιο, η μάχη ανάμεσα στον Δον Κιχώτη και τον Βισκαΐνό ήταν ζωγραφισμένη ολοζώντανα. Τους είχαν

αποδώσει ακριβώς στη στάση που περιγράφει η ιστορία, με τα σπαθιά σηκωμένα, ο ένας προφυλαγμένος με την ασπίδα του και ο άλλος με το μαξιλάρι του. Ακόμα και το μουλάρι του Βισκαΐνού ήταν τόσο φυσικό, που από μια βολή τόξου καταλάβαινες πως ήταν νοικιασμένο. Κάτω από τα πόδια του Βισκαΐνού υπήρχε μια επιγραφή που έλεγε «_Don Sancho de Azpeitia_», που ασφαλώς θα ήταν το όνομά του· και στα πόδια του Ροσινάντε υπήρχε άλλη μία που έγραφε «_Don Quixote_». Ο Ροσινάντε ήταν θαυμάσια αποδοσμένος: τόσο μακρύς και αδύνατος, τόσο ξερακιανός και ισχνός, με τόσο έντονη ραχοκοκαλιά και τόσο καταπονημένος από την αδυναμία, που φαινόταν καθαρά με πόση κρίση και πόσο ταιριαστά του είχαν δώσει το όνομα Ροσινάντε. Κοντά του ήταν ο Σάντσο Πάνθα, που κρατούσε το καπίστρι του γαϊδάρου του, και στα πόδια του υπήρχε άλλη μια ταμπέλα που έγραφε «Sancho Zancas». Από την εικόνα φαινόταν πως είχε μεγάλη κοιλιά, κοντό κορμί και μακριές κνήμες· γι’ αυτό, χωρίς αμφιβολία, του είχαν δοθεί τα ονόματα Πάνθα και Θάνκας, αφού με αυτά τα δύο επώνυμα τον αποκαλεί αρκετές φορές η ιστορία. Θα μπορούσαν να αναφερθούν και μερικές άλλες μικρολεπτομέρειες, αλλά όλες είναι ασήμαντες και δεν έχουν σχέση με την αληθινή αφήγηση της ιστορίας· και καμιά ιστορία δεν μπορεί να είναι κακή, όσο είναι αληθινή.

Αν κάποιος φέρει αντίρρηση στο παρόν έργο ως προς την αλήθεια του, το μόνο που θα μπορούσε να πει είναι πως ο συγγραφέας του ήταν Άραβας, και το ψέμα είναι πολύ συνηθισμένη ροπή σε εκείνο το έθνος. Ωστόσο, επειδή είναι τόσο εχθρικοί απέναντί μας, είναι πιο πιθανό να παρέλειψε πράγματα παρά να πρόσθεσε. Αυτή, τουλάχιστον, είναι η δική

μου γνώμη. Γιατί εκεί όπου μπορούσε και όφειλε να αφήσει την πένα του ελεύθερη να υμνήσει έναν τόσο άξιο ιππότη, μου φαίνεται πως επίτηδες το προσπερνά και σωπαίνει. Κι αυτό είναι κακό, και ακόμη χειρότερα μελετημένο, γιατί έργο και χρέος των ιστορικών είναι να είναι ακριβείς, αληθινοί και εντελώς απαλλαγμένοι από πάθος· ούτε το συμφέρον ούτε ο φόβος, ούτε το μίσος ούτε η αγάπη πρέπει να τους κάνουν να ξεστρατίζουν από τον δρόμο της αλήθειας, της οποίας μητέρα είναι η ιστορία, αντίζηλος του χρόνου, θησαυροφυλάκιο των πράξεων, μάρτυρας του παρελθόντος, παράδειγμα και συμβουλή για το παρόν, και προειδοποίηση για το μέλλον. Εδώ ξέρω πως θα βρεθεί ό,τι μπορεί να ζητήσει κανείς από το πιο ευχάριστο ανάγνωσμα· κι αν του λείπει κάποια αρετή, υποστηρίζω πως φταίει ο σκυλόψυχος συγγραφέας του και όχι το θέμα. Με λίγα λόγια, το Δεύτερο Μέρος του, σύμφωνα με τη μετάφραση, άρχιζε κάπως έτσι:

Με τα κοφτερά σπαθιά σηκωμένα και έτοιμα να πέσουν, οι δυο γενναίοι και εξαγριωμένοι αντίπαλοι έμοιαζαν να απειλούν τον ουρανό, τη γη και την κόλαση, τόσο πείσμα και αποφασιστικότητα έδειχναν στη στάση τους. Ο φλογερός Βισκαϊνός χτύπησε πρώτος, και το χτύπημα ήρθε με τέτοια δύναμη και μανία, που αν το σπαθί δεν είχε αλλάξει πορεία την ώρα που κατέβαινε, εκείνο το ένα μόνο χτύπημα θα ήταν αρκετό για να βάλει τέλος στην πικρή σύγκρουση και σε όλες τις περιπέτειες του ιππότη μας. Όμως η καλή τύχη, που τον φύλαγε για σπουδαιότερα πράγματα, έστρεψε αλλού το σπαθί του αντιπάλου του· κι έτσι, παρόλο που τον βρήκε στον αριστερό ώμο, δεν του έκανε μεγαλύτερη ζημιά από το να του ξηλώσει όλη την πανοπλία από εκείνη την πλευρά,

παίρνοντας μαζί της μεγάλο μέρος από το κράνος του και το μισό του αυτί. Όλα αυτά έπεσαν στο χώμα με τρομερό πάταγο, αφήνοντάς τον σε άθλια κατάσταση.

Θεέ μου! Ποιος θα μπορούσε να περιγράψει όπως πρέπει την οργή που πλημμύρισε την καρδιά του Μαντσεγάνου μας, όταν είδε να του φέρονται μ' αυτόν τον τρόπο; Το μόνο που μπορεί να ειπωθεί είναι πως ξανασηκώθηκε στους αναβολείς του και, σφίγγοντας πιο γερά το σπαθί του με τα δυο του χέρια, όρμησε πάνω στον Βισκαΐνό με τέτοια μανία, χτυπώντας τον κατακέφαλα, πάνω από το μαξιλάρι της σέλας, ώστε —αν και η ασπίδα του ήταν εξαιρετική— αποδείχτηκε άχρηστη· ήταν σαν να του είχε πέσει βουνό στο κεφάλι. Άρχισε να τρέχει αίμα από τη μύτη, το στόμα και τ' αυτιά του, και παραπατούσε σαν να ήταν έτοιμος να πέσει ανάσκελα από το μουλάρι του — πράγμα που ασφαλώς θα είχε συμβεί, αν δεν είχε προλάβει να τυλίξει τα χέρια του γύρω από τον λαιμό του. Την ίδια στιγμή όμως έβγαλε τα πόδια του από τους αναβολείς και χαλάρωσε την αγκαλιά του, κι έτσι το μουλάρι, τρομαγμένο από το φοβερό χτύπημα, το έβαλε στα πόδια μέσα στον κάμπο και, με λίγα τινάγματα, πέταξε τον αφέντη του στο χώμα. Ο Δον Κιχώτης τον παρακολουθούσε με απόλυτη ψυχραιμία και, μόλις τον είδε να πέφτει, πήδηξε από το άλογό του και έτρεξε καταπάνω του με μεγάλη ζωηράδα. Φέρνοντας τη μύτη του σπαθιού στα μάτια του, του πρόσταξε να παραδοθεί, αλλιώς θα του έκοβε το κεφάλι. Ο Βισκαΐνός ήταν τόσο ζαλισμένος, που δεν μπορούσε να βγάλει λέξη· και τα πράγματα θα είχαν τελειώσει πολύ άσχημα γι' αυτόν, τόσο τυφλωμένος ήταν ο Δον Κιχώτης, αν οι κυρίες της άμαξας, που ως τότε παρακολουθούσαν τη μονομαχία τρομοκρατημένες, δεν

έτρεχαν κοντά του και δεν τον παρακαλούσαν θερμά να τους κάνει τη μεγάλη χάρη και εύνοια να χαρίσει τη ζωή του ιπποκόμου τους. Τότε ο Δον Κιχώτης τους απάντησε με πολλή σοβαρότητα και αξιοπρέπεια: «Αλήθεια, ωραίες κυρίες, είμαι απολύτως πρόθυμος να κάνω αυτό που μου ζητάτε· αλλά με έναν όρο και μία συμφωνία: ότι αυτός ο ιππότης θα μου υποσχεθεί να πάει στο χωριό Ελ Τομπόσο και, εκ μέρους μου, να παρουσιαστεί μπροστά στην απαράμιλλη κυρία Δουλτσινέα, ώστε εκείνη να τον μεταχειριστεί όπως θα της είναι πιο αρεστό.»

Οι τρομοκρατημένες και απελπισμένες κυρίες, χωρίς να συζητήσουν την απαίτηση του Δον Κιχώτη ούτε να ρωτήσουν ποια ήταν η Δουλτσινέα, υποσχέθηκαν πως ο ιπποκόμος τους θα έκανε όλα όσα του είχαν διαταχθεί.

«Τότε, στηριγμένος στην πίστη αυτής της υπόσχεσης», είπε ο Δον Κιχώτης, «δεν θα του κάνω άλλο κακό, αν και το αξίζει και με το παραπάνω.»

c09e.jpg (61K)

Πλήρες μέγεθος

[illegible] 10. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]

c10a.jpg (91K)

Πλήρες μέγεθος

Ως τότε ο Σάντσο είχε πια σηκωθεί, αρκετά χτυπημένος από τους μουλαράδες των καλόγερων, και στεκόταν παρακολουθώντας τη μάχη του αφέντη του, του Δον Κιχώτη, ενώ μέσα του παρακαλούσε τον Θεό να θελήσει να του χαρίσει τη νίκη, ώστε έτσι να κερδίσει κανένα νησί και να τον κάνει κυβερνήτη του, όπως του είχε υποσχεθεί. Βλέποντας λοιπόν πως η σύγκρουση είχε τελειώσει και πως ο αφέντης του γύριζε για να καβαλήσει τον Ροσινάντε, πήγε κοντά να του κρατήσει τον αναβολέα· και πριν εκείνος προλάβει να ανέβει, γονάτισε μπροστά του και, παίρνοντάς του το χέρι, το φίλησε λέγοντας: «Ας ευαρεστηθεί η αφεντιά σας, κύριε Δον Κιχώτη, να μου δώσει τη διοίκηση εκείνου του νησιού που κερδήθηκε σ' αυτή τη σκληρή μάχη· γιατί όσο μεγάλο κι αν είναι, νιώθω πως έχω αρκετή δύναμη για να το κυβερνήσω τόσο και τόσο καλά όσο οποιοσδήποτε στον κόσμο κυβέρνησε ποτέ νησιά.»

Κι ο Δον Κιχώτης του απάντησε: «Πρέπει να ξέρεις, αδελφέ Σάντσο, πως αυτή η περιπέτεια και άλλες σαν κι αυτή δεν είναι περιπέτειες με νησιά, αλλά με σταυροδρόμια, όπου δεν κερδίζεις τίποτε άλλο παρά ένα σπασμένο κεφάλι ή κανένα αυτί λιγότερο. Κάνε υπομονή· θα παρουσιαστούν περιπέτειες από τις οποίες μπορώ να σε κάνω όχι μόνο κυβερνήτη, αλλά

και κάτι περισσότερο.»

Ο Σάντσο τον ευχαρίστησε θερμά και, αφού ξαναφίλησε το χέρι του και την άκρη του θώρακά του, τον βοήθησε να καβαλήσει τον Ροσινάντε. Ύστερα ανέβηκε κι ο ίδιος στο γαϊδούρι του και πήρε να ακολουθεί τον αφέντη του, που με ζωηρό βήμα, χωρίς να αποχαιρετήσει ούτε να πει τίποτε άλλο στις κυρίες της άμαξας, έστριψε σε ένα κοντινό δάσος. Ο Σάντσο τον ακολουθούσε με το καλύτερο τροχάδην του γαϊδάρου του, όμως ο Ροσινάντε τραβούσε τόσο γρήγορα, που, βλέποντας πως έμενε πίσω, αναγκάστηκε να φωνάξει στον αφέντη του να τον περιμένει. Ο Δον Κιχώτης το έκανε, μαζεύοντας τα γκέμια του Ροσινάντε ώσπου να τον φτάσει ο κουρασμένος ιπποκόμος του, ο οποίος, μόλις έφτασε, είπε: «Μου φαίνεται, κύριε, πως θα ήταν φρόνιμο να πάμε να βρούμε καταφύγιο σε κάποια εκκλησία· γιατί, βλέποντας σε τι χάλι έμεινε εκείνος με τον οποίο πολεμήσατε, δεν θα είναι καθόλου παράξενο αν ειδοποιήσουν για την υπόθεση την Αγία Αδελφότητα και μας συλλάβουν· και, μα την πίστη μου, αν γίνει αυτό, θα ιδρώσουμε πολύ ώσπου να βγούμε από τη φυλακή.»

«Σώπα», είπε ο Δον Κιχώτης· «πού είδες ή άκουσες ποτέ πως ένας περιπλανώμενος ιππότης οδηγήθηκε σε δικαστήριο, όσους φόνους κι αν είχε διαπράξει;»

«Δεν ξέρω τίποτα για τους ομεσίλους», απάντησε ο Σάντσο, «ούτε είχα ποτέ στη ζωή μου καμιά σχέση με τέτοιο πράγμα· το μόνο που ξέρω είναι πως η Αγία Αδελφότητα ασχολείται με όσους καβγαδίζουν στα χωράφια, κι εγώ με τα υπόλοιπα δεν ανακατεύομαι.»

«Τότε δεν έχεις λόγο να ανησυχείς, φίλε μου», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί εγώ θα σε γλιτώσω από τα χέρια των Χαλδαίων, πόσο μάλλον από εκείνα της Αδελφότητας. Μα πες μου, στη ζωή σου, έχεις δει σε όλο τον γνωστό κόσμο πιο ανδρείο ιππότη από μένα; Έχεις διαβάσει στην ιστορία για κανέναν που να είχε ή να έχει μεγαλύτερη ορμή στην επίθεση, περισσότερη ψυχή στο να την κρατά, περισσότερη επιδεξιότητα στο να πληγώνει ή μεγαλύτερη τέχνη στο να ρίχνει κάτω τον αντίπαλο;»

«Η αλήθεια είναι», απάντησε ο Σάντσο, «πως δεν έχω διαβάσει ποτέ καμιά ιστορία, γιατί δεν ξέρω ούτε να διαβάζω ούτε να γράφω· όμως αυτό που τολμώ να στοιχηματίσω είναι πως πιο τολμηρό αφέντη από τη χάρη σας δεν έχω υπηρετήσει ποτέ στη ζωή μου. Και ο Θεός να δώσει να μην πληρωθεί αυτή η τόλμη εκεί που είπα. Αυτό που παρακαλώ τη χάρη σας είναι να δέσετε την πληγή σας, γιατί από εκείνο το αυτί τρέχει πολύ αίμα, κι εγώ έχω εδώ στα σακούλια λίγο χνούδι και λίγη άσπρη αλοιφή.»

«Όλα αυτά θα ήταν περιττά», είπε ο Δον Κιχώτης, «αν θυμόμουν να φτιάξω ένα φιαλίδιο από το βάλσαμο του Φιεράμπρας, γιατί με μία μόνο σταγόνα γλιτώνεις και χρόνο και γιατρικά.»

«Τι φιαλίδιο και τι βάλσαμο είναι αυτό;» είπε ο Σάντσο Πάνθα.

«Είναι ένα βάλσαμο», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «τη συνταγή του την ξέρω απ' έξω, και με αυτό κανείς δεν χρειάζεται να φοβάται τον θάνατο ούτε να τρέμει μήπως πεθάνει από οποιαδήποτε πληγή. Γι' αυτό, όταν το φτιάξω και σου το δώσω, το μόνο που θα έχεις να κάνεις, αν σε κάποια μάχη δεις πως με έχουν κόψει στα δύο στη μέση του σώματος —όπως συνηθίζει να συμβαίνει συχνά—, είναι να πάρεις γρήγορα και με μεγάλη ακρίβεια το κομμάτι του σώματος που θα έχει πέσει στο χώμα και να το βάλεις πάνω στο άλλο μισό που θα έχει μείνει στη σέλα, προσέχοντας να ταιριάξει ίσια και ακριβώς. Ύστερα θα μου δώσεις να πιω μόνο δυο σταγόνες από το βάλσαμο που σου είπα, και θα με δεις να γίνομαι πιο γερός κι από μήλο.»

«Αν είναι έτσι», είπε ο Πάνθα, «παραιτούμαι από δω και πέρα από τη διακυβέρνηση του υποσχεμένου νησιού και δεν ζητώ για αντάλλαγμα των πολλών και πιστών υπηρεσιών μου τίποτε άλλο παρά να μου δώσει η αφεντιά σας τη συνταγή αυτού του υπέρτατου ποτού. Είμαι βέβαιος πως θα αξίζει πάνω από δύο ρεάλια η ουγγιά οπουδήποτε, και δεν θέλω τίποτε περισσότερο για να περάσω την υπόλοιπη ζωή μου με άνεση και τιμή. Μένει μόνο να μάθω αν κοστίζει πολύ να το φτιάξει κανείς.»

«Με λιγότερα από τρία ρεάλια μπορεί να φτιαχτούν έξι κουάρτες από αυτό», είπε ο Δον Κιχώτης.

«Αμαρτωλός που είμαι!» είπε ο Σάντσο. «Τότε γιατί η αφεντιά σας αναβάλλει να το φτιάξει και να μου το μάθει;»

«Ησύχασε, φίλε», απάντησε ο Δον Κιχώτης. «Σκοπεύω να σου διδάξω μεγαλύτερα μυστικά και να σου κάνω μεγαλύτερες χάρες. Προς το παρόν, ας φροντίσουμε το τραύμα, γιατί το αυτί μου πονάει περισσότερο απ' όσο θα ήθελα.»

Ο Σάντσο έβγαλε από τα σακούλια λίγο χνούδι και αλοιφή· όμως όταν ο Δον Κιχώτης είδε το κράνος του κομματιασμένο, πήγε να χάσει τα λογικά του. Έβαλε το χέρι στο σπαθί του, σήκωσε τα μάτια στον ουρανό και είπε: «Ορκίζομαι στον Δημιουργό των πάντων και στα τέσσερα Ευαγγέλια, σε όλη τους την έκταση, πως θα κάνω ό,τι έκανε ο μεγάλος Μαρκήσιος της Μάντουας όταν ορκίστηκε να εκδικηθεί τον θάνατο του ανιψιού του Βαλδουίνου —κι αυτό σήμαινε να μη φάει ψωμί πάνω σε τραπεζομάντιλο, να μην αγκαλιάσει τη γυναίκα του και άλλα ακόμη, που τώρα δεν μπορώ να τα θυμηθώ, αλλά τα θεωρώ εδώ σαν να έχουν ειπωθεί— ώσπου να πάρω πλήρη εκδίκηση από εκείνον που μου έκανε τέτοια προσβολή.»

Μόλις το άκουσε αυτό, ο Σάντσο του είπε: «Η αφεντιά σας πρέπει να θυμάται, κύριε Δον Κιχώτη, πως αν ο ιππότης έκανε αυτό που του διατάχθηκε, δηλαδή να πάει να παρουσιαστεί στην κυρά μου τη Δουλτσινέα δελ Τομπόσο, τότε έχει κάνει ό,τι όφειλε και δεν αξίζει άλλη τιμωρία, εκτός αν διαπράξει κάποιο νέο παράπτωμα.»

«Καλά μίλησες και πέτυχες ακριβώς το ζήτημα», απάντησε ο Δον Κιχώτης. «Γι' αυτό ανακαλώ τον όρκο μου, στο μέρος που αφορά νέα εκδίκηση εναντίον του. Όμως τον δίνω ξανά και τον επικυρώνω, για να ζήσω όπως είπα ώσπου να πάρω με τη βία από κάποιον ιππότη ένα άλλο κράνος ίδιο με αυτό και

εξίσου καλό. Και μη νομίζεις, Σάντσο, πως λέω λόγια του αέρα· έχω ποιον να μιμηθώ σ' αυτό, αφού ακριβώς το ίδιο, μέχρι την παραμικρή λεπτομέρεια, συνέβη και με το κράνος του Μαμβρίνου, που κόστισε τόσο ακριβά στον Σακριπάντε.»

«Κύριε», απάντησε ο Σάντσο, «στείλτε στο διάβολο όλους αυτούς τους όρκους, γιατί κάνουν μεγάλο κακό στη σωτηρία της ψυχής και βαραίνουν τη συνείδηση. Πείτε μου μόνο αυτό: αν για μέρες ολόκληρες δεν συναντήσουμε κανέναν οπλισμένο με κράνος, τι θα κάνουμε; Πρέπει να τηρηθεί ο όρκος, παρ' όλες τις ταλαιπωρίες και τις στερήσεις που φέρνει μαζί του; Να κοιμάστε ντυμένος, να μη μένετε σε σπίτι, και άλλες χίλιες κακουχίες που περιέχει ο όρκος εκείνου του γέρου ανόητου, του Μαρκησίου της Μάντουας, που τώρα θέλετε να ξαναφέρετε στη ζωή; Και να ξέρετε πως σ' αυτούς τους δρόμους δεν κυκλοφορούν άνθρωποι με πανοπλίες· μόνο αγωγιάτες και αμαξάδες, που όχι μόνο δεν φορούν κράνη, αλλά ίσως δεν έχουν καν ακούσει γι' αυτά σε όλη τους τη ζωή.»

«Εκεί κάνεις λάθος», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί δεν θα περάσουν ούτε δυο ώρες σ' αυτά τα σταυροδρόμια και θα δούμε περισσότερους αρματωμένους άντρες απ' όσους πήγαν στην Αλμπράκα για να κερδίσουν την ωραία Αγγέλικα.»

«Φτάνει», είπε ο Σάντσο· «ας γίνει λοιπόν έτσι, και ο Θεός να μας δώσει καλή τύχη, και να έρθει γρήγορα η ώρα να κερδίσω εκείνο το νησί που μου κοστίζει τόσο ακριβά· κι ύστερα ας πεθάνω.»

«Σου το έχω ήδη πει, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «να μη βασανίζεσαι γι' αυτό· γιατί αν δεν βρεθεί νησί, υπάρχει το βασίλειο της Δανίας ή της Σοβραδίσα, που θα σου ταιριάξει γάντι — και μάλιστα ακόμα καλύτερα, επειδή θα είναι σε στεριά και θα το χαρείς περισσότερο. Αλλά ας το αφήσουμε αυτό για την ώρα του· κοίτα αν έχεις τίποτα να φάμε μέσα στα σακούλια, γιατί πρέπει αμέσως να βγούμε να βρούμε κανένα κάστρο όπου θα περάσουμε τη νύχτα και θα φτιάξουμε το βάλσαμο που σου είπα· γιατί σου ορκίζομαι στον Θεό, αυτό το αυτί με πονάει πολύ.»

«Έχω εδώ ένα κρεμμύδι, λίγο τυρί και μερικά κομμάτια ψωμί», είπε ο Σάντσο, «αλλά δεν είναι φαγητά ταιριαστά για έναν γενναίο ιππότη σαν την αφεντιά σας.»

«Πόσο λίγα ξέρεις γι' αυτά», απάντησε ο Δον Κιχώτης. «Θέλω να μάθεις, Σάντσο, πως η δόξα των περιπλανώμενων ιπποτών είναι να περνούν και μήνα ολόκληρο χωρίς φαγητό, κι ακόμα κι όταν τρώνε, να βολεύονται με ό,τι βρεθεί πρόχειρο. Αυτό θα το είχες καταλάβει αν είχες διαβάσει τόσες ιστορίες όσες εγώ· γιατί, όσο πολλές κι αν είναι, σε καμιά τους δεν βρήκα να γίνεται λόγος για το ότι οι περιπλανώμενοι ιππότες έτρωγαν, παρά μόνο τυχαία ή σε κανένα πλούσιο συμπόσιο που είχαν ετοιμάσει γι' αυτούς, ενώ τον υπόλοιπο καιρό τον περνούσαν σε ερωτοτροπίες. Και παρόλο που είναι φανερό πως δεν μπορούσαν να ζήσουν χωρίς να τρώνε και χωρίς να κάνουν όλα τα άλλα φυσικά πράγματα, αφού ήταν άνθρωποι σαν κι εμάς, είναι εξίσου φανερό πως, αφού περνούσαν το μεγαλύτερο μέρος της ζωής τους γυρνώντας σε δάση και ερημιές και χωρίς μάγειρα, το πιο συνηθισμένο τους φαγητό

θα ήταν χωριάτικες τροφές σαν κι αυτές που μου προσφέρεις τώρα. Γι' αυτό, φίλε Σάντσο, μην ανησυχείς για κάτι που εμένα μου αρέσει, και μην πας να φτιάξεις έναν καινούργιο κόσμο ούτε να διαστρέψεις την ιπποτική περιπλάνηση.»

«Συγχωρέστε με, αφέντη», είπε ο Σάντσο, «γιατί, αφού δεν ξέρω ούτε να διαβάζω ούτε να γράφω, όπως είπα και πριν, ούτε γνωρίζω ούτε καταλαβαίνω τους κανόνες του ιπποτικού επαγγέλματος. Από δω και πέρα θα γεμίζω τα δισάκια με κάθε λογής ξερά φρούτα για την αφεντιά σας, αφού είστε ιππότης· και για μένα, που δεν είμαι, θα βάζω πουλερικά και άλλα πιο χορταστικά πράγματα.»

«Δεν λέω, Σάντσο», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης, «πως είναι υποχρεωτικό για τους περιπλανώμενους ιππότες να μην τρώνε τίποτε άλλο πέρα από τα φρούτα που λες· μόνο πως η πιο συνηθισμένη τους τροφή πρέπει να ήταν αυτά και κάποια χόρτα που έβρισκαν στα χωράφια, τα οποία εκείνοι γνώριζαν, κι εγώ επίσης.»

«Καλό πράγμα είναι», απάντησε ο Σάντσο, «να ξέρει κανείς αυτά τα χόρτα, γιατί, όπως το σκέφτομαι, κάποια μέρα θα χρειαστεί να βάλουμε αυτή τη γνώση σε εφαρμογή.»

Τότε έβγαλε ό,τι είχε πει πως είχε φέρει, και οι δυο τους έφαγαν ήσυχα και συντροφικά. Όμως, επειδή ανησυχούσαν να βρουν κατάλυμα για τη νύχτα, τελείωσαν όσο πιο γρήγορα μπορούσαν το φτωχικό, ξερό τους φαγητό, ανέβηκαν αμέσως στα ζώα τους και βιάστηκαν να φτάσουν σε κάποιο σπίτι πριν πέσει το σκοτάδι. Μα το φως της μέρας —και μαζί του η ελπίδα να πετύχουν τον σκοπό τους— τους εγκατέλειψε κοντά στις

καλύβες κάποιων γιδοβοσκών. Έτσι αποφάσισαν να περάσουν εκεί τη νύχτα. Κι όσο ο Σάντσο δυσανασχετούσε που δεν είχαν φτάσει σε σπίτι, τόσο ο αφέντης του χαιρόταν που θα κοιμόταν κάτω από τον ανοιχτό ουρανό, γιατί πίστευε πως κάθε φορά που του συνέβαινε αυτό έκανε μια πράξη που επιβεβαίωνε την ιπποτική του ιδιότητα.

c10e.jpg (57K)

[illegible] XI. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

c11a.jpg (173K)

Πλήρες μέγεθος

Οι γιδοβοσκοί τον υποδέχτηκαν θερμά, και ο Σάντσο, αφού τακτοποίησε όπως μπορούσε τον Ροσινάντε και τον γάιδαρο, τράβηξε προς τη μυρωδιά που έβγαινε από κάτι κομμάτια παστού κατσικίσιου κρέατος που σιγόβραζαν σε μια κατσαρόλα πάνω στη φωτιά. Και παρόλο που θα ήθελε αμέσως να δοκιμάσει αν ήταν έτοιμα να φύγουν από την κατσαρόλα και να πάνε κατευθείαν στο στομάχι, κρατήθηκε, γιατί οι γιδοβοσκοί τα κατέβασαν από τη φωτιά και, αφού άπλωσαν στο χώμα προβιές, έστρωσαν γρήγορα το λιτό τους τραπέζι και, με σημάδια εγκάρδιας καλοσύνης, κάλεσαν και τους δυο να μοιραστούν το φαγητό τους. Γύρω από τις προβιές κάθισαν έξι άντρες του κοπαδιού, αφού πρώτα, με τραχιά ευγένεια, πίεσαν τον Δον Κιχώτη να καθίσει πάνω σε μια σκάφη που του έβαλαν ανάποδα για κάθισμα. Ο Δον Κιχώτης κάθισε, ενώ ο Σάντσο έμεινε όρθιος για να σερβίρει το ποτό, που ήταν σε κέρατο. Βλέποντάς τον όρθιο, ο αφέντης του του είπε:

«Για να δεις, Σάντσο, το καλό που κλείνει μέσα της η περιπλανώμενη ιπποσύνη, και πόσο γρήγορα όσοι υπηρετούν σε αυτήν βαδίζουν προς την τιμή και την εκτίμηση του κόσμου, θέλω να καθίσεις εδώ δίπλα μου, μαζί με αυτούς τους άξιους ανθρώπους, και να είσαι ένα με μένα, που είμαι ο αφέντης και

φυσικός σου κύριος, και να τρως από το πιάτο μου και να πίνεις απ' ό,τι πίνω κι εγώ· γιατί για την περιπλανώμενη ιπποσύνη μπορεί να ειπωθεί το ίδιο που λέγεται και για τον έρωτα: πως εξισώνει τους πάντες.»

«Σας ευχαριστώ πολύ», είπε ο Σάντσο, «αλλά να σας πω την αλήθεια, αρκεί να έχω να φάω, μπορώ να το κάνω το ίδιο καλά —και καλύτερα— όρθιος και μόνος μου, παρά καθισμένος δίπλα σε έναν αυτοκράτορα. Και μάλιστα, αν λέμε τα πράγματα όπως είναι, αυτό που τρώω στη γωνιά μου, χωρίς τυπικότητες και φασαρία, μου φαίνεται πολύ πιο νόστιμο, έστω κι αν είναι ψωμί με κρεμμύδι, από τις γαλοπούλες εκείνων των άλλων τραπεζιών, όπου είμαι αναγκασμένος να μασάω αργά, να πίνω λίγο, να σκουπίζω το στόμα μου κάθε λεπτό και να μην μπορώ ούτε να φτερνιστώ ούτε να βήξω όταν μου έρχεται, ούτε να κάνω άλλα πράγματα που είναι προνόμια της ελευθερίας και της μοναξιάς. Γι' αυτό, señor, αυτές τις τιμές που θέλετε να μου κάνετε ως υπηρέτη και ακόλουθο της περιπλανώμενης ιπποσύνης, αλλάξτε τες με άλλα πράγματα που μπορεί να μου φανούν πιο χρήσιμα και πιο ωφέλιμα· γιατί αυτές, παρόλο που αναγνωρίζω πλήρως πως μου προσφέρθηκαν, από αυτή τη στιγμή και ως το τέλος του κόσμου τις αποποιούμαι.»

«Όπως και να 'χει», είπε ο Δον Κιχώτης, «πρέπει να καθίσεις, γιατί όποιος ταπεινώνει τον εαυτό του, ο Θεός τον υψώνει»· και πιάνοντάς τον από το μπράτσο, τον ανάγκασε να καθίσει δίπλα του.

Οι κατσικάρηδες δεν καταλάβαιναν τίποτα από αυτή την ακατανόητη κουβέντα για ιπποκόμους και περιπλανώμενους ιππότες, κι έτσι το μόνο που έκαναν ήταν να τρώνε σιωπηλοί και να κοιτάζουν τους καλεσμένους τους, που με μεγάλη επισημότητα και μεγάλη όρεξη κατάπιναν μπουκιές μεγάλες σαν γροθιά. Όταν τελείωσε το κρέας, άπλωσαν πάνω στα προβιές ένα μεγάλο σωρό από καβουρδισμένα βελανίδια και δίπλα έβαλαν μισό κεφάλι τυρί, τόσο σκληρό λες και ήταν φτιαγμένο από ασβέστη. Όλο αυτό το διάστημα, το κέρας δεν έμενε ούτε στιγμή αχρησιμοποίητο· γυρνούσε ασταμάτητα από χέρι σε χέρι, πότε γεμάτο και πότε άδειο, σαν τον κουβά μιας νεροράδας, κι έτσι πολύ γρήγορα άδειασε το ένα από τα δύο ασκιά με κρασί που φαίνονταν εκεί κοντά. Όταν ο Δον Κιχώτης χόρτασε πια για τα καλά, πήρε μια χούφτα βελανίδια και, κοιτάζοντάς τα προσεκτικά, άρχισε να μιλά κάπως έτσι:

«Ευτυχισμένη εποχή, ευλογημένος καιρός, που οι αρχαίοι τον ονόμασαν χρυσό — όχι γιατί τότε το χρυσάφι, που τόσο λαχταρά η δική μας σιδερένια εποχή, αποκτιόταν χωρίς κόπο, αλλά γιατί όσοι ζούσαν τότε δεν ήξεραν καν τις δυο λέξεις “δικό μου” και “δικό σου”! Σ’ εκείνη τη μακάρια εποχή όλα ήταν κοινά· για την καθημερινή τροφή δεν χρειαζόταν άλλος μόχθος παρά να απλώσεις το χέρι και να τη μαζέψεις από τις γεροδεμένες βελανιδιές, που στέκονταν γενναιόδωρα και πρόσφεραν τους γλυκούς, ώριμους καρπούς τους. Τα καθαρά ρυάκια και τα τρεχούμενα νερά χάριζαν άφθονα τα δροσερά, διάφανα νερά τους. Οι δραστήριες και σοφές μέλισσες έχτιζαν την πολιτεία τους στις σχισμές των βράχων και στις κουφάλες των δέντρων, προσφέροντας χωρίς αντάλλαγμα σε κάθε χέρι τον πλούσιο καρπό του ευωδιαστού μόχθου τους. Οι

πανίσχυρες φελλοφόρες βελανιδιές, χωρίς να τις εξαναγκάζει κανείς παρά μόνο από τη δική τους καλοσύνη, άφηναν να πέφτει ο πλατύς, ελαφρύς φλοιός τους, που στην αρχή χρησίμευε για να σκεπάζει σπίτια στηριγμένα σε χοντροκομμένους πασσάλους, προστατεύοντάς τα μόνο από την κακοκαιρία του ουρανού. Τότε όλα ήταν ειρήνη, φιλία, ομόνοια· ακόμη το αμβλύ υνί του στραβού αρότρου δεν είχε τολμήσει να σχίσει και να τρυπήσει τα τρυφερά σπλάχνα της πρώτης μας μητέρας, που χωρίς εξαναγκασμό πρόσφερε από κάθε μέρος του πλατιού, γόνιμου στήθους της ό,τι μπορούσε να χορτάσει, να συντηρήσει και να ευφράνει τα παιδιά που τότε την κατείχαν. Τότε ήταν που η αθώα και όμορφη νεαρή βοσκοπούλα τριγυρνούσε από κοιλάδα σε κοιλάδα και από λόφο σε λόφο, με τα μαλλιά λυτά, και χωρίς άλλα ρούχα πέρα από όσα χρειάζονταν για να σκεπάζουν σεμνά εκείνο που η σεμνότητα θέλει και πάντα ήθελε να κρύβει. Ούτε τα στολίδια τους έμοιαζαν με τα σημερινά, που τα αναδεικνύει η πορφύρα της Τύρου και το μετάξι βασανισμένο σε ατέλειωτες επινοήσεις, αλλά ήταν πλεγμένα φύλλα από πράσινη λάπαθο και κισσό, με τα οποία στολίζονταν τόσο όμορφα και ταιριαστά όσο και οι κυρίες της Αυλής μας με όλα τα σπάνια και μακρινά τεχνάσματα που τους δίδαξε η αργόσχολη περιέργεια. Τότε οι ερωτικές σκέψεις της καρδιάς ντύνονταν απλά και φυσικά, όπως ακριβώς τις γεννούσε η καρδιά, και δεν ζητούσαν να γίνουν αρεστές με επιτηδευμένα και πλατειασμένα λόγια. Η απάτη, το ψέμα και η κακία δεν είχαν ακόμη ανακατευτεί με την αλήθεια και την ειλικρίνεια. Η Δικαιοσύνη στεκόταν ακλόνητη, χωρίς να ταράζεται και χωρίς να δέχεται επίθεση από τη μεροληψία και το συμφέρον, που σήμερα τόσο πολύ τη

φθείρουν, τη διαστρέφουν και την πολιορκούν. Ο αυθαίρετος νόμος δεν είχε ακόμη ριζώσει στο μυαλό του δικαστή, γιατί τότε δεν υπήρχε ούτε υπόθεση να κριθεί ούτε άνθρωπος να δικαστεί. Οι κόρες και η σεμνότητα, όπως είπα, περιπλανιούνταν ελεύθερες, μόνες και χωρίς συνοδεία, χωρίς φόβο μήπως τις προσβάλει η ανομία ή η επίθεση κάποιου ακόλαστου· κι αν χάνονταν, αυτό γινόταν από τη δική τους θέληση και ευχαρίστηση. Τώρα όμως, στη μισητή εποχή μας, καμιά δεν είναι ασφαλής, ακόμη κι αν την κρύβει και την περικλείει κάποιος καινούριος λαβύρινθος σαν της Κρήτης· ακόμη κι εκεί θα βρει τρόπο να φτάσει ως αυτές η πανούκλα του ερωτοτροπήματος, περνώντας από χαραμάδες ή από τον αέρα με τον ζήλο της καταραμένης της επιμονής, και, παρά κάθε απομόνωση, θα τις οδηγήσει στην καταστροφή. Για να τις υπερασπίζονται αυτές, καθώς περνούσε ο καιρός και πλήθαινε η κακία, ιδρύθηκε το τάγμα των πλανόδιων ιπποτών: για να υπερασπίζονται τις κόρες, να προστατεύουν τις χήρες και να βοηθούν τα ορφανά και τους φτωχούς. Σ′ αυτό το τάγμα ανήκω κι εγώ, αδελφοί γιδοβοσκοί, και σας ευχαριστώ για τη φιλοξενία και την καλοσύνη με την οποία δεχτήκατε εμένα και τον ιπποκόμο μου· γιατί, αν και από φυσικό νόμο όλοι οι ζωντανοί οφείλουν να δείχνουν εύνοια στους πλανόδιους ιππότες, αφού εσείς, χωρίς να γνωρίζετε αυτή την υποχρέωση, με καλωσορίσατε και με φιλέψατε, είναι σωστό να σας ευχαριστήσω με όλη την καλή θέληση που διαθέτω για τη δική σας.»

c11b.jpg (349K)

Πλήρες μέγεθος

Όλο αυτό το μακροσκελές κήρυγμα —που κάλλιστα θα μπορούσε να είχε παραλειφθεί— το ξεστόμισε ο ιππότης μας επειδή τα βελανίδια που του πρόσφεραν τού θύμισαν τη χρυσή εποχή· κι έτσι του μπήκε η ιδέα να αραδιάσει όλον αυτόν τον περιττό λόγο στους γιδοβοσκούς, που τον άκουγαν με το στόμα ανοιχτό από την απορία, χωρίς να του απαντούν λέξη. Ο Σάντσο επίσης δεν μιλούσε καθόλου· έτρωγε βελανίδια και έκανε συχνές επισκέψεις στο δεύτερο ασκί με το κρασί, που το είχαν κρεμάσει σε μια φελλοφόρο βελανιδιά για να μένει δροσερό.

Ο Δον Κιχώτης μιλούσε περισσότερη ώρα απ' όση χρειάστηκε για να τελειώσει το δείπνο, και όταν πια είχαν τελειώσει, ένας από τους γιδοβοσκούς είπε: «Για να μπορεί η αφεντιά σας, κύριε περιπλανώμενε ιππότη, να πει με ακόμη μεγαλύτερη αλήθεια πως σας φιλοξενούμε με πρόθυμη καλή διάθεση, θα σας προσφέρουμε και λίγη διασκέδαση και ευχαρίστηση βάζοντας έναν σύντροφό μας να τραγουδήσει· όπου να 'ναι θα φτάσει, και είναι πολύ έξυπνο παλικάρι και βαθιά ερωτευμένο· κι επιπλέον ξέρει να διαβάζει και να γράφει και παίζει άψογα ρεμπέκ.»

Ο γιδοβοσκός δεν είχε καλά καλά τελειώσει τα λόγια του, όταν έφτασαν στ' αυτιά τους οι νότες του ρεμπέκ· και λίγο αργότερα φάνηκε κι ο μουσικός, ένα πολύ όμορφο παλικάρι γύρω στα είκοσι δύο. Οι σύντροφοί του τον ρώτησαν αν είχε δειπνήσει, κι όταν εκείνος απάντησε πως ναι, αυτός που είχε ήδη κάνει την πρόταση του είπε:

«Τότε, Αντόνιο, μπορείς να μας κάνεις τη χάρη να τραγουδήσεις λίγο, για να δει ο κύριος, ο φιλοξενούμενός μας, πως ακόμα και στα βουνά και στα δάση υπάρχουν μουσικοί. Του έχουμε μιλήσει για τα χαρίσματά σου και θέλουμε να τα δείξεις και να αποδείξεις πως λέμε την αλήθεια· γι' αυτό, στη ζωή σου, κάθισε και τραγούδησε εκείνη τη μπαλάντα για την αγάπη σου που σου έφτιαξε ο θείος σου ο κανονικός, και που άρεσε τόσο πολύ στην πόλη.»

«Με όλη μου την καρδιά», είπε ο νέος, και χωρίς να περιμένει περισσότερες παροτρύνσεις κάθισε πάνω στον κορμό μιας κομμένης βελανιδιάς και, αφού κούρδισε το ρεμπέκ του, άρχισε αμέσως να τραγουδά με τα εξής λόγια.

[illegible]

Με αγαπάς πολύ, Ολάγια· το ξέρω καλά, παρόλο που οι βουβές γλώσσες του έρωτα, τα μάτια σου, δεν μου το έχουν ποτέ πει με τις ματιές τους.

Γιατί ξέρω πως ξέρεις την αγάπη μου, κι έτσι τολμώ να διεκδικήσω τη δική σου: μόλις πάψει να είναι μυστικό, ο έρωτας δεν έχει πια λόγο να απελπίζεται.

Είναι αλήθεια, Ολάγια, πως καμιά φορά έχεις δείξει υπερβολικά καθαρά ότι η καρδιά σου είναι σκληρή σαν ορείχαλκος και το χιονάτο σου στήθος πέτρα.

Κι όμως, μέσα στη ντροπαλότητά σου και στις αλλοπρόσαλλες μεταπτώσεις σου, υπάρχει ελπίδα — τουλάχιστον φαίνεται η άκρη από το ρούχο της.

Αυτές οι ματιές είναι καλέσματα για πίστη, κι εγώ κρατιέμαι από την πίστη σε σένα· η καλοσύνη δεν μπορεί να τη δυναμώσει περισσότερο, ούτε η ψυχρότητα να την παγώσει.

Αν η αγάπη είναι πράγματι τρυφερή, τότε στη δική σου τρυφερότητα βλέπω κάτι που μου δίνει βεβαιότητα πως μπορώ να σε κερδίσω.

Αν η αφοσίωση έχει τη δύναμη να συγκινεί τις καρδιές, τότε αυτό που σου δείχνω κάθε μέρα θα έπρεπε να βοηθήσει τον σκοπό μου.

Πολλές φορές θα το έχεις προσέξει — αν βέβαια σε νοιάζει να προσέχεις — πως τη Δευτέρα τριγυρνώ ντυμένος με τα καλά της Κυριακής.

Τα μάτια της αγάπης χαίρονται τη λάμψη· η αγάπη αγαπά ό,τι είναι καλοντυμένο. Κυριακή ή Δευτέρα, το μόνο που με νοιάζει είναι να με βλέπεις στα καλύτερά μου.

Δεν λογαριάζω ούτε τους χορούς ούτε τις μελωδίες που τόσο σου άρεσαν, εκείνες που σε κρατούσαν ξύπνια από τα μεσάνυχτα ώσπου να λαλήσουν οι πετεινοί·

ούτε το πώς ορκιζόμουν με όλη μου τη δύναμη πως δεν υπάρχει καμιά ομορφότερή σου. Αλήθεια είναι· όμως από τότε που το είπα, τώρα με μισούν όλα τα κορίτσια.

Γιατί η Τερέσα από την πλαγιά θύμωσε με τα εγκώμιά μου για σένα και είπε: «Νομίζεις πως αγαπάς έναν άγγελο· μα μια μαϊμού λατρεύεις·

παγιδευμένος από όλα τα γυαλιστερά της στολίδια και τις ψεύτικες πλεξούδες της, κι από ένα σωρό φτιασιδωμένες ομορφιές που θα ξεγελούσαν και τον ίδιο τον Έρωτα.»

Ήταν ψέμα, κι έτσι της το είπα· και ο ξάδελφός της, μόλις το άκουσε, με προκάλεσε γι' αυτό. Και τι ακολούθησε, το έχεις ήδη ακούσει.

Η δική μου αγάπη δεν είναι φανταχτερή ούτε κανένα πάθος par amours_ — όπως το λένε. Αυτό που σου προσφέρω είναι αγάπη τίμια και καθαρή.

Η αγία Εκκλησία έχει επιδέξια δεσμά, δεσμά από το πιο απαλό μετάξι. Βάλε, αγαπημένη μου, τον λαιμό σου κάτω από τον ζυγό, κι ο δικός μου θα ακολουθήσει, θα δεις.

Αλλιώς — και το ορκίζομαι μια για πάντα στον πιο ξακουστό άγιο — αν φύγω ποτέ από τα βουνά, θα είναι μόνο φορώντας το ράσο του καλόγερου.

Εδώ ο γιδοβοσκός τελείωσε το τραγούδι του, και παρόλο που ο Δον Κιχώτης τον παρακαλούσε να πει κι άλλο, ο Σάντσο δεν είχε καμιά τέτοια διάθεση, γιατί τον τραβούσε περισσότερο ο ύπνος παρά τα τραγούδια. Έτσι είπε στον αφέντη του: «Η χάρη σας καλά θα κάνει να κανονίσει αμέσως πού σκοπεύει να περάσει τη νύχτα, γιατί ο κόπος που τραβούν όλη μέρα αυτοί οι καλοί άνθρωποι δεν τους αφήνει να ξενυχτούν τραγουδώντας.»

«Σε καταλαβαίνω, Σάντσο», απάντησε ο Δον Κιχώτης. «Βλέπω καθαρά πως αυτές οι επισκέψεις στο ασκί με το κρασί ζητούν αποζημίωση σε ύπνο κι όχι σε μουσική.»

«Σε όλους μας είναι γλυκός, δόξα τω Θεώ», είπε ο Σάντσο.

«Δεν το αρνούμαι», απάντησε ο Δον Κιχώτης. «Αλλά βολέψου όπου θέλεις· όσοι ανήκουν στο δικό μου τάγμα ταιριάζει περισσότερο να αγρυπνούν παρά να κοιμούνται. Παρ' όλα αυτά, καλό θα ήταν να μου ξαναδένεις αυτό το αυτί, γιατί με πονάει περισσότερο απ' όσο θα έπρεπε.»

Ο Σάντσο έκανε όπως του είπε, αλλά ένας από τους γιδοβοσκούς, βλέποντας την πληγή, του είπε να μην ανησυχεί, γιατί θα του έβαζε ένα γιατρικό που θα την έκλεινε γρήγορα.

Μάζεψε λίγα φύλλα δεντρολίβανου, που υπήρχαν εκεί άφθονα, τα μάσησε, τα ανακάτεψε με λίγο αλάτι και τα έβαλε πάνω στο αυτί, δένοντάς τα καλά με έναν επίδεσμο. Τον διαβεβαίωσε πως δεν θα χρειαζόταν καμιά άλλη θεραπεία, και έτσι ακριβώς έγινε.

c11e.jpg (37K)

[illegible] XII. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

c12a.jpg (143K)

Πλήρες μέγεθος

Εκείνη ακριβώς τη στιγμή έφτασε κι άλλος ένας νέος, από εκείνους που έφερναν τα εφόδιά τους από το χωριό, και είπε: «Ξέρετε τι γίνεται στο χωριό, σύντροφοι;»

«Και πώς να το ξέρουμε;» απάντησε ένας από αυτούς.

«Ε, λοιπόν, να μάθετε», συνέχισε ο νέος, «πως σήμερα το πρωί πέθανε εκείνος ο ξακουστός φοιτητής-βοσκός που τον έλεγαν Χρυσόστομο, και λένε πως πέθανε από έρωτα για εκείνη τη διαβολεμένη χωριατοπούλα, την κόρη του Γκιγιέρμο του Πλούσιου, αυτή που γυρίζει εδώ στις ερημιές ντυμένη βοσκοπούλα.»

«Εννοείς τη Μαρσέλα;» είπε ένας.

«Αυτήν εννοώ», απάντησε ο γιδοβοσκός· «και το πιο παράξενο είναι πως στη διαθήκη του όρισε να τον θάψουν στα χωράφια σαν Μαυριτανό, στους πρόποδες του βράχου όπου βγαίνει η πηγή με τις φελλοβελανιδιές, γιατί, όπως λένε —και όπως έλεγε κι ο ίδιος— εκεί ήταν το μέρος όπου την είδε πρώτη φορά. Έδωσε και άλλες οδηγίες, που οι παπάδες του χωριού λένε πως δεν πρέπει και δεν γίνεται να τηρηθούν, γιατί μυρίζουν ειδωλολατρία. Σ' όλα αυτά ο στενός του φίλος, ο

Αμβρόσιος ο φοιτητής, εκείνος που, όπως κι αυτός, ντυνόταν βοσκός, απαντά πως πρέπει να γίνουν όλα ακριβώς όπως τα άφησε γραμμένα ο Χρυσόστομος, χωρίς να παραλειφθεί τίποτα. Και γι' αυτό έχει ξεσηκωθεί όλο το χωριό. Πάντως, απ' ό,τι ακούγεται, στο τέλος θα γίνει αυτό που θέλει ο Αμβρόσιος και όλοι οι φίλοι του οι βοσκοί, και αύριο έρχονται να τον θάψουν με μεγάλη επισημότητα εκεί που σας είπα. Είμαι βέβαιος πως θα είναι θέαμα άξιο να το δει κανείς· εγώ τουλάχιστον δεν πρόκειται να το χάσω, ακόμα κι αν ήξερα πως αύριο δεν θα ξαναγυρίσω στο χωριό.»

«Το ίδιο θα κάνουμε κι εμείς», απάντησαν οι γιδοβοσκοί, «και θα ρίξουμε κλήρο για να δούμε ποιος πρέπει να μείνει πίσω να φυλάει τα γίδια όλων.»

«Καλά τα λες, Πέδρο», είπε ένας, «αν και δεν θα χρειαστεί να μπείτε σε τέτοιο κόπο, γιατί θα μείνω εγώ πίσω για όλους. Και μη νομίζεις πως το κάνω από αρετή ή επειδή δεν με τρώει η περιέργεια· είναι που το αγκάθι που μπήκε τις προάλλες στο πόδι μου δεν μ' αφήνει να περπατήσω.»

«Όπως και να 'χει, σ' ευχαριστούμε», απάντησε ο Πέδρο.

Ο Δον Κιχώτης ζήτησε από τον Πέδρο να του πει ποιος ήταν ο νεκρός και ποια η βοσκοπούλα. Ο Πέδρο αποκρίθηκε πως το μόνο που ήξερε ήταν ότι ο πεθαμένος ήταν ένας πλούσιος ευγενής από ένα χωριό εκείνων των βουνών, που είχε σπουδάσει πολλά χρόνια στη Σαλαμάνκα, και όταν τελείωσε γύρισε στο χωριό του με τη φήμη ανθρώπου πολύ μορφωμένου και πολυδιαβασμένου. «Πάνω απ' όλα, έλεγαν, ήξερε την επιστήμη των άστρων και όσα γίνονται εκεί πάνω, στον

ουρανό, με τον ήλιο και το φεγγάρι, γιατί μας έλεγε με ακρίβεια την ώρα που γίνονταν οι κρίσεις του ήλιου και του φεγγαριού.»

«Έκλειψη λέγεται, φίλε, όχι κρίση — το σκοτείνιασμα αυτών των δύο φωτεινών σωμάτων», είπε ο Δον Κιχώτης. Όμως ο Πέδρο, χωρίς να δίνει σημασία σε τέτοιες λεπτομέρειες, συνέχισε την ιστορία του: «Και προέλεγε επίσης πότε η χρονιά θα ήταν χρονιά αφθονίας ή ακαρπίας.»

«Ακαρπίας, θες να πεις», είπε ο Δον Κιχώτης.

«Στειρότητα ή εστιρότητα», απάντησε ο Πέδρο, «στο τέλος το ίδιο είναι. Και μπορώ να σου πω πως χάρη σ' αυτόν ο πατέρας του και οι φίλοι του που τον πίστεψαν πλούτισαν πολύ, γιατί έκαναν ό,τι τους συμβούλευε, λέγοντάς τους: "φέτος να σπείρετε κριθάρι, όχι σιτάρι· φέτος μπορείτε να βάλετε όσπρια και όχι κριθάρι· του χρόνου θα βγει άφθονο λάδι, και τα τρία επόμενα χρόνια δεν θα πάρετε ούτε σταγόνα."»

«Αυτή η επιστήμη λέγεται αστρολογία», είπε ο Δον Κιχώτης.

«Δεν ξέρω πώς λέγεται», αποκρίθηκε ο Πέδρο, «ξέρω όμως πως τα ήξερε όλα αυτά και ακόμα περισσότερα. Αλλά, για να τελειώνουμε, δεν είχαν περάσει πολλοί μήνες από τότε που γύρισε από τη Σαλαμάνκα, όταν μια μέρα εμφανίστηκε ντυμένος βοσκός, με τη γκλίτσα και τη προβιά του, έχοντας βγάλει τη μακριά ρόμπα που φορούσε ως σπουδαστής· και μαζί του φόρεσε κι ο στενός του φίλος, ο Αμβρόσιος, που ήταν σύντροφός του στις σπουδές, την ίδια βοσκική φορεσιά. Ξέχασα να πω πως ο Χρυσόστομος, που τώρα είναι νεκρός, είχε μεγάλο ταλέντο στο να γράφει στίχους· τόσο, που

έφτιαχνε κάλαντα για την παραμονή των Χριστουγέννων και θεατρικά για το Corpus Christi, που τα έπαιζαν οι νέοι του χωριού μας, και όλοι έλεγαν πως ήταν εξαιρετικά. Όταν οι χωρικοί είδαν τους δυο σπουδασμένους να εμφανίζονται έτσι ξαφνικά ντυμένοι βοσκοί, έμειναν άφωνοι από την απορία και δεν μπορούσαν να φανταστούν τι τους είχε οδηγήσει σε μια τόσο παράξενη αλλαγή. Εκείνον τον καιρό πέθανε και ο πατέρας του δικού μας Χρυσόστομου, κι έτσι έμεινε κληρονόμος μεγάλης περιουσίας, και σε κινητά και σε γη, με πολλά ζώα και πρόβατα και μεγάλο χρηματικό ποσό· όλα αυτά πέρασαν ολόκληρα στα χέρια του νεαρού, και πράγματι τα άξιζε, γιατί ήταν πολύ καλό παιδί, καλόκαρδος, φίλος των αξιόλογων ανθρώπων, και με πρόσωπο που σου έφερνε ευλογία. Ύστερα μαθεύτηκε πως άλλαξε ρούχα μόνο και μόνο για να γυρίζει σ' αυτές τις ερημιές πίσω από εκείνη τη βοσκοπούλα, τη Μαρσέλα, που ανέφερε πριν λίγο το παλικάρι μας, και την οποία είχε ερωτευτεί ο μακαρίτης ο Χρυσόστομος. Και τώρα πρέπει να σου πω ποια είναι αυτή η κοπέλα, γιατί καλό είναι να το ξέρεις· ίσως, και χωρίς καν αυτό το ίσως, δεν έχεις ακούσει ποτέ στη ζωή σου κάτι παρόμοιο, ακόμα κι αν ζήσεις περισσότερα χρόνια κι από τη σάρνα.»

«Πες Σάρρα», είπε ο Δον Κιχώτης, που δεν άντεχε άλλο το μπέρδεμα του γιδοβοσκού με τις λέξεις.

«Η σάρνα ζει αρκετά χρόνια», απάντησε ο Πέδρο· «κι αν, señor, είναι να διορθώνεις τις λέξεις σε κάθε βήμα, δεν θα τελειώσουμε ούτε μέσα σε έναν χρόνο.»

«Συγχώρεσέ με, φίλε μου», είπε ο Δον Κιχώτης· «αλλά, αφού υπάρχει τόση διαφορά ανάμεσα στη sarna και στη Sarra, σου το επισήμανα. Πάντως απάντησες πολύ σωστά, γιατί η sarna ζει περισσότερο από τη Sarra. Συνέχισε λοιπόν την ιστορία σου, κι εγώ δεν θα ξαναφέρω αντίρρηση σε τίποτα.»

«Λοιπόν, αγαπητέ μου κύριε», είπε ο γιδοβοσκός, «στο χωριό μας ζούσε ένας γεωργός ακόμη πλουσιότερος από τον πατέρα του Χρυσόστομου, που τον έλεγαν Γκιγιέρμο. Ο Θεός, πέρα από τα μεγάλα πλούτη που του είχε δώσει, του χάρισε και μια κόρη, στη γέννα της οποίας πέθανε η μητέρα της, η πιο αξιοσέβαστη γυναίκα σ' όλη αυτή την περιοχή. Νομίζω πως τη βλέπω ακόμη μπροστά μου, μ' εκείνο το πρόσωπο που είχε τον ήλιο από τη μια και το φεγγάρι από την άλλη· κι εκτός απ' αυτό ήταν δραστήρια και καλή με τους φτωχούς, γι' αυτό και πιστεύω πως αυτή τη στιγμή η ψυχή της αναπαύεται μακαρισμένη κοντά στον Θεό, στον άλλο κόσμο. Ο άντρας της, ο Γκιγιέρμο, πέθανε από τη λύπη του για τον χαμό μιας τόσο καλής γυναίκας και άφησε την κόρη του, τη Μαρσέλα, μικρό παιδί ακόμη και πλούσια, στη φροντίδα ενός θείου της, ιερέα και κανονικού στο χωριό μας. Το κορίτσι μεγάλωσε με τέτοια ομορφιά, που μας θύμιζε τη μητέρα της, η οποία ήταν εξαίσια όμορφη· κι όμως όλοι πίστευαν πως η κόρη θα την ξεπερνούσε. Έτσι, όταν έφτασε στα δεκατέσσερα με δεκαπέντε της χρόνια, όποιος την έβλεπε δεν έκανε άλλο παρά να δοξάζει τον Θεό που την είχε πλάσει τόσο όμορφη, και οι περισσότεροι την ερωτεύονταν χωρίς καμιά ελπίδα σωτηρίας. Ο θείος της την κρατούσε πολύ απομονωμένη και μακριά από τον κόσμο, όμως παρ' όλα αυτά η φήμη της μεγάλης ομορφιάς της απλώθηκε τόσο πολύ, ώστε, τόσο γι'

αυτήν όσο και για τη μεγάλη της περιουσία, ζητούσαν, παρακαλούσαν και πίεζαν τον θείο της να τη δώσει σε γάμο όχι μόνο άντρες από το δικό μας χωριό, αλλά κι από πολλά λεύγες τριγύρω, και μάλιστα οι πιο σημαντικοί ανάμεσά τους. Εκείνος όμως, ως καλός χριστιανός, αν και ήθελε να την παντρέψει αμέσως, αφού έβλεπε πως ήταν πια σε κατάλληλη ηλικία, δεν ήθελε να το κάνει χωρίς τη συγκατάθεσή της· όχι βέβαια επειδή είχε το βλέμμα του στο κέρδος και στο όφελος που του έφερνε η διαχείριση της περιουσίας της όσο ανέβαλλε τον γάμο της. Και, στ' αλήθεια, αυτό το έλεγαν προς τιμήν του καλού παπά σε περισσότερες από μία παρέες στο χωριό. Γιατί πρέπει να ξέρετε, Ιππότη Περιπλανώμενε, πως σ' αυτά τα μικρά χωριά όλα συζητιούνται και για όλα βρίσκεται κάποιος να γκρινιάξει· και να είστε βέβαιος, όπως είμαι κι εγώ, πως ο παπάς πρέπει να είναι παραπάνω από καλός για να αναγκάζει τους ενορίτες του να μιλούν καλά γι' αυτόν, ιδίως στα χωριά.»

«Αυτή είναι η αλήθεια», είπε ο Δον Κιχώτης· «αλλά συνέχισε, γιατί η ιστορία είναι πολύ ωραία, και εσύ, καλέ Πέδρο, τη λες με πολύ ωραίο τρόπο.»

«Μακάρι να μη μου λείψει εκείνο του Κυρίου», είπε ο Πέδρο· «αυτό είναι που αξίζει. Και συνεχίζω: πρέπει να ξέρετε πως, παρόλο που ο θείος έφερνε μπροστά στην ανιψιά του και της περιέγραφε ξεχωριστά τα χαρίσματα του καθενός από τους πολλούς που τη ζήτησαν σε γάμο, παρακαλώντας την να παντρευτεί και να διαλέξει σύμφωνα με το γούστο της, εκείνη δεν έδινε ποτέ άλλη απάντηση παρά πως δεν ήθελε ακόμη να παντρευτεί και πως, αφού ήταν τόσο νέα, δεν θεωρούσε τον εαυτό της κατάλληλο να σηκώσει το βάρος του γάμου.

Μπροστά σε αυτές τις δικαιολογίες, που έμοιαζαν απολύτως λογικές, ο θείος της σταμάτησε να την πιέζει και περίμενε ώσπου να μεγαλώσει λίγο ακόμη και να διαλέξει μόνη της όποιον της άρεσε. Γιατί, έλεγε —και πολύ σωστά— οι γονείς δεν πρέπει να τακτοποιούν τα παιδιά τους στη ζωή παρά τη θέλησή τους. Κι όμως, εκεί που κανείς δεν το περίμενε, να σου μια μέρα η σεμνή Μαρσέλα εμφανίζεται ντυμένη βοσκοπούλα· και παρά τον θείο της και όλους τους ανθρώπους του χωριού που προσπαθούσαν να τη μεταπείσουν, άρχισε να γυρίζει στα χωράφια με τις άλλες βοσκοπούλες του τόπου και να βόσκει το δικό της κοπάδι. Από τότε που βγήκε έτσι στον κόσμο και η ομορφιά της φάνηκε ανοιχτά, δεν μπορώ να σας πω πόσοι πλούσιοι νέοι, ευγενείς και χωρικοί, φόρεσαν σαν τον Χρυσόστομο τη στολή του βοσκού και τριγυρνούν σε αυτά τα μέρη κάνοντάς της έρωτα. Ένας από αυτούς, όπως ήδη ειπώθηκε, ήταν ο μακαρίτης φίλος μας, για τον οποίο λένε πως δεν την αγαπούσε απλώς, αλλά τη λάτρευε. Μην νομίσετε όμως ότι, επειδή η Μαρσέλα διάλεξε μια ζωή τόσο ελεύθερη και ανεξάρτητη, με τόσο λίγη ή μάλλον καθόλου απομόνωση, έδωσε ποτέ αφορμή —ούτε καν την παραμικρή σκιά αφορμής— να αμφισβητηθεί η αγνότητα και η σεμνότητά της. Το αντίθετο: τόσο μεγάλη και τόσο σταθερή είναι η προσοχή με την οποία φυλάει την τιμή της, ώστε από όλους όσοι τη φλερτάρουν και τη διεκδικούν κανείς δεν έχει καυχηθεί, ούτε μπορεί αληθινά να καυχηθεί, ότι του έδωσε έστω και την πιο μικρή ελπίδα πως θα πετύχει αυτό που ποθεί. Γιατί, αν και δεν αποφεύγει ούτε αποστρέφεται τη συντροφιά και τη συζήτηση των βοσκών, και τους φέρεται με ευγένεια και καλοσύνη, αν κάποιος από αυτούς φτάσει να της φανερώσει

την πρόθεσή του, έστω κι αν είναι τόσο σωστή και ιερή όσο ο γάμος, εκείνη τον εκτοξεύει μακριά της σαν από καταπέλτη. Και με τέτοιον χαρακτήρα κάνει σε αυτόν τον τόπο μεγαλύτερο κακό απ' ό,τι θα έκανε η πανούκλα, γιατί η καλοσύνη της και η ομορφιά της σπρώχνουν τις καρδιές όσων τη συναναστρέφονται να την αγαπήσουν και να τη διεκδικήσουν, αλλά η περιφρόνησή της και η ειλικρίνειά της τους φέρνουν στο χείλος της απόγνωσης. Έτσι δεν ξέρουν τι άλλο να πουν παρά να τη φωνάζουν δυνατά σκληρή και άκαρδη, και με άλλα παρόμοια ονόματα που περιγράφουν καλά τη φύση του χαρακτήρα της. Κι αν μείνετε εδώ για λίγο, señor, θα ακούσετε αυτούς τους λόφους και τις κοιλάδες να αντιλαλούν από τα παράπονα των απορριμμένων που την ακολουθούν. Εδώ κοντά υπάρχει ένα μέρος με καμιά εικοσαριά ψηλές οξιές, και δεν υπάρχει ούτε μία που να μην έχει χαραγμένο και γραμμένο στον λείο φλοιό της το όνομα της Μαρσέλα· και πάνω από μερικά υπάρχει σκαλισμένο στο ίδιο δέντρο ένα στέμμα, σαν να ήθελε ο εραστής της να πει πιο καθαρά πως η Μαρσέλα φορούσε και άξιζε το στέμμα όλης της ανθρώπινης ομορφιάς. Εδώ ένας βοσκός αναστενάζει, εκεί άλλος θρηνεί· από τη μια ακούγονται ερωτικά τραγούδια, από την άλλη ελεγείες απελπισίας. Άλλος περνά όλες τις ώρες της νύχτας καθισμένος στους πρόποδες κάποιας βελανιδιάς ή κάποιου βράχου, και εκεί, χωρίς να έχει κλείσει από το κλάμα τα μάτια του, τον βρίσκει το πρωί ο ήλιος χαμένος και μισότρελος. Κι άλλος, χωρίς καμιά παρηγοριά και χωρίς ανάπαυλα στους στεναγμούς του, ξαπλωμένος πάνω στην καυτή άμμο, μέσα στο λιοπύρι του βαριού καλοκαιρινού μεσημεριού, απευθύνει την ικεσία του στους σπλαχνικούς

ουρανούς. Και πάνω στον έναν και στον άλλον, πάνω σε αυτούς και σε όλους, η όμορφη Μαρσέλα θριαμβεύει ελεύθερη και αμέριμνη. Κι όλοι εμείς που τη γνωρίζουμε περιμένουμε να δούμε πού θα καταλήξει αυτή η περηφάνια της και ποιος θα είναι ο τυχερός που θα καταφέρει να δαμάσει μια τόσο φοβερή φύση και να κερδίσει μια τόσο υπέρτατη ομορφιά. Αφού όλα όσα σας είπα είναι τόσο βέβαιη αλήθεια, είμαι πεπεισμένος ότι όσα λένε για την αιτία του θανάτου του Χρυσόστομου, όπως μας τα είπε το παλικάρι, είναι ακριβώς έτσι. Γι' αυτό σας συμβουλεύω, señor, να μην παραλείψετε να παρευρεθείτε αύριο στην ταφή του· θα αξίζει πραγματικά να τη δείτε, γιατί ο Χρυσόστομος είχε πολλούς φίλους, και δεν είναι ούτε μισή λεύγα από εδώ ως το μέρος όπου όρισε να τον θάψουν.»

«Θα το φροντίσω οπωσδήποτε», είπε ο Δον Κιχώτης, «και σας ευχαριστώ για την ευχαρίστηση που μου δώσατε διηγούμενός μου μια τόσο ενδιαφέρουσα ιστορία.»

«Αχ», είπε ο γιδοβοσκός, «δεν ξέρω ούτε τα μισά απ' όσα έχουν συμβεί στους εραστές της Μαρσέλας· όμως ίσως αύριο συναντήσουμε στον δρόμο κανέναν βοσκό που να μπορεί να μας τα πει. Και τώρα καλό θα ήταν να πάτε να κοιμηθείτε κάπου προφυλαγμένος, γιατί ο νυχτερινός αέρας μπορεί να βλάψει την πληγή σας· αν και, με το γιατρικό που σας έβαλα, δεν υπάρχει φόβος να πάει κάτι στραβά.»

Ο Σάντσο Πάνθα, που από μέσα του έστελνε τη φλυαρία του γιδοβοσκού στον διάβολο, παρακάλεσε κι αυτός τον αφέντη του να πάει να κοιμηθεί στην καλύβα του Πέδρο. Εκείνος το έκανε και πέρασε όλη την υπόλοιπη νύχτα σκεπτόμενος την

κυρά του, τη Δουλτσινέα, μιμούμενος τους εραστές της Μαρσέλας. Ο Σάντσο Πάνθα βολεύτηκε ανάμεσα στον Ροσινάντε και τον γάιδαρό του και κοιμήθηκε όχι σαν ερωτευμένος που τον είχαν απορρίψει, αλλά σαν άνθρωπος που είχε φάει γερό ξύλο.

c12e.jpg (42K)

[illegible] XIII. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]

c13a.jpg (181K)

Πλήρες μέγεθος

Μόλις όμως άρχισε να χαράζει και το φως της μέρας να φαίνεται από τα μπαλκόνια της ανατολής, πέντε από τους έξι γιδοβοσκούς ήρθαν να ξυπνήσουν τον Δον Κιχώτη και να του πουν πως, αν εξακολουθούσε να θέλει να πάει να δει τη φημισμένη κηδεία του Χρυσόστομου, θα τον συνόδευαν. Ο Δον Κιχώτης, που δεν επιθυμούσε τίποτε περισσότερο, σηκώθηκε και διέταξε τον Σάντσο να σαμαρώσει και να ετοιμάσει αμέσως τα ζώα, πράγμα που εκείνος έκανε χωρίς καθυστέρηση, και αμέσως ξεκίνησαν όλοι μαζί. Δεν είχαν προχωρήσει ούτε ένα τέταρτο της λεύγας, όταν, εκεί όπου συναντιούνταν δύο μονοπάτια, είδαν να έρχονται προς το μέρος τους καμιά εξάδα βοσκών ντυμένων με μαύρες προβιές, με στεφάνια από κυπαρίσσι και πικροδάφνη στο κεφάλι. Ο καθένας κρατούσε στο χέρι του ένα γερό ραβδί από αρκουδοπούρναρο, και μαζί τους έρχονταν και δύο ευγενείς καβάλα στ' άλογα, ντυμένοι με κομψά ταξιδιωτικά ρούχα, ενώ τους ακολουθούσαν τρεις υπηρέτες πεζοί. Αντάλλαξαν ευγενικούς χαιρετισμούς μόλις συναντήθηκαν και, ρωτώντας ο ένας τον άλλον προς τα πού πήγαινε η κάθε συντροφιά, έμαθαν πως όλοι κατευθύνονταν στον τόπο της ταφής· έτσι συνέχισαν τον δρόμο όλοι μαζί.

Ένας από τους καβαλάρηδες είπε στον σύντροφό του: «Μου φαίνεται, κύριε Βιβάλδο, πως αξίζει τον κόπο η καθυστέρηση που θα έχουμε για να δούμε αυτή την παράξενη κηδεία. Και παράξενη αποκλείεται να μην είναι, αν κρίνουμε από όσα αλλόκοτα μας είπαν αυτοί οι βοσκοί, τόσο για τον νεκρό βοσκό όσο και για τη βοσκοπούλα που τον σκότωσε.»

«Κι εγώ το ίδιο πιστεύω», απάντησε ο Βιβάλδο. «Και όχι μόνο μια μέρα· για να το δω αυτό, θα δεχόμουν να καθυστερήσω ακόμα και τέσσερις.»

Ο Δον Κιχώτης τούς ρώτησε τι είχαν ακούσει για τη Μαρσέλα και τον Χρυσόστομο. Ο ταξιδιώτης απάντησε πως το ίδιο εκείνο πρωί είχαν συναντήσει αυτούς τους βοσκούς και, βλέποντάς τους ντυμένους τόσο πένθιμα, τους είχαν ρωτήσει γιατί εμφανίζονταν έτσι. Τότε ένας από αυτούς τους εξήγησε την παράξενη συμπεριφορά και την ομορφιά μιας βοσκοπούλας που τη λέγανε Μαρσέλα, τους πολλούς που την πολιορκούσαν ερωτικά, και μαζί τον θάνατο εκείνου του Χρυσόστομου, στην κηδεία του οποίου πήγαιναν. Με λίγα λόγια, επανέλαβε όλα όσα είχε διηγηθεί ο Πέδρο στον Δον Κιχώτη.

Εκείνη η κουβέντα τελείωσε και άρχισε μια άλλη, όταν εκείνος που τον έλεγαν Βιβάλδο ρώτησε τον Δον Κιχώτη γιατί κυκλοφορούσε οπλισμένος μ' αυτόν τον τρόπο σε μια τόσο ήσυχη χώρα. Ο Δον Κιχώτης απάντησε: «Το λειτούργημά μου δεν μου επιτρέπει να εμφανίζομαι αλλιώς. Η άνετη ζωή, οι απολαύσεις και η ξεκούραση επινοήθηκαν για τους μαλθακούς αυλικούς· ο κόπος, η ανησυχία και τα όπλα όμως φτιάχτηκαν μόνο για εκείνους που ο κόσμος αποκαλεί

πλανόδιους ιππότες, κι εγώ, αν και ανάξιος, είμαι ο πιο ασήμαντος απ' όλους.»

Μόλις τον άκουσαν να λέει αυτά, όλοι τον πέρασαν για τρελό. Και για να βεβαιωθεί ακόμα περισσότερο και να καταλάβει τι λογής τρέλα ήταν η δική του, ο Βιβάλδο συνέχισε ρωτώντας τον τι ακριβώς εννοούσε με τους πλανόδιους ιππότες.

«Δεν έχετε διαβάσει, αξιότιμοι κύριοι,» απάντησε ο Δον Κιχώτης, «τα χρονικά και τις ιστορίες της Αγγλίας, όπου είναι καταγραμμένα τα ξακουστά κατορθώματα του βασιλιά Αρθούρου, που εμείς στη λαϊκή καστιλιάνικη γλώσσα τον λέμε πάντα βασιλιά Αρτούς; Γι' αυτόν υπάρχει μια παλιά παράδοση, γενικά αποδεκτή σε όλο το βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας, πως ο βασιλιάς αυτός δεν πέθανε, αλλά μεταμορφώθηκε με μαγικά μέσα σε κοράκι, και πως με τον καιρό θα επιστρέψει για να ξαναβασιλέψει και να ανακτήσει το βασίλειο και το σκήπτρο του. Γι' αυτό, λένε, δεν μπορεί να αποδειχτεί ότι από τότε ως σήμερα Άγγλος σκότωσε ποτέ κοράκι. Λοιπόν, στα χρόνια αυτού του καλού βασιλιά ιδρύθηκε εκείνο το περίφημο τάγμα ιπποσύνης των Ιπποτών της Στρογγυλής Τραπέζης, και τότε συνέβη και ο έρωτας του Δον Λανσελότ της Λίμνης με τη βασίλισσα Γκουινεβέρα, ακριβώς όπως διηγούνται οι ιστορίες, με μεσολαβήτρια και έμπιστή τους την εξοχότατη κυρία Κιντανιόνα· κι από εκεί βγήκε εκείνη η ρομάντζα, τόσο γνωστή και διαδεδομένη στην Ισπανία μας—

Ω, ποτέ δεν υπήρξε ιππότης, στ' αλήθεια, που να τον υπηρέτησε τόσο μια κυρία, όσο τον σερ Λανσελότ, όταν ήρθε από τη Βρετανία—

μαζί με όλη τη γλυκιά και απολαυστική πορεία των κατορθωμάτων του στον έρωτα και στον πόλεμο. Από τότε, λοιπόν, αυτό το τάγμα της ιπποσύνης συνέχισε να απλώνεται και να διαδίδεται σε πολλά και διαφορετικά μέρη του κόσμου· και σ' αυτό διακρίθηκαν, ξακουστοί και ένδοξοι για τα έργα τους, ο πανίσχυρος Αμαδής της Γαλατίας με όλους τους γιους και τους απογόνους του ως την πέμπτη γενιά, ο γενναίος Φελιξμάρτε της Υρκανίας, ο Τιράντε ο Λευκός, που όσο κι αν τον επαινέσει κανείς δεν είναι αρκετό, και, σχεδόν στις μέρες μας, είδαμε, ακούσαμε και μιλήσαμε με τον ανίκητο ιππότη Δον Μπελιανίς της Ελλάδας. Αυτό, λοιπόν, κύριοι, θα πει περιπλανώμενος ιππότης· και όσα σας είπα είναι το τάγμα της ιπποσύνης του, στο οποίο, όπως έχω ήδη πει, έχω αφιερωθεί κι εγώ, παρόλο που είμαι αμαρτωλός. Και ό,τι πρέσβευαν οι προαναφερθέντες ιππότες, το ίδιο πρεσβεύω κι εγώ· γι' αυτό γυρίζω αυτές τις ερημιές και τις αγριότητες αναζητώντας περιπέτειες, αποφασισμένος να αντιτάξω το χέρι μου και το σώμα μου στις πιο επικίνδυνες που μπορεί να μου φέρει η τύχη, για να βοηθήσω τους αδύναμους και τους αναγκεμένους.»

Από αυτά τα λόγια του, οι ταξιδιώτες βεβαιώθηκαν πως ο Δον Κιχώτης είχε χάσει τα λογικά του και κατάλαβαν τι είδους τρέλα τον είχε κυριεύσει. Έμειναν τόσο έκπληκτοι όσο μένει όποιος τη γνωρίζει για πρώτη φορά. Και ο Βιβάλδο, που ήταν άνθρωπος οξυδερκής και ζωηρού χαρακτήρα, θέλοντας να περάσει ευχάριστα η σύντομη διαδρομή που, όπως έλεγαν, απέμενε ώσπου να φτάσουν στο βουνό, εκεί όπου θα γινόταν η ταφή, προσπάθησε να του δώσει αφορμή να συνεχίσει τις παραδοξολογίες του. Έτσι του είπε: «Μου φαίνεται, κύριε περιπλανώμενε ιππότη, πως η αφεντιά σας διάλεξε ένα από

τα πιο αυστηρά επαγγέλματα του κόσμου· και φαντάζομαι πως ούτε των Καρθουσιανών μοναχών δεν είναι τόσο αυστηρό.»

«Ίσως να είναι εξίσου αυστηρό», απάντησε ο δικός μας Δον Κιχώτης, «αλλά ότι είναι τόσο αναγκαίο για τον κόσμο, αυτό πολύ αμφιβάλλω. Γιατί, αν πρέπει να λέμε την αλήθεια, ο στρατιώτης που εκτελεί ό,τι διατάζει ο αρχηγός του προσφέρει όχι λιγότερο από τον ίδιο τον αρχηγό που δίνει τη διαταγή. Θέλω να πω πως οι άνθρωποι της Εκκλησίας, μέσα στην ειρήνη και την ησυχία, παρακαλούν τον Ουρανό για το καλό του κόσμου· όμως εμείς, στρατιώτες και ιππότες, κάνουμε πράξη όσα εκείνοι ζητούν με τις προσευχές τους, υπερασπίζοντάς τον με τη δύναμη των χεριών μας και την κόψη των σπαθιών μας, όχι κάτω από στέγη αλλά στο ύπαιθρο, εκτεθειμένοι στις ανυπόφορες ακτίνες του ήλιου το καλοκαίρι και στους διαπεραστικούς παγετούς του χειμώνα. Έτσι γινόμαστε οι υπηρέτες του Θεού πάνω στη γη και τα όργανα με τα οποία ασκείται εδώ η δικαιοσύνη του. Και αφού η τέχνη του πολέμου και όλα όσα τη συνοδεύουν και της ανήκουν δεν μπορούν να ασκηθούν χωρίς ιδρώτα, κόπο και τεράστια προσπάθεια, έπεται πως όσοι την έχουν για επάγγελμα μοχθούν αναμφίβολα περισσότερο από εκείνους που, μέσα σε γαλήνια ειρήνη και ησυχία, προσεύχονται στον Θεό να βοηθήσει τους αδύναμους. Δεν θέλω να πω —ούτε μου περνά από το μυαλό— ότι το λειτούργημα του περιπλανώμενου ιππότη είναι τόσο καλό όσο εκείνο του μοναχού στο κελί του· θέλω μόνο να συμπεράνω, από όσα υποφέρω εγώ ο ίδιος, πως είναι χωρίς αμφιβολία πιο επίπονο και πιο βασανισμένο, πιο πεινασμένο και πιο διψασμένο, πιο άθλιο, πιο κουρελιασμένο και πιο ψειριασμένο. Γιατί δεν

υπάρχει λόγος να αμφιβάλλει κανείς ότι οι παλιοί περιπλανώμενοι ιππότες πέρασαν πολλές κακουχίες στη ζωή τους. Κι αν κάποιοι απ' αυτούς, με τη δύναμη των όπλων τους, έφτασαν να γίνουν αυτοκράτορες, αλήθεια, τους κόστισε ακριβά σε αίμα και ιδρώτα· και αν όσοι έφτασαν σε τέτοιο αξίωμα δεν είχαν μάγους και σοφούς να τους βοηθούν, θα είχαν αποτύχει εντελώς στις φιλοδοξίες τους και θα έβλεπαν τις ελπίδες τους να διαψεύδονται.»

«Αυτή είναι η δική μου γνώμη», απάντησε ο ταξιδιώτης· «όμως ένα από τα πολλά πράγματα που μου φαίνονται πολύ λανθασμένα στους περιπλανώμενους ιππότες είναι το εξής: όταν βρίσκονται έτοιμοι να μπουν σε κάποια μεγάλη και επικίνδυνη περιπέτεια, όπου είναι φανερό πως κινδυνεύουν να χάσουν τη ζωή τους, εκείνη ακριβώς τη στιγμή δεν σκέφτονται να εμπιστευτούν τον εαυτό τους στον Θεό, όπως οφείλει κάθε καλός χριστιανός σε παρόμοιο κίνδυνο· αντί γι' αυτό, στρέφονται στις κυρίες τους με τόση αφοσίωση, λες και αυτές ήταν οι θεοί τους — κάτι που, κατά τη γνώμη μου, μυρίζει κάπως ειδωλολατρία.»

«Κύριε», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης, «αυτό δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να παραλειφθεί, και ο περιπλανώμενος ιππότης που θα έκανε αλλιώς θα ντροπιαζόταν· γιατί είναι καθιερωμένο και συνηθισμένο στην ιπποσύνη των περιπλανώμενων ιπποτών ότι ο ιππότης, όταν ετοιμάζεται για κάποιο μεγάλο πολεμικό κατόρθωμα και έχει μπροστά του την κυρία του, στρέφει τα μάτια του προς εκείνη γλυκά και ερωτευμένα, σαν να την ικετεύει μόνο με το βλέμμα να τον ευνοήσει και να τον προστατέψει στον επικίνδυνο άθλο που

πάει να αναλάβει· και ακόμη κι αν δεν τον ακούει κανείς, είναι υποχρεωμένος να ψιθυρίσει κάποια λόγια, συστήνοντας τον εαυτό του σε εκείνη με όλη του την καρδιά, και γι' αυτό έχουμε αμέτρητα παραδείγματα στις ιστορίες. Αυτό όμως δεν σημαίνει πως παραλείπουν να εμπιστευτούν τον εαυτό τους και στον Θεό· γιατί θα βρουν χρόνο και ευκαιρία να το κάνουν όσο θα είναι ήδη ριγμένοι στο έργο τους.»

«Παρόλα αυτά», απάντησε ο ταξιδιώτης, «εγώ εξακολουθώ να έχω κάποιες αμφιβολίες, γιατί πολλές φορές έχω διαβάσει πως ξεσπούν λόγια ανάμεσα σε δυο περιπλανώμενους ιππότες, και από κουβέντα σε κουβέντα ανάβουν τα αίματα, γυρίζουν τα άλογά τους, παίρνουν αρκετή απόσταση στο πεδίο, κι ύστερα, χωρίς άλλη καθυστέρηση, ορμούν ο ένας πάνω στον άλλο με όλη τους την ταχύτητα· και πάνω στην έφοδο συνηθίζουν να συστήνουν τον εαυτό τους στις κυρίες τους. Και συνήθως το αποτέλεσμα της σύγκρουσης είναι ότι ο ένας πέφτει από τα καπούλια του αλόγου του, τρυπημένος πέρα ως πέρα από τη λόγχη του αντιπάλου του, ενώ ο άλλος μόλις και μετά βίας γλιτώνει την πτώση κρατώντας γερά τη χαίτη του αλόγου του. Όμως δεν καταλαβαίνω πώς ο πεθαμένος πρόλαβε, μέσα σε τόσο αστραπιαία εξέλιξη, να εμπιστευτεί τον εαυτό του στον Θεό· θα ήταν καλύτερα τα λόγια που ξόδεψε, ενώ όρμαγε, για να συστηθεί στην κυρία του, να τα είχε αφιερώσει στο καθήκον και την υποχρέωσή του ως χριστιανός. Επιπλέον, πιστεύω πως δεν έχουν όλοι οι περιπλανώμενοι ιππότες κυρίες στις οποίες να συστήνονται, αφού δεν είναι όλοι ερωτευμένοι.»

«Αυτό είναι αδύνατο», είπε ο Δον Κιχώτης. «Λέω πως είναι αδύνατο να υπάρξει περιπλανώμενος ιππότης χωρίς κυρά, γιατί γι' αυτούς το να είναι ερωτευμένοι είναι τόσο φυσικό και ταιριαστό όσο είναι για τον ουρανό να έχει άστρα. Σίγουρα δεν έχει φανεί ποτέ ιστορία όπου να υπάρχει περιπλανώμενος ιππότης χωρίς ερωτικό δεσμό· και ο λόγος είναι απλός: χωρίς μια τέτοια αγάπη δεν θα τον θεωρούσαν γνήσιο ιππότη, αλλά νόθο, κάποιον που μπήκε στο οχυρό της ιπποσύνης όχι από την πόρτα, αλλά πηδώντας τον τοίχο σαν κλέφτης και ληστής.»

«Κι όμως», είπε ο ταξιδιώτης, «αν θυμάμαι καλά, νομίζω πως έχω διαβάσει ότι ο Δον Γκαλαόρ, ο αδελφός του γενναίου Αμαδί του Γαλατικού, δεν είχε ποτέ κάποια ξεχωριστή κυρά στην οποία να αφιερώνεται, κι όμως δεν τον εκτιμούσαν λιγότερο, και ήταν ένας πολύ ανδρείος και ξακουστός ιππότης.»

Σ' αυτό ο δικός μας Δον Κιχώτης απάντησε: «Κύριε, ένα χελιδόνι μόνο δεν φέρνει το καλοκαίρι. Κι έπειτα, ξέρω πως εκείνος ο ιππότης ήταν κρυφά βαθιά ερωτευμένος. Επιπλέον, το να ερωτεύεται όποια του άρεσε ήταν μια φυσική ροπή που δεν μπορούσε να χαλιναγωγήσει. Όμως, εν πάση περιπτώσει, είναι ολοφάνερο πως είχε μία και μόνη, που την είχε κάνει κυρά της θέλησής του και στην οποία αφιερωνόταν πολύ συχνά και πολύ κρυφά, γιατί καμάρωνε πως ήταν ιππότης λιγομίλητος.»

«Αν λοιπόν είναι απαραίτητο κάθε περιπλανώμενος ιππότης να είναι ερωτευμένος», είπε ο ταξιδιώτης, «τότε εύλογα μπορούμε να υποθέσουμε πως είστε κι εσείς, αφού ανήκετε στο τάγμα. Και αν δεν καμαρώνετε ότι είστε τόσο κρυψίνους

όσο ο Δον Γκαλαόρ, σας παρακαλώ θερμά, εξ ονόματος όλης της συντροφιάς αλλά και προσωπικά, να μας πείτε το όνομα, την πατρίδα, την καταγωγή και την ομορφιά της κυράς σας· γιατί εκείνη θα θεωρεί τον εαυτό της τυχερό, αν όλος ο κόσμος μάθει πως την αγαπά και την υπηρετεί ένας τέτοιος ιππότης όπως φαίνεστε να είστε εσείς.»

Μ' αυτά τα λόγια ο Δον Κιχώτης άφησε έναν βαθύ αναστεναγμό και είπε: «Δεν μπορώ να πω με βεβαιότητα αν η γλυκιά μου εχθρός χαίρεται ή όχι που ο κόσμος ξέρει πως την υπηρετώ· μπορώ μόνο, απαντώντας σ' αυτό που τόσο ευγενικά με ρωτήσατε, να πω ότι το όνομά της είναι Δουλτσινέα, η πατρίδα της το Ελ Τομπόσο, ένα χωριό της Λα Μάντσα, και η θέση της δεν μπορεί παρά να είναι τουλάχιστον πριγκιπική, αφού είναι η βασίλισσα και κυρά μου. Και η ομορφιά της είναι υπεράνθρωπη, γιατί όλα εκείνα τα αδύνατα και φανταστικά γνωρίσματα της ομορφιάς που οι ποιητές αποδίδουν στις κυρίες τους, σ' εκείνην επαληθεύονται: τα μαλλιά της είναι χρυσάφι, το μέτωπό της Ηλύσια Πεδία, τα φρύδια της ουράνια τόξα, τα μάτια της ήλιοι, τα μάγουλά της ρόδα, τα χείλη της κοράλλι, τα δόντια της μαργαριτάρια, ο λαιμός της αλάβαστρο, το στήθος της μάρμαρο, τα χέρια της ελεφαντόδοντο, η λευκότητά της χιόνι· και ό,τι η σεμνότητα κρύβει από το βλέμμα είναι, όπως νομίζω και φαντάζομαι, τέτοιο που η λογική σκέψη μπορεί μόνο να το υμνήσει, όχι να το συγκρίνει.»

«Θα θέλαμε να μάθουμε την καταγωγή, τη γενιά και τους προγόνους της», είπε ο Βιβάλδο.

Τότε ο Δον Κιχώτης απάντησε: «Δεν κατάγεται ούτε από τους αρχαίους Ρωμαίους Curtii, Caii ή Scipios, ούτε από τους νεότερους Colonnas ή Orsini, ούτε από τους Moncadas ή Requesenes της Καταλονίας, ούτε ακόμη από τους Rebellas ή Villanovas της Βαλένθιας· ούτε από τους Palafoxes, Nuzas, Rocabertis, Corellas, Lunas, Alagones, Urreas, Foces ή Gurreas της Αραγωνίας· ούτε από τους Cerdas, Manriques, Mendozas ή Guzmans της Καστίλης· ούτε από τους Alencastros, Pallas ή Meneses της Πορτογαλίας. Όχι· κατάγεται από εκείνους του Ελ Τομπόσο της Λα Μάντσα, μια γενιά που, όσο σύγχρονη κι αν είναι, μπορεί να γίνει πηγή ευγενούς αίματος για τις πιο ένδοξες οικογένειες των αιώνων που θα έρθουν. Και κανείς ας μη μου το αμφισβητήσει αυτό, παρά μόνο με τον όρο που έθεσε ο Zerbino στους πρόποδες του τροπαίου των όπλων του Orlando, λέγοντας:

Αυτά ας μην τα αγγίξει κανείς, αν δεν τολμά πρώτα τη δύναμή του με του Ρολάνδου να δοκιμάσει.»

«Αν και η δική μου γενιά είναι από τους Cachopins του Laredo», είπε ο ταξιδιώτης, «δεν θα τολμούσα να τη συγκρίνω με εκείνη του Ελ Τομπόσο της Λα Μάντσα· αν και, για να πω την αλήθεια, τέτοιο επώνυμο δεν είχε φτάσει ποτέ ως τώρα στ' αυτιά μου.»

«Τι!» είπε ο Δον Κιχώτης, «δεν είχε φτάσει ποτέ στ' αυτιά σας;»

Οι υπόλοιποι της συντροφιάς προχωρούσαν ακούγοντας με μεγάλη προσοχή τη συζήτηση των δυο τους, και ακόμη κι οι ίδιοι οι γιδοβοσκοί και οι βοσκοί καταλάβαιναν πόσο εντελώς

είχε χάσει τα λογικά του ο δικός μας Δον Κιχώτης. Μόνο ο Σάντσο Πάνθα πίστευε πως όσα έλεγε ο αφέντης του ήταν αλήθεια, γιατί ήξερε ποιος ήταν και τον γνώριζε από τότε που γεννήθηκε. Το μόνο που δυσκολευόταν να πιστέψει ήταν εκείνο για την ωραία Δουλτσινέα του Τομπόσο, επειδή ποτέ δεν είχε ακούσει ούτε τέτοιο όνομα ούτε για κάποια τέτοια πριγκίπισσα, παρόλο που ζούσε τόσο κοντά στο Ελ Τομπόσο. Καθώς λοιπόν προχωρούσαν και κουβέντιαζαν έτσι, είδαν να κατεβαίνουν από ένα πέρασμα ανάμεσα σε δυο ψηλά βουνά καμιά εικοσαριά βοσκοί, όλοι ντυμένοι με μαύρα μάλλινα προβιές και στεφανωμένοι με γιρλάντες που, όπως φάνηκε αργότερα, άλλες ήταν από ίταμο κι άλλες από κυπαρίσσι. Έξι από αυτούς κουβαλούσαν ένα φέρετρο σκεπασμένο με κάθε λογής λουλούδια και κλαδιά, και μόλις το είδε αυτό ένας από τους γιδοβοσκούς είπε: «Αυτοί που έρχονται είναι όσοι μεταφέρουν το σώμα του Χρυσόστομου, και στους πρόποδες εκείνου του βουνού είναι το μέρος όπου είχε ζητήσει να τον θάψουν». Έσπευσαν λοιπόν να φτάσουν στο σημείο, και έφτασαν ακριβώς τη στιγμή που οι νεοφερμένοι είχαν ακουμπήσει το φέρετρο στο έδαφος, ενώ τέσσερις από αυτούς έσκαβαν με κοφτερές αξίνες έναν τάφο δίπλα σε έναν σκληρό βράχο. Αντάλλαξαν ευγενικούς χαιρετισμούς, κι έπειτα ο Δον Κιχώτης και όσοι τον συνόδευαν πλησίασαν να κοιτάξουν το φέρετρο. Πάνω του, σκεπασμένο με λουλούδια, είδαν το σώμα ενός νεκρού ντυμένου σαν βοσκού, που έδειχνε να είναι περίπου τριάντα χρονών, και που ακόμη και στον θάνατο φανέρωνε πως στη ζωή είχε όμορφα χαρακτηριστικά και αρχοντικό παράστημα. Γύρω του, πάνω στο ίδιο το φέρετρο, ήταν ακουμπισμένα μερικά βιβλία και διάφορα χαρτιά, άλλα

ανοιχτά κι άλλα διπλωμένα. Όσοι παρακολουθούσαν, όπως κι εκείνοι που άνοιγαν τον τάφο και όλοι οι υπόλοιποι που βρίσκονταν εκεί, κρατούσαν μια παράξενη σιωπή, ώσπου ένας από αυτούς που είχαν μεταφέρει το σώμα είπε σε έναν άλλον: «Κοίταξε καλά, Αμβρόσιε, αν αυτό είναι το μέρος που είχε πει ο Χρυσόστομος, αφού επιμένεις τόσο να τηρηθούν κατά γράμμα όσα όρισε στη διαθήκη του».

«Εδώ είναι το μέρος», απάντησε ο Αμβρόσιος, «γιατί εδώ πολλές φορές ο καημένος ο φίλος μου μου διηγήθηκε την ιστορία της σκληρής του μοίρας. Εδώ ήταν, μου έλεγε, που είδε για πρώτη φορά εκείνη τη θανάσιμη εχθρό του ανθρώπινου γένους, κι εδώ επίσης της φανέρωσε για πρώτη φορά τον έρωτά του, τίμιο όσο και αφοσιωμένο· κι εδώ, τέλος, η Μαρσέλα τον περιφρόνησε και τον απέρριψε, βάζοντας έτσι τέλος στην τραγωδία της δυστυχισμένης του ζωής. Εδώ, για να μείνει η ανάμνηση τόσο μεγάλων συμφορών, θέλησε να ταφεί στα σπλάχνα της αιώνιας λησμονιάς». Ύστερα στράφηκε στον Δον Κιχώτη και στους ταξιδιώτες και συνέχισε: «Αυτό το σώμα, κύριοι, που το κοιτάζετε με συμπονετικά μάτια, υπήρξε η κατοικία μιας ψυχής στην οποία ο Ουρανός χάρισε πλούσια τα δώρα του. Αυτό είναι το σώμα του Χρυσόστομου, που δεν είχε όμοιό του στο πνεύμα, δεν είχε ταίρι στην ευγένεια, δεν τον έφτανε κανείς στην πραότητά του· ήταν φοίνικας στη φιλία, απεριόριστα γενναιόδωρος, σοβαρός χωρίς αλαζονεία, χαρούμενος χωρίς χυδαιότητα, και, με λίγα λόγια, πρώτος σε καθετί που συνθέτει την αρετή και δεύτερος σε κανέναν σε ό,τι συνθέτει τη δυστυχία. Αγάπησε βαθιά και μισήθηκε· λάτρεψε και περιφρονήθηκε· πολιορκούσε ένα άγριο θηρίο, ικέτευε το μάρμαρο, κυνηγούσε τον άνεμο,

φώναζε στην ερημιά, υπηρετούσε την αχαριστία, και για ανταμοιβή έγινε βορά του θανάτου πάνω στο άνθος της ζωής του, κομμένος στη μέση της πορείας του από μια βοσκοπούλα που εκείνος ήθελε να κάνει αθάνατη στη μνήμη των ανθρώπων, όπως θα μπορούσαν να αποδείξουν ολοκάθαρα αυτά τα χαρτιά που βλέπετε, αν δεν μου είχε δώσει εντολή να τα ρίξω στη φωτιά, αφού πρώτα παραδώσω το σώμα του στη γη».

«Θα τους φερθείτε πιο σκληρά και πιο άπονα κι από τον ίδιο τους τον κύριο», είπε ο Βιβάλδο, «γιατί δεν είναι ούτε σωστό ούτε πρέπον να εκτελεί κανείς την επιθυμία κάποιου όταν αυτό που ζητά είναι εντελώς παράλογο. Ούτε ο Αύγουστος Καίσαρας θα είχε πράξει λογικά, αν είχε επιτρέψει να εφαρμοστούν οι οδηγίες που άφησε στη διαθήκη του ο θείος Μαντουανός. Γι' αυτό, κύριε Αμβρόσιε, την ώρα που παραδίνετε το σώμα του φίλου σας στη γη, μην παραδώσετε και τα γραπτά του στη λησμονιά. Αν έδωσε αυτή την εντολή μέσα στην πίκρα της καρδιάς του, δεν είναι σωστό να την υπακούσετε άκριτα. Αντίθετα, αφήνοντας αυτά τα χαρτιά να ζήσουν, ας ζήσει για πάντα και η σκληρότητα της Μαρσέλας, ώστε να μείνει στους αιώνες ως προειδοποίηση για όλους τους ανθρώπους να φυλάγονται και να αποφεύγουν να πέσουν σε παρόμοιο κίνδυνο. Εγώ και όλοι όσοι ήρθαμε εδώ γνωρίζουμε ήδη την ιστορία αυτού του φίλου σας, χτυπημένου από τον έρωτα και συντριμμένου στην καρδιά· γνωρίζουμε επίσης τη φιλία σας, την αιτία του θανάτου του και τις οδηγίες που έδωσε λίγο πριν πεθάνει. Κι από αυτή τη θλιβερή ιστορία φαίνεται καθαρά πόσο μεγάλη ήταν η σκληρότητα της Μαρσέλας, πόσο βαθύς ο έρωτας του Χρυσόστομου και πόσο

αφοσιωμένη η δική σας φιλία, μαζί με το τέλος που περιμένει όσους ακολουθούν απερίσκεπτα τον δρόμο που ανοίγει μπροστά τους το παράφρον πάθος. Χθες το βράδυ μάθαμε για τον θάνατο του Χρυσόστομου και ότι θα ταφεί εδώ, και από περιέργεια αλλά και από συμπόνια αφήσαμε τον δρόμο μας και αποφασίσαμε να έρθουμε να δούμε με τα μάτια μας αυτό που, μόνο και μόνο ακούγοντάς το, μας είχε συγκινήσει τόσο. Και γι' αυτή τη συμπόνια, και επειδή θέλουμε να τη δείξουμε έστω με τα συλλυπητήριά μας, σας παρακαλούμε, εξαίρετε Αμβρόσιε —ή τουλάχιστον εγώ προσωπικά σας ικετεύω— αντί να κάψετε αυτά τα χαρτιά, να μου επιτρέψετε να πάρω μαζί μου μερικά από αυτά.»

Και χωρίς να περιμένει την απάντηση του βοσκού, άπλωσε το χέρι του και πήρε μερικά από εκείνα που βρίσκονταν πιο κοντά του. Βλέποντάς το, ο Αμβρόσιος είπε: «Από ευγένεια, κύριε, θα σας κάνω το χατίρι γι' αυτά που ήδη πήρατε· αλλά είναι μάταιο να περιμένετε πως θα αφήσω άκαυτα τα υπόλοιπα.»

Ο Βιβάλδο, που ανυπομονούσε να δει τι έγραφαν τα χαρτιά, άνοιξε αμέσως ένα από αυτά και είδε πως ο τίτλος του ήταν «Άσμα της Απελπισίας».

Μόλις το άκουσε αυτό ο Αμβρόσιος, είπε: «Αυτό είναι το τελευταίο κείμενο που έγραψε ο δυστυχισμένος· και για να δείτε, κύριε, πού τον οδήγησαν οι συμφορές του, διαβάστε το δυνατά, ώστε να σας ακούμε· θα έχετε αρκετό χρόνο γι' αυτό όσο περιμένουμε να ανοιχτεί ο τάφος.»

«Με μεγάλη μου χαρά», είπε ο Βιβάλδο· και καθώς όλοι οι παρευρισκόμενοι ανυπομονούσαν το ίδιο, μαζεύτηκαν γύρω

του. Εκείνος άρχισε να διαβάζει δυνατά και βρήκε γραμμένα τα εξής.

c13e.jpg (15K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XIV. ΟΠΟΥ ΠΑΡΑΤΙΘΕΝΤΑΙ ΟΙ ΣΤΙΧΟΙ ΤΗΣ ΑΠΕΛΠΙΣΙΑΣ ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ ΒΟΣΚΟΥ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΑΠΡΟΣΜΕΝΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

c14a.jpg (172K)

Πλήρες μέγεθος

□□ □□□□ □□□ □□□□□□□□□□

Αφού, με τη σκληρότητά σου, θέλεις η αδυσώπητη αγριότητα της τυραννίας σου να διαλαλείται από στόμα σε στόμα, από τόπο σε τόπο, θα αναγκάσω κι αυτή την ίδια την Κόλαση να δανείσει στο πληγωμένο μου στήθος βαθιούς ήχους θρήνου, για να βρω τα λόγια που ταιριάζουν. Και καθώς θα προσπαθώ να δώσω μορφή σε όσα υποφέρω, σε όλα όσα μου έκανες, θα ξεσπάσει μια φοβερή φωνή, σέρνοντας μαζί της κομμάτια από τα σωθικά μου, ξεριζωμένα για μεγαλύτερο μαρτύριο. Άκου λοιπόν όχι γλυκιά μελωδία, αλλά μια παραφωνία βγαλμένη από την τρελή απόγνωση, από τα πιο πικρά βάθη αυτού του στήθους, για να ξαλαφρώσει η καρδιά μου και να καρφώσει ένα αγκάθι στη δική σου.

Το βρυχηθμό του λιονταριού, το άγριο ουρλιαχτό του λύκου, το φρικτό συριγμό του φιδιού με τα λέπια, τις τρομερές κραυγές τεράτων που δεν έχουν ακόμη όνομα, το δυσοίωνο κράξιμο του κορακιού, το βαθύ βογκητό των άγριων ανέμων που παλεύουν με την ανήσυχη θάλασσα, το οργισμένο μουγκρητό του νικημένου ταύρου, το θλιμμένο αναφιλητό της χήρας περιστεράς, τη λυπημένη φωνή της ζηλεμένης κουκουβάγιας, τον θρήνο που ανεβαίνει από τη ζοφερή χορωδία της Κόλασης—ας ενωθούν όλα αυτά σε έναν μόνο ήχο, μπερδεύοντας τις αισθήσεις, κι ας έρθουν να βοηθήσουν το παράπονο της ψυχής μου· γιατί ένας πόνος σαν τον δικό μου ζητά καινούριους τρόπους τραγουδιού.

Καμιά ηχώ αυτής της παραφωνίας δεν θα ακουστεί εκεί όπου κυλά ο πατέρας Τάγος, ούτε στις όχθες του Βέτη που τις

ζώνουν ελιές· το παράπονό μου θα το πω στους βράχους ή σε βαθιές σπηλιές, με μια άψυχη γλώσσα που θα βγάζει ζωντανά λόγια· ή σε σκοτεινές κοιλάδες και ερημικές ακτές, όπου δεν πατά ανθρώπινο πόδι ούτε φτάνει αχτίδα ήλιου· ή ανάμεσα στα δηλητηριώδη σμήνη τεράτων που τρέφει ο νωθρός Νείλος. Γιατί, κι αν ακόμη οι βραχνές και αόριστες ηχώ των θλίψεών μου αντηχήσουν μόνο σε μακρινές ερημιές, η ασύγκριτη σκληρότητά σου και η μαύρη μου μοίρα θα τις μεταφέρουν σε όλο τον πλατύ κόσμο.

Η περιφρόνηση έχει τη δύναμη να σκοτώνει, και η υπομονή πεθαίνει χτυπημένη από την υποψία, είτε είναι αληθινή είτε ψεύτικη. Θανάσιμη είναι και η ζήλια· η μακρόχρονη απουσία κάνει τη ζωή ένα έρημο κενό. Καμιά ελπίδα ευτυχίας δεν μπορεί να φέρει γαλήνη σε όποιον φοβάται διαρκώς μήπως τον ξεχάσουν. Και ο θάνατος, αναπόφευκτος, περιμένει ήδη στην αίθουσα. Κι όμως εγώ, από κάποιο παράξενο θαύμα, εξακολουθώ να ζω, έρμαιο της απουσίας, της ζήλιας και της περιφρόνησης· βασανισμένος από την υποψία σαν να ήταν βεβαιότητα· ξεχασμένος, εγκαταλειμμένος να τρέφω μόνος τη φλόγα μου. Και ενώ υποφέρω έτσι, δεν έρχεται καμιά αχτίδα ελπίδας να με φωτίσει μέσα στο σκοτάδι· ούτε την περιμένω πια μέσα στην απόγνωσή μου. Αντίθετα, γαντζωμένος σε μια λύπη χωρίς γιατρειά, απαρνιέμαι για πάντα κάθε ελπίδα.

Μπορεί να υπάρξει ελπίδα εκεί όπου υπάρχει φόβος; Και θα ήταν σωστό, όταν οι λόγοι για να φοβάμαι είναι πολύ πιο βέβαιοι; Πρέπει να κλείσω τα μάτια μου στη ζήλια, όταν ξεπροβάλλει μέσα από χίλιες πληγές της καρδιάς; Ποιος δεν θα άφηνε ελεύθερο χώρο στη δυσπιστία, βλέποντας την

περιφρόνηση ξεσκέπαστη και —τι πικρή ανατροπή!— όλες του τις υποψίες να γίνονται βεβαιότητες, και την όμορφη αλήθεια να μεταμορφώνεται σε ψέμα; Ω εσύ, άγριε τύραννε των βασιλείων του έρωτα, ω Ζήλια, βάλε αλυσίδες σε αυτά τα χέρια, και δέσε με με το πιο δυνατό σου σκοινί, Περιφρόνηση. Αλλά αλίμονο· νικώντας τα όλα, τα βάσανά μου πνίγουν ακόμη και τη μνήμη σας.

Και τώρα πεθαίνω, και αφού δεν υπάρχει για μένα καμιά ελπίδα ευτυχίας ούτε στη ζωή ούτε στον θάνατο, θα συνεχίσω παρ' όλα αυτά να κρατιέμαι τρυφερά από τη φαντασία μου. Θα λέω πως σοφός είναι εκείνος που αγαπά αληθινά, και πως η πιο ελεύθερη ψυχή είναι εκείνη που είναι πιο δεμένη στη σκλαβιά του παλιού τυράννου, του Έρωτα. Θα λέω πως εκείνη που είναι εχθρός μου έχει, μέσα σε εκείνο το όμορφο σώμα, εξίσου όμορφη ψυχή· πως η ψυχρότητά της είναι απλώς αυτό που μου αξίζει· και πως, με τον πόνο που στέλνει, ο Έρωτας κυβερνά το βασίλειό του με ήπια εξουσία. Έτσι, ξεγελώντας τον εαυτό μου, βαριά υποταγμένος, και ξοδεύοντας το άθλιο κουρέλι ζωής που μου έχει απομείνει εξαιτίας της περιφρόνησής της, θα παραδώσω αυτή την ψυχή και αυτό το σώμα στους ανέμους, χωρίς καμιά ελπίδα για ένα στεφάνι μακαριότητας που με περιμένει.

Εσύ, που με την αδικία σου έδωσες την αφορμή να εγκαταλείψω αυτή την κουρασμένη ζωή που μισώ, βλέπεις από αυτό το πληγωμένο στήθος πόσο πρόθυμα γίνομαι το θύμα σου. Αν ο θάνατός μου αξίζει έστω και ένα δάκρυ, μην αφήσεις να θαμπώσει τον καθαρό ουρανό που κατοικεί στα λαμπερά σου μάτια. Δεν θα ήθελα να πληρώσεις με κανέναν

τρόπο το έγκλημα ότι έκανες την καρδιά μου λεία σου· αντίθετα, άσε το γέλιο σου να αντηχήσει χαρούμενα και να δείξει πως ο θάνατός μου είναι η γιορτή σου. Τι ανόητος που είμαι που σου το ζητώ! Ξέρω πολύ καλά πως η δόξα σου μεγαλώνει από το πρόωρο τέλος μου.

Και τώρα ήρθε η ώρα· από τα βάθη της Κόλασης ας έρθει ο διψασμένος Τάνταλος, ας έρθει ο Σίσυφος σπρώχνοντας τον αδυσώπητο βράχο, ας έρθει ο Τιτυός με τον γύπα, κι ο Ιξίων με τον τροχό, ας έρθουν κι οι αδελφές του ατέλειωτου μόχθου. Ας περάσουν όλοι τα βάσανά τους σ' αυτό το στήθος, και —αν τέτοιος φόρος ταιριάζει στην απόγνωση— ας ψάλουν με τις πιο βαθιές τους φωνές έναν θλιμμένο θρήνο πάνω από ένα νεκρό σώμα που δεν αξίζει ούτε σάβανο. Ας πάρει μέρος κι ο τρίκεφαλος φύλακας της πύλης, μαζί με όλη τη τερατώδη γενιά της κόλασης, σ' αυτή τη ζοφερή συναυλία· γιατί, μου φαίνεται, ένας νεκρός εραστής δεν θα μπορούσε να έχει πιο ταιριαστή κηδεία.

Τραγούδι της απόγνωσης, μη λυπάσαι όταν φύγεις από αυτή τη θλιμμένη καρδιά· η δυστυχία μου ευνοεί την υπόθεση που σε γέννησε. Γι' αυτό διώξε τη λύπη ακόμη και μέσα στον τάφο.

Το «Τραγούδι του Χρυσόστομου» άρεσε στους ακροατές, αν και εκείνος που το διάβαζε είπε πως δεν του φαινόταν να ταιριάζει με όσα είχε ακούσει για τη σεμνότητα και την αρετή της Μαρσέλας, αφού ο Χρυσόστομος παραπονιόταν εκεί για ζήλια, υποψίες και απουσία, πράγματα που έβλαπταν το καλό όνομα και τη φήμη της. Τότε ο Αμβρόσιος, που γνώριζε καλά τις πιο κρυφές σκέψεις του φίλου του, απάντησε: «Κύριε, για να σας φύγει αυτή η αμφιβολία, πρέπει να σας πω ότι όταν ο

δυστυχισμένος έγραψε αυτό το τραγούδι, βρισκόταν μακριά από τη Μαρσέλα, από την οποία είχε απομακρυνθεί με τη θέλησή του, για να δοκιμάσει αν η απουσία θα ενεργούσε πάνω του όπως συνηθίζει. Και όπως όλα βασανίζουν και κάθε φόβος κυνηγά τον εξόριστο εραστή, έτσι και φανταστικές ζήλιες και υποψίες, που τις φοβόταν σαν να ήταν αληθινές, τυραννούσαν τον Χρυσόστομο. Έτσι, η αλήθεια όσων λέγονται για την αρετή της Μαρσέλας μένει ακλόνητη, και ούτε ο ίδιος ο φθόνος δεν θα έπρεπε ούτε θα μπορούσε να της προσάψει άλλο ελάττωμα πέρα από το ότι είναι σκληρή, κάπως περήφανη και πολύ περιφρονητική.»

«Αλήθεια είναι», είπε ο Βιβάλδο· και ενώ πήγαινε να διαβάσει άλλο ένα χαρτί από εκείνα που είχε σώσει από τη φωτιά, τον σταμάτησε ένα θαυμαστό θέαμα —ή έτσι του φάνηκε— που παρουσιάστηκε ξαφνικά μπροστά στα μάτια τους. Στην κορυφή του βράχου όπου έσκαβαν τον τάφο φάνηκε η βοσκοπούλα Μαρσέλα, τόσο όμορφη που η ομορφιά της ξεπερνούσε τη φήμη της. Όσοι δεν την είχαν δει ποτέ ως τότε την κοίταζαν με θαυμασμό και σιωπή, κι εκείνοι που είχαν συνηθίσει να τη βλέπουν δεν έμειναν λιγότερο έκθαμβοι από όσους την αντίκριζαν για πρώτη φορά. Μα μόλις την είδε ο Αμβρόσιος, της μίλησε με φανερή αγανάκτηση:

«Ήρθες τάχα, σκληρέ βασιλίσκε αυτών των βουνών, να δεις αν, μπροστά σου, θα ξανατρέξει αίμα από τις πληγές αυτού του δυστυχισμένου πλάσματος, που η σκληρότητά σου του στέρησε τη ζωή; Ή ήρθες για να καμαρώσεις το άγριο έργο των ιδιοτροπιών σου; Ή μήπως, σαν ένας άλλος ανελέητος Νέρων, να αγναντέψεις από εκεί ψηλά την καταστροφή της

Ρώμης του μέσα στις φλόγες; Ή, μέσα στην αλαζονεία σου, να ποδοπατήσεις αυτό το άτυχο νεκρό σώμα, όπως η αχάριστη κόρη ποδοπάτησε τον πατέρα της, τον Ταρκύνιο; Πες μας γρήγορα γιατί ήρθες ή τι ζητάς· γιατί, όπως ξέρω πως οι σκέψεις του Χρυσόστομου ποτέ δεν έπαψαν όσο ζούσε να υπακούν σε σένα, έτσι θα κάνω κι όλους αυτούς που λένε πως είναι φίλοι του να σε υπακούσουν, παρόλο που εκείνος είναι νεκρός.»

«Δεν ήρθα, Αμβρόσιε, για κανέναν από τους λόγους που ανέφερες», απάντησε η Μαρσέλα, «αλλά για να υπερασπιστώ τον εαυτό μου και να δείξω πόσο παράλογοι είναι όσοι με κατηγορούν για τη θλίψη τους και για τον θάνατο του Χρυσόστομου. Γι' αυτό σας ζητώ όλους εσάς που είστε εδώ να με ακούσετε προσεκτικά· δεν θα χρειαστούν ούτε πολλά λόγια ούτε πολύς χρόνος για να καταλάβει την αλήθεια όποιος έχει νου. Ο ουρανός με έκανε, όπως λέτε, όμορφη, και μάλιστα τόσο, ώστε η ομορφιά μου σας κάνει να με αγαπάτε, ακόμη κι αν δεν το θέλετε. Και επειδή με αγαπάτε, λέτε —και επιμένετε— πως εγώ είμαι υποχρεωμένη να σας αγαπήσω. Με τη φυσική λογική που μου έδωσε ο Θεός, καταλαβαίνω πως κάθε τι όμορφο ελκύει την αγάπη· όμως δεν μπορώ να δω γιατί αυτό που αγαπιέται για την ομορφιά του είναι υποχρεωμένο να αγαπήσει εκείνον που το αγαπά. Άλλωστε, μπορεί αυτός που αγαπά το όμορφο να είναι άσχημος· και αφού η ασχήμια είναι αποκρουστική, είναι εντελώς παράλογο να λέει κανείς: "Σ' αγαπώ επειδή είσαι όμορφη· άρα πρέπει να μ' αγαπήσεις, παρόλο που εγώ είμαι άσχημος." Αλλά ακόμη κι αν υποθέσουμε πως η ομορφιά είναι ίση και στις δύο πλευρές, δεν σημαίνει ότι θα είναι ίδιες και οι κλίσεις της καρδιάς· γιατί δεν

γεννά κάθε ομορφιά έρωτα· κάποια απλώς ευχαριστεί το μάτι χωρίς να κερδίζει την ψυχή. Κι αν κάθε είδος ομορφιάς γεννούσε έρωτα και κατακτούσε την καρδιά, τότε η βούληση θα περιπλανιόταν άσκοπα από εδώ κι από εκεί, ανίκανη να διαλέξει· γιατί, αφού υπάρχουν άπειρα όμορφα πράγματα, θα έπρεπε να υπάρχουν και άπειρες κλίσεις. Και η αληθινή αγάπη, όπως έχω ακούσει να λένε, είναι αδιαίρετη και πρέπει να είναι εκούσια, όχι εξαναγκασμένη. Αν αυτό είναι αλήθεια, όπως πιστεύω πως είναι, γιατί θέλετε να λυγίσω τη θέλησή μου με τη βία, μόνο και μόνο επειδή λέτε πως με αγαπάτε; Πείτε μου λοιπόν: αν ο ουρανός με είχε κάνει άσχημη, όπως με έκανε όμορφη, θα είχα άραγε δίκιο να παραπονιέμαι επειδή δεν με αγαπάτε; Επιπλέον, πρέπει να θυμάστε πως την ομορφιά που έχω δεν την διάλεξα εγώ· όποια κι αν είναι, ο ουρανός μου την έδωσε απλόχερα, χωρίς να τη ζητήσω ή να την επιλέξω. Και όπως η οχιά, παρόλο που σκοτώνει με το δηλητήριό της, δεν αξίζει να κατηγορείται γι' αυτό, αφού είναι δώρο της φύσης, έτσι κι εγώ δεν αξίζω μομφή επειδή είμαι όμορφη. Γιατί η ομορφιά σε μια σεμνή γυναίκα είναι σαν φωτιά από μακριά ή σαν κοφτερό σπαθί· η μία δεν καίει και το άλλο δεν κόβει εκείνους που δεν πλησιάζουν πολύ. Η τιμή και η αρετή είναι τα στολίδια της ψυχής· χωρίς αυτά, το σώμα, όσο όμορφο κι αν είναι, δεν έχει δικαίωμα να θεωρείται πραγματικά όμορφο. Κι αν η σεμνότητα είναι μία από τις αρετές που δίνουν ιδιαίτερη χάρη και ομορφιά στην ψυχή και στο σώμα, γιατί εκείνη που αγαπιέται για την ομορφιά της να την απαρνηθεί για να ικανοποιήσει κάποιον που, μόνο για τη δική του ευχαρίστηση, πασχίζει με όλη του τη δύναμη να της τη στερήσει; Γεννήθηκα ελεύθερη, και για να ζήσω ελεύθερη

διάλεξα τη μοναξιά των αγρών· στα δέντρα των βουνών βρίσκω συντροφιά, τα καθαρά νερά των ρυακιών είναι οι καθρέφτες μου, και στα δέντρα και στα νερά φανερώνω τις σκέψεις και τη χάρη μου. Είμαι φωτιά από μακριά, σπαθί παραμερισμένο. Όσους έκανα να με αγαπήσουν αφήνοντάς τους να με δουν, τους ξεγέλασα από την πλάνη τους με τα λόγια μου· κι αν οι πόθοι τους ζουν ακόμη από την ελπίδα —και εγώ δεν έδωσα καμία ούτε στον Χρυσόστομο ούτε σε κανέναν άλλον— δεν μπορεί δίκαια να ειπωθεί πως ο θάνατος οποιουδήποτε είναι δικό μου έργο. Αυτό που τον σκότωσε δεν ήταν η δική μου σκληρότητα, αλλά η δική του επιμονή. Κι αν μου προσάπτουν ότι οι προθέσεις του ήταν τίμιες και πως γι' αυτό όφειλα να ενδώσω, απαντώ ότι όταν, σ' αυτόν ακριβώς τον τόπο όπου τώρα βρίσκεται ο τάφος του, μου δήλωσε την καθαρότητα των προθέσεών του, εγώ του είπα πως η δική μου πρόθεση ήταν να ζήσω σε αιώνια μοναξιά και πως μόνο η γη θα απολάμβανε τους καρπούς της απομόνωσής μου και τα λάφυρα της ομορφιάς μου. Κι αν, ύστερα από αυτή την ξεκάθαρη ομολογία, εκείνος διάλεξε να επιμείνει χωρίς ελπίδα και να πλέει κόντρα στον άνεμο, τι παράξενο είναι που βυθίστηκε στα βάθη της παραφοράς του; Αν τον είχα ενθαρρύνει, θα ήμουν ψεύτρα· αν τον είχα ικανοποιήσει, θα είχα προδώσει τη δική μου καλύτερη απόφαση και τον σκοπό μου. Εκείνος επέμεινε παρόλο που είχε προειδοποιηθεί, απελπίστηκε χωρίς να έχει μισηθεί. Σκεφτείτε τώρα αν είναι λογικό να φορτώνεται σε μένα ο πόνος του. Ας παραπονεθεί εκείνος που εξαπατήθηκε· ας απελπιστεί εκείνος του οποίου οι ελπίδες, αφού πρώτα ενθαρρύνθηκαν, βγήκαν μάταιες· ας καμαρώνει εκείνος που θα παρασύρω· ας περηφανεύεται

εκείνος που θα δεχτώ. Αλλά ας μη με λέει σκληρή ή φόνισσα εκείνος στον οποίο δεν δίνω καμία υπόσχεση, τον οποίο δεν εξαπατώ, δεν παρασύρω και δεν δέχομαι. Ως τώρα δεν ήταν θέλημα του ουρανού να αγαπήσω από μοίρα, και είναι μάταιο να περιμένει κανείς να αγαπήσω από επιλογή. Ας ισχύσει αυτή η γενική δήλωση για κάθε έναν από τους μνηστήρες μου ξεχωριστά, και ας γίνει από εδώ και πέρα κατανοητό ότι, αν κάποιος πεθαίνει για μένα, δεν πεθαίνει ούτε από ζήλια ούτε από δυστυχία· γιατί εκείνη που δεν αγαπά κανέναν δεν μπορεί να δώσει σε κανέναν αφορμή για ζήλια, και η ειλικρίνεια δεν πρέπει να συγχέεται με την περιφρόνηση. Όποιος με λέει άγριο θηρίο και βασιλίσκο, ας με αφήσει ήσυχη σαν κάτι βλαβερό και κακό· όποιος με λέει αχάριστη, ας μου στερήσει τις υπηρεσίες του· όποιος με λέει ιδιότροπη, ας μη ζητά τη γνωριμία μου· όποιος με λέει σκληρή, ας μη με κυνηγά. Γιατί αυτό το άγριο θηρίο, αυτός ο βασιλίσκος, αυτή η αχάριστη, σκληρή, ιδιότροπη ύπαρξη δεν έχει καμία επιθυμία να τους αναζητήσει, να τους δεχτεί, να τους γνωρίσει ή να τους ακολουθήσει. Αν η ανυπομονησία και το βίαιο πάθος του Χρυσόστομου τον σκότωσαν, γιατί να κατηγορείται η δική μου σεμνή συμπεριφορά και η προσοχή μου; Αν διαφυλάσσω την αγνότητά μου ανάμεσα στα δέντρα, γιατί εκείνος που θέλει να τη διαφυλάξω ανάμεσα στους ανθρώπους προσπαθεί να μου τη στερήσει; Έχω, όπως ξέρετε, δική μου περιουσία και δεν ποθώ των άλλων· η προτίμησή μου είναι η ελευθερία και δεν αντέχω τον καταναγκασμό· ούτε αγαπώ ούτε μισώ κανέναν· δεν εξαπατώ τον έναν ούτε κολακεύω τον άλλον, δεν παίζω με τον έναν ούτε αστειεύομαι με τον άλλον. Η σεμνή συντροφιά των βοσκισσών αυτών των χωριών και η φροντίδα

των κατσικιών μου είναι οι χαρές μου· οι επιθυμίες μου σταματούν σ' αυτά τα βουνά, κι αν ποτέ ξεμακρύνουν από εδώ, είναι μόνο για να συλλογιστούν την ομορφιά του ουρανού, τα σκαλοπάτια από τα οποία η ψυχή επιστρέφει στην πρώτη της κατοικία.»

Με αυτά τα λόγια, και χωρίς να περιμένει απάντηση, γύρισε την πλάτη και χάθηκε στο πιο πυκνό σημείο του κοντινού δάσους, αφήνοντας όλους όσοι βρίσκονταν εκεί κατάπληκτους τόσο από τη σύνεσή της όσο και από την ομορφιά της. Μερικοί —εκείνοι που είχαν πληγωθεί από τα ακαταμάχητα βέλη που έριχναν τα λαμπερά της μάτια— έκαναν να την ακολουθήσουν, αδιαφορώντας για την ξεκάθαρη δήλωση που μόλις είχαν ακούσει. Βλέποντάς το αυτό, και θεωρώντας πως ήταν η κατάλληλη στιγμή να ασκήσει την ιπποτική του ανδρεία για να βοηθήσει μια κυρία που βρισκόταν σε δύσκολη θέση, ο Δον Κιχώτης έβαλε το χέρι στη λαβή του σπαθιού του και φώναξε με δυνατή και καθαρή φωνή:

«Κανείς, όποια κι αν είναι η τάξη ή η θέση του, να μην τολμήσει να ακολουθήσει την όμορφη Μαρσέλα, αν δεν θέλει να προκαλέσει τη φοβερή μου οργή. Με σαφή και πειστικά επιχειρήματα έδειξε πως ελάχιστη ή και καμία ευθύνη δεν έχει για τον θάνατο του Χρυσόστομου, και επίσης πόσο μακριά βρίσκεται από το να ενδώσει στις επιθυμίες οποιουδήποτε από τους εραστές της. Γι' αυτό, αντί να την κυνηγούν και να την καταδιώκουν, το δίκαιο απαιτεί να την τιμούν και να την εκτιμούν όλοι οι καλοί άνθρωποι του κόσμου, αφού δείχνει πως είναι η μόνη γυναίκα σε αυτόν που μένει σταθερή σε μια

τόσο ενάρετη απόφαση.»

Είτε από τις απειλές του Δον Κιχώτη είτε επειδή ο Αμβρόσιος τούς είπε να εκπληρώσουν το χρέος τους προς τον καλό τους φίλο, κανένας από τους βοσκούς δεν κουνήθηκε από τη θέση του ώσπου, αφού τελείωσαν τον τάφο και έκαψαν τα χαρτιά του Χρυσόστομου, έβαλαν μέσα το σώμα του, όχι χωρίς πολλά δάκρυα από όσους στέκονταν εκεί γύρω. Έκλεισαν τον τάφο με μια βαριά πέτρα, ώσπου να ετοιμαστεί η πλάκα που, όπως είπε ο Αμβρόσιος, σκόπευε να παραγγείλει, με ένα επίγραμμα που θα έλεγε πάνω-κάτω τα εξής:

Κάτω απ' την πέτρα που κοιτάς κείτεται ενός εραστή το κορμί. Στη ζωή ήταν βοσκός απλός, στον θάνατο, θύμα περιφρόνησης. Αχάριστη, σκληρή, ντροπαλή και ωραία ήταν εκείνη που τον έσπρωξε στην απόγνωση, κι ο Έρωτας την έκανε σύμμαχό του για ν' απλώνει παντού την τυραννία του.

Ύστερα σκέπασαν τον τάφο με πλήθος λουλουδιών και κλαδιών και, αφού εξέφρασαν τα συλλυπητήριά τους στον φίλο του, τον Αμβρόσιο, πήραν τον δρόμο της επιστροφής. Το ίδιο έκαναν και ο Βιβάλδο με τον σύντροφό του. Ο Δον Κιχώτης αποχαιρέτησε κι αυτός τους οικοδεσπότες του και τους ταξιδιώτες, που τον παρότρυναν να πάει μαζί τους στη Σεβίλλη, επειδή ήταν το πιο βολικό μέρος για να βρει περιπέτειες: ξεφύτρωναν σε κάθε δρόμο και σε κάθε γωνιά, πιο συχνά απ' οπουδήποτε αλλού. Ο Δον Κιχώτης τους ευχαρίστησε για τη συμβουλή και για την καλή τους διάθεση να τον εξυπηρετήσουν, αλλά είπε πως προς το παρόν δεν ήθελε, και δεν έπρεπε, να πάει στη Σεβίλλη, προτού καθαρίσει όλα αυτά τα βουνά από ληστές και κακοποιούς, που, όπως

έλεγε η φήμη, ήταν γεμάτα από δαύτους. Βλέποντας την καλή του πρόθεση, οι ταξιδιώτες δεν θέλησαν να τον πιέσουν άλλο και, αφού τον αποχαιρέτησαν ξανά, έφυγαν και συνέχισαν το ταξίδι τους. Στον δρόμο, φυσικά, δεν παρέλειψαν να συζητήσουν τόσο την ιστορία της Μαρσέλας και του Χρυσόστομου όσο και την τρέλα του Δον Κιχώτη. Εκείνος, από τη μεριά του, αποφάσισε να βγει σε αναζήτηση της βοσκοπούλας Μαρσέλας και να της προσφέρει κάθε υπηρεσία που μπορούσε να της προσφέρει. Όμως τα πράγματα δεν του βγήκαν όπως περίμενε, όπως διηγείται στη συνέχεια αυτή η αληθινή ιστορία, της οποίας εδώ τελειώνει το Δεύτερο Μέρος.

c14e.jpg (31K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XV. ΟΠΟΥ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ Η ΑΤΥΧΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΠΟΥ ΕΤΥΧΕ ΣΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΟΤΑΝ ΣΥΓΚΡΟΥΣΤΗΚΕ ΜΕ ΚΑΤΙ ΑΣΠΛΑΧΝΟΥΣ ΓΙΑΝΓΚΟΥΕΣΑΝΟΥΣ

c15a.jpg (81K)

Πλήρες μέγεθος

Ο σοφός Σιντ Χαμέτε Μπενενχέλι αφηγείται πως, μόλις ο Δον Κιχώτης αποχαιρέτησε τους οικοδεσπότες του και όλους όσοι είχαν παρευρεθεί στην ταφή του Χρυσόστομου, εκείνος και ο ιπποκόμος του μπήκαν στο ίδιο δάσος όπου είχαν δει τη βοσκοπούλα Μαρσέλα να χάνεται. Αφού περιπλανήθηκαν για πάνω από δύο ώρες προς κάθε κατεύθυνση ψάχνοντάς τη χωρίς να τη βρουν, σταμάτησαν σε ένα ξέφωτο στρωμένο με τρυφερό χορτάρι. Δίπλα του κυλούσε ένα ευχάριστο, δροσερό ρυάκι, που σχεδόν τους καλούσε —και τους ανάγκαζε— να περάσουν εκεί τις ώρες της μεσημεριανής ζέστης, η οποία

εκείνη την ώρα άρχιζε να γίνεται βαριά και πιεστική. Ο Δον Κιχώτης και ο Σάντσο κατέβηκαν από τα ζώα τους και άφησαν ελεύθερους τον Ροσινάντε και τον γάιδαρο να βοσκήσουν το άφθονο χορτάρι. Έπειτα έψαξαν τα σακούλια τους και, χωρίς πολλές τυπικότητες, αφέντης και υπηρέτης έφαγαν ήσυχα και συντροφικά ό,τι βρήκαν μέσα.

c15b.jpg (376K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Σάντσο δεν είχε θεωρήσει απαραίτητο να δέσει τον Ροσινάντε, γιατί ήταν βέβαιος, απ' όσα ήξερε για τη σοβαρότητά του και την εγκράτειά του, πως ούτε όλες οι φοράδες στα λιβάδια της Κόρδοβας δεν θα τον έσπρωχναν σε καμιά απρέπεια. Όμως η τύχη —και ο διάβολος, που δεν κοιμάται πάντα— το έφεραν αλλιώς. Εκείνη τη μέρα έβοσκε στην ίδια κοιλάδα ένα κοπάδι γαλικιανά πόνι, που ανήκαν σε κάτι μεταφορείς από τη Γιανγκουάς· αυτοί συνήθιζαν να σταματούν το μεσημέρι με τα ζώα τους σε μέρη όπου υπήρχε άφθονο χορτάρι και νερό, και το σημείο όπου είχε βρεθεί ο Δον Κιχώτης τους βόλευε μια χαρά. Έτσι λοιπόν ο Ροσινάντε έβαλε στο μάτι τις κυρίες πόνι και θέλησε να διασκεδάσει μαζί τους. Μόλις τις μύρισε, παράτησε τη συνηθισμένη του σοβαρότητα και, χωρίς να ζητήσει την άδεια του αφέντη του, το έριξε σ' ένα ζωηρό τροχαδάκι για να τους φανερώσει τις προθέσεις του. Εκείνες όμως, απ' ό,τι φάνηκε, προτιμούσαν το χορτάρι τους από την παρέα του και τον υποδέχτηκαν με κλοτσιές και δαγκωνιές τόσο αποτελεσματικά, που σε λίγο του είχαν σπάσει τα λουριά και τον είχαν αφήσει γυμνό, χωρίς ούτε σέλα να τον σκεπάζει. Και το χειρότερο για εκείνον ήταν

πως οι μεταφορείς, βλέποντας τη βία που πήγε να ασκήσει στις φοράδες τους, έτρεξαν πάνω του με παλούκια στα χέρια και τον ξυλοφόρτωσαν τόσο άγρια, που τον άφησαν κάτω στο χώμα, καταματωμένο και τσακισμένο.

Ως τότε ο Δον Κιχώτης και ο Σάντσο, που είχαν δει το ξύλο που έφαγε ο Ροσινάντε, έφτασαν λαχανιασμένοι, και ο Δον Κιχώτης είπε στον Σάντσο:

«Απ' όσο μπορώ να καταλάβω, φίλε Σάντσο, αυτοί εδώ δεν είναι ιππότες αλλά τιποτένιοι άνθρωποι χαμηλής καταγωγής. Σου το λέω γιατί έχεις κάθε δικαίωμα να με βοηθήσεις να πάρουμε τη δίκαιη εκδίκησή μας για την προσβολή που έγινε μπροστά στα μάτια μας στον Ροσινάντε.»

«Τι διάβολο εκδίκηση να πάρουμε;» απάντησε ο Σάντσο. «Αφού αυτοί είναι πάνω από είκοσι κι εμείς δεν είμαστε παραπάνω από δύο — ή, για την ακρίβεια, ίσως ούτε καν ενάμισης;»

«Εγώ μετράω για εκατό», απάντησε ο Δον Κιχώτης, και χωρίς να πει τίποτε άλλο τράβηξε το σπαθί του και όρμησε πάνω στους Γιανγκουεσάνους. Παρασυρμένος και ξεσηκωμένος από το παράδειγμα του αφέντη του, το ίδιο έκανε κι ο Σάντσο. Για αρχή, ο Δον Κιχώτης κατάφερε σε έναν απ' αυτούς ένα χτύπημα που έσκισε το δερμάτινο γιλέκο που φορούσε και μαζί άνοιξε και μεγάλο κομμάτι από τον ώμο του. Οι Γιανγκουεσάνοι, βλέποντας πως τους επιτίθενταν μόνο δυο άντρες ενώ εκείνοι ήταν τόσοι πολλοί, άρπαξαν τα παλούκια τους και, στριμώχνοντάς τους στη μέση, άρχισαν να τους χτυπούν με τρομερό ζήλο και δύναμη. Μάλιστα, με το δεύτερο

κιόλας χτύπημα έριξαν τον Σάντσο κάτω, και το ίδιο έπαθε κι ο Δον Κιχώτης· όλη του η τέχνη και η περήφανη ανδρεία δεν του χρησίμευσαν σε τίποτα, και η μοίρα θέλησε να πέσει στα πόδια του Ροσινάντε, που δεν είχε ακόμη σηκωθεί. Έτσι φαίνεται πόσο άγρια μπορούν να κοπανάνε τα παλούκια όταν τα κρατούν οργισμένα χωριάτικα χέρια.»

c15c.jpg (362K)

Πλήρες μέγεθος

Ύστερα, βλέποντας τη ζημιά που είχαν κάνει, οι Γιανγκουεσάνοι φόρτωσαν όσο πιο γρήγορα μπορούσαν τα ζώα τους και συνέχισαν τον δρόμο τους, αφήνοντας τους δυο περιπλανώμενους σε άθλια κατάσταση και σε ακόμη χειρότερη διάθεση.

Ο Σάντσο ήταν ο πρώτος που συνήλθε, και καθώς βρέθηκε κοντά στον αφέντη του, τον φώναξε με αδύναμη και θλιμμένη φωνή: «Κύριε Δον Κιχώτη, αχ, κύριε Δον Κιχώτη!»

«Τι θέλεις, αδελφέ Σάντσο;» απάντησε ο Δον Κιχώτης με τον ίδιο αδύναμο και βασανισμένο τόνο που είχε κι ο Σάντσο.

«Θα ήθελα, αν γίνεται», απάντησε ο Σάντσο Πάντσα, «η αφεντιά σας να μου δώσει δυο γουλιές από εκείνο το φίλτρο του φλογερού Μπλας, αν έχετε καθόλου πρόχειρο· ίσως κάνει και για σπασμένα κόκαλα, όχι μόνο για πληγές.»

«Αν το είχα εδώ, καημένε που είμαι, τι άλλο θα μας έλειπε;» είπε ο Δον Κιχώτης. «Μα σου ορκίζομαι, Σάντσο Πάντσα, στην πίστη ενός περιπλανώμενου ιππότη, πως πριν περάσουν δυο μέρες, εκτός αν η τύχη ορίσει αλλιώς, θα το έχω στην κατοχή

μου· αλλιώς το χέρι μου θα έχει χάσει την τέχνη του.»

«Και σε πόσες μέρες νομίζει η αφεντιά σας πως θα ξαναμπορέσουμε να σταθούμε στα πόδια μας;» απάντησε ο Σάντσο Πάντσα.

«Όσο για μένα, πρέπει να πω πως δεν μπορώ να μαντέψω πόσοι ήταν», είπε ο ταλαιπωρημένος ιππότης Δον Κιχώτης· «όμως παίρνω όλο το φταίξιμο πάνω μου, γιατί δεν έπρεπε να βάλω χέρι στο σπαθί εναντίον ανθρώπων που δεν είχαν χριστεί ιππότες όπως εγώ. Γι' αυτό πιστεύω πως, ως τιμωρία επειδή παρέβηκα τους νόμους της ιπποσύνης, ο Θεός των μαχών επέτρεψε να μου επιβληθεί αυτή η δοκιμασία. Και γι' αυτό, αδελφέ Σάντσο, καλό είναι να προσέξεις αυτό που θα σου πω τώρα, γιατί έχει μεγάλη σημασία για το καλό και των δυο μας. Αν δεις ξανά τέτοιου είδους όχλο να μας προσβάλλει, δεν πρέπει να περιμένεις να τραβήξω εγώ σπαθί εναντίον τους, γιατί δεν θα το κάνω καθόλου. Εσύ όμως να τραβάς το σπαθί σου και να τους τιμωρείς όσο θέλεις· κι αν έρθουν ιππότες να τους βοηθήσουν και να τους υπερασπιστούν, εγώ θα φροντίσω να σε προστατέψω και να ορμήσω πάνω τους με όλη μου τη δύναμη. Άλλωστε έχεις ήδη δει με χίλια σημάδια και αποδείξεις τι μπορεί να κάνει αυτό το δυνατό μου μπράτσο» — τόσο πολύ είχε φουσκώσει ο καημένος ευγενής από τη νίκη του πάνω στον γεροδεμένο Βισκαϊνό.

Ο Σάντσο όμως δεν συμφώνησε τόσο πολύ με τη συμβουλή του αφέντη του, ώστε να την αφήσει ασχολίαστη, και του απάντησε: «Κύριε, εγώ είμαι άνθρωπος ειρηνικός, πράος και ήσυχος, και μπορώ να υπομείνω κάθε προσβολή, γιατί έχω

γυναίκα και παιδιά να θρέψω και να μεγαλώσω. Γι' αυτό ας το πάρετε κι εσείς σαν μια υπόδειξη, αφού δεν μπορεί να είναι διαταγή, ότι σε καμία περίπτωση δεν θα τραβήξω σπαθί ούτε εναντίον χωριάτη ούτε εναντίον ιππότη· και εδώ, μπροστά στον Θεό, συγχωρώ τις προσβολές που μου έχουν γίνει, που μου γίνονται ή που θα μου γίνουν, είτε προέρχονται από ανώτερο είτε από κατώτερο, από πλούσιο είτε από φτωχό, από ευγενή είτε από κοινό άνθρωπο, χωρίς να εξαιρώ κανέναν βαθμό ή καμία κοινωνική θέση.»

Σε όλα αυτά ο αφέντης του απάντησε: «Μακάρι να είχα αρκετή ανάσα για να μιλήσω λίγο πιο άνετα και να κοπάσει ο πόνος που νιώθω από αυτή την πλευρά, ώστε να σου εξηγήσω, Πάντσα, το λάθος που κάνεις. Έλα τώρα, αμαρτωλέ, σκέψου το εξής: αν ο άνεμος της τύχης, που ως τώρα μας πήγαινε κόντρα, γυρίσει επιτέλους με το μέρος μας και φουσκώσει τα πανιά των επιθυμιών μας, έτσι ώστε να πιάσουμε με ασφάλεια και χωρίς εμπόδιο λιμάνι σε κάποιο από εκείνα τα νησιά που σου έχω υποσχεθεί, τι θα γίνει αν, μόλις το κερδίσουμε, σε κάνω άρχοντά του; Σχεδόν αδύνατο θα σου είναι να το διοικήσεις καλά, αφού ούτε ιππότης είσαι ούτε θέλεις να γίνεις, ούτε έχεις το θάρρος ή τη διάθεση να εκδικείσαι τις προσβολές και να υπερασπίζεσαι την εξουσία σου. Γιατί πρέπει να ξέρεις πως στα βασίλεια και στις επαρχίες που μόλις έχουν κατακτηθεί, οι κάτοικοι ποτέ δεν είναι τόσο ήρεμοι ούτε τόσο πρόθυμοι να δεχτούν τον νέο άρχοντα, ώστε να μην υπάρχει φόβος πως θα επιχειρήσουν να αλλάξουν πάλι τα πράγματα και να δοκιμάσουν, όπως λένε, την τύχη τους. Γι' αυτό είναι απαραίτητο ο νέος κυρίαρχος να έχει και φρόνηση για να κυβερνά και ανδρεία για να επιτίθεται

και να αμύνεται, ό,τι κι αν του συμβεί.»

«Με αυτά που μας βρήκαν τώρα», απάντησε ο Σάντσο, «θα ήμουν πολύ ευχαριστημένος να είχα αυτή τη φρόνηση και την ανδρεία που λέει η αφεντιά σας· όμως, στον λόγο ενός φτωχού ανθρώπου, εγώ είμαι πιο κατάλληλος για καταπλάσματα παρά για επιχειρήματα. Κοιτάξτε αν μπορείτε να σηκωθείτε, να βοηθήσουμε και τον Ροσινάντε, παρόλο που δεν το αξίζει, γιατί αυτός ήταν η βασική αιτία για όλο αυτό το ξύλο. Ποτέ δεν θα το περίμενα από τον Ροσινάντε· τον είχα για ενάρετο και τόσο ήσυχο όσο κι εμένα. Τελικά, σωστά λένε πως χρειάζεται πολύς καιρός για να γνωρίσεις τους ανθρώπους και πως τίποτα δεν είναι βέβαιο σε αυτή τη ζωή. Ποιος θα το έλεγε ότι, ύστερα από τις τόσο φοβερές σπαθιές που έριξε η αφεντιά σας σε εκείνον τον άτυχο περιπλανώμενο ιππότη, θα ερχόταν ξοπίσω τους, καλπάζοντας κατά πόδας, τέτοια καταιγίδα από ραβδιές σαν αυτή που έπεσε στους ώμους μας;»

«Κι όμως, οι δικοί σου ώμοι, Σάντσο», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «θα έπρεπε να είναι συνηθισμένοι σε τέτοιες μπόρες· οι δικοί μου όμως, μαθημένοι σε μαλακά υφάσματα και φίνα λινά, είναι φανερό πως νιώθουν πιο έντονα τον πόνο αυτής της συμφοράς. Και αν δεν πίστευα —τι λέω πίστευα; αν δεν ήξερα με βεβαιότητα— πως όλες αυτές οι ταλαιπωρίες είναι απολύτως αναγκαία συνοδεία του πολεμικού επαγγέλματος, θα ξάπλωνα εδώ να πεθάνω από καθαρή αγανάκτηση.»

Σ’ αυτό ο ιπποκόμος απάντησε: «Κύριε, αφού αυτά τα παθήματα είναι ο καρπός της ιπποσύνης, πείτε μου: συμβαίνουν πολύ συχνά ή έχουν κάποιες συγκεκριμένες

εποχές που εμφανίζονται; Γιατί μου φαίνεται πως, ύστερα από δυο τέτοιες σοδειές, δεν θα κάνουμε για τρίτη, αν δεν μας βοηθήσει ο Θεός με το άπειρο έλεός του.»

«Να ξέρεις, φίλε Σάντσο», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης, «πως η ζωή των περιπλανώμενων ιπποτών είναι γεμάτη από χίλιους κινδύνους και αναποδιές· και είναι εξίσου πιθανό οι περιπλανώμενοι ιππότες να γίνουν βασιλιάδες και αυτοκράτορες, όπως έχει δείξει η πείρα σε πολλούς και διάφορους ιππότες, τις ιστορίες των οποίων γνωρίζω άριστα. Και θα μπορούσα τώρα κιόλας, αν μ' άφηνε ο πόνος, να σου μιλήσω για μερικούς που μόνο με τη δύναμη του χεριού τους ανέβηκαν στα υψηλά αξιώματα που ανέφερα. Κι αυτοί οι ίδιοι, και πριν και μετά, πέρασαν κάθε λογής συμφορές και βάσανα. Ο γενναίος Αμαδής της Γαλατίας, λόγου χάρη, βρέθηκε στην εξουσία του θανάσιμου εχθρού του, του μάγου Αρκαλάου, ο οποίος, όπως βεβαιώνεται, όσο τον κρατούσε αιχμάλωτο, του έδωσε πάνω από διακόσιες μαστιγιές με τα γκέμια του αλόγου του, ενώ ήταν δεμένος σε έναν από τους στύλους μιας αυλής. Κι ακόμη, κάποιος δυσπρόσιτος συγγραφέας, όχι δίχως κύρος, λέει πως ο Ιππότης του Φοίβου, πέφτοντας σε μια παγίδα που άνοιξε κάτω από τα πόδια του σ' ένα κάστρο, βρέθηκε δεμένος χειροπόδαρα σ' έναν βαθύ υπόγειο λάκκο, όπου του έκαναν ένα από εκείνα που λένε κλύσματα, με άμμο και χιονόνερο, που λίγο έλειψε να τον αποτελειώσει. Κι αν δεν τον βοηθούσε σ' εκείνη τη φοβερή ανάγκη ένας σοφός, μεγάλος φίλος του, ο καημένος ο ιππότης θα είχε πολύ άσχημο τέλος. Άρα έχω κάθε λόγο να υποφέρω μαζί με τόσο άξιους ανθρώπους, γιατί οι ταπεινώσεις που υπέστησαν εκείνοι ήταν μεγαλύτερες από όσες περνάμε εμείς. Και θέλω να ξέρεις, Σάντσο, πως τα

τραύματα που προκαλούνται από όποια εργαλεία βρεθούν τυχαία πρόχειρα δεν φέρνουν καμιά ατίμωση· αυτό μάλιστα ορίζεται ρητά και στον νόμο της μονομαχίας: αν, για παράδειγμα, ένας τσαγκάρης χτυπήσει κάποιον με το καλαπόδι που κρατά στο χέρι του, παρόλο που είναι πράγματι ένα κομμάτι ξύλο, δεν μπορεί γι' αυτό να ειπωθεί πως εκείνος που χτυπήθηκε ξυλοκοπήθηκε. Το λέω αυτό για να μη νομίσεις πως, επειδή φάγαμε ξύλο σ' αυτή τη συμπλοκή, πάθαμε και κάποια ατίμωση· γιατί τα όπλα που κρατούσαν εκείνοι οι άνθρωποι, με τα οποία μας κοπάνησαν, δεν ήταν τίποτε άλλο παρά τα παλούκια τους, και κανένας τους, απ' όσο θυμάμαι, δεν κρατούσε ξιφίδιο, σπαθί ή στιλέτο.»

«Δεν μου άφησαν χρόνο να δω τόσα πολλά», απάντησε ο Σάντσο. «Μόλις πρόλαβα να βάλω χέρι στην τιθόνα μου, κι εκείνοι μου σταύρωσαν τους ώμους με τα ραβδιά τους τόσο άγρια, που μου πήραν το φως από τα μάτια και τη δύναμη από τα πόδια, και με άπλωσαν εδώ που βρίσκομαι τώρα. Και το αν όλες εκείνες οι ξυλιές ήταν προσβολή ή όχι, καθόλου δεν με βασανίζει· αυτό που με βασανίζει είναι ο πόνος από τα χτυπήματα, γιατί θα μου μείνουν χαραγμένα στη μνήμη τόσο βαθιά όσο και στους ώμους μου.»

«Όπως και να 'χει, άκου να σου πω, αδελφέ Πάνθα», είπε ο Δον Κιχώτης, «δεν υπάρχει ανάμνηση που να μην τη σβήνει ο χρόνος, ούτε πόνος που να μην τον τελειώνει ο θάνατος.»

«Και ποια μεγαλύτερη συμφορά υπάρχει», αποκρίθηκε ο Πάνθα, «από εκείνη που περιμένει τον χρόνο να τη σβήσει και τον θάνατο να τη γιατρέψει; Αν το πάθημά μας ήταν από εκείνα που φτιάχνουν με δυο επιθέματα, δεν θα ήταν και τόσο

κακό· αλλά αρχίζω να νομίζω πως ούτε όλα τα επιθέματα ενός νοσοκομείου δεν θα φτάσουν σχεδόν για να μας συνεφέρουν.»

«Φτάνει πια μ' αυτά· βγάλε δύναμη από την αδυναμία, Σάντσο, όπως σκοπεύω να κάνω κι εγώ», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «και ας δούμε πώς είναι ο Ροθινάντε, γιατί μου φαίνεται πως ούτε το καημένο το ζώο πήρε το μικρότερο μερίδιο από αυτή τη συμφορά.»

«Καθόλου παράξενο δεν είναι αυτό», είπε ο Σάντσο, «αφού κι εκείνος περιπλανώμενος ιππότης είναι. Αυτό που μου κάνει εντύπωση είναι πως το δικό μου ζώο τη γλίτωσε αλώβητο, ενώ εμείς βγήκαμε σακατεμένοι.»

«Η τύχη πάντα αφήνει μια πόρτα ανοιχτή μέσα στην αντιξοότητα, για να μπορεί να φέρει ανακούφιση», είπε ο Δον Κιχώτης. «Το λέω γιατί αυτό το μικρό ζώο μπορεί τώρα να καλύψει την έλλειψη του Ροθινάντε, μεταφέροντάς με από εδώ σε κάποιο κάστρο όπου θα γιατρευτώ από τις πληγές μου. Κι επιπλέον, δεν θα το θεωρήσω καθόλου ντροπή να καβαλικέψω έτσι, γιατί θυμάμαι πως έχω διαβάσει ότι ο καλός γέρο-Σιληνός, ο παιδαγωγός και δάσκαλος του εύθυμου θεού του γέλιου, όταν μπήκε στην πόλη με τις εκατό πύλες, πήγαινε πολύ ευχαριστημένος καβάλα σ' έναν όμορφο γάιδαρο.»

«Μπορεί να είναι αλήθεια πως πήγαινε καβάλα, όπως λέει η αφεντιά σας», απάντησε ο Σάντσο, «αλλά έχει μεγάλη διαφορά το να πηγαίνεις καβάλα και το να σε κουβαλάνε κρεμασμένο σαν σακί με κοπριά.»

Τότε ο Δον Κιχώτης απάντησε: «Οι πληγές που παίρνει κανείς στη μάχη χαρίζουν τιμή, δεν την αφαιρούν· γι' αυτό, φίλε Πάνθα, μη λες άλλα. Όπως σου είπα και πριν, σήκω όσο μπορείς και βάλε με πάνω στο ζώο σου όπως σε βολεύει καλύτερα, και ας φύγουμε από δω πριν μας προλάβει η νύχτα και μας βρει μέσα σε τούτη την ερημιά.»

«Κι όμως, σας έχω ακούσει να λέτε», παρατήρησε ο Πάνθα, «πως ταιριάζει πολύ στους περιπλανώμενους ιππότες να κοιμούνται σε ερημιές και ερήμους, και πως το θεωρούν μεγάλη τύχη.»

«Αυτό συμβαίνει», είπε ο Δον Κιχώτης, «όταν δεν γίνεται αλλιώς ή όταν είναι ερωτευμένοι. Και είναι τόσο αλήθεια, που υπήρξαν ιππότες που έμειναν δυο χρόνια πάνω σε βράχια, μέσα στον ήλιο και στη σκιά και σε όλες τις κακοκαιρίες του ουρανού, χωρίς να το ξέρουν καθόλου οι κυρίες τους. Ένας απ' αυτούς ήταν ο Αμαδίς, όταν, με το όνομα Μπελτενέμπρος, εγκαταστάθηκε στην Πένια Πόμπρε για—δεν ξέρω αν ήταν οχτώ χρόνια ή οχτώ μήνες, γιατί δεν το θυμάμαι καλά· πάντως έμεινε εκεί κάνοντας μετάνοια για κάποια προσβολή, δεν ξέρω ποια, που του είχε κάνει η πριγκίπισσα Οριάνα. Αλλά ας τ' αφήσουμε αυτά τώρα, Σάντσο, και βιάσου πριν πάθει και το γαϊδούρι ό,τι έπαθε ο Ροθινάντε.»

«Αυτό μόνο ο διάβολος το θέλει», είπε ο Σάντσο· και, αφού άφησε να του ξεφύγουν τριάντα «αχ», εξήντα αναστεναγμοί και εκατόν είκοσι κατάρες και βλαστήμιες για όποιον τον είχε φέρει ως εκεί, σηκώθηκε. Στα μισά όμως έμεινε λυγισμένος σαν τουρκικό τόξο, ανήμπορος να ισιώσει εντελώς. Παρ' όλους τους πόνους του, σέλωσε το γαϊδούρι του, που κι αυτό

είχε ξεσαλώσει κάπως μέσα στην υπερβολική ελευθερία της ημέρας. Ύστερα σήκωσε και τον Ροθινάντε· κι όσο για εκείνον, αν είχε γλώσσα να παραπονεθεί, σίγουρα ούτε ο Σάντσο ούτε ο αφέντης του θα τον ξεπερνούσαν.

c15d.jpg (329K)

Πλήρες μέγεθος

Με λίγα λόγια, ο Σάντσο ανέβασε τον Δον Κιχώτη στο γαϊδούρι, έδεσε τον Ροσινάντε με ένα σκοινί για να τον οδηγεί και, κρατώντας το γαϊδούρι από το καπίστρι, πήρε πάνω-κάτω την κατεύθυνση όπου του φαινόταν πως θα βρισκόταν ο μεγάλος δρόμος. Και καθώς η τύχη κανόνιζε τις υποθέσεις τους όλο και καλύτερα, δεν είχε προχωρήσει ούτε μισή λεύγα όταν φάνηκε ο δρόμος, και πάνω σ' αυτόν διέκρινε ένα χάνι, που προς μεγάλη του ενόχληση και μεγάλη χαρά του Δον Κιχώτη έπρεπε οπωσδήποτε να είναι κάστρο. Ο Σάντσο επέμενε πως ήταν χάνι, και ο αφέντης του πως δεν ήταν χάνι αλλά κάστρο, και η φιλονικία κράτησε τόση ώρα, ώστε πριν καταλήξουν είχαν ήδη φτάσει εκεί· κι ο Σάντσο μπήκε μέσα με όλο του το ασκέρι, χωρίς άλλη συζήτηση.

c15e.jpg (31K)

[illegible] XVI. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

c16a.jpg (129K)

Πλήρες μέγεθος

Ο πανδοχέας, βλέποντας τον Δον Κιχώτη ριγμένο πάνω στο γαϊδούρι, ρώτησε τον Σάντσο τι του είχε συμβεί. Ο Σάντσο απάντησε πως δεν ήταν τίποτα, μόνο ότι είχε πέσει από έναν βράχο και είχε χτυπήσει λιγάκι στα πλευρά. Ο πανδοχέας είχε γυναίκα με χαρακτήρα όχι σαν εκείνον που συνηθίζεται στις γυναίκες της δουλειάς της· ήταν από τη φύση της καλοσυνάτη και συμπονούσε τα βάσανα των γειτόνων της. Έτσι έσπευσε αμέσως να περιποιηθεί τον Δον Κιχώτη και έβαλε και τη μικρή της κόρη, ένα πολύ όμορφο κορίτσι, να τη βοηθήσει στη φροντίδα του ξένου τους. Στο πανδοχείο υπήρχε ακόμη, ως υπηρέτρια, μια Αστουριανή κοπέλα με φαρδύ πρόσωπο, πλακουτσωτό πίσω μέρος του κεφαλιού και γυριστή μύτη, τυφλή από το ένα μάτι και όχι και πολύ καλά από το άλλο. Βέβαια, η χάρη του κορμιού της αντιστάθμιζε όλα της τα ελαττώματα· από το κεφάλι ως τα πόδια δεν έφτανε ούτε εφτά παλάμες, και οι ώμοι της, που την βάραιναν κάπως, την έκαναν να κοιτάζει το χώμα περισσότερο απ' όσο θα ήθελε. Αυτή λοιπόν η χαριτωμένη κοπέλα βοήθησε τη νεαρή, και οι δυο τους ετοίμασαν για τον Δον Κιχώτη ένα πολύ άθλιο κρεβάτι σε μια σοφίτα που έδειχνε καθαρά πως για πολλά χρόνια χρησίμευε ως αχυρώνας. Εκεί έμενε και ένας

αγωγιάτης, που το κρεβάτι του ήταν λίγο πιο πέρα από του δικού μας Δον Κιχώτη, και παρόλο που ήταν φτιαγμένο μόνο από τα σαμάρια και τα σκεπάσματα των μουλαριών του, ήταν πολύ καλύτερο από το άλλο. Του Δον Κιχώτη αποτελούνταν απλώς από τέσσερις χοντρές σανίδες πάνω σε δυο όχι και τόσο ίσα καβαλέτα, ένα στρώμα τόσο λεπτό που θα το περνούσες για πάπλωμα, γεμάτο μπαλάκια που, αν δεν φαινόταν από τα σκισίματα πως ήταν μαλλί, στην αφή θα τα νόμιζε κανείς πετραδάκια από τη σκληράδα τους, δυο σεντόνια από δέρμα ασπίδας και ένα σκέπασμα του οποίου τις κλωστές θα μπορούσε όποιος ήθελε να τις μετρήσει μία μία χωρίς να χάσει τον λογαριασμό.

Πάνω σ' αυτό το καταραμένο κρεβάτι ξάπλωσε ο Δον Κιχώτης, και η πανδοχέισσα με την κόρη της δεν άργησαν να τον σκεπάσουν από την κορυφή ως τα νύχια με καταπλάσματα, ενώ η Μαριτόρνες — έτσι λεγόταν η Αστουριανή — τους κρατούσε το φως. Καθώς τον έδεναν, η πανδοχέισσα, βλέποντας πως σε μερικά σημεία ο Δον Κιχώτης ήταν γεμάτος καρούμπαλα, παρατήρησε ότι αυτά έμοιαζαν περισσότερο με χτυπήματα παρά με πέσιμο.

Ο Σάντσο είπε πως δεν ήταν χτυπήματα, αλλά ότι ο βράχος είχε πολλές γωνιές και εξοχές, και πως η καθεμιά είχε αφήσει το σημάδι της. «Σας παρακαλώ, señora», πρόσθεσε, «φροντίστε να περισσέψει και λίγη στουπή, γιατί δεν θα λείψει εκείνος που θα τη χρειαστεί· κι εμένα η μέση μου πονάει αρκετά.»

«Τότε θα έπεσες κι εσύ», είπε η πανδοχέισσα.

«Δεν έπεσα», είπε ο Σάντσο Πάντσα, «αλλά από το σοκ που έπαθα βλέποντας τον αφέντη μου να πέφτει, πονάει όλο μου το σώμα, σαν να έχω φάει χίλιες ξυλιές.»

«Αυτό μπορεί κάλλιστα να συμβαίνει», είπε η νεαρή κοπέλα, «γιατί μου έχει τύχει πολλές φορές να ονειρευτώ πως πέφτω από έναν πύργο και δεν φτάνω ποτέ στο έδαφος, και όταν ξυπνούσα από το όνειρο ήμουν τόσο αδύναμη και ταραγμένη, λες και είχα πέσει στ' αλήθεια.»

«Εκεί ακριβώς είναι το θέμα, señora», απάντησε ο Σάντσο Πάντσα, «ότι εγώ, χωρίς να ονειρεύομαι καθόλου και όντας πιο ξύπνιος απ' όσο είμαι τώρα, βρίσκομαι με σημάδια και καρούμπαλα σχεδόν όχι λιγότερα από του αφέντη μου, του Δον Κιχώτη.»

«Και πώς λέγεται ο κύριος;» ρώτησε η Αστουριανή Μαριτόρνες.

«Δον Κιχώτης της Μάντσας», απάντησε ο Σάντσο Πάντσα, «και είναι περιπλανώμενος ιππότης, κι ένας από τους καλύτερους και πιο γενναίους που έχουν φανεί στον κόσμο εδώ και πολύ καιρό.»

«Τι είναι περιπλανώμενος ιππότης;» είπε η κοπέλα.

«Είσαι τόσο καινούργια στον κόσμο που δεν το ξέρεις;» απάντησε ο Σάντσο Πάντσα. «Λοιπόν, να ξέρεις, αδελφή, πως ο περιπλανώμενος ιππότης είναι κάτι που, με δυο λόγια, τη μια στιγμή τον βλέπεις δαρμένο και την άλλη αυτοκράτορα· δηλαδή σήμερα είναι το πιο δυστυχισμένο και φτωχό πλάσμα στον κόσμο, και αύριο θα έχει δυο ή τρία βασιλικά στέμματα

να δώσει στον ιπποκόμο του.»

«Τότε πώς γίνεται», είπε η πανδοχέας, «αφού υπηρετείς έναν τόσο σπουδαίο αφέντη, να μην έχεις, απ' ό,τι φαίνεται, ούτε καν μια κομητεία;»

«Είναι ακόμη νωρίς», απάντησε ο Σάντσο, «γιατί μόλις έναν μήνα γυρίζουμε αναζητώντας περιπέτειες, και ως τώρα δεν έχουμε βρει τίποτα που να μπορεί να πει κανείς πως είναι τέτοια· γιατί συμβαίνει να ψάχνεις για ένα πράγμα και να βρίσκεις άλλο. Ωστόσο, αν ο αφέντης μου ο Δον Κιχώτης γίνει καλά απ' αυτή την πληγή ή την πτώση, κι εγώ δεν μου μείνει κανένα χειρότερο κουσούρι, δεν θα αντάλλασσα τις ελπίδες μου ούτε με τον καλύτερο τίτλο σε όλη την Ισπανία.»

Ο Δον Κιχώτης άκουγε όλη αυτή τη συζήτηση με μεγάλη προσοχή. Όσο μπορούσε, ανασηκώθηκε στο κρεβάτι, έπιασε την πανδοχέα από το χέρι και της είπε: «Πιστέψτε με, ωραία κυρία, μπορείτε να θεωρείτε τον εαυτό σας τυχερό που δώσατε καταφύγιο σ' αυτό το κάστρο σας στο πρόσωπό μου· κι αν δεν παινεύω εγώ ο ίδιος τον εαυτό μου, είναι επειδή, όπως λένε συνήθως, όποιος αυτοεπαινείται μειώνει την αξία του. Ο ιπποκόμος μου όμως θα σας πει ποιος είμαι. Εγώ μόνο σας λέω πως θα κρατήσω για πάντα χαραγμένη στη μνήμη μου την περιποίηση που μου προσφέρατε, ώστε να σας δείχνω την ευγνωμοσύνη μου όσο θα ζω. Και μακάρι ο έρωτας να μη με κρατούσε τόσο υποταγμένο στους νόμους του και στο βλέμμα εκείνης της όμορφης αχάριστης, το όνομα της οποίας ψιθυρίζω μέσα απ' τα δόντια μου· τότε ίσως τα μάτια αυτής της χαριτωμένης δεσποινίδας να γίνονταν κυρίαρχα της ελευθερίας μου.»

Η πανδοχέα, η κόρη της και η καλή Μαριτόρνες άκουγαν τα λόγια του περιπλανώμενου ιππότη εντελώς σαστισμένες. Καταλάβαιναν περίπου όσα θα καταλάβαιναν κι αν τους μιλούσε ελληνικά· παρ' όλα αυτά, έβλεπαν πως όλα όσα έλεγε ήταν καλοσύνες και φιλοφρονήσεις. Επειδή όμως δεν ήταν μαθημένες σε τέτοιο τρόπο ομιλίας, τον κοίταζαν απορημένες και αναρωτιούνταν τι άνθρωπος ήταν αυτός, αφού τους φαινόταν εντελώς διαφορετικός από όσους είχαν συνηθίσει. Τον ευχαρίστησαν λοιπόν με τη χοντροκομμένη γλώσσα του καπηλειού για την ευγένειά του και τον άφησαν, ενώ η Αστουριανή πήγε να φροντίσει τον Σάντσο, που το χρειαζόταν όχι λιγότερο από το αφεντικό του.

Ο αμαξάς είχε κανονίσει με εκείνη να περάσουν καλά εκείνο το βράδυ, κι εκείνη του είχε δώσει τον λόγο της πως, μόλις ησυχάσουν οι μουσαφίρηδες και κοιμηθεί η οικογένεια, θα τον έψαχνε και θα ικανοποιούσε κάθε του επιθυμία χωρίς καμία επιφύλαξη. Και λένε γι' αυτή την καλή κοπέλα πως ποτέ δεν έδινε τέτοιες υποσχέσεις χωρίς να τις κρατά, ακόμα κι αν τις έδινε μέσα σε δάσος και χωρίς κανέναν μάρτυρα, γιατί καμάρωνε πολύ πως ήταν κυρία και δεν θεωρούσε ντροπή να δουλεύει ως υπηρέτρια σε πανδοχείο, αφού, όπως έλεγε, οι συμφορές και η κακοτυχία την είχαν φέρει σ' αυτή τη θέση. Το σκληρό, στενό, άθλιο, τριζάτο κρεβάτι του Δον Κιχώτη βρισκόταν πρώτο, στη μέση αυτού του στάβλου κάτω από τ' αστέρια, και ακριβώς δίπλα του είχε στρώσει ο Σάντσο το δικό του, που δεν ήταν παρά ένα ψάθινο στρωσίδι κι ένα σκέπασμα που έμοιαζε πιο πολύ με ξεφτισμένο λινάτσο παρά με μάλλινη κουβέρτα. Δίπλα σ' αυτά τα δύο κρεβάτια ήταν του αμαξά, φτιαγμένο, όπως έχει ήδη ειπωθεί, από τα σαμάρια και όλα τα σύνεργα των δύο καλύτερων μουλαριών του, παρόλο που είχε δώδεκα, γυαλιστερά, καλοταϊσμένα και στην καλύτερή τους φόρμα, γιατί ήταν ένας από τους πλούσιους αμαξάδες του Αρεβάλο, σύμφωνα με τον συγγραφέα αυτής της ιστορίας, που αναφέρει ειδικά αυτόν τον αμαξά επειδή τον ήξερε πολύ καλά και μάλιστα λένε πως ήταν και κάπως συγγενής του. Άλλωστε ο Σιδ Χαμέτε Μπενενχέλι ήταν ιστορικός με μεγάλη έρευνα και ακρίβεια σε όλα, πράγμα που φαίνεται ολοκάθαρα από το ότι δεν άφηνε ασήμαντα όσα έχουν ήδη αναφερθεί, όσο μικρά και αμελητέα κι αν ήταν· παράδειγμα που θα άξιζε να ακολουθήσουν εκείνοι οι σοβαροφανείς ιστορικοί που αφηγούνται τα γεγονότα τόσο κοφτά και σύντομα, ώστε μετά

βίας παίρνουμε μια γεύση τους, ενώ όλη η ουσία του έργου μένει μέσα στο μελανοδοχείο από αμέλεια, κακοβουλία ή άγνοια. Χίλιες ευλογίες στον συγγραφέα του «Tablante de Ricamonte» και στον άλλον, εκείνον του βιβλίου όπου διηγούνται τα κατορθώματα του Conde Tomillas· με τι λεπτομέρεια τα περιγράφουν όλα!

Για να συνεχίσουμε λοιπόν: αφού πήγε να δει τα ζώα του και τους έδωσε τη δεύτερη τροφή τους, ο αμαξάς ξάπλωσε πάνω στα σαμάρια του και περίμενε τη συνεπή Μαριτόρνες. Ο Σάντσο ήταν πια καταπλασμένος και είχε ξαπλώσει, μα όσο κι αν προσπαθούσε να κοιμηθεί, ο πόνος στα πλευρά δεν τον άφηνε· κι ο Δον Κιχώτης, με τον δικό του πόνο, είχε τα μάτια του ορθάνοιχτα σαν λαγός.

c16b.jpg (333K)

Πλήρες μέγεθος

Το πανδοχείο ήταν βυθισμένο στη σιωπή, και σε όλο το κτίριο δεν φαινόταν άλλο φως πέρα από εκείνο ενός φαναριού που κρεμόταν αναμμένο στο μέσο της πύλης. Αυτή η παράξενη ησυχία, μαζί με τις σκέψεις που γυρόφερναν διαρκώς στο μυαλό του ιππότη μας —για τα περιστατικά που διάβαζε σε κάθε σελίδα των βιβλίων που στάθηκαν η αιτία της συμφοράς του—, γέννησαν στη φαντασία του μια από τις πιο αλλόκοτες πλάνες που μπορεί κανείς να συλλάβει. Πίστεψε λοιπόν πως είχε φτάσει σε ξακουστό κάστρο —γιατί, όπως έχει ήδη ειπωθεί, όλα τα πανδοχεία όπου έμενε του φαίνονταν κάστρα— και πως η κόρη του πανδοχέα ήταν κόρη του άρχοντα του κάστρου· και ότι εκείνη, γοητευμένη από την

αριστοκρατική του ευγένεια, τον είχε ερωτευτεί και του είχε υποσχεθεί πως εκείνο το βράδυ θα ερχόταν για λίγο στο κρεβάτι του χωρίς να το μάθουν οι γονείς της. Κι έχοντας πάρει αυτή τη φαντασίωση που είχε πλάσει για αδιαμφισβήτητη αλήθεια, άρχισε να νιώθει ανησυχία και να συλλογίζεται τον επικίνδυνο πειρασμό που επρόκειτο να δοκιμάσει η αρετή του· και μέσα του αποφάσισε πως δεν θα πρόδιδε ποτέ την κυρά του, τη Δουλτσινέα δελ Τομπόσο, ακόμη κι αν παρουσιάζονταν μπροστά του η ίδια η βασίλισσα Γκουινέβιρ και η δέσποινα Κιντανιόνα.

Ενώ ήταν απορροφημένος σ' αυτές τις φαντασιοπληξίες, έφτασε η στιγμή και η ώρα — κακότυχη γι' αυτόν — να εμφανιστεί η Αστουριανή. Φορώντας μόνο το πουκάμισό της, ξυπόλυτη, με τα μαλλιά μαζεμένα σε ένα χοντρό σκουφί από φουστάνινο ύφασμα, μπήκε αθόρυβα και προσεκτικά στο δωμάτιο όπου έμεναν και οι τρεις, ψάχνοντας τον αγωγιάτη. Μόλις όμως έφτασε στην πόρτα, ο Δον Κιχώτης την πήρε είδηση και, ανασηκώνοντας το κορμί του στο κρεβάτι παρά τα επιθέματα και τον πόνο στα πλευρά του, άπλωσε τα χέρια του για να δεχτεί την πανέμορφη δεσποινίδα του. Η Αστουριανή, που προχωρούσε σκυφτή και σιωπηλή, με τα χέρια τεντωμένα μπροστά για να βρει τον εραστή της, έπεσε πάνω στα χέρια του Δον Κιχώτη. Εκείνος την άρπαξε γερά από τον καρπό και, τραβώντας την κοντά του, την έβαλε να καθίσει στο κρεβάτι, ενώ εκείνη δεν τολμούσε να βγάλει άχνα. Ύστερα άγγιξε το πουκάμισό της, και παρόλο που ήταν από χοντρό σακί, σ' εκείνον φάνηκε σαν το πιο εκλεκτό και απαλό μετάξι. Στους καρπούς της φορούσε κάτι γυάλινες χάντρες, μα στα μάτια του έλαμπαν σαν πολύτιμα ανατολίτικα μαργαριτάρια. Τα

μαλλιά της, που κάπως θύμιζαν χαίτη αλόγου, εκείνος τα φαντάστηκε σαν νήματα από το πιο λαμπρό χρυσάφι της Αραβίας, με τέτοια λάμψη που θαμπώνει και τον ίδιο τον ήλιο. Και η ανάσα της, που χωρίς αμφιβολία μύριζε χθεσινή μπαγιάτικη σαλάτα, του φάνηκε να σκορπά από το στόμα της ένα γλυκό, αρωματικό άρωμα. Με λίγα λόγια, την έπλασε στη φαντασία του με τα ίδια γνωρίσματα και στο ίδιο ύφος όπως εκείνες τις πριγκίπισσες που είχε διαβάσει στα βιβλία του, που, χτυπημένες από έρωτα, έρχονταν στολισμένες όπως εδώ περιγράφεται για να δουν τον βαριά πληγωμένο ιππότη. Τόσο μεγάλη ήταν η τύφλωση του καημένου ευγενούς, ώστε ούτε η αφή, ούτε η μυρωδιά, ούτε τίποτε άλλο πάνω στην καλή κοπέλα — πράγματα που θα έκαναν οποιονδήποτε άλλον εκτός από αγωγιάτη να ξεράσει — δεν ήταν αρκετά για να τον συνεφέρουν από την πλάνη του. Αντίθετα, ήταν πεπεισμένος πως κρατούσε στην αγκαλιά του την ίδια τη θεά της ομορφιάς, και, σφίγγοντάς την σταθερά, άρχισε να της μιλά με χαμηλή, τρυφερή φωνή:

«Μακάρι, όμορφη και υψηλή κυρία, να ήμουν σε θέση να ανταποδώσω μια τέτοια χάρη σαν κι αυτή που μου κάνατε αφήνοντάς με να αντικρίσω τη μεγάλη ομορφιά σας. Όμως η τύχη, που δεν κουράζεται ποτέ να καταδιώκει τους καλούς, με έχει ρίξει σ' αυτό το κρεβάτι, όπου κείτομαι τόσο χτυπημένος και τσακισμένος, ώστε, όσο κι αν η θέλησή μου θα ήθελε πρόθυμα να ενδώσει στη δική σας, αυτό είναι αδύνατο. Κι εκτός απ' αυτή την αδυναμία, υπάρχει και μια άλλη, ακόμη μεγαλύτερη: η πίστη που έχω δώσει στην απαράμιλλη Dulcinea del Toboso, τη μόνη κυρία των πιο μυστικών μου σκέψεων. Κι αν αυτό δεν στεκόταν εμπόδιο, δεν θα ήμουν τόσο αναίσθητος

ιππότης ώστε να αφήσω να πάει χαμένη η ευτυχής ευκαιρία που μου πρόσφερε η μεγάλη σας καλοσύνη.»

Η Maritornes αγανακτούσε και ίδρωνε βλέποντας πως ο Don Quixote την κρατούσε τόσο σφιχτά, και χωρίς να καταλαβαίνει ούτε να δίνει σημασία στα λόγια που της έλεγε, πάλευε σιωπηλά να ξεφύγει. Ο τίμιος αμαξάς, που οι αμαρτωλές του σκέψεις δεν τον άφηναν να κοιμηθεί, κατάλαβε αμέσως πως είχε μπει η ερωμένη του μόλις εκείνη πέρασε την πόρτα και άκουγε προσεκτικά όλα όσα έλεγε ο Don Quixote. Και επειδή ζήλεψε που η Αστουριανή είχε αθετήσει τον λόγο της μαζί του για χάρη κάποιου άλλου, πλησίασε στο κρεβάτι του Don Quixote και στάθηκε ακίνητος να δει πού θα κατέληγε αυτή η κουβέντα που δεν μπορούσε να καταλάβει. Μόλις όμως είδε την κοπέλα να πασχίζει να λυθεί κι εκείνον να προσπαθεί να την κρατήσει, δεν του φάνηκε καθόλου αστείο: σήκωσε το χέρι του και έδωσε στον ερωτοχτυπημένο ιππότη ένα τόσο φοβερό χαστούκι στα ξερακιανά σαγόνια, που του γέμισε όλο το στόμα αίματα. Και σαν να μην έφτανε αυτό, ανέβηκε πάνω στα πλευρά του και άρχισε να τα πατάει με τα πόδια του, σε ρυθμό πιο γρήγορο κι από τροχάδην. Το κρεβάτι, που ήταν ήδη σαραβαλιασμένο και καθόλου σταθερό, δεν άντεξε το επιπλέον βάρος του αμαξά και σωριάστηκε κάτω. Από τον τρομερό πάταγο ξύπνησε ο πανδοχέας, που αμέσως υπέθεσε πως θα ήταν κάποιος καβγάς της Maritornes, γιατί όσο κι αν τη φώναξε δυνατά δεν πήρε απάντηση. Με αυτή την υποψία σηκώθηκε, άναψε ένα λυχνάρι και έτρεξε προς το μέρος απ’ όπου είχε ακούσει τη φασαρία. Η κοπέλα, βλέποντας πως ερχόταν το αφεντικό της και ξέροντας πόσο φοβερός ήταν ο θυμός του, τρομαγμένη και πανικόβλητη χώθηκε στο κρεβάτι

του Sancho Panza, που κοιμόταν ακόμη, και κουλουριάστηκε εκεί σαν μπάλα.

Ο πανδοχέας μπήκε μέσα φωνάζοντας: «Πού είσαι, παλιοθήλυκο; Σίγουρα δικό σου έργο είναι κι αυτό.» Με τούτη τη φασαρία ο Σάντσο ξύπνησε, και νιώθοντας εκείνον τον όγκο σχεδόν από πάνω του, νόμισε πως τον είχε πλακώσει εφιάλτης και άρχισε να μοιράζει γροθιές δεξιά κι αριστερά. Μερικές έπεσαν και στη Μαριτόρνες, που, έξαλλη από τον πόνο και παρατώντας κάθε σεμνοτυφία, του τις ανταπέδωσε τόσο γερά, που τον ξύπνησε για τα καλά, θέλει δεν θέλει. Εκείνος τότε, καθώς καταλάβαινε πως τον χτυπούσαν αλλά δεν ήξερε από ποιον, σηκώθηκε όσο μπορούσε και άρπαξε τη Μαριτόρνες· κι οι δυο τους έπιασαν έναν από τους πιο άγριους και πιο κωμικούς καβγάδες που έγιναν ποτέ. Ο αγωγιάτης όμως, βλέποντας στο φως του κεριού του πανδοχέα τι συνέβαινε στην αγαπημένη του, άφησε τον Δον Κιχώτη και έτρεξε να τη βοηθήσει· το ίδιο έκανε κι ο πανδοχέας, αλλά με άλλη πρόθεση, γιατί εκείνος ήθελε να τιμωρήσει την κοπέλα, αφού ήταν βέβαιος πως αυτή και μόνο αυτή έφταιγε για όλη αυτή την αρμονία. Κι έτσι, όπως λέει και η παροιμία, γάτα στο ποντίκι, ποντίκι στο σκοινί, σκοινί στο ραβδί, ο αγωγιάτης κοπανούσε τον Σάντσο, ο Σάντσο την κοπέλα, εκείνη εκείνον, κι ο πανδοχέας εκείνη, και όλοι δούλευαν με τέτοιο ζήλο, που δεν άφηναν ούτε στιγμή στον εαυτό τους να πάρει ανάσα. Και το καλύτερο ήταν πως έσβησε το λυχνάρι του πανδοχέα, κι έτσι, μέσα στο σκοτάδι πια, άρχισαν να βαράνε ο ένας τον άλλον τόσο αλύπητα και τόσο μπερδεμένα, που δεν έμεινε ούτε ένα σημείο πάνω τους όπου να μπορούσε να πέσει χέρι χωρίς να βρει στόχο.

Έτυχε εκείνο το βράδυ να μένει στο πανδοχείο κι ένας αστυνόμος από εκείνους που ανήκαν σε αυτό που έλεγαν η Παλιά Ιερή Αδελφότητα του Τολέδο. Κι αυτός, ακούγοντας τον αλλόκοτο σαματά της συμπλοκής, άρπαξε το ραβδί του και το μεταλλικό κουτί με τα εντάλματά του και προχώρησε μέσα στο σκοτάδι προς το δωμάτιο φωνάζοντας: «Σταθείτε! Στο όνομα της Δικαιοσύνης! Σταθείτε! Στο όνομα της Ιερής Αδελφότητας!»

Ο πρώτος που βρήκε ήταν ο κακοχτυπημένος Δον Κιχώτης, πεσμένος ανάσκελα και αναίσθητος πάνω στο διαλυμένο του κρεβάτι. Ψαχουλεύοντας, το χέρι του έπεσε πάνω στα γένια του, κι εκείνος συνέχισε να φωνάζει: «Βοήθεια για τη Δικαιοσύνη!» Μα όταν κατάλαβε πως αυτός που είχε πιάσει δεν κουνιόταν καθόλου, συμπέρανε ότι ήταν νεκρός και πως οι άνθρωποι του δωματίου τον είχαν σκοτώσει. Με αυτή την υποψία άρχισε να φωνάζει ακόμη πιο δυνατά: «Κλείστε την πύλη του πανδοχείου· προσέξτε να μη βγει κανείς· εδώ μέσα σκότωσαν άνθρωπο!» Η κραυγή αυτή τους τάραξε όλους, και ο καθένας σταμάτησε ακριβώς εκεί που τον βρήκε η φωνή. Ο πανδοχέας γύρισε στο δωμάτιό του, ο αγωγιάτης πήγε στα σαμάρια του, η κοπέλα στη γωνιά της· μόνο ο άτυχος Δον Κιχώτης και ο Σάντσο δεν μπορούσαν να κουνηθούν από τη θέση τους. Τότε ο αστυνομικός άφησε τα γένια του Δον Κιχώτη και βγήκε να βρει φως, για να ψάξει και να συλλάβει τους ενόχους· όμως δεν βρήκε, γιατί ο πανδοχέας, αποτραβηγμένος στο δωμάτιό του, είχε σβήσει επίτηδες το φανάρι. Έτσι αναγκάστηκε να καταφύγει στο τζάκι, όπου, ύστερα από πολλή ώρα και κόπο, άναψε άλλο λυχνάρι.

c16e.jpg (32K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XVII. ΟΠΟΥ ΔΙΗΓΟΥΝΤΑΙ ΟΙ ΑΜΕΤΡΗΤΕΣ ΤΑΛΑΙΠΩΡΙΕΣ ΠΟΥ ΤΡΑΒΗΞΑΝ Ο ΓΕΝΝΑΙΟΣ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΚΑΛΟΣ ΤΟΥ ΙΠΠΟΚΟΜΟΣ ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΘΑ ΣΤΟ ΠΑΝΔΟΧΕΙΟ, ΤΟ ΟΠΟΙΟ ΕΚΕΙΝΟΣ, ΓΙΑ ΚΑΚΗ ΤΟΥ ΤΥΧΗ, ΠΕΡΑΣΕ ΓΙΑ ΚΑΣΤΡΟ

c17a.jpg (87K)

Πλήρες μέγεθος

Ως τότε ο Δον Κιχώτης είχε συνέλθει από τη λιποθυμία του· και με τον ίδιο τόνο φωνής με τον οποίο είχε φωνάξει τον ιπποκόμο του την προηγούμενη μέρα, όταν κειτόταν απλωμένος «στην κοιλάδα των παλούκων», άρχισε τώρα να τον καλεί: «Σάντσο, φίλε μου, κοιμάσαι; κοιμάσαι, φίλε Σάντσο;»

«Και πώς να κοιμηθώ, να πάρει η ευχή!» απάντησε ο Σάντσο πικραμένος και αγανακτισμένος. «Είναι ολοφάνερο πως απόψε με βρήκαν όλοι οι διάβολοι.»

«Και πολύ σωστά μπορείς να το πιστεύεις αυτό», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «γιατί, είτε ξέρω ελάχιστα είτε όχι, αυτό το κάστρο είναι μαγεμένο. Πρέπει όμως να ξέρεις — μα γι' αυτό που πάω τώρα να σου πω πρέπει να μου ορκιστείς πως θα το κρατήσεις μυστικό ώσπου να πεθάνω.»

«Το ορκίζομαι», απάντησε ο Σάντσο.

«Το λέω αυτό», συνέχισε ο Δον Κιχώτης, «γιατί σιχαίνομαι να αμαυρώνω το καλό όνομα οποιουδήποτε.»

«Εγώ λέω», απάντησε ο Σάντσο, «πως ορκίζομαι να κρατήσω το στόμα μου κλειστό γι' αυτό ώσπου να τελειώσουν οι μέρες της αφεντιάς σας· και ο Θεός να δώσει να μπορέσω να το ξεφουρνίσω αύριο.»

«Σου κάνω τέτοιο κακό, Σάντσο;» είπε ο Δον Κιχώτης, «ώστε να θέλεις να με δεις πεθαμένο τόσο σύντομα;»

«Δεν είναι γι' αυτό», απάντησε ο Σάντσο, «αλλά γιατί δεν αντέχω να κρατάω πράγματα μέσα μου για πολύ, και δεν θέλω να σαπίσουν από την πολλή φύλαξη.»

«Όπως και να 'χει», είπε ο Δον Κιχώτης, «έχω μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στην αγάπη σου και στην καλή σου καρδιά· γι' αυτό θέλω να ξέρεις πως απόψε μου συνέβη μία από τις πιο παράξενες περιπέτειες που θα μπορούσα να περιγράψω. Και για να σου την πω με λίγα λόγια, πρέπει να μάθεις ότι πριν από λίγο ήρθε σε μένα η κόρη του άρχοντα αυτού του κάστρου, και είναι η πιο κομψή και όμορφη δεσποινίδα που θα μπορούσε να βρεθεί σε όλο τον κόσμο. Τι να σου πω για τη χάρη του κορμιού της! για το ζωηρό της πνεύμα! για άλλα μυστικά ζητήματα, που, για να μείνω πιστός στην κυρά μου, τη Δουλτσινέα δελ Τομπόσο, θα τα αφήσω ασχολίαστα και θα τα σκεπάσω με σιωπή! Θα σου πω μόνο πως, είτε επειδή η μοίρα ζήλεψε ένα τόσο μεγάλο δώρο που η καλή τύχη έβαλε στα χέρια μου, είτε —και αυτό είναι το πιο πιθανό— επειδή αυτό το κάστρο είναι, όπως έχω ήδη πει, μαγεμένο, την ώρα που ήμουν βυθισμένος στη γλυκύτερη και πιο ερωτική συνομιλία μαζί της, ήρθε, χωρίς να δω ούτε να καταλάβω από πού, ένα χέρι δεμένο σε κάποιο μπράτσο κάποιου πελώριου γίγαντα, και μου κατάφερε ένα τέτοιο χαστούκι στα σαγόνια που γέμισαν

αίματα· κι έπειτα με κοπάνησε τόσο άγρια, που βρίσκομαι σε χειρότερη κατάσταση κι από χθες, όταν οι αγωγιάτες, εξαιτίας της κακής συμπεριφοράς του Ροσινάντε, μας έκαναν το κακό που ξέρεις. Κι απ' αυτό συμπεραίνω πως πρέπει να υπάρχει κάποιος μαγεμένος Μαυριτανός που φυλάει τον θησαυρό της ομορφιάς αυτής της δεσποινίδας, και πως δεν είναι γραφτό για μένα.»

«Ούτε για μένα είναι», είπε ο Σάντσο, «γιατί πάνω από τετρακόσιοι Μαυριτανοί με έδειραν τόσο, που μπροστά σ' αυτό το ξυλοφόρτωμα με τα παλούκια ήταν λουκούμι και γλυκόψωμο. Αλλά πείτε μου, αφέντη, πώς το λέτε εσείς αυτή την εξαίσια και σπάνια περιπέτεια που μας άφησε σ' αυτά τα χάλια; Γιατί η αφεντιά σας, όσο να 'ναι, δεν τα πέρασε και τόσο άσχημα, αφού κρατούσε στην αγκαλιά της εκείνη την ασύγκριτη ομορφιά που λέγατε· εγώ όμως τι είχα, εκτός από τις πιο βαριές ξυλιές που νομίζω πως έχω φάει ποτέ στη ζωή μου; Άτυχος εγώ και η μάνα που με γέννησε! γιατί ούτε είμαι περιπλανώμενος ιππότης ούτε ελπίζω να γίνω ποτέ, κι όμως από όλες τις συμφορές το μεγαλύτερο μερίδιο πέφτει πάντα σε μένα.»

«Τότε σε έδειραν κι εσένα;» είπε ο Δον Κιχώτης.

«Δεν το είπα; Άτιμη τύχη για το σόι μου!» είπε ο Σάντσο.

«Μην ανησυχείς, φίλε μου», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί τώρα θα φτιάξω το πολύτιμο βάλσαμο με το οποίο θα γιατρευτούμε στο άψε-σβήσε.»

Ως τότε ο cuadrillero είχε καταφέρει να ανάψει το λυχνάρι και μπήκε μέσα να δει τον άνθρωπο που νόμιζε πως είχε σκοτωθεί.

Μόλις τον είδε ο Σάντσο στην πόρτα, να μπαίνει με το πουκάμισο, ένα πανί δεμένο στο κεφάλι, το λυχνάρι στο χέρι και ύφος πολύ απειλητικό, είπε στον αφέντη του: «Señor, λες να είναι ο μαγεμένος Μαυριτανός που γύρισε για να μας ρίξει κι άλλο ξύλο, αν έχει μείνει τίποτα ακόμα στο μελανοδοχείο;»

«Δεν μπορεί να είναι ο Μαυριτανός», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «γιατί όσοι είναι κάτω από μάγια δεν αφήνονται να τους δει κανείς.»

«Αν δεν αφήνονται να τους δουν, αφήνονται πάντως να τους νιώσουν», είπε ο Σάντσο· «κι αν όχι, ας μιλήσουν οι ώμοι μου.»

«Θα μπορούσαν να μιλήσουν και οι δικοί μου», είπε ο Δον Κιχώτης, «αλλά αυτό δεν είναι αρκετός λόγος για να πιστέψουμε πως αυτό που βλέπουμε είναι ο μαγεμένος Μαυριτανός.»

Ο αστυνομικός πλησίασε και, βλέποντάς τους να συζητούν τόσο ήρεμα, έμεινε κατάπληκτος· βέβαια ο Δον Κιχώτης ήταν ακόμη ξαπλωμένος ανάσκελα, ανήμπορος να κουνηθεί από το πολύ ξύλο και τα επιθέματα. Ο αστυνομικός γύρισε προς το μέρος του και είπε: «Λοιπόν, πώς πάει, καλέ μου άνθρωπε;»

«Στη θέση σου θα μιλούσα πιο ευγενικά», απάντησε ο Δον Κιχώτης. «Έτσι συνηθίζετε σ' αυτή τη χώρα να μιλάτε στους περιπλανώμενους ιππότες, βλάκα;»

Ο cuadrillero, βλέποντας πως του φέρθηκε τόσο ασεβώς ένας τόσο κακομοίρης στην όψη, έχασε την ψυχραιμία του και, σηκώνοντας το λυχνάρι γεμάτο λάδι, κατάφερε στον Δον Κιχώτη ένα τέτοιο χτύπημα στο κεφάλι, που του άνοιξε άσχημα

το κρανίο. Ύστερα, καθώς όλα βυθίστηκαν στο σκοτάδι, βγήκε έξω, και ο Σάντσο Πάντσα είπε: «Αυτός είναι σίγουρα ο μαγεμένος Μαυριτανός, Señor· τον θησαυρό τον κρατά για τους άλλους, κι εμάς μας φυλάει μόνο σφαλιάρες και χτυπήματα με το λυχνάρι.»

«Αυτή είναι η αλήθεια», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «και δεν ωφελεί να βασανίζει κανείς το μυαλό του με τέτοια μάγια ούτε να θυμώνει ή να αγανακτεί γι' αυτά· αφού είναι αόρατα και φαντασματικά, δεν θα βρούμε κανέναν για να πάρουμε εκδίκηση, ό,τι κι αν κάνουμε. Σήκω, Σάντσο, αν μπορείς, και φώναξε τον αλκαΐδη αυτού του φρουρίου να μου δώσει λίγο λάδι, κρασί, αλάτι και δεντρολίβανο, για να φτιάξω το σωτήριο βάλσαμο· γιατί πραγματικά το έχω μεγάλη ανάγκη τώρα, αφού χάνω πολύ αίμα από την πληγή που μου άνοιξε εκείνο το φάντασμα.»

Ο Σάντσο σηκώθηκε με κόπο, πονώντας σε όλο του το κορμί, και μέσα στο σκοτάδι πήγε να βρει τον πανδοχέα. Συναντώντας όμως τον αστυφύλακα, που έψαχνε να δει τι είχε απογίνει ο εχθρός του, του είπε: «Κύριε, όποιος κι αν είστε, κάντε μας τη χάρη και την καλοσύνη να μας δώσετε λίγο δεντρολίβανο, λάδι, αλάτι και κρασί, γιατί τα χρειαζόμαστε για να γιατρέψουμε έναν από τους καλύτερους περιπλανώμενους ιππότες της γης, που κείτεται εκείνο το κρεβάτι πληγωμένος από τα χέρια του μαγεμένου Μαυριτανού που βρίσκεται σ' αυτό το πανδοχείο.»

Μόλις τον άκουσε να μιλά έτσι, ο αστυφύλακας τον πέρασε για τρελό. Καθώς άρχιζε πια να χαράζει, άνοιξε την πύλη του πανδοχείου και, φωνάζοντας τον πανδοχέα, του είπε τι

ζητούσε αυτός ο καλός άνθρωπος. Ο πανδοχέας τού έδωσε ό,τι χρειαζόταν, και ο Σάντσο τα πήγε στον Δον Κιχώτη, που κρατούσε το χέρι του στο κεφάλι και θρηνούσε για τον πόνο από το χτύπημα της λάμπας. Στην πραγματικότητα, το μόνο που του είχε αφήσει ήταν δυο αρκετά μεγάλα καρούμπαλα, και αυτό που εκείνος νόμιζε για αίμα δεν ήταν παρά ο ιδρώτας που έτρεχε από πάνω του μέσα στα βάσανά του κατά την πρόσφατη ταραχή. Με λίγα λόγια, πήρε τα υλικά και έφτιαξε ένα μείγμα, ανακατεύοντάς τα όλα και βράζοντάς τα για αρκετή ώρα, ώσπου του φάνηκε πως είχαν φτάσει στην τελειότητα. Έπειτα ζήτησε ένα φιαλίδιο για να το βάλει μέσα, και επειδή στο πανδοχείο δεν υπήρχε κανένα, αποφάσισε να το ρίξει σε ένα τσίγκινο λαδικό ή παγούρι, που ο πανδοχέας του το χάρισε πρόθυμα. Πάνω από το δοχείο απήγγειλε περισσότερα από ογδόντα «Πάτερ ημών» και άλλα τόσα «Χαίρε Μαρία», «Salve» και «Πιστεύω», συνοδεύοντας κάθε λέξη με το σημείο του σταυρού σαν ευλογία. Παρόντες σε όλα αυτά ήταν ο Σάντσο, ο πανδοχέας και ο cuadrillero· γιατί ο αγωγιάτης είχε πια αποσυρθεί ήσυχα για να φροντίσει τα μουλάρια του.

Αφού το κατάφερε αυτό, θέλησε αμέσως να δοκιμάσει ο ίδιος, εκείνη τη στιγμή, τη δύναμη αυτού του πολύτιμου βάλσαμου, όπως το θεωρούσε. Έτσι ήπιε σχεδόν ένα τέταρτο από ό,τι δεν είχε χωρέσει στο φλασκί και είχε μείνει στο δέρμα του χοίρου όπου το είχαν βράσει. Μόλις όμως τελείωσε το ποτό, άρχισε να κάνει εμετό τόσο δυνατά, που δεν έμεινε τίποτα στο στομάχι του· και μαζί με τους πόνους και τους σπασμούς του εμετού τον έλουσε άφθονος ιδρώτας. Γι' αυτό τους είπε να τον σκεπάσουν και να τον αφήσουν μόνο. Έτσι κι έκαναν, και

εκείνος κοιμήθηκε πάνω από τρεις ώρες. Όταν ξύπνησε, ένιωθε μεγάλη ανακούφιση σε όλο του το σώμα και τόση άνεση από τις μελανιές του, ώστε πίστεψε πως είχε θεραπευτεί εντελώς. Και στ' αλήθεια πείστηκε πως είχε βρει το βάλσαμο του Φιεράμπρας· και πως με αυτό το γιατρικό θα μπορούσε από δω και πέρα, χωρίς τον παραμικρό φόβο, να αντιμετωπίσει κάθε είδους καταστροφή, μάχη ή σύγκρουση, όσο επικίνδυνη κι αν ήταν.

Ο Σάντσο Πάνσα, που κι αυτός θεώρησε θαυματουργή τη βελτίωση του αφέντη του, τον παρακάλεσε να του δώσει ό,τι είχε απομείνει στο δέρμα του χοίρου, και δεν ήταν καθόλου λίγο. Ο Δον Κιχώτης δέχτηκε, κι εκείνος, παίρνοντάς το και με τα δυο χέρια, με απόλυτη πίστη και ακόμη μεγαλύτερη προθυμία, το κατέβασε μονορούφι, πίνοντας σχεδόν όσο και ο αφέντης του. Όμως η αλήθεια είναι πως το στομάχι του καημένου του Σάντσο δεν ήταν, όπως ήταν φυσικό, τόσο λεπτό όσο του αφέντη του· κι έτσι, πριν καν κάνει εμετό, τον έπιασαν τέτοιες κράμπες και αναγούλες, και τόσος ιδρώτας και λιποθυμική αδυναμία, που πραγματικά πίστεψε πως είχε φτάσει η τελευταία του ώρα. Και βλέποντας τον εαυτό του τόσο βασανισμένο και τσακισμένο, καταράστηκε το βάλσαμο και τον κλέφτη που του το είχε δώσει.

Βλέποντάς τον σ' αυτή την κατάσταση, ο Δον Κιχώτης είπε: «Πιστεύω, Σάντσο, πως όλο αυτό το κακό συμβαίνει επειδή δεν έχεις χριστεί ιππότης· γιατί είμαι βέβαιος ότι αυτό το υγρό δεν μπορεί να κάνει καλό σε όσους δεν είναι.»

«Αφού το ήξερε η αφεντιά σας αυτό», αποκρίθηκε ο Σάντσο, «να χαθώ εγώ κι όλο μου το σόι! γιατί με αφήσατε να το δοκιμάσω;»

Εκείνη τη στιγμή το φίλτρο άρχισε να δρα, και ο καημένος ο ιπποκόμος άρχισε να αδειάζει κι από τις δυο μεριές με τέτοιο ρυθμό, που το ψάθινο στρωσίδι όπου είχε σωριαστεί και η λινή κουβέρτα που τον σκέπαζε δεν χρησίμεψαν πια σε τίποτα. Τον έπιασαν τέτοιες κρίσεις ιδρώτα και τέτοιοι σπασμοί, που και ο ίδιος και όλοι οι παρόντες πίστεψαν πως είχε φτάσει το τέλος του. Αυτή η θύελλα και η ταλαιπωρία κράτησαν περίπου δυο ώρες, και όταν τελείωσαν, δεν έμεινε όπως το αφεντικό του, αλλά τόσο αδύναμος και εξαντλημένος, που δεν μπορούσε να σταθεί όρθιος. Ο Δον Κιχώτης όμως, που, όπως έχει ήδη ειπωθεί, ένιωθε ανακουφισμένος και καλά, ανυπομονούσε να φύγει αμέσως για να αναζητήσει περιπέτειες, γιατί του φαινόταν πως κάθε στιγμή που καθυστερούσε εκεί ήταν αδικία προς τον κόσμο και προς όσους είχαν ανάγκη από τη βοήθεια και την προστασία του· κι ακόμη περισσότερο τώρα που είχε τη σιγουριά και την αυτοπεποίθηση που του έδινε το βάλσαμό του. Έτσι, παρακινημένος από αυτή την ορμή, σέλωσε μόνος του τον Ροσινάντε και έβαλε το σαμάρι στο ζώο του ιπποκόμου του, τον οποίο βοήθησε επίσης να ντυθεί και να καβαλήσει το γαϊδούρι. Ύστερα ανέβηκε στο άλογό του και, πηγαίνοντας σε μια γωνιά του χανιού, άρπαξε ένα κοντάρι που στεκόταν εκεί, για να του χρησιμεύσει σαν λόγχη. Όσοι βρίσκονταν στο χάνι, πάνω από είκοσι άτομα, στέκονταν και τον κοιτούσαν· τον παρατηρούσε και η κόρη του πανδοχέα, ενώ κι εκείνος δεν έπαιρνε τα μάτια του από πάνω της και πότε πότε άφηνε έναν αναστεναγμό που έμοιαζε να τον τραβά από τα βάθη των

σωθικών του. Όλοι όμως νόμιζαν πως αυτό οφειλόταν στον πόνο που ένιωθε στα πλευρά· τουλάχιστον έτσι πίστευαν όσοι τον είχαν δει το προηγούμενο βράδυ γεμάτο καταπλάσματα.

Μόλις ανέβηκαν και οι δυο στα ζώα τους, εκεί, στην πύλη του χανιού, φώναξε τον πανδοχέα και του είπε με πολύ σοβαρή και μετρημένη φωνή: «Πολλές και μεγάλες είναι οι χάρες, κύριε αλκάιδε, που έχω δεχτεί σε τούτο το κάστρο σας, και σας μένω βαθύτατα υπόχρεος να σας είμαι ευγνώμων γι' αυτές όλες τις μέρες της ζωής μου. Αν μπορώ να σας τις ανταποδώσω παίρνοντας εκδίκηση για κάποιον αλαζόνα εχθρό που σας έχει αδικήσει, να ξέρετε πως το λειτούργημά μου δεν είναι άλλο από το να βοηθώ τους αδύναμους, να εκδικώμαι για όσους υφίστανται αδικία και να τιμωρώ την απιστία. Ψάξτε τη μνήμη σας, κι αν βρείτε κάτι τέτοιο, δεν έχετε παρά να μου το πείτε, και σας υπόσχομαι, στο όνομα του τάγματος της ιπποσύνης που έχω λάβει, να σας εξασφαλίσω ικανοποίηση και επανόρθωση όσο το επιθυμείτε.»

Ο πανδοχέας τού απάντησε με την ίδια ψυχραιμία: «Κύριε ιππότη, δεν θέλω η υψηλότητά σας να με εκδικηθεί για καμιά αδικία, γιατί, όταν μου γίνεται κάποια, μπορώ να πάρω μόνος μου όποια εκδίκηση μου φαίνεται σωστή. Το μόνο που θέλω είναι να μου πληρώσετε τον λογαριασμό που ανοίξατε χτες βράδυ στο πανδοχείο, τόσο για το άχυρο και το κριθάρι των δυο ζώων σας όσο και για το δείπνο και τα κρεβάτια.»

c16c.jpg (326K)

Πλήρες μέγεθος

«Δηλαδή αυτό είναι πανδοχείο;» είπε ο Δον Κιχώτης.

«Και μάλιστα πολύ αξιοπρεπές», είπε ο πανδοχέας.

«Τόση ώρα λοιπόν έκανα λάθος», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «γιατί, την αλήθεια να πω, νόμιζα πως ήταν κάστρο, και μάλιστα όχι κακό. Αλλά αφού φαίνεται πως δεν είναι κάστρο αλλά πανδοχείο, το μόνο που μπορεί να γίνει τώρα είναι να με απαλλάξετε από την πληρωμή, γιατί δεν μπορώ να παραβώ τον κανόνα των πλανόδιων ιπποτών, οι οποίοι, το ξέρω με βεβαιότητα —και ως τώρα δεν έχω διαβάσει τίποτε που να λέει το αντίθετο— δεν πλήρωναν ποτέ ούτε για τη διαμονή ούτε για οτιδήποτε άλλο στο πανδοχείο όπου τύχαινε να βρεθούν. Κάθε φιλοξενία που τους προσφερόταν τούς ανήκε από νόμο και δικαίωμα, ως αντάλλαγμα για τον αβάσταχτο κόπο που υπομένουν αναζητώντας περιπέτειες νύχτα και μέρα, καλοκαίρι και χειμώνα, πεζοί και καβάλα, μέσα στην πείνα και τη δίψα, στο κρύο και στη ζέστη, εκτεθειμένοι σε όλες τις κακοκαιρίες του ουρανού και σε όλες τις κακουχίες της γης.»

«Εμένα αυτά λίγο με αφορούν», απάντησε ο πανδοχέας. «Πληρώστε μου όσα μου χρωστάτε και ας μην ξαναλέμε για ιπποτισμούς, γιατί το μόνο που με νοιάζει είναι να πάρω τα λεφτά μου.»

«Είσαι ανόητος και παλιοπανδοχέας», είπε ο Δον Κιχώτης, και, βάζοντας σπιρούνια στον Ροσινάντε και χαμηλώνοντας τη λόγχη του, βγήκε καλπάζοντας από το πανδοχείο προτού προλάβει κανείς να τον σταματήσει, και συνέχισε για αρκετή απόσταση χωρίς καν να κοιτάξει αν τον ακολουθούσε ο

ιπποκόμος του.

Ο πανδοχέας, μόλις τον είδε να φεύγει χωρίς να πληρώσει, έτρεξε να ζητήσει τα χρήματα από τον Σάντσο. Εκείνος όμως είπε πως, αφού ο αφέντης του δεν πλήρωνε, ούτε κι αυτός θα πλήρωνε, γιατί, ως ιπποκόμος περιπλανώμενου ιππότη, τον κάλυπτε ο ίδιος κανόνας και η ίδια λογική με τον αφέντη του σε ό,τι αφορούσε την πληρωμή σε πανδοχεία και χάνια. Ο πανδοχέας τότε θύμωσε πολύ και τον απείλησε πως, αν δεν πλήρωνε, θα τον ανάγκαζε με τρόπο που δεν θα του άρεσε καθόλου. Ο Σάντσο απάντησε ότι, σύμφωνα με τον νόμο της ιπποσύνης που είχε λάβει ο αφέντης του, δεν θα έδινε δεκάρα, ακόμη κι αν του κόστιζε τη ζωή· γιατί δεν επρόκειτο να παραβιάσει αυτός την εξαίρετη και πανάρχαια συνήθεια των περιπλανώμενων ιπποτών, ούτε να δώσει αφορμή στους ιπποκόμους όσων θα έρχονταν αργότερα στον κόσμο να τον κατηγορούν και να τον ψέγουν πως καταπάτησε ένα τόσο δίκαιο προνόμιο.

Η κακοτυχία του δύστυχου Σάντσο το έφερε έτσι, ώστε ανάμεσα στους θαμώνες του πανδοχείου βρίσκονταν τέσσερις λαναράδες από τη Σεγόβια, τρεις βελονοποιοί από το Colt της Κόρδοβας και δύο ένοικοι από το παζάρι της Σεβίλλης, ζωηροί τύποι, καλοκάρδιοι, χωρατατζήδες και παιχνιδιάρηδες. Σχεδόν σαν να τους είχε σπρώξει μια κοινή παρόρμηση, όρμησαν όλοι μαζί στον Σάντσο και τον κατέβασαν από το γαϊδούρι του, ενώ ένας από αυτούς πήγε να πάρει την κουβέρτα από το κρεβάτι του πανδοχέα. Όταν όμως τον πέταξαν πάνω της, σήκωσαν τα μάτια και, βλέποντας πως το ταβάνι ήταν κάπως χαμηλότερο απ' όσο χρειαζόταν για τη δουλειά τους, αποφάσισαν να

βγουν στην αυλή, που είχε για όριο τον ουρανό. Εκεί, βάζοντας τον Σάντσο στη μέση της κουβέρτας, άρχισαν να τον πετούν ψηλά, διασκεδάζοντας μαζί του όπως κάνουν με έναν σκύλο τις Απόκριες.

c16d.jpg (285K)

Πλήρες μέγεθος

Οι κραυγές του καημένου, κουρελιασμένου φτωχού ήταν τόσο δυνατές, που έφτασαν στ' αυτιά του αφέντη του. Εκείνος σταμάτησε για να ακούσει καλύτερα και πείστηκε πως κάποια καινούργια περιπέτεια ερχόταν, ώσπου κατάλαβε καθαρά πως αυτές οι φωνές έβγαιναν από τον ιπποκόμο του. Γυρίζοντας πίσω, έφτασε στο πανδοχείο με κοπιαστικό καλπασμό, και βρίσκοντάς το κλειστό έκανε τον γύρο μήπως βρει τρόπο να μπει. Μόλις όμως έφτασε στον τοίχο της αυλής, που δεν ήταν πολύ ψηλός, είδε τι παιχνίδι έπαιζαν με τον ιπποκόμο του. Τον είδε να ανεβοκατεβαίνει στον αέρα με τέτοια χάρη και ευκινησία, που, αν δεν ήταν τόσο έξαλλος, πιστεύω πως θα είχε βάλει τα γέλια. Προσπάθησε να σκαρφαλώσει από το άλογό του στην κορυφή του τοίχου, αλλά ήταν τόσο χτυπημένος και καταπονημένος, που δεν μπορούσε ούτε καν να κατεβεί από τη σέλα· κι έτσι, καβάλα ακόμα, άρχισε να εκτοξεύει τέτοιες κατάρες και φοβερές βρισιές εναντίον εκείνων που πετούσαν τον Σάντσο στον αέρα, που θα ήταν αδύνατο να καταγραφούν όπως ακριβώς ειπώθηκαν. Εκείνοι όμως ούτε σταμάτησαν τα γέλια ούτε το έργο τους, και ο ιπτάμενος Σάντσο δεν έπαψε να θρηνεί, πότε με απειλές και πότε με παρακάλια, αλλά χωρίς κανένα αποτέλεσμα, ή σχεδόν κανένα, ώσπου από καθαρή κούραση τον άφησαν

επιτέλους. Έπειτα του έφεραν το γαϊδούρι του και, αφού τον ανέβασαν πάνω του, του έβαλαν το σακάκι του στους ώμους. Η συμπονετική Μαριτόρνες, βλέποντάς τον τόσο εξαντλημένο, έκρινε σωστό να τον συνεφέρει με μια στάμνα νερό, και για να είναι όσο πιο δροσερό γινόταν, το έφερε από το πηγάδι. Ο Σάντσο το πήρε, και καθώς το σήκωνε στο στόμα του, τον σταμάτησαν οι φωνές του αφέντη του, που του φώναζε: «Σάντσο, παιδί μου, μην πιεις νερό· μην το πιεις, παιδί μου, γιατί θα σε σκοτώσει. Κοίτα, εδώ έχω το ευλογημένο βάλσαμο» —και σήκωσε το φλασκί με το ποτό— «και αν πιεις δυο σταγόνες απ' αυτό, σίγουρα θα συνέλθεις.»

Μόλις άκουσε αυτά τα λόγια, ο Σάντσο τον κοίταξε λοξά και είπε ακόμα πιο δυνατά: «Μήπως η αφεντιά σας ξέχασε πως εγώ δεν είμαι ιππότης, ή θέλετε να καταλήξω να ξεράσω και τ' άντερα που μου έμειναν από τη χθεσινή νύχτα; Κρατήστε το πιοτό σας, στο όνομα όλων των διαβόλων, και αφήστε με στην ησυχία μου!» Και την ίδια στιγμή σταμάτησε να μιλά και άρχισε να πίνει· όμως, μόλις στην πρώτη γουλιά κατάλαβε πως ήταν νερό, δεν θέλησε να συνεχίσει και παρακάλεσε τη Μαριτόρνες να του φέρει λίγο κρασί. Εκείνη το έκανε με μεγάλη προθυμία και το πλήρωσε από την τσέπη της· γιατί, όπως λένε γι' αυτήν, παρόλο που έκανε αυτή τη δουλειά, πάνω της φαινόταν ακόμη μια αμυδρή και μακρινή ομοιότητα με χριστιανή. Όταν ο Σάντσο τελείωσε το ποτό του, έμπηξε τα τακούνια του στο γαϊδούρι του και, μόλις άνοιξαν την πύλη του χανιού, βγήκε έξω πολύ ευχαριστημένος που δεν είχε πληρώσει τίποτα και που είχε περάσει το δικό του, έστω κι αν αυτό κόστισε τα συνηθισμένα του ενέχυρα, δηλαδή τους ώμους του. Είναι αλήθεια πως ο πανδοχέας κράτησε τα

σακούλια του για να ξεχρεώσει όσα του όφειλε· όμως ο Σάντσο έφυγε με τέτοια βιασύνη, που δεν κατάλαβε καν ότι του έλειπαν. Ο πανδοχέας, μόλις τον είδε να φεύγει, θέλησε να κλείσει αμέσως την πύλη, αλλά οι κουβερτοφόροι δεν το δέχτηκαν· γιατί ήταν τέτοιοι τύποι που δεν θα έδιναν δεκάρα για τον Δον Κιχώτη, ακόμη κι αν ήταν στ' αλήθεια ένας από τους περιπλανώμενους ιππότες της Στρογγυλής Τραπέζης.

c17e.jpg (47K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XVIII. ΟΠΟΥ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΠΟΥ ΕΙΧΕ Ο ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΘΑ ΜΕ ΤΟΝ ΑΦΕΝΤΗ ΤΟΥ, ΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ, ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΠΟΥ ΑΞΙΖΕΙ ΝΑ ΑΝΑΦΕΡΘΟΥΝ

c18a.jpg (79K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Σάντσο έφτασε κοντά στον αφέντη του τόσο εξαντλημένος και κομμένος, που δεν μπορούσε ούτε το ζώο του να προχωρήσει. Μόλις ο Δον Κιχώτης είδε σε τι χάλι βρισκόταν, είπε: «Τώρα πια έχω καταλήξει, καλέ μου Σάντσο, πως αυτό το κάστρο ή χάνι είναι χωρίς αμφιβολία μαγεμένο. Γιατί εκείνοι που διασκέδασαν τόσο άγρια μαζί σου, τι άλλο μπορεί να ήταν παρά φαντάσματα ή πλάσματα από άλλον κόσμο; Και το πιστεύω ακόμη περισσότερο, επειδή πρόσεξα πως, όταν στεκόμουν δίπλα στον τοίχο της αυλής και έβλεπα τη θλιβερή σου τραγωδία, δεν μπορούσα με κανέναν τρόπο να σκαρφαλώσω επάνω του, ούτε καν να κατεβώ από τον Ροσινάντε· ασφαλώς κι εμένα με είχαν μαγέψει. Γιατί σου ορκίζομαι, στην πίστη αυτού που είμαι, πως αν είχα μπορέσει να ανέβω ή να κατεβώ, θα σε είχα εκδικηθεί με τέτοιον τρόπο,

που εκείνοι οι καυχησιάρηδες κλέφτες θα θυμούνταν για πάντα το κατόρθωμά τους· έστω κι αν ήξερα πως έτσι θα παρέβαινα τους νόμους της ιπποσύνης, που, όπως σου έχω πει πολλές φορές, δεν επιτρέπουν σε έναν ιππότη να βάλει χέρι σε όποιον δεν είναι ιππότης, εκτός αν υπάρχει μεγάλη και επείγουσα ανάγκη για να υπερασπιστεί τη ζωή και το πρόσωπό του.»

«Κι εγώ θα είχα πάρει το αίμα μου πίσω, αν μπορούσα», είπε ο Σάντσο, «είτε με είχαν χρίσει ιππότη είτε όχι· αλλά δεν μπορούσα. Πάντως, εγώ είμαι βέβαιος πως εκείνοι που διασκέδασαν μαζί μου δεν ήταν ούτε φαντάσματα ούτε μαγεμένοι άνθρωποι, όπως λέει η αφεντιά σας, αλλά άνθρωποι από σάρκα και οστά σαν κι εμάς. Και όλοι τους είχαν ονόματα, γιατί τους άκουγα να φωνάζουν ο ένας τον άλλον όσο με πέταγαν στον αέρα· ο ένας λεγόταν Πέδρο Μαρτίνεθ, ο άλλος Τενορίο Ερνάντεθ, και τον πανδοχέα τον άκουσα να τον λένε Χουάν Παλομέκε ο Αριστερόχειρας. Άρα, αφέντη, το ότι δεν μπορέσατε να πηδήξετε τον τοίχο της αυλής ή να κατεβείτε από τ' άλογό σας οφειλόταν σε κάτι άλλο και όχι στα μάγια. Κι εγώ αυτό που καταλαβαίνω καθαρά απ' όλα αυτά είναι πως οι περιπέτειες που πάμε να γυρέψουμε στο τέλος θα μας μπλέξουν σε τέτοιες συμφορές, που δεν θα ξέρουμε ποιο είναι το δεξί μας πόδι. Και πως το καλύτερο και φρονιμότερο, με το λίγο μυαλό που διαθέτω, θα ήταν να γυρίσουμε σπίτι, τώρα που είναι καιρός για θερισμό, να κοιτάξουμε τις δουλειές μας και να πάψουμε να τριγυρνάμε από δω κι από κει, από τη μία άκρη στην άλλη, όπως λέει κι η παροιμία.»

«Πόσο λίγα ξέρεις από ιπποσύνη, Σάντσο», απάντησε ο Δον Κιχώτης. «Σώπα και κάνε υπομονή· θα έρθει η μέρα που θα δεις με τα ίδια σου τα μάτια πόσο τιμημένο πράγμα είναι να γυρνά κανείς τον κόσμο υπηρετώντας αυτό το λειτούργημα. Πες μου λοιπόν: ποια μεγαλύτερη χαρά υπάρχει στον κόσμο, και ποια απόλαυση μπορεί να συγκριθεί με το να κερδίζεις μια μάχη και να θριαμβεύεις πάνω στον εχθρό σου; Καμιά, χωρίς την παραμικρή αμφιβολία.»

«Πολύ πιθανό», απάντησε ο Σάντσο, «αλλά εγώ δεν το ξέρω. Το μόνο που ξέρω είναι πως από τότε που γίναμε πλανόδιοι ιππότες —ή μάλλον από τότε που εσείς γίνατε, γιατί εγώ δεν έχω το δικαίωμα να λογαριάζομαι ανάμεσα σε τόσο τιμημένη συντροφιά— δεν κερδίσαμε ποτέ καμιά μάχη, εκτός από εκείνη με τον Βισκαΐνό· κι ακόμα κι από εκείνη βγήκατε με μισό αυτί και μισό κράνος λιγότερα. Κι από τότε ως τώρα, όλο ξύλο και πάλι ξύλο, σφαλιάρες και πάλι σφαλιάρες, κι εγώ από πάνω να τρώω και το πέταγμα στην κουβέρτα, και να μπλέκω με μαγεμένους ανθρώπους από τους οποίους δεν μπορώ να πάρω εκδίκηση, ώστε να μάθω κι εγώ πώς είναι αυτή η απόλαυση, όπως τη λέτε, του να νικάς έναν εχθρό.»

«Αυτό ακριβώς με στενοχωρεί, και θα έπρεπε να σε στενοχωρεί κι εσένα, Σάντσο», απάντησε ο Δον Κιχώτης. «Από δω και πέρα όμως θα φροντίσω να έχω πρόχειρο κάποιο σπαθί φτιαγμένο με τέτοια τέχνη, ώστε κανενός είδους μάγια να μην πιάνουν σε όποιον το κρατά. Και ίσως η τύχη μού χαρίσει εκείνο που ανήκε στον Αμαδί όταν τον έλεγαν “Ιππότη του Φλεγόμενου Σπαθιού”, ένα από τα καλύτερα σπαθιά που είχε ποτέ ιππότης στον κόσμο· γιατί, πέρα από αυτή την ιδιότητα,

έκοβε σαν ξυράφι, και δεν υπήρχε πανοπλία, όσο γερή και μαγεμένη κι αν ήταν, που να μπορεί να του αντισταθεί.»

«Τέτοια είναι η τύχη μου», είπε ο Σάντσο, «που ακόμα κι αν γινόταν αυτό και βρίσκατε ένα τέτοιο σπαθί, θα αποδεικνυόταν, όπως και το βάλσαμο, χρήσιμο και καλό μόνο για χρισμένους ιππότες· κι όσο για τους ιπποκόμους, αυτοί θα έτρωγαν τη στενοχώρια.»

«Μη φοβάσαι γι' αυτό, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης. «Ο ουρανός θα φερθεί καλύτερα σε σένα.»

Έτσι κουβεντιάζοντας, ο Δον Κιχώτης και ο ιπποκόμος του προχωρούσαν στον δρόμο τους, όταν ο Δον Κιχώτης είδε να πλησιάζει προς το μέρος τους, στον δρόμο που ακολουθούσαν, ένα μεγάλο και πυκνό σύννεφο σκόνης. Μόλις το είδε, γύρισε στον Σάντσο και είπε:

«Αυτή είναι η μέρα, Σάντσο, που θα φανεί το δώρο που μου φυλάει η τύχη μου. Ναι, αυτή είναι η μέρα που, όσο καμιά άλλη, θα φανεί η δύναμη του χεριού μου και που θα κάνω κατορθώματα που θα μείνουν γραμμένα στο βιβλίο της δόξας για όλους τους αιώνες που θα έρθουν. Βλέπεις εκείνο το σύννεφο σκόνης που σηκώνεται εκεί πέρα; Λοιπόν, το σηκώνει ένα τεράστιο στράτευμα από κάθε λογής και αμέτρητα έθνη που προελαύνει προς τα εδώ.»

«Τότε πρέπει να είναι δύο», είπε ο Σάντσο, «γιατί και από την άλλη πλευρά σηκώνεται ένα ίδιο σύννεφο σκόνης.»

Ο Δον Κιχώτης γύρισε να κοιτάξει και είδε πως ήταν αλήθεια· χάρηκε υπερβολικά και κατέληξε πως επρόκειτο για δύο

στρατούς που ετοιμάζονταν να συγκρουστούν στη μέση εκείνης της απέραντης πεδιάδας. Γιατί ο νους του ήταν πάντοτε, σε κάθε ώρα και εποχή, γεμάτος από μάχες, μάγια, περιπέτειες, τρελά κατορθώματα, έρωτες και προκλήσεις, σαν κι αυτά που είναι γραμμένα στα ιπποτικά βιβλία· και ό,τι έλεγε, σκεφτόταν ή έκανε είχε πάντα σχέση με τέτοια πράγματα. Στην πραγματικότητα, το σύννεφο σκόνης που είχε δει το σήκωναν δύο μεγάλα κοπάδια προβάτων που έρχονταν από τον ίδιο δρόμο σε αντίθετες κατευθύνσεις και, εξαιτίας της σκόνης, δεν φάνηκαν παρά μόνο όταν πλησίασαν. Όμως ο Δον Κιχώτης επέμενε τόσο κατηγορηματικά πως ήταν στρατοί, ώστε ο Σάντσο άρχισε να το πιστεύει και είπε: «Καλά, και τι πρέπει να κάνουμε, αφέντη;»

c17b.jpg (339K)

Πλήρες μέγεθος

«Τι να κάνουμε;» είπε ο Δον Κιχώτης. «Να προσφέρουμε βοήθεια και υποστήριξη στους αδύναμους και σε όσους την έχουν ανάγκη. Και πρέπει να ξέρεις, Σάντσο, πως αυτός που έρχεται καταπάνω μας διοικείται και καθοδηγείται από τον πανίσχυρο αυτοκράτορα Αλιφανφαρόν, άρχοντα του μεγάλου νησιού της Τραποβάνας. Ο άλλος, που προελαύνει πίσω μου, είναι του εχθρού του, του βασιλιά των Γαραμάντων, του Πενταπολίνου του Γυμνού Βραχίονα, γιατί πηγαίνει πάντα στη μάχη με το δεξί του χέρι γυμνό.»

«Και γιατί αυτοί οι δύο άρχοντες είναι τόσο μεγάλοι εχθροί;»

«Είναι εχθροί», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «επειδή αυτός ο Αλιφανφαρόν είναι άγριος ειδωλολάτρης και είναι

ερωτευμένος με την κόρη του Πενταπολίνου, που είναι μια πολύ όμορφη και, επιπλέον, ευγενική κυρία, και χριστιανή. Ο πατέρας της όμως δεν θέλει να του τη δώσει, αν πρώτα ο ειδωλολάτρης βασιλιάς δεν εγκαταλείψει τη θρησκεία του ψεύτικου προφήτη του, του Μωάμεθ, και δεν ασπαστεί τη δική του.»

«Στο γένι μου», είπε ο Σάντσο, «ο Πενταπολίνος κάνει πολύ καλά, και θα τον βοηθήσω όσο μπορώ.»

«Αυτό ακριβώς είναι το καθήκον σου, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης· «γιατί για να μπλέκεται κανείς σε τέτοιες μάχες δεν χρειάζεται να έχει χριστεί ιππότης.»

«Αυτό το καταλαβαίνω μια χαρά», απάντησε ο Σάντσο· «αλλά πού να αφήσουμε αυτόν τον γάιδαρο, ώστε να είμαστε σίγουροι πως θα τον βρούμε όταν τελειώσει η συμπλοκή; Γιατί, απ' όσο ξέρω, δεν συνηθίζεται να πηγαίνει κανείς στη μάχη καβάλα σε τέτοιο ζώο.»

«Σωστά», είπε ο Δον Κιχώτης, «και το καλύτερο που έχεις να κάνεις είναι να τον αφήσεις στην τύχη του, είτε χαθεί είτε όχι· γιατί όταν βγούμε νικητές, τα άλογα που θα έχουμε θα είναι τόσα πολλά, που ακόμα και ο Ροσινάντε κινδυνεύει να αλλαχτεί με κάποιο άλλο. Όμως πρόσεξέ με τώρα και κοίτα καλά, γιατί θέλω να σου πω ποιοι είναι οι σπουδαιότεροι ιππότες που συνοδεύουν αυτά τα δύο στρατεύματα· και για να μπορέσεις να τους δεις και να τους ξεχωρίσεις καλύτερα, ας πάμε σε εκείνο το υψωματάκι που φαίνεται πιο πέρα, απ' όπου φαίνονται και οι δύο στρατοί.»

Έκαναν έτσι και στάθηκαν σε ένα ύψωμα, απ' όπου θα φαίνονταν καθαρά τα δύο κοπάδια που ο Δον Κιχώτης περνούσε για στρατούς, αν δεν τα έκρυβαν τα σύννεφα σκόνης που σήκωναν και δεν θόλωναν την όραση· παρ' όλα αυτά, βλέποντας με τη φαντασία του όσα δεν έβλεπε και όσα δεν υπήρχαν, άρχισε να μιλά δυνατά:

«Εκείνος ο ιππότης που βλέπεις εκεί πέρα με την κίτρινη πανοπλία, και που στο θυρεό του έχει ένα στεφανωμένο λιοντάρι κουρνιασμένο στα πόδια μιας δεσποινίδας, είναι ο γενναίος Laurcalco, άρχοντας της Silver Bridge· εκείνος με την πανοπλία στολισμένη με χρυσά λουλούδια, που φέρει στον θυρεό του τρία ασημένια στέμματα σε γαλάζιο φόντο, είναι ο φοβερός Micocolembo, μέγας δούκας της Quirocia· κι εκείνος ο άλλος, ο γιγαντόσωμος, στα δεξιά του, είναι ο ατρόμητος Brandabarbaran de Boliche, άρχοντας των τριών Arabias, που φορά για πανοπλία εκείνο το δέρμα φιδιού και έχει για θυρεό μια πύλη, η οποία, σύμφωνα με την παράδοση, είναι μία από εκείνες του ναού που ο Samson γκρέμισε όταν, πεθαίνοντας, εκδικήθηκε τους εχθρούς του. Μα στρέψε το βλέμμα σου και από την άλλη μεριά, και θα δεις μπροστά, στην πρώτη γραμμή αυτού του άλλου στρατού, τον πάντοτε νικητή και ποτέ νικημένο Timonel of Carcajona, πρίγκιπα της New Biscay, που έρχεται με πανοπλία στα χρώματα γαλάζιο, πράσινο, λευκό και κίτρινο, μοιρασμένα σε τέσσερα μέρη, και που στον θυρεό του έχει μια γάτα χρυσοκάστανη σε καστανόξανθο φόντο, με το ρητό Miau–, που είναι η αρχή του ονόματος της κυρίας του, η οποία, όπως λέγεται, είναι η ασύγκριτη Miaulina, κόρη του δούκα Alfeniquen του Algarve· ο άλλος, που βαραίνει και πιέζει τα λαγόνια εκείνου του πανίσχυρου αλόγου και φορά όπλα

λευκά σαν το χιόνι και θυρεό άδειο, χωρίς κανένα έμβλημα, είναι νέος ιππότης, Γάλλος στην καταγωγή, με το όνομα Pierres Papin, άρχοντας των βαρονιών της Utrique· κι εκείνος ο άλλος, που με τα σιδερόδετα τακούνια του χτυπά τα πλευρά εκείνης της γοργής πολύχρωμης ζέβρας και φέρει ως οικόσημο γαλάζια γούνα vair, είναι ο ισχυρός δούκας της Nerbia, Espartafilardo del Bosque, που έχει για έμβλημα στον θυρεό του ένα φυτό σπαραγγιού με ένα ρητό στα καστιλιάνικα που λέει: _'Rastrea mi suerte'_.» Και συνέχισε έτσι να κατονομάζει πολλούς ιππότες, πότε από τη μία και πότε από την άλλη παράταξη, όλους γεννήματα της φαντασίας του, αποδίδοντάς τους επιτόπου όπλα, χρώματα, εμβλήματα και ρητά, παρασυρμένος από τις ψευδαισθήσεις της πρωτάκουστης τρέλας του· και χωρίς να σταματήσει στιγμή, συνέχισε: «Αυτό το στράτευμα που έχουμε μπροστά μας αποτελείται από λαούς κάθε λογής· εδώ είναι όσοι πίνουν από τα γλυκά νερά του ξακουστού Xanthus, όσοι οργώνουν τις δασωμένες πεδιάδες της Massilia, όσοι κοσκινίζουν το καθαρό, λεπτό χρυσάφι της Arabia Felix, όσοι χαίρονται τις φημισμένες δροσερές όχθες του κρυστάλλινου Thermodon, όσοι με αμέτρητους τρόπους εκτρέπουν τα νερά του χρυσού Pactolus, οι Numidians, άπιστοι στις υποσχέσεις τους, οι Persians, ξακουστοί στην τοξοβολία, οι Parthians και οι Medes, που πολεμούν ενώ υποχωρούν, οι Arabs, που αλλάζουν αδιάκοπα τόπο κατοικίας, οι Scythians, τόσο σκληροί όσο και όμορφοι, οι Ethiopians με τα τρυπημένα χείλη, και αμέτρητα άλλα έθνη, που τα γνωρίζω και τα διακρίνω από τα χαρακτηριστικά τους, αν και δεν μπορώ να θυμηθώ τα ονόματά τους. Στην άλλη αυτή παράταξη έρχονται όσοι πίνουν από τα κρυστάλλινα

ρεύματα του ελαιοφόρου Betis, όσοι λειαίνουν τα πρόσωπά τους με το νερό του παντοτινά πλούσιου και χρυσού Tagus, όσοι χαίρονται τη γονιμοποιό ροή του θεϊκού Genil, όσοι περιπλανιούνται στις βοσκοτόπια γεμάτες πεδιάδες της Tartessos, όσοι απολαμβάνουν τα ηλύσια λιβάδια του Jerez, οι πλούσιοι Manchegans στεφανωμένοι με κοκκινωπά στάχυα, οι σιδηροφόροι, παλιά απομεινάρια της γοτθικής φυλής, όσοι λούζονται στον Pisuerga, ξακουστό για το ήρεμο ρεύμα του, όσοι βόσκουν τα κοπάδια τους στα απλωμένα λιβάδια του ελικοειδούς Guadiana, φημισμένου για την κρυφή του πορεία, όσοι τρέμουν από το κρύο των πευκόφυτων Pyrenees ή από τα εκτυφλωτικά χιόνια του ψηλού Apennine· με μια λέξη, όλοι όσους περιλαμβάνει και χωρά η Ευρώπη.»

Θεέ μου! Πόσες χώρες και έθνη ανέφερε! Και στο καθένα έδινε τα σωστά του γνωρίσματα με θαυμαστή ευκολία, λες και ήταν ως πάνω γεμάτος, ποτισμένος με όσα είχε διαβάσει στα ψεύτικα βιβλία του! Ο Σάντσο Πάνθα κρεμόταν από τα χείλη του χωρίς να μιλά, και πότε πότε γύριζε να δει μήπως καταφέρει να ξεχωρίσει τους ιππότες και τους γίγαντες που περιέγραφε ο αφέντης του· κι επειδή δεν μπορούσε να διακρίνει ούτε έναν, του είπε:

«Αφέντη, να πάρει ο διάβολος, δεν φαίνεται πουθενά κανένας απ' αυτούς που λέτε, ούτε ιππότης ούτε γίγαντας· μπορεί να είναι όλα μάγια, σαν τα φαντάσματα της χθεσινής νύχτας.»

«Πώς μπορείς να το λες αυτό!» απάντησε ο Δον Κιχώτης. «Δεν ακούς τα χλιμιντρίσματα των αλόγων, τις σάλπιγγες που βροντούν, τον κρότο των τυμπάνων;»

«Εγώ δεν ακούω τίποτε άλλο παρά ένα μεγάλο βέλασμα από προβατίνες και πρόβατα», είπε ο Σάντσο· και πράγματι έτσι ήταν, γιατί ως τότε τα δυο κοπάδια είχαν πλησιάσει πολύ.

«Ο φόβος που σε έχει κυριεύσει, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «δεν σε αφήνει να βλέπεις και να ακούς σωστά· γιατί ένα από τα αποτελέσματα του φόβου είναι πως ταράζει τις αισθήσεις και κάνει τα πράγματα να φαίνονται αλλιώτικα απ' ό,τι είναι. Αν φοβάσαι τόσο, τράβα στην άκρη και άφησέ με μόνο μου, γιατί και μόνος μου αρκώ για να χαρίσω τη νίκη σ' εκείνη την πλευρά που θα βοηθήσω.» Και λέγοντας αυτά, κάρφωσε τα σπιρούνια στον Ροσινάντε και, χαμηλώνοντας τη λόγχη, όρμησε στην πλαγιά σαν κεραυνός. Ο Σάντσο του φώναζε από πίσω: «Γυρίστε πίσω, κύριε Δον Κιχώτη! Σας ορκίζομαι στον Θεό, είναι πρόβατα και προβατίνες αυτά που πάτε να χτυπήσετε! Γυρίστε πίσω! Καταραμένος ο πατέρας που με γέννησε! Τι τρέλα είναι αυτή! Κοιτάξτε, δεν υπάρχει ούτε γίγαντας ούτε ιππότης, ούτε γάτες, ούτε όπλα, ούτε ασπίδες, ούτε τετραμερισμένες ούτε ολόκληρες, ούτε γαλανό βερ ούτε διαβολεμένα εμβλήματα. Τι πάτε να κάνετε; Αμαρτωλός άνθρωπος που είμαι μπροστά στον Θεό!» Όμως, όσες ικεσίες κι αν του έκανε, ο Δον Κιχώτης δεν γύρισε πίσω· αντίθετα, συνέχισε να φωνάζει: «Εμπρός, ιππότες, εσείς που ακολουθείτε και πολεμάτε κάτω από τα λάβαρα του γενναίου αυτοκράτορα Πενταπολίν του Γυμνού Βραχίονα, ακολουθήστε με όλοι! Θα δείτε πόσο εύκολα θα του δώσω εκδίκηση απέναντι στον εχθρό του, τον Αλιφανφαρόν της Τραπομπάνα.»

Μόλις το είπε αυτό, όρμησε καταμεσής στο κοπάδι με τις προβατίνες και άρχισε να τις τρυπά με το δόρυ του με τέτοιο πάθος και θάρρος, σαν να κάρφωνε αληθινούς θανάσιμους εχθρούς. Οι βοσκοί και οι αγωγιάτες που συνόδευαν το κοπάδι του φώναζαν να σταματήσει· κι όταν είδαν πως δεν έβγαινε τίποτα, έβγαλαν τις σφεντόνες τους και άρχισαν να του χαιρετούν τ' αυτιά με πέτρες μεγάλες σαν γροθιά. Ο Δον Κιχώτης δεν έδωσε καμιά σημασία στις πέτρες, αλλά, χτυπώντας δεξιά κι αριστερά, συνέχιζε να λέει:

«Πού είσαι, περήφανε Αλιφανφαρόν; Έλα μπροστά μου. Εγώ είμαι ένας μόνο ιππότης και θέλω να δοκιμάσω την ανδρεία σου σώμα με σώμα και να σε κάνω να πληρώσεις με τη ζωή σου το κακό που κάνεις στον γενναίο Πεντάπολιν Γαραμάντα.» Εκείνη τη στιγμή ήρθε από το ρυάκι ένα βόλι σαν ζαχαρωτό και τον χτύπησε στο πλευρό, χωρώντας του δυο πλευρά μέσα στο σώμα. Νιώθοντας αυτό το χτύπημα, πίστεψε πως είχε σίγουρα σκοτωθεί ή τουλάχιστον τραυματιστεί βαριά· και, θυμούμενος το γιατρικό του, έβγαλε το φλασκί του και, φέρνοντάς το στο στόμα, άρχισε να ρίχνει το περιεχόμενο στο στομάχι του. Όμως πριν προλάβει να καταπιεί όσο του φαινόταν αρκετό, ήρθε άλλο ένα αμύγδαλο και τον πέτυχε τόσο καλά στο χέρι και στο φλασκί, που το έκανε κομμάτια, ενώ στην πορεία του τού έσπασε τρία ή τέσσερα δόντια και τραπεζίτες και του συνέθλιψε άσχημα δυο δάχτυλα του χεριού. Τόση ήταν η δύναμη του πρώτου χτυπήματος και του δεύτερου, που ο καημένος ο ιππότης, χωρίς να το θέλει, έπεσε ανάσκελα από το άλογό του. Οι βοσκοί πλησίασαν και βεβαιώθηκαν πως τον είχαν σκοτώσει· έτσι, βιαστικά, μάζεψαν το κοπάδι τους, πήραν μαζί και τα ψόφια ζώα —που ήταν πάνω

από εφτά— και έφυγαν χωρίς να περιμένουν να δουν τι άλλο θα γινόταν.

Όλη αυτή την ώρα ο Σάντσο στεκόταν στον λόφο και παρακολουθούσε τις τρελές πράξεις του αφέντη του, τραβώντας τα γένια του και καταριώντας την ώρα και τη στιγμή που η τύχη τον είχε φέρει να τον γνωρίσει. Όταν λοιπόν τον είδε πεσμένο κάτω και τους βοσκούς να έχουν φύγει, έτρεξε κοντά του και τον βρήκε σε πολύ κακή κατάσταση, αν και όχι αναίσθητο, και του είπε:

«Δεν σας το είπα να γυρίσετε πίσω, κύριε Δον Κιχώτη; Και ότι αυτό που πηγαίνατε να χτυπήσετε δεν ήταν στρατοί αλλά κοπάδια πρόβατα;»

«Έτσι ακριβώς ξέρει να αλλάζει και να παραποιεί τα πράγματα εκείνος ο κλέφτης μάγος, ο εχθρός μου», απάντησε ο Δον Κιχώτης. «Πρέπει να ξέρεις, Σάντσο, πως για ανθρώπους σαν κι αυτόν είναι πανεύκολο να μας κάνουν να πιστεύουμε ό,τι θέλουν. Κι αυτό το κακόβουλο πλάσμα που με καταδιώκει, ζηλεύοντας τη δόξα που ήξερε πως θα κέρδιζα σ' αυτή τη μάχη, μεταμόρφωσε τα εχθρικά τάγματα σε κοπάδια προβάτων. Τουλάχιστον κάνε αυτό που σου λέω, σε παρακαλώ, για να βγεις κι εσύ από την πλάνη και να δεις πως λέω την αλήθεια: ανέβα στο γαϊδούρι σου και ακολούθησέ τα ήσυχα, και θα δεις ότι, μόλις απομακρυνθούν λίγο από εδώ, θα ξαναπάρουν την αρχική τους μορφή και, παύοντας να είναι πρόβατα, θα γίνουν πάλι άνθρωποι, ακριβώς όπως σου τους περιέγραψα από την αρχή. Αλλά μην πας ακόμα, γιατί σε χρειάζομαι· έλα εδώ και δες πόσα δόντια και τραπεζίτες μου λείπουν, γιατί νιώθω σαν να μην έχει μείνει ούτε ένα στο

στόμα μου.»

Ο Σάντσο πλησίασε τόσο πολύ, που κόντεψε να βάλει τα μάτια του μέσα στο στόμα του. Εκείνη ακριβώς τη στιγμή, όμως, το βάλσαμο είχε αρχίσει να δρα στο στομάχι του Δον Κιχώτη, κι έτσι, την ώρα που ο Σάντσο πήγε να του εξετάσει το στόμα, εκείνος ξέρασε όλο του το περιεχόμενο με δύναμη μεγαλύτερη κι από ντουφεκιά, κατευθείαν πάνω στα γένια του συμπονετικού ιπποκόμου.

«Παναγία μου!» φώναξε ο Σάντσο. «Τι είναι αυτό που με βρήκε; Σίγουρα αυτός ο αμαρτωλός είναι θανάσιμα χτυπημένος, αφού βγάζει αίμα από το στόμα!» Όταν όμως το κοίταξε λίγο πιο προσεκτικά, κατάλαβε από το χρώμα, τη γεύση και τη μυρωδιά πως δεν ήταν αίμα, αλλά το βάλσαμο από το φλασκί που τον είχε δει να πίνει. Τον έπιασε τότε τέτοια αηδία, που του ανακατεύτηκε το στομάχι και ξέρασε κι αυτός τα σωθικά του πάνω στον ίδιο του τον αφέντη, κι έτσι έμειναν και οι δυο τους σε αξιοθρήνητη κατάσταση. Ο Σάντσο έτρεξε στο γαϊδούρι του για να βρει κάτι να καθαριστεί και να βοηθήσει και τον αφέντη του, ψάχνοντας στα σακούλια του· αλλά όταν δεν τα βρήκε, λίγο έλειψε να χάσει τα λογικά του. Άρχισε πάλι να καταριέται τον εαυτό του και μέσα του πήρε την απόφαση να παρατήσει τον αφέντη του και να γυρίσει σπίτι, έστω κι αν έχανε το μεροκάματο της υπηρεσίας του και κάθε ελπίδα για το υποσχεμένο νησί.

Ο Δον Κιχώτης σηκώθηκε τότε και, κρατώντας με το αριστερό του χέρι το στόμα του για να μην του πέσουν εντελώς τα δόντια, με το άλλο έπιασε το χαλινάρι του Ροσινάντε, που δεν είχε απομακρυνθεί ούτε στιγμή από το πλευρό του αφέντη του

— τόσο πιστός και φρόνιμος ήταν — και πήγε προς το μέρος όπου στεκόταν ο ιπποκόμος, σκυμμένος πάνω στο γαϊδούρι του, με το χέρι στο μάγουλο, σαν άνθρωπος βυθισμένος στη μαύρη απογοήτευση. Βλέποντάς τον έτσι, τόσο κατηφή και λυπημένο, ο Δον Κιχώτης του είπε:

«Να το θυμάσαι, Σάντσο: ο ένας άνθρωπος δεν αξίζει περισσότερο από τον άλλον, εκτός αν κάνει περισσότερα από εκείνον. Όλες αυτές οι φουρτούνες που μας βρίσκουν είναι σημάδι πως σύντομα θα ξαστερώσει και τα πράγματα θα μας πάνε καλά, γιατί ούτε το καλό ούτε το κακό μπορούν να κρατούν για πάντα. Κι έτσι, αφού το κακό κράτησε τόσο πολύ, το καλό πρέπει τώρα να είναι κοντά. Γι' αυτό μην στενοχωριέσαι για τις ατυχίες που μου συμβαίνουν, αφού εσύ δεν έχεις μερίδιο σ' αυτές.»

«Πώς δεν έχω;» απάντησε ο Σάντσο. «Αυτός που τον πέταγαν χτες στον αέρα με την κουβέρτα δεν ήταν τάχα ο γιος του πατέρα μου; Και τα σακούλια που λείπουν σήμερα μαζί με όλους τους θησαυρούς μου, σε ποιον άλλον ανήκαν αν όχι σε μένα;»

«Τι λες; Χάθηκαν τα σακούλια, Σάντσο;» είπε ο Δον Κιχώτης.

«Ναι, χάθηκαν», απάντησε ο Σάντσο.

«Τότε σήμερα δεν έχουμε τίποτα να φάμε», είπε ο Δον Κιχώτης.

«Έτσι θα ήταν», απάντησε ο Σάντσο, «αν δεν υπήρχαν εκείνα τα χόρτα που λέτε πως γνωρίζετε σ' αυτά τα λιβάδια, εκείνα με τα οποία συνηθίζουν οι περιπλανώμενοι ιππότες, όταν είναι

τόσο άτυχοι όσο η αφεντιά σας, να καλύπτουν τέτοιες ελλείψεις.»

«Παρόλα αυτά», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «αυτή τη στιγμή θα προτιμούσα ένα τέταρτο ψωμί, ή ένα καρβέλι και δυο κεφάλια παστού ψαριού, παρά όλα τα βότανα που περιγράφει ο Διοσκουρίδης, ακόμη και με τις σημειώσεις του δόκτορα Λαγκούνα. Ωστόσο, καλέ μου Σάντσο, ανέβα στο ζώο σου και έλα μαζί μου, γιατί ο Θεός, που φροντίζει τα πάντα, δεν θα μας εγκαταλείψει — ιδίως όταν τον υπηρετούμε τόσο δραστήρια όσο εμείς. Αφού δεν αφήνει αβοήθητα ούτε τα σκνιπάκια του αέρα, ούτε τα σκουληκάκια της γης, ούτε τους γυρίνους του νερού, και είναι τόσο σπλαχνικός ώστε κάνει τον ήλιο του να ανατέλλει και για τους καλούς και για τους κακούς, και στέλνει βροχή και στους άδικους και στους δίκαιους.»

«Η αφεντιά σας θα τα κατάφερνε καλύτερα ως κήρυκας παρά ως περιπλανώμενος ιππότης», είπε ο Σάντσο.

«Οι περιπλανώμενοι ιππότες ήξεραν και όφειλαν να ξέρουν τα πάντα, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης. «Γιατί παλιά υπήρχαν περιπλανώμενοι ιππότες που ήταν εξίσου ικανοί να βγάλουν ένα κήρυγμα ή έναν λόγο στη μέση ενός στρατοπέδου, σαν να είχαν αποφοιτήσει από το Πανεπιστήμιο του Παρισιού. Κι έτσι βλέπουμε πως το δόρυ ποτέ δεν στόμωσε την πένα, ούτε η πένα το δόρυ.»

«Καλά, ας γίνει όπως λέτε, αφέντη μου», απάντησε ο Σάντσο. «Ας ξεκινήσουμε τώρα να βρούμε κανένα μέρος να περάσουμε τη νύχτα, και ο Θεός να δώσει να είναι κάπου όπου

δεν υπάρχουν κουβέρτες, κουβαρντάδες που πετούν κόσμο στον αέρα, φαντάσματα ή μαγεμένοι Μαυριτανοί· γιατί αν υπάρχουν, να τα πάρει όλα ο διάβολος.»

«Αυτό να το ζητήσεις από τον Θεό, παιδί μου», είπε ο Δον Κιχώτης. «Και τώρα πήγαινέ μας όπου θέλεις· αυτή τη φορά σου αφήνω εσένα να διαλέξεις πού θα μείνουμε. Μα δώσε μου εδώ το χέρι σου, ψάξε με το δάχτυλό σου και βρες πόσα δόντια και τραπεζίτες μου λείπουν από τη δεξιά πλευρά της πάνω γνάθου, γιατί εκεί νιώθω τον πόνο.»

Ο Σάντσο έβαλε τα δάχτυλά του στο στόμα του και, ψηλαφώντας, τον ρώτησε: «Πόσους τραπεζίτες είχατε από αυτή την πλευρά, αφέντη;»

«Τέσσερις», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «εκτός από τον φρονιμίτη, όλοι γεροί και απολύτως υγιείς.»

«Προσέξτε καλά τι λέτε, señor.»

«Λέω τέσσερις, ίσως και πέντε», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «γιατί ποτέ στη ζωή μου δεν μου έχουν βγάλει ούτε δόντι ούτε τραπεζίτη, ούτε μου έπεσε κανένα, ούτε χάλασε από τερηδόνα ή ρεύμα.»

«Λοιπόν», είπε ο Σάντσο, «σε αυτή την κάτω μεριά η αφεντιά σας δεν έχει παραπάνω από δυόμισι τραπεζίτες, και στην πάνω ούτε μισό ούτε κανέναν, γιατί είναι όλη λεία σαν την παλάμη μου.»

«Άτυχος που είμαι!» είπε ο Δον Κιχώτης, ακούγοντας τα θλιβερά νέα που του έδινε ο ιπποκόμος του. «Θα προτιμούσα να μου είχαν κόψει ένα χέρι, αρκεί να μην ήταν το χέρι του

σπαθιού· γιατί να ξέρεις, Σάντσο, στόμα χωρίς δόντια είναι σαν μύλος χωρίς μυλόπετρα, και ένα δόντι αξίζει πολύ περισσότερο από ένα διαμάντι. Όμως εμείς, που ανήκουμε στην αυστηρή τάξη της ιπποσύνης, είμαστε εκτεθειμένοι σε όλα αυτά. Ανέβα, φίλε μου, και δείξε τον δρόμο· εγώ θα σε ακολουθήσω με όποιον ρυθμό θέλεις.»

Ο Σάντσο έκανε όπως του είπε και προχώρησε προς την κατεύθυνση όπου νόμιζε πως θα έβρισκαν καταφύγιο, χωρίς να αφήσει τον μεγάλο δρόμο, που εκείνο το σημείο τον περνούσε πολύς κόσμος. Καθώς λοιπόν πήγαιναν αργά—γιατί ο πόνος στα σαγόνια του Δον Κιχώτη τον έκανε ανήσυχο και δεν του επέτρεπε να βιαστεί—ο Σάντσο σκέφτηκε πως καλό θα ήταν να τον διασκεδάσει και να του αποσπάσει την προσοχή με κουβέντα. Και ανάμεσα σε όσα του είπε ήταν κι εκείνο που θα διηγηθούμε στο επόμενο κεφάλαιο.

c18e.jpg (44K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΧΙΧ. ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΝΗ ΚΟΥΒΕΝΤΑ ΠΟΥ ΕΙΧΕ Ο ΣΑΝΤΣΟ ΜΕ ΤΟΝ ΑΦΕΝΤΗ ΤΟΥ, ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΠΟΥ ΤΟΥ ΣΥΝΕΒΗ ΜΕ ΕΝΑ ΝΕΚΡΟ ΣΩΜΑ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΑΞΙΟΣΗΜΕΙΩΤΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

«Μου φαίνεται, αφέντη, πως όλες αυτές οι συμφορές που μας βρήκαν τελευταία είναι, χωρίς καμιά αμφιβολία, τιμωρία για το παράπτωμα που κάνατε απέναντι στους νόμους της ιπποσύνης, επειδή δεν κρατήσατε τον όρκο που δώσατε: να μη φάτε ψωμί πάνω από τραπεζομάντιλο ούτε να αγκαλιάσετε τη βασίλισσα, και όλα τ' άλλα που ορκιστήκατε να τηρείτε ώσπου να πάρετε εκείνο το κράνος του Μαλαντρίνο, ή όπως αλλιώς

λέγεται ο Μαυριτανός, γιατί δεν το θυμάμαι και πολύ καλά.»

«Έχεις απόλυτο δίκιο, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «αλλά, για να πω την αλήθεια, μου είχε ξεφύγει από το μυαλό· και να ξέρεις επίσης πως η ιστορία με την κουβέρτα σου συνέβη εξαιτίας του δικού σου σφάλματος, επειδή δεν μου το θύμισες έγκαιρα. Όμως θα επανορθώσω, γιατί στο τάγμα της ιπποσύνης υπάρχουν τρόποι να διορθώνονται όλα.»

«Τι δηλαδή; Έχω δώσει κι εγώ κανέναν όρκο;» είπε ο Σάντσο.

«Δεν έχει σημασία αν δεν έχεις δώσει όρκο», είπε ο Δον Κιχώτης· «μου αρκεί που βλέπω πως δεν είσαι εντελώς αμέτοχος στην υπόθεση· και είτε έτσι είτε αλλιώς, καλό θα είναι να φροντίσουμε να βρούμε θεραπεία.»

«Τότε», είπε ο Σάντσο, «προσέξτε μόνο να μην το ξεχάσετε κι αυτό, όπως ξεχάσατε τον όρκο· γιατί μπορεί τα φαντάσματα να βάλουν πάλι στο νου τους να διασκεδάσουν μαζί μου· ή και με την αφεντιά σας, αν σας δουν τόσο ξεροκέφαλο.»

Καθώς προχωρούσαν και κουβέντιαζαν γι' αυτά κι άλλα, τους έπιασε η νύχτα στον δρόμο πριν προλάβουν να φτάσουν ή να βρουν κανένα κατάλυμα. Και το χειρότερο ήταν πως πέθαιναν της πείνας, γιατί μαζί με τις αλφόρχας είχαν χάσει όλο τους το φαΐ και τα εφόδια. Σαν να μην έφτανε αυτό, τους έτυχε και μια περιπέτεια που, χωρίς να χρειάζεται καμιά επινόηση, έμοιαζε στ' αλήθεια με περιπέτεια βγαλμένη από ιστορία. Έτυχε η νύχτα να πέσει κάπως σκοτεινή· παρ' όλα αυτά συνέχισαν τον δρόμο τους, γιατί ο Σάντσο ήταν βέβαιος πως, αφού βρίσκονταν στον βασιλικό δρόμο, λογικά θα έβρισκαν κάποιο χάνι μέσα σε μία-δυο λεύγες. Έτσι λοιπόν προχωρούσαν, με τη

νύχτα κατάμαυρη, τον υπηρέτη νηστικό και τον αφέντη λιμασμένο, όταν είδαν να έρχεται καταπάνω τους στον ίδιο δρόμο ένα μεγάλο πλήθος από φώτα, που έμοιαζαν ακριβώς με αστέρια που κινούνταν. Ο Σάντσο τα έχασε μόλις τα είδε, κι ούτε ο Δον Κιχώτης τα πήρε και πολύ καλά· ο ένας τράβηξε τον γάιδαρό του από το καπίστρι, ο άλλος το άλογό του από τα γκέμια, και στάθηκαν ακίνητοι, κοιτάζοντας με αγωνία να δουν πού θα κατέληγε όλο αυτό. Και είδαν πως τα φώτα πλησίαζαν, και όσο πλησίαζαν τόσο μεγαλύτερα φαίνονταν. Μπροστά σ' αυτό το θέαμα ο Σάντσο άρχισε να τρέμει σαν άνθρωπος ποτισμένος με υδράργυρο, και του Δον Κιχώτη σηκώθηκε η τρίχα. Εκείνος όμως, παίρνοντας κάπως θάρρος, είπε:

«Αυτό, Σάντσο, χωρίς αμφιβολία θα είναι μια φοβερή και επικίνδυνη περιπέτεια, όπου θα χρειαστεί να δείξω όλη μου την ανδρεία και την αποφασιστικότητά μου.»

«Κακόμοιρός εγώ!» απάντησε ο Σάντσο. «Αν αυτή η περιπέτεια είναι από εκείνες με φαντάσματα, όπως αρχίζω να πιστεύω, πού θα βρω πλευρά να την αντέξω;»

«Κι αν είναι φαντάσματα όσο δεν πάει άλλο», είπε ο Δον Κιχώτης, «δεν θα τους αφήσω να αγγίξουν ούτε μια κλωστή από τα ρούχα σου· γιατί αν την προηγούμενη φορά σου έκαναν τα δικά τους, ήταν επειδή δεν μπορούσα να πηδήξω τους τοίχους της αυλής. Τώρα όμως βρισκόμαστε σε ανοιχτό κάμπο, όπου θα μπορώ να χειριστώ το σπαθί μου όπως θέλω.»

«Κι αν σε μαγέψουν και σε σακατέψουν όπως την άλλη φορά», είπε ο Σάντσο, «τι διαφορά θα κάνει αν είμαστε σε ανοιχτό κάμπο ή όχι;»

«Όπως και να ’χει», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης, «σε παρακαλώ, Σάντσο, κράτα το θάρρος σου· η πείρα θα σου δείξει τι λογής είναι το δικό μου.»

«Θα το κάνω, πρώτα ο Θεός», απάντησε ο Σάντσο, και οι δυο τους τραβήχτηκαν στην άκρη του δρόμου για να δουν προσεκτικά τι ήταν όλα εκείνα τα φώτα που κινούνταν. Πολύ σύντομα διέκριναν καμιά εικοσαριά ενκαμισάδος, όλους καβάλα, με αναμμένους δαυλούς στα χέρια. Η τρομακτική τους όψη έσβησε μονομιάς κάθε θάρρος του Σάντσο, που άρχισε να τρέμει και να χτυπά τα δόντια του σαν να τον είχε πιάσει δυνατός πυρετός. Και η καρδιά του βούλιαξε ακόμα περισσότερο, ενώ τα δόντια του χτυπούσαν πιο έντονα, όταν είδαν καθαρά πως πίσω τους ερχόταν ένα φορείο σκεπασμένο με μαύρο ύφασμα, ακολουθούμενο από άλλες έξι έφιππες μορφές, ντυμένες στα πένθιμα ως τις οπλές των μουλαριών τους· γιατί καταλάβαιναν ολοφάνερα πως δεν ήταν άλογα, από το ήρεμο βήμα με το οποίο προχωρούσαν. Και καθώς οι ενκαμισάδος πλησίαζαν, μουρμούριζαν μεταξύ τους με χαμηλή, θλιμμένη φωνή. Αυτό το παράξενο θέαμα, τέτοια ώρα και σε τόσο έρημο μέρος, ήταν αρκετό για να γεμίσει τρόμο την καρδιά του Σάντσο, αλλά και του αφέντη του· και πράγματι έτσι έγινε, εκτός από την περίπτωση του Δον Κιχώτη, γιατί όλη η αποφασιστικότητα του Σάντσο είχε πια καταρρεύσει. Στον αφέντη του συνέβη ακριβώς το αντίθετο: η φαντασία του τού παρουσίασε αμέσως όλη αυτή τη σκηνή ολοζώντανη σαν μία από τις περιπέτειες των βιβλίων του.

Του μπήκε τότε η ιδέα πως το φορείο ήταν νεκρική κλίνη, πάνω στην οποία μετέφεραν κάποιον βαριά πληγωμένο ή σκοτωμένο

ιππότη, και πως το να τον εκδικηθεί ήταν αποστολή φυλαγμένη αποκλειστικά για εκείνον. Χωρίς να το πολυσκεφτεί άλλο, ακούμπησε τη λόγχη του έτοιμη για έφοδο, στερεώθηκε καλά στη σέλα και, με γενναίο φρόνημα και επιβλητικό ύφος, στάθηκε στη μέση του δρόμου, απ' όπου οι ενκαμισάδος ήταν αναγκασμένοι να περάσουν. Και μόλις τους είδε να πλησιάζουν, ύψωσε τη φωνή του και είπε:

«Σταθείτε, ιππότες, ή όποιοι κι αν είστε, και δώστε μου λόγο ποιοι είστε, από πού έρχεστε, πού πηγαίνετε και τι είναι αυτό που μεταφέρετε πάνω σε εκείνη τη νεκρική κλίνη· γιατί, απ' ό,τι φαίνεται, είτε έχετε διαπράξει κάποια αδικία είτε έχει γίνει αδικία σε βάρος σας, και είναι σωστό και αναγκαίο να το μάθω, είτε για να σας τιμωρήσω για το κακό που κάνατε είτε για να σας εκδικηθώ για τη βλάβη που σας προξένησαν.»

«Βιαζόμαστε», απάντησε ένας από τους ενκαμισάδος, «και το πανδοχείο είναι μακριά, και δεν μπορούμε να σταματήσουμε για να σου δώσουμε την εξήγηση που ζητάς»· και, κεντρίζοντας το μουλάρι του, προχώρησε.

Ο Δον Κιχώτης εξοργίστηκε φοβερά μ' αυτή την απάντηση και, αρπάζοντας το μουλάρι από το χαλινάρι, είπε: «Στάσου, και μίλα με περισσότερη ευγένεια· και δώσε μου λογαριασμό γι' αυτά που σε ρώτησα. Αλλιώς, να θεωρείτε όλοι σας πως σας προκαλώ σε μάχη.»

Το μουλάρι ήταν νευρικό και, μόλις το άρπαξαν από το χαλινάρι, τρόμαξε τόσο που σηκώθηκε στα πίσω πόδια και πέταξε τον καβαλάρη του κάτω, πάνω από τα καπούλια του. Ένας υπηρέτης που πήγαινε πεζός, βλέποντας τον

encamisado να πέφτει, άρχισε να βρίζει τον Δον Κιχώτη. Εκείνος τότε, έξαλλος πια, χωρίς άλλη κουβέντα, χαμήλωσε το κοντάρι του, όρμησε πάνω σ' έναν από τους μαυροφορεμένους και τον έριξε βαριά τραυματισμένο στο χώμα. Ύστερα γύρισε προς τους υπόλοιπους, και η ταχύτητα με την οποία τους επιτέθηκε και τους σκόρπισε ήταν πραγματικά εντυπωσιακή· έμοιαζε λες και ο Ροσινάντε είχε βγάλει φτερά εκείνη ακριβώς τη στιγμή, τόσο ανάλαφρα και περήφανα κινιόταν. Οι encamisados ήταν όλοι δειλοί άνθρωποι και άοπλοι, κι έτσι το έβαλαν γρήγορα στα πόδια και άρχισαν να τρέχουν στην πεδιάδα με τις αναμμένες δάδες τους, μοιάζοντας ολοκάθαρα με μασκαράδες που τρέχουν σε νύχτα γιορτής ή πανηγυριού. Και οι πενθούντες επίσης, τυλιγμένοι και μπλεγμένοι μέσα στις φούστες και τις ρόμπες τους, δεν μπορούσαν να κινηθούν όπως έπρεπε· έτσι ο Δον Κιχώτης τούς χτυπούσε όλους με απόλυτη ασφάλεια και τους έτρεπε σε φυγή παρά τη θέλησή τους, γιατί όλοι τους πίστεψαν πως δεν ήταν άνθρωπος αλλά κάποιος διάβολος από την κόλαση, που είχε έρθει να αρπάξει το νεκρό σώμα που κουβαλούσαν στο φορείο.

Ο Σάντσο τα έβλεπε όλα αυτά κατάπληκτος από την αφοβία του αφέντη του και είπε μέσα του: «Ο αφέντης μου, ολοφάνερα, είναι τόσο τολμηρός και γενναίος όσο λέει πως είναι.»

Κοντά στον πρώτο άντρα που είχε ρίξει κάτω το μουλάρι, έκαιγε μια δάδα πεσμένη στο χώμα, και στο φως της ο Δον Κιχώτης τον είδε. Πλησίασε, του ακούμπησε την αιχμή του κονταριού στο πρόσωπο και του φώναξε να παραδοθεί ως

αιχμάλωτος, αλλιώς θα τον σκότωνε. Ο πεσμένος άντρας απάντησε: «Αιχμάλωτος είμαι ήδη και με το παραπάνω· δεν μπορώ να κουνηθώ, γιατί έχω σπάσει το ένα μου πόδι. Σας ικετεύω, αν είστε χριστιανός ευγενής, μη με σκοτώσετε· θα είναι μεγάλο ιερόσυλο, γιατί είμαι πτυχιούχος κληρικός και έχω λάβει τους πρώτους βαθμούς της ιεροσύνης.»

«Και τότε τι στο διάβολο γύρευες εδώ, αφού είσαι άνθρωπος της Εκκλησίας;» είπε ο Δον Κιχώτης.

«Τι να σας πω, señor;» είπε ο άλλος. «Η κακή μου τύχη.»

«Τότε σε περιμένουν ακόμη χειρότερα», είπε ο Δον Κιχώτης, «αν δεν μου δώσεις ικανοποιητική απάντηση σε όλα όσα σε ρώτησα από την αρχή.»

«Σε λίγο θα σας λυθεί η απορία», είπε ο αδειούχος. «Πρέπει λοιπόν να ξέρετε πως, αν και πριν από λίγο είπα ότι είμαι αδειούχος, στην πραγματικότητα είμαι μόνο βακαλάριος και με λένε Αλόνθο Λόπεθ. Κατάγομαι από το Αλκομπένδας και έρχομαι από την πόλη Μπαέθα μαζί με άλλους έντεκα ιερείς, τους ίδιους που το έβαλαν στα πόδια με τις δάδες. Πηγαίνουμε στην πόλη Σεγόβια συνοδεύοντας έναν νεκρό, που βρίσκεται σ' εκείνο το φορείο· είναι ένας ευγενής που πέθανε στη Μπαέθα, όπου και θάφτηκε. Και τώρα, όπως είπα, μεταφέρουμε τα οστά του στον τόπο της ταφής του, στη Σεγόβια, όπου γεννήθηκε.»

«Και ποιος τον σκότωσε;» ρώτησε ο Δον Κιχώτης.

«Ο Θεός, μέσω ενός κακοήθους πυρετού που τον χτύπησε», απάντησε ο βακαλάριος.

«Τότε», είπε ο Δον Κιχώτης, «ο Κύριος με απάλλαξε από το καθήκον να εκδικηθώ τον θάνατό του, αν τον είχε σκοτώσει κάποιος άλλος· όμως, αφού εκείνος που τον σκότωσε είναι Αυτός που τον σκότωσε, δεν μένει παρά να σωπάσει κανείς και να σηκώσει τους ώμους. Το ίδιο θα έκανα κι εγώ, ακόμη κι αν σκότωνε εμένα τον ίδιο. Και θέλω να ξέρετε, σεβαστέ μου, πως είμαι ιππότης από τη Λα Μάντσα, με το όνομα Δον Κιχώτης, και έργο και αποστολή μου είναι να γυρίζω τον κόσμο διορθώνοντας αδικίες και επανορθώνοντας προσβολές.»

«Δεν καταλαβαίνω πώς ακριβώς διορθώνετε τις αδικίες», είπε ο βακαλάριος, «γιατί εμένα από ίσιο με κάνατε στραβό, αφήνοντάς με με σπασμένο πόδι που δεν θα ξαναϊσιώσει ποτέ όσο ζω· και η επανόρθωση που μου κάνατε ήταν να με αφήσετε τόσο χτυπημένο, ώστε θα μείνω σακατεμένος για πάντα. Και το αποκορύφωμα της κακοτυχίας ήταν που έπεσα πάνω σας, εσάς που γυρίζετε αναζητώντας περιπέτειες.»

«Δεν γίνονται όλα με τον ίδιο τρόπο», απάντησε ο Δον Κιχώτης. «Όλο το κακό προήλθε, κύριε βακαλάριε Αλόνθο Λόπεθ, από το ότι πηγαίνατε νύχτα, όπως πηγαίνατε, ντυμένοι με εκείνα τα επιτραχήλια, με αναμμένες δάδες, ψάλλοντας προσευχές και σκεπασμένοι με πένθος, έτσι που φυσικό ήταν να μοιάζετε με κάτι κακό και από τον άλλο κόσμο. Γι’ αυτό δεν μπορούσα να αποφύγω να κάνω το καθήκον μου και να σας επιτεθώ· και θα σας είχα επιτεθεί ακόμη κι αν ήξερα με βεβαιότητα πως ήσασταν οι ίδιοι οι διάβολοι της κόλασης, γιατί ακριβώς γι’ αυτούς σας πέρασα και έτσι σας θεώρησα.»

«Αφού έτσι το θέλησε η μοίρα μου», είπε ο βακαλάριος, «σας παρακαλώ, κύριε περιπλανώμενε ιππότη, του οποίου η αποστολή αποδείχτηκε τόσο ολέθρια για μένα, βοηθήστε με να βγω από κάτω από αυτή τη μουλάρα, που μου έχει πιάσει το ένα πόδι ανάμεσα στον αναβολέα και τη σέλα.»

«Θα συνέχιζα να μιλάω ως αύριο», είπε ο Δον Κιχώτης· «πόση ώρα σκόπευες να περιμένεις πριν μου πεις τι σε βασανίζει;»

Φώναξε αμέσως τον Σάντσο, εκείνος όμως δεν είχε καμία διάθεση να έρθει, γιατί εκείνη τη στιγμή ξεφόρτωνε ένα μουλάρι φορτωμένο ως πάνω με προμήθειες, που είχαν φέρει μαζί τους αυτοί οι καλοί κύριοι. Ο Σάντσο έκανε το πανωφόρι του σακούλα και, μαζεύοντας όσα περισσότερα μπορούσε και όσα χωρούσε, φόρτωσε το ζώο του. Ύστερα έτρεξε να υπακούσει στο κάλεσμα του αφέντη του και τον βοήθησε να βγάλει τον βακαλαυρο από κάτω από το μουλάρι. Μετά τον ανέβασαν στη ράχη του ζώου, του έδωσε τον δαυλό και ο Δον Κιχώτης τού είπε να ακολουθήσει τα ίχνη των συντρόφων του και να τους ζητήσει συγγνώμη εκ μέρους του για το κακό που τους έκανε χωρίς να μπορεί να το αποφύγει.

Και ο Σάντσο είπε: «Αν τύχει και αυτοί οι κύριοι θελήσουν να μάθουν ποιος ήταν ο ήρωας που τους υπηρέτησε έτσι, η αφεντιά σας μπορεί να τους πει πως είναι ο ξακουστός Δον Κιχώτης της Μάντσας, αλλιώς γνωστός ως ο Ιππότης της Θλιμμένης Μορφής.»

Τότε ο βακαλαυρος έφυγε.

Ξέχασα να αναφέρω ότι, πριν φύγει, είπε στον Δον Κιχώτη: «Να θυμάσαι πως είσαι αφορισμένος, επειδή άσκησες βία

πάνω σε ιερό πράγμα, _juxta illud, si quis, suadente diabolo_.»

«Δεν καταλαβαίνω αυτά τα λατινικά», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «αλλά ξέρω πολύ καλά πως δεν έβαλα χέρι, παρά μόνο αυτή την λόγχη· κι έπειτα, δεν νόμιζα πως επιτιθέμουν σε ιερείς ή σε πράγματα της Εκκλησίας, που, ως καλός καθολικός και πιστός χριστιανός, τα σέβομαι και τα τιμώ, αλλά σε φαντάσματα και στοιχειά του άλλου κόσμου. Ακόμα κι έτσι όμως, θυμάμαι τι έγινε με τον Σιντ Ρουί Ντίαθ όταν έσπασε την καρέκλα του πρεσβευτή εκείνου του βασιλιά μπροστά στην Αγιότητά του τον Πάπα, που τον αφόρισε γι' αυτό ακριβώς· κι όμως ο καλός Ροδρίγο του Βιβάρ στάθηκε εκείνη τη μέρα σαν αληθινά ευγενής και γενναίος ιππότης.»

Ακούγοντας αυτά, ο βακαλαυρος έφυγε, όπως είπαμε, χωρίς να δώσει καμία απάντηση· και ο Δον Κιχώτης ρώτησε τον Σάντσο τι τον έκανε να τον αποκαλέσει «Ιππότη της Θλιμμένης Μορφής» περισσότερο τότε παρά οποιαδήποτε άλλη φορά.

«Θα σου πω εγώ», απάντησε ο Σάντσο· «είναι γιατί σε κοιτάζω εδώ και ώρα στο φως της δάδας που κρατά εκείνος ο δυστυχισμένος, και στ' αλήθεια η αφεντιά σου έχει τελευταία την πιο άσχημη όψη που είδα ποτέ. Ή θα φταίει η κούραση από αυτή τη μάχη, ή αλλιώς το ότι σου λείπουν δόντια και τραπεζίτες.»

«Δεν είναι αυτό», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης, «αλλά ο σοφός που θα αναλάβει να γράψει την ιστορία των κατορθωμάτων μου θα θεώρησε, φαίνεται, σωστό να μου δώσει κάποιο ξεχωριστό όνομα, όπως έκαναν όλοι οι παλιοί ιππότες· ο ένας

λεγόταν “Εκείνος με το Φλεγόμενο Σπαθί”, ο άλλος “Εκείνος με τον Μονόκερο”, αυτός “Εκείνος των Δεσποινίδων”, εκείνος “Εκείνος του Φοίνικα”, άλλος “Ο Ιππότης του Γρύπα” και άλλος “Εκείνος του Θανάτου”, και με αυτά τα ονόματα και τα προσωνύμια τους ήξερε όλος ο κόσμος. Γι’ αυτό λέω πως ο προαναφερθείς σοφός θα σου έβαλε μόλις τώρα στο στόμα και στο μυαλό να με πεις “Ο Ιππότης της Θλιμμένης Μορφής”, όπως σκοπεύω να ονομάζω τον εαυτό μου από σήμερα και πέρα. Και για να μου ταιριάζει ακόμη καλύτερα αυτό το όνομα, σκοπεύω, μόλις βρεθεί ευκαιρία, να ζωγραφίσω στη ασπίδα μου μια πολύ θλιμμένη μορφή.»

«Δεν υπάρχει λόγος, αφέντη, να χάνετε χρόνο ή χρήματα για να φτιάξετε αυτή τη μορφή», είπε ο Σάντσο· «το μόνο που χρειάζεται είναι να δείξετε το δικό σας πρόσωπο, κατάματα, σε όποιον σας κοιτάξει, και χωρίς τίποτε άλλο, ούτε εικόνα ούτε ασπίδα, θα σας πουν “Εκείνον της Θλιμμένης Μορφής”. Και πιστέψτε με, σας λέω την αλήθεια· γιατί, αφέντη, να το πω με κάθε καλή πρόθεση, η πείνα και η απώλεια των τραπεζιτών σας έχουν κάνει τόσο κακόμοιρο στην όψη, που, όπως λέω, η θλιμμένη ζωγραφιά είναι εντελώς περιττή.»

Ο Δον Κιχώτης γέλασε με το αστείο του Σάντσο· παρ’ όλα αυτά, αποφάσισε να ονομάζει έτσι τον εαυτό του και να ζωγραφίσει την ασπίδα ή το θυρεό του όπως το είχε φανταστεί.

Ο Δον Κιχώτης πήγε να δει αν το σώμα στο φορείο ήταν κόκαλα ή όχι, αλλά ο Σάντσο δεν τον άφησε, λέγοντας:

«Κύριε, βγήκατε από αυτή την επικίνδυνη περιπέτεια πιο ασφαλής απ' όσο έχω δει ποτέ σε παρόμοια περίπτωση. Ίσως αυτοί οι άνθρωποι, παρ' όλο που τους νικήσατε και τους διαλύσατε, να το ξανασκεφτούν όταν καταλάβουν πως τους νίκησε ένας μόνο άντρας· κι επειδή θα νιώθουν πληγωμένοι και ντροπιασμένοι, μπορεί να πάρουν θάρρος, να μας ψάξουν και να μας βάλουν σε μεγάλους μπελάδες. Ο γάιδαρος είναι έτοιμος, τα βουνά είναι κοντά, η πείνα μας πιέζει· δεν έχουμε άλλο να κάνουμε παρά να φροντίσουμε να υποχωρήσουμε εγκαίρως και, όπως λένε, οι πεθαμένοι στον τάφο και οι ζωντανοί στο ψωμί.»

Και, σπρώχνοντας τον γάιδαρό του μπροστά, παρακάλεσε το αφεντικό του να τον ακολουθήσει. Εκείνος, νιώθοντας πως ο Σάντσο είχε δίκιο, το έκανε χωρίς να πει λέξη. Αφού προχώρησαν λίγο ανάμεσα σε δυο λόφους, βρέθηκαν σε μια πλατιά και απόμερη κοιλάδα. Εκεί κατέβηκαν, ο Σάντσο ξεφόρτωσε το ζώο του και ξάπλωσαν πάνω στο χλωρό χορτάρι. Με την πείνα για προσφάι, έφαγαν μονομιάς πρωινό, μεσημεριανό, κολατσιό και βραδινό, χορταίνοντας με περισσότερα από ένα κομμάτια κρύου κρέατος που είχαν φέρει μαζί τους, πάνω στο φορτηγό μουλάρι τους, οι εκκλησιαστικοί κύριοι του νεκρού — άνθρωποι που σπάνια έβαζαν τον εαυτό τους σε λιτή δίαιτα. Όμως τους βρήκε κι άλλη ατυχία, που ο Σάντσο τη θεώρησε τη χειρότερη απ' όλες: δεν είχαν να πιουν ούτε κρασί ούτε καν νερό για να βρέξουν τα χείλη τους. Και καθώς η δίψα τους βασάνιζε, ο Σάντσο, βλέποντας πως το λιβάδι όπου βρίσκονταν ήταν γεμάτο φρέσκο και τρυφερό χορτάρι, είπε όσα θα διηγηθούμε στο επόμενο κεφάλαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20. ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΡΑΜΙΛΛΗ ΚΑΙ ΑΚΟΥΣΤΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΠΟΥ ΕΦΕΡΕ ΣΕ ΠΕΡΑΣ Ο ΓΕΝΝΑΙΟΣ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΤΗΣ ΜΑΝΤΣΑΣ, ΜΕ ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΚΙΝΔΥΝΟ ΑΠ' ΟΣΟ ΟΠΟΙΑΔΗΠΟΤΕ ΑΛΛΗ ΠΟΥ ΚΑΤΟΡΘΩΣΕ ΠΟΤΕ ΟΠΟΙΟΣΔΗΠΟΤΕ ΞΑΚΟΥΣΤΟΣ ΙΠΠΟΤΗΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

c19a.jpg (147K)

Πλήρες μέγεθος

«Δεν γίνεται, κύριε, αυτό το χορτάρι κάτι δείχνει: εδώ κοντά θα υπάρχει σίγουρα κάποια πηγή ή κανένα ρυάκι που το

ποτίζει. Καλό θα ήταν λοιπόν να προχωρήσουμε λίγο πιο πέρα, μήπως βρούμε μέρος να σβήσουμε αυτή τη φοβερή δίψα που μας τυραννά και που, χωρίς αμφιβολία, είναι πιο ανυπόφορη κι από την πείνα.»

Η συμβουλή φάνηκε καλή στον Δον Κιχώτη και, με εκείνον να οδηγεί τον Ροσινάντε από το χαλινάρι και τον Σάντσο το γαϊδούρι από το καπίστρι, αφού πρώτα φόρτωσαν πάνω του ό,τι είχε απομείνει από το δείπνο, προχώρησαν μέσα στο λιβάδι ψηλαφώντας τον δρόμο τους, γιατί το σκοτάδι της νύχτας δεν τους άφηνε να δουν τίποτα. Δεν είχαν όμως κάνει ούτε διακόσια βήματα, όταν έφτασε στ' αυτιά τους ένας δυνατός ήχος νερού, σαν να έπεφτε από μεγάλους βράχους. Ο ήχος αυτός τους αναπτέρωσε πολύ το ηθικό· αλλά, καθώς στάθηκαν για να καταλάβουν ακούγοντας από ποια μεριά ερχόταν, άκουσαν ξαφνικά έναν άλλο θόρυβο, εντελώς άκαιρο, που χάλασε την ευχαρίστηση που τους είχε δώσει το νερό, ιδίως στον Σάντσο, που από τη φύση του ήταν φοβητσιάρης και λιγόψυχος. Άκουσαν, λέω, χτυπήματα να πέφτουν με κανονικό ρυθμό, και μαζί έναν μεταλλικό κρότο από σίδερα και αλυσίδες, που, μαζί με τον άγριο βρόντο του νερού, θα γέμιζαν τρόμο κάθε καρδιά εκτός από του Δον Κιχώτη. Η νύχτα ήταν, όπως είπαμε, σκοτεινή, και είχαν βρεθεί ανάμεσα σε κάτι ψηλά δέντρα, που τα φύλλα τους, κουνημένα από ένα απαλό αεράκι, έβγαζαν έναν χαμηλό, δυσοίωνο ήχο· έτσι, με την ερημιά, τον τόπο, το σκοτάδι, τον θόρυβο του νερού και το θρόισμα των φύλλων, τα πάντα γεννούσαν δέος και φόβο· ακόμα περισσότερο επειδή καταλάβαιναν πως τα χτυπήματα δεν σταματούσαν, ο άνεμος δεν κοπάζε, και το πρωί δεν έλεγε να φανεί· και σε όλα αυτά ερχόταν να

προστεθεί και το ότι δεν είχαν ιδέα πού βρίσκονταν.

c19b.jpg (204K)

Πλήρες μέγεθος

Όμως ο Δον Κιχώτης, στηριγμένος στην ατρόμητη καρδιά του, πήδηξε πάνω στον Ροσινάντε, στερέωσε την ασπίδα του στο μπράτσο του, έφερε το δόρυ του σε θέση και είπε: «Φίλε Σάντσο, να ξέρεις πως, με θέλημα του Ουρανού, γεννήθηκα σ' αυτή τη δική μας σιδερένια εποχή για να ξαναφέρω πίσω την εποχή του χρυσού, ή τη χρυσή εποχή όπως τη λένε· εγώ είμαι εκείνος για τον οποίο προορίζονται οι κίνδυνοι, τα μεγάλα κατορθώματα και οι ανδρείες πράξεις· εγώ, το ξαναλέω, είμαι εκείνος που θα αναστήσει τους Ιππότες της Στρογγυλής Τραπέζης, τους Δώδεκα της Γαλλίας και τους Εννέα Άξιους· κι εκείνος που θα ρίξει στη λησμονιά τους Πλατίρ, τους Ταμπλάντες, τους Ολιβάντες και Τιράντες, τους Φοίβους και Μπελιανίσηδες, μαζί με όλο το πλήθος των ξακουστών περιπλανώμενων ιπποτών των περασμένων καιρών, κατορθώνοντας στις μέρες όπου ζω τέτοια έργα, θαύματα και πολεμικά ανδραγαθήματα που θα θαμπώσουν και τις πιο λαμπρές τους πράξεις. Βλέπεις καλά, πιστέ και αφοσιωμένε μου ιπποκόμε, το σκοτάδι αυτής της νύχτας, την παράξενη σιωπή της, το θαμπό και μπερδεμένο μουρμούρισμα εκείνων των δέντρων, τον τρομερό ήχο εκείνου του νερού που ήρθαμε να βρούμε και που μοιάζει σαν να γκρεμίζεται και να κομματιάζεται πέφτοντας από τα ψηλά βουνά της Σελήνης, και εκείνο το αδιάκοπο χτύπημα που μας πληγώνει και μας βασανίζει τ' αυτιά· όλα αυτά μαζί, και το καθένα χωριστά, είναι αρκετά για να γεμίσουν με φόβο, τρόμο και δέος ακόμα

και το στήθος του ίδιου του Άρη, πόσο μάλλον ενός ανθρώπου που δεν είναι μαθημένος σε τέτοιους κινδύνους και περιπέτειες. Κι όμως, όλα αυτά που σου περιγράφω δεν είναι παρά κίνητρο και φλόγα για το πνεύμα μου, κάνοντας την καρδιά μου να σπάει μέσα στο στήθος μου από την ανυπομονησία να ριχτώ σ' αυτή την περιπέτεια, όσο δύσκολη κι αν προμηνύεται· γι' αυτό σφίξε λίγο ακόμη τα λουριά του Ροσινάντε, και ο Θεός μαζί σου· περίμενέ με εδώ τρεις μέρες και όχι παραπάνω, κι αν μέσα σ' αυτό το διάστημα δεν γυρίσω, μπορείς να επιστρέψεις στο χωριό μας, κι από εκεί, για να μου κάνεις μια χάρη και μια υπηρεσία, θα πας στο Ελ Τομπόσο, όπου θα πεις στην ασύγκριτη κυρά μου Δουλτσινέα πως ο αιχμάλωτος ιππότης της πέθανε προσπαθώντας να κατορθώσει πράγματα που θα τον έκαναν άξιο να λέγεται δικός της.»

Μόλις ο Σάντσο άκουσε τα λόγια του αφέντη του, άρχισε να κλαίει με τον πιο σπαρακτικό τρόπο, λέγοντας:

«Κύριε, δεν ξέρω γιατί θέλετε να μπλέξετε σε μια τόσο φοβερή περιπέτεια. Είναι νύχτα, δεν μας βλέπει κανείς, μπορούμε πολύ εύκολα να γυρίσουμε πίσω και να βγούμε από τον κίνδυνο, έστω κι αν μείνουμε τρεις μέρες χωρίς να πιούμε σταγόνα. Και αφού δεν υπάρχει κανείς να μας δει, ακόμη λιγότερο θα βρεθεί κανείς να μας πει δειλούς. Άλλωστε, έχω ακούσει πολλές φορές τον παπά του χωριού μας, που τον ξέρετε καλά, να κηρύττει πως όποιος γυρεύει τον κίνδυνο, χάνεται μέσα σ' αυτόν. Δεν είναι λοιπόν σωστό να βάζουμε τον Θεό σε δοκιμασία επιχειρώντας κάτι τόσο τρομερό, απ' όπου δεν υπάρχει σωτηρία παρά μόνο με θαύμα· και ο

ουρανός έχει κάνει ήδη αρκετά θαύματα για χάρη σας, αφού σας γλίτωσε από το να σας πετάξουν στον αέρα όπως έκαναν σ' εμένα με την κουβέρτα, και σας έβγαλε νικητή, σώο και αβλαβή, μέσα από όλους εκείνους τους εχθρούς που ήταν με τον πεθαμένο. Κι αν ούτε αυτά δεν αγγίζουν ούτε μαλακώνουν αυτή τη σκληρή καρδιά, ας τη συγκινήσει τουλάχιστον η σκέψη πως, μόλις φύγετε από τούτο το μέρος, εγώ από τον φόβο μου και μόνο θα παραδώσω την ψυχή μου στον πρώτο που θα θελήσει να την πάρει. Άφησα σπίτι, γυναίκα και παιδιά για να έρθω να σας υπηρετήσω, με την ελπίδα να δω προκοπή κι όχι το αντίθετο· όμως, όπως η απληστία σπάει το σακί, έτσι κι εμένα μου διέλυσε τις ελπίδες, γιατί τη στιγμή ακριβώς που τις είχα πιο ψηλά από ποτέ, πως θα αποκτούσα εκείνο το άθλιο καταραμένο νησί που μου έχετε υποσχεθεί τόσες φορές, βλέπω πως αντί γι' αυτό σκοπεύετε τώρα να με παρατήσετε σ' έναν τόπο τόσο μακριά από κάθε άνθρωπο. Για τ' όνομα του Θεού, αφέντη μου, μη μου φερθείτε τόσο άδικα· κι αν δεν θέλετε να εγκαταλείψετε εντελώς αυτό το εγχείρημα, τουλάχιστον αναβάλετέ το ως το πρωί, γιατί, απ' όσα έμαθα όταν ήμουν βοσκός, δεν μπορεί να μένουν πάνω από τρεις ώρες ως την αυγή· το στόμα του Κέρατου είναι ακριβώς από πάνω μας και δείχνει μεσάνυχτα στη γραμμή του αριστερού μπράτσου.»

«Και πώς μπορείς να δεις, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «πού πέφτει αυτή η γραμμή, ή πού είναι αυτό το στόμα και το ινίο που λες, αφού η νύχτα είναι τόσο σκοτεινή που δεν φαίνεται ούτε ένα άστρο σ' ολόκληρο τον ουρανό;»

«Σωστό είναι αυτό», είπε ο Σάντσο, «αλλά ο φόβος έχει κοφτερά μάτια και βλέπει και κάτω από τη γη, πόσο μάλλον πάνω στους ουρανούς· κι έπειτα, υπάρχουν αρκετοί λόγοι να πιστεύει κανείς πως δεν απομένει πια πολύ για να ξημερώσει.»

«Ό,τι κι αν θέλει, ας το θέλει», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «κανείς δεν θα πει ούτε τώρα ούτε ποτέ πως τα δάκρυα ή οι παρακλήσεις με έκαναν να παρεκκλίνω από αυτό που ταιριάζει στους κανόνες της ιπποσύνης. Γι' αυτό σε παρακαλώ, Σάντσο, σώπα· ο Θεός, που έβαλε στην καρδιά μου να αναλάβω τώρα αυτή την πρωτοφανή και φοβερή περιπέτεια, θα φροντίσει να με προστατεύσει και να παρηγορήσει τη λύπη σου. Εσύ το μόνο που έχεις να κάνεις είναι να σφίξεις καλά τα λουριά του Ροσινάντε και να με περιμένεις εδώ· θα γυρίσω σύντομα, ζωντανός ή νεκρός.»

Ο Σάντσο, βλέποντας πως αυτή ήταν η οριστική απόφαση του αφέντη του και πως ούτε τα δάκρυα ούτε οι συμβουλές ούτε οι ικεσίες του έπιαναν τόπο, αποφάσισε να καταφύγει στη δική του εξυπνάδα και να τον αναγκάσει, αν μπορούσε, να περιμένει ώσπου να ξημερώσει. Έτσι, ενώ έσφιγγε τα λουριά του αλόγου, αθόρυβα και χωρίς να τον καταλάβει κανείς, έδεσε με το καπίστρι του γαϊδάρου του τα δυο πόδια του Ροσινάντε, ώστε όταν ο Δον Κιχώτης προσπάθησε να φύγει, δεν μπόρεσε, γιατί το άλογο δεν μπορούσε να κινηθεί παρά μόνο με πηδηματάκια. Βλέποντας πόσο καλά είχε πετύχει το τέχνασμά του, ο Σάντσο Πάντσα είπε:

«Να το, αφέντη! Ο ουρανός, συγκινημένος από τα δάκρυα και τις προσευχές μου, τα κανόνισε έτσι ώστε ο Ροσινάντε να μην μπορεί να κουνηθεί. Κι αν επιμείνετε πεισματικά και τον

σπιρουνίζετε και τον χτυπάτε, το μόνο που θα καταφέρετε είναι να τα βάλετε με την τύχη και να κλοτσάτε, όπως λένε, πάνω στα καρφιά.»

Ο Δον Κιχώτης απελπίστηκε μ' αυτό, όμως όσο περισσότερο πίεζε το άλογο με τις φτέρνες του, τόσο λιγότερο εκείνο κουνιόταν. Και επειδή δεν υποψιαζόταν καθόλου ότι ήταν δεμένο, αναγκάστηκε να συμβιβαστεί και να περιμένει είτε να ξημερώσει είτε να μπορέσει ο Ροσινάντε να κινηθεί, πεπεισμένος πως όλα αυτά οφείλονταν σε κάτι άλλο και όχι στην επινοητικότητα του Σάντσο. Έτσι του είπε: «Αφού είναι έτσι, Σάντσο, και αφού ο Ροσινάντε δεν μπορεί να προχωρήσει, δέχομαι να περιμένω ώσπου να μας χαμογελάσει η αυγή, έστω κι αν κλαίω όσο αργεί να έρθει.»

«Δεν υπάρχει λόγος να κλαίτε», απάντησε ο Σάντσο, «γιατί μπορώ να σας κρατώ συντροφιά λέγοντάς σας ιστορίες από τώρα ως το ξημέρωμα· εκτός βέβαια αν προτιμάτε να κατεβείτε και να ξαπλώσετε λίγο να κοιμηθείτε πάνω στο χλωρό χορτάρι, όπως συνηθίζουν οι περιπλανώμενοι ιππότες, ώστε να είστε πιο ξεκούραστος όταν έρθει η μέρα και φτάσει η ώρα να δοκιμάσετε αυτή την παράξενη περιπέτεια που τόσο λαχταράτε.»

«Τι είναι αυτά που λες για να κατεβώ ή να κοιμηθώ;» είπε ο Δον Κιχώτης. «Με περνάς, νομίζεις, για έναν από εκείνους τους ιππότες που ξεκουράζονται μπροστά στον κίνδυνο; Κοιμήσου εσύ, που γεννήθηκες για να κοιμάσαι, ή κάνε ό,τι θέλεις· εγώ θα πράξω όπως θεωρώ πιο ταιριαστό με τον χαρακτήρα μου.»

«Μην θυμώνεις, αφέντη μου», απάντησε ο Σάντσο, «δεν ήθελα να πω αυτό». Και πλησιάζοντάς τον, έβαλε το ένα χέρι στη μπροστινή καμάρα της σέλας και το άλλο στην πίσω, έτσι που αγκάλιαζε τον αριστερό μηρό του αφέντη του, χωρίς να τολμά να απομακρυνθεί ούτε ένα δάχτυλο από κοντά του· τόσο πολύ φοβόταν τα χτυπήματα που εξακολουθούσαν να αντηχούν με σταθερό ρυθμό. Ο Δον Κιχώτης τού είπε να διηγηθεί καμιά ιστορία για να τον διασκεδάσει, όπως είχε προτείνει, κι ο Σάντσο αποκρίθηκε πως θα το έκανε, αν ο τρόμος που του προκαλούσαν όσα άκουγε τον άφηνε. «Παρόλα αυτά», είπε, «θα προσπαθήσω να πω μια ιστορία που, αν καταφέρω να τη διηγηθώ σωστά και δεν με διακόψει κανείς, είναι η καλύτερη απ' όλες· κι ας μου δώσει η αφεντιά σας την προσοχή της, γιατί τώρα αρχίζω. Ό,τι έγινε, έγινε· και το καλό που μέλλει να 'ρθει ας είναι για όλους, και το κακό για εκείνον που πάει να το γυρέψει. Πρέπει να ξέρετε, αφέντη μου, πως αυτός ήταν ο τρόπος που άρχιζαν τα παραμύθια τους οι παλιοί, και δεν το έλεγε ο καθένας όπως του κατέβαινε· ήταν ρήση του Κάτωνα Ζονζορίνο του Ρωμαίου, που λέει: "το κακό για εκείνον που πάει να το γυρέψει". Και ταιριάζει γάντι και τώρα, για να δείξει πως η αφεντιά σας καλά θα κάνει να μείνει ήσυχη και να μην ψάχνει το κακό από καμιά μεριά, και πως εμείς πρέπει να γυρίσουμε πίσω από άλλον δρόμο, αφού κανείς δεν μας αναγκάζει να ακολουθήσουμε αυτόν εδώ, όπου μας τρομάζουν τόσα φοβερά πράγματα.»

«Συνέχισε την ιστορία σου, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «και άσε σε μένα να διαλέξω τον δρόμο μας.»

«Λέω, λοιπόν», συνέχισε ο Σάντσο, «πως σε ένα χωριό της Εστρεμαδούρας ζούσε ένας γιδοβοσκός —δηλαδή ένας άνθρωπος που έβοσκε κατσίκες— και αυτός ο βοσκός, ή γιδοβοσκός, όπως λέει η ιστορία μου, λεγόταν Λόπε Ρουίθ. Και ο Λόπε Ρουίθ ήταν ερωτευμένος με μια βοσκοπούλα που τη λέγανε Τορράλβα, και αυτή η βοσκοπούλα, η Τορράλβα, ήταν κόρη ενός πλούσιου κτηνοτρόφου, και αυτός ο πλούσιος κτηνοτρόφος—»

«Αν έτσι λες την ιστορία σου, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «και ξαναλές δυο φορές καθετί που έχεις να πεις, δεν θα την έχεις τελειώσει ούτε σε δυο μέρες. Πήγαινε κατευθείαν στο θέμα και πες την σαν λογικός άνθρωπος, αλλιώς μη λες τίποτα.»

«Στον τόπο μου έτσι ακριβώς λένε πάντα τις ιστορίες», απάντησε ο Σάντσο, «και δεν ξέρω να την πω αλλιώς· ούτε είναι σωστό η αφεντιά σας να μου ζητά να αλλάξω τα έθιμα.»

«Πες την όπως θέλεις», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης· «αφού η μοίρα το ’φερε να μην μπορώ να κάνω αλλιώς παρά να σε ακούω, συνέχισε.»

«Και έτσι, αφέντη της ψυχής μου», συνέχισε ο Σάντσο, «όπως έλεγα, αυτός ο βοσκός ήταν ερωτευμένος με τη βοσκοπούλα Τορράλβα, που ήταν μια γεροδεμένη, άγρια κοπέλα, με κάτι το αντρίκιο στην όψη της, γιατί είχε και κάτι ψιλά μουστακάκια· θαρρώ πως τη βλέπω μπροστά μου ακόμη.»

«Δηλαδή τη γνώριζες;» είπε ο Δον Κιχώτης.

«Δεν τη γνώριζα», είπε ο Σάντσο, «αλλά εκείνος που μου είπε την ιστορία με διαβεβαίωσε πως ήταν τόσο αληθινή και σίγουρη, ώστε όταν θα την έλεγα σε άλλον, μπορούσα άφοβα να δηλώσω και να ορκιστώ πως τα είχα δει όλα με τα ίδια μου τα μάτια. Και έτσι, με τον καιρό, ο διάβολος, που ποτέ δεν κοιμάται και τα κάνει όλα άνω κάτω, κατάφερε ο έρωτας που ένιωθε ο βοσκός για τη βοσκοπούλα να γίνει μίσος και κακία· και η αιτία, σύμφωνα με τις κακές γλώσσες, ήταν κάποια μικρή ζήλια που του προκάλεσε, η οποία ξεπέρασε τα όρια και πάτησε σε απαγορευμένο έδαφος. Κι από τότε ο βοσκός τη μίσησε τόσο πολύ, που για να της ξεφύγει αποφάσισε να φύγει από τον τόπο και να πάει κάπου όπου δεν θα την ξανάβλεπε ποτέ. Η Τορράλβα, όταν κατάλαβε πως ο Λόπε την απέρριπτε, τον ερωτεύτηκε αμέσως, παρόλο που πριν δεν τον είχε αγαπήσει ποτέ.»

«Έτσι είναι οι γυναίκες από τη φύση τους», είπε ο Δον Κιχώτης, «να περιφρονούν εκείνον που τις αγαπά και να αγαπούν εκείνον που τις μισεί· συνέχισε, Σάντσο.»

«Έγινε λοιπόν», είπε ο Σάντσο, «πως ο βοσκός έκανε πράξη αυτό που είχε βάλει στον νου του και, σπρώχνοντας μπροστά του τις κατσίκες του, πήρε τον δρόμο μέσα από τις πεδιάδες της Εστρεμαδούρας για να περάσει στο Βασίλειο της Πορτογαλίας. Η Τοράλβα, που το έμαθε, ξεκίνησε πίσω του και τον ακολουθούσε από μακριά, με τα πόδια και ξυπόλυτη, κρατώντας στο χέρι ραβδί προσκυνητή και με ένα ταγάρι κρεμασμένο στον λαιμό, όπου, όπως λένε, είχε ένα κομμάτι καθρέφτη, ένα κομμάτι χτένας και κανένα μικρό βαζάκι με μπογιά για το πρόσωπό της· αλλά ό,τι κι αν κουβαλούσε, εγώ

δεν πρόκειται να μπω στον κόπο να το αποδείξω. Αυτό μόνο λέω: ο βοσκός, όπως λένε, έφτασε με το κοπάδι του για να περάσει τον ποταμό Γουαδιανά, που τότε ήταν φουσκωμένος και κόντευε να ξεχειλίσει, και στο σημείο όπου βρέθηκε δεν υπήρχε ούτε πορθμείο ούτε βάρκα ούτε άνθρωπος να περάσει τον ίδιο και το κοπάδι του απέναντι. Αυτό τον εκνεύρισε πολύ, γιατί έβλεπε πως η Τοράλβα πλησίαζε και θα του έφερνε μεγάλη ταλαιπωρία με τα κλάματα και τις παρακλήσεις της. Όμως, ψάχνοντας ολόγυρα με προσοχή, ανακάλυψε έναν ψαρά που είχε δίπλα του μια βάρκα τόσο μικρή, που χωρούσε μόνο έναν άνθρωπο και μία κατσίκα. Παρ' όλα αυτά, του μίλησε και συμφώνησαν να περάσει απέναντι τον ίδιο και τις τριακόσιες κατσίκες του. Ο ψαράς μπήκε στη βάρκα και πέρασε μία κατσίκα· γύρισε πίσω και πέρασε άλλη μία· ξαναγύρισε και έφερε άλλη μία — η αφεντιά σας να κρατά λογαριασμό πόσες κατσίκες περνά ο ψαράς, γιατί αν μας ξεφύγει έστω και μία από τη μνήμη, η ιστορία τελειώνει εδώ και δεν θα γίνεται να ειπωθεί ούτε λέξη παρακάτω. Για να συνεχίσω, πρέπει να σας πω πως το μέρος όπου έβγαινε στην απέναντι όχθη ήταν λασπωμένο και γλιστερό, κι έτσι ο ψαράς έχανε πολύ χρόνο πηγαινοερχόμενος· παρ' όλα αυτά, ξαναγύρισε για άλλη μία κατσίκα, κι άλλη μία, κι άλλη μία.»

«Θεώρησε πως τις πέρασε όλες απέναντι», είπε ο Δον Κιχώτης, «και μην το τραβάς με αυτά τα πήγαινε-έλα, γιατί έτσι δεν θα τελειώσεις να τις περνάς ούτε σε έναν χρόνο.»

«Πόσες έχουν περάσει ως τώρα;» είπε ο Σάντσο.

«Πού διάβολο να ξέρω;» απάντησε ο Δον Κιχώτης.

«Να το λοιπόν», είπε ο Σάντσο, «αυτό σας έλεγα, πως έπρεπε να κρατάτε σωστό λογαριασμό· ε, λοιπόν, μα τον Θεό, εδώ τελειώνει η ιστορία, γιατί παρακάτω δεν πάει.»

«Πώς γίνεται αυτό;» είπε ο Δον Κιχώτης. «Είναι τόσο απαραίτητο για την ιστορία να ξέρεις με απόλυτη ακρίβεια πόσες κατσίκες πέρασαν απέναντι, ώστε αν γίνει λάθος έστω και σε μία, να μην μπορείς να συνεχίσεις;»

«Όχι, αφέντη μου, καθόλου», απάντησε ο Σάντσο. «Γιατί τη στιγμή που σας ρώτησα να μου πείτε πόσες κατσίκες είχαν περάσει κι εσείς μου είπατε πως δεν ξέρατε, εκείνη ακριβώς τη στιγμή μου έφυγαν από το μυαλό όλα όσα είχα να πω· και, μα την πίστη μου, είχαν πολλή χάρη και ήταν πολύ διασκεδαστικά.»

«Δηλαδή», είπε ο Δον Κιχώτης, «η ιστορία τελείωσε;»

«Όσο έχει τελειώσει και η μάνα μου», είπε ο Σάντσο.

«Πραγματικά», είπε ο Δον Κιχώτης, «είπες μία από τις πιο παράξενες ιστορίες, διηγήσεις ή αφηγήσεις που θα μπορούσε να φανταστεί άνθρωπος στον κόσμο, και τέτοιος τρόπος να τη λες και να την τελειώνεις ούτε έχει ξαναφανεί ούτε θα ξαναφανεί ποτέ· βέβαια, δεν περίμενα τίποτε άλλο από τη θαυμάσια εξυπνάδα σου. Και δεν απορώ, γιατί ίσως εκείνα τα ασταμάτητα χτυπήματα να σου έχουν ταράξει το μυαλό.»

«Μπορεί να είναι κι έτσι», απάντησε ο Σάντσο, «αλλά εγώ ξέρω πως, όσο για την ιστορία μου, το μόνο που μπορεί να πει κανείς είναι ότι τελειώνει ακριβώς εκεί όπου αρχίζει το λάθος στο μέτρημα με το πέρασμα από τις κατσίκες.»

«Ας τελειώνει όπου θέλει, καλώς», είπε ο Δον Κιχώτης, «και ας δούμε αν μπορεί να προχωρήσει ο Ροσινάντε.» Και τον κέντρισε ξανά, και ξανά ο Ροσινάντε έκανε πηδήματα και έμεινε στη θέση του, τόσο καλά δεμένος ήταν.

Εκείνη ακριβώς τη στιγμή, είτε επειδή πλησίαζε το πρωινό κρύο, είτε επειδή είχε φάει κάτι καθαρτικό στο δείπνο, είτε απλώς επειδή ήταν φυσικό —και αυτό είναι μάλλον το πιο πιθανό— ο Σάντσο ένιωσε την ανάγκη να κάνει κάτι που κανείς δεν μπορούσε να κάνει γι' αυτόν. Όμως ο φόβος που του είχε φωλιάσει στην καρδιά ήταν τόσο μεγάλος, που δεν τολμούσε να απομακρυνθεί από τον αφέντη του ούτε όσο το μαύρο του νυχιού του. Από την άλλη, ήταν αδύνατο να κρατηθεί. Έτσι, για να βρει μια κάποια λύση, τράβηξε το δεξί του χέρι, με το οποίο κρατούσε το πίσω μέρος της σέλας, και μ' αυτό έλυσε απαλά και αθόρυβα το κορδόνι που μόνο του κρατούσε το βρακί του· μόλις λύθηκε, αυτό έπεσε αμέσως γύρω από τα πόδια του σαν δεσμά. Ύστερα σήκωσε όσο μπορούσε το πουκάμισό του και ξεσκέπασε τα οπίσθιά του, που μόνο λεπτά δεν τα έλεγες. Κι ενώ νόμιζε πως, κάνοντας αυτά, είχε τελειώσει με τη φοβερή αυτή στενοχώρια και αμηχανία, παρουσιάστηκε άλλη, ακόμα μεγαλύτερη δυσκολία: του φαινόταν αδύνατο να ανακουφιστεί χωρίς να κάνει κάποιον θόρυβο. Έτριξε λοιπόν τα δόντια, μάζεψε τους ώμους του και κράτησε την αναπνοή του όσο περισσότερο μπορούσε· όμως, παρά όλες του τις προφυλάξεις, είχε την ατυχία να βγάλει έναν μικρό ήχο, πολύ διαφορετικό από εκείνον που τον είχε τρομάξει τόσο.

c19c.jpg (308K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Δον Κιχώτης, μόλις το άκουσε, είπε: «Τι θόρυβος ήταν αυτός, Σάντσο;»

«Δεν ξέρω, αφέντη», είπε εκείνος· «μάλλον θα είναι κάτι καινούργιο, γιατί οι περιπέτειες και οι συμφορές ποτέ δεν αρχίζουν από κάτι ασήμαντο». Ξαναδοκίμασε τότε την τύχη του και τα κατάφερε τόσο καλά, που χωρίς άλλον θόρυβο ή αναστάτωση βρέθηκε επιτέλους απαλλαγμένος από το βάρος που του είχε προκαλέσει τόση ταλαιπωρία. Όμως η όσφρηση του Δον Κιχώτη ήταν τόσο οξεία όσο και η ακοή του, και καθώς ο Σάντσο ήταν τόσο κοντά του ώστε οι αναθυμιάσεις ανέβαιναν σχεδόν σε ευθεία γραμμή, ήταν αδύνατο να μη φτάσουν κάποιες στη μύτη του. Και μόλις έφτασαν, έσπευσε να την προστατέψει, σφίγγοντάς την ανάμεσα στα δάχτυλά του, και είπε με κάπως μπουκωμένη φωνή: «Σάντσο, μου φαίνεται πως είσαι πολύ φοβισμένος».

«Είμαι», απάντησε ο Σάντσο· «αλλά πώς το καταλαβαίνει η χάρη σας τώρα περισσότερο από κάθε άλλη φορά;»

«Γιατί αυτή τη στιγμή μυρίζεις πιο έντονα από ποτέ — και πάντως όχι κεχριμπάρι», απάντησε ο Δον Κιχώτης.

«Πολύ πιθανό», είπε ο Σάντσο, «αλλά δεν φταίω εγώ· φταίτε εσείς, που με γυρίζετε πέρα δώθε σε ακατάλληλες ώρες και με τόσο ασυνήθιστο ρυθμό.»

«Τότε πήγαινε τρία ή τέσσερα βήματα πιο πίσω, φίλε μου», είπε ο Δον Κιχώτης, κρατώντας όλη την ώρα τα δάχτυλά του στη μύτη του· «και από δω και πέρα να προσέχεις περισσότερο

τον εαυτό σου και τον σεβασμό που μου οφείλεις· γιατί η πολλή οικειότητα που σου έδειξα είναι αυτή που γέννησε αυτή την περιφρόνηση.»

«Βάζω στοίχημα», απάντησε ο Σάντσο, «πως νομίζετε ότι έκανα κάτι ανάρμοστο με το σώμα μου.»

«Το κάνεις χειρότερο όταν το ανακινείς, φίλε Σάντσο», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης.

Με τέτοιες και παρόμοιες κουβέντες αφέντης και υπηρέτης πέρασαν τη νύχτα, ώσπου ο Σάντσο, βλέποντας πως ξημέρωνε γρήγορα, έλυσε πολύ προσεκτικά τον Ροσινάντε και ξαναέδεσε το παντελόνι του. Μόλις ο Ροσινάντε κατάλαβε πως ήταν ελεύθερος, αν και από τη φύση του δεν ήταν καθόλου ζωηρός, έδειξε να παίρνει τα πάνω του και άρχισε να χτυπά το χώμα με τις οπλές του—για πηδήματα και σκιρτήματα, με το συμπάθιο, δεν ήξερε καν τι θα πει. Ο Δον Κιχώτης, βλέποντας λοιπόν πως ο Ροσινάντε μπορούσε να κινηθεί, το πήρε για καλό σημάδι και για ένδειξη πως έπρεπε να δοκιμάσει τη φοβερή περιπέτεια. Ως τότε είχε πια ξημερώσει εντελώς και όλα φαίνονταν καθαρά, και ο Δον Κιχώτης είδε πως βρισκόταν ανάμεσα σε ψηλά δέντρα, καστανιές, που έριχναν πολύ πυκνή σκιά· κατάλαβε επίσης πως ο ήχος από τα χτυπήματα δεν σταματούσε, αλλά δεν μπορούσε να διακρίνει από τι προερχόταν. Έτσι, χωρίς άλλη καθυστέρηση, έσπρωξε τον Ροσινάντε με τα σπιρούνια και, αφού αποχαιρέτησε ξανά τον Σάντσο, του είπε να τον περιμένει εκεί το πολύ τρεις μέρες, όπως του είχε πει και πριν· κι αν δεν είχε γυρίσει ως τότε, να είναι βέβαιος πως ήταν θέλημα Θεού να τελειώσει τις μέρες του μέσα σε εκείνη την

επικίνδυνη περιπέτεια. Του επανέλαβε ακόμη μία φορά το μήνυμα και την αποστολή που έπρεπε να εκτελέσει εκ μέρους του προς την κυρά του, τη Δουλτσινέα, και του είπε να μην ανησυχεί για την πληρωμή των υπηρεσιών του, γιατί πριν φύγει από το σπίτι είχε συντάξει τη διαθήκη του, όπου θα έβρισκε να αποζημιώνεται πλήρως για το μισθό του, ανάλογα με τον χρόνο που τον είχε υπηρετήσει· αν όμως ο Θεός τον έβγαζε σώο, αβλαβή και γερό από εκείνον τον κίνδυνο, τότε μπορούσε να θεωρεί το υποσχεμένο νησί κάτι παραπάνω από βέβαιο. Ο Σάντσο ξέσπασε πάλι σε κλάματα όταν άκουσε ξανά τα συγκινητικά λόγια του καλού του αφέντη και αποφάσισε να μείνει μαζί του ώσπου να φανεί η τελική έκβαση και το τέλος της υπόθεσης. Από αυτά τα δάκρυα και από αυτή την τιμητική απόφαση του Σάντσο Πάνθα, ο συγγραφέας αυτής της ιστορίας συμπεραίνει πως θα πρέπει να ήταν καλής γενιάς και τουλάχιστον παλαιός χριστιανός· και η συγκίνηση που έδειξε άγγιξε τον αφέντη του, όχι όμως τόσο ώστε να τον κάνει να δείξει αδυναμία. Αντίθετα, κρύβοντας όσο μπορούσε αυτό που ένιωθε, άρχισε να προχωρά προς την κατεύθυνση απ' όπου φαίνονταν να έρχονται ο ήχος του νερού και τα χτυπήματα.

Ο Σάντσο τον ακολουθούσε πεζός, κρατώντας από το καπίστρι, όπως συνήθιζε, τον γάιδαρό του, τον αχώριστο σύντροφό του σε καλές και κακές στιγμές. Αφού προχώρησαν λίγο μέσα από τις σκιερές καστανιές, βγήκαν σ' ένα μικρό λιβάδι στους πρόποδες κάτι ψηλών βράχων, απ' όπου ορμούσε με τρομερή δύναμη ένα ρεύμα νερού. Στη βάση των βράχων στέκονταν κάτι πρόχειρα χτισμένα σπιτάκια, που έμοιαζαν περισσότερο με ερείπια παρά με σπίτια, και από ανάμεσά τους

έφτανε ένας ασταμάτητος κρότος και πάταγος από χτυπήματα. Ο Ροσινάντε τρόμαξε με τον θόρυβο του νερού και των χτυπημάτων, όμως ο Δον Κιχώτης τον καθησύχασε και προχώρησε αργά, βήμα βήμα, προς τα σπίτια, παρακαλώντας από καρδιάς την κυρά του να τον στηρίξει σ' εκείνο το φοβερό πέρασμα και εγχείρημα, και στον δρόμο παρακαλούσε και τον Θεό να μην τον ξεχάσει. Ο Σάντσο, που δεν έφευγε στιγμή από το πλευρό του, τέντωνε όσο μπορούσε τον λαιμό του και κοίταζε ανάμεσα στα πόδια του Ροσινάντε, μήπως καταφέρει επιτέλους να δει τι ήταν αυτό που του προκαλούσε τόσο φόβο και αγωνία. Προχώρησαν ίσως καμιά εκατοστή βήματα ακόμη, όταν, στρίβοντας σε μια γωνιά, φάνηκε πια καθαρά και χωρίς καμιά πιθανότητα λάθους η αληθινή αιτία εκείνου του τρομερού ήχου, που τους είχε κρατήσει όλη τη νύχτα μέσα στον φόβο και την ταραχή· και ήταν —αν, αναγνώστη, δεν νιώθεις αηδία και απογοήτευση— έξι νεροτριβές, που με τα εναλλάξ χτυπήματά τους έκαναν όλον εκείνον τον σαματά.

Μόλις ο Δον Κιχώτης κατάλαβε τι ήταν, έμεινε άφωνος και ακίνητος από την κορυφή ως τα νύχια. Ο Σάντσο τον κοίταξε και τον είδε με το κεφάλι σκυμμένο στο στήθος, φανερά ντροπιασμένο· κι ο Δον Κιχώτης κοίταξε τον Σάντσο και τον είδε με τα μάγουλα φουσκωμένα και το στόμα γεμάτο γέλιο, έτοιμο να ξεσπάσει. Παρ' όλη την ενόχλησή του, δεν μπόρεσε να μη γελάσει με το θεαμά του· και μόλις ο Σάντσο είδε τον αφέντη του να αρχίζει, ξέσπασε τόσο δυνατά, που αναγκάστηκε να κρατιέται με τα δυο του χέρια από τα πλευρά για να μην σκάσει στα γέλια. Τέσσερις φορές σταμάτησε, και άλλες τόσες το γέλιο του ξανάρχισε με την ίδια ορμή όπως στην αρχή. Αυτό εξαγρίωσε τον Δον Κιχώτη, κυρίως όταν τον

άκουσε να λέει κοροϊδευτικά: «Πρέπει να ξέρεις, φίλε Σάντσο, πως με θέλημα του Ουρανού γεννήθηκα σ' αυτή τη σιδερένια εποχή μας για να ξαναφέρω σ' αυτήν τη χρυσή εποχή, ή εποχή του χρυσού· εγώ είμαι εκείνος για τον οποίο φυλάχτηκαν οι κίνδυνοι, τα μεγάλα κατορθώματα, οι ανδρείες πράξεις». Και τότε συνέχισε επαναλαμβάνοντας τα λόγια που είχε πει ο Δον Κιχώτης την πρώτη φορά που άκουσαν εκείνα τα φοβερά χτυπήματα.

Ο Δον Κιχώτης, βλέποντας λοιπόν πως ο Σάντσο τον έκανε περίγελο, ντράπηκε και εξοργίστηκε τόσο, που σήκωσε το κοντάρι του και του κατάφερε δυο τέτοια χτυπήματα, ώστε αν δεν τα είχε δεχτεί στους ώμους αλλά στο κεφάλι, δεν θα υπήρχε μισθός να πληρωθεί, παρά μόνο ίσως στους κληρονόμους του. Ο Σάντσο, βλέποντας πως το αστείο του το πλήρωνε ακριβά και στ' αλήθεια, και φοβούμενος μήπως ο αφέντης του το τραβήξει κι άλλο, του είπε πολύ ταπεινά: «Ηρεμήστε, κύριέ μου, γιατί, μα τον Θεό, εγώ απλώς αστειευόμουν.»

«Ε, λοιπόν, αν εσύ αστειεύεσαι, εγώ δεν αστειεύομαι», απάντησε ο Δον Κιχώτης. «Για πες μου, ζωηρέ μου φίλε, αν αυτά, αντί για νεροτριβικά σφυριά, ήταν κάποια επικίνδυνη περιπέτεια, δεν έδειξα, νομίζεις, το θάρρος που χρειαζόταν για να την επιχειρήσω και να τη φέρω σε πέρας; Μήπως εγώ, επειδή είμαι ευγενής, είμαι υποχρεωμένος να ξέρω και να ξεχωρίζω τους ήχους και να λέω αν έρχονται από νεροτριβείο ή όχι; Κι αυτό μάλιστα ενώ μπορεί, όπως συμβαίνει τώρα, να μην έχω δει ποτέ στη ζωή μου τέτοιο πράγμα, όπως εσύ, χωριάτη όπως είσαι, που γεννήθηκες και μεγάλωσες ανάμεσά

τους; Μα κάνε αυτά τα έξι σφυριά έξι γίγαντες και φέρ' τους να τα βάλουν μαζί μου, έναν έναν ή όλους μαζί, κι αν δεν τους ξαπλώσω κάτω με το κεφάλι, τότε κορόιδευέ με όσο θέλεις.»

«Φτάνει πια μ' αυτό, señor», αποκρίθηκε ο Σάντσο. «Το παραδέχομαι, το παράκανα λίγο με το αστείο. Μα πείτε μου, αφεντικό, τώρα που τα ξαναβρήκαμε μεταξύ μας —και ο Θεός να σας βγάζει από όλες τις περιπέτειες που θα σας τύχουν τόσο σώο και αβλαβή όσο σας έβγαλε κι από αυτή— δεν ήταν πράγμα για γέλια, και δεν είναι καλή ιστορία, ο μεγάλος φόβος που περάσαμε; Τουλάχιστον εγώ τον πέρασα· γιατί εσείς, απ' ό,τι βλέπω τώρα, ούτε ξέρετε ούτε καταλαβαίνετε τι θα πει φόβος ή ταραχή.»

«Δεν αρνούμαι», είπε ο Δον Κιχώτης, «πως αυτό που μας συνέβη μπορεί να είναι για γέλια· δεν είναι όμως για να το κάνεις ιστορία, γιατί δεν έχουν όλοι την οξυδέρκεια να πετυχαίνουν το σωστό νόημα των πραγμάτων.»

«Όπως και να 'χει», είπε ο Σάντσο, «η αφεντιά σας ήξερε να πετυχαίνει ακριβώς εκεί που έπρεπε με το κοντάρι της: σημάδευε το κεφάλι μου και με βρήκε στους ώμους, δόξα τω Θεώ και στη δική μου εξυπνάδα που πρόλαβα να σκύψω. Αλλά ας το αφήσουμε αυτό· όλα φαίνονται στο τέλος, γιατί έχω ακούσει να λένε πως "σ' αγαπάει πολύ όποιος σε κάνει να κλαις". Κι έπειτα, έτσι κάνουν οι μεγάλοι άρχοντες: αφού πουν σε έναν υπηρέτη βαριές κουβέντες, του χαρίζουν κι ένα ζευγάρι βρακιά. Μόνο που δεν ξέρω τι δίνουν ύστερα από ξύλο· εκτός κι αν οι περιπλανώμενοι ιππότες, μετά τις ξυλιές, χαρίζουν νησιά ή βασίλεια στην ηπειρωτική χώρα.»

«Μπορεί τελικά», είπε ο Δον Κιχώτης, «όλα όσα λες να βγουν αληθινά. Άφησε πίσω όσα έγιναν, γιατί είσαι αρκετά ξύπνιος για να ξέρεις πως οι πρώτες μας αντιδράσεις δεν είναι πάντα στο χέρι μας. Κι από δω και πέρα βάλε καλά στο μυαλό σου ένα πράγμα: να χαλιναγωγείς και να συγκρατείς τη φλυαρία σου όταν είσαι μαζί μου. Γιατί σε όλα τα ιπποτικά βιβλία που έχω διαβάσει —και είναι αμέτρητα— δεν συνάντησα ποτέ ιπποκόμο να μιλάει στον κύριό του τόσο πολύ όσο μιλάς εσύ στον δικό σου. Και, για να πω την αλήθεια, το θεωρώ μεγάλο ελάττωμα και δικό σου και δικό μου: δικό σου, γιατί μου δείχνεις πολύ λίγο σεβασμό· δικό μου, γιατί δεν φροντίζω να με σέβονται περισσότερο. Να, ο Γκανταλίν, ο ιπποκόμος του Αμαδή της Γαλατίας, που έγινε κόμης της Νήσου Φίρμε, όπως διαβάζουμε, μιλούσε πάντα στον κύριό του με το καπέλο στο χέρι, το κεφάλι σκυμμένο και το σώμα διπλωμένο στα δύο, ακόμα πιο τούρκικα. Και τι να πούμε για τον Γκασαμπάλ, τον ιπποκόμο του Γκαλαόρ, που ήταν τόσο λιγομίλητος, ώστε, για να καταλάβουμε πόσο θαυμαστή ήταν η σιωπή του, το όνομά του αναφέρεται μόνο μία φορά σε ολόκληρη εκείνη την ιστορία, όσο αληθινή κι αν είναι; Από όλα αυτά, Σάντσο, μπορείς να καταλάβεις πως πρέπει να υπάρχει διαφορά ανάμεσα σε αφέντη και υπηρέτη, σε άρχοντα και λακέ, σε ιππότη και ιπποκόμο. Γι' αυτό από σήμερα και στο εξής, στις μεταξύ μας σχέσεις, πρέπει να υπάρχει περισσότερος σεβασμός και λιγότερη οικειότητα· γιατί όπως κι αν με εξοργίσεις, το κανάτι θα την πληρώσει. Οι χάρες και οι ανταμοιβές που σου έχω υποσχεθεί θα έρθουν στην ώρα τους· κι αν δεν έρθουν, τουλάχιστον ο μισθός σου δεν θα πάει χαμένος, όπως σου έχω ήδη πει.»

«Όλα όσα λέει η αφεντιά σας είναι πολύ σωστά», είπε ο Σάντσο, «αλλά θα ήθελα να ξέρω —σε περίπτωση που δεν έρθει ποτέ η ώρα για χάρες και χρειαστεί να στηριχτούμε στον μισθό— πόσα έπαιρνε εκείνα τα χρόνια ο ιπποκόμος ενός περιπλανώμενου ιππότη; Τα συμφωνούσαν με τον μήνα ή με τη μέρα, όπως οι χτίστες;»

«Δεν πιστεύω», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «πως τέτοιοι ιπποκόμοι έπαιρναν ποτέ μισθό· ζούσαν από την εύνοια των κυρίων τους. Κι αν τώρα ανέφερα τον δικό σου στη σφραγισμένη διαθήκη που έχω αφήσει στο σπίτι, το έκανα για κάθε ενδεχόμενο· γιατί ακόμη δεν ξέρω πώς θα καταλήξει η ιπποσύνη σ' αυτούς τους άθλιους καιρούς μας, και δεν θέλω η ψυχή μου να βασανιστεί για μικροπράγματα στον άλλο κόσμο. Γιατί πρέπει να ξέρεις, Σάντσο, πως δεν υπάρχει πιο επικίνδυνη κατάσταση από τη ζωή των περιπλανώμενων τυχοδιωκτών.»

«Αυτό είναι αλήθεια», είπε ο Σάντσο, «αφού κι ο απλός θόρυβος από τα σφυριά ενός νεροτριβείου μπορεί να ταράξει και να αναστατώσει την καρδιά ενός τόσο γενναίου περιπλανώμενου ιππότη σαν την αφεντιά σας· αλλά να είστε βέβαιος πως από δω και πέρα δεν θα ανοίξω το στόμα μου για να πάρω τίποτε δικό σας στ' αστεία, παρά μόνο για να σας τιμώ σαν αφέντη μου και φυσικό μου κύριο.»

«Αν το κάνεις αυτό», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «θα ζήσεις πολλά χρόνια πάνω στη γη· γιατί, αμέσως μετά τους γονείς, οι αφέντες πρέπει να τιμιούνται σαν να ήταν γονείς.»

c19e.jpg (33K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 21. ΟΠΟΥ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ Η ΥΨΗΛΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΛΟΥΣΙΟ ΛΑΦΥΡΟ ΤΟΥ ΚΡΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΜΑΜΒΡΙΝΟΥ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΠΟΥ ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ ΣΤΟΝ ΑΝΙΚΗΤΟ ΙΠΠΟΤΗ ΜΑΣ

c20a.jpg (73K)

Πλήρες μέγεθος

Άρχισε τότε να ψιχαλίζει, και ο Σάντσο ήθελε να μπουν στα νεροτριβεία· όμως ο Δον Κιχώτης είχε αποκτήσει τέτοια αποστροφή γι' αυτά εξαιτίας της πρόσφατης φάρσας, που δεν δεχόταν να μπει μέσα με κανέναν τρόπο. Έτσι έστριψαν δεξιά και βγήκαν σε άλλον δρόμο, διαφορετικό από εκείνον που είχαν πάρει το προηγούμενο βράδυ. Λίγο αργότερα ο Δον Κιχώτης είδε έναν καβαλάρη που φορούσε στο κεφάλι κάτι που έλαμπε σαν χρυσάφι, και μόλις τον αντίκρισε γύρισε στον Σάντσο και του είπε:

«Νομίζω, Σάντσο, πως δεν υπάρχει παροιμία που να μην είναι αληθινή, αφού όλες είναι γνώμες βγαλμένες από την ίδια την πείρα, τη μητέρα όλων των επιστημών· και πάνω απ' όλες εκείνη που λέει: "Όταν κλείνει μια πόρτα, ανοίγει μια άλλη." Το λέω γιατί, αν χτες τη νύχτα η τύχη μας έκλεισε την πόρτα της περιπέτειας που γυρεύαμε, ξεγελώντας μας με τις νεροτριβές, τώρα μας ανοίγει διάπλατα μια άλλη, καλύτερη και πιο σίγουρη περιπέτεια. Κι αν δεν καταφέρω να μπω σ' αυτήν, θα φταίω εγώ ο ίδιος και δεν θα μπορώ να το ρίξω ούτε στην άγνοιά μου για τις νεροτριβές ούτε στο σκοτάδι της νύχτας. Το λέω αυτό γιατί, αν δεν κάνω λάθος, έρχεται κατά πάνω μας κάποιος που φορά στο κεφάλι του το κράνος του

Μαμπρίνο, για το οποίο είχα δώσει εκείνον τον όρκο που θυμάσαι.»

«Προσέξτε τι λέτε, αφεντικό, και ακόμα περισσότερο τι κάνετε», είπε ο Σάντσο, «γιατί δεν θέλω άλλες νεροτριβές να μας κοπανήσουν και να μας βγάλουν πάλι τα μυαλά.»

«Στο διάβολο να πας, άνθρωπέ μου», είπε ο Δον Κιχώτης. «Τι σχέση έχει ένα κράνος με τις νεροτριβές;»

«Δεν ξέρω», αποκρίθηκε ο Σάντσο, «μα την πίστη μου, αν μπορούσα να μιλήσω όπως παλιά, ίσως να σας έδινα τέτοιους λόγους που θα βλέπατε πως κάνετε λάθος σ' αυτά που λέτε.»

«Πώς είναι δυνατόν να κάνω λάθος σ' αυτά που λέω, άπιστε προδότη;» απάντησε ο Δον Κιχώτης. «Πες μου, δεν βλέπεις εκείνον τον ιππότη που έρχεται προς το μέρος μας πάνω σ' ένα σταχτοπήγαδο άλογο και φορά στο κεφάλι του ένα χρυσό κράνος;»

«Εγώ αυτό που βλέπω και καταλαβαίνω», απάντησε ο Σάντσο, «είναι μόνο ένας άνθρωπος πάνω σ' έναν γκρίζο γάιδαρο σαν τον δικό μου, που έχει κάτι γυαλιστερό στο κεφάλι.»

«Λοιπόν, αυτό είναι το κράνος του Μαμπρίνο», είπε ο Δον Κιχώτης. «Τράβα στην άκρη και άφησέ με μόνο μαζί του· θα δεις πως, χωρίς να πω λέξη, για να μη χάνουμε χρόνο, θα δώσω τέλος σ' αυτή την περιπέτεια και θα κάνω δικό μου το κράνος που τόσο καιρό λαχταρώ.»

«Θα φροντίσω να τραβηχτώ στην άκρη», είπε ο Σάντσο. «Μα ο Θεός να δώσει, το ξαναλέω, να είναι μαντζουράνα και όχι νεροτριβές.»

«Σου είπα, αδελφέ, να μη μου ξαναναφέρεις με κανέναν τρόπο εκείνες τις νεροτριβές», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί ορκίζομαι —και δεν λέω τίποτε άλλο— πως θα σε κοπανίσω ώσπου να σου βγάλω την ψυχή.»

Ο Σάντσο σώπασε, γιατί φοβήθηκε μήπως ο αφέντης του πραγματοποιούσε τον όρκο που του είχε εκτοξεύσει σαν μπάλα.

Η αλήθεια για το κράνος, το άλογο και τον ιππότη που νόμιζε πως έβλεπε ο Δον Κιχώτης ήταν η εξής. Εκεί κοντά υπήρχαν δυο χωριά· το ένα ήταν τόσο μικρό, που δεν είχε ούτε φαρμακείο ούτε κουρείο, κι έτσι το εξυπηρετούσε το άλλο, που βρισκόταν δίπλα. Ο κουρέας του μεγαλύτερου χωριού πήγαινε λοιπόν στο μικρότερο, γιατί εκεί ένας άρρωστος χρειαζόταν αφαίμαξη και κάποιος άλλος ήθελε ξύρισμα. Μαζί του κουβαλούσε μια ορειχάλκινη λεκάνη. Όμως, όπως τα έφερε η τύχη, στον δρόμο τον έπιασε βροχή, κι έτσι, για να μη χαλάσει το καπέλο του —που μάλλον θα ήταν καινούριο— έβαλε τη λεκάνη στο κεφάλι του. Επειδή μάλιστα ήταν καθαρή, γυάλιζε από μισή λεύγα μακριά. Καβάλα ήταν σ' έναν γκρίζο γάιδαρο, όπως είπε ο Σάντσο, κι αυτό ήταν που έκανε τον Δον Κιχώτη να τον περάσει για παρδαλό γκρίζο άλογο, για ιππότη και για χρυσό κράνος. Γιατί ό,τι έβλεπε το ταίριαζε με τις τρελές ιπποτικές του φαντασίες και τις παραστρατημένες ιδέες του. Κι όταν είδε τον καημένο τον άνθρωπο να πλησιάζει, χωρίς να του πει κουβέντα, όρμησε πάνω του με τον Ροσινάντε όσο πιο γρήγορα μπορούσε, κρατώντας τη λόγχη χαμηλά και αποφασισμένος να τον διαπεράσει. Και μόλις έφτασε κοντά του, χωρίς να κόψει καθόλου την ορμή της επίθεσής του, του

φώναξε:

«Υπερασπίσου τον εαυτό σου, άθλιο πλάσμα, ή παράδωσέ μου με τη θέλησή σου αυτό που δικαιωματικά μου ανήκει.»

Ο κουρέας, που ούτε το περίμενε ούτε το είχε βάλει με τον νου του να βλέπει αυτή την οπτασία να ορμά καταπάνω του, δεν βρήκε άλλο τρόπο να γλιτώσει από τη λόγχη παρά να πέσει από τον γάιδαρό του. Και μόλις ακούμπησε στο χώμα, πετάχτηκε όρθιος πιο σβέλτα κι από ελάφι και το έβαλε στα πόδια μέσα στον κάμπο, πιο γρήγορα κι από τον άνεμο.

Άφησε τη λεκάνη κάτω, κι αυτό αρκούσε στον Δον Κιχώτη, που είπε πως ο ειδωλολάτρης είχε δείξει φρόνηση και είχε μιμηθεί τον κάστορα, ο οποίος, όταν τον στριμώχνουν οι κυνηγοί, δαγκώνει και κόβει με τα δόντια του εκείνο για το οποίο, από φυσικό ένστικτο, ξέρει πως τον καταδιώκουν.

Είπε στον Σάντσο να σηκώσει το κράνος, κι εκείνος, παίρνοντάς το στα χέρια του, είπε:

«Μα τον Θεό, καλή λεκάνη είναι αυτή, και αξίζει ένα τάληρο, αν αξίζει ένα μαραβέδι», και την έδωσε στον αφέντη του. Εκείνος την έβαλε αμέσως στο κεφάλι του και την γύριζε από δω κι από κει, ψάχνοντας να δει πώς εφαρμόζει. Και καθώς δεν τα κατάφερνε, είπε: «Είναι ολοφάνερο πως ο ειδωλολάτρης, στα μέτρα του οποίου σφυρηλατήθηκε αρχικά αυτό το ξακουστό περικεφαλαίο, θα πρέπει να είχε πολύ μεγάλο κεφάλι· αλλά το χειρότερο είναι πως λείπει το μισό.»

Όταν ο Σάντσο τον άκουσε να αποκαλεί τη λεκάνη περικεφαλαία, δεν μπόρεσε να συγκρατήσει τα γέλια του·

όμως, θυμούμενος την οργή του αφέντη του, τα κατάπιε στη μέση.

«Με τι γελάς, Σάντσο;» είπε ο Δον Κιχώτης.

«Γελάω», είπε εκείνος, «στη σκέψη πόσο τεράστιο κεφάλι θα πρέπει να είχε ο ειδωλολάτρης που φορούσε αυτό το κράνος, γιατί μοιάζει ολόιδιο με μια συνηθισμένη λεκάνη κουρέα.»

«Ξέρεις τι υποψιάζομαι, Σάντσο;» είπε ο Δον Κιχώτης. «Ότι αυτό το θαυμαστό κομμάτι από εκείνη τη μαγεμένη περικεφαλαία πρέπει, από κάποιο παράξενο παιχνίδι της τύχης, να έπεσε στα χέρια κάποιου που δεν μπορούσε ούτε να αναγνωρίσει ούτε να εκτιμήσει την αξία του· κι έτσι, χωρίς να ξέρει τι κάνει, βλέποντας πως ήταν από το πιο καθαρό χρυσάφι, θα έλιωσε το μισό για να πάρει την αξία του, και με το άλλο έφτιαξε αυτό εδώ, που μοιάζει με λεκάνη κουρέα, όπως λες. Όπως κι αν έχουν τα πράγματα όμως, για μένα που το αναγνωρίζω, η μεταμόρφωσή του δεν αλλάζει τίποτα. Θα το διορθώσω στο πρώτο χωριό όπου θα βρούμε σιδερά, και μάλιστα με τέτοιο τρόπο, που ούτε θα το ξεπερνά ούτε θα το φτάνει εκείνο το κράνος που έφτιαξε ο θεός των σιδηρουργών για τον θεό των μαχών. Ως τότε θα το φοράω όσο καλύτερα μπορώ, γιατί κάτι είναι καλύτερο από το τίποτα· άλλωστε, θα είναι μια χαρά για να με προστατεύει από κανένα τυχαίο χτύπημα από πέτρα.»

«Δηλαδή», είπε ο Σάντσο, «αν δεν τη ρίξουν με σφεντόνα, όπως έγινε στη μάχη των δύο στρατών, τότε που σας σταύρωσαν τα δόντια, αφέντη μου, και έσπασαν το φλασκί με εκείνο το ευλογημένο γιατρικό που με έκανε να ξεράσω τα

σωθικά μου.»

«Δεν με στενοχωρεί και πολύ που το έχασα», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί ξέρεις, Σάντσο, πως έχω τη συνταγή αποτυπωμένη στη μνήμη μου.»

«Κι εγώ την έχω», απάντησε ο Σάντσο, «αλλά αν ποτέ στη ζωή μου τη φτιάξω ή ξαναδοκιμάσω να τη φτιάξω, να είναι αυτή η τελευταία μου ώρα. Άλλωστε, δεν έχω καμιά πρόθεση να βρεθώ σε θέση να τη χρειαστώ, γιατί σκοπεύω, με όλες μου τις πέντε αισθήσεις, να φυλάγομαι και να μην τραυματίζομαι ούτε να τραυματίζω κανέναν. Για το να με ξαναπετάξουν σε κουβέρτα δεν λέω τίποτα, γιατί τέτοιες συμφορές δύσκολα τις αποφεύγεις· κι όταν έρθουν, δεν μένει παρά να μαζέψουμε τους ώμους, να κρατήσουμε την ανάσα μας, να κλείσουμε τα μάτια και να αφεθούμε όπου μας πάνε η τύχη και η κουβέρτα.»

«Είσαι κακός χριστιανός, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης όταν το άκουσε, «γιατί μόλις σου κάνουν μια προσβολή δεν την ξεχνάς ποτέ. Αλλά να ξέρεις πως οι ευγενικές και μεγαλόψυχες καρδιές δεν δίνουν σημασία στα μικροπράγματα. Τι έπαθες δηλαδή που δεν μπορείς να ξεχάσεις εκείνο το αστείο; Κούτσαναν τα πόδια σου; Έσπασες κανένα πλευρό; Ράγισε το κεφάλι σου; Αν το δεις σωστά, ήταν απλώς πείραγμα και παιχνίδι. Κι αν δεν το έβλεπα έτσι, θα είχα γυρίσει πίσω και θα είχα κάνει μεγαλύτερο κακό για να σε εκδικηθώ απ' όσο έκαναν οι Έλληνες για την αρπαγή της Ελένης· κι αν εκείνη ζούσε σήμερα, ή αν η Δουλτσινέα μου ζούσε τότε, να είναι βέβαιη πως δεν θα ήταν τόσο ξακουστή για την ομορφιά της όσο είναι». Εδώ αναστέναξε βαθιά και άφησε τον στεναγμό να χαθεί ψηλά. Και ο Σάντσο είπε: «Ας το

πούμε αστείο, αφού δεν γίνεται να εκδικηθούμε στ' αλήθεια· όμως εγώ ξέρω πολύ καλά τι λογής αστείο ήταν, όπως ξέρω και τι θα πει σοβαρό πράγμα, και αυτό δεν πρόκειται να σβήσει από τη μνήμη μου, όπως δεν σβήστηκε κι από τους ώμους μου. Αλλά ας το αφήσουμε αυτό: θα μου πει η αφεντιά σας τι θα κάνουμε μ' εκείνο το σταχτόχρωμο ζώο που μοιάζει με γκρίζο γάιδαρο και που το άφησε εδώ παρατημένο εκείνος ο Μαρτίνο, που η αφεντιά σας έριξε κάτω; Γιατί, απ' τον τρόπο που το 'βαλε στα πόδια και το έσκασε, δεν φαίνεται να γυρίσει ποτέ να το πάρει· και, μα την γενειάδα μου, είναι εξαιρετικό ζωντανό.»

«Δεν είχα ποτέ τη συνήθεια», είπε ο Δον Κιχώτης, «να παίρνω λάφυρα από όσους νικώ, ούτε είναι έθιμο της ιπποσύνης να τους παίρνεις το άλογο και να τους αφήνεις να συνεχίσουν με τα πόδια· εκτός βέβαια αν ο νικητής έχει χάσει το δικό του στη μάχη, γιατί τότε επιτρέπεται να πάρει του νικημένου, ως πράγμα κερδισμένο σε νόμιμο πόλεμο. Γι' αυτό, Σάντσο, άφησε αυτό το άλογο, ή γάιδαρο, ή ό,τι άλλο θέλεις να το λες· γιατί όταν ο αφέντης του δει πως φύγαμε από εδώ, θα γυρίσει να το πάρει.»

«Ο Θεός ξέρει πόσο θα ήθελα να το πάρω», αποκρίθηκε ο Σάντσο, «ή έστω να το αλλάξω με το δικό μου, που δεν μου φαίνεται τόσο καλό. Αλήθεια, οι νόμοι της ιπποσύνης είναι πολύ αυστηροί, αφού δεν αφήνουν ούτε έναν γάιδαρο να τον αλλάξεις με άλλον. Θα ήθελα όμως να μάθω αν τουλάχιστον μπορώ να αλλάξω τα σαμάρια.»

«Γι' αυτό δεν είμαι και πολύ βέβαιος», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «και επειδή το ζήτημα είναι αμφίβολο, ώσπου να μάθουμε καλύτερα, λέω πως μπορείς να τα αλλάξεις, αν τα χρειάζεσαι πραγματικά.»

«Τόσο επείγον είναι», απάντησε ο Σάντσο, «που κι αν ήταν για μένα τον ίδιο, δεν θα τα χρειαζόμουν περισσότερο»· και αμέσως, έχοντας πια αυτή την άδεια, έκανε τη mutatio capparum_ και στόλισε το ζώο του στην εντέλεια, κάνοντάς το να μοιάζει εντελώς διαφορετικό. Αφού τελείωσαν μ' αυτό, έφαγαν για πρωινό ό,τι είχε απομείνει από τα λάφυρα του πολέμου που είχαν αρπάξει από το μουλάρι του φορτώματος, και ήπιαν νερό από το ρυάκι που έτρεχε από τις νεροτριβές, χωρίς να ρίξουν ούτε μια ματιά προς τα εκεί, τόσο πολύ τις σιχαίνονταν για τον τρόμο που τους είχαν προκαλέσει. Κι όταν πια τους έφυγαν και ο θυμός και η κατήφεια, καβάλησαν και, χωρίς να πάρουν κάποιον συγκεκριμένο δρόμο —αφού αυτό είναι το σωστό για τους αληθινούς περιπλανώμενους ιππότες— ξεκίνησαν, ακολουθώντας το θέλημα του Ροσινάντε, που παρέσυρε μαζί του και του αφέντη του, για να μην πούμε και του γαϊδάρου, ο οποίος τον ακολουθούσε πάντα όπου κι αν τον πήγαινε, με αγάπη και συντροφικότητα. Παρ' όλα αυτά, ξαναβγήκαν στον μεγάλο δρόμο και τον ακολούθησαν στην τύχη, χωρίς κανέναν άλλο σκοπό.

Καθώς λοιπόν προχωρούσαν έτσι, ο Σάντσο είπε στον αφέντη του: «Κύριε, θα μου δίνατε την άδεια να σας μιλήσω λιγάκι; Από τότε που μου βάλατε εκείνη τη σκληρή εντολή να σωπαίνω, διάφορα πράγματα έχουν σαπίσει μέσα στο στομάχι μου, και τώρα έχω ένα στην άκρη της γλώσσας μου που δεν

θέλω να χαλάσει κι αυτό.»

«Μίλα, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «αλλά να είσαι σύντομος, γιατί κανείς δεν βρίσκει ευχαρίστηση σε λόγια που τραβούν πολύ.»

«Λοιπόν, σενιόρ», αποκρίθηκε ο Σάντσο, «εδώ και μερικές μέρες σκέφτομαι πόσο λίγα βγαίνουν και κερδίζονται από το να τριγυρνάμε κυνηγώντας αυτές τις περιπέτειες που η αφεντιά σας γυρεύει σε τούτες τις ερημιές και σταυροδρόμια· γιατί, ακόμα κι αν οι πιο επικίνδυνες τελειώσουν με νίκη, δεν υπάρχει κανείς να τις δει ή να τις μάθει, κι έτσι μένουν για πάντα ανείπωτες, πράγμα που ζημιώνει τον σκοπό της αφεντιάς σας και τη δόξα που τους αξίζει. Γι' αυτό μου φαίνεται πως θα ήταν καλύτερα —με όλο τον σεβασμό στην ανώτερη κρίση της αφεντιάς σας— να πάμε να υπηρετήσουμε κανέναν αυτοκράτορα ή άλλον μεγάλο πρίγκιπα που να έχει κάποιον πόλεμο στα χέρια του. Στην υπηρεσία του η αφεντιά σας θα μπορούσε να δείξει την αξία του προσώπου σας, τη μεγάλη σας δύναμη και την ακόμα μεγαλύτερη σύνεσή σας· κι όταν εκείνος ο άρχοντας, στην υπηρεσία του οποίου θα βρισκόμαστε, τα δει αυτά, θα είναι αναγκασμένος να μας ανταμείψει τον καθένα σύμφωνα με την αξία του. Κι εκεί τουλάχιστον δεν θα λείπει κάποιος να καταγράψει τα κατορθώματά σας, ώστε να μείνει η μνήμη τους για πάντα. Για τα δικά μου δεν λέω τίποτα, γιατί δεν ξεπερνούν τα όρια που ταιριάζουν σ' έναν ιπποκόμο· όμως τολμώ να πω πως, αν είναι συνήθεια στην ιπποσύνη να γράφονται και τα κατορθώματα των ιπποκόμων, τότε νομίζω πως τα δικά μου δεν πρέπει να μείνουν απ' έξω.»

«Δεν τα λες άσχημα, Σάντσο», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «αλλά πριν φτάσει κανείς ως εκεί, πρέπει πρώτα να γυρίσει τον κόσμο, σαν να δοκιμάζεται, αναζητώντας περιπέτειες, ώστε, κατορθώνοντας μερικές, να κερδίσει όνομα και δόξα. Έτσι, όταν παρουσιαστεί στην αυλή κάποιου μεγάλου μονάρχη, ο ιππότης θα είναι ήδη γνωστός για τα έργα του, και τα παιδιά, μόλις τον δουν να μπαίνει από την πύλη της πόλης, θα τρέξουν όλα πίσω του και θα τον περικυκλώσουν, φωνάζοντας: "Να ο Ιππότης του Ήλιου" — ή του Φιδιού, ή όποιον άλλο τίτλο θα έχει κερδίσει με τα μεγάλα του κατορθώματα. "Αυτός", θα λένε, "είναι εκείνος που νίκησε σε μονομαχία τον γιγάντιο Brocabruno, τον τρομερά δυνατό· αυτός που λύτρωσε τον μεγάλο Μαμελούκο της Περσίας από τα μάγια που τον κρατούσαν δεμένο σχεδόν εννιακόσια χρόνια." Κι έτσι θα διαλαλούν από τον έναν στον άλλον τα κατορθώματά του· και λίγο αργότερα, με όλη αυτή τη φασαρία των παιδιών και του κόσμου, ο βασιλιάς εκείνου του βασιλείου θα φανεί στα παράθυρα του παλατιού του και, μόλις αντικρίσει τον ιππότη και τον αναγνωρίσει από τα όπλα του και το έμβλημα στην ασπίδα του, θα πει φυσικά: "Εμπρός! Βγείτε όλοι, ιππότες της αυλής μου, να υποδεχτείτε το άνθος της ιπποσύνης που έρχεται εδώ!" Με αυτή τη διαταγή θα βγουν όλοι, κι εκείνος ο ίδιος, κατεβαίνοντας μέχρι τη μέση της σκάλας, θα τον αγκαλιάσει θερμά και θα τον χαιρετήσει φιλώντας τον στο μάγουλο· έπειτα θα τον οδηγήσει στα διαμερίσματα της βασίλισσας, όπου ο ιππότης θα τη βρει μαζί με την κόρη της, την πριγκίπισσα, που θα είναι μία από τις πιο όμορφες και χαρισματικές δεσποινίδες που θα μπορούσε κανείς, όσο κι αν έψαχνε, να βρει σε όλο τον γνωστό κόσμο.

Και τότε αμέσως θα συμβεί να καρφώσει εκείνη τα μάτια της πάνω στον ιππότη κι εκείνος πάνω σ' εκείνη, και ο ένας θα φανεί στον άλλον κάτι πιο θεϊκό παρά ανθρώπινο· και χωρίς να ξέρουν πώς ή γιατί, θα πιαστούν και θα μπλεχτούν στα άλυτα δίχτυα του έρωτα, βασανισμένοι βαθιά στην καρδιά τους επειδή δεν θα βρίσκουν τρόπο να φανερώσουν με λόγια τον πόνο και το μαρτύριό τους. Ύστερα, χωρίς αμφιβολία, θα τον οδηγήσουν σε κάποιο πλούσια στολισμένο δωμάτιο του παλατιού, όπου, αφού βγάλει την πανοπλία του, θα του φέρουν έναν πολυτελή πορφυρό μανδύα για να ντυθεί· κι αν έδειχνε αρχοντικός με την πανοπλία του, θα δείχνει ακόμη περισσότερο με το διπλό του ένδυμα. Όταν πέσει η νύχτα, θα δειπνήσει με τον βασιλιά, τη βασίλισσα και την πριγκίπισσα· και όλη την ώρα δεν θα παίρνει τα μάτια του από πάνω της, ρίχνοντάς της κλεφτές ματιές, απαρατήρητες από τους άλλους, κι εκείνη θα κάνει το ίδιο, με την ίδια προσοχή, γιατί, όπως είπα, θα είναι δεσποινίδα μεγάλης φρόνησης. Κι αφού μαζευτούν τα τραπέζια, ξαφνικά θα μπει από την πόρτα της αίθουσας ένας αποκρουστικός και μικρόσωμος νάνος, ακολουθούμενος από μια όμορφη κυρία ανάμεσα σε δύο γίγαντες, που θα φέρνει μαζί της μια κάποια περιπέτεια, έργο κάποιου αρχαίου σοφού· και όποιος την φέρει σε πέρας θα θεωρηθεί ο καλύτερος ιππότης στον κόσμο.»

«Ύστερα ο βασιλιάς θα διατάξει όλους όσοι βρίσκονται εκεί να δοκιμάσουν, και κανείς δεν θα καταφέρει να το φέρει σε πέρας παρά μόνο ο ξένος ιππότης, πράγμα που θα μεγαλώσει πολύ τη φήμη του. Η πριγκίπισσα θα γεμίσει χαρά και θα θεωρεί τον εαυτό της ευτυχισμένο και τυχερό που έστρεψε τόσο ψηλά τις σκέψεις και τις ελπίδες της. Και το καλύτερο

είναι πως αυτός ο βασιλιάς, ή πρίγκιπας, ή ό,τι τέλος πάντων είναι, βρίσκεται μπλεγμένος σε έναν πολύ σκληρό πόλεμο με άλλον εξίσου ισχυρό, και ο ξένος ιππότης, αφού περάσει λίγες μέρες στην αυλή του, θα του ζητήσει άδεια να πάει να τον υπηρετήσει σε αυτόν τον πόλεμο. Ο βασιλιάς θα του τη δώσει πρόθυμα, κι ο ιππότης θα του φιλήσει με ευγένεια τα χέρια για τη χάρη που του έκανε. Το ίδιο βράδυ θα αποχαιρετήσει την αγαπημένη του πριγκίπισσα στο κιγκλίδωμα του δωματίου όπου κοιμάται, που βλέπει σε έναν κήπο, και όπου έχουν ήδη μιλήσει πολλές φορές, με μεσολαβήτρια και έμπιστη μια δεσποινίδα που η πριγκίπισσα εμπιστεύεται απόλυτα. Εκείνος θα αναστενάζει, εκείνη θα λιποθυμήσει, η δεσποινίδα θα τρέξει να φέρει νερό, γεμάτη αγωνία γιατί ξημερώνει και δεν θα ήθελε με τίποτα, για την τιμή της κυρίας της, να τους ανακαλύψουν. Στο τέλος η πριγκίπισσα θα συνέλθει και θα περάσει τα λευκά της χέρια μέσα από το κιγκλίδωμα στον ιππότη, κι εκείνος θα τα φιλήσει χίλιες και άλλες τόσες φορές, βρέχοντάς τα με τα δάκρυά του. Θα κανονίσουν πώς θα ενημερώνει ο ένας τον άλλον για τις καλές ή κακές τους τύχες, και η πριγκίπισσα θα τον παρακαλέσει να κάνει την απουσία του όσο γίνεται πιο σύντομη, πράγμα που εκείνος θα υποσχεθεί με αμέτρητους όρκους. Θα της φιλήσει άλλη μια φορά τα χέρια και θα φύγει με τέτοια θλίψη, που λίγο θα θέλει να πεθάνει. Από εκεί θα πάει στο δωμάτιό του, θα πέσει στο κρεβάτι του, δεν θα μπορέσει να κοιμηθεί από τη λύπη του αποχωρισμού, θα σηκωθεί νωρίς το πρωί και θα πάει να αποχαιρετήσει τον βασιλιά, τη βασίλισσα και την πριγκίπισσα. Και καθώς αποχαιρετά τους δύο πρώτους, θα του πουν πως η πριγκίπισσα είναι αδιάθετη και δεν μπορεί να τον δεχτεί· ο

ιππότης θα νομίσει πως αυτό οφείλεται στη λύπη της για την αναχώρησή του, η καρδιά του θα τρυπηθεί από πόνο και μετά βίας θα συγκρατηθεί για να μην τον φανερώσει. Η έμπιστη θα είναι παρούσα, θα παρατηρήσει τα πάντα και θα πάει να τα πει στην κυρία της, που θα την ακούσει με δάκρυα στα μάτια και θα πει πως ένα από τα μεγαλύτερα βάσανά της είναι ότι δεν ξέρει ποιος είναι αυτός ο ιππότης και αν έχει βασιλική καταγωγή ή όχι. Η δεσποινίδα θα τη διαβεβαιώσει πως τόση ευγένεια, λεπτότητα και αρχοντιά στη συμπεριφορά, όση έχει ο ιππότης της, δεν θα μπορούσε να υπάρχει σε κανέναν που να μην είναι βασιλικός και επιφανής. Έτσι η ανησυχία της θα καταλαγιάσει, και θα προσπαθήσει να δείχνει εύθυμη για να μην κινήσει υποψίες στους γονείς της, και ύστερα από δύο μέρες θα εμφανιστεί ξανά δημόσια. Στο μεταξύ ο ιππότης θα έχει φύγει· θα πολεμήσει στον πόλεμο, θα νικήσει τον εχθρό του βασιλιά, θα κατακτήσει πολλές πόλεις, θα θριαμβεύσει σε πολλές μάχες, θα επιστρέψει στην αυλή, θα δει την αγαπημένη του εκεί όπου συνήθιζε να τη βλέπει, και θα συμφωνήσουν πως θα τη ζητήσει σε γάμο από τους γονείς της ως ανταμοιβή για τις υπηρεσίες του. Ο βασιλιάς δεν θα θέλει να του τη δώσει, επειδή δεν ξέρει ποιος είναι· παρ' όλα αυτά, είτε την αρπάξει είτε με κάποιον άλλο τρόπο, η πριγκίπισσα θα γίνει τελικά γυναίκα του, και ο πατέρας της θα καταλήξει να το θεωρεί μεγάλη τύχη. Γιατί θα αποδειχθεί πως αυτός ο ιππότης είναι γιος ενός γενναίου βασιλιά από κάποιο βασίλειο, δεν ξέρω ποιο, γιατί φαντάζομαι πως μάλλον δεν θα βρίσκεται καν στον χάρτη. Ο πατέρας πεθαίνει, η πριγκίπισσα κληρονομεί, και με δυο λόγια ο ιππότης γίνεται βασιλιάς. Και τότε έρχεται αμέσως η ώρα να μοιράσει ανταμοιβές στον

ιπποκόμο του και σε όλους όσοι τον βοήθησαν να ανέβει σε τόσο υψηλή θέση. Παντρεύει τον ιπποκόμο του με μια δεσποινίδα της πριγκίπισσας, που ασφαλώς θα είναι εκείνη που ήταν έμπιστη στον έρωτά τους και κόρη ενός πολύ μεγάλου δούκα.»

«Αυτό θέλω εγώ, και χωρίς καμιά αμφιβολία!» είπε ο Σάντσο. «Αυτό περιμένω· γιατί όλα αυτά, λέξη προς λέξη, σου είναι γραμμένα να συμβούν με τον τίτλο του Ιππότη της Θλιμμένης Μορφής.»

«Μην αμφιβάλλεις καθόλου γι' αυτό, Σάντσο», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «γιατί με τον ίδιο τρόπο και ακολουθώντας τα ίδια βήματα που σου περιέγραψα, οι πλανόδιοι ιππότες ανεβαίνουν και ανέβαιναν ως τον θρόνο, γίνονται βασιλιάδες και αυτοκράτορες. Το μόνο που μας μένει τώρα είναι να βρούμε ποιος βασιλιάς, χριστιανός ή ειδωλολάτρης, βρίσκεται σε πόλεμο και έχει μια όμορφη κόρη· αλλά γι' αυτό έχουμε καιρό να το σκεφτούμε, γιατί, όπως σου είπα, πρώτα πρέπει να κερδηθεί η δόξα αλλού και ύστερα να πάμε στην αυλή. Υπάρχει όμως και κάτι άλλο που λείπει. Ας πούμε ότι βρίσκουμε έναν βασιλιά που πολεμά και έχει μια όμορφη κόρη, κι ότι εγώ έχω αποκτήσει απίστευτη φήμη σε όλη την οικουμένη· δεν ξέρω πώς θα αποδειχθεί ότι κατάγομαι από βασιλικό γένος, ή έστω ότι είμαι δεύτερος ξάδελφος κάποιου αυτοκράτορα. Γιατί ο βασιλιάς δεν θα θελήσει να μου δώσει την κόρη του για γυναίκα, αν πρώτα δεν βεβαιωθεί απόλυτα γι' αυτό το σημείο, όσο κι αν το αξίζουν τα ξακουστά μου κατορθώματα. Κι έτσι φοβάμαι πως, εξαιτίας αυτής της έλλειψης, θα χάσω εκείνο που το μπράτσο μου έχει κερδίσει

δίκαια. Βέβαια, είμαι ευγενής από γνωστό σόι, με περιουσία και κτήματα, και έχω δικαίωμα στα πεντακόσια σουέλδος μούλετ· και μπορεί ο σοφός που θα γράψει την ιστορία μου να ξεκαθαρίσει τόσο καλά την καταγωγή και το γενεαλογικό μου δέντρο, ώστε να αποδειχθεί πως είμαι πέμπτος ή έκτος απόγονος βασιλιά. Γιατί πρέπει να ξέρεις, Σάντσο, ότι στον κόσμο υπάρχουν δύο λογιών γενιές: άλλες ξεκινούν και κρατούν την καταγωγή τους από βασιλιάδες και πρίγκιπες, που ο χρόνος τις μικραίνει λίγο λίγο ώσπου καταλήγουν σε μια αιχμή, σαν ανεστραμμένη πυραμίδα· και άλλες ξεπηδούν από τον κοινό λαό και ανεβαίνουν σκαλί σκαλί ώσπου γίνονται μεγάλοι άρχοντες. Έτσι, η διαφορά είναι πως οι πρώτοι ήταν αυτό που δεν είναι πια, ενώ οι δεύτεροι είναι αυτό που κάποτε δεν ήταν. Κι εγώ μπορεί να ανήκω σ' αυτή τη δεύτερη κατηγορία, ώστε, αν ερευνηθεί η καταγωγή μου, να αποδειχθεί μεγάλη και ξακουστή, πράγμα με το οποίο ο βασιλιάς, ο μελλοντικός πεθερός μου δηλαδή, θα έπρεπε να μείνει ικανοποιημένος. Κι αν δεν μείνει, η πριγκίπισσα θα με αγαπήσει τόσο, ώστε, ακόμη κι αν ήξερε καλά πως είμαι γιος νερουλά, θα με πάρει για κύρη και σύζυγό της παρά τη θέληση του πατέρα της. Κι αν ούτε αυτό γίνει, τότε μένει να την αρπάξω και να τη μεταφέρω όπου θελήσω· γιατί ο χρόνος ή ο θάνατος θα βάλουν τέλος στην οργή των γονιών της.»

«Και στο κάτω κάτω, έτσι καταλήγει κι αυτό», είπε ο Σάντσο, «όπως λένε κάτι παλιάνθρωποι: "Ποτέ μη ζητάς σαν χάρη αυτό που μπορείς να πάρεις με τη βία." Αν και θα ταίριαζε καλύτερα να λέμε: "Μια καθαρή απόδραση αξίζει περισσότερο από τις προσευχές των καλών ανθρώπων." Αυτό λέω γιατί, αν ο κύριός μου ο βασιλιάς, ο πεθερός σας, δεν δεχτεί να σας

δώσει την κυρά μου την πριγκίπισσα, τότε δεν μένει άλλο, όπως λέτε κι εσείς, παρά να την αρπάξετε και να τη μεταφέρετε αλλού. Το κακό όμως είναι πως, ώσπου να γίνει ειρήνη και να απολαύσετε ήσυχα το βασίλειό σας, ο καημένος ο ιπποκόμος θα μένει νηστικός από ανταμοιβές· εκτός κι αν η έμπιστη δεσποινίδα που προορίζεται να γίνει γυναίκα του έρθει μαζί με την πριγκίπισσα, ώστε μ' εκείνη να βγάλει πέρα τη δυστυχία του ώσπου ο Ουρανός να κανονίσει αλλιώς τα πράγματα. Γιατί ο αφέντης του, υποθέτω, μπορεί κάλλιστα να του τη δώσει από τώρα για νόμιμη σύζυγο.»

«Κανείς δεν μπορεί να έχει αντίρρηση σ' αυτό», είπε ο Δον Κιχώτης.

«Αφού λοιπόν γίνεται κι έτσι», είπε ο Σάντσο, «δεν μένει παρά να εμπιστευτούμε τον εαυτό μας στον Θεό και να αφήσουμε την τύχη να πάρει τον δρόμο της.»

«Ο Θεός ας την οδηγήσει σύμφωνα με τις δικές μου επιθυμίες και τις δικές σου ανάγκες», είπε ο Δον Κιχώτης, «και ανάξιος όποιος θεωρεί τον εαυτό του ανάξιο.»

«Στο όνομα του Θεού, ας είναι έτσι», είπε ο Σάντσο· «εγώ είμαι παλιός χριστιανός, κι αυτό φτάνει και περισσεύει για να γίνω κόμης.»

«Και με το παραπάνω σου φτάνει», είπε ο Δον Κιχώτης· «κι ακόμα κι αν δεν ήταν έτσι, πάλι δεν θα είχε σημασία, γιατί αφού εγώ είμαι βασιλιάς, μπορώ εύκολα να σου δώσω ευγένεια χωρίς να την αγοράσεις ούτε να μου έχεις προσφέρει κάποια υπηρεσία. Γιατί μόλις σε κάνω κόμη, γίνεσαι αμέσως ευγενής· κι ας λένε ό,τι θέλουν, μα την πίστη μου, θα

είναι αναγκασμένοι να σε προσφωνούν “η εξοχότητά σας”, είτε τους αρέσει είτε όχι.»

«Καμιά αμφιβολία· και θα ξέρω πώς να σταθώ αντάξιος του τίτλου», είπε ο Σάντσο.

«Τίτλου πρέπει να πεις, όχι τίτλου», είπε ο αφέντης του.

«Έστω», απάντησε ο Σάντσο. «Εγώ λέω πως θα ξέρω πώς να φερθώ, γιατί μια φορά στη ζωή μου ήμουν κλητήρας μιας αδελφότητας, και η στολή του κλητήρα μού πήγαινε τόσο πολύ, που όλοι έλεγαν πως έμοιαζα λες και θα γινόμουν επιστάτης της ίδιας αδελφότητας. Τι θα γίνει λοιπόν όταν φορέσω στην πλάτη μου ρόμπα δούκα ή ντυθώ με χρυσά και μαργαριτάρια σαν κόμης; Πιστεύω πως θα έρχονται από εκατό λεύγες μακριά για να με δουν.»

«Θα δείχνεις μια χαρά», είπε ο Δον Κιχώτης, «αλλά πρέπει να ξυρίζεις συχνά τα γένια σου, γιατί είναι τόσο πυκνά, τραχιά και αχτένιστα, που αν δεν τα ξυρίζεις τουλάχιστον κάθε δυο μέρες, θα καταλάβουν τι είσαι από απόσταση μιας τουφεκιάς.»

«Και τι παραπάνω χρειάζεται;» είπε ο Σάντσο. «Να έχω έναν κουρέα και να τον πληρώνω για να μένει στο σπίτι. Κι αν χρειαστεί, θα τον βάλω να με ακολουθεί από πίσω σαν ιπποκόμος ευγενή.»

«Και πού το ξέρεις εσύ ότι οι ευγενείς έχουν ιπποκόμους να τους ακολουθούν;» ρώτησε ο Δον Κιχώτης.

«Θα σας πω», απάντησε ο Σάντσο. «Πριν από χρόνια έμεινα έναν μήνα στην πρωτεύουσα, και εκεί είδα έναν πολύ μικρόσωμο κύριο να βγαίνει βόλτα, που έλεγαν πως ήταν πολύ

σπουδαίος άνθρωπος. Πίσω του πήγαινε ένας άλλος καβάλα, σε κάθε στροφή που έπαιρνε, λες και ήταν η ουρά του. Ρώτησα γιατί αυτός ο άνθρωπος δεν πήγαινε δίπλα στον άλλον, αντί να μένει συνέχεια από πίσω του, και μου απάντησαν πως ήταν ο ιπποκόμος του και πως οι ευγενείς συνηθίζουν να έχουν τέτοιους ανθρώπους να τους ακολουθούν. Από τότε το ξέρω, γιατί δεν το ξέχασα ποτέ.»

«Έχεις δίκιο», είπε ο Δον Κιχώτης, «και με τον ίδιο τρόπο μπορείς να παίρνεις μαζί σου και τον κουρέα σου, γιατί οι συνήθειες δεν καθιερώθηκαν όλες μαζί ούτε επινοήθηκαν όλες μονομιάς. Μπορεί εσύ να γίνεις ο πρώτος κόμης που θα έχει κουρέα να τον ακολουθεί· και, πράγματι, το να ξυρίζεις τα γένια κάποιου είναι μεγαλύτερη ευθύνη από το να του σελώνεις το άλογο.»

«Αφήστε το θέμα του κουρέα πάνω μου», είπε ο Σάντσο. «Κι εσείς φροντίστε να γίνετε βασιλιάς και να κάνετε εμένα κόμη.»

«Έτσι θα γίνει», απάντησε ο Δον Κιχώτης, και σηκώνοντας τα μάτια του είδε αυτό που θα διηγηθούμε στο επόμενο κεφάλαιο.

c20e.jpg (18K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 22ο. ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΠΟΥ ΧΑΡΙΣΕ Ο ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΣΕ ΜΕΡΙΚΟΥΣ ΔΥΣΤΥΧΙΣΜΕΝΟΥΣ, ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ, ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΤΟ ΘΕΛΟΥΝ, ΟΔΗΓΟΥΝΤΑΝ ΕΚΕΙ ΟΠΟΥ ΚΑΘΟΛΟΥ ΔΕΝ ΕΠΙΘΥΜΟΥΣΑΝ ΝΑ ΠΑΝΕ

c22a.jpg (178K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Σιντ Χαμέτε Μπενενχέλι, ο Άραβας και Μαντσεγανός συγγραφέας, διηγείται σε αυτή την εξαιρετικά σοβαρή, μεγαλόστομη, λεπτομερή, απολαυστική και πρωτότυπη ιστορία πως, ύστερα από τη συζήτηση ανάμεσα στον ξακουστό Δον Κιχώτη της Μάντσας και τον ιπποκόμο του, τον Σάντσο Πάνθα, που καταγράφεται στο τέλος του εικοστού πρώτου κεφαλαίου, ο Δον Κιχώτης σήκωσε τα μάτια του και είδε να έρχονται στον δρόμο που ακολουθούσε καμιά δωδεκαριά άντρες πεζοί, περασμένοι από τον λαιμό ο ένας πίσω από τον άλλον, σαν χάντρες, σε μια μεγάλη σιδερένια αλυσίδα, και όλοι με χειροπέδες στα χέρια. Μαζί τους ήταν ακόμη δύο άντρες έφιπποι και δύο πεζοί· οι καβαλάρηδες κρατούσαν μουσκέτα με τροχόκλειδο και οι πεζοί λόγχες και σπαθιά. Μόλις τους είδε ο Σάντσο, είπε:

«Είναι αλυσίδα από κατάδικους για τις γαλέρες· τους πηγαίνουν στις γαλέρες με διαταγή του βασιλιά.»

«Με το ζόρι;» ρώτησε ο Δον Κιχώτης. «Είναι δυνατόν ο βασιλιάς να ασκεί βία σε κανέναν;»

«Δεν εννοώ αυτό», απάντησε ο Σάντσο, «αλλά πως αυτοί είναι άνθρωποι που έχουν καταδικαστεί για τα εγκλήματά τους να υπηρετήσουν με το ζόρι στις γαλέρες του βασιλιά.»

«Όπως και να ’χει», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης, «αυτοί οι άνθρωποι πηγαίνουν εκεί όπου τους οδηγούν με τη βία, όχι με τη θέλησή τους.»

«Ακριβώς έτσι», είπε ο Σάντσο.

«Τότε λοιπόν», είπε ο Δον Κιχώτης, «να μια περίπτωση όπου πρέπει να ασκήσω το λειτούργημά μου: να καταπολεμήσω τη βία και να συντρέξω και να βοηθήσω τους δυστυχισμένους.»

«Θυμηθείτε, αφεντικό», είπε ο Σάντσο, «η Δικαιοσύνη, που είναι ο ίδιος ο βασιλιάς, δεν ασκεί βία ούτε αδικεί τέτοιους ανθρώπους· τους τιμωρεί για τα εγκλήματά τους.»

Στο μεταξύ η αλυσίδα με τους κατάδικους για τις γαλέρες είχε φτάσει κοντά τους, και ο Δον Κιχώτης, με πολύ ευγενικό τρόπο, ζήτησε από εκείνους που τη φρουρούσαν να έχουν την καλοσύνη να του πουν για ποιο λόγο ή για ποιους λόγους οδηγούσαν αυτούς τους ανθρώπους με αυτόν τον τρόπο. Ένας από τους έφιππους φρουρούς του απάντησε πως ήταν κατάδικοι για τις γαλέρες που ανήκαν στην αυτού μεγαλειότητα, πως πήγαιναν στις γαλέρες, και πως αυτό ήταν όλο όσα έπρεπε να ειπωθούν και όλο όσα τον αφορούσαν να ξέρει.

c22b.jpg (298K)

Πλήρες μέγεθος

«Παρόλα αυτά», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «θα ήθελα να μάθω από τον καθένα τους ξεχωριστά την αιτία της συμφοράς του». Και πρόσθεσε κι άλλα στο ίδιο πνεύμα, προσπαθώντας να τους πείσει να του πουν αυτό που ζητούσε, με τόση ευγένεια ώστε ο άλλος έφιππος φρουρός τού είπε:

«Παρόλο που έχουμε εδώ το μητρώο και την επίσημη απόφαση για την καταδίκη καθενός από αυτούς τους δυστυχισμένους, δεν είναι ώρα να τα βγάλουμε και να τα διαβάζουμε· ελάτε

καλύτερα να τους ρωτήσετε τους ίδιους. Αν θέλουν, μπορούν να σας πουν — και θα το κάνουν, γιατί αυτοί οι τύποι βρίσκουν ευχαρίστηση και στο να κάνουν ατιμίες και στο να μιλούν γι' αυτές.»

Με αυτή την άδεια —που ο Δον Κιχώτης θα είχε πάρει ακόμα κι αν δεν του τη δίναν— πλησίασε την αλυσίδα και ρώτησε τον πρώτο για ποια αδικήματα είχε καταντήσει σε τόσο άθλια κατάσταση.

Εκείνος απάντησε πως ήταν επειδή ήταν ερωτευμένος.

«Μόνο γι' αυτό;» είπε ο Δον Κιχώτης. «Μα αν έστελναν τους ανθρώπους στις γαλέρες επειδή είναι ερωτευμένοι, εγώ θα τραβούσα κουπί εκεί μέσα από καιρό.»

«Δεν είναι για τέτοιον έρωτα όπως νομίζει η αφεντιά σας», είπε ο κατάδικος της γαλέρας. «Ο δικός μου ήταν πως αγάπησα τόσο πολύ ένα καλάθι με καθαρά ρούχα μιας πλύστρας και το κράτησα τόσο σφιχτά στην αγκαλιά μου, που αν δεν μου το έπαιρνε με το ζόρι το χέρι του νόμου, δεν θα το άφηνα από μόνος μου ούτε ως αυτή τη στιγμή. Με έπιασαν επ' αυτοφώρω, δεν χρειάστηκαν βασανιστήρια, η υπόθεση έκλεισε, με φίλεψαν εκατό μαστιγώματα στην πλάτη και, επιπλέον, τρία χρόνια γουράπας — κι έτσι τελείωσε η ιστορία.»

«Τι είναι οι γουράπας;» ρώτησε ο Δον Κιχώτης.

«Γουράπας θα πει γαλέρες», απάντησε ο κατάδικος, που ήταν νέος γύρω στα είκοσι τέσσερα και είπε πως καταγόταν από την Πιεδραΐτα.

Ο Δον Κιχώτης έκανε την ίδια ερώτηση και στον δεύτερο, αλλά εκείνος δεν αποκρίθηκε λέξη, τόσο σκυθρωπός και μελαγχολικός ήταν. Απάντησε όμως ο πρώτος για λογαριασμό του και είπε: «Αυτός εδώ, αφέντη, πάει ως καναρίνι — δηλαδή ως μουσικός και τραγουδιστής.»

«Τι λες!» είπε ο Δον Κιχώτης. «Στέλνουν λοιπόν ανθρώπους στις γαλέρες και επειδή είναι μουσικοί και τραγουδιστές;»

«Ναι, αφέντη», απάντησε ο κατάδικος, «γιατί δεν υπάρχει τίποτα χειρότερο από το να τραγουδά κανείς μέσα στη δυστυχία.»

«Εγώ πάλι έχω ακούσει να λένε», είπε ο Δον Κιχώτης, «πως όποιος τραγουδά διώχνει τις στενοχώριες του.»

«Εδώ συμβαίνει το αντίθετο», είπε ο κατάδικος. «Γιατί όποιος τραγουδήσει μία φορά, κλαίει σ' όλη του τη ζωή.»

«Δεν το καταλαβαίνω», είπε ο Δον Κιχώτης. Τότε ένας από τους φρουρούς τού είπε: «Κύριε, το να τραγουδά κανείς μέσα στα βάσανα σημαίνει, στη γλώσσα της αδελφότητας του _non sancta_, να ομολογεί κάτω από βασανιστήρια. Αυτόν εδώ τον αμαρτωλό τον βασάνισαν και ομολόγησε το έγκλημά του, πως ήταν _cuatrero_, δηλαδή κλέφτης βοδιών. Και με βάση την ομολογία του τον καταδίκασαν σε έξι χρόνια στις γαλέρες, χώρια διακόσιες μαστιγώσεις που τις έχει ήδη φάει στην πλάτη. Και είναι όλο θλίψη και κατήφεια, γιατί οι άλλοι κλέφτες που έμειναν πίσω και προχωρούν μαζί μας τον κακομεταχειρίζονται, τον περιφρονούν, τον κοροϊδεύουν και τον καταφρονούν επειδή ομολόγησε και δεν είχε το κουράγιο να αρνηθεί. Γιατί, λένε, το "όχι" δεν έχει περισσότερα

γράμματα από το “ναι”, και ένας ένοχος είναι σε καλύτερη μοίρα όταν η ζωή ή ο θάνατός του κρέμεται από τη δική του γλώσσα κι όχι από μάρτυρες ή αποδείξεις. Και, κατά τη γνώμη μου, δεν έχουν κι άδικο.»

«Κι εγώ το ίδιο πιστεύω», απάντησε ο Δον Κιχώτης. Έπειτα πήγε στον τρίτο και τον ρώτησε ό,τι είχε ρωτήσει και τους άλλους, κι εκείνος αποκρίθηκε αμέσως και δίχως καμία ταραχή: «Πηγαίνω για πέντε χρόνια στις αφεντιές τους τις gurapas–, επειδή μου έλειψαν δέκα δουκάτα.»

«Εγώ θα σου έδινα ευχαρίστως είκοσι, μόνο και μόνο για να σε βγάλω απ’ αυτή τη συμφορά», είπε ο Δον Κιχώτης.

«Αυτό», είπε ο σκλάβος της γαλέρας, «είναι σαν να έχει κανείς χρήματα ενώ βρίσκεται στη θάλασσα και πεθαίνει από την πείνα, χωρίς να μπορεί να αγοράσει αυτό που θέλει. Το λέω γιατί, αν την κατάλληλη στιγμή είχα εκείνα τα είκοσι δουκάτα που μου προσφέρει τώρα η χάρη σας, θα είχα λαδώσει την πένα του συμβολαιογράφου και θα είχα ξυπνήσει το μυαλό του δικηγόρου, κι έτσι σήμερα θα βρισκόμουν στη μέση της πλατείας του Ζοκοδόβερ στο Τολέδο, κι όχι σ’ αυτόν τον δρόμο δεμένος σαν λαγωνικό. Αλλά ο Θεός είναι μεγάλος· υπομονή — φτάνει, ως εδώ.»

Ο Δον Κιχώτης προχώρησε στον τέταρτο, έναν άντρα με σεβάσμια όψη και λευκή γενειάδα που έπεφτε πιο κάτω από το στήθος του. Μόλις τον ρώτησαν γιατί βρισκόταν εκεί, άρχισε να κλαίει χωρίς να βγάλει λέξη· τότε ο πέμπτος μίλησε αντί γι’ αυτόν και είπε: «Αυτός ο αξιοσέβαστος άνθρωπος πάει στις γαλέρες για τέσσερα χρόνια, αφού πρώτα τον περιέφεραν

τελετουργικά και καβάλα στ' άλογο.»

«Αυτό σημαίνει», είπε ο Σάντσο Πάντσα, «αν το καταλαβαίνω σωστά, πως τον εξέθεσαν δημόσια στην ντροπή.»

«Ακριβώς έτσι», απάντησε ο κατάδικος της γαλέρας, «και το αδίκημα για το οποίο του επέβαλαν αυτή την τιμωρία ήταν πως έκανε τον μεσίτη ερώτων — ή μάλλον και σωμάτων. Με λίγα λόγια, αυτός ο κύριος πηγαίνει για προαγωγός και, επιπλέον, έχει και μια κάποια δόση μάγου μέσα του.»

«Αν δεν υπήρχε αυτή η τελευταία πινελιά», είπε ο Δον Κιχώτης, «δεν θα άξιζε να τραβά κουπί στις γαλέρες μόνο και μόνο επειδή είναι προαγωγός· περισσότερο θα του ταίριαζε να τις διοικεί και να είναι ναύαρχός τους. Γιατί το επάγγελμα του προαγωγού δεν είναι καθόλου ασήμαντο· απαιτεί κρίση, είναι πολύ αναγκαίο σε μια καλά οργανωμένη πολιτεία και πρέπει να ασκείται μόνο από ανθρώπους καλής καταγωγής. Μάλιστα, θα έπρεπε να υπάρχει επιθεωρητής και επόπτης τους, όπως και σε άλλα αξιώματα, και να είναι καθορισμένος ο αριθμός τους, όπως συμβαίνει με τους μεσίτες στο χρηματιστήριο. Έτσι θα αποφεύγονταν πολλά από τα κακά που προκαλεί το ότι αυτό το λειτούργημα και επάγγελμα πέφτει στα χέρια κουτών και αμαθών ανθρώπων, όπως γυναίκες λίγο-πολύ ανόητες, καθώς και λακέδες και γελωτοποιοί χωρίς κύρος και πείρα, που στις πιο κρίσιμες περιστάσεις, όταν χρειάζεται επινοητικότητα και τέχνασμα, τα χάνουν εντελώς και δεν ξέρουν ούτε το δεξί τους χέρι ποιο είναι. Θα ήθελα να προχωρήσω κι άλλο και να παραθέσω λόγους που δείχνουν πως είναι φρόνιμο να επιλέγονται προσεκτικά όσοι πρόκειται να αναλάβουν ένα τόσο αναγκαίο αξίωμα στην πολιτεία·

όμως δεν είναι εδώ ο κατάλληλος τόπος. Κάποια μέρα θα το αναπτύξω σε κάποιον που θα μπορεί να το εξετάσει και να το διορθώσει. Προς το παρόν λέω μόνο το εξής: το ότι είναι και μάγος απάλυνε τη λύπη που ένιωσα βλέποντας αυτά τα λευκά μαλλιά και αυτό το σεβάσμιο πρόσωπο σε τόσο οδυνηρή θέση εξαιτίας του ότι είναι προαγωγός. Αν και ξέρω πολύ καλά πως στον κόσμο δεν υπάρχουν μάγια που να μπορούν να κινήσουν ή να εξαναγκάσουν τη βούληση, όπως νομίζουν μερικοί αφελείς· γιατί η βούλησή μας είναι ελεύθερη και δεν υπάρχει βότανο ή ξόρκι που να μπορεί να την υποτάξει. Το μόνο που κάνουν κάποιες ανόητες γυναίκες και οι τσαρλατάνοι είναι να τρελαίνουν τους άντρες με φίλτρα και δηλητήρια, ενώ προσποιούνται πως έχουν τη δύναμη να προκαλούν έρωτα· γιατί, όπως είπα, είναι αδύνατο να εξαναγκαστεί η βούληση.»

«Είναι αλήθεια», είπε ο καλός γέρος, «και πράγματι, κύριε, όσο για την κατηγορία της μαγείας, δεν ήμουν ένοχος· όσο για εκείνη του μαστροπού, δεν μπορώ να το αρνηθώ. Όμως ποτέ δεν πίστεψα πως έκανα κακό, γιατί το μόνο που ήθελα ήταν να περνά όλος ο κόσμος καλά και να ζει ήσυχα και ειρηνικά, χωρίς καβγάδες και μπελάδες. Αλλά οι καλές μου προθέσεις δεν στάθηκαν αρκετές για να με γλιτώσουν από το να πάω εκεί απ' όπου δεν περιμένω να γυρίσω ποτέ, με τέτοιο βάρος χρόνων πάνω μου και με μια πάθηση του ουροποιητικού που δεν μου αφήνει ούτε στιγμή ανακούφιση»· και ξανάβαλε τα κλάματα όπως πριν. Ο Σάντσο τον λυπήθηκε τόσο, που έβγαλε από τον κόρφο του τέσσερα ρεάλια και του τα έδωσε ελεημοσύνη.

Ο Δον Κιχώτης συνέχισε και ρώτησε έναν άλλον ποιο ήταν το έγκλημά του, κι εκείνος αποκρίθηκε με ζωηράδα όχι μόνο ίση με του προηγούμενου, αλλά πολύ μεγαλύτερη.

«Βρίσκομαι εδώ γιατί το παράκανα με το αστείο με δυο ξαδέρφες μου και με άλλες δυο ξαδέρφες που δεν ήταν δικές μου· με λίγα λόγια, το τράβηξα τόσο πολύ με όλες τους, που στο τέλος προέκυψε τέτοιο μπέρδεμα συγγενειών, ώστε κανένας λογιστής δεν θα μπορούσε να το ξεδιαλύνει. Όλα αποδείχτηκαν εναντίον μου, δεν είχα καμιά εύνοια, δεν είχα χρήματα, κόντεψα να χάσω το κεφάλι μου, με καταδίκασαν σε έξι χρόνια στις γαλέρες, και το δέχτηκα· είναι η τιμωρία για το σφάλμα μου. Είμαι νέος· αρκεί να κρατήσει η ζωή, και όλα θα φτιάξουν. Αν εσείς, κύριε, έχετε κάτι να βοηθήσετε έναν φτωχό, ο Θεός θα σας το ξεπληρώσει στον ουρανό, κι εμείς εδώ στη γη θα φροντίζουμε στις προσευχές μας να του ζητάμε να σας χαρίζει ζωή και υγεία, τόσο μακρές και τόσο καλές όσο ταιριάζει στην αξιαγάπητη όψη σας.»

Αυτός φορούσε ρούχα φοιτητή, και ένας από τους φρουρούς είπε πως ήταν μεγάλος πολυλογάς και εξαιρετικά κομψός λατινιστής.

Πίσω απ’ όλους αυτούς ερχόταν ένας άντρας γύρω στα τριάντα, πολύ καλοπαρουσίαστος, με μόνη εξαίρεση πως, όταν κοίταζε, τα μάτια του έγερναν λίγο το ένα προς το άλλο. Ήταν δεμένος αλλιώς από τους υπόλοιπους, γιατί στο πόδι του είχε μια αλυσίδα τόσο μακριά, που ήταν τυλιγμένη γύρω απ’ όλο του το σώμα, και στον λαιμό του δύο κρίκους: ο ένας ήταν δεμένος με την αλυσίδα, ο άλλος με αυτό που λένε «keep-friend» ή «friend’s foot», από το οποίο κρέμονταν δύο

σιδερένιες λάμες που έφταναν ως τη μέση του, με δύο χειροπέδες στερεωμένες πάνω τους, όπου τα χέρια του ήταν ασφαλισμένα με ένα μεγάλο λουκέτο, έτσι ώστε ούτε να σηκώσει τα χέρια του στο στόμα μπορούσε ούτε να χαμηλώσει το κεφάλι του προς τα χέρια του. Ο Δον Κιχώτης ρώτησε γιατί αυτός ο άνθρωπος κουβαλούσε τόσες περισσότερες αλυσίδες από τους άλλους. Ο φρουρός απάντησε πως αυτό συνέβαινε επειδή μόνος του είχε διαπράξει περισσότερα εγκλήματα απ' όλους τους υπόλοιπους μαζί, και ήταν τόσο τολμηρός και τόσο παλιάνθρωπος, ώστε, παρόλο που τον οδηγούσαν έτσι δεμένο, πάλι δεν ένιωθαν σίγουροι γι' αυτόν και φοβούνταν μήπως το σκάσει.

«Τι εγκλήματα μπορεί να έχει κάνει», είπε ο Δον Κιχώτης, «αφού δεν του άξιζε βαρύτερη τιμωρία από το να σταλεί στις γαλέρες;»

«Πάει για δέκα χρόνια», απάντησε ο φρουρός, «που είναι το ίδιο με πολιτικό θάνατο, και το μόνο που χρειάζεται να ειπωθεί είναι πως αυτός ο καλός κύριος είναι ο περίφημος Χινές δε Πασαμόντε, αλλιώς λεγόμενος Χινεσίγιο δε Παραπίγια.»

«Σιγά, κύριε κομισάριε», είπε τότε ο κατάδικος των γαλερών, «ας μην μπερδεύουμε ονόματα και επώνυμα· το όνομά μου είναι Χινές, όχι Χινεσίγιο, και το επώνυμό μου είναι Πασαμόντε, όχι Παραπίγια όπως λέτε· ας κοιτάζει ο καθένας τη δουλειά του, και αυτό του φτάνει.»

«Μίλα με λιγότερο θράσος, αρχικλέφτη πρώτης τάξεως», απάντησε ο κομισάριος, «αν δεν θέλεις να σε κάνω να σωπάσεις με το ζόρι.»

«Είναι φανερό», αποκρίθηκε ο κατάδικος, «πως εκείνος ο άνθρωπος πηγαίνει όπως θέλει ο Θεός· όμως κάποτε θα μάθει ο κόσμος αν με λένε Χινεσίγιο δε Παραπίγια ή όχι.»

«Δεν σε λένε έτσι, ψεύτη;» είπε ο φρουρός.

«Με λένε», απάντησε ο Χινές, «αλλά θα τους κάνω να το κόψουν, αλλιώς να με ξυρίσουν, που το λέω μόνο μέσα απ' τα δόντια μου. Αν έχετε, αφέντη, τίποτα να μας δώσετε, δώστε το μας μια ώρα αρχύτερα, και ο Θεός μαζί σας, γιατί καταντάτε κουραστικός με τόση περιέργεια για τις ζωές των άλλων· κι αν θέλετε να μάθετε για τη δική μου, να σας πω πως είμαι ο Χινές δε Πασαμόντε, που η ζωή του είναι γραμμένη απ' αυτά εδώ τα δάχτυλα.»

«Αλήθεια λέει», είπε ο επίτροπος, «γιατί έχει γράψει ο ίδιος την ιστορία του όσο μεγαλοπρεπή θέλεις, και άφησε το βιβλίο ενέχυρο στη φυλακή για διακόσια ρεάλια.»

«Και σκοπεύω να το ξεπληρώσω και να το πάρω πίσω», είπε ο Χινές, «ακόμα κι αν ήταν για διακόσια δουκάτα.»

«Είναι τόσο καλό;» είπε ο Δον Κιχώτης.

«Και παραείναι καλό», απάντησε ο Χινές, «που μπροστά του το "Λαθαρίγιο δε Τόρμες" και όλα τα παρόμοια που έχουν γραφτεί ή θα γραφτούν δεν αξίζουν ούτε σύκο. Το μόνο που θα πω είναι πως μιλά για αληθινά γεγονότα, και μάλιστα τόσο καλοδουλεμένα και διασκεδαστικά, που κανένα ψέμα δεν θα μπορούσε να τα φτάσει.»

«Και πώς λέγεται το βιβλίο;» ρώτησε ο Δον Κιχώτης.

«Η "Ζωή του Χινές δε Πασαμόντε"», απάντησε ο ίδιος ο ήρωάς του.

«Και έχει τελειώσει;» ρώτησε ο Δον Κιχώτης.

«Πώς να έχει τελειώσει;» είπε ο άλλος. «Αφού δεν έχει τελειώσει ακόμα η ζωή μου. Όσα έχουν γραφτεί φτάνουν από τη γέννησή μου ως τη στιγμή που με έστειλαν στις γαλέρες αυτή την τελευταία φορά.»

«Άρα έχεις ξαναπάει εκεί;» είπε ο Δον Κιχώτης.

«Στην υπηρεσία του Θεού και του βασιλιά έχω περάσει ήδη τέσσερα χρόνια εκεί και ξέρω πια καλά τι θα πει παξιμάδι και μαστίγιο», απάντησε ο Χινές. «Και δεν με πειράζει και τόσο να ξαναγυρίσω, γιατί εκεί θα έχω χρόνο να τελειώσω το βιβλίο μου. Μου μένουν ακόμα πολλά να πω, και στις γαλέρες της Ισπανίας υπάρχει και με το παραπάνω ελεύθερος χρόνος· αν και, για όσα έχω να γράψω, δεν χρειάζομαι και πολύ, γιατί τα ξέρω απ' έξω.»

«Φαίνεσαι έξυπνος άνθρωπος», είπε ο Δον Κιχώτης.

«Και άτυχος», απάντησε ο Χινές, «γιατί η ατυχία κυνηγάει πάντα το καλό μυαλό.»

«Τους παλιάνθρωπους κυνηγάει», είπε ο επίτροπος.

«Σας το είπα ήδη να μιλάτε πιο μαλακά, κύριε επίτροπε», είπε ο Πασαμόντε. «Οι εξοχότητές σας εκεί πάνω δεν σας έδωσαν αυτό το ραβδί για να κακομεταχειρίζεστε εμάς τους δυστυχισμένους, αλλά για να μας οδηγήσετε και να μας πάτε εκεί όπου σας διατάζει η μεγαλειότητά του· αλλιώς, μα την ψυχή του—άστο καλύτερα—· μπορεί κάποια μέρα οι λεκέδες

που έγιναν στο χάνι να βγουν στο πλύσιμο. Ας κρατήσει λοιπόν ο καθένας το στόμα του, ας φερθεί σωστά και ας μιλάει καλύτερα· και τώρα ας προχωρήσουμε, γιατί χορτάσαμε πια από τούτη τη διασκέδαση.»

Ο επίτροπος σήκωσε το ραβδί του για να χτυπήσει τον Πασαμόντε ως απάντηση στις απειλές του, όμως ο Δον Κιχώτης μπήκε ανάμεσά τους και τον παρακάλεσε να μην του φερθεί άσχημα, γιατί δεν ήταν και πολύ να επιτρέψει κανείς σε έναν άνθρωπο με δεμένα χέρια να έχει τη γλώσσα του λιγάκι ελεύθερη· κι έπειτα, γυρίζοντας προς όλη την αλυσίδα των κρατουμένων, είπε:

«Από όλα όσα μου είπατε, αγαπητοί αδελφοί, καταλαβαίνω καθαρά πως, παρόλο που τιμωρηθήκατε για τα σφάλματά σας, οι ποινές που πρόκειται τώρα να υποστείτε δεν σας ευχαριστούν καθόλου, και πως πηγαίνετε σ' αυτές με μεγάλη απροθυμία και παρά τη θέλησή σας· και ίσως η έλλειψη θάρρους του ενός κάτω από τα βασανιστήρια, η έλλειψη χρημάτων του άλλου, η έλλειψη υπεράσπισης κάποιου τρίτου, και τέλος η διεστραμμένη κρίση του δικαστή να στάθηκαν η αιτία της καταστροφής σας και του ότι δεν βρήκατε το δίκιο που ήταν με το μέρος σας. Όλα αυτά έρχονται τώρα στον νου μου και με ωθούν, με πείθουν, ακόμη και με υποχρεώνουν να δείξω στη δική σας περίπτωση τον σκοπό για τον οποίο ο Ουρανός με έστειλε στον κόσμο και με έκανε να ακολουθήσω το τάγμα της ιπποσύνης στο οποίο ανήκω, καθώς και τον όρκο που έδωσα μέσα σ' αυτό, να βοηθώ όσους έχουν ανάγκη και όσους καταπιέζονται από τους ισχυρούς. Όμως, επειδή ξέρω πως γνώρισμα της φρόνησης είναι να μη γίνεται με τη βία

αυτό που μπορεί να γίνει με καλό τρόπο, θα ζητήσω από αυτούς τους κυρίους, τους φρουρούς και τον επίτροπο, να έχουν την καλοσύνη να σας λύσουν και να σας αφήσουν να φύγετε ειρηνικά, αφού δεν θα λείψουν άλλοι να υπηρετήσουν τον βασιλιά κάτω από ευνοϊκότερες συνθήκες· γιατί μου φαίνεται σκληρό να κάνουν σκλάβους εκείνους που ο Θεός και η φύση έπλασαν ελεύθερους. Επιπλέον, κύριοι φρουροί», πρόσθεσε ο Δον Κιχώτης, «αυτοί οι καημένοι δεν σας έχουν κάνει τίποτα· ας λογοδοτήσει ο καθένας για τις αμαρτίες του εκεί όπου πρέπει· υπάρχει Θεός στον ουρανό που δεν θα ξεχάσει να τιμωρήσει τους κακούς ούτε να ανταμείψει τους καλούς· και δεν ταιριάζει σε τίμιους ανθρώπους να γίνονται όργανα τιμωρίας για άλλους, αφού δεν έχουν καμία σχέση με την υπόθεση. Σας κάνω αυτό το αίτημα τόσο ήρεμα και ευγενικά, ώστε, αν το δεχτείτε, να έχω λόγο να σας ευγνωμονώ· κι αν δεν θελήσετε με τη θέλησή σας, τότε αυτό το κοντάρι και το σπαθί μου, μαζί με τη δύναμη του χεριού μου, θα σας αναγκάσουν να το κάνετε με τη βία.»

«Τι ωραίες ανοησίες!» είπε ο επίτροπος. «Να και το ωραίο αστείο που μας ξεφούρνισε στο τέλος! Θέλει, λέει, να αφήσουμε ελεύθερους τους φυλακισμένους του βασιλιά, λες και έχουμε εμείς την εξουσία να τους απολύσουμε ή εκείνος να μας διατάξει να το κάνουμε! Τράβα στον δρόμο σου, κύριε, και καλή σου τύχη· ίσιωσε κι εκείνη τη λεκάνη που φοράς στο κεφάλι και μην ψάχνεις τρίτο πόδι στη γάτα.»

«Εσύ είσαι ο γάτος, ο αρουραίος και ο παλιάνθρωπος», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης, και πριν καλά καλά το πει, όρμησε πάνω του τόσο ξαφνικά, που χωρίς να του αφήσει χρόνο να

αμυνθεί, τον έριξε κάτω βαριά τραυματισμένο με μια λόγχη· και στάθηκε τυχερός που εκείνος ήταν αυτός που κρατούσε το μουσκέτο. Οι άλλοι φρουροί έμειναν αποσβολωμένοι και κατάπληκτοι από αυτή την απρόσμενη εξέλιξη, όμως, μόλις συνήλθαν, όσοι ήταν έφιπποι τράβηξαν τα σπαθιά τους και όσοι ήταν πεζοί τα ακόντιά τους, και όρμησαν στον Δον Κιχώτη, που τους περίμενε με απόλυτη ψυχραιμία. Και χωρίς αμφιβολία τα πράγματα θα πήγαιναν άσχημα γι' αυτόν, αν οι κατάδικοι των γαλέρων, βλέποντας μπροστά τους την ευκαιρία να ελευθερωθούν, δεν την είχαν εκμεταλλευτεί σπάζοντας την αλυσίδα στην οποία ήταν δεμένοι. Η σύγχυση ήταν τέτοια, που οι φρουροί, πότε ορμούσαν στους κατάδικους που λυτρώνονταν και πότε γύριζαν να επιτεθούν στον Δον Κιχώτη που τους περίμενε, ώστε τελικά δεν κατάφερναν τίποτε το χρήσιμο. Ο Σάντσο, από τη μεριά του, βοήθησε να ελευθερωθεί ο Χινές δε Πασαμόντε, που ήταν ο πρώτος που πετάχτηκε ελεύθερος και χωρίς δεσμά στο ανοιχτό πεδίο· κι εκείνος, πέφτοντας πάνω στον πεσμένο επίτροπο, του άρπαξε το σπαθί και το μουσκέτο. Έπειτα, σημαδεύοντας τον έναν και στρέφοντάς το στον άλλον, χωρίς να ρίξει ούτε μία τουφεκιά, ανάγκασε όλους τους φρουρούς να τραπούν σε φυγή, τόσο από τον φόβο του μουσκέτου του Πασαμόντε όσο και από τη βροχή των πετρών που τους εκτόξευαν οι τώρα πια ελεύθεροι κατάδικοι των γαλέρων. Ο Σάντσο στενοχωρήθηκε πολύ με όλη αυτή την ιστορία, γιατί ήταν βέβαιος πως όσοι είχαν ξεφύγει θα το ανέφεραν στην Αγία Αδελφότητα, η οποία, μόλις χτυπούσε η καμπάνα του συναγερμού, θα ξεκινούσε αμέσως να αναζητήσει τους ενόχους. Το είπε λοιπόν στον αφέντη του και τον παρακάλεσε να φύγουν αμέσως από εκεί

και να κρυφτούν στη σιέρα που βρισκόταν κοντά.

«Όλα αυτά είναι πολύ ωραία», είπε ο Δον Κιχώτης, «αλλά εγώ ξέρω τι πρέπει να γίνει τώρα»· και αφού μάζεψε όλους τους κατάδικους των γαλέρων, που στο μεταξύ είχαν ξεσαλώσει και είχαν γδύσει τον επίτροπο μέχρι το πετσί, τους έφερε γύρω του για να ακούσουν τι είχε να πει και τους μίλησε ως εξής: «Το να δείχνει κανείς ευγνωμοσύνη για τις ευεργεσίες που έχει δεχτεί είναι γνώρισμα ανθρώπων καλής γενιάς, και ένα από τα αμαρτήματα που πιο πολύ προσβάλλουν τον Θεό είναι η αχαριστία. Το λέω αυτό γιατί, κύριοι, έχετε ήδη δει με ολοφάνερη απόδειξη το καλό που λάβατε από μένα. Σε αντάλλαγμα, αυτό που ζητώ —και αυτή είναι η θέλησή μου— είναι να βάλετε στους ώμους σας εκείνη την αλυσίδα που σας έβγαλα από τον λαιμό, να ξεκινήσετε αμέσως για την πόλη Ελ Τομπόσο και εκεί να παρουσιαστείτε μπροστά στην κυρία Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο και να της πείτε πως ο ιππότης της, ο Ιππότης της Θλιμμένης Μορφής, της στέλνει τον σεβασμό του· και να της διηγηθείτε με κάθε λεπτομέρεια όλα όσα έγιναν σε αυτή τη σπουδαία περιπέτεια, ώσπου να ξανακερδίσετε την ποθητή σας ελευθερία. Κι αφού το κάνετε αυτό, ύστερα πηγαίνετε όπου θέλετε, και η τύχη να σας συνοδεύει.»

Ο Χινές δε Πασαμόντε απάντησε εκ μέρους όλων, λέγοντας: «Αυτό που ζητάτε από εμάς, κύριέ μου, ελευθερωτή μας, είναι από όλα τα αδύνατα το πιο αδύνατο, γιατί δεν μπορούμε να προχωρήσουμε μαζί στους δρόμους, παρά μόνο ο καθένας μόνος του και από διαφορετική μεριά, προσπαθώντας να κρυφτούμε στα έγκατα της γης για να γλιτώσουμε από την

Αγία Αδελφότητα, που χωρίς αμφιβολία θα βγει να μας κυνηγήσει. Εκείνο που μπορείτε να κάνετε, και δίκαια μάλιστα, είναι να αλλάξετε αυτή την υπηρεσία και τούτο το χρέος προς την κυρία Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο με έναν ορισμένο αριθμό από Άβε Μαρίες και Πιστεύω, που θα τα πούμε για λογαριασμό σας· κι αυτό είναι όρος που μπορεί να τηρηθεί και τη νύχτα και τη μέρα, είτε τρέχουμε είτε ξεκουραζόμαστε, είτε σε ειρήνη είτε σε πόλεμο. Αλλά να φανταστεί κανείς πως τώρα θα γυρίσουμε πίσω στις χύτρες της Αιγύπτου —εννοώ να ξαναβάλουμε την αλυσίδα μας και να τραβήξουμε για το Ελ Τομπόσο— είναι σαν να νομίζει πως είναι νύχτα ενώ δεν είναι ακόμη ούτε δέκα το πρωί· και να μας το ζητάτε αυτό είναι σαν να ζητάτε αχλάδια από φτελιά.»

«Τότε, μα τον κάθε άγιο», είπε ο Δον Κιχώτης, που είχε πια εξοργιστεί, «Δον γιε της σκύλας, Δον Χινεσίγιο δε Παροπίγιο, ή όπως αλλιώς σε λένε, θα πας εσύ μόνος σου, με την ουρά στα σκέλια και όλη την αλυσίδα στην πλάτη.»

Ο Πασαμόντε, που μόνο πράος δεν ήταν —και που ως τότε είχε πειστεί για τα καλά πως ο Δον Κιχώτης δεν ήταν στα καλά του, αφού είχε κάνει τέτοια τρέλα και τους είχε ελευθερώσει— όταν είδε να τον βρίζουν έτσι, έκανε νόημα στους συντρόφους του. Εκείνοι τραβήχτηκαν λίγο πίσω και άρχισαν να πετροβολούν τον Δον Κιχώτη με τέτοια μανία, που δεν μπορούσε πια να προφυλαχτεί ούτε με την ασπίδα του· κι ο καημένος ο Ροσινάντε δεν έδινε περισσότερη σημασία στα σπιρούνια απ' όση θα έδινε αν ήταν φτιαγμένος από μπρούντζο. Ο Σάντσο χώθηκε πίσω από το γαϊδούρι του και βρήκε εκεί καταφύγιο από τη χαλαζόπτωση που έπεφτε και

πάνω στους δυο τους. Ο Δον Κιχώτης δεν κατάφερε να προστατευτεί αρκετά, κι έτσι τον χτύπησαν κατακέφαλα και στο σώμα τόσα βότσαλα, που δεν θα μπορούσα να τα μετρήσω, με τέτοια δύναμη ώστε τον έριξαν κάτω. Μόλις έπεσε, όρμησε πάνω του ο φοιτητής, του άρπαξε τη λεκάνη από το κεφάλι και με αυτήν του κατάφερε τρία ή τέσσερα χτυπήματα στους ώμους και άλλα τόσα στο χώμα, σπάζοντάς τη σχεδόν εντελώς. Ύστερα του έβγαλαν ένα πανωφόρι που φορούσε πάνω από την πανοπλία του, και θα του έπαιρναν και τις κάλτσες, αν δεν τους εμπόδιζαν οι περικνημίδες του. Από τον Σάντσο πήραν το πανωφόρι του, αφήνοντάς τον μόνο με τα μανίκια του πουκαμίσου του· κι αφού μοίρασαν μεταξύ τους τα υπόλοιπα λάφυρα της μάχης, έφυγαν ο καθένας προς τον δρόμο του, πιο πολύ νοιασμένοι να ξεφύγουν από την Αγία Αδελφότητα, που τη φοβούνταν, παρά να φορτωθούν την αλυσίδα ή να πάνε να παρουσιαστούν μπροστά στην κυρία Δουλτσινέα δελ Τομπόσο. Στον τόπο έμειναν μόνο το γαϊδούρι και ο Ροσινάντε, ο Σάντσο και ο Δον Κιχώτης: το γαϊδούρι με το κεφάλι σκυφτό, σοβαρό, να κουνάει πότε πότε τ' αυτιά του, σαν να νόμιζε πως η καταιγίδα από πέτρες που τους είχε βρει δεν είχε ακόμη τελειώσει· ο Ροσινάντε ξαπλωμένος δίπλα στ' αφεντικό του, γιατί κι εκείνον τον είχε ρίξει κάτω μια πέτρα· ο Σάντσο γδυμένος και να τρέμει από τον φόβο της Αγίας Αδελφότητας· και ο Δον Κιχώτης να βράζει από θυμό που του φέρθηκαν έτσι οι ίδιοι άνθρωποι για τους οποίους είχε κάνει τόσα πολλά.

c22e.jpg (44K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 23. ΓΙΑ ΟΣΑ ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ ΣΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΣΤΗ ΣΙΕΡΡΑ ΜΟΡΕΝΑ, ΜΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΙΟ ΣΠΑΝΙΕΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΠΟΥ ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ ΑΥΤΗ Η ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

c23a.jpg (148K)

Πλήρες μέγεθος

Βλέποντας πώς του φέρθηκαν, ο Δον Κιχώτης είπε στον ιπποκόμο του: «Πάντα άκουγα, Σάντσο, πως το να κάνεις καλό σε χωριάτες είναι σαν να ρίχνεις νερό στη θάλασσα. Αν σε είχα πιστέψει, θα είχα γλιτώσει αυτή την ταλαιπωρία· τώρα όμως έγινε ό,τι έγινε, κι αυτό που μένει είναι να κάνουμε υπομονή και να το θυμόμαστε για το μέλλον.»

c23b.jpg (318K)

Πλήρες μέγεθος

«Τόσο θα το θυμάστε εσείς όσο εγώ είμαι Τούρκος», αποκρίθηκε ο Σάντσο· «αλλά, αφού λέτε πως αυτό το κακό θα είχε αποφευχθεί αν με είχατε πιστέψει, πιστέψτε με τώρα και θα γλιτώσουμε από άλλο, ακόμα χειρότερο. Γιατί σας λέω πως η ιπποσύνη δεν μετράει καθόλου για την Αγία Αδελφότητα, και δεν δίνουν δυο μαραβέδια για όλους τους πλανόδιους ιππότες του κόσμου· και μάλιστα, θαρρώ πως αυτή τη στιγμή ακούω κιόλας τα βέλη τους να σφυρίζουν δίπλα στ’ αυτιά μου.»

«Είσαι δειλός από τη φύση σου, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «όμως, για να μη λες πως είμαι ξεροκέφαλος και πως ποτέ δεν ακολουθώ τη συμβουλή σου, αυτή τη φορά θα σε ακούσω και θα αποτραβηχτώ μακριά από εκείνη τη μανία που τόσο φοβάσαι· αλλά με έναν όρο: ούτε ζωντανός ούτε πεθαμένος

δεν θα πεις σε κανέναν πως έφυγα ή υποχώρησα από αυτόν τον κίνδυνο από φόβο, παρά μόνο επειδή επέμενες και με παρακαλούσες. Γιατί αν πεις οτιδήποτε άλλο, θα λες ψέματα· και από τώρα ως τότε, κι από τότε ως τώρα, σου λέω πως ψεύδεσαι και θα ψεύδεσαι κάθε φορά που θα το σκέφτεσαι ή θα το λες. Και μη μου ξαναμιλήσεις· γιατί και μόνο στη σκέψη πως απομακρύνομαι ή υποχωρώ μπροστά σε οποιονδήποτε κίνδυνο, και μάλιστα σε αυτόν εδώ, που φαίνεται να έχει έστω και μια μικρή σκιά φόβου, είμαι έτοιμος να σταθώ εδώ και να περιμένω μόνος μου όχι μόνο εκείνη την Αγία Αδελφότητα που λες και τρέμεις, αλλά και τους αδελφούς των δώδεκα φυλών του Ισραήλ, και τους Επτά Μακκαβαίους, και τον Κάστορα και τον Πολυδεύκη, και όλους τους αδελφούς και όλες τις αδελφότητες του κόσμου.»

«Κύριε», απάντησε ο Σάντσο, «το να αποσυρθεί κανείς δεν σημαίνει πως το βάζει στα πόδια, και δεν υπάρχει φρόνηση στο να περιμένεις όταν ο κίνδυνος είναι μεγαλύτερος από την ελπίδα. Οι συνετοί άνθρωποι φροντίζουν να σωθούν σήμερα για να υπάρξουν και αύριο, και δεν τα παίζουν όλα σε μία μέρα. Και να σας πω και κάτι: μπορεί να είμαι χωριάτης και αγροίκος, αλλά κάτι ξέρω κι εγώ από αυτό που λένε προφύλαξη. Γι’ αυτό μη μετανιώσετε που ακολουθήσατε τη συμβουλή μου· ανεβείτε στον Ροσινάντε, αν μπορείτε, κι αν όχι θα σας βοηθήσω εγώ· και ελάτε πίσω μου, γιατί το φυσικό μου μού λέει πως αυτή τη στιγμή έχουμε μεγαλύτερη ανάγκη από πόδια παρά από χέρια.»

Ο Δον Κιχώτης ανέβηκε στ’ άλογό του χωρίς να απαντήσει, και ο Σάντσο, οδηγώντας τον δρόμο πάνω στον γάιδαρό του,

μπήκαν στην πλαγιά της Σιέρα Μορένα που βρισκόταν κοντά. Ο Σάντσο σκόπευε να τη διασχίσουν ολόκληρη και να ξαναβγούν στο Ελ Βίσο ή στο Αλμοδόβαρ δελ Κάμπο, και να κρυφτούν για λίγες μέρες ανάμεσα στους βράχους της, ώστε να γλιτώσουν από το κυνηγητό της Αδελφότητας, αν ερχόταν να τους αναζητήσει. Τον ενθάρρυνε μάλιστα το ότι κατάλαβε πως τα τρόφιμα που κουβαλούσε ο γάιδαρος είχαν βγει σώα από τη συμπλοκή με τους κατάδικους των γαλέρων, πράγμα που το θεώρησε θαύμα, αφού εκείνοι λεηλατούσαν και άρπαζαν τα πάντα.

c23c.jpg (297K)

Πλήρες μέγεθος

Εκείνο το βράδυ έφτασαν στην καρδιά της Σιέρα Μορένα, όπου ο Σάντσο έκρινε φρόνιμο να περάσουν τη νύχτα, και μάλιστα να μείνουν και μερικές μέρες, τουλάχιστον όσες θα άντεχαν τα εφόδια που κουβαλούσε. Έτσι στρατοπέδευσαν ανάμεσα σε δυο βράχους και κάτι φελλόδεντρα. Όμως η μοιραία τύχη, που, κατά τη γνώμη όσων δεν έχουν το φως της αληθινής πίστης, κατευθύνει, τακτοποιεί και αποφασίζει τα πάντα με τον δικό της τρόπο, κανόνισε έτσι τα πράγματα ώστε ο Χινές δε Πασαμόντε, ο ξακουστός παλιάνθρωπος και κλέφτης που είχε λυθεί από την αλυσίδα χάρη στην ανδρεία και την τρέλα του Δον Κιχώτη, παρακινημένος από τον φόβο της Ιερής Αδελφότητας, που είχε κάθε λόγο να τρέμει, να αποφασίσει να κρυφτεί στα βουνά. Και η μοίρα του, μαζί με τον φόβο του, τον έφεραν ακριβώς στο ίδιο μέρος όπου είχαν οδηγηθεί και ο Δον Κιχώτης με τον Σάντσο Πάνθα, τη στιγμή ακριβώς που μπορούσε να τους αναγνωρίσει και να τους

αφήσει να αποκοιμηθούν. Και επειδή οι κακοί είναι πάντα αχάριστοι, επειδή η ανάγκη σπρώχνει τον άνθρωπο στο κακό, και επειδή το άμεσο κέρδος νικά κάθε σκέψη για το μέλλον, ο Χινές, που δεν ήταν ούτε ευγνώμων ούτε άνθρωπος με αρχές, αποφάσισε να κλέψει τον γάιδαρο του Σάντσο Πάνθα, χωρίς να δώσει καμία σημασία στον Ροσινάντε, αφού ήταν λάφυρο που δεν άξιζε ούτε για ενέχυρο ούτε για πούλημα. Ενώ λοιπόν ο Σάντσο κοιμόταν, του έκλεψε τον γάιδαρο, και πριν ακόμα ξημερώσει είχε πια χαθεί μακριά, έξω από κάθε καταδίωξη.

c23d.jpg (256K)

Πλήρες μέγεθος

Η Αυγή φάνηκε και γέμισε τη γη χαρά, μα τον Σάντσο Πάνθα λύπη, γιατί ανακάλυψε πως ο Γκρίζος του είχε χαθεί. Μόλις κατάλαβε πως τον είχε στερηθεί, άρχισε τον πιο θλιμμένο και σπαρακτικό θρήνο του κόσμου, τόσο δυνατά που ξύπνησε ο Δον Κιχώτης και τον άκουσε να λέει: «Ω παιδί από τα σωθικά μου, γεννημένο μέσα στο ίδιο μου το σπίτι, παιχνίδι των παιδιών μου, χαρά της γυναίκας μου, φθόνος των γειτόνων μου, ανακούφιση των κόπων μου, και τέλος μισό στήριγμά μου, γιατί με τα είκοσι έξι μαραβέδια που μου έβγαζες κάθε μέρα κάλυπτα τα μισά μου έξοδα.»

Ο Δον Κιχώτης, όταν άκουσε τον θρήνο και έμαθε την αιτία, προσπάθησε να παρηγορήσει τον Σάντσο με όσα καλύτερα επιχειρήματα μπορούσε. Τον παρακαλούσε να κάνει υπομονή και του υποσχέθηκε πως θα του δώσει μια συναλλαγματική επιστολή, με την οποία θα του παραχωρούνταν τρία από τα πέντε πουλαράκια γαϊδάρου που είχε στο σπίτι του. Ο Σάντσο

παρηγορήθηκε, σκούπισε τα δάκρυά του, κατάπιε τους λυγμούς του και ευχαρίστησε τον Δον Κιχώτη για την καλοσύνη του. Εκείνος, από τη μεριά του, ένιωθε βαθιά χαρά καθώς έμπαινε στα βουνά, γιατί του φαίνονταν το ιδανικό μέρος για τις περιπέτειες που αναζητούσε. Του ξύπνησαν στη μνήμη τις θαυμαστές περιπέτειες που είχαν συμβεί σε περιπλανώμενους ιππότες σε παρόμοιες ερημιές και αγριότοπους, κι έτσι προχωρούσε συλλογισμένος πάνω σ' αυτά, τόσο απορροφημένος και παρασυρμένος, που δεν σκεφτόταν τίποτε άλλο.

c23e.jpg (280K)

Πλήρες μέγεθος

Ούτε ο Σάντσο είχε άλλη έγνοια —τώρα που πίστευε πως ταξίδευαν σε ασφαλή τόπο— παρά να χορτάσει την όρεξή του με ό,τι είχε απομείνει από τα λάφυρα του παπά. Έτσι προχωρούσε πίσω από τον αφέντη του φορτωμένος με όσα συνήθιζε να κουβαλά ο Γκρίζος, αδειάζοντας το σακούλι και γεμίζοντας την κοιλιά του· και όσο μπορούσε να συνεχίζει έτσι, δεν θα έδινε δεκάρα για να συναντήσει άλλη περιπέτεια.

Καθώς ήταν απασχολημένος μ' αυτά, σήκωσε τα μάτια και είδε πως ο αφέντης του είχε σταματήσει και προσπαθούσε με την αιχμή του δόρατός του να ανασηκώσει κάποιο ογκώδες πράγμα που βρισκόταν στο χώμα. Έτρεξε αμέσως κοντά του για να τον βοηθήσει, αν χρειαζόταν, και τον πρόλαβε τη στιγμή που εκείνος σήκωνε με την αιχμή του δόρατος ένα σαμαροσκούτι με μια βαλίτσα δεμένη πάνω του, μισοσαπισμένα — ή μάλλον ολότελα σαπισμένα και σκισμένα.

Ήταν όμως τόσο βαριά, που ο Σάντσο χρειάστηκε να βοηθήσει για να τα σηκώσουν, και ο αφέντης του τού είπε να δει τι είχε μέσα η βαλίτσα. Ο Σάντσο το έκανε με μεγάλη προθυμία, και παρόλο που η βαλίτσα ήταν ασφαλισμένη με αλυσίδα και λουκέτο, η φθαρμένη και σαπισμένη κατάστασή της τού επέτρεψε να δει το περιεχόμενό της: τέσσερα πουκάμισα από εκλεκτό ολλανδικό λινό και άλλα λινά είδη, εξίσου φίνα όσο και καθαρά. Μέσα σ' ένα μαντίλι βρήκε και αρκετά χρυσά στέμματα, και μόλις τα είδε αναφώνησε:

«Δοξασμένος να 'ναι όλος ο ουρανός που μας έστειλε επιτέλους μια περιπέτεια που πιάνει τόπο!»

Ψάχνοντας κι άλλο, βρήκε ένα μικρό σημειωματάριο με πολυτελές δέσιμο. Ο Δον Κιχώτης του ζήτησε να του το δώσει, λέγοντάς του να πάρει τα χρήματα και να τα κρατήσει για τον εαυτό του. Ο Σάντσο του φίλησε τα χέρια για τη χάρη αυτή και άδειασε από τη βαλίτσα τα λινά, που τα έχωσε στον σάκο με τα τρόφιμα. Αφού συλλογίστηκε όλη την υπόθεση, ο Δον Κιχώτης είπε:

«Μου φαίνεται, Σάντσο —και δεν μπορεί να είναι αλλιώς— πως κάποιος ταξιδιώτης που είχε χαθεί πέρασε από αυτή τη σιέρα, δέχτηκε επίθεση από ληστές και σκοτώθηκε, κι εκείνοι τον έφεραν σ' αυτό το απόμερο μέρος για να τον θάψουν.»

«Αυτό δεν γίνεται», απάντησε ο Σάντσο, «γιατί αν ήταν ληστές, δεν θα είχαν αφήσει αυτά τα χρήματα.»

«Έχεις δίκιο», είπε ο Δον Κιχώτης, «και δεν μπορώ να μαντέψω ούτε να εξηγήσω τι σημαίνουν όλα αυτά. Αλλά στάσου· ας δούμε μήπως υπάρχει γραμμένο κάτι σ' αυτό το

σημειωματάριο, που να μας βοηθήσει να βρούμε ή να ανακαλύψουμε όσα θέλουμε να μάθουμε.»

Το άνοιξε, και το πρώτο που βρήκε μέσα, γραμμένο πρόχειρα αλλά με πολύ ωραίο γραφικό χαρακτήρα, ήταν ένα σονέτο. Και διαβάζοντάς το δυνατά για να το ακούσει κι ο Σάντσο, είδε πως έλεγε τα εξής:

□□□□□□

Ή ο Έρωτας δεν έχει νου, ή φτάνει στην απόλυτη σκληρότητα, ή αλλιώς είναι γραφτό μου να υποφέρω πόνους πολύ μεγαλύτερους απ' όσο αξίζει το σφάλμα μου. Μα αν ο Έρωτας είναι θεός, τότε ξέρει τα πάντα, και είναι βέβαιο πως κανένας θεός δεν αγαπά τη σκληρότητα· ποιος, λοιπόν, επιβάλλει αυτή την τιμωρία που με κρατά αιχμάλωτο ενώ με βασανίζει; Θα ήταν ψέμα, Χλόη, να πω πως φταις εσύ· τόσο κακό δεν μπορεί να συνυπάρχει με τόση καλοσύνη. Και δεν τολμώ να ρίξω την ευθύνη στον Ουρανό· ξέρω μόνο πως είναι μοίρα μου να πεθάνω. Σε όποιον δεν ξέρει από πού προέρχεται η αρρώστια του, μόνο ένα θαύμα μπορεί να φέρει τη θεραπεία.

c23f.jpg (344K)

Πλήρες μέγεθος

«Από αυτή τη ρίμα δεν έχεις να μάθεις τίποτα», είπε ο Σάντσο, «εκτός αν από εκείνο το κουβάρι που έχει μέσα της μπορέσει κανείς να ξετυλίξει όλη την υπόθεση.»

«Ποιο κουβάρι;» είπε ο Δον Κιχώτης.

«Νόμιζα πως η αφεντιά σας είπε ότι έχει μέσα της ένα κουβάρι», είπε ο Σάντσο.

«Εγώ είπα μόνο "Χλόη"», απάντησε ο Δον Κιχώτης· «και αυτό, δίχως αμφιβολία, είναι το όνομα της κυρίας για την οποία παραπονιέται ο δημιουργός του σονέτου. Και, μα την πίστη μου, πρέπει να είναι αρκετά καλός ποιητής, αλλιώς ξέρω πολύ λίγα από την τέχνη.»

«Δηλαδή η αφεντιά σας ξέρει και από στιχουργική;»

«Και μάλιστα καλύτερα απ' όσο νομίζεις», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «όπως θα δεις όταν πας να παραδώσεις στην κυρά μου, τη Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο, ένα γράμμα γραμμένο ολόκληρο σε στίχους. Γιατί θέλω να ξέρεις, Σάντσο, πως όλοι ή σχεδόν όλοι οι πλανόδιοι ιππότες των παλιών καιρών ήταν σπουδαίοι τροβαδούροι και σπουδαίοι μουσικοί, αφού και τα δύο αυτά χαρίσματα —ή, για να το πω πιο σωστά, θεόσταλτα δώρα— ανήκουν κατεξοχήν στους ερωτευμένους περιπλανώμενους. Είναι αλήθεια, βέβαια, πως οι στίχοι των παλιών ιπποτών είχαν περισσότερο πάθος παρά επιμέλεια.»

«Διαβάστε κι άλλο, αφεντικό», είπε ο Σάντσο, «και θα βρείτε κάτι που θα μας διαφωτίσει.»

Ο Δον Κιχώτης γύρισε τη σελίδα και είπε: «Αυτό είναι πεζό και μοιάζει να είναι γράμμα.»

«Επιστολή αλληλογραφίας, σεñόρ;»

«Απ' την αρχή του φαίνεται πως είναι ερωτική επιστολή», απάντησε ο Δον Κιχώτης.

«Τότε ας το διαβάσει μεγαλόφωνα η αφεντιά σας», είπε ο Σάντσο, «γιατί μου αρέσουν πολύ τα ερωτικά ζητήματα.»

«Με όλη μου την καρδιά», είπε ο Δον Κιχώτης, και διαβάζοντάς το μεγαλόφωνα, όπως του είχε ζητήσει ο Σάντσο, βρήκε πως έλεγε τα εξής:

Η ψεύτικη υπόσχεσή σου και η βέβαιη δυστυχία μου με οδηγούν σε έναν τόπο απ' όπου η είδηση του θανάτου μου θα φτάσει στ' αυτιά σου πριν προλάβουν να φτάσουν τα λόγια

του παραπόνου μου. Αχάριστη, με απέρριψες για κάποιον πιο πλούσιο, όχι όμως πιο άξιο· μα αν η αρετή λογαριαζόταν για πλούτος, ούτε τις τύχες των άλλων θα ζήλευα ούτε για τις δικές μου συμφορές θα έκλαιγα. Αυτό που ύψωσε η ομορφιά σου, το γκρέμισαν οι πράξεις σου· εξαιτίας της σε πέρασα για άγγελο, εξαιτίας τους ξέρω πως είσαι γυναίκα. Ειρήνη σε σένα, που σε μένα έστειλες πόλεμο, και ο Ουρανός ας κάνει το ψέμα του άντρα σου να μείνει για πάντα κρυφό από σένα, ώστε να μη μετανιώσεις ποτέ για ό,τι έκανες και να μη θερίσω μια εκδίκηση που δεν θα ήθελα να πάρω.

Όταν τελείωσε το γράμμα, ο Δον Κιχώτης είπε: «Απ' αυτό βγαίνουν ακόμη λιγότερα απ' ό,τι από τα ποιήματα, πέρα από το ότι εκείνος που το έγραψε είναι κάποιος απορριμμένος εραστής». Ύστερα ξεφύλλισε σχεδόν όλες τις σελίδες του βιβλίου και βρήκε κι άλλα ποιήματα και γράμματα· μερικά μπορούσε να τα διαβάσει, άλλα όχι. Όλα όμως ήταν γεμάτα παράπονα, θρήνους, αμφιβολίες, επιθυμίες και αποστροφές, χάρες και απορρίψεις — άλλα εκστατικά, άλλα θλιμμένα. Ενώ ο Δον Κιχώτης εξέταζε το βιβλίο, ο Σάντσο εξέταζε τη βαλίτσα, χωρίς να αφήσει γωνιά, ούτε σ' αυτήν ούτε στο στρώσιμό της, που να μην την ψάξει, να μην τη σκύψει να τη δει και να μην την ερευνήσει· ούτε ραφή που να μην την ξηλώσει, ούτε τούφα μαλλιού που να μην την ξεψαχνίσει, μην τυχόν και του ξεφύγει τίποτα από έλλειψη φροντίδας και κόπου. Τόσο πολύ είχε ανάψει μέσα του η απληστία από την ανακάλυψη των κορωνών, που έφταναν σχεδόν τις εκατό. Κι ας μη βρήκε άλλο λάφυρο, λογάριαζε πως οι κουβερτοπετάξεις, οι εμετοί από το βάλσαμο, οι ευλογίες με το παλούκι, οι γροθιές των αγωγιατών, τα χαμένα σακούλια, το

κλεμμένο πανωφόρι, και όλη η πείνα, η δίψα και η κούραση που είχε τραβήξει στην υπηρεσία του καλού του αφέντη, ήταν φτηνό τίμημα· γιατί θεωρούσε πως είχε αποζημιωθεί και με το παραπάνω για όλα αυτά, χάρη στην αμοιβή που πήρε με το δώρο αυτού του θησαυρού.

Ο Ιππότης της Θλιμμένης Μορφής εξακολουθούσε να καίγεται από την αγωνία να μάθει ποιος ήταν ο ιδιοκτήτης της βαλίτσας. Από το σονέτο και το γράμμα, από τα χρυσά νομίσματα και από την εκλεκτή ποιότητα των πουκαμίσων, υπέθετε πως θα ήταν κάποιος ξεχωριστός εραστής, που η περιφρόνηση και η σκληρότητα της κυρίας του τον είχαν σπρώξει σε κάποια απελπισμένη πράξη. Όμως, σ' εκείνον τον έρημο και άγριο τόπο δεν φαινόταν ψυχή για να ρωτήσει, κι έτσι δεν του έμενε άλλο παρά να συνεχίσει τον δρόμο του, αφήνοντας τον Ροσινάντε να διαλέξει ποιο μονοπάτι θα πάρουν — δηλαδή όποιο μπορούσε να περάσει. Ήταν απόλυτα βέβαιος πως μέσα σ' εκείνη την ερημιά αποκλειόταν να μη συναντήσει κάποια σπάνια περιπέτεια. Καθώς λοιπόν προχωρούσε, βυθισμένος σ' αυτές τις σκέψεις, είδε στην κορυφή ενός υψώματος που υψωνόταν μπροστά τους έναν άνθρωπο να πηδά από βράχο σε βράχο και από θάμνο σε θάμνο με θαυμαστή ευκινησία. Όσο μπορούσε να διακρίνει, ήταν σχεδόν γυμνός, με πυκνή μαύρη γενειάδα, μακριά μπερδεμένα μαλλιά και γυμνά πόδια και πατούσες· οι μηροί του καλύπτονταν από ένα παντελόνι που έμοιαζε να είναι από κιτρινωπό βελούδο, τόσο κουρελιασμένο όμως, που σε πολλά σημεία φαινόταν το δέρμα του.

c23g.jpg (360K)

Πλήρες μέγεθος

Ήταν ξυπόλητος και ασκεπής, και παρ' όλη την ταχύτητα με την οποία πέρασε, όπως είπαμε, ο Ιππότης της Θλιμμένης Μορφής πρόλαβε να προσέξει και να συγκρατήσει όλες αυτές τις λεπτομέρειες. Παρ' όλο που προσπάθησε, δεν κατάφερε να τον ακολουθήσει, γιατί ο αδύναμος Ροσινάντε δεν ήταν φτιαγμένος για να περνά από τόσο δύσβατο έδαφος· άλλωστε από τη φύση του ήταν αργός και νωθρός. Ο Δον Κιχώτης κατέληξε αμέσως πως αυτός ήταν ο ιδιοκτήτης του σαμαριού και της βαλίτσας, και αποφάσισε να βγει να τον βρει, ακόμη κι αν χρειαζόταν να περιπλανιέται έναν ολόκληρο χρόνο μέσα σ' εκείνα τα βουνά ώσπου να τον ανακαλύψει. Έτσι είπε στον Σάντσο να κόψει δρόμο από τη μία πλευρά του βουνού, ενώ ο ίδιος θα πήγαινε από την άλλη, μήπως έτσι κατάφερναν να πέσουν πάνω σ' εκείνον τον άνθρωπο που είχε χαθεί τόσο γρήγορα από τα μάτια τους.

«Αυτό δεν μπορώ να το κάνω», είπε ο Σάντσο, «γιατί μόλις απομακρύνομαι από την αφεντιά σας, με κυριεύει ο φόβος και με ζώνουν κάθε λογής πανικοί και φαντασίες. Κι ας θεωρηθεί αυτό που λέω τώρα προειδοποίηση: από δω και πέρα δεν πρόκειται να απομακρυνθώ ούτε κατά ένα δάχτυλο από κοντά σας.»

«Έτσι θα γίνει», είπε ο Ιππότης της Θλιμμένης Μορφής, «και χαίρομαι πολύ που θέλεις να στηριχτείς στο θάρρος μου, που δεν θα σε προδώσει ποτέ, ακόμα κι αν σε εγκαταλείψει η ψυχή σου. Έλα λοιπόν τώρα πίσω μου, όσο πιο σιγά μπορείς, και κάνε τα μάτια σου φανάρια. Ας γυρίσουμε γύρω από αυτή τη ράχη· ίσως πετύχουμε εκείνον τον άνθρωπο που είδαμε, που

δίχως άλλο δεν είναι άλλος από τον ιδιοκτήτη αυτών που βρήκαμε.»

Τότε ο Σάντσο απάντησε: «Πολύ καλύτερα θα ήταν να μην τον ψάξουμε καθόλου· γιατί, αν τον βρούμε και τύχει να είναι ο ιδιοκτήτης των χρημάτων, είναι φανερό πως θα πρέπει να του τα επιστρέψω. Άρα θα ήταν προτιμότερο, χωρίς να μπαίνω σε τέτοιον άσκοπο κόπο, να τα κρατήσω ώσπου να βρεθεί ο αληθινός ιδιοκτήτης με κάποιον άλλο τρόπο, λιγότερο παρεμβατικό και φορτικό· και ίσως αυτό να γίνει όταν θα τα έχω ήδη ξοδέψει, κι έπειτα ο βασιλιάς θα με αθωώσει.»

«Εκεί κάνεις λάθος, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί από τη στιγμή που υποψιαζόμαστε ποιος είναι ο ιδιοκτήτης και τον έχουμε σχεδόν μπροστά μας, είμαστε υποχρεωμένοι να τον αναζητήσουμε και να του επιστρέψουμε ό,τι είναι δικό του. Κι αν δεν τον αναζητήσουμε, η ισχυρή υποψία που έχουμε ότι είναι εκείνος ο ιδιοκτήτης μάς κάνει το ίδιο ένοχους σαν να το ξέραμε με βεβαιότητα. Γι' αυτό, φίλε Σάντσο, μην ανησυχείς καθόλου για το ψάξιμό μας· γιατί αν τον βρούμε, εμένα θα με ανακουφίσει.»

Και λέγοντας αυτά, έδωσε σπιρούνι στον Ροσινάντε, ενώ ο Σάντσο τον ακολούθησε πεζός και φορτωμένος. Αφού έκαναν ένα μέρος του γύρου του βουνού, βρήκαν πεσμένο σε μια χαράδρα ένα μουλάρι, νεκρό και μισοφαγωμένο από σκυλιά και τσιμπημένο από καρακάξες, με τη σέλα και το χαλινάρι του ακόμα πάνω του· κι όλα αυτά δυνάμωσαν ακόμη περισσότερο την υποψία τους ότι εκείνος που είχε φύγει ήταν ο ιδιοκτήτης του μουλαριού και του σαμαριού.

c23h.jpg (381K)

Πλήρες μέγεθος

Ενώ στέκονταν και το κοιτούσαν, άκουσαν ένα σφύριγμα σαν εκείνο βοσκού που φυλάει το κοπάδι του, και ξαφνικά στα αριστερά τους φάνηκε ένα μεγάλο κοπάδι από κατσίκες και πίσω τους, στην κορυφή του βουνού, ο γιδοβοσκός που τις πρόσεχε, ένας άντρας προχωρημένης ηλικίας. Ο Δον Κιχώτης του φώναξε δυνατά και τον παρακάλεσε να κατέβει εκεί όπου βρίσκονταν. Εκείνος τους φώναξε πίσω, ρωτώντας τι τους είχε φέρει σε εκείνο το μέρος, όπου σπάνια ή και ποτέ δεν πατούσε άνθρωπος, παρά μόνο κατσίκες ή λύκοι και άλλα άγρια θηρία που τριγυρνούσαν εκεί γύρω. Τότε ο Σάντσο του φώναξε να κατέβει, και θα του τα εξηγούσαν όλα.

Ο γιδοβοσκός κατέβηκε και, μόλις έφτασε στο σημείο όπου στεκόταν ο Δον Κιχώτης, είπε: «Βάζω στοίχημα πως κοιτάζετε εκείνο το ψωριάρικο μουλάρι που κείτεται νεκρό στη λακκούβα· και, την πίστη μου, πρέπει να είναι εκεί πεσμένο εδώ και έξι μήνες. Πείτε μου, μήπως βρήκατε κάπου εδώ γύρω τον αφέντη του;»

«Δεν βρήκαμε κανέναν», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «ούτε τίποτε άλλο, πέρα από ένα υποσάγμα και ένα μικρό σακούλι που βρήκαμε όχι μακριά από εδώ.»

«Το βρήκα κι εγώ», είπε ο γιδοβοσκός, «αλλά δεν τόλμησα ούτε να το σηκώσω ούτε να το πλησιάσω, μην τυχόν μου βγει σε κακό ή με κατηγορήσουν για κλοπή· γιατί ο διάβολος είναι πανούργος και σου φέρνει πράγματα μπροστά στα πόδια για να σε ρίξει, χωρίς να καταλάβεις ούτε το γιατί ούτε το πώς.»

«Αυτό ακριβώς λέω κι εγώ», είπε ο Σάντσο· «το βρήκα κι εγώ, αλλά δεν πλησίασα ούτε σε απόσταση βολής πέτρας· το άφησα εκεί που ήταν, και εκεί βρίσκεται ακόμη όπως ακριβώς το βρήκα, γιατί δεν θέλω μπελάδες.»

«Πείτε μου, καλέ μου άνθρωπε», είπε ο Δον Κιχώτης, «ξέρετε ποιος είναι ο ιδιοκτήτης αυτών των πραγμάτων;»

«Το μόνο που μπορώ να σας πω», είπε ο γιδοβοσκός, «είναι πως πριν από κάπου έξι μήνες, πάνω κάτω, έφτασε σε μια καλύβα βοσκών, ίσως τρεις λεύγες μακριά από εδώ, ένας νέος με αρχοντική όψη και τρόπους, καβάλα στο ίδιο μουλάρι που κείτεται εδώ νεκρό, και με το ίδιο σαμάρι και το ίδιο σακούλι που λέτε πως βρήκατε και δεν αγγίξατε. Μας ρώτησε ποιο μέρος αυτής της σιέρας ήταν το πιο άγριο και απόμερο· του είπαμε πως ήταν το μέρος όπου βρισκόμαστε τώρα. Και πράγματι έτσι είναι, γιατί αν προχωρήσει κανείς άλλη μισή λεύγα, μπορεί και να μην καταφέρει να ξαναβρεί την έξοδο. Απορώ μάλιστα πώς τα καταφέρατε και φτάσατε ως εδώ, γιατί δεν υπάρχει δρόμος ούτε μονοπάτι που να οδηγεί σ' αυτό το σημείο. Λοιπόν, μόλις άκουσε την απάντησή μας, ο νέος γύρισε πίσω και τράβηξε για το μέρος που του δείξαμε, αφήνοντάς μας όλους γοητευμένους από την ομορφιά του και γεμάτους απορία για την ερώτησή του και για τη βιασύνη με την οποία τον είδαμε να φεύγει προς τη σιέρα. Από τότε δεν

τον ξαναείδαμε, ώσπου λίγες μέρες αργότερα βρέθηκε μπροστά σ' έναν από τους βοσκούς μας και, χωρίς να του πει λέξη, όρμησε πάνω του, του έδωσε αρκετές σφαλιάρες και κλοτσιές, κι έπειτα πήγε στο γαϊδούρι που κουβαλούσε τα τρόφιμά μας και πήρε όλο το ψωμί και το τυρί που μετέφερε. Αφού τα έκανε αυτά, το έβαλε πάλι στα πόδια προς τη σιέρα με απίστευτη ταχύτητα. Όταν το μάθαμε μερικοί από εμάς τους γιδοβοσκούς, βγήκαμε να τον ψάξουμε για περίπου δυο μέρες στα πιο απόμακρα μέρη αυτής της σιέρας, και στο τέλος τον βρήκαμε να έχει καταλύσει στην κουφάλα ενός μεγάλου, πυκνόφυλλου φελλόδεντρου. Βγήκε να μας συναντήσει πολύ ήρεμα και ευγενικά, με τα ρούχα του πια κουρελιασμένα και το πρόσωπό του τόσο αλλοιωμένο και καμένο από τον ήλιο, που μετά βίας τον αναγνωρίσαμε· μόνο τα ρούχα του, παρόλο που ήταν σκισμένα, μας έπεισαν, από ό,τι θυμόμασταν, πως ήταν αυτός που ψάχναμε. Μας χαιρέτησε με ευγένεια και, με λίγα καλοδιατυπωμένα λόγια, μας είπε να μην απορούμε που τον βλέπαμε έτσι, γιατί ήταν υποχρεωμένος να ζει μ' αυτόν τον τρόπο για να εκπληρώσει μια μετάνοια που του είχε επιβληθεί για τις πολλές αμαρτίες του. Τον ρωτήσαμε να μας πει ποιος ήταν, αλλά δεν καταφέραμε ποτέ να το μάθουμε από τον ίδιο. Τον παρακαλέσαμε επίσης, όταν θα είχε ανάγκη από τροφή —κάτι που δεν μπορούσε να αποφύγει— να μας λέει πού θα τον βρίσκαμε, ώστε να του την πηγαίνουμε πρόθυμα και με καλή καρδιά· ή, αν αυτό δεν του άρεσε, τουλάχιστον να έρχεται να τη ζητά από εμάς και να μην την παίρνει με τη βία από τους βοσκούς. Μας ευχαρίστησε για την προσφορά, ζήτησε συγγνώμη για την πρόσφατη επίθεση και υποσχέθηκε πως στο εξής θα ζητούσε ό,τι χρειαζόταν στο όνομα του Θεού,

χωρίς να βλάπτει κανέναν. Όσο για μόνιμο κατάλυμα, είπε πως δεν είχε άλλο πέρα από εκείνο που του πρόσφερε η τύχη, όπου κι αν τον έβρισκε η νύχτα. Και τα λόγια του κατέληξαν σ' ένα ξέσπασμα τόσο πικρού κλάματος, που εμείς που τον ακούγαμε θα έπρεπε να ήμασταν πέτρες αν δεν βάζαμε κι εμείς τα κλάματα μαζί του, συγκρίνοντας αυτό που είχαμε δει την πρώτη φορά με αυτό που βλέπαμε τώρα. Γιατί, όπως είπα, ήταν ένας νέος χαριτωμένος και ευγενικός, και από τον ευγενικό και καλλιεργημένο τρόπο που μιλούσε φαινόταν άνθρωπος καλής γενιάς και αυλικής ανατροφής· κι εμείς, όσο χωριάτες κι αν ήμασταν, καταλαβαίναμε καθαρά, ακόμη και με τη δική μας χωριάτικη αντίληψη, πως η λεπτότητα των τρόπων του το μαρτυρούσε από μόνη της».

«Όμως, ενώ μιλούσε, σταμάτησε ξαφνικά και βυθίστηκε στη σιωπή, κρατώντας για ώρα τα μάτια του καρφωμένα στο χώμα. Εμείς μείναμε ακίνητοι, περιμένοντας με αγωνία να δούμε πού θα κατέληγε αυτή η αφηρημάδα, και όχι χωρίς οίκτο· γιατί από τη συμπεριφορά του —πότε να κοιτάζει το έδαφος ακίνητος, με τα μάτια ορθάνοιχτα χωρίς να ανοιγοκλείνει τα βλέφαρα, πότε να τα κλείνει, να σφίγγει τα χείλη και να σηκώνει τα φρύδια— καταλαβαίναμε καθαρά πως τον είχε πιάσει κάποια κρίση τρέλας. Και σύντομα φάνηκε πως αυτό που υποψιαζόμασταν ήταν αλήθεια, γιατί πετάχτηκε έξαλλος από το χώμα όπου είχε ριχτεί και όρμησε στον πρώτο που βρήκε κοντά του με τέτοια μανία και αγριότητα, που αν δεν τον τραβούσαμε από πάνω του, θα τον είχε δείρει ή δαγκώσει μέχρι θανάτου, φωνάζοντας όλη την ώρα: "Άπιστε Φερνάντο, εδώ, εδώ θα πληρώσεις για το κακό που μου έκανες· αυτά τα χέρια θα σου ξεριζώσουν εκείνη την καρδιά, κατοικία και

φωλιά κάθε ανομίας, και πάνω απ' όλα της απάτης και της δολιότητας." Και σε αυτά πρόσθεσε κι άλλα λόγια, όλα με το ίδιο νόημα: κατηγορούσε αυτόν τον Φερνάντο και τον έψεγε για προδοσία και απιστία.

«Με μεγάλη δυσκολία τον αναγκάσαμε να αφήσει το κράτημά του και, χωρίς να πει άλλη λέξη, μας άφησε και όρμησε μέσα σ' αυτά τα πυκνά βάτα και τις αγκαθιές, έτσι που ήταν αδύνατο να τον ακολουθήσουμε. Από αυτό καταλάβαμε πως κατά διαστήματα τον πιάνει τρέλα και πως κάποιος που λέγεται Φερνάντο πρέπει να του έχει κάνει πολύ μεγάλο κακό, όπως φαινόταν κι από την κατάσταση στην οποία είχε καταντήσει. Όλα αυτά επιβεβαιώθηκαν αργότερα, και μάλιστα πολλές φορές, κάθε φορά που βρέθηκε ξανά στον δρόμο μας: άλλοτε για να παρακαλέσει τους βοσκούς να του δώσουν λίγο από το φαγητό που κουβαλούν, κι άλλοτε για να τους το πάρει με τη βία. Γιατί όταν τον πιάνει η τρέλα, ακόμα κι αν οι βοσκοί του το προσφέρουν πρόθυμα, εκείνος δεν το δέχεται, αλλά τους το αρπάζει χτυπώντας τους· ενώ όταν έχει τα λογικά του, το ζητάει για την αγάπη του Θεού, με ευγένεια και καλούς τρόπους, και το παίρνει με πολλές ευχαριστίες και όχι λίγα δάκρυα. Και, για να σας πω την αλήθεια, κύριοι», συνέχισε ο γιδοβοσκός, «μόλις χθες αποφασίσαμε, εγώ και τέσσερα παλικάρια, δυο δικοί μας υπηρέτες και οι άλλοι δυο φίλοι μου, να βγούμε να τον ψάξουμε ώσπου να τον βρούμε· κι όταν τον βρούμε, να τον πάμε, είτε με το καλό είτε με το ζόρι, στην πόλη Αλμοδόβαρ, που απέχει οχτώ λεύγες από εδώ, και εκεί να προσπαθήσουμε να τον γιατρέψουμε, αν βέβαια η αρρώστια του γιατρεύεται· ή, όταν θα είναι στα συγκαλά του, να μάθουμε ποιος είναι και αν έχει συγγενείς για να τους

ειδοποιήσουμε για τη συμφορά του. Αυτά, κύριοι, είναι όλα όσα μπορώ να σας πω ως απάντηση σε όσα με ρωτήσατε· και να είστε βέβαιοι πως ο κάτοχος των πραγμάτων που βρήκατε είναι αυτός που είδατε να περνάει τόσο γρήγορα και τόσο γυμνός.»

Γιατί ο Δον Κιχώτης είχε ήδη περιγράψει πώς είχε δει τον άνθρωπο να πηδάει πέρα δώθε στην πλαγιά του βουνού, κι έτσι τώρα έμενε κατάπληκτος μ' αυτά που άκουγε από τον γιδοβοσκό και πιο αποφασισμένος από ποτέ να ανακαλύψει ποιος ήταν εκείνος ο δυστυχισμένος τρελός. Μέσα του πήρε την απόφαση, όπως είχε κάνει και πριν, να τον ψάξει σε όλο το βουνό, χωρίς να αφήσει ούτε γωνιά ούτε σπηλιά ανεξερεύνητη ώσπου να τον βρει. Όμως η τύχη τα κανόνισε καλύτερα απ' όσο περίμενε ή ήλπιζε, γιατί εκείνη ακριβώς τη στιγμή, σ' ένα φαράγγι του βουνού που άνοιγε στο σημείο όπου βρίσκονταν, εμφανίστηκε ο νέος που ήθελε να βρει. Ερχόταν προχωρώντας και μιλώντας μόνος του με τρόπο που δεν θα γινόταν κατανοητός ούτε από κοντά, πόσο μάλλον από μακριά. Τα ρούχα του ήταν όπως έχουν ήδη περιγραφεί, μόνο που καθώς πλησίαζε, ο Δον Κιχώτης πρόσεξε πως το φθαρμένο διπλό του ήταν από κεχριμπαρένιο κατεργασμένο δέρμα· κι από αυτό συμπέρανε πως όποιος φορούσε τέτοια ρούχα δεν μπορούσε να είναι πολύ ταπεινής καταγωγής.

Όταν τους πλησίασε, ο νέος τούς χαιρέτησε με τραχιά και βραχνή φωνή, αλλά με πολλή ευγένεια. Ο Δον Κιχώτης ανταπέδωσε τον χαιρετισμό με την ίδια λεπτότητα και, κατεβαίνοντας από τον Ροσινάντε, προχώρησε προς το μέρος του με αρχοντική ευπρέπεια και χάρη για να τον αγκαλιάσει.

Τον κράτησε μάλιστα για αρκετή ώρα σφιχτά στην αγκαλιά του, σαν να τον γνώριζε από χρόνια. Ο άλλος —που μπορούμε να τον πούμε ο Κουρελής με τη Θλιμμένη Όψη, όπως ο Δον Κιχώτης ήταν ο Ιππότης της Ελεεινής Μορφής— αφού δέχτηκε την αγκαλιά, τον απομάκρυνε λίγο και, ακουμπώντας τα χέρια του στους ώμους του Δον Κιχώτη, στάθηκε και τον κοίταζε επίμονα, σαν να προσπαθούσε να καταλάβει αν τον αναγνώριζε. Ήταν ίσως όχι λιγότερο κατάπληκτος από το πρόσωπο, το παράστημα και την πανοπλία του Δον Κιχώτη απ' όσο ήταν ο Δον Κιχώτης βλέποντας εκείνον. Με λίγα λόγια, ο πρώτος που μίλησε μετά την αγκαλιά ήταν ο Κουρελής, και είπε όσα θα διηγηθούμε παρακάτω.

c23i.jpg (53K)

Πλήρες μέγεθος

[illegible] 24. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

c24a.jpg (151K)

Πλήρες μέγεθος

Η ιστορία λέει πως ο Δον Κιχώτης άκουγε με τη μεγαλύτερη προσοχή τον κουρελή ιππότη της Σιέρα, ο οποίος άρχισε να λέει:

«Σίγουρα, σεῆόρ, όποιος κι αν είστε — γιατί δεν σας γνωρίζω — σας ευχαριστώ για την καλοσύνη και την ευγένεια που μου δείξατε. Μακάρι να ήμουν σε θέση να σας το ανταποδώσω με κάτι περισσότερο από την καλή μου διάθεση, για τη θερμή υποδοχή που μου κάνατε· όμως η μοίρα μου δεν μου αφήνει άλλο τρόπο να ξεπληρώσω τις χάρες που μου έγιναν, παρά μόνο τη βαθιά επιθυμία να τις ανταποδώσω.»

«Ο δικός μου σκοπός», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «είναι να σας φανώ χρήσιμος· τόσο, που είχα αποφασίσει να μην φύγω από αυτά τα βουνά αν δεν σας έβρισκα και αν δεν μάθαινα από εσάς αν υπάρχει κάποια ανακούφιση για τη θλίψη που, απ' ό,τι δείχνει η παράξενη ζωή σας, σας βασανίζει — και, αν χρειαζόταν, να σας αναζητήσω με κάθε δυνατή επιμονή. Κι αν η δυστυχία σας αποδεικνυόταν από εκείνες που δεν δέχονται καμιά παρηγοριά, είχα σκοπό να σταθώ δίπλα σας και να τη θρηνήσω μαζί σας όσο μπορώ· γιατί και μόνο να βρει κανείς κάποιον που να συμπονεί τον πόνο του είναι μια κάποια παρηγοριά στη συμφορά. Κι αν οι καλές μου προθέσεις αξίζουν να αναγνωριστούν με λίγη ευγένεια, σας παρακαλώ,

σεñόρ, για εκείνο που βλέπω πως κατέχετε σε τόσο μεγάλο βαθμό, και σας εξορκίζω επίσης στο όνομα εκείνου που αγαπάτε ή αγαπήσατε περισσότερο στη ζωή σας, να μου πείτε ποιος είστε και ποια αιτία σας έφερε να ζείτε — ή να πεθαίνετε — μέσα σε αυτή την ερημιά σαν άγριο ζώο, κατοικώντας εδώ με τρόπο τόσο ξένο προς την κατάστασή σας, όπως δείχνουν τα ρούχα και η όψη σας. Και ορκίζομαι», πρόσθεσε ο Δον Κιχώτης, «στην τάξη της ιπποσύνης που έχω λάβει και στο λειτούργημά μου ως περιπλανώμενος ιππότης, πως αν μου κάνετε αυτή τη χάρη, θα σας υπηρετήσω με όλο τον ζήλο που απαιτεί η αποστολή μου — είτε ανακουφίζοντας τη δυστυχία σας, αν μπορεί να ανακουφιστεί, είτε θρηνώντας την μαζί σας, όπως σας υποσχέθηκα.»

Ο Ιππότης του Δάσους, ακούγοντας εκείνον της Θλιμμένης Μορφής να μιλά έτσι, δεν έκανε άλλο από το να τον κοιτάζει, να τον ξανακοιτάζει και να τον εξετάζει από την κορυφή ως τα νύχια· κι όταν πια τον παρατήρησε καλά, του είπε:

«Αν έχετε κάτι να μου δώσετε να φάω, για όνομα του Θεού δώστε το μου· κι αφού φάω, θα κάνω ό,τι μου ζητάτε, ως ανταπόδοση για την καλή διάθεση που μου δείξατε.»

Ο Σάντσο έβγαλε από το σακούλι του κι ο γιδοβοσκός από το πουγκί του ό,τι χρειαζόταν ο Κουρελής για να κορέσει την πείνα του, κι εκείνος τα έφαγε σαν χαμένος, με τέτοια βιασύνη που δεν άφηνε ούτε στιγμή ανάμεσα στις μπουκιές, λες και καταβρόχθιζε αντί να μασάει. Κι όσο έτρωγε, ούτε αυτός ούτε όσοι τον παρακολουθούσαν έβγαλαν λέξη. Μόλις τελείωσε, τους έκανε νόημα να τον ακολουθήσουν. Εκείνοι το έκαναν, κι αυτός τους οδήγησε σε ένα καταπράσινο ξέφωτο λίγο πιο

πέρα, πίσω από μια στροφή του βράχου. Όταν έφτασαν, ξάπλωσε πάνω στο χορτάρι, και οι άλλοι έκαναν το ίδιο, όλοι τους σιωπηλοί, ώσπου ο Κουρελής, αφού βολεύτηκε στη θέση του, είπε:

«Αν θέλετε, κύριοι, να σας φανερώσω με λίγα λόγια το ασύλληπτο μέγεθος των συμφορών μου, πρέπει να μου υποσχεθείτε πως δεν θα κόψετε το νήμα της θλιβερής μου ιστορίας με ερωτήσεις ή με οποιαδήποτε άλλη διακοπή· γιατί τη στιγμή που θα το κάνετε, η αφήγησή μου θα τελειώσει.»

Αυτά τα λόγια του Κουρελή θύμισαν στον Δον Κιχώτη την ιστορία που του είχε πει ο ιπποκόμος του, όταν δεν κατάφερε να κρατήσει λογαριασμό στα κατσίκια που είχαν περάσει το ποτάμι και η διήγηση έμεινε στη μέση· όμως, για να επιστρέψουμε στον Κουρελή, συνέχισε λέγοντας:

«Σας κάνω αυτή την προειδοποίηση γιατί θέλω να περάσω γρήγορα από την ιστορία των δυστυχιών μου· το να τις ξαναφέρνω στη μνήμη μου μόνο καινούριες μου προσθέτει. Κι όσο λιγότερο με ρωτάτε, τόσο πιο γρήγορα θα φτάσω στο τέλος της αφήγησής μου, χωρίς βέβαια να παραλείψω τίποτε σημαντικό, ώστε να ικανοποιήσω πλήρως την περιέργειά σας.»

Ο Δον Κιχώτης έδωσε την υπόσχεση και για τον εαυτό του και για τους άλλους, κι έτσι, με αυτή τη διαβεβαίωση, εκείνος άρχισε ως εξής:

«Με λένε Καρδένιο. Γεννήθηκα σε μια από τις σπουδαιότερες πόλεις της Ανδαλουσίας. Η οικογένειά μου είναι ευγενική, οι γονείς μου πλούσιοι, και η δυστυχία μου τόσο μεγάλη, που οι

γονείς μου θα την έκλαψαν και οι δικοί μου θα τη θρήνησαν χωρίς να μπορούν με τα πλούτη τους να την απαλύνουν· γιατί τα δώρα της τύχης ελάχιστα μπορούν να βοηθήσουν στις συμφορές που στέλνει ο Ουρανός. Στον ίδιο εκείνο τόπο υπήρχε ένας παράδεισος όπου ο έρωτας είχε συγκεντρώσει όλη τη δόξα που θα μπορούσα να ποθήσω· τέτοια ήταν η ομορφιά της Λουσίνδας, μιας νέας τόσο ευγενούς και τόσο πλούσιας όσο κι εγώ, αλλά πιο τυχερής και λιγότερο σταθερής απ' όσο άξιζε ένας τόσο αληθινός έρωτας σαν τον δικό μου. Τη Λουσίνδα αυτή την αγάπησα, τη λάτρεψα και την προσκύνησα από τα πιο πρώτα και τρυφερά μου χρόνια, κι εκείνη με αγαπούσε με όλη την αθωότητα και την ειλικρίνεια της παιδικής ηλικίας. Οι γονείς μας γνώριζαν τα αισθήματά μας και δεν τους δυσαρεστούσε καθόλου αυτό, γιατί έβλεπαν καθαρά πως, όσο ωρίμαζαν, θα κατέληγαν αναπόφευκτα σε γάμο ανάμεσά μας, κάτι που έμοιαζε σχεδόν προαποφασισμένο από την ισότητα των οικογενειών και των περιουσιών μας. Μεγαλώναμε, και μαζί μας μεγάλωνε κι ο έρωτάς μας, τόσο ώστε ο πατέρας της Λουσίνδας θεώρησε, για λόγους ευπρέπειας, πως έπρεπε να μου απαγορεύσει την είσοδο στο σπίτι του, μιμούμενος ίσως σ' αυτό τους γονείς εκείνης της Θίσβης που τόσο ύμνησαν οι ποιητές. Όμως αυτή η απαγόρευση δεν έκανε τίποτε άλλο παρά να προσθέσει έρωτα στον έρωτα και φωτιά στη φωτιά· γιατί, όσο κι αν επέβαλαν σιωπή στις γλώσσες μας, δεν μπορούσαν να τη επιβάλουν στις πένες μας, που αποκαλύπτουν τα μυστικά της καρδιάς σε ένα αγαπημένο πρόσωπο πιο ελεύθερα απ' ό,τι η γλώσσα· γιατί πολλές φορές η παρουσία του αγαπημένου κλονίζει και την πιο σταθερή θέληση και βουβαίνει και την πιο τολμηρή λαλιά.

Αχ, ουρανοί! πόσα γράμματα της έγραψα, και πόσες χαριτωμένες, σεμνές απαντήσεις πήρα! πόσα τραγουδάκια και ερωτικά άσματα συνέθεσα, όπου η καρδιά μου φανέρωνε και εξηγούσε τα αισθήματά της, περιέγραφε τις φλογερές της λαχτάρες, χαιρόταν τις αναμνήσεις της και έπαιζε με τις επιθυμίες της! Τέλος, ανυπόμονος πια και νιώθοντας την καρδιά μου να μαραζώνει από τον πόθο να τη δω, αποφάσισα να κάνω αυτό που μου φαινόταν ο καλύτερος τρόπος για να κερδίσω την ποθητή και άξια ανταμοιβή μου: να τη ζητήσω από τον πατέρα της για νόμιμη σύζυγό μου. Και πράγματι το έκανα. Εκείνος μου απάντησε πως με ευχαριστούσε για την πρόθεση που έδειχνα να τον τιμήσω και να θεωρήσω τιμή μου το ότι θα μου εμπιστευόταν τον θησαυρό του· αλλά, αφού ο πατέρας μου ζούσε ακόμη, σ' εκείνον ανήκε δικαιωματικά να κάνει αυτό το αίτημα, γιατί αν δεν γινόταν με τη δική του πλήρη θέληση και συγκατάθεση, η Λουσίνδα δεν έπρεπε ούτε να δοθεί ούτε να παρθεί κρυφά. Τον ευχαρίστησα για την καλοσύνη του, σκεπτόμενος πως είχε δίκιο, και πως ο πατέρας μου θα συμφωνούσε μόλις του έλεγα τι επιθυμούσα. Με αυτή τη σκέψη πήγα αμέσως να του το ανακοινώσω. Όταν μπήκα στο δωμάτιο όπου βρισκόταν, τον βρήκα με ένα ανοιχτό γράμμα στο χέρι. Πριν προλάβω να πω λέξη, μου το έδωσε λέγοντας: "Από αυτό το γράμμα θα δεις, Καρδένιο, πόση διάθεση έχει ο Δούκας Ρικάρδο να σε εξυπηρετήσει." Αυτός ο Δούκας Ρικάρδο, όπως πιθανότατα ξέρετε ήδη, κύριοι, είναι ένας από τους μεγάλους της Ισπανίας και έχει την έδρα του στο καλύτερο μέρος αυτής της Ανδαλουσίας. Πήρα το γράμμα και το διάβασα. Ήταν γραμμένο με τόσο κολακευτικούς όρους, που ακόμη κι εγώ ο ίδιος ένιωσα πως θα ήταν λάθος του

πατέρα μου να μην ανταποκριθεί στο αίτημα του δούκα, που ήταν να με στείλει αμέσως κοντά του, επειδή ήθελε να γίνω σύντροφος, όχι υπηρέτης, του πρωτότοκου γιου του, και αναλάμβανε ο ίδιος να με τοποθετήσει σε θέση αντάξια της εκτίμησης που έτρεφε για μένα. Μόλις τελείωσα την ανάγνωση, μου κόπηκε η φωνή· κι ακόμη περισσότερο όταν άκουσα τον πατέρα μου να λέει: "Σε δύο μέρες θα φύγεις, Καρδένιο, σύμφωνα με την επιθυμία του δούκα, και θα ευχαριστείς τον Θεό που σου ανοίγει έναν δρόμο από τον οποίο μπορείς να φτάσεις εκεί όπου ξέρω πως αξίζεις να φτάσεις." Και σ' αυτά πρόσθεσε κι άλλες πατρικές συμβουλές. Ήρθε η ώρα της αναχώρησής μου. Ένα βράδυ μίλησα στη Λουσίνδα, της είπα όλα όσα είχαν συμβεί, όπως τα είπα και στον πατέρα της, παρακαλώντας τον να επιτρέψει κάποια καθυστέρηση και να αναβάλει την απόφαση για το χέρι της ώσπου να δω τι ζητούσε από μένα ο Δούκας Ρικάρδο. Εκείνος μου το υποσχέθηκε, κι εκείνη το επιβεβαίωσε με αμέτρητους όρκους και λιποθυμίες. Τελικά παρουσιάστηκα στον δούκα, κι εκείνος με δέχτηκε και μου φέρθηκε με τόση καλοσύνη, που πολύ σύντομα η ζήλια άρχισε να κάνει τη δουλειά της: οι παλιοί υπηρέτες με φθονούσαν και θεωρούσαν την εύνοια που μου έδειχνε ο δούκας προσβολή για τους ίδιους. Εκείνος όμως που χάρηκε περισσότερο με τον ερχομό μου ήταν ο δεύτερος γιος του δούκα, ονομαζόμενος Φερνάντο, ένας νέος κομψός, ευγενής, γενναιόδωρος και ερωτικός, που πολύ γρήγορα με έκανε τόσο στενό του φίλο, ώστε το πρόσεξαν όλοι. Γιατί, παρόλο που και ο μεγαλύτερος γιος με συμπαθούσε και μου έδειχνε καλοσύνη, δεν έφτανε στην ίδια οικειότητα και τρυφερότητα με τον Δον Φερνάντο. Έτσι λοιπόν, επειδή

ανάμεσα σε φίλους κανένα μυστικό δεν μένει αμοιραστό, και επειδή η εύνοια που απολάμβανα από τον Δον Φερνάντο είχε γίνει πια φιλία, μου εμπιστευόταν όλες του τις σκέψεις, και ιδιαίτερα μια ερωτική υπόθεση που τον βασάνιζε κάπως. Ήταν παράφορα ερωτευμένος με μια χωριατοπούλα, υποτελή του πατέρα του, κόρη πλούσιων γονιών, και η ίδια τόσο όμορφη, σεμνή, συνετή και ενάρετη, που κανείς απ' όσους τη γνώριζαν δεν μπορούσε να αποφασίσει σε ποιο από αυτά τα χαρίσματα υπερείχε περισσότερο. Τα θέλγητρα της όμορφης χωριατοπούλας είχαν φουντώσει τόσο το πάθος του Δον Φερνάντο, ώστε, για να πετύχει τον σκοπό του και να κάμψει τις ενάρετες αντιστάσεις της, αποφάσισε να της δώσει τον λόγο του πως θα την παντρευτεί· γιατί να το επιχειρήσει με οποιονδήποτε άλλο τρόπο θα ήταν σαν να επιχειρεί το αδύνατο. Δεμένος μαζί του όπως ήμουν με τη φιλία, προσπάθησα με τα καλύτερα επιχειρήματα και τα πιο ισχυρά παραδείγματα που μπορούσα να σκεφτώ να τον συγκρατήσω και να τον αποτρέψω από μια τέτοια πορεία. Όταν όμως είδα πως δεν πετύχαινα τίποτε, αποφάσισα να ενημερώσω τον πατέρα του, τον Δούκα Ρικάρδο. Ο Δον Φερνάντο όμως, οξύς και πανούργος καθώς ήταν, το προέβλεψε και το φοβήθηκε, καταλαβαίνοντας πως, ως καλός υπηρέτης, είχα καθήκον να μην αποκρύψω κάτι τόσο αντίθετο με την τιμή του κυρίου μου, του δούκα. Έτσι, για να με παραπλανήσει και να με εξαπατήσει, μου είπε πως δεν έβρισκε καλύτερο τρόπο να σβήσει από το μυαλό του την ομορφιά που τον είχε τόσο υποδουλώσει, παρά να λείψει για μερικούς μήνες, και πως ήθελε αυτή η απουσία να γίνει με το να πάμε και οι δυο μας στο σπίτι του πατέρα μου, με το πρόσχημα —που θα έδινε στον

δούκα— ότι πηγαίναμε να δούμε και να αγοράσουμε μερικά εξαίρετα άλογα που υπήρχαν στην πόλη μου, η οποία βγάζει τα καλύτερα στον κόσμο. Μόλις τον άκουσα να το λέει αυτό, ακόμη κι αν η απόφασή του δεν ήταν τόσο καλή, εγώ θα την υποδεχόμουν σαν μία από τις πιο ευτυχείς που θα μπορούσαν να φανταστούν, παρακινημένος από την αγάπη μου, βλέποντας τι ευνοϊκή ευκαιρία και δυνατότητα μου έδινε να ξαναδώ τη Λουσίνδα μου. Με αυτή τη σκέψη και αυτή την επιθυμία, επαίνεσα την ιδέα του και ενίσχυσα το σχέδιό του, συμβουλεύοντάς τον να το πραγματοποιήσει όσο το δυνατόν γρηγορότερα, αφού πράγματι η απουσία φέρνει αποτέλεσμα ακόμη και στα πιο βαθιά ριζωμένα αισθήματα. Όμως, όπως φάνηκε αργότερα, όταν μου τα έλεγε αυτά είχε ήδη απολαύσει τη χωριατοπούλα με τον τίτλο του συζύγου και περίμενε μια ευκαιρία να το φανερώσει χωρίς κίνδυνο για τον εαυτό του, επειδή φοβόταν τι θα έκανε ο πατέρας του, ο δούκας, όταν μάθαινε την τρέλα του. Και συνέβη λοιπόν πως, επειδή στους νέους ο έρωτας τις περισσότερες φορές δεν είναι τίποτε άλλο παρά όρεξη, που, αφού τελικός της σκοπός είναι η απόλαυση, τελειώνει μόλις την πετύχει, κι εκείνο που έμοιαζε έρωτας το βάζει στα πόδια, αφού δεν μπορεί να ξεπεράσει το όριο που του έχει θέσει η φύση —ενώ στον αληθινό έρωτα η φύση δεν έχει βάλει κανένα όριο—, αυτό που θέλω να πω είναι πως, αφού ο Δον Φερνάντο απόλαυσε αυτή τη χωριατοπούλα, το πάθος του καταλάγιασε και η λαχτάρα του κρύωσε· κι αν στην αρχή προσποιούνταν πως ήθελε να φύγει για να γιατρέψει τον έρωτά του, τώρα πια ήθελε πραγματικά να φύγει για να αποφύγει να κρατήσει την υπόσχεσή του.»

«Ο δούκας τού έδωσε την άδεια και διέταξε εμένα να τον συνοδεύσω. Φτάσαμε στην πόλη μου και ο πατέρας μου τον υποδέχτηκε όπως ταίριαζε στην τάξη του. Εγώ είδα τη Λουσίνδα αμέσως, και, παρόλο που η αγάπη μου δεν είχε σβήσει ούτε ατονήσει, ξαναζωντάνεψε με καινούρια δύναμη. Δυστυχώς, διηγήθηκα την ιστορία αυτή στον Δον Φερνάντο, γιατί πίστευα πως, εξαιτίας της μεγάλης φιλίας που μου έδειχνε, όφειλα να μην του κρύψω τίποτα. Μίλησα με τόσο ενθουσιασμό για την ομορφιά, τη ζωντάνια και το πνεύμα της, που οι έπαινοί μου του γέννησαν την επιθυμία να δει μια κοπέλα προικισμένη με τόσα χαρίσματα. Για κακή μου τύχη, ενέδωσα και του την έδειξα ένα βράδυ, στο φως ενός κεριού, από ένα παράθυρο όπου συνηθίζαμε να μιλάμε. Όταν την είδε με το νυχτικό της, ξέχασε όλες τις άλλες ομορφιές που είχε αντικρίσει ως τότε· έχασε τη μιλιά του, ζαλίστηκε, μαγεύτηκε και, στο τέλος, την ερωτεύτηκε παράφορα, όπως θα δείτε όσο προχωρά η διήγηση της δυστυχίας μου. Και για να φουντώσει ακόμη περισσότερο το πάθος του, που το έκρυβε από εμένα και το φανέρωνε μόνο στον Ουρανό, συνέβη μια μέρα να βρει ένα σημείωμά της, όπου με παρακαλούσε να τη ζητήσω σε γάμο από τον πατέρα της· ήταν τόσο λεπτό, τόσο σεμνό και τόσο τρυφερό, που όταν το διάβασε μου είπε πως μόνο στη Λουσίνδα είχαν συγκεντρωθεί όλα τα χαρίσματα ομορφιάς και εξυπνάδας που ήταν μοιρασμένα σε όλες τις άλλες γυναίκες του κόσμου. Είναι αλήθεια —και τώρα το παραδέχομαι— πως, αν και ήξερα πόσο δίκιο είχε ο Δον Φερνάντο να επαινεί τη Λουσίνδα, με ανησυχούσε να ακούω αυτούς τους επαίνους από το δικό του στόμα, και άρχισα να τον φοβάμαι και, δικαιολογημένα, να τον υποπτεύομαι. Δεν υπήρχε στιγμή που

να μην είναι έτοιμος να μιλήσει για τη Λουσίνδα, και συχνά άνοιγε μόνος του το θέμα, ακόμη κι όταν ήταν τελείως άκαιρο· αυτό ξύπνησε μέσα μου μια κάποια ζήλια. Όχι πως φοβόμουν ότι η σταθερότητα ή η πίστη της Λουσίνδας θα άλλαζαν· κι όμως, η μοίρα μου με έκανε να προαισθάνομαι ακριβώς εκείνο από το οποίο εκείνη με διαβεβαίωνε πως δεν υπήρχε λόγος να φοβάμαι. Ο Δον Φερνάντο κατάφερνε πάντα να διαβάζει τα γράμματα που έστελνα στη Λουσίνδα και τις απαντήσεις της προς εμένα, με το πρόσχημα ότι απολάμβανε το πνεύμα και τη φρόνηση και των δυο μας. Έτσι λοιπόν συνέβη, όταν η Λουσίνδα μού ζήτησε να της δώσω να διαβάσει ένα ιπποτικό βιβλίο, που της άρεσε πολύ, τον Αμάδη της Γαλατίας—»

Μόλις ο Δον Κιχώτης άκουσε να γίνεται λόγος για ιπποτικό βιβλίο, είπε:

«Αν η αφεντιά σας μού είχε πει από την αρχή της ιστορίας σας πως η κυρία Λουσίντα αγαπούσε τα ιπποτικά βιβλία, δεν θα χρειαζόταν κανένας άλλος έπαινος για να με πείσει για την ανωτερότητα του νου της· γιατί δεν θα μπορούσε να έχει τη σπουδαία κρίση που περιγράφετε, αν της έλειπε η αγάπη για ένα τόσο απολαυστικό διάβασμα. Γι' αυτό, όσο με αφορά, δεν χρειάζεται να ξοδέψετε άλλες λέξεις για την ομορφιά, την αξία και την εξυπνάδα της· μόνο και μόνο ακούγοντας ποια ήταν τα γούστα της, τη θεωρώ την πιο όμορφη και την πιο έξυπνη γυναίκα στον κόσμο. Και μακάρι η αφεντιά σας, μαζί με τον Αμαδί του Γαλα, να της είχατε στείλει και τον άξιο Δον Ρουγέλ της Ελλάδας, γιατί ξέρω πως η κυρία Λουσίντα θα απολάμβανε πολύ τη Δαραΐδα και τη Γαραγιά, καθώς και τις εύστοχες κουβέντες του βοσκού Δαρινέλ και τους θαυμάσιους

στίχους των βουκολικών του, που τους τραγουδούσε και τους απήγγελλε με τόση ζωντάνια, εξυπνάδα και άνεση. Όμως ίσως έρθει καιρός που αυτή η παράλειψη θα διορθωθεί· και για να γίνει αυτό, δεν χρειάζεται τίποτε άλλο παρά να θελήσει η αφεντιά σας να έρθει μαζί μου στο χωριό μου, γιατί εκεί μπορώ να σας δώσω πάνω από τριακόσια βιβλία, που είναι η χαρά της ψυχής μου και η παρηγοριά της ζωής μου—αν και τώρα που το σκέφτομαι, δεν μου έχει μείνει ούτε ένα, εξαιτίας της κακίας μοχθηρών και φθονερών μάγων. Μα συγχωρέστε με που αθέτησα την υπόσχεση που δώσαμε να μην κόβουμε τον λόγο σας· γιατί όταν ακούω να μιλούν για ιπποσύνη ή για περιπλανώμενους ιππότες, δεν μπορώ να κρατηθώ περισσότερο απ' όσο μπορούν οι ακτίνες του ήλιου να μη δίνουν ζέστη ή του φεγγαριού υγρασία. Συγχωρέστε με, λοιπόν, και συνεχίστε, γιατί αυτό είναι τώρα το πιο σημαντικό.»

Ενώ ο Δον Κιχώτης έλεγε αυτά, ο Καρδένιο άφησε το κεφάλι του να γείρει στο στήθος του και φάνηκε να βυθίζεται σε βαθιά σκέψη. Κι αν και ο Δον Κιχώτης τού είπε δυο φορές να συνεχίσει την ιστορία του, εκείνος ούτε σήκωσε το βλέμμα ούτε αποκρίθηκε λέξη. Ύστερα από λίγο, όμως, ανασήκωσε το κεφάλι και είπε: «Δεν μπορώ να βγάλω αυτή την ιδέα από το μυαλό μου, και κανείς στον κόσμο δεν πρόκειται να μου τη διώξει ούτε να με κάνει να πιστέψω αλλιώς—και αν κάποιος υποστήριζε ή πίστευε οτιδήποτε άλλο, θα ήταν ανόητος—πως εκείνος ο παλιάνθρωπος ο μαστρο-Ελισαμπάδ τα είχε με τη βασίλισσα Μαδασίμα.»

«Αυτό δεν είναι αλήθεια, μα τον Θεό και κάθε καλό», είπε ο Δον Κιχώτης έξαλλος, γυρίζοντας πάνω του οργισμένος, όπως συνήθιζε. «Και είναι φοβερή συκοφαντία — ή μάλλον καθαρή ατιμία. Η βασίλισσα Μαδασίμα ήταν μια εξαιρετικά επιφανής κυρία, και δεν γίνεται να πιστέψει κανείς πως μια τόσο υψηλή πριγκίπισσα θα είχε σχέσεις με έναν τσαρλατάνο. Κι όποιος υποστηρίζει το αντίθετο λέει ψέματα σαν παλιάνθρωπος, και θα του το αποδείξω, είτε πεζός είτε καβάλα, είτε οπλισμένος είτε άοπλος, είτε νύχτα είτε μέρα, ή όπως αλλιώς τον βολεύει.»

Ο Καρδένιο τον κοίταζε επίμονα, και καθώς εκείνη τη στιγμή τον είχε ξαναπιάσει η τρέλα του, δεν είχε καμιά διάθεση να συνεχίσει την ιστορία του· ούτε όμως και ο Δον Κιχώτης θα την άκουγε, τόσο πολύ τον είχε εξοργίσει όσα είχε ακούσει για τη Μαδασίμα. Παράξενο κι όμως αληθινό: την υπερασπιζόταν σαν να ήταν πράγματι η αληθινή κυρά της καρδιάς του· ως εκεί τον είχαν φτάσει τα καταραμένα βιβλία του. Ο Καρδένιο λοιπόν, όπως είπα, όντας πια τρελαμένος, μόλις άκουσε πως τον έβγαζαν ψεύτη και τον έλεγαν παλιάνθρωπο και με άλλα προσβλητικά ονόματα, δεν το πήρε καθόλου αστεία. Άρπαξε μια πέτρα που βρήκε δίπλα του και με τέτοιο χτύπημα τη φύτεψε στο στήθος του Δον Κιχώτη, που τον ξάπλωσε ανάσκελα. Ο Σάντσο Πάντσα, βλέποντας να φέρονται έτσι στον αφέντη του, όρμησε στον τρελό με γροθιές· όμως ο Κουρελής τον υποδέχτηκε με τέτοιο τρόπο, που με μία γροθιά τον άπλωσε κάτω στα πόδια του, κι έπειτα ανέβηκε από πάνω του και του κοπάνησε τα πλευρά όσο του έκανε κέφι. Ο γιδοβοσκός, που έτρεξε να βοηθήσει, είχε την ίδια τύχη· κι αφού τους έδειρε και τους σακάτεψε όλους, τους άφησε και

αποτραβήχτηκε ήσυχα στο κρησφύγετό του στο βουνό. Ο Σάντσο σηκώθηκε και, έξαλλος που είχε φάει τόσο ξύλο χωρίς να το αξίζει, έτρεξε να ξεσπάσει την εκδίκησή του στον γιδοβοσκό, κατηγορώντας τον πως δεν τους είχε προειδοποιήσει ότι αυτός ο άνθρωπος παθαίνει κατά διαστήματα κρίσεις τρέλας· γιατί, αν το ήξεραν, θα είχαν φυλαχτεί για να προστατευτούν. Ο γιδοβοσκός απάντησε πως τους το είχε πει, και ότι αν εκείνος δεν τον είχε ακούσει, δεν έφταιγε ο ίδιος. Ο Σάντσο ανταπάντησε, ο γιδοβοσκός του ξαναγύρισε τα λόγια, και ο καβγάς κατέληξε να πιαστούν από τα γένια και να αρχίσουν να ανταλλάσσουν τέτοιες γροθιές, που αν ο Δον Κιχώτης δεν τους χώριζε, θα είχαν γίνει κομμάτια μεταξύ τους.»

«Άφησέ με ήσυχο, κύριε Ιππότη της Θλιμμένης Μορφής», είπε ο Σάντσο, παλεύοντας με τον γιδοβοσκό, «γιατί μ' αυτόν εδώ, που είναι χωριάτης σαν κι εμένα και όχι χρισμένος ιππότης, μπορώ κάλλιστα να πάρω το αίμα μου πίσω για την προσβολή που μου έκανε, πολεμώντας τον σώμα με σώμα σαν τίμιος άνθρωπος.»

«Σωστό είναι αυτό», είπε ο Δον Κιχώτης, «αλλά ξέρω πως δεν φταίει εκείνος γι' αυτό που έγινε.»

Με αυτά τα λόγια τους ηρέμησε και ξαναρώτησε τον γιδοβοσκό αν ήταν δυνατό να βρουν τον Καρδένιο, γιατί ανυπομονούσε πολύ να μάθει το τέλος της ιστορίας του. Ο γιδοβοσκός τού είπε, όπως του είχε πει και πριν, πως κανείς δεν μπορούσε να ξέρει με βεβαιότητα πού ήταν το λημέρι του· όμως, αν τριγυρνούσε αρκετά σ' εκείνη την περιοχή, ήταν βέβαιο πως αργά ή γρήγορα θα τον πετύχαινε, είτε στα λογικά

του είτε όχι.

c24e.jpg (69K)

Πλήρες μέγεθος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 25. ΟΠΟΥ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΞΕΝΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΠΟΥ ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ ΣΤΟΝ ΓΕΡΟΔΕΜΕΝΟ ΙΠΠΟΤΗ ΤΗΣ ΛΑ ΜΑΝΤΣΑ ΣΤΗ ΣΙΕΡΑ ΜΟΡΕΝΑ, ΚΑΙ ΠΩΣ ΜΙΜΗΘΗΚΕ ΤΗ ΜΕΤΑΝΟΙΑ ΤΟΥ ΜΠΕΛΤΕΝΕΜΠΡΟΣ

c25a.jpg (168K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Δον Κιχώτης αποχαιρέτησε τον γιδοβοσκό και, ανεβαίνοντας ξανά στον Ροσινάντε, είπε στον Σάντσο να τον ακολουθήσει· εκείνος όμως, τώρα που δεν είχε γάιδαρο, το έκανε με μεγάλη δυσαρέσκεια. Προχωρούσαν αργά, μπαίνοντας όλο και πιο βαθιά στο πιο άγριο κομμάτι του βουνού. Ο Σάντσο όλη την ώρα καιγόταν να πιάσει κουβέντα με τον αφέντη του και λαχταρούσε να αρχίσει εκείνος πρώτος, ώστε να μη φανεί πως παραβιάζει την εντολή που του είχε δοθεί· όμως, μην μπορώντας να κρατήσει άλλο το στόμα του κλειστό, του είπε:

«Κύριε Δον Κιχώτη, δώστε μου την ευχή σας και αφήστε με να φύγω, γιατί θέλω να γυρίσω αμέσως σπίτι, στη γυναίκα και στα παιδιά μου, όπου τουλάχιστον μπορώ να μιλάω και να κουβεντιάζω όσο θέλω· γιατί το να με θέλετε να γυρνάω μέρα και νύχτα μέσα σ' αυτές τις ερημιές και να μη σας μιλάω όταν μου έρχεται, είναι σαν να με θάβετε ζωντανό. Αν η τύχη το 'φερνε τα ζώα να μιλούν όπως στις μέρες του Γκουισοπέτε,

δεν θα ήταν και τόσο κακό, γιατί θα μπορούσα να λέω στον Ροσινάντε ό,τι μου κατέβαινε στο κεφάλι και έτσι να υποφέρω την κακοτυχία μου· όμως είναι βαριά υπόθεση, και δεν αντέχεται με υπομονή, να κυνηγά κανείς περιπέτειες μια ζωή και να εισπράττει μόνο κλοτσιές και κουβέρτωμα, πετροβολήματα και μπουνιές, και μαζί μ' όλα αυτά να πρέπει να ράβει και το στόμα του, χωρίς να τολμά να πει ό,τι έχει στην καρδιά του, λες και είναι βουβός.»

«Σε καταλαβαίνω, Σάντσο», απάντησε ο Δον Κιχώτης. «Πεθαίνεις να σου λύσω την απαγόρευση που σου είχα βάλει στη γλώσσα· θεώρησέ την λοιπόν λυμένη και πες ό,τι θέλεις όσο γυρίζουμε σ' αυτά τα βουνά.»

«Έτσι να γίνει», είπε ο Σάντσο. «Άσε με λοιπόν να μιλήσω τώρα, γιατί ο Θεός ξέρει τι μπορεί να γίνει αργότερα· και, μια που μου δόθηκε η άδεια, θέλω να ρωτήσω: γιατί πήρατε τόσο θερμά το μέρος εκείνης της βασίλισσας Μαχιμάσα, ή όπως αλλιώς τη λένε; Και τι σας ένοιαζε αν εκείνος ο ηγούμενος ήταν φίλος της ή όχι; Γιατί, αν το είχατε αφήσει να περάσει —αφού δεν ήσασταν και κριτής στην υπόθεση—, πιστεύω πως ο τρελός θα συνέχιζε την ιστορία του και θα είχαμε γλιτώσει την πέτρα, τις κλοτσιές και πάνω από μισή ντουζίνα σφαλιάρες.»

«Μα την πίστη μου, Σάντσο», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «αν ήξερες κι εσύ, όπως ξέρω εγώ, τι τιμημένη και επιφανής κυρία ήταν η βασίλισσα Μαδασίμα, είμαι βέβαιος πως θα έλεγες ότι έδειξα μεγάλη υπομονή που δεν έσπασα το στόμα εκείνου που ξεστόμισε τέτοιες βλασφημίες. Γιατί είναι φοβερή βλασφημία να λέει ή και να φαντάζεται κανείς ότι μια βασίλισσα είχε

ερωτικές σχέσεις με έναν χειρουργό. Η αλήθεια είναι πως εκείνος ο μάστορας Ελισαμπάντ που ανέφερε ο τρελός ήταν άνθρωπος πολύ συνετός και γνωστικός, και υπηρετούσε τη βασίλισσα ως διοικητής και γιατρός της· αλλά να υποθέτει κανείς ότι ήταν ερωμένη του είναι ανοησία που αξίζει πολύ αυστηρή τιμωρία. Και για απόδειξη ότι ο Καρδένιο δεν ήξερε τι έλεγε, θυμήσου πως όταν το είπε ήταν εκτός εαυτού.»

«Αυτό λέω κι εγώ», είπε ο Σάντσο. «Δεν υπήρχε λόγος να δίνετε σημασία στα λόγια ενός τρελού· γιατί, αν δεν σας βοηθούσε η τύχη και σας είχε ρίξει εκείνη την πέτρα στο κεφάλι αντί για το στήθος, ωραία θα τα είχαμε πάθει υπερασπιζόμενοι εκείνη την κυρά, να την αναθεματίσει ο Θεός! Και τότε, ο Καρδένιο δεν θα τη γλίτωνε επειδή είναι τρελός;»

«Είτε πρόκειται για λογικούς ανθρώπους είτε για τρελούς», είπε ο Δον Κιχώτης, «κάθε περιπλανώμενος ιππότης είναι υποχρεωμένος να υπερασπίζεται την τιμή των γυναικών, όποιες κι αν είναι — και πολύ περισσότερο βασιλισσών τόσο υψηλής τάξης και αξιοπρέπειας όπως η βασίλισσα Μαδασίμα, για την οποία τρέφω ιδιαίτερη εκτίμηση εξαιτίας των αξιαγάπητων αρετών της. Γιατί, εκτός από το ότι ήταν εξαιρετικά όμορφη, ήταν και πολύ σοφή και έδειχνε μεγάλη υπομονή στις συμφορές της, που ήταν πολλές. Και η συμβουλή και η συντροφιά του Δασκάλου Ελισαμπάντ τη βοήθησαν πολύ και τη στήριξαν, ώστε να υπομένει τα βάσανά της με σύνεση και καρτερία. Από εκεί βρήκε αφορμή ο αμαθής και κακοπροαίρετος όχλος να λέει και να πιστεύει πως ήταν ερωμένη του· και λένε ψέματα — το ξαναλέω — και θα πουν

ψέματα άλλες διακόσιες φορές όλοι όσοι το πιστεύουν και το διαδίδουν.»

«Εγώ ούτε το λέω ούτε το πιστεύω», είπε ο Σάντσο. «Ας το βρουν μόνοι τους· με το ψωμί τους ας το φάνε. Στον Θεό έχουν δώσει λόγο για το αν φέρθηκαν άσχημα ή όχι. Εγώ έρχομαι από τ' αμπέλι μου, δεν ξέρω τίποτα· δεν μου αρέσει να χώνω τη μύτη μου στις ζωές των άλλων. Όποιος αγοράζει και λέει ψέματα, το πληρώνει από το πουγκί του. Άλλωστε, γυμνός γεννήθηκα, γυμνός βρίσκομαι· ούτε χάνω ούτε κερδίζω. Κι αν το έκαναν, εμένα τι με νοιάζει; Πολλοί νομίζουν πως υπάρχουν παστά εκεί που δεν υπάρχουν ούτε γάντζοι. Μα ποιος μπορεί να βάλει πύλες στον ανοιχτό κάμπο; Άλλωστε, είπαν και για τον Θεό—»

«Θεός φυλάξοι», είπε ο Δον Κιχώτης, «τι σωρό ανοησίες είναι αυτές που αραδιάζεις! Τι σχέση έχει αυτό που συζητάμε με τις παροιμίες που πετάς τη μία πίσω από την άλλη; Για όνομα του Θεού, σώπα, Σάντσο, και από δω και πέρα κοίτα να κεντρίζεις το γαϊδούρι σου και να μην ανακατεύεσαι σε όσα δεν σε αφορούν. Και βάλε καλά στο μυαλό σου πως ό,τι έχω κάνει, ό,τι κάνω και ό,τι θα κάνω, στηρίζεται γερά στη λογική και είναι απόλυτα σύμφωνο με τους κανόνες της ιπποσύνης, γιατί τους γνωρίζω καλύτερα απ' όλους όσοι την ασκούν σε ολόκληρο τον κόσμο.»

«Κύριε», απάντησε ο Σάντσο, «είναι καλός κανόνας της ιπποσύνης να χανόμαστε μέσα σ' αυτά τα βουνά χωρίς μονοπάτι και χωρίς δρόμο, ψάχνοντας έναν τρελό που, όταν τον βρούμε, μπορεί να του καπνίσει να τελειώσει αυτό που άρχισε — όχι την ιστορία του, αλλά το κεφάλι της αφεντιάς

σας και τα πλευρά τα δικά μου — και στο τέλος να μας τα σπάσει εντελώς;»

c25b.jpg (330K)

Πλήρες μέγεθος

«Ησύχασε, το ξαναλέω, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί να ξέρεις πως δεν με φέρνει σ' αυτά τα μέρη τόσο η επιθυμία να βρω εκείνον τον τρελό, όσο η λαχτάρα να κατορθώσω εδώ ένα τέτοιο κατόρθωμα, που θα μου χαρίσει αιώνιο όνομα και δόξα σε όλο τον γνωστό κόσμο· και θα είναι τέτοιο, ώστε μ' αυτό θα βάλω τη σφραγίδα σε όλα όσα μπορούν να κάνουν έναν περιπλανώμενο ιππότη τέλειο και ξακουστό.»

«Και είναι πολύ επικίνδυνο αυτό το κατόρθωμα;»

«Όχι», απάντησε ο Ιππότης της Θλιμμένης Μορφής· «αν και στα ζάρια μπορεί να μας τύχει άσος-δύο αντί για εξάρες· όμως όλα θα εξαρτηθούν από τη δική σου επιμέλεια.»

«Από τη δική μου επιμέλεια;» είπε ο Σάντσο.

«Ναι», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί αν γυρίσεις γρήγορα από εκεί όπου σκοπεύω να σε στείλω, η μετάνοιά μου θα τελειώσει σύντομα και η δόξα μου θα αρχίσει αμέσως. Όμως δεν είναι σωστό να σε κρατώ άλλο σε αγωνία, περιμένοντας να δεις πού το πάω με όλα αυτά, γι' αυτό θέλω να ξέρεις, Σάντσο, πως ο ξακουστός Αμαδής της Γαλατίας ήταν ένας από τους τελειότερους περιπλανώμενους ιππότες—όχι, λάθος μου να πω «ένας από». Ήταν μόνος του, ο πρώτος, ο μοναδικός, ο αφέντης όλων όσοι υπήρχαν στον κόσμο στην εποχή του. Στα σύκα ο Δον Μπελιανίς και όλοι όσοι λένε πως τον έφτανε σε

οτιδήποτε· το ορκίζομαι, γελιούνται! Λέω ακόμη πως, όταν ένας ζωγράφος θέλει να γίνει ξακουστός στην τέχνη του, προσπαθεί να αντιγράψει τα πρότυπα των σπουδαιότερων ζωγράφων που γνωρίζει· και το ίδιο ισχύει για όλα τα σημαντικά επαγγέλματα και ασχολίες που στολίζουν ένα κράτος. Έτσι, όποιος θέλει να θεωρείται φρόνιμος και υπομονετικός πρέπει να μιμείται τον Οδυσσέα, στον οποίο ο Όμηρος, μέσα από τον χαρακτήρα και τους άθλους του, μας δίνει μια ζωντανή εικόνα φρόνησης και υπομονής· όπως και ο Βιργίλιος μάς δείχνει, στο πρόσωπο του Αινεία, την αρετή ενός ευσεβούς γιου και τη σύνεση ενός γενναίου και ικανού αρχηγού. Και δεν τους παρουσιάζουν ούτε τους περιγράφουν όπως ακριβώς ήταν, αλλά όπως θα έπρεπε να είναι, ώστε να αφήσουν στις επόμενες γενιές το παράδειγμα των αρετών τους. Με τον ίδιο τρόπο, ο Αμαδής ήταν το πολικό αστέρι, το αυγερινό, ο ήλιος των γενναίων και αφοσιωμένων ιπποτών, που όλοι εμείς, όσοι πολεμάμε κάτω από τη σημαία του έρωτα και της ιπποσύνης, είμαστε υποχρεωμένοι να μιμούμαστε. Αφού λοιπόν έτσι έχουν τα πράγματα, θεωρώ, φίλε Σάντσο, πως ο περιπλανώμενος ιππότης που θα τον μιμηθεί πιο πιστά θα πλησιάσει περισσότερο την τελειότητα της ιπποσύνης. Και ένα από τα σημεία όπου αυτός ο ιππότης έδειξε πιο καθαρά τη φρόνηση, την αξία, την ανδρεία, την αντοχή, τη σταθερότητα και τον έρωτά του ήταν όταν, απορριμμένος από την κυρία Οριάνα, αποσύρθηκε για να κάνει μετάνοια στην Πένια Πόμπρε, αλλάζοντας το όνομά του σε Μπελτενέμπρος—όνομα πραγματικά γεμάτο νόημα και ταιριαστό με τη ζωή που είχε διαλέξει από μόνος του. Κι έτσι, αφού για μένα είναι ευκολότερο να τον μιμηθώ σε αυτό παρά

στο να κόβω γίγαντες στα δύο, να αποκεφαλίζω φίδια, να σκοτώνω δράκους, να τρέπω στρατούς σε φυγή, να καταστρέφω στόλους και να λύνω μάγια, και αφού αυτός ο τόπος ταιριάζει τόσο καλά για έναν τέτοιο σκοπό, δεν πρέπει να αφήσω να μου ξεφύγει η ευκαιρία που τώρα μου προσφέρεται τόσο βολικά.»

«Και τι ακριβώς σκοπεύετε να κάνετε, στην πράξη», είπε ο Σάντσο, «σε τούτο το τόσο απόμερο μέρος;»

«Δεν σου είπα», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «πως εδώ σκοπεύω να μιμηθώ τον Αμαδί, παίζοντας τον απελπισμένο, τον τρελό, τον μανιακό, και μαζί μ' αυτό να μιμηθώ και τον γενναίο Δον Ρολάνδο, όταν στη βρύση βρήκε αποδείξεις πως η ωραία Αγγέλικα είχε ατιμαστεί με τον Μεντόρο και, από τη λύπη του, τρελάθηκε, ξερίζωνε δέντρα, αναστάτωνε τα νερά των καθαρών πηγών, σκότωνε βοσκούς, αφάνιζε κοπάδια, έκαιγε καλύβες, γκρέμιζε σπίτια, έσερνε φοράδες πίσω του και έκανε άλλα εκατό χιλιάδες ξεσπάσματα άξια αιώνιας δόξας και μνήμης; Κι αν δεν έχω σκοπό να μιμηθώ τον Ρολάνδο, ή Ορλάνδο, ή Ροτολάνδο —γιατί μ' όλα αυτά τα ονόματα ήταν γνωστός— βήμα βήμα σε κάθε τρέλα που έκανε, είπε ή σκέφτηκε, θα προσπαθήσω τουλάχιστον να φτιάξω, όσο μπορώ, ένα πρόχειρο αντίγραφο από όσα μου φαίνονται πιο ουσιώδη· αν και ίσως τελικά αρκεστώ στην απλή μίμηση του Αμαδί, που χωρίς να παραδοθεί σε καμιά βλαβερή παραφροσύνη, αλλά μόνο σε δάκρυα και θλίψη, κέρδισε τόση φήμη όση και ο πιο ξακουστός απ' όλους.»

«Εμένα μου φαίνεται», είπε ο Σάντσο, «πως οι ιππότες που φέρονταν έτσι είχαν λόγο και αφορμή για τέτοιες τρέλες και τέτοιες μετάνοιες· αλλά εσείς για ποιο λόγο να τρελαθείτε; Ποια κυρία σας απέρριψε ή τι αποδείξεις βρήκατε ότι η κυρά Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο έκανε παιχνίδια με Μαυριτανό ή Χριστιανό;»

«Εκεί ακριβώς είναι το ζήτημα», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «κι εκεί βρίσκεται όλη η ομορφιά αυτής της αποστολής μου. Δεν είναι και τόσο σπουδαίο για έναν περιπλανώμενο ιππότη να τρελαθεί όταν έχει λόγο· το σπουδαίο είναι να χάσει τα λογικά του χωρίς καμιά αφορμή και να δείξει έτσι στην κυρά του πως, αν μπορώ να το κάνω στα ξερά, τι δεν θα έκανα στα βρεγμένα. Κι έπειτα, έχω και περίσσια αιτία, με τον μακρύ χωρισμό που υπομένω από την κυρά μου ως τον θάνατο, τη Δουλτσινέα του Τομπόσο· γιατί, όπως άκουσες να λέει τις προάλλες εκείνος ο βοσκός, ο Αμβρόσιος, στην απουσία όλα τα βάσανα τα νιώθει κανείς και όλα τα φοβάται. Γι' αυτό λοιπόν, φίλε Σάντσο, μην χάνεις καιρό προσπαθώντας να με αποτρέψεις από μια τόσο σπάνια, τόσο ευτυχισμένη και τόσο ανήκουστη μίμηση. Τρελός είμαι και τρελός πρέπει να μείνω ώσπου να γυρίσεις με την απάντηση στο γράμμα που σκοπεύω να στείλω με σένα στην κυρά μου, τη Δουλτσινέα. Κι αν η απάντηση είναι αντάξια της αφοσίωσής μου, τότε η τρέλα και η μετάνοιά μου θα τελειώσουν· αν όμως είναι το αντίθετο, τότε θα τρελαθώ στ' αλήθεια και, αφού θα είμαι έτσι, δεν θα υποφέρω πια. Όπως κι αν μου απαντήσει, θα γλιτώσω από τον αγώνα και τη θλίψη όπου θα με αφήσεις: είτε θα χαρώ με σώας τας φρένας το καλό που θα μου φέρεις είτε, ως τρελός, δεν θα νιώθω το κακό που θα μου φέρεις. Μα πες μου,

Σάντσο, έχεις φυλάξει καλά το κράνος του Μαμβρίνου; Γιατί σε είδα να το σηκώνεις από το χώμα όταν εκείνος ο αχάριστος παλιάνθρωπος προσπάθησε να το κάνει κομμάτια και δεν τα κατάφερε· κι από αυτό φαίνεται πόσο εξαίρετο μέταλλο έχει.»

Τότε ο Σάντσο απάντησε: «Μα τον ζωντανό Θεό, κύριε Ιππότη της Θλιμμένης Μορφής, μερικά απ' όσα λέτε δεν μπορώ ούτε να τα αντέξω ούτε να τα ακούω με υπομονή. Και απ' αυτά αρχίζω να υποψιάζομαι πως όλα όσα μου λέτε για ιπποτισμούς, για κατακτήσεις βασιλείων και αυτοκρατοριών, για χαρίσματα νησιών και για κάθε λογής ανταμοιβές και αξιώματα, όπως συνηθίζουν οι περιπλανώμενοι ιππότες, δεν είναι παρά αέρας και ψέματα, μπογιές και φαντασίες, ή όπως αλλιώς θέλει να τα πει κανείς. Γιατί τι θα σκεφτόταν όποιος σας άκουγε να αποκαλείτε μια λεκάνη κουρέα κράνος του Μαμβρίνου, και μάλιστα να επιμένετε τόσο καιρό σ' αυτό το λάθος, αν όχι πως όποιος λέει και υποστηρίζει τέτοια πράγματα τα έχει χαμένα; Τη λεκάνη την έχω στο σακούλι μου, όλη βαθουλωμένη, και τη φέρνω σπίτι για να τη φτιάξω, ώστε να ξυρίζω το μούσι μου μ' αυτήν, αν με τη χάρη του Θεού αξιωθώ καμιά μέρα να ξαναδώ τη γυναίκα και τα παιδιά μου.»

«Άκου εδώ, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «μα τον ίδιο που ορκίστηκες πριν από λίγο, σου λέω πως έχεις το πιο περιορισμένο μυαλό απ' όλους τους ιπποκόμους που υπάρχουν ή υπήρξαν ποτέ στον κόσμο. Είναι δυνατόν, ύστερα από τόσο καιρό που γυρίζεις μαζί μου, να μην έχεις καταλάβει ακόμη ότι όλα όσα έχουν σχέση με τους περιπλανώμενους ιππότες φαίνονται σαν ψευδαισθήσεις, ανοησίες και παραληρήματα, και μάλιστα πάντα ανάποδα απ' ό,τι είναι; Κι

όχι επειδή είναι πράγματι έτσι, αλλά επειδή μας ακολουθεί πάντα ένα σμήνος μάγων που αλλάζουν και μεταμορφώνουν τα πάντα γύρω μας και τα κάνουν όπως τους αρέσει, ανάλογα με το αν θέλουν να μας βοηθήσουν ή να μας καταστρέψουν. Έτσι, αυτό που σε σένα φαίνεται λεκάνη κουρέα, σε μένα φαίνεται το κράνος του Μαμβρίνου, και σε κάποιον άλλον θα φανεί κάτι διαφορετικό. Και μεγάλη διορατικότητα είχε ο σοφός που είναι με το μέρος μου, κάνοντας αυτό που είναι αληθινά και πραγματικά το κράνος του Μαμβρίνου να φαίνεται σε όλους σαν λεκάνη· γιατί, αν το θεωρούσαν τόσο πολύτιμο όσο είναι, όλος ο κόσμος θα με κυνηγούσε για να μου το αρπάξει. Τώρα όμως που το βλέπουν μόνο σαν λεκάνη κουρέα, δεν μπαίνουν καν στον κόπο να το αποκτήσουν. Αυτό φάνηκε καθαρά κι από εκείνον που προσπάθησε να το σπάσει και το άφησε κάτω χωρίς να το πάρει· γιατί, μα την πίστη μου, αν ήξερε τι είναι, δεν θα το άφηνε ποτέ πίσω. Φύλαξέ το καλά, φίλε μου, γιατί αυτή τη στιγμή δεν το χρειάζομαι· μάλιστα, θα πρέπει να βγάλω όλη αυτή την πανοπλία και να μείνω γυμνός όπως γεννήθηκα, αν αποφασίσω στην άσκησή μου να ακολουθήσω τον Ρολάνδο κι όχι τον Αμαδί.»

Έτσι μιλώντας έφτασαν στους πρόποδες ενός ψηλού βουνού, που υψωνόταν σαν μοναχική κορυφή ανάμεσα στα άλλα που το περικύκλωναν. Στη βάση του κυλούσε ένα ήσυχο ρυάκι, γύρω απλωνόταν ένα λιβάδι τόσο πράσινο και πλούσιο που χαιρόταν το μάτι να το βλέπει, ενώ άφθονα δασικά δέντρα, θάμνοι και λουλούδια έκαναν τον τόπο ακόμη πιο όμορφο. Αυτό το μέρος διάλεξε ο Ιππότης της Θλιμμένης Μορφής για να κάνει την άσκησή του, και μόλις το αντίκρισε αναφώνησε δυνατά, σαν να είχε χάσει τα λογικά του:

«Εδώ είναι το μέρος, ω ουρανοί, που διαλέγω για να θρηνήσω τη συμφορά στην οποία εσείς οι ίδιοι με ρίξατε. Εδώ τα δάκρυά μου θα φουσκώσουν τα νερά εκείνου του μικρού ρυακιού, και οι βαθιοί, ατέλειωτοι αναστεναγμοί μου θα ταράζουν αδιάκοπα τα φύλλα αυτών των βουνίσιων δέντρων, μαρτυρώντας τον πόνο που υποφέρει η κυνηγημένη καρδιά μου. Ω θεότητες της εξοχής, όποιες κι αν είστε εσείς που κατοικείτε σε αυτόν τον έρημο τόπο, ακούστε το παράπονο ενός δυστυχισμένου εραστή, που η μακρόχρονη απουσία και η βασανιστική ζήλια τον έφεραν να θρηνεί τη μοίρα του μέσα σε τούτα τα άγρια μέρη και να παραπονιέται για τη σκληρή καρδιά εκείνης της όμορφης και αχάριστης, του ύψιστου μέτρου κάθε ανθρώπινης ομορφιάς! Ω νύμφες των δασών και δρυάδες, που ζείτε στις πυκνές φυλλωσιές του δάσους, είθε οι ζωηροί και ακόλαστοι σάτυροι που σας πολιορκούν μάταια να μην ταράξουν ποτέ τη γλυκιά σας γαλήνη· βοηθήστε με να θρηνήσω τη σκληρή μου μοίρα ή τουλάχιστον μην κουραστείτε να με ακούτε! Ω Δουλτσινέα του Τομπόσο, φως της νύχτας μου, δόξα του πόνου μου, οδηγέ του δρόμου μου, άστρο της τύχης μου, είθε ο Ουρανός να σου χαρίσει ολοκληρωμένα όλα

όσα του ζητάς· θυμήσου σε ποιον τόπο και σε ποια κατάσταση με έφερε η απουσία σου και ανταπόδωσε με καλοσύνη την πίστη μου, όπως της αξίζει! Ω μοναχικά δέντρα, που από σήμερα και πέρα θα μου κρατάτε συντροφιά στη μοναξιά μου, δώστε μου κάποιο σημάδι, με το απαλό κούνημα των κλαδιών σας, πως η παρουσία μου δεν σας είναι δυσάρεστη! Κι εσύ, οργωμένε μου, ευχάριστε σύντροφε στις καλές και στις κακές μου τύχες, κράτησε καλά στη μνήμη σου όσα θα με δεις να κάνω εδώ, ώστε να τα διηγηθείς και να τα μεταφέρεις στη μοναδική αιτία όλων αυτών», και λέγοντας αυτά κατέβηκε από τον Ροσινάντε και αμέσως τον ξάφρωσε από σέλα και χαλινάρι· έπειτα, δίνοντάς του ένα χτύπημα στα καπούλια, είπε: «Σου χαρίζει ελευθερία εκείνος που ο ίδιος την έχει στερηθεί, ω άλογο τόσο εξαίρετο στα έργα σου όσο άτυχο στη μοίρα σου· φύγε όπου θέλεις, γιατί στο μέτωπό σου είναι γραμμένο πως ούτε ο ιππόγρυπας του Αστόλφο ούτε ο ξακουστός Φροντίνο, που κόστισε τόσο ακριβά στη Μπρανταμάντε, δεν μπορούσαν να σε φτάσουν σε ταχύτητα.»

Μόλις το είδε αυτό ο Σάντσο, είπε: «Καλορίζικος όποιος μας γλίτωσε από τον κόπο να ξεσαμαρώσουμε τον Γκρίζο! Μα την πίστη μου, δεν θα έφευγε χωρίς ένα χτύπημα στα καπούλια κι έναν καλό λόγο για χάρη του. Αν όμως ήταν εδώ, δεν θα άφηνα κανέναν να τον ξεσαμαρώσει, γιατί δεν υπήρχε λόγος· δεν είχε τίποτα ούτε από ερωτευμένο ούτε από θύμα της απελπισίας, αφού κι ο αφέντης του, δηλαδή εγώ όσο έτσι το ήθελε ο Θεός, δεν ήταν τίποτα τέτοιο. Και μάλιστα, ιππότη της Θλιμμένης Μορφής, αν ο χωρισμός μου και η τρέλα της αφεντιάς σας πρόκειται πράγματι να γίνουν, τότε καλό θα ήταν να ξανασαμαρώσουμε τον Ροσινάντε, για να

αναπληρώσει τον Γκρίζο· έτσι θα κερδίσω χρόνο στο πήγαινε-έλα. Γιατί αν πάω με τα πόδια, δεν ξέρω πότε θα φτάσω ούτε πότε θα γυρίσω, αφού, να πω την αλήθεια, δεν είμαι καθόλου καλός πεζοπόρος.»

«Σου λέω, Σάντσο», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «ας γίνει όπως θέλεις, γιατί το σχέδιό σου δεν μου φαίνεται κακό. Σε τρεις μέρες θα φύγεις· ως τότε θέλω να προσέχεις καλά τι κάνω και τι λέω για χάρη της, ώστε να μπορείς να της τα διηγηθείς.»

«Και τι άλλο έχω να δω, πέρα απ' όσα είδα;» είπε ο Σάντσο.

«Δεν ξέρεις τι λες!» είπε ο Δον Κιχώτης. «Τώρα πρέπει να σκίσω τα ρούχα μου, να σκορπίσω την πανοπλία μου, να χτυπώ το κεφάλι μου πάνω σ' αυτούς τους βράχους και να κάνω κι άλλα παρόμοια, που πρέπει να τα δεις με τα μάτια σου.»

«Για τ' όνομα του Θεού», είπε ο Σάντσο, «προσέξτε, αφέντη μου, πώς θα δίνετε αυτά τα χτυπήματα στο κεφάλι σας, γιατί μπορεί να πετύχετε κανέναν τέτοιο βράχο και με τέτοιο τρόπο, που το πρώτο κιόλας χτύπημα να βάλει τέλος σε όλη αυτή την υπόθεση της μετάνοιας. Κι εγώ λέω πως, αφού σας φαίνονται αναγκαία τα χτυπήματα στο κεφάλι και δεν γίνεται αλλιώς αυτή η δουλειά, θα μπορούσατε να αρκεστείτε —μια και όλο αυτό είναι προσποιητό, ψεύτικο και για αστείο— να τα δίνετε στον εαυτό σας μέσα στο νερό ή πάνω σε κάτι μαλακό, σαν βαμβάκι. Αφήστε τα όλα πάνω μου· εγώ θα πω στην κυρά μου πως η αφεντιά σας χτυπούσε το κεφάλι της σε μια μυτερή πέτρα πιο σκληρή κι από διαμάντι.»

«Σ' ευχαριστώ για τις καλές σου προθέσεις, φίλε Σάντσο», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «αλλά θέλω να ξέρεις πως όλα

αυτά που κάνω δεν τα κάνω για αστείο, αλλά στα σοβαρά· οτιδήποτε άλλο θα ήταν παράβαση των νόμων της ιπποσύνης, που μας απαγορεύουν κάθε ψέμα, με τις ποινές που αρμόζουν στην αποστασία. Και το να κάνεις κάτι άλλο αντί γι' αυτό που πρέπει, είναι το ίδιο με το να λες ψέματα. Γι' αυτό τα χτυπήματα που θα φάω πρέπει να είναι αληθινά, γερά και κανονικά, χωρίς τίποτε ψεύτικο ή επινοημένο· και θα χρειαστεί να μου αφήσεις και λίγη ξασμένη κλωστή για να δένω τις πληγές μου, αφού η τύχη μάς ανάγκασε να μείνουμε χωρίς το βάλσαμο που χάσαμε.»

«Χειρότερο ήταν που χάσαμε το γαϊδούρι», απάντησε ο Σάντσο, «γιατί μαζί μ' εκείνο χάθηκαν και η ξασμένη κλωστή και όλα τ' άλλα. Όμως σας παρακαλώ, μη μου ξαναθυμίσετε εκείνο το καταραμένο υγρό, γιατί και μόνο στ' άκουσμα του ονόματός του ανακατεύεται η ψυχή μου, για να μην πω το στομάχι μου. Και σας παρακαλώ επίσης να θεωρήσετε πως πέρασαν κιόλας οι τρεις μέρες που μου δώσατε για να δω τις τρέλες που κάνετε, γιατί εγώ τις λογαριάζω ήδη σαν να τις είδα και να έβγαλα την κρίση μου γι' αυτές, και θα πω θαυμαστές ιστορίες στην κυρά μου. Γι' αυτό γράψτε το γράμμα και στείλτε με αμέσως, γιατί ανυπομονώ να γυρίσω και να βγάλω την αφεντιά σας απ' αυτό το καθαρτήριο όπου σας αφήνω.»

«Καθαρτήριο το λες αυτό, Σάντσο;» είπε ο Δον Κιχώτης. «Πες το καλύτερα κόλαση, ή και κάτι χειρότερο, αν υπάρχει χειρότερο.»

«Για όποιον είναι στην κόλαση», είπε ο Σάντσο, «_nulla est retentio_, όπως έχω ακούσει να λένε.»

«Δεν καταλαβαίνω τι σημαίνει _retentio_», είπε ο Δον Κιχώτης.

«_Retentio_», απάντησε ο Σάντσο, «σημαίνει πως όποιος είναι στην κόλαση δεν βγαίνει ποτέ, ούτε μπορεί να βγει· ενώ με την αφεντιά σας θα γίνει το αντίθετο, αλλιώς τα πόδια μου να μείνουν άχρηστα — δηλαδή, αν έχω σπιρούνια να δώσω ζωντάνια στον Ροσινάντε. Αρκεί να φτάσω στο Ελ Τομπόσο και να παρουσιαστώ μπροστά στην κυρά μου, τη Δουλτσινέα, και θα της διηγηθώ τέτοια πράγματα για τις τρέλες και τις παραφροσύνες σας —γιατί το ίδιο είναι—, όσα κάνατε και όσα κάνετε ακόμα, που θα καταφέρω να τη μαλακώσω πιο πολύ κι από γάντι, κι ας τη βρω πιο σκληρή κι από φελλόδρυ. Και με τη γλυκιά, μελένια απάντησή της θα γυρίσω πετώντας σαν μάγισσα και θα βγάλω την αφεντιά σας απ' αυτό το καθαρτήριο, που μοιάζει με κόλαση αλλά δεν είναι, αφού υπάρχει ελπίδα να βγει κανείς από μέσα· πράγμα που, όπως είπα, δεν το έχουν όσοι είναι στην κόλαση, και νομίζω πως η αφεντιά σας δεν θα πει το αντίθετο.»

«Σωστό είναι αυτό», είπε ο Ιππότης της Θλιμμένης Μορφής, «αλλά πώς θα καταφέρουμε να γράψουμε το γράμμα;»

«Και την εντολή για το γαϊδουράκι επίσης», πρόσθεσε ο Σάντσο.

«Όλα θα μπουν μέσα», είπε ο Δον Κιχώτης. «Και αφού δεν έχουμε χαρτί, καλό θα ήταν να το γράψουμε πάνω σε φύλλα δέντρων, όπως έκαναν οι αρχαίοι, ή σε κέρινες πινακίδες· αν και αυτή τη στιγμή θα ήταν εξίσου δύσκολο να βρεθούν όσο

και το χαρτί. Μόλις όμως μου ήρθε μια ιδέα για το πώς μπορεί να γραφτεί εύκολα, και μάλιστα παραπάνω από εύκολα: στο σημειωματάριο που ανήκε στον Καρδένιο. Κι εσύ θα φροντίσεις να το αντιγράψουν σε χαρτί, με όμορφα γράμματα, στο πρώτο χωριό όπου θα βρεις δάσκαλο· κι αν δεν βρεις, θα το αντιγράψει οποιοσδήποτε νεωκόρος. Μόνο πρόσεξε να μην το δώσεις σε συμβολαιογράφο να το αντιγράψει, γιατί γράφουν με τέτοιο νομικό χέρι που ούτε ο Σατανάς δεν θα μπορούσε να το διαβάσει.»

«Και με την υπογραφή τι θα γίνει;» είπε ο Σάντσο.

«Τα γράμματα του Αμαδί δεν τα υπέγραφαν ποτέ», είπε ο Δον Κιχώτης.

«Καλά όλα αυτά», είπε ο Σάντσο, «αλλά η εντολή πρέπει οπωσδήποτε να είναι υπογεγραμμένη· κι αν αντιγραφεί, θα πουν πως η υπογραφή είναι ψεύτικη, κι εγώ θα μείνω χωρίς γαϊδουράκια.»

«Η εντολή θα είναι υπογεγραμμένη μέσα στο ίδιο βιβλίο», είπε ο Δον Κιχώτης, «και μόλις τη δει, η ανιψιά μου δεν θα φέρει καμιά αντίρρηση να την εκτελέσει. Όσο για το ερωτικό γράμμα, μπορείς να βάλεις για υπογραφή: "_Δικός σου ως τον θάνατο, ο Ιππότης της Θλιμμένης Μορφής._" Και δεν πειράζει καθόλου αν είναι γραμμένο από άλλο χέρι, γιατί απ' όσο θυμάμαι η Δουλτσινέα ούτε να διαβάζει ξέρει ούτε να γράφει, ούτε έχει δει ποτέ στη ζωή της δικό μου γράψιμο ή γράμμα μου. Γιατί ο έρωτάς μου κι ο δικός της ήταν πάντα πλατωνικός, χωρίς να προχωρήσει πέρα από ένα σεμνό βλέμμα, κι αυτό τόσο σπάνια, που μπορώ με ασφάλεια να ορκιστώ πως δεν την

έχω δει ούτε τέσσερις φορές μέσα σε όλα αυτά τα δώδεκα χρόνια που την αγαπώ περισσότερο κι από το φως αυτών των ματιών που μια μέρα θα τα καταπιεί η γη. Και ίσως, ακόμα κι από αυτές τις τέσσερις φορές, ούτε μία να μην κατάλαβε πως την κοιτούσα. Τόσο αποτραβηγμένη και κλεισμένη την έχουν μεγαλώσει ο πατέρας της, ο Λορένθο Κορτσουέλο, και η μητέρα της, η Αλδόνθα Νογκάλες.»

«Μάλιστα, μάλιστα!» είπε ο Σάντσο. «Η κόρη του Λορένθο Κορτσουέλο είναι λοιπόν η κυρά Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο, αλλιώς λεγόμενη Αλδόνθα Λορένθο;»

«Αυτή είναι», είπε ο Δον Κιχώτης, «και αυτή είναι άξια να γίνει κυρά ολόκληρου του σύμπαντος.»

«Την ξέρω καλά», είπε ο Σάντσο, «και να σου πω πως πετάει λοστό το ίδιο καλά με το πιο γεροδεμένο παλικάρι σε όλη την πόλη. Θεέ μου, τι κοπέλα είναι! Γενναία, στιβαρή, και άξια να σταθεί σύντροφος σε κάθε πλανόδιο ιππότη, όποιος κι αν είναι ή όποιος κι αν γίνει, αν την πάρει για κυρά του. Η άτιμη, τι νεύρο έχει και τι φωνή! Να σου πω, μια μέρα ανέβηκε στην κορυφή του καμπαναριού του χωριού για να φωνάξει κάτι εργάτες τους που δούλευαν σ' ένα οργωμένο χωράφι του πατέρα της, και παρόλο που ήταν πάνω από μισή λεύγα μακριά, την άκουσαν σαν να στέκονταν κάτω απ' τον πύργο. Και το καλύτερό της είναι πως δεν το παίζει σεμνή καθόλου· είναι πολύ ανοιχτή, αστειεύεται με όλους και για όλα έχει κι ένα χαμόγελο κι ένα πείραγμα. Γι' αυτό, ιππότη της Θλιμμένης Μορφής, σου λέω πως όχι μόνο μπορείς και πρέπει να κάνεις τρέλες για χάρη της, αλλά έχεις κάθε δικαίωμα να πέσεις στην απόγνωση και να κρεμαστείς· κι όποιος το μάθει θα πει

πως καλά έκανες, έστω κι αν σε πάρει ο διάβολος. Κι εγώ μακάρι να είχα κιόλας πάρει τον δρόμο, μόνο και μόνο για να τη δω, γιατί έχω πολύ καιρό να τη συναντήσω, και θα έχει αλλάξει ως τώρα· γιατί τα χωράφια, ο ήλιος και ο αέρας χαλάνε πολύ την ομορφιά των γυναικών. Όμως πρέπει να πω την αλήθεια στην αφεντιά σου, κύριε Δον Κιχώτη· ως τώρα ζούσα μέσα σε μεγάλη πλάνη, γιατί πίστευα ειλικρινά και τίμια πως η κυρά Δουλτσινέα ήταν καμιά πριγκίπισσα που είχε ερωτευτεί η αφεντιά σου, ή κάποιο πρόσωπο αρκετά σπουδαίο ώστε να αξίζει τα πλούσια δώρα που της έχεις στείλει, όπως ο Βισκαΐνός και οι κατάδικοι της γαλέρας, και πολλοί άλλοι βέβαια, γιατί η αφεντιά σου θα πρέπει να έχει κερδίσει πολλές νίκες τον καιρό που εγώ δεν ήμουν ακόμη ο ιπποκόμος σου. Αλλά, αν το καλοσκεφτείς, τι καλό μπορεί να κάνει στην κυρά Αλδόνθα Λορένθο, δηλαδή στην κυρά Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο, να της έρχονται όσοι νίκησε ή θα νικήσει η αφεντιά σου και να γονατίζουν μπροστά της; Γιατί μπορεί, όταν φτάσουν, να τη βρουν να λανάριζει λινάρι ή να αλωνίζει στ' αλώνι, κι εκείνοι να ντραπούν που θα τη δουν έτσι, κι εκείνη είτε να γελάσει είτε να θυμώσει με το δώρο.»

«Σου το έχω πει πολλές φορές, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «πως είσαι φοβερά φλύαρος και πως, με το χοντροκομμένο σου μυαλό, προσπαθείς διαρκώς να πετάξεις εξυπνάδες. Αλλά, για να δεις πόσο ανόητος είσαι εσύ και πόσο λογικός είμαι εγώ, θέλω να ακούσεις μια μικρή ιστορία. Να ξέρεις λοιπόν πως κάποια χήρα, όμορφη, νέα, ανεξάρτητη και πλούσια, και πάνω απ' όλα ελεύθερη και άνετη στους τρόπους της, ερωτεύτηκε έναν γεροδεμένο, ρωμαλέο νεαρό λαϊκό αδελφό. Ο προϊστάμενός του το έμαθε και μια μέρα είπε στην

αξιότιμη χήρα, με ύφος αδελφικής επίπληξης: "Απορώ, señora, και όχι άδικα, πώς μια γυναίκα τόσο σπουδαία, τόσο όμορφη και τόσο πλούσια σαν κι εσάς ερωτεύτηκε έναν τόσο τιποτένιο, ταπεινό και κουτό άνθρωπο σαν τον τάδε, ενώ σε αυτό το σπίτι υπάρχουν τόσοι δάσκαλοι, πτυχιούχοι και σπουδαστές θεολογίας, ανάμεσα στους οποίους θα μπορούσατε να διαλέξετε σαν να ήταν αχλάδια, λέγοντας: αυτόν τον παίρνω, εκείνον δεν τον παίρνω." Κι εκείνη του απάντησε με πολλή ζωντάνια και ειλικρίνεια: "Καλέ μου κύριε, κάνετε μεγάλο λάθος και οι ιδέες σας είναι πολύ παλιομοδίτικες, αν νομίζετε πως έκανα κακή επιλογή με τον τάδε, όσο ανόητος κι αν φαίνεται· γιατί, για ό,τι τον θέλω εγώ, ξέρει τόση και περισσότερη φιλοσοφία κι από τον Αριστοτέλη." Έτσι κι εγώ, Σάντσο, για ό,τι τη θέλω τη Δουλτσινέα του Τοβόσο, μου είναι το ίδιο καλή όσο και η πιο υψηλή πριγκίπισσα της γης. Δεν πρέπει να νομίζεις πως όλοι εκείνοι οι ποιητές που ύμνησαν κυρίες με τα φανταστικά ονόματα που τους δίνουν είχαν πράγματι τέτοιες ερωμένες. Νομίζεις πως οι Αμαρυλλίδες, οι Φιλλίδες, οι Συλβίες, οι Διάνες, οι Γαλάτειες, οι Φίλιδες και όλες οι υπόλοιπες, με τις οποίες είναι γεμάτα τα βιβλία, τα τραγούδια, τα κουρεία και τα θέατρα, ήταν στ' αλήθεια γυναίκες από σάρκα και οστά, ερωμένες εκείνων που τις δοξάζουν και τις δόξασαν; Καθόλου. Τις επινοούν τις περισσότερες φορές μόνο και μόνο για να έχουν θέμα για τους στίχους τους και για να περνούν για ερωτευμένοι ή για άντρες αρκετά γενναίοι ώστε να είναι τέτοιοι. Έτσι κι εμένα μου αρκεί να σκέφτομαι και να πιστεύω πως η καλή Αλδόνθα Λορένθο είναι όμορφη και ενάρετη· κι όσο για την καταγωγή της, μικρή σημασία έχει, γιατί κανείς δεν θα την εξετάσει για να της

απονείμει κάποιο τάγμα, κι εγώ, από τη μεριά μου, τη θεωρώ την πιο υψηλή πριγκίπισσα του κόσμου. Γιατί πρέπει να ξέρεις, Σάντσο, αν δεν το ξέρεις ήδη, πως δύο πράγματα πάνω απ' όλα σπρώχνουν τον άνθρωπο στον έρωτα: η μεγάλη ομορφιά και η καλή φήμη. Και αυτά τα δύο η Δουλτσινέα τα έχει στον ύψιστο βαθμό· στην ομορφιά δεν τη φτάνει κανείς και στην καλή φήμη λίγοι την πλησιάζουν. Και, για να το πω με δυο λόγια, έχω πείσει τον εαυτό μου πως όλα όσα λέω είναι ακριβώς όπως τα λέω, ούτε περισσότερο ούτε λιγότερο, και τη ζωγραφίζω με τη φαντασία μου όπως θα ήθελα να είναι, τόσο στην ομορφιά όσο και στην κοινωνική της θέση· ούτε η Ελένη την πλησιάζει ούτε η Λουκρητία τη φτάνει, ούτε καμιά άλλη από τις ξακουστές γυναίκες των περασμένων καιρών, Ελληνίδες, βάρβαρες ή Λατίνες. Και ας λέει ο καθένας ό,τι θέλει· γιατί, αν γι' αυτό με κατηγορήσουν οι αμαθείς, οι άνθρωποι με κρίση δεν θα με ψέξουν.»

«Λέω πως η αφεντιά σας έχει απόλυτο δίκιο», είπε ο Σάντσο, «και πως εγώ είμαι γάιδαρος. Μόνο δεν ξέρω πώς μου ξέφυγε αυτή η λέξη, γιατί στο σπίτι του κρεμασμένου δεν μιλάνε για σκοινί. Αλλά τώρα ας πάμε στο γράμμα, κι ύστερα, ο Θεός μαζί σας, εγώ φεύγω.»

Ο Δον Κιχώτης έβγαλε το σημειωματάριο, τραβήχτηκε παράμερα και άρχισε, με πολλή επισημότητα, να γράφει το γράμμα. Όταν τελείωσε, φώναξε τον Σάντσο και του είπε πως ήθελε να του το διαβάσει, για να το μάθει απ' έξω, σε περίπτωση που το έχανε στον δρόμο· γιατί με την κακοτυχία που τον κυνηγούσε, όλα ήταν πιθανά. Τότε ο Σάντσο αποκρίθηκε: «Γράψτε το δυο και τρεις φορές εκεί μέσα στο

βιβλιαράκι και δώστε το μου, κι εγώ θα το κουβαλώ με μεγάλη προσοχή. Γιατί να περιμένετε να το κρατήσω στη μνήμη μου είναι σκέτη τρέλα· έχω τόσο κακή μνήμη που καμιά φορά ξεχνάω και τ' όνομά μου. Παρ' όλα αυτά, διαβάστε το μου, γιατί θέλω πολύ να το ακούσω· είμαι σίγουρος πως θα κυλάει σαν τυπωμένο.»

«Άκου», είπε ο Δον Κιχώτης, «να τι λέει:

«Το γράμμα του Δον Κιχώτη προς τη Δουλτσινέα του Τομπόσο»

«Υπέρτατη και εξοχότατη Κυρία,—Εκείνος που τον έχει τρυπήσει η αιχμή της απουσίας και τον έχει πληγώσει ως τα βάθη της καρδιάς σού στέλνει, γλυκύτατη Δουλτσινέα του Τομπόσο, την υγεία που ο ίδιος δεν απολαμβάνει. Αν η ομορφιά σου με περιφρονεί, αν η αξία σου δεν είναι για μένα, αν η περιφρόνησή σου είναι το μαρτύριό μου, τότε, όσο υπομονετικός κι αν είμαι, δύσκολα θα αντέξω αυτή την αγωνία, που, εκτός από βαριά, κρατάει και πολύ. Ο καλός μου ιπποκόμος Σάντσο θα σου διηγηθεί λεπτομερώς, ωραία αχάριστη, αγαπημένη εχθρέ, σε τι κατάσταση έχω καταντήσει εξαιτίας σου· αν θελήσεις να με ανακουφίσεις, είμαι δικός σου· αν όχι, κάνε ό,τι σου είναι αρεστό· γιατί, βάζοντας τέλος στη ζωή μου, θα ικανοποιήσω και τη σκληρότητά σου και τη δική μου επιθυμία. »Δικός σου ως τον θάνατο, »Ο Ιππότης της Θλιμμένης Μορφής.»

«Στη ζωή του πατέρα μου», είπε ο Σάντσο όταν άκουσε το γράμμα, «είναι το πιο υψηλό πράγμα που άκουσα ποτέ. Μα την ψυχή μου, πώς τα λέει όλα η αφεντιά σας όπως θέλει εκεί

μέσα! Και πόσο ωραία κολλάει και το "Ο Ιππότης της Θλιμμένης Μορφής" στην υπογραφή. Σας το λέω, η αφεντιά σας είναι στ' αλήθεια σωστός διάβολος, και δεν υπάρχει τίποτα που να μην το ξέρετε.»

«Όλα χρειάζονται στο λειτούργημα που ακολουθώ», είπε ο Δον Κιχώτης.

«Λοιπόν», είπε ο Σάντσο, «ας γράψει τώρα η αφεντιά σας στην άλλη πλευρά και την εντολή για τα τρία γαϊδουράκια, και ας την υπογράψει πολύ καθαρά, για να τη γνωρίσουν με την πρώτη ματιά.»

«Με όλη μου την καρδιά», είπε ο Δον Κιχώτης, και μόλις το έγραψε, το διάβασε ως εξής:

«Κυρά Ανιψιά,— Με το πρώτο πουλάρι γαϊδάρου που θα βρεθεί, να πληρώσεις στον Σάντσο Πάνθα, τον ιπποκόμο μου, τρία από τα πέντε που άφησα στο σπίτι υπό τη φύλαξή σου. Τα εν λόγω τρία πουλάρια να του δοθούν και να του παραδοθούν έναντι ίσου αριθμού που έλαβα εδώ τοις μετρητοίς, πράγμα που, με το παρόν και με την απόδειξή του, θα θεωρηθεί κανονικά εξοφλημένο. Έγινε στην καρδιά της Σιέρα Μορένα, στις είκοσι επτά Αυγούστου του παρόντος έτους.»

«Μια χαρά είναι», είπε ο Σάντσο. «Τώρα βάλτε και την υπογραφή σας.»

«Δεν χρειάζεται υπογραφή», είπε ο Δον Κιχώτης, «αρκεί να βάλω την παρασήμανσή μου, που είναι το ίδιο με υπογραφή και φτάνει για τρεις γαϊδάρους, ή και για τριακόσιους.»

«Σας έχω εμπιστοσύνη», απάντησε ο Σάντσο. «Αφήστε με να πάω να σαμαρώσω τον Ροσινάντε και να είστε έτοιμος να μου δώσετε την ευχή σας, γιατί σκοπεύω να φύγω αμέσως, χωρίς να δω τις τρέλες που πρόκειται να κάνετε· θα πω πως σας είδα να κάνετε τόσες πολλές, που εκείνη δεν θα ζητήσει άλλες.»

«Όπως και να 'χει, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «θα ήθελα —και έχω τους λόγους μου— θα ήθελα, λέω, να με δεις γυμνό ως το πετσί να κάνω καμιά δωδεκαριά ή και δυο δωδεκαριές τρέλες, που μπορώ να τις τελειώσω σε λιγότερο από μισή ώρα· γιατί αν τις δεις με τα ίδια σου τα μάτια, μετά θα μπορείς με ασφάλεια να ορκιστείς και για τις υπόλοιπες που θα προσθέσεις εσύ· και σου υπόσχομαι πως δεν θα πεις ούτε τις μισές απ' όσες σκοπεύω να κάνω.»

«Για την αγάπη του Θεού, αφέντη μου», είπε ο Σάντσο, «μη σας δω να γδύνεστε, γιατί θα μου κακοφανεί πολύ και δεν θα μπορέσω να κρατήσω τα δάκρυά μου. Κι έπειτα, από τόσο κλάμα που έριξα χτες βράδυ για τον Γκρίζο, με πονάει ακόμη το κεφάλι και δεν είμαι για καινούρια κλάματα. Αν όμως θέλετε οπωσδήποτε να μου δείξετε καμιά τρέλα, κάντε την ντυμένος, κάτι σύντομο και πρόχειρο, ό,τι σας έρθει πιο εύκολα. Εγώ δεν χρειάζομαι τίποτε παραπάνω, και, όπως σας είπα, έτσι θα γλιτώσουμε χρόνο ώσπου να γυρίσω με τα νέα που θέλετε και σας αξίζουν. Κι αν όχι, ας το φροντίσει η κυρά Δουλτσινέα· κι αν δεν απαντήσει όπως πρέπει, σας ορκίζομαι όσο πιο επίσημα μπορώ πως θα της βγάλω μια καλή απάντηση με κλοτσιές και μπουνιές. Γιατί να το ανεχτούμε να τρελαίνεται ένας περιπλανώμενος ιππότης τόσο ξακουστός

όσο η αφεντιά σας χωρίς λόγο και αιτία για μια—; Καλύτερα να μη με αναγκάσει η κυρά μου να το ξεστομίσω, γιατί, μα τον Θεό, θα τα πω όλα έξω από τα δόντια και θα τα ξεπουλήσω όλα όσο όσο, που το ’χω αυτό! Δεν με ξέρει καλά· αλήθεια, αν με ήξερε, θα με φοβόταν.»

«Στην αλήθεια, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «απ’ ό,τι φαίνεται, δεν είσαι στα λογικά σου περισσότερο από μένα.»

«Δεν είμαι τόσο τρελός», απάντησε ο Σάντσο, «αλλά είμαι πιο οξύθυμος. Πέρα απ’ αυτά όμως, τι θα έχει να φάει η αφεντιά σας ώσπου να γυρίσω; Θα βγείτε στον δρόμο σαν τον Καρδένιο να το πάρετε με το ζόρι από τους βοσκούς;»

«Μην σε απασχολεί αυτό», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης, «γιατί κι αν είχα φαγητό, δεν θα έτρωγα τίποτε άλλο παρά μόνο χόρτα και καρπούς που μπορεί να μου δώσουν αυτό το λιβάδι και αυτά τα δέντρα. Η ουσία της υπόθεσής μου είναι ακριβώς να μη τρώω και να υποβάλλομαι και σε άλλες στερήσεις.»

«Ξέρετε τι φοβάμαι;» είπε τότε ο Σάντσο. «Ότι δεν θα μπορέσω να ξαναβρώ τον δρόμο για το μέρος όπου σας αφήνω, τόσο απόμερο που είναι.»

«Κοίταξε καλά τα σημάδια του τόπου», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί θα προσπαθήσω να μην απομακρυνθώ από δω, και μάλιστα θα φροντίσω να ανεβώ στον πιο ψηλό από αυτούς τους βράχους, μήπως και σε δω όταν θα επιστρέφεις. Ωστόσο, για να μην αστοχήσεις να με βρεις και χαθείς, το καλύτερο είναι να κόψεις μερικά κλαδιά από τη σπάρτη που φυτρώνει άφθονη εδώ γύρω και, καθώς θα προχωράς, να τα αφήνεις κατά διαστήματα ώσπου να βγεις στον κάμπο. Αυτά θα σου

χρησιμεύσουν, σαν τον μίτο στον λαβύρινθο του Θησέα, ως σημάδια και ενδείξεις για να με ξαναβρείς όταν γυρίσεις.»

«Έτσι θα κάνω», είπε ο Σάντσο Πάνθα. Αφού έκοψε μερικά, ζήτησε την ευχή του αφέντη του και, με πολλά δάκρυα κι από τις δυο μεριές, τον αποχαιρέτησε. Ανέβηκε στον Ροσινάντε, για τον οποίο ο Δον Κιχώτης τον είχε παρακαλέσει θερμά να φροντίζει όσο και τον ίδιο του τον εαυτό, και πήρε τον δρόμο για την πεδιάδα, σκορπίζοντας κατά διαστήματα κλαδιά από σπάρτο, όπως του είχε συστήσει ο αφέντης του. Έτσι συνέχισε τον δρόμο του, παρόλο που ο Δον Κιχώτης εξακολουθούσε να τον παρακαλεί να μείνει να τον δει να κάνει έστω δυο τρεις τρελές πράξεις. Δεν είχε απομακρυνθεί ούτε εκατό βήματα, όμως, όταν γύρισε πίσω και είπε:

«Πρέπει να πω, σενιόρ, πως η αφεντιά σας είχε απόλυτο δίκιο: για να μπορώ να ορκιστώ χωρίς τύψεις πως σας είδα να κάνετε τρέλες, καλό θα ήταν να δω έστω και μία· αν και, μόνο που μείνατε εδώ, έχω ήδη δει μια πολύ μεγάλη.»

c25c.jpg (261K)

Πλήρες μέγεθος

«Δεν σου το είπα;» είπε ο Δον Κιχώτης. «Περίμενε, Σάντσο, και θα τις κάνω μέσα στον χρόνο που λέγεται το Πιστεύω». Και βγάζοντας βιαστικά τα βρακιά του, έμεινε γυμνός από τη μέση και κάτω, με μόνο το πουκάμισό του από πάνω· ύστερα, χωρίς άλλη κουβέντα, έκανε δυο τινάγματα στον αέρα και δυο τούμπες με το κεφάλι κάτω και τα πόδια πάνω, δίνοντας τέτοιο θέαμα, που ο Σάντσο, για να μη χρειαστεί να το δει δεύτερη φορά, γύρισε τον Ροσινάντε και έφυγε, νιώθοντας πια ήσυχος

και βέβαιος πως μπορούσε να ορκιστεί ότι είχε αφήσει τον αφέντη του τρελό. Ας τον αφήσουμε λοιπόν να συνεχίσει τον δρόμο του ώσπου να επιστρέψει, πράγμα που δεν άργησε καθόλου.

c25e.jpg (20K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXVI. ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΣΥΝΕΧΙΖΟΝΤΑΙ ΟΙ ΛΕΠΤΟΤΗΤΕΣ ΜΕ ΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ Ο ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΥΠΟΔΥΟΘΗΚΕ ΤΟΝ ΕΡΑΣΤΗ ΣΤΗ ΣΙΕΡΑ ΜΟΡΕΝΑ

c26a.jpg (111K)

Πλήρες μέγεθος

Επιστρέφοντας στα έργα και τις ημέρες του Ιππότη της Θλιμμένης Μορφής, όταν έμεινε μόνος, η ιστορία λέει πως, αφού ο Δον Κιχώτης τελείωσε τις τούμπες και τα πηδήματά του, γυμνός από τη μέση και κάτω και ντυμένος από τη μέση και πάνω, και είδε ότι ο Σάντσο είχε φύγει χωρίς να περιμένει να δει κι άλλες τρελές πράξεις, ανέβηκε στην κορυφή ενός ψηλού βράχου. Εκεί κάθισε να συλλογιστεί αυτό που είχε ήδη σκεφτεί πολλές φορές χωρίς ποτέ να καταλήξει: αν θα ήταν καλύτερο και πιο ταιριαστό στον σκοπό του να μιμηθεί την ξέφρενη τρέλα του Ρολάνδου ή τη μελαγχολική τρέλα του Αμαδί. Και καθώς μιλούσε μέσα του, είπε:

«Και τι το παράξενο αν ο Ρολάνδος ήταν τόσο σπουδαίος ιππότης και τόσο ανδρείος όσο λένε όλοι, αφού στο κάτω κάτω ήταν μαγεμένος και κανείς δεν μπορούσε να τον σκοτώσει, εκτός αν του κάρφωνε μια καρφίτσα φελλού στο πέλμα του ποδιού, ενώ εκείνος φορούσε πάντα παπούτσια με εφτά

σιδερένιες σόλες; Βέβαια, όλα αυτά τα τεχνάσματα δεν τον έσωσαν από τον Bernardo del Carpio, που τα ήξερε όλα και τον έπνιξε στην αγκαλιά του στο Roncesvalles. Αλλά ας αφήσουμε κατά μέρος το ζήτημα της ανδρείας του και ας πάμε στην τρέλα του, γιατί είναι βέβαιο πως πράγματι έχασε τα λογικά του εξαιτίας των αποδείξεων που βρήκε στη βρύση και όσων του είπε ο βοσκός, ότι η Angelica είχε κοιμηθεί με τον Medoro, έναν μικρόσωμο, σγουρομάλλη Μαυριτανό και ακόλουθο του Agramante, για περισσότερο από δυο μεσημεριανές σιέστες. Αν πείστηκε πως αυτό ήταν αλήθεια και πως η κυρία του τον είχε αδικήσει, δεν είναι καθόλου περίεργο που τρελάθηκε· όμως εγώ, πώς να τον μιμηθώ στην τρέλα του, αν δεν μπορώ να τον μιμηθώ και στην αιτία της; Για τη δική μου Dulcinea, τολμώ να ορκιστώ πως δεν έχει δει ποτέ στη ζωή της Μαυριτανό, ντυμένο μάλιστα όπως είναι κανονικά, και σήμερα είναι όπως ακριβώς τη γέννησε η μάνα της· και θα της έκανα ολοφάνερη αδικία αν, βάζοντας με το νου μου οτιδήποτε άλλο, τρελαινόμουν με την ίδια τρέλα που έπιασε τον μανιασμένο Ρολάνδο. Από την άλλη, βλέπω πως ο Amadis της Γαλατίας, χωρίς να χάσει τα λογικά του και χωρίς να κάνει τρέλες, κέρδισε ως εραστής τόση δόξα όση και ο πιο ξακουστός απ' όλους· γιατί, σύμφωνα με την ιστορία του, όταν κατάλαβε πως η κυρία του Oriana τον είχε απορρίψει και του είχε διατάξει να μην εμφανιστεί μπροστά της ώσπου να το θελήσει η ίδια, εκείνος δεν έκανε τίποτε άλλο παρά να αποσυρθεί στην Peña Pobre μαζί με έναν ερημίτη και να κλάψει εκεί όσο ήθελε, ώσπου ο Ουρανός να του στείλει παρηγοριά μέσα στη μεγάλη του θλίψη και ανάγκη. Κι αν αυτό είναι αλήθεια, όπως και είναι, γιατί να μπω τώρα στον κόπο να

γδυθώ ολότελα, ή να ξεσπάσω πάνω σ' αυτά τα δέντρα που δεν μου έχουν κάνει κανένα κακό, ή γιατί να ταράζω τα καθαρά νερά από αυτά τα ρυάκια που μου δίνουν να πιω όποτε το θελήσω; Ζήτω η μνήμη του Amadis, και ας τον μιμηθεί όσο μπορεί ο Don Quixote de La Mancha, για τον οποίο θα λένε, όπως έλεγαν και για τον άλλον, πως αν δεν κατάφερε μεγάλα πράγματα, πέθανε προσπαθώντας τα· κι αν η δική μου Dulcinea δεν με έχει διώξει ούτε απορρίψει, μου αρκεί, όπως έχω ήδη πει, το ότι είμαι μακριά της. Λοιπόν, ας περάσουμε τώρα στην πράξη· ελάτε στη μνήμη μου, κατορθώματα του Amadis, και δείξτε μου πώς να αρχίσω να σας μιμούμαι. Ξέρω ήδη πως το κυριότερο που έκανε ήταν να προσεύχεται και να συνιστά τον εαυτό του στον Θεό· αλλά εγώ τι να κάνω για κομποσκοίνι, αφού δεν έχω;»

Τότε του ήρθε η ιδέα πώς θα μπορούσε να φτιάξει ένα: έσκισε μια μεγάλη λωρίδα από την ουρά του πουκαμίσου του που κρεμόταν, της έκανε έντεκα κόμπους, έναν μεγαλύτερο από τους άλλους, και αυτό του χρησίμευε για κομποσκοίνι όσο έμενε εκεί, ενώ επαναλάμβανε αμέτρητα Ave Maria. Εκείνο όμως που τον βασάνιζε περισσότερο ήταν πως δεν υπήρχε άλλος ερημίτης εκεί για να εξομολογηθεί και να βρει παρηγοριά· έτσι παρηγοριόταν περπατώντας πάνω κάτω στο μικρό λιβάδι και γράφοντας ή χαράζοντας στον φλοιό των δέντρων και στη λεπτή άμμο πλήθος στίχους, όλους ταιριαστούς με τη θλίψη του, και μερικούς προς έπαινο της Δουλτσινέας. Όταν όμως αργότερα τον βρήκαν εκεί, οι μόνοι που μπόρεσαν να διαβαστούν ολόκληροι και καθαρά ήταν οι παρακάτω:

Εσείς που φυτρώνετε στην πλαγιά του βουνού, όλα τα πράσινα πλάσματα, δέντρα, θάμνοι και βάτα, έχετε κουραστεί άραγε από τη θλίψη που συντρίβει αυτό το πονεμένο στήθος; Κι αν σας ταράζει, κι αν σας χρωστώ κάποια επανόρθωση, ίσως να με δικαιολογεί τούτο: τα δάκρυα του Δον Κιχώτη τρέχουν ασταμάτητα, κι όλα για τη μακρινή Δουλτσινέα δελ Τομπόσο.

Ο πιο πιστός εραστής που γνώρισε ποτέ ο καιρός, καταδικασμένος να λιώνει για την αγαπημένη του, περιπλανιέται μέσα σε αυτές τις ερημιές, έρμαιο κάθε λογής βασάνου. Γιατί ο Έρωτας, σαν εχθρός εκδικητικός, τον μεταχειρίζεται έτσι, δεν το καταλαβαίνει καθόλου· αυτό όμως το ξέρει καλά, και μάλιστα με το παραπάνω: τα δάκρυα του Δον Κιχώτη τρέχουν ασταμάτητα, κι όλα για τη μακρινή Δουλτσινέα δελ Τομπόσο.

Βγαίνει γυρεύοντας περιπέτειες, ανεβαίνει τραχιές κορφές και κατεβαίνει πετρώδεις χαράδρες· μα είτε σε βουνό είτε σε κάμπο, είτε ψηλά είτε χαμηλά, κάθε του εξόρμηση τη συνοδεύει η συμφορά. Ο Έρωτας τον κυνηγά παντού και τον μαστιγώνει αλύπητα — αχ, τι ανελέητη μοίρα, τι ατέλειωτη οδύνη· τα δάκρυα του Δον Κιχώτη τρέχουν ασταμάτητα, κι όλα για τη μακρινή Δουλτσινέα δελ Τομπόσο.

Το ότι πρόσθεσε το «Ντελ Τομπόσο» στο όνομα της Δουλτσινέας προκάλεσε αρκετά γέλια σε όσους βρήκαν τους παραπάνω στίχους, γιατί υπέθεσαν πως ο Δον Κιχώτης θα είχε φανταστεί ότι, αν δεν έβαζε το «ντελ Τομπόσο» όταν ανέφερε το όνομα της Δουλτσινέας, το ποίημα δεν θα γινόταν κατανοητό· και πράγματι έτσι ήταν, όπως παραδέχτηκε κι ο

ίδιος αργότερα. Έγραψε και πολλά άλλα, όμως, όπως έχει ήδη ειπωθεί, μόνο αυτοί οι τρεις στίχοι μπόρεσαν να διαβαστούν καθαρά και ολοκληρωμένα. Έτσι περνούσε τον καιρό του, αναστενάζοντας και επικαλούμενος τους φαύνους και τους σάτυρους του δάσους, τις νύμφες των ρυακιών και την Ηχώ, υγρή και θλιμμένη, να του απαντήσουν, να τον παρηγορήσουν και να τον ακούσουν, ενώ παράλληλα έψαχνε βότανα για να συντηρηθεί, ώσπου να επιστρέψει ο Σάντσο. Κι αν εκείνη η επιστροφή αργούσε τρεις εβδομάδες αντί για τρεις μέρες, ο Ιππότης της Θλιμμένης Μορφής θα είχε αλλάξει τόσο πολύ, που ούτε η μάνα που τον γέννησε δεν θα τον γνώριζε. Και τώρα είναι καλό να τον αφήσουμε εκεί, βυθισμένο σε αναστεναγμούς και στίχους, για να διηγηθούμε πώς τα πήγε ο Σάντσο Πάντσα στην αποστολή του.

Εκείνος, μόλις βγήκε στον μεγάλο δρόμο, τράβηξε για το Ελ Τομπόσο και την επόμενη μέρα έφτασε στο πανδοχείο όπου του είχε συμβεί η ιστορία με την κουβέρτα. Μόλις το αναγνώρισε, ένιωσε σαν να ξαναζούσε το πέταγμά του στον αέρα, και δεν μπορούσε να αποφασίσει να μπει μέσα, παρόλο που η ώρα το σήκωνε μια χαρά, αφού ήταν ώρα φαγητού και λαχταρούσε κάτι ζεστό, γιατί εδώ και πολλές μέρες τη έβγαζε μόνο με κρύα φαγητά. Αυτή η επιθυμία τον έκανε να πλησιάσει στο πανδοχείο, χωρίς όμως να έχει ακόμα αποφασίσει αν θα μπει ή όχι· κι ενώ στεκόταν εκεί διστακτικός, βγήκαν έξω δύο άνθρωποι που τον αναγνώρισαν αμέσως, και ο ένας είπε στον άλλον:

«Κύριε αδειούχε, δεν είναι εκείνος πάνω στ' άλογο ο Σάντσο Πάντσα, που η οικονόμος του περιπλανώμενού μας μας είπε

πως έφυγε μαζί με τον αφέντη της ως ιπποκόμος;»

«Αυτός είναι», είπε ο αδειούχος, «και αυτό είναι το άλογο του φίλου μας, του Δον Κιχώτη». Και αν τον γνώρισαν τόσο εύκολα, ήταν γιατί ήταν ο παπάς και ο κουρέας του ίδιου του χωριού του, οι ίδιοι που είχαν κάνει τον έλεγχο και είχαν βγάλει την απόφαση για τα βιβλία. Μόλις λοιπόν αναγνώρισαν τον Σάντσο Πάντσα και τον Ροσινάντε, θέλοντας πολύ να μάθουν νέα για τον Δον Κιχώτη, τον πλησίασαν και, φωνάζοντάς τον με το όνομά του, ο παπάς είπε: «Φίλε Σάντσο Πάντσα, πού είναι ο αφέντης σου;»

Ο Σάντσο τους αναγνώρισε αμέσως και αποφάσισε να κρατήσει μυστικό το μέρος και τις συνθήκες στις οποίες είχε αφήσει τον αφέντη του. Έτσι τους απάντησε πως ο αφέντης του ήταν απασχολημένος κάπου με μια υπόθεση μεγάλης σημασίας για τον ίδιο, που δεν μπορούσε να αποκαλύψει με τίποτα.

«Όχι, όχι», είπε ο κουρέας, «αν δεν μας πεις πού βρίσκεται, Σάντσο Πάνθα, θα υποψιαστούμε —όπως ήδη υποψιαζόμαστε— ότι τον σκότωσες και τον λήστεψες, αφού να σε εδώ καβάλα στο άλογό του. Με λίγα λόγια, πρέπει να μας παρουσιάσεις τον αφέντη του αλόγου, αλλιώς θα υποστείς τις συνέπειες.»

«Δεν χρειάζονται απειλές μαζί μου», είπε ο Σάντσο, «γιατί δεν είμαι άνθρωπος που να ληστεύει ή να σκοτώνει κανέναν· τον καθένα τον σκοτώνει η μοίρα του, ή ο Θεός που τον έπλασε. Ο αφέντης μου είναι τώρα εκεί που του αρέσει πιο πολύ, κάνοντας μετάνοια καταμεσής σ' αυτά τα βουνά.» Κι έπειτα,

μονομιάς και χωρίς να σταματήσει, τους διηγήθηκε πώς τον είχε αφήσει, τι περιπέτειες του είχαν συμβεί και πώς πήγαινε να παραδώσει ένα γράμμα στην κυρία Δουλτσινέα δελ Τομπόσο, την κόρη του Λορένθο Κορτσουέλο, με την οποία ήταν τρελά ερωτευμένος. Και οι δυο έμειναν κατάπληκτοι με όσα τους είπε ο Σάντσο Πάνθα· γιατί, παρόλο που ήξεραν την τρέλα του Δον Κιχώτη και τι λογής ήταν, κάθε φορά που άκουγαν γι' αυτήν γέμιζαν ξανά με καινούρια απορία. Έπειτα ζήτησαν από τον Σάντσο Πάνθα να τους δείξει το γράμμα που κουβαλούσε για την κυρία Δουλτσινέα δελ Τομπόσο. Εκείνος είπε πως ήταν γραμμένο σ' ένα σημειωματάριο και ότι ο αφέντης του τον είχε διατάξει να το αντιγράψει σε χαρτί στο πρώτο χωριό όπου θα έφτανε. Τότε ο ιερέας του είπε πως, αν του το έδειχνε, θα του το αντέγραφε ο ίδιος καθαρογραμμένο. Ο Σάντσο έβαλε το χέρι στον κόρφο του να ψάξει για το σημειωματάριο, αλλά δεν το βρήκε· και ούτε θα το έβρισκε, ακόμη κι αν έψαχνε ως τώρα, γιατί ο Δον Κιχώτης το είχε κρατήσει ο ίδιος και δεν του το είχε δώσει ποτέ, ενώ ούτε κι ο Σάντσο είχε σκεφτεί να του το ζητήσει. Μόλις κατάλαβε πως δεν μπορούσε να βρει το τετράδιο, χλώμιασε σαν πεθαμένος και, βιαστικά, άρχισε πάλι να ψάχνει όλο του το σώμα. Βλέποντας καθαρά πως δεν υπήρχε πουθενά, χωρίς άλλη κουβέντα άρπαξε τα γένια του και με τα δυο χέρια ξήλωσε τα μισά, κι έπειτα, όσο πιο γρήγορα μπορούσε και χωρίς να σταματήσει, έριξε στον εαυτό του καμιά εξάδα χαστούκια στο πρόσωπο και στη μύτη, ώσπου γέμισαν αίματα.

Βλέποντάς τον έτσι, ο ιερέας και ο κουρέας τον ρώτησαν τι του είχε συμβεί και φερόταν στον εαυτό του με τέτοια αγριότητα.

«Τι άλλο να μου συμβεί;» απάντησε ο Σάντσο. «Να χάσω μέσα σε μια στιγμή, έτσι από το ένα χέρι στο άλλο, τρία γαϊδουράκια, το καθένα σαν κάστρο;»

«Πώς έγινε αυτό;» είπε ο κουρέας.

«Έχασα το σημειωματάριο», είπε ο Σάντσο, «εκείνο που είχε μέσα το γράμμα για τη Δουλτσινέα και μια εντολή υπογεγραμμένη από τον αφέντη μου, όπου έλεγε στην ανιψιά του να μου δώσει τρία γαϊδουράκια από τα τέσσερα ή πέντε που είχε στο σπίτι». Και τότε τους διηγήθηκε και για την απώλεια του Γκριζούλη.

Ο παπάς προσπάθησε να τον παρηγορήσει, λέγοντάς του πως, μόλις έβρισκαν τον αφέντη του, θα τον έβαζε να ξαναγράψει την εντολή και να κάνει καινούργιο γραπτό σε χαρτί, όπως συνηθιζόταν· γιατί όσα γράφονταν σε σημειωματάρια δεν τα δέχονταν ούτε τα τιμούσαν.

Ο Σάντσο παρηγορήθηκε μ' αυτό και είπε πως, αν ήταν έτσι, δεν τον πείραζε και τόσο που χάθηκε το γράμμα της Δουλτσινέας, γιατί το ήξερε σχεδόν απ' έξω και μπορούσαν να το γράψουν όπως τους το υπαγόρευε, όποτε και όπου ήθελαν.

«Πες το μας τότε, Σάντσο», είπε ο κουρέας, «και μετά θα το γράψουμε.»

Ο Σάντσο Πάντσα στάθηκε και ξύνισε το κεφάλι του για να ξαναφέρει το γράμμα στη μνήμη του. Μια στεκόταν στο ένα

πόδι, μια στο άλλο· τη μια κοίταζε κάτω στο χώμα, την άλλη ψηλά στον ουρανό. Κι αφού είχε σχεδόν μασουλήσει την άκρη ενός δαχτύλου και τους είχε αφήσει όλους να περιμένουν με αγωνία πότε θα αρχίσει, είπε ύστερα από μεγάλη παύση: «Μα τον Θεό, κύριε λικεντιάτε, δεν μπορώ να θυμηθώ λέξη από το γράμμα· μόνο που στην αρχή έλεγε: "Υψηλή και σφουγγαρίστρα Κυρία."»

«Δεν μπορεί να έλεγε "σφουγγαρίστρα"», είπε ο κουρέας, «αλλά "υπεράνθρωπη" ή "κυρίαρχη".»

«Ναι, αυτό ήταν», είπε ο Σάντσο. «Και μετά, απ' όσο θυμάμαι, συνέχιζε κάπως έτσι: "Ο πληγωμένος, ο άυπνος και ο τρυπημένος φιλεί τα χέρια της χάρης σας, άκαρδη και πολύ αχάριστη ωραία κυρία". Και έλεγε και κάτι για υγεία και αρρώστια, ότι της τα έστελνε· κι από κει και πέρα τραβούσε όπως όπως, ώσπου τελείωνε με το: "Δικός σας ως τον θάνατο, ο Ιππότης της Θλιμμένης Μορφής."»

Τους διασκέδασε αφάνταστα και τους δυο να βλέπουν τι καταπληκτική μνήμη είχε ο Σάντσο. Τον επαίνεσαν θερμά και του ζήτησαν να ξαναπεί το γράμμα άλλη δυο φορές, για να το μάθουν κι εκείνοι απ' έξω και να το γράψουν αργότερα. Ο Σάντσο το επανέλαβε τρεις φορές και, καθώς μιλούσε, πέταξε άλλες τρεις χιλιάδες ανοησίες. Ύστερα τους είπε κι άλλα για τον αφέντη του, χωρίς όμως να βγάλει λέξη για το κουβέρτωμα που είχε φάει ο ίδιος στο πανδοχείο εκείνο, όπου δεν δεχόταν με τίποτα να ξαναμπεί. Τους εξήγησε ακόμη πως, αν έφερνε στον κύριό του ευνοϊκή απάντηση από τη δεσποινίδα Δουλτσινέα δελ Τομπόσο, εκείνος θα έβαζε σκοπό να γίνει αυτοκράτορας, ή τουλάχιστον μονάρχης· έτσι το είχαν

συμφωνήσει μεταξύ τους, και με την προσωπική του αξία και τη δύναμη του μπράτσου του ήταν εύκολο να το πετύχει. Και όταν θα γινόταν κάτι τέτοιο, ο αφέντης του θα του κανόνιζε γάμο —γιατί ως τότε, φυσικά, θα ήταν χήρος— και θα του έδινε για γυναίκα μία από τις δεσποινίδες της αυτοκράτειρας, κληρονόμο κάποιου πλούσιου και μεγάλου κράτους στην ηπειρωτική χώρα, χωρίς καμία σχέση με νησιά, γιατί τώρα πια δεν τα ήθελε καθόλου. Όλα αυτά τα έλεγε ο Σάντσο με τόση ψυχραιμία —σκουπίζοντας πότε πότε τη μύτη του— και με τόσο λίγη λογική, ώστε οι δυο ακροατές του έμειναν πάλι κατάπληκτοι με τη δύναμη της τρέλας του Δον Κιχώτη, που είχε κατορθώσει να παρασύρει και το μυαλό αυτού του καημένου ανθρώπου. Δεν θέλησαν να μπουν στον κόπο να τον βγάλουν από την πλάνη του, γιατί σκέφτηκαν πως, αφού αυτό δεν έβλαπτε καθόλου τη συνείδησή του, καλύτερα να τον αφήσουν όπως ήταν και να διασκεδάζουν περισσότερο ακούγοντας τις αφέλειές του. Έτσι, του είπαν να παρακαλεί τον Θεό για την υγεία του κυρίου του, γιατί ήταν πολύ πιθανό και απολύτως εφικτό, με τον καιρό, να γίνει αυτοκράτορας, όπως έλεγε, ή τουλάχιστον αρχιεπίσκοπος ή κάποιος άλλος αξιωματούχος ισότιμου βαθμού.

Τότε ο Σάντσο αποκρίθηκε: «Αν η τύχη, κύριοι, τα φέρει έτσι ώστε ο αφέντης μου, αντί να θέλει να γίνει αυτοκράτορας, θελήσει να γίνει αρχιεπίσκοπος, θα ήθελα να μάθω τι συνηθίζουν να δίνουν οι περιπλανώμενοι αρχιεπίσκοποι στους ιπποκόμους τους;»

«Συνήθως τους δίνουν», είπε ο εφημέριος, «κανένα απλό εκκλησιαστικό αξίωμα ή μια ενορία, ή κάποια θέση νεωκόρου,

που τους εξασφαλίζει ένα καλό σταθερό εισόδημα, χωρίς να υπολογίζουμε τα έσοδα από τις ακολουθίες, που μπορεί να είναι άλλα τόσα.»

«Ναι, αλλά γι' αυτό», είπε ο Σάντσο, «ο ιπποκόμος πρέπει να είναι ανύπαντρος και, τέλος πάντων, να ξέρει πώς να βοηθά στη λειτουργία. Κι αν είναι έτσι, αλίμονό μου, γιατί εγώ είμαι ήδη παντρεμένος και δεν ξέρω ούτε το αλφαβητάρι. Τι θα απογίνω αν ο αφέντης μου βάλει στο νου να γίνει αρχιεπίσκοπος κι όχι αυτοκράτορας, όπως συνηθίζεται με τους περιπλανώμενους ιππότες;»

«Μην ανησυχείς, φίλε Σάντσο», είπε ο κουρέας, «θα παρακαλέσουμε τον αφέντη σου και θα τον συμβουλέψουμε —μάλιστα θα του το θέσουμε και ως ζήτημα συνείδησης— να γίνει αυτοκράτορας κι όχι αρχιεπίσκοπος, γιατί αυτό του ταιριάζει πιο εύκολα, αφού έχει περισσότερη ανδρεία παρά γράμματα.»

«Έτσι το σκέφτομαι κι εγώ», είπε ο Σάντσο· «αν και μπορώ να σας πω πως είναι ικανός για τα πάντα. Εγώ, πάντως, σκοπεύω να παρακαλέσω τον Κύριό μας να τον βάλει εκεί όπου θα είναι καλύτερα γι' αυτόν και όπου θα μπορεί να μου κάνει τις περισσότερες χάρες.»

«Μιλάς σαν γνωστικός άνθρωπος», είπε ο ιερέας, «και θα φερθείς σαν καλός χριστιανός. Τώρα όμως πρέπει να δούμε πώς θα βγάλουμε τον αφέντη σου από εκείνη την άχρηστη μετάνοια που λες πως κάνει. Καλύτερα να μπούμε σε αυτό το πανδοχείο, να σκεφτούμε τι σχέδιο θα ακολουθήσουμε και να φάμε κιόλας, γιατί ήρθε η ώρα.»

Ο Σάντσο είπε πως εκείνοι μπορούσαν να μπουν, αλλά ο ίδιος θα περίμενε απ' έξω, και μετά θα τους εξηγούσε γιατί δεν ήθελε και γιατί δεν του ταίριαζε να μπει μέσα. Τους παρακάλεσε όμως να του φέρουν κάτι να φάει, και μάλιστα ζεστό, καθώς και κριθάρι για τον Ροσινάντε. Τον άφησαν εκεί και μπήκαν, και λίγο αργότερα ο κουρέας τού έφερε κάτι να φάει. Ύστερα, αφού οι δυο τους σκέφτηκαν προσεκτικά τι έπρεπε να κάνουν για να πετύχουν τον σκοπό τους, ο εφημέριος βρήκε μια ιδέα που ταίριαζε απόλυτα στον τρόπο σκέψης του Δον Κιχώτη και μπορούσε να τους οδηγήσει στο αποτέλεσμα που ήθελαν. Η ιδέα του, όπως την εξήγησε στον κουρέα, ήταν να μεταμφιεστεί ο ίδιος σε περιπλανώμενη δεσποσύνη, ενώ ο άλλος θα προσπαθούσε όσο μπορούσε να περάσει για ιπποκόμος. Έτσι θα πήγαιναν εκεί όπου βρισκόταν ο Δον Κιχώτης, και εκείνος, παριστάνοντας μια αδικημένη και δυστυχισμένη δεσποσύνη, θα του ζητούσε μια χάρη που, ως γενναίος περιπλανώμενος ιππότης, δεν θα μπορούσε να αρνηθεί. Η χάρη που σκόπευε να του ζητήσει ήταν να τη συνοδεύσει όπου εκείνη θα τον οδηγούσε, ώστε να επανορθώσει το κακό που της είχε κάνει ένας μοχθηρός ιππότης. Ταυτόχρονα, θα τον παρακαλούσε να μην της ζητήσει να βγάλει τη μάσκα της ούτε να της κάνει ερωτήσεις για την κατάστασή της, ώσπου πρώτα να την έχει δικαιώσει απέναντι στον κακό ιππότη. Και ήταν βέβαιος πως ο Δον Κιχώτης θα δεχόταν οποιοδήποτε αίτημα διατυπωμένο με τέτοιους όρους. Έτσι θα μπορούσαν να τον πάρουν από εκεί και να τον οδηγήσουν πίσω στο χωριό του, όπου θα προσπαθούσαν να δουν αν υπήρχε κάποια θεραπεία για την παράξενη τρέλα του.

c26e.jpg (48K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 27ο. ΠΩΣ Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ ΚΑΙ Ο ΚΟΥΡΕΑΣ ΠΡΟΧΩΡΗΣΑΝ ΜΕ ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥΣ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΑΞΙΑ ΝΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΥΝ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

c27a.jpg (169K)

Πλήρες μέγεθος

Το σχέδιο του εφημέριου δεν φάνηκε καθόλου κακό στον κουρέα· αντίθετα, του φάνηκε τόσο καλό, που έβαλαν αμέσως μπρος να το εφαρμόσουν. Ζήτησαν από την πανδοχέα μια φούστα και μια κουκούλα, αφήνοντάς της ενέχυρο ένα καινούριο ράσο του εφημέριου· κι ο κουρέας έφτιαξε ένα γένι από την γκριζοκάστανη, σχεδόν κοκκινωπή ουρά ενός βοδιού, όπου ο πανδοχέας συνήθιζε να χώνει τη χτένα του. Η πανδοχέα τούς ρώτησε τι τα ήθελαν όλα αυτά, κι ο εφημέριος της εξήγησε με λίγα λόγια την τρέλα του Δον Κιχώτη και πως αυτή η μεταμφίεση προοριζόταν να τον απομακρύνει από το βουνό όπου βρισκόταν τότε. Ο πανδοχέας και η πανδοχέα κατάλαβαν αμέσως πως ο τρελός ήταν ο φιλοξενούμενός τους, ο άνθρωπος με το βάλσαμο και αφέντης του ιπποκόμου που είχαν κουκουλώσει με την κουβέρτα, κι έτσι είπαν στον εφημέριο όλα όσα είχαν συμβεί ανάμεσά τους, χωρίς να παραλείψουν όσα ο Σάντσο είχε κρατήσει τόσο πεισματικά κρυφά. Στο τέλος, η πανδοχέα έντυσε τον εφημέριο με τρόπο που δεν άφηνε τίποτα να ζητήσει κανείς περισσότερο: του φόρεσε μια υφασμάτινη φούστα με μαύρες βελούδινες ρίγες, φάρδους μιας παλάμης, γεμάτη σχισίματα, και ένα μπούστο

από πράσινο βελούδο, στολισμένο με λευκό σατέν τελείωμα· τόσο αυτό όσο και η φούστα έμοιαζαν να έχουν ραφτεί από την εποχή του βασιλιά Βάμπα. Ο εφημέριος δεν δέχτηκε να του φορέσουν την κουκούλα· αντί γι' αυτό, έβαλε στο κεφάλι του ένα μικρό καπιτονέ λινό σκουφάκι, που το χρησιμοποιούσε για νυχτικό, και έδεσε το μέτωπό του με μια λωρίδα μαύρο μετάξι, ενώ με άλλη μία έφτιαξε μια μάσκα που του έκρυβε πολύ καλά το γένι και το πρόσωπο. Ύστερα φόρεσε το καπέλο του, που ήταν τόσο φαρδύ ώστε θα μπορούσε να χρησιμεύσει και για ομπρέλα, τυλίχτηκε στην κάπα του και κάθισε στη μουλάρα του σαν γυναίκα, ενώ ο κουρέας ανέβηκε στη δική του με ένα γένι που έφτανε ως τη μέση, ανακατεμένο κόκκινο και άσπρο, γιατί ήταν, όπως έχει ήδη ειπωθεί, η ουρά ενός κοκκινόχωμου βοδιού.

Αποχαιρέτησαν όλους, και την καλή Μαριτόρνες, που, αμαρτωλή όπως ήταν, τους υποσχέθηκε πως θα έλεγε ένα κομποσκοίνι προσευχών για να τους δώσει ο Θεός επιτυχία σε εκείνη τη δύσκολη και χριστιανική αποστολή που είχαν αναλάβει. Όμως μόλις βγήκε από το πανδοχείο, ο εφημέριος σκέφτηκε πως έκανε λάθος που είχε μεταμφιεστεί έτσι, γιατί δεν ταίριαζε σε ιερέα να ντύνεται με αυτόν τον τρόπο, όσο σημαντικός κι αν ήταν ο σκοπός. Το είπε λοιπόν στον κουρέα και του ζήτησε να αλλάξουν ρούχα, αφού ήταν πιο ταιριαστό εκείνος να υποδυθεί τη βασανισμένη δεσποσύνη, ενώ ο ίδιος θα έπαιζε τον ρόλο του ιππokόμου, που έθιγε λιγότερο την αξιοπρέπειά του. Αλλιώς, είπε, ήταν αποφασισμένος να μην ανακατευτεί άλλο στην υπόθεση και να αφήσουν τον Δον Κιχώτη στην τύχη του. Εκείνη ακριβώς τη στιγμή έφτασε ο Σάντσο, και μόλις τους είδε ντυμένους έτσι δεν μπόρεσε να

κρατήσει τα γέλια του. Ο κουρέας, πάντως, δέχτηκε να γίνει όπως ήθελε ο εφημέριος και, αλλάζοντας το σχέδιό τους, ο εφημέριος άρχισε να του εξηγεί πώς να παίξει τον ρόλο του και τι να πει στον Δον Κιχώτη, ώστε να τον πείσει και να τον αναγκάσει να έρθει μαζί τους και να εγκαταλείψει την ιδέα που είχε βάλει στο μυαλό του για τον τόπο όπου θα έκανε την ανώφελη μετάνοιά του. Ο κουρέας του είπε πως μπορούσε να τα καταφέρει μια χαρά και χωρίς οδηγίες, και επειδή δεν ήθελε να μεταμφιεστεί πριν πλησιάσουν στο σημείο όπου βρισκόταν ο Δον Κιχώτης, δίπλωσε τα ρούχα, ο εφημέριος τακτοποίησε τα γένια του, και ξεκίνησαν με οδηγό τον Σάντσο Πάνθα. Καθώς προχωρούσαν, εκείνος τους διηγούνταν τη συνάντηση με τον τρελό που είχαν πετύχει στη Σιέρρα, χωρίς όμως να πει λέξη για το σακούλι που βρήκαν και για όσα είχε μέσα· γιατί, όσο απλοϊκός κι αν ήταν, το παλικάρι είχε και μια μικρή ροπή στην πλεονεξία.

Την επόμενη μέρα έφτασαν στο σημείο όπου ο Σάντσο είχε αφήσει τα κλαδιά της σκούπας για σημάδια, ώστε να βρει τον δρόμο προς το μέρος όπου είχε αφήσει τον αφέντη του. Μόλις το αναγνώρισε, τους είπε πως από εκεί ήταν η είσοδος και πως καλό θα ήταν να ντυθούν, αν αυτό χρειαζόταν για να λυτρώσουν τον αφέντη του· γιατί του είχαν ήδη εξηγήσει ότι το να μπουν μεταμφιεσμένοι και ντυμένοι έτσι ήταν απολύτως απαραίτητο, αν ήθελαν να τον σώσουν από την ολέθρια ζωή που είχε διαλέξει. Του τόνισαν μάλιστα αυστηρά να μην αποκαλύψει στον αφέντη του ποιοι ήταν ούτε ότι τους γνώριζε· κι αν τον ρωτούσε —όπως σίγουρα θα τον ρωτούσε— αν είχε παραδώσει το γράμμα στη Δουλτσινέα, να πει πως ναι, το είχε παραδώσει, και πως εκείνη, επειδή δεν ήξερε να

διαβάζει, του απάντησε προφορικά, λέγοντας ότι τον διέταζε, αν δεν ήθελε να πέσει στη δυσμένειά της, να πάει αμέσως να τη δει. Και αυτό ήταν πολύ σημαντικό και για τον ίδιο, γιατί έτσι, μαζί με όσα σκόπευαν να του πουν, ήταν βέβαιοι πως θα τον έφερναν πίσω σε έναν καλύτερο τρόπο ζωής και θα τον έπειθαν να κινηθεί αμέσως για να γίνει αυτοκράτορας ή μονάρχης· γιατί δεν υπήρχε κανένας φόβος να καταλήξει αρχιεπίσκοπος. Ο Σάντσο τα άκουσε όλα αυτά, τα κράτησε καλά στο μυαλό του και τους ευχαρίστησε ολόψυχα που ήθελαν να φροντίσουν ώστε ο αφέντης του να γίνει αυτοκράτορας κι όχι αρχιεπίσκοπος, γιατί ήταν βέβαιος πως, όταν ερχόταν η ώρα να ανταμείψουν τους ιπποκόμους τους, οι αυτοκράτορες μπορούσαν να κάνουν περισσότερα από τους περιπλανώμενους αρχιεπισκόπους. Είπε ακόμη πως ίσως θα ήταν καλύτερα να προχωρήσει εκείνος πρώτος, να τον βρει και να του μεταφέρει την απάντηση της κυράς του· γιατί μπορεί μόνο αυτό να αρκούσε για να τον κάνει να φύγει από εκεί, χωρίς να τους βάλει σε όλον αυτόν τον κόπο. Εκείνοι συμφώνησαν με την πρόταση του Σάντσο και αποφάσισαν να τον περιμένουν ώσπου να γυρίσει με νέα ότι είχε βρει τον αφέντη του.

Ο Σάντσο προχώρησε βαθύτερα στις χαράδρες της Σιέρας και τους άφησε σε μια κοιλάδα όπου κυλούσε ένα μικρό, ήσυχο ρυάκι και όπου οι βράχοι και τα δέντρα χάριζαν δροσερή, ευχάριστη σκιά. Ήταν μέρα του Αυγούστου, με όλη τη ζέστη που τη συνοδεύει, και σ' εκείνα τα μέρη η κάψα είναι φοβερή· η ώρα ήταν τρεις το απόγευμα. Όλα αυτά έκαναν το μέρος ακόμα πιο δελεαστικό και τους έπεισαν να περιμένουν εκεί ώσπου να γυρίσει ο Σάντσο, όπως και έκαναν. Καθώς λοιπόν

ξεκουράζονταν στη σκιά, έφτασε στ' αυτιά τους μια φωνή χωρίς τη συνοδεία κανενός οργάνου, μα τόσο γλυκιά και ευχάριστη στον τόνο της, που ξαφνιάστηκαν πολύ, γιατί το μέρος δεν τους φαινόταν καθόλου κατάλληλο για κάποιον που τραγουδούσε τόσο καλά. Γιατί, όσο κι αν συνηθίζεται να λέγεται πως στα δάση και στα λιβάδια βρίσκεις βοσκούς με σπάνια φωνή, αυτό ανήκει περισσότερο στη φαντασία των ποιητών παρά στην αλήθεια. Ακόμα μεγαλύτερη ήταν η έκπληξή τους όταν κατάλαβαν πως όσα άκουγαν δεν ήταν τραγούδι χωριάτικων βοσκών, αλλά στίχοι από ανθρώπους της πόλης με καλλιεργημένο πνεύμα. Και πράγματι έτσι ήταν, γιατί οι στίχοι που άκουσαν ήταν οι εξής:

Τι κάνει την αναζήτηση της ευτυχίας να μοιάζει μάταιη; Η περιφρόνηση. Τι με σπρώχνει να πάψω να ελπίζω σε γαλήνη; Οι ζήλιες. Τι κρατά την καρδιά μου βασανισμένη μέσα στην αγωνία της αναμονής; Η απουσία. Αν έτσι έχουν τα πράγματα, τότε πού να στραφώ για να βρω ανακούφιση στον πόνο μου, όταν η ελπίδα έχει σβήσει από παντού εξαιτίας της Απουσίας, της Ζήλιας και της Περιφρόνησης;

Ποια είναι η πρώτη αιτία όλης μου της δυστυχίας; Ο έρωτας. Τι κοιτά πάντα λοξά τη δόξα μου; Η τύχη. Από πού παίρνεται η άδεια να με βασανίζουν; Από τον ουρανό. Αν έτσι είναι, τότε δεν μου μένει παρά να περιμένω το χτύπημα μιας μοίρας που δεν αντιστέκεται, αφού βλέπω πως για τη δυστυχία μου έχουν συμμαχήσει και οι τρεις: ο Έρωτας, η Τύχη και ο Ουρανός.

Τι πρέπει να κάνω για να βρω γιατρειά; Να πεθάνω. Τι δελεάζει τον έρωτα όταν γίνεται ψυχρός και απόμακρος; Η αλλαγή. Και αν όλα τ' άλλα αποτύχουν, τι θα γιατρέψει την

καρδιά από τη θλίψη; Η τρέλα. Αν έτσι είναι, τότε είναι καθαρή ανοησία να ψάχνει κανείς θεραπεία για τη μελαγχολία: ρώτα πού βρίσκεται, και η απάντηση θα είναι στην Αλλαγή, στην Τρέλα ή στον Θάνατο.

Η ώρα, η εποχή, η ερημιά του τόπου, η φωνή και η τέχνη του τραγουδιστή, όλα μαζί γέμισαν τους δυο ακροατές θαυμασμό και ευχαρίστηση, κι έτσι έμειναν ακίνητοι περιμένοντας να ακούσουν κι άλλο. Όταν όμως είδαν πως η σιωπή κρατούσε για λίγη ώρα ακόμα, αποφάσισαν να πάνε να βρουν τον μουσικό που τραγουδούσε με τόσο όμορφη φωνή. Μα τη στιγμή ακριβώς που ήταν έτοιμοι να ξεκινήσουν, τους σταμάτησε η ίδια φωνή, που έφτασε ξανά στ' αυτιά τους τραγουδώντας αυτό:

□□□□□□

Όταν εσύ, ιερή Φιλία, πέταξες προς τον ουρανό για να βρεις το σπίτι σου πέρα από τον ουρανό και να καθίσεις ανάμεσα στους αγίους ψηλά, θέλησες να αφήσεις εδώ στη γη το ομοίωμά σου και να του χαρίσεις το πέπλο σου. Με αυτό, η υποκρισία καμιά φορά παριστάνει πως έχει τη μορφή σου, ξεγελά το μάτι και κάνει τη χυδαιότητά της να λάμπει σαν να ήταν αρετή. Φιλία, γύρισε κοντά μας ή ανάγκασε την απάτη που φορά τώρα τη στολή σου να την επιστρέψει, γιατί με τη βοήθειά της η ειλικρίνεια αφανίζεται. Αν δεν ξεσκεπάσεις το ψεύτικο αντίγραφό σου, η γη θα ξαναγίνει λεία της διχόνοιας, όπως τότε που η αρχέγονη έριδα βασίλευε.

Το τραγούδι τελείωσε μ' έναν βαθύ αναστεναγμό, και πάλι οι ακροατές έμειναν να περιμένουν προσεκτικά μήπως ο τραγουδιστής συνεχίσει. Όταν όμως κατάλαβαν πως η μουσική είχε πια δώσει τη θέση της σε λυγμούς και σπαρακτικά βογκητά, αποφάσισαν να ανακαλύψουν ποιο ήταν το δυστυχισμένο πλάσμα, του οποίου η φωνή ήταν τόσο ξεχωριστή όσο και οι αναστεναγμοί του αξιολύπητοι. Δεν είχαν προχωρήσει πολύ, όταν, στρίβοντας στη γωνιά ενός βράχου, είδαν έναν άντρα με την ίδια όψη και εμφάνιση που τους είχε περιγράψει ο Sancho, όταν τους διηγήθηκε την ιστορία του Cardenio. Εκείνος, χωρίς να δείξει καμία έκπληξη μόλις τους είδε, έμεινε ακίνητος με το κεφάλι σκυμμένο στο στήθος, σαν άνθρωπος βυθισμένος σε βαθιές σκέψεις, χωρίς να σηκώσει τα μάτια του να τους κοιτάξει μετά την πρώτη ματιά, όταν έπεσαν ξαφνικά πάνω του. Ο ιερέας, που γνώριζε

τη δυστυχία του και τον αναγνώρισε από την περιγραφή, καθώς ήταν άνθρωπος με λεπτούς τρόπους, τον πλησίασε και με λίγα συνετά λόγια τον παρακάλεσε και τον προέτρεψε να εγκαταλείψει μια τόσο άθλια ζωή, μήπως και την τελείωνε εκεί, πράγμα που θα ήταν η μεγαλύτερη από όλες τις συμφορές. Ο Cardenio βρισκόταν τότε στα λογικά του, χωρίς καμία κρίση από εκείνη την τρέλα που τόσο συχνά τον κυρίευε, και βλέποντάς τους ντυμένους με τρόπο τόσο ασυνήθιστο για όσους σύχναζαν σε εκείνα τα άγρια μέρη, δεν μπόρεσε να κρύψει κάποια έκπληξη, ιδίως όταν τους άκουσε να μιλούν για την περίπτωσή του σαν να ήταν κάτι γνωστό σε όλους — γιατί τα λόγια του ιερέα αυτό ακριβώς του έδειχναν. Έτσι τους απάντησε ως εξής:

«Βλέπω καθαρά, κύριοι, όποιοι κι αν είστε, πως ο Ουρανός, που φροντίζει να βοηθά τους καλούς —και πολύ συχνά ακόμη και τους κακούς—, εδώ, σ' αυτό το απόμερο μέρος, μακριά από κάθε ανθρώπινη συναναστροφή, μου στέλνει, αν και δεν το αξίζω, ανθρώπους που θέλουν να με βγάλουν από εδώ και να με οδηγήσουν σε κάποιο καλύτερο καταφύγιο, δείχνοντάς μου με πολλά και ισχυρά επιχειρήματα πόσο παράλογα ζω. Όμως, επειδή ξέρουν πως, αν γλιτώσω από αυτό το κακό, θα πέσω σε άλλο ακόμη χειρότερο, ίσως με περάσουν για άνθρωπο αδύναμου νου ή, ακόμη χειρότερα, για κάποιον που έχει χάσει τη λογική του· και δεν θα ήταν καθόλου παράξενο, γιατί κι εγώ ο ίδιος καταλαβαίνω πως η ανάμνηση των συμφορών μου με επηρεάζει τόσο βαθιά και δρα τόσο καταστροφικά πάνω μου, ώστε καμιά φορά, χωρίς να το θέλω, γίνομαι σαν πέτρα, χωρίς αίσθηση και χωρίς συνείδηση. Και το νιώθω αληθινό όταν μου λένε και μου αποδεικνύουν όσα έχω κάνει τη στιγμή που με

κυριεύει εκείνη η φοβερή κρίση. Τότε το μόνο που μπορώ να κάνω είναι να θρηνώ μάταια τη μοίρα μου, να καταριέμαι άσκοπα το πεπρωμένο μου και να απολογούμαι για την τρέλα μου, εξηγώντας από πού γεννήθηκε, σε όποιον θέλει να με ακούσει. Γιατί κάθε λογικός άνθρωπος, όταν μάθει την αιτία, δεν θα απορήσει για τα αποτελέσματα· κι αν δεν μπορεί να με βοηθήσει, τουλάχιστον δεν θα με κατηγορήσει, και η αποστροφή που νιώθει για την άγρια συμπεριφορά μου θα γίνει οίκτος για τα βάσανά μου. Αν, κύριοι, ήρθατε κι εσείς εδώ με τον ίδιο σκοπό που ήρθαν κι άλλοι πριν από εσάς, τότε, πριν αρχίσετε τις σοφές σας συμβουλές, σας παρακαλώ να ακούσετε την ιστορία των αμέτρητων δυστυχιών μου· γιατί ίσως, όταν την ακούσετε, να γλιτώσετε τον κόπο να προσφέρετε παρηγοριά σε μια θλίψη που δεν μπορεί να παρηγορηθεί.»

Εκείνοι, αφού και οι δύο δεν επιθυμούσαν τίποτε περισσότερο από το να ακούσουν από τα δικά του χείλη την αιτία του μαρτυρίου του, τον παρακάλεσαν να τη διηγηθεί, υποσχόμενοι πως δεν θα επιχειρούσαν τίποτε για να τον ανακουφίσουν ή να τον παρηγορήσουν αν ο ίδιος δεν το ήθελε. Τότε ο δυστυχισμένος ευγενής άρχισε τη θλιβερή του ιστορία, σχεδόν με τα ίδια λόγια και με τον ίδιο τρόπο που την είχε αφηγηθεί στον Δον Κιχώτη και στον γιδοβοσκό λίγες μέρες νωρίτερα, όταν, εξαιτίας του μαστόρου Ελισαμπάντ και της σχολαστικής προσήλωσης του Δον Κιχώτη σε όσα επέβαλλε η ιπποσύνη, η αφήγηση είχε μείνει στη μέση, όπως έχει ήδη καταγράψει αυτή η ιστορία. Τώρα όμως, ευτυχώς, η κρίση της τρέλας δεν τον έπιασε και του επέτρεψε να τη φτάσει ως το τέλος. Κι έτσι, όταν έφτασε στο σημείο με το σημείωμα που είχε βρει ο Δον

Φερνάντο μέσα στον τόμο του «Αμαδί του Γαλατία», ο Καρδένιο είπε πως το θυμόταν τέλεια και πως έλεγε τα εξής:

«_Η Λουσίνδα προς τον Καρδένιο._»

«Κάθε μέρα ανακαλύπτω πάνω σου αρετές που με κάνουν, και με υποχρεώνουν, να σε εκτιμώ όλο και περισσότερο. Αν λοιπόν θέλεις να με απαλλάξεις από αυτή την υποχρέωση χωρίς να θιγεί η τιμή μου, μπορείς πολύ εύκολα να το κάνεις. Έχω έναν πατέρα που σε γνωρίζει και με αγαπά βαθιά· και χωρίς να πιέσει καθόλου τη θέλησή μου, θα σου δώσει ό,τι είναι λογικό να ζητήσεις, αν πράγματι με εκτιμάς όπως λες — και όπως πιστεύω πως με εκτιμάς.»

«Αυτό το γράμμα ήταν που με έκανε, όπως σου είπα, να ζητήσω τη Λουσίντα για γυναίκα μου. Και εξαιτίας του ήταν που ο Δον Φερνάντο άρχισε να τη βλέπει ως μία από τις πιο συνετές και φρόνιμες γυναίκες της εποχής· το ίδιο αυτό γράμμα του έβαλε και την ιδέα να με καταστρέψει πριν προλάβω να πραγματοποιήσω το σχέδιό μου. Του είπα πως το μόνο που περίμενε ο πατέρας της Λουσίντας ήταν να τη ζητήσει ο δικός μου από εκείνον, κάτι που εγώ δεν τολμούσα ούτε να του το προτείνω, γιατί φοβόμουν πως δεν θα δεχόταν. Όχι επειδή αγνοούσε τη θέση, την καλοσύνη, την αρετή και την ομορφιά της Λουσίντας, ούτε επειδή δεν ήξερε πως είχε χαρίσματα που θα τιμούσαν οποιαδήποτε οικογένεια στην Ισπανία, αλλά επειδή ήξερα ότι δεν ήθελε να παντρευτώ τόσο νωρίς, προτού δει τι σκόπευε να κάνει για μένα ο δούκας Ρικάρδο. Με λίγα λόγια, του είπα πως δεν τολμούσα να το αναφέρω στον πατέρα μου, τόσο γι′ αυτό το εμπόδιο όσο και για πολλά άλλα που με αποθάρρυναν, αν και δεν ήξερα καλά

καλά ποια ήταν· μόνο ένιωθα πως αυτό που ποθούσα δεν ήταν γραφτό να γίνει ποτέ. Σε όλα αυτά ο Δον Φερνάντο μου απάντησε πως θα αναλάμβανε ο ίδιος να μιλήσει στον πατέρα μου και να τον πείσει να μιλήσει στον πατέρα της Λουσίντας. Ω φιλόδοξε Μάριε! Ω σκληρέ Κατιλίνα! Ω μοχθηρέ Σύλλα! Ω επίορκε Γκανελόν! Ω προδότη Βεγίδο! Ω εκδικητικέ Ιουλιανέ! Ω φιλάργυρε Ιούδα! Προδότη, σκληρέ, εκδικητικέ και δόλιε, σε τι σου έφταιξε αυτός ο δυστυχισμένος, που με τόση ειλικρίνεια σου άνοιξε τα μυστικά και τις χαρές της καρδιάς του; Ποιο αδίκημα έκανα; Ποιες λέξεις είπα ή ποιες συμβουλές έδωσα που να μην αποσκοπούσαν μόνο στην τιμή και στο καλό σου; Αλλά αλίμονο, γιατί παραπονιέμαι; Γιατί είναι βέβαιο πως όταν οι συμφορές γεννιούνται από τ' αστέρια και κατεβαίνουν από ψηλά, πέφτουν πάνω μας με τέτοια ορμή και τέτοια βία, που καμιά δύναμη στη γη δεν μπορεί να τις σταματήσει ούτε καμιά ανθρώπινη επινόηση να εμποδίσει τον ερχομό τους. Ποιος θα μπορούσε να φανταστεί ότι ο Δον Φερνάντο, ένας ευγενής υψηλής καταγωγής, έξυπνος, δεμένος μαζί μου με ευγνωμοσύνη για τις υπηρεσίες που του είχα προσφέρει, ένας άνθρωπος που μπορούσε να κερδίσει όποια γυναίκα αγαπούσε όπου κι αν έστρεφε την καρδιά του, θα γινόταν τόσο άκαρδος, όπως λένε, ώστε να μου αρπάξει το μοναδικό μου αρνάκι, που δεν το είχα καν ακόμη στην κατοχή μου; Όμως ας αφήσω κατά μέρος αυτές τις μάταιες και ανώφελες σκέψεις, κι ας ξαναπιάσω το κομμένο νήμα της δυστυχισμένης ιστορίας μου.»

«Για να συνεχίσω, λοιπόν: ο Δον Φερνάντο, βλέποντας πως η παρουσία μου στεκόταν εμπόδιο στην εκτέλεση του άτιμου και μοχθηρού σχεδίου του, αποφάσισε να με στείλει στον

μεγαλύτερο αδελφό του με την πρόφαση ότι έπρεπε να του ζητήσω χρήματα για να πληρώσει έξι άλογα. Τα είχε αγοράσει επίτηδες, με μοναδικό σκοπό να με απομακρύνει, ώστε να μπορέσει πιο εύκολα να πραγματοποιήσει το κολασμένο του τέχνασμα, και μάλιστα την ίδια μέρα που προσφέρθηκε να μιλήσει στον πατέρα μου· τώρα ήθελε να πάω εγώ να φέρω το αντίτιμο. Πώς θα μπορούσα να είχα προβλέψει τέτοια προδοσία; Πώς ήταν δυνατόν να την υποψιαστώ έστω και λίγο; Κάθε άλλο· τόσο μακριά ήμουν από μια τέτοια σκέψη, ώστε δέχτηκα με μεγάλη χαρά να φύγω αμέσως, ευχαριστημένος κιόλας για την καλή αγορά που είχε γίνει. Εκείνο το βράδυ μίλησα με τη Λουσίνδα και της είπα όσα είχαν συμφωνηθεί με τον Δον Φερνάντο, καθώς και ότι έτρεφα μεγάλες ελπίδες πως οι δίκαιες και λογικές επιθυμίες μας θα πραγματοποιούνταν. Εκείνη, ανυποψίαστη όσο κι εγώ για την προδοσία του Δον Φερνάντο, μου είπε να προσπαθήσω να γυρίσω γρήγορα, γιατί πίστευε πως η εκπλήρωση των πόθων μας θα καθυστερούσε μόνο όσο ο πατέρας μου ανέβαλλε να μιλήσει στον δικό της. Δεν ξέρω γιατί, αλλά καθώς μου το έλεγε, τα μάτια της γέμισαν δάκρυα και ένας κόμπος της έκλεισε τον λαιμό, έτσι που δεν μπόρεσε να πει πολλές ακόμη λέξεις που μου φάνηκε πως προσπαθούσε να ξεστομίσει. Ταράχτηκα μ' αυτή την ασυνήθιστη αλλαγή, που δεν την είχα ξαναδεί ποτέ σ' εκείνη· γιατί κάθε φορά που η τύχη και η επινοητικότητά μου μας έδιναν την ευκαιρία να μιλήσουμε, οι κουβέντες μας ήταν πάντα γεμάτες χαρά και ζωντάνια, χωρίς δάκρυα, αναστεναγμούς, ζήλιες, αμφιβολίες ή φόβους. Εγώ δεν έκανα άλλο από το να υμνώ την καλή μου μοίρα που ο ουρανός μού την είχε δώσει για αγαπημένη· δοξολογούσα την

ομορφιά της, εξυμνούσα την αξία και το μυαλό της· κι εκείνη μου ανταπέδιδε επαινώντας σε μένα ό,τι η αγάπη της θεωρούσε άξιο επαίνου. Κι έπειτα, είχαμε να πούμε αμέτρητα μικροπράγματα και ιστορίες για τους γείτονες και τους γνωστούς μας, και το μεγαλύτερο θάρρος που έφτανα να δείξω ήταν να της παίρνω, σχεδόν με το ζόρι, το όμορφο λευκό της χέρι και να το φέρνω στα χείλη μου, όσο το επέτρεπε η κοντινή απόσταση του χαμηλού κιγκλιδώματος που μας χώριζε. Όμως το βράδυ πριν από τη δυστυχισμένη μέρα της αναχώρησής μου, εκείνη έκλαψε, θρήνησε, αναστέναξε και έφυγε, αφήνοντάς με βυθισμένο στην αμηχανία και την κατάπληξη, συντριμμένο από αυτά τα παράξενα και σπαρακτικά σημάδια λύπης και πόνου στη Λουσίνδα. Κι όμως, για να μη γκρεμίσω τις ελπίδες μου, τα απέδωσα όλα στο βάθος της αγάπης της για μένα και στον πόνο που φέρνει ο χωρισμός σε όσους αγαπούν αληθινά. Τελικά έφυγα λυπημένος και καταβεβλημένος, με την καρδιά μου γεμάτη φαντασίες και υποψίες, χωρίς όμως να ξέρω καλά τι ακριβώς ήταν αυτό που υποψιαζόμουν ή φανταζόμουν· ξεκάθαρα προμηνύματα για το θλιβερό γεγονός και τη συμφορά που με περίμεναν.»

«Έφτασα στο μέρος όπου με είχαν στείλει, έδωσα το γράμμα στον αδελφό του Δον Φερνάντο και με δέχτηκε με καλοσύνη, αλλά δεν με ξεπροβόδισε αμέσως. Αντίθετα, ήθελε να περιμένω, πολύ παρά τη θέλησή μου, οχτώ μέρες σε κάποιο μέρος όπου δεν ήταν πιθανό να με δει ο δούκας, ο πατέρας του, γιατί ο αδελφός του έγραφε πως τα χρήματα έπρεπε να σταλούν χωρίς να το μάθει εκείνος. Όλα αυτά όμως ήταν μηχανορραφία του άπιστου Δον Φερνάντο, γιατί ο αδελφός

του δεν είχε καμία έλλειψη χρημάτων που να τον εμποδίζει να με ξεπροβοδίσει αμέσως.»

«Η εντολή ήταν τέτοια που με έβαζε στον πειρασμό να την παρακούσω, γιατί μου φαινόταν αδύνατο να αντέξω τόσες μέρες μακριά από τη Λουσίνδα, ιδίως αφού την είχα αφήσει στη θλιμμένη κατάσταση που σου περιέγραψα. Κι όμως, σαν υπάκουος υπηρέτης, υπάκουσα, παρόλο που ένιωθα πως αυτό θα μου κόστιζε την ίδια μου την ηρεμία. Τέσσερις μέρες αργότερα, όμως, ήρθε ένας άνθρωπος που με ζητούσε και μου έδωσε ένα γράμμα· από τη διεύθυνση κατάλαβα πως ήταν από τη Λουσίνδα, γιατί αναγνώρισα τον γραφικό της χαρακτήρα. Το άνοιξα με φόβο και ταραχή, βέβαιος πως κάτι πολύ σοβαρό θα την είχε αναγκάσει να μου γράψει ενώ βρισκόμουν μακριά, αφού σπάνια το έκανε ακόμη κι όταν ήμουν κοντά της. Πριν το διαβάσω, ρώτησα τον άνθρωπο ποιος του το είχε δώσει και πόση ώρα ταξίδευε. Μου είπε πως, καθώς περνούσε το μεσημέρι από έναν δρόμο της πόλης, μια πανέμορφη κυρία τον φώναξε από ένα παράθυρο και, με δάκρυα στα μάτια, του είπε βιαστικά: "Αδελφέ, αν είσαι, όπως δείχνεις, χριστιανός, για την αγάπη του Θεού σε παρακαλώ να στείλεις αυτό το γράμμα χωρίς την παραμικρή καθυστέρηση στον τόπο και στο πρόσωπο που αναφέρονται στη διεύθυνση, πράγματα που είναι γνωστά· έτσι θα προσφέρεις μεγάλη υπηρεσία στον Κύριό μας. Και για να μη σου προξενήσει καμία ενόχληση, πάρε αυτό που είναι μέσα σ' αυτό το μαντίλι." Και, είπε εκείνος, "μ' αυτά τα λόγια μου πέταξε από το παράθυρο ένα μαντίλι, μέσα στο οποίο ήταν δεμένα εκατό ρεάλ και αυτό το χρυσό δαχτυλίδι που σας φέρνω εδώ μαζί με το γράμμα που σας παρέδωσα. Ύστερα, χωρίς να περιμένει απάντηση, έφυγε

από το παράθυρο, όχι όμως πριν με δει να παίρνω το γράμμα και το μαντίλι, κι εγώ της είχα δείξει με νοήματα πως θα έκανα ό,τι μου ζητούσε. Έτσι, βλέποντας πως είχα τόσο καλά πληρωθεί για τον κόπο που θα έκανα για να σας το φέρω, και γνωρίζοντας από τη διεύθυνση ότι το γράμμα προοριζόταν για εσάς —γιατί, señor, σας ξέρω πολύ καλά— και μην μπορώντας επίσης να αντισταθώ στα δάκρυα εκείνης της όμορφης κυρίας, αποφάσισα να μην το εμπιστευτώ σε κανέναν άλλον, αλλά να έρθω ο ίδιος να σας το δώσω· και μέσα σε δεκαέξι ώρες από τη στιγμή που μου το έδωσαν έκανα όλη τη διαδρομή, που, όπως ξέρετε, είναι δεκαοχτώ λεύγες."

«Όση ώρα ο καλοκάγαθος αυτός αυτοσχέδιος αγγελιαφόρος μου τα έλεγε όλα αυτά, κρεμόμουν από τα χείλη του, ενώ τα πόδια μου έτρεμαν τόσο που μετά βίας στεκόμουν όρθιος. Παρ' όλα αυτά, άνοιξα το γράμμα και διάβασα τα εξής:

Την υπόσχεση που σου έδωσε ο Δον Φερνάντο, ότι θα παρακινούσε τον πατέρα σου να μιλήσει στον δικό μου, την τήρησε πολύ περισσότερο για τη δική του ικανοποίηση παρά για το δικό σου καλό. Πρέπει να σου πω, señor, πως ζήτησε εμένα για γυναίκα του, και ο πατέρας μου, παρασυρμένος από αυτό που θεωρεί ανωτερότητα του Δον Φερνάντο απέναντί σου, δέχτηκε την πρότασή του με τόση προθυμία, ώστε σε δύο μέρες από τώρα θα γίνει ο αρραβώνας, με τόση μυστικότητα και τόσο ιδιωτικά, που οι μόνοι μάρτυρες θα είναι ο Ουρανός από πάνω μας και λίγοι άνθρωποι του σπιτιού. Φαντάσου σε τι κατάσταση βρίσκομαι· κρίνε μόνος σου αν είναι επείγον να έρθεις. Η έκβαση αυτής της υπόθεσης θα σου δείξει αν σε αγαπώ ή όχι. Ο Θεός να κάνει αυτό να φτάσει στα χέρια σου

πριν το δικό μου χέρι αναγκαστεί να ενωθεί με εκείνου που τόσο άσχημα κρατά την πίστη που έχει δώσει.

«Με λίγα λόγια, αυτά έλεγε το γράμμα — λόγια που με έκαναν να φύγω αμέσως, χωρίς να περιμένω άλλο ούτε απάντηση ούτε χρήματα. Πια είχα καταλάβει καθαρά πως ο Δον Φερνάντο δεν με είχε στείλει στον αδελφό του για να αγοράσει άλογα, αλλά για να εξυπηρετήσει τη δική του ευχαρίστηση. Η οργή που ένιωθα για τον Δον Φερνάντο, μαζί με τον φόβο μήπως χάσω το βραβείο που είχα κερδίσει με τόσα χρόνια αγάπης και αφοσίωσης, μου έδωσαν φτερά· έτσι, σχεδόν πετώντας, έφτασα στο σπίτι μου την ίδια κιόλας μέρα, την ώρα που συνήθως μιλούσα με τη Λουσίνδα. Έφτασα χωρίς να με προσέξει κανείς και άφησα το μουλάρι με το οποίο είχα έρθει στο σπίτι του καλού ανθρώπου που μου είχε φέρει το γράμμα· και η τύχη θέλησε, για μία φορά, να μου φερθεί ευνοϊκά, γιατί βρήκα τη Λουσίνδα στο παραθύρι με το κιγκλίδωμα, μάρτυρα του έρωτά μας. Με αναγνώρισε αμέσως, κι εγώ εκείνη· όμως όχι όπως έπρεπε να με αναγνωρίσει εκείνη, ούτε εγώ εκείνη. Μα ποιος υπάρχει στον κόσμο που να μπορεί να καυχηθεί πως έχει φτάσει ως το βάθος ή έχει καταλάβει τον αλλοπρόσαλλο νου και την άστατη φύση μιας γυναίκας; Κανείς, στ' αλήθεια. Για να συνεχίσω: μόλις η Λουσίνδα με είδε, μου είπε: "Καρδένιο, είμαι ντυμένη νύφη, και ο άπιστος Δον Φερνάντο μαζί με τον άπληστο πατέρα μου με περιμένουν στην αίθουσα με τους υπόλοιπους μάρτυρες, που θα γίνουν μάρτυρες του θανάτου μου προτού γίνουν μάρτυρες του αρραβώνα μου. Μην ταραχτείς, αγαπημένε μου· μόνο φρόντισε να είσαι παρών σε αυτή τη θυσία. Κι αν τα λόγια μου δεν μπορέσουν να την αποτρέψουν, έχω κρυμμένο ένα

στιλέτο που θα εμποδίσει κάθε πιο μελετημένη βία, βάζοντας τέλος στη ζωή μου και δίνοντάς σου την πρώτη απόδειξη της αγάπης που σου είχα και σου έχω.” Της απάντησα ταραγμένα και βιαστικά, φοβούμενος μήπως δεν προλάβω να της απαντήσω: “Είθε τα λόγια σου να επιβεβαιωθούν από τις πράξεις σου, κυρία· κι αν έχεις στιλέτο για να σώσεις την τιμή σου, εγώ έχω σπαθί για να σε υπερασπιστώ ή να σκοτωθώ, αν η τύχη σταθεί εναντίον μας.”»

«Νομίζω πως δεν μπόρεσε να ακούσει όλα αυτά τα λόγια, γιατί κατάλαβα ότι την φώναξαν βιαστικά να φύγει, αφού ο γαμπρός περίμενε. Τότε άρχισε η νύχτα της λύπης μου, έδυσε ο ήλιος της ευτυχίας μου· ένιωσα τα μάτια μου να χάνουν το φως τους και το μυαλό μου τη λογική του. Δεν μπορούσα να μπω στο σπίτι ούτε ήμουν ικανός να κάνω την παραμικρή κίνηση· όμως, σκεπτόμενος πόσο σημαντικό ήταν να είμαι παρών σε ό,τι θα συνέβαινε εκείνη τη στιγμή, πήρα όσο κουράγιο μπορούσα και μπήκα, γιατί ήξερα καλά όλες τις εισόδους και τις εξόδους. Κι έπειτα, μέσα στην κρυφή αναστάτωση που είχε απλωθεί σε όλο το σπίτι, κανείς δεν μου έδωσε σημασία· έτσι, χωρίς να με δει κανείς, βρήκα την ευκαιρία να σταθώ στην εσοχή που σχημάτιζε ένα παράθυρο της ίδιας της αίθουσας, κρυμμένος πίσω από τις άκρες και τα τελειώματα δύο ταπισερί, ανάμεσα από τις οποίες μπορούσα, χωρίς να φαίνομαι, να βλέπω όλα όσα γίνονταν στο δωμάτιο. Ποιος θα μπορούσε να περιγράψει την ταραχή που ένιωθα εκείνη την ώρα, καθώς στεκόμουν εκεί — τις σκέψεις που μου περνούσαν από το μυαλό, τους συλλογισμούς που με βασάνιζαν; Ήταν τέτοια που ούτε μπορούν, ούτε θα ήταν σωστό να ειπωθούν. Αρκεί να πω πως ο γαμπρός μπήκε στην

αίθουσα με τα συνηθισμένα του ρούχα, χωρίς κανένα στολίδι· για παράνυμφο είχε μαζί του έναν ξάδελφο της Λουσίντας, και πέρα από τους υπηρέτες του σπιτιού δεν υπήρχε κανείς άλλος στον χώρο. Λίγο αργότερα η Λουσίντα βγήκε από ένα προθάλαμο, συνοδευόμενη από τη μητέρα της και δύο δεσποινίδες της, ντυμένη και στολισμένη όπως ταίριαζε στην καταγωγή και την ομορφιά της, με όλη τη λαμπρότητα και την επισημότητα της περίστασης. Η αγωνία και η ταραχή μου δεν με άφηναν να προσέξω ιδιαίτερα τι φορούσε· μπόρεσα μόνο να διακρίνω τα χρώματα, που ήταν κόκκινο και λευκό, και τη λάμψη από τα πετράδια και τα κοσμήματα στο κεφαλοστόλι και στα ρούχα της — μια λάμψη που την ξεπερνούσε η σπάνια ομορφιά των υπέροχων καστανόξανθων μαλλιών της, τα οποία, συναγωνιζόμενα τις πολύτιμες πέτρες και το φως από τις τέσσερις δάδες που έκαιγαν στην αίθουσα, έλαμπαν πιο δυνατά απ' όλα. Ω μνήμη, θανάσιμε εχθρέ της γαλήνης μου, γιατί μου φέρνεις τώρα μπροστά μου την ασύγκριτη ομορφιά εκείνης της λατρεμένης εχθρού μου; Δεν θα ήταν καλύτερα, σκληρή μνήμη, να μου θυμίσεις και να μου ξαναφέρεις στο νου αυτό που έκανε τότε, ώστε, συγκλονισμένος από μια τόσο κατάφωρη αδικία, να αναζητήσω — αν όχι εκδίκηση τώρα — τουλάχιστον έναν τρόπο να απαλλαγώ από τη ζωή; Μην κουράζεστε, κύριοι, να ακούτε αυτές τις παρεκβάσεις· η λύπη μου δεν είναι από εκείνες που μπορούν ή πρέπει να ειπωθούν σύντομα και κοφτά, γιατί για μένα κάθε περιστατικό μοιάζει να ζητά πολλά λόγια.»

Ο εφημέριος του απάντησε πως όχι μόνο δεν είχαν κουραστεί να τον ακούν, αλλά αντίθετα όσα ανέφερε τους ενδιέφεραν πολύ, γιατί ήταν λεπτομέρειες που σε καμία περίπτωση δεν

έπρεπε να παραλειφθούν και άξιζαν την ίδια προσοχή με την κύρια ιστορία.

«Για να συνεχίσω, λοιπόν», είπε ο Καρδένιο, «αφού μαζεύτηκαν όλοι στην αίθουσα, μπήκε ο ιερέας της ενορίας και, καθώς έπιανε το ζευγάρι από το χέρι για να τελέσει την απαιτούμενη τελετή, είπε: "Κυρία Λουσίνδα, δέχεστε τον κύριο Δον Φερνάντο, που είναι εδώ παρών, ως νόμιμο σύζυγό σας, όπως ορίζει η αγία Μητέρα Εκκλησία;" Τότε πρόβαλα το κεφάλι και τον λαιμό μου ανάμεσα από τις ταπισερί και, με τα αυτιά τεντωμένα και την καρδιά να χτυπά δυνατά, ετοιμάστηκα να ακούσω την απάντηση της Λουσίνδας, περιμένοντας από τα λόγια της είτε τη θανατική μου καταδίκη είτε τη χάρη που θα μου έδινε ζωή. Αχ, να είχα μόνο το θάρρος εκείνη τη στιγμή να ορμήσω μπροστά και να φωνάξω: "Λουσίνδα, Λουσίνδα! πρόσεξε τι κάνεις· θυμήσου τι μου οφείλεις· σκέψου πως είσαι δική μου και δεν μπορείς να γίνεις κανενός άλλου· συλλογίσου πως τη στιγμή που θα πεις το 'Ναι', την ίδια στιγμή θα τελειώσει και η ζωή μου. Ω, προδότη Δον Φερνάντο! κλέφτη της τιμής μου, θάνατε της ζωής μου! Τι ζητάς; Θυμήσου πως, ως χριστιανός, δεν μπορείς να πετύχεις αυτό που επιθυμείς, γιατί η Λουσίνδα είναι η νύφη μου κι εγώ είμαι ο άντρας της!" Ανόητος που είμαι! Τώρα που βρίσκομαι μακριά και έξω από τον κίνδυνο, λέω πως έπρεπε να είχα κάνει αυτό που δεν έκανα· τώρα που άφησα να μου αρπάξουν τον πολύτιμο θησαυρό μου, καταριέμαι τον κλέφτη, ενώ θα μπορούσα να είχα πάρει εκδίκηση, αν είχα έστω τόσο κουράγιο γι' αυτό όσο έχω για να θρηνώ τη μοίρα μου· με λίγα λόγια, αφού τότε ήμουν δειλός και ανόητος, δεν είναι καθόλου παράξενο που τώρα πεθαίνω γεμάτος ντροπή, τύψεις και

τρέλα.»

«Ο ιερέας στεκόταν και περίμενε την απάντηση της Λουσίνδας, που για πολλή ώρα δεν έλεγε τίποτα. Κι ενώ εγώ νόμιζα πως έβγαζε το στιλέτο για να σώσει την τιμή της ή πως πάλευε να βρει λόγια για να πει την αλήθεια υπέρ μου, την άκουσα να λέει με αδύναμη, σβησμένη φωνή: "Ναι, δέχομαι". Το ίδιο είπε κι ο Δον Φερνάντο, και αφού της έδωσε το δαχτυλίδι, ενώθηκαν με έναν δεσμό που δεν μπορούσε πια να λυθεί ποτέ. Ύστερα ο γαμπρός πλησίασε να αγκαλιάσει τη νύφη του· εκείνη όμως, πιέζοντας το χέρι της πάνω στην καρδιά της, σωριάστηκε λιπόθυμη στην αγκαλιά της μητέρας της. Μου μένει τώρα μόνο να σας πω σε τι κατάσταση βρισκόμουν εγώ, όταν μέσα σ' εκείνη τη συγκατάθεση είδα όλες μου τις ελπίδες να γίνονται περίγελος, τα λόγια και τις υποσχέσεις της Λουσίνδας να αποδεικνύονται ψέματα, και την ανάκτηση του θησαυρού που μόλις εκείνη τη στιγμή είχα χάσει να γίνεται για πάντα αδύνατη. Έμεινα αποσβολωμένος, σαν να με είχε εγκαταλείψει ολοκληρωτικά ο Ουρανός, σαν η γη που με βαστούσε να με είχε ανακηρύξει εχθρό της, σαν ο αέρας να μου αρνιόταν ανάσα για τους στεναγμούς μου και το νερό υγρασία για τα δάκρυά μου· μόνο η φωτιά δυνάμωνε, τόσο που όλο μου το σώμα καιγόταν από οργή και ζήλια. Όλοι αναστατώθηκαν από τη λιποθυμία της Λουσίνδας, και καθώς η μητέρα της της χαλάρωνε τα ρούχα για να πάρει αέρα, βρέθηκε στον κόρφο της ένα σφραγισμένο χαρτί. Ο Δον Φερνάντο το άρπαξε αμέσως και άρχισε να το διαβάζει στο φως μιας από τις δάδες. Μόλις το διάβασε, κάθισε σε μια καρέκλα, ακουμπώντας το μάγουλό του στο χέρι του, σαν άνθρωπος βυθισμένος σε βαθιές σκέψεις, χωρίς να

συμμετέχει καθόλου στις προσπάθειες που γίνονταν για να συνέλθει η νύφη του από τη λιποθυμία.»

«Βλέποντας όλο το σπίτι αναστατωμένο, τόλμησα να βγω από την κρυψώνα μου, αδιαφορώντας αν θα με έβλεπαν ή όχι, και αποφάσισα πως, αν με έβλεπαν, θα έκανα κάποια παράφορη πράξη που θα έδειχνε σε όλο τον κόσμο τη δίκαιη οργή που έκαιγε μέσα μου για την τιμωρία του άτιμου Δον Φερνάντο, αλλά και της άστατης, λιπόθυμης προδότριας. Όμως η μοίρα μου, που προφανώς με φύλαγε για ακόμη μεγαλύτερες συμφορές, αν υπάρχουν τέτοιες, το έφερε έτσι ώστε εκείνη ακριβώς τη στιγμή να έχω και με το παραπάνω τη λογική που από τότε μου έχει λείψει. Έτσι, αντί να ζητήσω εκδίκηση από τους χειρότερους εχθρούς μου —πράγμα εύκολο, αφού κανείς τους δεν με είχε καθόλου στον νου του— αποφάσισα να τη στρέψω πάνω μου και να επιβάλω στον εαυτό μου τον πόνο που τους άξιζε, ίσως μάλιστα πιο σκληρά απ' όσο θα τους τιμωρούσα αν τους σκότωνα εκείνη τη στιγμή· γιατί ο ξαφνικός πόνος τελειώνει γρήγορα, ενώ εκείνος που παρατείνεται με βασανιστήρια σκοτώνει αδιάκοπα χωρίς να δίνει τέλος στη ζωή. Με λίγα λόγια, έφυγα από το σπίτι και πήγα σε εκείνο του ανθρώπου στον οποίο είχα αφήσει το μουλάρι μου. Του είπα να μου το σαμαρώσει, ανέβηκα χωρίς καν να τον αποχαιρετήσω και βγήκα από την πόλη σαν άλλος Λωτ, χωρίς να τολμώ να γυρίσω το κεφάλι μου να την κοιτάξω πίσω. Κι όταν βρέθηκα μόνος στην ανοιχτή εξοχή, κρυμμένος από το σκοτάδι της νύχτας, και η ησυχία με παρακινούσε να ξεσπάσω χωρίς φόβο μήπως με ακούσει ή με δει κανείς, τότε έσπασα τη σιωπή και ύψωσα τη φωνή μου καταριώντας τη Λουσίντα και τον Δον Φερνάντο, σαν να μπορούσα έτσι να εκδικηθώ το

κακό που μου είχαν κάνει. Την αποκάλεσα σκληρή, αχάριστη, ψεύτρα, αχρεία, και πάνω απ' όλα φιλοχρήματη, γιατί τα πλούτη του εχθρού μου είχαν τυφλώσει τα μάτια της αγάπης της και την είχαν απομακρύνει από μένα για να τη στρέψουν σε κάποιον στον οποίο η τύχη είχε φανεί πιο γενναιόδωρη και πιο πλουσιοπάροχη. Κι όμως, μέσα σ' αυτό το ξέσπασμα κατάρας και μομφής, έβρισκα και δικαιολογίες για εκείνη, λέγοντας πως δεν ήταν παράξενο μια νέα κοπέλα, κλεισμένη στο σπίτι των γονιών της και μαθημένη να τους υπακούει πάντα, να ήταν έτοιμη να υποταχθεί στη θέλησή τους όταν της πρότειναν για σύζυγο έναν κύριο τόσο επιφανή, τόσο πλούσιο και τόσο ευγενούς καταγωγής· γιατί, αν τον αρνιόταν, θα την περνούσαν είτε για τρελή είτε θα υποψιάζονταν πως είχε δώσει αλλού την καρδιά της, υποψία βλαβερή για την τιμή και τη φήμη της. Ύστερα όμως έλεγα πάλι πως, αν είχε δηλώσει ότι εγώ ήμουν ο σύζυγός της, θα έβλεπαν ότι, διαλέγοντας εμένα, δεν είχε κάνει και τόσο κακή επιλογή ώστε να μην μπορούν να τη συγχωρήσουν· γιατί, πριν ο Δον Φερνάντο κάνει την πρότασή του, ούτε οι ίδιοι δεν θα μπορούσαν, αν οι επιθυμίες τους καθοδηγούνταν από τη λογική, να θελήσουν για την κόρη τους καταλληλότερο γαμπρό από εμένα. Κι εκείνη, πριν κάνει το τελευταίο μοιραίο βήμα και δώσει το χέρι της, θα μπορούσε εύκολα να είχε πει πως εγώ της είχα ήδη δώσει το δικό μου, γιατί θα παρουσιαζόμουν να στηρίξω κάθε τέτοιον ισχυρισμό της. Τελικά κατέληξα πως η αδύναμη αγάπη, η λίγη σκέψη, η μεγάλη φιλοδοξία και η λαχτάρα για κοινωνική θέση την είχαν κάνει να ξεχάσει τα λόγια με τα οποία με είχε εξαπατήσει, ενώ την ενθάρρυναν και τη στήριζαν οι σταθερές μου ελπίδες και το έντιμο πάθος μου.»

«Έτσι, μιλώντας μόνος μου και ταραγμένος, συνέχισα τον δρόμο μου όλη την υπόλοιπη νύχτα, και με το ξημέρωμα έφτασα σε ένα από τα περάσματα αυτών των βουνών. Ανάμεσά τους περιπλανήθηκα άλλες τρεις μέρες, χωρίς να ακολουθώ κανένα μονοπάτι ή δρόμο, ώσπου βγήκα σε κάτι λιβάδια, σε ποια πλευρά των βουνών δεν ξέρω, και εκεί ρώτησα μερικούς βοσκούς προς τα πού βρισκόταν το πιο άγριο και δύσβατο μέρος της οροσειράς. Μου είπαν πως ήταν προς αυτή την κατεύθυνση, κι εγώ αμέσως πήρα τον δρόμο για εδώ, αποφασισμένος να τελειώσω εδώ τη ζωή μου. Όμως, καθώς προχωρούσα ανάμεσα σε τούτους τους βράχους, το μουλάρι μου ψόφησε από την κούραση και την πείνα — ή, πράγμα που μου φαίνεται πιο πιθανό, για να ξεφορτωθεί το τόσο άχρηστο φορτίο που κουβαλούσε, δηλαδή εμένα. Έμεινα πεζός, εξαντλημένος, νηστικός, χωρίς κανέναν να με βοηθήσει και χωρίς να μου περνά καν από το μυαλό να ζητήσω βοήθεια. Έτσι έμεινα ξαπλωμένος καταγής, δεν ξέρω για πόσο, και όταν ύστερα σηκώθηκα, δεν πεινούσα πια, και βρήκα δίπλα μου κάτι γιδοβοσκούς, που δίχως αμφιβολία ήταν εκείνοι που με είχαν βοηθήσει στην ανάγκη μου. Αυτοί μου είπαν πώς με είχαν βρει και πως παραληρούσα, λέγοντας πράγματα που έδειχναν καθαρά ότι είχα χάσει τα λογικά μου. Και από τότε καταλαβαίνω κι εγώ ότι δεν τα έχω πάντοτε τελείως συγυρισμένα, αλλά πως κάποιες φορές παραφρονώ και τρελαίνομαι τόσο, ώστε κάνω χίλιες παραλογίες: σκίζω τα ρούχα μου, φωνάζω δυνατά μέσα σε αυτές τις ερημιές, καταριέμαι τη μοίρα μου και μάταια επικαλούμαι το αγαπημένο όνομα εκείνης που είναι εχθρός μου, ζητώντας μόνο να τελειώσω τη ζωή μου μέσα στους θρήνους. Κι όταν

ξαναβρίσκω τα λογικά μου, είμαι τόσο εξουθενωμένος και κουρασμένος, που μετά βίας μπορώ να κουνηθώ. Συνήθως κατοικώ στην κουφάλα ενός φελλόδεντρου, αρκετά μεγάλου ώστε να χωρά αυτό το δυστυχισμένο σώμα. Οι βοσκοί και οι γιδοβοσκοί που γυρίζουν σε αυτά τα βουνά, από συμπόνια, μου αφήνουν τροφή, βάζοντάς την στην άκρη του δρόμου ή πάνω στους βράχους, εκεί όπου νομίζουν πως μπορεί να περάσω και να τη βρω. Έτσι, ακόμα κι όταν δεν είμαι στα καλά μου, οι ανάγκες της φύσης μού δείχνουν τι χρειάζεται για να κρατηθώ στη ζωή και με κάνουν να το ποθώ και να το αρπάζω με λαχτάρα. Άλλες φορές, όπως μου λένε όταν με βρίσκουν στα συγκαλά μου, βγαίνω στον δρόμο και, παρόλο που θα μου την έδιναν πρόθυμα, εγώ αρπάζω με τη βία τροφή από τους βοσκούς που τη φέρνουν από το χωριό στις καλύβες τους. Έτσι κυλά η άθλια ζωή που μου απομένει, ώσπου να θελήσει ο Ουρανός να τη φέρει στο τέλος της ή να κανονίσει τη μνήμη μου έτσι ώστε να μη θυμάμαι πια ούτε την ομορφιά ούτε την προδοσία της Luscinda, ούτε το άδικο που μου έκανε ο Don Fernando. Γιατί, αν το κάνει αυτό χωρίς να μου πάρει τη ζωή, θα στρέψω τις σκέψεις μου σε κάποιον καλύτερο δρόμο· αν όχι, το μόνο που μπορώ είναι να τον ικετεύσω να δείξει πλήρες έλεος στην ψυχή μου, γιατί μέσα μου δεν νιώθω καμιά δύναμη και καμιά ισχύ να λυτρώσω το σώμα μου από τη στενωπό στην οποία, με τη θέλησή μου, διάλεξα να το βάλω.»

«Αυτή, κύριοι, είναι η θλιβερή ιστορία της δυστυχίας μου. Πείτε μου αν γίνεται να την αφηγηθεί κανείς με λιγότερη συγκίνηση απ' όση είδατε σε μένα. Και μην μπαίνετε στον κόπο να μου προτείνετε ή να μου επιμένετε σε όσα η λογική δείχνει πως θα μπορούσαν να με βοηθήσουν· θα μου χρησιμέψουν όσο και το

φάρμακο που γράφει ένας σοφός γιατρός σ' έναν άρρωστο που δεν θέλει να το πάρει. Δεν θέλω την υγεία μου χωρίς τη Λουσίντα· κι αφού εκείνη θέλει να ανήκει σε άλλον, ενώ είναι ή θα έπρεπε να είναι δική μου, τότε ας είναι δικό μου να γίνω βορά της δυστυχίας, τη στιγμή που θα μπορούσα να είχα γνωρίσει την ευτυχία. Με την αστάθειά της προσπάθησε να κάνει την καταστροφή μου οριστική· εγώ θα προσπαθήσω να ικανοποιήσω την επιθυμία της αναζητώντας τον χαμό μου. Κι έτσι οι επόμενες γενιές θα δουν πως μόνο εγώ στερήθηκα αυτό που όλοι οι άλλοι δυστυχισμένοι έχουν σε αφθονία· γιατί γι' αυτούς το ότι είναι αδύνατο να παρηγορηθούν είναι από μόνο του μια παρηγοριά, ενώ για μένα γίνεται αιτία για ακόμη μεγαλύτερες λύπες και βάσανα, αφού πιστεύω πως ούτε ο θάνατος θα βάλει τέλος σε αυτά.»

Εδώ ο Καρδένιο τελείωσε τη μακρόσυρτη διήγησή του, τόσο γεμάτη δυστυχία όσο και έρωτα. Κι ενώ ο ιερέας πήγαινε να του πει λίγα λόγια παρηγοριάς, τον σταμάτησε μια φωνή που έφτασε στ' αυτιά του, λέγοντας με θλιμμένο τόνο όσα θα ειπωθούν στο Τέταρτο Μέρος αυτής της αφήγησης· γιατί σ' αυτό ακριβώς το σημείο ο σοφός και συνετός ιστορικός Σιντ Αμέτε Μπενενχέλι έβαλε τέλος στο Τρίτο.

c27e.jpg (65K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXVIII. ΟΠΟΥ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ ΤΗΝ ΠΑΡΑΞΕΝΗ ΚΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΠΟΥ ΣΥΝΕΒΗ ΣΤΟΝ ΙΕΡΕΑ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΚΟΥΡΕΑ ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΣΙΕΡΑ

c28a.jpg (159K)

Πλήρες μέγεθος

Ευτυχισμένοι και καλότυχοι ήταν οι καιροί που ήρθε στον κόσμο εκείνος ο πιο τολμηρός ιππότης, ο Δον Κιχώτης της Λα Μάντσας· γιατί, χάρη στην τόσο τιμητική απόφασή του να ξαναζωντανέψει και να επαναφέρει στον κόσμο το από καιρό χαμένο και σχεδόν νεκρό τάγμα της περιπλανώμενης ιπποσύνης, εμείς σήμερα, σε μια εποχή τόσο φτωχή σε ανάλαφρη διασκέδαση, απολαμβάνουμε όχι μόνο τη γοητεία της αληθινής ιστορίας του, αλλά και τις διηγήσεις και τα επεισόδια που περιέχει, τα οποία είναι, ως έναν βαθμό, όχι λιγότερο ευχάριστα, ευρηματικά και αληθινά από την ίδια την ιστορία. Κι αυτή, ξαναπιάνοντας το νήμα της, κατεργασμένο, γνεσμένο και τυλιγμένο, αφηγείται πως, τη στιγμή που ο ιερέας πήγαινε να παρηγορήσει τον Καρδένιο, τον διέκοψε μια φωνή που έφτασε στ' αυτιά του και έλεγε με παραπονιάρικο τόνο:

«Θεέ μου! Είναι δυνατόν να βρήκα έναν τόπο που θα μπορούσε να γίνει κρυφός τάφος για το κουρασμένο βάρος αυτού του σώματος, που τόσο απρόθυμα κουβαλώ; Αν η ερημιά που υπόσχονται αυτά τα βουνά δεν με ξεγελά, τότε ναι, έτσι είναι· αχ, δυστυχισμένη που είμαι! Πόσο πιο παρήγορη θα είναι για την ψυχή μου η συντροφιά αυτών των βράχων και των θαμνώνων, που μου επιτρέπουν να παραπονιέμαι στον Ουρανό για τη δυστυχία μου, παρά η συντροφιά οποιουδήποτε ανθρώπου· γιατί πάνω στη γη δεν υπάρχει κανείς από τον οποίο να μπορώ να ζητήσω συμβουλή στην αμφιβολία, παρηγοριά στη λύπη ή βοήθεια στη συμφορά!»

Όλα αυτά τα άκουσαν καθαρά ο εφημέριος και οι σύντροφοί του, και επειδή τους φάνηκε πως η φωνή ερχόταν από πολύ κοντά —όπως πράγματι συνέβαινε— σηκώθηκαν να ψάξουν ποιος μιλούσε. Πριν προλάβουν να κάνουν είκοσι βήματα, είδαν πίσω από έναν βράχο έναν νέο ντυμένο σαν χωρικό, καθισμένο στη ρίζα μιας φτελιάς. Το πρόσωπό του δεν μπορούσαν ακόμη να το διακρίνουν, γιατί ήταν σκυμμένος μπροστά και έπλενε τα πόδια του στο ρυάκι που κυλούσε δίπλα του. Πλησίασαν τόσο αθόρυβα, που δεν τους κατάλαβε, καθώς ήταν απορροφημένος στο πλύσιμο των ποδιών του, που ήταν τόσο λευκά και λαμπερά, ώστε έμοιαζαν με δυο κομμάτια γυαλιστερού κρυστάλλου ανάμεσα στις άλλες πέτρες του νερού. Η λευκότητα και η ομορφιά αυτών των ποδιών τούς γέμισαν έκπληξη, γιατί δεν έμοιαζαν φτιαγμένα ούτε για να πατούν σβόλους χώματος ούτε για να ακολουθούν το αλέτρι και τα βόδια, όπως θα υπέθετε κανείς από τα ρούχα του κατόχου τους. Βλέποντας λοιπόν πως δεν τους είχε αντιληφθεί, ο εφημέριος, που προχωρούσε μπροστά, έκανε νόημα στους άλλους δύο να κρυφτούν πίσω από κάτι κομμάτια βράχου που βρίσκονταν εκεί· κι εκείνοι το έκαναν, παρατηρώντας προσεκτικά τι έκανε ο νέος. Φορούσε ένα φαρδύ, σκούρο καφέ πανωφόρι με διπλές φούστες, σφιγμένο στο σώμα με ένα λευκό ύφασμα· φορούσε ακόμη βράκες και περικνημίδες από καφέ ύφασμα, και στο κεφάλι μια καφέ μοντέρα· οι περικνημίδες ήταν γυρισμένες προς τα πάνω ως τη μέση της γάμπας, που αλήθεια έμοιαζε από καθαρό αλάβαστρο.

c28b.jpg (339K)

Πλήρες μέγεθος

Μόλις τελείωσε το πλύσιμο των όμορφων ποδιών του, τα σκούπισε με μια πετσέτα που έβγαλε κάτω από τη μοντέρα· και όταν την έβγαλε από το κεφάλι, σήκωσε το πρόσωπό του, δίνοντας σ' εκείνους που τον παρακολουθούσαν την ευκαιρία να αντικρίσουν μια ομορφιά τόσο εξαίσια, ώστε ο Cardenio είπε ψιθυριστά στον εφημέριο:

«Αν αυτή δεν είναι η Luscinda, τότε δεν είναι ανθρώπινο πλάσμα αλλά θεϊκή ύπαρξη.»

Τότε ο νέος έβγαλε τη μοντέρα και, τινάζοντας το κεφάλι του δεξιά κι αριστερά, άφησε να ξεχυθεί και να απλωθεί μια πλούσια κόμη που θα τη ζήλευαν κι οι ίδιες οι αχτίδες του ήλιου. Έτσι κατάλαβαν πως αυτός που έμοιαζε με χωρικό ήταν στην πραγματικότητα μια όμορφη γυναίκα — όχι απλώς όμορφη, αλλά η πιο όμορφη που είχαν δει ποτέ οι δυο τους, και ο Καρδένιο επίσης, αν δεν είχε γνωρίσει και δει τη Λουσίνδα· γιατί αργότερα είπε πως μόνο η ομορφιά της Λουσίνδας μπορούσε να συγκριθεί με τη δική της. Τα μακριά καστανόξανθα μαλλιά της δεν σκέπαζαν μόνο τους ώμους της· ήταν τόσο μακριά και τόσο πυκνά, που την τύλιγαν ολόκληρη γύρω γύρω, έτσι ώστε από το σώμα της δεν φαινόταν τίποτε άλλο παρά μόνο τα πόδια της. Τα χέρια της τα χρησιμοποιούσε σαν χτένα, και αν τα πόδια της μέσα στο νερό έμοιαζαν με κομμάτια κρυστάλλου, τα χέρια της ανάμεσα στις μπούκλες της έμοιαζαν με κομμάτια από πατημένο χιόνι. Όλα αυτά μεγάλωσαν όχι μόνο τον θαυμασμό των τριών θεατών, αλλά και την αγωνία τους να μάθουν ποια ήταν. Γι' αυτό αποφάσισαν να φανερωθούν, και με τον θόρυβο

που έκαναν καθώς σηκώνονταν όρθιοι, η όμορφη κόρη σήκωσε το κεφάλι. Με τα δυο της χέρια παραμέρισε τα μαλλιά από τα μάτια της και κοίταξε να δει ποιος είχε κάνει τον θόρυβο· και μόλις τους αντίκρισε, πετάχτηκε όρθια και, χωρίς να περιμένει να φορέσει τα παπούτσια της ή να μαζέψει τα μαλλιά της, άρπαξε βιαστικά ένα δεμάτι που είχε δίπλα της, σαν να ήταν ρούχα, και τρομαγμένη και ταραγμένη προσπάθησε να φύγει. Δεν είχε κάνει όμως ούτε έξι βήματα, όταν έπεσε καταγής, γιατί τα λεπτά της πόδια δεν άντεχαν την τραχύτητα των πετρών. Μόλις το είδαν αυτό, οι τρεις έτρεξαν προς το μέρος της, και ο ιερέας, μιλώντας της πρώτος, είπε:

«Σταθείτε, señora, όποια κι αν είστε· όσοι βλέπετε εδώ θέλουν μόνο να σας βοηθήσουν. Δεν χρειάζεται να προσπαθείτε να φύγετε τόσο απερίσκεπτα, γιατί ούτε τα πόδια σας το αντέχουν ούτε κι εμείς θα το επιτρέψουμε.»

Εκείνη, ξαφνιασμένη και σαστισμένη, δεν απάντησε λέξη. Εκείνοι όμως την πλησίασαν, και ο ιερέας, παίρνοντάς της το χέρι, συνέχισε:

«Αυτό που κρύβει το φόρεμά σας, señora, το φανερώνουν τα μαλλιά σας· κι αυτό είναι καθαρή απόδειξη πως μόνο σοβαρός λόγος θα μπορούσε να ντύσει την ομορφιά σας με τόσο ανάξιο ένδυμα και να τη φέρει σε τέτοιες ερημιές, όπου εμείς είχαμε την τύχη να σας βρούμε — αν όχι για να σας λυτρώσουμε από τη δυστυχία σας, τουλάχιστον για να σας προσφέρουμε παρηγοριά. Γιατί όσο υπάρχει ζωή, καμιά συμφορά δεν είναι τόσο βαριά ούτε φτάνει σε τέτοιο σημείο, ώστε όποιος υποφέρει να αρνείται να ακούσει λόγια παρηγοριάς που του προσφέρονται με καλή πρόθεση. Γι’ αυτό

λοιπόν, señora, ή señor, ή όπως αλλιώς προτιμάτε να σας αποκαλούν, διώξτε τον φόβο που σας προκάλεσε η όψη μας και πείτε μας τι καλό ή κακό σας έχει βρει· γιατί από όλους μας μαζί, ή από τον καθένα χωριστά, θα βρείτε συμπόνια για τη δοκιμασία σας.»

Όση ώρα μιλούσε ο ιερέας, η μεταμφιεσμένη κοπέλα στεκόταν σαν μαγεμένη, κοιτάζοντάς τους χωρίς να ανοίγει τα χείλη της ή να βγάζει λέξη· σαν χωρικός που του δείχνουν ξαφνικά κάτι παράξενο, που δεν έχει ξαναδεί ποτέ. Όταν όμως ο ιερέας της απηύθυνε κι άλλα λόγια στο ίδιο πνεύμα, εκείνη αναστέναξε βαθιά, έσπασε τη σιωπή της και είπε:

«Αφού η ερημιά αυτών των βουνών δεν μπόρεσε να με κρύψει, και οι λυμένες μου μπούκλες δεν αφήνουν πια τη γλώσσα μου να πει ψέματα, θα ήταν μάταιο να συνεχίσω να προσποιούμαι κάτι που, ακόμα κι αν σας το έλεγα, θα το πιστεύατε περισσότερο από ευγένεια παρά για οποιονδήποτε άλλο λόγο. Αφού λοιπόν έτσι έχουν τα πράγματα, σας λέω, κύριοι, πως σας ευχαριστώ για την προσφορά που μου κάνατε· και αυτή με υποχρεώνει να ανταποκριθώ στο αίτημά σας. Φοβάμαι όμως πως η διήγηση των συμφορών μου θα σας γεμίσει τόσο ανησυχία όσο και οίκτο, γιατί δεν θα μπορέσετε ούτε να προτείνετε κάτι που να τις γιατρέψει ούτε να βρείτε παρηγοριά που να τις ελαφρύνει. Ωστόσο, για να μη μείνει η τιμή μου αμφίβολη στα μάτια σας, τώρα που ανακαλύψατε πως είμαι γυναίκα και βλέπετε πως είμαι νέα, μόνη και ντυμένη έτσι — πράγματα που, όλα μαζί ή και το καθένα ξεχωριστά, αρκούν για να καταστρέψουν κάθε καλή φήμη — νιώθω υποχρεωμένη να πω αυτό που, αν μπορούσα, θα προτιμούσα να κρατήσω

κρυφό.»

Όλα αυτά τα είπε εκείνη —που τώρα φαινόταν πως ήταν μια πανέμορφη γυναίκα— χωρίς τον παραμικρό δισταγμό, με τόση άνεση και με τόσο γλυκιά φωνή, ώστε τους μάγεψε όχι λιγότερο το μυαλό της απ' ό,τι η ομορφιά της. Κι όταν της ξανάκαναν τις προσφορές τους και την παρακάλεσαν να κρατήσει την υπόσχεσή της, εκείνη, χωρίς να χρειαστεί άλλη παρότρυνση, σκέπασε πρώτα σεμνά τα πόδια της, μάζεψε τα μαλλιά της και κάθισε πάνω σε μια πέτρα, ενώ οι τρεις κάθισαν γύρω της. Έπειτα, αφού προσπάθησε να συγκρατήσει μερικά δάκρυα που ανέβηκαν στα μάτια της, άρχισε την ιστορία της με καθαρή και σταθερή φωνή:

«Στην Ανδαλουσία υπάρχει μια πόλη από την οποία ένας δούκας παίρνει τον τίτλο που τον κατατάσσει ανάμεσα σε εκείνους που αποκαλούνται Μεγάλοι της Ισπανίας. Αυτός ο ευγενής έχει δύο γιους: ο μεγαλύτερος είναι κληρονόμος της αξίας του και, απ' ό,τι φαίνεται, και των καλών του αρετών· ο μικρότερος είναι κληρονόμος, δεν ξέρω τίνος, εκτός αν είναι της προδοσίας του Βεγίδο και της ψευτιάς του Γκανελόν. Οι γονείς μου είναι υποτελείς αυτού του άρχοντα, ταπεινής καταγωγής, αλλά τόσο πλούσιοι, που αν η γέννηση τους είχε δώσει όσα τους έδωσε η τύχη, δεν θα τους έλειπε τίποτα για να είναι ευτυχισμένοι, ούτε κι εγώ θα είχα λόγο να φοβάμαι συμφορά σαν αυτήν στην οποία βρίσκομαι τώρα· γιατί ίσως η δυστυχία μου να προήλθε ακριβώς από το ότι εκείνοι δεν γεννήθηκαν ευγενείς. Είναι αλήθεια πως δεν είναι τόσο χαμηλής τάξης ώστε να ντρέπονται για τη θέση τους, αλλά ούτε και τόσο υψηλής, ώστε να μπορώ να διώξω από το μυαλό

μου την ιδέα ότι η συμφορά μου οφείλεται στην ταπεινή τους καταγωγή. Είναι, με λίγα λόγια, χωρικοί, απλοί και συνηθισμένοι άνθρωποι, χωρίς καμία κηλίδα ατιμασμένου αίματος, και, όπως λένε, παλιοί καθαροί χριστιανοί· όμως είναι τόσο πλούσιοι, και ζουν με τέτοια γενναιοδωρία, ώστε σιγά σιγά άρχισαν να θεωρούνται ευγενείς όχι μόνο από καταγωγή αλλά και από κοινωνική θέση. Ωστόσο, ο πλούτος και η αρχοντιά που λογάριαζαν περισσότερο απ' όλα ήταν ότι είχαν εμένα για κόρη· και επειδή δεν είχαν άλλο παιδί για να τους κληρονομήσει, και ήταν στοργικοί γονείς, υπήρξα ένα από τα πιο κακομαθημένα κορίτσια που κακομάθησαν ποτέ γονείς.»

«Ήμουν ο καθρέφτης όπου έβλεπαν τον εαυτό τους, το στήριγμα των γηρατειών τους και εκείνη πάνω στην οποία, με υποταγή στο θέλημα του Ουρανού, είχαν στηρίξει όλες τους τις ελπίδες. Κι εγώ ήμουν απόλυτα σύμφωνη με τις δικές τους επιθυμίες, γιατί ήξερα την αξία τους· και όπως είχα την καρδιά τους, έτσι είχα και τη διαχείριση της περιουσίας τους. Μέσα από μένα προσλάμβαναν ή απέλυαν τους υπηρέτες τους· από τα χέρια μου περνούσαν οι λογαριασμοί και οι αποδόσεις από όσα σπέρνονταν και θερίζονταν· τα ελαιοτριβεία, τα πατητήρια, η καταμέτρηση των κοπαδιών και των βοδιών, τα μελίσσια — με λίγα λόγια, όλα όσα έχει ή μπορεί να έχει ένας πλούσιος γεωργός σαν τον πατέρα μου ήταν στη φροντίδα μου. Κι εγώ ασκούσα τον ρόλο της οικονόμου και της κυράς του σπιτιού με τέτοια επιμέλεια από τη δική μου πλευρά και με τέτοια ικανοποίηση από τη δική τους, που δύσκολα μπορώ να σου το περιγράψω. Τις ώρες που μου έμεναν ελεύθερες, αφού πρώτα είχα δώσει τις απαραίτητες οδηγίες στους

αρχιβοσκούς, στους επιστάτες και στους άλλους εργάτες, τις περνούσα με ασχολίες όχι μόνο επιτρεπτές αλλά και αναγκαίες για μια νέα κοπέλα: με το κέντημα, το εργόχειρο και το γνέσιμο. Κι αν, για να ξεκουράσω λίγο το μυαλό μου, τα άφηνα για λίγο, έβρισκα παρηγοριά διαβάζοντας κάποιο βιβλίο ευσέβειας ή παίζοντας άρπα, γιατί η πείρα μού είχε μάθει πως η μουσική γαληνεύει την ταραγμένη ψυχή και ελαφραίνει την κούραση του πνεύματος. Αυτή ήταν η ζωή που ζούσα στο πατρικό μου σπίτι· κι αν τη διηγούμαι με τόση λεπτομέρεια, δεν το κάνω από επίδειξη ούτε για να σου δείξω πως είμαι πλούσια, αλλά για να καταλάβεις πώς, χωρίς κανένα δικό μου φταίξιμο, έπεσα από την ευτυχισμένη κατάσταση που μόλις σου περιέγραψα στη δυστυχία όπου βρίσκομαι τώρα. Η αλήθεια είναι πως, ενώ ζούσα αυτή τη γεμάτη ζωή, μέσα σε μια απομόνωση που θα μπορούσε να συγκριθεί με μοναστήρι, και ενώ πίστευα πως δεν με έβλεπε κανείς άλλος πέρα από τους υπηρέτες του σπιτιού — γιατί όταν πήγαινα στη λειτουργία ήταν τόσο νωρίς το πρωί, και με συνόδευαν τόσο στενά η μητέρα μου και οι γυναίκες του σπιτιού, και ήμουν τόσο καλά καλυμμένη με πέπλο και τόσο ντροπαλή, που τα μάτια μου μετά βίας έβλεπαν περισσότερο χώμα απ' όσο πατούσα — παρ' όλα αυτά, τα μάτια του έρωτα, ή μάλλον της αργοσχολίας, που ούτε του λύγκα δεν τα φτάνουν, με ανακάλυψαν, με τη βοήθεια της επιμονής του Δον Φερνάντο· γιατί αυτό είναι το όνομα του νεότερου γιου του δούκα που σου ανέφερα.»

Μόλις ο ομιλητής ανέφερε το όνομα του Δον Φερνάντο, ο Καρδένιο χλώμιασε και τον έλουσε κρύος ιδρώτας. Η ταραχή του ήταν τόσο φανερή, που ο εφημέριος και ο κουρέας, που

τον παρακολουθούσαν, φοβήθηκαν μήπως τον έπιανε πάλι κάποια από εκείνες τις κρίσεις τρέλας που είχαν ακούσει πως τον βασάνιζαν καμιά φορά. Όμως ο Καρδένιο δεν έδειξε άλλη αναστάτωση και έμεινε ήσυχος, κοιτάζοντας τη χωριατοπούλα επίμονα, γιατί άρχισε να υποψιάζεται ποια ήταν. Εκείνη, χωρίς να προσέξει την ταραχή του Καρδένιο, συνέχισε την αφήγησή της και είπε:

«Και μόλις με είχε δει, όταν, όπως παραδέχτηκε αργότερα, τον χτύπησε ένας παράφορος έρωτας για μένα, πράγμα που φαινόταν ξεκάθαρα από τον τρόπο που εκδηλωνόταν. Αλλά, για να μη μακρηγορώ με την ιστορία των συμφορών μου, θα παραλείψω όλα τα τεχνάσματα που χρησιμοποίησε ο Δον Φερνάντο για να μου φανερώσει το πάθος του. Εξαγόραζε όλο το υπηρετικό προσωπικό, έδινε και πρόσφερε δώρα και χαρίσματα στους γονείς μου· κάθε μέρα ο δρόμος μας έμοιαζε με γιορτή ή πανηγύρι· τη νύχτα κανείς δεν μπορούσε να κοιμηθεί από τις μουσικές· και τα ερωτικά γράμματα που έφταναν στα χέρια μου, κανείς δεν ήξερε πώς, ήταν αμέτρητα, γεμάτα τρυφερές ικεσίες και διαβεβαιώσεις, με περισσότερες υποσχέσεις και όρκους απ' όσα γράμματα περιείχαν. Κι όμως, όλα αυτά όχι μόνο δεν με λύγισαν, αλλά σκλήρυναν την καρδιά μου απέναντί του, σαν να ήταν θανάσιμος εχθρός μου, και σαν ό,τι έκανε για να με κάνει να ενδώσω να γινόταν με τον ακριβώς αντίθετο σκοπό. Όχι πως η αρχοντική παρουσία του Δον Φερνάντο μου ήταν δυσάρεστη ή πως οι πιέσεις του με κούραζαν· αντίθετα, ένιωθα μια κάποια ικανοποίηση βλέποντας πως ένας τόσο σπουδαίος ευγενής με κυνηγούσε και με εκτιμούσε τόσο, και δεν με ενοχλούσε να διαβάζω στα γράμματά του τους επαίνους του για μένα (γιατί, όσο άσχημες

κι αν είμαστε εμείς οι γυναίκες, νομίζω πως πάντα μας αρέσει να μας λένε όμορφες). Όμως η δική μου αίσθηση του σωστού στεκόταν απέναντι σε όλα αυτά, όπως και οι επανειλημμένες συμβουλές των γονιών μου, που πλέον είχαν καταλάβει πολύ καθαρά τι ζητούσε ο Δον Φερνάντο, αφού εκείνον λίγο τον ένοιαζε αν το μάθαινε όλος ο κόσμος. Μου έλεγαν πως εμπιστεύονταν την τιμή και το καλό τους όνομα μόνο στη δική μου αρετή και εντιμότητα, και με προέτρεπαν να σκεφτώ τη διαφορά ανάμεσα στον Δον Φερνάντο και σε μένα· από αυτό, έλεγαν, μπορούσα να καταλάβω πως οι προθέσεις του, ό,τι κι αν ισχυριζόταν, στόχευαν περισσότερο στη δική του ευχαρίστηση παρά στο δικό μου καλό. Και αν ήθελα πραγματικά να βάλω φραγμό στην παράλογη επιμονή του, ήταν έτοιμοι, όπως μου είπαν, να με παντρέψουν αμέσως με όποιον εγώ προτιμούσα, είτε από τις καλύτερες οικογένειες της πόλης μας είτε από κάποια γειτονική· γιατί με την περιουσία τους και το καλό μου όνομα, θα μπορούσε να βρεθεί γάμος από παντού. Αυτή η πρόταση, μαζί με τις σωστές συμβουλές τους, δυνάμωσε την απόφασή μου, και δεν έδωσα ποτέ στον Δον Φερνάντο ούτε μία απάντηση που να μπορούσε να του αφήσει την παραμικρή ελπίδα επιτυχίας, όσο μακρινή κι αν ήταν.»

c28c.jpg (279K)

Πλήρες μέγεθος

«Όλη αυτή η επιφύλαξή μου, που εκείνος πρέπει να την πέρασε για νάζι, φαίνεται πως είχε το αποτέλεσμα να φουντώσει ακόμη περισσότερο την άπληστη επιθυμία του—έτσι ονομάζω εγώ το πάθος που έτρεφε για μένα· γιατί,

αν ήταν πράγματι αυτό που έλεγε πως ήταν, τώρα δεν θα το ήξερες, αφού δεν θα υπήρχε λόγος να σου το διηγηθώ. Τελικά έμαθε πως οι γονείς μου σκέφτονταν να με παντρέψουν, για να βάλουν τέλος στις ελπίδες του να με κάνει δική του ή, τουλάχιστον, για να εξασφαλίσουν κι άλλους προστάτες που θα με πρόσεχαν· κι αυτή η είδηση, ή και μόνο η υποψία της, τον έκανε να ενεργήσει όπως θα ακούσεις. Ένα βράδυ, ενώ βρισκόμουν στο δωμάτιό μου χωρίς άλλη συντροφιά παρά μόνο μια κοπέλα που με υπηρετούσε, και ενώ οι πόρτες ήταν προσεκτικά κλειδωμένες για να μη διακινδυνεύσει η τιμή μου από κάποια αμέλεια, δεν ξέρω ούτε μπορώ να φανταστώ πώς έγινε, αλλά μέσα σε όλη αυτή την απομόνωση και τις προφυλάξεις, στη μοναξιά και τη σιωπή της κάμαράς μου, τον βρήκα ξαφνικά μπροστά μου—ένα θέαμα που με τάραξε τόσο, ώστε τα μάτια μου έχασαν το φως τους και η γλώσσα μου τη φωνή της. Δεν είχα δύναμη να βγάλω κραυγή, ούτε, νομίζω, μου άφησε χρόνο να το κάνω, γιατί αμέσως με πλησίασε και, παίρνοντάς με στην αγκαλιά του (αφού, χαμένη όπως ήμουν, δεν μπορούσα, το λέω, να βοηθήσω τον εαυτό μου), άρχισε να μου κάνει τέτοιες εξομολογήσεις, που δεν ξέρω πώς το ψέμα μπόρεσε να τις ντύσει έτσι ώστε να μοιάζουν τόσο πολύ με την αλήθεια· και ο προδότης κατάφερε τα δάκρυά του να επιβεβαιώνουν τα λόγια του και οι στεναγμοί του την ειλικρίνειά του.»

«Εγώ, ένα φτωχό νέο κορίτσι, μόνη, και χωρίς πείρα ανάμεσα στους δικούς μου σε τέτοιες περιστάσεις, άρχισα —δεν ξέρω πώς— να πιστεύω αληθινές όλες εκείνες τις ψεύτικες διαβεβαιώσεις του, χωρίς όμως οι στεναγμοί και τα δάκρυά του να μου προκαλούν τίποτε περισσότερο από καθαρή

συμπόνια. Κι έτσι, μόλις πέρασε το πρώτο ξάφνιασμα και άρχισα κάπως να συνέρχομαι, του είπα με περισσότερο θάρρος απ' όσο νόμιζα πως είχα: "Αν τώρα που βρίσκομαι στην αγκαλιά σας, señor, ήμουν στα νύχια ενός άγριου λιονταριού, και η σωτηρία μου εξαρτιόταν από το να κάνω ή να πω κάτι που θα έβλαπτε την τιμή μου, δεν θα ήταν περισσότερο στο χέρι μου να το κάνω ή να το πω απ' όσο θα ήταν δυνατό να μην έχει γίνει αυτό που έγινε. Έτσι λοιπόν, αν κρατάτε το σώμα μου σφιχτά στην αγκαλιά σας, εγώ κρατώ την ψυχή μου ασφαλισμένη με ενάρετες προθέσεις, πολύ διαφορετικές από τις δικές σας, όπως θα δείτε αν επιχειρήσετε να τις πραγματοποιήσετε με τη βία. Είμαι υποτελής σας, αλλά όχι σκλάβα σας· η ευγενική σας καταγωγή ούτε σας δίνει ούτε πρέπει να σας δίνει κανένα δικαίωμα να ατιμάσετε ή να εξευτελίσετε τη δική μου ταπεινή γέννηση. Και χωριατοπούλα χαμηλής καταγωγής να είμαι, έχω την αξιοπρέπειά μου όσο κι εσείς, που είστε άρχοντας και κύριος. Η βία σας δεν θα σας ωφελήσει σε τίποτα, ο πλούτος σας δεν θα έχει κανένα βάρος, τα λόγια σας δεν θα έχουν τη δύναμη να με ξεγελάσουν, ούτε οι στεναγμοί και τα δάκρυά σας να με μαλακώσουν. Αν έβλεπα όλα όσα λέω σε εκείνον που μου έδωσαν οι γονείς μου για σύζυγο, το θέλημά του θα ήταν και δικό μου, και το δικό μου θα περιοριζόταν από το δικό του· και, με την τιμή μου άθικτη, ακόμη κι αν η καρδιά μου δεν συμφωνούσε, θα του παραχωρούσα πρόθυμα αυτό που εσείς, señor, θέλετε τώρα να πάρετε με τη βία. Και τα λέω αυτά για να μην νομίσετε πως θα πάρει ποτέ κανείς τίποτε από μένα, πέρα από τον νόμιμο σύζυγό μου." "Αν αυτό," είπε εκείνος ο άπιστος κύριος, "είναι ο μόνος ενδοιασμός που έχεις, πανώρια Δωροθέα" —γιατί αυτό

είναι το όνομα αυτού του δυστυχισμένου πλάσματος— "δες, σου δίνω εδώ το χέρι μου πως θα είμαι δικός σου· και ας είναι μάρτυρες αυτής της υπόσχεσης ο Ουρανός, από τον οποίο τίποτε δεν μένει κρυφό, και αυτή η εικόνα της Παναγίας που έχεις εδώ."»

c28d.jpg (289K)

Πλήρες μέγεθος

Όταν ο Καρδένιο την άκουσε να λέει πως την έλεγαν Δωροθέα, ταράχτηκε ξανά και βεβαιώθηκε πως η προηγούμενη υποψία του ήταν σωστή. Όμως δεν ήθελε να διακόψει την αφήγηση και ήθελε να ακούσει το τέλος μιας ιστορίας που σχεδόν ήδη γνώριζε, γι' αυτό αρκέστηκε να πει:

«Τι; Ντοροτέα σε λένε, señora; Έχω ακούσει για μια άλλη με το ίδιο όνομα, που ίσως μπορεί να συγκριθεί με τις συμφορές σου. Αλλά συνέχισε· αργότερα μπορεί να σου πω κάτι που θα σε ξαφνιάσει όσο και θα σου κινήσει τη συμπόνια.»

Η Ντοροτέα ταράχτηκε τόσο από τα λόγια του Καρδένιο όσο και από την παράξενη και άθλια εμφάνισή του, και τον παρακάλεσε, αν ήξερε οτιδήποτε για την υπόθεσή της, να της το πει αμέσως. Γιατί, αν η τύχη τής είχε αφήσει έστω μία ευλογία, αυτή ήταν το κουράγιο να αντέχει όποια συμφορά κι αν της έβρισκε τον δρόμο, αφού ήταν βέβαιη πως καμιά δεν μπορούσε να γίνει πιο βαριά από όσα ήδη υπέφερε.

«Δεν θα άφηνα να χαθεί η ευκαιρία, señora», απάντησε ο Καρδένιο, «να σου πω αυτό που σκέφτομαι, αν όσα υποψιάζομαι ήταν αλήθεια· όμως ως τώρα δεν παρουσιάστηκε

η κατάλληλη στιγμή, και άλλωστε δεν έχει και μεγάλη σημασία για σένα να το μάθεις.»

«Όπως και να 'χει», είπε η Ντοροτέα, «στη δική μου ιστορία συνέβη το εξής: ο Δον Φερνάντο πήρε μια εικόνα που βρισκόταν στο δωμάτιο και την έβαλε μάρτυρα στους αρραβώνες μας, και με τα πιο δεσμευτικά λόγια και τους πιο υπερβολικούς όρκους μού υποσχέθηκε πως θα γίνει άντρας μου. Όμως, πριν καν ολοκληρώσει τις διαβεβαιώσεις του, του ζήτησα να σκεφτεί καλά τι έκανε και να αναλογιστεί την οργή που θα ένιωθε ο πατέρας του αν τον έβλεπε παντρεμένο με μια χωριατοπούλα και μάλιστα μία από τις υποτελείς του. Του είπα να μην τον τυφλώσει η ομορφιά μου, όση κι αν ήταν, γιατί αυτό δεν αρκούσε για να δικαιολογήσει το παράπτωμά του· και πως, αν από την αγάπη που μου είχε ήθελε πραγματικά να μου κάνει κάποιο καλό, το καλύτερο θα ήταν να αφήσει τη μοίρα μου να ακολουθήσει τον δρόμο που ταίριαζε στην κοινωνική μου θέση. Γιατί τέτοιοι άνισοι γάμοι δεν έφεραν ποτέ ευτυχία, ούτε κρατούσε για πολύ η χαρά με την οποία ξεκινούσαν.»

«Όλα αυτά που μόλις επανέλαβα του τα είπα, και ακόμη περισσότερα που τώρα δεν θυμάμαι· όμως τίποτα απ' αυτά δεν τον έκανε να εγκαταλείψει τον σκοπό του. Όποιος δεν έχει πρόθεση να πληρώσει, δεν κάθεται να σκεφτεί τις δυσκολίες όταν κλείνει τη συμφωνία. Ταυτόχρονα, το συλλογίστηκα και μόνη μου, λέγοντας μέσα μου: "Δεν θα είμαι η πρώτη που ανέβηκε με έναν γάμο από ταπεινή θέση σε υψηλή, ούτε θα είναι ο Δον Φερνάντο ο πρώτος που η ομορφιά ή, το πιθανότερο, ένα τυφλό πάθος τον έσπρωξε να ενωθεί με γυναίκα κατώτερη από την τάξη του. Αφού λοιπόν δεν εισάγω

κάτι πρωτάκουστο ή παράξενο, ας δεχτώ την τιμή που μου προσφέρει η τύχη· γιατί, ακόμη κι αν η κλίση του για μένα δεν κρατήσει περισσότερο από όσο χρειάζεται για να πετύχει αυτό που θέλει, πάλι θα είμαι γυναίκα του ενώπιον του Θεού. Κι αν προσπαθήσω να τον αποκρούσω με περιφρόνηση, βλέπω πως, αν δεν πετύχει με ήπια μέσα, είναι έτοιμος να χρησιμοποιήσει τη βία, κι έτσι εγώ θα μείνω ατιμασμένη και χωρίς κανέναν τρόπο να αποδείξω την αθωότητά μου σε όσους δεν μπορούν να ξέρουν πόσο αθώα βρέθηκα σ' αυτή τη θέση· γιατί ποια επιχειρήματα θα έπειθαν τους γονείς μου ότι αυτός ο ευγενής μπήκε στο δωμάτιό μου χωρίς τη συγκατάθεσή μου;"»

«Όλες αυτές οι σκέψεις, οι ερωτήσεις και οι απαντήσεις, πέρασαν από το μυαλό μου μέσα σε μια στιγμή· όμως οι όρκοι του Δον Φερνάντο, οι μάρτυρες που επικαλέστηκε, τα δάκρυα που έχυσε και, τέλος, η γοητεία της μορφής του και η αρχοντική του χάρη —που, μαζί με τέτοια σημάδια αληθινής αγάπης, θα μπορούσαν να νικήσουν ακόμη και μια καρδιά πιο ελεύθερη και πιο δύσκολη από τη δική μου— ήταν αυτά που άρχισαν περισσότερο απ' όλα να με επηρεάζουν και, χωρίς να το καταλάβω, να με οδηγούν στην καταστροφή μου. Φώναξα κοντά μου την καμαριέρα μου, για να υπάρχει στη γη ένας μάρτυρας εκτός από εκείνους του Ουρανού, και τότε ο Δον Φερνάντο ανανέωσε και επανέλαβε τους όρκους του, κάλεσε για μάρτυρες κι άλλους αγίους πέρα από τους πρώτους, καταράστηκε τον εαυτό του με χίλιες τιμωρίες για το μέλλον αν δεν κρατούσε την υπόσχεσή του, έβαλε πάλι τα κλάματα, διπλασίασε τους στεναγμούς του και με έσφιξε πιο κοντά στην αγκαλιά του, από την οποία δεν μου είχε επιτρέψει ούτε στιγμή να ξεφύγω· κι έτσι η καμαριέρα μου με άφησε, κι εγώ έπαψα

να είμαι αυτό που ήμουν, ενώ εκείνος έγινε προδότης και επίορκος.»

«Η μέρα που ακολούθησε τη νύχτα της συμφοράς μου δεν ξημέρωσε, φαντάζομαι, τόσο γρήγορα όσο θα το ήθελε ο Δον Φερνάντο· γιατί όταν η επιθυμία πετυχαίνει τον σκοπό της, η μεγαλύτερη ευχαρίστηση είναι να φύγει κανείς μακριά από τον τόπο της απόλαυσης. Το λέω αυτό γιατί ο Δον Φερνάντο βιάστηκε όσο μπορούσε να με εγκαταλείψει και, χάρη στην επιδεξιότητα της υπηρέτριάς μου, που ήταν πράγματι εκείνη που τον είχε βάλει μέσα, βγήκε στον δρόμο πριν χαράξει. Όταν όμως με αποχαιρετούσε, μου είπε —αν και όχι με την ίδια θέρμη και επιμονή που είχε όταν ήρθε— πως μπορούσα να είμαι βέβαιη για την πίστη του και για την ιερότητα και την ειλικρίνεια των όρκων του· και, για να επιβεβαιώσει τα λόγια του, έβγαλε από το δάχτυλό του ένα ακριβό δαχτυλίδι και το πέρασε στο δικό μου. Ύστερα έφυγε, κι εγώ έμεινα πίσω, χωρίς να ξέρω αν ήμουν λυπημένη ή ευτυχισμένη. Το μόνο που μπορώ να πω είναι πως έμεινα ταραγμένη, ανήσυχη και σχεδόν χαμένη από όσα είχαν συμβεί, και δεν είχα τη δύναμη —ή ίσως δεν μου πέρασε καν από το μυαλό— να μαλώσω την υπηρέτριά μου για την προδοσία της, που είχε κρύψει τον Δον Φερνάντο στο δωμάτιό μου· γιατί ακόμη δεν μπορούσα να αποφασίσω αν αυτό που μου είχε συμβεί ήταν καλό ή κακό. Όταν χωρίσαμε, είπα στον Δον Φερνάντο πως, αφού τώρα πια του ανήκα, μπορούσε να με βλέπει και άλλες νύχτες με τον ίδιο τρόπο, ώσπου να θελήσει ο ίδιος να φανερώσει την υπόθεση· όμως, εκτός από την επόμενη νύχτα, δεν ξαναήρθε. Και για περισσότερο από έναν μήνα δεν κατάφερα ούτε να τον δω στον δρόμο ούτε στην εκκλησία, παρόλο που εξαντλούσα

τον εαυτό μου περιμένοντας να τον αντικρίσω· αν και ήξερα πως βρισκόταν στην πόλη και πως σχεδόν κάθε μέρα έβγαινε για κυνήγι, διασκέδαση που αγαπούσε πολύ. Θυμάμαι πολύ καλά πόσο θλιβερές και άδειες ήταν εκείνες οι μέρες και οι ώρες για μένα· θυμάμαι πολύ καλά πως, όσο περνούσαν, άρχισα να αμφιβάλλω και ακόμη να χάνω την εμπιστοσύνη μου στην πίστη του Δον Φερνάντο. Θυμάμαι επίσης πως η υπηρέτριά μου άκουσε από μένα λόγια επίπληξης για το θράσος της, λόγια που δεν είχε ξανακούσει, και πως εγώ αναγκαζόμουν να συγκρατώ και τα δάκρυά μου και την έκφρασή μου, για να μη δώσω στους γονείς μου αφορμή να με ρωτήσουν γιατί ήμουν τόσο μελαγχολική και με αναγκάσουν να επινοήσω ψέματα για απάντηση. Όλα αυτά όμως τελείωσαν ξαφνικά, γιατί ήρθε η στιγμή που κάθε τέτοια σκέψη παραμερίστηκε και δεν υπήρχε πια λόγος για τιμή, όταν η υπομονή μου λύγισε και το μυστικό της καρδιάς μου μαθεύτηκε παντού. Η αιτία ήταν ότι, λίγες μέρες αργότερα, κυκλοφόρησε στην πόλη η είδηση πως ο Δον Φερνάντο είχε παντρευτεί σε μια γειτονική πόλη μια κοπέλα σπάνιας ομορφιάς, κόρη γονιών με υψηλή κοινωνική θέση, αν και όχι τόσο πλούσιων ώστε η προίκα της να της επιτρέπει να ελπίζει σε τόσο λαμπρό γάμο. Έλεγαν ακόμη πως την έλεγαν Λουσίντα και πως στον αρραβώνα είχαν συμβεί κάποια παράξενα πράγματα.»

Ο Καρδένιο άκουσε το όνομα της Λουσίντα, αλλά το μόνο που έκανε ήταν να σηκώσει αδιάφορα τους ώμους, να δαγκώσει τα χείλη του και να συνοφρυωθεί· λίγο αργότερα, δύο ποτάμια δακρύων κύλησαν από τα μάτια του. Η Δωροθέα, όμως, δεν διέκοψε την αφήγησή της και συνέχισε με τα εξής λόγια:

«Όταν έφτασε στ' αυτιά μου αυτή η θλιβερή είδηση, αντί να παγώσει το αίμα μου, η καρδιά μου άναψε από τέτοια οργή και μανία, που με το ζόρι συγκρατήθηκα να μη βγω στους δρόμους φωνάζοντας και διαλαλώντας ανοιχτά την απιστία και την προδοσία που είχα υποστεί. Εκείνη όμως η έκρηξη θυμού συγκρατήθηκε προσωρινά από μια απόφαση που πήρα και σκόπευα να εκτελέσω την ίδια κιόλας νύχτα: να φορέσω αυτά τα ρούχα, που μου τα έδωσε ένας υπηρέτης του πατέρα μου, ένας από τους ζαγάλους, όπως τους λένε στα αγροτόσπιτα. Σ' αυτόν εμπιστεύτηκα όλη μου τη δυστυχία και τον παρακάλεσα να με συνοδέψει στην πόλη όπου είχα μάθει πως βρισκόταν ο εχθρός μου. Εκείνος, αν και με μάλωσε για το θράσος μου και καταδίκασε την απόφασή μου, όταν είδε πως ήμουν αμετάπειστη, προσφέρθηκε να με ακολουθήσει, όπως είπε, ως την άκρη του κόσμου. Αμέσως έβαλα σ' ένα λινό μαξιλαροθήκη ένα γυναικείο φόρεμα, λίγα κοσμήματα και χρήματα για ώρα ανάγκης, και μέσα στη σιωπή της νύχτας, χωρίς να καταλάβει τίποτα η προδότρα υπηρέτριά μου, βγήκα από το σπίτι με συντροφιά τον υπηρέτη μου και αμέτρητες έγνοιες. Ξεκινήσαμε με τα πόδια για την πόλη, μα εγώ ήταν σαν να πετούσα από την ανυπομονησία μου να φτάσω εκεί — αν όχι για να αποτρέψω αυτό που υπέθετα πως είχε ήδη γίνει, τουλάχιστον για να ζητήσω από τον Δον Φερνάντο να μου πει με ποια συνείδηση το είχε κάνει. Έφτασα στον προορισμό μου

σε δυόμισι μέρες και, μόλις μπήκα στην πόλη, ρώτησα πού ήταν το σπίτι των γονιών της Λουσίντας. Ο πρώτος άνθρωπος που ρώτησα μού είπε πολύ περισσότερα απ' όσα ήθελα να μάθω: μου έδειξε το σπίτι και μου διηγήθηκε όλα όσα είχαν συμβεί στον αρραβώνα της κόρης τους, μια υπόθεση τόσο γνωστή στην πόλη, που δεν μιλούσαν για τίποτε άλλο οι παρέες των αργόσχολων στους δρόμους. Μου είπε πως τη νύχτα του αρραβώνα του Δον Φερνάντο με τη Λουσίντα, μόλις εκείνη δέχτηκε να γίνει γυναίκα του λέγοντας "ναι", την έπιασε ξαφνικά λιποθυμία. Και όταν ο γαμπρός πλησίασε να λύσει το μπούστο του φορέματός της για να πάρει αέρα, βρήκε ένα χαρτί γραμμένο με το δικό της χέρι, όπου έλεγε και δήλωνε πως δεν μπορούσε να γίνει γυναίκα του Δον Φερνάντο, γιατί ήταν ήδη του Καρδένιο, που, όπως είπε ο άνθρωπος, ήταν ευγενής και ξεχώριζε στην ίδια πόλη· και πως, αν είχε δεχτεί τον Δον Φερνάντο, το είχε κάνει μόνο από υπακοή στους γονείς της. Με λίγα λόγια, είπε πως τα λόγια του χαρτιού έδειχναν καθαρά ότι σκόπευε να σκοτωθεί μόλις ολοκληρωνόταν ο αρραβώνας, και εξηγούσε εκεί και τους λόγους που την οδηγούσαν να βάλει τέλος στη ζωή της· όλα αυτά, όπως έλεγαν, επιβεβαιώνονταν κι από ένα στιλέτο που βρήκαν κρυμμένο κάπου στα ρούχα της. Μόλις το είδε αυτό ο Δον Φερνάντο, πεπεισμένος πως η Λουσίντα τον είχε γελάσει, περιφρονήσει και εμπαίξει, όρμησε πάνω της πριν ακόμη συνέλθει από τη λιποθυμία της και προσπάθησε να τη μαχαιρώσει με το στιλέτο που είχαν βρει· και θα το είχε καταφέρει, αν δεν τον εμπόδιζαν οι γονείς της και όσοι ήταν παρόντες. Λεγόταν ακόμη πως ο Δον Φερνάντο έφυγε αμέσως, και πως η Λουσίντα δεν συνήλθε από την κατάρρευσή

της παρά μόνο την επόμενη μέρα, όταν είπε στους γονείς της ότι ήταν πράγματι γυναίκα εκείνου του Καρδένιο που ανέφερα. Έμαθα επίσης ότι ο Καρδένιο, σύμφωνα με όσα κυκλοφορούσαν, είχε παρευρεθεί στον αρραβώνα· και πως, όταν την είδε να αρραβωνιάζεται άλλον αντίθετα απ' ό,τι περίμενε, έφυγε από την πόλη απελπισμένος, αφήνοντας πίσω του ένα γράμμα όπου δήλωνε το άδικο που του είχε κάνει η Λουσίντα και την πρόθεσή του να πάει κάπου όπου κανείς δεν θα τον ξανάβλεπε ποτέ. Όλα αυτά ήταν κοινό μυστικό στην πόλη και όλοι τα συζητούσαν· ακόμη περισσότερο όταν μαθεύτηκε πως η Λουσίντα είχε εξαφανιστεί από το πατρικό της και από την ίδια την πόλη, αφού δεν μπορούσαν να τη βρουν πουθενά, προς απόγνωση των γονιών της, που δεν ήξεραν τι να κάνουν για να τη βρουν. Όσα έμαθα αναζωπύρωσαν τις ελπίδες μου, και χάρηκα περισσότερο που δεν βρήκα τον Δον Φερνάντο παρά αν τον έβρισκα παντρεμένο, γιατί μου φάνηκε πως η πόρτα της σωτηρίας για τη δική μου υπόθεση δεν είχε ακόμη κλείσει οριστικά. Σκέφτηκα πως ίσως ο Ουρανός είχε βάλει αυτό το εμπόδιο στον δεύτερο γάμο, για να τον οδηγήσει να αναγνωρίσει τις υποχρεώσεις του από τον πρώτο και να συλλογιστεί πως, ως χριστιανός, όφειλε να βάζει την ψυχή του πάνω απ' όλα τα ανθρώπινα πράγματα. Όλα αυτά περνούσαν από το μυαλό μου, κι εγώ προσπαθούσα να παρηγορήσω τον εαυτό μου χωρίς παρηγοριά, τρέφοντας αχνές και μακρινές ελπίδες για να κρατήσω ζωντανή αυτή τη ζωή που τώρα πια απεχθανόμουν.»

«Όμως, όσο ήμουν στην πόλη, μην ξέροντας τι να κάνω, αφού δεν μπορούσα να βρω τον Δον Φερνάντο, άκουσα τον δημόσιο κήρυκα να αναγγέλλει πως δινόταν μεγάλη αμοιβή σε όποιον με έβρισκε, περιγράφοντας την ηλικία μου και ακόμα και τα ρούχα που φορούσα. Άκουσα επίσης να λένε πως το αγόρι που είχε έρθει μαζί μου με είχε πάρει από το πατρικό μου σπίτι· κι αυτό με πλήγωσε βαθιά, γιατί έδειχνε πόσο είχε τσαλακωθεί η υπόληψή μου: δεν έφτανε που την είχα χάσει φεύγοντας, έπρεπε να προσθέσουν και με ποιον είχα φύγει, με κάποιον τόσο κατώτερό μου και τόσο ανάξιο της προσοχής μου. Μόλις άκουσα την ανακοίνωση, έφυγα από την πόλη μαζί με τον υπηρέτη μου, που τότε άρχισε κιόλας να δείχνει σημάδια πως κλονιζόταν η πίστη του προς εμένα, και την ίδια νύχτα, από φόβο μήπως μας ανακαλύψουν, μπήκαμε στο πιο πυκνόδασο μέρος αυτών των βουνών. Όμως, όπως συνηθίζεται να λέγεται, το ένα κακό φέρνει το άλλο, και το τέλος μιας συμφοράς γίνεται συχνά η αρχή μιας ακόμα μεγαλύτερης· κι έτσι έγινε και με μένα. Γιατί ο καλός μου υπηρέτης, ως τότε τόσο πιστός και έμπιστος, όταν βρέθηκε μαζί μου σε αυτή την ερημιά, παρακινημένος περισσότερο από τη δική του κακία παρά από την ομορφιά μου, θέλησε να εκμεταλλευτεί την ευκαιρία που του πρόσφερε, όπως του φάνηκε, αυτή η απομόνωση. Με λίγη ντροπή, ακόμα λιγότερο φόβο Θεού και χωρίς κανέναν σεβασμό για μένα, άρχισε να μου κάνει ανάρμοστες προτάσεις· κι όταν είδε πως απαντούσα στο θράσος του με λόγια αυστηρά, όπως του άξιζε, άφησε κατά μέρος τις παρακλήσεις που είχε χρησιμοποιήσει στην αρχή και άρχισε να καταφεύγει στη βία.»

c28e.jpg (324K)

Πλήρες μέγεθος

«Όμως ο δίκαιος Ουρανός, που σπάνια παραλείπει να προσέχει και να βοηθά τις καλές προθέσεις, βοήθησε κι εμένα τόσο, ώστε με τη μικρή μου δύναμη και χωρίς μεγάλη προσπάθεια τον έσπρωξα σε έναν γκρεμό, όπου τον άφησα, χωρίς να ξέρω αν ήταν ζωντανός ή νεκρός. Ύστερα, τρέχοντας πιο γρήγορα απ' όσο φαινόταν δυνατό μέσα στον τρόμο και την εξάντλησή μου, χώθηκα στα βουνά, χωρίς άλλη σκέψη ή σκοπό παρά μόνο να κρυφτώ εκεί και να ξεφύγω από τον πατέρα μου και από όσους είχε στείλει να με ψάξουν με διαταγή του. Πέρασαν τώρα, δεν ξέρω κι εγώ πόσοι μήνες, από τότε που ήρθα εδώ γι' αυτόν τον λόγο. Εδώ συνάντησα έναν βοσκό, που με πήρε στην υπηρεσία του σ' ένα μέρος βαθιά μέσα σ' αυτή τη Σιέρρα, και όλον αυτόν τον καιρό τον υπηρετούσα ως βοσκός, προσπαθώντας να μένω πάντα έξω στην ύπαιθρο για να κρύβω αυτά τα μαλλιά, που τώρα απρόσμενα με πρόδωσαν. Όλη μου όμως η προσοχή και οι κόποι πήγαν χαμένοι, γιατί ο αφέντης μου ανακάλυψε πως δεν ήμουν άντρας και έτρεφε τις ίδιες ποταπές επιθυμίες με τον υπηρέτη μου. Και επειδή η τύχη δεν φέρνει πάντα λύση στις δύσκολες περιστάσεις, και δεν είχα πρόχειρο ούτε γκρεμό ούτε χαράδρα για να ρίξω τον αφέντη και να γιατρέψω έτσι το πάθος του, όπως είχα κάνει με τον υπηρέτη, σκέφτηκα πως ήταν μικρότερο κακό να τον εγκαταλείψω και να ξανακρυφτώ ανάμεσα σ' αυτά τα βράχια, παρά να δοκιμάσω τη δύναμή μου και τα λόγια μου μαζί του. Έτσι λοιπόν, όπως λέω, κρύφτηκα πάλι, ψάχνοντας κάποιο μέρος όπου με αναστεναγμούς και

δάκρυα να ικετεύσω τον Ουρανό να λυπηθεί τη δυστυχία μου και να μου δώσει βοήθεια και δύναμη για να ξεφύγω απ' αυτήν, ή να με αφήσει να πεθάνω μέσα στην ερημιά, χωρίς να μείνει κανένα ίχνος από ένα δυστυχισμένο πλάσμα που, χωρίς δικό του φταίξιμο, έγινε αφορμή για κουβέντες και σκάνδαλο, στον τόπο του και παντού αλλού.»

c28f.jpg (42K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 29. ΟΠΟΥ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ ΤΟ ΕΥΤΡΑΠΕΛΟ ΤΕΧΝΑΣΜΑ ΚΑΙ Ο ΤΡΟΠΟΣ ΠΟΥ ΕΠΙΝΟΗΘΗΚΕ ΓΙΑ ΝΑ ΒΓΑΛΟΥΝ ΤΟΝ ΕΡΩΤΟΧΤΥΠΗΜΕΝΟ ΙΠΠΟΤΗ ΜΑΣ ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΛΗΡΗ ΜΕΤΑΝΟΙΑ ΠΟΥ ΕΙΧΕ ΕΠΙΒΑΛΕΙ ΣΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΟΥ

c29a.jpg (99K)

Πλήρες μέγεθος

«Αυτή, κύριοι, είναι η αληθινή ιστορία των θλιβερών περιπετειών μου. Τώρα κρίνετε μόνοι σας αν οι αναστεναγμοί και οι θρήνοι που ακούσατε, και τα δάκρυα που κύλησαν από τα μάτια μου, δεν είχαν αρκετή αιτία, ακόμη κι αν είχα αφεθεί σ' αυτά πιο πολύ. Κι αν σκεφτείτε τη φύση της δυστυχίας μου, θα δείτε πως κάθε παρηγοριά είναι μάταιη, αφού δεν υπάρχει κανένα γιατρικό γι' αυτήν. Το μόνο που σας ζητώ είναι κάτι εύκολο και λογικό: να μου δείξετε πού μπορώ να περάσω τη ζωή μου χωρίς να με βασανίζει ο φόβος και ο τρόμος μήπως με ανακαλύψουν όσοι με αναζητούν. Γιατί, παρόλο που η μεγάλη αγάπη των γονιών μου με κάνει βέβαιη πως θα με δεχτούν με καλοσύνη, η ντροπή που νιώθω και μόνο στη σκέψη είναι τόσο μεγάλη, ώστε προτιμώ να εξοριστώ για πάντα από τα μάτια τους παρά να σταθώ μπροστά τους με τη σκέψη ότι θα

έβλεπαν το πρόσωπό μου γυμνωμένο από εκείνη την αγνότητα που είχαν κάθε δικαίωμα να περιμένουν από μένα.»

Με αυτά τα λόγια σώπασε, και το χρώμα που ανέβηκε στο πρόσωπό της φανέρωνε καθαρά τον πόνο και τη ντροπή που υπέφερε μέσα της. Όσοι την άκουγαν ένιωσαν για τις συμφορές της τόση συμπόνια όση και κατάπληξη. Κι ενώ ο ιερέας πήγαινε μόλις να της προσφέρει λίγη παρηγοριά και κάποια συμβουλή, τον πρόλαβε ο Καρδένιο λέγοντας: «Ώστε λοιπόν, señora, εσείς είστε η όμορφη Δωροθέα, η μοναχοκόρη του πλούσιου Κλενάρδο;» Η Δωροθέα ξαφνιάστηκε ακούγοντας το όνομα του πατέρα της, και ακόμη περισσότερο από την άθλια όψη εκείνου που το ανέφερε, γιατί έχει ήδη ειπωθεί πόσο κουρελιασμένος ήταν ο Καρδένιο· κι έτσι του είπε:

«Και ποιος μπορεί να είστε, αδελφέ, που φαίνεται να γνωρίζετε τόσο καλά το όνομα του πατέρα μου; Γιατί, αν θυμάμαι σωστά, ως τώρα δεν το έχω αναφέρει σε όλη την ιστορία των συμφορών μου.»

«Εγώ είμαι εκείνος ο δυστυχισμένος άνθρωπος, señora», απάντησε ο Καρδένιο, «εκείνος που, όπως είπατε, η Λουσίνδα δήλωσε πως είναι ο σύζυγός της· εγώ είμαι ο άτυχος Καρδένιο, που η αδικία εκείνου που σας έφερε στη σημερινή σας κατάσταση τον κατάντησε όπως με βλέπετε, γυμνό, κουρελιασμένο, στερημένο από κάθε ανθρώπινη παρηγοριά και, το χειρότερο απ' όλα, από τα λογικά μου, γιατί τα έχω μόνο όταν ο Ουρανός ευδοκεί να μου τα επιστρέφει για λίγο. Εγώ, Δωροθέα, είμαι εκείνος που είδε την αδικία που έκανε ο Δον Φερνάντο και περίμενε να ακούσει το "Ναι" με το οποίο η

Λουσίνδα θα παραδεχόταν πως ήταν αρραβωνιασμένη μαζί του· εγώ είμαι εκείνος που δεν είχε αρκετό θάρρος να δει πώς τελείωσε η λιποθυμία της ούτε τι απέγινε το χαρτί που βρέθηκε στον κόρφο της, γιατί η καρδιά μου δεν είχε τη δύναμη να αντέξει τόσα χτυπήματα της κακοτυχίας μαζεμένα· κι έτσι, χάνοντας κάθε υπομονή, έφυγα από το σπίτι και, αφού άφησα ένα γράμμα στον οικοδεσπότη μου παρακαλώντας τον να το δώσει στη Λουσίνδα, κατέφυγα σ' αυτές τις ερημιές, αποφασισμένος να τελειώσω εδώ τη ζωή που μισούσα σαν να ήταν ο θανάσιμος εχθρός μου. Όμως η μοίρα δεν θέλησε να με απαλλάξει απ' αυτήν· αρκέστηκε να μου πάρει τα λογικά μου, ίσως για να με φυλάξει για την καλή τύχη που είχα συναντώντας εσάς. Γιατί, αν είναι αλήθεια όσα μόλις μας είπατε, όπως πιστεύω πως είναι, τότε ίσως ο Ουρανός να κρατά ακόμη και για τους δυο μας ένα πιο ευτυχισμένο τέλος στις συμφορές μας απ' όσο περιμένουμε. Αφού η Λουσίνδα δεν μπορεί να παντρευτεί τον Δον Φερνάντο, επειδή είναι δική μου, όπως η ίδια τόσο καθαρά δήλωσε, και αφού ο Δον Φερνάντο δεν μπορεί να την παντρευτεί, επειδή ανήκει σε εσάς, μπορούμε εύλογα να ελπίζουμε πως ο Ουρανός θα μας επιστρέψει ό,τι είναι δικό μας, αφού υπάρχει ακόμη και δεν έχει ούτε χαθεί ούτε περάσει οριστικά σε άλλον. Και αφού έχουμε αυτή την παρηγοριά, που δεν γεννιέται από κάποια φαντασιοπληξία ή τρελή ελπίδα, σας παρακαλώ, señora, να πάρετε νέες αποφάσεις με το καθαρό σας μυαλό, όπως σκοπεύω να κάνω κι εγώ με το δικό μου, και να ετοιμαστείτε να προσμένετε καλύτερες μέρες. Γιατί σας ορκίζομαι, στην τιμή ενός ευγενούς και ενός χριστιανού, πως δεν θα σας εγκαταλείψω ώσπου να σας δω να έχετε ξανά τον Δον

Φερνάντο· κι αν δεν μπορέσω με λόγια να τον κάνω να αναγνωρίσει το χρέος του απέναντί σας, τότε θα χρησιμοποιήσω το δικαίωμα που μου δίνει η ιδιότητά μου ως ευγενή και, με απόλυτα δίκαιη αιτία, θα τον προκαλέσω για την προσβολή που σας έκανε, χωρίς να λογαριάζω τα δικά μου παράπονα, που θα τα αφήσω στον Ουρανό να τα εκδικηθεί, ενώ εγώ εδώ στη γη θα αφοσιωθώ στα δικά σας.»

Τα λόγια του Καρδένιο ολοκλήρωσαν την έκπληξη της Δωροθέας, και, μην ξέροντας πώς να τον ευχαριστήσει για μια τέτοια προσφορά, πήγε να του φιλήσει τα πόδια· όμως ο Καρδένιο δεν το επέτρεψε. Τότε ο αδειούχος μίλησε εκ μέρους και των δυο, επαίνεσε τη σωστή κρίση του Καρδένιο και, τέλος, τους παρακάλεσε, τους συμβούλεψε και τους παρότρυνε να πάνε μαζί του στο χωριό του, όπου θα μπορούσαν να προμηθευτούν ό,τι χρειάζονταν και να αποφασίσουν πώς θα βρουν τον Δον Φερνάντο, ή πώς θα επιστρέψουν τη Δωροθέα στους γονείς της, ή να κάνουν ό,τι τους φαινόταν πιο σωστό. Ο Καρδένιο και η Δωροθέα τον ευχαρίστησαν και δέχτηκαν την καλοπροαίρετη πρότασή του· και ο κουρέας, που είχε ακούσει τα πάντα προσεκτικά και σιωπηλά, είπε κι εκείνος μερικά εγκάρδια λόγια και, με όχι λιγότερη καλή διάθεση από τον ιερέα, πρόσφερε τις υπηρεσίες του σε οτιδήποτε μπορούσε να τους φανεί χρήσιμο. Τους εξήγησε επίσης με λίγα λόγια τον σκοπό που τους είχε φέρει εκεί, την παράξενη φύση της τρέλας του Δον Κιχώτη και το ότι περίμεναν τον ιπποκόμο του, που είχε πάει να τον αναζητήσει. Στον Καρδένιο ξαναγύρισε στη μνήμη, σαν ανάμνηση από όνειρο, ο καβγάς που είχε με τον Δον Κιχώτη, και τον διηγήθηκε στους άλλους· όμως δεν μπόρεσε να πει για ποιο λόγο είχαν μαλώσει.

c29b.jpg (351K)

Πλήρες μέγεθος

Εκείνη τη στιγμή άκουσαν μια φωνή και κατάλαβαν πως ήταν ο Σάντσο Πάνθα, που, μην βρίσκοντάς τους εκεί όπου τους είχε αφήσει, τους φώναζε δυνατά. Πήγαν να τον συναντήσουν και, όταν τον ρώτησαν για τον Δον Κιχώτη, τους είπε πως τον είχε

βρει σχεδόν μόνο με το πουκάμισο, αδύνατο, χλωμό, μισοπεθαμένο από την πείνα και να αναστενάζει για την κυρά του, τη Δουλτσινέα. Κι ενώ του είχε πει πως εκείνη τον διέταζε να φύγει από εκεί και να πάει στο Ελ Τομπόσο, όπου τον περίμενε, εκείνος είχε απαντήσει πως ήταν αποφασισμένος να μην παρουσιαστεί μπροστά στην ομορφιά της αν πρώτα δεν είχε κάνει κατορθώματα που να τον κάνουν άξιο της εύνοιάς της. Και αν αυτό συνεχιζόταν, είπε ο Σάντσο, κινδύνευε να μη γίνει αυτοκράτορας, όπως όφειλε, ούτε καν αρχιεπίσκοπος, που ήταν το λιγότερο που μπορούσε να γίνει. Γι' αυτό έπρεπε να σκεφτούν τι θα έκαναν για να τον βγάλουν από εκεί. Ο αδειούχος τού απάντησε να μην ανησυχεί, γιατί θα τον έφερναν πίσω ακόμη και με το ζόρι. Έπειτα εξήγησε στον Καρδένιο και στη Δωροθέα τι είχαν σκοπό να κάνουν για να γιατρέψουν τον Δον Κιχώτη ή, έστω, να τον γυρίσουν στο σπίτι του. Τότε η Δωροθέα είπε πως εκείνη μπορούσε να παίξει καλύτερα από τον κουρέα τον ρόλο της βασανισμένης δεσποσύνης· ιδίως αφού είχε μαζί της τα ρούχα που χρειάζονταν για να το αποδώσει πειστικά. Και μπορούσαν να την εμπιστευτούν πως θα έπαιζε τον ρόλο όπως ακριβώς χρειαζόταν για να πετύχει το σχέδιό τους, γιατί είχε διαβάσει πάρα πολλά ιπποτικά βιβλία και ήξερε άριστα με ποιο ύφος οι δυστυχισμένες δεσποσύνες ζητούσαν χάρες από τους περιπλανώμενους ιππότες.

«Τότε», είπε ο εφημέριος, «δεν μένει παρά να το ξεκινήσουμε αμέσως, γιατί είναι ολοφάνερο πως η τύχη είναι με το μέρος μας, αφού τόσο απρόσμενα άρχισε να ανοίγει δρόμο για τη σωτηρία σας και να μας στρώνει τον δρόμο προς τον σκοπό μας.»

Τότε η Δωροθέα έβγαλε από τη μαξιλαροθήκη της μια ολόκληρη φούστα από πολυτελές ύφασμα, ένα πράσινο μανδύα από άλλο εκλεκτό υλικό, κι από ένα μικρό κουτί ένα περιδέραιο και άλλα στολίδια. Μέσα σε μια στιγμή στολίστηκε έτσι, που έμοιαζε με σπουδαία και πλούσια κυρία. Είπε πως όλα αυτά, και κι άλλα ακόμη, τα είχε πάρει μαζί της από το σπίτι για ώρα ανάγκης, αλλά ως τότε δεν της είχε δοθεί αφορμή να τα χρησιμοποιήσει. Όλοι ενθουσιάστηκαν με τη χάρη, το παράστημά της και την ομορφιά της, και είπαν πως ο Δον Φερνάντο είχε ελάχιστο γούστο, αφού απέρριψε τέτοια θέλγητρα. Εκείνος όμως που τη θαύμασε περισσότερο απ' όλους ήταν ο Σάντσο Πάνθα, γιατί του φάνηκε —και πράγματι έτσι ήταν— πως σε όλη του τη ζωή δεν είχε ξαναδεί τόσο όμορφο πλάσμα. Και με μεγάλη λαχτάρα ρώτησε τον εφημέριο ποια ήταν αυτή η πανέμορφη κυρία και τι ζητούσε σε εκείνα τα απόμερα μέρη.

«Αυτή η ωραία κυρία, αδελφέ Σάντσο», απάντησε ο εφημέριος, «δεν είναι άλλη από τη νόμιμη κληρονόμο, από την ευθεία ανδρική γραμμή, του μεγάλου βασιλείου της Μικομικόνας. Ήρθε να βρει τον αφέντη σου για να του ζητήσει μια χάρη: να επανορθώσει το κακό και την αδικία που της έκανε ένας μοχθηρός γίγαντας. Και επειδή η φήμη του αφέντη σου ως γενναίου ιππότη έχει απλωθεί παντού, αυτή η

πριγκίπισσα ήρθε από τη Γουινέα για να τον αναζητήσει.»

«Τυχερό ψάξιμο και τυχερό εύρημα!» είπε τότε ο Σάντσο Πάντσα. «Ιδίως αν ο αφέντης μου σταθεί τόσο τυχερός ώστε να επανορθώσει αυτή την αδικία, να διορθώσει αυτό το κακό και να σκοτώσει εκείνον τον γιο της σκύλας τον γίγαντα που λέει η χάρη σας· και θα τον σκοτώσει, αν τον πετύχει, εκτός βέβαια αν τύχει και είναι φάντασμα, γιατί με τα φαντάσματα ο αφέντης μου δεν μπορεί απολύτως τίποτα. Όμως, ανάμεσα στ' άλλα, ένα πράγμα θα σας παρακαλούσα, κύριε αδειούχε: για να μην του μπει του αφέντη μου η ιδέα να γίνει αρχιεπίσκοπος —γιατί αυτό είναι που φοβάμαι— να τον συμβουλέψει η χάρη σας να παντρευτεί αμέσως αυτή την πριγκίπισσα. Έτσι δεν θα μπορεί να πάρει αξίωμα αρχιεπισκόπου και θα φτάσει εύκολα στην αυτοκρατορία του, κι εγώ στον σκοπό της ζωής μου. Το έχω σκεφτεί καλά το πράγμα, και απ' όσα καταλαβαίνω δεν με συμφέρει καθόλου να γίνει ο αφέντης μου αρχιεπίσκοπος, γιατί εγώ δεν κάνω για την Εκκλησία, αφού είμαι παντρεμένος· και τώρα, με γυναίκα και παιδιά όπως έχω, να τρέχω να βγάζω άδειες για να μπορέσω να πιάσω καμιά προσοδοφόρα θέση στην Εκκλησία, θα ήταν δουλειά ατελείωτη. Οπότε, κύριε, όλα κρέμονται από το να παντρευτεί αμέσως ο αφέντης μου αυτή την κυρία —γιατί ακόμα δεν ξέρω τη χάρη της και δεν μπορώ να τη φωνάζω με τ' όνομά της.»

«Τη λένε πριγκίπισσα Μικομικόνα», είπε ο παπάς· «αφού το βασίλειό της είναι η Μικομικόνα, είναι ολοφάνερο πως αυτό πρέπει να είναι και το όνομά της.»

«Καμιά αμφιβολία γι' αυτό», αποκρίθηκε ο Σάντσο. «Ξέρω πολλούς που πήραν όνομα και τίτλο από τον τόπο όπου γεννήθηκαν και λέγονται Πέδρο ντε Αλκαλά, Χουάν ντε Ούμπεδα και Ντιέγο ντε Βαγιαδολίδ· και μπορεί κάλλιστα εκεί κάτω στη Γουινέα οι βασίλισσες να συνηθίζουν να παίρνουν το όνομα των βασιλείων τους.»

«Μπορεί και έτσι να είναι», είπε ο παπάς· «και όσο για τον γάμο του αφέντη σου, θα κάνω ό,τι περνά από το χέρι μου για να γίνει.» Με αυτά τα λόγια ο Σάντσο χάρηκε όσο ο παπάς έμεινε κατάπληκτος από την αφέλειά του και βλέποντας πόσο βαθιά είχαν ριζώσει στη φαντασία του οι παραλογισμοί του αφέντη του, αφού ήταν φανερό πως είχε πειστεί ότι πήγαινε να γίνει αυτοκράτορας.

Ως τότε η Δωροθέα είχε ήδη ανέβει στο μουλάρι του εφημέριου, και ο κουρέας είχε φορέσει στο πρόσωπό του το γένι από ουρά βοδιού. Έπειτα είπαν στον Σάντσο να τους οδηγήσει εκεί όπου βρισκόταν ο Δον Κιχώτης, προειδοποιώντας τον να μην αποκαλύψει πως γνώριζε ούτε τον αδειούχο ούτε τον κουρέα, γιατί το αν ο αφέντης του θα γινόταν αυτοκράτορας εξαρτιόταν ολοκληρωτικά από το να μην τους αναγνωρίσει. Ούτε ο εφημέριος ούτε ο Καρδένιο, πάντως, θεώρησαν σωστό να πάνε μαζί τους: ο Καρδένιο, μήπως θυμίσει στον Δον Κιχώτη τον καβγά που είχε μαζί του, και ο εφημέριος, επειδή προς το παρόν δεν υπήρχε ανάγκη να είναι εκεί. Έτσι άφησαν τους άλλους να προχωρήσουν μπροστά, ενώ εκείνοι ακολουθούσαν αργά με τα πόδια. Ο εφημέριος δεν παρέλειψε να δώσει στη Δωροθέα οδηγίες για το πώς έπρεπε να φερθεί, αλλά εκείνη του είπε να μην

ανησυχεί, γιατί όλα θα γίνονταν ακριβώς όπως τα απαιτούσαν και τα περιέγραφαν τα ιπποτικά βιβλία.

c29c.jpg (286K)

Πλήρες μέγεθος

Είχαν προχωρήσει περίπου τρία τέταρτα της λεύγας όταν βρήκαν τον Δον Κιχώτη μέσα σε έναν άγριο βραχώδη τόπο, ντυμένο πια, αλλά χωρίς την πανοπλία του. Μόλις η Δωροθέα τον είδε και ο Σάντσο της είπε πως αυτός ήταν ο Δον Κιχώτης, κέντρισε το άλογό της, με τον κουρέα με το πλούσιο γένι να την ακολουθεί. Όταν τον πλησίασαν, ο ιπποκόμος της πήδηξε από το μουλάρι του και έτρεξε να τη βοηθήσει να κατέβει στην αγκαλιά του· κι εκείνη, κατεβαίνοντας με μεγάλη άνεση, προχώρησε και γονάτισε μπροστά στα πόδια του Δον Κιχώτη. Κι ενώ εκείνος προσπαθούσε να τη σηκώσει, εκείνη, χωρίς να σηκωθεί, του μίλησε ως εξής:

«Από αυτό το σημείο δεν πρόκειται να σηκωθώ, γενναίε και ανδρείε ιππότη, αν πρώτα η καλοσύνη και η ευγένειά σας δεν μου χαρίσουν μια χάρη, που θα προσθέσει τιμή και δόξα στο πρόσωπό σας και θα προσφέρει βοήθεια στην πιο δυστυχισμένη και βασανισμένη δεσποσύνη που είδε ποτέ ο ήλιος. Κι αν η δύναμη του ισχυρού σας βραχίονα ανταποκρίνεται στη φήμη της αθάνατης δόξας σας, τότε είστε υποχρεωμένος να βοηθήσετε αυτό το ανυπεράσπιστο πλάσμα, που, οδηγούμενο από το άρωμα του ξακουστού σας ονόματος, ήρθε από μακρινές χώρες για να ζητήσει τη βοήθειά σας στις συμφορές του.»

«Δεν θα απαντήσω ούτε λέξη, ωραία κυρία», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης, «ούτε θα ακούσω τίποτε άλλο για εσάς, αν πρώτα δεν σηκωθείτε από το έδαφος.»

«Δεν θα σηκωθώ, señor», απάντησε η δυστυχισμένη δεσποσύνη, «αν πρώτα, από την ευγένειά σας, δεν μου δοθεί η χάρη που σας ζητώ.»

«Το δέχομαι και το παραχωρώ», είπε ο Δον Κιχώτης, «αρκεί να μπορεί να γίνει χωρίς να βλάπτεται ή να θίγεται ο βασιλιάς μου, η πατρίδα μου ή εκείνη που κρατά το κλειδί της καρδιάς και της ελευθερίας μου.»

«Δεν θα βλάψει ούτε θα θίξει κανέναν από αυτούς, αξιότιμε κύριέ μου», είπε η δυστυχισμένη δεσποινίδα. Τότε ο Σάντσο Πάνθα πλησίασε το αυτί του αφέντη του και του ψιθύρισε πολύ σιγά: «Η Χάρη σας μπορεί κάλλιστα να της κάνει αυτή τη χάρη· δεν είναι τίποτα σπουδαίο· μόνο να σκοτώσετε έναν μεγάλο γίγαντα. Κι εκείνη που το ζητά είναι η υψηλή Πριγκίπισσα Μικομικόνα, βασίλισσα του μεγάλου βασιλείου της Μικομικόν στην Αιθιοπία.»

«Όποια κι αν είναι», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «εγώ θα κάνω αυτό που μου επιβάλλει το καθήκον μου και ό,τι μου προστάζει η συνείδησή μου, σύμφωνα με όσα έχω ορκιστεί.» Και γυρίζοντας προς τη δεσποινίδα είπε: «Σηκωθείτε, μεγάλη κυρία μου, γιατί σας παραχωρώ τη χάρη που θέλετε να μου ζητήσετε.»

«Τότε αυτό που ζητώ», είπε η δεσποινίδα, «είναι να με συνοδεύσει αμέσως η μεγαλόψυχη αφεντιά σας εκεί όπου θα σας οδηγήσω, και να μου υποσχεθείτε πως δεν θα αναλάβετε

καμιά άλλη περιπέτεια ή αποστολή ώσπου να με εκδικηθείτε απέναντι σε έναν προδότη που, παραβιάζοντας κάθε ανθρώπινο και θεϊκό νόμο, σφετερίστηκε το βασίλειό μου.»

«Σας το επαναλαμβάνω: το δέχομαι», απάντησε ο Δον Κιχώτης. «Γι' αυτό, κυρία μου, από σήμερα κιόλας αφήστε κατά μέρος τη θλίψη που σας βασανίζει και αφήστε τις ετοιμοθάνατες ελπίδες σας να ξαναβρούν ζωή και δύναμη· γιατί με τη βοήθεια του Θεού και του μπράτσου μου, σύντομα θα δείτε τον εαυτό σας ξανά στο βασίλειό σας, καθισμένη στον θρόνο του παλιού και ισχυρού σας κράτους, παρά και ενάντια στους κακούργους που θα τολμούσαν να το αμφισβητήσουν. Και τώρα, στη δουλειά, γιατί η καθυστέρηση συχνά κρύβει κίνδυνο.»

Η βασανισμένη δεσποινίδα προσπάθησε επίμονα να του φιλήσει τα χέρια, όμως ο Δον Κιχώτης, που σε όλα ήταν ιππότης εκλεπτυσμένος και ευγενικός, δεν το επέτρεψε με κανέναν τρόπο. Την έκανε να σηκωθεί, την αγκάλιασε με πολλή ευγένεια και λεπτότητα και έδωσε εντολή στον Σάντσο να φροντίσει τα λουριά του Ροσινάντε και να τον οπλίσει χωρίς την παραμικρή καθυστέρηση. Ο Σάντσο κατέβασε την πανοπλία, που κρεμόταν σ' ένα δέντρο σαν τρόπαιο, τακτοποίησε τα λουριά και έντυσε τον αφέντη του με τα όπλα του στο πι και φι. Κι εκείνος, μόλις βρέθηκε αρματωμένος, αναφώνησε:

«Ας ξεκινήσουμε, στο όνομα του Θεού, για να βοηθήσουμε αυτή τη μεγάλη κυρία.»

Όλη αυτή την ώρα ο κουρέας ήταν γονατιστός, πασχίζοντας να κρύψει τα γέλια του και να μην του πέσει η γενειάδα· γιατί αν έπεφτε, ίσως όλο το ωραίο τους σχέδιο να τιναζόταν στον αέρα. Μα τώρα που είδε πως η χάρη είχε δοθεί και πως ο Δον Κιχώτης ετοιμαζόταν αμέσως να ξεκινήσει για να την εκπληρώσει, σηκώθηκε, έπιασε το χέρι της κυράς του και μαζί την ανέβασαν στο μουλάρι. Έπειτα ο Δον Κιχώτης καβάλησε τον Ροσινάντε, ο κουρέας βολεύτηκε πάνω στο ζώο του, και ο Σάντσο έμεινε να συνεχίσει με τα πόδια. Αυτό του ξανάφερε έντονα την απώλεια του Γκρίζου του, γιατί τώρα ένιωθε πραγματικά πόσο του έλειπε. Παρ' όλα αυτά, τα υπέμεινε όλα με καλή καρδιά, πεπεισμένος πως ο αφέντης του είχε πια μπει για τα καλά στον δρόμο του και πως όπου να 'ναι θα γινόταν αυτοκράτορας. Δεν αμφέβαλλε καθόλου ότι θα παντρευόταν αυτή την πριγκίπισσα και πως, τουλάχιστον, θα γινόταν βασιλιάς της Μικομικόνας. Το μόνο που τον ανησυχούσε ήταν η σκέψη ότι αυτό το βασίλειο βρισκόταν στη χώρα των μαύρων και ότι οι υπήκοοι που θα του έδιναν θα ήταν όλοι μαύροι. Γρήγορα όμως βρήκε μέσα στο μυαλό του τη λύση και είπε από μέσα του: «Και τι με νοιάζει εμένα αν οι υπήκοοί μου είναι μαύροι; Τι άλλο έχω να κάνω παρά να τους φορτώσω σαν εμπόρευμα και να τους πάω στην Ισπανία, όπου μπορώ να τους πουλήσω και να πάρω μετρητά, και μ' αυτά να αγοράσω κανέναν τίτλο ή κανένα αξίωμα, για να ζήσω άνετα όλες τις μέρες της ζωής μου; Μόνο αν σε πάρει ο ύπνος και δεν έχεις το μυαλό ή την τέχνη να εκμεταλλευτείς τα πράγματα και να πουλήσεις τρεις, έξι ή δέκα χιλιάδες υπηκόους, την ώρα που άλλος ακόμα θα το συζητούσε! Μα τον Θεό, θα τους βάλω σε κίνηση, μικρούς και μεγάλους, όπως μπορώ, κι όσο μαύροι κι

αν είναι, εγώ θα τους κάνω άσπρους ή κίτρινους. Έλα τώρα, τι ανόητος που είμαι!» Κι έτσι προχωρούσε, χαμένος μέσα στις σκέψεις του και τόσο ήσυχος στην ψυχή του, που ξέχασε εντελώς την ταλαιπωρία του να περπατά με τα πόδια.

Ο Καρδένιο και ο εφημέριος παρακολουθούσαν όλα αυτά κρυμμένοι πίσω από κάτι θάμνους, χωρίς να ξέρουν πώς να πλησιάσουν τους άλλους. Ο εφημέριος όμως, που ήταν γεμάτος επινοήσεις, βρήκε γρήγορα τη λύση. Με ένα ψαλίδι που είχε στη θήκη του έκοψε αμέσως τα γένια του Καρδένιο και, αφού του φόρεσε ένα δικό του γκρίζο ζακέτο, του έδωσε κι έναν μαύρο μανδύα, ενώ ο ίδιος έμεινε με το παντελόνι και το διπλό του ένδυμα. Η όψη του Καρδένιο είχε αλλάξει τόσο πολύ, που ούτε ο ίδιος δεν θα αναγνώριζε τον εαυτό του αν τον έβλεπε σε καθρέφτη. Όταν τελείωσαν τη μεταμφίεση, παρόλο που οι άλλοι είχαν ήδη προχωρήσει, κατάφεραν εύκολα να βγουν στον κεντρικό δρόμο πριν από εκείνους, γιατί τα βάτα και τα δύσβατα περάσματα δεν άφηναν τους καβαλάρηδες να κινηθούν τόσο γρήγορα όσο όσοι πήγαιναν με τα πόδια. Έπειτα στάθηκαν στο ίσιωμα, στην έξοδο της Σιέρα, και μόλις ο Δον Κιχώτης με τη συντροφιά του βγήκαν από εκεί, ο εφημέριος άρχισε να τον κοιτάζει επίμονα, σαν να προσπαθούσε να τον αναγνωρίσει. Αφού τον παρατήρησε για αρκετή ώρα, έτρεξε προς το μέρος του με ανοιχτές αγκάλες φωνάζοντας: «Καλώς αντάμωσα τον καθρέφτη της ιπποσύνης, τον άξιο συμπατριώτη μου Δον Κιχώτη της Μάντσας, το άνθος και την πεμπτουσία της ευγένειας, τον προστάτη και παρηγοριά των κατατρεγμένων, την ίδια την πεμπτουσία των περιπλανώμενων ιπποτών!» Και λέγοντας αυτά, αγκάλιασε το γόνατο του αριστερού ποδιού του Δον

Κιχώτη. Εκείνος, ξαφνιασμένος από τα λόγια και τη συμπεριφορά του αγνώστου, τον κοίταξε προσεκτικά και τελικά τον αναγνώρισε, μένοντας κατάπληκτος που τον έβλεπε εκεί, και προσπάθησε επίμονα να κατεβεί από το άλογο. Ο εφημέριος όμως δεν τον άφησε, κι έτσι ο Δον Κιχώτης είπε: «Επιτρέψτε μου, κύριε αδειούχε, γιατί δεν ταιριάζει εγώ να είμαι καβάλα κι ένας τόσο σεβάσμιος άνθρωπος σαν την αφεντιά σας να πηγαίνει με τα πόδια.»

«Ούτε να το σκέφτεστε», είπε ο εφημέριος. «Η μεγαλειότητά σας πρέπει να μείνει καβάλα, γιατί πάνω στ' άλογο κατορθώνετε τα πιο σπουδαία έργα και τις πιο θαυμαστές περιπέτειες που είδε ο καιρός μας. Όσο για μένα, ένας ανάξιος ιερέας είμαι· μου αρκεί και περισσεύει να καβαλικέψω στα καπούλια ενός από τα μουλάρια αυτών των ευγενικών ανθρώπων που συνοδεύουν την αφεντιά σας, αν βέβαια δεν έχουν αντίρρηση. Και τότε θα φαντάζομαι πως ιππεύω τον Πήγασο ή τη ζέβρα ή το πολεμικό άλογο που κουβαλούσε τον ξακουστό Μαυριτανό Μουζαράκε, ο οποίος ως σήμερα μένει μαγεμένος στον μεγάλο λόφο της Ζουλέμα, λίγο πιο πέρα από τη μεγάλη Κομπλούτουμ.»

«Ούτε αυτό θα το δεχτώ, κύριε αδειούχε», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «και ξέρω πως η κυρά μου, η πριγκίπισσα, από αγάπη για μένα θα θελήσει να διατάξει τον ακόλουθό της να παραχωρήσει στη σεβασμιότητά σας τη σέλα του μουλαριού του, κι εκείνος μπορεί να καθίσει πίσω, αν το ζώο το αντέχει.»

«Θα το αντέχει, είμαι βέβαιη», είπε η πριγκίπισσα, «και είμαι επίσης σίγουρη πως δεν χρειάζεται καν να το διατάξω στον ακόλουθό μου· είναι υπερβολικά ευγενικός και προσεκτικός

για να αφήσει έναν άνθρωπο της Εκκλησίας να πηγαίνει με τα πόδια, ενώ θα μπορούσε να είναι καβάλα.»

«Έτσι είναι», είπε ο κουρέας, και κατεβαίνοντας αμέσως πρόσφερε τη σέλα του στον ιερέα, που τη δέχτηκε χωρίς πολλές παρακλήσεις. Όμως, τη στιγμή που ο κουρέας πήγε να ανέβει πίσω, το μουλάρι —που έτυχε να είναι νοικιασμένο, πράγμα που είναι σαν να λες κακοτρόπο— σήκωσε τα πίσω πόδια του και έριξε δυο κλοτσιές στον αέρα, που θα έκαναν τον μαστρο-Νικόλα να καταραστεί την εκστρατεία του για τον Δον Κιχώτη, αν τον πετύχαιναν στο στήθος ή στο κεφάλι. Όπως έγινε, τον αιφνιδίασαν τόσο, που βρέθηκε στο χώμα και έδωσε τόσο λίγη σημασία στα γένια του, ώστε του έπεσαν· κι όταν κατάλαβε πως είχε μείνει χωρίς αυτά, το μόνο που πρόλαβε να κάνει ήταν να σκεπάσει βιαστικά το πρόσωπό του με τα δυο του χέρια και να βογκήξει πως του είχαν σπάσει τα δόντια. Ο Δον Κιχώτης, όταν είδε εκείνη ολόκληρη τη γενειάδα ξεκολλημένη, χωρίς σαγόνια και χωρίς αίματα, από το πρόσωπο του πεσμένου ακόλουθου, αναφώνησε:

«Μα τον ζωντανό Θεό, αυτό κι αν είναι μεγάλο θαύμα! Του ξήλωσε και του άρπαξε τα γένια από το πρόσωπο, λες και τον είχαν ξυρίσει επίτηδες.»

Ο ιερέας, βλέποντας τον κίνδυνο να αποκαλυφθεί το σχέδιό του, όρμησε αμέσως πάνω στη γενειάδα και έτρεξε εκεί όπου κειτόταν ο μαστρο-Νικόλας, που ακόμα βογκούσε. Του τράβηξε το κεφάλι προς το στήθος και μέσα σε μια στιγμή του την ξανακόλλησε, μουρμουρίζοντας από πάνω του κάτι λόγια που, όπως είπε, ήταν ένα ιδιαίτερο ξόρκι για να κολλάνε οι γενειάδες, όπως θα έβλεπαν. Και μόλις τη στερέωσε, τον

άφησε, και ο ακόλουθος φάνηκε πάλι γεμάτος γένια και σώος, όπως πριν. Ο Δον Κιχώτης έμεινε κατάπληκτος και παρακάλεσε τον ιερέα να του μάθει εκείνο το ξόρκι όταν θα έβρισκε ευκαιρία, γιατί ήταν βέβαιος πως η δύναμή του δεν περιοριζόταν μόνο στο να κολλάει γένια· ήταν φανερό πως, εκεί όπου είχαν ξεριζωθεί τα γένια, η σάρκα θα είχε μείνει σκισμένη και καταξεσκισμένη, κι αφού μπορούσε να γιατρέψει όλα αυτά, άξιζε για πολύ περισσότερα από τις γενειάδες.

«Έτσι είναι», είπε ο εφημέριος, και του υποσχέθηκε πως θα του το μάθει με την πρώτη ευκαιρία. Ύστερα συμφώνησαν πως, προς το παρόν, θα ανέβαινε εκείνος στο άλογο και πως θα πηγαίνουν εναλλάξ καβάλα και οι τρεις, ώσπου να φτάσουν στο πανδοχείο, που θα απείχε γύρω στις έξι λεύγες από το σημείο όπου βρίσκονταν.

Έτσι, τρεις ήταν καβάλα —ο Δον Κιχώτης, η πριγκίπισσα και ο εφημέριος— και τρεις πεζοί, ο Καρδένιο, ο κουρέας και ο Σάντσο Πάνθα. Τότε ο Δον Κιχώτης είπε στη δεσποινίδα:

«Η Υψηλότητά σας, κυρία μου, ας μας οδηγήσει όπου της είναι πιο ευχάριστο». Πριν όμως προλάβει να απαντήσει, ο αδειούχος είπε:

c29d.jpg (345K)

Πλήρες μέγεθος

«Προς ποιο βασίλειο θα θέλατε, κυρία μου, να κατευθυνθούμε; Μήπως προς εκείνο της Μικομικόνας; Εκεί πρέπει να είναι, αλλιώς λίγα ξέρω από βασίλεια».

Εκείνη, που ήταν έτοιμη για όλα, κατάλαβε πως έπρεπε να απαντήσει «ναι», κι έτσι είπε: «Ναι, señor, προς εκείνο το βασίλειο πηγαίνω».

«Τότε», είπε ο εφημέριος, «πρέπει να περάσουμε κατευθείαν από το χωριό μου, κι από εκεί η κυρία σας θα πάρει τον δρόμο για την Καρταχένα, όπου, αν βοηθήσει η τύχη, θα μπορέσετε να επιβιβαστείτε. Και αν ο άνεμος είναι καλός και η θάλασσα ήρεμη και γαλήνια, σε κάτι λιγότερο από εννιά χρόνια μπορεί να αντικρίσετε τη μεγάλη λίμνη Μεόνα —δηλαδή τη Μαιώτιδα— που βρίσκεται λίγο παραπάνω από εκατό μέρες δρόμο πριν από το βασίλειό σας».

c29e.jpg (318K)

Πλήρες μέγεθος

«Κάνετε λάθος, señor», είπε εκείνη. «Δεν έχουν περάσει ούτε δύο χρόνια από τότε που έφυγα από εκεί, και παρόλο που δεν είχα ποτέ καλό καιρό, να που έφτασα εδώ για να δω αυτό που τόσο λαχταρούσα: τον κύριό μου, τον Δον Κιχώτη της Λα Μάντσα. Η φήμη του έφτασε στ’ αυτιά μου μόλις πάτησα το πόδι μου στην Ισπανία και με ώθησε να τον αναζητήσω, να ζητήσω την ευγένειά του και να εμπιστευτώ το δίκιο της υπόθεσής μου στη δύναμη του αήττητου βραχίονά του».

«Αρκετά· όχι άλλους επαίνους», είπε τότε ο Δον Κιχώτης, «γιατί απεχθάνομαι κάθε κολακεία· κι ακόμη κι αν δεν είναι έτσι, τέτοια λόγια προσβάλλουν τα αγνά μου αυτιά. Θα πω μόνο, señora, πως είτε έχω δύναμη είτε όχι, ό,τι μπορώ ή δεν μπορώ να κάνω θα είναι αφιερωμένο στην υπηρεσία σας ως τον θάνατο. Και τώρα, αφήνοντας αυτό για την κατάλληλη

στιγμή, θα ήθελα να ζητήσω από τον señor licentiate να μου πει τι τον έφερε σε τούτα τα μέρη, μόνο, χωρίς συνοδεία και τόσο ελαφρά ντυμένο, ώστε να μένω κατάπληκτος.»

«Θα σου απαντήσω σύντομα», αποκρίθηκε ο ιερέας. «Πρέπει λοιπόν να ξέρεις, Señor Don Quixote, πως ο μάστορας Νικόλας, ο φίλος μας και κουρέας, κι εγώ πηγαίναμε στη Σεβίλλη για να παραλάβω κάποια χρήματα που μου είχε στείλει ένας συγγενής μου, ο οποίος είχε φύγει για τις Ινδίες πριν από πολλά χρόνια· και δεν ήταν διόλου μικρό ποσό, αλλά πάνω από εξήντα χιλιάδες οκτάρια ασημένια, ολόβαρα, πράγμα διόλου ευκαταφρόνητο. Περνώντας χτες από εδώ, μας επιτέθηκαν τέσσερις ληστές του δρόμου και μας τα πήραν όλα, ακόμη και τα γένια μας· και του κουρέα του τα ξύρισαν τόσο που αναγκάστηκε να φορέσει ψεύτικα, ενώ κι αυτόν εδώ τον νεαρό» —δείχνοντας τον Καρδένιο— «τον άλλαξαν εντελώς. Και το καλύτερο είναι πως στη γύρω περιοχή λένε ότι εκείνοι που μας επιτέθηκαν ανήκουν σε μια ομάδα κατάδικων των γαλερών, που, όπως λένε, ελευθερώθηκαν σχεδόν στο ίδιο ακριβώς σημείο από κάποιον άντρα με τέτοια ανδρεία, ώστε, παρά τον επίτροπο και τους φρουρούς, τους άφησε όλους ελεύθερους. Και χωρίς αμφιβολία, θα πρέπει να ήταν τρελός, ή αλλιώς τόσο μεγάλος παλιάνθρωπος όσο κι εκείνοι, ή κάποιος χωρίς καρδιά και χωρίς συνείδηση, για να αφήσει τον λύκο ανάμεσα στα πρόβατα, την αλεπού ανάμεσα στις κότες, τη μύγα μέσα στο μέλι. Εξαπάτησε τη δικαιοσύνη και τα έβαλε με τον βασιλιά του και τον νόμιμο αφέντη του, αφού πήγε κόντρα στις δίκαιες διαταγές του. Λέω πως στέρησε από τις γαλέρες τα πόδια τους, ξεσήκωσε την Αγία Αδελφότητα, που τόσα χρόνια ήταν ήσυχη, και τέλος έκανε

μια πράξη που μπορεί να του στοιχίσει την ψυχή του χωρίς να ωφελήσει καθόλου το σώμα του.» Ο Σάντσο είχε διηγηθεί στον ιερέα και στον κουρέα την περιπέτεια με τους κατάδικους των γαλερών, που ο κύριός του είχε κατορθώσει με τόση δόξα για τον εαυτό του· γι' αυτό και ο ιερέας, όταν την ανέφερε, την παρουσίαζε όσο πιο έντονα μπορούσε, για να δει τι θα έλεγε ή τι θα έκανε ο Δον Κιχώτης. Εκείνος άλλαζε χρώμα σε κάθε λέξη, χωρίς να τολμά να πει πως αυτός ήταν που είχε λευτερώσει εκείνους τους άξιους ανθρώπους. «Αυτοί λοιπόν», είπε ο ιερέας, «ήταν που μας λήστεψαν· και ο Θεός, με το έλεός του, ας συγχωρήσει εκείνον που δεν τους άφησε να πάνε στην τιμωρία που τους άξιζε.»

c29f.jpg (53K)

Πλήρες μέγεθος

[illegible] XXX. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

c30a.jpg (147K)

Πλήρες μέγεθος

Ο παπάς μόλις είχε τελειώσει τα λόγια του, όταν ο Σάντσο είπε: «Μα την πίστη μου, κύριε αδειούχε, εκείνος που το έκανε αυτό ήταν το αφεντικό μου. Και δεν έφταιγε που δεν του τα είχα πει από πριν και δεν τον είχα προειδοποιήσει να προσέχει τι πάει να κάνει, και πως ήταν αμαρτία να τους αφήσει ελεύθερους, αφού όλοι τους πήγαιναν εκεί επειδή ήταν διαλεχτοί παλιάνθρωποι.»

«Ηλίθιε!» είπε τότε ο Δον Κιχώτης. «Δεν είναι δουλειά ούτε μέλημα των πλανόδιων ιπποτών να ψάχνουν αν όσοι δυστυχούν, είναι αλυσοδεμένοι ή καταπιεσμένοι και τους συναντούν στους δρόμους, υποφέρουν εξαιτίας των σφαλμάτων τους ή από κακή τους τύχη. Το μόνο που τους αφορά είναι να τους βοηθούν, επειδή έχουν ανάγκη από βοήθεια, κοιτάζοντας τα βάσανά τους και όχι τις ατιμίες τους. Εγώ συνάντησα ένα κομπολόι, μια αλυσίδα από δυστυχισμένους και άμοιρους ανθρώπους, και έκανα γι' αυτούς αυτό που μου επιβάλλει το χρέος μου. Για τα υπόλοιπα, ας είναι όπως θέλουν. Και όποιος έχει αντίρρηση γι' αυτό, με όλο τον σεβασμό που οφείλεται στην ιερή ιδιότητα

του κυρίου αδειούχου και στο αξιότιμο πρόσωπό του, του λέω πως ξέρει ελάχιστα από ιπποσύνη και λέει ψέματα σαν παλιότομος γιος πόρνης· και αυτό θα του το κάνω να το καταλάβει ως το τέλος με το σπαθί μου.» Και λέγοντας αυτά, ανασηκώθηκε στους αναβολείς του και κατέβασε το μωρίον του· γιατί τη λεκάνη του κουρέα, που κατά τη γνώμη του ήταν το κράνος του Μαμβρίνου, την κουβαλούσε κρεμασμένη από το μπροστινό μέρος της σέλας, ώσπου να μπορέσει να επισκευάσει τη ζημιά που της είχαν κάνει οι κατάδικοι των γαλερών.

Η Δωροθέα, που ήταν έξυπνη και ζωηρή, και ως τότε είχε καταλάβει πια καλά τη λόξα του Δον Κιχώτη, καθώς και ότι όλοι εκτός από τον Σάντσο Πάνθα τον περιγελούσαν, δεν θέλησε να μείνει πίσω από τους άλλους και, βλέποντάς τον εκνευρισμένο, του είπε: «Κύριε Ιππότη, θυμηθείτε τη χάρη που μου έχετε υποσχεθεί, και πως, σύμφωνα μ' αυτήν, δεν πρέπει να μπλέξετε σε καμιά άλλη περιπέτεια, όσο επείγουσα κι αν είναι. Ηρεμήστε· γιατί αν ο αδειούχος ήξερε πως οι κατάδικοι των γαλερών ελευθερώθηκαν από εκείνο το ακατανίκητο μπράτσο, θα είχε σωπάσει τρεις φορές, ή και θα είχε δαγκώσει τη γλώσσα του τρεις φορές, προτού ξεστομίσει λέξη που να δείχνει ασέβεια προς την αφεντιά σας.»

«Αυτό το ορκίζομαι από καρδιάς», είπε ο παπάς, «και θα είχα βγάλει ακόμη κι ένα μουστάκι.»

«Θα σωπάσω, señora», είπε ο Δον Κιχώτης, «και θα χαλιναγωγήσω τη φυσική οργή που σηκώθηκε μέσα μου, και θα συνεχίσω ήρεμα και ειρηνικά ώσπου να τηρήσω την υπόσχεσή μου· όμως, σε αντάλλαγμα γι' αυτή την υπομονή,

σας παρακαλώ να μου πείτε, αν δεν έχετε αντίρρηση, ποια είναι η συμφορά σας και πόσοι είναι, ποιοι είναι και τι λογής άνθρωποι εκείνοι από τους οποίους πρέπει να ζητήσω τη δίκαιη ικανοποίηση και πάνω στους οποίους πρέπει να πάρω εκδίκηση για χάρη σας;»

«Με όλη μου την καρδιά θα το κάνω», απάντησε η Δωροθέα, «αν δεν σας κουράζει να ακούτε για βάσανα και δυστυχίες.»

«Δεν θα με κουράσει, señora», είπε ο Δον Κιχώτης. Τότε η Δωροθέα αποκρίθηκε: «Ωραία λοιπόν, αν είναι έτσι, ακούστε με προσεκτικά». Μόλις το είπε αυτό, ο Καρδένιο και ο κουρέας πλησίασαν κοντά της, ανυπόμονοι να ακούσουν τι λογής ιστορία θα επινοούσε για τον εαυτό της η πανέξυπνη Δωροθέα· το ίδιο έκανε και ο Σάντσο, γιατί τον είχε ξεγελάσει όσο και το αφεντικό του. Κι εκείνη, αφού βολεύτηκε καλά στη σέλα και κέρδισε λίγο χρόνο να σκεφτεί με μερικούς βήχες και άλλες τέτοιες προετοιμασίες, άρχισε με ζωηρότατο ύφος να μιλάει ως εξής.

«Πρώτα απ' όλα, θέλω να ξέρετε, κύριοι, ότι το όνομά μου είναι—» και εδώ σταμάτησε για μια στιγμή, γιατί ξέχασε το όνομα που της είχε δώσει ο ιερέας· εκείνος όμως έσπευσε να τη βοηθήσει, καταλαβαίνοντας τη δυσκολία της, και είπε: «Δεν είναι καθόλου παράξενο, señora, που η υψηλότητά σας μπερδεύεται και ταράζεται καθώς διηγείται την ιστορία των συμφορών της· γιατί τέτοιες θλίψεις συχνά κάνουν τους ανθρώπους να χάνουν τη μνήμη τους, ώστε να μην θυμούνται ούτε καν το ίδιο τους το όνομα, όπως συμβαίνει τώρα με την κυρία σας, που ξέχασε πως ονομάζεται Πριγκίπισσα Μικομικόνα, νόμιμη κληρονόμος του μεγάλου βασιλείου της

Μικομικόν. Με αυτή την υπενθύμιση, η υψηλότητά σας μπορεί τώρα να ξαναφέρει στη θλιμμένη της μνήμη όσα θέλει να μας πει.»

«Αυτή είναι η αλήθεια», είπε η δεσποινίδα· «αλλά νομίζω πως από εδώ και πέρα δεν θα χρειάζομαι πια καμία παρότρυνση, και θα φέρω την αληθινή μου ιστορία σώα στο λιμάνι. Να λοιπόν πώς έχουν τα πράγματα. Ο πατέρας μου, ο βασιλιάς που λεγόταν Τινακρίο ο Σοφός, ήταν πολύ βαθιά γνώστης αυτών που λένε μαγικές τέχνες, και με την τέχνη του έμαθε πως η μητέρα μου, που λεγόταν βασίλισσα Χαραμίγια, θα πέθαινε πριν από εκείνον, και πως λίγο αργότερα θα έφευγε κι αυτός από τη ζωή, αφήνοντάς με ορφανή, χωρίς πατέρα και μητέρα. Όμως, έλεγε, αυτό δεν τον λύπησε ούτε τον τάραξε τόσο όσο η βεβαιότητα που είχε ότι ένας φοβερός γίγαντας, άρχοντας ενός μεγάλου νησιού κοντά στο βασίλειό μας, ονομαζόμενος Πανταφιλάντο της Σκυθρωπής Όψης —γιατί λένε πως, αν και τα μάτια του είναι κανονικά στη θέση τους και ίσια, κοιτάζει πάντα λοξά, σαν να είναι αλλήθωρος, και το κάνει αυτό από κακία, για να σκορπά φόβο και τρόμο σε όσους αντικρίζει— αυτός ο γίγαντας, λέω, αν μάθαινε πως έμεινα ορφανή, θα έπεφτε πάνω στο βασίλειό μου με μεγάλη δύναμη και θα μου τα άρπαζε όλα, χωρίς να μου αφήσει ούτε ένα μικρό χωριό για να βρω καταφύγιο. Μου είπε όμως πως θα μπορούσα να γλιτώσω όλη αυτή τη συμφορά και την καταστροφή, αν δεχόμουν να τον παντρευτώ· μόνο που, απ' όσο μπορούσε να καταλάβει, δεν πίστευε ποτέ πως θα συναινούσα σε έναν τόσο άνισο γάμο. Και σε αυτό έλεγε την καθαρή αλήθεια, γιατί ποτέ δεν μου πέρασε από το μυαλό να παντρευτώ εκείνον τον γίγαντα, ούτε κανέναν άλλον, όσο

μεγάλος ή πελώριος κι αν ήταν. Ο πατέρας μου είπε ακόμη πως, όταν θα είχε πεθάνει και θα έβλεπα τον Πανταφιλάντο έτοιμο να εισβάλει στο βασίλειό μου, δεν έπρεπε να περιμένω ούτε να προσπαθήσω να αμυνθώ, γιατί αυτό θα με κατέστρεφε· αντίθετα, έπρεπε να του αφήσω το βασίλειο ολότελα ανοιχτό, αν ήθελα να γλιτώσω τον θάνατο και τον ολοκληρωτικό χαμό των καλών και πιστών υπηκόων μου, αφού δεν θα υπήρχε καμία δυνατότητα να αμυνθώ απέναντι στη διαβολική δύναμη του γίγαντα. Και πως έπρεπε αμέσως, μαζί με λίγους ακολούθους μου, να φύγω για την Ισπανία, όπου θα έβρισκα ανακούφιση στη δυστυχία μου, συναντώντας έναν περιπλανώμενο ιππότη, του οποίου η φήμη τότε θα είχε απλωθεί σε όλο το βασίλειο, και που θα λεγόταν, αν θυμάμαι καλά, Δον Αθότε ή Δον Γιγκότε».

«"Δον Κιχώτης" θα είπε, señora», παρατήρησε τότε ο Σάντσο, «γνωστός και ως ο Ιππότης της Θλιμμένης Μορφής».

«Αυτός είναι», είπε η Δωροθέα· «είπε ακόμη πως θα ήταν ψηλός και λιγνός στο πρόσωπο, και πως στη δεξιά του πλευρά, κάτω από τον αριστερό ώμο, ή κάπου εκεί κοντά, θα είχε μια γκρίζα ελιά με τρίχες σαν αγκάθια».

Μόλις το άκουσε αυτό, ο Δον Κιχώτης είπε στον ιπποκόμο του: «Έλα, Σάντσο, παιδί μου, βάλε ένα χέρι και βοήθησέ με να γδυθώ, γιατί θέλω να δω αν είμαι εγώ ο ιππότης που προείπε εκείνος ο σοφός βασιλιάς.»

«Γιατί θέλει η αφεντιά σας να γδυθεί;» είπε η Δωροθέα.

«Για να δω αν έχω εκείνη την ελιά που είπε ο πατέρας σου», απάντησε ο Δον Κιχώτης.

«Δεν χρειάζεται να γδυθείτε», είπε ο Σάντσο· «γιατί ξέρω πως η αφεντιά σας έχει ακριβώς μια τέτοια ελιά στη μέση της ράχης, κι αυτό είναι σημάδι δυνατού άντρα.»

«Αυτό αρκεί», είπε η Δωροθέα, «γιατί με τους φίλους δεν χρειάζεται να ψειρίζουμε τα μικροπράγματα· και είτε είναι στον ώμο είτε στη ράχη, μικρή σημασία έχει. Αρκεί να υπάρχει μια ελιά, όπου κι αν βρίσκεται, αφού όλα είναι το ίδιο σώμα. Χωρίς αμφιβολία, ο καλός μου πατέρας τα είπε όλα σωστά, κι εγώ στάθηκα τυχερή που εμπιστεύτηκα τον εαυτό μου στον Δον Κιχώτη· γιατί αυτός είναι εκείνος για τον οποίο μίλησε ο πατέρας μου, αφού τα χαρακτηριστικά του προσώπου του ταιριάζουν με όσα είχαν αποδοθεί σ' αυτόν τον ιππότη από τη μεγάλη φήμη που έχει αποκτήσει όχι μόνο στην Ισπανία αλλά και σε όλη τη Λα Μάντσα. Γιατί μόλις αποβιβάστηκα στην Οσούνα, άκουσα τέτοιες διηγήσεις για τα κατορθώματά του, που αμέσως η καρδιά μου μού είπε πως ήταν ακριβώς εκείνος που είχα έρθει να αναζητήσω.»

«Μα πώς αποβιβαστήκατε στην Οσούνα, κυρία μου;» ρώτησε ο Δον Κιχώτης. «Αφού δεν είναι λιμάνι.»

Πριν όμως προλάβει να απαντήσει η Δωροθέα, ο ιερέας έσπευσε να την προλάβει, λέγοντας: «Η πριγκίπισσα ήθελε να πει πως, αφού αποβιβάστηκε στη Μάλαγα, το πρώτο μέρος όπου άκουσε να μιλούν για την αφεντιά σας ήταν η Οσούνα.»

«Αυτό ακριβώς ήθελα να πω», είπε η Δωροθέα.

«Και πολύ φυσικό», είπε ο ιερέας. «Θα ευαρεστηθεί η μεγαλειότητά σας να συνεχίσει;»

«Δεν έχω τίποτε άλλο να προσθέσω», είπε η Δωροθέα, «παρά μόνο ότι, βρίσκοντας τον Δον Κιχώτη, στάθηκα τόσο τυχερή, ώστε από τώρα κιόλας θεωρώ τον εαυτό μου βασίλισσα και κυρία ολόκληρης της επικράτειάς μου. Γιατί, με την ευγένεια και τη μεγαλοψυχία του, μου χάρισε τη χάρη να με συνοδεύσει όπου κι αν τον οδηγήσω — κι αυτό δεν θα είναι παρά για να τον φέρω πρόσωπο με πρόσωπο με τον Πανταφιλάντο με το Σκυθρωπό Πρόσωπο, ώστε να τον σκοτώσει και να μου αποδώσει ό,τι μου άρπαξε άδικα. Και όλα αυτά είναι βέβαιο πως θα γίνουν όπως πρέπει, αφού έτσι το προείπε ο καλός μου πατέρας, ο σοφός Τινακρίο, ο οποίος το άφησε γραμμένο και σε χαλδαϊκά ή ελληνικά γράμματα — γιατί εγώ δεν μπορώ να τα διαβάσω. Κι ακόμη είχε δηλώσει πως, αν αυτός ο προφητευμένος ιππότης, αφού κόψει τον λαιμό του γίγαντα, θελήσει να με παντρευτεί, εγώ πρέπει αμέσως, χωρίς καμία αντίρρηση, να του προσφερθώ ως νόμιμη σύζυγός του και να του παραδώσω μαζί και το βασίλειό μου και το πρόσωπό μου.»

«Τι λες τώρα, φίλε Σάντσο;» είπε τότε ο Δον Κιχώτης. «Τ' άκουσες; Δεν σου τα έλεγα εγώ; Να που έχουμε κιόλας ένα βασίλειο να κυβερνήσουμε και μια βασίλισσα να παντρευτώ!»

«Μα την αλήθεια, έτσι είναι», είπε ο Σάντσο. «Και κακός μπελάς σ' όποιον δεν θα παντρευόταν αφού πρώτα έκοβε την ανάσα του κυρ Πανταϊλάδο! Κι έπειτα, τι άσκημη που είναι η βασίλισσα! Μακάρι οι ψύλλοι στο κρεβάτι μου να ήταν τέτοιας λογής!»

Και λέγοντας αυτά, έριξε δυο σάλτα στον αέρα, δείχνοντας με κάθε τρόπο την απέραντη χαρά του. Ύστερα έτρεξε να πιάσει το χαλινάρι του μουλαριού της Δωροθέας και, μόλις το σταμάτησε, γονάτισε μπροστά της και την παρακάλεσε να του δώσει το χέρι της να το φιλήσει, ως σημάδι ότι την αναγνώριζε για βασίλισσα και κυρά του. Ποιος από τους παρευρισκόμενους θα μπορούσε να κρατηθεί από τα γέλια, βλέποντας την τρέλα του αφέντη και την αφέλεια του υπηρέτη; Η Δωροθέα λοιπόν του έδωσε το χέρι της και του υποσχέθηκε πως θα τον κάνει μεγάλο άρχοντα στο βασίλειό της, όταν ο ουρανός θελήσει να της επιτρέψει να το ξαναπάρει και να το χαρεί. Κι ο Σάντσο την ευχαρίστησε με λόγια που τους έκαναν όλους να ξεσπάσουν πάλι στα γέλια.

«Αυτή, κύριοι», συνέχισε η Δωροθέα, «είναι η ιστορία μου. Μένει μόνο να σας πω πως, απ' όλους τους συνοδούς που πήρα μαζί μου από το βασίλειό μου, δεν μου έχει απομείνει κανείς άλλος εκτός από αυτόν τον γενειοφόρο ιπποκόμο, γιατί όλοι οι άλλοι πνίγηκαν σε μια φοβερή θαλασσοταραχή που μας βρήκε όταν πια βλέπαμε το λιμάνι. Εκείνος κι εγώ βγήκαμε στη στεριά πάνω σε δυο σανίδες, λες και έγινε θαύμα. Και πράγματι, όλη η πορεία της ζωής μου είναι ένα θαύμα κι ένα μυστήριο, όπως θα έχετε ήδη καταλάβει. Κι αν σε κάποιο σημείο μπήκα σε υπερβολικές λεπτομέρειες ή δεν ήμουν όσο ακριβής έπρεπε, ας αποδοθεί αυτό σε όσα είπε ο αδειούχος στην αρχή της διήγησής μου: πως οι αδιάκοπες και υπερβολικές συμφορές κάνουν τους ανθρώπους που τις υποφέρουν να χάνουν τη μνήμη τους.»

«Εμένα πάντως δεν θα μου τη στερήσουν, υψηλή και άξια πριγκίπισσα», είπε ο Δον Κιχώτης, «όσο μεγάλες και πρωτάκουστες κι αν είναι οι δοκιμασίες που θα υπομείνω στην υπηρεσία σας. Και εδώ ανανεώνω την υπόσχεση που σας έχω δώσει και ορκίζομαι να σας ακολουθήσω ως την άκρη του κόσμου, ώσπου να βρεθώ μπροστά στον άγριο εχθρό σας, του οποίου το αλαζονικό κεφάλι ελπίζω, με τη βοήθεια του μπράτσου μου, να το κόψω με την κόψη αυτού εδώ—δεν θα πω καλού σπαθιού, χάρη στον Χινές δε Πασαμόντε που μου πήρε το δικό μου—» (αυτό το είπε μέσα από τα δόντια του και ύστερα συνέχισε), «και όταν αυτό θα έχει γίνει και εσείς θα έχετε ξαναπάρει ειρηνικά το βασίλειό σας, τότε θα είναι αποκλειστικά δική σας απόφαση να διαθέσετε το πρόσωπό σας όπως σας ευχαριστεί περισσότερο. Γιατί όσο η μνήμη μου είναι απασχολημένη, η θέλησή μου υποδουλωμένη και ο νους μου αιχμάλωτος από εκείνη—δεν λέω περισσότερα—μου είναι αδύνατο έστω και για μια στιγμή να σκεφτώ τον γάμο, ακόμη και με μια Φοίνισσα.»

Τα τελευταία λόγια του αφέντη του, πως δεν ήθελε να παντρευτεί, ενόχλησαν τόσο πολύ τον Σάντσο, ώστε ύψωσε τη φωνή του και φώναξε έξαλλος:

«Μα τον όρκο μου, κύριε Δον Κιχώτη, δεν είστε στα καλά σας. Πώς είναι δυνατόν η αφεντιά σας να βρίσκει λόγο να μη θέλει να παντρευτεί μια τόσο σπουδαία πριγκίπισσα σαν κι αυτή; Νομίζετε πως η Τύχη θα σας προσφέρει πίσω από κάθε πέτρα τέτοια καλή τύχη σαν αυτή που σας δίνεται τώρα; Είναι, τάχα, η κυρά μου η Δουλτσινέα ομορφότερη; Καθόλου· ούτε η μισή δεν είναι. Και θα το τραβήξω κι άλλο: δεν φτάνει ούτε το

παπούτσι αυτής εδώ. Καλά κρασιά για μένα να πάρω εκείνη την κομητεία που περιμένω, αν η αφεντιά σας ψάχνει λιχουδιές στον πάτο της θάλασσας. Στο διάβολο, παντρευτείτε, παντρευτείτε, και πάρτε αυτό το βασίλειο που σας έρχεται στο χέρι χωρίς κόπο· κι όταν γίνετε βασιλιάς, κάντε με μαρκήσιο ή κυβερνήτη μιας επαρχίας, και για τ' άλλα ας τα πάρει όλα ο διάβολος.»

Ο Δον Κιχώτης, μόλις άκουσε τέτοιες βλασφημίες για την κυρά του, τη Δουλτσινέα, δεν άντεξε. Σήκωσε το δόρυ του και, χωρίς να πει τίποτα στον Σάντσο ούτε να βγάλει λέξη, του κατάφερε δυο τόσο δυνατά χτυπήματα που τον έριξε κάτω. Κι αν η Δωροθέα δεν του φώναζε να τον λυπηθεί, δεν υπάρχει αμφιβολία πως θα τον είχε σκοτώσει εκείνη τη στιγμή.

«Νομίζεις», του είπε ύστερα από μια παύση, «παλιοχωριάτη, πως θα χώνεσαι συνέχεια στις υποθέσεις μου, θα με προσβάλλεις διαρκώς κι εγώ θα σε συγχωρώ κάθε φορά; Μην το βάζεις με το νου σου, ασεβές κάθαρμα — γιατί αυτό ακριβώς είσαι, αφού τόλμησες να βάλεις τη γλώσσα σου ενάντια στην ασύγκριτη Δουλτσινέα. Δεν ξέρεις, βλάκα, αλήτη, ζητιάνε, πως αν δεν ήταν η δύναμη που δίνει εκείνη στο μπράτσο μου, δεν θα είχα ούτε τη δύναμη να σκοτώσω έναν ψύλλο; Πες μου, χλευαστή με τη φαρμακερή γλώσσα, τι νομίζεις πως κέρδισε αυτό το βασίλειο, έκοψε το κεφάλι αυτού του γίγαντα και σε έκανε μαρκήσιο — γιατί όλα αυτά τα θεωρώ ήδη τελειωμένα και αποφασισμένα — αν όχι η δύναμη της Δουλτσινέας, που χρησιμοποιεί το μπράτσο μου σαν όργανο των κατορθωμάτων της; Εκείνη πολεμά μέσα μου και μέσα μου νικά, κι εγώ ζω και ανασαίνω μέσα σ' εκείνη, και σ'

εκείνη χρωστάω τη ζωή και την ύπαρξή μου. Αχρείε, τι αχάριστος που είσαι· βλέπεις τον εαυτό σου να υψώνεται από τη σκόνη της γης και να γίνεται τιτλούχος άρχοντας, και το αντάλλαγμα για τόσο μεγάλη ευεργεσία είναι να κακολογείς εκείνη που σου την χάρισε!»

Ο Σάντσο δεν είχε ζαλιστεί τόσο ώστε να μην ακούσει όλα όσα έλεγε ο αφέντης του. Σηκώθηκε λοιπόν με κάποια σβελτάδα, έτρεξε να σταθεί πίσω από το άλογο της Δωροθέας και, από εκεί, είπε στον αφέντη του:

«Πείτε μου, αφέντη· αν η χάρη σας έχει αποφασίσει να μην παντρευτεί αυτή τη μεγάλη πριγκίπισσα, τότε είναι φανερό πως το βασίλειο δεν θα γίνει δικό σας. Κι αφού δεν θα είναι δικό σας, πώς θα μπορέσετε να μου κάνετε χάρες; Αυτό είναι που με πειράζει. Τουλάχιστον παντρευτείτε αυτή τη βασίλισσα, τώρα που μας ήρθε λες κι έπεσε από τον ουρανό, κι ύστερα μπορείτε να γυρίσετε στην κυρά μου τη Δουλτσινέα· γιατί θα υπήρξαν και βασιλιάδες στον κόσμο που κρατούσαν ερωμένες. Όσο για την ομορφιά, εγώ δεν ανακατεύομαι· και, για να πω την αλήθεια, μου αρέσουν και οι δυο, αν και την κυρά Δουλτσινέα δεν την έχω δει ποτέ.»

«Τι; Δεν την έχεις δει ποτέ, βλάσφημε προδότη;» φώναξε ο Δον Κιχώτης. «Δεν μου έφερες μόλις τώρα μήνυμα από εκείνη;»

«Θέλω να πω», είπε ο Σάντσο, «πως δεν την είδα με τόση άνεση και ησυχία ώστε να προσέξω ξεχωριστά την ομορφιά της ή τις χάρες της μία μία· αλλά συνολικά μου αρέσει.»

«Τώρα σε συγχωρώ», είπε ο Δον Κιχώτης· «κι εσύ να συγχωρέσεις το κακό που σου έκανα· γιατί οι πρώτες μας παρορμήσεις δεν είναι στον έλεγχό μας.»

«Αυτό το βλέπω», απάντησε ο Σάντσο, «και σε μένα η επιθυμία να μιλήσω είναι πάντα η πρώτη παρόρμηση, και δεν μπορώ να μην πω, έστω και μία φορά, αυτό που μου έρχεται στην άκρη της γλώσσας.»

«Παρ' όλα αυτά, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «πρόσεχε τι λες, γιατί η στάμνα πάει τόσες φορές στο πηγάδι—δεν χρειάζεται να σου πω περισσότερα.»

«Καλά, καλά», είπε ο Σάντσο, «ο Θεός είναι στον ουρανό και βλέπει όλα τα τεχνάσματα, και θα κρίνει ποιος κάνει μεγαλύτερο κακό, εγώ που δεν μιλάω σωστά ή η αφεντιά σας που δεν πράττει σωστά.»

«Αρκετά», είπε η Δωροθέα· «τρέξε, Σάντσο, φίλησε το χέρι του κυρίου σου και ζήτησέ του συγχώρεση, και από δω και πέρα να είσαι πιο προσεκτικός και στους επαίνους και στις προσβολές σου· και να μην πεις τίποτα υποτιμητικό για εκείνη την κυρία του Τομπόσο, για την οποία εγώ δεν ξέρω τίποτε άλλο παρά μόνο ότι είμαι υπηρέτριά της· και να έχεις εμπιστοσύνη στον Θεό, γιατί δεν θα αποτύχεις να αποκτήσεις κάποιο αξίωμα ώστε να ζεις σαν πρίγκιπας.»

Ο Σάντσο πλησίασε με σκυμμένο το κεφάλι και ζήτησε το χέρι του αφέντη του, το οποίο ο Δον Κιχώτης τού πρόσφερε με αξιοπρέπεια, δίνοντάς του την ευχή του μόλις το φίλησε. Έπειτα του είπε να προχωρήσει λίγο πιο μπροστά, γιατί είχε να τον ρωτήσει κάποια πράγματα και να συζητήσει μαζί του

ζητήματα μεγάλης σημασίας. Ο Σάντσο υπάκουσε, και όταν οι δυο τους απομακρύνθηκαν αρκετά από τους άλλους, ο Δον Κιχώτης του είπε: «Από τότε που επέστρεψες δεν είχα ούτε την ευκαιρία ούτε τον χρόνο να σε ρωτήσω πολλές λεπτομέρειες για την αποστολή σου και για την απάντηση που έφερες πίσω· και τώρα που η τύχη μάς χάρισε χρόνο και ευκαιρία, μη μου αρνηθείς τη χαρά που μπορείς να μου δώσεις με τόσο καλά νέα.»

«Η αφεντιά σας ας ρωτήσει ό,τι θέλει», απάντησε ο Σάντσο, «γιατί όπως βρήκα τρόπο να μπω, έτσι θα βρω τρόπο να βγω απ' όλα· αλλά σας παρακαλώ, señor, στο μέλλον να μην είστε τόσο εκδικητικός.»

«Γιατί το λες αυτό, Σάντσο;» είπε ο Δον Κιχώτης.

«Το λέω», απάντησε εκείνος, «γιατί οι ξυλιές που έπεσαν μόλις τώρα οφείλονταν πιο πολύ στον καβγά που άναψε ο διάβολος ανάμεσά μας τις προάλλες, παρά σ' εκείνα που είπα για την κυρά μου τη Δουλτσινέα, που την αγαπώ και τη σέβομαι σαν να ήταν λείψανο — παρόλο που δεν έχει τίποτα τέτοιο — μόνο και μόνο επειδή ανήκει στην αφεντιά σας.»

«Μη ξαναπείς λέξη γι' αυτό, αν θες το καλό σου, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί με δυσαρεστεί· γι' αυτό σου έχω ήδη δώσει συγχώρεση, και ξέρεις την κοινή παροιμία: "για καινούριο αμάρτημα, καινούρια τιμωρία".»

Ενώ συνέβαιναν αυτά, είδαν να έρχεται στον δρόμο που ακολουθούσαν ένας άντρας καβάλα σ' έναν γάιδαρο, που όταν πλησίασε έμοιαζε να είναι γύφτος· όμως ο Σάντσο Πάνθα, που τα μάτια και η καρδιά του πήγαιναν πάντα όπου

έβλεπε γαϊδούρια, μόλις τον αντίκρισε κατάλαβε πως ήταν ο Χινές δε Πασαμόντε. Κι από τον γύφτο βρήκε την άκρη για το κουβάρι, δηλαδή τον γάιδαρό του, γιατί πράγματι ο Ντάπλ ήταν εκείνος που κουβαλούσε τον Πασαμόντε, ο οποίος, για να μην τον αναγνωρίσουν και για να πουλήσει το ζώο, είχε μεταμφιεστεί σε γύφτο, αφού μιλούσε τη γλώσσα των γύφτων — και πολλές άλλες ακόμη — σαν να ήταν μητρικές του. Ο Σάντσο τον είδε, τον αναγνώρισε, και την ίδια στιγμή του φώναξε: «Χινεσίγιο, κλέφτη, παράτα τον θησαυρό μου, άφησέ μου τη ζωή μου, μην ανακατεύεσαι με την ησυχία μου, ξεκόλλα από τον γάιδαρό μου, άφησε τη χαρά μου, δρόμο, παλιόσκιστο, χάσου, κλέφτη, και δώσε πίσω αυτό που δεν είναι δικό σου.»

Δεν χρειαζόταν τόσα λόγια και τόσες βρισιές, γιατί με το πρώτο κιόλας ο Χινές πήδηξε κάτω και το έβαλε στα πόδια με τέτοια ταχύτητα, που ξέφυγε απ' όλους. Ο Σάντσο έτρεξε στον Ντάπλ του και, αγκαλιάζοντάς τον, είπε: «Πώς τα πέρασες, ευλογημένε μου, Ντάπλ των ματιών μου, σύντροφέ μου;» και ταυτόχρονα τον φιλούσε και τον χάιδευε σαν να ήταν άνθρωπος. Ο γάιδαρος έμεινε σιωπηλός και άφηνε τον Σάντσο να τον φιλά και να τον περιποιείται χωρίς να απαντά λέξη. Όλοι τους πλησίασαν και τον συνεχάρησαν που ξαναβρήκε τον Ντάπλ, ιδίως ο Δον Κιχώτης, που του είπε πως, παρ' όλα αυτά, δεν θα ακύρωνε την εντολή για τα τρία γαϊδουράκια· γι' αυτό ο Σάντσο τον ευχαρίστησε.

Καθώς προχωρούσαν και κουβέντιαζαν έτσι, ο ιερέας είπε στη Δωροθέα πως είχε δείξει μεγάλη εξυπνάδα, τόσο στην ίδια την ιστορία όσο και στη συντομία με την οποία την είπε, αλλά και

στην ομοιότητά της με τις ιστορίες των ιπποτικών βιβλίων. Εκείνη απάντησε πως πολλές φορές διασκέδαζε διαβάζοντάς τα· όμως δεν ήξερε πού βρίσκονταν οι επαρχίες και τα λιμάνια, κι έτσι είπε στην τύχη πως είχε αποβιβαστεί στην Οσούνα.

«Το κατάλαβα», είπε ο ιερέας, «και γι' αυτό έσπευσα να πω ό,τι είπα, κι έτσι διορθώθηκαν όλα. Αλλά δεν είναι παράξενο να βλέπει κανείς πόσο εύκολα αυτός ο δυστυχισμένος κύριος πιστεύει όλες αυτές τις επινοήσεις και τα ψέματα, μόνο και μόνο επειδή είναι γραμμένα στο ύφος και με τον τρόπο των ανοησιών των βιβλίων του;»

«Έτσι είναι», είπε ο Καρδένιο· «και μάλιστα τόσο ασυνήθιστο και πρωτοφανές, που αν κάποιος προσπαθούσε να το επινοήσει και να το πλάσει μέσα σε μια μυθοπλασία, αμφιβάλλω αν θα υπήρχε νους αρκετά οξύς για να το φανταστεί.»

«Και υπάρχει κι άλλο παράξενο σ' αυτή την υπόθεση», είπε ο ιερέας. «Πέρα από τις ανοησίες που λέει αυτός ο καλός κύριος όταν αγγίζει η τρέλα του, αν η συζήτηση πάει σε άλλα θέματα, μιλάει με απόλυτη λογική και κρίση, δείχνοντας πως το μυαλό του είναι εντελώς καθαρό και ήρεμο· έτσι, αν δεν αναφερθεί κανείς στην ιπποσύνη του, κανείς δεν θα τον περνούσε για κάτι άλλο παρά για άνθρωπο με απολύτως υγιή νου.»

Ενώ εκείνοι συζητούσαν, ο Δον Κιχώτης συνέχιζε τη δική του κουβέντα με τον Σάντσο, λέγοντας:

«Φίλε Πάνθα, ας αφήσουμε πίσω τους καβγάδες μας και πες μου τώρα, χωρίς θυμό και πίκρα, πού, πώς και πότε βρήκες τη Δουλτσινέα; Τι έκανε; Τι της είπες; Τι σου απάντησε; Πώς ήταν όταν διάβαζε το γράμμα μου; Ποιος σου το αντέγραψε; Και πες μου γενικά ό,τι σου φαίνεται πως αξίζει να το ξέρω, να το ρωτήσω και να το μάθω· χωρίς να προσθέσεις ή να παραποιήσεις τίποτε για να μου δώσεις χαρά, αλλά και χωρίς να παραλείψεις κάτι και μου τη στερήσεις.»

«Κύριέ μου», απάντησε ο Σάντσο, «αν είναι να πούμε την αλήθεια, κανείς δεν μου αντέγραψε το γράμμα, γιατί δεν είχα μαζί μου κανένα γράμμα.»

«Έτσι είναι όπως το λες», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί το σημειωματάριο όπου το είχα γράψει το βρήκα πάνω μου δυο μέρες μετά την αναχώρησή σου, κι αυτό με αναστάτωσε πολύ, αφού δεν ήξερα τι θα έκανες όταν θα έβλεπες πως δεν είχες κανένα γράμμα· και ήμουν βέβαιος πως θα γύριζες πίσω από το μέρος όπου θα καταλάβαινες πρώτη φορά ότι το είχες χάσει.»

«Έτσι θα έκανα», είπε ο Σάντσο, «αν δεν το είχα μάθει απ' έξω όταν μου το διαβάσατε, αφέντη· έτσι το απήγγειλα σ' έναν νεωκόρο, κι εκείνος μου το αντέγραψε όπως το άκουγε, τόσο πιστά που είπε πως σε όλη του τη ζωή, παρόλο που είχε διαβάσει άπειρες επιστολές αφορισμού, δεν είχε ποτέ δει ούτε διαβάσει τόσο όμορφο γράμμα σαν κι αυτό.»

«Και το θυμάσαι ακόμη, Σάντσο;» είπε ο Δον Κιχώτης.

«Όχι, señor», απάντησε ο Σάντσο, «γιατί μόλις το απήγγειλα, βλέποντας πως δεν μου χρησίμευε πια σε τίποτα, έβαλα σκοπό

να το ξεχάσω· κι αν θυμάμαι κάτι, είναι εκείνο με το "Σφουγγάρισμα" — θέλω να πω "Υπέρτατη Κυρά" — και το τέλος, "Δικός σας ως τον θάνατο, ο Ιππότης της Θλιμμένης Μορφής". Κι ανάμεσα σ' αυτά τα δύο, του έβαλα πάνω από τριακόσια "ψυχή μου", "ζωή μου" και "μάτια μου".»

c30e.jpg (13K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXXI. ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΛΑΥΣΤΙΚΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΘΑ, ΤΟΝ ΙΠΠΟΚΟΜΟ ΤΟΥ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

c31a.jpg (151K)

Πλήρες μέγεθος

«Όλα αυτά δεν μου φαίνονται καθόλου δυσάρεστα», είπε ο Δον Κιχώτης. «Συνέχισε· έφτασες λοιπόν κοντά της· και τι έκανε εκείνη η βασίλισσα της ομορφιάς; Ασφαλώς θα τη βρήκες να περνάει μαργαριτάρια σε κλωστή ή να κεντάει με χρυσή κλωστή κάποιο σχέδιο για τον σκλαβωμένο ιππότη της.»

«Καθόλου», είπε ο Σάντσο, «τη βρήκα στην αυλή του σπιτιού της να λιχνίζει δυο μόδια σιτάρι.»

«Τότε να είσαι βέβαιος», είπε ο Δον Κιχώτης, «πως οι κόκκοι εκείνου του σιταριού έγιναν μαργαριτάρια μόλις τους άγγιξαν τα χέρια της· και κοίταξες, φίλε μου; ήταν άσπρο σιτάρι ή σταρένιο;»

«Ούτε το ένα ούτε το άλλο· ήταν κοκκινωπό», είπε ο Σάντσο.

«Τότε σου λέω με βεβαιότητα», είπε ο Δον Κιχώτης, «πως, λιχνισμένο από τα χέρια της, το ψωμί που βγήκε απ' αυτό θα

ήταν κατάλευκο χωρίς καμιά αμφιβολία· αλλά συνέχισε· όταν της έδωσες το γράμμα μου, το φίλησε; Το ακούμπησε στο κεφάλι της; Έκανε κάποια τελετουργική κίνηση που να του ταίριαζε ή τι ακριβώς έκανε;»

«Όταν πήγα να της το δώσω», απάντησε ο Σάντσο, «ήταν απασχολημένη και κουνιόταν πέρα δώθε κοσκινίζοντας ένα σωρό σιτάρι, και μου είπε: "Άφησε το γράμμα, φίλε, πάνω σ' εκείνο το σακί, γιατί δεν μπορώ να το διαβάσω ώσπου να τελειώσω με όλο αυτό το κοσκίνισμα."»

«Συνετή κυρία!» είπε ο Δον Κιχώτης. «Το έκανε για να το διαβάσει με την ησυχία της και να το απολαύσει. Συνέχισε, Σάντσο· όσο ήταν απασχολημένη με τη δουλειά της, τι σου έλεγε; Τι σε ρώτησε για μένα και τι της απάντησες; Γρήγορα, πες μου τα όλα, χωρίς να αφήσεις ούτε στάλα μέσα στο μελανοδοχείο.»

«Δεν με ρώτησε τίποτα», είπε ο Σάντσο. «Εγώ όμως της είπα πως η αφεντιά σου είχε μείνει να κάνει μετάνοιες για χάρη της, μισόγυμνος μέσα σ' αυτά τα βουνά σαν άγριος, να κοιμάσαι καταγής, να μην τρως ψωμί πάνω από τραπεζομάντιλο ούτε να χτενίζεις τα γένια σου, και να κλαις και να καταριέσαι τη μοίρα σου.»

«Εκεί έκανες λάθος, όταν είπες πως καταριόμουν τη μοίρα μου», είπε ο Δον Κιχώτης. «Αντίθετα, την ευλογώ και θα την ευλογώ όλες τις μέρες της ζωής μου, επειδή με έκανε άξιο να ποθώ την αγάπη μιας τόσο υψηλής κυρίας όπως η Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο.»

«Και τόσο υψηλή είναι», είπε ο Σάντσο, «που με περνάει πάνω από μια σπιθαμή.»

«Τι λες, Σάντσο;» είπε ο Δον Κιχώτης. «Μετρήθηκες μαζί της;»

«Να πώς το μέτρησα», είπε ο Σάντσο. «Πήγα να τη βοηθήσω να φορτώσει ένα σακί σιτάρι στη ράχη ενός γαϊδάρου, και ήρθαμε τόσο κοντά που είδα πως με περνούσε πάνω από μια γερή παλάμη.»

«Μάλιστα!» είπε ο Δον Κιχώτης. «Και δεν συνοδεύει άραγε αυτή τη μεγαλοπρέπεια και δεν τη στολίζει με αμέτρητες χάρες του πνεύματος; Όμως ένα πράγμα δεν μπορείς να το αρνηθείς, Σάντσο: όταν την πλησίασες, δεν ένιωσες ένα σαβαϊκό άρωμα, μια αρωματική ευωδιά, κάτι εξαίσιο, κάτι που δεν ξέρω πώς να το ονομάσω; Εννοώ μια ευωχία, μια ανάσα αρώματος, σαν να βρισκόσουν στο μαγαζί κάποιου εκλεκτού γαντοποιού;»

«Το μόνο που μπορώ να πω», είπε ο Σάντσο, «είναι πως ένιωσα μια μυρωδίτσα, κάτι κατσικίσιο· μάλλον θα ήταν επειδή είχε ιδρώσει από τη βαριά δουλειά.»

«Αποκλείεται να ήταν αυτό», είπε ο Δον Κιχώτης. «Μάλλον θα ήσουν συναχωμένος ή θα μύρισες τον ίδιο σου τον εαυτό· γιατί εγώ ξέρω πολύ καλά τι άρωμα θα είχε εκείνο το ρόδο ανάμεσα στ' αγκάθια, εκείνος ο κρίνος του αγρού, εκείνο το διαλυμένο κεχριμπάρι.»

«Ίσως και να 'ναι έτσι», απάντησε ο Σάντσο· «κι από μένα βγαίνει καμιά φορά η ίδια μυρωδιά που τότε μου φάνηκε πως ερχόταν από την κυρά Δουλτσινέα· μα δεν είναι και παράξενο,

αφού ο ένας διάβολος μοιάζει με τον άλλον.»

«Ωραία λοιπόν», συνέχισε ο Δον Κιχώτης, «αφού τελείωσε με το κοσκίνισμα του σιταριού και το έστειλε στον μύλο, τι έκανε όταν διάβασε το γράμμα;»

«Όσο για το γράμμα», είπε ο Σάντσο, «δεν το διάβασε, γιατί είπε πως δεν ήξερε ούτε να διαβάζει ούτε να γράφει. Αντί γι' αυτό, το έκανε μικρά κομμάτια, λέγοντας πως δεν ήθελε να το διαβάσει κανείς και μαθευτούν τα μυστικά της στο χωριό. Είπε πως της έφταναν όσα της είχα μεταφέρει προφορικά για την αγάπη που της είχατε και για την παράξενη μετάνοια που κάνατε για χάρη της. Και, για να τελειώνουμε, μου είπε να σας πω πως σας φιλούσε τα χέρια και πως ήθελε πιο πολύ να σας δει παρά να σας γράψει· γι' αυτό σας παρακαλούσε και σας πρόσταζε, μόλις βλέπατε το παρόν, να βγείτε από αυτές τις λόχμες, να σταματήσετε τις ανοησίες και να ξεκινήσετε αμέσως για το Ελ Τομπόσο, εκτός αν συνέβαινε κάτι άλλο πιο σημαντικό, γιατί είχε μεγάλη λαχτάρα να σας δει. Γέλασε πολύ όταν της είπα πως σας έλεγαν ο Ιππότης της Θλιμμένης Μορφής. Τη ρώτησα αν είχε περάσει από εκεί ο Βισκαΐνός τις προάλλες, και μου είπε πως ναι, και πως ήταν τίμιος άνθρωπος. Τη ρώτησα και για τους κατάδικους των γαλερών, αλλά είπε πως δεν είχε δει ακόμη κανέναν.»

«Ως εδώ όλα πάνε καλά», είπε ο Δον Κιχώτης· «μα πες μου, τι κόσμημα σου έδωσε όταν την αποχαιρέτησες, ως αντάλλαγμα για τα νέα που της έφερες από μένα; Γιατί είναι παλιό και καθιερωμένο έθιμο οι περιπλανώμενοι ιππότες και οι κυρίες τους να δίνουν στους ιπποκόμους, στις δεσποινίδες ή στους νάνους που μεταφέρουν μηνύματα από τις κυρίες στους

ιππότες ή από τους ιππότες στις κυρίες κάποιο πολύτιμο δώρο, ως αμοιβή για τα καλά νέα και ως αναγνώριση του μηνύματος.»

«Πολύ πιθανό», είπε ο Σάντσο, «και κατά τη γνώμη μου ήταν και πολύ καλή συνήθεια· αλλά αυτά μάλλον γίνονταν παλιά, γιατί τώρα φαίνεται πως το έθιμο είναι να δίνουν μόνο ένα κομμάτι ψωμί και τυρί. Γιατί αυτό μου έδωσε η κυρά μου η Δουλτσινέα πάνω από τον μαντρότοιχο της αυλής, όταν την αποχαιρέτησα· και, για να το πιστέψετε καλύτερα, ήταν τυρί από πρόβειο γάλα.»

«Είναι υπερβολικά γενναιόδωρη», είπε ο Δον Κιχώτης, «κι αν δεν σου έδωσε κανένα χρυσό κόσμημα, σίγουρα θα ήταν επειδή δεν είχε πρόχειρο εκείνη τη στιγμή. Αλλά κάλλιο αργά παρά ποτέ· θα τη δω εγώ και όλα θα μπουν στη θέση τους. Ξέρεις όμως τι με ξαφνιάζει, Σάντσο; Μου φαίνεται πως πήγες κι ήρθες πετώντας, γιατί χρειάστηκες λίγο παραπάνω από τρεις μέρες για να πας στο Ελ Τομπόσο και να γυρίσεις, ενώ από εδώ ως εκεί είναι πάνω από τριάντα λεύγες. Γι' αυτό τείνω να πιστέψω πως ο σοφός μάγος που είναι φίλος μου και φροντίζει για τα συμφέροντά μου —γιατί αναγκαστικά υπάρχει και πρέπει να υπάρχει ένας τέτοιος, αλλιώς δεν θα ήμουν αληθινός περιπλανώμενος ιππότης— αυτός λοιπόν, λέω, θα σε βοήθησε να ταξιδέψεις χωρίς να το καταλάβεις. Γιατί μερικοί από αυτούς τους σοφούς πιάνουν έναν περιπλανώμενο ιππότη την ώρα που κοιμάται στο κρεβάτι του και, χωρίς να ξέρει πώς ή με ποιον τρόπο έγινε, ξυπνά την άλλη μέρα πάνω από χίλιες λεύγες μακριά από το μέρος όπου αποκοιμήθηκε. Κι αν δεν συνέβαινε αυτό, οι περιπλανώμενοι

ιππότες δεν θα μπορούσαν να βοηθούν ο ένας τον άλλον όταν κινδυνεύουν, όπως κάνουν σε κάθε βήμα. Μπορεί, ας πούμε, ένας ιππότης να πολεμά στα βουνά της Αρμενίας με κάποιον δράκο ή φοβερό όφι ή με άλλον ιππότη, και να χάνει τη μάχη και να βρίσκεται ένα βήμα πριν από τον θάνατο· κι εκεί που δεν το περιμένει καθόλου, εμφανίζεται απέναντί του, πάνω σε ένα σύννεφο ή σε άρμα από φωτιά, ένας άλλος ιππότης, φίλος του, που λίγο πριν βρισκόταν στην Αγγλία, παίρνει το μέρος του και τον σώζει από βέβαιο θάνατο. Και το βράδυ βρίσκεται πάλι στα διαμερίσματά του, να δειπνεί με μεγάλη ευχαρίστηση· κι όμως από το ένα μέρος ως το άλλο θα μεσολαβούσαν δυο ή τρεις χιλιάδες λεύγες. Όλα αυτά γίνονται χάρη στην τέχνη και την επιδεξιότητα των σοφών μάγων που φροντίζουν αυτούς τους γενναίους ιππότες. Γι' αυτό, φίλε Σάντσο, δεν μου είναι καθόλου δύσκολο να πιστέψω πως μπορεί να πήγες από εδώ στο Ελ Τομπόσο και να γύρισες τόσο γρήγορα, αφού, όπως είπα, κάποιος καλοπροαίρετος σοφός θα σε μετέφερε από τον αέρα χωρίς να το καταλάβεις.»

«Έτσι θα έγινε», είπε ο Σάντσο, «γιατί στ' αλήθεια ο Ροσινάντε έτρεχε σαν το γαϊδούρι μιας γύφτισσας που του είχαν βάλει υδράργυρο στ' αυτιά.»

«Υδράργυρος!» είπε ο Δον Κιχώτης. «Και όχι μόνο αυτό· ολόκληρη λεγεώνα από διαβόλους, πλάσματα που μπορούν να ταξιδεύουν και να κάνουν και τους άλλους να ταξιδεύουν χωρίς να κουράζονται, ακριβώς όπως τους καπνίσει. Αλλά ας αφήσουμε αυτό στην άκρη· τι λες πως πρέπει να κάνω με την εντολή της κυράς μου να πάω να τη δω; Γιατί, παρόλο που

νιώθω πως είμαι υποχρεωμένος να υπακούσω στην προσταγή της, νιώθω επίσης πως με εμποδίζει η χάρη που έχω παραχωρήσει στην πριγκίπισσα που μας συνοδεύει, και ο νόμος της ιπποσύνης με αναγκάζει να βάλω τον λόγο μου πάνω από την επιθυμία μου. Από τη μια, η λαχτάρα να δω την κυρά μου με κυνηγά και με βασανίζει· από την άλλη, η επίσημη υπόσχεσή μου και η δόξα που θα κερδίσω με αυτή την αποστολή με σπρώχνουν και με καλούν. Όμως νομίζω πως αυτό θα κάνω: θα ταξιδέψω όσο πιο γρήγορα μπορώ και θα φτάσω σύντομα στον τόπο όπου βρίσκεται αυτός ο γίγαντας· κι όταν φτάσω, θα του κόψω το κεφάλι, θα αποκαταστήσω την πριγκίπισσα ήσυχα στο βασίλειό της και αμέσως μετά θα επιστρέψω για να αντικρίσω το φως που φωτίζει τις αισθήσεις μου. Και θα της δώσω τέτοιες εξηγήσεις, ώστε να δεχτεί την καθυστέρησή μου, γιατί θα δει πως όλο αυτό καταλήγει μόνο στο να αυξήσει τη δόξα και τη φήμη της. Γιατί ό,τι έχω κερδίσει, κερδίζω ή θα κερδίσω με τα όπλα σε αυτή τη ζωή, μου έρχεται από την εύνοια που μου δείχνει και επειδή της ανήκω.»

«Αχ, σε τι θλιβερή κατάσταση βρίσκονται τα μυαλά της αφεντιάς σας!» είπε ο Σάντσο. «Πείτε μου, señor, σκοπεύετε να πάτε όλον αυτόν τον δρόμο τζάμπα και να αφήσετε να σας ξεφύγει ένα τόσο πλούσιο και σπουδαίο συνοικέσιο σαν κι αυτό, όπου η προίκα είναι ένα βασίλειο που, απ' ό,τι έχω ακούσει να λένε, είναι στ' αλήθεια πάνω από είκοσι χιλιάδες λεύγες ολόγυρα, γεμάτο με όλα όσα χρειάζονται για να ζήσει ο άνθρωπος, και μεγαλύτερο κι από την Πορτογαλία και την Καστίλη μαζί; Σώπαστε, για την αγάπη του Θεού! Ντραπείτε γι' αυτά που είπατε, ακούστε τη συμβουλή μου και, συγχωρέστε

με, παντρευτείτε αμέσως στο πρώτο χωριό όπου θα βρεθεί παπάς· κι αν όχι, να κι ο αδειούχος μας, που θα το κανονίσει θαυμάσια. Θυμηθείτε, είμαι αρκετά μεγάλος για να δίνω συμβουλές, και αυτή που σας δίνω πέφτει διάνα στην περίπτωση· γιατί καλύτερα ένα σπουργίτι στο χέρι παρά ένας γύπας που πετάει, και όποιος έχει το καλό μπροστά του και διαλέγει το κακό, παραπονιέται ύστερα πως το καλό δεν του ήρθε.»

«Άκου εδώ, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης. «Αν μου λες να παντρευτώ, ώστε μόλις σκοτώσω τον γίγαντα να γίνω βασιλιάς και να μπορώ να σου κάνω χάρες και να σου δώσω όσα σου έχω υποσχεθεί, τότε να ξέρεις πως μπορώ πολύ εύκολα να ικανοποιήσω την επιθυμία σου χωρίς να παντρευτώ. Πριν μπω στη μάχη, θα θέσω ως όρο ότι, αν βγω νικητής, ακόμα κι αν δεν παντρευτώ, θα μου δώσουν ένα μέρος του βασιλείου, για να το χαρίσω σε όποιον θέλω. Και όταν μου το δώσουν, σε ποιον άλλον θα το έδινα παρά σε σένα;»

«Αυτό μάλιστα είναι ξεκάθαρη κουβέντα», είπε ο Σάντσο. «Μόνο η αφεντιά σου να φροντίσει να διαλέξει μέρος στην ακροθαλασσιά, ώστε, αν δεν μου αρέσει αυτή η ζωή, να μπορώ να μπαρκάρω τους μαύρους υπηκόους μου και να τους μεταχειριστώ όπως είπα. Και τώρα μην πας να δεις την κυρά μου τη Δουλτσινέα· πήγαινε να σκοτώσεις αυτόν τον γίγαντα, να τελειώνουμε μ' αυτή την υπόθεση. Γιατί, μα τον Θεό, μου φαίνεται πως θα μας φέρει μεγάλη τιμή και μεγάλο κέρδος.»

«Νομίζω πως έχεις δίκιο, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «και θα ακολουθήσω τη συμβουλή σου να συνοδέψω την πριγκίπισσα πριν πάω να δω τη Δουλτσινέα. Όμως σε συμβουλεύω να μην πεις τίποτα σε κανέναν, ούτε και σ' αυτούς που είναι μαζί μας, για όσα σκεφτήκαμε και συζητήσαμε. Γιατί η Δουλτσινέα είναι τόσο σεμνή, που δεν θέλει να γίνονται γνωστές οι σκέψεις της, και δεν είναι σωστό ούτε εγώ ούτε κανείς εκ μέρους μου να τις αποκαλύψει.»

«Καλά λοιπόν, αν είναι έτσι», είπε ο Σάντσο, «τότε γιατί η αφεντιά σου βάζει όλους όσους νικάς με το μπράτσο σου να πηγαίνουν να παρουσιαστούν μπροστά στην κυρά μου τη Δουλτσινέα; Αυτό δεν είναι σαν να βάζεις την υπογραφή σου πως την αγαπάς και πως είσαι ερωτευμένος μαζί της; Κι αφού όσοι πηγαίνουν είναι αναγκασμένοι να γονατίζουν μπροστά της και να λένε πως έρχονται από την αφεντιά σου για να υποταχθούν σ' εκείνη, πώς γίνεται να μένουν κρυφές οι σκέψεις και των δυο σας;»

«Αχ, πόσο αφελής και απλοϊκός είσαι!» είπε ο Δον Κιχώτης. «Δεν καταλαβαίνεις, Σάντσο, πως αυτό υψώνει ακόμη περισσότερο τη θέση της; Πρέπει να ξέρεις ότι, σύμφωνα με τον δικό μας τρόπο σκέψης στην ιπποσύνη, είναι μεγάλη τιμή για μια κυρία να έχει πολλούς περιπλανώμενους ιππότες στην υπηρεσία της, ανθρώπους που δεν σκέφτονται τίποτε άλλο πέρα από το να την υπηρετούν μόνο για χάρη της, και που δεν ζητούν άλλη ανταμοιβή για τη μεγάλη και αληθινή αφοσίωσή τους παρά μόνο να δεχτεί να τους έχει για ιππότες της.»

«Με τέτοια αγάπη», είπε ο Σάντσο, «έχω ακούσει τους ιεροκήρυκες να λένε πως πρέπει να αγαπάμε τον Κύριό μας, μόνο για τον ίδιο, χωρίς να μας παρακινεί ούτε η ελπίδα της δόξας ούτε ο φόβος της τιμωρίας· αν και εγώ, να πω την αλήθεια, θα προτιμούσα να τον αγαπώ και να τον υπηρετώ για όσα θα μπορούσε να κάνει.»

«Στο διάβολο να πας, παλιάτσο!» είπε ο Δον Κιχώτης. «Και όμως, πότε πότε λες πράγματα πολύ εύστοχα! Θα νόμιζε κανείς πως έχεις σπουδάσει.»

«Μα την πίστη μου, λοιπόν, ούτε να διαβάζω δεν ξέρω.»

Τότε ο μαστρο-Νικόλας τους φώναξε να περιμένουν λίγο, γιατί ήθελαν να σταματήσουν και να πιουν νερό από μια μικρή πηγή που βρισκόταν εκεί. Ο Δον Κιχώτης τράβηξε τα γκέμια, προς μεγάλη ανακούφιση του Σάντσο, γιατί ως τότε είχε κουραστεί να λέει τόσα ψέματα και φοβόταν μήπως ο αφέντης του τον πιάσει να μπερδεύεται· γιατί, παρόλο που ήξερε πως η Δουλτσινέα ήταν μια χωριατοπούλα από το Ελ Τομπόσο, δεν την είχε δει ποτέ στη ζωή του. Ο Καρδένιο είχε πια φορέσει τα ρούχα που φορούσε η Δωροθέα όταν τη βρήκαν, και, αν και δεν ήταν τίποτα σπουδαίο, ήταν πολύ καλύτερα από εκείνα που είχε βγάλει. Κατέβηκαν όλοι μαζί δίπλα στην πηγή και, με όσα είχε προμηθευτεί ο ιερέας από το πανδοχείο, καταλάγιασαν, όχι και τόσο καλά, την έντονη πείνα που είχαν όλοι τους.

Ενώ ασχολούνταν μ' αυτά, έτυχε να περάσει από εκεί ένας νεαρός που ταξίδευε στον δρόμο του. Μόλις στάθηκε να κοιτάξει την παρέα στην πηγή, την επόμενη στιγμή έτρεξε στον

Δον Κιχώτη και, αγκαλιάζοντάς τον από τα πόδια, άρχισε να κλαίει με λυγμούς, λέγοντας: «Αχ, αφέντη, δε με γνωρίζετε; Κοιτάξτε με καλά· είμαι εκείνο το αγόρι, ο Αντρές, που η χάρη σας ελευθέρωσε από τη βελανιδιά όπου με είχαν δέσει.»

Ο Δον Κιχώτης τον αναγνώρισε και, πιάνοντάς του το χέρι, γύρισε προς τους παρόντες και είπε: «Για να δείτε πόσο σημαντικό είναι να υπάρχουν πλανόδιοι ιππότες που να διορθώνουν τις αδικίες και τις προσβολές που κάνουν στον κόσμο οι τυραννικοί και κακοί άνθρωποι, θα σας πω πως πριν από λίγες μέρες, περνώντας μέσα από ένα δάσος, άκουσα φωνές και σπαρακτικά παράπονα, σαν από άνθρωπο που υπέφερε και βρισκόταν σε μεγάλη ανάγκη. Αμέσως έτρεξα, παρακινημένος από το καθήκον μου, προς το μέρος απ' όπου μου φάνηκε πως έρχονταν εκείνες οι θλιμμένες κραυγές, και βρήκα δεμένο σε μια βελανιδιά αυτό το αγόρι που τώρα στέκεται μπροστά σας· και μέσα μου χαίρομαι που είναι εδώ, γιατί η μαρτυρία του δεν θα με αφήσει να ξεφύγω ούτε στο παραμικρό από την αλήθεια. Ήταν, λέω, δεμένος σε μια βελανιδιά, γυμνός από τη μέση και πάνω, και ένας χωριάτης, που αργότερα έμαθα πως ήταν το αφεντικό του, τον έγδερνε με χτυπήματα από τα γκέμια της φοράδας του. Μόλις τον είδα, ρώτησα για ποιο λόγο γινόταν τόσο σκληρό μαστίγωμα. Ο χωριάτης απάντησε πως τον έδερνε επειδή ήταν υπηρέτης του και επειδή η αμέλειά του προερχόταν περισσότερο από ανεντιμότητα παρά από βλακεία. Τότε αυτό το παιδί είπε: "Κύριε, με δέρνει μόνο και μόνο επειδή ζητώ το μεροκάματό μου." Το αφεντικό είπε δεν ξέρω κι εγώ τι λόγια και δικαιολογίες, που, αν και τις άκουσα, δεν τις δέχτηκα. Με δυο λόγια, ανάγκασα τον χωριάτη να τον λύσει και να ορκιστεί

πως θα τον πάρει μαζί του και θα τον πληρώσει ρεάλ το ρεάλ, και μάλιστα αρωματισμένα. Δεν είναι όλα αυτά αλήθεια, Αντρές, παιδί μου; Δεν πρόσεξες με τι εξουσία του έδωσα τις διαταγές μου και με τι ταπεινοφροσύνη υποσχέθηκε να κάνει όλα όσα του όρισα, του ξεκαθάρισα και του απαίτησα; Απάντησε χωρίς δισταγμό· πες σ' αυτούς τους κυρίους τι έγινε, για να δουν πως είναι τόσο μεγάλο πλεονέκτημα όσο λέω να κυκλοφορούν πλανόδιοι ιππότες στον κόσμο.»

«Όλα όσα είπε η αφεντιά σας είναι πέρα για πέρα αλήθεια», απάντησε το αγόρι· «μόνο που στο τέλος η υπόθεση βγήκε ακριβώς αντίθετη απ' ό,τι νομίζει η αφεντιά σας.»

«Πώς; Αντίθετη;» είπε ο Δον Κιχώτης. «Δηλαδή ο χωριάτης δεν σε πλήρωσε;»

«Όχι μόνο δεν με πλήρωσε», απάντησε το αγόρι, «αλλά μόλις η αφεντιά σας βγήκε από το δάσος και μείναμε μόνοι, με έδεσε πάλι στην ίδια βελανιδιά και με ξαναμαστίγωσε, τόσο που με κατάντησε σαν γδαρμένο Άγιο Βαρθολομαίο. Και σε κάθε χτύπημα πετούσε κι ένα αστείο ή μια κοροϊδία για το πώς είχε κάνει την αφεντιά σας να φανεί ανόητη· κι αν δεν πονούσα τόσο, θα γελούσα κι εγώ με όσα έλεγε. Με λίγα λόγια, με άφησε σε τέτοιο χάλι, που ως τώρα ήμουν στο νοσοκομείο για να γιατρέψω τις πληγές που μου άνοιξε τότε εκείνος ο παλιάνθρωπος χωριάτης. Και για όλα αυτά φταίει η αφεντιά σας· γιατί αν είχατε τραβήξει τον δρόμο σας και δεν ερχόσασταν εκεί που δεν σας καλούσε κανείς, ούτε ανακατευόσασταν στις ξένες υποθέσεις, το αφεντικό μου θα αρκούνταν σε καμιά δυο ντουζίνες βουρδουλιές, κι ύστερα θα με έλυνε και θα μου έδινε όσα μου χρωστούσε. Όμως, επειδή

τον βρίσατε τόσο βαριά και του είπατε τόσα σκληρά λόγια, άναψαν τα αίματά του· και αφού δεν μπορούσε να ξεσπάσει πάνω σας, μόλις είδε πως είχατε φύγει, ξέσπασε πάνω μου με τέτοιο τρόπο, που νιώθω πως δεν θα ξαναγίνω ποτέ άνθρωπος.»

«Το κακό», είπε ο Δον Κιχώτης, «ήταν που έφυγα· δεν έπρεπε να φύγω πριν δω να σε πληρώνει. Γιατί, από τη μακρόχρονη πείρα μου, όφειλα να ξέρω καλά πως δεν υπάρχει χωριάτης που να κρατά τον λόγο του, αν δεν τον συμφέρει να τον κρατήσει. Αλλά θυμάσαι, Αντρές, ότι ορκίστηκα πως, αν δεν σε πλήρωνε, θα πήγαινα να τον βρω, κι ας κρυβόταν ακόμα και στην κοιλιά της φάλαινας.»

«Αλήθεια είναι», είπε ο Αντρές· «αλλά δεν ωφέλησε σε τίποτα.»

«Τώρα θα δεις αν ωφελεί ή όχι», είπε ο Δον Κιχώτης. Και λέγοντας αυτά, πετάχτηκε όρθιος και είπε στον Σάντσο να σαμαρώσει τον Ροσινάντε, που έβοσκε όσο εκείνοι έτρωγαν. Η Δωροθέα τον ρώτησε τι σκόπευε να κάνει. Εκείνος απάντησε πως θα πήγαινε να βρει αυτόν τον χωριάτη, να τον τιμωρήσει για μια τόσο άνομη πράξη και να φροντίσει να πληρωθεί ο Αντρές μέχρι και το τελευταίο μαραβέδι, αψηφώντας όλους τους χωριάτες του κόσμου. Εκείνη του απάντησε πως έπρεπε να θυμηθεί ότι, σύμφωνα με την υπόσχεσή του, δεν μπορούσε να αναλάβει καμιά άλλη αποστολή προτού ολοκληρώσει τη δική της· και αφού το ήξερε αυτό καλύτερα από τον καθένα, όφειλε να συγκρατήσει τον ζήλο του ώσπου να επιστρέψει από το βασίλειό της.

«Αυτό είναι αλήθεια», είπε ο Δον Κιχώτης, «και ο Αντρές πρέπει να κάνει υπομονή ώσπου να επιστρέψω, όπως λέτε, señora· όμως ορκίζομαι και υπόσχομαι ξανά πως δεν θα σταματήσω ώσπου να τον δω εκδικημένο και πληρωμένο.»

«Δεν έχω καμιά πίστη σε τέτοιους όρκους», είπε ο Αντρές. «Προτιμώ να μου δώσετε τώρα κάτι που να με βοηθήσει να φτάσω στη Σεβίλλη, παρά όλες τις εκδικήσεις του κόσμου. Αν έχετε κάτι φαγώσιμο που μπορώ να πάρω μαζί μου, δώστε το μου, και ο Θεός να είναι μαζί με την αφεντιά σας και με όλους τους περιπλανώμενους ιππότες· και μακάρι οι αποστολές τους να τους βγαίνουν τόσο καλά όσο βγήκαν και σε μένα.»

Ο Σάντσο έβγαλε από τα προμήθειά του ένα κομμάτι ψωμί και λίγο τυρί και, δίνοντάς τα στο αγόρι, είπε: «Πάρε, αδελφέ Αντρές, γιατί όλοι μας έχουμε το μερίδιό μας στη συμφορά σου.»

«Και ποιο μερίδιο έχετε εσείς;»

«Αυτό το μερίδιο από ψωμί και τυρί που σου δίνω», απάντησε ο Σάντσο. «Και ο Θεός ξέρει αν θα μου λείψει ύστερα ή όχι· γιατί να ξέρεις, φίλε μου, πως εμείς οι ιπποκόμοι των περιπλανώμενων ιπποτών έχουμε να αντέξουμε πολλή πείνα και σκληρή μοίρα, και ακόμη άλλα πράγματα που τα νιώθεις πιο εύκολα απ’ όσο τα λες.»

Ο Αντρές άρπαξε το ψωμί και το τυρί, και βλέποντας πως κανείς δεν του έδινε τίποτε άλλο, χαμήλωσε το κεφάλι και πήρε τον δρόμο του, όπως λένε. Πριν φύγει, όμως, είπε: «Για την αγάπη του Θεού, κύριε περιπλανώμενε ιππότη, αν τύχει και με ξανασυναντήσετε ποτέ, ακόμη κι αν με δείτε να με κόβουν

κομμάτια, μη μου δώσετε καμιά βοήθεια ή συνδρομή· αφήστε με στη δυστυχία μου, που όσο μεγάλη κι αν είναι, μεγαλύτερη θα μου έρθει αν με βοηθήσει η αφεντιά σας. Και ο Θεός να στείλει την κατάρα του πάνω σε σας και σε όλους τους περιπλανώμενους ιππότες που γεννήθηκαν ποτέ.»

Ο Δον Κιχώτης σηκωνόταν ήδη για να τον τιμωρήσει, όμως εκείνος το έβαλε στα πόδια με τέτοια ταχύτητα, που κανείς δεν αποπειράθηκε να τον ακολουθήσει. Ο Δον Κιχώτης έμεινε βαθιά ντροπιασμένος από όσα είπε ο Αντρές, και οι άλλοι χρειάστηκε να προσέξουν πολύ για να συγκρατήσουν τα γέλια τους, ώστε να μην τον φέρουν εντελώς σε αμηχανία.

c31e.jpg (32K)

[illegible] XXXII. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

c32a.jpg (132K)

Πλήρες μέγεθος

Μόλις τελείωσαν το λιτό τους γεύμα, σέλωσαν αμέσως τ' άλογα και, χωρίς τίποτα το ιδιαίτερο να τους συμβεί στον δρόμο, έφτασαν την επόμενη μέρα στο πανδοχείο που ήταν ο φόβος και ο τρόμος του Σάντσο Πάνθα. Εκείνος θα προτιμούσε να μην περάσει καν το κατώφλι του, αλλά δεν γινόταν αλλιώς. Η πανδοχέισσα, ο πανδοχέας, η κόρη τους και η Μαριτόρνες, μόλις είδαν να πλησιάζουν ο Δον Κιχώτης και ο Σάντσο, βγήκαν να τους υποδεχτούν με φανερή και θερμή χαρά. Ο Δον Κιχώτης δέχτηκε την υποδοχή με αξιοπρέπεια και σοβαρότητα και τους ζήτησε να του ετοιμάσουν καλύτερο κρεβάτι από την προηγούμενη φορά. Η πανδοχέισσα του απάντησε πως, αν αυτή τη φορά πλήρωνε καλύτερα απ' ό,τι την περασμένη, θα του έδινε κρεβάτι αντάξιο πρίγκιπα. Ο Δον Κιχώτης είπε πως θα πλήρωνε, κι έτσι του ετοίμασαν ένα υποφερτό κρεβάτι στην ίδια σοφίτα όπως και πριν· κι εκείνος ξάπλωσε αμέσως, γιατί ήταν καταταλαιπωρημένος και νύσταζε πολύ.

Μόλις έκλεισε η πόρτα πίσω του, η πανδοχέισσα όρμησε στον κουρέα και, αρπάζοντάς τον από τα γένια, είπε:

«Μα την πίστη μου, δεν πρόκειται να ξανακάνεις τα γένια από την ουρά μου· δώσ' μου πίσω την ουρά μου, γιατί είναι ντροπή να σέρνεται έτσι στο πάτωμα εκείνο το πράγμα του άντρα μου. Εννοώ τη χτένα που συνήθιζα να βάζω στην καλή μου ουρά.»

Όσο κι αν τον τραβολογούσε, ο κουρέας δεν την άφηνε, ώσπου ο αδειούχος τού είπε να της τη δώσει, αφού πια δεν υπήρχε λόγος να συνεχίσουν αυτό το τέχνασμα: μπορούσε πλέον να φανερωθεί και να παρουσιαστεί με την αληθινή του ιδιότητα, και να πει στον Δον Κιχώτη πως είχε καταφύγει σε αυτό το πανδοχείο όταν εκείνοι οι κλέφτες, οι κατάδικοι των γαλέρων, τον λήστεψαν. Κι αν ο Δον Κιχώτης ρωτούσε για τον ιπποκόμο της πριγκίπισσας, μπορούσαν να του πουν πως εκείνη τον είχε στείλει μπροστά για να ειδοποιήσει τους ανθρώπους του βασιλείου της ότι ερχόταν, φέρνοντας μαζί της τον λυτρωτή όλων τους. Τότε ο κουρέας έδωσε πρόθυμα την ουρά πίσω στην πανδοχέισσα και, ταυτόχρονα, επέστρεψαν και όλα τα υπόλοιπα πράγματα που είχαν δανειστεί για να πετύχουν τη σωτηρία του Δον Κιχώτη. Όλοι στο πανδοχείο έμειναν κατάπληκτοι από την ομορφιά της Δωροθέας, αλλά και από την ευπαρουσίαστη κορμοστασιά του βοσκού Καρδένιο. Ο ιερέας έβαλε να τους ετοιμάσουν ό,τι φαγητό υπήρχε στο πανδοχείο, και ο πανδοχέας, ελπίζοντας αυτή τη φορά σε καλύτερη πληρωμή, τους παρέθεσε ένα αρκετά καλό γεύμα. Όλο αυτό το διάστημα ο Δον Κιχώτης κοιμόταν, και όλοι έκριναν πως ήταν καλύτερα να μην τον ξυπνήσουν, αφού εκείνη τη στιγμή ο ύπνος θα του έκανε περισσότερο καλό από το φαγητό.

Καθώς έτρωγαν, η παρέα —ο πανδοχέας, η γυναίκα του, η κόρη τους, η Μαριτόρνες και όλοι οι ταξιδιώτες— συζητούσε τη παράξενη τρέλα του Δον Κιχώτη και τον τρόπο με τον οποίο τον είχαν βρει. Η πανδοχέισσα τους διηγήθηκε όσα είχαν συμβεί ανάμεσα σ' εκείνον και τον αγωγιάτη· κι έπειτα, κοιτάζοντας γύρω της να δει αν ήταν εκεί ο Σάντσο, και βλέποντας πως δεν ήταν, τους είπε όλη την ιστορία με το κουβέρτωμά του, πράγμα που τους διασκέδασε όχι και λίγο. Όταν όμως ο ιερέας παρατήρησε πως ήταν τα ιπποτικά βιβλία που είχε διαβάσει ο Δον Κιχώτης και του είχαν σαλέψει το μυαλό, ο πανδοχέας είπε:

«Δεν μπορώ να καταλάβω πώς γίνεται αυτό, γιατί, ειλικρινά, για μένα δεν υπάρχει καλύτερο διάβασμα στον κόσμο. Έχω εδώ δυο-τρία τέτοια βιβλία, μαζί με άλλα γραψίματα που είναι η ίδια η ζωή, όχι μόνο για μένα αλλά και για πολλούς άλλους. Όταν έρχεται ο καιρός του θερισμού, οι θεριστές μαζεύονται εδώ τις γιορτές, και πάντα βρίσκεται ένας ανάμεσά τους που ξέρει να διαβάζει. Παίρνει ένα από αυτά τα βιβλία, κι εμείς μαζευόμαστε γύρω του, καμιά τριανταριά και βάλε, και τον ακούμε με τέτοια ευχαρίστηση, που είναι σαν να ξανανιώνουν τα γκρίζα μας μαλλιά. Όσο για μένα, τουλάχιστον, όταν ακούω για τα μανιασμένα και φοβερά χτυπήματα που δίνουν οι ιππότες, με πιάνει λαχτάρα να κάνω το ίδιο, και θα ήθελα να τα ακούω νύχτα μέρα.»

«Κι εγώ το ίδιο,» είπε η πανδοχέισσα, «γιατί δεν έχω ούτε στιγμή ησυχίας στο σπίτι, παρά μόνο όταν ακούτε κάποιον να διαβάζει· τότε απορροφιέστε τόσο, που για λίγη ώρα ξεχνάτε να γκρινιάζετε.»

«Αλήθεια είναι αυτό,» είπε η Μαριτόρνες. «Και, μα την πίστη μου, μου αρέσει πάρα πολύ ν' ακούω τέτοια πράγματα, γιατί είναι πολύ όμορφα· ιδίως όταν περιγράφουν κάποια κυρία στην αγκαλιά του ιππότη της κάτω από τις πορτοκαλιές, και τη δούενια που φυλάει σκοπιά μισοπεθαμένη από ζήλια και φόβο. Όλα αυτά, λέω εγώ, είναι γλυκά σαν μέλι.»

«Κι εσύ, τι λες, δεσποινίς;» είπε ο ιερέας, γυρίζοντας προς την κόρη του πανδοχέα.

«Δεν ξέρω, αλήθεια, κύριε,» είπε εκείνη. «Κι εγώ ακούω, και να πω την αλήθεια, παρόλο που δεν τα καταλαβαίνω, μου αρέσει να τα ακούω. Αλλά δεν είναι τα χτυπήματα που αρέσουν στον πατέρα μου κι αρέσουν και σε μένα· εμένα μου αρέσουν τα παράπονα που λένε οι ιππότες όταν χωρίζονται από τις κυρίες τους. Και πράγματι, καμιά φορά με κάνουν να κλαίω από τη λύπηση που νιώθω γι' αυτούς.»

«Τότε θα τους παρηγορούσες, αν έκλαιγαν για σένα, δεσποινίς;» είπε η Δωροθέα.

«Δεν ξέρω τι πρέπει να κάνω», είπε η κοπέλα. «Ξέρω μόνο πως υπάρχουν μερικές από εκείνες τις κυρίες τόσο σκληρές, που αποκαλούν τους ιππότες τους τίγρεις και λιοντάρια και με χίλια άλλα αισχρά ονόματα. Και, Χριστέ μου, δεν μπορώ να καταλάβω τι λογής άνθρωποι είναι, τόσο αναίσθητοι και άκαρδοι, που αντί να χαρίσουν έστω ένα βλέμμα σ' έναν άξιο άντρα, τον αφήνουν να πεθάνει ή να τρελαθεί. Δεν βλέπω τι καλό βγαίνει από τέτοια σεμνοτυφία· αν το κάνουν για την τιμή τους, γιατί δεν τους παντρεύονται; Αυτό μόνο θέλουν.»

«Σώπα, παιδί μου», είπε η πανδοχέισσα. «Μου φαίνεται πως ξέρεις πάρα πολλά γι' αυτά τα πράγματα, και δεν ταιριάζει σε κορίτσια να ξέρουν ή να λένε τόσα.»

«Αφού ο κύριος με ρώτησε, δεν μπορούσα να μην του απαντήσω», είπε η κοπέλα.

«Λοιπόν», είπε ο εφημέριος, «φέρτε μου αυτά τα βιβλία, κύριε πανδοχέα, γιατί θα ήθελα να τα δω.»

«Με μεγάλη μου χαρά», είπε εκείνος, και πηγαίνοντας στο δωμάτιό του έφερε μια παλιά βαλίτσα δεμένη με μια μικρή αλυσίδα. Όταν την άνοιξε, ο εφημέριος βρήκε μέσα τρία μεγάλα βιβλία και μερικά χειρόγραφα γραμμένα με πολύ ωραίο χέρι. Το πρώτο που άνοιξε ήταν ο «Δον Σιρονχίλιο της Θράκης», το δεύτερο ο «Δον Φελίξμαρτε της Ιρκανίας», και το άλλο η «Ιστορία του Μεγάλου Αρχηγού Γκονθάλο Ερνάντεθ δε Κόρδοβα, μαζί με τον Βίο του Ντιέγο Γκαρσία δε Παρέδες».

Μόλις ο εφημέριος διάβασε τους δύο πρώτους τίτλους, κοίταξε τον κουρέα και είπε: «Τώρα χρειαζόμαστε εδώ την οικονόμο και την ανιψιά του φίλου μου.»

«Όχι δα», είπε ο κουρέας, «μια χαρά μπορώ να τα πάω εγώ στην αυλή ή στο τζάκι, κι εκεί έχει πολύ καλή φωτιά.»

«Τι; Η αφεντιά σας θέλει να κάψει τα βιβλία μου;» είπε ο πανδοχέας.

«Μόνο αυτά τα δύο», είπε ο εφημέριος, «τον Δον Σιρονχίλιο και τον Φελίξμαρτε.»

«Δηλαδή τα βιβλία μου είναι αιρετικοί ή φλεγματικοί, και θέλετε να τα κάψετε;» είπε ο πανδοχέας.

«Σχισματικοί εννοείς, φίλε μου», είπε ο κουρέας, «όχι φλεγματικοί.»

«Αυτό ήθελα να πω», είπε ο πανδοχέας. «Αλλά αν θέλετε να κάψετε κανένα, κάψτε εκείνο για τον Μεγάλο Αρχηγό και τον Ντιέγο Γκαρσία· γιατί προτιμώ να καεί ένα παιδί μου παρά οποιοδήποτε από τα άλλα δύο.»

«Αδελφέ», είπε ο εφημέριος, «εκείνα τα δυο βιβλία είναι γεμάτα ψέματα, ανοησίες και παραλογισμούς· αυτό όμως για τον Μεγάλο Καπετάνιο είναι αληθινή ιστορία και αφηγείται τα κατορθώματα του Gonzalo Hernandez de Cordova, που με τα πολλά και σπουδαία έργα του κέρδισε σε όλο τον κόσμο τον τίτλο του Μεγάλου Καπετάνιου — ένα ξακουστό και ένδοξο όνομα, που άξιζε μόνο σε εκείνον. Και αυτός ο Diego García de Paredes ήταν περίφημος ιππότης από την πόλη Trujillo της Estremadura, εξαιρετικά γενναίος στρατιώτης, με τέτοια σωματική δύναμη ώστε με ένα μόνο δάχτυλο σταμάτησε έναν μύλο την ώρα που γύριζε με ορμή· και, στημένος με δίχειρο σπαθί στην άκρη μιας γέφυρας, δεν άφησε να περάσει ολόκληρος τεράστιος στρατός, ενώ έκανε κι άλλα τέτοια κατορθώματα, που αν, αντί να τα διηγείται ο ίδιος με τη σεμνότητα που ταιριάζει σε ιππότη και σε άνθρωπο που γράφει τη δική του ιστορία, τα είχε καταγράψει κάποιος ανεξάρτητος και αμερόληπτος συγγραφέας, θα είχαν επισκιάσει όλα τα έργα των Έκτορων, των Αχιλλέων και των Ρολάνδων.»

c32b.jpg (395K)

Πλήρες μέγεθος

«Πείτε τα αυτά στον πατέρα μου», είπε ο πανδοχέας. «Να κάτι που είναι να το θαυμάζει κανείς! Να σταματήσει μύλο! Μα τον Θεό, η εξοχότητά σας θα έπρεπε να διαβάσει όσα έχω διαβάσει εγώ για τον Felixmarte of Hircania: πώς με μία και μόνο ανάποδη σπαθιά έκοψε στα δύο πέντε γίγαντες καταμεσής, λες και ήταν λοβοί από κουκιά, σαν εκείνα τα μικρά καλογεράκια που φτιάχνουν τα παιδιά· και μιαν άλλη φορά όρμησε πάνω σε ένα τεράστιο και πανίσχυρο στράτευμα, όπου υπήρχαν πάνω από ένα εκατομμύριο εξακόσιες χιλιάδες στρατιώτες, όλοι αρματωμένοι από την κορυφή ως τα νύχια, και τους κατατρόπωσε όλους σαν να ήταν κοπάδια πρόβατα.»

c32c.jpg (341K)

Πλήρες μέγεθος

«Και τότε, τι έχεις να πεις για τον καλό Σιρονχίλιο της Θράκης, που ήταν τόσο γενναίος και ατρόμητος; Όπως φαίνεται και στο βιβλίο, καθώς ταξίδευε με πλοίο σ' ένα ποτάμι, ξεπρόβαλε από τα νερά μπροστά του ένα πύρινο φίδι. Μόλις το είδε, όρμησε πάνω του, καβάλησε τους φολιδωτούς του ώμους και του έσφιξε τον λαιμό με τα δυο του χέρια τόσο δυνατά, που το φίδι, νιώθοντας πως πνιγόταν, δεν είχε άλλη λύση παρά να βουτήξει στον πάτο του ποταμού, παίρνοντας μαζί του και τον ιππότη, που δεν άφηνε με τίποτα το κράτημά του. Κι όταν έφτασαν εκεί κάτω, βρέθηκε ανάμεσα σε παλάτια και κήπους τόσο όμορφους, που ήταν θαύμα να τους βλέπει κανείς. Ύστερα το φίδι μεταμορφώθηκε σ' έναν πανάρχαιο γέροντα, που του είπε πράγματα που δεν είχαν ξανακουστεί ποτέ.

Σιωπήστε, señor· γιατί αν τα ακούγατε αυτά, θα τρελαινόσασταν από τη χαρά σας. Δυο σύκα για τον Μεγάλο σας Καπετάνιο και τον Ντιέγο Γκαρθία!»

Ακούγοντας αυτά, η Δωροθέα είπε ψιθυριστά στον Καρδένιο: «Ο πανδοχέας μας είναι σχεδόν άξιος να παίξει δεύτερο ρόλο δίπλα στον Δον Κιχώτη.»

«Κι εγώ έτσι νομίζω», είπε ο Καρδένιο, «γιατί, απ' όσα δείχνει, είναι απολύτως βέβαιος πως όλα όσα λένε αυτά τα βιβλία έγιναν ακριβώς όπως είναι γραμμένα· και ούτε οι ξυπόλητοι καλόγεροι δεν θα κατάφερναν να τον πείσουν για το αντίθετο.»

«Σκέψου όμως, αδελφέ», είπε ξανά ο ιερέας, «δεν υπήρξε ποτέ στον κόσμο κανένας Φελίξμαρτε της Ιρκανίας, ούτε κανένας Σιρονχίλιο της Θράκης, ούτε κανένας άλλος ιππότης αυτού του είδους απ' αυτούς που αναφέρουν τα ιπποτικά βιβλία. Όλα αυτά είναι επινοήσεις και κατασκευάσματα αργόσχολων μυαλών, φτιαγμένα ακριβώς για τον σκοπό που λες: για να περνά η ώρα, όπως κάνουν και οι θεριστές σας όταν διαβάζουν. Και σου ορκίζομαι, με κάθε σοβαρότητα, πως τέτοιοι ιππότες δεν υπήρξαν ποτέ στον κόσμο, ούτε έγιναν πουθενά τέτοια κατορθώματα ή τέτοιες ανοησίες.»

«Πες τα αυτά σε κανέναν άλλον», είπε ο πανδοχέας· «λες και δεν ξέρω εγώ πόσα κάνει το δύο και το τρία, και πού με σφίγγει το παπούτσι. Μη νομίζετε πως θα με ταΐσετε κουταλιές, γιατί, μα τον Θεό, δεν είμαι ανόητος. Ωραίο αστείο, να προσπαθεί η αφεντιά σας να με πείσει πως όλα όσα λένε αυτά τα καλά βιβλία είναι ανοησίες και ψέματα, ενώ έχουν τυπωθεί με άδεια

των Κυρίων του Βασιλικού Συμβουλίου — λες και θα άφηναν εκείνοι να τυπωθούν μαζεμένα τόσα ψέματα και τόσες μάχες και μαγείες, που σου παίρνουν το μυαλό.»

«Σου το είπα, φίλε μου», είπε ο εφημέριος, «όλα αυτά γίνονται για να ξεφεύγει λίγο το μυαλό μας από την αργία· και όπως σε μια σωστά οργανωμένη πολιτεία επιτρέπονται το σκάκι, η πελότα και το μπιλιάρδο για να διασκεδάζουν όσοι δεν θέλουν, δεν χρειάζεται ή δεν μπορούν να δουλέψουν, έτσι επιτρέπεται να τυπώνονται και τέτοια βιβλία, με τη σκέψη —που είναι και η αλήθεια— ότι δεν υπάρχει άνθρωπος τόσο αμαθής ώστε να τα πάρει για αληθινές ιστορίες. Κι αν μου επιτρεπόταν τώρα, και το ήθελε η συντροφιά, θα μπορούσα να πω δυο λόγια για το τι ιδιότητες πρέπει να έχουν τα ιπποτικά βιβλία για να είναι καλά· πράγματα που ίσως θα ωφελούσαν κάποιους και θα τους έδιναν και ευχαρίστηση. Μα ελπίζω πως θα έρθει ο καιρός να μεταφέρω τις ιδέες μου σε κάποιον που θα μπορεί να διορθώσει την κατάσταση. Ως τότε, κύριε πανδοχέα, πίστεψε όσα σου είπα, πάρε τα βιβλία σου και αποφάσισε μόνος σου αν είναι αληθινά ή ψεύτικα· και μακάρι να σου κάνουν καλό. Κι ο Θεός να φυλάξει να μη χωλάνεις από το ίδιο πόδι που κουτσαίνει ο φιλοξενούμενός σου, ο Δον Κιχώτης.»

«Αυτό αποκλείεται», απάντησε ο πανδοχέας. «Δεν είμαι τόσο τρελός ώστε να βγω κι εγώ ιππότης πλανόδιος· γιατί βλέπω πολύ καλά πως τα πράγματα δεν είναι πια όπως ήταν εκείνα τα χρόνια, τότε που λένε πως γυρνούσαν τον κόσμο εκείνοι οι ξακουστοί ιππότες.»

Ο Σάντσο είχε εμφανιστεί στη μέση αυτής της συζήτησης και ταράχτηκε πολύ, πέφτοντας σε μεγάλη στενοχώρια με όσα άκουσε να λέγονται: πως οι πλανόδιοι ιππότες δεν ήταν πια της μόδας και πως όλα τα ιπποτικά βιβλία ήταν ανοησίες και ψέματα. Μέσα του αποφάσισε να περιμένει να δει πού θα κατέληγε αυτό το ταξίδι του αφέντη του· κι αν δεν έβγαινε τόσο καλά όσο περίμενε εκείνος, ήταν αποφασισμένος να τον αφήσει και να γυρίσει πίσω στη γυναίκα και τα παιδιά του και στη συνηθισμένη του δουλειά.

Ο πανδοχέας μάζευε τη βαλίτσα και τα βιβλία, όταν ο εφημέριος του είπε: «Στάσου· θέλω να δω τι είναι αυτά τα χαρτιά, που είναι γραμμένα με τόσο ωραίο χέρι». Ο πανδοχέας τα έβγαλε και του τα έδωσε να τα διαβάσει, κι εκείνος είδε πως ήταν ένα χειρόγραφο περίπου οχτώ φύλλων, με τον τίτλο γραμμένο με μεγάλα γράμματα στην αρχή: «Νουβέλα της Απερίσκεπτης Περιέργειας». Ο εφημέριος διάβασε από μέσα δυο-τρεις αράδες και είπε: «Οφείλω να πω πως ο τίτλος αυτής της νουβέλας δεν μου φαίνεται καθόλου κακός, και μου γεννιέται η επιθυμία να τη διαβάσω ολόκληρη». Τότε ο πανδοχέας αποκρίθηκε: «Τότε, πάτερ, καλά θα κάνετε να τη διαβάσετε, γιατί μπορώ να σας πω πως μερικοί φιλοξενούμενοι που τη διάβασαν εδώ ευχαριστήθηκαν πολύ και μου τη ζήτησαν επίμονα· όμως εγώ δεν την έδωσα, γιατί σκόπευα να την επιστρέψω σ' εκείνον που ξέχασε εδώ τη βαλίτσα, τα βιβλία και τα χαρτιά· μπορεί κάποτε να ξαναπεράσει από δω. Και παρόλο που ξέρω πως θα μου λείψουν τα βιβλία, μα την πίστη μου, σκοπεύω να τα επιστρέψω· γιατί, όσο κι αν είμαι πανδοχέας, παραμένω χριστιανός».

«Έχεις απόλυτο δίκιο, φίλε μου», είπε ο εφημέριος· «παρ' όλα αυτά, αν μου αρέσει η νουβέλα, πρέπει να με αφήσεις να την αντιγράψω».

«Με όλη μου την καρδιά», απάντησε ο πανδοχέας.

Ενώ μιλούσαν, ο Καρδένιο είχε πάρει τη νουβέλα και είχε αρχίσει να τη διαβάζει· σχηματίζοντας την ίδια γνώμη μ' εκείνη του εφημέριου, τον παρακάλεσε να τη διαβάσει δυνατά, ώστε να την ακούσουν όλοι.

«Θα τη διάβαζα», είπε ο εφημέριος, «αν ο χρόνος δεν ήταν καλύτερο να περάσει με ύπνο».

«Για μένα θα είναι αρκετή ξεκούραση», είπε η Δωροθέα, «να περάσω την ώρα ακούγοντας κάποια ιστορία, γιατί η ψυχή μου δεν έχει ακόμη γαληνέψει τόσο, ώστε να με αφήσει να κοιμηθώ, όσο ταιριαστό κι αν θα ήταν».

«Ε, λοιπόν, αφού είναι έτσι», είπε ο εφημέριος, «θα τη διαβάσω, έστω και μόνο από περιέργεια· ίσως να έχει κάτι ευχάριστο».

Ο μαστρο-Νικόλας ένωσε κι αυτός τις παρακλήσεις του με των άλλων, και το ίδιο έκανε και ο Σάντσο· βλέποντάς το αυτό, και σκεφτόμενος πως θα ευχαριστούσε όλους αλλά και θα το απολάμβανε κι ο ίδιος, ο εφημέριος είπε: «Λοιπόν, ακούστε με όλοι, γιατί η νουβέλα αρχίζει έτσι».

c32e.jpg (11K)

[illegible] XXXIII. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] «[illegible]»

Στη Φλωρεντία, πλούσια και ξακουστή πόλη της Ιταλίας, στην περιοχή που λέγεται Τοσκάνη, ζούσαν δύο ευγενείς με μεγάλη περιουσία και κοινωνική θέση, ο Ανσέλμο και ο Λοθάριο. Ήταν τόσο στενοί φίλοι, που όσοι τους γνώριζαν τούς ξεχώριζαν αποκαλώντας τους «Οι Δύο Φίλοι». Ήταν ανύπαντροι, νέοι, συνομήλικοι και με τα ίδια γούστα — κι αυτό από μόνο του αρκούσε για να εξηγήσει τη βαθιά αμοιβαία φιλία τους. Ο Ανσέλμο, είναι αλήθεια, είχε κάπως μεγαλύτερη ροπή στις ερωτικές απολαύσεις απ' ό,τι ο Λοθάριο, τον οποίο γοήτευαν περισσότερο οι χαρές του κυνηγιού· όμως, όταν χρειαζόταν, ο Ανσέλμο άφηνε κατά μέρος τις δικές του προτιμήσεις για να ακολουθήσει του Λοθάριο, και ο Λοθάριο έκανε το ίδιο για να συμμορφωθεί με του Ανσέλμο. Έτσι οι επιθυμίες τους προχωρούσαν πάντα μαζί, σε τόσο τέλεια αρμονία, που ούτε το πιο καλορυθμισμένο ρολόι δεν θα μπορούσε να την ξεπεράσει.

Ο Ανσέλμο ήταν τρελά ερωτευμένος με μια όμορφη κοπέλα αριστοκρατικής καταγωγής από την ίδια πόλη, κόρη εξαιρετικών γονιών και εξίσου αξιόλογη η ίδια. Έτσι αποφάσισε, με τη σύμφωνη γνώμη του φίλου του Λοθάριο —χωρίς τον οποίο δεν έκανε τίποτα— να τη ζητήσει σε γάμο από τους γονείς της. Και πράγματι το έκανε, με τον Λοθάριο να μεταφέρει την πρόταση και να χειρίζεται την υπόθεση τόσο καλά, ώστε μέσα σε λίγο καιρό ο Ανσέλμο πέτυχε αυτό που

ποθούσε. Και η Καμίλα ήταν τόσο ευτυχισμένη που θα είχε τον Ανσέλμο για σύζυγο, ώστε δεν σταματούσε να ευχαριστεί τον ουρανό και τον Λοθάριο, χάρη στον οποίο της είχε έρθει τέτοια τύχη. Τις πρώτες μέρες, που συνήθως στους γάμους είναι μέρες γιορτής και χαράς, ο Λοθάριο πήγαινε συχνά στο σπίτι του φίλου του Ανσέλμο, όπως συνήθιζε, προσπαθώντας να τον τιμήσει, να τιμήσει και την περίσταση και να του δώσει χαρά με κάθε τρόπο που μπορούσε. Όταν όμως πέρασαν οι μέρες του γάμου και οι επισκέψεις και οι ευχές άρχισαν να αραιώνουν, άρχισε επίτηδες να σταματά να πηγαίνει στο σπίτι του Ανσέλμο. Του φαινόταν, και εύλογα θα φαινόταν έτσι σε κάθε συνετό άνθρωπο, πως το σπίτι ενός φίλου δεν πρέπει να το επισκέπτεται κανείς μετά τον γάμο του με την ίδια συχνότητα που το επισκεπτόταν όταν εκείνος ήταν ακόμη εργένης. Γιατί, όσο αληθινή και γνήσια κι αν είναι η φιλία και όσο κι αν δεν πρέπει να γεννά υποψίες, η τιμή ενός παντρεμένου άντρα είναι τόσο λεπτό πράγμα, ώστε θεωρείται πως μπορεί να πληγεί ακόμη και από αδέλφια, πόσο μάλλον από φίλους. Ο Ανσέλμο πρόσεξε ότι ο Λοθάριο είχε σταματήσει τις επισκέψεις και του παραπονέθηκε. Του είπε πως, αν ήξερε ότι ο γάμος θα τον εμπόδιζε να χαίρεται τη συντροφιά του όπως παλιά, δεν θα παντρευόταν ποτέ· και πως, αν όσο ήταν εργένης η απόλυτη αρμονία που υπήρχε ανάμεσά τους τους είχε χαρίσει το τόσο γλυκό όνομα «Οι Δύο Φίλοι», δεν θα άφηνε τώρα έναν τόσο σπάνιο και τόσο όμορφο τίτλο να χαθεί εξαιτίας μιας περιττής έγνοιας να φέρονται υπερβολικά προσεκτικά. Έτσι τον παρακάλεσε, αν επιτρεπόταν να το πει έτσι μεταξύ τους, να ξαναγίνει κύριος του σπιτιού του και να μπαινοβγαίνει όπως παλιά. Τον

διαβεβαίωσε μάλιστα ότι η γυναίκα του, η Καμίλα, δεν είχε καμιά άλλη επιθυμία ή διάθεση πέρα από εκείνη που θα ήθελε ο ίδιος να έχει, και ότι, ξέροντας πόσο ειλικρινά αγαπιούνταν οι δυο τους ως φίλοι, λυπόταν βλέποντας αυτή την ψυχρότητα από μέρους του.

Σε όλα αυτά, και σε πολλά ακόμη που είπε ο Ανσέλμο στον Λοθάριο για να τον πείσει να ξαναρχίσει να πηγαίνει στο σπίτι του όπως παλιά, ο Λοθάριος απάντησε με τόση φρόνηση, λογική και κρίση, ώστε ο Ανσέλμο πείστηκε για τις καλές προθέσεις του φίλου του. Έτσι συμφώνησαν ότι ο Λοθάριος θα πήγαινε να γευματίζει μαζί του δύο μέρες την εβδομάδα και στις γιορτές. Ωστόσο, παρόλο που το είχαν κανονίσει έτσι, ο Λοθάριος είχε αποφασίσει να τηρεί αυτή τη συμφωνία μόνο στον βαθμό που θα ταίριαζε με την τιμή του φίλου του, γιατί η καλή του φήμη τού ήταν πιο πολύτιμη κι από τη δική του. Έλεγε, και σωστά, πως ένας παντρεμένος άντρας, στον οποίο ο ουρανός είχε χαρίσει μια όμορφη γυναίκα, έπρεπε να προσέχει όχι μόνο ποιους φίλους βάζει στο σπίτι του, αλλά και με ποιες γυναίκες κάνει παρέα η σύζυγός του. Γιατί όσα δεν μπορούν να γίνουν ή να κανονιστούν στην αγορά, στην εκκλησία, στις δημόσιες γιορτές ή στους σταθμούς —ευκαιρίες που οι άντρες δεν μπορούν πάντα να στερήσουν από τις γυναίκες τους— μπορούν εύκολα να οργανωθούν στο σπίτι μιας φίλης ή συγγένισσας που χαίρει απόλυτης εμπιστοσύνης. Ο Λοθάριος έλεγε ακόμη πως κάθε παντρεμένος άντρας θα έπρεπε να έχει έναν φίλο που να του επισημαίνει όποια αμέλεια μπορεί να δείχνει στη συμπεριφορά του· γιατί καμιά φορά, από τη μεγάλη αγάπη που τρέφει ο σύζυγος για τη γυναίκα του, είτε δεν τη συμβουλεύει όπως πρέπει είτε, για να

μην τη στενοχωρήσει, αποφεύγει να της πει να κάνει ή να μην κάνει ορισμένα πράγματα, τα οποία όμως μπορεί να του φέρουν τιμή ή ντροπή. Και τέτοια σφάλματα θα μπορούσε εύκολα να τα διορθώσει, αν τον προειδοποιούσε ένας φίλος. Αλλά πού να βρεθεί τέτοιος φίλος, όπως τον ήθελε ο Λοθάριος, τόσο συνετός, τόσο πιστός και τόσο αληθινός;

Την αλήθεια δεν την ξέρω· μόνο ο Λοθάριο στάθηκε τέτοιος άνθρωπος, γιατί με τη μεγαλύτερη προσοχή και επαγρύπνηση φύλαγε την τιμή του φίλου του και προσπαθούσε να λιγοστέψει, να περιορίσει και να μειώσει τις μέρες που, σύμφωνα με τη συμφωνία τους, πήγαινε στο σπίτι του. Φοβόταν μήπως οι επισκέψεις ενός νέου άντρα, πλούσιου, ευγενούς και προικισμένου με τη γοητεία που ήξερε πως είχε, στο σπίτι μιας τόσο όμορφης γυναίκας όπως η Καμίλα, κινήσουν υποψίες στα περίεργα και κακόβουλα μάτια του αργόσχολου κόσμου. Γιατί, όσο κι αν η εντιμότητα και η υπόληψή του μπορούσαν να χαλιναγωγήσουν τις συκοφαντικές γλώσσες, εκείνος δεν ήθελε να διακινδυνεύσει ούτε το δικό του καλό όνομα ούτε του φίλου του. Γι' αυτό, τις περισσότερες από τις συμφωνημένες μέρες τις αφιέρωνε σε άλλες υποθέσεις, που προσποιούνταν πως ήταν αναπόφευκτες· έτσι, μεγάλο μέρος της ημέρας χανόταν σε παράπονα από τη μία πλευρά και δικαιολογίες από την άλλη. Έτυχε όμως κάποτε, ενώ οι δυο τους περπατούσαν μαζί έξω από την πόλη, ο Ανσέλμο να πει στον Λοθάριο τα εξής λόγια.

«Μπορείς να φανταστείς, φίλε μου Λοθάριο, πως δεν είμαι σε θέση να ευχαριστήσω αρκετά τον Θεό για τις χάρες που μου έκανε: που με έκανε γιο τέτοιων γονιών, που μου έδωσε

απλόχερα όσα λένε χαρίσματα της φύσης και της τύχης, και πάνω απ' όλα που μου χάρισε εσένα για φίλο και την Καμίλα για γυναίκα — δυο θησαυρούς που, αν δεν τους εκτιμώ όσο θα έπρεπε, τουλάχιστον τους εκτιμώ όσο μπορώ. Κι όμως, με όλα αυτά τα αγαθά, που συνήθως είναι όσα χρειάζεται ένας άνθρωπος για να ζήσει ευτυχισμένος, εγώ είμαι ο πιο δυσαρεστημένος και ανικανοποίητος άνθρωπος στον κόσμο. Γιατί, δεν ξέρω από πότε, με βασανίζει και με καταπιέζει μια επιθυμία τόσο παράξενη και τόσο ασυνήθιστη, που κι εγώ ο ίδιος απορώ με τον εαυτό μου και, όταν μένω μόνος, τον κατηγορώ και τον μαλώνω, και προσπαθώ να την πνίξω και να την κρύψω ακόμη κι από τις ίδιες μου τις σκέψεις, χωρίς μεγαλύτερη επιτυχία απ' ό,τι αν προσπαθούσα επίτηδες να τη διαλαλήσω σε όλο τον κόσμο. Και αφού, με λίγα λόγια, αργά ή γρήγορα θα βγει στο φως, θέλω να σου την εμπιστευτώ, βέβαιος πως έτσι, και με τη δική σου προθυμία ως αληθινού φίλου να με βοηθήσεις, σύντομα θα λυτρωθώ από την ταραχή που μου προκαλεί και πως η φροντίδα σου θα μου δώσει τόση ευτυχία, όση δυστυχία μου έχει φέρει η δική μου ανοησία.»

Τα λόγια του Ανσέλμο άφησαν τον Λοθάριο άναυδο, γιατί δεν μπορούσε με τίποτα να φανταστεί πού το πήγαινε με έναν τόσο μακροσκελή πρόλογο. Κι όσο κι αν προσπαθούσε να μαντέψει ποια επιθυμία βασάνιζε τόσο τον φίλο του, όλες του οι υποθέσεις έπεφταν εντελώς έξω. Για να τον απαλλάξει λοιπόν από την αγωνία που του προκαλούσε αυτή η αμηχανία, του είπε πως αδικούσε κατάφωρα τη μεγάλη τους φιλία, αφού κατέφευγε σε περιστροφές αντί να του εμπιστευτεί ανοιχτά τις πιο κρυφές του σκέψεις· γιατί ήξερε πολύ καλά πως μπορούσε να υπολογίζει είτε στη συμβουλή του για να τις αποδιώξει είτε

στη βοήθειά του για να τις πραγματοποιήσει.

«Αυτή είναι η αλήθεια», απάντησε ο Ανσέλμο, «και στηριγμένος σ' αυτήν θα σου πω, φίλε Λοθάριο, πως αυτό που με βασανίζει είναι η επιθυμία να μάθω αν η γυναίκα μου, η Καμίλα, είναι πράγματι τόσο ενάρετη και τόσο άψογη όσο τη θεωρώ. Και δεν μπορώ να βεβαιωθώ γι' αυτό παρά μόνο αν τη δοκιμάσω με τέτοιον τρόπο, ώστε η δοκιμασία να αποδείξει την καθαρότητα της αρετής της όπως η φωτιά δοκιμάζει το χρυσάφι. Γιατί είμαι πεπεισμένος, φίλε μου, ότι μια γυναίκα είναι ενάρετη μόνο στον βαθμό που έχει ή δεν έχει μπει σε πειρασμό· και ότι πραγματικά δυνατή είναι μόνο εκείνη που δεν λυγίζει μπροστά σε υποσχέσεις, δώρα, δάκρυα και επίμονες πιέσεις από ερωτευμένους που την πολιορκούν με αληθινό πάθος. Γιατί τι έπαινο αξίζει μια γυναίκα επειδή είναι καλή, αν κανείς δεν την παρακινεί να γίνει κακή; Και τι το παράξενο υπάρχει στο ότι μένει συγκρατημένη και προσεκτική εκείνη που δεν της δίνεται ποτέ ευκαιρία να σφάλλει και που ξέρει πως έχει σύζυγο έτοιμο να της αφαιρέσει τη ζωή με το πρώτο παράπτωμα που θα ανακαλύψει; Γι' αυτό δεν εκτιμώ το ίδιο εκείνη που μένει ενάρετη από φόβο ή επειδή δεν της δόθηκε ευκαιρία, με εκείνη που βγαίνει από τον πειρασμό και τη δοκιμασία στεφανωμένη με τη νίκη. Έτσι λοιπόν, γι' αυτούς τους λόγους και για πολλούς ακόμη που θα μπορούσα να σου αναφέρω για να στηρίξω την άποψή μου, θέλω η γυναίκα μου η Καμίλα να περάσει αυτή την κρίση και να εξευγενιστεί και να δοκιμαστεί στη φωτιά του να βρεθεί ποθητή από κάποιον άξιο να της αφιερώσει την αγάπη του. Κι αν βγει, όπως ξέρω πως θα βγει, νικήτρια από αυτή τη σύγκρουση, τότε θα θεωρήσω την τύχη μου ασύγκριτη, θα μπορώ να πω πως το ποτήρι της

επιθυμίας μου ξεχείλισε, και πως σε μένα έλαχε εκείνη η ενάρετη γυναίκα για την οποία λέει ο σοφός: "Ποιος θα τη βρει;". Αν όμως το αποτέλεσμα βγει αντίθετο απ' ό,τι περιμένω, τότε, με την ικανοποίηση ότι η γνώμη μου αποδείχθηκε σωστή, θα υπομείνω χωρίς παράπονο τον πόνο που φυσικά θα μου προκαλέσει μια τόσο ακριβά αποκτημένη εμπειρία. Και αφού τίποτε απ' όσα θα μου αντιτάξεις δεν πρόκειται να με εμποδίσει να το πραγματοποιήσω, θέλω, φίλε Λοθάριο, να δεχτείς να γίνεις το μέσο για να πετύχω αυτόν τον σκοπό που έχω βάλει στο νου μου. Εγώ θα σου δώσω τις ευκαιρίες που χρειάζονται, και δεν θα λείψει τίποτε απ' όσα μπορεί να θεωρήσω αναγκαία για την κατάκτηση μιας ενάρετης, τίμιας, σεμνής και υψηλόφρονος γυναίκας. Και, ανάμεσα στους άλλους λόγους που με κάνουν να σου εμπιστεύομαι αυτό το δύσκολο έργο, είναι και η σκέψη ότι, αν η Καμίλα νικηθεί από σένα, η νίκη δεν θα φτάσει στα άκρα, αλλά μόνο ως το σημείο που αρκεί για να θεωρηθεί πως έγινε ό,τι η τιμή θα αφήσει ατέλειωτο. Έτσι, το άδικο που θα μου γίνει δεν θα ξεπεράσει την πρόθεση, και η προσβολή μου θα μείνει θαμμένη μέσα στην ακεραιότητα της σιωπής σου, που ξέρω καλά πως, σε ό,τι με αφορά, θα είναι τόσο αμετάβλητη όσο ο θάνατος. Αν λοιπόν θέλεις να με κάνεις να χαρώ αυτό που μπορεί να ονομαστεί ζωή, μπες αμέσως σε αυτή την ερωτική αναμέτρηση, όχι χλιαρά ούτε νωχελικά, αλλά με την ένταση και τον ζήλο που απαιτεί η επιθυμία μου και με την πίστη που μου εγγυάται η φιλία μας».

Αυτά ήταν τα λόγια που είπε ο Ανσέλμο στον Λοθάριο. Εκείνος τον άκουσε με τόση προσοχή, που, πέρα από όσα έχουν ήδη αναφερθεί, δεν άνοιξε το στόμα του ώσπου ο άλλος να

τελειώσει. Ύστερα, βλέποντάς τον να μην έχει τίποτε άλλο να προσθέσει, και αφού τον κοίταξε για λίγο σαν να έβλεπε κάτι πρωτόγνωρο που του προκαλούσε απορία και κατάπληξη, του είπε: «Δεν μπορώ να πείσω τον εαυτό μου, φίλε μου Ανσέλμο, ότι αυτά που μου είπες δεν είναι αστείο. Αν πίστευα πως μιλούσες σοβαρά, δεν θα σ' άφηνα να φτάσεις τόσο μακριά· θα είχα σταματήσει αυτόν τον μακρύ λόγο σου απλώς αρνούμενος να τον ακούσω. Πραγματικά αρχίζω να υποψιάζομαι πως είτε εσύ δεν με ξέρεις είτε εγώ δεν ξέρω εσένα. Κι όμως, ξέρω καλά πως εσύ είσαι ο Ανσέλμο και πως ξέρεις ότι εγώ είμαι ο Λοθάριο. Το κακό είναι, όπως μου φαίνεται, ότι εσύ δεν είσαι πια ο Ανσέλμο που ήσουν, και πρέπει να νόμισες πως κι εγώ δεν είμαι ο Λοθάριο που οφείλω να είμαι. Γιατί αυτά που μου λες δεν ταιριάζουν στον Ανσέλμο που ήταν φίλος μου, ούτε κι αυτά που μου ζητάς είναι πράγματα που θα έπρεπε να ζητηθούν από τον Λοθάριο που γνωρίζεις. Οι αληθινοί φίλοι δοκιμάζουν τους φίλους τους και τους χρησιμοποιούν, όπως είπε ένας ποιητής, usque ad aras· δηλαδή, μέχρι το σημείο που δεν παραβαίνουν το θέλημα του Θεού. Αν έτσι σκεφτόταν ένας ειδωλολάτρης για τη φιλία, πόσο περισσότερο πρέπει να το σκέφτεται ένας χριστιανός, που ξέρει πως δεν πρέπει να θυσιάζει το θείο για χάρη οποιασδήποτε ανθρώπινης φιλίας. Κι αν ένας φίλος έφτανε στο σημείο να παραμερίσει το χρέος του προς τον Ουρανό για να εκπληρώσει το χρέος του προς τον φίλο του, αυτό δεν θα έπρεπε να συμβεί για ασήμαντα ή μικρά πράγματα, αλλά μόνο για όσα αγγίζουν τη ζωή και την τιμή του φίλου. Πες μου λοιπόν, Ανσέλμο: σε ποιο από αυτά τα δύο κινδυνεύεις, ώστε να ρισκάρω εγώ τον εαυτό μου για να σε ικανοποιήσω και να

κάνω κάτι τόσο αποτρόπαιο όσο αυτό που μου ζητάς; Σε κανένα, βέβαια. Αντίθετα, απ' όσο καταλαβαίνω, μου ζητάς να προσπαθήσω και να κοπιάσω για να σου στερήσω και την τιμή και τη ζωή σου, και μαζί μ' αυτές να στερήσω και τον εαυτό μου από τα ίδια. Γιατί, αν σου αφαιρέσω την τιμή σου, είναι φανερό πως σου αφαιρώ και τη ζωή σου, αφού ένας άνθρωπος χωρίς τιμή είναι χειρότερος κι από νεκρός. Κι αν γίνω εγώ το όργανο —αφού έτσι το θέλεις— μιας τόσο μεγάλης αδικίας απέναντί σου, δεν θα μείνω κι εγώ χωρίς τιμή και, κατά συνέπεια, χωρίς ζωή; Άκουσέ με λοιπόν, φίλε μου Ανσέλμο, και μη βιαστείς να μου απαντήσεις πριν πω όσα μου έρχονται στο νου σχετικά με αυτό που επιθυμείς· θα έχουμε ύστερα άφθονο χρόνο και για να απαντήσεις εσύ και για να σε ακούσω εγώ.»

«Ας είναι έτσι», είπε ο Ανσέλμο, «πες ό,τι θέλεις.»

Τότε ο Λοθάριο συνέχισε: «Μου φαίνεται, Ανσέλμο, πως βρίσκεσαι τώρα στην ίδια κατάσταση του νου που έχουν πάντα οι Μαυριτανοί· δεν μπορείς να τους κάνεις να δουν το λάθος της πίστης τους ούτε με παραθέματα από τις Αγίες Γραφές ούτε με επιχειρήματα που στηρίζονται στη λογική εξέταση ή στα άρθρα της πίστης. Χρειάζονται παραδείγματα χειροπιαστά, απλά, κατανοητά, αποδείξιμα, χωρίς περιθώριο αμφιβολίας, με μαθηματικές αποδείξεις που δεν επιδέχονται άρνηση, όπως το "αν αφαιρέσεις ίσα από ίσα, τα υπόλοιπα είναι ίσα". Κι αν δεν το καταλαβαίνουν αυτό με λόγια —και πράγματι δεν το καταλαβαίνουν— πρέπει να τους το δείξεις με τα χέρια, να το βάλεις μπροστά στα μάτια τους· κι ακόμη κι έτσι, κανείς δεν καταφέρνει να τους πείσει για την αλήθεια

της αγίας μας θρησκείας. Με τον ίδιο τρόπο πρέπει να φερθώ και σε σένα, γιατί η επιθυμία που σου μπήκε είναι τόσο παράλογη και τόσο μακριά από οτιδήποτε μοιάζει με λογική, ώστε θεωρώ χαμένο χρόνο να προσπαθήσω να αντιμετωπίσω με επιχειρήματα την αφέλειά σου — προς το παρόν έτσι μόνο θα την ονομάσω. Μάλιστα, μπαίνω στον πειρασμό να σε αφήσω μέσα στην τρέλα σου, σαν τιμωρία για αυτή την ολέθρια επιθυμία σου· όμως η φιλία που σου έχω, και που δεν μου επιτρέπει να σε εγκαταλείψω μπροστά σε έναν τόσο φανερό κίνδυνο καταστροφής, με κρατάει από το να σου φερθώ τόσο σκληρά. Και για να το δεις καθαρά, πες μου, Ανσέλμο: δεν μου είπες πως πρέπει να πολιορκήσω μια σεμνή γυναίκα, να παρασύρω μια ενάρετη, να κάνω προτάσεις σε μια αγνή, να φλερτάρω μια συνετή; Ναι, αυτό μου είπες. Αφού λοιπόν ξέρεις ότι έχεις γυναίκα σεμνή, ενάρετη, αγνή και συνετή, τι ακριβώς ζητάς; Κι αν πιστεύεις ότι θα βγει νικήτρια από όλες τις επιθέσεις μου —όπως χωρίς αμφιβολία θα γινόταν— τι πιο υψηλούς τίτλους νομίζεις ότι θα μπορέσεις τότε να της δώσεις από αυτούς που έχει ήδη; Ή σε τι θα είναι καλύτερη τότε απ' ό,τι είναι τώρα; Ή δεν τη θεωρείς αυτό που λες, ή δεν καταλαβαίνεις τι είναι αυτό που ζητάς. Αν δεν τη θεωρείς αυτό που λες, γιατί θέλεις να τη δοκιμάσεις, αντί να τη μεταχειριστείς ως ένοχη με όποιον τρόπο σου φαίνεται σωστός; Αν όμως είναι τόσο ενάρετη όσο πιστεύεις, τότε είναι εντελώς αχρείαστο να δοκιμάζεις την ίδια την αλήθεια· γιατί, αφού δοκιμαστεί, θα έχει ακριβώς την ίδια αξία που είχε και πριν. Άρα, είναι βέβαιο πως το να επιχειρεί κανείς πράγματα από τα οποία μπορεί να προκύψει ζημιά αντί για όφελος είναι γνώρισμα ανθρώπων αστόχαστων και απερίσκεπτων — ιδίως

όταν πρόκειται για πράγματα που δεν είμαστε αναγκασμένοι ούτε υποχρεωμένοι να επιχειρήσουμε, και που από μακριά ακόμη φαίνεται καθαρά πως είναι σκέτη τρέλα να τα αποτολμήσει κανείς.»

«Οι δυσκολίες που αναλαμβάνει κανείς γίνονται είτε για χάρη του Θεού είτε για χάρη του κόσμου είτε και για τα δύο μαζί. Για χάρη του Θεού είναι εκείνες που αναλαμβάνουν οι άγιοι, όταν προσπαθούν να ζήσουν σαν άγγελοι μέσα σε ανθρώπινα σώματα. Για χάρη του κόσμου είναι εκείνες των ανθρώπων που διασχίζουν τόσο απέραντες θάλασσες, τόσα διαφορετικά κλίματα και τόσες παράξενες χώρες, για να αποκτήσουν αυτά που λέγονται αγαθά της τύχης. Και για χάρη μαζί του Θεού και του κόσμου είναι εκείνες των γενναίων στρατιωτών, που μόλις δουν στο τείχος του εχθρού ένα ρήγμα όσο μεγάλο μπορεί να ανοίξει μια κανονόμπαλα, πετούν κάθε φόβο από πάνω τους και, χωρίς δισταγμό και χωρίς να λογαριάζουν τον ολοφάνερο κίνδυνο που τους απειλεί, παρασυρμένοι από την επιθυμία να υπερασπιστούν την πίστη τους, την πατρίδα τους και τον βασιλιά τους, ρίχνονται άφοβα ανάμεσα στους χίλιους θανάτους που τους περιμένουν. Αυτά είναι όσα συνηθίζουν οι άνθρωποι να τολμούν, και υπάρχει τιμή, δόξα και κέρδος στο να τα επιχειρεί κανείς, όσο γεμάτα δυσκολίες και κινδύνους κι αν είναι. Όμως αυτό που λες πως θέλεις να επιχειρήσεις και να φέρεις εις πέρας δεν θα σου χαρίσει ούτε τη δόξα του Θεού ούτε τα αγαθά της τύχης ούτε φήμη ανάμεσα στους ανθρώπους· γιατί, ακόμη κι αν το αποτέλεσμα βγει όπως το θέλεις, δεν θα είσαι ούτε πιο ευτυχισμένος ούτε πιο πλούσιος ούτε πιο τιμημένος απ’ ό,τι είσαι αυτή τη στιγμή. Κι αν συμβεί το αντίθετο, θα πέσεις σε δυστυχία μεγαλύτερη απ’ όση μπορεί

να φανταστεί κανείς, γιατί τότε δεν θα σου χρησιμεύσει σε τίποτα να σκέφτεσαι πως κανείς δεν ξέρει τη συμφορά που σε βρήκε· θα είναι αρκετό για να σε βασανίζει και να σε συντρίβει το ότι τη γνωρίζεις εσύ ο ίδιος. Και για να επιβεβαιώσω την αλήθεια όσων λέω, άφησέ με να σου επαναλάβω μια στροφή του περίφημου ποιητή Luigi Tansillo, από το τέλος του πρώτου μέρους των "Δακρύων του Αγίου Πέτρου", που λέει τα εξής:»

«Η αγωνία και η ντροπή μεγάλωναν όλο και πιο πολύ στην καρδιά του Πέτρου καθώς ξημέρωνε αργά. Ήξερε καλά πως δεν υπήρχε μάτι να τον βλέπει, κι όμως ο ίδιος ήταν ντροπή για τον ίδιο του τον εαυτό. Είτε εκτεθειμένη στα βλέμματα όλων είτε κρυμμένη από αυτά, μια ευγενική καρδιά νιώθει τον ίδιο πόνο. Η αμαρτωλή ψυχή θα μένει βορά της ντροπής, ακόμη κι αν τη ντροπή της δεν τη βλέπουν παρά μόνο ο ουρανός και η γη.»

Άρα, αν το κρατήσεις μυστικό, δεν θα γλιτώσεις τη θλίψη σου· αντίθετα, θα κλαις ασταμάτητα — αν όχι με δάκρυα από τα μάτια, τότε με δάκρυα αίματος από την καρδιά — όπως εκείνος ο αφελής γιατρός για τον οποίο μας μιλά ο ποιητής μας, που δέχτηκε τη δοκιμασία του κυπέλλου, ενώ ο σοφός Ρινάλντο, πιο συνετός, αρνήθηκε να το κάνει. Κι αν αυτό μπορεί να είναι ποιητική επινόηση, κρύβει μέσα του ένα ηθικό δίδαγμα που αξίζει προσοχή, μελέτη και μίμηση. Επιπλέον, όσα πρόκειται τώρα να σου πω θα σε κάνουν να καταλάβεις πόσο μεγάλο λάθος πας να κάνεις.

«Πες μου, Ανσέλμο: αν ο Ουρανός ή η καλή τύχη σε είχαν κάνει κύριο και νόμιμο κάτοχο ενός διαμαντιού της πιο εκλεκτής ποιότητας, και όλοι οι λιθοξόοι που το είχαν δει

συμφωνούσαν απόλυτα πως, σε καθαρότητα, ποιότητα και λεπτότητα, ήταν ό,τι τελειότερο μπορούσε να υπάρξει στο είδος του — κι εσύ ο ίδιος το πίστευες, αφού δεν είχες κανέναν λόγο να νομίζεις το αντίθετο — θα ήταν λογικό να θελήσεις να το βάλεις ανάμεσα σε αμόνι και σφυρί και, μόνο με τη δύναμη των χτυπημάτων, να δοκιμάσεις αν είναι πράγματι τόσο σκληρό και τόσο εκλεκτό όσο λένε; Κι αν το έκανες, και η πέτρα άντεχε σε μια τόσο ανόητη δοκιμασία, αυτό δεν θα πρόσθετε τίποτε στην αξία ή στη φήμη της· κι αν έσπαζε, όπως θα μπορούσε να συμβεί, δεν θα χάνονταν όλα; Ασφαλώς ναι· και ο ιδιοκτήτης της θα περνούσε, στα μάτια όλων, για ανόητος. Σκέψου λοιπόν, φίλε μου Ανσέλμο, ότι η Καμίλα είναι ένα διαμάντι της πιο εκλεκτής ποιότητας, τόσο κατά τη δική σου κρίση όσο και κατά των άλλων, και πως είναι παράλογο να την εκθέτεις στον κίνδυνο να σπάσει. Γιατί, αν μείνει άθικτη, δεν μπορεί να αποκτήσει μεγαλύτερη αξία από αυτήν που έχει ήδη· κι αν λυγίσει και δεν μπορέσει να αντισταθεί, σκέψου από τώρα πώς θα τη χάσεις και πόσο δίκαια τότε θα κατηγορείς τον εαυτό σου που στάθηκες η αιτία της καταστροφής της και της δικής σου. Θυμήσου πως δεν υπάρχει στον κόσμο κόσμημα πιο πολύτιμο από μια αγνή και ενάρετη γυναίκα, και πως όλη η τιμή των γυναικών στηρίζεται στη φήμη τους· και αφού της γυναίκας σου η φήμη είναι τόσο άψογη, όσο ξέρεις κι εσύ ο ίδιος, γιατί θέλεις να αμφισβητήσεις αυτή την αλήθεια; Θυμήσου, φίλε μου, πως η γυναίκα είναι ένα ατελές πλάσμα, και δεν πρέπει να της βάζουν εμπόδια στον δρόμο για να σκοντάψει και να πέσει· αντίθετα, πρέπει να της τα απομακρύνουν και να της αφήνουν τον δρόμο καθαρό από κάθε προσκόμματα, ώστε να μπορεί

ελεύθερα και χωρίς παρεμπόδιση να ακολουθήσει την πορεία της και να φτάσει στην επιθυμητή τελείωση, που είναι η αρετή. Οι φυσιοδίφες λένε πως η ερμίνα είναι ένα μικρό ζώο με κατάλευκη γούνα, και ότι οι κυνηγοί, όταν θέλουν να την πιάσουν, χρησιμοποιούν το εξής τέχνασμα: αφού βρουν τα μέρη όπου συνηθίζει να περνά και να τριγυρίζει, κλείνουν τα περάσματα με λάσπη· έπειτα τη ξεσηκώνουν και τη σπρώχνουν προς τα εκεί, και μόλις η ερμίνα φτάσει στη λάσπη, σταματά και αφήνεται να πιαστεί, προτιμώντας την αιχμαλωσία από το να περάσει μέσα από τη βρωμιά και να λερώσει τη λευκότητά της, που την εκτιμά περισσότερο κι από τη ζωή και την ελευθερία της. Η ενάρετη και αγνή γυναίκα είναι σαν την ερμίνα, και η αρετή της σεμνότητας είναι πιο λευκή και πιο καθαρή κι από το χιόνι· κι όποιος θέλει να μην τη χάσει, αλλά να τη διατηρήσει και να τη φυλάξει, πρέπει να ακολουθήσει δρόμο διαφορετικό από εκείνον που ακολουθούν με την ερμίνα. Δεν πρέπει να της βάζει μπροστά της τη λάσπη από τα δώρα και τις περιποιήσεις επίμονων εραστών, γιατί ίσως — και μάλιστα χωρίς καν αυτό το “ίσως” — να μην έχει μέσα της αρκετή αρετή και φυσική δύναμη για να περάσει από αυτά τα εμπόδια και να τα πατήσει κάτω από τα πόδια της. Πρέπει να της τα απομακρύνουν και να της προβάλλουν μπροστά τη λάμψη της αρετής και την ομορφιά της καλής φήμης. Η ενάρετη γυναίκα μοιάζει επίσης με καθρέφτη από διάφανο, λαμπερό κρύσταλλο, που θαμπώνει και σκοτεινιάζει με κάθε ανάσα που τον αγγίζει. Πρέπει να της φέρονται όπως στα λείψανα: να την τιμούν, όχι να την αγγίζουν. Πρέπει να τη φυλάγουν και να την εκτιμούν όπως φυλάει και εκτιμά κανείς έναν όμορφο κήπο γεμάτο τριαντάφυλλα και λουλούδια, στον

οποίο ο ιδιοκτήτης δεν αφήνει κανέναν να μπει ούτε να κόψει ένα άνθος· αρκεί για τους άλλους να χαίρονται από μακριά, πίσω από το σιδερένιο κιγκλίδωμα, το άρωμα και την ομορφιά του. Και τέλος, άσε με να σου επαναλάβω μερικούς στίχους που μου έρχονται τώρα στον νου· τους άκουσα σε μια σύγχρονη κωμωδία και μου φαίνεται πως ταιριάζουν απόλυτα στο θέμα που συζητάμε. Ένας συνετός γέροντας συμβούλευε έναν άλλον, πατέρα μιας νεαρής κοπέλας, να την κρατά κλεισμένη, να την προσέχει και να τη διατηρεί απομονωμένη, και ανάμεσα στα άλλα επιχειρήματά του έλεγε τα εξής:»

Η γυναίκα είναι σαν γυαλί· μα καλύτερα να μη δοκιμάζεις υπερβολικά πόσο εύθραυστη είναι. Ποιος ξέρει τι μπορεί να συμβεί;

Το να σπάσει είναι εύκολο, και είναι ανοησία να εκθέτεις σε χτυπήματα κάτι που δεν μπορείς να διορθώσεις· να θρυμματίζεις κάτι που δεν μπορείς να ξανακάνεις ολόκληρο.

Αυτό, λοιπόν, μπορεί ο καθένας να το δεχτεί ως αλήθεια, και ο λόγος είναι ολοφάνερος· γιατί όπου υπάρχουν Δανάες, υπάρχουν και χρυσές βροχές.

«Όσα σου είπα ως τώρα, Ανσέλμο, αφορούσαν εσένα· τώρα είναι σωστό να πω κάτι και για όσα αφορούν εμένα. Κι αν μακρηγορώ, συγχώρεσέ με, γιατί ο λαβύρινθος στον οποίο μπήκες και από τον οποίο θέλεις να σε βγάλω το κάνει αναγκαίο.»

«Με θεωρείς φίλο σου, κι όμως θέλεις να μου στερήσεις την τιμή μου — κάτι εντελώς ασυμβίβαστο με τη φιλία. Και όχι μόνο αυτό: θέλεις να με κάνεις να σου στερήσω κι εσένα τη

δική σου. Ότι θέλεις να μου την πάρεις είναι φανερό· γιατί όταν η Καμίλα δει πως την πολιορκώ όπως μου ζητάς, θα με θεωρήσει σίγουρα άνθρωπο χωρίς τιμή και χωρίς σωστό αίσθημα, αφού επιχειρώ και κάνω κάτι τόσο αντίθετο με όσα οφείλω και στη θέση μου και στη φιλία μας. Ότι πάλι θέλεις να σε στερήσω κι εσένα από την τιμή σου, είναι πέρα από κάθε αμφιβολία· γιατί η Καμίλα, βλέποντας πως της κάνω επίμονα ερωτική εξομολόγηση, θα υποθέσει ότι έχω διακρίνει πάνω της κάποια ελαφρότητα που με ενθάρρυνε να της φανερώσω την ταπεινή μου επιθυμία. Κι αν εκείνη θεωρήσει πως ατιμάστηκε, η ατίμωσή της αγγίζει κι εσένα, αφού είναι δική σου. Από εκεί προκύπτει κι αυτό που τόσο συχνά συμβαίνει: ο άντρας της μοιχαλίδας, ακόμη κι αν δεν ξέρει τίποτα και δεν έδωσε καμιά αφορμή για την παράβαση του καθήκοντός της, ή, επειδή ήταν αμέριμνος ή αμελής, δεν είχε τη δύναμη να αποτρέψει την ατίμωσή του, παρ' όλα αυτά στιγματίζεται με ένα ποταπό και υβριστικό όνομα και, κατά κάποιον τρόπο, όλοι όσοι γνωρίζουν την ενοχή της γυναίκας του τον κοιτούν με περιφρόνηση αντί με οίκτο, παρόλο που βλέπουν πως είναι δυστυχισμένος όχι από δικό του φταίξιμο, αλλά εξαιτίας της λαγνείας μιας διεφθαρμένης συζύγου. Θα σου εξηγήσω όμως γιατί, και μάλιστα δικαιολογημένα, η ατίμωση κολλάει στον άντρα της άσεμνης γυναίκας, ακόμη κι όταν δεν ξέρει πως είναι τέτοια, ούτε φταίει, ούτε έκανε τίποτα, ούτε έδωσε αφορμή να γίνει έτσι. Και μη βαρεθείς να με ακούς, γιατί θα σου βγει σε καλό.»

«Όταν ο Θεός έπλασε τον πρώτο μας πατέρα στον επίγειο παράδεισο, η Αγία Γραφή λέει πως έριξε τον Αδάμ σε βαθύ ύπνο και, όσο εκείνος κοιμόταν, πήρε ένα πλευρό από την αριστερή του πλευρά και από αυτό έπλασε τη μητέρα μας, την

Εύα. Κι όταν ο Αδάμ ξύπνησε και την είδε, είπε: "Αυτή είναι σάρκα από τη σάρκα μου και οστό από τα οστά μου." Και ο Θεός είπε: "Γι' αυτό ο άντρας θα αφήσει τον πατέρα και τη μητέρα του, και οι δυο τους θα γίνουν μία σάρκα." Έτσι θεσπίστηκε το θεϊκό μυστήριο του γάμου, με δεσμούς που μόνο ο θάνατος μπορεί να λύσει. Και τέτοια είναι η δύναμη και η χάρη αυτού του θαυμαστού μυστηρίου, ώστε κάνει δύο διαφορετικά πρόσωπα μία και την ίδια σάρκα· και ακόμη περισσότερο όταν ενώνονται στον γάμο ενάρετοι άνθρωποι· γιατί, παρόλο που έχουν δύο ψυχές, έχουν μία μόνο θέληση. Από αυτό λοιπόν προκύπτει ότι, αφού η σάρκα της γυναίκας είναι μία και η ίδια με του άντρα της, οι λεκέδες που μπορεί να πέσουν πάνω της ή οι πληγές που δέχεται πέφτουν πάνω στη σάρκα του άντρα, παρόλο που εκείνος, όπως ειπώθηκε, μπορεί να μην έδωσε καμία αφορμή. Όπως ο πόνος στο πόδι ή σε οποιοδήποτε άλλο μέλος γίνεται αισθητός σε ολόκληρο το σώμα, επειδή όλο είναι μία σάρκα, και όπως το κεφάλι νιώθει το τραύμα στον αστράγαλο χωρίς να το έχει προκαλέσει, έτσι και ο άντρας, αφού είναι ένα με τη γυναίκα του, μοιράζεται την ατίμωσή της. Και επειδή κάθε κοσμική τιμή ή ατίμωση προέρχεται από σάρκα και αίμα, και της άπιστης γυναίκας είναι τέτοιας φύσης, ο άντρας είναι αναγκασμένος να σηκώσει κι εκείνος το μερίδιό του και να θεωρηθεί ατιμασμένος χωρίς να το ξέρει. Δες λοιπόν, Ανσέλμο, σε τι κίνδυνο μπαίνεις, ζητώντας να ταράξεις την ηρεμία της ενάρετης συζύγου σου· δες για ποια μάταιη και κακοζυγισμένη περιέργεια θέλεις να ξυπνήσεις πάθη που τώρα κοιμούνται ήσυχα στην καρδιά της αγνής γυναίκας σου. Σκέψου ότι αυτό που ρισκάρεις τα πάντα για να κερδίσεις είναι ελάχιστο, ενώ

αυτό που θα χάσεις είναι τόσο μεγάλο, που το αφήνω αμίλητο, γιατί δεν βρίσκω λόγια να το περιγράψω. Αν όμως όλα όσα είπα δεν αρκούν για να σε απομακρύνουν από τον αισχρό σκοπό σου, τότε βρες κάποιο άλλο όργανο για την ατίμωση και τη δυστυχία σου· γιατί εγώ δεν θα δεχτώ να γίνω τέτοιο, ακόμη κι αν χάσω τη φιλία σου, τη μεγαλύτερη απώλεια που μπορώ να φανταστώ.»

Αφού τα είπε αυτά, ο σοφός και ενάρετος Λοθάριο σώπασε, και ο Άνσελμο, ταραγμένος και βυθισμένος στις σκέψεις του, δεν μπόρεσε για λίγη ώρα να βγάλει λέξη. Τελικά είπε: «Σε άκουσα, φίλε μου Λοθάριο, με όλη την προσοχή, όπως είδες, σε όσα θέλησες να μου πεις, και στα επιχειρήματα, στα παραδείγματα και στις παρομοιώσεις σου διέκρινα και τη μεγάλη σου ευφυΐα και την τελειότητα της αληθινής φιλίας στην οποία έχεις φτάσει. Βλέπω επίσης και παραδέχομαι πως, αν δεν ακολουθήσω τη γνώμη σου αλλά τη δική μου, τότε απομακρύνομαι από το καλό και κυνηγώ το κακό. Αφού λοιπόν έτσι έχουν τα πράγματα, πρέπει να θυμάσαι ότι τώρα υποφέρω από εκείνη την αδυναμία που παθαίνουν καμιά φορά οι γυναίκες, όταν τις πιάνει λαχτάρα να φάνε πηλό, ασβέστη, κάρβουνο και άλλα ακόμη χειρότερα, αηδιαστικά και μόνο να τα βλέπεις, πόσο μάλλον να τα τρως. Γι' αυτό χρειάζεται να καταφύγουμε σε κάποιο τέχνασμα για να γιατρευτώ· και αυτό μπορεί να γίνει πολύ εύκολα, αρκεί μόνο να κάνεις μια αρχή, έστω και χλιαρά και για τα μάτια του κόσμου, να πολιορκείς την Καμίλα. Η αρετή της δεν είναι τόσο εύκαμπτη ώστε να λυγίσει με την πρώτη επίθεση· κι εγώ, μόνο με αυτή την απόπειρα, θα μείνω ικανοποιημένος, και εσύ θα έχεις κάνει αυτό που σου επιβάλλει η φιλία μας: όχι μόνο να μου δώσεις

ζωή, αλλά και να με πείσεις να μην πετάξω την τιμή μου. Και αυτό οφείλεις να το κάνεις για έναν μόνο λόγο: αφού εγώ, όπως είμαι, έχω αποφασίσει να κάνω αυτή τη δοκιμή, δεν πρέπει εσύ να με αφήσεις να φανερώσω την αδυναμία μου σε κάποιον άλλον και έτσι να θέσω σε κίνδυνο την τιμή που προσπαθείς να με εμποδίσεις να χάσω. Κι αν, όσο θα την πολιορκείς, η εκτίμηση της Καμίλας για σένα δεν μείνει τόσο υψηλή όσο θα έπρεπε, αυτό έχει μικρή ή και καμία σημασία, γιατί σύντομα, όταν διαπιστώσεις σ' εκείνη τη σταθερότητα που περιμένουμε, θα μπορέσεις να της πεις καθαρά την αλήθεια για το τέχνασμά μας και έτσι να ξανακερδίσεις τη θέση σου στην εκτίμησή της. Και αφού ρισκάρεις τόσο λίγο, ενώ με αυτό το ρίσκο μπορείς να μου προσφέρεις τόση ικανοποίηση, μη αρνηθείς να το αναλάβεις, ακόμη κι αν σου φανούν κι άλλες δυσκολίες· γιατί, όπως είπα, αν κάνεις μόνο την αρχή, εγώ θα θεωρήσω την έκβαση ήδη κριμένη».

Ο Λοθάριο, βλέποντας πόσο αμετάκλητη ήταν η απόφαση του Ανσέλμο και μην ξέροντας πια τι άλλα παραδείγματα ή επιχειρήματα να φέρει για να τον μεταπείσει, κατάλαβε επίσης πως εκείνος απειλούσε να εμπιστευτεί το ολέθριο σχέδιό του σε κάποιον άλλον. Για να αποτρέψει ένα μεγαλύτερο κακό, αποφάσισε να του κάνει το χατίρι και να δεχτεί αυτό που του ζητούσε, με σκοπό να χειριστεί την υπόθεση έτσι ώστε να ικανοποιήσει τον Ανσέλμο χωρίς να διαφθείρει το μυαλό της Καμίλα. Έτσι του απάντησε να μη μιλήσει σε κανέναν άλλο για την πρόθεσή του, γιατί θα αναλάμβανε ο ίδιος το έργο και θα το άρχιζε όποτε εκείνος ήθελε. Ο Ανσέλμο τον αγκάλιασε θερμά και με αγάπη και τον ευχαρίστησε για την προσφορά του σαν να του είχε κάνει κάποια μεγάλη χάρη. Συμφώνησαν

λοιπόν να ξεκινήσουν την επόμενη μέρα, με τον Ανσέλμο να δίνει στον Λοθάριο την ευκαιρία και τον χρόνο να μιλήσει μόνος με την Καμίλα και να του παρέχει χρήματα και κοσμήματα για να της τα προσφέρει ως δώρα. Του πρότεινε ακόμη να της κάνει καντάδες και να γράψει στίχους προς τιμήν της, και αν δεν ήθελε να μπει στον κόπο να τους συνθέσει, προσφέρθηκε να το κάνει ο ίδιος. Ο Λοθάριο συμφώνησε σε όλα, αλλά με πρόθεση πολύ διαφορετική από εκείνη που φανταζόταν ο Ανσέλμο, και με αυτή τη συμφωνία γύρισαν στο σπίτι του Ανσέλμο, όπου βρήκαν την Καμίλα να περιμένει τον άντρα της με αγωνία και ανησυχία, γιατί εκείνη τη μέρα είχε αργήσει περισσότερο από το συνηθισμένο να επιστρέψει. Ο Λοθάριο πήγε στο δικό του σπίτι και ο Ανσέλμο έμεινε στο δικό του, τόσο ικανοποιημένος όσο ο Λοθάριο ήταν ταραγμένος· γιατί ο τελευταίος δεν έβλεπε κανέναν ικανοποιητικό τρόπο να ξεφύγει από αυτή την κακοσχεδιασμένη υπόθεση. Εκείνο το βράδυ όμως σκέφτηκε ένα σχέδιο με το οποίο θα μπορούσε να ξεγελάσει τον Ανσέλμο χωρίς να βλάψει καθόλου την Καμίλα. Την επόμενη μέρα πήγε να γευματίσει με τον φίλο του και η Καμίλα τον υποδέχτηκε εγκάρδια και τον περιποιήθηκε με μεγάλη θέρμη, αφού ήξερε πόση αγάπη του είχε ο άντρας της. Όταν τελείωσε το γεύμα και μάζεψαν το τραπέζι, ο Ανσέλμο είπε στον Λοθάριο να μείνει εκεί με την Καμίλα όσο εκείνος θα πήγαινε να τακτοποιήσει κάποια επείγουσα δουλειά, γιατί θα επέστρεφε σε μιάμιση ώρα. Η Καμίλα τον παρακάλεσε να μην φύγει και ο Λοθάριο προσφέρθηκε να τον συνοδεύσει, αλλά τίποτα δεν μπόρεσε να μεταπείσει τον Ανσέλμο. Αντίθετα, επέμενε να μείνει ο Λοθάριο και να τον περιμένει, γιατί είχε να

συζητήσει μαζί του ένα πολύ σημαντικό ζήτημα. Ταυτόχρονα είπε στην Καμίλα να μην αφήσει τον Λοθάριο μόνο του ώσπου να επιστρέψει. Με λίγα λόγια, κατάφερε να δώσει τόσο πειστική όψη στον λόγο —ή μάλλον στην ανοησία— της απουσίας του, ώστε κανείς δεν θα μπορούσε να υποψιαστεί πως ήταν προσποίηση.

Ο Ανσέλμο έφυγε και η Καμίλα με τον Λοθάριο έμειναν μόνοι στο τραπέζι, αφού όλο το υπόλοιπο σπιτικό είχε πάει να δειπνήσει. Ο Λοθάριο βρέθηκε, όπως το ήθελε ο φίλος του, κατεβασμένος στην αρένα, απέναντι σε έναν αντίπαλο που μόνο με την ομορφιά της μπορούσε να νικήσει ολόκληρη ίλη οπλισμένων ιπποτών· κρίνετε λοιπόν αν είχε λόγο να φοβάται. Εκείνος όμως ακούμπησε τον αγκώνα του στο μπράτσο της καρέκλας, το μάγουλό του στο χέρι του και, ζητώντας συγγνώμη από την Καμίλα για την αγένειά του, είπε πως ήθελε να κλείσει λίγο τα μάτια του ώσπου να επιστρέψει ο Ανσέλμο. Η Καμίλα του απάντησε πως θα ξεκουραζόταν πιο άνετα στην αίθουσα υποδοχής παρά πάνω στην καρέκλα, και τον παρακάλεσε να πάει να κοιμηθεί εκεί· ο Λοθάριο όμως αρνήθηκε και έμεινε εκεί, αποκοιμισμένος, ώσπου γύρισε ο Ανσέλμο. Εκείνος, βρίσκοντας την Καμίλα στο δωμάτιό της και τον Λοθάριο να κοιμάται, φαντάστηκε πως είχε λείψει τόση ώρα ώστε να τους είχε δώσει άφθονο χρόνο και για συζήτηση και για ύπνο, και ανυπομονούσε να ξυπνήσει ο Λοθάριο για να βγει μαζί του και να τον ρωτήσει τι είχε καταφέρει. Όλα έγιναν όπως τα ήθελε. Ο Λοθάριο ξύπνησε, οι δυο τους έφυγαν αμέσως από το σπίτι, και ο Ανσέλμο τον ρώτησε αυτό που τόσο λαχταρούσε να μάθει. Ο Λοθάριο του απάντησε πως δεν είχε θεωρήσει φρόνιμο να φανερωθεί εντελώς από την πρώτη

φορά και έτσι είχε περιοριστεί να υμνήσει τα χαρίσματα της Καμίλα, λέγοντάς της ότι σε όλη την πόλη δεν μιλούσαν για τίποτε άλλο παρά για την ομορφιά και το πνεύμα της. Του φαινόταν, είπε, ο καλύτερος τρόπος για να αρχίσει να κερδίζει την εύνοιά της και να την κάνει πιο πρόθυμη να τον ακούσει ευχάριστα την επόμενη φορά, χρησιμοποιώντας το ίδιο τέχνασμα στο οποίο καταφεύγει ο διάβολος όταν θέλει να ξεγελάσει κάποιον που φυλάγεται· γιατί, όντας άγγελος του σκότους, μεταμορφώνεται σε άγγελο φωτός και, κάτω από μια όμορφη επίφαση, αποκαλύπτεται τελικά και πετυχαίνει τον σκοπό του, αν στην αρχή δεν γίνουν αντιληπτές οι πανουργίες του. Όλα αυτά έδωσαν μεγάλη χαρά στον Ανσέλμο, και είπε πως θα του έδινε την ίδια ευκαιρία κάθε μέρα, μόνο που δεν θα έφευγε από το σπίτι, γιατί θα έβρισκε δουλειές να κάνει εκεί μέσα, ώστε η Καμίλα να μην καταλάβει το σχέδιο.

Έτσι πέρασαν αρκετές μέρες, και ο Λοθάριο, χωρίς να έχει πει ούτε λέξη στην Καμίλα, έλεγε στον Ανσέλμο πως είχε μιλήσει μαζί της και πως δεν είχε καταφέρει ποτέ να της αποσπάσει ούτε την παραμικρή ένδειξη ότι θα δεχόταν οτιδήποτε ανέντιμο, ούτε καν ένα σημάδι ή μια σκιά ελπίδας· αντίθετα, έλεγε πως εκείνη θα το αποκάλυπτε στον άντρα της.

«Ως εδώ καλά», είπε ο Ανσέλμο. «Η Καμίλα μέχρι τώρα άντεξε στα λόγια· τώρα πρέπει να δούμε πώς θα αντέξει στις πράξεις. Αύριο θα σου δώσω δύο χιλιάδες χρυσά στέμματα για να της τα προσφέρεις ή και να της τα χαρίσεις, και άλλα τόσα για να αγοράσεις κοσμήματα και να τη δελεάσεις· γιατί στις γυναίκες αρέσει να ντύνονται όμορφα και να κυκλοφορούν λαμπερές, κι ακόμη περισσότερο όταν είναι όμορφες, όσο αγνές κι αν

είναι. Κι αν αντισταθεί και σ' αυτόν τον πειρασμό, θα μείνω ικανοποιημένος και δεν θα σου ξαναδώσω άλλη ενόχληση.»

Ο Λοθάριο απάντησε πως, αφού είχε ήδη αρχίσει, θα έφερνε την υπόθεση ως το τέλος, παρόλο που καταλάβαινε πως στο τέλος θα έβγαινε απ' αυτήν εξαντλημένος και νικημένος. Την επόμενη μέρα πήρε τα τέσσερις χιλιάδες στέμματα, και μαζί τους άλλες τόσες έγνοιες, γιατί δεν ήξερε τι καινούριο ψέμα να πει. Στο τέλος όμως αποφάσισε να του πει ότι η Καμίλα έμενε το ίδιο ακλόνητη απέναντι στα δώρα και στις υποσχέσεις όπως και στα λόγια, και πως δεν είχε κανένα νόημα να συνεχίσουν να παιδεύονται, αφού όλος ο χρόνος χανόταν άδικα.

Όμως η τύχη, που τα κανόνισε αλλιώς, έκανε το εξής: ο Ανσέλμο, αφού άφησε τον Λοθάριο και την Καμίλα μόνους όπως και τις άλλες φορές, κλείστηκε σ' ένα δωμάτιο και στάθηκε να παρακολουθεί και να ακούει από την κλειδαρότρυπα τι γινόταν ανάμεσά τους. Έτσι κατάλαβε ότι για πάνω από μισή ώρα ο Λοθάριο δεν είπε ούτε λέξη στην Καμίλα, και ούτε θα της έλεγε, ακόμη κι αν έμενε εκεί μια αιωνιότητα. Τότε πείστηκε πως όσα του είχε πει ο φίλος του για τις απαντήσεις της Καμίλα ήταν όλα επινοήσεις και ψέματα. Για να βεβαιωθεί, βγήκε έξω και, παίρνοντας τον Λοθάριο παράμερα, τον ρώτησε τι νέα είχε και σε τι διάθεση ήταν η Καμίλα. Ο Λοθάριο απάντησε πως δεν είχε καμία πρόθεση να συνεχίσει αυτή την υπόθεση, γιατί εκείνη του είχε απαντήσει τόσο θυμωμένα και τόσο σκληρά, που δεν του έμενε κουράγιο να της ξαναπεί τίποτα.

«Αχ, Λοθάριο, Λοθάριο», είπε ο Ανσέλμο, «πόσο άσχημα ανταποκρίνεσαι στις υποχρεώσεις σου απέναντί μου και στη μεγάλη εμπιστοσύνη που σου έχω. Μόλις τώρα σε παρακολουθούσα από την κλειδαρότρυπα και είδα πως δεν είπες ούτε λέξη στην Καμίλα. Άρα συμπεραίνω ότι ούτε τις προηγούμενες φορές της μίλησες. Κι αν έτσι έχουν τα πράγματα, όπως δίχως αμφιβολία έχουν, γιατί με ξεγελάς; Και γιατί προσπαθείς με τεχνάσματα να μου στερήσεις τα μέσα που ίσως θα έβρισκα για να πετύχω αυτό που θέλω;»

Ο Ανσέλμο δεν είπε τίποτε άλλο, όμως είχε ήδη πει αρκετά για να γεμίσει τον Λοθάριο ντροπή και αμηχανία. Εκείνος, νιώθοντας πως είχε θιγεί η τιμή του επειδή τον είχαν πιάσει στο ψέμα, ορκίστηκε στον Ανσέλμο ότι από εκείνη τη στιγμή θα αφοσιωνόταν στο να τον ικανοποιήσει χωρίς καμία εξαπάτηση, όπως θα διαπίστωνε αν είχε την περιέργεια να παρακολουθήσει· αν και δεν χρειαζόταν να μπει σε τέτοιο κόπο, γιατί όσα θα έκανε για να τον ικανοποιήσει θα έδιωχναν κάθε υποψία από το μυαλό του. Ο Ανσέλμο τον πίστεψε και, για να του δώσει μια πιο ελεύθερη ευκαιρία και να μειώσει τον κίνδυνο να τους αιφνιδιάσει κανείς, αποφάσισε να λείψει από το σπίτι του για οκτώ μέρες και να πάει να μείνει σε έναν φίλο του που ζούσε σε ένα χωριό όχι μακριά από την πόλη. Και, για να δικαιολογήσει καλύτερα την αναχώρησή του στην Καμίλα, κανόνισε ώστε ο φίλος να του στείλει μια πολύ πιεστική πρόσκληση.

Δυστυχισμένε, κοντόφθαλμε Ανσέλμο, τι κάνεις, τι μηχανεύεσαι, τι πας να στήσεις; Σκέψου πως στρέφεσαι εναντίον του ίδιου σου του εαυτού, πως σχεδιάζεις τη δική σου

ατίμωση, πως ετοιμάζεις τη δική σου καταστροφή. Η γυναίκα σου, η Καμίλα, είναι ενάρετη· τη χαίρεσαι με γαλήνη και ασφάλεια· κανείς δεν απειλεί την ευτυχία σου· οι σκέψεις της δεν βγαίνουν πέρα από τους τοίχους του σπιτιού της· εσύ είσαι ο επίγειος ουρανός της, το αντικείμενο των πόθων της, η εκπλήρωση των επιθυμιών της, το μέτρο με το οποίο μετρά τη θέλησή της, φέρνοντάς την σε όλα σε συμφωνία με τη δική σου και με του Ουρανού. Αν λοιπόν το κοίτασμα της τιμής, της ομορφιάς, της αρετής και της σεμνότητάς της σου δίνει χωρίς κόπο όλο τον πλούτο που κρύβει και που θα μπορούσες να ευχηθείς, γιατί θέλεις να σκάψεις τη γη ψάχνοντας για καινούριες φλέβες, για άγνωστους θησαυρούς, ρισκάροντας να καταρρεύσουν όλα, αφού στηρίζονται μόνο στα αδύναμα υποστυλώματα της εύθραυστης φύσης της; Σκέψου πως όποιος ζητά τα αδύνατα, δίκαια μπορεί να στερηθεί και τα δυνατά· όπως το είπε καλύτερα ένας ποιητής:

Δική μου μοίρα είναι να ψάχνω τη ζωή μέσα στον θάνατο, την υγεία μέσα στην αρρώστια, να γυρεύω στην φυλακή την ανάσα της ελευθερίας, και πίστη μέσα στους προδότες.

Κι έτσι η Μοίρα, που πάντα αρνείται να μου χαρίσει εύνοια ή δώρο, επειδή ποθώ ό,τι δεν μπορεί ποτέ να γίνει, μου στερεί κι εκείνο που θα μπορούσε να υπάρξει.

Την επόμενη μέρα ο Ανσέλμο έφυγε για το χωριό, αφού πρώτα είπε στην Καμίλα πως όσο θα έλειπε ο Λοθάριο θα ερχόταν να φροντίζει το σπίτι και να τρώει μαζί της, και πως εκείνη έπρεπε να του φέρεται σαν να ήταν ο ίδιος ο άντρας της. Η Καμίλα στενοχωρήθηκε, όπως θα συνέβαινε σε κάθε συνετή και αξιοπρεπή γυναίκα, με τις οδηγίες που της άφηνε ο σύζυγός

της, και του είπε να σκεφτεί πως δεν ταίριαζε να κάθεται άλλος στη θέση του στο τραπέζι όσο εκείνος έλειπε. Κι αν το έκανε επειδή δεν είχε εμπιστοσύνη ότι εκείνη μπορούσε να φροντίσει το σπίτι μόνη της, ας τη δοκίμαζε αυτή τη φορά, και θα έβλεπε στην πράξη πως ήταν ικανή και για μεγαλύτερες ευθύνες. Ο Ανσέλμο της απάντησε πως έτσι το ήθελε, και πως το μόνο που είχε να κάνει ήταν να υποταχθεί και να υπακούσει. Η Καμίλα είπε πως θα το έκανε, αν και χωρίς τη θέλησή της.

Ο Ανσέλμο έφυγε, και την επόμενη μέρα ο Λοθάριο πήγε στο σπίτι του, όπου η Καμίλα τον υποδέχτηκε με ευγένεια και σεμνότητα. Όμως δεν του επέτρεψε ποτέ να τη δει μόνος· ήταν πάντα περιστοιχισμένη από τους άντρες και τις γυναίκες υπηρέτες της, και ιδιαίτερα από μια παρακόρη της, τη Λεονέλα, με την οποία ήταν πολύ δεμένη, αφού είχαν μεγαλώσει μαζί από παιδιά στο πατρικό της, και την οποία είχε κρατήσει κοντά της και μετά τον γάμο της με τον Ανσέλμο. Τις τρεις πρώτες μέρες ο Λοθάριο δεν της μίλησε καθόλου, παρόλο που θα μπορούσε να το είχε κάνει όταν μάζευαν το τραπέζι και οι υπηρέτες αποσύρονταν για να φάνε βιαστικά· γιατί έτσι είχε διατάξει η Καμίλα. Μάλιστα, είχε δώσει εντολή στη Λεονέλα να τρώει νωρίτερα από εκείνη και να μην την αφήνει ποτέ μόνη. Εκείνη όμως, έχοντας το μυαλό της σε άλλα πράγματα που της άρεσαν περισσότερο και θέλοντας εκείνον τον χρόνο και την ευκαιρία για τις δικές της απολαύσεις, δεν υπάκουε πάντα στις εντολές της κυρίας της· αντίθετα, τους άφηνε μόνους, σαν να της το είχαν ζητήσει οι ίδιοι. Ωστόσο, η σεμνή στάση της Καμίλα, η γαλήνη του προσώπου της και η αυτοκυριαρχία όλης της παρουσίας της

ήταν αρκετές για να χαλιναγωγούν τη γλώσσα του Λοθάριο. Αλλά αυτή ακριβώς η δύναμη που είχαν οι τόσες αρετές της Καμίλα και τον έκαναν να σωπαίνει αποδείχτηκε ολέθρια και για τους δυο τους· γιατί, αν η γλώσσα του έμενε σιωπηλή, οι σκέψεις του δούλευαν ασταμάτητα και μπορούσαν με όλη τους την άνεση να στέκονται μία μία στις τελειότητες της καλοσύνης και της ομορφιάς της Καμίλα, σε χάρες αρκετές για να ανάψουν έρωτα ακόμη και σε μαρμάρινο άγαλμα, πόσο μάλλον σε μια καρδιά από σάρκα. Ο Λοθάριο την κοιτούσε, ενώ θα μπορούσε να της μιλά, και σκεφτόταν πόσο άξια ήταν να την αγαπήσει κανείς· κι έτσι, λίγο λίγο, οι σκέψεις αυτές άρχισαν να κλονίζουν την πίστη του προς τον Ανσέλμο. Χίλιες φορές σκέφτηκε να φύγει από την πόλη και να πάει κάπου όπου ο Ανσέλμο δεν θα τον έβλεπε ποτέ, ούτε εκείνος την Καμίλα. Όμως η απόλαυση που έβρισκε κοιτάζοντάς την είχε ήδη μπει ανάμεσά τους και τον κρατούσε δεμένο. Πίεζε τον εαυτό του και πάλευε να διώξει και να καταπνίξει την ευχαρίστηση που ένιωθε όταν την παρατηρούσε. Όταν έμενε μόνος, κατηγορούσε τον εαυτό του για την αδυναμία του, αποκαλούσε τον εαυτό του κακό φίλο, ακόμη και κακό χριστιανό. Ύστερα το συλλογιζόταν, συνέκρινε τη θέση του με εκείνη του Ανσέλμο και κατέληγε πάντα στο ίδιο συμπέρασμα: πως η ανοησία και η απερισκεψία του Ανσέλμο ήταν χειρότερες από τη δική του απιστία, και πως, αν μπορούσε να δικαιολογήσει τις προθέσεις του τόσο εύκολα ενώπιον του Θεού όσο και ενώπιον των ανθρώπων, δεν είχε λόγο να φοβάται καμιά τιμωρία για το σφάλμα του.

Με λίγα λόγια, η ομορφιά και η αρετή της Camilla, μαζί με την ευκαιρία που ο τυφλωμένος σύζυγος είχε βάλει στα χέρια του, νίκησαν την πίστη του Lothario. Μην ακούγοντας τίποτε άλλο παρά μόνο εκείνο προς το οποίο τον τραβούσε η επιθυμία του, όταν ο Anselmo έλειπε ήδη τρεις μέρες —μέρες στις οποίες εκείνος πάλευε αδιάκοπα με το πάθος του— άρχισε να φλερτάρει την Camilla με τόση ορμή και με τόσο θερμά λόγια, που εκείνη έμεινε κατάπληκτη και το μόνο που μπόρεσε να κάνει ήταν να σηκωθεί από τη θέση της και να αποσυρθεί στο δωμάτιό της χωρίς να του απαντήσει λέξη. Όμως η ελπίδα που πάντα γεννιέται μαζί με τον έρωτα δεν αποδυναμώθηκε στον Lothario από αυτή την απορριπτική στάση· αντίθετα, το πάθος του για την Camilla δυνάμωσε. Κι εκείνη, βλέποντας σε αυτόν κάτι που ποτέ δεν είχε φανταστεί, δεν ήξερε τι να κάνει· και επειδή έκρινε πως δεν ήταν ούτε ασφαλές ούτε σωστό να του δώσει ξανά την ευκαιρία να της μιλήσει, αποφάσισε να στείλει, όπως και έκανε εκείνο ακριβώς το βράδυ, έναν από τους υπηρέτες της με ένα γράμμα στον Anselmo, όπου του έγραφε τα εξής:

[illegible] XXXIV. [illegible] [illegible] [illegible] «[illegible]»

«Συνηθίζεται να λέγεται πως ένας στρατός χωρίς τον στρατηγό του και ένα κάστρο χωρίς τον φρούραρχό του δείχνουν άσχημα· κι εγώ λέω πως μια νέα παντρεμένη γυναίκα φαίνεται ακόμη χειρότερα χωρίς τον άντρα της, εκτός αν υπάρχουν πολύ σοβαροί λόγοι. Νιώθω τόσο άβολα χωρίς εσένα και τόσο ανίκανη να αντέξω αυτόν τον χωρισμό, ώστε, αν δεν επιστρέψεις γρήγορα, θα αναγκαστώ να καταφύγω στο σπίτι των γονιών μου για να βρω ανακούφιση, ακόμη κι αν αυτό σημαίνει πως θα αφήσω το δικό σου σπίτι χωρίς προστάτη· γιατί εκείνος που μου άφησες, αν πράγματι του άξιζε αυτός ο τίτλος, δείχνει, νομίζω, μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τη δική του ευχαρίστηση παρά για όσα σε αφορούν. Εσύ, που έχεις κρίση, δεν χρειάζεται να σου πω περισσότερα· και, άλλωστε, δεν θα ήταν πρέπον να πω περισσότερα.»

Ο Ανσέλμο έλαβε αυτό το γράμμα και κατάλαβε από το περιεχόμενό του πως ο Λοθάριο είχε ήδη αρχίσει το έργο του και πως η Καμίλα πρέπει να του είχε απαντήσει όπως εκείνος θα ευχόταν. Πανευτυχής με αυτά τα νέα, της έστειλε μήνυμα να μη φύγει από το σπίτι τους για κανέναν λόγο, γιατί θα επέστρεφε πολύ σύντομα. Η Καμίλα ξαφνιάστηκε με την απάντηση του Ανσέλμο, που την έφερε σε ακόμη μεγαλύτερη αμηχανία από πριν, γιατί ούτε τολμούσε να μείνει στο σπίτι της ούτε όμως και να πάει στους γονείς της· αν έμενε, η αρετή της κινδύνευε, κι αν έφευγε, θα παρακούγε τις εντολές του άντρα

της. Στο τέλος αποφάσισε αυτό που για την ίδια ήταν η χειρότερη λύση: να μείνει, αποφασισμένη να μην αποφεύγει την παρουσία του Λοθάριο, ώστε να μη δώσει αφορμή για κουτσομπολιά στους υπηρέτες. Άρχισε μάλιστα να μετανιώνει που είχε γράψει έτσι στον άντρα της, φοβούμενη μήπως εκείνος φανταστεί ότι ο Λοθάριο είχε διακρίνει πάνω της κάποια ελαφρότητα που τον έκανε να παραμερίσει τον σεβασμό που της όφειλε. Ωστόσο, βέβαιη για την εντιμότητά της, εμπιστεύτηκε τον Θεό και τις ίδιες τις ενάρετες προθέσεις της, ελπίζοντας πως θα μπορούσε να αντισταθεί σιωπηλά σε όλες τις πιέσεις του Λοθάριο, χωρίς να πει τίποτα στον άντρα της και χωρίς να τον μπλέξει σε καβγάδες ή μπελάδες. Έφτασε μάλιστα να σκέφτεται πώς θα δικαιολογούσε τον Λοθάριο στον Ανσέλμο, όταν εκείνος θα τη ρωτούσε τι την είχε κάνει να γράψει εκείνο το γράμμα. Με αυτές τις αποφάσεις, πιο τιμητικές παρά συνετές ή αποτελεσματικές, έμεινε και την επόμενη μέρα να ακούει τον Λοθάριο, που την πολιορκούσε τόσο επίμονα ώστε η σταθερότητα της Καμίλα άρχισε να λυγίζει, και η αρετή της με το ζόρι προλάβαινε να συγκρατεί τα μάτια της, για να μην προδώσουν μια κάποια τρυφερή συμπόνια που είχαν ξυπνήσει μέσα της τα δάκρυα και οι ικεσίες του. Ο Λοθάριο τα παρατήρησε όλα αυτά, και φούντωσε ακόμη περισσότερο. Με λίγα λόγια, ένιωσε πως, όσο ο Ανσέλμο έλειπε, είχε χρόνο και ευκαιρία και έπρεπε να εντείνει την πολιορκία του φρουρίου· έτσι επιτέθηκε στη φιλαρέσκειά της με επαίνους για την ομορφιά της, γιατί τίποτα δεν γκρεμίζει πιο γρήγορα τους πύργους της γυναικείας ματαιοδοξίας από την ίδια τη ματαιοδοξία, όταν μιλά με τη γλώσσα της κολακείας. Πράγματι, με ακούραστη επιμονή

υπονόμευσε τον βράχο της αγνότητάς της με τέτοια μέσα, που ακόμη κι αν η Καμίλα ήταν από ορείχαλκο, θα είχε λυγίσει. Έκλαψε, ικέτεψε, υποσχέθηκε, κολάκεψε, πίεσε, προσποιήθηκε με τόσο συναίσθημα και με τόση φαινομενική ειλικρίνεια, ώστε ανέτρεψε τις ενάρετες αποφάσεις της Καμίλα και κέρδισε τον θρίαμβο που λιγότερο περίμενε και περισσότερο ποθούσε. Η Καμίλα ενέδωσε, η Καμίλα έπεσε· αλλά τι παράξενο είναι αυτό, όταν ούτε η φιλία του Λοθάριο μπόρεσε να μείνει ακλόνητη; Είναι ολοφάνερη απόδειξη πως ο έρωτας νικιέται μόνο αν τον αποφεύγεις, και πως κανείς δεν πρέπει να μπαίνει σε μάχη με έναν τόσο ισχυρό εχθρό· χρειάζεται θεϊκή δύναμη για να υπερνικηθεί η ανθρώπινη ισχύς του. Μόνο η Λεονέλα γνώριζε την αδυναμία της κυρίας της, γιατί οι δυο ψεύτικοι φίλοι και νέοι εραστές δεν μπόρεσαν να την κρατήσουν κρυφή. Ο Λοθάριο δεν θέλησε να πει στην Καμίλα ποιος ήταν ο σκοπός που είχε βάλει ο Ανσέλμο, ούτε ότι ο ίδιος του είχε δώσει την ευκαιρία να φτάσει σε αυτό το αποτέλεσμα, μήπως εκείνη υποτιμήσει την αγάπη του και νομίσει πως την είχε πολιορκήσει ερωτικά από τύχη και χωρίς πρόθεση, κι όχι με δική του θέληση.

Λίγες μέρες αργότερα ο Ανσέλμο γύρισε στο σπίτι του, χωρίς να καταλάβει τι είχε χάσει — αυτό που τόσο επιπόλαια μεταχειρίστηκε και τόσο πολύτιμο θεωρούσε. Πήγε αμέσως να δει τον Λοθάριο και τον βρήκε στο σπίτι. Αγκαλιάστηκαν και ο Ανσέλμο τον ρώτησε τι νέα είχε να του πει, αν ήταν νέα ζωής ή θανάτου.

«Τα νέα που έχω να σου δώσω, Ανσέλμο φίλε μου», είπε ο Λοθάριος, «είναι πως έχεις γυναίκα άξια να γίνει το πρότυπο

και το καμάρι όλων των καλών συζύγων. Τα λόγια που της είπα τα πήρε ο αέρας, τις υποσχέσεις μου τις περιφρόνησε, τα δώρα μου τα αρνήθηκε, και τα ψεύτικα δάκρυα που έχυσα τα έκανε ανοιχτά περίγελο. Με λίγα λόγια, όπως η Καμίλα είναι η ίδια η ουσία της ομορφιάς, έτσι είναι και το θησαυροφυλάκιο της αγνότητας, όπου κατοικούν η πραότητα, η σεμνότητα και όλες οι αρετές που μπορούν να χαρίσουν σε μια γυναίκα έπαινο, τιμή και ευτυχία. Πάρε πίσω τα χρήματά σου, φίλε μου· να τα, και δεν χρειάστηκε καν να τα αγγίξω, γιατί η αγνότητα της Καμίλας δεν υποκύπτει σε τόσο ευτελή πράγματα όπως τα δώρα ή οι υποσχέσεις. Μείνε ικανοποιημένος, Ανσέλμο, και μην επιχειρήσεις άλλη δοκιμή· κι αφού πέρασες αβρόχοις ποσί μέσα από τη θάλασσα εκείνων των αμφιβολιών και υποψιών που υπάρχουν και μπορεί να υπάρξουν για τις γυναίκες, μην ξαναζητήσεις να βουτήξεις στο βαθύ πέλαγος νέων μπελάδων, ούτε να δοκιμάσεις με άλλον πλοηγό την αξία και τη δύναμη του σκάφους που σου έδωσε ο Ουρανός για να περάσεις τη θάλασσα αυτού του κόσμου. Λογάριαζε λοιπόν πως τώρα βρίσκεσαι ασφαλής στο λιμάνι, δέσε με την άγκυρα της σωστής σκέψης και αναπαύσου ήσυχος ώσπου να κληθείς να πληρώσεις εκείνο το χρέος που καμιά επίγεια ευγένεια δεν μπορεί να αποφύγει.»

Ο Ανσέλμο έμεινε απόλυτα ικανοποιημένος με τα λόγια του Λοθάριου και τα πίστεψε όσο θα πίστευε χρησμό. Παρ' όλα αυτά, τον παρακάλεσε να μην εγκαταλείψει την υπόθεση, έστω και μόνο για λόγους περιέργειας και διασκέδασης· μόνο που από εδώ και πέρα δεν χρειαζόταν να καταβάλει τις ίδιες επίμονες προσπάθειες όπως πριν. Το μόνο που ήθελε ήταν να της γράψει μερικούς στίχους, υμνώντας την με το όνομα

Χλόρις, γιατί ο ίδιος θα της έδινε να καταλάβει πως ήταν ερωτευμένος με μια κυρία στην οποία είχε δώσει αυτό το όνομα, ώστε να μπορεί να τραγουδά τους επαίνους της με τη διακριτικότητα που ταίριαζε στη σεμνότητά της. Κι αν ο Λοθάριος δεν ήθελε να μπει στον κόπο να γράψει τους στίχους, θα τους έγραφε ο ίδιος.

«Δεν θα χρειαστεί αυτό», είπε ο Λοθάριο, «γιατί οι Μούσες δεν μου είναι και τόσο εχθρικές ώστε να μη με επισκέπτονται πότε πότε μέσα στη χρονιά. Εσύ πες στην Καμίλα όσα σκέφτηκες για έναν δήθεν έρωτά μου· για τους στίχους, θα τους γράψω εγώ, και αν δεν είναι τόσο καλοί όσο αξίζει το θέμα, θα είναι τουλάχιστον οι καλύτεροι που μπορώ να φτιάξω». Έτσι συμφώνησαν οι δυο φίλοι, ο απερίσκεπτος και ο δόλιος. Όταν ο Ανσέλμο γύρισε στο σπίτι του, ρώτησε την Καμίλα αυτό που εκείνη ήδη απορούσε γιατί δεν την είχε ρωτήσει νωρίτερα: τι ήταν εκείνο που την είχε κάνει να του γράψει το γράμμα που του είχε στείλει. Η Καμίλα απάντησε πως της είχε φανεί ότι ο Λοθάριο την κοιτούσε κάπως πιο τολμηρά απ' ό,τι όταν βρισκόταν στο σπίτι τους· τώρα όμως είχε καταλάβει πως έκανε λάθος και πως όλα ήταν μάλλον ιδέα της, αφού ο Λοθάριο πλέον απέφευγε και να τη βλέπει και να μένει μόνος μαζί της. Ο Ανσέλμο της είπε να μην ανησυχεί καθόλου γι' αυτή την υποψία, γιατί ήξερε πως ο Λοθάριο ήταν ερωτευμένος με μια αρχοντοπούλα της πόλης, την οποία υμνούσε με το όνομα Χλόρις· κι ακόμη κι αν δεν συνέβαινε αυτό, η πίστη του και η μεγάλη φιλία που τους ένωνε δεν άφηναν κανένα περιθώριο φόβου. Αν όμως η Καμίλα δεν είχε ήδη ενημερωθεί από τον Λοθάριο ότι αυτός ο έρωτας για τη Χλόρις ήταν προσποιητός, και ότι το είχε πει ο ίδιος στον

Ανσέλμο για να μπορεί καμιά φορά να εκφράζει έμμεσα τους επαίνους του για την ίδια την Καμίλα, τότε χωρίς αμφιβολία θα είχε πέσει στα βασανιστικά δίχτυα της ζήλιας. Επειδή όμως είχε προειδοποιηθεί, άκουσε αυτή την παράξενη είδηση χωρίς ταραχή.

Την επόμενη μέρα, ενώ οι τρεις τους κάθονταν στο τραπέζι, ο Ανσέλμο ζήτησε από τον Λοθάριο να απαγγείλει κάτι από όσα είχε γράψει για την αγαπημένη του Χλόριδα· αφού η Καμίλα δεν τη γνώριζε, μπορούσε άφοβα να πει ό,τι ήθελε.

«Ακόμα κι αν τη γνώριζε», απάντησε ο Λοθάριο, «δεν θα έκρυβα τίποτα· γιατί όταν ένας ερωτευμένος υμνεί την ομορφιά της κυρίας του και την κατηγορεί για σκληρότητα, δεν ρίχνει καμιά σκιά στο καλό της όνομα. Όπως και να ’χει, το μόνο που μπορώ να πω είναι πως χθες έφτιαξα ένα σονέτο για την αχαριστία αυτής της Χλόριδας, και λέει τα εξής:»

□□□□□□

Τα μεσάνυχτα, μέσα στη σιωπή, όταν οι πιο ευτυχισμένοι άνθρωποι κλείνουν τα μάτια τους σε γλυκό ύπνο, η ατέλειωτη ιστορία των αμέτρητων βασάνων μου συνηθίζει να υψώνεται προς τη Χλώριδα και προς τον Ουρανό. Κι όταν το φως της μέρας επιστρέφει και βάφει τις πύλες της ανατολής με ρόδινες αποχρώσεις, η θλίψη μου ξεσπά με την ίδια αμείωτη δύναμη, σε σπασμένες λέξεις και σε καυτούς αναστεναγμούς. Κι όταν ο ήλιος ανεβαίνει στον θρόνο του, στεφανωμένος από τ' άστρα, και χύνει πάνω στη γη το μεσημεριανό του φως, το μεσημέρι δεν κάνει παρά να ξαναζωντανεύει τους θρήνους και τα δάκρυά μου· και με τη νύχτα ξανανεβαίνει κι ο στεναγμός μου. Κι όμως, μέσα σε όλη μου την οδύνη, μου φαίνεται πάντα πως ούτε ο Ουρανός ούτε η Χλώριδα μ' ακούνε.»

Το σονέτο άρεσε στην Καμίλα, και ακόμη περισσότερο στον Ανσέλμο, που το επαίνεσε και είπε πως η κυρία ήταν υπερβολικά σκληρή, αφού δεν ανταπέδιδε μια τόσο φανερή ειλικρίνεια. Τότε η Καμίλα είπε: «Δηλαδή όλα όσα λένε οι ερωτοχτυπημένοι ποιητές είναι αλήθεια;»

«Ως ποιητές δεν λένε την αλήθεια», απάντησε ο Λοθάριο· «ως εραστές όμως, είναι το ίδιο αληθινοί όσο και ικανοί να εκφραστούν.»

«Αυτό είναι βέβαιο», παρατήρησε ο Ανσέλμο, πρόθυμος να στηρίξει και να ενισχύσει τις ιδέες του Λοθάριο μπροστά στην Καμίλα, η οποία αγνοούσε εντελώς το σχέδιό του, ενώ ήταν βαθιά ερωτευμένη με τον Λοθάριο. Έτσι, βρίσκοντας χαρά σε

καθετί δικό του και ξέροντας πως οι σκέψεις και τα γραπτά του είχαν εκείνη για θέμα τους, και πως η ίδια ήταν η αληθινή Χλώριδα, του ζήτησε να της απαγγείλει άλλο ένα σονέτο ή κάποιους στίχους, αν θυμόταν τίποτε.

«Θυμάμαι», απάντησε ο Λοθάριο, «αλλά δεν νομίζω πως είναι τόσο καλό όσο το πρώτο· ή, για να το πω πιο σωστά, λιγότερο κακό. Όμως μπορείς εύκολα να κρίνεις μόνη σου, γιατί είναι το εξής.»

□□□□□□

Ξέρω πως είμαι καταδικασμένος· για μένα ο θάνατος είναι τόσο βέβαιος όσο βέβαιο είναι πως εσύ, άσπλαχνη ωραία μου, θα με δεις κάποτε να κείτομαι νεκρός στα πόδια σου, προτού η καρδιά μου μετανιώσει για την αγάπη της για σένα. Κι αν θαβόμουν στη λησμονιά, στερημένος ζωή, δόξα και εύνοια, ακόμη κι εκεί θα φαινόταν πως κουβαλώ τη μορφή σου βαθιά χαραγμένη στο στήθος μου, να τη βλέπουν όλοι. Αυτό το θεωρώ σαν ιερό κειμήλιο, για να με σώσει από τη μοίρα που μου φέρνει η αφοσίωσή μου — αυτή η αφοσίωση που χρωστά τη δύναμή της στη σκληρή σου καρδιά. Αλίμονο σ' εκείνον που, κάτω από σκοτεινιασμένους ουρανούς, ταξιδεύει μέσα στον κίνδυνο πάνω σε πέλαγος δίχως ίχνη, όπου δεν φαίνεται ούτε φιλικό λιμάνι ούτε πολικός αστέρας.»

Ο Ανσέλμο επαίνεσε και αυτό το δεύτερο σονέτο, όπως είχε επαινέσει και το πρώτο· κι έτσι συνέχιζε να προσθέτει κρίκο στον κρίκο της αλυσίδας με την οποία έδενε ο ίδιος τον εαυτό του και εξασφάλιζε την ατίμωσή του. Γιατί τη στιγμή που ο Λοθάριο έκανε τα περισσότερα για να τον ατιμάσει, εκείνος του έλεγε πως τότε ακριβώς τον τιμούσε περισσότερο. Κι έτσι, με κάθε βήμα που η Καμίλα κατέβαινε πιο βαθιά στον εξευτελισμό της, στα μάτια του εκείνη ανέβαινε όλο και πιο ψηλά, ως την κορυφή της αρετής και της καλής φήμης.

Έτυχε κάποτε η Καμίλα να βρεθεί μόνη με την υπηρέτριά της και να της πει: «Ντρέπομαι, αγαπητή μου Λεονέλα, όταν σκέφτομαι πόσο λίγο εκτίμησα τον εαυτό μου, αφού δεν ανάγκασα τον Λοθάριο να κερδίσει, έστω με κάποιο κόστος

χρόνου, την ολοκληρωτική κατοχή μου, που του την παρέδωσα τόσο γρήγορα και με τη θέλησή μου. Φοβάμαι μήπως σχηματίσει κακή γνώμη για την υποχωρητικότητά μου ή για την ελαφρότητά μου, χωρίς να λάβει υπόψη τη δύναμη της ακατανίκητης επιρροής που άσκησε πάνω μου.»

«Μην σας απασχολεί αυτό, κυρία μου», είπε η Λεονέλα, «γιατί όταν αυτό που δίνεται έχει πραγματική αξία και είναι άξιο να το εκτιμούν, το ότι δίνεται γρήγορα ούτε του αφαιρεί την αξία ούτε το κάνει λιγότερο πολύτιμο. Άλλωστε, συνηθίζουν να λένε πως όποιος δίνει γρήγορα, δίνει διπλά.»

«Λένε όμως επίσης», είπε η Καμίλα, «πως ό,τι κοστίζει λίγο, το εκτιμούν λιγότερο.»

«Αυτό το ρητό δεν ισχύει στη δική σου περίπτωση», απάντησε η Λεονέλα, «γιατί ο έρωτας, απ' όσα έχω ακούσει, άλλοτε πετά κι άλλοτε περπατά· με τον έναν τρέχει, με τον άλλον πάει αργά· άλλους τους παγώνει και άλλους τους καίει· άλλους τους πληγώνει και άλλους τους σκοτώνει· ξεκινά την πορεία των επιθυμιών του και την ίδια στιγμή την ολοκληρώνει και τη τελειώνει· το πρωί πολιορκεί ένα φρούριο και ως το βράδυ το έχει κιόλας κυριεύσει, γιατί δεν υπάρχει δύναμη που να μπορεί να του αντισταθεί. Τι είναι λοιπόν αυτό που σε τρομάζει, τι φοβάσαι, αφού το ίδιο πρέπει να συνέβη και στον Λοθάριο, όταν ο έρωτας διάλεξε την απουσία του κυρίου μου ως μέσο για να σε νικήσει; Και ήταν απολύτως αναγκαίο να ολοκληρωθεί τότε αυτό που είχε αποφασίσει ο έρωτας, χωρίς να δοθεί χρόνος να επιστρέψει ο Ανσέλμο και με την παρουσία του να αναγκάσει να μείνει το έργο μισό· γιατί ο έρωτας δεν έχει καλύτερο συνεργό για να πετύχει τα σχέδιά του από την

ευκαιρία· και την ευκαιρία τη χρησιμοποιεί σε όλα του τα κατορθώματα, ιδίως στην αρχή. Όλα αυτά τα ξέρω πολύ καλά κι εγώ, περισσότερο από εμπειρία παρά από όσα έχω ακούσει, και κάποια μέρα, señora, θα σου ανοίξω τα μάτια πάνω σ' αυτό το θέμα, γιατί κι εγώ είμαι από σάρκα και αίμα όπως εσύ. Άλλωστε, κυρία Καμίλα, δεν παραδόθηκες ούτε ενέδωσες τόσο γρήγορα, χωρίς πρώτα να δεις όλη την ψυχή του Λοθάριο στα μάτια του, στους αναστεναγμούς του, στα λόγια του, στις υποσχέσεις του και στα δώρα του, και μέσα απ' αυτά και από τις αρετές του να καταλάβεις πόσο άξιος ήταν της αγάπης σου. Αφού λοιπόν έτσι έχουν τα πράγματα, μην αφήνεις αυτές τις σχολαστικές και πουριτανικές ιδέες να βασανίζουν το μυαλό σου· να είσαι βέβαιη πως ο Λοθάριο σε εκτιμά όσο κι εσύ εκείνον, και μείνε ήσυχη και ικανοποιημένη πως, αφού πιάστηκες στη θηλιά του έρωτα, σε έπιασε κάποιος άξιος και με αξία, που δεν έχει μόνο τα τέσσερα Σ που λένε πως πρέπει να έχουν οι αληθινοί εραστές, αλλά ολόκληρη την αλφαβήτα· άκουσέ με μόνο και θα δεις πως μπορώ να την απαγγείλω απ' έξω. Στα δικά μου μάτια και στη σκέψη μου είναι Αξιαγάπητος, Γενναίος, Ευγενικός, Διακεκριμένος, Κομψός, Στοργικός, Χαρούμενος, Έντιμος, Επιφανής, Πιστός, Ανδρείος, Ευγενής, Ειλικρινής, Ευπροσήγορος, Οξυδερκής, Πλούσιος, και τα Σ σύμφωνα με το ρητό, κι έπειτα Τρυφερός, Αληθινός· το Χ δεν του ταιριάζει, γιατί είναι τραχύ γράμμα· το Ψ έχει ήδη δοθεί· και το Ω, Ως ζηλωτής της τιμής σου.»

Η Καμίλα γέλασε με το «αλφάβητο» της υπηρέτριάς της και κατάλαβε πως εκείνη είχε πολύ μεγαλύτερη πείρα από ερωτικές ιστορίες απ' όση άφηνε να φανεί. Η Λεονέλα το παραδέχτηκε και της εξομολογήθηκε πως είχε δεσμό με έναν

νέο καλής καταγωγής από την ίδια πόλη. Αυτό ανησύχησε την Καμίλα, που φοβήθηκε μήπως έτσι κινδύνευε η τιμή της, και τη ρώτησε αν η σχέση τους είχε προχωρήσει πέρα από λόγια. Εκείνη, με ελάχιστη ντροπή και πολλή θρασύτητα, απάντησε πως ναι. Γιατί είναι βέβαιο πως η απερισκεψία των κυριών κάνει τις υπηρέτριες ξεδιάντροπες· όταν βλέπουν τις αφέντρες τους να παραστρατούν, θεωρούν πως δεν είναι τίποτα να κάνουν το ίδιο, ούτε να μαθευτεί κιόλας. Το μόνο που μπόρεσε να κάνει η Καμίλα ήταν να παρακαλέσει τη Λεονέλα να μην πει τίποτα για τις δικές της πράξεις σ' εκείνον που αποκαλούσε εραστή της, και να φροντίζει τη δική της υπόθεση με μυστικότητα, ώστε να μη φτάσει τίποτα στ' αυτιά του Ανσέλμο ή του Λοθάριο. Η Λεονέλα είπε πως θα το έκανε, όμως κράτησε τον λόγο της με τέτοιον τρόπο, ώστε επιβεβαίωσε ακριβώς τον φόβο της Καμίλα ότι εξαιτίας της θα έχανε την υπόληψή της. Γιατί αυτή η ξεδιάντροπη και τολμηρή Λεονέλα, μόλις κατάλαβε πως η συμπεριφορά της κυρίας της δεν ήταν πια όπως παλιά, βρήκε το θράσος να βάζει τον εραστή της μέσα στο σπίτι, βέβαιη πως, ακόμη κι αν τον έβλεπε η κυρία της, δεν θα τολμούσε να τον ξεσκεπάσει. Γιατί ένα από τα κακά που φέρνουν μαζί τους τα αμαρτήματα των κυριών είναι κι αυτό: τις κάνουν σκλάβες των ίδιων τους των υπηρετών και τις αναγκάζουν να κρύβουν τις χαλαρότητες και τις διαφθορές τους. Έτσι έγινε και με την Καμίλα· παρόλο που κατάλαβε, όχι μία αλλά πολλές φορές, πως η Λεονέλα ήταν με τον εραστή της σε κάποιο δωμάτιο του σπιτιού, όχι μόνο δεν τολμούσε να τη μαλώσει, αλλά της έδινε κι ευκαιρίες να τον κρύβει και απομάκρυνε κάθε δυσκολία, για να μην τον δει ο άντρας της. Δεν μπόρεσε όμως να εμποδίσει να τον δει μια

φορά ο Λοθάριο, όταν εκείνος βγήκε χαράματα. Ο Λοθάριο, μην ξέροντας ποιος ήταν, στην αρχή τον πέρασε για φάντασμα· μόλις όμως τον είδε να απομακρύνεται βιαστικά, τυλίγοντας το πρόσωπό του με τον μανδύα του και προσπαθώντας προσεκτικά να κρυφτεί, παράτησε αυτή την ανόητη ιδέα και υιοθέτησε μιαν άλλη, που θα τους κατέστρεφε όλους, αν η Καμίλα δεν έβρισκε λύση. Ο Λοθάριο δεν σκέφτηκε καν ότι ο άντρας που είχε δει να βγαίνει τέτοιαν ακατάλληλη ώρα από το σπίτι του Ανσέλμο μπορεί να είχε μπει εκεί για χάρη της Λεονέλα· ούτε του πέρασε από το μυαλό η ύπαρξη της Λεονέλα. Το μόνο που σκέφτηκε ήταν πως, όπως η Καμίλα είχε φανεί ελαφριά και υποχωρητική απέναντί του, έτσι θα είχε φανεί και σε κάποιον άλλον. Γιατί κι αυτό είναι άλλη μια τιμωρία που κουβαλά το σφάλμα της γυναίκας που παραστρατεί: την τιμή της τη δυσπιστεί ακόμη κι εκείνος στις προτάσεις και στις πιέσεις του οποίου ενέδωσε· πιστεύει πως θα παραδινόταν ακόμη πιο εύκολα σε άλλους και δέχεται χωρίς αμφιβολία κάθε υποψία που του γεννιέται. Όλη η φρόνηση του Λοθάριο έμοιαζε να τον έχει εγκαταλείψει εκείνη τη στιγμή· όλες οι συνετές αρχές του χάθηκαν από τη μνήμη του. Χωρίς να σκεφτεί ούτε μια φορά λογικά, και χωρίς άλλη καθυστέρηση, μέσα στην ανυπομονησία και στην τυφλή ζήλια που του έτρωγε την καρδιά, και διψώντας να εκδικηθεί την Καμίλα, που δεν του είχε κάνει κανένα κακό, έτρεξε στον Ανσέλμο πριν ακόμη εκείνος σηκωθεί και του είπε: «Μάθε, Ανσέλμο, πως εδώ και αρκετές μέρες παλεύω με τον εαυτό μου, προσπαθώντας να σου κρύψω κάτι που πια ούτε μπορώ ούτε είναι σωστό να σου αποκρύπτω. Μάθε πως το φρούριο της Καμίλα παραδόθηκε και είναι έτοιμο να υποταχθεί στη

θέλησή μου. Κι αν άργησα να σου το φανερώσω, ήταν για να δω αν επρόκειτο για κάποια επιπόλαιη ιδιοτροπία της ή αν ήθελε να με δοκιμάσει και να βεβαιωθεί αν το ερωτικό ενδιαφέρον που άρχισα να της δείχνω με τη δική σου άδεια ήταν αληθινό και σοβαρό. Σκέφτηκα επίσης πως, αν ήταν αυτή που έπρεπε να είναι, κι αυτή που και οι δυο μας πιστεύαμε πως είναι, θα σου είχε ήδη μιλήσει για τις προσεγγίσεις μου. Αλλά, αφού καθυστερεί, πιστεύω αληθινή την υπόσχεση που μου έδωσε: ότι την επόμενη φορά που θα λείπεις από το σπίτι θα μου επιτρέψει να τη συναντήσω στο μικρό δωμάτιο όπου φυλάς τα κοσμήματά σου» —και ήταν αλήθεια πως εκεί συνήθιζε να τον συναντά η Καμίλα— «όμως δεν θέλω να ορμήσεις βιαστικά για να εκδικηθείς, γιατί το αμάρτημα έχει ως τώρα γίνει μόνο στην πρόθεση, και ίσως η Καμίλα αλλάξει από τώρα ως την ορισμένη ώρα και στη θέση της πρόθεσης γεννηθεί η μετάνοια. Όπως ως τώρα ακολουθούσες πάντοτε τη συμβουλή μου, ολόκληρη ή εν μέρει, ακολούθησε και τώρα αυτή που θα σου δώσω, ώστε χωρίς λάθος και με ώριμη σκέψη να μπορέσεις να βεβαιωθείς για ό,τι σου φανεί καλύτερο να κάνεις. Κάνε πως φεύγεις για δυο ή τρεις μέρες, όπως έχεις κάνει και άλλες φορές, και φρόντισε να κρυφτείς μέσα στο δωμάτιο· τα παραπετάσματα και τα άλλα πράγματα που υπάρχουν εκεί προσφέρουν πολλές δυνατότητες για να κρυφτείς. Έτσι θα δεις με τα δικά σου μάτια κι εγώ με τα δικά μου ποια είναι στ’ αλήθεια η πρόθεση της Καμίλα. Κι αν είναι ένοχη, πράγμα που περισσότερο πρέπει να φοβάται κανείς παρά να το περιμένει, τότε με σιωπή, φρόνηση και διακριτικότητα θα μπορέσεις εσύ ο ίδιος να γίνεις το όργανο της τιμωρίας για το κακό που σου έγινε.»

Ο Ανσέλμο έμεινε άφωνος, συγκλονισμένος και κατάπληκτος με τα λόγια του Λοθάριο, που τον βρήκαν τη στιγμή που τα περίμενε λιγότερο από ποτέ. Ως τότε πίστευε πως η Καμίλα είχε βγει νικήτρια από τις προσποιητές επιθέσεις του Λοθάριο και είχε ήδη αρχίσει να χαίρεται τη δόξα της νίκης της. Έμεινε για αρκετή ώρα σιωπηλός, με το βλέμμα καρφωμένο στο έδαφος, και τελικά είπε: «Φέρθηκες, Λοθάριο, όπως περίμενα από τη φιλία σου. Θα ακολουθήσω τη συμβουλή σου σε όλα· κάνε όπως νομίζεις και κράτησε αυτό το μυστικό όπως θεωρείς σωστό μέσα σε τόσο απρόσμενες περιστάσεις.»

Ο Λοθάριο του έδωσε τον λόγο του, όμως μόλις έφυγε μετάνιωσε ολοκληρωτικά για όσα του είχε πει, καταλαβαίνοντας πόσο ανόητα είχε φερθεί, αφού θα μπορούσε να εκδικηθεί την Καμίλα με κάποιον τρόπο λιγότερο σκληρό και ταπεινωτικό. Καταριόταν την έλλειψη μυαλού του, κατηγορούσε τη βιαστική του απόφαση και δεν ήξερε τι να κάνει για να διορθώσει το κακό ή να βρει μια άμεση διέξοδο. Τελικά αποφάσισε να αποκαλύψει τα πάντα στην Καμίλα και, καθώς δεν έλειπαν οι ευκαιρίες, την ίδια κιόλας μέρα τη βρήκε μόνη. Εκείνη όμως, μόλις βρήκε την ευκαιρία να του μιλήσει, είπε: «Λοθάριο, φίλε μου, πρέπει να σου πω πως έχω μια λύπη στην καρδιά που την έχει γεμίσει τόσο, ώστε μοιάζει έτοιμη να σπάσει· και θα είναι θαύμα αν δεν σπάσει. Το θράσος της Λεονέλα έχει πια φτάσει σε τέτοιο σημείο, που κάθε βράδυ κρύβει εδώ μέσα κάποιον αγαπητικό της και μένει μαζί του ως το πρωί, βάζοντας σε κίνδυνο τη φήμη μου· γιατί όποιος τον δει να φεύγει από το σπίτι μου τέτοιες ακατάλληλες ώρες, εύκολα μπορεί να την αμφισβητήσει. Κι αυτό που με βασανίζει είναι πως δεν μπορώ ούτε να την τιμωρήσω ούτε να τη μαλώσω,

γιατί το ότι ξέρει για τη δική μας σχέση μου φράζει το στόμα και με αναγκάζει να σωπαίνω για τη δική της, ενώ φοβάμαι πως στο τέλος θα βγει κάποια συμφορά απ' όλο αυτό.»

Μόλις η Καμίλα του τα είπε αυτά, ο Λοθάριο στην αρχή νόμισε πως ήταν κάποιο τέχνασμα για να τον κάνει να πιστέψει ότι ο άντρας που είχε δει να βγαίνει ήταν ο εραστής της Λεονέλα και όχι ο δικός της. Όταν όμως είδε πόσο έκλαιγε και υπέφερε, και πώς τον παρακαλούσε να τη βοηθήσει, πείστηκε ότι έλεγε την αλήθεια· κι αυτή η βεβαιότητα έκανε τη σύγχυση και τις τύψεις του ακόμη μεγαλύτερες. Παρ' όλα αυτά, είπε στην Καμίλα να μην ταράζεται, γιατί θα έπαιρνε μέτρα για να βάλει τέλος στο θράσος της Λεονέλα. Ταυτόχρονα της αποκάλυψε τι είχε πει στον Ανσέλμο, παρασυρμένος από την άγρια ζήλια του, και πώς είχε κανονίσει να κρυφτεί στη ντουλάπα, ώστε να δει καθαρά πόσο λίγο του έμενε πιστή. Την ικέτεψε να τον συγχωρέσει γι' αυτή την τρέλα και να τον συμβουλέψει πώς θα μπορούσε να επανορθώσει και να βγει σώος από τον περίπλοκο λαβύρινθο όπου τον είχε ρίξει η απερισκεψία του. Η Καμίλα τρόμαξε με όσα άκουσε από τον Λοθάριο και, με πολλή οργή αλλά και μεγάλη φρόνηση, τον μάλωσε και τον επέπληξε για το ποταπό του σχέδιο και για την ανόητη και ολέθρια απόφαση που είχε πάρει. Όμως, όπως η γυναίκα έχει από τη φύση της πιο γρήγορο νου από τον άντρα, είτε για καλό είτε για κακό —αν και αυτός συχνά την εγκαταλείπει όταν κάθεται να συλλογιστεί ψύχραιμα— έτσι και η Καμίλα βρήκε εκείνη τη στιγμή έναν τρόπο να διορθώσει αυτό που φαινόταν εντελώς αδιόρθωτο. Είπε λοιπόν στον Λοθάριο να φροντίσει ώστε την επόμενη μέρα ο Ανσέλμο να κρυφτεί στο μέρος που είχε αναφέρει, γιατί ήλπιζε πως, χάρη σ' αυτή την κρυψώνα, θα

έβρισκε τρόπο να μπορούν στο εξής να χαίρονται τον έρωτά τους χωρίς κανέναν φόβο. Χωρίς όμως να του αποκαλύψει πλήρως το σχέδιό της, του ζήτησε να προσέξει ώστε, μόλις ο Ανσέλμο κρυβόταν, να έρθει κοντά της όταν θα τον φώναζε η Λεονέλα, και σε ό,τι του έλεγε εκείνη να απαντά όπως θα απαντούσε αν δεν ήξερε ότι ο Ανσέλμο άκουγε. Ο Λοθάριο την πίεσε να του εξηγήσει ολοκληρωμένα τι σκόπευε να κάνει, ώστε να μπορέσει με μεγαλύτερη σιγουριά και προσοχή να φροντίσει να κάνει ό,τι θα χρειαζόταν.

«Σου λέω», είπε η Καμίλα, «δεν χρειάζεται να φροντίσεις τίποτε άλλο, παρά μόνο να μου απαντάς σε ό,τι θα σε ρωτήσω». Δεν ήθελε να του εξηγήσει από πριν τι είχε στο νου της, γιατί φοβόταν μήπως αρνηθεί να ακολουθήσει ένα σχέδιο που εκείνη το θεωρούσε τόσο καλό και προσπαθήσει να δοκιμάσει ή να σκαρφιστεί κάποιο άλλο, λιγότερο εφαρμόσιμο.

Ο Λοθάριο τότε αποσύρθηκε και, την επόμενη μέρα, ο Ανσέλμο έφυγε με το πρόσχημα ότι πήγαινε στο εξοχικό του φίλου του· ύστερα όμως γύρισε κρυφά για να κρυφτεί, πράγμα που κατάφερε εύκολα, αφού η Καμίλα και η Λεονέλα φρόντισαν να του δώσουν την ευκαιρία. Έτσι χώθηκε στην κρυψώνα του με την ταραχή που μπορεί κανείς να φανταστεί πως νιώθει όποιος περιμένει να δει μπροστά στα μάτια του να ξεσκεπάζεται η ίδια η καρδιά της τιμής του και βρίσκεται ένα βήμα πριν χάσει το ύψιστο αγαθό που πίστευε πως κατείχε στην αγαπημένη του Καμίλα. Μόλις βεβαιώθηκαν ότι ο Ανσέλμο ήταν στη θέση του, η Καμίλα και η Λεονέλα μπήκαν στο δωμάτιο, και με το που πάτησε μέσα η Καμίλα είπε με βαθύ αναστεναγμό: «Αχ, αγαπημένη μου Λεονέλα, δεν θα ήταν

καλύτερα, πριν κάνω αυτό που δεν θέλω να μάθεις γιατί ίσως προσπαθήσεις να με εμποδίσεις, να μου δώσεις το στιλέτο του Ανσέλμο που σου ζήτησα και μ' αυτό να τρυπήσεις αυτή την άθλια καρδιά μου; Όχι όμως· δεν υπάρχει λόγος να πληρώσω εγώ το σφάλμα άλλου. Πρώτα θέλω να μάθω τι ήταν αυτό που είδαν πάνω μου τα θρασύτατα και ακόλαστα μάτια του Λοθάριο και τον ενθάρρυνε να μου φανερώσει ένα τόσο ποταπό σχέδιο, αδιαφορώντας και για τον φίλο του και για την τιμή μου. Πήγαινε στο παράθυρο, Λεονέλα, και φώναξέ τον· χωρίς αμφιβολία θα βρίσκεται στον δρόμο, περιμένοντας να εκτελέσει το αισχρό του σχέδιο. Όμως το δικό μου, όσο σκληρό κι αν είναι, είναι τίμιο, και θα γίνει πρώτο.»

«Αχ, κυρία μου», είπε η πανούργα Λεονέλα, που ήξερε καλά τον ρόλο της, «τι θέλετε να κάνετε μ' αυτό το στιλέτο; Μήπως σκοπεύετε να αφαιρέσετε τη ζωή είτε τη δική σας είτε του Λοθάριο; Γιατί όποιο από τα δύο κι αν κάνετε, θα καταστρέψει τη φήμη και το καλό σας όνομα. Καλύτερα να κρύψετε την προσβολή που δεχτήκατε και να μην δώσετε σ' αυτόν τον κακό άνθρωπο την ευκαιρία να μπει τώρα στο σπίτι και να μας βρει μόνες. Σκεφτείτε, κυρία μου: εμείς είμαστε αδύναμες γυναίκες κι εκείνος άντρας, αποφασισμένος κιόλας· και αφού έρχεται με τόσο αισχρό σκοπό, τυφλωμένος και σπρωγμένος από το πάθος, ίσως πριν προλάβετε να κάνετε αυτό που έχετε στο νου σας, κάνει εκείνος κάτι που θα είναι για σας χειρότερο κι από τον θάνατο. Κακό να βρει τον κύριό μου τον Ανσέλμο, που έδωσε τέτοια εξουσία μέσα στο σπίτι του σ' αυτόν τον ξεδιάντροπο! Κι έπειτα, ας πούμε πως τον σκοτώνετε, κυρία μου, όπως υποψιάζομαι ότι θέλετε· τι θα τον κάνουμε μετά, όταν θα είναι νεκρός;»

«Τι λες, φίλη μου;» απάντησε η Καμίλα. «Ας τον αφήσουμε στον Ανσέλμο να τον θάψει· λογικά δεν θα του είναι και τόσο βαρύ να σκεπάσει κάτω από το χώμα τη δική του ντροπή. Φώναξέ τον, γρήγορα· γιατί κάθε στιγμή που καθυστερώ να εκδικηθώ το κακό που μου έκανε, μου φαίνεται σαν να προδίδω την πίστη που χρωστώ στον άντρα μου.»

Ο Ανσέλμο τα άκουγε όλα αυτά, και κάθε λέξη που έλεγε η Καμίλα τον έκανε να αλλάζει γνώμη. Όταν όμως άκουσε πως είχαν αποφασίσει να σκοτώσουν τον Λοθάριο, η πρώτη του παρόρμηση ήταν να βγει από την κρυψώνα του και να φανερωθεί, για να αποτρέψει μια τέτοια συμφορά. Όμως,

επειδή ήθελε με αγωνία να δει πού θα κατέληγε μια τόσο τολμηρή και ενάρετη απόφαση, συγκρατήθηκε, με σκοπό να εμφανιστεί την κατάλληλη στιγμή και να εμποδίσει την πράξη. Εκείνη τη στιγμή η Καμίλα σωριάστηκε πάνω σε ένα κοντινό κρεβάτι και λιποθύμησε, ενώ η Λεονέλα άρχισε να κλαίει πικρά, φωνάζοντας: «Αλίμονο σε μένα! Να είναι γραφτό να πεθάνει εδώ, μέσα στην αγκαλιά μου, το άνθος της αρετής πάνω στη γη, το καμάρι των αληθινών συζύγων, το πρότυπο της αγνότητας!» και συνέχισε κι άλλα παρόμοια, τόσο που όποιος την άκουγε θα την περνούσε για την πιο τρυφερή και πιστή υπηρέτρια του κόσμου, και την κυρία της για μια άλλη κατατρεγμένη Πηνελόπη.

Η Καμίλα δεν άργησε να συνέλθει από τη λιποθυμία της και, μόλις άνοιξε τα μάτια της, είπε: «Γιατί δεν πας, Λεονέλα, να φωνάξεις εδώ εκείνον τον φίλο, τον πιο ψεύτικο φίλο προς φίλο που είδε ποτέ ο ήλιος ή έκρυψε η νύχτα; Πήγαινε, τρέξε, βιάσου, κάνε γρήγορα! Μην τυχόν και η φωτιά της οργής μου σβήσει όσο καθυστερώ και η δίκαιη εκδίκηση που περιμένω χαθεί μέσα σε απειλές και κατάρες.»

«Πάω αμέσως να τον φωνάξω, señora», είπε η Λεονέλα· «αλλά πρώτα πρέπει να μου δώσετε εκείνο το στιλέτο, μήπως όσο λείπω το χρησιμοποιήσετε και δώσετε σε όσους σας αγαπούν λόγο να σας κλαίνε για όλη τους τη ζωή.»

«Πήγαινε ήσυχη, αγαπημένη μου Λεονέλα, δεν θα το κάνω», είπε η Καμίλα. «Γιατί όσο απερίσκεπτη και ανόητη κι αν σου φαίνομαι που υπερασπίζομαι την τιμή μου, δεν πρόκειται να γίνω τόσο ώστε να μοιάσω με εκείνη τη Λουκρητία που λένε πως αυτοκτόνησε χωρίς να έχει κάνει τίποτα κακό και χωρίς

πρώτα να σκοτώσει εκείνον πάνω στον οποίο έπεφτε η ενοχή για τη δυστυχία της. Θα πεθάνω, αν είναι να πεθάνω· αλλά μόνο αφού πάρω πλήρη εκδίκηση από εκείνον που με έφερε ως εδώ, να θρηνώ για ένα θράσος που δεν γεννήθηκε από κανένα δικό μου σφάλμα.»

Η Λεονέλα χρειάστηκε πολλή πίεση για να δεχτεί να πάει να φωνάξει τον Λοθάριο, αλλά στο τέλος πήγε. Όσο η Καμίλα περίμενε να γυρίσει, συνέχισε, σαν να μιλούσε μόνη της: «Θεέ μου! Δεν θα ήταν πιο φρόνιμο να αποκρούσω τον Λοθάριο, όπως έχω κάνει τόσες φορές ως τώρα, παρά να τον αφήσω, όπως κάνω αυτή τη στιγμή, να με νομίζει άτιμη και ξεπεσμένη, έστω και για το λίγο που πρέπει να περιμένω ώσπου να του ανοίξω τα μάτια; Χωρίς αμφιβολία, αυτό θα ήταν καλύτερο· όμως έτσι δεν θα έπαιρνα εκδίκηση, ούτε θα αποκαθιστούσα την τιμή του άντρα μου, αν του επέτρεπα να ξεφύγει τόσο καθαρά και τόσο εύκολα από τη δύσκολη θέση στην οποία τον έριξε η διαφθορά του. Ας πληρώσει ο προδότης με τη ζωή του το θράσος των ακόλαστων επιθυμιών του, και ας μάθει ο κόσμος —αν ποτέ τύχει να το μάθει— πως η Καμίλα όχι μόνο κράτησε την πίστη της στον σύζυγό της, αλλά και τον εκδικήθηκε απέναντι στον άνθρωπο που τόλμησε να τον αδικήσει. Κι όμως, σκέφτομαι πως ίσως θα ήταν καλύτερα να το φανερώσω αυτό στον Ανσέλμο. Αλλά του το είχα ήδη επισημάνει στο γράμμα που του έστειλα στην εξοχή, και αν δεν έκανε τίποτα για να αποτρέψει το κακό που του είχα δείξει εκεί, υποθέτω πως ήταν επειδή, από καθαρή καλοσύνη και εμπιστοσύνη, δεν ήθελε και δεν μπορούσε να πιστέψει ότι μπορούσε να φωλιάζει οποιαδήποτε σκέψη ενάντια στην τιμή του στην καρδιά ενός τόσο σταθερού φίλου· και πράγματι ούτε

εγώ η ίδια το πίστεψα για πολλές μέρες, ούτε θα το πίστευα ποτέ, αν το θράσος του δεν είχε φτάσει τόσο μακριά ώστε να το κάνει φανερό με ανοιχτά δώρα, πλούσιες υποσχέσεις και ασταμάτητα δάκρυα. Αλλά γιατί τα συλλογίζομαι όλα αυτά; Χρειάζεται τάχα επιχειρήματα μια τολμηρή απόφαση; Βέβαια όχι. Πίσω, λοιπόν, προδότες! Εκδίκηση, έλα στο πλευρό μου! Ας έρθει ο ψεύτης, ας πλησιάσει, ας προχωρήσει, ας πεθάνει, ας αφήσει τη ζωή του, κι έπειτα ας γίνει ό,τι είναι να γίνει. Αγνή ήρθα σ' εκείνον που μου χάρισε ο Ουρανός, αγνή θα τον αφήσω· και στην έσχατη περίπτωση, λουσμένη στο δικό μου αγνό αίμα και στο βρόμικο αίμα του πιο ψεύτικου φίλου που γνώρισε ποτέ η φιλία στον κόσμο»· και καθώς έλεγε αυτά τα λόγια, περπατούσε πάνω κάτω στο δωμάτιο κρατώντας το γυμνό στιλέτο, με βήματα τόσο ακανόνιστα και ταραγμένα και με κινήσεις τέτοιες, που θα νόμιζε κανείς πως είχε χάσει τα λογικά της και θα την περνούσε για κάποιον άγριο απελπισμένο, όχι για μια λεπτή γυναίκα.

Ο Ανσέλμο, κρυμμένος πίσω από κάτι ταπισερί όπου είχε χωθεί, τα είδε όλα και έμεινε κατάπληκτος. Ήδη ένιωθε πως όσα είχε δει και ακούσει ήταν αρκετή απάντηση ακόμη και στις πιο βαριές υποψίες του· και θα ήταν μάλιστα πολύ ευχαριστημένος αν δεν χρειαζόταν πια η επιπλέον δοκιμασία που θα έφερνε η άφιξη του Λοθάριο, γιατί φοβόταν μήπως συμβεί κάποιο ξαφνικό απρόοπτο. Όμως, τη στιγμή που πήγαινε να φανερωθεί και να βγει για να αγκαλιάσει τη γυναίκα του και να της πει την αλήθεια, σταμάτησε, μόλις είδε τη Λεονέλα να επιστρέφει φέρνοντας μαζί της τον Λοθάριο. Η Καμίλα, μόλις τον είδε, χάραξε με το στιλέτο μια μακριά γραμμή στο πάτωμα μπροστά της και του είπε: «Λοθάριο,

πρόσεξε καλά τι θα σου πω: αν τολμήσεις, έστω και κατά λάθος, να περάσεις αυτή τη γραμμή που βλέπεις, ή ακόμη και να την πλησιάσεις, την ίδια στιγμή που θα σε δω να το επιχειρείς θα καρφώσω αυτό το στιλέτο που κρατώ στο στήθος μου. Και πριν μου απαντήσεις έστω και λέξη, θέλω πρώτα να ακούσεις λίγα πράγματα από μένα, κι ύστερα θα μου απαντήσεις όπως νομίζεις. Πρώτα θέλω να μου πεις, Λοθάριο, αν γνωρίζεις τον άντρα μου, τον Ανσέλμο, και πώς τον βλέπεις· και δεύτερον, θέλω να μάθω αν γνωρίζεις και εμένα. Απάντησέ μου σ' αυτά χωρίς αμηχανία και χωρίς να το πολυσκεφτείς, γιατί δεν σου βάζω αινίγματα.»

Ο Λοθάριο δεν ήταν τόσο αφελής ώστε να μην καταλάβει, από την πρώτη κιόλας στιγμή που η Καμίλα του είπε να βάλει τον Ανσέλμο να κρυφτεί, τι ακριβώς σκόπευε να κάνει. Γι' αυτό και μπήκε αμέσως και πρόθυμα στο σχέδιό της, τόσο που οι δυο τους έκαναν την προσποίηση να μοιάζει πιο αληθινή κι από την αλήθεια. Έτσι της απάντησε: «Δεν περίμενα, όμορφη Καμίλα, πως με φώναξες για να μου κάνεις ερωτήσεις τόσο άσχετες με τον σκοπό για τον οποίο ήρθα. Αν όμως το κάνεις για να αναβάλεις την ανταμοιβή που μου έχεις υποσχεθεί, μπορούσες να την καθυστερήσεις ακόμη περισσότερο, γιατί η λαχτάρα για την ευτυχία βασανίζει τόσο πιο πολύ όσο πλησιάζει η ελπίδα να την αποκτήσει κανείς. Αλλά για να μη μου πεις πως δεν απαντώ στις ερωτήσεις σου, σου λέω ότι γνωρίζω τον άντρα σου, τον Ανσέλμο, και ότι γνωριζόμαστε από τα πρώτα μας χρόνια. Δεν θα μιλήσω για όσα ξέρεις κι εσύ, για τη φιλία μας, ώστε να μην αναγκαστώ να καταθέσω ο ίδιος εναντίον του κακού που ο έρωτας —η μεγάλη δικαιολογία για ακόμη μεγαλύτερα σφάλματα— με κάνει να

του προξενώ. Εσένα σε γνωρίζω και σε εκτιμώ όπως ακριβώς κι εκείνος· γιατί αν δεν ήταν έτσι, δεν θα είχα, για μικρότερο έπαθλο, στραφεί ενάντια σε όσα οφείλω στη θέση μου και στους ιερούς νόμους της αληθινής φιλίας, που τώρα τους έχω σπάσει και παραβιάσει εξαιτίας εκείνου του πανίσχυρου εχθρού, του έρωτα.»

«Αν το παραδέχεσαι αυτό», αποκρίθηκε η Καμίλα, «θανάσιμε εχθρέ κάθε πράγματος που αξίζει αληθινά να αγαπιέται, με τι μούτρα τολμάς να εμφανίζεσαι μπροστά σε μια γυναίκα που ξέρεις πως είναι ο καθρέφτης όπου καθρεφτίζεται εκείνος στον οποίο θα έπρεπε να κοιτάζεις, για να δεις πόσο ανάξια τον αδικείς; Αλλά, αλίμονο, τώρα καταλαβαίνω γιατί έδειξες τόσο λίγη φροντίδα για ό,τι χρωστάς στον ίδιο σου τον εαυτό· θα έφταιξε κάποια δική μου ελευθεριότητα — δεν θα την πω ξεδιαντροπιά, γιατί δεν γεννήθηκε από πρόθεση, αλλά από εκείνη την απροσεξία στην οποία πέφτουν οι γυναίκες άθελά τους, όταν νομίζουν πως δεν υπάρχει λόγος να κρατούν αποστάσεις. Πες μου όμως, προδότη: πότε σου έδωσα, με λόγο ή με νεύμα, απάντηση στις ικεσίες σου που θα μπορούσε να σου γεννήσει έστω και σκιά ελπίδας πως θα πετύχεις τις αισχρές σου επιθυμίες; Πότε δεν απέρριψα και δεν αποστόμωσα σκληρά και περιφρονητικά τις ερωτικές σου εξομολογήσεις; Πότε πίστεψα ή δέχτηκα τις αμέτρητες υποσχέσεις σου και τα ακόμη περισσότερα δώρα σου; Όμως, επειδή είμαι πεπεισμένη πως κανείς δεν επιμένει για πολύ να κυνηγά έναν έρωτα αν δεν τον στηρίζει κάποια ελπίδα, είμαι πρόθυμη να ρίξω σε μένα την ευθύνη για το θράσος σου· γιατί ασφαλώς κάποια δική μου απερισκεψία συντηρούσε όλον αυτόν τον καιρό τις ελπίδες σου. Γι' αυτό θα τιμωρήσω τον

εαυτό μου και θα επιβάλω πάνω μου την ποινή που αξίζει η δική σου ενοχή. Και για να δεις πως, αφού είμαι τόσο αμείλικτη με μένα, δεν γίνεται να είμαι αλλιώς μαζί σου, σε κάλεσα να γίνεις μάρτυρας της θυσίας που σκοπεύω να προσφέρω στην πληγωμένη τιμή του τιμημένου συζύγου μου, τον οποίο αδίκησες με όλη την επιμονή που μπορούσες να δείξεις, κι εγώ επίσης με την έλλειψη προσοχής μου, αν σου έδωσα έστω και την παραμικρή αφορμή να ενθαρρύνεις και να νομιμοποιείς τα αισχρά σου σχέδια. Το ξαναλέω: η υποψία που έχω μέσα μου, πως κάποια δική μου απερισκεψία γέννησε μέσα σου αυτές τις παράνομες σκέψεις, είναι αυτό που με βασανίζει περισσότερο και αυτό που θέλω πάνω απ' όλα να τιμωρήσω με τα ίδια μου τα χέρια· γιατί αν χρησιμοποιούνταν άλλο μέσο τιμωρίας, ίσως το σφάλμα μου να γινόταν πιο γνωστό απ' όσο πρέπει. Πριν όμως το κάνω, με τον θάνατό μου σκοπεύω να φέρω θάνατο και να πάρω μαζί μου έναν που θα ικανοποιήσει πλήρως τη δίψα μου για την εκδίκηση που ελπίζω και περιμένω· γιατί, όπου κι αν είναι να πάω, θα δω την ποινή που απονέμει η άκαμπτη και αλάνθαστη δικαιοσύνη σε εκείνον που με έφερε σε τόσο απελπισμένη θέση.»

Μόλις είπε αυτά τα λόγια, όρμησε πάνω στον Λοθάριο με απίστευτη ορμή και ταχύτητα, κρατώντας το γυμνό στιλέτο, τόσο φανερά αποφασισμένη να του το μπήξει στο στήθος, ώστε εκείνος παραλίγο να μην ξέρει αν όσα έβλεπε ήταν αληθινά ή προσποιητά. Αναγκάστηκε να επιστρατεύσει όλη του την επιδεξιότητα και τη δύναμή του για να την εμποδίσει να τον χτυπήσει. Και έπαιξε αυτή την παράξενη φάρσα και εξαπάτηση με τόση αληθοφάνεια, που, για να της δώσει ακόμη μεγαλύτερη όψη αλήθειας, αποφάσισε να τη βάψει με το ίδιο

της το αίμα. Βλέποντας, ή κάνοντας πως βλέπει, ότι δεν μπορούσε να πληγώσει τον Λοθάριο, είπε: «Η μοίρα, απ' ό,τι φαίνεται, δεν μου επιτρέπει να ικανοποιήσω ολοκληρωτικά τη δίκαιη επιθυμία μου· όμως δεν θα μπορέσει να με εμποδίσει να την ικανοποιήσω τουλάχιστον εν μέρει». Και, προσπαθώντας να ελευθερώσει το χέρι με το στιλέτο που ο Λοθάριος κρατούσε σφιχτά, το τράβηξε ελεύθερο και, στρέφοντας την αιχμή σε σημείο όπου δεν μπορούσε να προκαλέσει βαθύ τραύμα, το κάρφωσε ψηλά στην αριστερή της πλευρά, κοντά στον ώμο· ύστερα άφησε τον εαυτό της να πέσει στο έδαφος σαν να είχε λιποθυμήσει.

Η Λεονέλα και ο Λοθάριο έμειναν άφωνοι και αποσβολωμένοι από την τροπή που πήραν τα πράγματα, και βλέποντας την Καμίλα πεσμένη στο πάτωμα, μέσα στα αίματά της, δεν ήταν ακόμη βέβαιοι τι ακριβώς είχε συμβεί. Ο Λοθάριο, τρομοκρατημένος και λαχανιασμένος, έτρεξε αμέσως να της βγάλει το στιλέτο· όμως, μόλις είδε πόσο επιπόλαιο ήταν το τραύμα, ανακουφίστηκε και θαύμασε ξανά την ευστροφία, την ψυχραιμία και την ετοιμότητα της όμορφης Καμίλας. Και για να στηρίξει ακόμη καλύτερα τον ρόλο που έπρεπε να παίξει, άρχισε να θρηνεί σπαρακτικά πάνω από το σώμα της, σαν να ήταν νεκρή, καταριόταν όχι μόνο τον εαυτό του αλλά και εκείνον που τον είχε φέρει σε τέτοια θέση. Και επειδή ήξερε πως ο φίλος του ο Άνσελμο τον άκουγε, μιλούσε με τέτοιον τρόπο ώστε όποιος τον άκουγε να νιώθει πολύ μεγαλύτερη λύπηση γι' αυτόν παρά για την Καμίλα, παρόλο που την περνούσε για πεθαμένη. Η Λεονέλα τη σήκωσε στην αγκαλιά της και την ξάπλωσε στο κρεβάτι, παρακαλώντας τον Λοθάριο να πάει να βρει κάποιον να φροντίσει κρυφά το τραύμα της,

και ταυτόχρονα ζητώντας τη γνώμη του για το τι έπρεπε να πουν στον Άνσελμο σχετικά με το τραύμα της κυρίας του, αν τύχαινε να επιστρέψει πριν κλείσει η πληγή. Εκείνος απάντησε πως μπορούσαν να πουν ό,τι ήθελαν, γιατί δεν ήταν σε θέση να δώσει καμιά χρήσιμη συμβουλή· το μόνο που είχε να της πει ήταν να προσπαθήσει να σταματήσει το αίμα, γιατί ο ίδιος πήγαινε εκεί όπου δεν θα τον ξανάβλεπαν ποτέ. Και με κάθε ένδειξη βαθιάς θλίψης και οδύνης έφυγε από το σπίτι· όμως, όταν βρέθηκε μόνος, εκεί όπου δεν τον έβλεπε κανείς, έκανε ασταμάτητα τον σταυρό του, χαμένος στον θαυμασμό του για την επιδεξιότητα της Καμίλας και τη συνεπή υποκριτική της Λεονέλας. Σκεφτόταν πόσο βέβαιος θα ήταν ο Άνσελμος πως είχε για γυναίκα του μια δεύτερη Πόρτια, και ανυπομονούσε να τον συναντήσει, για να χαρούν μαζί για το ψέμα και την αλήθεια, σκεπασμένα με την πιο επιτήδεια μεταμφίεση που θα μπορούσε να φανταστεί κανείς.

Η Λεονέλα, όπως του είπε, σταμάτησε το αίμα της κυρίας της — τόσο όσο χρειαζόταν για να στηριχτεί η απάτη τους— και, αφού έπλυνε την πληγή με λίγο κρασί, την έδεσε όσο καλύτερα μπορούσε. Όση ώρα τη φρόντιζε, μιλούσε με τέτοιο τρόπο που, ακόμη κι αν δεν είχε προηγηθεί τίποτε άλλο, θα αρκούσε για να πείσει τον Ανσέλμο πως η Καμίλα ήταν υπόδειγμα αγνότητας. Στα λόγια της Λεονέλα πρόσθεσε και η Καμίλα τα δικά της, αποκαλώντας τον εαυτό της δειλό και άτολμο, επειδή τη στιγμή που το είχε περισσότερο ανάγκη δεν βρήκε τη δύναμη να απαλλαγεί από τη ζωή που τόσο μισούσε. Ύστερα ζήτησε τη γνώμη της υπηρέτριάς της για το αν έπρεπε ή όχι να πει στον αγαπημένο της σύζυγο όλα όσα είχαν συμβεί· εκείνη όμως τη συμβούλεψε να μη μιλήσει καθόλου,

γιατί έτσι θα τον υποχρέωνε να εκδικηθεί τον Λοθάριο, κάτι που δεν θα μπορούσε να κάνει παρά μόνο με μεγάλο κίνδυνο για τον ίδιο. Και, όπως είπε, καθήκον μιας αληθινής συζύγου δεν είναι να δίνει στον άντρα της αφορμές για σύγκρουση, αλλά αντίθετα να τις απομακρύνει όσο μπορεί.

Η Καμίλα απάντησε πως πίστευε ότι είχε δίκιο και ότι θα ακολουθούσε τη συμβουλή της· παρ' όλα αυτά, έπρεπε να σκεφτούν πώς θα εξηγούσαν την πληγή στον Ανσέλμο, γιατί ήταν αδύνατο να μην τη δει. Τότε η Λεονέλα είπε πως δεν ήξερε να λέει ψέματα ούτε για αστείο.

«Και τότε πώς να το ξέρω εγώ, καλή μου;» είπε η Καμίλα. «Εγώ δεν θα τολμούσα ούτε να επινοήσω ούτε να συντηρήσω ένα ψέμα, ακόμη κι αν κρινόταν η ζωή μου. Αν δεν μπορέσουμε να βρούμε τρόπο να ξεφύγουμε από αυτή τη δυσκολία, καλύτερα να του πούμε την καθαρή αλήθεια παρά να μας ξεσκεπάσει μέσα σε μια ψεύτικη ιστορία.»

«Μην ανησυχείτε, señora», είπε η Λεονέλα. «Από τώρα ως αύριο θα έχω σκεφτεί τι πρέπει να του πούμε, και ίσως, έτσι όπως είναι η πληγή, να μπορεί να μείνει κρυφή από τα μάτια του. Και ο ουρανός θα θελήσει ίσως να μας βοηθήσει σε έναν τόσο καλό και έντιμο σκοπό. Ηρεμήστε, señora, και προσπαθήστε να καταλαγιάσετε την ταραχή σας, για να μη σας βρει ο κύριός μου αναστατωμένη· τα υπόλοιπα αφήστε τα σε μένα και στον Θεό, που πάντα στηρίζει τις καλές προθέσεις.»

Ο Ανσέλμο είχε παρακολουθήσει με απόλυτη προσοχή και είχε δει να ξετυλίγεται η τραγωδία του θανάτου της τιμής του,

παιγμένη από ανθρώπους που απέδιδαν τους ρόλους τους με τόσο πειστική αλήθεια, ώστε έμοιαζαν να έχουν γίνει οι ίδιοι αυτό που υποδύονταν. Ανυπομονούσε να νυχτώσει και να βρει την ευκαιρία να φύγει από το σπίτι, για να πάει να δει τον καλό του φίλο Λοθάριο και μαζί του να ξεσπάσει στη χαρά του για το πολύτιμο μαργαριτάρι που είχε κερδίσει, αποδεικνύοντας την αγνότητα της γυναίκας του. Και η κυρία και η υπηρέτρια φρόντισαν να του δώσουν χρόνο και ευκαιρία να φύγει· εκείνος το εκμεταλλεύτηκε, ξέφυγε και αμέσως πήγε να βρει τον Λοθάριο. Είναι αδύνατο να περιγραφεί πώς τον αγκάλιασε όταν τον βρήκε, τι του είπε μέσα στη χαρά της καρδιάς του και πόσους επαίνους έπλεξε για την Καμίλα. Ο Λοθάριος τα άκουγε όλα αυτά χωρίς να μπορεί να δείξει καμιά ευχαρίστηση, γιατί δεν μπορούσε να ξεχάσει πόσο γελασμένος ήταν ο φίλος του και πόσο άτιμα τον είχε αδικήσει. Κι αν ο Ανσέλμο έβλεπε πως ο Λοθάριος δεν χαιρόταν, το απέδιδε μόνο στο ότι είχε αφήσει την Καμίλα πληγωμένη και πως ο ίδιος ήταν η αιτία. Έτσι, ανάμεσα στ' άλλα, του είπε να μην ανησυχεί για το ατύχημα της Καμίλα, γιατί, αφού είχαν συμφωνήσει να του το κρύψουν, το τραύμα ήταν προφανώς ασήμαντο· κι αφού έτσι είχαν τα πράγματα, δεν είχε λόγο να φοβάται, αλλά από δω και πέρα έπρεπε να έχει καλή διάθεση και να χαίρεται μαζί του, αφού χάρη σ' εκείνον και στην επιδεξιότητά του είχε φτάσει στο ύψιστο σημείο ευτυχίας που θα μπορούσε ποτέ να ελπίσει, και δεν επιθυμούσε καλύτερη διασκέδαση από το να γράφει στίχους προς έπαινο της Καμίλα, που θα κρατούσαν το όνομά της ζωντανό στους αιώνες. Ο Λοθάριος επαίνεσε την πρόθεσή του και υποσχέθηκε πως κι εκείνος, από τη μεριά του, θα τον

βοηθούσε να υψώσει ένα τόσο ένδοξο μνημείο.

Έτσι ο Ανσέλμο έμεινε ο πιο γλυκά εξαπατημένος άνθρωπος που θα μπορούσε να υπάρξει στον κόσμο. Ο ίδιος, πεπεισμένος πως οδηγούσε το όργανο της δόξας του, έφερνε στο σπίτι από το χέρι εκείνον που είχε γίνει η ολοκληρωτική καταστροφή της καλής του φήμης· κι η Καμίλα τον υποδεχόταν με αποστραμμένο πρόσωπο, αλλά με χαμόγελα στην καρδιά. Η απάτη συνεχίστηκε για καιρό, ώσπου, ύστερα από λίγους μήνες, η Τύχη γύρισε τον τροχό της και η ενοχή που ως τότε είχε κρυφτεί με τόση επιδεξιότητα βγήκε στο φως, και ο Ανσέλμο πλήρωσε με τη ζωή του το τίμημα της απερίσκεπτης περιέργειάς του.

[illegible] XXXV. [illegible] [illegible] [illegible]

χρειάζεται, γιατί ο γίγαντας θα είναι δίχως άλλο νεκρός και θα δίνει λόγο στον Θεό για την παλιά πονηρή ζωή του. Εγώ είδα το αίμα να τρέχει στο πάτωμα, και το κεφάλι κομμένο να έχει πέσει στην άκρη, και είναι μεγάλο σαν μεγάλο ασκί κρασιού.»

«Να πεθάνω αν δεν είναι ο Δον Κιχώτης ή ο ίδιος ο διάβολος που κατακρεούργησε μερικά από τα ασκιά με το κόκκινο κρασί που ήταν γεμάτα δίπλα στο κρεβάτι του, και το χυμένο κρασί είναι αυτό που ο καλός αυτός άνθρωπος περνάει για αίμα», είπε τότε ο πανδοχέας. Και λέγοντας αυτά μπήκε στο δωμάτιο, με τους υπόλοιπους να ακολουθούν, και εκεί βρήκαν τον Δον Κιχώτη ντυμένο με τον πιο αλλόκοτο τρόπο του κόσμου. Φορούσε μόνο το πουκάμισό του, που μπροστά δεν ήταν αρκετά μακρύ για να σκεπάζει εντελώς τους μηρούς του και πίσω ήταν έξι δάχτυλα πιο κοντό. Τα πόδια του ήταν πολύ μακριά και ισχνά, γεμάτα τρίχες και κάθε άλλο παρά καθαρά. Στο κεφάλι φορούσε ένα μικρό λαδωμένο κόκκινο σκουφί του πανδοχέα, ενώ στο αριστερό του χέρι είχε τυλίξει την κουβέρτα του κρεβατιού, στην οποία ο Σάντσο, για λόγους που μόνο εκείνος ήξερε, κρατούσε κακία. Στο δεξί του χέρι κρατούσε γυμνό το σπαθί του και χτυπούσε δεξιά κι αριστερά, βγάζοντας κραυγές σαν να πολεμούσε στ' αλήθεια κάποιον γίγαντα. Και το πιο ωραίο απ' όλα ήταν πως τα μάτια του ήταν κλειστά, γιατί κοιμόταν βαθιά και ονειρευόταν ότι έδινε μάχη με τον γίγαντα. Η φαντασία του είχε τόσο πολύ φουντώσει από την περιπέτεια που ετοιμαζόταν να ζήσει, ώστε ονειρεύτηκε πως είχε κιόλας φτάσει στο βασίλειο της Μικομικόνας και πολεμούσε τον εχθρό του. Νομίζοντας λοιπόν ότι κατακεραύνωνε τον γίγαντα, είχε καταφέρει τόσες σπαθιές

στα ασκιά, που όλο το δωμάτιο είχε γεμίσει κρασί. Μόλις το είδε αυτό ο πανδοχέας εξαγριώθηκε τόσο, που όρμησε πάνω στον Δον Κιχώτη και άρχισε να τον γρονθοκοπεί με σφιγμένες γροθιές με τέτοιο τρόπο, ώστε αν ο Καρδένιο και ο ιερέας δεν τον τραβούσαν από πάνω του, θα είχε βάλει τέλος στον πόλεμο με τον γίγαντα. Παρ' όλα αυτά, ο καημένος ο ευγενής δεν ξύπνησε, ώσπου ο κουρέας έφερε από το πηγάδι μια μεγάλη στάμνα με κρύο νερό και μεμιάς του την άδειασε ολόκληρη πάνω στο σώμα. Τότε ο Δον Κιχώτης ξύπνησε, όχι όμως τόσο καλά ώστε να καταλάβει τι συνέβαινε. Η Δωροθέα, βλέποντας πόσο κοντά και λιγοστά ήταν τα ρούχα του, δεν μπήκε μέσα να παρακολουθήσει τη μάχη ανάμεσα στον πρωταθλητή της και τον αντίπαλό του. Όσο για τον Σάντσο, έψαχνε σε όλο το πάτωμα το κεφάλι του γίγαντα, και επειδή δεν το έβρισκε είπε: «Τώρα πια βλέπω πως όλα σε τούτο το σπίτι είναι μάγια· γιατί την προηγούμενη φορά, σ' αυτό ακριβώς το σημείο όπου στέκομαι τώρα, έφαγα ένα σωρό ξυλιές χωρίς να ξέρω ποιος μου τις έδινε και χωρίς να μπορώ να δω κανέναν· και τώρα αυτό το κεφάλι δεν φαίνεται πουθενά, παρόλο που το είδα με τα ίδια μου τα μάτια να κόβεται και το αίμα να τρέχει από το σώμα σαν από πηγή.»

«Για ποια αίματα και ποιες πηγές μιλάς, εχθρέ του Θεού και των αγίων του;» είπε ο πανδοχέας. «Δεν βλέπεις, κλέφτη, πως το αίμα και η πηγή δεν είναι παρά αυτά τα ασκιά εδώ που τα κατατρύπησαν, και το κόκκινο κρασί που έχει χυθεί και πλέει σε όλο το δωμάτιο; — και μακάρι να έβλεπα την ψυχή εκείνου που τα τρύπησε να πλέει στην κόλαση.»

«Εγώ δεν ξέρω τίποτα απ' αυτά», είπε ο Σάντσο· «το μόνο που ξέρω είναι πως, αν δεν βρεθεί αυτό το κεφάλι, θα είναι μεγάλη μου ατυχία, γιατί η κομητεία μου θα λιώσει σαν αλάτι στο νερό»· γιατί ο Σάντσο ξύπνιος ήταν χειρότερος κι από τον αφέντη του κοιμισμένο, τόσο πολύ του είχαν σαλέψει το μυαλό οι υποσχέσεις του αφέντη του.

Ο πανδοχέας είχε βγει από τα ρούχα του με την ψυχραιμία του ιπποκόμου και τις ζημιές που είχε κάνει ο αφέντης του, και ορκιζόταν πως αυτή τη φορά δεν θα γινόταν όπως την προηγούμενη, που έφυγαν χωρίς να πληρώσουν· και πως τα ιπποτικά τους προνόμια δεν θα ίσχυαν τώρα, ώστε να τη γλιτώσει ο ένας ή ο άλλος χωρίς να πληρώσει, ούτε καν το κόστος για τις τάπες που θα έπρεπε να μπουν στα χαλασμένα ασκιά του κρασιού. Ο ιερέας κρατούσε τα χέρια του Δον Κιχώτη, ο οποίος, νομίζοντας πως είχε πια τελειώσει την περιπέτεια και πως βρισκόταν μπροστά στην Πριγκίπισσα Μικομικόνα, γονάτισε μπροστά στον ιερέα και είπε: «Υψηλή και πανώρια κυρία, από σήμερα η εξοχότητά σας μπορεί να ζει χωρίς φόβο για κανένα κακό που θα μπορούσε να σας κάνει αυτό το ποταπό πλάσμα· κι εγώ επίσης, από σήμερα, είμαι λυτρωμένος από την υπόσχεση που σας έδωσα, αφού με τη βοήθεια του Θεού του υψίστου και με την εύνοια εκείνης χάρη στην οποία ζω και αναπνέω, την εκπλήρωσα με τόση επιτυχία.»

«Δεν σας τα έλεγα εγώ;» είπε ο Σάντσο μόλις το άκουσε αυτό. «Βλέπετε; Δεν ήμουν μεθυσμένος· να, ο αφέντης μου έχει κιόλας ξαπλώσει τον γίγαντα· οι ταύροι είναι σίγουροι· η κομητεία μου είναι εξασφαλισμένη!»

Ποιος θα μπορούσε να μη γελάσει με τις ανοησίες αυτού του αλλόκοτου διδύμου, αφέντη και υπηρέτη; Και πράγματι όλοι γέλασαν, εκτός από τον πανδοχέα, που καταριόταν την τύχη του. Ύστερα, όμως, ο κουρέας, ο Καρδένιο και ο ιερέας κατάφεραν, όχι χωρίς κόπο, να βάλουν τον Δον Κιχώτη στο κρεβάτι, κι εκείνος αποκοιμήθηκε αμέσως, δείχνοντας εξαντλημένος ως το κόκαλο. Τον άφησαν να κοιμάται και βγήκαν στην πύλη του χανιού για να παρηγορήσουν τον Σάντσο Πάνθα που δεν είχε βρει το κεφάλι του γίγαντα. Πολύ μεγαλύτερη δυσκολία, όμως, είχαν να κατευνάσουν τον πανδοχέα, που ήταν έξαλλος με τον ξαφνικό χαμό των ασκών του κρασιού. Και η πανδοχέισσα έλεγε, μισομαλώνοντας και μισοκλαίγοντας: «Σε κακή στιγμή και σε καταραμένη ώρα πάτησε το πόδι του στο σπίτι μου αυτός ο περιπλανώμενος ιππότης—μακάρι να μην τον είχα δει ποτέ, γιατί μου κόστισε ακριβά. Την προηγούμενη φορά έφυγε αφήνοντας απλήρωτο το βραδινό, το κρεβάτι, το άχυρο και το κριθάρι, για τον ίδιο, τον ιπποκόμο του, ένα ψωριάρικο άλογο κι έναν γάιδαρο, λέγοντας πως ήταν ιππότης της περιπέτειας—ο Θεός να του στέλνει κακοτυχίες, και σ' αυτόν και σε όλους τους περιπλανώμενους του κόσμου—και πως γι' αυτό δεν ήταν υποχρεωμένος να πληρώσει τίποτα, επειδή έτσι το όριζε, λέει, ο κανονισμός της ιπποτικής περιπλάνησης. Κι έπειτα, εξαιτίας του, ήρθε κι εκείνος ο άλλος κύριος και μου πήρε την ουρά μου, και μου την επέστρεψε χειρότερη κατά πάνω από δυο κουαρτίγιος, ολότελα ξετριχισμένη, έτσι που δεν κάνει πια για τη δουλειά του άντρα μου. Και σαν να μην έφταναν όλα αυτά, μου έσκασε και τους ασκούς και μου έχυσε το κρασί! Μακάρι να έβλεπα να χύνεται το δικό του αίμα! Αλλά ας μην νομίζει

πως θα με ξεγελάσει· στα κόκαλα του πατέρα μου και στη σκιά της μάνας μου, θα μου τα πληρώσουν όλα μέχρι το τελευταίο κουάρτο, αλλιώς δεν λέγομαι όπως λέγομαι και δεν είμαι κόρη του πατέρα μου.» Αυτά και άλλα παρόμοια ξεστόμιζε η πανδοχέισσα μέσα στα νεύρα της, ενώ η καλή της υπηρέτρια, η Μαριτόρνες, της έδινε δίκιο, και η κόρη της σωπαίνοντας χαμογελούσε πότε πότε. Ο ιερέας κατάφερε να τους ηρεμήσει, υποσχόμενος πως θα αποζημίωνε όσο μπορούσε όλες τις ζημιές, όχι μόνο για τους ασκούς αλλά και για το κρασί, και πάνω απ' όλα για τη φθορά της ουράς, που την είχαν σε τόση εκτίμηση. Η Δωροθέα παρηγόρησε τον Σάντσο, λέγοντάς του πως του έδινε τον λόγο της ότι, μόλις βεβαιωνόταν πως ο αφέντης του είχε πράγματι αποκεφαλίσει τον γίγαντα και η ίδια εγκαθίστατο ήσυχα στο βασίλειό της, θα του χάριζε την καλύτερη κομητεία που υπήρχε εκεί. Με αυτό ο Σάντσο παρηγορήθηκε και τη διαβεβαίωσε πως μπορούσε να είναι σίγουρη ότι είχε δει το κεφάλι του γίγαντα, και μάλιστα είχε γενειάδα που έφτανε ως τη ζώνη· κι αν τώρα δεν φαινόταν, αυτό συνέβαινε επειδή όλα όσα γίνονταν σ' εκείνο το σπίτι περνούσαν μέσα από μάγια, όπως το είχε διαπιστώσει και ο ίδιος την προηγούμενη φορά που είχε μείνει εκεί. Η Δωροθέα είπε πως τον πίστευε απόλυτα και πως δεν είχε λόγο να ανησυχεί, γιατί όλα θα πήγαιναν καλά και θα κατέληγαν όπως τα ήθελε. Αφού, λοιπόν, ηρέμησαν όλοι, ο ιερέας θέλησε να συνεχίσει την ιστορία, βλέποντας πως απέμενε πολύ λίγο ακόμη για να διαβαστεί. Η Δωροθέα και οι άλλοι τον παρακάλεσαν να τη φτάσει ως το τέλος, κι εκείνος, πρόθυμος να τους ευχαριστήσει και απολαμβάνοντας και ο ίδιος την ανάγνωση, συνέχισε την αφήγηση με τα εξής λόγια:

Έτσι, επειδή ο Ανσέλμο είχε απόλυτη εμπιστοσύνη στην αρετή της Καμίλα, ζούσε ευτυχισμένος και χωρίς καμία ανησυχία. Και η Καμίλα, επίτηδες, φερόταν ψυχρά στον Λοθάριο, ώστε ο Ανσέλμο να πιστεύει πως τα αισθήματά της γι' αυτόν ήταν ακριβώς τα αντίθετα από τα πραγματικά. Για να στηρίξει ακόμη καλύτερα αυτή την εντύπωση, ο Λοθάριο ζήτησε να μην πηγαίνει πια στο σπίτι, αφού η δυσαρέσκεια με την οποία η Καμίλα αντιμετώπιζε την παρουσία του ήταν, τάχα, ολοφάνερη. Όμως ο ξεγελασμένος Ανσέλμο είπε πως δεν θα το επέτρεπε με κανέναν τρόπο· κι έτσι, με χίλιους τρόπους, έγινε ο ίδιος υπαίτιος της ατίμωσής του, την ώρα που πίστευε πως εξασφάλιζε την ευτυχία του. Στο μεταξύ, η ικανοποίηση της Λεονέλα που μπορούσε πια να συνεχίζει τον δεσμό της είχε φτάσει σε τέτοιο σημείο, ώστε, αδιαφορώντας για όλα τα άλλα, ακολουθούσε ανεμπόδιστα τις επιθυμίες της, βέβαιη πως η κυρία της θα την κάλυπτε και μάλιστα θα της έδειχνε και πώς να το χειρίζεται με ασφάλεια. Τελικά, ένα βράδυ ο Ανσέλμο άκουσε βήματα στο δωμάτιο της Λεονέλα και, όταν πήγε να μπει για να δει ποιος ήταν, βρήκε την πόρτα να την κρατούν κλειστή από μέσα. Αυτό τον πείσμωσε ακόμη περισσότερο να την ανοίξει· έβαλε όλη του τη δύναμη, την παραβίασε και μπήκε στο δωμάτιο ακριβώς τη στιγμή που είδε έναν άντρα να πηδά από το παράθυρο στον δρόμο. Έτρεξε αμέσως να τον πιάσει ή τουλάχιστον να δει ποιος ήταν, αλλά δεν κατάφερε τίποτε από τα δύο, γιατί η Λεονέλα τον αγκάλωσε σφιχτά φωνάζοντας: «Ηρεμήστε, señor· μην παρασύρεστε από τον θυμό και μην κυνηγάτε εκείνον που έφυγε από εδώ· είναι δικός μου, και μάλιστα είναι ο άντρας μου.»

Ο Ανσέλμο δεν την πίστεψε· τυφλωμένος από οργή, τράβηξε ένα στιλέτο και απείλησε να τη μαχαιρώσει, διατάζοντάς τη να πει την αλήθεια, αλλιώς θα τη σκότωνε. Εκείνη, τρομαγμένη και χωρίς να ξέρει τι έλεγε, αναφώνησε: «Μη με σκοτώσετε, señor, γιατί μπορώ να σας αποκαλύψω πράγματα πιο σημαντικά απ' όσα μπορείτε να φανταστείτε.»

«Πες μου τα τότε αμέσως, αλλιώς πέθανες», είπε ο Ανσέλμο.

«Τώρα μου είναι αδύνατο», είπε η Λεονέλα, «είμαι τόσο ταραγμένη. Αφήστε με ως αύριο, και τότε θα ακούσετε από μένα πράγματα που θα σας καταπλήξουν· αλλά να είστε βέβαιος πως εκείνος που πήδηξε από το παράθυρο είναι ένας νέος από αυτή την πόλη, που μου έχει δώσει τον λόγο του πως θα γίνει άντρας μου.»

Ο Ανσέλμο καθησυχάστηκε μ' αυτό και δέχτηκε να περιμένει όσο χρόνο του ζήτησε, γιατί δεν περίμενε ποτέ να ακούσει τίποτα κακό για την Καμίλα· τόσο βέβαιος και σίγουρος ήταν για την αρετή της. Έτσι έφυγε από το δωμάτιο και άφησε τη Λεονέλα κλειδωμένη μέσα, λέγοντάς της πως δεν θα έβγαινε αν δεν του αποκάλυπτε όλα όσα είχε να του πει. Πήγε αμέσως να βρει την Καμίλα και της διηγήθηκε, όπως και έκανε, όλα όσα είχαν περάσει ανάμεσα σ' εκείνον και την υπηρέτριά της, καθώς και την υπόσχεση που του είχε δώσει ότι θα τον ενημέρωνε για ζητήματα μεγάλης σημασίας.

Δεν χρειάζεται καν να πούμε αν η Καμίλα ταράχτηκε ή όχι, γιατί ο φόβος και η απόγνωσή της ήταν τόσο μεγάλοι, ώστε, βέβαιη —και δικαιολογημένα— πως η Λεονέλα θα έλεγε στον Ανσέλμο όλα όσα ήξερε για την απιστία της, δεν είχε το

κουράγιο να περιμένει για να δει αν οι υποψίες της θα επιβεβαιώνονταν. Εκείνο κιόλας το βράδυ, μόλις πίστεψε πως ο Ανσέλμο είχε αποκοιμηθεί, μάζεψε τα πιο πολύτιμα κοσμήματά της και λίγα χρήματα και, χωρίς να την αντιληφθεί κανείς, έφυγε από το σπίτι και πήγε στον Λοθάριο. Του διηγήθηκε όσα είχαν συμβεί και τον ικέτεψε είτε να τη μεταφέρει κάπου ασφαλώς είτε να φύγουν μαζί σε μέρος όπου θα ήταν προστατευμένοι από τον Ανσέλμο. Η αμηχανία στην οποία έφερε τον Λοθάριο η Καμίλα ήταν τέτοια, που δεν μπορούσε να βγάλει λέξη, πόσο μάλλον να αποφασίσει τι έπρεπε να κάνει. Τελικά αποφάσισε να τη συνοδεύσει σε ένα μοναστήρι όπου η αδελφή του ήταν ηγουμένη. Η Καμίλα συμφώνησε και, με τη βιασύνη που απαιτούσαν οι περιστάσεις, ο Λοθάριος την οδήγησε στο μοναστήρι και την άφησε εκεί· έπειτα έφυγε κι ο ίδιος από την πόλη, χωρίς να ενημερώσει κανέναν για την αναχώρησή του.

Μόλις ξημέρωσε, ο Ανσέλμο σηκώθηκε ανυπόμονος να μάθει τι είχε να του πει η Λεονέλα, χωρίς να λείπει ούτε στιγμή η Καμίλα από το πλευρό του, και έτρεξε στο δωμάτιο όπου την είχε κλειδώσει. Άνοιξε την πόρτα και μπήκε μέσα, αλλά η Λεονέλα είχε εξαφανιστεί· το μόνο που βρήκε ήταν μερικά σεντόνια δεμένα στον παράθυρο, ολοφάνερη απόδειξη πως είχε κατέβει από εκεί και είχε δραπετεύσει. Γύρισε ταραγμένος να το πει στην Καμίλα, όμως δεν τη βρήκε ούτε στο κρεβάτι ούτε πουθενά στο σπίτι, και έμεινε άφωνος από την έκπληξη. Ρώτησε τους υπηρέτες, αλλά κανείς δεν μπόρεσε να του δώσει εξήγηση. Καθώς έβγαινε να την αναζητήσει, πρόσεξε τυχαία πως τα μπαούλα της ήταν ανοιχτά και πως έλειπε το μεγαλύτερο μέρος από τα κοσμήματά της· τότε κατάλαβε πια

ολοκληρωτικά την ατίμωσή του και ότι η Λεονέλα δεν ήταν η αιτία της συμφοράς του. Έτσι όπως ήταν, χωρίς καν να ντυθεί καλά καλά, πήγε με βαριά καρδιά και συντριμμένος στον φίλο του τον Λοθάριο για να του φανερώσει τη δυστυχία του. Όταν όμως δεν τον βρήκε και οι υπηρέτες του είπαν πως έλειπε από το σπίτι όλη τη νύχτα και είχε πάρει μαζί του όλα του τα χρήματα, ένιωσε σαν να έχανε τα λογικά του. Και, σαν να μην έφτανε αυτό, όταν γύρισε στο δικό του σπίτι το βρήκε έρημο και άδειο, χωρίς να έχει μείνει μέσα ούτε ένας υπηρέτης, άντρας ή γυναίκα. Δεν ήξερε πια τι να σκεφτεί, τι να πει ή τι να κάνει, και το μυαλό του έμοιαζε να τον εγκαταλείπει λίγο λίγο. Συλλογίστηκε την κατάστασή του και είδε πως μέσα σε μια στιγμή είχε μείνει χωρίς γυναίκα, χωρίς φίλο, χωρίς υπηρέτες, εγκαταλειμμένος, όπως ένιωθε, κι από τον ίδιο τον ουρανό· και πάνω απ' όλα στερημένος από την τιμή του, γιατί στην εξαφάνιση της Καμίλα έβλεπε τη δική του καταστροφή. Ύστερα από πολλή σκέψη, αποφάσισε τελικά να πάει στο χωριό του φίλου του, όπου είχε μείνει όταν είχε δώσει αφορμή να στηθεί όλη αυτή η αλυσίδα συμφορών. Κλείδωσε τις πόρτες του σπιτιού του, ανέβηκε στ' άλογό του και ξεκίνησε το ταξίδι του με τσακισμένο το ηθικό· όμως δεν είχε διανύσει ούτε τη μισή διαδρομή, όταν, βασανισμένος από τις σκέψεις του, αναγκάστηκε να κατεβεί, να δέσει το άλογο σ' ένα δέντρο και να σωριαστεί στη ρίζα του, αφήνοντας να του ξεφύγουν σπαρακτικοί, θλιβεροί αναστεναγμοί. Εκεί έμεινε σχεδόν ώσπου να νυχτώσει, όταν είδε να πλησιάζει από την πόλη ένας άντρας καβάλα σε άλογο. Αφού τον χαιρέτησε, τον ρώτησε τι νέα υπήρχαν στη Φλωρεντία.

Ο πολίτης απάντησε: «Τα πιο παράξενα νέα που έχουν ακουστεί εδώ και πολύ καιρό· γιατί παντού λένε πως ο Lothario, ο στενός φίλος του πλούσιου Anselmo, που έμενε στο San Giovanni, άρπαξε χτες το βράδυ την Camilla, τη γυναίκα του Anselmo, η οποία επίσης έχει εξαφανιστεί. Όλα αυτά τα είπε μια υπηρέτρια της Camilla, την οποία ο διοικητής βρήκε χτες τη νύχτα να κατεβαίνει από τα παράθυρα του σπιτιού του Anselmo δεμένη σε ένα σεντόνι. Δεν ξέρω ακριβώς πώς έγιναν τα πράγματα· το μόνο που ξέρω είναι πως όλη η πόλη έχει μείνει άναυδη με αυτό που συνέβη, γιατί κανείς δεν θα περίμενε κάτι τέτοιο, αφού η φιλία τους ήταν τόσο μεγάλη και τόσο στενή, που, όπως λένε, τους αποκαλούσαν "Οι Δύο Φίλοι".»

«Ξέρουν καθόλου», είπε ο Anselmo, «ποιον δρόμο πήραν ο Lothario και η Camilla;»

«Καθόλου», είπε ο πολίτης, «αν και ο διοικητής τούς αναζητά με μεγάλη επιμονή.»

«Ο Θεός μαζί σας, señor», είπε ο Anselmo.

«Ο Θεός μαζί σου», είπε ο πολίτης και έφυγε.

Αυτή η ολέθρια είδηση παραλίγο να στερήσει από τον Ανσέλμο όχι μόνο τα λογικά του αλλά και τη ζωή του. Σηκώθηκε όπως όπως και πήγε στο σπίτι του φίλου του, που ακόμη δεν ήξερε τίποτα για τη συμφορά του· όμως, μόλις τον είδε να φτάνει χλωμός, εξαντλημένος και καταβεβλημένος, κατάλαβε αμέσως πως τον βάραινε κάποια μεγάλη θλίψη. Ο Ανσέλμο ζήτησε αμέσως να του επιτρέψουν να αποσυρθεί για να ξαπλώσει και να του δώσουν χαρτί και μελάνι. Έκαναν

όπως ζήτησε και τον άφησαν ξαπλωμένο και μόνο, γιατί αυτό ήθελε, και μάλιστα ζήτησε να κλειδώσουν και την πόρτα. Μόλις έμεινε μόνος, πήρε τόσο κατάκαρδα τη σκέψη της δυστυχίας του, ώστε, από τα σημάδια του θανάτου που ένιωθε μέσα του, κατάλαβε καλά πως η ζωή του έφτανε στο τέλος της. Γι' αυτό αποφάσισε να αφήσει πίσω του μια εξήγηση για την αιτία αυτού του παράξενου τέλους. Άρχισε να γράφει, αλλά πριν προλάβει να σημειώσει όλα όσα ήθελε να πει, τον εγκατέλειψε η αναπνοή του και άφησε την τελευταία του πνοή, θύμα του πόνου που του είχε φέρει η απερίσκεπτη περιέργειά του. Ο οικοδεσπότης, βλέποντας πως είχε περάσει πια πολλή ώρα και ότι ο Ανσέλμο δεν τον φώναζε, αποφάσισε να μπει μέσα για να δει αν η αδιαθεσία του είχε χειροτερέψει. Τον βρήκε πεσμένο μπρούμυτα, με το σώμα του μισό στο κρεβάτι και μισό πάνω στο γραφείο, όπου ήταν ακουμπισμένος, με το γραμμένο χαρτί ανοιχτό μπροστά του και την πένα ακόμη στο χέρι. Αφού πρώτα του φώναξε χωρίς να πάρει απάντηση, τον πλησίασε και, πιάνοντάς τον από το χέρι, το βρήκε παγωμένο και κατάλαβε πως ήταν νεκρός. Έκπληκτος και βαθιά λυπημένος, κάλεσε τους ανθρώπους του σπιτιού να γίνουν μάρτυρες της θλιβερής μοίρας που είχε βρει τον Ανσέλμο· έπειτα διάβασε το χαρτί, που αναγνώρισε πως ήταν γραμμένο με το δικό του χέρι και που περιείχε τα εξής λόγια:

«Μια ανόητη και απερίσκεπτη επιθυμία μου στέρησε τη ζωή. Αν η είδηση του θανάτου μου φτάσει στ' αυτιά της Καμίλλας, πείτε της πως τη συγχωρώ, γιατί δεν ήταν υποχρεωμένη να κάνει θαύματα, ούτε έπρεπε εγώ να της το ζητήσω· και αφού εγώ ο ίδιος στάθηκα η αιτία της ατίμωσής μου, δεν υπάρχει λόγος να—»

Ως εδώ είχε γράψει ο Ανσέλμο, κι έτσι ήταν φανερό πως σ' αυτό ακριβώς το σημείο, πριν προλάβει να ολοκληρώσει όσα είχε να πει, η ζωή του έφτασε στο τέλος της. Την επόμενη μέρα ο φίλος του έστειλε την είδηση του θανάτου του στους συγγενείς του, που είχαν ήδη μάθει τη συμφορά του, καθώς και στο μοναστήρι όπου βρισκόταν η Καμίλα, σχεδόν έτοιμη να ακολουθήσει τον άντρα της σ' εκείνο το αναπόφευκτο ταξίδι — όχι εξαιτίας της είδησης του θανάτου του, αλλά εξαιτίας όσων έμαθε για την αναχώρηση του εραστή της. Αν και ήταν πλέον χήρα, λέγεται πως αρνήθηκε και να φύγει από το μοναστήρι και να γίνει μοναχή, ώσπου, λίγο αργότερα, έφτασε η είδηση ότι ο Λοθάριο είχε σκοτωθεί σε μια μάχη στην οποία ο κ. ντε Λωτρέκ είχε πρόσφατα εμπλακεί με τον Μεγάλο Καπετάνιο Γκονθάλο Φερνάντεθ δε Κόρδοβα στο βασίλειο της Νάπολης, όπου είχε πάει ο εραστής της, μετανιωμένος πια αλλά πολύ αργά. Μόλις το έμαθε αυτό η Καμίλα έγινε μοναχή και λίγο αργότερα πέθανε κι εκείνη, εξαντλημένη από τη θλίψη και τη μελαγχολία. Έτσι τελείωσε η ιστορία και των τριών — ένα τέλος που γεννήθηκε από μια απερίσκεπτη αρχή.

«Μου αρέσει αυτή η νουβέλα», είπε ο ιερέας· «όμως δεν μπορώ να πειστώ πως είναι αληθινή· κι αν είναι επινόηση, τότε ο συγγραφέας δεν τα κατάφερε καλά, γιατί είναι αδύνατο να

φανταστεί κανείς έναν σύζυγο τόσο ανόητο ώστε να δοκιμάσει ένα τόσο ακριβό πείραμα σαν του Ανσέλμο. Αν παρουσιαζόταν ανάμεσα σ' έναν εραστή και την αγαπημένη του, θα μπορούσε να σταθεί· αλλά ανάμεσα σε άντρα και γυναίκα μοιάζει κάπως αδύνατο. Όσο για τον τρόπο που είναι γραμμένη η ιστορία, πάντως, δεν έχω να της προσάψω τίποτα.»

[illegible] XXXVI. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

c36a.jpg (124K)

Πλήρες μέγεθος

Εκείνη ακριβώς τη στιγμή ο πανδοχέας, που στεκόταν στην πύλη του πανδοχείου, φώναξε: «Να κι έρχεται μια εκλεκτή συντροφιά από μουσαφίρηδες· αν μείνουν εδώ, μπορούμε να πούμε _gaudeamus_.»

«Τι λογής είναι;» είπε ο Καρδένιο.

«Τέσσερις άντρες», είπε ο πανδοχέας, «καβάλα _à la jineta_, με λόγχες και ασπίδες, όλοι με μαύρα πέπλα· και μαζί τους είναι μια γυναίκα ντυμένη στα λευκά, σε πλαϊνή σέλα, με καλυμμένο κι εκείνης το πρόσωπο, και δυο υπηρέτες πεζοί.»

«Είναι κοντά;» είπε ο ιερέας.

«Τόσο κοντά», απάντησε ο πανδοχέας, «που να τους, έφτασαν κιόλας.»

Μόλις το άκουσε αυτό, η Δωροθέα σκέπασε το πρόσωπό της, ενώ ο Καρδένιο αποσύρθηκε στο δωμάτιο του Δον Κιχώτη. Και μετά βίας πρόλαβαν να το κάνουν, γιατί αμέσως μπήκε στο χάνι όλη η συντροφιά που είχε περιγράψει ο πανδοχέας. Οι τέσσερις καβαλάρηδες, που έδειχναν άνθρωποι ευγενικής καταγωγής και ξεχώριζαν στον τρόπο και στο παράστημά τους, κατέβηκαν από τ’ άλογα και πλησίασαν για να

βοηθήσουν τη γυναίκα που καθόταν στο πλάι της σέλας. Ένας από αυτούς την πήρε στην αγκαλιά του και την έβαλε σε μια καρέκλα που βρισκόταν στην είσοδο του δωματίου όπου είχε κρυφτεί ο Καρδένιο. Όλο αυτό το διάστημα ούτε εκείνη ούτε οι άλλοι έβγαλαν τα πέπλα τους ή είπαν λέξη. Μόνο όταν κάθισε στην καρέκλα, η γυναίκα άφησε έναν βαθύ αναστεναγμό και τα χέρια της έπεσαν άτονα, σαν άνθρωπος άρρωστος και εξαντλημένος. Ύστερα οι πεζοί συνοδοί οδήγησαν τ' άλογα στον στάβλο. Βλέποντας όλα αυτά, ο ιερέας, θέλοντας να μάθει ποιοι ήταν αυτοί οι άνθρωποι με την παράξενη ενδυμασία και τη βαριά σιωπή, πήγε εκεί όπου στέκονταν οι υπηρέτες και ρώτησε έναν από αυτούς, που του απάντησε:

«Την αλήθεια, κύριε, δεν ξέρω ποιοι είναι. Ξέρω μόνο πως φαίνονται άνθρωποι σπουδαίοι, και ιδιαίτερα εκείνος που προχώρησε και πήρε στην αγκαλιά του την κυρία που είδατε. Το λέω γιατί όλοι οι άλλοι του δείχνουν σεβασμό και δεν γίνεται τίποτα παρά μόνο ό,τι εκείνος ορίζει και διατάζει.»

«Και η κυρία, ποια είναι;» ρώτησε ο ιερέας.

«Ούτε αυτό μπορώ να σας το πω», είπε ο υπηρέτης, «γιατί σε όλο τον δρόμο δεν είδα το πρόσωπό της. Την έχω όμως ακούσει πολλές φορές να αναστενάζει και να βγάζει τέτοια βογκητά, που κάθε φορά λες και ξεψυχά. Αλλά δεν είναι περίεργο που δεν ξέρουμε περισσότερα απ' όσα σας είπαμε, αφού εγώ κι ο σύντροφός μου είμαστε μαζί τους μόνο δυο μέρες. Τους συναντήσαμε στον δρόμο και μας παρακάλεσαν, μας έπεισαν να τους συνοδεύσουμε ως την Ανδαλουσία, υποσχόμενοι πως θα μας πληρώσουν καλά.»

«Και άκουσες να φωνάζουν κάποιον με το όνομά του;» ρώτησε ο ιερέας.

«Όχι, καθόλου», απάντησε ο υπηρέτης. «Στον δρόμο κρατούν όλοι μια απίστευτη σιωπή· δεν ακούγεται τίποτε ανάμεσά τους, πέρα από τους αναστεναγμούς και τους λυγμούς της καημένης κυρίας, που μας κάνουν να τη συμπονούμε. Και είμαστε βέβαιοι πως, όπου κι αν πηγαίνει, πηγαίνει παρά τη θέλησή της. Κι απ' ό,τι μπορεί να καταλάβει κανείς από τα ρούχα της, είναι καλόγρια ή, το πιθανότερο, ετοιμάζεται να γίνει. Και ίσως ακριβώς επειδή δεν παίρνει τους όρκους με τη δική της θέληση, είναι τόσο δυστυχισμένη όσο δείχνει.»

«Μπορεί και να είναι έτσι», είπε ο εφημέριος, και αφήνοντάς τους γύρισε εκεί όπου βρισκόταν η Δωροθέα. Εκείνη, ακούγοντας την καλυμμένη κυρία να αναστενάζει, πλησίασε από φυσική συμπόνια και της είπε: «Από τι υποφέρετε, señora; Αν είναι κάτι που οι γυναίκες συνηθίζουν και ξέρουν πώς να ανακουφίζουν, σας προσφέρω με όλη μου την καρδιά τη βοήθειά μου.»

Η δυστυχισμένη κυρία δεν απάντησε τίποτα. Κι παρόλο που η Δωροθέα επανέλαβε την προσφορά της με μεγαλύτερη επιμονή, εκείνη συνέχισε να σωπαίνει, ώσπου πλησίασε ο κύριος με το πέπλο —εκείνος που, όπως είχε πει ο υπηρέτης, τον υπάκουαν όλοι οι υπόλοιποι— και είπε στη Δωροθέα: «Μην μπαίνετε στον κόπο, señora, να προσφέρετε οτιδήποτε σ' αυτή τη γυναίκα· έτσι είναι ο τρόπος της, δεν ευχαριστεί ποτέ για τίποτα απ' όσα της κάνουν. Και μην προσπαθήσετε να την κάνετε να μιλήσει, εκτός αν θέλετε να ακούσετε κάποιο ψέμα από τα χείλη της.»

«Ποτέ δεν είπα ψέματα», απάντησε αμέσως εκείνη που ως τότε σιωπούσε. «Αντίθετα, ακριβώς επειδή είμαι τόσο ειλικρινής και τόσο άσχετη με τα τεχνάσματα του ψέματος, έχω καταντήσει σ' αυτή την άθλια κατάσταση. Και εσένα τον ίδιο σε καλώ για μάρτυρα γι' αυτό, γιατί η αμόλυντη αλήθεια μου είναι που έκανε εσένα άπιστο και ψεύτη.»

Ο Καρδένιο άκουσε αυτά τα λόγια καθαρά και ξάστερα, γιατί βρισκόταν πολύ κοντά σ' εκείνον που μιλούσε· τους χώριζε μόνο η πόρτα του δωματίου του Δον Κιχώτη. Μόλις τα άκουσε, έβγαλε μια δυνατή κραυγή και φώναξε: «Θεέ μου! Τι είναι αυτό που ακούω; Ποια φωνή έφτασε στ' αυτιά μου;» Η κυρία, ξαφνιασμένη από τη φωνή, γύρισε το κεφάλι της· και καθώς δεν έβλεπε ποιος μιλούσε, σηκώθηκε και προσπάθησε να μπει στο δωμάτιο. Βλέποντάς το αυτό, ο κύριος την κράτησε πίσω και δεν την άφησε να κάνει ούτε βήμα. Μέσα στην ταραχή της και στην απότομη κίνησή της, έπεσε το μεταξωτό ύφασμα με το οποίο είχε καλύψει το πρόσωπό της και φανερώθηκε ένα πρόσωπο ασύγκριτης και θαυμαστής ομορφιάς, χλωμό όμως

και τρομαγμένο. Γύριζε τα μάτια της με αγωνία προς κάθε κατεύθυνση όπου μπορούσε να κοιτάξει, με τέτοια ένταση που έμοιαζε να έχει χάσει τα λογικά της· κι αυτό ήταν τόσο φανερό, που γέμισε με οίκτο τη Δωροθέα και όλους όσοι την έβλεπαν, παρόλο που δεν ήξεραν τι το προκαλούσε. Ο κύριος την κρατούσε σφιχτά από τους ώμους, και καθώς ήταν ολοκληρωτικά απασχολημένος να την εμποδίζει, δεν μπόρεσε να βάλει το χέρι του στο πέπλο του, που γλιστρούσε και τελικά έπεσε εντελώς. Τότε η Δωροθέα, που κρατούσε την κυρία στην αγκαλιά της, σήκωσε τα μάτια και είδε πως εκείνος που επίσης την κρατούσε ήταν ο άντρας της, ο Δον Φερνάντο. Τη στιγμή που τον αναγνώρισε, έβγαλε μια μακρόσυρτη, σπαρακτική κραυγή από τα βάθη της καρδιάς της και σωριάστηκε προς τα πίσω λιπόθυμη· και αν ο κουρέας δεν βρισκόταν κοντά για να την πιάσει στην αγκαλιά του, θα είχε πέσει καταγής. Ο ιερέας έσπευσε αμέσως να της ξεσκεπάσει το πρόσωπο και να της ρίξει νερό, και καθώς το έκανε αυτό, ο Δον Φερνάντο —γιατί αυτός ήταν που κρατούσε την άλλη στην αγκαλιά του— την αναγνώρισε και έμεινε σαν χτυπημένος από τον θάνατο στη θέα της· χωρίς όμως να χαλαρώσει το κράτημά του στη Λουσίνδα, γιατί αυτή ήταν που πάλευε να ξεφύγει από τα χέρια του, έχοντας αναγνωρίσει τον Καρδένιο από τη φωνή του, όπως κι εκείνος είχε αναγνωρίσει εκείνη. Ο Καρδένιο άκουσε κι αυτός την κραυγή της Δωροθέας όταν έπεσε λιπόθυμη και, νομίζοντας πως ερχόταν από τη δική του Λουσίνδα, πετάχτηκε έντρομος έξω από το δωμάτιο. Και το πρώτο που είδε ήταν τον Δον Φερνάντο με τη Λουσίνδα στην αγκαλιά του. Ο Δον Φερνάντο επίσης αναγνώρισε αμέσως τον Καρδένιο· και οι τρεις τους, η

Λουσίνδα, ο Καρδένιο και η Δωροθέα, έμειναν βουβοί από την κατάπληξη, χωρίς σχεδόν να καταλαβαίνουν τι τους είχε συμβεί.

Κοιτάζονταν σιωπηλοί: η Δωροθέα τον Δον Φερνάντο, ο Δον Φερνάντο τον Καρδένιο, ο Καρδένιο τη Λουσίντα και η Λουσίντα τον Καρδένιο. Πρώτη έσπασε τη σιωπή η Λουσίντα και είπε στον Δον Φερνάντο: «Αφήστε με, κύριε Δον Φερνάντο, αν μη τι άλλο για τον σεβασμό που οφείλετε στον εαυτό σας. Κι αν κανένας άλλος λόγος δεν σας πείθει, αφήστε με να μείνω δεμένη στον τοίχο του οποίου είμαι ο κισσός, στο στήριγμα από το οποίο ούτε οι πιέσεις σας, ούτε οι απειλές σας, ούτε οι υποσχέσεις σας, ούτε τα δώρα σας μπόρεσαν να με ξεκολλήσουν. Δείτε πώς ο Ουρανός, με τρόπους παράξενους και κρυφούς για τα μάτια μας, με έφερε πρόσωπο με πρόσωπο με τον αληθινό μου σύζυγο· και ξέρετε πολύ καλά, από εμπειρία που σας κόστισε ακριβά, πως μόνο ο θάνατος θα μπορέσει να τον σβήσει από τη μνήμη μου. Ας σας οδηγήσει λοιπόν αυτή η ξεκάθαρη δήλωση, αφού τίποτε άλλο δεν μπορείτε να κάνετε, να μετατρέψετε τον έρωτά σας σε οργή και την αγάπη σας σε πικρία, και έτσι να μου πάρετε τη ζωή· γιατί αν την παραδώσω μπροστά στον αγαπημένο μου σύζυγο, θα τη θεωρήσω καλά δοσμένη. Ίσως με τον θάνατό μου πειστεί πως του έμεινα πιστή ως την τελευταία στιγμή της ζωής μου.»

Στο μεταξύ η Δωροθέα είχε συνέλθει και είχε ακούσει τα λόγια της Λουσίντας, κι από αυτά κατάλαβε ποια ήταν. Βλέποντας όμως πως ο Δον Φερνάντο δεν την άφηνε ακόμη ούτε της απαντούσε, μάζεψε όση δύναμη και

αποφασιστικότητα μπορούσε, σηκώθηκε, γονάτισε στα πόδια του και, με δάκρυα λαμπερά και σπαρακτικά να τρέχουν άφθονα, του μίλησε έτσι:

«Αν, κύριέ μου, οι ακτίνες εκείνου του ήλιου που κρατάς σβησμένο στην αγκαλιά σου δεν σε τύφλωναν και δεν σου έκλεβαν το φως από τα μάτια, θα είχες ήδη δει πως εκείνη που γονατίζει στα πόδια σου είναι, όσο εσύ το θέλεις, η δυστυχισμένη και άτυχη Δωροθέα. Εγώ είμαι εκείνο το ταπεινό χωριατοκόριτσο που εσύ, είτε από καλοσύνη είτε από ευχαρίστηση, θέλησες να υψώσεις τόσο ώστε να λέγεται δικό σου· εγώ είμαι εκείνη που, ζώντας αποτραβηγμένη μέσα στην αθωότητά της, περνούσε μια ήσυχη και ευχαριστημένη ζωή, ώσπου, στη φωνή της επίμονης παράκλησής σου και του αληθινού και τρυφερού πάθους σου, όπως τότε φαινόταν, άνοιξε τις πύλες της σεμνότητάς της και σου παρέδωσε τα κλειδιά της ελευθερίας της· ένα δώρο που δέχτηκες αχάριστα, όπως το δείχνει καθαρά η αναγκαστική μου φυγή στον τόπο όπου με βρίσκεις και η δική σου εμφάνιση στις συνθήκες όπου τώρα σε βλέπω. Κι όμως, δεν θέλω να νομίσεις πως ήρθα εδώ σπρωγμένη από την ντροπή μου· μόνο η θλίψη και ο πόνος που βλέπω πως με ξέχασες με έφεραν. Δική σου ήταν η θέληση να με κάνεις δική σου, και τόσο επίμονα την ακολούθησες, ώστε τώρα, ακόμη κι αν το μετάνιωσες, δεν μπορείς να πάψεις να είσαι δικός μου. Σκέψου, κύριέ μου, πως η ασύγκριτη αγάπη που σου έχω μπορεί να αναπληρώσει την ομορφιά και την ευγενική καταγωγή για χάρη των οποίων θέλεις να με εγκαταλείψεις. Δεν μπορείς να ανήκεις στην όμορφη Λουσίνδα, γιατί ανήκεις σε μένα, ούτε εκείνη μπορεί να είναι δική σου, γιατί είναι του Καρδένιο· και να θυμάσαι πως είναι

ευκολότερο να στρέψεις τη θέλησή σου στο να αγαπήσεις εκείνη που σε λατρεύει, παρά να κάνεις να σε αγαπήσει εκείνη που τώρα σε αποστρέφεται. Απευθύνθηκες στην απλότητά μου, πολιόρκησες την αρετή μου, δεν αγνοούσες τη θέση μου, και ξέρεις πολύ καλά πώς παραδόθηκα ολοκληρωτικά στη θέλησή σου· δεν έχεις λοιπόν κανένα έδαφος και κανέναν λόγο να επικαλεστείς εξαπάτηση. Και αφού έτσι είναι, όπως πράγματι είναι, κι αφού είσαι χριστιανός όσο και ευγενής, γιατί με τέτοια τεχνάσματα αναβάλλεις να με κάνεις επιτέλους ευτυχισμένη, όπως με έκανες στην αρχή; Κι αν δεν θέλεις να με έχεις γι' αυτό που είμαι, την αληθινή και νόμιμη σύζυγό σου, τότε πάρε με και δέξου με τουλάχιστον ως σκλάβα σου, γιατί όσο είμαι δική σου θα λογαριάζω τον εαυτό μου ευτυχισμένο και τυχερό. Μην κάνεις, εγκαταλείποντάς με, την ντροπή μου κουβέντα στα στόματα των κουτσομπόληδων στους δρόμους· μη γεμίσεις δυστυχία τα γηρατειά των γονιών μου· γιατί οι πιστές υπηρεσίες που σου πρόσφεραν πάντα ως αφοσιωμένοι υποτελείς σου δεν αξίζουν τέτοια ανταμοιβή. Κι αν νομίζεις πως θα ταπεινωθεί το αίμα σου αν ανακατευτεί με το δικό μου, σκέψου πως ελάχιστη ή και καμιά ευγένεια δεν υπάρχει στον κόσμο που να μην έχει περάσει από τον ίδιο δρόμο, και πως στις ένδοξες γενιές δεν είναι το αίμα της γυναίκας εκείνο που μετρά· κι ακόμη περισσότερο, η αληθινή ευγένεια βρίσκεται στην αρετή, και αν εσύ υστερείς σ' αυτήν, αρνούμενός μου ό,τι δικαιωματικά μου οφείλεις, τότε ακόμη κι εγώ έχω μεγαλύτερο δικαίωμα στην ευγένεια από σένα. Και για να τελειώνω, señor, αυτά είναι τα τελευταία μου λόγια προς εσένα: είτε το θέλεις είτε όχι, είμαι γυναίκα σου· μάρτυρες είναι τα λόγια σου, που δεν πρέπει και δεν γίνεται να είναι ψεύτικα, αν καμαρώνεις

για εκείνο ακριβώς που σου λείπει όταν με περιφρονείς· μάρτυρας είναι ο όρκος που μου έδωσες, και μάρτυρας ο Ουρανός, που εσύ ο ίδιος κάλεσες να μαρτυρήσει την υπόσχεση που μου έδωσες· κι αν όλα αυτά αποτύχουν, η ίδια σου η συνείδηση δεν θα πάψει να υψώνει τη σιωπηλή της φωνή μέσα σε όλη σου τη χαρά, να δικαιώνει την αλήθεια όσων λέω και να δηλητηριάζει τις πιο μεγάλες σου απολαύσεις και ηδονές.»

Όλα αυτά και ακόμη περισσότερα τα είπε η αδικημένη Δωροθέα με τόση ειλικρίνεια και με τόσα δάκρυα, ώστε όλοι όσοι ήταν παρόντες, ακόμη και εκείνοι που είχαν έρθει μαζί με τον Δον Φερνάντο, δεν μπόρεσαν παρά να δακρύσουν μαζί της. Ο Δον Φερνάντο την άκουγε χωρίς να απαντά, ώσπου εκείνη σταμάτησε να μιλά και ξέσπασε σε τέτοιους λυγμούς και αναστεναγμούς, που μόνο μια καρδιά από μπρούντζο δεν θα μαλάκωνε μπροστά σε τόσο μεγάλο πόνο. Η Λουσίνδα την κοιτούσε με συμπόνια για όσα υπέφερε, αλλά και με θαυμασμό για την εξυπνάδα και την ομορφιά της, και θα είχε πλησιάσει να της πει λίγα λόγια παρηγοριάς, αν δεν την κρατούσε σφιχτά ο Δον Φερνάντο από το χέρι. Εκείνος, χαμένος μέσα στη σύγχυση και την έκπληξή του, αφού κοίταξε τη Δωροθέα για λίγες στιγμές επίμονα, άνοιξε τα χέρια του και, αφήνοντας τη Λουσίνδα ελεύθερη, αναφώνησε:

«Με νίκησες, όμορφη Δωροθέα, με νίκησες· γιατί είναι αδύνατο να βρει κανείς τη σκληρότητα να αρνηθεί τη δύναμη τόσων αληθειών μαζί.»

Η Λουσίνδα, αδύναμη όπως ήταν, πήγε να σωριαστεί στο έδαφος μόλις ο Δον Φερνάντο την άφησε· όμως ο Καρδένιο, που στεκόταν κοντά και είχε τραβηχτεί πίσω από τον Δον Φερνάντο για να μην τον αναγνωρίσουν, παραμέρισε τον φόβο και, αδιαφορώντας για ό,τι μπορούσε να συμβεί, έτρεξε μπροστά να τη στηρίξει και, καθώς την έκλεινε στην αγκαλιά του, είπε: «Αν ο Ουρανός, από ευσπλαχνία, θέλει επιτέλους να σου χαρίσει ανάπαυση, κυρά της καρδιάς μου, αληθινή, σταθερή και όμορφη, πουθενά δεν μπορείς να αναπαυθείς πιο ασφαλής απ' ό,τι σε αυτά τα χέρια που τώρα σε δέχονται και που σε είχαν δεχτεί και πριν, όταν η τύχη μου επέτρεπε να σε λέω δική μου.»

Μόλις άκουσε αυτά τα λόγια, η Λουσίνδα σήκωσε τα μάτια στον Καρδένιο· πρώτα τον αναγνώρισε από τη φωνή του και ύστερα βεβαιώθηκε με τα ίδια της τα μάτια πως ήταν εκείνος. Και, σχεδόν χωρίς να καταλαβαίνει τι έκανε και χωρίς να λογαριάζει καθόλου τους κανόνες της ευπρέπειας, του πέρασε τα χέρια στον λαιμό και, κολλώντας το πρόσωπό της στο δικό του, είπε: «Ναι, αγαπημένε μου κύριε, εσύ είσαι ο αληθινός αφέντης αυτής της σκλάβας σου, ακόμη κι αν η εχθρική μοίρα ξανασταθεί ανάμεσά μας και νέοι κίνδυνοι απειλήσουν αυτή τη ζωή που κρέμεται από τη δική σου.»

Ήταν ένα παράξενο θέαμα για τον Δον Φερνάντο και για όσους στέκονταν γύρω του, όλοι τους κατάπληκτοι από ένα τόσο απρόσμενο περιστατικό. Η Δωροθέα νόμισε πως ο Δον Φερνάντο χλώμιασε και πως ήταν έτοιμος να εκδικηθεί τον Καρδένιο, γιατί τον είδε να βάζει το χέρι στο σπαθί του. Μόλις της πέρασε αυτή η σκέψη από το μυαλό, με θαυμαστή

ταχύτητα τον αγκάλιασε από τα γόνατα και, φιλώντας τα και κρατώντας τον έτσι ώστε να μην μπορεί να κινηθεί, είπε, ενώ τα δάκρυά της συνέχιζαν να τρέχουν: «Τι πας να κάνεις, μοναδικό μου καταφύγιο, μπροστά σ' αυτή την απρόβλεπτη τροπή; Έχεις τη γυναίκα σου στα πόδια σου, και εκείνη που θα ήθελες να κάνεις γυναίκα σου βρίσκεται στην αγκαλιά του άντρα της. Σκέψου αν είναι σωστό, αν είναι καν δυνατό, να γκρεμίσεις αυτό που έφτιαξε ο Ουρανός· και αν σου ταιριάζει να θελήσεις να κάνεις σύντροφό σου εκείνη που, παρά όλα τα εμπόδια, δυνατή μέσα στην αλήθεια και τη σταθερότητά της, στέκεται μπροστά στα μάτια σου και βρέχει με δάκρυα αγάπης το πρόσωπο και το στήθος του νόμιμου συζύγου της. Για όνομα του Θεού, σε ικετεύω, και για το δικό σου καλό σε παρακαλώ, μην αφήσεις αυτή τη φανερή αποκάλυψη να ξυπνήσει την οργή σου· αντίθετα, γαλήνεψέ την τόσο, ώστε να αφήσεις αυτούς τους δυο εραστές να ζήσουν ήσυχα και ειρηνικά, χωρίς καμιά δική σου παρέμβαση, όσο τους το επιτρέπει ο Ουρανός. Αν το κάνεις, θα δείξεις τη γενναιοδωρία της υψηλής και ευγενούς ψυχής σου, και όλος ο κόσμος θα δει πως σε σένα η λογική έχει μεγαλύτερη δύναμη από το πάθος.»

Όση ώρα μιλούσε η Δωροθέα, ο Καρδένιο, παρόλο που κρατούσε τη Λουσίνδα στην αγκαλιά του, δεν πήρε στιγμή τα μάτια του από τον Δον Φερνάντο. Ήταν αποφασισμένος πως, αν τον έβλεπε να κάνει την παραμικρή εχθρική κίνηση, θα προσπαθούσε να αμυνθεί και να αντισταθεί όσο καλύτερα μπορούσε σε όποιον του επιτεθεί, ακόμη κι αν αυτό του κόστιζε τη ζωή. Εκείνη τη στιγμή όμως οι φίλοι του Δον Φερνάντο, μαζί με τον ιερέα και τον κουρέα, που ήταν παρόντες όλη την ώρα, και χωρίς να ξεχάσουμε τον καλό Σάντσο Πάνθα, έτρεξαν

κοντά του και τον περικύκλωσαν, παρακαλώντας τον να λυπηθεί τα δάκρυα της Δωροθέας και να μην αφήσει να διαψευστούν οι δίκαιες ελπίδες της, αφού, όπως πίστευαν ακράδαντα, όσα έλεγε ήταν η καθαρή αλήθεια. Του είπαν ακόμη να προσέξει πως δεν είχαν βρεθεί όλοι εκεί τυχαία, όπως ίσως φαινόταν, αλλά από μια ιδιαίτερη πρόνοια της Θείας Πρόνοιας, σε έναν τόπο όπου κανείς δεν θα περίμενε ποτέ να συναντηθούν. Ο ιερέας του θύμισε επίσης ότι μόνο ο θάνατος μπορούσε να χωρίσει τη Λουσίνδα από τον Καρδένιο· κι ακόμη κι αν κάποιο σπαθί τους χώριζε, εκείνοι θα θεωρούσαν τον θάνατό τους ευτυχία. Αφού λοιπόν η υπόθεση δεν σήκωνε θεραπεία, το πιο συνετό που είχε να κάνει ήταν να νικήσει τον εαυτό του, να χαλιναγωγήσει τα αισθήματά του και να δείξει γενναιοψυχία, αφήνοντας με τη θέλησή του αυτούς τους δύο να χαρούν την ευτυχία που τους είχε δώσει ο Ουρανός. Του είπε ακόμη να στρέψει το βλέμμα του στην ομορφιά της Δωροθέας, και θα έβλεπε πως ελάχιστες, αν υπήρχαν τέτοιες, μπορούσαν όχι μόνο να τη φτάσουν αλλά πολύ περισσότερο να την ξεπεράσουν· και πως σε αυτή την ομορφιά έπρεπε να προστεθούν η σεμνότητά της και η εξαιρετική αγάπη που του είχε. Πέρα όμως απ' όλα αυτά, του υπενθύμισε ότι, αν καμάρωνε πως είναι ευγενής και χριστιανός, δεν μπορούσε να κάνει τίποτε άλλο παρά να κρατήσει τον λόγο που είχε δώσει. Κι αν το έκανε, θα υπάκουε στον Θεό και θα κέρδιζε την εκτίμηση όλων των συνετών ανθρώπων, που ξέρουν και αναγνωρίζουν πως η ομορφιά, ακόμη και όταν ανήκει σε γυναίκα ταπεινής καταγωγής, αρκεί να συνοδεύεται από αρετή, έχει το προνόμιο να υψώνεται ως το επίπεδο οποιασδήποτε κοινωνικής τάξης, χωρίς αυτό να

μειώνει καθόλου εκείνον που τη δέχεται ως ίση του. Και τέλος, όταν η ισχυρή δύναμη του έρωτα επιβάλλεται, όσο δεν υπάρχει μέσα της τίποτε αμαρτωλό, δεν αξίζει κατηγορία όποιος υποχωρεί μπροστά της.

Με λίγα λόγια, πρόσθεσαν κι άλλα τόσο πειστικά επιχειρήματα, ώστε η αντρίκια καρδιά του Δον Φερνάντο, που στο βάθος ήταν πλασμένη από ευγενικό αίμα, μαλάκωσε και υποτάχθηκε στην αλήθεια — μια αλήθεια που, ακόμη κι αν το ήθελε, δεν μπορούσε να αρνηθεί. Έδειξε πως δεχόταν και υποκλινόταν στη σωστή συμβουλή που του είχαν δώσει σκύβοντας και αγκαλιάζοντας τη Δωροθέα, και της είπε: «Σήκω, αγαπημένη μου κυρία· δεν είναι σωστό εκείνη που κρατώ στην καρδιά μου να γονατίζει στα πόδια μου. Κι αν ως τώρα δεν σου έδωσα κανένα σημάδι γι' αυτό που αναγνωρίζω, ίσως να ήταν θέλημα του Ουρανού, ώστε, βλέποντας πόσο σταθερά με αγαπάς, να μάθω να σε εκτιμώ όπως σου αξίζει. Μόνο αυτό σου ζητώ: να μη μου καταλογίζεις την παράβασή μου και το βαρύ μου άδικο· γιατί η ίδια αιτία και η ίδια δύναμη που με έσπρωξαν να σε κάνω δική μου, με έσπρωξαν και να παλέψω για να μη γίνω δικός σου. Και για να το καταλάβεις, στρέψε το βλέμμα σου στα μάτια της τώρα ευτυχισμένης Λουσίνδας· εκεί θα βρεις τη δικαιολογία για όλα μου τα σφάλματα. Κι αφού εκείνη βρήκε και κέρδισε αυτό που ποθούσε, κι εγώ βρήκα σε σένα ό,τι εκπληρώνει όλες μου τις επιθυμίες, είθε να ζήσει εκείνη με τον Καρδένιο της ειρηνικά και ευτυχισμένα για τόσα χρόνια, όσα γονατιστός παρακαλώ τον Ουρανό να μου χαρίσει να ζήσω με τη δική μου Δωροθέα». Και λέγοντας αυτά την αγκάλιασε ξανά και ακούμπησε το πρόσωπό του στο δικό της με τόση τρυφερότητα, που

χρειάστηκε μεγάλη προσπάθεια για να μη δώσουν τα δάκρυά του, μπροστά σε όλους, την τελική απόδειξη της αγάπης και της μεταμέλειάς του. Δεν συνέβη όμως το ίδιο με τη Λουσίνδα, τον Καρδένιο και σχεδόν όλους τους άλλους· αυτοί έκλαψαν τόσο πολύ — άλλοι από τη δική τους χαρά, άλλοι από τη χαρά των υπολοίπων — που θα νόμιζε κανείς πως είχε πέσει πάνω τους μεγάλη συμφορά. Ακόμα και ο Σάντσο Πάνσα έκλαιγε· αν και αργότερα είπε πως έκλαιγε μόνο επειδή είδε ότι η Δωροθέα δεν ήταν, όπως φανταζόταν, η βασίλισσα Μικομικόνα, από την οποία περίμενε τόσο μεγάλες χάρες. Η έκπληξή τους, όπως και τα δάκρυά τους, κράτησαν για ώρα· κι έπειτα ο Καρδένιο και η Λουσίνδα πήγαν και γονάτισαν μπροστά στον Δον Φερνάντο, ευχαριστώντας τον για την εύνοια που τους είχε δείξει με λόγια τόσο γεμάτα ευγνωμοσύνη, ώστε εκείνος δεν ήξερε τι να τους απαντήσει. Τους σήκωσε λοιπόν όρθιους και τους αγκάλιασε με κάθε δείγμα αγάπης και ευγένειας.

Ύστερα ρώτησε τη Δωροθέα πώς είχε καταφέρει να φτάσει σε έναν τόπο τόσο μακριά από το σπίτι της, κι εκείνη, με λίγα ταιριαστά λόγια, διηγήθηκε όλα όσα είχε ήδη πει στον Καρδένιο. Ο Δον Φερνάντο και οι σύντροφοί του ευχαριστήθηκαν τόσο πολύ με την αφήγησή της, που θα ήθελαν να είχε κρατήσει περισσότερο· τόσο γοητευτικά περιέγραφε τις περιπέτειές της. Όταν τελείωσε, ο Δον Φερνάντο άρχισε να λέει τι του είχε συμβεί στην πόλη, αφού βρήκε στον κόρφο της Λουσίνδας το χαρτί όπου εκείνη δήλωνε πως ήταν γυναίκα του Καρδένιο και πως δεν θα μπορούσε ποτέ να γίνει δική του. Είπε ότι σκόπευε να τη σκοτώσει, και θα το είχε κάνει αν δεν τον εμπόδιζαν οι γονείς της· πως έφυγε

από το σπίτι γεμάτος οργή και ντροπή, αποφασισμένος να εκδικηθεί μόλις παρουσιαζόταν πιο κατάλληλη ευκαιρία. Την επόμενη μέρα έμαθε ότι η Λουσίνδα είχε εξαφανιστεί από το πατρικό της και ότι κανείς δεν ήξερε πού είχε πάει. Τελικά, έπειτα από μερικούς μήνες, ανακάλυψε πως βρισκόταν σε μοναστήρι και πως είχε σκοπό να μείνει εκεί για όλη την υπόλοιπη ζωή της, αν δεν ήταν να τη μοιραστεί με τον Καρδένιο. Μόλις το έμαθε αυτό, πήρε μαζί του αυτούς τους τρεις κυρίους και έφτασε στον τόπο όπου βρισκόταν εκείνη, αλλά απέφυγε να της μιλήσει, φοβούμενος ότι, αν γινόταν γνωστή η παρουσία του, θα έπαιρναν στο μοναστήρι αυστηρότερα μέτρα. Παραφύλαξε λοιπόν ώσπου να βρει ανοιχτή τη θυρωρεία, άφησε δύο να φυλάνε την πύλη, κι εκείνος με τον άλλον μπήκαν στο μοναστήρι αναζητώντας τη Λουσίνδα. Τη βρήκαν στους διαδρόμους να μιλά με μία από τις μοναχές, και την άρπαξαν χωρίς να της αφήσουν χρόνο να αντισταθεί. Έπειτα την οδήγησαν σε ένα μέρος όπου φρόντισαν να προμηθευτούν ό,τι χρειάζονταν για να τη μεταφέρουν μακριά. Και όλα αυτά τα κατάφεραν με απόλυτη ασφάλεια, γιατί το μοναστήρι βρισκόταν στην εξοχή, αρκετά μακριά από την πόλη. Πρόσθεσε ακόμη ότι, όταν η Λουσίνδα κατάλαβε πως βρισκόταν στην εξουσία του, έχασε τελείως τις αισθήσεις της, και όταν συνήλθε δεν έκανε τίποτε άλλο παρά να κλαίει και να αναστενάζει, χωρίς να λέει λέξη. Έτσι, μέσα στη σιωπή και στα δάκρυα, έφτασαν ως εκείνο το πανδοχείο, που για τον ίδιο ήταν σαν να έφτανε στον ουρανό, εκεί όπου όλες οι συμφορές της γης παύουν και τελειώνουν.

c36b.jpg (319K)

Πλήρες μέγεθος

c36e.jpg (36K)

□□□□□□□□ XXXVII. □□□ □□□□□ □□□□□□□□□□□ □ □□□□□□□ □□□ □□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□, □□□□ □□ □□□□□ □□□□□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□

c37a.jpg (159K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Σάντσο άκουγε όλα αυτά με βαθιά λύπη, βλέποντας τις ελπίδες του για αξιώματα να σβήνουν και να γίνονται καπνός, και την όμορφη πριγκίπισσα Μικομικόνα να έχει μεταμορφωθεί σε Δωροθέα, και τον γίγαντα σε Δον Φερνάντο, ενώ ο αφέντης του κοιμόταν ήσυχος, εντελώς ανυποψίαστος για όσα είχαν συμβεί. Η Δωροθέα δεν μπορούσε να πιστέψει πως η τωρινή της ευτυχία δεν ήταν όνειρο· το ίδιο ένιωθε και ο Καρδένιο, και προς την ίδια κατεύθυνση πήγαιναν και οι σκέψεις της Λουσίνδας. Ο Δον Φερνάντο ευχαριστούσε τον Ουρανό για τη χάρη που του είχε δείξει και που τον είχε γλιτώσει από τον περίπλοκο λαβύρινθο όπου είχε φτάσει τόσο κοντά στην καταστροφή της τιμής του και της ψυχής του. Με λίγα λόγια, όλοι στο πανδοχείο ήταν γεμάτοι χαρά και ικανοποίηση για την ευτυχή κατάληξη μιας τόσο μπερδεμένης και φαινομενικά αδιέξοδης υπόθεσης. Ο ιερέας, ως συνετός άνθρωπος, έκανε εύστοχες σκέψεις για όσα είχαν γίνει και συνεχάρη τον καθένα για την καλή του τύχη· όμως εκείνη που είχε το μεγαλύτερο κέφι και την καλύτερη διάθεση ήταν η πανδοχέισσα, εξαιτίας της υπόσχεσης που της είχαν δώσει ο Καρδένιο και ο ιερέας ότι θα της πλήρωναν όλες τις ζημιές και

τις απώλειες που είχε πάθει εξαιτίας του Δον Κιχώτη. Ο Σάντσο, όπως έχει ήδη ειπωθεί, ήταν ο μόνος στενοχωρημένος, δυστυχισμένος και κατηφής· έτσι, με μούτρα κατεβασμένα, μπήκε μέσα στον αφέντη του, που μόλις είχε ξυπνήσει, και του είπε:

«Κύριε της Θλιμμένης Μορφής, μπορείτε κάλλιστα να συνεχίσετε τον ύπνο σας όσο θέλετε, χωρίς να σκοτίζεστε πια ούτε για το να σκοτώσετε κανέναν γίγαντα ούτε για το να ξαναδώσετε το βασίλειό της στην πριγκίπισσα· γιατί όλα αυτά τελείωσαν και τακτοποιήθηκαν.»

«Το φαντάζομαι», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «γιατί έδωσα την πιο φοβερή και τρομερή μάχη με τον γίγαντα που θυμάμαι να έχω δώσει σε όλη μου τη ζωή· και με ένα χτύπημα προς τα πίσω —σβις!— του έριξα το κεφάλι καταγής, και τόσο αίμα πετάχτηκε από μέσα του, που έτρεχε πάνω στη γη σε ρυάκια σαν νερό.»

«Σαν κόκκινο κρασί καλύτερα να πείτε, αφέντη», αποκρίθηκε ο Σάντσο· «γιατί να ξέρετε, αν δεν το ξέρετε ήδη, πως ο πεθαμένος γίγαντας είναι ένα καταξεσκισμένο ασκί κρασί, και το αίμα είναι είκοσι τέσσερα γαλόνια κόκκινο κρασί που είχε στην κοιλιά του, και το κομμένο κεφάλι είναι η σκύλα που με γέννησε· κι ας τα πάρει όλα ο διάβολος.»

«Τι είναι αυτά που λες, ανόητε;» είπε ο Δον Κιχώτης. «Καλά είσαι στα λογικά σου;»

«Σηκωθείτε, αφεντικό μου», είπε ο Σάντσο, «και θα δείτε τι ωραία μπερδέματα καταφέρατε, και τι έχουμε να πληρώσουμε· και θα δείτε τη βασίλισσα να έχει γίνει μια απλή κυρία που τη

λένε Δωροθέα, και άλλα πράγματα που θα σας αφήσουν άφωνο, αν μπορέσετε να τα καταλάβετε.»

«Καθόλου δεν θα μου φανεί παράξενο κάτι τέτοιο», απάντησε ο Δον Κιχώτης· «γιατί, αν θυμάσαι την τελευταία φορά που βρεθήκαμε εδώ, σου είπα πως όλα όσα συνέβαιναν σε τούτο το μέρος ήταν έργο μαγείας, και δεν θα ήταν διόλου περίεργο αν συνέβαινε το ίδιο και τώρα.»

«Όλα αυτά θα μπορούσα να τα πιστέψω», αποκρίθηκε ο Σάντσο, «αν και το δικό μου κουβερτοπέταγμα ήταν του ίδιου είδους πράγμα· μόνο που δεν ήταν, αλλά πέρα για πέρα αληθινό· γιατί είδα τον πανδοχέα, που είναι και σήμερα εδώ, να κρατάει τη μια άκρη της κουβέρτας και να με τινάζει ψηλά στον αέρα πολύ όμορφα και επιδέξια, με τόση διάθεση για γέλια όση και δύναμη· κι όταν πρόκειται να αναγνωρίζεις ανθρώπους, εγώ τουλάχιστον, απλός και αμαρτωλός καθώς είμαι, πιστεύω πως δεν υπήρχε εκεί καμιά μαγεία, αλλά πολύ ξυλοφόρτωμα και μεγάλη κακοτυχία.»

«Εντάξει, εντάξει, ο Θεός θα δώσει λύση», είπε ο Δον Κιχώτης· «φέρε μου τα ρούχα μου και άφησέ με να βγω έξω, γιατί θέλω να δω αυτές τις μεταμορφώσεις και τα άλλα που λες.»

Ο Σάντσο τού έφερε τα ρούχα του· κι όσο εκείνος ντυνόταν, ο ιερέας εξήγησε στον Δον Φερνάντο και στους υπόλοιπους που ήταν παρόντες την τρέλα του Δον Κιχώτη και το τέχνασμα που είχαν χρησιμοποιήσει για να τον απομακρύνουν από εκείνη την Pena Pobre, όπου νόμιζε πως είχε αποσυρθεί εξαιτίας της περιφρόνησης της κυρίας του. Τους διηγήθηκε επίσης σχεδόν όλες τις περιπέτειες που είχε αναφέρει ο Σάντσο, και εκείνοι

απορούσαν και γελούσαν όχι και λίγο, θεωρώντας το, όπως όλοι, την πιο παράξενη μορφή τρέλας που θα μπορούσε να γεννήσει ένα παραλογισμένο μυαλό. Τώρα όμως, είπε ο ιερέας, αφού η καλή τύχη της κυρίας Δωροθέας δεν της επέτρεπε να συνεχίσει το σχέδιό τους, έπρεπε να σκεφτούν ή να βρουν κάποιον άλλο τρόπο για να τον γυρίσουν στο σπίτι του.

Ο Καρδένιο πρότεινε να προχωρήσουν με το σχέδιο που είχαν ήδη αρχίσει και είπε πως η Λουσίνδα θα μπορούσε να παίξει και να στηρίξει τον ρόλο της Δωροθέας αρκετά καλά.

«Όχι», είπε ο Δον Φερνάντο, «αυτό δεν πρέπει να γίνει, γιατί θέλω η Δωροθέα να συνεχίσει αυτή τη σκέψη που είχε· και αν το χωριό του άξιου αυτού κυρίου δεν είναι πολύ μακριά, θα χαρώ πολύ αν μπορώ να κάνω κάτι για να τον βοηθήσω.»

«Δεν είναι πάνω από δυο μέρες δρόμος από εδώ», είπε ο ιερέας.

«Κι αν ήταν ακόμα πιο μακριά», είπε ο Δον Φερνάντο, «με μεγάλη μου χαρά θα ταξίδευα τόσο, μόνο και μόνο για να κάνω ένα τόσο καλό έργο.»

Εκείνη τη στιγμή βγήκε ο Δον Κιχώτης πάνοπλος, με το κράνος του Μαμβρίνου στο κεφάλι του, όλο βαθουλώματα όπως ήταν, με την ασπίδα περασμένη στο μπράτσο και στηριγμένος στο ραβδί ή το κοντάρι του. Η παράξενη όψη του γέμισε τον Δον Φερνάντο και τους υπόλοιπους με κατάπληξη, καθώς κοιτούσαν το ισχνό, κιτρινωπό πρόσωπό του, μακρύ σαν μισή λεύγα, την αλλόκοτη πανοπλία του και τη σοβαρότητα με την οποία στεκόταν. Έμειναν σιωπηλοί, περιμένοντας να δουν τι

θα πει, κι εκείνος, καρφώνοντας το βλέμμα του στην όμορφη Δωροθέα, της μίλησε με μεγάλη βαρύτητα και ψυχραιμία:

«Με πληροφόρησε, ωραία κυρία, ο ιπποκόμος μου εδώ πως το μεγαλείο σας αφανίστηκε και η ίδια σας η υπόσταση καταργήθηκε, αφού από βασίλισσα και αρχόντισσα υψηλής τάξης, όπως ήσασταν άλλοτε, καταντήσατε μια απλή ανύπαντρη κοπέλα. Αν αυτό έγινε με διαταγή του πατέρα σας, του βασιλιά-μάγου, επειδή φοβήθηκε μήπως δεν σας πρόσφερα τη βοήθεια που χρειάζεστε και δικαιούστε, μπορώ να σας πω πως δεν ήξερε —και δεν ξέρει— ούτε τα μισά από όσα πρέπει, και πως ήταν ελάχιστα κατατοπισμένος στα χρονικά της ιπποσύνης· γιατί, αν τα είχε διαβάσει και μελετήσει τόσο προσεκτικά και τόσο επίμονα όσο εγώ, θα έβρισκε σε κάθε βήμα πως ιππότες λιγότερο ξακουστοί από εμένα κατάφεραν πράγματα πολύ δυσκολότερα. Δεν είναι και τόσο σπουδαίο να σκοτώσει κανείς ένα γιγαντόπουλο, όσο αλαζόνας κι αν είναι· γιατί δεν έχουν περάσει πολλές ώρες από τότε που κι εγώ ο ίδιος αναμετρήθηκα με ένα, και —δεν θα πω περισσότερα, για να μη λένε πως λέω ψέματα· όμως ο χρόνος, που όλα τα φανερώνει, θα το διηγηθεί όταν δεν το περιμένουμε.»

«Με δυο ασκιά κρασί τα έβαλες, όχι με γίγαντα», πετάχτηκε ο πανδοχέας· όμως ο Δον Φερνάντο τού είπε να σωπάσει και να μην ξαναδιακόψει τον Δον Κιχώτη, που συνέχισε: «Λέω λοιπόν, υψηλή και αποκληρωμένη κυρία, πως αν ο πατέρας σας προκάλεσε αυτή τη μεταμόρφωση στο πρόσωπό σας για τον λόγο που ανέφερα, δεν πρέπει να της δίνετε καμία σημασία· γιατί δεν υπάρχει κίνδυνος πάνω στη γη που να μη

μπορέσει να ανοίξει δρόμο το σπαθί μου, και μ’ αυτό, προτού περάσουν πολλές μέρες, θα ρίξω στο χώμα το κεφάλι του εχθρού σας και θα βάλω στο δικό σας το στέμμα του βασιλείου σας.»

Ο Δον Κιχώτης δεν είπε τίποτε άλλο και περίμενε την απάντηση της πριγκίπισσας. Εκείνη, ξέροντας πως ο Δον Φερνάντο ήταν αποφασισμένος να συνεχίσει την απάτη ώσπου να επιστρέψει ο Δον Κιχώτης στο σπίτι του, αποκρίθηκε με απόλυτη άνεση και σοβαρότητα: «Όποιος σας είπε, γενναίε Ιππότη της Θλιμμένης Μορφής, πως έχω αλλάξει ή μεταμορφωθεί, δεν σας είπε την αλήθεια, γιατί είμαι η ίδια που ήμουν και χθες. Είναι αλήθεια πως κάποιες καλές τύχες, που μου έδωσαν περισσότερα απ' όσα θα μπορούσα να ελπίζω, έφεραν κάποια αλλαγή στη ζωή μου· όμως δεν έπαψα γι' αυτό να είμαι εκείνη που ήμουν πριν, ούτε να έχω την ίδια επιθυμία που είχα πάντα, να ζητήσω τη βοήθεια του γενναίου και ανίκητου βραχιονά σας. Γι' αυτό, señor, ας αποκαταστήσει η καλοσύνη σας στη γνώμη σας τον πατέρα που με έφερε στον κόσμο, και να είστε βέβαιος πως ήταν άνθρωπος σοφός και συνετός, αφού με την επινοητικότητά του βρήκε έναν τόσο σίγουρο και εύκολο τρόπο να γιατρέψει τη δυστυχία μου· γιατί πιστεύω, señor, πως αν δεν υπήρχατε εσείς, δεν θα είχα γνωρίσει ποτέ την καλή τύχη που απολαμβάνω τώρα· και λέω την απόλυτη αλήθεια, όπως μπορούν να βεβαιώσουν οι περισσότεροι από αυτούς τους κυρίους που είναι εδώ παρόντες. Το μόνο που μένει είναι να ξεκινήσουμε το ταξίδι μας αύριο, γιατί σήμερα δεν θα προχωρούσαμε και πολύ· και για την ευτυχισμένη κατάληξη που περιμένω από εδώ και πέρα, εμπιστεύομαι τον Θεό και την ανδρεία της καρδιάς σας.»

Αυτά είπε η ζωηρή Δωροθέα, και μόλις την άκουσε ο Δον Κιχώτης γύρισε προς τον Σάντσο και του είπε θυμωμένος: «Τώρα το λέω καθαρά, μικρέ Σάντσο, είσαι ο μεγαλύτερος παλιάνθρωπος σε όλη την Ισπανία. Για πες μου, κλέφτη και

αλήτη, δεν μου έλεγες μόλις πριν από λίγο πως αυτή η πριγκίπισσα είχε μεταμορφωθεί σε μια κοπέλα που τη λένε Δωροθέα, και πως το κεφάλι που είμαι βέβαιος ότι έκοψα από έναν γίγαντα ήταν η σκύλα που σε γέννησε, και άλλες τέτοιες ανοησίες που με έφεραν στη μεγαλύτερη σύγχυση που έχω νιώσει ποτέ στη ζωή μου; Ορκίζομαι» —κι εδώ σήκωσε τα μάτια στον ουρανό και έτριξε τα δόντια— «πως μου περνά από το μυαλό να σε κανονίσω όπως σου αξίζει, έτσι που από δω και πέρα να βάλουν μυαλό όλοι οι ψεύτες ιπποκόμοι των περιπλανώμενων ιπποτών σε όλο τον κόσμο.»

«Η Μεγαλειότητά σας ας μείνει ήρεμη, σενιόρ», απάντησε ο Σάντσο. «Μπορεί πράγματι να έκανα λάθος για τη μεταμόρφωση της κυρίας πριγκίπισσας Μικομικόνα. Όμως για το κεφάλι του γίγαντα —ή τουλάχιστον για το τρύπημα των ασκών με το κρασί και για το ότι το αίμα ήταν κόκκινο κρασί— δεν κάνω κανένα λάθος, μα τον Θεό. Γιατί οι τρυπημένοι ασκοί είναι εκεί, στο κεφάλι του κρεβατιού της Μεγαλειότητάς σας, και το κρασί έχει κάνει τη κάμαρα λίμνη. Αν δεν με πιστεύετε, θα το δείτε όταν έρθει η ώρα να τηγανίσουν τ' αυγά· δηλαδή όταν ο αφέντης ο πανδοχέας ζητήσει να πληρωθούν όλες οι ζημιές. Κατά τα άλλα, χαίρομαι ολόψυχα που η κυρία βασίλισσα είναι όπως ήταν, γιατί αυτό με αφορά όσο και τον καθένα.»

«Σου το ξαναλέω, Σάντσο, είσαι ανόητος», είπε ο Δον Κιχώτης. «Συγχώρεσέ με, και ας τελειώνουμε μ' αυτό.»

«Ας μείνει εκεί το ζήτημα», είπε ο Δον Φερνάντο. «Ας μην πούμε τίποτε άλλο γι' αυτό. Και αφού η κυρία πριγκίπισσα προτείνει να φύγουμε αύριο, επειδή σήμερα είναι πια αργά,

έτσι ας γίνει. Απόψε θα περάσουμε τη νύχτα με ευχάριστη συζήτηση, και αύριο θα συνοδεύσουμε όλοι τον σενιόρ Δον Κιχώτη, γιατί θέλουμε να γίνουμε μάρτυρες των γενναίων και απαράμιλλων κατορθωμάτων που πρόκειται να πραγματοποιήσει στη διάρκεια αυτής της μεγάλης αποστολής που έχει αναλάβει.»

«Εγώ θα είμαι εκείνος που θα σας υπηρετεί και θα σας συνοδεύει», είπε ο Δον Κιχώτης. «Και νιώθω μεγάλη ευγνωμοσύνη για την τιμή που μου γίνεται και για την καλή γνώμη που έχετε για μένα, την οποία θα προσπαθήσω να δικαιώσω, αλλιώς θα μου κοστίσει τη ζωή μου — ή και κάτι περισσότερο, αν είναι δυνατόν να μου κοστίσει περισσότερο.»

Ο Δον Κιχώτης και ο Δον Φερνάντο αντάλλαξαν πολλές φιλοφρονήσεις και ευγενικές κουβέντες, όμως η συζήτησή τους διακόπηκε από έναν ταξιδιώτη που μπήκε εκείνη τη στιγμή στο χάνι. Από την εμφάνισή του φαινόταν πως ήταν χριστιανός που είχε έρθει πρόσφατα από τη χώρα των Μαυριτανών, γιατί φορούσε ένα κοντό γαλάζιο πανωφόρι από ύφασμα, με μισά μανίκια και χωρίς γιακά· το βρακί του ήταν επίσης γαλάζιο, το ίδιο και το σκουφί του, ενώ φορούσε κίτρινα υποδήματα και είχε περασμένο στο στήθος, από έναν τελαμώνα, ένα μαυριτανικό σπαθί. Πίσω του ερχόταν, καβάλα σ' έναν γάιδαρο, μια γυναίκα ντυμένη με μαυριτανικό τρόπο, με το πρόσωπο καλυμμένο με πέπλο και μαντίλι στο κεφάλι, φορώντας ένα μικρό κεντητό σκουφάκι και έναν μανδύα που τη σκέπαζε από τους ώμους ως τα πόδια. Ο άντρας ήταν γεροδεμένος και καλοφτιαγμένος, λίγο πάνω από τα σαράντα, μελαχρινός, με μακριά μουστάκια και πυκνά γένια· με δυο

λόγια, είχε τέτοια όψη ώστε, αν ήταν καλύτερα ντυμένος, θα τον περνούσε κανείς για άνθρωπο ευγενικής καταγωγής και καλής τάξης. Μόλις μπήκε, ζήτησε δωμάτιο, και όταν του είπαν πως δεν υπήρχε κανένα διαθέσιμο στο χάνι, φάνηκε πολύ στενοχωρημένος. Τότε πλησίασε τη γυναίκα που, από τα ρούχα της, έμοιαζε Μαυριτανή και την κατέβασε από το σαμάρι στην αγκαλιά του. Η Λουσίντα, η Δωροθέα, η πανδοχέισσα, η κόρη της και η Μαριτόρνες, τραβηγμένες από αυτή την παράξενη και γι' αυτές εντελώς άγνωστη φορεσιά, μαζεύτηκαν γύρω της. Και η Δωροθέα, που ήταν πάντα καλοσυνάτη, ευγενική και ετοιμόλογη, καταλαβαίνοντας πως και εκείνη και ο άντρας που την είχε φέρει είχαν ενοχληθεί επειδή δεν έβρισκαν δωμάτιο, της είπε: «Μην ταράζεστε, señora, για την ταλαιπωρία και την έλλειψη ανέσεων εδώ· έτσι είναι συνήθως τα χάνια του δρόμου, δεν έχουν πολυτέλειες. Παρ' όλα αυτά, αν θελήσετε να μοιραστείτε το κατάλυμά μας» —και έδειξε τη Λουσίντα— «ίσως στο ταξίδι σας να έχετε βρει και χειρότερη διαμονή.»

Η κυρία με το πέπλο δεν απάντησε τίποτα· απλώς σηκώθηκε, σταύρωσε τα χέρια στο στήθος, έσκυψε το κεφάλι και λύγισε το σώμα της, δείχνοντας έτσι την ευγνωμοσύνη της. Από τη σιωπή της συμπέραναν πως πρέπει να ήταν Μαυριτανή και να μην ήξερε να μιλά χριστιανική γλώσσα.

Εκείνη τη στιγμή πλησίασε ο αιχμάλωτος, που ως τότε ήταν απασχολημένος αλλού, και βλέποντας πως όλοι στέκονταν γύρω από τη συντρόφισσά του και πως εκείνη δεν απαντούσε σε όσα της έλεγαν, είπε: «Κυρίες μου, αυτή η δεσποινίδα μετά βίας καταλαβαίνει τη γλώσσα μου και δεν μπορεί να μιλήσει

άλλη πέρα από τη γλώσσα της πατρίδας της· γι' αυτό δεν απαντά και δεν μπορεί να απαντήσει σε όσα τη ρωτήσατε.»

«Δεν τη ρωτήσαμε τίποτα», απάντησε η Λουσίντα. «Απλώς της προσφέραμε τη συντροφιά μας για απόψε και μια θέση στο κατάλυμα όπου μένουμε, όπου θα φροντίσουμε να νιώσει όσο πιο άνετα γίνεται μέσα στις περιστάσεις, με την καλή διάθεση που οφείλουμε να δείχνουμε σε κάθε ξένο που έχει ανάγκη — ιδίως όταν πρόκειται για γυναίκα.»

«Εκ μέρους της και εκ μέρους μου, señora», αποκρίθηκε ο αιχμάλωτος, «σας φιλώ τα χέρια και εκτιμώ βαθιά, όπως και πρέπει, την καλοσύνη που μας δείξατε· σε μια τέτοια στιγμή, και μάλιστα από ανθρώπους σαν κι εσάς, είναι ολοφάνερο πως πρόκειται για πολύ μεγάλη χάρη.»

«Πείτε μου, señor», είπε η Δωροθέα, «αυτή η κυρία είναι χριστιανή ή Μαυριτανή; Γιατί τα ρούχα της και η σιωπή της μας κάνουν να υποψιαζόμαστε πως είναι αυτό που θα ευχόμασταν να μην είναι.»

«Στην εμφάνιση και στο ντύσιμο», είπε εκείνος, «είναι Μαυριτανή· στην καρδιά όμως είναι αληθινά καλή χριστιανή, γιατί ποθεί πάνω απ' όλα να γίνει μία.»

«Δηλαδή δεν έχει βαπτιστεί;» ρώτησε η Λουσίντα.

«Δεν υπήρξε ευκαιρία γι' αυτό», απάντησε ο αιχμάλωτος, «από τότε που έφυγε από το Αλγέρι, την πατρίδα και το σπίτι της· και ως τώρα δεν βρέθηκε σε τόσο άμεσο κίνδυνο θανάτου ώστε να χρειαστεί να βαπτιστεί πριν διδαχθεί όλες τις τελετές που ορίζει η αγία μητέρα μας η Εκκλησία. Μα, αν είναι θέλημα

Θεού, σύντομα θα βαπτιστεί με την επισημότητα που της ταιριάζει — μια επισημότητα ανώτερη απ' ό,τι δείχνουν τα ρούχα της ή τα δικά μου.»

Με αυτά τα λόγια έκανε όλους όσοι τον άκουγαν να θέλουν να μάθουν ποια ήταν η Μαυριτανή κυρία και ο αιχμάλωτος. Κανείς όμως δεν θέλησε να ρωτήσει εκείνη τη στιγμή, αφού ήταν πιο σωστό πρώτα να τους αφήσουν να ξεκουραστούν παρά να τους πιέσουν με ερωτήσεις για τη ζωή τους. Η Δωροθέα έπιασε τη Μαυριτανή κυρία από το χέρι, την οδήγησε να καθίσει δίπλα της και της ζήτησε να βγάλει το πέπλο της. Εκείνη κοίταξε τον αιχμάλωτο, σαν να τον ρωτούσε τι εννοούσαν και τι έπρεπε να κάνει. Αυτός της είπε στα αραβικά πως της ζητούσαν να βγάλει το πέπλο της, κι έτσι εκείνη το έβγαλε και φανέρωσε ένα πρόσωπο τόσο όμορφο, που στη Δωροθέα φάνηκε ωραιότερη από τη Λουσίνδα και στη Λουσίνδα ωραιότερη από τη Δωροθέα. Όλοι όσοι βρίσκονταν εκεί ένιωσαν πως, αν υπήρχε ομορφιά που μπορούσε να συγκριθεί με τη δική τους, ήταν της Μαυριτανής κυρίας· και κάποιοι μάλιστα έγερναν να της δώσουν και ένα μικρό προβάδισμα. Και επειδή η ομορφιά έχει το χάρισμα και τη δύναμη να κερδίζει τις καρδιές και να εξασφαλίζει την καλή διάθεση των άλλων, όλοι αμέσως έσπευσαν να δείξουν καλοσύνη και προσοχή στην όμορφη Μαυριτανή.

Ο Δον Φερνάντο ρώτησε τον αιχμάλωτο πώς τη λένε, κι εκείνος απάντησε πως το όνομά της ήταν Λέλα Ζοραΐδα. Μόλις όμως εκείνη τον άκουσε, κατάλαβε τι είχε ρωτήσει ο χριστιανός και είπε βιαστικά, με κάποια δυσαρέσκεια και ένταση: «Όχι, όχι Ζοραΐδα· Μαρία, Μαρία!», κάνοντάς τους να

καταλάβουν πως τη λέγανε «Μαρία» και όχι «Ζοραΐδα». Αυτά τα λόγια, και η συγκινητική θέρμη με την οποία τα είπε, έφεραν δάκρυα σε περισσότερους από έναν από όσους την άκουγαν, ιδιαίτερα στις γυναίκες, που από τη φύση τους είναι τρυφερές και συμπονετικές. Η Λουσίνδα την αγκάλιασε με στοργή, λέγοντας: «Ναι, ναι, Μαρία, Μαρία», και η Μαυριτανή απάντησε: «Ναι, ναι, Μαρία· Zoraida macange», που σημαίνει «όχι Ζοραΐδα».

Η νύχτα πλησίαζε πια και, ύστερα από τις οδηγίες όσων συνόδευαν τον Δον Φερνάντο, ο πανδοχέας είχε βάλει τα δυνατά του για να τους ετοιμάσει το καλύτερο δείπνο που μπορούσε. Όταν λοιπόν ήρθε η ώρα, κάθισαν όλοι σε ένα μακρύ τραπέζι, σαν εκείνα των μοναστηριακών τραπεζαριών, γιατί στο πανδοχείο δεν υπήρχε ούτε στρογγυλό ούτε τετράγωνο τραπέζι. Την τιμητική θέση στην κεφαλή, παρόλο που εκείνος πήγε να την αρνηθεί, την έδωσαν στον Δον Κιχώτη, ο οποίος ζήτησε από τη δεσποινίδα Μικομικόνα να καθίσει δίπλα του, αφού ήταν ο προστάτης της. Η Λουσίντα και η Ζοραΐδα κάθισαν πλάι της· απέναντί τους βρέθηκαν ο Δον Φερνάντο και ο Καρδένιο, και δίπλα τους ο αιχμάλωτος και οι άλλοι κύριοι, ενώ στο πλευρό των κυριών κάθισαν ο ιερέας και ο κουρέας. Έτσι δείπνησαν όλοι με μεγάλη ευχαρίστηση, που έγινε ακόμη μεγαλύτερη όταν είδαν τον Δον Κιχώτη να σταματά να τρώει και, παρακινημένος από μια παρόρμηση σαν εκείνη που τον είχε κάνει να μιλήσει τόση ώρα όταν είχε δειπνήσει με τους γιδοβοσκούς, να αρχίζει να τους απευθύνει τον λόγο:

«Αλήθεια, κύριοι, αν το καλοσκεφτούμε, όσα βλέπουν όσοι ακολουθούν το τάγμα της περιπλανώμενης ιπποσύνης είναι μεγάλα και θαυμαστά. Πείτε μου: ποιος άνθρωπος στον κόσμο, αν έμπαινε αυτή τη στιγμή από την πύλη αυτού του κάστρου και μας έβλεπε όπως είμαστε εδώ, θα φανταζόταν ή θα υπέθετε πως είμαστε αυτό που πραγματικά είμαστε; Ποιος θα έλεγε ότι η κυρία που βρίσκεται δίπλα μου είναι η μεγάλη βασίλισσα που όλοι ξέρουμε πως είναι, ή ότι εγώ είμαι εκείνος ο Ιππότης της Θλιμμένης Μορφής, που η Φήμη έχει διαλαλήσει παντού; Δεν υπάρχει λοιπόν αμφιβολία πως αυτή η τέχνη και αυτό το λειτούργημα ξεπερνά όλα όσα έχει επινοήσει ο άνθρωπος, και αξίζει τόσο μεγαλύτερη τιμή όσο περισσότερο είναι εκτεθειμένο στον κίνδυνο. Ας σωπάσουν όσοι ισχυρίζονται ότι τα γράμματα υπερέχουν των όπλων· σε όποιον κι αν ανήκουν, θα τους πω πως δεν ξέρουν τι λένε. Γιατί ο λόγος που συνήθως προβάλλουν, και στον οποίο κυρίως στηρίζονται, είναι ότι οι κόποι του νου είναι μεγαλύτεροι από εκείνους του σώματος και ότι τα όπλα απασχολούν μόνο το σώμα· λες και αυτό το επάγγελμα είναι δουλειά αχθοφόρου, που δεν απαιτεί τίποτε περισσότερο από γερή δύναμη· ή λες και σε αυτό που εμείς, όσοι το υπηρετούμε, ονομάζουμε όπλα, δεν περιλαμβάνονται πράξεις ανδρείας που για να εκτελεστούν χρειάζονται υψηλή ευφυΐα· ή λες και η ψυχή του πολεμιστή, όταν έχει υπό την ευθύνη του έναν στρατό ή την άμυνα μιας πόλης, δεν κοπιάζει τόσο με τον νου όσο και με το σώμα. Για δείτε μόνο αν είναι δυνατό με τη σωματική δύναμη να μάθει ή να μαντέψει κανείς τις προθέσεις του εχθρού, τα σχέδιά του, τα τεχνάσματά του ή τα εμπόδια που στήνει, ή να αποτρέψει το κακό που πλησιάζει· γιατί όλα

αυτά είναι έργα του νου, και το σώμα δεν έχει σε αυτά απολύτως κανένα μερίδιο. Αφού λοιπόν τα όπλα χρειάζονται τον νου όσο και τα γράμματα, ας δούμε τώρα ποιος από τους δύο νους, του ανθρώπου των γραμμάτων ή του πολεμιστή, έχει βαρύτερο έργο· και αυτό θα φανεί από τον σκοπό και το τέλος που επιδιώκει ο καθένας, γιατί πιο άξιος είναι εκείνος ο σκοπός που στοχεύει σε ανώτερο αγαθό. Ο σκοπός και το τέλος των γραμμάτων —δεν μιλώ τώρα για τα θεία γράμματα, που αποβλέπουν στο να υψώσουν και να οδηγήσουν την ψυχή στον Ουρανό· γιατί με έναν τόσο άπειρο σκοπό κανένας άλλος δεν μπορεί να συγκριθεί— μιλώ για τα ανθρώπινα γράμματα, που σκοπό έχουν να θεμελιώσουν τη διανεμητική δικαιοσύνη, να δώσουν στον καθένα αυτό που του ανήκει και να φροντίζουν ώστε να τηρούνται οι καλοί νόμοι· σκοπός αναμφίβολα ευγενής, υψηλός και άξιος μεγάλου επαίνου, αλλά όχι τέτοιος που να μπορεί να συγκριθεί με εκείνον που επιδιώκουν τα όπλα, τα οποία έχουν ως τέλος και αντικείμενο την ειρήνη, το μεγαλύτερο αγαθό που μπορούν να ποθήσουν οι άνθρωποι σε αυτή τη ζωή. Το πρώτο χαρμόσυνο άγγελμα που έλαβαν ο κόσμος και οι άνθρωποι ήταν εκείνο που ανήγγειλαν οι άγγελοι τη νύχτα που για μας έγινε μέρα, όταν έψαλαν στον αέρα: “Δόξα εν υψίστοις Θεώ, και επί γης ειρήνη εν ανθρώποις ευδοκίας”. Και ο χαιρετισμός που ο μέγας Διδάσκαλος του ουρανού και της γης δίδαξε στους μαθητές και εκλεκτούς ακολούθους του, όταν έμπαιναν σε οποιοδήποτε σπίτι, ήταν να λένε: “Ειρήνη στο σπίτι αυτό”. Και πολλές άλλες φορές τους είπε: “Σας δίνω τη δική μου ειρήνη, σας αφήνω τη δική μου ειρήνη, ειρήνη μαζί σας”· ένα κόσμημα και ένα πολύτιμο δώρο δοσμένο και κληροδοτημένο από τέτοιο

χέρι· ένα κόσμημα χωρίς το οποίο δεν μπορεί να υπάρξει ευτυχία ούτε στη γη ούτε στον ουρανό. Αυτή η ειρήνη είναι ο αληθινός σκοπός του πολέμου· και ο πόλεμος δεν είναι παρά άλλο όνομα για τα όπλα. Αφού λοιπόν δεχτούμε αυτό, ότι ο σκοπός του πολέμου είναι η ειρήνη, και ότι ως προς αυτό υπερέχει του σκοπού των γραμμάτων, ας περάσουμε τώρα στους σωματικούς κόπους του ανθρώπου των γραμμάτων και σε εκείνους του ανθρώπου που ακολουθεί το επάγγελμα των όπλων, και ας δούμε ποιοι είναι βαρύτεροι.»

Ο Δον Κιχώτης εκφώνησε τον λόγο του με τέτοιο τρόπο και με τόσο σωστή γλώσσα, ώστε εκείνη τη στιγμή κανείς από όσους τον άκουγαν δεν μπορούσε να τον περάσει για τρελό. Αντίθετα, επειδή οι περισσότεροι ήταν ευγενείς, για τους οποίους τα όπλα είναι κληρονομικό γνώρισμα, τον άκουγαν με μεγάλη ευχαρίστηση καθώς συνέχιζε: «Να λοιπόν τι έχει να περάσει ο σπουδαστής· πρώτα απ' όλα τη φτώχεια. Όχι πως είναι όλοι φτωχοί, αλλά το λέω με τον πιο έντονο τρόπο. Και όταν πω ότι υπομένει τη φτώχεια, νομίζω πως δεν χρειάζεται να προστεθεί τίποτε άλλο για τη σκληρή του μοίρα, γιατί όποιος είναι φτωχός δεν έχει μερίδιο στα καλά της ζωής. Αυτή τη φτώχεια τη ζει με πολλούς τρόπους: με πείνα, με κρύο, με γύμνια, ή και με όλα μαζί. Κι όμως, δεν φτάνει σε τέτοιο άκρο ώστε να μη βρίσκει κάτι να φάει, έστω και σε κάπως ακατάλληλες ώρες και από τα αποφάγια των πλουσίων. Γιατί η μεγαλύτερη δυστυχία του σπουδαστή είναι αυτό που οι ίδιοι αποκαλούν "να βγει για σούπα", και πάντα βρίσκεται κάποιο μαγκάλι ή κάποιο τζάκι γείτονα που, αν δεν τον ζεσταίνει, τουλάχιστον του μαλακώνει το κρύο· και τέλος, τη νύχτα κοιμάται ήσυχα κάτω από μια στέγη. Δεν θα μπω σε άλλες

λεπτομέρειες, όπως η έλλειψη πουκαμίσων, η όχι και τόσο μεγάλη αφθονία παπουτσιών, τα λεπτά και φθαρμένα ρούχα, και το ότι, μέσα στη λαιμαργία τους, τρώνε μέχρι σκασμού όταν η τύχη τούς χαρίσει κανένα τραπέζι. Από αυτόν τον δρόμο που περιέγραψα, τραχύ και δύσκολο, σκοντάφτοντας εδώ, πέφτοντας εκεί, σηκώνοντας τον εαυτό τους μόνο και μόνο για να ξαναπέσουν, φτάνουν στον βαθμό που επιθυμούν. Και όταν τον κατακτήσουν, έχουμε δει πολλούς που, αφού πέρασαν αυτές τις Σύρτεις, τις Σκύλλες και τις Χάρυβδες, σαν να τους μετέφεραν τα φτερά μιας ευνοϊκής τύχης, τους έχουμε δει, λέω, να κυβερνούν και να διοικούν τον κόσμο από μια καρέκλα· η πείνα τους να έχει γίνει χορτασμός, το κρύο τους άνεση, η γύμνια τους εκλεκτά ενδύματα, ο ύπνος τους πάνω σε ψάθα ανάπαυση σε ολλανδικά και δαμασκηνά υφάσματα — η δίκαια κερδισμένη ανταμοιβή της αρετής τους. Όμως, αν τα συγκρίνουμε με όσα περνά ο πολεμιστής, όλα όσα έχουν υποστεί ωχριούν πολύ μπροστά τους, όπως θα δείξω αμέσως τώρα.»

c37e.jpg (13K)

[illegible] XXXVIII. [illegible] [illegible] [illegible]

Κι έπειτα, ύστερα απ' όλα αυτά, ας υποθέσουμε πως έφτασε η μέρα και η ώρα να πάρει το πτυχίο του στο επάγγελμά του· ας υποθέσουμε πως ήρθε η μέρα της μάχης, όταν του φορούν το διδακτορικό καπέλο από χνούδι για να κλείσουν καμιά τρύπα από σφαίρα, ίσως εκείνη που του διαπέρασε τους κροτάφους ή τον άφησε σακάτη στο χέρι ή στο πόδι. Ή, αν αυτό δεν συμβεί και ο ελεήμων ουρανός τον φυλάξει σώο και αβλαβή, μπορεί να μείνει στην ίδια φτώχεια όπου βρισκόταν και πριν, και να πρέπει να περάσει κι από άλλες συμπλοκές και άλλες μάχες, και να βγει νικητής απ' όλες, προτού δει τη ζωή του να καλυτερεύει· όμως τέτοια θαύματα σπάνια τα βλέπει κανείς. Πείτε μου λοιπόν, κύριοι, αν το έχετε ποτέ συλλογιστεί: πόσο μικρότερος είναι ο αριθμός εκείνων που κέρδισαν από τον πόλεμο σε σύγκριση με όσους χάθηκαν σ' αυτόν; Αναμφίβολα θα μου απαντήσετε πως δεν χωρά σύγκριση, πως οι νεκροί δεν μπορούν να μετρηθούν, ενώ οι ζωντανοί που ανταμείφθηκαν μπορούν να χωρέσουν σε τρία ψηφία. Το ακριβώς αντίθετο συμβαίνει με τους ανθρώπους των γραμμάτων· γιατί όλοι τους, για να μην πω από τα μανίκια, βρίσκουν τρόπο να εξασφαλίσουν τα προς το ζην. Έτσι, παρόλο που ο στρατιώτης υπομένει περισσότερα, η ανταμοιβή του είναι πολύ μικρότερη. Σε όλα αυτά, βέβαια, μπορεί να αντιτείνει κανείς ότι είναι ευκολότερο να ανταμειφθούν δύο χιλιάδες λόγιοι, γιατί οι πρώτοι μπορούν να αποζημιωθούν δίνοντάς τους θέσεις, που αναγκαστικά πρέπει να απονέμονται σε ανθρώπους του δικού τους κλάδου, ενώ οι δεύτεροι μπορούν να ανταμειφθούν μόνο από την ίδια την περιουσία του κυρίου που υπηρετούν· όμως αυτή ακριβώς η αδυναμία ενισχύει το επιχείρημά μου.»

«Αφήνοντας όμως αυτό στην άκρη, γιατί είναι ένα μπερδεμένο ζήτημα και δύσκολο να βρεθεί λύση, ας επιστρέψουμε στην ανωτερότητα των όπλων απέναντι στα γράμματα, θέμα που παραμένει άλυτο, αφού τόσα επιχειρήματα προβάλλονται και από τις δύο πλευρές. Γιατί, πέρα από όσα ανέφερα, οι άνθρωποι των γραμμάτων λένε πως χωρίς αυτά τα όπλα δεν μπορούν ούτε να σταθούν, αφού και ο πόλεμος έχει τους νόμους του και κυβερνιέται από αυτούς, και οι νόμοι ανήκουν στην επικράτεια των γραμμάτων και των λογίων. Σε αυτό τα όπλα απαντούν πως χωρίς αυτά οι νόμοι δεν μπορούν να διατηρηθούν, γιατί με τα όπλα υπερασπίζονται τα κράτη, διαφυλάσσονται τα βασίλεια, προστατεύονται οι πόλεις, ασφαλίζονται οι δρόμοι, καθαρίζονται οι θάλασσες από πειρατές· και, με λίγα λόγια, αν δεν υπήρχαν, κράτη, βασίλεια, μοναρχίες, πόλεις, θαλάσσιοι και χερσαίοι δρόμοι θα ήταν εκτεθειμένα στη βία και στη σύγχυση που φέρνει μαζί του ο πόλεμος, όσο διαρκεί και όσο είναι ελεύθερος να ασκεί τα προνόμια και τις δυνάμεις του. Κι έπειτα είναι φανερό πως ό,τι κοστίζει περισσότερο, περισσότερο εκτιμάται και περισσότερο αξίζει να εκτιμάται. Για να διακριθεί κανείς στα γράμματα, πληρώνει με χρόνο, αγρύπνια, πείνα, γυμνότητα, πονοκεφάλους, δυσπεψίες και άλλα παρόμοια, μερικά από τα οποία έχω ήδη αναφέρει. Όμως για να γίνει κανείς, με τη συνηθισμένη πορεία των πραγμάτων, καλός στρατιώτης, του κοστίζουν όλα όσα υποφέρει ο σπουδαστής, και μάλιστα σε ασύγκριτα μεγαλύτερο βαθμό, γιατί σε κάθε βήμα κινδυνεύει να χάσει τη ζωή του. Ποιος φόβος στέρησης ή φτώχειας, όσο κι αν φτάνει να βασανίζει τον σπουδαστή, μπορεί να συγκριθεί με αυτό που νιώθει ο στρατιώτης όταν βρίσκεται

αποκλεισμένος σε κάποιο οχυρό, φυλάγοντας σκοπιά σε κάποιο προτείχισμα ή προμαχώνα, ξέροντας ότι ο εχθρός σκάβει λαγούμι προς τη θέση όπου είναι τοποθετημένος, και δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να αποσυρθεί ή να ξεφύγει από τον άμεσο κίνδυνο που τον απειλεί; Το μόνο που μπορεί να κάνει είναι να ειδοποιήσει τον λοχαγό του για ό,τι συμβαίνει, ώστε να προσπαθήσει να το αντιμετωπίσει με αντιναρκοθέτηση, κι έπειτα να μείνει στη θέση του, με φόβο και προσμονή για τη στιγμή που θα εκτοξευθεί στα σύννεφα χωρίς φτερά και θα κατέβει στα βάθη παρά τη θέλησή του. Κι αν αυτό φαίνεται μικρός κίνδυνος, ας δούμε αν τον φτάνει ή τον ξεπερνά η σύγκρουση δύο γαλερών, έμβολο με έμβολο, καταμεσής στο ανοιχτό πέλαγος, δεμένων και μπλεγμένων η μία με την άλλη, όταν ο στρατιώτης δεν έχει για να σταθεί παρά δυο πόδια πάνω στη σανίδα του εμβόλου· κι όμως, παρόλο που βλέπει μπροστά του να τον απειλούν τόσοι υπηρέτες του θανάτου όσα και τα κανόνια του εχθρού που είναι στραμμένα πάνω του, ούτε ένα κοντάρι μακριά από το σώμα του, και βλέπει επίσης πως με το πρώτο απρόσεκτο βήμα θα βυθιστεί για να επισκεφθεί τα βάθη του στήθους του Ποσειδώνα, πάλι, με άφοβη καρδιά, σπρωγμένος από την τιμή που του δίνει δύναμη, γίνεται στόχος για όλα εκείνα τα πυρά από μουσκέτα και παλεύει να διασχίσει εκείνο το στενό πέρασμα προς το εχθρικό πλοίο. Και το ακόμη πιο θαυμαστό είναι πως, μόλις ένας κατεβεί στα βάθη απ’ όπου δεν θα ξανανέβει παρά μόνο στο τέλος του κόσμου, άλλος παίρνει αμέσως τη θέση του· κι αν πέσει κι εκείνος στη θάλασσα που τον περιμένει σαν εχθρός, τον διαδέχεται άλλος κι άλλος, χωρίς ούτε στιγμή παύσης ανάμεσα στους θανάτους τους:

θάρρος και τόλμη στο ύψιστο σημείο που μπορούν να δείξουν όλες οι τύχες του πολέμου. Ευτυχισμένοι, μακάριοι οι καιροί που δεν γνώρισαν τη φοβερή μανία εκείνων των διαβολικών μηχανών του πυροβολικού, του οποίου τον εφευρέτη είμαι πεπεισμένος πως βρίσκεται στην κόλαση και λαμβάνει την ανταμοιβή της διαβολικής του επινόησης, με την οποία έκανε εύκολο σε ένα τιποτένιο και δειλό χέρι να αφαιρεί τη ζωή ενός γενναίου ευγενή· κι αυτό τη στιγμή που εκείνος, χωρίς να ξέρει πώς ή από πού, μέσα στην κορύφωση της ορμής και του ενθουσιασμού που ανάβουν και ζωογονούν τις γενναίες καρδιές, δέχεται κάποια τυχαία σφαίρα, ριγμένη ίσως από κάποιον που έτρεξε να σωθεί τρομαγμένος από τη λάμψη τη στιγμή που πυροδότησε την καταραμένη του μηχανή, και που μέσα σε μια στιγμή βάζει τέλος στα σχέδια και κόβει το νήμα της ζωής ενός ανθρώπου που άξιζε να ζήσει για αιώνες ακόμη. Κι έτσι, όταν το συλλογίζομαι αυτό, σχεδόν μπαίνω στον πειρασμό να πω πως μέσα μου μετανιώνω που διάλεξα το επάγγελμα του περιπλανώμενου ιππότη σε μια τόσο απεχθή εποχή σαν τη δική μας· γιατί, παρόλο που κανένας κίνδυνος δεν με κάνει να φοβάμαι, με ανησυχεί κάπως η σκέψη ότι η μπαρούτη και το μολύβι μπορεί να μου στερήσουν την ευκαιρία να κάνω τον εαυτό μου ξακουστό και ένδοξο σε όλη τη γνωστή γη με τη δύναμη του χεριού μου και την κόψη του σπαθιού μου. Ας γίνει όμως το θέλημα του Ουρανού· αν πετύχω στην προσπάθειά μου, η τιμή μου θα είναι ακόμη μεγαλύτερη, αφού θα έχω αντιμετωπίσει κινδύνους μεγαλύτερους από εκείνους στους οποίους εκθέτονταν οι περιπλανώμενοι ιππότες των παλιών καιρών.»

Όλον αυτόν τον μακροσκελή λόγο τον έβγαλε ο Δον Κιχώτης την ώρα που οι άλλοι έτρωγαν, ξεχνώντας εντελώς να βάλει μπουκιά στο στόμα του, παρόλο που ο Σάντσο τού είπε πάνω από μία φορά να φάει το δείπνο του, αφού μετά θα είχε άφθονο χρόνο να πει όσα ήθελε. Όσοι τον άκουσαν τον λυπήθηκαν ακόμη περισσότερο, βλέποντας έναν άνθρωπο που φαινόταν να έχει σώας τας φρένας και να κρίνει λογικά κάθε θέμα που έπιανε, αλλά να χάνει εντελώς το μέτρο μόλις ερχόταν η κουβέντα στη δυστυχισμένη, άτυχη ιπποσύνη του. Ο ιερέας τού είπε πως είχε απόλυτο δίκιο σε όλα όσα είπε υπέρ των όπλων και πως κι ο ίδιος, αν και άνθρωπος των γραμμάτων και πτυχιούχος, ήταν της ίδιας γνώμης.

Τελείωσαν το δείπνο τους, μάζεψαν το τραπέζι, και ενώ η πανδοχέας, η κόρη της και η Μαριτόρνες ετοίμαζαν τη σοφίτα του Δον Κιχώτη της Μάντσας, όπου είχε κανονιστεί να κοιμηθούν μόνες τους οι γυναίκες εκείνη τη νύχτα, ο Δον Φερνάντο παρακάλεσε τον αιχμάλωτο να τους διηγηθεί την ιστορία της ζωής του, γιατί, απ' όσα είχε αφήσει να εννοηθούν όταν έφτασε μαζί με τη Ζοραΐδα, δεν μπορούσε παρά να είναι παράξενη και ενδιαφέρουσα. Ο αιχμάλωτος απάντησε πως πολύ ευχαρίστως θα ικανοποιούσε την επιθυμία του, μόνο που φοβόταν μήπως η ιστορία του δεν τους ευχαριστούσε όσο θα ήθελε· παρ' όλα αυτά, για να μη φανεί απρόθυμος, θα την έλεγε. Ο ιερέας και οι άλλοι τον ευχαρίστησαν και επέμειναν ακόμη περισσότερο, κι εκείνος, βλέποντας πόσο τον πίεζαν, είπε πως δεν χρειαζόταν να τον παρακαλούν, όταν μια τέτοια εντολή είχε τόσο βάρος, και πρόσθεσε: «Αν μου δώσετε την προσοχή σας, θα ακούσετε μια αληθινή ιστορία, που ίσως οι φανταστικές, όσο επιδέξια και μελετημένα κι αν είναι

φτιαγμένες, να μην μπορούν να τη φτάσουν». Με αυτά τα λόγια όλοι κάθισαν στις θέσεις τους και βυθίστηκαν σε απόλυτη σιωπή· κι εκείνος, βλέποντάς τους να περιμένουν τα λόγια του με άφωνη προσμονή, άρχισε έτσι, με ήρεμη και ευχάριστη φωνή.

c38e.jpg (18K)

[illegible] XXXIX. [illegible]

c39a.jpg (137K)

Πλήρες μέγεθος

Η οικογένειά μου καταγόταν από ένα χωριό στα βουνά του Λεόν, και η φύση της είχε φερθεί πιο ευνοϊκά και γενναιόδωρα απ' ό,τι η τύχη. Ωστόσο, μέσα στη γενική φτώχεια εκείνων των κοινοτήτων, ο πατέρας μου θεωρούνταν ακόμη και πλούσιος· και θα ήταν πράγματι, αν ήταν τόσο ικανός να διατηρεί την περιουσία του όσο ήταν να τη σκορπά. Αυτή την τάση του προς τη γενναιοδωρία και τη σπατάλη την είχε αποκτήσει επειδή στα νιάτα του υπήρξε στρατιώτης, γιατί η ζωή του στρατιώτη είναι ένα σχολείο όπου ο τσιγκούνης γίνεται ανοιχτοχέρης και ο ανοιχτοχέρης άσωτος· κι αν βρεθούν στρατιώτες φιλάργυροι, είναι τέρατα σπάνιας εμφάνισης. Ο πατέρας μου ξεπερνούσε τη γενναιοδωρία και άγγιζε την ασωτία, μια διάθεση διόλου ωφέλιμη για έναν παντρεμένο άντρα που έχει παιδιά να κληρονομήσουν το όνομά του και τη θέση του. Ο πατέρας μου είχε τρία παιδιά, όλα αγόρια, και όλα σε ηλικία αρκετή ώστε να διαλέξουν επάγγελμα. Βλέποντας λοιπόν πως δεν μπορούσε να αντισταθεί στην κλίση του, αποφάσισε να απαλλαγεί από το μέσο και την αιτία της ασωτίας και της σπάταλης ζωής του: να ξεφορτωθεί την περιουσία του, χωρίς την οποία ακόμη και ο ίδιος ο Αλέξανδρος θα φαινόταν φειδωλός. Έτσι, μια μέρα μας φώναξε και τους τρεις σε ένα

δωμάτιο και μας μίλησε περίπου με τα εξής λόγια:

«Γιοι μου, για να είστε βέβαιοι πως σας αγαπώ, δεν χρειάζεται να ξέρετε ή να ακούσετε τίποτε περισσότερο από το ότι είστε γιοι μου. Και για να γεννηθεί η υποψία πως δεν σας αγαπώ, αρκεί να ξέρετε πως δεν έχω καθόλου αυτοσυγκράτηση όταν πρόκειται να διαφυλάξω την πατρική σας περιουσία. Γι' αυτό, για να είστε από δω και πέρα σίγουροι πως σας αγαπώ σαν πατέρας και δεν θέλω να σας καταστρέψω σαν μητριός, σκοπεύω να κάνω αυτό που εδώ και καιρό έχω βάλει στον νου μου και, ύστερα από ώριμη σκέψη, έχω αποφασίσει οριστικά. Είστε πια σε ηλικία να διαλέξετε τον δρόμο της ζωής σας ή τουλάχιστον ένα επάγγελμα που αργότερα θα σας φέρει τιμή και κέρδος. Αυτό λοιπόν αποφάσισα: να χωρίσω την περιουσία μου σε τέσσερα μέρη. Τα τρία θα σας τα δώσω, από ένα στον καθένα, χωρίς καμία διάκριση, και το τέταρτο θα το κρατήσω για να ζω και να συντηρούμαι όσο καιρό ακόμη θελήσει ο Ουρανός να μου χαρίσει. Θέλω όμως ο καθένας σας, μόλις πάρει το μερίδιο που του αναλογεί, να ακολουθήσει έναν από τους δρόμους που θα σας υποδείξω. Στην Ισπανία μας υπάρχει μια παροιμία που, κατά τη γνώμη μου, είναι πέρα για πέρα αληθινή —όπως όλες οι παροιμίες, αφού είναι σύντομα αποφθέγματα βγαλμένα από μακρόχρονη πείρα— και λέει: "Η εκκλησία, ή η θάλασσα, ή το σπίτι του βασιλιά". Δηλαδή, με πιο απλά λόγια, όποιος θέλει να προκόψει και να πλουτίσει, ας ακολουθήσει την εκκλησία, ή ας πάει στη θάλασσα κάνοντας το εμπόριο επάγγελμά του, ή ας μπει στην υπηρεσία του βασιλιά, στο σπιτικό του· γιατί λένε: "Καλύτερα ένα ψίχουλο από τον βασιλιά παρά η εύνοια ενός άρχοντα". Το λέω αυτό γιατί είναι θέλησή μου ο ένας από εσάς να ακολουθήσει τα

γράμματα, ο άλλος το εμπόριο και ο τρίτος να υπηρετήσει τον βασιλιά στους πολέμους· γιατί είναι δύσκολο να βρει κανείς θέση στην αυλή του, και αν ο πόλεμος δεν φέρνει πολλά πλούτη, χαρίζει πάντως μεγάλη τιμή και δόξα. Σε οκτώ μέρες θα σας δώσω ολόκληρα τα μερίδιά σας σε χρήμα, χωρίς να σας στερήσω ούτε δεκάρα, όπως θα δείτε στο τέλος. Τώρα πείτε μου αν είστε πρόθυμοι να ακολουθήσετε την ιδέα και τη συμβουλή μου, έτσι όπως σας την εξέθεσα.»

Αφού κάλεσε εμένα, ως τον μεγαλύτερο, να απαντήσω, του είπα πρώτα να μη στερηθεί την περιουσία του, αλλά να τη χαρεί και να τη ξοδέψει όπως ήθελε, αφού εμείς ήμασταν νέοι και μπορούσαμε να βγάζουμε το ψωμί μας. Παρ' όλα αυτά, δέχτηκα να σεβαστώ την επιθυμία του και δήλωσα πως εγώ θα ακολουθούσα το στρατιωτικό επάγγελμα, υπηρετώντας έτσι τον Θεό και τον βασιλιά μου. Ο δεύτερος αδελφός μου, αφού εξέφρασε την ίδια άποψη, αποφάσισε να πάει στις Ινδίες και να επενδύσει στο εμπόριο το μερίδιο που του αναλογούσε. Ο μικρότερος, και κατά τη γνώμη μου ο πιο συνετός, είπε πως προτιμούσε να ακολουθήσει την εκκλησιαστική οδό ή να πάει να ολοκληρώσει τις σπουδές του στη Σαλαμάνκα. Μόλις συμφωνήσαμε και διαλέξαμε ο καθένας τον δρόμο του, ο πατέρας μου μας αγκάλιασε όλους και, μέσα στο σύντομο διάστημα που είχε αναφέρει, έκανε πράξη όλα όσα είχε υποσχεθεί. Όταν έδωσε στον καθένα το μερίδιό του, που απ' όσο θυμάμαι ήταν τρεις χιλιάδες δουκάτα μετρητά για τον καθένα —γιατί ένας θείος μας αγόρασε το κτήμα και το πλήρωσε επιτόπου, ώστε να μη βγει από την οικογένεια—, φύγαμε και οι τρεις την ίδια μέρα από τον καλό μας πατέρα. Την ίδια στιγμή, επειδή μου φάνηκε απάνθρωπο να τον

αφήσουμε στα γεράματά του με τόσο λίγα μέσα, τον έπεισα να πάρει δύο από τις δικές μου τρεις χιλιάδες δουκάτα, αφού το υπόλοιπο μου έφτανε για να προμηθευτώ όσα χρειαζόταν ένας στρατιώτης. Οι δυο αδελφοί μου, παρακινημένοι από το παράδειγμά μου, του έδωσαν από χίλια δουκάτα ο καθένας, κι έτσι στον πατέρα μου έμειναν τέσσερις χιλιάδες δουκάτα σε χρήμα, πέρα από άλλες τρεις χιλιάδες, που ήταν η αξία του μεριδίου που του αναλογούσε και που προτίμησε να κρατήσει σε γη αντί να το πουλήσει. Τελικά, όπως είπα, τον αποχαιρετήσαμε, όπως και τον θείο που ανέφερα, όχι χωρίς λύπη και δάκρυα κι από τις δυο πλευρές. Μας ζήτησαν να τους ενημερώνουμε, όποτε μας δινόταν ευκαιρία, για το πώς τα πηγαίναμε, είτε καλά είτε άσχημα. Εμείς το υποσχεθήκαμε, και αφού μας αγκάλιασε και μας έδωσε την ευχή του, ο ένας πήρε τον δρόμο για τη Σαλαμάνκα, ο άλλος για τη Σεβίλλη, κι εγώ για το Αλικάντε, όπου είχα ακούσει πως βρισκόταν ένα γενουατικό πλοίο που φόρτωνε μαλλί με προορισμό τη Γένοβα.

Πάνε τώρα περίπου είκοσι δύο χρόνια από τότε που έφυγα από το πατρικό μου, και όλον αυτόν τον καιρό, παρόλο που έχω γράψει αρκετά γράμματα, δεν έχω πάρει καμιά απολύτως είδηση ούτε για τον πατέρα μου ούτε για τ' αδέλφια μου. Τι μου συνέβη στο μεταξύ θα το πω τώρα με λίγα λόγια. Μπαρκάρισα στο Αλικάντε, έφτασα στη Γένοβα ύστερα από καλό ταξίδι και από εκεί πήγα στο Μιλάνο, όπου προμηθεύτηκα όπλα και λίγα στρατιωτικά εφόδια. Σκόπευα έπειτα να πάω να υπηρετήσω στο Πεδεμόντιο, αλλά ενώ βρισκόμουν ήδη στον δρόμο για την Αλεσάντρια ντέλα Πάλια, έμαθα πως ο μεγάλος Δούκας της Άλβα κατευθυνόταν στη

Φλάνδρα. Άλλαξα σχέδια, κατατάχθηκα μαζί του, υπηρέτησα στις εκστρατείες του, βρέθηκα παρών στον θάνατο των κομήτων Έγκμοντ και Χορν και προήχθηκα σε σημαιοφόρο υπό τις διαταγές ενός ξακουστού λοχαγού από τη Γουαδαλαχάρα, που λεγόταν Ντιέγο δε Ουρμπίνα. Λίγο καιρό αφότου έφτασα στη Φλάνδρα, έφτασαν νέα για τη συμμαχία που είχε συνάψει η Αυτού Αγιότητα ο πάπας Πίος Ε΄, μακαριστής πια, με τη Βενετία και την Ισπανία εναντίον του κοινού εχθρού, του Τούρκου, ο οποίος μόλις τότε είχε κυριεύσει με τον στόλο του τη φημισμένη νήσο Κύπρο, που ανήκε στους Βενετούς — μια απώλεια θλιβερή και ολέθρια. Ήταν βέβαιο πως ο Εξοχότατος Δον Χουάν της Αυστρίας, νόθος αδελφός του καλού μας βασιλιά Δον Φίλιππου, ερχόταν για να αναλάβει την αρχηγία των συμμαχικών δυνάμεων, και παντού κυκλοφορούσαν φήμες για τις τεράστιες πολεμικές προετοιμασίες που γίνονταν. Όλα αυτά άναψαν την καρδιά μου και μου γέννησαν μεγάλη λαχτάρα να πάρω μέρος στην εκστρατεία που όλοι περίμεναν. Κι ας είχα λόγους να πιστεύω —σχεδόν και βέβαιες υποσχέσεις— ότι με την πρώτη ευκαιρία θα προαγόμουν σε λοχαγό, προτίμησα να τα αφήσω όλα και να τραβήξω, όπως και έκανα, για την Ιταλία. Και στάθηκα τυχερός, γιατί ο Δον Χουάν είχε μόλις φτάσει στη Γένοβα και ετοιμαζόταν να συνεχίσει για τη Νάπολη, ώστε να ενωθεί με τον βενετικό στόλο, όπως και έκανε αργότερα στη Μεσσήνη. Με δυο λόγια, πήρα μέρος σε εκείνη τη δοξασμένη εκστρατεία, έχοντας πια προαχθεί σε λοχαγό πεζικού — τιμημένη θέση, στην οποία με ανέβασε περισσότερο η τύχη μου παρά η αξία μου. Και εκείνη τη μέρα —τόσο ευλογημένη για τη χριστιανοσύνη, γιατί τότε όλα τα έθνη της γης απαλλάχτηκαν

από την πλάνη ότι οι Τούρκοι ήταν ανίκητοι στη θάλασσα—εκείνη τη μέρα, λέω, που τσακίστηκαν η οθωμανική υπερηφάνεια και αλαζονεία, ανάμεσα σε όλους όσοι βρήκαν χαρά εκεί, εγώ μόνο ήμουν δυστυχισμένος· γιατί οι χριστιανοί που πέθαναν εκείνη τη μέρα ήταν πιο ευτυχισμένοι από όσους έμειναν ζωντανοί και νικητές. Κι εγώ, αντί για κάποιο ναυτικό στεφάνι, όπως ίσως θα μου άξιζε αν ζούσαμε στα ρωμαϊκά χρόνια, βρέθηκα τη νύχτα που ακολούθησε εκείνη τη δοξασμένη μέρα με δεσμά στα πόδια και χειροπέδες στα χέρια.

Έγινε ως εξής: ο Ελ Ουτσάλι, ο βασιλιάς του Αλγερίου, τολμηρός και πετυχημένος κουρσάρος, επιτέθηκε και κατέλαβε την πρώτη μαλτέζικη γαλέρα — είχαν απομείνει ζωντανοί μόνο τρεις ιππότες, και μάλιστα βαριά τραυματισμένοι. Τότε η ναυαρχίδα του Τζον Αντρέα, όπου βρισκόμασταν εγώ και οι σύντροφοί μου, έσπευσε να τη βοηθήσει. Κι εγώ, κάνοντας αυτό που όφειλα σε μια τέτοια στιγμή, πήδηξα πάνω στην εχθρική γαλέρα. Όμως εκείνη απομακρύνθηκε από τη γαλέρα που είχε χτυπήσει, κι έτσι οι δικοί μου δεν μπόρεσαν να με ακολουθήσουν. Βρέθηκα λοιπόν μόνος, περικυκλωμένος από εχθρούς τόσο πολλούς, που ήταν αδύνατο να αντισταθώ. Με λίγα λόγια, με συνέλαβαν, γεμάτο πληγές. Ο Ελ Ουτσάλι, όπως ξέρετε, κύριοι, ξέφυγε με ολόκληρη τη μοίρα του, κι εγώ έμεινα αιχμάλωτος στα χέρια του — ο μόνος θλιμμένος ανάμεσα σε τόσους γεμάτους χαρά, και ο μόνος σκλάβος ανάμεσα σε τόσους ελεύθερους. Γιατί εκείνη τη μέρα δεκαπέντε χιλιάδες χριστιανοί, όλοι αλυσοδεμένοι στα κουπιά του τουρκικού στόλου, ξαναβρήκαν την ποθητή τους ελευθερία.

Με μετέφεραν στην Κωνσταντινούπολη, όπου ο Μεγάλος Τούρκος, ο Σελίμ, έκανε τον αφέντη μου αρχιναύαρχο, επειδή είχε κάνει το καθήκον του στη μάχη και είχε φέρει μαζί του, ως απόδειξη της ανδρείας του, το λάβαρο του Τάγματος της Μάλτας. Την επόμενη χρονιά, δηλαδή το εβδομήντα δύο, βρέθηκα στο Ναβαρίνο να κωπηλατώ στη ναυαρχίδα με τα τρία φανάρια. Εκεί είδα με τα μάτια μου πώς χάθηκε η ευκαιρία να αιχμαλωτιστεί ολόκληρος ο τουρκικός στόλος μέσα στο λιμάνι. Όλοι οι πεζοναύτες και οι γενίτσαροι που ανήκαν σε αυτόν ήταν βέβαιοι πως θα δεχτούν επίθεση μέσα

στο ίδιο το λιμάνι, και είχαν έτοιμα τα πράγματά τους και τα πασαμάκια τους, δηλαδή τα παπούτσια τους, για να το βάλουν αμέσως στα πόδια προς τη στεριά, χωρίς καν να περιμένουν να δεχτούν την επίθεση — τόσο πολύ φοβούνταν τον στόλο μας. Όμως ο Ουρανός το όρισε αλλιώς, όχι από κάποιο σφάλμα ή αμέλεια του στρατηγού που διοικούσε από τη δική μας πλευρά, αλλά εξαιτίας των αμαρτιών της Χριστιανοσύνης και επειδή ήταν θέλημα Θεού να υπάρχουν πάντα όργανα τιμωρίας για να μας παιδεύουν. Έτσι λοιπόν ο Ελ Ουτσάλι κατέφυγε στη Μεθώνη, που είναι νησί κοντά στο Ναβαρίνο, και αφού αποβίβασε δυνάμεις, οχύρωσε την είσοδο του λιμανιού και περίμενε ήσυχα ώσπου να αποσυρθεί ο Δον Χουάν. Στην εκστρατεία αυτή αιχμαλωτίστηκε η γαλέρα που λεγόταν το Βραβείο, της οποίας καπετάνιος ήταν γιος του ξακουστού κουρσάρου Μπαρμπαρόσα. Την έπιασε η κύρια ναπολιτάνικη γαλέρα, που λεγόταν η Λύκαινα, με κυβερνήτη εκείνον τον κεραυνό του πολέμου, εκείνον τον πατέρα των αντρών του, εκείνον τον τυχερό και ακατανίκητο καπετάνιο Δον Άλβαρο δε Μπαθάν, Μαρκήσιο της Σάντα Κρουθ· και δεν μπορώ να μην σας διηγηθώ τι έγινε όταν κυριεύτηκε το Βραβείο.

Ο γιος του Μπαρμπαρόσα ήταν τόσο σκληρός και φερόταν τόσο άσχημα στους σκλάβους του, ώστε όταν εκείνοι που ήταν στα κουπιά είδαν πως η γαλέρα Λύκαινα έπεφτε πάνω τους και τους πλησίαζε όλο και περισσότερο, άφησαν όλοι μαζί τα κουπιά και όρμησαν στον καπετάνιο τους, που στεκόταν στην εξέδρα στην άκρη του διαδρόμου και τους φώναζε να τραβούν δυνατά. Τον άρπαξαν και, περνώντας τον από πάγκο σε πάγκο, από την πρύμνη ως την πλώρη, τον δάγκωσαν τόσο άγρια, που πριν καν περάσει πολύ πιο πέρα από το κατάρτι, η

ψυχή του είχε ήδη πάει στην κόλαση. Τόση ήταν, όπως είπα, η σκληρότητα με την οποία τους μεταχειριζόταν, και τόσο το μίσος με το οποίο τον μισούσαν.

Επιστρέψαμε στην Κωνσταντινούπολη και τον επόμενο χρόνο, το εβδομήντα τρία, μαθεύτηκε πως ο Δον Χουάν είχε κυριεύσει την Τύνιδα, είχε πάρει το βασίλειο από τους Τούρκους και είχε εγκαταστήσει στην εξουσία τον Μουλέι Χαμέτ, βάζοντας τέλος στις ελπίδες που έτρεφε ο Μουλέι Χαμίντα —ο πιο σκληρός και ο πιο γενναίος Μαυριτανός στον κόσμο— να επιστρέψει και να βασιλέψει εκεί. Ο Μεγάλος Τούρκος πήρε βαριά αυτή την απώλεια και, με την πανουργία που έχει όλο το γένος του, έκανε ειρήνη με τους Βενετούς, που την επιθυμούσαν πολύ περισσότερο απ' ό,τι εκείνος, και τον επόμενο χρόνο, το εβδομήντα τέσσερα, επιτέθηκε στη Γολέτα και στο οχυρό που ο Δον Χουάν είχε αφήσει μισοτελειωμένο κοντά στην Τύνιδα. Όσο συνέβαιναν όλα αυτά, εγώ τραβούσα κουπί χωρίς καμιά ελπίδα ελευθερίας· τουλάχιστον δεν είχα καμία ελπίδα να την αποκτήσω με λύτρα, γιατί είχα πάρει τη σταθερή απόφαση να μη γράψω στον πατέρα μου και να του πω τις συμφορές μου. Τελικά έπεσε η Γολέτα και έπεσε και το οχυρό, μπροστά στα οποία είχαν παραταχθεί εβδομήντα πέντε χιλιάδες τακτικοί Τούρκοι στρατιώτες και πάνω από τετρακόσιες χιλιάδες Μαυριτανοί και Άραβες απ' όλα τα μέρη της Αφρικής· και πίσω από αυτό το τεράστιο στράτευμα ακολουθούσαν τόσα πολεμοφόδια, τόσες πολεμικές μηχανές και τόσοι σκαπανείς, που μόνο με τα χέρια τους θα μπορούσαν να είχαν σκεπάσει τη Γολέτα και το οχυρό με χούφτες χώμα. Πρώτη έπεσε η Γολέτα, που ως τότε τη θεωρούσαν απόρθητη, και δεν έπεσε από κανένα σφάλμα των υπερασπιστών της,

γιατί έκαναν ό,τι μπορούσαν και ό,τι όφειλαν να κάνουν, αλλά επειδή η πράξη έδειξε πόσο εύκολα μπορούσαν να ανοίξουν χαρακώματα στην έρημη άμμο εκείνου του τόπου. Γιατί νερό έβρισκαν συνήθως σε βάθος δύο παλαμών, ενώ οι Τούρκοι δεν βρήκαν ούτε σε βάθος δύο πήχεων· κι έτσι, με τη βοήθεια μεγάλου αριθμού από σακιά με άμμο, ύψωσαν τα έργα τους τόσο πολύ, ώστε δέσποζαν πάνω από τα τείχη του οχυρού και τα σάρωναν σαν να πυροβολούσαν από υπερυψωμένη θέση, με αποτέλεσμα να μην μπορεί κανείς ούτε να κρατήσει τη θέση του ούτε να συνεχίσει την άμυνα.

Ήταν διαδεδομένη η άποψη ότι οι δικοί μας δεν έπρεπε να κλειστούν στη Γολέτα, αλλά να περιμένουν εκτεθειμένοι στο σημείο της απόβασης. Όσοι όμως το λένε αυτό μιλούν στην τύχη και χωρίς να ξέρουν πολλά από τέτοια ζητήματα. Γιατί, αν στη Γολέτα και στο φρούριο υπήρχαν μετά βίας επτά χιλιάδες στρατιώτες, πώς θα μπορούσε ένας τόσο μικρός αριθμός, όσο αποφασισμένος κι αν ήταν, να βγει έξω και να αντέξει απέναντι σε τόσο πολυάριθμο εχθρό; Και πώς είναι δυνατόν να μη χαθεί ένα οχυρό που δεν δέχεται καμία ενίσχυση, ιδίως όταν το έχουν περικυκλώσει αμέτρητοι και επίμονοι εχθροί μέσα στην ίδια τους τη χώρα; Πολλοί όμως πίστευαν —κι εγώ μαζί τους— ότι ήταν ιδιαίτερη χάρη και έλεος του Ουρανού προς την Ισπανία το ότι επέτρεψε να καταστραφεί εκείνη η πηγή και κρυψώνα κακού, εκείνος ο καταβροχθιστής, το σφουγγάρι και ο σκόρος αμέτρητων χρημάτων, που ξοδεύονταν εκεί άσκοπα, χωρίς άλλο σκοπό παρά μόνο να διατηρείται η ανάμνηση της κατάληψής της από τον ανίκητο Κάρολο Ε΄· λες και, για να μείνει αυτή η ανάμνηση αιώνια —όπως είναι και θα είναι— χρειάζονταν αυτές οι

πέτρες για να τη στηρίζουν. Έπεσε και το φρούριο· όμως οι Τούρκοι χρειάστηκε να το κερδίσουν σπιθαμή προς σπιθαμή, γιατί οι στρατιώτες που το υπερασπίζονταν πολέμησαν με τέτοια γενναιότητα και αντοχή, ώστε οι εχθροί που σκοτώθηκαν στις είκοσι δύο γενικές επιθέσεις ξεπέρασαν τις είκοσι πέντε χιλιάδες. Από τους τριακόσιους που έμειναν ζωντανοί, ούτε ένας δεν πιάστηκε χωρίς τραύματα· ολοφάνερη απόδειξη της ανδρείας και της αποφασιστικότητάς τους, και του πόσο σθεναρά αμύνθηκαν και κράτησαν τη θέση τους. Ένα μικρό φρούριο ή πύργος που βρισκόταν στο μέσο της λιμνοθάλασσας, υπό τη διοίκηση του Don Juan Zanoguera, ενός Βαλενθιανού ευγενούς και ξακουστού στρατιώτη, παραδόθηκε με όρους. Αιχμαλώτισαν τον Don Pedro Puertocarrero, διοικητή της Γολέτας, ο οποίος είχε κάνει ό,τι περνούσε από το χέρι του για να υπερασπιστεί το φρούριό του και πήρε τόσο βαριά την απώλειά του, ώστε πέθανε από τη λύπη καθ' οδόν προς την Κωνσταντινούπολη, όπου τον μετέφεραν αιχμάλωτο. Αιχμαλώτισαν επίσης και τον διοικητή του φρουρίου, που λεγόταν Gabrio Cerbellon, έναν Μιλανέζο ευγενή, σπουδαίο μηχανικό και πολύ γενναίο στρατιώτη. Στα δύο αυτά οχυρά χάθηκαν πολλοί αξιόλογοι άνθρωποι, ανάμεσά τους και ο Pagano Doria, ιππότης του Τάγματος του Αγίου Ιωάννη, άνθρωπος γενναιόδωρος από τη φύση του, όπως φάνηκε από την εξαιρετική του γενναιοδωρία προς τον αδελφό του, τον περίφημο John Andrea Doria. Και αυτό που έκανε τον θάνατό του ακόμη πιο θλιβερό ήταν ότι σκοτώθηκε από κάποιους Άραβες στους οποίους, βλέποντας πως το φρούριο είχε πια χαθεί, εμπιστεύτηκε τον εαυτό του, κι εκείνοι του υποσχέθηκαν να τον οδηγήσουν μεταμφιεσμένο σε

Μαυριτανό στην Ταμπάρκα, ένα μικρό φρούριο ή σταθμό στην ακτή που το κρατούσαν οι Γενουάτες που ασχολούνταν με την αλιεία κοραλλιών. Οι Άραβες αυτοί του έκοψαν το κεφάλι και το πήγαν στον αρχηγό του τουρκικού στόλου, ο οποίος τους απέδειξε την αλήθεια της καστιλιάνικης παροιμίας μας: «κι αν αρέσει η προδοσία, ο προδότης είναι μισητός»· γιατί λένε πως διέταξε να κρεμάσουν εκείνους που του έφεραν το δώρο, επειδή δεν του τον έφεραν ζωντανό.

c39b.jpg (371K)

Πλήρες μέγεθος

Ανάμεσα στους χριστιανούς που πιάστηκαν στο φρούριο ήταν κι ένας που τον έλεγαν Don Pedro de Aguilar, καταγόμενος από κάποιο μέρος της Ανδαλουσίας — δεν ξέρω ποιο ακριβώς. Ήταν σημαιοφόρος στο φρούριο, στρατιώτης με μεγάλη φήμη και σπάνια οξύνοια, και είχε ιδιαίτερο χάρισμα σε αυτό που λένε ποίηση. Το λέω γιατί η μοίρα τον έφερε στη γαλέρα μου και στον πάγκο μου, και τον έκανε σκλάβο του ίδιου αφέντη. Πριν φύγουμε από το λιμάνι, αυτός ο κύριος έγραψε δύο σονέτα σαν επιτύμβια, το ένα για τη Goletta και το άλλο για το φρούριο. Μάλιστα, μπορώ να τα απαγγείλω, γιατί τα ξέρω απ' έξω, και νομίζω πως θα αρέσουν περισσότερο παρά θα δυσαρεστήσουν.

Μόλις ο αιχμάλωτος ανέφερε το όνομα του Don Pedro de Aguilar, ο Don Fernando κοίταξε τους συντρόφους του και οι τρεις τους χαμογέλασαν. Κι όταν έφτασε να μιλήσει για τα σονέτα, ένας από αυτούς είπε: «Πριν προχωρήσει άλλο η χάρη σας, σας παρακαλώ να μου πείτε τι απέγινε εκείνος ο

Don Pedro de Aguilar που αναφέρατε.»

«Το μόνο που ξέρω», απάντησε ο αιχμάλωτος, «είναι πως, αφού έμεινε δύο χρόνια στην Κωνσταντινούπολη, δραπέτευσε μεταμφιεσμένος σε Arnaut, μαζί με έναν Έλληνα κατάσκοπο. Αν όμως ξαναβρήκε την ελευθερία του ή όχι, δεν μπορώ να το πω· αν και νομίζω πως ναι, γιατί έναν χρόνο αργότερα είδα τον Έλληνα στην Κωνσταντινούπολη, χωρίς όμως να μπορέσω να τον ρωτήσω ποια ήταν η έκβαση του ταξιδιού.»

«Τότε έχετε δίκιο», αποκρίθηκε ο κύριος, «γιατί αυτός ο Don Pedro είναι αδελφός μου, και τώρα βρίσκεται στο χωριό μας, υγιής, πλούσιος, παντρεμένος και με τρία παιδιά.»

«Δόξα τω Θεώ για όλα τα ελέη που του έδειξε», είπε ο αιχμάλωτος. «Γιατί, όπως το βλέπω εγώ, δεν υπάρχει πάνω στη γη ευτυχία που να συγκρίνεται με το να ξαναβρίσκει κανείς τη χαμένη του ελευθερία.»

«Και κάτι ακόμη», είπε ο κύριος, «ξέρω τα σονέτα που έγραψε ο αδελφός μου.»

«Τότε ας τα απαγγείλει η χάρη σας», είπε ο αιχμάλωτος, «γιατί θα τα πείτε καλύτερα απ’ ό,τι εγώ.»

«Με μεγάλη μου χαρά», είπε ο κύριος. «Εκείνο για τη Goletta λέει τα εξής.»

c39e.jpg (38K)

[illegible] XL. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

c40a.jpg (131K)

Πλήρες μέγεθος

□□□□□□

«Μακάριες ψυχές, που λυτρωμένες από αυτό το θνητό περίβλημα, δοξαστήκατε ως ανταμοιβή για τα γενναία σας έργα και κατοικείτε πάνω από αυτή τη μικρή γη μας, κληρονόμοι του ουρανού και της αθανασίας· με ευγενική ορμή και φλόγα ρίξατε όλη σας τη δύναμη, όσο ακόμη την είχατε, στη μάχη, και με το δικό σας αίμα και του εχθρού βάψατε την αμμουδιά και τη θάλασσα που την κυκλώνει. Πρώτα λύγισε το αίμα που έφευγε από τις πληγές, όχι όμως και οι γενναίες καρδιές σας. Κι ας νικηθήκατε, κερδίσατε το στεφάνι του νικητή· κι ας σας θρήνησαν, η πτώση σας έμεινε θριαμβευτική. Γιατί εκεί, ανάμεσα στο σπαθί και στο τείχος, κερδίσατε στον ουρανό τη δόξα και στη γη την υστεροφημία.»

«Αυτό είναι ακριβώς, όπως το θυμάμαι», είπε ο αιχμάλωτος.

«Ωραία λοιπόν, εκείνο για το φρούριο», είπε ο κύριος, «αν δεν με απατά η μνήμη μου, λέει κάπως έτσι:

□□□□□□

«Από αυτό το ρημαγμένο χώμα, αυτό το συντριμμένο κέλυφος, που οι τοίχοι και οι πύργοι του κείτονται εδώ ερειπωμένοι, τρεις χιλιάδες ψυχές στρατιωτών πέταξαν ψηλά για να κατοικήσουν στις φωτεινές μονές των μακαρίων. Μάταια προσπάθησαν με τη δύναμη του χεριού να αποκρούσουν την έφοδο του εχθρού, και όταν στο τέλος δεν τους απέμενε παρά να πεθάνουν, κουρασμένοι και λιγοστοί, οι τελευταίοι υπερασπιστές έπεσαν. Και το ίδιο αυτό άνυδρο χώμα υπήρξε πάντα τόπος αμέτρητων θλιμμένων αναμνήσεων, τόσο στις μέρες μας όσο και στα παλιά χρόνια. Μα ποτέ άλλοτε, θαρρώ, δεν έστειλε στον ουρανό από τα σκληρά του σπλάχνα ψυχές πιο αγνές από αυτές, ούτε σήκωσε στην επιφάνειά του σώματα πιο γενναία.»

Τα σονέτα δεν άρεσαν λίγο, και ο αιχμάλωτος χάρηκε με τα νέα που του έφερναν για τον σύντροφό του· κι έτσι, συνεχίζοντας την αφήγησή του, είπε:

Αφού λοιπόν η Γολέτα και το φρούριο έπεσαν στα χέρια τους, οι Τούρκοι έδωσαν διαταγή να κατεδαφιστεί η Γολέτα — γιατί το φρούριο είχε ήδη καταντήσει σε τέτοια κατάσταση, που δεν είχε απομείνει σχεδόν τίποτα να ισοπεδωθεί. Για να τελειώνουν πιο γρήγορα και πιο εύκολα, έβαλαν νάρκες σε τρία σημεία· όμως πουθενά δεν κατάφεραν να ανατινάξουν το μέρος που φαινόταν το πιο αδύναμο, δηλαδή τα παλιά τείχη, ενώ ό,τι είχε απομείνει όρθιο από τις νέες οχυρώσεις που είχε φτιάξει ο Φρατίν γκρεμίστηκε με τη μεγαλύτερη ευκολία. Στο τέλος ο στόλος επέστρεψε νικητής και θριαμβευτής στην

Κωνσταντινούπολη, και λίγους μήνες αργότερα πέθανε ο αφέντης μου, ο Ελ Ουτσάλι, αλλιώς Ουτσάλι Φαρτάξ, που στα τουρκικά σημαίνει «ο ψωραλέος αποστάτης»· γιατί πράγματι αυτό ήταν. Οι Τούρκοι συνηθίζουν να δίνουν στους ανθρώπους ονόματα από κάποιο ελάττωμα ή αρετή που έχουν· ο λόγος είναι ότι ανάμεσά τους υπάρχουν μόνο τέσσερα επώνυμα που ανήκουν σε οικογένειες οι οποίες κατάγονται από τον οίκο των Οθωμανών, ενώ όλοι οι άλλοι, όπως είπα, παίρνουν τα ονόματα και τα επώνυμά τους είτε από σωματικά ελαττώματα είτε από ηθικές ιδιότητες. Αυτός ο «ψωραλέος» τράβηξε κουπί ως σκλάβος του Μεγάλου Αφέντη επί δεκατέσσερα χρόνια και, όταν είχε περάσει πια τα τριάντα τέσσερα, από αγανάκτηση επειδή ένας Τούρκος τον είχε χτυπήσει ενώ ήταν στο κουπί, έγινε αποστάτης και αρνήθηκε την πίστη του για να μπορέσει να εκδικηθεί· και είχε τέτοια ανδρεία, ώστε, χωρίς να χρωστά την άνοδό του στα ποταπά μέσα με τα οποία οι περισσότεροι ευνοούμενοι του Μεγάλου Αφέντη ανεβαίνουν στην εξουσία, έφτασε να γίνει βασιλιάς του Αλγερίου και έπειτα αρχηγός του στόλου, που είναι η τρίτη θέση εμπιστοσύνης στο κράτος. Ήταν Καλαβρέζος στην καταγωγή και, από ηθική άποψη, άξιος άνθρωπος, και φερόταν στους σκλάβους του με μεγάλη ανθρωπιά. Είχε τρεις χιλιάδες, και μετά τον θάνατό του μοιράστηκαν, όπως όριζε η διαθήκη του, ανάμεσα στον Μεγάλο Αφέντη —που είναι κληρονόμος όλων όσοι πεθαίνουν και μοιράζεται την κληρονομιά με τα παιδιά του νεκρού— και στους αποστάτες του. Εγώ έπεσα στον κλήρο ενός Βενετσιάνου αποστάτη, που όταν ήταν μούτσος σε καράβι τον είχε αιχμαλωτίσει ο Ουτσάλι και τον αγαπούσε τόσο πολύ, ώστε έγινε ένας από τους πιο

ευνοημένους νέους του. Αυτός κατέληξε να είναι ο πιο σκληρός αποστάτης που είδα ποτέ: τον έλεγαν Χασάν Αγά, και έγινε πάρα πολύ πλούσιος και βασιλιάς του Αλγερίου. Μαζί του πήγα εκεί από την Κωνσταντινούπολη, αρκετά χαρούμενος που βρισκόμουν τόσο κοντά στην Ισπανία· όχι γιατί σκόπευα να γράψω σε κανέναν για τη δυστυχισμένη μου μοίρα, αλλά για να δοκιμάσω αν η τύχη θα μου φερόταν καλύτερα στο Αλγέρι απ' ό,τι στην Κωνσταντινούπολη, όπου είχα προσπαθήσει με χίλιους τρόπους να δραπετεύσω χωρίς να βρω ποτέ την κατάλληλη στιγμή ή ευκαιρία. Στο Αλγέρι όμως αποφάσισα να αναζητήσω άλλα μέσα για να πετύχω τον σκοπό που τόσο πολύ ποθούσα· γιατί η ελπίδα να ξανακερδίσω την ελευθερία μου δεν με εγκατέλειψε ποτέ. Και όταν τα σχέδια, οι μηχανορραφίες και οι απόπειρές μου δεν έφερναν το αποτέλεσμα που περίμενα, χωρίς να παραδίνομαι στην απόγνωση άρχιζα αμέσως να ψάχνω ή να επινοώ κάποια καινούργια ελπίδα για να με στηρίζει, όσο αμυδρή ή αδύναμη κι αν ήταν.

Έτσι ζούσα κλεισμένος μέσα σ' ένα κτίριο, μια φυλακή που οι Τούρκοι αποκαλούν baño, όπου κρατούν τους χριστιανούς αιχμαλώτους, τόσο εκείνους που ανήκουν στον βασιλιά όσο και όσους ανήκουν σε ιδιώτες, καθώς και αυτούς που λένε του Almacen, δηλαδή, με άλλα λόγια, τους δούλους του δήμου, που δουλεύουν για την πόλη σε δημόσια έργα και άλλες υπηρεσίες. Οι αιχμάλωτοι αυτού του είδους, όμως, κερδίζουν την ελευθερία τους με μεγάλη δυσκολία, γιατί, αφού ανήκουν στο δημόσιο και δεν έχουν κάποιον συγκεκριμένο αφέντη, δεν υπάρχει κανείς με τον οποίο να μπορεί να διαπραγματευτεί κανείς τα λύτρα τους, ακόμη κι αν οι ίδιοι έχουν τα μέσα να τα

πληρώσουν. Σε αυτά τα baños, όπως είπα, κάποιοι ιδιώτες της πόλης συνηθίζουν να φέρνουν τους αιχμαλώτους τους, ιδιαίτερα όταν πρόκειται να εξαγοραστούν, γιατί εκεί μπορούν να τους κρατούν με ασφάλεια και σχετική άνεση ώσπου να φτάσουν τα λύτρα. Και οι αιχμάλωτοι του βασιλιά που περιμένουν να εξαγοραστούν δεν βγαίνουν για δουλειά μαζί με τους υπόλοιπους, εκτός αν καθυστερούν τα λύτρα τους· τότε, για να τους αναγκάσουν να γράψουν πιο επίμονα ζητώντας τα, τους υποχρεώνουν να δουλεύουν και να πηγαίνουν για ξύλα, πράγμα διόλου ελαφρύ.

Εγώ, όμως, ήμουν από εκείνους που κρατούσαν για λύτρα· γιατί, μόλις ανακάλυψαν πως ήμουν καπετάνιος, παρόλο που τους είπα πως τα μέσα μου ήταν ελάχιστα και πως δεν είχα περιουσία, τίποτα δεν τους έπειθε να μη με βάλουν ανάμεσα στους ευγενείς και σε όσους περίμεναν να εξαγοραστούν. Μου πέρασαν μια αλυσίδα, περισσότερο ως σημάδι αυτής της ιδιότητας παρά για να με φυλάνε πραγματικά, κι έτσι έζησα τη ζωή μου σ' εκείνο το baño μαζί με αρκετούς άλλους ευγενείς και ανθρώπους καλής καταγωγής που τους κρατούσαν για λύτρα. Κι όμως, όσο κι αν κατά καιρούς —ή μάλλον σχεδόν πάντα— υποφέραμε από την πείνα και την έλλειψη ρούχων, τίποτα δεν μας βασάνιζε τόσο όσο το να ακούμε και να βλέπουμε συνεχώς τις πρωτοφανείς, ανήκουστες ωμότητες που ο αφέντης μου διέπραττε πάνω στους χριστιανούς. Κάθε μέρα κρεμούσε έναν άνθρωπο, ανασκόλοπιζε έναν άλλον, σε κάποιον τρίτο έκοβε τ' αυτιά· και όλα αυτά με τόσο μικρή αφορμή, ή και χωρίς καμιά απολύτως, ώστε ακόμη και οι Τούρκοι παραδέχονταν πως το έκανε μόνο και μόνο επειδή έτσι ήθελε, και επειδή από τη φύση του είχε φονική διάθεση

απέναντι σε ολόκληρο το ανθρώπινο γένος. Ο μόνος που τα πήγαινε κάπως καλά μαζί του ήταν ένας Ισπανός στρατιώτης, που τον έλεγαν κάπως de Saavedra· αυτόν δεν τον χτύπησε ποτέ ο ίδιος, ούτε έδωσε διαταγή να τον χτυπήσουν, ούτε του μίλησε ποτέ σκληρά, παρόλο που είχε κάνει πράγματα που θα μείνουν στη μνήμη των ανθρώπων εκεί για πολλά χρόνια, και όλα για να ξανακερδίσει την ελευθερία του. Και για το πιο μικρό από τα πολλά που έκανε, όλοι εμείς τρέμαμε μήπως τον ανασκολοπίσουν, ενώ κι ο ίδιος το φοβήθηκε περισσότερες από μία φορές. Και μόνο επειδή ο χρόνος δεν το επιτρέπει, δεν μπορώ τώρα να σας διηγηθώ κάτι από όσα έκανε εκείνος ο στρατιώτης, που θα σας ενδιέφερε και θα σας εξέπληττε πολύ περισσότερο από την αφήγηση της δικής μου ιστορίας.

Για να συνεχίσω την ιστορία μου: η αυλή της φυλακής μας φαινόταν από τα παράθυρα του σπιτιού ενός πλούσιου Μαυριτανού με υψηλή θέση. Αυτά τα ανοίγματα, όπως συνηθίζεται στα μαυριτανικά σπίτια, έμοιαζαν περισσότερο με πολεμίστρες παρά με κανονικά παράθυρα, και επιπλέον ήταν σκεπασμένα με πυκνά, κλειστά καφασωτά. Έτυχε λοιπόν μια μέρα να βρίσκομαι στην ταράτσα της φυλακής μαζί με άλλους τρεις συντρόφους και, για να περάσει η ώρα, δοκιμάζαμε πόσο μακριά μπορούσαμε να πηδήξουμε φορώντας τις αλυσίδες μας. Ήμασταν μόνοι, γιατί όλοι οι άλλοι Χριστιανοί είχαν βγει για δουλειά. Κάποια στιγμή σήκωσα τα μάτια μου και είδα να προβάλλει από ένα από εκείνα τα μικρά κλειστά παραθυράκια ένα καλάμι, με ένα κομμάτι ύφασμα δεμένο στην άκρη του. Πηγαινοερχόταν στον αέρα και κουνιόταν σαν να μας έκανε νόημα να πλησιάσουμε και να το πάρουμε. Το παρακολουθήσαμε, και ένας από όσους ήταν μαζί μου πήγε

και στάθηκε ακριβώς από κάτω για να δει αν θα το άφηναν να πέσει ή τι άλλο θα έκαναν. Μόλις όμως στάθηκε εκεί, το καλάμι τραβήχτηκε προς τα πάνω και άρχισε να κινείται δεξιά κι αριστερά, σαν να έλεγαν «όχι» κουνώντας το κεφάλι. Ο Χριστιανός γύρισε πίσω, και το καλάμι κατέβηκε ξανά, κάνοντας τις ίδιες κινήσεις όπως πριν. Πήγε τότε ένας άλλος σύντροφός μου, αλλά έγινε ακριβώς το ίδιο όπως με τον πρώτο· έπειτα προχώρησε και ο τρίτος, με το ίδιο όμως αποτέλεσμα όπως ο πρώτος και ο δεύτερος. Βλέποντας όλα αυτά, δεν ήθελα να αφήσω την τύχη μου αδοκίμαστη, κι έτσι, μόλις στάθηκα κάτω από το καλάμι, εκείνο αφέθηκε και έπεσε μέσα στο baño, στα πόδια μου. Έσπευσα να λύσω το ύφασμα και είδα πως είχε έναν κόμπο· μέσα του υπήρχαν δέκα cianis, νομίσματα από ευτελές χρυσάφι που κυκλοφορούσαν ανάμεσα στους Μαυριτανούς, και το καθένα άξιζε δέκα ρεάλ από το δικό μας νόμισμα.

Δεν χρειάζεται να πω πόσο χάρηκα γι' αυτό το θεόσταλτο δώρο· η χαρά μου ήταν τόσο μεγάλη όσο και η απορία μου, καθώς προσπαθούσα να καταλάβω πώς είχε έρθει σε μας αυτή η καλή τύχη, και μάλιστα ειδικά σε μένα. Γιατί το ολοφάνερο δισταγμό να αφήσουν το καλάμι να πέσει για οποιονδήποτε άλλον εκτός από μένα έδειχνε πως η εύνοια προοριζόταν για μένα. Πήρα τα καλοδεχούμενα χρήματα, έσπασα το καλάμι και γύρισα στη βεράντα. Κοιτάζοντας προς το παράθυρο, είδα να προβάλλει ένα κατάλευκο χέρι που ανοιγόκλεινε πολύ γρήγορα. Από αυτό καταλάβαμε —ή φανταστήκαμε— πως κάποια γυναίκα που ζούσε σε εκείνο το σπίτι μάς είχε κάνει αυτή την καλοσύνη, και για να δείξουμε την ευγνωμοσύνη μας, κάναμε σαλάμια όπως οι Μαυριτανοί:

σκύβοντας το κεφάλι, λυγίζοντας το σώμα και σταυρώνοντας τα χέρια στο στήθος. Λίγο αργότερα, στο ίδιο παράθυρο, φάνηκε ένας μικρός σταυρός φτιαγμένος από καλάμια και αμέσως τραβήχτηκε μέσα. Αυτό το σημάδι μας έκανε να πιστέψουμε πως κάποια χριστιανή γυναίκα ήταν αιχμάλωτη στο σπίτι και πως εκείνη είχε φερθεί τόσο γενναιόδωρα απέναντί μας· όμως η λευκότητα του χεριού και τα βραχιόλια που είχαμε διακρίνει μας έκαναν να εγκαταλείψουμε αυτή την ιδέα, αν και σκεφτήκαμε πως ίσως να ήταν μία από τις χριστιανές αποστάτριες, που οι αφέντες τους πολύ συχνά παίρνουν για νόμιμες συζύγους — και μάλιστα πρόθυμα, γιατί τις προτιμούν από τις γυναίκες του δικού τους έθνους. Σε όλες μας τις εικασίες πέφταμε τελείως έξω. Έτσι, από τότε και πέρα, η μόνη μας ασχολία ήταν να παρακολουθούμε και να καρφώνουμε το βλέμμα μας στο παράθυρο όπου μας είχε φανεί ο σταυρός, σαν να ήταν ο πολικός μας αστέρας. Όμως πέρασαν τουλάχιστον δεκαπέντε μέρες χωρίς να δούμε ούτε αυτόν ούτε το χέρι ούτε κανένα άλλο σημάδι· και παρόλο που στο μεταξύ προσπαθήσαμε με κάθε δυνατό τρόπο να μάθουμε ποιος έμενε σε εκείνο το σπίτι και αν υπήρχε εκεί κάποιος χριστιανός αποστάτης, κανείς δεν μπόρεσε να μας πει τίποτε περισσότερο παρά μόνο ότι εκείνος που κατοικούσε εκεί ήταν ένας πλούσιος και σημαντικός Μαυριτανός, ονομαζόμενος Χατζή Μοράτο, παλιότερα αλκαΐδης της Λα Πάτα, αξίωμα μεγάλης τιμής ανάμεσά τους. Μα όταν είχαμε πάψει πια να περιμένουμε πως θα έπεφταν άλλα τσιανίς από εκείνη την πλευρά, είδαμε ξαφνικά να εμφανίζεται πάλι το καλάμι, με δεμένο πάνω του ένα άλλο πανί σε μεγαλύτερο κόμπο, και μάλιστα σε ώρα που, όπως και την προηγούμενη φορά, το

μπάνιο ήταν έρημο και άδειο.

c40b.jpg (288K)

Πλήρες μέγεθος

Δοκιμάσαμε ξανά όπως και πριν: οι ίδιοι τρεις προχώρησαν ένας ένας πριν από μένα. Όμως το καλάμι δεν δόθηκε σε κανέναν άλλον· μόνο όταν πλησίασα εγώ το άφησαν να πέσει. Έλυσα τον κόμπο και βρήκα σαράντα ισπανικά χρυσά στέμματα και ένα χαρτί γραμμένο στα αραβικά, με έναν μεγάλο σταυρό ζωγραφισμένο στο τέλος. Φίλησα τον σταυρό, πήρα τα στέμματα και γύρισα στη βεράντα, κι όλοι κάναμε τις υποκλίσεις μας. Το χέρι φάνηκε ξανά· έκανα νόημα πως θα διάβαζα το χαρτί, και τότε το παράθυρο έκλεισε. Όλοι είχαμε μείνει άναυδοι, αν και γεμάτοι χαρά για ό,τι είχε συμβεί. Κανείς μας όμως δεν ήξερε αραβικά, κι έτσι η περιέργειά μας να μάθουμε τι έγραφε το χαρτί ήταν μεγάλη, ενώ ακόμη μεγαλύτερη ήταν η δυσκολία να βρούμε κάποιον να μας το διαβάσει. Τελικά αποφάσισα να εμπιστευτώ το μυστικό σ' έναν αποστάτη, ντόπιο από τη Μούρθια, που έδειχνε πως με συμπαθούσε πολύ και μου είχε δώσει αρκετές εγγυήσεις ότι θα κρατούσε όποιο μυστικό του ανέθετα. Γιατί μερικοί αποστάτες, όταν σκοπεύουν να επιστρέψουν σε χριστιανικά εδάφη, συνηθίζουν να κουβαλούν πάνω τους βεβαιώσεις από σημαντικούς αιχμαλώτους, όπου αναφέρεται, με όποιον τρόπο μπορούν να το διατυπώσουν, ότι ο τάδε αποστάτης είναι άνθρωπος άξιος, που πάντα φέρθηκε καλά στους χριστιανούς και θέλει να δραπετεύσει με την πρώτη ευκαιρία που θα του δοθεί. Μερικοί εξασφαλίζουν τέτοιες μαρτυρίες με καλές προθέσεις· άλλοι όμως τις χρησιμοποιούν πονηρά. Όταν

βγαίνουν για πλιάτσικο σε χριστιανικά εδάφη, αν τύχει να ναυαγήσουν ή να πιαστούν αιχμάλωτοι, δείχνουν τις βεβαιώσεις τους και λένε πως από αυτά τα χαρτιά φαίνεται καθαρά ο σκοπός για τον οποίο ήρθαν: να μείνουν σε χριστιανικό τόπο· και ότι γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο ενώθηκαν με τους Τούρκους στην επιδρομή τους. Έτσι γλιτώνουν τις συνέπειες της πρώτης έκρηξης οργής και τα ξαναβρίσκουν με την Εκκλησία πριν προλάβει να τους βλάψει· κι έπειτα, όταν τους δοθεί η ευκαιρία, επιστρέφουν στη Βαρβαρία για να ξαναγίνουν αυτό που ήταν πριν. Υπάρχουν όμως και άλλοι που παίρνουν αυτά τα χαρτιά και τα χρησιμοποιούν τίμια, μένοντας σε χριστιανικό έδαφος. Αυτός ο φίλος μου, λοιπόν, ήταν ένας από τους αποστάτες που μόλις περιέγραψα. Είχε βεβαιώσεις από όλους τους συντρόφους μας, όπου καταθέταμε υπέρ του όσο πιο έντονα μπορούσαμε· κι αν οι Μαυριτανοί έβρισκαν αυτά τα χαρτιά, θα τον έκαιγαν ζωντανό.

Ήξερα πως καταλάβαινε πολύ καλά αραβικά και πως όχι μόνο τα μιλούσε αλλά και τα έγραφε. Πριν όμως του αποκαλύψω όλη την υπόθεση, του ζήτησα να μου διαβάσει αυτό το χαρτί που είχα βρει τυχαία σε μια τρύπα στο κελί μου. Το άνοιξε και για λίγη ώρα το εξέταζε, μουρμουρίζοντας καθώς το μετέφραζε. Τον ρώτησα αν το καταλάβαινε, κι εκείνος μου είπε πως το καταλάβαινε απόλυτα και ότι, αν ήθελα να μου αποδώσει το νόημά του λέξη προς λέξη, έπρεπε να του δώσω πέννα και μελάνι, ώστε να το κάνει καλύτερα. Του δώσαμε αμέσως ό,τι χρειαζόταν, κι εκείνος άρχισε να το μεταφράζει λίγο λίγο, και όταν τελείωσε είπε:

«Όσα είναι εδώ στα ισπανικά είναι ακριβώς όσα περιέχει το μαυριτανικό χαρτί, και πρέπει να θυμάστε πως όταν λέει "Lela Marien", εννοεί "Η Κυρία μας, η Παρθένος Μαρία".»

Διαβάσαμε το χαρτί, και έλεγε τα εξής:

«Όταν ήμουν παιδί, ο πατέρας μου είχε μια σκλάβα που μου έμαθε να λέω τη χριστιανική προσευχή στη γλώσσα μου και μου είπε πολλά για τη Lela Marien. Η χριστιανή πέθανε, και ξέρω πως δεν πήγε στη φωτιά αλλά στον Αλλάχ, γιατί από τότε την έχω δει δυο φορές, και μου είπε να πάω στη χώρα των χριστιανών για να δω τη Lela Marien, που είχε μεγάλη αγάπη για μένα. Δεν ξέρω πώς να πάω. Έχω δει πολλούς χριστιανούς, αλλά εκτός από εσένα κανείς δεν μου φάνηκε αληθινός ευγενής. Είμαι νέα και όμορφη, και έχω αρκετά χρήματα να πάρω μαζί μου. Δες αν μπορείς να βρεις τρόπο να φύγουμε, και αν θέλεις, εκεί θα γίνεις άντρας μου· κι αν δεν θέλεις, δεν θα με στενοχωρήσει, γιατί η Lela Marien θα μου βρει κάποιον να με παντρευτεί. Αυτό το έγραψα εγώ η ίδια· πρόσεξε σε ποιον θα το δώσεις να το διαβάσει· μην εμπιστευτείς κανέναν Μαυριτανό, γιατί είναι όλοι δόλιοι. Αυτό με ανησυχεί πολύ, γιατί δεν θα ήθελα να ανοιχτείς σε κανέναν, επειδή αν το μάθαινε ο πατέρας μου, θα με πετούσε αμέσως σ' ένα πηγάδι και θα με σκέπαζε με πέτρες. Θα δέσω μια κλωστή στο καλάμι· δέσε την απάντηση πάνω της, και αν δεν έχεις κάποιον να σου γράψει στα αραβικά, πες το μου με νοήματα, γιατί η Lela Marien θα με κάνει να σε καταλάβω. Εκείνη και ο Αλλάχ και αυτός ο σταυρός, που τον φιλώ συχνά όπως με πρόσταξε η αιχμάλωτη, ας σε προστατεύουν.»

Κρίνετε μόνοι σας, κύριοι, αν είχαμε λόγο να νιώσουμε έκπληξη και χαρά με όσα έλεγε εκείνο το χαρτί. Και τα δύο ήταν τόσο έντονα, που ο αποστάτης κατάλαβε πως το σημείωμα δεν είχε βρεθεί τυχαία, αλλά πως στην πραγματικότητα απευθυνόταν σε κάποιον από εμάς. Μας παρακάλεσε λοιπόν, αν η υποψία του ήταν σωστή, να τον εμπιστευτούμε και να του τα πούμε όλα, γιατί ήταν έτοιμος να ρισκάρει τη ζωή του για να μας ελευθερώσει. Λέγοντας αυτά, έβγαλε από το στήθος του έναν μεταλλικό σταυρό και, με πολλά δάκρυα, ορκίστηκε στον Θεό που παρίστανε η εικόνα —στον οποίο, αμαρτωλός και διεφθαρμένος όπως ήταν, πίστευε αληθινά και με πίστη— πως θα μας έμενε πιστός και θα κρατούσε μυστικό ό,τι θα επιλέγαμε να του αποκαλύψουμε. Πίστευε μάλιστα, σχεδόν το προέβλεπε, ότι μέσω εκείνης που είχε γράψει το χαρτί θα κερδίζαμε όλοι την ελευθερία μας, ενώ ο ίδιος θα πετύχαινε αυτό που ποθούσε περισσότερο: να επιστρέψει στην αγκαλιά της Αγίας Μητέρας Εκκλησίας, από την οποία, εξαιτίας της δικής του αμαρτίας και άγνοιας, ήταν τώρα αποκομμένος σαν σάπιο μέλος. Ο αποστάτης τα είπε όλα αυτά με τόσα δάκρυα και με τέτοια σημάδια μεταμέλειας, ώστε όλοι μας, με κοινή συμφωνία, δεχτήκαμε να του φανερώσουμε όλη την αλήθεια της υπόθεσης. Έτσι του τα εξηγήσαμε όλα λεπτομερώς, χωρίς να του κρύψουμε τίποτα. Του δείξαμε το παράθυρο όπου είχε φανεί το καλάμι, κι έτσι εκείνος σημείωσε ποιο ήταν το σπίτι και αποφάσισε να εξακριβώσει με ιδιαίτερη προσοχή ποιοι έμεναν εκεί. Συμφωνήσαμε επίσης πως ήταν φρόνιμο να απαντήσουμε στο γράμμα της Μαυριτανής κυρίας, και ο αποστάτης, χωρίς να χάσει στιγμή, κατέγραψε τα λόγια που του υπαγόρευσα — ακριβώς αυτά που θα σας πω τώρα,

γιατί τίποτα σημαντικό απ' όσα συνέβησαν σε αυτή την υπόθεση δεν έχει σβήσει από τη μνήμη μου, ούτε θα σβήσει όσο ζω. Αυτή λοιπόν ήταν η απάντηση που στάλθηκε στη Μαυριτανή κυρία:

«Ο αληθινός Αλλάχ να σε προστατεύει, Κυρά μου, και η ευλογημένη Μαριέν, που είναι η αληθινή μητέρα του Θεού και που έβαλε στην καρδιά σου να πας στη χώρα των Χριστιανών, γιατί σε αγαπά. Παρακάλεσέ την να θελήσει να σου δείξει πώς μπορείς να εκτελέσεις την εντολή που σου δίνει, γιατί θα το κάνει — τέτοια είναι η καλοσύνη της. Από τη δική μου πλευρά, και εκ μέρους όλων αυτών των Χριστιανών που είναι μαζί μου, σου υπόσχομαι πως θα κάνουμε ό,τι μπορούμε για σένα, ακόμα και ως τον θάνατο. Μη λείψεις να μου γράψεις και να με ενημερώσεις τι σκοπεύεις να κάνεις, κι εγώ θα σου απαντώ πάντα· γιατί ο μεγάλος Αλλάχ μάς έδωσε έναν Χριστιανό αιχμάλωτο που μπορεί να μιλά και να γράφει καλά τη γλώσσα σου, όπως μπορείς να δεις από αυτό το χαρτί· χωρίς φόβο, λοιπόν, μπορείς να μας φανερώσεις όλα όσα θέλεις. Όσο για αυτό που λες, ότι αν φτάσεις στη χώρα των Χριστιανών θα γίνεις γυναίκα μου, σου δίνω τον λόγο μου γι' αυτό ως καλός Χριστιανός· και να ξέρεις πως οι Χριστιανοί κρατούν τις υποσχέσεις τους καλύτερα από τους Μαυριτανούς. Ο Αλλάχ και η Μαριέν, η μητέρα του, να σε φυλάνε, Κυρά μου.»

Αφού έγραψα το χαρτί και το δίπλωσα, περίμενα δυο μέρες ώσπου το μπάνιο να αδειάσει όπως και πριν, και πήγα αμέσως στον συνηθισμένο περίπατο στην ταράτσα για να δω αν φαινόταν καθόλου το καλάμι· δεν άργησε να εμφανιστεί. Μόλις το είδα, αν και δεν μπορούσα να ξεχωρίσω ποιος το

πρόβαλε, έδειξα το χαρτί για να καταλάβουν πως έπρεπε να δέσουν την κλωστή· όμως ήταν ήδη στερεωμένη στο καλάμι, κι έτσι έδεσα εκεί το χαρτί. Λίγο αργότερα ξαναφάνηκε το άστρο μας με τη λευκή σημαία της ειρήνης, το μικρό δεματάκι. Το άφησαν να πέσει, το μάζεψα και βρήκα μέσα στο ύφασμα, σε χρυσά και ασημένια νομίσματα κάθε λογής, πάνω από πενήντα κορόνες· κι αυτές έκαναν τη χαρά μας πενήντα φορές μεγαλύτερη και διπλασίασαν την ελπίδα μας πως θα ξανακερδίζαμε την ελευθερία μας. Εκείνο ακριβώς το βράδυ γύρισε ο αποστάτης μας και είπε πως είχε μάθει ότι ο Μαυριτανός για τον οποίο μας είχαν μιλήσει κατοικούσε σ' εκείνο το σπίτι, πως τον έλεγαν Χατζή Μοράτο, πως ήταν αφάνταστα πλούσιος, πως είχε μία και μοναδική κόρη, κληρονόμο όλης της περιουσίας του, και πως σε όλη την πόλη πίστευαν γενικά ότι ήταν η πιο όμορφη γυναίκα σε όλη τη Βαρβαρία· και ότι αρκετοί από τους αντιβασιλείς που είχαν περάσει από εκεί την είχαν ζητήσει για γυναίκα, αλλά εκείνη δεν ήθελε ποτέ να παντρευτεί. Είχε μάθει ακόμη ότι είχε μια χριστιανή σκλάβα, η οποία τώρα είχε πεθάνει· και όλα αυτά συμφωνούσαν με όσα έλεγε το χαρτί. Αμέσως αρχίσαμε να συζητάμε με τον αποστάτη με ποιον τρόπο θα μπορούσαμε να αρπάξουμε τη Μαυριτανή κυρία και να περάσουμε όλοι σε χριστιανικό έδαφος. Στο τέλος συμφωνήσαμε πως, προς το παρόν, έπρεπε να περιμένουμε δεύτερο μήνυμα από τη Ζοραΐδα — γιατί έτσι λεγόταν εκείνη που τώρα θέλει να ονομάζεται Μαρία — αφού βλέπαμε καθαρά πως μόνο εκείνη μπορούσε να βρει διέξοδο από όλες αυτές τις δυσκολίες. Όταν καταλήξαμε σ' αυτό, ο αποστάτης μάς είπε να μην ανησυχούμε, γιατί είτε θα έχανε τη ζωή του είτε θα μας

ξανάδινε την ελευθερία μας. Για τέσσερις μέρες το μπάνιο ήταν γεμάτο κόσμο, κι έτσι το καλάμι άργησε να εμφανιστεί τέσσερις μέρες· όμως στο τέλος εκείνου του διαστήματος, όταν το μπάνιο ήταν, όπως συνήθως, άδειο, φάνηκε με το ύφασμα τόσο φουσκωμένο που προμήνυε ευτυχές γέννημα. Το καλάμι και το ύφασμα κατέβηκαν σε μένα, και βρήκα άλλο ένα χαρτί και εκατό κορόνες σε χρυσό, χωρίς κανένα άλλο νόμισμα. Ο αποστάτης ήταν παρών, και στο κελί μας του δώσαμε το χαρτί να το διαβάσει, και έλεγε τα εξής:

«Δεν μπορώ να σκεφτώ κανένα σχέδιο, señor, για το πώς θα πάμε στην Ισπανία, ούτε μου έχει δείξει κάποιο η Lela Marien, παρόλο που τη ρώτησα. Το μόνο που μπορώ να κάνω είναι να σου δώσω από αυτό το παράθυρο άφθονο χρυσάφι. Με αυτό λύτρωσε τον εαυτό σου και τους φίλους σου, κι έπειτα ας πάει ένας από εσάς στη χώρα των Χριστιανών, να αγοράσει εκεί ένα πλοίο και να γυρίσει για τους υπόλοιπους. Εμένα θα με βρει στον κήπο του πατέρα μου, που είναι στην πύλη Babazon, κοντά στη θάλασσα, όπου θα μείνω όλο αυτό το καλοκαίρι με τον πατέρα μου και τους υπηρέτες μου. Από εκεί μπορείς να με πάρεις νύχτα χωρίς κανέναν κίνδυνο και να με φέρεις στο πλοίο. Και να θυμάσαι πως πρέπει να γίνεις άντρας μου, αλλιώς θα παρακαλέσω τη Marien να σε τιμωρήσει. Αν δεν μπορείς να εμπιστευτείς κανέναν να πάει για το πλοίο, λύτρωσε τον εαυτό σου και πήγαινε εσύ ο ίδιος, γιατί ξέρω πως εσύ θα γυρίσεις πιο σίγουρα από κάθε άλλον, αφού είσαι ευγενής και Χριστιανός. Προσπάθησε να γνωρίσεις καλά τον κήπο· κι όταν σε δω να περπατάς εκεί, θα καταλάβω πως το baño είναι άδειο και θα σου δώσω άφθονα χρήματα. Ο Αλλάχ να σε προστατεύει, señor.»

Αυτά ήταν τα λόγια και το περιεχόμενο του δεύτερου σημειώματος. Μόλις τα ακούσαμε, ο καθένας δήλωσε πρόθυμος να είναι εκείνος που θα λυτρωνόταν και υποσχέθηκε πως θα πήγαινε και θα γύριζε με απόλυτη τιμιότητα· το ίδιο πρότεινα κι εγώ. Όμως ο αποστάτης διαφώνησε με όλα αυτά και είπε πως σε καμία περίπτωση δεν θα δεχόταν να ελευθερωθεί ένας μόνο πριν φύγουμε όλοι μαζί, γιατί η πείρα τού είχε δείξει πόσο λίγο τηρούν τις υποσχέσεις που δίνουν στην αιχμαλωσία όσοι έχουν ήδη

απελευθερωθεί. Συχνά, έλεγε, αιχμάλωτοι σημαντικής καταγωγής κατέφευγαν σε αυτό το σχέδιο: πλήρωναν τα λύτρα ενός, για να πάει στη Βαλένθια ή στη Μαγιόρκα με χρήματα αρκετά ώστε να εξοπλίσει ένα μικρό πλοιάριο και να επιστρέψει για τους άλλους που τον είχαν λυτρώσει· όμως εκείνος δεν ξαναγύριζε ποτέ. Γιατί, όταν κάποιος ξαναβρίσκει την ελευθερία του και φοβάται μήπως τη χάσει πάλι, ξεχνά όλες τις υποχρεώσεις του στον κόσμο. Και για να μας αποδείξει πως έλεγε την αλήθεια, μας διηγήθηκε σύντομα τι είχε συμβεί σε έναν χριστιανό ευγενή σχεδόν εκείνον τον ίδιο καιρό: μια από τις πιο παράξενες ιστορίες που είχαν συμβεί ποτέ ακόμη κι εκεί, όπου κάθε στιγμή γίνονται πράγματα απίστευτα και θαυμαστά. Με λίγα λόγια, κατέληξε λέγοντας πως το σωστό και εφικτό ήταν να του δώσουμε τα χρήματα που προορίζονταν για τα λύτρα ενός από εμάς τους χριστιανούς, ώστε να αγοράσει μ' αυτά ένα πλοίο εκεί στο Αλγέρι, με το πρόσχημα ότι ήθελε να γίνει έμπορος και να κάνει εμπόριο στην Τετουάν και κατά μήκος της ακτής. Μόλις γινόταν κύριος του πλοίου, θα ήταν εύκολο, έλεγε, να βρει τρόπο να μας βγάλει όλους από το μπάνιο και να μας ανεβάσει στο σκάφος· ιδίως αν η Μαυριτανή κυρία έδινε, όπως έλεγε, αρκετά χρήματα για να λυτρωθούμε όλοι, γιατί τότε, μόλις θα ήμασταν ελεύθεροι, θα ήταν το πιο εύκολο πράγμα στον κόσμο να επιβιβαστούμε, ακόμη και μέρα μεσημέρι. Η μεγαλύτερη δυσκολία ήταν ότι οι Μαυριτανοί δεν επιτρέπουν σε κανέναν αποστάτη να αγοράζει ή να έχει στην κατοχή του πλεούμενο, εκτός αν πρόκειται για μεγάλο πλοίο που προορίζεται για πειρατικές εξορμήσεις· φοβούνται, βλέπετε, πως όποιος αγοράζει μικρό σκάφος, ιδίως αν είναι Ισπανός, το

θέλει μόνο και μόνο για να δραπετεύσει σε χριστιανικά εδάφη. Αυτό όμως, είπε, μπορούσε να το ξεπεράσει, αν συνεταιριζόταν με έναν Μαυριτανό Ταγαρίνο για την αγορά του πλοίου και για τα κέρδη από το φορτίο· έτσι, πίσω από αυτό το κάλυμμα, θα μπορούσε να γίνει ο πραγματικός κύριος του σκάφους, και τότε θεωρούσε όλα τα υπόλοιπα τελειωμένα. Παρ' όλο που σε μένα και στους συντρόφους μου φαινόταν καλύτερο το σχέδιο να σταλεί πλοίο από τη Μαγιόρκα, όπως είχε προτείνει η Μαυριτανή κυρία, δεν τολμήσαμε να του φέρουμε αντίρρηση. Φοβηθήκαμε ότι, αν δεν κάναμε ό,τι έλεγε, θα μας κατέδιδε και θα μας έβαζε όλους σε κίνδυνο να χάσουμε τη ζωή μας, αν αποκάλυπτε τις συνεννοήσεις μας με τη Ζοραΐδα, για τη ζωή της οποίας θα δίναμε όλοι τη δική μας. Έτσι αποφασίσαμε να αφεθούμε στα χέρια του Θεού και του αποστάτη. Ταυτόχρονα δόθηκε απάντηση στη Ζοραΐδα, λέγοντάς της πως θα κάναμε ό,τι μας συμβούλευε, γιατί οι συμβουλές της ήταν τόσο καλές σαν να τις είχε δώσει η ίδια η Λέλα Μαριέν, και πως από εκείνη μόνο εξαρτιόταν αν θα αναβάλλαμε την υπόθεση ή αν θα την βάζαμε αμέσως σε εφαρμογή. Εγώ ανανέωσα την υπόσχεσή μου ότι θα γινόμουν άντρας της. Και έτσι, την επόμενη μέρα, όταν έτυχε το μπάνιο να είναι άδειο, μας έδωσε σε διαφορετικές στιγμές, με το καλάμι και το πανί, δύο χιλιάδες χρυσές κορώνες και ένα σημείωμα, όπου έλεγε πως την επόμενη Τζούμα, δηλαδή την Παρασκευή, θα πήγαινε στον κήπο του πατέρα της, αλλά πριν φύγει θα μας έδινε κι άλλα χρήματα· κι αν δεν έφταναν, να της το γνωστοποιούσαμε, γιατί θα μας έδινε όσα ζητούσαμε, αφού ο πατέρας της είχε τόσα πολλά που δεν θα του έλειπαν, και επιπλέον εκείνη κρατούσε όλα τα κλειδιά.

Δώσαμε αμέσως στον αποστάτη πεντακόσιες κορώνες για να αγοράσει το σκάφος, και με οκτακόσιες εξαγόρασα τον εαυτό μου, δίνοντας τα χρήματα σ' έναν έμπορο από τη Βαλένθια που βρισκόταν τότε στο Αλγέρι και που με έβγαλε ελεύθερο με τον λόγο του, αναλαμβάνοντας να πληρώσει τα λύτρα μου μόλις έφτανε το πρώτο πλοίο από τη Βαλένθια. Αν τα είχε δώσει επιτόπου, θα έκανε τον βασιλιά να υποψιαστεί πως τα χρήματα για τα λύτρα μου βρίσκονταν από καιρό στο Αλγέρι και πως ο έμπορος τα κρατούσε κρυφά για δικό του όφελος. Η αλήθεια είναι πως ο αφέντης μου ήταν τόσο δύσκολος άνθρωπος, που δεν τολμούσα με κανέναν τρόπο να καταβάλω αμέσως το ποσό. Την Πέμπτη πριν από την Παρασκευή που η όμορφη Ζοραΐδα θα πήγαινε στον κήπο, μας έδωσε άλλες χίλιες κορώνες και μας ειδοποίησε για την αναχώρησή της, παρακαλώντας με, αν είχα εξαγοραστεί, να βρω αμέσως τον κήπο του πατέρα της και οπωσδήποτε να βρω ευκαιρία να πάω εκεί για να τη δω. Της απάντησα με λίγα λόγια πως θα το έκανα και πως έπρεπε να θυμηθεί να μας συστήσει στη Λέλα Μαριέν με όλες τις προσευχές που της είχε μάθει ο αιχμάλωτος. Αφού κανονίστηκαν αυτά, φροντίσαμε να εξαγοράσουμε και τους τρεις συντρόφους μας, ώστε να μπορέσουν να φύγουν από το μπάνιο και για να μη δημιουργήσουν φασαρία, βλέποντας εμένα λυτρωμένο κι εκείνους όχι, παρόλο που τα χρήματα υπήρχαν, και βάλει ο διάβολος το χέρι του και τους σπρώξει σε κάτι που θα μπορούσε να βλάψει τη Ζοραΐδα. Γιατί, παρόλο που η θέση τους ίσως αρκούσε για να με απαλλάξει από αυτόν τον φόβο, εγώ δεν ήθελα να πάρω κανένα απολύτως ρίσκο. Έτσι, τους εξαγόρασα με τον ίδιο τρόπο όπως κι εμένα, παραδίδοντας

όλα τα χρήματα στον έμπορο, ώστε να μπορεί με ασφάλεια και σιγουριά να δώσει την εγγύησή του· χωρίς όμως να του αποκαλύψω τη συμφωνία και το μυστικό μας, πράγμα που θα μπορούσε να αποδειχθεί επικίνδυνο.

c40e.jpg (34K)

[illegible] XLI. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

c41a.jpg (106K)

Πλήρες μέγεθος

Πριν περάσουν δεκαπέντε μέρες, ο αποστάτης μας είχε κιόλας αγοράσει ένα εξαιρετικό πλοίο, με χώρο για πάνω από τριάντα άτομα. Και για να είναι η συναλλαγή ασφαλής και να φαίνεται απολύτως φυσική, έκρινε σωστό να κάνει —όπως και έκανε— ένα ταξίδι σ' έναν τόπο που λέγεται Σερσέλ, είκοσι λεύγες από το Αλγέρι προς την πλευρά του Οράν, όπου γίνεται μεγάλο εμπόριο ξερών σύκων. Δυο ή τρεις φορές έκανε αυτό το δρομολόγιο μαζί με τον Ταγαρίνο που ανέφερα ήδη. Στη Βαρβαρία, τους Μαυριτανούς της Αραγωνίας τούς λένε Ταγαρίνους, ενώ εκείνους της Γρανάδας Μουδέχαρες· όμως στο βασίλειο της Φεζ τους Μουδέχαρες τούς αποκαλούν Έλτσες, και αυτούς χρησιμοποιεί κυρίως ο βασιλιάς στον πόλεμο. Αλλά ας συνεχίσω: κάθε φορά που περνούσε με το πλοίο του, έριχνε άγκυρα σ' έναν όρμο που δεν απείχε ούτε δυο βολές βαλλίστρας από τον κήπο όπου περίμενε η Ζοραΐδα. Εκεί ο αποστάτης, μαζί με τα δυο μαυριτανά αγόρια που κωπηλατούσαν, στεκόταν επίτηδες, είτε κάνοντας τις προσευχές του είτε δοκιμάζοντας σαν πρόβα όσα σκόπευε αργότερα να κάνει στ' αλήθεια. Έτσι πλησίαζε στον κήπο της Ζοραΐδας και ζητούσε φρούτα, που ο πατέρας της τού έδινε χωρίς να τον γνωρίζει. Όμως, παρόλο που, όπως μου είπε αργότερα, προσπάθησε να μιλήσει στη Ζοραΐδα και να της πει ποιος ήταν, και ότι με δική μου εντολή θα την πήγαινε στη

χώρα των Χριστιανών ώστε να νιώθει ήσυχη και ασφαλής, δεν είχε καταφέρει ποτέ να το κάνει. Γιατί οι Μαυριτανές δεν αφήνονται να τις δει κανένας Μαυριτανός ή Τούρκος, εκτός αν το επιτρέψει ο άντρας ή ο πατέρας τους· με τους χριστιανούς αιχμαλώτους, αντίθετα, επιτρέπουν ελεύθερη συναναστροφή και επικοινωνία, ακόμη περισσότερη απ' όση θα θεωρούσε κανείς πρέπουσα. Εγώ πάντως θα λυπόμουν αν της είχε μιλήσει, γιατί ίσως να την τρόμαζε το ότι οι υποθέσεις της συζητιούνταν με αποστάτες. Όμως ο Θεός, που το κανόνισε αλλιώς, δεν έδωσε καμιά ευκαιρία στον αποστάτη μας να πραγματοποιήσει αυτή την καλοπροαίρετη πρόθεσή του. Κι εκείνος, βλέποντας πόσο άνετα μπορούσε να πηγαίνει στο Σερσέλ και να επιστρέφει, να αγκυροβολεί όποτε, όπως και όπου ήθελε, και ότι ο Ταγαρίνος συνέταιρός του δεν είχε άλλη θέληση πέρα από τη δική του, και αφού εγώ πια είχα εξαγοραστεί, το μόνο που μας έλειπε ήταν να βρούμε μερικούς Χριστιανούς να τραβούν κουπί, μου είπε να ψάξω για όσους θα ήμουν πρόθυμος να πάρω μαζί μου, πέρα από εκείνους που είχαν ήδη λυτρωθεί, και να τους κανονίσω για την επόμενη Παρασκευή, που την όρισε ως μέρα της αναχώρησής μας. Τότε μίλησα σε δώδεκα Ισπανούς, όλοι τους γεροδεμένοι κωπηλάτες και από εκείνους που μπορούσαν πιο εύκολα να φύγουν από την πόλη. Δεν ήταν όμως εύκολο να βρεθούν τόσοι πολλοί εκείνη την εποχή, γιατί είκοσι πλοία έλειπαν σε επιδρομή και είχαν πάρει μαζί τους όλους τους κωπηλάτες. Αυτοί οι δώδεκα δεν θα είχαν βρεθεί, αν ο αφέντης τους δεν είχε μείνει εκείνο το καλοκαίρι στην ξηρά, χωρίς να βγει στη θάλασσα, για να τελειώσει μια γαλιότα που είχε ακόμη στο καρνάγιο. Σ' αυτούς τους άντρες δεν είπα

τίποτε περισσότερο παρά μόνο ότι την επόμενη Παρασκευή, το βράδυ, έπρεπε να βγουν κρυφά, ένας ένας, και να τριγυρίζουν κοντά στον κήπο του Χατζή Μοράτο, περιμένοντάς με εκεί ώσπου να φτάσω. Την οδηγία αυτή την έδωσα στον καθένα χωριστά, με ρητή εντολή πως, αν έβλεπαν εκεί άλλους Χριστιανούς, δεν έπρεπε να τους πουν τίποτε άλλο παρά μόνο ότι εγώ τους είχα πει να περιμένουν σ' εκείνο το σημείο.

Αφού κανονίστηκε αυτό το πρώτο ζήτημα, έμενε να γίνει ένα ακόμη, ακόμη πιο αναγκαίο βήμα: να μάθει η Zoraida πώς είχαν τα πράγματα, ώστε να είναι έτοιμη και προειδοποιημένη και να μην ξαφνιαστεί αν την αρπάζαμε ξαφνικά, πριν καν φανταστεί πως το πλοίο των Χριστιανών θα μπορούσε να έχει επιστρέψει. Αποφάσισα λοιπόν να πάω στον κήπο και να δω αν θα κατάφερνα να της μιλήσω· κι έτσι, την παραμονή της αναχώρησής μου, πήγα εκεί με την πρόφαση ότι ήθελα να μαζέψω χόρτα. Ο πρώτος άνθρωπος που συνάντησα ήταν ο πατέρας της. Μου μίλησε σε εκείνη τη γλώσσα που χρησιμοποιούν σε όλη τη Βαρβαρία, ακόμη και στην Κωνσταντινούπολη, για να συνεννοούνται οι αιχμάλωτοι με τους Μουσουλμάνους· δεν είναι ούτε Morisco ούτε καστιλιάνικα ούτε κάποια άλλη κανονική γλώσσα, αλλά ένα ανακάτεμα από όλες, με το οποίο τελικά καταλαβαινόμαστε όλοι μεταξύ μας. Σε αυτή τη γλώσσα, λοιπόν, με ρώτησε τι ήθελα στον κήπο του και σε ποιον ανήκα. Του απάντησα πως ήμουν σκλάβος του Arnaut Mami —γιατί ήξερα με βεβαιότητα ότι ήταν πολύ στενός του φίλος— και ότι ήθελα λίγα χόρτα για να φτιάξω σαλάτα. Τότε με ρώτησε αν ήμουν για εξαγορά ή όχι, και πόσα ζητούσε ο αφέντης μου για μένα. Ενώ κρατούσε αυτή η κουβέντα με τις ερωτήσεις και τις απαντήσεις, η

όμορφη Zoraida, που με είχε ήδη προσέξει από ώρα, βγήκε από το σπίτι του κήπου. Και επειδή οι Μαυριτανές δεν δίνουν ιδιαίτερη σημασία στο να τις βλέπουν οι Χριστιανοί ούτε, όπως έχω ξαναπεί, το παίζουν ντροπαλές, δεν δίστασε καθόλου να έρθει εκεί όπου στεκόμασταν εγώ και ο πατέρας της· μάλιστα εκείνος, βλέποντάς την να πλησιάζει αργά, της φώναξε να έρθει κοντά μας. Δεν μπορώ τώρα να σας περιγράψω τη μεγάλη ομορφιά, την αρχοντιά και τη λαμπρότητα της εμφάνισης της αγαπημένης μου Zoraida όταν παρουσιάστηκε μπροστά στα μάτια μου. Θα αρκεστώ να πω μόνο πως στον λευκό λαιμό της, στ' αυτιά της και στα μαλλιά της κρέμονταν περισσότερα μαργαριτάρια απ' ό,τι τρίχες είχε στο κεφάλι της. Στους αστραγάλους της, που σύμφωνα με το έθιμο ήταν γυμνοί, φορούσε carcajes —έτσι λένε στα Morisco τα βραχιόλια ή τα περικάρπια των ποδιών— από το πιο καθαρό χρυσάφι, στολισμένα με τόσα διαμάντια, ώστε αργότερα μου είπε πως ο πατέρας της τα αποτιμούσε σε δέκα χιλιάδες δουβλόνια· και όσα φορούσε στους καρπούς της άξιζαν άλλα τόσα. Τα μαργαριτάρια ήταν άφθονα και εξαιρετικά, γιατί η μεγαλύτερη επίδειξη και το πιο αγαπημένο στολίδι των Μαυριτανών γυναικών είναι να στολίζονται με πλούσια μαργαριτάρια και ψιλά μαργαριτάρια· γι' αυτό και οι Μαυριτανοί έχουν περισσότερα από κάθε άλλον λαό. Ο πατέρας της Zoraida είχε τη φήμη πως κατείχε μεγάλο πλήθος από τα πιο καθαρά σε όλο το Αλγέρι, και πως είχε επίσης πάνω από διακόσιες χιλιάδες ισπανικά στέμματα· και εκείνη, που τώρα είναι κυρία μόνο εμένα, ήταν τότε κυρία όλων αυτών. Το αν με τέτοιο στολισμό θα ήταν όμορφη ή όχι, και τι θα ήταν στα χρόνια της ευημερίας της, μπορεί κανείς να το

φανταστεί από την ομορφιά που της είχε απομείνει ύστερα από τόσες κακουχίες· γιατί, όπως όλοι ξέρουν, η ομορφιά ορισμένων γυναικών έχει τις εποχές και τις φάσεις της, και άλλοτε δυναμώνει κι άλλοτε σβήνει από τυχαίες αιτίες· και φυσικά οι κινήσεις της ψυχής μπορούν να την εξυψώσουν ή να τη φθείρουν, αν και τις περισσότερες φορές την καταστρέφουν εντελώς. Με λίγα λόγια, εκείνη τη μέρα παρουσιάστηκε μπροστά μου ντυμένη με την ύψιστη λαμπρότητα και με απαράμιλλη ομορφιά· τουλάχιστον σε μένα φάνηκε το ομορφότερο πλάσμα που είχα δει ποτέ. Κι όταν, επιπλέον, σκεφτόμουν όλα όσα της χρωστούσα, ένιωθα σαν να είχα μπροστά μου κάποιο ουράνιο ον που είχε κατέβει στη γη για να μου φέρει σωτηρία και ευτυχία.

Καθώς πλησίαζε, ο πατέρας της τής είπε στη γλώσσα τους πως ήμουν αιχμάλωτος που ανήκε στον φίλο του, τον Αρναούτη Μάμι, και πως είχα έρθει για σαλάτα.

Εκείνη συνέχισε την κουβέντα και, σ' εκείνο το ανακάτεμα γλωσσών που έχω ήδη περιγράψει, με ρώτησε αν ήμουν ευγενής και γιατί δεν με είχαν εξαγοράσει.

Της απάντησα πως είχα ήδη εξαγοραστεί και πως από το ποσό μπορούσε να καταλάβει κανείς πόση αξία μου έδινε ο αφέντης μου, αφού είχαν πληρώσει για μένα χίλια πεντακόσια ζολτάνια. Εκείνη τότε είπε: «Αν ανήκες στον πατέρα μου, να το ξέρεις, δεν θα τον άφηνα να σε δώσει ούτε για τα διπλά, γιατί εσείς οι Χριστιανοί πάντα λέτε ψέματα για τον εαυτό σας και παριστάνετε τους φτωχούς για να ξεγελάτε τους Μαυριτανούς.»

«Μπορεί να είναι έτσι, κυρία», είπα, «αλλά εγώ στάθηκα ειλικρινής με τον αφέντη μου, όπως είμαι και σκοπεύω να είμαι με όλο τον κόσμο.»

«Και πότε φεύγεις;» είπε η Ζοραΐδα.

«Αύριο, νομίζω», είπα, «γιατί βρίσκεται εδώ ένα πλοίο από τη Γαλλία που σαλπάρει αύριο, και νομίζω πως θα φύγω μ' αυτό.»

«Δεν θα ήταν καλύτερα», είπε η Ζοραΐδα, «να περιμένεις να έρθουν πλοία από την Ισπανία και να φύγεις μ' εκείνα, αντί με τους Γάλλους, που δεν είναι φίλοι σας;»

«Όχι», είπα. «Αν όμως υπήρχε είδηση πως ερχόταν τώρα κάποιο πλοίο από την Ισπανία, είναι αλήθεια πως ίσως να το περίμενα. Παρ' όλα αυτά, το πιο πιθανό είναι να φύγω αύριο, γιατί η λαχτάρα που νιώθω να γυρίσω στην πατρίδα μου και στους ανθρώπους που αγαπώ είναι τόσο μεγάλη, που δεν μου επιτρέπει να περιμένω άλλη ευκαιρία, όσο πιο βολική κι αν είναι, αν αργεί.»

«Χωρίς αμφιβολία θα είσαι παντρεμένος στην πατρίδα σου», είπε η Ζοραΐδα, «και γι' αυτό βιάζεσαι να πας να δεις τη γυναίκα σου.»

«Δεν είμαι παντρεμένος», απάντησα, «αλλά έχω δώσει τον λόγο μου να παντρευτώ μόλις φτάσω εκεί.»

«Και είναι όμορφη η κυρία στην οποία έδωσες τον λόγο σου;» είπε η Ζοραΐδα.

«Τόσο όμορφη», είπα, «που, για να σου την περιγράψω όπως της αξίζει και να σου πω την αλήθεια, μοιάζει πολύ με σένα.»

Μ' αυτό ο πατέρας της γέλασε με την καρδιά του και είπε: «Μα τον Αλλάχ, Χριστιανέ, τότε θα πρέπει να είναι πολύ όμορφη, αν μοιάζει με την κόρη μου, που είναι η πιο όμορφη γυναίκα σε όλο αυτό το βασίλειο. Κοίταξέ την μόνο καλά και θα δεις πως σου λέω την αλήθεια.»

Ο πατέρας της Ζοραΐδας, που ήξερε καλύτερα τη γλώσσα, μας βοήθησε να καταλάβουμε τις περισσότερες από αυτές τις λέξεις και φράσεις. Γιατί, παρόλο που εκείνη μιλούσε τη νόθα γλώσσα που, όπως έχω πει, χρησιμοποιούν εκεί, έλεγε όσα ήθελε περισσότερο με νοήματα παρά με λόγια.

Ενώ μιλούσαμε ακόμη, έφτασε τρέχοντας ένας Μαυριτανός και φώναξε πως τέσσερις Τούρκοι είχαν πηδήξει τον φράχτη ή τον τοίχο του κήπου και μάζευαν τα φρούτα, παρόλο που δεν είχαν ακόμη ωριμάσει. Ο γέρος ταράχτηκε, και το ίδιο κι η Ζοραΐδα, γιατί οι Μαυριτανοί συνήθως —και, θα έλεγε κανείς, από ένστικτο— φοβούνται τους Τούρκους, και ιδιαίτερα τους στρατιώτες, που φέρονται με τόση αλαζονεία και δεσποτισμό στους Μαυριτανούς που έχουν στην εξουσία τους, ώστε τους μεταχειρίζονται χειρότερα κι από σκλάβους. Ο πατέρας της είπε στη Ζοραΐδα: «Κόρη μου, πήγαινε μέσα στο σπίτι και κλείσου, όσο εγώ πάω να μιλήσω σ' αυτά τα σκυλιά· κι εσύ, χριστιανέ, μάζεψε τα βότανά σου και φύγε με το καλό, και ο Αλλάχ να σε φέρει σώο πίσω στην πατρίδα σου.»

Υποκλίθηκα, κι εκείνος έφυγε να βρει τους Τούρκους, αφήνοντάς με μόνο με τη Ζοραΐδα. Εκείνη έκανε πως θα

αποσυρθεί, όπως της είχε πει ο πατέρας της· όμως μόλις εκείνος χάθηκε πίσω από τα δέντρα του κήπου, γύρισε προς το μέρος μου με τα μάτια γεμάτα δάκρυα και είπε: «Tameji, cristiano, tameji?» δηλαδή: «Φεύγεις, χριστιανέ, φεύγεις;»

Της απάντησα: «Ναι, κυρά μου, αλλά όχι χωρίς εσένα, ό,τι κι αν γίνει. Να με περιμένεις την επόμενη Juma και μην τρομάξεις όταν μας δεις· γιατί είναι βέβαιο πως θα πάμε στη χώρα των Χριστιανών.»

Το είπα έτσι ώστε να καταλάβει απόλυτα όλα όσα είχαν περάσει ανάμεσά μας, κι εκείνη, περνώντας το χέρι της γύρω από τον λαιμό μου, άρχισε με αδύναμα βήματα να κατευθύνεται προς το σπίτι. Όμως η μοίρα το έφερε έτσι —και θα μπορούσε να είχε βγει πολύ άσχημα, αν ο Ουρανός δεν το είχε κανονίσει αλλιώς— ώστε, την ώρα ακριβώς που προχωρούσαμε όπως περιέγραψα, με το χέρι της περασμένο στον λαιμό μου, ο πατέρας της, επιστρέφοντας αφού είχε διώξει τους Τούρκους, είδε πώς περπατούσαμε, κι εμείς καταλάβαμε ότι μας είχε δει. Η Ζοραΐδα όμως, έτοιμη και ξύπνια όπως ήταν, φρόντισε να μη βγάλει το χέρι της από τον λαιμό μου· αντίθετα, κόλλησε περισσότερο πάνω μου, ακούμπησε το κεφάλι της στο στήθος μου, λύγισε λίγο τα γόνατά της και έδειξε με κάθε τρόπο πως λιποθυμούσε, ενώ εγώ ταυτόχρονα έκανα πως τη στήριζα παρά τη θέλησή μου. Ο πατέρας της έτρεξε κοντά μας και, βλέποντας την κόρη του σ' αυτή την κατάσταση, ρώτησε τι είχε. Εκείνη όμως δεν απάντησε, κι έτσι εκείνος είπε: «Χωρίς αμφιβολία λιποθύμησε από τον φόβο της όταν μπήκαν εκείνα τα σκυλιά». Και παίρνοντάς την από την αγκαλιά μου, την τράβηξε στο δικό

του στήθος, ενώ εκείνη, αναστενάζοντας και με τα μάτια ακόμη βρεγμένα από τα δάκρυα, είπε ξανά: «Ameji, cristiano, ameji» — «Φύγε, χριστιανέ, φύγε». Κι ο πατέρας της της απάντησε: «Δεν χρειάζεται, κόρη μου, να φύγει ο χριστιανός, αφού δεν σου έκανε κανένα κακό, και οι Τούρκοι τώρα έφυγαν· μη φοβάσαι, δεν υπάρχει τίποτα να σε βλάψει, γιατί, όπως σου λέω, οι Τούρκοι, ύστερα από δική μου παράκληση, γύρισαν πίσω από εκεί που ήρθαν».

c41b.jpg (320K)

Πλήρες μέγεθος

«Αυτοί ήταν που την τρόμαξαν, όπως είπες, señor», είπα εγώ στον πατέρα της· «αλλά αφού μου λέει να φύγω, δεν θέλω να της πάω κόντρα. Ειρήνη σε σένα, και με την άδειά σου θα ξανάρθω σ' αυτόν τον κήπο για βότανα, αν χρειαστεί, γιατί ο αφέντης μου λέει πως πουθενά δεν βρίσκεις καλύτερα χόρτα για σαλάτα απ' ό,τι εδώ».

«Να ξανάρθεις για όσα χρειάζεσαι», απάντησε ο Χατζή Μοράτο· «γιατί η κόρη μου δεν μιλά έτσι επειδή είναι δυσαρεστημένη μαζί σου ή με οποιονδήποτε χριστιανό· αυτό που εννοούσε ήταν να φύγουν οι Τούρκοι, όχι εσύ· ή πως ήταν ώρα να πας να βρεις τα βότανά σου».

Μ' αυτά, αποχαιρέτησα αμέσως και τους δυο τους· κι εκείνη, σαν να της ράγιζε η καρδιά, αποσύρθηκε μαζί με τον πατέρα της. Ενώ προσποιούμουν πως έψαχνα βότανα, έκανα με την ησυχία μου τον γύρο του κήπου και εξέτασα προσεκτικά όλες τις προσβάσεις και τις εξόδους, τα κλεισίματα του σπιτιού και καθετί που θα μπορούσε να μας φανεί χρήσιμο για να γίνει το

έργο μας πιο εύκολο.

c41c.jpg (326K)

Πλήρες μέγεθος

Αφού τα τακτοποίησα όλα αυτά, πήγα και διηγήθηκα στον αποστάτη και στους συντρόφους μου όσα είχαν συμβεί, και περίμενα με ανυπομονησία την ώρα που, χωρίς πια κανέναν φόβο, θα κρατούσα στα χέρια μου το βραβείο που μου πρόσφερε η τύχη: τη γλυκιά και όμορφη Ζοραΐδα. Επιτέλους ο καιρός πέρασε, και έφτασε η μέρα που τόσο λαχταρούσαμε. Όλοι ακολουθήσαμε το σχέδιο που, ύστερα από πολλή σκέψη και ατέλειωτες συζητήσεις, είχαμε καταστρώσει, και πετύχαμε όσο καλύτερα θα μπορούσαμε να ευχηθούμε. Την Παρασκευή που ακολούθησε τη μέρα που μίλησα στη Ζοραΐδα στον κήπο, ο αποστάτης έριξε άγκυρα με το πλοίο του μόλις βράδιασε, σχεδόν ακριβώς απέναντι από το σημείο όπου βρισκόταν εκείνη. Οι Χριστιανοί που θα τραβούσαν κουπί ήταν έτοιμοι και κρυμμένοι εδώ κι εκεί τριγύρω, όλοι περιμένοντάς με, γεμάτοι αγωνία και χαρά, και πρόθυμοι να ορμήσουν στο πλοίο που έβλεπαν μπροστά τους· γιατί δεν ήξεραν το σχέδιο του αποστάτη, αλλά πίστευαν πως θα κέρδιζαν την ελευθερία τους με τα όπλα, σκοτώνοντας τους Μαυριτανούς που βρίσκονταν πάνω στο σκάφος. Μόλις λοιπόν εμφανιστήκαμε εγώ και οι σύντροφοί μου, όσοι ήταν κρυμμένοι και μας είδαν βγήκαν και ενώθηκαν μαζί μας. Ήταν πια η ώρα που κλείνουν οι πύλες της πόλης, και σε όλο τον ανοιχτό χώρο έξω δεν φαινόταν ψυχή. Αφού μαζευτήκαμε όλοι, αρχίσαμε να συζητάμε αν ήταν καλύτερα να πάμε πρώτα για τη Ζοραΐδα ή να αιχμαλωτίσουμε πρώτα τους Μαυριτανούς κωπηλάτες του

πλοίου. Ενώ ακόμη διστάζαμε, έφτασε ο αποστάτης και μας ρώτησε τι μας καθυστερούσε, αφού τώρα ήταν η κατάλληλη στιγμή και όλοι οι Μαυριτανοί ήταν αφηρημένοι και οι περισσότεροι κοιμούνταν. Του εξηγήσαμε γιατί διστάζαμε, αλλά εκείνος είπε πως ήταν σημαντικότερο να εξασφαλίσουμε πρώτα το πλοίο, πράγμα που μπορούσε να γίνει πολύ εύκολα και χωρίς κανέναν κίνδυνο, και ύστερα θα πηγαίναμε για τη Ζοραΐδα. Όλοι συμφωνήσαμε με όσα είπε, κι έτσι, χωρίς άλλη καθυστέρηση, με οδηγό εκείνον, κατευθυνθήκαμε προς το πλοίο. Πήδηξε πρώτος επάνω, τράβηξε το γιαταγάνι του και είπε στα μορικά: «Κανείς να μην κουνηθεί από τη θέση του, αν δεν θέλει να το πληρώσει με τη ζωή του». Ως τότε είχαν ήδη ανέβει σχεδόν όλοι οι Χριστιανοί στο πλοίο, και οι Μαυριτανοί, που ήταν δειλοί, ακούγοντας έτσι να μιλά ο καπετάνιος τους, έχασαν το θάρρος τους και, χωρίς κανείς τους να πιάσει όπλο —άλλωστε είχαν λίγα, σχεδόν καθόλου— παραδόθηκαν αμίλητοι για να τους δέσουν οι Χριστιανοί. Εκείνοι τους έδεσαν γρήγορα, απειλώντας τους πως αν έβγαζαν την παραμικρή φωνή, θα τους περνούσαν όλους από σπαθί. Αφού αυτό τελείωσε, αφήσαμε τους μισούς από τους δικούς μας να τους φυλάνε, και οι υπόλοιποι, πάλι με οδηγό τον αποστάτη, τρέξαμε προς τον κήπο του Χατζή Μοράτο. Και στάθηκε η τύχη με το μέρος μας, γιατί όταν δοκιμάσαμε την πόρτα, άνοιξε τόσο εύκολα σαν να μην ήταν καν κλειδωμένη. Έτσι, ήσυχα και αθόρυβα, φτάσαμε ως το σπίτι χωρίς να μας αντιληφθεί κανείς. Η όμορφη Ζοραΐδα μας περίμενε σε ένα παράθυρο, και μόλις κατάλαβε πως υπήρχαν άνθρωποι εκεί, ρώτησε χαμηλόφωνα αν ήμασταν «Νιζαράνι», δηλαδή αν ήμασταν Χριστιανοί. Της απάντησα πως ναι, και

την παρακάλεσα να κατεβεί. Μόλις με αναγνώρισε, δεν έχασε ούτε στιγμή· χωρίς να πει λέξη κατέβηκε αμέσως, άνοιξε την πόρτα και στάθηκε μπροστά μας όλους, τόσο όμορφη και τόσο πλούσια ντυμένη, που δεν μπορώ καν να προσπαθήσω να την περιγράψω. Μόλις την είδα, της έπιασα το χέρι και το φίλησα, και το ίδιο έκαναν ο αποστάτης και οι δυο σύντροφοί μου. Οι υπόλοιποι, που δεν ήξεραν τίποτε από την υπόθεση, έκαναν ό,τι μας είδαν να κάνουμε, γιατί έμοιαζε απλώς σαν να την ευχαριστούσαμε και να την αναγνωρίζαμε ως εκείνη που μας χάριζε την ελευθερία μας. Ο αποστάτης τη ρώτησε στη μορική γλώσσα αν ο πατέρας της ήταν μέσα στο σπίτι. Εκείνη απάντησε πως ήταν και πως κοιμόταν.

«Τότε θα χρειαστεί να τον ξυπνήσουμε και να τον πάρουμε μαζί μας», είπε ο αποστάτης, «μαζί και με καθετί πολύτιμο που υπάρχει σε αυτό το όμορφο αρχοντικό.»

«Όχι», είπε εκείνη, «τον πατέρα μου δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να τον αγγίξετε, και μέσα στο σπίτι δεν υπάρχει τίποτε άλλο πέρα από όσα θα πάρω εγώ· κι αυτά θα είναι υπεραρκετά για να σας πλουτίσουν και να σας ικανοποιήσουν όλους. Περιμένετε λίγο και θα δείτε». Και λέγοντας αυτά μπήκε μέσα, λέγοντάς μας πως θα επέστρεφε αμέσως και παραγγέλλοντάς μας να μείνουμε ήσυχοι, χωρίς να κάνουμε τον παραμικρό θόρυβο.

Ρώτησα τον αποστάτη τι είχε συμβεί ανάμεσά τους και, όταν μου το είπε, δήλωσα πως δεν έπρεπε να γίνει τίποτα παρά μόνο σύμφωνα με τις επιθυμίες της Ζοραΐδας. Εκείνη τη στιγμή η Ζοραΐδα γύρισε κρατώντας ένα μικρό μπαούλο τόσο γεμάτο με χρυσά στέμματα, που μετά βίας μπορούσε να το σηκώσει.

Δυστυχώς, την ώρα που γίνονταν όλα αυτά, ξύπνησε ο πατέρας της και, ακούγοντας θόρυβο στον κήπο, ήρθε στο παράθυρο. Μόλις κατάλαβε πως όλοι όσοι βρίσκονταν εκεί ήταν χριστιανοί, άρχισε να φωνάζει με τρομερά δυνατή φωνή στα αραβικά: «Χριστιανοί, χριστιανοί! κλέφτες, κλέφτες!» Οι κραυγές του μας γέμισαν όλους φόβο και ταραχή. Όμως ο αποστάτης, βλέποντας τον κίνδυνο που διατρέχαμε και πόσο σημαντικό ήταν να πετύχει τον σκοπό του πριν μας ακούσουν, ανέβηκε με τη μεγαλύτερη δυνατή ταχύτητα εκεί όπου βρισκόταν ο Χατζή Μοράτο, και μαζί του πήγαν και μερικοί από τους δικούς μας. Εγώ, όμως, δεν τόλμησα να αφήσω τη Ζοραΐδα, που είχε σχεδόν λιποθυμήσει μέσα στην αγκαλιά μου. Για να μην πολυλογώ, όσοι είχαν ανέβει πάνω ενήργησαν τόσο γρήγορα, ώστε σε μια στιγμή κατέβηκαν ξανά, κουβαλώντας τον Χατζή Μοράτο με τα χέρια δεμένα και ένα μαντίλι δεμένο στο στόμα, που δεν τον άφηνε να βγάλει λέξη, ενώ ταυτόχρονα τον προειδοποιούσαν πως, αν επιχειρούσε να μιλήσει, θα του κόστιζε τη ζωή. Μόλις η κόρη του τον είδε, σκέπασε τα μάτια της για να μην τον αντικρίσει, και ο πατέρας της έμεινε έντρομος, χωρίς να ξέρει πόσο πρόθυμα είχε παραδοθεί εκείνη στα χέρια μας. Όμως εκείνη τη στιγμή το πιο σημαντικό ήταν να φύγουμε αμέσως, κι έτσι, με προσοχή και γρήγορα, επιστρέψαμε στο πλοιάριο, όπου όσοι είχαν μείνει πάνω μας περίμεναν γεμάτοι αγωνία, φοβούμενοι μήπως μας είχε συμβεί κάποια συμφορά. Δεν είχαν περάσει ούτε δύο ώρες από τότε που είχε νυχτώσει, όταν βρεθήκαμε όλοι πάνω στο πλοιάριο. Εκεί έλυσαν τα δεσμά από τα χέρια του πατέρα της Ζοραΐδας και του έβγαλαν το μαντίλι από το στόμα· όμως ο αποστάτης τού είπε ξανά να μη βγάλει λέξη, αλλιώς θα του

έπαιρναν τη ζωή. Εκείνος, όταν είδε την κόρη του εκεί, άρχισε να αναστενάζει σπαρακτικά, και ακόμη περισσότερο όταν κατάλαβε πως εγώ την κρατούσα σφιχτά αγκαλιασμένη και πως εκείνη έμενε ήσυχη, χωρίς να αντιστέκεται, να παραπονιέται ή να δείχνει την παραμικρή απροθυμία. Παρ' όλα αυτά, έμεινε σιωπηλός, μήπως πραγματοποιούσαν τις επανειλημμένες απειλές που του είχε απευθύνει ο αποστάτης.

Μόλις η Ζοραΐδα κατάλαβε πως βρισκόταν πια πάνω στη βάρκα και πως ετοιμαζόμασταν να τραβήξουμε κουπί, είδε εκεί τον πατέρα της και τους άλλους Μαυριτανούς δεμένους, και ζήτησε από τον αποστάτη να μου πει, σαν χάρη, να λύσουμε τους Μαυριτανούς και να αφήσουμε ελεύθερο τον πατέρα της. Προτιμούσε, είπε, να πέσει η ίδια στη θάλασσα και να πνιγεί, παρά να βλέπει μπροστά στα μάτια της να τον παίρνουν αιχμάλωτο εξαιτίας της έναν πατέρα που την είχε αγαπήσει τόσο πολύ. Ο αποστάτης μου το μετέφερε, κι εγώ απάντησα πως το δεχόμουν πρόθυμα. Εκείνος όμως είπε πως δεν ήταν φρόνιμο, γιατί αν τους αφήναμε εκεί, θα ξεσήκωναν αμέσως την περιοχή και θα κινητοποιούσαν την πόλη, ώστε να στείλουν γρήγορα πλοία να μας κυνηγήσουν και να μας πιάσουν, είτε στη θάλασσα είτε στη στεριά, χωρίς να έχουμε καμιά ελπίδα διαφυγής. Το μόνο που μπορούσαμε να κάνουμε, είπε, ήταν να τους ελευθερώσουμε μόλις πατούσαμε σε χριστιανικό έδαφος. Συμφωνήσαμε όλοι σ' αυτό· και όταν το εξήγησαν και στη Ζοραΐδα, μαζί με τους λόγους που μας εμπόδιζαν να κάνουμε αμέσως αυτό που ζητούσε, ικανοποιήθηκε κι εκείνη. Έπειτα, μέσα σε χαρούμενη σιωπή και με πρόθυμη ζωηράδα, οι γεροδεμένοι κωπηλάτες μας έπιασαν ο καθένας το κουπί του και, αφού με όλη μας την καρδιά

παραδοθήκαμε στον Θεό, βάλαμε πλώρη για τη Μαγιόρκα, τη κοντινότερη χριστιανική γη. Όμως η Τραμουντάνα δυνάμωσε λίγο και η θάλασσα αγρίεψε κάπως, κι έτσι ήταν αδύνατο να κρατήσουμε ίσια πορεία για τη Μαγιόρκα. Αναγκαστήκαμε λοιπόν να πλεύσουμε κατά μήκος της ακτής προς το Οράν, όχι χωρίς μεγάλη ανησυχία μήπως μας αντιληφθούν από την πόλη Σερσέλ, που βρίσκεται σ' εκείνη την ακτή, σε απόσταση όχι μεγαλύτερη από εξήντα μίλια από το Αλγέρι. Φοβόμασταν επίσης μήπως συναντήσουμε σε εκείνη τη διαδρομή καμιά γαλιότα από αυτές που συνήθως φέρνουν εμπορεύματα από την Τετουάν· παρ' όλα αυτά, ο καθένας μας χωριστά και όλοι μαζί ήμασταν βέβαιοι πως, αν πέφταμε πάνω σε εμπορική γαλιότα και όχι σε καταδιωκτικό, όχι μόνο δεν θα χανούνταν όλα, αλλά θα κερδίζαμε κι ένα πλοίο με το οποίο θα μπορούσαμε να ολοκληρώσουμε το ταξίδι μας με μεγαλύτερη ασφάλεια. Καθώς συνεχίζαμε την πορεία μας, η Ζοραΐδα κρατούσε το κεφάλι της ανάμεσα στα χέρια μου, για να μη βλέπει τον πατέρα της, κι εγώ καταλάβαινα πως προσευχόταν στη Λέλα Μαριέν να μας βοηθήσει.

c41d.jpg (266K)

Πλήρες μέγεθος

Είχαμε διανύσει γύρω στα τριάντα μίλια όταν ξημέρωσε, και βρεθήκαμε περίπου τρεις βολές μουσκέτου μακριά από τη στεριά, που μας φάνηκε έρημη, χωρίς ψυχή να μας δει. Παρ' όλα αυτά, με δυνατό κουπί τραβήξαμε λίγο πιο έξω στ' ανοιχτά, γιατί η θάλασσα είχε κάπως γαληνέψει. Αφού απομακρυνθήκαμε περίπου δύο λεύγες, δόθηκε η διαταγή να κωπηλατούμε εναλλάξ, ώστε να φάμε κάτι, γιατί το σκάφος

ήταν καλά εφοδιασμένο. Οι κωπηλάτες όμως είπαν πως δεν ήταν ώρα για ξεκούραση· ας δοθεί φαγητό σε όσους δεν τραβούσαν κουπί εκείνη τη στιγμή, αλλά οι ίδιοι δεν θα άφηναν τα κουπιά τους για κανέναν λόγο. Έτσι κι έγινε. Λίγο μετά όμως σηκώθηκε δυνατός άνεμος, που μας ανάγκασε να σταματήσουμε αμέσως το κουπί, να ανοίξουμε πανιά και να βάλουμε πλώρη για το Οράν, αφού ήταν αδύνατο να ακολουθήσουμε άλλη πορεία. Όλα έγιναν πολύ γρήγορα, και με τα πανιά ανοιχτά τρέχαμε πάνω από οκτώ μίλια την ώρα, χωρίς να φοβόμαστε τίποτε άλλο παρά μόνο μήπως πέσουμε πάνω σε κανένα πλοίο που τριγυρνούσε σε επιδρομή. Δώσαμε φαγητό στους Μαυριτανούς κωπηλάτες, και ο αποστάτης προσπάθησε να τους καθησυχάσει λέγοντάς τους πως δεν τους κρατούσαμε αιχμαλώτους, γιατί με την πρώτη ευκαιρία θα τους αφήναμε ελεύθερους.

Τα ίδια είπαν και στον πατέρα της Ζοραΐδας, κι εκείνος απάντησε: «Για οτιδήποτε άλλο, χριστιανέ, θα μπορούσα να ελπίζω ή να το θεωρήσω πιθανό από τη γενναιοδωρία και την καλή σου συμπεριφορά· αλλά μη με περνάς για τόσο αφελή ώστε να πιστέψω πως θα μου χαρίσεις την ελευθερία μου. Δεν θα είχατε εκτεθεί στον κίνδυνο να μου τη στερήσετε μόνο και μόνο για να μου την επιστρέψετε τόσο μεγαλόψυχα, ιδίως αφού ξέρετε ποιος είμαι και τι ποσό μπορείτε να περιμένετε αν με αποδώσετε. Αν λοιπόν μου πείτε μόνο ποιο είναι αυτό το ποσό, σας προσφέρω εδώ ό,τι ζητήσετε, είτε για μένα και για τη δυστυχισμένη κόρη μου εκεί, είτε μόνο για εκείνη, γιατί αυτή είναι το μεγαλύτερο και πολυτιμότερο κομμάτι της ψυχής μου.»

Μόλις το είπε αυτό, ξέσπασε σε τόσο πικρό κλάμα, που μας γέμισε όλους συμπόνια και ανάγκασε τη Ζοραΐδα να τον κοιτάξει. Κι όταν τον είδε να κλαίει, συγκλονίστηκε τόσο, που σηκώθηκε από τα πόδια μου, έτρεξε και τον αγκάλιασε, κολλώντας το πρόσωπό της στο δικό του. Και τότε και οι δυο παραδόθηκαν σε ένα τέτοιο ξέσπασμα δακρύων, ώστε αρκετοί από εμάς δεν μπορέσαμε παρά να κλάψουμε μαζί τους.

Όταν όμως ο πατέρας της την είδε ντυμένη επίσημα και φορτωμένη με όλα της τα κοσμήματα, της είπε στη γλώσσα του: «Τι σημαίνουν αυτά, κόρη μου; Χτες το βράδυ, πριν μας βρει αυτή η φοβερή συμφορά που μας έχει καταστρέψει, σε είδα με τα συνηθισμένα σου ρούχα του σπιτιού. Και τώρα, χωρίς να έχεις προλάβει να ετοιμαστείς, και χωρίς εγώ να σου έχω φέρει κάποιο χαρμόσυνο νέο που να δικαιολογεί τέτοιο στολισμό, σε βλέπω ντυμένη με τα πιο λαμπρά ρούχα που θα μπορούσα να σου δώσω στις καλύτερες μέρες της τύχης μας. Πες μου τι συμβαίνει· γιατί αυτό μου προκαλεί μεγαλύτερη αγωνία και απορία κι από την ίδια τη συμφορά.»

Ο αποστάτης μάς μετέφρασε όσα είπε ο Μαυριτανός στην κόρη του· εκείνη όμως δεν του έδωσε καμία απάντηση. Όταν όμως είδε σε μια γωνιά του πλοιαρίου το μικρό μπαούλο όπου φύλαγε τα κοσμήματά της, και που ήξερε πολύ καλά πως το είχε αφήσει στο Αλγέρι και δεν το είχε πάρει μαζί του στον κήπο, ξαφνιάστηκε ακόμη περισσότερο. Τη ρώτησε πώς βρέθηκε αυτό το μπαούλο στα χέρια μας και τι είχε μέσα. Τότε ο αποστάτης, χωρίς να περιμένει να απαντήσει η Ζοραΐδα, είπε: «Μην ταλαιπωρείσαι, señor, κάνοντας τόσες ερωτήσεις στην κόρη σου τη Ζοραΐδα· η μία απάντηση που θα σου δώσω

αρκεί για όλες. Να ξέρεις πως είναι χριστιανή, και πως αυτή ήταν που λίμαρε τις αλυσίδες μας και μας ελευθέρωσε από την αιχμαλωσία. Βρίσκεται εδώ με τη θέλησή της, και, φαντάζομαι, είναι τόσο χαρούμενη γι' αυτό όσο κι εκείνος που βγαίνει από το σκοτάδι στο φως, από τον θάνατο στη ζωή, και από το μαρτύριο στη δόξα.»

«Κόρη μου, είναι αλήθεια αυτό που λέει;» φώναξε ο Μαυριτανός.

«Είναι», απάντησε η Ζοραΐδα.

«Ότι είσαι πράγματι χριστιανή», είπε ο γέρος, «και ότι παρέδωσες τον πατέρα σου στη δύναμη των εχθρών του;»

Και η Ζοραΐδα απάντησε: «Χριστιανή είμαι, αλλά δεν είμαι εγώ που σε έφερα σ' αυτή τη θέση· γιατί ποτέ δεν θέλησα ούτε να σε αφήσω ούτε να σου κάνω κακό, αλλά μόνο να κάνω καλό στον εαυτό μου.»

«Και τι καλό έκανες στον εαυτό σου, κόρη μου;» είπε εκείνος.

«Αυτό», είπε εκείνη, «ρώτησέ το τη Λέλα Μαριέν, γιατί εκείνη μπορεί να σου το εξηγήσει καλύτερα από μένα.»

Ο Μαυριτανός μόλις είχε ακούσει αυτά τα λόγια, όταν με θαυμαστή ταχύτητα ρίχτηκε με το κεφάλι στη θάλασσα. Χωρίς αμφιβολία θα είχε πνιγεί, αν το μακρύ και φαρδύ ρούχο που φορούσε δεν τον κρατούσε για λίγο στην επιφάνεια. Η Ζοραΐδα μας φώναξε να τον σώσουμε, κι όλοι τρέξαμε να βοηθήσουμε· τον αρπάξαμε από τη ρόμπα του και τον τραβήξαμε μέσα μισοπνιγμένο και αναίσθητο. Η Ζοραΐδα ταράχτηκε τόσο πολύ, που έκλαιγε πάνω του με σπαρακτικό

και πικρό θρήνο, σαν να ήταν κιόλας νεκρός. Τον γυρίσαμε μπρούμυτα και έβγαλε πολύ νερό, και ύστερα από δύο ώρες συνήλθε. Στο μεταξύ ο άνεμος είχε αλλάξει, κι έτσι αναγκαστήκαμε να πάρουμε πορεία προς τη στεριά και να τραβάμε κουπί για να μη μας ρίξει έξω το κύμα· σταθήκαμε όμως τυχεροί και φτάσαμε σ' έναν όρμο στη μία πλευρά ενός μικρού ακρωτηρίου, που οι Μαυριτανοί αποκαλούν της «Κάβα ρούμια», δηλαδή στη γλώσσα μας «η κακιά χριστιανή γυναίκα». Γιατί έχουν την παράδοση πως εκεί είναι θαμμένη η Λα Κάβα, εξαιτίας της οποίας χάθηκε η Ισπανία· στη γλώσσα τους «κάβα» σημαίνει «κακιά γυναίκα» και «ρούμια» «χριστιανή». Επιπλέον, το θεωρούν γρουσουζιά να ρίχνουν άγκυρα εκεί όταν τους το επιβάλλει η ανάγκη, και ποτέ δεν το κάνουν αλλιώς. Για μας όμως δεν ήταν ο τόπος ανάπαυσης της κακιάς γυναίκας, αλλά λιμάνι σωτηρίας και ανακούφισης, τόσο πολύ είχε αγριέψει πια η θάλασσα. Βάλαμε σκοπό στην ακτή, δεν αφήσαμε στιγμή τα κουπιά από τα χέρια μας, και φάγαμε από τα εφόδια που είχε προμηθευτεί ο αποστάτης, παρακαλώντας με όλη μας την καρδιά τον Θεό και την Παναγία να μας βοηθήσουν και να μας προστατέψουν, ώστε να έχει καλό τέλος μια αρχή τόσο ευνοϊκή. Ύστερα από παράκληση της Ζοραΐδας, δόθηκε διαταγή να βγάλουμε στη στεριά τον πατέρα της και τους άλλους Μαυριτανούς που ήταν ακόμη δεμένοι, γιατί δεν άντεχε, ούτε μπορούσε η τρυφερή της καρδιά να βλέπει τον πατέρα της αλυσοδεμένο και τους συμπατριώτες της αιχμαλώτους μπροστά στα μάτια της. Της υποσχεθήκαμε πως θα το κάναμε τη στιγμή της αναχώρησης, γιατί αφού ο τόπος ήταν ακατοίκητος, δεν διατρέχαμε κανέναν κίνδυνο αν τους αφήναμε ελεύθερους

εκεί.

Οι προσευχές μας δεν πήγαν τόσο χαμένες ώστε να μην εισακουστούν από τον Ουρανό· ύστερα από λίγο ο άνεμος γύρισε υπέρ μας και η θάλασσα γαλήνεψε, καλώντας μας να ξαναπιάσουμε το ταξίδι με θάρρος. Βλέποντας αυτό, λύσαμε τους Μαυριτανούς και τους βγάλαμε έναν έναν στη στεριά, πράγμα που τους γέμισε κατάπληξη. Όταν όμως ήρθε η σειρά να αποβιβάσουμε τον πατέρα της Ζοραΐδας, που είχε πια συνέλθει εντελώς, είπε:

«Γιατί νομίζετε, χριστιανοί, πως αυτή η πονηρή γυναίκα χαίρεται που μου δίνετε την ελευθερία μου; Νομίζετε πως το κάνει από αγάπη για μένα; Καθόλου· μόνο και μόνο επειδή η παρουσία μου στέκεται εμπόδιο στα αισχρά της σχέδια. Και μη φανταστείτε πως άλλαξε θρησκεία επειδή πιστεύει ότι η δική σας είναι καλύτερη από τη δική μας· το έκανε μόνο επειδή ξέρει πως στη χώρα σας η ξεδιαντροπιά ασκείται πιο ελεύθερα απ' ό,τι στη δική μας.» Έπειτα γύρισε προς τη Ζοραΐδα, ενώ εγώ κι ένας άλλος χριστιανός τον κρατούσαμε σφιχτά από τα δυο του χέρια, μην τυχόν κάνει καμιά τρέλα, και της είπε: «Άτιμο κορίτσι, πλανεμένη κόρη, πού πας μέσα στην τύφλα και την παραφροσύνη σου, στα χέρια αυτών των σκυλιών, των φυσικών μας εχθρών; Καταραμένη να 'ναι η ώρα που σε γέννησα! Καταραμένη η χλιδή και η καλοπέραση μέσα στις οποίες σε μεγάλωσα!»

Μα βλέποντας πως δεν ήταν πιθανό να σταματήσει σύντομα, έσπευσα να τον βγάλω στη στεριά, κι από εκεί συνέχισε δυνατά τις κατάρες και τους θρήνους του. Καλούσε τον Μωάμεθ να παρακαλέσει τον Αλλάχ να μας αφανίσει, να μας

συντρίψει, να μας εξολοθρεύσει· κι όταν, επειδή ανοίξαμε πανιά, δεν μπορούσαμε πια να ακούμε τι έλεγε, βλέπαμε τουλάχιστον τι έκανε: πώς τραβούσε τα γένια του, ξερίζωνε τα μαλλιά του και κυλιόταν σπαρταρώντας στο χώμα. Κάποια στιγμή όμως ύψωσε τόσο πολύ τη φωνή του, που μπορέσαμε να ακούσουμε τα λόγια του. «Γύρνα πίσω, αγαπημένη μου κόρη, γύρνα στη στεριά· σου τα συγχωρώ όλα. Ας κρατήσουν εκείνοι οι άντρες τα χρήματα, αφού τώρα πια είναι δικά τους, κι έλα πίσω να παρηγορήσεις τον δυστυχισμένο πατέρα σου, που θα αφήσει την τελευταία του πνοή σ' αυτή την έρημη ακτή, αν τον εγκαταλείψεις.»

c41e.jpg (281K)

Πλήρες μέγεθος

Όλα αυτά τα άκουσε η Ζοραΐδα, και τα άκουσε με λύπη και δάκρυα, και το μόνο που μπόρεσε να πει για απάντηση ήταν: «Ο Αλλάχ ας κάνει η Λέλα Μαριέν, που με έκανε να γίνω χριστιανή, να σου δώσει παρηγοριά στη θλίψη σου, πατέρα μου. Ο Αλλάχ ξέρει πως δεν μπορούσα να κάνω αλλιώς απ' ό,τι έκανα, και πως αυτοί οι χριστιανοί δεν μου χρωστούν τίποτε γι' αυτό που θέλησα εγώ· γιατί ακόμη κι αν ήθελα να μην τους ακολουθήσω και να μείνω στο σπίτι, θα μου ήταν αδύνατο, τόσο επίμονα η ψυχή μου με έσπρωχνε να πραγματοποιήσω αυτόν τον σκοπό, που εγώ τον νιώθω τόσο δίκαιο, όσο σε σένα, αγαπημένε μου πατέρα, φαίνεται αμαρτωλός.»

Όμως ούτε ο πατέρας της μπορούσε να την ακούσει ούτε εμείς να τον δούμε όταν το είπε αυτό. Έτσι, ενώ εγώ παρηγορούσα

τη Ζοραΐδα, στρέψαμε την προσοχή μας στο ταξίδι μας. Ένα ευνοϊκό αεράκι μας βοηθούσε τόσο πολύ, που ήμασταν βέβαιοι πως την επόμενη μέρα, με το ξημέρωμα, θα βρισκόμασταν ανοιχτά των ακτών της Ισπανίας. Αλλά, επειδή το καλό σπάνια —ή και ποτέ— δεν έρχεται καθαρό και αμόλυντο, χωρίς να το συνοδεύει ή να το ακολουθεί κάποιο κακό που το ταράζει, η τύχη μας, ή ίσως οι κατάρες που ο Μαυριτανός είχε ρίξει στην κόρη του (γιατί τέτοιες κατάρες, από όποιον πατέρα κι αν προέρχονται, είναι πάντα φοβερές), έκανε ώστε, ενώ βρισκόμασταν πια καταμεσής στη θάλασσα και είχαν περάσει περίπου τρεις ώρες από τη νύχτα, καθώς προχωρούσαμε με όλα τα πανιά ανοιχτά και τα κουπιά δεμένα, αφού ο ούριος άνεμος μάς γλίτωνε από τον κόπο να τα χρησιμοποιούμε, να δούμε στο φως του φεγγαριού, που έλαμπε δυνατά, ένα τετράγωνο ιστιοφόρο να πλέει με όλα τα πανιά ανοιχτά πολύ κοντά μας. Έστριβε προς το μέρος μας και έκοβε την πορεία μας, τόσο κοντά ώστε αναγκαστήκαμε να μαζέψουμε πανιά για να μην πέσουμε πάνω του, ενώ κι εκείνοι γύρισαν απότομα το πηδάλιο για να μας αφήσουν να περάσουμε. Ήρθαν στο πλάι του πλοίου και ρώτησαν ποιοι ήμασταν, πού πηγαίναμε και από πού ερχόμασταν. Όμως, επειδή ρωτούσαν στα γαλλικά, ο αποστάτης μας είπε: «Να μην απαντήσει κανείς, γιατί χωρίς αμφιβολία αυτοί είναι Γάλλοι κουρσάροι που ληστεύουν όποιον βρουν.»

c41f.jpg (268K)

Πλήρες μέγεθος

Μετά από αυτή την προειδοποίηση, κανείς μας δεν απάντησε λέξη. Όταν όμως προχωρήσαμε λίγο ακόμη και το πλοίο βρέθηκε πια στην υπήνεμη πλευρά μας, ξαφνικά έριξαν δύο κανονιές· και φαίνεται πως και οι δύο ήταν γεμισμένες με αλυσιδωτά βλήματα, γιατί με τη μία έκοψαν το κατάρτι μας στη μέση και το έριξαν μαζί με το πανί στη θάλασσα, ενώ η άλλη, που έφυγε την ίδια στιγμή, χτύπησε το σκάφος μας στα πλευρά και το άνοιξε εντελώς, χωρίς όμως να προκαλέσει άλλη ζημιά. Εμείς, βλέποντας πως βουλιάζαμε, αρχίσαμε να φωνάζουμε για βοήθεια και να καλούμε τους ανθρώπους του πλοίου να μας περισυλλέξουν, γιατί το σκάφος ήδη γέμιζε νερά. Τότε σταμάτησαν, κατέβασαν μια λέμβο, και καμιά δωδεκαριά Γάλλοι, καλά οπλισμένοι με φυτίλινα τουφέκια και με τα φυτίλια αναμμένα, μπήκαν μέσα και ήρθαν δίπλα μας. Βλέποντας πόσο λίγοι ήμασταν και πως το σκάφος μας χανόταν, μας πήραν επάνω, λέγοντάς μας ότι αυτό το πάθαμε εξαιτίας της αγένειάς μας που δεν τους δώσαμε απάντηση. Ο αποστάτης μας πήρε το μπαούλο με την περιουσία της Zoraida και το έριξε στη θάλασσα χωρίς να τον καταλάβει κανείς. Με λίγα λόγια, ανεβήκαμε στο πλοίο των Γάλλων, κι εκείνοι, αφού έμαθαν όσα ήθελαν για μας, μας άρπαξαν ό,τι είχαμε, σαν να ήταν οι πιο ορκισμένοι εχθροί μας· από τη Zoraida πήραν ακόμη και τα βραχιόλια που φορούσε στους αστραγάλους της. Κι όμως, η στενοχώρια που της προκάλεσαν δεν με βασάνιζε τόσο όσο ο φόβος μήπως, αφού της πήραν τα πλούσια και πολύτιμα κοσμήματά της, προχωρούσαν και στο να της στερήσουν το πολυτιμότερο κόσμημα, εκείνο που η ίδια εκτιμούσε περισσότερο απ’ όλα. Οι ορέξεις αυτών των ανθρώπων, ωστόσο, δεν πήγαιναν πέρα

από το χρήμα· και γι' αυτό η απληστία τους δεν είχε όριο. Εκείνη τη φορά μάλιστα έφτασε σε τέτοιο σημείο, που θα μας έπαιρναν ακόμη και τα ρούχα που φορούσαμε ως αιχμάλωτοι, αν είχαν κάποια αξία γι' αυτούς. Μερικοί τους συμβούλεψαν να μας ρίξουν όλους στη θάλασσα τυλιγμένους σε ένα πανί, γιατί σκόπευαν να εμπορευτούν σε κάποια λιμάνια της Ισπανίας παριστάνοντας τους Βρετόνους, και αν μας έφερναν ζωντανούς, θα τιμωρούνταν μόλις αποκαλυπτόταν η ληστεία. Όμως ο καπετάνιος —εκείνος που είχε λεηλατήσει την αγαπημένη μου Zoraida— είπε πως ήταν ικανοποιημένος με το λάφυρο που είχε ήδη πάρει και πως δεν θα έπιανε σε κανένα ισπανικό λιμάνι, αλλά θα περνούσε νύχτα, ή όπως αλλιώς μπορούσε, τα Στενά του Γιβραλτάρ και θα έβαζε πλώρη για τη La Rochelle, απ' όπου είχε αποπλεύσει. Έτσι συμφώνησαν όλοι να μας δώσουν τη λέμβο του πλοίου τους και ό,τι χρειαζόμασταν για το σύντομο ταξίδι που μας απέμενε. Και πράγματι το έκαναν την επόμενη μέρα, μόλις φάνηκαν οι ακτές της Ισπανίας. Μπροστά σ' αυτές, και με τη χαρά που νιώσαμε, όλα τα βάσανα και οι δυστυχίες μας ξεχάστηκαν τόσο ολοκληρωτικά, σαν να μην τα είχαμε περάσει ποτέ· τέτοια είναι η αγαλλίαση όταν ξανακερδίζεις τη χαμένη σου ελευθερία.

Πρέπει να ήταν γύρω στο μεσημέρι όταν μας έβαλαν στη βάρκα. Μας έδωσαν δυο βαρέλια νερό και λίγα παξιμάδια, και ο καπετάνιος, παρακινημένος από κάποια συμπόνια που δεν ξέρω να εξηγήσω, λίγο πριν επιβιβαστεί η όμορφη Ζοραΐδα, της χάρισε καμιά σαρανταριά χρυσές κορώνες. Δεν άφησε μάλιστα τους άντρες του να της πάρουν ούτε τα ρούχα που φορά τώρα. Μπήκαμε στη βάρκα, τους ευχαριστήσαμε για την

καλοσύνη τους και δείξαμε ευγνωμοσύνη αντί για αγανάκτηση. Εκείνοι βγήκαν στ' ανοιχτά, με πορεία προς τα στενά· εμείς, χωρίς να κοιτάμε άλλη πυξίδα πέρα από τη στεριά που είχαμε μπροστά μας, αρχίσαμε να κωπηλατούμε με τέτοια δύναμη, ώστε ως τη δύση του ήλιου είχαμε πλησιάσει τόσο, που πιστεύαμε πως θα προλαβαίναμε εύκολα να βγούμε στη στεριά πριν προχωρήσει πολύ η νύχτα. Όμως εκείνο το βράδυ το φεγγάρι δεν φάνηκε, ο ουρανός ήταν συννεφιασμένος και, αφού δεν ξέραμε πού ακριβώς βρισκόμασταν, δεν μας φάνηκε φρόνιμο να κατευθυνθούμε κατευθείαν στην ακτή, όπως πρότειναν μερικοί από εμάς. Έλεγαν πως έπρεπε να ρίξουμε τη βάρκα στη στεριά, έστω κι αν πέφταμε σε βράχια και μακριά από κάθε κατοικημένο μέρος, γιατί έτσι τουλάχιστον θα γλιτώναμε από τον φόβο που φυσικά μας προκαλούσαν τα πειρατικά καράβια των κουρσάρων της Τετουάν. Αυτοί φεύγουν από τη Βαρβαρία μόλις νυχτώσει και ως το ξημέρωμα βρίσκονται στις ισπανικές ακτές, όπου συνήθως αρπάζουν κάποιο λάφυρο και ύστερα γυρίζουν πίσω για να κοιμηθούν στα ίδια τους τα σπίτια. Ανάμεσα όμως στις αντικρουόμενες γνώμες επικράτησε η εξής: να πλησιάζουμε σιγά σιγά και να αποβιβαστούμε όπου θα μπορούσαμε, αν η θάλασσα ήταν αρκετά ήρεμη για να το επιτρέψει. Έτσι κι έγινε. Λίγο πριν τα μεσάνυχτα φτάσαμε κοντά στους πρόποδες ενός τεράστιου και πανύψηλου βουνού, που δεν έφτανε ως τη θάλασσα, αλλά άφηνε μια στενή λωρίδα γης όπου μπορούσε κανείς να βγει σχετικά εύκολα. Σύραμε τη βάρκα πάνω στην άμμο, πεταχτήκαμε όλοι έξω, φιλήσαμε το χώμα και, με δάκρυα χαράς και ανακούφισης, ευχαριστήσαμε τον Θεό, τον Κύριό μας, για όλη

την ασύγκριτη καλοσύνη που μας έδειξε στο ταξίδι μας. Βγάλαμε από τη βάρκα τα τρόφιμα που είχε, την τραβήξαμε πιο πάνω στην ακτή και ύστερα ανεβήκαμε αρκετά στο βουνό, γιατί ούτε κι εκεί νιώθαμε πραγματικά ασφαλείς ούτε μπορούσαμε να πείσουμε τον εαυτό μας πως το χώμα που πατούσαμε ήταν πράγματι χριστιανική γη.

Το ξημέρωμα ήρθε, μου φάνηκε, πιο αργά απ' όσο θα θέλαμε. Ανεβήκαμε ως την κορυφή για να δούμε αν φαινόταν από εκεί κανένα σπίτι ή καλύβες βοσκών, όμως όσο κι αν τεντώσαμε τα μάτια μας, δεν διακρίναμε ούτε κατοικία, ούτε άνθρωπο, ούτε μονοπάτι, ούτε δρόμο. Παρ' όλα αυτά, αποφασίσαμε να συνεχίσουμε, γιατί ήταν αδύνατο να μη συναντούσαμε σύντομα κάποιον που θα μπορούσε να μας πει πού βρισκόμασταν. Εκείνο όμως που με βασάνιζε περισσότερο ήταν να βλέπω τη Zoraida να περπατά με τα πόδια πάνω σε εκείνο το άγριο έδαφος· γιατί, παρόλο που κάποτε την είχα κουβαλήσει στους ώμους μου, εκείνη κουραζόταν περισσότερο από τη δική μου κούραση παρά ξεκουραζόταν από την ανάπαυση· κι έτσι δεν μου επέτρεψε ποτέ ξανά να καταβάλω τέτοια προσπάθεια, αλλά προχωρούσε πολύ υπομονετικά και χαρούμενα, ενώ εγώ την κρατούσα από το χέρι. Είχαμε διανύσει κάτι λιγότερο από ένα τέταρτο της λεύγας, όταν ακούσαμε το κουδουνάκι ενός μικρού ζώου, πράγμα που έδειχνε καθαρά πως υπήρχαν κοπάδια εκεί κοντά· και καθώς κοιτάζαμε προσεκτικά γύρω μας μήπως φανεί κανένα, είδαμε έναν νεαρό βοσκό να ξύνει ήσυχα κι ανυποψίαστα ένα ξύλο με το μαχαίρι του, στους πρόποδες μιας φελλοφόρου βελανιδιάς. Του φωνάξαμε, κι εκείνος, σηκώνοντας το κεφάλι, πετάχτηκε όρθιος με ευκινησία, γιατί, όπως μάθαμε αργότερα,

οι πρώτοι που αντίκρισε ήταν ο renegade και η Zoraida, και βλέποντάς τους ντυμένους με μαυριτανικά ρούχα φαντάστηκε πως όλοι οι Μαυριτανοί της Barbary είχαν πέσει πάνω του. Όρμησε λοιπόν με απίστευτη ταχύτητα μέσα στη λόχμη που απλωνόταν μπροστά του και άρχισε να φωνάζει τρομερά: «Οι Μαυριτανοί! Οι Μαυριτανοί αποβιβάστηκαν! Στα όπλα, στα όπλα!» Οι φωνές του μας έφεραν όλους σε μεγάλη αμηχανία, γιατί δεν ξέραμε τι να κάνουμε· αλλά σκεφτήκαμε πως οι κραυγές του βοσκού θα ξεσήκωναν όλη την περιοχή και πως η έφιππη ακτοφυλακή θα ερχόταν αμέσως να δει τι συμβαίνει. Έτσι συμφωνήσαμε ότι ο renegade έπρεπε να βγάλει τα τουρκικά του ρούχα και να φορέσει ένα σακάκι ή πανωφόρι αιχμαλώτου, που του έδωσε αμέσως ένας από την ομάδα μας, παρόλο που ο ίδιος έμεινε μόνο με το πουκάμισό του. Έπειτα, αφού παραδοθήκαμε στον Θεό, ακολουθήσαμε τον ίδιο δρόμο που είχαμε δει να παίρνει ο βοσκός, περιμένοντας κάθε στιγμή να πέσει πάνω μας η ακτοφυλακή. Και πράγματι δεν πέσαμε έξω· δεν είχαν περάσει ούτε δύο ώρες, όταν βγήκαμε από τους θάμνους σε ανοιχτό μέρος και είδαμε καμιά πενηνταριά έφιππους να έρχονται καταπάνω μας με γρήγορο καλπασμό. Μόλις τους είδαμε, σταθήκαμε ακίνητοι και τους περιμέναμε· αλλά όταν πλησίασαν και, αντί για τους Μαυριτανούς που έψαχναν, αντίκρισαν μια ομάδα φτωχών Χριστιανών, τα έχασαν, και ένας απ' αυτούς ρώτησε αν εμείς ήμασταν η αιτία που ο βοσκός είχε σημάνει συναγερμό. Εγώ είπα «ναι» και, καθώς πήγαινα να του εξηγήσω τι είχε συμβεί, από πού ερχόμασταν και ποιοι ήμασταν, ένας από τους Χριστιανούς της συντροφιάς μας αναγνώρισε τον καβαλάρη που μας είχε κάνει την ερώτηση και, προτού προλάβω να πω οτιδήποτε

άλλο, αναφώνησε:

«Δόξα τω Θεώ, κύριοι, που μας φέρατε σε τόσο καλό μέρος· γιατί, αν δεν κάνω λάθος, το χώμα που πατάμε είναι της Βέλεθ Μάλαγα — εκτός βέβαια αν τα χρόνια της αιχμαλωσίας μού έχουν θολώσει τόσο τη μνήμη, ώστε να μη θυμάμαι πως εσείς, κύριε, που ρωτάτε ποιοι είμαστε, είστε ο Πέδρο δε Μπουσταμάντε, ο θείος μου.»

Ο χριστιανός αιχμάλωτος μόλις είχε ξεστομίσει αυτά τα λόγια, όταν ο καβαλάρης πετάχτηκε από το άλογό του και έτρεξε να αγκαλιάσει τον νέο, φωνάζοντας:

«Ανιψιέ της ψυχής και της ζωής μου! Τώρα πια σε αναγνωρίζω· και τόσο καιρό σε θρηνούσαμε σαν νεκρό, εγώ, κι η αδελφή μου, η μητέρα σου, και όλοι οι συγγενείς σου που είναι ακόμη στη ζωή και που ο Θεός θέλησε να διαφυλάξει, ώστε να χαρούν την ευτυχία να σε ξαναδούν. Ξέραμε εδώ και πολύ καιρό πως βρισκόσουν στο Αλγέρι, και από την όψη των ρούχων σου και των ρούχων όλης αυτής της συντροφιάς, καταλαβαίνω πως η ελευθερία σας σάς χαρίστηκε με θαυμαστό τρόπο.»

«Αλήθεια είναι», απάντησε ο νέος, «και σε λίγο θα σας τα πούμε όλα.»

Μόλις οι καβαλάρηδες κατάλαβαν πως ήμασταν χριστιανοί αιχμάλωτοι, κατέβηκαν από τ' άλογά τους και ο καθένας μας πρόσφερε το δικό του για να μας μεταφέρει στην πόλη Βέλεθ Μάλαγα, που απείχε ενάμιση λεύγα. Μερικοί πήγαν να φέρουν τη βάρκα στην πόλη, αφού τους είχαμε πει πού την είχαμε αφήσει· άλλοι μας ανέβασαν πίσω τους στα άλογα, και τη

Ζοραΐδα την έβαλαν στ' άλογο του θείου του νεαρού. Όλη η πόλη βγήκε να μας προϋπαντήσει, γιατί ως τότε είχαν ήδη μάθει για την άφιξή μας από κάποιον που είχε πάει μπροστά. Δεν τους έκανε εντύπωση ούτε να βλέπουν ελευθερωμένους αιχμαλώτους ούτε αιχμάλωτους Μαυριτανούς, γιατί οι άνθρωποι σ' εκείνη την ακτή ήταν συνηθισμένοι και στα δύο· όμως έμειναν έκθαμβοι με την ομορφιά της Ζοραΐδας, που εκείνη τη στιγμή φαινόταν ακόμη πιο έντονη, τόσο από την κούραση και την έξαψη του ταξιδιού όσο και από τη χαρά της που πατούσε πια σε χριστιανικό έδαφος και είχε απαλλαγεί από κάθε φόβο πως θα χανόταν. Αυτό είχε φέρει τέτοια λάμψη στο πρόσωπό της, ώστε, αν δεν με ξεγελούσε η αγάπη μου για εκείνη, θα τολμούσα να πω πως δεν υπήρχε πιο όμορφο πλάσμα στον κόσμο — τουλάχιστον απ' όσα είχα δει εγώ. Πήγαμε κατευθείαν στην εκκλησία για να ευχαριστήσουμε τον Θεό για τα ελέη που μας είχε δείξει, και όταν η Ζοραΐδα μπήκε μέσα είπε πως εκεί έβλεπε πρόσωπα σαν της Λέλα Μαριέν. Της εξηγήσαμε πως ήταν οι εικόνες της· και ο αποστάτης, όσο καλύτερα μπορούσε, της εξήγησε τι σήμαιναν, ώστε να τις προσκυνήσει σαν να ήταν καθεμιά η ίδια η Λέλα Μαριέν που της είχε μιλήσει. Κι εκείνη, που είχε μεγάλη εξυπνάδα και γρήγορο, καθαρό ένστικτο, κατάλαβε αμέσως όλα όσα της είπε γι' αυτές. Από εκεί μας πήραν και μας μοίρασαν σε διάφορα σπίτια της πόλης· όμως εμένα, τον αποστάτη και τη Ζοραΐδα, ο χριστιανός που είχε έρθει μαζί μας μας πήγε στο σπίτι των γονιών του, που είχαν αρκετά αγαθά και μας φέρθηκαν με την ίδια καλοσύνη που έδειχναν και στον ίδιο τους τον γιο.

Μείναμε έξι μέρες στη Βέλεθ. Στο τέλος τους, ο αποστάτης, αφού έμαθε όλα όσα χρειαζόταν να κάνει, έφυγε για την πόλη της Γρανάδας, για να ξαναγυρίσει στον ιερό κόρφο της Εκκλησίας μέσω της Αγίας Εξέτασης. Οι άλλοι απελευθερωμένοι αιχμάλωτοι τράβηξαν ο καθένας τον δρόμο που του φάνηκε καλύτερος, κι έτσι η Ζοραΐδα κι εγώ μείναμε μόνοι, χωρίς τίποτε άλλο πέρα από τις κορώνες που, από ευγένεια, είχε χαρίσει ο Γάλλος στη Ζοραΐδα. Με αυτά αγόρασα το ζώο που καβαλάει· κι εγώ, προς το παρόν, τη συνοδεύω σαν να ήμουν ο πατέρας και ο ιπποκόμος της, όχι ο άντρας της. Τώρα πηγαίνουμε να μάθουμε αν ζει ο πατέρας μου ή αν κάποιος από τους αδελφούς μου στάθηκε πιο τυχερός από μένα· αν και, αφού ο Ουρανός μού χάρισε τη συντροφιά της Ζοραΐδας, δεν μπορώ να φανταστώ καμιά άλλη μοίρα, όσο ευτυχισμένη κι αν ήταν, που θα την προτιμούσα. Η υπομονή με την οποία αντέχει τις στερήσεις της φτώχειας και η λαχτάρα που δείχνει να γίνει χριστιανή με γεμίζουν θαυμασμό και με δένουν να την υπηρετώ σε όλη μου τη ζωή· όμως η χαρά που νιώθω βλέποντας πως είναι δική μου κι εγώ δικός της σκοτεινιάζει και χαλάει από την αγωνία μου μήπως δεν βρω στην πατρίδα μου ούτε μια γωνιά να τη στεγάσω, ή μήπως ο χρόνος και ο θάνατος έχουν φέρει τέτοιες αλλαγές στη ζωή και στην τύχη του πατέρα μου και των αδελφών μου, ώστε, αν δεν ζουν πια, δύσκολα θα βρω έστω κι έναν που να με γνωρίζει.

Δεν έχω άλλο να σας διηγηθώ, κύριοι. Αν η ιστορία μου είναι ενδιαφέρουσα ή παράξενη, ας το κρίνετε εσείς καλύτερα· εγώ μόνο αυτό μπορώ να πω: θα την έλεγα ευχαρίστως πιο σύντομα, αν ο φόβος μήπως σας κουράσω δεν με είχε κάνει να

παραλείψω περισσότερες από μία λεπτομέρειες.

c41g.jpg (33K)

[illegible] XLII. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

c42a.jpg (139K)

Πλήρες μέγεθος

Μόλις ο αιχμάλωτος τελείωσε αυτά τα λόγια, ο Δον Φερνάντο του είπε: «Αλήθεια, καπετάνιε, ο τρόπος που μας διηγήθηκες αυτή την αξιοσημείωτη περιπέτεια στάθηκε αντάξιος της πρωτοτυπίας και της παραξενιάς της. Όλη η ιστορία είναι παράδοξη και σπάνια, γεμάτη περιστατικά που αφήνουν όποιον την ακούει με θαυμασμό και έκπληξη. Και τόσο μεγάλη ευχαρίστηση πήραμε ακούγοντάς την, που θα θέλαμε ευχαρίστως να ξανάρχιζε από την αρχή, ακόμη κι αν μας έβρισκε το αυριανό πρωί να ασχολούμαστε ακόμη με την ίδια αφήγηση.» Και καθώς τα έλεγε αυτά, ο Καρδένιο και όλοι οι υπόλοιποι του πρόσφεραν τη βοήθειά τους σε οτιδήποτε περνούσε από το χέρι τους, με λόγια τόσο καλοσυνάτα και ειλικρινή, που ο καπετάνιος ένιωσε βαθιά ευχαριστημένος από την καλή τους διάθεση. Ιδιαίτερα ο Δον Φερνάντο του πρότεινε, αν επέστρεφε μαζί του, να φροντίσει ώστε ο αδελφός του, ο μαρκήσιος, να γίνει νονός στη βάφτιση της Ζοραΐδας, και ο ίδιος από τη μεριά του να του εξασφαλίσει τα μέσα για να εμφανιστεί στην πατρίδα του με την αξιοπρέπεια και την άνεση που του άξιζαν. Για όλα αυτά ο αιχμάλωτος τους ευχαρίστησε με πολλή ευγένεια, χωρίς όμως να δεχτεί

καμία από τις γενναιόδωρες προσφορές τους.

Ως τότε είχε πια νυχτώσει, και εκείνη την ώρα έφτασε στο πανδοχείο μια άμαξα, συνοδευόμενη από μερικούς έφιππους άντρες, που ζήτησαν κατάλυμα. Η πανδοχέας τους απάντησε πως δεν υπήρχε ούτε σπιθαμή ελεύθερη σε ολόκληρο το πανδοχείο.

«Παρόλα αυτά», είπε ένας από εκείνους που είχαν φτάσει καβάλα, «πρέπει να βρεθεί χώρος για την αφεντιά του κυρίου Δικαστή.»

Στο άκουσμα αυτού του ονόματος η πανδοχέας τα έχασε και είπε: «Κύριε, η αλήθεια είναι πως δεν έχω κρεβάτια· αλλά αν η αφεντιά του ο κύριος Δικαστής έχει μαζί του δικό του, όπως δίχως άλλο θα έχει, ας περάσει και είναι καλοδεχούμενος· γιατί εγώ και ο άντρας μου θα αδειάσουμε το δωμάτιό μας για να εξυπηρετήσουμε την αφεντιά του.»

«Πολύ καλά, ας γίνει έτσι», είπε ο γαιοκτήμονας. Στο μεταξύ, όμως, είχε κατέβει από την άμαξα ένας άντρας που από την εμφάνισή του φαινόταν αμέσως τι αξίωμα και θέση κατείχε· η μακριά ρόμπα με τα φουσκωτά μανίκια που φορούσε έδειχνε πως ήταν, όπως είχε πει κι ο υπηρέτης του, εφέτης δικαστής. Κρατούσε από το χέρι μια νεαρή κοπέλα με ταξιδιωτικά ρούχα, γύρω στα δεκαέξι, που είχε τόσο αρχοντικό αέρα, τόση ομορφιά και τόση χάρη, ώστε όλοι έμειναν κατάθαμβοι μόλις εμφανίστηκε. Κι αν δεν είχαν ήδη δει τη Δωροθέα, τη Λουσίνδα και τη Ζοραΐδα, που βρίσκονταν κι αυτές στο πανδοχείο, θα πίστευαν πως μια τέτοια ομορφιά σαν της κοπέλας αυτής ήταν σχεδόν αδύνατο να βρεθεί. Ο Δον Κιχώτης ήταν παρών όταν

μπήκαν ο δικαστής και η νεαρή δεσποινίδα, και μόλις τον είδε είπε: «Η εξοχότητά σας μπορεί να μπει άφοβα και να αναπαυθεί σ' αυτό το κάστρο· γιατί, όσο λίγες και φτωχικές κι αν είναι οι ανέσεις του, δεν υπάρχει χώρος τόσο στενός και άβολος που να μη χωρά μαζί τα όπλα και τα γράμματα· και πάνω απ' όλα όταν τα όπλα και τα γράμματα έχουν για οδηγό και αρχηγό τους την ομορφιά, όπως τα γράμματα που εκπροσωπεί η εξοχότητά σας την έχουν σ' αυτή την ωραία δεσποινίδα. Για χάρη της, όχι μόνο τα κάστρα οφείλουν να ανοίγουν διάπλατα και να παραδίδονται, αλλά και οι βράχοι να σκίζονται στα δύο και τα βουνά να χωρίζουν και να χαμηλώνουν για να την υποδεχτούν. Περάστε λοιπόν, εξοχότατε, σ' αυτόν τον παράδεισο· γιατί εδώ θα βρείτε άστρα και ήλιους να συνοδεύουν τον ουρανό που φέρνετε μαζί σας, εδώ θα βρείτε τα όπλα στην ύψιστη τελειότητά τους και την ομορφιά στην πιο απόλυτη ακμή της.»

Ο Δικαστής έμεινε άναυδος με τα λόγια του Δον Κιχώτη. Τον κοίταζε προσεκτικά και δεν τον ξάφνιαζε λιγότερο η όψη του απ' ό,τι όσα έλεγε. Πριν καν προλάβει να βρει τι να του απαντήσει, τον περίμενε κι άλλη έκπληξη: απέναντί του εμφανίστηκαν η Λουσίντα, η Δωροθέα και η Ζοραΐδα, που, έχοντας ακούσει για τους καινούργιους επισκέπτες και για την ομορφιά της νεαρής κοπέλας, είχαν έρθει να τη δουν και να την καλωσορίσουν. Ο Δον Φερνάντο, ο Καρδένιο και ο εφημέριος, αντίθετα, τον χαιρέτησαν με τρόπο πιο κατανοητό και εκλεπτυσμένο. Με λίγα λόγια, ο Δικαστής μπήκε μέσα εντελώς σαστισμένος, τόσο απ' όσα έβλεπε όσο κι απ' όσα άκουγε, και οι όμορφες κυρίες του πανδοχείου υποδέχτηκαν θερμά την όμορφη δεσποινίδα. Συνολικά καταλάβαινε πως

όλοι όσοι βρίσκονταν εκεί ήταν άνθρωποι καλής τάξης· όμως με τη μορφή, το πρόσωπο και το παράστημα του Δον Κιχώτη δεν ήξερε τι να σκεφτεί. Αφού αντάλλαξαν τις καθιερωμένες φιλοφρονήσεις και ρώτησαν τι δυνατότητες υπήρχαν για διαμονή στο πανδοχείο, αποφασίστηκε, όπως είχε αποφασιστεί και πριν, όλες οι γυναίκες να αποσυρθούν στη σοφίτα που έχει ήδη αναφερθεί, ενώ οι άντρες να μείνουν απ' έξω σαν να τις φρουρούσαν. Ο Δικαστής, λοιπόν, χάρηκε πολύ που μπορούσε να αφήσει την κόρη του —γιατί δική του κόρη ήταν η δεσποινίδα— να πάει μαζί με τις κυρίες, κι εκείνη το έκανε με μεγάλη προθυμία. Και με ένα μέρος από το στενό κρεβάτι του πανδοχέα και τα μισά απ' όσα είχε φέρει μαζί του ο Δικαστής, κατάφεραν να τακτοποιηθούν για τη νύχτα πιο άνετα απ' όσο περίμεναν.

Ο αιχμάλωτος, που ένιωσε την καρδιά του να πετάγεται μόλις είδε τον Δικαστή, σαν κάτι μέσα του να του έλεγε πως αυτός ήταν ο αδελφός του, ρώτησε έναν από τους υπηρέτες που τον συνόδευαν πώς τον έλεγαν και αν ήξερε από ποιο μέρος καταγόταν. Ο υπηρέτης του απάντησε πως τον έλεγαν Licentiate Juan Perez de Viedma και πως είχε ακούσει ότι καταγόταν από ένα χωριό στα βουνά του Leon. Από αυτά που άκουσε, αλλά και από όσα είχε δει ο ίδιος, πείστηκε πως αυτός ήταν πράγματι ο αδελφός του, εκείνος που είχε ακολουθήσει τα γράμματα ύστερα από συμβουλή του πατέρα τους. Γεμάτος συγκίνηση και χαρά, φώναξε παράμερα τον Don Fernando, τον Cardenio και τον ιερέα και τους εξήγησε πώς είχαν τα πράγματα, βεβαιώνοντάς τους ότι ο δικαστής ήταν ο αδελφός του. Ο υπηρέτης τού είχε πει ακόμη πως τώρα πήγαινε στις Ινδίες, έχοντας διοριστεί Judge of the Supreme Court of

Mexico. Είχε μάθει επίσης πως η νεαρή κοπέλα ήταν κόρη του, ότι η μητέρα της είχε πεθάνει φέρνοντάς τη στον κόσμο, και ότι ο ίδιος ήταν πολύ πλούσιος χάρη στην προίκα που είχε μείνει μαζί με την κόρη. Τους ζήτησε τη γνώμη τους για το πώς θα έπρεπε να φανερωθεί ή, πριν το κάνει, πώς θα μπορούσε να μάθει αν ο αδελφός του, βλέποντάς τον τόσο φτωχό, θα ντρεπόταν γι' αυτόν ή αν θα τον δεχόταν με ανοιχτή καρδιά.

«Αφήστε το πάνω μου να το εξακριβώσω», είπε ο ιερέας. «Αν και δεν υπάρχει κανένας λόγος να υποθέτετε, señor captain, ότι δεν θα σας δεχτεί με καλοσύνη. Από την αξία και τη φρόνηση που φαίνονται στον τρόπο του αδελφού σας, δεν είναι πιθανό να αποδειχθεί αλαζόνας ή άκαρδος, ούτε να μην ξέρει να δίνει στις αναποδιές της τύχης τη σωστή τους διάσταση.»

«Παρ' όλα αυτά», είπε ο captain, «δεν θα ήθελα να του φανερωθώ έτσι απότομα, αλλά με κάποιον έμμεσο τρόπο.»

«Σας το είπα ήδη», είπε ο ιερέας, «θα το χειριστώ έτσι ώστε να μείνουμε όλοι ικανοποιημένοι.»

Ως τότε το δείπνο είχε ετοιμαστεί, και όλοι κάθισαν στο τραπέζι, εκτός από τον αιχμάλωτο και τις κυρίες, που δείπνησαν μόνες τους στο δωμάτιό τους. Στη μέση του δείπνου ο ιερέας είπε:

«Είχα έναν σύντροφο με το ίδιο όνομα με τη χάρη σας, Señor Judge, στην Κωνσταντινούπολη, όπου ήμουν αιχμάλωτος για αρκετά χρόνια. Κι αυτός ο ίδιος σύντροφος ήταν ένας από τους πιο γενναίους στρατιώτες και καπετάνιους σε όλο το ισπανικό πεζικό· όμως είχε γνωρίσει τόση ατυχία όση και

ανδρεία και θάρρος.»

«Και πώς τον έλεγαν τον καπετάνιο, señor;» ρώτησε ο Δικαστής.

«Τον έλεγαν Ρουί Πέρεθ δε Βιέδμα», απάντησε ο ιερέας, «και είχε γεννηθεί σ' ένα χωριό στα βουνά του Λεόν. Μου διηγήθηκε κι ένα περιστατικό για τον πατέρα του και τ' αδέλφια του που, αν δεν μου το είχε πει ένας άνθρωπος τόσο ειλικρινής όσο εκείνος, θα το περνούσα για μια από εκείνες τις ιστορίες που λένε οι γριές γύρω από τη φωτιά τον χειμώνα. Είπε πως ο πατέρας του είχε μοιράσει την περιουσία του στους τρεις γιους του και τους είχε δώσει συμβουλές πιο σοφές κι από του Κάτωνα. Αυτό όμως μπορώ να το πω με βεβαιότητα: η απόφασή του να πάει στον πόλεμο τού βγήκε σε καλό, γιατί με την ανδρεία και το θάρρος του, και χωρίς καμιά άλλη βοήθεια πέρα από την αξία του, μέσα σε λίγα χρόνια έγινε λοχαγός πεζικού και βρέθηκε σε τροχιά να αναλάβει σύντομα τη διοίκηση ενός σώματος. Όμως η Τύχη στάθηκε εχθρική απέναντί του· εκεί ακριβώς που θα περίμενε την εύνοιά της, την έχασε, και μαζί μ' αυτήν έχασε και την ελευθερία του, εκείνη τη δοξασμένη μέρα που τόσοι άλλοι ξαναβρήκαν τη δική τους, στη ναυμαχία της Ναυπάκτου. Εγώ έχασα τη δική μου στη Λα Γολέτα, και ύστερα από διάφορες περιπέτειες βρεθήκαμε σύντροφοι στην Κωνσταντινούπολη. Από εκεί πήγε στο Αλγέρι, όπου του συνέβη μία από τις πιο παράξενες περιπέτειες που έτυχαν ποτέ σε άνθρωπο.»

Στο σημείο αυτό ο ιερέας συνέχισε και διηγήθηκε σύντομα την περιπέτεια του αδελφού του με τη Ζοραΐδα. Ο Δικαστής τον άκουγε με τέτοια προσοχή, που ποτέ άλλοτε δεν είχε σταθεί

τόσο πολύ ακροατής. Ο ιερέας, πάντως, έφτασε μόνο ως το σημείο να περιγράψει πώς οι Γάλλοι λήστεψαν όσους βρίσκονταν στη βάρκα και σε τι φτώχεια και δυστυχία έμειναν ο σύντροφός του και η όμορφη Μαυριτανή· γι' αυτούς είπε πως δεν είχε καταφέρει να μάθει τι απέγιναν, ούτε αν έφτασαν στην Ισπανία ή αν οι Γάλλοι τούς πήγαν στη Γαλλία.

Ο καπετάνιος, που στεκόταν λίγο πιο πέρα, άκουγε όσα έλεγε ο εφημέριος και παρακολουθούσε κάθε κίνηση του αδελφού του. Μόλις εκείνος κατάλαβε πως ο εφημέριος είχε τελειώσει την αφήγησή του, αναστέναξε βαθιά και είπε με τα μάτια γεμάτα δάκρυα: «Αχ, señor, αν ξέρατε μόνο τι νέα μου φέρατε και πόσο βαθιά με αγγίζουν, ώστε, παρά όλη τη φρόνηση και την αυτοκυριαρχία που έχω αποκτήσει στον κόσμο, δεν μπορώ να συγκρατήσω αυτά τα δάκρυα που μου ξεφεύγουν! Αυτός ο γενναίος καπετάνιος που αναφέρετε είναι ο μεγαλύτερος αδελφός μου. Επειδή είχε πιο τολμηρό και υψηλό φρόνημα από τον άλλο μου αδελφό κι από μένα, διάλεξε το έντιμο και αξιόλογο επάγγελμα των όπλων, μία από τις τρεις σταδιοδρομίες που μας είχε προτείνει ο πατέρας μας, όπως σας ανέφερε ο σύντροφός σας μέσα σε εκείνη την ιστορία που νομίζατε πως σας έλεγε. Εγώ ακολούθησα τα γράμματα, και με τη βοήθεια του Θεού και με τον δικό μου κόπο έφτασα στη θέση όπου με βλέπετε σήμερα. Ο δεύτερος αδελφός μου βρίσκεται στο Περού και είναι τόσο πλούσιος, ώστε με όσα έστειλε στον πατέρα μου και σε μένα όχι μόνο ξεπλήρωσε πλήρως το μερίδιο που πήρε μαζί του, αλλά έδωσε και στον πατέρα μας τα μέσα να ικανοποιεί τη φυσική του γενναιοδωρία· κι έτσι κι εγώ μπόρεσα να συνεχίσω τις σπουδές μου με τρόπο πιο αντάξιο και αξιοπρεπή και να

φτάσω στη σημερινή μου θέση. Ο πατέρας μου ζει ακόμη, μα σβήνει από την αγωνία να μάθει νέα του πρωτότοκου γιου του, και αδιάκοπα παρακαλεί τον Θεό να μην του κλείσει ο θάνατος τα μάτια προτού αντικρίσει τα μάτια του παιδιού του. Εκείνο όμως που με ξαφνιάζει είναι πως ο αδελφός μου, με τόση λογική που είχε, αμέλησε να δώσει κάποιο σημάδι ζωής, είτε στις συμφορές και τα βάσανά του είτε στις καλές του μέρες· γιατί αν ο πατέρας του ή κάποιος από εμάς γνώριζε την κατάστασή του, δεν θα χρειαζόταν να περιμένει εκείνο το θαύμα με το καλάμι για να εξαγοραστεί. Τώρα όμως αυτό που με βασανίζει είναι η αβεβαιότητα αν εκείνοι οι Γάλλοι του ξανάδωσαν την ελευθερία του ή αν τον σκότωσαν για να κρύψουν τη ληστεία. Όλα αυτά θα με κάνουν να συνεχίσω το ταξίδι μου όχι με τη χαρά με την οποία το άρχισα, αλλά μέσα στη βαθύτερη μελαγχολία και θλίψη. Αχ, αγαπημένε μου αδελφέ, να ήξερα μόνο πού βρίσκεσαι τώρα, και θα έτρεχα να σε βρω και να σε λυτρώσω από τα βάσανά σου, ακόμη κι αν αυτό σήμαινε να υποφέρω εγώ ο ίδιος! Αχ, να μπορούσα να φέρω στον γέρο πατέρα μας την είδηση πως ζεις, έστω κι αν βρισκόσουν στο πιο βαθύ μπουντρούμι της Βαρβαρίας· γιατί η περιουσία του, η δική μου και του αδελφού μου θα σε έβγαζαν από εκεί! Αχ, όμορφη και γενναιόδωρη Zoraida, να μπορούσα να ανταποδώσω την καλοσύνη σου προς έναν αδελφό! Να μπορούσα να είμαι παρών στη νέα γέννηση της ψυχής σου και στον γάμο σου, που θα μας γέμιζε όλους με τόση χαρά!»

Ο δικαστής είπε όλα αυτά —και ακόμα περισσότερα— με τόσο βαθιά συγκίνηση, μόλις έμαθε τα νέα για τον αδελφό του, ώστε όλοι όσοι τον άκουγαν παρασύρθηκαν από το συναίσθημά του και έδειξαν πόσο συμμερίζονταν τη λύπη του.

Ο εφημέριος, βλέποντας λοιπόν πόσο καλά είχε πετύχει τον σκοπό του και την επιθυμία του καπετάνιου, δεν θέλησε να τους κρατήσει άλλο μέσα στη στενοχώρια. Σηκώθηκε από το τραπέζι και πήγε στο δωμάτιο όπου βρισκόταν η Zoraida· την έπιασε από το χέρι, ενώ η Luscinda, η Dorothea και η κόρη του δικαστή ακολούθησαν πίσω τους. Ο καπετάνιος περίμενε να δει τι θα έκανε ο εφημέριος, κι εκείνος, κρατώντας τον με το άλλο χέρι, τους οδήγησε και τους δυο μπροστά στον δικαστή και στους άλλους κυρίους και είπε: «Σταματήστε πια τα δάκρυά σας, κύριε δικαστά, και ας εκπληρωθεί η πιο βαθιά επιθυμία της καρδιάς σας όσο πλήρως θα μπορούσατε να ευχηθείτε, γιατί μπροστά σας έχετε τον άξιο αδελφό σας και την καλή σας νύφη. Αυτός που βλέπετε εδώ είναι ο Καπετάνιος Viedma, και αυτή είναι η όμορφη Μαυριτανή που του στάθηκε τόσο καλή. Οι Γάλλοι για τους οποίους σας μίλησα τούς έφεραν στη φτώχεια που βλέπετε, ώστε να μπορέσετε να δείξετε τη γενναιοδωρία της καλής σας καρδιάς.»

Ο καπετάνιος έτρεξε να αγκαλιάσει τον αδελφό του. Εκείνος ακούμπησε και τα δυο του χέρια στο στήθος του για να τον κοιτάξει καλά, κρατώντας τον λίγο σε απόσταση· μόλις όμως βεβαιώθηκε ποιος ήταν, τον έσφιξε στην αγκαλιά του τόσο δυνατά και ξέσπασε σε τέτοια δάκρυα αληθινής χαράς, που οι περισσότεροι από όσους ήταν παρόντες δεν μπόρεσαν παρά να συγκινηθούν κι αυτοί. Τα λόγια που αντάλλαξαν τα δυο αδέλφια, η συγκίνηση που έδειξαν, δύσκολα μπορεί κανείς να τα φανταστεί, πόσο μάλλον να τα γράψει. Μέσα σε λίγες κουβέντες είπαν ο ένας στον άλλον τα γεγονότα της ζωής τους· έδειξαν την αληθινή αδελφική αγάπη σε όλη της τη

δύναμη. Ύστερα ο δικαστής αγκάλιασε τη Ζοραΐδα και της έθεσε στη διάθεσή της ό,τι είχε· μετά έβαλε και την κόρη του να την αγκαλιάσει, και η όμορφη χριστιανή και η γοητευτική Μαυριτανή έφεραν ξανά δάκρυα στα μάτια όλων. Κι όλη αυτή την παράξενη σκηνή ο Δον Κιχώτης την παρακολουθούσε προσεκτικά, χωρίς να λέει λέξη, αποδίδοντάς τα όλα σε χίμαιρες της ιπποτικής περιπλάνησης. Έπειτα συμφώνησαν πως ο καπετάνιος και η Ζοραΐδα θα επέστρεφαν με τον αδελφό του στη Σεβίλλη και θα έστελναν νέα στον πατέρα του ότι είχε λυτρωθεί και βρεθεί, ώστε να μπορέσει να έρθει και να παραστεί στον γάμο και στη βάφτιση της Ζοραΐδας· γιατί ο Δικαστής δεν μπορούσε να αναβάλει το ταξίδι του, αφού είχε πληροφορηθεί πως σε έναν μήνα από τότε ο στόλος θα έφευγε από τη Σεβίλλη για τη Νέα Ισπανία, και το να χάσει το πέρασμα θα του δημιουργούσε μεγάλη δυσκολία. Με λίγα λόγια, όλοι ήταν ευχαριστημένοι και χαρούμενοι με την καλή τύχη του αιχμαλώτου· και καθώς είχαν ήδη περάσει σχεδόν τα δύο τρίτα της νύχτας, αποφάσισαν να αποσυρθούν για να ξεκουραστούν το υπόλοιπο. Ο Δον Κιχώτης προσφέρθηκε να φυλάξει σκοπιά στο κάστρο, μήπως τους επιτεθεί κανένας γίγαντας ή άλλος κακόβουλος παλιάνθρωπος, που να λαχταρά τον μεγάλο θησαυρό ομορφιάς που έκρυβε το κάστρο. Όσοι τον καταλάβαιναν τον ευχαρίστησαν γι' αυτή την υπηρεσία και εξήγησαν στον Δικαστή την παράξενη ιδιοτροπία του, πράγμα που τον διασκέδασε όχι και λίγο. Μόνο ο Σάντσο Πάνθα έβραζε από την καθυστέρηση ώσπου να πάνε για ύπνο· κι απ' όλους ήταν εκείνος που βολεύτηκε καλύτερα, καθώς ξάπλωσε πάνω στα σαμάρια του γαϊδάρου του, που, όπως θα ειπωθεί παρακάτω, του κόστισαν πολύ ακριβά.

Οι κυρίες, λοιπόν, αφού αποσύρθηκαν στο δωμάτιό τους, και οι υπόλοιποι βολεύτηκαν όπως μπορούσαν με τη λιγότερη δυνατή ταλαιπωρία, ο Δον Κιχώτης βγήκε από το πανδοχείο για να φυλάξει σκοπιά στο κάστρο, όπως είχε υποσχεθεί. Λίγο όμως πριν χαράξει, έφτασε στ' αυτιά των γυναικών μια φωνή τόσο γλυκιά και μελωδική, που τις ανάγκασε όλες να αφουγκραστούν με προσοχή· περισσότερο απ' όλες τη Δωροθέα, που ήταν ξύπνια, ενώ δίπλα της κοιμόταν η Δόνα Κλάρα δε Βιέδμα, όπως λεγόταν η κόρη του Δικαστή. Κανείς δεν μπορούσε να φανταστεί ποιος τραγουδούσε τόσο όμορφα, και η φωνή δεν συνοδευόταν από κανένα όργανο. Άλλοτε τους φαινόταν πως ο τραγουδιστής ήταν στην αυλή, άλλοτε στον στάβλο· κι ενώ όλες άκουγαν με κομμένη την ανάσα και απορούσαν, ο Καρδένιο ήρθε στην πόρτα και είπε: «Ακούστε, όποιος δεν κοιμάται, και θα ακούσετε τη φωνή ενός μουλαρά που μαγεύει καθώς τραγουδά.»

«Την ακούμε ήδη, señor», είπε η Δωροθέα· τότε ο Καρδένιο έφυγε, κι εκείνη, δίνοντας όλη της την προσοχή, ξεχώρισε πως τα λόγια του τραγουδιού ήταν τα εξής:

c42e.jpg (11K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XLIII. ΟΠΟΥ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ Η ΕΥΧΑΡΙΣΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΟΥΛΑΡΗ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΠΑΡΑΞΕΝΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΠΟΥ ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ ΣΤΟ ΠΑΝΔΟΧΕΙΟ

c43a.jpg (127K)

Πλήρες μέγεθος

Αχ, είμαι θαλασσοπόρος του Έρωτα, ταξιδεύω στο βαθύ του πέλαγος· δεν ξέρω πού βρίσκεται το λιμάνι, ούτε τολμώ να ελπίζω πως θα το φτάσω.

Ένα μονάχα μακρινό αστέρι έχω για να με οδηγεί, ένα φως πιο λαμπρό απ' όσα άλλοτε φώτιζαν τον Παλίνορο.

Και παρασύρομαι αβέβαια, χωρίς να ξέρω πού με πάει· μόνο πάνω του καρφώνω το βλέμμα μου, αδιαφορώντας για καθετί άλλο.

Μα η υπερβολική σεμνοτυφία και η ψυχρή, σκληρή συστολή, όταν τις χρειάζομαι λιγότερο απ' ποτέ, μου κρύβουν σαν σύννεφα το ποθητό του φως.

Λαμπρό αστέρι, στόχε των ματιών μου που σε λαχταρούν, όσο λάμπεις από πάνω μου· όταν κρυφτείς από τα μάτια μου, θα ξέρω πως ο θάνατος είναι κοντά μου.

Ο τραγουδιστής είχε φτάσει ως εκεί, όταν η Δωροθέα σκέφτηκε πως δεν ήταν σωστό να στερήσει από την Κλάρα την ευκαιρία να ακούσει μια τόσο γλυκιά φωνή· έτσι, κουνώντας τη απαλά πέρα δώθε, την ξύπνησε λέγοντας:

«Συγχώρεσέ με, παιδί μου, που σε ξυπνώ· το κάνω όμως για να έχεις τη χαρά ν' ακούσεις ίσως την ομορφότερη φωνή που άκουσες ποτέ στη ζωή σου.»

Η Κλάρα ξύπνησε ακόμα νυσταγμένη και, μην καταλαβαίνοντας αμέσως τι της είπε η Δωροθέα, τη ρώτησε τι συμβαίνει. Εκείνη επανέλαβε τα λόγια της, και η Κλάρα αμέσως πρόσεξε· όμως μόλις είχε ακούσει δυο στίχους, καθώς ο τραγουδιστής συνέχιζε, την έπιασε ένα παράξενο τρέμουλο,

σαν να την είχε χτυπήσει δυνατός τεταρταίος πυρετός, και ρίχνοντας τα χέρια της γύρω από τη Δωροθέα, είπε:

«Αχ, αγαπημένη κυρία της ψυχής και της ζωής μου! Γιατί με ξύπνησες; Η μεγαλύτερη καλοσύνη που θα μπορούσε να μου κάνει τώρα η τύχη θα ήταν να μου κλείσει τα μάτια και τ' αυτιά, ώστε ούτε να βλέπω ούτε ν' ακούω εκείνον τον δυστυχισμένο μουσικό.»

«Τι είναι αυτά που λες, παιδί μου;» είπε η Δωροθέα. «Μα λένε πως αυτός ο τραγουδιστής είναι μουλαράς!»

«Όχι, είναι κύριος πολλών τόπων», απάντησε η Κλάρα, «κι εκείνος που κατέχει μέσα στην καρδιά μου τόσο σταθερά δεν θα του αφαιρεθεί ποτέ, εκτός αν θελήσει ο ίδιος να τον παραδώσει.»

Η Δωροθέα έμεινε κατάπληκτη με τα φλογερά λόγια της κοπέλας, γιατί της φαίνονταν πολύ πέρα από όσα θα περίμενε κανείς από την ηλικία και την πείρα της· γι' αυτό της είπε:

«Μιλάς με τρόπο που δεν μπορώ να σε καταλάβω, δεσποινίς Κλάρα· εξήγησέ μου πιο καθαρά και πες μου τι είναι αυτά που λες για καρδιές και τόπους και για τούτον τον μουσικό, που η φωνή του σε έχει ταράξει τόσο. Όμως μη μου πεις τίποτα τώρα· δεν θέλω να χάσω την ευχαρίστηση που μου δίνει το να ακούω τον τραγουδιστή, στρέφοντας την προσοχή μου στις εξάρσεις σου, γιατί καταλαβαίνω πως αρχίζει να τραγουδά καινούριο σκοπό και καινούρια μελωδία.»

«Ας τραγουδήσει, στ' όνομα του Θεού», αποκρίθηκε η Κλάρα· και για να μην τον ακούει, βούλωσε και τ' αυτιά της με τα

χέρια της, πράγμα που ξάφνιασε πάλι τη Δωροθέα. Εκείνη όμως έστρεψε την προσοχή της στο τραγούδι και είδε πως έλεγε τα εξής:

Γλυκιά Ελπίδα, στήριγμά μου, εσύ που προχωράς προς τον σκοπό που έχεις βάλει, χωρίς να λογαριάζεις εμπόδιο ή φραγμό, μη φοβηθείς, κι αν σε κάθε βήμα νιώθεις τον θάνατο να πλησιάζει.

Καμιά νίκη, καμιά χαρά θριάμβου δεν γνωρίζει η λιγόψυχη καρδιά· άμοιρος είναι εκείνος που δεν τολμά να σταθεί θαρρετά απέναντι στην Τύχη, μα παραδίνει ψυχή και νου σκλαβωμένα στην αδράνεια.

Αν ο Έρωτας πουλά ακριβά την πραμάτεια του, τότε πρέπει να διεκδικεί το δίκιο του· ποιο χρυσάφι μπορεί να συγκριθεί με εκείνο πάνω στο οποίο έχει χαράξει τη σφραγίδα του; Και όλοι το ξέρουν: ό,τι κοστίζει λίγο, λίγο το εκτιμάμε.

Η αγάπη, όταν είναι ακλόνητη, δεν ξέρει τι θα πει «αδυναμία». Κι όσο κι αν βλέπω τον δρόμο μου γεμάτο ατέλειωτα εμπόδια, δεν θα με κυριεύσει καμιά απόγνωση ούτε θα με κρατήσει δεμένο στη γη, όσο υπάρχει ο ουρανός.

Εδώ η φωνή σώπασε και οι λυγμοί της Κλάρας ξανάρχισαν, πράγμα που κίνησε ακόμη περισσότερο την περιέργεια της Δωροθέας να μάθει τι μπορούσε να είναι αυτό που την έκανε να τραγουδά τόσο γλυκά και να κλαίει τόσο πικρά. Έτσι τη ρώτησε ξανά τι ήταν αυτό που πήγαινε να της πει πριν. Τότε η Κλάρα, φοβούμενη μήπως την ακούσει η Λουσίντα, τύλιξε σφιχτά τα χέρια της γύρω από τη Δωροθέα και έφερε το στόμα της τόσο κοντά στο αυτί της, ώστε να μπορεί να μιλήσει χωρίς

να φοβάται ότι θα την ακούσει κανείς άλλος, και είπε:

«Αυτός ο τραγουδιστής, αγαπητή μου κυρία, είναι γιος ενός ευγενούς από την Αραγωνία, κυρίου δύο χωριών, που μένει απέναντι από το σπίτι του πατέρα μου στη Μαδρίτη. Κι ενώ ο πατέρας μου τον χειμώνα είχε κουρτίνες στα παράθυρα και το καλοκαίρι ξύλινα πλέγματα, κάπως —δεν ξέρω πώς— αυτός ο νέος, που τότε σπούδαζε, με είδε, είτε στην εκκλησία είτε αλλού, δεν μπορώ να πω, και τελικά με ερωτεύτηκε. Μου το έδειχνε από τα παράθυρα του σπιτιού του με τόσα νοήματα και τόσα δάκρυα, που αναγκάστηκα να τον πιστέψω, και μάλιστα να τον αγαπήσω, χωρίς καν να ξέρω τι ακριβώς ζητούσε από μένα. Ένα από τα σημάδια που μου έκανε ήταν να πλέκει το ένα χέρι μέσα στο άλλο, για να μου δείξει πως ήθελε να με παντρευτεί. Κι όσο κι αν αυτό θα με έκανε ευτυχισμένη, επειδή ήμουν μόνη και χωρίς μητέρα, δεν ήξερα σε ποιον να ανοίξω την καρδιά μου· έτσι άφησα τα πράγματα όπως ήταν, χωρίς να του δώσω άλλο θάρρος, παρά μόνο, όταν έλειπαν από το σπίτι και ο πατέρας μου και ο δικός του, να σηκώνω λίγο την κουρτίνα ή το πλέγμα για να με βλέπει καθαρά. Και τότε έδειχνε τέτοια χαρά, που έμοιαζε να χάνει τα λογικά του. Στο μεταξύ έφτασε η ώρα να φύγει ο πατέρας μου για το ταξίδι, κι εκείνος το έμαθε, όχι όμως από μένα, γιατί ποτέ δεν είχα κατορθώσει να του το πω. Αρρώστησε, πιστεύω από τη λύπη, κι έτσι τη μέρα που αναχωρήσαμε δεν μπόρεσα να τον δω για να τον αποχαιρετήσω, έστω μόνο με τα μάτια. Όμως, αφού είχαμε ήδη δύο μέρες στον δρόμο, μπαίνοντας στο πανδοχείο ενός χωριού, μια μέρα δρόμο από εδώ, τον είδα στην πόρτα ντυμένο μουλαράς, και τόσο καλά μεταμφιεσμένο, που αν δεν είχα χαραγμένη την εικόνα του στην καρδιά μου, θα ήταν αδύνατο

να τον αναγνωρίσω. Κι όμως τον γνώρισα, και ξαφνιάστηκα, και χάρηκα. Με παρακολουθεί χωρίς να τον υποψιάζεται ο πατέρας μου, από τον οποίο πάντα κρύβεται όταν βρεθεί στον δρόμο μου ή στα πανδοχεία όπου σταματάμε. Και καθώς ξέρω ποιος είναι, και σκέφτομαι πως για την αγάπη μου κάνει αυτό το ταξίδι με τα πόδια, μέσα σε τόσες κακουχίες, νιώθω πως θα πεθάνω από τη θλίψη· κι όπου πατά εκείνος, εκεί στρέφω κι εγώ τα μάτια μου. Δεν ξέρω με ποιο σκοπό ήρθε, ούτε πώς κατάφερε να ξεφύγει από τον πατέρα του, που τον αγαπά υπερβολικά, αφού δεν έχει άλλον κληρονόμο, και γιατί το αξίζει, όπως θα καταλάβετε κι εσείς όταν τον δείτε. Κι ακόμη μπορώ να σας πω πως όλα όσα τραγουδά είναι δικά του· γιατί τον έχω ακούσει να λένε πως είναι μεγάλος λόγιος και ποιητής. Και κάτι ακόμη: κάθε φορά που τον βλέπω ή τον ακούω να τραγουδά, τρέμω ολόκληρη και με πιάνει φόβος μήπως τον αναγνωρίσει ο πατέρας μου και μάθει για τον έρωτά μας. Ποτέ στη ζωή μου δεν του έχω μιλήσει ούτε μία λέξη· κι όμως τον αγαπώ τόσο, που δεν θα μπορούσα να ζήσω χωρίς αυτόν. Αυτά, αγαπητή μου κυρία, είναι όλα όσα έχω να σας πω για τον μουσικό που σας μάγεψε τόσο με τη φωνή του· και μόνο απ' αυτά μπορείτε εύκολα να καταλάβετε πως δεν είναι μουλαράς, αλλά άρχοντας καρδιών και τόπων, όπως σας είπα ήδη.»

«Μην πεις τίποτε άλλο, Δόνα Κλάρα», είπε τότε η Δωροθέα, ενώ ταυτόχρονα τη φιλούσε αμέτρητες φορές. «Σου λέω, μη λες άλλο· περίμενε να ξημερώσει. Έχω πίστη στον Θεό πως θα τα φέρει έτσι αυτή η υπόθεσή σου, ώστε να έχει το καλό τέλος που αξίζει σε μια τόσο αθώα αρχή.»

«Αχ, señora», είπε η Δόνα Κλάρα, «τι τέλος μπορεί να ελπίζει κανείς, όταν ο πατέρας του έχει τόσο υψηλή θέση και τόσα πλούτη, ώστε θα θεωρούσε πως δεν είμαι άξια ούτε υπηρέτρια να γίνω του γιου του, πόσο μάλλον γυναίκα του; Κι όσο για το να παντρευτώ χωρίς να το ξέρει ο πατέρας μου, δεν θα το έκανα με τίποτα στον κόσμο. Δεν θα ζητούσα τίποτε περισσότερο παρά μόνο να γυρίσει αυτός ο νέος πίσω και να με αφήσει· ίσως, αν δεν τον βλέπω πια και με τη μεγάλη απόσταση που θα χρειαστεί να διανύσουμε, ο πόνος που νιώθω τώρα να μαλακώσει κάπως· αν και φοβάμαι πως το γιατρικό που προτείνω δεν θα μου κάνει και πολύ καλό. Δεν ξέρω πώς στο καλό έγινε αυτό, ούτε πώς μπήκε μέσα μου αυτή η αγάπη γι' αυτόν· εγώ τόσο μικρό κορίτσι κι εκείνος σχεδόν παιδί· γιατί στ' αλήθεια πιστεύω πως είμαστε συνομήλικοι, κι εγώ δεν έχω κλείσει ακόμη τα δεκάξι· θα τα κλείσω του Αγίου Μιχαήλ που έρχεται, όπως λέει ο πατέρας μου.»

Η Δωροθέα δεν μπόρεσε να μην γελάσει ακούγοντας πόσο παιδικά μιλούσε η Δόνα Κλάρα. «Ας κοιμηθούμε τώρα, señora», της είπε, «γιατί μου φαίνεται πως έχει απομείνει ελάχιστο από τη νύχτα. Ο Θεός θα μας στείλει σύντομα το φως της μέρας, και τότε θα τα βάλουμε όλα σε τάξη — αλλιώς, αλίμονό μου.»

Μ' αυτά αποκοιμήθηκαν, και βαθιά σιωπή απλώθηκε σε όλο το πανδοχείο. Οι μόνοι που δεν κοιμούνταν ήταν η κόρη της πανδοχέας και η υπηρέτριά της, η Μαριτόρνες. Ξέροντας ποιο ήταν το αδύνατο σημείο της τρέλας του Δον Κιχώτη, και ότι στεκόταν έξω από το πανδοχείο σκοπιά, με την πανοπλία του και καβάλα στ' άλογο, αποφάσισαν οι δυο τους να του

σκαρώσουν κάποιο παιχνίδι ή, έστω, να περάσουν λίγη ώρα διασκεδάζοντας με τις ανοησίες του. Έτυχε να μην υπάρχει σε όλο το πανδοχείο ούτε ένα παράθυρο που να βλέπει προς τα έξω, παρά μόνο μια τρύπα στον τοίχο μιας σοφίτας με άχυρα, απ' όπου συνήθιζαν να πετούν το άχυρο. Εκεί στάθηκαν οι δυο αυτές μισοδεσποινίδες και είδαν τον Δον Κιχώτη πάνω στ' άλογό του, να στηρίζεται στο κοντάρι του και πότε πότε να βγάζει τόσο βαθιούς και θλιμμένους αναστεναγμούς, που έμοιαζε σαν με τον καθένα να ξερίζωνε την ψυχή του. Τον άκουγαν επίσης να λέει με φωνή χαμηλή, τρυφερή και ερωτευμένη: «Ω κυρά μου Δουλτσινέα δελ Τομπόσο, τελειότητα κάθε ομορφιάς, κορυφή και στέμμα της φρόνησης, θησαυροφυλάκιο χάρης, κιβωτός αρετής, και τέλος η ίδια η εικόνα κάθε καλού, έντιμου και απολαυστικού πράγματος αυτού του κόσμου! Τι κάνει τώρα η χάρη σου; Μήπως θυμάσαι τον σκλάβο ιππότη σου, που με τη θέλησή του εκτέθηκε σε τόσο μεγάλους κινδύνους, και όλα αυτά για να σε υπηρετήσει; Δώσε μου νέα της, ω φωστήρα με τα τρία πρόσωπα! Ίσως αυτή τη στιγμή, ζηλεύοντάς την, την κοιτάζεις είτε καθώς περπατά πέρα δώθε σε κάποια στοά των πολυτελών της ανακτόρων είτε καθώς γέρνει σε κάποιο μπαλκόνι και συλλογίζεται πώς, κρατώντας άθικτη την αγνότητα και τη μεγαλοσύνη της, θα μπορούσε να γλυκάνει τα βάσανα που υποφέρει γι' αυτήν η δυστυχισμένη μου καρδιά· ποια δόξα θα αντάμειβε τα παθήματά μου, ποια ανάπαυση τους κόπους μου, και τέλος ποιος θάνατος τη ζωή μου και ποια ανταμοιβή τις υπηρεσίες μου; Κι εσύ, ω ήλιε, που τώρα ασφαλώς ζεύεις βιαστικά τ' άλογά σου για να ανατείλεις νωρίς και να βγεις να δεις την κυρά μου, όταν τη δεις σε παρακαλώ χαιρέτησέ τη εκ μέρους

μου· όμως πρόσεξε, όταν τη δεις και τη χαιρετήσεις, να μην της φιλήσεις το πρόσωπο· γιατί θα σε ζηλέψω περισσότερο απ' όσο ζήλεψες εσύ εκείνη την ελαφροπόδαρη αχάριστη που σε έκανε να ιδρώσεις και να τρέχεις έτσι στις πεδιάδες της Θεσσαλίας ή στις όχθες του Πηνειού — γιατί δεν θυμάμαι ακριβώς πού ήταν που έτρεχες τότε — από ζήλια και έρωτα.»

Ο Δον Κιχώτης είχε φτάσει ως εκεί στον σπαρακτικό του λόγο, όταν η κόρη της πανδοχέας άρχισε να του κάνει νοήματα και να του λέει: «Σενιόρ, ελάτε από δω, παρακαλώ.»

Μόλις άκουσε αυτά τα σημάδια και τη φωνή, ο Δον Κιχώτης γύρισε το κεφάλι και είδε, στο φως του φεγγαριού που τότε έλαμπε ολόκληρο, πως κάποιος τον φώναζε από μια τρύπα στον τοίχο, που του φάνηκε σαν παράθυρο — και μάλιστα με χρυσό κιγκλίδωμα, όπως τα πλούσια κάστρα, τέτοιο που εκείνος πίστευε πως ήταν το χάνι, όφειλαν να έχουν. Αμέσως η φαντασία του τού έβαλε την ιδέα πως, όπως και την προηγούμενη φορά, η όμορφη δεσποσύνη, η κόρη της κυράς του κάστρου, νικημένη από τον έρωτά της γι' αυτόν, προσπαθούσε ξανά να κερδίσει την αγάπη του. Με αυτή τη σκέψη, και για να μη φανεί αγενής ή αχάριστος, γύρισε τον Ροσινάντε προς τα εκεί, πλησίασε την τρύπα και, μόλις διέκρινε τις δυο υπηρέτριες, είπε:

«Σας λυπάμαι, ωραία κυρία, που στρέψατε τις ερωτικές σας σκέψεις εκεί όπου είναι αδύνατο να βρείτε την ανταπόκριση που αξίζουν η μεγάλη σας αξία και η ευγενική σας καταγωγή. Κι όμως, γι' αυτό δεν πρέπει να κατηγορείτε αυτόν τον δυστυχισμένο περιπλανώμενο ιππότη, που ο έρωτας τον έχει κάνει ανίκανο να υποταχθεί σε άλλη εκτός από εκείνη που,

από την πρώτη στιγμή που την είδαν τα μάτια του, την έκανε απόλυτη κυρία της ψυχής του. Συγχωρήστε με, ευγενική δεσποινίς, και γυρίστε στο δωμάτιό σας· και μη με αναγκάσετε, με άλλες εξομολογήσεις του πάθους σας, να φανώ ακόμη πιο αχάριστος. Κι αν, από την αγάπη που μου έχετε, βρείτε πως υπάρχει κάτι άλλο που μπορώ να κάνω για να σας ικανοποιήσω — αρκεί να μην είναι η ίδια η αγάπη — ζητήστε το μου. Σας ορκίζομαι στη γλυκιά απόντα εχθρό μου πως θα σας το χαρίσω αυτή τη στιγμή, ακόμη κι αν μου ζητήσετε μια μπούκλα από τα μαλλιά της Μέδουσας, που ήταν όλα φίδια, ή και τις ίδιες τις ακτίνες του ήλιου κλεισμένες μέσα σε ένα φιαλίδιο.»

«Η κυρά μου δεν θέλει τίποτε απ' αυτά, κύριε ιππότη», είπε τότε η Maritornes.

«Τότε τι είναι αυτό που θέλει η κυρά σου, συνετή δέσποινα;» απάντησε ο Δον Κιχώτης.

«Μονάχα το όμορφο χέρι σας», είπε η Maritornes, «για να ξεσπάσει πάνω του το μεγάλο της πάθος, το πάθος που την έφερε ως αυτή τη χαραμάδα με τόσο κίνδυνο για την τιμή της· γιατί αν την είχε ακούσει ο κύριος πατέρας της, το μικρότερο κομμάτι που θα της έκοβε θα ήταν το αυτί της.»

«Θα ήθελα να το δω να γίνεται αυτό», είπε ο Δον Κιχώτης· «μα καλύτερα να το προσέξει, αν δεν θέλει να βρει το πιο ολέθριο τέλος που βρήκε ποτέ πατέρας στον κόσμο επειδή άπλωσε χέρι πάνω στα τρυφερά μέλη μιας κόρης χτυπημένης από τον έρωτα.»

Η Μαριτόρνες ήταν βέβαιη πως ο Δον Κιχώτης θα της έδινε το χέρι που του είχε ζητήσει. Αφού αποφάσισε τι θα κάνει, κατέβηκε από την τρύπα και πήγε στον στάβλο, όπου πήρε το καπίστρι του γαϊδάρου του Σάντσο Πάνθα, κι έπειτα γύρισε βιαστικά στην τρύπα, ακριβώς τη στιγμή που ο Δον Κιχώτης είχε στηθεί όρθιος πάνω στη σέλα του Ροσινάντε για να φτάσει το παραθυράκι με τα κάγκελα, όπου νόμιζε πως βρισκόταν η ερωτοχτυπημένη δεσποσύνη. Δίνοντάς της το χέρι του, είπε: «Κυρία μου, πάρτε αυτό το χέρι — ή μάλλον αυτή τη μάστιγα των κακοποιών της γης. Πάρτε, λέω, αυτό το χέρι, που δεν το άγγιξε ποτέ άλλο γυναικείο χέρι, ούτε καν εκείνο που έχει ολόκληρο το σώμα μου ολοκληρωτικά δικό της. Σας το προσφέρω όχι για να το φιλήσετε, αλλά για να παρατηρήσετε τη διάταξη των τενόντων, το πυκνό πλέγμα των μυών, το πλάτος και τη χωρητικότητα των φλεβών· κι από αυτά μπορείτε να συμπεράνετε πόση δύναμη πρέπει να έχει το μπράτσο που κρατά ένα τέτοιο χέρι.»

«Αυτό θα το δούμε αμέσως», είπε η Μαριτόρνες, κι αφού έκανε μια θηλιά που έσφιγγε στο καπίστρι, την πέρασε στον καρπό του και, κατεβαίνοντας από την τρύπα, έδεσε την άλλη άκρη πολύ γερά στον σύρτη της πόρτας του αχυρώνα.

Ο Δον Κιχώτης, νιώθοντας το τραχύ σκοινί να του γδέρνει τον καρπό, αναφώνησε: «Η χάρη σας μάλλον μου ξύνει παρά μου χαϊδεύει το χέρι· μη μου το μεταχειρίζεστε τόσο σκληρά, γιατί δεν φταίει αυτό για την προσβολή που σας έκανε η απόφασή μου, ούτε είναι δίκαιο να ξεσπάτε όλη σας την εκδίκηση σε τόσο μικρό μέρος μου. Θυμηθείτε πως όποια αγαπά τόσο πολύ δεν πρέπει να εκδικείται τόσο σκληρά.»

Όμως δεν υπήρχε πια κανείς να ακούσει αυτά τα λόγια του Δον Κιχώτη, γιατί μόλις η Μαριτόρνες τον έδεσε, εκείνη και η άλλη το έβαλαν στα πόδια, έτοιμες να πεθάνουν στα γέλια, αφήνοντάς τον δεμένο με τέτοιο τρόπο που ήταν αδύνατο να λυθεί μόνος του.

Όπως έχει ήδη ειπωθεί, στεκόταν πάνω στον Ροσινάντε, με το χέρι περασμένο από την τρύπα και τον καρπό δεμένο στον σύρτη της πόρτας, τρομοκρατημένος στην ιδέα πως, αν ο Ροσινάντε μετακινούνταν έστω και λίγο δεξιά ή αριστερά, θα έμενε να κρέμεται από το χέρι. Γι' αυτό δεν τολμούσε να κάνει την παραμικρή κίνηση, παρόλο που, ξέροντας την υπομονή και την ατάραχη φύση του Ροσινάντε, είχε κάθε λόγο να πιστεύει πως θα έμενε ακίνητος για έναν ολόκληρο αιώνα. Όταν κατάλαβε λοιπόν πως ήταν ακινητοποιημένος και πως οι κυρίες είχαν αποσυρθεί, άρχισε να φαντάζεται ότι όλα αυτά γίνονταν από μάγια, όπως και την προηγούμενη φορά, όταν στο ίδιο εκείνο κάστρο εκείνος ο μαγεμένος Μαυριτανός αχθοφόρος τον είχε σαπίσει στο ξύλο. Μέσα του καταριόταν τη δική του έλλειψη μυαλού και κρίσης που τόλμησε να ξαναμπεί στο κάστρο, αφού την πρώτη φορά είχε βγει τόσο άσχημα χαμένος· γιατί για τους περιπλανώμενους ιππότες είναι πάγια αρχή πως, όταν δοκιμάσουν μια περιπέτεια και δεν τα καταφέρουν, αυτό σημαίνει ότι δεν είναι γραφτό να την ολοκληρώσουν εκείνοι αλλά κάποιοι άλλοι, και άρα δεν πρέπει να την ξαναδοκιμάσουν. Παρ' όλα αυτά, τράβηξε το χέρι του για να δει αν μπορούσε να λυθεί, αλλά το είχαν στερεώσει τόσο καλά που όλες του οι προσπάθειες πήγαν χαμένες. Είναι αλήθεια πως τραβούσε μαλακά, για να μην κουνηθεί ο Ροσινάντε, όμως όσο κι αν προσπαθούσε να

ξανακαθίσει στη σέλα, δεν είχε άλλη επιλογή παρά να μείνει όρθιος ή να ξεριζώσει το χέρι του. Τότε ήταν που ευχήθηκε να είχε το σπαθί του Αμαδί, απέναντι στο οποίο κανένα μάγιο δεν είχε δύναμη· τότε καταριόταν την κακή του τύχη· τότε συλλογιζόταν πόσο μεγάλη απώλεια θα ήταν για τον κόσμο η απουσία του όσο θα έμενε εκεί μαγεμένος, γιατί ήταν απολύτως βέβαιος πως αυτό ακριβώς του συνέβαινε· ύστερα ξαναγύριζε με τη σκέψη στην αγαπημένη του Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο· μετά φώναζε τον άξιο ιπποκόμο του, τον Σάντσο Πάνθα, που, βυθισμένος στον ύπνο και ξαπλωμένος πάνω στο σαμάρι του γαϊδάρου του, εκείνη τη στιγμή δεν θυμόταν ούτε τη μάνα που τον γέννησε· έπειτα καλούσε τους σοφούς Λιργαντέο και Αλκίφε να έρθουν να τον βοηθήσουν· μετά επικαλούνταν την καλή του φίλη Ουργάντα να τον συντρέξει· και τέλος τον βρήκε το πρωί σε τέτοια απόγνωση και σύγχυση, που μουγκάνιζε σαν ταύρος, γιατί δεν είχε καμιά ελπίδα πως η μέρα θα έφερνε ανακούφιση στα βάσανά του, τα οποία πίστευε πως θα κρατούσαν για πάντα, αφού ήταν μαγεμένος. Και γι' αυτό ήταν πεπεισμένος, βλέποντας πως ο Ροσινάντε δεν κουνιόταν καθόλου, ούτε λίγο ούτε πολύ· έτσι είχε πειστεί πως και ο ίδιος και το άλογό του θα έμεναν σ' αυτή την κατάσταση, χωρίς φαγητό, χωρίς νερό και χωρίς ύπνο, ώσπου να περάσει η κακοποιός επιρροή των άστρων ή ώσπου κάποιος άλλος, σοφότερος μάγος, να τον λύσει από τα μάγια.

Όμως είχε πέσει πολύ έξω μ' αυτό το συμπέρασμα, γιατί μόλις είχε αρχίσει να χαράζει, όταν έφτασαν στο πανδοχείο τέσσερις καβαλάρηδες, καλά οπλισμένοι και εξοπλισμένοι, με ντουφέκια περασμένα στα τόξα της σέλας τους. Φώναξαν και χτύπησαν δυνατά την πύλη του πανδοχείου, που ήταν ακόμη

κλειστή. Μόλις το είδε αυτό ο Δον Κιχώτης, δεν ξέχασε ούτε εκεί να κάνει τον σκοπό, και είπε με δυνατή και προστακτική φωνή: «Ιππότες, ή οπλοφόροι, ή ό,τι κι αν είστε, δεν έχετε κανένα δικαίωμα να χτυπάτε τις πύλες αυτού του κάστρου· είναι ολοφάνερο πως όσοι βρίσκονται μέσα είτε κοιμούνται είτε δεν συνηθίζουν να ανοίγουν το φρούριο πριν απλωθούν οι ακτίνες του ήλιου σε όλη την επιφάνεια της γης. Τραβηχτείτε πιο πέρα και περιμένετε ώσπου να ξημερώσει για τα καλά, κι έπειτα θα δούμε αν πρέπει ή όχι να σας ανοίξουμε.»

«Τι διάβολο φρούριο ή κάστρο είναι αυτό», είπε ένας, «που πρέπει να στεκόμαστε σε τέτοιες τυπικότητες; Αν είσαι ο πανδοχέας, πες τους να μας ανοίξουν· είμαστε ταξιδιώτες, θέλουμε μόνο να ταΐσουμε τ' άλογά μας και να συνεχίσουμε, γιατί βιαζόμαστε.»

«Σας φαίνομαι, κύριοι, για πανδοχέας;» είπε ο Δον Κιχώτης.

«Δεν ξέρω με τι μοιάζεις», απάντησε ο άλλος· «ξέρω όμως πως λες ανοησίες όταν αποκαλείς αυτό το πανδοχείο κάστρο.»

«Κάστρο είναι», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης, «και μάλιστα από τα καλύτερα σε ολόκληρη την επαρχία· και μέσα του βρίσκονται άνθρωποι που έχουν κρατήσει σκήπτρο στο χέρι και φορέσει στέμμα στο κεφάλι.»

«Καλύτερα θα ήταν να ήταν ανάποδα», είπε ο ταξιδιώτης, «το σκήπτρο στο κεφάλι και το στέμμα στο χέρι· αλλά, αν είναι έτσι, ίσως μέσα να βρίσκεται κανένας θίασος ηθοποιών, που γι' αυτούς είναι συνηθισμένο πράγμα να έχουν τέτοια

στέμματα και σκήπτρα σαν αυτά που λες. Γιατί σε ένα τόσο μικρό πανδοχείο σαν αυτό, και με τόση ησυχία τριγύρω, δεν πιστεύω πως έχουν καταλύσει άνθρωποι που δικαιούνται στέμματα και σκήπτρα.»

«Ξέρεις πολύ λίγα από τον κόσμο», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης, «αφού αγνοείς όσα συμβαίνουν συνήθως στην περιπλανώμενη ιπποσύνη.»

Όμως οι σύντροφοι του εκπροσώπου, κουρασμένοι πια από τη συζήτηση με τον Δον Κιχώτη, άρχισαν ξανά να χτυπούν την πόρτα με μεγάλη επιμονή και τόση δύναμη, που ξύπνησε ο πανδοχέας —και όχι μόνο αυτός, αλλά όλοι όσοι βρίσκονταν στο χάνι— και σηκώθηκε να δει ποιος χτυπούσε. Εκείνη ακριβώς τη στιγμή, ένα από τα άλογα των τεσσάρων που ζητούσαν να μπουν πλησίασε να μυρίσει τον Ροσινάντε, που στεκόταν ακίνητος, θλιμμένος, καταβεβλημένος και με τα αυτιά πεσμένα, βαστώντας τον αφέντη του που κρεμόταν βασανιστικά τεντωμένος. Και επειδή, όσο κι αν έμοιαζε ξύλινος, ήταν τελικά ζωντανό πλάσμα, δεν μπόρεσε να μην ανταποδώσει και να μυρίσει κι αυτός εκείνον που του έδειχνε ενδιαφέρον. Μόλις όμως κουνήθηκε έστω και λίγο, ο Δον Κιχώτης έχασε την ισορροπία του και γλίστρησε από τη σέλα· θα είχε πέσει κάτω, αν δεν έμενε κρεμασμένος από το χέρι, πράγμα που του προκάλεσε τέτοιο πόνο, ώστε πίστεψε πως είτε θα του κοβόταν ο καρπός είτε θα του ξεριζωνόταν ολόκληρο το μπράτσο. Έμεινε να αιωρείται τόσο κοντά στο έδαφος, που μόλις και μετά βίας το άγγιζε με τις μύτες των ποδιών του, κι αυτό έκανε τα πράγματα ακόμη χειρότερα· γιατί, βλέποντας πόσο λίγο του έλειπε για να πατήσει γερά,

σπαρταρούσε και τεντωνόταν όσο μπορούσε για να βρει στήριγμα. Ήταν σαν εκείνους που βασανίζονται με το μαρτύριο της ανάρτησης, όταν τους αφήνουν στο «αγγίζεις και δεν αγγίζεις»· με τις βίαιες προσπάθειές τους να τεντωθούν κάνουν μόνοι τους το μαρτύριό τους χειρότερο, ξεγελασμένοι από την ελπίδα πως με μια ελάχιστη ακόμη προσπάθεια θα φτάσουν επιτέλους στο έδαφος.

c43b.jpg (272K)

Πλήρες μέγεθος

c43e.jpg (20K)

[illegible] XLIV. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

c44a.jpg (144K)

Πλήρες μέγεθος

Οι φωνές του Δον Κιχώτη ήταν τόσο δυνατές, που ο πανδοχέας άνοιξε βιαστικά την πύλη του χανιού, βγήκε τρομαγμένος και έτρεξε να δει ποιος ούρλιαζε έτσι· μαζί του μαζεύτηκαν και όσοι βρίσκονταν απ' έξω. Η Μαριτόρνες, που είχε ήδη ξυπνήσει από την ίδια φασαρία, κατάλαβε τι συνέβαινε, ανέβηκε τρέχοντας στο πατάρι και, χωρίς να τη δει κανείς, έλυσε το καπίστρι από το οποίο κρεμόταν ο Δον Κιχώτης. Εκείνος σωριάστηκε κάτω μπροστά στα μάτια του πανδοχέα και των ταξιδιωτών, που τον πλησίασαν και τον ρώτησαν τι είχε και φώναζε έτσι. Χωρίς να πει λέξη, έβγαλε το σκοινί από τον καρπό του, σηκώθηκε όρθιος, πήδηξε πάνω στον Ροσινάντε, πέρασε την ασπίδα στο μπράτσο του, χαμήλωσε το κοντάρι του και, αφού έκανε έναν αρκετά μεγάλο κύκλο στην πεδιάδα, γύρισε πίσω με μισό καλπασμό φωνάζοντας:

«Όποιος τολμήσει να πει πως δίκαια με μάγεψαν, αρκεί να μου δώσει την άδεια η κυρά μου, η πριγκίπισσα Μικομικόνα, τον βγάζω ψεύτη, τον προκαλώ και τον καλώ σε μονομαχία.»

Οι ταξιδιώτες που είχαν μόλις φτάσει έμειναν άναυδοι με τα λόγια του Δον Κιχώτη· όμως ο πανδοχέας τους έβγαλε από

την απορία λέγοντάς τους ποιος ήταν και να μην του δίνουν σημασία, γιατί δεν ήταν στα καλά του. Έπειτα εκείνοι τον ρώτησαν αν είχε έρθει τυχαία στο χάνι ένα παλικάρι γύρω στα δεκαπέντε, ντυμένο σαν μουλαράς, με τέτοια και τέτοια χαρακτηριστικά, περιγράφοντας τον αγαπημένο της Δόνιας Κλάρας. Ο πανδοχέας απάντησε πως είχε τόσο πολύ κόσμο το χάνι, που δεν είχε προσέξει το πρόσωπο που ζητούσαν· τότε όμως ένας από αυτούς, βλέποντας την άμαξα με την οποία είχε έρθει ο Δικαστής, είπε: «Εδώ είναι αποκλείεται να μην είναι, γιατί αυτή είναι η άμαξα που ακολουθεί. Ας μείνει ένας μας στην πύλη και οι υπόλοιποι ας μπούμε μέσα να τον ψάξουμε· ή, καλύτερα ακόμα, ας κάνει ένας τον γύρο του χανιού, μήπως το σκάσει πηδώντας τον τοίχο της αυλής.» «Έτσι να γίνει», είπε ένας άλλος. Και ενώ δύο μπήκαν μέσα, ένας έμεινε στην πύλη και ο άλλος έκανε τον γύρο του χανιού. Βλέποντας όλα αυτά, ο πανδοχέας δεν μπορούσε να φανταστεί για ποιο λόγο έπαιρναν τόσες προφυλάξεις, αν και είχε καταλάβει πως έψαχναν το παλικάρι που του είχαν περιγράψει.

Ως τότε είχε πια ξημερώσει για τα καλά· κι έτσι, τόσο εξαιτίας του φωτός όσο και του θορύβου που είχε κάνει ο Δον Κιχώτης, όλοι ήταν στο πόδι και ξύπνιοι, μα πάνω απ' όλους η Δόνια Κλάρα και η Δωροθέα. Η πρώτη είχε κοιμηθεί ελάχιστα, ταραγμένη που ο αγαπημένος της βρισκόταν τόσο κοντά, και η δεύτερη από την περιέργεια να τον δει. Ο Δον Κιχώτης, βλέποντας πως κανείς από τους τέσσερις ταξιδιώτες ούτε του έδινε σημασία ούτε απαντούσε στην πρόκλησή του, εξαγριώθηκε και κόντευε να σκάσει από αγανάκτηση και θυμό. Κι αν μπορούσε να βρει στους νόμους της ιπποσύνης ότι

επιτρεπόταν σε έναν περιπλανώμενο ιππότη να αναλάβει άλλη υπόθεση ή να μπλεχτεί σε άλλη περιπέτεια, ενώ είχε δώσει λόγο και τιμή να μην καταπιαστεί με τίποτε άλλο πριν τελειώσει εκείνο στο οποίο ήταν δεσμευμένος, θα είχε ορμήσει πάνω τους όλους και θα τους είχε αναγκάσει να του απαντήσουν, θέλοντας και μη. Όμως, επειδή έκρινε πως δεν του ταίριαζε ούτε ήταν σωστό να αρχίσει νέο εγχείρημα προτού αποκαταστήσει τη Μικομικόνα στο βασίλειό της, αναγκάστηκε να σωπάσει και να περιμένει ήσυχα να δει πού θα κατέληγαν οι κινήσεις αυτών των ταξιδιωτών. Ένας απ' αυτούς βρήκε τον νέο που έψαχναν να κοιμάται δίπλα σ' έναν μουλαρά, χωρίς να περνά καν από το μυαλό του ότι κάποιος θα ερχόταν να τον αναζητήσει, πόσο μάλλον να τον βρει.

Ο άντρας τον άρπαξε από το μπράτσο και του είπε: «Σου ταιριάζει πράγματι πολύ, κύριε Δον Λουίς, η φορεσιά που φοράς· και το κρεβάτι όπου σε βρίσκω ταιριάζει θαυμάσια με την πολυτέλεια μέσα στην οποία σε μεγάλωσε η μητέρα σου.»

Ο νέος έτριψε τα νυσταγμένα του μάτια και τον κοίταξε για λίγο, αυτόν που τον κρατούσε· σύντομα όμως τον αναγνώρισε ως έναν από τους υπηρέτες του πατέρα του. Τότε τα έχασε τόσο πολύ, που για αρκετή ώρα δεν μπόρεσε ούτε να βρει ούτε να βγάλει λέξη. Κι ο υπηρέτης συνέχισε: «Τώρα δεν σου μένει τίποτε άλλο, κύριε Δον Λουίς, παρά να υποταχθείς ήσυχα και να γυρίσεις στο σπίτι, εκτός κι αν θέλεις ο κύριός μου, ο πατέρας σου, να φύγει από αυτόν τον κόσμο· γιατί τίποτε άλλο δεν μπορεί να βγει από τη λύπη που τον έχει κυριεύσει εξαιτίας της απουσίας σου.»

«Και πώς έμαθε ο πατέρας μου ότι είχα πάρει αυτόν τον δρόμο και μάλιστα μ' αυτά τα ρούχα;» είπε ο Δον Λουίς.

«Ήταν ένας φοιτητής στον οποίο είχες εμπιστευτεί τα σχέδιά σου», απάντησε ο υπηρέτης, «κι εκείνος τα αποκάλυψε, γιατί τον λύγισε η στενοχώρια που είδε να περνά ο πατέρας σου όταν κατάλαβε πως είχες χαθεί. Έτσι έστειλε τέσσερις υπηρέτες του να σε αναζητήσουν, και να που είμαστε όλοι εδώ, έτοιμοι να σε υπηρετήσουμε, και πιο χαρούμενοι απ' όσο μπορείς να φανταστείς που θα γυρίσουμε τόσο σύντομα και θα σε φέρουμε ξανά μπροστά σε εκείνα τα μάτια που τόσο λαχταρούν να σε δουν.»

«Αυτό θα γίνει όπως θελήσω εγώ ή όπως ορίσει ο ουρανός», απάντησε ο Δον Λουίς.

«Και τι άλλο μπορείς να θελήσεις εσύ ή να ορίσει ο ουρανός», είπε ο άλλος, «παρά να δεχτείς να γυρίσεις πίσω; Οτιδήποτε άλλο είναι αδύνατο.»

Όλη αυτή τη συζήτηση ανάμεσα στους δυο τους την άκουσε ο μουλαράς δίπλα στον οποίο ήταν ξαπλωμένος ο Δον Λουίς. Σηκώθηκε λοιπόν και πήγε να πει στον Δον Φερνάντο, στον Καρδένιο και στους υπόλοιπους τι είχε συμβεί, αφού ως τότε είχαν ήδη ντυθεί. Τους είπε πως ο άντρας αποκαλούσε τον νεαρό «Δον», ποια λόγια αντάλλαξαν και πως ήθελε να τον γυρίσει πίσω στον πατέρα του, πράγμα που ο νέος δεν δεχόταν. Ακούγοντας αυτά, και έχοντας ήδη προσέξει την εξαιρετική φωνή που του είχε χαρίσει ο ουρανός, όλοι ένιωσαν μεγάλη περιέργεια να μάθουν πιο συγκεκριμένα ποιος ήταν, αλλά και διάθεση να τον βοηθήσουν, αν

επιχειρούσαν να τον πάρουν με τη βία. Έσπευσαν λοιπόν στο σημείο όπου εκείνος συνέχιζε να μιλά και να λογομαχεί με τον υπηρέτη του. Εκείνη ακριβώς τη στιγμή βγήκε από το δωμάτιό της η Δωροθέα, με τη Δόνια Κλάρα να την ακολουθεί τρέμοντας ολόκληρη. Τραβώντας τον Καρδένιο παράμερα, του διηγήθηκε με λίγα λόγια την ιστορία του μουσικού και της Δόνιας Κλάρας, κι εκείνος της είπε ταυτόχρονα τι είχε συμβεί: πως είχαν έρθει οι υπηρέτες του πατέρα του για να τον βρουν. Όμως δεν μίλησε τόσο σιγά ώστε να μην τον ακούσει η Δόνια Κλάρα· κι όταν άκουσε όσα έλεγε, ταράχτηκε τόσο πολύ, που αν η Δωροθέα δεν έσπευδε να τη στηρίξει, θα είχε πέσει κάτω. Τότε ο Καρδένιο είπε στη Δωροθέα να επιστρέψει στο δωμάτιό της, γιατί εκείνος θα προσπαθούσε να τακτοποιήσει όλη την υπόθεση, κι εκείνες έκαναν όπως τους ζήτησε. Στο μεταξύ, και οι τέσσερις που είχαν έρθει να αναζητήσουν τον Δον Λουίς είχαν μπει πια στο πανδοχείο και τον είχαν περικυκλώσει, επιμένοντας να επιστρέψει αμέσως, χωρίς την παραμικρή καθυστέρηση, για να παρηγορήσει τον πατέρα του. Εκείνος απάντησε πως δεν μπορούσε με κανέναν τρόπο να το κάνει, ώσπου να τελειώσει μια υπόθεση από την οποία εξαρτιόνταν η ζωή του, η τιμή του και η καρδιά του. Οι υπηρέτες τον πίεζαν, λέγοντας πως ήταν απολύτως βέβαιο ότι δεν θα γύριζαν χωρίς αυτόν και πως θα τον έπαιρναν μαζί τους είτε το ήθελε είτε όχι.

«Αυτό δεν θα το κάνεις», απάντησε ο Δον Λουίς, «εκτός κι αν με πάρεις νεκρό· κι όπως κι αν με πάρεις, χωρίς ζωή θα είμαι.»

Ως τότε, οι περισσότεροι από όσους βρίσκονταν στο πανδοχείο είχαν μαζευτεί γύρω από τη φιλονικία, και πάνω απ' όλους ο

Καρδένιο, ο Δον Φερνάντο, οι σύντροφοί του, ο Δικαστής, ο ιερέας, ο κουρέας και ο Δον Κιχώτης· γιατί πλέον πίστευε πως δεν υπήρχε λόγος να συνεχίσει να φυλάει το κάστρο. Ο Καρδένιο, που ήδη γνώριζε την ιστορία του νεαρού, ρώτησε τους άντρες που ήθελαν να τον πάρουν μαζί τους τι σκοπό είχαν να απομακρύνουν αυτόν τον νέο παρά τη θέλησή του.

«Ο σκοπός μας», είπε ένας από τους τέσσερις, «είναι να σώσουμε τη ζωή του πατέρα του, που κινδυνεύει να τη χάσει εξαιτίας της εξαφάνισης αυτού του κυρίου.»

Τότε ο Δον Λουίς φώναξε: «Δεν υπάρχει λόγος να γίνουν εδώ δημόσια τα προσωπικά μου· είμαι ελεύθερος και θα γυρίσω αν το θελήσω· κι αν δεν το θελήσω, κανείς σας δεν θα με αναγκάσει.»

«Η λογική θα αναγκάσει την αφεντιά σας», είπε ο άντρας, «κι αν δεν έχει δύναμη πάνω σας, έχει πάνω σε μας, ώστε να κάνουμε αυτό για το οποίο ήρθαμε και αυτό που είναι καθήκον μας να κάνουμε.»

«Ας ακούσουμε περί τίνος πρόκειται όλη αυτή η υπόθεση», είπε τότε ο Δικαστής. Όμως ο άντρας, που τον ήξερε ως γείτονά τους, απάντησε: «Δεν γνωρίζετε αυτόν τον κύριο, κύριε Δικαστά; Είναι ο γιος του γείτονά σας, που το έσκασε από το πατρικό του ντυμένος με τρόπο τόσο αταίριαστο για την τάξη του, όπως μπορείτε κι εσείς να δείτε.»

Ο δικαστής τότε τον κοίταξε πιο προσεκτικά, τον αναγνώρισε και, αγκαλιάζοντάς τον, είπε: «Τι τρέλα είναι αυτή, κύριε Δον Λουίς; Ή ποια αιτία μπορεί να σας έφερε ως εδώ μ' αυτόν τον τρόπο και μ' αυτά τα ρούχα, που τόσο λίγο ταιριάζουν στη

θέση σας;»

Τα μάτια του νεαρού γέμισαν δάκρυα και δεν μπόρεσε να αρθρώσει λέξη ως απάντηση στον Δικαστή. Εκείνος είπε στους τέσσερις υπηρέτες να μην ανησυχούν, γιατί όλα θα τακτοποιούνταν ικανοποιητικά· κι έπειτα, πιάνοντας τον Δον Λουίς από το χέρι, τον τράβηξε παράμερα και τον ρώτησε γιατί είχε έρθει εκεί.

Όμως, την ώρα που τον ρωτούσε, ακούστηκε μια δυνατή φασαρία στην πύλη του χανιού. Η αιτία ήταν πως δυο από τους ταξιδιώτες που είχαν περάσει εκεί τη νύχτα, βλέποντας όλους απασχολημένους να μάθουν τι ζητούσαν οι τέσσερις άντρες, σκέφτηκαν να το σκάσουν χωρίς να πληρώσουν όσα χρωστούσαν. Ο πανδοχέας όμως, που πρόσεχε περισσότερο τις δικές του υποθέσεις παρά των άλλων, τους έπιασε την ώρα που έβγαιναν από την πύλη και τους ζήτησε τον λογαριασμό τους. Και καθώς τους έβριζε για την ατιμία τους με τέτοια λόγια, εκείνοι του απάντησαν με τις γροθιές τους και άρχισαν να τον χτυπούν τόσο άγρια, που ο καημένος αναγκάστηκε να βάλει τις φωνές και να ζητήσει βοήθεια. Η πανδοχέισσα και η κόρη της δεν έβλεπαν κανέναν πιο διαθέσιμο να βοηθήσει από τον Δον Κιχώτη, κι έτσι η κόρη του είπε: «Κύριε ιππότη, για τη δύναμη που σας έχει δώσει ο Θεός, βοηθήστε τον καημένο τον πατέρα μου· δυο παλιάνθρωποι τον δέρνουν μέχρι θανάτου.»

Τότε ο Δον Κιχώτης της απάντησε με πολλή βραδύτητα και απόλυτη ψυχραιμία: «Ωραία δεσποινίς, αυτή τη στιγμή το αίτημά σας έρχεται σε ακατάλληλη ώρα, γιατί δεν μου επιτρέπεται να μπλεχτώ σε καμιά περιπέτεια προτού φέρω σε καλό τέλος εκείνη για την οποία έχω δώσει τον λόγο μου.

Εκείνο όμως που μπορώ να κάνω για σας είναι το εξής: τρέξτε και πείτε στον πατέρα σας να κρατήσει όσο μπορεί τη θέση του σ' αυτή τη μάχη και να μην αφήσει σε καμιά περίπτωση να τον νικήσουν, ώσπου εγώ να πάω να ζητήσω άδεια από την πριγκίπισσα Μικομικόνα, ώστε να μπορέσω να τον βοηθήσω στη συμφορά του· κι αν μου τη δώσει, να είστε βέβαιη πως θα τον γλιτώσω.»

«Αμαρτωλή που είμαι!» φώναξε η Μαριτόρνες, που στεκόταν εκεί κοντά. «Μέχρι να πάρετε την άδεια, το αφεντικό μου θα έχει πάει στον άλλο κόσμο.»

«Δώστε μου την άδεια, señora, να εξασφαλίσω την άδεια που λέω», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης. «Κι αν την πάρω, μικρή σημασία θα έχει αν βρίσκεται πια στον άλλο κόσμο· γιατί θα τον σώσω κι από εκεί, ό,τι κι αν κάνει όλος ο κόσμος για να με εμποδίσει. Κι αν όχι, τουλάχιστον θα σας δώσω τέτοια εκδίκηση απέναντι σ' εκείνους που τον έστειλαν εκεί, ώστε να μείνετε παραπάνω από ικανοποιημένη.» Χωρίς να προσθέσει λέξη, πήγε και γονάτισε μπροστά στη Δωροθέα, ζητώντας από την Υψηλότητά της, με ιπποτικό και περιπλανώμενο ύφος, να ευαρεστηθεί να του δώσει την άδεια να βοηθήσει και να συντρέξει τον καστελάνο εκείνου του κάστρου, που βρισκόταν τώρα σε μεγάλη συμφορά. Η πριγκίπισσα του την έδωσε ευγενικά, κι εκείνος αμέσως στερέωσε την ασπίδα του στο μπράτσο, τράβηξε το σπαθί του και έτρεξε προς την πύλη του πανδοχείου, όπου οι δυο ταξιδιώτες εξακολουθούσαν να μεταχειρίζονται άσχημα τον πανδοχέα. Μόλις όμως έφτασε εκεί, σταμάτησε απότομα και έμεινε ακίνητος, παρόλο που η Μαριτόρνες και η πανδοχείσσα τον ρωτούσαν γιατί διστάζει

να βοηθήσει τον αφέντη και σύζυγό τους.

«Διστάζω», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί δεν μου επιτρέπεται να τραβήξω σπαθί εναντίον ανθρώπων που είναι στην τάξη των ιπποκόμων· φωνάξτε μου όμως τον ιπποκόμο μου, τον Σάντσο. Αυτή η υπεράσπιση και αυτή η εκδίκηση είναι δική του υπόθεση και δουλειά.»

Έτσι είχαν τα πράγματα στην πύλη του πανδοχείου, όπου έπεφταν βροχή οι γροθιές και οι μπουνιές, με μεγάλη ζημιά του πανδοχέα και προς οργή της Μαριτόρνες, της πανδοχέισσας και της κόρης της, που είχαν εξαγριωθεί βλέποντας τη δειλία του Δον Κιχώτη και τη σκληρή μεταχείριση που υφίστατο ο αφέντης, ο σύζυγος και ο πατέρας τους. Αλλά ας τον αφήσουμε εκεί· σίγουρα θα βρεθεί κάποιος να τον βοηθήσει, κι αν όχι, ας πάθει και ας σωπάσει όποιος επιχειρεί περισσότερα απ' όσα του επιτρέπουν οι δυνάμεις του. Κι ας γυρίσουμε πενήντα βήματα πίσω, να δούμε τι απάντησε ο Δον Λουίς στον Δικαστή, τον οποίο αφήσαμε να τον ρωτά ιδιαιτέρως για ποιο λόγο ταξίδευε πεζός και τόσο φτωχικά ντυμένος.

Τότε ο νεαρός, σφίγγοντάς του το χέρι με τρόπο που έδειχνε πως η καρδιά του ήταν βαριά από κάποιο μεγάλο βάσανο, και ξεσπώντας σε ποτάμι δακρύων, απάντησε:

«Κύριε, δεν έχω να σας πω τίποτε περισσότερο, παρά μόνο ότι από τη στιγμή που, με θέλημα του ουρανού και επειδή ήμασταν γείτονες, είδα για πρώτη φορά τη Δόνια Κλάρα, την κόρη σας και κυρά της καρδιάς μου, από εκείνη τη στιγμή την έκανα κυρία της θέλησής μου. Και αν εσείς, ο αληθινός μου κύριος

και πατέρας, δεν προβάλετε κανένα εμπόδιο, σήμερα κιόλας θα γίνει γυναίκα μου. Για χάρη της άφησα το πατρικό μου σπίτι, και για χάρη της πήρα αυτή τη μεταμφίεση, για να την ακολουθήσω όπου κι αν πάει, όπως το βέλος ζητά τον στόχο του ή ο ναύτης το πολικό αστέρι. Δεν ξέρει τίποτε περισσότερο για τον έρωτά μου πέρα από όσα ίσως κατάλαβε, βλέποντας καμιά φορά από μακριά τα μάτια μου γεμάτα δάκρυα. Ξέρετε ήδη, κύριε, τον πλούτο και την ευγενική καταγωγή των γονιών μου, και ότι είμαι ο μοναδικός τους κληρονόμος· αν αυτό σας αρκεί για να τολμήσετε να με κάνετε απόλυτα ευτυχισμένο, δεχτείτε με αμέσως για γιο σας. Γιατί, αν ο πατέρας μου, παρασυρμένος από άλλους δικούς του σκοπούς, αποδοκιμάσει την ευτυχία που εγώ αναζήτησα για τον εαυτό μου, ο χρόνος έχει μεγαλύτερη δύναμη να αλλάζει και να μεταμορφώνει τα πράγματα απ' όση έχει η ανθρώπινη βούληση.»

Μόλις τελείωσε, ο ερωτοχτυπημένος νέος σώπασε, και ο Δικαστής, αφού τον άκουσε, έμεινε κατάπληκτος, αμήχανος και σαστισμένος, τόσο από τον τρόπο και τη σύνεση με τα οποία ο Δον Λουίς είχε φανερώσει το μυστικό της καρδιάς του, όσο και από τη θέση στην οποία βρέθηκε ο ίδιος, μην ξέροντας ποιο δρόμο να πάρει σε μια υπόθεση τόσο ξαφνική και απρόσμενη. Έτσι, το μόνο που του απάντησε ήταν να ησυχάσει προς το παρόν και να συνεννοηθεί με τους υπηρέτες του ώστε να μην τον πάρουν πίσω εκείνη την ημέρα, για να υπάρξει χρόνος να σκεφτούν τι θα ήταν καλύτερο για όλους. Ο Δον Λουίς του φίλησε τα χέρια με τόση επιμονή —και μάλιστα τα έβρεξε με τα δάκρυά του— που θα συγκινούσε και καρδιά από μάρμαρο, πόσο μάλλον του Δικαστή, ο οποίος, άνθρωπος οξυδερκής καθώς ήταν, είχε ήδη καταλάβει πόσο συμφέρων

θα ήταν αυτός ο γάμος για την κόρη του· παρ' όλα αυτά, αν γινόταν, θα προτιμούσε να γίνει με τη συγκατάθεση του πατέρα του Δον Λουίς, που ήξερε πως ονειρευόταν για τον γιο του έναν τίτλο.

Ως τότε οι φιλοξενούμενοι είχαν τα βρει με τον πανδοχέα, γιατί, περισσότερο με πειθώ και με τα ήρεμα λόγια του Δον Κιχώτη παρά με απειλές, του είχαν πληρώσει ό,τι ζητούσε. Οι υπηρέτες του Δον Λουίς περίμεναν να τελειώσει η συζήτηση με τον Δικαστή και να ακούσουν την απόφαση του κυρίου τους, όταν ο διάβολος, που ποτέ δεν κοιμάται, φρόντισε να μπει εκείνη ακριβώς τη στιγμή στο χάνι ο κουρέας από τον οποίο ο Δον Κιχώτης είχε πάρει το κράνος του Μαμβρίνου, και ο Σάντσο Πάνθα τα σαμάρια του γαϊδάρου του, δίνοντας στη θέση τους τα δικά του. Ο κουρέας αυτός, καθώς οδηγούσε το γαϊδούρι του στον στάβλο, είδε τον Σάντσο Πάνθα να μαστορεύει κάτι στο σαμάρι· μόλις το αντίκρισε, το αναγνώρισε αμέσως και όρμησε πάνω του φωνάζοντας: «Α, κλέφτη, σε έπιασα! Δώσε πίσω τη λεκάνη μου και το σαμάρι μου, και όλα τα σύνεργά μου που μου έκλεψες.»

Ο Σάντσο, που δέχτηκε αυτή την επίθεση εντελώς ξαφνικά και άκουσε τις βρισιές να πέφτουν βροχή πάνω του, άρπαξε το σαμάρι με το ένα χέρι και με το άλλο έδωσε στον κουρέα ένα χαστούκι τόσο δυνατό, που του γέμισε τα δόντια αίμα. Ο κουρέας όμως δεν ήταν διατεθειμένος να αφήσει τόσο εύκολα το λάφυρο που είχε ξαναβρεί στο σαμάρι· αντίθετα, άρχισε να φωνάζει τόσο δυνατά, που όλοι στο χάνι έτρεξαν να δουν τι ήταν αυτή η φασαρία και ο καβγάς. «Εδώ, στο όνομα του βασιλιά και της δικαιοσύνης!» φώναζε. «Αυτός ο κλέφτης και

ληστής του δρόμου θέλει να με σκοτώσει επειδή προσπαθώ να πάρω πίσω την περιουσία μου.»

«Λες ψέματα», είπε ο Σάντσο. «Δεν είμαι ληστής του δρόμου· ο αφέντης μου, ο Δον Κιχώτης, κέρδισε αυτά τα λάφυρα σε τίμιο πόλεμο.»

Ο Δον Κιχώτης στεκόταν εκεί κοντά και χαιρόταν πολύ βλέποντας τον σωματώδη ζήλο του ιπποκόμου του, τόσο στην επίθεση όσο και στην άμυνα. Από εκείνη τη στιγμή τον θεώρησε άνθρωπο με ψυχή και θάρρος, και μέσα του αποφάσισε να τον χρίσει ιππότη με την πρώτη ευκαιρία που θα παρουσιαζόταν, βέβαιος πως το τάγμα της ιπποσύνης θα του ταίριαζε απόλυτα.

Μέσα στον καβγά, ο κουρέας είπε, ανάμεσα σε άλλα: «Κύριοι, αυτό το σαμάρι είναι δικό μου τόσο σίγουρα όσο είναι βέβαιο πως χρωστάω στον Θεό έναν θάνατο, και το ξέρω σαν να το είχα γεννήσει εγώ ο ίδιος. Και να και το γαϊδούρι μου στον στάβλο, που δεν θα με αφήσει να πω ψέματα· δοκιμάστε το μόνοι σας, και αν δεν του κάθεται γάντι, να με πείτε παλιάνθρωπο. Και δεν είναι μόνο αυτό: την ίδια μέρα που μου το έκλεψαν, μου πήραν και μια καινούρια ορειχάλκινη λεκάνη, αχρησιμοποίητη ακόμη, που άξιζε άνετα ένα στέμμα.»

Σ’ αυτό το σημείο ο Δον Κιχώτης δεν μπόρεσε να κρατηθεί και απάντησε. Μπήκε ανάμεσα στους δυο τους, τους χώρισε, έβαλε το σαμάρι κάτω για να μένει εκεί μπροστά σε όλους ώσπου να φανεί η αλήθεια, και είπε: «Οι κυριότητές σας μπορούν να δουν καθαρά και ξάστερα την πλάνη στην οποία βρίσκεται αυτός ο αξιότιμος ιπποκόμος, όταν αποκαλεί λεκάνη

εκείνο που ήταν, είναι και θα είναι το κράνος του Μαμβρίνου, το οποίο του πήρα σε τίμιο πόλεμο και το απέκτησα με νόμιμη και δίκαιη κατοχή. Με το σαμάρι δεν ασχολούμαι· μπορώ όμως να σας πω πως ο ιπποκόμος μου, ο Σάντσο, μου ζήτησε την άδεια να βγάλει την καλύπτρα από το άλογο αυτού του νικημένου δειλού και να στολίσει μ' αυτήν το δικό του. Του το επέτρεψα, κι εκείνος την πήρε. Όσο για το πώς μεταμορφώθηκε από καλύπτρα σε σαμάρι, δεν έχω άλλη εξήγηση παρά τη συνηθισμένη: τέτοιες μεταμορφώσεις συμβαίνουν στις ιπποτικές περιπέτειες. Και για να επιβεβαιωθούν όλα αυτά, τρέξε, Σάντσο παιδί μου, και φέρε εδώ το κράνος που αυτός ο καλός άνθρωπος αποκαλεί λεκάνη.»

«Μα την αλήθεια, αφέντη,» είπε ο Σάντσο, «αν δεν έχουμε άλλο αποδεικτικό για το δίκιο μας πέρα απ' αυτό που λέτε εσείς, τότε το κράνος του Μαμβρίνου είναι το ίδιο λεκάνη όσο και η καλύπτρα αυτού του καλού ανθρώπου είναι σαμάρι.»

«Κάνε όπως σου λέω,» είπε ο Δον Κιχώτης. «Δεν γίνεται όλα σ' αυτό το κάστρο να οφείλονται σε μάγια.»

Ο Σάντσο έτρεξε εκεί όπου ήταν η λεκάνη και την έφερε πίσω· κι όταν την είδε ο Δον Κιχώτης, την έπιασε και είπε:

«Οι κυριότητές σας βλέπουν με τι θράσος αυτός ο ιπποκόμος επιμένει πως αυτό εδώ είναι λεκάνη κι όχι το κράνος για το οποίο σας μίλησα. Και ορκίζομαι στην τάξη της ιπποσύνης που υπηρετώ πως αυτό το κράνος είναι ακριβώς το ίδιο που του πήρα, χωρίς να έχει προστεθεί ή αφαιρεθεί το παραμικρό.»

«Αυτό είναι βέβαιο,» είπε ο Σάντσο, «γιατί από τότε που το κέρδισε ο αφέντης μου ως τώρα, το φόρεσε μόνο σε μία μάχη: όταν ελευθέρωσε εκείνους τους κακότυχους αλυσοδεμένους. Και αν δεν ήταν αυτό το λεκάνη-κράνος, δεν θα τη γλίτωνε και τόσο καλά εκείνη τη φορά, γιατί έπεφτε πολύ λιθοβόλημα σ' εκείνη την ιστορία.»

c44e.jpg (13K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XLV. ΟΠΟΥ ΛΥΝΕΤΑΙ ΟΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟ ΑΜΦΙΛΕΓΟΜΕΝΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΚΡΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΜΑΜΒΡΙΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΑΜΑΡΙΟΥ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΣΤΑ ΣΟΒΑΡΑ

c45a.jpg (154K)

Πλήρες μέγεθος

«Και τώρα τι λέτε, κύριοι;» είπε ο κουρέας. «Τι γνώμη έχετε γι' αυτά που λένε αυτοί οι άνθρωποι, όταν προσπαθούν να μας πείσουν πως αυτό εδώ είναι κράνος;»

«Και όποιος πει το αντίθετο», είπε ο Δον Κιχώτης, «θα του δείξω πως λέει ψέματα, αν είναι ιππότης· κι αν είναι ιπποκόμος, πως λέει ψέματα άλλες χίλιες φορές.»

Ο δικός μας κουρέας, που ήταν παρών σε όλη αυτή τη σκηνή και ήξερε πολύ καλά τα χούγια του Δον Κιχώτη, σκέφτηκε να ενισχύσει την πλάνη του και να συνεχίσει το αστείο για να διασκεδάσουν όλοι· έτσι γύρισε προς τον άλλον κουρέα και είπε:

«Κύριε κουρέα, ή ό,τι άλλο κι αν είστε, πρέπει να ξέρετε πως ανήκω κι εγώ στο επάγγελμά σας και έχω άδεια να το ασκώ εδώ και πάνω από είκοσι χρόνια· γνωρίζω άριστα όλα τα εργαλεία της κουρικής τέχνης, ένα προς ένα. Επιπλέον, στα νιάτα μου υπηρέτησα για κάποιο διάστημα ως στρατιώτης, οπότε ξέρω επίσης τι είναι κράνος, τι είναι μορριόν, τι είναι περικεφαλαία με προσωπίδα και γενικά όλα όσα ανήκουν στα στρατιωτικά — θέλω να πω, στον οπλισμό των στρατιωτών. Και λέω —με κάθε επιφύλαξη και με όλο τον σεβασμό σε πιο ορθές κρίσεις— πως αυτό το αντικείμενο που έχουμε μπροστά μας, και που κρατά στα χέρια του αυτός ο αξιότιμος κύριος, όχι μόνο δεν είναι λεκάνη κουρέα, αλλά απέχει τόσο από το να είναι λεκάνη όσο το άσπρο από το μαύρο και η αλήθεια από το ψέμα. Και θα προσθέσω ακόμη πως αυτό, παρόλο που είναι κράνος, δεν είναι ολοκληρωμένο κράνος.»

«Βέβαια και δεν είναι», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί του λείπει το μισό, δηλαδή το κινητό προστατευτικό του προσώπου.»

«Απολύτως σωστό», είπε ο ιερέας, που είχε καταλάβει τι επιδίωκε ο φίλος του ο κουρέας. Ο Καρδένιο, ο Δον Φερνάντο και οι σύντροφοί του συμφώνησαν κι αυτοί μαζί του. Ακόμη και ο Δικαστής θα βοηθούσε να συνεχιστεί το αστείο, αν το μυαλό του δεν ήταν τόσο απασχολημένο με την υπόθεση του Δον Λουίς· όμως ήταν τόσο βυθισμένος στα σοβαρά ζητήματα που τον απασχολούσαν, ώστε έδινε ελάχιστη ή και καθόλου σημασία σε όλα αυτά τα χωρατά.

«Παναγία μου!» αναφώνησε τότε ο δύστυχος κουρέας που είχε γίνει περίγελως. «Είναι δυνατόν μια τόσο αξιοσέβαστη συντροφιά να λέει πως αυτό δεν είναι λεκάνη αλλά κράνος;

Αυτό είναι πράγμα που θα άφηνε άφωνο ολόκληρο πανεπιστήμιο, όσο σοφό κι αν ήταν! Εντάξει λοιπόν· αν αυτή η λεκάνη είναι κράνος, τότε και το σαμάρι θα είναι πολεμική εξάρτυση αλόγου, όπως είπε κι αυτός ο κύριος.»

«Εμένα μου φαίνεται σαμάρι», είπε ο Δον Κιχώτης· «αλλά το έχω ήδη πει πως με αυτό το ζήτημα δεν ασχολούμαι.»

«Για το αν είναι σαμάρι ή στολισμός αλόγου», είπε ο εφημέριος, «μόνο ο κύριος Δον Κιχώτης μπορεί να το πει· γιατί σε τέτοια ζητήματα ιπποσύνης, όλοι αυτοί οι κύριοι κι εγώ αναγνωρίζουμε τη δική του αυθεντία.»

«Μα τον Θεό, κύριοι», είπε ο Δον Κιχώτης, «μου έχουν συμβεί τόσα παράξενα πράγματα σ' αυτό το κάστρο, και τις δυο φορές που έμεινα εδώ, ώστε δεν τολμώ να πω με βεβαιότητα τίποτα για οτιδήποτε υπάρχει μέσα του. Πιστεύω πως όλα όσα γίνονται εδώ είναι έργο μαγείας. Την πρώτη φορά, ένας μαγεμένος Μαυριτανός που βρίσκεται εδώ με ταλαιπώρησε φοβερά, και ούτε ο Σάντσο πέρασε καλά με κάποιους ακόλουθούς του. Και χτες το βράδυ έμεινα κρεμασμένος απ' αυτό το χέρι σχεδόν δυο ώρες, χωρίς να ξέρω πώς ή γιατί μου συνέβη τέτοια συμφορά. Γι' αυτό, αν τώρα έβγαινα να εκφέρω γνώμη για ένα τόσο μπερδεμένο ζήτημα, θα κινδύνευα να αποφασίσω απερίσκεπτα. Για τον ισχυρισμό ότι αυτό είναι λεκάνη κι όχι περικεφαλαία, έχω ήδη απαντήσει· όμως στο αν αυτό είναι σαμάρι ή στολισμός αλόγου, δεν τολμώ να εκφέρω οριστική γνώμη και το αφήνω στην καλύτερη κρίση σας. Ίσως, επειδή εσείς δεν είστε χρισμένοι ιππότες όπως εγώ, τα μάγια αυτού του τόπου να μην έχουν καμιά δύναμη πάνω σας, κι έτσι οι ικανότητές σας να μένουν ανεμπόδιστες και να βλέπετε τα

πράγματα σ' αυτό το κάστρο όπως πραγματικά και αληθινά είναι, κι όχι όπως φαίνονται σε μένα.»

«Δεν υπάρχει αμφιβολία», είπε τότε ο Δον Φερνάντο, «πως ο κύριος Δον Κιχώτης μίλησε πολύ συνετά και πως η απόφαση γι' αυτό το ζήτημα ανήκει σε εμάς. Και για να πατήσουμε σε πιο σίγουρο έδαφος, θα πάρω κρυφά την ψήφο των κυρίων και ύστερα θα ανακοινώσω το αποτέλεσμα καθαρά και ολοκληρωμένα.»

Όσοι ήξεραν το μυστικό της τρέλας του Δον Κιχώτη διασκέδαζαν αφάνταστα με όλα αυτά· όμως σε όσους δεν ήξεραν τίποτα, όλο το θέαμα φαινόταν η μεγαλύτερη ανοησία του κόσμου. Ιδίως στους τέσσερις υπηρέτες του Δον Λουίς, στον ίδιο τον Δον Λουίς, και σε τρεις ακόμη ταξιδιώτες που είχαν φτάσει τυχαία στο πανδοχείο και έμοιαζαν με αξιωματικούς της Αγίας Αδελφότητας — και πράγματι ήταν. Πάνω απ' όλους, όμως, είχε χαθεί τελείως ο κουρέας, που έβλεπε μπροστά στα μάτια του τη λεκάνη του να έχει μεταμορφωθεί στο κράνος του Μαμβρίνου, ενώ ήταν βέβαιος πως το σαμάρι του σε λίγο θα γινόταν πολυτελές κάλυμμα αλόγου. Όλοι γελούσαν βλέποντας τον Δον Φερνάντο να γυρίζει από τον έναν στον άλλον, να μαζεύει ψήφους και να τους ψιθυρίζει να πουν ιδιαιτέρως τη γνώμη τους για το αν το πράγμα για το οποίο είχε γίνει τόσος καβγάς ήταν σαμάρι ή κάλυμμα αλόγου. Κι όταν πήρε τις γνώμες όσων γνώριζαν τον Δον Κιχώτη, είπε μεγαλόφωνα: «Η αλήθεια είναι, καλέ μου άνθρωπε, πως κουράστηκα να μαζεύω τόσες γνώμες, γιατί δεν βρέθηκε ούτε ένας απ' όσους ρώτησα για αυτό που ήθελα να μάθω να μη μου πει ότι είναι παράλογο να λέγεται πως

αυτό εδώ είναι σαμάρι γαϊδάρου και όχι κάλυμμα αλόγου — και μάλιστα καθαρόαιμου αλόγου. Οπότε πρέπει να το δεχτείς: είτε σου αρέσει είτε όχι, και παρά τη γνώμη σου και του γαϊδάρου σου, αυτό είναι κάλυμμα αλόγου και όχι σαμάρι, και την υπόθεσή σου την είπες και την απέδειξες πολύ άσχημα.»

«Είθε να μη δω ποτέ τον παράδεισο», είπε ο καημένος ο κουρέας, «αν δεν κάνετε όλοι σας λάθος· και είθε η ψυχή μου να σταθεί μπροστά στον Θεό όπως αυτό εδώ μου φαίνεται σαμάρι και όχι κάλυμμα αλόγου. Αλλά οι νόμοι είναι νόμοι — δεν λέω τίποτε άλλο. Και βέβαια δεν είμαι μεθυσμένος, γιατί είμαι νηστικός, εκτός αν είναι από αμαρτία.»

Τα αφελή λόγια του κουρέα δεν διασκέδασαν λιγότερο από τις παραλογίες του Δον Κιχώτη, που τότε είπε:

«Τώρα δεν μένει τίποτε άλλο παρά να πάρει ο καθένας αυτό που του ανήκει, και σε όποιον το έδωσε ο Θεός, ας προσθέσει κι ο Άγιος Πέτρος την ευλογία του.»

Τότε ένας από τους τέσσερις υπηρέτες είπε: «Εκτός κι αν όλο αυτό είναι επίτηδες αστείο, δεν μπορώ με τίποτα να πιστέψω πως άνθρωποι τόσο έξυπνοι όσο όσοι βρίσκονται εδώ, ή τουλάχιστον έτσι φαίνονται, μπορούν να τολμούν να λένε και να επιμένουν ότι αυτό δεν είναι λεκάνη και εκείνο δεν είναι σαμάρι. Αφού όμως βλέπω πως πράγματι το λέτε και το υποστηρίζετε, δεν μπορώ παρά να συμπεράνω ότι κρύβεται κάποιο μυστήριο πίσω από αυτή την επιμονή σε κάτι τόσο αντίθετο με όσα δείχνει η εμπειρία και η ίδια η αλήθεια. Γιατί ορκίζομαι μα τον—» κι εδώ πέταξε ένα τρανό βρισίδι «—όλος ο κόσμος μαζί δεν θα με κάνει να πιστέψω πως αυτό δεν είναι

η λεκάνη ενός κουρέα και το σαμάρι ενός γαϊδάρου.»

«Θα μπορούσε κάλλιστα να είναι γαϊδούρας», παρατήρησε ο εφημέριος.

«Το ίδιο μου κάνει», είπε ο υπηρέτης. «Δεν είναι εκεί το ζήτημα, αλλά αν είναι ή δεν είναι σαμάρι, όπως λένε οι αφεντιές σας.»

Μόλις το άκουσε αυτό, ένας από τους νεοφερμένους αξιωματούχους της Αδελφότητας, που παρακολουθούσε τη φιλονικία και τη διαμάχη, μην μπορώντας πια να συγκρατήσει τον θυμό και την ανυπομονησία του, φώναξε: «Σαμάρι είναι, τόσο σίγουρα όσο ο πατέρας μου είναι πατέρας μου, και όποιος είπε ή θα πει οτιδήποτε άλλο πρέπει να είναι μεθυσμένος.»

«Λες ψέματα σαν παλιάνθρωπος γελωτοποιός», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης· και σηκώνοντας το κοντάρι του, που δεν το είχε αφήσει ούτε στιγμή από το χέρι, κατάφερε ένα τέτοιο χτύπημα στο κεφάλι του αστυνόμου, που αν εκείνος δεν είχε σκύψει να το αποφύγει, θα τον είχε ξαπλώσει καταγής μονομιάς. Το κοντάρι έσπασε κομμάτια πάνω στο έδαφος, και οι υπόλοιποι αστυνόμοι, βλέποντας τον σύντροφό τους να δέχεται επίθεση, άρχισαν να φωνάζουν ζητώντας βοήθεια για την Αγία Αδελφότητα. Ο πανδοχέας, που ανήκε κι αυτός στην αδελφότητα, έτρεξε αμέσως να φέρει το ραβδί του αξιώματός του και το σπαθί του και στάθηκε στο πλευρό των συντρόφων του· οι υπηρέτες του Δον Λουίς μαζεύτηκαν γύρω του, μην τυχόν και τους ξεφύγει μέσα στη σύγχυση· ο κουρέας, βλέποντας το σπίτι άνω κάτω, ξανάπιασε το σαμάρι του, και το

ίδιο έκανε κι ο Σάντσο· ο Δον Κιχώτης τράβηξε το σπαθί του και όρμησε πάνω στους αστυνόμους· ο Δον Λουίς φώναζε στους υπηρέτες του να τον αφήσουν ήσυχο και να πάνε να βοηθήσουν τον Δον Κιχώτη, καθώς και τον Καρδένιο και τον Δον Φερνάντο, που τον υποστήριζαν· ο ιερέας ούρλιαζε με όλη του τη δύναμη, η πανδοχέισσα τσίριζε, η κόρη της έκλαιγε γοερά, η Μαριτόρνες έκλαιγε, η Δωροθέα είχε μείνει άναυδη, η Λουσίνδα ήταν τρομοκρατημένη και η Δόνα Κλάρα λιπόθυμη. Ο κουρέας χτυπούσε τον Σάντσο με το ρόπαλο, και ο Σάντσο αντάλλασσε γροθιές με τον κουρέα· ο Δον Λουίς έδωσε ένα χαστούκι σ' έναν από τους υπηρέτες του, που τόλμησε να τον πιάσει από το μπράτσο για να μην του ξεφύγει, και του γέμισε τα δόντια αίματα· ο Δικαστής πήρε το μέρος του· ο Δον Φερνάντο είχε ρίξει κάτω έναν από τους αστυνόμους και τον κοπανούσε με την καρδιά του· ο πανδοχέας ξανάρχισε να φωνάζει ζητώντας βοήθεια για την Αγία Αδελφότητα· έτσι που όλο το πανδοχείο δεν ήταν παρά κραυγές, φωνές, ουρλιαχτά, σύγχυση, τρόμος, πανικός, ατυχήματα, χτυπήματα με σπαθιά, γροθιές, ραβδισμοί, κλοτσιές και αίματα. Και μέσα σ' όλο αυτό το χάος, το μπέρδεμα και τη γενική αναστάτωση, ο Δον Κιχώτης έβαλε με το νου του πως είχε βρεθεί καταμεσής στη διχόνοια του στρατοπέδου του Αγραμάντη· και με φωνή που τράνταξε το πανδοχείο σαν βροντή, φώναξε:

«Σταματήστε όλοι, βάλτε όλοι τα σπαθιά στα θηκάρια, ηρεμήστε και ακούστε με, αν θέλετε να σώσετε τη ζωή σας!»

Όλοι σώπασαν μπροστά στη βροντερή φωνή του, κι εκείνος συνέχισε: «Δεν σας το είπα, κύριοι, πως αυτό το κάστρο ήταν

μαγεμένο και πως μέσα του κατοικούσε μια ολόκληρη λεγεώνα από διαβόλους; Και για απόδειξη, κοιτάξτε με τα ίδια σας τα μάτια πώς η διχόνοια από το στρατόπεδο του Αγραμάντε έφτασε ως εδώ και μεταφέρθηκε ανάμεσά μας. Δείτε πώς πολεμούν: εκεί για το σπαθί, εδώ για το άλογο, από τη μια για τον αετό, από την άλλη για το κράνος· όλοι μαλώνουμε και κανείς δεν καταλαβαίνει τον άλλον. Εμπρός λοιπόν, εσείς, κύριε δικαστά, κι εσείς, κύριε εφημέριε· ας πάρει ο ένας το μέρος του βασιλιά Αγραμάντε και ο άλλος του βασιλιά Σοβρίνο, και ας φέρουν ειρήνη ανάμεσά μας· γιατί, μα τον Παντοδύναμο Θεό, είναι θλιβερό πράγμα τόσοι άνθρωποι της τάξης μας να σκοτωνόμαστε για τόσο ασήμαντη αιτία.» Οι αστυνομικοί, που δεν καταλάβαιναν καθόλου τον τρόπο που μιλούσε ο Δον Κιχώτης και είχαν κιόλας δεχτεί άγρια μεταχείριση από τον Δον Φερνάντο, τον Καρδένιο και τους συντρόφους τους, δεν ήταν διατεθειμένοι να ηρεμήσουν. Ο κουρέας όμως ηρέμησε, γιατί και τα γένια του και το σαμάρι του είχαν βγει χαμένα από τη συμπλοκή. Ο Σάντσο, σαν καλός υπηρέτης, υπάκουε και στην παραμικρή κουβέντα του αφέντη του, ενώ οι τέσσερις υπηρέτες του Δον Λουίς έμειναν ήσυχοι όταν είδαν πόσο λίγο τους ωφελούσε να κάνουν το αντίθετο. Μόνο ο πανδοχέας επέμενε πως έπρεπε να τιμωρήσουν το θράσος αυτού του τρελού, που σε κάθε ευκαιρία ξεσήκωνε φασαρίες στο πανδοχείο. Στο τέλος όμως ο σαματάς κόπασε, τουλάχιστον για την ώρα· και το σαμάρι έμεινε παραπέτασμα αλόγου, η λεκάνη κράνος και το πανδοχείο κάστρο, τουλάχιστον στη φαντασία του Δον Κιχώτη.

Αφού ο δικαστής και ο εφημέριος τους ηρέμησαν όλους και τους συμφιλίωσαν, οι υπηρέτες του Δον Λουίς άρχισαν πάλι να τον πιέζουν να γυρίσει αμέσως μαζί τους. Ενώ εκείνος το συζητούσε μαζί τους, ο δικαστής συμβουλεύτηκε τον Δον Φερνάντο, τον Καρδένιο και τον εφημέριο για το τι έπρεπε να γίνει, εξηγώντας τους πώς είχαν τα πράγματα και τι του είχε πει ο Δον Λουίς. Ύστερα από συζήτηση, συμφώνησαν πως ο Δον Φερνάντο έπρεπε να πει στους υπηρέτες του Δον Λουίς ποιος ήταν και ότι επιθυμούσε ο Δον Λουίς να τον συνοδεύσει στην Ανδαλουσία, όπου ο μαρκήσιος αδελφός του θα του επιφύλασσε την υποδοχή που άρμοζε στην καταγωγή του. Γιατί, αλλιώς, ήταν φανερό από την αποφασιστικότητα του Δον Λουίς πως δεν επρόκειτο να επιστρέψει στον πατέρα του προς το παρόν, ακόμα κι αν τον έκαναν κομμάτια. Όταν έμαθαν την κοινωνική θέση του Δον Φερνάντο και την απόφαση του Δον Λουίς, οι τέσσερις τους συμφώνησαν ότι οι τρεις θα επέστρεφαν για να ενημερώσουν τον πατέρα του πώς είχαν τα πράγματα, ενώ ο τέταρτος θα έμενε να υπηρετεί τον Δον Λουίς και να μην τον αφήσει ώσπου να γυρίσουν να τον πάρουν ή ώσπου να φτάσουν οι εντολές του πατέρα του. Έτσι, με την εξουσία του Αγραμάντε και τη σοφία του βασιλιά Σοβρίνο, όλο αυτό το μπέρδεμα από διαμάχες τακτοποιήθηκε. Όμως ο εχθρός της ομόνοιας και μισός της ειρήνης, νιώθοντας πως τον είχαν παραμερίσει και γελοιοποιήσει, και βλέποντας πόσο λίγα είχε πετύχει αφού τους είχε μπλέξει όλους σε τόσο περίπλοκη σύγχυση, αποφάσισε να δοκιμάσει άλλη μια φορά, ξεσηκώνοντας καινούριους καβγάδες και νέες ταραχές.

Έγινε ως εξής: οι αστυφύλακες ηρέμησαν μόλις έμαθαν την ιδιότητα εκείνων με τους οποίους είχαν μπλεχτεί και αποσύρθηκαν από τη σύγκρουση, σκεπτόμενοι πως, όποια κι αν ήταν η έκβαση, μάλλον αυτοί θα έβγαιναν χαμένοι. Όμως ένας από αυτούς, εκείνος που ο Δον Φερνάντο είχε δείρει και κλοτσήσει, θυμήθηκε πως ανάμεσα στα εντάλματα που είχε πάνω του για τη σύλληψη διαφόρων παραβατών υπήρχε κι ένα για τον Δον Κιχώτη, τον οποίο η Αγία Αδελφότητα είχε διατάξει να συλληφθεί επειδή ελευθέρωσε τους κατάδικους των γαλερών, όπως ο Σάντσο είχε, και με το δίκιο του, υποψιαστεί. Θέλοντας λοιπόν να βεβαιωθεί ότι πράγματι επρόκειτο γι' αυτόν, έβγαλε από τον κόρφο του ένα περγαμηνόχαρτο, βρήκε εκείνο που έψαχνε και άρχισε να το διαβάζει αργά και προσεκτικά, γιατί δεν ήταν γρήγορος στην ανάγνωση. Καθώς ξεχώριζε μία μία τις λέξεις, κάρφωνε τα μάτια του στον Δον Κιχώτη και συνέκρινε την περιγραφή του εντάλματος με το πρόσωπό του, ώσπου κατάλαβε πέρα από κάθε αμφιβολία πως ήταν ακριβώς ο άνθρωπος που περιγραφόταν εκεί. Μόλις βεβαιώθηκε, δίπλωσε την περγαμηνή, κράτησε το ένταλμα στο αριστερό του χέρι και με το δεξί άρπαξε τον Δον Κιχώτη από τον γιακά τόσο σφιχτά, που δεν τον άφηνε να ανασάνει, και άρχισε να φωνάζει δυνατά: «Βοήθεια για την Αγία Αδελφότητα! Και για να δείτε πως το ζητώ στα σοβαρά, διαβάστε αυτό το ένταλμα, που λέει ότι αυτός ο ληστής του δρόμου πρέπει να συλληφθεί.»

Ο ιερέας πήρε το ένταλμα και είδε πως όσα έλεγε ο αστυφύλακας ήταν αλήθεια και πως ταίριαζαν με την όψη του Δον Κιχώτη. Εκείνος, από τη μεριά του, μόλις ένιωσε αυτόν τον παλιάνθρωπο χωριάτη να του φέρεται τόσο βάναυσα,

φούντωσε από οργή ως το έπακρο και, τρίζοντας ολόκληρος από τον θυμό του, άρπαξε με τα δυο του χέρια τον αστυφύλακα από τον λαιμό με τέτοια δύναμη, που αν οι σύντροφοί του δεν έτρεχαν να τον βοηθήσουν, θα είχε αφήσει την τελευταία του πνοή προτού ο Δον Κιχώτης χαλαρώσει τη λαβή του. Ο πανδοχέας, που ήταν υποχρεωμένος να σταθεί στο πλευρό των συναδέλφων του, έτρεξε αμέσως να τους βοηθήσει. Η πανδοχέισσα, μόλις είδε τον άντρα της μπλεγμένο σε καινούργιο καβγά, άρχισε πάλι να φωνάζει, και αμέσως η Μαριτόρνες και η κόρη της ένωσαν τη φωνή τους με τη δική της, καλώντας τον ουρανό και όλους τους παρόντες σε βοήθεια. Και ο Σάντσο, βλέποντας τι γινόταν, αναφώνησε: «Μα τον Θεό, είναι πέρα για πέρα αλήθεια αυτό που λέει ο αφέντης μου για τα μάγια αυτού του κάστρου· είναι αδύνατο να ζήσει κανείς εδώ έστω και μία ώρα ήσυχος!»

Ο Δον Φερνάντο χώρισε τον αξιωματικό και τον Δον Κιχώτη και, προς ικανοποίηση και των δυο, τους έκανε να χαλαρώσουν το σφίξιμο με το οποίο ο ένας κρατούσε τον γιακά του παλτού και ο άλλος τον λαιμό του αντιπάλου του. Παρ' όλα αυτά, οι αστυνομικοί δεν σταμάτησαν να ζητούν τον κρατούμενό τους και να απαιτούν να τους βοηθήσουν, παραδίδοντάς τον δεμένο στα χέρια τους, όπως επέβαλλε η υπηρεσία του Βασιλιά και της Αγίας Αδελφότητας, στο όνομα των οποίων ξαναζήτησαν συνδρομή και βοήθεια για να συλλάβουν αυτόν τον ληστή και κακοποιό των δρόμων.

Ο Δον Κιχώτης χαμογέλασε όταν άκουσε αυτά τα λόγια και είπε πολύ ήρεμα: «Για πείτε μου, τιποτένιοι και ξεπεσμένοι άνθρωποι· το λέτε ληστεία των δρόμων να δίνεις ελευθερία

σε όσους είναι αλυσοδεμένοι, να λυτρώνεις αιχμαλώτους, να βοηθάς τους δυστυχισμένους, να σηκώνεις τους πεσμένους, να ανακουφίζεις όσους έχουν ανάγκη; Άθλια πλάσματα, με το ποταπό και δουλικό σας μυαλό, δεν αξίζετε ούτε να σας φανερώσει ο ουρανός την αρετή που κρύβει η περιπλανώμενη ιπποσύνη ούτε να σας δείξει την αμαρτία και την άγνοια μέσα στις οποίες βουλιάζετε, όταν αρνείστε να σεβαστείτε έστω και τη σκιά, πόσο μάλλον την παρουσία, ενός περιπλανώμενου ιππότη! Εμπρός λοιπόν· όχι σώμα αστυνομικών, αλλά συμμορία κλεφτών· ληστές με την άδεια της Αγίας Αδελφότητας· πείτε μου ποιος ήταν ο αμαθής που υπέγραψε ένταλμα σύλληψης για έναν τέτοιο ιππότη σαν εμένα; Ποιος ήταν εκείνος που δεν ήξερε ότι οι περιπλανώμενοι ιππότες δεν υπάγονται σε καμιά δικαιοδοσία, ότι νόμος τους είναι το σπαθί τους, προνόμιό τους η ανδρεία τους και διαταγές τους η θέλησή τους; Ποιος, το ξαναλέω, ήταν ο ανόητος που δεν ξέρει πως δεν υπάρχουν τίτλοι ευγενείας που να χαρίζουν τέτοια προνόμια και απαλλαγές, όσα αποκτά ένας περιπλανώμενος ιππότης από τη μέρα που χρίζεται ιππότης και αφιερώνεται στο επίπονο λειτούργημα της ιπποσύνης; Ποιος περιπλανώμενος ιππότης πλήρωσε ποτέ κεφαλικό φόρο, δασμό, το χαρτζιλίκι της βασίλισσας, βασιλικά τέλη, διόδια ή πορθμείο; Ποιος ράφτης πήρε ποτέ χρήματα από αυτόν για να του ράψει ρούχα; Ποιος φρούραρχος που τον φιλοξένησε στο κάστρο του τον έβαλε ποτέ να πληρώσει τα έξοδά του; Ποιος βασιλιάς δεν τον κάθισε στο τραπέζι του; Ποια δεσποινίδα δεν τον ερωτεύτηκε και δεν παραδόθηκε ολόκληρη στη θέληση και την ευχαρίστησή του; Και τέλος, ποιος περιπλανώμενος ιππότης υπήρξε, υπάρχει ή θα υπάρξει ποτέ στον κόσμο, που

να μην είναι αρκετά τολμηρός ώστε να ρίξει μόνος του τετρακόσιες ραβδιές σε τετρακόσιους αστυνομικούς της Αγίας Αδελφότητας, αν βρεθούν στον δρόμο του;»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XLVI. ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ· ΚΑΙ Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΓΡΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΞΙΟΥ ΙΠΠΟΤΗ ΜΑΣ, ΤΟΥ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ

c46a.jpg (163K)

Πλήρες μέγεθος

Ενώ ο Δον Κιχώτης μιλούσε μ' αυτόν τον τρόπο, ο εφημέριος προσπαθούσε να πείσει τους αστυνομικούς πως δεν ήταν στα καλά του, κάτι που μπορούσαν να καταλάβουν και από τα λόγια του και από τις πράξεις του, και πως δεν υπήρχε λόγος να το τραβήξουν άλλο· γιατί, ακόμα κι αν τον συλλάμβαναν και τον έπαιρναν μαζί τους, αργά ή γρήγορα θα αναγκάζονταν να τον αφήσουν ελεύθερο ως τρελό. Τότε εκείνος που κρατούσε το ένταλμα απάντησε πως δεν ήταν δική του δουλειά να κρίνει αν ο Δον Κιχώτης ήταν τρελός ή όχι, αλλά μόνο να εκτελέσει τις διαταγές του ανωτέρου του, και πως, αφού τον έπιαναν, μπορούσαν ύστερα να τον αφήσουν ελεύθερο και τριακόσιες φορές, αν ήθελαν.

«Όπως και να 'χει», είπε ο εφημέριος, «αυτή τη φορά δεν πρέπει να τον πάρετε, ούτε και θα δεχτεί, κατά τη γνώμη μου, να τον πάρουν.»

Με λίγα λόγια, ο εφημέριος έφερε τέτοια επιχειρήματα και ο Δον Κιχώτης έκανε τέτοιες τρέλες, που οι αστυνομικοί θα ήταν

πιο τρελοί κι από εκείνον αν δεν καταλάβαιναν πως δεν ήταν στα καλά του. Έτσι έκριναν πως το καλύτερο ήταν να ηρεμήσουν και μάλιστα να μεσολαβήσουν ανάμεσα στον κουρέα και τον Σάντσο Πάνθα, που συνέχιζαν να καβγαδίζουν με μεγάλη πικρία. Στο τέλος, ως όργανα της δικαιοσύνης, έλυσαν τη διαφορά με διαιτησία με τρόπο που, αν δεν άφησε και τις δύο πλευρές απόλυτα ευχαριστημένες, τουλάχιστον τις ικανοποίησε ως έναν βαθμό· άλλαξαν τα σαμάρια, αλλά όχι τα λουριά ούτε τα χαλινάρια. Όσο για το κράνος του Μαμβρίνου, ο εφημέριος, κρυφά και χωρίς να το μάθει ο Δον Κιχώτης, πλήρωσε οκτώ ρεάλια για τη λεκάνη, και ο κουρέας έδωσε κανονική απόδειξη και δήλωση ότι δεν θα προέβαλλε καμία άλλη απαίτηση ούτε τότε ούτε ποτέ στο εξής, αμήν. Αφού λοιπόν τακτοποιήθηκαν αυτές οι δύο διαφορές, οι πιο σημαντικές και σοβαρές απ' όλες, απέμενε μόνο να συμφωνήσουν οι υπηρέτες του Δον Λουίς να επιστρέψουν οι τρεις, ενώ ο ένας θα έμενε να τον συνοδεύσει όπου ήθελε να τον πάει ο Δον Φερνάντο· και η καλή τύχη, που είχε ήδη αρχίσει να λύνει δυσκολίες και να παραμερίζει εμπόδια υπέρ των ερωτευμένων και των πολεμιστών του χανιού, θέλησε να συνεχίσει και να οδηγήσει τα πάντα σε ευτυχές τέλος. Οι υπηρέτες δέχτηκαν να κάνουν αυτό που ήθελε ο Δον Λουίς, και αυτό γέμισε τη Δόνια Κλάρα με τέτοια χαρά, που όποιος έβλεπε εκείνη τη στιγμή το πρόσωπό της δεν μπορούσε παρά να διακρίνει την ευτυχία της καρδιάς της. Η Ζοραΐδα, παρόλο που δεν καταλάβαινε πλήρως όλα όσα έβλεπε, πότε ήταν σοβαρή και πότε χαρούμενη χωρίς να ξέρει γιατί, καθώς παρατηρούσε και μελετούσε τα διάφορα πρόσωπα, και ιδιαίτερα του Ισπανού της, τον οποίο ακολουθούσε με τα μάτια

και κρατούσε με την ψυχή της. Το δώρο και η αποζημίωση που έδωσε ο εφημέριος στον κουρέα δεν ξέφυγαν από την προσοχή του πανδοχέα, κι έτσι ζήτησε τον λογαριασμό του Δον Κιχώτη, μαζί με το ποσό για τις ζημιές στα ασκιά του κρασιού και για το χαμένο του κρασί, ορκιζόμενος πως ούτε ο Ροσινάντε ούτε ο γάιδαρος του Σάντσο θα έφευγαν από το χάνι αν δεν πληρωνόταν μέχρι και το τελευταίο φαρδίνι. Ο εφημέριος τα κανόνισε όλα ειρηνικά και πλήρωσε ο Δον Φερνάντο, αν και ο Δικαστής είχε επίσης προσφερθεί πολύ πρόθυμα να εξοφλήσει τον λογαριασμό. Και όλα έγιναν τόσο ήρεμα και γαλήνια, που το χάνι δεν θύμιζε πια τη διχόνοια του στρατοπέδου του Αγραμάντη, όπως έλεγε ο Δον Κιχώτης, αλλά την ειρήνη και τη γαλήνη των ημερών του Οκταβιανού. Και όλοι συμφωνούσαν πως γι' αυτό όφειλαν ευγνωμοσύνη στον μεγάλο ζήλο και την ευγλωττία του εφημέριου, καθώς και στην απαράμιλλη γενναιοδωρία του Δον Φερνάντο.

Τώρα που έβλεπε πως είχε απαλλαγεί από κάθε καβγά, και από του ιπποκόμου του και από τους δικούς του, ο Δον Κιχώτης έκρινε πως ήταν φρόνιμο να συνεχίσει το ταξίδι που είχε αρχίσει και να φέρει σε πέρας τη μεγάλη περιπέτεια για την οποία είχε κληθεί και εκλεγεί. Με αυτή τη μεγαλοπρεπή απόφαση πήγε και γονάτισε μπροστά στη Δωροθέα· εκείνη όμως δεν τον άφησε να πει λέξη πριν σηκωθεί. Υπακούοντάς την, σηκώθηκε και είπε: «Είναι παροιμία γνωστή, ωραία κυρία, πως "η επιμέλεια είναι η μητέρα της καλής τύχης", και η πείρα έχει δείξει πολλές φορές, σε σοβαρές υποθέσεις, ότι ο ζήλος εκείνου που αναλαμβάνει μια διαπραγμάτευση οδηγεί μια αμφίβολη υπόθεση σε ευτυχή κατάληξη. Πουθενά όμως δεν φαίνεται αυτό πιο καθαρά απ' ό,τι στον πόλεμο, όπου η

ταχύτητα και η δραστηριότητα προλαβαίνουν τα τεχνάσματα του εχθρού και κερδίζουν τη νίκη πριν ο αντίπαλος προλάβει να αμυνθεί. Όλα αυτά τα λέω, υψηλή και σεβαστή κυρία, γιατί μου φαίνεται πως το να μείνουμε άλλο σε τούτο το κάστρο είναι άχρηστο και μπορεί ακόμη και να μας βλάψει με τρόπο που θα καταλάβουμε κάποια μέρα. Γιατί ποιος ξέρει μήπως ο εχθρός σας, ο γίγαντας, έχει μάθει με μυστικούς και επιμελείς κατασκόπους ότι πηγαίνω να τον καταστρέψω, και, αν του δοθεί η ευκαιρία, την αρπάξει για να οχυρωθεί σε κάποιο απόρθητο κάστρο ή φρούριο, απέναντι στο οποίο όλες οι προσπάθειές μου και η δύναμη του ακούραστου βραχίονά μου θα ωφελήσουν ελάχιστα; Γι' αυτό, κυρία, ας προλάβουμε, όπως λέω, τα σχέδιά του με τη δική μας κινητικότητα και ας φύγουμε αμέσως αναζητώντας την καλή τύχη· γιατί η Υψηλότητά σας δεν εμποδίζεται να την απολαύσει όσο θα επιθυμούσε παρά μόνο από τη δική μου καθυστέρηση να αντιμετωπίσω τον αντίπαλό σας.»

Ο Δον Κιχώτης σώπασε και δεν είπε τίποτε άλλο, περιμένοντας ήρεμα την απάντηση της όμορφης πριγκίπισσας. Εκείνη, με επιβλητική αξιοπρέπεια και σε ύφος ταιριαστό με του ίδιου του Δον Κιχώτη, του αποκρίθηκε με τα εξής λόγια: «Σας ευχαριστώ, κύριε ιππότη, για την προθυμία που δείχνετε —όπως ταιριάζει σε έναν καλό ιππότη, που έχει φυσικό χρέος να βοηθά τους ορφανούς και τους άπορους— να με συνδράμετε στη μεγάλη μου συμφορά· και είθε ο ουρανός να πραγματοποιήσει και τις δικές σας επιθυμίες και τις δικές μου, ώστε να δείτε πως υπάρχουν σε αυτόν τον κόσμο γυναίκες ικανές για ευγνωμοσύνη. Όσο για την αναχώρησή μου, ας γίνει αμέσως, γιατί δεν έχω άλλη θέληση πέρα από τη δική

σας· διαθέστε με ολοκληρωτικά όπως ορίζει η ευαρέσκειά σας. Γιατί εκείνη που σας έχει ήδη εμπιστευτεί την υπεράσπιση του προσώπου της και έχει βάλει στα χέρια σας την ανάκτηση των κυριαρχιών της, δεν πρέπει να σκέφτεται να αντιταχθεί σε ό,τι προστάξει η σοφία σας.»

«Εμπρός, λοιπόν, στ' όνομα του Θεού», είπε ο Δον Κιχώτης. «Αφού μια κυρία ταπεινώνεται μπροστά μου, δεν πρόκειται να χάσω την ευκαιρία να τη σηκώσω και να την ξαναβάλω στον θρόνο των προγόνων της. Φεύγουμε αμέσως, γιατί όπως λέει κι η παροιμία, η καθυστέρηση κρύβει κίνδυνο, κι αυτό με κάνει να βιάζομαι ακόμα περισσότερο να πάρω τον δρόμο. Και αφού ούτε ο ουρανός έπλασε ούτε η κόλαση είδε κανέναν που να μπορεί να με φοβίσει ή να με λυγίσει, σέλωσε τον Ροσινάντε, Σάντσο, ετοίμασε και τον γάιδαρό σου και το παλαφρένι της βασίλισσας, κι ας αποχαιρετήσουμε τον καστελάνο και αυτούς τους κυρίους, για να φύγουμε από δω αυτή την ίδια στιγμή.»

Ο Σάντσο, που στεκόταν εκεί όλη την ώρα, είπε κουνώντας το κεφάλι: «Αχ, αφέντη, αφέντη, στο χωριό γίνεται περισσότερη ζημιά απ' όση ακούγεται, με το συμπάθιο κιόλας.»

«Τι ζημιά μπορεί να υπάρχει σε οποιοδήποτε χωριό, ή και σε όλες τις πόλεις του κόσμου, βλάκα, που να μπορεί να βλάψει τη φήμη μου;» είπε ο Δον Κιχώτης.

«Αφού θυμώνετε, αφεντιά σας», απάντησε ο Σάντσο, «θα σωπάσω και δεν θα πω αυτά που, σαν καλός ιπποκόμος, έχω χρέος να πω, κι αυτά που ένας καλός υπηρέτης οφείλει να λέει στον κύριό του.»

«Πες ό,τι θέλεις», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης, «αρκεί τα λόγια σου να μην είναι για να μου βάλουν φόβο· γιατί εσύ, αν φοβάσαι, κάνεις αυτό που σου ταιριάζει· εγώ όμως κάνω αυτό που μου ταιριάζει, δηλαδή δεν φοβάμαι.»

«Τίποτα τέτοιο, μα τον Θεό που είμαι αμαρτωλός», είπε ο Σάντσο, «απλώς το θεωρώ βέβαιο και σίγουρο πως αυτή η κυρία, που λέει πως είναι βασίλισσα του μεγάλου βασιλείου της Μικομικόνας, δεν είναι περισσότερο βασίλισσα απ' όσο είναι η μάνα μου· γιατί, αν ήταν πράγματι αυτό που λέει, δεν θα τριβόταν μύτη με μύτη με κάποιον που βρίσκεται εδώ κάθε τόσο και πίσω από κάθε πόρτα.»

Η Δωροθέα κοκκίνισε με τα λόγια του Σάντσο, γιατί η αλήθεια ήταν πως ο άντρας της, ο Δον Φερνάντο, πότε πότε, όταν οι άλλοι δεν κοίταζαν, της είχε κλέψει από τα χείλη λίγη από την ανταμοιβή που είχε κερδίσει η αγάπη του. Ο Σάντσο, βλέποντάς το αυτό, είχε σκεφτεί πως τέτοια οικειότητα ταίριαζε περισσότερο σε εταίρα παρά σε βασίλισσα μεγάλου βασιλείου. Εκείνη όμως, είτε επειδή δεν μπορούσε είτε επειδή δεν ήθελε να του απαντήσει, τον άφησε να συνεχίσει, κι εκείνος είπε: «Αυτό το λέω, αφέντη, γιατί αν, αφού έχουμε γυρίσει δρόμους και λεωφόρους και έχουμε περάσει κακές νύχτες και ακόμα χειρότερες μέρες, είναι να θερίσει τον καρπό των κόπων μας κάποιος που τώρα καλοπερνάει σε αυτό το χάνι, τότε δεν υπάρχει λόγος να βιάζομαι να σαμαρώσω τον Ροσινάντε, να βάλω το σαμάρι στον γάιδαρο ή να ετοιμάσω το παλαφρένι· καλύτερα να καθίσουμε ήσυχοι, να κοιτάζει κάθε ψωραλέα το αδράχτι της, κι εμείς να πάμε να φάμε.»

Θεέ μου, τι αγανάκτηση ένιωσε ο Δον Κιχώτης όταν άκουσε τα θρασύτατα λόγια του ιπποκόμου του! Ήταν τόσο μεγάλη, που με φωνή πνιγμένη από την οργή, με τη γλώσσα να μπερδεύεται και τα μάτια του να πετούν φωτιές, ξέσπασε: «Παλιάνθρωπε χωριάτη, αγροίκε, θρασύ, αμαθή, κακόγλωσσε, βρομόστομε, ξεδιάντροπε συκοφάντη και λασπολόγε! Τόλμησες να ξεστομίσεις τέτοια λόγια μπροστά μου και μπροστά σε αυτές τις επιφανείς κυρίες; Τόλμησες να τρέφεις τόσο χυδαίες και αδιάντροπες σκέψεις μέσα στο θολωμένο σου μυαλό; Χάσου από μπροστά μου, γεννημένο τέρας, αποθήκη ψεμάτων, σωρός από αναλήθειες, αχυρώνας παλιανθρωπιών, εφευρέτη σκανδάλων, διαλαλητή ανοησιών, εχθρέ του σεβασμού που οφείλεται στα βασιλικά πρόσωπα! Φύγε, και μην τολμήσεις να ξαναφανείς μπροστά μου, αν δεν θέλεις να νιώσεις την οργή μου!» Και λέγοντας αυτά, σουφρώντας τα φρύδια, φουσκώνοντας τα μάγουλα, ρίχνοντας γύρω του άγριες ματιές και χτυπώντας με δύναμη το δεξί του πόδι στη γη, έδειχνε με κάθε τρόπο τη λύσσα που έκαιγε μέσα στην καρδιά του. Και από τα λόγια και τις έξαλλες χειρονομίες του, ο Σάντσο φοβήθηκε και τρομοκρατήθηκε τόσο, που θα χαιρόταν αν εκείνη τη στιγμή άνοιγε η γη και τον κατάπινε· το μόνο που σκεφτόταν ήταν να γυρίσει την πλάτη και να το βάλει στα πόδια, μακριά από την οργισμένη παρουσία του αφέντη του.

Όμως η ετοιμόλογη Δωροθέα, που ως τότε είχε καταλάβει πολύ καλά το χούι του Δον Κιχώτη, είπε για να μαλακώσει τον θυμό του: «Μην ταράζεστε με τις ανοησίες που είπε ο καλός σας ιπποκόμος, ιππότη της Θλιμμένης Μορφής· ίσως να μην τις είπε χωρίς λόγο, και, με τη φρόνηση και τη χριστιανική του

συνείδηση, δεν είναι πιθανό να έδινε ψεύτικη μαρτυρία εναντίον κανενός. Μπορούμε λοιπόν, χωρίς κανέναν δισταγμό, να πιστέψουμε ότι, αφού, όπως λέτε, κύριε ιππότη, όλα σε αυτό το κάστρο γίνονται και προκαλούνται με μάγια, ο Σάντσο ίσως να είδε, μέσα από αυτό το διαβολικό μέσο, εκείνο που λέει πως είδε, τόσο επιζήμιο για τη σεμνότητά μου.»

«Μα τον Παντοδύναμο Θεό», αναφώνησε τότε ο Δον Κιχώτης, «η υψηλότητά σας πέτυχε ακριβώς το νόημα· και κάποια ποταπή πλάνη θα παρουσιάστηκε μπροστά σε αυτόν τον αμαρτωλό τον Σάντσο και τον έκανε να δει κάτι που θα ήταν αδύνατο να δει με οποιονδήποτε άλλο τρόπο πέρα από τα μάγια. Γιατί ξέρω πολύ καλά, από την καλοσύνη και την ακακία του καημένου, πως είναι ανίκανος να δώσει ψεύτικη μαρτυρία εναντίον οποιουδήποτε.»

«Αναμφίβολα αλήθεια», είπε ο Δον Φερνάντο, «και γι' αυτό, κύριε Δον Κιχώτη, πρέπει να τον συγχωρήσετε και να τον ξαναδεχτείτε στην εύνοιά σας, _sicut erat in principio_, πριν τέτοιες πλάνες του πάρουν τα λογικά.»

Ο Δον Κιχώτης είπε πως ήταν έτοιμος να τον συγχωρήσει, και ο ιερέας πήγε να φωνάξει τον Σάντσο, που μπήκε μέσα πολύ ταπεινά και, πέφτοντας στα γόνατα, ζήτησε το χέρι του αφέντη του. Εκείνος του το έδωσε, τον άφησε να το φιλήσει, του έδωσε την ευχή του και είπε: «Τώρα, Σάντσο, παιδί μου, θα πειστείς για την αλήθεια εκείνου που σου έχω πει τόσες φορές: πως όλα σε αυτό το κάστρο γίνονται με μάγια.»

«Έτσι πρέπει να είναι, το πιστεύω», είπε ο Σάντσο, «εκτός από την υπόθεση με την κουβέρτα, που έγινε στ' αλήθεια και με

απολύτως φυσικό τρόπο.»

«Μην το πιστεύεις αυτό», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί αν ήταν έτσι, θα σε είχα εκδικηθεί εκείνη ακριβώς τη στιγμή, ή έστω και τώρα· όμως ούτε τότε ούτε τώρα μπορούσα, ούτε έχω δει κανέναν πάνω στον οποίο να πάρω εκδίκηση για το άδικό σου.»

Όλοι ανυπομονούσαν να μάθουν τι είχε γίνει με την ιστορία της κουβέρτας, κι ο πανδοχέας τούς διηγήθηκε λεπτό προς λεπτό τα πετάγματα του Σάντσο, πράγμα που τους έκανε να γελάσουν με την ψυχή τους. Και ο ίδιος ο Σάντσο θα είχε νιώσει όχι λιγότερη ντροπή, αν ο αφέντης του δεν τον διαβεβαίωνε ξανά πως όλα αυτά ήταν μάγια. Παρ' όλα αυτά, όσο απλοϊκός κι αν ήταν, δεν έφτανε σε τέτοιο σημείο ώστε να πείσει τον εαυτό του πως δεν ήταν η καθαρή και απλή αλήθεια — χωρίς καμιά απολύτως πλάνη — ότι τον είχαν πετάξει στην κουβέρτα πλάσματα από σάρκα και οστά, κι όχι οραματικά και φανταστικά φαντάσματα, όπως πίστευε και επέμενε ο αφέντης του.

Η εκλεκτή συντροφιά είχε ήδη περάσει δυο μέρες στο πανδοχείο και, καθώς τους φάνηκε πως είχε έρθει η ώρα να φύγουν, έβαλαν σε εφαρμογή ένα σχέδιο: για να μη χρειαστεί η Δωροθέα και ο Δον Φερνάντο να γυρίσουν μαζί με τον Δον Κιχώτη στο χωριό του με το πρόσχημα ότι αποκαθιστούν τη βασίλισσα Μικομικόνα, θα τον έπαιρναν μαζί τους ο ιερέας και ο κουρέας, όπως είχαν σκοπό, ώστε ο ιερέας να μπορέσει να φροντίσει την τρέλα του στο σπίτι. Για να το πετύχουν αυτό, συνεννοήθηκαν με τον ιδιοκτήτη μιας βοϊδάμαξας που περνούσε τυχαία από εκεί να τον μεταφέρει με τον εξής

τρόπο. Έφτιαξαν ένα είδος κλουβιού από ξύλινα κάγκελα, αρκετά μεγάλο ώστε να χωράει άνετα τον Δον Κιχώτη· κι έπειτα ο Δον Φερνάντο και οι σύντροφοί του, οι υπηρέτες του Δον Λουίς, οι άντρες της Αδελφότητας και ο πανδοχέας, ακολουθώντας τις οδηγίες και τις συμβουλές του ιερέα, σκέπασαν τα πρόσωπά τους και μεταμφιέστηκαν, άλλος με τον έναν τρόπο κι άλλος με τον άλλον, ώστε στον Δον Κιχώτη να φαίνονται εντελώς διαφορετικοί από εκείνους που είχε δει στο κάστρο. Όταν όλα ήταν έτοιμα, μπήκαν με απόλυτη σιωπή στο δωμάτιο όπου εκείνος κοιμόταν, ξεκουραζόμενος ύστερα από τις προηγούμενες συμπλοκές, και πλησιάζοντας τον βρήκαν να κοιμάται ήσυχος, χωρίς να φαντάζεται τίποτε απ' όσα επρόκειτο να συμβούν. Τότε τον άρπαξαν γερά και τον έδεσαν σφιχτά χέρια και πόδια, έτσι ώστε, όταν ξύπνησε τρομαγμένος, δεν μπορούσε να κουνηθεί και μόνο απορούσε και θαύμαζε τις παράξενες μορφές που έβλεπε μπροστά του. Αμέσως λοιπόν παραδόθηκε στην ιδέα που του γεννούσε πάντα η παραληρηματική φαντασία του και έβαλε στο νου του πως όλες αυτές οι μορφές ήταν φαντάσματα του μαγεμένου κάστρου και πως ο ίδιος ήταν δίχως αμφιβολία μαγεμένος, αφού δεν μπορούσε ούτε να κινηθεί ούτε να βοηθήσει τον εαυτό του· ακριβώς δηλαδή αυτό που περίμενε ο ιερέας, ο εμπνευστής όλου του σχεδίου. Από όλους όσοι βρίσκονταν εκεί, μόνο ο Σάντσο είχε και τα λογικά του και την κανονική του όψη· κι αυτός, παρόλο που απείχε ελάχιστα από το να μοιράζεται την αρρώστια του αφέντη του, κατάλαβε πολύ καλά ποιοι ήταν όλοι αυτοί οι μεταμφιεσμένοι. Ωστόσο δεν τόλμησε να ανοίξει το στόμα του ώσπου να δει πού θα κατέληγε αυτή η επίθεση και η σύλληψη του κυρίου του· ούτε

κι εκείνος είπε λέξη, περιμένοντας να δει την έκβαση της συμφοράς του. Κι αυτή ήταν πως έφεραν μέσα το κλουβί, τον έκλεισαν εκεί και κάρφωσαν τα κάγκελα τόσο γερά, που δεν μπορούσαν εύκολα να σπάσουν.

c46b.jpg (342K)

Πλήρες μέγεθος

Ύστερα τον σήκωσαν στους ώμους τους και, καθώς έβγαιναν από το δωμάτιο, ακούστηκε μια φοβερή φωνή—τόσο φοβερή όσο μπορούσε να βγάλει ο κουρέας, όχι εκείνος με το σαμάρι αλλά ο άλλος—να λέει: «Ω Ιππότη της Θλιμμένης Μορφής, μην αφήσεις να σε βασανίζει αυτή η αιχμαλωσία στην οποία βρίσκεσαι, γιατί είναι αναγκαία, ώστε να ολοκληρωθεί πιο γρήγορα η περιπέτεια στην οποία σε έχει οδηγήσει η μεγάλη σου καρδιά. Και θα ολοκληρωθεί όταν το μαινόμενο λιοντάρι της Μάντσας και το λευκό περιστέρι του Τομπόσο ενωθούν, αφού πρώτα σκύψουν τους περήφανους αυχένες τους κάτω από το γλυκό ζυγό του γάμου. Και από αυτή τη θαυμαστή ένωση θα έρθουν στο φως του κόσμου γενναία μικρά, που θα συναγωνιστούν τα αρπακτικά νύχια του ανδρείου πατέρα τους. Και αυτό θα συμβεί προτού εκείνος που κυνηγά τη φευγαλέα νύμφη, στην ταχεία φυσική του πορεία, επισκεφθεί δύο φορές τα άστρινα ζώδια. Κι εσύ, ω ευγενέστατε και υπάκουε ιπποκόμε, ο καλύτερος που φόρεσε ποτέ σπαθί στο πλευρό, γένια στο πρόσωπο ή μύτη για να μυρίζεται, μη φοβηθείς και μη λυπηθείς βλέποντας το άνθος της ιπποσύνης να το παίρνουν έτσι μπροστά στα ίδια σου τα μάτια· γιατί σύντομα, αν έτσι αρέσει στον Πλάστη του σύμπαντος, θα δεις τον εαυτό σου υψωμένο σε τέτοιο αξίωμα, που δεν θα

αναγνωρίζεις ποιος είσαι, και οι υποσχέσεις που σου έχει δώσει ο καλός σου αφέντης δεν θα βγουν ψεύτικες. Και σε βεβαιώνω, με την αυθεντία του σοφού Μεντιρονιάνα, ότι ο μισθός σου θα σου πληρωθεί, όπως θα δεις όταν έρθει η ώρα. Ακολούθησε λοιπόν τα βήματα του γενναίου μαγεμένου ιππότη, γιατί είναι αναγκαίο να πας στον προορισμό που έχει οριστεί και για τους δυο σας· και επειδή δεν μου επιτρέπεται να πω περισσότερα, ο Θεός να είναι μαζί σου· γιατί εγώ επιστρέφω εκεί όπου ξέρω·» και καθώς τελείωνε την προφητεία, ύψωσε τη φωνή του σε πολύ οξύ τόνο και ύστερα την κατέβασε σε τόσο μαλακό, που ακόμη κι εκείνοι που ήξεραν πως όλα ήταν αστείο παραλίγο να πάρουν στα σοβαρά όσα άκουγαν.

Ο Δον Κιχώτης παρηγορήθηκε από την προφητεία που άκουσε, γιατί κατάλαβε αμέσως και απόλυτα το νόημά της: του υποσχόταν πως θα ενωνόταν με ιερό και νόμιμο γάμο με την αγαπημένη του Δουλτσινέα δελ Τομπόσο, κι από την ευλογημένη κοιλιά της θα έβγαιναν τα μικρά του, οι γιοι του, για την αιώνια δόξα της Λα Μάντσα. Απόλυτα και ακλόνητα πεπεισμένος γι' αυτό, ύψωσε τη φωνή του και, με βαθύ αναστεναγμό, αναφώνησε: «Ω εσύ, όποιος κι αν είσαι, που μου προείπες τόσο μεγάλο καλό, σε ικετεύω να παρακαλέσεις εκ μέρους μου εκείνον τον σοφό μάγο που φροντίζει τις υποθέσεις μου να μη μ' αφήσει να χαθώ μέσα σ' αυτή την αιχμαλωσία όπου τώρα με πηγαίνουν, πριν δω να εκπληρώνονται υποσχέσεις τόσο χαρμόσυνες και ασύγκριτες σαν κι αυτές που μόλις μου δόθηκαν. Γιατί, αν γίνει μόνο αυτό, θα καμαρώνω για τα βάσανα της φυλακής μου, θα βρίσκω παρηγοριά σ' αυτές τις αλυσίδες με τις οποίες με δένουν, και

το κρεβάτι όπου με ξαπλώνουν θα το βλέπω όχι σαν σκληρό πεδίο μάχης, αλλά σαν απαλό και ευτυχισμένο νυφικό κρεβάτι. Και όσο για την παρηγοριά του Σάντσο Πάνθα, του ιπποκόμου μου, βασίζομαι στην καλοσύνη και την εντιμότητά του πως δεν θα με εγκαταλείψει ούτε στις καλές ούτε στις κακές μέρες· γιατί, αν από δική του ατυχία ή από δική μου δεν μπορέσω να του δώσω το νησί που του έχω υποσχεθεί, ή κάτι ισάξιο, τουλάχιστον ο μισθός του δεν θα χαθεί· γιατί στη διαθήκη μου, που είναι ήδη γραμμένη, έχω ορίσει το ποσό που πρέπει να του καταβληθεί, υπολογισμένο όχι με βάση τις πολλές και πιστές υπηρεσίες του, αλλά σύμφωνα με τα μέσα που διαθέτω.»

Ο Σάντσο έσκυψε το κεφάλι του με μεγάλο σεβασμό και φίλησε και τα δυο του χέρια, γιατί, αφού ήταν δεμένα μαζί, δεν μπορούσε να φιλήσει το ένα μόνο· έπειτα τα φαντάσματα σήκωσαν το κλουβί στους ώμους τους και το στερέωσαν πάνω στο κάρο με τα βόδια.

c46e.jpg (56K)

Πλήρες μέγεθος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XLVII. ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΑΡΑΞΕΝΟ ΤΡΟΠΟ ΜΕ ΤΟΝ ΟΠΟΙΟ Ο ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΤΗΣ ΛΑ ΜΑΝΤΣΑ ΜΕΤΑΦΕΡΘΗΚΕ ΜΑΓΕΜΕΝΟΣ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΑΞΙΟΠΡΟΣΕΚΤΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

c47a.jpg (181K)

Πλήρες μέγεθος

Όταν ο Δον Κιχώτης είδε τον εαυτό του κλεισμένο σε κλουβί και σηκωμένο πάνω στο κάρο μ' αυτόν τον τρόπο, είπε: «Έχω

διαβάσει πολλές σοβαρές ιστορίες για περιπλανώμενους ιππότες· όμως ποτέ ως τώρα δεν διάβασα, δεν είδα ούτε άκουσα να αρπάζουν μαγεμένους περιπλανώμενους ιππότες έτσι, ούτε με τον αργό ρυθμό που υπόσχονται αυτά τα νωθρά, τεμπέλικα ζώα. Γιατί συνήθως τους παίρνουν από τον αέρα με θαυμαστή ταχύτητα, τυλιγμένους σε πυκνό σκοτεινό σύννεφο, ή πάνω σε άρμα φωτιάς, ή ίσως σε κανέναν ιππόγυπα ή άλλο παρόμοιο θηρίο. Αλλά να με παίρνουν έτσι, πάνω σε βοϊδάμαξα! Μα τον Θεό, με αφήνει άναυδο! Ίσως όμως η ιπποσύνη και τα μάγια της εποχής μας να ακολουθούν άλλο δρόμο απ' ό,τι παλιά· και μπορεί επίσης, επειδή εγώ είμαι νέος ιππότης στον κόσμο και ο πρώτος που ξανάφερε στη ζωή το ήδη λησμονημένο επάγγελμα των περιπετειωδών ιπποτών, να έχουν επινοήσει καινούρια είδη μαγείας και άλλους τρόπους να μεταφέρουν τους μαγεμένους. Εσύ τι λες γι' αυτό, Σάντσο παιδί μου;»

c47b.jpg (357K)

Πλήρες μέγεθος

«Δεν ξέρω τι να σκεφτώ», απάντησε ο Σάντσο, «αφού δεν είμαι τόσο διαβασμένος όσο η αφεντιά σας στα ιπποτικά γραψίματα· παρ' όλα αυτά, τολμώ να πω και να ορκιστώ πως αυτά τα φαντάσματα που μας τριγυρίζουν δεν είναι και πολύ καθολικά.»

«Καθολικά;» είπε ο Δον Κιχώτης. «Θεέ και Κύριε! Πώς γίνεται να είναι καθολικά, αφού είναι όλοι διάβολοι που πήραν αλλόκοτες μορφές για να έρθουν να μου κάνουν αυτό και να με φέρουν σ' αυτή την κατάσταση; Κι αν θέλεις να το

αποδείξεις, άγγιξέ τους και ψηλάφησέ τους, και θα δεις πως έχουν μόνο σώματα από αέρα και καμιά υπόσταση πέρα από την όψη τους.»

«Μα τον Θεό, αφέντη», αποκρίθηκε ο Σάντσο, «τους έχω ήδη αγγίξει· κι εκείνος ο διάβολος, που τριγυρνάει εδώ πέρα τόσο πολυάσχολος, έχει σάρκα κανονικότατη, και μάλιστα κι ένα άλλο γνώρισμα πολύ διαφορετικό απ' ό,τι έχω ακούσει να λένε για τους διαβόλους· γιατί, απ' όσα λένε, όλοι τους μυρίζουν θειάφι και άλλες βρομερές μυρωδιές, ενώ αυτός εδώ μοσχοβολάει άμβρα από μισή λεύγα μακριά.» Εδώ ο Σάντσο μιλούσε για τον Δον Φερνάντο, που, ως κύριος της τάξης του, ήταν πολύ πιθανό να είναι αρωματισμένος, όπως έλεγε ο Σάντσο.

«Μην απορείς γι' αυτό, φίλε μου Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης. «Να ξέρεις πως οι διάβολοι είναι πανούργοι. Κι ακόμα κι αν κουβαλούν πάνω τους μυρωδιές, οι ίδιοι δεν έχουν καμιά, γιατί είναι πνεύματα. Ή, αν έχουν κάποια οσμή, δεν μπορεί να είναι γλυκιά, παρά βρόμικη και αποκρουστική. Ο λόγος είναι πως όπου κι αν πάνε, κουβαλούν μαζί τους την κόλαση και δεν βρίσκουν ποτέ ανακούφιση από τα βάσανά τους. Και αφού μια ευχάριστη μυρωδιά φέρνει χαρά και απόλαυση, είναι αδύνατο να μυρίζουν όμορφα. Αν λοιπόν αυτός ο διάβολος που λες σου φαίνεται πως μυρίζει άμβρα, τότε είτε κάνεις λάθος εσύ είτε εκείνος θέλει να σε ξεγελάσει, για να νομίσεις πως δεν είναι διάβολος.»

Αυτή ήταν η κουβέντα που αντάλλαξαν αφέντης και υπηρέτης. Ο Δον Φερνάντο και ο Καρδένιο, φοβούμενοι μήπως ο Σάντσο αποκαλύψει εντελώς το σχέδιό τους —κάτι προς το

οποίο είχε ήδη αρχίσει να πλησιάζει— αποφάσισαν να επισπεύσουν την αναχώρηση. Φώναξαν λοιπόν τον πανδοχέα παράμερα και του είπαν να σαμαρώσει τον Ροσινάντε και να βάλει το σαμάρι στο γαϊδούρι του Σάντσο, πράγμα που εκείνος έκανε με μεγάλη προθυμία. Στο μεταξύ, ο ιερέας είχε κανονίσει με τους αστυνομικούς να τους συνοδεύσουν ως το χωριό του, πληρώνοντάς τους ένα ποσό τη μέρα. Ο Καρδένιο κρέμασε την ασπίδα στη μία πλευρά της σέλας του Ροσινάντε και τη λεκάνη στην άλλη, κι έπειτα, με νοήματα, πρόσταξε τον Σάντσο να καβαλήσει το γαϊδούρι του και να κρατήσει το χαλινάρι του Ροσινάντε. Σε κάθε πλευρά της άμαξας έβαλε από δύο αστυνομικούς με τα μουσκέτα τους. Πριν όμως ξεκινήσει η άμαξα, βγήκαν η πανδοχέισσα, η κόρη της και η Μαριτόρνες για να αποχαιρετήσουν τον Δον Κιχώτη, κάνοντας πως κλαίνε από λύπη για τη συμφορά του. Και ο Δον Κιχώτης τους είπε:

«Μην κλαίτε, καλές κυρίες, γιατί όλες αυτές οι συμφορές είναι η μοίρα όσων ακολουθούν το επάγγελμα που ακολουθώ κι εγώ. Κι αν δεν μου συνέβαιναν τέτοιες αναποδιές, δεν θα θεωρούσα τον εαυτό μου ξακουστό πλανόδιο ιππότη. Τέτοια πράγματα δεν συμβαίνουν ποτέ σε ιππότες μικρής φήμης και δίχως όνομα, γιατί κανείς στον κόσμο δεν ασχολείται μαζί τους. Συμβαίνουν όμως στους γενναίους ιππότες, επειδή πολλοί πρίγκιπες και άλλοι ιππότες ζηλεύουν την αρετή και την ανδρεία τους και μηχανεύονται ποταπά μέσα για να αφανίσουν τους άξιους. Κι όμως, η αρετή έχει από μόνη της τόση δύναμη, ώστε, παρά όλα τα μάγια που γνώριζε ο Ζωροάστρης, ο πρώτος που τα επινόησε, βγαίνει νικήτρια από κάθε δοκιμασία και σκορπά το φως της πάνω στη γη, όπως ο

ήλιος στον ουρανό. Συγχωρέστε με, ωραίες κυρίες, αν από απροσεξία σας πρόσβαλα σε οτιδήποτε· γιατί επίτηδες και συνειδητά δεν το έκανα ποτέ σε κανέναν. Και παρακαλέστε τον Θεό να με λυτρώσει από αυτή την αιχμαλωσία, στην οποία με έχει ρίξει κάποιος κακόβουλος μάγος. Κι αν καταφέρω να ελευθερωθώ, θα κρατήσω ζωντανές στη μνήμη μου τις χάρες που μου δείξατε σε αυτό το κάστρο, ώστε να τις αναγνωρίσω, να τις τιμήσω και να τις ανταποδώσω όπως τους αξίζει.»

Ενώ διαδραματίζονταν αυτά ανάμεσα στις κυρίες του κάστρου και τον Δον Κιχώτη, ο ιερέας και ο κουρέας αποχαιρέτησαν τον Δον Φερνάντο και τους συντρόφους του, τον λοχαγό, τον αδελφό του και τις κυρίες, που τώρα ήταν όλοι ευτυχισμένοι, και ιδιαίτερα τη Δωροθέα και τη Λουσίνδα. Αγκαλιάστηκαν όλοι μεταξύ τους και υποσχέθηκαν να ενημερώνουν ο ένας τον άλλον για όσα τους συνέβαιναν. Ο Δον Φερνάντο είπε στον ιερέα πού να του γράψει, ώστε να τον πληροφορεί για την τύχη του Δον Κιχώτη, διαβεβαιώνοντάς τον πως τίποτε δεν θα του έδινε μεγαλύτερη χαρά από το να μαθαίνει νέα του. Κι από τη δική του πλευρά, είπε πως θα του έστελνε κι εκείνος ειδήσεις για καθετί που πίστευε ότι θα τον ενδιέφερε να μάθει: για τον γάμο του, τη βάφτιση της Ζοραΐδας, την υπόθεση του Δον Λουίς και την επιστροφή της Λουσίνδας στο σπίτι της. Ο ιερέας υποσχέθηκε πως θα φρόντιζε να κάνει ακριβώς ό,τι του ζητούσε, κι έπειτα αγκαλιάστηκαν ξανά και ανανέωσαν τις υποσχέσεις τους.

Ο πανδοχέας πλησίασε τον ιερέα και του έδωσε κάτι χαρτιά, λέγοντάς του πως τα είχε βρει μέσα στη φόδρα της βαλίτσας όπου είχε βρεθεί η νουβέλα «Ο αδιάκριτος περίεργος», και

πως μπορούσε να τα πάρει όλα μαζί του, αφού ο ιδιοκτήτης τους δεν είχε επιστρέψει από τότε· κι επειδή ο ίδιος δεν ήξερε να διαβάζει, δεν του χρησίμευαν σε τίποτα. Ο ιερέας τον ευχαρίστησε και, ανοίγοντάς τα, είδε στην αρχή του χειρογράφου τις λέξεις «Νουβέλα του Rinconete και του Cortadillo». Κατάλαβε έτσι πως επρόκειτο για νουβέλα, και αφού εκείνη του «Αδιάκριτου περίεργου» ήταν καλή, συμπέρανε πως καλή θα ήταν κι αυτή, αφού πιθανότατα ήταν και οι δυο του ίδιου συγγραφέα. Έτσι την κράτησε, με σκοπό να τη διαβάσει όταν θα έβρισκε την ευκαιρία. Ύστερα ανέβηκε στο ζώο του, και το ίδιο έκανε κι ο φίλος του ο κουρέας· και οι δυο είχαν καλυμμένα τα πρόσωπά τους, για να μην τους αναγνωρίσει ο Δον Κιχώτης, και ξεκίνησαν ακολουθώντας πίσω από το κάρο. Η πομπή προχωρούσε με αυτή τη σειρά: πρώτα πήγαινε το κάρο, με τον ιδιοκτήτη του να το οδηγεί· δεξιά κι αριστερά βάδιζαν οι άντρες της Αδελφότητας, όπως έχει ήδη ειπωθεί, με τα μουσκέτα τους· έπειτα ακολουθούσε ο Σάντσο Πάντσα πάνω στο γαϊδούρι του, κρατώντας τον Ροσινάντε από το χαλινάρι· και τελευταίοι έρχονταν ο ιερέας και ο κουρέας πάνω στα δυνατά τους μουλάρια, με τα πρόσωπα σκεπασμένα, όπως είπαμε, και με ύφος σοβαρό και αυστηρό, κρατώντας βήμα όσο αργά προχωρούσαν τα βόδια. Ο Δον Κιχώτης καθόταν μέσα στο κλουβί, με τα χέρια δεμένα και τα πόδια τεντωμένα, ακουμπισμένος στα κάγκελα, τόσο σιωπηλός και υπομονετικός σαν να ήταν πέτρινο άγαλμα κι όχι άνθρωπος από σάρκα και οστά. Έτσι, αργά και αμίλητα, διένυσαν ίσως δυο λεύγες, ώσπου έφτασαν σε μια κοιλάδα που ο αμαξάς θεώρησε κατάλληλη για να ξεκουραστούν και να βοσκήσουν τα βόδια του, και το είπε στον ιερέα. Ο κουρέας

όμως είχε τη γνώμη πως έπρεπε να συνεχίσουν λίγο ακόμη, γιατί στην άλλη πλευρά ενός λόφου που φαινόταν κοντά ήξερε μια κοιλάδα με περισσότερο και πολύ καλύτερο χορτάρι από εκείνη όπου σκόπευαν να σταματήσουν. Η συμβουλή του έγινε δεκτή και συνέχισαν τον δρόμο τους.

Εκείνη ακριβώς τη στιγμή ο εφημέριος γύρισε και είδε να έρχονται από πίσω τους έξι ή εφτά καβαλάρηδες, καλοντυμένοι και άψογα εξοπλισμένοι. Δεν άργησαν να τους φτάσουν, γιατί εκείνοι δεν ταξίδευαν με τον αργό, νωχελικό ρυθμό των βοδιών, αλλά σαν ανθρώποι που καβαλούσαν μουλάρια κανονικών και βιάζονταν να πιάσουν το μεσημεριανό τους κατάλυμα όσο πιο γρήγορα γινόταν, στο χάνι που φαινόταν λιγότερο από μία λεύγα μακριά. Οι γρήγοροι ταξιδιώτες έφτασαν τους αργούς, αντάλλαξαν ευγενικούς χαιρετισμούς, και ένας από τους νεοφερμένους, που ήταν στην πραγματικότητα κανόνας του Τολέδο και επικεφαλής των υπολοίπων που τον συνόδευαν, παρατηρώντας την κανονική σειρά της πομπής —το κάρο, τους υπαλλήλους, τον Σάντσο, τον Ροσινάντε, τον εφημέριο και τον κουρέα, και πάνω απ' όλα τον Δον Κιχώτη κλεισμένο και φυλακισμένο— δεν μπόρεσε να μην ρωτήσει τι σήμαινε ότι μετέφεραν τον άνθρωπο μ' αυτόν τον τρόπο. Ωστόσο, από τα διακριτικά των υπαλλήλων είχε ήδη συμπεράνει πως θα πρέπει να ήταν κάποιος αδίστακτος ληστής των δρόμων ή άλλος κακοποιός, του οποίου η τιμωρία υπαγόταν στη δικαιοδοσία της Αγίας Αδελφότητας. Ένας από τους υπαλλήλους, στον οποίο απηύθυνε την ερώτηση, απάντησε: «Ας σας πει ο ίδιος ο κύριος τι σημαίνει που ταξιδεύει έτσι, señor, γιατί εμείς δεν ξέρουμε.»

Ο Δον Κιχώτης άκουσε τη συζήτηση και είπε: «Ίσως, κύριοι, να είστε γνώστες και μορφωμένοι στα ζητήματα της περιπλανώμενης ιπποσύνης; Αν ναι, θα σας διηγηθώ τις συμφορές μου· αν όχι, δεν υπάρχει λόγος να μπω στον κόπο να τις αφηγηθώ.» Εκεί όμως ο εφημέριος και ο κουρέας,

βλέποντας ότι οι ταξιδιώτες είχαν πιάσει κουβέντα με τον Δον Κιχώτη, πλησίασαν για να απαντήσουν με τρόπο που να μην αποκαλυφθεί το τέχνασμά τους.

Ο κανόνας απάντησε στον Δον Κιχώτη: «Η αλήθεια είναι, αδελφέ μου, πως ξέρω περισσότερα για τα βιβλία της ιπποσύνης απ' όσα ξέρω για τα Στοιχεία Λογικής του Βιγιαλπάντο· οπότε, αν αυτό είναι όλο, μπορείς άφοβα να μου πεις ό,τι θέλεις.»

«Στο όνομα του Θεού, λοιπόν, σενιόρ», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «αν έτσι έχουν τα πράγματα, να ξέρετε πως με κρατούν μαγεμένο μέσα σ' αυτό το κλουβί ο φθόνος και οι δόλοι μοχθηρών μάγων· γιατί οι κακοί καταδιώκουν την αρετή περισσότερο απ' όσο την αγαπούν οι καλοί. Εγώ είμαι πλανόδιος ιππότης, και όχι από εκείνους που η Φήμη δεν καταδέχτηκε ποτέ να κάνει αθάνατους στα χρονικά της, αλλά από εκείνους που, αψηφώντας και νικώντας τον ίδιο τον φθόνο, και όλους τους μάγους που γέννησε η Περσία, ή τους Βραχμάνους της Ινδίας, ή τους Γυμνοσοφιστές της Αιθιοπίας, θα δουν τα ονόματά τους να μπαίνουν στον ναό της αθανασίας, για να μείνουν παράδειγμα και υπόδειγμα στους αιώνες που θα έρθουν· ώστε οι πλανόδιοι ιππότες να βλέπουν τα ίχνη που πρέπει να ακολουθήσουν, αν θέλουν να φτάσουν στην ύψιστη και τελική κορυφή της πολεμικής τιμής.»

«Αυτά που λέει ο σενιόρ Δον Κιχώτης της Μάντσας», παρατήρησε ο εφημέριος, «είναι η αλήθεια· γιατί ταξιδεύει μαγεμένος μέσα σ' αυτό το κάρο, όχι εξαιτίας κάποιου δικού του σφάλματος ή αμαρτίας, αλλά από τη μοχθηρία εκείνων που μισούν την αρετή και απεχθάνονται την ανδρεία. Αυτός,

σενιόρ, είναι ο Ιππότης της Θλιμμένης Μορφής, αν έτυχε ποτέ να ακούσετε τ' όνομά του· τα γενναία κατορθώματα και οι μεγάλες πράξεις του θα χαραχτούν σε ανθεκτικό χαλκό και άφθαρτο μάρμαρο, όσο κι αν πασχίζουν ο φθόνος να τα σκοτεινιάσει και η κακία να τα κρύψει.»

Όταν ο κανόνας άκουσε και τον φυλακισμένο και τον ελεύθερο άνθρωπο να μιλούν μ' αυτόν τον τρόπο, έμεινε τόσο κατάπληκτος που πήγε να κάνει τον σταυρό του, και δεν μπορούσε να καταλάβει τι ακριβώς του είχε συμβεί· και όλοι οι συνοδοί του ήταν το ίδιο αποσβολωμένοι.

Εκείνη τη στιγμή ο Σάντσο Πάνθα, που είχε πλησιάσει για να ακούσει τη συζήτηση, είπε, θέλοντας να ξεκαθαρίσει τα πράγματα μια και καλή: «Λοιπόν, κύριοι, είτε σας αρέσουν είτε όχι αυτά που θα πω, η αλήθεια είναι πως ο αφέντης μου, ο Δον Κιχώτης, είναι μαγεμένος όσο και η μάνα μου. Τα λογικά του τα έχει μια χαρά, τρώει και πίνει, και έχει τις φυσικές του ανάγκες όπως όλοι οι άνθρωποι, όπως είχε και χτες, πριν τον βάλουν στο κλουβί. Κι αφού έτσι έχουν τα πράγματα, τι πάει να πει ότι θέλουν να με κάνουν να πιστέψω πως είναι μαγεμένος; Εγώ έχω ακούσει πολλούς να λένε πως οι μαγεμένοι ούτε τρώνε, ούτε κοιμούνται, ούτε μιλάνε· ενώ ο αφέντης μου, αν δεν τον σταματήσεις, μιλάει περισσότερο κι από τριάντα δικηγόρους.» Ύστερα γύρισε προς τον εφημέριο και φώναξε: «Α, κύριε εφημέριε, κύριε εφημέριε! Νομίζετε πως δεν σας γνώρισα; Νομίζετε πως δεν καταλαβαίνω πού το πάτε μ' αυτά τα καινούρια μάγια; Λοιπόν, σας λέω πως σας ξέρω, όσο κι αν έχετε σκεπασμένο το πρόσωπό σας, και πως σας έχω καταλάβει, όσο κι αν κρύβετε τα τεχνάσματά σας. Γιατί όπου

βασιλεύει ο φθόνος, η αρετή δεν μπορεί να ζήσει, κι όπου υπάρχει τσιγκουνιά, δεν υπάρχει γενναιοδωρία. Ανάθεμα τον διάβολο! Αν δεν ήταν η αφεντιά σας, ο αφέντης μου θα ήταν αυτή τη στιγμή παντρεμένος με την πριγκίπισσα Μικομικόνα, κι εγώ θα ήμουν τουλάχιστον κόμης· και τίποτε λιγότερο δεν ήταν να περιμένει κανείς, τόσο από την καλοσύνη του αφέντη μου, του Ιππότη της Θλιμμένης Μορφής, όσο και από το μέγεθος των υπηρεσιών μου. Μα τώρα βλέπω πόσο αληθινό είναι αυτό που λένε εδώ πέρα, πως ο τροχός της τύχης γυρίζει πιο γρήγορα κι από μυλόπετρα, και πως εκείνοι που ήταν πάνω χτες, σήμερα είναι κάτω. Λυπάμαι τη γυναίκα μου και τα παιδιά μου, γιατί ενώ είχαν κάθε λόγο να περιμένουν πως ο πατέρας τους θα γύριζε κοντά τους κυβερνήτης ή αντιβασιλέας κάποιου νησιού ή βασιλείου, θα τον δουν να επιστρέφει σαν ιπποκόμος. Όλα αυτά τα λέω, κύριε εφημέριε, μόνο και μόνο για να σας παρακινήσω, για το καλό της συνείδησής σας, να σκεφτείτε την κακή μεταχείριση που κάνετε στον αφέντη μου· και προσέξτε μήπως ο Θεός σας ζητήσει λόγο στην άλλη ζωή γι' αυτόν τον τρόπο που τον κρατάτε φυλακισμένο, και σας χρεώσει όλες τις βοήθειες και τις καλές πράξεις που ο κύριός μου ο Δον Κιχώτης αφήνει ανεκπλήρωτες όσο μένει κλεισμένος.»

«Φτιάξτε εκείνα τα λυχνάρια!» φώναξε τότε ο κουρέας. «Ώστε είσαι κι εσύ της ίδιας συνομοταξίας με τον αφέντη σου, ε, Σάντσο; Μα τον Θεό, αρχίζω να βλέπω πως θα πρέπει να του κάνεις παρέα στο κλουβί και να μαγευτείς κι εσύ όπως εκείνος, αφού κόλλησες κάτι από το χούι του και τις ιπποτικές του τρέλες. Κακή ώρα ήταν εκείνη που άφησες τις υποσχέσεις του να σε φουσκώσουν, και που εκείνο το νησί που τόσο

λαχταράς σου μπήκε στο μυαλό.»

«Δεν είμαι έγκυος από κανέναν», απάντησε ο Σάντσο, «ούτε είμαι άνθρωπος που θα άφηνε να τον αφήσουν έγκυο, ακόμα κι αν ήταν ο ίδιος ο βασιλιάς. Μπορεί να είμαι φτωχός, αλλά είμαι παλιός χριστιανός και δεν χρωστάω τίποτα σε κανέναν· κι αν εγώ λαχταρώ ένα νησί, άλλοι λαχταρούν και χειρότερα. Ο καθένας μας είναι παιδί των έργων του· και αφού είμαι άνθρωπος, μπορώ να φτάσω να γίνω πάπας, πόσο μάλλον κυβερνήτης ενός νησιού, ιδίως αφού ο αφέντης μου μπορεί να κερδίσει τόσα πολλά που δεν θα ξέρει σε ποιον να τα δώσει. Πρόσεχε πώς μιλάς, μπαρμπέρη· γιατί το ξύρισμα δεν είναι το παν, και υπάρχει κάποια διαφορά ανάμεσα στον Πέτρο και τον Πέτρο. Το λέω αυτό γιατί όλοι γνωριζόμαστε μεταξύ μας, και δεν περνάνε σε μένα τα σημαδεμένα ζάρια· κι όσο για τα μάγια του αφέντη μου, ο Θεός ξέρει την αλήθεια· άσ' το όπως είναι· όσο το σκαλίζεις, τόσο χειρότερο γίνεται.»

Ο κουρέας δεν ήθελε να απαντήσει στον Σάντσο, γιατί φοβόταν μήπως με την ειλικρίνειά του φανερώσει αυτό που ο εφημέριος κι εκείνος προσπαθούσαν τόσο επίμονα να κρατήσουν κρυφό. Από την ίδια ανησυχία, ο εφημέριος είχε ζητήσει από τον κανονικό να προχωρήσει λίγο πιο μπροστά, ώστε να του εξηγήσει το μυστήριο αυτού του ανθρώπου στο κλουβί και να του πει κι άλλα πράγματα που θα τον διασκέδαζαν. Ο κανονικός δέχτηκε και, προχωρώντας μπροστά με τους υπηρέτες του, άκουσε με προσοχή τον εφημέριο να του διηγείται τον χαρακτήρα, τη ζωή, την τρέλα και τις συνήθειες του Δον Κιχώτη. Του εξήγησε σύντομα πώς ξεκίνησε και από πού γεννήθηκε η παραφροσύνη του, και του

είπε όλη την ιστορία των περιπετειών του, ώσπου κατέληξε κλεισμένος στο κλουβί, μαζί με το σχέδιό τους να τον πάνε πίσω στο σπίτι του, μήπως και καταφέρουν με κάποιον τρόπο να βρουν θεραπεία για την τρέλα του. Ο κανονικός και οι υπηρέτες του ξαφνιάστηκαν ξανά ακούγοντας την αλλόκοτη ιστορία του Δον Κιχώτη, και όταν τελείωσε, είπε: «Για να πω την αλήθεια, κύριε εφημέριε, εγώ προσωπικά θεωρώ πως αυτά που λένε ιπποτικά βιβλία κάνουν κακό στην πολιτεία. Και παρόλο που, παρασυρμένος από μια μάταιη και κακόγουστη προτίμηση, έχω διαβάσει την αρχή σχεδόν όλων όσων έχουν τυπωθεί, δεν μπόρεσα ποτέ να τελειώσω ούτε ένα από την αρχή ως το τέλος. Μου φαίνεται πως όλα είναι πάνω κάτω το ίδιο πράγμα· το ένα δεν έχει τίποτε περισσότερο από το άλλο, ούτε αυτό από εκείνο. Κατά τη γνώμη μου, αυτού του είδους η γραφή και σύνθεση ανήκει στην ίδια κατηγορία με εκείνους τους μύθους που λένε Μιλήσιους: ανόητες ιστορίες που έχουν μοναδικό σκοπό να διασκεδάσουν και όχι να διδάξουν, ακριβώς το αντίθετο από τους αλληγορικούς μύθους, που και ευχαριστούν και διδάσκουν μαζί. Κι αν ακόμη ο βασικός σκοπός τέτοιων βιβλίων είναι να ψυχαγωγούν, δεν καταλαβαίνω πώς μπορούν να το πετυχαίνουν, αφού είναι γεμάτα τόσο τερατώδεις ανοησίες. Γιατί η απόλαυση που νιώθει ο νους γεννιέται από την ομορφιά και την αρμονία που αντιλαμβάνεται ή συλλογίζεται στα πράγματα που φέρνουν μπροστά του το μάτι ή η φαντασία· και τίποτε που έχει μέσα του ασχήμια ή δυσαναλογία δεν μπορεί να προσφέρει ευχαρίστηση. Ποια ομορφιά λοιπόν, ή ποια αναλογία των μερών προς το σύνολο και του συνόλου προς τα μέρη, μπορεί να υπάρχει σε ένα βιβλίο ή σε μια ιστορία όπου ένα αγόρι

δεκαέξι χρονών ρίχνει κάτω έναν γίγαντα ψηλό σαν πύργο και τον κόβει στα δύο λες και ήταν αμυγδαλόπιτα; Και όταν θέλουν να μας ζωγραφίσουν μια μάχη, αφού πρώτα μας πουν ότι στο εχθρικό στρατόπεδο υπάρχουν ένα εκατομμύριο πολεμιστές, βάζουν απέναντί τους τον ήρωα του βιβλίου και εμείς πρέπει αναγκαστικά, θέλουμε δεν θέλουμε, να πιστέψουμε πως ο συγκεκριμένος ιππότης κερδίζει τη νίκη μόνο με τη δύναμη του μπράτσου του. Και τι να πούμε για την ευκολία με την οποία μια βασίλισσα ή αυτοκράτειρα από γεννησιμιού της παραδίνεται στην αγκαλιά κάποιου άγνωστου περιπλανώμενου ιππότη; Ποιος νους, εκτός αν είναι εντελώς βάρβαρος και ακαλλιέργητος, μπορεί να βρίσκει ευχαρίστηση διαβάζοντας πως ένας μεγάλος πύργος γεμάτος ιππότες ταξιδεύει πάνω στη θάλασσα σαν καράβι με ούριο άνεμο, και πως απόψε θα βρίσκεται στη Λομβαρδία και αύριο το πρωί στη χώρα του Πρεσβύτερου Ιωάννη των Ινδιών, ή σε κάποια άλλη που ούτε ο Πτολεμαίος περιέγραψε ούτε ο Μάρκο Πόλο είδε; Και αν μου απαντήσουν σ' αυτό ότι οι συγγραφείς τέτοιων βιβλίων τα γράφουν ως μυθοπλασία και άρα δεν είναι υποχρεωμένοι να τηρούν τις λεπτές απαιτήσεις της αλήθειας, θα έλεγα πως η μυθοπλασία είναι τόσο καλύτερη όσο περισσότερο μοιάζει αληθινή, και τόσο μεγαλύτερη ευχαρίστηση δίνει όσο περισσότερη πιθανότητα και δυνατότητα έχει μέσα της. Οι πλοκές της μυθοπλασίας πρέπει να είναι δεμένες με την κατανόηση του αναγνώστη και να είναι φτιαγμένες έτσι ώστε, συμφιλιώνοντας τα αδύνατα, λειαίνοντας τις δυσκολίες, κρατώντας το πνεύμα σε εγρήγορση, να ξαφνιάζουν, να κεντρίζουν το ενδιαφέρον, να διασκεδάζουν και να τέρπουν, έτσι ώστε το θαυμασμό και η

απόλαυση να προχωρούν μαζί· κι όλα αυτά δεν μπορεί να τα πετύχει όποιος αποφεύγει την αληθοφάνεια και την αλήθεια της φύσης, όπου βρίσκεται η τελειότητα της γραφής. Δεν έχω δει ποτέ ως τώρα κανένα ιπποτικό βιβλίο που να συνθέτει μια συνεκτική πλοκή, ολοκληρωμένη σε όλα της τα μέρη, έτσι ώστε η μέση να ταιριάζει με την αρχή και το τέλος με την αρχή και τη μέση. Αντίθετα, τα φτιάχνουν με τόσα πολλά μέλη, που μοιάζει σαν να θέλουν να δημιουργήσουν μια χίμαιρα ή ένα τέρας και όχι μια καλοσχηματισμένη μορφή. Κι εκτός από όλα αυτά, το ύφος τους είναι τραχύ, τα κατορθώματά τους απίστευτα, οι έρωτές τους ασύδοτοι, οι αυλικές τους ομιλίες άκομψες, οι μάχες τους φλύαρες, τα επιχειρήματά τους ανόητα, τα ταξίδια τους παράλογα και, με λίγα λόγια, τους λείπει καθετί που να θυμίζει τέχνη με νου· γι' αυτό και αξίζουν να εξοριστούν από τη χριστιανική κοινωνία ως ένα ανάξιο είδος.»

c47c.jpg (300K)

Πλήρες μέγεθος

Ο εφημέριος τον άκουσε με προσοχή και κατάλαβε πως ήταν άνθρωπος με καθαρό μυαλό και σωστή κρίση, και πως όσα έλεγε είχαν βάση. Έτσι του είπε ότι κι ο ίδιος είχε την ίδια γνώμη και, επειδή κρατούσε κακία στα ιπποτικά βιβλία, είχε κάψει όλα του Δον Κιχώτη, που ήταν πάρα πολλά. Του διηγήθηκε μάλιστα και τον έλεγχο που είχε κάνει στη βιβλιοθήκη του, ποια είχε καταδικάσει στη φωτιά και ποια είχε γλιτώσει. Όλα αυτά διασκέδασαν πολύ τον κανονικό, ο οποίος πρόσθεσε πως, παρόλο που είχε μιλήσει τόσο αυστηρά εναντίον αυτών των βιβλίων, έβρισκε σε αυτά κι ένα καλό:

έδιναν σε ένα προικισμένο πνεύμα την ευκαιρία να ξεδιπλωθεί. Άνοιγαν μπροστά του ένα πλατύ και ελεύθερο πεδίο, όπου η πένα μπορούσε να κινηθεί χωρίς περιορισμούς, περιγράφοντας ναυάγια, τρικυμίες, μονομαχίες και μάχες· παρουσιάζοντας έναν γενναίο αρχηγό με όλα τα χαρίσματα που χρειάζονται για να είναι αληθινός αρχηγός· δείχνοντάς τον διορατικό στο να προβλέπει τα τεχνάσματα του εχθρού, εύγλωττο όταν πρέπει να ενθαρρύνει ή να συγκρατήσει τους στρατιώτες του, ώριμο στις συμβουλές του, γρήγορο στις αποφάσεις του, τόσο τολμηρό στην αναμονή όσο και στην επίθεση. Άλλοτε μπορεί να ζωγραφίζει ένα θλιβερό, τραγικό περιστατικό, κι άλλοτε ένα χαρούμενο και απρόσμενο συμβάν· εδώ μια όμορφη κυρία, ενάρετη, σοφή και σεμνή· εκεί έναν χριστιανό ιππότη, γενναίο και ευγενικό· εδώ έναν άνομο, βάρβαρο καυχησιάρη· εκεί έναν ευγενικό πρίγκιπα, ανδρείο και χαριτωμένο· να προβάλλει την αφοσίωση και την πίστη των υποτελών, το μεγαλείο και τη γενναιοδωρία των ευγενών. «Ή πάλι», είπε, «ο συγγραφέας μπορεί να δείξει πως είναι αστρονόμος, ή ικανός κοσμογράφος, ή μουσικός, ή γνώστης των κρατικών υποθέσεων, και καμιά φορά, αν το θελήσει, θα βρει την ευκαιρία να εμφανιστεί και ως μάγος. Μπορεί να παρουσιάσει την πανουργία του Οδυσσέα, την ευσέβεια του Αινεία, την ανδρεία του Αχιλλέα, τις συμφορές του Έκτορα, την προδοσία του Σίνωνα, τη φιλία του Ευρύαλου, τη γενναιοδωρία του Αλέξανδρου, την τόλμη του Καίσαρα, την επιείκεια και την αλήθεια του Τραϊανού, την πίστη του Ζώπυρου, τη σοφία του Κάτωνα, και με λίγα λόγια όλες τις αρετές που συντελούν στην τελείωση ενός ένδοξου ανθρώπου, άλλοτε ενώνοντάς τες όλες σε ένα μόνο πρόσωπο

και άλλοτε μοιράζοντάς τες σε πολλούς. Κι αν αυτό γίνει με γοητεία ύφους και ευρηματική επινόηση, με στόχο όσο γίνεται περισσότερο την αλήθεια, τότε σίγουρα θα υφάνει ένα ύφασμα από λαμπρά και ποικίλα νήματα, που όταν ολοκληρωθεί θα φανερώνει τέτοια τελειότητα και ομορφιά, ώστε θα πετύχει τον πιο υψηλό σκοπό που μπορεί να έχει κάθε γραφή: να διδάσκει και να ευχαριστεί μαζί· γιατί η απεριόριστη ελευθερία αυτών των βιβλίων επιτρέπει στον συγγραφέα να δείξει τις δυνάμεις του στο επικό, στο λυρικό, στο τραγικό ή στο κωμικό, και σε όλες τις διαθέσεις που μπορούν να πάρουν οι γλυκές και γοητευτικές τέχνες της ποίησης και της ρητορικής· γιατί το έπος μπορεί να γραφτεί σε πεζό λόγο εξίσου καλά όπως και σε στίχο.»

c47e.jpg (67K)

Πλήρες μέγεθος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XLVIII. ΟΠΟΥ Ο ΚΑΝΟΝΙΚΟΣ ΣΥΝΕΧΙΖΕΙ ΝΑ ΜΙΛΑ ΓΙΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΙΠΠΟΤΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ, ΜΑΖΙ ΚΑΙ ΓΙΑ ΑΛΛΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΝΤΑΞΙΑ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΤΟΥ

c48a.jpg (80K)

Πλήρες μέγεθος

«Έτσι ακριβώς είναι, κύριε κανονικέ», είπε ο εφημέριος· «και γι’ αυτό όσοι έγραψαν ως τώρα τέτοια βιβλία αξίζουν ακόμη μεγαλύτερη επίκριση, επειδή έγραφαν χωρίς να δίνουν καμία σημασία ούτε στο καλό γούστο ούτε στους κανόνες της τέχνης, που θα μπορούσαν να τους καθοδηγήσουν και να τους κάνουν τόσο ξακουστούς στην πεζογραφία όσο είναι στην

ποίηση οι δύο πρίγκιπες της ελληνικής και της λατινικής γραμματείας.»

«Κι εγώ ο ίδιος, πάντως», είπε ο κανονικός, «κάποτε μπήκα στον πειρασμό να γράψω ένα ιπποτικό βιβλίο, όπου θα τηρούνταν όλα όσα ανέφερα· και, για να πω την αλήθεια, έχω ήδη γράψει πάνω από εκατό φύλλα. Για να δω αν άξιζε όσο πίστευα εγώ, τα έδειξα σε ανθρώπους που αγαπούσαν αυτού του είδους τα αναγνώσματα, σε μορφωμένους και οξυδερκείς άντρες, αλλά και σε αμαθείς που δεν ζητούσαν τίποτε άλλο παρά την ευχαρίστηση να ακούν ανοησίες· και από όλους πήρα κολακευτική έγκριση. Παρ' όλα αυτά, δεν προχώρησα περισσότερο, τόσο γιατί μου φάνηκε ασχολία ασύμβατη με το λειτούργημά μου, όσο και γιατί κατάλαβα πως οι ανόητοι είναι περισσότεροι από τους συνετούς· και, παρόλο που είναι προτιμότερο να σε επαινούν οι λίγοι σοφοί παρά να σε χειροκροτούν οι πολλοί ανόητοι, δεν έχω καμία διάθεση να υποταχθώ στην κουτή κρίση του ανόητου κοινού, στο οποίο, ως επί το πλείστον, πέφτει η ανάγνωση τέτοιων βιβλίων.»

«Όμως αυτό που πάνω απ' όλα με έκανε να κρατήσω το χέρι μου και τελικά να εγκαταλείψω κάθε σκέψη να το ολοκληρώσω ήταν ένα επιχείρημα που έφερα ο ίδιος στον εαυτό μου, παρμένο από τα θεατρικά έργα που παίζονται σήμερα. Το επιχείρημα ήταν το εξής: αν τα έργα που έχουν τώρα πέραση, είτε είναι εντελώς φανταστικά είτε βασισμένα στην ιστορία, είναι όλα ή σχεδόν όλα καθαρός παραλογισμός, χωρίς αρχή, μέση και τέλος, κι όμως το κοινό τα ακούει με ευχαρίστηση και τα θεωρεί, τα επαινεί και τα αποθεώνει σαν να ήταν αριστουργήματα, ενώ απέχουν πολύ από αυτό· κι αν

οι συγγραφείς που τα γράφουν και οι ηθοποιοί που τα παίζουν λένε πως έτσι ακριβώς πρέπει να είναι, επειδή αυτό θέλει το κοινό και τίποτε άλλο δεν δέχεται· κι ότι όσα ακολουθούν κανόνες και ξεδιπλώνουν την πλοκή σύμφωνα με τους νόμους της τέχνης θα βρουν το πολύ καμιά εξάδα έξυπνων ανθρώπων να τα καταλάβουν, ενώ όλοι οι υπόλοιποι μένουν τυφλοί μπροστά στην αξία τους· κι ότι για τους ίδιους είναι προτιμότερο να βγάζουν ψωμί από τους πολλούς παρά έπαινο από τους λίγους· τότε το ίδιο θα πάθει και το βιβλίο μου, αφού θα έχω κάψει τα φρύδια μου προσπαθώντας να τηρήσω τις αρχές που ανέφερα, και στο τέλος θα καταντήσω "ο ράφτης της γωνίας". Κι αν και μερικές φορές προσπάθησα να πείσω τους ηθοποιούς ότι κάνουν λάθος μ' αυτή την ιδέα που έχουν υιοθετήσει, και ότι θα τραβούσαν περισσότερο κόσμο και θα κέρδιζαν μεγαλύτερη εκτίμηση αν ανέβαζαν έργα σύμφωνα με τους κανόνες της τέχνης αντί για παράλογα, είναι τόσο δεμένοι με τη γνώμη τους, που κανένα επιχείρημα και καμιά απόδειξη δεν μπορεί να τους την ξεριζώσει.»

«Θυμάμαι πως μια μέρα είπα σ' έναν από αυτούς τους ξεροκέφαλους: "Πες μου, δεν θυμάσαι ότι πριν από λίγα χρόνια παίχτηκαν στην Ισπανία τρεις τραγωδίες, γραμμένες από έναν ξακουστό ποιητή αυτών των βασιλείων, που ήταν τέτοιες ώστε γέμισαν όλους όσοι τις άκουσαν με θαυμασμό, χαρά και συγκίνηση, και τους αμαθείς και τους σοφούς, και τον απλό κόσμο και τους ανώτερους, και έφεραν στους ηθοποιούς περισσότερα χρήματα αυτές οι τρεις μόνες τους απ' όσα τριάντα από τα καλύτερα έργα που παρουσιάστηκαν από τότε;"»

«“Χωρίς αμφιβολία,” απάντησε ο ηθοποιός, “εννοείτε την ‘Ισαβέλλα’, τη ‘Φύλλις’ και την ‘Αλεξάνδρα’.”»

«Αυτούς εννοώ», είπα. «Και δες αν δεν τηρούσαν τις αρχές της τέχνης, και αν, ακολουθώντας τες, δεν απέδειξαν την ανωτερότητά τους και δεν άρεσαν σε όλο τον κόσμο· άρα το φταίξιμο δεν είναι του κοινού που ζητά ανοησίες, αλλά εκείνων που δεν ξέρουν να προσφέρουν κάτι άλλο. Η “Εκδικημένη Αχαριστία” δεν ήταν ανοησία, ούτε η “Νουμανθία”, ούτε “Ο Ερωτευμένος Έμπορος”, ούτε “Ο Φιλικός Ωραίος Εχθρός”, ούτε και μερικά άλλα έργα που έχουν γράψει κάποιοι χαρισματικοί ποιητές, προς δική τους δόξα και φήμη και προς όφελος όσων τα ανέβασαν». Πρόσθεσα και μερικές ακόμη παρατηρήσεις, που, νομίζω, τον άφησαν αρκετά αποσβολωμένο, όχι όμως και τόσο ικανοποιημένο ή πεισμένο, ώστε να μπορέσω να τον βγάλω από την πλάνη του.

«Θίξατε ένα θέμα, κύριε κανόνα», είπε εδώ ο εφημέριος, «που ξύπνησε μέσα μου μια παλιά έχθρα για τα θεατρικά έργα που είναι σήμερα της μόδας, εξίσου δυνατή με εκείνη που τρέφω για τα ιπποτικά βιβλία. Γιατί, ενώ το δράμα, σύμφωνα με τον Τύλλιο, οφείλει να είναι ο καθρέφτης της ανθρώπινης ζωής, το πρότυπο των ηθών και η εικόνα της αλήθειας, τα έργα που παίζονται στις μέρες μας είναι καθρέφτες ανοησίας, πρότυπα τρέλας και εικόνες ακολασίας. Τι μεγαλύτερη ανοησία μπορεί να υπάρξει, σε σχέση με όσα συζητάμε, από το να εμφανίζεται στην πρώτη σκηνή της πρώτης πράξης ένα βρέφος στα σπάργανα και στη δεύτερη ένας γενειοφόρος ενήλικος; Ή τι μεγαλύτερος παραλογισμός υπάρχει από το να μας

παρουσιάζουν έναν γέρο ως καβγατζή, έναν νέο ως δειλό, έναν λακέ να μιλάει με εξεζητημένη γλώσσα, έναν ακόλουθο να δίνει σοφές συμβουλές, έναν βασιλιά να κάνει τον αχθοφόρο, μια πριγκίπισσα να είναι παραδουλεύτρα; Και τι να πω έπειτα για το πόση προσοχή δίνουν στον χρόνο μέσα στον οποίο υποτίθεται ότι εκτυλίσσεται η δράση; Έχω δει έργο όπου η πρώτη πράξη άρχιζε στην Ευρώπη, η δεύτερη συνεχιζόταν στην Ασία, η τρίτη τελείωνε στην Αφρική, και χωρίς αμφιβολία, αν είχε τέσσερις πράξεις, η τέταρτη θα κατέληγε στην Αμερική· έτσι θα είχε τοποθετηθεί και στα τέσσερα σημεία του κόσμου. Κι αν η αληθοφάνεια είναι το βασικό πράγμα που πρέπει να έχει κατά νου το δράμα, πώς είναι δυνατόν να ικανοποιηθεί ένας άνθρωπος με στοιχειώδη λογική όταν η υπόθεση υποτίθεται ότι διαδραματίζεται στην εποχή του βασιλιά Πεπίνο ή του Καρλομάγνου, και το κεντρικό πρόσωπο παρουσιάζεται ως ο αυτοκράτορας Ηράκλειος που μπήκε στα Ιεροσόλυμα με τον σταυρό και κατέκτησε τον Πανάγιο Τάφο, όπως ο Γοδεφρείδος του Μπουγιόν, ενώ ανάμεσα στον έναν και στον άλλον μεσολαβούν αμέτρητα χρόνια; Ή όταν το έργο είναι φανταστικό, αλλά μέσα του βάζουν ιστορικά γεγονότα, ή ανακατεύουν περιστατικά που συνέβησαν σε διαφορετικούς ανθρώπους και σε διαφορετικές εποχές, όλα αυτά όχι μόνο χωρίς καμία πιθανότητα, αλλά με ολοφάνερα σφάλματα που είναι αδικαιολόγητα από κάθε άποψη; Και το χειρότερο είναι ότι υπάρχουν αμαθείς που λένε πως αυτό είναι η τελειότητα και πως οτιδήποτε παραπάνω είναι επιτηδευμένη λεπτότητα. Κι αν περάσουμε στα θρησκευτικά δράματα — τι θαύματα επινοούν εκεί! Τι απόκρυφα και κακοφτιαγμένα επεισόδια, αποδίδοντας στον έναν άγιο τα θαύματα κάποιου άλλου!

Αλλά και στα κοσμικά έργα τολμούν να βάζουν θαύματα χωρίς κανέναν λόγο και χωρίς κανέναν σκοπό, μόνο και μόνο επειδή νομίζουν πως ένα τέτοιο θαύμα, ή μεταμόρφωση όπως το λένε, θα κάνει εντύπωση στους ανόητους και θα τους τραβήξει στο θέατρο. Όλα αυτά βλάπτουν την αλήθεια και διαφθείρουν την ιστορία, και ακόμη περισσότερο ατιμάζουν τα πνεύματα της Ισπανίας· γιατί οι ξένοι, που τηρούν σχολαστικά τους κανόνες του δράματος, μας θεωρούν βάρβαρους και αμαθείς όταν βλέπουν τον παραλογισμό και την ανοησία των έργων που ανεβάζουμε. Και δεν αρκεί ως δικαιολογία να πει κανείς ότι ο κύριος σκοπός που έχουν οι καλά οργανωμένες κυβερνήσεις όταν επιτρέπουν να παίζονται δημόσια θεατρικά έργα είναι να προσφέρουν πού και πού στον λαό μια αβλαβή διασκέδαση και να τον προφυλάσσουν από εκείνες τις κακές διαθέσεις που γεννά η αργία· και ότι, αφού αυτό μπορεί να επιτευχθεί με κάθε λογής έργο, καλό ή κακό, δεν χρειάζεται να θεσπίζονται κανόνες ούτε να υποχρεώνονται όσοι τα γράφουν ή τα παίζουν να τα φτιάχνουν όπως πρέπει, αφού, όπως λέω, ο επιδιωκόμενος σκοπός μπορεί να επιτευχθεί με οποιοδήποτε είδος. Σε αυτό θα απαντούσα ότι ο ίδιος σκοπός θα επιτυγχανόταν ασύγκριτα καλύτερα με καλά έργα παρά με κακά· γιατί, αφού ακούσει ένα καλλιτεχνικό και σωστά δομημένο έργο, ο θεατής θα φύγει διασκεδασμένος από τα αστεία, διδαγμένος από τα σοβαρά μέρη, γεμάτος θαυμασμό για τα περιστατικά, με το πνεύμα του οξυμένο από τα επιχειρήματα, προειδοποιημένος από τα τεχνάσματα, σοφότερος από τα παραδείγματα, φλογισμένος εναντίον της κακίας και ερωτευμένος με την αρετή. Γιατί με όλους αυτούς τους τρόπους ένα καλό έργο θα κινήσει το πνεύμα του

ακροατή, όσο αγροίκος ή βραδύνους κι αν είναι· και από όλα τα αδύνατα, το μεγαλύτερο είναι να μην ψυχαγωγεί, να μην ικανοποιεί και να μην ευχαριστεί πολύ περισσότερο ένα έργο που έχει όλες αυτές τις αρετές από ένα άλλο που δεν τις έχει, όπως συμβαίνει με τα περισσότερα από όσα παίζονται συνήθως σήμερα. Και δεν πρέπει να κατηγορούμε γι' αυτό τους ποιητές που τα γράφουν· γιατί μερικοί από αυτούς γνωρίζουν πολύ καλά τα ελαττώματά τους και ξέρουν τι θα έπρεπε να κάνουν. Όμως, αφού τα έργα έχουν γίνει εμπόρευμα που πουλιέται, λένε —και σωστά— ότι οι ηθοποιοί δεν θα τα αγοράσουν αν δεν είναι φτιαγμένα με αυτόν τον τρόπο· κι έτσι ο ποιητής προσπαθεί να προσαρμοστεί στις απαιτήσεις του ηθοποιού που θα τον πληρώσει για τον κόπο του. Και ότι αυτό είναι αλήθεια φαίνεται από τα αμέτρητα έργα που έχει γράψει ένα εξαιρετικά γόνιμο πνεύμα αυτών των βασιλείων, με τόση λαμπρότητα, τόση χάρη και ζωντάνια, με τόσο καλοδουλεμένο στίχο, τόσο εκλεκτή γλώσσα, τόσο βαθιές σκέψεις, και, με μια λέξη, τόσο πλούσια σε ευγλωττία και υψηλό ύφος, ώστε έχει γεμίσει τον κόσμο με τη φήμη του· κι όμως, επειδή θέλησε να ταιριάξει στο γούστο των ηθοποιών, δεν έφτασαν όλα του τα έργα, όπως έφτασαν μερικά, τόσο κοντά στην τελειότητα όσο θα έπρεπε. Άλλοι πάλι γράφουν έργα με τέτοια απροσεξία, ώστε, αφού παιχτούν, οι ηθοποιοί αναγκάζονται να το βάλουν στα πόδια και να κρυφτούν, φοβούμενοι μήπως τιμωρηθούν, όπως έχει συμβεί πολλές φορές, επειδή έπαιξαν κάτι προσβλητικό για κάποιον βασιλιά ή υβριστικό για κάποια ευγενική οικογένεια. Όλα αυτά τα κακά, και πολλά ακόμη που δεν αναφέρω, θα εξαφανίζονταν αν υπήρχε στην πρωτεύουσα κάποιο έξυπνο και συνετό πρόσωπο

για να εξετάζει όλα τα έργα πριν παιχτούν, όχι μόνο όσα ανεβαίνουν στην ίδια την πρωτεύουσα, αλλά και όλα όσα προορίζονται να παιχτούν στην Ισπανία· και χωρίς τη δική του έγκριση, σφραγίδα και υπογραφή, καμία τοπική αρχή να μην επιτρέπει την παράσταση κανενός έργου. Τότε οι ηθοποιοί θα φρόντιζαν να στέλνουν τα έργα τους στην πρωτεύουσα και θα μπορούσαν να τα παίζουν με ασφάλεια, ενώ όσοι τα γράφουν θα ήταν πιο προσεκτικοί και θα κατέβαλλαν μεγαλύτερο κόπο στη δουλειά τους, επειδή θα φοβούνταν ότι θα έπρεπε να την υποβάλουν στην αυστηρή κρίση κάποιου που γνωρίζει το θέμα. Έτσι θα παράγονταν καλά έργα και θα επιτυγχάνονταν ευτυχώς οι σκοποί τους: και η διασκέδαση του λαού, και η τιμή των πνευμάτων της Ισπανίας, και το συμφέρον και η ασφάλεια των ηθοποιών, και η αποφυγή του κόπου να τους επιβάλλονται τιμωρίες. Και αν το ίδιο ή κάποιο άλλο πρόσωπο είχε εξουσιοδοτηθεί να εξετάζει και τα νεογραμμένα ιπποτικά βιβλία, χωρίς αμφιβολία θα εμφανίζονταν μερικά με όλες τις τελειότητες που περιγράψατε, πλουτίζοντας τη γλώσσα μας με τον χαριτωμένο και πολύτιμο θησαυρό της ευγλωττίας και σπρώχνοντας τα παλιά βιβλία στη σκιά μπροστά στο φως των νέων που θα έβγαιναν για αβλαβή ψυχαγωγία όχι μόνο των αργόσχολων αλλά και των πιο πολυάσχολων· γιατί το τόξο δεν μπορεί να μένει πάντα τεντωμένο, ούτε η αδύναμη ανθρώπινη φύση μπορεί να ζει χωρίς κάποια νόμιμη διασκέδαση».

Ο κανονικός και ο εφημέριος είχαν φτάσει ως εδώ στη συζήτησή τους, όταν ο κουρέας πλησίασε, μπήκε στην παρέα τους και είπε στον εφημέριο: «Εδώ είναι το μέρος, κύριε λικεντιάτε, που σας έλεγα πως είναι καλό, με φρέσκια και

άφθονη βοσκή για τα βόδια, όσο εμείς θα ξεκουραστούμε το μεσημέρι.»

«Έτσι φαίνεται πράγματι», απάντησε ο εφημέριος, και εξήγησε στον κανονικό τι σκόπευε να κάνει. Εκείνος αποφάσισε κι αυτός να σταματήσει μαζί τους, τραβηγμένος από την όμορφη κοιλάδα που απλωνόταν μπροστά τους. Ήθελε να την απολαύσει, αλλά και να χαρεί τη συντροφιά του εφημέριου, που είχε αρχίσει να του γίνεται συμπαθής, καθώς και να μάθει περισσότερα για τα κατορθώματα του Δον Κιχώτη. Γι' αυτό ζήτησε από μερικούς υπηρέτες του να προχωρήσουν ως το πανδοχείο, που δεν ήταν μακριά, και να φέρουν ό,τι φαγώσιμο υπήρχε εκεί για όλη τη συντροφιά, αφού είχε σκοπό να ξεκουραστεί το απόγευμα στο σημείο όπου βρίσκονταν. Τότε ένας από τους υπηρέτες του απάντησε πως το φορτηγό μουλάρι, που ως τότε θα πρέπει να είχε ήδη φτάσει στο πανδοχείο, κουβαλούσε αρκετές προμήθειες, ώστε να μη χρειαστεί να πάρουν τίποτε από εκεί, εκτός από κριθάρι.

«Τότε», είπε ο κανονικός, «πηγαίνετε όλα τα ζώα εκεί και φέρτε πίσω το φορτηγό μουλάρι.»

Όση ώρα γίνονταν αυτά, ο Σάντσο, βλέποντας πως μπορούσε να μιλήσει στον αφέντη του χωρίς να είναι συνεχώς μπροστά ο εφημέριος και ο κουρέας, που του είχαν κινήσει υποψίες, πλησίασε το κλουβί όπου είχαν βάλει τον Δον Κιχώτη και του είπε: «Κύριε, για να ξελαφρώσω τη συνείδησή μου, θέλω να σας πω πώς έχουν τα πράγματα με το μάγεμά σας. Αυτοί οι δυο εδώ, με τα σκεπασμένα πρόσωπα, είναι ο εφημέριος του χωριού μας και ο κουρέας. Κι εγώ υποψιάζομαι πως σκαρφίστηκαν αυτό το σχέδιο να σας πάρουν έτσι μαζί τους,

μόνο και μόνο από φθόνο, επειδή η αφεντιά σας τούς ξεπερνά σε ξακουστά κατορθώματα. Κι αν αυτό είναι αλήθεια, τότε βγαίνει πως δεν είστε μαγεμένος, αλλά σας έχουν ξεγελάσει και σας έχουν κάνει περίγελο. Και για να σας το αποδείξω, θέλω να σας ρωτήσω ένα πράγμα· κι αν μου απαντήσετε όπως πιστεύω πως θα απαντήσετε, τότε θα μπορέσετε να δείτε καθαρά την απάτη και θα καταλάβετε πως δεν είστε μαγεμένος, αλλά πως ο νους σας έχει πάρει στραβό δρόμο.»

«Ρώτα ό,τι θέλεις, Σάντσο, παιδί μου», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «και θα σε ικανοποιήσω, απαντώντας σε όλα όσα ζητάς. Όσο γι' αυτό που λες, ότι εκείνοι που μας συνοδεύουν είναι ο παπάς και ο κουρέας, γείτονες και γνωστοί μας, είναι πολύ πιθανό να φαίνονται πράγματι σαν αυτούς· όμως ότι είναι όντως αυτοί, στην πραγματικότητα και αληθινά, μην το πιστέψεις με κανέναν τρόπο. Αυτό που πρέπει να πιστέψεις και να σκεφτείς είναι πως, αν μοιάζουν μ' εκείνους, όπως λες, τότε όσοι με έχουν μαγέψει πήραν αυτή τη μορφή και την όψη τους· γιατί στους μάγους είναι εύκολο να παίρνουν όποια μορφή θέλουν, και μπορεί να διάλεξαν των φίλων μας για να σε κάνουν να πιστέψεις αυτό που πιστεύεις και να σε ρίξουν σ' έναν λαβύρινθο φαντασιών, απ' όπου δεν θα μπορέσεις να βγεις, ακόμα κι αν είχες το νήμα του Θησέα. Μπορεί επίσης να το έκαναν για να με γεμίσουν αμφιβολία και να μην μπορώ να μαντέψω από πού μου ήρθε αυτό το κακό· γιατί, αν από τη μια εσύ μου λες πως ο κουρέας και ο παπάς του χωριού μας είναι εδώ μαζί μας, κι από την άλλη εγώ βρίσκομαι κλεισμένος σ' ένα κλουβί και ξέρω μέσα μου πως καμιά δύναμη πάνω στη γη, εκτός από υπερφυσική, δεν θα μπορούσε να με έχει κλείσει εδώ, τότε τι θα ήθελες να πω ή να σκεφτώ, πέρα από το ότι τα

μάγια που με κρατούν είναι τέτοιας λογής που ξεπερνούν όσα έχω διαβάσει σε όλες τις ιστορίες για περιπλανώμενους ιππότες που έπεσαν θύματα μαγείας; Γι' αυτό μπορείς να ησυχάσεις και να βγάλεις από το μυαλό σου την ιδέα ότι είναι αυτοί που λες· είναι τόσο αυτοί, όσο εγώ είμαι Τούρκος. Όσο για αυτό που θέλεις να με ρωτήσεις, μίλα· κι εγώ θα σου απαντήσω, ακόμα κι αν με ρωτάς από τώρα ως αύριο το πρωί.»

«Παναγία μου, βοήθα με!» είπε ο Σάντσο, υψώνοντας τη φωνή του. «Είναι δυνατόν η αφεντιά σας να είναι τόσο ξεροκέφαλη και τόσο λίγο μυαλωμένη, που να μην καταλαβαίνει πως αυτό που λέω είναι η καθαρή αλήθεια, και πως στην αιχμαλωσία και τη δυστυχία σας φταίει περισσότερο η κακία παρά τα μάγια; Αλλά αφού έχουν έτσι τα πράγματα, θα σας το αποδείξω καθαρά πως δεν είστε μαγεμένος. Πείτε μου λοιπόν — έτσι όπως να σας λυτρώσει ο Θεός από τούτη τη συμφορά, και έτσι όπως να βρεθείτε, όταν δεν το περιμένετε καθόλου, στην αγκαλιά της κυράς μου Δουλτσινέας —»

«Άσε τις επικλήσεις», είπε ο Δον Κιχώτης, «και ρώτα αυτό που θέλεις να μάθεις· σου το είπα ήδη, θα σου απαντήσω με όση ακρίβεια γίνεται.»

«Αυτό ακριβώς θέλω», είπε ο Σάντσο· «αυτό θέλω να μάθω και να μου το πείτε, χωρίς να προσθέσετε ή να παραλείψετε τίποτα, αλλά λέγοντας όλη την αλήθεια, όπως περιμένει κανείς να λέγεται και όπως τη λένε όλοι όσοι ασκούν τα όπλα, όπως τα ασκεί και η αφεντιά σας, με τον τίτλο των περιπλανώμενων ιπποτών—»

«Σου λέω πως δεν θα πω ψέματα σε τίποτα», είπε ο Δον Κιχώτης· «τελείωνε με την ερώτησή σου, γιατί στ' αλήθεια με κουράζεις με όλες αυτές τις διαβεβαιώσεις, τις απαιτήσεις και τις προφυλάξεις, Σάντσο.»

«Εγώ εμπιστεύομαι την καλοσύνη και την αλήθεια του κυρίου μου», είπε ο Σάντσο· «κι έτσι, επειδή έχει σχέση με αυτό που συζητάμε, θα ήθελα να ρωτήσω, με όλο τον σεβασμό, αν από τότε που η αφεντιά σας κλείστηκε και, όπως νομίζετε, μαγεύτηκε μέσα σ' αυτό το κλουβί, νιώσατε καμιά επιθυμία ή τάση να πάτε κάπου, όπως λέει ο κόσμος;»

«Δεν καταλαβαίνω τι εννοείς με το "να πάω κάπου"», είπε ο Δον Κιχώτης· «εξήγησέ το πιο καθαρά, Σάντσο, αν θέλεις να σου απαντήσω όπως πρέπει.»

«Είναι δυνατόν», είπε ο Σάντσο, «η αφεντιά σας να μην καταλαβαίνει το "να πάω κάπου"; Μα αυτό το ξέρουν και τα σχολιαρόπαιδα από μωρά. Λοιπόν, να ξέρετε πως εννοώ αν σας ήρθε καμιά επιθυμία να κάνετε αυτό που δεν αποφεύγεται.»

«Α, τώρα σε κατάλαβα, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης· «ναι, πολλές φορές, και μάλιστα και αυτή τη στιγμή· βγάλε με από αυτή τη δύσκολη θέση, αλλιώς δεν θα πάνε όλα καλά.»

c48e.jpg (32K)

[illegible] XLIX. [illegible] [illegible] [illegible]

συμπεράσματα ενάντια σε ό,τι συνηθίζεται στην εποχή του. Εγώ ξέρω και νιώθω πως είμαι μαγεμένος, και αυτό μου αρκεί για να έχω τη συνείδησή μου ήσυχη. Γιατί θα με βάραινε πολύ αν πίστευα πως δεν είμαι μαγεμένος και πως, από δειλία και έλλειψη θάρρους, αφήνω τον εαυτό μου να μένει κλεισμένος σε αυτό το κλουβί, στερώντας από πλήθος ανθρώπους τη βοήθεια που θα μπορούσα να προσφέρω σε όσους έχουν ανάγκη και υποφέρουν, και που αυτή ακριβώς τη στιγμή μπορεί να χρειάζονται απελπισμένα τη συνδρομή και την προστασία μου.»

«Παρόλα αυτά», αποκρίθηκε ο Σάντσο, «εγώ λέω πως, για να είστε πιο σίγουρος και να το διαπιστώσετε πλήρως, καλό θα ήταν να δοκιμάσετε να βγείτε από αυτή τη φυλακή —κι εγώ υπόσχομαι να κάνω ό,τι περνά από το χέρι μου για να βοηθήσω, ακόμα και να σας βγάλω ο ίδιος— και να δείτε αν μπορείτε να ξανανέβετε στον καλό σας Ροσινάντε, που μοιάζει κι αυτός μαγεμένος, τόσο θλιμμένος και καταβεβλημένος είναι. Κι έπειτα θα μπορούσαμε να ξαναδοκιμάσουμε την τύχη μας ψάχνοντας περιπέτειες· κι αν δεν μας βγει, θα υπάρχει πάντα καιρός να γυρίσουμε στο κλουβί. Και σας το υπόσχομαι, στον λόγο ενός καλού και πιστού ιπποκόμου, πως θα κλειστώ κι εγώ εκεί μέσα μαζί σας, αν αποδειχτεί ότι εσείς είστε τόσο άτυχος ή εγώ τόσο ανόητος, ώστε να μην μπορέσω να πετύχω αυτό που σχεδιάζω.»

«Δέχομαι να κάνω όπως λες, αδελφέ Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «και μόλις δεις την ευκαιρία να με ελευθερώσεις, θα σε υπακούσω απόλυτα. Αλλά θα δεις, Σάντσο, πόσο λάθος κάνεις για τη συμφορά μου.»

Ο περιπλανώμενος ιππότης και ο κακοπεριπλανώμενος ιπποκόμος συνέχισαν την κουβέντα τους ώσπου έφτασαν στο σημείο όπου τους περίμεναν ο εφημέριος, ο κανονικός και ο κουρέας, που είχαν ήδη κατεβεί από τα ζώα τους. Ο αμαξάς ξεζέψε αμέσως τα βόδια και τα άφησε να τριγυρίζουν ελεύθερα στο ευχάριστο καταπράσινο μέρος, που με τη δροσιά του έμοιαζε να καλεί όχι μαγεμένους ανθρώπους σαν τον Δον Κιχώτη, αλλά ξύπνιους και λογικούς ανθρώπους σαν τον ιπποκόμο του. Εκείνος παρακάλεσε τον εφημέριο να επιτρέψει στον αφέντη του να βγει για λίγο από το κλουβί· γιατί, αν δεν τον άφηναν έξω, η φυλακή δεν θα έμενε τόσο καθαρή όσο ταίριαζε στην αξιοπρέπεια ενός κυρίου σαν τον αφέντη του. Ο εφημέριος τον κατάλαβε και είπε πως πολύ ευχαρίστως θα ικανοποιούσε το αίτημά του, μόνο που φοβόταν μήπως ο αφέντης του, μόλις βρεθεί ελεύθερος, ξαναγυρίσει στις παλιές του συνήθειες και το σκάσει κάπου όπου κανείς δεν θα μπορούσε ποτέ να τον ξαναβρεί.

«Εγώ εγγυώμαι πως δεν θα το σκάσει», είπε ο Σάντσο.

«Κι εγώ επίσης», είπε ο κανονικός, «ιδίως αν μου δώσει τον λόγο του ως ιππότης ότι δεν θα μας αφήσει χωρίς τη συγκατάθεσή μας».

Ο Δον Κιχώτης, που τα άκουγε όλα αυτά, είπε: «Τον δίνω· άλλωστε, όποιος είναι μαγεμένος όπως εγώ δεν μπορεί να κάνει ό,τι θέλει με τον εαυτό του· γιατί εκείνος που τον μάγεψε θα μπορούσε να τον εμποδίσει να μετακινηθεί από ένα μέρος για τρεις αιώνες, και αν επιχειρούσε να δραπετεύσει, θα τον έφερνε πίσω πετώντας». Αφού λοιπόν είχαν έτσι τα πράγματα, μπορούσαν κάλλιστα να τον αφήσουν ελεύθερο,

ιδίως αφού αυτό θα συνέφερε όλους· γιατί, αν δεν τον άφηναν να βγει, τους διαβεβαίωνε πως δεν θα μπορούσε να αποφύγει να προσβάλει τα ρουθούνια τους, εκτός αν κρατούσαν απόσταση.

Ο κανονικός του έπιασε το χέρι, αν και τα χέρια τους ήταν και των δυο δεμένα, και με βάση τον λόγο και την υπόσχεσή του τον έλυσαν, χαρούμενοι όσο δεν έπαιρνε που θα έβγαινε επιτέλους από το κλουβί. Το πρώτο που έκανε ήταν να τεντωθεί ολόκληρος, κι έπειτα πήγε εκεί όπου στεκόταν ο Ροσινάντε και, δίνοντάς του δυο χτυπήματα στα καπούλια, είπε: «Εξακολουθώ να ελπίζω στον Θεό και στην ευλογημένη μητέρα του, ω άνθος και καθρέφτη των αλόγων, πως σύντομα θα βρεθούμε και οι δυο όπως το ποθούμε: εσύ με τον αφέντη σου στη ράχη σου κι εγώ καβάλα πάνω σου, ακολουθώντας το κάλεσμα για το οποίο ο Θεός με έστειλε στον κόσμο». Κι αφού τα είπε αυτά, αποτραβήχτηκε μαζί με τον Σάντσο σε ένα απόμερο μέρος, απ' όπου γύρισε πολύ ανακουφισμένος και πιο πρόθυμος από ποτέ να βάλει σε εφαρμογή το σχέδιο του ιπποκόμου του.

Ο κανονικός τον κοίταζε και απορούσε με το πόσο παράξενη ήταν η τρέλα του: σε όλα όσα έλεγε και απαντούσε έδειχνε εξαιρετική λογική, και μόνο έχανε το μέτρο, όπως έχει ήδη ειπωθεί, όταν η κουβέντα πήγαινε στην ιπποσύνη. Έτσι, από συμπόνια, του είπε, ενώ όλοι κάθονταν πάνω στο χλωρό γρασίδι περιμένοντας να φτάσουν τα τρόφιμα:

«Είναι δυνατόν, καλέ μου κύριε, το αηδιαστικό και άχρηστο διάβασμα των ιπποτικών μυθιστορημάτων να σας έχει επηρεάσει τόσο, ώστε να σας έχει σαλέψει ο νους και να

νομίζετε πως είστε μαγεμένος και άλλα παρόμοια, όλα τους τόσο μακριά από την αλήθεια όσο η ίδια η πλάνη; Πώς μπορεί ένας άνθρωπος με λογική να πείσει τον εαυτό του ότι υπήρξαν ποτέ στον κόσμο εκείνοι οι αμέτρητοι Αμαδίσηδες, εκείνο το πλήθος ξακουστών ιπποτών, όλοι εκείνοι οι αυτοκράτορες της Τραπεζούντας, όλοι εκείνοι οι Φελιξμάρτες της Ιρκανίας, όλα εκείνα τα άλογα, οι περιπλανώμενες δεσποσύνες, τα φίδια, τα τέρατα, οι γίγαντες, οι θαυμαστές περιπέτειες, τα κάθε λογής μάγια, οι μάχες, οι απίθανες συγκρούσεις, οι λαμπρές φορεσιές, οι ερωτοχτυπημένες πριγκίπισσες, οι ιπποκόμοι που γίνονται κόμητες, οι αστείοι νάνοι, τα ερωτικά γράμματα, τα γλυκόλογα, οι αντρογυναίκες ξιφομάχοι, και, με μια λέξη, όλη εκείνη η ανοησία που περιέχουν τα ιπποτικά βιβλία; Για μένα, το μόνο που μπορώ να πω είναι πως, όταν τα διαβάζω, όσο δεν σταματώ να σκεφτώ ότι είναι όλα ψέματα και φληναφήματα, μου δίνουν κάποια ευχαρίστηση· όμως μόλις συλλογιστώ τι πράγμα είναι, πετώ ακόμα και το καλύτερο απ' αυτά στον τοίχο, και θα το πετούσα και στη φωτιά, αν υπήρχε πρόχειρη, γιατί τους αξίζει τέτοια τιμωρία, σαν απατεώνες και πλαστογράφοι που ξεπερνούν κάθε όριο ανοχής, σαν ιδρυτές νέων αιρέσεων και τρόπων ζωής, και σαν δάσκαλοι που κάνουν τον αμαθή κόσμο να πιστεύει και να δέχεται ως αλήθεια όλες τις ανοησίες που περιέχουν. Και τόση είναι η θρασύτητά τους, που τολμούν ακόμη και να σαλεύουν το μυαλό ευγενών και συνετών ανθρώπων, όπως φαίνεται καθαρά από το τι έκαναν σε σας, αφού σας έφεραν σε τέτοιο σημείο ώστε να πρέπει να σας κλείσουν σε κλουβί και να σας μεταφέρουν πάνω σε κάρο με βόδια, όπως θα μετέφεραν ένα λιοντάρι ή μια τίγρη από τόπο σε τόπο για να βγάλουν

χρήματα δείχνοντάς το. Εμπρός, κύριε Δον Κιχώτη, λυπηθείτε τον εαυτό σας, γυρίστε στην αγκαλιά της κοινής λογικής και χρησιμοποιήστε το γενναιόδωρο μερίδιο που ο ουρανός ευδόκησε να σας χαρίσει, στρέφοντας τα πλούσια χαρίσματα του νου σας σε άλλα αναγνώσματα, που μπορούν να ωφελήσουν τη συνείδησή σας και να προσθέσουν στην τιμή σας. Κι αν, παρασυρμένος ακόμη από τη φυσική σας κλίση, θέλετε να διαβάζετε βιβλία με κατορθώματα και ιπποσύνη, διαβάστε το Βιβλίο των Κριτών στις Άγιες Γραφές· εκεί θα βρείτε μεγαλειώδη πραγματικότητα και έργα τόσο αληθινά όσο και ηρωικά. Η Λουζιτανία είχε τον Βιριάτο, η Ρώμη έναν Καίσαρα, η Καρχηδόνα έναν Αννίβα, η Ελλάδα έναν Αλέξανδρο, η Καστίλη έναν κόμη Φερνάν Γκονθάλεθ, η Βαλένθια έναν Σιντ, η Ανδαλουσία έναν Γκονθάλο Φερνάντεθ, η Εστρεμαδούρα έναν Ντιέγο Γκαρσία δε Παρέδες, η Χερέθ έναν Γκαρσί Πέρεθ δε Βάργας, το Τολέδο έναν Γκαρσιλάσο, η Σεβίλλη έναν Δον Μανουέλ δε Λεόν· και το διάβασμα των ανδρείων πράξεών τους θα ψυχαγωγήσει και θα διδάξει και τα πιο υψηλά πνεύματα και θα τα γεμίσει χαρά και θαυμασμό. Να ένα ανάγνωσμα, κύριε Δον Κιχώτη, αντάξιο της υγιούς σας κρίσης· από αυτό θα σηκωθείτε γνώστης της ιστορίας, ερωτευμένος με την αρετή, πιο σταθερός στην καλοσύνη, πιο καλλιεργημένος στους τρόπους, γενναίος χωρίς απερισκεψία, συνετός χωρίς δειλία· και όλα αυτά προς τιμήν του Θεού, προς δικό σας όφελος και προς δόξα της Λα Μάντσα, από όπου, όπως πληροφορούμαι, κατάγεστε.»

Ο Δον Κιχώτης άκουσε με τη μεγαλύτερη προσοχή τα λόγια του κανονικού, και όταν κατάλαβε πως είχε τελειώσει, τον κοίταξε για λίγη ώρα και έπειτα του απάντησε:

«Μου φαίνεται, ευγενικέ κύριε, πως όσα είπατε έχουν σκοπό να με πείσουν ότι δεν υπήρξαν ποτέ στον κόσμο περιπλανώμενοι ιππότες, ότι όλα τα ιπποτικά βιβλία είναι ψεύτικα, γεμάτα ψέματα, βλαβερά και άχρηστα για το κράτος, και ότι έσφαλα που τα διάβασα, ακόμη περισσότερο που τα πίστεψα, και περισσότερο απ' όλα που τα μιμήθηκα, όταν αποφάσισα να ακολουθήσω το δύσκολο λειτούργημα της περιπλανώμενης ιπποσύνης που αυτά περιγράφουν· γιατί αρνείστε πως υπήρξαν ποτέ οι Αμαδίς της Γαλατίας ή της Ελλάδας, ή οποιοιδήποτε άλλοι ιππότες με τους οποίους είναι γεμάτα αυτά τα βιβλία.»

«Ακριβώς έτσι είναι όπως τα λέτε», είπε ο κανονικός. Και ο Δον Κιχώτης συνέχισε: «Είπατε ακόμη ότι αυτού του είδους τα βιβλία μου έκαναν μεγάλο κακό, επειδή μου αναστάτωσαν το μυαλό και με έκλεισαν σ' ένα κλουβί, και ότι θα ήταν καλύτερα να διορθωθώ και να αλλάξω αναγνώσματα, διαβάζοντας άλλα, πιο αληθινά βιβλία, που θα μου έδιναν περισσότερη ευχαρίστηση και περισσότερη ωφέλεια.»

«Ακριβώς», είπε ο κανονικός.

«Λοιπόν», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης, «κατά τη γνώμη μου εσύ είσαι εκείνος που έχει χάσει τα λογικά του και είναι μαγεμένος, αφού τόλμησες να ξεστομίσεις τέτοιες βλασφημίες ενάντια σε κάτι τόσο γενικά αναγνωρισμένο και αποδεκτό ως αληθινό, ώστε όποιος το αρνείται, όπως κάνεις

εσύ, αξίζει την ίδια τιμωρία που λες πως επιβάλλεις στα βιβλία που σε εκνευρίζουν όταν τα διαβάζεις. Γιατί το να προσπαθεί κανείς να πείσει κάποιον ότι ο Αμαδίς, και όλοι οι άλλοι περιπλανώμενοι ιππότες με τους οποίους είναι γεμάτα τα βιβλία, δεν υπήρξαν ποτέ, είναι σαν να προσπαθεί να τον πείσει ότι ο ήλιος δεν δίνει φως, ο πάγος δεν είναι κρύος ή η γη δεν τρέφει. Ποιο μυαλό στον κόσμο θα μπορούσε να πείσει έναν άλλον ότι η ιστορία της πριγκίπισσας Φλορίπης και του Γκυ της Βουργουνδίας δεν είναι αληθινή, ή εκείνη του Φιεραμπράς και της γέφυρας του Μαντίμπλε, που συνέβησαν στα χρόνια του Καρλομάγνου; Μα την αλήθεια, είναι τόσο βέβαιο όσο ότι τώρα είναι μέρα· κι αν αυτό είναι ψέμα, τότε ψέμα θα πρέπει να είναι και ότι υπήρξαν ο Έκτορας, ο Αχιλλέας, ο Τρωικός πόλεμος, οι Δώδεκα Ομότιμοι της Γαλλίας ή ο Αρθούρος της Αγγλίας, που ζει ακόμη μεταμορφωμένος σε κοράκι και τον περιμένουν αδιάκοπα στο βασίλειό του. Το ίδιο εύκολα θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι είναι ψεύτικη η ιστορία του Γκουαρίνο Μεσκίνο ή της αναζήτησης του Αγίου Δισκοπότηρου, ή ότι οι έρωτες του Τριστάνου και της βασίλισσας Ιζόλδης είναι αποκυήματα, όπως και εκείνοι της Γκουίνεβιρ και του Λάνσελοτ, τη στιγμή που υπάρχουν άνθρωποι που σχεδόν θυμούνται πως είχαν δει την κυρά Κιντανιόνα, που ήταν η καλύτερη οινοχόος σε όλη τη Μεγάλη Βρετανία. Και τόσο αληθινό είναι αυτό, ώστε θυμάμαι πως μια γιαγιά μου από την πατρική πλευρά, κάθε φορά που έβλεπε κάποια κυρία με σεβάσμια κουκούλα, μου έλεγε: "Έγγονέ μου, αυτή μοιάζει με την κυρά Κιντανιόνα"· απ' αυτό συμπεραίνω πως θα την είχε γνωρίσει ή τουλάχιστον θα είχε καταφέρει να δει κάποιο πορτρέτο της. Έπειτα, ποιος μπορεί

να αρνηθεί ότι είναι αληθινή η ιστορία του Πιέρρες και της όμορφης Μαγκαλόνα, αφού ακόμη και σήμερα μπορεί να δει κανείς στο οπλοστάσιο του βασιλιά την περόνη με την οποία ο ανδρείος Πιέρρες καθοδηγούσε το ξύλινο άλογο που καβαλούσε πετώντας στον αέρα, και είναι λιγάκι μεγαλύτερη από το κοντάρι ενός κάρου; Και δίπλα στην περόνη βρίσκεται η σέλα του Μπαμπιέκα, ενώ στο Ρονσεσβάλες υπάρχει το κέρας του Ρολάνδου, μεγάλο σαν χοντρό δοκάρι· απ' όλα αυτά μπορούμε να συμπεράνουμε πως υπήρξαν οι Δώδεκα Ομότιμοι, ένας Πιέρρες, ένας Σιντ και άλλοι ιππότες σαν κι αυτούς, από εκείνους που ο κόσμος συνηθίζει να αποκαλεί περιπετειώδεις. Ή μήπως θα μου πουν επίσης ότι δεν υπήρξε τέτοιος περιπλανώμενος ιππότης όπως ο γενναίος Λουζιτανός Χουάν δε Μέρλο, που πήγε στη Βουργουνδία και στην πόλη Αρράς πολέμησε με τον περίφημο άρχοντα του Σαρνύ, που λεγόταν Μοσέν Πιέρρες, και ύστερα στην πόλη της Βασιλείας με τον Μοσέν Ενρίκε δε Ρεμεστέν, βγαίνοντας και από τις δύο αναμετρήσεις σκεπασμένος με δόξα και τιμή; Ή ότι δεν έγιναν οι περιπέτειες και οι προκλήσεις που ανέλαβαν και έφεραν σε πέρας, επίσης στη Βουργουνδία, οι γενναίοι Ισπανοί Πέδρο Μπάρμπα και Γκουτιέρρε Κιχάδα — από τη γενιά του οποίου κατάγομαι εγώ από ευθεία ανδρική γραμμή — όταν νίκησαν τους γιους του κόμη του Σαν Πόλο; Θα μου πουν ακόμη ότι ο Δον Φερνάντο δε Γκεβάρα δεν πήγε στη Γερμανία αναζητώντας περιπέτειες, όπου αναμετρήθηκε με τον Μίσερ Γεώργιο, ιππότη του οίκου του δούκα της Αυστρίας. Θα μου πουν ότι οι κονταρομαχίες του Σουέρο δε Κινιόνες, εκείνου του "Πάσο", και το κατόρθωμα του Μοσέν Λουίς δε Φάλθες εναντίον του Καστιλιάνου ιππότη Δον Γκονθάλο δε Γκουσμάν

ήταν απλές φάρσες· όπως και τόσα άλλα κατορθώματα χριστιανών ιπποτών αυτών και ξένων βασιλείων, που είναι τόσο αυθεντικά και αληθινά, ώστε, το ξαναλέω, όποιος τα αρνείται πρέπει να του λείπει εντελώς η λογική και η φρόνηση.»

Ο κανονικός έμεινε κατάπληκτος ακούγοντας το παράξενο ανακάτεμα αλήθειας και φαντασίας που ξεστόμιζε ο Δον Κιχώτης, και βλέποντας πόσο καλά γνώριζε καθετί που αφορούσε τα κατορθώματα της ιπποτικής του περιπλάνησης. Έτσι του απάντησε:

«Δεν μπορώ να αρνηθώ, κύριε Δον Κιχώτη, πως υπάρχει κάποια αλήθεια σε όσα λέτε, ιδίως σε ό,τι αφορά τους Ισπανούς περιπλανώμενους ιππότες. Είμαι επίσης διατεθειμένος να δεχτώ ότι οι Δώδεκα Πάρι της Γαλλίας υπήρξαν πράγματι· όμως δεν μπορώ να πιστέψω ότι έκαναν όλα όσα διηγείται γι' αυτούς ο αρχιεπίσκοπος Τουρπίν. Η αλήθεια είναι πως ήταν ιππότες που τους επέλεγαν οι βασιλιάδες της Γαλλίας και τους έλεγαν "Πάρι", επειδή ήταν όλοι ίσοι σε αξία, βαθμό και ανδρεία — ή τουλάχιστον έτσι θα έπρεπε να είναι. Ήταν κάτι σαν θρησκευτικό τάγμα, όπως σήμερα είναι εκείνα του Σαντιάγο και της Καλατράβα, όπου θεωρείται αυτονόητο ότι όποιος εντάσσεται είναι γενναίος, διακεκριμένος και καλής καταγωγής ιππότης. Και όπως λέμε τώρα Ιππότης του Αγίου Ιωάννη ή της Αλκάνταρα, έτσι τότε έλεγαν Ιππότης των Δώδεκα Παρίων, επειδή για εκείνο το στρατιωτικό τάγμα είχαν διαλέξει δώδεκα ίσους. Ότι υπήρξε ένας Σιντ, όπως και ένας Μπερνάρδο δελ Κάρπιο, γι' αυτό δεν υπάρχει αμφιβολία· όμως ότι έκαναν τα κατορθώματα που

τους αποδίδουν, αυτό μου φαίνεται πολύ αμφίβολο. Και όσο για εκείνη την άλλη υπόθεση με το καρφί του κόμη Πιέρρες, που λέτε πως βρίσκεται κοντά στη σέλα του Μπαμπιέκα στο Οπλοστάσιο, ομολογώ το αμάρτημά μου: είτε είμαι τόσο κουτός είτε τόσο κοντόφθαλμος, ώστε, παρόλο που έχω δει τη σέλα, δεν κατάφερα ποτέ να δω το καρφί, όσο μεγάλο κι αν λέτε πως είναι.»

«Κι όμως, είναι εκεί, χωρίς την παραμικρή αμφιβολία», είπε ο Δον Κιχώτης· «και μάλιστα λένε πως είναι κλεισμένο σε θήκη από βοδινό δέρμα για να μη σκουριάσει.»

«Μπορεί να είναι έτσι», απάντησε ο κανονικός· «όμως, σύμφωνα με τις οδηγίες που έχω λάβει, δεν θυμάμαι να το έχω δει. Αλλά ακόμη κι αν δεχτούμε πως βρίσκεται εκεί, αυτό δεν με υποχρεώνει να πιστέψω τις ιστορίες για όλους εκείνους τους Αμαντίδες και για όλο εκείνο το πλήθος ιπποτών που μας διηγούνται. Ούτε είναι λογικό ένας άνθρωπος σαν κι εσάς, τόσο αξιόλογος, με τόσα καλά χαρίσματα και με τόσο οξύ νου, να αφήνεται να πειστεί πως είναι αληθινές τέτοιες άγριες παραλογίες σαν αυτές που γράφονται σε εκείνα τα ανόητα ιπποτικά βιβλία.»

c49e.jpg (22K)

[illegible] 50. [illegible] [illegible] [illegible]

φοβερή λίμνη, αν θέλεις να κερδίσεις το βραβείο που κρύβεται κάτω από αυτά τα σκοτεινά κύματα, δείξε την ανδρεία της γενναίας σου καρδιάς και ρίξου στο μέσο των μαύρων φλεγόμενων νερών της· αλλιώς δεν θα είσαι άξιος να δεις τα μεγάλα θαύματα που κλείνουν μέσα τους τα επτά κάστρα των επτά Νεραιδών που βρίσκονται κάτω από αυτή τη μαύρη απλωσιά·" κι έπειτα ο ιππότης, σχεδόν πριν σωπάσει η φοβερή φωνή, χωρίς να σταθεί να το σκεφτεί, χωρίς να συλλογιστεί τον κίνδυνο στον οποίο εκθέτει τον εαυτό του, χωρίς καν να απαλλαγεί από το βάρος της βαριάς πανοπλίας του, αφού συστήσει τον εαυτό του στον Θεό και στην κυρά του, βουτάει στο κέντρο της βράζουσας λίμνης, και εκεί που δεν το περιμένει καθόλου, ούτε ξέρει ποια θα είναι η μοίρα του, βρίσκεται ανάμεσα σε ανθισμένα λιβάδια, μπροστά στα οποία τα Ηλύσια Πεδία δεν πιάνουν μία.»

c50b.jpg (344K)

Πλήρες μέγεθος

«Εκεί ο ουρανός μοιάζει πιο διάφανος και ο ήλιος λάμπει με μια παράξενη φωτεινότητα. Ένα υπέροχο άλσος με καταπράσινα, φυλλωμένα δέντρα απλώνεται μπροστά στα μάτια και μαγεύει με τη χλωράδα του, ενώ το αυτί γαληνεύει από τη γλυκιά, αδούλευτη μελωδία των αμέτρητων πουλιών με το ζωηρό τους πτέρωμα, που πετούν πέρα δώθε ανάμεσα στα πλεγμένα κλαδιά. Εδώ βλέπει ένα ρυάκι, του οποίου τα διάφανα νερά, σαν υγρός κρύσταλλος, κυματίζουν πάνω σε ψιλή άμμο και λευκά βότσαλα που μοιάζουν με κοσκινισμένο χρυσάφι και τα πιο καθαρά μαργαριτάρια. Παραπέρα διακρίνει ένα περίτεχνα φτιαγμένο σιντριβάνι από πολύχρωμο ίασπη και

γυαλισμένο μάρμαρο· κι εδώ ένα άλλο, πιο χωριάτικο στο ύφος, όπου μικρά κοχύλια μυδιών και τα σπειροειδή λευκά και κίτρινα σπίτια των σαλιγκαριών, τοποθετημένα μέσα σε επιμελημένη αταξία, ανακατεμένα με θραύσματα λαμπερού κρυστάλλου και ψεύτικα σμαράγδια, συνθέτουν ένα έργο με ποικίλη όψη, όπου η τέχνη, μιμούμενη τη φύση, μοιάζει να την έχει ξεπεράσει.»

c50c.jpg (334K)

Πλήρες μέγεθος

«Ξαφνικά εμφανίζεται μπροστά στα μάτια του ένα πανίσχυρο κάστρο ή ένα λαμπρό παλάτι, με τοίχους από συμπαγές χρυσάφι, πύργους από διαμάντι και πύλες από υάκινθο· με δυο λόγια, τόσο θαυμαστή είναι η κατασκευή του, που, παρόλο που είναι χτισμένο από διαμάντια, ανθράκες, ρουμπίνια, μαργαριτάρια, χρυσό και σμαράγδια, ακόμη πιο σπάνια είναι η τέχνη με την οποία έχει φτιαχτεί. Και αφού τα δει όλα αυτά, τι πιο μαγευτικό από το να βλέπει ένα σμάρι δεσποινίδων να βγαίνει από την πύλη του κάστρου, ντυμένες με χαρούμενη και πολυτελή μεγαλοπρέπεια, τόσο που, αν καθόμουν τώρα να το περιγράψω όπως μας το διηγούνται οι ιστορίες, δεν θα τελείωνα ποτέ· κι έπειτα, πώς εκείνη που φαίνεται να είναι η πρώτη ανάμεσά τους παίρνει από το χέρι τον τολμηρό ιππότη που βούτηξε στη λίμνη που έβραζε και, χωρίς να του πει λέξη, τον οδηγεί στο πλούσιο παλάτι ή κάστρο, τον γδύνει ολόγυμνο όπως τον γέννησε η μητέρα του, τον λούζει με χλιαρό νερό, τον αλείφει από την κορυφή ως τα νύχια με ευωδιαστά μύρα και τον ντύνει με πουκάμισο από το πιο απαλό σεντάλι, όλο αρωματισμένο και μοσχοβολιστό, ενώ μια άλλη δεσποινίδα

τού ρίχνει στους ώμους έναν μανδύα που λένε πως αξίζει τουλάχιστον μια ολόκληρη πόλη, και ακόμη περισσότερο; Πόσο γοητευτικό είναι ύστερα, όταν μας λένε πως, μετά απ' όλα αυτά, τον οδηγούν σε άλλη αίθουσα, όπου βρίσκει τα τραπέζια στρωμένα με τέτοια επισημότητα, που μένει κατάπληκτος και θαμπωμένος· να βλέπει πώς του ρίχνουν νερό για τα χέρια, αποσταγμένο από ήλεκτρο και ευωδιαστά λουλούδια· πώς τον βάζουν να καθίσει σε ελεφάντινη καρέκλα· πώς οι δεσποινίδες τον υπηρετούν όλες μέσα σε βαθιά σιωπή· πώς του φέρνουν τόσες λογής εκλεκτές λιχουδιές, τόσο δελεαστικά ετοιμασμένες, που η όρεξή του δεν ξέρει τι να πρωτοδιαλέξει· να ακούει τη μουσική που αντηχεί όσο κάθεται στο τραπέζι, χωρίς να ξέρει ούτε ποιος την παίζει ούτε από πού έρχεται. Κι έπειτα, όταν τελειώσει το γεύμα και μαζευτούν τα τραπέζια, ο ιππότης να ξαπλώνει στην καρέκλα, ίσως καθαρίζοντας τα δόντια του όπως συνηθίζει, και τότε μια δεσποινίδα, πολύ ομορφότερη από όλες τις άλλες, να μπαίνει ξαφνικά από την πόρτα της αίθουσας, να κάθεται δίπλα του και να αρχίζει να του εξηγεί τι είναι αυτό το κάστρο, πώς η ίδια κρατιέται εκεί μαγεμένη, και άλλα πράγματα που αφήνουν άναυδο τον ιππότη και κατάπληκτους τους αναγνώστες που διαβάζουν την ιστορία του.»

c50d.jpg (433K)

Πλήρες μέγεθος

«Αλλά δεν θα επεκταθώ άλλο σ' αυτό, γιατί από όσα είπα καταλαβαίνει κανείς πως όποιο κομμάτι από οποιαδήποτε ιστορία περιπλανώμενου ιππότη κι αν διαβάσει, θα γεμίσει κάθε αναγνώστη, όποιος κι αν είναι, με χαρά και θαυμασμό.

Και πάρτε τη συμβουλή μου, κύριε: όπως σας είπα και πριν, διαβάστε αυτά τα βιβλία και θα δείτε πως θα διώξουν κάθε μελαγχολία που μπορεί να νιώθετε και θα σας ανεβάσουν το ηθικό, αν είναι πεσμένο. Όσο για μένα, μπορώ να πω πως από τότε που έγινα περιπλανώμενος ιππότης έγινα γενναίος, ευγενικός, γενναιόδωρος, καλοαναθρεμμένος, μεγαλόψυχος, ευπροσήγορος, άφοβος, πράος, υπομονετικός, και έμαθα να αντέχω κακουχίες, φυλακίσεις και μάγια. Κι ας είναι τόσο λίγος ο καιρός από τότε που βρέθηκα κλεισμένος σε κλουβί σαν τρελός, ελπίζω, με τη δύναμη του χεριού μου, αν με βοηθήσει ο ουρανός και δεν μου σταθεί εμπόδιο η τύχη, να με δω βασιλιά κάποιου βασιλείου, όπου θα μπορώ να δείξω την ευγνωμοσύνη και τη γενναιοδωρία που έχω μέσα μου. Γιατί, μα την πίστη μου, señor, ο φτωχός άνθρωπος δεν μπορεί να δείξει σε κανέναν την αρετή της γενναιοδωρίας, όσο κι αν την έχει στον ύψιστο βαθμό· και η ευγνωμοσύνη που μένει μόνο στη διάθεση είναι νεκρό πράγμα, όπως νεκρή είναι και η πίστη χωρίς έργα. Γι' αυτό θα χαιρόμουν αν η τύχη μου έδινε σύντομα κάποια ευκαιρία να γίνω αυτοκράτορας, ώστε να φανεί η καρδιά μου κάνοντας καλό στους φίλους μου, και ιδιαίτερα σ' αυτόν τον φτωχό τον Σάντσο Πάνθα, τον ιπποκόμο μου, που είναι ο καλύτερος άνθρωπος στον κόσμο· και με μεγάλη μου χαρά θα του έδινα μια κομητεία που του την έχω τάξει εδώ και τόσο καιρό, μόνο που φοβάμαι πως δεν έχει την ικανότητα να κυβερνήσει το κράτος του.»

Ο Σάντσο άκουσε ένα μέρος από αυτά τα τελευταία λόγια του αφέντη του και του είπε: «Βάλτε τα δυνατά σας, κύριε Δον Κιχώτη, να μου δώσετε εκείνη την κομητεία που μου έχετε τάξει τόσες φορές κι εγώ την περιμένω τόσο καιρό, γιατί σας

υπόσχομαι πως δεν θα μου λείψει η ικανότητα να την κυβερνήσω· κι ακόμα κι αν μου λείπει, έχω ακούσει να λένε πως υπάρχουν στον κόσμο άνθρωποι που νοικιάζουν φέουδα, πληρώνοντας ένα ορισμένο ποσό τον χρόνο, και οι ίδιοι αναλαμβάνουν τη διοίκηση, ενώ ο άρχοντας, με τα πόδια απλωμένα, απολαμβάνει τα έσοδα που του δίνουν χωρίς να σκοτίζεται για τίποτε άλλο. Έτσι θα κάνω κι εγώ: δεν θα κάθομαι να παζαρεύω για μικροπράγματα, αλλά θα ξεμπερδέψω αμέσως με όλη την υπόθεση, θα απολαμβάνω τα εισοδήματά μου σαν δούκας και θα αφήνω τα πράγματα να πηγαίνουν μόνα τους.»

«Αυτό, αδελφέ Σάντσο», είπε ο κανονικός, «ισχύει μόνο όταν πρόκειται να απολαμβάνει κανείς τα έσοδα· όμως ο κύριος μιας ηγεμονίας πρέπει να φροντίζει και για την απονομή της δικαιοσύνης, κι εκεί χρειάζονται ικανότητα και σωστή κρίση, και πάνω απ' όλα σταθερή θέληση να ανακαλύπτει την αλήθεια. Γιατί αν αυτό λείπει από την αρχή, και η μέση και το τέλος θα πηγαίνουν πάντα στραβά· και ο Θεός συνήθως βοηθά τις τίμιες προθέσεις των απλών ανθρώπων, όπως ματαιώνει τα πονηρά σχέδια των πανούργων.»

«Εγώ αυτές τις φιλοσοφίες δεν τις καταλαβαίνω», απάντησε ο Σάντσο Πάνθα· «εκείνο μόνο που ξέρω είναι πως μακάρι να είχα ήδη την κομητεία, γιατί να τη διοικήσω θα μάθω. Έχω ψυχή όσο κι ο καθένας και σώμα όσο οποιοσδήποτε άλλος, και θα είμαι το ίδιο αφέντης στο κράτος μου όπως κάθε άλλος στο δικό του. Κι αφού θα είμαι αφέντης, θα κάνω ό,τι μου αρέσει· κι αν κάνω ό,τι μου αρέσει, θα ευχαριστιέμαι· κι αν ευχαριστιέμαι, θα είμαι ικανοποιημένος· κι όταν είναι κανείς

ικανοποιημένος, δεν του μένει τίποτε άλλο να ποθήσει· κι όταν δεν έχει τίποτε άλλο να ποθήσει, εκεί τελειώνουν όλα. Λοιπόν, ας έρθει η κομητεία, κι ο Θεός μαζί σας, και βλέπουμε ο ένας τον άλλον, όπως είπε ο ένας τυφλός στον άλλον.»

«Δεν είναι κακή η φιλοσοφία που λες, Σάντσο», είπε ο κανονικός· «παρ' όλα αυτά, για το ζήτημα των κομητειών υπάρχουν ακόμη πολλά να ειπωθούν.»

Τότε ο Δον Κιχώτης αποκρίθηκε: «Δεν ξέρω τι άλλο μένει να ειπωθεί· εγώ ακολουθώ μόνο το παράδειγμα που μου έδωσε ο μεγάλος Αμαδής της Γαλατίας, όταν έκανε τον ιπποκόμο του κόμη της Νήσου Φίρμε. Έτσι κι εγώ, χωρίς κανέναν δισταγμό συνείδησης, μπορώ να κάνω κόμη τον Σάντσο Πάνθα, γιατί είναι ένας από τους καλύτερους ιπποκόμους που είχε ποτέ περιπλανώμενος ιππότης.»

Ο κανονικός έμεινε κατάπληκτος με τη μεθοδική ανοησία —αν βέβαια η ανοησία μπορεί να έχει μέθοδο— που ξεστόμιζε ο Δον Κιχώτης, με τον τρόπο που είχε αφηγηθεί την περιπέτεια του ιππότη της λίμνης, με την επίδραση που είχαν πάνω του τα καλοζυγισμένα ψέματα των βιβλίων που διάβαζε, και τέλος θαύμαζε την αφέλεια του Σάντσου, που τόσο λαχταρούσε να αποκτήσει την κομητεία που του είχε τάξει ο αφέντης του.

Ως τότε είχαν επιστρέψει οι υπηρέτες του κανονικού, που είχαν πάει στο χάνι να φέρουν το μουλάρι του φορτώματος. Έστρωσαν λοιπόν σαν τραπέζι ένα χαλί πάνω στο πράσινο χορτάρι του λιβαδιού, κάθισαν στη σκιά μερικών δέντρων και έφαγαν εκεί, ώστε ο αμαξάς να μη χάσει το πλεονέκτημα του μέρους, όπως έχει ήδη ειπωθεί. Ενώ έτρωγαν, άκουσαν

ξαφνικά έναν δυνατό θόρυβο και το κουδούνισμα μιας καμπάνας που φαινόταν να έρχεται από κάτι βάτα και πυκνούς θάμνους εκεί κοντά. Την ίδια στιγμή είδαν να πετιέται έξω από τη λόχμη μια πανέμορφη κατσίκα, παρδαλή με μαύρες, άσπρες και καφέ κηλίδες, και πίσω της έναν γιδοβοσκό που την κυνηγούσε, φωνάζοντάς της και βγάζοντας τις συνηθισμένες κραυγές για να σταματήσει ή να γυρίσει πίσω στο κοπάδι. Η φυγάδα κατσίκα, τρομαγμένη και φοβισμένη, έτρεξε προς την παρέα σαν να ζητούσε προστασία και ύστερα στάθηκε ακίνητη. Ο γιδοβοσκός την έφτασε, την έπιασε από τα κέρατα και άρχισε να της μιλά σαν να είχε λογική και κατανόηση: «Αχ, αλήτισσα, αλήτισσα, Πιτσιλωτή μου, Πιτσιλωτή μου! Πώς γίνεται να κουτσαίνεις όλον αυτόν τον καιρό; Ποιοι λύκοι σε τρόμαξαν, κόρη μου; Δεν θα μου πεις τι έχεις, ομορφιά μου; Μα τι άλλο να φταίει, παρά ότι είσαι θηλυκιά και δεν μπορείς να ησυχάσεις; Ανάθεμα τα καμώματά σου και τα καμώματα εκείνων που σου μοιάζουν! Γύρνα πίσω, γύρνα πίσω, καλή μου· κι αν δεν πρόκειται να είσαι πιο χαρούμενη, τουλάχιστον θα είσαι ασφαλής στο μαντρί ή με τις συντρόφισσές σου. Γιατί αν εσύ, που πρέπει να τις κρατάς και να τις οδηγείς, παίρνεις τους δρόμους, τι θα απογίνουν εκείνες;»

Τα λόγια του γιδοβοσκού διασκέδασαν όλους όσοι τα άκουσαν, μα πιο πολύ τον κανονικό, που του είπε: «Στο καλό, αδελφέ, ηρέμησε και μην κάνεις έτσι για να τη γυρίσεις στο μαντρί. Αφού είναι θηλυκιά, όπως λες, θα ακολουθήσει το φυσικό της ένστικτο όσο κι αν προσπαθήσεις να την εμποδίσεις. Πάρε αυτή τη μπουκιά και πιες και μια γουλιά· θα σου μαλακώσει τον εκνευρισμό, και ώσπου να γίνει αυτό, θα έχει ξαποστάσει κι η κατσίκα». Και λέγοντας αυτά, του έδωσε

περασμένο σε πιρούνι το ψαχνό από ένα κρύο κουνέλι.

Ο γιδοβοσκός το πήρε με ευχαριστίες, ήπιε, ηρέμησε και ύστερα είπε: «Θα μου κακοφαινόταν αν οι αφεντιές σας με περνούσαν για χαζό, επειδή μίλησα τόσο σοβαρά σ' αυτό το ζώο. Η αλήθεια όμως είναι πως στα λόγια που της είπα κρύβεται κάποιο μυστικό. Χωριάτης είμαι, αλλά όχι τόσο, ώστε να μην ξέρω πώς να φέρομαι και στους ανθρώπους και στα ζώα».

«Αυτό το πιστεύω πολύ εύκολα», είπε ο εφημέριος, «γιατί ξέρω ήδη από πείρα πως τα δάση βγάζουν μορφωμένους ανθρώπους και οι καλύβες των βοσκών στεγάζουν φιλοσόφους.»

«Όπως και να 'χει, señor», αποκρίθηκε ο γιδοβοσκός, «στεγάζουν ανθρώπους με πείρα· και για να δείτε πως αυτό είναι αλήθεια και να το καταλάβετε καλά, παρόλο που μπορεί να φανεί πως μιλώ χωρίς να μου το ζητήσουν, θα σας πω, αν δεν σας κουράζει, κύριοι, και αν μου δώσετε για λίγο την προσοχή σας, μια αληθινή ιστορία που θα επιβεβαιώσει και τα λόγια αυτού του κυρίου» —και έδειξε τον εφημέριο— «και τα δικά μου.»

Σ' αυτό ο Δον Κιχώτης απάντησε: «Αφού αυτή η υπόθεση έχει κάτι από το χρώμα της ιπποσύνης, εγώ τουλάχιστον, αδελφέ, θα σε ακούσω με μεγάλη χαρά· και το ίδιο θα κάνουν κι αυτοί οι κύριοι, χάρη στην οξύνοιά τους και στην αγάπη τους για παράξενες καινούργιες ιστορίες που τραβούν, γοητεύουν και διασκεδάζουν το πνεύμα, όπως είμαι βέβαιος πως θα κάνει και η δική σου. Ξεκίνα λοιπόν, φίλε, γιατί όλοι είμαστε έτοιμοι να

ακούσουμε.»

«Εγώ αποσύρομαι», είπε ο Σάντσο, «και πάω με αυτή την πίτα στο ρυάκι εκεί πέρα, όπου σκοπεύω να εφοδιαστώ για τρεις μέρες· γιατί έχω ακούσει τον αφέντη μου, τον Δον Κιχώτη, να λέει πως ο ιπποκόμος ενός περιπλανώμενου ιππότη πρέπει να τρώει όσο δεν παίρνει άλλο, όποτε του δίνεται η ευκαιρία, επειδή συχνά τους συμβαίνει να μπλέκουν κατά τύχη σε τόσο πυκνό δάσος, που δεν μπορούν να βρουν έξοδο για έξι μέρες· κι αν ο άνθρωπος δεν είναι καλά χορτασμένος ή τα σακούλια του καλά γεμάτα, μπορεί να μείνει εκεί, όπως πολύ συχνά συμβαίνει, καταντώντας ξεραμένη μούμια.»

«Έχεις δίκιο, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης· «πήγαινε όπου θέλεις και φάε όσο μπορείς, γιατί εγώ έχω χορτάσει και θέλω μόνο να δώσω λίγη τροφή στο μυαλό μου, όπως θα κάνω ακούγοντας την ιστορία αυτού του καλού ανθρώπου.»

«Αυτό ακριβώς θα κάνουμε όλοι», είπε ο κανόνας, κι έπειτα παρακάλεσε τον γιδοβοσκό να αρχίσει την ιστορία που είχε υποσχεθεί.

Ο γιδοβοσκός έδωσε δυο ελαφριές παλαμιές στη ράχη της κατσίκας που κρατούσε από τα κέρατα και της είπε: «Ξάπλωσε εδώ δίπλα μου, Πιτσιλωτή, γιατί έχουμε μπόλικο χρόνο ώσπου να γυρίσουμε στο μαντρί μας.» Η κατσίκα έμοιαζε να τον καταλαβαίνει, γιατί μόλις κάθισε ο αφέντης της, ξάπλωσε ήσυχα δίπλα του και τον κοίταζε στο πρόσωπο, σαν να του έδειχνε πως ήταν όλη προσοχή σε όσα θα έλεγε· κι έπειτα εκείνος άρχισε την ιστορία του με τα εξής λόγια.

c50e.jpg (27K)

[illegible] LI. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

c51a.jpg (115K)

Πλήρες μέγεθος

Τρεις λεύγες από αυτή την κοιλάδα βρίσκεται ένα χωριό που, αν και μικρό, είναι από τα πλουσιότερα σε όλη την περιοχή. Εκεί ζούσε ένας γεωργός, άνθρωπος εξαιρετικός και τόσο σεβαστός, ώστε, παρόλο που ο πλούτος από μόνος του συνήθως φέρνει εκτίμηση, εκείνος τον κέρδιζε ακόμη περισσότερο για την αρετή του παρά για τα πλούτη που είχε αποκτήσει. Όμως, όπως έλεγε και ο ίδιος, η μεγαλύτερη τύχη του ήταν πως είχε μια κόρη με σπάνια ομορφιά, ξεχωριστή εξυπνάδα, χάρη και αρετή· όποιος τη γνώριζε και τη έβλεπε έμενε κατάπληκτος με τα ασυνήθιστα χαρίσματα που της είχαν δώσει ο ουρανός και η φύση. Όμορφη ήταν από παιδί, και όσο μεγάλωνε γινόταν ακόμη πιο όμορφη· στα δεκαέξι της ήταν πραγματικά εκθαμβωτική. Η φήμη της ομορφιάς της άρχισε να απλώνεται σε όλα τα γύρω χωριά — μα γιατί να πω μόνο στα γύρω χωριά, αφού έφτασε και σε μακρινές πόλεις, μπήκε ακόμη και στις αίθουσες των ανακτόρων και έφτασε στ' αυτιά ανθρώπων κάθε τάξης, που έρχονταν από παντού για να τη δουν, σαν να επρόκειτο για κάτι σπάνιο και παράξενο ή για κάποια θαυματουργή εικόνα;

Ο πατέρας της την πρόσεχε κι εκείνη πρόσεχε τον εαυτό της· γιατί δεν υπάρχουν κλειδαριές, φύλακες ή σύρτες που να προστατεύουν καλύτερα μια νέα κοπέλα από τη δική της σεμνότητα. Τα πλούτη του πατέρα και η ομορφιά της κόρης έκαναν πολλούς γείτονες, αλλά και ξένους, να τη ζητήσουν για γυναίκα. Εκείνος όμως, όπως είναι φυσικό για κάποιον που κρατά στα χέρια του ένα τόσο πολύτιμο πετράδι, ήταν διχασμένος και δεν μπορούσε να αποφασίσει σε ποιον από τους αμέτρητους μνηστήρες της να την εμπιστευτεί. Κι εγώ ήμουν ένας από τους πολλούς που ένιωσαν αυτή την τόσο φυσική επιθυμία· και επειδή ο πατέρας της ήξερε ποιος είμαι, κι επειδή ήμουν από την ίδια πόλη, καθαρού αίματος, στην ακμή της νιότης μου και πολύ πλούσιος σε περιουσία, είχα μεγάλες ελπίδες πως θα τα κατάφερνα. Υπήρχε όμως κι ένας άλλος, από τον ίδιο τόπο και με τα ίδια προσόντα, που τη ζητούσε επίσης, κι έτσι ο πατέρας της έμενε μετέωρος ανάμεσα στους δυο μας, γιατί πίστευε πως σε όποιον κι αν την έδινε, η κόρη του θα έπεφτε σε καλά χέρια. Για να ξεφύγει λοιπόν από αυτή την αμηχανία, αποφάσισε να αφήσει την απόφαση στη Λεάνδρα — έτσι λέγεται η πλούσια νέα που με έχει ρίξει στη δυστυχία — σκεπτόμενος πως, αφού ήμασταν και οι δύο ισάξιοι, το καλύτερο ήταν να αφήσει την αγαπημένη του κόρη να διαλέξει σύμφωνα με την κλίση της· μια στάση άξια μίμησης από όλους τους πατέρες που θέλουν να τακτοποιήσουν τα παιδιά τους στη ζωή. Δεν εννοώ βέβαια πως πρέπει να τα αφήνουν να διαλέγουν κάτι ευτελές και κακό, αλλά πως οφείλουν να τους βάζουν μπροστά ό,τι είναι καλό και ύστερα να τους επιτρέπουν να κάνουν, όπως θέλουν, μια σωστή επιλογή. Δεν ξέρω ποιον διάλεξε η Λεάνδρα· ξέρω

μόνο πως ο πατέρας της μας κράτησε και τους δυο σε αναμονή, προβάλλοντας τη μικρή ηλικία της κόρης του και λέγοντας αόριστα λόγια που ούτε τον δέσμευαν ούτε μας απέκλειαν. Ο αντίζηλός μου λέγεται Ανσέλμο κι εγώ ο ίδιος Ευχένιο — για να ξέρεις τα ονόματα των προσώπων που πρωταγωνιστούν σε αυτή την τραγωδία, της οποίας το τέλος παραμένει ακόμη αβέβαιο, αν και είναι φανερό πως δεν μπορεί παρά να είναι καταστροφικό.

Γύρω σ' εκείνον τον καιρό έφτασε στην πόλη μας κάποιος Βιθέντε δε λα Ρόκα, γιος ενός φτωχού χωρικού από το ίδιο μέρος. Ο Βιθέντε είχε γυρίσει ύστερα από θητεία ως στρατιώτης στην Ιταλία και σε διάφορα άλλα μέρη. Ένας λοχαγός που είχε περάσει τυχαία από εκεί με τον λόχο του τον είχε πάρει μαζί του από το χωριό μας όταν ήταν παιδί, γύρω στα δώδεκα, και τώρα, δώδεκα χρόνια αργότερα, ο νεαρός επέστρεφε με στολή στρατιώτη, ντυμένος με χίλια χρώματα και φορτωμένος παντού με γυάλινα στολίδια και λεπτές ατσάλινες αλυσίδες. Τη μία μέρα εμφανιζόταν με μια φανταχτερή φορεσιά, την άλλη με άλλη· όλα όμως ήταν ελαφριά, κραυγαλέα και χωρίς ιδιαίτερη αξία. Οι χωρικοί, που από τη φύση τους είναι κακεντρεχείς και, όταν δεν έχουν τι να κάνουν, γίνονται η ίδια η κακία, τα πρόσεξαν όλα αυτά και εξέτασαν ένα ένα τα ρούχα και τα κοσμήματά του. Έτσι ανακάλυψαν πως είχε τρεις αλλαξιές σε διαφορετικά χρώματα, με καλτσοδέτες και κάλτσες που ταίριαζαν· όμως τις συνδύαζε με τόσους τρόπους, που αν δεν τις είχαν μετρήσει, ο καθένας θα ορκιζόταν πως είχε επιδείξει πάνω από δέκα στολές και είκοσι λοφία. Μη νομίσεις πως όλα αυτά που σου λέω για τα ρούχα είναι περιττά ή τραβηγμένα, γιατί έχουν

μεγάλη σημασία για την ιστορία. Συνήθιζε να κάθεται σ' ένα παγκάκι κάτω από τη μεγάλη λεύκα της πλατείας μας, και εκεί μας κρατούσε όλους με το στόμα ανοιχτό με τις ιστορίες που έλεγε για τα κατορθώματά του. Δεν υπήρχε χώρα πάνω στη γη που να μην την είχε δει, ούτε μάχη στην οποία να μην είχε πολεμήσει. Είχε σκοτώσει περισσότερους Μαυριτανούς απ' όσους υπάρχουν στο Μαρόκο και την Τύνιδα και είχε δώσει, όπως έλεγε ο ίδιος, περισσότερες μονομαχίες από τον Γκαρσιλάσο, τον Ντιέγο Γκαρσία δε Παρέδες και άλλους χίλιους που ανέφερε· και από όλες είχε βγει νικητής χωρίς να χάσει ούτε σταγόνα αίμα. Από την άλλη, έδειχνε σημάδια από πληγές, που, αν και δεν ξεχώριζαν καθαρά, έλεγε πως ήταν τραύματα από σφαίρες που είχε δεχτεί σε διάφορες συμπλοκές και μάχες. Τέλος, με απίστευτο θράσος, μιλούσε στον ενικό σε ανθρώπους της τάξης του, ακόμα και σε όσους ήξεραν καλά ποιος ήταν, και διακήρυσσε πως το μπράτσο του ήταν ο πατέρας του και τα έργα του το γενεαλογικό του δέντρο, και πως, αφού ήταν στρατιώτης, ήταν τόσο καλός όσο κι ο ίδιος ο βασιλιάς. Και σαν να μην έφταναν όλα αυτά τα καυχησιάρικα, ήταν και λιγάκι μουσικός και έπαιζε κιθάρα με τέτοια επιτήδευση, που μερικοί έλεγαν πως την έκανε να μιλάει. Ούτε σταματούσαν εκεί τα χαρίσματά του, γιατί ήταν και κάτι σαν ποιητής, και για κάθε ασήμαντο περιστατικό που συνέβαινε στην πόλη έφτιαχνε μια μπαλάντα ατέλειωτη.

c51b.jpg (372K)

Πλήρες μέγεθος

Αυτός λοιπόν ο στρατιώτης που σας περιέγραψα, ο Βιθέντε δε λα Ρόκα, αυτός ο γενναίος, κομψός, μουσικός και ποιητής, φαινόταν συχνά στην Leandra, που τον παρακολουθούσε από ένα παράθυρο του σπιτιού της με θέα στην πλατεία. Την τράβηξε η λάμψη από τα φανταχτερά του ρούχα, τη μάγεψαν οι μπαλάντες του —γιατί μοίραζε είκοσι αντίτυπα από καθεμιά που έγραφε— και στ' αυτιά της έφταναν οι ιστορίες για τα κατορθώματά του, που ο ίδιος διηγούνταν για τον εαυτό του. Με λίγα λόγια, όπως ασφαλώς το είχε κανονίσει ο διάβολος, εκείνη τον ερωτεύτηκε προτού καν του περάσει από το μυαλό η ιδέα να την πολιορκήσει· και επειδή στις ερωτικές υποθέσεις τίποτε δεν τελειώνει πιο εύκολα από εκείνες όπου σύμμαχος είναι η διάθεση της γυναίκας, η Leandra και ο Vicente συνεννοήθηκαν χωρίς την παραμικρή δυσκολία. Και πριν προλάβει κάποιος από τους πολλούς μνηστήρες της να υποψιαστεί το σχέδιό της, εκείνη το είχε ήδη πραγματοποιήσει: είχε φύγει από το σπίτι του πολυαγαπημένου της πατέρα —μητέρα δεν είχε— και είχε εξαφανιστεί από το χωριό μαζί με τον στρατιώτη, που βγήκε από αυτή την περιπέτεια πιο θριαμβευτής απ' ό,τι από οποιαδήποτε άλλη από τις τόσες πολλές που καυχιόταν πως είχε ζήσει. Όλο το χωριό, και όλοι όσοι το έμαθαν, έμειναν άναυδοι με την ιστορία· εγώ τα έχασα, ο Anselmo έμεινε κεραυνοβολημένος, ο πατέρας της βυθίστηκε στη θλίψη, οι συγγενείς της εξαγριώθηκαν, οι αρχές ξεσηκώθηκαν, οι άντρες της Αδελφότητας κινητοποιήθηκαν. Όργωσαν τους δρόμους, έψαξαν τα δάση και κάθε πιθανό μέρος, και ύστερα από τρεις μέρες βρήκαν τη φευγάτη Leandra σε μια σπηλιά στο βουνό, γδυμένη ως το μεσοφόρι της και ληστεμένη από όλα τα χρήματα και τα πολύτιμα

κοσμήματα που είχε πάρει μαζί της φεύγοντας από το σπίτι.

c51c.jpg (275K)

Πλήρες μέγεθος

Την έφεραν πίσω στον δυστυχισμένο πατέρα της και τη ρώτησαν τι της είχε συμβεί. Εκείνη ομολόγησε χωρίς να την πιέσει κανείς ότι ο Βιθέντε δε λα Ρόκα την είχε εξαπατήσει και, τάζοντάς της γάμο, την είχε πείσει να φύγει από το πατρικό της, γιατί σκόπευε να την πάει στην πιο πλούσια και πιο θαυμαστή πόλη του κόσμου, τη Νάπολη. Είπε ακόμη πως εκείνη, από κακή κρίση και πλάνη, τον πίστεψε, έκλεψε τον πατέρα της και του παρέδωσε τα πάντα τη νύχτα που εξαφανίστηκε· κι έπειτα εκείνος την πήγε σ' ένα άγριο βουνό και την έκλεισε στη σπηλιά όπου τη βρήκαν. Πρόσθεσε επίσης ότι ο στρατιώτης, χωρίς να της στερήσει την τιμή της, της πήρε όλα όσα είχε και έφυγε, αφήνοντάς την μέσα στη σπηλιά — κάτι που ξάφνιασε τους πάντες ακόμη περισσότερο. Δεν ήταν εύκολο να πιστέψουμε στην εγκράτεια του νεαρού, όμως εκείνη το υποστήριζε με τέτοια επιμονή, ώστε αυτό βοήθησε κάπως να παρηγορηθεί ο συντετριμμένος πατέρας της, που δεν έδινε σημασία σε όσα είχαν κλαπεί, αφού το κόσμημα που, όταν χαθεί, δεν ξαναβρίσκεται ποτέ, είχε μείνει άθικτο στην κόρη του. Την ίδια μέρα που η Λεάνδρα εμφανίστηκε, ο πατέρας της την απομάκρυνε από τα μάτια μας και την πήγε να την κλείσει σ' ένα μοναστήρι σε μια κοντινή πόλη, με την ελπίδα πως ο χρόνος θα σβήσει ένα μέρος από την ατίμωση που είχε υποστεί. Η νεότητά της έδινε κάποια δικαιολογία στο σφάλμα της, τουλάχιστον για όσους δεν τους ένοιαζε αν ήταν ενάρετη ή όχι· όμως όσοι γνώριζαν την οξύνοια και την

εξυπνάδα της δεν απέδωσαν το παράπτωμά της στην αφέλεια, αλλά στην ελαφρότητα και στη φυσική ροπή των γυναικών, που τις περισσότερες φορές είναι άστατη και χωρίς χαλινό.

Από τη στιγμή που η Λεάνδρα χάθηκε από τα μάτια μας, ο Ανσέλμο έμεινε σαν τυφλός — ή, έστω, δεν έβρισκε πια τίποτα που να του δίνει χαρά να κοιτάξει — κι εγώ βυθίστηκα σε ένα σκοτάδι χωρίς ούτε μια αχτίδα να με οδηγήσει σε κάτι ευχάριστο όσο εκείνη έλειπε. Η μελαγχολία μας μεγάλωνε και η υπομονή μας λιγόστευε· καταριόμασταν τα φανταχτερά στολίδια του στρατιώτη και ξεσπούσαμε στην αμέλεια του πατέρα της Λεάνδρας. Στο τέλος, ο Ανσέλμο κι εγώ αποφασίσαμε να φύγουμε από το χωριό και να έρθουμε σε αυτή την κοιλάδα. Εκείνος βόσκει το μεγάλο δικό του κοπάδι από πρόβατα κι εγώ το μεγάλο δικό μου κοπάδι από κατσίκια, και έτσι περνάμε τη ζωή μας ανάμεσα στα δέντρα, ξεσπώντας στη λύπη μας: άλλοτε τραγουδάμε μαζί τα κάλλη της όμορφης Λεάνδρας, άλλοτε την κατηγορούμε, κι άλλοτε στενάζουμε μόνοι μας, χύνοντας στον ουρανό τα παράπονά μας μέσα στην ερημιά. Ακολουθώντας το παράδειγμά μας, πολλοί ακόμη από τους εραστές της Λεάνδρας ήρθαν σε αυτά τα άγρια βουνά και υιοθέτησαν τον ίδιο τρόπο ζωής. Είναι τόσοι πολλοί, που θα νόμιζε κανείς πως ο τόπος μεταμορφώθηκε σε ποιμενική Αρκαδία, τόσο γεμάτος είναι από βοσκούς και μαντριά· και δεν υπάρχει σημείο όπου να μη ακούγεται το όνομα της όμορφης Λεάνδρας. Εδώ κάποιος την καταριέται και τη λέει ιδιότροπη, άστατη και ξεδιάντροπη· εκεί άλλος την καταδικάζει ως αδύναμη και επιπόλαιη. Αυτός τη συγχωρεί και τη δικαιολογεί, εκείνος την απορρίπτει και τη βρίζει· ο ένας υμνεί την ομορφιά της, ο άλλος χτυπά τον χαρακτήρα της. Με

λίγα λόγια, όλοι τη λοιδορούν και όλοι τη λατρεύουν. Και αυτή η γενική παραφροσύνη έχει φτάσει σε τέτοιο σημείο, ώστε υπάρχουν άνθρωποι που παραπονιούνται για την περιφρόνησή της χωρίς να έχουν ανταλλάξει ποτέ ούτε λέξη μαζί της, και άλλοι που θρηνούν και οδύρονται για τον πυρετό της ζήλιας, ενώ εκείνη δεν έδωσε ποτέ σε κανέναν αφορμή γι' αυτό· γιατί, όπως είπα ήδη, η απερισκεψία της είχε φανεί πριν ακόμη από τον έρωτά της. Δεν υπάρχει γωνιά ανάμεσα στα βράχια, όχθη ρυακιού ή σκιά κάτω από δέντρο που να μην την έχει στοιχειώσει κάποιος βοσκός λέγοντας στους ανέμους τα βάσανά του. Όπου υπάρχει αντίλαλος, επαναλαμβάνει το όνομα της Λεάνδρας· τα βουνά αντηχούν «Λεάνδρα», τα ρυάκια ψιθυρίζουν «Λεάνδρα», και η Λεάνδρα μας κρατά όλους χαμένους και μαγεμένους, να ελπίζουμε χωρίς ελπίδα και να φοβόμαστε χωρίς να ξέρουμε τι φοβόμαστε. Από όλο αυτό το ανόητο πλήθος, εκείνος που δείχνει και τη λιγότερη και τη μεγαλύτερη φρόνηση είναι ο αντίζηλός μου ο Ανσέλμο· γιατί, ενώ έχει τόσα άλλα για να παραπονεθεί, παραπονιέται μόνο για τον χωρισμό, και με τη συνοδεία μιας ρεμπέκας, που την παίζει θαυμάσια, τραγουδά τα παράπονά του σε στίχους που φανερώνουν την ευφυΐα του. Εγώ ακολουθώ έναν άλλο δρόμο, πιο εύκολο και, κατά τη γνώμη μου, πιο σοφό: καταφέρομαι εναντίον της ελαφρότητας των γυναικών, της αστάθειάς τους, της διπροσωπίας τους, των αθετημένων υποσχέσεων, των όρκων που δεν κρατούν, και γενικά της επιπολαιότητας με την οποία δίνουν την καρδιά τους και τις προτιμήσεις τους. Αυτός, κύριοι, ήταν ο λόγος για τα λόγια και τις εκφράσεις που χρησιμοποίησα πριν λίγο προς αυτή την κατσίκα όταν έφτασα εδώ· γιατί, αφού είναι θηλυκή, την

περιφρονώ, παρόλο που είναι η καλύτερη σε όλο μου το κοπάδι. Αυτή είναι η ιστορία που σας υποσχέθηκα να σας πω· και αν σας κούρασα με την αφήγησή της, δεν θα αργήσω καθόλου να σας εξυπηρετήσω. Η καλύβα μου είναι εδώ κοντά, και εκεί έχω φρέσκο γάλα και εκλεκτό τυρί, καθώς και λογιών λογιών νόστιμα φρούτα, που ευχαριστούν όχι λιγότερο το μάτι απ' ό,τι τον ουρανίσκο.

c51e.jpg (14K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LII. ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΒΓΑ ΠΟΥ ΕΙΧΕ Ο ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΜΕ ΤΟΝ ΓΙΔΟΒΟΣΚΟ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΗ ΣΠΑΝΙΑ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΟΟΥΝΤΩΝ, ΤΗΝ ΟΠΟΙΑ, ΜΕ ΠΟΛΥ ΙΔΡΩΤΑ, ΕΦΕΡΕ ΣΕ ΑΙΣΙΟ ΤΕΛΟΣ

c52a.jpg (40K)

Πλήρες μέγεθος

Η ιστορία του γιδοβοσκού ευχαρίστησε πολύ όλους όσοι την άκουσαν, και περισσότερο απ' όλους τον κανόνα, που είχε προσέξει ιδιαίτερα τον τρόπο με τον οποίο την είχε αφηγηθεί: δεν έμοιαζε καθόλου με τον τρόπο ενός τραχιού γιδοβοσκού και θύμιζε πολύ περισσότερο καλλιεργημένο άνθρωπο της πόλης. Έτσι παρατήρησε πως ο εφημέριος είχε απόλυτο δίκιο όταν έλεγε ότι τα δάση βγάζουν μορφωμένους ανθρώπους. Όλοι προσφέρθηκαν να βοηθήσουν τον Ευχένιο, όμως εκείνος που φάνηκε πιο γενναιόδωρος απ' όλους ήταν ο Δον Κιχώτης, που του είπε: «Αναμφίβολα, αδελφέ γιδοβοσκέ, αν βρισκόμουν σε θέση να αναλάβω κάποια περιπέτεια, αυτή τη στιγμή κιόλας θα ξεκινούσα για χάρη σου και θα έβγαζα τη Λεάνδρα από εκείνο το μοναστήρι —όπου ασφαλώς την κρατούν παρά τη

θέλησή της— αψηφώντας την ηγουμένη και όποιον άλλον θα προσπαθούσε να με εμποδίσει, και θα την παρέδιδα στα χέρια σου για να κάνεις ό,τι θελήσεις και όπως σε ευχαριστεί, τηρώντας όμως τους νόμους της ιπποσύνης, που ορίζουν πως καμιά βία δεν πρέπει να ασκείται σε καμία δεσποσύνη. Ελπίζω όμως στον Θεό τον Κύριό μας ότι η δύναμη ενός κακόβουλου μάγου δεν θα αποδειχθεί τόσο μεγάλη, ώστε να μην την ξεπεράσει η ισχύς κάποιου άλλου, καλύτερα διακείμενου· και τότε σου υπόσχομαι τη στήριξη και τη βοήθειά μου, όπως με υποχρεώνει το επάγγελμά μου, που δεν είναι άλλο από το να συντρέχω τους αδύναμους και τους αναγκεμένους.»

Ο γιδοβοσκός τον κοίταξε καλά, και βλέποντας την αξιολύπητη όψη και την παράξενη εμφάνιση του Δον Κιχώτη, γέμισε απορία και ρώτησε τον κουρέα, που καθόταν δίπλα του: «Κύριε, ποιος είναι αυτός ο άνθρωπος που έχει τέτοια όψη και μιλάει μ' αυτόν τον τρόπο;»

«Ποιος άλλος να είναι», είπε ο κουρέας, «παρά ο ξακουστός Δον Κιχώτης της Μάντσας, ο εξολοθρευτής της αδικίας, ο διορθωτής των αδικημάτων, ο προστάτης των δεσποινίδων, ο τρόμος των γιγάντων και ο νικητής των μαχών;»

«Αυτό», είπε ο γιδοβοσκός, «μοιάζει μ' εκείνα που διαβάζει κανείς στα βιβλία με τους περιπλανώμενους ιππότες, που έκαναν όλα όσα λες πως κάνει κι αυτός· όμως εγώ πιστεύω πως είτε αστειεύεσαι είτε αυτός ο κύριος έχει άδειο το πάνω πάτωμα.»

«Είσαι μεγάλος παλιάνθρωπος», είπε ο Δον Κιχώτης, «και ο άδειος και ο ανόητος είσαι εσύ. Εγώ είμαι πιο γεμάτος απ' όσο

ήταν ποτέ η σκρόφα που σε γέννησε»· και από τα λόγια πέρασε αμέσως στα έργα: άρπαξε ένα καρβέλι που ήταν δίπλα του και το εκσφενδόνισε κατακέφαλα στον γιδοβοσκό, με τόση δύναμη που του πλάκωσε τη μύτη. Ο γιδοβοσκός όμως, που δεν καταλάβαινε από αστεία και ένιωσε πως τον μεταχειρίζονταν καθόλου για αστείο αλλά στα σοβαρά, χωρίς να λογαριάσει ούτε χαλί, ούτε τραπεζομάντιλο, ούτε συνδαιτυμόνες, όρμησε πάνω στον Δον Κιχώτη και, πιάνοντάς τον με τα δυο χέρια από τον λαιμό, λίγο έλειψε να τον πνίξει, αν δεν έτρεχε εκείνη ακριβώς τη στιγμή ο Σάντσο Πάνθα να τον σώσει. Τον άρπαξε από τους ώμους και τον πέταξε πάνω στο τραπέζι, σπάζοντας πιάτα, ποτήρια και αναποδογυρίζοντας και σκορπίζοντας ό,τι υπήρχε επάνω του. Ο Δον Κιχώτης, μόλις βρέθηκε ελεύθερος, προσπάθησε να καβαλήσει τον γιδοβοσκό, που, με το πρόσωπο γεμάτο αίματα και έχοντας φάει γερό κλοτσοπάτημα από τον Σάντσο, ήταν στα τέσσερα και έψαχνε στα τυφλά ένα από τα μαχαίρια του τραπεζιού για να πάρει αιματηρή εκδίκηση. Ο κανονικός όμως και ο εφημέριος τον εμπόδισαν· ο κουρέας, πάλι, τα κατάφερε έτσι ώστε να βρεθεί ο Δον Κιχώτης από κάτω, και τότε άρχισε να του ρίχνει τέτοια βροχή από γροθιές, που το πρόσωπο του καημένου ιππότη έτρεχε αίμα το ίδιο άφθονα όσο και το δικό του. Ο κανονικός και ο εφημέριος είχαν ξεσπάσει στα γέλια, οι αστυνομικοί χοροπηδούσαν από τη χαρά τους, και όλοι μαζί τούς ξεσήκωναν με σφυρίγματα, όπως κάνουν στα σκυλιά όταν παλεύουν μεταξύ τους. Μόνο ο Σάντσο ήταν εκτός εαυτού, γιατί δεν μπορούσε να ξεφύγει από τα χέρια ενός υπηρέτη του κανονικού, που τον κρατούσε για να μην τρέξει να βοηθήσει τον αφέντη του.

c52b.jpg (348K)

Πλήρες μέγεθος

Τελικά, ενώ όλοι τους —εκτός από τους δυο νταήδες που κοπανούσαν ο ένας τον άλλον— ήταν μέσα στα γέλια και τη χαρά, άκουσαν μια τρομπέτα να βγάζει έναν τόσο θλιμμένο ήχο, που όλοι γύρισαν να κοιτάξουν προς το μέρος απ' όπου φαινόταν να έρχεται. Εκείνος όμως που ταράχτηκε περισσότερο ήταν ο Δον Κιχώτης. Παρόλο που, εντελώς παρά τη θέλησή του, βρισκόταν κάτω από τον γιδοβοσκό και είχε φάει ξύλο παραπάνω από αρκετό, του είπε: «Αδελφέ διάβολε —γιατί αποκλείεται να μην είσαι τέτοιος, αφού είχες τόση δύναμη και τόση ρώμη ώστε να νικήσεις τη δική μου— σου ζητώ να δεχτείς ανακωχή έστω για μία ώρα, γιατί ο επίσημος ήχος εκείνης της τρομπέτας που φτάνει στ' αυτιά μας μου φαίνεται πως με καλεί σε κάποια καινούργια περιπέτεια». Ο γιδοβοσκός, που ως τότε είχε κουραστεί και να δέρνει και να δέρνεται, τον άφησε αμέσως. Ο Δον Κιχώτης σηκώθηκε όρθιος και, στρέφοντας το βλέμμα του προς την κατεύθυνση απ' όπου είχε ακουστεί ο ήχος, είδε ξαφνικά να κατεβαίνουν την πλαγιά ενός λόφου αρκετοί άντρες ντυμένοι στα λευκά, σαν μετανοούντες.

Η αλήθεια ήταν πως εκείνη τη χρονιά τα σύννεφα είχαν στερήσει από τη γη την υγρασία τους, και σε όλα τα χωριά της περιοχής οργάνωναν λιτανείες, δεήσεις και πράξεις μετάνοιας, παρακαλώντας τον Θεό να ανοίξει τα χέρια του ελέους του και να στείλει βροχή. Γι' αυτό και οι κάτοικοι ενός κοντινού χωριού πήγαιναν σε πομπή προς ένα ιερό ερημητήριο που βρισκόταν στη μία πλευρά της κοιλάδας. Ο Δον Κιχώτης,

μόλις είδε την παράξενη φορεσιά των μετανοούντων, χωρίς να σκεφτεί πόσες φορές την είχε ξαναδεί, έβαλε στο μυαλό του πως επρόκειτο για μια περιπέτεια και πως μόνο σε εκείνον, ως περιπλανώμενο ιππότη, ανήκε να αναμετρηθεί μαζί της. Τον έπεισε ακόμη περισσότερο η ιδέα ότι ένα μαυροφορεμένο άγαλμα που είχαν μαζί τους ήταν κάποια ξακουστή κυρία, την οποία αυτοί οι άθλιοι και αγενείς ληστές άρπαζαν με τη βία. Μόλις του πέρασε αυτό από το μυαλό, έτρεξε όσο πιο γρήγορα μπορούσε στον Ροσινάντε, που έβοσκε ελεύθερος, και παίρνοντας το χαλινάρι και την ασπίδα από τη σέλα, τον χαλίνωσε στο λεπτό. Έπειτα φώναξε στον Σάντσο να του δώσει το σπαθί του, ανέβηκε στον Ροσινάντε, πέρασε την ασπίδα στο μπράτσο του και φώναξε δυνατά σε όσους στέκονταν εκεί: «Τώρα, ευγενική συντροφιά, θα δείτε πόσο αναγκαίο είναι να υπάρχουν στον κόσμο ιππότες που ακολουθούν το τάγμα της περιπλανώμενης ιπποσύνης. Τώρα, λέω, θα δείτε, από τη σωτηρία εκείνης της άξιας κυρίας που την οδηγούν εκεί αιχμάλωτη, αν οι περιπλανώμενοι ιππότες αξίζουν να τους έχουν σε εκτίμηση». Και λέγοντας αυτά, πίεσε τον Ροσινάντε με τα πόδια του —γιατί σπιρούνια δεν είχε— και ξεκίνησε με όση φόρα μπορούσε (αφού σε όλη αυτή την αληθινή ιστορία δεν διαβάζουμε ποτέ πως ο Ροσινάντε κάλπασε πραγματικά) να συναντήσει τους μετανοούντες, παρόλο που ο εφημέριος, ο κανονικός και ο κουρέας έτρεξαν να τον σταματήσουν. Όμως δεν μπορούσαν να τον προλάβουν, κι εκείνος δεν στάθηκε ούτε στα φωνάγματα του Σάντσο που τον ακολουθούσε φωνάζοντας: «Πού πας, κύριε Δον Κιχώτη; Ποιοι διάβολοι σε κυρίεψαν και τα βάζεις με την καθολική μας πίστη; Να χαθώ αν δεν είναι αλήθεια! Πρόσεξε,

αυτή είναι πομπή μετανοούντων, και η κυρία που κουβαλούν πάνω σε εκείνο το βάθρο είναι η ευλογημένη εικόνα της άσπιλης Παρθένου. Πρόσεχε τι κάνεις, αφέντη, γιατί αυτή τη φορά μπορούμε στ' αλήθεια να πούμε πως δεν ξέρεις τι κάνεις». Ο Σάντσο μάταια κοπίαζε, γιατί ο αφέντης του ήταν τόσο αποφασισμένος να τα βάλει με αυτές τις σκεπασμένες μορφές και να ελευθερώσει τη μαυροφορεμένη κυρία, που δεν άκουγε λέξη· κι ακόμη κι αν είχε ακούσει, δεν θα γύριζε πίσω ούτε αν του το πρόσταζε ο ίδιος ο βασιλιάς. Έφτασε την πομπή και τράβηξε τα γκέμια του Ροσινάντε, που έτσι κι αλλιώς δεν θα είχε αντίρρηση να κόψει λίγο ταχύτητα, και με βραχνή, ταραγμένη φωνή φώναξε: «Εσείς που κρύβετε τα πρόσωπά σας, ίσως γιατί δεν είστε καλοί υπήκοοι, προσέξτε και ακούστε τι έχω να σας πω». Πρώτοι σταμάτησαν εκείνοι που κουβαλούσαν την εικόνα, και ένας από τους τέσσερις κληρικούς που έψελναν τη Λιτανεία, χτυπημένος από την αλλόκοτη όψη του Δον Κιχώτη, την ισχνότητα του Ροσινάντε και τις άλλες γελοίες ιδιομορφίες που παρατηρούσε, του απάντησε: «Αδελφέ, αν έχεις κάτι να μας πεις, πες το γρήγορα, γιατί αυτοί οι αδελφοί μαστιγώνονται, και δεν μπορούμε να σταματήσουμε· ούτε είναι λογικό να σταματήσουμε για να ακούσουμε οτιδήποτε, εκτός βέβαια αν είναι τόσο σύντομο που να λέγεται με δυο λέξεις».

«Θα το πω με μία κουβέντα», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «και είναι το εξής: αμέσως, αυτή τη στιγμή, θα αφήσετε ελεύθερη εκείνη την όμορφη κυρία, γιατί τα δάκρυά της και η θλιμμένη όψη της δείχνουν καθαρά πως την παίρνετε μαζί σας παρά τη θέλησή της και πως της έχετε κάνει κάποια αισχρή προσβολή. Κι εγώ, που γεννήθηκα για να επανορθώνω τέτοιες αδικίες,

δεν θα σας αφήσω να κάνετε ούτε βήμα παραπέρα, αν πρώτα δεν της επιστρέψετε την ελευθερία που λαχταρά και της αξίζει.»

Από αυτά τα λόγια όλοι όσοι άκουγαν κατάλαβαν πως πρέπει να ήταν τρελός και ξέσπασαν σε τρανταχτά γέλια. Και τα γέλια τους άναψαν την οργή του Δον Κιχώτη σαν μπαρούτι· χωρίς να πει άλλη λέξη, τράβηξε το σπαθί του και όρμησε προς το φορείο. Ένας από εκείνους που το κρατούσαν, αφήνοντας το βάρος στους συντρόφους του, βγήκε μπροστά να τον αντιμετωπίσει, κουνώντας ένα διχαλωτό ξύλο που χρησιμοποιούσε για να στηρίζει το φορείο όταν σταματούσαν να ξεκουραστούν. Με αυτό απέκρουσε ένα φοβερό χτύπημα που του κατάφερε ο Δον Κιχώτης και του το έκοψε στα δύο· όμως με το κομμάτι που του έμεινε στο χέρι, του έδωσε τέτοια δυνατή ξυλιά στον ώμο του χεριού που κρατούσε το σπαθί —εκεί όπου η ασπίδα δεν μπορούσε να τον προστατέψει από το χωριάτικο χτύπημα— ώστε ο καημένος ο Δον Κιχώτης σωριάστηκε καταγής σε άθλια κατάσταση.

Ο Σάντσο Πάνθα, που ακολουθούσε από κοντά λαχανιασμένος, μόλις τον είδε να πέφτει, φώναξε στον επιτιθέμενο να μην τον χτυπήσει ξανά, γιατί ήταν ένας καημένος μαγεμένος ιππότης που δεν είχε βλάψει ποτέ κανέναν σε όλη του τη ζωή. Εκείνο όμως που σταμάτησε τον χωρικό δεν ήταν οι φωνές του Σάντσο, αλλά το ότι είδε πως ο Δον Κιχώτης δεν κουνούσε ούτε χέρι ούτε πόδι· κι έτσι, νομίζοντας πως τον είχε σκοτώσει, σήκωσε βιαστικά τον χιτώνα του κάτω από τη ζώνη και το έβαλε στα πόδια μέσα από τους αγρούς σαν ελάφι.

Ως τότε είχαν φτάσει κοντά στον Δον Κιχώτη όλοι οι σύντροφοί του, εκεί που κειτόταν πεσμένος. Όσοι όμως συμμετείχαν στην πομπή, βλέποντάς τους να έρχονται τρέχοντας, μαζί και με τους άντρες της Αδελφότητας με τις βαλλίστρες τους, φοβήθηκαν πως θα γίνει φασαρία. Μαζεύτηκαν λοιπόν γύρω από την εικόνα, κατέβασαν τις κουκούλες τους, έπιασαν τα μαστίγιά τους, ενώ οι ιερείς κράτησαν έτοιμα τα κεριά τους, και περίμεναν την επίθεση, αποφασισμένοι να αμυνθούν και, αν μπορούσαν, να περάσουν κιόλας στην αντεπίθεση. Η τύχη όμως τα κανόνισε καλύτερα απ' όσο περίμεναν, γιατί ο Σάντσο δεν έκανε τίποτε άλλο παρά να πέσει πάνω στο σώμα του αφέντη του και να αρχίσει από πάνω του έναν θρήνο τόσο σπαρακτικό και μαζί τόσο κωμικό, που όμοιός του δεν είχε ξανακουστεί· γιατί πίστευε πως ήταν νεκρός. Ο εφημέριος αναγνωρίστηκε από έναν άλλον ιερέα που περπατούσε στην πομπή, και μόλις γνωρίστηκαν, έσβησαν οι φόβοι και των δύο πλευρών. Τότε ο πρώτος εξήγησε στον άλλον με δυο λόγια ποιος ήταν ο Δον Κιχώτης, κι εκείνος μαζί με όλο το πλήθος των μετανοούντων πήγαν να δουν αν ο καημένος ο ευγενής είχε πεθάνει. Και άκουσαν τον Σάντσο Πάνθα να λέει με δάκρυα στα μάτια: «Ω άνθος της ιπποσύνης, που με ένα μόνο χτύπημα από ραβδί τελείωσες την πορεία της τόσο καλά ξοδεμένης ζωής σου! Ω καμάρι της γενιάς σου, τιμή και δόξα όλης της Λα Μάντσα, και όχι μόνο αυτής αλλά όλου του κόσμου, που χωρίς εσένα θα γεμίσει κακοποιούς, αφού δεν θα φοβούνται πια την τιμωρία για τα έργα τους! Ω εσύ, πιο γενναιόδωρος απ' όλους τους Αλέξανδρους, αφού για μόλις οχτώ μήνες υπηρεσίας μού χάρισες το καλύτερο νησί που ζώνει ή περιβάλλει η θάλασσα!

Ταπεινός με τους περήφανους, περήφανος με τους ταπεινούς, αυτός που αντιμετώπιζε τους κινδύνους, άντεχε τις προσβολές, ερωτευόταν χωρίς λόγο, μιμούνταν τους καλούς, μάστιγωνε τους κακούς, εχθρός των τιποτένιων, με μια λέξη, περιπλανώμενος ιππότης, που είναι ό,τι περισσότερο μπορεί να ειπωθεί!»

c52c.jpg (325K)

Πλήρες μέγεθος

Μέσα στις φωνές και τους θρήνους του Σάντσο, ο Δον Κιχώτης συνήλθε, και η πρώτη του κουβέντα ήταν: «Όποιος ζει μακριά σου, γλυκύτατη Δουλτσινέα, έχει να υποφέρει δυστυχίες μεγαλύτερες κι από αυτές. Βοήθησέ με, φίλε Σάντσο, να ανέβω στο μαγεμένο κάρο, γιατί δεν είμαι σε θέση να καθίσω στη σέλα του Ροσινάντε· αυτός ο ώμος έχει διαλυθεί από τα χτυπήματα.»

«Με όλη μου την καρδιά, αφέντη», είπε ο Σάντσο. «Και ας γυρίσουμε στο χωριό μας μαζί με αυτούς τους κυρίους, που θέλουν το καλό σας, κι εκεί θα ετοιμαστούμε για μια νέα έξοδο, που μπορεί να μας βγει πιο κερδοφόρα και πιο τιμητική.»

«Έχεις δίκιο, Σάντσο», απάντησε ο Δον Κιχώτης. «Το πιο φρόνιμο είναι να αφήσουμε να περάσει η κακοποιός επιρροή των άστρων που τώρα επικρατεί.»

Ο κανόνας, ο εφημέριος και ο κουρέας τού είπαν πως θα έκανε πολύ σοφά αν ακολουθούσε αυτό που έλεγε· κι έτσι, διασκεδάζοντας πολύ με τις αφέλειες του Σάντσο Πάνθα,

έβαλαν τον Δον Κιχώτη στο κάρο όπως και πριν. Η πομπή ξαναμπήκε σε τάξη και πήρε πάλι τον δρόμο της· ο γιδοβοσκός αποχαιρέτησε την παρέα· οι υπάλληλοι της Αδελφότητας αρνήθηκαν να προχωρήσουν πιο πέρα, και ο εφημέριος τούς πλήρωσε όσα τους όφειλε· ο κανόνας παρακάλεσε τον εφημέριο να τον ενημερώσει για την κατάσταση του Δον Κιχώτη, αν είχε γιατρευτεί από την τρέλα του ή αν εξακολουθούσε να υποφέρει από αυτήν, και ύστερα ζήτησε την άδεια να συνεχίσει το ταξίδι του. Με λίγα λόγια, όλοι χώρισαν και πήραν τον δρόμο τους, αφήνοντας μόνους τον εφημέριο και τον κουρέα, τον Δον Κιχώτη, τον Σάντσο Πάνθα και τον καλό Ροσινάντε, που αντιμετώπιζε τα πάντα με τόση καρτερικότητα όση και ο αφέντης του. Ο αμαξάς έζεψε τα βόδια του και βόλεψε τον Δον Κιχώτη πάνω σε ένα δεμάτι άχυρο· κι έπειτα, με τον συνηθισμένο αργό του ρυθμό, πήρε τον δρόμο που του έδειξε ο εφημέριος. Ύστερα από έξι μέρες έφτασαν στο χωριό του Δον Κιχώτη και μπήκαν μέσα κατά το μεσημέρι· έτυχε μάλιστα να είναι Κυριακή και όλος ο κόσμος να βρίσκεται στην πλατεία, απ' όπου πέρασε το κάρο του Δον Κιχώτη. Όλοι έτρεξαν να δουν τι είχε το κάρο, και μόλις αναγνώρισαν τον συγχωριανό τους, έμειναν κατάπληκτοι. Ένα αγόρι έτρεξε να ειδοποιήσει την οικονόμο και την ανιψιά του πως ο αφέντης και θείος τους είχε γυρίσει πίσω, αδύνατος, χλωμός και ξαπλωμένος πάνω σε ένα δεμάτι άχυρο σε βοϊδάμαξα. Ήταν θλιβερό να ακούει κανείς τις κραυγές που έβγαλαν οι δυο καλές κυρίες, πώς χτυπούσαν το στήθος τους και πώς ξανακαταριούνταν εκείνα τα καταραμένα ιπποτικά βιβλία· κι όλα αυτά ανανεώθηκαν μόλις είδαν τον Δον Κιχώτη να μπαίνει από την πύλη.

Μόλις μαθεύτηκε πως έφτασε ο Δον Κιχώτης, η γυναίκα του Σάντσο Πάνθα ήρθε τρέχοντας, γιατί ως τότε είχε πια μάθει πως ο άντρας της είχε φύγει μαζί του ως ιπποκόμος του· και μόλις είδε τον Σάντσο, το πρώτο πράγμα που τον ρώτησε ήταν αν ο γάιδαρος ήταν καλά. Ο Σάντσο απάντησε πως ήταν, και μάλιστα καλύτερα απ' ό,τι ο αφέντης του.

«Δόξα τω Θεώ», είπε εκείνη, «που μου φέρθηκε τόσο καλά· αλλά τώρα πες μου, άντρα μου, τι κέρδισες από όλες αυτές τις υπηρεσίες σου ως ιπποκόμος; Τι φόρεμα μου έφερες; Τι παπούτσια για τα παιδιά σου;»

«Δεν σου φέρνω τίποτα απ' αυτά, γυναίκα», είπε ο Σάντσο· «φέρνω όμως άλλα πράγματα, πιο σημαντικά και πιο πολύτιμα.»

«Χαίρομαι πάρα πολύ γι' αυτό», απάντησε η γυναίκα του. «Δείξε μου, φίλε μου, αυτά τα πράγματα που έχουν μεγαλύτερη αξία και σημασία· θέλω να τα δω, να πάρει λίγη χαρά η καρδιά μου, που ήταν τόσο λυπημένη και βαριά όλα αυτά τα χρόνια που έλειπες.»

«Θα σου τα δείξω στο σπίτι, γυναίκα», είπε ο Σάντσο. «Προς το παρόν κάνε υπομονή· γιατί, αν είναι θέλημα Θεού να ξαναβγούμε στους δρόμους αναζητώντας περιπέτειες, σύντομα θα με δεις κόμη ή κυβερνήτη κάποιου νησιού — κι όχι από τα συνηθισμένα, αλλά από το καλύτερο που υπάρχει.»

«Ο Θεός να το δώσει, άντρα μου», είπε εκείνη, «γιατί πραγματικά το έχουμε ανάγκη. Αλλά πες μου, τι είναι αυτή η ιστορία με τα νησιά; Δεν την καταλαβαίνω.»

«Το μέλι δεν είναι για το στόμα του γαϊδάρου», αποκρίθηκε ο Σάντσο. «Με τον καιρό θα τα δεις όλα, γυναίκα — και μάλιστα θα εκπλαγείς όταν θα ακούς να σε προσφωνούν “κυρά μου” όλοι οι υποτελείς σου.»

«Τι είναι αυτά που λες, Σάντσο, για κυράδες, νησιά και υποτελείς;» απάντησε η Τερέσα Πάνθα — έτσι λεγόταν η γυναίκα του Σάντσο, παρόλο που δεν ήταν συγγενείς, γιατί στη Λα Μάντσα συνηθίζεται οι γυναίκες να παίρνουν το επώνυμο του άντρα τους.

«Μην βιάζεσαι να τα μάθεις όλα αυτά, Τερέσα», είπε ο Σάντσο. «Αρκεί που σου λέω την αλήθεια, οπότε κλείσε το στόμα σου. Αυτό όμως μπορώ να σου πω από τώρα: δεν υπάρχει στον κόσμο πιο απολαυστικό πράγμα από το να είσαι άνθρωπος με υπόληψη, ιπποκόμος ενός πλανόδιου ιππότη και κυνηγός περιπετειών. Βέβαια, οι περισσότερες από όσες βρίσκει κανείς δεν τελειώνουν τόσο ευχάριστα όσο θα ήθελε· γιατί στις εκατό, οι ενενήντα εννιά βγαίνουν στραβά και ανάποδα. Το ξέρω από πείρα: από μερικές βγήκα κουκουλωμένος στην κουβέρτα, κι από άλλες καταξεσκισμένος στο ξύλο. Κι όμως, παρ’ όλα αυτά, είναι υπέροχο να περιμένεις τι θα σου τύχει, να περνάς βουνά, να ψάχνεις δάση, να σκαρφαλώνεις βράχια, να επισκέπτεσαι κάστρα, να μένεις σε χάνια, όλα τζάμπα, και στο διάβολο το μαραβέδι που θα πλήρωνες.»

Όση ώρα γινόταν αυτή η κουβέντα ανάμεσα στον Σάντσο Πάνθα και τη γυναίκα του, η οικονόμος και η ανιψιά του Δον Κιχώτη τον έβαλαν μέσα, τον ξέντυσαν και τον ξάπλωσαν στο παλιό του κρεβάτι. Τις κοίταζε λοξά και δεν μπορούσε να

καταλάβει πού βρισκόταν. Ο ιερέας έδωσε εντολή στην ανιψιά του να προσέχει πολύ ώστε ο θείος της να είναι άνετα και να τον παρακολουθεί μήπως τους ξεφύγει πάλι, και της είπε τι είχαν αναγκαστεί να κάνουν για να τον φέρουν πίσω στο σπίτι. Τότε οι δυο τους άρχισαν ξανά να υψώνουν τη φωνή τους, αναθεματίζοντας τα βιβλία των ιπποτικών περιπετειών, και παρακαλούσαν τον ουρανό να ρίξει τους συγγραφείς τέτοιων ψεμάτων και ανοησιών στα βάθη της αβύσσου. Με λίγα λόγια, ζούσαν μέσα στην αγωνία και τον φόβο μήπως ο κύριος και αφέντης τους τούς ξεγλιστρήσει μόλις ένιωθε κάπως καλύτερα· και όπως το φοβούνταν, έτσι κι έγινε.

Όμως ο συγγραφέας αυτής της ιστορίας, παρόλο που αφιέρωσε έρευνα και κόπο για να ανακαλύψει τα κατορθώματα του Δον Κιχώτη στην τρίτη του έξοδο, δεν κατάφερε να βρει καμία πληροφορία γι' αυτά, τουλάχιστον από αυθεντικά έγγραφα. Η παράδοση έχει κρατήσει ζωντανό στη μνήμη της Λα Μάντσα μόνο το εξής: ότι ο Δον Κιχώτης, όταν βγήκε από το σπίτι του για τρίτη φορά, πήγε στη Σαραγόσα, όπου παραβρέθηκε σε κάποιες ξακουστές κονταρομαχίες που έγιναν εκεί, και ότι έζησε περιπέτειες αντάξιες της ανδρείας και της υψηλής του ευφυΐας. Για το τέλος και τον θάνατό του δεν μπόρεσε να μάθει τίποτε συγκεκριμένο, ούτε θα το είχε ανακαλύψει ποτέ, αν η καλή τύχη δεν του έφερνε έναν ηλικιωμένο γιατρό, που είχε στην κατοχή του ένα μολύβδινο κιβώτιο. Όπως διηγήθηκε ο ίδιος, το κιβώτιο είχε βρεθεί ανάμεσα στα ετοιμόρροπα θεμέλια ενός παλιού ερημητηρίου που το ξανάχτιζαν. Μέσα του βρέθηκαν κάποια χειρόγραφα σε περγαμηνή, γραμμένα με γοτθικούς χαρακτήρες αλλά σε καστιλιάνικους στίχους, όπου

καταγράφονταν πολλά από τα κατορθώματά του και υμνούνταν η ομορφιά της Δουλτσινέας, η μορφή του Ροσινάντε, η πίστη του Σάντσο Πάνθα και η ταφή του ίδιου του Δον Κιχώτη, μαζί με διάφορα επιτύμβια και εγκώμια για τη ζωή και τον χαρακτήρα του. Από όλα αυτά, όμως, μπόρεσαν να διαβαστούν και να αποκρυπτογραφηθούν μόνο όσα παρουσιάζει εδώ ο αξιόπιστος συγγραφέας αυτής της νέας και απαράμιλλης ιστορίας. Και ο εν λόγω συγγραφέας δεν ζητά τίποτε από όσους θα τη διαβάσουν ως αντάλλαγμα για τον τεράστιο μόχθο που του κόστισε η εξέταση και η έρευνα στα αρχεία της Λα Μάντσα, ώστε να τη φέρει στο φως, παρά μόνο να του αποδώσουν την ίδια εκτίμηση που οι συνετοί άνθρωποι δείχνουν στα ιπποτικά βιβλία που κυκλοφορούν παντού και είναι τόσο αγαπητά. Αυτό θα το θεωρήσει υπεραρκετή ανταμοιβή και πλήρη ικανοποίηση, και θα πάρει θάρρος να αναζητήσει και να δημοσιεύσει κι άλλες ιστορίες, αν όχι τόσο αληθινές, τουλάχιστον εξίσου ευφάνταστες και όχι λιγότερο διασκεδαστικές. Οι πρώτες λέξεις που ήταν γραμμένες στην περγαμηνή που βρέθηκε μέσα στο μολύβδινο κιβώτιο ήταν οι εξής:

ΟΙ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΙ ΤΗΣ ΑΡΓΑΜΑΣΙΓΙΑ, ΧΩΡΙΟΥ ΤΗΣ ΛΑ ΜΑΝΤΣΑ, ΓΙΑ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΤΗΣ ΛΑ ΜΑΝΤΣΑ, HOC SCRIPSERUNT MONICONGO, ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΣ ΤΗΣ ΑΡΓΑΜΑΣΙΓΙΑ, ΠΑΝΩ ΣΤΟΝ ΤΑΦΟ ΤΟΥ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ

□□□□□□□□□

Ο ονειροπαρμένος που χάρισε στη Λα Μάντσα πλουσιότερα λάφυρα κι από του Ιάσονα· που είχε νου τόσο κοφτερό, και θα ήταν πολύ πιο ευτυχισμένος αν ο ανεμοδείκτης του μυαλού του έδειχνε λιγότερο αιχμηρά· το χέρι που δοξάστηκε ως τις ακτές της Γκαέτα, την Κατάη και σε κάθε τόπο ανάμεσά τους· η μούσα, συνετή και φοβερή στην όψη, σαν καμιά άλλη που έγραψε πάνω σε χαλκό στα παλιά χρόνια· εκείνος που ξεπέρασε όλους τους Αμαδίδες και λογάριαζε τους Γκαλαόρ για το τίποτα, στηριγμένος στην αγάπη και την ανδρεία του· που έκανε τους Μπελιανίσηδες να φαίνονται μικροί και κυνήγησε τη δόξα καβάλα στον Ροσινάντε· εδώ, κάτω από αυτή την κρύα πέτρα, κείτεται.

Ο ΠΑΝΙΑΓΟΥΑΔΟ, ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΣ ΤΗΣ ΑΡΓΑΜΑΣΙΓΙΑ, ΕΙΣ ΕΠΑΙΝΟΝ ΤΗΣ ΔΟΥΛΣΙΝΕΑΣ ΤΟΥ ΤΟΜΠΟΣΟ

□□□□□□

Εκείνη, που εδώ μπορεί κανείς να δει στα γεμάτα χαρακτηριστικά της, με πλούσιο στήθος και ύφος περιφρόνησης, είναι η Δουλσινέα, εκείνη για την οποία μάταια αναστέναζε ο μέγας Δον Κιχώτης της Λα Μάντσας. Για χάρη της, της βασίλισσας του Τομπόσο, διέσχισε πέρα ως πέρα τη σκοτεινή σιέρα, τον κάμπο του Αρανχουέθ και τη φημισμένη πεδιάδα του Μοντιέλ, συχνά πάνω στον κουρασμένο Ροσινάντε. Κακόβουλοι πλανήτες και σκληρή μοίρα καταδίωξαν και τους δυο τους, την όμορφη κυρία της Μάντσας και το ακατανίκητο άστρο της ιπποσύνης. Ούτε η νιότη ούτε η ομορφιά τη γλίτωσαν από το χρέος προς τον θάνατο· εκείνος πλήρωσε το πικρό τίμημα της αγάπης και άφησε στο μάρμαρο να φυλάξει το όνομά του.

Ο ΚΑΠΡΙΤΣΙΟΣΟ, ΠΟΛΥ ΟΞΥΔΕΡΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΣ ΤΗΣ ΑΡΓΑΜΑΣΙΓΙΑ, ΕΙΣ ΕΠΑΙΝΟΝ ΤΟΥ ΡΟΣΙΝΑΝΤΕ, ΑΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΤΗΣ ΛΑ ΜΑΝΤΣΑΣ

□□□□□□

Πάνω σ’ εκείνον τον περήφανο θρόνο με τη διαμαντένια λάμψη, που τον ατιμάζουν τα ματωμένα πόδια του Άρη, εκεί ύψωσε τώρα το λάβαρό του ο τρελός Μαντσεγός και το ξεδίπλωσε με όλη του τη μεγαλοπρέπεια. Εκεί κρέμασε τα όπλα του και την κοφτερή λεπίδα του, με τα οποία, κατορθώνοντας έργα ως τώρα αθέατα, σκοτώνει, γκρεμίζει, σχίζει, πελεκά· όμως η τέχνη έχει πλάσει ένα καινούργιο ύφος για τον νέο μας παλαδίνο. Αν ο Αμαδίς είναι το περήφανο καύχημα της Γαλατίας, αν από τους απογόνους του η δόξα της Ελλάδας απλώνεται σε όλα τα μέρη της γης, ο μέγας Κιχώτης, στεφανωμένος στη ζοφερή αίθουσα της Βελλόνας, υψώνει σήμερα τη Λα Μάντσα πάνω απ’ αυτούς, και εκείνη κρατά το κεφάλι της ψηλότερα κι από την Ελλάδα κι από τη Γαλατία. Κι ούτε εδώ τελειώνει η δόξα του, γιατί το καλό του άλογο ξεπερνά κατά πολύ τον Μπριγιαδόρ και τον Μπαγιάρ· μπροστά στον Ροσινάντε, ως ζωηρά άτια, η φήμη που κέρδισαν εκείνα είναι ισχνή.

Ο ΜΠΟΥΡΛΑΔΟΡ, ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΣ ΤΗΣ ΑΡΓΑΜΑΣΙΓΙΑ, ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΘΑ

□□□□□□

Να μπροστά σας ο άξιος Σάντσο Πάνσα· σε εκείνο το μικρό του σώμα κατοικούσε κάποτε μια μεγάλη ψυχή. Και σε όλη τη γη δεν βρέθηκε πιο απλός και ανεπιτήδευτος ιπποκόμος, ούτε πιο ξένος προς την πονηριά. Έφτασε μια ανάσα από το να γίνει κόμης, και θα γινόταν, αν δεν το εμπόδιζε η κακία και η χολή αυτής της άθλιας εποχής, τόσο μικρόψυχης και τσιγκούνας, που δεν αφήνει ούτε έναν γάιδαρο στην ησυχία του. Γιατί καβάλα σ' έναν γάιδαρο —συγχωρέστε τη λέξη— αυτός ο καλόκαρδος ιπποκόμος συνόδευε συνήθως τον περιπλανώμενο αφέντη του, πλάι στον Ροσινάντε. Οι απατηλές ελπίδες που παρασύρουν το πλήθος, τάζοντας άνεση και ό,τι ποθεί η καρδιά, πάντα καταλήγουν σε σκιές, όνειρα και καπνό.

Ο ΚΑΤΣΙΔΙΑΜΠΛΟ, ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΣ ΤΗΣ ΑΡΓΑΜΑΣΙΓΙΑ, ΠΑΝΩ ΣΤΟΝ ΤΑΦΟ ΤΟΥ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ

□□□□□□□□□

Εδώ κάτω κείτεται ο ιππότης, κακοπεριπλανημένος και βαριά χτυπημένος, αυτός που ο Ροσινάντε κουβάλησε στις αδιάκοπες περιπλανήσεις του. Δίπλα στον ιππότη είναι θαμμένος κι ο Σάντσο, άνθρωπος βαρύς και αργός, μα πιο πιστός ιπποκόμος από αυτόν δεν υπήρξε ποτέ.

Ο ΤΙΚΙΤΟΚ, ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΣ ΤΗΣ ΑΡΓΑΜΑΣΙΓΙΑ, ΠΑΝΩ ΣΤΟΝ ΤΑΦΟ ΤΗΣ ΔΟΥΛΣΙΝΕΑΣ ΝΤΕΛ ΤΟΜΠΟΣΟ

□□□□□□□□□

Εδώ κείται η Δουλσινέα. Ήταν γεμάτη και ρωμαλέα· τώρα είναι στάχτη και σκόνη: το τέλος κάθε θνητής σάρκας. Ήταν κυρία μεγάλης τάξης, με το παράστημα αρχόντισσας, ο έρωτας του μεγάλου Δον Κιχώτη και το καμάρι του χωριού της.

Αυτοί ήταν όλοι οι στίχοι που μπόρεσαν να αποκρυπτογραφηθούν· οι υπόλοιποι, επειδή το γραπτό είχε φαγωθεί από σκουλήκια, δόθηκαν σε έναν από τους Ακαδημαϊκούς για να βγάλει το νόημά τους κατά προσέγγιση. Μας ενημέρωσαν πως, ύστερα από πολλές άγρυπνες νύχτες και μεγάλο κόπο, τα κατάφερε, και πως σκοπεύει να τους δημοσιεύσει με την ελπίδα της τρίτης εξόρμησης του Δον Κιχώτη.

«Ίσως κάποιος άλλος τραγουδήσει με καλύτερη πένα.»

c52e.jpg (54K)

Τόμος II

p003.jpg (307K)

Πλήρες μέγεθος

[illegible]:

Τις προάλλες, όταν έστειλα στην Εξοχότητά σας τα θεατρικά μου έργα, που είχαν τυπωθεί πριν ανέβουν στη σκηνή, είπα —αν θυμάμαι καλά— πως ο Δον Κιχώτης έδενε τα σπιρούνια του για να έρθει να αποτίσει φόρο τιμής στην Εξοχότητά σας. Τώρα λέω πως «με τα σπιρούνια του, είναι ήδη καθ' οδόν». Αν φτάσει στον προορισμό του, νομίζω πως θα έχω προσφέρει κάποια υπηρεσία στην Εξοχότητά σας, αφού από παντού με πιέζουν να τον στείλω, για να διαλυθεί η αποστροφή και η αγανάκτηση που προκάλεσε ένας άλλος Δον Κιχώτης, ο οποίος, με το όνομα Δεύτερο Μέρος, κυκλοφόρησε μεταμφιεσμένος σε όλο τον κόσμο. Και εκείνος που τον λαχτάρησε περισσότερο απ' όλους ήταν ο μεγάλος Αυτοκράτορας της Κίνας, που μου έγραψε πριν από έναν μήνα ένα γράμμα στα κινεζικά και μου το έστειλε με ειδικό αγγελιαφόρο. Μου ζητούσε, ή μάλλον, για να πω την αλήθεια, με παρακαλούσε να του στείλω τον Δον Κιχώτη, γιατί σκόπευε να ιδρύσει ένα κολέγιο όπου θα διδασκόταν η ισπανική γλώσσα, και ήθελε το βιβλίο που θα διαβάζεται εκεί να είναι η Ιστορία του Δον Κιχώτη. Πρόσθετε ακόμη πως έπρεπε να πάω εγώ ο ίδιος και να γίνω πρύτανης αυτού του κολεγίου. Ρώτησα τον αγγελιαφόρο αν η Αυτού Μεγαλειότητα είχε προβλέψει κάποιο ποσό για τα έξοδα του ταξιδιού μου. Μου απάντησε: «Όχι, ούτε καν του πέρασε από το μυαλό.»

«Τότε, αδελφέ», του απάντησα, «μπορείς να γυρίσεις στην Κίνα σου όσο πιο γρήγορα γίνεται, ή με όποια ταχύτητα οφείλεις να πας, γιατί εγώ δεν είμαι για τόσο μακρινό ταξίδι

και, πέρα από το ότι είμαι άρρωστος, είμαι και εντελώς χωρίς χρήματα. Κι έπειτα, αυτοκράτορας για αυτοκράτορα και μονάρχης για μονάρχη, έχω στη Νάπολη τον μεγάλο Κόμη του Λέμος, που χωρίς τόσους μικρούς τίτλους από κολέγια και πρυτανείες, με συντηρεί, με προστατεύει και μου δείχνει περισσότερη εύνοια απ' όση θα μπορούσα να ευχηθώ.»

Έτσι τον ξεπροβόδισα, και τώρα ζητώ κι εγώ την άδειά μου από εσάς, προσφέροντας στην Εξοχότητά σας τα «Trabajos de Persiles y Sigismunda», ένα βιβλίο που θα έχω τελειώσει μέσα σε τέσσερις μήνες, Deo volente, και που θα είναι είτε το χειρότερο είτε το καλύτερο που έχει γραφτεί στη γλώσσα μας — εννοώ από όσα έχουν γραφτεί για ψυχαγωγία. Και τώρα μετανιώνω που το είπα χειρότερο, γιατί, κατά τη γνώμη των φίλων μου, είναι προορισμένο να φτάσει στην ύψιστη δυνατή τελειότητα. Είθε η Εξοχότητά σας να επιστρέψει με την υγεία που όλοι σας ευχόμαστε· ο Persiles θα είναι έτοιμος να σας φιλήσει το χέρι κι εγώ τα πόδια, όπως αρμόζει στον πιο ταπεινό υπηρέτη της Εξοχότητάς σας.

Από τη Μαδρίτη, την τελευταία ημέρα του Οκτωβρίου του έτους χίλια εξακόσια δεκαπέντε.

Στην υπηρεσία της Εξοχότητάς σας:

[illegible]

part2.jpg (130K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Θεός να με έχει καλά, καλέ —ή και λαϊκέ— αναγνώστη, πόσο ανυπόμονα θα περιμένεις αυτόν τον πρόλογο, ελπίζοντας να βρεις εδώ αντεκδίκηση, κατσάδα και ύβρεις εναντίον του συγγραφέα του δεύτερου Don Quixote — εννοώ εκείνον που, όπως λένε, συνελήφθη στο Tordesillas και γεννήθηκε στην Tarragona! Λοιπόν, η αλήθεια είναι πως δεν πρόκειται να σου κάνω αυτή τη χάρη· γιατί, όσο κι αν οι προσβολές ξεσηκώνουν θυμό σε πιο ταπεινές ψυχές, στη δική μου περίπτωση ο κανόνας αυτός επιδέχεται εξαίρεση. Θα ήθελες να τον πω γάιδαρο, ανόητο και θρασύ, αλλά δεν έχω καμία τέτοια πρόθεση· ας είναι το ίδιο του το παράπτωμα η τιμωρία του, ας το καταπιεί μαζί με το ψωμί του, και ως εκεί. Αυτό που δεν μπορώ να μην πάρω κατάκαρδα είναι πως με κατηγορεί ότι είμαι γέρος και μονόχειρας, λες και ήταν στο χέρι μου να εμποδίσω τον χρόνο να περάσει από πάνω μου, ή λες και έχασα το χέρι μου σε καμιά ταβέρνα και όχι στη σπουδαιότερη περίσταση που είδε το παρελθόν ή το παρόν, ή που μπορεί να ελπίζει να δει το μέλλον. Αν οι πληγές μου δεν είναι όμορφες στο μάτι εκείνου που τις κοιτάζει, είναι τουλάχιστον τιμημένες στα μάτια όσων ξέρουν πού τις απέκτησα· γιατί ο στρατιώτης φαίνεται πιο ένδοξος νεκρός στη μάχη παρά ζωντανός σε φυγή. Και τόσο βαθιά το πιστεύω αυτό, ώστε αν μου πρότειναν τώρα να γίνει για χάρη μου ένα αδύνατο πράγμα, θα προτιμούσα να είχα πάρει μέρος σε

εκείνη τη μεγάλη πράξη παρά να ήμουν αυτή τη στιγμή χωρίς τις πληγές μου, αν αυτό σήμαινε πως δεν είχα βρεθεί εκεί. Οι πληγές που φέρει ο στρατιώτης στο πρόσωπο και στο στήθος του είναι άστρα που οδηγούν τους άλλους στον ουρανό της τιμής και της φιλοδοξίας για άξιο έπαινο· και, επιπλέον, ας σημειωθεί πως δεν γράφει κανείς με τα γκρίζα μαλλιά, αλλά με το μυαλό — και αυτό συνήθως βελτιώνεται με τα χρόνια. Με ενοχλεί επίσης που με αποκαλεί φθονερό και μου εξηγεί, σαν να μην το ήξερα, τι είναι ο φθόνος· γιατί, αλήθεια και ειλικρινά, από τα δύο είδη που υπάρχουν, εγώ γνωρίζω μόνο εκείνο που είναι άγιο, ευγενικό και μεγαλόψυχο· κι αν έτσι έχουν τα πράγματα, όπως πράγματι έχουν, δεν είναι πιθανό να επιτεθώ σε έναν ιερέα, ιδίως όταν, επιπλέον, κατέχει τον βαθμό του familiar της Ιεράς Εξέτασης. Κι αν είπε όσα είπε εξαιτίας εκείνου για λογαριασμό του οποίου φαίνεται πως μίλησε, τότε κάνει εντελώς λάθος· γιατί εγώ λατρεύω την ιδιοφυΐα αυτού του προσώπου και θαυμάζω τα έργα του και την αδιάκοπη, επίμονη εργατικότητά του. Στο κάτω κάτω, του χρωστώ και ευγνωμοσύνη αυτού του κυρίου, του συγγραφέα, που είπε πως οι νουβέλες μου είναι περισσότερο σατιρικές παρά παραδειγματικές, αλλά πως είναι καλές· γιατί δεν θα μπορούσαν να είναι έτσι, αν δεν είχαν μέσα τους λίγο απ' όλα.

Υποψιάζομαι πως θα πεις ότι κρατώ υπερβολικά ταπεινή στάση και μένω υπερβολικά μέσα στα όρια της μετριοπάθειάς μου, επειδή νιώθω πως δεν πρέπει να προσθέτει κανείς κι άλλο πόνο σε έναν άνθρωπο που ήδη υποφέρει· και πως όσα έχει να αντέξει αυτός ο κύριος πρέπει ασφαλώς να είναι πολύ βαριά, αφού δεν τολμά να βγει στο φως και στην ανοιχτή πεδιάδα της μέρας, αλλά κρύβει το όνομά του και μεταμφιέζει

την πατρίδα του, σαν να είχε διαπράξει έγκλημα εσχάτης προδοσίας. Αν τύχει και τον γνωρίσεις, πες του από μένα πως δεν αισθάνομαι προσβεβλημένος· γιατί ξέρω καλά ποιες είναι οι πειρασμοί του διαβόλου, και πως ένας από τους μεγαλύτερους είναι να βάζει στον νου του ανθρώπου ότι μπορεί να γράψει και να τυπώσει ένα βιβλίο που θα του φέρει τόση δόξα όσα χρήματα, και τόσα χρήματα όση δόξα. Και για να το αποδείξω, θα σου ζητήσω να του διηγηθείς, με τον ζωηρό και ευχάριστο τρόπο σου, αυτή την ιστορία.

Στη Σεβίλλη υπήρχε κάποτε ένας τρελός που είχε παραδοθεί σε μια από τις πιο κωμικές παραξενιές και τρέλες που γνώρισε ποτέ ο κόσμος. Έκανε το εξής: έφτιαχνε έναν καλαμένιο σωλήνα, μυτερό στη μία άκρη, κι έπειτα, μόλις έβρισκε έναν σκύλο στον δρόμο ή οπουδήποτε αλλού, του ακινητοποιούσε με το πόδι το ένα πίσω πόδι και με το χέρι σήκωνε το άλλο, και όπως μπορούσε στερέωνε τον σωλήνα εκεί απ' όπου φυσώντας φούσκωνε τον σκύλο ώσπου να γίνει στρογγυλός σαν μπάλα. Ύστερα, κρατώντας τον έτσι, του έδινε δυο χτυπήματα στην κοιλιά και τον άφηνε ελεύθερο, λέγοντας στους περαστικούς —και περαστικοί υπήρχαν πάντα πολλοί—: «Λοιπόν, αξιότιμοι κύριοι, σας φαίνεται εύκολο πράγμα να φουσκώσει κανείς έναν σκύλο;» —Και σε σας, αξιότιμε κύριε, σας φαίνεται τώρα εύκολο πράγμα να γράψει κανείς ένα βιβλίο;

Κι αν αυτή η ιστορία δεν του ταιριάζει, μπορείς, αγαπητέ αναγνώστη, να του πεις κι αυτή εδώ, που επίσης αφορά έναν τρελό και έναν σκύλο.

Στην Κόρδοβα υπήρχε κι ένας άλλος τρελός, που είχε τη συνήθεια να κουβαλάει στο κεφάλι του ένα κομμάτι μαρμάρινη πλάκα ή μια πέτρα, και μάλιστα όχι από τις πιο ελαφριές. Κι όταν πετύχαινε κανένα ανυποψίαστο σκυλί, πλησίαζε σιγά σιγά και του άφηνε το βάρος να πέσει κατακέφαλα. Το σκυλί τότε, έξαλλο, γαβγίζοντας και ουρλιάζοντας, έτρεχε τρεις δρόμους χωρίς να σταματήσει. Κάποτε όμως έτυχε ένα από τα σκυλιά που χτύπησε έτσι να είναι ενός καπελά, και ο αφέντης του το αγαπούσε πολύ. Η πέτρα το βρήκε στο κεφάλι, το σκυλί έβγαλε μια σπαρακτική κραυγή, ο μάστορας είδε τι έγινε και θύμωσε φοβερά. Άρπαξε έναν πήχη μέτρησης, όρμησε πάνω στον τρελό και τον ξυλοκόπησε τόσο άγρια, που δεν του άφησε κόκαλο γερό. Και σε κάθε χτύπημα του φώναζε: «Σκύλε, κλέφτη! Το λαγωνικό μου! Δεν βλέπεις, βλάκα, πως ο σκύλος μου είναι λαγωνικό;» Έτσι, επαναλαμβάνοντας ξανά και ξανά τη λέξη «λαγωνικό», τον άφησε λιώμα στο ξύλο. Ο τρελός έβαλε μυαλό, εξαφανίστηκε και για πάνω από έναν μήνα δεν ξαναφάνηκε καθόλου δημόσια· ύστερα όμως ξαναβγήκε με το παλιό του κόλπο και με ακόμα βαρύτερο φορτίο. Πλησίαζε έναν σκύλο, τον εξέταζε πολύ προσεκτικά και, χωρίς να τολμά να αφήσει την πέτρα να πέσει, έλεγε: «Αυτό είναι λαγωνικό· προσοχή!» Με λίγα λόγια, όλα τα σκυλιά που συναντούσε, είτε ήταν μαστίφ είτε τεριέ, τα έβγαζε λαγωνικά· κι έτσι δεν ξανάριξε πέτρα σε κανένα. Ίσως το ίδιο να συμβεί και με τούτον τον ιστορικό: να μην τολμήσει άλλη φορά να ξεφορτώσει το βάρος του πνεύματός του σε βιβλία, που όταν είναι κακά, είναι πιο σκληρά κι από πέτρες. Πες του επίσης πως δεν δίνω δεκάρα για την απειλή του ότι θα μου στερήσει το κέρδος μου με το

βιβλίο του· γιατί, δανειζόμενος λόγια από το περίφημο ιντερμέδιο «Η Περέντενγα», του απαντώ: «Χρόνια πολλά στον κύριό μου τον Βεϊντικουάτρο, και ο Χριστός μαζί με όλους μας». Χρόνια πολλά στον μεγάλο Κόνδε δε Λέμος, που με τη χριστιανική του αγάπη και τη γνωστή του γενναιοδωρία με στηρίζει απέναντι σε όλα τα χτυπήματα της καταραμένης μου τύχης· και χρόνια πολλά στην ύψιστη καλοσύνη της Αυτού Εξοχότητας του Τολέδο, του Δον Μπερνάρδο δε Σαντοβάλ ι Ρόχας. Και τι πειράζει αν δεν υπήρχαν τυπογραφεία στον κόσμο, ή αν τύπωναν εναντίον μου περισσότερα βιβλία απ' όσα είναι τα γράμματα στους στίχους του Μίνγκο Ρεβούλγο; Αυτοί οι δύο πρίγκιπες, χωρίς να τους έχω κυνηγήσει με κολακείες ή γλείψιμο, μόνο από τη δική τους καλοσύνη ανέλαβαν να μου δείξουν εύνοια και να με προστατεύσουν· και γι' αυτό θεωρώ τον εαυτό μου πιο ευτυχισμένο και πιο πλούσιο απ' όσο θα ήμουν αν η Τύχη με είχε ανεβάσει με τον συνηθισμένο τρόπο στο πιο ψηλό της σκαλί. Ο φτωχός μπορεί να κρατήσει την τιμή του· ο διεφθαρμένος όχι. Η φτώχεια μπορεί να ρίξει σκιά στην ευγένεια, αλλά δεν μπορεί να την κρύψει εντελώς· και καθώς η αρετή από μόνη της σκορπά ένα κάποιο φως, ακόμη κι όταν περνά μέσα από τις στενωπούς και τις χαραμάδες της ένδειας, κερδίζει την εκτίμηση των υψηλόφρονων και ευγενών ψυχών, και μαζί και την προστασία τους. Δεν χρειάζεται να του πεις τίποτε άλλο, ούτε κι εγώ έχω να σου πω περισσότερα, παρά μόνο να σου θυμίσω πως αυτό το Δεύτερο Μέρος του «Δον Κιχώτη» που σου προσφέρω είναι κομμένο από το ίδιο χέρι και από το ίδιο ύφασμα με το Πρώτο· και πως εδώ σου παρουσιάζω τον Δον Κιχώτη να συνεχίζει την πορεία του, και τελικά νεκρό και θαμμένο, ώστε κανείς να μην

τολμήσει να φέρει ξανά στο φως άλλα τεκμήρια γι' αυτόν, αφού όσα έχουν ήδη παρουσιαστεί είναι αρκετά. Και ας αρκεί επίσης που ένας αξιόπιστος άνθρωπος έδωσε λογαριασμό για όλες αυτές τις παράξενες τρέλες του, χωρίς να χρειάζεται να ξαναπιάνουμε το θέμα· γιατί η αφθονία, ακόμη και στα καλά πράγματα, τα κάνει να χάνουν την αξία τους, ενώ η σπανιότητα δίνει κάποια αξία ακόμη και στα κακά. Παραλίγο να ξεχάσω να σου πω πως μπορείς να περιμένεις και τον «Περσίλες», που τώρα τελειώνω, καθώς και το Δεύτερο Μέρος της «Γαλατέας».

part2e.jpg (37K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ I. ΠΟΥ ΟΙ ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ ΚΑΙ ΟΥΡΕΑΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΟΝΤΑΙ ΤΗΝ ΑΝΙΨΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΟ ΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΤΟΝΙΖΟΥΝ ΝΑ ΤΟΝ ΦΡΟΝΤΙΖΟΥΝ ΜΕ ΠΡΟΣΟΧΗ

p01a.jpg (156K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Σίδε Αμέτε Μπενενχέλι, στο Δεύτερο Μέρος αυτής της ιστορίας και στην τρίτη έξοδο του Δον Κιχώτη, λέει πως ο εφημέριος και ο κουρέας πέρασαν σχεδόν έναν μήνα χωρίς να τον δουν, για να μην του ξυπνήσουν ή του φέρουν ξανά στη μνήμη όσα είχαν συμβεί. Ωστόσο, δεν παρέλειπαν να επισκέπτονται την ανιψιά και την οικονόμο του και να τους τονίζουν να τον φροντίζουν με προσοχή, να του δίνουν δυναμωτικές τροφές και ό,τι έκανε καλό στην καρδιά και στο μυαλό, αφού ήταν φανερό πως από εκεί πήγαζε όλη του η συμφορά. Η ανιψιά και η οικονόμος απάντησαν πως έτσι έκαναν και έτσι σκόπευαν να συνεχίσουν, με κάθε δυνατή φροντίδα και επιμέλεια, γιατί έβλεπαν ότι ο αφέντης τους πότε πότε άρχιζε να δείχνει σημάδια πως ξανάβρισκε τα λογικά του. Αυτό έδωσε μεγάλη χαρά στον εφημέριο και στον κουρέα, γιατί κατέληξαν πως είχαν πράξει σωστά όταν τον πήραν μαγεμένο πάνω στο κάρο με τα βόδια, όπως έχει ήδη διηγηθεί το Πρώτο Μέρος αυτής της μεγάλης αλλά και ακριβούς ιστορίας, στο τελευταίο του κεφάλαιο. Έτσι αποφάσισαν να τον επισκεφθούν και να δοκιμάσουν πόσο είχε βελτιωθεί η κατάστασή του, παρόλο που θεωρούσαν σχεδόν αδύνατο να έχει υπάρξει πραγματική βελτίωση· και συμφώνησαν να μην

αγγίξουν κανένα θέμα σχετικό με την ιπποτική περιπλάνηση, ώστε να μην κινδυνεύσουν να ξανανοίξουν πληγές που ήταν ακόμη τόσο ευαίσθητες.

Πήγαν λοιπόν να τον δουν και τον βρήκαν καθισμένο στο κρεβάτι, με ένα πράσινο γιλέκο από χοντρό ύφασμα και ένα κόκκινο σκουφί του Τολέδο, τόσο μαραμένο και ξεραμένο που έμοιαζε λες και τον είχαν κάνει μούμια. Τους υποδέχτηκε πολύ εγκάρδια· τον ρώτησαν πώς είναι στην υγεία του, κι εκείνος τους μίλησε για τον εαυτό του εντελώς φυσικά και με πολύ προσεγμένο λόγο. Καθώς συζητούσαν, άρχισαν να μιλούν για αυτό που λένε τέχνη της διακυβέρνησης και για τα πολιτεύματα, διορθώνοντας τη μία κατάχρηση και καταδικάζοντας την άλλη, μεταρρυθμίζοντας τη μία πρακτική και καταργώντας την άλλη, με τον καθένα από τους τρεις να παριστάνει τον νέο νομοθέτη, έναν σύγχρονο Λυκούργο ή έναν ολοκαίνουριο Σόλωνα. Και τόσο ριζικά ξανάφτιαξαν το κράτος, που ήταν σαν να το είχαν βάλει σε καμίνι και να είχαν βγάλει κάτι εντελώς διαφορετικό από αυτό που έβαλαν μέσα. Σε όλα όσα συζητούσαν, ο Δον Κιχώτης μιλούσε με τόση φρόνηση, ώστε οι δυο εξεταστές πείστηκαν απόλυτα πως είχε πια συνέλθει και βρισκόταν στα πλήρη λογικά του.

Η ανιψιά και η οικονόμος ήταν παρούσες στη συζήτηση και δεν έβρισκαν λόγια αρκετά για να ευχαριστήσουν τον Θεό, βλέποντας τον αφέντη τους τόσο καθαρό στο μυαλό. Ο ιερέας όμως, αλλάζοντας το αρχικό του σχέδιο, που ήταν να αποφύγει κάθε αναφορά σε ιπποτικά ζητήματα, αποφάσισε να δοκιμάσει ως το τέλος αν η ανάρρωση του Δον Κιχώτη ήταν αληθινή ή όχι. Έτσι, πηγαίνοντας από θέμα σε θέμα, έφτασε

τελικά να μιλήσει για τις ειδήσεις που είχαν έρθει από την πρωτεύουσα και, ανάμεσα στα άλλα, είπε πως θεωρούνταν βέβαιο ότι ο Τούρκος κατέβαινε με ισχυρό στόλο, και πως κανείς δεν ήξερε ποιος ήταν ο σκοπός του ούτε πότε θα ξεσπούσε η μεγάλη θύελλα. Όλη η Χριστιανοσύνη ζούσε με αυτή την αγωνία, που σχεδόν κάθε χρόνο μας καλεί στα όπλα, και η Αυτού Μεγαλειότητα είχε ήδη φροντίσει για την ασφάλεια των ακτών της Νάπολης, της Σικελίας και του νησιού της Μάλτας.

Σε αυτό ο Δον Κιχώτης απάντησε: «Η Αυτού Μεγαλειότητα ενήργησε σαν συνετός πολεμιστής, φροντίζοντας έγκαιρα για την ασφάλεια των βασιλείων του, ώστε ο εχθρός να μη τον βρει απροετοίμαστο. Αν όμως ζητούσαν τη συμβουλή μου, θα του πρότεινα να πάρει ένα μέτρο που αυτή τη στιγμή, χωρίς αμφιβολία, η Αυτού Μεγαλειότητα ούτε που το σκέφτεται.»

Μόλις το άκουσε αυτό ο ιερέας, είπε μέσα του: «Ο Θεός να σε κρατά στο χέρι του, καημένε Δον Κιχώτη, γιατί μου φαίνεται πως πέφτεις από την κορυφή της τρέλας σου στο βαθύ άβυσσο της αφέλειάς σου.»

Όμως ο κουρέας, που είχε την ίδια υποψία με τον εφημέριο, ρώτησε τον Δον Κιχώτη ποια συμβουλή θα έδινε για τα μέτρα που, όπως έλεγε, έπρεπε να ληφθούν· γιατί ίσως να ήταν μία ακόμη από τις πολλές αδιάκριτες προτάσεις που συνήθιζαν οι άνθρωποι να προσφέρουν στους ηγεμόνες.

«Η δική μου, μαστρο-ξυριστή,» είπε ο Δον Κιχώτης, «δεν θα είναι αδιάκριτη· αντίθετα, θα είναι απολύτως ταιριαστή.»

«Δεν εννοώ αυτό,» είπε ο κουρέας, «αλλά πως η πείρα έχει δείξει ότι όλες ή οι περισσότερες λύσεις που προτείνονται στην Αυτού Μεγαλειότητα είναι είτε αδύνατες είτε παράλογες είτε βλαβερές για τον βασιλιά και για το βασίλειο.»

«Η δική μου, όμως,» απάντησε ο Δον Κιχώτης, «δεν είναι ούτε αδύνατη ούτε παράλογη· είναι η πιο εύκολη, η πιο λογική, η πιο άμεση και η πιο γρήγορη που θα μπορούσε να συλλάβει το μυαλό οποιουδήποτε επινοητή.»

«Αργείτε πολύ να μας την πείτε, κύριε Δον Κιχώτη,» είπε ο εφημέριος.

«Δεν θέλω να την πω εδώ και τώρα,» είπε ο Δον Κιχώτης, «και αύριο το πρωί να έχει φτάσει στ' αυτιά των κυρίων του συμβουλίου, ώστε κάποιος άλλος να πάρει τις ευχαριστίες και την ανταμοιβή για τον κόπο μου.»

«Όσο για μένα,» είπε ο κουρέας, «δίνω τον λόγο μου εδώ και ενώπιον του Θεού πως δεν θα επαναλάβω όσα θα πει η αφεντιά σας ούτε σε βασιλιά, ούτε σε ρούχο, ούτε σε κανέναν θνητό—όρκο που τον έμαθα από το τραγούδι του εφημέριου, ο οποίος, στον πρόλογο, είπε στον βασιλιά για τον κλέφτη που του είχε αρπάξει τα εκατό χρυσά στέμματα και το μουλάρι του που βάδιζε με ήρεμο, σταθερό βήμα.»

«Δεν τα κατέχω τα τραγούδια,» είπε ο Δον Κιχώτης· «ξέρω όμως πως ο όρκος είναι καλός, γιατί ξέρω ότι ο κουρέας είναι τίμιος άνθρωπος.»

«Κι αν ακόμη δεν ήταν,» είπε ο εφημέριος, «εγώ εγγυώμαι γι' αυτόν και αναλαμβάνω την ευθύνη ότι σ' αυτή την υπόθεση θα

μείνει βουβός σαν κούτσουρο, με την απειλή να πληρώσει όποια ποινή του επιβληθεί.»

«Και ποιος θα εγγυηθεί για σας, κύριε εφημέριε;» είπε ο Δον Κιχώτης.

«Το λειτούργημά μου,» απάντησε ο εφημέριος, «που είναι να κρατώ μυστικά.»

«Μα τον Θεό!» είπε τότε ο Δον Κιχώτης. «Τι άλλο έχει να κάνει η Αυτού Μεγαλειότητα, παρά να διατάξει με δημόσια προκήρυξη να συγκεντρωθούν, σε ορισμένη μέρα, στην πρωτεύουσα όλοι οι περιπλανώμενοι ιππότες που είναι σκορπισμένοι σε όλη την Ισπανία; Γιατί, κι αν έρθουν μόνο καμιά εξάδα, μπορεί ανάμεσά τους να βρεθεί ένας που μόνος του να αρκεί για να συντρίψει ολόκληρη τη δύναμη του Τούρκου. Προσέξτε με και ακολουθήστε τη σκέψη μου. Είναι, παρακαλώ, κάτι καινούριο να γκρεμίσει ένας και μόνο περιπλανώμενος ιππότης στρατό διακοσίων χιλιάδων αντρών, λες και όλοι είχαν έναν μόνο λαιμό ή ήταν φτιαγμένοι από ζαχαρόπαστα; Εμπρός, πείτε μου, πόσες ιστορίες δεν είναι γεμάτες από τέτοια θαύματα; Αν μόνο ζούσε τώρα —σε κακή μου ώρα το λέω, δεν μιλώ για κανέναν άλλον— ο ξακουστός Δον Μπελιανίς, ή οποιοσδήποτε από την αμέτρητη γενιά του Αμαδί του Γαλάτη! Αν ζούσε σήμερα ένας από αυτούς και ερχόταν πρόσωπο με πρόσωπο με τον Τούρκο, μα την πίστη μου, δεν θα έδινα και πολλές ελπίδες στον Τούρκο. Όμως ο Θεός θα φροντίσει τον λαό του και θα στείλει κάποιον που, κι αν δεν είναι τόσο ανδρείος όσο οι περιπλανώμενοι ιππότες των παλιών καιρών, τουλάχιστον δεν θα τους υστερεί σε ψυχή· αλλά ο Θεός ξέρει τι εννοώ, και δεν λέω άλλα.»

«Αχ!» αναφώνησε τότε η ανιψιά, «να πεθάνω αν ο κύριός μου δεν θέλει να ξαναγίνει περιπλανώμενος ιππότης!» Κι ο Δον Κιχώτης της απάντησε: «Περιπλανώμενος ιππότης θα πεθάνω, και ο Τούρκος ας κατεβαίνει ή ας ανεβαίνει όποτε θέλει και με όση δύναμη μπορεί· άλλη μια φορά το λέω: ο Θεός ξέρει τι εννοώ.» Τότε ο κουρέας είπε: «Παρακαλώ τις αφεντιές σας να μου επιτρέψουν να διηγηθώ μια μικρή ιστορία για κάτι που

συνέβη στη Σεβίλλη· ταιριάζει τόσο πολύ με όσα λέγονται τώρα, που θα ήθελα πάρα πολύ να την πω.» Ο Δον Κιχώτης του έδωσε την άδεια, οι υπόλοιποι ετοιμάστηκαν να ακούσουν, κι εκείνος άρχισε έτσι:

«Στο φρενοκομείο της Σεβίλλης υπήρχε ένας άνθρωπος που οι συγγενείς του τον είχαν κλείσει εκεί επειδή τον θεωρούσαν παράφρονα. Ήταν πτυχιούχος κανονικού δικαίου από την Οσούνα· όμως, ακόμη κι αν είχε σπουδάσει στη Σαλαμάνκα, οι περισσότεροι πίστευαν πως πάλι τρελός θα ήταν. Ύστερα από μερικά χρόνια εγκλεισμού, ο πτυχιούχος έβαλε στο μυαλό του πως ήταν λογικός και απολύτως σώφρων, και με αυτή την πεποίθηση έγραψε στον Αρχιεπίσκοπο, παρακαλώντας τον θερμά, με πολύ σωστό και προσεγμένο λόγο, να τον ελευθερώσει από τη δυστυχία στην οποία ζούσε· γιατί, με το έλεος του Θεού, είχε πια ξαναβρεί τα χαμένα του λογικά, ενώ οι συγγενείς του, για να χαίρονται την περιουσία του, τον κρατούσαν εκεί και, παρά την αλήθεια, θα τον παρουσίαζαν ως τρελό ως την ημέρα που θα πέθαινε. Ο Αρχιεπίσκοπος, συγκινημένος από τις επανειλημμένες, συνετές και καλογραμμένες επιστολές, έδωσε εντολή σε έναν από τους εφημέριούς του να ερευνήσει στο φρενοκομείο αν όσα έλεγε ο πτυχιούχος ήταν αληθινά, να μιλήσει και ο ίδιος με τον τρελό και, αν φαινόταν πως είχε τα λογικά του, να τον βγάλει από εκεί και να του αποδώσει την ελευθερία του. Ο εφημέριος το έκανε, και ο διοικητής τον διαβεβαίωσε πως ο άνθρωπος ήταν ακόμη τρελός και πως, παρόλο που συχνά μιλούσε σαν εξαιρετικά ευφυής άνθρωπος, στο τέλος πάντα ξέσπαγε σε ανοησίες που, και σε ποσότητα και σε ποιότητα, εξισορροπούσαν όλα τα λογικά που είχε πει πριν· κάτι που,

όπως είπε, μπορούσε εύκολα να διαπιστωθεί αν του έπιανε κανείς κουβέντα. Ο εφημέριος αποφάσισε να το δοκιμάσει και, αφού του επετράπη να δει τον τρελό, συζήτησε μαζί του για μία ώρα και παραπάνω. Σε όλο αυτό το διάστημα ο άνθρωπος δεν είπε ούτε μία λέξη ασυνάρτητη ή παράλογη· αντίθετα, μιλούσε τόσο συνετά, που ο εφημέριος αναγκάστηκε να πιστέψει πως ήταν στα λογικά του. Ανάμεσα σε άλλα, είπε πως ο διοικητής ήταν εναντίον του, για να μη χάσει τα δώρα που του έκαναν οι συγγενείς του προκειμένου να τον αναφέρει ως ακόμη τρελό, έστω και με διαστήματα διαύγειας· και πως ο χειρότερος εχθρός του μέσα στη συμφορά του ήταν η μεγάλη του περιουσία, γιατί για να την απολαμβάνουν οι εχθροί του αμαύρωναν και αμφισβητούσαν το έλεος που του είχε δείξει ο Κύριός μας, μεταμορφώνοντάς τον από άγριο θηρίο ξανά σε άνθρωπο. Με λίγα λόγια, μίλησε με τέτοιον τρόπο, ώστε να γεννήσει υποψίες για τον διοικητή, να παρουσιάσει τους συγγενείς του άπληστους και άσπλαχνους, και τον εαυτό του τόσο λογικό, ώστε ο εφημέριος αποφάσισε να τον πάρει μαζί του, για να τον δει ο Αρχιεπίσκοπος και να εξακριβώσει μόνος του την αλήθεια. Πεισμένος πια, ο καλός εφημέριος ζήτησε από τον διοικητή να του δώσει τα ρούχα με τα οποία ο πτυχιούχος είχε μπει στο ίδρυμα. Ο διοικητής τον προειδοποίησε ξανά να προσέξει τι πήγαινε να κάνει, γιατί ο πτυχιούχος ήταν, χωρίς καμία αμφιβολία, ακόμη τρελός· όμως όλες οι προφυλάξεις και οι προειδοποιήσεις του δεν κατάφεραν να αποτρέψουν τον εφημέριο από το να τον πάρει μαζί του. Ο διοικητής, βλέποντας πως υπήρχε διαταγή του Αρχιεπισκόπου, υπάκουσε, και έντυσαν τον πτυχιούχο με τα δικά του ρούχα, που ήταν καινούργια και αξιοπρεπή. Εκείνος,

μόλις είδε τον εαυτό του ντυμένο σαν άνθρωπο στα λογικά του και απαλλαγμένο από την όψη του τρελού, παρακάλεσε τον εφημέριο, από χριστιανική καλοσύνη, να του επιτρέψει να πάει να αποχαιρετήσει τους συντρόφους του, τους άλλους τρελούς. Ο εφημέριος είπε πως θα πήγαινε μαζί του να δει τι τρελοί υπήρχαν στο ίδρυμα· έτσι ανέβηκαν επάνω, μαζί και μερικοί από όσους βρίσκονταν εκεί. Πλησιάζοντας ένα κλουβί όπου βρισκόταν ένας μανιασμένος τρελός, που εκείνη ακριβώς τη στιγμή ήταν ήρεμος και ήσυχος, ο πτυχιούχος του είπε: "Αδελφέ, σκέψου μήπως έχεις καμιά παραγγελία για μένα, γιατί εγώ φεύγω για το σπίτι μου, αφού ο Θεός, με την άπειρη αγαθότητα και το έλεός του, ευδόκησε, χωρίς να το αξίζω καθόλου, να μου ξαναδώσει τα λογικά μου. Τώρα είμαι θεραπευμένος και σώφρων, γιατί με τη δύναμη του Θεού τίποτα δεν είναι αδύνατο. Να έχεις μεγάλη ελπίδα και εμπιστοσύνη σ' εκείνον· γιατί όπως επανέφερε εμένα στην αρχική μου κατάσταση, έτσι θα επαναφέρει κι εσένα, αν τον εμπιστευτείς. Εγώ θα φροντίσω να σου στείλω μερικά καλά φαγητά· και να φροντίσεις να τα φας, γιατί θέλω να ξέρεις πως είμαι βέβαιος, ως άνθρωπος που το πέρασε, ότι όλη αυτή η τρέλα μας προέρχεται από το ότι το στομάχι είναι άδειο και το μυαλό γεμάτο αέρα. Κουράγιο! κουράγιο! γιατί η απελπισία μέσα στη δυστυχία γκρεμίζει την υγεία και φέρνει τον θάνατο."

«Όλα αυτά τα λόγια του πτυχιούχου τα άκουγε κι ένας άλλος τρελός, κλεισμένος σε κλουβί απέναντι από εκείνο του μανιασμένου. Σηκώθηκε από ένα παλιό ψάθινο στρώμα όπου ήταν ξαπλωμένος ολόγυμνος και ρώτησε δυνατά ποιος ήταν αυτός που έφευγε θεραπευμένος και στα λογικά του. Ο πτυχιούχος απάντησε: "Εγώ είμαι, αδελφέ, που φεύγω· δεν

χρειάζεται πια να μείνω εδώ, και γι' αυτό ευχαριστώ απέραντα τον Ουρανό, που μου έδειξε τόσο μεγάλο έλεος."

«"Πρόσεχε τι λες, πτυχιούχε· μην αφήσεις τον διάβολο να σε ξεγελάσει", απάντησε ο τρελός. "Κάτσε ήσυχος, μείνε εκεί που είσαι, και θα γλιτώσεις τον κόπο να ξανάρθεις."

«"Ξέρω πως έχω γιατρευτεί", αποκρίθηκε ο πτυχιούχος, "και πως δεν θα χρειαστεί να ξανακάνω σταθμούς."

«"Εσύ γιατρεύτηκες;" είπε ο τρελός. "Θα το δούμε. Ο Θεός μαζί σου· αλλά σου ορκίζομαι στον Δία, του οποίου τη μεγαλοπρέπεια εκπροσωπώ πάνω στη γη, πως μόνο γι' αυτό το έγκλημα που διαπράττει σήμερα η Σεβίλλη —να σε βγάζει από αυτό το σπίτι και να σου φέρεται σαν να είσαι στα λογικά σου— θα αναγκαστώ να της επιβάλω τέτοια τιμωρία, που θα τη θυμούνται αιώνες και αιώνες, αμήν. Δεν ξέρεις, άθλιε μικρέ πτυχιούχε, ότι μπορώ να το κάνω, αφού είμαι, όπως λέω, ο Δίας ο Κεραυνός, που κρατώ στα χέρια μου τις πύρινες βολές με τις οποίες μπορώ και συνηθίζω να απειλώ και να ερημώνω τον κόσμο; Όμως θα τιμωρήσω αυτή την αμαθή πόλη με έναν μόνο τρόπο: δεν θα της στείλω βροχή, ούτε σ' αυτήν ούτε σε κανένα μέρος της περιφέρειας ή της επικράτειάς της, για τρία ολόκληρα χρόνια, μετρώντας από τη μέρα και τη στιγμή που ξεστομίστηκε αυτή η απειλή. Εσύ ελεύθερος, εσύ θεραπευμένος, εσύ στα λογικά σου! Κι εγώ τρελός, διαταραγμένος, δεμένος! Πιο εύκολα θα σκεφτόμουν να στείλω βροχή παρά να κρεμαστώ."

«Όσοι ήταν παρόντες στέκονταν και άκουγαν τα λόγια και τις κραυγές του τρελού· όμως ο δικός μας πτυχιούχος γύρισε

προς τον ιερέα και, πιάνοντάς τον από τα χέρια, του είπε: “Μην ανησυχείτε, señor· μην δίνετε σημασία σε όσα είπε αυτός ο τρελός. Γιατί, αν εκείνος είναι ο Δίας και δεν θέλει να στείλει βροχή, εγώ, που είμαι ο Ποσειδώνας, ο πατέρας και θεός των νερών, θα βρέχω όσο συχνά μου αρέσει και όσο θα χρειάζεται.”

«Ο κυβερνήτης και οι παρευρισκόμενοι έβαλαν τα γέλια, και με τα γέλια τους ο ιερέας ένιωσε κάπως ντροπιασμένος. Έτσι απάντησε: “Όπως και να ’χει, κύριε Ποσειδώνα, δεν κάνει να εκνευρίζουμε τον κύριο Δία. Μείνετε εκεί που είστε και κάποια άλλη μέρα, όταν θα έχουμε καλύτερη ευκαιρία και περισσότερο χρόνο, θα ξανάρθουμε να σας πάρουμε.” Τότε έγδυσαν τον αδειούχο, τον άφησαν εκεί που βρισκόταν, κι αυτή είναι όλη η ιστορία.»

«Να, λοιπόν, η ιστορία, αφέντη κουρέα», είπε ο Δον Κιχώτης, «που σου φάνηκε τόσο ταιριαστή με την περίσταση, ώστε δεν μπόρεσες να μην τη διηγηθείς. Αφέντη ξουριστή, αφέντη ξουριστή! Πόσο τυφλός είναι όποιος δεν μπορεί να δει μέσα από κόσκινο. Είναι δυνατόν να μην ξέρεις πως οι συγκρίσεις πνεύματος με πνεύμα, ανδρείας με ανδρεία, ομορφιάς με ομορφιά, καταγωγής με καταγωγή, είναι πάντα μισητές και καλοδεχούμενες ποτέ; Εγώ, αφέντη κουρέα, δεν είμαι ο Ποσειδώνας, ο θεός των νερών, ούτε προσπαθώ να κάνω κανέναν να με περάσει για σοφό άνθρωπο, γιατί δεν είμαι. Το μόνο που επιδιώκω είναι να πείσω τον κόσμο για το λάθος που κάνει, επειδή δεν ξαναφέρνει στη ζωή εκείνη την ευτυχισμένη εποχή όπου ανθούσε το τάγμα της περιπλανώμενης ιπποσύνης. Όμως η διεφθαρμένη εποχή μας δεν αξίζει να

χαρεί μια τέτοια ευλογία, όπως τη χάρηκαν εκείνοι οι καιροί, όταν οι περιπλανώμενοι ιππότες έπαιρναν στους ώμους τους την υπεράσπιση βασιλείων, την προστασία δεσποινίδων, τη βοήθεια ορφανών και ανηλίκων, την τιμωρία των αλαζόνων και την ανταμοιβή των ταπεινών. Οι περισσότεροι από τους σημερινούς ιππότες κάνουν θόρυβο καθώς περπατούν όχι από την αλυσιδωτή πανοπλία τους, αλλά από τα δαμασκηνά, τα μπροκάρ και τα πλούσια υφάσματα που φορούν· κανένας ιππότης στις μέρες μας δεν κοιμάται στο ύπαιθρο, εκτεθειμένος στις κακοκαιρίες του ουρανού και οπλισμένος από την κορυφή ως τα νύχια· κανείς δεν παίρνει πια έναν υπνάκο, όπως τον λένε, βγάζοντας τα πόδια από τους αναβολείς και ακουμπώντας στο κοντάρι του, όπως έκαναν οι περιπλανώμενοι ιππότες· κανείς δεν βγαίνει πια από το δάσος για να διασχίσει εκείνα τα βουνά και ύστερα να πατήσει τη γυμνή, έρημη ακτή της θάλασσας — συνήθως φουρτουνιασμένη και άγρια — και, βρίσκοντας στην αμμουδιά μια μικρή βάρκα χωρίς κουπιά, πανί, κατάρτι ή κανενός είδους εξάρτυση, να ριχτεί μέσα της με την αφοβία της καρδιάς του και να παραδοθεί στα οργισμένα κύματα του πελάγους, που τη μια στιγμή τον υψώνουν ως τον ουρανό και την άλλη τον βυθίζουν στα βάθη· κι έτσι, αντιπαλεύοντας με το στήθος του τον ακατανίκητο άνεμο, να βρεθεί, όταν το περιμένει λιγότερο, τρεις χιλιάδες λεύγες και παραπάνω μακριά από τον τόπο όπου επιβιβάστηκε· και, πηδώντας στη στεριά σε μια μακρινή και άγνωστη χώρα, να ζήσει περιπέτειες άξιες να γραφτούν όχι σε περγαμηνή, αλλά σε χαλκό. Τώρα όμως η νωθρότητα νικά την ενεργητικότητα, η οκνηρία τον κόπο, η κακία την αρετή, η αλαζονεία το θάρρος και η θεωρία την πράξη στα

όπλα, που άνθισαν και έλαμψαν μόνο στους χρυσούς αιώνες και στους περιπλανώμενους ιππότες. Για πείτε μου: ποιος ήταν πιο ενάρετος και πιο ανδρείος από τον ξακουστό Αμαδί του Γαλατικού; Ποιος πιο συνετός από τον Παλμερίνο της Αγγλίας; Ποιος πιο ευχάριστος και προσηνής από τον Τιράντε ελ Μπλάνκο; Ποιος πιο αυλικός από τον Λισουάρτε της Ελλάδας; Ποιος πιο γεμάτος χαρακιές ή πιο δεινός στο να τις δίνει από τον Δον Μπελιανίς; Ποιος πιο ατρόμητος από τον Περίον του Γαλατικού; Ποιος πιο πρόθυμος να αντιμετωπίσει τον κίνδυνο από τον Φελίξμαρτε της Ιρκανίας; Ποιος πιο ειλικρινής από τον Εσπλανδιάν; Ποιος πιο ορμητικός από τον Δον Σιρονχίλιο της Θράκης; Ποιος πιο τολμηρός από τον Ροδαμόντε; Ποιος πιο συνετός από τον βασιλιά Σομπρίνο; Ποιος πιο παράτολμος από τον Ρεϊνάλδο; Ποιος πιο ανίκητος από τον Ρολάνδο; Και ποιος πιο γενναίος και ευγενικός από τον Ρουτζιέρο, από τον οποίο κατάγονται οι σημερινοί δούκες της Φερράρας, σύμφωνα με τον Τουρπίν στην "Κοσμογραφία" του; Όλοι αυτοί οι ιππότες, και πολλοί ακόμη που θα μπορούσα να ονομάσω, κύριε εφημέριε, ήταν περιπλανώμενοι ιππότες, το φως και η δόξα της ιπποσύνης. Αυτούς, ή άλλους σαν αυτούς, θα ήθελα να έχω για να πραγματοποιήσω το σχέδιό μου· και τότε η Αυτού Μεγαλειότητα θα έβρισκε τον εαυτό της καλά υπηρετημένο, θα γλίτωνε μεγάλα έξοδα και ο Τούρκος θα έμενε να τραβά τα γένια του. Κι έτσι εγώ θα μείνω εδώ που είμαι, αφού ο ιερέας δεν με παίρνει μαζί του· και αν ο Δίας, όπως μας είπε ο κουρέας, δεν θέλει να στείλει βροχή, εγώ είμαι εδώ και θα βρέξω όποτε θελήσω. Το λέω αυτό για να ξέρει ο αφέντης της λεκάνης πως τον κατάλαβα.»

«Πράγματι, κύριε Δον Κιχώτη», είπε ο κουρέας, «δεν το εννοούσα έτσι, και, μα τον Θεό, οι προθέσεις μου ήταν καλές· δεν υπάρχει λόγος να θυμώνετε, αφέντη μου.»

«Το αν πρέπει να θυμώσω ή όχι», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «είμαι ο πιο αρμόδιος να το κρίνω εγώ ο ίδιος.»

Τότε ο ιερέας είπε: «Εγώ σχεδόν δεν έχω μιλήσει ακόμη· και θα ήθελα πολύ να απαλλαγώ από μια αμφιβολία που μου γεννήθηκε απ' όσα είπε ο Δον Κιχώτης και που με βασανίζει και μου βαραίνει τη συνείδηση.»

«Ο κύριος ιερέας έχει την άδειά μου και για περισσότερα απ' αυτό», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «οπότε ας εκφράσει την αμφιβολία του, γιατί δεν είναι ευχάριστο να κουβαλά κανείς μια αμφιβολία στη συνείδησή του.»

«Λοιπόν, αφού μου το επιτρέπετε», είπε ο ιερέας, «η αμφιβολία μου είναι η εξής: όσο κι αν προσπαθώ, δεν μπορώ να πείσω τον εαυτό μου ότι όλο εκείνο το πλήθος των περιπλανώμενων ιπποτών που αναφέρατε εσείς, κύριε Δον Κιχώτη, ήταν πραγματικά άνθρωποι από σάρκα και οστά, που έζησαν κάποτε στον κόσμο. Αντίθετα, υποψιάζομαι πως όλα αυτά είναι επινόηση, μύθος και ψέμα, όνειρα που τα αφηγούνται άνθρωποι μόλις ξυπνημένοι από τον ύπνο — ή μάλλον ακόμη μισοκοιμισμένοι.»

«Αυτό είναι άλλο ένα λάθος», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «στο οποίο έχουν πέσει πολλοί, επειδή δεν πιστεύουν πως υπήρξαν ποτέ τέτοιοι ιππότες στον κόσμο. Και πολλές φορές, με διάφορους ανθρώπους και σε διάφορες περιστάσεις, έχω προσπαθήσει να φέρω αυτό το σχεδόν καθολικό σφάλμα στο

φως της αλήθειας. Άλλοτε δεν τα κατάφερα, άλλοτε τα κατάφερα, στηρίζοντάς το στους ώμους της ίδιας της αλήθειας· και αυτή η αλήθεια είναι τόσο ξεκάθαρη, που μπορώ σχεδόν να πω πως έχω δει με τα ίδια μου τα μάτια τον Αμαντί του Γαλατικού, που ήταν άντρας ψηλός, με ανοιχτόχρωμη επιδερμίδα, με όμορφο αλλά μαύρο γένι, με πρόσωπο όπου η πραότητα και η αυστηρότητα ισορροπούσαν· φειδωλός στα λόγια, αργός να θυμώσει και γρήγορος να ξεθυμώσει. Και όπως σας περιέγραψα τον Αμαντί, έτσι νομίζω πως θα μπορούσα να σκιαγραφήσω και να περιγράψω όλους τους περιπλανώμενους ιππότες που υπάρχουν σε όλες τις ιστορίες του κόσμου· γιατί, από την αντίληψη που έχω γι' αυτούς, ότι ήταν όπως τους παρουσιάζουν οι ιστορίες τους, και από τα κατορθώματα που έκαναν και τον χαρακτήρα που έδειξαν, μπορεί κανείς, με τη βοήθεια της ορθής φιλοσοφίας, να συμπεράνει τα χαρακτηριστικά τους, την όψη τους και το ανάστημά τους.»

«Και πόσο μεγαλόσωμος πιστεύετε πως ήταν ο γίγαντας Μοργκάντε, κύριε Δον Κιχώτη;» ρώτησε ο κουρέας.

«Όσο για τους γίγαντες», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «οι γνώμες διχάζονται για το αν υπήρξαν ποτέ ή όχι στον κόσμο. Όμως η Αγία Γραφή, που δεν μπορεί να σφάλλει ούτε στο ελάχιστο από την αλήθεια, μας δείχνει πως υπήρξαν, όταν μας διηγείται την ιστορία εκείνου του μεγάλου Φιλισταίου, του Γολιάθ, που είχε ύψος εφτά πήχεις και μισό — πράγμα τεράστιο. Επίσης, στο νησί της Σικελίας έχουν βρεθεί κόκαλα από πόδια και χέρια τόσο μεγάλα, που από το μέγεθός τους γίνεται φανερό πως ανήκαν σε γίγαντες, ψηλούς σαν

μεγάλους πύργους· η γεωμετρία δεν αφήνει καμιά αμφιβολία γι' αυτό. Παρ' όλα αυτά, δεν μπορώ να μιλήσω με βεβαιότητα για το ανάστημα του Μοργαντέ, αν και υποψιάζομαι πως δεν θα ήταν και πολύ ψηλός. Και κλίνω προς αυτή τη γνώμη, επειδή βρίσκω στην ιστορία όπου αναφέρονται ιδιαίτερα τα κατορθώματά του ότι συχνά κοιμόταν κάτω από στέγη· και αφού έβρισκε σπίτια που τον χωρούσαν, είναι φανερό πως ο όγκος του δεν θα ήταν υπερβολικός.»

«Σωστό κι αυτό», είπε ο ιερέας, και, παρασυρμένος από την ευχαρίστηση που του έδινε να ακούει τέτοιες ανοησίες, τον ρώτησε πώς φανταζόταν τα χαρακτηριστικά του Ρεϊνάλδου του Μονταλμπάν, του Δον Ρολάνδου και των υπόλοιπων Δώδεκα Ομοτίμων της Γαλλίας, αφού όλοι τους ήταν περιπλανώμενοι ιππότες.

«Για τον Ρεϊνάλδο», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «τολμώ να πω πως ήταν πλατύπροσωπος, κοκκινωπός στην όψη, με πονηρά και κάπως πεταχτά μάτια, υπερβολικά τυπικός και ευέξαπτος, και δοσμένος στη συντροφιά κλεφτών και κάθε λογής αχρείων. Όσο για τον Ρολάνδο, ή Ροτολάνδο, ή Ορλάνδο — γιατί οι ιστορίες τον αναφέρουν με όλα αυτά τα ονόματα — έχω τη γνώμη, και την κρατώ, πως ήταν μετρίου αναστήματος, φαρδοώμος, κάπως ραιβοπόδαρος, με σκούρα επιδερμίδα, κόκκινα γένια, τριχωτό σώμα και αυστηρή έκφραση· άνθρωπος λιγομίλητος, αλλά πολύ ευγενικός και καλοαναθρεμμένος.»

«Αν ο Ρολάνδος δεν ήταν πιο χαριτωμένος απ' όσο τον περιγράφετε, σεβασμιότατε», είπε ο ιερέας, «δεν είναι καθόλου παράξενο που η ωραία Κυρά Αγγέλικα τον απέρριψε και τον άφησε για τη ζωντάνια, τη σπιρτάδα και τη χάρη

εκείνου του νεαρού Μαυριτανού με το χνούδι στα γένια, στον οποίο παραδόθηκε· και έδειξε πως είχε κρίση, προτιμώντας να ερωτευτεί τη γλυκιά τρυφερότητα του Μεντόρο παρά την τραχύτητα του Ρολάνδου.»

«Εκείνη η Αντζέλικα, κύριε εφημέριε», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «ήταν μια επιπόλαιη κοπέλα, αλλοπρόσαλλη και κάπως ξετσίπωτη, και άφησε πίσω της έναν κόσμο γεμάτο από τις παραξενιές της όσο και από τη φήμη της ομορφιάς της. Περιφρόνησε χίλιους ευγενείς, άντρες γενναίους και σοφούς, και προτίμησε έναν λείο μάγουλο παραγιό, χωρίς περιουσία και χωρίς όνομα, πέρα από τη φήμη της ευγνωμοσύνης που του χάρισε η αγάπη που έτρεφε για τον φίλο του. Ο μεγάλος ποιητής που ύμνησε την ομορφιά της, ο ξακουστός Αριόστο, μη θέλοντας να τραγουδήσει τις περιπέτειές της μετά την ταπεινωτική της παράδοση (που μάλλον δεν ήταν και τόσο τιμητικές), την άφησε στο σημείο όπου λέει:

Πώς πήρε στα χέρια της το σκήπτρο του Κατάι, κάποιος βάρδος με πιο επιδέξια πένα ίσως το τραγουδήσει μια μέρα·

και αυτό ήταν, δίχως αμφιβολία, ένα είδος προφητείας, γιατί τους ποιητές τούς λένε και _vates_–, δηλαδή μάντεις· και η αλήθεια της φάνηκε καθαρά, γιατί από τότε ένας ξακουστός Ανδαλουσιανός ποιητής θρήνησε και τραγούδησε τα δάκρυά της, και ένας άλλος περίφημος και σπάνιος ποιητής, Καστιλιανός, τραγούδησε την ομορφιά της.»

«Πείτε μου, κύριε Δον Κιχώτη», είπε εδώ ο κουρέας, «ανάμεσα σε όλους όσοι την εξύμνησαν, δεν βρέθηκε κανένας ποιητής να γράψει και μια σάτιρα για την κυρία Αντζέλικα;»

«Το πιστεύω πολύ εύκολα», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «πως αν ο Σακριπάντε ή ο Ρολάνδος ήταν ποιητές, θα της είχαν σύρει τα εξ αμάξης της δεσποινίδας· γιατί έτσι συνηθίζουν οι ποιητές όταν οι κυρίες τους τούς περιφρονούν και τους απορρίπτουν, είτε είναι αληθινές είτε φανταστικές — με μια λέξη, εκείνες που διαλέγουν για κυρίες των στοχασμών τους — να παίρνουν εκδίκηση με σάτιρες και λιβέλους· εκδίκηση βέβαια ανάξια για γενναιόδωρες καρδιές. Ωστόσο, ως τώρα δεν έχω ακούσει κανένα δυσφημιστικό ποίημα εναντίον της κυρίας Αντζέλικας, που αναστάτωσε όλον τον κόσμο.»

«Παράξενο», είπε ο εφημέριος· όμως εκείνη τη στιγμή άκουσαν την οικονόμο και την ανιψιά, που είχαν νωρίτερα αποτραβηχτεί από τη συζήτηση, να φωνάζουν δυνατά στην αυλή, και με τον θόρυβο όλοι έτρεξαν έξω.

p01e.jpg (15K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ. ΠΟΥ ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ ΤΟ ΑΞΙΟΛΟΓΟ ΚΑΒΓΑ ΠΟΥ ΕΙΧΕ Ο ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΘΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΙΨΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΟ ΤΟΥ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

p02a.jpg (159K)

Πλήρες μέγεθος

Η ιστορία λέει πως οι φωνές που άκουσαν ο Δον Κιχώτης, ο εφημέριος και ο κουρέας ήταν της ανιψιάς και της οικονόμου, που φώναζαν στον Σάντσο. Εκείνος προσπαθούσε να μπει μέσα για να δει τον Δον Κιχώτη, ενώ εκείνες κρατούσαν την πόρτα κλειστή και του έλεγαν: «Τι γυρεύει αυτός ο αλήτης σ' αυτό το σπίτι; Άντε στο δικό σου, άνθρωπέ μου, γιατί εσύ, και

κανείς άλλος, ξεγελάς τον αφέντη μου, τον παρασέρνεις και τον σέρνεις να τριγυρνάει στους δρόμους και στην ύπαιθρο.»

Κι ο Σάντσο απάντησε: «Στο διάβολο να πας, παλιοοικονόμα! Εγώ είμαι αυτός που τον ξεγελούν, που τον παρασέρνουν και τον σέρνουν πέρα δώθε, όχι ο αφέντης σου! Αυτός με έχει γυρίσει όλο τον κόσμο, κι εσύ κάνεις μεγάλο λάθος. Με ξελόγιασε και με τράβηξε από το σπίτι με ένα τέχνασμα, τάζοντάς μου ένα νησί, που ακόμα το περιμένω.»

«Να σου σταθούν τα καταραμένα νησιά στον λαιμό, σιχαμένε Σάντσο», είπε η ανιψιά. «Τι είναι πάλι αυτά τα νησιά; Τρώγονται μήπως, όπως θα ήθελες εσύ, λαίμαργε και καλοφαγά;»

«Δεν είναι κάτι που τρώγεται», απάντησε ο Σάντσο, «είναι κάτι που το κυβερνάς και το εξουσιάζεις, και μάλιστα καλύτερο κι από τέσσερις πόλεις ή τέσσερις δικαστικές θέσεις στην αυλή.»

«Όπως και να 'χει», είπε η οικονόμος, «εδώ μέσα δεν μπαίνεις, σακί γεμάτο μπελάδες και ντορβάς από πονηριές. Πήγαινε να κυβερνήσεις το σπίτι σου και να σκάψεις το μποστάνι σου, και παράτα τα νησιά και τα ξερονήσια.»

Ο εφημέριος και ο κουρέας άκουγαν με μεγάλη διασκέδαση τα λόγια και των τριών. Ο Δον Κιχώτης όμως ανησύχησε μήπως ο Σάντσο αρχίσει να ξεφουρνίζει ένα σωρό ανόητες και επικίνδυνες κουβέντες και αγγίξει θέματα που δεν θα τον τιμούσαν ιδιαίτερα. Τον φώναξε λοιπόν, έβαλε τις άλλες δύο να σωπάσουν και να τον αφήσουν να περάσει. Ο Σάντσο μπήκε μέσα, και ο εφημέριος με τον κουρέα αποχαιρέτησαν τον Δον Κιχώτη, έχοντας πια χάσει την ελπίδα τους για τη

θεραπεία του, όταν είδαν πόσο δεμένος ήταν με τις τρελές του ιδέες και πόσο ποτισμένος με τις ανοησίες της άτυχης ιπποσύνης του. Και είπε ο εφημέριος στον κουρέα: «Θα δεις, φίλε μου, πως εκεί που δεν το περιμένουμε καθόλου, ο κύριός μας θα το σκάσει πάλι για άλλη μια εξόρμηση.»

«Δεν το αμφιβάλλω καθόλου», απάντησε ο κουρέας. «Αλλά δεν μου κάνει τόση εντύπωση η τρέλα του ιππότη, όσο η αφέλεια του ιπποκόμου, που πιστεύει τόσο ακλόνητα όλη αυτή την ιστορία με το νησί, ώστε νομίζω πως όσες αποδείξεις κι αν του έφερνε κανείς μπροστά στα μάτια, δεν θα του την έβγαζαν από το κεφάλι.»

«Ο Θεός να τους βοηθήσει», είπε ο εφημέριος· «κι ας έχουμε τον νου μας να δούμε πού θα καταλήξουν όλες αυτές οι ανοησίες του ιππότη και του ιπποκόμου, γιατί φαίνεται πως είναι φτιαγμένοι από το ίδιο καλούπι, και η τρέλα του αφέντη χωρίς την αφέλεια του ανθρώπου του δεν θα άξιζε δεκάρα.»

«Σωστό είναι αυτό», είπε ο κουρέας, «και θα ήθελα πάρα πολύ να μάθω τι λένε αυτή τη στιγμή οι δυο τους.»

«Σου εγγυώμαι», είπε ο εφημέριος, «πως η ανιψιά ή η οικονόμος θα μας το πουν σε λίγο, γιατί αυτές δεν είναι από εκείνες που ξεχνούν να κρυφακούσουν.»

Στο μεταξύ ο Δον Κιχώτης κλείστηκε στο δωμάτιό του μαζί με τον Σάντσο, και όταν έμειναν μόνοι είπε: «Με στενοχωρεί πολύ, Σάντσο, που είπες και λες πως σε πήρα από την καλύβα σου, ενώ ξέρεις πως ούτε εγώ έμεινα στο σπίτι μου. Βγήκαμε μαζί, πήραμε μαζί τον δρόμο, γυρίσαμε μαζί τον κόσμο· είχαμε την ίδια μοίρα και την ίδια τύχη. Αν εσένα σε κουβέρτιασαν μία

φορά, εμένα με ξυλοφόρτωσαν εκατό, κι αυτό είναι το μόνο πλεονέκτημα που έχω απέναντί σου.»

«Και πολύ λογικό ήταν», απάντησε ο Σάντσο, «γιατί, απ' όσα λέει η αφεντιά σας, οι συμφορές ταιριάζουν περισσότερο στους πλανόδιους ιππότες παρά στους ιπποκόμους τους.»

«Κάνεις λάθος, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «σύμφωνα με το ρητό _quando caput dolet_, κτλ.»

«Εγώ δεν καταλαβαίνω άλλη γλώσσα πέρα από τη δική μου», είπε ο Σάντσο.

«Θέλω να πω», είπε ο Δον Κιχώτης, «πως όταν πονάει το κεφάλι, υποφέρουν όλα τα μέλη· κι έτσι, αφού εγώ είμαι ο κύριος και αφέντης σου, είμαι το κεφάλι σου, κι εσύ μέρος δικό μου, αφού είσαι υπηρέτης μου. Επομένως, κάθε κακό που με αγγίζει ή θα με αγγίξει πρέπει να σε πονά, και ό,τι αγγίζει εσένα να πονά εμένα.»

«Έτσι θα έπρεπε να είναι», είπε ο Σάντσο· «αλλά όταν με κουβέρτιαζαν εμένα, ως μέλος, το κεφάλι μου ήταν από την άλλη μεριά του τοίχου και κοιτούσε, ενώ εγώ πετούσα στον αέρα, και δεν ένιωθε απολύτως κανέναν πόνο. Κι αν τα μέλη είναι υποχρεωμένα να νιώθουν τα βάσανα του κεφαλιού, τότε κι εκείνο θα έπρεπε να νιώθει τα δικά τους.»

«Θες να πεις, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «πως εγώ δεν ένιωσα όταν σε πετούσαν στην κουβέρτα; Αν αυτό εννοείς, ούτε να το λες ούτε να το σκέφτεσαι, γιατί εγώ τότε πόνεσα πιο πολύ στην ψυχή απ' όσο εσύ στο σώμα. Αλλά ας το αφήσουμε αυτό για την ώρα· θα έχουμε άφθονες ευκαιρίες να

το ξανασκεφτούμε και να το ξεκαθαρίσουμε. Πες μου τώρα, φίλε μου Σάντσο, τι λένε εδώ στο χωριό για μένα; Τι γνώμη έχουν οι απλοί άνθρωποι; Τι λένε οι hidalgos; Τι λένε οι caballeros; Τι λένε για την ανδρεία μου, για τα κατορθώματά μου, για την ευγένειά μου; Πώς κρίνουν το έργο που έχω αναλάβει, να ξαναφέρω και να αποκαταστήσω στον κόσμο το λησμονημένο πλέον τάγμα της ιπποσύνης; Με λίγα λόγια, Σάντσο, θέλω να μου πεις όλα όσα έχεις ακούσει πάνω σ' αυτό το θέμα· και να μου τα πεις χωρίς να προσθέσεις τίποτα στα καλά και χωρίς να αφαιρέσεις τίποτα από τα κακά. Γιατί καθήκον των πιστών υπηκόων είναι να λένε την αλήθεια στους κυρίους τους όπως ακριβώς είναι και στη σωστή της μορφή, χωρίς η κολακεία να τη φουσκώνει και χωρίς η μάταιη δουλοπρέπεια να τη μικραίνει. Και να ξέρεις, Σάντσο, πως αν η γυμνή αλήθεια, χωρίς το μεταμφίεσμα της κολακείας, έφτανε στ' αυτιά των πριγκίπων, οι καιροί θα ήταν αλλιώς, και άλλες εποχές θα λογαριάζονταν περισσότερο για σιδερένιες παρά η δική μας, που εγώ τη θεωρώ τη χρυσή των ύστερων αυτών χρόνων. Πάρε λοιπόν τούτη τη συμβουλή, Σάντσο, και πες μου καθαρά και πιστά την αλήθεια για όσα ξέρεις σχετικά με αυτό που σε ρώτησα.»

«Με όλη μου την καρδιά, αφέντη», απάντησε ο Σάντσο, «φτάνει η χάρη σας να μη θυμώσει μ' αυτά που θα πω, αφού θέλετε να τα πω ολόκληρα και γυμνά, χωρίς να τους φορέσω άλλα ρούχα απ' όσα είχαν όταν έφτασαν στ' αυτιά μου.»

«Καθόλου δεν θα θυμώσω», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης· «μίλα ελεύθερα, Σάντσο, και χωρίς περιστροφές.»

«Λοιπόν», είπε εκείνος, «πρώτα απ' όλα πρέπει να σας πω πως ο απλός κόσμος θεωρεί τη χάρη σας μεγάλο τρελό, κι εμένα όχι μικρότερο ανόητο. Οι hidalgos λένε πως, χωρίς να μείνετε μέσα στα όρια της τάξης σας ως ευγενής, πήρατε το "Don" και γίνατε ιππότης μεμιάς, έχοντας τέσσερα κλήματα κι ένα-δυο στρέμματα γης, και ούτε πουκάμισο στην πλάτη σας. Οι caballeros λένε πως δεν θέλουν οι hidalgos να σηκώνονται απέναντί τους, ιδίως οι hidalgos των υπηρετών, που γυαλίζουν μόνοι τους τα παπούτσια τους και μαντάρουν τις μαύρες τους κάλτσες με πράσινο μετάξι.»

«Αυτό», είπε ο Δον Κιχώτης, «δεν ισχύει για μένα, γιατί εγώ είμαι πάντα καλοντυμένος και ποτέ με μπαλώματα· κουρελιασμένος μπορεί να φαίνομαι, αλλά περισσότερο από τη φθορά των όπλων παρά από το πέρασμα του χρόνου.»

«Όσο για την ανδρεία σας, την ευγένειά σας, τα χαρίσματά σας και την αποστολή σας, οι γνώμες διχάζονται. Άλλοι λένε "τρελός, αλλά αστείος", άλλοι "γενναίος, αλλά άτυχος", άλλοι "ευγενικός, αλλά ανακατεύεται παντού", και ύστερα συνεχίζουν με τόσα ακόμη, που δεν αφήνουν γερό κόκαλο ούτε σε σας ούτε σε μένα.»

«Να θυμάσαι, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «ότι όπου η αρετή ξεχωρίζει πραγματικά, γίνεται στόχος διωγμού. Ελάχιστοι, ή και κανένας, από τους μεγάλους άντρες που έζησαν δεν γλίτωσαν από τις συκοφαντίες της κακίας. Τον Ιούλιο Καίσαρα, τον πιο τολμηρό, σοφό και ανδρείο από τους στρατηγούς, τον κατηγορούσαν πως ήταν φιλόδοξος και όχι ιδιαίτερα καθαρός στο ντύσιμό του ούτε άμεμπτος στα ήθη του. Για τον Αλέξανδρο, που τα κατορθώματά του τού χάρισαν

το όνομα Μέγας, λένε πως έπινε παραπάνω απ' όσο έπρεπε. Για τον Ηρακλή, τον ήρωα των πολλών άθλων, λέγεται πως ήταν ακόλαστος και φιλήδονος. Για τον Δον Γκαλαόρ, τον αδελφό του Αμαδί του Γαλάτη, ψιθύριζαν πως ήταν υπερβολικά καβγατζής, και για τον αδελφό του πως ήταν κλαψιάρης. Έτσι λοιπόν, Σάντσο, ανάμεσα σε όλες αυτές τις συκοφαντίες εναντίον καλών ανθρώπων, μπορούν να περάσουν και οι δικές μου, αφού δεν είναι περισσότερες απ' όσες είπες εσύ.»

«Ακριβώς εκεί είναι το ζήτημα, στο κορμί του πατέρα μου!»

«Υπάρχουν κι άλλα, λοιπόν;» ρώτησε ο Δον Κιχώτης.

«Μένει ακόμη η ουρά να γδαρθεί», είπε ο Σάντσο· «ως εδώ όλα είναι γλυκά και ψωμάκια· αλλά αν θέλει η αφεντιά σας να μάθει όλες τις συκοφαντίες που σας φορτώνουν, θα σας φέρω αμέσως κάποιον που μπορεί να σας τις πει όλες μία προς μία χωρίς να παραλείψει ούτε ψίχουλο· γιατί χτες το βράδυ γύρισε σπίτι ο γιος του Βαρθολομαίου Καράσκο, που σπούδαζε στη Σαλαμάνκα, αφού πήρε το πτυχίο του, και όταν πήγα να τον χαιρετήσω, μου είπε πως η ιστορία της αφεντιάς σας κυκλοφορεί κιόλας τυπωμένη σε βιβλία, με τον τίτλο Ο ΕΥΦΥΗΣ ΕΥΓΕΝΗΣ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΤΗΣ ΜΑΝΤΣΑΣ· και λέει πως εκεί αναφέρουν κι εμένα με το ίδιο μου το όνομα, Σάντσο Πάνθα, και την κυρά Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο επίσης, και διάφορα πράγματα που μας συνέβησαν όταν ήμασταν μόνοι μας· τόσο που έκανα τον σταυρό μου από την απορία μου, πώς μπόρεσε ο ιστορικός που τα έγραψε να τα ξέρει.»

«Σου λέω, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «ο συγγραφέας της ιστορίας μας θα είναι κάποιος σοφός μάγος· γιατί σε τέτοιους ανθρώπους τίποτα απ' όσα διαλέγουν να γράψουν δεν μένει κρυφό.»

«Τι λες!» είπε ο Σάντσο. «Σοφός και μάγος; Μα ο πτυχιούχος Σαμψών Καράσκο — έτσι λέγεται αυτός που σου ανέφερα — λέει πως ο συγγραφέας της ιστορίας ονομάζεται Σίντε Χαμέτε Μπερενχένα.»

«Αυτό είναι μαυριτανικό όνομα», είπε ο Δον Κιχώτης.

«Μπορεί και να είναι», απάντησε ο Σάντσο· «γιατί έχω ακούσει πως οι Μαυριτανοί αγαπούν πολύ τις μελιτζάνες.»

«Μάλλον θα μπέρδεψες το επώνυμο αυτού του "Σίντε" — που στα αραβικά σημαίνει "Κύριος" — Σάντσο», παρατήρησε ο Δον Κιχώτης.

«Πολύ πιθανό», απάντησε ο Σάντσο, «αλλά αν η αφεντιά σας θέλει να φέρω τον πτυχιούχο, πάω και τον φέρνω στο πι και φι.»

«Θα μου κάνεις μεγάλη χάρη, φίλε μου», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί αυτά που μου είπες με έχουν αφήσει άναυδο, και δεν θα μπορέσω να φάω μπουκιά που να μου πέσει καλά, αν δεν ακούσω όλη την ιστορία.»

«Τότε φεύγω να τον φέρω», είπε ο Σάντσο· και, αφήνοντας τον αφέντη του, πήγε να βρει τον πτυχιούχο. Σε λίγο γύρισε μαζί του, και οι τρεις τους έπιασαν μια πολύ αστεία κουβέντα.

p02e.jpg (23K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III. ΓΙΑ ΤΗΝ ΞΕΚΑΡΔΙΣΤΙΚΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ, ΤΟΝ ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΘΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΤΥΧΙΟΥΧΟ ΣΑΜΨΩΝ ΚΑΡΑΣΚΟ

p03a.jpg (131K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Δον Κιχώτης έμεινε βυθισμένος στις σκέψεις του, περιμένοντας τον πτυχιούχο Καράσκο, από τον οποίο θα μάθαινε πώς είχε βρεθεί ο ίδιος μέσα σε βιβλίο, όπως έλεγε ο Σάντσο. Δεν μπορούσε με τίποτα να πιστέψει πως υπήρχε τέτοια ιστορία· το αίμα των εχθρών που είχε σκοτώσει δεν είχε ακόμη στεγνώσει πάνω στη λεπίδα του σπαθιού του, κι όμως τώρα ήθελαν να πουν πως τα σπουδαία κατορθώματά του κυκλοφορούσαν τυπωμένα. Παρ' όλα αυτά, φανταζόταν πως κάποιος σοφός, φίλος ή εχθρός, ίσως με τη βοήθεια της μαγείας να τα είχε στείλει στο τυπογραφείο: αν ήταν φίλος, για να τα μεγαλύνει και να τα υψώσει πάνω κι από τα πιο ξακουστά που είχε πετύχει ποτέ οποιοσδήποτε περιπλανώμενος ιππότης· αν ήταν εχθρός, για να τα μηδενίσει και να τα ξεπέσει πιο χαμηλά κι από τα πιο ασήμαντα που είχαν ποτέ καταγραφεί για οποιονδήποτε ταπεινό ιπποκόμο — αν και, όπως έλεγε μέσα του, τα κατορθώματα των ιπποκόμων δεν καταγράφονταν ποτέ. Αν όμως πράγματι υπήρχε μια τέτοια ιστορία, τότε, αφού αφορούσε έναν περιπλανώμενο ιππότη, θα έπρεπε αναγκαστικά να είναι υψηλόφωνη, επιβλητική, μεγαλοπρεπής και αληθινή. Αυτή η σκέψη τον παρηγορούσε κάπως, αν και τον ανησυχούσε η ιδέα πως ο συγγραφέας ήταν Μαυριτανός, κρίνοντας από τον τίτλο «Σίντε»· και από Μαυριτανούς δεν περίμενε κανείς αλήθεια,

αφού όλοι τους είναι απατεώνες, ψεύτες και μηχανορράφοι. Φοβόταν μήπως είχε μιλήσει για τις ερωτικές του υποθέσεις με κάποιον άσεμνο τρόπο, που θα μπορούσε να βλάψει και να αμαυρώσει την αγνότητα της κυρίας του, της Δουλτσινέας ντελ Τομπόσο. Θα ήθελε να είχε παρουσιάσει την πίστη και τον σεβασμό που της έδειχνε πάντα, απορρίπτοντας βασίλισσες, αυτοκράτειρες και κάθε λογής δεσποσύνες, και χαλιναγωγώντας την ορμή των φυσικών του παρορμήσεων. Χαμένος και απορροφημένος σε αυτές και σε άλλες πολλές σκέψεις, τον βρήκαν ο Σάντσο και ο Καράσκο, τους οποίους ο Δον Κιχώτης υποδέχτηκε με μεγάλη ευγένεια.

Ο εργένης, παρόλο που τον έλεγαν Σαμψών, δεν ήταν καθόλου μεγαλόσωμος· όμως ήταν φοβερός χωρατατζής. Είχε κιτρινωπή όψη, αλλά ξυράφι μυαλό, ήταν γύρω στα είκοσι τέσσερα, με στρογγυλό πρόσωπο, πλακουτσή μύτη και μεγάλο στόμα—όλα σημάδια σκανταλιάρικου χαρακτήρα και αγάπης για τα αστεία και τις φάρσες. Και δείγμα απ' αυτό έδωσε μόλις είδε τον Δον Κιχώτη: γονάτισε μπροστά του και είπε: «Αφήστε με να φιλήσω το χέρι της μεγαλειότητάς σας, κύριε Δον Κιχώτη της Μάντσας, γιατί, μα το ράσο του Αγίου Πέτρου που φοράω, αν και έχω λάβει μόνο τις τέσσερις πρώτες χειροτονίες, η αφεντιά σας είναι ένας από τους πιο ξακουστούς περιπλανώμενους ιππότες που υπήρξαν ποτέ ή που θα υπάρξουν σε όλο τον κόσμο. Ευλογία στον Σίδε Χαμέτε Μπενενχέλι, που έγραψε την ιστορία των μεγάλων κατορθωμάτων σας, και διπλή ευλογία σ' εκείνον τον γνώστη που μπήκε στον κόπο να τη μεταφράσει από τα αραβικά στη δική μας κοινή καστιλιάνικη γλώσσα, για να τη χαρεί όλος ο κόσμος!»

Ο Δον Κιχώτης τον σήκωσε και είπε: «Άρα λοιπόν είναι αλήθεια πως υπάρχει ιστορία γραμμένη για μένα, και πως την έγραψε ένας Μαυριτανός και σοφός;»

«Είναι πέρα για πέρα αλήθεια, κύριε», είπε ο Σαμψών, «και πιστεύω πως αυτή τη στιγμή κυκλοφορούν ήδη πάνω από δώδεκα χιλιάδες αντίτυπα αυτής της ιστορίας. Ρωτήστε μόνο στην Πορτογαλία, στη Βαρκελώνη και στη Βαλένθια, όπου έχει τυπωθεί· και μάλιστα λένε πως τυπώνεται και στην Αμβέρσα. Είμαι βέβαιος πως δεν θα υπάρξει χώρα ή γλώσσα όπου να μη μεταφραστεί.»

«Ένα από τα πράγματα», παρατήρησε εδώ ο Δον Κιχώτης, «που πρέπει να δίνουν τη μεγαλύτερη χαρά σ' έναν ενάρετο και εξέχοντα άνθρωπο είναι να βλέπει τον εαυτό του, όσο ζει ακόμη, τυπωμένο και δημοσιευμένο, να τον έχουν όλοι στο στόμα τους με καλό όνομα. Λέω με καλό όνομα, γιατί αν συμβαίνει το αντίθετο, δεν υπάρχει θάνατος που να συγκρίνεται μ' αυτό.»

«Αν το κριτήριο είναι το καλό όνομα και η φήμη», είπε ο πτυχιούχος, «τότε η αφεντιά σας παίρνει μόνη της το βραβείο απ' όλους τους περιπλανώμενους ιππότες. Γιατί και ο Μαυριτανός στη δική του γλώσσα και ο χριστιανός στη δική του φρόντισαν να μας παρουσιάσουν τη γενναιότητά σας, το υψηλό σας θάρρος μπροστά στους κινδύνους, τη δύναμή σας στις αντιξοότητες, την υπομονή σας στις συμφορές αλλά και στις πληγές, καθώς και την αγνότητα και την εγκράτεια του πλατωνικού έρωτα της αφεντιάς σας και της κυρίας μου Δόνας Δουλτσινέας του Τομπόσο—»

«Εγώ ποτέ δεν άκουσα να αποκαλούν την κυρά μου Δουλτσινέα "Δόνια",» παρατήρησε εδώ ο Σάντσο· «τίποτε άλλο παρά η κυρά Δουλτσινέα δελ Τομπόσο· άρα ήδη από εδώ η ιστορία κάνει λάθος.»

«Αυτό δεν είναι και τόσο σημαντική ένσταση», απάντησε ο Καράσκο.

«Σίγουρα όχι», είπε ο Δον Κιχώτης· «αλλά πείτε μου, κύριε βακαλάρε, ποια από τα κατορθώματά μου προβάλλονται περισσότερο σε αυτή την ιστορία;»

«Σ′ αυτό το ζήτημα», απάντησε ο βακαλάρης, «οι γνώμες διχάζονται, όπως και τα γούστα· άλλοι ορκίζονται στην περιπέτεια με τους ανεμόμυλους, που η χάρη σας πέρασε για Βριάρεω και γίγαντες· άλλοι σε εκείνη με τα νεροτριβεία· άλλος εξυμνεί την περιγραφή των δύο στρατών που ύστερα φάνηκαν σαν δυο κοπάδια πρόβατα· άλλος εκείνη με το νεκρό σώμα που το πήγαιναν για ταφή στη Σεγόβια· τρίτος λέει πως η απελευθέρωση των καταδίκων των γαλερών είναι η καλύτερη απ′ όλες, και τέταρτος πως τίποτα δεν ξεπερνά την υπόθεση με τους γίγαντες Βενεδικτίνους και τη μάχη με τον γενναίο Βισκαΐνό.»

«Πείτε μου, κύριε βακαλάρε», είπε τότε ο Σάντσο, «μπαίνει κι η περιπέτεια με τους Γιανγκουεσάνους, όταν ο καλός μας Ροσινάντε λιμπίστηκε λιχουδιές;»

«Ο σοφός δεν άφησε τίποτα μέσα στο μελανοδοχείο», απάντησε ο Σαμψών· «τα λέει όλα και τα καταγράφει όλα, ακόμη και τις τούμπες που έκανε ο άξιος Σάντσο μέσα στην κουβέρτα.»

«Εγώ δεν έκανα τούμπες μέσα στην κουβέρτα», ανταπάντησε ο Σάντσο· «στον αέρα τις έκανα, και περισσότερες απ′ όσες θα ήθελα.»

«Δεν υπάρχει ανθρώπινη ιστορία στον κόσμο, φαντάζομαι», είπε ο Δον Κιχώτης, «που να μην έχει τα πάνω της και τα κάτω της· πολύ περισσότερο όσες μιλούν για ιπποσύνη, γιατί αυτές δεν γίνεται να αποτελούνται μόνο από ευτυχισμένες περιπέτειες.»

«Παρόλα αυτά», απάντησε ο βακαλάρης, «υπάρχουν κάποιοι που διάβασαν την ιστορία και λένε πως θα τους άρεσε αν ο συγγραφέας είχε αφήσει απ' έξω μερικά από τα αμέτρητα ξυλοκοπήματα που έφαγε ο κύριος Δον Κιχώτης σε διάφορες συναντήσεις.»

«Εκεί ακριβώς φαίνεται η αλήθεια της ιστορίας», είπε ο Σάντσο.

«Παρόλα αυτά, θα μπορούσαν κάλλιστα να τα είχαν αποσιωπήσει», παρατήρησε ο Δον Κιχώτης· «γιατί δεν χρειάζεται να καταγράφονται γεγονότα που δεν αλλάζουν ούτε επηρεάζουν την αλήθεια μιας ιστορίας, όταν τείνουν να γελοιοποιούν τον ήρωά της. Ο Αινείας δεν ήταν στην πραγματικότητα τόσο ευσεβής όσο τον παρουσιάζει ο Βιργίλιος, ούτε ο Οδυσσέας τόσο σοφός όσο τον περιγράφει ο Όμηρος.»

«Σωστό αυτό», είπε ο Σαμψών· «άλλο πράγμα να γράφεις ως ποιητής και άλλο ως ιστορικός. Ο ποιητής μπορεί να περιγράφει ή να τραγουδά τα πράγματα όχι όπως έγιναν, αλλά όπως θα έπρεπε να είχαν γίνει· ο ιστορικός όμως οφείλει να τα καταγράφει όχι όπως θα έπρεπε να ήταν, αλλά όπως πραγματικά ήταν, χωρίς να προσθέτει τίποτα στην αλήθεια και χωρίς να αφαιρεί τίποτα από αυτήν.»

«Λοιπόν», είπε ο Σάντσο, «αν αυτός ο σινιόρ Μαυριτανός λέει την αλήθεια, τότε σίγουρα μέσα στα ξυλοφορτώματα του αφέντη μου θα βρίσκονται και τα δικά μου· γιατί ποτέ δεν μετρούσαν τις πλάτες της αφεντιάς του χωρίς να κάνουν το ίδιο και σε όλο μου το κορμί. Αλλά δεν έχω και δικαίωμα να

παραπονιέμαι, γιατί, όπως λέει κι ο ίδιος ο αφέντης μου, τα μέλη πρέπει να μοιράζονται τον πόνο του κεφαλιού.»

«Πονηρός είσαι, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης· «μα την πίστη μου, μνήμη δεν σου λείπει καθόλου όταν αποφασίζεις να θυμηθείς.»

«Κι αν ακόμα προσπαθούσα να ξεχάσω το ξύλο που μου έδωσαν», είπε ο Σάντσο, «τα σημάδια δεν θα μ' άφηναν, γιατί είναι ακόμη φρέσκα στα πλευρά μου.»

«Σώπα, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «και μην διακόπτεις τον βακαλάριο, τον οποίο παρακαλώ να συνεχίσει και να πει όλα όσα λέγονται για μένα σ' αυτή την ιστορία.»

«Και για μένα επίσης», είπε ο Σάντσο, «γιατί λένε πως κι εγώ είμαι ένα από τα κύρια πρόσωπα μέσα σ' αυτήν.»

«Πρόσωπα, όχι πρόσωπαζες, φίλε Σάντσο», είπε ο Σαμψών.

«Τι είναι πάλι αυτό; Άλλος ένας που πιάνεται από τις λέξεις;» είπε ο Σάντσο. «Αν συνεχίσουμε έτσι, δεν θα τελειώσουμε ούτε σε μια ζωή.»

«Ο Θεός να συντομεύσει τη δική μου, Σάντσο», απάντησε ο βακαλάριος, «αν δεν είσαι το δεύτερο πρόσωπο της ιστορίας· και υπάρχουν μάλιστα κάποιοι που θα προτιμούσαν ν' ακούν εσένα να μιλάς παρά τον πιο έξυπνο απ' όλους μέσα στο βιβλίο. Υπάρχουν όμως και άλλοι που λένε πως φάνηκες υπερβολικά εύπιστος, πιστεύοντας ότι υπήρχε πράγματι πιθανότητα να κυβερνήσεις εκείνο το νησί που σου υποσχέθηκε ο σινιόρ Δον Κιχώτης.»

«Έχει ακόμη ήλιο ο τοίχος», είπε ο Δον Κιχώτης· «και όταν ο Σάντσο προχωρήσει λίγο περισσότερο στη ζωή και αποκτήσει την πείρα που φέρνουν τα χρόνια, θα είναι καταλληλότερος και πιο ικανός να γίνει κυβερνήτης απ' ό,τι είναι τώρα.»

«Μα τον Θεό, αφέντη», είπε ο Σάντσο, «το νησί που δεν μπορώ να κυβερνήσω με τα χρόνια που έχω, δεν θα μπορέσω να το κυβερνήσω ούτε με τα χρόνια του Μαθουσάλα. Το πρόβλημα είναι πως αυτό το νησί κρατιέται κάπου μακριά, δεν ξέρω πού· όχι πως μου λείπει το μυαλό για να το κυβερνήσω.»

«Άφησέ το στον Θεό, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί όλα θα γίνουν, και ίσως μάλιστα καλύτερα απ' όσο νομίζεις· ούτε φύλλο δεν κουνιέται στο δέντρο χωρίς το θέλημα του Θεού.»

«Αλήθεια είναι αυτό», είπε ο Σαμψών· «και αν είναι θέλημα Θεού, δεν θα λείψουν ούτε χίλια νησιά — πόσο μάλλον ένα — για να κυβερνήσει ο Σάντσο.»

«Έχω δει κυβερνήτες εδώ γύρω», είπε ο Σάντσο, «που δεν αξίζουν ούτε όσο η σόλα του παπουτσιού μου· κι όμως τους λένε "εξοχότατε" και τους υπηρετούν σε ασημένια σκεύη.»

«Αυτοί δεν είναι κυβερνήτες νησιών», παρατήρησε ο Σαμψών, «αλλά άλλων, πιο εύκολων διοικήσεων· όποιος κυβερνά νησιά πρέπει τουλάχιστον να ξέρει γραμματική.»

«Το γραμ το κουμαντάρω μια χαρά», είπε ο Σάντσο· «αλλά με το μαρ δεν έχω ούτε κλίση ούτε όρεξη, γιατί δεν ξέρω καν τι είναι. Όσο για το ζήτημα της διακυβέρνησης, το αφήνω στα χέρια του Θεού, να με στείλει όπου θα είναι πιο πολύ προς υπηρεσία του. Κι ακόμα να σας πω, κύριε βακαλάρε Σαμψών

Καρράσκο, πως μου άρεσε πάρα πολύ που ο συγγραφέας αυτής της ιστορίας μίλησε για μένα με τέτοιον τρόπο, ώστε όσα λέει να μη με προσβάλλουν· γιατί, στην πίστη ενός αληθινού ιπποκόμου, αν είχε γράψει για μένα οτιδήποτε δεν ταίριαζε σε παλιό χριστιανό, όπως είμαι εγώ, θα το είχαν ακούσει κι οι κουφοί.»

«Αυτό θα ήταν θαύμα», είπε ο Σαμψών.

«Θαύμα ή όχι», είπε ο Σάντσο, «ο καθένας να προσέχει πώς μιλά ή γράφει για τους ανθρώπους και να μην πετάει στο χαρτί ό,τι του κατέβει στο κεφάλι.»

«Ένα από τα ελαττώματα που βρίσκουν σ' αυτή την ιστορία», είπε ο βακαλάρης, «είναι πως ο συγγραφέας της έβαλε μέσα μια νουβέλα που λέγεται "Η αδιάκριτη περιέργεια"· όχι επειδή είναι κακή ή κακογραμμένη, αλλά επειδή είναι παράταιρη και δεν έχει καμία σχέση με την ιστορία του αξιότιμου κυρίου Δον Κιχώτη.»

«Βάζω στοίχημα πως ο σκυλόπουστας μπέρδεψε τα λάχανα με τα καλάθια», είπε ο Σάντσο.

«Τότε», είπε ο Δον Κιχώτης, «ο συγγραφέας της ιστορίας μου δεν ήταν κανένας σοφός, αλλά κάποιος αμαθής φλύαρος, που κάθισε να τη γράψει πρόχειρα και απερίσκεπτα, κι όπως του βγει· σαν τον Ορμπανέχα, τον ζωγράφο από την Ουβέδα, που όταν τον ρωτούσαν τι ζωγραφίζει, απαντούσε: "Ό,τι βγει." Καμιά φορά ζωγράφιζε έναν πετεινό τόσο παράξενα και τόσο αγνώριστα, που αναγκαζόταν να γράφει δίπλα με γοτθικά γράμματα: "Αυτό είναι πετεινός." Έτσι θα είναι και με την ιστορία μου· θα χρειάζεται σχόλια για να την καταλαβαίνει

κανείς.»

«Καμία ανησυχία γι' αυτό», απάντησε ο Σαμψών, «γιατί είναι τόσο ξεκάθαρη, που δεν έχει τίποτα το δυσνόητο· τα παιδιά ξεφυλλίζουν τις σελίδες της, οι νέοι τη διαβάζουν, οι ώριμοι την καταλαβαίνουν, οι γέροι την επαινούν. Με μια λέξη, την έχουν ξεφυλλίσει, τη διαβάζουν και τη μαθαίνουν απ' έξω άνθρωποι κάθε λογής, τόσο που μόλις δουν κανένα ισχνό ψωράλογο, λένε αμέσως: "Να ο Ροσινάντε." Και αυτοί που τη διαβάζουν πιο πολύ απ' όλους είναι οι ακόλουθοι, γιατί δεν υπάρχει προθάλαμος άρχοντα όπου να μη βρίσκεται ένας "Δον Κιχώτης"· ο ένας τον πιάνει μόλις τον αφήσει ο άλλος, αυτός ορμάει να τον πάρει κι εκείνος τον ζητάει. Με δυο λόγια, η εν λόγω ιστορία είναι η πιο απολαυστική και η λιγότερο βλαβερή διασκέδαση που έχει φανεί ως τώρα, γιατί σε ολόκληρο το έργο δεν θα βρει κανείς ούτε την παραμικρή υπόνοια άσεμνης λέξης ούτε σκέψη που να μην είναι καθολική.»

«Αν το έγραφε με οποιονδήποτε άλλο τρόπο», είπε ο Δον Κιχώτης, «δεν θα έγραφε την αλήθεια αλλά ψέματα· και οι ιστορικοί που καταφεύγουν στο ψέμα θα έπρεπε να καίγονται, όπως εκείνοι που κόβουν κίβδηλο νόμισμα. Και δεν μπορώ να καταλάβω τι τον έκανε να καταφύγει σε μυθιστορήματα και άσχετες ιστορίες, όταν είχε τόσα πολλά να πει για τη δική μου. Σίγουρα θα ακολούθησε την παροιμία "με άχυρο ή με σανό, κτλ.", γιατί μόνο αν παρέθετε τις σκέψεις μου, τους αναστεναγμούς μου, τα δάκρυά μου, τους υψηλούς σκοπούς μου και τα κατορθώματά μου, θα μπορούσε να είχε φτιάξει έναν τόμο τόσο μεγάλο, ή και μεγαλύτερο, απ' όσο θα έβγαινε

από όλα τα έργα του El Tostado μαζί. Τελικά, señor bachiller, στο συμπέρασμα που καταλήγω είναι πως για να γράψει κανείς ιστορίες, ή βιβλία οποιουδήποτε είδους, χρειάζεται μεγάλη κρίση και ώριμη αντίληψη. Το να αποδίδεις το χιούμορ και να γράφεις με κομψή, ευχάριστη χάρη είναι χάρισμα μεγάλων ιδιοφυιών. Ο πιο έξυπνος χαρακτήρας στην κωμωδία είναι ο γελωτοποιός, γιατί όποιος θέλει να κάνει τους άλλους να τον περάσουν για ανόητο, δεν πρέπει να είναι. Η ιστορία είναι κατά κάποιον τρόπο ιερό πράγμα, γιατί οφείλει να είναι αληθινή, και όπου υπάρχει η αλήθεια, εκεί είναι και ο Θεός· κι όμως, υπάρχουν κάποιοι που γράφουν και πετούν βιβλία στον κόσμο σαν να ήταν λουκουμάδες.»

«Δεν υπάρχει βιβλίο τόσο κακό που να μην έχει μέσα του κάτι καλό», είπε ο bachelor.

«Αναμφίβολα», απάντησε ο Δον Κιχώτης· «όμως συχνά συμβαίνει όσοι έχουν κερδίσει και κατακτήσει μια δίκαιη φήμη με τα γραπτά τους, να τη χάνουν εντελώς ή να τη βλάπτουν ως έναν βαθμό, όταν τα δίνουν για τύπωμα.»

«Ο λόγος γι’ αυτό», είπε ο Samson, «είναι ότι τα τυπωμένα έργα εξετάζονται με την ησυχία τους, κι έτσι τα ελαττώματά τους φαίνονται εύκολα. Και όσο μεγαλύτερη είναι η φήμη του συγγραφέα, τόσο πιο αυστηρά τον ξεψαχνίζουν. Οι άνθρωποι που είναι ξακουστοί για το πνεύμα τους, οι μεγάλοι ποιητές, οι επιφανείς ιστορικοί, πάντα —ή τις περισσότερες φορές— γίνονται αντικείμενο φθόνου από εκείνους που βρίσκουν ιδιαίτερη χαρά και απόλαυση στο να κριτικάρουν τα γραπτά των άλλων, χωρίς να έχουν γράψει τίποτα δικό τους.»

«Καθόλου παράξενο», είπε ο Δον Κιχώτης· «γιατί υπάρχουν πολλοί θεολόγοι που δεν κάνουν για τον άμβωνα, αλλά είναι εξαίρετοι στο να εντοπίζουν τα ελαττώματα ή τις υπερβολές εκείνων που κηρύττουν.»

«Όλα αυτά είναι αλήθεια, κύριε Δον Κιχώτη», είπε ο Καράσκο· «μακάρι όμως όσοι ψάχνουν για ελαττώματα να ήταν πιο επιεικείς και λιγότερο σχολαστικοί, και να μην κολλούσαν τόσο πολύ στις κηλίδες του λαμπρού ήλιου του έργου που κατηγορούν· γιατί, αν _aliquando bonus dormitat Homerus_, ας θυμούνται πόσο καιρό έμεινε άγρυπνος για να σκορπίσει το φως του έργου του με όσο το δυνατόν λιγότερη σκιά· και ίσως αυτά που επικρίνουν να είναι απλώς ελιές, που καμιά φορά κάνουν ακόμη πιο όμορφο το πρόσωπο που τις φέρει· γι' αυτό λέω πως πολύ μεγάλο είναι το ρίσκο που παίρνει όποιος τυπώνει ένα βιβλίο, γιατί από όλες τις αδυνατότητες η μεγαλύτερη είναι να γράψει κανείς ένα που να ικανοποιεί και να αρέσει σε όλους τους αναγνώστες.»

«Αυτό που μιλά για μένα πρέπει να άρεσε σε λίγους», είπε ο Δον Κιχώτης.

«Κάθε άλλο», είπε ο πτυχιούχος· «γιατί, αφού _stultorum infinitum est numerus_, αμέτρητοι είναι εκείνοι που χάρηκαν την εν λόγω ιστορία· κάποιοι όμως κατηγόρησαν τη μνήμη του συγγραφέα, επειδή ξέχασε να πει ποιος ήταν ο κλέφτης που έκλεψε τον γάιδαρο του Σάντσο· γιατί αυτό δεν αναφέρεται ρητά, παρά μόνο συνάγεται από όσα γράφονται, ότι δηλαδή του τον έκλεψαν, και λίγο παρακάτω βλέπουμε τον Σάντσο καβάλα στον ίδιο γάιδαρο, χωρίς να έχει προηγηθεί η επανεμφάνισή του. Λένε επίσης πως ξέχασε να εξηγήσει τι

έκανε ο Σάντσο με εκείνα τα εκατό στέμματα που βρήκε στη βαλίτσα στη Σιέρα Μορένα, αφού δεν τα ξαναναφέρει ποτέ, και πολλοί θα ήθελαν πολύ να μάθουν τι τα έκανε ή πού τα ξόδεψε, γιατί αυτό θεωρείται μία από τις σοβαρές παραλείψεις του έργου.»

«Κύριε Σαμψών, δεν είμαι τώρα σε διάθεση για λογαριασμούς και εξηγήσεις», είπε ο Σάντσο· «γιατί με έχει πιάσει μια λιγούρα στο στομάχι, και αν δεν τη γιατρέψω με δυο γουλιές από το παλιό καλό κρασί, θα με βάλει στο αγκάθι της Αγίας Λουκίας. Το έχω στο σπίτι, και η γριά μου με περιμένει· μετά το φαγητό θα ξανάρθω και θα απαντήσω σε σένα και σε όλο τον κόσμο ό,τι θέλετε να με ρωτήσετε, τόσο για την απώλεια του γαϊδάρου όσο και για το ξόδεμα των εκατό στεμμάτων»· και χωρίς να πει άλλη λέξη ούτε να περιμένει απάντηση, έφυγε τρέχοντας για το σπίτι.

Ο Δον Κιχώτης παρακάλεσε θερμά τον бакалавро να μείνει και να κάνει μαζί του λίγη μετάνοια. Εκείνος δέχτηκε την πρόσκληση και έμεινε· στο συνηθισμένο φαγητό πρόσθεσαν και δυο νεαρά περιστέρια, στο τραπέζι μιλούσαν για ιπποσύνη, ο Καράσκο μπήκε στο κλίμα του οικοδεσπότη του, το γεύμα τελείωσε, έριξαν τον απογευματινό τους ύπνο, ο Σάντσο επέστρεψε και η κουβέντα τους ξανάρχισε.

p03e.jpg (49K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV. ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ Ο ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΘΑ ΔΙΝΕΙ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΙΣ ΑΜΦΙΒΟΛΙΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΠΑΚΑΛΑΡΟΥ ΣΑΜΨΩΝ ΚΑΡΡΑΣΚΟ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΞΙΖΕΙ ΝΑ ΤΑ ΞΕΡΕΙ ΚΑΙ ΝΑ ΤΑ ΛΕΕΙ

ΚΑΝΕΙΣ

p04a.jpg (143K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Σάντσο γύρισε στο σπίτι του Δον Κιχώτη και, ξαναπιάνοντας το προηγούμενο θέμα της συζήτησης, είπε: «Όσο για εκείνο που είπε ο κύριος Σάμψων, πως θα ήθελε να μάθει από ποιον, ή πώς, ή πότε μου έκλεψαν τον γάιδαρο, απαντώ το εξής: την ίδια νύχτα που μπήκαμε στη Σιέρρα Μορένα, φεύγοντας από την Ιερή Αδελφότητα ύστερα από εκείνη την άτυχη περιπέτεια με τους κατάδικους των γαλέρων και την άλλη με το πτώμα που πήγαινε στη Σεγόβια, ο αφέντης μου κι εγώ χωθήκαμε σε μια συστάδα θάμνων· κι εκεί, με τον αφέντη μου ακουμπισμένο στο κοντάρι του και εμένα καθισμένο πάνω στον Γκριζούλη μου, χτυπημένοι και εξαντλημένοι από τις τελευταίες συμπλοκές, μας πήρε ο ύπνος σαν να ήμασταν ξαπλωμένοι σε τέσσερα πουπουλένια στρώματα. Κι εγώ ειδικά κοιμήθηκα τόσο βαριά, που όποιος κι αν ήταν, μπόρεσε να έρθει και να με στηρίξει πάνω σε τέσσερις πασσάλους, που τους έβαλε κάτω από τις τέσσερις γωνίες του σαμαριού με τέτοιον τρόπο, ώστε να με αφήσει καβάλα σ' αυτό, και να πάρει τον Γκριζούλη κάτω από μένα χωρίς να το καταλάβω.»

p04b.jpg (270K)

Πλήρες μέγεθος

«Αυτό είναι πολύ απλό», είπε ο Δον Κιχώτης, «και δεν είναι καθόλου πρωτάκουστο, γιατί το ίδιο συνέβη και στον Σακριπάντε στην πολιορκία της Αλμπράκκα· ο ξακουστός

κλέφτης Μπρουνέλλο, με το ίδιο τέχνασμα, του πήρε το άλογο ανάμεσα από τα σκέλια.»

«Ξημέρωσε», συνέχισε ο Σάντσο, «και μόλις κουνήθηκα, οι πάσσαλοι υποχώρησαν και σωριάστηκα με πάταγο κάτω. Κοίταξα γύρω μου να βρω τον γάιδαρό μου, αλλά δεν τον έβλεπα πουθενά. Τα μάτια μου γέμισαν δάκρυα και έβαλα τέτοιο θρήνο, που, αν ο συγγραφέας της ιστορίας μας δεν τον έγραψε, να είναι βέβαιος πως άφησε απ' έξω κάτι πολύ καλό. Μερικές μέρες αργότερα, δεν ξέρω πόσες, καθώς ταξίδευα με την υψηλότητά της, την πριγκίπισσα Μικομικόνα, είδα τον γάιδαρό μου· και πάνω του, ντυμένος γύφτος, καθόταν εκείνος ο Χινές δε Πασαμόντε, ο μεγάλος απατεώνας και παλιάνθρωπος που εγώ κι ο αφέντης μου ελευθερώσαμε από την αλυσίδα.»

«Δεν είναι εκεί το λάθος», απάντησε ο Σαμψών. «Το λάθος είναι πως, πριν ξαναβρεθεί ο γάιδαρος, ο συγγραφέας λέει ότι ο Σάντσο ήταν ήδη καβάλα σ' αυτόν.»

«Δεν ξέρω τι να πω γι' αυτό», είπε ο Σάντσο, «εκτός αν ο ιστορικός έκανε λάθος ή ίσως να έφταιξε ο τυπογράφος.»

«Χωρίς αμφιβολία, αυτό θα είναι», είπε ο Σαμψών. «Αλλά τι έγιναν τα εκατό στέμματα; Έκαναν φτερά;»

Τότε ο Σάντσο απάντησε: «Τα ξόδεψα για το καλό το δικό μου, της γυναίκας μου και των παιδιών μου· κι αυτά είναι που έκαναν τη γυναίκα μου να υπομένει με τόση υπομονή όλα τα γυροβολήματά μου σε δρόμους και μονοπάτια, στην υπηρεσία του αφέντη μου, του Δον Κιχώτη. Γιατί, αν ύστερα από τόσο καιρό είχα γυρίσει σπίτι άφραγκος και χωρίς τον γάιδαρο,

μαύρα θα ήταν τα πράγματα για μένα. Κι αν κανείς θέλει να μάθει τίποτε περισσότερο για μένα, ορίστε, είμαι εδώ, έτοιμος να απαντήσω και στον ίδιο τον βασιλιά αυτοπροσώπως. Και δεν πέφτει λόγος σε κανενός αν πήρα ή δεν πήρα, αν ξόδεψα ή δεν ξόδεψα· γιατί οι ξυλιές που έφαγα σ' αυτά τα ταξίδια έπρεπε να πληρωθούν με χρήμα, κι ας τις λογάριαζε κανείς μόνο τέσσερα μαραβέδια τη μία — άλλα εκατό στέμματα δεν θα μου έφταναν ούτε για τις μισές. Ο καθένας να κοιτάζει τον εαυτό του και να μη δοκιμάζει να βγάλει το άσπρο μαύρο και το μαύρο άσπρο· γιατί ο καθένας μας είναι όπως τον έφτιαξε ο Θεός, και συχνά και χειρότερος.»

«Θα φροντίσω», είπε ο Καράσκο, «να τονίσω στον συγγραφέα της ιστορίας πως, αν την ξανατυπώσει, δεν πρέπει να ξεχάσει όσα είπε ο άξιος Σάντσο, γιατί θα την ανεβάσουν ένα ολόκληρο μπόι.»

«Υπάρχει τίποτε άλλο για διόρθωση στην ιστορία, κύριε βακαλάριε;» ρώτησε ο Δον Κιχώτης.

«Και βέβαια υπάρχει», απάντησε εκείνος· «όχι όμως κάτι τόσο σημαντικό όσο αυτά που ανέφερα.»

«Ο συγγραφέας υπόσχεται καθόλου δεύτερο μέρος;» είπε ο Δον Κιχώτης.

«Ναι, το υπόσχεται», απάντησε ο Σαμψών· «λέει όμως πως δεν το έχει βρει, ούτε ξέρει ποιος το έχει· κι έτσι δεν μπορούμε να πούμε αν θα βγει ή όχι. Γι' αυτό, αφού μερικοί λένε πως κανένα δεύτερο μέρος δεν ήταν ποτέ καλό, ενώ άλλοι πως έχουν ήδη γραφτεί αρκετά για τον Δον Κιχώτη, πιστεύεται ότι δεν θα υπάρξει δεύτερο μέρος. Αν και κάποιοι, πιο εύθυμοι

παρά μελαγχολικοί, λένε: "Ας έχουμε κι άλλες Κιχωτιάδες· ας ορμά ο Δον Κιχώτης κι ας φλυαρεί ο Σάντσο, και ό,τι βγει ας βγει — εμείς μ' αυτό θα μείνουμε ευχαριστημένοι."»

«Και τι σκοπεύει να κάνει ο συγγραφέας;» είπε ο Δον Κιχώτης.

«Τι;» απάντησε ο Σαμψών· «μόλις βρει την ιστορία που τώρα ψάχνει με εξαιρετική επιμέλεια, θα τη δώσει αμέσως για τύπωμα, κι αυτό περισσότερο από το κέρδος που ελπίζει να βγάλει παρά από οποιαδήποτε επιθυμία για δόξα.»

Τότε ο Σάντσο παρατήρησε: «Ο συγγραφέας κυνηγάει χρήματα και κέρδος, ε; Θα είναι θαύμα αν τα καταφέρει, γιατί όλο βιάση, βιάση θα πηγαίνει, σαν τον ράφτη την παραμονή του Πάσχα· και οι δουλειές που γίνονται βιαστικά ποτέ δεν βγαίνουν τόσο τέλειες όσο πρέπει. Ας προσέχει τι κάνει ο αφέντης Μαυριτανός, ή ό,τι τέλος πάντων είναι, κι εγώ με τον αφέντη μου θα του δώσουμε έτοιμο υλικό, από περιπέτειες και περιστατικά κάθε λογής, αρκετό όχι μόνο για ένα δεύτερο μέρος, αλλά για εκατό. Ο καλός άνθρωπος θα νομίζει, δίχως άλλο, πως εδώ κοιμόμαστε του καλού καιρού πάνω στ' άχυρα· ας μας σηκώσει όμως τα πόδια να μας πεταλώσει, και θα δει από ποιο πόδι κουτσαίνουμε. Εγώ ένα μόνο λέω: αν ο αφέντης μου άκουγε τη συμβουλή μου, τώρα θα ήμασταν ήδη έξω στον κόσμο, διορθώνοντας αδικίες και επανορθώνοντας σφάλματα, όπως συνηθίζουν και οφείλουν να κάνουν οι καλοί περιπλανώμενοι ιππότες.»

Ο Σάντσο μόλις είχε τελειώσει αυτά τα λόγια, όταν στ' αυτιά τους έφτασε το χλιμίντρισμα του Ροσινάντε. Ο Δον Κιχώτης το πήρε για καλό σημάδι και αποφάσισε να ξαναβγεί σε

περιπέτειες ύστερα από τρεις ή τέσσερις μέρες. Αφού ανακοίνωσε την πρόθεσή του στον бакалавро, του ζήτησε τη γνώμη του για το προς ποια μεριά έπρεπε να ξεκινήσει την εκστρατεία του, κι εκείνος απάντησε πως, κατά τη γνώμη του, έπρεπε να πάει στο βασίλειο της Αραγωνίας και στην πόλη της Σαραγόσας, όπου επρόκειτο να γίνουν επίσημοι αγώνες κονταρομαχίας στη γιορτή του Αγίου Γεωργίου. Εκεί θα μπορούσε να κερδίσει δόξα μεγαλύτερη από όλων των ιπποτών της Αραγωνίας — κι αυτό θα σήμαινε πως θα ξεπερνούσε όλους τους ιππότες του κόσμου. Επαίνεσε την τόσο αξιέπαινη και γενναία απόφασή του, αλλά τον συμβούλεψε να δείχνει μεγαλύτερη προσοχή όταν έμπαινε σε κινδύνους, γιατί η ζωή του δεν ανήκε μόνο στον ίδιο, αλλά σε όλους εκείνους που τον είχαν ανάγκη, για να τους προστατεύει και να τους βοηθά στις συμφορές τους.

«Εκεί είναι το ζήτημα, αυτό είναι που δεν αντέχω, κύριε Σαμψών», είπε εδώ ο Σάντσο. «Ο αφέντης μου θα ορμήσει πάνω σε εκατό οπλισμένους άντρες όπως ένα λαίμαργο αγόρι πέφτει πάνω σε μισή ντουζίνα πεπόνια. Μα τον κόσμο, κύριε μπακαλάρε! Άλλοτε είναι ώρα για επίθεση κι άλλοτε για υποχώρηση, και δεν γίνεται να είναι πάντα "Σαντιάγο, και κλείσε Ισπανία!". Άλλωστε, έχω ακούσει να λένε —και νομίζω μάλιστα από τον ίδιο τον αφέντη μου, αν θυμάμαι καλά— πως η αληθινή ανδρεία βρίσκεται κάπου ανάμεσα στη δειλία και την απερισκεψία· κι αν είναι έτσι, εγώ δεν θέλω ούτε να το βάζει στα πόδια χωρίς σοβαρό λόγο ούτε να ρίχνεται στη μάχη όταν οι πιθανότητες λένε πως καλύτερα να μην το κάνει. Πάνω απ' όλα όμως, προειδοποιώ τον αφέντη μου πως, αν είναι να με πάρει μαζί του, αυτό πρέπει να γίνει με τον όρο ότι

όλο το πολεμικό μέρος θα είναι δική του δουλειά και πως από μένα δεν θα ζητηθεί τίποτε άλλο πέρα από ό,τι έχει να κάνει με το να τον κρατώ καθαρό και βολεμένο· σε αυτό θα τον υπηρετώ πρόθυμα. Αλλά να περιμένει από μένα να τραβήξω σπαθί, έστω και ενάντια σε παλιάνθρωπους χωριάτες με τσεκούρι και κουκούλα, είναι μάταιο. Δεν το παίζω πολεμιστής, κύριε Σαμψών· είμαι μόνο ο καλύτερος και πιο πιστός ιπποκόμος που υπηρέτησε ποτέ πλανόδιο ιππότη. Κι αν ο αφέντης μου, ο Δον Κιχώτης, εκτιμώντας τις τόσες πιστές υπηρεσίες μου, θελήσει να μου δώσει κανένα νησί από τα πολλά που λέει η αφεντιά του πως μπορεί να σκοντάψει κανείς σε τούτα τα μέρη, θα το θεωρήσω μεγάλη χάρη· κι αν δεν μου το δώσει, γεννήθηκα όπως όλος ο κόσμος, και ο άνθρωπος δεν πρέπει να εξαρτιέται από κανέναν άλλον παρά μόνο από τον Θεό. Και μάλιστα, το ψωμί μου θα μου φαίνεται το ίδιο καλό, ίσως και καλύτερο, χωρίς εξουσία παρά αν ήμουν κυβερνήτης· και πού ξέρω εγώ μήπως μέσα σε τούτες τις κυβερνήσεις ο διάβολος μου έχει ετοιμάσει καμιά παγίδα, για να χάσω το πάτημά μου, να πέσω και να σπάσω τα δόντια μου; Σάντσο γεννήθηκα και Σάντσο σκοπεύω να πεθάνω. Όμως, παρ' όλα αυτά, αν ο ουρανός μου έκανε μια καλή πρόταση για κανένα νησί ή κάτι παρόμοιο, χωρίς πολύ κόπο και χωρίς μεγάλο κίνδυνο, δεν είμαι τόσο ανόητος ώστε να την αρνηθώ· γιατί λένε επίσης: "όταν σου προσφέρουν μια δαμάλα, τρέξε με το καπίστρι", και "όταν έρχεται η καλή τύχη, άρπαξέ την".»

«Αδελφέ Σάντσο», είπε ο Καράσκο, «μίλησες σαν καθηγητής· παρ' όλα αυτά, να έχεις εμπιστοσύνη στον Θεό και στον κύριο Δον Κιχώτη, γιατί θα σου δώσει βασίλειο, όχι απλώς νησί.»

«Όλα το ίδιο είναι, είτε είναι περισσότερο είτε λιγότερο», απάντησε ο Σάντσο. «Πάντως μπορώ να πω στον κύριο Καράσκο πως ο αφέντης μου δεν θα μου έδινε το βασίλειο που μπορεί να μου χαρίσει μέσα σε τρύπιο σακί· γιατί έχω ψηλαφήσει μόνος μου τον σφυγμό μου και με βρίσκω μια χαρά ικανό να κυβερνώ βασίλεια και να διοικώ νησιά· και αυτό το έχω ξαναπεί και στον αφέντη μου.»

«Πρόσεχε, Σάντσο», είπε ο Σαμψών· «οι τιμές αλλάζουν τον άνθρωπο, και μπορεί, όταν βρεθείς κυβερνήτης, να μη γνωρίζεις ούτε τη μάνα που σε γέννησε.»

«Αυτό μπορεί να ισχύει για όσους γεννήθηκαν στους βούρκους», είπε ο Σάντσο, «όχι όμως για εκείνους που έχουν το πάχος ενός παλιού χριστιανού τέσσερα δάχτυλα βαθιά στην ψυχή τους, όπως εγώ. Και μόνο να δεις τον χαρακτήρα μου· σου φαίνεται άνθρωπος που θα φανεί αχάριστος σε κανέναν;»

«Ο Θεός να το δώσει», είπε ο Δον Κιχώτης· «θα το δούμε όταν έρθει η διακυβέρνηση· κι εγώ μου φαίνεται πως τη βλέπω κιόλας.»

Ύστερα παρακάλεσε τον βακαλάριο, αν ήταν ποιητής, να του κάνει τη χάρη να συνθέσει μερικούς στίχους για τον αποχαιρετισμό που σκόπευε να πάρει από την κυρά του, τη Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο, και να φροντίσει ώστε στην αρχή κάθε στίχου να μπαίνει ένα γράμμα από το όνομά της, έτσι ώστε, στο τέλος, ενώνοντας τα αρχικά, να διαβάζεται «Dulcinea del Toboso». Ο βακαλάριος απάντησε πως, αν και δεν ήταν από τους ξακουστούς ποιητές της Ισπανίας —που,

όπως έλεγαν, ήταν μόνο τρεις και μισός— δεν θα παρέλειπε να φτιάξει τους ζητούμενους στίχους· έβλεπε όμως μια μεγάλη δυσκολία στο εγχείρημα, γιατί τα γράμματα του ονόματος ήταν δεκαεπτά· έτσι, αν έφτιαχνε τέσσερις τετράστιχες στροφές σε ρομάνθε, θα περίσσευε ένα γράμμα, ενώ αν τις έκανε πεντάστιχες, από εκείνες που λένε décimas ή redondillas, θα έλειπαν τρία γράμματα· παρ' όλα αυτά, θα προσπαθούσε να στριμώξει όπως μπορούσε ένα γράμμα, ώστε το όνομα «Dulcinea del Toboso» να χωρέσει σε τέσσερις στροφές ρομάνθε.

«Πρέπει να γίνει, με τον έναν ή τον άλλον τρόπο», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί αν το όνομα δεν φαίνεται εκεί καθαρά και ολοφάνερα, καμιά γυναίκα δεν θα πιστέψει πως οι στίχοι γράφτηκαν γι' αυτήν.»

Συμφώνησαν λοιπόν σ' αυτό και όρισαν η αναχώρηση να γίνει σε τρεις μέρες. Ο Δον Κιχώτης ανέθεσε στον бакалавро να το κρατήσει μυστικό, ιδίως από τον εφημέριο και τον μαστρο-Νικόλα, καθώς και από την ανιψιά του και την οικονόμο, μήπως και σταθούν εμπόδιο στην αξιέπαινη και γενναία του απόφαση. Ο Καράσκο τα υποσχέθηκε όλα και ύστερα τον αποχαιρέτησε, ζητώντας από τον Δον Κιχώτη να τον ενημερώνει, όποτε του δινόταν ευκαιρία, για τις καλές ή κακές του τύχες. Έτσι αποχαιρετίστηκαν, και ο Σάντσο έφυγε για να κάνει τις αναγκαίες ετοιμασίες για την εκστρατεία τους.

p04e.jpg (55K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V. ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΥΠΝΗ ΚΑΙ ΞΕΚΑΡΔΙΣΤΙΚΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΘΑ ΚΑΙ

ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ, ΤΗΝ ΤΕΡΕΣΑ ΠΑΝΘΑ, ΚΑΙ ΓΙΑ ΑΛΛΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΞΙΑ ΝΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΥΝ ΟΠΩΣ ΠΡΕΠΕΙ

p05a.jpg (129K)

Πλήρες μέγεθος

Ο μεταφραστής αυτής της ιστορίας, φτάνοντας να γράψει αυτό το πέμπτο κεφάλαιο, λέει πως το θεωρεί απόκρυφο, γιατί εδώ ο Σάντσο Πάνθα μιλάει με τρόπο διαφορετικό απ' ό,τι θα περίμενε κανείς από το περιορισμένο του μυαλό, και λέει πράγματα τόσο λεπτά και εύστοχα, που ο ίδιος δεν πιστεύει πως θα μπορούσε να τα έχει συλλάβει. Ωστόσο, θέλοντας να κάνει αυτό που του επέβαλλε το έργο του, δεν θέλησε να το αφήσει αμετάφραστο, και έτσι συνέχισε λέγοντας:

Ο Σάντσο γύρισε σπίτι τόσο χαρούμενος και κεφάτος, που η γυναίκα του κατάλαβε την ευτυχία του από μακριά, λες και την έβλεπε από μια βολή τόξου· τόσο πολύ, που τον ρώτησε: «Τι έχεις, φίλε μου Σάντσο, και είσαι τόσο χαρούμενος;»

Κι εκείνος της απάντησε: «Γυναίκα, αν ήταν θέλημα Θεού, θα χαιρόμουν πολύ να μην ήμουν τόσο ευχαριστημένος όσο δείχνω.»

«Δεν σε καταλαβαίνω, άντρα μου», είπε εκείνη, «και δεν ξέρω τι εννοείς όταν λες πως θα χαιρόσουν, αν ήταν θέλημα Θεού, να μην είσαι ευχαριστημένος· γιατί, όσο χαζή κι αν είμαι, δεν μπορώ να καταλάβω πώς γίνεται να βρίσκει κανείς χαρά στο να μην την έχει.»

«Άκου, Τερέσα», απάντησε ο Σάντσο, «χαίρομαι, γιατί αποφάσισα να ξαναμπώ στην υπηρεσία του αφέντη μου, του

Δον Κιχώτη, που σκοπεύει να βγει για τρίτη φορά σε αναζήτηση περιπετειών· κι εγώ θα πάω πάλι μαζί του, γιατί έτσι το απαιτούν οι ανάγκες μου, αλλά και γιατί με κρατά η ελπίδα πως μπορεί να βρω άλλα εκατό στέμματα σαν εκείνα που έχουμε ήδη ξοδέψει. Κι όμως, με βαραίνει που πρέπει να αφήσω εσένα και τα παιδιά. Αν ο Θεός ήθελε να μου δίνει το καθημερινό μου ψωμί, ασφαλή και στο σπίτι μου, χωρίς να με πετά στους δρόμους και στα σταυροδρόμια —και θα μπορούσε να το κάνει πολύ εύκολα, μόνο και μόνο αν το ήθελε— τότε είναι φανερό πως η ευτυχία μου θα ήταν πιο σταθερή και πιο μόνιμη. Γιατί αυτή η χαρά που νιώθω τώρα είναι ανακατεμένη με τη λύπη που σε αφήνω· γι' αυτό είχα δίκιο όταν έλεγα πως θα χαιρόμουν, αν ήταν θέλημα Θεού, να μη νιώθω και τόσο ευχαριστημένος.»

«Άκου να δεις, Σάντσο», είπε η Τερέσα· «από τότε που μπλέχτηκες με έναν περιπλανώμενο ιππότη, μιλάς τόσο μπερδεμένα και με τόσες περιστροφές, που δεν βγαίνει άκρη μαζί σου.»

«Αρκεί που με καταλαβαίνει ο Θεός, γυναίκα», απάντησε ο Σάντσο· «αφού αυτός καταλαβαίνει τα πάντα, μας φτάνει. Εσύ όμως, καλή μου, πρόσεχε καλά τον Γκρίζο τις επόμενες τρεις μέρες, για να είναι έτοιμος για τη μάχη· δώσ' του διπλή τροφή και κοίταξε το σαμάρι και τ' άλλα σύνεργα, γιατί δεν πάμε σε γάμο· πάμε να γυρίσουμε τον κόσμο και να τα βάλουμε με γίγαντες, δράκους και τέρατα, και να ακούμε σφυρίγματα, βρυχηθμούς, μουγκρητά και ουρλιαχτά. Κι όλα αυτά ακόμα θα ήταν παιχνιδάκι, αν δεν είχαμε να λογαριαστούμε και με Γιανγκουεζιάνους και μαγεμένους Μαυριτανούς.»

«Το ξέρω πολύ καλά, άντρα μου», είπε η Τερέσα, «πως οι περιπλανώμενοι ιπποκόμοι δεν τρώνε το ψωμί τους τζάμπα· γι' αυτό κι εγώ θα προσεύχομαι πάντα στον Κύριό μας να σε γλιτώσει γρήγορα από όλες αυτές τις κακοτυχίες.»

«Να σου πω, γυναίκα», είπε ο Σάντσο, «αν δεν περίμενα πως πολύ σύντομα θα δω τον εαυτό μου κυβερνήτη ενός νησιού, θα έπεφτα ξερός εδώ και τώρα.»

«Άσε, άντρα μου», είπε η Τερέσα· «ας ζήσει η κότα, κι ας έχει και την αρρώστια της, και ας τα πάρει ο διάβολος όλα τα κυβερνεία του κόσμου. Εσύ βγήκες από την κοιλιά της μάνας σου χωρίς κανένα κυβερνείο, έζησες ως τώρα χωρίς κυβερνείο, και όταν το θελήσει ο Θεός θα πας, ή θα σε πάνε, στον τάφο σου πάλι χωρίς κυβερνείο. Πόσοι άνθρωποι δεν υπάρχουν στον κόσμο που ζουν χωρίς κυβερνείο και μια χαρά συνεχίζουν να ζουν, λογαριασμένοι κανονικά ανάμεσα στους υπόλοιπους. Η καλύτερη σάλτσα στον κόσμο είναι η πείνα, και επειδή οι φτωχοί ποτέ δεν τους λείπει, τρώνε πάντα με όρεξη. Αλλά άκου, Σάντσο: αν από καλή τύχη βρεθείς να κρατάς κανένα κυβερνείο, μην ξεχάσεις εμένα και τα παιδιά σου. Θυμήσου πως ο Σαντσίκο είναι κιόλας δεκαπέντε χρονών, και καλό είναι να πάει σχολείο, αν ο θείος του ο ηγούμενος θέλει να τον ετοιμάσει για την Εκκλησία. Σκέψου επίσης πως η κόρη σου η Μάρι-Σάντσα δεν θα πεθάνει κι από τον καημό της αν την παντρέψουμε· γιατί εγώ υποψιάζομαι πως λαχταράει να βρει άντρα όσο εσύ λαχταράς να βρεις κυβερνείο. Και στο κάτω κάτω, μια κόρη δείχνει καλύτερα κακοπαντρεμένη παρά ξετσίπωτη.»

«Στην πίστη μου», απάντησε ο Σάντσο, «αν ο Θεός με αξιώσει να αποκτήσω οποιοδήποτε κυβερνείο, έχω σκοπό, γυναίκα, να κάνω για τη Μάρι-Σάντσα τόσο μεγάλο συνοικέσιο, που κανείς δεν θα μπορεί να την πλησιάσει χωρίς να τη λέει "κυρά μου".»

«Όχι, Σάντσο», αποκρίθηκε η Τερέσα· «πάντρεψέ την με άνθρωπο στα μέτρα της, αυτό είναι το πιο σίγουρο. Γιατί αν τη βγάλεις από τα ξύλινα τσόκαρα και τη βάλεις σε τακούνια, από τη γκρίζα φανελένια φούστα της σε κρινολίνα και μεταξωτά φορέματα, κι από το απλό "Μαρίκα" και το "εσύ" τη μετατρέψεις σε "Δόνα τάδε" και "κυρά μου", το κορίτσι δεν θα ξέρει πού πατάει· και σε κάθε βήμα θα κάνει χίλιες γκάφες που θα προδίδουν το χοντρό, χωριάτικο υφαντό της.»

«Άντε, βρε χαζή», είπε ο Σάντσο· «δυο-τρία χρόνια εξάσκηση θέλει μόνο· κι ύστερα η αξιοπρέπεια και οι καλοί τρόποι θα της ταιριάζουν γάντι. Κι αν όχι, τι πειράζει; Ας είναι "κυρά μου", κι ας γίνει ό,τι θέλει.»

«Μείνε στη θέση σου, Σάντσο», απάντησε η Τερέσα. «Μην πας να γίνεις κάτι παραπάνω απ' αυτό που είσαι, και να θυμάσαι την παροιμία που λέει: "σκούπισε τη μύτη του γιου του γείτονα και βάλ' τον στο σπίτι σου". Ωραίο πράγμα θα ήταν, αλήθεια, να παντρέψουμε τη Μαρία μας με κανέναν μεγάλο κόμη ή σπουδαίο άρχοντα, που όποτε του καπνίσει θα την προσβάλλει και θα τη λέει χωριατοπούλα, κόρη αγροίκου και κορίτσι του αργαλειού. Δεν μεγάλωνα τόσα χρόνια την κόρη μου γι' αυτό, να το ξέρεις, άντρα μου. Εσύ να φέρνεις χρήματα στο σπίτι, Σάντσο, κι άσε το πάντρεμά της σε μένα· υπάρχει ο Λόπε Τότσο, ο γιος του Χουάν Τότσο, παλικάρι γερό και στιβαρό, που τον ξέρουμε, και βλέπω πως δεν του είναι καθόλου

αδιάφορη η κοπέλα. Μαζί του, με άνθρωπο της δικής μας τάξης, θα είναι καλά παντρεμένη, θα την έχουμε πάντα μπροστά στα μάτια μας και θα είμαστε όλοι μια οικογένεια, γονείς και παιδιά, εγγόνια και γαμπροί, και η ειρήνη και η ευλογία του Θεού θα κατοικούν ανάμεσά μας. Γι' αυτό μην πας να τη δώσεις σε αυλές και μεγάλα παλάτια, όπου ούτε εκείνοι θα ξέρουν τι να την κάνουν ούτε κι εκείνη τι να κάνει τον εαυτό της.»

«Καλά, βρε ανόητη, γυναίκα του Βαραββά», είπε ο Σάντσο, «τι σου ήρθε και πας, χωρίς λόγο και αιτία, να με εμποδίσεις να παντρέψω την κόρη μου με άνθρωπο που θα μου δώσει εγγόνια που θα τα λένε "η αφεντιά σας"; Άκου να δεις, Τερέσα: πάντα άκουγα τους μεγαλύτερους να λένε πως όποιος δεν ξέρει να εκμεταλλευτεί την τύχη όταν του έρχεται, δεν έχει δικαίωμα να παραπονιέται αν ύστερα τον προσπεράσει. Και τώρα που χτυπάει την πόρτα μας, δεν γίνεται να της την κλείσουμε κατάμουτρα· ας ακολουθήσουμε τον ούριο άνεμο που φυσάει υπέρ μας.»

Αυτού του είδους τα λόγια, και όσα λέει παρακάτω ο Σάντσο, έκαναν τον μεταφραστή της ιστορίας να πει πως θεωρούσε αυτό το κεφάλαιο νόθο.

«Δεν καταλαβαίνεις, βρε ζώο», συνέχισε ο Σάντσο, «πως θα μου βγει σε καλό αν πέσω πάνω σε καμιά προσοδοφόρα διοίκηση που θα μας βγάλει από τη λάσπη, και παντρέψω τη Μαρί-Σάντσα με όποιον θέλω; Κι εσύ η ίδια θα βρεθείς να σε λένε "Δόνα Τερέσα Πάνθα" και να κάθεσαι στην εκκλησία πάνω σε ωραίο χαλί, με μαξιλάρια και υφάσματα, προς πείσμα και περιφρόνηση όλων των αρχοντογεννημένων κυριών της

πόλης. Όχι, να μείνεις όπως είσαι, χωρίς να γίνεσαι ούτε μεγαλύτερη ούτε μικρότερη, σαν μορφή σε ταπισερί—ας μην το ξαναλέμε λοιπόν, γιατί η Σαντσίκα θα γίνει κόμισσα, ό,τι κι αν λες.»

«Είσαι σίγουρος για όλα αυτά που λες, άντρα μου;» απάντησε η Τερέσα. «Όπως και να 'χει, εγώ φοβάμαι πως αυτός ο τίτλος της κόμισσας για την κόρη μου θα της βγει σε κακό. Κάνε ό,τι θέλεις, κάν' την δούκισσα ή πριγκίπισσα, αλλά να ξέρεις πως δεν θα γίνει με τη δική μου θέληση και συγκατάθεση. Πάντα αγαπούσα την ισότητα, αδερφέ, και δεν αντέχω να βλέπω ανθρώπους να παίρνουν ύφος χωρίς να το δικαιούνται. Στη βάφτισή μου με είπαν Τερέσα, ένα απλό και καθαρό όνομα, χωρίς προσθήκες, στολίδια και φιοριτούρες από Ντον και Ντόνια· Κασκάχο ήταν το όνομα του πατέρα μου, και αφού είμαι γυναίκα σου, με λένε Τερέσα Πάνθα, αν και κανονικά θα έπρεπε να με λένε Τερέσα Κασκάχο· αλλά «οι βασιλιάδες κάνουν ό,τι τους αρέσει με τους νόμους», κι εγώ είμαι ευχαριστημένη μ' αυτό το όνομα χωρίς να του βάλω από πάνω και το "Ντον", να γίνει τόσο βαρύ που να μην μπορώ να το σηκώσω. Και δεν θέλω να δίνω αφορμή στον κόσμο να μιλάει για μένα όταν με βλέπει ντυμένη σαν κόμισσα ή σαν γυναίκα κυβερνήτη· γιατί αμέσως θα πουν: "Κοίτα την ψώνια πώς κορδώνεται! Μόλις χτες έγνεθε λινάρι όλη μέρα και πήγαινε στη λειτουργία με την άκρη της φούστας στο κεφάλι αντί για μαντίλα, και να τη σήμερα με φουστάνι με κρίνο, καρφίτσες και ύφος, λες και δεν τη ξέρουμε!" Αν ο Θεός μού κρατήσει τα εφτά μου λογικά, ή τα πέντε, ή όσα τέλος πάντων έχω, εγώ δεν πρόκειται να καταντήσω έτσι. Πήγαινε εσύ, αδερφέ, και γίνε άνθρωπος της εξουσίας ή των νησιών, και καμάρωνε όσο

θέλεις· γιατί, μα την ψυχή της μάνας μου, ούτε εγώ ούτε η κόρη μου πρόκειται να κουνηθούμε ρούπι από το χωριό μας. Η τίμια γυναίκα πρέπει να 'χει σπασμένο πόδι και να κάθεται στο σπίτι· και το να ασχολείται με κάτι είναι η γιορτή μιας ενάρετης κοπέλας. Τράβα λοιπόν στις περιπέτειές σου μαζί με τον Δον Κιχώτη σου και άσε εμάς στις συμφορές μας· ο Θεός θα τις διορθώσει όπως μας αξίζει. Και πραγματικά δεν ξέρω ποιος του κόλλησε αυτό το "Ντον", που δεν το είχε ποτέ ούτε ο πατέρας του ούτε ο παππούς του.»

«Λέω πως έχεις μέσα σου κάποιον διάβολο!» είπε ο Σάντσο. «Θεός να σε βοηθήσει, τι σωρό πράγματα αράδιασες το ένα πίσω απ' το άλλο, χωρίς αρχή και τέλος! Τι σχέση έχουν ο Κασκάχο, οι περόνες, οι παροιμίες και τα καμώματα μ' αυτά που λέω εγώ; Άκου εδώ, ανόητη και κουτή —γιατί έτσι μπορώ να σε πω, όταν δεν καταλαβαίνεις τα λόγια μου και διώχνεις την καλή τύχη—, αν έλεγα πως η κόρη μου πρέπει να ριχτεί από έναν πύργο ή να γυρνάει τον κόσμο, όπως ήθελε να κάνει η Ινφάντα Δόνια Ουράκα, τότε καλά θα έκανες να μην υποχωρήσεις στη θέλησή μου. Αλλά αν μέσα σε μια στιγμή, πιο γρήγορα κι από ανοιγοκλείσιμο του ματιού, της φορέσω το "Δον" και το "κυρά μου", τη βγάλω από τις καλαμιές και τη βάλω κάτω από ουρανό, πάνω σε εξέδρα και σε ανάκλιντρο, με περισσότερα βελούδινα μαξιλάρια απ' όσα είχαν ποτέ στο σόι τους όλοι οι Αλμοάδες του Μαρόκου, γιατί να μη δεχτείς και να κάνεις το χατίρι μου;»

«Ξέρεις γιατί, άντρα μου;» απάντησε η Τερέσα. «Εξαιτίας της παροιμίας που λέει: "όποιος σε σκεπάζει, σε ξεσκεπάζει." Τον φτωχό τον κοιτάζουν βιαστικά και τον προσπερνούν· τον

πλούσιο τον καρφώνουν με το βλέμμα. Κι αν αυτός ο πλούσιος ήταν κάποτε φτωχός, τότε αρχίζουν τα ειρωνικά σχόλια, τα κουτσομπολιά και η κακία των κακογλωσσών· κι εδώ στους δρόμους είναι πυκνοί σαν τις μέλισσες.»

«Άκου, Τερέσα», είπε ο Σάντσο, «και πρόσεξε αυτό που θα σου πω τώρα· μπορεί να μην το έχεις ακούσει ποτέ σου. Και δεν είναι δικές μου ιδέες, γιατί αυτά που θα πω είναι γνώμες του σεβαστού ιεροκήρυκα που κήρυξε στην πόλη μας τη Σαρακοστή που πέρασε και που είπε, αν θυμάμαι καλά, πως όλα όσα βλέπουμε μπροστά μας με τα μάτια μας παρουσιάζονται από μόνα τους και μένουν χαραγμένα στη μνήμη μας πολύ καλύτερα και πιο δυνατά απ' ό,τι τα περασμένα.»

Αυτές οι παρατηρήσεις που κάνει εδώ ο Σάντσο είναι οι επιπλέον λόγοι για τους οποίους ο μεταφραστής λέει πως θεωρεί αυτό το κεφάλαιο νόθο, αφού ξεπερνούν τις πνευματικές δυνατότητες του Σάντσο.

«Απ' αυτό βγαίνει το εξής», συνέχισε, «όταν βλέπουμε κάποιον καλοντυμένο, να εντυπωσιάζει με ακριβά ρούχα και μια συνοδεία από υπηρέτες, σχεδόν αναγκαζόμαστε να τον σεβαστούμε, ακόμη κι αν την ίδια στιγμή θυμηθούμε πως κάποτε τον είχαμε δει σε ταπεινή κατάσταση. Όμως εκείνο το παλιό, είτε ήταν φτώχεια είτε ταπεινή καταγωγή, ανήκει πια στο παρελθόν και δεν υπάρχει πια· αυτό που υπάρχει είναι μόνο αυτό που έχουμε μπροστά στα μάτια μας. Κι αν αυτός ο άνθρωπος, που η τύχη τον ανέβασε από την αρχική του χαμηλή θέση» —αυτές ήταν ακριβώς οι λέξεις του παπά— «στη σημερινή του ευημερία, είναι καλοαναθρεμμένος,

γενναιόδωρος και ευγενικός με όλους, χωρίς να θέλει να παραβγεί με όσους έχουν παλιά αριστοκρατική καταγωγή, να είσαι βέβαιη, Τερέζα, πως κανείς δεν θα θυμάται τι ήταν, και όλοι θα σέβονται αυτό που είναι· εκτός, βέβαια, από τους φθονερούς, από τους οποίους καμιά καλή τύχη δεν είναι ασφαλής.»

«Δεν σε καταλαβαίνω, άντρα μου», απάντησε η Τερέζα. «Κάνε όπως νομίζεις και μη μου ζαλίζεις άλλο το κεφάλι με τόσες φιοριτούρες και ρητορείες· κι αν έχεις αποφασίσει να κάνεις αυτό που λες—»

«Αποφασίσει πρέπει να πεις, γυναίκα», είπε ο Σάντσο, «όχι γυρίσει στο μυαλό σου.»

«Μην κάθεσαι να μαλώνεις μαζί μου, άντρα», είπε η Τερέζα. «Εγώ μιλάω όπως θέλει ο Θεός και δεν χρησιμοποιώ παράξενες λέξεις. Κι εγώ λέω πως, αν έχεις βάλει σκοπό να πιάσεις κυβέρνηση, πάρε μαζί σου και τον γιο σου τον Σάντσο και μάθε του από τώρα πώς κυβερνά κανείς· γιατί οι γιοι πρέπει να κληρονομούν και να μαθαίνουν το επάγγελμα των πατεράδων τους.»

«Μόλις πάρω την κυβέρνηση», είπε ο Σάντσο, «θα στείλω να τον φέρουν αμέσως και θα σου στείλω και χρήματα, που δεν θα μου λείπουν· γιατί ποτέ δεν λείπουν εκείνοι που δανείζουν στους κυβερνήτες όταν οι ίδιοι δεν έχουν. Κι εσύ ντύσ' τον έτσι ώστε να κρύβει αυτό που είναι και να φαίνεται αυτό που πρόκειται να γίνει.»

«Εσύ στείλε τα χρήματα», είπε η Τερέζα, «κι εγώ θα τον στολίσω όσο λαμπρά θέλεις.»

«Τότε συμφωνούμε πως η κόρη μας θα γίνει κόμισσα», είπε ο Σάντσο.

«Τη μέρα που θα τη δω κόμισσα», απάντησε η Τερέζα, «για μένα θα είναι σαν να την έθαβα· αλλά, πάλι, κάνε όπως θέλεις, γιατί εμείς οι γυναίκες γεννιόμαστε για να κουβαλάμε αυτό το βάρος, να υπακούμε στους άντρες μας, κι ας είναι και σκυλιά.» Και μ' αυτά άρχισε να κλαίει με την καρδιά της, σαν να έβλεπε κιόλας τη Σαντσίκα νεκρή και θαμμένη.

Ο Σάντσο προσπάθησε να την παρηγορήσει λέγοντάς της πως, αν και έπρεπε να την κάνει κόμισσα, θα το καθυστερούσε όσο περισσότερο μπορούσε. Εκεί τελείωσε η κουβέντα τους, και ο Σάντσο γύρισε πίσω για να δει τον Δον Κιχώτη και να κανονίσει την αναχώρησή τους.

p05e.jpg (49K)

Πλήρες μέγεθος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI. ΓΙΑ ΟΣΑ ΕΓΙΝΑΝ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΙΨΙΑ ΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΟ ΤΟΥ· ΕΝΑ ΑΠΟ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΟΛΗΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

p06a.jpg (93K)

Πλήρες μέγεθος

Ενώ ο Σάντσο Πάνθα και η γυναίκα του, η Τερέσα Κασκάχο, έκαναν την παραπάνω άσχετη συζήτηση, η ανιψιά και η οικονόμος του Δον Κιχώτη δεν έμεναν με σταυρωμένα χέρια.

Από χίλια δυο σημάδια είχαν αρχίσει να καταλαβαίνουν πως ο θείος και αφέντης τους σκόπευε να τους ξεγλιστρήσει για τρίτη φορά και να ξαναριχτεί, όπως το έβλεπαν εκείνες, στην κακορίζικη περιπλανώμενη ιπποσύνη του. Έκαναν ό,τι μπορούσαν για να του βγάλουν από το μυαλό αυτό το άτυχο σχέδιο· όμως ήταν σαν να κήρυτταν στην έρημο και να σφυροκοπούσαν κρύο σίδερο. Παρ' όλα αυτά, ανάμεσα στα πολλά που του είπαν, η οικονόμος τού είπε: «Αλήθεια, αφέντη, αν δεν καθίσεις ήσυχος στο σπίτι σου και δεν σταματήσεις να γυρνάς βουνά και λαγκάδια σαν ανήσυχο πνεύμα, ψάχνοντας αυτό που εκείνοι λένε πως λέγεται περιπέτειες, ενώ εγώ το λέω συμφορές, θα αναγκαστώ να παραπονεθώ στον Θεό και στον βασιλιά, ικετεύοντάς τους δυνατά να στείλουν κάποια λύση.»

Και ο Δον Κιχώτης της απάντησε: «Τι απάντηση θα δώσει ο Θεός στα παράπονά σου, κυρά οικονόμα, δεν το ξέρω, ούτε και τι θα απαντήσει η Αυτού Μεγαλειότητα. Ξέρω μόνο πως, αν ήμουν βασιλιάς, θα απέφευγα να απαντώ στις αμέτρητες ανόητες αιτήσεις που του παρουσιάζουν κάθε μέρα. Γιατί ένα από τα μεγαλύτερα βάσανα των βασιλιάδων, ανάμεσα στα τόσα που έχουν, είναι πως είναι υποχρεωμένοι να ακούν τους πάντες και να απαντούν στους πάντες· γι' αυτό θα λυπόμουν αν κάποια δική μου υπόθεση τον απασχολούσε.»

Τότε η οικονόμος είπε: «Πείτε μας, κύριε, στην αυλή της Αυτού Μεγαλειότητας δεν υπάρχουν ιππότες;»

«Υπάρχουν», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «και μάλιστα πολλοί· και καλά κάνουν και υπάρχουν, για να αναδεικνύουν το αξίωμα του πρίγκιπα και να προσθέτουν δόξα στη βασιλική

μεγαλοπρέπεια.»

«Τότε», είπε εκείνη, «δεν θα μπορούσε η αφεντιά σας να είναι ένας από αυτούς που, χωρίς να κουνήσουν βήμα, υπηρετούν τον βασιλιά και κύριό τους στην αυλή του;»

«Να θυμάσαι, φίλε μου», είπε ο Δον Κιχώτης, «πως δεν μπορούν όλοι οι ιππότες να είναι αυλικοί, ούτε όλοι οι αυλικοί πλανόδιοι ιππότες — και ούτε χρειάζεται. Ο κόσμος θέλει ανθρώπους κάθε λογής· κι ας είμαστε όλοι ιππότες, υπάρχει μεγάλη διαφορά από τον έναν στον άλλον. Οι αυλικοί, χωρίς να βγουν από τα δωμάτιά τους ή έστω από το κατώφλι της αυλής, γυρίζουν όλο τον κόσμο κοιτάζοντας έναν χάρτη, χωρίς να τους κοστίζει ούτε δεκάρα και χωρίς να υποφέρουν από ζέστη ή κρύο, πείνα ή δίψα. Ενώ εμείς, οι αληθινοί πλανόδιοι ιππότες, μετράμε ολόκληρη τη γη με τα ίδια μας τα πόδια, εκτεθειμένοι στον ήλιο, στο κρύο, στον αέρα, στις κακοκαιρίες του ουρανού, μέρα και νύχτα, πεζοί και καβάλα. Κι ούτε γνωρίζουμε τους εχθρούς μόνο από ζωγραφιές, αλλά τους βλέπουμε μπροστά μας, όπως πραγματικά είναι· και με κάθε κίνδυνο και σε κάθε περίσταση τούς ορμάμε, χωρίς να δίνουμε καμιά σημασία σε παιδιαρίστικες λεπτομέρειες ή σε κανόνες μονομαχίας, όπως αν ο ένας έχει πιο κοντό δόρυ ή σπαθί, αν κουβαλά λείψανα ή κάποιο κρυφό τέχνασμα πάνω του, αν πρέπει ή όχι να μοιραστεί ο ήλιος σε ίσα μέρη, και σε άλλες τέτοιες σχολαστικότητες που τηρούνται στις κανονισμένες αναμετρήσεις άντρα με άντρα — πράγματα που εσύ δεν ξέρεις, ενώ εγώ τα ξέρω. Και να ξέρεις ακόμη το εξής: ο αληθινός πλανόδιος ιππότης, ακόμη κι αν δει δέκα γίγαντες, που όχι μόνο αγγίζουν με τα κεφάλια τους τα

σύννεφα αλλά τα τρυπούν κιόλας, που ο καθένας τους πατά πάνω σε δυο πανύψηλους πύργους σαν να ήταν πόδια, που έχουν χέρια σαν κατάρτια μεγάλων πλοίων, και μάτια σαν τεράστιες μυλόπετρες, να λάμπουν πιο πολύ κι από καμίνι υαλουργού, δεν πρέπει σε καμιά περίπτωση να τρομάξει. Αντίθετα, οφείλει να τους επιτεθεί και να πέσει πάνω τους με γενναίο παράστημα και άφοβη καρδιά, και, αν μπορεί, να τους νικήσει και να τους αφανίσει, ακόμη κι αν φορούν για πανοπλία τα όστρακα ενός κάποιου ψαριού, που λένε πως είναι πιο σκληρά κι από διαμάντια, και αντί για σπαθιά κρατούν κοφτερές λεπίδες από ατσάλι της Δαμασκού ή ρόπαλα γεμάτα ατσάλινες αιχμές, όπως έχω δει εγώ περισσότερες από μία φορές. Όλα αυτά τα λέω, κυρά οικονόμα, για να καταλάβεις τη διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στο ένα είδος ιππότη και στο άλλο· και καλό θα ήταν να μην υπήρχε πρίγκιπας που να μην εκτιμά περισσότερο αυτό το δεύτερο — ή, για να το πω σωστότερα, πρώτο — είδος πλανόδιων ιπποτών. Γιατί, όπως διαβάζουμε στις ιστορίες τους, ανάμεσά τους βρέθηκαν κάποιοι που έσωσαν όχι μόνο ένα βασίλειο, αλλά πολλά.»

«Αχ, señor», πετάχτηκε τότε η ανιψιά, «θυμηθείτε πως όλα αυτά που λέτε για τους περιπλανώμενους ιππότες είναι παραμύθια και φαντασίες· και οι ιστορίες τους, αν πράγματι δεν είχαν καεί, θα άξιζαν η καθεμιά να στιγματιστεί με σαμπενίτο ή με κάποιο άλλο σημάδι, ώστε να φαίνεται πως είναι αισχρές και διαφθείρουν τα καλά ήθη.»

«Μα τον Θεό που μου δίνει ζωή», είπε ο Δον Κιχώτης, «αν δεν ήσουν αληθινή μου ανιψιά, κόρη της ίδιας μου της αδελφής,

θα σου επέβαλλα τέτοια τιμωρία για τη βλασφημία που ξεστόμισες, ώστε θα βούιζε όλος ο κόσμος. Τι πράγμα είναι αυτό; Ένα θρασύ κοριτσάκι, που μετά βίας ξέρει να δουλεύει καμιά δωδεκαριά μασούρια δαντέλας, τολμά να ανοίγει το στόμα του και να κρίνει τις ιστορίες των περιπλανώμενων ιπποτών; Τι θα έλεγε ο señor Αμάδις αν άκουγε κάτι τέτοιο; Εκείνος βέβαια θα σε συγχωρούσε, γιατί ήταν ο πιο ταπεινόφρων και ευγενικός ιππότης της εποχής του, και μεγάλος προστάτης των δεσποινίδων· υπάρχουν όμως κι άλλοι που, αν σε είχαν ακούσει, δεν θα σου έβγαινε σε καλό. Γιατί δεν είναι όλοι ευγενικοί και καλοαναθρεμμένοι· μερικοί είναι κακοτράχαλοι παλιάνθρωποι. Ούτε όποιος λέει πως είναι ευγενής είναι πράγματι τέτοιος από κάθε άποψη· άλλοι είναι χρυσάφι και άλλοι μπακίρι, κι όλοι μοιάζουν για ευγενείς, όμως δεν αντέχουν όλοι στη λυδία λίθο της αλήθειας. Υπάρχουν άνθρωποι ταπεινής καταγωγής που σκίζονται να φανούν ευγενείς, και μεγάλοι ευγενείς που θαρρείς πως κάνουν ό,τι μπορούν για να περάσουν για ανθρώπους χαμηλής τάξης· οι πρώτοι ανεβαίνουν με τη φιλοδοξία τους ή με τις αρετές τους, ενώ οι δεύτεροι ξεπέφτουν από μικροψυχία ή από τα ελαττώματά τους. Και χρειάζεται πείρα και κρίση για να ξεχωρίσει κανείς αυτά τα δυο είδη ευγενών, που μοιάζουν τόσο στο όνομα και διαφέρουν τόσο στη συμπεριφορά.»

«Θεέ και Κύριε!» είπε η ανιψιά, «να ξέρετε τόσα πολλά, θείε — αρκετά, αν χρειαζόταν, για να ανεβείτε σε άμβωνα και να βγείτε να κηρύξετε στους δρόμους — και παρ' όλα αυτά να πέφτετε σε τόσο μεγάλη πλάνη και τόσο φανερή τρέλα, ώστε να θέλετε να παρουσιάζεστε γερός ενώ είστε γέρος, δυνατός ενώ είστε φιλάσθενος, ικανός να ισιώσετε τα στραβά ενώ

εσείς ο ίδιος είστε λυγισμένος από τα χρόνια, και πάνω απ' όλα caballero ενώ δεν είστε· γιατί οι ευγενείς μπορεί να είναι τέτοιοι, οι φτωχοί όμως καθόλου!»

«Έχεις πολύ δίκιο σε όσα λες, ανιψιά μου», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης, «και θα μπορούσα να σου πω κάποια πράγματα για την καταγωγή που θα σε άφηναν άφωνη· όμως, για να μη συγχέω τα ανθρώπινα με τα θεία, θα συγκρατηθώ. Ακούστε με, αγαπημένες μου: όλες οι γενιές του κόσμου —προσέξτε καλά αυτό που λέω— μπορούν να χωριστούν σε τέσσερα είδη. Πρώτα, εκείνες που ξεκίνησαν ταπεινά και απλώθηκαν και μεγάλωσαν ώσπου έφτασαν σε ύψιστη δόξα. Έπειτα, εκείνες που ξεκίνησαν μεγάλες και τη διατήρησαν, και ακόμη τη διατηρούν και τη στηρίζουν. Τρίτον, εκείνες που άρχισαν ένδοξα και κατέληξαν σε μια αιχμή, σαν πυραμίδα, έχοντας μικρύνει και χάσει την αρχική τους λαμπρότητα ώσπου δεν έμεινε τίποτα, όπως η κορυφή της πυραμίδας που, σε σύγκριση με τη βάση και τα θεμέλιά της, δεν είναι τίποτα. Και τέλος υπάρχουν εκείνες —και αυτές είναι οι περισσότερες— που δεν είχαν ούτε λαμπρή αρχή ούτε αξιοσημείωτη πορεία, και έτσι θα τελειώσουν χωρίς όνομα, σαν μια συνηθισμένη λαϊκή γενιά. Για το πρώτο είδος, δηλαδή όσες ξεκίνησαν ταπεινά και ανέβηκαν σε μεγαλείο που ακόμη κρατούν, παράδειγμα είναι ο οθωμανικός οίκος, που από έναν ταπεινό και φτωχό βοσκό, τον ιδρυτή του, έφτασε στο ύψος όπου τον βλέπουμε σήμερα. Για το δεύτερο είδος, εκείνο που άρχισε με μεγαλείο και το διατηρεί χωρίς να το αυξάνει, παραδείγματα είναι οι πολλοί πρίγκιπες που κληρονόμησαν την αξία τους και παραμένουν στην κληρονομιά τους χωρίς ούτε να την αυξάνουν ούτε να τη μειώνουν, μένοντας ήσυχα μέσα στα όρια των κρατών τους.

Από εκείνες που ξεκίνησαν μεγάλες και κατέληξαν σε μια αιχμή, υπάρχουν χιλιάδες παραδείγματα· όλοι οι Φαραώ και οι Πτολεμαίοι της Αιγύπτου, οι Καίσαρες της Ρώμης, και όλο το κοπάδι —αν μου επιτρέπεται μια τέτοια λέξη— από αμέτρητους πρίγκιπες, μονάρχες, άρχοντες, Μήδους, Ασσύριους, Πέρσες, Έλληνες και βαρβάρους: όλες αυτές οι γενιές και οι εξουσίες κατέληξαν σε μια αιχμή και χάθηκαν, τόσο οι ίδιοι όσο και οι ιδρυτές τους, γιατί σήμερα θα ήταν αδύνατο να βρεθεί κάποιος απόγονός τους· κι αν βρισκόταν, θα ήταν σε κάποια ταπεινή και χαμηλή κατάσταση. Για τις λαϊκές γενιές δεν έχω να πω τίποτε άλλο, παρά μόνο ότι απλώς αυξάνουν τον αριθμό όσων ζουν, χωρίς καμιά διάκριση που να τους δίνει δικαίωμα σε φήμη ή έπαινο. Από όλα όσα είπα, θέλω να καταλάβετε, καημένες αθώες μου, πόση σύγχυση υπάρχει ανάμεσα στις γενιές, και πως πραγματικά μεγάλες και ένδοξες φαίνονται μόνο εκείνες που το αποδεικνύουν με την αρετή, τον πλούτο και τη γενναιοδωρία όσων τις κατέχουν. Λέω αρετή, πλούτο και γενναιοδωρία, γιατί ένας μεγάλος άνθρωπος που είναι φαύλος θα είναι απλώς μεγάλο παράδειγμα φαυλότητας, και ένας πλούσιος που δεν είναι γενναιόδωρος δεν θα είναι παρά ένας τσιγκούνης ζητιάνος· γιατί ο κάτοχος του πλούτου δεν γίνεται ευτυχισμένος επειδή τον έχει, αλλά επειδή τον ξοδεύει — και όχι επειδή τον ξοδεύει όπως του αρέσει, αλλά επειδή ξέρει να τον ξοδεύει σωστά. Ο φτωχός ευγενής δεν έχει άλλον τρόπο να δείξει πως είναι ευγενής παρά με την αρετή: να είναι προσηνής, καλοαναθρεμμένος, ευγενικός, ήπιος και καλοσυνάτος, όχι υπεροπτικός, αλαζόνας ή επικριτικός, και πάνω απ’ όλα φιλάνθρωπος· γιατί με δύο μαραβέδια δοσμένα

με καλή καρδιά σε έναν φτωχό, θα δείξει τη γενναιοδωρία του όσο κι εκείνος που μοιράζει ελεημοσύνες με τις καμπάνες να χτυπούν. Και όποιος τον δει να έχει τις αρετές που ανέφερα, ακόμη κι αν δεν τον γνωρίζει, δεν θα παραλείψει να τον αναγνωρίσει και να τον θεωρήσει άνθρωπο καλής γενιάς· και θα ήταν παράξενο αν δεν συνέβαινε έτσι. Ο έπαινος ήταν πάντοτε η ανταμοιβή της αρετής, και όσοι είναι ενάρετοι δεν γίνεται να μη λάβουν αναγνώριση. Υπάρχουν δύο δρόμοι, κόρες μου, από τους οποίους οι άνθρωποι μπορούν να φτάσουν στον πλούτο και στις τιμές: ο ένας είναι των γραμμάτων και ο άλλος των όπλων. Εγώ έχω μέσα μου περισσότερο από τα όπλα παρά από τα γράμματα και, κρίνοντας από την κλίση μου προς τα όπλα, γεννήθηκα κάτω από την επιρροή του πλανήτη Άρη. Είμαι λοιπόν, ως έναν βαθμό, υποχρεωμένος να ακολουθήσω αυτόν τον δρόμο, και από αυτόν πρέπει να πορευτώ παρά τη θέληση όλου του κόσμου· και θα κοπιάζετε μάταια αν με προτρέπετε να αντισταθώ σε αυτό που ο ουρανός θέλει, η μοίρα ορίζει, η λογική απαιτεί και, πάνω απ' όλα, η ίδια μου η κλίση ευνοεί. Γιατί, όπως γνωρίζω τα αμέτρητα βάσανα που συνοδεύουν την περιπλανώμενη ιπποσύνη, γνωρίζω και τα άπειρα αγαθά που κερδίζονται μ' αυτήν. Ξέρω πως ο δρόμος της αρετής είναι πολύ στενός και της κακίας φαρδύς και άνετος· ξέρω πως το τέλος και ο σκοπός τους είναι διαφορετικά, γιατί ο πλατύς και εύκολος δρόμος της κακίας καταλήγει στον θάνατο, ενώ ο στενός και κοπιαστικός της αρετής στη ζωή — και όχι στην πρόσκαιρη ζωή, αλλά σε εκείνη που δεν έχει τέλος. Ξέρω, όπως λέει ο μεγάλος μας Καστιλιανός ποιητής, ότι—»

Από τέτοια τραχιά μονοπάτια περνούν όσοι ανεβαίνουν στα ύψη της αθανασίας, εκεί όπου δεν φτάνουν όσοι δειλιάζουν εδώ κάτω.»

«Αλίμονο!» αναφώνησε η ανιψιά. «Ο κύριός μου είναι και ποιητής! Τα ξέρει όλα και τα καταφέρνει όλα· βάζω στοίχημα πως, αν αποφάσιζε να γίνει χτίστης, θα έφτιαχνε ένα σπίτι με την ίδια ευκολία που φτιάχνει ένα κλουβί.»

«Να σου πω, ανιψιά,» απάντησε ο Δον Κιχώτης, «αν αυτές οι ιπποτικές σκέψεις δεν απορροφούσαν όλες μου τις δυνάμεις, δεν υπάρχει πράγμα που να μην μπορούσα να κάνω, ούτε λογής λογής μικροκατασκευή που να μη βγει από τα χέρια μου — ιδίως κλουβιά και οδοντογλυφίδες.»

Εκείνη τη στιγμή ακούστηκε χτύπος στην πόρτα και, όταν ρώτησαν ποιος είναι, ο Σάντσο Πάνθα αποκρίθηκε πως ήταν αυτός. Μόλις η οικονόμος κατάλαβε ποιος είχε έρθει, έτρεξε να κρυφτεί για να μην τον δει· τόσο πολύ τον απεχθανόταν. Η ανιψιά τού άνοιξε, και ο αφέντης του, ο Δον Κιχώτης, βγήκε να τον υποδεχτεί με ανοιχτές αγκάλες. Ύστερα οι δυο τους κλείστηκαν στο δωμάτιό του, όπου είχαν άλλη μια συζήτηση, καθόλου κατώτερη από την προηγούμενη.

p06e.jpg (19K)

[illegible] VII. [illegible] [illegible] [illegible]

«Απλώς αρχίζει πάλι να βγαίνει στην πόρτα η τρέλα του», απάντησε εκείνη. «Θέλω να πω, αγαπητέ κύριε βακαλάρε, πως ετοιμάζεται να ξαναφύγει —και θα είναι η τρίτη φορά— για να γυρίζει όλο τον κόσμο κυνηγώντας αυτό που ονομάζει περιπέτειες, αν και εγώ δεν μπορώ να καταλάβω γιατί τους δίνει αυτό το όνομα. Την πρώτη φορά μας τον έφεραν πίσω ριγμένο πάνω στη ράχη ενός γαϊδάρου, χτυπημένο από την κορφή ως τα νύχια· και τη δεύτερη ήρθε με κάρο που το έσερναν βόδια, κλεισμένος μέσα σε κλουβί, έχοντας πείσει τον εαυτό του πως ήταν μαγεμένος. Και ήταν ο καημένος σε τέτοιο χάλι, που ούτε η μάνα που τον γέννησε δεν θα τον γνώριζε· αδύνατος, κιτρινισμένος, με τα μάτια χωμένα βαθιά στις κόγχες του κρανίου του. Και για να συνέλθει έστω και λίγο, μου κόστισε πάνω από εξακόσια αυγά, το ξέρει ο Θεός, όλος ο κόσμος, και οι κότες μου επίσης, που δεν θα μ' άφηναν να πω ψέματα.»

«Αυτό το πιστεύω πολύ εύκολα», απάντησε ο βακαλάρης, «γιατί είναι τόσο καλές, τόσο παχιές και τόσο καλοαναθρεμμένες, που δεν θα έλεγαν ποτέ το ένα αντί για το άλλο, ακόμα κι αν έσκαγαν. Λοιπόν, κυρά οικονόμα, αυτό είναι όλο; Δεν υπάρχει άλλο κακό, πέρα από τον φόβο για το τι μπορεί να κάνει ο Δον Κιχώτης;»

«Όχι, señor», είπε εκείνη.

«Τότε λοιπόν», είπε ο βακαλάρης, «μην ανησυχείς· πήγαινε σπίτι με την ησυχία σου, ετοίμασέ μου κάτι ζεστό για πρωινό, και στον δρόμο πες την προσευχή της Αγίας Απολλωνίας, αν βέβαια την ξέρεις. Εγώ θα έρθω αμέσως, και θα δεις θαύματα.»

«Αλίμονο μου!» φώναξε η οικονόμα. «Την προσευχή της Αγίας Απολλωνίας θέλετε να πω; Αυτή θα έκανε αν ο αφέντης μου είχε πονόδοντο· όμως αυτό που έχει είναι στο μυαλό, όχι στα δόντια.»

«Ξέρω πολύ καλά τι λέω, κυρά οικονόμα· πήγαινε και μην κάθεσαι να μου φέρνεις αντιρρήσεις, γιατί ξέρεις πως είμαι βακαλάρης της Σαλαμάνκας, και πιο βακαλάρης από αυτό δεν γίνεται», απάντησε ο Καράσκο. Και μ' αυτά η οικονόμα αποσύρθηκε, ενώ ο βακαλάρης πήγε να βρει τον εφημέριο και να κανονίσει μαζί του όσα θα ειπωθούν στη θέση τους.

Όσο ο Δον Κιχώτης και ο Σάντσο ήταν κλεισμένοι οι δυο τους, είχαν μια συζήτηση που η ιστορία καταγράφει με μεγάλη ακρίβεια και σχολαστική πιστότητα. Ο Σάντσο είπε στον αφέντη του: «Señor, κατάφερα να πείσω τη γυναίκα μου να μ' αφήσει να πάω με τη χάρη σας όπου κι αν θελήσετε να με πάρετε.»

«Να πεις "έπεισα", Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης· «όχι "εξήγαγα".»

«Μια-δυο φορές, απ' όσο θυμάμαι καλά», απάντησε ο Σάντσο, «σας έχω παρακαλέσει να μην ισιώνετε τα λόγια μου, αρκεί να καταλαβαίνετε τι θέλω να πω· κι αν δεν το καταλαβαίνετε, να λέτε: "Σάντσο", ή "διάβολε", "δεν σε καταλαβαίνω". Κι αν πάλι

δεν το εξηγώ καθαρά, τότε διορθώστε με, γιατί είμαι τόσο focile—»

«Δεν σε καταλαβαίνω, Σάντσο», είπε αμέσως ο Δον Κιχώτης· «γιατί δεν ξέρω τι θα πει "είμαι τόσο focile".»

«Το "τόσο focile" θα πει πως είμαι πολύ έτσι», απάντησε ο Σάντσο.

«Τώρα σε καταλαβαίνω ακόμα λιγότερο», είπε ο Δον Κιχώτης.

«Ε, λοιπόν, αν δεν μπορείτε να με καταλάβετε», είπε ο Σάντσο, «δεν ξέρω πώς αλλιώς να το πω· δεν ξέρω περισσότερα, ο Θεός να με βοηθήσει.»

«Α, τώρα το βρήκα», είπε ο Δον Κιχώτης· «θέλεις να πεις πως είσαι τόσο υπάκουος, τόσο δεκτικός και πράος, ώστε δέχεσαι ό,τι σου λέω και υποτάσσεσαι σε ό,τι σου διδάσκω.»

«Εγώ βάζω στοίχημα», είπε ο Σάντσο, «πως από την πρώτη στιγμή με καταλάβατε και ξέρατε τι εννοούσα, αλλά θέλατε να με μπερδέψετε για να με ακούσετε να πετάω άλλες δυο ντουζίνες μαργαριτάρια.»

«Μπορεί και να 'ναι έτσι», απάντησε ο Δον Κιχώτης· «αλλά ας πάμε στο θέμα: τι λέει η Τερέσα;»

«Η Τερέσα λέει», απάντησε ο Σάντσο, «πως πρέπει να το εξασφαλίσω με την αφεντιά σας, και "ας μιλούν τα χαρτιά και ας σωπαίνουν τα γένια", γιατί "όποιος δένει δεν μαλώνει", αφού ένα "πάρε" αξίζει περισσότερο από δυο "θα σου δώσω"· κι εγώ λέω πως η συμβουλή μιας γυναίκας δεν είναι μικρό πράγμα, κι όποιος δεν την ακούει είναι ανόητος.»

«Κι εγώ το ίδιο λέω», είπε ο Δον Κιχώτης· «συνέχισε, φίλε μου Σάντσο, προχώρα· σήμερα πετάς μαργαριτάρια.»

«Η αλήθεια είναι», συνέχισε ο Σάντσο, «πως, όπως ξέρετε καλύτερα από μένα, όλοι μας είμαστε υποχρεωμένοι να πεθάνουμε, και σήμερα υπάρχουμε και αύριο όχι, και το αρνί φεύγει το ίδιο γρήγορα με το πρόβατο, και κανείς δεν μπορεί να υποσχεθεί στον εαυτό του περισσότερες ώρες ζωής σ' αυτόν τον κόσμο απ' όσες θελήσει να του δώσει ο Θεός· γιατί ο θάνατος είναι κουφός, και όταν έρχεται να χτυπήσει την πόρτα της ζωής μας, βιάζεται πάντα, και ούτε προσευχές, ούτε αγώνες, ούτε σκήπτρα, ούτε μίτρες μπορούν να τον κρατήσουν πίσω, όπως λέει ο κόσμος και όπως μας το κηρύττουν κάθε μέρα από τον άμβωνα.»

«Όλα αυτά είναι πολύ σωστά», είπε ο Δον Κιχώτης· «αλλά δεν μπορώ να καταλάβω πού το πας.»

«Αυτό που θέλω να πω», είπε ο Σάντσο, «είναι να μου ορίσετε έναν σταθερό μισθό, να μου πληρώνεται κάθε μήνα όσο είμαι στην υπηρεσία σας, και να βγαίνει από την περιουσία σας· γιατί δεν μου αρέσει να βασίζομαι σε ανταμοιβές που είτε αργούν, είτε έρχονται κουτσουρεμένες, είτε δεν έρχονται ποτέ. Ο Θεός να με βοηθά με τα δικά μου. Με δυο λόγια, θέλω να ξέρω τι έχω να παίρνω, λίγο ή πολύ· γιατί και η κότα κάνει αυγό πάνω σ' ένα αυγό, και τα πολλά λίγα γίνονται πολλά, κι όσο κάτι κερδίζει κανείς, τίποτα δεν πάει χαμένο. Βέβαια, αν τύχαινε —πράγμα που ούτε το πιστεύω ούτε το περιμένω— να μου δώσετε εκείνο το νησί που μου έχετε υποσχεθεί, δεν είμαι ούτε τόσο αχάριστος ούτε τόσο πλεονέκτης ώστε να μη δεχτώ να υπολογιστούν τα έσοδα αυτού του νησιού και να

αφαιρεθούν κανονικά από τον μισθό μου εν ευθέτω χρόνω.»

«Σάντσο, φίλε μου», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «μερικές φορές η αναλογία μπορεί να είναι εξίσου καλή με την προαγωγή.»

«Κατάλαβα», είπε ο Σάντσο· «στοιχηματίζω πως έπρεπε να είχα πει αναλογία και όχι προαγωγή· αλλά δεν πειράζει, αφού η αφεντιά σας με καταλάβατε.»

«Και μάλιστα τόσο καλά το κατάλαβα», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «ώστε είδα ως τα βάθη των σκέψεών σου και ξέρω πολύ καλά ποιον στόχο σημαδεύεις με τα αμέτρητα βέλη των παροιμιών σου. Άκου, Σάντσο: ευχαρίστως θα σου όριζα μισθό, αν είχα βρει έστω και ένα παράδειγμα στις ιστορίες των πλανόδιων ιπποτών που να δείχνει, έστω και με τον πιο αμυδρό υπαινιγμό, τι έπαιρναν οι ιπποκόμοι τους τον μήνα ή τον χρόνο. Όμως έχω διαβάσει όλες, ή σχεδόν όλες, τις ιστορίες τους, και δεν θυμάμαι να έχω διαβάσει ποτέ ότι κάποιος πλανόδιος ιππότης έδωσε στον ιπποκόμο του σταθερό μισθό. Ξέρω μόνο πως όλοι υπηρετούσαν με την ελπίδα ανταμοιβής, και πως, όταν το περίμεναν λιγότερο, αν η τύχη ήταν με το μέρος των αφεντάδων τους, έβλεπαν να τους ανταμείβουν με ένα νησί ή με κάτι ισάξιο· ή, τουλάχιστον, τους έμενε ένας τίτλος και μια κυριότητα. Αν, λοιπόν, με αυτές τις ελπίδες και με αυτά τα επιπλέον κίνητρα, εσύ, Σάντσο, θέλεις να ξαναμπείς στην υπηρεσία μου, έχει καλώς· αλλά το να νομίζεις πως εγώ θα αναστατώσω ή θα γκρεμίσω την αρχαία συνήθεια της ιπποσύνης, είναι καθαρή ανοησία. Γι' αυτό, λοιπόν, Σάντσο μου, γύρνα στο σπίτι σου και εξήγησε τις προθέσεις μου στην Τερέσα σου· κι αν εκείνη θέλει κι εσύ θέλεις να είσαι μαζί μου με την προσδοκία ανταμοιβής, bene

quidem· αν όχι, φίλοι μένουμε· γιατί, αν στο περιστερώνα δεν λείπει η τροφή, δεν θα λείψουν ούτε τα περιστέρια. Και να θυμάσαι, παιδί μου, πως μια καλή ελπίδα είναι καλύτερη από ένα κακό βόλεμα, και μια καλή αδικία καλύτερη από μια κακή αποζημίωση. Σου μιλώ έτσι, Σάντσο, για να σου δείξω πως μπορώ κι εγώ να βρέχω παροιμίες όσο καλά μπορείς κι εσύ. Και, με δυο λόγια, αυτό θέλω να πω και αυτό λέω: αν δεν σου αρέσει να έρθεις μαζί μου με την προσδοκία ανταμοιβής και να μοιραστείς την ίδια τύχη που μοιράζομαι κι εγώ, ο Θεός μαζί σου και να σε κάνει άγιο· γιατί θα βρω άφθονους ιπποκόμους πιο υπάκουους και πιο εργατικούς, και όχι τόσο ξεροκέφαλους ή τόσο φλύαρους όσο εσύ.»

Μόλις ο Σάντσο άκουσε τα σταθερά και αμετάκλητα λόγια του αφέντη του, σκοτείνιασε ο κόσμος γύρω του και του κόπηκαν τα φτερά της καρδιάς, γιατί ήταν βέβαιος πως ο κύριός του δεν θα έφευγε χωρίς εκείνον ούτε για όλα τα πλούτη του κόσμου. Κι ενώ στεκόταν εκεί αποσβολωμένος και κακόκεφος, μπήκε μέσα ο Σαμψών Καράσκο μαζί με την οικονόμο και την ανιψιά, που ανυπομονούσαν να ακούσουν με τι επιχειρήματα θα προσπαθούσε να αποτρέψει τον αφέντη τους από το να ξαναβγεί σε περιπέτειες. Ο παμπόνηρος χωρατατζής Σαμψών πλησίασε και, αγκαλιάζοντάς τον όπως είχε κάνει και πριν, είπε με δυνατή φωνή: «Ω άνθος της ιπποσύνης! Ω λαμπρό φως των όπλων! Ω τιμή και καθρέφτη του ισπανικού έθνους! Είθε ο παντοδύναμος Θεός, με την άπειρη δύναμή του, να κάνει ώστε όποιος ή όποιοι θελήσουν να εμποδίσουν ή να ανακόψουν την τρίτη σου έξοδο να μη βρουν ποτέ διέξοδο από τον λαβύρινθο των σχεδίων τους και να μην πετύχουν ποτέ αυτό που ποθούν περισσότερο!» Ύστερα γύρισε προς την οικονόμο και είπε:

«Κυρά οικονόμα, καλύτερα να αφήσετε πια την προσευχή της Αγίας Απολλωνίας, γιατί εγώ ξέρω πως είναι αμετάκλητη απόφαση των σφαιρών ότι ο σενιόρ Δον Κιχώτης θα προχωρήσει στην εκτέλεση των νέων και υψηλών του σχεδίων. Και θα είχα βαριά τη συνείδησή μου αν δεν παρότρυνα και δεν έπειθα αυτόν τον ιππότη να μη κρατά άλλο χαλιναγωγημένη και δεμένη τη δύναμη του στιβαρού του βραχίονα και την αρετή της γενναίας του ψυχής· γιατί με την αδράνειά του στερεί από τον κόσμο την αποκατάσταση των αδικιών, την προστασία των ορφανών, την τιμή των παρθένων, τη βοήθεια των χηρών και τη στήριξη των παντρεμένων γυναικών, και όλα τα άλλα παρόμοια που ανήκουν, ταιριάζουν και είναι ιδιαίτερο γνώρισμα του τάγματος της περιπλανώμενης ιπποσύνης. Εμπρός, λοιπόν, κύριέ μου Δον Κιχώτη, όμορφε και ανδρείε, ας ξεκινήσει η χάρη σας και η υψηλότητά σας σήμερα κι όχι αύριο· κι αν χρειάζεται οτιδήποτε για να πραγματοποιήσετε τον σκοπό σας, να 'μαι εγώ εδώ, έτοιμος και με το πρόσωπό μου και με το βαλάντιό μου να καλύψω ό,τι λείπει· και αν χρειαζόταν να ακολουθήσω τη μεγαλοπρέπειά σας ως ιπποκόμος, θα το θεωρούσα την πιο ευτυχισμένη τύχη.»

Μ' αυτά, ο Δον Κιχώτης γύρισε στον Σάντσο και είπε: «Δεν σου το έλεγα εγώ, Σάντσο, πως θα βρίσκονταν ακόλουθοι και με το παραπάνω για μένα; Να τώρα ποιος προσφέρεται να γίνει ένας απ' αυτούς: ο ξακουστός πτυχιούχος Σαμψών Καράσκο, η μόνιμη χαρά και απόλαυση των κύκλων των σχολών της Σαλαμάνκας, γερός στο σώμα, συνετός, υπομονετικός στη ζέστη και στο κρύο, στην πείνα και στη δίψα, με όλα τα προσόντα που χρειάζεται ο ακόλουθος ενός περιπλανώμενου

ιππότη! Μα ο ουρανός να μη θελήσει ποτέ, για να ικανοποιήσω τη δική μου επιθυμία, να κλονίσω ή να συντρίψω αυτό το στήριγμα των γραμμάτων και δοχείο των επιστημών, να κόψω αυτόν τον πανύψηλο φοίνικα των ωραίων και ελευθέριων τεχνών. Ας μείνει αυτός ο νέος Σαμψών στον τόπο του και, τιμώντας τον, ας τιμά ταυτόχρονα και τα γκρίζα κεφάλια των σεβαστών γονιών του· γιατί εγώ θα αρκεστώ σε όποιον ακόλουθο βρεθεί πρόχειρος, αφού ο Σάντσο δεν καταδέχεται να με συνοδεύσει.»

«Και βέβαια καταδέχομαι», είπε ο Σάντσο, βαθιά συγκινημένος και με δάκρυα στα μάτια. «Δεν θα ειπωθεί για μένα, αφέντη μου», συνέχισε, «πως "φάγαμε το ψωμί και ύστερα σκορπίσαμε". Όχι, εγώ δεν κατάγομαι από αχάριστο σόι· όλος ο κόσμος το ξέρει, και πιο πολύ απ' όλους το χωριό μου, ποιοι ήταν οι Πάνθα απ' τους οποίους κρατώ. Κι ακόμα περισσότερο, ξέρω και έχω μάθει, από τα πολλά καλά σας λόγια και έργα, πόσο θέλετε να μου κάνετε καλό. Κι αν παζάρευα λίγο παραπάνω ή λίγο παρακάτω για το μισθό μου, το έκανα μόνο για να ευχαριστήσω τη γυναίκα μου, που όταν βάλει κάτι σκοπό, ούτε σφυρί δεν καρφώνει τα στεφάνια ενός βαρελιού τόσο δυνατά όσο εκείνη σπρώχνει τον άνθρωπο να κάνει αυτό που θέλει. Όμως, στο τέλος της ημέρας, ο άντρας πρέπει να είναι άντρας και η γυναίκα γυναίκα· κι αφού εγώ είμαι άντρας, όπως δεν μπορώ να το αρνηθώ, θα είμαι άντρας και μέσα στο σπίτι μου, ας δυσαρεστηθεί όποιος θέλει. Οπότε δεν μένει τίποτε άλλο παρά να φτιάξετε τη διαθήκη σας μαζί με το συμπλήρωμά της έτσι που να μην μπορεί να αμφισβητηθεί, και να ξεκινήσουμε αμέσως, για να γλιτώσουμε την ψυχή του κυρίου Σαμψών από το μαρτύριο, αφού, όπως

λέει, η συνείδησή του τον υποχρεώνει να πείσει την αφεντιά σας να ξαναβγείτε στον κόσμο για τρίτη φορά. Κι έτσι προσφέρομαι πάλι να σας υπηρετήσω πιστά και τίμια, τόσο καλά και καλύτερα απ' όλους τους ακόλουθους που υπηρέτησαν περιπλανώμενους ιππότες παλιά ή τώρα.»

Ο εργένης έμεινε άναυδος όταν άκουσε τον τρόπο που μιλούσε ο Σάντσο και τις εκφράσεις που χρησιμοποιούσε. Παρόλο που είχε διαβάσει το πρώτο μέρος της ιστορίας του αφέντη του, δεν είχε φανταστεί ποτέ πως μπορούσε να είναι τόσο ξεκαρδιστικός όσο τον παρουσίαζαν εκεί. Τώρα όμως, ακούγοντάς τον να μιλά για «διαθήκη και κωδίκελλο που δεν μπορούσαν να προκληθούν», αντί για «διαθήκη και κωδίκελλο που δεν μπορούσαν να ανακληθούν», πείστηκε πως όλα όσα είχε διαβάσει γι' αυτόν ήταν αλήθεια και τον θεώρησε έναν από τους μεγαλύτερους αφελείς των νεότερων καιρών. Και είπε μέσα του πως ο κόσμος δεν είχε ξαναδεί δύο τέτοιους τρελούς, αφέντη και υπηρέτη. Τελικά, ο Δον Κιχώτης και ο Σάντσο αγκαλιάστηκαν και τα ξαναβρήκαν, και με τη συμβουλή και την έγκριση του μεγάλου Καράσκο, που τώρα ήταν ο χρησμός τους, αποφασίστηκε να φύγουν ύστερα από τρεις μέρες. Ως τότε θα προλάβαιναν να ετοιμάσουν όλα όσα χρειάζονταν για το ταξίδι και να βρουν ένα κλειστό κράνος, που ο Δον Κιχώτης έλεγε πως έπρεπε οπωσδήποτε να πάρει μαζί του. Ο Σαμψών τού προσφέρθηκε να του βρει ένα, γιατί ήξερε έναν φίλο του που το είχε και δεν θα του το αρνιόταν, αν και ήταν πιο θαμπό από σκουριά και μούχλα παρά λαμπερό και καθαρό σαν γυαλισμένο ατσάλι.

Οι κατάρες που εξαπέλυσαν και η οικονόμος και η ανιψιά εναντίον του εργένη δεν είχαν τελειωμό. Τραβούσαν τα μαλλιά τους, γρατζουνούσαν τα πρόσωπά τους και, σαν τις μοιρολογίστρες που παλιότερα συνήθιζαν να πληρώνουν, θρηνούσαν για την αναχώρηση του αφέντη και θείου τους λες και είχε πεθάνει. Η πρόθεση του Σαμψών, πείθοντάς τον να ξαναβγεί στον δρόμο, ήταν να κάνει αυτό που διηγείται παρακάτω η ιστορία, και όλα αυτά ύστερα από συμβουλή του παπά και του κουρέα, με τους οποίους είχε συζητήσει το θέμα από πριν. Έτσι λοιπόν, μέσα σε εκείνες τις τρεις μέρες, ο Δον Κιχώτης και ο Σάντσο εφοδιάστηκαν με όσα θεωρούσαν απαραίτητα, και αφού ο Σάντσο κατάφερε να καθησυχάσει τη γυναίκα του και ο Δον Κιχώτης την ανιψιά και την οικονόμο του, με το σούρουπο, χωρίς να τους δει κανείς εκτός από τον εργένη —που έκρινε σωστό να τους συνοδέψει μισή λεύγα έξω από το χωριό— ξεκίνησαν για το Ελ Τομπόσο: ο Δον Κιχώτης πάνω στον καλό του Ροσινάντε και ο Σάντσο πάνω στον γέρο του Γκρίζο, με τα σακούλια του γεμάτα μερικά τρόφιμα και το πουγκί του με χρήματα που του είχε δώσει ο Δον Κιχώτης για ώρα ανάγκης. Ο Σαμψών τον αγκάλιασε και τον παρακάλεσε να του στείλει νέα για τις καλές ή τις κακές του τύχες, ώστε να χαρεί με τις πρώτες ή να τον συμπονέσει για τις δεύτερες, όπως απαιτούσαν οι νόμοι της φιλίας. Ο Δον Κιχώτης του υποσχέθηκε πως θα το έκανε, ο Σαμψών γύρισε στο χωριό και οι άλλοι δύο πήραν τον δρόμο για τη μεγάλη πόλη του Ελ Τομπόσο.

p07e.jpg (24K)

[illegible] VIII. [illegible] [illegible] [illegible]

για καλό σημάδι και πολύ ευνοϊκό οιωνό. Αν όμως πούμε την αλήθεια, τα αναστενάγματα και τα γκαρίσματα του Γκρίζου ακούγονταν πιο δυνατά από τα χλιμιντρίσματα του ψωραλόγου, κι από αυτό ο Σάντσο συμπέρανε πως η δική του τύχη θα ξεπερνούσε και θα άφηνε πίσω εκείνη του αφέντη του—ίσως επειδή στηριζόταν σε κάποια δικαστική αστρολογία που μπορεί να ήξερε, αν και η ιστορία δεν λέει τίποτα γι' αυτό. Το μόνο βέβαιο είναι πως, κάθε φορά που σκόνταφτε ή έπεφτε, τον άκουγαν να λέει πως μακάρι να μην είχε βγει καθόλου από το σπίτι, γιατί από τα σκοντάμματα και τις πτώσεις δεν κερδίζει κανείς τίποτε άλλο παρά ένα χαλασμένο παπούτσι ή ένα σπασμένο πλευρό· και, ανόητος όπως ήταν, δεν έπεφτε και πολύ έξω σ' αυτό.

Ο Δον Κιχώτης είπε: «Σάντσο, φίλε μου, καθώς προχωρούμε, η νύχτα μας προλαβαίνει, και μάλιστα πιο βαριά απ' όσο θα μας επέτρεπε να φτάσουμε στο El Toboso πριν ξημερώσει. Κι εγώ έχω αποφασίσει να πάω εκεί προτού μπλεχτώ σε άλλη περιπέτεια· γιατί εκεί θα πάρω την ευλογία και τη γενναιόδωρη άδεια της ασύγκριτης Δουλσινέας, και με αυτή την άδεια ελπίζω—και είμαι βέβαιος—πως θα φέρω σε αίσιο τέλος κάθε επικίνδυνη δοκιμασία. Γιατί τίποτε στη ζωή δεν κάνει τους περιπλανώμενους ιππότες πιο γενναίους από το να νιώθουν πως έχουν την εύνοια των κυριών τους.»

p08b.jpg (283K)

Πλήρες μέγεθος

«Κι εγώ έτσι πιστεύω», απάντησε ο Σάντσο· «αλλά μου φαίνεται πως θα είναι δύσκολο η αφεντιά σας να της μιλήσει ή

να τη δει, τουλάχιστον κάπου όπου θα μπορέσετε να πάρετε την ευχή της· εκτός βέβαια αν σας τη ρίξει πάνω από τον τοίχο της αυλής όπου την είδα την προηγούμενη φορά, όταν της πήγα το γράμμα που έλεγε για τις τρέλες και τις παλαβομάρες που έκανε η αφεντιά σας στην καρδιά της Σιέρα Μορένα.»

«Εκείνο το πέρασες για τοίχο αυλής, Σάντσο;» είπε ο Δον Κιχώτης. «Εκεί όπου είδες εκείνη τη χάρη και την ομορφιά που όσο κι αν την υμνήσει κανείς δεν φτάνει; Θα ήταν σίγουρα η στοά, ο διάδρομος ή το πρόπυλο κάποιου πλούσιου και βασιλικού παλατιού.»

«Μπορεί και να ήταν όλα αυτά», αποκρίθηκε ο Σάντσο, «αλλά εμένα για τοίχο μου φάνηκε, εκτός αν με γελάει η μνήμη μου.»

«Όπως και να ’χει, ας πάμε εκεί, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης· «γιατί αρκεί να τη δω· είτε πάνω από τοίχο, είτε από παράθυρο, είτε μέσα από χαραμάδα πόρτας, είτε από το κιγκλίδωμα ενός κήπου, για μένα είναι το ίδιο. Γιατί όποια αχτίδα από τον ήλιο της ομορφιάς της φτάσει στα μάτια μου, θα φωτίσει τη λογική μου και θα δυναμώσει την καρδιά μου, ώστε να μην έχω όμοιό μου ούτε στη σοφία ούτε στην ανδρεία.»

«Λοιπόν, για να πω την αλήθεια, αφέντη», είπε ο Σάντσο, «όταν είδα εκείνον τον ήλιο, την κυρά Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο, δεν έλαμπε και τόσο ώστε να βγάζει αχτίδες· μάλλον επειδή η χάρη της κοσκίνιζε το σιτάρι που σας είπα, σήκωσε τόση σκόνη που της σκέπασε το πρόσωπο σαν σύννεφο και το θόλωσε.»

«Τι λες! Επιμένεις ακόμα, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «να λες, να σκέφτεσαι, να πιστεύεις και να υποστηρίζεις πως η κυρά μου η Δουλτσινέα κοσκίνιζε σιτάρι; Αυτή είναι δουλειά εντελώς ξένη προς ό,τι είναι και ό,τι πρέπει να είναι η ασχολία ανθρώπων ευγενούς καταγωγής, που είναι πλασμένοι και προορισμένοι για άλλα έργα και επιδιώξεις, τέτοια που φανερώνουν την τάξη τους από μακριά. Ξέχασες, ω Σάντσο, εκείνους τους στίχους του ποιητή μας, όπου μας δείχνει πώς περνούσαν τον καιρό τους, στα κρυστάλλινα παλάτια τους, οι τέσσερις νύμφες που βγήκαν από τον αγαπημένο τους Τάγο και κάθισαν σ' ένα καταπράσινο λιβάδι για να κεντήσουν εκείνα τα υφάσματα που ο επιδέξιος ποιητής μάς περιγράφει, πώς ήταν δουλεμένα και υφασμένα με χρυσάφι, μετάξι και μαργαριτάρια; Κάτι τέτοιο θα ήταν και η απασχόληση της κυράς μου όταν την είδες· μόνο που η κακία κάποιου μοχθηρού μάγου, που φαίνεται πως έχει βάλει στο μάτι καθετί δικό μου, αλλάζει όλα όσα μου δίνουν χαρά και τα μεταμορφώνει σε μορφές ξένες προς την αληθινή τους φύση. Κι έτσι φοβάμαι πως, σε εκείνη την ιστορία των κατορθωμάτων μου που λένε ότι έχει ήδη τυπωθεί, αν τυχόν ο συγγραφέας της ήταν κάποιος σοφός εχθρός μου, θα έχει βάλει το ένα στη θέση του άλλου, ανακατεύοντας χίλια ψέματα με μία αλήθεια και διασκεδάζοντας διηγούμενος πράγματα που δεν έχουν καμία σχέση με τη σειρά μιας αληθινής ιστορίας. Ω φθόνε, ρίζα αμέτρητων κακών και σαράκι των αρετών! Όλα τα ελαττώματα, Σάντσο, φέρνουν μαζί τους κάποιο είδος ευχαρίστησης· ο φθόνος όμως δεν φέρνει τίποτε άλλο παρά μόνο ενόχληση, πίκρα και οργή.»

«Το ίδιο λέω κι εγώ», απάντησε ο Σάντσο· «και βάζω στοίχημα πως σ' εκείνον τον θρύλο ή την ιστορία για μας, που μας είπε ο бакалаврος Σαμψών Καράσκο ότι είχε δει, η τιμή μου θα σέρνεται στη λάσπη, θα την έχουν κάνει μπαλάκι πάνω κάτω, να σαρώνει τους δρόμους, όπως λένε. Κι όμως, στον λόγο ενός τίμιου ανθρώπου, εγώ ποτέ δεν μίλησα άσχημα για κανέναν μάγο, ούτε ζω και τόσο καλά ώστε να με φθονούν· βέβαια, είμαι κάπως πονηρός και έχω και μια δόση παλιανθρωπιάς μέσα μου· αλλά όλα αυτά τα σκεπάζει ο μεγάλος μανδύας της απλοϊκότητάς μου, που είναι πάντα φυσική και ποτέ προσποιητή. Κι αν δεν είχα άλλο προτέρημα παρά μόνο ότι πιστεύω, όπως πάντα πίστευα, σταθερά και αληθινά στον Θεό και σε όλα όσα δέχεται και πιστεύει η αγία Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, και ότι είμαι θανάσιμος εχθρός των Εβραίων, τότε οι ιστορικοί θα έπρεπε να με λυπηθούν και να μου φερθούν καλά στα γραψίματά τους. Αλλά ας λένε ό,τι θέλουν· γυμνός γεννήθηκα, γυμνός βρίσκομαι, ούτε χάνω ούτε κερδίζω· και μάλιστα, όσο βλέπω πως με βάζουν σε βιβλίο και με περνούν από χέρι σε χέρι σ' όλο τον κόσμο, δεν δίνω δεκάρα, ας λένε για μένα ό,τι θέλουν.»

«Αυτό, Σάντσο», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης, «μου θυμίζει κάτι που συνέβη σ' έναν ξακουστό ποιητή της εποχής μας. Είχε γράψει μια καυστική σάτιρα εναντίον όλων των εταίρων κυριών, αλλά δεν είχε βάλει μέσα ούτε είχε κατονομάσει μια κάποια κυρία, για την οποία δεν ήταν και τόσο βέβαιο αν ανήκε σ' αυτή την κατηγορία ή όχι. Εκείνη, όταν είδε πως έλειπε από τον κατάλογο του ποιητή, τον ρώτησε τι ήταν αυτό που είχε δει σ' εκείνη και δεν την είχε συμπεριλάβει μαζί με τις άλλες, και του είπε πως έπρεπε να προσθέσει το όνομά της στη σάτιρά

του και να τη βάλει στο νέο μέρος, αλλιώς να περιμένει τις συνέπειες. Ο ποιητής έκανε όπως του ζήτησε και δεν της άφησε ίχνος υπόληψης· κι εκείνη έμεινε ευχαριστημένη, επειδή απέκτησε φήμη, έστω κι αν ήταν κακή φήμη. Κάτι παρόμοιο ταιριάζει και με όσα διηγούνται για εκείνον τον βοσκό που έβαλε φωτιά στον περίφημο ναό της Διάνας, που θεωρούνταν ένα από τα επτά θαύματα του κόσμου, και τον έκαψε μόνο και μόνο για να μείνει το όνομά του στους μεταγενέστερους. Κι ενώ είχε απαγορευτεί να τον κατονομάζουν ή να αναφέρουν το όνομά του προφορικά ή γραπτά, ώστε να μην πετύχει τον σκοπό της φιλοδοξίας του, παρ' όλα αυτά έγινε γνωστό πως τον έλεγαν Ηρόστρατο. Κάτι του ίδιου είδους συνέβη και με τον μεγάλο αυτοκράτορα Κάρολο Ε΄ και έναν ευγενή στη Ρώμη. Ο αυτοκράτορας ήθελε να δει εκείνον τον περίφημο ναό της Ροτόντας, που στην αρχαιότητα λεγόταν ναός "όλων των θεών", ενώ σήμερα, με καλύτερο όνομα, λέγεται "όλων των αγίων". Είναι το καλύτερα διατηρημένο από όλα τα οικοδομήματα ειδωλολατρικής κατασκευής στη Ρώμη και εκείνο που περισσότερο κρατά ζωντανή τη φήμη της δύναμης και της μεγαλοπρέπειας των ιδρυτών του. Έχει το σχήμα μισού πορτοκαλιού, είναι τεράστιο και πολύ φωτεινό, αν και το φως μπαίνει μόνο από ένα άνοιγμα, ή μάλλον από ένα στρογγυλό φεγγίτη στην κορυφή· κι από εκεί ο αυτοκράτορας παρατηρούσε το κτίριο. Δίπλα του στεκόταν ένας Ρωμαίος ευγενής, που του εξηγούσε την επιδέξια κατασκευή και την ευφυΐα αυτού του τεράστιου έργου και της θαυμαστής αρχιτεκτονικής του. Κι όταν απομακρύνθηκαν από τον φεγγίτη, του είπε: "Χίλιες φορές, Ιερότατη Μεγαλειότητά σας, μου ήρθε

η παρόρμηση να σας αρπάξω στην αγκαλιά μου και να ριχτώ μαζί σας από εκείνο το άνοιγμα, ώστε να αφήσω πίσω μου στον κόσμο ένα όνομα που θα ζήσει για πάντα". "Σου χρωστώ ευγνωμοσύνη που δεν έκανες πράξη μια τόσο κακή σκέψη", είπε ο αυτοκράτορας, "και δεν θα σου δώσω άλλη ευκαιρία να δοκιμάσεις ξανά την αφοσίωσή σου· γι' αυτό σου απαγορεύω από εδώ και πέρα να μου μιλάς ή να βρίσκεσαι όπου είμαι εγώ". Και στα λόγια αυτά πρόσθεσε και μια γενναιόδωρη ανταμοιβή. Θέλω να πω, Σάντσο, πως η επιθυμία για δόξα είναι πολύ ισχυρό κίνητρο. Τι νομίζεις πως ήταν εκείνο που έριξε τον Οράτιο, πάνοπλο, από τη γέφυρα στα βάθη του Τίβερη; Τι ήταν αυτό που έκαψε το χέρι και το μπράτσο του Μούκιου; Τι έσπρωξε τον Κούρτιο να βουτήξει στο βαθύ, φλεγόμενο χάσμα που άνοιξε στο κέντρο της Ρώμης; Τι έκανε τον Ιούλιο Καίσαρα να περάσει τον Ρουβίκωνα, αψηφώντας όλους τους οιωνούς που ήταν εναντίον του; Και για να έρθουμε σε πιο νεότερα παραδείγματα, τι ήταν αυτό που βύθισε τα πλοία και άφησε αποκλεισμένους και αποκομμένους τους γενναίους Ισπανούς υπό τις διαταγές του ευγενέστατου Κορτές στον Νέο Κόσμο; Όλα αυτά, και πολλά άλλα μεγάλα κατορθώματα, είναι, ήταν και θα είναι έργα της δόξας που οι θνητοί ποθούν ως ανταμοιβή και ως μερίδιο από την αθανασία που αξίζουν οι ένδοξες πράξεις τους· μόνο που εμείς, οι καθολικοί χριστιανοί και περιπλανώμενοι ιππότες, αποβλέπουμε περισσότερο σε εκείνη τη μέλλουσα δόξα που είναι αιώνια στις ουράνιες περιοχές του παραδείσου, παρά στη ματαιότητα της φήμης που αποκτιέται σ' αυτή την πρόσκαιρη ζωή· μια φήμη που, όσο κι αν κρατήσει, στο τέλος θα τελειώσει μαζί με τον ίδιο τον κόσμο, που κι αυτός έχει το

δικό του προκαθορισμένο τέλος. Γι' αυτό, Σάντσο, σε όσα κάνουμε δεν πρέπει να ξεπερνάμε τα όρια που μας έχει θέσει η χριστιανική θρησκεία που ομολογούμε. Πρέπει να θανατώνουμε την υπερηφάνεια στους γίγαντες, τον φθόνο με γενναιοδωρία και αρχοντιά ψυχής, την οργή με ήρεμη στάση και ψυχραιμία, τη λαιμαργία και την οκνηρία με τη λιτότητα της τροφής μας και τη διάρκεια των αγρυπνιών μας, τη λαγνεία και την ακολασία με την πίστη που κρατάμε σε εκείνες που έχουμε κάνει κυρίες των λογισμών μας, και τη νωθρότητα γυρίζοντας τον κόσμο προς κάθε κατεύθυνση, αναζητώντας ευκαιρίες να γίνουμε, πέρα από χριστιανοί, και ξακουστοί ιππότες. Αυτά, Σάντσο, είναι τα μέσα με τα οποία φτάνουμε σ' εκείνα τα ύψη επαίνου που συνοδεύουν την ωραία φήμη».

«Όλα όσα είπε ως τώρα η αφεντιά σας», είπε ο Σάντσο, «τα κατάλαβα μια χαρά· όμως θα ήθελα να μου λύσετε μια απορία που μόλις αυτή τη στιγμή μου ήρθε στο μυαλό.»

«Να τη λύσω, θες να πεις, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης. «Μίλα, στο όνομα του Θεού, κι εγώ θα σου απαντήσω όσο καλύτερα μπορώ.»

«Πείτε μου, κύριε», συνέχισε ο Σάντσο, «εκείνοι οι Ιούλιοι ή Αύγουστοι, και όλοι εκείνοι οι περιπλανώμενοι ιππότες που λέτε πως έχουν πια πεθάνει — πού βρίσκονται τώρα;»

«Οι ειδωλολάτρες», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «χωρίς αμφιβολία βρίσκονται στην κόλαση· οι χριστιανοί, αν ήταν καλοί χριστιανοί, είναι είτε στο καθαρτήριο είτε στον ουρανό.»

«Πολύ ωραία», είπε ο Σάντσο. «Μα τώρα θέλω να μάθω το εξής: οι τάφοι όπου βρίσκονται τα σώματα εκείνων των

μεγάλων αρχόντων έχουν μπροστά τους ασημένια καντήλια; Ή μήπως οι τοίχοι των παρεκκλησιών τους είναι στολισμένοι με πατερίτσες, σάβανα, πλεξούδες μαλλιών, πόδια και μάτια από κερί; Ή με τι είναι στολισμένοι;»

Τότε ο Δον Κιχώτης απάντησε: «Οι τάφοι των ειδωλολατρών ήταν συνήθως πολυτελείς ναοί. Η τέφρα του Ιουλίου Καίσαρα τοποθετήθηκε στην κορυφή μιας πελώριας πέτρινης πυραμίδας, που σήμερα στη Ρώμη τη λένε βελόνα του Αγίου Πέτρου. Ο αυτοκράτορας Αδριανός είχε για τάφο του ένα κάστρο μεγάλο όσο ένα καλό χωριό, που το έλεγαν Moles Adriani_ και που σήμερα είναι το κάστρο του Αγίου Αγγέλου στη Ρώμη. Η βασίλισσα Αρτεμισία έθαψε τον άντρα της, τον Μαύσωλο, σε έναν τάφο που θεωρούνταν ένα από τα επτά θαύματα του κόσμου. Όμως κανένας από αυτούς τους τάφους, ούτε και από τους πολλούς άλλους των ειδωλολατρών, δεν ήταν στολισμένος με σάβανα ή με κάποιο από εκείνα τα αφιερώματα και σημάδια που δείχνουν πως όσοι είναι θαμμένοι εκεί είναι άγιοι.»

«Εκεί ακριβώς ήθελα να καταλήξω», είπε ο Σάντσο. «Και τώρα πείτε μου: ποιο είναι μεγαλύτερο κατόρθωμα, να ξαναφέρεις έναν νεκρό στη ζωή ή να σκοτώσεις έναν γίγαντα;»

«Η απάντηση είναι εύκολη», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης. «Μεγαλύτερο κατόρθωμα είναι να ξαναδώσεις ζωή σ' έναν νεκρό.»

«Τώρα σας έπιασα», είπε ο Σάντσο. «Τότε η δόξα εκείνων που ανασταίνουν νεκρούς, που δίνουν φως στους τυφλούς, γιατρεύουν τους κουτσούς, ξαναδίνουν υγεία στους

αρρώστους, και μπροστά στους τάφους τους καίνε καντήλια ενώ τα παρεκκλήσια τους γεμίζουν από ευλαβικούς ανθρώπους γονατισμένους που προσκυνούν τα λείψανά τους, είναι καλύτερη δόξα και σε τούτη τη ζωή και στην άλλη από εκείνη που άφησαν ή μπορούν να αφήσουν όλοι οι ειδωλολάτρες αυτοκράτορες και οι περιπλανώμενοι ιππότες που υπήρξαν ποτέ στον κόσμο;»

«Κι αυτό το παραδέχομαι», είπε ο Δον Κιχώτης.

«Τότε αυτή η δόξα, αυτές οι χάρες, αυτά τα προνόμια, ή όπως αλλιώς θέλεις να τα πεις», είπε ο Σάντσο, «ανήκουν στα σώματα και στα λείψανα των αγίων που, με την έγκριση και την άδεια της αγίας μας μητέρας Εκκλησίας, έχουν λυχνάρια, κεριά, σάβανα, πατερίτσες, εικόνες, μάτια και πόδια, και μ' αυτά μεγαλώνουν την ευλάβεια του κόσμου και τη δική τους χριστιανική φήμη. Οι βασιλιάδες κουβαλούν στους ώμους τους τα σώματα ή τα λείψανα των αγίων, φιλούν κομμάτια από τα κόκαλά τους και μ' αυτά πλουτίζουν και στολίζουν τα παρεκκλήσια και τα αγαπημένα τους θυσιαστήρια.»

«Και τι θέλεις να βγάλω ως συμπέρασμα απ' όλα αυτά που είπες, Σάντσο;» ρώτησε ο Δον Κιχώτης.

«Αυτό που θέλω να πω», είπε ο Σάντσο, «είναι να βάλουμε σκοπό να γίνουμε άγιοι, και έτσι θα αποκτήσουμε πιο γρήγορα την ωραία φήμη που κυνηγάμε. Γιατί ξέρεις, señor, χτες ή προχτές —τόσο πρόσφατο είναι που έτσι μπορεί να το πει κανείς— αγιοποίησαν και μακάρισαν δυο μικρούς ξυπόλητους καλόγερους, και τώρα θεωρείται μεγάλη τύχη να φιλήσει ή να αγγίξει κανείς τις σιδερένιες αλυσίδες με τις οποίες έζωναν

και βασάνιζαν το σώμα τους. Και, όπως λένε, τις τιμούν περισσότερο κι από το σπαθί του Ρολάνδου στο οπλοστάσιο του κυρίου μας του Βασιλιά, ο Θεός να τον φυλάει. Γι' αυτό, señor, καλύτερα να είναι κανείς ταπεινός καλόγερος, όποιο τάγμα κι αν ανήκει, παρά γενναίος περιπλανώμενος ιππότης· στα μάτια του Θεού δυο ντουζίνες μαστιγώματα μετάνοιας αξίζουν περισσότερο από δυο χιλιάδες χτυπήματα με λόγχη, είτε δίνονται σε γίγαντες είτε σε τέρατα είτε σε δράκους.»

«Όλα αυτά είναι αλήθεια», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «αλλά δεν μπορούμε να γίνουμε όλοι καλόγεροι, και πολλοί είναι οι δρόμοι από τους οποίους ο Θεός παίρνει τους δικούς του στον ουρανό· η ιπποσύνη είναι θρησκεία, και υπάρχουν δοξασμένοι άγιοι ιππότες.»

«Ναι», είπε ο Σάντσο, «αλλά έχω ακούσει να λένε πως στον ουρανό υπάρχουν περισσότεροι καλόγεροι παρά περιπλανώμενοι ιππότες.»

«Αυτό», είπε ο Δον Κιχώτης, «συμβαίνει επειδή όσοι ανήκουν στα θρησκευτικά τάγματα είναι περισσότεροι από τους ιππότες.»

«Οι περιπλανώμενοι είναι πολλοί», είπε ο Σάντσο.

«Πολλοί», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης, «αλλά λίγοι είναι εκείνοι που αξίζουν το όνομα του ιππότη.»

Με αυτά και άλλες παρόμοιες κουβέντες πέρασαν εκείνη τη νύχτα και την επόμενη μέρα, χωρίς να τους συμβεί τίποτα άξιο λόγου· κι αυτό στενοχώρησε αρκετά τον Δον Κιχώτη. Τελικά όμως, την άλλη μέρα, με το πρώτο φως, αντίκρισαν τη μεγάλη

πόλη του Ελ Τομπόσο. Μόλις την είδε, ο Δον Κιχώτης αναθάρρησε, ενώ ο Σάντσο έχασε το κουράγιο του, γιατί δεν ήξερε πού ήταν το σπίτι της Δουλτσινέας και δεν την είχε δει ποτέ στη ζωή του, όπως ακριβώς και ο αφέντης του. Έτσι και οι δυο ήταν ανήσυχοι: ο ένας επειδή λαχταρούσε να τη δει, ο άλλος επειδή δεν την είχε δει ποτέ. Και ο Σάντσο δεν ήξερε καθόλου τι θα έκανε όταν ο αφέντης του τον έστελνε στο Ελ Τομπόσο. Στο τέλος, ο Δον Κιχώτης αποφάσισε να μπουν στην πόλη μόλις νυχτώσει, κι έτσι περίμεναν να έρθει η ώρα κάτω από κάτι βελανιδιές κοντά στο Ελ Τομπόσο. Κι όταν έφτασε η συμφωνημένη στιγμή, μπήκαν στην πόλη, όπου τους συνέβη κάτι που δικαίως μπορεί να ειπωθεί πως ήταν όντως κάτι.

p08e.jpg (49K)

Πλήρες μέγεθος

[illegible] IX. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

p09a.jpg (79K)

Πλήρες μέγεθος

Ήταν ακριβώς μεσάνυχτα — πάνω κάτω — όταν ο Δον Κιχώτης και ο Σάντσο βγήκαν από το δάσος και μπήκαν στο Ελ Τομπόσο. Η πόλη ήταν βυθισμένη στη σιωπή, γιατί όλοι οι κάτοικοι κοιμόνταν του καλού καιρού, ξαπλωμένοι ανάσκελα, όπως λέει και η παροιμία. Η νύχτα ήταν αρκετά σκοτεινή, αν και ο Σάντσο θα προτιμούσε να ήταν κατάμαυρη, ώστε να μπορεί να ρίξει το φταίξιμο στο σκοτάδι για τα λάθη που θα έκανε. Παντού δεν ακουγόταν τίποτε άλλο παρά μόνο τα γαβγίσματα των σκύλων, που κουφαίναν τον Δον Κιχώτη και τάραζαν την καρδιά του Σάντσου. Πότε πότε γκάριζε κανένα γαϊδούρι, γρύλιζαν γουρούνια, νιαούριζαν γάτες, και όλοι αυτοί οι ήχοι ακούγονταν πιο δυνατοί μέσα στη σιωπή της νύχτας. Ο ερωτοχτυπημένος ιππότης τα πήρε όλα αυτά για κακό σημάδι· παρ' όλα αυτά είπε στον Σάντσο: «Σάντσο, παιδί μου, προχώρα και οδήγησέ με στο παλάτι της Δουλτσινέας· μπορεί να τη βρούμε ακόμη ξύπνια.»

«Μα τον ήλιο, σε ποιο παλάτι να σας πάω;» είπε ο Σάντσο. «Εγώ την εξοχότητά της την είδα μόνο σε ένα πολύ μικρό σπιτάκι.»

«Πιθανότατα τότε είχε αποσυρθεί σε κάποιο μικρό δωμάτιο του παλατιού της», είπε ο Δον Κιχώτης, «για να διασκεδάσει με τις δεσποινίδες της, όπως συνηθίζουν οι μεγάλες κυρίες και οι

πριγκίπισσες.»

«Κύριε», είπε ο Σάντσο, «αν επιμένετε, παρά τη γνώμη μου, πως το σπίτι της κυράς μου Δουλτσινέας είναι παλάτι, σας φαίνεται πως είναι ώρα να βρούμε την πόρτα ανοιχτή; Και θα ήταν σωστό να χτυπάμε ώσπου να μας ακούσουν και να μας ανοίξουν, ξεσηκώνοντας όλο το σπίτι και φέρνοντας αναστάτωση; Τι νομίζετε, πάμε μήπως στα σπίτια των ερωμένων μας, σαν τους γαλάντηδες που χτυπούν την πόρτα και μπαίνουν ό,τι ώρα θέλουν, όσο αργά κι αν είναι;»

«Ας βεβαιωθούμε πρώτα ποιο είναι το παλάτι», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «και ύστερα θα σου πω, Σάντσο, τι είναι καλύτερο να κάνουμε. Αλλά κοίτα, Σάντσο· είτε τα μάτια μου με γελούν, είτε εκείνη η σκοτεινή μάζα που φαίνεται από εδώ πρέπει να είναι το παλάτι της Δουλτσινέας.»

«Τότε περάστε μπροστά», είπε ο Σάντσο, «μπορεί και να είναι έτσι· αλλά κι αν το δω με τα μάτια μου και το αγγίξω με τα χέρια μου, τόσο θα το πιστέψω όσο πιστεύω πως τώρα είναι μέρα.»

Ο Δον Κιχώτης προχώρησε πρώτος και, αφού περπάτησε καμιά διακοσαριά βήματα, έφτασε στη σκοτεινή μάζα που έριχνε τη σκιά και είδε πως ήταν ένας μεγάλος πύργος. Τότε κατάλαβε ότι το κτίριο που είχαν μπροστά τους δεν ήταν παλάτι, αλλά η κεντρική εκκλησία της πόλης, και είπε: «Σε εκκλησία πέσαμε, Σάντσο.»

«Το βλέπω κι εγώ», είπε ο Σάντσο, «και ο Θεός να βάλει το χέρι του να μην πέσουμε και στους τάφους μας· δεν είναι καλό σημάδι να τριγυρνά κανείς σε νεκροταφείο τέτοια ώρα τη

νύχτα. Κι αυτό, αφού σας το είχα πει, αν δεν κάνω λάθος, πως το σπίτι αυτής της κυρίας θα είναι σε κανένα αδιέξοδο στενό.»

«Να σε βρει η κατάρα του Θεού, ανόητε!» είπε ο Δον Κιχώτης. «Από πού κι ως πού άκουσες ποτέ ότι κάστρα και βασιλικά παλάτια χτίζονται σε αδιέξοδα;»

«Κύριε», απάντησε ο Σάντσο, «κάθε τόπος έχει τα δικά του συνήθεια· μπορεί εδώ, στο Ελ Τομπόσο, να συνηθίζουν να χτίζουν παλάτια και μεγάλα αρχοντικά σε αδιέξοδα. Γι' αυτό σας παρακαλώ, αφήστε με να ψάξω λίγο σ' αυτούς τους δρόμους και τα στενά που έχουμε μπροστά μας, και ίσως, σε καμιά γωνιά, πέσω πάνω σ' αυτό το παλάτι — και μακάρι να το έβλεπα να το τρώνε τα σκυλιά, που μας έχει κάνει να τριγυρνάμε έτσι άσκοπα.»

«Να μιλάς με σεβασμό για ό,τι ανήκει στην κυρά μου, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης. «Ας κρατήσουμε την ειρήνη αυτή τη γιορτινή μέρα και ας μην κάνουμε τα πράγματα χειρότερα.»

«Θα κρατήσω το στόμα μου κλειστό», είπε ο Σάντσο, «αλλά πώς να το πάρω ψύχραιμα, όταν η αφεντιά σας θέλει εγώ, που έχω δει το σπίτι της κυράς μας μόνο μία φορά, να ξέρω πάντα πού είναι και να το βρίσκω μες στη νύχτα, τη στιγμή που η αφεντιά σας δεν μπορεί να το βρει, παρόλο που θα έπρεπε να το έχει δει χιλιάδες φορές;»

«Θα με τρελάνεις, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης. «Άκου εδώ, αιρετικέ: δεν σου έχω πει χίλιες φορές πως στη ζωή μου δεν έχω δει ούτε μία φορά την ασύγκριτη Δουλτσινέα, ούτε έχω περάσει το κατώφλι του παλατιού της, και πως την αγαπώ μόνο από όσα έχω ακούσει και από τη μεγάλη φήμη που έχει

για την ομορφιά και τη φρόνησή της;»

«Τώρα το ακούω», αποκρίθηκε ο Σάντσο· «και μπορώ να σας πω πως, αφού δεν την έχετε δει εσείς, ούτε εγώ την έχω δει.»

«Αυτό δεν γίνεται», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί, όπως και να 'χει, όταν μου έφερες την απάντηση στο γράμμα που σου έδωσα, είπες πως την είδες να κοσκινίζει σιτάρι.»

«Μην κολλάτε σ' αυτό, señor», είπε ο Σάντσο. «Πρέπει να σας πω πως κι εκείνο που τάχα την είδα κι η απάντηση που σας έφερα ήταν κι αυτά από λόγια άλλων, γιατί ποια είναι η κυρά Δουλτσινέα δεν μπορώ να το πω ούτε αν προσπαθούσα να πετύχω τον ουρανό.»

«Σάντσο, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «υπάρχει ώρα για αστεία και ώρα που τα αστεία δεν χωρούν. Αν σου λέω πως ούτε έχω δει ούτε έχω μιλήσει στην κυρά της καρδιάς μου, αυτό δεν σημαίνει πως πρέπει εσύ να λες ότι ούτε της μίλησες ούτε την είδες, αφού ισχύει το αντίθετο, όπως πολύ καλά ξέρεις.»

Ενώ οι δυο τους μιλούσαν έτσι, είδαν κάποιον να πλησιάζει στο σημείο όπου στέκονταν με ένα ζευγάρι μουλάρια, και από τον θόρυβο που έκανε το αλέτρι καθώς σερνόταν στο χώμα κατάλαβαν πως ήταν κάποιος χωρικός που είχε σηκωθεί πριν ξημερώσει για να πάει στη δουλειά του· και πράγματι έτσι ήταν. Ερχόταν τραγουδώντας το τραγούδι που λέει—

Άσχημα τη βγάλατε, της Γαλλίας άντρες, στο κυνήγι του Ρονσεσβάλ—

«Να πεθάνω, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης μόλις τον άκουσε, «αν μας βγει σε καλό τούτη η νύχτα! Δεν ακούς τι τραγουδάει αυτός ο χωριάτης;»

«Το ακούω», είπε ο Σάντσο, «αλλά τι σχέση έχει το κυνήγι του Ρονσεσβάλ μ' αυτά που έχουμε τώρα μπροστά μας; Το ίδιο θα ήταν κι αν τραγουδούσε το τραγούδι του Καλαΐνου, όσο για το καλό ή το κακό που μπορεί να μας βρει σ' αυτή την υπόθεση.»

Ως τότε είχε φτάσει κι ο εργάτης, και ο Δον Κιχώτης τον ρώτησε: «Μπορείς να μου πεις, καλέ μου φίλε, και ο Θεός μαζί σου, πού βρίσκεται εδώ το παλάτι της απαράμιλλης πριγκίπισσας Δόνα Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο;»

«Κύριε», απάντησε ο νεαρός, «είμαι ξένος και βρίσκομαι στο χωριό μόνο λίγες μέρες, δουλεύοντας στα χωράφια για έναν πλούσιο γεωργό. Στο σπίτι απέναντι μένουν ο εφημέριος του χωριού και ο νεωκόρος, και ο ένας ή ο άλλος θα μπορέσει να σας πει κάτι για αυτή την κυρία πριγκίπισσα, γιατί έχουν κατάλογο με όλους τους κατοίκους του Ελ Τομπόσο. Αν και, για να πω την αλήθεια, δεν νομίζω πως ζει εδώ καμιά πριγκίπισσα· κυρίες αρχοντικής καταγωγής υπάρχουν πολλές, και στο ίδιο τους το σπίτι η καθεμιά μπορεί να είναι πριγκίπισσα.»

«Τότε, φίλε μου, αυτή που ψάχνω θα είναι μία από αυτές», είπε ο Δον Κιχώτης.

«Μπορεί και να είναι», απάντησε ο νεαρός. «Ο Θεός μαζί σας, γιατί να που ξημερώνει». Και χωρίς να περιμένει άλλες ερωτήσεις, μαστίγωσε τα μουλάρια του και έφυγε.

Ο Σάντσο, βλέποντας τον αφέντη του κατηφές και κάπως δυσαρεστημένο, του είπε: «Κύριε, όπου να 'ναι θα ξημερώσει, και δεν μας συμφέρει να μας βρει ο ήλιος στον δρόμο. Καλύτερα να βγούμε από την πόλη και να κρυφτείτε κάπου σε κανένα κοντινό δάσος. Εγώ θα γυρίσω πίσω μέσα στη μέρα και δεν θα αφήσω γωνιά και χαραμάδα σε όλο το χωριό που να μην ψάξω για το σπίτι, το κάστρο ή το παλάτι της κυράς μου. Και θα είναι μεγάλη ατυχία αν δεν το βρω. Μόλις το βρω, θα μιλήσω στην εξοχότητά της και θα της πω πού βρίσκεστε και πώς την περιμένετε, ώστε να κανονίσει να τη δείτε χωρίς να θιγεί καθόλου η τιμή και η υπόληψή της.»

«Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «μέσα σε λίγες λέξεις είπες χίλιες σοφές κουβέντες. Σε ευχαριστώ για τη συμβουλή σου και τη δέχομαι με μεγάλη χαρά. Έλα, παιδί μου, ας πάμε να βρούμε ένα μέρος όπου μπορώ να κρυφτώ, όσο εσύ επιστρέφεις, όπως λες, για να αναζητήσεις και να μιλήσεις με την κυρά μου, από τη φρόνηση και την καλοσύνη της οποίας περιμένω χάρες πιο θαυμαστές κι από θαύματα.»

Ο Σάντσο καιγόταν να βγάλει τον αφέντη του έξω από την πόλη, μήπως και ανακάλυπτε το ψέμα της απάντησης που του είχε μεταφέρει στη Σιέρα Μορένα εκ μέρους της Δουλτσινέας. Έτσι βιάστηκε να φύγουν, και έφυγαν αμέσως. Δύο μίλια έξω από το χωριό βρήκαν ένα δάσος ή πυκνό θαμνότοπο, όπου ο Δον Κιχώτης κρύφτηκε, ενώ ο Σάντσο γύρισε στην πόλη για να μιλήσει στη Δουλτσινέα. Σ' αυτή την αποστολή του συνέβησαν πράγματα που ζητούν νέα προσοχή και καινούριο κεφάλαιο.

p09e.jpg (34K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Χ. ΟΠΟΥ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ ΤΟ ΠΑΝΟΥΡΓΟ ΤΕΧΝΑΣΜΑ ΠΟΥ ΣΚΑΡΦΙΣΤΗΚΕ Ο ΣΑΝΤΣΟ ΓΙΑ ΝΑ ΜΑΓΕΨΕΙ ΤΗΝ ΚΥΡΑ ΔΟΥΛΤΣΙΝΕΑ, ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΤΟΣΟ ΚΩΜΙΚΑ ΟΣΟ ΚΑΙ ΑΛΗΘΙΝΑ

p10a.jpg (142K)

Πλήρες μέγεθος

Όταν ο συγγραφέας αυτής της μεγάλης ιστορίας φτάνει να αφηγηθεί όσα περιλαμβάνονται σ' αυτό το κεφάλαιο, λέει πως θα προτιμούσε να τα αφήσει ασχολίαστα, γιατί φοβόταν πως κανείς δεν θα τα πίστευε. Εδώ, πράγματι, η τρέλα του Δον Κιχώτη φτάνει στα πιο ακραία όρια που μπορεί να φανταστεί κανείς, και μάλιστα τα ξεπερνά κιόλας κατά δυο βολές τόξου. Παρ' όλα αυτά, αν και τον βασάνιζε ο ίδιος φόβος και η ίδια αμφιβολία, τα κατέγραψε χωρίς να προσθέσει τίποτα στην ιστορία και χωρίς να αφαιρέσει ούτε το παραμικρό από την αλήθεια, αδιαφορώντας εντελώς για τις κατηγορίες περί ψεύδους που θα μπορούσαν να του αποδοθούν. Και σωστά έκανε, γιατί η αλήθεια μπορεί να τεντώνεται, αλλά δεν σπάει ποτέ, και πάντα ανεβαίνει πάνω από το ψέμα, όπως το λάδι πάνω από το νερό. Συνεχίζοντας λοιπόν την αφήγησή του, λέει πως μόλις ο Δον Κιχώτης κρύφτηκε στο δάσος, στο δρυοδάσος ή στο λόγγο κοντά στο Ελ Τομπόσο, πρόσταξε τον Σάντσο να επιστρέψει στην πόλη και να μην ξαναπαρουσιαστεί μπροστά του αν πρώτα δεν είχε μιλήσει εκ μέρους του στην κυρά του και δεν την είχε παρακαλέσει να δεχτεί, αν ήταν ευχαρίστησή της, να τη δει ο σκλαβωμένος ιππότης της και να του χαρίσει την ευλογία της, ώστε έτσι να μπορεί να ελπίζει σε ευτυχή έκβαση σε όλες τις αναμετρήσεις

και τις δύσκολες επιχειρήσεις του. Ο Σάντσο ανέλαβε να εκτελέσει την αποστολή σύμφωνα με τις οδηγίες και να φέρει πίσω απάντηση εξίσου καλή με εκείνη που είχε φέρει και την προηγούμενη φορά.

«Πήγαινε, γιε μου», είπε ο Δον Κιχώτης, «και μην τα χάσεις όταν βρεθείς μπροστά στο φως εκείνου του ήλιου της ομορφιάς που πας να αναζητήσεις. Είσαι τυχερός, πιο πολύ απ' όλους τους ιπποκόμους του κόσμου! Πρόσεξε καλά, και μην το ξεχάσεις, πώς θα σε δεχτεί· αν κοκκινίσει την ώρα που θα της δίνεις το μήνυμά μου· αν ταραχτεί και αναστατωθεί μόλις ακούσει το όνομά μου· αν δεν μπορεί να μείνει ήσυχη πάνω στο μαξιλάρι της, σε περίπτωση που τη βρεις καθισμένη στη λαμπρή αίθουσα που ταιριάζει στην υψηλή της θέση· κι αν είναι όρθια, κοίτα αν στηρίζεται πότε στο ένα πόδι και πότε στο άλλο· αν επαναλάβει δυο ή τρεις φορές την απάντηση που θα σου δώσει· αν από γλυκιά γίνει αυστηρή, κι από σκληρή τρυφερή· αν σηκώσει το χέρι της να στρώσει τα μαλλιά της, παρόλο που δεν θα είναι ανακατεμένα. Με λίγα λόγια, παιδί μου, παρατήρησε όλες τις πράξεις και τις κινήσεις της, γιατί αν μου τις διηγηθείς όπως ακριβώς έγιναν, θα καταλάβω τι κρύβει στα βάθη της καρδιάς της για την αγάπη μου. Γιατί πρέπει να ξέρεις, Σάντσο, αν δεν το ξέρεις ήδη, πως στους ερωτευμένους οι εξωτερικές πράξεις και οι κινήσεις που τους ξεφεύγουν όταν πρόκειται για τον έρωτά τους είναι οι πιο πιστοί αγγελιοφόροι όσων συμβαίνουν στα μύχια της καρδιάς τους. Πήγαινε, φίλε μου· μακάρι να σε συνοδεύσει καλύτερη τύχη από τη δική μου και να σου φέρει πιο ευτυχισμένη κατάληξη απ' αυτήν που εγώ περιμένω με φόβο μέσα σ' αυτή τη ζοφερή μοναξιά.»

«Θα πάω και θα γυρίσω γρήγορα», είπε ο Σάντσο. «Πάρε θάρρος, αφεντικό μου, γιατί αυτή τη στιγμή φαίνεται πως η καρδιά σου έχει γίνει μικρότερη κι από φουντούκι. Θυμήσου τι λένε: η γερή καρδιά νικά την κακοτυχία· κι όπου δεν υπάρχουν

φτερά, δεν υπάρχουν και βέλη· και, επιπλέον, λένε πως ο λαγός πετάγεται εκεί που δεν τον περιμένεις. Το λέω αυτό γιατί, αφού απόψε δεν μπορέσαμε να βρούμε τα παλάτια ή τα κάστρα της κυράς μου, τώρα που ξημέρωσε λογαριάζω πως θα τα βρούμε εκεί που δεν το περιμένω καθόλου· κι άμα τα βρω, άφησέ το πάνω μου να τα κανονίσω μαζί της.»

«Αλήθεια, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «πάντα βρίσκεις την κατάλληλη παροιμία για κάθε περίσταση· είθε ο Θεός να μου δώσει καλύτερη τύχη σ' αυτό που τόσο με βασανίζει.»

Μ' αυτά, ο Σάντσο γύρισε πίσω, έδωσε μια με το ραβδί στον Γκρίζο, κι ο Δον Κιχώτης έμεινε πίσω, καθισμένος στ' άλογό του, ακουμπισμένος στους αναβολείς και στηριγμένος στην άκρη του δόρατός του, γεμάτος θλιβερές και ταραγμένες προαισθήσεις. Εκεί θα τον αφήσουμε και θα ακολουθήσουμε τον Σάντσο, που έφυγε όχι λιγότερο σοβαρός και ανήσυχος απ' όσο άφησε τον αφέντη του. Μάλιστα, μόλις βγήκε από το δάσος και, κοιτάζοντας πίσω, είδε πως ο Δον Κιχώτης δεν φαινόταν πια, κατέβηκε από το γαϊδούρι του και, καθισμένος στη ρίζα ενός δέντρου, άρχισε να μιλάει μόνος του, λέγοντας: «Λοιπόν, αδερφέ Σάντσο, για να δούμε πού πας. Πας να βρεις κανένα χαμένο γαϊδούρι; Καθόλου. Τότε τι πας να βρεις; Πάω να βρω μια πριγκίπισσα, αυτό είναι όλο· και μαζί της τον ήλιο της ομορφιάς και ολόκληρο τον ουρανό μονομιάς. Και πού περιμένεις να τα βρεις όλα αυτά, Σάντσο; Πού; Μα στη μεγάλη πόλη του Ελ Τομπόσο. Και για ποιον θα την αναζητήσεις; Για τον ξακουστό ιππότη Δον Κιχώτη ντε λα Μάντσα, που διορθώνει αδικίες, δίνει φαΐ σ' όσους διψούν και πιοτό σ' όσους πεινούν. Πολύ ωραία όλα αυτά, αλλά ξέρεις το

σπίτι της, Σάντσο; Ο αφέντης μου λέει πως θα είναι κανένα βασιλικό παλάτι ή μεγάλο κάστρο. Και την έχεις δει ποτέ, έτσι όπως τα φέρνει η τύχη; Ούτε εγώ ούτε ο αφέντης μου την είδαμε ποτέ. Και σου φαίνεται πως θα ήταν άδικο, αν οι άνθρωποι του Ελ Τομπόσο μάθαιναν ότι ήρθες εδώ με σκοπό να μπλέξεις με τις πριγκίπισσές τους και να αναστατώσεις τις κυρίες τους, να πέσουν πάνω σου και να σου σπάσουν τα πλευρά, χωρίς να σου αφήσουν ούτε κόκαλο γερό; Και βέβαια θα είχαν κάθε δίκιο, αν δεν έβλεπαν πως εκτελώ διαταγές και πως "είσαι αγγελιοφόρος, φίλε μου, δεν φταις εσύ". Μην το πολυπιστεύεις αυτό, Σάντσο, γιατί οι Μαντσεγάνοι είναι τόσο θερμόαιμοι όσο και τίμιοι, και δεν σηκώνουν θράσος από κανέναν. Μα τον Θεό, αν σε πάρουν είδηση, την έβαψες, σου το λέω. Άντε χάσου, βλάκα! Άσ' το να πάει στο καλό. Γιατί να ψάχνω ψύλλους στ' άχυρα για να κάνω το χατίρι άλλου; Και μάλιστα όταν το να ψάχνω τη Δουλτσινέα είναι σαν να ψάχνω τη Μαρικά στη Ραβένα ή τον εργένη στη Σαλαμάνκα; Ο διάβολος, ο ίδιος ο διάβολος και κανένας άλλος, μ' έμπλεξε σ' αυτή την ιστορία!»

Αυτός ήταν ο μονόλογος που έκανε ο Σάντσο μέσα του, και το μόνο συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε ήταν να πει πάλι στον εαυτό του: «Λοιπόν, για όλα υπάρχει γιατρειά εκτός από τον θάνατο, κάτω από τον ζυγό του οποίου πρέπει όλοι να περάσουμε, θέλουμε δεν θέλουμε, όταν τελειώσει η ζωή. Από χίλια σημάδια έχω καταλάβει πως αυτός ο αφέντης μου είναι τρελός για δέσιμο· και, εδώ που τα λέμε, ούτε εγώ πάω πίσω, γιατί είμαι μεγαλύτερος ανόητος κι από εκείνον, αφού τον ακολουθώ και τον υπηρετώ, αν έχει κάποια αλήθεια η παροιμία που λέει: "Πες μου με ποιους κάνεις παρέα να σου

πω ποιος είσαι", ή εκείνη η άλλη: "Δεν μετράει με ποιους μεγάλωσες, αλλά με ποιους τρως." Λοιπόν, αφού είναι τρελός, όπως πράγματι είναι, και μάλιστα με μια τρέλα που τον κάνει συνήθως να παίρνει το ένα για το άλλο, το άσπρο για μαύρο και το μαύρο για άσπρο —όπως φάνηκε όταν έλεγε πως οι ανεμόμυλοι ήταν γίγαντες, τα μουλάρια των μοναχών δρομάδες, τα κοπάδια πρόβατα στρατοί εχθρών, και τόσα άλλα στο ίδιο μοτίβο— δεν θα είναι και πολύ δύσκολο να τον κάνω να πιστέψει πως κάποια χωριατοπούλα, η πρώτη που θα βρω εδώ μπροστά μου, είναι η κυρά Δουλτσινέα. Κι αν δεν το πιστέψει, θα το ορκιστώ· κι αν ορκιστεί εκείνος, θα ορκιστώ ξανά εγώ· κι αν επιμείνει, θα επιμείνω ακόμα περισσότερο, ώστε, ό,τι κι αν γίνει, να βγω εγώ από πάνω. Ίσως, αν το τραβήξω έτσι, να τον κάνω να σταματήσει να με στέλνει άλλη φορά σε τέτοιες αποστολές· ή ίσως να νομίσει, όπως υποψιάζομαι πως θα νομίσει, ότι κάποιος από εκείνους τους κακούς μάγους, που λέει πως του κρατούν κακία, της άλλαξε μορφή για να του κάνει κακό και να τον βλάψει.»

Με αυτή τη σκέψη ο Σάντσο ησύχασε, θεωρώντας την υπόθεση σχεδόν λυμένη, και έμεινε εκεί ως το απόγευμα, ώστε ο Δον Κιχώτης να νομίζει πως είχε προλάβει να πάει στο Ελ Τομπόσο και να γυρίσει. Και τα πράγματα του ήρθαν τόσο βολικά, που την ώρα που σηκώθηκε να καβαλικέψει τον Γκρίζο, είδε να έρχονται από το Ελ Τομπόσο προς το μέρος όπου στεκόταν τρεις χωριατοπούλες πάνω σε τρία μικρά άλογα ή φοράδες — γιατί ο συγγραφέας δεν το ξεκαθαρίζει, αν και το πιθανότερο είναι πως ήταν γαϊδούρες, το συνηθισμένο ζώο για τα κορίτσια του χωριού· αλλά, αφού αυτό δεν έχει και μεγάλη σημασία, δεν χρειάζεται να

σταθούμε να το αποδείξουμε.

Με λίγα λόγια, μόλις ο Σάντσο είδε τις χωριατοπούλες, γύρισε πίσω τρέχοντας όσο πιο γρήγορα μπορούσε να βρει τον αφέντη του, και τον βρήκε να αναστενάζει και να ξεστομίζει χίλια ερωτικά παράπονα. Μόλις τον είδε ο Δον Κιχώτης, αναφώνησε: «Τι νέα, φίλε μου Σάντσο; Να σημειώσω αυτή τη μέρα με άσπρη πέτρα ή με μαύρη;»

«Αφέντη μου», απάντησε ο Σάντσο, «καλύτερα να το σημαδέψετε με κόκκινη ώχρα, όπως τις επιγραφές στους τοίχους των σχολικών αιθουσών, ώστε όποιος το δει να το καταλάβει καθαρά.»

«Τότε μου φέρνεις καλά νέα», είπε ο Δον Κιχώτης.

«Και μάλιστα τόσο καλά», αποκρίθηκε ο Σάντσο, «που δεν έχετε παρά να κεντρίσετε τον Ροσινάντε και να βγείτε στο ανοιχτό πεδίο, για να δείτε την κυρά Δουλτσινέα δελ Τομπόσο, που έρχεται να σας δει μαζί με άλλες δύο δεσποινίδες της συνοδείας της.»

«Μεγάλε Θεέ, τι είναι αυτά που λες, Σάντσο, φίλε μου;» αναφώνησε ο Δον Κιχώτης. «Πρόσεχε μήπως με ξεγελάς ή προσπαθείς με ψεύτικη χαρά να γλυκάνεις την αληθινή μου λύπη.»

«Και τι θα κέρδιζα αν σας ξεγελούσα;» απάντησε ο Σάντσο. «Άλλωστε, σε λίγο θα φανεί αν λέω την αλήθεια ή όχι. Εμπρός, αφέντη, προχωρήστε, και θα δείτε την πριγκίπισσά μας να έρχεται, ντυμένη και στολισμένη—τέλος πάντων, όπως της πρέπει. Και εκείνη και οι δεσποινίδες της λάμπουν

ολόχρυσες, γεμάτες μαργαριτάρια, διαμάντια, ρουμπίνια, ντυμένες με μπροκάρια με δέκα και βάλε τρέσες· τα μαλλιά τους πέφτουν λυτά στους ώμους σαν ηλιαχτίδες που παίζουν με τον αέρα· και, για να τα πω όλα, έρχονται καβάλα σε τρία παρδαλά αλογάκια, το ωραιότερο θέαμα που είδατε ποτέ.»

«Αλογάκια ιππασίας εννοείς, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης.

«Δεν έχει και μεγάλη διαφορά ανάμεσα στα ένα και στα άλλο», είπε ο Σάντσο· «όπως και να 'χει όμως, να τες εκεί, οι πιο όμορφες κυρίες που θα μπορούσε να ευχηθεί κανείς, και πάνω απ' όλες η κυρά μου η πριγκίπισσα Δουλτσινέα, που σου παίρνει τα μυαλά.»

«Πάμε, Σάντσο, παιδί μου», είπε ο Δον Κιχώτης, «και για αντάλλαγμα γι' αυτά τα νέα, τόσο απρόσμενα όσο και ευχάριστα, σου χαρίζω τα καλύτερα λάφυρα που θα κερδίσω στην πρώτη περιπέτεια που θα μου τύχει· κι αν αυτό δεν σου αρκεί, σου υπόσχομαι τα πουλάρια που θα γεννηθούν φέτος από τις τρεις φοράδες μου, που ξέρεις πως είναι γκαστρωμένες στο κοινό βοσκοτόπι του χωριού μας.»

«Τα πουλάρια θα πάρω», είπε ο Σάντσο· «γιατί δεν είναι και τόσο βέβαιο πως τα λάφυρα της πρώτης περιπέτειας θα είναι σπουδαία.»

Ως τότε είχαν βγει από το δάσος και είδαν από κοντά τις τρεις χωριατοπούλες. Ο Δον Κιχώτης κοίταξε σε όλο τον δρόμο προς το Ελ Τομπόσο και, καθώς δεν έβλεπε κανέναν άλλον εκτός από τις τρεις αγρότισσες, τα έχασε εντελώς και ρώτησε τον Σάντσο αν τις είχε αφήσει έξω από την πόλη.

«Πώς έξω από την πόλη;» αποκρίθηκε ο Σάντσο. «Μα τα μάτια σας τα έχετε στην πλάτη και δεν βλέπετε πως είναι αυτές που έρχονται κατά δω, και λάμπουν σαν τον ήλιο καταμεσήμερο;»

«Εγώ δεν βλέπω τίποτα, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «παρά τρεις χωριατοπούλες πάνω σε τρεις γαϊδάρους.»

«Θεός φυλάξοι με απ' τον διάβολο!» είπε ο Σάντσο. «Είναι δυνατόν η αφεντιά σας να περνάει για γαϊδάρους τρία άλογα—ή όπως αλλιώς τα λένε—άσπρα σαν το χιόνι; Μα τον Κύριο, αν είναι έτσι, να μου ξεριζωθεί το μούσι!»

«Εγώ πάντως μόνο αυτό μπορώ να πω, φίλε μου Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «ότι είναι τόσο βέβαιο πως είναι γαϊδούρια—ή γαϊδούρες—όσο βέβαιο είναι πως εγώ είμαι ο Δον Κιχώτης κι εσύ ο Σάντσο Πάνθα· τουλάχιστον έτσι μου φαίνονται.»

«Σώπαινε, señor», είπε ο Σάντσο, «μη μιλάτε έτσι· ανοίξτε τα μάτια σας και ελάτε να αποδώσετε τον σεβασμό σας στην κυρά της καρδιάς σας, που να τη, έφτασε κιόλας κοντά μας.» Και μ' αυτά τα λόγια προχώρησε να υποδεχτεί τις τρεις χωριατοπούλες και, κατεβαίνοντας από τον Γκρι, έπιασε από το καπίστρι το γαϊδούρι της μίας από τις τρεις, έπεσε και με τα δυο γόνατα στο χώμα και είπε: «Βασίλισσα και πριγκίπισσα και δούκισσα της ομορφιάς, ας ευαρεστηθεί η υψηλότητά σας και η μεγαλοσύνη σας να δεχτεί στην εύνοια και την καλή της θέληση τον αιχμάλωτο ιππότη σας, που στέκει εκεί σαν μαρμαρωμένος, κατάπληκτος και αποσβολωμένος, καθώς βρίσκεται μπροστά στη λαμπρή σας παρουσία. Εγώ είμαι ο Σάντσο Πάνθα, ο ιπποκόμος του, κι εκείνος ο περιπλανώμενος ιππότης Δον Κιχώτης της Μάντσας, αλλιώς λεγόμενος "Ο

Ιππότης της Θλιμμένης Μορφής”.»

Ως τότε ο Δον Κιχώτης είχε κι αυτός γονατίσει δίπλα στον Σάντσο και, με τα μάτια γουρλωμένα και βλέμμα χαμένο, κοίταζε εκείνη που ο Σάντσο αποκαλούσε βασίλισσα και κυρά. Μα αφού δεν έβλεπε μπροστά του τίποτε άλλο παρά μια χωριατοπούλα, και μάλιστα όχι ιδιαίτερα όμορφη, με πλατύ πρόσωπο και κοντή μύτη, είχε μείνει σαστισμένος και μπερδεμένος και δεν τολμούσε να ανοίξει το στόμα του. Την ίδια στιγμή, οι κοπέλες είχαν μείνει άναυδες βλέποντας αυτούς τους δυο τόσο αλλόκοτους άντρες γονατισμένους μπροστά τους και να εμποδίζουν τη συντρόφισσά τους να συνεχίσει τον δρόμο της. Εκείνη όμως, που την είχαν σταματήσει, έσπασε πρώτη τη σιωπή και είπε θυμωμένα και απότομα: «Κάντε στην άκρη, να σας βρει κακό, και αφήστε μας να περάσουμε, γιατί βιαζόμαστε.»

p10b.jpg (319K)

Πλήρες μέγεθος

Τότε ο Σάντσο απάντησε: «Ω πριγκίπισσα και παγκόσμια κυρά του Ελ Τομπόσο, δεν μαλακώνει η μεγαλόψυχη καρδιά σας βλέποντας τον στύλο και στήριγμα της ιπποσύνης να γονατίζει μπροστά στην εξυψωμένη παρουσία σας;»

Μόλις το άκουσε αυτό, μία από τις άλλες φώναξε: «Ώπα εκεί! Τι γίνεται; Τρίβω εγώ τη γαϊδούρα του πεθερού μου, κι έρχονται τώρα οι αρχοντόπουλοι να κοροϊδέψουν τα κορίτσια του χωριού, λες και δεν ξέρουμε κι εμείς να τους πειράζουμε το ίδιο καλά. Τραβήξτε τον δρόμο σας κι αφήστε μας να τραβήξουμε τον δικό μας, και θα σας βγει σε καλό.»

«Σήκω, Σάντσο», είπε τότε ο Δον Κιχώτης. «Βλέπω πως η τύχη, "ακόμα ανικανοποίητη από το κακό που μου έχει κάνει", έχει κλείσει όλους τους δρόμους απ' όπου θα μπορούσε να φτάσει λίγη παρηγοριά "σε αυτή τη δυστυχισμένη ψυχή" που κουβαλώ μέσα στο σώμα μου. Κι εσύ, ύψιστη τελειότητα κάθε αρετής που μπορεί να ποθήσει κανείς, έσχατο όριο της χάρης σε ανθρώπινη μορφή, μοναδική ανακούφιση αυτής της βασανισμένης καρδιάς που σε λατρεύει, παρόλο που ο κακόβουλος μάγος που με καταδιώκει έχει ρίξει σύννεφα και καταρράκτες στα μάτια μου και μόνο σ' αυτά έχει μεταμορφώσει την ασύγκριτη ομορφιά σου και έχει αλλάξει τα χαρακτηριστικά σου σε εκείνα μιας φτωχής χωριατοπούλας — εκτός κι αν ταυτόχρονα έχει αλλάξει και τα δικά μου σε κάποιου τέρατος, ώστε να σου προκαλούν αποστροφή — μη μου αρνηθείς ένα βλέμμα τρυφερό και γεμάτο αγάπη, βλέποντας σε αυτή την υποταγή με την οποία γονατιστός προσκυνώ τη μεταμορφωμένη ομορφιά σου την ταπεινοφροσύνη με την οποία η ψυχή μου σε λατρεύει.»

«Άντε καλέ, παππού μου!» φώναξε η κοπέλα. «Καθόλου δεν με νοιάζουν τα ερωτόλογά σου! Κάντε στην άκρη να περάσουμε και θα σας είμαστε και υπόχρεες.»

Ο Σάντσο παραμέρισε και την άφησε να φύγει, πολύ ευχαριστημένος που είχε ξεμπλέξει τόσο καλά από τη δύσκολη θέση όπου βρισκόταν. Μόλις η χωριατοπούλα που έκανε τη Δουλτσινέα βρέθηκε ελεύθερη, τσίγκλισε το «ψωράλογό» της με μια ακίδα που είχε στην άκρη ενός ξύλου και όρμησε με όλη της την ταχύτητα στο χωράφι. Η γαϊδούρα όμως, νιώθοντας το τσίμπημα πιο έντονα απ' ό,τι συνήθως, άρχισε να κάνει τέτοια πηδήματα, που πέταξε κάτω την κυρά Δουλτσινέα. Μόλις το είδε αυτό ο Δον Κιχώτης, έτρεξε να τη σηκώσει, ενώ ο Σάντσο πήγε να ισιώσει και να σφίξει το σαμάρι, που είχε κι αυτό γλιστρήσει κάτω από την κοιλιά του ζώου. Αφού στερέωσαν το σαμάρι, και την ώρα που ο Δον Κιχώτης πήγαινε να σηκώσει στην αγκαλιά του τη μαγεμένη κυρά του για να την ανεβάσει στο ζώο της, εκείνη σηκώθηκε μόνη της και του γλίτωσε τον κόπο. Πήγε λίγο πιο πίσω, πήρε φόρα, ακούμπησε και τα δυο της χέρια στα καπούλια της γαϊδούρας και βρέθηκε πάνω στο σαμάρι πιο ελαφριά κι από γεράκι, καβάλα σαν άντρας. Τότε ο Σάντσο είπε: «Να πάρει η ευχή, η κυρά μας είναι πιο ελαφριά κι από γεράκι, και θα μπορούσε να μάθει και στον πιο επιδέξιο Κορδοβέζο ή Μεξικανό πώς ανεβαίνουν στ' άλογο· πέρασε το σαμάρι με ένα μόνο πήδημα, και χωρίς σπιρούνια κάνει το ψωράλογο να τρέχει σαν ζέβρα· κι ούτε οι δεσποινίδες της πάνε πίσω, γιατί όλες πετούν σαν τον άνεμο». Και πράγματι έτσι ήταν· γιατί μόλις είδαν τη Δουλτσινέα καβάλα, όρμησαν ξοπίσω της και χάθηκαν τρέχοντας, χωρίς να κοιτάξουν πίσω τους, για πάνω από μισή λεύγα.

Ο Δον Κιχώτης τις ακολούθησε με το βλέμμα, κι όταν πια χάθηκαν από τα μάτια του, γύρισε στον Σάντσο και είπε: «Λοιπόν, Σάντσο, βλέπεις πόσο με μισούν οι μάγοι; Και βλέπεις ως πού φτάνει η κακία και η εμπάθειά τους απέναντί μου, αφού θέλουν να μου στερήσουν τη χαρά που θα μου έδινε να δω την κυρά μου στην αληθινή της μορφή. Η αλήθεια είναι πως γεννήθηκα για να είμαι παράδειγμα δυστυχίας και ο στόχος όπου σημαδεύουν και ρίχνουν τα βέλη της συμφοράς. Και πρόσεξε ακόμη, Σάντσο, πως αυτοί οι προδότες δεν αρκέστηκαν να αλλάξουν και να μεταμορφώσουν τη Δουλτσινέα μου, αλλά την έκαναν να μοιάζει τόσο ταπεινή και άσχημη όσο εκείνο το χωριατοκόριτσο· και μαζί της αφαίρεσαν κι εκείνο που είναι τόσο ξεχωριστό γνώρισμα των αρχοντικών κυριών, δηλαδή τη γλυκιά ευωδιά που έχουν επειδή ζουν πάντα ανάμεσα σε αρώματα και λουλούδια. Γιατί πρέπει να σου πω, Σάντσο, πως όταν πλησίασα να ανεβάσω τη Δουλτσινέα στο ψωράλογό της —όπως λες εσύ, αν και σε μένα φάνηκε γαϊδούρα— μου ήρθε μια ανάσα από ωμό σκόρδο που μου γύρισε το κεφάλι και μου δηλητηρίασε την ίδια την καρδιά».

«Ω, κατακάθι της γης!» φώναξε τότε ο Σάντσο. «Άθλιοι, κακόψυχοι μάγοι! Μακάρι να σας έβλεπα όλους περασμένους από τα βράγχια, σαν σαρδέλες σε κλαδί! Ξέρετε πολλά, μπορείτε πολλά, και κάνετε ακόμα περισσότερα. Δεν σας έφτανε, παλιάνθρωποι, που αλλάξατε τα μαργαριτάρια των ματιών της κυράς μου σε βελανιδόμηλα, και τα μαλλιά της από το πιο καθαρό χρυσάφι σε τρίχες από την ουρά κόκκινου βοδιού, και γενικά όλα τα χαρίσματά της από όμορφα σε άσχημα, αλλά έπρεπε να πειράξετε και τη μυρωδιά της· γιατί

από εκεί ίσως να καταλαβαίναμε τι κρυβόταν κάτω από εκείνη την άσχημη φλούδα. Αν και, για να πω την αλήθεια, εγώ δεν είδα ποτέ την ασχήμια της, μόνο την ομορφιά της, που έφτανε στην απόλυτη τελειότητα χάρη σε μια ελιά που είχε στο δεξί της χείλος, σαν μουστάκι, με εφτά ή οχτώ κατακόκκινες τρίχες, σαν χρυσές κλωστές, και πιο μακριές από μια παλάμη.»

«Από την αντιστοιχία που υπάρχει ανάμεσα στα σημάδια του προσώπου και του σώματος», είπε ο Δον Κιχώτης, «η Δουλτσινέα πρέπει να έχει άλλη μια ελιά, όμοια μ' εκείνη, στο πάνω μέρος του μηρού, από την ίδια πλευρά όπου έχει κι αυτή στο πρόσωπο. Όμως τρίχες τόσο μακριές όσο λες είναι υπερβολικά μακριές για ελιά.»

«Εγώ πάντως αυτό έχω να πω: εκεί ήταν, ολοφάνερες», απάντησε ο Σάντσο.

«Το πιστεύω, φίλε μου», είπε ο Δον Κιχώτης. «Γιατί η φύση δεν χάρισε στη Δουλτσινέα τίποτα που να μην ήταν τέλειο και ολοκληρωμένο. Κι έτσι, αν είχε εκατό ελιές σαν αυτή που περιγράφεις, πάνω της δεν θα ήταν ελιές αλλά φεγγάρια και λαμπερά άστρα. Μα πες μου, Σάντσο: αυτό που μου φάνηκε σαν σαμάρι, την ώρα που το τακτοποιούσες, ήταν επίπεδη σέλα ή γυναικεία πλαϊνή σέλα;»

«Ούτε το ένα ούτε το άλλο», απάντησε ο Σάντσο, «αλλά σέλα χινέτα, με σκέπασμα για την ύπαιθρο που αξίζει μισό βασίλειο, τόσο πλούσιο είναι.»

«Και να μην μπορώ να δω όλα αυτά, Σάντσο!» είπε ο Δον Κιχώτης. «Το ξαναλέω, και θα το λέω χίλιες φορές: είμαι ο πιο δυστυχισμένος άνθρωπος του κόσμου.»

Ο Σάντσο, ο πανούργος, με το ζόρι κρατιόταν να μη βάλει τα γέλια, ακούγοντας πόσο αφελής είχε σταθεί ο αφέντης του, τον οποίο είχε τόσο επιδέξια ξεγελάσει. Ύστερα από αρκετή ακόμη κουβέντα, ξανανέβηκαν στα ζώα τους και πήραν τον δρόμο για τη Σαραγόσα, όπου υπολόγιζαν να φτάσουν εγκαίρως για να λάβουν μέρος σε μια μεγάλη γιορτή που γίνεται κάθε χρόνο σ' εκείνη τη ξακουστή πόλη. Πριν όμως φτάσουν εκεί, τους συνέβησαν πράγματα τόσα, τόσο σημαντικά και τόσο παράξενα, που αξίζουν να καταγραφούν και να διαβαστούν, όπως θα φανεί παρακάτω.

p10e.jpg (56K)

Πλήρες μέγεθος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XI. ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΞΕΝΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΠΟΥ ΕΙΧΕ Ο ΓΕΝΝΑΙΟΣ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΜΕ ΤΟ ΑΜΑΞΙ Ή ΚΑΡΟ ΤΩΝ «ΑΥΛΩΝ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ»

p11a.jpg (172K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Δον Κιχώτης συνέχιζε τον δρόμο του βαθιά αποκαρδιωμένος, βασανίζοντας το μυαλό του με το σκληρό τέχνασμα που του είχαν κάνει οι μάγοι, μεταμορφώνοντας την κυρά του, τη Δουλτσινέα, στην άθλια μορφή μιας χωριατοπούλας. Και δεν μπορούσε να σκεφτεί κανέναν τρόπο να την επαναφέρει στην αληθινή της όψη. Τόσο τον είχαν

απορροφήσει αυτές οι σκέψεις, που χωρίς να το καταλάβει άφησε χαλαρά τα γκέμια του Ροσινάντε· κι εκείνος, μόλις ένιωσε την ελευθερία που του δόθηκε, σταματούσε σε κάθε βήμα για να μασουλήσει το φρέσκο χορτάρι που αφθονούσε στον κάμπο.

Ο Σάντσο τον έβγαλε από τις σκέψεις του. «Η μελαγχολία, αφέντη,» είπε, «δεν είναι για τα ζώα αλλά για τους ανθρώπους· μόνο που, όταν οι άνθρωποι παραδίνονται υπερβολικά σ' αυτήν, καταντούν ζώα. Συμμαζευτείτε, αφεντιά σας· ξαναβρείτε τον εαυτό σας· μαζέψτε τα γκέμια του Ροσινάντε· πάρτε θάρρος, σηκωθείτε και δείξτε εκείνο το γενναίο φρόνημα που πρέπει να έχουν οι πλανόδιοι ιππότες. Τι διάβολο είναι αυτά; Τι αδυναμία είναι τούτη; Είμαστε εδώ ή στη Γαλλία; Στο διάβολο να πάνε όλες οι Δουλτσινέες του κόσμου· γιατί η ευημερία ενός και μόνο πλανόδιου ιππότη αξίζει περισσότερο από όλα τα μάγια και όλες τις μεταμορφώσεις της γης.»

«Σώπα, Σάντσο,» είπε ο Δον Κιχώτης με φωνή αδύναμη και σβησμένη, «σώπα και μην ξεστομίζεις βλασφημίες για εκείνη τη μαγεμένη κυρία· γιατί μόνο εγώ φταίω για τη δυστυχία και τη σκληρή της μοίρα. Η συμφορά της προήλθε από το μίσος που μου τρέφουν οι κακοί.»

«Κι εγώ το ίδιο λέω,» αποκρίθηκε ο Σάντσο· «να του σχιστεί στα δυο η καρδιά, θαρρώ, όποιου την είδε κάποτε και τη βλέπει τώρα.»

«Καλά το λες αυτό, Σάντσο», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «αφού εσύ την είδες μέσα σε όλη την τελειότητα της ομορφιάς της·

γιατί τα μάγια δεν φτάνουν ως το σημείο να σου αλλοιώσουν την όραση ή να σου κρύψουν τη χάρη της. Μόνο εναντίον μου και των δικών μου ματιών στρέφεται όλη η δύναμη του δηλητηρίου τους. Ωστόσο, κάτι μου πέρασε από το μυαλό: δεν μου την περιέγραψες σωστά ως προς την ομορφιά της. Αν θυμάμαι καλά, είπες πως τα μάτια της ήταν μαργαριτάρια· όμως μάτια που μοιάζουν με μαργαριτάρια ταιριάζουν περισσότερο σε τσιπούρα παρά σε κυρία. Εγώ είμαι βέβαιος πως της Δουλτσινέας θα είναι πράσινα σμαράγδια, μεγάλα και απαλά, με δυο ουράνια τόξα για φρύδια. Βγάλε λοιπόν αυτά τα μαργαριτάρια από τα μάτια της και βάλ' τα στα δόντια της· γιατί, χωρίς αμφιβολία, Σάντσο, μπέρδεψες το ένα με το άλλο, τα μάτια με τα δόντια.»

«Πολύ πιθανό», είπε ο Σάντσο· «γιατί η ομορφιά της με μπέρδεψε όσο μπέρδεψε εσάς η ασχήμια της. Αλλά ας τ' αφήσουμε όλα στον Θεό, που μόνο αυτός ξέρει τι πρόκειται να γίνει σ' αυτή την κοιλάδα των δακρύων, σ' αυτόν τον κακό μας κόσμο, όπου δύσκολα βρίσκεις κάτι που να μην έχει μέσα του λίγη κακία, απάτη και παλιανθρωπιά. Ένα όμως, αφέντη, με βασανίζει περισσότερο απ' όλα τ' άλλα: τι θα γίνει όταν η αφεντιά σας νικήσει κανέναν γίγαντα ή κάποιον άλλο ιππότη και του διατάξει να πάει να παρουσιαστεί μπροστά στην ωραία κυρία Δουλτσινέα; Πού θα τη βρει αυτός ο καημένος ο γίγαντας ή αυτός ο κακομοίρης ο νικημένος ιππότης; Τους βλέπω κιόλας να γυρνούν όλο το Ελ Τομπόσο σαν χαμένοι και να ρωτούν για την κυρά μου τη Δουλτσινέα· κι ακόμα κι αν τη συναντήσουν καταμεσής στον δρόμο, δεν θα την αναγνωρίσουν περισσότερο απ' όσο θα αναγνώριζαν τον πατέρα μου.»

«Ίσως, Σάντσο», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης, «τα μάγια να μην φτάνουν ως το σημείο να στερούν από τους νικημένους και παρουσιασμένους γίγαντες και ιππότες τη δύναμη να αναγνωρίζουν τη Δουλτσινέα. Θα το δοκιμάσουμε με έναν ή δυο από τους πρώτους που θα νικήσω και θα στείλω σ' εκείνη, διατάζοντάς τους να επιστρέψουν και να μου πουν τι ακριβώς τους συνέβη ως προς αυτό.»

«Στ' αλήθεια, νομίζω πως αυτό που προτείνετε, αφέντη μου, είναι εξαιρετικό», είπε ο Σάντσο· «έτσι θα μάθουμε αυτό που θέλουμε να ξέρουμε. Κι αν συμβαίνει να είναι κρυμμένη μόνο από εσάς, τότε η συμφορά είναι περισσότερο δική σας παρά δική της. Όμως όσο η κυρά Δουλτσινέα είναι καλά και

ευτυχισμένη, εμείς από τη μεριά μας θα το πάρουμε όπως έρθει και θα συνεχίσουμε όσο καλύτερα μπορούμε, ψάχνοντας τις περιπέτειές μας και αφήνοντας τον Χρόνο να κάνει τη δουλειά του· γιατί αυτός είναι ο καλύτερος γιατρός γι' αυτά και για ακόμη μεγαλύτερα βάσανα.»

Ο Δον Κιχώτης πήγε να απαντήσει στον Σάντσο Πάνθα, αλλά δεν πρόλαβε, γιατί εκείνη τη στιγμή πέρασε από τον δρόμο ένα κάρο γεμάτο με τα πιο αλλόκοτα και παράξενα πρόσωπα και σχήματα που θα μπορούσε κανείς να φανταστεί. Αυτός που οδηγούσε τα μουλάρια και έκανε τον αμαξά ήταν ένας φριχτός δαίμονας. Το κάρο ήταν ανοιχτό από πάνω, χωρίς σκέπαστρο ή καλαμένια στέγη, και η πρώτη μορφή που αντίκρισε ο Δον Κιχώτης ήταν ο ίδιος ο Θάνατος, με ανθρώπινο πρόσωπο. Δίπλα του στεκόταν ένας άγγελος με μεγάλες ζωγραφισμένες φτερούγες, και στο πλάι ένας αυτοκράτορας, με ένα στέμμα που έμοιαζε ολόχρυσο στο κεφάλι του. Στα πόδια του Θανάτου ήταν ο θεός που λέγεται Έρωτας, χωρίς το δεμένο μαντίλι στα μάτια, αλλά με το τόξο, τη φαρέτρα και τα βέλη του. Υπήρχε ακόμη ένας ιππότης με πλήρη πανοπλία, μόνο που δεν φορούσε περικεφαλαία ή κράνος, παρά μονάχα ένα καπέλο στολισμένο με φτερά διαφόρων χρωμάτων. Μαζί τους ήταν κι άλλοι, με κάθε λογής φορεσιές και όψεις. Όλο αυτό το θέαμα, έτσι ξαφνικό όπως παρουσιάστηκε μπροστά τους, ταρακούνησε κάπως τον Δον Κιχώτη και γέμισε τρόμο την καρδιά του Σάντσο. Την αμέσως επόμενη στιγμή όμως ο Δον Κιχώτης χάρηκε, γιατί πίστεψε πως του παρουσιαζόταν κάποια καινούργια και επικίνδυνη περιπέτεια. Με αυτή τη σκέψη, και με το θάρρος του έτοιμο να αντιμετωπίσει κάθε κίνδυνο, στάθηκε μπροστά στο κάρο και

φώναξε με δυνατή και απειλητική φωνή: «Αμαξά, ή οδηγέ, ή διάβολε, ή ό,τι κι αν είσαι, πες μου αμέσως ποιος είσαι, πού πηγαίνεις και ποιοι είναι αυτοί που κουβαλάς στο κάρο σου, που μοιάζει περισσότερο με τη βάρκα του Χάροντα παρά με συνηθισμένο κάρο.»

Τότε ο διάβολος, αφού σταμάτησε το κάρο, απάντησε ήρεμα: «Señor, είμαστε ηθοποιοί από τον θίασο του Angulo el Malo. Σήμερα το πρωί παίξαμε το έργο "The Cortés of Death" σ' ένα χωριό πίσω από εκείνον τον λόφο, επειδή είναι η οκτάβα του Corpus Christi, και το απόγευμα πρέπει να το παίξουμε σ' εκείνο το χωριό που φαίνεται από εδώ. Και επειδή είναι τόσο κοντά, για να μη μπαίνουμε στον κόπο να ξεντυνόμαστε και να ντυνόμαστε πάλι, πηγαίνουμε με τα κοστούμια της παράστασης. Εκείνο το αγόρι είναι ο Θάνατος, ο άλλος είναι άγγελος, εκείνη η γυναίκα, η γυναίκα του θιασάρχη, παίζει τη βασίλισσα, αυτός εδώ τον στρατιώτη, εκείνος τον αυτοκράτορα, κι εγώ τον διάβολο. Και μάλιστα είμαι από τους βασικούς ρόλους του έργου, γιατί σ' αυτόν τον θίασο παίζω τους πρωταγωνιστικούς ρόλους. Αν θέλετε να μάθετε κάτι άλλο για μας, ρωτήστε με και θα σας απαντήσω με απόλυτη ακρίβεια, γιατί ως διάβολος τα ξέρω όλα.»

«Στην πίστη ενός περιπλανώμενου ιππότη», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «μόλις είδα αυτό το κάρο, νόμισα πως μου παρουσιαζόταν κάποια μεγάλη περιπέτεια. Μα τώρα βλέπω πως, αν θέλει κανείς να μην πέφτει σε πλάνες, πρέπει να αγγίζει με το χέρι ό,τι του δείχνουν τα μάτια. Ο Θεός μαζί σας, καλοί μου άνθρωποι· χαρείτε τη γιορτή σας. Και να θυμάστε: αν μου ζητήσετε οτιδήποτε μπορώ να κάνω για να σας

βοηθήσω, θα το κάνω με χαρά και προθυμία, γιατί από παιδί αγαπούσα το θέατρο και στα νιάτα μου ήμουν μεγάλος θαυμαστής της τέχνης του ηθοποιού.»

Ενώ μιλούσαν, η μοίρα το έφερε έτσι ώστε να τους πλησιάσει ένας από τον θίασο, ντυμένος μασκαράς, με πάρα πολλά κουδούνια πάνω του και κρατώντας ένα ραβδί που στην άκρη του είχε δεμένες τρεις φουσκωμένες βοδινές φούσκες. Αυτός ο γελωτοποιός πλησίασε τον Δον Κιχώτη και άρχισε να στριφογυρίζει το ραβδί του, να χτυπά το χώμα με τις φούσκες και να κάνει πηδήματα και καμώματα, ενώ τα κουδούνια κουδούνιζαν δυνατά. Το αλλόκοτο αυτό θέαμα τρόμαξε τόσο πολύ τον Ροσινάντε, ώστε, παρά τις προσπάθειες του Δον Κιχώτη να τον συγκρατήσει, άρπαξε το χαλινάρι με τα δόντια και όρμησε στην πεδιάδα με μεγαλύτερη ταχύτητα απ' όση θα υποσχόταν ποτέ ο σκελετός του.

p11b.jpg (327K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Σάντσο, νομίζοντας πως ο αφέντης του κινδύνευε να σωριαστεί κάτω, πήδηξε από τον Γκρίζο και έτρεξε όσο πιο γρήγορα μπορούσε να τον βοηθήσει. Όμως, όταν έφτασε κοντά του, εκείνος ήταν ήδη πεσμένος στο χώμα, και δίπλα του ήταν κι ο Ροσινάντε, που είχε καταλήξει κάτω μαζί με τον κύριό του — η συνηθισμένη κατάληξη της ζωηράδας και του μεγάλου του κεφιού. Μα τη στιγμή που ο Σάντσο άφησε το ζώο του για να τρέξει στον Δον Κιχώτη, ο χορευταράς διάβολος με τα ασκιά πετάχτηκε πάνω στον Γκρίζο και, χτυπώντας τον μ' αυτά, περισσότερο με τον φόβο και τον θόρυβο παρά με τον

πόνο από τα χτυπήματα, τον έκανε να το βάλει στα πόδια μέσα από τα χωράφια προς το χωριό όπου θα γινόταν το πανηγύρι τους. Ο Σάντσο έβλεπε και τον καλπασμό του Γκρίζου και την πτώση του αφέντη του, και δεν ήξερε ποια από τις δυο ανάγκες έπρεπε να φροντίσει πρώτη. Στο τέλος όμως, σαν καλός ιπποκόμος και πιστός υπηρέτης, άφησε την αγάπη του για τον αφέντη του να νικήσει την αδυναμία του για το γαϊδούρι του· αν και κάθε φορά που έβλεπε τα ασκιά να σηκώνονται στον αέρα και να κατεβαίνουν στα καπούλια του Γκρίζου του, ένιωθε αγωνία και τρόμο σαν να πέθαινε, και θα προτιμούσε τα χτυπήματα να πέφτουν στις ίδιες του τις κόρες παρά και στην παραμικρή τρίχα από την ουρά του γαϊδάρου του. Μέσα σ' αυτή την ταραχή και την αμηχανία έφτασε εκεί όπου κειτόταν ο Δον Κιχώτης, σε πολύ χειρότερη κατάσταση απ' ό,τι θα ήθελε, και αφού τον βοήθησε να ξανανέβει στον Ροσινάντε, του είπε: «Κύριε, ο διάβολος μού άρπαξε τον Γκρίζο.»

«Ποιος διάβολος;» ρώτησε ο Δον Κιχώτης.

«Εκείνος με τα ασκιά», είπε ο Σάντσο.

«Τότε θα τον πάρω πίσω», είπε ο Δον Κιχώτης, «ακόμα κι αν τον έχει κλεισμένο μαζί του στα πιο βαθιά και πιο σκοτεινά μπουντρούμια της κόλασης. Ακολούθησέ με, Σάντσο· το κάρο πηγαίνει αργά, και με τα μουλάρια του θα αναπληρώσω την απώλεια του Γκρίζου.»

«Δεν χρειάζεται να μπείτε σε κόπο, κύριε», είπε ο Σάντσο· «ησυχάστε, γιατί τώρα που βλέπω καλύτερα, ο διάβολος άφησε τον Γκρίζο κι εκείνος γυρίζει πίσω στα παλιά του

λημέρια.» Και έτσι ακριβώς έγινε· αφού είχε πέσει κι αυτός μαζί με τον Γκρίζο, μιμούμενος τον Δον Κιχώτη και τον Ροσινάντε, ο διάβολος το έσκασε με τα πόδια προς την πόλη, και το γαϊδούρι γύρισε στον αφέντη του.

«Όπως και να 'χει», είπε ο Δον Κιχώτης, «καλό θα είναι να πληρώσει κάποιος από εκείνους του κάρου την αγένεια αυτού του διαβόλου, έστω κι αν ήταν ο ίδιος ο αυτοκράτορας.»

«Μην το σκέφτεστε καν, αφεντικό μου», απάντησε ο Σάντσο. «Ακούστε τη συμβουλή μου και μην τα βάζετε ποτέ με ηθοποιούς, γιατί είναι προνομιούχα πάστα ανθρώπων. Εγώ ο ίδιος έχω δει ηθοποιό να τον πιάνουν για δυο φόνους και στο τέλος να τη βγάζει καθαρή. Να το θυμάστε: επειδή είναι χαρούμενοι άνθρωποι και δίνουν ευχαρίστηση, όλοι τους κάνουν τα χατίρια, τους προστατεύουν, τους βοηθούν και τους περιποιούνται· και πάνω απ' όλα όταν ανήκουν στους βασιλικούς θιάσους και έχουν επίσημη άδεια, γιατί τότε όλοι ή σχεδόν όλοι, έτσι όπως ντύνονται και φαίνονται, μοιάζουν με πρίγκιπες.»

«Κι όμως, παρ' όλα αυτά», είπε ο Δον Κιχώτης, «ο διαβολικός θεατρίνος δεν πρέπει να φύγει καμαρώνοντας, ακόμη κι αν τον έχει με το μέρος του όλο το ανθρώπινο γένος.»

Και μ' αυτά τα λόγια όρμησε προς το κάρο, που είχε πια φτάσει πολύ κοντά στην πόλη, φωνάζοντας καθώς πήγαινε: «Σταθείτε! Ακίνητοι, εσείς το εύθυμο και ξεφάντωτο τσούρμο! Θέλω να σας μάθω πώς πρέπει να φέρεστε στα γαϊδούρια και στα ζώα που χρησιμεύουν για άλογα στους ιπποκόμους των περιπλανώμενων ιπποτών.»

Οι φωνές του Δον Κιχώτη ήταν τόσο δυνατές, που όσοι ήταν πάνω στο κάρο τις άκουσαν και κατάλαβαν τι έλεγε· και, μαντεύοντας από τα λόγια του τι σκόπευε να κάνει, ο Θάνατος πετάχτηκε αμέσως έξω από το κάρο, και πίσω του ο αυτοκράτορας, ο διαβολικός αμαξάς και ο άγγελος· ούτε η βασίλισσα ούτε ο θεός Έρωτας έμειναν πίσω. Όλοι άρπαξαν πέτρες, παρατάχθηκαν σε γραμμή και ετοιμάστηκαν να υποδεχτούν τον Δον Κιχώτη με τις αιχμές από τα χαλίκια τους. Ο Δον Κιχώτης, όταν τους είδε παραταγμένους με τέτοια επιβλητική τάξη, με τα χέρια σηκωμένα και έτοιμους να εξαπολύσουν καταιγισμό από πέτρες, τράβηξε τα γκέμια του Ροσινάντε και άρχισε να σκέφτεται πώς θα μπορούσε να τους επιτεθεί με τον μικρότερο δυνατό κίνδυνο για τον ίδιο. Εκεί που είχε σταματήσει, έφτασε ο Σάντσο και, βλέποντάς τον αποφασισμένο να ορμήσει σ' αυτό το καλοστημένο στράτευμα, του είπε: «Αυτό θα ήταν τρέλα ολκής να το επιχειρήσετε. Θυμηθείτε, κύριε, πως απέναντι σε πετροβόλημα από κάθε μεριά, και μάλιστα άφθονο, δεν υπάρχει πανοπλία στον κόσμο που να σε προστατεύει, εκτός αν χωθείς κάτω από μια χάλκινη καμπάνα. Και, πέρα απ' αυτό, να θυμάστε πως είναι αποκοτιά, όχι ανδρεία, να τα βάζει ένας άνθρωπος μόνος του με στρατό που έχει μέσα του τον Θάνατο, και όπου οι αυτοκράτορες πολεμούν αυτοπροσώπως, με αγγέλους, καλούς και κακούς, να τους βοηθούν. Κι αν ούτε αυτή η σκέψη σας κάνει να ησυχάσετε, ίσως σας συγκρατήσει το βέβαιο ότι ανάμεσα σε όλους αυτούς, όσο κι αν μοιάζουν με βασιλιάδες, πρίγκιπες και αυτοκράτορες, δεν υπάρχει ούτε ένας περιπλανώμενος ιππότης.»

«Τώρα πράγματι έπιασες το νόημα, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «κι αυτό μπορεί και πρέπει να με κάνει να αλλάξω την απόφαση που είχα ήδη πάρει. Δεν μπορώ και δεν πρέπει να τραβήξω σπαθί —όπως σου έχω πει τόσες φορές— εναντίον κανενός που δεν έχει χριστεί ιππότης. Εσένα σου πέφτει, Σάντσο, αν θέλεις, να εκδικηθείς το άδικο που έγινε στον Γκριζούλη σου· κι εγώ θα σε βοηθήσω από εδώ με φωνές και σωτήριες συμβουλές.»

«Δεν υπάρχει λόγος να εκδικηθούμε κανέναν, señor», απάντησε ο Σάντσο· «γιατί δεν ταιριάζει σε καλούς χριστιανούς να παίρνουν εκδίκηση για αδικίες. Κι έπειτα, θα το κανονίσω με τον γάιδαρό μου να αφήσει το παράπονό του στη δική μου καλή θέληση και κρίση· κι αυτή είναι να ζήσω ειρηνικά όσο ο ουρανός μού χαρίζει ζωή.»

«Λοιπόν», είπε ο Δον Κιχώτης, «αφού αυτή είναι η απόφασή σου, καλέ Σάντσο, μυαλωμένε Σάντσο, χριστιανέ Σάντσο, τίμιε Σάντσο, ας αφήσουμε ήσυχα αυτά τα φαντάσματα και ας στραφούμε στο κυνήγι καλύτερων και πιο άξιων περιπετειών· γιατί, απ’ ό,τι βλέπω σ’ αυτόν τον τόπο, δεν γίνεται να μη βρούμε άφθονες και θαυμαστές.»

Γύρισε αμέσως πίσω, ο Σάντσο έτρεξε να πάρει τον Γκριζούλη του, ο Θάνατος και η ιπτάμενη συνοδεία του επέστρεψαν στο κάρο τους και συνέχισαν τον δρόμο τους· κι έτσι η φοβερή περιπέτεια με το κάρο του Θανάτου έληξε ευτυχισμένα, χάρη στη συμβουλή που έδωσε ο Σάντσο στον αφέντη του. Την επόμενη μέρα, όμως, τον περίμενε μια καινούργια περιπέτεια, όχι λιγότερο συναρπαστική από την προηγούμενη, με έναν ερωτοχτυπημένο περιπλανώμενο ιππότη.

p11e.jpg (20K)

[illegible] XII. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

p12a.jpg (98K)

Πλήρες μέγεθος

Το βράδυ που ακολούθησε τη μέρα της συνάντησης με τον Θάνατο, ο Δον Κιχώτης και ο ιπποκόμος του διανυκτέρευσαν κάτω από κάτι ψηλά, σκιερά δέντρα, και ο Δον Κιχώτης, ύστερα από παρότρυνση του Σάντσο, έφαγε λίγο από τα τρόφιμα που κουβαλούσε ο Γκριζούλης. Καθώς δειπνούσαν, ο Σάντσο είπε στον αφέντη του: «Señor, τι ανόητος θα φαινόμουν αν είχα διαλέξει για αμοιβή μου τα λάφυρα της πρώτης περιπέτειας που πέτυχε η αφεντιά σας, αντί για τα πουλάρια των τριών φοράδων. Στο κάτω κάτω, "καλύτερα ένα σπουργίτι στο χέρι παρά ένας γύπας που πετάει".»

«Παράλληλα, Σάντσο», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «αν με είχες αφήσει να τους ορμήσω όπως ήθελα, τουλάχιστον το χρυσό στέμμα του αυτοκράτορα και τα ζωγραφισμένα φτερά του Έρωτα θα είχαν πέσει σε σένα ως λάφυρα, γιατί θα τα είχα πάρει με τη βία και θα στα είχα δώσει με τα ίδια μου τα χέρια.»

«Τα σκήπτρα και τα στέμματα εκείνων των αυτοκρατόρων του θεάτρου», είπε ο Σάντσο, «ποτέ δεν ήταν από καθαρό χρυσάφι· το πολύ να ήταν από μπρούντζινο φύλλο ή κασσίτερο.»

«Σωστό είναι αυτό», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί δεν θα ταίριαζε τα θεατρικά σύνεργα να είναι αληθινά, αντί να είναι απλές επινοήσεις και φαινόμενα, όπως και το ίδιο το θέατρο. Κι απέναντι στο θέατρο, Σάντσο —και, κατ' ανάγκην, και απέναντι σε όσους το υπηρετούν και το ανεβάζουν— θα ήθελα να είσαι καλοπροαίρετος, γιατί όλοι τους προσφέρουν μεγάλο καλό στο κράτος: μας βάζουν συνεχώς μπροστά έναν καθρέφτη όπου βλέπουμε ζωντανά όσα συμβαίνουν στην ανθρώπινη ζωή. Και δεν υπάρχει άλλη εικόνα που να μας δείχνει πιο πιστά τι είμαστε και τι θα έπρεπε να είμαστε από το έργο και τους ηθοποιούς. Για πες μου λοιπόν: δεν έχεις δει ποτέ παράσταση όπου εμφανίζονται βασιλιάδες, αυτοκράτορες, ποντίφικες, ιππότες, κυρίες και τόσα άλλα πρόσωπα; Άλλος παίζει τον κακούργο, άλλος τον πανούργο, αυτός τον έμπορο, εκείνος τον στρατιώτη, ένας τον ξύπνιο γελωτοποιό, άλλος τον ανόητο ερωτευμένο· και όταν τελειώσει το έργο και βγάλουν τα κοστούμια που φορούσαν, όλοι οι ηθοποιοί γίνονται ίσοι.»

«Ναι, το έχω δει αυτό», είπε ο Σάντσο.

«Ε, λοιπόν», είπε ο Δον Κιχώτης, «το ίδιο συμβαίνει και με την κωμωδία και τη ζωή αυτού του κόσμου: άλλοι παίζουν τους αυτοκράτορες, άλλοι τους πάπες, και γενικά όλους τους ρόλους που μπορούν να μπουν σε ένα έργο· όμως όταν όλα τελειώσουν, δηλαδή όταν τελειώσει η ζωή, ο θάνατος τους

γδύνει όλους από τα ρούχα που ξεχωρίζουν τον έναν από τον άλλον, και στον τάφο γίνονται όλοι ίσοι.»

«Ωραία παρομοίωση!» είπε ο Σάντσο· «αν και δεν είναι και τόσο καινούργια, γιατί την έχω ακούσει πάρα πολλές φορές, όπως κι εκείνη με το σκάκι: όσο κρατάει η παρτίδα, κάθε πιόνι έχει το δικό του ξεχωριστό έργο· όταν όμως τελειώσει το παιχνίδι, όλα ανακατεύονται, μπερδεύονται, ταρακουνιούνται μαζί και μπαίνουν στο σακούλι — πράγμα που μοιάζει πολύ με το να τελειώνει η ζωή μέσα στον τάφο.»

«Κάθε μέρα γίνεσαι λιγότερο κουτός και πιο οξυδερκής, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης.

«Ναι», είπε ο Σάντσο· «φαίνεται πως κάτι από τη σοφία της αφεντιάς σας κόλλησε και σε μένα· γιατί κι ένα χώμα που από μόνο του είναι άγονο και ξερό, αν το λιπάνεις και το καλλιεργήσεις, στο τέλος δίνει καλό καρπό. Αυτό θέλω να πω: η κουβέντα της αφεντιάς σας ήταν το λίπασμα που έπεσε στο άγονο χώμα του ξερού μου μυαλού, και ο καιρός που πέρασα στην υπηρεσία και τη συντροφιά σας ήταν το όργωμα· κι έτσι ελπίζω, με τη βοήθεια όλων αυτών, να βγάλω άφθονο καρπό, που δεν θα ξεστρατίσει ούτε θα γλιστρήσει έξω από τους δρόμους της καλής ανατροφής που η αφεντιά σας άνοιξε στο ξεραμένο μου νου.»

Ο Δον Κιχώτης γέλασε με την επιτηδευμένη λαλιά του Σάντσο και κατάλαβε πως είχε δίκιο όταν μιλούσε για τη βελτίωσή του, γιατί πότε πότε έλεγε πράγματα που τον άφηναν έκπληκτο. Ωστόσο, κάθε φορά σχεδόν που ο Σάντσο προσπαθούσε να μιλήσει πιο εκλεπτυσμένα και να χρησιμοποιήσει ευγενικές

εκφράσεις, κατέληγε να πέφτει από την κορυφή της απλότητάς του στην άβυσσο της αμάθειάς του. Και εκεί όπου φαινόταν περισσότερο η καλλιέργεια και η μνήμη του ήταν όταν έφερνε στη συζήτηση παροιμίες, είτε ταίριαζαν είτε όχι με το θέμα που είχαν μπροστά τους, όπως έχει ήδη φανεί και θα φανεί κι άλλο στην πορεία αυτής της ιστορίας.

p12b.jpg (298K)

Πλήρες μέγεθος

Με τέτοιες κουβέντες πέρασαν μεγάλο μέρος της νύχτας. Όμως ο Σάντσο ένιωσε την ανάγκη να «κατεβάσει τις κουρτίνες των ματιών του», όπως έλεγε όταν ήθελε να κοιμηθεί· κι αφού ξεσάμαρωσε τον Γκρίζο, τον άφησε ελεύθερο να βοσκήσει όσο ήθελε. Του Ροσινάντε όμως δεν του έβγαλε το σαμάρι, γιατί ο αφέντης του το είχε διατάξει ρητά: όσο βρίσκονταν στην ύπαιθρο ή δεν κοιμούνταν κάτω από στέγη, ο Ροσινάντε δεν έπρεπε να ξεσαμαρώνεται. Αυτή ήταν η παλιά συνήθεια των περιπλανώμενων ιπποτών: να βγάζουν το χαλινάρι και να το κρεμούν στο μπροστινό μέρος της σέλας, αλλά να αφαιρούν τη σέλα από το άλογο—ποτέ! Ο Σάντσο λοιπόν έκανε όπως έπρεπε και του έδωσε την ίδια ελευθερία που είχε δώσει και στον Γκρίζο. Ανάμεσα σ’ εκείνον και τον Ροσινάντε υπήρχε μια φιλία τόσο μοναδική και τόσο δυνατή, που η παράδοση λέει πως ο συγγραφέας αυτής της αληθινής ιστορίας τής αφιέρωσε ολόκληρα ειδικά κεφάλαια· όμως, για να κρατήσει την αρμόζουσα σοβαρότητα και ευπρέπεια μιας τόσο ηρωικής αφήγησης, δεν τα συμπεριέλαβε. Αν και καμιά φορά ξεχνά αυτή την απόφασή του και περιγράφει πόσο πρόθυμα ξύνονταν μεταξύ τους τα

δυο ζώα όταν βρίσκονταν μαζί, και πώς, όταν κουράζονταν ή χόρταιναν, ο Ροσινάντε ακουμπούσε τον λαιμό του πάνω στον Γκρίζο, τεντώνοντάς τον μισή πήχη και παραπάνω από την άλλη πλευρά, κι έτσι στέκονταν και οι δυο, κοιτάζοντας συλλογισμένα το χώμα, για τρεις μέρες, ή τουλάχιστον για όσο τους άφηναν ήσυχους, ή ώσπου η πείνα να τους ανάγκαζε να πάνε να βρουν τροφή. Μπορώ ακόμη να προσθέσω πως λένε ότι ο συγγραφέας άφησε γραμμένο ότι παρομοίαζε τη φιλία τους με εκείνη του Νίσου και του Ευρύαλου, και του Πυλάδη και του Ορέστη. Κι αν είναι έτσι, τότε μπορεί κανείς να καταλάβει, προς θαυμασμό όλου του κόσμου, πόσο σταθερή θα πρέπει να ήταν η φιλία αυτών των δυο ειρηνικών ζώων, ντροπιάζοντας τους ανθρώπους, που τόσο άσχημα κρατούν τις φιλίες μεταξύ τους. Γι' αυτό και ειπώθηκε—

Γιατί φίλος πια δεν μένει φίλος· τα καλάμια γίνονται τώρα λόγχες.

Και κάποιος άλλος έχει τραγουδήσει—

Φίλος σε φίλο ο κοριός, κτλ.

και ας μη νομίσει κανείς πως ο συγγραφέας ξέφυγε καθόλου όταν παρομοίασε τη φιλία αυτών των ζώων με εκείνη των ανθρώπων· γιατί οι άνθρωποι έχουν πάρει πολλά μαθήματα από τα ζώα και έχουν μάθει πολλά σημαντικά πράγματα, όπως, για παράδειγμα, τον υποκλυσμό από τον πελαργό, τον εμετό και την ευγνωμοσύνη από τον σκύλο, την επαγρύπνηση από τον γερανό, την προνοητικότητα από το μυρμήγκι, τη σεμνότητα από τον ελέφαντα και την πίστη από το άλογο.

Ο Σάντσο αποκοιμήθηκε επιτέλους στους πρόποδες μιας φελλοφόρου βελανιδιάς, ενώ ο Δον Κιχώτης νύσταζε κάτω από έναν γερό δρυ. Δεν είχε περάσει όμως πολλή ώρα, όταν ένας θόρυβος πίσω του τον ξύπνησε. Πετάχτηκε όρθιος, ταραγμένος, αφουγκράστηκε και κοίταξε προς το μέρος απ' όπου ερχόταν ο ήχος, και είδε δύο καβαλάρηδες. Ο ένας κατέβηκε από τη σέλα και είπε στον άλλον: «Κατέβα, φίλε μου, και βγάλε τα χαλινάρια από τ' άλογα, γιατί, απ' όσο βλέπω, το μέρος αυτό έχει χορτάρι για εκείνα και την ερημιά και τη σιωπή που χρειάζονται οι ερωτοχτυπημένες μου σκέψεις». Μόλις το είπε, ξάπλωσε καταγής, και καθώς σωριαζόταν, η πανοπλία που φορούσε κουδούνισε· έτσι ο Δον Κιχώτης κατάλαβε πως πρέπει να ήταν περιπλανώμενος ιππότης. Πήγε τότε στον Σάντσο, που κοιμόταν, τον ταρακούνησε από το μπράτσο και, όχι χωρίς κόπο, τον έφερε στα συγκαλά του, λέγοντάς του χαμηλόφωνα: «Αδελφέ Σάντσο, μας έτυχε περιπέτεια».

«Ο Θεός να μας στείλει καλή», είπε ο Σάντσο· «και πού βρίσκεται η κυρά Περιπέτεια;»

«Πού, Σάντσο;» απάντησε ο Δον Κιχώτης. «Γύρισε τα μάτια σου και κοίτα, και θα δεις απλωμένο εκεί έναν περιπλανώμενο ιππότη, που μου φαίνεται πως δεν είναι και πολύ ευτυχισμένος· γιατί τον είδα να πηδά από τ' άλογό του και να πέφτει καταγής με έναν αέρα βαθιάς απογοήτευσης, και η πανοπλία του αντήχησε καθώς έπεφτε».

«Καλά», είπε ο Σάντσο, «και πώς βγάζει η αφεντιά σας πως αυτό είναι περιπέτεια;»

«Δεν λέω», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης, «πως είναι κιόλας ολόκληρη περιπέτεια, αλλά πως είναι η αρχή μιας· γιατί έτσι αρχίζουν οι περιπέτειες. Μα άκου· φαίνεται πως κουρδίζει λαούτο ή κιθάρα, και από το πώς φτύνει και καθαρίζει τον λαιμό του, πρέπει να ετοιμάζεται να τραγουδήσει κάτι».

«Μα την πίστη μου, έχετε δίκιο», είπε ο Σάντσο, «και δίχως άλλο θα είναι κανένας ερωτευμένος ιππότης».

«Δεν υπάρχει περιπλανώμενος ιππότης που να μην είναι», είπε ο Δον Κιχώτης· «αλλά ας τον ακούσουμε, γιατί, αν τραγουδήσει, από αυτή την κλωστή θα ξετυλίξουμε το κουβάρι των σκέψεών του· αφού το στόμα μιλά από το περίσσευμα της καρδιάς».

Ο Σάντσο πήγε να απαντήσει στον αφέντη του, αλλά τον σταμάτησε η φωνή του Ιππότη του Άλσους, που δεν ήταν ούτε πολύ κακή ούτε πολύ καλή· κι έτσι, ακούγοντας προσεκτικά, οι δυο τους τον άκουσαν να τραγουδά αυτό εδώ:

□□□□□□

Αγάπη μου, σε παρακαλώ, πες μου τι θέλεις από μένα· όρισε τους όρους που πρέπει να τηρήσω. Υποτάσσω πρόθυμα τη θέλησή μου στη δική σου και δεν θα ξεφύγω ποτέ από τον νόμο σου. Αν θέλεις να πεθάνω, χαμένος σε βουβή θλίψη, τότε λογάριασέ με κιόλας νεκρό και παγωμένο. Αν θέλεις να πω αλλιώς τα βάσανά μου, τότε η ίδια η Αγάπη θα αφηγηθεί την ιστορία μου. Για να φανεί πως τα αντίθετα μπορούν να γίνουν ένα, είμαι και μαλακό κερί και σκληρό διαμάντι· μα πάντα, υπάκουος στους νόμους του έρωτα, είτε σκληρός είτε μαλακός, σου προσφέρω το στήθος μου· κι ό,τι κι αν χαράξεις ή σφραγίσεις πάνω του, θα μείνει ανεξίτηλο για όλη την αιωνιότητα.

Με ένα «Αχ, εγώ!» που έμοιαζε να βγαίνει από τα πιο βαθιά της καρδιάς του, ο Ιππότης του Άλσους τελείωσε το τραγούδι του και λίγο μετά αναφώνησε με θλιμμένη και σπαρακτική φωνή: «Ω, ομορφότερη και πιο αχάριστη γυναίκα της γης! Είναι δυνατόν, πανένδοξη Casildea de Vandalia, να αφήνεις αυτόν τον αιχμάλωτο ιππότη σου να λιώνει και να χάνεται μέσα σε αδιάκοπες περιπλανήσεις και σκληρούς, επίπονους κόπους; Δεν σου φτάνει που ανάγκασα όλους τους ιππότες της Ναβάρρας, όλους τους Λεονέζους, όλους τους Ταρτήσιους, όλους τους Καστιλιάνους και, τέλος, όλους τους ιππότες της Λα Μάντσα να ομολογήσουν πως εσύ είσαι η πιο όμορφη γυναίκα στον κόσμο;»

«Όχι βέβαια», είπε τότε ο Δον Κιχώτης, «γιατί εγώ είμαι από τη Λα Μάντσα και ποτέ δεν ομολόγησα τίποτε τέτοιο· ούτε θα

μπορούσα ούτε θα έπρεπε να παραδεχτώ κάτι τόσο προσβλητικό για την ομορφιά της κυράς μου. Βλέπεις, Σάντσο, πως αυτός ο ιππότης παραληρεί. Ας τον ακούσουμε όμως· ίσως μας πει κι άλλα για τον εαυτό του.»

«Και βέβαια θα πει», αποκρίθηκε ο Σάντσο, «γιατί φαίνεται σε διάθεση να θρηνεί ασταμάτητα έναν ολόκληρο μήνα.»

Όμως δεν έγινε έτσι, γιατί ο Ιππότης του Άλσους, μόλις άκουσε κοντά του φωνές, αντί να συνεχίσει τον θρήνο του, σηκώθηκε όρθιος και φώναξε με καθαρή αλλά ευγενική φωνή: «Ποιος είναι εκεί; Ποιοι είστε; Ανήκετε στους ευτυχισμένους ή στους δυστυχισμένους;»

«Στους δυστυχισμένους», απάντησε ο Δον Κιχώτης.

«Τότε ελάτε κοντά μου», είπε εκείνος του Άλσους, «και να είστε βέβαιοι πως έρχεστε στην ίδια τη θλίψη και στην ίδια τη συμφορά.»

Ο Δον Κιχώτης, βλέποντας πως του απαντούσαν με τόσο ήπιο και ευγενικό τρόπο, πήγε προς το μέρος του, και το ίδιο έκανε κι ο Σάντσο.

Ο θλιμμένος ιππότης έπιασε τον Δον Κιχώτη από το μπράτσο και του είπε: «Καθίστε εδώ, κύριε ιππότη· γιατί το ότι είστε πράγματι ένας από εκείνους που ακολουθούν την περιπλανώμενη ιπποσύνη, μου το αποδεικνύει αρκετά το ότι σας βρήκα σ' αυτόν τον τόπο, όπου η μοναξιά και η νύχτα —το φυσικό στρώμα και το ταιριαστό καταφύγιο των περιπλανώμενων ιπποτών— σας κρατούν συντροφιά». Κι ο Δον απάντησε: «Ιππότης είμαι, από το τάγμα που λέτε, και

παρόλο που οι λύπες, οι ατυχίες και οι συμφορές έχουν κάνει την καρδιά μου κατοικία τους, δεν έχουν διώξει από μέσα της τη συμπόνια που νιώθω για τις δυστυχίες των άλλων. Από όσα μόλις τραγουδήσατε καταλαβαίνω πως οι δικές σας πηγάζουν από τον έρωτα — εννοώ από την αγάπη που τρέφετε για εκείνη την όμορφη αχάριστη που αναφέρατε στον θρήνο σας».

Στο μεταξύ, είχαν καθίσει μαζί καταγής, πάνω στο σκληρό χώμα, ήσυχα και φιλικά, λες και με το πρώτο φως της μέρας δεν επρόκειτο να σπάσουν ο ένας το κεφάλι του άλλου.

«Είστε κι εσείς, κύριε ιππότη, ερωτευμένος;» ρώτησε ο του Άλσους τον Δον Κιχώτη.

«Από κακή τύχη, ναι», απάντησε ο Δον Κιχώτης· «αν και τα βάσανα που γεννιούνται από μια αγάπη δοσμένη εκεί που πρέπει, θα έπρεπε να λογαριάζονται περισσότερο ως χάρες παρά ως συμφορές».

«Σωστό είναι αυτό», αποκρίθηκε ο του Άλσους, «αρκεί η περιφρόνηση να μη μας σαλεύει τον νου και τη λογική· γιατί όταν ξεπερνά το μέτρο, μοιάζει πια με εκδίκηση».

«Η κυρά μου δεν με περιφρόνησε ποτέ», είπε ο Δον Κιχώτης.

«Βέβαια και όχι», είπε ο Σάντσο, που στεκόταν ακριβώς δίπλα· «η κυρά μου είναι σαν αρνάκι, και πιο απαλή κι από βούτυρο».

«Αυτός είναι ο ιπποκόμος σας;» ρώτησε ο του Άλσους.

«Αυτός είναι», είπε ο Δον Κιχώτης.

«Δεν έχω ξαναδεί ιπποκόμο», είπε ο του Άλσους, «που να τολμά να μιλά την ώρα που μιλά ο αφέντης του· τουλάχιστον

ο δικός μου, που είναι σωστός γίγαντας σαν τον πατέρα του, δεν μπορεί κανείς να αποδείξει πως άνοιξε ποτέ το στόμα του όταν μιλώ εγώ».

«Μα την πίστη μου», είπε ο Σάντσο, «και μίλησα και ξέρω πολύ καλά να μιλώ μπροστά σε κάποιον τόσο όσο, ή και— τέλος πάντων, άσ' το καλύτερα· όσο το σκαλίζεις, τόσο χειρότερο γίνεται».

Ο ιπποκόμος του Άλσους έπιασε τον Σάντσο από το μπράτσο και του είπε: «Έλα να πάμε οι δυο μας κάπου όπου θα μπορούμε να τα λέμε σαν ιπποκόμοι όσο θέλουμε, κι ας αφήσουμε αυτούς τους κυρίους, τους αφέντες μας, να ξεκαθαρίσουν μεταξύ τους την ιστορία των ερώτων τους· και να είσαι βέβαιος πως το ξημέρωμα θα τους βρει ακόμη να μιλούν γι' αυτήν, χωρίς να την έχουν τελειώσει».

«Έτσι ας γίνει, με όλη μου την καρδιά», είπε ο Σάντσο· «και θα πω στην αφεντιά σας ποιος είμαι, για να δείτε αν πρέπει να με λογαριάζετε ανάμεσα στους πιο πολυλογάδες ιπποκόμους.»

Με αυτά τα λόγια οι δυο ιπποκόμοι τραβήχτηκαν λίγο παράμερα, και ανάμεσά τους άρχισε μια κουβέντα τόσο αστεία όσο σοβαρή ήταν εκείνη που είχαν οι αφέντες τους.

p12e.jpg (15K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XIII. ΟΠΟΥ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΟΥ ΙΠΠΟΤΗ ΤΟΥ ΑΛΣΟΥΣ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΗ ΛΟΓΙΚΗ, ΠΡΩΤΟΤΥΠΗ ΚΑΙ ΗΡΕΜΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ ΔΥΟ ΙΠΠΟΚΟΜΟΥΣ

p13a.jpg (126K)

Πλήρες μέγεθος

Οι ιππότες και οι ιπποκόμοι χωρίστηκαν σε δυο παρέες: οι πρώτοι έλεγαν την ιστορία της ζωής τους και οι άλλοι τις ιστορίες των ερώτων τους. Όμως η αφήγηση βάζει πρώτα τη συζήτηση των υπηρετών και ύστερα επιστρέφει σε εκείνη των αφεντάδων· και λέει πως, αφού απομακρύνθηκε λίγο από τους άλλους, εκείνος του Άλσους είπε στον Σάντσο: «Σκληρή ζωή κάνουμε, señor, εμείς που υπηρετούμε πλανόδιους ιππότες· αλήθεια, τρώμε το ψωμί μας με τον ιδρώτα του προσώπου μας, όπως ήταν μία από τις κατάρες που έριξε ο Θεός στους πρωτόπλαστους.»

«Και μπορεί να πει κανείς ακόμα», πρόσθεσε ο Σάντσο, «πως το τρώμε και με το κρύο να μας περονιάζει· γιατί ποιος τραβάει περισσότερη ζέστη και περισσότερο κρύο από τους καημένους ιπποκόμους της ιπποτικής περιπλάνησης; Κι ούτε αυτό θα ήταν τόσο κακό, αν είχαμε κάτι να φάμε, γιατί τα βάσανα ελαφραίνουν όταν υπάρχει ψωμί· όμως καμιά φορά περνάμε μία και δύο μέρες νηστικοί, χορταίνοντας μόνο με τον αέρα που φυσάει.»

«Όλα αυτά», είπε εκείνος του Άλσους, «αντέχονται και υποφέρονται όσο υπάρχει ελπίδα για ανταμοιβή· γιατί, εκτός κι αν ο πλανόδιος ιππότης που υπηρετεί κανείς είναι τρομερά άτυχος, ύστερα από λίγες περιπέτειες ο ιπποκόμος θα βρεθεί τουλάχιστον με την εξουσία κάποιου ωραίου νησιού ή κάποιου όμορφου κομητείου.»

«Εγώ», είπε ο Σάντσο, «έχω κιόλας πει στον αφέντη μου πως θα μου αρκούσε η διοίκηση κάποιου νησιού, κι εκείνος είναι

τόσο ευγενικός και γενναιόδωρος που μου το έχει τάξει αμέτρητες φορές.»

«Εγώ», είπε εκείνος του Άλσους, «θα μείνω ικανοποιημένος με ένα κανονικάτο για τις υπηρεσίες μου, και ο αφέντης μου μού έχει ήδη ορίσει ένα.»

«Ο αφέντης σου», είπε ο Σάντσο, «χωρίς αμφιβολία είναι ιππότης της Εκκλησίας και μπορεί να δίνει τέτοιου είδους ανταμοιβές στον καλό του ιπποκόμο· ο δικός μου όμως είναι απλώς λαϊκός. Θυμάμαι μάλιστα πως κάτι έξυπνοι άνθρωποι, αλλά κατά τη γνώμη μου πανούργοι, προσπαθούσαν να τον πείσουν να δοκιμάσει να γίνει αρχιεπίσκοπος. Εκείνος όμως δεν ήθελε να γίνει τίποτε λιγότερο από αυτοκράτορας· κι εγώ όλο έτρεμα μήπως του μπει η ιδέα να μπει στην Εκκλησία, γιατί δεν έβλεπα τον εαυτό μου κατάλληλο να κρατήσω αξίωμα εκεί. Και να σου πω την αλήθεια, όσο κι αν μοιάζω άνθρωπος, για την Εκκλησία δεν αξίζω περισσότερο από ζώο.»

«Ε, λοιπόν, εκεί κάνεις λάθος», είπε ο άνθρωπος του Άλσους. «Δεν είναι όλες οι κυβερνήσεις νησιών τόσο καλές όσο ακούγονται· άλλες είναι μπελαλίδικες, άλλες φτωχές, άλλες ανιαρές, και, με δυο λόγια, ακόμη και η πιο μεγάλη και εκλεκτή φέρνει μαζί της ένα βαρύ φορτίο από έγνοιες και βάσανα, που ο καημένος εκείνος στον οποίο έλαχε την κουβαλά στους ώμους του. Πολύ καλύτερα θα ήταν για εμάς που μπλέξαμε μ' αυτή την καταραμένη υπηρεσία να γυρίσουμε στα σπίτια μας και να ασχοληθούμε εκεί με πιο ευχάριστα πράγματα — με το κυνήγι ή το ψάρεμα, ας πούμε· γιατί ποιος ιπποκόμος στον κόσμο είναι τόσο φτωχός ώστε να μην έχει ένα ψωραλέο αλογάκι, δυο λαγωνικά και ένα καλάμι για να περνά την ώρα

του στο χωριό του;»

«Εγώ δεν στερούμαι τίποτε απ' αυτά», είπε ο Σάντσο. «Άλογο βέβαια δεν έχω, αλλά έχω έναν γάιδαρο που αξίζει διπλά από τ' άλογο του αφέντη μου. Ο Θεός να μου στείλει κακό Πάσχα, και το επόμενο που θα δω επίσης, αν τον αντάλλασσα, ακόμη κι αν μου έδιναν από πάνω τέσσερα μπούσελ κριθάρι. Θα γελάσεις με την αξία που δίνω στον Γκριζούλη μου — γιατί γκριζούλης είναι το χρώμα του ζωντανού μου. Όσο για λαγωνικά, δεν μου λείπουν καθόλου, γιατί στο χωριό μου υπάρχουν και περισσεύουν· κι έπειτα, το κυνήγι έχει περισσότερη νοστιμιά όταν γίνεται με ξένα έξοδα.»

«Την αλήθεια να λέμε, κύριε ιπποκόμε», είπε ο άνθρωπος του Άλσους, «το πήρα απόφαση και το αποφάσισα οριστικά να τελειώνω με τις μεθυσμένες τρέλες αυτών των ιπποτών και να γυρίσω στο χωριό μου, να μεγαλώσω τα παιδιά μου· γιατί έχω τρία, σαν τρία ανατολίτικα μαργαριτάρια.»

«Εγώ έχω δύο», είπε ο Σάντσο, «που θα μπορούσαν να παρουσιαστούν και μπροστά στον ίδιο τον Πάπα, ιδίως ένα κορίτσι, που το ανατρέφω για κόμισσα, πρώτα ο Θεός, κι ας λέει η μάνα της ό,τι θέλει.»

«Και πόσων χρονών είναι αυτή η κυρία που την ανατρέφετε για κόμισσα;» ρώτησε ο άνθρωπος του Άλσους.

«Δεκαπέντε, πάνω-κάτω δυο χρόνια διαφορά», απάντησε ο Σάντσο· «μα είναι ψηλή σαν λόγχη, δροσερή σαν πρωινό του Απρίλη και δυνατή σαν αχθοφόρος.»

«Τέτοια χαρίσματα την κάνουν άξια όχι μόνο για κόμισσα αλλά και για νύμφη του δάσους», είπε ο άνθρωπος του Άλσους· «η παλιοθήλυκη! τι ζωντάνια πρέπει να έχει η αθεόφοβη!»

Τότε ο Σάντσο αποκρίθηκε, κάπως μουτρωμένος: «Ούτε παλιοθήλυκη είναι, ούτε ήταν η μάνα της, ούτε θα γίνει καμιά τους, πρώτα ο Θεός, όσο ζω εγώ· μίλα πιο κόσμια. Για άνθρωπο μεγαλωμένο ανάμεσα σε πλανόδιους ιππότες, που είναι η ίδια η ευγένεια, τα λόγια σου δεν μου φαίνονται καθόλου ταιριαστά.»

«Αχ, πόσο λίγο ξέρεις από φιλοφρονήσεις, κύριε ιπποκόμε», απάντησε ο άνθρωπος του Άλσους. «Τι; Δεν ξέρεις πως όταν ένας καβαλάρης πετυχαίνει ωραίο χτύπημα με τη λόγχη στον ταύρο στην αρένα, ή όταν κάποιος κάνει κάτι εξαιρετικά καλά, ο κόσμος συνηθίζει να λέει: "Α, ο μπάσταρδος, τι καλά που το έκανε!"; Κι έτσι αυτό που ακούγεται σαν βρισιά είναι στην πραγματικότητα μεγάλος έπαινος. Να αποκηρύσσεις, señor, γιους και κόρες που δεν κάνουν κάτι άξιο για να ακούσουν οι γονείς τους τέτοιου είδους κομπλιμέντα.»

«Εγώ τους αποκηρύσσω», απάντησε ο Σάντσο, «και με την ίδια λογική θα μπορούσες να πεις κι εμένα και τα παιδιά μου και τη γυναίκα μου οι μεγαλύτερες παλιοθήλυκες του κόσμου, γιατί ό,τι κάνουν και λένε είναι τέτοιο που αξίζει στον ύψιστο βαθμό τον ίδιο έπαινο. Και για να τους ξαναδώ, παρακαλώ τον Θεό να με φυλάξει από θανάσιμο αμάρτημα — ή, που είναι το ίδιο, να με βγάλει από αυτό το επικίνδυνο επάγγελμα του ιπποκόμου, στο οποίο ξανάμπλεξα, ξεπεσμένος και ξεγελασμένος από ένα πουγκί με εκατό δουκάτα που βρήκα

μια μέρα στην καρδιά της Σιέρα Μορένα. Κι ο διάβολος μου βάζει συνέχεια μπροστά στα μάτια ένα σακούλι γεμάτο ντουμπλόνια, εδώ, εκεί, παντού, ώσπου σε κάθε στάση μου φαίνεται πως απλώνω το χέρι, το πιάνω, το σφίγγω στην αγκαλιά μου, το κουβαλώ σπίτι, το επενδύω, βγάζω τόκο και ζω σαν πρίγκιπας. Κι όσο το σκέφτομαι αυτό, μου φαίνονται ασήμαντες όλες οι κακουχίες που τραβάω με τούτον εδώ τον αφέντη μου τον χαζούλη, που το ξέρω καλά πως είναι πιο πολύ τρελός παρά ιππότης.»

«Να γιατί λένε πως "η πλεονεξία σπάει το σακούλι",» είπε εκείνος του Άλσους· «μα, αν είναι να μιλάμε γι' αυτά, δεν υπάρχει μεγαλύτερος από τον αφέντη μου σ' όλο τον κόσμο, γιατί είναι από εκείνους για τους οποίους λένε πως "οι έγνοιες των άλλων σκοτώνουν το γαϊδούρι". Για να ξαναβρεί, λέει, ένας άλλος ιππότης τα λογικά που έχασε, κάνει ο ίδιος τον τρελό και τρέχει να βρει κάτι που, κι αν ακόμα το βρει, μπορεί κάλλιστα να του σκάσει στα μούτρα.» «Και μήπως είναι ερωτευμένος;» ρώτησε ο Σάντσο.

«Είναι», είπε εκείνος του Άλσους, «με κάποια Κασιλδέα ντε Βανδάλια, την πιο άψητη και συνάμα πιο καλοψημένη κυρία που θα μπορούσε να βγάλει όλος ο κόσμος. Αλλά αυτή η αψησιά δεν είναι το μόνο του κουσούρι· έχει και μεγαλύτερα σχέδια που του βράζουν μέσα του, όπως θα φανεί πριν περάσουν πολλές ώρες.»

«Δεν υπάρχει δρόμος τόσο στρωτός που να μην έχει καμιά λακκούβα ή κανένα εμπόδιο», είπε ο Σάντσο· «στα άλλα σπίτια βράζουν φασόλια, μα στο δικό μου τα βράζουν με το καζάνι· η τρέλα έχει περισσότερους οπαδούς και

παρατρεχάμενους απ' ό,τι η φρόνηση. Όμως, αν αληθεύει η παροιμία πως όταν έχεις συντρόφους στη συμφορά παρηγοριέσαι κάπως, τότε μπορώ να πάρω κουράγιο από σένα, αφού κι εσύ υπηρετείς αφέντη τόσο τρελό όσο ο δικός μου.»

«Τρελός, αλλά γενναίος», αποκρίθηκε εκείνος του Άλσους, «και πιο πανούργος παρά τρελός ή γενναίος.»

«Ο δικός μου δεν είναι έτσι», είπε ο Σάντσο· «θέλω να πω πως δεν έχει μέσα του τίποτα το πανούργο· ίσα ίσα, έχει ψυχή σαν κανάτα. Δεν σκέφτεται να κάνει κακό σε κανέναν, μόνο καλό σε όλους, και δεν έχει μέσα του την παραμικρή κακία. Ένα παιδί θα μπορούσε να τον πείσει πως είναι νύχτα καταμεσήμερο· κι ακριβώς γι' αυτή την απλοσύνη τον αγαπώ από τα βάθη της καρδιάς μου και δεν μπορώ να βρω τη δύναμη να τον αφήσω, όσα κουτά κι αν κάνει.»

«Όπως και να 'χει, αδελφέ και κύριε», είπε εκείνος του Άλσους, «αν τυφλός οδηγεί τυφλό, και οι δυο κινδυνεύουν να πέσουν στον λάκκο. Καλύτερα να υποχωρήσουμε ήσυχα και να γυρίσουμε στα καταλύματά μας· γιατί όσοι κυνηγούν περιπέτειες δεν βρίσκουν πάντα καλές.»

Ο Σάντσο έφτυνε πότε πότε, και το σάλιο του φαινόταν κάπως πηχτό και ξερό. Βλέποντάς το αυτό, ο συμπονετικός ιπποκόμος του Άλσους είπε: «Μου φαίνεται πως με τόση κουβέντα που ρίξαμε, οι γλώσσες μας κόλλησαν στον ουρανίσκο· αλλά έχω ένα πολύ καλό γιατροσόφι κρεμασμένο από το μπροστινό τόξο της σέλας του αλόγου μου». Σηκώθηκε λοιπόν και γύρισε το επόμενο λεπτό με μια μεγάλη ασκί κρασί και μια πίτα μισή

γιάρδα φαρδιά· και δεν είναι υπερβολή, γιατί ήταν φτιαγμένη από έναν οικόσιτο λαγό τόσο μεγάλο, που ο Σάντσο, καθώς την έπιανε στα χέρια του, νόμισε πως ήταν από κατσίκα, αν όχι από κατσίκι, και κοιτάζοντάς την είπε: «Και τα κουβαλάτε αυτά μαζί σας, señor;»

«Μα τι λες τώρα;» είπε ο άλλος. «Με πέρασες για κανέναν τιποτένιο ιπποκόμο; Εγώ κουβαλώ στο καπούλι του αλόγου μου καλύτερο κελάρι απ' ό,τι παίρνει μαζί του ένας στρατηγός όταν βγαίνει σε εκστρατεία.»

Ο Σάντσο έφαγε χωρίς να χρειαστεί πολλά παρακάλια, και μέσα στο σκοτάδι κατάπινε τις μπουκιές σαν κόμπους από σκοινί. Και είπε: «Είσαστε αληθινός, έμπιστος ιπποκόμος, από τους σωστούς, πλούσιος και αρχοντικός, όπως το δείχνει κι αυτό το τραπέζι· που, κι αν δεν ήρθε εδώ με μαγικά, τουλάχιστον έτσι μοιάζει. Όχι σαν εμένα, τον κακομοίρη, που δεν έχω στα σακούλια μου τίποτε περισσότερο από ένα κομμάτι τυρί τόσο σκληρό, που μ' αυτό θα μπορούσε κανείς να σπάσει το κεφάλι γίγαντα, και για συντροφιά του καμιά δυο ντουζίνες χαρούπια και άλλες τόσες φουντούκια και καρύδια· χάρη στην αυστηρότητα του αφέντη μου και στην ιδέα που έχει, και στον κανόνα που ακολουθεί, πως οι πλανόδιοι ιππότες δεν πρέπει να ζουν ούτε να συντηρούνται με τίποτε άλλο πέρα από ξερά φρούτα και τα χόρτα του αγρού.»

«Στην πίστη μου, αδερφέ», είπε εκείνος του Άλσους, «το στομάχι μου δεν είναι φτιαγμένο για γαϊδουράγκαθα, αγριοαχλάδια ή ρίζες του δάσους. Οι αφέντες μας ας κάνουν ό,τι θέλουν με τις ιπποτικές τους ιδέες και τους νόμους τους, κι ας τρώνε ό,τι εκείνα προστάζουν. Εγώ κουβαλώ το καλάθι με

τα φαγιά μου και αυτή την ασκί κρεμασμένη από το μπροστινό τόξο της σέλας, ό,τι κι αν λένε· και την έχω σε τέτοια εκτίμηση και την αγαπώ τόσο, που δεν περνά σχεδόν στιγμή χωρίς να τη φιλώ και να την αγκαλιάζω ξανά και ξανά». Και λέγοντας αυτά την έχωσε στα χέρια του Σάντσο, που τη σήκωσε ψηλά, την ακούμπησε στο στόμα του και κοίταζε τ' αστέρια για ένα τέταρτο της ώρας. Κι όταν τελείωσε το πιώμα, άφησε το κεφάλι του να γείρει στο πλάι και, βγάζοντας έναν βαθύ αναστεναγμό, αναφώνησε: «Αχ, μπάσταρδε παλιόκλεφτη, τι καθολικό που είναι!»

«Να, το βλέπεις;» είπε εκείνος του Άλσους, ακούγοντας την αναφώνηση του Σάντσο. «Πώς είπες αυτό το κρασί μπάσταρδο, και μάλιστα για να το παινέψεις.»

«Λοιπόν», είπε ο Σάντσο, «το παραδέχομαι και συμφωνώ πως δεν είναι καθόλου ντροπή να πεις κάποιον μπάσταρδο, όταν το λες για κομπλιμέντο. Μα πες μου, αφέντη, σε ό,τι αγαπάς πιο πολύ, αυτό είναι κρασί από τη Σιουδάδ Ρεάλ;»

«Απίστευτε δοκιμαστή κρασιών!» είπε ο του Άλσους. «Πράγματι, από πουθενά αλλού δεν είναι, και μάλιστα έχει και μερικά χρόνια παλαίωση.»

«Άσ' το πάνω μου αυτό», είπε ο Σάντσο. «Μην ανησυχείς, θα βρω με τον έναν ή τον άλλον τρόπο από πού βγήκε. Τι θα λέγατε, κύριε ιπποκόμε, αν σας έλεγα πως έχω τέτοιο φυσικό χάρισμα στην κρίση των κρασιών, ώστε αρκεί να μου δώσετε να μυρίσω ένα και μπορώ να σας πω με βεβαιότητα τον τόπο του, το είδος του, τη γεύση του και αν είναι γερό, τι αλλαγές θα περάσει και καθετί που αφορά ένα κρασί; Και δεν είναι

παράξενο, γιατί από την πλευρά του πατέρα μου κατάγομαι από τους δυο καλύτερους δοκιμαστές κρασιών που είχαν γνωριστεί στη Λα Μάντσα εδώ και πολλά χρόνια. Και για να στο αποδείξω, θα σου πω τώρα κάτι που τους είχε συμβεί. Έδωσαν και στους δυο να δοκιμάσουν κρασί από ένα βαρέλι και τους ζήτησαν τη γνώμη τους για την κατάστασή του, την ποιότητά του, το αν ήταν καλό ή κακό. Ο ένας το δοκίμασε με την άκρη της γλώσσας του, ο άλλος δεν έκανε τίποτε περισσότερο από το να το φέρει στη μύτη του. Ο πρώτος είπε πως το κρασί είχε μια γεύση σιδήρου, ο δεύτερος είπε πως είχε ακόμη πιο έντονη γεύση από κορδοβάνικο δέρμα. Ο ιδιοκτήτης είπε πως το βαρέλι ήταν καθαρό και πως δεν είχε μπει τίποτε στο κρασί που να μπορούσε να του δώσει ούτε γεύση σιδήρου ούτε δέρματος. Κι όμως, αυτοί οι δυο μεγάλοι δοκιμαστές επέμεναν σε όσα είχαν πει. Πέρασε καιρός, το κρασί πουλήθηκε, και όταν πήγαν να καθαρίσουν το βαρέλι, βρήκαν μέσα ένα μικρό κλειδί κρεμασμένο από λουρί κορδοβάνικου δέρματος. Πες μου τώρα αν δεν έχει δικαίωμα να λέει τη γνώμη του σε τέτοιες περιπτώσεις ένας άνθρωπος που βγαίνει από τέτοια γενιά.»

«Γι' αυτό λέω», είπε ο του Άλσους, «ας αφήσουμε κατά μέρος το κυνήγι των περιπετειών· κι αφού έχουμε ψωμί, ας μη γυρεύουμε γλυκίσματα. Ας γυρίσουμε στους στάβλους μας, γιατί, αν είναι θέλημα Θεού, εκεί θα μας βρει.»

«Ως να φτάσει ο αφέντης μου στη Σαραγόσα», είπε ο Σάντσο, «θα μείνω στην υπηρεσία του· ύστερα, βλέπουμε.»

Στο τέλος, οι δυο ιπποκόμοι μίλησαν τόσο πολύ και ήπιαν τόσο πολύ, που μόνο ο ύπνος μπορούσε να τους δέσει τη γλώσσα και να συγκρατήσει τη δίψα τους, αφού να τη σβήσουν ήταν αδύνατο. Έτσι αποκοιμήθηκαν αγκαλιασμένοι με την ασκίδα, που είχε πια σχεδόν αδειάσει, και με μισομασημένες μπουκιές ακόμα στο στόμα· κι εμείς θα τους αφήσουμε εδώ προς το παρόν, για να διηγηθούμε όσα συνέβησαν ανάμεσα στον Ιππότη του Άλσους και τον Ιππότη της Θλιμμένης Μορφής.

p13e.jpg (43K)

[illegible] XIV. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

p14a.jpg (120K)

Πλήρες μέγεθος

Ανάμεσα σε όσα ειπώθηκαν ανάμεσα στον Δον Κιχώτη και τον Ιππότη του Δάσους, η ιστορία μας λέει πως εκείνος του Άλσους είπε στον Δον Κιχώτη: «Με δυο λόγια, κύριε ιππότη, θέλω να ξέρετε πως η μοίρα μου —ή, για να το πω πιο σωστά, η δική μου επιλογή— με οδήγησε να ερωτευτώ την ασύγκριτη Κασιλδέα ντε Βανδάλια. Τη λέω ασύγκριτη γιατί δεν έχει όμοιά της, ούτε στο παράστημα ούτε στην υπεροχή καταγωγής και ομορφιάς. Αυτή λοιπόν η ίδια Κασιλδέα, για την οποία μιλώ, ανταπέδωσε τον έντιμο έρωτά μου και τις ευγενικές μου επιθυμίες βάζοντάς με, όπως η μητριά του τον Ηρακλή, να περάσω από πολλούς και κάθε λογής κινδύνους, υποσχόμενή μου κάθε φορά πως, μόλις τελείωνε ο επόμενος, θα έφτανα επιτέλους σε αυτό που ποθούσα· όμως οι άθλοι μου πλήθαιναν κρίκο τον κρίκο, ώσπου έγιναν αμέτρητοι, και δεν ξέρω ποιος θα είναι ο τελευταίος που θα σημάνει την αρχή της εκπλήρωσης των αγνών μου πόθων. Μια φορά μού πρόσταξε να πάω να προκαλέσω τη φημισμένη γιγάντισσα της Σεβίλλης, τη λεγόμενη Λα Χιράλδα, που είναι τόσο δυνατή και στιβαρή σαν να ήταν φτιαγμένη από μπρούντζο, και που, αν και δεν κουνιέται ποτέ από τη θέση της, είναι η πιο ανήσυχη και αλλοπρόσαλλη γυναίκα στον κόσμο. Πήγα, είδα, νίκησα, και την έκανα να μείνει ήσυχη και να φερθεί φρόνιμα, γιατί για περισσότερο από μια βδομάδα δεν φύσηξε τίποτε άλλο παρά

βοριάδες. Άλλη φορά μού ανατέθηκε να σηκώσω εκείνες τις αρχαίες πέτρες, τους πανίσχυρους ταύρους του Γκισάνδο, έργο που θα ταίριαζε περισσότερο σε αχθοφόρους παρά σε ιππότες. Ύστερα πάλι μού διέταξε να ριχτώ στο σπήλαιο της Κάβρα —κίνδυνος φοβερός και χωρίς όμοιο— και να της φέρω λεπτομερή αναφορά για όλα όσα κρύβονται στα σκοτεινά του βάθη. Σταμάτησα την κίνηση της Χιράλδας, σήκωσα τους ταύρους του Γκισάνδο, ρίχτηκα στο σπήλαιο και έφερα στο φως τα μυστικά της αβύσσου του· κι όμως οι ελπίδες μου είναι πιο νεκρές κι από νεκρές, ενώ η περιφρόνησή της και οι προσταγές της παραμένουν το ίδιο ζωηρές όπως πάντα. Και για να τελειώνω, τελευταία απ' όλα μού πρόσταξε να περάσω από όλες τις επαρχίες της Ισπανίας και να αναγκάσω όλους τους περιπλανώμενους ιππότες που γυρίζουν εκεί να ομολογήσουν πως εκείνη ξεπερνά σε ομορφιά όλες τις γυναίκες που ζουν σήμερα, και πως εγώ είμαι ο πιο γενναίος και ο πιο βαθιά ερωτευμένος ιππότης πάνω στη γη· και προς απόδειξη αυτού του ισχυρισμού έχω ήδη διασχίσει το μεγαλύτερο μέρος της Ισπανίας και έχω νικήσει εκεί αρκετούς ιππότες που τόλμησαν να με αντικρούσουν· όμως αυτό για το οποίο καμαρώνω και περηφανεύομαι περισσότερο είναι πως νίκησα σε μονομαχία εκείνον τον τόσο ξακουστό ιππότη, τον Δον Κιχώτη της Μάντσας, και τον έκανα να ομολογήσει πως η δική μου Κασιλδέα είναι ομορφότερη από τη δική του Δουλτσινέα· και με αυτή τη μία νίκη θεωρώ πως έχω νικήσει όλους τους ιππότες του κόσμου· γιατί αυτός ο Δον Κιχώτης για τον οποίο μιλώ τους έχει νικήσει όλους, κι αφού νίκησα εγώ εκείνον, η δόξα του, η φήμη του και η τιμή του πέρασαν και μεταφέρθηκαν στο δικό μου πρόσωπο· γιατί

Όσο πιο λαμπρή είναι η φήμη του νικημένου, τόσο μεγαλύτερη δόξα χρυσώνει το στέμμα του νικητή.

Έτσι, τα αμέτρητα κατορθώματα του εν λόγω Δον Κιχώτη έχουν τώρα περαστεί στον λογαριασμό μου και έχουν γίνει δικά μου.»

Ο Δον Κιχώτης έμεινε κατάπληκτος όταν άκουσε τον Ιππότη του Άλσους και χίλιες φορές πήγε να του πει κατάμουτρα πως έλεγε ψέματα· η λέξη ήταν ήδη στην άκρη της γλώσσας του. Κρατήθηκε όμως όσο μπορούσε, για να τον αναγκάσει να ομολογήσει μόνος του το ψέμα, κι έτσι του είπε ήρεμα: «Για όσα λέτε, κύριε ιππότη, ότι νικήσατε τους περισσότερους ιππότες της Ισπανίας, ή και όλου του κόσμου, δεν λέω τίποτα· όμως ότι νικήσατε τον Δον Κιχώτη της Μάντσας, αυτό το θεωρώ αμφίβολο. Μπορεί να ήταν κάποιος άλλος που του έμοιαζε, αν και λίγοι είναι σαν κι αυτόν.»

«Πώς; Δεν τον νίκησα;» είπε ο ιππότης του Άλσους. «Μα τον ουρανό που είναι από πάνω μας, πολέμησα με τον Δον Κιχώτη, τον κατανίκησα και τον έκανα να παραδοθεί. Είναι άντρας ψηλός, με ισχνά χαρακτηριστικά, μακριά και λιγνά άκρα, μαλλιά που γκριζάρουν, αετίσια μύτη κάπως γαμψή και μεγάλα μαύρα πεσμένα μουστάκια. Πολεμά με το όνομα “Το Πρόσωπο”, και για ιπποκόμο του έχει έναν χωρικό που τον λένε Σάντσο Πάνθα. Σφίγγει τα πλευρά και κρατά τα γκέμια ενός ξακουστού αλόγου που λέγεται Ροσινάντε. Και τέλος, κυρία της βούλησής του έχει κάποια Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο, που παλιότερα τη φώναζαν Αλδόνθα Λορένθο, όπως κι εγώ αποκαλώ τη δική μου Κασιλδέα ντε Βανδάλια, επειδή το όνομά της είναι Κασίλδα και είναι από την

Ανδαλουσία. Αν όλα αυτά τα σημάδια δεν αρκούν για να αποδείξουν την αλήθεια όσων λέω, να κι εδώ το σπαθί μου, που θα αναγκάσει και την ίδια την απιστία να τα πιστέψει.»

«Ηρεμήστε, κύριε ιππότη», είπε ο Δον Κιχώτης, «και ακούστε με προσεκτικά. Πρέπει να ξέρετε πως αυτός ο Δον Κιχώτης για τον οποίο μιλάτε είναι ο πιο στενός φίλος που έχω στον κόσμο· τόσο, που μπορώ να πω πως τον θεωρώ σαν τον ίδιο μου τον εαυτό. Και από τα ακριβή και ξεκάθαρα στοιχεία που δώσατε, δεν μπορώ παρά να πιστέψω ότι πρέπει να είναι ακριβώς εκείνος που νικήσατε. Από την άλλη, όμως, βλέπω με τα μάτια μου και αγγίζω με τα χέρια μου πως είναι αδύνατο να ήταν ο ίδιος· εκτός βέβαια αν, επειδή έχει πολλούς εχθρούς μάγους, και ιδιαίτερα έναν που τον καταδιώκει αδιάκοπα, κάποιος από αυτούς πήρε τη μορφή του για να αφήσει τον εαυτό του να νικηθεί, ώστε να του στερήσει τη δόξα που τα υψηλά του κατορθώματα ως ιππότη τού έχουν κερδίσει και εξασφαλίσει σε όλο τον γνωστό κόσμο. Και για να επιβεβαιώσω όσα λέω, πρέπει να σας πω επίσης ότι μόλις πριν από δέκα ώρες αυτοί οι μάγοι, οι εχθροί του, μεταμόρφωσαν τη μορφή και το πρόσωπο της ωραίας Δουλτσινέας του Τοβόσο σε μια βρόμικη και ταπεινή χωριατοπούλα· και με τον ίδιο τρόπο θα πρέπει να μεταμόρφωσαν και τον Δον Κιχώτη. Κι αν όλα αυτά δεν αρκούν για να σας πείσουν πως λέω την αλήθεια, να ο ίδιος ο Δον Κιχώτης, που θα την υποστηρίξει με τα όπλα, πεζός ή έφιππος ή όπως αλλιώς θελήσετε.»

Και λέγοντας αυτά σηκώθηκε όρθιος και ακούμπησε το χέρι του στο σπαθί του, περιμένοντας να δει τι θα έκανε ο Ιππότης του Άλσους. Εκείνος, με εξίσου ήρεμη φωνή, αποκρίθηκε: «Οι

εγγυήσεις δεν τρομάζουν όποιον πληρώνει σωστά το χρέος του· όποιος κατάφερε να σας νικήσει μία φορά, όταν ήσασταν μεταμορφωμένος, σερ Δον Κιχώτη, μπορεί δικαίως να ελπίζει πως θα σας υποτάξει και στην αληθινή σας μορφή. Όμως δεν ταιριάζει σε ιππότες να κάνουν τα πολεμικά τους κατορθώματα μέσα στο σκοτάδι, σαν ληστές του δρόμου και τραμπούκοι. Ας περιμένουμε λοιπόν να ξημερώσει, ώστε ο ήλιος να δει τα έργα μας· και οι όροι της αναμέτρησής μας θα είναι οι εξής: ο ηττημένος θα τεθεί στη διάθεση του νικητή, για να κάνει ό,τι εκείνος του προστάξει, αρκεί η προσταγή να είναι αντάξια ιππότη.»

«Είμαι παραπάνω από ικανοποιημένος με αυτούς τους όρους και τις προϋποθέσεις», απάντησε ο Δον Κιχώτης. Κι έτσι, πήγαν εκεί όπου κοιμούνταν οι ιπποκόμοι τους και τους βρήκαν να ροχαλίζουν, στην ίδια ακριβώς στάση που είχαν όταν τους πήρε ο ύπνος. Τους ξύπνησαν και τους είπαν να ετοιμάσουν τ' άλογα, γιατί με την ανατολή του ήλιου θα έδιναν μια αιματηρή και σκληρή μονομαχία. Στο άκουσμα αυτό ο Σάντσο τα έχασε και έμεινε κεραυνοβολημένος, τρέμοντας για την ασφάλεια του αφέντη του εξαιτίας των φοβερών κατορθωμάτων που είχε ακούσει τον ιπποκόμο του Δάσους να αποδίδει στον δικό του κύριο. Ωστόσο, χωρίς να πουν λέξη, οι δυο ιπποκόμοι πήγαν να βρουν τα ζώα τους· γιατί στο μεταξύ τα τρία άλογα και ο γάιδαρος είχαν ήδη μυριστεί μεταξύ τους και είχαν μαζευτεί όλα μαζί.

Στον δρόμο, εκείνος του Δάσους είπε στον Σάντσο: «Πρέπει να ξέρεις, αδελφέ, πως οι πολεμιστές της Ανδαλουσίας συνηθίζουν, όταν είναι παράνυμφοι σε μια φιλονικία, να μη

στέκονται με σταυρωμένα χέρια όσο πολεμούν οι βαφτισιμιοί τους· στο λέω για να θυμάσαι πως, όσο θα πολεμούν οι αφέντες μας, πρέπει να πολεμήσουμε κι εμείς και να γίνουμε κομμάτια ο ένας τον άλλον».

«Αυτό το έθιμο, κύριε ιπποκόμε», απάντησε ο Σάντσο, «μπορεί να ισχύει για εκείνους τους νταήδες και τους καβγατζήδες που λες, αλλά σίγουρα όχι για τους ιπποκόμους των περιπλανώμενων ιπποτών. Τουλάχιστον, εγώ δεν έχω ακούσει ποτέ τον αφέντη μου να μιλά για τέτοιο έθιμο, κι εκείνος ξέρει απ' έξω όλους τους νόμους της ιπποτικής περιπλάνησης. Αλλά κι αν δεχτούμε πως υπάρχει ρητός νόμος που λέει ότι οι ιπποκόμοι πρέπει να πολεμούν όσο πολεμούν οι αφέντες τους, εγώ δεν σκοπεύω να τον υπακούσω· προτιμώ να πληρώσω όποια ποινή προβλέπεται για ειρηνικούς ιπποκόμους σαν εμένα. Γιατί είμαι βέβαιος πως δεν μπορεί να είναι πάνω από δυο λίβρες κερί, και προτιμώ να τις πληρώσω, αφού ξέρω πως θα μου κοστίσουν λιγότερο από το στουπί που θα χρειαστώ για να μου δέσουν το κεφάλι, το οποίο εγώ το θεωρώ ήδη σπασμένο και σκισμένο. Κι υπάρχει κι άλλο ένα πράγμα που κάνει αδύνατο να πολεμήσω: δεν έχω σπαθί, γιατί ποτέ στη ζωή μου δεν κουβάλησα τέτοιο πράγμα».

«Ξέρω μια καλή λύση γι' αυτό», είπε εκείνος του Δάσους. «Έχω εδώ δυο λινές σακούλες ίδιου μεγέθους· θα πάρεις τη μία κι εγώ την άλλη, και θα πολεμήσουμε χτυπώντας ο ένας τον άλλον με τις σακούλες, με ίσα όπλα».

«Αν είναι έτσι, τότε με όλη μου την καρδιά», είπε ο Σάντσο, «γιατί τέτοια μάχη θα μας χρησιμεύσει για να τινάξουμε τη σκόνη από πάνω μας αντί να μας κάνει κακό».

«Αυτό δεν γίνεται», είπε ο άλλος, «γιατί πρέπει να βάλουμε μέσα στα σακιά, για να μην τα παίρνει ο αέρας, μισή ντουζίνα ωραία, λεία βοτσαλάκια, όλα με το ίδιο βάρος· έτσι θα μπορούμε να χτυπάμε ο ένας τον άλλον χωρίς να πάθουμε καμιά ζημιά ή κακό.»

«Στο όνομα του πατέρα μου!» είπε ο Σάντσο. «Κοίτα τι κουνάβι, τι ζιμπελίνα και τι μαξιλάρια από ξασμένο βαμβάκι βάζει μέσα στα σακιά, για να μη μας σπάσουν τα κεφάλια και να μη μας κάνουν τα κόκαλα ζελέ! Αλλά κι αν τα γέμιζαν με μετάξι, εγώ σου λέω, αφέντη, δεν πρόκειται να πολεμήσω· ας πολεμήσουν οι κύριοί μας, δική τους υπόθεση είναι, κι εμείς ας πιούμε κι ας ζήσουμε· γιατί ο χρόνος θα φροντίσει να μας ξεφορτώσει τη ζωή μας, χωρίς να τρέχουμε εμείς να γυρεύουμε χτυπήματα για να τελειώσουμε πριν από την ώρα μας, προτού πέσουμε από το δέντρο από την πολλή ωρίμανση.»

«Παρ' όλα αυτά», αποκρίθηκε εκείνος του Άλσους, «πρέπει να πολεμήσουμε, έστω και μόνο για μισή ώρα.»

«Ούτε κατά διάνοια», είπε ο Σάντσο· «δεν είμαι τόσο αγενής ούτε τόσο αχάριστος, ώστε να μαλώσω, έστω και λίγο, με άνθρωπο με τον οποίο έχω φάει και πιει· κι έπειτα, ποιος στο διάβολο μπορεί να βάλει τον εαυτό του να πολεμήσει ψύχραιμα, χωρίς θυμό και χωρίς πρόκληση;»

«Αυτό το κανονίζω εγώ μια χαρά», είπε εκείνος του Άλσους, «και μάλιστα έτσι: πριν αρχίσουμε τη μάχη, θα πλησιάσω την αφεντιά σου ήσυχα και μαλακά και θα σου ρίξω τρεις-τέσσερις γερούς μπάτσους, που θα σε ξαπλώσουν στα πόδια μου και θα σου ξυπνήσουν τον θυμό, κι ας κοιμάται πιο βαθιά κι από μυωξό.»

«Για να ταιριάξω με το σχέδιό σου», είπε ο Σάντσο, «έχω κι εγώ ένα άλλο που δεν πάει πίσω: θα πάρω ένα ρόπαλο και, πριν προλάβει η αφεντιά σου να πλησιάσει αρκετά για να μου ξυπνήσει τον θυμό, θα κοιμίσω τον δικό σου τόσο βαθιά με τις ξυλιές, που δεν θα ξυπνήσει παρά μόνο στον άλλο κόσμο· γιατί είναι γνωστό πως εγώ δεν είμαι άνθρωπος που αφήνει τον καθένα να του πιάνει το πρόσωπο. Ο καθένας ας προσέχει το βέλος· αν και το πιο σίγουρο θα ήταν να αφήσει ο καθένας τον θυμό του να κοιμάται, γιατί κανείς δεν ξέρει την καρδιά του άλλου, και μπορεί κάποιος να πάει για μαλλί και να γυρίσει κουρεμένος. Ο Θεός ευλόγησε την ειρήνη και καταράστηκε τους καβγάδες· κι αν μια κυνηγημένη γάτα, στριμωγμένη και πιεσμένη, γίνεται λιοντάρι, ο Θεός ξέρει τι μπορεί να γίνω εγώ, που είμαι άνθρωπος. Γι' αυτό, από τώρα κιόλας, σε προειδοποιώ, κύριε ιπποκόμε, πως όλο το κακό και η ζημιά που μπορεί να βγουν από τον καβγά μας θα χρεωθούν στον λογαριασμό σου.»

«Πολύ καλά», είπε εκείνος του Άλσους· «ο Θεός θα φέρει την αυγή και όλα θα πάνε καλά.»

Και τότε, πουλιά κάθε λογής με λαμπερό φτέρωμα άρχισαν να κελαηδούν στα δέντρα, και με τις ποικίλες, χαρούμενες φωνές τους έμοιαζαν να καλωσορίζουν και να χαιρετούν τη φρέσκια

αυγή, που άρχιζε να δείχνει την ομορφιά του προσώπου της στις πύλες και στα μπαλκόνια της ανατολής, τινάζοντας από τα μαλλιά της άφθονα υγρά μαργαριτάρια. Λουσμένα σ' αυτή τη γλυκιά δροσιά, και τα φυτά έμοιαζαν να σκορπούν και να ραντίζουν μαργαριταρένιες σταγόνες, οι ιτιές έσταζαν γλυκό μάννα, οι πηγές γελούσαν, τα ρυάκια ψιθύριζαν, τα δάση χαίρονταν και τα λιβάδια ντύνονταν όλη τους τη δόξα για τον ερχομό της. Όμως μόλις το φως της μέρας δυνάμωσε αρκετά ώστε να μπορεί κανείς να βλέπει και να ξεχωρίζει τα πράγματα, το πρώτο που αντίκρισαν τα μάτια του Σάντσο Πάνθα ήταν η μύτη του ιπποκόμου του Άλσους, τόσο μεγάλη που σχεδόν σκέπαζε όλο του το σώμα. Λέγεται μάλιστα πως ήταν τερατώδης σε μέγεθος, γαμψή στη μέση, γεμάτη μυρμηγκιές και στο χρώμα του μούρου, σαν μελιτζάνα· κρεμόταν δυο δάχτυλα κάτω από το στόμα του, και το μέγεθος, το χρώμα, οι μυρμηγκιές και το στρίψιμό της έκαναν το πρόσωπό του τόσο αποκρουστικό, ώστε ο Σάντσο, μόλις τον κοίταξε, άρχισε να τρέμει σύγκορμος σαν παιδί με σπασμούς, και μέσα του ορκίστηκε πως προτιμούσε να φάει διακόσιες σφαλιάρες παρά να τον προκαλέσουν να τα βάλει μ' εκείνο το τέρας. Ο Δον Κιχώτης εξέτασε τον αντίπαλό του και είδε πως φορούσε ήδη το κράνος του με το προσωπίδιο κατεβασμένο, έτσι που δεν μπορούσε να διακρίνει το πρόσωπό του· παρατήρησε όμως ότι ήταν γεροδεμένος άντρας, όχι και πολύ ψηλός. Πάνω από την πανοπλία φορούσε έναν επενδύτη ή ράσο από ύφασμα που έμοιαζε να είναι το πιο εκλεκτό χρυσοΰφαντο, ολόκληρο στολισμένο με λαμπερούς καθρέφτες σαν μικρά φεγγάρια, που του έδιναν μια εξαιρετικά κομψή και επιβλητική όψη· πάνω από το κράνος του ανέμιζε

πλήθος από λοφία πράσινα, κίτρινα και λευκά, και το κοντάρι του, που ήταν ακουμπισμένο σ' ένα δέντρο, ήταν πολύ μακρύ και γερό, με ατσάλινη αιχμή μεγαλύτερη από μια παλάμη.

Ο Δον Κιχώτης τα παρατήρησε όλα και τα ζύγισε όλα, και απ' όσα είδε και πρόσεξε κατέληξε πως ο συγκεκριμένος ιππότης πρέπει να ήταν άνθρωπος μεγάλης δύναμης. Ωστόσο δεν τον κυρίευσε φόβος, όπως τον Σάντσο Πάνθα· αντίθετα, με ήρεμο και ατρόμητο ύφος είπε στον Ιππότη των Καθρεφτών: «Αν, κύριε ιππότη, η μεγάλη σας λαχτάρα για μάχη δεν έχει διώξει την ευγένειά σας, τότε σας παρακαλώ, χάρη σ' αυτήν, να σηκώσετε λίγο το προσωπίδιό σας, ώστε να δω αν η ομορφιά του προσώπου σας ταιριάζει με τη λαμπρότητα της εξάρτυσής σας.»

«Είτε βγείτε νικητής είτε νικημένος από αυτή την περιπέτεια, κύριε ιππότη», απάντησε ο Ιππότης των Καθρεφτών, «θα έχετε άφθονο χρόνο και την άνεση να με δείτε. Κι αν τώρα δεν κάνω αυτό που ζητάτε, είναι γιατί μου φαίνεται πως θα αδικούσα σοβαρά την ωραία Κασιλδέα ντε Βανδάλια, χάνοντας χρόνο για να σηκώσω την προσωπίδα μου πριν σας αναγκάσω να ομολογήσετε αυτό που ήδη ξέρετε πως υποστηρίζω.»

«Τότε λοιπόν», είπε ο Δον Κιχώτης, «τουλάχιστον όσο ανεβαίνουμε στ' άλογα μπορείτε να μου πείτε αν εγώ είμαι εκείνος ο Δον Κιχώτης που είπατε πως νικήσατε.»

«Σ' αυτό σας απαντώ», είπε ο Ιππότης των Καθρεφτών, «πως μοιάζετε με τον ίδιο τον ιππότη που νίκησα όσο μοιάζει το ένα αυγό με το άλλο· όμως, αφού λέτε πως σας καταδιώκουν μάγοι, δεν τολμώ να πω με βεβαιότητα αν είστε πράγματι

εκείνο το πρόσωπο ή όχι.»

«Αυτό», είπε ο Δον Κιχώτης, «μου αρκεί για να βεβαιωθώ ότι βρίσκεστε σε πλάνη. Για να σας τη λύσω εντελώς, ας φέρουν τ' άλογά μας· και σε λιγότερο χρόνο απ' όσο θα χρειαζόσασταν για να σηκώσετε την προσωπίδα σας, αν ο Θεός, η κυρά μου και το μπράτσο μου με στηρίξουν, εγώ θα δω το πρόσωπό σας και εσείς θα δείτε πως δεν είμαι ο νικημένος Δον Κιχώτης που νομίζετε.»

Με αυτά τα λόγια, και χωρίς να συνεχίσουν άλλο τη συζήτηση, ανέβηκαν στ' άλογά τους. Ο Δον Κιχώτης γύρισε τον Ροσινάντε για να πάρει την κατάλληλη απόσταση και να ορμήσει ξανά πάνω στον αντίπαλό του, και ο Ιππότης των Καθρεφτών έκανε το ίδιο. Όμως ο Δον Κιχώτης δεν είχε απομακρυνθεί ούτε είκοσι βήματα, όταν άκουσε τον άλλον να τον φωνάζει· γύρισαν λοιπόν και οι δυο ως τη μέση της απόστασης, και ο Ιππότης των Καθρεφτών του είπε: «Να θυμάστε, κύριε ιππότη, πως οι όροι της μονομαχίας μας είναι ότι ο ηττημένος, όπως είπα και πριν, θα είναι στη διάθεση του νικητή.»

«Το ξέρω ήδη», είπε ο Δον Κιχώτης· «αρκεί όσα διαταχθούν και επιβληθούν στον ηττημένο να μην ξεπερνούν τα όρια της ιπποσύνης.»

«Αυτό είναι αυτονόητο», απάντησε ο Ιππότης των Καθρεφτών.

Εκείνη τη στιγμή, η αλλόκοτη μύτη του ιπποκόμου φάνηκε μπροστά στα μάτια του Δον Κιχώτη, και δεν έμεινε λιγότερο κατάπληκτος από τον Σάντσο στη θέα της. Τον πέρασε για κάποιο τέρας ή για άνθρωπο από καινούριο είδος, από κάποια

απόκοσμη ράτσα. Ο Σάντσο, βλέποντας τον αφέντη του να απομακρύνεται για να πάρει φόρα, δεν ήθελε με τίποτα να μείνει μόνος με τον μυτούλα, γιατί φοβόταν πως με ένα και μόνο χτύπημα εκείνης της μύτης πάνω στη δική του η μάχη θα τελείωνε αμέσως γι' αυτόν και θα βρισκόταν ξαπλωμένος καταγής, είτε από το χτύπημα είτε από τον τρόμο. Έτσι έτρεξε πίσω από τον αφέντη του, πιασμένος από το λουρί του αναβολέα του Ροσινάντε, και όταν του φάνηκε πως είχε έρθει η ώρα να γυρίσουν, είπε: «Σας παρακαλώ, αφέντη μου, πριν γυρίσετε να ορμήσετε, βοηθήστε με να ανέβω σε αυτή τη φελλόδρυ, απ' όπου θα μπορώ να παρακολουθήσω την παλικαρίσια αναμέτρηση που πρόκειται να δώσετε με αυτόν τον ιππότη, πράγμα που μου ταιριάζει πολύ περισσότερο και είναι πολύ καλύτερο από το να τη δω από κάτω.»

«Εμένα πάλι μου φαίνεται, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «πως θέλεις να ανέβεις σε εξέδρα για να βλέπεις τις ταυρομαχίες χωρίς κανέναν κίνδυνο.»

«Για να πω την αλήθεια», αποκρίθηκε ο Σάντσο, «η τερατώδης μύτη εκείνου του ιπποκόμου με έχει γεμίσει φόβο και τρόμο, και δεν τολμώ να μείνω κοντά του.»

«Είναι πράγματι τέτοια», είπε ο Δον Κιχώτης, «που αν δεν ήμουν αυτός που είμαι, θα με τρόμαζε κι εμένα· έλα λοιπόν, θα σε βοηθήσω να ανέβεις εκεί που θέλεις.»

Όσο ο Δον Κιχώτης περίμενε να σκαρφαλώσει ο Σάντσο στη φελλόδεντρη βελανιδιά, ο Ιππότης των Καθρεφτών πήρε όση απόσταση έκρινε πως χρειαζόταν. Νομίζοντας ότι ο Δον Κιχώτης είχε κάνει το ίδιο, και χωρίς να περιμένει ήχο από

σάλπιγγα ή άλλο σύνθημα για να ξεκινήσουν, γύρισε το άλογό του —που δεν ήταν ούτε πιο γρήγορο ούτε πιο όμορφο από τον Ροσινάντε— και όρμησε πάνω στον αντίπαλό του με όλη του την ταχύτητα, που στην πράξη δεν ήταν παρά ένα ήρεμο τροχάδην. Μόλις όμως είδε ότι εκείνος ήταν απασχολημένος να ανεβάζει τον Σάντσο, τράβηξε τα γκέμια και σταμάτησε στη μέση της πορείας του· και το άλογό του τού χρωστούσε ευγνωμοσύνη γι' αυτό, γιατί ήδη δεν άντεχε άλλο να προχωρήσει. Ο Δον Κιχώτης, νομίζοντας πως ο εχθρός του ερχόταν καταπάνω του με ορμή, κάρφωσε δυνατά τα σπιρούνια στα αδύνατα πλευρά του Ροσινάντε και τον έκανε να ξεχυθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε η ιστορία λέει πως μόνο αυτή τη φορά τον είδαν να κάνει κάτι που έμοιαζε με καλπασμό· όλες τις άλλες φορές το μόνο που κατάφερνε ήταν ένα απλό τροχάδην. Με αυτή την ασύγκριτη μανία όρμησε πάνω στον Ιππότη των Καθρεφτών, που εκείνη τη στιγμή χωνόταν με τα σπιρούνια στο άλογό του μέχρι τα κουμπιά, χωρίς να μπορεί να το μετακινήσει ούτε όσο ένα δάχτυλο από το σημείο όπου είχε ακινητοποιηθεί. Και τότε, στην πιο τυχερή και κρίσιμη στιγμή, ο Δον Κιχώτης έφτασε πάνω στον αντίπαλό του, που πάλευε με το άλογό του και ήταν μπερδεμένος με τη λόγχη του, την οποία είτε δεν μπορούσε να χειριστεί είτε δεν πρόλαβε να τη φέρει σε θέση. Ο Δον Κιχώτης όμως δεν έδωσε καμία σημασία σε όλα αυτά και, χωρίς να κινδυνεύσει στο παραμικρό, χτύπησε τον Ιππότη των Καθρεφτών με τέτοια δύναμη, ώστε τον έριξε κάτω, παρά τη θέλησή του, πάνω από τα καπούλια του αλόγου του. Η πτώση ήταν τόσο βαριά, που έμεινε ξαπλωμένος σαν νεκρός, χωρίς να κουνάει ούτε χέρι ούτε πόδι. Μόλις τον είδε να πέφτει ο Σάντσο, γλίστρησε κάτω από

τη φελλόδεντρη βελανιδιά και έτρεξε όσο πιο γρήγορα μπορούσε προς το μέρος του αφέντη του. Εκείνος είχε ήδη κατεβεί από τον Ροσινάντε και στεκόταν πάνω από τον Ιππότη των Καθρεφτών. Του έλυσε το κράνος για να δει αν ήταν νεκρός και, αν τύχαινε να είναι ζωντανός, να του δώσει αέρα. Και τότε είδε —ποιος μπορεί να πει τι είδε χωρίς να γεμίσει όσους το ακούνε με έκπληξη, θαυμασμό και δέος;— είδε, λέει η ιστορία, το ίδιο ακριβώς πρόσωπο, την ίδια όψη, το ίδιο βλέμμα, την ίδια φυσιογνωμία, την ίδια μορφή, την ίδια εικόνα του βακαλαυρου Σαμψών Καρράσκο! Μόλις το είδε, φώναξε δυνατά: «Γρήγορα εδώ, Σάντσο, και κοίτα αυτό που θα δεις αλλά δεν θα το πιστέψεις· έλα αμέσως, παιδί μου, και μάθε τι μπορούν να κάνουν τα μάγια, οι μάγοι και οι γητευτές.»

Ο Σάντσο πλησίασε και, μόλις είδε το πρόσωπο του βακαλαυρου Καράσκο, άρχισε να κάνει τον σταυρό του ασταμάτητα και να σταυροκοπιέται ξανά και ξανά. Όλο αυτό το διάστημα ο πεσμένος ιππότης δεν έδινε κανένα σημάδι ζωής, κι έτσι ο Σάντσο είπε στον Δον Κιχώτη: «Κατά τη γνώμη μου, αφέντη, όπως και να ’χει, η χάρη σας πρέπει να πάρει το σπαθί της και να το χώσει στο στόμα αυτού εδώ που μοιάζει με τον βακαλαυρο Σαμψών Καράσκο· μπορεί έτσι να σκοτώσετε έναν από τους εχθρούς σας, τους μάγους.»

«Η συμβουλή σου δεν είναι κακή», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί όσο λιγότεροι οι εχθροί τόσο το καλύτερο»· και τράβηξε το σπαθί του για να κάνει αυτό που του πρότεινε ο Σάντσο, όταν έφτασε ο ιπποκόμος των Καθρεφτών, τώρα πια χωρίς τη μύτη που τον έκανε τόσο αποκρουστικό, και φώναξε δυνατά: «Προσέξτε τι πάτε να κάνετε, κύριε Δον Κιχώτη· αυτός που

έχετε στα πόδια σας είναι φίλος σας, ο бакалаврος Σαμψών Καράσκο, κι εγώ είμαι ο ιπποκόμος του.»

«Και η μύτη;» είπε ο Σάντσο, βλέποντάς τον χωρίς εκείνο το φριχτό εξάρτημα που είχε πριν. Κι εκείνος απάντησε: «Την έχω εδώ, στην τσέπη μου», και βάζοντας το χέρι στη δεξιά του τσέπη, έβγαλε μια αποκριάτικη μύτη από βερνικωμένο χαρτόνι, σαν κι αυτή που έχει ήδη περιγραφεί. Ο Σάντσο, κοιτάζοντάς τον όλο και πιο προσεκτικά, αναφώνησε δυνατά γεμάτος έκπληξη: «Παναγία μου, βοήθα με! Δεν είναι ο Τομ Σεσιάλ, ο γείτονάς μου και κουμπάρος μου;»

«Μα βέβαια εγώ είμαι!» απάντησε ο ιπποκόμος, τώρα πια χωρίς μύτη. «Ο Τομ Σεσιάλ είμαι, κουμπάρε και φίλε Σάντσο Πάνθα· και σε λίγο θα σου πω με ποια μέσα, ποια τεχνάσματα και ποια ψέματα βρέθηκα εδώ. Προς το παρόν όμως, παρακάλεσε και ικέτεψε τον αφέντη σου να μην αγγίξει, κακομεταχειριστεί, τραυματίσει ή σκοτώσει τον Ιππότη των Καθρεφτών που έχει στα πόδια του· γιατί, χωρίς την παραμικρή αμφιβολία, είναι ο απερίσκεπτος και κακοσυλλογισμένος бакалаврος Σαμψών Καράσκο, ο συμπατριώτης μας.»

Εκείνη τη στιγμή ο Ιππότης των Καθρεφτών συνήλθε, και ο Δον Κιχώτης, βλέποντάς το, του κράτησε τη γυμνή αιχμή του σπαθιού πάνω από το πρόσωπο και του είπε: «Είσαι νεκρός, ιππότη, αν δεν ομολογήσεις πως η απαράμιλλη Δουλτσινέα δελ Τομπόσο ξεπερνά σε ομορφιά τη δική σου Κασιλδέα δε Βανδάλια· και, πέρα απ' αυτό, πρέπει να υποσχεθείς πως, αν βγεις ζωντανός από αυτή τη σύγκρουση και ηττημένος, θα πας στην πόλη του Ελ Τομπόσο και θα παρουσιαστείς μπροστά της

εκ μέρους μου, ώστε να σε μεταχειριστεί όπως εκείνη θελήσει. Κι αν σε αφήσει ελεύθερο να κάνεις ό,τι θέλεις, τότε θα επιστρέψεις και θα με αναζητήσεις —τα ίχνη των μεγάλων κατορθωμάτων μου θα σου δείξουν τον δρόμο για να με βρεις— και θα μου πεις τι ακριβώς συνέβη ανάμεσά σας· όροι που, σύμφωνα με όσα συμφωνήσαμε πριν από τη μονομαχία μας, δεν ξεπερνούν τα δίκαια όρια της ιπποσύνης.»

«Το ομολογώ», είπε ο πεσμένος ιππότης, «πως το βρόμικο, κουρελιασμένο παπούτσι της κυρίας Δουλτσινέας δελ Τομπόσο αξίζει περισσότερο από τα κακοχτενισμένα, έστω καθαρά, γένια της Κασιλδέας· και υπόσχομαι να πάω και να επιστρέψω από την παρουσία της σε σένα, και να σου δώσω πλήρη και λεπτομερή λογαριασμό για όλα όσα μου ζητάς.»

«Πρέπει επίσης να ομολογήσεις και να πιστέψεις», πρόσθεσε ο Δον Κιχώτης, «ότι ο ιππότης που νίκησες δεν ήταν ούτε μπορούσε να είναι ο Δον Κιχώτης της Μάντσας, αλλά κάποιος άλλος που του έμοιαζε· όπως κι εγώ ομολογώ και πιστεύω ότι εσύ, αν και μοιάζεις να είσαι ο бакалаврος Σαμψών Καράσκο, δεν είσαι αυτός, αλλά κάποιος άλλος που του μοιάζει, τον οποίο οι εχθροί μου έφεραν εδώ με τη μορφή του, ώστε να συγκρατήσω και να μετριάσω τη σφοδρότητα της οργής μου και να χρησιμοποιήσω με πραότητα τη δόξα της νίκης μου.»

«Ομολογώ, δέχομαι και πιστεύω πως όλα είναι όπως τα πιστεύεις, τα δέχεσαι και τα σκέφτεσαι εσύ», είπε ο σακατεμένος ιππότης. «Άφησέ με να σηκωθώ, σε παρακαλώ, αν βέβαια μου το επιτρέπει το χτύπημα της πτώσης μου, γιατί με έχει αφήσει σε πολύ άσχημη κατάσταση.»

Ο Δον Κιχώτης τον βοήθησε να σηκωθεί, με τη συνδρομή του ιπποκόμου του, του Τομ Σεσιάλ. Ο Σάντσο δεν πήρε στιγμή τα μάτια του από πάνω του και του έκανε ερωτήσεις, στις οποίες οι απαντήσεις έδιναν ολοφάνερη απόδειξη πως ήταν πράγματι και αληθινά ο ίδιος ο Τομ Σεσιάλ που έλεγε. Όμως η ιδέα που είχε ριζώσει στο μυαλό του Σάντσο, από όσα είχε πει ο αφέντης του για τους μάγους που είχαν αλλάξει το πρόσωπο του Ιππότη των Καθρεφτών και το είχαν κάνει ίδιο με του φοιτητή Σαμψών Καρράσκο, δεν τον άφηνε να πιστέψει αυτό που έβλεπε με τα μάτια του. Με δυο λόγια, και ο αφέντης και ο υπηρέτης έμειναν βυθισμένοι στην πλάνη τους· κι έτσι, κακοδιάθετοι και άτυχοι, ο Ιππότης των Καθρεφτών και ο ιπποκόμος του αποχαιρέτησαν τον Δον Κιχώτη και τον Σάντσο, με σκοπό εκείνος να πάει να βρει κάποιο χωριό όπου θα μπορούσε να δέσει και να περιποιηθεί τα πλευρά του. Ο Δον Κιχώτης και ο Σάντσο ξανάπιασαν τον δρόμο για τη Σαραγόσα, και εκεί η ιστορία τούς αφήνει, για να μας πει ποιοι ήταν ο Ιππότης των Καθρεφτών και ο μακρομύτης ιπποκόμος του.

p14e.jpg (56K)

[illegible] XV. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

p15a.jpg (122K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Δον Κιχώτης έφυγε ικανοποιημένος, πανευτυχής και πιο ματαιόδοξος από ποτέ, επειδή είχε νικήσει έναν τόσο γενναίο ιππότη, όπως φανταζόταν πως ήταν ο Ιππότης των Καθρεφτών· κι επιπλέον περίμενε, στηριγμένος στον ιπποτικό του λόγο, να μάθει από εκείνον αν τα μάγια της κυράς του κρατούσαν ακόμη. Γιατί ο νικημένος ιππότης ήταν υποχρεωμένος, αλλιώς θα έχανε την ιδιότητά του, να επιστρέψει και να του δώσει λογαριασμό για όσα θα συνέβαιναν ανάμεσα σ' εκείνον και σ' εκείνη. Όμως ο Δον Κιχώτης είχε το μυαλό του σ' αυτό, ενώ ο Ιππότης των Καθρεφτών σε κάτι εντελώς διαφορετικό: εκείνη τη στιγμή δεν σκεφτόταν τίποτε άλλο παρά να βρει κάποιο χωριό όπου θα μπορούσε να τον περιποιηθούν με καταπλάσματα, όπως έχει ήδη ειπωθεί. Η ιστορία συνεχίζει λέγοντας πως, όταν ο βακαλαυρος Σαμψών Καρράσκο συμβούλεψε τον Δον Κιχώτη να ξαναπιάσει την περιπλανώμενη ιπποσύνη που είχε αφήσει, το έκανε επειδή προηγουμένως είχε συνεννοηθεί με τον εφημέριο και τον κουρέα για το πώς θα κατάφερναν να κρατήσουν τον Δον Κιχώτη ήσυχο στο σπίτι του, χωρίς να βασανίζεται με τις κακότυχες περιπέτειές του. Σ' εκείνη τη σύσκεψη αποφασίστηκε ομόφωνα, και κυρίως ύστερα από

πρόταση του Καρράσκο, να τον αφήσουν να φύγει, αφού φαινόταν αδύνατο να τον συγκρατήσουν, και ο Σαμψών να βγει να τον συναντήσει ως περιπλανώμενος ιππότης, να μονομαχήσει μαζί του —αφορμή θα βρισκόταν εύκολα— και να τον νικήσει, πράγμα που το θεωρούσαν απλή υπόθεση. Συμφώνησαν επίσης πως ο ηττημένος θα παραδινόταν στο έλεος του νικητή. Έτσι, μόλις ο Δον Κιχώτης νικιόταν, ο ιππότης βακαλαυρος θα του πρόσταζε να επιστρέψει στο χωριό και στο σπίτι του και να μην τα εγκαταλείψει για δύο χρόνια, ή ώσπου να πάρει άλλη διαταγή από εκείνον. Και ήταν βέβαιο πως ο Δον Κιχώτης θα υπάκουε χωρίς δισταγμό, παρά να παραβεί ή να αμελήσει τους νόμους της ιπποσύνης. Στο διάστημα αυτής της απομόνωσης ίσως ξεχνούσε την τρέλα του, ή ίσως παρουσιαζόταν κάποια καλή ευκαιρία να βρεθεί μια πρόχειρη θεραπεία για την παραφροσύνη του. Ο Καρράσκο ανέλαβε την αποστολή, και ο Τομ Σεσιάλ, φίλος και γείτονας του Σάντσο Πάνθα, ένας ζωηρός και ελαφρόμυαλος τύπος, προσφέρθηκε να γίνει ο ιπποκόμος του. Ο Καρράσκο εξοπλίστηκε όπως έχει ήδη περιγραφεί, και ο Τομ Σεσιάλ, για να μην τον αναγνωρίσει ο φίλος του όταν συναντιούνταν, φόρεσε πάνω από τη φυσική του μύτη εκείνη την ψεύτικη μύτη της μεταμφίεσης που έχει ήδη αναφερθεί. Έτσι πήραν τον ίδιο δρόμο με τον Δον Κιχώτη και λίγο έλειψε να τον προλάβουν εγκαίρως ώστε να βρεθούν παρόντες στην περιπέτεια με το Άρμα του Θανάτου· τελικά τον συνάντησαν στο άλσος, όπου συνέβησαν όλα όσα μόλις διάβασε ο συνετός αναγνώστης. Και αν δεν υπήρχαν οι αλλόκοτες φαντασίες του Δον Κιχώτη και η πεποίθησή του πως ο βακαλαυρος δεν ήταν ο βακαλαυρος, ο κύριος βακαλαυρος θα είχε μείνει για πάντα

ανίκανος να πάρει το πτυχίο του licentiate, επειδή δεν βρήκε φωλιές εκεί όπου νόμιζε πως θα έβρισκε πουλιά.

Ο Τομ Σεσιάλ, βλέποντας πόσο άσχημα τους είχε βγει η υπόθεση και σε τι θλιβερό τέλος είχε καταλήξει η εκστρατεία τους, είπε στον εργένη: «Πραγματικά, κύριε Σαμψών Καράσκο, καλά να πάθουμε· εύκολο είναι να καταστρώνεις και να ξεκινάς ένα εγχείρημα, αλλά συχνά είναι δύσκολο να βγεις από αυτό με καλό τέλος. Ο Δον Κιχώτης είναι τρελός κι εμείς λογικοί· κι όμως εκείνος φεύγει γελώντας, σώος και αβλαβής, ενώ εσύ μένεις χτυπημένος και κακοπαθημένος! Θα ήθελα τώρα να μάθω ποιος είναι πιο τρελός: εκείνος που είναι έτσι επειδή δεν μπορεί να κάνει αλλιώς ή εκείνος που γίνεται από δική του επιλογή;»

Και ο Σαμψών απάντησε: «Η διαφορά ανάμεσα στα δυο είδη τρελών είναι πως εκείνος που είναι τρελός είτε το θέλει είτε όχι, θα είναι πάντα έτσι· ενώ εκείνος που γίνεται από μόνος του μπορεί να πάψει όποτε θελήσει.»

«Τότε,» είπε ο Τομ Σεσιάλ, «ήμουν τρελός με τη θέλησή μου όταν προσφέρθηκα να γίνω ο ιπποκόμος σου, και με τη θέλησή μου θα πάψω να είμαι και θα γυρίσω σπίτι.»

«Δικό σου θέμα αυτό,» αποκρίθηκε ο Σαμψών, «αλλά είναι γελοίο να νομίζεις πως εγώ θα γυρίσω σπίτι πριν δώσω ένα καλό ξύλο στον Δον Κιχώτη· και δεν είναι καμιά επιθυμία να ξαναβρεί τα λογικά του που με κάνει να τον κυνηγήσω τώρα, αλλά ο δυνατός πόνος που νιώθω στα πλευρά μου, που δεν μου αφήνει περιθώριο για πιο φιλάνθρωπες σκέψεις.»

Μιλώντας έτσι, οι δυο τους προχώρησαν ώσπου έφτασαν σε μια πόλη, όπου στάθηκαν τυχεροί και βρήκαν έναν πρακτικό γιατρό των οστών, με τη βοήθεια του οποίου ο δύστυχος Σαμψών θεραπεύτηκε. Ο Τομ Σεσιάλ τον άφησε και γύρισε στο σπίτι του, ενώ εκείνος έμεινε πίσω συλλογιζόμενος εκδίκηση· και η ιστορία θα ξαναγυρίσει σ' αυτόν στον κατάλληλο καιρό, ώστε τώρα να μη χάσει την ευκαιρία να διασκεδάσει με τον Δον Κιχώτη.

p15e.jpg (17K)

[illegible]

p16a.jpg (85K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Δον Κιχώτης συνέχισε το ταξίδι του γεμάτος κέφι, ικανοποίηση και εκείνη την αυτάρεσκη σιγουριά που έχει ήδη περιγραφεί, πεισμένος πως, χάρη στην πρόσφατη νίκη του, ήταν ο πιο γενναίος περιπλανώμενος ιππότης του κόσμου στην εποχή του. Όλες οι περιπέτειες που θα μπορούσαν από εδώ και πέρα να του συμβούν τις θεωρούσε κιόλας τελειωμένες και με ευτυχισμένη κατάληξη· δεν έδινε σημασία σε μάγια και μάγους· δεν σκεφτόταν πια ούτε τα αμέτρητα ξυλοκοπήματα που είχε φάει στην πορεία της ιπποτικής του περιπλάνησης, ούτε τη βροχή από πέτρες που του είχε αφήσει τα μισά δόντια στο χώμα, ούτε την αχαριστία των καταδίκων των γαλέρων, ούτε το θράσος των Γιανγκουεσάνων και την καταιγίδα από παλούκια που είχε πέσει πάνω του· με δυο λόγια, έλεγε μέσα του πως, αν μπορούσε να βρει κάποιο μέσο, κάποιον τρόπο, κάποιο δρόμο για να λύσει τα μάγια της κυράς του Δουλτσινέας, δεν θα ζήλευε ούτε την πιο μεγάλη τύχη που έφτασε ποτέ ή θα μπορούσε να φτάσει ο πιο ευνοημένος περιπλανώμενος ιππότης των παλιών καιρών.

Προχωρούσε χαμένος ολοκληρωτικά μέσα σ' αυτές τις φαντασίες, όταν ο Σάντσο του είπε: «Δεν είναι παράξενο, αφέντη, που έχω ακόμη μπροστά στα μάτια μου εκείνη την

τερατώδη, πελώρια μύτη του κουμπάρου μου, του Τομ Σεσιάλ;»

«Δηλαδή πιστεύεις, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «πως ο Ιππότης των Καθρεφτών ήταν ο μπακαλόγατος Καράσκο και ο ιπποκόμος του ο κουμπάρος σου, ο Τομ Σεσιάλ;»

«Δεν ξέρω τι να πω γι' αυτό», απάντησε ο Σάντσο. «Το μόνο που ξέρω είναι πως τα σημάδια που μου έδωσε για το ίδιο μου το σπίτι, τη γυναίκα μου και τα παιδιά μου δεν μπορούσε να μου τα δώσει κανείς άλλος παρά μόνο ο ίδιος· και το πρόσωπο, μόλις έφυγε η μύτη, ήταν ίδιο κι απαράλλαχτο με του Τομ Σεσιάλ, όπως το έχω δει τόσες φορές στο χωριό μου και δίπλα ακριβώς στο σπίτι μου· και η φωνή ήταν ακριβώς η ίδια.»

«Ας το σκεφτούμε λογικά, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης. «Πες μου λοιπόν, με ποια λογική μπορεί να υποθέσει κανείς ότι ο μπακαλόγατος Σαμψών Καράσκο θα ερχόταν σαν περιπλανώμενος ιππότης, αρματωμένος για επίθεση και άμυνα, να πολεμήσει μαζί μου; Υπήρξα ποτέ, έστω και κατά τύχη, εχθρός του; Του έδωσα ποτέ αφορμή να μου κρατά κακία; Είμαι αντίζηλός του ή μήπως ασκεί τα όπλα, ώστε να ζηλεύει τη δόξα που έχω αποκτήσει μ' αυτά;»

«Καλά, αλλά τι να πούμε, αφέντη», αποκρίθηκε ο Σάντσο, «για το ότι εκείνος ο ιππότης, όποιος κι αν είναι, έμοιαζε τόσο πολύ με τον μπακαλόγατο Καράσκο, και ο ιπποκόμος του τόσο πολύ με τον κουμπάρο μου, τον Τομ Σεσιάλ; Κι αν αυτό είναι μάγια, όπως λέει η αφεντιά σας, δεν υπήρχε άλλο ζευγάρι στον κόσμο για να πάρουν τη μορφή του;»

«Όλα αυτά», είπε ο Δον Κιχώτης, «είναι μηχανορραφία και σχέδιο των μοχθηρών μάγων που με καταδιώκουν. Προβλέποντας πως θα έβγαινα νικητής από τη σύγκρουση, φρόντισαν ο ηττημένος ιππότης να έχει το πρόσωπο του φίλου μου, του βακαλάου, ώστε η φιλία που του έχω να σταθεί εμπόδιο στην κόψη του σπαθιού μου και στη δύναμη του χεριού μου, και να μαλακώσει τη δίκαιη οργή της καρδιάς μου. Έτσι, εκείνος που επιχείρησε να μου πάρει τη ζωή με δόλο και ψέμα, θα έσωζε τη δική του. Και για να δεις πως έτσι έχουν τα πράγματα, ξέρεις ήδη, Σάντσο, από εμπειρία που ούτε ψεύδεται ούτε ξεγελά, πόσο εύκολο είναι για τους μάγους να αλλάζουν ένα πρόσωπο σε άλλο, να κάνουν το όμορφο άσχημο και το άσχημο όμορφο. Δεν πέρασαν ούτε δυο μέρες από τότε που είδες με τα ίδια σου τα μάτια την ομορφιά και τη χάρη της ασύγκριτης Δουλτσινέας σε όλη της την τελειότητα και τη φυσική αρμονία, ενώ εγώ την έβλεπα με την αποκρουστική και ταπεινή μορφή μιας χοντροκομμένης χωριατοπούλας, με καταρράκτες στα μάτια και βρόμικη ανάσα. Κι αφού ο διεστραμμένος μάγος τόλμησε να κάνει μια τόσο ασεβή μεταμόρφωση, δεν είναι καθόλου παράξενο που έκανε το ίδιο και με τον Σαμψών Καράσκο και τον κουμπάρο σου, για να μου αρπάξει τη δόξα της νίκης μέσα από τα χέρια. Παρ' όλα αυτά, παρηγοριέμαι, γιατί όπως κι αν εμφανιζόταν, στο τέλος νίκησα τον εχθρό μου.»

«Ο Θεός ξέρει ποια είναι η αλήθεια σε όλα αυτά», είπε ο Σάντσο. Και επειδή ήξερε καλά πως η μεταμόρφωση της Δουλτσινέας ήταν δικό του τέχνασμα και απάτη, οι πλάνες του αφέντη του δεν τον ικανοποιούσαν καθόλου· όμως δεν ήθελε να απαντήσει, μήπως του ξεφύγει κάτι και φανερωθεί η απάτη

του.

Ενώ μιλούσαν έτσι, τους έφτασε ένας άντρας που ακολουθούσε τον ίδιο δρόμο από πίσω τους, καβάλα σε μια πολύ όμορφη ψειριάρα φοράδα. Φορούσε γκαμπάν από εκλεκτό πράσινο ύφασμα, με ξανθοκάστανα βελούδινα γυρίσματα, και μοντέρα από το ίδιο βελούδο. Τα στολίδια της φοράδας ήταν πολεμικού και χινέτα τύπου, σε μουριά και πράσινο χρώμα. Κρατούσε μια μαυριτανική σπάθα που κρεμόταν από φαρδύ πράσινο και χρυσό ζωστήρα. Τα μισομποτάκια του ήταν φτιαγμένα στο ίδιο ύφος με τον ζωστήρα· τα σπιρούνια δεν ήταν επίχρυσα, αλλά λουστραρισμένα πράσινα, και τόσο γυαλισμένα, που, ταιριάζοντας όπως ταίριαζαν με όλη την υπόλοιπη φορεσιά του, έδειχναν καλύτερα κι από καθαρό χρυσάφι.

Όταν ο ταξιδιώτης τους έφτασε, τους χαιρέτησε ευγενικά και, σπιρουνίζοντας τη φοράδα του, πήγε να τους προσπεράσει χωρίς να σταματήσει. Τότε ο Δον Κιχώτης του φώναξε: «Γενναίε κύριε, αν τυχόν πηγαίνετε προς τον ίδιο δρόμο με εμάς και δεν βιάζεστε, θα μου ήταν μεγάλη χαρά να συνεχίσουμε μαζί.»

«Η αλήθεια είναι», απάντησε εκείνος πάνω στη φοράδα, «πως δεν θα σας προσπερνούσα τόσο βιαστικά, αν δεν φοβόμουν μήπως εκείνο το άλογο ανησυχήσει με τη συντροφιά της φοράδας μου.»

«Μπορείτε άφοβα να κρατήσετε τη φοράδα σας, señor», του αποκρίθηκε ο Σάντσο, «γιατί το άλογό μας είναι το πιο ενάρετο και φρόνιμο άλογο στον κόσμο. Σε τέτοιες

περιστάσεις δεν κάνει ποτέ τίποτα άπρεπο, και τη μοναδική φορά που ξέφυγε, το πληρώσαμε ακριβά εγώ και ο αφέντης μου. Σας το ξαναλέω, η εξοχότητά σας μπορεί να σταματήσει αν θέλει· ακόμα κι αν του την πρόσφεραν σε πιατέλα, το άλογο δεν θα την αποζητούσε.»

Ο ταξιδιώτης τράβηξε τα γκέμια, κατάπληκτος από την όψη και τα χαρακτηριστικά του Δον Κιχώτη, που ιππεύε χωρίς το κράνος του — το κρατούσε ο Σάντσο μπροστά στη σαμαροθήκη του Γκρίζου, σαν να ήταν βαλίτσα. Κι αν ο άνθρωπος με τα πράσινα παρατηρούσε προσεκτικά τον Δον Κιχώτη, άλλο τόσο τον παρατηρούσε κι εκείνος, γιατί του φάνηκε άνθρωπος με νου. Έδειχνε περίπου πενήντα χρονών, με ελάχιστες γκρίζες τρίχες, αετίσια χαρακτηριστικά και ύφος κάπου ανάμεσα στο σοβαρό και το εύθυμο· και το ντύσιμό του μαζί με τον εξοπλισμό του μαρτυρούσαν άνθρωπο ευκατάστατο. Όσο για το τι σκέφτηκε ο πράσινοντυμένος για τον Δον Κιχώτη της Μάντσας, ήταν πως άνθρωπο με τέτοια μορφή και τέτοιο παράστημα δεν είχε ξαναδεί ποτέ. Τον άφησαν άναυδο το μακρύ του μαλλί, το επιβλητικό του ύψος, το ισχνό και χλομό του πρόσωπο, η πανοπλία του, το παράστημά του και η σοβαρότητά του — μια φιγούρα, μια εικόνα, που είχαν πολλά χρόνια να δουν σε εκείνα τα μέρη.

Ο Δον Κιχώτης κατάλαβε πολύ καθαρά πόση προσοχή του έδινε ο ταξιδιώτης και διέκρινε την περιέργειά του μέσα στην έκπληξή του. Και επειδή ήταν ευγενικός και πάντα πρόθυμος να ευχαριστεί τους πάντες, πριν προλάβει ο άλλος να του κάνει κάποια ερώτηση, τον πρόλαβε λέγοντας: «Η όψη μου, τόσο παράξενη και ασυνήθιστη όπως τη βλέπει η αφεντιά σας,

δεν θα με εξέπληττε καθόλου αν σας γέμιζε απορία. Όμως θα πάψετε να απορείτε μόλις σας πω, όπως και σας λέω, ότι είμαι ένας από εκείνους τους ιππότες που, όπως λέει ο κόσμος, γυρίζουν αναζητώντας περιπέτειες. Άφησα το σπίτι μου, υποθήκευσα την περιουσία μου, απαρνήθηκα τις ανέσεις μου και παραδόθηκα στα χέρια της Τύχης, για να με πάει όπου εκείνη θελήσει. Επιθυμία μου ήταν να ξαναζωντανέψω την ιπποτική περιπλάνηση, που τώρα έχει πεθάνει, και εδώ και καιρό, σκοντάφτοντας εδώ, πέφτοντας εκεί, πότε σωριαζόμενος κατακέφαλα και πότε ξανασηκωνόμενος, έχω πραγματοποιήσει μεγάλο μέρος του σκοπού μου: βοήθησα χήρες, προστάτεψα παρθένες και στάθηκα στο πλευρό συζύγων, ορφανών και ανηλίκων, που είναι το σωστό και φυσικό καθήκον των περιπλανώμενων ιπποτών. Και γι' αυτό, χάρη στα πολλά γενναία και χριστιανικά μου κατορθώματα, έχω ήδη κριθεί άξιος να κυκλοφορήσω τυπωμένος σχεδόν σε όλα, ή στα περισσότερα, έθνη της γης. Τριάντα χιλιάδες τόμοι της ιστορίας μου έχουν τυπωθεί, και όλα δείχνουν πως θα τυπωθεί άλλες τριάντα χιλιάδες φορές τριάντα χιλιάδες, αν δεν το εμποδίσει ο ουρανός. Με λίγα λόγια, ή μάλλον με μία μόνο, μπορώ να σας πω ότι είμαι ο Δον Κιχώτης της Μάντσας, αλλιώς λεγόμενος "Ο Ιππότης της Θλιμμένης Μορφής". Γιατί, όσο ταπεινωτικό κι αν είναι να παινεύει κανείς τον εαυτό του, καμιά φορά αναγκάζομαι να το κάνω, δηλαδή όταν δεν βρίσκεται κανείς άλλος πρόχειρος να το κάνει για μένα. Έτσι λοιπόν, ευγενικέ μου κύριε, ούτε αυτό το άλογο, ούτε αυτή η λόγχη, ούτε αυτή η ασπίδα, ούτε αυτός ο ιπποκόμος, ούτε όλα αυτά τα όπλα μαζί, ούτε η χλομάδα του προσώπου μου, ούτε η ισχνή μου αδυναμία θα σας ξαφνιάζουν πια, τώρα που ξέρετε

ποιος είμαι και ποιο επάγγελμα ακολουθώ.»

Με αυτά τα λόγια ο Δον Κιχώτης σώπασε, και ο άνθρωπος με τα πράσινα, από την ώρα που έκανε να του απαντήσει, έδειχνε να μην ξέρει τι να πει. Ύστερα από αρκετή σιωπή, όμως, του είπε: «Είχατε δίκιο, κύριε ιππότη, όταν καταλάβατε πως η έκπληξή μου έκρυβε περιέργεια· αλλά δεν καταφέρατε να διώξετε τον θαυμασμό που νιώθω βλέποντάς σας. Γιατί, παρόλο που λέτε, señor, πως αν μάθω ποιος είστε θα μου φύγει, δεν έγινε έτσι· το αντίθετο μάλιστα: τώρα που το ξέρω, είμαι πιο κατάπληκτος και πιο αποσβολωμένος από πριν. Τι; Είναι δυνατόν να υπάρχουν στις μέρες μας περιπλανώμενοι ιππότες και να τυπώνονται ιστορίες αληθινής ιπποσύνης; Δεν μπορώ να συλλάβω πως υπάρχει σήμερα πάνω στη γη άνθρωπος που βοηθά χήρες, προστατεύει δεσποινίδες, υπερασπίζεται συζύγους ή σπεύδει σε ορφανά· και δεν θα το πίστευα, αν δεν το έβλεπα με τα ίδια μου τα μάτια στην αφεντιά σας. Ευλογημένος να είναι ο ουρανός! Γιατί χάρη σε αυτή την ιστορία των ευγενικών και αληθινών ιπποτικών σας κατορθωμάτων, που λέτε πως έχει τυπωθεί, οι αμέτρητες ιστορίες για φανταστικούς περιπλανώμενους ιππότες με τις οποίες είναι γεμάτος ο κόσμος, τόσο βλαβερές για τα ήθη και τόσο επιζήμιες και δυσφημιστικές για τις καλές ιστορίες, θα έχουν βυθιστεί στη λησμονιά.»

«Υπάρχουν πολλά να ειπωθούν πάνω σ' αυτό το ζήτημα», είπε ο Δον Κιχώτης, «για το αν οι ιστορίες των περιπλανώμενων ιπποτών είναι φανταστικές ή όχι.»

«Μα υπάρχει κανείς που αμφιβάλλει ότι αυτές οι ιστορίες είναι ψεύτικες;» είπε ο άνθρωπος με τα πράσινα.

«Εγώ αμφιβάλλω», είπε ο Δον Κιχώτης, «αλλά ας μην το πιάσουμε αυτό τώρα· αν το ταξίδι μας κρατήσει αρκετά, έχω εμπιστοσύνη στον Θεό πως θα σας δείξω ότι κάνετε λάθος που παρασύρεστε από το ρεύμα εκείνων που το θεωρούν απολύτως βέβαιο πως δεν είναι αληθινές.»

Από αυτή την τελευταία παρατήρηση του Δον Κιχώτη, ο ταξιδιώτης άρχισε να υποψιάζεται πως είχε μπροστά του κάποιον παράφρονα και περίμενε να το επιβεβαιώσει με κάτι ακόμη. Πριν όμως προλάβουν να πιάσουν άλλο θέμα, ο Δον Κιχώτης τον παρακάλεσε να του πει ποιος ήταν, αφού ο ίδιος είχε ήδη λογοδοτήσει για την τάξη του και τη ζωή του. Τότε εκείνος με το πράσινο πανωφόρι απάντησε: «Εγώ, κύριε Ιππότη της Θλιμμένης Μορφής, είμαι ευγενής από γενιά και κατάγομαι από το χωριό όπου, αν θέλει ο Θεός, θα γευματίσουμε σήμερα. Ζω με παραπάνω από άνεση και με λένε Δον Ντιέγο δε Μιράντα. Περνώ τη ζωή μου με τη γυναίκα μου, τα παιδιά μου και τους φίλους μου. Ασχολούμαι με το κυνήγι και το ψάρεμα, αλλά δεν κρατώ ούτε γεράκια ούτε λαγωνικά· μόνο μια ήμερη πέρδικα ή ένα-δυο τολμηρά κουνάβια. Έχω καμιά εξηνταριά βιβλία, άλλα στη μητρική μας γλώσσα, άλλα στα λατινικά· μερικά είναι ιστορικά, άλλα θρησκευτικά. Βιβλία ιπποσύνης δεν έχουν περάσει ακόμη το κατώφλι του σπιτιού μου. Προτιμώ περισσότερο τα κοσμικά από τα θρησκευτικά, αρκεί να είναι τίμια και ευχάριστα αναγνώσματα, που σε κερδίζουν με το ύφος τους και σε κρατούν με την επινόησή τους· αν και τέτοια υπάρχουν πολύ

λίγα στην Ισπανία. Καμιά φορά τρώω με τους γείτονες και τους φίλους μου, και συχνά τους καλώ εγώ· το τραπέζι μου είναι περιποιημένο και καλοσερβιρισμένο, χωρίς τσιγκουνιές σε τίποτα. Δεν μου αρέσουν τα κουτσομπολιά, ούτε επιτρέπω να γίνονται μπροστά μου. Δεν χώνω τη μύτη μου στις ζωές των γειτόνων μου, ούτε έχω μάτια λύγκα για το τι κάνουν οι άλλοι. Ακούω λειτουργία κάθε μέρα. Μοιράζομαι τα υπάρχοντά μου με τους φτωχούς, χωρίς να επιδεικνύω τα καλά μου έργα, μήπως και βρουν είσοδο στην καρδιά μου η υποκρισία και η ματαιοδοξία, αυτοί οι εχθροί που τρυπώνουν ύπουλα ακόμη και στην πιο προσεκτική ψυχή. Προσπαθώ να συμφιλιώνω όσους ξέρω πως είναι μαλωμένοι. Είμαι αφοσιωμένος υπηρέτης της Παναγίας και η ελπίδα μου είναι πάντα στο άπειρο έλεος του Κυρίου μας Θεού.»

Ο Σάντσο άκουσε με μεγάλη προσοχή την περιγραφή της ζωής και των ασχολιών του ευγενούς· και, θεωρώντας πως ήταν μια καλή και άγια ζωή, και πως όποιος τη ζούσε έπρεπε να κάνει θαύματα, κατέβηκε μεμιάς από τον Γκρίζο, έτρεξε βιαστικά, άρπαξε το δεξί του αναβολέα και του φιλούσε το πόδι ξανά και ξανά, με ευλάβεια και σχεδόν δακρυσμένος.

Βλέποντάς το αυτό, ο ευγενής τον ρώτησε: «Τι κάνεις, αδελφέ; Γιατί όλα αυτά τα φιλιά;»

«Αφήστε με να φιλήσω», είπε ο Σάντσο, «γιατί νομίζω πως η αφεντιά σας είναι ο πρώτος άγιος καβαλάρης που είδα ποτέ μου σ' όλη μου τη ζωή.»

«Δεν είμαι άγιος», απάντησε ο κύριος, «αλλά μεγάλος αμαρτωλός· εσύ όμως είσαι, αδελφέ, γιατί πρέπει να είσαι

καλός άνθρωπος, όπως δείχνει η απλότητά σου».

Ο Σάντσο γύρισε πίσω και ξαναπήρε το σαμαροσκούτι του, έχοντας καταφέρει να βγάλει τον αφέντη του από τη βαθιά του μελαγχολία με ένα γέλιο και να προκαλέσει νέο θαυμασμό στον Δον Ντιέγο. Έπειτα ο Δον Κιχώτης τον ρώτησε πόσα παιδιά είχε και παρατήρησε πως ένα από τα πράγματα στα οποία οι αρχαίοι φιλόσοφοι, που δεν είχαν την αληθινή γνώση του Θεού, τοποθετούσαν το summum bonum_, ήταν τα δώρα της φύσης, τα αγαθά της τύχης, οι πολλοί φίλοι και τα πολλά και καλά παιδιά.

«Εγώ, κύριε Δον Κιχώτη», απάντησε ο κύριος, «έχω έναν γιο, χωρίς τον οποίο ίσως να λογάριαζα τον εαυτό μου πιο ευτυχισμένο απ' όσο είμαι· όχι επειδή είναι κακό παιδί, αλλά επειδή δεν είναι τόσο καλός όσο θα ήθελα. Είναι δεκαοχτώ χρονών· εδώ και έξι χρόνια σπουδάζει στη Σαλαμάνκα λατινικά και ελληνικά, και όταν θέλησα να στραφεί και σε άλλες επιστήμες, τον βρήκα τόσο απορροφημένο από την ποίηση —αν αυτό μπορεί να λέγεται επιστήμη— ώστε δεν υπάρχει τρόπος να τον κάνω να αγαπήσει τη νομική, που ήθελα να σπουδάσει, ούτε τη θεολογία, τη βασίλισσα όλων. Θα ήθελα να γίνει τιμή για την οικογένειά του, αφού ζούμε σε καιρούς όπου οι βασιλιάδες μας ανταμείβουν γενναιόδωρα τη μάθηση όταν συνοδεύεται από αρετή και αξία· γιατί η μάθηση χωρίς αρετή είναι μαργαριτάρι πάνω σε κοπριά. Περνά όλη τη μέρα αποφασίζοντας αν ο Όμηρος εκφράστηκε σωστά ή όχι σε αυτόν ή εκείνον τον στίχο της Ιλιάδας, αν ο Μαρτιάλης ήταν άσεμνος ή όχι σε αυτό ή εκείνο το επίγραμμα, αν κάποιοι στίχοι του Βιργιλίου πρέπει να διαβαστούν έτσι ή αλλιώς· με

λίγα λόγια, όλη του η κουβέντα περιστρέφεται γύρω από τα έργα αυτών των ποιητών και από εκείνα του Οράτιου, του Πέρσιου, του Ιουβενάλη και του Τίβουλλου. Για τους νεότερους, στη δική μας γλώσσα, δεν έχει και μεγάλη εκτίμηση· όμως, παρ' όλη τη φαινομενική του αδιαφορία για την ισπανική ποίηση, αυτό τον καιρό έχει απορροφηθεί από το να γράψει ένα σχόλιο πάνω σε τέσσερις στίχους που του έστειλαν από τη Σαλαμάνκα, και υποψιάζομαι πως προορίζονται για κάποιον ποιητικό διαγωνισμό».

Σε όλα αυτά ο Δον Κιχώτης απάντησε: «Τα παιδιά, κύριε, είναι σπλάχνα των γονιών τους· γι' αυτό, είτε βγουν καλά είτε κακά, πρέπει να τα αγαπούν όπως αγαπούν την ίδια την ψυχή που τους δίνει ζωή. Χρέος των γονιών είναι να τα οδηγούν από μικρά στον δρόμο της αρετής, της ευπρέπειας και της σωστής χριστιανικής διαγωγής, ώστε όταν μεγαλώσουν να γίνουν στήριγμα στα γηρατειά τους και καύχημα των απογόνων τους. Το να τα εξαναγκάζει κανείς να σπουδάσουν αυτή ή εκείνη την επιστήμη δεν μου φαίνεται φρόνιμο, αν και δεν βλάπτει να τα πείθει. Κι όταν δεν υπάρχει ανάγκη να σπουδάσει κανείς για το pane lucrando_, και ο νέος έχει την τύχη ο ουρανός να του έχει δώσει γονείς που του εξασφαλίζουν το ψωμί του, τότε εγώ θα συμβούλευα να τον αφήσουν να ακολουθήσει την επιστήμη προς την οποία τον βλέπουν να έχει τη μεγαλύτερη κλίση. Κι αν η ποίηση είναι λιγότερο χρήσιμη παρά ευχάριστη, δεν είναι πάντως από εκείνες που ντροπιάζουν όποιον την κατέχει. Η ποίηση, αγαπητέ μου κύριε, είναι, όπως τη βλέπω εγώ, σαν μια τρυφερή νέα κοπέλα, εξαίσια όμορφη, που για να ντυθεί, να στολιστεί και να λάμψει χρειάζεται τη φροντίδα πολλών άλλων κοριτσιών — κι αυτά είναι όλες οι υπόλοιπες

επιστήμες. Από όλες πρέπει να παίρνει βοήθεια, και όλες παίρνουν από εκείνη τη λάμψη τους. Όμως αυτή η νέα δεν αντέχει να την πιάνουν άτσαλα, να τη σέρνουν στους δρόμους ή να την εκθέτουν ούτε στις γωνιές των αγορών ούτε στα ιδιαίτερα δωμάτια των παλατιών. Είναι προϊόν μιας Αλχημείας τόσο ισχυρής, ώστε όποιος ξέρει να την ασκεί τη μετατρέπει σε καθαρό χρυσάφι, ανεκτίμητης αξίας. Όποιος την κατέχει πρέπει να τη συγκρατεί μέσα στα όριά της και να μην την αφήνει να ξεπέφτει σε χυδαίες σάτιρες ή σε άψυχα σονέτα. Σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να βγαίνει προς πώληση, εκτός ίσως αν πρόκειται για ηρωικά ποιήματα, συγκλονιστικές τραγωδίες ή ζωηρές και ευφυείς κωμωδίες. Δεν πρέπει να την αγγίζουν οι γελωτοποιοί ούτε ο αμαθής όχλος, που είναι ανίκανος να καταλάβει ή να εκτιμήσει τους κρυμμένους της θησαυρούς. Και μη νομίζετε, κύριε, πως όταν λέω "όχλος" εννοώ μόνο τους πληβείους και τα κατώτερα στρώματα· γιατί όποιος είναι αμαθής, είτε άρχοντας είτε πρίγκιπας, μπορεί και πρέπει να λογαριάζεται μέσα στον όχλο. Όποιος, λοιπόν, αγαπήσει και καλλιεργήσει την ποίηση με τους όρους που είπα, θα γίνει ξακουστός και το όνομά του θα τιμηθεί σε όλα τα πολιτισμένα έθνη της γης. Και όσο για αυτό που λέτε, κύριε, ότι ο γιος σας δεν έχει σε μεγάλη εκτίμηση την ισπανική ποίηση, νομίζω πως εκεί δεν έχει απόλυτο δίκιο, και να γιατί: ο μεγάλος ποιητής Όμηρος δεν έγραψε στα λατινικά, επειδή ήταν Έλληνας, ούτε ο Βιργίλιος έγραψε στα ελληνικά, επειδή ήταν Λατίνος. Με λίγα λόγια, όλοι οι αρχαίοι ποιητές έγραψαν στη γλώσσα που ήπιαν με το μητρικό γάλα και δεν έτρεξαν να βρουν ξένες γλώσσες για να εκφράσουν τις υψηλές τους συλλήψεις. Κι αφού έτσι έχουν τα πράγματα, δίκαιο είναι αυτό

να ισχύει για όλα τα έθνη: να μη μειώνεται ο Γερμανός ποιητής επειδή γράφει στη δική του γλώσσα, ούτε ο Καστιλιάνος, ούτε ακόμη και ο Βισκαϊνός, επειδή γράφει στη δική του. Υποψιάζομαι όμως, κύριε, πως ο γιος σας δεν έχει προκατάληψη απέναντι στην ισπανική ποίηση, αλλά απέναντι σε εκείνους τους ποιητές που είναι απλώς στιχοπλόκοι στα ισπανικά, χωρίς γνώση άλλων γλωσσών ή επιστημών που να στολίζουν και να δίνουν ζωή και δύναμη στη φυσική τους έμπνευση. Κι όμως, ακόμη και σε αυτό μπορεί να σφάλλει· γιατί, σύμφωνα με μια αληθινή πεποίθηση, ο ποιητής γεννιέται ποιητής. Δηλαδή, ο ποιητής από τη φύση του βγαίνει ποιητής από την κοιλιά της μάνας του και, ακολουθώντας την κλίση που του χάρισε ο ουρανός, χωρίς τη βοήθεια σπουδής ή τέχνης, δημιουργεί πράγματα που δείχνουν πόσο αληθινά μίλησε εκείνος που είπε: '$_{\text{Est}}$ Deus in nobis_,' κτλ. Ταυτόχρονα όμως λέω πως ο ποιητής που γεννήθηκε με το χάρισμα, αν καλέσει και την τέχνη σε βοήθεια, θα γίνει πολύ καλύτερος ποιητής και θα ξεπεράσει εκείνον που προσπαθεί να γίνει ποιητής στηριζόμενος μόνο στη γνώση της τέχνης. Ο λόγος είναι ότι η τέχνη δεν ξεπερνά τη φύση, αλλά την τελειοποιεί. Έτσι, η φύση μαζί με την τέχνη, και η τέχνη μαζί με τη φύση, θα γεννήσουν τον τέλειο ποιητή. Για να τελειώσω, λοιπόν, αγαπητέ μου κύριε, θα πω το εξής: αφήστε τον γιο σας να προχωρήσει όπως τον οδηγεί το άστρο του. Αφού είναι τόσο επιμελής όσο φαίνεται, και αφού έχει ήδη περάσει με επιτυχία το πρώτο σκαλοπάτι των επιστημών, που είναι οι γλώσσες, με τη βοήθειά τους θα φτάσει με τη δική του προσπάθεια στην κορυφή των καλών γραμμάτων — πράγμα που ταιριάζει τόσο πολύ σε έναν ανεξάρτητο ευγενή και τον στολίζει, τον τιμά και

τον ξεχωρίζει, όσο η μίτρα τον επίσκοπο ή η τήβεννος τον σοφό σύμβουλο. Αν ο γιος σας γράφει σάτιρες που θίγουν την τιμή άλλων, μαλώστε τον, διορθώστε τον και σκίστε τες. Αν όμως συνθέτει λόγους όπου ελέγχει τη φαυλότητα γενικά, στο ύφος του Οράτιου και με τη δική του κομψότητα, τότε επαινέστε τον. Γιατί είναι θεμιτό ο ποιητής να γράφει ενάντια στον φθόνο και να μαστιγώνει με τους στίχους του τους φθονερούς, όπως και τα άλλα ελαττώματα, αρκεί να μη στοχοποιεί συγκεκριμένα πρόσωπα. Υπάρχουν, βέβαια, ποιητές που, μόνο και μόνο για να πουν κάτι κακόβουλο, θα ρίσκαραν ακόμη και να εξοριστούν στις ακτές του Πόντου. Αν ο ποιητής είναι καθαρός στα ήθη του, καθαροί θα είναι και οι στίχοι του· η πένα είναι η γλώσσα του νου, και όπως είναι η σκέψη που γεννιέται εκεί μέσα, έτσι θα είναι και όσα γράφει. Κι όταν βασιλιάδες και πρίγκιπες βλέπουν αυτή τη θαυμαστή επιστήμη της ποίησης σε ανθρώπους συνετούς, ενάρετους και στοχαστικούς, τους τιμούν, τους εκτιμούν, τους υψώνουν και μάλιστα τους στεφανώνουν με τα φύλλα εκείνου του δέντρου που δεν το χτυπά ο κεραυνός, σαν να θέλουν να δείξουν πως εκείνοι που το μέτωπό τους τιμάται και στολίζεται με τέτοιο στεφάνι δεν πρέπει να δέχονται επίθεση από κανέναν.»

Ο άνθρωπος με το πράσινο γκαμπάν έμεινε κατάπληκτος από τα επιχειρήματα του Δον Κιχώτη, τόσο που άρχισε να εγκαταλείπει την ιδέα που είχε σχηματίσει πως ήταν τρελός. Όμως, καθώς η συζήτηση δεν του πολυάρεσε, ο Σάντσο είχε στο μεταξύ βγει λίγο από τον δρόμο για να ζητήσει λίγο γάλα από κάτι βοσκούς που άρμεγαν εκεί κοντά τις προβατίνες τους. Και τη στιγμή που ο ευγενής, πολύ ευχαριστημένος, ετοιμαζόταν να ξαναπιάσει την κουβέντα, ο Δον Κιχώτης

σήκωσε το κεφάλι και είδε να έρχεται στον δρόμο που ακολουθούσαν ένα κάρο σκεπασμένο με βασιλικές σημαίες. Πείστηκε αμέσως πως επρόκειτο για κάποια καινούργια περιπέτεια και φώναξε δυνατά στον Σάντσο να έρθει και να του φέρει το κράνος του. Ο Σάντσο, μόλις άκουσε να τον φωνάζουν, άφησε τους βοσκούς και, σκουντώντας ζωηρά τον Γκρίζο, έφτασε κοντά στον αφέντη του, πάνω στον οποίο έμελλε να ξεσπάσει μια φοβερή και απελπισμένη περιπέτεια.

p16e.jpg (49K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XVII. ΟΠΟΥ ΔΕΙΧΝΕΤΑΙ ΩΣ ΠΟΥ ΕΦΤΑΣΕ, Ή ΜΠΟΡΟΥΣΕ ΝΑ ΦΤΑΣΕΙ, ΤΟ ΥΨΙΣΤΟ ΚΑΙ ΑΚΑΤΑΜΑΧΗΤΟ ΘΑΡΡΟΣ ΤΟΥ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ· ΜΑΖΙ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΜΕ ΤΑ ΛΙΟΝΤΑΡΙΑ, ΠΟΥ ΕΙΧΕ ΑΙΣΙΟ ΤΕΛΟΣ

p17a.jpg (137K)

Πλήρες μέγεθος

Η ιστορία λέει πως, όταν ο Δον Κιχώτης φώναξε στον Σάντσο να του φέρει το κράνος του, εκείνος αγόραζε λίγο ξινόγαλο από τους βοσκούς, που είχαν δεχτεί να του το πουλήσουν. Ταραγμένος από τη μεγάλη βιασύνη του αφέντη του, δεν ήξερε ούτε τι να το κάνει ούτε πού να το βάλει. Έτσι, για να μην το χάσει —αφού το είχε κιόλας πληρώσει— σκέφτηκε πως το καλύτερο ήταν να το ρίξει μέσα στο κράνος του αφέντη του. Με αυτή τη λαμπρή ιδέα, πήγε να δει τι τον ήθελε ο κύριός του. Κι εκείνος, μόλις τον είδε να πλησιάζει, του φώναξε:

«Δώσε μου εκείνο το κράνος, φίλε μου, γιατί είτε ξέρω ελάχιστα από περιπέτειες είτε αυτό που βλέπω εκεί πέρα είναι

μία που με καλεί —και μάλιστα επιτακτικά— να οπλιστώ.»

Ο άνθρωπος με το πράσινο γκαμπάν, μόλις το άκουσε αυτό, κοίταξε προς όλες τις κατευθύνσεις, αλλά δεν μπόρεσε να διακρίνει τίποτε άλλο παρά μόνο ένα κάρο που ερχόταν κατά πάνω τους, με δυο ή τρεις μικρές σημαίες. Από αυτό συμπέρανε πως θα μετέφερε κάποιον θησαυρό του Βασιλιά, και το είπε στον Δον Κιχώτη. Εκείνος όμως δεν τον πίστεψε, γιατί ήταν πάντα βέβαιος και πεπεισμένος πως ό,τι του συνέβαινε δεν ήταν παρά περιπέτειες, και μάλιστα όλο και περισσότερες περιπέτειες. Έτσι απάντησε στον ευγενή: «Όποιος είναι προετοιμασμένος έχει ήδη κερδίσει τη μισή μάχη· τίποτα δεν χάνεται αν ετοιμαστώ, γιατί ξέρω από πείρα πως έχω εχθρούς, ορατούς και αόρατους, και δεν ξέρω πότε, πού, σε ποια στιγμή ή με ποια μορφή θα μου επιτεθούν». Και γυρίζοντας προς τον Σάντσο, του ζήτησε το κράνος του. Ο Σάντσο, επειδή δεν πρόλαβε να βγάλει τα πήγματα, αναγκάστηκε να του το δώσει όπως ήταν. Ο Δον Κιχώτης το πήρε και, χωρίς να καταλάβει τι είχε μέσα, το φόρεσε βιαστικά στο κεφάλι του· όμως καθώς τα πήγματα πιέστηκαν και ζουλήχτηκαν, ο ορός άρχισε να τρέχει σε όλο του το πρόσωπο και τα γένια. Αυτό τον τρόμαξε τόσο, που φώναξε στον Σάντσο:

«Σάντσο, τι είναι αυτό; Μου φαίνεται πως το κεφάλι μου μαλακώνει, ή πως το μυαλό μου λιώνει, ή πως είμαι μούσκεμα στον ιδρώτα από την κορυφή ως τα νύχια! Κι αν ιδρώνω, σίγουρα δεν είναι από φόβο. Είμαι απολύτως βέβαιος πως η περιπέτεια που ετοιμάζεται να με βρει είναι φοβερή. Δώσε μου κάτι να σκουπιστώ, αν έχεις, γιατί αυτός ο ασταμάτητος

ιδρώτας με τυφλώνει.»

Ο Σάντσο δεν είπε λέξη και του έδωσε ένα πανί, ενώ ταυτόχρονα ευχαριστούσε τον Θεό που ο αφέντης του δεν είχε καταλάβει τι συνέβαινε. Ο Δον Κιχώτης σκουπίστηκε, έπειτα έβγαλε το κράνος του για να δει τι ήταν αυτό που του έκανε το κεφάλι να νιώθει τόσο δροσερό, και όταν είδε εκεί μέσα όλη εκείνη τη λευκή μάζα, το έφερε στη μύτη του· μόλις τη μύρισε, αναφώνησε:

«Στη ζωή της κυράς μου Δουλτσινέας του Τομπόσο, μα είναι πήγματα αυτά που έβαλες εδώ μέσα, πανούργε, ξεδιάντροπε, αγενέστατε ιπποκόμε!»

Τότε ο Σάντσο απάντησε με απόλυτη ψυχραιμία και προσποιητή αθωότητα: «Αν είναι πηγμένο γάλα, δώστε το σε μένα, αφεντικό, να το φάω· κι αλλιώς ας το φάει ο διάβολος, γιατί αυτός θα ήταν που το έβαλε εκεί. Εγώ να λερώσω το κράνος σας; Ωραία βρήκατε τον ένοχο! Μα την πίστη μου, κύριε, στο φως που μας δίνει ο Θεός, φαίνεται πως έχω κι εγώ μάγους που με κυνηγούν, επειδή είμαι πλάσμα και μέλος της αφεντιάς σας· κι αυτοί θα έβαλαν εκείνη τη βρομιά για να δοκιμάσουν την υπομονή σας, να σας εξαγριώσουν και να μου κάνετε τα πλευρά μαύρα, όπως συνηθίζετε. Αυτή τη φορά όμως αστόχησαν, γιατί εμπιστεύομαι τη φρόνηση του κυρίου μου και ξέρω πως θα καταλάβει ότι δεν έχω πάνω μου ούτε πηγμένο γάλα ούτε γάλα ούτε τίποτε τέτοιο· κι αν είχα, θα το έβαζα στο στομάχι μου, όχι μέσα στο κράνος.»

«Μπορεί και να είναι έτσι», είπε ο Δον Κιχώτης. Όλα αυτά τα παρακολουθούσε ο ευγενής, κατάπληκτος — και ακόμα

περισσότερο όταν ο Δον Κιχώτης, αφού σκουπίστηκε καλά στο κεφάλι, στο πρόσωπο, στα γένια και στο κράνος, το φόρεσε ξανά, πάτησε γερά στους αναβολείς, τακτοποίησε το σπαθί του στη θήκη, άρπαξε το δόρυ του και φώναξε: «Τώρα ας έρθει όποιος θέλει· να με εδώ, έτοιμο να τα βάλω ακόμα και με τον ίδιο τον Σατανά αυτοπροσώπως!»

Ως τότε είχε φτάσει και το κάρο με τις σημαίες, χωρίς κανέναν συνοδό εκτός από τον αμαξά πάνω σ' ένα μουλάρι και έναν άντρα καθισμένο μπροστά. Ο Δον Κιχώτης στάθηκε μπροστά του και είπε: «Πού πηγαίνετε, αδέρφια; Τι κάρο είναι αυτό; Τι κουβαλάτε μέσα; Και τίνος είναι αυτές οι σημαίες;»

Ο αμαξάς του απάντησε: «Το κάρο είναι δικό μου· αυτό που μεταφέρει είναι ένα ζευγάρι άγρια λιοντάρια σε κλουβιά, που ο κυβερνήτης του Οράν στέλνει στην αυλή ως δώρο προς την Αυτού Μεγαλειότητα· και οι σημαίες είναι του κυρίου μας του Βασιλιά, για να δείχνουν πως ό,τι βρίσκεται εδώ είναι δική του ιδιοκτησία.»

«Και είναι μεγάλα τα λιοντάρια;» ρώτησε ο Δον Κιχώτης.

«Τόσο μεγάλα», απάντησε ο άντρας που καθόταν στην πόρτα του κάρου, «που μεγαλύτερα, ή έστω τόσο μεγάλα, δεν έχουν περάσει ποτέ από την Αφρική στην Ισπανία. Εγώ είμαι ο φύλακάς τους και έχω φέρει κι άλλα, αλλά ποτέ τέτοια σαν κι αυτά. Είναι αρσενικό και θηλυκό· το αρσενικό είναι σ' εκείνο το πρώτο κλουβί και το θηλυκό στο πίσω. Και τώρα πεινάνε, γιατί σήμερα δεν έχουν φάει τίποτα· γι' αυτό κάντε στην άκρη, αφεντικό, γιατί πρέπει να βιαστούμε να φτάσουμε στο μέρος όπου θα τα ταΐσουμε.»

Τότε ο Δον Κιχώτης, με ένα ελαφρύ χαμόγελο, αναφώνησε: «Λιονταρόπουλα για μένα! Για μένα μικρά λιοντάρια, και μάλιστα τέτοια ώρα! Μα τον Θεό, εκείνοι οι κύριοι που τα στέλνουν εδώ θα δουν αν είμαι άνθρωπος που τρομάζει από λιοντάρια. Κατέβα κάτω, καλέ μου άνθρωπε, κι αφού είσαι ο φύλακάς τους, άνοιξε τα κλουβιά και βγάλε μου έξω αυτά τα θηρία· κι εδώ, στη μέση αυτού του κάμπου, θα τους δείξω ποιος είναι ο Δον Κιχώτης της Μάντσας, παρά τη θέληση και κατάμουτρα στους μάγους που μου τα στέλνουν.»

«Μάλιστα, μάλιστα», είπε από μέσα του ο κύριος ακούγοντάς τον· «ο γενναίος μας ιππότης έδειξε επιτέλους τι λογής άνθρωπος είναι· το τυρί μάλλον του μαλάκωσε το κρανίο και του ανέβασε τα μυαλά στο κεφάλι.»

Εκείνη ακριβώς τη στιγμή έφτασε κοντά του ο Σάντσο και είπε: «Κύριε, για όνομα του Θεού, κάντε κάτι να εμποδίσετε τον αφέντη μου, τον Δον Κιχώτη, να τα βάλει με αυτά τα λιοντάρια· γιατί αν το κάνει, θα μας ξεσκίσουν όλους εδώ πέρα.»

«Είναι λοιπόν τόσο τρελός ο αφέντης σου;» ρώτησε ο κύριος. «Πιστεύεις στ' αλήθεια, και φοβάσαι κιόλας, πως θα τα βάλει με τόσο άγρια ζώα;»

«Τρελός δεν είναι», είπε ο Σάντσο, «αλλά είναι παράτολμος.»

«Θα το αποτρέψω εγώ», είπε ο κύριος. Πλησίασε τον Δον Κιχώτη, που επέμενε να ανοίξει ο φύλακας τα κλουβιά, και του είπε: «Κύριε ιππότη, οι περιπλανώμενοι ιππότες πρέπει να αναλαμβάνουν περιπέτειες που αφήνουν κάποια ελπίδα επιτυχίας, όχι τέτοιες που δεν αφήνουν καμία απολύτως· γιατί

η ανδρεία που αγγίζει την αποκοτιά μοιάζει περισσότερο με τρέλα παρά με θάρρος. Άλλωστε, αυτά τα λιοντάρια δεν έρχονται για να σας αντιμετωπίσουν, ούτε τους περνά κάτι τέτοιο από το μυαλό· μεταφέρονται ως δώρα προς την Αυτού Μεγαλειότητα, και δεν θα ήταν σωστό ούτε να τα σταματήσουμε ούτε να καθυστερήσουμε το ταξίδι τους.»

«Κύριέ μου», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «πηγαίνετε να φροντίσετε την ήμερη πέρδικα και την τολμηρή νυφίτσα σας, και αφήστε τον καθένα να κανονίζει τις δικές του υποθέσεις· αυτή εδώ είναι δική μου, και εγώ ξέρω αν αυτοί οι κύριοι, τα λιοντάρια, έρχονται σε μένα ή όχι.» Έπειτα γύρισε προς τον φύλακα και φώναξε: «Μα το καθετί ιερό, παλιάνθρωπε, αν δεν ανοίξεις τα κλουβιά αυτή την ίδια στιγμή, θα σε καρφώσω πάνω στο κάρο μ' αυτή τη λόγχη.»

Ο αμαξάς, βλέποντας πόσο αποφασισμένο ήταν αυτό το οπλισμένο φάντασμα, του είπε: «Σεβαστέ μου κύριε, για όνομα της φιλανθρωπίας, αφήστε με τουλάχιστον να ξεζέψω τα μουλάρια και να βρω ασφαλές μέρος μαζί τους πριν βγουν τα λιοντάρια· γιατί αν μου τα σκοτώσουν, χάθηκα για όλη μου τη ζωή, αφού ό,τι έχω είναι αυτό το κάρο και αυτά τα μουλάρια.»

«Άνθρωπε με τόσο λίγη πίστη», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «κατέβα και λύσε τα ζώα από τον ζυγό· σε λίγο θα δεις πως κοπιάζεις άδικα και πως θα μπορούσες να είχες γλιτώσει όλον αυτόν τον κόπο.»

Ο αμαξάς κατέβηκε και, όσο πιο γρήγορα μπορούσε, ξεζεύξε τα μουλάρια, ενώ ο φύλακας φώναξε με όλη του τη δύναμη: «Καλώ όλους εδώ να γίνουν μάρτυρες πως, παρά τη θέλησή

μου και με τη βία, ανοίγω τα κλουβιά και αφήνω τα λιοντάρια ελεύθερα· και προειδοποιώ αυτόν τον κύριο ότι θα λογοδοτήσει για κάθε ζημιά και καταστροφή που μπορεί να προκαλέσουν αυτά τα θηρία, καθώς και για τον μισθό μου και όσα μου οφείλονται. Εσείς, κύριοι, πηγαίνετε σε ασφαλές μέρος πριν ανοίξω, γιατί ξέρω πως εμένα δεν θα μου κάνουν κακό.»

Για άλλη μια φορά ο κύριος προσπάθησε να πείσει τον Δον Κιχώτη να μην κάνει μια τόσο παράλογη πράξη, αφού ήταν σαν να προκαλούσε τον Θεό με τέτοια τρέλα. Ο Δον Κιχώτης του απάντησε πως ήξερε πολύ καλά τι έκανε. Τότε ο κύριος τον παρακάλεσε ξανά να το ξανασκεφτεί, γιατί ήταν βέβαιος πως βρισκόταν σε πλάνη.

«Λοιπόν, σεῆόρ», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης, «αν δεν θέλετε να παρακολουθήσετε αυτή την τραγωδία, όπως νομίζετε ότι θα είναι, βάλτε σπιρούνια στην ψωραλέα φοράδα σας και πηγαίνετε κάπου ασφαλής.»

Μόλις το άκουσε αυτό, ο Σάντσο, με δάκρυα στα μάτια, τον παρακάλεσε να εγκαταλείψει ένα εγχείρημα που, μπροστά του, εκείνο με τους ανεμόμυλους, το φοβερό με τις νεροτριβές και, γενικά, όλα τα κατορθώματα που είχε αποπειραθεί σε όλη του τη ζωή, έμοιαζαν παιχνιδάκια και γλυκίσματα. «Κοιτάξτε, σεῆόρ», είπε ο Σάντσο, «εδώ δεν υπάρχει κανένα μάγεμα ούτε τίποτε τέτοιο, γιατί ανάμεσα από τα κάγκελα και τις χαραμάδες του κλουβιού είδα την πατούσα ενός αληθινού λιονταριού· και, απ' ό,τι καταλαβαίνω, το λιοντάρι στο οποίο ανήκει τέτοια πατούσα πρέπει να είναι μεγαλύτερο κι από βουνό.»

«Ο φόβος, όπως και να 'χει», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «θα σου τον κάνει να φαίνεται μεγαλύτερος κι από τη μισή οικουμένη. Τράβα πίσω, Σάντσο, και άφησέ με· κι αν πεθάνω εδώ, ξέρεις την παλιά μας συμφωνία: θα πας στη Δουλτσινέα — δεν λέω τίποτε άλλο». Ύστερα πρόσθεσε κι άλλα λόγια, που έσβησαν κάθε ελπίδα πως θα εγκατέλειπε το παράλογο σχέδιό του. Ο άνθρωπος με το πράσινο πανωφόρι θα ήθελε να τον εμποδίσει, αλλά είδε πως υστερούσε στα όπλα και δεν θεώρησε φρόνιμο να πιαστεί στα χέρια με έναν τρελό, γιατί τέτοιος φαινόταν πια από κάθε άποψη ο Δον Κιχώτης. Εκείνος τότε ξανάδωσε τις διαταγές του στον φύλακα και επανέλαβε τις απειλές του, προειδοποιώντας τον ευγενή να κεντρίσει τη φοράδα του, τον Σάντσο τον Γκρίζο του και τον αμαξά τις μουλάρες του, ώστε όλοι να απομακρυνθούν όσο περισσότερο μπορούσαν από το κάρο πριν λυθούν τα λιοντάρια. Ο Σάντσο έκλαιγε για τον θάνατο του αφέντη του, γιατί αυτή τη φορά ήταν βέβαιος πως τον περίμενε από τα νύχια των λιονταριών· καταριόταν τη μοίρα του και έλεγε πως ήταν καταραμένη η

ώρα που σκέφτηκε να ξαναμπεί στην υπηρεσία του. Όμως, μέσα στα δάκρυα και στους θρήνους του, δεν ξέχασε να μαστιγώσει τον Γκρίζο, για να βάλει όσο γίνεται μεγαλύτερη απόσταση ανάμεσα σ' εκείνον και το κάρο. Ο φύλακας, βλέποντας πως οι φυγάδες είχαν πια απομακρυνθεί αρκετά, τον παρακάλεσε και τον προειδοποίησε ξανά όπως πριν· εκείνος όμως απάντησε ότι τον ακούει και πως δεν χρειαζόταν να τον ζαλίζει άλλο με προειδοποιήσεις και παρακάλια, γιατί θα πήγαιναν χαμένα, και τον πρόσταξε να βιαστεί.

Όση ώρα ο φύλακας καθυστερούσε ανοίγοντας το πρώτο κλουβί, ο Δον Κιχώτης σκεφτόταν μήπως θα ήταν καλύτερα να δώσει τη μάχη πεζός αντί για καβάλα. Στο τέλος αποφάσισε να πολεμήσει με τα πόδια, φοβούμενος μήπως ο Ροσινάντε τρομάξει στη θέα των λιονταριών. Πήδηξε λοιπόν από το άλογό του, πέταξε το κοντάρι του στην άκρη, στερέωσε την ασπίδα στο μπράτσο του και, τραβώντας το σπαθί του, προχώρησε αργά, με θαυμαστή αφοβία και ακλόνητη αποφασιστικότητα, ώσπου στάθηκε μπροστά στο κάρο, εμπιστευόμενος με όλη του την καρδιά τον εαυτό του στον Θεό και στην κυρά του, τη Δουλτσινέα.

Πρέπει να σημειωθεί ότι, φτάνοντας σ' αυτό το σημείο, ο συγγραφέας αυτής της απολύτως αληθινής ιστορίας ξεσπά σε επιφωνήματα. «Ω ανδρείε Δον Κιχώτη! Αδάμαστε και ασύγκριτε! Καθρέφτη όπου μπορούν να αντικρίσουν τον εαυτό τους όλοι οι ήρωες του κόσμου! Δεύτερε σύγχρονε Δον Μανουέλ δε Λεόν, κάποτε δόξα και τιμή της ισπανικής ιπποσύνης! Με ποια λόγια να περιγράψω αυτό το φοβερό κατόρθωμα; Με ποια γλώσσα να το κάνω πιστευτό στους

αιώνες που θα έρθουν; Ποιοι έπαινοι θα ήταν υπερβολικοί για σένα, ακόμη κι αν ήταν υπερβολές πάνω σε υπερβολές! Πεζός, μόνος, ατρόμητος, μεγαλόψυχος, με ένα απλό σπαθί —κι ούτε καν από την κοφτερή μάρκα Perrillo— και μια ασπίδα, μα όχι από λαμπερό γυαλισμένο ατσάλι, στεκόσουν εκεί, περιμένοντας και καρτερώντας τα δυο πιο άγρια λιοντάρια που γέννησαν ποτέ τα δάση της Αφρικής! Τα ίδια σου τα έργα είναι ο έπαινός σου, γενναίε Μαντσεγέ, κι εδώ τα αφήνω όπως είναι, γιατί μου λείπουν τα λόγια για να τα δοξάσω!»

p17b.jpg (352K)

Πλήρες μέγεθος

Εδώ τελείωσε το ξέσπασμα του συγγραφέα, κι εκείνος συνέχισε το νήμα της ιστορίας του, λέγοντας πως ο φύλακας, βλέποντας ότι ο Δον Κιχώτης είχε πάρει θέση και πως ήταν αδύνατο να αποφύγει να αφήσει έξω το αρσενικό χωρίς να προκαλέσει την έχθρα του φλογερού και τολμηρού ιππότη, άνοιξε διάπλατα την πόρτα του πρώτου κλουβιού, όπου βρισκόταν, όπως έχει ήδη ειπωθεί, το λιοντάρι, που τώρα φάνηκε πως ήταν πελώριο, με άγρια και τρομακτική όψη. Το πρώτο που έκανε ήταν να γυρίσει μέσα στο κλουβί όπου ήταν ξαπλωμένο, να βγάλει τα νύχια του και να τεντωθεί για τα καλά. Ύστερα άνοιξε το στόμα του, χασμουρήθηκε με απίστευτη νωχέλεια και, βγάζοντας τη γλώσσα του σχεδόν δυο παλάμες έξω, καθάρισε με αυτήν τη σκόνη από τα μάτια του και έπλυνε το πρόσωπό του. Αφού τα έκανε όλα αυτά, έβγαλε το κεφάλι του έξω από το κλουβί και κοίταξε γύρω του με μάτια σαν αναμμένα κάρβουνα — θέαμα και στάση ικανά να τρομάξουν και την ίδια την αποκοτιά. Ο Δον Κιχώτης απλώς

το κοιτούσε σταθερά, λαχταρώντας να πηδήξει έξω από το κάρο και να έρθει αντιμέτωπο μαζί του, γιατί τότε ήλπιζε πως θα το έκανε κομμάτια.

Ως εκεί έφτανε η απαράμιλλη τρέλα του. Όμως το ευγενικό λιοντάρι, πιο κόσμιο παρά αλαζονικό, χωρίς να δίνει σημασία σε τέτοιες ανόητες προκλήσεις, αφού κοίταξε γύρω του, όπως είπαμε, γύρισε, έδειξε τα οπίσθιά του στον Δον Κιχώτη και, με απόλυτη ψυχραιμία και ηρεμία, ξάπλωσε πάλι μέσα στο κλουβί. Βλέποντάς το αυτό, ο Δον Κιχώτης διέταξε τον φύλακα να το χτυπήσει με ένα ραβδί και να το εξαγριώσει, για να το κάνει να βγει έξω.

«Αυτό δεν πρόκειται να το κάνω», είπε ο φύλακας· «γιατί αν τον εξαγριώσω, ο πρώτος που θα κατασπαράξει θα είμαι εγώ. Αρκέσου, κύριε ιππότη, σε όσα έκανες· αυτά και μόνο φτάνουν για να μη μείνει τίποτα άλλο να ειπωθεί για την ανδρεία σου. Μην πας να προκαλέσεις την τύχη δεύτερη φορά. Το λιοντάρι έχει την πόρτα ανοιχτή· είναι ελεύθερο να βγει ή να μη βγει. Αφού όμως δεν βγήκε ως τώρα, δεν θα βγει σήμερα. Το μεγάλο σου θάρρος έχει ήδη φανεί ολοκάθαρα· και, όπως το βλέπω εγώ, κανένας γενναίος πολεμιστής δεν είναι υποχρεωμένος να κάνει περισσότερα από το να καλέσει τον εχθρό του σε αναμέτρηση και να τον περιμένει στο πεδίο. Αν ο αντίπαλος δεν εμφανιστεί, η ντροπή είναι δική του, ενώ εκείνος που τον περιμένει παίρνει το στεφάνι της νίκης.»

«Σωστά», είπε ο Δον Κιχώτης· «κλείσε την πόρτα, φίλε μου, και δώσε μου, όσο πιο επίσημα μπορείς, μια βεβαίωση για όσα είδες να κάνω· δηλαδή ότι άνοιξες στο λιοντάρι, ότι εγώ το περίμενα, ότι εκείνο δεν βγήκε, ότι συνέχισα να το περιμένω,

και πάλι δεν βγήκε, αλλά ξάπλωσε ξανά. Δεν είμαι υποχρεωμένος να κάνω περισσότερα. Μακριά τα μάγια, και ο Θεός ας στηρίζει το δίκαιο, την αλήθεια και την αληθινή ιπποσύνη! Κλείσε την πόρτα, όπως σου είπα, κι εγώ θα κάνω σήματα στους φυγάδες που μας άφησαν, για να μάθουν αυτό το κατόρθωμα από τα δικά σου χείλη.»

Ο φύλακας υπάκουσε, και ο Δον Κιχώτης, στερεώνοντας στην άκρη του δόρατός του το πανί με το οποίο είχε σκουπίσει το πρόσωπό του ύστερα από τον κατακλυσμό της πηγμένης γάλακτος, άρχισε να καλεί πίσω τους άλλους, που εξακολουθούσαν να τρέπονται σε φυγή και να κοιτούν πίσω τους σε κάθε βήμα, όλοι μαζί, με τον ευγενή να κλείνει την πομπή. Ο Σάντσο όμως, μόλις πρόσεξε το σήμα με το λευκό πανί, φώναξε: «Να πεθάνω, αν ο αφέντης μου δεν νίκησε τα άγρια θηρία, γιατί μας φωνάζει.»

Όλοι σταμάτησαν και κατάλαβαν πως ήταν ο Δον Κιχώτης που τους έκανε σήματα. Παίρνοντας κάπως θάρρος, πλησίασαν αργά, ώσπου έφτασαν αρκετά κοντά για να ακούσουν καθαρά τη φωνή του να τους καλεί. Τελικά γύρισαν στην άμαξα, και μόλις έφτασαν, ο Δον Κιχώτης είπε στον αμαξά: «Ξαναζέψε τα μουλάρια σου, αδελφέ, και συνέχισε τον δρόμο σου· κι εσύ, Σάντσο, δώσε του δύο χρυσές κορώνες, για τον ίδιο και για τον φύλακα, ως αποζημίωση για την καθυστέρηση που είχαν εξαιτίας μου.»

«Με όλη μου την καρδιά θα τις δώσω», είπε ο Σάντσο· «αλλά τι απέγιναν τα λιοντάρια; Είναι νεκρά ή ζωντανά;»

Τότε ο φύλακας περιέγραψε με κάθε λεπτομέρεια, βήμα βήμα, πώς τελείωσε η αναμέτρηση, υμνώντας όσο καλύτερα μπορούσε την ανδρεία του Δον Κιχώτη. Είπε πως, μόλις τον είδε, το λιοντάρι δείλιασε και ούτε θέλησε ούτε τόλμησε να βγει από το κλουβί, παρόλο που η πόρτα είχε μείνει ανοιχτή για πολλή ώρα. Εξήγησε ακόμη πως, επειδή είχε πει στον ιππότη ότι ήταν σαν να προκαλεί τον Θεό το να εξωθεί το λιοντάρι για να το αναγκάσει να βγει —κάτι που εκείνος ήθελε να γίνει—, τελικά, με μεγάλη του απροθυμία και εντελώς παρά τη θέλησή του, είχε επιτρέψει να ξανακλείσουν την πόρτα.

«Τι λες γι' αυτό, Σάντσο;» είπε ο Δον Κιχώτης. «Υπάρχουν άραγε μάγια που να μπορούν να νικήσουν την αληθινή ανδρεία; Οι μάγοι μπορεί να καταφέρουν να μου στερήσουν την καλή τύχη, όμως τη δύναμη της ψυχής και το θάρρος μου δεν μπορούν να μου τα πάρουν.»

Ο Σάντσο πλήρωσε τα στέμματα, ο αμαξάς έζεψε ξανά, και ο φύλακας φίλησε τα χέρια του Δον Κιχώτη για τη γενναιοδωρία που του έδειξε. Υποσχέθηκε μάλιστα πως, μόλις έβλεπε τον βασιλιά στην αυλή, θα του διηγούνταν ο ίδιος αυτό το γενναίο κατόρθωμα.

«Τότε», είπε ο Δον Κιχώτης, «αν τύχει η Αυτού Μεγαλειότητα να ρωτήσει ποιος το έκανε, πρέπει να πεις: Ο ΙΠΠΟΤΗΣ ΤΩΝ ΛΙΟΝΤΑΡΙΩΝ. Γιατί θέλω από εδώ και πέρα το όνομα που έφερα ως τώρα, Ιππότης της Θλιμμένης Μορφής, να αλλάξει, να μεταμορφωθεί και να γίνει αυτό. Και σ' αυτό ακολουθώ το παλιό έθιμο των πλανόδιων ιπποτών, που άλλαζαν όνομα όποτε το ήθελαν ή όποτε τους συνέφερε.»

Το κάρο συνέχισε τον δρόμο του, και ο Δον Κιχώτης, ο Σάντσο και ο άντρας με το πράσινο πανωφόρι τον δικό τους. Όλο αυτό το διάστημα ο Δον Ντιέγο δε Μιράντα δεν είχε πει λέξη, γιατί ήταν απορροφημένος παρατηρώντας και καταγράφοντας μέσα του καθετί που έκανε και έλεγε ο Δον Κιχώτης. Η γνώμη που είχε σχηματίσει ήταν πως επρόκειτο για έναν γνωστικό άνθρωπο που είχε τρελαθεί και για έναν τρελό που άγγιζε τη λογική. Το πρώτο μέρος της ιστορίας του δεν είχε φτάσει ακόμη στα χέρια του· αν το είχε διαβάσει, η κατάπληξη που του προκαλούσαν τα λόγια και οι πράξεις του θα είχε χαθεί, γιατί τότε θα καταλάβαινε τη φύση της τρέλας του. Όμως, μην ξέροντας τίποτε γι' αυτά, τη μια στιγμή τον περνούσε για λογικό και την άλλη για παράφρονα· γιατί όσα έλεγε ήταν συνετά, κομψά και καλοδιατυπωμένα, ενώ όσα έκανε ήταν παράλογα, απερίσκεπτα και ανόητα. Και έλεγε μέσα του: «Τι θα μπορούσε να είναι πιο τρελό από το να φορέσει κανείς ένα κράνος γεμάτο ξινόγαλο και ύστερα να πείθει τον εαυτό του ότι οι μάγοι του μαλακώνουν το κρανίο; Ή τι μεγαλύτερη αποκοτιά και ανοησία από το να θέλει να τα βάλει με λιοντάρια σώμα με σώμα;»

Ο Δον Κιχώτης τον έβγαλε από αυτές τις σκέψεις και τον μονόλογό του λέγοντας: «Χωρίς αμφιβολία, κύριε Δον Ντιέγο δε Μιράντα, μέσα σου θα με έχεις περάσει για ανόητο και τρελό· και δεν θα ήταν καθόλου παράξενο, γιατί όσα έχω κάνει δεν δείχνουν τίποτε άλλο. Παρ' όλα αυτά, θέλω να προσέξεις πως δεν είμαι ούτε τόσο τρελός ούτε τόσο ανόητος όσο πρέπει να σου φάνηκα. Ένας γενναίος ιππότης φαίνεται στα καλύτερά του όταν χειρίζεται επιδέξια το δόρυ του απέναντι σ' έναν άγριο ταύρο, μπροστά στα μάτια του

ηγεμόνα του, στη μέση μιας μεγάλης πλατείας. Ένας ιππότης φαίνεται επίσης στα καλύτερά του όταν, ντυμένος με λαμπερή πανοπλία, παρελαύνει στον αγωνιστικό χώρο μπροστά στις κυρίες σε κάποιο χαρούμενο τουρνουά. Και στα καλύτερά τους φαίνονται όλοι εκείνοι οι ιππότες που με πολεμικά γυμνάσια, ή με ό,τι τους μοιάζει, ψυχαγωγούν, διασκεδάζουν και, αν επιτρέπεται να το πούμε, τιμούν τις αυλές των πριγκίπων τους. Όμως περισσότερο απ' όλους αυτούς λάμπει ο πλανόδιος ιππότης, όταν διασχίζει ερήμους, ερημιές, σταυροδρόμια, δάση και βουνά αναζητώντας επικίνδυνες περιπέτειες, αποφασισμένος να τις φέρει σε αίσιο και επιτυχημένο τέλος, μόνο και μόνο για να κερδίσει ένδοξη και παντοτινή φήμη. Και ακόμη περισσότερο, λέω εγώ, φαίνεται στα καλύτερά του ο πλανόδιος ιππότης όταν σπεύδει να βοηθήσει κάποια χήρα σε μια ερημική τοποθεσία, παρά ο αυλικός ιππότης που φλερτάρει με κάποια δεσποινίδα της πόλης. Κάθε ιππότης έχει τον δικό του ιδιαίτερο ρόλο. Ας αφοσιωθεί ο αυλικός στις κυρίες, ας δίνει λάμψη στην αυλή του άρχοντά του με τις φορεσιές του, ας φιλεύει φτωχούς ευγενείς με τα πλούσια γεύματα του τραπεζιού του, ας οργανώνει κονταροχτυπήματα, ας διευθύνει τουρνουά και ας αποδεικνύεται ευγενής, γενναιόδωρος και μεγαλόπρεπος, και πάνω απ' όλα καλός χριστιανός· έτσι θα εκπληρώνει τα καθήκοντα που του ανήκουν ιδιαίτερα. Ο πλανόδιος ιππότης όμως ας εξερευνά τις άκρες της γης και ας μπαίνει στους πιο περίπλοκους λαβυρίνθους· σε κάθε βήμα ας επιχειρεί τα αδύνατα· σε έρημες ερημιές ας αντέχει τις καυτές ακτίνες του καταμεσήμερου καλοκαιρινού ήλιου και τη σκληρή αγριότητα των χειμωνιάτικων ανέμων και των παγετών. Να μην τον

φοβίζουν λιοντάρια, να μην τον τρομάζουν τέρατα, να μην τον κάνουν να λυγίζει δράκοι· γιατί το να τα αναζητά, να επιτίθεται στα άλλα και να τα νικά όλα, αυτά είναι πράγματι τα κύρια καθήκοντά του. Εγώ λοιπόν, αφού μου έλαχε να ανήκω στην τάξη της πλανόδιας ιπποσύνης, δεν μπορώ να αποφύγω να επιχειρώ ό,τι μου φαίνεται πως εμπίπτει στα καθήκοντά μου. Γι' αυτό και ήταν ιερό μου χρέος να επιτεθώ σ' εκείνα τα λιοντάρια που μόλις πριν λίγο επιτέθηκα, παρόλο που ήξερα πως ήταν το αποκορύφωμα της απερισκεψίας. Γιατί ξέρω πολύ καλά τι είναι η ανδρεία: είναι μια αρετή που βρίσκεται ανάμεσα σε δύο κακά άκρα, τη δειλία και την αποκοτιά. Όμως είναι μικρότερο κακό για τον ανδρείο να ανέβει ώσπου να φτάσει στην απερισκεψία, παρά να πέσει ώσπου να φτάσει στη δειλία. Γιατί, όπως είναι ευκολότερο για τον σπάταλο παρά για τον φιλάργυρο να γίνει γενναιόδωρος, έτσι είναι ευκολότερο για έναν παράτολμο να αποδειχθεί αληθινά ανδρείος, παρά για έναν δειλό να φτάσει στην αληθινή ανδρεία. Και πίστεψέ με, κύριε Δον Ντιέγο, όταν κανείς επιχειρεί περιπέτειες, είναι καλύτερα να χάνει από ένα χαρτί παραπάνω παρά από ένα χαρτί λιγότερο· γιατί το να ακούγεται να λένε "τέτοιος ιππότης είναι παράτολμος και τολμηρός" ακούγεται καλύτερα από το "τέτοιος ιππότης είναι φοβητσιάρης και δειλός".»

«Σας το λέω ξεκάθαρα, κύριε Δον Κιχώτη», είπε ο Δον Διέγο, «όσα είπατε και κάνατε αποδεικνύονται σωστά από την ίδια τη λογική. Και πιστεύω πως, αν χάνονταν ποτέ οι νόμοι και οι κανόνες της ιπποσύνης, θα μπορούσε κανείς να τους ξαναβρεί μέσα στην καρδιά σας, σαν στο φυσικό τους θησαυροφυλάκιο και αρχείο. Μα ας βιαστούμε να φτάσουμε

στο χωριό μου, για να ξεκουραστείτε ύστερα από τις πρόσφατες δοκιμασίες σας· γιατί, κι αν δεν κούρασαν το σώμα, κούρασαν το πνεύμα, και αυτό καμιά φορά φέρνει και σωματική εξάντληση.»

«Δέχομαι την πρόσκλησή σας ως μεγάλη χάρη και τιμή, κύριε Δον Διέγο», απάντησε ο Δον Κιχώτης. Κι έτσι, προχωρώντας με καλύτερο ρυθμό από πριν, έφτασαν γύρω στις δύο το μεσημέρι στο χωριό και στο σπίτι του Δον Διέγο, ή, όπως τον αποκαλούσε ο Δον Κιχώτης, «ο Ιππότης με το Πράσινο Επανωφόρι».

p17e.jpg (76K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XVIII. ΓΙΑ ΟΣΑ ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ ΣΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ Ή ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΙΠΠΟΤΗ ΜΕ ΤΟ ΠΡΑΣΙΝΟ ΕΠΑΝΩΦΟΡΙ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΑΣΥΝΗΘΙΣΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

p18a.jpg (133K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Δον Κιχώτης είδε πως το σπίτι του Δον Διέγο δε Μιράντα ήταν χτισμένο στο ύφος του χωριού, με το οικόσημό του σκαλισμένο σε χοντροπελεκημένη πέτρα πάνω από την εξώπορτα. Στην αυλή βρισκόταν η αποθήκη και στην είσοδο το κελάρι, με άφθονα πιθάρια κρασιού τριγύρω· κι αυτά, καθώς έρχονταν από το Ελ Τομπόσο, του ξύπνησαν τη μνήμη της μαγεμένης και μεταμορφωμένης Δουλτσινέας του. Τότε, με έναν αναστεναγμό, χωρίς να σκέφτεται τι έλεγε ούτε μπροστά σε ποιους το έλεγε, αναφώνησε—

«Ω γλυκοί θησαυροί, που σας βρίσκω για τη λύπη μου! Κάποτε ήσασταν γλυκείς και καλοδεχούμενοι, όταν έτσι το ήθελε ο ουρανός.»

«Ω πιθάρια του Τομπόσο, πώς μου ξαναφέρνετε στη μνήμη το γλυκό αντικείμενο των πικρών μου θρήνων!»

p18b.jpg (300K)

Πλήρες μέγεθος

Ο νεαρός φοιτητής και ποιητής, ο γιος του Δον Διέγο, που είχε βγει μαζί με τη μητέρα του να τον υποδεχτεί, άκουσε αυτή την αναφώνηση, και τόσο η μητέρα όσο και ο γιος έμειναν κατάπληκτοι από την αλλόκοτη μορφή του. Εκείνος όμως κατέβηκε από τον Ροσινάντε και πλησίασε με μεγάλη ευγένεια για να ζητήσει άδεια να φιλήσει το χέρι της κυρίας, ενώ ο Δον Διέγο είπε: «Κυρία μου, παρακαλώ δεχτείτε με τη συνηθισμένη σας καλοσύνη τον κύριο Δον Κιχώτη της Μάντσας, που βλέπετε μπροστά σας, έναν περιπλανώμενο ιππότη, και τον πιο γενναίο και σοφό στον κόσμο.»

Η κυρία, που την έλεγαν Δόνα Χριστίνα, τον υποδέχτηκε με κάθε ένδειξη καλής διάθεσης και μεγάλης ευγένειας, και ο Δον Κιχώτης τέθηκε στην υπηρεσία της με άφθονες καλοδιαλεγμένες και εκλεπτυσμένες φράσεις. Σχεδόν οι ίδιες φιλοφρονήσεις ανταλλάχθηκαν και ανάμεσα σ' εκείνον και τον φοιτητή, ο οποίος, ακούγοντας τον Δον Κιχώτη, τον πέρασε για άνθρωπο λογικό και σώφρονα.

Εδώ ο συγγραφέας περιγράφει με κάθε λεπτομέρεια ό,τι ανήκε στο αρχοντικό του Δον Ντιέγο, παρουσιάζοντάς μας ολόκληρο

το περιεχόμενο του σπιτιού ενός πλούσιου ευγενούς γεωκτήμονα. Ο μεταφραστής όμως της ιστορίας έκρινε καλύτερο να προσπεράσει σιωπηλά αυτές και άλλες παρόμοιες λεπτομέρειες, επειδή δεν ταιριάζουν με τον βασικό σκοπό της αφήγησης, της οποίας το δυνατό σημείο είναι η αλήθεια και όχι οι κουραστικές παρεκβάσεις.

Οδήγησαν τον Δον Κιχώτη σ' ένα δωμάτιο, και ο Σάντσο τού έβγαλε την πανοπλία, αφήνοντάς τον με φαρδιά βαλωνικά βρακιά και διπλό χιτώνα από σαμουά δέρμα, όλα λεκιασμένα από τη σκουριά της πανοπλίας του. Ο γιακάς του ήταν πεστός, ακαδημαϊκού τύπου, χωρίς άμυλο και χωρίς δαντέλα· τα μποτίνια του ήταν στο χρώμα του κατεργασμένου δέρματος και τα παπούτσια του γυαλισμένα. Φορούσε το καλό του σπαθί, κρεμασμένο από ζωστήρα φτιαγμένο από δέρμα θαλάσσιου λύκου, γιατί, όπως λένε, υπέφερε εδώ και πολλά χρόνια από πάθηση στα νεφρά· και από πάνω έριξε έναν μακρύ μανδύα από καλό γκρίζο ύφασμα. Πριν απ' όλα όμως έπλυνε το κεφάλι και το πρόσωπό του με πέντε ή έξι κουβάδες νερό —γιατί ως προς τον αριθμό των κουβάδων υπάρχει κάποια διαφωνία— και το νερό εξακολουθούσε να μένει σαν ορός γάλακτος, χάρη στη λαιμαργία του Σάντσο και στην αγορά εκείνων των καταραμένων πηγμένων τυριών που έκαναν τον αφέντη του τόσο άσπρο. Έτσι ντυμένος, και με αέρα άνετο, ζωηρό και αρχοντικό, ο Δον Κιχώτης πέρασε σε άλλο δωμάτιο, όπου τον περίμενε ο φοιτητής για να του κρατήσει συντροφιά ώσπου να στρωθεί το τραπέζι· γιατί με την άφιξη ενός τόσο ξεχωριστού επισκέπτη, η Δόνα Χριστίνα ήθελε να δείξει πως ήξερε και μπορούσε να υποδέχεται όπως πρέπει όσους έρχονταν στο σπίτι της.

Όσο ο Δον Κιχώτης έβγαζε την πανοπλία του, ο Δον Λορένθο —έτσι λεγόταν ο γιος του Δον Ντιέγο— βρήκε την ευκαιρία να πει στον πατέρα του: «Τι να υποθέσουμε για τον κύριο που μας φέρατε στο σπίτι, πατέρα; Γιατί το όνομά του, η όψη του και το ότι τον περιγράφετε ως περιπλανώμενο ιππότη έχουν μπερδέψει εντελώς εμένα και τη μητέρα μου.»

«Δεν ξέρω τι να πω, παιδί μου», απάντησε ο Δον Ντιέγο. «Το μόνο που μπορώ να σου πω είναι πως τον έχω δει να κάνει πράγματα που θα ταίριαζαν στον πιο τρελό άνθρωπο του κόσμου, και τον έχω ακούσει να λέει τόσο λογικά πράγματα, που σβήνουν και ανατρέπουν όλα όσα κάνει. Μίλησέ του εσύ και πάρε του τον σφυγμό του νου του· κι εσύ που είσαι οξυδερκής, βγάλε το πιο λογικό συμπέρασμα που μπορείς για το αν είναι σοφός ή τρελός· αν και, για να πω την αλήθεια, εγώ γέρνω περισσότερο στο να τον θεωρώ τρελό παρά λογικό.»

Έτσι ο Δον Λορένθο έφυγε για να κρατήσει συντροφιά στον Δον Κιχώτη, όπως έχει ήδη ειπωθεί, και μέσα στη συζήτηση που είχαν ο Δον Κιχώτης του είπε: «Ο πατέρας σου, ο σεñόρ Δον Ντιέγο δε Μιράντα, μου μίλησε για τις σπάνιες ικανότητές σου και το λεπτό σου πνεύμα, και πάνω απ’ όλα για το ότι είσαι μεγάλος ποιητής.»

«Ποιητής, ίσως», απάντησε ο Δον Λορένθο, «αλλά μεγάλος, σε καμία περίπτωση. Είναι αλήθεια πως έχω μια κλίση προς την ποίηση και μου αρέσει να διαβάζω καλούς ποιητές, αλλά όχι τόσο ώστε να δικαιολογείται ο τίτλος του “μεγάλου” που μου αποδίδει ο πατέρας μου.»

«Δεν με χαλά αυτή η μετριοφροσύνη», είπε ο Δον Κιχώτης· «γιατί δεν υπάρχει ποιητής που να μην είναι ψωνισμένος και να μη νομίζει πως είναι ο καλύτερος ποιητής στον κόσμο.»

«Δεν υπάρχει κανόνας χωρίς εξαίρεση», είπε ο Δον Λορένθο· «μπορεί να υπάρχουν κάποιοι που είναι ποιητές και όμως δεν το πιστεύουν για τον εαυτό τους.»

«Ελάχιστοι», είπε ο Δον Κιχώτης· «αλλά πες μου, ποιοι είναι αυτοί οι στίχοι με τους οποίους ασχολείσαι τώρα και που, όπως μου λέει ο πατέρας σου, σε κρατούν κάπως ανήσυχο και απορροφημένο; Αν πρόκειται για κάποιο γλόσσο, ξέρω κι εγώ κάτι από γλόσσες και θα ήθελα να τους ακούσω· κι αν είναι για ποιητικό διαγωνισμό, φρόντισε να πάρεις το δεύτερο βραβείο· γιατί το πρώτο συνήθως δίνεται από εύνοια ή λόγω προσώπου, ενώ το δεύτερο από καθαρή δικαιοσύνη· κι έτσι το τρίτο καταλήγει να είναι δεύτερο και το πρώτο, αν το λογαριάσεις έτσι, γίνεται τρίτο, όπως συμβαίνει και με τα πτυχία που απονέμονται στα πανεπιστήμια· παρ' όλα αυτά, ο τίτλος του πρώτου είναι μεγάλη διάκριση.»

«Ως εδώ», είπε μέσα του ο Δον Λορένθο, «δεν θα σε περνούσα για τρελό· αλλά ας συνεχίσουμε.» Κι έτσι του είπε: «Η αφεντιά σας φαίνεται πως έχει περάσει από τα σχολεία· ποιες επιστήμες έχετε σπουδάσει;»

«Την επιστήμη της περιπλανώμενης ιπποσύνης», είπε ο Δον Κιχώτης, «που είναι εξίσου καλή με την ποίηση, και μάλιστα ένα-δυο δάχτυλα πιο πάνω απ' αυτήν.»

«Δεν ξέρω ποια επιστήμη είναι αυτή», είπε ο Δον Λορένθο, «και ως τώρα δεν την είχα ξανακούσει.»

«Είναι μια επιστήμη», είπε ο Δον Κιχώτης, «που περιλαμβάνει μέσα της όλες ή σχεδόν όλες τις επιστήμες του κόσμου· γιατί όποιος την ασκεί πρέπει να είναι νομικός και να γνωρίζει τους κανόνες της δικαιοσύνης, της διανεμητικής και της επιεικούς, ώστε να δίνει στον καθένα αυτό που του ανήκει και του οφείλεται. Πρέπει να είναι θεολόγος, για να μπορεί να εξηγεί καθαρά και με ακρίβεια τη χριστιανική πίστη που πρεσβεύει, όπου κι αν του ζητηθεί. Πρέπει να είναι γιατρός, και πάνω απ' όλα βοτανολόγος, ώστε σε ερημιές και απομονωμένους τόπους να ξέρει ποια βότανα έχουν τη δύναμη να γιατρεύουν πληγές, γιατί ένας περιπλανώμενος ιππότης δεν γίνεται να ψάχνει σε κάθε βήμα κάποιον να τον θεραπεύσει. Πρέπει να είναι αστρονόμος, για να ξέρει από τ' αστέρια πόσες ώρες της νύχτας έχουν περάσει και σε ποιο κλίμα και σε ποιο μέρος του κόσμου βρίσκεται. Πρέπει να γνωρίζει μαθηματικά, γιατί σε κάθε στροφή θα του παρουσιαστεί κάποια ανάγκη γι' αυτά· και, αφήνοντας κατά μέρος πως πρέπει να είναι στολισμένος με όλες τις αρετές, τις καρδιακές και τις θεολογικές, για να κατέβω και στα πιο μικρά ζητήματα, πρέπει, λέω, να ξέρει να κολυμπάει τόσο καλά όσο ο Νικόλαος ή ο Νικολάο το Ψάρι, όπως λέει η ιστορία· να ξέρει να πεταλώνει άλογο και να επισκευάζει τη σέλα και το χαλινάρι του· και, για να επιστρέψω στα υψηλότερα ζητήματα, πρέπει να είναι πιστός στον Θεό και στην κυρά του· να είναι αγνός στις σκέψεις, κόσμιος στα λόγια, γενναιόδωρος στα έργα, ανδρείος στις πράξεις, υπομονετικός στα βάσανα, συμπονετικός προς τους φτωχούς και, τέλος, υπερασπιστής της αλήθειας, ακόμη κι αν

η υπεράσπισή της του κοστίσει τη ζωή. Από όλες αυτές τις ιδιότητες, μεγάλες και μικρές, αποτελείται ο αληθινός περιπλανώμενος ιππότης· κρίνετε λοιπόν, κύριε Δον Λορένθο, αν πρόκειται για μια ευκαταφρόνητη επιστήμη, αυτή που ο ιππότης που τη μελετά και την ασκεί πρέπει να μάθει, και αν δεν μπορεί να συγκριθεί με τις πιο υψηλές από όσες διδάσκονται στα σχολεία.»

«Αν είναι έτσι», απάντησε ο Δον Λορένθο, «τότε αυτή η επιστήμη, το λέω ειλικρινά, ξεπερνά όλες τις άλλες.»

«Πώς, αν είναι έτσι;» είπε ο Δον Κιχώτης.

«Αυτό που θέλω να πω», είπε ο Δον Λορένθο, «είναι πως αμφιβάλλω αν υπάρχουν τώρα, ή αν υπήρξαν ποτέ, περιπλανώμενοι ιππότες στολισμένοι με τέτοιες αρετές.»

«Πολλές φορές», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «έχω πει αυτό που λέω και τώρα ξανά: οι περισσότεροι άνθρωποι στον κόσμο πιστεύουν πως δεν υπήρξαν ποτέ περιπλανώμενοι ιππότες. Κι επειδή εγώ πιστεύω ότι, αν ο ουρανός δεν τους φανερώσει με κάποιο θαύμα την αλήθεια —ότι υπήρξαν και υπάρχουν—, κάθε προσπάθεια να τους πείσει κανείς θα πάει χαμένη, όπως μου το έχει δείξει πολλές φορές η πείρα, δεν θα σταθώ τώρα να σε βγάλω από την πλάνη που μοιράζεσαι με το πλήθος. Το μόνο που θα κάνω είναι να παρακαλέσω τον ουρανό να σε λυτρώσει από αυτήν και να σου δείξει πόσο ωφέλιμοι και αναγκαίοι ήταν οι περιπλανώμενοι ιππότες παλιά, και πόσο χρήσιμοι θα ήταν και στις μέρες μας, αν υπήρχαν ακόμη. Μα τώρα, εξαιτίας των αμαρτιών των ανθρώπων, θριαμβεύουν η νωθρότητα και η αδράνεια, η λαιμαργία και η πολυτέλεια.»

«Ο καλεσμένος μας το ξέσπασε για τα καλά», είπε μέσα του ο Δον Λορένθο εκείνη τη στιγμή· «όπως και να 'χει όμως, είναι ένας θαυμάσιος τρελός, και θα ήμουν τελείως ανόητος αν το αμφισβητούσα.»

Εκεί τους φώναξαν για το γεύμα και έτσι έβαλαν τέλος στη συζήτησή τους. Ο Δον Διέγο ρώτησε τον γιο του τι είχε καταλάβει τελικά για το μυαλό του καλεσμένου τους. Κι εκείνος απάντησε: «Ούτε όλοι οι γιατροί και οι σοφοί γραφιάδες του κόσμου δεν θα μπορέσουν να βγάλουν νόημα από το δυσανάγνωστο γραφτό της τρέλας του· είναι τρελός, αλλά γεμάτος ρωγμές λογικής, γεμάτος στιγμές διαύγειας.»

Πέρασαν στην τραπεζαρία, και το γεύμα ήταν ακριβώς όπως είχε πει ο Δον Διέγο στον δρόμο ότι συνήθιζε να προσφέρει στους φιλοξενούμενούς του: περιποιημένο, άφθονο και νόστιμο. Εκείνο όμως που ευχαρίστησε περισσότερο τον Δον Κιχώτη ήταν η θαυμαστή σιωπή που βασίλευε σε όλο το σπίτι, γιατί έμοιαζε με μοναστήρι των Καρθουσιανών.

Όταν μάζεψαν το τραπεζομάντιλο, είπαν τη χάρη και έπλυναν τα χέρια τους, ο Δον Κιχώτης παρακάλεσε θερμά τον Δον Λορένθο να του απαγγείλει τους στίχους του για τον ποιητικό διαγωνισμό. Εκείνος απάντησε: «Για να μη μοιάζω με εκείνους τους ποιητές που, όταν τους ζητούν να πουν τα ποιήματά τους, αρνούνται, και όταν δεν τους τα ζητούν, τα ξεφουρνίζουν μόνοι τους, θα σας απαγγείλω τη γλώσσα μου· δεν περιμένω κανένα βραβείο γι' αυτήν, γιατί τη συνέθεσα απλώς ως άσκηση ευφυΐας.»

«Ένας οξυδερκής φίλος μου», είπε ο Δον Κιχώτης, «πίστευε πως κανείς δεν πρέπει να χαραμίζει κόπο γράφοντας γλώσσες πάνω σε στίχους. Ο λόγος, έλεγε, είναι ότι η γλώσσα δεν φτάνει ποτέ το ίδιο το ποίημα και συχνά —ή τις περισσότερες φορές— ξεφεύγει από το νόημα και τον σκοπό των στίχων που σχολιάζει. Κι έπειτα, οι κανόνες της είναι υπερβολικά αυστηροί: δεν επιτρέπουν ερωτήσεις, ούτε το "είπε", ούτε το "λέω εγώ", ούτε να κάνεις τα ρήματα ουσιαστικά ή να αλλάζεις τη σύνταξη, χώρια από άλλους περιορισμούς και δεσμεύσεις που δένουν τα χέρια όσων γράφουν γλώσσες, όπως ασφαλώς ξέρετε.»

«Αλήθεια, κύριε Δον Κιχώτη», είπε ο Δον Λορένθο, «θα ήθελα πολύ να σας πιάσω να σφάλλετε έστω και λίγο, αλλά δεν μπορώ· μου ξεγλιστράτε από τα χέρια σαν χέλι.»

«Δεν καταλαβαίνω τι θέλετε να πείτε μ' αυτό το "ξεγλιστράω"», είπε ο Δον Κιχώτης.

«Θα σας το εξηγήσω κάποια άλλη φορά», είπε ο Δον Λορένθο· «προς το παρόν, ακούστε τους στίχους και τη γλώσσα τους, που λένε τα εξής:

Αν το "ήταν" γινόταν για μένα "είναι", τότε τίποτε άλλο δεν θα ζητούσα· ή αν ο χρόνος που είναι τώρα μπορούσε, για μένα, να γίνει ο χρόνος που μέλλει να 'ρθει!—

□□□□□□

Κάποτε η κυρά Τύχη στάθηκε μαζί μου γενναιόδωρη και καλή· μα όλα αλλάζουν· άλλαξε κι εκείνη γνώμη, κι ό,τι μου έδωσε μου το πήρε πίσω. Ω Τύχη, τόσο καιρό σε παρακαλώ· γύρισέ μου τα δώρα που μου χάρισες, γιατί, πίστεψέ με, τίποτε άλλο δεν θα ζητούσα, αν το "ήταν" μπορούσε για μένα να γίνει "είναι".

Δεν αποζητώ κανένα άλλο βραβείο, κανέναν θρίαμβο, δόξα ή επιτυχία· μονάχα τη χαμένη ευτυχία, που και μόνο η ανάμνησή της πονά. Μια γεύση μονάχα, θαρρώ, από την περασμένη μακαριότητα θα μπορούσε να σβήσει τη φωτιά που μου κατατρώει την καρδιά· κι αν ερχόταν χωρίς καθυστέρηση, τότε τίποτε άλλο δεν θα ζητούσα.

Ζητώ, αλίμονο, αυτό που δεν γίνεται: ο χρόνος που πέρασε να ξανάρθει σε μας και να γίνει πάλι παρών· καμιά δύναμη στη γη δεν μπορεί να το πετύχει. Γιατί τρέχει γοργός, το ξέρω, κι έτσι μάταια προσευχόμαστε να μπορέσει ό,τι μας άφησε για πάντα να γίνει για μας ο χρόνος που είναι τώρα.

Να μένεις μπερδεμένος και αβέβαιος, ανάμεσα στην ελπίδα και τον φόβο, είναι θάνατος, όχι ζωή· καλύτερα, βέβαια, να τελειώνει αυτή η πάλη και, πεθαίνοντας, να βρίσκει κανείς λύτρωση από τον πόνο. Κι όμως, όσο κι αν αυτή θα ήταν ίσως η καλύτερη λύση για μένα, αμέσως διώχνω τη σκέψη και γαντζώνομαι με αγάπη στο παρόν, ενώ τρέμω τον χρόνο που πρόκειται να 'ρθει.»

Όταν ο Δον Λορένθο τελείωσε την απαγγελία του σχολίου του, ο Δον Κιχώτης σηκώθηκε όρθιος και, με δυνατή φωνή, σχεδόν φωνάζοντας, αναφώνησε καθώς έπιανε το δεξί χέρι του Δον Λορένθο μέσα στο δικό του: «Μα τους ύψιστους ουρανούς, ευγενικέ νέε, είσαι ο καλύτερος ποιητής στη γη και αξίζεις να στεφανωθείς με δάφνη, όχι από την Κύπρο ή τη Γκαέτα —όπως είπε κάποιος ποιητής, ο Θεός να τον συγχωρέσει— αλλά από τις Ακαδημίες της Αθήνας, αν ακόμη άνθιζαν, και από όσες ανθίζουν τώρα, στο Παρίσι, τη Μπολόνια, τη Σαλαμάνκα. Ο ουρανός να κάνει ώστε οι κριτές που σου στερούν το πρώτο βραβείο —ο Φοίβος να τους τρυπήσει με τα βέλη του και οι Μούσες να μην περάσουν ποτέ το κατώφλι των σπιτιών τους. Πες μου κι άλλους στίχους σου σε μακρύ μέτρο, σεῆόρ, αν έχεις την καλοσύνη, γιατί θέλω να νιώσω ως το βάθος τον σφυγμό της σπάνιας ιδιοφυΐας σου.»

Χρειάζεται άραγε να πούμε πως ο Δον Λορένθο χαιρόταν ακούγοντας τον Δον Κιχώτη να τον επαινεί, παρόλο που τον θεωρούσε τρελό; Ω δύναμη της κολακείας, πόσο μακριά φτάνεις, και πόσο απέραντα είναι τα ευχάριστα όρια της εξουσίας σου! Ο Δον Λορένθο το απέδειξε, γιατί έκανε αυτό που του ζήτησε και τον παρακάλεσε ο Δον Κιχώτης, και του απήγγειλε αυτό το σονέτο πάνω στον μύθο ή την ιστορία του Πύραμου και της Θίσβης.

□□□□□□

Η όμορφη κόρη τώρα τρυπά τον τοίχο· ο νεαρός Πύραμος κείτεται πληγωμένος στην καρδιά από εκείνη· κι ο Έρωτας απλώνει φτερά από το νησί της Κύπρου για να πετάξει, να δει από μια χαραμάδα κάτι τόσο θαυμαστά μεγάλο και μικρό. Εκεί η σιωπή μιλά, γιατί καμιά φωνή δεν μπορεί να περάσει από τόσο στενό πέρασμα· όμως ο έρωτας επιμένει εκεί όπου κάθε άλλη δύναμη θα δοκίμαζε μάταια· γιατί ο έρωτας πάντα βρίσκει δρόμο, ό,τι κι αν συμβεί. Ανυπόμονη με την καθυστέρηση, με βιαστικό και απερίσκεπτο βήμα, η παράτολμη κόρη φτάνει στον μοιραίο τόπο, όπου δεν πέφτει στην αγκαλιά του αγαπημένου της αλλά στην αγκαλιά του θανάτου. Έτσι κυλά η παράξενη ιστορία: πώς τους δυο εραστές ένα σπαθί, ένας τάφος, μία μνήμη, τους σκοτώνει, τους θάβει και τους ξαναφέρνει στη ζωή.

«Δόξα τω Θεώ», είπε ο Δον Κιχώτης όταν άκουσε το σονέτο του Δον Λορένθο, «που ανάμεσα στα πλήθη των ευέξαπτων ποιητών βρήκα έναν αληθινά τέλειο — κι αυτό, σεñόρ, μου το αποδεικνύει η τέχνη αυτού του σονέτου, ότι τέτοιος είστε!»

Για τέσσερις μέρες ο Δον Κιχώτης φιλοξενήθηκε με κάθε μεγαλοπρέπεια στο σπίτι του Δον Διέγο. Όταν πέρασε αυτό το διάστημα, του ζήτησε την άδεια να φύγει και του είπε πως τον ευχαριστούσε για την καλοσύνη και τη φιλοξενία που του είχε δείξει· όμως, επειδή δεν ταίριαζε σε περιπλανώμενους ιππότες να παραδίνονται για πολύ στην αργία και στις ανέσεις, ανυπομονούσε να εκπληρώσει τα καθήκοντα της αποστολής του αναζητώντας περιπέτειες. Είχε μάθει πως στην περιοχή

εκείνη υπήρχαν άφθονες, και ήλπιζε να περάσει εκεί τον καιρό του ώσπου να φτάσει η μέρα των κονταροχτυπημάτων στη Σαραγόσα, που ήταν ο κανονικός προορισμός του. Πριν απ' όλα, σκόπευε να μπει στο σπήλαιο του Μοντεσίνος, για το οποίο κυκλοφορούσαν σε όλη τη χώρα τόσα θαυμαστά πράγματα, και ταυτόχρονα να ερευνήσει και να εξακριβώσει την αρχή και την αληθινή πηγή των επτά λιμνών που συνήθως αποκαλούνται λίμνες της Ρουιδέρα.

Ο Δον Διέγο και ο γιος του επαίνεσαν την αξιέπαινη απόφασή του και του είπαν να πάρει από το σπίτι και τα υπάρχοντά τους ό,τι χρειαζόταν, γιατί θα χαίρονταν πολύ να τον εξυπηρετήσουν· άλλωστε, η προσωπική του αξία και το τιμημένο επάγγελμά του τούς το επέβαλλαν.

Ύστερα ήρθε επιτέλους η μέρα της αναχώρησής του, τόσο καλοδεχούμενη για τον Δον Κιχώτη όσο θλιβερή και πικρή για τον Σάντσο Πάνθα, που ήταν απόλυτα ευχαριστημένος με την αφθονία του σπιτιού του Δον Διέγο και δεν ήθελε καθόλου να ξαναγυρίσει στην πείνα των δασών και των ερημιών και στη φτωχή προμήθεια των κακογεμισμένων του σαμαριών. Παρ' όλα αυτά, τα γέμισε και τα τακτοποίησε με όσα εκείνος έκρινε απαραίτητα. Την ώρα του αποχαιρετισμού, ο Δον Κιχώτης είπε στον Δον Λορένθο: «Δεν ξέρω αν σου το έχω ξαναπεί· κι αν σου το έχω πει, στο λέω άλλη μια φορά: αν θέλεις να γλιτώσεις τον κόπο και τη μόχθο για να φτάσεις στην απρόσιτη κορυφή του ναού της δόξας, δεν έχεις παρά να αφήσεις το κάπως στενό μονοπάτι της ποίησης και να πάρεις το ακόμη στενότερο της περιπλανώμενης ιπποσύνης — αρκετά πλατύ, όμως, ώστε να σε κάνει αυτοκράτορα μέσα σε μια στιγμή.»

Με αυτά τα λόγια ο Δον Κιχώτης έδωσε την πιο ξεκάθαρη απόδειξη της τρέλας του· ακόμη περισσότερο με όσα πρόσθεσε λέγοντας: «Ο Θεός ξέρει πως θα έπαιρνα ευχαρίστως μαζί μου τον Δον Λορένθο, για να του μάθω πώς να φέρεται με επιείκεια στους ταπεινούς και να ποδοπατά τους αλαζόνες — αρετές που είναι αναπόσπαστο μέρος του επαγγέλματος στο οποίο ανήκω. Όμως, αφού η τρυφερή του ηλικία δεν το επιτρέπει και οι αξιέπαινες ασχολίες του δεν του το αφήνουν, θα αρκεστώ απλώς να του τονίσω το εξής: θα γίνετε ξακουστός ποιητής, αν καθοδηγείστε περισσότερο από τη γνώμη των άλλων παρά από τη δική σας· γιατί κανένας πατέρας και καμιά μητέρα δεν βρίσκουν ποτέ άσχημα τα ίδια τους τα παιδιά, και αυτή η πλάνη ισχύει ακόμη πιο έντονα για τα παιδιά του νου.»

Πατέρας και γιος έμειναν ξανά κατάπληκτοι με το παράξενο ανακάτεμα που ήταν τα λόγια του Δον Κιχώτη — τη μια μιλούσε με λογική, την άλλη με παραλογισμό — και με την επιμονή και την ακατάβλητη προσήλωσή του να κυνηγά, με κάθε κόστος, τις άτυχες περιπέτειές του, που είχε κάνει μοναδικό σκοπό και προορισμό όλων των επιθυμιών του. Αντάλλαξαν ξανά προσφορές υπηρεσίας και ευγένειες, κι έπειτα, με τη gracious άδεια της κυρίας του κάστρου, αναχώρησαν: ο Δον Κιχώτης πάνω στον Ροσινάντε και ο Σάντσο πάνω στον Γκρίζο.

p18e.jpg (18K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XIX. ΟΠΟΥ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΟΥ ΕΡΩΤΕΥΜΕΝΟΥ ΒΟΣΚΟΥ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΞΕΚΑΡΔΙΣΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

p19a.jpg (131K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Δον Κιχώτης δεν είχε απομακρυνθεί πολύ από το χωριό του Δον Ντιέγο, όταν συνάντησε δυο ανθρώπους που έμοιαζαν να είναι είτε ιερείς είτε φοιτητές, μαζί με δυο χωρικούς, όλοι καβάλα σε τέσσερα ζώα από το σόι του γαϊδάρου. Ο ένας από τους φοιτητές κουβαλούσε, τυλιγμένα σε ένα κομμάτι πράσινο μπουκράμι σαν να ήταν ταξιδιωτικός σάκος, λίγα λινά ρούχα και δυο ζευγάρια πλεκτές κάλτσες· ο άλλος δεν είχε μαζί του τίποτε άλλο παρά δυο καινούρια ξίφη εξάσκησης με προστατευτικά άκρα. Οι χωρικοί μετέφεραν διάφορα πράγματα που έδειχναν πως γύριζαν από κάποια μεγάλη πόλη, όπου τα είχαν αγοράσει, και τα πήγαιναν πίσω στο χωριό τους. Και οι φοιτητές και οι χωρικοί ένιωσαν την ίδια έκπληξη που ένιωθε όποιος έβλεπε τον Δον Κιχώτη για πρώτη φορά, και πέθαιναν από περιέργεια να μάθουν ποιος ήταν αυτός ο άνθρωπος, τόσο διαφορετικός από τους συνηθισμένους. Ο Δον Κιχώτης τούς χαιρέτησε και, αφού βεβαιώθηκε πως ακολουθούσαν τον ίδιο δρόμο με εκείνον, τους πρότεινε να ταξιδέψουν μαζί και τους παρακάλεσε να κόψουν λίγο ταχύτητα, γιατί τα νεαρά γαϊδουράκια τους πήγαιναν πιο γρήγορα από το άλογό του. Έπειτα, για να τους ικανοποιήσει, τους είπε με λίγα λόγια ποιος ήταν και ποιο ήταν το λειτούργημα και το επάγγελμα που ακολουθούσε: ήταν περιπλανώμενος ιππότης που αναζητούσε περιπέτειες σε όλα

τα μέρη του κόσμου. Τους ενημέρωσε πως το όνομά του ήταν Δον Κιχώτης ντε λα Μάντσα και πως, σαν προσωνύμιο, τον αποκαλούσαν Ιππότη των Λιονταριών.

Όλα αυτά ακούγονταν στους χωρικούς σαν κινέζικα ή σαν καθαρή ανοησία· όχι όμως και στους φοιτητές, που πολύ γρήγορα κατάλαβαν πως ο Δον Κιχώτης δεν ήταν στα καλά του. Παρ' όλα αυτά, τον κοίταζαν με θαυμασμό και σεβασμό, και ο ένας από αυτούς του είπε: «Αν εσείς, κύριε ιππότη, δεν έχετε συγκεκριμένο προορισμό —όπως συνηθίζεται σε όσους γυρεύουν περιπέτειες να μην έχουν— τότε ελάτε μαζί μας· θα δείτε έναν από τους ωραιότερους και πλουσιότερους γάμους που έχουν γίνει ως σήμερα στη Λα Μάντσα, και μάλιστα σε πολλές λεύγες τριγύρω.»

Ο Δον Κιχώτης τον ρώτησε αν επρόκειτο για γάμο κάποιου πρίγκιπα, αφού μιλούσε γι' αυτόν με τέτοιον τρόπο. «Καθόλου», είπε ο φοιτητής. «Είναι ο γάμος ενός χωρικού με μια χωριατοπούλα: εκείνος είναι ο πιο πλούσιος σε όλη την περιοχή κι εκείνη η ομορφότερη γυναίκα που είδε ποτέ ανθρώπινο μάτι. Η λαμπρότητα με την οποία θα γίνει ο γάμος θα είναι κάτι σπάνιο και ασυνήθιστο, γιατί θα γιορταστεί σε ένα λιβάδι δίπλα στο χωριό της νύφης, που τη λένε, κυριολεκτικά, Ωραία Κιτερία, όπως τον γαμπρό τον λένε Πλούσιο Καμάτσο. Εκείνη είναι δεκαοχτώ κι εκείνος είκοσι δύο, και ταιριάζουν ηλικιακά· αν και κάποιοι ξερόλες, που ξέρουν απ' έξω όλα τα γενεαλογικά δέντρα του κόσμου, επιμένουν πως η οικογένεια της ωραίας Κιτερίας είναι ανώτερη από του Καμάτσο. Μα σήμερα πια κανείς δεν δίνει σημασία σ' αυτά, γιατί το χρήμα κολλάει πολλές ρωγμές. Όπως και να 'χει, ο

Καμάτσο είναι ανοιχτοχέρης και του μπήκε η ιδέα να σκεπάσει όλο το λιβάδι με κλαδιά και να το καλύψει από πάνω, ώστε κι ο ίδιος ο ήλιος να δυσκολευτεί να περάσει και να φτάσει στο χορτάρι που σκεπάζει τη γη. Έχει φροντίσει και για χορευτές, όχι μόνο χορευτές με σπαθιά αλλά και με κουδούνια, γιατί στο χωριό του υπάρχουν άνθρωποι που ξέρουν να αλλάζουν ρυθμούς και να κουδουνίζουν άψογα· για τους χορευτές με τα παπούτσια δεν λέω τίποτα, γιατί έχει προσλάβει σωρό. Όμως τίποτε απ' όλα αυτά, ούτε κι από τα πολλά άλλα που παρέλειψα να αναφέρω, δεν θα κάνει αυτόν τον γάμο τόσο αξέχαστο όσο ο ρόλος που υποψιάζομαι πως θα παίξει σ' αυτόν ο απελπισμένος Βασίλιο. Αυτός ο Βασίλιο είναι νέος από το ίδιο χωριό με την Κιτερία και έμενε στο διπλανό σπίτι από των γονιών της· κι ο Έρωτας εκμεταλλεύτηκε αυτή τη γειτνίαση για να ξαναζωντανέψει κατά λέξη τον παλιό, ξεχασμένο έρωτα του Πύραμου και της Θίσβης. Γιατί ο Βασίλιο αγαπούσε την Κιτερία από τα πρώτα του χρόνια, κι εκείνη ανταποκρινόταν στο πάθος του με αμέτρητες σεμνές αποδείξεις τρυφερότητας, έτσι ώστε ο έρωτας αυτών των δυο παιδιών, του Βασίλιο και της Κιτερίας, ήταν το θέμα συζήτησης και η διασκέδαση όλου του χωριού. Όταν μεγάλωσαν, ο πατέρας της Κιτερίας αποφάσισε να στερήσει από τον Βασίλιο τη συνηθισμένη ελευθερία να μπαινοβγαίνει στο σπίτι, και για να απαλλαγεί από τις συνεχείς αμφιβολίες και υποψίες του, κανόνισε να παντρέψει την κόρη του με τον πλούσιο Καμάτσο, αφού δεν ενέκρινε να τη δώσει στον Βασίλιο, που είχε μικρότερο μερίδιο από τα δώρα της τύχης παρά από τα χαρίσματα της φύσης. Γιατί, αν θέλουμε να πούμε την αλήθεια χωρίς φθόνο, είναι ο πιο ευκίνητος νέος που ξέρουμε,

φοβερός στο πέταγμα της βέργας, πρώτος στην πάλη και σπουδαίος στο παιχνίδι με την μπάλα· τρέχει σαν ελάφι και πηδά καλύτερα κι από κατσίκα, ρίχνει τις κορίνες λες και είναι μαγεία, τραγουδά σαν κορυδαλλός, παίζει κιθάρα σαν να την κάνει να μιλά και, πάνω απ' όλα, χειρίζεται το σπαθί όσο καλά κι ο καλύτερος.»

«Και μόνο γι' αυτή την αρετή», είπε τότε ο Δον Κιχώτης, «ο νέος αξίζει να παντρευτεί όχι μόνο την όμορφη Κιτερία, αλλά και την ίδια τη βασίλισσα Γκουινέβιρ, αν ζούσε σήμερα, παρά τον Λάνσελοτ και όποιον άλλο θα προσπαθούσε να το εμποδίσει.»

«Πες τα αυτά στη γυναίκα μου», είπε ο Σάντσο, που ως τότε άκουγε σιωπηλός, «γιατί εκείνη δεν δέχεται τίποτε άλλο παρά να παντρεύεται ο καθένας τον όμοιό του, σύμφωνα με την παροιμία "το κάθε πρόβατο με το ταίρι του". Εγώ πάντως θα ήθελα αυτός ο καλός Βασίλιο —γιατί αρχίζω ήδη να τον συμπαθώ— να παντρευτεί την κυρά Κιτερία· και ευλογία και καλή τύχη —ή μάλλον το αντίθετο ήθελα να πω— σε όσους εμποδίζουν να παντρεύονται όσοι αγαπιούνται.»

«Αν παντρεύονταν όλοι όσοι αγαπιούνται», είπε ο Δον Κιχώτης, «τότε οι γονείς θα έχαναν το δικαίωμα να διαλέγουν και να παντρεύουν τα παιδιά τους με το κατάλληλο πρόσωπο και στην κατάλληλη στιγμή. Κι αν οι κόρες αφήνονταν να διαλέγουν μόνες τους τον άντρα που θέλουν, η μία θα διάλεγε τον υπηρέτη του πατέρα της και η άλλη κάποιον που είδε να περνάει στον δρόμο και της φάνηκε κομψός και λεβέντης, ενώ μπορεί να είναι ένας μεθυσμένος νταής. Γιατί ο έρωτας και η επιθυμία τυφλώνουν εύκολα την κρίση, που είναι

τόσο αναγκαία όταν κανείς διαλέγει τον δρόμο της ζωής του· και η επιλογή συζύγου είναι πολύ εύκολο να βγει λανθασμένη, γι' αυτό χρειάζεται μεγάλη προσοχή και την ιδιαίτερη εύνοια του ουρανού για να πετύχει. Όποιος πρόκειται να κάνει ένα μακρύ ταξίδι, αν είναι συνετός, φροντίζει πριν ξεκινήσει να βρει έναν αξιόπιστο και ευχάριστο σύντροφο να τον συνοδεύει. Γιατί λοιπόν να μη φροντίσει το ίδιο κι εκείνος που έχει να διανύσει όλο το ταξίδι της ζωής ως τον τελευταίο σταθμό, τον θάνατο, ιδίως όταν αυτός ο σύντροφος πρέπει να είναι μαζί του στο κρεβάτι, στο τραπέζι και παντού, όπως είναι η γυναίκα για τον άντρα της; Η συντροφιά της γυναίκας δεν είναι εμπόρευμα που, αφού το αγοράσεις, μπορείς να το επιστρέψεις, να το ανταλλάξεις ή να το αλλάξεις· είναι ένας αχώριστος δεσμός που κρατά όσο κρατά και η ζωή· είναι μια θηλιά που, μόλις τη φορέσεις στον λαιμό σου, γίνεται γόρδιος δεσμός, και αν δεν τον κόψει το δρεπάνι του Θανάτου, δεν λύνεται με τίποτα. Θα μπορούσα να πω πολλά ακόμη πάνω σ' αυτό το θέμα, αν δεν με κρατούσε η αγωνία να μάθω αν ο κύριος αδειούχος έχει να μας πει τίποτε άλλο για την ιστορία του Βασίλιο.»

Τότε ο φοιτητής, ο εργένης ή, όπως τον έλεγε ο Δον Κιχώτης, ο πτυχιούχος, απάντησε: «Δεν έχω να προσθέσω τίποτε άλλο, παρά μόνο ότι από τη στιγμή που ο Βασίλιο έμαθε πως η όμορφη Κιτερία θα παντρευτεί τον πλούσιο Καμάτσο, κανείς δεν τον έχει ξαναδεί να χαμογελά ούτε τον έχει ακούσει να λέει λογική κουβέντα. Κυκλοφορεί πάντα σκυθρωπός και καταβεβλημένος, μιλώντας μόνος του με τρόπο που δείχνει καθαρά πως έχει χάσει τα λογικά του. Τρώει ελάχιστα και κοιμάται λίγο, κι ό,τι τρώει είναι φρούτα· και όταν κοιμάται, αν

κοιμάται καθόλου, είναι έξω στα χωράφια, πάνω στο σκληρό χώμα, σαν άγριο ζώο. Άλλοτε κοιτάζει τον ουρανό, κι άλλοτε καρφώνει τα μάτια του στη γη τόσο αφηρημένα, που θα τον περνούσε κανείς για ντυμένο άγαλμα, με τα ρούχα του να τα κουνά ο αέρας. Με λίγα λόγια, δείχνει τόσο καθαρά σημάδια μιας καρδιάς τσακισμένης από τον πόνο, ώστε όλοι εμείς που τον ξέρουμε πιστεύουμε πως αύριο, όταν η όμορφη Κιτερία πει το "ναι", αυτό θα είναι για εκείνον θανατική καταδίκη.»

«Ο Θεός ξέρει καλύτερα πώς θα πάνε τα πράγματα», είπε ο Σάντσο, «γιατί ο Θεός που δίνει την πληγή δίνει και το γιατρικό· κανείς δεν ξέρει τι μπορεί να γίνει. Από τώρα ως αύριο μεσολαβούν πολλές ώρες, και σε οποιαδήποτε από αυτές, ή και σε μια στιγμή, μπορεί να γκρεμιστεί το σπίτι. Έχω δει να πέφτει βροχή και να λάμπει ο ήλιος την ίδια ώρα· πολλοί πέφτουν για ύπνο μια χαρά και την άλλη μέρα δεν μπορούν ούτε να κουνηθούν. Και πες μου, υπάρχει άνθρωπος που να μπορεί να καυχηθεί πως κάρφωσε ένα καρφί στον τροχό της τύχης; Όχι, μα την πίστη μου· και ανάμεσα στο "ναι" και το "όχι" μιας γυναίκας εγώ δεν θα τολμούσα να βάλω ούτε την άκρη μιας καρφίτσας, γιατί δεν θα χωρούσε. Αν μου πεις πως η Κιτερία αγαπά τον Βασίλιο με όλη της την καρδιά και την ψυχή, τότε εγώ του δίνω ένα σακούλι γεμάτο καλοτυχία· γιατί έχω ακούσει να λένε πως ο έρωτας κοιτάζει μέσα από γυαλιά που κάνουν τον χαλκό να φαίνεται χρυσάφι, τη φτώχεια πλούτη και τα θολά μάτια μαργαριτάρια.»

«Πού το πας, Σάντσο; Ανάθεμά σε!» είπε ο Δον Κιχώτης. «Όταν αρχίζεις και αραδιάζεις παροιμίες και γνωμικά, κανείς δεν σε καταλαβαίνει, εκτός ίσως από τον ίδιο τον Ιούδα — και

μακάρι να σε είχε μαζί του. Πες μου, ζώον, τι ξέρεις εσύ από καρφιά ή τροχούς ή οτιδήποτε άλλο;»

«Α, αν δεν με καταλαβαίνετε», απάντησε ο Σάντσο, «δεν είναι περίεργο που τα λόγια μου σας φαίνονται ανοησίες· αλλά δεν πειράζει. Εγώ καταλαβαίνω τον εαυτό μου και ξέρω πως δεν είπα τίποτε πολύ ανόητο απ' όσα είπα· μόνο που η αφεντιά σας, κύριε, βρίσκει πάντα ψεγάδι σε καθετί που λέω, και μάλιστα σε καθετί που κάνω.»

«Ψεγάδι βρίσκω, όχι χαλίκι», είπε ο Δον Κιχώτης, «εσύ που κακοποιείς την τίμια γλώσσα — να σε συγχύσει ο Θεός!»

«Μην τα βάζετε μαζί μου, αφεντικό μου», απάντησε ο Σάντσο, «γιατί ξέρετε πως δεν μεγάλωσα ούτε στην αυλή ούτε σπούδασα στη Σαλαμάνκα, ώστε να ξέρω αν βάζω ή αν κόβω κανένα γράμμα απ' όσα λέω. Έλεος πια! Δεν είναι σωστό να ζητάτε από έναν άνθρωπο από το Σαγιάγο να μιλά σαν Τοδελανός· και μπορεί να υπάρχουν και Τοδελανοί που δεν τα καταφέρνουν και τόσο καλά με την εκλεπτυσμένη ομιλία.»

«Σωστό είναι αυτό», είπε ο αδειούχος, «γιατί όσοι έχουν μεγαλώσει στις Βυρσοδεψίες και στο Θοκοδόβερ δεν μιλούν όπως εκείνοι που περνούν σχεδόν όλη τη μέρα περπατώντας στα περιστύλια του καθεδρικού, κι όμως όλοι Τοδελανοί είναι. Καθαρός, σωστός, κομψός και διαυγής λόγος συναντιέται σε ανθρώπους με αυλική ανατροφή και λεπτή κρίση, ακόμη κι αν έχουν γεννηθεί στη Μαχαλαόντα· και λέω λεπτή κρίση, γιατί πολλοί δεν την έχουν, και η κρίση είναι η γραμματική της καλής γλώσσας, όταν συνοδεύεται από εξάσκηση. Εγώ, κύριοι, για τις αμαρτίες μου έχω σπουδάσει κανονικό δίκαιο στη

Σαλαμάνκα και καμαρώνω κάπως πως εκφράζω το νόημά μου με λόγο καθαρό, απλό και κατανοητό.»

«Αν δεν καμάρωνες περισσότερο για την επιδεξιότητά σου με εκείνα τα ξίφη που κουβαλάς παρά για την ευχέρεια της γλώσσας σου», είπε ο άλλος φοιτητής, «θα ήσουν πρώτος στα πτυχία, ενώ τώρα είσαι τελευταίος.»

«Άκου να σου πω, βακαλάριε Corchuelo», αποκρίθηκε ο αδειούχος, «έχεις την πιο λανθασμένη ιδέα στον κόσμο για την τέχνη του σπαθιού, αν νομίζεις πως είναι άχρηστη.»

«Δεν είναι ιδέα δική μου, αλλά αποδεδειγμένη αλήθεια», απάντησε ο Corchuelo· «κι αν θέλεις να στο αποδείξω στην πράξη, έχεις εκεί σπαθιά και η ευκαιρία είναι μια χαρά. Έχω σταθερό χέρι και δυνατό μπράτσο, κι αυτά μαζί με την αποφασιστικότητά μου, που δεν είναι μικρή, θα σε κάνουν να παραδεχτείς πως δεν κάνω λάθος. Κατέβα από το άλογο και βάλε σε εφαρμογή τις στάσεις σου, τους κύκλους σου, τις γωνίες σου και όλη σου την επιστήμη, γιατί εγώ ελπίζω να σε κάνω να δεις αστέρια μεσημεριάτικα με την τραχιά, ακατέργαστη ξιφομαχία μου· σ' αυτήν, μετά τον Θεό, έχω τέτοια εμπιστοσύνη, ώστε πιστεύω πως δεν έχει γεννηθεί ακόμη ο άνθρωπος που θα με κάνει να γυρίσω την πλάτη, και πως δεν υπάρχει κανείς στον κόσμο που να μη τον αναγκάσω να υποχωρήσει.»

«Το αν γυρίζεις την πλάτη ή όχι δεν με απασχολεί», απάντησε ο δάσκαλος της ξιφασκίας· «αν και μπορεί να συμβεί ο τάφος σου να ανοιχτεί ακριβώς εκεί όπου πάτησες το πόδι σου την πρώτη φορά· δηλαδή να μείνεις ξαπλωμένος νεκρός στο ίδιο

σημείο, επειδή περιφρονείς την τέχνη του σπαθιού.»

«Θα το δούμε αμέσως», απάντησε ο Κορτσουέλο, και πηδώντας ζωηρά από το γαϊδούρι του, τράβηξε με ορμή ένα από τα σπαθιά που κουβαλούσε ο αδειούχος πάνω στο ζώο του.

«Όχι έτσι», είπε τότε ο Δον Κιχώτης. «Εγώ θα διευθύνω αυτή τη μονομαχία και θα κρίνω αυτό το τόσο πολυσυζητημένο ζήτημα». Και κατεβαίνοντας από τον Ροσινάντε και πιάνοντας το κοντάρι του, στάθηκε στη μέση του δρόμου, τη στιγμή που ο αδειούχος προχωρούσε προς τον Κορτσουέλο με άνετο, κομψό παράστημα και βήμα, ενώ εκείνος ερχόταν καταπάνω του, βγάζοντας φωτιές από τα μάτια, όπως λένε. Οι άλλοι δύο της συντροφιάς, οι χωρικοί, έμειναν πάνω στα γαϊδούρια τους και παρακολουθούσαν σαν θεατές αυτή τη θανάσιμη σκηνή. Τα χτυπήματα, οι νυγμοί, οι κάθετες, οι ανάποδες και τα διπλά χτυπήματα που εξαπέλυε ο Κορτσουέλο δεν μετριούνταν, και έπεφταν πιο πυκνά κι από λυκίσκο ή χαλάζι. Όρμησε σαν εξαγριωμένο λιοντάρι, αλλά ο αδειούχος τον σταμάτησε καταμεσής της μανίας του με ένα χτύπημα στα χείλη από το κουμπί της μύτης του σπαθιού του, και τον έκανε να το φιλήσει σαν να ήταν λείψανο, όχι βέβαια με τόση ευλάβεια όση φιλιούνται και πρέπει να φιλιούνται τα λείψανα. Στο τέλος, ο αδειούχος τού μέτρησε με νυγμούς όλα τα κουμπιά του κοντού ράσου που φορούσε, του έκανε τις άκρες κουρέλια, σαν τα πλοκάμια μιας σουπιάς, του πέταξε το καπέλο κάτω δυο φορές και τον εξάντλησε τόσο, που εκείνος, μέσα σε πείσμα, θυμό και λύσσα, άρπαξε το σπαθί από τη λαβή και το εκσφενδόνισε με τέτοια δύναμη, ώστε ένας από τους χωρικούς που ήταν εκεί,

συμβολαιογράφος, και πήγε να το φέρει, βεβαίωσε αργότερα με ένορκη δήλωση πως το είχε στείλει σχεδόν τρία τέταρτα της λεύγας μακριά· μαρτυρία που αρκεί, και έχει ήδη αρκέσει, για να δείξει και να αποδείξει πέρα από κάθε αμφιβολία ότι η δύναμη νικιέται από την τέχνη.

Ο Κορτσουέλο κάθισε κάτω εξαντλημένος, και ο Σάντσο, πλησιάζοντάς τον, είπε: «Μα την πίστη μου, κύριε βακαλάριε, αν ακούσετε τη συμβουλή μου, μην προκαλέσετε ποτέ ξανά κανέναν σε ξιφομαχία· μόνο σε πάλη και στο πέταγμα της μπάρας, γιατί γι' αυτά έχετε νιάτα και δύναμη. Όσο όμως για αυτούς τους ξιφομάχους, όπως τους λένε, έχω ακούσει πως μπορούν να περάσουν την αιχμή του σπαθιού μέσα από το μάτι μιας βελόνας».

«Εγώ είμαι ευχαριστημένος που έπεσα από το γαϊδούρι μου», είπε ο Κορχουέλο, «και που η πείρα μού απέδειξε την αλήθεια που αγνοούσα τόσο πολύ»· κι αφού σηκώθηκε, αγκάλιασε τον αδειούχο, και έγιναν καλύτεροι φίλοι από ποτέ. Και επειδή δεν ήθελαν να περιμένουν τον συμβολαιογράφο που είχε πάει να φέρει το σπαθί, βλέποντας πως θα αργούσε πολύ, αποφάσισαν να συνεχίσουν τον δρόμο τους, ώστε να φτάσουν εγκαίρως στο χωριό της Κιτερία, απ' όπου κατάγονταν όλοι τους.

Στο υπόλοιπο της διαδρομής ο αδειούχος τούς μιλούσε ασταμάτητα για τις αρετές της ξιφασκίας, με τόσο πειστικά επιχειρήματα και με τέτοια σχήματα και μαθηματικές αποδείξεις, ώστε όλοι πείστηκαν για την αξία αυτής της τέχνης και ο Κορχουέλο θεραπεύτηκε από τον δογματισμό του.

Νύχτωσε· όμως πριν φτάσουν στην κωμόπολη, σε όλους τους φάνηκε πως μπροστά τους απλωνόταν ένας ουρανός γεμάτος αμέτρητα λαμπερά αστέρια. Άκουγαν επίσης τους ευχάριστους, ανακατεμένους ήχους από κάθε λογής όργανα — φλογέρες, τύμπανα, ψαλτήρια, αυλούς, ταμπουρίνα και ντέφια — και καθώς πλησίαζαν, είδαν πως τα δέντρα μιας φυλλωτής στοάς, που είχαν στήσει στην είσοδο του χωριού, ήταν γεμάτα φώτα που ο άνεμος δεν τα πείραζε καθόλου· γιατί το αεράκι εκείνη την ώρα ήταν τόσο απαλό, που δεν είχε δύναμη ούτε να σαλέψει τα φύλλα. Οι μουσικοί ήταν η ψυχή του γάμου, τριγυρνούσαν στους όμορφους χώρους σε ξεχωριστές ομάδες: άλλοι χόρευαν, άλλοι τραγουδούσαν, άλλοι έπαιζαν τα διάφορα όργανα που έχουν ήδη αναφερθεί. Με λίγα λόγια, έμοιαζε σαν η χαρά και το κέφι να χοροπηδούσαν και να ξεφάντωναν σε όλο το λιβάδι. Κι άλλοι πάλι ασχολούνταν με το να στήνουν υπερυψωμένα καθίσματα, ώστε ο κόσμος να μπορεί άνετα να παρακολουθήσει τα θεάματα και τους χορούς που θα παρουσιάζονταν την επόμενη μέρα, στον τόπο που είχε οριστεί για τον εορτασμό του γάμου του πλούσιου Καμάτσο και για την κηδεία του Βασίλιο. Ο Δον Κιχώτης δεν θέλησε να μπει στο χωριό, παρόλο που και ο χωρικός και ο βακαλάριος τον πίεζαν· δικαιολογήθηκε όμως λέγοντας, και κατά τη γνώμη του αυτό αρκούσε απολύτως, πως οι περιπλανώμενοι ιππότες συνηθίζουν να κοιμούνται στα χωράφια και στα δάση και όχι στις πόλεις, έστω κι αν αυτές έχουν χρυσωμένα ταβάνια. Έτσι απομακρύνθηκε λίγο από τον δρόμο, πολύ παρά τη θέληση του Σάντσο, καθώς του είχαν έρθει ξανά στον νου τα καλά καταλύματα που είχε απολαύσει στο κάστρο ή σπίτι του Δον

Διέγο.

p19e.jpg (29K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20. ΟΠΟΥ ΔΙΝΕΤΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ ΤΟΥ ΠΛΟΥΣΙΟΥ ΚΑΜΑΤΣΟ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΟ ΤΟΥ ΦΤΩΧΟΥ ΒΑΣΙΛΙΟ

p20a.jpg (125K)

Πλήρες μέγεθος

Μόλις που η όμορφη Αυγή είχε δώσει στον λαμπρό Φοίβο τον χρόνο να στεγνώσει με τη ζέστη των φλογερών ακτίνων του τα υγρά μαργαριτάρια πάνω στις χρυσές της μπούκλες, όταν ο Δον Κιχώτης, τινάζοντας την νωχέλεια από πάνω του, πετάχτηκε όρθιος και φώναξε τον ιπποκόμο του, τον Σάντσο, που ακόμη ροχάλιζε. Βλέποντάς τον έτσι, πριν τον ξυπνήσει, του είπε: «Ευτυχισμένε εσύ, πιο πολύ απ' όλους όσοι κατοικούν πάνω στη γη, που κοιμάσαι με ήσυχη ψυχή, χωρίς να φθονείς κανέναν και χωρίς να σε φθονούν, και που ούτε μάγοι σε κυνηγούν ούτε μάγια σε τρομάζουν. Κοιμήσου, λέω, και θα το πω εκατό φορές, χωρίς ζηλότυπες σκέψεις για την αγαπημένη σου να σε κρατούν άγρυπνο ασταμάτητα, ούτε έγνοιες για το πώς θα πληρώσεις τα χρέη σου ή πώς θα βρεις το αυριανό φαγητό για σένα και τη φτωχή μικρή σου οικογένεια να ταράζουν την ανάπαυσή σου. Η φιλοδοξία δεν σου χαλά τον ύπνο, ούτε σε αναστατώνει η κούφια μεγαλοπρέπεια αυτού του κόσμου, γιατί το πιο μακρινό όριο της αγωνίας σου είναι να φροντίσεις τον γάιδαρό σου, αφού πάνω στους δικούς μου ώμους έχεις φορτώσει τη συντήρησή σου, το αντίβαρο και το βάρος που η φύση και το έθιμο έχουν επιβάλει στους αφέντες.

Ο υπηρέτης κοιμάται κι ο αφέντης μένει ξάγρυπνος, συλλογιζόμενος πώς θα τον θρέψει, πώς θα τον προκόψει και πώς θα τον ανταμείψει. Τη στενοχώρια να βλέπει κανείς τον ουρανό να γίνεται χάλκινος και να στερεί από τη γη την αναγκαία του υγρασία δεν τη νιώθει ο υπηρέτης αλλά ο αφέντης, που σε καιρό στέρησης και πείνας πρέπει να συντηρεί εκείνον που τον υπηρέτησε σε καιρούς αφθονίας και περίσσειας.»

p20b.jpg (365K)

Πλήρες μέγεθος

Σε όλα αυτά ο Σάντσο δεν αποκρίθηκε λέξη, γιατί κοιμόταν, και δεν θα ξυπνούσε τόσο γρήγορα όσο ξύπνησε, αν ο Δον Κιχώτης δεν τον συνεφέρε με το κοντάρι του δόρατός του. Επιτέλους ξύπνησε, νυσταγμένος και βαριεστημένος, και, ρίχνοντας το βλέμμα του ολόγυρα, είπε: «Από κει, απ' την πλευρά εκείνης της στοάς, αν δεν κάνω λάθος, έρχεται μια αχνίλα κι ένα άρωμα που μοιάζει πολύ περισσότερο με τηγανισμένο μπέικον παρά με κύπειρο ή θυμάρι· γάμος που αρχίζει με τέτοιες μυρωδιές, μα την πίστη μου, πρέπει να είναι πλούσιος και γενναιόδωρος.»

«Άσε τις λαιμαργίες, κοιλιόδουλε», είπε ο Δον Κιχώτης· «έλα, ας πάμε να δούμε αυτόν τον γάμο και να μάθουμε τι κάνει ο απορριφμένος Βασίλειος.»

«Ας κάνει ό,τι θέλει», απάντησε ο Σάντσο· «αν δεν ήταν φτωχός, θα παντρευόταν την Κιτερία. Να θέλει να κάνει τόσο σπουδαίο γάμο, ενώ δεν έχει ούτε δεκάρα· τι άλλο να πει κανείς; Μα την πίστη μου, señor, εγώ λέω πως ο φτωχός

πρέπει να αρκείται σε ό,τι μπορεί να βρει και να μη γυρεύει λιχουδιές στον πάτο της θάλασσας. Βάζω και το χέρι μου στη φωτιά πως ο Καμάτσο θα μπορούσε να θάψει τον Βασίλιο στα ρεάλια· κι αν είναι έτσι, όπως δίχως άλλο είναι, τι ανόητη θα ήταν η Κιτερία να αρνηθεί τα ωραία φορέματα και τα κοσμήματα που θα της έχει δώσει και θα της δώσει ο Καμάτσο, και να προτιμήσει του Βασίλιου τις ρίψεις της βέργας και τα παιχνίδια με το σπαθί. Στο πανδοχείο δεν σου δίνουν ούτε μια πίντα κρασί για μια καλή ρίψη ή για μια κομψή σπαθιά. Χαρίσματα και ικανότητες που δεν γίνονται χρήμα, ας τα έχει ο κόμης Ντίρλος· εγώ όμως, όταν τέτοια δώρα πέφτουν σε άνθρωπο που έχει μετρητά, εύχομαι η θέση μου στη ζωή να του ταιριάζει όσο του ταιριάζουν κι εκείνα. Πάνω σε γερά θεμέλια χτίζεις καλό σπίτι, και το καλύτερο θεμέλιο στον κόσμο είναι το χρήμα.»

«Για όνομα του Θεού, Σάντσο», είπε εδώ ο Δον Κιχώτης, «σταμάτα αυτόν τον λόγο· πιστεύω πως, αν σε άφηναν να συνεχίζεις κάθε κουβέντα που αρχίζεις κάθε τόσο, δεν θα σου έμενε χρόνος ούτε να φας ούτε να κοιμηθείς· όλα θα τα ξόδευες στο να μιλάς.»

«Αν η αφεντιά σας είχε καλή μνήμη», απάντησε ο Σάντσο, «θα θυμόσασταν τους όρους της συμφωνίας μας πριν φύγουμε από το σπίτι αυτή την τελευταία φορά· ένας απ' αυτούς ήταν πως θα με αφήνατε να λέω ό,τι θέλω, αρκεί να μην είναι ενάντια στον πλησίον μου ή στην εξουσία της αφεντιάς σας· και ως τώρα, μου φαίνεται, δεν έχω παραβεί τον συγκεκριμένο όρο.»

«Δεν θυμάμαι κανέναν τέτοιο όρο, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης· «κι ακόμα κι αν ήταν έτσι, θέλω να σωπάσεις και να προχωρήσουμε· γιατί τα όργανα που ακούσαμε χτες το βράδυ έχουν ήδη αρχίσει πάλι να ζωντανεύουν τις κοιλάδες, και χωρίς αμφιβολία ο γάμος θα γίνει μέσα στη δροσιά του πρωινού και όχι στη ζέστη του απογεύματος.»

Ο Σάντσο έκανε ό,τι του είπε ο αφέντης του. Έβαλε τη σέλα στον Ροσινάντε και το σαμάρι στον Γκρίζο, κι έπειτα ανέβηκαν κι οι δυο και μπήκαν με την ησυχία τους κάτω από τη στοά. Το πρώτο πράγμα που αντίκρισε ο Σάντσο ήταν ένα ολόκληρο βόδι περασμένο στη σούβλα πάνω σ' ένα ολόκληρο φτελιά, και στη φωτιά όπου θα ψηνόταν έκαιγε ένα βουνό από δεμάτια ξύλων, μετρίου μεγέθους. Γύρω από τις φλόγες στέκονταν έξι καζάνια, που δεν ήταν φτιαγμένα στο συνηθισμένο καλούπι των κοινών τσουκαλιών· ήταν έξι μισά πιθάρια κρασιού, το καθένα αρκετά μεγάλο για να χωρέσει ό,τι βγάζει ένα σφαγείο. Κατάπιναν ολόκληρα πρόβατα και τα έκρυβαν στα σωθικά τους χωρίς να φαίνεται τίποτε περισσότερο απ' ό,τι αν ήταν περιστέρια. Αμέτρητοι λαγοί, ήδη γδαρμένοι, και ξεπουπουλιασμένα πουλερικά κρέμονταν από τα δέντρα, έτοιμα να θαφτούν στα καζάνια. Αμέτρητα επίσης ήταν τα αγριοπούλια και τα κάθε λογής θηράματα που κρέμονταν από τα κλαδιά για να τα κρατά δροσερά ο αέρας. Ο Σάντσο μέτρησε πάνω από εξήντα ασκιά κρασί, το καθένα πάνω από έξι γαλόνια, και όλα γεμάτα, όπως φάνηκε αργότερα, με εκλεκτά κρασιά. Υπήρχαν ακόμη σωροί από κατάλευκο ψωμί, σαν τους λόφους από σιτάρι που βλέπει κανείς στ' αλώνια. Υπήρχε κι ένας τοίχος από τυριά, στημένος σαν ανοιχτή πλινθοδομή, και δυο καζάνια γεμάτα λάδι, μεγαλύτερα κι από

εκείνα ενός βαφείου, χρησίμευαν για να τηγανίζουν λουκουμάδες· κι όταν ψήνονταν, τους έβγαζαν με δυο τεράστιες φτυάρες και τους βουτούσαν σ' ένα άλλο καζάνι με έτοιμο μέλι που στεκόταν δίπλα. Μάγειροι και μαγείρισσες ήταν πάνω από πενήντα, όλοι καθαροί, σβέλτοι και χαρούμενοι. Μέσα στην πλατιά κοιλιά του βοδιού υπήρχαν καμιά δωδεκαριά τρυφερά γουρουνόπουλα που θήλαζαν ακόμη· τα είχαν ράψει εκεί μέσα για να του δώσουν νοστιμιά και τρυφερότητα. Τα μπαχαρικά, κάθε λογής, έμοιαζαν να μην είχαν αγοραστεί με τη λίβρα αλλά με το σακί, και ήταν όλα απλωμένα σε κοινή θέα μέσα σ' ένα μεγάλο κιβώτιο. Με δυο λόγια, όλα τα ετοιμασμένα για τον γάμο ήταν χωριάτικα στο ύφος, αλλά τόσο άφθονα που έφταναν να θρέψουν ολόκληρο στρατό.

p20c.jpg (415K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Σάντσο τα παρατηρούσε όλα, τα χάζευε όλα, και όλα του κέρδιζαν την καρδιά. Πρώτα τον μάγεψαν οι κατσαρόλες, από τις οποίες πολύ ευχαρίστως θα έβαζε για τον εαυτό του ένα μικρό κατσαρολάκι· ύστερα κέρδισαν την αγάπη του τα ασκιά με το κρασί· και τέλος τα φαγητά που σιγόβραζαν στα τηγάνια — αν βέβαια τέτοια επιβλητικά καζάνια μπορεί κανείς να τα πει τηγάνια. Μην μπορώντας πια να κρατηθεί ούτε να αντέξει άλλο, πλησίασε έναν από τους πολυάσχολους μάγειρες και, με ευγένεια αλλά και πείνα ζωγραφισμένη πάνω του, του ζήτησε άδεια να βουτήξει ένα κομμάτι ψωμί σε μία από τις κατσαρόλες. Κι εκείνος του απάντησε: «Αδερφέ, σήμερα η πείνα δεν έχει λόγο, χάρη στον πλούσιο Καμάτσο· κατέβα και

ψάξε να βρεις μια κουτάλα, και βγάλε από πάνω καμιά κότα ή δυο, και καλοφάγωτες.»

«Δεν βλέπω καμία», είπε ο Σάντσο.

«Περίμενε λιγάκι», είπε ο μάγειρας· «αμαρτωλός που είμαι, τι σχολαστικός και ντροπαλός που είσαι!» Και λέγοντας αυτά, άρπαξε έναν κουβά και, βουτώντας τον σε ένα από τα μισοβάρελα, έβγαλε τρεις κότες και δυο χήνες, και είπε στον Σάντσο: «Άντε, φίλε, πέσε με τα μούτρα και κόψε την πείνα σου μ' αυτά τα ξαφρίσματα ώσπου να έρθει η ώρα του φαγητού.»

p20d.jpg (351K)

Πλήρες μέγεθος

«Δεν έχω πού να τα βάλω», είπε ο Σάντσο.

«Ε, τότε», είπε ο μάγειρας, «πάρε και την κουτάλα μαζί· ο πλούτος και η καλοτυχία του Καμάτσο τα παρέχουν όλα.»

Ενώ ο Σάντσο τα περνούσε έτσι, ο Δον Κιχώτης παρακολουθούσε, στην είσοδο στη μία άκρη της στοάς, καμιά δωδεκαριά χωρικούς, όλους ντυμένους γιορτινά και λαμπρά, καβάλα σε δώδεκα πανέμορφες φοράδες με πλούσια και καλοφτιαγμένα στολίδια ιππασίας και με ένα σωρό μικρά κουδουνάκια δεμένα στα στήθια τους. Παραταγμένοι με τάξη, όρμησαν όχι μία αλλά πολλές φορές πάνω στο λιβάδι, με χαρούμενες φωνές και ζητωκραυγές: «Ζήτω ο Καμάτσος και η Κιτερία! Αυτός τόσο πλούσιος όσο εκείνη όμορφη· κι εκείνη η πιο όμορφη γυναίκα πάνω στη γη!»

Μόλις το άκουσε αυτό, ο Δον Κιχώτης είπε μέσα του: «Είναι φανερό πως αυτοί οι άνθρωποι δεν έχουν δει ποτέ τη Δουλτσινέα δελ Τομπόσο· γιατί αν την είχαν δει, θα ήταν πιο συγκρατημένοι στους επαίνους τους για τη δική τους Κιτερία.»

Λίγο αργότερα, διάφορες ομάδες χορευτών άρχισαν να μπαίνουν στη στοά από διαφορετικά σημεία. Ανάμεσά τους ήταν και μια ομάδα σπαθοχορευτών, καμιά εικοσιτετράδα ζωηρών και λεβέντικων νέων, ντυμένων με το πιο φίνο και κατάλευκο λινό, και με μαντίλια κεντημένα με πολύχρωμα μεταξωτά. Τότε μία από εκείνες που ήταν πάνω στις φοράδες ρώτησε έναν ευκίνητο νεαρό, που τους οδηγούσε, αν είχε τραυματιστεί κανείς από τους χορευτές. «Μέχρι στιγμής, δόξα τω Θεώ, δεν έχει χτυπήσει κανείς», απάντησε εκείνος· «είμαστε όλοι σώοι και αβλαβείς». Και αμέσως άρχισε, μαζί με τους υπόλοιπους συντρόφους του, να εκτελεί περίπλοκες φιγούρες, με τόσες στροφές και τέτοια δεξιοτεχνία, ώστε, παρόλο που ο Δον Κιχώτης είχε δει πολλές φορές χορούς του ίδιου είδους, του φάνηκε πως ποτέ δεν είχε αντικρίσει καλύτερο θέαμα. Θαύμασε επίσης μια άλλη ομάδα που μπήκε έπειτα, αποτελούμενη από όμορφες νεαρές κοπέλες, καμιά τους όχι μικρότερη από δεκατεσσάρων ούτε μεγαλύτερη από δεκαοχτώ χρονών. Όλες φορούσαν πράσινα υφάσματα, με τα μαλλιά τους άλλοτε πλεγμένα κι άλλοτε λυτά, μα όλα τόσο λαμπερά χρυσαφένια που συναγωνίζονταν τις ακτίνες του ήλιου. Στο κεφάλι φορούσαν στεφάνια από γιασεμί, τριαντάφυλλα, αμάραντο και αγιόκλημα. Μπροστά τους ήταν ένας σεβάσμιος γέροντας και μια ηλικιωμένη κυρία, πιο ζωηροί και ευκίνητοι απ' όσο θα περίμενε κανείς για την ηλικία τους. Τους συνόδευαν οι ήχοι μιας γκάιντας από τη Θαμόρα,

και με τη σεμνότητα ζωγραφισμένη στα πρόσωπα και στα μάτια τους, και με την ελαφράδα των βημάτων τους, έμοιαζαν οι καλύτεροι χορευτές του κόσμου.

p20e.jpg (361K)

Πλήρες μέγεθος

Ύστερα ακολούθησε ένας καλλιτεχνικός χορός από εκείνους που τους λένε «ομιλούντες χορούς». Τον αποτελούσαν οκτώ νύμφες σε δύο σειρές: τη μία οδηγούσε ο θεός Έρωτας και την άλλη το Συμφέρον. Ο πρώτος ήταν εξοπλισμένος με φτερά, τόξο, φαρέτρα και βέλη, ενώ το δεύτερο φορούσε πλούσιο ένδυμα από χρυσό και πολύχρωμα μεταξωτά. Οι νύμφες που ακολουθούσαν τον Έρωτα είχαν γραμμένα τα ονόματά τους με μεγάλα γράμματα πάνω σε λευκή περγαμηνή στην πλάτη τους. Η πρώτη λεγόταν «Ποίηση», η δεύτερη «Πνεύμα», η τρίτη «Γέννηση» και η τέταρτη «Ανδρεία». Με τον ίδιο τρόπο ξεχώριζαν κι εκείνες που ακολουθούσαν το Συμφέρον: στο έμβλημα της πρώτης έγραφε «Γενναιοδωρία», της δεύτερης «Αφειδώλευτη Δωρεά», της τρίτης «Θησαυρός» και της τέταρτης «Ειρηνική Κατοχή». Μπροστά απ' όλους ερχόταν ένα ξύλινο κάστρο, που το έσερναν τέσσερις άγριοι άντρες, όλοι ντυμένοι με κισσό και κάνναβη βαμμένη πράσινη, και έμοιαζαν τόσο αληθινοί που λίγο έλειψε να τρομάξουν τον Σάντσο. Στην πρόσοψη του κάστρου και σε καθεμιά από τις τέσσερις πλευρές του πλαισίου του ήταν γραμμένη η επιγραφή «Κάστρο της Προφύλαξης». Τους συνόδευαν τέσσερις επιδέξιοι μουσικοί με ταμπούρλα και φλογέρες, και μόλις άνοιξε ο χορός, ο Έρωτας, αφού εκτέλεσε δύο φιγούρες, σήκωσε τα μάτια του και τέντωσε το τόξο του προς μια δεσποινίδα που

στεκόταν ανάμεσα στους πύργους του κάστρου, και της μίλησε έτσι:

Εγώ είμαι ο πανίσχυρος θεός, που η εξουσία μου απλώνεται σε στεριά και θάλασσα. Με αναγνωρίζουν οι ουρανοί από πάνω μας· ναι, και οι σκιές του κάτω κόσμου με παραδέχονται. Δεν ξέρω τι θα πει φόβος· κάνω ό,τι θέλω, όποια κι αν είναι η ιδιοτροπία ή η επιθυμία μου. Για μένα τίποτα δεν είναι αδύνατο· εγώ διατάζω, δένω, απαγορεύω, λύνω.

Μόλις τελείωσε τη στροφή, έριξε ένα βέλος στην κορυφή του κάστρου και γύρισε στη θέση του. Έπειτα προχώρησε το Συμφέρον, έκανε άλλες δύο φιγούρες και, μόλις σώπασαν τα ταμπούρλα, είπε:

Μα εγώ είμαι πιο ισχυρό από την Αγάπη, κι ας είναι εκείνη που με οδηγεί. Κάτω από τον ήλιο δεν υπάρχει γενιά πιο υψηλή ούτε πιο παλιά από τη δική μου. Λίγοι ξέρουν να με χρησιμοποιούν σωστά, και ακόμη λιγότεροι μπορούν να ενεργήσουν χωρίς εμένα. Γιατί εγώ είμαι το Συμφέρον, και ορκίζομαι πως για πάντα θα κάνω το θέλημά σου.

Το Συμφέρον αποσύρθηκε και προχώρησε η Ποίηση· κι όταν, όπως και οι άλλοι, ολοκλήρωσε τις φιγούρες της, κάρφωσε το βλέμμα της στη δεσποινίδα του κάστρου και είπε:

Με χίλιες ευφάνταστες συλλήψεις, ωραία Κυρία, η γοητευτική Ποίηση σου προσφέρει την ψυχή της στα πόδια σου μέσα από σονέτα. Αν δεν περιφρονήσεις την αφοσίωσή μου, η τύχη σου, που την παρακολουθούν ζηλόφθονα μάτια, θα υψωθεί ως τους ουρανούς, σηκωμένη πάνω στα φτερά της ποίησης.

Η Ποίηση αποσύρθηκε και, από την πλευρά του Συμφέροντος, προχώρησε η Γενναιοδωρία· κι αφού έκανε τις φιγούρες της, είπε:

Να δίνεις, αποφεύγοντας και τα δυο άκρα, και το σφιχτό χέρι και την υπερβολική σπατάλη — εκεί βρίσκεται, όπως λένε οι σοφοί, η αρετή της Γενναιοδωρίας. Μα για να πλουτίσω εσένα, ωραία κυρά, εγώ θα δείξω σπάταλος· ένα ελάττωμα όχι εντελώς ντροπιαστικό, που μπορεί να βρει όμορφη δικαιολογία στον έρωτα.

Με τον ίδιο τρόπο προχώρησαν και αποσύρθηκαν όλοι οι χαρακτήρες των δύο παρατάξεων, και ο καθένας έκανε τις φιγούρες του και απήγγειλε τους στίχους του — άλλοι χαριτωμένοι, άλλοι κωμικοί. Όμως ο Δον Κιχώτης, παρόλο που είχε εξαιρετική μνήμη, συγκράτησε μόνο αυτούς που μόλις παρατέθηκαν. Έπειτα ανακατεύτηκαν όλοι μαζί, σχηματίζοντας αλυσίδες και ξανασπάζοντάς τες με χαριτωμένη, αβίαστη ευθυμία. Και κάθε φορά που ο Έρωτας περνούσε μπροστά από το κάστρο, του έριχνε τα βέλη του ψηλά, ενώ το Συμφέρον το χτυπούσε με επιχρυσωμένα σφαιρίδια. Τελικά, αφού χόρεψαν για πολλή ώρα, το Συμφέρον έβγαλε ένα μεγάλο πουγκί, φτιαγμένο από το δέρμα μιας μεγάλης τιγρέ γάτας και, απ’ ό,τι φαινόταν, γεμάτο χρήματα, και το εκσφενδόνισε στο κάστρο. Από τη δύναμη του χτυπήματος οι σανίδες άνοιξαν και σωριάστηκαν κάτω, αφήνοντας τη δεσποινίδα εκτεθειμένη και απροστάτευτη. Το Συμφέρον και οι μορφές της παράταξής του προχώρησαν και, ρίχνοντάς της στον λαιμό μια μεγάλη χρυσή αλυσίδα, έκαναν πως την αιχμαλωτίζουν και την παίρνουν μαζί τους. Μόλις το

είδαν αυτό, ο Έρωτας και οι δικοί του έκαναν πως πάνε να την ελευθερώσουν· όλη η σκηνή παιζόταν με τη συνοδεία των ταμπούρων και σε μορφή κανονικού χορού. Οι άγριοι άντρες τούς συμφιλίωσαν και, με μεγάλη επιδεξιότητα, ξανατακτοποίησαν και στερέωσαν τις σανίδες του κάστρου, κι έτσι η δεσποινίδα κλείστηκε πάλι μέσα. Με αυτό τελείωσε ο χορός, προς μεγάλη ευχαρίστηση των θεατών.

Ο Δον Κιχώτης ρώτησε μία από τις νύμφες ποιος το είχε συνθέσει και οργανώσει. Εκείνη του απάντησε πως ήταν ένας εκκλησιαστικός ευεργετούμενος της πόλης, που είχε ωραίο γούστο σε τέτοιες επινοήσεις. «Βάζω στοίχημα», είπε ο Δον Κιχώτης, «πως ο ίδιος αυτός μπακαλάριος ή ευεργετούμενος είναι πιο φίλος του Καμάτσο παρά του Βασίλιο, και πως τα καταφέρνει καλύτερα στη σάτιρα παρά στον εσπερινό· πολύ επιδέξια έβαλε μέσα στον χορό τις ικανότητες του Βασίλιο και τα πλούτη του Καμάτσο». Ο Σάντσο Πάνθα, που τα άκουγε όλα αυτά, φώναξε: «Ο βασιλιάς είναι ο πετεινός μου· εγώ είμαι με τον Καμάτσο». «Είναι ολοφάνερο πως είσαι χωριάτης, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «και από εκείνους που φωνάζουν "ζήτω ο νικητής".»

«Δεν ξέρω τι λογής άνθρωπος είμαι», αποκρίθηκε ο Σάντσο, «αλλά ένα πράγμα το ξέρω πολύ καλά: ποτέ δεν θα έπαιρνα από τις κατσαρόλες του Βασίλιο τόσο εκλεκτά περισσεύματα σαν αυτά που πήρα από του Καμάτσο». Και του έδειξε τον κουβά γεμάτο χήνες και κότες, κι αρπάζοντας μία άρχισε να τρώει με μεγάλο κέφι και όρεξη, λέγοντας: «Στα σύκα τα χαρίσματα του Βασίλιο! Όσα έχεις, τόσα αξίζεις, κι όσα αξίζεις, τόσα έχεις. Όπως έλεγε η μακαρίτισσα η γιαγιά μου,

στον κόσμο υπάρχουν μόνο δυο σόγια: οι Έχοντες και οι Μη Έχοντες· κι εκείνη ήταν πάντα με τους Έχοντες. Και μέχρι σήμερα, κύριε Δον Κιχώτη, οι άνθρωποι προτιμούν να πιάνουν τον σφυγμό του "Έχω" παρά του "Ξέρω"· ένας γάιδαρος σκεπασμένος με χρυσάφι φαίνεται καλύτερος από ένα άλογο με σαμάρι. Γι' αυτό το ξαναλέω: εγώ είμαι με τον Καμάτσο, που τα γενναιόδωρα ξαφρίσματα από τις κατσαρόλες του είναι χήνες και κότες, λαγοί και κουνέλια· ενώ του Βασίλιο, αν πέσει ποτέ τίποτα στα χέρια μας —ή έστω στα πόδια μας—, θα είναι μόνο ξεπλύματα».

«Τελείωσες τον λόγο σου, Σάντσο;» είπε ο Δον Κιχώτης. «Και βέβαια τελείωσα», απάντησε ο Σάντσο, «γιατί βλέπω πως η αφεντιά σας το παίρνει στραβά· αλλιώς, είχα υλικό να μιλάω τρεις μέρες».

«Ο Θεός να με αξιώσει να σε δω βουβό πριν πεθάνω, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης.

«Με τον ρυθμό που πάμε», είπε ο Σάντσο, «εγώ θα έχω γίνει χώμα πριν πεθάνει η αφεντιά σας· και τότε, μπορεί να γίνω τόσο βουβός, που δεν θα πω λέξη ως το τέλος του κόσμου ή, τουλάχιστον, ως τη μέρα της Κρίσης».

«Κι ακόμα κι αν γίνει αυτό, ω Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «η σιωπή σου δεν θα φτάσει ποτέ όλα όσα έχεις πει, λες και θα λες σε όλη σου τη ζωή· άλλωστε, είναι φυσικό και λογικό να έρθει ο δικός μου θάνατος πριν από τον δικό σου. Γι' αυτό δεν περιμένω ποτέ να σε δω βουβό, ούτε όταν πίνεις ούτε όταν κοιμάσαι· και αυτό είναι το περισσότερο που μπορώ να πω».

«Με το χέρι στην καρδιά, σενιόρ», απάντησε ο Σάντσο, «εκείνον τον ξεσαρκωμένο δεν μπορείς να τον εμπιστευτείς — εννοώ τον Θάνατο. Καταβροχθίζει το αρνί το ίδιο γρήγορα όπως και το πρόβατο και, όπως έχω ακούσει να λέει ο εφημέριός μας, πατάει με το ίδιο βήμα και τους ψηλούς πύργους των βασιλιάδων και τις ταπεινές καλύβες των φτωχών. Αυτή η κυρία είναι πιο δυνατή παρά λεπτεπίλεπτη· δεν σιχαίνεται τίποτα, τα καταπίνει όλα, είναι έτοιμη για όλα και γεμίζει τα σακούλια της με ανθρώπους κάθε λογής, κάθε ηλικίας και κάθε τάξης. Δεν είναι θερίστρα που ξαπλώνει το μεσημέρι· θερίζει και κόβει ασταμάτητα, και το ξερό χορτάρι και το χλωρό. Δεν φαίνεται ποτέ να μασάει· ό,τι της βάλουν μπροστά της το καταπίνει μονορούφι, γιατί έχει όρεξη σκύλου που δεν χορταίνει ποτέ. Κι ας μην έχει κοιλιά, δείχνει σαν να την έχει πιάσει υδρωπικία και διψά να πιει τις ζωές όλων των ζωντανών, όπως θα έπινε κανείς μια στάμνα κρύο νερό.»

«Μη λες άλλα, Σάντσο», είπε τότε ο Δον Κιχώτης. «Μην προσπαθείς να το πας παραπέρα και πέσεις έξω· γιατί, στ' αλήθεια, αυτά που είπες για τον θάνατο με τον χωριάτικο τρόπο σου θα μπορούσε να τα είχε πει κι ένας καλός ιεροκήρυκας. Σου λέω, Σάντσο, αν είχες τόση φρόνηση όση έχεις φυσικό μυαλό, θα μπορούσες να ανέβεις στον άμβωνα και να γυρνάς τον κόσμο κηρύττοντας θαυμάσια κηρύγματα.» «Καλά κηρύττει όποιος ζει καλά», είπε ο Σάντσο, «κι από θεολογία δεν ξέρω τίποτε παραπάνω απ' αυτό.»

«Και δεν σου χρειάζεται κιόλας», είπε ο Δον Κιχώτης, «αλλά δεν μπορώ να καταλάβω πώς γίνεται, ενώ ο φόβος του Θεού είναι η αρχή της σοφίας, εσύ, που φοβάσαι περισσότερο μια

σαύρα απ' ό,τι Εκείνον, να ξέρεις τόσα πολλά.»

«Κρίνετε τις ιπποτικές σας υποθέσεις, σενιόρ», αποκρίθηκε ο Σάντσο, «και μην παίρνετε πάνω σας να κρίνετε τους φόβους και τις αντρειοσύνες των άλλων· γιατί εγώ φοβάμαι τον Θεό όσο κι οι γείτονές μου. Αφήστε με όμως να ξεμπερδέψω με αυτά τα αποφάγια, γιατί όλα τα υπόλοιπα είναι λόγια του αέρα, για τα οποία θα μας ζητήσουν λογαριασμό στον άλλο κόσμο.» Και λέγοντας αυτά, ξανάρχισε να επιτίθεται στον κουβά με τέτοια όρεξη, που άνοιξε και την όρεξη του Δον Κιχώτη, ο οποίος ασφαλώς θα τον βοηθούσε, αν δεν τον εμπόδιζε κάτι που πρέπει να ειπωθεί παρακάτω.

p20f.jpg (41K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXI. ΠΟΙΟΙ ΗΤΑΝ ΟΙ ΓΑΜΠΡΟΙ ΚΑΙ ΤΗ ΝΥΦΗ ΤΟΥ ΚΑΡΑΣΚΟ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΑΞΙΟΜΝΗΜΟΝΕΥΤΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

p21a.jpg (118K)

Πλήρες μέγεθος

Ενώ ο Δον Κιχώτης και ο Σάντσο συνέχιζαν τη συζήτηση που αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, άκουσαν δυνατές φωνές και μεγάλο σαματά. Τον έκαναν οι άντρες καβάλα στις φοράδες, που έτρεχαν με όλη τους την ταχύτητα και φώναζαν για να υποδεχτούν τη νύφη και τον γαμπρό, οι οποίοι πλησίαζαν μέσα σε μουσικές και κάθε λογής επιδείξεις, συνοδευόμενοι από τον παπά, τους συγγενείς και των δυο πλευρών, και όλους τους πιο επιφανείς ανθρώπους από τα γύρω χωριά. Μόλις ο Σάντσο είδε τη νύφη, αναφώνησε: «Στην πίστη μου, δεν είναι ντυμένη σαν χωριατοπούλα, αλλά σαν καμιά σπουδαία κυρία της αυλής. Μα την αλήθεια, απ' όσο μπορώ να καταλάβω, η πατένα που φοράει είναι από ακριβό κοράλλι, και το πράσινο ύφασμα από την Κουένκα είναι βελούδο τριαντάρι· κι έπειτα εκείνα τα άσπρα λινά τελειώματα—μα τον όρκο μου, σατέν είναι! Κοίτα και τα χέρια της—φοράει δαχτυλίδια από γαγάτη! Να μη δω προκοπή αν δεν είναι χρυσά δαχτυλίδια, ατόφιο χρυσάφι, στολισμένα με μαργαριτάρια άσπρα σαν κομμένο γάλα, και το καθένα τους να αξίζει ένα μάτι από το κεφάλι σου! Η παλιοσακούλα, τι μαλλιά είναι αυτά! Αν δεν είναι περούκα, εγώ πιο μακριά και πιο όμορφα δεν έχω δει ποτέ στη ζωή μου. Δες και πώς

στέκεται—και τι κορμί! Δεν θα 'λεγες πως μοιάζει με φοινικιά που περπατάει, φορτωμένη τσαμπιά χουρμάδες; Γιατί τα στολίδια που της κρέμονται από τα μαλλιά και τον λαιμό έτσι ακριβώς μοιάζουν. Σου το λέω από καρδιάς, είναι παλικάρι κοπέλα, άξια "να περάσει και τις όχθες της Φλάνδρας".»

Ο Δον Κιχώτης γέλασε με τις χωριάτικες εγκωμιαστικές κουβέντες του Σάντσο και σκέφτηκε πως, εκτός από την κυρά του, τη Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο, δεν είχε δει ποτέ ομορφότερη γυναίκα. Η όμορφη Κιτερία φαινόταν κάπως χλωμή, πράγμα που ασφαλώς οφειλόταν στην κακή νύχτα που περνούν πάντα οι νύφες, καθώς ετοιμάζονται και στολίζονται για τον γάμο της επόμενης μέρας. Προχώρησαν προς ένα ξύλινο θέατρο στημένο στη μία άκρη του λιβαδιού, στολισμένο με χαλιά και κλαδιά, όπου θα έδιναν τον λόγο τους και απ' όπου θα παρακολουθούσαν τους χορούς και τα θεάματα. Τη στιγμή όμως που έφταναν εκεί, άκουσαν πίσω τους μια δυνατή κραυγή και μια φωνή να φωνάζει: «Σταθείτε λίγο, εσείς που είστε τόσο απερίσκεπτοι όσο και βιαστικοί!» Με αυτά τα λόγια όλοι γύρισαν και είδαν πως εκείνος που μιλούσε ήταν ένας άντρας ντυμένος με κάτι που έμοιαζε με φαρδύ μαύρο πανωφόρι, στολισμένο με κατακόκκινα μπαλώματα σαν φλόγες. Στο κεφάλι φορούσε, όπως φάνηκε αμέσως, στεφάνι από σκοτεινό κυπαρίσσι, και στο χέρι κρατούσε ένα μακρύ ραβδί. Καθώς πλησίαζε, όλοι τον αναγνώρισαν: ήταν ο εύθυμος Βασίλιο. Και όλοι περίμεναν με αγωνία να δουν πού θα κατέληγαν τα λόγια του, φοβούμενοι κάποια συμφορά εξαιτίας της εμφάνισής του σε μια τέτοια στιγμή. Επιτέλους έφτασε, κουρασμένος και λαχανιασμένος, και, στεκόμενος μπροστά στο νιόπαντρο ζευγάρι, κάρφωσε στο χώμα το ραβδί

του, που είχε στην άκρη ατσάλινη αιχμή, και με χλωμό πρόσωπο και τα μάτια καρφωμένα στην Κιτερία, της μίλησε έτσι με βραχνή φωνή που έτρεμε:

«Το ξέρεις πολύ καλά, αχάριστη Κιτερία, πως σύμφωνα με τον ιερό νόμο που αναγνωρίζουμε, όσο ζω δεν μπορείς να πάρεις άλλον άντρα. Και ξέρεις επίσης πως εγώ, ελπίζοντας ότι ο καιρός και οι δικές μου προσπάθειες θα βελτίωναν την τύχη μου, δεν έπαψα ποτέ να δείχνω τον σεβασμό που άξιζε η τιμή σου. Εσύ όμως, πετώντας πίσω σου όλα όσα χρωστάς στην αληθινή μου αγάπη, πας να δώσεις σε άλλον αυτό που είναι δικό μου — σε έναν άνθρωπο που τα πλούτη του τού χαρίζουν όχι μόνο καλή τύχη αλλά και την ύψιστη ευτυχία. Και τώρα, για να ολοκληρωθεί αυτό — όχι γιατί πιστεύω πως το αξίζει, αλλά επειδή έτσι θέλει ο ουρανός να του το δώσει — εγώ ο ίδιος θα βγάλω από τη μέση το εμπόδιο που μπορεί να σταθεί ανάμεσά σας, και θα απομακρύνω τον εαυτό μου από ανάμεσά σας. Να ζήσει ο πλούσιος Καμάτσο! Να ζήσει πολλά ευτυχισμένα χρόνια με την αχάριστη Κιτερία! Κι ας πεθάνει ο φτωχός Βασίλιο, ο Βασίλιο που η φτώχεια του έκοψε τα φτερά της ευτυχίας του και τον έφερε στον τάφο!»

Και λέγοντας αυτά, άρπαξε το ραβδί που είχε μπήξει στο χώμα και, αφήνοντας το ένα του μισό καρφωμένο εκεί, έδειξε πως ήταν θήκη που έκρυβε ένα αρκετά μακρύ ξίφος. Έπειτα, με αυτό που θα έλεγε κανείς λαβή φυτεμένο στη γη, ρίχτηκε πάνω του γρήγορα, ψύχραιμα και επίτηδες· και αμέσως η ματωμένη αιχμή και η μισή ατσάλινη λεπίδα φάνηκαν να προβάλλουν από την πλάτη του, ενώ ο δυστυχισμένος σωριάστηκε καταγής, λουσμένος στο αίμα του και

καρφωμένος από το ίδιο του το όπλο.

Οι φίλοι του έτρεξαν αμέσως να τον βοηθήσουν, συντετριμμένοι από τη δυστυχία του και τη θλιβερή του μοίρα. Ο Δον Κιχώτης κατέβηκε από τον Ροσινάντε, έσπευσε να τον στηρίξει, τον πήρε στην αγκαλιά του και διαπίστωσε πως δεν είχε ακόμη ξεψυχήσει. Πήγαν να τραβήξουν το ξίφος, όμως ο παπάς που στεκόταν εκεί δίπλα το απαγόρευσε, λέγοντας πως δεν έπρεπε να το βγάλουν προτού εξομολογηθεί, αφού τη στιγμή που θα το τραβούσαν θα ερχόταν και ο θάνατός του. Ο Βασίλιο όμως, συνέρχοντας κάπως, είπε με αδύναμη φωνή, σαν να υπέφερε: «Αν δεχόσουν, σκληρή Κιτερία, να μου δώσεις το χέρι σου ως νύφη μου σ' αυτή την τελευταία μοιραία στιγμή, θα μπορούσα ακόμη να ελπίζω πως η παράτολμη πράξη μου θα συγχωρεθεί, αφού μ' αυτήν κατάφερα να φτάσω στην ευτυχία να γίνεις δική μου.»

Μόλις το άκουσε αυτό, ο παπάς τού είπε να σκεφτεί τη σωτηρία της ψυχής του και όχι τις επιθυμίες του σώματος, και να ζητήσει με κάθε ειλικρίνεια από τον Θεό συγχώρεση για τις αμαρτίες του και για την απερίσκεπτη απόφασή του. Ο Βασίλιο όμως απάντησε πως δεν ήταν διατεθειμένος να εξομολογηθεί αν η Κιτερία δεν του έδινε πρώτα το χέρι της σε γάμο, γιατί μόνο αυτή η ευτυχία θα γαλήνευε το πνεύμα του και θα του έδινε το κουράγιο να εξομολογηθεί.

Ο Δον Κιχώτης, ακούγοντας την παράκληση του πληγωμένου, φώναξε δυνατά πως αυτό που ζητούσε ο Βασίλιο ήταν δίκαιο και λογικό, και μάλιστα κάτι που μπορούσε εύκολα να γίνει· και πως θα ήταν εξίσου τιμητικό για τον κύριο Καμάτσο να πάρει την κυρία Κιτερία ως χήρα του γενναίου Βασίλιο, όσο θα ήταν

αν την έπαιρνε κατευθείαν από το χέρι του πατέρα της.

«Σ' αυτή την περίπτωση», είπε, «αρκεί μόνο να πει το "ναι", και καμιά συνέπεια δεν μπορεί να προκύψει από αυτή τη λέξη, γιατί το νυφικό κρεβάτι αυτού του γάμου θα είναι ο τάφος.»

Ο Καμάτσο άκουγε όλα αυτά σαστισμένος και μπερδεμένος, χωρίς να ξέρει τι να πει ή τι να κάνει. Όμως οι παρακλήσεις των φίλων του Βασίλιου ήταν τόσο επίμονες —τον ικέτευαν να αφήσει την Κιτερία να του δώσει το χέρι της, ώστε η ψυχή του, αν έφευγε από τη ζωή μέσα στην απόγνωση, να μη χαθεί— που τελικά τον έπεισαν, ή μάλλον τον ανάγκασαν, να πει πως, αν η Κιτερία ήταν πρόθυμη να το κάνει, εκείνος συμφωνούσε, αφού αυτό δεν ήταν παρά μια μικρή αναβολή στην εκπλήρωση των επιθυμιών του. Αμέσως όλοι στράφηκαν στην Κιτερία και την πίεζαν, άλλοι με παρακάλια, άλλοι με δάκρυα και άλλοι με πειστικά επιχειρήματα, να δώσει το χέρι της στον δύστυχο Βασίλιο. Εκείνη όμως, πιο σκληρή κι από μάρμαρο και πιο ασυγκίνητη κι από άγαλμα, έμοιαζε να μην μπορεί ή να μη θέλει να βγάλει λέξη· και δεν θα είχε δώσει καμία απάντηση, αν ο ιερέας δεν της έλεγε να αποφασίσει αμέσως τι σκοπεύει να κάνει, γιατί ο Βασίλιος ήταν πια στο χείλος του θανάτου και δεν υπήρχε καιρός για δισταγμούς.

p21b.jpg (374K)

Πλήρες μέγεθος

Τότε η όμορφη Κιτερία, φανερά ταραγμένη, θλιμμένη και μετανιωμένη, προχώρησε χωρίς να πει λέξη προς το μέρος όπου ήταν ξαπλωμένος ο Βασίλιος. Τα μάτια του είχαν ήδη γυρίσει, η αναπνοή του ήταν κοφτή και βασανισμένη, και μέσα

από τα δόντια του ψιθύριζε το όνομα της Κιτερίας, σαν να ήταν έτοιμος να πεθάνει σαν ειδωλολάτρης κι όχι σαν χριστιανός. Η Κιτερία τον πλησίασε και, γονατίζοντας, του ζήτησε με νοήματα το χέρι του, χωρίς να μιλήσει. Ο Βασίλιος άνοιξε τα μάτια του και, καρφώνοντάς τα πάνω της, είπε: «Ω Κιτερία, γιατί δείχνεις συμπόνια σε μια στιγμή που η συμπόνια σου θα μου γίνει μαχαίρι και θα μου πάρει τη ζωή; Δεν μου έχει απομείνει πια δύναμη ούτε να αντέξω την ευτυχία που μου δίνεις, δεχόμενή με για δικό σου, ούτε να συγκρατήσω τον πόνο που απλώνει γρήγορα τη φοβερή σκιά του θανάτου πάνω στα μάτια μου. Αυτό που σε ικετεύω, ω εσύ, μοιραίο μου άστρο, είναι το χέρι που μου ζητάς και θέλεις να μου δώσεις να μη μου το δώσεις από καλοσύνη ή για να με ξεγελάσεις άλλη μια φορά, αλλά να ομολογήσεις και να δηλώσεις πως, χωρίς κανέναν εξαναγκασμό στη θέλησή σου, μου το δίνεις ως στον νόμιμο σύζυγό σου· γιατί δεν ταιριάζει να παίζεις μαζί μου σε μια τέτοια στιγμή ούτε να καταφεύγεις σε ψέματα απέναντι σε κάποιον που στάθηκε τόσο ειλικρινής μαζί σου.»

Καθώς έλεγε αυτά τα λόγια, έδειχνε τέτοια αδυναμία, που όσοι βρίσκονταν γύρω του πίστευαν πως κάθε φορά που ξαναλιποθυμούσε θα άφηνε και την τελευταία του πνοή. Τότε η Κιτερία, νικημένη από συστολή και ντροπή, κρατώντας με το δεξί της χέρι το χέρι του Βασίλιου, είπε: «Καμιά βία δεν θα λύγιζε τη θέλησή μου· γι' αυτό, όσο ελεύθερα μου είναι δυνατό, σου δίνω το χέρι μου ως νόμιμη σύζυγος και παίρνω το δικό σου, αν μου το δίνεις κι εσύ με τη δική σου ελεύθερη βούληση, χωρίς να σε ταράζει ή να σε επηρεάζει η συμφορά που σου έφερε η βιαστική σου πράξη.»

«Ναι, στο δίνω», είπε ο Βασίλιος, «όχι ταραγμένος ή χαμένος, αλλά με τη διαύγεια του νου που ο ουρανός ευαρεστείται να μου χαρίζει· έτσι σου δίνω τον εαυτό μου για σύζυγό σου.»

«Κι εγώ σου δίνω τον εαυτό μου για γυναίκα σου», είπε η Κιτερία, «είτε ζήσεις πολλά χρόνια είτε σε πάρουν από την αγκαλιά μου και σε πάνε στον τάφο.»

«Για άνθρωπο τόσο βαριά χτυπημένο», παρατήρησε τότε ο Σάντσο, «ο νεαρός αυτός έχει πολλά να πει· καλύτερα να τον κάνουν να σταματήσει τα γλυκόλογα και τα τρυφερά, και να φροντίσουν για την ψυχή του· γιατί, όπως το βλέπω εγώ, την έχει πιο πολύ στη γλώσσα παρά στα δόντια.»

Μόλις ο Μπασίλιο και η Κιτερία ένωσαν τα χέρια τους, ο παπάς, βαθιά συγκινημένος και με δάκρυα στα μάτια, τους έδωσε την ευχή και παρακάλεσε τον ουρανό να χαρίσει ήρεμο πέρασμα στην ψυχή του νεόνυμφου. Εκείνος όμως, τη στιγμή ακριβώς που πήρε την ευλογία, πετάχτηκε ζωηρά όρθιος και, με απίστευτο θράσος, τράβηξε το ξίφος που φαινόταν καρφωμένο στο σώμα του. Όλοι γύρω έμειναν άναυδοι, και μερικοί, πιο αφελείς παρά περίεργοι, άρχισαν να φωνάζουν: «Θαύμα, θαύμα!» Ο Μπασίλιο όμως τους απάντησε: «Κανένα θαύμα, κανένα θαύμα· μόνο τέχνασμα, μόνο τέχνασμα!» Ο παπάς, μπερδεμένος και κατάπληκτος, έσπευσε να ψηλαφήσει την πληγή με τα δυο του χέρια και διαπίστωσε πως η λεπίδα δεν είχε περάσει από τη σάρκα και τα πλευρά του Μπασίλιο, αλλά από έναν κούφιο σιδερένιο σωλήνα γεμάτο αίμα, που εκείνος είχε επιδέξια στερεώσει στο σημείο εκείνο· και το αίμα, όπως φάνηκε αργότερα, ήταν έτσι προετοιμασμένο ώστε να μη πήζει. Με λίγα λόγια, ο παπάς, ο Καμάτσο και οι περισσότεροι

από τους παρόντες κατάλαβαν πως τους είχαν ξεγελάσει και τους είχαν κάνει περίγελο. Η νύφη δεν έδειξε καμία δυσαρέσκεια για την απάτη· αντίθετα, όταν τους άκουσε να λένε πως ο γάμος, αφού είχε γίνει με δόλο, δεν θα ήταν έγκυρος, δήλωσε ότι τον επικυρώνει ξανά. Έτσι όλοι κατέληξαν πως όλη η υπόθεση είχε κανονιστεί από πριν, με συμφωνία και συνεννόηση ανάμεσα στους δυο τους. Τότε ο Καμάτσο και οι δικοί του ένιωσαν τέτοια ταπείνωση, ώστε θέλησαν να εκδικηθούν με τη βία, και πολλοί απ' αυτούς, τραβώντας τα σπαθιά τους, όρμησαν στον Μπασίλιο. Για να τον προστατέψουν, ξεγυμνώθηκαν αμέσως άλλα τόσα σπαθιά, ενώ ο Δον Κιχώτης, μπαίνοντας μπροστά καβάλα στ' άλογό του, με τη λόγχη περασμένη στο μπράτσο και καλά σκεπασμένος πίσω από την ασπίδα του, τους έκανε όλους να παραμερίσουν. Ο Σάντσο, που ποτέ δεν έβρισκε καμία χαρά ή ευχαρίστηση σε τέτοιες ιστορίες, υποχώρησε προς τα βαρέλια με το κρασί, απ' όπου είχε πάρει τις απολαυστικές του γουλιές, θεωρώντας πως εκείνο το σημείο, σαν ιερός τόπος, θα το σέβονταν όλοι.

«Σταθείτε, κύριοι, σταθείτε!» φώναξε δυνατά ο Δον Κιχώτης. «Δεν έχουμε κανένα δικαίωμα να εκδικηθούμε για τα κακά που μπορεί να μας κάνει ο έρωτας. Θυμηθείτε πως ο έρωτας και ο πόλεμος είναι το ίδιο πράγμα· και όπως στον πόλεμο επιτρέπεται και συνηθίζεται να χρησιμοποιεί κανείς τεχνάσματα και στρατηγήματα για να νικήσει τον εχθρό, έτσι και στις αναμετρήσεις και τις αντιζηλίες του έρωτα είναι δικαιολογημένα τα κόλπα και οι επινοήσεις που οδηγούν στον ποθητό σκοπό, αρκεί να μη φέρνουν ντροπή ή ατίμωση στο αγαπημένο πρόσωπο. Η Κιτερία ανήκε στον Βασίλιο και ο

Βασίλιος στην Κιτερία, σύμφωνα με τη δίκαιη και ευεργετική βούληση του ουρανού. Ο Καμάτσο είναι πλούσιος και μπορεί να αγοράζει τις απολαύσεις του όποτε, όπου και όπως θέλει. Ο Βασίλιος έχει μόνο αυτό το αρνάκι, και κανείς, όσο ισχυρός κι αν είναι, δεν θα του το πάρει. Αυτούς τους δύο που ένωσε ο Θεός, άνθρωπος δεν μπορεί να τους χωρίσει· κι όποιος το επιχειρήσει, θα πρέπει πρώτα να περάσει από την αιχμή αυτής της λόγχης». Και λέγοντας αυτά, την ανέμισε με τόση δύναμη και επιδεξιότητα, που φόβισε όλους όσοι δεν τον ήξεραν.

Όμως η απόρριψη της Κιτερίας είχε πληγώσει τόσο βαθιά τον Καμάτσο, ώστε την έβγαλε αμέσως από το μυαλό του. Έτσι επικράτησαν οι συμβουλές του ιερέα, που ήταν άνθρωπος συνετός και καλοπροαίρετος, και χάρη σε αυτές εκείνος και οι οπαδοί του ηρέμησαν και καταλάγιασαν. Για να το δείξουν, ξανάβαλαν τα σπαθιά τους στα θηκάρια, καταφερόμενοι περισσότερο εναντίον της ευκολίας με την οποία λύγισε η Κιτερία παρά εναντίον της πανουργίας του Βασιλίου. Ο Καμάτσο υποστήριζε πως, αν η Κιτερία, ενώ ήταν ανύπαντρη, αγαπούσε τόσο τον Βασίλιο, τότε θα τον αγαπούσε και ως παντρεμένη γυναίκα, και πως εκείνος όφειλε να ευχαριστεί περισσότερο τον ουρανό που του την πήρε παρά που του την έδωσε.

Έτσι, ο Καμάτσο και οι δικοί του ηρέμησαν και παρηγορήθηκαν, ενώ και η πλευρά του Μπασίλιο καταλάγιασε. Και ο πλούσιος Καμάτσο, για να δείξει πως δεν κρατούσε κακία για το τέχνασμα και πως δεν του έδινε σημασία, θέλησε το γλέντι να συνεχιστεί σαν να είχε γίνει στ' αλήθεια ο γάμος του. Ωστόσο ούτε ο Μπασίλιο ούτε η νύφη του ούτε οι άνθρωποί τους

δέχτηκαν να πάρουν μέρος, και αποσύρθηκαν στο χωριό του Μπασίλιο· γιατί και οι φτωχοί, όταν έχουν αρετή και φρόνηση, βρίσκουν ανθρώπους να τους ακολουθούν, να τους τιμούν και να τους στηρίζουν, όπως οι πλούσιοι βρίσκουν εκείνους που τους κολακεύουν και τους τριγυρίζουν. Μαζί τους πήραν και τον Δον Κιχώτη, θεωρώντας τον άνθρωπο αξίας και γενναίο. Μόνο ο Σάντσο είχε βαριά καρδιά, γιατί έβλεπε πως του στερούσαν το λαμπρό τραπέζι και το πανηγύρι του Καμάτσο, που κράτησε ως τη νύχτα. Έτσι, τραβηγμένος μακριά παρά τη θέλησή του, ακολουθούσε κακόκεφος τον αφέντη του, που συνόδευε την παρέα του Μπασίλιο, αφήνοντας πίσω του τις χύτρες της Αιγύπτου· αν και μέσα του τις κουβαλούσε μαζί του, και τα σχεδόν τελειωμένα αποφάγια που είχε στον κουβά έφερναν μπροστά στα μάτια του οράματα από τη δόξα και την αφθονία του φαγοποτιού που έχανε. Κι έτσι, πικραμένος και αποκαρδιωμένος, αν και όχι πεινασμένος, ακολουθούσε τα χνάρια του Ροσινάντε καβάλα στον Γκρίζο του, χωρίς καν να κατεβεί.

p21c.jpg (417K)

Πλήρες μέγεθος

p21e.jpg (49K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXII. ΟΠΟΥ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΟΥ ΣΠΗΛΑΙΟΥ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΣΙΝΟΣ, ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΛΑ ΜΑΝΤΣΑ, ΤΗΝ ΟΠΟΙΑ Ο ΓΕΝΝΑΙΟΣ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΕΦΕΡΕ ΣΕ ΑΙΣΙΟ ΤΕΛΟΣ

p22a.jpg (112K)

Πλήρες μέγεθος

Οι νεόνυμφοι έδειξαν στον Δον Κιχώτη μεγάλη και ειλικρινή ευγνωμοσύνη, γιατί ένιωθαν πως του χρωστούσαν που βγήκε μπροστά να υπερασπιστεί την υπόθεσή τους. Εξυψώνοντας τη σοφία του όσο και την ανδρεία του, τον θεωρούσαν Κιντ στα όπλα και Κικέρωνα στον λόγο. Ο καλός Σάντσο πέρασε τρεις μέρες απολαμβάνοντας τη φιλοξενία τους, και τότε έμαθαν από το ζευγάρι πως το ψεύτικο τραύμα δεν ήταν σχέδιο κανονισμένο με την όμορφη Κιτερία, αλλά επινόηση του Μπασίλιο, που είχε υπολογίσει ακριβώς στο αποτέλεσμα που είδαν. Ο ίδιος παραδέχτηκε, βέβαια, πως είχε εκμυστηρευτεί την ιδέα του σε μερικούς φίλους του, ώστε την κατάλληλη στιγμή να τον βοηθήσουν να πετύχει τον σκοπό του και να εξασφαλίσουν την επιτυχία της απάτης.

p22b.jpg (344K)

Πλήρες μέγεθος

«Αυτό», είπε ο Δον Κιχώτης, «δεν είναι ούτε πρέπει να λέγεται απάτη, όταν αποβλέπει σε ενάρετο σκοπό». Και υποστήριξε πως ο γάμος δύο ερωτευμένων είναι ένας εξαίρετος σκοπός. Τους θύμισε όμως ότι ο έρωτας δεν έχει χειρότερο εχθρό από την πείνα και τη μόνιμη στέρηση· γιατί ο έρωτας είναι χαρά, απόλαυση και ευτυχία, ιδίως όταν ο ερωτευμένος έχει κοντά του το πρόσωπο που αγαπά, ενώ η φτώχεια και η ανέχεια είναι φανεροί εχθροί όλων αυτών. Το έλεγε αυτό για να παροτρύνει τον σεῆόρ Μπασίλιο να εγκαταλείψει την ενασχόληση με τα ταλέντα στα οποία ήταν επιδέξιος, γιατί, όσο κι αν του χάριζαν φήμη, δεν του έφερναν χρήματα, και να

στραφεί στην απόκτηση περιουσίας με τίμια εργασία, που δεν αποτυγχάνει ποτέ σε όσους είναι συνετοί και επίμονοι. Ο φτωχός άνθρωπος που είναι τίμιος —αν βέβαια μπορεί ένας φτωχός να είναι τίμιος— κρατά ένα κόσμημα όταν έχει όμορφη γυναίκα· κι αν του την πάρουν, του παίρνουν μαζί και την τιμή του και τη σκοτώνουν. Η όμορφη γυναίκα που είναι και τίμια, και που ο άντρας της είναι φτωχός, αξίζει να στεφανωθεί με δάφνες και στέμματα νίκης και θριάμβου. Η ομορφιά από μόνη της τραβά τις επιθυμίες όλων όσοι τη βλέπουν, και ακόμη και οι βασιλικοί αετοί και τα πουλιά που πετούν ψηλά ορμούν πάνω της σαν σε εκλεκτό δόλωμα· μα αν η ομορφιά συνοδεύεται από φτώχεια και ένδεια, τότε της επιτίθενται τα κοράκια, οι ικτίνοι και τα άλλα αρπακτικά, κι εκείνη που μένει ακλόνητη απέναντι σε τέτοιες επιθέσεις αξίζει πραγματικά να λέγεται το στέμμα του άντρα της. «Να θυμάσαι, συνετέ Μπασίλιο», πρόσθεσε ο Δον Κιχώτης, «πως, κατά τη γνώμη κάποιου σοφού, δεν ξέρω ποιου, δεν υπήρχε πάνω στον κόσμο παραπάνω από μία καλή γυναίκα· και η συμβουλή του ήταν ο καθένας να σκέφτεται και να πιστεύει πως αυτή η μία καλή γυναίκα είναι η δική του σύζυγος, κι έτσι θα ζει ευτυχισμένος. Εγώ ο ίδιος δεν είμαι παντρεμένος, ούτε μου έχει περάσει ως τώρα από το μυαλό να γίνω· παρ' όλα αυτά, θα τολμούσα να δώσω συμβουλή σε όποιον μου τη ζητούσε, για το πώς να αναζητήσει μια γυναίκα που θα ήταν ευχαριστημένος να την παντρευτεί. Πρώτα απ' όλα θα του συνιστούσα να κοιτάξει περισσότερο το καλό όνομα παρά τα πλούτη· γιατί μια καλή γυναίκα δεν αποκτά καλή φήμη μόνο και μόνο επειδή είναι καλή, αλλά επειδή φαίνεται πως είναι, και η φανερή χαλαρότητα και η υπερβολική ελευθεριότητα

βλάπτουν πολύ περισσότερο την τιμή μιας γυναίκας απ' ό,τι η κρυφή διαφθορά. Αν βάλεις στο σπίτι σου μια καλή γυναίκα, θα είναι εύκολο να τη διατηρήσεις καλή, και μάλιστα να την κάνεις ακόμη καλύτερη· αν όμως πάρεις μια κακή, θα δυσκολευτείς πολύ να τη διορθώσεις, γιατί δεν είναι καθόλου εύκολο να περάσει κανείς από το ένα άκρο στο άλλο. Δεν λέω πως είναι αδύνατο, αλλά το θεωρώ δύσκολο».

Ο Σάντσο, ακούγοντας όλα αυτά, είπε μέσα του: «Αυτός ο αφέντης μου, όταν λέω κάτι που έχει βάρος και ουσία, μου λέει πως θα μπορούσα να πάρω έναν άμβωνα και να γυρίζω τον κόσμο κηρύττοντας ωραία κηρύγματα. Μα εγώ λέω γι' αυτόν πως, όταν αρχίζει να αραδιάζει γνωμικά και να δίνει συμβουλές, όχι μόνο θα μπορούσε να πάρει έναν άμβωνα, αλλά δυο σε κάθε δάχτυλο, και να βγει στις αγορές να μιλάει όσο τραβά η καρδιά του. Να σε πάρει ο διάβολος, ιππότη πλανόδιε, πόσα πράγματα ξέρεις! Εγώ μέσα μου νόμιζα πως το μόνο που ήξερες ήταν όσα ανήκουν στην ιπποσύνη σου· όμως δεν υπάρχει τίποτα στο οποίο να μη χώνεις το χέρι σου.»

Ο Σάντσο τα μουρμούρισε αυτά κάπως πιο δυνατά απ' όσο έπρεπε, και ο αφέντης του τον άκουσε και τον ρώτησε: «Τι μουρμουρίζεις εκεί, Σάντσο;»

«Δεν λέω τίποτα ούτε μουρμουρίζω τίποτα», είπε ο Σάντσο. «Απλώς έλεγα μέσα μου πως μακάρι να είχα ακούσει αυτά που είπε τώρα η αφεντιά σου πριν παντρευτώ· ίσως τότε να έλεγα: "Το βόδι που είναι λυμένο γλείφεται μια χαρά".»

«Τόσο κακή είναι λοιπόν η Τερέζα σου, Σάντσο;»

«Δεν είναι και πολύ κακή», απάντησε ο Σάντσο· «αλλά δεν είναι και πολύ καλή· τουλάχιστον όχι τόσο καλή όσο θα ήθελα.»

«Την αδικείς, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «που μιλάς άσχημα για τη γυναίκα σου· γιατί, στο κάτω κάτω, είναι η μητέρα των παιδιών σου». «Είμαστε πάτσι», αποκρίθηκε ο Σάντσο· «γιατί κι εκείνη μιλάει άσχημα για μένα όποτε της καπνίσει, ιδίως όταν ζηλεύει· και τότε ούτε ο ίδιος ο Σατανάς δεν θα μπορούσε να την υπομείνει.»

Με δυο λόγια, έμειναν τρεις μέρες με το νεόνυμφο ζευγάρι, που τους φιλοξένησε και τους φέρθηκε σαν να ήταν βασιλιάδες. Ο Δον Κιχώτης παρακάλεσε τον αδειούχο δάσκαλο της ξιφασκίας να του βρει έναν οδηγό για να του δείξει τον δρόμο προς το σπήλαιο του Μοντεσίνος, γιατί ποθούσε πολύ να μπει μέσα και να δει με τα ίδια του τα μάτια αν ήταν αληθινές οι θαυμαστές ιστορίες που λέγονταν γι' αυτό σε όλη τη χώρα. Ο αδειούχος του είπε πως θα του έβρισκε έναν ξάδελφό του, ξακουστό λόγιο και μεγάλο φίλο των ιπποτικών βιβλίων, που θα χαιρόταν πολύ να τον οδηγήσει ως την είσοδο του ίδιου του σπηλαίου και να του δείξει και τις λίμνες της Ρουιδέρα, που ήταν επίσης ξακουστές σε όλη τη Λα Μάντσα, και μάλιστα σε όλη την Ισπανία. Τον διαβεβαίωσε ακόμη πως θα τον έβρισκε ευχάριστη συντροφιά, γιατί ήταν νέος που μπορούσε να γράψει βιβλία άξια να τυπωθούν και να αφιερωθούν σε πρίγκιπες. Ο ξάδελφος έφτασε επιτέλους, οδηγώντας μια γαϊδούρα που κυοφορούσε, με σαμάρι σκεπασμένο με πολύχρωμο χαλί ή λινάτσα. Ο Σάντσο σέλωσε τον Ροσινάντε, ετοίμασε τον Γκρίζο και γέμισε τα δισάκια του·

μαζί μ' αυτά πήραν και του ξαδέλφου, κι εκείνα καλά γεμάτα. Κι έτσι, αφού συστήθηκαν στον Θεό και αποχαιρέτησαν τους πάντες, ξεκίνησαν παίρνοντας τον δρόμο για το ξακουστό σπήλαιο του Μοντεσίνος.

Στον δρόμο, ο Δον Κιχώτης ρώτησε τον ξάδελφο τι λογής άνθρωπος ήταν και με τι ασχολούνταν, ποια ήταν τα ενδιαφέροντα και οι σπουδές του. Εκείνος απάντησε πως στο επάγγελμα ήταν ουμανιστής και πως οι ασχολίες και οι μελέτες του ήταν να ετοιμάζει βιβλία για τύπωμα, όλα τους πολύ ωφέλιμα και εξίσου διασκεδαστικά για το έθνος. Το ένα λεγόταν «Το Βιβλίο των Ενδυμασιών», όπου περιέγραφε επτακόσιες τρεις στολές με τα χρώματα, τα ρητά και τα εμβλήματά τους, ώστε οι αυλικοί ευγενείς να μπορούν να διαλέγουν όποια τους άρεσε για γιορτές και διασκεδάσεις, χωρίς να χρειάζεται να τις ζητιανεύουν από κανέναν ή να βασανίζουν το μυαλό τους, όπως λένε, για να ταιριάζουν στον σκοπό και στην περίσταση. «Γιατί», είπε, «εγώ δίνω στους ζηλότυπους, στους απορριφμένους, στους λησμονημένους και στους απόντες ό,τι τους ταιριάζει και τους πάει χωρίς καμιά αποτυχία. Έχω κι άλλο ένα βιβλίο, που θα το ονομάσω "Μεταμορφώσεις, ή ο Ισπανός Οβίδιος", έργο σπάνιας και πρωτότυπης επινόησης· γιατί, μιμούμενος τον Οβίδιο σε κωμικό ύφος, δείχνω εκεί ποιοι ήταν η Χιράλδα της Σεβίλλης και ο Άγγελος της Μαγδαληνής, τι ήταν ο υπόνομος του Βεθινγκέρα στην Κόρδοβα, τι ήταν οι ταύροι του Γουισάνδο, η Σιέρρα Μορένα, και οι βρύσες του Λεγανίτος και του Λαβαπιές στη Μαδρίτη, χωρίς να ξεχνώ εκείνες του Πιόχο, του Κάνιο Ντοράδο και της Πριόρα· και όλα αυτά με τις αλληγορίες, τις μεταφορές και τις μεταμορφώσεις τους, έτσι ώστε να είναι

ταυτόχρονα διασκεδαστικά, ενδιαφέροντα και διδακτικά. Έχω και ένα άλλο βιβλίο που το λέω "Συμπλήρωμα στον Πολύδωρο Βιργίλιο", το οποίο πραγματεύεται την επινόηση των πραγμάτων και είναι έργο μεγάλης λογιοσύνης και έρευνας, γιατί αποδεικνύω και εξηγώ με κομψότητα ορισμένα πολύ σημαντικά ζητήματα που ο Πολύδωρος παρέλειψε να αναφέρει. Ξέχασε να μας πει ποιος ήταν ο πρώτος άνθρωπος στον κόσμο που έπαθε συνάχι και ποιος ήταν ο πρώτος που δοκίμασε τη σιελόρροια για τη γαλλική νόσο· εγώ όμως τα εκθέτω με ακρίβεια και παραθέτω πάνω από είκοσι πέντε συγγραφείς για να το αποδείξω, ώστε να καταλάβετε πως δεν κοπίασα άδικα και πως το βιβλίο θα φανεί χρήσιμο σε όλο τον κόσμο.»

Ο Σάντσο, που είχε ακούσει με πολλή προσοχή τα λόγια του ξαδέλφου, του είπε: «Πείτε μου, αφέντη —και ο Θεός να σας δώσει καλή τύχη με το τύπωμα των βιβλίων σας— μπορείτε να μου πείτε, αφού βέβαια τα ξέρετε όλα, ποιος ήταν ο πρώτος άνθρωπος που ξύνισε το κεφάλι του; Γιατί εγώ νομίζω πως θα πρέπει να ήταν ο πατέρας μας ο Αδάμ.»

«Έτσι πρέπει να είναι», απάντησε ο ξάδελφος· «γιατί δεν υπάρχει αμφιβολία πως ο Αδάμ είχε κεφάλι και μαλλιά· και αφού ήταν ο πρώτος άνθρωπος στον κόσμο, κάποιες φορές θα ξυνόταν κι αυτός.»

«Έτσι νομίζω κι εγώ», είπε ο Σάντσο· «μα τώρα πες μου, ποιος ήταν ο πρώτος ακροβάτης στον κόσμο;»

«Ειλικρινά, αδελφέ», απάντησε ο ξάδελφος, «αυτή τη στιγμή δεν μπορώ να σου το πω με βεβαιότητα χωρίς να το ψάξω.

Όταν γυρίσω εκεί που έχω τα βιβλία μου, θα το βρω και την επόμενη φορά που θα συναντηθούμε θα σου δώσω την απάντηση, γιατί δεν θα είναι η τελευταία μας συνάντηση.»

«Άκου να δεις, αφέντη», είπε ο Σάντσο, «μην μπαίνεις σε κόπο γι' αυτό, γιατί μόλις τώρα βρήκα μόνος μου την απάντηση σε αυτό που σε ρώτησα. Ο πρώτος ακροβάτης στον κόσμο, να ξέρεις, ήταν ο Εωσφόρος, όταν τον πέταξαν, ή τον γκρέμισαν, από τον ουρανό· γιατί κατρακύλησε κάνοντας τούμπες ως την άβυσσο.»

«Έχεις δίκιο, φίλε», είπε ο ξάδελφος· και ο Δον Κιχώτης είπε: «Σάντσο, αυτή η ερώτηση και η απάντηση δεν είναι δικές σου· κάπου αλλού τις άκουσες.»

«Σώπα, αφέντη», είπε ο Σάντσο· «μα την πίστη μου, αν αρχίσω να ρωτάω και να απαντάω, θα το τραβήξω ως αύριο το πρωί. Και δα! για να κάνω χαζές ερωτήσεις και να δίνω ανόητες απαντήσεις, δεν χρειάζεται να τρέχω στους γείτονές μου να ζητάω βοήθεια.»

«Είπες περισσότερα απ' όσα καταλαβαίνεις, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης· «γιατί υπάρχουν άνθρωποι που εξαντλούνται μαθαίνοντας και αποδεικνύοντας πράγματα που, ακόμα κι όταν τα μάθεις και τα αποδείξεις, δεν αξίζουν ούτε δεκάρα για τον νου ή τη μνήμη.»

Μέσα σε αυτή και σε άλλες ευχάριστες κουβέντες κύλησε η μέρα, και το βράδυ έμειναν σε ένα μικρό χωριουδάκι που, όπως είπε ο ξάδελφος στον Δον Κιχώτη, απείχε λιγότερο από δύο λεύγες από το σπήλαιο του Μοντεσίνος. Πρόσθεσε μάλιστα πως, αν ήταν αποφασισμένος να μπει μέσα, θα

έπρεπε να φροντίσει να έχει μαζί του σκοινιά, ώστε να τον δέσουν και να τον κατεβάσουν στα βάθη του. Ο Δον Κιχώτης είπε πως, ακόμα κι αν έφτανε ως την άβυσσο, ήταν αποφασισμένος να δει πού οδηγούσε. Έτσι αγόρασαν καμιά εκατοστή οργιές σκοινί, και την επόμενη μέρα, στις δύο το μεσημέρι, έφτασαν στο σπήλαιο, που η είσοδός του ήταν πλατιά και ανοιχτή, αλλά γεμάτη αγκάθια, αγριοσυκιές, βάτα και τριβόλια, τόσο πυκνά και μπλεγμένα μεταξύ τους, που την έκλειναν και τη σκέπαζαν εντελώς.

Μόλις το είδαν από κοντά, ο ξάδελφος, ο Σάντσο και ο Δον Κιχώτης κατέβηκαν από τα ζώα τους, και οι δυο πρώτοι έδεσαν αμέσως τον τελευταίο πολύ σφιχτά με τα σκοινιά. Ενώ τον τύλιγαν και τον έζωναν, ο Σάντσο του είπε: «Πρόσεχε τι πας να κάνεις, αφέντη μου· μην πας και θαφτείς ζωντανός ή χωθείς κάπου όπου θα είσαι σαν μπουκάλι που το βάζουν να κρυώσει σ' ένα πηγάδι. Δεν είναι δουλειά της αφεντιάς σου να γίνει εξερευνητής αυτού του μέρους, που πρέπει να είναι χειρότερο κι από μαυριτανικό μπουντρούμι.»

«Δέσε με και σώπα», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί ένα τέτοιο εγχείρημα, φίλε Σάντσο, ήταν φυλαγμένο για μένα»· και ο οδηγός είπε: «Σας παρακαλώ, κύριε Δον Κιχώτη, να παρατηρήσετε προσεκτικά και να εξετάσετε με εκατό μάτια ό,τι υπάρχει εκεί μέσα· ίσως βρεθούν κάποια πράγματα που θα μπορούσα να βάλω στο βιβλίο μου, τις "Μεταμορφώσεις".»

«Το τύμπανο βρίσκεται σε χέρια που ξέρουν πολύ καλά πώς να το χτυπήσουν», είπε ο Σάντσο Πάντσα.

Αφού τα είπε αυτά και τελείωσε το δέσιμο —που δεν ήταν πάνω στην πανοπλία αλλά μόνο στο διπλό του ένδυμα— ο Δον Κιχώτης παρατήρησε: «Ήταν απροσεξία μας που δεν φροντίσαμε να έχουμε μαζί μας ένα μικρό κουδούνι για ζώα, να το δέσουμε στο σκοινί κοντά μου, ώστε ο ήχος του να δείχνει πως εξακολουθώ να κατεβαίνω και πως είμαι ζωντανός· μα τώρα πια αυτό δεν γίνεται, ας με οδηγήσει το χέρι του Θεού». Αμέσως γονάτισε και, με χαμηλή φωνή, ύψωσε προσευχή στον ουρανό, παρακαλώντας τον Θεό να τον βοηθήσει και να του χαρίσει επιτυχία σε αυτή την, απ' ό,τι φαινόταν, επικίνδυνη και πρωτόγνωρη περιπέτεια. Έπειτα φώναξε δυνατά: «Ω κυρά των πράξεων και των κινήσεών μου, ένδοξη και ασύγκριτη Δουλτσινέα του Τοβόσο, αν οι προσευχές και οι ικεσίες αυτού του τυχερού εραστή μπορούν να φτάσουν στ' αυτιά σου, σε ικετεύω, στο όνομα της απαράμιλλης ομορφιάς σου, να τις ακούσεις· γιατί το μόνο που σου ζητούν είναι να μη μου αρνηθείς την εύνοια και την προστασία σου τώρα που τις έχω τόσο μεγάλη ανάγκη. Πάω να ριχτώ, να βυθιστώ, να χαθώ στην άβυσσο που ανοίγεται μπροστά μου, μόνο και μόνο για να μάθει ο κόσμος πως, όσο με ευνοείς εσύ, δεν υπάρχει ακατόρθωτο που να μη τολμήσω και να μην κατορθώσω». Με αυτά τα λόγια πλησίασε το σπήλαιο και κατάλαβε πως ήταν αδύνατο να κατέβει ή να μπει μέσα αν δεν χρησιμοποιούσε καθαρή δύναμη ή αν δεν άνοιγε πέρασμα. Έβγαλε λοιπόν το σπαθί του και άρχισε να κόβει και να ξεριζώνει τα βάτα στο στόμιο της σπηλιάς. Με τον θόρυβο πετάχτηκε από μέσα ένα τεράστιο σμήνος από κοράκια και κάργιες, τόσο πυκνό και τόσο ορμητικό, που έριξε κάτω τον Δον Κιχώτη· κι αν ήταν τόσο πιστός στους οιωνούς όσο ήταν

καθολικός χριστιανός, θα το είχε πάρει για κακό σημάδι και θα είχε αρνηθεί να θαφτεί σε έναν τέτοιο τόπο. Ωστόσο σηκώθηκε και, καθώς δεν βγήκαν άλλα κοράκια ούτε νυχτοπούλια σαν τις νυχτερίδες που είχαν πετάξει μαζί τους, ο ξάδελφος και ο Σάντσο τού έδωσαν σκοινί κι εκείνος άρχισε να κατεβαίνει στα βάθη της φοβερής σπηλιάς. Και καθώς έμπαινε μέσα, ο Σάντσο του έστειλε την ευχή του, κάνοντας πάνω του χίλιους σταυρούς και λέγοντας: «Ο Θεός, η Peña de Francia και η Τριάδα της Gaeta να σε οδηγούν, άνθος και αφρός των περιπλανώμενων ιπποτών. Να φεύγεις τώρα, παράτολμε της γης, καρδιά από ατσάλι, μπράτσο από χαλκό· άλλη μια φορά, ο Θεός να σε οδηγεί και να σε φέρει πίσω σώο, αβλαβή και γερό στο φως αυτού του κόσμου που αφήνεις, για να θαφτείς στο σκοτάδι που γυρεύεις εκεί μέσα». Και ο ξάδελφος έκανε σχεδόν τις ίδιες προσευχές και ικεσίες.

p22c.jpg (365K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Δον Κιχώτης δεν σταματούσε να τους φωνάζει να του δίνουν σκοινί, κι άλλο σκοινί, κι εκείνοι το άφηναν σιγά σιγά. Ως τη στιγμή που οι φωνές του, που έβγαιναν από τη σπηλιά σαν μέσα από σωλήνα, έπαψαν να ακούγονται, είχαν ξετυλίξει και τα εκατό οργιές του σκοινιού. Αφού δεν είχαν άλλο να του δώσουν, σκέφτηκαν να τον τραβήξουν πάλι επάνω· παρ' όλα αυτά περίμεναν περίπου μισή ώρα. Όταν πέρασε αυτό το διάστημα, άρχισαν να μαζεύουν το σκοινί ξανά, και μάλιστα πολύ εύκολα, χωρίς να νιώθουν κανένα βάρος· έτσι τους μπήκε η ιδέα πως ο Δον Κιχώτης είχε μείνει κάτω. Ο Σάντσο, πεπεισμένος πως έτσι ήταν, έβαλε τα

κλάματα και τραβούσε βιαστικά το σκοινί για να λυθεί το μυστήριο. Όταν όμως είχαν μαζέψει, όπως τους φάνηκε, κάπως παραπάνω από ογδόντα οργιές, ένιωσαν επιτέλους βάρος, πράγμα που τους γέμισε χαρά. Και τέλος, δέκα οργιές αργότερα, είδαν καθαρά τον Δον Κιχώτη, κι ο Σάντσο του φώναξε: «Καλώς τον, αφέντη· γιατί είχαμε αρχίσει να νομίζουμε πως θα έμενες εκεί κάτω για να κάνεις οικογένεια». Ο Δον Κιχώτης όμως δεν αποκρίθηκε λέξη, και όταν τον ανέβασαν εντελώς, είδαν πως είχε τα μάτια κλειστά και έμοιαζε να κοιμάται βαθιά.

Τον ξάπλωσαν στο έδαφος και τον έλυσαν, μα εκείνος δεν ξυπνούσε. Τότε τον γύρισαν από δω κι από κει, τον ταρακούνησαν και τον τράβηξαν, ώσπου ύστερα από λίγη ώρα συνήλθε. Τεντώθηκε σαν άνθρωπος που ξυπνά από βαθύ και γλυκό ύπνο και, κοιτάζοντας γύρω του, είπε: «Ο Θεός να σας συγχωρέσει, φίλοι μου· με τραβήξατε μακριά από την πιο γλυκιά και απολαυστική ζωή και από το πιο θαυμαστό θέαμα που χάρηκε ή αντίκρισε ποτέ άνθρωπος. Τώρα πια ξέρω στ' αλήθεια πως όλες οι χαρές αυτής της ζωής περνούν σαν σκιά και σαν όνειρο, ή μαραίνονται σαν το λουλούδι του αγρού. Ω δύστυχε Μοντεσίνος! Ω βαριά πληγωμένε Ντουραντάρτε! Ω άτυχη Μπελέρμα! Ω δακρυσμένε Γουαδιανά, κι εσείς, άμοιρες κόρες της Ρουιδέρα, που δείχνετε στα νερά σας τα δάκρυα που κύλησαν από τα όμορφα μάτια σας!»

p22d.jpg (318K)

Πλήρες μέγεθος

Ο ξάδελφος και ο Σάντσο Πάντσα άκουγαν με βαθιά προσοχή τα λόγια του Δον Κιχώτη, που τα έλεγε λες και τα ανέσυρε με αφόρητο πόνο από τα σωθικά του. Τον παρακάλεσαν να εξηγηθεί και να τους πει τι είχε δει μέσα σε εκείνη την κόλαση εκεί κάτω.

«Κόλαση το λέτε αυτό;» είπε ο Δον Κιχώτης. «Μην το ονομάζετε έτσι, γιατί δεν του ταιριάζει καθόλου, όπως θα δείτε αμέσως.»

Ύστερα τους παρακάλεσε να του δώσουν κάτι να φάει, γιατί πεινούσε πολύ. Άπλωσαν το σακί του ξαδέλφου πάνω στο χορτάρι, έβγαλαν τα τρόφιμα από τα αλφόρχας, και οι τρεις τους, καθισμένοι μαζί με αγάπη και συντροφικότητα, έκαναν από όλα αυτά μαζί και πρόγευμα και δείπνο· κι όταν μάζεψαν το σακί, ο Δον Κιχώτης της Μάντσας είπε: «Κανείς να μη σηκωθεί, και προσέξτε με καλά, παιδιά μου, και οι δυο σας.»

p22e.jpg (48K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 23. ΓΙΑ ΤΑ ΘΑΥΜΑΣΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΠΟΥ Ο ΑΣΥΓΚΡΙΤΟΣ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΕΙΠΕ ΠΩΣ ΕΙΔΕ ΣΤΟ ΒΑΘΥ ΣΠΗΛΑΙΟ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΣΙΝΟΥ, ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ Η ΑΠΙΣΤΕΥΤΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΑΝΟΥΝ ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΝΑ ΘΕΩΡΕΙΤΑΙ ΑΠΟΚΡΥΦΗ

p23a.jpg (148K)

Πλήρες μέγεθος

Ήταν γύρω στις τέσσερις το απόγευμα, όταν ο ήλιος, σκεπασμένος από σύννεφα, με απαλό φως και μαλακωμένες ακτίνες, έδωσε στον Δον Κιχώτη τη δυνατότητα να διηγηθεί,

χωρίς ζέστη και ταλαιπωρία, στους δυο επιφανείς ακροατές του όσα είχε δει στο σπήλαιο του Μοντεσίνου· και άρχισε ως εξής:

«Σε βάθος καμιά δωδεκαριά ή δεκατέσσερις φορές το ύψος ενός ανθρώπου μέσα σ' αυτό το πηγάδι, στη δεξιά πλευρά, υπάρχει μια εσοχή, ένας χώρος αρκετά μεγάλος ώστε να χωράει ένα μεγάλο κάρο μαζί με τα μουλάρια του. Φτάνει εκεί λίγο φως από κάποιες χαραμάδες και ρωγμές που επικοινωνούν με την επιφάνεια της γης. Αυτόν τον χώρο τον πρόσεξα όταν είχα ήδη αρχίσει να κουράζομαι και να αηδιάζω που κρεμόμουν από το σκοινί, κατεβαίνοντας σ' εκείνη τη σκοτεινή περιοχή χωρίς να ξέρω καθόλου πού πήγαινα· έτσι αποφάσισα να μπω εκεί και να ξαποστάσω λίγο. Σου φώναξα να μη δώσεις άλλο σκοινί ώσπου να σου πω, αλλά φαίνεται πως δεν με άκουσες. Τότε μάζεψα το σκοινί που μου έστελνες, το έκανα κουλούρα, στοίβα, και κάθισα πάνω του, συλλογιζόμενος και ζυγίζοντας τι έπρεπε να κάνω για να κατεβώ ως τον πάτο, αφού δεν υπήρχε κανείς να με κρατά. Κι ενώ ήμουν έτσι βυθισμένος στις σκέψεις και στην αμηχανία μου, ξαφνικά και χωρίς καμιά αφορμή με πήρε ένας βαθύς ύπνος· και όταν το περίμενα λιγότερο, δεν ξέρω πώς, ξύπνησα και βρέθηκα στη μέση του ομορφότερου, πιο απολαυστικού λιβαδιού που θα μπορούσε να δημιουργήσει η φύση ή να συλλάβει η πιο ζωηρή ανθρώπινη φαντασία. Άνοιξα τα μάτια μου, τα έτριψα, και κατάλαβα πως δεν κοιμόμουν αλλά ήμουν πέρα για πέρα ξύπνιος. Παρ' όλα αυτά, ψηλάφησα το κεφάλι και το στήθος μου για να βεβαιωθώ αν ήμουν πράγματι εγώ ο ίδιος που βρισκόμουν εκεί ή κάποιο κούφιο, απατηλό φάντασμα· όμως η αφή, η αίσθηση, οι συγκροτημένες σκέψεις

που περνούσαν από το μυαλό μου, όλα με έπεισαν πως ήμουν ο ίδιος άνθρωπος τότε και εκεί, που είμαι και αυτή τη στιγμή. Ύστερα παρουσιάστηκε μπροστά στα μάτια μου ένα επιβλητικό βασιλικό παλάτι ή κάστρο, με τείχη που έμοιαζαν χτισμένα από καθαρό, διάφανο κρύσταλλο· και από δυο μεγάλες πύλες που είχαν ανοίξει ορθάνοιχτες, είδα να βγαίνει και να πλησιάζει προς το μέρος μου ένας σεβάσμιος γέροντας, ντυμένος με μακρύ φόρεμα από μεταξωτό ύφασμα στο χρώμα του μούρου, που σερνόταν στο έδαφος. Στους ώμους και στο στήθος φορούσε μια πράσινη σατέν ακαδημαϊκή κουκούλα, και στο κεφάλι ένα μαύρο μιλανέζικο σκούφο, ενώ η χιονόλευκη γενειάδα του έπεφτε πιο κάτω από τη ζώνη του. Δεν κρατούσε κανενός είδους όπλο, παρά μόνο ένα κομποσκοίνι με χάντρες μεγαλύτερες από καλοσχηματισμένα φουντούκια, και κάθε δέκατη χάντρα ήταν σαν αυγό στρουθοκαμήλου μεσαίου μεγέθους· η όψη του, το βάδισμά του, η αξιοπρέπειά του και η επιβλητική παρουσία του με άφησαν αποσβολωμένο και γεμάτο θαυμασμό. Με πλησίασε, και το πρώτο που έκανε ήταν να με αγκαλιάσει σφιχτά· έπειτα μου είπε: "Εδώ και πολύ καιρό, ω γενναίε ιππότη Δον Κιχώτη της Μάντσας, εμείς που ζούμε μαγεμένοι σ' αυτές τις ερημιές ελπίζαμε να σε δούμε, ώστε να φανερώσεις στον κόσμο όσα είναι κλεισμένα και κρυμμένα μέσα σ' αυτό το βαθύ σπήλαιο, που λέγεται το σπήλαιο του Μοντεσίνος και στο οποίο εσύ μπήκες — ένα κατόρθωμα που ήταν φυλαγμένο μόνο για την ανίκητη καρδιά και το εκπληκτικό σου θάρρος. Έλα μαζί μου, ένδοξε κύριε, και θα σου δείξω τα θαύματα που κρύβονται μέσα σ' αυτό το διάφανο κάστρο, του οποίου είμαι ο αλκαΐδης και αιώνιος φύλακας· γιατί εγώ είμαι ο ίδιος ο Μοντεσίνος, από τον οποίο

πήρε το όνομά του το σπήλαιο."

«Μόλις μου είπε πως ήταν ο Μοντεσίνος, τον ρώτησα αν ήταν αλήθεια αυτό που λένε στον πάνω κόσμο: πως είχε βγάλει με ένα μικρό στιλέτο την καρδιά του μεγάλου του φίλου, του Ντουραντάρτε, από το στήθος του και την είχε πάει στην κυρία Μπελέρμα, όπως του είχε ζητήσει ο φίλος του λίγο πριν πεθάνει. Εκείνος μου απάντησε πως όλα όσα λένε είναι αλήθεια, εκτός από το στιλέτο· γιατί δεν ήταν ούτε στιλέτο ούτε μικρό, αλλά ένα γυαλισμένο εγχειρίδιο, πιο κοφτερό κι από σουβλί.»

«Αυτό το εγχειρίδιο θα πρέπει να το είχε φτιάξει ο Ραμόν δε Όσες ο Σεβιγιάνος», είπε ο Σάντσο.

«Δεν ξέρω», είπε ο Δον Κιχώτης· «πάντως δεν μπορεί να το είχε φτιάξει εκείνος ο οπλοποιός, γιατί ο Ραμόν δε Όσες είναι άνθρωπος των τελευταίων καιρών, ενώ η υπόθεση του Ρονθεσβάγιες, όπου έγινε αυτό το συμβάν, ανήκει σε πολύ παλιότερη εποχή. Αλλά αυτό δεν έχει και μεγάλη σημασία, ούτε αλλάζει στο παραμικρό την αλήθεια ή την ουσία της ιστορίας.»

«Σωστά», είπε ο ξάδελφος· «συνεχίστε, κύριε Δον Κιχώτη, γιατί σας ακούω με τη μεγαλύτερη ευχαρίστηση του κόσμου.»

«Και δεν λέω την ιστορία με τίποτα λιγότερο από την αλήθεια», είπε ο Δον Κιχώτης. «Λοιπόν, για να συνεχίσω: ο σεβάσμιος Μοντεσίνος με οδήγησε στο κρυστάλλινο παλάτι, όπου, σε μια χαμηλή αίθουσα, παράξενα δροσερή και ολόκληρη από αλάβαστρο, υπήρχε ένας περίτεχνα σκαλισμένος μαρμάρινος τάφος. Πάνω του είδα ξαπλωμένο

ολόκληρο έναν ιππότη, όχι από μπρούντζο, μάρμαρο ή ίασπη, όπως συνηθίζεται σε άλλους τάφους, αλλά από αληθινή σάρκα και οστά. Το δεξί του χέρι —που μου φάνηκε κάπως τριχωτό και νευρώδες, σημάδι μεγάλης δύναμης στον κάτοχό του— ακουμπούσε στην πλευρά της καρδιάς του. Πριν όμως προλάβω να ρωτήσω οτιδήποτε τον Μοντεσίνο, εκείνος, βλέποντάς με να κοιτάζω τον τάφο κατάπληκτος, μου είπε: "Αυτός είναι ο φίλος μου ο Δουραντάρτε, το άνθος και ο καθρέφτης των αληθινών εραστών και των γενναίων ιπποτών της εποχής του. Κρατιέται εδώ μαγεμένος, όπως κι εγώ και πολλοί άλλοι, από εκείνον τον Γάλλο μάγο, τον Μέρλιν, που λένε πως ήταν γιος του διαβόλου. Εγώ όμως πιστεύω όχι πως ήταν γιος του διαβόλου, αλλά πως ήξερε, όπως λένε, ένα σημείο παραπάνω κι από τον διάβολο. Πώς και γιατί μας μάγεψε, κανείς δεν το ξέρει· ο χρόνος όμως θα το δείξει, και υποψιάζομαι πως εκείνος ο καιρός δεν είναι μακριά. Αυτό που με θαυμάζει είναι πως ξέρω με την ίδια βεβαιότητα που ξέρω ότι τώρα είναι μέρα, ότι ο Δουραντάρτε ξεψύχησε στην αγκαλιά μου και ότι, αφού πέθανε, του έβγαλα την καρδιά με τα ίδια μου τα χέρια. Και μάλιστα πρέπει να ζύγιζε πάνω από δυο λίβρες, γιατί, σύμφωνα με τους φυσιοδίφες, όποιος έχει μεγάλη καρδιά είναι προικισμένος με περισσότερη ανδρεία από εκείνον που έχει μικρή. Αφού λοιπόν έτσι έχουν τα πράγματα και αφού ο ιππότης πράγματι πέθανε, πώς γίνεται τώρα να βογκά και να αναστενάζει πότε πότε, σαν να ήταν ακόμη ζωντανός;"»

p23b.jpg (243K)

Πλήρες μέγεθος

«Μόλις το είπε αυτό, ο δύστυχος Δουραντάρτε φώναξε με δυνατή φωνή:

Ω ξάδελφε Μοντεσίνο! Αυτή ήταν η τελευταία μου παράκληση προς εσένα: όταν η ψυχή μου θα έχει αφήσει το σώμα μου και θα κείτομαι νεκρός, με το στιλέτο ή το μαχαίρι σου βγάλε την καρδιά από το στήθος μου και πήγαινέ την στη Μπελέρμα. Αυτή ήταν η τελευταία μου παράκληση.»

«Μόλις τ' άκουσε αυτά, ο σεβάσμιος Μοντεσίνος γονάτισε μπροστά στον δυστυχισμένο ιππότη και, με δάκρυα στα μάτια, αναφώνησε: "Πριν από πολύ καιρό, κύριε Ντουραντάρτε, αγαπημένε μου ξάδελφε, έκανα ό,τι μου ζήτησες εκείνη τη θλιβερή μέρα που σε έχασα. Σου έβγαλα την καρδιά όσο καλύτερα μπορούσα, χωρίς ν' αφήσω ούτε ίχνος της στο στήθος σου, την σκούπισα μ' ένα δαντελένιο μαντίλι και πήρα τον δρόμο για τη Γαλλία, αφού πρώτα σε είχα παραδώσει στα σπλάχνα της γης με δάκρυα αρκετά για να ξεπλύνω και να καθαρίσω τα χέρια μου από το αίμα που τα σκέπαζε, ύστερα απ' όσα είχαν περιπλανηθεί μέσα στα σωθικά σου. Και, για να σου δώσω κι άλλη απόδειξη, ω ξάδελφε της ψυχής μου, στο πρώτο χωριό όπου έφτασα φεύγοντας από το Ρονθεσβάγιες, έριξα λίγο αλάτι στην καρδιά σου για να διατηρηθεί και να τη φέρω, αν όχι φρέσκια, τουλάχιστον παστή, μπροστά στην κυρία Μπελέρμα, την οποία, μαζί με σένα, εμένα, τον Γουαδιανάνα τον ιπποκόμο σου, τη δούενια Ρουιδέρα, τις επτά κόρες της και τις δύο ανιψιές της, και πολλούς ακόμη φίλους και γνωστούς σου, ο σοφός Μέρλιν κρατά μαγεμένους εδώ τόσα χρόνια. Κι όμως, παρόλο που έχουν περάσει πάνω από πεντακόσια, κανείς μας δεν έχει πεθάνει. Μόνο η Ρουιδέρα, οι

κόρες της και οι ανιψιές της λείπουν· κι αυτές, εξαιτίας των δακρύων που έχυσαν, ο Μέρλιν, από τον οίκτο που φαίνεται πως τις λυπήθηκε, τις μεταμόρφωσε σε τόσες λίμνες, που ως σήμερα, στον κόσμο των ζωντανών και στην επαρχία της Λα Μάντσα, λέγονται οι Λίμνες της Ρουιδέρα. Οι επτά κόρες ανήκουν στους βασιλείς της Ισπανίας και οι δύο ανιψιές στους ιππότες ενός πολύ ιερού τάγματος που λέγεται Τάγμα του Αγίου Ιωάννη. Ο Γουαδιανάνα, ο ιπποκόμος σου, θρηνώντας κι αυτός τη μοίρα σου, μεταμορφώθηκε σε ποτάμι που πήρε το ίδιο του το όνομα· όμως, όταν ανέβηκε στην επιφάνεια και αντίκρισε τον ήλιο ενός άλλου ουρανού, τόσο μεγάλη ήταν η λύπη του που σε άφηνε, ώστε βούτηξε ξανά στα σπλάχνα της γης. Ωστόσο, επειδή δεν μπορεί να πάψει ν' ακολουθεί τη φυσική του πορεία, κατά καιρούς ξαναβγαίνει και δείχνεται στον ήλιο και στον κόσμο. Οι προαναφερθείσες λίμνες τού στέλνουν τα νερά τους, κι έτσι, μαζί με άλλα που ενώνονται μαζί του, κάνει μια μεγαλοπρεπή και επιβλητική είσοδο στην Πορτογαλία. Όμως, όπου κι αν πηγαίνει, δείχνει πάντα τη μελαγχολία και τη θλίψη του και δεν καμαρώνει που γεννά εκλεκτά και νόστιμα ψάρια, παρά μόνο χοντροκομμένα και άνοστα, πολύ διαφορετικά από εκείνα του χρυσού Τάγου. Όλα αυτά που σου λέω τώρα, ξάδελφέ μου, σου τα έχω πει πολλές φορές και παλιότερα· και επειδή δεν μου αποκρίνεσαι, φοβάμαι πως είτε δεν με πιστεύεις είτε δεν με ακούς, πράγμα που με γεμίζει με θλίψη που μόνο ο Θεός ξέρει. Τώρα έχω να σου αναγγείλω νέα που, αν δεν μπορούν να ελαφρύνουν τα βάσανά σου, τουλάχιστον δεν θα τα κάνουν βαρύτερα. Μάθε πως έχεις μπροστά σου — άνοιξε τα μάτια και θα τον δεις — εκείνον τον μεγάλο ιππότη για τον οποίο ο σοφός Μέρλιν έχει

προφητεύσει τόσο σπουδαία πράγματα· εννοώ τον Δον Κιχώτη της Λα Μάντσα, που ξανάφερε στις μέρες μας, και μάλιστα με καλύτερο αποτέλεσμα απ' ό,τι άλλοτε, την ιπποτική περιπλάνηση που είχε από καιρό λησμονηθεί· και ίσως με τη δική του επέμβαση και βοήθεια να λυθούν τα μάγια μας, γιατί τα μεγάλα έργα είναι φυλαγμένα για τους μεγάλους άντρες."»

«Κι αν αυτό δεν γίνεται», είπε ο δύστυχος Δουραντάρτε με χαμηλή και αδύναμη φωνή, «αν δεν γίνεται, τότε, ξάδελφέ μου, δεν μένει παρά υπομονή και βλέπουμε»· κι αφού γύρισε στο πλάι, βυθίστηκε ξανά στην προηγούμενη σιωπή του, χωρίς να πει άλλη λέξη.

p23c.jpg (331K)

Πλήρες μέγεθος

«Και τότε ακούστηκε μεγάλος θρήνος και οδυρμός, μαζί με βαριούς αναστεναγμούς και πικρά λυγμικά. Κοίταξα γύρω μου και, μέσα από τον κρυστάλλινο τοίχο, είδα να περνά από μια άλλη αίθουσα μια πομπή σε δύο σειρές από όμορφες δεσποινίδες, όλες ντυμένες στα πένθιμα, με άσπρα τουρμπάνια τούρκικου τύπου στα κεφάλια τους. Πίσω τους, στο τέλος της πομπής, ερχόταν μια κυρία —έτσι τουλάχιστον φαινόταν από την επιβλητικότητά της— κι εκείνη ντυμένη στα μαύρα, με ένα λευκό πέπλο τόσο μακρύ και φαρδύ που έσερνε στο χώμα. Το τουρμπάνι της ήταν διπλάσιο από το μεγαλύτερο των άλλων· τα φρύδια της ενώνονταν, η μύτη της ήταν κάπως πλακουτσή, το στόμα της μεγάλο αλλά με κατακόκκινα χείλη, και τα δόντια της, που πότε πότε άφηνε να φανούν, ήταν

αραιά και στραβά, αν και λευκά σαν ξεφλουδισμένα αμύγδαλα. Στα χέρια της κρατούσε ένα εκλεκτό ύφασμα, και μέσα σ' αυτό, απ' όσο μπόρεσα να διακρίνω, υπήρχε μια καρδιά ταριχευμένη, τόσο ξερή και αφυδατωμένη ήταν. Ο Μοντεσίνος μού είπε πως όλες όσες αποτελούσαν την πομπή ήταν ακόλουθες του Δουραντάρτε και της Μπελέρμα, που ήταν μαγεμένοι εκεί μαζί με τον κύριό τους και την κυρά τους, και πως η τελευταία, εκείνη που κρατούσε την καρδιά μέσα στο ύφασμα, ήταν η κυρία Μπελέρμα. Αυτή, μαζί με τις δεσποινίδες της, τέσσερις μέρες την εβδομάδα έβγαινε σε πομπή τραγουδώντας —ή μάλλον κλαίγοντας— μοιρολόγια πάνω από το σώμα και την άθλια καρδιά του ξαδέλφου του. Κι αν μου φάνηκε κάπως άσχημη ή όχι τόσο όμορφη όσο τη θέλει η φήμη, αυτό οφειλόταν, είπε, στις κακές νύχτες και στις ακόμη χειρότερες μέρες που περνούσε μέσα σ' εκείνα τα μάγια, πράγμα που φαινόταν από τους μεγάλους μαύρους κύκλους γύρω από τα μάτια της και από τη χλομή όψη της. «Η κιτρινίλα της και οι κύκλοι κάτω από τα μάτια της», είπε, «δεν οφείλονται στη συνηθισμένη περιοδική αδιαθεσία των γυναικών, γιατί έχουν περάσει πολλοί μήνες, ακόμη και χρόνια, από τότε που είχε τέτοια, αλλά στη θλίψη που βασανίζει την ίδια της την καρδιά εξαιτίας εκείνης που κρατά αδιάκοπα στο χέρι της και που της ξαναφέρνει διαρκώς στη μνήμη τη θλιβερή μοίρα του χαμένου αγαπημένου της. Αν δεν ήταν αυτό, δύσκολα ακόμη και η μεγάλη Δουλτσινέα του Τομπόσο, τόσο ξακουστή σε τούτα τα μέρη και σε όλο τον κόσμο, θα την έφτανε σε ομορφιά, χάρη και ζωντάνια.»

«Στάσου!» είπα τότε. «Πείτε την ιστορία σας όπως πρέπει, κύριε δον Μοντεσίνος, γιατί ξέρετε πολύ καλά πως οι συγκρίσεις είναι πάντα δυσάρεστες και δεν υπάρχει κανένας λόγος να βάζουμε τον έναν άνθρωπο δίπλα στον άλλον. Η ασύγκριτη Δουλτσινέα δελ Τομπόσο είναι αυτό που είναι, και η κυρία δόνα Μπελέρμα είναι αυτό που είναι και ήταν· κι αυτό αρκεί». Κι εκείνος μου απάντησε: «Συγχωρέστε με, κύριε δον Κιχώτη. Παραδέχομαι πως έσφαλα και μίλησα απερίσκεπτα όταν είπα ότι η κυρία Δουλτσινέα μετά βίας θα μπορούσε να φτάσει την κυρία Μπελέρμα. Θα μου αρκούσε μόνο να είχα μάθει, με όποιον τρόπο κι αν έγινε αυτό, πως εσείς είστε ο ιππότης της, για να δαγκώσω τη γλώσσα μου πριν τη συγκρίνω με οτιδήποτε άλλο εκτός από τον ίδιο τον ουρανό». Ύστερα από αυτή την απολογία που μου έκανε ο μεγάλος Μοντεσίνος, η καρδιά μου συνήλθε από το σοκ που είχα πάθει ακούγοντας να συγκρίνουν την κυρά μου με τη Μπελέρμα.»

«Πάντως απορώ», είπε ο Σάντσο, «που η αφεντιά σας δεν όρμησε στον γέρο να του σπάσει όλα τα κόκαλα στις κλοτσιές και να του ξεριζώσει τα γένια, ώσπου να μη μείνει ούτε τρίχα.»

«Όχι, Σάντσο, φίλε μου», είπε ο δον Κιχώτης, «δεν θα ήταν σωστό να το κάνω αυτό, γιατί όλοι μας οφείλουμε σεβασμό στους ηλικιωμένους, ακόμα κι αν δεν είναι ιππότες· πόσο μάλλον σε εκείνους που είναι, και μάλιστα μαγεμένοι. Το μόνο που ξέρω είναι πως του ανταπέδωσα όπως του άξιζε στις πολλές άλλες ερωτήσεις και απαντήσεις που ανταλλάξαμε.»

«Δεν μπορώ να καταλάβω, κύριε δον Κιχώτη», παρατήρησε εδώ ο ξάδελφος, «πώς γίνεται, μέσα σε τόσο λίγο χρόνο όσο μείνατε εκεί κάτω, να είδατε τόσα πολλά και να είπατε και να

απαντήσατε τόσα.»

«Πόση ώρα έχει περάσει από τότε που κατέβηκα;» ρώτησε ο δον Κιχώτης.

«Λίγο παραπάνω από μία ώρα», απάντησε ο Σάντσο.

«Αυτό αποκλείεται», είπε ο δον Κιχώτης, «γιατί όσο ήμουν εκεί με πρόλαβε η νύχτα, ύστερα ξημέρωσε, μετά ξανάρθε νύχτα και ξανά μέρα, τρεις φορές συνολικά· άρα, με τον λογαριασμό μου, έμεινα τρεις μέρες σε εκείνους τους μακρινούς τόπους που ξεπερνούν τη γνώση μας.»

«Ο αφέντης μου πρέπει να έχει δίκιο», απάντησε ο Σάντσο· «γιατί αφού όλα όσα του συνέβησαν είναι έργο μαγείας, μπορεί αυτό που σε μας φαίνεται μία ώρα, εκεί να μοιάζει με τρεις μέρες και τρεις νύχτες.»

«Ακριβώς έτσι», είπε ο δον Κιχώτης.

«Και η αφεντιά σας έφαγε τίποτα όλο αυτό το διάστημα, κύριε;» ρώτησε ο ξάδελφος.

«Δεν άγγιξα ούτε μπουκιά», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «ούτε πείνασα ούτε μου πέρασε καν από το μυαλό.»

«Και οι μαγεμένοι τρώνε;» είπε ο ξάδελφος.

«Ούτε τρώνε», είπε ο Δον Κιχώτης· «ούτε υπόκεινται στις πιο μεγάλες αποβολές του σώματος, αν και λένε πως τα νύχια, τα γένια και τα μαλλιά τους μεγαλώνουν.»

«Και οι μαγεμένοι κοιμούνται, señor;» ρώτησε ο Σάντσο.

«Βέβαια και όχι», απάντησε ο Δον Κιχώτης· «τουλάχιστον, στις τρεις μέρες που ήμουν μαζί τους, κανείς τους δεν έκλεισε μάτι, ούτε κι εγώ.»

«Εδώ ταιριάζει γάντι η παροιμία "πες μου με ποιους κάνεις παρέα να σου πω ποιος είσαι"», είπε ο Σάντσο· «η αφεντιά σας κάνει παρέα με μαγεμένους που όλο νηστεύουν και αγρυπνούν· τι παράξενο είναι λοιπόν που ούτε τρώτε ούτε κοιμάστε όσο είστε μαζί τους; Αλλά συγχωρέστε με, señor, αν σας πω πως απ' όλα αυτά που μόλις μας διηγηθήκατε, να με πάρει ο Θεός — πήγα να πω ο διάβολος — δεν πιστεύω ούτε λέξη.»

«Τι λες!» είπε ο ξάδελφος. «Δηλαδή ο señor Δον Κιχώτης είπε ψέματα; Μα, κι αν ακόμη το ήθελε, δεν θα είχε προλάβει να φανταστεί και να σκαρώσει τόσα πολλά ψέματα μαζεμένα.»

«Δεν πιστεύω ότι ο αφέντης μου λέει ψέματα», είπε ο Σάντσο.

«Αν όχι, τότε τι πιστεύεις;» ρώτησε ο Δον Κιχώτης.

«Πιστεύω», απάντησε ο Σάντσο, «πως αυτός ο Μέρλιν, ή εκείνοι οι μάγοι που μάγεψαν όλο το συνάφι που λέει η αφεντιά σας πως είδε και μίλησε μαζί του εκεί κάτω, σας γέμισαν τη φαντασία ή το μυαλό με όλη αυτή την ακατάσχετη φλυαρία που μας αραδιάσατε, και με όσα μένουν ακόμη να ακούσουμε.»

«Όλα αυτά θα μπορούσαν να είναι έτσι, Σάντσο», απάντησε ο Δον Κιχώτης· «όμως δεν είναι, γιατί όλα όσα σου είπα τα είδα με τα ίδια μου τα μάτια και τα άγγιξα με τα ίδια μου τα χέρια. Και τι θα πεις τώρα αν σου αποκαλύψω πως, ανάμεσα στα

αμέτρητα άλλα θαυμαστά πράγματα που μου έδειξε ο Μοντεσίνος —για τα οποία, όταν βρεθεί η κατάλληλη ώρα και ο σωστός τόπος, θα σου μιλήσω στη διάρκεια του ταξιδιού μας, γιατί εδώ δεν ταιριάζει να τα πω όλα—, μου έδειξε τρεις χωριατοπούλες που χοροπηδούσαν και σκίρταγαν σαν κατσίκες πάνω στα όμορφα λιβάδια εκεί κάτω, και μόλις τις είδα κατάλαβα αμέσως πως η μία ήταν η απαράμιλλη Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο και οι άλλες δύο εκείνες οι ίδιες χωριατοπούλες που ήταν μαζί της και με τις οποίες μιλήσαμε στον δρόμο από το Ελ Τομπόσο! Ρώτησα τον Μοντεσίνο αν τις ήξερε, κι εκείνος μου είπε πως όχι, αλλά υπέθετε ότι θα ήταν κάποιες αρχόντισσες μαγεμένες, γιατί είχαν εμφανιστεί σε εκείνα τα λιβάδια μόλις λίγες μέρες πριν. Και μου είπε να μην παραξενεύομαι, γιατί υπήρχαν εκεί πολλές άλλες κυρίες, από παλιότερους και νεότερους καιρούς, μαγεμένες σε κάθε λογής παράξενες μορφές· και ανάμεσά τους είχε αναγνωρίσει τη βασίλισσα Γκουίνεβιρ και την ακόλουθή της Κιντανιόνα, εκείνη που σέρβιρε το κρασί στον Λάνσελοτ όταν ερχόταν από τη Βρετανία.»

Όταν ο Σάντσο Πάνθα άκουσε τον αφέντη του να λέει αυτά τα πράγματα, ήταν έτοιμος είτε να χάσει τα λογικά του είτε να πεθάνει στα γέλια. Επειδή ήξερε την αληθινή ιστορία της δήθεν μαγείας της Δουλτσινέας —αφού ο ίδιος ήταν εκείνος που την είχε επινοήσει και είχε σκαρώσει όλα τα σχετικά τεκμήρια—, κατέληξε πια πως, χωρίς καμιά αμφιβολία, ο αφέντης του είχε χάσει εντελώς τα μυαλά του και είχε τρελαθεί για τα καλά. Έτσι του είπε: «Κακή ώρα, χειρότερη στιγμή και μαύρη μέρα ήταν εκείνη που η αφεντιά σας, αγαπημένε μου κύριε, κατεβήκατε στον άλλο κόσμο· και

καταραμένη η στιγμή που συναντήσατε τον κύριο Μοντεσίνο, που σας έστειλε πίσω σε μας έτσι όπως είστε. Εδώ πάνω ήσασταν μια χαρά, με τα λογικά σας, όσα σας είχε δώσει ο Θεός, πετώντας γνωμικά και δίνοντας συμβουλές σε κάθε ευκαιρία· όχι όπως τώρα, που λέτε τις μεγαλύτερες ανοησίες που μπορεί να φανταστεί άνθρωπος.»

«Επειδή σε ξέρω, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «δεν δίνω σημασία στα λόγια σου.»

«Ούτε κι εγώ στα δικά σας, αφεντιά μου», είπε ο Σάντσο, «είτε με δείρετε είτε με σκοτώσετε γι' αυτά που είπα και γι' αυτά που θα πω, αν δεν βάλετε μυαλό και δεν διορθωθείτε. Αλλά πείτε μου, όσο ακόμα μιλάμε ήρεμα, πώς ακριβώς αναγνωρίσατε την κυρά μας· και αν της μιλήσατε, τι της είπατε και τι σας απάντησε;»

«Την αναγνώρισα», είπε ο Δον Κιχώτης, «από τα ίδια ρούχα που φορούσε όταν μου την έδειξες. Της μίλησα, όμως δεν μου απάντησε λέξη· αντίθετα, μου γύρισε την πλάτη και το έβαλε στα πόδια με τέτοια ταχύτητα, που ούτε βολίδα από βαλλίστρα δεν θα την προλάβαινε. Ήθελα να την ακολουθήσω και θα το είχα κάνει, αν ο Μοντεσίνος δεν με συμβούλευε να μην μπω στον κόπο, γιατί θα ήταν μάταιο· ιδίως αφού πλησίαζε η ώρα που θα έπρεπε να φύγω από το σπήλαιο. Μου είπε ακόμη πως, με τον καιρό, θα μου έκανε γνωστό πώς θα λυνόταν τα μάγια από τον ίδιο, τη Μπελέρμα, τον Δουραντάρτε και όλους όσοι βρίσκονταν εκεί. Όμως, απ' όλα όσα είδα και παρατήρησα εκεί κάτω, αυτό που με πόνεσε περισσότερο ήταν το εξής: ενώ μου μιλούσε ο Μοντεσίνος, μία από τις δύο συντρόφισσες της άτυχης Δουλτσινέας με πλησίασε καβάλα σε μία, χωρίς να την

έχω δει να έρχεται, και με δάκρυα στα μάτια μού είπε με χαμηλή, ταραγμένη φωνή: "Η κυρά μου, η Δουλτσινέα δελ Τομπόσο, σας φιλεί τα χέρια και σας παρακαλεί να της κάνετε τη χάρη να μάθει πώς είστε· και, επειδή βρίσκεται σε μεγάλη ανάγκη, σας ικετεύει επίσης όσο πιο θερμά μπορεί να έχετε την καλοσύνη να της δανείσετε μισή ντουζίνα ρεάλια, ή όσα έχετε πάνω σας, με ενέχυρο αυτό το καινούριο μεσοφόρι από ντιμίτι που έχω εδώ· και υπόσχεται να σας τα επιστρέψει πολύ σύντομα." Έμεινα κατάπληκτος και άναυδος μ' αυτό το μήνυμα και, γυρίζοντας προς τον σενιόρ Μοντεσίνο, τον ρώτησα: "Είναι δυνατόν, σενιόρ Μοντεσίνο, πρόσωπα υψηλής τάξης που βρίσκονται κάτω από μάγια να έχουν ανάγκες;" Κι εκείνος μου απάντησε: "Πιστέψτε με, σενιόρ Δον Κιχώτη, αυτό που λέγεται ανάγκη βρίσκεται παντού· τρυπώνει σε κάθε μέρος και φτάνει σε όλους, και δεν λυπάται ούτε τους μαγεμένους. Και αφού η κυρία Δουλτσινέα δελ Τομπόσο ζητά αυτά τα έξι ρεάλια, και το ενέχυρο φαίνεται μια χαρά, δεν μένει παρά να της τα δώσετε, γιατί δίχως αμφιβολία θα βρίσκεται σε μεγάλη στενοχώρια." "Δεν θα πάρω κανένα ενέχυρο από εκείνη", απάντησα, "ούτε όμως μπορώ να της δώσω όσα ζητά, γιατί το μόνο που έχω είναι τέσσερα ρεάλια· κι αυτά τα έδωσα —ήταν εκείνα που μου έδωσες εσύ, Σάντσο, τις προάλλες, για να τα μοιράσω ελεημοσύνη στους φτωχούς που θα συναντούσα στον δρόμο— και είπα: 'Πες στην κυρά σου, καλή μου, πως η καρδιά μου ραγίζει για τις συμφορές της και μακάρι να ήμουν Φούκαρ για να τις γιατρέψω· και πως θέλω να ξέρει ότι δεν μπορώ, ούτε πρέπει, να είμαι καλά όσο μου στερείται η ευτυχία να τη βλέπω και να απολαμβάνω τη συνετή της συνομιλία· και πως την ικετεύω όσο πιο θερμά μπορώ να επιτρέψει να τη δει

και να της μιλήσει αυτός ο αιχμάλωτος υπηρέτης της και δυστυχισμένος ιππότης. Πες της ακόμη πως, όταν δεν το περιμένει καθόλου, θα ακούσει να αναγγέλλεται ότι έδωσα όρκο και τάμα, όπως εκείνο που έδωσε ο Μαρκήσιος της Μάντουας για να εκδικηθεί τον ανιψιό του Βαλδουίνο, όταν τον βρήκε ετοιμοθάνατο στην καρδιά των βουνών· δηλαδή να μη φάω ψωμί πάνω σε τραπεζομάντιλο, και άλλα τέτοια μικροπράγματα που πρόσθεσε, ώσπου να τον εκδικηθεί. Κι εγώ θα ορκιστώ το ίδιο: να μην αναπαυτώ και να γυρίσω τις εφτά περιοχές της γης πιο σχολαστικά απ' όσο τις γύρισε ποτέ ο ινφάντης Δον Πέδρο της Πορτογαλίας, ώσπου να τη λύσω από τα μάγια.' "Και αυτά και περισσότερα τα χρωστάτε στην κυρά μου", μου αποκρίθηκε η δεσποινίδα· και, παίρνοντας τα τέσσερα ρεάλια, αντί να μου κάνει υπόκλιση, έριξε μια τούμπα, πετάχτηκε δυο ολόκληρες γιάρδες στον αέρα.»

«Θεέ μου, ευλογημένε!» φώναξε δυνατά ο Σάντσο. «Είναι δυνατόν να συμβαίνουν τέτοια πράγματα στον κόσμο, και μάγοι και μαγείες να έχουν τόση δύναμη, ώστε να έχουν μετατρέψει το σωστό μυαλό του αφέντη μου σε μια τρέλα γεμάτη παραλογισμούς; Αχ, κύριέ μου, για τ' όνομα του Θεού, συνέλθετε, προσέξτε την τιμή σας και μην πιστεύετε αυτές τις ανοησίες που σας έχουν αφήσει με τόσο λίγο μυαλό.»

«Μιλάς έτσι επειδή μ' αγαπάς, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης. «Και επειδή δεν έχεις πείρα από τα πράγματα του κόσμου, καθετί που έχει κάποια δυσκολία σου φαίνεται αδύνατο. Μα θα περάσει ο καιρός, όπως σου είπα και πριν, και τότε θα σου διηγηθώ μερικά απ' όσα είδα εκεί κάτω, που θα σε κάνουν να πιστέψεις αυτά που σου είπα τώρα — κι η αλήθεια τους δεν

σηκώνει ούτε αντίρρηση ούτε αμφισβήτηση.»

p23e.jpg (54K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 24. ΟΠΟΥ ΔΙΗΓΟΥΝΤΑΙ ΧΙΛΙΑ ΑΣΗΜΑΝΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ, ΤΟΣΟ ΑΣΗΜΑΝΤΑ ΟΣΟ ΚΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΩΣΤΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΑΥΤΗΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

p24a.jpg (137K)

Πλήρες μέγεθος

Εκείνος που μετέφρασε αυτή τη μεγάλη ιστορία από το πρωτότυπο του πρώτου της συγγραφέα, του Σίδε Αμέτε Μπενενχέλι, λέει πως, όταν έφτασε στο κεφάλαιο που αφηγείται τις περιπέτειες του σπηλαίου του Μοντεσίνος, βρήκε γραμμένα στο περιθώριο, με το ίδιο το χέρι του Αμέτε, ακριβώς τα εξής λόγια:

«Δεν μπορώ να πείσω ούτε να πειστώ ο ίδιος ότι όλα όσα γράφτηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο θα μπορούσαν να είχαν συμβεί ακριβώς έτσι στον ανδρείο Δον Κιχώτη. Και το λέω αυτό γιατί όλες οι περιπέτειες ως τώρα ήταν δυνατές και πιθανές· όμως αυτή με το σπήλαιο δεν βρίσκω κανέναν τρόπο να τη δεχτώ ως αληθινή, αφού ξεπερνά κάθε λογικό όριο. Μου είναι αδύνατο να πιστέψω ότι ο Δον Κιχώτης θα μπορούσε να πει ψέματα, αφού ήταν ο πιο φιλαλήθης ευγενής και ο πιο γενναίος ιππότης της εποχής του· δεν θα έλεγε ψέμα ούτε αν τον σκότωναν με βέλη. Από την άλλη, σκέφτομαι πως διηγήθηκε την ιστορία με όλες τις λεπτομέρειες και τις περιστάσεις, και δεν θα μπορούσε μέσα σε τόσο λίγο χρόνο να είχε επινοήσει ένα τόσο περίπλοκο πλέγμα παραλογισμών. Αν

λοιπόν αυτή η περιπέτεια φαίνεται απόκρυφη, δεν φταίω εγώ· κι έτσι, χωρίς να βεβαιώνω ούτε ότι είναι ψεύτικη ούτε ότι είναι αληθινή, την καταγράφω. Αποφάσισε μόνος σου, με τη σοφία σου, αναγνώστη· γιατί εγώ ούτε υποχρεούμαι ούτε μπορώ να κάνω περισσότερα. Πάντως, λένε με βεβαιότητα πως την ώρα του θανάτου του την ανακάλεσε και είπε ότι την είχε επινοήσει, επειδή πίστευε πως ταίριαζε και συμφωνούσε με τις περιπέτειες που είχε διαβάσει στις ιστορίες του.» Και έπειτα συνεχίζει λέγοντας:

Ο ξάδελφος είχε μείνει το ίδιο έκπληκτος και με το θράσος του Σάντσο και με την υπομονή του αφέντη του, και κατέληξε πως η καλή διάθεση που έδειχνε ο δεύτερος οφειλόταν στη χαρά που ένιωθε επειδή είχε δει την κυρά του, τη Δουλτσινέα, έστω και μαγεμένη· γιατί αλλιώς, τα λόγια και ο τρόπος με τον οποίο του είχε μιλήσει ο Σάντσο άξιζαν ξυλοφόρτωμα. Πράγματι, του φάνηκε πως είχε φερθεί κάπως αυθάδικα στον κύριό του. Τότε του είπε: «Εγώ, κύριε Δον Κιχώτη της Μάντσας, θεωρώ πως ο καιρός που πέρασα ταξιδεύοντας μαζί σας πήγε πολύ καλά, γιατί κέρδισα τέσσερα πράγματα από αυτό. Πρώτον, σας γνώρισα, κι αυτό το θεωρώ μεγάλη τύχη. Δεύτερον, έμαθα τι κρύβει το σπήλαιο του Μοντεσίνος, καθώς και τις μεταμορφώσεις του Γουαδιανά και των λιμνών της Ρουιδέρα· πράγματα που θα μου φανούν χρήσιμα για τον ισπανικό Οβίδιο που ετοιμάζω. Τρίτον, ανακάλυψα πόσο παλιά είναι τα χαρτιά, ότι δηλαδή χρησιμοποιούνταν τουλάχιστον από την εποχή του Καρλομάγνου, όπως μπορεί να συμπεράνει κανείς από τα λόγια που λέτε πως είπε ο Δουραντάρτε όταν, στο τέλος εκείνης της μακρόσυρτης περιόδου που του μιλούσε ο Μοντεσίνος, ξύπνησε και είπε: "Υπομονή και ανακάτεμα." Αυτή

τη φράση δεν θα μπορούσε να την είχε μάθει όσο ήταν μαγεμένος, αλλά μόνο πριν μαγευτεί, στη Γαλλία και στα χρόνια του ίδιου του αυτοκράτορα Καρλομάγνου. Και αυτή η απόδειξη μου είναι ακριβώς ό,τι χρειάζομαι για το άλλο βιβλίο που γράφω, το "Συμπλήρωμα στον Πολύδωρο Βιργίλιο για την Εφεύρεση των Αρχαιοτήτων"· γιατί πιστεύω πως εκείνος δεν σκέφτηκε ποτέ να βάλει στο βιβλίο του την εφεύρεση των χαρτιών, όπως σκοπεύω να κάνω εγώ στο δικό μου, και αυτό θα έχει μεγάλη σημασία, ιδίως αφού θα μπορώ να επικαλεστώ τόσο σοβαρή και αληθινή αυθεντία όσο ο κύριος Δουραντάρτε. Και τέταρτον, εξακρίβωσα την πηγή του ποταμού Γουαδιανά, που ως τώρα ήταν άγνωστη στους ανθρώπους.»

«Έχεις δίκιο», είπε ο Δον Κιχώτης· «αλλά θα ήθελα να μάθω, αν με τη βοήθεια του Θεού σου δώσουν άδεια να τυπώσεις αυτά τα βιβλία σου —πράγμα που αμφιβάλλω— σε ποιον σκοπεύεις να τα αφιερώσεις;»

«Στην Ισπανία υπάρχουν άρχοντες και μεγάλοι ευγενείς στους οποίους μπορούν να αφιερωθούν», είπε ο ξάδελφος.

«Όχι πολλοί», είπε ο Δον Κιχώτης. «Όχι επειδή δεν το αξίζουν, αλλά επειδή δεν θέλουν να δεχτούν βιβλία και να αναλάβουν την υποχρέωση να ανταποδώσουν, όπως θα ταίριαζε στον κόπο και την ευγένεια του συγγραφέα. Ξέρω όμως έναν πρίγκιπα που αναπληρώνει όλους τους υπόλοιπους, και με το παραπάνω—πόσο παραπάνω, αν το έλεγα, ίσως να ξυπνούσα τη ζήλια σε πολλές αριστοκρατικές καρδιές. Ας το αφήσουμε λοιπόν για μια πιο κατάλληλη στιγμή, και ας πάμε τώρα να βρούμε κάπου να περάσουμε τη νύχτα.»

«Όχι μακριά από εδώ», είπε ο ξάδελφος, «υπάρχει ένα ερημητήριο, όπου μένει ένας ερημίτης που, όπως λένε, ήταν παλιά στρατιώτης και έχει τη φήμη πως είναι καλός χριστιανός, πολύ έξυπνος και φιλάνθρωπος άνθρωπος. Δίπλα στο ερημητήριο έχει ένα μικρό σπιτάκι, χτισμένο με δικά του έξοδα· μικρό μεν, αλλά αρκετά μεγάλο για να φιλοξενεί επισκέπτες.»

«Λες να έχει αυτός ο ερημίτης κότες;» ρώτησε ο Σάντσο.

«Λίγοι ερημίτες είναι χωρίς αυτές», είπε ο Δον Κιχώτης. «Γιατί όσους βλέπουμε σήμερα δεν μοιάζουν με τους ερημίτες των αιγυπτιακών ερήμων, που φορούσαν φύλλα φοινικιάς και ζούσαν με ρίζες της γης. Μην νομίσεις όμως ότι, επαινώντας εκείνους, μειώνω τους άλλους. Αυτό που θέλω να πω είναι μόνο πως οι ασκήσεις των σημερινών δεν φτάνουν την εγκράτεια και την αυστηρότητα των παλιότερων καιρών. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν είναι όλοι άξιοι· τουλάχιστον εγώ έτσι τους θεωρώ. Και, στην τελική, ο υποκριτής που προσποιείται τον καλό κάνει λιγότερο κακό από τον φανερό αμαρτωλό.»

Εκείνη τη στιγμή είδαν να πλησιάζει στο σημείο όπου στέκονταν ένας πεζός άντρας, που προχωρούσε βιαστικά και χτυπούσε ένα μουλάρι φορτωμένο με λόγχες και αλαβάρδες. Όταν έφτασε κοντά τους, τους χαιρέτησε και συνέχισε τον δρόμο του χωρίς να σταματήσει. Ο Δον Κιχώτης του φώναξε: «Στάσου, καλέ μου άνθρωπε· φαίνεται πως βιάζεσαι περισσότερο απ' όσο αντέχει αυτό το μουλάρι.»

«Δεν μπορώ να σταματήσω, señor», απάντησε ο άντρας. «Γιατί τα όπλα που βλέπετε πως κουβαλώ εδώ θα χρειαστούν αύριο, κι έτσι δεν πρέπει να χρονοτριβώ. Ο Θεός μαζί σας. Αν όμως θέλετε να μάθετε για ποιο λόγο τα μεταφέρω, σκοπεύω να μείνω απόψε στο πανδοχείο που είναι πιο πέρα από το ερημητήριο· κι αν πηγαίνετε από τον ίδιο δρόμο, θα με βρείτε εκεί και θα σας πω μερικά παράξενα πράγματα. Άλλη μια φορά, ο Θεός μαζί σας»· και κέντρισε το μουλάρι του με τέτοια βιασύνη, που ο Δον Κιχώτης δεν πρόλαβε να τον ρωτήσει ποια ήταν αυτά τα παράξενα πράγματα που ήθελε να τους πει. Κι

επειδή ήταν κάπως περίεργος και τον βασάνιζε πάντα η λαχτάρα να μάθει κάτι καινούργιο, αποφάσισε να ξεκινήσει αμέσως και να περάσει τη νύχτα στο πανδοχείο αντί να σταματήσει στο ερημητήριο, όπου ο ξάδελφος θα προτιμούσε να μείνουν. Έτσι ανέβηκαν στα ζώα τους και οι τρεις πήραν τον ίσιο δρόμο για το πανδοχείο, όπου έφτασαν λίγο πριν νυχτώσει. Στον δρόμο ο ξάδελφος πρότεινε να ανέβουν ως το ερημητήριο για να πιουν κάτι στα γρήγορα. Μόλις το άκουσε αυτό ο Σάντσο, έστρεψε προς τα εκεί τον Γκρίζο του, και το ίδιο έκαναν ο Δον Κιχώτης και ο ξάδελφος· όμως φαίνεται πως η κακοτυχία του Σάντσο το κανόνισε έτσι, ώστε ο ερημίτης να μην είναι στο σπίτι, όπως τους είπε ένας βοηθός ερημίτης που βρήκαν εκεί. Ζήτησαν κάτι από τα καλύτερα. Εκείνη αποκρίθηκε πως ο αφέντης της δεν είχε τίποτε, αλλά αν τους άρεσε φτηνό νερό, θα τους το έδινε με μεγάλη χαρά.

«Αν ήταν να τη βγάλω με νερό», είπε ο Σάντσο, «υπάρχουν πηγάδια στον δρόμο και θα είχα βρει όσο ήθελα. Αχ, ο γάμος του Καμάτσο και το πλούσιο σπίτι του Δον Ντιέγο, πόσο συχνά μου λείπετε!»

Αφήνοντας πίσω τους το ερημητήριο, συνέχισαν προς το πανδοχείο, και λίγο παρακάτω έπεσαν πάνω σ' έναν νεαρό που περπατούσε μπροστά τους χωρίς να βιάζεται ιδιαίτερα, έτσι ώστε γρήγορα τον έφτασαν. Είχε περασμένο στον ώμο του ένα σπαθί, και πάνω του κρεμόταν ένα δισάκι ή ένα δεμάτι με τα ρούχα του, μάλλον το βρακί ή το παντελόνι του, μαζί με την κάπα του και ένα-δυο πουκάμισα· γιατί φορούσε ένα κοντό βελούδινο σακάκι, που σε μερικά σημεία γυάλιζε σαν σατέν, και το πουκάμισό του ήταν απ' έξω. Οι κάλτσες του ήταν

μεταξωτές και τα παπούτσια του τετράγωνα στη μύτη, όπως τα φορούν στην αυλή. Η ηλικία του θα ήταν δεκαοχτώ ή δεκαεννιά χρονών· είχε χαρούμενο πρόσωπο και, απ' ό,τι φαινόταν, ζωηρό χαρακτήρα, και προχωρούσε τραγουδώντας seguidillas για να ξεγελά την κούραση του δρόμου. Όταν τον έφτασαν, μόλις τελείωνε ένα, που ο ξάδελφος το αποστήθισε και που, όπως λένε, έλεγε τα εξής—

Πάω στον πόλεμο γιατί δεν έχω φράγκο, αχ, αν είχα λεφτά, θα 'χα πιο πολύ μυαλό.

Πρώτος του μίλησε ο Δον Κιχώτης και είπε: «Ταξιδεύετε πολύ ελαφρά, κύριε ιππότη· πού πηγαίνετε, αν θέλετε να μας το πείτε;»

Ο νέος απάντησε: «Η ζέστη και η φτώχεια μου είναι ο λόγος που ταξιδεύω τόσο ελαφρά, και πηγαίνω στον πόλεμο.»

«Πώς δηλαδή η φτώχεια;» ρώτησε ο Δον Κιχώτης. «Τη ζέστη την καταλαβαίνω.»

«Κύριε», απάντησε ο νέος, «σε αυτό το δέμα κουβαλώ βελούδινα παντελόνια που ταιριάζουν με αυτό το σακάκι· αν τα φθείρω στον δρόμο, δεν θα μπορώ να εμφανιστώ αξιοπρεπώς μ' αυτά στην πόλη, και δεν έχω χρήματα να αγοράσω άλλα. Γι' αυτό, αλλά και για να μην καίγομαι από τη ζέστη, ταξιδεύω έτσι, για να προλάβω μερικούς λόχους πεζικού που δεν βρίσκονται πάνω από δώδεκα λεύγες μακριά, όπου σκοπεύω να καταταγώ. Κι από εκεί και πέρα δεν θα λείπουν οι εφοδιοπομπές για να ταξιδέψω μαζί τους ως το λιμάνι της επιβίβασης, που λένε πως θα είναι η Καρθαγένη· προτιμώ να έχω αφέντη τον Βασιλιά και να τον υπηρετώ στον

πόλεμο, παρά να υπηρετώ έναν ξεπεσμένο αυλικό.»

«Και πήρατε καθόλου προκαταβολή για την κατάταξη;» ρώτησε ο ξάδελφος.

«Αν είχα υπηρετήσει κάποιον μεγάλο άρχοντα της Ισπανίας ή κάποιο πρόσωπο υψηλής θέσης», απάντησε ο νέος, «θα την είχα εξασφαλισμένη· γιατί αυτό είναι το καλό όταν υπηρετεί κανείς σωστούς κυρίους: από την αίθουσα των υπηρετών βγαίνουν άνθρωποι που γίνονται σημαιοφόροι ή λοχαγοί, ή παίρνουν καλή σύνταξη. Εγώ όμως, για κακή μου τύχη, υπηρετούσα πάντα κυνηγούς αξιωμάτων και τυχοδιώκτες, που η τροφή και ο μισθός τους ήταν τόσο φτωχικά και λίγα, ώστε τα μισά πήγαιναν μόνο για το κολλάρισμα των γιακάδων· θα ήταν πραγματικό θαύμα να πάρει ποτέ ένας εθελοντής ακόλουθος κάτι που να μοιάζει με αξιοπρεπή προκαταβολή.»

«Και πείτε μου, για όνομα του Θεού», ρώτησε ο Δον Κιχώτης, «είναι δυνατόν, φίλε μου, όλον αυτόν τον καιρό που υπηρετούσατε να μην πήρατε ποτέ καμιά λιβρέα;»

«Μου έδωσαν δύο», απάντησε ο ακόλουθος· «αλλά όπως γίνεται όταν κάποιος φεύγει από ένα θρησκευτικό τάγμα πριν δώσει οριστικούς όρκους, και του βγάζουν το ένδυμα του τάγματος και του ξαναδίνουν τα δικά του ρούχα, έτσι έκαναν κι οι αφέντες μου με μένα: μόλις τελείωσε η υπόθεση για την οποία είχαν έρθει στην αυλή, γύρισαν σπίτι και μου πήραν πίσω τις λιβρέες που μου είχαν δώσει μόνο για επίδειξη.»

«Τι τσιγκουνιά! — όπως θα έλεγε ένας Ιταλός», είπε ο Δον Κιχώτης. «Παρόλα αυτά, να θεωρείς τον εαυτό σου τυχερό που έφυγες από την αυλή έχοντας μπροστά σου έναν τόσο

άξιο σκοπό. Γιατί πάνω στη γη δεν υπάρχει τίποτε πιο τιμημένο και πιο ωφέλιμο από το να υπηρετεί κανείς, πρώτα τον Θεό και ύστερα τον βασιλιά και φυσικό του άρχοντα, ιδίως στο επάγγελμα των όπλων. Με αυτό, αν όχι περισσότερα πλούτη, κερδίζει κανείς τουλάχιστον περισσότερη τιμή απ' ό,τι με τα γράμματα, όπως έχω πει πολλές φορές. Γιατί, παρόλο που τα γράμματα μπορεί να έχουν θεμελιώσει περισσότερους μεγάλους οίκους απ' ό,τι τα όπλα, εκείνοι που ιδρύθηκαν με τα όπλα έχουν, δεν ξέρω πώς, μια ανωτερότητα απέναντι στους άλλους και μια ιδιαίτερη λάμψη που τους ξεχωρίζει από όλους. Και κράτα καλά αυτό που θα σου πω τώρα, γιατί θα σου φανεί πολύ χρήσιμο και παρηγορητικό στις δύσκολες ώρες: μην αφήνεις το μυαλό σου να κολλά στις συμφορές που μπορεί να σου τύχουν. Γιατί το χειρότερο απ' όλα είναι ο θάνατος· κι αν είναι καλός θάνατος, τότε είναι και το καλύτερο απ' όλα να πεθάνει κανείς. Ρώτησαν τον Ιούλιο Καίσαρα, τον γενναίο Ρωμαίο αυτοκράτορα, ποιος είναι ο καλύτερος θάνατος. Εκείνος απάντησε: ο απρόσμενος, αυτός που έρχεται ξαφνικά και χωρίς προειδοποίηση. Κι αν και μίλησε σαν ειδωλολάτρης, σαν άνθρωπος που δεν γνώριζε τον αληθινό Θεό, ωστόσο είχε δίκιο, τουλάχιστον ως προς το ότι έτσι γλιτώνει κανείς τον ψυχικό πόνο. Γιατί, αν σκοτωθείς στην πρώτη σύγκρουση ή στην πρώτη αψιμαχία, είτε από κανονόμπαλα είτε τιναγμένος στον αέρα από νάρκη, τι σημασία έχει; Θάνατος είναι μόνο, και όλα τελειώνουν. Και, σύμφωνα με τον Τερέντιο, ένας στρατιώτης φαίνεται καλύτερα νεκρός στη μάχη παρά ζωντανός και σώος ύστερα από φυγή. Ο καλός στρατιώτης κερδίζει δόξα όσο πιο υπάκουος είναι στους καπετάνιους του και σε όσους έχουν

εξουσία πάνω του. Και να θυμάσαι, παιδί μου, πως είναι προτιμότερο ο στρατιώτης να μυρίζει μπαρούτι παρά μοσχομυριστό άρωμα. Κι αν σε βρει το γήρας μέσα σε αυτό το τιμημένο λειτούργημα, ακόμη κι αν είσαι γεμάτος πληγές, σακατεμένος και κουτσός, δεν θα σε βρει χωρίς τιμή — και αυτήν ούτε η φτώχεια μπορεί να τη μικρύνει. Ιδίως τώρα που λαμβάνονται μέτρα για τη συντήρηση και την ανακούφιση των γέρων και ανάπηρων στρατιωτών. Γιατί δεν είναι σωστό να τους φέρονται όπως εκείνοι που ελευθερώνουν και ξεφορτώνονται τους μαύρους σκλάβους τους όταν γεράσουν και πάψουν να είναι χρήσιμοι, και, διώχνοντάς τους από τα σπίτια τους με το πρόσχημα ότι τους χαρίζουν την ελευθερία, τους παραδίνουν στη σκλαβιά της πείνας, από την οποία δεν μπορούν να ελπίζουν πως θα λυτρωθούν παρά μόνο με τον θάνατο. Αλλά προς το παρόν δεν θα πω τίποτε άλλο, παρά μόνο: ανεβείτε πίσω μου στο άλογό μου ως το χάνι, δειπνήστε εκεί μαζί μου, και αύριο θα συνεχίσετε τον δρόμο σας. Ο Θεός να σας δώσει τόσο καλό ταξίδι όσο αξίζουν οι προθέσεις σας.»

Ο ακόλουθος δεν δέχτηκε την πρόσκληση να ανέβει, αν και την αποδέχτηκε αργότερα για το δείπνο στο πανδοχείο· και λένε πως εκεί ο Σάντσο είπε μέσα του: «Ο Θεός να σε φυλάει για αφέντη· γίνεται άνθρωπος που μπορεί να λέει τόσα πολλά και τόσο καλά, όπως είπε μόλις τώρα, να λέει κιόλας πως είδε τις αδύνατες παραδοξότητες που διηγείται για το σπήλαιο του Μοντεσίνος; Τέλος πάντων, θα δούμε.»

Και τότε, πάνω που έπεφτε η νύχτα, έφτασαν στο πανδοχείο, και ο Σάντσο χάρηκε πολύ όταν κατάλαβε πως ο αφέντης του

το πέρασε για αληθινό πανδοχείο και όχι, όπως συνήθιζε, για κάστρο. Μόλις μπήκαν, ο Δον Κιχώτης ρώτησε τον πανδοχέα για τον άνθρωπο με τις λόγχες και τις αλαβάρδες, και εκείνος του είπε πως ήταν στον στάβλο και φρόντιζε το μουλάρι του. Εκεί πήγαν κι ο Σάντσο με τον ξάδελφο για να περιποιηθούν τα ζώα τους, δίνοντας στον Ροσινάντε την καλύτερη φάτνη και την καλύτερη θέση στον στάβλο.

p24e.jpg (61K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 25. ΟΠΟΥ ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΜΕ ΤΟ ΓΚΑΡΙΣΜΑ ΚΑΙ Η ΞΕΚΑΡΔΙΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΟΥΚΛΟΠΑΙΧΤΗ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΙΣ ΑΞΕΧΑΣΤΕΣ ΜΑΝΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΜΑΝΤΙΚΟΥ ΠΙΘΗΚΟΥ

p25a.jpg (154K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Δον Κιχώτης δεν μπορούσε να ησυχάσει, όπως λέει και η παροιμία, αν πρώτα δεν άκουγε και δεν μάθαινε τα παράξενα πράγματα που του είχε υποσχεθεί ο άνθρωπος που κουβαλούσε τα όπλα. Πήγε να τον βρει εκεί όπου του είχε πει ο πανδοχέας πως βρισκόταν και, μόλις τον βρήκε, του ζήτησε να του πει επιτέλους όσα είχε να απαντήσει στην ερώτηση που του είχε κάνει στον δρόμο. «Η ιστορία με τα θαυμαστά μου πρέπει να ειπωθεί με την ησυχία της και όχι όρθιοι», είπε ο άνθρωπος. «Αφήστε με πρώτα, καλέ μου κύριε, να ταΐσω το ζώο μου, και ύστερα θα σας πω πράγματα που θα σας καταπλήξουν.»

«Μην περιμένεις γι’ αυτό», είπε ο Δον Κιχώτης. «Θα σε βοηθήσω σε όλα.» Και πράγματι έτσι έκανε, κοσκινίζοντας το κριθάρι γι’ αυτόν και καθαρίζοντας τη φάτνη. Αυτή η ταπεινοφροσύνη έκανε τον άλλον να νιώσει πως όφειλε να του πει πρόθυμα όσα τον είχε ρωτήσει· έτσι, κάθισε σε ένα παγκάκι, με τον Δον Κιχώτη δίπλα του, και γύρω τους τον ξάδελφο, τον ακόλουθο, τον Σάντσο Πάνθα και τον πανδοχέα, για σύγκλητο και ακροατήριο, και άρχισε την ιστορία του με αυτόν τον τρόπο:

«Πρέπει να ξέρεις πως σε ένα χωριό τεσσεράμισι λεύγες από αυτό το χάνι συνέβη το εξής: ένας από τους δημογέροντες, εξαιτίας των τεχνασμάτων και της παλιανθρωπιάς μιας υπηρέτριάς του —είναι μεγάλη ιστορία και δεν λέγεται τώρα— έχασε έναν γάιδαρο. Κι όσο κι αν έκανε ό,τι μπορούσε για να τον βρει, δεν κατάφερε τίποτα. Πέρασαν, λέει, καμιά δεκαπενταριά μέρες από τότε που χάθηκε το ζώο, όταν ο δημογέροντας που το είχε χάσει στεκόταν στην πλατεία και ένας άλλος δημογέροντας του ίδιου χωριού τού είπε: “Κέρασέ με για τα καλά νέα, κουμπάρε· ο γάιδαρός σου βρέθηκε.” “Και θα σε κεράσω, και μάλιστα καλά, κουμπάρε”, είπε ο άλλος· “αλλά πες μας, πού βρέθηκε;” “Στο δάσος”, είπε εκείνος που τον είχε δει· “τον είδα σήμερα το πρωί χωρίς σαμάρι και χωρίς κανένα λουρί, κι ήταν τόσο αδύνατος που σου ράγιζε την καρδιά να τον βλέπεις. Προσπάθησα να τον σπρώξω μπροστά μου και να σου τον φέρω, αλλά έχει αγριέψει και φοβάται τόσο πολύ, που μόλις τον πλησίασα το ’βαλε στα πόδια και χώθηκε στο πιο πυκνό μέρος του δάσους. Αν θέλεις να πάμε οι δυο μας να τον ψάξουμε, να αφήσω πρώτα αυτή τη γαϊδούρα στο σπίτι μου και γυρίζω αμέσως.” “Θα μου κάνεις μεγάλη

χάρη", είπε ο ιδιοκτήτης του γαϊδάρου, "και θα προσπαθήσω να σου την ανταποδώσω." Έτσι ακριβώς, με όλες αυτές τις λεπτομέρειες και με τον ίδιο τρόπο που σου τα λέω τώρα, αφηγούνται την ιστορία όσοι τη γνωρίζουν καλά. Λοιπόν, οι δυο δημογέροντες ξεκίνησαν με τα πόδια, αγκαζέ, για το δάσος, και όταν έφτασαν στο μέρος όπου ήλπιζαν να βρουν τον γάιδαρο, δεν τον βρήκαν, ούτε φαινόταν πουθενά, όσο κι αν έψαξαν. Τότε ο δημογέροντας που τον είχε δει είπε στον άλλον: "Άκου, κουμπάρε· μου ήρθε μια ιδέα, με την οποία, χωρίς αμφιβολία, θα βρούμε το ζώο, ακόμα κι αν είναι κρυμμένο στα έγκατα της γης, πόσο μάλλον μέσα στο δάσος. Να ποια είναι: εγώ μπορώ να γκαρίξω τέλεια, και αν μπορείς κι εσύ έστω και λίγο, η δουλειά έγινε." "Έστω και λίγο, είπες, κουμπάρε;" είπε ο άλλος· "μα τον Θεό, δεν υπολείπομαι κανενός, ούτε κι αυτών των ίδιων των γαϊδάρων." "Θα το δούμε αμέσως", είπε ο δεύτερος δημογέροντας, "γιατί το σχέδιό μου είναι να πας εσύ από τη μια μεριά του δάσους κι εγώ από την άλλη, ώστε να το γυρίσουμε ολόγυρα· και κάθε τόσο θα γκαρίζεις εσύ και θα γκαρίζω κι εγώ. Δεν γίνεται ο γάιδαρος να μη μας ακούσει και να μη μας απαντήσει, αν είναι μέσα στο δάσος." Κι ο ιδιοκτήτης του γαϊδάρου αποκρίθηκε: "Εξαιρετικό σχέδιο, στ' αλήθεια, κουμπάρε, και αντάξιο της μεγάλης σου ευφυΐας." Έτσι χώρισαν, όπως είχαν συμφωνήσει, και έτυχε να γκαρίξουν σχεδόν την ίδια στιγμή· και ο καθένας, ξεγελασμένος από το γκάρισμα του άλλου, έτρεχε προς το μέρος του, νομίζοντας πως επιτέλους βρέθηκε ο γάιδαρος. Όταν ήρθαν ο ένας μπροστά στον άλλον, είπε εκείνος που τον είχε χάσει: "Είναι δυνατόν, κουμπάρε, να μην ήταν ο γάιδαρός μου αυτός που γκάριξε;" "Όχι, εγώ ήμουν",

είπε ο άλλος. "Τότε να σου πω, κουμπάρε", είπε ο ιδιοκτήτης του γαϊδάρου, "πως ανάμεσα σε σένα και σε έναν γάιδαρο δεν υπάρχει ούτε ψήγμα διαφοράς στο γκάρισμα· γιατί σε όλη μου τη ζωή δεν είδα ούτε άκουσα τίποτα πιο φυσικό." "Αυτοί οι έπαινοι και οι φιλοφρονήσεις σου ταιριάζουν περισσότερο παρά σε μένα, κουμπάρε", είπε ο εμπνευστής του σχεδίου· "γιατί, μα τον Θεό που με έπλασε, θα μπορούσες να βάλεις κάτω με δυο γκαρίσματα διαφορά και τον καλύτερο και τελειότερο γκαριστή του κόσμου. Ο τόνος σου είναι βαθύς, η φωνή σου κρατιέται άψογα στον χρόνο και στο ύψος, και οι καταλήξεις σου πέφτουν πυκνές και γοργές· με δυο λόγια, παραδέχομαι πως νικήθηκα, σου παραχωρώ το βραβείο και υποκλίνομαι μπροστά σου σε αυτό το σπάνιο χάρισμα." "Ε, λοιπόν", είπε ο ιδιοκτήτης, "από δω και πέρα θα έχω μεγαλύτερη ιδέα για τον εαυτό μου και θα θεωρώ πως κάτι ξέρω, αφού έχω κάποια αρετή· γιατί, αν και πάντα πίστευα πως γκάριζα καλά, ποτέ δεν φανταζόμουν ότι έφτανα στην τελειότητα που λες." "Κι εγώ λέω", είπε ο δεύτερος, "πως στον κόσμο χάνονται σπάνια χαρίσματα και πως πέφτουν σε ανθρώπους που δεν ξέρουν να τα αξιοποιήσουν." "Τα δικά μας", είπε ο ιδιοκτήτης του γαϊδάρου, "εκτός από περιπτώσεις σαν κι αυτή που έχουμε τώρα μπροστά μας, δεν μας χρησιμεύουν σε τίποτα· κι ακόμα και τώρα, ο Θεός να δώσει να μας φανούν χρήσιμα." Με αυτά τα λόγια ξαναχώρισαν και άρχισαν πάλι τα γκαρίσματα· όμως κάθε τόσο ξεγελούσε ο ένας τον άλλον και ξανασμίγανε, ώσπου συμφώνησαν, για συνθηματικό ώστε να ξέρουν πως ήταν οι ίδιοι κι όχι ο γάιδαρος, να βγάζουν δύο γκαρίσματα το ένα αμέσως μετά το άλλο. Έτσι, διπλασιάζοντας τα γκαρίσματα σε κάθε βήμα,

γύρισαν όλο το δάσος, αλλά ο χαμένος γάιδαρος δεν τους έδωσε ποτέ απάντηση, ούτε καν σημάδι πως υπήρχε. Και πώς να απαντούσε το καημένο το καταραμένο ζώο, αφού στο πιο πυκνό μέρος του δάσους το βρήκαν κατασπαραγμένο από λύκους; Μόλις τον είδε, ο ιδιοκτήτης του είπε: "Αναρωτιόμουν γιατί δεν απαντούσε· γιατί αν δεν ήταν πεθαμένος, θα είχε γκαρίξει μόλις μας άκουγε, αλλιώς δεν θα ήταν γάιδαρος. Όμως, μόνο και μόνο που σε άκουσα να γκαρίζεις τόσο τέλεια, κουμπάρε, θεωρώ πως ο κόπος που έκανα να τον ψάξω έπιασε τόπο, παρόλο που τον βρήκα νεκρό." "Έπεσε σε καλά χέρια, κουμπάρε", είπε ο άλλος· "αν ο ηγούμενος ψέλνει καλά, ο νεωκόρος δεν πάει πολύ πίσω." Έτσι γύρισαν στο χωριό τους λυπημένοι και βραχνιασμένοι, και διηγήθηκαν σε φίλους, γείτονες και γνωστούς όσα τους είχαν συμβεί στην αναζήτηση του γαϊδάρου, με τον καθένα να εξυμνεί την τελειότητα του άλλου στο γκάρισμα. Η ιστορία μαθεύτηκε ολόκληρη και διαδόθηκε στα γύρω χωριά· και ο διάβολος, που ποτέ δεν κοιμάται, από την αγάπη του να σπέρνει διχόνοιες και να σκορπά παντού τη διχόνοια, να φουντώνει το κακό και να βγάζει καβγάδες από το τίποτα, κατάφερε να βάλει τους ανθρώπους των άλλων χωριών να γκαρίζουν κάθε φορά που έβλεπαν κάποιον από το δικό μας χωριό, λες και ήθελαν να μας κοπανάνε στη μούρη το γκάρισμα των δημογερόντων μας. Ύστερα το πήραν από πίσω και τα παιδιά, πράγμα που ήταν σαν να έπεσε η ιστορία στα χέρια και στα στόματα όλων των διαβόλων της κόλασης· και το γκάρισμα απλώθηκε από χωριό σε χωριό τόσο πολύ, ώστε οι άνθρωποι του χωριού με το γκάρισμα ξεχωρίζουν τόσο εύκολα όσο ξεχωρίζει το άσπρο από το μαύρο. Και το άτυχο αυτό αστείο έχει φτάσει τόσο

μακριά, που πολλές φορές οι χλευαζόμενοι βγήκαν οπλισμένοι και όλοι μαζί για να πολεμήσουν εκείνους που τους χλεύαζαν, και ούτε βασιλιάς ούτε πύργος, ούτε φόβος ούτε ντροπή, μπορούν να διορθώσουν την κατάσταση. Αύριο ή μεθαύριο, απ' όσο πιστεύω, οι άντρες του χωριού μου —δηλαδή του χωριού με το γκάρισμα— θα βγουν στο πεδίο εναντίον ενός άλλου χωριού, δυο λεύγες μακριά από το δικό μας, από εκείνα που μας κατατρέχουν περισσότερο· και για να παρουσιαστούμε καλά προετοιμασμένοι, αγόρασα αυτά τα κοντάρια και τις λόγχες που είδατε. Αυτά είναι τα παράξενα πράγματα που σας είπα πως είχα να σας διηγηθώ· κι αν δεν σας φαίνονται παράξενα, δεν έχω άλλα.» Και μ' αυτά τα λόγια ο καλός άνθρωπος έβαλε τέλος στην ιστορία του.

Εκείνη ακριβώς τη στιγμή μπήκε από την πύλη του χανιού ένας άντρας ντυμένος ολόκληρος με δέρμα σαμουά — κάλτσες, βράκες και διπλόρουχο — και φώναξε δυνατά: «Κύριε πανδοχέα, έχετε δωμάτιο; Μόλις φτάνουν η μαντική μαϊμού και το θέαμα με την Απελευθέρωση της Μελισένδρας.»

«Μα τον Θεό!» είπε ο πανδοχέας. «Μα είναι ο μαστρο-Πέδρο! Απόψε μας περιμένει σπουδαία βραδιά!» Ξέχασα να πω πως ο λεγόμενος μαστρο-Πέδρο είχε το αριστερό του μάτι και σχεδόν το μισό μάγουλό του σκεπασμένα με ένα επίδεσμο από πράσινο ταφτά, πράγμα που έδειχνε πως κάτι τον ταλαιπωρούσε σ' εκείνη την πλευρά. «Καλώς ορίσατε, αφέντη μαστρο-Πέδρο», συνέχισε ο πανδοχέας· «μα πού είναι η μαϊμού και το θέαμα; Δεν τα βλέπω.» «Είναι πολύ κοντά», είπε ο άντρας με τον επίδεσμο, «αλλά ήρθα πρώτα εγώ για να δω αν υπάρχει χώρος.» «Θα έδιωχνα ακόμα και τον ίδιο τον

Δούκα της Άλβας για να βρω θέση στον μαστρο-Πέδρο», είπε ο πανδοχέας. «Φέρτε μέσα τη μαϊμού και το θέαμα· απόψε έχει κόσμο στο χάνι που θα πληρώσει για να τα δει, και για να θαυμάσει και την εξυπνάδα της μαϊμούς.» «Έτσι να γίνει, και με το παραπάνω», είπε ο άντρας με τον επίδεσμο. «Θα ρίξω την τιμή και θα είμαι απόλυτα ευχαριστημένος αν βγάλω μόνο τα έξοδά μου· και τώρα πάω πίσω να βιαστώ το κάρο με τη μαϊμού και το θέαμα.» Και μ' αυτά τα λόγια βγήκε από το χάνι.

Ο Δον Κιχώτης ρώτησε αμέσως τον πανδοχέα ποιος ήταν αυτός ο Μάστορας Πέδρο, τι παράσταση ήταν αυτή και τι λογής μαϊμού είχε μαζί του. Κι εκείνος του απάντησε: «Αυτός είναι ξακουστός καραγκιοζοπαίχτης· εδώ και καιρό γυρίζει τη Μάντσα της Αραγωνίας και παρουσιάζει την ιστορία της απελευθέρωσης της Μελισέντρας από τον περίφημο Δον Γαϊφέρος, μια από τις καλύτερες και πιο καλοστημένες παραστάσεις που έχουν δει σ' αυτό το μέρος του βασιλείου εδώ και πολλά χρόνια. Έχει μαζί του και μια μαϊμού με το πιο παράξενο χάρισμα που είδαμε ποτέ σε μαϊμού ή που θα μπορούσε άνθρωπος να φανταστεί. Αν τη ρωτήσεις οτιδήποτε, ακούει πολύ προσεκτικά την ερώτηση, ύστερα πηδάει στον ώμο του αφέντη της και, κολλώντας το στόμα της στ' αυτί του, του λέει την απάντηση, την οποία μετά μεταφέρει ο Μάστορας Πέδρο. Για περασμένα πράγματα λέει πολύ περισσότερα απ' ό,τι για τα μελλούμενα· και, παρόλο που δεν πετυχαίνει πάντα την αλήθεια σε κάθε περίπτωση, τις περισσότερες φορές δεν πέφτει πολύ έξω, ώστε μας βάζει στην ιδέα πως έχει μέσα της τον διάβολο. Παίρνει δυο ρεάλια για κάθε ερώτηση, αν απαντήσει η μαϊμού — δηλαδή, αν απαντήσει ο αφέντης της εκ μέρους της, αφού πρώτα του ψιθυρίσει στ' αυτί· κι έτσι όλοι

πιστεύουν πως ο ίδιος αυτός ο Μάστορας Πέδρο είναι πολύ πλούσιος. Είναι "γαλάντης άνθρωπος", όπως λένε στην Ιταλία, και εξαιρετική συντροφιά, και ζει την καλύτερη ζωή του κόσμου· μιλάει περισσότερο από έξι, πίνει περισσότερο από δώδεκα, κι όλα αυτά χάρη στη γλώσσα του, τη μαϊμού του και την παράστασή του.»

Εκείνη τη στιγμή γύρισε ο Μάστορας Πέδρο, και πίσω του ερχόταν σε ένα κάρο η παράσταση και η μαϊμού — μεγάλη, χωρίς ουρά και με τα οπίσθιά της γυμνά σαν τσόχα, αλλά χωρίς να δείχνει κακιά. Μόλις την είδε ο Δον Κιχώτης, τον ρώτησε: «Μπορείς να μου πεις, κύριε μάντη, τι ψάρια θα πιάσουμε και πώς θα μας πάνε τα πράγματα; Ορίστε, εδώ είναι τα δυο μου ρεάλια», και είπε στον Σάντσο να τα δώσει στον Μάστορα Πέδρο. Εκείνος όμως απάντησε εκ μέρους της μαϊμούς και είπε: «Señor, αυτό το ζώο δεν δίνει απαντήσεις ούτε πληροφορίες για όσα πρόκειται να γίνουν· από τα περασμένα ξέρει κάτι, και λίγο-πολύ και από τα παρόντα.»

«Μπα,» είπε ο Σάντσο, «ούτε δεκάρα δεν θα έδινα για να μου πουν τι μου έχει συμβεί στο παρελθόν, αφού ποιος το ξέρει καλύτερα από μένα τον ίδιο; Και να πληρώνω για να μου πουν αυτά που ήδη ξέρω, θα ήταν μεγάλη ανοησία. Αλλά αφού ξέρεις τα τωρινά, ορίστε τα δυο μου ρεάλια, και πες μου, εξαίσιε κύριε μαϊμού, τι κάνει τώρα η γυναίκα μου η Τερέσα Πάνθα και με τι διασκεδάζει;»

Ο μάστορας Πέδρο αρνήθηκε να πάρει τα χρήματα και είπε: «Δεν δέχομαι πληρωμή προκαταβολικά ούτε πριν προσφέρω πρώτα την υπηρεσία μου». Ύστερα χτύπησε δυο φορές με το δεξί του χέρι τον αριστερό του ώμο, και με ένα πήδημα ο

πίθηκος βρέθηκε καθισμένος πάνω του. Έφερε τότε το στόμα του στ' αφτί του αφέντη του και άρχισε να χτυπά γρήγορα τα δόντια του· και αφού το έκανε αυτό για όσο χρόνο χρειάζεται κανείς να πει ένα Πιστεύω, με άλλο ένα πήδημα κατέβηκε στο χώμα. Την ίδια στιγμή ο μάστορας Πέδρο έτρεξε βιαστικά, γονάτισε μπροστά στον Δον Κιχώτη και, αγκαλιάζοντάς του τα πόδια, αναφώνησε: «Αυτά τα πόδια αγκαλιάζω σαν να αγκάλιαζα τις δυο Στήλες του Ηρακλή, ω ένδοξε αναβιωτή της ιπποσύνης, που για τόσο καιρό ήταν παραδομένη στη λησμονιά! Ω ιππότη που ποτέ δεν υμνήθηκες όσο σου άξιζε, Δον Κιχώτη της Μάντσας, θάρρος των λιγόψυχων, στήριγμα των κλονισμένων, χέρι βοηθείας των πεσμένων, βακτηρία και σύμβουλε όλων των δυστυχισμένων!»

p25b.jpg (373K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Δον Κιχώτης έμεινε κεραυνοβολημένος, ο Σάντσο άναυδος, ο ξάδελφος παραπατούσε, ο υπηρέτης είχε μείνει εμβρόντητος, ο άνθρωπος από την πόλη με το γκάρισμα στεκόταν με το στόμα ανοιχτό, ο πανδοχέας ήταν σε σύγχυση — με λίγα λόγια, όλοι είχαν μείνει κατάπληκτοι από τα λόγια του καραγκιοζοπαίχτη, που συνέχισε: «Κι εσύ, άξιε Σάντσο Πάνθα, ο καλύτερος ιπποκόμος και ιπποκόμος του καλύτερου ιππότη στον κόσμο! Πάρε θάρρος, γιατί η καλή σου γυναίκα, η Τερέσα, είναι μια χαρά, και αυτή τη στιγμή λανάριζει μια λίβρα λινάρι· και, για να έχεις και σημάδι, στ' αριστερό της χέρι έχει μια στάμνα με σπασμένο ρουξούνι, γεμάτη καλό κρασί, από το οποίο πίνει για να παρηγοριέται όσο δουλεύει».

«Αυτό το πιστεύω εύκολα», είπε ο Σάντσο. «Είναι τυχερή γυναίκα, κι αν δεν ήταν η ζήλια της, δεν θα την άλλαζα ούτε με τη γιγάντισσα Ανταντόνα, που, απ' όσα λέει ο αφέντης μου, ήταν πολύ έξυπνη και αξιόλογη γυναίκα· η δική μου η Τερέσα είναι από εκείνες που δεν αφήνουν τον εαυτό τους να στερηθεί τίποτα, κι ας το πληρώσουν αργότερα οι κληρονόμοι τους».

«Τώρα πια το λέω με βεβαιότητα», είπε ο Δον Κιχώτης, «όποιος διαβάζει πολύ και ταξιδεύει πολύ, βλέπει και μαθαίνει πάρα πολλά. Το λέω γιατί όση πειθώ κι αν μου ασκούσαν, δεν θα με έκαναν να πιστέψω πως υπάρχουν στον κόσμο πίθηκοι που μπορούν να μαντεύουν, όπως το είδα τώρα με τα ίδια μου τα μάτια. Γιατί εγώ είμαι ακριβώς εκείνος ο Δον Κιχώτης της Μάντσας που ανέφερε αυτό το αξιότιμο ζώο, αν και το παράκανε κάπως με τους επαίνους του· όμως, όποιος κι αν είμαι, ευχαριστώ τον ουρανό που μου χάρισε μια τρυφερή και συμπονετική καρδιά, πάντα πρόθυμη να κάνει καλό σε όλους και κακό σε κανέναν».

«Αν είχα χρήματα», είπε ο υπηρέτης, «θα ρωτούσα τον κύριο πίθηκο τι πρόκειται να μου συμβεί σ' αυτό το προσκύνημα που κάνω.»

Τότε ο μαΐστρος Πέδρο, που ως εκείνη τη στιγμή είχε σηκωθεί από τα πόδια του Δον Κιχώτη, απάντησε: «Το έχω ήδη πει: αυτό το μικρό ζώο δεν δίνει απαντήσεις για το μέλλον. Αλλά κι αν έδινε, το αν έχει κανείς χρήματα δεν θα είχε καμία σημασία, γιατί, για να κάνω το χατίρι του κυρίου Δον Κιχώτη που βρίσκεται εδώ, θα απαρνιόμουν όλα τα κέρδη του κόσμου. Και τώρα, επειδή το υποσχέθηκα και για να του δώσω χαρά, θα

στήσω την παράστασή μου και θα διασκεδάσω όλους όσοι βρίσκονται στο χάνι, χωρίς να πάρω ούτε δεκάρα.» Μόλις το άκουσε αυτό ο πανδοχέας, καταχαρούμενος, του έδειξε ένα μέρος όπου μπορούσε να στηθεί η παράσταση, κι εκείνος το έκανε αμέσως.

Ο Δον Κιχώτης δεν είχε μείνει και πολύ ικανοποιημένος από τις μαντείες του πιθήκου, γιατί δεν του φαινόταν σωστό ένας πίθηκος να προλέγει οτιδήποτε, είτε για το παρελθόν είτε για το μέλλον. Έτσι, ενώ ο μαΐστρος Πέδρο ετοίμαζε την παράσταση, αποτραβήχτηκε με τον Σάντσο σε μια γωνιά του στάβλου και, φροντίζοντας να μην τους ακούσει κανείς, του είπε: «Άκου, Σάντσο, σκέφτηκα πολύ σοβαρά αυτό το παράξενο χάρισμα του πιθήκου και κατέληξα πως, χωρίς καμιά αμφιβολία, αυτός ο μαΐστρος Πέδρο, ο αφέντης του, έχει συμφωνία με τον διάβολο, είτε φανερή είτε κρυφή.»

«Αν το πακέτο είναι εξπρές από τον διάβολο», είπε ο Σάντσο, «τότε θα είναι σίγουρα πολύ βρόμικο πακέτο· αλλά τι καλό μπορεί να κάνει στον μαΐστρο Πέδρο να έχει τέτοια πακέτα;»

«Δεν με καταλαβαίνεις, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης. «Αυτό που λέω είναι πως θα πρέπει να έχει κάνει κάποια συμφωνία με τον διάβολο, ώστε να δώσει αυτή τη δύναμη στον πίθηκο και έτσι να βγάζει το ψωμί του· κι όταν πια πλουτίσει, θα του παραδώσει την ψυχή του, που είναι ακριβώς αυτό που θέλει ο εχθρός του ανθρώπινου γένους. Σ' αυτό με οδηγεί το ότι ο πίθηκος απαντά μόνο για πράγματα του παρελθόντος ή του παρόντος, και η γνώση του διαβόλου δεν φτάνει πιο πέρα· για το μέλλον ξέρει μόνο να μαντεύει, και ούτε πάντα σωστά. Γιατί μόνο ο Θεός γνωρίζει τους καιρούς και τις εποχές, και γι'

αυτόν δεν υπάρχει ούτε παρελθόν ούτε μέλλον· όλα είναι παρόν. Αφού λοιπόν έτσι έχουν τα πράγματα, είναι φανερό πως αυτός ο πίθηκος μιλά με το πνεύμα του διαβόλου. Και μου κάνει εντύπωση που δεν τον έχουν καταγγείλει στην Ιερά Εξέταση, να τον ανακρίνουν και να του αποσπάσουν με ποια δύναμη μαντεύει. Γιατί είναι βέβαιο πως αυτός ο πίθηκος δεν είναι αστρολόγος· ούτε ο αφέντης του ούτε ο ίδιος στήνουν, ή ξέρουν να στήνουν, εκείνα τα σχήματα που τα λένε ωριαία, και που σήμερα έχουν γίνει τόσο συνηθισμένα στην Ισπανία, ώστε δεν υπάρχει ψωραλέο άλογο, υπηρέτης ή γέρος τσαγκάρης που να μη βάζει μπροστά να στήσει έναν αστρολογικό χάρτη τόσο εύκολα όσο θα σήκωνε από κάτω έναν βαλές από την τράπουλα, ακυρώνοντας με τα ψέματα και την άγνοιά τους τη θαυμαστή αλήθεια αυτής της επιστήμης. Ξέρω μια κυρία που ρώτησε έναν από αυτούς τους σκαρωτές χαρτών αν το μικρό σκυλάκι του σαλονιού της θα έμενε έγκυο και θα γεννούσε, και πόσα θα ήταν τα κουταβάκια και τι χρώμα θα είχαν. Κι εκείνος ο κύριος αστρολόγος, αφού πρώτα έστησε τον χάρτη του, αποκρίθηκε πως η σκυλίτσα θα έμενε έγκυος και θα γεννούσε τρία κουτάβια: ένα πράσινο, ένα κατακόκκινο και ένα παρδαλό, αρκεί να είχε συλλάβει ανάμεσα στις έντεκα και τις δώδεκα, είτε μέρα είτε νύχτα, και μάλιστα Δευτέρα ή Σάββατο. Όμως, όπως τα έφερε η ζωή, δυο μέρες αργότερα η σκυλίτσα ψόφησε από λαιμαργία, κι ο κύριος κυβερνήτης των πλανητών έμεινε με τη φήμη, σ' όλο τον τόπο, πως ήταν βαθύς αστρολόγος — όπως συμβαίνει με τους περισσότερους από αυτούς τους πλανητοκυβερνήτες.»

«Παρ' όλα αυτά», είπε ο Σάντσο, «θα ήθελα πολύ η αφεντιά σας να βάλει τον Μαΐστρο Πέδρο να ρωτήσει τον πίθηκό του αν είναι αλήθεια όσα σας συνέβησαν στο σπήλαιο του Μοντεσίνος· γιατί, με το συμπάθιο, εγώ από τη μεριά μου τα θεωρώ όλα φούμαρα και ψέματα, ή τέλος πάντων κάτι που το ονειρευτήκατε.»

«Μπορεί και να 'ναι έτσι», απάντησε ο Δον Κιχώτης. «Ωστόσο, θα κάνω αυτό που λες, αν και έχω τις επιφυλάξεις μου.»

Εκείνη τη στιγμή ο μάστορας Πέδρο πλησίασε ψάχνοντας τον Δον Κιχώτη, για να του πει πως η παράσταση ήταν πια έτοιμη και να πάει να τη δει, γιατί άξιζε πραγματικά. Ο Δον Κιχώτης του εξήγησε τι ήθελε και τον παρακάλεσε να βάλει αμέσως τον πίθηκό του να του πει αν κάποια πράγματα που του είχαν συμβεί στο σπήλαιο του Μοντεσίνος ήταν όνειρα ή αληθινά γεγονότα, γιατί στον ίδιο έμοιαζαν να είναι και τα δύο μαζί. Τότε ο μάστορας Πέδρο, χωρίς να απαντήσει, γύρισε πίσω να φέρει τον πίθηκο και, αφού τον έβαλε μπροστά στον Δον Κιχώτη και τον Σάντσο, είπε: «Λοιπόν, κύριε πίθηκε, αυτός ο κύριος θέλει να μάθει αν κάποια πράγματα που του συνέβησαν στο σπήλαιο που λέγεται του Μοντεσίνος ήταν ψέματα ή αλήθεια». Μόλις έκανε το συνηθισμένο του νόημα, ο πίθηκος ανέβηκε στον αριστερό του ώμο και φάνηκε σαν να του ψιθύριζε στο αυτί, κι ο μάστορας Πέδρο είπε αμέσως: «Ο πίθηκος λέει πως όσα είδες ή σου συνέβησαν μέσα σε εκείνο το σπήλαιο είναι εν μέρει ψεύτικα και εν μέρει αληθινά· κι αυτό μόνο ξέρει, τίποτε παραπάνω, σχετικά με αυτή την ερώτηση. Αν όμως η αφεντιά σας θέλει να μάθει περισσότερα, την ερχόμενη Παρασκευή θα απαντήσει σε όλα όσα τον

ρωτήσουν, γιατί αυτή τη στιγμή η δύναμή του έχει εξαντληθεί και δεν θα του ξανάρθει πριν από την Παρασκευή, όπως ο ίδιος είπε.»

«Δεν σας το έλεγα, κύριε;» είπε ο Σάντσο. «Δεν μπορούσα με τίποτα να πιστέψω πως όλα όσα είπε η αφεντιά σας για τις περιπέτειες στο σπήλαιο ήταν αλήθεια, ούτε καν τα μισά.»

«Η ίδια η εξέλιξη των πραγμάτων θα το δείξει, Σάντσο», απάντησε ο Δον Κιχώτης. «Ο χρόνος, που φανερώνει τα πάντα, δεν αφήνει τίποτε που να μην το σύρει στο φως της μέρας, ακόμα κι αν είναι θαμμένο στα σπλάχνα της γης. Αλλά ας το αφήσουμε αυτό προς το παρόν· πάμε να δούμε την παράσταση του μάστορα Πέδρο, γιατί είμαι βέβαιος πως θα έχει κάτι καινούργιο.»

«Κάτι καινούργιο;» είπε ο μάστορας Πέδρο. «Η παράστασή μου έχει εξήντα χιλιάδες καινούργια πράγματα μέσα της. Και να σας πω, κύριε Δον Κιχώτη, είναι από τα πιο αξιόλογα θεάματα που μπορεί να δει κανείς σήμερα στον κόσμο. Αλλά operibus credite et non verbis_· ας πιστεύουμε τα έργα και όχι τα λόγια. Και τώρα ας πιάσουμε δουλειά, γιατί αργεί η ώρα και έχουμε πολλά να κάνουμε, να πούμε και να δείξουμε.»

Ο Δον Κιχώτης και ο Σάντσο τον υπάκουσαν και πήγαν εκεί όπου το θέαμα ήταν ήδη στημένο και ξεσκέπαστο, ολόγυρα φωτισμένο με αναμμένα κέρινα κεριά που του έδιναν λαμπρή και εντυπωσιακή όψη. Μόλις έφτασαν, ο μάστορ Πέδρο χώθηκε μέσα, γιατί αυτός ήταν που θα κινούσε τις μαριονέτες, ενώ ένα αγόρι, υπηρέτης του, στάθηκε απ’ έξω για να κάνει τον παρουσιαστή και να εξηγεί τα μυστήρια της παράστασης,

κρατώντας στο χέρι ένα ραβδί για να δείχνει τις φιγούρες καθώς εμφανίζονταν. Κι έτσι, αφού όλοι όσοι βρίσκονταν στο πανδοχείο πήραν θέση μπροστά στο θέαμα, άλλοι όρθιοι, ενώ ο Δον Κιχώτης, ο Σάντσο, ο ιπποκόμος και ο ξάδελφος βολεύτηκαν στις καλύτερες θέσεις, ο ερμηνευτής άρχισε να λέει όσα θα ακούσει ή θα δει εκείνος που διαβάζει ή ακούει το επόμενο κεφάλαιο.

p25e.jpg (28K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXVI. ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ Η ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΜΕ ΤΟ ΚΟΥΚΛΟΘΕΑΤΡΟ, ΜΑΖΙ ΚΑΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙ ΠΟΛΥ ΚΑΛΑ

p26a.jpg (157K)

Πλήρες μέγεθος

Όλοι σώπασαν, Τρώες και Τυρίοι· θέλω να πω πως όλοι όσοι παρακολουθούσαν το θέαμα κρέμονταν από τα χείλη του ερμηνευτή των θαυμάτων του, όταν ακούστηκαν από μέσα τύμπανα και σάλπιγγες, και κανονιές να πέφτουν. Ο θόρυβος κόπασε γρήγορα, κι έπειτα το αγόρι ύψωσε τη φωνή του και είπε: «Αυτή η αληθινή ιστορία που παρουσιάζεται εδώ μπροστά σας είναι παρμένη λέξη προς λέξη από τα γαλλικά χρονικά και από τα ισπανικά ρομάντσα που τα ξέρουν όλοι και τα τραγουδούν ακόμα και τα παιδιά στους δρόμους. Θέμα της είναι η απελευθέρωση της κυρίας του, της Μελισένδρας, από τον κύριο Δον Γαϊφέρος, όταν εκείνη ήταν αιχμάλωτη στην Ισπανία στα χέρια των Μαυριτανών, στην πόλη Σανσουένια, γιατί έτσι έλεγαν τότε αυτό που σήμερα λέγεται Σαραγόσα. Και εκεί μπορείτε να δείτε τον Δον Γαϊφέρο να παίζει τάβλι,

όπως ακριβώς το τραγουδούν—»

Στο τάβλι κάθεται ο Δον Γαϊφέρος και παίζει, γιατί τη Μελισένδρα τώρα πια την έχει ξεχάσει.

Κι εκείνη η μορφή που φαίνεται με κορόνα στο κεφάλι και σκήπτρο στο χέρι είναι ο αυτοκράτορας Καρλομάγνος, ο υποτιθέμενος πατέρας της Μελισένδρας, που, αγανακτισμένος βλέποντας την αδράνεια και την αδιαφορία του γαμπρού του, έρχεται να τον μαλώσει. Και προσέξτε με πόση ορμή και ένταση τον μαλώνει, που θα νόμιζε κανείς πως πάει να του ρίξει μισή ντουζίνα χτυπήματα με το σκήπτρο· και μάλιστα υπάρχουν συγγραφείς που λένε πως όντως του τα έριξε, και γερά κιόλας. Κι αφού του είπε πολλά για το ότι έθετε σε κίνδυνο την τιμή του επειδή δεν φρόντιζε να ελευθερώσει τη γυναίκα του, του είπε, όπως λέει η ιστορία,

Αρκετά είπα· τώρα φρόντισε να γίνουν.

Δείτε επίσης πώς ο αυτοκράτορας γυρίζει την πλάτη και αφήνει τον Don Gaiferos να βράζει από θυμό. Και τώρα βλέπετε πώς, μέσα σε ξέσπασμα οργής, πετάει μακριά του το τραπέζι και τη σκακιέρα, ζητάει βιαστικά την πανοπλία του και παρακαλεί τον ξάδελφό του Don Roland να του δανείσει το σπαθί του, τη Durindana. Ο Don Roland όμως αρνείται να του το δώσει και, αντί γι' αυτό, του προσφέρει να τον συνοδεύσει στη δύσκολη αποστολή που έχει αναλάβει. Εκείνος όμως, μέσα στην αντρειοσύνη και την οργή του, δεν το δέχεται και λέει πως μόνος του αρκεί για να σώσει τη γυναίκα του, ακόμα κι αν ήταν φυλακισμένη βαθιά στο κέντρο της γης. Και μ' αυτά αποσύρεται για να οπλιστεί και να ξεκινήσει αμέσως το ταξίδι

του. Τώρα, αξιότιμοι κύριοι, στρέψτε το βλέμμα σας σ' εκείνον τον πύργο που φαίνεται εκεί, που υποτίθεται πως είναι ένας από τους πύργους του αλκάθαρ της Σαραγόσα, αυτού που σήμερα λέγεται Aljaferia. Η κυρία που φαίνεται σ' εκείνο το μπαλκόνι, ντυμένη με μαυριτανικό τρόπο, είναι η απαράμιλλη Melisendra· πολλές φορές στεκόταν εκεί και κοίταζε τον δρόμο προς τη Γαλλία, βρίσκοντας παρηγοριά στην αιχμαλωσία της με τη σκέψη του Παρισιού και του συζύγου της. Προσέξτε τώρα κι ένα καινούργιο περιστατικό που συμβαίνει αυτή τη στιγμή, τέτοιο που ίσως να μην έχει ξαναφανεί ποτέ. Δεν βλέπετε εκείνον τον Μαυριτανό, που αθόρυβα και κρυφά, με το δάχτυλο στα χείλη, πλησιάζει τη Melisendra από πίσω; Και τώρα δείτε πώς της τυπώνει ένα φιλί στα χείλη, πόσο βιάζεται εκείνη να φτύσει και να τα σκουπίσει με το λευκό μανίκι του πουκαμίσου της, και πώς θρηνεί και τραβά τα όμορφα μαλλιά της, σαν να έφταιγαν αυτά για την προσβολή. Προσέξτε επίσης πως εκείνος ο επιβλητικός Μαυριτανός που βρίσκεται στον διάδρομο είναι ο βασιλιάς Marsilio της Sansueña, ο οποίος, μόλις είδε την αυθάδεια του Μαυριτανού, διατάζει αμέσως —αν και είναι συγγενής του και πολύ αγαπητός του— να τον συλλάβουν και να του ρίξουν διακόσιες μαστιγιές, καθώς θα τον περιφέρουν στους δρόμους της πόλης σύμφωνα με το έθιμο, με κήρυκες μπροστά και ανθρώπους της δικαιοσύνης από πίσω. Και να τους τώρα που βγαίνουν για να εκτελέσουν την ποινή, παρόλο που το αδίκημα μόλις έχει διαπραχθεί· γιατί στους Μαυριτανούς δεν υπάρχουν κατηγορητήρια ούτε αναβολές, όπως σε μας.»

Εδώ ο Don Quixote φώναξε: «Παιδί μου, παιδί μου, προχώρα ίσια με την ιστορία σου και μην μπλέκεις σε καμπές και λοξοδρομήσεις, γιατί για να στηθεί καθαρά ένα γεγονός χρειάζονται πολλές αποδείξεις και επιβεβαιώσεις». Και ο Master Pedro είπε από μέσα: «Αγόρι μου, μείνε στο κείμενό σου και κάνε όπως σου λέει ο κύριος· αυτό είναι το καλύτερο. Κράτα τη μελωδία απλή και μην πας να βάλεις αρμονίες, γιατί όταν γίνονται πολύ περίτεχνες συνήθως καταρρέουν».

«Θα το κάνω», είπε το αγόρι, και συνέχισε: «Αυτή η μορφή που βλέπετε εδώ καβάλα στ' άλογο, τυλιγμένη με γασκονικό μανδύα, είναι ο ίδιος ο Δον Γαϊφέρος. Η γυναίκα του, τώρα πια εκδικημένη για την προσβολή του ερωτοχτυπημένου Μαυριτανού, στέκεται στο μπαλκόνι του πύργου με πιο ήρεμο και γαλήνιο ύφος· τον είδε, αλλά δεν τον αναγνώρισε, και του μιλά νομίζοντάς τον κάποιον ταξιδιώτη, λέγοντάς του όλα όσα λέει και το ρομάντσο που αρχίζει—»

«Αν, κύριε ιππότη, τραβάτε για τη Γαλλία, αχ! τον Γαϊφέρο να ζητήσετε—»

«δεν το επαναλαμβάνω εδώ, γιατί η πολυλογία κουράζει και φέρνει αποστροφή. Αρκεί να πούμε πως ο Δον Γαϊφέρος φανερώνει ποιος είναι, και πως από τις χαρούμενες κινήσεις της η Μελισένδρα μας δείχνει ότι τον αναγνώρισε. Κι ακόμα περισσότερο: τώρα τη βλέπουμε να κατεβαίνει από το μπαλκόνι για να καθίσει στα καπούλια του καλού αλόγου του άντρα της. Αλλά αλίμονο, δύστυχη κυρία! Η άκρη από το μεσοφόρι της πιάστηκε σε ένα από τα κάγκελα του μπαλκονιού και μένει κρεμασμένη στον αέρα, χωρίς να μπορεί να φτάσει στο έδαφος. Μα βλέπετε πώς ο συμπονετικός ουρανός στέλνει

βοήθεια στις πιο μεγάλες μας ανάγκες: ο Δον Γαϊφέρος προχωρά, και χωρίς να τον νοιάζει αν θα σκιστεί ή όχι το πλούσιο μεσοφόρι, την αρπάζει και τη φέρνει κάτω με τη δύναμη των χεριών του· ύστερα, με μια κίνηση, τη βάζει στα καπούλια του αλόγου του, καβάλα σαν άντρα, και της λέει να κρατηθεί γερά και να περάσει τα χέρια της γύρω από τον λαιμό του, σταυρώνοντάς τα πάνω στο στήθος του για να μην πέσει, γιατί η κυρία Μελισένδρα δεν ήταν μαθημένη σε τέτοιον τρόπο ιππασίας. Βλέπετε επίσης πως το χλιμίντρισμα του αλόγου δείχνει πόσο ευχαριστημένο είναι με το γενναίο και όμορφο φορτίο που κουβαλά, τον κύριό του και την κυρά του. Βλέπετε πώς γυρίζουν και βγαίνουν από την πόλη, και γεμάτοι χαρά παίρνουν τον δρόμο για το Παρίσι. Πηγαίνετε στο καλό, αξεπέραστο ζευγάρι αληθινών εραστών! Είθε να φτάσετε σώοι στην ποθητή πατρίδα σας, και η τύχη να μη βάλει κανένα εμπόδιο στο καλό σας ταξίδι· είθε τα μάτια των φίλων και των συγγενών σας να σας δουν να ζείτε με ειρήνη και γαλήνη τις υπόλοιπες μέρες της ζωής σας — και να είναι τόσες πολλές όσες κι εκείνες του Νέστορα!»

Εδώ ο μάστορας Πέδρο ξαναφώναξε και είπε: «Απλά, αγόρι μου! Όχι τόσες εξάρσεις· κάθε επιτήδευση είναι κακή.»

Ο διερμηνέας δεν απάντησε, αλλά συνέχισε: «Δεν έλειπαν τα αργόσχολα μάτια, που τα βλέπουν όλα, για να δουν τη Μελισένδρα να κατεβαίνει και να ανεβαίνει στ' άλογο, κι αμέσως έφτασε η είδηση στον βασιλιά Μαρσίλιο, που διέταξε χωρίς καθυστέρηση να σημάνει συναγερμός· και δείτε τι αναστάτωση γίνεται, και πώς η πόλη πνίγεται από τον ήχο των καμπανών που χτυπούν στους πύργους όλων των τζαμιών.»

«Όχι, όχι», είπε τότε ο Δον Κιχώτης· «σ' αυτό με τις καμπάνες ο μάστορ Πέδρο πέφτει πολύ έξω, γιατί οι Μαυριτανοί δεν χρησιμοποιούν καμπάνες· έχουν μόνο τύμπανα και ένα είδος μικρής σάλπιγγας, κάπως σαν το δικό μας κλαρίνο· να χτυπούν έτσι καμπάνες στη Σανσουένια είναι ολοφάνερα μεγάλη ανοησία.»

Μόλις το άκουσε αυτό, ο μάστορ Πέδρο σταμάτησε να χτυπά τις καμπάνες και είπε: «Μην κολλάτε σε μικροπράγματα, κύριε Δον Κιχώτη, και μην απαιτείτε μια τελειότητα που δεν γίνεται να επιτευχθεί. Δεν παίζονται σχεδόν κάθε μέρα γύρω μας χίλιες κωμωδίες γεμάτες με χιλιάδες ανακρίβειες και παραλογισμούς; Κι όμως, παρ' όλα αυτά, γνωρίζουν μεγάλη επιτυχία και ο κόσμος τις παρακολουθεί όχι μόνο με χειροκροτήματα, αλλά και με θαυμασμό και όλα τα σχετικά. Συνέχισε, αγόρι μου, και μη δίνεις σημασία· γιατί όσο εγώ γεμίζω το πουγκί μου, δεν με νοιάζει κι αν δείχνω τόσες ανακρίβειες όσες είναι οι σκονίτσες που φαίνονται μέσα σε μια αχτίδα ήλιου.»

«Σωστά», είπε ο Δον Κιχώτης· και το αγόρι συνέχισε: «Δείτε τι πολυάριθμο και λαμπερό πλήθος ιππέων ξεχύνεται από την πόλη κυνηγώντας τους δυο πιστούς εραστές· τι σάλπιγγες ηχούν, τι κέρατα βροντούν, τι τύμπανα και ταμπούρα χτυπούν· φοβάμαι πως θα τους προλάβουν και θα τους φέρουν πίσω δεμένους στην ουρά του ίδιου τους του αλόγου, κι αυτό θα ήταν φρικτό θέαμα.»

p26b.jpg (342K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Δον Κιχώτης όμως, βλέποντας τέτοιο σμήνος από Μαυριτανούς και ακούγοντας τέτοιον σαματά, έκρινε πως έπρεπε να βοηθήσει τους φυγάδες. Σηκώθηκε λοιπόν όρθιος και φώναξε δυνατά: «Όσο ζω, δεν θα επιτρέψω ποτέ να γίνει μπροστά μου τέτοια ατιμία σε έναν τόσο ξακουστό ιππότη και άφοβο εραστή όπως ο Δον Γαϊφέρος. Σταθείτε! Άθλιο κατακάθι, μην τον ακολουθείτε και μην τον κυνηγάτε, γιατί αλλιώς θα λογαριαστείτε μαζί μου στη μάχη!» Και κάνοντας πράξη τα λόγια του, τράβηξε το σπαθί του και με ένα πήδημα βρέθηκε δίπλα στο θέαμα· τότε, με πρωτοφανή ταχύτητα και λύσσα, άρχισε να κατεβάζει χτυπήματα στο κουκλολόι των Μαυριτανών, ρίχνοντας κάτω άλλους, αποκεφαλίζοντας άλλους, σακατεύοντας τον έναν και διαλύοντας τον άλλον. Και ανάμεσα σε πολλά ακόμη, έδωσε κι ένα κάθετο χτύπημα που, αν ο μάστορας Πέδρο δεν είχε σκύψει, μαζευτεί και παραμερίσει, θα του είχε κόψει το κεφάλι τόσο εύκολα σαν να ήταν από αμυγδαλόπαστα. Ο μάστορας Πέδρο ούρλιαζε συνέχεια: «Σταματήστε! Κύριε Δον Κιχώτη! Δεν βλέπετε πως δεν είναι αληθινοί Μαυριτανοί αυτοί που γκρεμίζετε, σκοτώνετε και καταστρέφετε, αλλά μικρές χάρτινες φιγούρες; Κοιτάξτε —αμαρτωλός που είμαι!— πώς μου διαλύετε και μου ρημάζετε όλο μου το βιος!» Όμως, παρ' όλα αυτά, ο Δον Κιχώτης δεν σταματούσε να ρίχνει ασταμάτητα κοψιές, ξιφουλκιές, κάθετα και ανάποδα χτυπήματα, ώσπου τελικά, σε λιγότερο χρόνο απ' όσο χρειάζονται δύο «Πιστεύω», είχε γκρεμίσει ολόκληρο το θέαμα, με όλα τα σκηνικά και τις φιγούρες του σπασμένα και κομματιασμένα, τον βασιλιά Μαρσίλιο βαριά τραυματισμένο και τον αυτοκράτορα Καρλομάγνο με το στέμμα και το κεφάλι του σχισμένα στα

δύο. Όλο το κοινό αναστατώθηκε, η μαϊμού το έβαλε στα πόδια και ανέβηκε στη στέγη του χανιού, ο ξάδελφος τρόμαξε, κι ακόμη κι ο ίδιος ο Σάντσο Πάνθα φοβήθηκε πολύ· γιατί, όπως ορκιζόταν όταν πια είχε περάσει η μπόρα, δεν είχε ξαναδεί ποτέ τον αφέντη του σε τόσο άγρια έξαψη.

Αφού λοιπόν ολοκληρώθηκε η ολοκληρωτική καταστροφή του θεάματος, ο Δον Κιχώτης κάπως ηρέμησε και είπε: «Μακάρι να είχα τώρα μπροστά μου όλους εκείνους που δεν πιστεύουν ή δεν θέλουν να πιστέψουν πόσο χρήσιμοι είναι στον κόσμο οι πλανόδιοι ιππότες. Σκεφτείτε μόνο: αν δεν ήμουν εγώ εδώ παρών, τι θα είχαν απογίνει ο γενναίος Δον Γαϊφέρος και η όμορφη Μελισένδρα; Να είστε βέβαιοι πως ως τώρα εκείνα τα σκυλιά θα τους είχαν προφτάσει και θα τους είχαν κάνει κάποιο κακό. Λοιπόν, ζήτω η ιπποσύνη της περιπλάνησης, πάνω απ' οτιδήποτε ζει σήμερα πάνω στη γη!»

«Ας ζήσει, και με το καλό», είπε τότε ο μάστορας Πέδρο με αδύναμη φωνή, «κι ας πεθάνω εγώ, γιατί είμαι τόσο άτυχος που μπορώ να πω μαζί με τον βασιλιά Δον Ροδρίγο—»

Χτες ήμουν άρχοντας της Ισπανίας· σήμερα δεν μου έμεινε ούτε ένας πύργος που να μπορώ να πω πως είναι δικός μου.

Πριν από μισή ώρα; όχι, πριν καλά καλά από ένα λεπτό, έβλεπα τον εαυτό μου άρχοντα βασιλιάδων και αυτοκρατόρων, με τους στάβλους μου γεμάτους αμέτρητα άλογα και τα μπαούλα και τα σακιά μου φορτωμένα με αμέτρητα λαμπρά φορέματα. Και τώρα βρίσκομαι ρημαγμένος και ταπεινωμένος, άπορος και ζητιάνος, και πάνω απ' όλα χωρίς τη μαϊμού μου· γιατί, μα την πίστη μου, θα ιδρώσουν τα

δόντια μου ώσπου να την ξαναπιάσω. Κι όλα αυτά εξαιτίας της απερίσκεπτης μανίας του κυρ-ιππότη εδώ, που, όπως λένε, προστατεύει τα ορφανά, επανορθώνει αδικίες και κάνει κι άλλα φιλάνθρωπα έργα· μόνο που στη δική μου περίπτωση οι γενναιόδωρες προθέσεις του βγήκαν λειψές, δοξασμένοι και ευλογημένοι να 'ναι οι ύψιστοι ουρανοί! Αλήθεια, ιππότης της θλιβερής μορφής πρέπει να είναι, αφού παραμόρφωσε τη δική μου.»

Ο Σάντσο Πάνθα συγκινήθηκε από τα λόγια του δον Πέδρο και του είπε: «Μην κλαις και μην οδύρεσαι, μαστρο-Πέδρο· μου ραγίζεις την καρδιά. Να ξέρεις πως ο αφέντης μου, ο Δον Κιχώτης, είναι τόσο καλός καθολικός και τόσο ευσυνείδητος χριστιανός, που αν καταλάβει πως σου έκανε οποιοδήποτε κακό, θα το παραδεχτεί και θα θελήσει να το πληρώσει, να το επανορθώσει, και μάλιστα κάτι παραπάνω.»

«Αρκεί ο σεῆόρ Δον Κιχώτης να μου πληρώσει ένα μέρος από το έργο που κατέστρεψε», είπε ο μαστρο-Πέδρο, «κι εγώ θα μείνω ικανοποιημένος, και η εξοχότητά του θα ξαλαφρώσει τη συνείδησή του· γιατί δεν μπορεί να σωθεί όποιος κρατάει ξένο πράγμα παρά τη θέληση του ιδιοκτήτη του και δεν κάνει αποκατάσταση.»

«Σωστά είναι αυτά», είπε ο Δον Κιχώτης· «όμως αυτή τη στιγμή δεν ξέρω να έχω τίποτε δικό σου, μαστρο-Πέδρο.»

«Τι λες!» αποκρίθηκε ο μαστρο-Πέδρο. «Και αυτά εδώ τα λείψανα που κείτονται πάνω στο γυμνό, σκληρό χώμα — ποιος τα σκόρπισε και τα έκανε κομμάτια, αν όχι η ακατανίκητη δύναμη εκείνου του πανίσχυρου μπράτσου; Και τίνος ήταν τα

σώματα στα οποία ανήκαν, αν όχι δικά μου; Και από τι έβγαζα το ψωμί μου, αν όχι από αυτά;»

«Τώρα πια είμαι απόλυτα βέβαιος», είπε ο Δον Κιχώτης, «για κάτι που είχα πιστέψει πολλές φορές και παλιότερα: πως οι μάγοι που με καταδιώκουν δεν κάνουν τίποτε άλλο παρά να βάζουν μπροστά στα μάτια μου μορφές σαν κι αυτές και ύστερα να τις αλλάζουν και να τις μεταμορφώνουν όπως τους αρέσει. Σας διαβεβαιώνω, κύριοι που με ακούτε τώρα, πως όλα όσα έγιναν εδώ μού φάνηκαν πέρα για πέρα αληθινά· ότι η Μελισένδρα ήταν η Μελισένδρα, ο Δον Γαϊφέρος ο Δον Γαϊφέρος, ο Μαρσίλιος ο Μαρσίλιος και ο Καρλομάγνος ο Καρλομάγνος. Γι' αυτό άναψε ο θυμός μου· και, για να μείνω πιστός στο χρέος μου ως περιπλανώμενος ιππότης, προσπάθησα να βοηθήσω και να προστατέψω εκείνους που έφευγαν, και μ' αυτή την καλή πρόθεση έκανα όσα είδατε. Αν το αποτέλεσμα βγήκε αντίθετο απ' αυτό που ήθελα, δεν φταίω εγώ, αλλά εκείνα τα μοχθηρά όντα που με κυνηγούν. Παρ' όλα αυτά, είμαι πρόθυμος να επιβαρυνθώ με τα έξοδα γι' αυτό το σφάλμα μου, παρόλο που δεν έγινε από κακή πρόθεση· ας δει ο μάστορας Πέδρο τι ζητά για τις χαλασμένες φιγούρες, γιατί δέχομαι να το πληρώσω αμέσως, σε καλό και νόμιμο καστιλιάνικο χρήμα.»

Ο μάστορας Πέδρο του έκανε μια υπόκλιση και είπε: «Τίποτε λιγότερο δεν περίμενα από την ξεχωριστή χριστιανική αρετή του γενναίου Δον Κιχώτη της Μάντσας, του αληθινού βοηθού και προστάτη όλων των άπορων και κατατρεγμένων περιπλανώμενων. Ο αφέντης πανδοχέας εδώ και ο μεγάλος Σάντσο Πάντσα θα είναι οι διαιτητές και εκτιμητές ανάμεσα σε

εσάς και σε μένα, για το πόσο αξίζουν ή μπορεί να αξίζουν αυτές οι ρημαγμένες φιγούρες.»

Ο πανδοχέας και ο Σάντσο συμφώνησαν, κι έπειτα ο μάστορας Πέδρο σήκωσε από το χώμα τον βασιλιά Μαρσίλιο της Σαραγόσας χωρίς κεφάλι και είπε: «Εδώ βλέπετε πόσο αδύνατο είναι να ξαναγίνει αυτός ο βασιλιάς όπως ήταν πριν· γι' αυτό νομίζω, με όλο τον σεβασμό στη δική σας καλύτερη κρίση, πως για τον θάνατο, τη σφαγή και την απώλειά του θα μπορούσαν να μου δοθούν τέσσερα ρεάλια και μισό.»

«Συνέχισε», είπε ο Δον Κιχώτης.

«Λοιπόν, γι' αυτό το σκίσιμο από πάνω ως κάτω», συνέχισε ο μάστορας Πέδρο, παίρνοντας στα χέρια του τον σχισμένο αυτοκράτορα Καρλομάγνο, «δεν θα ήταν και πολύ αν ζητούσα πέντε ρεάλια και ένα τέταρτο.»

«Δεν είναι και λίγο», είπε ο Σάντσο.

«Ούτε και πολύ είναι», είπε ο πανδοχέας· «στρογγυλέψτε το και πείτε πέντε ρεάλια.»

«Ας πάρει και τα πέντε και το τέταρτο», είπε ο Δον Κιχώτης· «γιατί το συνολικό ποσό αυτής της αξιοσημείωτης συμφοράς δεν κρίνεται από ένα τέταρτο πάνω ή κάτω. Και τελειώνετε γρήγορα, μάστορα Πέδρο, γιατί πλησιάζει η ώρα του δείπνου και αρχίζω να νιώθω πως πεινάω.»

«Για αυτό το ομοίωμα», είπε ο μάστορας Πέδρο, «που δεν έχει μύτη και του λείπει κι ένα μάτι, και που είναι η ωραία Μελισένδρα, ζητώ —και νομίζω πως είναι λογική τιμή— δύο ρεάλια και δώδεκα μαραβέδια.»

«Ο ίδιος ο διάβολος πρέπει να κρύβεται εδώ μέσα», είπε ο Δον Κιχώτης, «αν η Μελισένδρα και ο άντρας της δεν έχουν φτάσει ήδη τουλάχιστον στα σύνορα της Γαλλίας· γιατί το άλογο που καβαλούσαν μου φάνηκε πως πετούσε αντί να καλπάζει. Οπότε μη δοκιμάζεις να μου πουλήσεις γουρούνι στο σακί, δείχνοντάς μου εδώ μια Μελισένδρα χωρίς μύτη, ενώ τώρα ίσως απολαμβάνει την ησυχία της με τον άντρα της στη Γαλλία. Ο Θεός να βοηθά τον καθένα στα δικά του, μάστορα Πέδρο, κι ας φερόμαστε όλοι δίκαια και τίμια· και τώρα συνέχισε.»

Ο μάστορας Πέδρο, βλέποντας πως ο Δον Κιχώτης άρχιζε πάλι να παραστρατεί και να γυρίζει στην παλιά του παραξενιά, δεν ήθελε να τον αφήσει να του ξεφύγει, κι έτσι του είπε: «Αυτή δεν μπορεί να είναι η Μελισένδρα· θα είναι κάποια από τις δεσποινίδες που την υπηρετούσαν. Αν μου δώσετε εξήντα μαραβέδια γι' αυτήν, θα είμαι ικανοποιημένος και πλήρως πληρωμένος.»

Και συνέχισε έτσι, βάζοντας τιμή σε πάρα πολλά ακόμη σπασμένα ομοιώματα· κι όταν οι δύο διαιτητές τα υπολόγισαν και τα τακτοποίησαν έτσι ώστε να μείνουν και οι δύο πλευρές ικανοποιημένες, το σύνολο έφτασε τα σαράντα ρεάλια και τρία τέταρτα. Πέρα από αυτό το ποσό, που ο Σάντσο πλήρωσε αμέσως, ο μάστορας Πέδρο ζήτησε άλλα δύο ρεάλια για τον κόπο του να πιάσει τον πίθηκο.

«Δώσ' του τα, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης· «όχι για να πιάσει τον πίθηκο, αλλά για να μεθύσει. Κι εγώ αυτή τη στιγμή θα έδινα διακόσια σε όποιον μπορούσε να μου πει με βεβαιότητα τα καλά νέα, ότι η κυρία Δόνια Μελισάνδρα και ο κύριος Δον

Γαϊφέρος βρίσκονται τώρα στη Γαλλία, ανάμεσα στους δικούς τους.»

«Κανείς δεν θα μπορούσε να μας το πει καλύτερα από τον πίθηκό μου», είπε ο μάστορας Πέδρο· «αλλά ούτε ο διάβολος δεν θα μπορούσε να τον πιάσει τώρα. Παρ' όλα αυτά, υποψιάζομαι πως η αγάπη και η πείνα θα τον σπρώξουν να έρθει να με βρει απόψε· κι αύριο δεν αργεί να ξημερώσει, οπότε θα δούμε.»

Με λίγα λόγια, η φουρτούνα με το κουκλοθέατρο κόπασε, και στο τέλος όλοι δείπνησαν ήσυχα και με καλή διάθεση, με έξοδα του Δον Κιχώτη, γιατί ήταν η ίδια η γενναιοδωρία. Πριν ακόμη χαράξει, ο άνθρωπος με τις λόγχες και τις αλαβάρδες έφυγε, και λίγο μετά την αυγή ο ξάδελφος και ο υπηρέτης ήρθαν να αποχαιρετήσουν τον Δον Κιχώτη· ο πρώτος για να γυρίσει στο σπίτι του, ο δεύτερος για να συνεχίσει το ταξίδι του, για το οποίο ο Δον Κιχώτης τού έδωσε δώδεκα ρεάλ για βοήθεια. Ο μάστορας Πέδρο δεν είχε καμία διάθεση να πιάσει άλλη κουβέντα με τον Δον Κιχώτη, που τον ήξερε πια πολύ καλά· έτσι σηκώθηκε πριν βγει ο ήλιος και, αφού μάζεψε ό,τι είχε απομείνει από το θέαμά του και έπιασε τη μαϊμού του, έφυγε κι αυτός να αναζητήσει τις περιπέτειές του. Ο πανδοχέας, που δεν γνώριζε τον Δον Κιχώτη, έμενε το ίδιο κατάπληκτος τόσο με τις τρελές του πράξεις όσο και με τη γενναιοδωρία του. Και τέλος, ο Σάντσο, με εντολή του αφέντη του, τον πλήρωσε πολύ πλουσιοπάροχα, και αφού τον αποχαιρέτησαν, έφυγαν από το πανδοχείο γύρω στις οκτώ το πρωί και πήραν τον δρόμο τους, όπου θα τους αφήσουμε να συνεχίσουν το ταξίδι τους, γιατί αυτό είναι αναγκαίο ώστε να

εκτεθούν κάποια άλλα ζητήματα, απαραίτητα για να ξεκαθαρίσει αυτή η ξακουστή ιστορία.

p26e.jpg (34K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 27. ΟΠΟΥ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΤΑΙ ΠΟΙΟΙ ΗΤΑΝ Ο ΜΑΣΤΟΡΑΣ ΠΕΔΡΟ ΚΑΙ Η ΜΑΪΜΟΥ ΤΟΥ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΗΝ ΑΤΥΧΙΑ ΠΟΥ ΕΙΧΕ Ο ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΜΕ ΤΟ ΓΚΑΡΙΣΜΑ, ΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΔΕΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΕ ΟΠΩΣ ΘΑ ΗΘΕΛΕ ΟΥΤΕ ΟΠΩΣ ΠΕΡΙΜΕΝΕ

p27a.jpg (135K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Σίντε Αμέτε, ο χρονικογράφος αυτής της μεγάλης ιστορίας, ανοίγει το κεφάλαιο με τα εξής λόγια: «Ορκίζομαι ως καθολικός χριστιανός». Γι' αυτό ο μεταφραστής του εξηγεί πως το ότι ο Σίντε Αμέτε ορκιζόταν ως καθολικός χριστιανός, ενώ ήταν —όπως αναμφίβολα ήταν— Μαυριτανός, σήμαινε απλώς το εξής: όπως ένας καθολικός χριστιανός που δίνει όρκο ορκίζεται, ή οφείλει να ορκίζεται, στην αλήθεια και να λέει την αλήθεια σε όσα βεβαιώνει, έτσι κι εκείνος έλεγε την αλήθεια σε όλα όσα αποφάσιζε να γράψει για τον Κιχώτη, και ιδιαίτερα όταν αποκάλυπτε ποιος ήταν ο Μαΐστρος Πέδρο και τι ήταν εκείνη η μαντική μαϊμού που είχε αφήσει άφωνο όλο τον κόσμο στα χωριά με τις προφητείες της. Λέει λοιπόν ότι όποιος έχει διαβάσει το Πρώτο Μέρος αυτής της ιστορίας θα θυμάται αρκετά καλά τον Χινές δε Πασαμόντε, εκείνον που ο Δον Κιχώτης ελευθέρωσε μαζί με άλλους κατάδικους των γαλέρων στη Σιέρα Μορένα· μια καλοσύνη για την οποία αργότερα πήρε ελάχιστη ευγνωμοσύνη και ακόμη χειρότερη

ανταπόδοση από εκείνη την κακόβουλη και διεφθαρμένη συμμορία. Αυτός ο Χινές δε Πασαμόντε —ο Δον Χινεσίγιο δε Παραπίγια, όπως τον αποκαλούσε ο Δον Κιχώτης— ήταν εκείνος που έκλεψε τον Γκρίζο από τον Σάντσο Πάνθα· και επειδή στο Πρώτο Μέρος, από λάθος των τυπογράφων, δεν εξηγήθηκε ούτε πώς ούτε πότε έγινε αυτό, πολλοί έμειναν με την απορία και απέδωσαν στη δήθεν κακή μνήμη του συγγραφέα κάτι που στην πραγματικότητα ήταν απλώς τυπογραφικό σφάλμα. Στην πραγματικότητα, ο Χινές τον έκλεψε ενώ ο Σάντσο Πάνθα κοιμόταν ξαπλωμένος ανάσκελα, χρησιμοποιώντας το ίδιο τέχνασμα και την ίδια μέθοδο που είχε χρησιμοποιήσει ο Μπρουνέλο όταν έκλεψε το άλογο του Σακριπάντε ανάμεσα από τα πόδια του, στην πολιορκία της Αλμπράκκα· και, όπως έχει ήδη ειπωθεί, ο Σάντσο αργότερα τον ξαναβρήκε. Αυτός λοιπόν ο Χινές, φοβούμενος μήπως τον πιάσουν οι άνθρωποι της δικαιοσύνης, που τον αναζητούσαν για να τον τιμωρήσουν για τις αμέτρητες απάτες και παρανομίες του —τόσες πολλές και τόσο σοβαρές, ώστε είχε γράψει ο ίδιος ολόκληρο μεγάλο βιβλίο όπου τις εξιστορούσε— αποφάσισε να αλλάξει τόπο, να περάσει στο βασίλειο της Αραγωνίας, να σκεπάσει το αριστερό του μάτι και να πιάσει δουλειά ως κουκλοπαίκτης· γιατί αυτή την τέχνη, όπως και τα ταχυδακτυλουργικά, την κατείχε άψογα. Έτυχε μάλιστα να αγοράσει από κάποιους απελευθερωμένους χριστιανούς που επέστρεφαν από τη Βαρβαρία τη μαϊμού, την οποία εκπαίδευσε να πηδά στον ώμο του μόλις της έκανε ένα συγκεκριμένο νόημα και να του ψιθυρίζει, ή να φαίνεται πως του ψιθυρίζει, στο αυτί. Έτσι προετοιμασμένος, πριν μπει σε οποιοδήποτε χωριό όπου

σκόπευε να πάει με το θέαμά του και τη μαϊμού του, φρόντιζε να μάθει στο κοντινότερο χωριό, ή από το πιο κατάλληλο πρόσωπο που μπορούσε να βρει, ποια συγκεκριμένα γεγονότα είχαν συμβεί εκεί και σε ποιους. Τα κρατούσε όλα καλά στο μυαλό του, και το πρώτο που έκανε ήταν να παρουσιάσει το θέαμά του, άλλοτε με τη μία ιστορία, άλλοτε με την άλλη, όλες όμως ζωηρές, διασκεδαστικές και οικείες. Μόλις τελείωνε η παράσταση, έφερνε στο προσκήνιο τα χαρίσματα της μαϊμούς του και διαβεβαίωνε το κοινό πως μπορούσε να μαντεύει τα περασμένα και τα παρόντα, αλλά για το μέλλον δεν ήξερε τίποτα. Για κάθε ερώτηση που απαντούσε ζητούσε δύο ρεάλια, και σε μερικούς έκανε και έκπτωση, ανάλογα με το πώς έκοβε τους ερωτώντες. Κι όταν πότε πότε έφτανε σε σπίτια όπου είχαν συμβεί πράγματα που εκείνος ήδη γνώριζε για τους ανθρώπους που έμεναν εκεί, ακόμη κι αν δεν τον ρωτούσαν τίποτα, επειδή δεν ήθελαν να πληρώσουν, έκανε το νόημα στη μαϊμού και ύστερα δήλωνε πως εκείνη του είχε πει το τάδε και το τάδε, πράγματα που ταίριαζαν απόλυτα στην περίσταση. Έτσι απέκτησε τεράστια φήμη και όλοι έτρεχαν από πίσω του. Άλλες φορές πάλι, επειδή ήταν πανέξυπνος και πανούργος, απαντούσε με τέτοιον τρόπο ώστε οι απαντήσεις να ταιριάζουν στις ερωτήσεις· και καθώς κανείς δεν τον στρίμωχνε με δεύτερες ερωτήσεις ούτε τον πίεζε να εξηγήσει πώς ακριβώς μάντευε η μαϊμού του, τους ξεγελούσε όλους και γέμιζε το πουγκί του. Μόλις μπήκε στο πανδοχείο, αναγνώρισε αμέσως τον Δον Κιχώτη και τον Σάντσο, και με αυτή τη γνώση ήταν εύκολο να τους καταπλήξει, όπως και όλους τους άλλους που βρίσκονταν εκεί· όμως θα του είχε κοστίσει ακριβά, αν ο Δον Κιχώτης είχε κατεβάσει το χέρι του λίγο πιο

χαμηλά όταν έκοψε το κεφάλι του βασιλιά Μαρσίλιο και κατέστρεψε όλους τους ιππείς του, όπως διηγήθηκε το προηγούμενο κεφάλαιο.

Αυτά για τον μάστορα Πέδρο και τον πίθηκό του· και τώρα ας ξαναγυρίσουμε στον Δον Κιχώτη της Μάντσας. Μόλις έφυγε από το πανδοχείο, αποφάσισε πριν απ' όλα να περάσει από τις όχθες του Έβρου και τα γύρω μέρη, πριν μπει στην πόλη της Σαραγόσας, γιατί ο καιρός που απέμενε ώσπου να αρχίσουν οι κονταρομαχίες ήταν αρκετός για όλα. Έτσι πήρε τον δρόμο και προχώρησε δυο μέρες χωρίς να του συμβεί τίποτε άξιο να γραφτεί, ώσπου την τρίτη μέρα, καθώς ανέβαινε έναν λόφο, άκουσε δυνατό θόρυβο από τύμπανα, σάλπιγγες και πυροβολισμούς από μουσκέτα. Στην αρχή νόμισε πως περνούσε από εκεί κάποιο σύνταγμα στρατιωτών και, για να τους δει, κέντρισε τον Ροσινάντε και ανέβηκε στην κορυφή. Όταν έφτασε πάνω, είδε στους πρόποδες περισσότερους από διακόσιους άντρες, έτσι του φάνηκε, οπλισμένους με κάθε λογής όπλα: λόγχες, βαλλίστρες, κοφτερά κοντάρια, αλαβάρδες και σάρισες, μαζί με λίγα μουσκέτα και πάρα πολλές ασπίδες. Κατέβηκε την πλαγιά και πλησίασε το πλήθος αρκετά ώστε να διακρίνει καθαρά τις σημαίες, να ξεχωρίσει τα χρώματα και να δει τα εμβλήματα που έφεραν, ιδίως ένα πάνω σε μια σημαία από λευκό σατέν, όπου ήταν ζωγραφισμένος με πολύ ζωντανό τρόπο ένας γάιδαρος σαν μικρή σαρδέλα, με το κεφάλι ψηλά, το στόμα ανοιχτό και τη γλώσσα έξω, σαν να ήταν έτοιμος να γκαρίξει· και γύρω του ήταν γραμμένοι με μεγάλα γράμματα αυτοί οι δυο στίχοι—

Δεν γκάρισαν άδικα, οι δυο μας αλκάλδηδες.

Από αυτό το έμβλημα ο Δον Κιχώτης κατάλαβε πως αυτοί οι άνθρωποι πρέπει να ήταν από την πόλη του γκαρίσματος, και το είπε στον Σάντσο, εξηγώντας του τι έγραφε η σημαία. Ταυτόχρονα παρατήρησε πως εκείνος που τους είχε διηγηθεί την υπόθεση είχε κάνει λάθος λέγοντας ότι οι δυο που γκάρισαν ήταν ρεχιδόρες, γιατί, σύμφωνα με τους στίχους της σημαίας, ήταν αλκάλδηδες. Τότε ο Σάντσο απάντησε: «Κύριε, αυτό δεν είναι και τίποτα σπουδαίο, γιατί μπορεί οι ρεχιδόρες που γκάρισαν τότε να έγιναν αργότερα αλκάλδηδες της πόλης τους, κι έτσι να τους ταιριάζουν και οι δυο τίτλοι· άλλωστε, για την αλήθεια της ιστορίας δεν αλλάζει τίποτα αν αυτοί που γκάρισαν ήταν αλκάλδηδες ή ρεχιδόρες, αρκεί βέβαια να γκάρισαν· γιατί το ίδιο εύκολα μπορεί να γκαρίσει ένας αλκάλδης όσο κι ένας ρεχιδόρ.» Με λίγα λόγια, κατάλαβαν καθαρά πως η πόλη που είχε γίνει περίγελος είχε βγει τώρα να πολεμήσει κάποια άλλη που την είχε κοροϊδέψει περισσότερο απ' όσο ήταν δίκαιο ή ταιριαστό ανάμεσα σε γείτονες.

Ο Δον Κιχώτης πήγε να ενωθεί μαζί τους, προς μεγάλη δυσφορία του Σάντσο, γιατί ποτέ δεν του άρεσε να μπλέκεται σε τέτοιου είδους εξορμήσεις. Οι άντρες του σώματος τον έβαλαν ανάμεσά τους, περνώντας τον για δικό τους άνθρωπο. Ο Δον Κιχώτης, κατεβάζοντας την προσωπίδα του, προχώρησε με άνετο ύφος και σιγουριά προς το λάβαρο με τον γάιδαρο, και όλοι οι σημαντικοί άντρες του στρατεύματος μαζεύτηκαν γύρω του για να τον δουν, κοιτάζοντάς τον με τη συνηθισμένη έκπληξη που ένιωθε όποιος τον έβλεπε πρώτη φορά. Ο Δον Κιχώτης, βλέποντάς τους να τον εξετάζουν τόσο προσεκτικά και πως κανείς δεν του μιλούσε ούτε του έκανε κάποια

ερώτηση, αποφάσισε να εκμεταλλευτεί τη σιωπή τους. Έτσι, σπάζοντας πρώτος τη σιωπή, ύψωσε τη φωνή του και είπε: «Αξιότιμοι κύριοι, σας παρακαλώ όσο πιο θερμά μπορώ να μη διακόψετε τον λόγο που θέλω να σας απευθύνω, ώσπου να δείτε αν σας δυσαρεστεί ή σας κουράζει· κι αν συμβεί αυτό, με το παραμικρό νεύμα σας θα σφραγίσω τα χείλη μου και θα βάλω φίμωτρο στη γλώσσα μου.»

Όλοι του είπαν να πει ό,τι ήθελε, γιατί θα τον άκουγαν ευχαρίστως.

p27b.jpg (330K)

Πλήρες μέγεθος

Με αυτή την άδεια, ο Δον Κιχώτης συνέχισε: «Εγώ, κύριοι, είμαι περιπλανώμενος ιππότης. Το έργο μου είναι τα όπλα, και το επάγγελμά μου να προστατεύω όσους χρειάζονται προστασία και να βοηθώ όσους βρίσκονται σε ανάγκη. Πριν από λίγες μέρες έμαθα για τη συμφορά σας και για τον λόγο που σας σπρώχνει να ξαναπιάνετε τα όπλα ξανά και ξανά, για να εκδικηθείτε τους εχθρούς σας. Και αφού το συλλογίστηκα πολλές φορές, καταλήγω πως, σύμφωνα με τους νόμους της πολεμικής τιμής, κάνετε λάθος που θεωρείτε πως σας έχουν προσβάλει. Γιατί ένας ιδιώτης δεν μπορεί να προσβάλει μια ολόκληρη κοινότητα· εκτός αν την προκαλέσει συνολικά ως προδότη, επειδή δεν μπορεί να ξέρει ποιος ακριβώς είναι ένοχος για την προδοσία για την οποία την προκαλεί. Ένα τέτοιο παράδειγμα έχουμε στον Δον Ντιέγο Ορδόνιεθ δε Λάρα, που προκάλεσε ολόκληρη την πόλη της Θαμόρα, επειδή δεν ήξερε ότι μόνο ο Βεγίδο Ντόλφος είχε διαπράξει την προδοσία

σκοτώνοντας τον βασιλιά του. Γι' αυτό προκάλεσε όλους, και η εκδίκηση και η απάντηση αφορούσαν όλους· αν και, για να λέμε την αλήθεια, ο σεῆόρ Δον Ντιέγο το παράκανε, και μάλιστα πολύ, ξεπερνώντας κατά πολύ τα όρια μιας τέτοιας πρόκλησης. Δεν είχε κανέναν λόγο να προκαλέσει τους νεκρούς, τα νερά, τα ψάρια, όσους δεν είχαν ακόμη γεννηθεί, και όλα τα υπόλοιπα που αναφέρονται εκεί. Αλλά ας το αφήσουμε αυτό· γιατί όταν ξεσπά η οργή, δεν υπάρχει ούτε πατέρας ούτε κυβερνήτης ούτε χαλινάρι που να συγκρατεί τη γλώσσα. Αφού, λοιπόν, κανένα μεμονωμένο πρόσωπο δεν μπορεί να προσβάλει ένα βασίλειο, μια επαρχία, μια πόλη, ένα κράτος ή μια ολόκληρη κοινότητα, είναι φανερό πως δεν υπάρχει λόγος να βγαίνει κανείς για να εκδικηθεί μια τέτοια πρόκληση, αφού στην πραγματικότητα δεν είναι προσβολή. Θα ήταν ωραίο πράγμα, αν οι άνθρωποι της πόλης του ρολογιού τσακώνονταν κάθε τόσο με όποιον τους αποκαλούσε έτσι — ή οι Cazoleros, οι Berengeneros, οι Ballenatos, οι Jaboneros, και όσοι φέρουν όλα εκείνα τα άλλα ονόματα και παρατσούκλια που βρίσκονται διαρκώς στο στόμα των παιδιών και του απλού κόσμου! Ωραία κατάσταση θα ήταν πράγματι, αν όλες αυτές οι ξακουστές πόλεις θίγονταν, ζητούσαν εκδίκηση και γύριζαν ασταμάτητα κάνοντας τις σπάθες τους να βουίζουν σε κάθε ασήμαντη αφορμή! Όχι, όχι· μακριά από εμάς κάτι τέτοιο! Υπάρχουν τέσσερις λόγοι για τους οποίους οι συνετοί άνθρωποι και τα καλά οργανωμένα κράτη πρέπει να παίρνουν τα όπλα, να τραβούν τα σπαθιά τους και να διακινδυνεύουν το σώμα τους, τη ζωή τους και την περιουσία τους. Ο πρώτος είναι η υπεράσπιση της Καθολικής πίστης· ο δεύτερος, η υπεράσπιση της ζωής του ανθρώπου, όπως ορίζει ο φυσικός

και ο θείος νόμος· ο τρίτος, η υπεράσπιση της τιμής, της οικογένειας και της περιουσίας του· ο τέταρτος, η υπηρεσία προς τον βασιλιά του σε έναν δίκαιο πόλεμο. Και αν θέλουμε να προσθέσουμε κι έναν πέμπτο λόγο —που μπορεί να θεωρηθεί πως περιλαμβάνεται στον δεύτερο— αυτός είναι η υπεράσπιση της πατρίδας. Σε αυτές τις πέντε, ας πούμε, κύριες αιτίες μπορούν να προστεθούν και κάποιες άλλες, που ίσως να είναι δίκαιες και εύλογες και να κάνουν καθήκον το να πάρει κανείς τα όπλα. Όμως το να τα παίρνει για ανοησίες και για πράγματα που είναι περισσότερο για γέλια και διασκέδαση παρά για προσβολή, δείχνει άνθρωπο που του λείπει εντελώς η κοινή λογική. Επιπλέον, το να ζητά κανείς άδικη εκδίκηση —και δίκαιη εκδίκηση δεν μπορεί να υπάρξει— αντιβαίνει ευθέως στον ιερό νόμο που αναγνωρίζουμε, όπου μας δίνεται η εντολή να κάνουμε καλό στους εχθρούς μας και να αγαπάμε εκείνους που μας μισούν. Μια εντολή που, όσο δύσκολη κι αν φαίνεται να τηρήσει κανείς, είναι δύσκολη μόνο για όσους έχουν μέσα τους λιγότερο Θεό παρά κόσμο και περισσότερο σάρκα παρά πνεύμα. Γιατί ο Ιησούς Χριστός, Θεός αληθινός και άνθρωπος αληθινός, που ποτέ δεν είπε ψέματα και δεν μπορούσε ούτε μπορεί να πει, είπε ως νομοθέτης μας ότι ο ζυγός του είναι εύκολος και το φορτίο του ελαφρύ· δεν θα μας είχε, λοιπόν, επιβάλει καμιά εντολή αδύνατο να τηρηθεί. Έτσι, κύριοι, είστε υποχρεωμένοι να μείνετε ήσυχοι, τόσο από τον ανθρώπινο όσο και από τον θείο νόμο.»

«Να με πάρει ο διάβολος», είπε μέσα του ο Σάντσο μ' αυτό που άκουσε, «αφεντικό μου είναι θεολόγος· κι αν δεν είναι, μα την πίστη μου, του μοιάζει όσο ένα αυγό μοιάζει με τ' άλλο.»

Ο Δον Κιχώτης σταμάτησε για να πάρει ανάσα και, βλέποντας πως όλοι εξακολουθούσαν να σωπαίνουν, ετοιμάστηκε να συνεχίσει τον λόγο του· και θα το είχε κάνει, αν δεν πεταγόταν ο Σάντσο με την εξυπνάδα του. Μόλις είδε τον αφέντη του να κάνει παύση, πήρε τον λόγο και είπε: «Ο κύριός μου, ο Δον Κιχώτης της Μάντσας, που παλιά τον έλεγαν Ιππότη της Θλιμμένης Μορφής και τώρα τον λένε Ιππότη των Λιονταριών, είναι άνθρωπος μεγάλης φρόνησης, που ξέρει λατινικά και τη μητρική του γλώσσα σαν πτυχιούχος, και σε καθετί που αναλαμβάνει ή συμβουλεύει φέρεται σαν καλός στρατιώτης και έχει στο μικρό του δάχτυλο όλους τους νόμους και τους κανόνες αυτού που λένε μονομαχία· γι' αυτό δεν έχετε παρά να αφεθείτε σε όσα σας λέει, και βάζω το κεφάλι μου πως δεν θα κάνει λάθος. Άλλωστε, σας έχουν ήδη πει πως είναι ανοησία να προσβάλλεται κανείς μόνο και μόνο επειδή άκουσε ένα γκάρισμα. Θυμάμαι πως, όταν ήμουν παιδί, γκάριζα όποτε μου ερχόταν, χωρίς να με εμποδίζει κανείς, και μάλιστα τόσο ωραία και τόσο φυσικά, που κάθε φορά που γκάριζα άρχιζαν να γκαρίζουν κι όλα τα γαϊδούρια της πόλης· κι όμως, παρ' όλα αυτά, δεν έπαψα να είμαι γιος των γονιών μου, που τους είχαν όλοι σε μεγάλη εκτίμηση. Και παρόλο που περισσότεροι από ένας από τους σπουδαίους και τρανούς του τόπου με ζήλευαν γι' αυτό το χάρισμα, εγώ δεν έδινα δεκάρα. Και για να δείτε πως λέω την αλήθεια, περιμένετε λίγο και ακούστε, γιατί αυτή η τέχνη, όπως και το κολύμπι, άμα τη μάθεις δεν την ξεχνάς ποτέ»· κι έπειτα, πιάνοντας τη μύτη του,

άρχισε να γκαρίζει τόσο δυνατά, που αντήχησαν ξανά όλες οι γύρω κοιλάδες.

Ένας απ' αυτούς που στέκονταν κοντά του, νομίζοντας όμως πως τους κορόιδευε, σήκωσε το μακρύ ραβδί που κρατούσε και του κατάφερε τέτοιο χτύπημα, που ο Σάντσο σωριάστηκε στο χώμα ανήμπορος. Ο Δον Κιχώτης, βλέποντάς τον να τον μεταχειρίζονται τόσο άγρια, όρμησε με τη λόγχη στο χέρι εναντίον εκείνου που τον είχε χτυπήσει· όμως τόσοι πολλοί μπήκαν ανάμεσά τους, που δεν μπόρεσε να τον εκδικηθεί. Κι όχι μόνο αυτό: βρέθηκε ξαφνικά κάτω από βροχή από πέτρες, ενώ αμέτρητες βαλλίστρες και μουσκέτα ήταν στραμμένα πάνω του. Γύρισε λοιπόν τον Ροσινάντε και, όσο πιο γρήγορα μπορούσε να τον πάει ο καλύτερός του καλπασμός, έφυγε από τη μέση τους, παρακαλώντας με όλη του την καρδιά τον Θεό να τον γλιτώσει απ' αυτόν τον κίνδυνο. Σε κάθε βήμα φοβόταν μήπως μια σφαίρα μπει από την πλάτη του και βγει από το στήθος του, και κάθε τόσο κρατούσε την ανάσα του για να δει αν του είχε κιόλας φύγει η ζωή. Οι άντρες της ομάδας, όμως, αρκέστηκαν που τον είδαν να το βάζει στα πόδια και δεν τον πυροβόλησαν. Σήκωσαν τον Σάντσο, που μόλις είχε αρχίσει να συνέρχεται, τον ανέβασαν στο γαϊδούρι του και τον άφησαν να ακολουθήσει το αφεντικό του· όχι βέβαια πως ήταν αρκετά στα λογικά του ώστε να οδηγήσει το ζώο, αλλά ο Γκρίζος ακολουθούσε τα χνάρια του Ροσινάντε, από τον οποίο δεν μπορούσε να μείνει χωρισμένος ούτε στιγμή. Ο Δον Κιχώτης, αφού απομακρύνθηκε κάπως, κοίταξε πίσω και, βλέποντας τον Σάντσο να έρχεται, τον περίμενε, καθώς κατάλαβε πως κανείς δεν τον καταδίωκε. Οι άντρες του αποσπάσματος κράτησαν τη θέση τους ώσπου νύχτωσε και,

επειδή ο εχθρός δεν βγήκε να δώσει μάχη, γύρισαν στην πόλη τους πανηγυρίζοντας· και αν γνώριζαν το αρχαίο έθιμο των Ελλήνων, θα είχαν στήσει εκεί επιτόπου ένα τρόπαιο.

p27e.jpg (47K)

Πλήρες μέγεθος

[illegible] 28. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]

p28a.jpg (111K)

Πλήρες μέγεθος

Όταν ο γενναίος άνθρωπος υποχωρεί, η προδοσία γίνεται φανερή, και οι συνετοί ξέρουν να φυλάγονται για καλύτερες περιστάσεις. Έτσι έγινε και με τον Δον Κιχώτη: μπροστά στη μανία των χωρικών και τις εχθρικές διαθέσεις του εξαγριωμένου πλήθους, το έβαλε στα πόδια και, χωρίς να σκεφτεί καθόλου τον Σάντσο ή τον κίνδυνο στον οποίο τον άφηνε, απομακρύνθηκε τόσο όσο νόμιζε πως αρκούσε για να είναι ασφαλής. Ο Σάντσο, ξαπλωμένος πάνω στον γάιδαρό του, τον ακολούθησε, όπως έχει ήδη ειπωθεί, και τελικά τον έφτασε, έχοντας στο μεταξύ συνέλθει. Μόλις τον πλησίασε, γλίστρησε από τον Γκρίζο και σωριάστηκε στα πόδια του Ροσινάντε, πονεμένος, μελανιασμένος και καταχτυπημένος. Ο Δον Κιχώτης κατέβηκε για να εξετάσει τα τραύματά του, αλλά βλέποντάς τον ακέραιο από την κορυφή ως τα νύχια, του είπε αρκετά θυμωμένα: «Κακή ώρα σε βρήκε να αρχίσεις τα γκαρίσματα, Σάντσο! Πού έμαθες πως είναι σωστό να μιλάς για σκοινί στο σπίτι του κρεμασμένου; Με μουσική από γκαρίσματα, τι άλλο περίμενες ν' ακούσεις παρά ξύλο; Να ευχαριστείς τον Θεό, Σάντσο, που μόλις τώρα σε σταύρωσαν μ' ένα ραβδί και δεν σου χάραξαν το per signum crucis με

σπαθί.»

«Δεν είμαι σε θέση ν' απαντήσω», είπε ο Σάντσο, «γιατί νιώθω λες και μιλάω μέσα από τους ώμους μου. Ας καβαλήσουμε και ας φύγουμε από δω· εγώ θα προσέχω να μη γκαρίζω, αλλά δεν θα πάψω να λέω πως οι πλανόδιοι ιππότες το βάζουν στα πόδια και αφήνουν τους καλούς τους ιπποκόμους να τους κοπανάνε σαν λιγούστρο ή να τους κάνουν αλεύρι στα χέρια των εχθρών τους.»

«Δεν φεύγει όποιος υποχωρεί», αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης. «Και θέλω να ξέρεις, Σάντσο, πως η ανδρεία που δεν στηρίζεται στη φρόνηση λέγεται αποκοτιά, και τα κατορθώματα του παράτολμου ανθρώπου πρέπει να αποδίδονται περισσότερο στην τύχη παρά στο θάρρος. Γι' αυτό παραδέχομαι πως υποχώρησα, όχι όμως πως έφυγα. Και σ' αυτό ακολούθησα το παράδειγμα πολλών γενναίων ανδρών, που κράτησαν τις δυνάμεις τους για καλύτερες μέρες. Οι ιστορίες είναι γεμάτες από τέτοια παραδείγματα· αλλά επειδή ούτε εσένα θα σου ωφελούσε ούτε εμένα θα μου έδινε ευχαρίστηση, δεν θα σου τα διηγηθώ τώρα.»

Ως τότε ο Σάντσο είχε καβαλήσει με τη βοήθεια του Δον Κιχώτη, κι έπειτα ανέβηκε κι εκείνος στον Ροσινάντε. Με αργό βήμα πήραν τον δρόμο για να βρουν καταφύγιο σε ένα άλσος που φαινόταν περίπου ένα τέταρτο της λεύγας πιο πέρα. Κάθε τόσο ο Σάντσο άφηνε βαθείς αναστεναγμούς και πνιχτά βογκητά, κι όταν ο Δον Κιχώτης τον ρώτησε τι ήταν αυτό που τον πονούσε τόσο φοβερά, εκείνος απάντησε πως από την άκρη της ραχοκοκαλιάς του ως τον σβέρκο ήταν τόσο πιασμένος και χτυπημένος, που λίγο έλειψε να χάσει τα

λογικά του.

«Η αιτία αυτού του πόνου», είπε ο Δον Κιχώτης, «είναι ασφαλώς πως το ραβδί με το οποίο σε χτύπησαν ήταν πολύ μακρύ, κι έτσι σε βρήκε σε όλο το μήκος της πλάτης, εκεί ακριβώς όπου βρίσκονται όλα τα σημεία που σε πονούν. Και αν έφτανε ακόμη πιο πέρα, θα πονούσες περισσότερο ακόμη.»

«Μα τον Θεό», είπε ο Σάντσο, «η αφεντιά σου μού έβγαλε ένα μεγάλο βάρος από πάνω μου και μου το ξεκαθάρισε με τον πιο ωραίο τρόπο! Σώπα καλέ! Είναι τάχα τόσο μυστήριο γιατί πονάω, που χρειάζεται να μου εξηγήσεις πως πονάω παντού όπου με βρήκε το ραβδί; Αν με πονούσαν οι αστράγαλοί μου, τότε ίσως να είχε νόημα να ψάχνουμε γιατί· αλλά δεν θέλει και πολλή μαντεία να καταλάβει κανείς πως πονάω εκεί όπου με τσάκισαν στο ξύλο. Στην πίστη μου, αφέντη μου, τα βάσανα των άλλων κρέμονται από μια κλωστή· και κάθε μέρα καταλαβαίνω όλο και περισσότερο πόσο λίγα έχω να περιμένω από τη συντροφιά της αφεντιάς σου. Αν αυτή τη φορά με άφησες να με δείρουν, την επόμενη φορά, ή εκατό φορές παραπάνω, θα ξαναζήσουμε τις κουβέρτες της άλλης μέρας και όλα τα άλλα καμώματα, που τώρα έπεσαν στις πλάτες μου, μα ύστερα θα μου τα κοπανάνε και κατάμουτρα. Πολύ καλύτερα θα έκανα —αν δεν ήμουν ένα αμαθές κτήνος που δεν θα προκόψει ποτέ του— πολύ καλύτερα θα έκανα, λέω, να γυρίσω σπίτι στη γυναίκα και τα παιδιά μου και να τους συντηρώ και να τα μεγαλώνω με ό,τι θελήσει ο Θεός να μου δώσει, παρά να ακολουθώ την αφεντιά σου σε δρόμους που δεν βγάζουν πουθενά και σε μονοπάτια που ούτε μονοπάτια δεν είναι, με λίγο πιοτό και ακόμα λιγότερο φαΐ. Και

όταν έρθει η ώρα για ύπνο; Μέτρα εφτά πόδια γης, αδελφέ ιπποκόμε, κι αν δεν σου φτάνουν, πάρε κι άλλα τόσα· όλα δικά σου θα είναι, και θα μπορείς να απλώνεσαι όσο τραβάει η ψυχή σου. Αχ, να έβλεπα καμένο και στάχτη τον πρώτο άνθρωπο που ανακατεύτηκε με την ιπποτική περιπλάνηση, ή έστω τον πρώτο που δέχτηκε να γίνει ιπποκόμος σε τέτοιους τρελούς όπως θα ήταν όλοι οι περιπλανώμενοι ιππότες των παλιών καιρών! Για τους σημερινούς δεν λέω τίποτα, γιατί, αφού η αφεντιά σου είναι ένας από αυτούς, τους σέβομαι· και γιατί ξέρω πως η αφεντιά σου ξέρει ένα κλικ παραπάνω κι από τον διάβολο σε όλα όσα λες και σκέφτεσαι.»

«Βάζω στοίχημα, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «πως τώρα που μιλάς ασταμάτητα και δεν σε διακόπτει κανείς, δεν νιώθεις πόνο σε όλο σου το σώμα. Μίλα λοιπόν, παιδί μου, πες ό,τι σου κατέβει στο κεφάλι ή στο στόμα· γιατί όσο δεν πονάς, ακόμα και ο εκνευρισμός που μου προκαλούν οι αυθάδειές σου θα μου είναι ευχάριστος. Κι αν τόσο πολύ θέλεις να γυρίσεις στη γυναίκα και τα παιδιά σου, ο Θεός να φυλάξει να σταθώ εγώ εμπόδιο· έχεις δικά μου χρήματα· κοίτα πόσος καιρός πέρασε από τότε που φύγαμε από το χωριό μας αυτή την τρίτη φορά, υπολόγισε πόσα μπορείς και πόσα πρέπει να κερδίζεις τον μήνα, και πλήρωσε τον εαυτό σου με το ίδιο σου το χέρι.»

«Όταν δούλευα για τον Τομ Καράσκο, τον πατέρα του εργένη Σαμψών Καράσκο που γνωρίζει η αφεντιά σας», απάντησε ο Σάντσο, «έβγαζα δυο δουκάτα τον μήνα, χώρια το φαΐ μου. Δεν ξέρω να πω τι μπορώ να βγάλω μαζί σας· ξέρω όμως πως ο ιπποκόμος ενός περιπλανώμενου ιππότη περνάει πιο δύσκολα από έναν άνθρωπο που δουλεύει σε γεωργό. Γιατί

εμείς που δουλεύουμε για γεωργούς, όσο κι αν ξεθεωνόμαστε όλη μέρα, το πολύ-πολύ το βράδυ τρώμε την olla μας και κοιμόμαστε σε κρεβάτι. Εγώ όμως δεν έχω κοιμηθεί σε κρεβάτι από τότε που μπήκα στην υπηρεσία της αφεντιάς σας, εκτός από το λίγο που μείναμε στο σπίτι του Δον Διέγο δε Μιράντα, κι εκείνο το τραπέζι που έκανα με τα ξαφρίδια που πήρα από τις κατσαρόλες του Καμάτσο, και όσα έφαγα, ήπια και κοιμήθηκα στο σπίτι του Βασίλιο. Όλον τον υπόλοιπο καιρό κοιμάμαι καταγής, κάτω από τον ανοιχτό ουρανό, εκτεθειμένος σ' αυτά που λένε τις κακοκαιρίες του ουρανού, κρατώντας την ψυχή μου με κομμάτια τυρί και ξεροκόμματα, και πίνοντας νερό είτε από ρυάκια είτε από πηγές που βρίσκουμε σ' αυτά τα παραστρατήματα που παίρνουμε.»

«Το παραδέχομαι, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «όλα όσα λες είναι αλήθεια· πόσα νομίζεις πως πρέπει να σου δίνω παραπάνω απ' όσα σου έδινε ο Τομ Καράσκο;»

«Νομίζω», είπε ο Σάντσο, «πως αν η αφεντιά σας πρόσθετε δυο ρεάλια τον μήνα, θα θεωρούσα πως πληρώνομαι καλά· αυτό βέβαια μόνο για τον κόπο της δουλειάς μου. Αλλά για να αποζημιωθώ και για την υπόσχεση και τον λόγο που μου δώσατε, πως θα μου χαρίσετε τη διοίκηση ενός νησιού, θα ήταν δίκαιο να μπουν άλλα έξι ρεάλια, ώστε να γίνουν τριάντα όλα μαζί.»

«Πολύ καλά», είπε ο Δον Κιχώτης. «Έχουν περάσει είκοσι πέντε μέρες από τότε που φύγαμε από το χωριό μας· κάθισε λοιπόν, Σάντσο, και λογάριασε σύμφωνα με το μεροκάματο που όρισες εσύ ο ίδιος πόσα σου χρωστάω αναλογικά, και πλήρωσε τον εαυτό σου, όπως σου είπα και πριν, με το ίδιο σου

το χέρι.»

«Παναγιά μου!» είπε ο Σάντσο, «μα η αφεντιά σας πέφτει πολύ έξω σ' αυτόν τον λογαριασμό· γιατί, όταν πρόκειται για την υπόσχεση του νησιού, πρέπει να μετρήσουμε από τη μέρα που μου το τάξατε ως αυτήν εδώ τη στιγμή που μιλάμε.»

«Καλά, και πόσος καιρός πάει, Σάντσο, από τότε που σου το υποσχέθηκα;» είπε ο Δον Κιχώτης.

«Αν θυμάμαι καλά», είπε ο Σάντσο, «πρέπει να 'ναι πάνω από είκοσι χρόνια, τρεις μέρες πάνω κάτω.»

Ο Δον Κιχώτης χτύπησε δυνατά το μέτωπό του και ξέσπασε σε τρανταχτά γέλια. «Μα τι λες;» είπε. «Ούτε στη Σιέρα Μορένα ούτε σε όλες μας τις εξορμήσεις δεν τριγυρνάμε παραπάνω από δυο μήνες, κι εσύ, Σάντσο, λες πως πέρασαν είκοσι χρόνια από τότε που σου υποσχέθηκα το νησί. Τώρα πια πιστεύω πως θέλεις να πάρεις για μισθό σου όλα τα λεφτά μου που έχεις στα χέρια σου. Αν έτσι είναι, κι αν αυτό θέλεις, στα χαρίζω εδώ και τώρα, μια για πάντα, και να σου πιάσουν τόπο· γιατί, αρκεί να ξεφορτωθώ έναν τόσο άχρηστο ιπποκόμο, ευχαρίστως μένω και πανί με πανί. Αλλά πες μου, εσύ που διαστρέφεις τους κανόνες της ιπποτικής περιπλάνησης, πού είδες ή διάβασες ποτέ ότι ιπποκόμος περιπλανώμενου ιππότη παζάρεψε με τον αφέντη του λέγοντας: "τόσα τον μήνα θα μου δίνεις για να σε υπηρετώ"; Βούτα, παλιάνθρωπε, αχρείε, τέρας —γιατί τέτοιο σε λογαριάζω— βούτα, λέω, στο mare magnum των ιστοριών τους· κι αν βρεις πως κανένας ιπποκόμος είπε ή έστω σκέφτηκε αυτό που είπες εσύ τώρα, σου δίνω το ελεύθερο να μου το καρφώσεις στο μέτωπο και,

επιπλέον, να μου ρίξεις τέσσερις γερούς μπάτσους. Γύρνα τα γκέμια, ή το καπίστρι, του Γκρίζου σου και τράβα για το σπίτι· ούτε ένα βήμα παραπέρα δεν θα κάνεις μαζί μου. Ω ψωμί που δόθηκε σε αχάριστο! Ω υποσχέσεις χαμένες! Ω άνθρωπε πιο πολύ ζώο παρά άνθρωπος! Και τώρα, τη στιγμή που πήγαινα να σε ανεβάσω τόσο ψηλά ώστε, παρά τη γυναίκα σου, να σε φωνάζουν "άρχοντά μου", εσύ με εγκαταλείπεις; Φεύγεις τώρα που είχα πάρει τη σταθερή και αμετάκλητη απόφαση να σε κάνω άρχοντα του καλύτερου νησιού στον κόσμο; Μα, όπως είπες κι εσύ ο ίδιος άλλοτε, το μέλι δεν είναι για το στόμα του γαϊδάρου. Γάιδαρος είσαι, γάιδαρος θα μείνεις και γάιδαρος θα τελειώσεις τη ζωή σου· γιατί ξέρω πως θα φτάσει στο τέλος της πριν καν καταλάβεις και συνειδητοποιήσεις ότι είσαι ζώο.»

Ο Σάντσο κοίταζε τον Δον Κιχώτη προσεκτικά όσο εκείνος τον μάλωνε, και τον έπιασαν τέτοιες τύψεις που του ήρθαν δάκρυα στα μάτια. Τότε του είπε με σπασμένη, παραπονιάρικη φωνή: «Αφέντη μου, το παραδέχομαι: για να είμαι ολότελα γάιδαρος, μου λείπει μόνο η ουρά· αν η χάρη σας θελήσει να μου βάλει μία, θα τη δεχτώ σαν να μου ανήκει δικαιωματικά και θα σας υπηρετώ σαν γάιδαρος όλες τις υπόλοιπες μέρες της ζωής μου. Συγχωρέστε με και λυπηθείτε την ανοησία μου, και θυμηθείτε πως ξέρω λίγα· κι αν μιλάω πολύ, είναι περισσότερο από αδυναμία παρά από κακία. Όμως όποιος αμαρτάνει και διορθώνεται, συμφιλιώνεται με τον Θεό.»

«Θα έπρεπε να είχα ξαφνιαστεί, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «αν δεν είχες πετάξει κι εσύ καμιά παροιμία μέσα στα λόγια σου. Τέλος πάντων, σε συγχωρώ, αρκεί να διορθωθείς και από

δω και πέρα να μη δείχνεις τόσο προσκολλημένος στο συμφέρον σου, αλλά να προσπαθείς να έχεις καλή διάθεση, να παίρνεις θάρρος και να ενθαρρύνεις τον εαυτό σου, περιμένοντας να εκπληρωθούν οι υποσχέσεις μου, που, επειδή αργούν, δεν σημαίνει πως είναι αδύνατο να πραγματοποιηθούν.»

Ο Σάντσο είπε πως έτσι θα έκανε και πως θα κρατούσε το ηθικό του όσο καλύτερα μπορούσε. Ύστερα μπήκαν στο άλσος, και ο Δον Κιχώτης βολεύτηκε στους πρόποδες μιας φτελιάς, ενώ ο Σάντσο στους πρόποδες μιας οξιάς· γιατί τέτοια δέντρα, όπως και άλλα παρόμοια, έχουν πάντα πόδια αλλά όχι χέρια. Ο Σάντσο πέρασε τη νύχτα με πόνους, γιατί με την απογευματινή υγρασία το χτύπημα από το ραβδί τον πονούσε ακόμα περισσότερο. Ο Δον Κιχώτης την πέρασε βυθισμένος στους αστείρευτους στοχασμούς του· παρ' όλα αυτά, έκλεψαν και λίγες στιγμές ύπνου, και μόλις χάραξε συνέχισαν τον δρόμο τους αναζητώντας τις όχθες του ξακουστού Έβρου, όπου τους συνέβη εκείνο που θα διηγηθούμε στο επόμενο κεφάλαιο.

p28e.jpg (36K)

[illegible] 29. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

p29a.jpg (127K)

Πλήρες μέγεθος

Ύστερα από διαδρομές όπως αυτές που ήδη περιγράψαμε —ή αφήσαμε αδιευκρίνιστες—, δύο μέρες μετά την αναχώρησή τους από το άλσος, ο Δον Κιχώτης και ο Σάντσο έφτασαν στον ποταμό Έβρο. Το θεαμά του γέμισε τον Δον Κιχώτη μεγάλη χαρά, καθώς στεκόταν και θαύμαζε την ομορφιά των όχθεών του, τη διαύγεια του νερού, την ηρεμία του ρεύματος και την αφθονία των κρυστάλλινων νερών του· και αυτή η ευχάριστη εικόνα ξύπνησε μέσα του χίλιες τρυφερές σκέψεις. Πάνω απ' όλα, ο νους του γύριζε σε όσα είχε δει στο σπήλαιο του Μοντεσίνος· γιατί, παρόλο που η μαϊμού του μάστορα Πέδρο τού είχε πει πως από εκείνα άλλα ήταν αληθινά και άλλα ψεύτικα, εκείνος κρατιόταν περισσότερο από την αλήθεια τους παρά από το ψέμα τους — ακριβώς το αντίθετο από τον Σάντσο, που τα θεωρούσε όλα τους κατάφωρα ψέματα.

Καθώς προχωρούσαν έτσι, είδαν μια μικρή βάρκα, χωρίς κουπιά ή άλλο εξοπλισμό, δεμένη στην άκρη του νερού στον κορμό ενός δέντρου που φύτρωνε στην όχθη. Ο Δον Κιχώτης κοίταξε γύρω του και, μην βλέποντας κανέναν, κατέβηκε αμέσως από τον Ροσινάντε και είπε στον Σάντσο να κατεβεί κι εκείνος από τον Γκρίζο και να δέσει καλά και τα δυο ζώα στον κορμό μιας λεύκας ή ιτιάς που στεκόταν εκεί. Ο Σάντσο τον ρώτησε γιατί έπρεπε ξαφνικά να κατεβούν και να τα δέσουν. Ο

Δον Κιχώτης του απάντησε: «Πρέπει να ξέρεις, Σάντσο, πως αυτή η βάρκα, ολοφάνερα και χωρίς καμιά απολύτως αμφιβολία, με καλεί και με προσκαλεί να μπω μέσα της και να πάω να βοηθήσω κάποιον ιππότη ή άλλο πρόσωπο υψηλής τάξης που έχει ανάγκη, και που σίγουρα βρίσκεται σε μεγάλη στενοχώρια. Έτσι γίνονται αυτά στα βιβλία των ιπποτών και με τους μάγους που εμφανίζονται και μιλούν μέσα τους. Όταν ένας ιππότης μπλέκει σε μια δυσκολία από την οποία δεν μπορεί να σωθεί παρά μόνο από το χέρι κάποιου άλλου ιππότη, όσο μακριά κι αν βρίσκονται ο ένας από τον άλλον, δυο ή τρεις χιλιάδες λεύγες και παραπάνω, είτε τον αρπάζουν πάνω σε ένα σύννεφο είτε του ετοιμάζουν μια βάρκα να μπει, και σε λιγότερο κι από ανοιγοκλείσιμο του ματιού τον μεταφέρουν όπου θέλουν και όπου χρειάζεται η βοήθειά του. Έτσι λοιπόν, Σάντσο, αυτή η βάρκα έχει τοποθετηθεί εδώ ακριβώς γι' αυτόν τον σκοπό. Είναι τόσο αλήθεια όσο ότι τώρα είναι μέρα. Και πριν περάσει κι αυτή, δέσε μαζί τον Γκρίζο και τον Ροσινάντε, κι έπειτα ας μας οδηγήσει ο Θεός. Γιατί εγώ δεν θα έκανα πίσω από το να επιβιβαστώ, ακόμα κι αν ξυπόλητοι καλόγεροι με παρακαλούσαν.»

«Αφού είναι έτσι», είπε ο Σάντσο, «και η αφεντιά σας διαλέγει να υποκύπτει σε αυτές τις—δεν ξέρω αν να τις πω τρέλες—σε κάθε ευκαιρία, δεν μένει παρά να υπακούσω και να σκύψω το κεφάλι, θυμούμενος την παροιμία: "Κάνε ό,τι σου λέει ο αφέντης σου και κάθισε μαζί του στο τραπέζι." Όμως, για να έχω τη συνείδησή μου ήσυχη, σας λέω πως κατά τη γνώμη μου αυτή η βάρκα δεν είναι μαγεμένη, αλλά ανήκει σε κάποιους ψαράδες του ποταμού, γιατί εδώ πιάνουν τα καλύτερα σάδια του κόσμου.»

Καθώς τα έλεγε αυτά ο Σάντσο, έδεσε τα ζώα, αφήνοντάς τα στη φροντίδα και την προστασία των μάγων, με μεγάλη λύπη στην καρδιά του. Ο Δον Κιχώτης τού είπε να μην ανησυχεί που τα εγκαταλείπουν, «γιατί εκείνος που θα τους μετέφερε μέσα από τόσο μακρινά μονοπάτια και τόπους θα φρόντιζε και να τα ταΐζει.»

«Αυτό το λογκίκους δεν το καταλαβαίνω», είπε ο Σάντσο, «ούτε έχω ακούσει ποτέ στη ζωή μου τέτοια λέξη.»

«Longinquous», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «σημαίνει μακριά· αλλά δεν είναι παράξενο που δεν το καταλαβαίνεις, γιατί δεν είσαι υποχρεωμένος να ξέρεις λατινικά, όπως κάτι άλλοι που κάνουν πως τα ξέρουν και δεν ξέρουν.»

«Τώρα είναι δεμένα», είπε ο Σάντσο· «τι κάνουμε μετά;»

«Τι κάνουμε;» είπε ο Δον Κιχώτης. «Κάνουμε τον σταυρό μας και σηκώνουμε άγκυρα· δηλαδή, μπαίνουμε στο πλεούμενο και λύνουμε τα σκοινιά που το κρατούν δεμένο.» Και το πλεούμενο άρχισε να απομακρύνεται αργά από την όχθη. Μα όταν ο Σάντσο είδε πως είχε βρεθεί κάπου δυο γιάρδες μέσα

στο ποτάμι, άρχισε να τρέμει και να πιστεύει πως χάθηκε. Όμως τίποτα δεν τον στενοχωρούσε περισσότερο από το να ακούει τον Γκρίζο να γκαρίζει και να βλέπει τον Ροσινάντε να παλεύει να λυθεί· κι είπε στον αφέντη του: «Ο Γκρίζος γκαρίζει από τη λύπη του που τον αφήνουμε, και ο Ροσινάντε προσπαθεί να ξεφύγει και να πέσει στο νερό πίσω μας. Αχ, αγαπημένοι μου φίλοι, να είστε καλά, και μακάρι αυτή η τρέλα που μας παίρνει μακριά σας, όταν γίνει ξανά λογική, να μας φέρει πίσω κοντά σας.» Και μ' αυτά ξέσπασε σε τόσο πικρό κλάμα, που ο Δον Κιχώτης του είπε κοφτά και θυμωμένα: «Τι φοβάσαι, δειλό πλάσμα; Γιατί κλαις, καρδιά από βούτυρο; Ποιος σε κυνηγά ή σε πειράζει, ψυχή ποντικού του σπιτιού; Τι σου λείπει, ενώ βρίσκεσαι μέσα στην αφθονία; Μήπως, κατά τύχη, περπατάς ξυπόλυτος στα Ριφαία όρη, αντί να κάθεσαι σαν αρχιδούκας πάνω σε πάγκο, στα ήρεμα νερά αυτού του ευχάριστου ποταμού, απ' όπου σε λίγο θα βγούμε στην ανοιχτή θάλασσα; Μα θα πρέπει κιόλας να έχουμε βγει και να έχουμε διανύσει εφτακόσιες ή οχτακόσιες λεύγες· και αν είχα εδώ έναν αστρολάβο για να μετρήσω το ύψος του πόλου, θα μπορούσα να σου πω πόσο έχουμε ταξιδέψει, αν και είτε ξέρω λίγα είτε έχουμε ήδη περάσει ή πρόκειται πολύ σύντομα να περάσουμε την ισημερινή γραμμή, που χωρίζει ακριβώς στη μέση τους δύο αντίθετους πόλους.»

«Και όταν φτάσουμε σ' εκείνη τη γραμμή που λέτε, αφέντη», είπε ο Σάντσο, «πόσο δρόμο θα έχουμε κάνει;»

«Πάρα πολύ», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί από τις τριακόσιες εξήντα μοίρες που περιλαμβάνει αυτή η γη και θάλασσα σφαίρα, όπως υπολόγισε ο Πτολεμαίος, ο μεγαλύτερος

κοσμογράφος που έγινε ποτέ γνωστός, θα έχουμε διανύσει τις μισές όταν φτάσουμε στη γραμμή που σου είπα.»

«Μα τον Θεό», είπε ο Σάντσο, «ωραία αυθεντία μου δίνετε γι' αυτό που λέτε, εκείνον τον σαπισμένο Ντόλι-κάτι μεταμορφωμένο, ή όπως αλλιώς τον λένε.»

Ο Δον Κιχώτης γέλασε με την ερμηνεία που έδωσε ο Σάντσο στη λέξη «υπολογισμένο» και με το όνομα του κοσμογράφου Πτολεμαίου, και είπε: «Πρέπει να ξέρεις, Σάντσο, πως οι Ισπανοί και όσοι φεύγουν από το Κάδιθ για τις Ανατολικές Ινδίες έχουν ένα σημάδι που τους δείχνει ότι έχουν περάσει τη γραμμή του ισημερινού που σου ανέφερα: οι ψείρες πεθαίνουν πάνω σε όλους όσοι βρίσκονται στο πλοίο, και δεν μένει ούτε μία, ούτε βρίσκεται καμία σε ολόκληρο το καράβι, ακόμα κι αν έδιναν το βάρος της σε χρυσάφι. Γι' αυτό, Σάντσο, πέρασε το χέρι σου στον μηρό σου, και αν βρεις κάτι ζωντανό, δεν θα έχουμε πια καμία αμφιβολία· αν όχι, τότε την έχουμε περάσει.»

«Δεν το πιστεύω καθόλου», είπε ο Σάντσο· «παρ' όλα αυτά, θα κάνω όπως με προστάζει η αφεντιά σας. Αν και δεν καταλαβαίνω τι ανάγκη υπάρχει για τέτοια πειράματα, αφού βλέπω με τα ίδια μου τα μάτια πως δεν έχουμε απομακρυνθεί ούτε πέντε γιάρδες από την όχθη, ούτε έχουμε μετακινηθεί δυο γιάρδες από το σημείο όπου στέκονται τα ζώα, γιατί ο Ροσινάντε και ο Γκρίζος είναι ακριβώς εκεί που τους αφήσαμε. Και κοιτάζοντας προσεκτικά ένα σταθερό σημείο, όπως κάνω τώρα, ορκίζομαι σε καθετί ιερό πως δεν κουνιόμαστε ούτε προχωράμε ούτε με τον ρυθμό ενός μυρμηγκιού.»

«Κάνε τη δοκιμή που σου είπα, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «και μην ασχολείσαι με τίποτε άλλο, γιατί εσύ δεν ξέρεις τίποτα από κολούρους, γραμμές, παραλλήλους, ζωδιακούς, εκλειπτικές, πόλους, ηλιοστάσια, ισημερίες, πλανήτες, ζώδια και κατευθύνσεις, από τα μέτρα με τα οποία είναι φτιαγμένες η ουράνια και η γήινη σφαίρα. Αν ήξερες όλα αυτά, ή έστω ένα μέρος τους, θα έβλεπες καθαρά πόσους παραλλήλους έχουμε διασχίσει, ποια ζώδια έχουμε δει και ποιους αστερισμούς έχουμε αφήσει πίσω μας και συνεχίζουμε τώρα να αφήνουμε πίσω μας. Μα σου το ξαναλέω: ψάξε και κοίταξε καλά, γιατί είμαι βέβαιος πως είσαι πιο καθαρός κι από φύλλο λείου λευκού χαρτιού.»

Ο Σάντσο έψαξε και, κατεβάζοντας το χέρι του απαλά και προσεκτικά ως την πίσω πλευρά του αριστερού του γονάτου, σήκωσε το βλέμμα στον αφέντη του και είπε: «Ή η δοκιμή είναι ψεύτικη ή δεν έχουμε φτάσει εκεί που λέει η αφεντιά σας, ούτε καν κοντά, έστω και πολλές λεύγες μακριά.»

«Πώς γίνεται αυτό;» ρώτησε ο Δον Κιχώτης. «Βρήκες τίποτα;»

«Και παραβρήκα», απάντησε ο Σάντσο· και τινάζοντας τα δάχτυλά του, έπλυνε όλο του το χέρι στο ποτάμι, κατά μήκος του οποίου η βάρκα γλιστρούσε ήσυχα στη μέση του ρεύματος, όχι επειδή την κινούσε κάποια κρυφή δύναμη ή αόρατος μάγος, αλλά απλώς το ρεύμα, που εκεί ήταν ομαλό και απαλό.

Λίγο μετά φάνηκαν κάτι μεγάλοι νερόμυλοι στη μέση του ποταμού, και μόλις τους είδε ο Δον Κιχώτης φώναξε: «Τους βλέπεις εκεί, φίλε μου; Εκεί στέκει το κάστρο ή το φρούριο όπου, δίχως αμφιβολία, κρατούν φυλακισμένο κάποιον ιππότη,

ή κάποια κακοπαθημένη βασίλισσα, ή ινφάντα, ή πριγκίπισσα, για να τη βοηθήσω εγώ, που γι' αυτό ακριβώς έφτασα ως εδώ.»

«Τι στο καλό πόλη, φρούριο ή κάστρο λέτε, αφέντη;» είπε ο Σάντσο. «Δεν βλέπετε πως είναι μύλοι μέσα στο ποτάμι, για να αλέθουν σιτάρι;»

«Σώπα, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης. «Μπορεί να μοιάζουν με μύλους, αλλά δεν είναι· σου έχω ήδη πει πως τα μάγια μεταμορφώνουν τα πράγματα και τους αλλάζουν την αληθινή τους όψη. Δεν εννοώ πως τα αλλάζουν πραγματικά από τη μια μορφή στην άλλη, αλλά πως έτσι φαίνεται· και γι' αυτό έχουμε απόδειξη τη μεταμόρφωση της Δουλτσινέας, του μοναδικού καταφυγίου των ελπίδων μου.»

Ως τότε η βάρκα είχε φτάσει στη μέση του ρεύματος και άρχισε να πηγαίνει πιο γρήγορα απ' ό,τι πριν. Οι μυλωνάδες, μόλις την είδαν να κατεβαίνει το ποτάμι και να κοντεύει να την ρουφήξει η δύναμη από τις φτερωτές, πετάχτηκαν έξω βιαστικά, αρκετοί μαζί, κρατώντας μακριά κοντάρια για να τη σταματήσουν. Ήταν όλοι πασπαλισμένοι με αλεύρι, με πρόσωπα και ρούχα άσπρα από τη σκόνη, κι έδιναν μια δυσοίωνη όψη. Άρχισαν να φωνάζουν δυνατά: «Διαβολοάνθρωποι, πού πάτε; Τρελαθήκατε; Θέλετε να πνιγείτε ή να γίνετε κομμάτια πάνω σ' αυτές τις ρόδες;»

«Δεν σου το είπα εγώ, Σάντσο;» είπε τότε ο Δον Κιχώτης. «Φτάσαμε επιτέλους στο μέρος όπου θα δείξω τι μπορεί να κάνει η δύναμη του χεριού μου. Κοίτα τι αλήτες και κακοποιοί βγαίνουν εναντίον μου· κοίτα τι τέρατα μου στέκονται εμπόδιο·

κοίτα τι φριχτές φάτσες έρχονται να μας τρομάξουν! Θα δείτε αμέσως, παλιάνθρωποι!» Και σηκώθηκε όρθιος μέσα στη βάρκα και άρχισε να φωνάζει απειλές στους μυλωνάδες: «Άθλιο και κακοσυμβουλεμένο τσούρμο, δώστε πίσω την ελευθερία στο πρόσωπο που κρατάτε φυλακισμένο μέσα σ' αυτό το φρούριο ή μπουντρούμι σας, είτε είναι υψηλής είτε χαμηλής τάξης, όποια κι αν είναι η θέση και η ιδιότητά του· γιατί εγώ είμαι ο Δον Κιχώτης της Μάντσας, αλλιώς ονομαζόμενος Ιππότης των Λιονταριών, και η πρόνοια του ουρανού έχει ορίσει σε μένα να δώσω ευτυχή έκβαση σ' αυτή την περιπέτεια.» Και λέγοντας αυτά, τράβηξε το σπαθί του και άρχισε να καταφέρνει χτυπήματα στον αέρα προς τους μυλωνάδες. Εκείνοι τον άκουγαν, χωρίς όμως να καταλαβαίνουν τίποτε απ' όλες αυτές τις ανοησίες, και προσπαθούσαν να σταματήσουν τη βάρκα, που είχε πια μπει στο ορμητικό ρεύμα των νερόμυλων. Ο Σάντσο έπεσε στα γόνατα και παρακαλούσε με ευλάβεια τον ουρανό να τον γλιτώσει από τόσο άμεσο κίνδυνο· και πράγματι σώθηκε χάρη στην ταχύτητα και την επιδεξιότητα των μυλωνάδων, που έσπρωξαν τη βάρκα με τα κοντάρια τους και την ακινητοποίησαν, όχι όμως χωρίς να την αναποδογυρίσουν και να ρίξουν στο νερό τον Δον Κιχώτη και τον Σάντσο. Ευτυχώς για τον Δον Κιχώτη, ήξερε να κολυμπάει σαν χήνα, αν και το βάρος της πανοπλίας του τον τράβηξε δυο φορές στον πάτο· κι αν οι μυλωνάδες δεν βουτούσαν να τους βγάλουν και τους δυο έξω, θα είχαν χαθεί και οι δύο. Μόλις τους έβγαλαν στη στεριά, πιο μούσκεμα παρά διψασμένους, ο Σάντσο γονάτισε ξανά και, με τα χέρια σφιγμένα και τα μάτια σηκωμένα στον ουρανό, έκανε μια μακριά και θερμή προσευχή στον Θεό να

τον λυτρώσει για πάντα από τα παράτολμα σχέδια και εγχειρήματα του αφέντη του. Στο μεταξύ έφτασαν και οι ψαράδες, οι ιδιοκτήτες της βάρκας, που οι φτερωτές του μύλου την είχαν κάνει κομμάτια, και όταν την είδαν διαλυμένη, άρχισαν να ξεγυμνώνουν τον Σάντσο και να ζητούν αποζημίωση από τον Δον Κιχώτη. Εκείνος όμως, με απόλυτη ψυχραιμία, σαν να μην είχε συμβεί τίποτε, είπε στους μυλωνάδες και στους ψαράδες ότι θα πλήρωνε τη βάρκα με μεγάλη του χαρά, αρκεί να του παρέδιδαν ελεύθερο και αβλαβές το πρόσωπο ή τα πρόσωπα που κρατούσαν φυλακισμένα μέσα σ' εκείνο το κάστρο τους.»

p29b.jpg (314K)

Πλήρες μέγεθος

«Για ποια πρόσωπα και για ποιο κάστρο μιλάς, τρελέ; Πας να αρπάξεις τον κόσμο που έρχεται να αλέσει σιτάρι σ' αυτούς τους μύλους;»

«Αρκετά», είπε μέσα του ο Δον Κιχώτης. «Θα ήταν σαν να κηρύττω στην έρημο αν προσπαθούσα με παρακάλια να κάνω αυτόν τον συρφετό να πράξει κάτι ενάρετο. Σ' αυτή την περιπέτεια πρέπει να συγκρούστηκαν δυο πανίσχυροι μάγοι, και ο ένας ματαιώνει ό,τι επιχειρεί ο άλλος· ο ένας μου έδωσε τη βάρκα και ο άλλος με ανέτρεψε. Ο Θεός να μας βοηθά· αυτός ο κόσμος είναι όλος μηχανορραφίες και σχέδια που πάνε το ένα κόντρα στο άλλο. Δεν μπορώ να κάνω τίποτε περισσότερο». Και ύστερα, γυρίζοντας προς τους μύλους, είπε δυνατά: «Φίλοι, όποιοι κι αν είστε εσείς που είστε κλεισμένοι μέσα σ' εκείνη τη φυλακή, συγχωρήστε με που, για κακή μου

τύχη και δική σας, δεν μπορώ να σας λυτρώσω από τη δυστυχία σας· αυτή η περιπέτεια, χωρίς αμφιβολία, είναι φυλαγμένη και προορισμένη για κάποιον άλλον ιππότη».

Αφού τα είπε αυτά, τακτοποίησε τον λογαριασμό με τους ψαράδες και τους πλήρωσε πενήντα ρεάλια για τη βάρκα, που ο Σάντσο τους τα έδωσε με μεγάλη απροθυμία, λέγοντας: «Αν μπλέξουμε σε δυο τέτοιες ιστορίες ακόμα με βάρκες, θα έχουμε βουλιάξει όλο μας το κεφάλαιο».

Οι ψαράδες και οι μυλωνάδες έμεναν να κοιτάζουν αποσβολωμένοι τις δυο μορφές, που έμοιαζαν τόσο διαφορετικές από τους συνηθισμένους ανθρώπους, και δεν μπορούσαν με τίποτα να καταλάβουν πού το πήγαιναν οι παρατηρήσεις και οι ερωτήσεις που τους απηύθυνε ο Δον Κιχώτης. Καταλήγοντας λοιπόν πως ήταν τρελοί, τους άφησαν και έφυγαν, οι μυλωνάδες για τους μύλους τους και οι ψαράδες για τις καλύβες τους. Ο Δον Κιχώτης και ο Σάντσο γύρισαν στα ζώα τους και στη ζωή των ζώων, κι έτσι τελείωσε η περιπέτεια της μαγεμένης βάρκας.

p29e.jpg (54K)

[illegible] XXX. [illegible]

p30a.jpg (134K)

Πλήρες μέγεθος

Έφτασαν στα ζώα τους κακόκεφοι και αρκετά εκνευρισμένοι, και ο ιππότης και ο ιπποκόμος, μα πιο πολύ απ' όλους ο Σάντσο· γιατί, για εκείνον, ό,τι πείραζε το πουγκί του, του πείραζε και την καρδιά, και κάθε φορά που του έπαιρναν κάτι, ήταν σαν να του ξερίζωναν τα μάτια. Τελικά, χωρίς να πουν λέξη, καβάλησαν και άφησαν πίσω τους το ξακουστό ποτάμι: ο Δον Κιχώτης βυθισμένος στις σκέψεις του για τον έρωτά του, ο Σάντσο συλλογισμένος για την προκοπή του, που εκείνη τη στιγμή του φαινόταν πιο μακρινή από ποτέ. Κι όσο ανόητος κι αν ήταν, έβλεπε καθαρά πως οι πράξεις του αφέντη του ήταν όλες, ή σχεδόν όλες, εντελώς παράλογες. Έτσι άρχισε να ψάχνει ευκαιρία να τον αφήσει κάποια μέρα και να γυρίσει σπίτι του, χωρίς εξηγήσεις και χωρίς αποχαιρετισμούς. Η τύχη όμως τα έφερε πολύ διαφορετικά απ' ό,τι σχεδίαζε.

Έτυχε λοιπόν την επόμενη μέρα, προς το ηλιοβασίλεμα, βγαίνοντας από ένα δάσος, ο Δον Κιχώτης να ρίξει το βλέμμα του σε ένα καταπράσινο λιβάδι, και στην άκρη του να διακρίνει κάποιους ανθρώπους. Όσο πλησίαζε, είδε πως ήταν συντροφιά που είχε βγει για κυνήγι με γεράκια. Κι όταν έφτασε πιο κοντά, ξεχώρισε ανάμεσά τους μια κυρία με αρχοντικό παράστημα, καβάλα σ' ένα κατάλευκο αλογάκι, στολισμένο με πράσινα στολίδια και γυναικεία σέλα με ασημένια

εξαρτήματα. Και η ίδια ήταν ντυμένη στα πράσινα, με τόση χλιδή και λαμπρότητα, που ήταν σαν να είχε πάρει μορφή η ίδια η μεγαλοπρέπεια. Στο αριστερό της χέρι κρατούσε ένα γεράκι, πράγμα που, κατά τη γνώμη του Δον Κιχώτη, αποδείκνυε πως θα ήταν κάποια σπουδαία κυρία και η αρχόντισσα όλης της κυνηγετικής συντροφιάς — πράγμα που όντως ίσχυε. Γι' αυτό είπε στον Σάντσο: «Τρέξε, Σάντσο, παιδί μου, και πες σ' εκείνη την κυρία πάνω στο άλογο με το γεράκι πως εγώ, ο Ιππότης των Λιονταριών, φιλώ τα χέρια της υψηλής ομορφιάς της· και πως, αν η εξοχότητά της μου δώσει την άδεια, θα πάω να τα φιλήσω κι από κοντά και να τεθώ στην υπηρεσία της για οτιδήποτε περνά από το χέρι μου και θελήσει να προστάξει η υψηλότητά της. Και πρόσεχε, Σάντσο, πώς θα μιλήσεις, και κοίτα να μη χώσεις καμιά από τις παροιμίες σου μέσα στο μήνυμα.»

p30b.jpg (334K)

Πλήρες μέγεθος

«Βρήκες άνθρωπο να χώσει καμιά!» είπε ο Σάντσο. «Άσ' το πάνω μου αυτό! Σιγά μην είναι η πρώτη φορά στη ζωή μου που μεταφέρω μηνύματα σε μεγάλες και τρανές κυρίες.»

«Εκτός από εκείνο που πήγες στην κυρά Δουλτσινέα», είπε ο Δον Κιχώτης, «δεν ξέρω να έχεις μεταφέρει κανένα άλλο, τουλάχιστον όσο ήσουν στην υπηρεσία μου.»

«Σωστό είναι αυτό», απάντησε ο Σάντσο· «αλλά οι εγγυήσεις δεν αγχώνουν όποιον πληρώνει σωστά, και σε σπίτι που έχει αφθονία το δείπνο ετοιμάζεται στο πι και φι. Θέλω να πω πως δεν χρειάζεται ούτε να μου τα λένε ούτε να με προειδοποιούν

για τίποτα· είμαι έτοιμος για όλα και ξέρω λιγάκι απ' όλα.»

«Αυτό το πιστεύω, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης· «πήγαινε, και καλή σου τύχη· ο Θεός μαζί σου.»

Ο Σάντσο έφυγε σφαίρα, αναγκάζοντας τον Γκρίζο να βγει από τον συνηθισμένο του ρυθμό, και έφτασε εκεί όπου στεκόταν η όμορφη κυνηγός. Κατέβηκε από το ζώο του, γονάτισε μπροστά της και είπε: «Ωραία κυρία, εκείνος ο ιππότης που βλέπετε εκεί, που τον λένε Ιππότη των Λιονταριών, είναι ο αφέντης μου, κι εγώ είμαι ο ιπποκόμος του, και στον τόπο μου με φωνάζουν Σάντσο Πάνθα. Ο ίδιος αυτός Ιππότης των Λιονταριών, που ως πριν από λίγο καιρό λεγόταν Ιππότης της Θλιμμένης Μορφής, με στέλνει να σας πω πως, αν το ευαρεστηθεί η υψηλότητά σας, να του δώσετε την άδεια ώστε, με τη δική σας άδεια, έγκριση και συγκατάθεση, να έρθει και να πραγματοποιήσει αυτό που επιθυμεί, που είναι, όπως λέει ο ίδιος κι όπως πιστεύω κι εγώ, να υπηρετήσει την υψηλή σας μεγαλοσύνη και ομορφιά· κι αν του το επιτρέψετε, η κυρία σας θα κάνει κάτι που θα προσθέσει τιμή στο όνομά της, κι εκείνος θα λάβει μια εξαιρετική χάρη και μεγάλη ευτυχία.»

«Πραγματικά, ιπποκόμε», είπε η κυρία, «μετέφερες το μήνυμά σου με όλες τις επισημότητες που ταιριάζουν σε τέτοιες αποστολές. Σήκω, γιατί δεν είναι σωστό ο ιπποκόμος ενός τόσο μεγάλου ιππότη όπως εκείνος της Θλιμμένης Μορφής —για τον οποίο έχουμε ακούσει τόσα πολλά εδώ— να μένει γονατιστός. Σήκω, φίλε μου, και πες στον αφέντη σου πως είναι ευπρόσδεκτος στις υπηρεσίες τις δικές μου και του δούκα, του συζύγου μου, στο εξοχικό μας εδώ.»

Ο Σάντσο σηκώθηκε, μαγεμένος τόσο από την ομορφιά της ευγενικής κυρίας όσο και από την αρχοντιά και την ευγένειά της, αλλά πάνω απ' όλα από αυτό που είχε πει, πως δηλαδή είχαν ακούσει για τον αφέντη του, τον Ιππότη της Θλιμμένης Μορφής· γιατί, αν δεν τον αποκάλεσε Ιππότη των Λιονταριών, ήταν δίχως άλλο επειδή είχε πάρει αυτό το όνομα μόλις πρόσφατα. «Πες μου, αδελφέ ιπποκόμε», ρώτησε η δούκισσα (αν και ο τίτλος της δεν είναι ακόμη γνωστός), «αυτός ο αφέντης σου δεν είναι εκείνος για τον οποίο κυκλοφορεί τυπωμένη μια ιστορία με τίτλο "Ο ευρηματικός ευγενής Δον Κιχώτης της Μάντσας", και που έχει για κυρία της καρδιάς του κάποια Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο;»

«Ο ίδιος είναι, κυρά μου», απάντησε ο Σάντσο· «κι εκείνος ο ιπποκόμος του που εμφανίζεται, ή που θα έπρεπε να εμφανίζεται, στην εν λόγω ιστορία με το όνομα Σάντσο Πάνθα, είμαι εγώ ο ίδιος — εκτός κι αν με άλλαξαν στην κούνια, δηλαδή στο τυπογραφείο.»

«Χαίρομαι πάρα πολύ μ' όλα αυτά», είπε η δούκισσα. «Πήγαινε, αδελφέ Πάνθα, και πες στον αφέντη σου πως είναι ευπρόσδεκτος στο κτήμα μου και πως τίποτα δεν θα μπορούσε να μου συμβεί που να μου δώσει μεγαλύτερη χαρά.»

Ο Σάντσο γύρισε στον αφέντη του καταχαρούμενος μ' αυτή την τόσο ευχάριστη απάντηση και του μετέφερε όλα όσα του είχε πει η μεγάλη κυρία, υμνώντας ως τον ουρανό, με τον χωριάτικο τρόπο του, τη σπάνια ομορφιά της, τη χαριτωμένη ζωντάνια της και την ευγένειά της. Ο Δον Κιχώτης ανασηκώθηκε ζωηρά στη σέλα, πάτησε γερά στους αναβολείς, τακτοποίησε το προσωπίδι του, έδωσε ένα

σπιρούνισμα στον Ροσινάντε και, με άνετο ύφος, προχώρησε να φιλήσει τα χέρια της δούκισσας. Εκείνη, αφού είχε στείλει να φωνάξουν τον σύζυγό της, τον δούκα, του είχε ήδη διηγηθεί όλο το περιστατικό με το μήνυμα όσο ο Δον Κιχώτης πλησίαζε· και καθώς και οι δυο τους είχαν διαβάσει το Πρώτο Μέρος αυτής της ιστορίας και ήξεραν από εκεί τη μανία του Δον Κιχώτη, τον περίμεναν με μεγάλη χαρά και ανυπομονησία να τον γνωρίσουν. Σκοπός τους ήταν να μπουν στο παιχνίδι του και να συμφωνούν με καθετί που έλεγε και, όσο θα έμενε κοντά τους, να του φέρονται σαν να ήταν περιπλανώμενος ιππότης, τηρώντας όλες τις τελετουργίες που συνηθίζονταν στα ιπποτικά βιβλία που είχαν διαβάσει, γιατί και οι ίδιοι τα αγαπούσαν πολύ.

Ο Δον Κιχώτης πλησίασε τότε με τη ζελατίνα σηκωμένη και, καθώς φαινόταν έτοιμος να κατεβεί από το άλογο, ο Σάντσο έτρεξε να του κρατήσει τον αναβολέα. Όμως, την ώρα που κατέβαινε από τον Γκρίζο, στάθηκε τόσο άτυχος, που το πόδι του μπλέχτηκε σ' ένα από τα λουριά του σαμαριού και δεν μπορούσε με τίποτα να το ελευθερώσει· έτσι έμεινε κρεμασμένος, με το πρόσωπο και το στήθος στο χώμα. Ο Δον Κιχώτης, που δεν είχε συνηθίσει να κατεβαίνει χωρίς να του κρατούν τον αναβολέα, νομίζοντας πως ο Σάντσο είχε ήδη πάρει τη θέση του, ρίχτηκε απότομα κάτω και παρέσυρε μαζί του και τη σέλα του Ροσινάντε, που προφανώς δεν ήταν καλά σφιγμένη· κι έτσι βρέθηκαν και οι δυο στο έδαφος. Αυτό δεν του κόστισε μόνο την ταραχή της πτώσης, αλλά και ένα σωρό κατάρες που μουρμούριζε μέσα απ' τα δόντια του για τον άτυχο Σάντσο, που είχε ακόμη το πόδι του παγιδευμένο στα λουριά. Ο δούκας πρόσταξε τους κυνηγούς του να τρέξουν να

βοηθήσουν τον ιππότη και τον ιπποκόμο, κι εκείνοι σήκωσαν τον Δον Κιχώτη, πολύ ταραγμένο από την πτώση. Εκείνος, κουτσαίνοντας, προχώρησε όσο μπορούσε για να γονατίσει μπροστά στο ευγενές ζευγάρι. Ο δούκας όμως δεν το επέτρεψε με κανέναν τρόπο· αντίθετα, κατέβηκε από το άλογό του, πήγε και αγκάλιασε τον Δον Κιχώτη, λέγοντας: «Λυπάμαι, Ιππότη της Θλιμμένης Μορφής, που η πρώτη σας εμπειρία στα μέρη μου στάθηκε τόσο άτυχη όσο αυτή που μόλις είδαμε· όμως η απροσεξία των ιπποκόμων γίνεται συχνά αιτία και για χειρότερα ατυχήματα.»

«Αυτό που μου συνέβη συναντώντας σας, πανίσχυρε πρίγκιπα», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «δεν μπορεί να είναι δυστυχία, ακόμη κι αν η πτώση μου δεν είχε σταματήσει παρά μόνο στα βάθη της αβύσσου· γιατί η δόξα ότι σας είδα θα με είχε σηκώσει και θα με είχε λυτρώσει κι από εκεί. Ο ιπποκόμος μου — να τον καταραστεί ο Θεός — είναι πιο ικανός να λύνει τη γλώσσα του και να πετάει αυθάδειες, παρά να σφίγγει τα λουριά μιας σέλας για να μένει σταθερή· όμως όπως κι αν βρίσκομαι, πεσμένος ή όρθιος, πεζός ή καβάλα, θα είμαι πάντα στην υπηρεσία σας και της κυρίας μου της δούκισσας, της άξιας συζύγου σας, άξιας βασίλισσας της ομορφιάς και ύψιστης πριγκίπισσας της ευγένειας.»

«Σιγά, σιγά, κύριε Δον Κιχώτη της Μάντσας», είπε ο δούκας· «όσο υπάρχει η κυρία μου, η Δόνα Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο, δεν ταιριάζει να υμνούνται άλλες ομορφιές.»

Ο Σάντσο, που ως τότε είχε πια ξεμπερδευτεί από την περιπέτειά του, στεκόταν εκεί κοντά, και πριν προλάβει να απαντήσει ο αφέντης του είπε: «Δεν χωρά αμφιβολία —και

πρέπει να το παραδεχτούμε— πως η κυρά μου, η Δουλτσινέα δελ Τομπόσο, είναι πολύ όμορφη· όμως ποτέ δεν ξέρεις από πού θα σου πεταχτεί ο λαγός. Έχω ακούσει να λένε πως αυτό που λέμε φύση είναι σαν αγγειοπλάστης που πλάθει πήλινα δοχεία· κι όποιος φτιάχνει ένα όμορφο αγγείο, μπορεί κάλλιστα να φτιάξει και δύο, και τρία, και εκατό. Το λέω γιατί, μα την πίστη μου, η κυρία δούκισσα δεν υστερεί σε τίποτα από την αφέντρα μου, τη δεσποσύνη Δουλτσινέα δελ Τομπόσο.»

Ο Δον Κιχώτης γύρισε προς τη δούκισσα και είπε: «Η Υψηλότητά σας μπορεί να είναι βέβαιη πως ποτέ κανένας περιπλανώμενος ιππότης στον κόσμο δεν είχε πιο πολυλογά ούτε πιο αστείο ιπποκόμο από εμένα· και θα δείξει ότι λέω την αλήθεια, αν η Υψηλότητά σας θελήσει να δεχτεί τις υπηρεσίες μου για λίγες μέρες.»

Τότε η δούκισσα απάντησε: «Το ότι ο καλός Σάντσο είναι αστείος το θεωρώ πολύ καλό σημάδι, γιατί δείχνει πως είναι και ξύπνιος· αφού το χιούμορ και η ζωντάνια, κύριε Δον Κιχώτη, όπως πολύ καλά ξέρετε, δεν κατοικούν σε αργόστροφα μυαλά. Κι αφού ο καλός Σάντσο είναι αστείος και ζωηρός, εγώ τον λογαριάζω και για έξυπνο.»

«Και πολυλογάς», πρόσθεσε ο Δον Κιχώτης.

«Τόσο το καλύτερο», είπε ο δούκας, «γιατί πολλά αστεία πράγματα δεν λέγονται με λίγες λέξεις· αλλά για να μη χάνουμε τον χρόνο μας στα λόγια, εμπρός, μεγάλε Ιππότη της Θλιμμένης Μορφής—»

«Των Λιονταριών πρέπει να πείτε, Υψηλότητά σας», είπε ο Σάντσο, «γιατί τώρα πια δεν υπάρχει ούτε Θλιμμένη Μορφή

ούτε τίποτε τέτοιο.»

«Των Λιονταριών, λοιπόν», συνέχισε ο δούκας. «Λέω, ας έρθει ο Ιππότης των Λιονταριών σε ένα κάστρο μου εδώ κοντά, όπου θα του γίνει η υποδοχή που ταιριάζει σε τόσο εξέχον πρόσωπο, και που η δούκισσα κι εγώ συνηθίζουμε να προσφέρουμε σε όλους τους περιπλανώμενους ιππότες που φτάνουν εκεί.»

Ως τότε ο Σάντσο είχε κιόλας τακτοποιήσει και σφίξει τη σέλα του Ροσινάντε, και μόλις ο Δον Κιχώτης ανέβηκε πάνω του και ο δούκας καβάλησε ένα εξαίσιο άλογο, έβαλαν τη δούκισσα ανάμεσά τους και πήραν τον δρόμο για το κάστρο. Η δούκισσα ζήτησε από τον Σάντσο να έρθει στο πλάι της, γιατί απολάμβανε αφάνταστα να ακούει τις έξυπνες κουβέντες του. Ο Σάντσο δεν χρειαζόταν δεύτερη πρόσκληση· χώθηκε ανάμεσα σ' εκείνη και τον δούκα, που το θεωρούσε σπάνια καλή τύχη να υποδεχτεί στο κάστρο τους έναν τέτοιο περιπλανώμενο ιππότη και έναν τόσο απλό, χωριάτικο ιπποκόμο.

p30e.jpg (54K)

[illegible] XXXI. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

p31a.jpg (155K)

Πλήρες μέγεθος

Η χαρά του Σάντσο ήταν απερίγραπτη όταν είδε πως, όπως φαινόταν, είχε γίνει πια σταθερό αγαπημένο πρόσωπο της δούκισσας. Περίμενε πως στο κάστρο της θα έβρισκε ό,τι είχε βρει και στο σπίτι του Δον Διέγο και στου Μπασίλιο· γιατί αγαπούσε πάντα την καλοπέραση και άρπαζε από τα μαλλιά κάθε ευκαιρία να φάει και να γλεντήσει, μόλις παρουσιαζόταν. Η ιστορία μάς λέει λοιπόν πως, πριν φτάσουν στο εξοχικό ή στο κάστρο, ο δούκας είχε προχωρήσει μπροστά και είχε δώσει οδηγίες σε όλους τους υπηρέτες του για το πώς έπρεπε να φερθούν στον Δον Κιχώτη. Έτσι, μόλις εκείνος έφτασε με τη δούκισσα στην πύλη του κάστρου, δυο λακέδες ή ιπποκόμοι, ντυμένοι με εκείνα που λένε πρωινές ρόμπες από εκλεκτό βυσσινί σατέν που έφτανε ως τα πόδια τους, έτρεξαν έξω και, πιάνοντας τον Δον Κιχώτη αγκαζέ πριν καν τους δει ή τους ακούσει, του είπαν: «Η Υψηλότητά σας πρέπει να πάει να κατεβάσει την κυρία μου, τη δούκισσα, από το άλογό της.»

p31b.jpg (334K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Δον Κιχώτης υπάκουσε, και ακολούθησε μεγάλη ανταλλαγή φιλοφρονήσεων ανάμεσα στους δυο τους γι’ αυτό το ζήτημα· στο τέλος όμως επικράτησε η επιμονή της δούκισσας, που

αρνήθηκε να κατεβεί από το παλφρέι της παρά μόνο στην αγκαλιά του δούκα, λέγοντας πως δεν θεωρούσε τον εαυτό της άξιο να φορτώσει έναν τόσο μεγάλο ιππότη με ένα τόσο περιττό βάρος. Τελικά βγήκε ο δούκας να τη βοηθήσει να κατέβει, και καθώς έμπαιναν σε μια ευρύχωρη αυλή, δυο όμορφες δεσποινίδες πλησίασαν και έριξαν στους ώμους του Δον Κιχώτη έναν μεγάλο μανδύα από το πιο εκλεκτό κατακόκκινο ύφασμα. Την ίδια στιγμή, όλες οι στοές της αυλής γέμισαν με τους άντρες και τις γυναίκες υπηρέτες του σπιτιού, που φώναζαν: «Καλώς ήρθες, άνθος και αφρός της περιπλανώμενης ιπποσύνης!» ενώ όλοι ή σχεδόν όλοι πετούσαν πάνω στον Δον Κιχώτη και στον δούκα και τη δούκισσα μικρές μπαλίτσες γεμάτες αρωματισμένο νερό. Με όλα αυτά ο Δον Κιχώτης έμεινε κατάπληκτος, και ήταν η πρώτη φορά που ένιωσε και πίστεψε πραγματικά, ως τα βάθη της ψυχής του, πως ήταν όντως περιπλανώμενος ιππότης και όχι μόνο στη φαντασία του, τώρα που έβλεπε να του φέρονται ακριβώς όπως είχε διαβάσει πως φέρονταν παλιά σε τέτοιους ιππότες.

Ο Σάντσο, αφήνοντας τον Γκρίζο, κρατήθηκε από τη δούκισσα και μπήκε στο κάστρο. Όμως τον τσίμπησε λίγο η συνείδησή του που είχε αφήσει μόνο του το γαϊδούρι, κι έτσι πλησίασε μια σεβαστή ντουένια που είχε βγει μαζί με τις άλλες να υποδεχτεί τη δούκισσα και της είπε χαμηλόφωνα: «Κυρία Γκονθάλεθ, ή όπως αλλιώς σας λένε την αφεντιά σας—»

«Με λένε Δόνα Ροδρίγεθ δε Γριχάλβα», απάντησε η ντουένια. «Τι θέλεις, αδελφέ;» Κι ο Σάντσο της είπε: «Θα σας ήμουν πολύ υπόχρεος αν είχατε την καλοσύνη να πάτε ως την πύλη

του κάστρου, όπου θα βρείτε ένα γκρίζο γαϊδουράκι δικό μου. Αν θέλετε, βάλτε να το πάνε στον στάβλο ή πηγαίνετέ το κι εσείς η ίδια, γιατί το καημένο τρομάζει εύκολα και δεν αντέχει καθόλου να μένει μόνο του.»

«Αν ο αφέντης είναι τόσο σοφός όσο κι ο υπηρέτης», είπε η ντουένια, «τότε κάναμε σπουδαία συμφωνία. Άντε, δρόμο από δω, αδελφέ, και κακό ψόφο σε σένα και σ' εκείνον που σε έφερε εδώ. Πήγαινε να φροντίσεις το γαϊδούρι σου, γιατί εμείς, οι ντουένιες αυτού του σπιτιού, δεν έχουμε συνηθίσει σε τέτοιες δουλειές.»

«Ε, λοιπόν, στ' αλήθεια», αποκρίθηκε ο Σάντσο, «έχω ακούσει τον αφέντη μου, που είναι θησαυρός από ιστορίες, να λέει την ιστορία του Λάνσελοτ όταν ήρθε από τη Βρετανία, πως κυρίες τον υπηρετούσαν και ντουένιες φρόντιζαν το άλογό του· κι όσο για το δικό μου γαϊδούρι, δεν θα το αντάλλασσα με το άλογο του κυρίου Λάνσελοτ.»

«Αν κάνεις τον αστείο, αδελφέ», είπε η ντουένια, «κράτα τα χωρατά σου για μέρος όπου θα τα εκτιμήσουν και θα σε πληρώσουν γι' αυτά· γιατί από μένα δεν θα πάρεις ούτε σύκο.»

«Όπως και να 'χει, θα είναι πολύ ώριμο», είπε ο Σάντσο, «γιατί με τα χρόνια δεν χάνει κανείς το κουσούρι του τόσο δα.»

«Γιε της σκύλας», είπε η ντουένια, κατακόκκινη από την οργή, «είτε είμαι γριά είτε όχι, λόγο δίνω στον Θεό κι όχι σε σένα, σκόρδογεμε παλιάνθρωπε!» Και το είπε τόσο δυνατά, που το άκουσε η δούκισσα· γύρισε, είδε τη ντουένια σε τέτοια έξαψη, με τα μάτια της να πετούν φωτιές, και ρώτησε με ποιον καβγάδιζε.

«Με αυτόν εδώ τον καλό άνθρωπο», είπε η ντουένια, «που μου ζήτησε επίμονα να πάω να βάλω στον στάβλο ένα γαϊδούρι του που βρίσκεται στην πύλη του κάστρου, φέρνοντάς μου μάλιστα για παράδειγμα ότι το ίδιο έκαναν κάπου, δεν ξέρω πού: κάτι κυρίες υπηρετούσαν έναν Λάνσελοτ και ντουένιες το άλογό του. Και το χειρότερο, για να το αποτελειώσει, με είπε και γριά.»

«Αυτό», είπε η δούκισσα, «θα το θεωρούσα τη μεγαλύτερη προσβολή που θα μπορούσαν να μου κάνουν». Και γυρίζοντας προς τον Σάντσο, του είπε: «Πρέπει να ξέρεις, φίλε Σάντσο, πως η Δόνια Ροδρίγκεθ είναι ακόμη πολύ νέα, και φοράει εκείνη την κουκούλα περισσότερο από κύρος και συνήθεια παρά εξαιτίας της ηλικίας της».

«Μακάρι όλα τ' άλλα δικά μου να πάνε στραβά», είπε ο Σάντσο, «αν το εννοούσα έτσι· το είπα μόνο γιατί η αγάπη που έχω για τον γάιδαρό μου είναι τόσο μεγάλη, που σκέφτηκα πως δεν θα μπορούσα να τον εμπιστευτώ σε πιο καλοσυνάτη ψυχή από την κυρία Δόνια Ροδρίγκεθ».

Ο Δον Κιχώτης, που άκουγε, του είπε: «Είναι αυτά λόγια ταιριαστά για εδώ, Σάντσο;»

«Κύριε», απάντησε ο Σάντσο, «ο καθένας λέει αυτό που θέλει όπου κι αν βρίσκεται· εδώ μου ήρθε στο μυαλό ο Γκρίζος, κι εδώ μίλησα γι' αυτόν· αν τον είχα σκεφτεί στον στάβλο, εκεί θα μιλούσα».

Τότε ο δούκας παρατήρησε: «Ο Σάντσο έχει απόλυτο δίκιο, και δεν υπάρχει κανένας λόγος να τον μαλώσουμε· ο Γκρίζος θα χορτάσει όσο θέλει, και ο Σάντσο μπορεί να είναι ήσυχος, γιατί θα του φερθούν όπως και στον ίδιο».

Ενώ συνεχιζόταν αυτή η συζήτηση, που διασκέδαζε όλους εκτός από τον Δον Κιχώτη, ανέβηκαν τη σκάλα και τον οδήγησαν σε ένα δωμάτιο στολισμένο με πλούσια χρυσοΰφαντα και μπροκάρ. Έξι δεσποινίδες τον απάλλαξαν από την πανοπλία του και τον περιποιούνταν σαν ιπποκόροι, όλες τους προετοιμασμένες και καθοδηγημένες από τον δούκα και τη δούκισσα για το τι έπρεπε να κάνουν και πώς να φερθούν στον Δον Κιχώτη, ώστε να βλέπει και να πιστεύει πως τον μεταχειρίζονταν σαν πλανόδιο ιππότη. Μόλις του έβγαλαν την πανοπλία, φάνηκε ο Δον Κιχώτης με το στενό του βρακί και το δερμάτινο ζιπόνι του, αδύνατος, ξερακιανός και μακρύς, με μάγουλα που έμοιαζαν να φιλιούνται από μέσα· τόσο αλλόκοτη ήταν η όψη του, που αν οι δεσποινίδες που τον υπηρετούσαν δεν πρόσεχαν να συγκρατήσουν τα γέλια τους —κάτι που τους το είχαν τονίσει ιδιαίτερα ο κύριος και η κυρία τους— θα είχαν ξεσπάσει στα γέλια. Του ζήτησαν να τον γδύσουν για να του φορέσουν πουκάμισο, αλλά εκείνος δεν το δέχτηκε με κανέναν τρόπο, λέγοντας πως η σεμνότητα ταιριάζει στους πλανόδιους ιππότες όσο και η ανδρεία. Ωστόσο είπε πως μπορούσαν να δώσουν το πουκάμισο στον

Σάντσο· κι έπειτα, κλεισμένος μαζί του σε ένα δωμάτιο όπου υπήρχε ένα πολυτελέστατο κρεβάτι, γδύθηκε και το φόρεσε. Και τότε, βρίσκοντας τον εαυτό του μόνο με τον Σάντσο, του είπε: «Πες μου, εσύ φρεσκοβγαλμένε γελωτοποιέ και παλιόβλακα, σου φαίνεται σωστό να προσβάλλεις και να υβρίζεις μια ντουένια τόσο άξια σεβασμού και εκτίμησης όσο εκείνη που είδαμε μόλις τώρα; Ήταν ώρα εκείνη να θυμηθείς τον Γκρίζο σου, ή μήπως νομίζεις πως αυτά τα ευγενικά πρόσωπα θα άφηναν τα ζώα να κακοπερνούν, τη στιγμή που φέρονται στους αφέντες τους με τόση αρχοντιά; Για όνομα του Θεού, Σάντσο, συγκρατήσου και μην αφήνεις να φαίνεται το νήμα, ώστε να καταλάβουν από τι χοντροκομμένο και χωριάτικο ύφασμα είσαι φτιαγμένος. Θυμήσου, αμαρτωλέ άνθρωπε, πως όσο πιο αξιοσέβαστοι και καλοαναθρεμμένοι είναι οι υπηρέτες, τόσο περισσότερο τιμάται ο αφέντης· και πως ένα από τα μεγαλύτερα πλεονεκτήματα που έχουν οι πρίγκιπες απέναντι στους άλλους ανθρώπους είναι ότι τους υπηρετούν υπηρέτες αντάξιοί τους. Δεν βλέπεις —εσύ που δεν βλέπεις πέρα από τη μύτη σου, κι εγώ ο άτυχος που σε κουβαλώ!— ότι, αν σε περάσουν για χοντροκέφαλο χωριάτη ή για κουτό ξύλο, θα υποψιαστούν πως εγώ είμαι κανένας απατεώνας ή τυχοδιώκτης; Όχι, όχι, φίλε Σάντσο, κράτα μακριά, α, κράτα μακριά από τέτοια παραπατήματα· γιατί όποιος πάρει τον δρόμο της πολυλογίας και της φτηνής εξυπνάδας, με το πρώτο στραβοπάτημα καταντά αξιολύπητος γελωτοποιός. Χαλίνωσε τη γλώσσα σου, σκέψου και ζύγισε τα λόγια σου πριν βγουν από το στόμα σου, και να θυμάσαι πως τώρα βρισκόμαστε σε τόπο απ' όπου, με τη βοήθεια του Θεού και τη δύναμη του μπράτσου μου, θα βγούμε πολύ

προχωρημένοι σε δόξα και τύχη.»

Ο Σάντσο τού υποσχέθηκε με κάθε σοβαρότητα πως θα κρατούσε το στόμα του κλειστό και πως θα δάγκωνε τη γλώσσα του πριν ξεστομίσει λέξη που να μην ήταν απολύτως σχετική και καλά ζυγισμένη. Του είπε ακόμη να μην ανησυχεί καθόλου γι' αυτό, γιατί από τον ίδιο δεν θα μαθευόταν ποτέ ποιοι ήταν.

Ο Δον Κιχώτης ντύθηκε, πέρασε το λουρί με το σπαθί του, έριξε στους ώμους του το κατακόκκινο μανδύα, φόρεσε στο κεφάλι μια πράσινη σατέν μοντέρα που του είχαν χαρίσει οι δεσποινίδες και, έτσι στολισμένος, βγήκε στη μεγάλη αίθουσα. Εκεί βρήκε τις δεσποινίδες παραταγμένες σε δύο σειρές, ίσο αριθμό από τη μία και από την άλλη, όλες με τα σύνεργα για το πλύσιμο των χεριών, που του τα πρόσφεραν με βαθιές υποκλίσεις και άφθονες τελετουργίες. Ύστερα ήρθαν δώδεκα ακόλουθοι μαζί με τον οικονόμο για να τον οδηγήσουν στο δείπνο, αφού οι οικοδεσπότες του τον περίμεναν ήδη. Τον έβαλαν ανάμεσά τους και, με πολλή επισημότητα και μεγαλοπρέπεια, τον συνόδευσαν σε άλλη αίθουσα, όπου ήταν στρωμένο ένα πολυτελές τραπέζι μόνο για τέσσερα άτομα. Η δούκισσα και ο δούκας βγήκαν ως την πόρτα για να τον υποδεχτούν, και μαζί τους ήταν ένας σοβαρός εκκλησιαστικός, από εκείνους που διοικούν τα σπίτια των ευγενών· από εκείνους που, επειδή δεν γεννήθηκαν οι ίδιοι μεγάλοι άρχοντες, δεν ξέρουν ποτέ να διδάξουν όσους είναι πώς να φέρονται ως τέτοιοι· από εκείνους που μετρούν το μεγαλείο των μεγάλων ανθρώπων με το στενό δικό τους μυαλό· από εκείνους που, όταν προσπαθούν να βάλουν οικονομία στο

σπίτι που κυβερνούν, το καταντούν μικρόψυχο και μίζερο. Ένας τέτοιος, λέω, πρέπει να ήταν ο σοβαρός κληρικός που βγήκε μαζί με τον δούκα και τη δούκισσα να υποδεχτεί τον Δον Κιχώτη.

Αντάλλαξαν πλήθος ευγενικών φιλοφρονήσεων και, στο τέλος, παίρνοντας τον Δον Κιχώτη ανάμεσά τους, προχώρησαν για να καθίσουν στο τραπέζι. Ο δούκας επέμενε να πάρει ο Δον Κιχώτης την πρώτη θέση, και παρόλο που εκείνος αρνήθηκε, οι παρακλήσεις του δούκα ήταν τόσο επίμονες που αναγκάστηκε να τη δεχτεί.

Ο εκκλησιαστικός κάθισε απέναντί του και ο δούκας με τη δούκισσα στα πλάγια. Όλη αυτή την ώρα ο Σάντσο στεκόταν εκεί δίπλα, χαζεύοντας κατάπληκτος την τιμή που έβλεπε να δείχνουν στον αφέντη του αυτά τα επιφανή πρόσωπα. Και καθώς παρατηρούσε όλη εκείνη την τελετουργική επιμονή ανάμεσα στον δούκα και τον Δον Κιχώτη για το ποιος θα τον κάνει να καθίσει στην κορυφή του τραπεζιού, είπε: «Αν μου δώσετε την άδεια, αφεντιά σας, θα σας πω μια ιστορία για κάτι που έγινε στο χωριό μου σχετικά με τούτη την υπόθεση με τις θέσεις.»

Μόλις το είπε αυτό ο Σάντσο, ο Δον Κιχώτης ανατρίχιασε, βέβαιος πως ετοιμαζόταν να πετάξει καμιά ανοησία. Ο Σάντσο τον κοίταξε και, μαντεύοντας τι σκεφτόταν, είπε: «Μη φοβάστε πως θα ξεστρατίσω, αφέντη, ή πως θα πω κάτι άσχετο· δεν ξέχασα τις συμβουλές που μου δώσατε μόλις τώρα, για το αν πρέπει να μιλά κανείς πολύ ή λίγο, καλά ή άσχημα.»

«Δεν θυμάμαι τίποτα απ' όλα αυτά, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης. «Πες ό,τι θέλεις, μόνο πες το γρήγορα.»

«Λοιπόν», είπε ο Σάντσο, «αυτό που πάω να πω είναι τόσο αληθινό, που ο αφέντης μου ο Δον Κιχώτης, που βρίσκεται εδώ μπροστά, δεν θα με αφήσει να πω ψέματα.»

«Πες όσα ψέματα θέλεις, Σάντσο, εμένα δεν με νοιάζει», είπε ο Δον Κιχώτης, «δεν σκοπεύω να σε σταματήσω· μόνο σκέψου καλά τι είναι αυτό που θα πεις.»

«Το έχω σκεφτεί και ξανασκεφτεί τόσο πολύ», είπε ο Σάντσο, «που ο νεωκόρος είναι απολύτως εξασφαλισμένος· και θα φανεί από όσα ακολουθούν.»

«Θα ήταν καλό», είπε ο Δον Κιχώτης, «οι υψηλότητές σας να διατάξουν να βγάλουν έξω αυτόν τον ηλίθιο, γιατί θα πει ένα σωρό ανοησίες.»

«Μα τη ζωή του δούκα, ο Σάντσο δεν θα απομακρυνθεί από κοντά μου ούτε στιγμή», είπε η δούκισσα. «Τον συμπαθώ πολύ, γιατί ξέρω πως είναι πολύ συνετός.»

«Συνετές να είναι οι μέρες της αγιοσύνης σας», είπε ο Σάντσο, «για την καλή γνώμη που έχετε για το μυαλό μου, αν και δεν έχω δα και πολύ· όμως η ιστορία που θέλω να πω είναι η εξής. Ένας κύριος από τον τόπο μου, πολύ πλούσιος και σπουδαίος άνθρωπος, γιατί ήταν από τους Άλαμος της Μεδίνα δελ Κάμπο, και παντρεμένος με τη Δόνια Μένθια δε Κινιόνες, κόρη του Δον Αλόνσο δε Μαρανιόν, ιππότη του Τάγματος του Σαντιάγο, που πνίγηκε στη Χερραδούρα — εκείνου για τον οποίο είχε γίνει εκείνος ο καβγάς πριν από χρόνια στο χωριό

μας, όπου, απ' όσο θυμάμαι, είχε μπλεχτεί και ο αφέντης μου ο Δον Κιχώτης, και όπου τραυματίστηκε κι ο Τομασίγιο ο παλιάνθρωπος, ο γιος του Μπαλμπάστρο του σιδερά. Δεν είναι όλα αυτά αλήθεια, αφέντη μου; Στο όνομα της ζωής σας, πείτε το, για να μη με περάσουν αυτοί οι ευγενείς για κανέναν ψευταρά και φλύαρο.»

«Ως εδώ», είπε ο εκκλησιαστικός, «σε περνώ περισσότερο για φλύαρο παρά για ψεύτη· αλλά δεν ξέρω τι θα σε περάσω σε λίγο.»

«Παραθέτεις τόσους μάρτυρες και αποδείξεις, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «που δεν μου μένει παρά να παραδεχτώ πως λες την αλήθεια. Συνέχισε τώρα, και πες το πιο σύντομα, γιατί έτσι όπως το πας, δεν πρόκειται να τελειώσεις ούτε σε δυο μέρες.»

«Δεν πρέπει να το συντομεύσει», είπε η δούκισσα. «Το αντίθετο μάλιστα: για να με ευχαριστήσει, να το πει όπως ακριβώς το ξέρει, ακόμα κι αν δεν το τελειώσει ούτε σε έξι μέρες. Κι αν του έπαιρνε τόσο, για μένα θα ήταν οι πιο ευχάριστες μέρες που έχω περάσει.»

«Λοιπόν, κύριοι», συνέχισε ο Σάντσο, «λέω πως αυτός ο ίδιος ο κύριος, που τον ξέρω σαν την παλάμη του χεριού μου, γιατί το σπίτι του είναι μια δρασκελιά από το δικό μου, κάλεσε έναν φτωχό αλλά τίμιο εργάτη—»

«Προχώρα, αδερφέ», είπε ο εκκλησιαστικός. «Με τον ρυθμό που πας, η ιστορία σου δεν θα τελειώσει ούτε στον άλλο κόσμο.»

«Θα σταματήσω πολύ πριν από τη μέση, πρώτα ο Θεός», είπε ο Σάντσο. «Και λοιπόν λέω πως αυτός ο εργάτης, όταν πήγε στο σπίτι του κυρίου που σας είπα ότι τον κάλεσε —ο Θεός να αναπαύσει την ψυχή του, γιατί τώρα πια είναι πεθαμένος· και μάλιστα, όπως λένε, πέθανε σαν άγγελος· εγώ δεν ήμουν εκεί, γιατί εκείνον τον καιρό είχα πάει για θερισμό στο Τεμπλέκε—»

«Στο όνομα της ζωής σου, παιδί μου», είπε ο εκκλησιαστικός, «γύρνα γρήγορα από το Τεμπλέκε και τελείωνε την ιστορία σου, χωρίς να θάβεις τον κύριο, εκτός αν θέλεις να κάνεις κι άλλες κηδείες.»

«Λοιπόν, συνέβη το εξής», είπε ο Σάντσο. «Καθώς οι δυο τους πήγαιναν να καθίσουν στο τραπέζι —και μου φαίνεται πως τους βλέπω τώρα πιο καθαρά από ποτέ—»

Ο δούκας και η δούκισσα διασκέδαζαν αφάνταστα με τον εκνευρισμό που έδειχνε ο καλός εκκλησιαστικός απέναντι στον μακρόσυρτο και κομπιαστό τρόπο με τον οποίο ο Σάντσο έλεγε την ιστορία του, ενώ ο Δον Κιχώτης έβραζε από θυμό και αγανάκτηση.

«Λοιπόν, όπως έλεγα», συνέχισε ο Σάντσο, «καθώς οι δυο τους πήγαιναν να καθίσουν στο τραπέζι, όπως είπα, ο εργάτης επέμενε να καθίσει ο κύριος στην κεφαλή του τραπεζιού, και ο κύριος επέμενε να καθίσει εκεί ο εργάτης, αφού μέσα στο σπίτι του έπρεπε να γίνονται όσα πρόσταζε. Όμως ο εργάτης, που καμάρωνε για την ευγένεια και τους καλούς του τρόπους, δεν δεχόταν με τίποτα, ώσπου ο κύριος, χάνοντας την υπομονή του, τον έπιασε από τους ώμους και τον ανάγκασε να καθίσει

με το ζόρι, λέγοντας: "Κάθισε κάτω, βλάκα χωριάτη, γιατί όπου κάθομαι εγώ, εκεί είναι για σένα η κεφαλή του τραπεζιού." Κι αυτή είναι η ιστορία· και, την αλήθεια μου, νομίζω πως δεν ειπώθηκε εδώ άστοχα.»

Ο Δον Κιχώτης άλλαξε χίλια χρώματα, και το ηλιοκαμένο του πρόσωπο γέμισε κηλίδες, ώσπου έμοιαζε με ίασπη. Ο δούκας και η δούκισσα συγκράτησαν τα γέλια τους, για να μην ταπεινώσουν εντελώς τον Δον Κιχώτη, γιατί είχαν καταλάβει την αυθάδεια του Σάντσο. Και για να αλλάξει η κουβέντα και να εμποδίσει τον Σάντσο να πετάξει κι άλλες ανοησίες, η δούκισσα ρώτησε τον Δον Κιχώτη τι νέα είχε από την κυρία Δουλτσινέα και αν της είχε στείλει τελευταία κανένα δώρο από γίγαντες ή κακοποιούς, αφού αποκλείεται να μην είχε νικήσει πολλούς.

Κι ο Δον Κιχώτης απάντησε: «Κυρία μου, οι συμφορές μου, όσο κι αν είχαν αρχή, δεν θα έχουν ποτέ τέλος. Νίκησα γίγαντες και της έστειλα παλιάνθρωπους και κακοποιούς· αλλά πού να τη βρουν, αφού είναι μαγεμένη και μεταμορφωμένη στην πιο άσχημη χωριατοπούλα που μπορεί να φανταστεί κανείς;»

«Δεν ξέρω», είπε ο Σάντσο Πάντσα· «εμένα μου φαίνεται το πιο όμορφο πλάσμα στον κόσμο· και πάντως, σε ευκινησία και στα πηδήματα δεν τα παρατάει ούτε μπροστά σε ακροβάτη· μα την πίστη μου, κυρία δούκισσα, πετάγεται από το χώμα στη ράχη ενός γαϊδάρου σαν γάτα.»

«Την έχεις δει μαγεμένη, Σάντσο;» ρώτησε ο δούκας.

«Τι θα πει την έχω δει;» είπε ο Σάντσο· «ποιος στο διάβολο ήταν αυτός που πρώτος έβαλε στο μυαλό του όλη αυτή την

ιστορία με τα μάγια, αν όχι εγώ; Είναι τόσο μαγεμένη όσο κι ο πατέρας μου.»

Ο εκκλησιαστικός, μόλις τους άκουσε να μιλούν για γίγαντες, παλιάνθρωπους και μάγια, άρχισε να υποψιάζεται πως αυτός δεν μπορεί παρά να είναι ο Δον Κιχώτης της Μάντσας, την ιστορία του οποίου ο δούκας διάβαζε διαρκώς. Πολλές φορές μάλιστα τον είχε μαλώσει γι' αυτό, λέγοντάς του πως ήταν ανοησία να καταγίνεται με τέτοιες σαχλαμάρες. Και όταν πια βεβαιώθηκε πως η υποψία του ήταν σωστή, γύρισε στον δούκα και του είπε πολύ θυμωμένα: «Κύριε, η εξοχότητά σας θα δώσει λόγο στον Θεό για όσα κάνει αυτός ο καλός άνθρωπος. Αυτός ο Δον Κιχώτης, ή Δον Απλοϊκός, ή όπως αλλιώς τον λένε, δεν μπορεί, φαντάζομαι, να είναι τόσο ανόητος όσο τον θέλει η εξοχότητά σας, ενθαρρύνοντάς τον να συνεχίζει τις παραξενιές και τις τρέλες του». Ύστερα στράφηκε στον Δον Κιχώτη και είπε: «Κι εσύ, ανόητε, πώς σου μπήκε στο κεφάλι ότι είσαι περιπλανώμενος ιππότης, ότι νικάς γίγαντες και πιάνεις κακοποιούς; Τράβα στον καλό και να σου βγει σε καλό. Γύρνα σπίτι σου, μεγάλωσε τα παιδιά σου, αν έχεις, κοίτα τις δουλειές σου και άφησε τις περιπλανήσεις στον κόσμο, να χαζεύεις και να γίνεσαι περίγελος και σ' όσους σε ξέρουν και σ' όσους δεν σε ξέρουν. Πού, στο όνομα του Θεού, ανακάλυψες ότι υπάρχουν ή υπήρξαν ποτέ περιπλανώμενοι ιππότες; Πού υπάρχουν γίγαντες στην Ισπανία ή κακοποιοί στη Μάντσα, ή μαγεμένες Δουλτσινέες, ή όλα τ' άλλα ανόητα πράγματα που λένε για σένα;»

Ο Δον Κιχώτης άκουσε με προσοχή τα λόγια του σεβάσμιου κυρίου και, μόλις κατάλαβε πως είχε τελειώσει, χωρίς να

λογαριάσει την παρουσία του δούκα και της δούκισσας, πετάχτηκε όρθιος με οργισμένο βλέμμα και ταραγμένο πρόσωπο και είπε— Μα η απάντησή του αξίζει ξεχωριστό κεφάλαιο.

p31e.jpg (46K)

[illegible] XXXII. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]

p32a.jpg (152K)

Πλήρες μέγεθος

Τότε ο Δον Κιχώτης σηκώθηκε όρθιος, τρέμοντας ολόκληρος σαν άνθρωπος ποτισμένος με υδράργυρο, και είπε με βιαστική, ταραγμένη φωνή: «Ο τόπος όπου βρίσκομαι, η παρουσία στην οποία στέκομαι και ο σεβασμός που τρέφω και πάντοτε έτρεφα για το λειτούργημα στο οποίο ανήκει η αφεντιά σας συγκρατούν και δένουν τα χέρια της δίκαιης αγανάκτησής μου. Κι ακόμη, επειδή ξέρω, όπως το ξέρουν όλοι, πως το όπλο ενός ανθρώπου της τήβεννου είναι το ίδιο με μιας γυναίκας, δηλαδή η γλώσσα, θα αναμετρηθώ μαζί σας με το δικό μου όπλο, αφού από εσάς θα περίμενε κανείς καλή συμβουλή και όχι αισχρές προσβολές. Η ευσεβής και καλοπροαίρετη επίπληξη θέλει άλλο ύφος και άλλα επιχειρήματα· και, εν πάση περιπτώσει, το να με επιπλήξετε δημόσια και με τόση τραχύτητα ξεπερνά τα όρια της σωστής νουθεσίας, γιατί αυτή ταιριάζει περισσότερο με πραότητα παρά με αγένεια. Και δεν είναι πρέπον να αποκαλεί κανείς τον αμαρτωλό έτσι ξερά βλάκα και ανόητο, χωρίς να ξέρει τίποτε για το αμάρτημα που επιπλήττει. Εμπρός λοιπόν, πείτε μου: για ποια από τις ανοησίες που είδατε σε μένα με καταδικάζετε και με βρίζετε, και μου λέτε να γυρίσω σπίτι να φροντίσω το σπιτικό μου, τη

γυναίκα μου και τα παιδιά μου, χωρίς να ξέρετε καν αν έχω; Αρκεί τάχα μόνο να βρει κανείς πάτημα, με τον έναν ή τον άλλον τρόπο, στα σπίτια των άλλων για να κάνει κουμάντο στους νοικοκύρηδες — κι αυτό ίσως αφού έχει μεγαλώσει μέσα σε όλη τη στενότητα κάποιου σεμιναρίου και χωρίς να έχει δει από τον κόσμο τίποτε περισσότερο απ' ό,τι χωρά μέσα σε είκοσι ή τριάντα λεύγες γύρω γύρω — ώστε να νομίζει πως μπορεί απερίσκεπτα να νομοθετεί για την ιπποσύνη και να κρίνει τους περιπλανώμενους ιππότες; Είναι μήπως άχρηστη ασχολία, ή χαμένος χρόνος, το να γυρίζει κανείς τον κόσμο αναζητώντας όχι τις απολαύσεις του, αλλά εκείνους τους δύσκολους άθλους με τους οποίους οι αγαθοί ανεβαίνουν στις κατοικίες της αιώνιας ζωής; Αν με περνούσαν για τρελό κύριοι, μεγάλοι άρχοντες, ευγενείς, άνθρωποι υψηλής καταγωγής, θα το θεωρούσα προσβολή που δεν διορθώνεται· όμως δεν δίνω δεκάρα αν λόγιοι που δεν μπήκαν ποτέ ούτε περπάτησαν στα μονοπάτια της ιπποσύνης με θεωρούν ανόητο. Ιππότης είμαι και ιππότης θα πεθάνω, αν έτσι είναι το θέλημα του Υψίστου. Άλλοι παίρνουν τον πλατύ δρόμο της υπερφίαλης φιλοδοξίας· άλλοι εκείνον της ταπεινής και δουλοπρεπούς κολακείας· άλλοι της δόλιας υποκρισίας, και κάποιοι της αληθινής θρησκείας· εγώ όμως, οδηγούμενος από το άστρο μου, ακολουθώ το στενό μονοπάτι της περιπλανώμενης ιπποσύνης, και υπηρετώντας αυτό το λειτούργημα περιφρονώ τον πλούτο, όχι όμως και την τιμή. Έχω επανορθώσει αδικίες, έχω διορθώσει σφάλματα, έχω τιμωρήσει αυθάδειες, έχω νικήσει γίγαντες και έχω συντρίψει τέρατα. Είμαι ερωτευμένος, για κανέναν άλλο λόγο παρά μόνο επειδή αυτό επιβάλλεται στους περιπλανώμενους

ιππότες· αλλά, παρόλο που είμαι, δεν είμαι εραστής σαρκικών επιθυμιών, παρά από εκείνους τους αγνούς, πλατωνικούς. Οι προθέσεις μου στρέφονται πάντοτε σε άξιους σκοπούς: να κάνω καλό σε όλους και κακό σε κανέναν. Κι αν όποιος αυτό θέλει, αυτό κάνει και αυτό εφαρμόζει αξίζει να λέγεται ανόητος, τότε εσείς θα το κρίνετε, εξοχότατε δούκα και δούκισσα.»

«Καλά, μα τον Θεό!» φώναξε ο Σάντσο. «Μην πείτε λέξη παραπάνω για να υπερασπιστείτε τον εαυτό σας, αφέντη μου, γιατί δεν υπάρχει τίποτε άλλο στον κόσμο να ειπωθεί, να σκεφτεί ή να επιμείνει κανείς πάνω σ' αυτό. Κι έπειτα, αφού αυτός ο κύριος αρνείται, όπως έκανε, ότι υπάρχουν ή υπήρξαν ποτέ περιπλανώμενοι ιππότες στον κόσμο, τι παράξενο είναι αν δεν ξέρει τίποτα απ' όσα έλεγε;»

«Ίσως, αδελφέ», είπε ο εκκλησιαστικός, «εσύ να είσαι εκείνος ο Σάντσο Πάνθα που αναφέρεται, στον οποίο ο αφέντης του έχει υποσχεθεί ένα νησί;»

«Ναι, εγώ είμαι», είπε ο Σάντσο, «και μάλιστα είμαι από εκείνους που το αξίζουν όσο κανείς. Είμαι από το σόι που λέει: "Κόλλα στους καλούς και θα γίνεις ένας απ' αυτούς", κι από εκείνους που λένε: "Δεν μετράει με ποιους μεγάλωσες, αλλά με ποιους τρως", κι από εκείνους που λένε: "Όποιος ακουμπά σε καλό δέντρο, καλό ίσκιο βρίσκει". Εγώ ακούμπησα σε καλό αφέντη, και μήνες τώρα γυρίζω μαζί του, και πρώτα ο Θεός θα του μοιάσω κι εγώ. Να ζήσει εκείνος και να ζήσω κι εγώ, γιατί ούτε εκείνος θα ξεμείνει από αυτοκρατορίες να κυβερνά ούτε εγώ από νησιά να διοικώ.»

«Όχι, φίλε μου Σάντσο, κάθε άλλο», είπε ο δούκας. «Στο όνομα του señor Δον Κιχώτη, σου απονέμω τη διακυβέρνηση ενός νησιού διόλου ασήμαντου, που βρίσκεται στη διάθεσή μου.»

«Γονάτισε, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «και φίλησε τα πόδια της εξοχότητάς του για τη χάρη που σου έκανε.»

Ο Σάντσο υπάκουσε, και μόλις το είδε αυτό ο εκκλησιαστικός σηκώθηκε από το τραπέζι έξαλλος και αναφώνησε: «Μα το ράσο που φοράω, πάω να πω πως η εξοχότητά σας είναι τόσο μεγάλος ανόητος όσο κι αυτοί οι αμαρτωλοί. Πώς να μην έχουν τρελαθεί, όταν άνθρωποι που έχουν τα λογικά τους επικυρώνουν την τρέλα τους; Σας αφήνω μαζί τους, εξοχότατε· όσο εκείνοι μένουν σ' αυτό το σπίτι, εγώ θα μένω στο δικό μου και θα γλιτώνω τον κόπο να μαλώνω για πράγματα που δεν μπορώ να διορθώσω.» Και χωρίς να πει άλλη λέξη ούτε να φάει άλλη μπουκιά, έφυγε, παρόλο που ο δούκας και η δούκισσα τον παρακαλούσαν μάταια να μείνει· βέβαια ο δούκας δεν του είπε και πολλά, γιατί δεν μπορούσε, από τα γέλια που του είχε προκαλέσει ο αδικαιολόγητος θυμός του.

Όταν σταμάτησε να γελάει, είπε στον Δον Κιχώτη: «Υπερασπίστηκες τον εαυτό σου τόσο αποφασιστικά, κύριε Ιππότη των Λιονταριών, που δεν υπάρχει λόγος να ζητήσουμε άλλη ικανοποίηση γι' αυτό, το οποίο, όσο κι αν μοιάζει προσβολή, δεν είναι καθόλου τέτοιο· γιατί, όπως οι γυναίκες δεν μπορούν να προσβάλουν, έτσι ούτε και οι εκκλησιαστικοί, όπως πολύ καλά ξέρεις.»

«Αυτό είναι αλήθεια», είπε ο Δον Κιχώτης, «και ο λόγος είναι πως όποιος δεν μπορεί να προσβάλει, δεν μπορεί και να προσβληθεί. Οι γυναίκες, τα παιδιά και οι κληρικοί, επειδή δεν μπορούν να υπερασπιστούν τον εαυτό τους, μπορεί να δεχτούν επίθεση, αλλά δεν μπορεί να τους γίνει προσβολή· γιατί, όπως πολύ καλά ξέρετε, υπάρχει αυτή η διαφορά ανάμεσα στην επίθεση και στην προσβολή: η προσβολή προέρχεται από κάποιον που είναι σε θέση να την κάνει, την κάνει πράγματι και την υποστηρίζει· η επίθεση μπορεί να έρθει από οπουδήποτε, χωρίς να συνεπάγεται προσβολή. Να ένα παράδειγμα: ένας άνθρωπος στέκεται ανύποπτος στον δρόμο και τον πλησιάζουν δέκα άλλοι οπλισμένοι και τον χτυπούν· εκείνος τραβά το σπαθί του και αμύνεται γενναία, αλλά οι αντίπαλοί του είναι τόσοι πολλοί που δεν μπορεί να πετύχει τον σκοπό του και να εκδικηθεί. Αυτός ο άνθρωπος δέχεται επίθεση, αλλά όχι προσβολή. Ένα ακόμη παράδειγμα θα το κάνει πιο καθαρό: ένας άνθρωπος στέκεται γυρισμένος με την πλάτη, κάποιος άλλος τον πλησιάζει και τον χτυπά, και μόλις τον χτυπήσει το βάζει στα πόδια, χωρίς να περιμένει ούτε στιγμή· ο άλλος τον κυνηγά, αλλά δεν τον φτάνει. Αυτός που δέχτηκε το χτύπημα δέχτηκε επίθεση, αλλά όχι προσβολή, γιατί η προσβολή πρέπει να υποστηρίζεται. Αν εκείνος που τον χτύπησε, παρόλο που το έκανε ύπουλα και προδοτικά, είχε τραβήξει το σπαθί του και είχε μείνει εκεί να τον αντιμετωπίσει, τότε αυτός που χτυπήθηκε θα είχε δεχτεί και επίθεση και προσβολή μαζί: επίθεση, επειδή χτυπήθηκε με δόλο· προσβολή, επειδή εκείνος που τον χτύπησε υποστήριξε την πράξη του, μένοντας στη θέση του αντί να τραπεί σε φυγή. Έτσι λοιπόν, σύμφωνα με τους νόμους της καταραμένης

μονομαχίας, μπορεί να δέχτηκα επίθεση, αλλά όχι προσβολή· γιατί ούτε οι γυναίκες ούτε τα παιδιά μπορούν να την υποστηρίξουν, ούτε μπορούν να πληγώσουν, ούτε έχουν τρόπο να κρατήσουν τη θέση τους· και το ίδιο ακριβώς ισχύει και για όσους ανήκουν στη θρησκεία. Γιατί αυτές οι τρεις κατηγορίες ανθρώπων είναι χωρίς όπλα, είτε για επίθεση είτε για άμυνα, κι έτσι, παρόλο που από τη φύση τους είναι υποχρεωμένοι να υπερασπίζονται τον εαυτό τους, δεν έχουν δικαίωμα να προσβάλλουν κανέναν. Και παρότι πριν από λίγο είπα ότι μπορεί να δέχτηκα επίθεση, τώρα λέω με βεβαιότητα πως ούτε αυτό συνέβη· γιατί όποιος δεν μπορεί να δεχτεί προσβολή, πολύ λιγότερο μπορεί να την κάνει. Για όλους αυτούς τους λόγους δεν πρέπει να νιώθω, ούτε και νιώθω, θιγμένος από όσα μου είπε εκείνος ο καλός άνθρωπος· μόνο θα ήθελα να είχε μείνει λίγο ακόμη, ώστε να του έδειχνα το λάθος του, όταν πίστευε και υποστήριζε πως δεν υπάρχουν ούτε υπήρξαν ποτέ περιπλανώμενοι ιππότες στον κόσμο. Αν τον είχε ακούσει να λέει κάτι τέτοιο ο Αμαντίς ή κάποιος από τους αμέτρητους απογόνους του, είμαι βέβαιος πως δεν θα του έβγαινε σε καλό.»

«Γι' αυτό βάζω και όρκο», είπε ο Σάντσο· «θα του είχαν ρίξει μια ξιφιά που θα τον άνοιγε από την κορφή ως τα νύχια σαν ρόδι ή σαν ώριμο πεπόνι· δεν ήταν άνθρωποι που να σηκώνουν τέτοιου είδους αστεία! Στην πίστη μου, είμαι βέβαιος πως, αν ο Ρεϊνάλδος του Μονταλβάν είχε ακούσει τα λόγια εκείνου του κοντούλη, θα του είχε δώσει ένα τέτοιο χαστούκι στο στόμα, που δεν θα ξαναμιλούσε για τα επόμενα τρία χρόνια· ας πάει να τα βάλει μαζί τους, και θα δει πώς θα ξεφύγει από τα χέρια τους!»

Η δούκισσα, ακούγοντας τον Σάντσο, κόντευε να πεθάνει στα γέλια, και μέσα της τον έκρινε ακόμα πιο αστείο και πιο τρελό κι από τον αφέντη του· και εκείνον τον καιρό δεν ήταν λίγοι όσοι είχαν ακριβώς την ίδια γνώμη.

Ο Δον Κιχώτης ηρέμησε επιτέλους, το δείπνο τελείωσε και, μόλις μάζεψαν το τραπεζομάντιλο, μπήκαν μέσα τέσσερις δεσποινίδες. Η μία κρατούσε μια ασημένια λεκάνη, η άλλη μια επίσης ασημένια κανάτα, η τρίτη είχε στον ώμο της δύο εκλεκτές λευκές πετσέτες, και η τέταρτη είχε τα χέρια γυμνά ως τους αγκώνες και στις λευκές της παλάμες —και πράγματι ήταν λευκές— ένα στρογγυλό κομμάτι σαπούνι από τη Νάπολη. Εκείνη με τη λεκάνη πλησίασε και, με θρασύτατη ψυχραιμία, την έχωσε κάτω από το πηγούνι του Δον Κιχώτη. Εκείνος, απορώντας με μια τόσο παράξενη τελετουργία, δεν είπε λέξη, γιατί υπέθεσε πως σε εκείνον τον τόπο συνήθιζαν να πλένουν τα γένια αντί για τα χέρια. Έτσι λοιπόν τέντωσε το δικό του όσο μπορούσε, και την ίδια στιγμή η κανάτα άρχισε να χύνει νερό, ενώ η δεσποινίδα με το σαπούνι άρχισε να του τρίβει ζωηρά τα γένια, σηκώνοντας άσπρες νιφάδες, γιατί ο

αφρός του σαπουνιού ήταν κατάλευκος και σκέπασε όχι μόνο τα γένια του αλλά όλο του το πρόσωπο, ακόμη και τα μάτια του υπάκουου ιππότη, που αναγκάστηκε να τα κρατά κλειστά. Ο δούκας και η δούκισσα, που δεν ήξεραν τίποτα γι' αυτό, περίμεναν να δουν πού θα κατέληγε αυτό το αλλόκοτο πλύσιμο. Όταν η κουρεύτρα-δεσποινίδα τον είχε καλύψει με αφρό ως μια παλάμη βάθος, έκανε πως το νερό τελείωσε και είπε σε εκείνη με την κανάτα να πάει να φέρει κι άλλο, ενώ ο σεñόρ Δον Κιχώτης θα περίμενε. Εκείνη έφυγε, κι έτσι ο Δον Κιχώτης έμεινε στην πιο αλλόκοτη και γελοία όψη που θα μπορούσε να φανταστεί κανείς. Όλοι οι παρόντες —και ήταν πολλοί— τον κοιτούσαν, και βλέποντάς τον εκεί με τον μισό πήχη λαιμό του, τόσο ασυνήθιστα καστανό, τα μάτια κλειστά και τα γένια γεμάτα σαπουνάδα, απορούσε κανείς πώς κατάφερναν, μόνο με μεγάλη αυτοσυγκράτηση, να συγκρατήσουν τα γέλια τους. Οι δεσποινίδες, που είχαν σκαρώσει τη φάρσα, κρατούσαν τα μάτια χαμηλωμένα, γιατί δεν τολμούσαν να κοιτάξουν τον αφέντη και την κυρά τους. Όσο για εκείνους, μέσα τους πάλευαν το γέλιο και ο θυμός, και δεν ήξεραν τι να κάνουν: να τιμωρήσουν το θράσος των κοριτσιών ή να τις ανταμείψουν για τη διασκέδαση που τους χάρισαν βλέποντας τον Δον Κιχώτη σε τέτοιο χάλι.

Ύστερα από αρκετή ώρα, η δεσποινίδα με τη στάμνα επέστρεψε και ολοκλήρωσαν το πλύσιμο του Δον Κιχώτη. Εκείνη που κρατούσε τις πετσέτες τον σκούπισε και τον στέγνωσε με πολλή επισημότητα· κι έπειτα, αφού και οι τέσσερις μαζί του έκαναν βαθιά υπόκλιση και ρεβεράντζα, ετοιμάζονταν να φύγουν, όταν ο δούκας, για να μην καταλάβει ο Δον Κιχώτης το αστείο, φώναξε σε εκείνη με τη

λεκάνη: «Έλα να πλύνεις κι εμένα, και πρόσεξε να έχει αρκετό νερό». Η κοπέλα, έξυπνη και σβέλτη, ήρθε και έστησε τη λεκάνη μπροστά στον δούκα όπως είχε κάνει και με τον Δον Κιχώτη, και πολύ γρήγορα τον σαπούνισαν και τον έπλυναν καλά. Αφού τον σκούπισαν και τον στέγνωσαν, του έκαναν την υπόκλισή τους και αποσύρθηκαν. Αργότερα φάνηκε πως ο δούκας είχε ορκιστεί ότι, αν δεν τον έπλεναν όπως είχαν πλύνει τον Δον Κιχώτη, θα τις τιμωρούσε για το θράσος τους· κι εκείνες επανόρθωσαν επιδέξια σαπουνίζοντας και τον ίδιο.

Ο Σάντσο παρακολουθούσε με μεγάλη προσοχή όλη αυτή την τελετή του πλυσίματος και είπε μέσα του: «Ο Θεός να με φυλάει, μακάρι να ήταν συνήθεια και σε τούτη τη χώρα να πλένουν και τα γένια των ιπποκόμων, όπως των ιπποτών. Γιατί, μα τον Θεό και την ψυχή μου, το έχω μεγάλη ανάγκη· κι αν μου έριχναν και μια ξουριά με το ξυράφι, θα το λογάριαζα ακόμη μεγαλύτερη καλοσύνη».

«Τι λες από μέσα σου, Σάντσο;» ρώτησε η δούκισσα.

«Έλεγα, κυρά μου», αποκρίθηκε εκείνος, «πως στις αυλές άλλων πριγκίπων, όταν μαζεύουν το τραπεζομάντιλο, έχω πάντα ακούσει να φέρνουν νερό για τα χέρια, όχι όμως αλισίβα για τα γένια· κι αυτό δείχνει πως καλό είναι να ζει κανείς πολλά χρόνια, για να βλέπει πολλά. Βέβαια λένε επίσης πως όποιος ζει πολύ περνά και πολλά κακά· όμως ένα τέτοιο πλύσιμο είναι ευχαρίστηση και όχι βάσανο».

«Μην ανησυχείς, φίλε Σάντσο», είπε η δούκισσα· «θα φροντίσω οι δεσποινίδες μου να σε πλύνουν, και, αν χρειαστεί, να σε βάλουν και στη σκάφη».

«Εμένα μου αρκεί το γένι», είπε ο Σάντσο, «τουλάχιστον προς το παρόν· και για το μέλλον, ό,τι έχει ορίσει ο Θεός».

«Φρόντισε το αίτημα του άξιου Σάντσο, οικονόμε», είπε η δούκισσα, «και κάνε ακριβώς ό,τι θέλει».

Ο οικονόμος απάντησε πως ο κύριος Σάντσο έπρεπε να υπακούεται σε όλα· κι έπειτα έφυγε για το γεύμα παίρνοντας μαζί του και τον Σάντσο, ενώ ο δούκας, η δούκισσα και ο Δον Κιχώτης έμειναν στο τραπέζι συζητώντας για ένα σωρό πράγματα, όλα όμως σχετικά με το επάγγελμα των όπλων και την περιπλανώμενη ιπποσύνη.

Η δούκισσα παρακάλεσε τον Δον Κιχώτη, μιας και φαινόταν να έχει εξαιρετική μνήμη, να της περιγράψει και να της ζωγραφίσει με λόγια την ομορφιά και τα χαρακτηριστικά της κυρίας Δουλτσινέας του Τομπόσο· γιατί, απ' όσα διαλαλούσε η φήμη για την ομορφιά της, ήταν βέβαιη πως θα πρέπει να ήταν το ωραιότερο πλάσμα στον κόσμο — ή μάλλον, σε όλη τη Λα Μάντσα.

Ο Δον Κιχώτης αναστέναξε όταν άκουσε το αίτημα της δούκισσας και είπε: «Αν μπορούσα να βγάλω την καρδιά μου και να τη βάλω σ' έναν δίσκο εδώ πάνω στο τραπέζι, μπροστά στα μάτια της υψηλότητάς σας, θα γλίτωνα τη γλώσσα μου από τον κόπο να πει αυτό που δύσκολα χωράει καν στη σκέψη· γιατί εκεί μέσα η εξοχότητά σας θα την έβλεπε ζωγραφισμένη ολόκληρη. Μα γιατί να επιχειρήσω εγώ να αποδώσω και να περιγράψω λεπτομερώς, γνώρισμα προς γνώρισμα, την ομορφιά της ασύγκριτης Δουλτσινέας, αφού αυτό είναι βάρος για ώμους ανώτερους από τους δικούς μου; Είναι έργο που θα

ταίριαζε στα πινέλα του Παρράσιου, του Τίμανθη και του Απελλή, και στη σμίλη του Λυσίππου, για να τη ζωγραφίσουν σε εικόνες και να τη σκαλίσουν σε μάρμαρο και μπρούντζο, και στην κικερώνεια και δημοσθένεια ευγλωττία, για να υμνήσουν τα κάλλη της.»

«Τι θα πει δημοσθένεια, κύριε Δον Κιχώτη;» είπε η δούκισσα. «Είναι λέξη που δεν την έχω ξανακούσει ποτέ στη ζωή μου.»

«Δημοσθένεια ευγλωττία», είπε ο Δον Κιχώτης, «σημαίνει την ευγλωττία του Δημοσθένη, όπως κικερώνεια σημαίνει εκείνη του Κικέρωνα· αυτοί οι δύο ήταν οι πιο εύγλωττοι ρήτορες στον κόσμο.»

«Σωστά», είπε ο δούκας· «πρέπει να χάσατε τα λογικά σας που κάνατε τέτοια ερώτηση. Παρ' όλα αυτά, ο κύριος Δον Κιχώτης θα μας έκανε μεγάλη χάρη αν μας την περιέγραφε· γιατί, να είστε βέβαιη, ακόμη και σε περίγραμμα ή πρόχειρο σκίτσο, θα είναι αρκετή για να κάνει τις πιο όμορφες να ζηλέψουν.»

«Θα το έκανα ευχαρίστως», είπε ο Δον Κιχώτης, «αν δεν είχε θαμπώσει στη φαντασία μου από τη συμφορά που τη βρήκε πριν από λίγο καιρό — μια συμφορά τέτοια, που πιο εύκολα με κάνει να κλάψω παρά να την περιγράψω. Γιατί οι υψηλότητές σας πρέπει να ξέρετε πως, όταν πριν από λίγες μέρες πήγα να της φιλήσω τα χέρια και να πάρω την ευλογία, την έγκριση και την άδειά της για αυτή την τρίτη έξοδο, τη βρήκα εντελώς διαφορετική από εκείνη που αναζητούσα· τη βρήκα μαγεμένη και μεταμορφωμένη από πριγκίπισσα σε χωριατοπούλα, από όμορφη σε άσχημη, από άγγελο σε διάβολο, από ευωδιαστή σε

βρομερή, από εκλεπτυσμένη σε χοντροκομμένη, από αρχοντική κυρία σε αγοροκόριτσο που χοροπηδά, και, με μια λέξη, από Δουλτσινέα του Τομπόσο σε μια χοντροκομμένη χωριατοπούλα από το Σαγιάγο.»

«Θεός φυλάξοι!» είπε δυνατά ο δούκας μ' αυτό που άκουσε. «Ποιος μπόρεσε να κάνει τέτοιο κακό στον κόσμο; Ποιος τον στέρησε από την ομορφιά που τον ευφραίνει, από τη χάρη και τη ζωντάνια που τον μάγευαν, από τη σεμνότητα που τον φώτιζε;»

«Ποιος;» απάντησε ο Δον Κιχώτης. «Ποιος άλλος θα μπορούσε να είναι παρά κάποιος κακόβουλος μάγος από τους πολλούς που με καταδιώκουν από φθόνο—εκείνη η καταραμένη γενιά που ήρθε στον κόσμο για να συσκοτίζει και να μηδενίζει τα κατορθώματα των καλών και να δοξάζει και να υψώνει τις πράξεις των κακών; Οι μάγοι με καταδίωκαν, οι μάγοι με καταδιώκουν ακόμη, και οι μάγοι θα συνεχίσουν να με καταδιώκουν ώσπου να βυθίσουν εμένα και την υψηλή μου ιπποσύνη στο βαθύ χάος της λησμονιάς· και με χτυπούν εκεί όπου ξέρουν πως πονώ περισσότερο. Γιατί να στερήσεις από έναν περιπλανώμενο ιππότη την κυρά του είναι σαν να του στερείς τα μάτια με τα οποία βλέπει, τον ήλιο που του δίνει φως, την τροφή που τον κρατά στη ζωή. Το έχω πει πολλές φορές και το λέω άλλη μία: ένας περιπλανώμενος ιππότης χωρίς κυρά είναι σαν δέντρο χωρίς φύλλα, σαν κτίριο χωρίς θεμέλια ή σαν σκιά χωρίς το σώμα που τη δημιουργεί.»

«Αυτό δεν αμφισβητείται», είπε η δούκισσα. «Και όμως, αν πρέπει να πιστέψουμε την ιστορία του Δον Κιχώτη που κυκλοφόρησε εδώ τελευταία και γνώρισε τόσο μεγάλη

αποδοχή, τότε φαίνεται—αν δεν κάνω λάθος—πως εσείς δεν είδατε ποτέ την κυρία Δουλτσινέα και πως η εν λόγω κυρία δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια φανταστική μορφή, την οποία εσείς ο ίδιος πλάσατε και γεννήσατε μες στο μυαλό σας και τη στολίσατε με όποια χαρίσματα και τελειότητες θελήσατε.»

«Πάνω σ' αυτό το ζήτημα υπάρχουν πολλά να ειπωθούν», είπε ο Δον Κιχώτης. «Ο Θεός ξέρει αν υπάρχει ή δεν υπάρχει καμιά Δουλτσινέα στον κόσμο, ή αν είναι φανταστική ή όχι· αυτά είναι πράγματα που δεν πρέπει να τα τραβά κανείς στα άκρα ζητώντας αποδείξεις. Εγώ δεν έπλασα ούτε γέννησα την κυρά μου, όμως τη βλέπω όπως οφείλει να είναι: μια κυρία που συγκεντρώνει μέσα της όλες τις ιδιότητες που μπορούν να την κάνουν ξακουστή σε όλο τον κόσμο—όμορφη χωρίς ψεγάδι, αξιοπρεπής χωρίς αλαζονεία, τρυφερή και συνάμα σεμνή, ευγενική από καλοσύνη και κόσμια από καλή ανατροφή· και τέλος, υψηλής καταγωγής, γιατί η ομορφιά λάμπει και ξεχωρίζει με μεγαλύτερη τελειότητα στο καλό αίμα παρά στους ωραίους ανθρώπους ταπεινής γέννας.»

«Σωστό είναι αυτό», είπε ο δούκας· «όμως ο σεñόρ Δον Κιχώτης θα μου επιτρέψει να πω αυτό που με αναγκάζει να πω η ιστορία των κατορθωμάτων του που έχω διαβάσει. Από εκεί βγαίνει το συμπέρασμα πως, ακόμα κι αν δεχτούμε ότι υπάρχει μια Δουλτσινέα στο Ελ Τομπόσο, ή και έξω απ' αυτό, και πως είναι απαράμιλλα όμορφη, όπως μας την περιγράψατε, ως προς την υψηλή καταγωγή της δεν στέκεται στο ίδιο επίπεδο με τις Οριάνας, τις Αλαστραχαρέας, τις Μαδασίμας και τις άλλες του είδους τους, με τις οποίες, όπως ξέρετε καλά, είναι γεμάτες οι ιστορίες.»

«Σε αυτό μπορώ να απαντήσω», είπε ο Δον Κιχώτης, «πως η Δουλτσινέα είναι κόρη των έργων της, πως η αρετή εξευγενίζει το αίμα, και πως η ταπεινή αρετή αξίζει περισσότερο σεβασμό και εκτίμηση από την υψηλή κακία. Άλλωστε η Δουλτσινέα έχει μέσα της ό,τι χρειάζεται για να γίνει βασίλισσα με στέμμα και σκήπτρο· γιατί η αξία μιας όμορφης και ενάρετης γυναίκας μπορεί να κάνει ακόμη μεγαλύτερα θαύματα. Και ουσιαστικά, έστω όχι τυπικά, κουβαλά μέσα της μια ανώτερη μοίρα.»

«Σας βεβαιώνω, σεῆόρ Δον Κιχώτη», είπε η δούκισσα, «πως σε όλα όσα λέτε προχωράτε με μεγάλη προσοχή και μας κρατάτε, όπως λέει η παροιμία, από το χέρι. Από δω και πέρα θα το πιστεύω κι εγώ, και θα φροντίσω να το πιστεύουν όλοι στο σπίτι μου, ακόμη και ο κύριος δούκας, αν χρειαστεί: ότι υπάρχει μια Δουλτσινέα στο Ελ Τομπόσο, ότι ζει και σήμερα, ότι είναι όμορφη, ευγενικής καταγωγής και άξια να έχει στην υπηρεσία της έναν τέτοιο ιππότη όπως ο σεῆόρ Δον Κιχώτης. Και αυτή είναι η μεγαλύτερη τιμή που μπορώ να της αποδώσω ή να φανταστώ. Ωστόσο δεν μπορώ να μη διατηρώ μια αμφιβολία και μια κάποια πικρία απέναντι στον Σάντσο Πάνθα. Η αμφιβολία είναι η εξής: η προαναφερθείσα ιστορία λέει ότι ο ίδιος ο Σάντσο Πάνθα, όταν πήγε εκ μέρους σας να παραδώσει ένα γράμμα στην κυρία Δουλτσινέα, τη βρήκε να κοσκινίζει ένα σακί σιτάρι· και μάλιστα αναφέρει πως ήταν κόκκινο σιτάρι. Κι αυτό είναι κάτι που με κάνει να αμφιβάλλω για το ύψος της καταγωγής της.»

Σε αυτό ο Δον Κιχώτης απάντησε: «Κυρία μου, η υψηλότητά σας πρέπει να ξέρει πως όλα, ή σχεδόν όλα, όσα μου

συμβαίνουν ξεπερνούν τα συνηθισμένα όρια όσων παθαίνουν οι άλλοι περιπλανώμενοι ιππότες· είτε γιατί έτσι το ορίζει η ανεξιχνίαστη βούληση της μοίρας, είτε από την κακία κάποιου ζηλόφθονου μάγου. Είναι, λοιπόν, βέβαιο πως όλοι ή σχεδόν όλοι οι ξακουστοί περιπλανώμενοι ιππότες έχουν κάποιο ιδιαίτερο χάρισμα: άλλος να μην τον πιάνουν τα μάγια, άλλος να έχει τόσο άτρωτη σάρκα ώστε να μην μπορεί να πληγωθεί, όπως ο περίφημος Ρολάνδος, ένας από τους δώδεκα ομοτίμους της Γαλλίας, για τον οποίο λέγεται πως δεν μπορούσε να τραυματιστεί παρά μόνο στο πέλμα του αριστερού του ποδιού, και μάλιστα με την αιχμή μιας γερούτσικης καρφίτσας και όχι με οποιοδήποτε άλλο όπλο. Κι έτσι, όταν ο Μπερνάρδο δελ Κάρπιο τον σκότωσε στο Ρονσεσβάλες, βλέποντας πως δεν μπορούσε να τον πληγώσει με ατσάλι, τον σήκωσε από τη γη στην αγκαλιά του και τον έπνιξε, θυμούμενος την κατάλληλη στιγμή τον θάνατο που είχε δώσει ο Ηρακλής στον Ανταίο, τον άγριο γίγαντα που λένε πως ήταν γιος της Γης. Από όσα ανέφερα συμπεραίνω πως ίσως κι εγώ να έχω κάποιο τέτοιο χάρισμα· όχι το να είμαι άτρωτος, γιατί η πείρα μού έχει αποδείξει πολλές φορές ότι έχω ευαίσθητη σάρκα και κάθε άλλο παρά αδιαπέραστη· ούτε το να μην με πιάνουν τα μάγια, γιατί έχω ήδη δει τον εαυτό μου κλεισμένο σε κλουβί, όπου όλος ο κόσμος δεν θα μπορούσε να με κρατήσει παρά μόνο με τη δύναμη των μαγικών. Όμως, αφού από εκείνο κατάφερα να λυτρωθώ, τείνω να πιστεύω πως κανένα άλλο δεν μπορεί να με βλάψει· κι έτσι αυτοί οι μάγοι, βλέποντας πως δεν μπορούν να ασκήσουν την ποταπή τους τέχνη πάνω στο πρόσωπό μου, εκδικούνται ό,τι αγαπώ περισσότερο και προσπαθούν να μου

πάρουν τη ζωή κακομεταχειριζόμενοι εκείνη της Δουλτσινέας, μέσα στην οποία ζω. Γι' αυτό είμαι βέβαιος πως, όταν ο ιπποκόμος μου της μετέφερε το μήνυμά μου, τη μεταμόρφωσαν σε μια κοινή χωριατοπούλα, απασχολημένη με τόσο ταπεινή δουλειά όσο το κοσκίνισμα του σιταριού· αν και έχω ήδη πει πως εκείνο το σιτάρι δεν ήταν κόκκινο σιτάρι, ούτε καν σιτάρι, αλλά κόκκοι ανατολίτικου μαργαριταριού. Και για απόδειξη όλων αυτών, πρέπει να πω στις υψηλότητές σας πως, όταν πριν από λίγο καιρό πήγα στο Ελ Τομπόσο, δεν μπόρεσα με κανέναν τρόπο να βρω το παλάτι της Δουλτσινέας· και πως την επόμενη μέρα, ενώ ο Σάντσο, ο ιπποκόμος μου, την είδε με την αληθινή της μορφή, που είναι η ομορφότερη στον κόσμο, σε μένα φάνηκε σαν χοντροκομμένη, άσχημη χωριατοπούλα, και καθόλου καλομίλητη — αυτή που είναι η ίδια η ευπρέπεια. Επομένως, αφού εγώ δεν είμαι, και απ' όσο μπορεί να κρίνει κανείς δεν γίνεται να είμαι, μαγεμένος, εκείνη είναι που έχει μαγευτεί, εκείνη που έχει χτυπηθεί, αλλοιωθεί, αλλάξει και μεταμορφωθεί· πάνω της ξέσπασαν οι εχθροί μου την εκδίκησή τους εναντίον μου, και γι' αυτήν θα ζω μέσα σε αδιάκοπα δάκρυα, ώσπου να τη δω ξανά στην πρώτη της κατάσταση. Τα λέω όλα αυτά για να μην δώσει κανείς σημασία σε όσα είπε ο Σάντσο για το λίχνισμα ή το κοσκίνισμα της Δουλτσινέας· γιατί, αφού την άλλαξαν στα δικά μου μάτια, δεν είναι καθόλου παράξενο που την άλλαξαν και στα δικά του. Η Δουλτσινέα είναι επιφανής και καλής γενιάς, και ανήκει σε μία από τις αρχοντικές οικογένειες του Ελ Τομπόσο, που είναι πολλές, παλιές και αξιόλογες. Και βέβαια, όχι μικρό είναι το μερίδιο της απαράμιλλης Δουλτσινέας σε αυτό, χάρη στην οποία η πόλη της θα γίνει ξακουστή και δοξασμένη στους

αιώνες που θα έρθουν, όπως έγινε η Τροία χάρη στην Ελένη και η Ισπανία χάρη στη Λα Κάβα, μόνο που εδώ ο τίτλος και η μνήμη θα είναι καλύτερα. Κι ακόμα, θέλω οι χάρες σας να ξέρουν πως ο Σάντσο Πάνθα είναι ένας από τους πιο αστείους ιπποκόμους που υπηρέτησαν ποτέ περιπλανώμενο ιππότη· καμιά φορά έχει μια αφέλεια τόσο κοφτερή, που είναι απόλαυση να προσπαθεί κανείς να καταλάβει αν είναι αφελής ή πανέξυπνος· έχει σκανταλιές που τον σφραγίζουν ως πανούργο, και γκάφες που αποδεικνύουν πως είναι κουτός· αμφιβάλλει για τα πάντα και πιστεύει τα πάντα· κι εκεί που νομίζω πως πάει να γκρεμοτσακιστεί από την ίδια του τη βλακεία, πετάει κάτι τόσο εύστοχο που τον ανεβάζει ως τα ουράνια. Παρ' όλα αυτά, δεν θα τον άλλαζα με κανέναν άλλον ιπποκόμο, ακόμη κι αν μου χάριζαν μαζί και μια πόλη· και γι' αυτό αμφιβάλλω αν θα είναι σωστό να τον στείλω να αναλάβει τη διακυβέρνηση που του χάρισε η υψηλότητά σας. Ωστόσο, διακρίνω μέσα του μια κάποια κλίση για τη διοίκηση, ώστε, με λίγο συμμάζεμα στο μυαλό του, θα κυβερνούσε οποιαδήποτε επικράτεια τόσο εύκολα όσο ο βασιλιάς εισπράττει τους φόρους του. Άλλωστε, ξέρουμε ήδη από άφθονη πείρα πως δεν χρειάζεται ούτε μεγάλη εξυπνάδα ούτε πολλή μόρφωση για να γίνει κανείς κυβερνήτης· γιατί υπάρχουν εκατό γύρω μας που μετά βίας ξέρουν να διαβάζουν και κυβερνούν σαν γεράκια. Το βασικό είναι να έχουν καλές προθέσεις και να θέλουν να πράττουν το σωστό σε όλα, γιατί ποτέ δεν θα τους λείψουν άνθρωποι να τους συμβουλεύουν και να τους καθοδηγούν σε ό,τι έχουν να κάνουν, όπως συμβαίνει με εκείνους τους ιππότες-κυβερνήτες που, επειδή δεν είναι νομικοί, βγάζουν αποφάσεις με τη

βοήθεια συμβούλου. Η δική μου συμβουλή προς αυτόν θα είναι να μη δεχτεί δωροδοκία και να μην παραδώσει κανένα δίκαιο· και έχω φυλαγμένα και μερικά άλλα μικρά ζητήματα, που θα παρουσιαστούν στον καιρό τους, για το καλό του Σάντσο και προς όφελος του νησιού που πρόκειται να κυβερνήσει.»

Ο δούκας, η δούκισσα και ο Δον Κιχώτης είχαν φτάσει σ' αυτό το σημείο της κουβέντας τους, όταν άκουσαν φωνές και μεγάλη φασαρία στο παλάτι, και ο Σάντσο όρμησε ξαφνικά στο δωμάτιο κατακόκκινος από τον θυμό, με ένα πανί στραγγίσματος περασμένο σαν σαλιάρα, και πίσω του ακολουθούσαν αρκετοί υπηρέτες —ή, για να το πούμε σωστότερα, παραγιοί της κουζίνας και άλλα χαμηλόβαθμα υπηρετικά— ένας από τους οποίους κρατούσε μια μικρή σκάφη γεμάτη νερό, που από το χρώμα και τη βρομιά του φαινόταν καθαρά πως ήταν νερό από πλύσιμο πιάτων. Εκείνος με τη σκάφη τον κυνηγούσε και τον ακολουθούσε όπου κι αν πήγαινε, προσπαθώντας με απίστευτη επιμονή να του τη χώσει κάτω από το πηγούνι, ενώ ένας άλλος κουζινοπαίς έδειχνε πρόθυμος να του πλύνει τα γένια.

«Τι είναι όλα αυτά, βρε παιδιά;» ρώτησε η δούκισσα. «Τι συμβαίνει; Τι θέλετε να κάνετε σ' αυτόν τον καλό άνθρωπο; Ξεχνάτε πως είναι εκλεγμένος κυβερνήτης;»

Και ο κουρέας-κουζινοπαίς απάντησε: «Ο κύριος δεν θέλει να πλυθεί όπως συνηθίζεται, όπως πλύθηκαν κι ο αφέντης μου και ο κύριος ο δεσπότης του.»

«Και βέβαια θέλω», είπε ο Σάντσο έξαλλος, «αλλά θα ήθελα να γίνει με πιο καθαρές πετσέτες, πιο καθαρή αλισίβα και όχι

με τέτοια βρόμικα χέρια· γιατί δεν υπάρχει και τόση διαφορά ανάμεσα σ' εμένα και στ' αφεντικό μου, ώστε εκείνος να πλένεται με νερό αγγέλων κι εγώ με αλισίβα του διαβόλου. Τα έθιμα των τόπων και των παλατιών των πριγκίπων είναι καλά μόνο όσο δεν ταλαιπωρούν τον κόσμο· όμως αυτός ο τρόπος πλυσίματος που έχουν εδώ είναι χειρότερος κι από μετάνοια. Τα γένια μου είναι καθαρά και δεν χρειάζομαι τέτοια περιποίηση, και όποιος έρθει να με πλύνει ή να μου αγγίξει τρίχα από το κεφάλι μου —δηλαδή θέλω να πω από τα γένια μου—, με όλο τον σεβασμό που το λέω, θα του ρίξω μια γροθιά που θα του βουλιάξει το κρανίο· γιατί τέτοιες τελετές και σαπουνίσματα μοιάζουν περισσότερο με καλαμπούρι παρά με ευγενική φροντίδα οικοδεσπότη.»

Η δούκισσα κόντευε να πεθάνει στα γέλια βλέποντας την οργή του Σάντσο και ακούγοντας τα λόγια του· όμως ο Δον Κιχώτης δεν χαιρόταν καθόλου που τον έβλεπε σε τόσο άθλια κατάσταση, με τη βρόμικη πετσέτα τυλιγμένη πάνω του και όλο το τσούρμο της κουζίνας γύρω του. Έτσι, αφού έκανε μια βαθιά υπόκλιση στον δούκα και στη δούκισσα, σαν να ζητούσε την άδειά τους να μιλήσει, απευθύνθηκε στο συρφετό με επιβλητικό τόνο: «Ε, κύριοι! Αφήστε ήσυχο αυτό το παλικάρι και γυρίστε από κει που ήρθατε, ή πηγαίνετε όπου αλλού θέλετε· ο ιπποκόμος μου είναι το ίδιο καθαρός με τον καθένα, και αυτές οι σκάφες τού είναι τόσο αποκρουστικές όσο τα στενόλαιμα σταμνιά· ακούστε τη συμβουλή μου και αφήστε τον ήσυχο, γιατί ούτε εκείνος ούτε εγώ καταλαβαίνουμε από αστεία.»

Ο Σάντσο δεν τον άφησε καν να τελειώσει και συνέχισε: «Άντε, ας έρθουν να κάνουν τα αστεία τους στον χωριάτη, γιατί άλλο τόσο πιθανό είναι να τα ανεχτώ όσο και να είναι τώρα μεσάνυχτα! Ας μου φέρουν εδώ μια χτένα ή ό,τι άλλο θέλουν και ας τρίψουν τούτα τα γένια μου· κι αν βρουν πάνω τους το παραμικρό που να μην είναι καθαρό, ας με ξυρίσουν σύρριζα.»

Τότε η δούκισσα, γελώντας όλη την ώρα, είπε: «Ο Σάντσο Πάνθα έχει δίκιο, και θα έχει πάντα δίκιο σε όσα λέει· είναι καθαρός και, όπως λέει κι ο ίδιος, δεν έχει ανάγκη από πλύσιμο. Κι αν δεν του αρέσουν οι συνήθειές μας, είναι ελεύθερος να διαλέξει. Άλλωστε, εσείς που το παίζετε υπερασπιστές της καθαριότητας φερθήκατε υπερβολικά απρόσεκτα και αστόχαστα — δεν ξέρω αν δεν πρέπει να πω και θρασύτατα — που φέρατε σκάφες, ξύλινα σύνεργα και κουρελόπανα της κουζίνας, αντί για λεκάνες και κανάτες από καθαρό χρυσάφι και πετσέτες από ολλανδικό λινό, σε έναν τέτοιο άνθρωπο και σε τέτοια γενειάδα· όμως, όπως και να ’χει, είστε κακότροποι, αγενείς και τόσο κακεντρεχείς, που δεν μπορείτε να κρύψετε την έχθρα που τρέφετε για τους ιπποκόμους των περιπλανώμενων ιπποτών.»

Οι θρασείς υπηρέτες, κι ακόμη κι ο οικονόμος που είχε έρθει μαζί τους, νόμισαν πως η δούκισσα μιλούσε σοβαρά. Έτσι έβγαλαν το πανί από τον λαιμό του Σάντσο και, κάπως ντροπιασμένοι και ταραγμένοι, έφυγαν όλοι και τον άφησαν ήσυχο. Εκείνος τότε, βλέποντας πως είχε γλιτώσει από εκείνον τον φοβερό κίνδυνο — έτσι του φαινόταν τουλάχιστον — έτρεξε και γονάτισε μπροστά στη δούκισσα λέγοντας: «Από

τις μεγάλες κυρίες μπορεί κανείς να περιμένει μεγάλες χάρες· κι αυτό που μου κάνατε σήμερα, κυρά μου, δεν μπορώ να το ξεπληρώσω με τίποτε λιγότερο από το να εύχομαι να χριζόμουν περιπλανώμενος ιππότης, για να αφιερώσω όλες τις μέρες της ζωής μου στην υπηρεσία μιας τόσο υψηλής κυρίας. Είμαι άνθρωπος του μόχθου, με λένε Σάντσο Πάνθα, είμαι παντρεμένος, έχω παιδιά και υπηρετώ ως ιπποκόμος· κι αν μπορώ με οποιονδήποτε από αυτούς τους τρόπους να φανώ χρήσιμος στην υψηλότητά σας, θα υπακούσω πιο γρήγορα απ' όσο η χάρη σας θα προστάξει.»

«Είναι φανερό, Σάντσο», απάντησε η δούκισσα, «πως έμαθες την ευγένεια στο ίδιο το σχολείο της ευγένειας. Με άλλα λόγια, φαίνεται καθαρά πως μεγάλωσες στην αγκαλιά του κυρίου Δον Κιχώτη, που είναι βέβαια η πεμπτουσία της καλής ανατροφής και το άνθος της τελετουργίας — ή της "τελετουργίας", όπως θα το έλεγες εσύ. Καλές να είναι οι τύχες ενός τέτοιου αφέντη και ενός τέτοιου υπηρέτη: ο ένας το λαμπρότερο αστέρι της ιπποτικής περιπλάνησης, ο άλλος το άστρο της πίστης των ιπποκόμων! Σήκω, φίλε μου Σάντσο· θα ανταποδώσω την ευγένειά σου φροντίζοντας ώστε ο κύριός μου ο δούκας να σου εξασφαλίσει το συντομότερο το υποσχεμένο δώρο της διακυβέρνησης.»

Έτσι η συζήτηση τελείωσε και ο Δον Κιχώτης αποσύρθηκε για τον μεσημεριανό του ύπνο. Η δούκισσα όμως παρακάλεσε τον Σάντσο, αν δεν τον έπιανε μεγάλη λαχτάρα για ύπνο, να έρθει να περάσει το απόγευμα μαζί της και με τις δεσποινίδες της σε ένα πολύ δροσερό δωμάτιο. Ο Σάντσο απάντησε πως, αν και είχε πράγματι τη συνήθεια να κοιμάται τέσσερις ή πέντε ώρες

μέσα στη μεσημεριανή ζέστη του καλοκαιριού, για να την εξυπηρετήσει θα προσπαθούσε με όλες του τις δυνάμεις να μην κοιμηθεί ούτε μία εκείνη την ημέρα, και πως θα ερχόταν υπακούοντας στην εντολή της. Με αυτά έφυγε. Ο δούκας έδωσε νέες οδηγίες να φέρονται στον Δον Κιχώτη σαν σε περιπλανώμενο ιππότη, χωρίς να παρεκκλίνουν ούτε στο παραμικρό από τον τρόπο με τον οποίο, όπως μας λένε οι ιστορίες, φέρονταν παλιά στους ιππότες.

p32e.jpg (16K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXXIII. ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΛΑΥΣΤΙΚΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΠΟΥ ΕΙΧΑΝ Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ ΚΑΙ ΟΙ ΔΕΣΠΟΙΝΙΔΕΣ ΤΗΣ ΜΕ ΤΟΝ ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΘΑ, ΑΞΙΑ ΝΑ ΔΙΑΒΑΣΤΕΙ ΚΑΙ ΝΑ ΠΡΟΣΕΧΤΕΙ

p33a.jpg (138K)

Πλήρες μέγεθος

Η ιστορία καταγράφει πως ο Σάντσο δεν κοιμήθηκε εκείνο το απόγευμα, αλλά, για να κρατήσει τον λόγο του, πήγε να επισκεφθεί τη δούκισσα πριν καλά καλά τελειώσει το γεύμα του. Εκείνη, που διασκέδαζε ακούγοντάς τον, τον έβαλε να καθίσει δίπλα της σε ένα χαμηλό κάθισμα, αν και ο Σάντσο, από καθαρή ευγένεια, δεν ήθελε να καθίσει. Η δούκισσα όμως του είπε πως έπρεπε να καθίσει ως κυβερνήτης και να μιλήσει ως ιπποκόμος, αφού και στις δύο αυτές ιδιότητες άξιζε ακόμη και την έδρα του Σιντ Ρουί Ντίαθ του Καμπεαδόρ. Ο Σάντσο σήκωσε τους ώμους, υπάκουσε και κάθισε, και όλες οι δεσποινίδες και οι συνοδοί της δούκισσας μαζεύτηκαν γύρω του, περιμένοντας μέσα σε απόλυτη σιωπή να ακούσουν τι θα έλεγε. Πρώτη μίλησε όμως η δούκισσα, λέγοντας:

«Τώρα που είμαστε μόνοι και δεν υπάρχει κανείς εδώ να μας ακούσει, θα ήθελα πολύ ο κύριος κυβερνήτης να μου λύσει ορισμένες απορίες που μου γεννήθηκαν από την ιστορία του μεγάλου Δον Κιχώτη, η οποία κυκλοφορεί τώρα τυπωμένη. Η μία είναι η εξής: αφού ο καλός Σάντσο δεν είδε ποτέ τη Δουλτσινέα, εννοώ την κυρία Δουλτσινέα δελ Τομπόσο, ούτε της πήγε το γράμμα του Δον Κιχώτη, γιατί αυτό έμεινε στο σημειωματάριο στη Σιέρα Μορένα, πώς τόλμησε να επινοήσει την απάντηση και όλα εκείνα για το ότι τη βρήκε να κοσκινίζει σιτάρι, αφού όλη η ιστορία ήταν απάτη και ψέμα, και μάλιστα τόσο επιζήμια για την άψογη φήμη της απαράμιλλης Δουλτσινέας — κάτι που δεν ταιριάζει καθόλου στον χαρακτήρα και την πίστη ενός καλού ιπποκόμου;»

p33b.jpg (326K)

Μόλις άκουσε αυτά τα λόγια, ο Σάντσο, χωρίς να απαντήσει ούτε λέξη, σηκώθηκε από την καρέκλα του και, αθόρυβα, με το σώμα σκυφτό και το δάχτυλο στα χείλη, έκανε τον γύρο του δωματίου σηκώνοντας τις κουρτίνες. Αφού τελείωσε, γύρισε στη θέση του και είπε: «Τώρα, señora, που είδα πως δεν υπάρχει κανείς άλλος, πέρα από όσους είναι εδώ μπροστά μας, να μας κρυφακούει, θα σας απαντήσω χωρίς φόβο και χωρίς δισταγμό σε ό,τι με ρωτήσατε και σε ό,τι άλλο θέλετε να με ρωτήσετε. Και το πρώτο που έχω να πω είναι πως, από τη μεριά μου, θεωρώ τον αφέντη μου τον Δον Κιχώτη εντελώς τρελό, αν και καμιά φορά λέει πράγματα που, κατά τη γνώμη μου —και μάλιστα κατά τη γνώμη όλων όσοι τον ακούν— είναι τόσο σοφά και τόσο σωστά, που ούτε ο ίδιος ο Σατανάς δεν θα μπορούσε να τα πει καλύτερα. Όμως, παρ' όλα αυτά, πραγματικά και χωρίς την παραμικρή αμφιβολία, είμαι βέβαιος πως τα έχει χαμένα. Λοιπόν, αφού αυτό για μένα είναι ξεκάθαρο, μπορώ να τον κάνω να πιστεύει πράγματα που δεν στέκουν με τίποτα, όπως εκείνη η ιστορία με την απάντηση στο γράμμα, κι εκείνη η άλλη από πριν έξι ή οχτώ μέρες, που δεν έχει μπει ακόμη στην ιστορία — δηλαδή η υπόθεση με τα μάγια της κυράς μου της Δουλτσινέας. Γιατί εγώ τον έκανα να πιστέψει πως είναι μαγεμένη, ενώ αυτό δεν είναι αληθινό ούτε στο ελάχιστο.»

Η δούκισσα τον παρακάλεσε να της πει για το μάγεμα ή την απάτη, κι έτσι ο Σάντσο της διηγήθηκε όλη την ιστορία ακριβώς όπως είχε συμβεί. Όσοι τον άκουγαν διασκέδασαν όχι και λίγο. Ύστερα η δούκισσα συνέχισε: «Απ' όσα μου είπε ο

καλός Σάντσο, μου γεννιέται μια αμφιβολία, και είναι σαν να μου ψιθυρίζει κάτι στ' αυτί: "Αν ο Δον Κιχώτης είναι τρελός, παλαβός και ξεμωραμένος, και ο ιπποκόμος του, ο Σάντσο Πάντσα, το ξέρει, κι όμως τον υπηρετεί και τον ακολουθεί, πιστεύοντας στις κούφιες υποσχέσεις του, τότε δεν υπάρχει αμφιβολία πως πρέπει να είναι ακόμη πιο τρελός και πιο ανόητος από τον αφέντη του. Κι αν έτσι έχουν τα πράγματα, θα σου το καταλογίσουν, κυρία δούκισσα, αν δώσεις στον εν λόγω Σάντσο ένα νησί να κυβερνήσει· γιατί πώς μπορεί να κυβερνήσει άλλους όποιος δεν ξέρει να κυβερνήσει τον εαυτό του;"»

«Μα τον Θεό, señora», είπε ο Σάντσο, «αυτή η αμφιβολία ήρθε πάνω στην ώρα· όμως η χάρη σας ας την πει έξω από τα δόντια, καθαρά και ξάστερα, ή όπως θέλει· γιατί εγώ ξέρω πως αυτά που λέτε είναι αλήθεια, και αν είχα μυαλό θα είχα αφήσει τον αφέντη μου εδώ και πολύ καιρό. Μα αυτή ήταν η μοίρα μου, αυτή η κακοτυχία μου· δεν γίνεται αλλιώς, πρέπει να τον ακολουθώ. Είμαστε από το ίδιο χωριό, έχω φάει το ψωμί του, τον αγαπώ, του χρωστώ ευγνωμοσύνη, μου χάρισε τα γαϊδουρόπουλά του, και πάνω απ' όλα είμαι πιστός· γι' αυτό είναι αδύνατο να μας χωρίσει οτιδήποτε, εκτός από την αξίνα και το φτυάρι. Κι αν η υψηλότητά σας δεν θέλει να μου δώσει την κυβέρνηση που μου υποσχέθηκε, ο Θεός με έπλασε και χωρίς αυτήν, και μπορεί τελικά να είναι καλύτερα για τη συνείδησή μου που δεν θα μου τη δώσετε· γιατί, όσο κουτός κι αν είμαι, ξέρω την παροιμία που λέει: "για το κακό της έβγαλε φτερά το μυρμήγκι", και μπορεί ο Σάντσο ο ιπποκόμος να φτάσει πιο γρήγορα στον παράδεισο απ' ό,τι ο Σάντσο ο κυβερνήτης. "Καλό ψωμί φτιάχνουν κι εδώ όπως και στη

Γαλλία", και "τη νύχτα όλες οι γάτες είναι γκρίζες", και "δύσκολη η θέση εκείνου που δεν έχει βάλει μπουκιά στο στόμα ως τις δυο το μεσημέρι", και "κανενός το στομάχι δεν είναι μια πιθαμή μεγαλύτερο από του άλλου", και το ίδιο στομάχι μπορεί να γεμίσει "και με άχυρο και με σανό", όπως λέει ο λόγος, και "τα πουλάκια του αγρού έχουν τον Θεό για προμηθευτή και τροφοδότη τους", και "τέσσερις πήχες χοντρό υφαντό από την Κουένκα ζεσταίνουν πιο πολύ από τέσσερις από το πλατύ ύφασμα της Σεγόβιας", και "όταν αφήνουμε αυτόν τον κόσμο και μας βάζουν κάτω από τη γη, ο πρίγκιπας περνά από μονοπάτι τόσο στενό όσο κι ο εργάτης", και "το σώμα του Πάπα δεν πιάνει περισσότερο χώμα από του νεωκόρου", όσο κι αν ο ένας στέκεται πιο ψηλά από τον άλλον· γιατί όταν πάμε στον τάφο, όλοι μαζευόμαστε και μικραίνουμε, ή μάλλον μας μαζεύουν και μας μικραίνουν με το ζόρι, και τότε—καληνύχτα μας. Και το ξαναλέω: αν η αρχοντιά σας δεν θέλει να μου δώσει το νησί επειδή είμαι ανόητος, εγώ, σαν φρόνιμος άνθρωπος, θα φροντίσω να μη σκάσω γι' αυτό· γιατί έχω ακούσει να λένε πως "πίσω από τον σταυρό κρύβεται ο διάβολος", και πως "δεν είναι χρυσάφι ό,τι γυαλίζει", και πως μέσα από βόδια, αλέτρια και ζυγούς πήραν τον Γουάμπα τον γεωργό για να τον κάνουν βασιλιά της Ισπανίας, ενώ μέσα από μεταξωτά, απολαύσεις και πλούτη πήραν τον Ροδρίγο για να τον κατασπαράξουν οι οχιές, αν δεν λένε ψέματα οι στίχοι από τα παλιά ρομάντσα».

«Για να είστε σίγουροι πως δεν λένε ψέματα!» αναφώνησε η δόνια Ροδρίγκεθ, η ντουένια, που ήταν μία από τις ακροάτριες. «Μα υπάρχει κι ένα ρομάντσο που λέει πως έβαλαν τον βασιλιά Ροδρίγο ζωντανό σ' έναν τάφο γεμάτο φρύνους, οχιές

και σαύρες, και πως δυο μέρες αργότερα ο βασιλιάς φώναξε από μέσα από τον τάφο με φωνή θλιμμένη και αδύναμη—»

Τώρα με τρώνε, τώρα με τρώνε, εκεί ακριβώς όπου πιο πολύ αμάρτησα.»

«Και σύμφωνα μ' αυτό, ο κύριος έχει κάθε λόγο να λέει πως θα προτιμούσε να είναι εργάτης παρά βασιλιάς, αν είναι να τον τρώνε τα σκουλήκια.»

Η δούκισσα δεν μπόρεσε να κρατήσει το γέλιο της με την αφέλεια της ντουένιας της, ούτε και να μη θαυμάσει τη γλώσσα και τις παροιμίες του Σάντσο, στον οποίο είπε: «Ο άξιος Σάντσο ξέρει πολύ καλά πως, όταν ένας ιππότης δώσει τον λόγο του, πασχίζει να τον κρατήσει, ακόμη κι αν του κοστίσει τη ζωή. Ο κύριός μου και σύζυγός μου, ο δούκας, μπορεί να μην είναι από τους περιπλανώμενους ιππότες, όμως δεν παύει γι' αυτό να είναι ιππότης, και θα κρατήσει τον λόγο του για το νησί που σου υποσχέθηκε, παρά τον φθόνο και την κακία του κόσμου. Ας έχει λοιπόν ο Σάντσο καλή καρδιά· γιατί, όταν δεν θα το περιμένει καθόλου, θα βρεθεί καθισμένος στον θρόνο του νησιού του και στην έδρα της αξίας του, και θα αναλάβει την εξουσία του για να την αλλάξει αργότερα με άλλη, ντυμένη με τρίκοχο μπροκάρ. Αυτό που του συνιστώ είναι να προσέχει πώς κυβερνά τους υπηκόους του, έχοντας κατά νου πως είναι όλοι τους πιστοί και καλής γενιάς.»

«Όσο για το να τους κυβερνήσω καλά», είπε ο Σάντσο, «δεν χρειάζεται να μου το παραγγέλνετε, γιατί από τη φύση μου έχω καλή καρδιά και σπλαχνίζομαι τους φτωχούς· κανείς δεν παίρνει το ψωμί από εκείνον που το ζυμώνει και το ψήνει· και,

μα την πίστη μου, με μένα δεν περνάνε τα σημαδεμένα ζάρια. Είμαι παλιό σκυλί και ξέρω καλά από τέτοια· όταν χρειάζεται, έχω τα μάτια μου δεκατέσσερα και δεν αφήνω να μου θολώνουν τα μάτια, γιατί ξέρω πολύ καλά πού με σφίγγει το παπούτσι. Το λέω γιατί, όσο είναι στο χέρι μου, οι καλοί θα έχουν στήριξη και προστασία, ενώ οι κακοί ούτε πάτημα ούτε πέρασμα. Και μου φαίνεται πως στις κυβερνήσεις το παν είναι να γίνει η αρχή· και μπορεί, αφού γίνω κυβερνήτης για ένα δεκαπενθήμερο, να μου αρέσει η δουλειά και να μάθω γι' αυτήν περισσότερα απ' όσα ξέρω για τις αγροτικές δουλειές μέσα στις οποίες μεγάλωσα.»

«Έχεις δίκιο, Σάντσο», είπε η δούκισσα, «γιατί κανείς δεν γεννιέται μαθημένος, και οι επίσκοποι γίνονται από ανθρώπους, όχι από πέτρες. Αλλά, για να γυρίσουμε σ' αυτό που λέγαμε πριν, για τα μάγια της κυράς Δουλτσινέας, εγώ το θεωρώ βέβαιο —και κάτι παραπάνω από ολοφάνερο— πως η ιδέα του Σάντσο να ξεγελάσει τον αφέντη του, κάνοντάς τον να πιστέψει ότι η χωριατοπούλα ήταν η Δουλτσινέα και πως, αν δεν την αναγνώριζε, αυτό συνέβαινε επειδή ήταν μαγεμένη, δεν ήταν παρά τέχνασμα κάποιου από τους μάγους που κατατρέχουν τον Δον Κιχώτη. Γιατί, στ' αλήθεια και χωρίς καμιά αμφιβολία, ξέρω από έγκυρη πηγή ότι εκείνη η χοντροκομμένη χωριατοπούλα που πήδηξε πάνω στο γαϊδούρι ήταν και είναι η Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο, και ότι ο καλός μας Σάντσο, ενώ νομίζει πως είναι αυτός που ξεγελά, στην πραγματικότητα είναι ο ξεγελασμένος· και δεν υπάρχει περισσότερος λόγος να αμφιβάλλει κανείς γι' αυτή την αλήθεια απ' ό,τι για οτιδήποτε άλλο δεν έχουμε δει με τα μάτια μας. Ο σεῆόρ Σάντσο Πάνθα πρέπει να ξέρει πως κι εμείς εδώ

έχουμε μάγους που μας είναι ευνοϊκοί και μας λένε τι γίνεται στον κόσμο καθαρά και ξάστερα, χωρίς υπεκφυγές και απάτες· και πίστεψέ με, Σάντσο, εκείνη η ζωηρή χωριατοπούλα ήταν και είναι η Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο, και είναι τόσο μαγεμένη όσο κι η μάνα που τη γέννησε· και όταν δεν το περιμένουμε καθόλου, θα τη δούμε ξανά στην αληθινή της μορφή, και τότε ο Σάντσο θα βγει από την πλάνη στην οποία βρίσκεται τώρα».

«Όλα αυτά είναι πολύ πιθανά», είπε ο Σάντσο Πάνθα· «και τώρα είμαι πρόθυμος να πιστέψω κι αυτά που λέει ο αφέντης μου για όσα είδε στο σπήλαιο του Μοντεσίνος, όπου λέει πως είδε τη δεσποινίδα Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο με τα ίδια ακριβώς ρούχα και στολίδια που είχα πει κι εγώ πως τη είδα όταν τη μάγεψα, μόνο και μόνο για να βολευτώ. Άρα πρέπει να είναι όλα ακριβώς ανάποδα, όπως λέει η κυρά σας· γιατί είναι αδύνατο να φανταστεί κανείς πως από το φτωχό μου μυαλό θα μπορούσε να σκαρωθεί τόσο πονηρό τέχνασμα μέσα σε μια στιγμή, ούτε πιστεύω πως ο αφέντης μου είναι τόσο τρελός ώστε, με τη δική μου αδύναμη και ασήμαντη πειθώ, να μπορούσε να πιστέψει κάτι τόσο παράλογο. Όμως, señora, η εξοχότητά σας δεν πρέπει γι' αυτό να με περάσει για κακοπροαίρετο, γιατί ένας κουτός σαν εμένα δεν είναι υποχρεωμένος να καταλαβαίνει τις σκέψεις και τις μηχανορραφίες εκείνων των παλιόμαγων. Τα επινόησα όλα αυτά για να γλιτώσω το μάλωμα του αφέντη μου, όχι με σκοπό να τον βλάψω· κι αν βγήκαν αλλιώς τα πράγματα, υπάρχει Θεός στον ουρανό που κρίνει τις καρδιές μας».

«Σωστά», είπε η δούκισσα· «αλλά πες μου, Σάντσο, τι είναι αυτό που λες για το σπήλαιο του Μοντεσίνος; Θα ήθελα να το

μάθω».

Τότε ο Σάντσο της διηγήθηκε, λέξη προς λέξη, όσα έχουν ήδη ειπωθεί για εκείνη την περιπέτεια· κι αφού τον άκουσε, η δούκισσα είπε: «Απ' αυτό το περιστατικό μπορεί κανείς να συμπεράνει πως, αφού ο μεγάλος Δον Κιχώτης λέει ότι είδε εκεί την ίδια χωριατοπούλα που είδε κι ο Σάντσο στον δρόμο από το Ελ Τομπόσο, τότε, χωρίς αμφιβολία, πρόκειται για τη Δουλτσινέα, και πως τριγύρω δρουν κάποιοι μάγοι πολύ δραστήριοι και υπερβολικά πολυάσχολοι.»

«Έτσι λέω κι εγώ», είπε ο Σάντσο, «κι αν η κυρά μου η Δουλτσινέα είναι μαγεμένη, τόσο το χειρότερο γι' αυτήν· εγώ πάντως δεν σκοπεύω να τα βάλω με τους εχθρούς του αφέντη μου, που φαίνονται πολλοί και κακόβουλοι. Η αλήθεια είναι πως εκείνη που είδα ήταν μια χωριατοπούλα, κι έτσι την πέρασα· κι αν εκείνη ήταν η Δουλτσινέα, δεν φταίω εγώ γι' αυτό, ούτε πρέπει να μου το χρεώνουν ή να πληρώνω εγώ τα σπασμένα. Κι όμως, όλο σε μένα τα ρίχνουν σε κάθε βήμα: "ο Σάντσο το είπε, ο Σάντσο το έκανε, ο Σάντσο από δω, ο Σάντσο από κει", λες και ο Σάντσο είναι κανένας τυχαίος, κι όχι ο ίδιος ο Σάντσο Πάνσα που τώρα γυρίζει όλο τον κόσμο μέσα από τα βιβλία, όπως μου είπε ο Σαμψών Καράσκο, που είναι τουλάχιστον πτυχιούχος της Σαλαμάνκας· κι άνθρωποι τέτοιου είδους δεν λένε ψέματα, εκτός αν τους έρθει η όρεξη ή αν έχουν πολύ σοβαρό λόγο. Άρα δεν υπάρχει λόγος να τα βάζει κανείς μαζί μου. Κι έπειτα έχω καλό όνομα, και, όπως έχω ακούσει τον αφέντη μου να λέει, "το καλό όνομα αξίζει περισσότερο από τα μεγάλα πλούτη". Ας με βάλουν μόνο σ' αυτή τη διακυβέρνηση και θα δουν θαύματα· γιατί όποιος

υπήρξε καλός ιπποκόμος, θα γίνει και καλός κυβερνήτης.»

«Όσα λέει ο άξιος Σάντσο», είπε η δούκισσα, «είναι γνωμικά αντάξια του Κάτωνα, ή τουλάχιστον βγαλμένα από την ίδια την καρδιά του Μιχαήλ Βερίνο, που florentibus occidit annis_. Για να το πω μάλιστα με το δικό του ύφος: "κάτω από κακή κάπα κρύβεται συχνά καλός πότες".»

«Αλήθεια, señora», είπε ο Σάντσο, «εγώ ποτέ δεν ήπια από κακία· από δίψα, αυτό πολύ πιθανόν, γιατί δεν έχω τίποτα το υποκριτικό μέσα μου. Πίνω όταν το θέλω ή, κι αν δεν το θέλω, όταν μου το προσφέρουν, για να μη φανώ ούτε ξινός ούτε αγενής· γιατί όταν ένας φίλος πίνει στην υγειά σου, ποια καρδιά μπορεί να είναι τόσο σκληρή ώστε να μην του το ανταποδώσει; Όμως, αν φοράω τα παπούτσια μου, δεν τα λερώνω. Άλλωστε, οι ιπποκόμοι των πλανόδιων ιπποτών συνήθως πίνουν νερό, γιατί όλο γυρίζουν σε δάση, λόγγους και λιβάδια, σε βουνά και βράχια, χωρίς ούτε σταγόνα κρασί να βρουν, κι ας έδιναν τα μάτια τους γι' αυτό.»

«Κι εγώ έτσι πιστεύω», είπε η δούκισσα. «Και τώρα ας πάει ο Σάντσο να κοιμηθεί, κι εμείς θα τα ξαναπούμε αργότερα με περισσότερη ησυχία, για να κανονίσουμε πώς θα μπορέσει σύντομα να χωθεί στη διοίκηση, όπως λέει.»

Ο Σάντσο φίλησε ξανά το χέρι της δούκισσας και την παρακάλεσε να φροντίσουν καλά τον Γκρίζη του, γιατί ήταν το φως των ματιών του.

«Τι είναι ο Γκρίζης;» ρώτησε η δούκισσα.

«Ο γάιδαρός μου», είπε ο Σάντσο, «μόνο που, για να μην τον λέω έτσι, έχω συνηθίσει να τον φωνάζω Γκρίζη. Παρακάλεσα αυτή την κυρία, τη δούενια εδώ, να τον προσέχει όταν μπήκα στο κάστρο, κι εκείνη θύμωσε λες και της είπα πως είναι άσχημη ή γριά· κι όμως, πιο φυσικό και πιο ταιριαστό είναι για τις δούενιες να ταΐζουν γαϊδούρια παρά να στολίζουν κάμαρες. Θεός φυλάξοι! Τι έχθρα είχε ένας ευγενής από το χωριό μου με αυτές τις κυρίες!»

«Τότε θα ήταν κανένας χωριάτης», είπε η δούενια Δόνια Ροδρίγκεθ. «Γιατί αν ήταν αληθινός κύριος και καλής γενιάς, θα τις είχε υψώσει πιο πάνω κι από τα κέρατα του φεγγαριού.»

«Αρκετά μ' αυτά», είπε η δούκισσα. «Ούτε λέξη άλλη. Σιωπή, Δόνια Ροδρίγκεθ, και αφήστε τον κύριο Πάνθα να ξεκουραστεί ήσυχος και να μου εμπιστευτεί τη φροντίδα του Γκρίζη· γιατί, αφού είναι θησαυρός για τον Σάντσο, θα τον προσέχω σαν τα μάτια μου.»

«Αρκεί να είναι στον στάβλο», είπε ο Σάντσο, «γιατί ούτε εκείνος ούτε εγώ αξίζουμε να μείνουμε ούτε στιγμή μέσα στην κόρη του ματιού της υψηλότητάς σας, και θα προτιμούσα να μαχαιρωθώ παρά να το δεχτώ. Γιατί, παρόλο που ο αφέντης μου λέει πως στις φιλοφρονήσεις είναι καλύτερα να το παρακάνεις λίγο παρά να μένεις λίγο πίσω, όταν πρόκειται για φιλοφρονήσεις προς γαϊδούρια πρέπει να ξέρουμε τι κάνουμε και να μην ξεπερνάμε τα όρια.»

«Πάρ' τον μαζί σου στη διοίκησή σου, Σάντσο», είπε η δούκισσα, «κι εκεί θα μπορείς να τον καλοπιάνεις όσο θέλεις, ακόμα και να τον απαλλάξεις από τη δουλειά και να του

δώσεις σύνταξη.»

«Μην νομίζετε, κυρία δούκισσα, πως είπατε τίποτα παράλογο», είπε ο Σάντσο. «Έχω δει περισσότερα από δυο γαϊδούρια να πηγαίνουν σε διοικήσεις, οπότε το να πάρω κι εγώ τον δικό μου μαζί μου δεν θα ήταν καθόλου κάτι καινούργιο.»

Τα λόγια του Σάντσο έκαναν τη δούκισσα να γελάσει ξανά και της έδωσαν καινούρια αφορμή για διασκέδαση. Τον έστειλε λοιπόν να κοιμηθεί και έφυγε για να διηγηθεί στον δούκα τη συζήτηση που είχαν κάνει. Οι δυο τους τότε έβαλαν μπρος και κανόνισαν να σκαρώσουν στον Δον Κιχώτη μια φάρσα πραγματικά ξεχωριστή, ολόκληρη στο πνεύμα της ιπποτικής περιπλάνησης. Και πράγματι του έκαναν κι άλλες πολλές του ίδιου είδους, τόσο ταιριαστές και τόσο επιδέξιες, που συγκαταλέγονται στις καλύτερες περιπέτειες αυτής της μεγάλης ιστορίας.

p33e.jpg (34K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXXIV. ΟΠΟΥ ΔΙΗΓΟΥΝΤΑΙ ΠΩΣ ΕΜΑΘΑΝ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΜΕ ΤΟΝ ΟΠΟΙΟ ΘΑ ΛΥΝΟΤΑΝ ΤΑ ΜΑΓΙΑ ΤΗΣ ΑΣΥΓΚΡΙΤΗΣ ΔΟΥΛΣΙΝΕΑΣ ΤΟΥ ΤΟΜΠΟΣΟ, ΜΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΙΟ ΣΠΑΝΙΕΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΑΥΤΟΥ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

p34a.jpg (141K)

Πλήρες μέγεθος

Ο δούκας και η δούκισσα απολάμβαναν αφάνταστα τις συζητήσεις του Δον Κιχώτη και του Σάντσο Πάνθα. Και, πιο αποφασισμένοι από ποτέ να τους στήσουν φάρσες που να

μοιάζουν με αληθινές περιπέτειες, πήραν ως βάση όσα τους είχε ήδη διηγηθεί ο Δον Κιχώτης για το σπήλαιο του Μοντεσίνος, ώστε να του σκαρώσουν μια περίφημη. Εκείνο όμως που περισσότερο απ' όλα έκανε τη δούκισσα να απορεί ήταν πως η αφέλεια του Σάντσο έφτανε σε τέτοιο σημείο, ώστε να πιστεύει ως απόλυτη αλήθεια ότι η Δουλσινέα ήταν μαγεμένη, ενώ στην πραγματικότητα ο ίδιος ήταν εκείνος που είχε κάνει τον μάγο και τον απατεώνα σε όλη την υπόθεση. Αφού λοιπόν έδωσαν στους υπηρέτες τους όλες τις απαραίτητες οδηγίες για όσα έπρεπε να κάνουν, έξι μέρες αργότερα τον πήραν μαζί τους για κυνήγι, με συνοδεία από κυνηγούς και παταγούς αντάξια στέμματος.

Πρόσφεραν στον Δον Κιχώτη ένα κυνηγετικό σύνολο και στον Σάντσο άλλο ένα, από το πιο εκλεκτό πράσινο ύφασμα. Ο Δον Κιχώτης όμως αρνήθηκε να φορέσει το δικό του, λέγοντας πως σύντομα έπρεπε να επιστρέψει στη σκληρή άσκηση των όπλων και δεν μπορούσε να κουβαλά μαζί του ιματιοθήκες και προμήθειες. Ο Σάντσο, αντίθετα, πήρε ό,τι του έδωσαν, με σκοπό να το πουλήσει με την πρώτη ευκαιρία.

Όταν έφτασε η ορισμένη μέρα, ο Δον Κιχώτης φόρεσε την πανοπλία του και ο Σάντσο ντύθηκε κατάλληλα· έπειτα ανέβηκε στον Γκρίζο του —γιατί δεν δεχόταν να τον αποχωριστεί, παρόλο που του πρόσφεραν άλογο— και πήρε θέση ανάμεσα στους κυνηγούς. Η δούκισσα βγήκε έξω λαμπροντυμένη, και ο Δον Κιχώτης, από καθαρή ευγένεια και λεπτότητα, της κράτησε τα γκέμια του αλόγου της, αν και ο δούκας δεν ήθελε να το επιτρέψει. Τελικά έφτασαν σε ένα δάσος ανάμεσα σε δυο ψηλά βουνά, όπου, αφού έπιασαν

διάφορα πόστα, καρτέρια και περάσματα και μοίρασαν την ομάδα σε διαφορετικά σημεία, άρχισε το κυνήγι με τόσο θόρυβο, φωνές και αλαλαγμούς, που, ανάμεσα στα γαβγίσματα των σκυλιών και στα σαλπίσματα των κυνηγετικών κεράτων, δεν μπορούσαν να ακούσουν ο ένας τον άλλον. Η δούκισσα κατέβηκε από το άλογό της και, με ένα κοφτερό δόρυ για αγριογούρουνα στο χέρι, στάθηκε στο σημείο όπου ήξερε πως συνήθιζαν να περνούν τα αγριογούρουνα. Ο δούκας και ο Δον Κιχώτης κατέβηκαν κι αυτοί και στάθηκαν ένας από κάθε πλευρά της. Ο Σάντσο πήρε θέση πιο πίσω απ' όλους, χωρίς να κατέβει από τον Γκρίζο, γιατί δεν τολμούσε να τον αφήσει μήπως του συμβεί κανένα κακό. Μόλις είχαν παραταχθεί όλοι μαζί με μερικούς υπηρέτες τους, είδαν ένα τεράστιο αγριογούρουνο, στριμωγμένο από τα σκυλιά και καταδιωγμένο από τους κυνηγούς, να ορμά προς το μέρος τους, τρίζοντας δόντια και χαυλιόδοντες και βγάζοντας αφρούς από το στόμα. Μόλις το είδε, ο Δον Κιχώτης στήριξε την ασπίδα του στο χέρι, τράβηξε το σπαθί του και προχώρησε να το αντιμετωπίσει· το ίδιο έκανε και ο δούκας με το δόρυ του· και η δούκισσα θα είχε περάσει μπροστά απ' όλους, αν δεν την είχε συγκρατήσει ο δούκας. Μόνο ο Σάντσο, μόλις αντίκρισε το φοβερό θηρίο, εγκατέλειψε τον Γκρίζο και το έβαλε στα πόδια όσο πιο γρήγορα μπορούσε, προσπαθώντας μάταια να σκαρφαλώσει σε μια ψηλή βελανιδιά. Καθώς όμως κρεμόταν από ένα κλαδί, στα μισά της προσπάθειάς του να φτάσει στην κορυφή, το κλαδί —τέτοια ήταν η κακοτυχία και η μαύρη μοίρα του— έσπασε, και καθώς έπεφτε πιάστηκε από έναν σπασμένο βραχίονα της βελανιδιάς και έμεινε να αιωρείται στον αέρα,

χωρίς να μπορεί να πατήσει στη γη. Βλέποντας σε τι θέση είχε βρεθεί, και πως το πράσινο κυνηγετικό του πανωφόρι άρχιζε να σκίζεται, και σκεφτόμενος ότι αν το άγριο ζώο περνούσε από εκεί θα μπορούσε να τον φτάσει, άρχισε να βγάζει τέτοιες φωνές και να ζητά βοήθεια με τόση αγωνία, που όσοι τον άκουγαν χωρίς να τον βλέπουν ήταν βέβαιοι πως βρισκόταν στα σαγόνια κάποιου θηρίου. Στο τέλος, το αγριογούρουνο με τους χαυλιόδοντες έπεσε, τρυπημένο από τις αιχμές των πολλών δοράτων που του είχαν προτάξει. Και ο Δον Κιχώτης, γυρίζοντας προς τις φωνές του Σάντσο —γιατί κατάλαβε αμέσως πως ήταν αυτός— τον είδε να κρέμεται από τη βελανιδιά με το κεφάλι προς τα κάτω, ενώ ο Γκρίζος, που δεν τον εγκατέλειπε στη συμφορά του, στεκόταν δίπλα του· και ο Cide Hamete παρατηρεί πως σπάνια έβλεπε τον Sancho Panza χωρίς να βλέπει και τον Dapple, ή τον Dapple χωρίς τον Sancho Panza· τόσο μεγάλη ήταν η αφοσίωση και η πίστη του ενός προς τον άλλον. Ο Δον Κιχώτης πήγε κοντά και ξεκρέμασε τον Σάντσο, κι εκείνος, μόλις πάτησε στο έδαφος, κοίταξε το σκίσιμο στο κυνηγετικό του ρούχο και στενοχωρήθηκε ως τα βάθη της ψυχής του, γιατί πίστευε πως με εκείνη τη στολή είχε αποκτήσει ολόκληρη πατρική περιουσία.

Στο μεταξύ είχαν φορτώσει τον τεράστιο κάπρο στη ράχη ενός μουλαριού και, αφού τον σκέπασαν με κλωνάρια δεντρολίβανου και μυρτιάς, τον μετέφεραν σαν λάφυρο της νίκης σε κάτι μεγάλες σκηνές που είχαν στηθεί στο κέντρο του δάσους. Εκεί βρήκαν τα τραπέζια ήδη στρωμένα και το γεύμα σερβιρισμένο με τέτοια πολυτέλεια και μεγαλοπρέπεια, που φαινόταν αμέσως η υψηλή θέση και η λαμπρότητα εκείνων

που το είχαν οργανώσει. Ο Σάντσο, δείχνοντας στη δούκισσα τα σκισίματα στα κουρελιασμένα του ρούχα, είπε: «Αν κυνηγούσαμε λαγούς ή μικρά πουλιά, το σακάκι μου δεν θα είχε καταντήσει έτσι· δεν καταλαβαίνω τι ευχαρίστηση βρίσκει κανείς να παραμονεύει ένα ζώο που μπορεί να σου πάρει τη ζωή με τους χαυλιόδοντές του, αν σε πετύχει. Θυμάμαι μάλιστα πως είχα ακούσει ένα παλιό τραγούδι που έλεγε:

Από αρκούδες να σε φάνε, όπως παλιά τον ξακουστό Φαβίλα.»

«Αυτός», είπε ο Δον Κιχώτης, «ήταν ένας γοτθικός βασιλιάς που, ενώ κυνηγούσε, τον κατασπάραξε μια αρκούδα.»

«Ακριβώς έτσι», είπε ο Σάντσο· «κι εγώ δεν θα ήθελα βασιλιάδες και πρίγκιπες να ρίχνονται σε τέτοιους κινδύνους για χάρη μιας διασκέδασης που, κατά τη γνώμη μου, δεν θα έπρεπε καν να λογίζεται για διασκέδαση, αφού δεν είναι παρά το να σκοτώνεις ένα ζώο που δεν έχει πειράξει κανέναν.»

«Κάθε άλλο, Σάντσο· εκεί κάνεις λάθος», είπε ο δούκας. «Το κυνήγι ταιριάζει και είναι πιο αναγκαίο στους βασιλιάδες και στους πρίγκιπες απ' ό,τι σε οποιονδήποτε άλλον. Είναι εικόνα του πολέμου: έχει στρατηγήματα, τεχνάσματα και πονηρές επινοήσεις για να νικιέται ο εχθρός με ασφάλεια· απαιτεί να αντέχει κανείς το τσουχτερό κρύο και την αφόρητη ζέστη, να περιφρονεί την τεμπελιά και τον ύπνο, δυναμώνει το σώμα, κάνει τα μέλη ευλύγιστα· και, με μια λέξη, είναι μια ασχολία που μπορεί να ασκείται χωρίς να βλάπτει κανέναν και να δίνει ευχαρίστηση σε πολλούς. Και το καλύτερο απ' όλα είναι πως δεν είναι για τον καθένα, όπως άλλα υπαίθρια αθλήματα·

εξαίρεση είναι μόνο το κυνήγι με γεράκια, που κι αυτό ανήκει μονάχα σε βασιλιάδες και μεγάλους άρχοντες. Ξανασκέψου λοιπόν τη γνώμη σου, Σάντσο, και όταν γίνεις κυβερνήτης, πιάσε το κυνήγι και θα δεις πόσο καλό σου θα κάνει.»

«Όχι», είπε ο Σάντσο, «ο καλός κυβερνήτης πρέπει να έχει σπασμένο πόδι και να κάθεται στο σπίτι του». Ωραία πράγματα θα ήταν να μπαίνει ο κόσμος στον κόπο να τον γυρεύει για δουλειές κι εκείνος να λείπει στο δάσος και να διασκεδάζει· έτσι η διοίκηση θα πήγαινε κατά διαόλου. Στην πίστη μου, αφέντη, το κυνήγι και οι διασκεδάσεις ταιριάζουν περισσότερο σε αργόσχολους παρά σε κυβερνήτες. Εγώ, αν είναι να διασκεδάζομαι, σκοπεύω να παίζω χαρτιά το Πάσχα και μπόουλς τις Κυριακές και τις γιορτές· γιατί αυτά τα κυνηγέσια ούτε ταιριάζουν στη θέση μου ούτε τα σηκώνει η συνείδησή μου.»

«Ο Θεός να δώσει να βγει έτσι», είπε ο δούκας· «γιατί από το να το λες ως το να το κάνεις, η απόσταση είναι μεγάλη.»

«Όπως και να ’χει», είπε ο Σάντσο, «“οι εγγυήσεις δεν βαραίνουν τον καλό πληρωτή”, και “όποιον βοηθά ο Θεός τα καταφέρνει καλύτερα απ’ αυτόν που σηκώνεται νωρίς”, και “τα πόδια τα κουβαλούν τα σωθικά κι όχι τα σωθικά τα πόδια”· θέλω να πω πως, αν με βοηθήσει ο Θεός κι εγώ κάνω τίμια το χρέος μου, δεν έχω αμφιβολία πως θα κυβερνήσω καλύτερα κι από γεράκι. Άσε να μου βάλουν μόνο ένα δάχτυλο στο στόμα, και θα δουν αν ξέρω να δαγκώνω ή όχι.»

«Η κατάρα του Θεού και όλων των αγίων του πάνω σου, καταραμένε Σάντσο!» φώναξε ο Δον Κιχώτης. «Πότε θα ’ρθει

επιτέλους η μέρα —όπως σου έχω πει τόσες φορές— που θα σε ακούσω να λες έστω και μία κουβέντα λογική, με αρχή, μέση και τέλος, χωρίς παροιμίες; Σας παρακαλώ, υψηλότητές μου, αφήστε ήσυχο αυτόν τον ανόητο, γιατί θα σας αλέσει την ψυχή ανάμεσα όχι σε δύο, αλλά σε δυο χιλιάδες παροιμίες, κολλημένες όπου να 'ναι και τόσο ταιριαστές όσο —ο Θεός να του δίνει τόση υγεία, ή και σε μένα αν θέλω να τις ακούω!»

«Οι παροιμίες του Σάντσο Πάνθα», είπε η δούκισσα, «μπορεί να είναι περισσότερες κι από του Έλληνα Στρατηλάτη, αλλά γι' αυτό δεν αξίζουν λιγότερο για τη συντομία και τη σοφία τους. Εγώ πάντως μπορώ να πω πως μου δίνουν μεγαλύτερη ευχαρίστηση από άλλες, ίσως πιο πετυχημένες και πιο εύστοχα τοποθετημένες.»

Μέσα σε μια τόσο ευχάριστη κουβέντα βγήκαν από τη σκηνή και μπήκαν στο δάσος. Η μέρα κύλησε με επισκέψεις σε διάφορα φυλάκια και κρυψώνες, κι ύστερα έπεσε η νύχτα — όχι όμως τόσο λαμπερή και γαλήνια όσο θα περίμενε κανείς για την εποχή, αφού ήταν κατακαλόκαιρο. Αντίθετα, απλώθηκε μια ελαφριά καταχνιά που βοήθησε πολύ το σχέδιο του δούκα και της δούκισσας. Έτσι, καθώς σκοτείνιαζε και λίγο μετά το λυκόφως, ξαφνικά όλο το δάσος φάνηκε να έχει τυλιχτεί στις φλόγες και από τις τέσσερις πλευρές· και αμέσως μετά ακούστηκαν εδώ, εκεί, παντού, αμέτρητες σάλπιγγες και άλλα πολεμικά όργανα, σαν να περνούσαν μέσα από το δάσος πολλά σώματα ιππικού. Η λάμψη της φωτιάς και ο θόρυβος από τα πολεμικά όργανα παραλίγο να τυφλώσουν τα μάτια και να κουφάνουν τ' αυτιά όσων βρίσκονταν εκεί, και γενικά όλων όσοι ήταν στο δάσος. Έπειτα ακούστηκαν

αλλεπάλληλα αλαλαγμοί, όπως συνήθιζαν οι Μαυριτανοί όταν ορμούσαν στη μάχη· οι τρομπέτες και τα κέρατα βούιζαν, τα τύμπανα χτυπούσαν, οι φλογέρες έπαιζαν ασταμάτητα και με τέτοια ταχύτητα, που όποιος δεν έχανε τις αισθήσεις του μέσα σ' εκείνον τον χαώδη σαματά από τόσα όργανα, θα έπρεπε να μην έχει αισθήσεις καθόλου. Ο δούκας έμεινε άναυδος, η δούκισσα κατάπληκτη, ο Δον Κιχώτης γεμάτος απορία, ο Σάντσο Πάντσα έτρεμε, και στην πραγματικότητα τρόμαξαν ακόμη κι εκείνοι που ήξεραν την αιτία. Μέσα στον φόβο τους σώπασαν όλοι, και τότε πέρασε μπροστά τους ένας ταχυδρόμος ντυμένος σαν δαίμονας, φυσώντας, αντί για σάλπιγγα, ένα τεράστιο κούφιο κέρατο που έβγαζε έναν φρικτό, βραχνό ήχο.

«Ε, εσύ εκεί, αδελφέ αγγελιαφόρε», φώναξε ο δούκας, «ποιος είσαι; Πού πηγαίνεις; Και ποια είναι αυτά τα στρατεύματα που φαίνεται να περνούν μέσα από το δάσος;»

Κι εκείνος αποκρίθηκε με τραχιά, παράφωνη φωνή: «Είμαι ο διάβολος· ψάχνω τον Δον Κιχώτη της Μάντσας. Αυτοί που έρχονται από δω είναι έξι λόχοι μάγων, που φέρνουν πάνω σ' ένα θριαμβικό άρμα την απαράμιλλη Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο. Έρχεται μαγεμένη, μαζί με τον γενναίο Γάλλο Μοντεσίνος, για να δώσει οδηγίες στον Δον Κιχώτη σχετικά με το πώς μπορεί να λυθεί η μαγεία της, της εν λόγω κυρίας.»

«Αν ήσουν ο διάβολος, όπως λες και όπως δείχνει η όψη σου», είπε ο δούκας, «θα ήξερες ποιος είναι ο εν λόγω ιππότης, ο Δον Κιχώτης της Μάντσας, αφού τον έχεις εδώ μπροστά σου.»

«Μα τον Θεό και στη συνείδησή μου», είπε ο διάβολος, «δεν το πρόσεξα καν· το μυαλό μου είναι απασχολημένο με τόσα διαφορετικά πράγματα, που ξέχασα το βασικό για το οποίο ήρθα.»

«Αυτός ο δαίμονας πρέπει να είναι τίμιος άνθρωπος και καλός χριστιανός», είπε ο Σάντσο· «γιατί αν δεν ήταν, δεν θα ορκιζόταν στον Θεό και στη συνείδησή του. Τώρα πια είμαι βέβαιος πως υπάρχουν καλές ψυχές ακόμα και μέσα στην ίδια την κόλαση.»

Χωρίς να κατεβεί από το άλογό του, ο δαίμονας γύρισε τότε προς τον Δον Κιχώτη και είπε: «Ο άτυχος μα γενναίος ιππότης Μοντεσίνος με στέλνει σε σένα, Ιππότη των Λιονταριών — μακάρι να σε έβλεπα στα νύχια τους — και μου ανέθεσε να σου πω να τον περιμένεις όπου κι αν σε βρω, γιατί φέρνει μαζί του εκείνη που λένε Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο, για να σου δείξει τι χρειάζεται να γίνει ώστε να λυθούν τα μάγια της. Κι αφού δεν ήρθα για τίποτε άλλο, δεν έχω λόγο να μείνω περισσότερο. Οι δαίμονες του είδους μου ας είναι μαζί σου, και οι καλοί άγγελοι με αυτούς τους ευγενείς.» Και λέγοντας αυτά, φύσηξε το τεράστιο κέρατό του, γύρισε πίσω και έφυγε χωρίς να περιμένει απάντηση από κανέναν.

Όλοι τους έμειναν ξανά κατάπληκτοι, μα περισσότερο απ' όλους ο Σάντσο και ο Δον Κιχώτης· ο Σάντσο, βλέποντας πως, κόντρα στην αλήθεια, επέμεναν ότι η Δουλτσινέα ήταν μαγεμένη· και ο Δον Κιχώτης, επειδή δεν μπορούσε να είναι βέβαιος αν όσα του είχαν συμβεί στο σπήλαιο του Μοντεσίνου ήταν αληθινά ή όχι. Κι ενώ ήταν βυθισμένος σ' αυτές τις σκέψεις, ο δούκας τού είπε: «Σκοπεύετε να περιμένετε, κύριε

Δον Κιχώτη;»

«Και γιατί όχι;» απάντησε εκείνος. «Εδώ θα περιμένω, άφοβος και ακλόνητος, ακόμα κι αν έρθει όλη η κόλαση να μου επιτεθεί.»

«Ωραία λοιπόν· αν ξαναδώ άλλον διάβολο ή ξανακούσω άλλο κέρατο σαν το προηγούμενο, θα περιμένω εδώ όσο θα περίμενα και στη Φλάνδρα», είπε ο Σάντσο.

Η νύχτα είχε πια πέσει για τα καλά, και μέσα στο δάσος άρχισαν να τρεμοπαίζουν πολλά φώτα, όπως εκείνες οι πύρινες αναθυμιάσεις που βγαίνουν από τη γη και στα μάτια μας μοιάζουν με πεφταστέρια όταν διασχίζουν τον ουρανό. Ακουγόταν επίσης ένας τρομακτικός θόρυβος, σαν εκείνον που κάνουν οι συμπαγείς ρόδες από τα βοϊδάμαξα, με το σκληρό και αδιάκοπο τρίξιμό τους, που, όπως λένε, διώχνει αρκούδες και λύκους, αν τύχει να βρίσκονται κοντά στο πέρασμά τους. Και σαν να μην έφτανε όλη αυτή η αναστάτωση, προστέθηκε κι άλλη, που έκανε τον χαλασμό ακόμη μεγαλύτερο· τώρα έμοιαζε πραγματικά σαν να γίνονταν ταυτόχρονα τέσσερις συμπλοκές ή μάχες στις τέσσερις πλευρές του δάσους. Από τη μια ακούγονταν οι βαριοί κρότοι ενός φοβερού κανονιοβολισμού, από την άλλη έπεφταν αμέτρητες τουφεκιές, οι φωνές των μαχητών αντηχούσαν σχεδόν δίπλα τους, και πιο μακριά ξανακούγονταν ξανά και ξανά οι μαυριτανικές λελίλιες. Με λίγα λόγια, σάλπιγγες, κέρατα, κλαρίνα, τρομπέτες, τύμπανα, κανόνια, τουφεκιές, και πάνω απ’ όλα ο τρομερός θόρυβος από τις άμαξες, έφτιαχναν όλοι μαζί μια τόσο μπερδεμένη και φοβερή βοή, που ο Δον Κιχώτης χρειάστηκε να μαζέψει όλο του το θάρρος για να την

αντιμετωπίσει· ο Σάντσο όμως λύγισε, και σωριάστηκε λιπόθυμος πάνω στην άκρη του φορέματος της δούκισσας. Εκείνη τον άφησε όπως ήταν και διέταξε αμέσως να του ρίξουν νερό στο πρόσωπο. Έτσι κι έγινε, και συνήλθε ακριβώς τη στιγμή που έφτανε στο σημείο μία από τις άμαξες με τις τρίζουσες ρόδες. Την έσερναν τέσσερα αργόσυρτα βόδια, όλα σκεπασμένα με μαύρα καλύμματα· σε κάθε κέρατο είχαν στερεώσει μια μεγάλη αναμμένη λαμπάδα από κερί, και πάνω στην άμαξα είχαν φτιάξει ένα υπερυψωμένο κάθισμα, όπου καθόταν ένας σεβάσμιος γέροντας με γένια πιο λευκά κι από το χιόνι και τόσο μακριά που έπεφταν κάτω από τη μέση του. Φορούσε έναν μακρύ μανδύα από μαύρο μπουκράμι· και επειδή η άμαξα ήταν γεμάτη από πλήθος κεριών, μπορούσε κανείς να διακρίνει εύκολα ό,τι βρισκόταν πάνω της. Μπροστά την οδηγούσαν δύο αποκρουστικοί δαίμονες, ντυμένοι κι αυτοί με μπουκράμι, με τόσο φρικτά πρόσωπα, που ο Σάντσο, μόλις τους είδε μία φορά, έκλεισε τα μάτια του για να μην τους ξαναδεί. Μόλις η άμαξα έφτασε απέναντί τους, ο γέροντας σηκώθηκε από το ψηλό του κάθισμα και είπε με δυνατή φωνή: «Εγώ είμαι ο σοφός Λιργαντέο», και χωρίς να προσθέσει τίποτε άλλο, η άμαξα συνέχισε τον δρόμο της. Πίσω της ερχόταν άλλη μία, ίδια ακριβώς, με έναν άλλο ηλικιωμένο καθισμένο σαν σε θρόνο, ο οποίος, σταματώντας την άμαξα, είπε με φωνή εξίσου επίσημη με του πρώτου: «Εγώ είμαι ο σοφός Αλκίφε, ο μεγάλος φίλος της Ουργκάντα της Άγνωστης», και πέρασε κι αυτός. Ύστερα εμφανίστηκε άλλη μία άμαξα, με τον ίδιο αργό ρυθμό, μόνο που ο άντρας στον θρόνο δεν ήταν γέρος όπως οι άλλοι, αλλά γεροδεμένος, στιβαρός και με απειλητική όψη· κι όταν έφτασε κοντά τους,

είπε με φωνή πολύ πιο βραχνή και διαβολική: «Εγώ είμαι ο μάγος Αρχελάος, ο θανάσιμος εχθρός του Αμαδί του Γαλάτη και όλου του σπιτικού του», και έπειτα προσπέρασε. Αφού προχώρησαν λίγο, οι τρεις άμαξες σταμάτησαν και ο μονότονος θόρυβος από τις ρόδες τους έπαψε· λίγο αργότερα ακούστηκε ένας άλλος ήχος, όχι θόρυβος πια, αλλά γλυκιά και αρμονική μουσική, πράγμα που χαροποίησε πολύ τον Σάντσο, γιατί το πήρε για καλό σημάδι. Και είπε στη δούκισσα, από την οποία δεν απομακρυνόταν ούτε βήμα ούτε στιγμή: «Κυρία, όπου υπάρχει μουσική, δεν μπορεί να υπάρχει κακό.»

«Ούτε εκεί όπου υπάρχουν φώτα και είναι όλα φωτεινά», είπε η δούκισσα. Κι ο Σάντσο απάντησε: «Και η φωτιά δίνει φως, και είναι φωτεινά όπου καίνε μεγάλες φωτιές, όπως βλέπουμε από αυτές που μας περικυκλώνουν και μπορεί ακόμη και να μας κάψουν· όμως η μουσική είναι σημάδι χαράς και γιορτής.»

«Αυτό μένει να φανεί», είπε ο Δον Κιχώτης, που άκουγε όσα λέγονταν· και είχε δίκιο, όπως φαίνεται στο επόμενο κεφάλαιο.

p34e.jpg (47K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXXV. ΣΤΟ ΟΠΟΙΟ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΟΥ ΔΟΘΗΚΕ ΣΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΞΕΜΑΓΕΜΑ ΤΗΣ ΔΟΥΛΣΙΝΕΑΣ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΘΑΥΜΑΣΤΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

p35a.jpg (108K)

Πλήρες μέγεθος

Είδαν να πλησιάζει προς το μέρος τους, με τον ήχο αυτής της ευχάριστης μουσικής, αυτό που λένε θριαμβικό άρμα, το οποίο

το έσερναν έξι γκρίζα μουλάρια με λευκά λινά καλύμματα· πάνω σε καθένα καθόταν ένας μετανοών, ντυμένος κι αυτός στα λευκά, κρατώντας στο χέρι μια μεγάλη αναμμένη λαμπάδα από κερί. Το άρμα ήταν δυο φορές, ίσως και τρεις, μεγαλύτερο από τα προηγούμενα, και μπροστά και στα πλάγια στέκονταν άλλοι δώδεκα μετανοούντες, όλοι λευκοί σαν το χιόνι και όλοι με αναμμένες λαμπάδες· θέαμα που προκαλούσε μαζί φόβο και θαυμασμό. Πάνω σε έναν υπερυψωμένο θρόνο καθόταν μια νύμφη, τυλιγμένη σε πλήθος από πέπλα υφασμένα με ασημένια κλωστή, κεντημένα παντού με αμέτρητες χρυσές πούλιες που λαμποκοπούσαν, έτσι ώστε, αν δεν έδειχνε πλούσια ντυμένη, τουλάχιστον έδειχνε εκθαμβωτική. Το πρόσωπό της ήταν σκεπασμένο με λεπτό, διάφανο ύφασμα, που δεν έκρυβε τα όμορφα χαρακτηριστικά μιας νέας κοπέλας· και τα πολλά φώτα επέτρεπαν να κρίνει κανείς και την ομορφιά της και την ηλικία της, που φαινόταν να μην ήταν κάτω από δεκαεπτά, αλλά να μην είχε φτάσει ακόμη τα είκοσι. Δίπλα της στεκόταν μια μορφή ντυμένη με επίσημο ένδυμα, όπως το λένε, που έφτανε ως τα πόδια, ενώ το κεφάλι ήταν σκεπασμένο με μαύρο πέπλο. Μα τη στιγμή που το άρμα βρέθηκε απέναντι από τον δούκα, τη δούκισσα και τον Δον Κιχώτη, σταμάτησε η μουσική από τις σάλπιγγες, κι έπειτα κι εκείνη από τα λαούτα και τις άρπες του άρματος· τότε η μορφή με το επίσημο ένδυμα σηκώθηκε, άνοιξε το ρούχο της και τράβηξε το πέπλο από το πρόσωπό της, αποκαλύπτοντας μπροστά στα μάτια τους την ίδια τη μορφή του Θανάτου, αποστεωμένη και φρικτή. Στο θέαμα αυτό ο Δον Κιχώτης ταράχτηκε, ο Σάντσο τρόμαξε και ο δούκας με τη δούκισσα έδειξαν κάποια ανησυχία. Αφού σηκώθηκε

όρθιος, αυτός ο ζωντανός θάνατος, με νυσταγμένη φωνή και με γλώσσα που μόλις ξυπνούσε, μίλησε ως εξής:

p35b.jpg (232K)

Πλήρες μέγεθος

Εγώ είμαι εκείνος ο Μέρλιν που οι θρύλοι λένε πως είχε πατέρα τον Διάβολο, κι αυτό το ψέμα, όσο περνούσαν τα χρόνια, το πίστεψαν όλο και περισσότεροι. Εγώ, πρίγκιπας της μαγείας, άρχοντας και θεματοφύλακας της ζωροαστρικής γνώσης, βλέπω με ζηλόφθονο μάτι τις προσπάθειες της εποχής να σβήσει τα γενναία κατορθώματα των ανδρείων περιπλανώμενων ιπποτών, που ήταν και θα είναι πάντα αγαπητοί στην καρδιά μου. Οι μάγοι, οι θαυματοποιοί και οι όμοιοοί τους είναι συνήθως σκληρόκαρδοι· εγώ όμως όχι. Η δική μου καρδιά είναι τρυφερή, ήπια, συμπονετική, και χαίρεται να κάνει καλό σε όλους. Στις σκοτεινές σπηλιές του ζοφερού Άδη, όπου τώρα κατοικεί η ψυχή μου χαράζοντας μυστικές γραμμές και σύμβολα, έφτασε ως εμένα το θλιμμένο παράπονο εκείνης της ωραίας, της ασύγκριτης Δουλτσινέας δελ Τομπόσο. Ήξερα τα μάγια που την είχαν δέσει και τη μοίρα της, πώς από αρχοντική κυρία είχε μεταμορφωθεί σε χωριατοπούλα· και, γεμάτος οίκτο, πρώτα ξεφύλλισα αμέτρητους τόμους της διαβολικής μου τέχνης, κι έπειτα, ντυμένος αυτόν τον φρικτό σκελετό, ήρθα εδώ για να δείξω ποια είναι η σωστή θεραπεία που μπορεί να φέρει ανακούφιση σε μια τόσο αξιολύπητη περίπτωση. Ω εσύ, το καμάρι και το άνθος όλων όσοι φορούν αδαμάντινο ατσάλι! Ω λαμπρό φως, φάρε, πολικέ αστέρα, δρόμε και οδηγέ όλων εκείνων που, περιφρονώντας τον ύπνο και την άνετη στρωμνή, διαλέγουν

τον κοπιαστικό βίο των ματωμένων όπλων! Σε σένα, μέγιστε ήρωα, που ξεπερνάς κάθε έπαινο, δόξα της Λα Μάντσα και αστέρι της Ιβηρίας, σε σένα, Δον Κιχώτη, σοφό όσο και γενναίο, λέω τούτο: για να ξαναβρεί η ασύγκριτη Δουλτσινέα δελ Τομπόσο την αρχική της μορφή και ομορφιά, πρέπει ο ιπποκόμος σου, ο Σάντσο, με τα γερά του οπίσθια γυμνά κάτω από τον ουρανό, να δώσει στον εαυτό του τρεις χιλιάδες τριακόσιες μαστιγώσεις, και να τον τσούζουν, να τον καίνε και να τον πονάνε για τα καλά. Έτσι το αποφάσισαν εκείνοι που προκάλεσαν τη συμφορά της. Και γι' αυτό, κυρίες και κύριοι, ήρθα εδώ.»

«Μα την πίστη μου», πετάχτηκε ο Σάντσο, «προτιμώ να καρφώσω στον εαυτό μου τρεις μαχαιριές παρά τρεις, πόσο μάλλον τρεις χιλιάδες, μαστιγιές. Στο διάβολο τέτοιος τρόπος για να λυθούν τα μάγια! Δεν βλέπω τι σχέση έχουν τα οπίσθιά μου με τις μαγείες. Μα τον Θεό, αν ο κύριος Μέρλιν δεν βρήκε κανέναν άλλο τρόπο να ξεμαγέψει την κυρά Δουλτσινέα δελ Τομπόσο, ας πάει στον τάφο της μαγεμένη.»

«Εγώ όμως θα σε πιάσω, γελωτοποιέ παστουρωμένε με σκόρδα», είπε ο Δον Κιχώτης, «θα σε δέσω σ' ένα δέντρο γυμνό όπως σε γέννησε η μάνα σου και θα σου ρίξω, όχι τρεις χιλιάδες τριακόσιες, αλλά έξι χιλιάδες εξακόσιες μαστιγιές, και τόσο καλοδοσμένες που δεν θα τις ξεφορτωθείς ούτε αν το προσπαθήσεις τρεις χιλιάδες τριακόσιες φορές· και μη μου αντιμιλήσεις λέξη, γιατί θα σου ξεριζώσω την ψυχή.»

Μόλις το άκουσε αυτό ο Μέρλιν είπε: «Αυτό δεν γίνεται, γιατί οι μαστιγιές που πρέπει να δεχτεί ο άξιος Σάντσο πρέπει να δοθούν με τη δική του ελεύθερη βούληση και όχι με τη βία, και

όποτε εκείνος το θελήσει, αφού δεν του έχει οριστεί κανένα συγκεκριμένο όριο· όμως του επιτρέπεται, αν θέλει, να μειώσει στο μισό τον πόνο αυτού του μαστιγώματος αφήνοντας να του τις δώσει το χέρι κάποιου άλλου, έστω κι αν είναι κάπως βαρύ.»

«Ούτε χέρι δικό μου ούτε κανενός άλλου, βαρύ ή ελαφρύ, δεν πρόκειται να με αγγίξει», είπε ο Σάντσο. «Εγώ γέννησα τάχα τη δεσποινίδα Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο, για να πληρώνει ο πισινός μου τις αμαρτίες των ματιών της; Ο αφέντης μου βέβαια, αυτός είναι κομμάτι δικό της—αφού όλο τη λέει "ζωή μου" και "ψυχή μου", και στήριγμά του και αποκούμπι του—μπορεί και πρέπει να μαστιγώσει τον εαυτό του γι' αυτήν και να τραβήξει όλο τον κόπο που χρειάζεται για να λυθούν τα μάγια της. Αλλά να μαστιγώσω εγώ τον εαυτό μου; Αβερνούντσιο!»

Μόλις τελείωσε ο Σάντσο να μιλά, η ασημένια νύμφη που στεκόταν δίπλα στο φάντασμα του Μέρλιν σηκώθηκε. Τράβηξε από το πρόσωπό της το λεπτό πέπλο και φανέρωσε ένα πρόσωπο που σε όλους φάνηκε κάτι παραπάνω από απλώς πανέμορφο. Έπειτα, με αντρική άνεση, χωρίς ίχνος ντροπής, και με φωνή κάθε άλλο παρά γυναικεία, γύρισε κατευθείαν στον Σάντσο και είπε: «Άθλιε ιπποκόμε, ψυχή από στάμνα, καρδιά από φελλόδεντρο, σωθικά από πυρόλιθο και χαλίκια! Αν, ξεδιάντροπε κλέφτη, σου έλεγαν να ριχτείς από κανέναν πανύψηλο πύργο· αν, εχθρέ του ανθρώπινου γένους, σου ζητούσαν να καταπιείς δώδεκα φρύνους, δυο σαύρες και τρεις οχιές· αν ήθελαν να σφάξεις τη γυναίκα και τα παιδιά σου με κοφτερό φονικό γιαταγάνι, τότε δεν θα ήταν παράξενο να

δείξεις πείσμα και αποστροφή. Αλλά να κάνεις ολόκληρο δράμα για τρεις χιλιάδες τριακόσιες μαστιγιές —κάτι που κάθε φτωχό παιδί του ελέους το παθαίνει κάθε μήνα— αυτό είναι αρκετό για να αφήσει άφωνους, κατάπληκτους και εμβρόντητους όλους όσοι το ακούν, και όχι μόνο αυτούς, αλλά κι όσους θα το ακούσουν στο μέλλον. Γύρνα, δύστυχο, σκληρόκαρδο ζώο, γύρνα, σου λέω, αυτά τα φοβισμένα μάτια κουκουβάγιας προς τα δικά μου, που τα παρομοιάζουν με λαμπερά αστέρια, και θα τα δεις να κλαίνε ρυάκια και μικρά ποτάμια, χαράζοντας αυλάκια, ίχνη και μονοπάτια πάνω στα όμορφα λιβάδια των μάγουλών μου. Άσε να σε συγκινήσει, πανούργο και κακοφτιαγμένο τέρας, που η ανθισμένη νιότη μου —αφού είμαι ακόμη στην εφηβεία μου, μιας και δεν έχω κλείσει ούτε τα είκοσι— μαραζώνει και ξεραίνεται κάτω από το περίβλημα μιας χοντροκομμένης χωριατοπούλας. Κι αν τώρα δεν φαίνομαι έτσι, είναι από ιδιαίτερη χάρη που μου έκανε εδώ ο κύριος Μέρλιν, μόνο και μόνο για να σε μαλακώσει η ομορφιά μου· γιατί τα δάκρυα της ομορφιάς όταν βασανίζεται κάνουν τους βράχους βαμβάκι και τις τίγρεις προβατίνες. Ρίξ' το λοιπόν πάνω σ' αυτή τη ράχη σου, μεγάλο αδάμαστο κτήνος· ξύπνα τη γερή σου δύναμη, που ως τώρα σε σπρώχνει μόνο να τρως και να ξανατρως, και λύτρωσε την απαλότητα της σάρκας μου, τη γλυκύτητα της φύσης μου και την ομορφιά του προσώπου μου. Κι αν δεν θέλεις να λυγίσεις ή να βάλεις μυαλό για χάρη μου, κάν' το τουλάχιστον για εκείνον τον καημένο ιππότη που έχεις δίπλα σου· τον αφέντη σου εννοώ, του οποίου την ψυχή βλέπω αυτή τη στιγμή πώς του έχει σταθεί στον λαιμό, ούτε δέκα δάχτυλα μακριά από τα χείλη του, και περιμένει μόνο τη δική σου άκαμπτη ή υποχωρητική

απάντηση για να βγει από το στόμα του ή να ξαναγυρίσει στο στομάχι του.»

Ο Δον Κιχώτης, μόλις το άκουσε αυτό, έπιασε τον λαιμό του και, γυρίζοντας προς τον δούκα, είπε: «Μα τον Θεό, señor, η Δουλτσινέα λέει αλήθεια· η ψυχή μου έχει σταθεί εδώ στον λαιμό, σαν το καρύδι μιας βαλλίστρας.»

«Τι λες γι' αυτό, Σάντσο;» είπε η δούκισσα.

«Εγώ λέω, señora,» απάντησε ο Σάντσο, «ό,τι είπα και πριν· όσο για τις μαστιγιές, αβερνούτσιο!»

«Abrenuncio πρέπει να λες, Σάντσο, όχι όπως το λες εσύ», είπε ο δούκας.

«Αφήστε με ήσυχο, υψηλότατε», είπε ο Σάντσο. «Δεν είμαι τώρα σε διάθεση να ψειρίζω λέξεις και γράμματα, αν λείπει ή περισσεύει κανένα, γιατί αυτές οι μαστιγιές που πρέπει να μου ρίξουν ή να ρίξω μόνος μου με έχουν αναστατώσει τόσο, που δεν ξέρω τι λέω ούτε τι κάνω. Αλλά θα ήθελα να μάθω από αυτή την κυρία, την κυρά μου τη Δουλτσινέα δελ Τομπόσο, πού έμαθε να ζητάει χάρες μ' αυτόν τον τρόπο. Έρχεται να μου ζητήσει να ξεσκίσω την πλάτη μου με μαστιγιές, και με λέει ψυχή από στάμνα και μεγάλο αδάμαστο κτήνος και ένα σωρό βρισιές που τις χαρίζω στον διάβολο. Τι, από ορείχαλκο είναι το πετσί μου; Ή μήπως με νοιάζει κιόλας αν αυτή είναι μαγεμένη ή όχι; Μου φέρνει μήπως κανένα καλάθι με φίνα λινά, πουκάμισα, μαντίλια, κάλτσες — όχι πως φοράω — για να με καλοπιάσει; Τίποτα· μόνο τη μία προσβολή μετά την άλλη, ενώ ξέρει καλά την παροιμία που λένε εδώ, πως "ένα γαϊδούρι φορτωμένο χρυσάφι ανεβαίνει ελαφρά το βουνό",

και πως “τα δώρα σπάνε βράχια”, και “με τον Θεό παρακάλια και με το σφυρί χτυπήματα”, και πως “ένα ‘πάρε’ αξίζει περισσότερο από δύο ‘θα σου δώσω’”. Κι ύστερα είναι κι ο αφέντης μου, που θα έπρεπε να με χαϊδεύει και να με κανακεύει για να γίνω μαλλί και ξασμένο βαμβάκι· αυτός λέει πως, αν με πιάσει στα χέρια του, θα με δέσει γυμνό σ’ ένα δέντρο και θα μου διπλασιάσει τις μαστιγιές. Αυτοί οι τρυφερόκαρδοι άρχοντες ας σκεφτούν πως δεν ζητούν απλώς από έναν ιπποκόμο να μαστιγωθεί, αλλά από έναν κυβερνήτη· λες και είναι σαν να λες “πιες κεράσια”. Ας μάθουν, να τους βρει το κακό, πώς ζητάνε σωστά, πώς παρακαλάνε και πώς να φέρονται· γιατί δεν είναι όλες οι ώρες ίδιες, ούτε οι άνθρωποι έχουν πάντα καλή διάθεση. Εγώ τώρα είμαι έτοιμος να σκάσω από τη στενοχώρια μου βλέποντας το πράσινο πανωφόρι μου σκισμένο, κι αυτοί έρχονται να μου ζητήσουν να μαστιγωθώ με τη θέλησή μου, ενώ το θέλω τόσο λίγο όσο θα ήθελα να γίνω κασίκε.»

«Λοιπόν, η αλήθεια είναι, φίλε Σάντσο», είπε ο δούκας, «πως αν δεν μαλακώσεις περισσότερο κι από ώριμο σύκο, δεν πρόκειται να βάλεις χέρι στην κυβέρνηση. Θα ήταν ωραίο πράγμα να στείλω στους νησιώτες μου έναν σκληρό κυβερνήτη, με πέτρινα σωθικά, που δεν λυγίζει ούτε από τα δάκρυα βασανισμένων δεσποινίδων ούτε από τις παρακλήσεις σοφών, σεβάσμιων, αρχαίων μάγων και σοφών. Με δυο λόγια, Σάντσο, ή θα μαστιγωθείς μόνος σου, ή θα σε μαστιγώσουν εκείνοι, αλλιώς κυβερνήτης δεν γίνεσαι.»

«Κύριε», είπε ο Σάντσο, «δε θα μου δοθούν δυο μέρες προθεσμία για να σκεφτώ τι με συμφέρει περισσότερο;»

«Όχι, βέβαια όχι», είπε ο Μέρλιν. «Εδώ και τώρα, αυτή τη στιγμή, πρέπει να λυθεί το ζήτημα: είτε η Δουλτσινέα θα επιστρέψει στο σπήλαιο του Μοντεσίνου και στην παλιά της κατάσταση ως χωριατοπούλα, είτε, όπως είναι τώρα, θα μεταφερθεί στα Ηλύσια Πεδία, όπου θα μείνει περιμένοντας ώσπου να συμπληρωθεί ο αριθμός των μαστιγωμάτων.»

«Λοιπόν, Σάντσο!» είπε η δούκισσα. «Δείξε θάρρος και λίγη ευγνωμοσύνη για το ψωμί του αφέντη σου, του Δον Κιχώτη, που έχεις φάει. Όλοι μας έχουμε χρέος να τον ευχαριστούμε και να του κάνουμε το χατίρι για την καλοσύνη του και την υψηλή του ιπποσύνη. Δέξου αυτό το μαστίγωμα, παιδί μου· στο διάβολο ο διάβολος, και άσε τον φόβο για τους δειλούς, γιατί "η γερή καρδιά σπάει τη γρουσουζιά", όπως πολύ καλά ξέρεις.»

Σ' αυτό ο Σάντσο απάντησε με μια άσχετη παρατήρηση και είπε στον Μέρλιν: «Θα μου πει η αφεντιά σας, κύριε Μέρλιν—όταν ήρθε εκείνος ο διαβολικός αγγελιαφόρος, έφερε στον αφέντη μου μήνυμα από τον κύριο Μοντεσίνο, λέγοντάς του να τον περιμένει εδώ, γιατί ερχόταν να κανονίσει πώς θα λυνόταν τα μάγια της κυρίας Δόνιας Δουλτσινέας ντελ Τομπόσο· όμως ως τώρα δεν έχουμε δει ούτε τον Μοντεσίνο ούτε τίποτα που να του μοιάζει.»

Και ο Μέρλιν απάντησε: «Ο διάβολος, Σάντσο, είναι κουτός και μεγάλος παλιάνθρωπος. Εγώ τον έστειλα να βρει τον αφέντη σου, όχι όμως με μήνυμα από τον Μοντεσίνο αλλά από μένα τον ίδιο· γιατί ο Μοντεσίνος είναι στη σπηλιά του και περιμένει—ή, για να το πω σωστότερα, καρτερεί—να λυθούν και τα δικά του μάγια· γιατί απομένει ακόμη ουρά να γδαρθεί

και γι’ αυτόν. Αν σου χρωστάει τίποτα, ή αν έχεις κάποια δουλειά να ξεκαθαρίσεις μαζί του, θα στον φέρω εγώ και θα τον βάλω όπου θελήσεις· προς το παρόν όμως πάρε την απόφασή σου και δέξου αυτή την τιμωρία. Και πίστεψέ με, θα σου κάνει πολύ καλό, και στην ψυχή και στο σώμα: στην ψυχή, για τη φιλανθρωπία με την οποία θα την υποστείς· στο σώμα, γιατί ξέρω πως είσαι αιματώδους κράσης και δε θα σου κάνει κακό να τρέξει λίγο αίμα.»

«Γιατροί υπάρχουν πάρα πολλοί στον κόσμο· ακόμα και οι μάγοι γιατροί είναι», είπε ο Σάντσο. «Όμως, αφού όλοι μου λένε το ίδιο —αν και εγώ δεν το βλέπω με τα μάτια μου— λέω πως δέχομαι να ρίξω στον εαυτό μου τις τρεις χιλιάδες τριακόσιες μαστιγιές, με τον όρο να τις δίνω όποτε θέλω εγώ, χωρίς να μου ορίσουν μέρες και ώρες· και θα προσπαθήσω να ξεχρεώσω όσο πιο γρήγορα μπορώ, για να χαρεί ο κόσμος την ομορφιά της κυρίας Δουλτσινέας ντελ Τομπόσο· γιατί, απ’ ό,τι φαίνεται, αντίθετα απ’ όσα νόμιζα, τελικά είναι όμορφη. Πρέπει επίσης να μπει όρος πως δεν θα είμαι υποχρεωμένος να βγάλω αίμα με το μαστίγιο, και πως, αν μερικές από τις μαστιγιές είναι σαν χτυπήματα για να διώχνεις μύγες, θα μετράνε κανονικά. Επίσης, αν τυχόν κάνω λάθος στο μέτρημα, ο κύριος Μέρλιν, που τα ξέρει όλα, να κρατάει λογαριασμό και να μου λέει πόσες μου λείπουν ή πόσες έχω ρίξει παραπάνω.»

«Δεν θα χρειαστεί να σου πει κανείς αν έπεσες έξω προς τα πάνω», είπε ο Μέρλιν, «γιατί μόλις συμπληρώσεις όλον τον αριθμό, η κυρία Δουλτσινέα θα λυθεί αμέσως από τα μάγια, εκείνη ακριβώς τη στιγμή, και από ευγνωμοσύνη θα έρθει να βρει τον άξιο Σάντσο, να τον ευχαριστήσει, και μάλιστα να τον

ανταμείψει για την καλή του πράξη. Άρα δεν έχεις κανέναν λόγο να ανησυχείς μήπως οι μαστιγιές βγουν περισσότερες ή λιγότερες· μακριά από μένα να στερήσω από οποιονδήποτε έστω και μια τρίχα από το κεφάλι του.»

«Ε, τότε, ας γίνει όπως θέλει ο Θεός», είπε ο Σάντσο. «Στη δύσκολη θέση που βρίσκομαι, υποχωρώ· λέω πως δέχομαι την ποινή με τους όρους που μπήκαν.»

Μόλις ο Σάντσο ξεστόμισε αυτά τα τελευταία λόγια, ξανάρχισε αμέσως η μουσική από τις σάλπιγγες και έπεσε πάλι ομοβροντία από πολλά μουσκέτα, ενώ ο Δον Κιχώτης κρεμάστηκε από τον λαιμό του Σάντσο και τον φιλούσε ξανά και ξανά στο μέτωπο και στα μάγουλα. Η δούκισσα και ο δούκας έδειξαν τη μεγαλύτερη δυνατή ικανοποίηση, η άμαξα άρχισε να απομακρύνεται και, καθώς περνούσε, η ωραία Δουλτσινέα υποκλίθηκε στον δούκα και στη δούκισσα και έκανε μια βαθιά υπόκλιση στον Σάντσο.

p35c.jpg (284K)

Πλήρες μέγεθος

Και τότε άρχισε γρήγορα να χαράζει η φωτεινή, χαμογελαστή αυγή. Τα λουλούδια του κάμπου, ξαναζωντανεμένα, σήκωσαν τα κεφάλια τους, και τα κρυστάλλινα νερά των ρυακιών, μουρμουρίζοντας πάνω από τα γκρίζα και λευκά βότσαλα, έτρεχαν να προσφέρουν τον φόρο τους στα ποτάμια που τα περίμεναν. Η χαρούμενη γη, ο ανέφελος ουρανός, το δροσερό αεράκι, το καθαρό φως — όλα μαζί έδειχναν πως η μέρα που ερχόταν πατώντας στις άκρες της αυγής θα ήταν γαλήνια και λαμπρή. Ο δούκας και η δούκισσα, ευχαριστημένοι από το

κυνήγι τους και από το πόσο έξυπνα και πετυχημένα είχαν εκτελέσει το σχέδιό τους, γύρισαν στο κάστρο τους αποφασισμένοι να συνεχίσουν το αστείο τους· γιατί γι' αυτούς δεν υπήρχε τίποτε πιο διασκεδαστικό από αυτή την υπόθεση.

p35e.jpg (10K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XXXVI. ΟΠΟΥ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ Η ΠΑΡΑΞΕΝΗ ΚΑΙ ΑΝΗΚΟΥΣΤΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΗΣ ΔΥΣΤΥΧΙΣΜΕΝΗΣ ΝΤΟΥΕΝΙΑΣ, ΑΛΛΙΩΣ ΤΗΣ ΚΟΜΗΤΙΣΣΑΣ ΤΡΙΦΑΛΝΤΙ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΠΟΥ ΕΓΡΑΨΕ Ο ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΘΑ ΣΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ, ΤΕΡΕΖΑ ΠΑΝΘΑ

p36a.jpg (150K)

Πλήρες μέγεθος

Ο δούκας είχε έναν μαγιορδόμο με εξαιρετικά εύθυμο και παιχνιδιάρικο χαρακτήρα, και αυτός ήταν που έπαιξε τον ρόλο του Μέρλιν, κανόνισε τα πάντα για την προηγούμενη περιπέτεια, έγραψε τους στίχους και έβαλε έναν υπηρέτη να υποδυθεί τη Δουλτσινέα· και τώρα, με τη βοήθεια του αφέντη και της κυρίας του, ετοίμασε άλλη μία από τις πιο ξεκαρδιστικές και αλλόκοτες επινοήσεις που μπορεί να φανταστεί κανείς.

Την επόμενη μέρα η δούκισσα ρώτησε τον Σάντσο αν είχε αρχίσει την τιμωρία που έπρεπε να κάνει για να λυθούν τα μάγια της Δουλτσινέας. Εκείνος είπε πως ναι, και ότι το προηγούμενο βράδυ είχε ρίξει στον εαυτό του πέντε μαστιγώματα.

Η δούκισσα τον ρώτησε με τι τα είχε δώσει.

Εκείνος είπε πως με το χέρι του.

«Αυτό», είπε η δούκισσα, «μοιάζει περισσότερο με χαστούκια στον εαυτό σου παρά με μαστιγώματα· είμαι βέβαιη πως ο σοφός Μέρλιν δεν θα μείνει ικανοποιημένος με τέτοια μαλθακότητα. Ο άξιος Σάντσο πρέπει να φτιάξει ένα μαστίγιο με γαμψά άκρα, ή ένα πολύκλωνο μαστίγιο, που να το νιώθει για τα καλά· γιατί τα γράμματα μπαίνουν με αίμα, και η απελευθέρωση μιας τόσο σπουδαίας κυρίας όσο η Δουλτσινέα δεν θα δοθεί τόσο φτηνά ούτε με τόσο ευτελές τίμημα. Και να θυμάσαι, Σάντσο, πως τα έργα ελεημοσύνης που γίνονται χλιαρά και μισόκαρδα δεν έχουν καμιά αξία και δεν ωφελούν σε τίποτα.»

Τότε ο Σάντσο απάντησε: «Αν η αρχοντιά σας μου δώσει ένα κανονικό μαστίγιο ή ένα σκοινί, εγώ θα ρίξω τις μαστιγιές μου, αρκεί να μην πονάνε πολύ· γιατί πρέπει να ξέρετε πως, χωριάτης όπως είμαι, η σάρκα μου είναι πιο πολύ βαμβάκι παρά κάνναβη, και δεν λέει να καταστραφώ εγώ για το καλό κανενός άλλου.»

«Έτσι να γίνει λοιπόν», είπε η δούκισσα. «Αύριο θα σου δώσω ένα μαστίγιο που θα είναι ό,τι πρέπει για σένα και θα ταιριάζει με την ευαισθησία της σάρκας σου, λες και ήταν αδερφή της.»

Τότε ο Σάντσο είπε: «Η υψηλότητά σας πρέπει να ξέρει, αγαπημένη κυρά της ψυχής μου, πως έχω γράψει ένα γράμμα στη γυναίκα μου, την Τερέσα Πάνθα, όπου της λέω όλα όσα μου έχουν συμβεί από τότε που την άφησα· το έχω εδώ στον κόρφο μου, και το μόνο που λείπει είναι να γραφτεί απ’ έξω σε ποιον πάει. Θα χαιρόμουν πολύ αν η φρόνησή σας το διάβαζε,

γιατί νομίζω πως είναι γραμμένο σε ύφος κυβερνήτη· δηλαδή όπως πρέπει να γράφουν οι κυβερνήτες.»

«Και ποιος σου το υπαγόρευσε;» ρώτησε η δούκισσα.

«Ποιος άλλος να το υπαγόρευε, αν όχι εγώ ο ίδιος, αμαρτωλός καθώς είμαι;» είπε ο Σάντσο.

«Και το έγραψες μόνος σου;» είπε η δούκισσα.

«Όχι βέβαια», είπε ο Σάντσο· «γιατί ούτε να διαβάζω ξέρω ούτε να γράφω, αν και την υπογραφή μου μπορώ να τη βάλω.»

«Για να το δούμε», είπε η δούκισσα, «γιατί είμαι βέβαιη πως εκεί μέσα ξεδιπλώνεται όλο το μέγεθος και το βάθος του μυαλού σου.»

Ο Σάντσο έβγαλε από τον κόρφο του ένα ανοιχτό γράμμα και η δούκισσα, παίρνοντάς το στα χέρια της, είδε πως έλεγε τα εξής:

ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΘΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ, ΤΕΡΕΣΑ ΠΑΝΘΑ

Αν με είχαν μαστιγώσει καλά, θα καβαλούσα σαν κύριος· αν απέκτησα καλή διακυβέρνηση, το χρωστάω σε ένα καλό μαστίγωμα. Τώρα δεν θα το καταλάβεις αυτό, Τερέσα μου· αργότερα θα μάθεις τι σημαίνει. Να σου πω, Τερέσα, σκοπεύω να σε βάλω να κυκλοφορείς με άμαξα, γιατί αυτό έχει σημασία, αφού κάθε άλλος τρόπος μετακίνησης είναι σαν να πηγαίνεις στα τέσσερα. Είσαι γυναίκα κυβερνήτη· πρόσεχε να μη λέει κανείς κακό για σένα πίσω από την πλάτη σου. Σου στέλνω εδώ ένα πράσινο κυνηγετικό σύνολο που μου χάρισε η κυρία δούκισσα· φτιάξ' το ώστε να γίνει φούστα και μπούστο

για την κόρη μας. Ο Δον Κιχώτης, ο αφέντης μου, αν είναι να πιστέψω όσα ακούω εδώ γύρω, είναι ένας τρελός με κάποιο μυαλό και ένας ξεκαρδιστικός ανόητος, κι εγώ δεν πάω καθόλου πίσω από δαύτον. Μπήκαμε στο σπήλαιο του Μοντεσίνος, και ο σοφός Μέρλιν με έβαλε στο χέρι για να λυθούν τα μάγια της Δουλτσινέας του Τομπόσο, αυτής που εκεί τη λένε Αλδόνθα Λορένθο. Με τρεις χιλιάδες τριακόσιες μαστιγιές, παρά πέντε, που πρέπει να ρίξω στον εαυτό μου, θα λυθούν τα μάγια της τόσο ολοκληρωτικά όσο ήταν ξεμάγευτη η μάνα που τη γέννησε. Μην το πεις αυτό σε κανέναν· γιατί, αν βγάλεις τις υποθέσεις σου στη φόρα, άλλοι θα λένε πως είναι άσπρες κι άλλοι πως είναι μαύρες. Σε λίγες μέρες φεύγω για τη διοίκησή μου, και πάω με πολύ μεγάλη όρεξη να βγάλω χρήματα, γιατί μου λένε πως όλοι οι καινούργιοι κυβερνήτες ξεκινούν με την ίδια επιθυμία· θα της πάρω τον σφυγμό και θα σου γράψω αν πρέπει να έρθεις να μείνεις μαζί μου ή όχι. Ο Γκρίζος είναι καλά και σου στέλνει πολλούς χαιρετισμούς· δεν σκοπεύω να τον αφήσω πίσω ούτε κι αν με έπαιρναν να γίνω Μέγας Τούρκος. Η κυρία δούκισσα σου φιλά τα χέρια χίλιες φορές· ανταπόδωσέ το εσύ με δυο χιλιάδες, γιατί, όπως λέει ο αφέντης μου, τίποτα δεν κοστίζει λιγότερο και δεν είναι φτηνότερο από την ευγένεια. Ο Θεός δεν θέλησε να μου στείλει άλλο σακούλι με άλλα εκατό στέμματα, σαν εκείνο τις προάλλες· αλλά δεν πειράζει, Τερέσα μου, ο καμπανοκρούστης είναι σε ασφαλές μέρος, και όλα θα βγουν στο ξέπλυμα της διακυβέρνησης· μόνο που με ανησυχεί πολύ αυτό που μου λένε: πως άμα πάρω μια γεύση, θα τρώω τα χέρια μου γι' αυτό· κι αν είναι έτσι, δεν θα μου βγει και τόσο φτηνά. Βέβαια, οι σακάτηδες έχουν το δικό τους εισόδημα από

την ελεημοσύνη που ζητιανεύουν· έτσι, με τον έναν ή τον άλλον τρόπο, εσύ θα γίνεις πλούσια και τυχερή. Ο Θεός να σου το δώσει όπως μπορεί, και να με κρατά για να σε υπηρετώ. Από αυτό το κάστρο, 20 Ιουλίου 1614.

Ο άντρας σου, ο κυβερνήτης, ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΘΑ

Μόλις τελείωσε την ανάγνωση του γράμματος, η δούκισσα είπε στον Σάντσο: «Σε δύο σημεία ο άξιος κυβερνήτης πέφτει κάπως έξω. Το ένα είναι ότι λέει ή αφήνει να εννοηθεί πως αυτή η διακυβέρνηση τού δόθηκε εξαιτίας των μαστιγωμάτων που πρόκειται να κάνει στον εαυτό του, ενώ ξέρει —και δεν μπορεί να το αρνηθεί— πως όταν ο κύριός μου ο δούκας του την υποσχέθηκε, κανείς δεν είχε καν φανταστεί τέτοιο πράγμα. Το άλλο είναι ότι εδώ δείχνει πολύ φιλοχρήματος· κι εγώ δεν θα τον ήθελα κυνηγό του χρήματος, γιατί "η πλεονεξία σπάει το σακούλι", και ο άπληστος κυβερνήτης απονέμει άδικη δικαιοσύνη.»

«Δεν το εννοώ έτσι, señora», είπε ο Σάντσο· «κι αν νομίζετε πως το γράμμα δεν είναι όπως πρέπει, δεν έχετε παρά να το σκίσετε και να γράψετε άλλο· και μπορεί να βγει και χειρότερο, αν το αφήσετε στο δικό μου μυαλό.»

«Όχι, όχι», είπε η δούκισσα, «αυτό κάνει μια χαρά, και θέλω να το δει ο δούκας.»

Έπειτα πήγαν σ' έναν κήπο όπου θα γευμάτιζαν, και η δούκισσα έδειξε στον δούκα το γράμμα του Σάντσο, πράγμα που τον διασκέδασε πολύ. Έφαγαν, και όταν μάζεψαν το τραπέζι και πέρασαν λίγη ώρα διασκεδάζοντας με τις απολαυστικές κουβέντες του Σάντσο, ακούστηκε ο θλιμμένος

ήχος από ένα φλάουτο και ένα σκληρό, παράφωνο τύμπανο. Όλοι φάνηκαν κάπως ενοχλημένοι από αυτή τη βαριά, μπερδεμένη, πολεμική αρμονία, και περισσότερο απ' όλους ο Δον Κιχώτης, που από την ταραχή του δεν μπορούσε να μείνει καθιστός· όσο για τον Σάντσο, δεν χρειάζεται καν να πούμε πως ο φόβος τον έστειλε στο συνηθισμένο του καταφύγιο, στο πλάι, σχεδόν στις φούστες της δούκισσας. Και πράγματι, ο ήχος που άκουγαν ήταν βαθιά πένθιμος και μελαγχολικός. Ενώ ακόμη προσπαθούσαν να καταλάβουν τι συνέβαινε, είδαν να πλησιάζουν μέσα από τον κήπο δύο άντρες ντυμένοι με πένθιμες στολές, τόσο μακριές και φαρδιές που σέρνονταν στο χώμα. Καθώς προχωρούσαν, χτυπούσαν δύο μεγάλα τύμπανα, κι αυτά σκεπασμένα με μαύρο ύφασμα, ενώ δίπλα τους ερχόταν ο αυλητής, μαυροντυμένος και σκοτεινός σαν τους άλλους. Πίσω τους ακολουθούσε μια μορφή γιγάντιου αναστήματος, περισσότερο τυλιγμένη παρά ντυμένη μ' ένα φόρεμα κατάμαυρο, με φούστα απίστευτα μεγάλη. Πάνω από το ρούχο, ζωσμένο λοξά στο σώμα του, φορούσε ένα φαρδύ μπαλντρίκ, κι αυτό μαύρο, από το οποίο κρεμόταν ένα τεράστιο γιαταγάνι με μαύρη θήκη και μαύρα εξαρτήματα. Το πρόσωπό του ήταν σκεπασμένο με ένα διάφανο μαύρο πέπλο, πίσω από το οποίο φαινόταν ένα κατάλευκο γένι, μακρύ σαν χιόνι. Προχωρούσε στον ρυθμό των τυμπάνων με μεγάλη σοβαρότητα και επιβλητικότητα· και πραγματικά, το ανάστημά του, το βάδισμά του, η σκοτεινή του όψη και η συνοδεία του ήταν αρκετά για να γεμίσουν έκπληξη, όπως και γέμισαν, όλους όσοι τον έβλεπαν χωρίς να ξέρουν ποιος ήταν. Με αυτό το αργό, μετρημένο βήμα και μ' αυτή την αλλόκοτη εμφάνιση πλησίασε και γονάτισε μπροστά στον δούκα, που τον περίμενε

όρθιος μαζί με τους άλλους. Ο δούκας όμως δεν δέχτηκε με κανέναν τρόπο να τον αφήσει να μιλήσει πριν σηκωθεί. Το πελώριο αυτό σκιάχτρο υπάκουσε, σηκώθηκε, τράβηξε το πέπλο από το πρόσωπό του και αποκάλυψε το πιο τεράστιο, το πιο μακρύ, το πιο λευκό και το πιο πυκνό γένι που είχαν αντικρίσει ποτέ ανθρώπινα μάτια ως εκείνη τη στιγμή· κι έπειτα, βγάζοντας μια βαθιά, ηχηρή φωνή από τα βάθη του πλατιού, ευρύχωρου στήθους του και καρφώνοντας το βλέμμα του στον δούκα, είπε:

«Ύψιστε και πανίσχυρε σεῆόρ, με λένε Τριφαλδίν τον Λευκογένη· είμαι ο ιπποκόμος της κόμισσας Τριφάλδης, που τη λένε και τη Δυστυχισμένη Ντουένια. Εκ μέρους της σας φέρνω το εξής μήνυμα προς την Υψηλότητά σας: να της δώσετε την άδεια και την άδεια να έρθει να σας εκθέσει τη συμφορά της, που είναι από τις πιο παράξενες και θαυμαστές που θα μπορούσε να φανταστεί ακόμη και ο νους του ανθρώπου που έχει δει τα περισσότερα βάσανα στον κόσμο. Πρώτα όμως θέλει να μάθει αν ο γενναίος και αήττητος ιππότης, ο Δον Κιχώτης της Μάντσας, βρίσκεται σε τούτο το κάστρο σας, γιατί γι' αυτόν ήρθε ως εδώ, με τα πόδια και νηστική, από το βασίλειο της Κάντυ ως τα δικά σας μέρη· πράγμα που μπορεί και πρέπει να θεωρηθεί θαύμα ή έργο μαγείας. Αυτή τη στιγμή βρίσκεται στην πύλη αυτού του φρουρίου ή ανακτόρου και περιμένει μόνο τη δική σας άδεια για να μπει. Αυτά είχα να πω.» Και μ' αυτά έβηξε, χάιδεψε τα γένια του και με τα δυο του χέρια, και στάθηκε ήσυχος περιμένοντας την απάντηση του δούκα, που ήταν η εξής: «Εδώ και πολλές μέρες, άξιε ιπποκόμε Τριφαλδίν του Λευκού Γενείου, έχουμε μάθει για τη συμφορά της κυρίας μου, της κόμισσας Τριφάλδης, την οποία οι μάγοι

έκαναν να την αποκαλούν Δυστυχισμένη Ντουένια. Πες της να περάσει, ω θαυμαστέ ιπποκόμε, και πες της επίσης ότι ο γενναίος ιππότης Δον Κιχώτης της Μάντσας βρίσκεται εδώ και ότι, χάρη στη μεγαλόψυχη φύση του, μπορεί με ασφάλεια να ελπίζει σε κάθε προστασία και βοήθεια. Πες της ακόμη πως, αν χρειαστεί και η δική μου συνδρομή, δεν θα της λείψει, γιατί ως ιππότης έχω χρέος να τη δώσω· και το χρέος αυτό περιλαμβάνει την προστασία γυναικών κάθε λογής, ιδίως χηρών, αδικημένων και βασανισμένων κυριών, όπως φαίνεται να είναι και η εξοχότητά της.»

Μόλις το άκουσε αυτό, ο Τριφαλδίν γονάτισε ως το χώμα και, κάνοντας νόημα στον αυλητή και στους τυμπανιστές να αρχίσουν να παίζουν, γύρισε και βγήκε από τον κήπο με την ίδια μουσική και με το ίδιο βήμα όπως όταν είχε μπει, αφήνοντάς τους όλους κατάπληκτους από το παράστημά του και τη σοβαρότητά του. Τότε ο δούκας στράφηκε στον Δον Κιχώτη και είπε: «Τελικά, ξακουστέ ιππότη, οι ομίχλες της κακίας και της άγνοιας δεν μπορούν να κρύψουν ούτε να θαμπώσουν το φως της ανδρείας και της αρετής. Το λέω γιατί η εξοχότητά σας βρίσκεται μόλις έξι μέρες σ' αυτό το κάστρο, κι όμως ήδη οι δυστυχισμένοι και οι βασανισμένοι έρχονται να σας ζητήσουν από χώρες πολύ μακρινές και απόμερες· και όχι με άμαξες ή πάνω σε δρομάδες, αλλά πεζοί και νηστικοί, βέβαιοι πως σ' εκείνο το πανίσχυρο χέρι θα βρουν γιατρειά για τις λύπες και τα βάσανά τους· χάρη στα μεγάλα σας κατορθώματα, που έχουν διαδοθεί σε όλη τη γνωστή γη.»

«Μακάρι, κύριε δούκα», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «να ήταν τώρα εδώ εκείνος ο ευλογημένος εκκλησιαστικός, που τις

προάλλες στο τραπέζι έδειξε τόση κακοβουλία και πικρή έχθρα απέναντι στους περιπλανώμενους ιππότες, για να δει με τα ίδια του τα μάτια αν άνθρωποι αυτού του είδους χρειάζονται ή όχι στον κόσμο. Τουλάχιστον θα μάθαινε από την ίδια την πείρα πως όσοι υποφέρουν από κάποια ασυνήθιστη συμφορά ή βαθιά θλίψη, σε ακραίες περιστάσεις και παράξενες ατυχίες, δεν πηγαίνουν να ζητήσουν θεραπεία στα σπίτια των νομικών ή των νεωκόρων του χωριού, ούτε στον ιππότη που δεν τόλμησε ποτέ να βγει έξω από τα όρια της ίδιας του της πόλης, ούτε στον αργόσχολο αυλικό που το μόνο που γυρεύει είναι ειδήσεις για να τις επαναλαμβάνει και να τις σχολιάζει, αντί να προσπαθεί να κάνει πράξεις και κατορθώματα που να αξίζει να τα διηγούνται και να τα καταγράφουν οι άλλοι. Ανακούφιση στη δυστυχία, βοήθεια στην ανάγκη, προστασία για τις δεσποινίδες, παρηγοριά για τις χήρες, δεν θα βρει κανείς καλύτερα πουθενά αλλού παρά στους περιπλανώμενους ιππότες. Κι εγώ ευχαριστώ αδιάκοπα τον ουρανό που είμαι ένας από αυτούς, και θεωρώ πως κάθε συμφορά ή βάσανο που μπορεί να μου τύχει υπηρετώντας ένα τόσο τιμημένο λειτούργημα είναι καλοδεχούμενο. Ας έρθει λοιπόν αυτή η ντουένια και ας ζητήσει ό,τι θέλει· εγώ θα τη λυτρώσω με τη δύναμη του χεριού μου και την άφοβη αποφασιστικότητα της γενναίας μου καρδιάς.»

p36e.jpg (22K)

[illegible] XXXVII. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

p37a.jpg (94K)

Πλήρες μέγεθος

Ο δούκας και η δούκισσα χάρηκαν πάρα πολύ βλέποντας πόσο εύκολα ο Δον Κιχώτης μπήκε στο σχέδιό τους· εκείνη τη στιγμή όμως ο Σάντσο παρατήρησε: «Ελπίζω αυτή η señora dueña να μη βάλει εμπόδια στην υπόσχεση για τη διακυβέρνησή μου· γιατί άκουσα κάποτε έναν φαρμακοποιό από το Τολέδο, που κελαηδούσε σαν καρδερίνα, να λέει πως όπου μπλέκονται dueñas, τίποτα καλό δεν μπορεί να βγει. Ο Θεός να με φυλάει, πόσο τις μισούσε εκείνος ο φαρμακοποιός! Κι έτσι σκέφτομαι εγώ πως, αν όλες οι dueñas, όποιας λογής και κατάστασης κι αν είναι, είναι συμφορές και ανακατώστρες, τότε τι να είναι αυτές που είναι δυστυχισμένες, σαν αυτή την Κόμισσα Τριών-Φουστών ή Τριών-Ουρών!—γιατί στον τόπο μου φούστες ή ουρές, ουρές ή φούστες, το ίδιο πράγμα είναι.»

«Σώπα, φίλε Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης· «αφού αυτή η κυρία dueña έρχεται να με ζητήσει από τόσο μακρινή χώρα, δεν μπορεί να είναι από εκείνες που εννοούσε ο φαρμακοποιός· άλλωστε είναι κόμισσα, και όταν οι κόμισσες υπηρετούν ως dueñas, το κάνουν στην υπηρεσία βασιλισσών και αυτοκρατειρισσών, γιατί στα δικά τους σπίτια είναι

απόλυτες κυρίες και έχουν άλλες dueñas να τις υπηρετούν.»

Τότε η Δόνια Ροδρίγκεθ, που ήταν παρούσα, απάντησε: «Η κυρία μου η δούκισσα έχει στην υπηρεσία της dueñas που θα μπορούσαν να είναι κόμισσες, αν το ήθελε η τύχη· αλλά “οι νόμοι πάνε όπως αρέσει στους βασιλιάδες”. Κανείς να μη μιλάει άσχημα για τις dueñas, και πάνω απ’ όλα για τις γεροντοκόρες· γιατί, παρόλο που εγώ δεν είμαι τέτοια, ξέρω πολύ καλά και καταλαβαίνω το πλεονέκτημα που έχει μια παρθένα dueña απέναντι σε μια χήρα· αλλά “αυτός που μας κούρεψε κρατάει ακόμα το ψαλίδι”.»

«Όπως και να ’χει», είπε ο Σάντσο, «οι dueñas έχουν τόσο πολύ πράγμα για κούρεμα, όπως έλεγε κι ο κουρέας μου, που “καλύτερα να μην ανακατεύεις το ρύζι, ακόμα κι αν κολλάει”.»

«Αυτοί οι ιπποκόμοι», αποκρίθηκε η Δόνια Ροδρίγκεθ, «είναι πάντα εχθροί μας· και επειδή τριγυρνούν σαν στοιχειά στους προθαλάμους και μας παρακολουθούν σε κάθε μας βήμα, όποτε δεν λένε τις προσευχές τους —κι αυτό συμβαίνει αρκετά συχνά— περνούν την ώρα τους κουτσομπολεύοντάς μας, ξεθάβοντας τα κόκαλά μας και θάβοντας την υπόληψή μας. Αλλά μπορώ να πω σ' αυτά τα περπατημένα κούτσουρα πως θα ζήσουμε παρά τη θέλησή τους, και μάλιστα σε μεγάλα σπίτια, έστω κι αν πεθαίνουμε της πείνας και σκεπάζουμε το κορμί μας, είτε είναι φίνο είτε όχι, με χήρικα ρούχα, όπως σκεπάζει ή κρύβει κανείς έναν σωρό κοπριάς τη μέρα μιας λιτανείας. Στην αλήθεια μου, αν μου επιτρεπόταν και αν υπήρχε χρόνος, θα μπορούσα να αποδείξω όχι μόνο σ' αυτούς που είναι εδώ παρόντες, αλλά σε όλο τον κόσμο, πως δεν υπάρχει αρετή που να μη βρίσκεται σε μια dueña.»

«Δεν έχω καμία αμφιβολία», είπε η δούκισσα, «πως η καλή μου Δόνια Ροδρίγκεθ έχει δίκιο, και μάλιστα απόλυτο· όμως καλύτερα να περιμένει την κατάλληλη στιγμή για να υπερασπιστεί και τη δική της υπόθεση και των άλλων ντουένιας, ώστε να συντρίψει τη συκοφαντία εκείνου του παλιάνθρωπου φαρμακοποιού και να ξεριζώσει την προκατάληψη από το μυαλό του μεγάλου Σάντσο Πάνθα.»

Τότε ο Σάντσο απάντησε: «Από τότε που μου μπήκε στη μύτη η κυβερνητεία, ξεφορτώθηκα τα χούγια του ιπποκόμου και δεν δίνω δεκάρα για όλες τις ντουένιας του κόσμου.»

Θα συνέχιζαν κι άλλο αυτή τη διαμάχη για τις ντουένιας, αν δεν άκουγαν ξανά τους ήχους από το φλάουτο και τα τύμπανα, πράγμα που τους έκανε να καταλάβουν πως η

Θλιμμένη Ντουένια έκανε την είσοδό της. Η δούκισσα ρώτησε τον δούκα αν θα ήταν πρέπον να βγουν να την υποδεχτούν, αφού ήταν κόμισσα και γυναίκα υψηλής τάξης.

«Όσο για το ότι είναι κόμισσα», είπε ο Σάντσο πριν προλάβει να απαντήσει ο δούκας, «είμαι υπέρ του να βγείτε οι Υψηλότητές σας να την υποδεχτείτε· αλλά επειδή είναι ντουένια, η γνώμη μου είναι να μην κουνηθείτε βήμα.»

«Ποιος σου είπε να ανακατευτείς σ' αυτό, Σάντσο;» είπε ο Δον Κιχώτης.

«Ποιος, κύριε;» είπε ο Σάντσο. «Ανακατεύομαι γιατί έχω κάθε δικαίωμα να ανακατεύομαι, ως ιπποκόμος που έμαθε τους κανόνες της ευγένειας στο σχολείο της αφεντιάς σας, του πιο ευγενικού και καλοαναθρεμμένου ιππότη σε όλο τον κόσμο της καλής συμπεριφοράς· και σ' αυτά τα πράγματα, όπως έχω ακούσει να λέει η αφεντιά σας, το ίδιο χάνει κανείς και με ένα χαρτί παραπάνω και με ένα χαρτί λιγότερο, και σε όποιον έχει τ' αυτιά του ανοιχτά, λίγα λόγια αρκούν.»

«Ο Σάντσο έχει δίκιο», είπε ο δούκας· «ας δούμε πρώτα πώς είναι η κόμισσα, και ανάλογα θα της δείξουμε την ευγένεια που της πρέπει.»

Και τότε μπήκαν ξανά, όπως και πριν, τα τύμπανα και το φλάουτο· κι εδώ ο συγγραφέας έβαλε τέλος σ' αυτό το σύντομο κεφάλαιο και άρχισε το επόμενο, συνεχίζοντας την ίδια περιπέτεια, που είναι από τις πιο αξιοσημείωτες σε όλη την ιστορία.

p37e.jpg (21K)

[illegible] XXXVIII. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

p38a.jpg (54K)

Πλήρες μέγεθος

Πίσω από τους μελαγχολικούς μουσικούς μπήκαν στον κήπο, σε δύο σειρές, όχι λιγότερες από δώδεκα ντουένιες, όλες ντυμένες με φαρδιές πένθιμες ρόμπες, που έμοιαζαν να είναι από χοντρό σερζ ύφασμα, και με κουκούλες από λεπτή λευκή γάζα τόσο μακριές, ώστε φαινόταν μόνο το τελείωμα της ρόμπας. Πίσω τους ερχόταν η Κόμισσα Τριφάλδη, με τον ιπποκόμο Τριφαλδίν τον Λευκογένη να την κρατά από το χέρι, ντυμένη με το πιο εκλεκτό μαύρο μάλλινο ύφασμα χωρίς χνούδι· κι αν είχε χνούδι, κάθε του φουντίτσα θα φαινόταν μεγάλη σαν ρεβίθι του Μάρτος. Η ουρά, ή η φούστα, ή όπως αλλιώς θα την έλεγε κανείς, κατέληγε σε τρεις μύτες, που τις κρατούσαν σηκωμένες τρεις σελίδες, κι αυτοί επίσης ντυμένοι στα πένθιμα, σχηματίζοντας με τις τρεις οξείες γωνίες ένα κομψό γεωμετρικό σχήμα. Όσοι έβλεπαν αυτή τη μυτερή φούστα κατέληγαν πως από εκεί θα είχε βγει και το όνομα της κόμισσας, σαν να σήμαινε Κόμισσα με τις Τρεις Φούστες. Και ο Μπενενχέλι λέει πως έτσι ακριβώς ήταν, και πως το αληθινό της όνομα ήταν Κόμισσα Λομπούνα, επειδή στη χώρα της αφθονούσαν οι λύκοι· κι αν αντί για λύκους είχε πολλές αλεπούδες, θα τη λέγανε Κόμισσα Θορούνα, αφού σε εκείνα τα μέρη οι άρχοντες συνήθιζαν να παίρνουν διακριτικούς

τίτλους από το πράγμα ή τα πράγματα που περίσσευαν περισσότερο στις κτήσεις τους. Εκείνη όμως, προς τιμήν της νέας μόδας της φούστας της, άφησε το Λομπούνα και κράτησε το Τριφάλδη.

Οι δώδεκα ντουένιες και η κυρία προχωρούσαν με ρυθμό πομπής, με τα πρόσωπά τους σκεπασμένα με μαύρα πέπλα, όχι διάφανα σαν του Τριφαλδίν, αλλά τόσο πυκνά που δεν άφηναν να φανεί τίποτα από μέσα. Μόλις η ομάδα των ντουενιών φάνηκε ολόκληρη, ο δούκας, η δούκισσα και ο Δον Κιχώτης σηκώθηκαν όρθιοι, μαζί και όλοι όσοι παρακολουθούσαν την αργή πομπή. Οι δώδεκα ντουένιες στάθηκαν και άνοιξαν διάδρομο, από τον οποίο προχώρησε η Θλιμμένη, ενώ ο Τριφαλδίν εξακολουθούσε να την κρατά από το χέρι. Βλέποντάς το αυτό, ο δούκας, η δούκισσα και ο Δον Κιχώτης έκαναν καμιά δωδεκαριά βήματα μπροστά για να τη συναντήσουν. Εκείνη τότε γονάτισε καταγής και είπε με φωνή βραχνή και τραχιά, παρά γλυκιά και λεπτή: «Ας μην καταδεχτούν οι υψηλότητές σας να δείξουν τέτοιες ευγένειες σ' αυτή τη δούλη σας — ή μάλλον σ' αυτή τη θεραπαινίδα σας — γιατί βρίσκομαι σε τέτοια δυστυχία, που ποτέ δεν θα μπορέσω να τις ανταποδώσω όπως πρέπει. Η παράξενη και ασύγκριτη συμφορά μου μού πήρε τα λογικά, και δεν ξέρω πού έχουν πάει· μα θα είναι πολύ μακριά, γιατί όσο περισσότερο τα γυρεύω, τόσο λιγότερο τα βρίσκω.»

«Θα του έλειπε το μυαλό, κυρία κόμισσα», είπε ο δούκας, «όποιος δεν καταλάβαινε την αξία σας μόνο και μόνο βλέποντάς σας· με μια ματιά φαίνεται πως σας αξίζει όλη η λεπτότητα της ευγένειας και το άνθος της καλής

συμπεριφοράς». Και, σηκώνοντάς την από το χέρι, την οδήγησε σε μια θέση δίπλα στη δούκισσα, που κι εκείνη την υποδέχτηκε με μεγάλη ευγένεια. Ο Δον Κιχώτης έμεινε σιωπηλός, ενώ ο Σάντσο πέθαινε από την περιέργεια να δει τα χαρακτηριστικά της Τριφάλντι και μίας-δυο από τις πολλές συνοδούς της· όμως αυτό ήταν αδύνατο, ώσπου να τα αποκαλύψουν οι ίδιες με τη θέλησή τους και από δική τους πρωτοβουλία.

Όλοι έμειναν ακίνητοι, περιμένοντας να δουν ποιος θα έσπαγε τη σιωπή. Τελικά το έκανε η Θλιμμένη Ντουένια με τα εξής λόγια: «Είμαι βέβαιη, πανίσχυρε άρχοντα, πανώρια κυρία και συνετότατη συντροφιά, πως η πιο δυστυχισμένη μου δυστυχία θα βρει στις γενναίες καρδιές σας υποδοχή όχι λιγότερο ψύχραιμη παρά γενναιόδωρη και συμπονετική· γιατί είναι τέτοια που αρκεί να λιώσει το μάρμαρο, να μαλακώσει τα διαμάντια και να κάμψει το ατσάλι των πιο σκληρών καρδιών του κόσμου. Όμως, προτού φτάσει στην ακοή σας —για να μην πω στ' αυτιά σας— θα ήθελα να μάθω αν βρίσκεται παρών σε αυτή τη σύναξη, τον κύκλο ή την ομήγυρη εκείνος ο αμόλυντος ιππότης, ο Δον Κιχώτης ντε λα Μαντσίσσιμα, και ο ιπποκόμος του, ο Παντσίσσιμος Πάνθα.»

«Ο Πάνθα είναι εδώ», είπε ο Σάντσο, προτού προλάβει να απαντήσει κανείς, «και ο Δον Κιχωτότατος επίσης· οπότε, υπερθλιμμενοτάτη Ντουενίσιμα, μπορείτε να πείτε ό,τι θελήσετε, γιατί είμαστε όλοι πανέτοιμοι να σας προσφέρουμε κάθε υπηρεσιότατη.»

Τότε ο Δον Κιχώτης σηκώθηκε και, απευθυνόμενος στη Θλιμμένη Ντουένια, είπε: «Αν οι λύπες σας, βασανισμένη κυρία, μπορούν να ελπίζουν σε κάποια ανακούφιση από την ανδρεία ή τη δύναμη κάποιου περιπλανώμενου ιππότη, εδώ είναι οι δικές μου, που, όσο αδύναμες και περιορισμένες κι αν είναι, θα αφιερωθούν ολοκληρωτικά στην υπηρεσία σας. Είμαι ο Δον Κιχώτης της Λα Μάντσας, και αποστολή μου είναι να βοηθώ κάθε λογής ανθρώπους που έχουν ανάγκη· κι αφού έτσι έχουν τα πράγματα, δεν χρειάζεται, κυρία μου, ούτε να επικαλεστείτε τη φιλευσπλαχνία μας ούτε να μπείτε σε προλόγους. Πείτε απλά και καθαρά τα βάσανά σας· γιατί έχετε μπροστά σας ανθρώπους που, αν δεν μπορέσουν να τα γιατρέψουν, θα ξέρουν τουλάχιστον να τα συμπονέσουν.»

Μόλις το άκουσε αυτό, η Θλιμμένη Ντουένια έκανε σαν να ήθελε να ριχτεί στα πόδια του Δον Κιχώτη, και πράγματι έπεσε μπροστά τους και είπε, ενώ προσπαθούσε να τα αγκαλιάσει: «Στα πόδια και στα σκέλη αυτά πέφτω, ανίκητε ιππότη, γιατί είναι —όπως πραγματικά είναι— τα θεμέλια και οι στύλοι της ιπποσύνης. Αυτά τα πόδια λαχταρώ να φιλήσω, γιατί από τα βήματά τους κρέμεται και εξαρτάται η μοναδική θεραπεία της δυστυχίας μου, γενναίε περιπλανώμενε, του οποίου τα αληθινά κατορθώματα αφήνουν πίσω και επισκιάζουν τα μυθικά των Αμαδίδων, Εσπλανδιανών και Μπελιανίδων!» Έπειτα γύρισε από τον Δον Κιχώτη προς τον Σάντσο Πάνθα και, πιάνοντάς του τα χέρια, είπε: «Ω εσύ, ο πιο πιστός ιπποκόμος που υπηρέτησε ποτέ περιπλανώμενο ιππότη, είτε στη σημερινή εποχή είτε σε περασμένους αιώνες, εσύ που η καλοσύνη σου είναι πιο απέραντη κι από τα γένια του Τριφαλδίνου, του συντρόφου μου που βρίσκεται εδώ, έχεις

κάθε λόγο να καμαρώνεις πως, υπηρετώντας τον μεγάλο Δον Κιχώτη, υπηρετείς, μαζεμένους σε έναν, όλους τους ιππότες που φόρεσαν ποτέ όπλα στον κόσμο. Σε ικετεύω, στο όνομα της τόσο πιστής καλοσύνης σου, να γίνεις ο ευγενικός μεσολαβητής μου προς τον αφέντη σου, ώστε να σπεύσει να βοηθήσει αυτή την ταπεινότατη και δυστυχέστατη κόμισσα.»

Ο Σάντσο της απάντησε: «Όσο για το αν η καλοσύνη μου είναι τόσο μεγάλη και τόσο μακριά όσο τα γένια του ιπποκόμου σας, κυρά μου, αυτό λίγο με νοιάζει· αρκεί, όταν έρθει η ώρα να φύγει η ψυχή μου απ' αυτή τη ζωή, να τη βρει κανείς με γερά γένια και μουστάκι — αυτό είναι το ζήτημα. Για τα γένια εδώ κάτω, λίγο έως καθόλου με νοιάζει. Όμως, και χωρίς τόσες κολακείες και παρακάλια, θα ζητήσω από τον αφέντη μου —γιατί ξέρω πως με αγαπά και, επιπλέον, αυτή τη στιγμή με χρειάζεται για μια κάποια υπόθεση— να βοηθήσει και να συντρέξει την αρχοντιά σας όσο μπορεί. Ξετυλίξτε μας τις συμφορές σας και πείτε μας τα όλα, κι αφήστε εμάς να τα χειριστούμε, γιατί θα είμαστε όλοι σύμφωνοι.»

Ο δούκας και η δούκισσα, αφού αυτοί είχαν στήσει όλη αυτή την περιπέτεια σαν δοκιμή, ήταν έτοιμοι να σκάσουν στα γέλια με όσα έβλεπαν, και μεταξύ τους επαινούσαν το έξυπνο παίξιμο της Τριφάλντι. Εκείνη, γυρίζοντας πάλι στη θέση της, είπε: «Η βασίλισσα Δόνα Μαγούνθια κυβερνούσε το ξακουστό βασίλειο της Κάντυ, που βρίσκεται ανάμεσα στη μεγάλη Τραπομπάνα και τη Νότια Θάλασσα, δυο λεύγες πιο πέρα από το ακρωτήριο Κομορίν. Ήταν χήρα του βασιλιά Αρτσιπιέλα, κυρίου και συζύγου της, και από τον γάμο τους είχαν αποκτήσει την πριγκίπισσα Αντονομασία, κληρονόμο του

βασιλείου. Η πριγκίπισσα Αντονομασία μεγάλωσε και ανατράφηκε κάτω από τη δική μου φροντίδα και καθοδήγηση, γιατί εγώ ήμουν η γηραιότερη και η πιο υψηλόβαθμη από τις ντουένιες της μητέρας της. Πέρασαν τα χρόνια και η νεαρή Αντονομασία έφτασε τα δεκατέσσερα, με μια ομορφιά τόσο τέλεια, που η φύση δεν θα μπορούσε να την πάει πιο πέρα. Και μην νομίσετε πως το μυαλό της ήταν παιδικό· ήταν τόσο έξυπνη όσο ήταν όμορφη, και πιο όμορφη απ' όλο τον κόσμο· και έτσι είναι ακόμη, εκτός αν οι φθονερές Μοίρες και οι τρεις σκληρόκαρδες αδελφές της έχουν κόψει το νήμα της ζωής της. Μα δεν το έχουν κάνει, γιατί ο Ουρανός δεν θα άφηνε να γίνει τόσο μεγάλη αδικία στη Γη, όσο θα ήταν να κόψει άγουρα τα σταφύλια από το ωραιότερο αμπέλι της. Αυτή την ομορφιά, που η φτωχή και αδύναμη γλώσσα μου δεν μπόρεσε να περιγράψει όπως της άξιζε, την ερωτεύτηκαν αμέτρητοι πρίγκιπες, όχι μόνο από εκείνον τον τόπο αλλά κι από άλλους. Ανάμεσά τους ήταν κι ένας ιδιώτης ευγενής που βρισκόταν στην αυλή και τόλμησε να υψώσει τις σκέψεις του ως τον ουρανό μιας τέτοιας ομορφιάς, έχοντας εμπιστοσύνη στα νιάτα του, στην αρχοντική του παρουσία, στα πολλά του χαρίσματα και προσόντα, και στην οξύτητα και ετοιμότητα του πνεύματός του. Γιατί μπορώ να πω στις Υψηλότητές σας, αν δεν σας κουράζω, πως έπαιζε κιθάρα έτσι που την έκανε να μιλάει· ήταν επίσης ποιητής και σπουδαίος χορευτής, και έφτιαχνε κλουβιά για πουλιά τόσο καλά, που μόνο μ' αυτή τη δουλειά θα μπορούσε να ζήσει, αν ποτέ καταντούσε στην απόλυτη φτώχεια. Και τέτοια χαρίσματα και χάρες αρκούν για να ρίξουν βουνό, πόσο μάλλον μια τρυφερή νεαρή κοπέλα. Όμως όλη του η λεβεντιά, το πνεύμα και η ζωηράδα του, όλα

του τα χαρίσματα και τα προσόντα, λίγο ή και καθόλου δεν θα ωφελούσαν για να κυριεύσει το φρούριο της προστατευόμενής μου, αν ο ξεδιάντροπος κλέφτης δεν είχε φροντίσει πρώτα να κερδίσει εμένα. Πρώτα ο παλιάνθρωπος και άσπλαχνος αλήτης προσπάθησε να εξασφαλίσει την εύνοιά μου και να αγοράσει τη συγκατάθεσή μου, ώστε να με κάνει, σαν προδότρια φρουρό, να του παραδώσω τα κλειδιά του φρουρίου που είχα αναλάβει να φυλάω. Με λίγα λόγια, απέκτησε επιρροή πάνω στο μυαλό μου και νίκησε τις αντιστάσεις μου με κάτι μπιχλιμπίδια και κοσμήματα που μου χάρισε· όμως εκείνο που περισσότερο απ' όλα με έκανε να λυγίσω και με οδήγησε στην πτώση μου ήταν κάποιοι στίχοι που τον άκουσα να τραγουδά ένα βράδυ πίσω από ένα κιγκλίδωμα που έβλεπε στον δρόμο όπου έμενε· κι αν θυμάμαι καλά, έλεγαν κάπως έτσι:»

Από εκείνον τον γλυκό εχθρό μου η ματωμένη μου καρδιά δέχτηκε το τραύμα της· και, για να μεγαλώνει ο πόνος, είμαι καταδικασμένος να υποφέρω χωρίς να δείχνω το παραμικρό.

Οι στίχοι μού φαίνονταν σαν μαργαριτάρια και η φωνή του γλυκιά σαν σιρόπι· κι ύστερα —μπορώ να πω, από τότε και για πάντα— κοιτάζοντας τη συμφορά στην οποία έχω πέσει, σκέφτηκα πως οι ποιητές, όπως συμβούλευε ο Πλάτωνας, θα έπρεπε να εξορίζονται από κάθε καλά οργανωμένη Πολιτεία· τουλάχιστον οι ερωτικοί, γιατί γράφουν στίχους όχι σαν εκείνους του «Μαρκησίου της Μάντουας», που συγκινούν και κάνουν γυναίκες και παιδιά να δακρύζουν, αλλά μυτερές επινοήσεις που τρυπούν την καρδιά σαν απαλά αγκάθια και, σαν αστραπή, τη χτυπούν αφήνοντας το ένδυμα άθικτο. Μια

άλλη φορά τραγούδησε:

Έλα, Θάνατε, τόσο διακριτικά σκεπασμένος, ώστε να μη νιώσω τον ερχομό σου, ούτε πώς ούτε πότε, μήπως και ξαναβρώ τη ζωή μαθαίνοντας πόσο γλυκό είναι να πεθαίνεις.

—και άλλα παρόμοια στιχάκια και τραγουδάκια, που όταν τα τραγουδούν μαγεύουν κι όταν τα γράφουν σε υπνωτίζουν. Κι ύστερα, όταν καταδέχονται να φτιάξουν κάτι σαν τους στίχους που τότε ήταν της μόδας στην Κάντυ και τους λένε seguidillas! Εκεί είναι που οι καρδιές πετάγονται, τα γέλια ξεσπούν, το σώμα ανησυχεί και όλες οι αισθήσεις γίνονται ζωηρές σαν υδράργυρος. Γι' αυτό λέω, κύριοι, πως αυτοί οι τροβαδούροι αξίζουν και με το παραπάνω να εξοριστούν στα νησιά με τις σαύρες. Αν και δεν φταίνε τόσο εκείνοι, όσο οι αφελείς που τους αποθεώνουν και οι ανόητοι που τους πιστεύουν· κι αν εγώ ήμουν η πιστή ντουένια που όφειλα να είμαι, τα μπαγιάτικα λογοπαίγνιά του δεν θα με είχαν ποτέ συγκινήσει, ούτε θα είχα πιαστεί από φράσεις σαν το «στον θάνατο ζω», «στον πάγο καίγομαι», «στις φλόγες τρέμω», «χωρίς ελπίδα ελπίζω», «φεύγω και μένω», και άλλα τέτοια παράδοξα, που γεμίζουν τα γραψίματά τους. Κι έπειτα, όταν τάζουν τον Φοίνικα της Αραβίας, το στέμμα της Αριάδνης, τα άλογα του Ήλιου, τα μαργαριτάρια του Νότου, το χρυσάφι του Τιβάρ και το βάλσαμο της Πανχαίας! Τότε είναι που αφήνουν τις πένες τους να καλπάσουν, γιατί δεν τους κοστίζει τίποτα να υπόσχονται όσα ούτε σκοπεύουν ούτε μπορούν να εκπληρώσουν. Αλλά πού ξεστρατίζω; Αλίμονο σε μένα, τη δυστυχισμένη! Ποια τρέλα ή ποια ανοησία με σπρώχνει να μιλώ για τα ελαττώματα των άλλων, όταν υπάρχουν τόσα να

ειπωθούν για τα δικά μου; Πάλι αλίμονο σε μένα, την άμοιρη! Δεν ήταν οι στίχοι που με νίκησαν, αλλά η δική μου απλοϊκότητα· δεν ήταν η μουσική που με έκανε να ενδώσω, αλλά η δική μου απερισκεψία· η μεγάλη μου άγνοια και η λίγη μου προφύλαξη άνοιξαν τον δρόμο και ίσιωσαν το μονοπάτι για τις προσεγγίσεις του Δον Κλαβίχο, γιατί αυτό ήταν το όνομα του κυρίου που ανέφερα· κι έτσι, με τη δική μου μεσολάβηση, βρήκε πολλές φορές τον δρόμο προς το δωμάτιο της εξαπατημένης Αντονομασίας —εξαπατημένης όχι από εκείνον αλλά από μένα— με τον τίτλο του νόμιμου συζύγου· γιατί, αμαρτωλή κι αν ήμουν, δεν θα του επέτρεπα να πλησιάσει ούτε την άκρη από τη σόλα του παπουτσιού της αν δεν ήταν άντρας της. Όχι, όχι, ως εκεί όχι· σε κάθε τέτοια υπόθεση που αναλαμβάνω, ο γάμος πρέπει να προηγείται. Υπήρχε όμως ένα αγκάθι στην περίπτωσή μας: η ανισότητα της τάξης τους, αφού ο Δον Κλαβίχο ήταν απλός ευγενής, ενώ η Πριγκίπισσα Αντονομασία, όπως είπα, ήταν κληρονόμος του βασιλείου. Για ένα διάστημα το μπλέξιμο έμεινε μυστικό, καλά κρυμμένο χάρη στις επιτήδειες προφυλάξεις μου, ώσπου κατάλαβα πως μια κάποια αύξηση στη μέση της Αντονομασίας δεν θα αργούσε να το φανερώσει· κι ο φόβος αυτού του πράγματος μας έκανε όλους εκεί να καθίσουμε και να το συζητήσουμε, και συμφωνήσαμε πως, πριν βγει το κακό στη φόρα, ο Δον Κλαβίχο έπρεπε να ζητήσει την Αντονομασία για γυναίκα του ενώπιον του Βικάριου, επικαλούμενος μια συμφωνία γάμου που είχε κάνει μαζί του η πριγκίπισσα και που είχε συντάξει το δικό μου μυαλό με τόσο δεσμευτικούς όρους, ώστε ούτε η δύναμη του Σαμψών δεν θα μπορούσε να τη σπάσει. Έγιναν όλα τα αναγκαία βήματα· ο Βικάριος είδε τη

συμφωνία και πήρε την εξομολόγηση της κυρίας· εκείνη τα ομολόγησε όλα με κάθε λεπτομέρεια, κι εκείνος διέταξε να τεθεί υπό την επιτήρηση ενός πολύ αξιόλογου αλγουαθίλ του δικαστηρίου.

«Υπάρχουν κι εκεί στην Κάνδη δικαστικοί κλητήρες», πετάχτηκε ο Σάντσο, «και ποιητές και σεγκιδίγιες; Μα την αλήθεια, μου φαίνεται πως ο κόσμος είναι ίδιος παντού! Αλλά βιάσου, κυρία Τριφάλδη· έχει αργήσει, κι εγώ καίγομαι να μάθω το τέλος αυτής της μακριάς ιστορίας.»

«Θα το κάνω», απάντησε η κόμισσα.

p38e.jpg (22K)

[illegible] XXXIX. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

p39a.jpg (96K)

Πλήρες μέγεθος

Με κάθε λέξη που έλεγε ο Σάντσο, η δούκισσα διασκεδάζε όσο ακριβώς απελπιζόταν ο Δον Κιχώτης. Εκείνος του είπε να σωπάσει, κι η Θλιμμένη συνέχισε: «Ύστερα από πολλές ερωτήσεις και απαντήσεις, και καθώς η πριγκίπισσα επέμενε στην ιστορία της χωρίς να αλλάξει ή να διαφοροποιήσει στο παραμικρό όσα είχε ήδη δηλώσει, ο Βικάριος αποφάσισε υπέρ του Δον Κλαβίχο, και εκείνη παραδόθηκε σ' αυτόν ως νόμιμη σύζυγός του· πράγμα που η βασίλισσα Δόνα Μαγούνθια, μητέρα της πριγκίπισσας Αντονομασίας, το πήρε τόσο βαριά, ώστε μέσα σε τρεις μέρες τη θάψαμε.»

«Πέθανε, βέβαια», είπε ο Σάντσο.

«Φυσικά», είπε ο Τριφαλδίν· «στην Κάνδη δεν θάβουν ζωντανούς, μόνο πεθαμένους.»

«Κύριε ιπποκόμε», είπε ο Σάντσο, «έχει ξαναγίνει να θάψουν άνθρωπο που ήταν λιπόθυμος, νομίζοντας πως ήταν νεκρός· κι εμένα μου πέρασε απ' το μυαλό πως η βασίλισσα Μαγούνθια μάλλον έπρεπε να είχε λιποθυμήσει παρά να πεθάνει· γιατί όσο υπάρχει ζωή, πολλά πράγματα διορθώνονται, και η τρέλα της πριγκίπισσας δεν ήταν τόσο μεγάλη ώστε να το πάρει τόσο κατάκαρδα. Αν η δεσποινίδα

είχε παντρευτεί κανέναν ακόλουθό της ή κάποιον άλλο υπηρέτη του σπιτιού, όπως έχω ακούσει πως έχουν κάνει πολλές άλλες, τότε το κακό θα ήταν αθεράπευτο. Αλλά να παντρευτεί έναν τόσο κομψό και άξιο κύριο σαν αυτόν που μόλις μας περιγράψατε—αλήθεια, αλήθεια, κι ας ήταν ανοησία, δεν ήταν και τόσο μεγάλη όσο νομίζετε· γιατί, σύμφωνα με τους κανόνες του αφέντη μου εδώ—κι αυτός δεν με αφήνει να λέω ψέματα—όπως από ανθρώπους των γραμμάτων γίνονται επίσκοποι, έτσι κι από ευγενείς γίνονται ιππότες, και μάλιστα αν είναι περιπλανώμενοι, μπορούν να γίνουν βασιλιάδες και αυτοκράτορες.»

«Έχεις δίκιο, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί ένας περιπλανώμενος ιππότης, αν του τύχουν έστω και δυο δάχτυλα καλή τύχη, μπορεί κάλλιστα να γίνει ο ισχυρότερος άρχοντας στη γη. Αλλά ας συνεχίσει η κυρία η Θλιμμένη· γιατί υποψιάζομαι πως δεν μας έχει πει ακόμη το πικρό μέρος αυτής της ως τώρα γλυκιάς ιστορίας.»

«Τα πικρά δεν τα έχουμε δει ακόμα», είπε η κόμισσα· «και τόσο πικρά, που μπροστά τους η κολοκύνθη μοιάζει γλυκιά και η πικροδάφνη νόστιμη. Η βασίλισσα, λοιπόν, ήταν πράγματι νεκρή και όχι λιπόθυμη, κι έτσι τη θάψαμε. Και μόλις που την είχαμε σκεπάσει με χώμα, μόλις που είχαμε πει το τελευταίο αντίο, όταν —quis talia fando temperet a lachrymis?_— πάνω από τον τάφο της βασίλισσας φάνηκε, καβάλα σ' ένα ξύλινο άλογο, ο γίγαντας Μαλαμπρούνο, πρώτος ξάδελφος της Μαγούνθιας, που εκτός από σκληρός είναι και μάγος. Κι εκείνος, για να εκδικηθεί τον θάνατο της ξαδέλφης του, να τιμωρήσει το θράσος του Δον Κλαβίχο και, εξοργισμένος από

την απείθεια της Αντονομασίας, τους άφησε και τους δυο μαγεμένους με την τέχνη του πάνω στον ίδιο τον τάφο: εκείνη μεταμορφωμένη σε μπρούντζινη μαϊμού κι εκείνος σ' έναν φρικτό κροκόδειλο από κάποιο άγνωστο μέταλλο. Ανάμεσά τους στέκεται κι ένας στύλος, επίσης μεταλλικός, με κάποια γράμματα χαραγμένα στη συριακή γλώσσα, που, μεταφρασμένα στην κανδιανή και τώρα στα καστιλιάνικα, λένε το εξής: "Αυτοί οι δυο παράτολμοι εραστές δεν θα ξαναπάρουν την παλιά τους μορφή ώσπου να έρθει ο γενναίος Μαντσεγός να πολεμήσει μαζί μου σε μονομαχία· γιατί οι Μοίρες έχουν φυλάξει αυτή την ανεπανάληπτη περιπέτεια μόνο για τη μεγάλη του ανδρεία." Αφού τα έκανε όλα αυτά, τράβηξε από τη θήκη του ένα τεράστιο, φαρδύ γιαταγάνι και, αρπάζοντάς με από τα μαλλιά, έκανε πως θα μου έκοβε τον λαιμό και θα μου έπαιρνε το κεφάλι μονοκοπανιά. Πάγωσα από τον τρόμο, η φωνή μου κόπηκε και βρέθηκα σε απόγνωση. Παρ' όλα αυτά, μάζεψα όσες δυνάμεις μπορούσα και, με φωνή τρεμάμενη και αξιολύπητη, του είπα λόγια που τον έκαναν να αναβάλει μια τόσο σκληρή τιμωρία. Έπειτα διέταξε να φέρουν μπροστά του όλες τις ντουένιες του παλατιού, αυτές που βλέπετε εδώ. Αφού μίλησε εκτενώς για το μέγεθος του παραπτώματός μας και καταφέρθηκε εναντίον των ντουενιών, του χαρακτήρα τους, των κακών συνηθειών τους και των ακόμη χειρότερων μηχανορραφιών τους, φορτώνοντας σε όλες αυτό που μόνο εγώ είχα κάνει, είπε πως δεν θα μας τιμωρούσε με θάνατο, αλλά με άλλες ποινές, αργές στην εκτέλεσή τους, που στην πράξη θα ήταν ένας αιώνιος κοινωνικός θάνατος. Και την ίδια στιγμή που σταμάτησε να μιλά, νιώσαμε όλες τους πόρους του προσώπου

μας να ανοίγουν και να μας τσιμπούν, σαν με μύτες από βελόνες. Αμέσως βάλαμε τα χέρια στο πρόσωπό μας και διαπιστώσαμε πως είχαμε γίνει όπως ακριβώς μας βλέπετε τώρα.»

Τότε η Θλιμμένη και οι άλλες δούενες σήκωσαν τα πέπλα που τις σκέπαζαν και φανέρωσαν πρόσωπα κατάφυτα από γένια — άλλα κόκκινα, άλλα μαύρα, άλλα λευκά και άλλα γκρίζα. Μπροστά σ' αυτό το θέαμα, ο δούκας και η δούκισσα έκαναν πως έμεναν κατάπληκτοι. Ο Δον Κιχώτης και ο Σάντσο τα έχασαν από την έκπληξη, και όσοι βρίσκονταν εκεί έμειναν άφωνοι, ενώ η Τριφάλντι συνέχισε: «Έτσι μας τιμώρησε εκείνος ο κακόψυχος αχρείος, ο Μαλαμπρούνο, σκεπάζοντας την τρυφερότητα και την απαλότητα των προσώπων μας μ' αυτές τις τραχιές τρίχες! Μακάρι ο ουρανός να μας είχε πάρει τα κεφάλια με την τεράστια σπάθα του, αντί να σκοτεινιάσει το φως των μορφών μας μ' αυτά τα λανάκια που μας σκεπάζουν! Γιατί, αν το καλοσκεφτείτε, κύριοι —και όσα θα πω τώρα θα τα έλεγα με μάτια που θα έτρεχαν σαν πηγές, μόνο που η σκέψη της συμφοράς μας και οι ωκεανοί που έχουν ήδη χύσει τα έχουν αφήσει ξερά σαν στάχυα κριθαριού, κι έτσι τα λέω χωρίς δάκρυα— πού μπορεί να πάει, σας ρωτώ, μια δούενα με γένια; Ποιος πατέρας ή ποια μητέρα θα τη λυπηθεί; Ποιος θα τη βοηθήσει; Αφού ακόμη κι όταν έχει λείο δέρμα και πρόσωπο βασανισμένο από χίλια λογιών πλυσίματα και καλλυντικά, μετά βίας βρίσκει κάποιον να την αγαπήσει, τι θα κάνει όταν δείχνει ένα πρόσωπο που έχει γίνει σαν βάτος; Αχ, δούενες, συντρόφισσές μου! Κακότυχη ήταν η στιγμή που γεννηθήκαμε και καταραμένη η ώρα που οι πατέρες μας μας έφεραν στον κόσμο!» Και λέγοντας αυτά, έδειξε πως ήταν

έτοιμη να λιποθυμήσει.

p39e.jpg (27K)

[illegible] XL. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

p40a.jpg (129K)

Πλήρες μέγεθος

Αλήθεια, όλοι όσοι βρίσκουν απόλαυση σε ιστορίες σαν κι αυτή οφείλουν να είναι ευγνώμονες στον Σίδε Αμέτε, τον πρώτο δημιουργό της, για τη σχολαστική φροντίδα με την οποία μας παραθέτει και την παραμικρή λεπτομέρεια, χωρίς να αφήνει τίποτα, όσο ασήμαντο κι αν είναι, που να μην το κάνει ξεκάθαρο και φανερό. Ζωγραφίζει τις σκέψεις, αποκαλύπτει τις φαντασίες, απαντά σε όσα υπονοούνται, λύνει τις αμφιβολίες, καταλαγιάζει τις αντιρρήσεις και, με μια λέξη, φωτίζει ακόμη και τα πιο μικρά σημεία που θα μπορούσε να θέλει να μάθει κι ο πιο περίεργος αναγνώστης. Ω ξακουστέ συγγραφέα! Ω ευτυχισμένε Δον Κιχώτη! Ω περίφημε, περίφημε γελωτοποιέ Σάντσο! Είθε όλοι και ο καθένας σας να ζήσετε αμέτρητους αιώνες, για τη χαρά και τη διασκέδαση των ανθρώπων που κατοικούν στη γη!

Η ιστορία συνεχίζει λέγοντας πως, όταν ο Σάντσο είδε τη Θλιμμένη να λιποθυμά, αναφώνησε: «Μα την πίστη ενός τίμιου ανθρώπου και τις σκιές όλων των προγόνων μου, των Πάνθα, ποτέ μου δεν είδα ούτε άκουσα —ούτε ο αφέντης μου διηγήθηκε ή καν φαντάστηκε— τέτοια περιπέτεια σαν κι αυτή.

Χίλιοι διάβολοι —όχι για να σε καταραστώ— να σε πάρουν, Μαλαμπρούνο, μάγε και γίγαντα! Δεν μπορούσες να βρεις κανενός άλλου είδους τιμωρία για αυτές τις αμαρτωλές παρά να τους βάλεις γένια; Δεν θα ήταν καλύτερα —και για εκείνες θα ήταν καλύτερα— να τους κόψεις τα μισά τους μύτες από τη μέση και πάνω, έστω κι αν θα μιλούσαν με μύξες, παρά να τους φορτώσεις γένια; Βάζω στοίχημα πως δεν έχουν τα μέσα να πληρώνουν κανέναν να τις ξυρίζει.»

«Αλήθεια λέτε, señor», είπε μία από τις δώδεκα. «Δεν έχουμε χρήματα να ξυριζόμαστε, κι έτσι μερικές από εμάς καταφύγαμε στα λευκοπλάστ ως πιο οικονομική λύση: τα κολλάμε στο πρόσωπο και, τραβώντας τα απότομα, μένουμε γυαλιστερές και λείες σαν τον πάτο από πέτρινο γουδί. Βέβαια, στην Κάντυ υπάρχουν γυναίκες που γυρίζουν από σπίτι σε σπίτι για να βγάζουν χνούδι, να φτιάχνουν φρύδια και να ετοιμάζουν καλλυντικά για τις κυρίες· όμως εμείς, οι ντουένιες της κυράς μου, δεν θα τις αφήναμε ποτέ να μπουν, γιατί οι περισσότερες έχουν κάτι από τη γεύση ανθρώπων που κάποτε ήταν πρωταγωνίστριες και τώρα κατάντησαν μεσάζουσες. Κι αν δεν μας λυτρώσει ο señor Δον Κιχώτης, θα πάμε στον τάφο μας με γένια.»

«Να μου τα ξεριζώσουν εμένα στη χώρα των Μαυριτανών», είπε ο Δον Κιχώτης, «αν δεν σας γιατρέψω τα δικά σας.»

Εκείνη ακριβώς τη στιγμή η Τριφάλδη συνήλθε από τη λιποθυμία της και είπε: «Ο ήχος αυτής της υπόσχεσης, γενναίε ιππότη, έφτασε στ’ αυτιά μου μέσα στη λιποθυμία μου, και ήταν αυτός που με ανάστησε και μου ξανάφερε τις αισθήσεις μου· γι’ αυτό σας ικετεύω άλλη μια φορά, ένδοξε περιπλανώμενε,

ακατάβλητε κύριε, να κάνετε τις ευγενικές σας υποσχέσεις πράξη.»

«Από μένα δεν θα υπάρξει καμία καθυστέρηση», είπε ο Δον Κιχώτης. «Σκεφτείτε, señora, τι πρέπει να κάνω, γιατί η καρδιά μου καίγεται από επιθυμία να σας υπηρετήσω.»

«Η αλήθεια είναι», απάντησε η Θλιμμένη, «πως από εδώ ως το βασίλειο της Κάντυ είναι πέντε χιλιάδες λεύγες, λίγο πάνω λίγο κάτω, αν πας από ξηράς· όμως αν πας από τον αέρα και σε ευθεία γραμμή, είναι τρεις χιλιάδες διακόσιες είκοσι επτά. Και πρέπει επίσης να ξέρεις πως ο Μαλαμπρούνο μού είπε ότι, μόλις η μοίρα μας φέρει τον ιππότη που θα μας λυτρώσει, θα του στείλει ο ίδιος ένα άλογο πολύ καλύτερο και με πολύ λιγότερα καμώματα από τα ταχυδρομικά άλογα· γιατί θα είναι εκείνο το ίδιο ξύλινο άλογο πάνω στο οποίο ο γενναίος Πιέρρες άρπαξε την όμορφη Μαγκαλόνα. Αυτό το άλογο το κατευθύνει ένα ξυλάκι που έχει στο μέτωπό του και κάνει χρέη χαλινού, και πετάει στον αέρα με τέτοια ταχύτητα, που θα νόμιζες πως το κουβαλούν οι ίδιοι οι διάβολοι. Σύμφωνα με την παλιά παράδοση, το άλογο αυτό το έφτιαξε ο Μέρλιν. Το δάνεισε στον Πιέρρες, που ήταν φίλος του, κι εκείνος έκανε μαζί του μακρινά ταξίδια και, όπως έχει ήδη ειπωθεί, άρπαξε την όμορφη Μαγκαλόνα, μεταφέροντάς την από τον αέρα καβάλα στα καπούλια του και αφήνοντας όσους τους έβλεπαν από τη γη να μένουν με το στόμα ανοιχτό από την έκπληξη. Και δεν το δάνειζε ποτέ παρά μόνο σε όσους αγαπούσε ή σε όσους τον πλήρωναν καλά· και από τον μεγάλο Πιέρρες κι έπειτα δεν ξέρουμε κανέναν που να το καβάλησε ως τώρα. Από εκείνον το έκλεψε ο Μαλαμπρούνο με τη μαγική του

τέχνη, και τώρα το έχει στην κατοχή του και το χρησιμοποιεί στα ταξίδια που κάνει ασταμάτητα στα διάφορα μέρη του κόσμου· σήμερα είναι εδώ, αύριο στη Γαλλία και μεθαύριο στο Ποτοσί. Και το καλύτερο απ' όλα είναι πως το εν λόγω άλογο ούτε τρώει ούτε κοιμάται ούτε φθείρει πέταλα, και προχωράει από τον αέρα με αργό, λικνιστό βήμα χωρίς φτερά, έτσι που όποιος κάθεται πάνω του μπορεί να κρατά στο χέρι ένα ποτήρι γεμάτο νερό χωρίς να χύσει ούτε σταγόνα, τόσο ομαλά και άνετα πηγαίνει· γι' αυτό και η όμορφη Μαγκαλόνα απολάμβανε τόσο πολύ να το καβαλά.»

«Αν είναι για ομαλό και άνετο ταξίδι», πετάχτηκε ο Σάντσο, «δώστε μου εμένα τον Γκρίζο μου, κι ας μην πετάει στον αέρα· πάνω στη γη, όμως, τον βάζω στοίχημα πως δεν τον φτάνει κανένα αλογάκι με λικνιστό βήμα σε όλο τον κόσμο.»

Όλοι γέλασαν, και η Θλιμμένη συνέχισε: «Και αυτό το ίδιο άλογο, αν ο Μαλαμπρούνο θελήσει πράγματι να βάλει τέλος στα βάσανά μας, θα βρεθεί εδώ μπροστά μας πριν περάσει μισή ώρα από τη νύχτα· γιατί μου ανήγγειλε πως το σημάδι που θα μου έδινε, για να καταλάβω ότι είχα βρει τον ιππότη που αναζητούσα, θα ήταν να μου στείλει το άλογο όπου κι αν βρισκόμουν, γρήγορα και χωρίς καθυστέρηση.»

«Και πόσοι χωράνε πάνω σ' αυτό το άλογο;» ρώτησε ο Σάντσο.

«Δύο», είπε η Δυστυχισμένη, «ο ένας στη σέλα και ο άλλος πίσω του· και συνήθως αυτοί οι δύο είναι ο ιππότης και ο ιπποκόμος του, όταν δεν μεταφέρουν κάποια δεσποσύνη που την έχουν απαγάγει.»

«Θα ήθελα να μάθω, κυρά Δυστυχισμένη», είπε ο Σάντσο, «πώς λέγεται αυτό το άλογο;»

«Το όνομά του», είπε η Δυστυχισμένη, «δεν είναι ούτε το ίδιο με του αλόγου του Βελλεροφόντη, που το έλεγαν Πήγασο, ούτε με του Μεγάλου Αλεξάνδρου, που το έλεγαν Βουκεφάλα, ούτε με του Ορλάντο Φουριόζο, που το έλεγαν Μπριγλιαδόρ, ούτε βέβαια Βαγιάρδος, όπως το άλογο του Ρεϊνάλδου του Μονταλβάν, ούτε Φροντίνο, όπως του Ρουτζιέρο, ούτε Βώτης ή Περιτόα, όπως λένε πως λέγονταν τα άλογα του ήλιου, ούτε λέγεται Ορέλια, όπως το άλογο που καβαλούσε ο άτυχος Ροδρίγο, ο τελευταίος βασιλιάς των Γότθων, στη μάχη όπου έχασε και τη ζωή του και το βασίλειό του.»

«Βάζω στοίχημα», είπε ο Σάντσο, «πως αφού δεν του έδωσαν κανένα από αυτά τα ξακουστά ονόματα διάσημων αλόγων, δεν θα του έδωσαν ούτε το όνομα του Ροσινάντε του αφέντη μου, που από ταιριαστότητα ξεπερνά όλα όσα αναφέρθηκαν.»

«Σωστό είναι αυτό», είπε η γενειοφόρος κόμισσα, «όμως του ταιριάζει μια χαρά, γιατί τον λένε Κλαβιλένιο τον Γοργό, όνομα που ταιριάζει και στο ότι είναι φτιαγμένος από ξύλο, και στο καρφί που έχει στο μέτωπό του, και στην ταχύτητα με την οποία ταξιδεύει· έτσι λοιπόν, τουλάχιστον ως προς το όνομα, μπορεί να σταθεί δίπλα στον ξακουστό Ροσινάντε.»

«Δεν έχω τίποτα να πω για το όνομά του», είπε ο Σάντσο· «αλλά με τι λογής χαλινάρι ή καπίστρι τον κουμαντάρουν;»

«Σας το είπα ήδη», είπε η Τριφάλδη, «με ένα καρφί· γυρίζοντάς το από τη μια ή την άλλη μεριά, ο ιππότης που τον καβαλά τον κάνει να πηγαίνει όπου θέλει, είτε ψηλά στον

αέρα, είτε ξυστά από τη γη, σχεδόν σαρώνοντάς την, είτε πάλι από εκείνη τη μεσαία πορεία που επιδιώκεται και ακολουθείται σε κάθε σωστά τακτοποιημένη υπόθεση.»

«Θα ήθελα να τον δω», είπε ο Σάντσο· «αλλά το να νομίζετε πως θα τον καβαλήσω, είτε στη σέλα είτε πίσω από άλλον, είναι σαν να ζητάτε το αδύνατο. Ωραίο αστείο, αλήθεια! Με το ζόρι κρατιέμαι πάνω στον Γκρίζο μου, και μάλιστα σε σαμάρι πιο μαλακό κι από μετάξι, κι εδώ θέλουν να σκαρφαλώσω πάνω σε ξύλινες καπούλες χωρίς ούτε μαξιλάρι ούτε τίποτα! Μα τον Θεό, δεν έχω καμιά διάθεση να γεμίσω μελανιές για να ξεφορτωθεί κανείς τα γένια του· ας ξυριστεί ο καθένας όπως μπορεί. Εγώ δεν πρόκειται να ακολουθήσω τον αφέντη μου σε τέτοιο μακρινό ταξίδι· κι έπειτα, δεν μπορώ να βοηθήσω καθόλου στο ξύρισμα αυτών των γενιών, όπως μπορώ να βοηθήσω στο λύσιμο των μαγικών της κυράς μου, της Δουλτσινέας.»

«Κι όμως μπορείς, φίλε μου», απάντησε η Τριφάλδη· «και μάλιστα τόσο, που απ' ό,τι καταλαβαίνω, χωρίς εσένα δεν θα μπορέσουμε να κάνουμε τίποτα.»

«Στο όνομα του βασιλιά!» φώναξε ο Σάντσο. «Τι δουλειά έχουν οι ιπποκόμοι με τις περιπέτειες των αφεντάδων τους; Εκείνοι να παίρνουν τη δόξα για όσα περνούν, κι εμείς τον κόπο; Σώπα καλέ! Αν τουλάχιστον οι ιστορικοί έγραφαν: "Ο τάδε ιππότης έφερε σε πέρας τη δείνα περιπέτεια, αλλά με τη βοήθεια του τάδε ιπποκόμου του, χωρίς τον οποίο θα ήταν αδύνατο να τα καταφέρει"· όμως αυτοί γράφουν ξερά: "Ο Δον Παραλιπομένων των Τριών Άστρων ολοκλήρωσε την περιπέτεια των έξι τεράτων", χωρίς να αναφέρουν ούτε λέξη

για τον ιπποκόμο του, που ήταν εκεί όλη την ώρα, λες και δεν υπήρξε ποτέ. Το ξαναλέω λοιπόν, κύριοι: ο αφέντης μου ας πάει μόνος του, και με το καλό· κι εγώ θα μείνω εδώ, παρέα με την κυρία δούκισσα. Και μπορεί, όταν γυρίσει, να βρει την υπόθεση της κυράς Δουλτσινέας πολύ προχωρημένη· γιατί σκοπεύω, στις ώρες της σχόλης και στα κενά μου, να ρίχνω και κανένα καλό μαστίγωμα στον εαυτό μου, χωρίς να με σκεπάζει ούτε τρίχα.»

«Κι όμως πρέπει να πας, αν χρειαστεί, καλέ μου Σάντσο», είπε η δούκισσα, «γιατί αυτοί που σου το ζητούν είναι αξιόλογοι άνθρωποι· και δεν γίνεται τα πρόσωπα αυτών των κυριών να μείνουν έτσι δασωμένα εξαιτίας των άσκοπων φόβων σου· θα ήταν πραγματικά κρίμα.»

«Στο όνομα του βασιλιά, πάλι!» είπε ο Σάντσο. «Αν αυτό το φιλάνθρωπο έργο γινόταν για χάρη κοριτσιών κλεισμένων σε ίδρυμα ή φτωχών ορφανών, τότε πάει στο καλό, ας τραβούσε κανείς και λίγη ταλαιπωρία· αλλά να την υποστώ για να ξυριστούν τα γένια των ντουένιων; Στο διάβολο! Προτιμώ να τις βλέπω όλες γενειοφόρες, από την πιο μεγάλη ως την πιο μικρή, κι από την πιο σεμνότυφη ως την πιο επιτηδευμένη.»

«Είσαι πολύ αυστηρός με τις ντουένιες, φίλε μου Σάντσο», είπε η δούκισσα. «Συμφωνείς υπερβολικά με τον φαρμακοποιό του Τολέδο. Όμως κάνεις λάθος· στο σπίτι μου υπάρχουν ντουένιες που θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως πρότυπο για όλες τις άλλες. Και να εδώ η δική μου Δόνα Ροδρίγκεθ, που δεν θα με άφηνε να πω το αντίθετο.»

«Η εξοχότητά σας ας το πει, αν θέλει», είπε η Ροδρίγκεθ. «Ο Θεός ξέρει την αλήθεια για τα πάντα. Κι είτε εμείς οι ντουένιες είμαστε καλές ή κακές, γενειοφόρες ή ξυρισμένες, είμαστε κόρες των μανάδων μας όπως όλες οι άλλες γυναίκες. Και αφού ο Θεός μας έστειλε στον κόσμο, εκείνος ξέρει γιατί το έκανε· στη δική του ευσπλαχνία στηρίζομαι, όχι στα γένια κανενός.»

«Λοιπόν, κυρία Ροδρίγκεθ, κυρία Τριφάλντι, και όλοι οι παρόντες», είπε ο Δον Κιχώτης, «ελπίζω ο Ουρανός να κοιτάξει με καλοσύνη τις συμφορές σας, γιατί ο Σάντσο θα κάνει ό,τι του πω. Αρκεί μόνο να έρθει ο Κλαβιλένιο και να βρεθώ πρόσωπο με πρόσωπο με τον Μαλαμπρούνο, και είμαι βέβαιος πως κανένα ξυράφι δεν θα σας ξυρίσει πιο εύκολα απ' όσο το σπαθί μου θα ξυρίσει το κεφάλι του Μαλαμπρούνο από τους ώμους του· γιατί "ο Θεός ανέχεται τους κακούς, αλλά όχι για πάντα".»

«Αχ!» αναφώνησε τότε η Θλιμμένη. «Είθε όλα τ' αστέρια των ουράνιων σφαιρών να κοιτάξουν με ευμένεια το μεγαλείο σας, γενναίε ιππότη, και να χύσουν στην καρδιά σας κάθε ευτυχία και ανδρεία, ώστε να γίνει ασπίδα και προστασία για την κατατρεγμένη και ταπεινωμένη γενιά των ντουενιών, που τις μισούν οι φαρμακοποιοί, τις περιγελούν οι ιπποκόμοι και τις κάνουν περίγελο οι παρακόμοι. Κακό να βρει εκείνη την ξετσίπωτη που, πάνω στην άνθηση της νιότης της, δεν θα προτιμούσε να γίνει μοναχή παρά ντουένια! Άτυχες που είμαστε εμείς οι ντουένιες! Ακόμα κι αν κρατά η σκούφια μας, από την ευθεία ανδρική γραμμή, ως τον ίδιο τον Έκτορα της Τροίας, οι κυρίες μας δεν παραλείπουν ποτέ να μας μιλούν

στον ενικό, λες και έτσι γίνονται βασίλισσες. Ω γίγαντα Μαλαμπρούνο, μπορεί να είσαι μάγος, αλλά κρατάς τον λόγο σου. Στείλε μας τώρα τον απαράμιλλο Κλαβιλένιο, για να τελειώσει επιτέλους η δυστυχία μας· γιατί αν πιάσουν οι ζέστες κι αυτά τα γένια μας είναι ακόμη εδώ, αλίμονό μας!»

Η Τριφάλντι τα είπε όλα αυτά με τόσο σπαρακτικό τρόπο, που έκανε όλους να δακρύσουν, και ακόμη και τα μάτια του Σάντσο γέμισαν. Μέσα του πήρε την απόφαση να ακολουθήσει τον αφέντη του ως την άκρη του κόσμου, αν από αυτό εξαρτιόταν να απαλλαγούν εκείνα τα σεβάσμια πρόσωπα από το μαλλί που τα σκέπαζε.

p40e.jpg (13K)

[illegible] XLI. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

p41a.jpg (138K)

Πλήρες μέγεθος

Ύστερα έπεσε η νύχτα, και μαζί της έφτασε η καθορισμένη ώρα για την άφιξη του ξακουστού αλόγου, του Clavileño. Καθώς όμως δεν φαινόταν πουθενά, ο Don Quixote άρχισε ήδη να ανησυχεί, γιατί του πέρασε από το μυαλό πως, αφού ο Malambruno αργούσε τόσο να το στείλει, είτε ο ίδιος δεν ήταν ο ιππότης για τον οποίο προοριζόταν αυτή η περιπέτεια, είτε ο Malambruno δεν τολμούσε να τον αντιμετωπίσει σε μονομαχία. Μα τότε, ξαφνικά, μπήκαν στον κήπο τέσσερις άγριοι άντρες, ντυμένοι όλοι με πράσινο κισσό, κουβαλώντας στους ώμους τους ένα τεράστιο ξύλινο άλογο. Το ακούμπησαν όρθιο στο έδαφος, και ένας από τους άγριους είπε: «Ας ανέβει σ' αυτή τη μηχανή ο ιππότης που έχει το θάρρος.»

Τότε ο Sancho φώναξε: «Εγώ δεν ανεβαίνω, γιατί ούτε το θάρρος έχω ούτε είμαι ιππότης.»

«Και ο ιπποκόμος του, αν έχει τέτοιον», συνέχισε ο άγριος, «ας καθίσει πίσω στη ράχη και ας εμπιστευτεί τον γενναίο Malambruno· γιατί ούτε με σπαθί άλλο από το δικό του ούτε από την κακία κανενός άλλου θα δεχτεί επίθεση. Το μόνο που χρειάζεται είναι να γυρίσουν αυτόν τον πείρο που έχει το άλογο στον λαιμό του, και εκείνο θα τους μεταφέρει πετώντας

ως το μέρος όπου τους περιμένει ο Malambruno. Όμως, για να μην τους φέρει ζάλη το τεράστιο ύψος της διαδρομής, πρέπει να τους σκεπάσουν τα μάτια ώσπου το άλογο να χλιμιντρίσει· αυτό θα είναι το σημάδι ότι έφτασαν στο τέλος του ταξιδιού τους.»

Μόλις τα είπε αυτά, άφησαν πίσω τους τον Clavileño και αποσύρθηκαν με ήρεμη επισημότητα από τον δρόμο απ' όπου είχαν έρθει. Μόλις η Θλιμμένη είδε το άλογο, σχεδόν δακρυσμένη αναφώνησε προς τον Don Quixote: «Γενναίε ιππότη, η υπόσχεση του Malambruno βγήκε αληθινή· το άλογο ήρθε, τα γένια μας μεγαλώνουν, και με κάθε τρίχα τους όλες μας σε ικετεύουμε να μας ξυρίσεις και να μας κουρέψεις, γιατί το μόνο που απομένει είναι να ανέβεις σ' αυτό μαζί με τον ιπποκόμο σου και να ξεκινήσετε με καλό το νέο σας ταξίδι.»

«Και βέβαια θα το κάνω, Señora Countess Trifaldi», είπε ο Don Quixote, «με μεγάλη μου χαρά και ολόψυχα, χωρίς καν να σταματήσω για να πάρω μαξιλάρι ή να φορέσω τα σπιρούνια μου, τόσο πολύ λαχταρώ να δω εσάς και όλες αυτές τις δεσποινίδες των τιμών εντελώς ξυρισμένες.»

«Αυτό δεν το κάνω», είπε ο Σάντσο, «ούτε με το καλό ούτε με το άγριο, ούτε με κανέναν τρόπο. Κι αν αυτό το ξύρισμα δεν γίνεται χωρίς να καβαλήσω πίσω στη σέλα, τότε ο αφέντης μου ας βρει άλλον ακόλουθο να τον συνοδέψει, κι αυτές οι κυρίες ας βρουν άλλον τρόπο να λειάνουν τα πρόσωπά τους. Δεν είμαι μάγισσα για να μου αρέσουν τα ταξίδια στον αέρα. Τι θα πουν οι νησιώτες μου όταν ακούσουν πως ο κυβερνήτης τους γυρνάει πέρα δώθε πάνω στους ανέμους; Κι έπειτα, αφού από δω ως την Κάντυ είναι τρεις χιλιάδες και κάτι λεύγες, αν

κουραστεί το άλογο ή αν στραβώσει ο γίγαντας, θα κάνουμε καμιά εξάδα χρόνια να γυρίσουμε, και δεν θα υπάρχει νησί ή νησάκι στον κόσμο που να με θυμάται. Γι' αυτό λοιπόν, όπως λέει κι η παροιμία, "στην αναβολή κρύβεται ο κίνδυνος" και "όταν σου χαρίζουν δαμάλα, τρέχα με το καπίστρι", ας με συγχωρέσουν οι γενειάδες αυτών των κυριών. "Ο άγιος Πέτρος μια χαρά είναι στη Ρώμη"· θέλω να πω πως εγώ μια χαρά είμαι σε τούτο το σπίτι, όπου με περιποιούνται τόσο, και ελπίζω από τον αφέντη μου σε κάτι τόσο καλό, ώστε να δω τον εαυτό μου κυβερνήτη.»

«Φίλε Σάντσο», είπε τότε ο δούκας, «το νησί που σου έχω υποσχεθεί δεν είναι από εκείνα που μετακινούνται ή το βάζουν στα πόδια. Έχει ρίζες τόσο βαθιά χωμένες στα σωθικά της γης, που δεν ξεριζώνεται ούτε αλλάζει θέση εύκολα. Ξέρεις κι εσύ όπως κι εγώ πως δεν υπάρχει αξίωμα με κάποια σημασία που να μην αποκτιέται με κάποιο αντάλλαγμα, μικρό ή μεγάλο. Λοιπόν, αυτό που περιμένω εγώ ως αντάλλαγμα για αυτή τη διακυβέρνηση είναι να πας μαζί με τον αφέντη σου, τον Δον Κιχώτη, και να φέρετε αυτή την αξέχαστη περιπέτεια ως το τέλος. Κι είτε γυρίσεις πάνω στον Κλαβιλένιο τόσο γρήγορα όσο υπόσχεται η ταχύτητά του, είτε η κακή τύχη σε φέρει πίσω με τα πόδια, σαν προσκυνητή που πηγαίνει από χάνι σε χάνι και από πανδοχείο σε πανδοχείο, το νησί σου θα το βρεις πάντα εκεί που το άφησες, και τους νησιώτες σου με την ίδια λαχτάρα που είχαν πάντα να σε δεχτούν ως κυβερνήτη τους. Και η εύνοιά μου θα μείνει η ίδια. Μην αμφιβάλλεις γι' αυτό, κύριε Σάντσο, γιατί θα ήταν μεγάλη αδικία για την προθυμία μου να σε υπηρετήσω.»

«Μη λέτε άλλα, αφέντη», είπε ο Σάντσο. «Εγώ είμαι φτωχός ακόλουθος και δεν αντέχω τόση ευγένεια. Ας ανέβει ο κύριός μου· δέστε μου τα μάτια και αφήστε με στον Θεό, και πείτε μου μόνο αν, όταν θα ανεβαίνουμε τόσο ψηλά, μπορώ να συστήσω τον εαυτό μου στον Κύριό μας ή να φωνάξω τους αγγέλους να με προστατέψουν.»

Σ' αυτό η Τριφάλντι απάντησε: «Σάντσο, μπορείς άφοβα να εμπιστευτείς τον εαυτό σου στον Θεό ή σε όποιον θέλεις· γιατί ο Μαλαμπρούνο, παρόλο που είναι μάγος, είναι χριστιανός και κάνει τα μάγια του με μεγάλη προσοχή, φροντίζοντας πολύ να μη συγκρουστεί με κανέναν.»

«Ε, τότε», είπε ο Σάντσο, «ας με βοηθήσουν ο Θεός και η αγιοτάτη Τριάδα της Γκαέτα!»

«Από την αξέχαστη περιπέτεια με τις νεροτριβές», είπε ο Δον Κιχώτης, «δεν έχω ξαναδεί τον Σάντσο τόσο τρομαγμένο όσο τώρα· κι αν ήμουν τόσο προληπτικός όσο άλλοι, αυτός ο ταπεινωτικός φόβος του θα μου προκαλούσε κι εμένα κάποια μικρή ταραχή στην ψυχή. Έλα όμως εδώ, Σάντσο, γιατί με την άδεια αυτών των ευγενών θα ήθελα να σου πω δυο λόγια ιδιαιτέρως.» Και τραβώντας τον Σάντσο παράμερα, ανάμεσα στα δέντρα του κήπου, και πιάνοντάς τον και από τα δυο χέρια, του είπε: «Βλέπεις, αδελφέ Σάντσο, το μακρύ ταξίδι που έχουμε μπροστά μας, και ο Θεός ξέρει πότε θα γυρίσουμε ή τι χρόνο και ευκαιρίες θα μας αφήσει αυτή η υπόθεση· γι' αυτό θέλω να πας τώρα στο δωμάτιό σου, σαν να πηγαίνεις να φέρεις κάτι που χρειάζεται για τον δρόμο, και στο άψε-σβήσε να ρίξεις στον εαυτό σου, έστω, πεντακόσιες μαστιγιές για τις τρεις χιλιάδες τριακόσιες που χρωστάς· θα είναι όλο κέρδος,

και όταν αρχίζεις ένα πράγμα είναι σαν να το έχεις τελειώσει κατά το ήμισυ.»

«Μα τον Θεό», είπε ο Σάντσο, «η αφεντιά σας πρέπει να έχει χάσει τα λογικά της! Είναι σαν εκείνη την παροιμία: "Με βλέπεις έγκυο και με θέλεις παρθένα." Πάνω που πάω να καθίσω πάνω σε γυμνή σανίδα, η αφεντιά σας θέλει να μου χαράξει και τα οπίσθια! Όχι, η αφεντιά σας δεν είναι λογική. Ας ξεκινήσουμε να ξυρίσουμε αυτές τις ντουένιες· κι όταν γυρίσουμε, σας δίνω τον λόγο μου πως θα βιαστώ τόσο να ξεχρεώσω ό,τι οφείλω, που η αφεντιά σας θα μείνει ικανοποιημένη· παραπάνω δεν μπορώ να πω.»

«Εντάξει, θα παρηγορηθώ μ' αυτή την υπόσχεση, καλέ μου Σάντσο», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «και πιστεύω πως θα την κρατήσεις· γιατί, όσο κουτός κι αν είσαι, λες την αλήθεια.»

«Δεν είμαι λαίμαργος», είπε ο Σάντσο, «απλώς λίγο πεινασμένος· αλλά κι αν ήμουν κάπως, πάλι θα κρατούσα τον λόγο μου.»

Με αυτά γύρισαν στο βουνό του Κλαβιλένιο, και καθώς ετοιμάζονταν να το κάνουν, ο Δον Κιχώτης είπε: «Κάλυψε τα μάτια σου, Σάντσο, και ανέβα· γιατί όποιος μας καλεί από τόπους τόσο μακρινούς δεν μπορεί να θέλει να μας ξεγελάσει για τη φτωχή δόξα που θα κέρδιζε εξαπατώντας ανθρώπους που τον εμπιστεύονται· κι ακόμη κι αν όλα βγουν αντίθετα απ' ό,τι ελπίζω, καμιά κακία δεν θα μπορέσει να θαμπώσει τη δόξα του ότι αναλάβαμε αυτό το κατόρθωμα.»

«Πάμε, αφέντη», είπε ο Σάντσο, «γιατί τα γένια και τα δάκρυα αυτών των κυριών μου έχουν αγγίξει την καρδιά, και δεν θα

φάω μπουκιά με όρεξη ώσπου να τις δω να ξαναβρίσκουν την παλιά τους λεία όψη. Ανεβείτε, εξοχότατε, και δέστε τα μάτια σας· γιατί, αφού εγώ θα καθίσω πίσω, είναι φανερό πως πρώτα πρέπει να ανέβει εκείνος που θα κάθεται στη σέλα.»

«Σωστά», είπε ο Δον Κιχώτης, και βγάζοντας ένα μαντίλι από την τσέπη του, παρακάλεσε τη Θλιμμένη να του δέσει τα μάτια πολύ προσεκτικά· όμως, μόλις του τα έδεσε, τα ξεσκέπασε ξανά και είπε: «Αν δεν με γελά η μνήμη μου, έχω διαβάσει στον Βιργίλιο για το Παλλάδιο της Τροίας, ένα ξύλινο άλογο που οι Έλληνες πρόσφεραν στη θεά Παλλάδα και που είχε μέσα του οπλισμένους πολεμιστές, οι οποίοι ύστερα έφεραν την καταστροφή της Τροίας· γι' αυτό καλό θα ήταν να δούμε πρώτα τι έχει ο Κλαβιλένιο στην κοιλιά του.»

«Δεν υπάρχει λόγος», είπε η Θλιμμένη· «εγώ εγγυώμαι γι' αυτόν και ξέρω πως ο Μαλαμπρούνο δεν έχει τίποτα το πονηρό ή το δόλιο· μπορείτε να ανεβείτε χωρίς κανέναν φόβο, κύριε Δον Κιχώτη· στο κεφάλι μου ας πέσει η ευθύνη αν σας συμβεί το παραμικρό κακό.»

Ο Δον Κιχώτης σκέφτηκε πως, αν έλεγε οτιδήποτε άλλο για την ασφάλειά του, θα έδινε κακή εντύπωση για το θάρρος του· έτσι, χωρίς άλλη κουβέντα, ανέβηκε στον Κλαβιλένιο και δοκίμασε το ξύλινο καρφί, που γύριζε εύκολα· και καθώς δεν είχε αναβολείς και τα πόδια του κρέμονταν, έμοιαζε περισσότερο από οτιδήποτε άλλο με μορφή από κάποιο ρωμαϊκό θρίαμβο, ζωγραφισμένη ή κεντημένη σε φλαμανδική ταπισερί.

Με μεγάλη απροθυμία και πολύ αργά, ο Σάντσο ανέβηκε τελικά, και αφού βολεύτηκε όσο μπορούσε στην καπούλα, τη βρήκε αρκετά άβολη και καθόλου μαλακή. Ρώτησε λοιπόν τον δούκα αν θα μπορούσε να του δώσει κανένα μαξιλαράκι ή κάποιο προσκέφαλο, έστω κι αν το έπαιρναν από τον καναπέ της κυρίας δούκισσας ή από το κρεβάτι κάποιου παραγιού· γιατί τα καπούλια εκείνου του αλόγου έμοιαζαν περισσότερο με μάρμαρο παρά με ξύλο. Τότε η Τριφάλδη παρατήρησε πως ο Κλαβιλένιο δεν δεχόταν κανενός είδους σέλα ή στολίδια, και πως το καλύτερο που είχε να κάνει ήταν να καθίσει πλάγια, σαν γυναίκα, γιατί έτσι δεν θα ένιωθε τόσο τη σκληράδα.

Ο Σάντσο το έκανε και, αφού τους αποχαιρέτησε, άφησε να του δέσουν τα μάτια· όμως αμέσως μετά τα ξεσκέπασε ξανά και, κοιτάζοντας με τρυφερότητα και δάκρυα στα μάτια όσους βρίσκονταν στον κήπο, τους παρακάλεσε να τον βοηθήσουν στη δύσκολη τούτη ώρα λέγοντας πολλούς Πάτερ Ημών και Χαίρε Μαρίες, ώστε ο Θεός να φροντίσει να βρεθεί κάποιος να πει άλλα τόσα και γι' αυτούς, αν τύχαινε ποτέ να βρεθούν σε παρόμοια ανάγκη.

Τότε ο Δον Κιχώτης φώναξε: «Στην αγχόνη είσαι, κλέφτη, ή στην τελευταία σου ώρα, και κάνεις τέτοιες αξιολύπητες ικεσίες; Δειλό και άψυχο πλάσμα, δεν βρίσκεσαι τάχα στο ίδιο ακριβώς μέρος όπου κάθισε η ωραία Μαγαλόνα, κι από όπου κατέβηκε όχι στον τάφο αλλά για να γίνει βασίλισσα της Γαλλίας — εκτός αν λένε ψέματα οι ιστορίες; Κι εγώ που είμαι εδώ δίπλα σου, δεν μπορώ άραγε να συγκριθώ με τον γενναίο Πιέρρες, που πάτησε το ίδιο τούτο σημείο όπου πατώ τώρα κι

εγώ; Σκέπασε τα μάτια σου, σκέπασέ τα, τιποτένιο ζώο, και τουλάχιστον μπροστά μου μη αφήνεις τον φόβο σου να βγαίνει από το στόμα σου.»

«Δέστε μου τα μάτια», είπε ο Σάντσο· «αφού δεν με αφήνετε ούτε να συστηθώ στον Θεό ούτε να με συστήσουν σ' Εκείνον, πώς να μη φοβάμαι πως τριγύρω εδώ υπάρχει κανένα βασίλειο από διαβόλους που θα μας αρπάξει και θα μας πάει στο Περαλβίγιο;»

Τότε τους έδεσαν τα μάτια, και ο Δον Κιχώτης, μόλις βολεύτηκε όπως ήθελε, έψαξε να βρει τον πείρο· και τη στιγμή που ακούμπησε πάνω του τα δάχτυλά του, όλες οι δούενες και όσοι στέκονταν εκεί γύρω ύψωσαν τη φωνή τους φωνάζοντας: «Ο Θεός να σε οδηγεί, γενναίε ιππότη! Ο Θεός να είναι μαζί σου, ατρόμητε ιπποκόμε! Τώρα, τώρα σκίζετε τον αέρα πιο γρήγορα κι από βέλος! Τώρα αρχίζετε να αφήνετε άφωνους και κατάπληκτους όλους όσοι σας κοιτούν από τη γη! Πρόσεχε μόνο να μην κουνιέσαι πέρα δώθε, γενναίε Σάντσο! Και κοίτα μην πέσεις, γιατί η πτώση σου θα είναι χειρότερη από εκείνη του παράτολμου νέου που θέλησε να οδηγήσει το άρμα του πατέρα του, του Ήλιου!»

Μόλις ο Σάντσο άκουσε τις φωνές, γαντζωμένος σφιχτά από τον αφέντη του και με τα χέρια τυλιγμένα γύρω του, είπε: «Κύριε, πώς γίνεται να λένε πως ανεβαίνουμε τόσο ψηλά, αφού οι φωνές τους φτάνουν ως εδώ και ακούγονται λες και μιλάνε δίπλα μας;»

«Μη δίνεις σημασία σ' αυτό, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης. «Σε τέτοιες υποθέσεις, και σε τέτοια πετάγματα που ξεφεύγουν

από τη συνηθισμένη τάξη των πραγμάτων, μπορείς να βλέπεις και να ακούς όσο θέλεις, ακόμη κι από χίλιες λεύγες μακριά. Μόνο μη με σφίγγεις τόσο, γιατί θα με ρίξεις κάτω· και στ' αλήθεια δεν καταλαβαίνω τι έχεις και ανησυχείς ή φοβάσαι, γιατί μπορώ με σιγουριά να ορκιστώ πως σε όλες τις μέρες της ζωής μου δεν καβάλησα ποτέ πιο ήρεμο ζώο. Θα έλεγε κανείς πως δεν κουνηθήκαμε καν από τη θέση μας. Διώξε τον φόβο, φίλε μου, γιατί όλα πάνε ακριβώς όπως πρέπει, και έχουμε τον άνεμο από πίσω μας.»

«Αυτό είναι αλήθεια», είπε ο Σάντσο, «γιατί από τούτη τη μεριά με χτυπάει τόσο δυνατός αέρας, που είναι σαν να με φυσάνε χίλια ζευγάρια φυσερά». Και πράγματι έτσι ήταν· τον φυσούσαν με ένα μεγάλο ζευγάρι φυσερά. Όλη αυτή η περιπέτεια είχε στηθεί τόσο καλά από τον δούκα, τη δούκισσα και τον μαγιορδόμο τους, που δεν είχε παραλειφθεί τίποτα για να πετύχει απόλυτα.

Ο Δον Κιχώτης τότε, νιώθοντας το δυνατό φύσημα, είπε: «Χωρίς αμφιβολία, Σάντσο, πρέπει να έχουμε κιόλας φτάσει στη δεύτερη ζώνη του αέρα, εκεί όπου γεννιούνται το χαλάζι και το χιόνι· στην τρίτη σχηματίζονται οι βροντές, οι αστραπές και οι κεραυνοί· κι αν συνεχίσουμε ν' ανεβαίνουμε μ' αυτόν τον ρυθμό, σε λίγο θα ορμήσουμε στη ζώνη της φωτιάς, και δεν ξέρω πώς να ρυθμίσω αυτόν τον πείρο ώστε να μη συνεχίσουμε να ανεβαίνουμε ώσπου να καούμε.»

Ύστερα άρχισαν να τους ζεσταίνουν τα πρόσωπα από απόσταση με στουπί, που άναβε και έσβηνε εύκολα, δεμένο στην άκρη ενός καλαμιού. Μόλις ένιωσε τη ζέστη, ο Σάντσο είπε: «Να πεθάνω αν δεν έχουμε κιόλας μπει σ' εκείνο το

πύρινο μέρος, ή αν δεν είμαστε πολύ κοντά του, γιατί μου κάηκε ένα καλό κομμάτι από τα γένια· και μου 'ρχεται, κύριε, να ξεσκεπαστώ και να δω πού βρισκόμαστε.»

«Μην κάνεις τίποτα τέτοιο», είπε ο Δον Κιχώτης. «Θυμήσου την αληθινή ιστορία του λικεντιάτου Τορράλβα, που οι διάβολοι τον πήραν πετώντας στον αέρα καβάλα σ' ένα ραβδί, με τα μάτια κλειστά. Μέσα σε δώδεκα ώρες έφτασε στη Ρώμη και κατέβηκε στην Τόρρε ντι Νόνα, που είναι δρόμος της πόλης, και είδε όλη τη λεηλασία, την έφοδο και τον θάνατο του Βουρβόνου· και το άλλο πρωί είχε κιόλας επιστρέψει στη Μαδρίτη, όπου διηγήθηκε όλα όσα είχε δει. Είπε μάλιστα πως, καθώς περνούσε από τον αέρα, ο διάβολος τού είπε να ανοίξει τα μάτια του· εκείνος τα άνοιξε και είδε πως βρισκόταν τόσο κοντά στο σώμα της σελήνης, ή έτσι του φάνηκε, που θα μπορούσε να την αγγίξει με το χέρι του· και δεν τόλμησε να κοιτάξει τη γη, μην τον πιάσει ίλιγγος. Γι' αυτό, Σάντσο, δεν πρέπει να ξεσκεπαστούμε, γιατί εκείνος που μας έχει αναλάβει είναι υπεύθυνος για μας. Και ίσως τώρα ανεβαίνουμε όλο και ψηλότερα, ώστε να ορμήσουμε έπειτα μεμιάς πάνω στο βασίλειο της Κάντυ, όπως κάνει ο σάκερ ή το γεράκι πάνω στον ερωδιό, για να το αρπάξει όσο ψηλά κι αν πετά. Κι ας μας φαίνεται πως δεν πέρασε ούτε μισή ώρα από τότε που φύγαμε από τον κήπο, πίστεψέ με, πρέπει να έχουμε διανύσει μεγάλη απόσταση.»

«Δεν ξέρω αν είναι έτσι», είπε ο Σάντσο. «Το μόνο που ξέρω είναι πως, αν η κυρά Μαγκαγιάνες ή Μαγκαλόνα ήταν ευχαριστημένη μ' αυτή τη σέλα, τότε μάλλον δεν θα ήταν και πολύ τρυφερή στην επιδερμίδα.»

Ο δούκας, η δούκισσα και όλοι όσοι βρίσκονταν στον κήπο άκουγαν τη συζήτηση των δυο ηρώων και διασκέδαζαν αφάνταστα. Και τότε, θέλοντας να δώσουν την τελευταία πινελιά σ' αυτή τη σπάνια και τόσο επιδέξια στημένη περιπέτεια, άναψαν με λίγη στουπή την ουρά του Κλαβιλένιο· και το άλογο, γεμάτο βαρελότα και κροτίδες, έσκασε αμέσως με τρομερό πάταγο, ρίχνοντας τον Δον Κιχώτη και τον Σάντσο Πάνθα καταγής, μισοκαψαλισμένους. Ως τότε, η γενειοφόρα συνοδεία των δονζελών, η Τριφάλδη και όλες οι υπόλοιπες, είχαν εξαφανιστεί από τον κήπο, ενώ όσοι είχαν απομείνει ήταν ξαπλωμένοι στο έδαφος σαν λιπόθυμοι. Ο Δον Κιχώτης και ο Σάντσο σηκώθηκαν ακόμη ζαλισμένοι και, κοιτάζοντας γύρω τους, έμειναν κατάπληκτοι όταν είδαν πως βρίσκονταν στον ίδιο κήπο απ' όπου είχαν ξεκινήσει και πως τόσοι άνθρωποι κείτονταν χάμω. Η έκπληξή τους μεγάλωσε ακόμη περισσότερο όταν, στη μια άκρη του κήπου, διέκριναν ένα ψηλό κοντάρι μπηγμένο στη γη, από το οποίο κρεμόταν με δυο πράσινα μεταξωτά κορδόνια μια λεία λευκή περγαμηνή, όπου ήταν γραμμένη με μεγάλα χρυσά γράμματα η εξής επιγραφή: «Ο επιφανής ιππότης Δον Κιχώτης της Μάντσας, και μόνο με το ότι το αποτόλμησε, έφερε εις πέρας και ολοκλήρωσε την περιπέτεια της κόμισσας Τριφάλδης, αλλιώς λεγόμενης της Θλιμμένης Δέσποινας· ο Μαλαμπρούνο είναι τώρα ικανοποιημένος σε όλα, τα πηγούνια των δονζελών είναι πια λεία και καθαρά, και ο βασιλιάς Δον Κλαβίχο και η βασίλισσα Αντονομασία έχουν ξαναπάρει την αρχική τους μορφή· και όταν ολοκληρωθεί το μαστίγωμα του ιπποκόμου, το λευκό περιστέρι θα λυτρωθεί από τα φαρμακερά γεράκια που το καταδιώκουν και θα βρεθεί στην αγκαλιά του αγαπημένου του

συντρόφου· γιατί έτσι το ορίζει ο σοφός Μέρλιν, ο αρχιμάγος των μάγων.»

Μόλις ο Δον Κιχώτης διάβασε την επιγραφή στην περγαμηνή, κατάλαβε καθαρά πως αναφερόταν στο λύσιμο των μαγικών της Δουλτσινέας. Ευχαρίστησε λοιπόν ολόψυχα τον ουρανό που, με τόσο μικρό κίνδυνο, είχε κατορθώσει ένα τόσο μεγάλο κατόρθωμα, αποκαθιστώντας την παλιά όψη στα πρόσωπα εκείνων των σεβαστών δονζελών. Έπειτα πλησίασε τον δούκα και τη δούκισσα, που δεν είχαν ακόμη συνέλθει, και πιάνοντας τον δούκα από το χέρι είπε: «Θάρρος, αξιότιμε κύριε, θάρρος· δεν είναι τίποτα απολύτως. Η περιπέτεια τελείωσε πια και χωρίς να πάθει κανείς το παραμικρό, όπως δείχνει ξεκάθαρα η επιγραφή που είναι στερεωμένη σ' αυτό το κοντάρι.»

Ο δούκας συνήλθε σιγά σιγά, σαν άνθρωπος που ξυπνά έπειτα από βαθύ ύπνο, και το ίδιο έκαναν και η δούκισσα και όλοι όσοι είχαν σωριαστεί στον κήπο. Έδειχναν τέτοια έκπληξη και απορία, που λίγο ακόμη και θα πίστευε κανείς πως αυτό που τόσο επιδέξια παρίσταναν για αστείο τους είχε συμβεί στ' αλήθεια. Ο δούκας διάβασε την επιγραφή με μισόκλειστα μάτια και ύστερα έτρεξε να αγκαλιάσει τον Δον Κιχώτη με ανοιχτές αγκάλες, διακηρύσσοντας πως ήταν ο καλύτερος ιππότης που είχε φανεί ποτέ σε οποιαδήποτε εποχή. Ο Σάντσο κοίταζε ολόγυρα ψάχνοντας τη Θλιμμένη, για να δει πώς ήταν το πρόσωπό της χωρίς τα γένια και αν ήταν τόσο όμορφη όσο υποσχόταν η κομψή της κορμοστασιά· όμως του είπαν πως, τη στιγμή που ο Κλαβιλένιο κατέβηκε φλεγόμενος από τον αέρα και ακούμπησε στη γη, όλη η συνοδεία των ντουένιας μαζί με την Τριφάλδη εξαφανίστηκε, και πως τώρα ήταν κιόλας

ξυρισμένες, χωρίς να έχει μείνει ούτε ίχνος.

Η δούκισσα ρώτησε τον Σάντσο πώς τα είχε περάσει σ' εκείνο το μακρινό ταξίδι, κι εκείνος απάντησε: «Ένιωσα, κυρά μου, πως πετούσαμε μέσα στην πύρινη ζώνη, όπως μου είχε πει ο αφέντης μου, και ήθελα να ξεσκεπάσω λίγο τα μάτια μου· όμως ο αφέντης μου, όταν του ζήτησα άδεια να ξεσκεπαστώ, δεν με άφησε. Επειδή όμως έχω κι εγώ μια μικρή περιέργεια, και μια λαχτάρα να μαθαίνω ό,τι μου απαγορεύουν και μου κρύβουν, τράβηξα σιγά σιγά, χωρίς να με δει κανείς, το μαντίλι που μου σκέπαζε τα μάτια λιγάκι προς τη μύτη, και από κάτω κοίταξα προς τη γη. Και μου φάνηκε πως δεν ήταν μεγαλύτερη από έναν κόκκο σιναπιού, και πως οι άνθρωποι που περπατούσαν πάνω της δεν ήταν πολύ μεγαλύτεροι από φουντούκια· οπότε καταλαβαίνετε σε τι ύψος θα είχαμε φτάσει τότε.»

Τότε η δούκισσα είπε: «Σάντσο, φίλε μου, πρόσεχε τι λες· απ' ό,τι φαίνεται, δεν θα μπορούσες να έχεις δει τη γη, παρά μόνο τους ανθρώπους που περπατούσαν πάνω της. Γιατί αν η γη σου φάνηκε σαν κόκκος σιναπιού και ο κάθε άνθρωπος σαν φουντούκι, τότε ένας μόνο άνθρωπος θα σκέπαζε ολόκληρη τη γη.»

«Σωστό είναι αυτό», είπε ο Σάντσο, «αλλά παρ' όλα αυτά εγώ πρόλαβα να δω ένα κομμάτι από τη μια της μεριά, και έτσι την είδα ολόκληρη.»

«Πρόσεχε, Σάντσο», είπε η δούκισσα, «από ένα κομμάτι της μιας πλευράς δεν βλέπει κανείς ολόκληρο αυτό που κοιτάζει.»

«Δεν καταλαβαίνω καθόλου αυτόν τον τρόπο να βλέπει κανείς τα πράγματα», είπε ο Σάντσο. «Εγώ ξέρω μόνο πως η κυρά σας καλά θα κάνει να θυμάται ότι, αφού πετούσαμε με μάγια, θα μπορούσα κι εγώ με μάγια να έχω δει όλη τη γη και όλους τους ανθρώπους, απ' όποια μεριά κι αν κοίταζα. Κι αν αυτό δεν θέλετε να το πιστέψετε, τότε δεν θα πιστέψετε ούτε πως, σηκώνοντας το μαντίλι σχεδόν ως τα φρύδια, βρέθηκα τόσο κοντά στον ουρανό, που δεν μας χώριζε ούτε ενάμιση σπιθαμή· και σε ό,τι ιερό έχω να ορκιστώ, señora, είναι τεράστιος! Και να που περάσαμε από κει που είναι τα εφτά κατσίκια, και μα τον Θεό και την ψυχή μου, αφού στα νιάτα μου ήμουν βοσκός στον τόπο μου, μόλις τα είδα με έπιασε τέτοια λαχτάρα να βρεθώ λίγο μαζί τους, που αν δεν την ικανοποιούσα, νομίζω θα έσκαγα. Κατεβαίνω λοιπόν, και τι κάνω; Χωρίς να πω λέξη σε κανέναν, ούτε καν στον αφέντη μου, κατέβηκα σιγά σιγά και αθόρυβα από τον Κλαβιλένιο και διασκέδασα με τα κατσίκια —που είναι σαν βιολέτες, σαν λουλούδια— κοντά τρία τέταρτα της ώρας· και ο Κλαβιλένιο δεν σαλεύει ούτε ρούπι από τη θέση του».

«Και όσο ο καλός Σάντσο διασκέδαζε με τα κατσίκια», είπε ο δούκας, «ο κύριος Δον Κιχώτης πώς περνούσε;»

Τότε ο Δον Κιχώτης απάντησε: «Αφού όλα αυτά και άλλα παρόμοια συμβάντα βγαίνουν έξω από τη συνηθισμένη τάξη της φύσης, δεν είναι παράξενο που ο Σάντσο λέει όσα λέει. Εγώ, από τη μεριά μου, μπορώ μόνο να πω ότι δεν ξεσκέπασα τα μάτια μου ούτε προς τα πάνω ούτε προς τα κάτω, και δεν είδα ούτε ουρανό ούτε γη ούτε θάλασσα ούτε στεριά. Είναι αλήθεια πως ένιωσα ότι περνούσα από την περιοχή του αέρα,

και μάλιστα πως άγγιξα κι εκείνη της φωτιάς· όμως ότι πήγαμε πιο πέρα δεν μπορώ να το πιστέψω. Γιατί, αφού η περιοχή της φωτιάς βρίσκεται ανάμεσα στον ουρανό της σελήνης και στην τελευταία περιοχή του αέρα, δεν θα μπορούσαμε να έχουμε φτάσει σ' εκείνον τον ουρανό όπου βρίσκονται τα εφτά κατσίκια που λέει ο Σάντσο, χωρίς να καούμε· και αφού δεν καήκαμε, είτε ο Σάντσο λέει ψέματα είτε ο Σάντσο ονειρεύεται».

«Ούτε λέω ψέματα ούτε ονειρεύομαι», είπε ο Σάντσο. «Απλώς ρωτήστε με για τα σημάδια αυτών των κατσικιών και θα δείτε έτσι αν λέω την αλήθεια ή όχι».

«Πες μας τα λοιπόν, Σάντσο», είπε η δούκισσα.

«Δύο από αυτά», είπε ο Σάντσο, «είναι πράσινα, δύο κατακόκκινα, δύο γαλάζια και ένα ανακατεμένο με όλα τα χρώματα».

«Παράξενο είδος κατσικιού αυτό», είπε ο δούκας. «Στον δικό μας επίγειο κόσμο δεν έχουμε τέτοια χρώματα· εννοώ κατσίκια με τέτοια χρώματα».

«Αυτό είναι ολοφάνερο», είπε ο Σάντσο· «φυσικά και πρέπει να υπάρχει διαφορά ανάμεσα στις κατσίκες του ουρανού και στις κατσίκες της γης.»

«Πες μου, Σάντσο», είπε ο δούκας, «είδες κανέναν τράγο ανάμεσα σ' εκείνες τις κατσίκες;»

«Όχι, señor», είπε ο Σάντσο· «αλλά έχω ακούσει να λένε πως κανένας τους δεν πέρασε ποτέ τα κέρατα του φεγγαριού.»

Δεν θέλησαν να τον ρωτήσουν τίποτε άλλο για το ταξίδι του, γιατί έβλεπαν πως είχε πάρει φόρα και ήταν έτοιμος να τριγυρνά με την αφήγησή του σε όλον τον ουρανό, περιγράφοντας όσα συνέβαιναν εκεί πάνω, χωρίς να έχει καν βγει από τον κήπο. Έτσι, με λίγα λόγια, τελείωσε η περιπέτεια της Δυστυχισμένης Ντουένιας, που έδωσε στον δούκα και στη δούκισσα αφορμή να γελούν όχι μόνο τότε, αλλά για όλη τους τη ζωή, και στον Σάντσο υλικό να μιλάει γι' αυτήν για αιώνες, αν ζούσε τόσο. Όμως ο Δον Κιχώτης, σκύβοντας κοντά στ' αυτί του, του είπε: «Σάντσο, αφού θέλεις να πιστέψουμε όσα είδες στον ουρανό, ζητώ κι εγώ από σένα να πιστέψεις όσα είδα εγώ στο σπήλαιο του Μοντεσίνου· δεν λέω τίποτε παραπάνω.»

p41e.jpg (38K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XLII. ΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΠΟΥ ΕΔΩΣΕ Ο ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΣΤΟΝ ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΘΑ ΠΡΙΝ ΞΕΚΙΝΗΣΕΙ ΝΑ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙ ΤΟ ΝΗΣΙ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΚΑΛΑ ΖΥΓΙΣΜΕΝΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

p42a.jpg (120K)

Πλήρες μέγεθος

Ο δούκας και η δούκισσα είχαν μείνει τόσο ευχαριστημένοι από την πετυχημένη και ξεκαρδιστική κατάληξη της περιπέτειας της Δυστυχισμένης, ώστε αποφάσισαν να συνεχίσουν το αστείο, βλέποντας πόσο κατάλληλο άνθρωπο είχαν μπροστά τους για να τα περνά όλα για αληθινά. Έτσι, αφού κατέστρωσαν το σχέδιό τους και έδωσαν οδηγίες στους υπηρέτες και τους υποτελείς τους για το πώς να φερθούν στον Σάντσο κατά τη διακυβέρνηση του υποσχεμένου νησιού, την επόμενη μέρα, εκείνη που ακολούθησε την πτήση του

Κλαβιλένιο, ο δούκας είπε στον Σάντσο να ετοιμαστεί και να είναι έτοιμος να πάει να αναλάβει ως κυβερνήτης, γιατί οι νησιώτες του τον περίμεναν πια όπως περιμένει κανείς τις βροχές του Μάη.

Ο Σάντσο τού έκανε μια βαθιά υπόκλιση και είπε: «Από τότε που κατέβηκα από τον ουρανό και, από την κορυφή του, κοίταξα τη γη και είδα πόσο μικρή είναι, η μεγάλη λαχτάρα που είχα να γίνω κυβερνήτης κάπως μου έφυγε· γιατί τι σπουδαίο έχει να είσαι άρχοντας πάνω σ' έναν κόκκο σιναπιού, ή τι αξίωμα και εξουσία έχει να κυβερνάς μισή ντουζίνα ανθρώπους, όλους κι όλους σαν φουντούκια; Γιατί, απ' όσο μπόρεσα να δω, τόσοι μόνο υπήρχαν σε ολόκληρη τη γη. Αν η αφεντιά σας είχε την καλοσύνη να μου δώσει έστω κι ένα μικρό κομμάτι ουρανού, έστω μισή λεύγα, θα το προτιμούσα από το καλύτερο νησί του κόσμου.»

«Να θυμάσαι, Σάντσο», είπε ο δούκας, «κομμάτι ουρανού δεν μπορώ να δώσω σε κανέναν, ούτε όσο είναι το πλάτος του νυχιού μου· τέτοιες ανταμοιβές και χάρες είναι αποκλειστικά του Θεού. Αυτό που μπορώ να σου δώσω, στο δίνω: ένα αληθινό, κανονικό νησί, συμπαγές, καλοφτιαγμένο και ασυνήθιστα γόνιμο και καρπερό, όπου, αν ξέρεις να εκμεταλλεύεσαι τις ευκαιρίες σου, μπορείς, με τη βοήθεια των αγαθών του κόσμου, να κερδίσεις και τα αγαθά του ουρανού.»

«Ε, τότε», είπε ο Σάντσο, «ας έρθει το νησί· κι εγώ θα προσπαθήσω να γίνω τέτοιος κυβερνήτης, που, όσο κι αν λυσσάνε οι παλιάνθρωποι, θα πάω στον ουρανό. Και δεν το θέλω επειδή λαχταρώ να ξεφύγω από τη φτωχική μου κατάσταση ή να ανέβω κοινωνικά, αλλά γιατί θέλω να

δοκιμάσω πώς είναι η γεύση του να είσαι κυβερνήτης.»

«Αν το δοκιμάσεις έστω και μία φορά, Σάντσο», είπε ο δούκας, «θα τρως τα δάχτυλά σου για την εξουσία· τόσο γλυκό πράγμα είναι να διατάζεις και να σε υπακούν. Να είσαι βέβαιος πως, όταν ο αφέντης σου γίνει αυτοκράτορας —και θα γίνει χωρίς αμφιβολία, έτσι όπως πάνε τα πράγματά του— δεν θα είναι εύκολο να του πάρουν αυτό το αξίωμα, και θα πονά και θα λυπάται βαθιά που άργησε τόσο να γίνει.»

«Κύριε», είπε ο Σάντσο, «εγώ πιστεύω πως καλό πράγμα είναι να έχεις εξουσία, έστω κι αν είναι μόνο πάνω σ' ένα κοπάδι ζώα.»

«Να πεθάνω μαζί σου, Σάντσο», είπε ο δούκας, «μα τα ξέρεις όλα· ελπίζω να αποδειχτείς τόσο καλός κυβερνήτης όσο υπόσχεται η εξυπνάδα σου. Δεν έχω τίποτε άλλο να πω· μόνο να θυμάσαι πως αύριο είναι η μέρα που πρέπει να ξεκινήσεις για να αναλάβεις τη διακυβέρνηση του νησιού, και απόψε θα σου ετοιμάσουν τα κατάλληλα ρούχα να φορέσεις, καθώς και όλα όσα χρειάζονται για την αναχώρησή σου.»

«Ας με ντύσουν όπως θέλουν», είπε ο Σάντσο· «όπως κι αν είμαι ντυμένος, εγώ θα είμαι ο Σάντσο Πάντσα.»

«Σωστά», είπε ο δούκας· «όμως το ντύσιμο πρέπει να ταιριάζει με το αξίωμα ή τη θέση που έχει κανείς· γιατί δεν θα ταίριαζε ένας νομικός να ντύνεται σαν στρατιώτης, ούτε ένας στρατιώτης σαν ιερέας. Εσύ, Σάντσο, θα ντυθείς μισός νομικός και μισός λοχαγός, γιατί στο νησί που σου δίνω χρειάζονται τόσο τα όπλα όσο και τα γράμματα, και τα γράμματα όσο και τα όπλα.»

«Από γράμματα ξέρω ελάχιστα», είπε ο Σάντσο, «αφού δεν ξέρω ούτε το αλφάβητο· όμως μου φτάνει που έχω το Christus στη μνήμη μου για να γίνω καλός κυβερνήτης. Όσο για τα όπλα, θα χειρίζομαι όσα μου δώσουν ώσπου να πέσω κάτω, κι έπειτα ο Θεός βοηθός!»

«Με τόσο καλή μνήμη», είπε ο δούκας, «ο Σάντσο δεν μπορεί να κάνει λάθος σε τίποτα.»

Εκεί τους πλησίασε ο Δον Κιχώτης· κι όταν έμαθε τι είχε συμβεί και πόσο σύντομα ο Σάντσο θα πήγαινε να αναλάβει τη διακυβέρνησή του, με την άδεια του δούκα τον έπιασε από το χέρι και τον πήγε στο δωμάτιό του, για να του δώσει συμβουλές για το πώς έπρεπε να φερθεί στο αξίωμά του. Μόλις μπήκαν στο δωμάτιο, έκλεισε την πόρτα πίσω τους και σχεδόν με το ζόρι έβαλε τον Σάντσο να καθίσει δίπλα του. Ύστερα του μίλησε ήρεμα: «Ευχαριστώ απέραντα τον ουρανό, φίλε Σάντσο, γιατί πριν προλάβω εγώ να βρω την καλή μου τύχη, η τύχη ήρθε να συναντήσει εσένα. Εγώ, που υπολόγιζα πως με την καλή μου μοίρα θα ανταμείψω τις υπηρεσίες σου, βρίσκομαι ακόμη να περιμένω την άνοδό μου, ενώ εσύ, πριν από την ώρα σου και αντίθετα σε κάθε λογική προσδοκία, βλέπεις τις επιθυμίες σου να πραγματοποιούνται. Άλλοι

δωροδοκούν, παρακαλούν, ικετεύουν, ξυπνούν χαράματα, εκλιπαρούν, επιμένουν, και πάλι δεν πετυχαίνουν αυτό που ζητούν· ενώ κάποιος άλλος έρχεται και, χωρίς να ξέρει ούτε πώς ούτε γιατί, βρίσκεται διορισμένος σε μια θέση ή ένα αξίωμα που τόσοι άλλοι κυνήγησαν μάταια. Εδώ ταιριάζει και η κοινή παροιμία: "Υπάρχει καλή τύχη στις υποθέσεις, όπως υπάρχει και κακή." Εσύ, που κατά τη γνώμη μου είσαι πέρα από κάθε αμφιβολία λιγάκι κουτός, χωρίς να ξενυχτήσεις, χωρίς να σηκωθείς νωρίς, χωρίς να κοπιάσεις καθόλου, μόνο και μόνο επειδή σε άγγιξε η πνοή της ιπποσύνης, βλέπεις τον εαυτό σου, έτσι απλά, κυβερνήτη ενός νησιού, σαν να ήταν το πιο φυσικό πράγμα στον κόσμο. Σου τα λέω αυτά, Σάντσο, για να μην αποδώσεις την εύνοια που σου έγινε στις δικές σου αρετές, αλλά να ευχαριστήσεις πρώτα τον ουρανό, που κανονίζει τα πράγματα με καλοσύνη, και έπειτα τη μεγάλη δύναμη που κρύβει μέσα του το επάγγελμα της περιπλανώμενης ιπποσύνης. Γι' αυτό, με την καρδιά σου έτοιμη να πιστέψει όσα σου είπα, άκουσε, παιδί μου, τον Κάτωνα που έχεις μπροστά σου, που θέλει να σε συμβουλέψει και να γίνει το άστρο και ο οδηγός σου, για να σε κατευθύνει και να σε οδηγήσει με ασφάλεια στο λιμάνι, μέσα από τη φουρτουνιασμένη θάλασσα όπου πας να ριχτείς· γιατί τα αξιώματα και οι μεγάλες ευθύνες δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια απέραντη άβυσσος από βάσανα.»

«Πρώτα απ' όλα, παιδί μου, να φοβάσαι τον Θεό· γιατί μέσα στον φόβο του βρίσκεται η σοφία, και αν είσαι σοφός, δεν μπορείς να σφάλεις σε τίποτα.»

«Δεύτερον, πρέπει να θυμάσαι πάντα ποιος είσαι και να προσπαθείς να γνωρίσεις τον εαυτό σου — το πιο δύσκολο πράγμα που μπορεί να συλλάβει ο νους. Αν γνωρίζεις τον εαυτό σου, δεν θα φουσκώσεις από έπαρση σαν τον βάτραχο που προσπαθούσε να γίνει τόσο μεγάλος όσο το βόδι· κι αν το κάνεις, η ανάμνηση πως στη χώρα σου έβοσκες γουρούνια θα γίνει τα άσχημα πόδια στον τροχό της ανοησίας σου.»

«Αλήθεια είναι αυτό», είπε ο Σάντσο· «μόνο που τότε ήμουν παιδί· αργότερα, όταν μεγάλωσα κάπως, έβοσκα χήνες, όχι γουρούνια. Αλλά, όπως το βλέπω εγώ, αυτό δεν αλλάζει τίποτα· γιατί δεν κατάγονται όλοι οι κυβερνήτες από βασιλικό σόι.»

«Σωστά», είπε ο Δον Κιχώτης, «και γι' αυτό όσοι δεν έχουν ευγενική καταγωγή πρέπει να φροντίζουν η αξιοπρέπεια του αξιώματος που κατέχουν να συνοδεύεται από μια ήπια ευγένεια, που, αν τη χειριστούν με σύνεση, θα τους προφυλάξει από τις κακεντρεχείς ειρωνείες, από τις οποίες δεν γλιτώνει καμιά θέση.»

«Να καμαρώνεις για την ταπεινή σου καταγωγή, Σάντσο, και να μη ντρέπεσαι να λες πως γεννήθηκες χωρικός· γιατί όταν φαίνεται πως εσύ ο ίδιος δεν ντρέπεσαι, κανείς δεν θα προσπαθήσει να σε κάνει να κοκκινίσεις. Και να είσαι πιο περήφανος που είσαι άνθρωπος ταπεινής αρετής παρά υψηλός αμαρτωλός. Αμέτρητοι είναι εκείνοι που, γεννημένοι από ασήμαντους γονείς, ανέβηκαν στα ανώτατα αξιώματα, παπικά και αυτοκρατορικά, και γι' αυτό θα μπορούσα να σου δώσω τόσα παραδείγματα που θα σε κούραζαν.»

«Να θυμάσαι, Σάντσο, πως αν βάλεις στόχο σου την αρετή και νιώθεις περηφάνια για τις ενάρετες πράξεις σου, δεν θα έχεις λόγο να ζηλεύεις όσους έχουν πριγκιπικούς και αριστοκρατικούς προγόνους· γιατί το αίμα είναι κληρονομιά, ενώ η αρετή είναι κατάκτηση, και η αρετή έχει από μόνη της μια αξία που το αίμα δεν έχει.»

«Αφού λοιπόν έτσι έχουν τα πράγματα, αν τύχει και κάποιος συγγενής σου έρθει να σε δει όταν θα βρίσκεσαι στο νησί σου, δεν πρέπει ούτε να τον διώξεις ούτε να τον περιφρονήσεις· αντίθετα, να τον δεχτείς, να τον φιλοξενήσεις και να τον περιποιηθείς. Έτσι θα έχεις την επιδοκιμασία του ουρανού — που δεν ευαρεστείται όταν κάποιος περιφρονεί αυτό που ο ίδιος έπλασε — και θα συμμορφωθείς με τους νόμους της σωστά τακτοποιημένης φύσης.»

«Αν πάρεις τη γυναίκα σου μαζί σου — και δεν είναι καλό όσοι ασκούν εξουσία να μένουν πολύ καιρό μακριά από τις γυναίκες τους — δίδαξέ την και καθοδήγησέ την, και προσπάθησε να λειάνεις τη φυσική της τραχύτητα· γιατί ό,τι μπορεί να κερδίσει ένας συνετός κυβερνήτης, μπορεί να το χάσει και να το σπαταλήσει μια αγροίκα και ανόητη γυναίκα.»

«Αν τύχει και μείνεις χήρος —κάτι που μπορεί να συμβεί— και, λόγω του αξιώματός σου, θελήσεις να ξαναπαντρευτείς γυναίκα ανώτερης τάξης, μη διαλέξεις κάποια που να σου χρησιμεύει σαν αγκίστρι, σαν καλάμι ψαρέματος ή σαν κάλυμμα για το “δεν το δέχομαι”. Γιατί, αλήθεια σου λέω, για όσα παίρνει η γυναίκα του δικαστή, ο άντρας θα λογοδοτήσει όταν έρθει η μεγάλη ώρα του απολογισμού· και τότε θα τα πληρώσει με τον θάνατό του τετραπλάσια, πράγματα που όσο

ζούσε τα θεωρούσε ασήμαντα.»

«Ποτέ μην κρίνεις με αυθαίρετους νόμους, όσο κι αν τους προτιμούν οι αμαθείς που καμαρώνουν πως είναι έξυπνοι.»

«Τα δάκρυα του φτωχού ας βρίσκουν σε σένα περισσότερη συμπόνια, όχι όμως περισσότερη δικαιοσύνη, από όση βρίσκουν τα επιχειρήματα του πλούσιου.»

«Να προσπαθείς να φτάνεις στην αλήθεια, τόσο μέσα από τις υποσχέσεις και τα δώρα του πλούσιου όσο και μέσα από τους λυγμούς και τις ικεσίες του φτωχού.»

«Όταν μπορείς και πρέπει να δείξεις επιείκεια, μην εφαρμόζεις όλη την αυστηρότητα του νόμου πάνω στον ένοχο· γιατί η φήμη του σκληρού δικαστή δεν είναι ανώτερη από εκείνη του συμπονετικού.»

«Κι αν τύχει να αφήσεις το ραβδί της δικαιοσύνης να γείρει, ας μη γείρει από το βάρος ενός δώρου, αλλά από το βάρος του ελέους.»

«Αν σου συμβεί να δικάσεις την υπόθεση ενός εχθρού σου, βγάλε από το μυαλό σου την προσωπική σου βλάβη και συγκεντρώσου μόνο στο δίκαιο της υπόθεσης.»

«Μην αφήνεις το δικό σου πάθος να σε τυφλώνει στην υπόθεση κάποιου άλλου· γιατί τα λάθη που θα κάνεις έτσι, τις περισσότερες φορές δεν διορθώνονται· κι αν διορθωθούν, θα γίνει μόνο με κόστος την καλή σου φήμη, ίσως και την περιουσία σου.»

«Αν έρθει μπροστά σου κάποια όμορφη γυναίκα ζητώντας δικαιοσύνη, γύρισε τα μάτια σου μακριά από τα δάκρυά της και τα αυτιά σου από τα παράπονά της, και εξέτασε ψύχραιμα την ουσία του αιτήματός της, αν δεν θέλεις το κλάμα της να παρασύρει τη λογική σου και οι αναστεναγμοί της την ακεραιότητά σου.»

«Μην προσβάλλεις με λόγια εκείνον που πρέπει να τιμωρήσεις με έργα· ο πόνος της τιμωρίας είναι αρκετός για τον δυστυχή, χωρίς να προσθέτεις και τις επιπλήξεις σου.»

«Να θυμάσαι πως ο ένοχος που έρχεται μπροστά στη δικαιοδοσία σου δεν είναι παρά ένας δυστυχισμένος άνθρωπος, υποταγμένος σε όλες τις ροπές της διεφθαρμένης φύσης μας· και, όσο περνά από το χέρι σου, να δείχνεσαι επιεικής και ανεκτικός. Γιατί, παρόλο που όλες οι ιδιότητες του Θεού είναι ίσες, στα δικά μας μάτια το έλεος λάμπει πιο πολύ και στέκει ψηλότερα από τη δικαιοσύνη.»

«Αν ακολουθήσεις αυτές τις συμβουλές και αυτούς τους κανόνες, Σάντσο, θα ζήσεις πολλά χρόνια, η φήμη σου θα μείνει αιώνια, η ανταμοιβή σου θα είναι μεγάλη και η ευτυχία σου απερίγραπτη. Θα παντρέψεις τα παιδιά σου όπως θα ήθελες, εκείνα και τα εγγόνια σου θα φέρουν τίτλους, θα ζήσεις με ειρήνη και ομόνοια με όλους, και όταν η ζωή σου θα πλησιάζει στο τέλος της, ο θάνατος θα έρθει ήρεμα, σε βαθιά γεράματα, και τα τρυφερά, αγαπημένα χέρια των δισέγγονών σου θα σου κλείσουν τα μάτια.»

«Όσα σου είπα ως τώρα αφορούν το στόλισμα του νου σου· τώρα άκου κι εκείνα που έχουν να κάνουν με το σώμα.»

p42e.jpg (17K)

[illegible] XLIII. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

p43a.jpg (129K)

Πλήρες μέγεθος

Όποιος άκουγε τον προηγούμενο λόγο του Δον Κιχώτη, δεν θα τον περνούσε για άνθρωπο με μεγάλη φρόνηση και ακόμη μεγαλύτερη ευθύτητα σκοπού; Όμως, όπως έχει ήδη ειπωθεί πολλές φορές στην πορεία αυτής της μεγάλης ιστορίας, μόνο όταν έπιανε το θέμα της ιπποσύνης έλεγε ανοησίες· σε όλα τα άλλα έδειχνε καθαρό και αμερόληπτο νου. Έτσι, σε κάθε βήμα, οι πράξεις του διέψευδαν τη λογική του και η λογική του τις πράξεις του. Στη δεύτερη όμως αυτή σειρά συμβουλών που έδωσε στον Σάντσο, φάνηκε μαζί το ζωηρό του χιούμορ, η σοφία του, αλλά και η τρέλα του.

Ο Σάντσο τον άκουγε με απόλυτη προσοχή και προσπαθούσε να χαράξει τις συμβουλές του στη μνήμη του, σαν άνθρωπος αποφασισμένος να τις ακολουθήσει και, με τη βοήθειά τους, να οδηγήσει τη διακυβέρνησή του στο καλύτερο δυνατό τέλος. Τότε ο Δον Κιχώτης συνέχισε:

«Όσο για το πώς πρέπει να φροντίζεις τον εαυτό σου και το σπίτι σου, Σάντσο, η πρώτη εντολή που σου δίνω είναι να είσαι καθαρός και να κόβεις τα νύχια σου, χωρίς να τα αφήνεις να μακραίνουν όπως κάνουν μερικοί, που μέσα στην άγνοιά τους νομίζουν πως τα μακριά νύχια ομορφαίνουν τα χέρια τους·

λες και αυτά τα παραπανίσια πράγματα που αμελούν να κόψουν είναι νύχια και όχι τα νύχια ενός γερακιού που πιάνει σαύρες — μια βρόμικη και αφύσικη συνήθεια.»

«Μην κυκλοφορείς ξεζωσμένος και χύμα, Σάντσο· γιατί το ατημέλητο ντύσιμο είναι σημάδι αστάθειας του νου, εκτός κι αν αυτή η ακαταστασία και η χαλαρότητα οφείλονται σε υπολογισμό, όπως πίστευαν συνήθως στην περίπτωση του Ιούλιου Καίσαρα.»

«Υπολόγισε προσεκτικά πόσο αξίζει το αξίωμά σου· κι αν σου επιτρέπει να ντύνεις τους υπηρέτες σου με λιβρέες, φρόντισε να είναι αξιοπρεπείς και πρακτικές, όχι φανταχτερές και κραυγαλέες, και μοίρασέ τες ανάμεσα στους υπηρέτες σου και στους φτωχούς. Δηλαδή, αν μπορείς να ντύσεις έξι παραγιούς, ντύσε τρεις παραγιούς και τρεις φτωχούς· έτσι θα έχεις παραγιούς για τον ουρανό και παραγιούς για τη γη. Οι ματαιόδοξοι ποτέ δεν σκέφτονται αυτόν τον καινούργιο τρόπο να δίνουν λιβρέες.»

«Μην τρως σκόρδο ούτε κρεμμύδια, μήπως και καταλάβουν από τη μυρωδιά τη χωριάτικη καταγωγή σου. Να περπατάς αργά και να μιλάς μετρημένα, αλλά όχι τόσο ώστε να φαίνεται πως ακούς τον ίδιο σου τον εαυτό, γιατί κάθε επιτήδευση είναι κακή.»

«Να τρως λίγο το μεσημέρι και ακόμη λιγότερο το βράδυ· γιατί η υγεία όλου του σώματος σφυρηλατείται στο εργαστήρι του στομαχιού.»

«Να είσαι εγκρατής στο ποτό, και να θυμάσαι πως το πολύ κρασί δεν κρατά ούτε μυστικά ούτε υποσχέσεις.»

«Πρόσεχε, Sancho, να μη μασάς και από τις δυο μεριές, και να μην ρεύεσαι μπροστά σε κανέναν.»

«Να ρεύομαι;» είπε ο Sancho. «Δεν ξέρω τι σημαίνει αυτό.»

«Το να ρεύεσαι, Sancho», είπε ο Don Quixote, «σημαίνει να βγάζεις ρέψιμο, και είναι από τις πιο άσχημες λέξεις στην ισπανική γλώσσα, αν και πολύ παραστατική. Γι' αυτό οι εκλεπτυσμένοι άνθρωποι κατέφυγαν στα λατινικά και, αντί να λένε "ρέψιμο", λένε "ερούκταση", και αντί για "ρεψίματα" λένε "ερούκτασεις". Κι αν κάποιοι δεν καταλαβαίνουν αυτούς τους όρους, δεν πειράζει· η συνήθεια θα τους βάλει σιγά σιγά σε χρήση, ώστε να γίνουν εύκολα κατανοητοί. Έτσι πλουτίζει μια γλώσσα· εκεί η συνήθεια και το κοινό είναι παντοδύναμα.»

«Αλήθεια, señor», είπε ο Sancho, «μία από τις συμβουλές και τις προφυλάξεις που σκοπεύω να κρατήσω καλά στο μυαλό μου θα είναι αυτή: να μην ρεύομαι, γιατί το κάνω συνέχεια.»

«Να λες "ερούκταση", Sancho, όχι "ρεύομαι"», είπε ο Don Quixote.

«Ερούκταση θα λέω από δω και πέρα, και ορκίζομαι πως δεν θα το ξεχάσω», είπε ο Sancho.

«Επίσης, Sancho», είπε ο Don Quixote, «δεν πρέπει να ανακατεύεις στον λόγο σου τόσες πολλές παροιμίες όσες βάζεις τώρα. Γιατί, παρόλο που οι παροιμίες είναι σύντομα γνωμικά, εσύ τις τραβάς μέσα τόσο συχνά και τόσο με το ζόρι, που καταλήγουν να μοιάζουν περισσότερο με ανοησίες παρά

με γνωμικά.»

«Μόνο ο Θεός μπορεί να το γιατρέψει αυτό», είπε ο Σάντσο· «γιατί έχω μέσα μου περισσότερες παροιμίες κι από βιβλίο, και όταν μιλάω μου έρχονται όλες μαζί τόσο πυκνά στο στόμα, που αρχίζουν να μαλώνουν μεταξύ τους για το ποια θα βγει πρώτη· γι' αυτό και η γλώσσα μου πετάει όποια της έρθει πρώτα, ακόμα κι αν δεν ταιριάζει καθόλου στην περίσταση. Αλλά από δω και πέρα θα προσέχω να χρησιμοποιώ τέτοιες που να ταιριάζουν με την αξιοπρέπεια του αξιώματός μου· γιατί "σε σπίτι που περισσεύει, το δείπνο ετοιμάζεται γρήγορα", και "όποιος δένει δεν καβγαδίζει", και "ο καμπανοκρούστης είναι σε σίγουρο πόστο", και "το να δίνεις και να κρατάς θέλει μυαλό".»

«Αυτό είναι, Σάντσο!» είπε ο Δον Κιχώτης· «στοίβαζε, κόλλα, αράδιαζε παροιμίες τη μία πίσω από την άλλη· κανείς δεν σε εμποδίζει! "Η μάνα μου με δέρνει κι εγώ συνεχίζω τα καμώματά μου." Σου λέω να αποφεύγεις τις παροιμίες, κι εσύ μέσα σε μια στιγμή ξεφούρνισες ολόκληρη λιτανεία από δαύτες, που έχουν τόση σχέση με όσα λέμε όση και "πέρα από τους λόφους της Ούβεδα". Πρόσεξε, Σάντσο, δεν λέω πως μια παροιμία, όταν μπαίνει σωστά, είναι κακό πράγμα· αλλά όταν τις σωριάζεις και τις αλυσοδένεις στην τύχη, η κουβέντα γίνεται βαρετή και χυδαία.»

«Όταν καβαλάς, να μη γέρνεις νωχελικά πάνω στη ράχη της σέλας, ούτε να κρατάς τα πόδια σου άκαμπτα ή πεταγμένα έξω από την κοιλιά του αλόγου, αλλά ούτε και να κάθεσαι τόσο χαλαρά, που να νομίζει κανείς πως είσαι πάνω στον Γκρίζο· γιατί ο τρόπος που κάθεται κανείς στ' άλογο κάνει

άλλους να φαίνονται κύριοι και άλλους σταβλίτες.»

«Να είσαι μετρημένος στον ύπνο σου· γιατί όποιος δεν σηκώνεται νωρίς δεν προλαβαίνει να ωφεληθεί από τη μέρα· και να θυμάσαι, Σάντσο, πως η επιμέλεια είναι η μητέρα της καλής τύχης, ενώ η τεμπελιά, το αντίθετό της, δεν πέτυχε ποτέ τον σκοπό μιας τίμιας φιλοδοξίας.»

«Η τελευταία συμβουλή που θα σου δώσω τώρα, αν και δεν αφορά τη βελτίωση του σώματος, θέλω να τη χαράξεις καλά στη μνήμη σου, γιατί πιστεύω πως θα σου φανεί εξίσου χρήσιμη με όσες σου έχω ήδη δώσει· και είναι η εξής: να μην μπλέκεις ποτέ σε διαμάχη για οικογένειες, τουλάχιστον όχι συγκρίνοντάς τες μεταξύ τους· γιατί αναγκαστικά η μία από όσες συγκρίνονται θα βγει καλύτερη από την άλλη, κι έτσι θα σε μισήσει εκείνος που υποτίμησες, ενώ από εκείνον που εξύψωσες δεν θα κερδίσεις τίποτα απολύτως.»

«Το ντύσιμό σου θα είναι μακριές κάλτσες, μακρύ ζιπούνι και μανδύας λίγο πιο μακρύς· φαρδιές βράκες σε καμία περίπτωση, γιατί δεν ταιριάζουν ούτε σε κυρίους ούτε σε κυβερνήτες.»

«Προς το παρόν, Σάντσο, αυτά μόνο έχω να σε συμβουλέψω· όσο περνά ο καιρός και παρουσιάζονται περιστάσεις, θα σου δίνω κι άλλες οδηγίες, αρκεί να φροντίζεις να με ενημερώνεις για το πώς βρίσκεσαι.»

«Κύριε», είπε ο Σάντσο, «βλέπω πολύ καλά πως όλα αυτά που μου είπατε είναι καλά, άγια και ωφέλιμα· αλλά τι να τα κάνω, αν δεν θυμάμαι ούτε ένα; Αυτό με τα νύχια, να μην τ' αφήνω να μεγαλώνουν, και το να ξαναπαντρευτώ αν μου δοθεί η

ευκαιρία, αποκλείεται να μου φύγουν από το μυαλό· όμως όλο το άλλο αυτό ανακάτωμα, το μπέρδεμα και το κουβάρι, δεν το θυμάμαι ούτε μπορώ να το θυμηθώ περισσότερο απ' όσο θυμάται κανείς τα περσινά σύννεφα. Γι' αυτό πρέπει να μου το δώσετε γραμμένο· γιατί, παρόλο που δεν ξέρω ούτε να διαβάζω ούτε να γράφω, θα το δώσω στον εξομολόγο μου, να μου το χώνει στο μυαλό και να μου το θυμίζει κάθε φορά που θα χρειάζεται.»

«Αχ, αμαρτωλός που είμαι!» είπε ο Δον Κιχώτης. «Τι άσχημο πράγμα είναι για έναν κυβερνήτη να μην ξέρει ούτε να διαβάζει ούτε να γράφει. Να σου πω, Σάντσο: όταν ένας άνθρωπος δεν ξέρει να διαβάζει ή είναι αριστερόχειρας, αυτό δείχνει ένα από δύο πράγματα· είτε πως ήταν γιος υπερβολικά ταπεινών και χαμηλής τάξης γονιών, είτε πως ήταν τόσο αδιόρθωτος και κακοφτιαγμένος χαρακτήρας, ώστε ούτε η καλή συναναστροφή ούτε η σωστή αγωγή μπόρεσαν να τον επηρεάσουν. Είναι μεγάλο ελάττωμα αυτό που έχεις, και γι' αυτό θα ήθελα, όπως και να 'χει, να μάθεις τουλάχιστον να βάζεις την υπογραφή σου.»

«Την υπογραφή μου μπορώ να τη βάζω μια χαρά», είπε ο Σάντσο, «γιατί όταν ήμουν επιστάτης της αδελφότητας στο χωριό μου, έμαθα να κάνω κάτι γράμματα, σαν τα σημάδια πάνω στα δέματα, και μου είπαν πως αυτά έγραφαν τ' όνομά μου. Άλλωστε μπορώ να κάνω πως το δεξί μου χέρι είναι χτυπημένο και να βάλω άλλον να υπογράψει για μένα, γιατί "για όλα υπάρχει γιατρειά, εκτός από τον θάνατο". Και αφού εγώ θα κάνω κουμάντο και θα κρατώ το ραβδί της εξουσίας, θα κάνω ό,τι θέλω· άλλωστε, "όποιος έχει τον αλκάλδη

πατέρα—", κι εγώ θα είμαι κυβερνήτης, που είναι ανώτερο κι από αλκάλδης. Μόνο να δεις! Ας με περιγελούν κι ας με κακολογούν· "για μαλλί θα 'ρθουν και κουρεμένοι θα φύγουν"· "όποιον αγαπά ο Θεός, ξέρει το σπίτι του"· "οι κουτές κουβέντες των πλουσίων περνούν στον κόσμο για γνωμικά". Κι αφού εγώ θα είμαι πλούσιος, ως κυβερνήτης, και ταυτόχρονα γενναιόδωρος, όπως σκοπεύω να είμαι, κανείς δεν θα βλέπει κανένα ελάττωμά μου. "Γίνε μόνο μέλι και οι μύγες θα σε ρουφήξουν"· "όσο έχεις, τόσο αξίζεις", όπως έλεγε η γιαγιά μου· και "δεν μπορείς να πάρεις εκδίκηση από άνθρωπο με περιουσία".»

«Ανάθεμά σε, Σάντσο!» ξέσπασε τότε ο Δον Κιχώτης. «Εξήντα χιλιάδες διάβολοι να σε πάρουν εσένα και τις παροιμίες σου! Την τελευταία ώρα δεν κάνεις τίποτε άλλο από το να τις αραδιάζεις τη μία πίσω από την άλλη και με καθεμιά τους με βασανίζεις. Αυτές οι παροιμίες μια μέρα θα σε στείλουν στην κρεμάλα, στο λέω εγώ· οι υπήκοοί σου θα σου πάρουν την εξουσία ή θα ξεσηκωθούν εναντίον σου. Πες μου, πού τις ξετρυπώνεις, βρε ανόητε; Και πώς καταφέρνεις να τις κολλάς έτσι, βρε βλάκα; Γιατί εγώ, για να πω μία και να ταιριάζει σωστά, πρέπει να ιδρώσω και να παιδευτώ λες και σκάβω.»

«Μα τον Θεό, αφέντη μου», είπε ο Σάντσο, «κάνετε μεγάλο θέμα για το τίποτα. Γιατί να σας πειράζει τόσο που χρησιμοποιώ αυτό που είναι δικό μου; Δεν έχω τίποτε άλλο, ούτε άλλο εμπόρευμα, πέρα από παροιμίες και ξανά παροιμίες· και μάλιστα αυτή τη στιγμή μου ήρθαν στο μυαλό τρεις, κομμένες και ραμμένες για την περίσταση, σαν αχλάδια σε καλάθι. Αλλά δεν θα τις πω, γιατί "η σοφή σιωπή λέγεται

Σάντσο".»

«Αυτό, Σάντσο, δεν είσαι», είπε ο Δον Κιχώτης· «γιατί όχι μόνο δεν είσαι σοφή σιωπή, αλλά είσαι ανυπόφορη πολυλογία και ξεροκεφαλιά. Παρ' όλα αυτά, θα ήθελα να μάθω ποιες είναι αυτές οι τρεις παροιμίες που μόλις σου ήρθαν στον νου, γιατί έψαξα κι εγώ στη μνήμη μου —και δεν είναι κακή— και δεν μου ήρθε καμία.»

«Τι καλύτερο», είπε ο Σάντσο, «από το "ποτέ μη βάζεις τους αντίχειρές σου ανάμεσα σε δυο πίσω δόντια"; και το "στο 'βγες από το σπίτι μου' και στο 'τι γυρεύεις με τη γυναίκα μου;' δεν υπάρχει απάντηση"; και το "είτε η στάμνα χτυπήσει την πέτρα είτε η πέτρα τη στάμνα, χαμένη βγαίνει η στάμνα"; Όλα τους ταιριάζουν γάντι. Γιατί κανείς δεν πρέπει να τα βάζει με τον κυβερνήτη του ή με όποιον έχει εξουσία πάνω του, επειδή θα βγει χαμένος, όπως παθαίνει κι εκείνος που βάζει το δάχτυλό του ανάμεσα σε δυο δόντια· κι αν δεν είναι πίσω δόντια, δεν αλλάζει τίποτα, αρκεί να είναι δόντια. Κι ό,τι κι αν πει ο κυβερνήτης, δεν υπάρχει απάντηση, όπως δεν υπάρχει ούτε στο "βγες από το σπίτι μου" ούτε στο "τι γυρεύεις με τη γυναίκα μου;". Κι έπειτα, όσο για την πέτρα και τη στάμνα, κι ένας τυφλός το βλέπει. Οπότε, "όποιος βλέπει το σκουπιδάκι στο μάτι του άλλου, καλό είναι να κοιτάξει και το δοκάρι στο δικό του", για να μη πουν γι' αυτόν "η πεθαμένη τρόμαξε τη σφαγμένη"· και η αφεντιά σας ξέρει καλά πως "ο ανόητος ξέρει περισσότερα στο σπίτι του απ' ό,τι ο σοφός στου αλλουνού".»

«Όχι, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «ο ανόητος δεν ξέρει τίποτα, ούτε για το δικό του σπίτι ούτε για κανενός άλλου, γιατί κανένα σοφό οικοδόμημα δεν μπορεί να σταθεί πάνω σε θεμέλια ανοησίας. Αλλά ας μην το τραβάμε άλλο, Σάντσο· αν κυβερνήσεις άσχημα, το φταίξιμο θα είναι δικό σου και η ντροπή δική μου. Παρηγοριέμαι όμως με τη σκέψη πως έκανα το χρέος μου, συμβουλεύοντάς σε όσο πιο σοβαρά και όσο πιο συνετά μπορούσα· έτσι λοιπόν είμαι πια ελεύθερος από την υποχρέωση και την υπόσχεσή μου. Ο Θεός να σε καθοδηγεί, Σάντσο, και να σε κυβερνά μέσα στην κυβέρνησή σου, και να με γλιτώσει από τον φόβο που έχω πως θα κάνεις όλο το νησί άνω κάτω — κάτι που θα μπορούσα εύκολα να αποτρέψω, αν εξηγούσα στον δούκα ποιος πραγματικά είσαι και του έλεγα πως όλο αυτό το παχουλό κορμάκι σου δεν είναι παρά ένα σακί γεμάτο παροιμίες και θράσος.»

«Κύριε», είπε ο Σάντσο, «αν η αφεντιά σας νομίζει πως δεν κάνω για τούτη την κυβέρνηση, την αφήνω αυτή τη στιγμή· γιατί το μαύρο νυχάκι της ψυχής μου το αγαπώ πιο πολύ απ' όλο μου το σώμα. Και μπορώ να ζήσω μια χαρά ως απλός Σάντσο με ψωμί και κρεμμύδια, όπως κι ως κυβερνήτης με πέρδικες και καπόνια. Κι έπειτα, όταν κοιμόμαστε, όλοι ίδιοι είμαστε, μεγάλοι και μικροί, πλούσιοι και φτωχοί. Όμως, αν το καλοσκεφτεί η αφεντιά σας, θα δει πως εσείς κι μόνο εσείς με βάλατε σ' αυτή την ιστορία της διακυβέρνησης· γιατί εγώ από κυβερνήσεις νησιών ξέρω όσα κι ένα όρνιο. Κι αν υπάρχει έστω και μια πιθανότητα να με αρπάξει ο διάβολος επειδή θα γίνω κυβερνήτης, προτιμώ να πάω στον ουρανό ως Σάντσο παρά στην κόλαση ως κυβερνήτης.»

«Μα τον Θεό, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «και μόνο για αυτά τα τελευταία λόγια που είπες, σε θεωρώ άξιο να κυβερνήσεις χίλια νησιά. Έχεις καλό φυσικό ένστικτο, και χωρίς αυτό καμιά γνώση δεν αξίζει τίποτα. Να εμπιστεύεσαι τον εαυτό σου στον Θεό και να προσπαθείς να μην ξεφεύγεις από τον κύριο σκοπό σου· εννοώ να έχεις πάντα στόχο και σταθερή πρόθεση να κάνεις το σωστό σε κάθε υπόθεση που θα έρχεται μπροστά σου, γιατί ο ουρανός βοηθά πάντα τις καλές προθέσεις. Και τώρα ας πάμε να δειπνήσουμε, γιατί νομίζω πως ο άρχοντάς μου και η κυρία περιμένουν εμάς.»

p43e.jpg (41K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XLIV. ΠΩΣ Ο ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΘΑ ΟΔΗΓΗΘΗΚΕ ΣΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟΥ, ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΞΕΝΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΠΟΥ ΣΥΝΕΒΗ ΣΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ

p44a.jpg (140K)

Πλήρες μέγεθος

Λένε πως στο αυθεντικό πρωτότυπο αυτής της ιστορίας αναφέρεται ότι, όταν ο Σίδε Αμέτε έφτασε να γράψει αυτό το κεφάλαιο, ο μεταφραστής του δεν το απέδωσε όπως το είχε γράψει ο ίδιος· δηλαδή σαν ένα είδος παραπόνου που έκανε ο Μαυριτανός στον εαυτό του επειδή καταπιάστηκε με μια τόσο ξερή ιστορία και με τόσο λίγη ποικιλία όπως αυτή του Δον Κιχώτη. Γιατί έβλεπε πως ήταν αναγκασμένος να μιλά διαρκώς γι’ αυτόν και τον Σάντσο, χωρίς να τολμά να ξεφεύγει σε παρεκβάσεις και επεισόδια πιο σοβαρά και πιο ενδιαφέροντα. Έλεγε ακόμη πως το να συνεχίζει κανείς, με το μυαλό, το χέρι και την πένα του μονίμως περιορισμένα σε ένα

και μόνο θέμα, και να μιλά μέσα από το στόμα λίγων προσώπων, ήταν ανυπόφορος μόχθος· και πως το αποτέλεσμα δεν ήταν ποτέ αντάξιο του κόπου του συγγραφέα. Για να το αποφύγει αυτό, λέει, στο Πρώτο Μέρος είχε καταφύγει στο τέχνασμα να βάλει νουβέλες όπως «Η Απερίσκεπτη Περιέργεια» και «Ο Αιχμάλωτος Λοχαγός», που στέκουν, τρόπον τινά, έξω από την κύρια ιστορία· ενώ τα υπόλοιπα περιλαμβάνονται επειδή είναι περιστατικά που συνέβησαν στον ίδιο τον Δον Κιχώτη και δεν μπορούσαν να παραλειφθούν. Πίστευε επίσης, όπως λέει, ότι πολλοί, απορροφημένοι από το ενδιαφέρον που έχουν τα κατορθώματα του Δον Κιχώτη, δεν θα έδιναν καμία σημασία στις νουβέλες και θα τις προσπερνούσαν βιαστικά ή με ανυπομονησία, χωρίς να προσέξουν την κομψότητα και την τέχνη με την οποία είναι γραμμένες — κάτι που θα φαινόταν ολοκάθαρα αν εκδίδονταν μόνες τους και όχι σαν απλά παραρτήματα στις τρέλες του Δον Κιχώτη ή στις αφέλειες του Σάντσο. Γι' αυτό, σε αυτό το Δεύτερο Μέρος, έκρινε καλύτερο να μην βάλει νουβέλες, ούτε χωριστές ούτε πλεγμένες μέσα στην αφήγηση, αλλά μόνο επεισόδια που τους μοιάζουν κάπως και που γεννιούνται από τις ίδιες τις περιστάσεις που παρουσιάζουν τα γεγονότα· και ακόμη κι αυτά με φειδώ, και με όχι περισσότερα λόγια απ' όσα χρειάζονται για να γίνουν κατανοητά. Και αφού περιορίζεται και κρατιέται μέσα στα στενά όρια της αφήγησης, παρόλο που έχει το ταλέντο, την ικανότητα και το μυαλό να πραγματευτεί ολόκληρο το σύμπαν, ζητά να μην περιφρονηθούν οι κόποι του και να του αναγνωριστεί αξία όχι μόνο για όσα γράφει, αλλά και για όσα απέφυγε να γράψει.

Και συνεχίζει την ιστορία του λέγοντας πως, την ημέρα που ο Δον Κιχώτης έδωσε τις συμβουλές στον Σάντσο, το ίδιο εκείνο απόγευμα, μετά το φαγητό, του τις παρέδωσε και γραμμένες, ώστε να βρει κάποιον να του τις διαβάσει. Μόλις όμως τις πήρε στα χέρια του, του έπεσαν, και κατέληξαν στα χέρια του δούκα, που τις έδειξε στη δούκισσα· κι οι δυο τους έμειναν ξανά κατάπληκτοι με την τρέλα και την εξυπνάδα του Δον Κιχώτη. Για να συνεχίσουν λοιπόν το αστείο, το ίδιο βράδυ έστειλαν τον Σάντσο με μεγάλη συνοδεία στο χωριό που θα του χρησίμευε ως νησί. Έτυχε εκείνος που είχε αναλάβει να τον συνοδεύει να είναι ένας οικονόμος του δούκα, άνθρωπος με πολλή φρόνηση και χιούμορ —και χιούμορ χωρίς φρόνηση δεν υπάρχει— ο ίδιος που είχε παίξει με τόσο κωμικό τρόπο τον ρόλο της Κόμισσας Τριφάλντι, όπως έχει ήδη περιγραφεί. Με αυτά τα προσόντα, και έχοντας πάρει οδηγίες από τον κύριό του και την κυρία του για το πώς να φερθεί στον Σάντσο, εκτέλεσε το σχέδιό τους θαυμάσια. Και συνέβη, μόλις ο Σάντσο είδε αυτόν τον οικονόμο, να του φανεί από τα χαρακτηριστικά του πως αναγνώριζε εκείνα της Τριφάλντι, κι έτσι, γυρίζοντας στον αφέντη του, του είπε: «Κύριε, ή θα με πάρει ο διάβολος από δω, επιτόπου, τίμιο και πιστό, ή θα μου παραδεχτεί η αφεντιά σας πως το πρόσωπο αυτού εδώ του οικονόμου του δούκα είναι το ίδιο ακριβώς πρόσωπο της Κατατρεγμένης.»

Ο Δον Κιχώτης κοίταξε προσεκτικά τον οικονόμο και, αφού τον παρατήρησε καλά, είπε στον Σάντσο: «Δεν υπάρχει κανένας λόγος να σε πάρει ο διάβολος, Σάντσο, είτε τίμιο είτε πιστό —και τι ακριβώς εννοείς μ' αυτό, δεν το ξέρω. Το πρόσωπο της Κατατρεγμένης είναι πράγματι το πρόσωπο του οικονόμου,

όμως αυτό δεν σημαίνει πως ο οικονόμος είναι η Κατατρεγμένη· γιατί αν ήταν, θα είχαμε μπροστά μας μια τεράστια αντίφαση. Αλλά δεν είναι τώρα η στιγμή να μπούμε σε τέτοια ζητήματα, γιατί θα μπλέκαμε σε έναν λαβύρινθο χωρίς έξοδο. Πίστεψέ με, φίλε μου, πρέπει να παρακαλέσουμε θερμά τον Κύριό μας να μας λυτρώσει και τους δυο από τους μοχθηρούς μάγους και τους γητευτές.»

«Δεν είναι αστείο, κύριε», είπε ο Σάντσο, «γιατί τον άκουσα πριν να μιλάει, και μου φάνηκε σαν ν' αντηχούσε στ' αυτιά μου η ίδια η φωνή της Τριφάλντι. Τέλος πάντων, θα σωπάσω· αλλά από δω και πέρα θα έχω τα μάτια μου ανοιχτά για κάθε σημάδι που μπορεί να επιβεβαιώσει ή να διαλύσει αυτή την υποψία.»

«Καλά θα κάνεις, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «και θα μου λες όλα όσα ανακαλύπτεις, καθώς και όλα όσα σου συμβαίνουν στη διακυβέρνησή σου.»

Ο Σάντσο ξεκίνησε επιτέλους, συνοδευόμενος από πολύ κόσμο. Φορούσε ρούχα δικηγόρου, με από πάνω ένα κιτρινοκάστανο γκαμπάν από γυαλιστερό καμελότ και μια μοντέρα από το ίδιο ύφασμα, και καβαλούσε ένα μουλάρι α λα χινέτα. Πίσω του ακολουθούσε, σύμφωνα με τις διαταγές του δούκα, ο Γκρίζος, με ολοκαίνουρια σαμάρια και μεταξωτά στολίδια· και κάθε τόσο ο Σάντσο γύριζε να κοιτάξει το γαϊδούρι του, τόσο χαρούμενος που το είχε μαζί του, ώστε δεν θα αντάλλασσε τη θέση του ούτε με του αυτοκράτορα της Γερμανίας. Όταν αποχαιρέτησε, φίλησε τα χέρια του δούκα και της δούκισσας και πήρε την ευχή του αφέντη του, που ο Δον Κιχώτης τού έδωσε με δάκρυα στα μάτια, ενώ εκείνος την

έλαβε με λυγμούς.

p44b.jpg (341K)

Πλήρες μέγεθος

Ας πάει, λοιπόν, ο άξιος Σάντσο στο καλό, και καλή του τύχη, αγαπητέ αναγνώστη· και να περιμένεις δυο γεμάτα μέτρα γέλιου από την αφήγηση του πώς τα κατάφερε στο αξίωμά του. Ως τότε, στρέψε την προσοχή σου σε όσα συνέβησαν στον αφέντη του την ίδια νύχτα· κι αν δεν γελάσεις μ' αυτά, τουλάχιστον θα σου ξεφύγει ένα χαμόγελο, γιατί τις περιπέτειες του Δον Κιχώτη πρέπει να τις τιμά κανείς είτε με θαυμασμό είτε με γέλιο.

Είναι καταγραμμένο, λοιπόν, πως μόλις έφυγε ο Σάντσο, ο Δον Κιχώτης ένιωσε τη μοναξιά του· και αν μπορούσε να πάρει πίσω την εντολή και να του αφαιρέσει τη διακυβέρνηση, θα το είχε κάνει. Η δούκισσα πρόσεξε τη στενοχώρια του και τον ρώτησε γιατί ήταν μελαγχολικός· γιατί, είπε, αν λυπόταν για την απουσία του Σάντσο, στο σπίτι της υπήρχαν ιπποκόμοι, συνοδοί κυρίες και δεσποινίδες που θα τον υπηρετούσαν απολύτως όπως θα ήθελε.

«Η αλήθεια είναι, señora», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «πως πράγματι νιώθω την απουσία του Σάντσο· όμως δεν είναι αυτός ο κύριος λόγος που φαίνομαι λυπημένος. Και απ' όλες τις προσφορές που μου κάνει η εξοχότητά σας, δέχομαι μόνο την καλή πρόθεση με την οποία γίνονται· για όλα τα υπόλοιπα, σας παρακαλώ να μου επιτρέψετε να υπηρετώ μόνος τον εαυτό μου στο δωμάτιό μου.»

«Αλήθεια, κύριε Δον Κιχώτη», είπε η δούκισσα, «αυτό δεν γίνεται· τέσσερις από τις δεσποινίδες μου, όμορφες σαν λουλούδια, θα σας υπηρετούν.»

«Για μένα», είπε ο Δον Κιχώτης, «δεν θα είναι λουλούδια, αλλά αγκάθια που θα μου τρυπούν την καρδιά. Αυτές, ή οτιδήποτε παρόμοιο, θα μπουν στο δωμάτιό μου τόσο εύκολα όσο θα πετάξουν. Αν η Υψηλότητά σας θέλει να μου κάνει ακόμη μία χάρη, παρόλο που δεν την αξίζω, ας μου επιτρέψει να φροντίζω μόνος τον εαυτό μου και να μείνω μόνος στο δωμάτιό μου· γιατί βάζω φραγμό ανάμεσα στις επιθυμίες μου και την αρετή μου, και δεν θέλω να παραβώ αυτόν τον κανόνα εξαιτίας της γενναιοδωρίας που η Υψηλότητά σας είναι πρόθυμη να μου δείξει. Και, με δυο λόγια, προτιμώ να κοιμηθώ με τα ρούχα μου παρά να αφήσω οποιονδήποτε να με ξεντύσει.»

«Μη λέτε άλλα, κύριε Δον Κιχώτη, μη λέτε άλλα», είπε η δούκισσα. «Σας διαβεβαιώνω πως θα δώσω εντολή να μην περάσει στο δωμάτιό σας ούτε μύγα, πόσο μάλλον δεσποινίδα. Δεν είμαι εγώ εκείνη που θα έβλαπτε την ευπρέπεια του κυρίου Δον Κιχώτη, γιατί μου φαίνεται πως, ανάμεσα στις τόσες αρετές του, εκείνη που ξεχωρίζει πάνω απ' όλες είναι η σεμνότητα. Η αφεντιά σας μπορεί να ξεντύνεται και να ντύνεται ιδιαιτέρως, με τον δικό της τρόπο, όπως θέλει και όποτε θέλει, γιατί δεν θα υπάρχει κανείς να σας εμποδίσει. Και στο δωμάτιό σας θα βρείτε όλα τα απαραίτητα για τις ανάγκες κάποιου που κοιμάται με την πόρτα κλειδωμένη, ώστε καμία φυσική ανάγκη να μη σας αναγκάσει να την ανοίξετε. Είθε η μεγάλη Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο να ζήσει χίλια χρόνια και η

φήμη της να απλωθεί σε όλη την οικουμένη, γιατί αξίζει να την αγαπά ένας ιππότης τόσο γενναίος και τόσο ενάρετος. Και είθε ο καλός ουρανός να βάλει ζήλο στην καρδιά του κυβερνήτη μας, του Σάντσο Πάνθα, ώστε να τελειώσει γρήγορα τη δοκιμασία του και ο κόσμος να ξαναχαρεί την ομορφιά μιας τόσο σπουδαίας κυρίας.»

Τότε ο Δον Κιχώτης απάντησε: «Η Υψηλότητά σας μίλησε όπως ακριβώς ταιριάζει σε αυτό που είναι· από το στόμα μιας ευγενούς κυρίας δεν μπορεί να βγει τίποτε κακό. Και η Δουλτσινέα θα σταθεί πιο τυχερή και θα γίνει πιο γνωστή στον κόσμο από τους επαίνους της Υψηλότητάς σας παρά από όλα τα εγκώμια που θα μπορούσαν να της χαρίσουν οι μεγαλύτεροι ρήτορες της γης.»

«Λοιπόν, λοιπόν, κύριε Δον Κιχώτη», είπε η δούκισσα, «κοντεύει η ώρα του δείπνου και ο δούκας μάλλον θα περιμένει. Ελάτε να πάμε να δειπνήσουμε και ύστερα να αποσυρθούμε νωρίς για ξεκούραση, γιατί το ταξίδι που κάνατε χθες από το Κάντυ δεν ήταν και τόσο σύντομο, ώστε να μη σας έχει αφήσει κάποια κούραση.»

«Καθόλου, señora», είπε ο Δον Κιχώτης, «και θα έφτανα να ορκιστώ στην αξία σας πως σε όλη μου τη ζωή δεν ανέβηκα ποτέ σε πιο ήσυχο ζώο ούτε σε άλλο με πιο ευχάριστο βήμα από τον Κλαβιλένιο· και δεν μπορώ να φανταστώ τι έκανε τον Μαλαμπρούνο να ξεφορτωθεί ένα τόσο γρήγορο και τόσο πράο υποζύγιο και να το κάψει τόσο απερίσκεπτα, όπως έκανε.»

«Ίσως», είπε η δούκισσα, «μετανιωμένος για το κακό που έκανε στην Τριφάλντι και στη συνοδεία της, καθώς και σε άλλους, και για τα εγκλήματα που θα πρέπει να είχε διαπράξει ως μάγος και γητευτής, αποφάσισε να εξαφανίσει όλα τα σύνεργα της τέχνης του· κι έτσι έκαψε τον Κλαβιλένιο, ως το σημαντικότερο απ' όλα και εκείνο που κυρίως τον κρατούσε ανήσυχο, να γυρίζει από τόπο σε τόπο· και με τις στάχτες του και με το τρόπαιο της επιγραφής, η ανδρεία του μεγάλου Δον Κιχώτη της Μάντσας μένει για πάντα αποδεδειγμένη.»

Ο Δον Κιχώτης ανανέωσε τις ευχαριστίες του προς τη δούκισσα και, αφού δείπνησε, αποσύρθηκε μόνος στο δωμάτιό του, αρνούμενος να αφήσει οποιονδήποτε να μπει μαζί του για να τον υπηρετήσει· τόσο πολύ φοβόταν μήπως βρεθεί μπροστά σε πειρασμούς που θα μπορούσαν να τον κάνουν να ξεχάσει την αγνή αφοσίωσή του στην κυρά του, τη Δουλτσινέα. Είχε πάντα στον νου του την αρετή του Αμαντίς, εκείνου του άνθους και καθρέφτη των περιπλανώμενων ιπποτών. Κλείδωσε την πόρτα πίσω του και, στο φως δύο κέρινων κεριών, άρχισε να γδύνεται· όμως, την ώρα που έβγαζε τις κάλτσες του —ω συμφορά ανάξια για τόσο σπουδαίο πρόσωπο!— ακούστηκε ένα σκίσιμο, όχι αναστεναγμοί ούτε τίποτε που να πρόδιδε τη λεπτότητα ή την καλή του ανατροφή, αλλά καμιά εικοσαριά πόντοι από τη μία κάλτσα άνοιξαν, κι εκείνη έμοιαζε πια με καφασωτό παραθύρου. Ο άξιος ιππότης καταστενοχωρήθηκε αφάνταστα, και εκείνη τη στιγμή θα έδινε μια ουγγιά ασήμι για να είχε εκεί μισή δραχμή πράσινο μετάξι· λέω πράσινο μετάξι, γιατί οι κάλτσες ήταν πράσινες.

Εδώ ο Σίδε Αμέτε αναφώνησε καθώς έγραφε: «Ω φτώχεια, φτώχεια! Δεν ξέρω τι μπορεί να έσπρωξε τον μεγάλο ποιητή της Κόρδοβας να σε πει "άγιο δώρο που το δέχονται με αχαριστία". Αν και Μαυριτανός, ξέρω πολύ καλά από τη συναναστροφή μου με χριστιανούς πως η αγιότητα βρίσκεται στην ελεημοσύνη, την ταπεινοφροσύνη, την πίστη, την υπακοή και τη φτώχεια· παρ' όλα αυτά, λέω πως πρέπει να έχει κανείς πολλή ευσέβεια για να βρίσκει κάποια ευχαρίστηση στο να είναι φτωχός· εκτός βέβαια αν πρόκειται για εκείνη τη φτώχεια που εννοεί ένας από τους μεγαλύτερους αγίους τους, όταν λέει: "να κατέχετε τα πάντα σαν να μην τα κατέχετε"· κι αυτό είναι που ονομάζουν πνευματική φτώχεια. Εσύ όμως, η άλλη φτώχεια —για σένα μιλάω τώρα— γιατί αγαπάς να τα βάζεις με κυρίους και ανθρώπους καλής γενιάς περισσότερο απ' ό,τι με τους άλλους; Γιατί τους αναγκάζεις να αλείφουν τις χαραμάδες στα παπούτσια τους και να έχουν τα κουμπιά στο πανωφόρι τους το ένα μεταξωτό, το άλλο από τρίχα και το άλλο γυάλινο; Γιατί οι λαιμοδέτες τους πρέπει να είναι πάντα ζαρωμένοι σαν φύλλα αντίβ, κι όχι καλοσχηματισμένοι με το σίδερο;» (Από αυτό μπορούμε να καταλάβουμε πόσο παλιά είναι το άμυλο και οι πλισέ λαιμοδέτες.) Έπειτα συνεχίζει: «Καημένος ευγενής καλής οικογένειας! Όλο χαϊδεύει την τιμή του, τρώει άθλια και κρυφά, και κάνει υποκριτή την οδοντογλυφίδα με την οποία βγαίνει στον δρόμο, αφού δεν έχει φάει τίποτα που να τον υποχρεώνει να τη χρησιμοποιήσει! Καημένος άνθρωπος, λέω, με την ευέξαπτη τιμή του, που νομίζει πως από ένα λεύγα μακριά διακρίνουν το μπάλωμα στο παπούτσι του, τους λεκέδες από ιδρώτα στο καπέλο του, τη φθαρμένη κάπα του και την πείνα στο στομάχι του!»

Όλα αυτά τα ένιωσε ο Δον Κιχώτης στο πετσί του όταν άνοιξαν οι ραφές του· παρ' όλα αυτά, παρηγορήθηκε μόλις είδε πως ο Σάντσο είχε αφήσει πίσω του ένα ζευγάρι ταξιδιωτικές μπότες, που αποφάσισε να φορέσει την επόμενη μέρα. Τελικά πήγε για ύπνο κακόκεφος και με βαριά καρδιά, τόσο γιατί του έλειπε ο Σάντσο όσο και για την ανεπανόρθωτη συμφορά που είχαν πάθει οι κάλτσες του· οι ραφές τους θα τον έκαναν να καταφύγει ακόμη και σε μεταξωτή κλωστή άλλου χρώματος, πράγμα που είναι από τα πιο φανερά σημάδια φτώχειας που μπορεί να δείξει ένας ευγενής μέσα στις ατέλειωτες στενοχώριες του. Έσβησε τα κεριά· όμως η νύχτα ήταν ζεστή και δεν μπορούσε να κοιμηθεί. Σηκώθηκε από το κρεβάτι, άνοιξε λίγο ένα παράθυρο με σιδεριά που έβλεπε σ' έναν όμορφο κήπο, και τότε αντιλήφθηκε και άκουσε ανθρώπους να περπατούν και να μιλούν εκεί κάτω. Στάθηκε να ακούσει προσεκτικά, και όσοι ήταν στον κήπο ύψωσαν τη φωνή τους, έτσι ώστε να ακούσει τα εξής λόγια:

«Μη με πιέζεις να τραγουδήσω, Εμερένθια, γιατί ξέρεις πως από τότε που αυτός ο ξένος μπήκε στο κάστρο και τον είδαν τα μάτια μου, δεν μπορώ να τραγουδήσω, μόνο να κλαίω. Κι έπειτα, η κυρά μου κοιμάται ελαφρά, όχι βαριά, και δεν θα ήθελα για όλον τον πλούτο του κόσμου να μας έβρισκε εδώ. Κι ακόμη κι αν κοιμόταν και δεν ξυπνούσε, το τραγούδι μου θα πήγαινε χαμένο, αν αυτός ο παράξενος Αινείας, που ήρθε στη γειτονιά μου για να με περιγελάσει, συνέχιζε να κοιμάται και δεν ξυπνούσε να το ακούσει.»

«Μη δίνεις σημασία σ' αυτό, αγαπημένη Αλτισιδώρα», αποκρίθηκε μια φωνή. «Η δούκισσα σίγουρα κοιμάται, όπως

και όλοι στο σπίτι, εκτός από τον κύριο της καρδιάς σου και ταραχοποιό της ψυχής σου. Μόλις τώρα τον είδα να ανοίγει το παράθυρο με τα κάγκελα του δωματίου του, άρα είναι ξύπνιος. Τραγούδα λοιπόν, καημένη μου βασανισμένη, σιγανά και γλυκά, με τη συνοδεία της άρπας σου. Κι αν μας ακούσει η δούκισσα, μπορούμε να τα ρίξουμε στη ζέστη της νύχτας.»

«Δεν είναι αυτό το ζήτημα, Εμερένθια», απάντησε η Αλτισιδώρα, «αλλά πως δεν θέλω το τραγούδι μου να προδώσει την καρδιά μου και όσοι δεν ξέρουν πόσο μεγάλη είναι η δύναμη του έρωτα να με περάσουν για ελαφριά και ξετσίπωτη κοπέλα. Αλλά ας γίνει ό,τι είναι να γίνει· καλύτερα κοκκίνισμα στα μάγουλα παρά πληγή στην καρδιά.» Και τότε ακούστηκε απαλά μια άρπα να την αγγίζουν. Ακούγοντας όλα αυτά, ο Δον Κιχώτης έμεινε άναυδος και σχεδόν χωρίς ανάσα, γιατί αμέσως του ήρθαν στον νου οι αμέτρητες περιπέτειες αυτού του είδους —με παράθυρα, κάγκελα, κήπους, σερενάτες, ερωτοτροπίες και μαραζώματα— που είχε διαβάσει στα ευτελή βιβλία της ιπποσύνης. Συμπέρανε αμέσως πως κάποια δεσποινίδα της δούκισσας ήταν ερωτευμένη μαζί του και πως η σεμνότητά της την ανάγκαζε να κρατά κρυφό το πάθος της. Έτρεμε μήπως λυγίσει και πήρε μέσα του τη σταθερή απόφαση να μην ενδώσει. Αφού σύστησε με όλη τη δύναμη της ψυχής του τον εαυτό του στην κυρά του, τη Δουλτσινέα, αποφάσισε να ακούσει τη μουσική· και για να τους δείξει πως ήταν εκεί, έβγαλε ένα ψεύτικο φτάρνισμα, πράγμα που χαροποίησε πολύ τις δεσποινίδες, γιατί αυτό ακριβώς ήθελαν: να τους ακούσει ο Δον Κιχώτης. Έτσι, αφού κούρδισε την άρπα, η Αλτισιδώρα πέρασε το χέρι της πάνω από τις χορδές και άρχισε αυτή την μπαλάντα:

Ω εσύ που είσαι πάνω στο κρεβάτι, ανάμεσα στα λινά σεντόνια, ξαπλωμένος εκεί από τη νύχτα ως το πρωί, με τα πόδια τεντωμένα, βυθισμένος στον ύπνο·

Ω εσύ, ο πιο ανδρείος ιππότης απ’ όλη τη φημισμένη ράτσα της Μάντσας, πιο πλούσιος σε αγνότητα και αρετή κι από το

χρυσάφι της Αραβίας·

Άκουσε μια βασανισμένη κόρη, ώριμη πια μα κακορίζικη· γιατί οι δυο σου ήλιοι άναψαν φωτιά μέσα στην καρδιά της.

Γυρνάς τον κόσμο κυνηγώντας περιπέτειες και σκορπίζεις δυστυχία στους άλλους· πληγές μοιράζεις παντού, μα αχ, το βάλσαμο για να τις γιατρέψεις το κρατάς πίσω.

Πες μου, γενναίε νέε, κι ο Θεός ας ευλογεί τα έργα σου: το φως το πρωτοείδες μέσα στις άμμους της Λιβύης ή στους βράχους της Jaca;

Σε θήλασαν φολιδωτά φίδια; Ποιος σε μεγάλωσε όταν ήσουν βρέφος; Σε λίκνισαν σε άγριο δάσος ή σε σκοτεινή σπηλιά του βουνού;

Η Dulcinea έχει κάθε λόγο να καμαρώνει, αυτή η στρουμπουλή και ζωηρή κοπέλα· γιατί μόνο εκείνη κατάφερε να ημερέψει έναν άγριο τίγρη.

Και γι' αυτό θα μείνει ξακουστή από τον Tagus ως τον Jarama, από τον Manzanares ως τον Genil, από τον Duero ως τον Arlanza.

Πόσο θα ήθελα να αλλάξω θέση μαζί της, και θα έδινα μαζί κι ένα μεσοφόρι, το καλύτερο και πιο όμορφο που έχω, όλο στολισμένο με χρυσό γαλόνι.

Αχ, να ήμουν εγώ η τυχερή που θα έκλειναν στην αγκαλιά της τα δυνατά σου χέρια, ή έστω να καθόμουν δίπλα στο κρεβάτι σου και να σου ξύνω το σκονισμένο κεφάλι!

Παραληρώ· τέτοιες χάρες είναι ανάξιο για μένα ακόμη και να τις ποθώ. Θα μου έφτανε και μόνο να σου γαργαλώ τα πόδια, τόσο ταπεινή είμαι.

Τι σκουφιά, τι παντόφλες με ασημένια κορδόνια θα σου χάριζα! Τι βράκες από δαμασκηνό ύφασμα θα σου έφτιαχνα, τι εκλεκτές μακριές κάπες από φίνο λινό!

Και θα σου έδινα μαργαριτάρια τόσο μεγάλα όσο οι βελανιδόκομποι· τόσο ασύγκριτα μεγάλα, που το καθένα θα μπορούσε κάλλιστα να λέγεται το μεγάλο «Μοναχό».

Μαντσεγανέ Νέρων, μη ρίχνεις το βλέμμα σου από τον Ταρπήιο Βράχο σου πάνω σ' αυτή την καρδιά που καίγεται, και μην προσθέτεις κι άλλο καύσιμο στην οργή σου.

Είμαι παρθένα, τρυφερή και νέα, δεν έχω κλείσει ακόμη τα δεκαπέντε· μόλις πριν από τρεις μήνες πέρασα τα δεκατέσσερα, το ορκίζομαι στην ψυχή μου.

Δεν κουτσαίνω ούτε σέρνω το πόδι μου, δεν έχω πάνω μου κανένα ψεγάδι, και όταν περπατώ οι κρινένιες μου μπούκλες σέρνονται στο χώμα.

Κι ας είναι η μύτη μου κάπως πλακουτσή, κι ας είναι το στόμα μου φαρδύ, τα δόντια μου, σαν τοπάζια, υψώνουν την ομορφιά μου ως τον ουρανό.

Ξέρεις πως η φωνή μου είναι γλυκιά — αν βέβαια μπεις στον κόπο να την ακούσεις· και το κορμί μου είναι πλασμένο σε ανάστημα λίγο πιο κάτω από το μέσο.

Όλα αυτά τα κάλλη, και πολλά ακόμη, είναι δικά σου, λάφυρα για το δόρυ και το τόξο σου· είμαι μια δεσποινίδα αυτού του σπιτιού, και με λένε Altisidora.

p44c.jpg (266K)

Πλήρες μέγεθος

Εδώ τελείωσε το τραγούδι της ερωτοχτυπημένης Αλτισιδόρας, και ο θερμά πολιορκημένος Δον Κιχώτης άρχισε να ανησυχεί. Με έναν βαθύ αναστεναγμό είπε μέσα του: «Αχ, να 'μαι τόσο άτυχος ιππότης, που καμιά δεσποινίδα δεν με βλέπει χωρίς να με ερωτεύεται! Αχ, και η ασύγκριτη Δουλτσινέα να είναι τόσο δυστυχισμένη, που δεν την αφήνουν να χαρεί ήσυχα τη μοναδική μου αφοσίωση! Τι θέλετε απ' αυτήν, βασίλισσες; Γιατί την καταδιώκετε, αυτοκράτειρες; Γιατί την κυνηγάτε, παρθένες δεκατεσσάρων και δεκαπέντε χρονών; Αφήστε τη δύστυχη να θριαμβεύει, να χαίρεται και να καμαρώνει για το δώρο που της έκανε ο έρωτας, παραδίδοντάς της την καρδιά μου και χαρίζοντάς της την ψυχή μου. Εσείς, ερωτοχτυπημένο πλήθος, να ξέρετε πως μόνο για τη Δουλτσινέα είμαι ζυμάρι και ζαχαρόπαστα· για όλες τις άλλες είμαι πυρόλιθος. Για εκείνη είμαι μέλι, για σας αλόη. Για μένα μόνο η Δουλτσινέα είναι όμορφη, σοφή, ενάρετη, χαριτωμένη και αρχοντικής καταγωγής· όλες οι άλλες είναι άσχημες, ανόητες, επιπόλαιες και ταπεινής γενιάς. Η φύση με έστειλε στον κόσμο για να ανήκω σ' εκείνη και σε καμιά άλλη. Η Αλτισιδόρα ας κλαίει ή ας τραγουδά, η κυρία για χάρη της οποίας με ξυλοφόρτωσαν στο κάστρο του μαγεμένου Μαυριτανού ας απελπίζεται όσο θέλει, όμως εγώ πρέπει να είμαι της Δουλτσινέας, βραστός ή ψητός, αγνός, ευγενικός και αγνός, παρά όλες τις μαγικές

δυνάμεις της γης.» Και μ' αυτά έκλεισε το παράθυρο με πάταγο και, τόσο κακόκεφος και ταραγμένος σαν να του είχε συμβεί κάποια μεγάλη συμφορά, ξάπλωσε στο κρεβάτι του. Εκεί θα τον αφήσουμε προς το παρόν, γιατί τώρα ζητά την προσοχή μας ο μεγάλος Σάντσο Πάνθα, που ετοιμάζεται να αναλάβει τη φημισμένη του διακυβέρνηση.

p44e.jpg (145K)

Πλήρες μέγεθος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XLV. ΠΩΣ Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΘΑ ΑΝΕΛΑΒΕ ΤΗ ΝΗΣΟ ΤΟΥ ΚΑΙ ΠΩΣ ΕΚΑΝΕ ΤΗΝ ΑΡΧΗ ΣΤΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΗΣ

p45a.jpg (141K)

Πλήρες μέγεθος

Ω αιώνιε ανακαλυπτή των αντίποδων, δάδα του κόσμου, μάτι του ουρανού, γλυκέ ξεσηκωτή των νεροκουβαλητών! Εδώ Θυμβραίος, εκεί Φοίβος, πότε τοξότης, πότε γιατρός, πατέρας της ποίησης, εφευρέτης της μουσικής· εσύ που πάντα ανατέλλεις και, όσο κι αν φαίνεται αλλιώς, ποτέ δεν δύεις! Σε σένα, ω Ήλιε, με τη βοήθεια του οποίου ο άνθρωπος γεννά άνθρωπο, σε σένα προσφεύγω, για να με βοηθήσεις και να φωτίσεις το σκοτάδι του νου μου, ώστε να μπορέσω να συνεχίσω και να αφηγηθώ με σχολαστική ακρίβεια τη μεγάλη διακυβέρνηση του Σάντσο Πάνθα· γιατί χωρίς εσένα νιώθω αδύναμος, εξαντλημένος και αβέβαιος.

Για να μπούμε λοιπόν στο θέμα: ο Σάντσο, μαζί με όλη τη συνοδεία του, έφτασε σ' ένα χωριό περίπου χιλίων κατοίκων,

από τα μεγαλύτερα που είχε στην κατοχή του ο δούκας. Του είπαν πως λεγόταν το νησί της Μπαρατάρια, είτε επειδή το ίδιο το χωριό λεγόταν Μπαρατάριο είτε εξαιτίας του αστείου με το οποίο του είχαν παραχωρήσει τη διακυβέρνησή του. Μόλις έφτασε στις πύλες της πόλης, που ήταν οχυρωμένη με τείχη, βγήκαν να τον υποδεχτούν οι άρχοντες του τόπου, οι καμπάνες χτύπησαν χαρμόσυνα και οι κάτοικοι έδειχναν με κάθε τρόπο τη γενική τους ικανοποίηση. Με μεγάλη επισημότητα τον οδήγησαν στην κεντρική εκκλησία για να ευχαριστήσει τον Θεό, κι έπειτα, με κωμικοτελετουργικές διαδικασίες, του παρέδωσαν τα κλειδιά της πόλης και τον αναγνώρισαν ως ισόβιο κυβερνήτη του νησιού της Μπαρατάρια. Η φορεσιά, τα γένια και η κοντή, παχουλή κορμοστασιά του νέου κυβερνήτη άφησαν άφωνους όλους όσοι δεν ήξεραν το μυστικό, αλλά και όσους το ήξεραν — και δεν ήταν λίγοι. Τέλος, βγάζοντάς τον από την εκκλησία, τον οδήγησαν στην έδρα της δικαιοσύνης και τον κάθισαν εκεί, και ο οικονόμος του δούκα του είπε: «Είναι παλιό έθιμο σ' αυτό το νησί, κύριε κυβερνήτα, όποιος έρχεται να αναλάβει αυτή τη φημισμένη νήσο να πρέπει να απαντήσει σε μια ερώτηση που θα του τεθεί, και η οποία οφείλει να είναι κάπως μπερδεμένη και δύσκολη· κι από την απάντησή του ο λαός κρίνει το μυαλό του νέου του κυβερνήτη και, ανάλογα, χαίρεται για τον ερχομό του ή τον θρηνεί.»

Όση ώρα ο οικονόμος έβγαζε αυτόν τον λόγο, ο Σάντσο κοίταζε κάτι μεγάλα γράμματα γραμμένα στον τοίχο απέναντι από τη θέση του και, επειδή δεν ήξερε να διαβάζει, ρώτησε τι ήταν αυτό που είχαν ζωγραφίσει εκεί. Του απάντησαν: «Κύριε, εκεί είναι γραμμένη και καταχωρισμένη η μέρα που η αφεντιά

σας ανέλαβε αυτό το νησί, και η επιγραφή λέει: “Σήμερα, τάδε του τάδε μήνα και έτους, ο κύριος Δον Σάντσο Πάνθα ανέλαβε αυτό το νησί· να το χαίρεται για πολλά χρόνια.”»

«Και ποιον λένε Δον Σάντσο Πάνθα;» ρώτησε ο Σάντσο.

«Εσάς, αφεντιά σας», απάντησε ο οικονόμος· «γιατί κανένας άλλος Πάνθα, εκτός από εκείνον που κάθεται τώρα σ’ αυτή την καρέκλα, δεν έχει πατήσει ποτέ σ’ αυτό το νησί.»

«Λοιπόν, να σου πω, αδερφέ», είπε ο Σάντσο, «εγώ δεν έχω κανένα “Δον”, ούτε είχε ποτέ κανείς από το σόι μου. Με λένε σκέτο Σάντσο Πάνθα, και Σάντσο έλεγαν τον πατέρα μου, και Σάντσο τον παππού μου, και όλοι τους ήταν Πάνθα, χωρίς Δον και Δόνια κολλημένα μπροστά. Υποψιάζομαι πως σ’ αυτό το νησί υπάρχουν περισσότεροι Δον παρά πέτρες. Αλλά τέλος πάντων· ο Θεός ξέρει τι θέλω να πω, και ίσως, αν κρατήσει η διοίκησή μου τέσσερις μέρες, να ξεριζώσω όλους αυτούς τους Δον, που πρέπει να είναι τόσο ενοχλητικοί όσο τα σκνίπια, έτσι πολλοί που είναι. Ας συνεχίσει ο μαγιορδόμος την ερώτησή του, κι εγώ θα απαντήσω όσο καλύτερα μπορώ, είτε ο κόσμος στενοχωριέται είτε όχι.»

Εκείνη ακριβώς τη στιγμή μπήκαν στο δικαστήριο δυο γέροι· ο ένας κρατούσε ένα μπαστούνι σαν μαγκούρα, και ο άλλος, που δεν είχε μπαστούνι, είπε: «Κύριε, πριν από καιρό δάνεισα σ’ αυτόν τον καλό άνθρωπο δέκα χρυσά στέμματα, για να τον εξυπηρετήσω και να του κάνω καλό, με τον όρο να μου τα επιστρέψει όποτε του τα ζητούσα. Πέρασε πολύς καιρός ώσπου να του τα ζητήσω, γιατί δεν ήθελα να τον φέρω σε μεγαλύτερη στενοχώρια για να τα γυρίσει απ’ όση είχε όταν

του τα δάνεισα. Όμως, βλέποντας πως άρχισε να αμελεί την πληρωμή, του τα ζήτησα μία και πολλές φορές· και όχι μόνο δεν μου τα επιστρέφει, αλλά αρνείται κιόλας πως μου τα χρωστάει, και λέει ότι ποτέ δεν του δάνεισα τέτοια στέμματα· ή, αν του τα δάνεισα, ότι μου τα ξεπλήρωσε. Κι εγώ δεν έχω μάρτυρες ούτε για το δάνειο ούτε για την αποπληρωμή, γιατί ποτέ δεν μου τα πλήρωσε. Ζητώ από την αφεντιά σας να τον βάλετε να ορκιστεί· κι αν ορκιστεί πως μου τα επέστρεψε, του χαρίζω το χρέος εδώ, μπροστά στον Θεό.»

p45b.jpg (400K)

Πλήρες μέγεθος

«Τι έχεις να πεις γι' αυτό, καλέ γέροντα, εσύ με το μπαστούνι;» είπε ο Σάντσο.

Κι ο γέρος απάντησε: «Παραδέχομαι, κύριε, πως μου τα δάνεισε· αλλά ας χαμηλώσει η αφεντιά σας το ραβδί σας, κι αφού το αφήνει στον όρκο μου, θα ορκιστώ πως του τα επέστρεψα και τον ξεπλήρωσα πραγματικά και αληθινά.»

Ο κυβερνήτης χαμήλωσε το ραβδί, και τότε ο γέρος με το μπαστούνι το έδωσε στον άλλο γέρο να του το κρατήσει όσο ορκιζόταν, σαν να τον εμπόδιζε. Ύστερα ακούμπησε το χέρι του στον σταυρό του ραβδιού και είπε πως ήταν αλήθεια ότι τα δέκα στέμματα που του ζητούσαν τού είχαν δοθεί ως δάνειο· αλλά ότι με το ίδιο του το χέρι τα είχε επιστρέψει στο χέρι του άλλου, κι εκείνος, επειδή δεν το θυμόταν, του τα ζητούσε συνεχώς.

Μόλις το είδε αυτό, ο μεγάλος κυβερνήτης ρώτησε τον δανειστή τι είχε να απαντήσει σε όσα έλεγε ο αντίδικός του. Εκείνος είπε πως, χωρίς αμφιβολία, ο οφειλέτης του έλεγε την αλήθεια, γιατί τον θεωρούσε τίμιο άνθρωπο και καλό χριστιανό, και πως μάλλον ο ίδιος είχε ξεχάσει πότε και με ποιον τρόπο του είχε επιστρέψει τα στέμματα· γι' αυτό και από εκείνη τη στιγμή δεν θα του ζητούσε πια τίποτα.

Ο οφειλέτης ξαναπήρε το ραβδί του και, σκύβοντας το κεφάλι, βγήκε από το δικαστήριο. Ο Σάντσο το πρόσεξε αυτό, όπως και το ότι έφευγε χωρίς να πει άλλη λέξη, αλλά και την παραίτηση του ενάγοντα. Έσκυψε τότε το κεφάλι στο στήθος του και έμεινε για λίγο βυθισμένος στις σκέψεις του, με τον δείκτη του δεξιού του χεριού στο μέτωπο και στη μύτη. Ύστερα σήκωσε το κεφάλι και διέταξε να φωνάξουν πίσω τον γέρο με το ραβδί, γιατί είχε ήδη απομακρυνθεί. Τον έφεραν πίσω, και μόλις τον είδε ο Σάντσο είπε: «Καλέ μου άνθρωπε, δώσε μου εκείνο το ραβδί, γιατί το θέλω.»

«Με μεγάλη μου χαρά», είπε ο γέρος. «Ορίστε, señor», και του το έδωσε στο χέρι.

Ο Σάντσο το πήρε και, δίνοντάς το στον άλλο γέρο, του είπε: «Πήγαινε, και ο Θεός μαζί σου· τώρα πια έχεις πληρωθεί.»

«Εγώ, señor;» αποκρίθηκε ο γέρος. «Μα είναι δυνατόν αυτό το μπαστούνι να αξίζει δέκα χρυσά στέμματα;»

«Ναι», είπε ο κυβερνήτης, «κι αν δεν είναι έτσι, τότε είμαι ο μεγαλύτερος ανόητος του κόσμου. Τώρα θα δείτε αν έχω το μυαλό που χρειάζεται για να κυβερνήσω ολόκληρο βασίλειο». Και διέταξε να σπάσουν το μπαστούνι στα δύο, εκεί μπροστά

σε όλους. Έτσι κι έγινε, και στη μέση του βρήκαν δέκα χρυσές κορώνες. Όλοι έμειναν κατάπληκτοι και άρχισαν να βλέπουν τον κυβερνήτη σαν άλλον Σολομώντα. Τον ρώτησαν πώς κατάλαβε ότι οι δέκα κορώνες ήταν μέσα στο μπαστούνι, κι εκείνος απάντησε πως πρόσεξε ότι ο γέρος που ορκιζόταν έδωσε το ραβδί στον αντίδικό του την ώρα που έδινε τον όρκο και ορκίστηκε ότι πράγματι και αληθινά του είχε δώσει τις κορώνες· και μόλις τελείωσε τον όρκο, ζήτησε αμέσως πίσω το μπαστούνι. Τότε του μπήκε η ιδέα ότι το ποσό που ζητούσαν βρισκόταν κρυμμένο μέσα του. Κι από αυτό, είπε, φαίνεται πως ο Θεός καμιά φορά καθοδηγεί όσους κυβερνούν στις κρίσεις τους, ακόμα κι όταν είναι ανόητοι. Άλλωστε, είχε ακούσει και τον εφημέριο του χωριού του να αναφέρει μια παρόμοια υπόθεση· και είχε τόσο καλή μνήμη, που αν δεν ξεχνούσε όλα όσα ήθελε να θυμάται, δεν θα υπήρχε σε όλο το νησί άλλη σαν τη δική του. Με λίγα λόγια, οι δυο γέροι έφυγαν, ο ένας ντροπιασμένος κι ο άλλος πανευτυχής. Όλοι όσοι ήταν παρόντες είχαν μείνει άφωνοι, και εκείνος που κατέγραφε τα λόγια, τα έργα και τις κινήσεις του Σάντσο δεν μπορούσε να αποφασίσει αν έπρεπε να τον θεωρήσει και να τον γράψει ως ανόητο ή ως άνθρωπο με φρόνηση.

Μόλις τελείωσε κι αυτή η υπόθεση, μπήκε στο δικαστήριο μια γυναίκα που κρατούσε σφιχτά έναν άντρα ντυμένο σαν εύπορο έμπορο βοδιών. Προχώρησε μπροστά φωνάζοντας δυνατά: «Δικαιοσύνη, κύριε κυβερνήτη, δικαιοσύνη! Κι αν δεν τη βρω στη γη, θα πάω να τη γυρέψω στον ουρανό. Κύριε κυβερνήτη της ψυχής μου, αυτός ο παλιάνθρωπος με άρπαξε εδώ, καταμεσής στα χωράφια, και φέρθηκε στο σώμα μου σαν να ήταν ένα βρόμικο πανί. Και, αλίμονο, μου πήρε αυτό που

κρατούσα φυλαγμένο είκοσι τρία χρόνια και παραπάνω, υπερασπίζοντάς το από Μουσουλμάνους και Χριστιανούς, ντόπιους και ξένους. Κι εγώ πάντα στερεή σαν βελανιδιά και αγνή σαν σαλαμάνδρα μέσα στη φωτιά, ή σαν μαλλί ανάμεσα στ' αγκάθια—για να 'ρθει τώρα αυτός ο καλός κύριος με τα καθαρά του χέρια να με αγγίξει!»

«Μένει να αποδειχτεί αν αυτός ο λεβέντης έχει πράγματι καθαρά χέρια ή όχι», είπε ο Σάντσο· και γυρίζοντας προς τον άντρα, τον ρώτησε τι είχε να πει ως απάντηση στην κατηγορία της γυναίκας.

Εκείνος, τελείως ταραγμένος, απάντησε: «Κύριοι, είμαι φτωχός έμπορος γουρουνιών, και σήμερα το πρωί έφυγα από το χωριό για να πουλήσω —με το συμπάθιο— τέσσερα γουρούνια. Ανάμεσα σε τέλη και αρπαχτές, μου πήραν σχεδόν όλη την αξία τους. Καθώς γύριζα στο χωριό μου, συνάντησα στον δρόμο αυτή την καλή κυρά, και ο διάβολος, που τα κάνει όλα άνω κάτω, μας έμπλεξε μαζί. Την πλήρωσα κανονικά, αλλά εκείνη δεν έμεινε ικανοποιημένη· με άρπαξε και δεν με άφησε στιγμή, ώσπου με έφερε εδώ. Λέει πως της επιτέθηκα με τη βία, αλλά λέει ψέματα, το ορκίζομαι — ή είμαι έτοιμος να το ορκιστώ. Κι αυτή είναι όλη η αλήθεια, μέχρι την τελευταία της λέξη.»

Τότε ο κυβερνήτης τον ρώτησε αν είχε πάνω του καθόλου ασημένια χρήματα. Εκείνος είπε πως είχε γύρω στα είκοσι δουκάτα, σε ένα δερμάτινο πουγκί που το κρατούσε στον κόρφο του. Ο κυβερνήτης τού είπε να το βγάλει και να το δώσει στην παραπονούμενη. Εκείνος υπάκουσε τρέμοντας. Η γυναίκα το πήρε και, αφού έκανε χίλιες υποκλίσεις σε όλους

και παρακαλούσε τον Θεό να χαρίζει μακροζωία και υγεία στον κύριο κυβερνήτη, που έδειχνε τέτοια φροντίδα για δυστυχισμένες ορφανές και παρθένες, βγήκε βιαστικά από το δικαστήριο κρατώντας το πουγκί με τα δυο της χέρια — όχι όμως πριν κοιτάξει αν τα χρήματα μέσα ήταν πράγματι ασημένια.

Μόλις έφυγε, ο Σάντσο είπε στον έμπορο βοοειδών, που ήδη είχε δάκρυα στα μάτια και με το βλέμμα και την καρδιά του ακολουθούσε το πουγκί του: «Καλέ μου άνθρωπε, τρέξε πίσω από εκείνη τη γυναίκα και πάρε της το πουγκί, ακόμα και με τη βία αν χρειαστεί, και φέρ' το πάλι εδώ.» Και δεν το είπε σε κανέναν κουτό ή κουφό, γιατί ο άνθρωπος πετάχτηκε σαν αστραπή και έτρεξε να κάνει ό,τι του είπε.

Όλοι οι παρευρισκόμενοι περίμεναν με αγωνία να δουν πώς θα τελείωνε η υπόθεση, και σε λίγο ο άντρας και η γυναίκα γύρισαν πίσω, πιασμένοι ακόμα πιο σφιχτά από πριν. Εκείνη είχε σηκώσει το μεσοφόρι της και κρατούσε το πουγκί στον κόρφο του, ενώ εκείνος πάλευε με όλες του τις δυνάμεις να της το πάρει, αλλά μάταια — τόσο γερή ήταν η άμυνά της. Και όλη την ώρα φώναζε: «Δικαιοσύνη από τον Θεό και από τον κόσμο! Κοιτάξτε εδώ, κύριε κυβερνήτη, το θράσος και την ξεδιαντροπιά αυτού του παλιάνθρωπου, που μέσα στην πόλη, μες στη μέση του δρόμου, θέλησε να μου πάρει το πουγκί που η αφεντιά σας τον πρόσταξε να μου δώσει.»

«Και σου το πήρε;» ρώτησε ο κυβερνήτης.

«Πάρ' το!» είπε η γυναίκα. «Θα άφηνα πιο εύκολα να μου πάρουν τη ζωή παρά το πουγκί. Ωραίο παιδί θα ήμουν εγώ!

Άλλη γάτα πρέπει να μου πετάξουν στα μούτρα, όχι εκείνον τον κακομοίρη τον ψωραλέο παλιάνθρωπο. Ούτε τανάλιες και σφυριά, ούτε κόπανοι και καλέμια δεν θα μου το έβγαζαν από το χέρι· ούτε καν νύχια λιονταριού. Πρώτα η ψυχή από το σώμα μου!»

«Έχει δίκιο», είπε ο άντρας. «Ομολογώ πως νικήθηκα και δεν μπορώ να κάνω τίποτα· παραδέχομαι πως δεν έχω τη δύναμη να της το πάρω»· και την άφησε.

Τότε ο κυβερνήτης είπε στη γυναίκα: «Για να δω αυτό το πουγκί, καλή μου και γεροδεμένη φίλη». Εκείνη του το έδωσε αμέσως, κι ο κυβερνήτης το επέστρεψε στον άντρα. Ύστερα είπε στην αβίαστη κυρά της βίας: «Αδελφή, αν είχες δείξει τόση, ή έστω τη μισή, αποφασιστικότητα και δύναμη για να υπερασπιστείς το σώμα σου όση έδειξες για να υπερασπιστείς αυτό το πουγκί, ούτε η δύναμη του Ηρακλή δεν θα μπορούσε να σε λυγίσει. Άντε, φύγε, και ο Θεός μαζί σου — και κακή τύχη να σε βρει — και να μη φανείς πουθενά σε όλο αυτό το νησί, ούτε σε ακτίνα έξι λευγών γύρω του, αλλιώς σε περιμένουν διακόσιες μαστιγιές. Φύγε αμέσως, σου λέω, ξεδιάντροπη, απατεώνισσα στρίγγλα.»

Η γυναίκα τα έχασε, έσκυψε το κεφάλι και έφυγε καταστενοχωρημένη. Και ο κυβερνήτης είπε στον άντρα: «Τίμιε άνθρωπε, πήγαινε σπίτι σου με τα χρήματά σου, και ο Θεός μαζί σου· και στο εξής, αν δεν θέλεις να τα χάσεις, φρόντισε να μη σου μπει στο μυαλό να ζευγαρώνεις με κανέναν». Ο άντρας τον ευχαρίστησε όσο πιο αδέξια μπορούσε και πήρε τον δρόμο του, ενώ οι παρευρισκόμενοι γέμισαν ξανά θαυμασμό για τις κρίσεις και τις αποφάσεις του

νέου τους κυβερνήτη.

Ύστερα παρουσιάστηκαν μπροστά του δυο άντρες: ο ένας φαινόταν αγρεργάτης και ο άλλος ράφτης, γιατί κρατούσε ένα μεγάλο ψαλίδι στο χέρι. Τότε ο ράφτης είπε: «Κύριε κυβερνήτη, εγώ κι αυτός ο εργάτης ερχόμαστε ενώπιόν σας γιατί αυτός ο καλός άνθρωπος ήρθε χτες στο μαγαζί μου —με το συμπάθιο, είμαι κανονικός ράφτης, δόξα τω Θεώ— και μου έδωσε ένα κομμάτι ύφασμα, ρωτώντας με: "Κύριε, φτάνει αυτό το ύφασμα για να μου φτιάξεις ένα σκουφί;" Το μέτρησα και του είπα πως φτάνει. Εκείνος μάλλον υποψιάστηκε —όπως υπέθεσα εγώ, και σωστά υπέθεσα— ότι ήθελα να του κλέψω λίγο από το ύφασμα, παρασυρμένος από τη δική του πονηριά και από τη κακή φήμη που έχουν οι ράφτες· κι έτσι μου είπε να δω μήπως φτάνει για δύο. Κατάλαβα πού το πήγαινε και του είπα "ναι". Εκείνος, επιμένοντας στην αρχική του άτιμη σκέψη, συνέχισε να προσθέτει σκουφί στο σκουφί, κι εγώ να απαντώ "ναι" κάθε φορά, ώσπου φτάσαμε στα πέντε. Μόλις τώρα ήρθε να τα πάρει· εγώ του τα έδωσα, αλλά αυτός δεν θέλει να με πληρώσει για τη δουλειά. Αντίθετα, ζητάει να τον πληρώσω εγώ ή αλλιώς να του επιστρέψω το ύφασμά του.»

«Είναι αλήθεια όλα αυτά, αδερφέ;» είπε ο Σάντσο.

«Ναι», απάντησε ο άντρας· «αλλά ας τον βάλει η αφεντιά σας να δείξει τα πέντε σκουφιά που μου έφτιαξε.»

«Με μεγάλη μου χαρά», είπε ο ράφτης· και βγάζοντας το χέρι του από κάτω από τον μανδύα του, έδειξε πέντε σκουφιά περασμένα στα πέντε δάχτυλά του και είπε: «Να τα σκουφιά που ζητά αυτός ο καλός άνθρωπος· και μα τον Θεό και στη

συνείδησή μου, δεν μου έμεινε ούτε ψίχουλο ύφασμα. Κι αν θέλετε, ας εξετάσουν τη δουλειά οι επιθεωρητές της συντεχνίας.»

Όλοι οι παρόντες γέλασαν με το πλήθος των σκουφιών και με την παραξενιά της υπόθεσης. Ο Σάντσο έμεινε για λίγο σκεφτικός και ύστερα είπε: «Μου φαίνεται πως εδώ δεν χρειάζονται μακροσκελείς αγορεύσεις· αρκεί μια τίμια, απλή κρίση. Η απόφασή μου λοιπόν είναι η εξής: ο ράφτης να χάσει την αμοιβή για τη δουλειά του, ο εργάτης το ύφασμά του, και τα σκουφιά να δοθούν στους φυλακισμένους της φυλακής. Κι ως εδώ να τελειώνει η υπόθεση.»

Αν η προηγούμενη απόφαση για το πουγκί του εμπόρου βοδιών είχε προκαλέσει τον θαυμασμό των παρευρισκομένων, αυτή εδώ τους έκανε να ξεσπάσουν στα γέλια· παρ' όλα αυτά, οι διαταγές του κυβερνήτη εκτελέστηκαν κανονικά. Όλα αυτά, αφού τα κατέγραψε ο χρονικογράφος του, στάλθηκαν αμέσως στον δούκα, που τα περίμενε με μεγάλη ανυπομονησία· κι εδώ ας αφήσουμε τον καλό Σάντσο, γιατί ο κύριός του, βαθιά ταραγμένος από τη μουσική της Αλτισιδόρας, έχει τώρα πιο επείγουσα αξίωση στην προσοχή μας.

p45e.jpg (11K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XLVI. ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΡΟΜΕΡΟ ΤΡΟΜΟ ΑΠΟ ΚΟΥΔΟΥΝΙ ΚΑΙ ΓΑΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΑΘΕ Ο ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥ ΕΡΩΤΕΜΕΝΟΥ ΦΛΕΡΤ ΤΗΣ ΑΛΤΙΣΙΔΟΡΑΣ

p46a.jpg (58K)

Πλήρες μέγεθος

Αφήσαμε τον Δον Κιχώτη βυθισμένο στις σκέψεις που του είχε γεννήσει η μουσική της ερωτευμένης κόρης, της Αλτισιδόρας. Πήγε για ύπνο μαζί τους, μα εκείνες, σαν ψύλλοι, δεν τον άφηναν ούτε να κοιμηθεί ούτε να ησυχάσει στιγμή· και σαν να μην έφτανε αυτό, τον βασάνιζαν και οι ξηλωμένες βελονιές από τις κάλτσες του. Όμως ο Χρόνος τρέχει γρήγορα και τίποτα δεν μπορεί να τον σταματήσει· έτσι, καβάλα στις ώρες, έφερε πολύ σύντομα το πρωί. Μόλις το είδε αυτό ο Δον Κιχώτης, σηκώθηκε από το μαλακό πούπουλο και, δίχως την παραμικρή νωθρότητα, φόρεσε το δέρμανο σύνολό του και τις μπότες του ταξιδιού, για να κρύψει τη συμφορά των καλτσών του. Έριξε πάνω του το κόκκινο μανδύα του, έβαλε στο κεφάλι του μια πράσινη βελούδινη μοντέρα με ασημένιο γείσο, πέρασε στον ώμο του τον ζωστήρα με το καλό, κοφτερό σπαθί του, πήρε ένα μεγάλο κομποσκοίνι που κουβαλούσε πάντα μαζί του και, με ύφος γεμάτο επισημότητα και βήμα μετρημένο, κατευθύνθηκε προς τον προθάλαμο, όπου ο δούκας και η δούκισσα ήταν ήδη ντυμένοι και τον περίμεναν. Όμως, καθώς περνούσε από μια γαλαρία, η Αλτισιδόρα και η άλλη δεσποινίδα, φίλη της, του είχαν στήσει καρτέρι· και μόλις η Αλτισιδόρα τον είδε, έκανε πως λιποθυμά, ενώ η φίλη της την έπιασε στην αγκαλιά της και άρχισε βιαστικά να της λύνει το μπούστο του φορέματός της.

Ο Δον Κιχώτης το παρατήρησε και, πλησιάζοντάς τες, είπε: «Ξέρω πολύ καλά από πού προέρχεται αυτή η κρίση.»

«Εγώ δεν ξέρω από πού προέρχεται», απάντησε η φίλη, «γιατί η Αλτισιδόρα είναι η πιο γερή κοπέλα σε όλο αυτό το σπίτι, και όσο τη γνωρίζω δεν την έχω ακούσει ποτέ να παραπονιέται.

Κατάρα σε όλους τους περιπλανώμενους ιππότες του κόσμου, αν είναι όλοι τους τόσο αχάριστοι! Φύγετε, κύριε Δον Κιχώτη· γιατί αυτό το καημένο το παιδί δεν θα συνέλθει όσο είστε εδώ.»

p46b.jpg (320K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Δον Κιχώτης της απάντησε: «Κάντε μου τη χάρη, señora, να βάλουν απόψε ένα λαούτο στο δωμάτιό μου· κι εγώ θα παρηγορήσω αυτή τη δύστυχη κόρη όσο καλύτερα μπορώ· γιατί στα πρώτα στάδια του έρωτα, η γρήγορη απομυθοποίηση είναι δοκιμασμένο γιατρικό». Και μ' αυτά αποσύρθηκε, για να μην τον προσέξει κανείς που τυχόν τον έβλεπε εκεί.

Μόλις είχε φύγει, όταν η Αλτισιδόρα, συνέρχοντας από τη λιποθυμία της, είπε στη συντρόφισσά της: «Το λαούτο πρέπει να μείνει, γιατί ο Δον Κιχώτης σίγουρα σκοπεύει να μας χαρίσει λίγη μουσική· και αφού θα είναι δική του, δεν θα είναι κακή».

Πήγαν αμέσως να πουν στη δούκισσα τι συνέβαινε και ότι ο Δον Κιχώτης είχε ζητήσει λαούτο· κι εκείνη, ενθουσιασμένη όσο δεν έπαιρνε άλλο, συνεννοήθηκε με τον δούκα και με τις δυο δεσποινίδες της να του σκαρώσουν ένα αστείο, διασκεδαστικό αλλά ακίνδυνο. Μέσα σε μεγάλα κέφια περίμεναν να νυχτώσει, κι η νύχτα ήρθε γρήγορα, όπως είχε περάσει και η μέρα· όσο για τη μέρα, ο δούκας και η δούκισσα την πέρασαν σε απολαυστική συζήτηση με τον Δον Κιχώτη.

Όταν πήγε έντεκα, ο Δον Κιχώτης βρήκε στο δωμάτιό του μια κιθάρα. Τη δοκίμασε, άνοιξε το παράθυρο και είδε πως κάποιοι περπατούσαν στον κήπο· αφού πέρασε τα δάχτυλά του πάνω από τα τάστα και την κούρδισε όσο καλύτερα μπορούσε, έφτυσε, καθάρισε τον λαιμό του και ύστερα, με φωνή λίγο βραχνή αλλά γεμάτη, τραγούδησε την ακόλουθη μπαλάντα, που την είχε συνθέσει ο ίδιος εκείνη τη μέρα:

Ο παντοδύναμος Έρωτας ταράζει και μπερδεύει τις καρδιές των κοριτσιών, κι απ' όλα το εργαλείο που πιο πολύ χρησιμοποιεί είναι η αργία.

Το ράψιμο, το κέντημα, κάθε λογής δουλειά, το να έχει κανείς πάντα κάτι να κάνει, είναι το πιο σίγουρο αντίδοτο στο δηλητήριο που στάζει ο Έρωτας.

Και για τις σεμνές κοπέλες που θέλουν να αξιωθούν το όνομα της συζύγου, η σεμνότητα είναι προίκα και μαζί το μεγαλύτερό τους εγκώμιο.

Οι άντρες με φρόνηση και κρίση, οι εύθυμοι αυλικοί και οι γενναίοι ιππότες, με τις ξεδιάντροπες κοπέλες φλερτάρουν, μα τις σεμνές τις παίρνουν γυναίκες. Υπάρχουν πάθη περαστικά, αγάπες της στιγμής, έρωτες που δηλώνονται στα πανδοχεία, έρωτες της αυγής που ως το ηλιοβασίλεμα έχουν κιόλας τελειώσει, όταν ο ταξιδιώτης έχει πάρει πια τον δρόμο του.

Ο έρωτας που ξεσπά γρήγορα κι απότομα, σήμερα εδώ και αύριο χαμένος, περνά, δεν αφήνει πίσω του κανένα ίχνος, δεν χαράζει καμιά εικόνα στην ψυχή.

Ζωγραφιά πάνω σε ζωγραφιά δεν φαίνεται ούτε ξεχωρίζει· όπου μια ομορφιά έχει ήδη κυριαρχήσει, καμιά άλλη δεν μπορεί να ριζώσει.

Τη Δουλτσινέα δελ Τομπόσο την κουβαλώ ζωγραφισμένη στην καρδιά μου· κι από τις πλάκες της δεν θα σβηστεί ποτέ, ποτέ η μορφή της.

Απ' όλα όσα εκτιμώνται περισσότερο στους εραστές, το πιο σπουδαίο είναι η σταθερότητα· μ' αυτήν ο έρωτας κάνει θαύματα και μ' αυτήν τους υψώνει ως τους ουρανούς.

Ο Δον Κιχώτης είχε προχωρήσει αρκετά με το τραγούδι του, ενώ τον άκουγαν ο δούκας, η δούκισσα, η Αλτισιδόρα και σχεδόν όλο το σπιτικό του κάστρου, όταν ξαφνικά, από έναν εξώστη ακριβώς πάνω από το παράθυρό του, κατέβασαν ένα σκοινί με πάνω από εκατό κουδούνια δεμένα πάνω του. Αμέσως μετά άδειασαν κι ένα μεγάλο σακί γεμάτο γάτες, που είχαν κι εκείνες μικρότερα κουδουνάκια δεμένα στις ουρές τους. Ο θόρυβος από τα κουδούνια και τα ουρλιαχτά των γατιών ήταν τόσο τρομερός, που ακόμη και ο δούκας με τη δούκισσα, παρόλο που είχαν σκαρώσει τη φάρσα, τα έχασαν, ενώ ο Δον Κιχώτης έμεινε ακίνητος από τον φόβο. Και σαν να μην έφτανε αυτό, δυο-τρεις από τις γάτες κατάφεραν να μπουν από το κάγκελο στο δωμάτιό του και, τρέχοντας πέρα δώθε, έκαναν τον χώρο να μοιάζει λες και είχε γεμίσει με μια ολόκληρη λεγεώνα διαβόλων. Έσβησαν τα κεριά που έκαιγαν στο δωμάτιο και όρμησαν εδώ κι εκεί ψάχνοντας διέξοδο. Το σκοινί με τα μεγάλα κουδούνια συνέχιζε ασταμάτητα να ανεβοκατεβαίνει, και οι περισσότεροι στο κάστρο, που δεν ήξεραν τι ακριβώς συνέβαινε, είχαν μείνει άφωνοι από την

απορία. Ο Δον Κιχώτης πετάχτηκε όρθιος και, τραβώντας το σπαθί του, άρχισε να χτυπά προς το κάγκελο φωνάζοντας: «Πίσω, κακόβουλοι μάγοι! Πίσω, συρφετός της μαγείας! Εγώ είμαι ο Δον Κιχώτης της Μάντσας, και οι πονηρές σας μηχανορραφίες ούτε με αγγίζουν ούτε έχουν καμιά δύναμη πάνω μου!» Ύστερα στράφηκε στις γάτες που έτρεχαν μέσα στο δωμάτιο και τους κατάφερε αρκετές σπαθιές. Εκείνες όρμησαν προς το κάγκελο και ξέφυγαν από εκεί, εκτός από μία που, στριμωγμένη από τα χτυπήματα του σπαθιού του Δον Κιχώτη, πετάχτηκε στο πρόσωπό του και γαντζώθηκε στη μύτη του με δόντια και νύχια. Ο πόνος ήταν τόσο δυνατός, που άρχισε να ουρλιάζει όσο πιο δυνατά μπορούσε. Ο δούκας και η δούκισσα, ακούγοντάς τον και καταλαβαίνοντας τι είχε συμβεί, έτρεξαν όσο πιο γρήγορα μπορούσαν στο δωμάτιό του. Κι ενώ ο καημένος ο ιππότης πάλευε με όλες του τις δυνάμεις να ξεκολλήσει τη γάτα από το πρόσωπό του, εκείνοι άνοιξαν την πόρτα με αντικλείδι, μπήκαν μέσα με φώτα και αντίκρισαν αυτή την άνιση μάχη. Ο δούκας όρμησε να χωρίσει τους αντιπάλους, αλλά ο Δον Κιχώτης φώναξε δυνατά: «Κανείς να μην τον πάρει από πάνω μου! Αφήστε με μόνο μου, σώμα με σώμα με αυτόν τον δαίμονα, αυτόν τον μάγο, αυτόν τον γητευτή! Θα του δείξω εγώ, ο ίδιος, ποιος είναι ο Δον Κιχώτης της Μάντσας!» Η γάτα όμως δεν έδινε καμία σημασία στις απειλές του· αγρίευε και κρατιόταν γερά. Τελικά ο δούκας την άρπαξε, την ξεκόλλησε και την πέταξε έξω από το παράθυρο. Ο Δον Κιχώτης έμεινε με το πρόσωπό του γεμάτο τρύπες σαν κόσκινο και με τη μύτη του σε κακά χάλια, και ήταν έξαλλος που δεν τον άφησαν να τελειώσει τη μάχη που έδινε τόσο γενναία με εκείνον τον παλιάνθρωπο μάγο. Έστειλαν να

φέρουν βαλσαμόλαδο, και η ίδια η Αλτισιδόρα, με τα όμορφα χέρια της, του έδεσε όλες τις πληγές. Κι ενώ το έκανε, του είπε χαμηλόφωνα: «Όλα αυτά τα έπαθες, σκληρόκαρδε ιππότη, για την αμαρτία της αναλγησίας και της ξεροκεφαλιάς σου· και μακάρι ο Θεός να κάνει τον ιπποκόμο σου, τον Σάντσο, να ξεχάσει να μαστιγώσει τον εαυτό του, ώστε η πολυαγαπημένη σου Δουλτσινέα να μη λυθεί ποτέ από τα μάγια της και να μη φτάσεις ποτέ στο κρεβάτι της, τουλάχιστον όσο ζω εγώ που σε λατρεύω.»

Σε όλα αυτά ο Δον Κιχώτης δεν απάντησε τίποτα· μόνο άφηνε βαθιούς αναστεναγμούς. Ύστερα ξάπλωσε στο κρεβάτι του και ευχαρίστησε τον δούκα και τη δούκισσα για την καλοσύνη τους, όχι επειδή φοβόταν εκείνο το θορυβώδες τσούρμο από μάγους μεταμορφωμένους σε γάτες, αλλά επειδή καταλάβαινε πως είχαν έρθει να τον βοηθήσουν με καλή πρόθεση. Ο δούκας και η δούκισσα τον άφησαν να ξεκουραστεί και αποσύρθηκαν πολύ στενοχωρημένοι για την άτυχη κατάληξη του αστείου, γιατί ποτέ δεν είχαν φανταστεί πως αυτή η περιπέτεια θα βάραινε τόσο τον Δον Κιχώτη ή θα του κόστιζε τόσο ακριβά. Και πράγματι του κόστισε πέντε μέρες καθηλωμένο στο κρεβάτι, στη διάρκεια των οποίων του συνέβη και άλλη μια περιπέτεια, πιο ευχάριστη από την προηγούμενη, την οποία όμως ο χρονικογράφος του δεν θα διηγηθεί τώρα, ώστε να στρέψει την προσοχή του στον Σάντσο Πάνθα, που προχωρούσε με μεγάλη επιμέλεια και ξεκαρδιστική ευστροφία στη διακυβέρνησή του.

p46e.jpg (65K)

[illegible] XLVII. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

p47a.jpg (139K)

Πλήρες μέγεθος

Η ιστορία λέει πως από το δικαστήριο πήγαν τον Σάντσο σ' ένα πολυτελές παλάτι, όπου σε μια μεγάλη αίθουσα ήταν στρωμένο τραπέζι με βασιλική μεγαλοπρέπεια. Την ώρα που ο Σάντσο μπήκε στην κάμαρα, ήχησαν οι σάλπιγγες, και τέσσερις υπηρέτες πλησίασαν για να του ρίξουν νερό να πλύνει τα χέρια του, κάτι που ο Σάντσο δέχτηκε με πολλή επισημότητα. Η μουσική σταμάτησε και ο Σάντσο κάθισε στην κορυφή του τραπεζιού, γιατί μόνο εκείνη η θέση ήταν στρωμένη και μόνο ένα σερβίτσιο είχε τοποθετηθεί. Δίπλα του στάθηκε όρθιος ένας σημαντικός κύριος, που αργότερα φάνηκε πως ήταν γιατρός, κρατώντας στο χέρι ένα ραβδί από μπαλένα. Έπειτα σήκωσαν ένα λεπτό λευκό πανί που σκέπαζε φρούτα και πλήθος από κάθε λογής φαγητά. Κάποιος που έμοιαζε με φοιτητή είπε την προσευχή πριν από το γεύμα, κι ένας υπηρέτης έδεσε στον Σάντσο μια δαντελένια πετσέτα, ενώ ένας άλλος, που έκανε τον αρχιτεμαχιστή, του έβαλε μπροστά ένα πιάτο με φρούτα. Μα μόλις πρόλαβε να δοκιμάσει μια μπουκιά, ο άνθρωπος με το ραβδί άγγιξε το πιάτο μ' αυτό, και αμέσως το πήραν από μπροστά του με απίστευτη ταχύτητα. Ο τεμαχιστής, ωστόσο, του έφερε άλλο

πιάτο και ο Σάντσο πήγε να το δοκιμάσει· όμως πριν καν προλάβει να το φτάσει, πόσο μάλλον να το γευτεί, το ραβδί το είχε ήδη αγγίξει και ένας υπηρέτης το είχε απομακρύνει με την ίδια σπουδή όπως και τα φρούτα. Βλέποντας όλα αυτά, ο Σάντσο τα έχασε και, κοιτάζοντας μια τον έναν και μια τον άλλον, ρώτησε αν αυτό το γεύμα επρόκειτο να φαγωθεί σαν ταχυδακτυλουργικό κόλπο.

Τότε εκείνος απάντησε, χτυπώντας το ραβδί του: «Αυτό δεν επιτρέπεται να το φάτε, κύριε κυβερνήτη, παρά μόνο όπως συνηθίζεται και προβλέπεται στα άλλα νησιά όπου υπάρχουν κυβερνήτες. Εγώ, κύριε, είμαι γιατρός και πληρώνομαι με μισθό σε αυτό το νησί για να υπηρετώ τους κυβερνήτες του με αυτή την ιδιότητα. Νοιάζομαι πολύ περισσότερο για την υγεία τους παρά για τη δική μου, και μελετώ μέρα και νύχτα, φροντίζοντας να γνωρίζω καλά τη σωματική κράση του κυβερνήτη, ώστε να μπορώ να τον θεραπεύσω όταν αρρωστήσει. Το βασικό μου καθήκον είναι να βρίσκομαι στα γεύματα και στα δείπνα του, να τον αφήνω να τρώει ό,τι μου φαίνεται κατάλληλο γι' αυτόν και να του στερώ ό,τι θεωρώ βλαβερό και επιζήμιο για το στομάχι του· γι' αυτό διέταξα να απομακρυνθεί εκείνη η πιατέλα με τα φρούτα, επειδή είναι υπερβολικά υγρά, και το άλλο εκείνο φαγητό, επειδή είναι πολύ θερμό και γεμάτο μπαχαρικά που προκαλούν δίψα. Γιατί όποιος πίνει πολύ σκοτώνει και εξαντλεί τη ριζική υγρασία από την οποία εξαρτάται η ζωή.»

«Ωραία λοιπόν», είπε ο Σάντσο, «εκείνο το πιάτο με τις ψητές πέρδικες, που φαίνεται τόσο λαχταριστό, δεν θα μου κάνει κακό.»

Ο γιατρός του απάντησε: «Από αυτό ο κύριος κυβερνήτης δεν θα φάει όσο ζω εγώ.»

«Και γιατί;» είπε ο Σάντσο.

«Επειδή», απάντησε ο γιατρός, «ο δάσκαλός μας ο Ιπποκράτης, το άστρο και ο φάρος της ιατρικής, λέει σε έναν από τους αφορισμούς του _omnis saturatio mala, perdicis autem pessima_, που σημαίνει: "κάθε υπερβολή στο φαγητό είναι κακή, αλλά η πέρδικα είναι η χειρότερη απ' όλες."»

«Τότε λοιπόν», είπε ο Σάντσο, «ας κοιτάξει ο κύριος γιατρός ανάμεσα στα φαγητά που είναι πάνω στο τραπέζι ποιο μου κάνει περισσότερο καλό και λιγότερο κακό, και ας με αφήσει να το φάω χωρίς να το αγγίζει με το ραβδί του. Στο όνομα της ζωής του κυβερνήτη —και μακάρι ο Θεός να με αφήσει να τη χαρώ— πεθαίνω της πείνας· και, ό,τι κι αν λέει ο γιατρός, αν μου στερεί το φαγητό, μου παίρνει τη ζωή αντί να μου τη διατηρεί.»

«Έχετε δίκιο, κύριε κυβερνήτη», είπε ο γιατρός. «Και γι' αυτό ακριβώς πιστεύω πως δεν πρέπει να φάτε από εκείνα τα λαγουδάκια στιφάδο, γιατί είναι φαγητό τριχωτό· αν εκείνο το μοσχάρι δεν ήταν ψητό και δεν σερβιριζόταν με τουρσιά, θα μπορούσατε ίσως να το δοκιμάσετε· αλλά έτσι αποκλείεται.»

«Εκείνο το μεγάλο πιάτο που αχνίζει πιο πέρα», είπε ο Σάντσο, «μου φαίνεται πως είναι μια olla podrida, και με τόσα διαφορετικά πράγματα που έχει μέσα ένα τέτοιο φαγητό, αποκλείεται να μη βρω κάτι νόστιμο και καλό για μένα.»

p47b.jpg (372K)

«Absit–,» είπε ο γιατρός· «μακριά από μας μια τόσο ποταπή σκέψη! Δεν υπάρχει στον κόσμο τίποτα λιγότερο θρεπτικό από μια olla podrida. Τέτοια φαγητά ας τα αφήσουμε για κανονικούς, για πρυτάνεις κολεγίων ή για χωριάτικους γάμους με τις ollas podridas τους· στα τραπέζια των κυβερνητών όμως δεν πρέπει να εμφανίζονται, γιατί εκεί όλα οφείλουν να είναι εκλεκτά και φίνα. Και ο λόγος είναι ότι, πάντα, παντού και από όλους, τα απλά φάρμακα θεωρούνται ανώτερα από τα σύνθετα· στα απλά δεν γίνεται να κάνουμε λάθος, ενώ στα σύνθετα μπορεί να σφάλουμε και μόνο αλλάζοντας την ποσότητα των συστατικών τους. Γι' αυτό, κατά τη γνώμη μου, αυτό που πρέπει να φάει τώρα ο κυβερνήτης για να διατηρήσει και να ενισχύσει την υγεία του είναι καμιά εκατοστή γκοφρετάκια και λίγες λεπτές φέτες από γλυκό κυδώνι, που θα του ηρεμήσουν το στομάχι και θα τον βοηθήσουν να χωνέψει.»

Μόλις το άκουσε αυτό ο Σάντσο, έγειρε πίσω στην καρέκλα του, κάρφωσε τον γιατρό με το βλέμμα και, με σοβαρό ύφος, τον ρώτησε πώς τον λένε και πού είχε σπουδάσει.

Εκείνος απάντησε: «Το όνομά μου, κύριε κυβερνήτα, είναι δόκτωρ Πέδρο Ρέθιο δε Αγουέρο. Κατάγομαι από έναν τόπο που λέγεται Τιρτεαφουέρα, ανάμεσα στο Καρακούελ και το Αλμοδόβαρ δελ Κάμπο, στη δεξιά πλευρά, και έχω διδακτορικό από το πανεπιστήμιο της Οσούνα.»

Τότε ο Σάντσο, κατακόκκινος από την οργή, του απάντησε: «Τότε ο δόκτωρ Πέδρο Ρέθιο δε Μαλαγουέρο, από το

Τιρτεαφουέρα, εκείνο το μέρος που είναι στα δεξιά όπως πάμε από το Καρακούελ στο Αλμοδόβαρ δελ Κάμπο, απόφοιτος της Οσούνα, να φύγει αμέσως από μπροστά μου. Αλλιώς, μα τον ήλιο, θα πάρω ένα ρόπαλο και, αρχίζοντας από αυτόν, με το ξύλο δεν θα αφήσω γιατρό σε ολόκληρο το νησί· τουλάχιστον από εκείνους που ξέρω πως είναι αμαθείς. Γιατί τους μορφωμένους, σοφούς και συνετούς γιατρούς, αυτούς θα τους σέβομαι και θα τους τιμώ σαν θεϊκά πρόσωπα. Το ξαναλέω: να φύγει ο Πέδρο Ρέθιο από δω, αλλιώς θα πάρω αυτή την καρέκλα που κάθομαι και θα του τη σπάσω στο κεφάλι. Κι αν μου ζητήσουν λόγο γι' αυτό, θα απολογηθώ λέγοντας πως πρόσφερα υπηρεσία στον Θεό σκοτώνοντας έναν κακό γιατρό — έναν δημόσιο δήμιο. Και τώρα φέρτε μου κάτι να φάω, αλλιώς πάρτε πίσω την κυβέρνησή σας· γιατί δουλειά που δεν ταΐζει το αφεντικό της δεν αξίζει ούτε δυο φασόλια.»

Ο γιατρός τα έχασε όταν είδε τον κυβερνήτη σε τέτοια έξαψη, και θα το είχε βάλει στα πόδια βγαίνοντας από το δωμάτιο, αν εκείνη ακριβώς τη στιγμή δεν ακουγόταν στον δρόμο ένα ταχυδρομικό κέρας· τότε ο τραπεζοκόμος έβγαλε το κεφάλι από το παράθυρο, γύρισε και είπε: «Είναι αγγελιαφόρος από τον αφέντη μου τον δούκα, χωρίς αμφιβολία με κάποια σημαντική είδηση.»

Ο αγγελιαφόρος μπήκε μέσα καταϊδρωμένος και αναστατωμένος και, βγάζοντας ένα χαρτί από τον κόρφο του, το έδωσε στα χέρια του κυβερνήτη. Ο Σάντσο το παρέδωσε στον οικονόμο και του είπε να διαβάσει την επιγραφή, που έγραφε:

Προς τον Δον Σάντσο Πάνθα, Κυβερνήτη της Νήσου Βαρατάρια, εις χείρας του ιδίου ή του γραμματέως του.

Μόλις το άκουσε αυτό ο Σάντσο, είπε: «Ποιος από σας είναι ο γραμματέας μου;» «Εγώ, señor», είπε ένας από τους παρόντες, «γιατί ξέρω να διαβάζω και να γράφω, και είμαι Βισκαϊνός.» «Με αυτό το προσόν», είπε ο Σάντσο, «θα μπορούσες να είσαι γραμματέας και του ίδιου του αυτοκράτορα· άνοιξε το χαρτί να δούμε τι λέει.» Ο νεοφώτιστος γραμματέας υπάκουσε και, αφού το διάβασε, είπε πως το θέμα έπρεπε να συζητηθεί ιδιαιτέρως. Ο Σάντσο διέταξε να αδειάσει η αίθουσα και να μείνουν μόνο ο οικονόμος και ο τραπεζοκόμος· έτσι ο γιατρός και οι υπόλοιποι αποσύρθηκαν, και τότε ο γραμματέας διάβασε την επιστολή, που έλεγε τα εξής:

Έφτασε σε γνώση μου, Señor Don Sancho Panza, ότι κάποιοι εχθροί δικοί μου και της νήσου ετοιμάζονται να της επιτεθούν με σφοδρότητα κάποιο βράδυ, δεν ξέρω ποιο. Οφείλετε να είστε σε επιφυλακή και να αγρυπνείτε, ώστε να μη σας αιφνιδιάσουν. Ξέρω επίσης από έμπιστους κατασκόπους ότι τέσσερα πρόσωπα έχουν μπει στην πόλη μεταμφιεσμένα για να σας αφαιρέσουν τη ζωή, επειδή φοβούνται τη μεγάλη σας ικανότητα· να έχετε τα μάτια σας ανοιχτά και να προσέχετε ποιος σας πλησιάζει για να σας μιλήσει, και να μη φάτε τίποτε από όσα σας προσφέρουν. Εγώ θα φροντίσω να σας στείλω βοήθεια, αν βρεθείτε σε δύσκολη θέση, αλλά σε όλα θα ενεργήσετε όπως αρμόζει στην κρίση σας. Από αυτόν τον τόπο, στις δεκάξι Αυγούστου, στις τέσσερις το πρωί.

Ο φίλος σας, Ο ΔΟΥΚΑΣ

Ο Σάντσο έμεινε άναυδος, και όσοι βρίσκονταν εκεί έκαναν πως έμειναν κι αυτοί· γυρίζοντας τότε προς τον οικονόμο, του είπε: «Το πρώτο που πρέπει να κάνουμε, και μάλιστα αμέσως, είναι να κλείσουμε τον Δόκτορα Ρέσιο στο κρατητήριο· γιατί, αν κανείς θέλει να με σκοτώσει, αυτός είναι, και μάλιστα με αργό θάνατο και τον χειρότερο απ' όλους: την πείνα.»

«Το ίδιο πιστεύω κι εγώ», είπε ο χαράκτης, «πως η αφεντιά σας δεν πρέπει να φάει τίποτα απ' όσα είναι πάνω σ' αυτό το τραπέζι, γιατί όλα είναι δώρο από κάτι καλόγριες· και, όπως λένε, "πίσω από τον σταυρό κρύβεται ο διάβολος".»

«Δεν λέω όχι», είπε ο Σάντσο· «οπότε, προς το παρόν, δώστε μου ένα κομμάτι ψωμί και καμιά τέσσερις λίβρες σταφύλια· εκεί μέσα αποκλείεται να έχει δηλητήριο. Η αλήθεια είναι πως δεν αντέχω άλλο νηστικός· κι αν πρέπει να είμαστε έτοιμοι για τις μάχες που μας απειλούν, τότε χρειάζεται να είμαστε καλά τροφοδοτημένοι. Γιατί τα σωθικά βαστούν την καρδιά, όχι η καρδιά τα σωθικά. Κι εσύ, γραμματέα, απάντησε εκ μέρους μου στον κύριο δούκα και πες του πως όλες οι διαταγές του θα εκτελεστούν κατά γράμμα, όπως προστάζει. Και πες από μένα στην κυρία δούκισσα πως της φιλώ τα χέρια και την παρακαλώ να μην ξεχάσει να στείλει το γράμμα μου και το δέμα μου στη γυναίκα μου, την Τερέσα Πάνθα, με κάποιον αγγελιαφόρο· θα το θεωρήσω μεγάλη χάρη και δεν θα παραλείψω να την υπηρετήσω σε ό,τι περνά από το χέρι μου. Και, μιας και το γράφεις, βάλε κι ένα φίλημα του χεριού στον αφέντη μου τον Δον Κιχώτη, για να δει πως είμαι ευγνώμων σαν το ψωμί. Κι εσύ, σαν καλός γραμματέας και καλός Βισκαΐνός, μπορείς να

προσθέσεις ό,τι θέλεις και ό,τι ταιριάζει καλύτερα. Και τώρα πάρτε από μπροστά μου αυτό το τραπεζομάντιλο και δώστε μου κάτι να φάω, κι εγώ θα είμαι έτοιμος να τα βάλω με όλους τους κατασκόπους, τους δολοφόνους και τους μάγους που μπορεί να έρθουν ενάντια σε μένα ή στο νησί μου.»

Εκείνη ακριβώς τη στιγμή μπήκε ένας υπηρέτης και είπε: «Έξω είναι ένας χωρικός που έχει κάποια υπόθεση και θέλει να μιλήσει στην αφεντιά σας για ένα ζήτημα, όπως λέει, πολύ σημαντικό.»

«Πολύ παράξενοι είναι αυτοί οι άνθρωποι με τις υποθέσεις τους», είπε ο Σάντσο. «Γίνεται να είναι τόσο ανόητοι ώστε να μην καταλαβαίνουν πως τέτοια ώρα δεν είναι ώρα για δουλειές; Εμείς που κυβερνάμε κι εμείς που δικάζουμε, δεν είμαστε άνθρωποι από σάρκα και αίμα; Δεν δικαιούμαστε τον χρόνο που χρειάζεται για να ξεκουραστούμε, εκτός κι αν θέλουν να μας κάνουν από μάρμαρο; Μα τον Θεό και τη συνείδησή μου, αν μείνει η διοίκηση στα χέρια μου —που μου φαίνεται πως δεν θα μείνει— θα βάλω περισσότερους από έναν τέτοιους ανθρώπους στη θέση τους. Τέλος πάντων, πες στον καλό άνθρωπο να περάσει· αλλά πρώτα κοίταξε καλά μήπως είναι κανένας κατάσκοπος ή κανένας από τους δολοφόνους μου.»

«Όχι, αφέντη μου», είπε ο υπηρέτης, «μοιάζει με απλοϊκό άνθρωπο· κι είτε ξέρω πολύ λίγα είτε είναι καλός σαν το ψωμί.»

«Δεν υπάρχει τίποτα να φοβάστε», είπε ο οικονόμος, «είμαστε όλοι εδώ.»

«Θα μπορούσε, χαράκτη,» είπε ο Σάντσο, «τώρα που ο δόκτωρ Πέδρο Ρέσιο δεν είναι εδώ, να μου δώσεις να φάω κάτι κανονικό και χορταστικό, έστω κι ένα κομμάτι ψωμί με ένα κρεμμύδι;»

«Απόψε στο δείπνο,» είπε ο χαράκτης, «θα επανορθώσουμε για ό,τι έλειψε από το μεσημεριανό, και η αφεντιά σας θα μείνει απόλυτα ικανοποιημένη.»

«Ο Θεός να το κάνει,» είπε ο Σάντσο.

Εκείνη τη στιγμή μπήκε μέσα ο χωρικός, ένας καλοστεκούμενος άνθρωπος που από χίλια λεύγες μακριά καταλάβαινες πως ήταν τίμιος και καλόψυχος. Το πρώτο που είπε ήταν: «Ποιος είναι εδώ ο κύριος κυβερνήτης;»

«Ποιος άλλος να είναι;» είπε ο γραμματέας. «Εκείνος που κάθεται στην έδρα.»

«Τότε υποκλίνομαι μπροστά του,» είπε ο χωρικός· και γονατίζοντας ζήτησε το χέρι του για να το φιλήσει. Ο Σάντσο δεν τον άφησε και του είπε να σηκωθεί και να πει τι θέλει. Ο χωρικός υπάκουσε και είπε έπειτα: «Είμαι γεωργός, señor, από τη Μιγκελτούρα, ένα χωριό δυο λεύγες από τη Σιουδάδ Ρεάλ.»

«Άλλος ένας από το Τιρτεαφουέρα!» είπε ο Σάντσο. «Συνέχισε, αδελφέ· τη Μιγκελτούρα την ξέρω πολύ καλά, να ξέρεις, γιατί δεν είναι πολύ μακριά από τον τόπο μου.»

«Η υπόθεση έχει ως εξής, señor,» συνέχισε ο χωρικός. «Με το έλεος του Θεού είμαι παντρεμένος, με την άδεια και την ευλογία της αγίας Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Έχω δυο γιους που σπουδάζουν: ο μικρότερος σπουδάζει για να γίνει

bachelor και ο μεγαλύτερος για licentiate. Είμαι χήρος, γιατί η γυναίκα μου πέθανε — ή, για να το πω πιο σωστά, ένας κακός γιατρός μου τη σκότωσε, δίνοντάς της καθαρτικό ενώ ήταν έγκυος. Κι αν ήταν θέλημα Θεού να γεννηθεί το παιδί, και ήταν αγόρι, θα το έστελνα να σπουδάσει για γιατρός, ώστε να μη ζηλεύει τ' αδέλφια του, τον bachelor και τον licentiate.»

«Δηλαδή, αν η γυναίκα σου δεν είχε πεθάνει, ή αν δεν τη σκότωναν, τώρα δεν θα ήσουν χήρος,» είπε ο Σάντσο.

«Όχι, señor, βέβαια και όχι,» είπε ο χωρικός.

«Ωραία, αυτό το ξεκαθαρίσαμε,» είπε ο Σάντσο. «Συνέχισε, αδελφέ, γιατί είναι πιο πολύ ώρα για ύπνο παρά για δουλειές.»

«Λοιπόν», είπε ο χωρικός, «αυτός ο γιος μου, που λέει να μείνει εργένης, ερωτεύτηκε σ' εκείνη την πόλη μια κοπέλα που τη λένε Κλάρα Περλερίνα, κόρη του Αντρές Περλερίνο, ενός πολύ πλούσιου γεωργού. Και το όνομα Περλερίνοι δεν το έχουν από γενιά ή καταγωγή, αλλά επειδή όλη η οικογένεια είναι παράλυτη, και για να ακούγεται καλύτερα τους λένε Περλερίνους. Αν όμως πούμε την αλήθεια, η κοπέλα είναι όμορφη σαν ανατολίτικο μαργαριτάρι και σαν αγριολούλουδο, αν τη δεις από τη δεξιά πλευρά· από την αριστερή όχι και τόσο, γιατί από εκεί της λείπει ένα μάτι, που το έχασε από ευλογιά. Κι αν και το πρόσωπό της είναι γεμάτο βαθιές ουλές, όσοι την αγαπούν λένε πως δεν είναι λακκούβες, αλλά οι τάφοι όπου είναι θαμμένες οι καρδιές των εραστών της. Είναι τόσο καθαρή, που για να μη λερώσει το πρόσωπό της κρατά τη μύτη της σηκωμένη ψηλά, όπως λένε, έτσι που θα νόμιζε

κανείς πως προσπαθεί να ξεφύγει από το στόμα της. Και παρ' όλα αυτά δείχνει εξαιρετικά καλά, γιατί έχει μεγάλο στόμα· κι αν δεν της έλειπαν δέκα ή καμιά δωδεκαριά δόντια και τραπεζίτες, θα μπορούσε να συγκριθεί και να συναγωνιστεί τις πιο όμορφες. Για τα χείλη της δεν λέω τίποτα, γιατί είναι τόσο λεπτά και ψιλά, που αν τα χείλη γνέθονταν, θα μπορούσε κανείς να κάνει ένα κουβάρι απ' αυτά. Όμως, επειδή έχουν άλλο χρώμα από τα συνηθισμένα χείλη, είναι πραγματικά αξιοθαύμαστα, γιατί είναι στικτά, γαλανά, πράσινα και μωβ. Ας με συγχωρέσει ο κύριος κυβερνήτης που περιγράφω με τόση λεπτομέρεια τα κάλλη εκείνης που κάποια μέρα θα γίνει νύφη μου· γιατί την αγαπώ και δεν τη βρίσκω καθόλου άσχημη.»

«Περιέγραψέ την όσο θέλεις», είπε ο Σάντσο· «εγώ το απολαμβάνω αυτό το πορτρέτο σου, και αν είχα ήδη φάει, δεν θα υπήρχε επιδόρπιο πιο του γούστου μου από την περιγραφή σου.»

«Αυτό μένει ακόμη να το συμπληρώσω», είπε ο χωρικός· «μα θα 'ρθει καιρός που θα μπορούμε, αν δεν μπορούμε τώρα. Και να σας πω, señor, αν μπορούσα να αποδώσω τη χάρη της και το ψηλό της παράστημα, θα μένατε άφωνος· μόνο που αυτό είναι αδύνατο, γιατί είναι διπλωμένη στα δύο, με τα γόνατα ως το στόμα. Παρ' όλα αυτά, φαίνεται εύκολα πως, αν μπορούσε να σταθεί όρθια, θα χτυπούσε το κεφάλι της στο ταβάνι. Και θα είχε δώσει ήδη το χέρι της στον εργένη μου, μόνο που δεν μπορεί να το απλώσει, γιατί είναι μαζεμένο· όμως ακόμη κι έτσι φαίνεται η κομψότητα και η λεπτή κατασκευή του από τα μακριά, αυλακωτά νύχια της.»

«Φτάνει, αδελφέ», είπε ο Σάντσο· «σκέψου πως την έχεις ζωγραφίσει από την κορυφή ως τα νύχια. Τώρα τι θέλεις; Πες επιτέλους τι ζητάς, χωρίς τόσες περιστροφές και όλα αυτά τα παραγεμίσματα.»

«Θέλω, εξοχότατε, να μου κάνετε τη χάρη», είπε ο χωρικός, «να μου δώσετε μια συστατική επιστολή για τον πατέρα της κοπέλας και να τον παρακαλέσετε να δεχτεί αυτόν τον γάμο, αφού δεν είμαστε καθόλου αταίριαστοι ούτε στα υλικά ούτε στα φυσικά χαρίσματα. Γιατί, να σας πω την αλήθεια, κύριε κυβερνήτα, τον γιο μου τον έχει κυριέψει ένας δαίμονας, και δεν περνά μέρα που να μην τον βασανίζουν τα κακά πνεύματα τρεις ή τέσσερις φορές. Κι επειδή κάποτε έπεσε στη φωτιά, το πρόσωπό του έχει ζαρώσει σαν περγαμηνή, και τα μάτια του είναι υγρά και τρέχουν συνέχεια. Όμως έχει ψυχή αγγέλου, και αν δεν ήταν που δέρνει και χτυπάει τον εαυτό του, θα ήταν άγιος.»

«Θέλεις τίποτε άλλο, καλέ μου άνθρωπε;» είπε ο Σάντσο.

«Υπάρχει κι άλλο κάτι που θα ήθελα», είπε ο χωρικός, «αλλά φοβάμαι να το ξεστομίσω· όμως πρέπει να βγει, γιατί δεν μπορώ να το κρατάω άλλο να σαπίζει μέσα μου, ό,τι κι αν γίνει. Θέλω να πω, κύριε, πως θα ήθελα η εξοχότητά σας να μου δώσει τριακόσια ή εξακόσια δουκάτα για να ενισχύσει το μερίδιο του γιου μου, ώστε να μπορέσει να στήσει νοικοκυριό· γιατί, με δυο λόγια, πρέπει να ζήσουν μόνοι τους, χωρίς να μπλέκονται οι πεθεροί τους στις υποθέσεις τους.»

«Για δες μήπως θέλεις και τίποτε άλλο», είπε ο Σάντσο, «και μη διστάζεις να το πεις από ντροπή ή συστολή.»

«Όχι, αλήθεια, τίποτε άλλο», είπε ο χωρικός.

Μόλις το είπε αυτό, ο κυβερνήτης πετάχτηκε όρθιος και, αρπάζοντας την καρέκλα όπου καθόταν, φώναξε: «Μα τον Θεό, αγροίκε και χοντροκομμένε Δον Χωριάτη, αν δεν φύγεις αμέσως από δω και δεν χαθείς από μπροστά μου, θα σου ανοίξω το κεφάλι μ' αυτή την καρέκλα. Παλιάνθρωπε, ζωγράφε του διαβόλου, τέτοια ώρα βρήκες να μου ζητήσεις εξακόσια δουκάτα; Και πού να τα βρω εγώ, βρομόσκυλο; Και γιατί να σου τα δώσω, ακόμα κι αν τα είχα, απατεώνα και βλάκα; Τι δουλειά έχω εγώ με τη Miguelturra ή με όλο το σόι των Perlerines; Φύγε, σου λέω, γιατί, μα τη ζωή του αφέντη μου του δούκα, θα κάνω αυτό που είπα. Εσύ δεν είσαι από τη Miguelturra· είσαι κανένας παλιάνθρωπος σταλμένος από την κόλαση για να με βάλει σε πειρασμό. Γιατί, αχρείε, δεν έχω κλείσει ούτε μισή μέρα στην κυβέρνηση, κι εσύ θέλεις κιόλας να έχω εξακόσια δουκάτα!»

Ο ξυλογλύπτης έκανε νόημα στον χωρικό να βγει από το δωμάτιο, κι εκείνος υπάκουσε με σκυμμένο το κεφάλι, δείχνοντας ολοφάνερα τρομοκρατημένος μήπως ο κυβερνήτης πραγματοποιούσε τις απειλές του· γιατί ο παλιάνθρωπος ήξερε πολύ καλά πώς να παίζει τον ρόλο του.

Ας αφήσουμε όμως τον Σάντσο μέσα στον θυμό του, και ας είναι ειρήνη με όλους τους· κι ας γυρίσουμε στον Δον Κιχώτη, που τον αφήσαμε με το πρόσωπο δεμένο και περιποιημένο ύστερα από τις γρατζουνιές της γάτας, από τις οποίες δεν συνήλθε για οχτώ μέρες. Και σε μία από αυτές τις μέρες τού συνέβη κάτι που ο Σίδε Αμέτε υπόσχεται να διηγηθεί με την ακρίβεια και την αλήθεια με τις οποίες συνηθίζει να εκθέτει

καθετί που σχετίζεται με αυτή τη μεγάλη ιστορία, όσο ασήμαντο κι αν είναι.

p47e.jpg (12K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ XLVIII. ΓΙΑ ΟΣΑ ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ ΣΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΜΕ ΤΗ ΔΟΝΙΑ ΡΟΔΡΙΓΕΘ, ΤΗΝ ΝΤΟΥΕΝΙΑ ΤΗΣ ΔΟΥΚΙΣΣΑΣ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΑΞΙΑ ΝΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΥΝ ΚΑΙ ΝΑ ΜΝΗΜΟΝΕΥΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΠΑΝΤΑ

p48a.jpg (131K)

Πλήρες μέγεθος

Ο βαριά λαβωμένος Δον Κιχώτης ήταν βυθισμένος στην κακή του διάθεση και στην απογοήτευση, με το πρόσωπό του δεμένο και σημαδεμένο, όχι από το χέρι του Θεού αλλά από τα νύχια μιας γάτας — ατυχήματα που ανήκουν στα συνηθισμένα της ιπποτικής περιπλάνησης.

p48b.jpg (316K)

Πλήρες μέγεθος

Για έξι μέρες δεν εμφανίστηκε καθόλου δημόσια. Ένα βράδυ, ενώ ήταν ξάγρυπνος και συλλογιζόταν τις συμφορές του και το κυνηγητό της Αλτισιδόρας, κατάλαβε πως κάποιος άνοιγε την πόρτα του δωματίου του με κλειδί. Αμέσως έβαλε με τον νου του πως η ερωτοχτυπημένη δεσποινίδα ερχόταν να επιτεθεί στην αγνότητά του και να τον φέρει σε κίνδυνο να προδώσει την πίστη που όφειλε στην κυρά του, τη Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο. «Όχι», είπε, απόλυτα βέβαιος πως η υποψία του ήταν σωστή, και το είπε αρκετά δυνατά ώστε να ακουστεί, «ούτε η πιο μεγάλη ομορφιά του κόσμου δεν θα με κάνει να

απαρνηθώ τη λατρεία μου για εκείνη που είναι χαραγμένη και σφραγισμένη στον πυρήνα της καρδιάς μου και στα πιο κρυφά βάθη των σωθικών μου· είτε εσύ, κυρά μου, έχεις μεταμορφωθεί σε αδέξια χωριατοπούλα είτε σε νύμφη του χρυσού Τάγου που υφαίνει ύφασμα από μετάξι και χρυσάφι, είτε ο Μέρλιν είτε ο Μοντεσίνος σε κρατούν αιχμάλωτη όπου θέλουν, όπου κι αν είσαι, είσαι δική μου, κι όπου κι αν βρίσκομαι εγώ, πρέπει να είμαι δικός σου.» Την ίδια στιγμή που ξεστόμισε αυτά τα λόγια, η πόρτα άνοιξε. Σηκώθηκε όρθιος πάνω στο κρεβάτι, τυλιγμένος από την κορυφή ως τα νύχια με ένα κίτρινο σατέν σκέπασμα, με σκούφο στο κεφάλι, και με το πρόσωπο και τα μουστάκια του δεμένα: το πρόσωπο εξαιτίας των γρατζουνιών και τα μουστάκια για να μη χαλαρώσουν και πέσουν. Έτσι όπως ήταν, έμοιαζε με το πιο αλλόκοτο σκιάχτρο που θα μπορούσε να φανταστεί κανείς. Κρατούσε το βλέμμα του καρφωμένο στην πόρτα και, τη στιγμή που περίμενε να δει να εμφανίζεται η ερωτοχτυπημένη και δυστυχισμένη Αλτισιδόρα, είδε να μπαίνει μια εξαιρετικά σεβάσμια ντουένια, με μακρύ πέπλο με λευκό τελείωμα, που τη σκέπαζε και την τύλιγε από το κεφάλι ως τα πόδια. Ανάμεσα στα δάχτυλα του αριστερού της χεριού κρατούσε ένα μικρό αναμμένο κερί, ενώ με το δεξί το προφύλασσε, για να μην πέφτει το φως στα μάτια της, που ήταν σκεπασμένα με τεράστια γυαλιά. Προχωρούσε αθόρυβα, πατώντας πολύ μαλακά.

Ο Δον Κιχώτης την παρακολουθούσε από το παρατηρητήριό του και, βλέποντας τα ρούχα της και προσέχοντας πως δεν έβγαζε άχνα, κατέληξε πως θα ήταν κάποια μάγισσα ή ξωτικό που ερχόταν μεταμφιεσμένη για να του κάνει κακό. Άρχισε λοιπόν να κάνει τον σταυρό του με μανία. Η σκιά συνέχισε να

πλησιάζει και, όταν έφτασε στη μέση του δωματίου, σήκωσε το βλέμμα και είδε με πόση ένταση ο Δον Κιχώτης σταυροκοπιόταν. Κι αν εκείνος τρόμαξε βλέποντας μια τέτοια μορφή σαν τη δική της, εκείνη κατατρομοκρατήθηκε στη θέα του. Μόλις αντίκρισε το ψηλό, κιτρινωπό σώμα του, με το σκέπασμα και τους επιδέσμους που τον παραμόρφωναν, έβγαλε μια δυνατή κραυγή και φώναξε: «Ιησού! Τι είναι αυτό που βλέπω;» Από τον φόβο της τής έπεσε το κερί και, μόλις βρέθηκε μέσα στο σκοτάδι, γύρισε να το βάλει στα πόδια· όμως, μπερδεμένη όπως ήταν, πάτησε τη φούστα της και σωριάστηκε με πάταγο στο πάτωμα.

p48c.jpg (249K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Δον Κιχώτης, μέσα στην ταραχή του, άρχισε να λέει: «Σε εξορκίζω, φάντασμα, ή ό,τι κι αν είσαι, πες μου ποια είσαι και τι ζητάς από μένα. Αν είσαι ψυχή που βασανίζεται, πες το, και ό,τι περνά από το χέρι μου θα το κάνω για σένα· γιατί είμαι καθολικός χριστιανός και αγαπώ να κάνω καλό σε όλο τον κόσμο. Γι' αυτό άλλωστε ακολούθησα το τάγμα της περιπλανώμενης ιπποσύνης, στο οποίο ανήκω, και που αποστολή του είναι να κάνει καλό ακόμη και στις ψυχές του καθαρτηρίου.»

Η δύστυχη δούενια, ακούγοντας να την εξορκίζει έτσι, κατάλαβε από τον δικό της φόβο και τον φόβο του Δον Κιχώτη τι συνέβαινε και απάντησε με χαμηλή, παραπονιάρικη φωνή: «Κύριε Δον Κιχώτη —αν πράγματι είστε ο Δον Κιχώτης— δεν είμαι ούτε φάντασμα ούτε σκιά ούτε ψυχή στο καθαρτήριο,

όπως φαίνεται να νομίζετε, αλλά η Δόνια Ροδρίγκεθ, κυρία επί των τιμών της κυρίας δούκισσας, και έρχομαι σε εσάς με ένα από εκείνα τα παράπονα που συνηθίζει η αφεντιά σας να επανορθώνει.»

«Πείτε μου, κυρία Δόνια Ροδρίγκεθ», είπε ο Δον Κιχώτης, «μήπως ήρθατε να μεσολαβήσετε για κάποια ερωτική υπόθεση; Γιατί οφείλω να σας πω πως δεν είμαι διαθέσιμος για τους σκοπούς κανενός, χάρη στην απαράμιλλη ομορφιά της κυρίας μου, της Δουλτσινέας ντελ Τομπόσο. Με δυο λόγια, κυρία Δόνια Ροδρίγκεθ, αν αφήσετε κατά μέρος και παραμερίσετε όλα τα ερωτικά μηνύματα, μπορείτε να πάτε να ανάψετε το κερί σας και να ξανάρθετε, και τότε θα συζητήσουμε όλες τις εντολές που έχετε για μένα και ό,τι άλλο επιθυμείτε, εξαιρώντας μόνο, όπως είπα, κάθε αποπλανητική επικοινωνία.»

«Εγώ δεν κουβαλάω μηνύματα κανενός, señor», είπε η ντουένια· «δεν με ξέρεις καθόλου. Και δεν είμαι δα τόσο μεγάλη για να καταγίνομαι με τέτοια παιδιαρίσματα. Δόξα τω Θεώ, έχω ακόμη ψυχή στο σώμα μου και όλα μου τα δόντια και τους τραπεζίτες στο στόμα μου, εκτός από ένα-δυο που μου τα πήραν τα κρυολογήματα, τόσο συνηθισμένα εδώ στην Αραγονία. Μα περίμενε λιγάκι να πάω να ανάψω το κερί μου, και γυρίζω αμέσως να σου ξεδιπλώσω τις λύπες μου, σαν σε άνθρωπο που ανακουφίζει όλου του κόσμου τις στενοχώριες»· και χωρίς να περιμένει απάντηση, βγήκε από το δωμάτιο και άφησε τον Δον Κιχώτη να συλλογίζεται ήσυχα όσο την περίμενε. Χίλιες σκέψεις τού ήρθαν μονομιάς για αυτή τη νέα περιπέτεια, και του φάνηκε πως έκανε κάτι κακό και ακόμη

χειρότερα σκεφτόμενο, αν εξέθετε τον εαυτό του στον κίνδυνο να αθετήσει τον δοσμένο λόγο του προς την κυρά του. Και είπε μέσα του: «Ποιος ξέρει μήπως ο διάβολος, πανούργος και πολυμήχανος καθώς είναι, προσπαθεί τώρα να με παγιδέψει με μια ντουένια, αφού απέτυχε με αυτοκράτειρες, βασίλισσες, δούκισσες, μαρκησίες και κόμισσες; Πόσες φορές δεν έχω ακούσει γνωστικούς ανθρώπους να λένε πως πιο εύκολα σου προσφέρουν μια πλακουτσομύτα παρά μια γαμψομύτα· και ποιος ξέρει μήπως αυτή η απομόνωση, αυτή η ευκαιρία, αυτή η σιωπή, ξυπνήσουν τις κοιμισμένες μου επιθυμίες και με κάνουν, στα στερνά μου χρόνια, να πέσω εκεί όπου ποτέ δεν παραπάτησα; Σε τέτοιες περιπτώσεις καλύτερα να φεύγεις παρά να περιμένεις τη μάχη. Μα πρέπει να έχω χάσει τα λογικά μου που σκέφτομαι και λέω τέτοιες ανοησίες· γιατί είναι αδύνατο μια ψηλή ντουένια με άσπρη κουκούλα και γυαλιά να ξεσηκώσει ή να ανάψει άτακτη σκέψη και στην πιο αχαλίνωτη καρδιά του κόσμου. Υπάρχει ντουένια πάνω στη γη με όμορφη σάρκα; Υπάρχει ντουένια στον κόσμο που να μην είναι κακότροπη, ζαρωμένη και πουριτανή; Στο καλό, λοιπόν, όλο το σινάφι των ντουενιών, που δεν ευχαριστεί κανέναν άνθρωπο. Α, και πολύ καλά έκανε εκείνη η κυρία που, όπως λένε, είχε στην άκρη της αίθουσας υποδοχής της δυο μορφές από ντουένιες με γυαλιά και μαξιλαράκια για δαντέλα, λες και δούλευαν· κι αυτά τα αγάλματα έδιναν στην κάμαρα αέρα ευπρέπειας το ίδιο καλά σαν να ήταν αληθινές ντουένιες.»

Μόλις το είπε αυτό, πετάχτηκε από το κρεβάτι με σκοπό να κλείσει την πόρτα και να μην αφήσει τη Σεñόρα Ροδρίγκεθ να μπει. Όμως, την ώρα που πήγαινε να την κλείσει, η Σεñόρα Ροδρίγκεθ ξαναγύρισε κρατώντας αναμμένο ένα κερί από κερί

μέλισσας. Μόλις είδε από πιο κοντά τον Δον Κιχώτη, τυλιγμένο με το σκέπασμα, με τους επιδέσμους και το νυχτοσκούφι του, τρόμαξε πάλι και, κάνοντας δυο βήματα πίσω, φώναξε: «Είμαι ασφαλής, κύριε ιππότη; Γιατί δεν μου φαίνεται και πολύ μεγάλη απόδειξη αρετής το ότι η αφεντιά σας σηκώθηκε από το κρεβάτι.»

«Το ίδιο μπορώ κάλλιστα να ρωτήσω κι εγώ, señora», είπε ο Δον Κιχώτης. «Και πράγματι ρωτώ αν θα είμαι ασφαλής από επίθεση και εξαναγκασμό.»

«Από ποιον και απέναντι σε ποιον ζητάτε αυτή την ασφάλεια, κύριε ιππότη;» είπε η δούενια.

«Από εσάς και απέναντι σε εσάς τη ζητώ», είπε ο Δον Κιχώτης. «Γιατί εγώ δεν είμαι από μάρμαρο, ούτε εσείς από ορείχαλκο, και τώρα δεν είναι δέκα το πρωί αλλά μεσάνυχτα, ή λίγο παραπάνω, απ' όσο φαντάζομαι· και βρισκόμαστε σε ένα δωμάτιο πιο απόμερο και πιο κρυφό κι από τη σπηλιά όπου ο δόλιος και τολμηρός Αινείας χάρηκε την όμορφη και τρυφερόκαρδη Διδώ. Μα δώστε μου το χέρι σας, señora· δεν χρειάζομαι καλύτερη προστασία από τη δική μου εγκράτεια και τη δική μου αίσθηση του πρέποντος, καθώς και από εκείνη που εμπνέει αυτό το σεβάσμιο κεφαλοκάλυμμα.» Και λέγοντας αυτά, φίλησε το δεξί της χέρι και το πήρε μέσα στο δικό του, ενώ εκείνη του το άφησε με την ίδια επισημότητα. Και εδώ ο Σίδε Αμέτε ανοίγει μια παρένθεση, όπου λέει πως, αν έβλεπε κανείς τους δυο τους να προχωρούν από την πόρτα ως το κρεβάτι έτσι, χέρι χέρι, θα έδινε γι' αυτό το θέαμα τον καλύτερο από τους δυο χιτώνες του.

Ο Δον Κιχώτης ξαναμπήκε τελικά στο κρεβάτι και η Δόνια Ροδρίγκεθ κάθισε σε μια καρέκλα, σε μικρή απόσταση από το στρώμα του, χωρίς να βγάλει τα γυαλιά της ούτε να αφήσει στην άκρη το κερί. Ο Δον Κιχώτης τυλίχτηκε με τα σκεπάσματα και σκεπάστηκε ολόκληρος, αφήνοντας να φαίνεται μόνο το πρόσωπό του, και μόλις και οι δυο ξαναβρήκαν την ψυχραιμία τους, έσπασε πρώτος τη σιωπή λέγοντας: «Τώρα, Señora Doña Rodriguez, μπορείτε να ανοίξετε την καρδιά σας και να πείτε όσα κρύβετε μέσα στη θλιμμένη καρδιά και τα βασανισμένα σωθικά σας· κι εγώ θα σας ακούσω με αγνά αυτιά και θα σας βοηθήσω με συμπονετική προθυμία.»

«Το πιστεύω», απάντησε η δούενια· «από την ευγενική και γοητευτική σας παρουσία, μόνο μια τόσο χριστιανική απόκριση θα μπορούσε να περιμένει κανείς. Η αλήθεια είναι λοιπόν, κύριε Δον Κιχώτη, πως, παρόλο που με βλέπετε καθισμένη σ' αυτή την καρέκλα, εδώ, στο κέντρο του βασιλείου της Αραγωνίας, ντυμένη σαν περιφρονημένη και ξεπεσμένη δούενια, εγώ κατάγομαι από τις Αστούριες του Οβιέδο και από οικογένεια που τη συνδέουν δεσμοί αίματος με πολλές από τις καλύτερες της επαρχίας. Όμως η κακή μου μοίρα και η απερισκεψία των γονιών μου, που δεν ξέρω πώς βρέθηκαν πρόωρα στην ανέχεια, με έφεραν στην αυλή της Μαδρίτης. Εκεί, για να εξασφαλίσω τα προς το ζην και να γλιτώσω από χειρότερες συμφορές, οι γονείς μου με έβαλαν μοδίστρα στην υπηρεσία μιας αρχόντισσας· και να ξέρετε πως στο στρίφωμα και στο ράψιμο δεν με ξεπέρασε ποτέ κανείς όσο έζησα. Οι γονείς μου με άφησαν στην υπηρεσία και γύρισαν στον τόπο τους, και λίγα χρόνια αργότερα θα πήγαν, δίχως άλλο, στον παράδεισο, γιατί ήταν άριστοι, καλοί καθολικοί χριστιανοί.

Εγώ έμεινα ορφανή, χωρίς τίποτε άλλο πέρα από τον άθλιο μισθό και τα ασήμαντα δωράκια που δίνουν στα παλάτια σε υπηρέτριες σαν κι εμένα. Εκείνον τον καιρό όμως, χωρίς εγώ να του δώσω το παραμικρό θάρρος, με ερωτεύτηκε ένας ιπποκόμος του σπιτιού, άνθρωπος κάπως προχωρημένης ηλικίας, με γεμάτη γενειάδα, καλοφτιαγμένος, και πάνω απ' όλα τόσο καλός κύριος όσο κι ο ίδιος ο βασιλιάς, γιατί κρατούσε από ορεινή γενιά. Δεν κρατήσαμε τον έρωτά μας τόσο κρυφό ώστε να μη φτάσει στ' αυτιά της κυρίας μου· κι εκείνη, για να μην έχει φασαρίες, μας πάντρεψε με όλη την έγκριση της αγίας μητέρας Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Από αυτόν τον γάμο γεννήθηκε μια κόρη, που ήρθε να βάλει τέλος στην καλή μου τύχη, αν είχα ποτέ τέτοια· όχι επειδή πέθανα στη γέννα, γιατί τη πέρασα καλά και στην ώρα της, αλλά επειδή λίγο αργότερα ο άντρας μου πέθανε από ένα σοκ που έπαθε, και αν είχα χρόνο να σας το διηγηθώ, ξέρω πως η αφεντιά σας θα έμενε κατάπληκτη»· κι εδώ άρχισε να κλαίει πικρά και είπε: «Συγχωρέστε με, κύριε Δον Κιχώτη, αν δεν μπορώ να συγκρατηθώ, γιατί κάθε φορά που σκέφτομαι τον άτυχο άντρα μου, τα μάτια μου γεμίζουν δάκρυα. Ο Θεός να με συγχωρέσει, τι αρχοντιά είχε όταν κουβαλούσε την κυρία μου καβάλα πίσω του πάνω σ' ένα γερό μουλάρι, μαύρο σαν το κάρβουνο! Γιατί τότε δεν χρησιμοποιούσαν άμαξες ή φορεία, όπως λένε πως κάνουν τώρα, και οι κυρίες κάθονταν πίσω από τους ιπποκόμους τους. Αυτό τουλάχιστον δεν μπορώ να μην το πω, για να δείτε την καλή ανατροφή και την ευγένεια του άξιου άντρα μου. Καθώς έστριβε στη Calle de Santiago στη Μαδρίτη, που είναι κάπως στενή, έβγαινε από εκεί ένας alcalde της Αυλής, με δύο alguaciles μπροστά του. Μόλις τον

είδε ο καλός μου ο ιπποκόμος, γύρισε το μουλάρι του και έκανε πως θα στρίψει για να τον συνοδεύσει. Η κυρία μου, που καθόταν πίσω του, του είπε χαμηλόφωνα: "Τι κάνεις, δειλέ; Δεν βλέπεις πως είμαι εδώ;" Ο alcalde, σαν ευγενικός άνθρωπος, τράβηξε τα γκέμια του αλόγου του και του είπε: "Περάστε, señor, γιατί εγώ είμαι εκείνος που οφείλει μάλλον να συνοδεύσει την κυρία μου, τη Doña Casilda" — έτσι λεγόταν η αφέντρα μου. Κι όμως ο άντρας μου, με το καπέλο στο χέρι, επέμενε να προσπαθεί να συνοδεύσει τον alcalde· και βλέποντάς το αυτό η κυρία μου, γεμάτη θυμό και αγανάκτηση, έβγαλε από τη βελονοθήκη της μια μεγάλη καρφίτσα ή, καλύτερα, νομίζω, ένα σουβλί, και του το κάρφωσε στην πλάτη με τόση δύναμη, που ο άντρας μου έβγαλε μια δυνατή κραυγή και, σφαδάζοντας, έπεσε κάτω μαζί με την κυρία του. Οι δυο λακέδες της έτρεξαν να τη σηκώσουν, το ίδιο κι ο alcalde με τους alguaciles· όλη η πύλη της Γουαδαλαχάρα αναστατώθηκε — εννοώ τους αργόσχολους που είχαν μαζευτεί εκεί. Η κυρία μου γύρισε πίσω με τα πόδια, κι ο άντρας μου έτρεξε σ' ένα κουρείο φωνάζοντας πως τον είχαν τρυπήσει πέρα ως πέρα στα σωθικά. Η ευγένεια του άντρα μου έγινε τόσο γνωστή, που τα παιδιά δεν τον άφηναν σε ησυχία στον δρόμο· κι εξαιτίας αυτού, αλλά και επειδή ήταν κάπως κοντόφθαλμος, η κυρία μου τον έδιωξε. Και είμαι πέρα για πέρα βέβαιη πως η στενοχώρια γι' αυτό ήταν που τον οδήγησε στον θάνατο. Έμεινα έτσι ανήμπορη χήρα, με μια κόρη να μεγαλώνει στα χέρια μου, όμορφη σαν τον αφρό της θάλασσας. Τελικά όμως, επειδή είχα τη φήμη εξαιρετικής ράφτρας, η κυρία μου η δούκισσα, που τότε είχε παντρευτεί πρόσφατα τον κύριό μου τον δούκα, μου πρότεινε να πάω μαζί

της σ' αυτό το βασίλειο της Αραγωνίας, παίρνοντας μαζί και την κόρη μου. Εδώ, όσο περνούσε ο καιρός, η κόρη μου μεγάλωνε και μαζί της άνθιζαν όλα τα χαρίσματα του κόσμου: τραγουδάει σαν κορυδαλλός, χορεύει γρήγορα σαν τη σκέψη, κινείται σαν τσιγγάνα, διαβάζει και γράφει σαν δάσκαλος, και λογαριάζει σαν φιλάργυρος. Για την καθαριότητά της δεν λέω τίποτα, γιατί ούτε το τρεχούμενο νερό δεν είναι πιο καθαρό· και η ηλικία της τώρα είναι, αν δεν με απατά η μνήμη μου, δεκάξι χρονών, πέντε μηνών και τριών ημερών, μία πάνω μία κάτω. Και για να πάω στο κυρίως θέμα: ο γιος ενός πολύ πλούσιου χωρικού, που ζει σ' ένα χωριό του κυρίου μου του δούκα όχι πολύ μακριά από εδώ, ερωτεύτηκε αυτό το κορίτσι μου. Και με δυο λόγια, δεν ξέρω πώς, βρέθηκαν μαζί, κι εκείνος, με την υπόσχεση πως θα την παντρευτεί, ξεγέλασε την κόρη μου και τώρα δεν κρατά τον λόγο του. Κι ενώ ο κύριός μου ο δούκας το ξέρει — γιατί του έχω παραπονεθεί όχι μία αλλά πάρα πολλές φορές και τον έχω ικετεύσει να διατάξει τον χωρικό να παντρέψει την κόρη μου — κάνει πως δεν ακούει και μετά βίας με προσέχει. Ο λόγος είναι πως ο πατέρας του απατεώνα είναι τόσο πλούσιος, του δανείζει χρήματα και μπαίνει συνεχώς εγγυητής για τα χρέη του, ώστε δεν θέλει με κανέναν τρόπο να τον προσβάλει ή να τον δυσαρεστήσει. Τώρα λοιπόν, señor, θέλω η αφεντιά σας να αναλάβει να διορθώσει αυτή την αδικία, είτε με παρακάλια είτε με τα όπλα· γιατί, απ' όσα λέει όλος ο κόσμος, γι' αυτό ακριβώς ήρθατε στον κόσμο: για να επανορθώνετε αδικίες, να διορθώνετε τα κακώς κείμενα και να βοηθάτε τους δυστυχισμένους. Βάλτε μπροστά σας την απροστάτευτη θέση της κόρης μου, τη νιότη της και όλα τα χαρίσματα που σας

είπα πως έχει· και μπροστά στον Θεό και στη συνείδησή μου, απ' όλες τις δεσποινίδες που έχει η κυρία μου, δεν υπάρχει ούτε μία που να φτάνει ως τη σόλα του παπουτσιού της. Κι εκείνη που τη λένε Altisidora και τη θεωρούν την πιο τολμηρή και χαριτωμένη απ' όλες, αν τη συγκρίνεις με την κόρη μου, δεν την πλησιάζει ούτε σε απόσταση δύο λευγών. Γιατί να ξέρετε, señor, δεν είναι χρυσάφι ό,τι γυαλίζει, κι αυτή η μικρή Altisidora έχει περισσότερη θρασύτητα παρά ομορφιά και περισσότερη αναίδεια παρά σεμνότητα. Κι εκτός απ' αυτό δεν είναι και πολύ γερή, γιατί έχει τόσο άσχημη αναπνοή, που δεν αντέχει κανείς να σταθεί κοντά της ούτε μια στιγμή· κι ακόμα και η κυρία μου η δούκισσα — αλλά ας σωπάσω, γιατί λένε πως οι τοίχοι έχουν αυτιά»."

«Για όνομα του Θεού, Δόνα Ροδρίγκεθ, τι έχει η κυρία μου η δούκισσα;» ρώτησε ο Δον Κιχώτης.

«Αφού με το θέτετε έτσι υπό όρκο», απάντησε η ντουένια, «δεν μπορώ παρά να απαντήσω και να πω όλη την αλήθεια. Κύριε Δον Κιχώτη, έχετε προσέξει την ομορφιά της κυρίας μου της δούκισσας, εκείνη τη λεία επιδερμίδα της σαν γυαλισμένο, καλοδουλεμένο σπαθί, εκείνα τα δυο μάγουλα σαν γάλα και κατακόκκινο ρόδο, εκείνο το χαρούμενο, ζωηρό βήμα με το οποίο πατά ή μάλλον μοιάζει να περιφρονεί τη γη, έτσι που θα νόμιζε κανείς πως όπου περνά σκορπά υγεία; Λοιπόν, να ξέρετε πως γι' αυτό πρέπει να ευχαριστεί πρώτα απ' όλα τον Θεό και έπειτα δύο παροχετεύσεις που έχει, μία σε κάθε πόδι, από τις οποίες φεύγουν όλοι οι κακοί χυμοί, από τους οποίους οι γιατροί λένε πως είναι γεμάτη.»

«Παναγία μου!» αναφώνησε ο Δον Κιχώτης. «Και είναι δυνατόν η κυρία μου η δούκισσα να έχει τέτοιες παροχετεύσεις; Δεν θα το πίστευα ούτε αν μου το έλεγαν οι ξυπόλητοι καλόγεροι· όμως, αφού το λέει η κυρία Δόνα Ροδρίγκεθ, έτσι θα είναι. Μα βέβαια τέτοιες εκροές, και μάλιστα σε τέτοια σημεία, δεν βγάζουν χυμούς αλλά υγρό κεχριμπάρι. Αλήθεια, τώρα πια πιστεύω πως αυτή η πρακτική του να ανοίγουν τέτοιες παροχετεύσεις είναι πολύ σημαντική για την υγεία.»

Ο Δον Κιχώτης μόλις είχε ξεστομίσει αυτά τα λόγια, όταν η πόρτα της κάμαρας άνοιξε απότομα με δυνατό πάταγο. Από την τρομάρα που της προκάλεσε ο θόρυβος, η Δόνα Ροδρίγκεθ άφησε το κερί να της πέσει από το χέρι, και το δωμάτιο βυθίστηκε σε σκοτάδι πηχτό, σαν του λύκου το στόμα, όπως λέει η παροιμία. Ξαφνικά η καημένη η δούενια ένιωσε δυο χέρια να την αρπάζουν από τον λαιμό τόσο σφιχτά, που δεν μπορούσε ούτε φωνή να βγάλει, ενώ κάποιος άλλος, χωρίς να πει λέξη, της σήκωσε με μεγάλη βιασύνη τις φούστες και άρχισε να τη χτυπά με κάτι που έμοιαζε με παντόφλα, και μάλιστα τόσο ανελέητα, που ο καθένας θα τη λυπόταν. Ο Δον Κιχώτης όμως, παρόλο που το ένιωθε, δεν κουνήθηκε καθόλου από το κρεβάτι του· έμεινε ακίνητος και σιωπηλός, και μάλιστα με τον φόβο πως ίσως ερχόταν και η δική του σειρά για ξυλοφόρτωμα. Και ο φόβος του μόνο αβάσιμος δεν ήταν· γιατί, αφού άφησαν τη δούενια —που δεν τολμούσε να βάλει τις φωνές— καλοχτυπημένη, οι σιωπηλοί τιμωροί όρμησαν πάνω στον Δον Κιχώτη και, αφού του τράβηξαν το σεντόνι και το σκέπασμα, άρχισαν να τον τσιμπούν τόσο γρήγορα και τόσο δυνατά, που αναγκάστηκε να αμυνθεί με τις γροθιές του, κι

όλα αυτά μέσα σε μια θαυμαστή σιωπή. Η μάχη κράτησε σχεδόν μισή ώρα, κι έπειτα τα φαντάσματα το έβαλαν στα πόδια. Η Δόνα Ροδρίγκεθ μάζεψε τις φούστες της και, θρηνώντας τη μοίρα της, βγήκε έξω χωρίς να πει λέξη στον Δον Κιχώτη· κι εκείνος, καταταλαιπωρημένος από τα τσιμπήματα, μπερδεμένος και αποκαρδιωμένος, έμεινε μόνος. Εκεί θα τον αφήσουμε, να αναρωτιέται ποιος ήταν ο μοχθηρός μάγος που τον είχε φέρει σ' αυτή την κατάσταση· όμως αυτό θα το μάθουμε στην ώρα του, γιατί τώρα την προσοχή μας τη ζητά ο Σάντσο, και έτσι το απαιτεί η σωστή τάξη της ιστορίας.

p48e.jpg (28K)

[illegible] XLIX. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

p49a.jpg (170K)

Πλήρες μέγεθος

Αφήσαμε τον μεγάλο κυβερνήτη θυμωμένο και εκνευρισμένο με εκείνον τον πανούργο χωρικό, τον απατεώνα με τα πορτρέτα, που, καθοδηγημένος από τον μαγιορδόμο, όπως ο μαγιορδόμος από τον δούκα, πήγε να τον ξεγελάσει. Εκείνος όμως, όσο ανόητος, χοντροκομμένος και γελωτοποιός κι αν ήταν, τα έβαλε με όλους και στάθηκε όρθιος, λέγοντας στους γύρω του και στον γιατρό Πέδρο Ρέθιο, που μόλις τελείωσε η ιδιωτική υπόθεση της επιστολής του δούκα είχε επιστρέψει στην αίθουσα: «Τώρα το βλέπω πια καθαρά: οι δικαστές και οι κυβερνήτες πρέπει, και είναι ανάγκη, να είναι φτιαγμένοι από μπρούντζο, για να μην αισθάνονται τις ενοχλήσεις των αιτούντων, που κάθε ώρα και κάθε στιγμή επιμένουν να τους ακούσουν, να τους ξεμπερδέψουν την υπόθεση και να φροντίσουν τη δική τους δουλειά και καμιά άλλη, ό,τι κι αν γίνει. Κι αν ο καημένος ο δικαστής δεν τους ακούσει και δεν τακτοποιήσει το ζήτημα —είτε γιατί δεν μπορεί είτε γιατί δεν είναι η ώρα που έχει οριστεί για να τους δεχτεί— αμέσως αρχίζουν να τον βρίζουν, να τον κακολογούν, να του τρώνε τα σωθικά και να ψάχνουν ακόμα και ψεγάδια στην καταγωγή του. Εσύ, ανόητε και κουτέ αιτούντα, μην βιάζεσαι· περίμενε την κατάλληλη ώρα και στιγμή για τις δουλειές· μην έρχεσαι

την ώρα του φαγητού ή την ώρα του ύπνου· γιατί οι δικαστές είναι άνθρωποι από σάρκα και αίμα και πρέπει να δίνουν στη Φύση ό,τι φυσικά τους ζητά. Όλοι, εκτός από μένα· γιατί εγώ δεν της δίνω τίποτα να φάει, χάρη στον κύριο δόκτορα Πέδρο Ρέθιο Τιρτεαφουέρα εδώ παρόντα, που θέλει να πεθάνω της πείνας και λέει πως αυτός ο θάνατος είναι ζωή. Τέτοια ζωή να δώσει ο Θεός σ' εκείνον και σε όλο το σινάφι του — εννοώ τους κακούς γιατρούς· γιατί οι καλοί αξίζουν βάγια και δάφνες.»

Όλοι όσοι γνώριζαν τον Σάντσο Πάνθα έμεναν κατάπληκτοι ακούγοντάς τον να μιλά τόσο κομψά, και δεν ήξεραν πού να το αποδώσουν, εκτός ίσως στο ότι το αξίωμα και η βαριά ευθύνη είτε ξυπνούν είτε αποβλακώνουν το μυαλό του ανθρώπου. Τελικά ο δόκτωρ Πέδρο Ρέθιο Αγκιλέρς ντε Τιρτεαφουέρα τού υποσχέθηκε πως εκείνο το βράδυ θα τον άφηνε να δειπνήσει, έστω κι αν αυτό πήγαινε κόντρα σε όλους τους αφορισμούς του Ιπποκράτη. Ο κυβερνήτης έμεινε ευχαριστημένος μ' αυτό και περίμενε με μεγάλη αγωνία να νυχτώσει και να έρθει η ώρα του δείπνου· και παρόλο που του φαινόταν πως ο χρόνος είχε σταματήσει και δεν προχωρούσε καθόλου, η πολυπόθητη ώρα ήρθε επιτέλους, και του έφεραν μια σαλάτα με βοδινό και κρεμμύδια και κάτι βρασμένα μοσχαρίσια ποδαράκια, αρκετά παραγινωμένα. Έπεσε πάνω τους με μεγαλύτερη όρεξη απ' ό,τι αν του είχαν σερβίρει φραγκολίνια από το Μιλάνο, φασιανούς από τη Ρώμη, μοσχαράκι από το Σορέντο, πέρδικες από το Μορόν ή χήνες από το Λαβάχος, και γυρίζοντας προς τον γιατρό την ώρα του δείπνου του είπε: «Ακούστε, κύριε δόκτορα, από δω και πέρα μη μπαίνετε στον κόπο να μου δίνετε εκλεκτά και φίνα φαγητά,

γιατί μόνο κακό θα κάνετε στο στομάχι μου· αυτό έχει συνηθίσει κατσίκι, μοσχάρι, μπέικον, παστό βοδινό, γογγύλια και κρεμμύδια· κι αν καμιά φορά του δώσουν αυτά τα παλατιανά φαγητά, τα δέχεται με ιδιοτροπία και καμιά φορά με αηδία. Το καλύτερο που έχει να κάνει ο αρχιτεμαχιστής είναι να μου σερβίρει απ' αυτά που λένε ollas podridas (και όσο πιο σάπιες τόσο καλύτερα μυρίζουν)· κι ας βάλει μέσα ό,τι θέλει, αρκεί να τρώγεται, κι εγώ θα του χρωστώ χάρη και κάποτε θα του την ξεπληρώσω. Αλλά να μη μου κάνει κανείς εξυπνάδες, γιατί ή είμαστε ή δεν είμαστε· ας ζούμε και ας τρώμε με ειρήνη και καλή συντροφιά, γιατί όταν ο Θεός στέλνει την αυγή, τη στέλνει για όλους. Εγώ σκοπεύω να κυβερνήσω αυτό το νησί χωρίς να παραιτηθώ από κανένα δίκιο και χωρίς να πάρω δωροδοκία· ας έχουν όλοι τα μάτια τους ανοιχτά και ας προσέχουν το βέλος· γιατί τους λέω πως "ο διάβολος είναι στην Καντιγιάνα", και αν με αναγκάσουν, θα δουν πράγματα που θα τους αφήσουν άφωνους. Ε, λοιπόν! Γίνε μέλι και θα σε φάνε οι μύγες.»

«Την αλήθεια, κύριε κυβερνήτα», είπε ο τεμαχιστής, «η εξοχότητά σας έχει δίκιο σε όλα όσα είπε· και σας υπόσχομαι, εξ ονόματος όλων των κατοίκων αυτού του νησιού, πως θα σας υπηρετούν με κάθε ζήλο, αγάπη και καλή θέληση, γιατί ο ήπιος τρόπος διακυβέρνησης που δείξατε από την αρχή δεν τους αφήνει κανένα περιθώριο να κάνουν ή να σκεφτούν οτιδήποτε σε βάρος σας.»

«Κι εγώ αυτό πιστεύω», είπε ο Σάντσο· «και θα ήταν μεγάλοι ανόητοι αν έκαναν ή σκέφτονταν αλλιώς. Μα ξαναλέω: φροντίστε να φάω εγώ και ο Γκρίζος μου, γιατί αυτό είναι το

βασικό και το πιο σημαντικό. Κι όταν έρθει η ώρα, ας βγούμε για περιπολία, γιατί σκοπεύω να καθαρίσω αυτό το νησί από κάθε λογής βρομιές και από όλους τους άχρηστους, τεμπέληδες αλήτες. Να ξέρετε πως οι αργόσχολοι σε ένα κράτος είναι ό,τι και οι κηφήνες σε μια κυψέλη: τρώνε το μέλι που φτιάχνουν οι εργατικές μέλισσες. Εγώ θέλω να προστατεύσω τον γεωργό, να διατηρήσω τα προνόμια του ευγενούς, να ανταμείψω τους ενάρετους και, πάνω απ' όλα, να σέβομαι τη θρησκεία και να τιμώ τους λειτουργούς της. Τι λέτε γι' αυτά, φίλοι μου; Έχουν βάση όσα λέω ή μιλάω στον αέρα;»

«Όσα λέει η εξοχότητά σας, κύριε κυβερνήτα, έχουν τόση ουσία», είπε ο οικονόμος, «που μένω κατάπληκτος όταν βλέπω έναν άνθρωπο σαν εσάς, εντελώς αμόρφωτο —γιατί πιστεύω πως δεν έχετε καθόλου γράμματα— να λέει τέτοια πράγματα, γεμάτα σωστές αρχές και σοφές παρατηρήσεις, τόσο διαφορετικές από όσα περίμεναν για το μυαλό σας εκείνοι που μας έστειλαν ή κι εμείς που ήρθαμε εδώ. Κάθε μέρα βλέπουμε και κάτι καινούργιο σ' αυτόν τον κόσμο· τα αστεία γίνονται πραγματικότητα, και όσοι αστειεύονται βρίσκονται τελικά οι ίδιοι εκτεθειμένοι.»

Έπεσε η νύχτα και, με την άδεια του δόκτορα Πέδρο Ρέθιο, ο κυβερνήτης δείπνησε. Ύστερα ετοιμάστηκαν να βγουν για περιπολία, και ξεκίνησε μαζί με τον οικονόμο, τον γραμματέα, τον αρχιτεμαχιστή, τον χρονικογράφο που είχε αναλάβει να καταγράφει τα έργα του, καθώς και αρκετούς αλγουαθίλ και συμβολαιογράφους, ώστε να σχηματίζεται μια αρκετά μεγάλη συνοδεία. Στο κέντρο βάδιζε ο Σάντσο με το ραβδί του, θέαμα

όσο λαμπρό θα μπορούσε να ευχηθεί κανείς. Δεν είχαν περάσει παρά λίγους δρόμους της πόλης, όταν άκουσαν έναν θόρυβο σαν από ξίφη που συγκρούονταν. Έτρεξαν αμέσως προς το σημείο και είδαν πως οι αντίπαλοι ήταν μόνο δύο. Μόλις εκείνοι αντιλήφθηκαν ότι πλησίαζαν οι αρχές, σταμάτησαν, και ο ένας φώναξε: «Βοήθεια, στο όνομα του Θεού και του βασιλιά! Είναι δυνατόν να αφήνουν να γίνονται ληστείες μέσα στο κέντρο της πόλης και να ορμούν στους ανθρώπους καταμεσής στον δρόμο;»

«Ηρέμησε, καλέ μου άνθρωπε», είπε ο Σάντσο, «και πες μου ποια είναι η αιτία αυτού του καβγά· γιατί εγώ είμαι ο κυβερνήτης.»

Ο άλλος καβγατζής είπε: «Κύριε κυβερνήτη, θα σας τα πω με δυο λόγια. Πρέπει να ξέρετε πως αυτός ο κύριος μόλις τώρα κέρδισε πάνω από χίλια ρεάλ σε εκείνη τη χαρτοπαικτική λέσχη απέναντι, και ο Θεός ξέρει με ποιον τρόπο. Ήμουν εκεί και του χάρισα πάνω από μία αμφισβητούμενη φάση, εντελώς αντίθετα με όσα μου έλεγε η συνείδησή μου. Πήρε τα κέρδη του κι έφυγε, και όταν κατάλαβα πως δεν είχε σκοπό να μου δώσει έστω ένα-δυο στέμματα για δώρο —όπως συνηθίζεται να δίνουν σε αξιοσέβαστους ανθρώπους σαν κι εμένα, που στέκονται εκεί για να βλέπουν αν το παιχνίδι πάει τίμια ή βρόμικα, να στηρίζουν τις κομπίνες και να προλαβαίνουν τους καβγάδες—, έχωσε τα λεφτά στην τσέπη και βγήκε από το μαγαζί. Έξαλλος, τον ακολούθησα και, μιλώντας του ήρεμα και ευγενικά, του ζήτησα να μου δώσει, έστω, οχτώ ρεάλ, γιατί ξέρει πως είμαι τίμιος άνθρωπος και πως δεν έχω ούτε επάγγελμα ούτε περιουσία, αφού οι γονείς μου ούτε με

έμαθαν καμιά τέχνη ούτε μου άφησαν τίποτα. Όμως ο παλιάνθρωπος, που είναι μεγαλύτερος κλέφτης κι από τον Κάκο και πιο επιτήδειος απατεώνας κι από τον Αντραδίγια, δεν θέλησε να μου δώσει πάνω από τέσσερα ρεάλ. Οπότε βλέπετε κι εσείς πόση λίγη ντροπή και συνείδηση έχει. Μα την πίστη μου, αν δεν είχατε φτάσει εσείς, θα τον είχα κάνει να ξεράσει τα κέρδη του και θα μάθαινε καλά ως πού φτάνει το ατσάλινο ζύγι.»

«Τι λες γι' αυτά;» ρώτησε ο Σάντσο. Ο άλλος απάντησε πως όλα όσα είπε ο αντίπαλός του ήταν αλήθεια, και πως δεν ήθελε να του δώσει παραπάνω από τέσσερα ρεάλ, επειδή του έδινε πολύ συχνά χρήματα· κι ότι όσοι περιμένουν δώρα πρέπει να φέρονται ευγενικά και να δέχονται με καλό πρόσωπο ό,τι τους δίνεται, χωρίς να έχουν απαιτήσεις από τους νικητές, εκτός αν ξέρουν με βεβαιότητα πως είναι χαρτοκλέφτες και πως τα κέρδη τους αποκτήθηκαν άδικα. Και πως δεν υπήρχε καλύτερη απόδειξη ότι ο ίδιος ήταν τίμιος άνθρωπος από το ότι αρνήθηκε να δώσει οτιδήποτε· γιατί οι απατεώνες πάντα πληρώνουν φόρο στους θεατές που τους ξέρουν.

«Σωστά είναι αυτά», είπε ο μαγιορδόμος. «Ας σκεφτεί η εξοχότητά σας τι πρέπει να γίνει μ' αυτούς τους ανθρώπους.»

«Να τι πρέπει να γίνει», είπε ο Σάντσο. «Εσύ, που βγήκες νικητής, είτε είσαι καλός, κακός ή έτσι κι έτσι, θα δώσεις αμέσως σ' αυτόν εδώ που σου επιτέθηκε εκατό ρεάλια, και άλλα τριάντα για τους φτωχούς φυλακισμένους. Κι εσύ, που δεν έχεις ούτε δουλειά ούτε περιουσία και τριγυρνάς άσκοπα στο νησί, πάρε τώρα αυτά τα εκατό ρεάλια και ως κάποια ώρα

αύριο φύγε από το νησί, εξόριστος για δέκα χρόνια. Κι αν παραβείς την απόφαση, θα την πληρώσεις και στην άλλη ζωή· γιατί θα σε κρεμάσω στην αγχόνη — ή τουλάχιστον θα το κάνει ο δήμιος με δική μου διαταγή. Κουβέντα κι από τους δυο σας, αλλιώς θα νιώσει το χέρι μου.»

Ο ένας πλήρωσε επιτόπου τα χρήματα και ο άλλος τα πήρε· εκείνος έφυγε από το νησί κι ο άλλος γύρισε σπίτι του. Τότε ο κυβερνήτης είπε: «Ή δεν αξίζω και πολλά, ή θα ξεφορτωθώ αυτά τα χαρτοπαικτικά σπίτια, γιατί μου φαίνεται πως κάνουν μεγάλη ζημιά.»

«Αυτό εδώ τουλάχιστον», είπε ένας από τους συμβολαιογράφους, «η εξοχότητά σας δεν θα μπορέσει να το κλείσει, γιατί ανήκει σε μεγάλο άρχοντα, και όσα χάνει κάθε χρόνο δεν συγκρίνονται με όσα βγάζει από τα χαρτιά. Στα μικρότερα χαρτοπαικτικά σπίτια μπορεί βέβαια να επιβάλει την εξουσία της η εξοχότητά σας, και αυτά είναι που κάνουν τη μεγαλύτερη ζημιά και καλύπτουν τις πιο ξεδιάντροπες ατιμίες. Γιατί στα σπίτια των λόρδων και των ευγενών οι γνωστοί χαρτοκλέφτες δεν τολμούν να στήσουν τα κόλπα τους· κι αφού το πάθος για τον τζόγο έχει γίνει τόσο συνηθισμένο, είναι προτιμότερο να παίζουν οι άνθρωποι σε σπίτια με κάποια υπόληψη παρά σε κανενός μαγαζάτορα, όπου πιάνουν κανέναν άτυχο τα χαράματα και τον γδέρνουν ζωντανό.»

«Το ξέρω ήδη, κύριε συμβολαιογράφε, πως υπάρχουν πολλά να ειπωθούν γι’ αυτό το ζήτημα», είπε ο Σάντσο.

Εκείνη τη στιγμή πλησίασε ένας ραβδούχος, κρατώντας σφιχτά έναν νεαρό, και είπε: «Κύριε κυβερνήτα, αυτός ο νέος

ερχόταν κατά πάνω μας, και μόλις είδε τους ανθρώπους της δικαιοσύνης έκανε μεταβολή και το έβαλε στα πόδια σαν ελάφι — πράγμα που δείχνει καθαρά πως κάτι κακό θα έχει κάνει. Έτρεξα πίσω του, και αν δεν σκόνταφτε και δεν έπεφτε, δεν θα τον έπιανα ποτέ.»

«Γιατί έτρεξες, άνθρωπέ μου;» είπε ο Σάντσο.

Κι ο νεαρός απάντησε: «Κύριε, για να γλιτώσω από όλες τις ερωτήσεις που κάνουν οι άνθρωποι του νόμου.»

«Τι δουλειά κάνεις;»

«Είμαι υφαντής.»

«Και τι υφαίνεις;»

«Αιχμές για λόγχες, με την άδειά σας, εξοχότατε.»

«Με δουλεύεις! Καμαρώνεις κιόλας πως είσαι πνευματώδης; Πολύ ωραία· και πού πήγαινες μόλις τώρα;»

«Να πάρω λίγο αέρα, σενιόρ.»

«Και πού πάει κανείς να πάρει αέρα σ' αυτό το νησί;»

«Όπου φυσάει.»

«Ωραία! Οι απαντήσεις σου είναι καίριες· είσαι ξύπνιο παλικάρι. Αλλά να ξέρεις πως εγώ είμαι ο αέρας, και φυσάω από πίσω σου και σε στέλνω φυλακή. Ε, εσείς εκεί! Πιάστε τον και πάρτε τον από δω· απόψε θα τον βάλω να κοιμηθεί εκεί μέσα χωρίς αέρα.»

«Μα τον Θεό», είπε ο νεαρός, «η αφεντιά σας μπορεί να με βάλει να κοιμηθώ στη φυλακή τόσο εύκολα όσο μπορεί να με

κάνει βασιλιά.»

«Και γιατί να μη σε βάλω να κοιμηθείς στη φυλακή;» είπε ο Σάντσο. «Δεν έχω την εξουσία να σε συλλάβω και να σε αφήσω ελεύθερο όποτε θέλω;»

«Όση εξουσία κι αν έχει η αφεντιά σας», είπε ο νεαρός, «δεν θα μπορέσει να με κάνει να κοιμηθώ στη φυλακή.»

«Πώς; Δεν θα μπορέσω;» είπε ο Σάντσο. «Πάρτε τον αμέσως από δω, για να δει με τα ίδια του τα μάτια το λάθος του, ακόμα κι αν ο δεσμοφύλακας θελήσει να δείξει τη συμφεροντολογική του γενναιοδωρία υπέρ του· γιατί θα του βάλω πρόστιμο δύο χιλιάδων δουκάτων αν τον αφήσει να κάνει ούτε βήμα έξω από τη φυλακή.»

«Αυτό είναι αστείο», είπε ο νεαρός. «Η αλήθεια είναι πως όλοι οι άνθρωποι του κόσμου μαζί δεν μπορούν να με κάνουν να κοιμηθώ στη φυλακή.»

«Πες μου, διάβολε», είπε ο Σάντσο, «μήπως έχεις κανέναν άγγελο να έρθει να σε γλιτώσει και να σου βγάλει τα σίδερα που θα διατάξω να σου περάσουν;»

«Τώρα, κύριε κυβερνήτα», είπε ο νεαρός ζωηρά, «ας μιλήσουμε λογικά και ας πάμε στην ουσία. Ας δεχτούμε ότι η αφεντιά σας μπορεί να διατάξει να με πάνε φυλακή, να μου βάλουν σίδερα και αλυσίδες, να με κλείσουν σ' ένα κελί, και να επιβάλει βαριές ποινές στον δεσμοφύλακα αν με αφήσει να βγω, και ότι εκείνος υπακούει στις διαταγές σας. Πάλι όμως, αν εγώ δεν θέλω να κοιμηθώ και διαλέξω να μείνω ξύπνιος όλη νύχτα χωρίς να κλείσω μάτι, θα μπορέσει η αφεντιά σας,

με όλη της την εξουσία, να με κάνει να κοιμηθώ αν εγώ δεν το θέλω;»

«Όχι, πράγματι», είπε ο γραμματέας, «και ο τύπος έχει δίκιο.»

«Άρα λοιπόν», είπε ο Σάντσο, «αν δεν κοιμόσουν, αυτό θα γινόταν αποκλειστικά από δική σου επιλογή, όχι κόντρα στη δική μου θέληση;»

«Όχι, σενιόρ», είπε ο νεαρός, «βέβαια όχι.»

«Λοιπόν, πήγαινε, και ο Θεός μαζί σου», είπε ο Σάντσο. «Τράβα σπίτι να κοιμηθείς, και ο Θεός να σου χαρίσει καλό ύπνο, γιατί δεν θέλω να σου τον στερήσω. Μα από δω και πέρα, να σε συμβουλέψω να μην αστειεύεσαι με τις αρχές, γιατί μπορεί να πέσεις πάνω σε κανέναν που θα σου γυρίσει το αστείο πάνω στο ίδιο σου το κεφάλι.»

Ο νεαρός έφυγε, κι ο κυβερνήτης συνέχισε την περιπολία του. Λίγο αργότερα παρουσιάστηκαν δύο ραβδούχοι φέρνοντας έναν κρατούμενο και είπαν: «Κύριε κυβερνήτα, αυτό το πρόσωπο, που φαίνεται να είναι άντρας, δεν είναι, αλλά γυναίκα — και μάλιστα όχι άσχημη — ντυμένη με αντρικά.» Σήκωσαν δυο-τρία φανάρια προς το πρόσωπό της και, στο φως τους, διέκριναν τα χαρακτηριστικά μιας γυναίκας που έδειχνε να είναι γύρω στα δεκάξι ή λίγο παραπάνω, με τα μαλλιά της πιασμένα σε χρυσοπράσινο μεταξωτό δίχτυ, και όμορφη σαν χίλια μαργαριτάρια. Την κοίταξαν από την κορυφή ως τα νύχια και είδαν πως φορούσε κόκκινες μεταξωτές κάλτσες με καλτσοδέτες από λευκό ταφτά, στολισμένους με χρυσό και μαργαριτάρι· τα βρακιά της ήταν από πράσινο και χρυσό ύφασμα, και κάτω από ένα ανοιχτό

σακάκι ή κοντό επανωφόρι από το ίδιο ύφασμα φορούσε διπλόρουχο από το πιο εκλεκτό λευκό και χρυσοΰφαντο πανί. Τα παπούτσια της ήταν λευκά, από εκείνα που φορούν οι άντρες· στη ζώνη της δεν είχε σπαθί, παρά μόνο ένα πλούσια στολισμένο στιλέτο, και στα δάχτυλά της φορούσε αρκετά όμορφα δαχτυλίδια. Με δυο λόγια, η κοπέλα φαινόταν όμορφη στα μάτια όλων, και κανείς από όσους την έβλεπαν δεν την αναγνώριζε. Οι άνθρωποι της πόλης έλεγαν πως δεν μπορούσαν να φανταστούν ποια ήταν, και εκείνοι που ήξεραν για τις φάρσες που ετοίμαζαν στον Σάντσο ήταν οι πιο ξαφνιασμένοι, γιατί αυτό το περιστατικό, αυτή η ανακάλυψη, δεν είχε κανονιστεί από τους ίδιους. Έτσι παρακολουθούσαν με αγωνία να δουν πώς θα κατέληγε η υπόθεση.

Ο Σάντσο μαγεύτηκε από την ομορφιά της κοπέλας και τη ρώτησε ποια ήταν, πού πήγαινε και τι την είχε κάνει να ντυθεί έτσι. Εκείνη, με τα μάτια χαμηλωμένα, απάντησε με σεμνή αμηχανία: «Δεν μπορώ να σας πω, κύριε, μπροστά σε τόσο κόσμο κάτι που για μένα είναι τόσο σημαντικό να μείνει κρυφό. Ένα μόνο θέλω να γίνει γνωστό: δεν είμαι ούτε κλέφτρα ούτε κακοποιός, αλλά μονάχα μια δυστυχισμένη νέα γυναίκα, που η δύναμη της ζήλιας την έσπρωξε να παραβεί τον σεβασμό που οφείλεται στη σεμνότητα.»

Μόλις το άκουσε αυτό, ο οικονόμος είπε στον Σάντσο: «Κάντε τον κόσμο να παραμερίσει, κύριε κυβερνήτα, για να μπορέσει αυτή η κυρία να πει ό,τι θέλει με λιγότερη αμηχανία.»

Ο Σάντσο έδωσε την εντολή και όλοι, εκτός από τον μαγιορδόμο, τον αρχιτεμαχιστή και τον γραμματέα, απομακρύνθηκαν. Μόλις βρέθηκε μπροστά μόνο σ’ αυτούς, η

δεσποινίδα συνέχισε: «Είμαι η κόρη, κύριοι, του Πέδρο Πέρεθ Μασόρκα, του προβατοτρόφου αυτού του τόπου, που συνηθίζει να έρχεται πολύ συχνά στο σπίτι του πατέρα μου.»

«Αυτό δεν στέκει, señora», είπε ο μαγιορδόμος. «Γιατί τον Πέδρο Πέρεθ τον ξέρω πολύ καλά, και ξέρω πως δεν έχει κανένα παιδί, ούτε γιο ούτε κόρη. Κι έπειτα, ενώ λέτε πως είναι ο πατέρας σας, μετά προσθέτετε ότι έρχεται πολύ συχνά στο σπίτι του πατέρα σας.»

«Κι εγώ το είχα προσέξει αυτό», είπε ο Σάντσο.

«Είμαι ταραγμένη αυτή τη στιγμή, κύριοι», είπε η δεσποινίδα, «και δεν ξέρω τι λέω. Η αλήθεια όμως είναι πως είμαι η κόρη του Ντιέγο δε λα Γιάνα, που ασφαλώς όλοι σας τον γνωρίζετε.»

«Α, μάλιστα, αυτό βγάζει νόημα», είπε ο μαγιορδόμος. «Γιατί τον Ντιέγο δε λα Γιάνα τον ξέρω, και ξέρω πως είναι άνθρωπος με θέση και πλούσιος, και πως έχει έναν γιο και μια κόρη. Και από τότε που έμεινε χήρος, κανείς σ' όλη την πόλη δεν μπορεί να πει ότι έχει δει το πρόσωπο της κόρης του· τόσο κλεισμένη την κρατά, που δεν αφήνει ούτε τον ήλιο να τη δει. Κι όμως, παρ' όλα αυτά, η φήμη λέει πως είναι εξαιρετικά όμορφη.»

«Είναι αλήθεια», είπε η δεσποινίδα, «και εγώ είμαι εκείνη η κόρη. Αν η φήμη λέει αλήθεια ή ψέματα για την ομορφιά μου, αυτό θα το έχετε ήδη κρίνει εσείς, κύριοι, αφού με έχετε δει.» Και μ' αυτά τα λόγια άρχισε να κλαίει πικρά.

Βλέποντάς το αυτό, ο γραμματέας έσκυψε προς το αυτί του αρχιτεμαχιστή και του είπε χαμηλόφωνα: «Κάτι σοβαρό πρέπει σίγουρα να έχει συμβεί σ' αυτή τη δύστυχη κοπέλα, αφού γυρίζει μακριά από το σπίτι της μ' αυτά τα ρούχα και τέτοια ώρα, και μάλιστα κοπέλα της τάξης της.» «Δεν υπάρχει αμφιβολία», απάντησε ο τεμαχιστής, «και επιπλέον τα δάκρυά της επιβεβαιώνουν την υποψία σου.» Ο Σάντσο προσπάθησε να την παρηγορήσει όσο καλύτερα μπορούσε και την παρακάλεσε να τους πει χωρίς κανέναν φόβο τι της είχε συμβεί, γιατί όλοι τους θα έκαναν με ειλικρινές ενδιαφέρον και με κάθε μέσο που διέθεταν ό,τι μπορούσαν για να τη βοηθήσουν.

«Η αλήθεια είναι, κύριοι», είπε εκείνη, «πως ο πατέρας μου με κρατά κλεισμένη εδώ και δέκα χρόνια, από τότε δηλαδή που η γη δέχτηκε τη μητέρα μου. Στο σπίτι λειτουργούν σε ένα πολυτελές παρεκκλήσι, κι όλον αυτόν τον καιρό εγώ δεν έχω δει άλλο παρά τον ήλιο στον ουρανό τη μέρα και το φεγγάρι και τ' αστέρια τη νύχτα. Δεν ξέρω καν πώς είναι οι δρόμοι, οι πλατείες, οι εκκλησίες, ούτε καν οι άντρες, εκτός από τον πατέρα μου, τον αδελφό μου και τον Πέδρο Πέρεθ, τον προβατοτρόφο· κι εκείνον, επειδή ερχόταν συχνά στο σπίτι μας, μου μπήκε η ιδέα να τον λέω πατέρα, για να μην ονομάζω τον δικό μου. Αυτή η απομόνωση και οι περιορισμοί που μου είχαν επιβάλει στο να βγαίνω έξω, έστω και μόνο για να πάω στην εκκλησία, με βασάνιζαν εδώ και πολλές μέρες και μήνες. Λαχταρούσα να δω τον κόσμο, ή έστω την πόλη όπου γεννήθηκα, και δεν μου φαινόταν πως αυτή η επιθυμία ερχόταν σε σύγκρουση με τον σεβασμό που οφείλουν να έχουν για τον εαυτό τους οι κοπέλες καλής καταγωγής. Όταν

τους άκουγα να μιλούν για ταυρομαχίες, για αγώνες με ακόντια και για θεατρικές παραστάσεις, παρακάλεσα τον αδελφό μου, που είναι έναν χρόνο μικρότερός μου, να μου εξηγήσει τι πράγματα ήταν αυτά, και πολλά άλλα που δεν είχα δει ποτέ. Μου τα περιέγραψε όσο καλύτερα μπορούσε, όμως το μόνο αποτέλεσμα ήταν να φουντώσει μέσα μου ακόμη περισσότερο η επιθυμία να τα δω. Τέλος, για να συντομεύσω την ιστορία της καταστροφής μου, ικέτεψα και παρακάλεσα τον αδελφό μου — αχ, να μην είχα κάνει ποτέ τέτοια παράκληση —» Και ξέσπασε πάλι σε λυγμούς.

«Συνεχίστε, señora», είπε ο οικονόμος, «και τελειώστε την ιστορία όσων σας συνέβησαν, γιατί τα λόγια και τα δάκρυά σας μας έχουν όλους σε αγωνία.»

«Μου μένουν λίγα ακόμη να πω, αν και πολλά δάκρυα να χύσω», είπε η νεαρή· «γιατί οι επιθυμίες που μπαίνουν σε λάθος δρόμο πληρώνονται μόνο με τέτοιο τρόπο.»

Η ομορφιά της κοπέλας είχε αγγίξει βαθιά την καρδιά του πρωτομάστορα ξυλογλύπτη, κι εκείνος σήκωσε ξανά το φανάρι του για να την κοιτάξει άλλη μια φορά. Σκέφτηκε πως αυτά που έχυνε δεν ήταν δάκρυα, αλλά μαργαριταρένιοι κόκκοι ή δροσοσταλίδες του λιβαδιού· και πήγε ακόμη παραπέρα, κάνοντάς τα ανατολίτικα μαργαριτάρια, ενώ μέσα του ευχόταν θερμά η συμφορά της να μην ήταν τόσο μεγάλη όσο έδειχναν οι λυγμοί και τα δάκρυά της. Ο κυβερνήτης, όμως, άρχιζε να χάνει την υπομονή του με τον χρόνο που έπαιρνε η κοπέλα για να πει την ιστορία της, και της είπε να μην τους κρατά άλλο σε αναμονή· γιατί είχε αργήσει, και απέμενε ακόμη μεγάλο μέρος της πόλης να ελεγχθεί.

Εκείνη, ανάμεσα σε σπασμένους λυγμούς και μισοπνιγμένους αναστεναγμούς, συνέχισε λέγοντας: «Η δυστυχία μου, η ατυχία μου, είναι απλώς η εξής: παρακάλεσα τον αδελφό μου να με ντύσει άντρα με μια δική του αλλαξιά και να με βγάλει κάποιο βράδυ, όσο ο πατέρας μας κοιμόταν, για να δω όλη την πόλη. Εκείνος, νικημένος από τις παρακλήσεις μου, δέχτηκε· και αφού με έντυσε με αυτά τα ρούχα και φόρεσε ο ίδιος δικά μου που του ταίριαζαν σαν να ήταν ραμμένα πάνω του —γιατί δεν έχει ούτε τρίχα στο πιγούνι και θα μπορούσε να περάσει για πολύ όμορφη νεαρή κοπέλα—, απόψε, πριν από περίπου μία ώρα, λίγο πάνω λίγο κάτω, φύγαμε από το σπίτι. Οδηγημένοι από τη νεανική και ανόητη παρόρμησή μας, γυρίσαμε όλη την πόλη, και ύστερα, τη στιγμή που ετοιμαζόμασταν να επιστρέψουμε, είδαμε να έρχεται ένα μεγάλο πλήθος ανθρώπων. Τότε ο αδελφός μου μου είπε: “Αδελφή, αυτοί πρέπει να είναι η περίπολος· κούνα τα πόδια σου και βάλε τους φτερά, και ακολούθησέ με όσο πιο γρήγορα

μπορείς, μήπως και μας αναγνωρίσουν, γιατί τότε θα μπλέξουμε άσχημα.” Και μόλις το είπε αυτό, γύρισε και άρχισε —δεν μπορώ να πω να τρέχει, αλλά να πετάει. Εγώ, πριν προλάβω να κάνω έξι βήματα, έπεσα κάτω από τον φόβο μου, και τότε ήρθε ο δικαστικός υπάλληλος και με έφερε μπροστά στις αφεντιές σας, όπου τώρα βρίσκομαι ντροπιασμένη μπροστά σε όλον αυτόν τον κόσμο, σαν να ήμουν αλλόκοτη και διεφθαρμένη.»

«Δηλαδή, κυρά μου», είπε ο Σάντσο, «δεν σου συνέβη καμιά άλλη συμφορά, ούτε ήταν η ζήλια που σε έκανε να φύγεις από το σπίτι, όπως είπες στην αρχή της ιστορίας σου;»

«Δεν μου συνέβη τίποτα», είπε εκείνη, «ούτε βγήκα έξω από ζήλια, αλλά μόνο από την επιθυμία να δω λίγο τον κόσμο — κι αυτό δεν πήγαινε πιο πέρα από το να δω τους δρόμους αυτής της πόλης.»

Η εμφάνιση των ραβδούχων με τον αδελφό της υπό κράτηση —τον οποίο ένας από αυτούς είχε προλάβει την ώρα που το έβαζε στα πόδια από την αδελφή του— επιβεβαίωσε πια ολοκληρωτικά την αλήθεια όσων είχε πει η κοπέλα. Δεν φορούσε τίποτε άλλο παρά ένα πλούσιο μεσοφόρι και μια κοντή γαλάζια κάπα από δαμασκηνό ύφασμα, στολισμένη με λεπτή χρυσή δαντέλα, ενώ το κεφάλι του ήταν ακάλυπτο και το στόλιζαν μόνο τα ίδια του τα μαλλιά, που έμοιαζαν με χρυσά δαχτυλίδια, τόσο λαμπερά και σγουρά ήταν. Ο κυβερνήτης, ο μαγιορδόμος και ο τεμαχιστής τον πήραν παράμερα και, χωρίς να τους ακούει η αδελφή του, τον ρώτησαν πώς είχε βρεθεί ντυμένος έτσι. Κι εκείνος, με ντροπή και αμηχανία όχι λιγότερη από της αδελφής του, διηγήθηκε

ακριβώς την ίδια ιστορία, προς μεγάλη χαρά του ερωτοχτυπημένου τεμαχιστή. Ο κυβερνήτης όμως τους είπε: «Αλήθεια, δεσποινίς και νεαρέ μου, όλη αυτή η ιστορία ήταν πολύ παιδική· και για να εξηγήσετε την τρέλα και την απερισκεψία σας, δεν χρειαζόταν τόση καθυστέρηση ούτε τόσα δάκρυα και αναστεναγμοί. Αν απλώς λέγατε ποιοι είστε και ότι φύγατε έτσι από το πατρικό σας για να γυρίσετε λίγο από περιέργεια και χωρίς κανέναν άλλο σκοπό, το ζήτημα θα είχε λήξει εκεί, χωρίς λυγμούς, δάκρυα και όλα τα υπόλοιπα.»

«Αλήθεια είναι αυτό», είπε η κοπέλα, «αλλά βλέπετε, η ταραχή μου ήταν τόσο μεγάλη, που δεν με άφηνε να φερθώ όπως έπρεπε.»

«Κανένα κακό δεν έγινε», είπε ο Σάντσο. «Ελάτε, θα σας πάμε στο σπίτι του πατέρα σας· ίσως να μην έχει καν καταλάβει ότι λείπετε. Και άλλη φορά να μην είστε τόσο παιδιά ούτε τόσο ανυπόμονοι να δείτε τον κόσμο· γιατί μια τίμια κοπέλα πρέπει να ’χει σπασμένο πόδι και να μένει στο σπίτι· κι η γυναίκα και η κότα, άμα τριγυρνούν, χάνονται γρήγορα· κι όποια θέλει πολύ να βλέπει, θέλει και να τη βλέπουν. Δεν λέω τίποτε άλλο.»

Ο νεαρός ευχαρίστησε τον κυβερνήτη για την καλοσύνη του να τους συνοδεύσει στο σπίτι, κι έτσι πήραν τον δρόμο προς τα εκεί, αφού δεν ήταν μακριά. Μόλις έφτασαν, ο νεαρός πέταξε ένα πετραδάκι σε ένα παραθυρόπλεγμα, και αμέσως κατέβηκε μια υπηρέτρια που τους περίμενε και τους άνοιξε την πόρτα. Εκείνοι μπήκαν μέσα, αφήνοντας την υπόλοιπη συντροφιά να θαυμάζει τόσο τη χάρη και την ομορφιά τους όσο και την παράξενη επιθυμία τους να γνωρίσουν τον κόσμο νύχτα και χωρίς καν να βγουν από το χωριό· πράγμα που, πάντως, το

απέδωσαν στη νεότητά τους.

Ο αρχιξυλογλύπτης έμεινε με την καρδιά του τρυπημένη πέρα ως πέρα και εκείνη τη στιγμή αποφάσισε πως την επόμενη κιόλας μέρα θα ζητούσε από τον πατέρα της το χέρι της κοπέλας, βέβαιος ότι δεν θα του την αρνούνταν, αφού ήταν στην υπηρεσία του δούκα· ακόμη και στον Σάντσο μπήκαν ιδέες και σχέδια να παντρέψει τον νεαρό με την κόρη του, τη Σαντσίκα, και αποφάσισε να ανοίξει τη συζήτηση όταν θα ερχόταν η κατάλληλη ώρα, έχοντας πείσει τον εαυτό του πως κανείς δεν θα μπορούσε να αρνηθεί γαμπρό στην κόρη ενός κυβερνήτη. Έτσι τελείωσε η νυχτερινή περιπολία, και δυο μέρες αργότερα τελείωσε και η διακυβέρνησή του, πράγμα που γκρέμισε και σκόρπισε όλα του τα σχέδια, όπως θα φανεί παρακάτω.

p49e.jpg (55K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 50. ΟΠΟΥ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΤΑΙ ΠΟΙΟΙ ΗΤΑΝ ΟΙ ΜΑΓΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΔΗΜΙΟΙ ΠΟΥ ΜΑΣΤΙΓΩΣΑΝ ΤΗΝ ΝΤΟΥΕΝΙΑ ΚΑΙ ΤΣΙΜΠΗΣΑΝ ΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΙ ΣΥΝΕΒΗ ΣΤΟΝ ΥΠΗΡΕΤΗ ΠΟΥ ΜΕΤΕΦΕΡΕ ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗΝ ΤΕΡΕΣΑ ΠΑΝΘΑ, ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΘΑ

p50a.jpg (104K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Σίδε Αμέτε, ο σχολαστικός ερευνητής των πιο μικρών λεπτομερειών αυτής της αληθινής ιστορίας, λέει πως όταν η Δόνια Ροδρίγκεθ βγήκε από το δωμάτιό της για να πάει στου Δον Κιχώτη, την πήρε είδηση μια άλλη ντουένια που κοιμόταν

μαζί της. Και επειδή όλες οι ντουένιες έχουν αδυναμία στο να χώνουν τη μύτη τους παντού, να κρυφακούν και να παραφυλάνε, την ακολούθησε τόσο αθόρυβα, που η καλή Ροδρίγκεθ δεν κατάλαβε τίποτα. Μόλις η ντουένια την είδε να μπαίνει στο δωμάτιο του Δον Κιχώτη, και για να μην παραλείψει το αλάνθαστο καθήκον της κουτσομπόλας, έτρεξε αμέσως να πει στη δούκισσα πως η Δόνια Ροδρίγκεθ είχε κλειστεί μέσα με τον Δον Κιχώτη. Η δούκισσα το είπε στον δούκα και του ζήτησε να αφήσει εκείνη και την Αλτισιδόρα να πάνε να δουν τι ήθελε η συγκεκριμένη ντουένια από τον Δον Κιχώτη. Ο δούκας τους έδωσε άδεια, κι έτσι οι δυο τους πλησίασαν προσεκτικά και αθόρυβα την πόρτα του δωματίου και στάθηκαν τόσο κοντά, που μπορούσαν να ακούσουν όσα λέγονταν μέσα. Όταν όμως η δούκισσα άκουσε πως η Ροδρίγκεθ είχε κάνει γνωστό δημόσια το Αρανχουέθ των ζητημάτων της, δεν μπόρεσε να συγκρατηθεί· ούτε και η Αλτισιδόρα. Έτσι, γεμάτες οργή και διψασμένες για εκδίκηση, όρμησαν στο δωμάτιο και βασάνισαν τον Δον Κιχώτη και μαστίγωσαν τη ντουένια με τον τρόπο που έχει ήδη περιγραφεί. Γιατί οι προσβολές στην ομορφιά και την αυτοεκτίμηση των γυναικών ξεσηκώνουν φοβερά τον θυμό τους και τις κάνουν να ζητούν εκδίκηση. Η δούκισσα διηγήθηκε στον δούκα όσα είχαν συμβεί, κι εκείνος διασκέδασε πολύ. Και εκείνη, συνεχίζοντας το σχέδιό της να γελά και να περνά ευχάριστα με τον Δον Κιχώτη, έστειλε στη γυναίκα του Σάντσο Πάνθα, την Τερέσα Πάνθα, τον ακόλουθο που είχε παίξει τον ρόλο της Δουλτσινέας στις διαπραγματεύσεις για το ξεμάγεμά της —πράγμα που ο Σάντσο Πάνθα, μέσα στις έγνοιες της διακυβέρνησης, το είχε ξεχάσει εντελώς— με το γράμμα του

άντρα της και άλλο ένα από την ίδια, καθώς και ένα μεγάλο κορδόνι από εκλεκτές κοραλλένιες χάντρες για δώρο.

Η ιστορία λέει τώρα πως αυτός ο ακόλουθος ήταν πολύ ξύπνιος και σβέλτος στο μυαλό· και, πρόθυμος να υπηρετήσει τον κύριό του και την κυρία του, ξεκίνησε με μεγάλη ευχαρίστηση για το χωριό του Σάντσο. Πριν μπει στο χωριό, είδε αρκετές γυναίκες να πλένουν σε ένα ρυάκι και τις ρώτησε αν μπορούσαν να του πουν αν ζούσε εκεί μια γυναίκα που τη λέγαν Τερέσα Πάνθα, σύζυγο κάποιου Σάντσο Πάνθα, ιπποκόμου ενός ιππότη που λεγόταν Δον Κιχώτης της Λα Μάντσα. Μόλις άκουσε την ερώτηση, μια νεαρή κοπέλα που έπλενε σηκώθηκε και είπε: «Η Τερέσα Πάνθα είναι η μητέρα μου, κι αυτός ο Σάντσο είναι ο πατέρας μου, κι εκείνος ο ιππότης είναι ο αφέντης μας.»

«Ωραία λοιπόν, δεσποινίς μου», είπε ο ακόλουθος, «έλα να μου δείξεις πού είναι η μητέρα σου, γιατί της φέρνω ένα γράμμα κι ένα δώρο από τον πατέρα σου.»

«Με όλη μου την καρδιά, señor», είπε το κορίτσι, που θα ήταν γύρω στα δεκατέσσερα, πάνω κάτω. Άφησε τα ρούχα που έπλενε σε μια συντρόφισσά της και, χωρίς να βάλει τίποτα ούτε στο κεφάλι ούτε στα πόδια —γιατί ήταν ξυπόλητη και με τα μαλλιά λυτά— άρχισε να πηδάει μπροστά από το άλογο του ιπποκόμου, λέγοντας: «Ελάτε, αφεντικό, το σπίτι μας είναι στην είσοδο του χωριού, κι εκεί είναι η μάνα μου, στενοχωρημένη όσο δεν παίρνει που τόσο καιρό δεν είχε κανένα νέο από τον πατέρα μου.»

«Λοιπόν», είπε ο ιπποκόμος, «της φέρνω τόσο καλά νέα, που θα έχει λόγο να ευχαριστεί τον Θεό.»

Κι έτσι, πηδώντας, τρέχοντας και χοροπηδώντας, το κορίτσι έφτασε στο χωριό. Πριν όμως μπει στο σπίτι, φώναξε από την πόρτα: «Βγες έξω, μάνα Τερέσα, βγες, βγες! Ήρθε ένας κύριος με γράμματα και άλλα πράγματα από τον καλό μου πατέρα.» Μόλις τ' άκουσε αυτά, βγήκε η μάνα της, η Τερέσα Πάνθα, γνέθοντας ένα δεμάτι λινάρι, με μια γκρίζα φούστα —τόσο κοντή που θα νόμιζε κανείς πως «της την είχαν κόψει κοντή για ντροπή της»— ένα γκρίζο μπούστο από το ίδιο ύφασμα και ένα πουκάμισο. Δεν ήταν πολύ μεγάλη, αν και φαινόταν καθαρά πως είχε περάσει τα σαράντα· ήταν γεροδεμένη, υγιής, δυνατή και καψαλισμένη από τον ήλιο. Βλέποντας την κόρη της και τον ιπποκόμο καβάλα στ' άλογο, αναφώνησε: «Τι είναι αυτό, παιδί μου; Ποιος είναι αυτός ο κύριος;»

«Υπηρέτης της κυρίας μου, της Doña Teresa Panza», απάντησε ο ιπποκόμος· και κάνοντας πράξη τα λόγια του, πήδηξε από τ' άλογο και, με μεγάλη ταπεινοφροσύνη, προχώρησε να γονατίσει μπροστά στην κυρά Τερέσα, λέγοντας: «Αφήστε με να σας φιλήσω το χέρι, Señora Doña Teresa, ως τη νόμιμη και μοναδική σύζυγο του Señor Don Sancho Panza, του δικαιωματικού κυβερνήτη του νησιού Barataria.»

«Αχ, señor, σηκωθείτε, κάντε μου τη χάρη», είπε η Τερέσα. «Εγώ δεν είμαι καμιά κυρία της αυλής, παρά μόνο μια φτωχή χωριατοπούλα, κόρη ενός χωρικού που όργωνε τη γη, και γυναίκα ενός ιπποκόμου, όχι κανενός κυβερνήτη.»

«Είστε», είπε ο ιπποκόμος, «η πιο άξια σύζυγος ενός πέρα για πέρα άξιου κυβερνήτη· και για απόδειξη όσων λέω, δεχτείτε αυτή την επιστολή και αυτό το δώρο.» Την ίδια στιγμή έβγαλε από την τσέπη του ένα κοράλλινο κολιέ με χρυσά κουμπώματα, της το πέρασε στον λαιμό και είπε: «Αυτή η επιστολή είναι από την εξοχότητά του, τον κυβερνήτη, και το άλλο, μαζί με αυτά τα κοράλλια, από την κυρία μου τη δούκισσα, που με στέλνει σε σας.»

Η Τερέζα έμεινε αποσβολωμένη από την έκπληξη, και το ίδιο κι η κόρη της. Τότε η κοπέλα είπε: «Να πεθάνω αν δεν κρύβεται πίσω απ' αυτό ο αφέντης μας ο Δον Κιχώτης· αυτός θα 'δωσε στον πατέρα την εξουσία ή την κομητεία που του υποσχόταν τόσο συχνά.»

«Αλήθεια είναι», είπε ο υπηρέτης· «χάρη στον σεῆόρ Δον Κιχώτη ο σεῆόρ Σάντσο είναι τώρα κυβερνήτης του νησιού Βαρατάρια, όπως θα δείτε κι από αυτή την επιστολή.»

«Θα μου τη διαβάσετε, αφέντη μου, καλέ κύριε;» είπε η Τερέζα. «Γιατί μπορεί να γνέθω, αλλά να διαβάζω δεν ξέρω ούτε λέξη.»

«Ούτε κι εγώ», είπε η Σαντσίκα· «μα περιμένετε λιγάκι να πάω να φέρω κάποιον που ξέρει να διαβάζει, είτε τον ίδιο τον παπά είτε τον μπακαλόγατο Σαμψών Καράσκο, και θα 'ρθουν με μεγάλη χαρά ν' ακούσουν νέα του πατέρα μου.»

«Δεν χρειάζεται να φέρετε κανέναν», είπε ο υπηρέτης· «γιατί, μπορεί να μην ξέρω να γνέθω, αλλά να διαβάζω ξέρω, και θα σας τη διαβάσω εγώ.» Και πράγματι την διάβασε ολόκληρη· όμως, επειδή έχει ήδη παρατεθεί, δεν μπαίνει εδώ. Έπειτα

έβγαλε και την άλλη, από τη δούκισσα, που έλεγε τα εξής:

Φίλη Τερέζα,—Οι καλές ιδιότητες του άντρα σου, του Σάντσο, τόσο της καρδιάς όσο και του μυαλού, με έκαναν και με ανάγκασαν να ζητήσω από τον σύζυγό μου, τον δούκα, να του δώσει τη διακυβέρνηση ενός από τα πολλά του νησιά. Μου λένε πως κυβερνά σαν γεράκι, πράγμα που με χαροποιεί πολύ, όπως βέβαια και τον κύριό μου τον δούκα. Και ευχαριστώ πολύ τον ουρανό που δεν έκανα λάθος διαλέγοντάς τον γι' αυτή τη διοίκηση· γιατί θέλω να ξέρει η κυρά Τερέζα πως καλός κυβερνήτης δύσκολα βρίσκεται σ' αυτόν τον κόσμο, και είθε ο Θεός να με κάνει κι εμένα τόσο καλή όσο είναι ο Σάντσο στον τρόπο που κυβερνά. Σου στέλνω μαζί μ' αυτό ένα κοράλλινο κολιέ με χρυσά κουμπώματα· μακάρι να ήταν ανατολίτικα μαργαριτάρια· όμως «όποιος σου δίνει ένα κόκαλο δεν θέλει να σε δει πεθαμένη». Θα 'ρθει καιρός που θα γνωριστούμε και θα συναντηθούμε, μα το μέλλον το ξέρει ο Θεός. Δώσε τους χαιρετισμούς μου στην κόρη σου τη Σαντσίκα και πες της από μένα να είναι έτοιμη, γιατί σκοπεύω να της κάνω έναν σπουδαίο γάμο εκεί που δεν το περιμένει. Μου είπαν πως στο χωριό σας έχει μεγάλα βελανίδια· στείλε μου καμιά δυο δωδεκάδες, και θα τα εκτιμήσω πολύ, αφού θα 'ρχονται από το χέρι σου. Και γράψε μου αναλυτικά, να με βεβαιώσεις πως έχεις υγεία και πως όλα πάνε καλά· κι αν υπάρχει κάτι που χρειάζεσαι, δεν έχεις παρά να το πεις, και αυτό θα είναι το μέτρο. Και ο Θεός να σε φυλάει.

Από εδώ. Η φίλη σου που σε αγαπά, Η ΔΟΥΚΙΣΣΑ.

«Αχ, τι καλή, απλή και ταπεινή κυρία!» είπε η Τερέζα όταν άκουσε το γράμμα. «Μακάρι να με θάψουν μαζί με τέτοιες κυρίες, κι όχι με τις αρχοντοκυράδες που έχουμε σ' αυτή την πόλη, που νομίζουν πως επειδή είναι ευγενείς δεν πρέπει ούτε ο αέρας να τις αγγίζει, και πάνε στην εκκλησία με τόση έπαρση λες και είναι βασίλισσες, και μάλιστα νομίζουν πως ξεπέφτουν αν καταδεχτούν να κοιτάξουν τη γυναίκα ενός χωρικού! Κι όμως, να εδώ αυτή η καλή κυρία, παρ' όλο που είναι δούκισσα, με λέει "φίλη" και μου φέρεται σαν να είμαι ίση της — κι ίση της να τη δω εγώ με το πιο ψηλό καμπαναριό της Λα Μάντσας! Και για τα βελανίδια, αφέντη μου, θα στείλω στην κυρία δούκισσα ένα ολόκληρο μέτρο, και τόσο μεγάλα που θα έρχεται ο κόσμος να τα βλέπει σαν αξιοθέατο και θαύμα. Και τώρα, Σαντσίκα, κοίτα να βολευτεί ο κύριος· βάλε το άλογό του στον στάβλο, φέρε μερικά αυγά από κει μέσα, κόψε μπόλικο μπέικον, και ας του δώσουμε να φάει σαν πρίγκιπας· γιατί και τα καλά νέα που έφερε και η όμορφη φάτσα του το αξίζουν. Κι εγώ στο μεταξύ θα πεταχτώ έξω να πω τα χαρμόσυνα νέα στους γείτονες, στον πατέρα εφημέριο και στον μαστρο-Νικόλα τον κουρέα, που είναι και ήταν πάντα τόσο καλοί φίλοι του πατέρα σου.»

«Έτσι θα κάνω, μάνα», είπε η Σαντσίκα· «αλλά πρόσεξε, πρέπει να μου δώσεις το μισό από εκείνο το κορδόνι· γιατί δεν πιστεύω πως η κυρία δούκισσα θα ήταν τόσο χαζή ώστε να το στείλει όλο σε σένα.»

«Όλο δικό σου είναι, παιδί μου», είπε η Τερέζα· «μα άσε με να το φορέσω λίγες μέρες στον λαιμό μου· γιατί αλήθεια, νιώθω πως μου φτιάχνει την καρδιά.»

«Θα χαρείς ακόμα περισσότερο», είπε ο υπηρέτης, «όταν δεις το δέμα που έχει αυτό το σακίδιο· γιατί μέσα είναι ένα φόρεμα από το πιο εκλεκτό ύφασμα, που ο κυβερνήτης το φόρεσε μόνο μία μέρα στο κυνήγι και τώρα το στέλνει όλο για τη δεσποινίδα Σαντσίκα.»

«Να ζήσει χίλια χρόνια», είπε η Σαντσίκα, «κι αυτός που το έφερε άλλα τόσα — όχι, δυο χιλιάδες, αν χρειαστεί.»

Μ' αυτά η Τερέζα πετάχτηκε έξω από το σπίτι με τα γράμματα και με το κομπολόι από χάντρες περασμένο στον λαιμό, και προχωρούσε χτυπώντας τα γράμματα σαν να ήταν ντέφι. Έτυχε τότε να συναντήσει τον εφημέριο και τον Σαμψών Καράσκο, κι άρχισε να χοροπηδά και να λέει: «Δεν είμαστε πια φτωχοί, μα την πίστη μου! Έχουμε και μια μικρή κυβέρνηση! Εμπρός, ας τα βάλει μαζί μου όποια μεγάλη κυρία θέλει, και θα της τα ψάλω κανονικά!»

«Τι είναι όλα αυτά, Τερέζα Πάνθα;» της είπαν. «Τι τρέλα είναι αυτή, και τι χαρτιά είναι αυτά;»

«Η τρέλα είναι μόνο αυτή», είπε εκείνη, «πως αυτά είναι γράμματα από δούκισσες και κυβερνήτες, κι αυτά που φοράω στον λαιμό μου είναι εκλεκτές χάντρες από κοράλλι, με άβε μαρίες και πάτερ ημών από σφυρήλατο χρυσάφι, κι εγώ είμαι κυβερνήτισσα.»

«Ο Θεός να μας βοηθήσει», είπε ο εφημέριος, «δεν σε καταλαβαίνουμε, Τερέσα, ούτε ξέρουμε για τι πράγμα μιλάς.»

«Να, μπορείτε να το δείτε και μόνοι σας», είπε η Τερέσα και τους έδωσε τα γράμματα.

Ο εφημέριος τα διάβασε δυνατά για να τα ακούσει ο Σαμψών Καρράσκο, και οι δυο τους κοιτάχτηκαν κατάπληκτοι με όσα είχαν διαβάσει. Τότε ο πτυχιούχος τη ρώτησε ποιος είχε φέρει τα γράμματα. Η Τερέσα τους είπε να πάνε μαζί της στο σπίτι της και θα έβλεπαν τον αγγελιοφόρο, έναν εξαιρετικά κομψό νεαρό, που είχε φέρει κι άλλο ένα δώρο, αξίας άλλης τόσης. Ο εφημέριος έβγαλε από τον λαιμό της τις κοραλλένιες χάντρες και τις εξέτασε ξανά και ξανά, και αφού βεβαιώθηκε για την ποιότητά τους, άρχισε πάλι να απορεί και είπε: «Μα το ράσο που φοράω, δεν ξέρω τι να πω ή τι να σκεφτώ γι' αυτά τα γράμματα και τα δώρα· από τη μια βλέπω και αγγίζω την εκλεκτή ποιότητα αυτών των κοραλλένιων χαντρών, κι από την άλλη διαβάζω πως μια δούκισσα στέλνει να ζητήσει καμιά δυο ντουζίνες βελανίδια.»

«Αν μπορείς, βγάλε άκρη μ' αυτό», είπε ο Καρράσκο. «Λοιπόν, ας πάμε να δούμε τον αγγελιοφόρο, κι από εκείνον θα μάθουμε κάτι για τούτο το μυστήριο που ξεφύτρωσε.»

Έτσι κι έκαναν, και η Τερέσα γύρισε μαζί τους. Βρήκαν τον ιπποκόμο να κοσκινίζει λίγο κριθάρι για το άλογό του, και τη Σαντσίκα να κόβει μια φέτα μπέικον για να τηγανιστεί με αυγά για το μεσημεριανό του. Και η όψη του και τα κομψά του ρούχα άρεσαν πολύ και στους δυο· κι αφού τον χαιρέτησαν ευγενικά, κι εκείνος εκείνους, ο Σαμψών τού ζήτησε να τους πει τα νέα του, τόσο για τον Δον Κιχώτη όσο και για τον Σάντσο Πάνθα, γιατί, όπως είπε, παρόλο που είχαν διαβάσει τα γράμματα του Σάντσο και της κυρίας του, της δούκισσας, παρέμεναν μπερδεμένοι και δεν μπορούσαν να καταλάβουν τι σήμαινε αυτή η διακυβέρνηση του Σάντσο, και πάνω απ' όλα πώς

γινόταν να πρόκειται για νησί, αφού όλα ή τα περισσότερα νησιά της Μεσογείου ανήκαν στην Αυτού Μεγαλειότητα.

Τότε ο υπηρέτης απάντησε: «Όσο για το ότι ο κύριος Σάντσο Πάνθα είναι κυβερνήτης, γι' αυτό δεν υπάρχει η παραμικρή αμφιβολία. Το αν όμως κυβερνά νησί ή όχι, αυτό δεν με αφορά· αρκεί να πω πως είναι μια πόλη με πάνω από χίλιους κατοίκους. Και για τα βελανίδια, μπορώ να σας πω ότι η κυρία δούκισσά μου είναι τόσο απλή και καταδεκτική, που όχι μόνο δεν θα έστελνε να ζητιανέψει βελανίδια από μια χωριατοπούλα, αλλά έχει τύχει να στείλει να δανειστεί μια χτένα από κάποια γειτόνισσά της. Γιατί πρέπει να ξέρετε πως οι κυρίες της Αραγωνίας, όσο ευγενικής καταγωγής κι αν είναι, δεν είναι τόσο τυπικές και υπεροπτικές όσο οι κυρίες της Καστίλης· φέρονται στους ανθρώπους με περισσότερη οικειότητα.»

Πάνω στη μέση αυτής της κουβέντας μπήκε η Σαντσίκα με τη φούστα της γεμάτη αυγά και είπε στον υπηρέτη: «Πείτε μου, κύριε, τώρα που ο πατέρας μου έγινε κυβερνήτης, φοράει βράκες φουσκωτές;»

«Δεν το πρόσεξα», είπε ο υπηρέτης· «αλλά λογικά θα φοράει.»

«Αχ, Θεέ μου!» είπε η Σαντσίκα. «Τι θέαμα θα είναι ο πατέρας μου με τέτοια βράκα! Δεν είναι παράξενο που από τότε που γεννήθηκα λαχταρούσα να τον δω με φουσκωτές βράκες;»

«Με τον δρόμο που έχει πάρει, θα το δεις αν ζήσεις», είπε ο υπηρέτης. «Μα τον Θεό, πάει ολοταχώς να κυκλοφορεί και με αλεξήλιο, αρκεί μόνο να κρατήσει η κυβερνητική του θέση

άλλους δυο μήνες.»

Ο εφημέριος και ο πτυχιούχος καταλάβαιναν πολύ καλά πως ο υπηρέτης μιλούσε πειρακτικά· όμως η λεπτότητα από τα κοραλλένια κομπολόγια και το κυνηγετικό σύνολο που είχε στείλει ο Σάντσο —γιατί η Τερέσα τους το είχε κιόλας δείξει— τους έκανε να το ξανασκεφτούν. Δεν μπορούσαν να μη γελάσουν με την επιθυμία της Σαντσίκα, και ακόμη περισσότερο όταν η Τερέσα είπε: «Κύριε εφημέριε, κοιτάξτε μήπως βρίσκεται κανείς εδώ που να πηγαίνει στη Μαδρίτη ή στο Τολέδο, να μου αγοράσει ένα κρινολίνο, σωστό και της μόδας, από τα καλύτερα. Γιατί, μα την αλήθεια, πρέπει κι εγώ όπως μπορώ να τιμήσω την κυβερνητική θέση του άντρα μου. Κι αν χρειαστεί, θα πάω και στην Αυλή και θα βάλω άμαξα σαν όλος ο κόσμος· γιατί όποια έχει άντρα κυβερνήτη, κάλλιστα μπορεί να έχει και άμαξα και να τη συντηρεί.»

«Και γιατί όχι, μάνα;» είπε η Σαντσίκα. «Μακάρι να ήταν σήμερα κι όχι αύριο, ακόμα κι αν, μόλις με δουν να κάθομαι στην άμαξα με τη μάνα μου, πουν: "Κοιτάξτε εκείνη την άχρηστη, την κόρη εκείνου του σκορδοφαγωμένου, πώς απλώνεται στην άμαξα λες και είναι γυναίκα πάπας!" Ας πατάνε εκείνοι στις λάσπες κι ας πηγαίνω εγώ με την άμαξά μου, με τα πόδια μου να μην αγγίζουν καν το χώμα. Στο καλό όλοι οι κακογλώσσοι του κόσμου· εγώ να είμαι ζεστά κι ας γελάει ο κόσμος. Δεν τα λέω σωστά, μάνα;»

«Και βέβαια τα λες σωστά, παιδί μου», είπε η Τερέζα. «Και όλη αυτή την καλοτυχία, και ακόμα περισσότερη, μου την είχε προφητέψει ο καλός μου ο Σάντσο. Και θα δεις, κόρη μου, δεν θα σταματήσει ώσπου να με κάνει κόμισσα· γιατί στην τύχη το

παν είναι να γίνει η αρχή. Και όπως έχω ακούσει τόσες φορές να λέει ο καλός σου πατέρας —γιατί, εκτός από πατέρας σου, είναι και πατέρας των παροιμιών—: "Όταν σου προσφέρουν δαμάλα, τρέχα με το καπίστρι· όταν σου δίνουν κυβέρνηση, πάρ' την· όταν θέλουν να σου χαρίσουν κομητεία, άρπαξέ την· όταν σου φωνάζουν 'έλα, έλα!' για κάτι καλό, κατάπιέ το." Όχι βέβαια να πας να κοιμηθείς και να μην ανοίξεις στην καλή τύχη και στις ευκαιρίες που χτυπούν την πόρτα του σπιτιού σου!»

«Και τι με νοιάζει εμένα», πρόσθεσε η Σαντσίκα, «αν κάποιος πει, βλέποντάς με να κρατάω το κεφάλι ψηλά: "Ο σκύλος είδε τον εαυτό του με λινά βρακιά", και τα λοιπά;»

Ακούγοντάς τα αυτά, ο εφημέριος είπε: «Πιστεύω αλήθεια πως όλη η οικογένεια των Πάνθα γεννιέται με ένα σακί παροιμίες μέσα της, ο καθένας τους· δεν έχω δει ούτε έναν που να μη τις ξεστομίζει κάθε στιγμή και σε κάθε περίσταση.»

«Αλήθεια είναι», είπε ο υπηρέτης, «γιατί ο κύριος κυβερνήτης Σάντσο πετάει παροιμίες σε κάθε δεύτερη κουβέντα· και παρόλο που πολλές φορές δεν κολλάνε καθόλου, πάλι διασκεδάζουν τον κόσμο, και η κυρία δούκισσα και ο δούκας τις επαινούν πολύ.»

«Εξακολουθείτε λοιπόν να υποστηρίζετε πως όλα αυτά για τη διακυβέρνηση του Σάντσο είναι αλήθεια, κύριε;» είπε ο βακαλάος. «Και πως υπάρχει πράγματι μια δούκισσα που του στέλνει δώρα και του γράφει; Γιατί εμείς, παρόλο που πιάσαμε το δώρο στα χέρια μας και διαβάσαμε τα γράμματα, δεν το πιστεύουμε και υποψιαζόμαστε πως είναι κάτι σαν τις ιδέες

του συμπολίτη μας, του Δον Κιχώτη, που νομίζει πως όλα γίνονται με μάγια. Και γι' αυτό είμαι σχεδόν έτοιμος να πω πως θα ήθελα να σας αγγίξω και να σας ψηλαφήσω, για να δω αν είστε απλώς πρεσβευτής της φαντασίας ή άνθρωπος από σάρκα και οστά.»

«Το μόνο που ξέρω, κύριοι», απάντησε ο υπηρέτης, «είναι πως είμαι αληθινός πρεσβευτής, πως ο señor Sancho Panza είναι πράγματι κυβερνήτης, και πως ο κύριός μου και η κυρία μου, ο δούκας και η δούκισσα, μπορούν να του δώσουν αυτή την ίδια διακυβέρνηση και πράγματι του την έδωσαν. Κι έχω ακούσει να λένε πως ο Sancho Panza τα καταφέρνει εκεί πολύ θαρραλέα. Αν υπάρχει ή όχι κάποιο μάγεμα σε όλα αυτά, αυτό είναι δική σας υπόθεση να το ξεκαθαρίσετε μεταξύ σας· γιατί αυτά μόνο ξέρω, και το ορκίζομαι στη ζωή των γονιών μου, που είναι ακόμη ζωντανοί και τους αγαπώ πολύ.»

«Μπορεί να είναι έτσι», είπε ο bachelor· «αλλά _dubitat Augustinus_.»

«Ας αμφιβάλλει όποιος θέλει», είπε ο υπηρέτης· «αυτό που σας είπα είναι η αλήθεια, και η αλήθεια πάντα βγαίνει στην επιφάνεια πάνω από το ψέμα, όπως το λάδι πάνω από το νερό· κι αν δεν το πιστεύετε, _operibus credite, et non verbis_. Ας έρθει ένας από εσάς μαζί μου, και θα δει με τα μάτια του αυτό που δεν πιστεύει με τ' αυτιά του.»

«Εγώ πρέπει να κάνω αυτό το ταξίδι», είπε η Sanchica· «πάρτε με μαζί σας, señor, πίσω στο άλογό σας· γιατί με όλη μου την καρδιά θέλω να πάω να δω τον πατέρα μου.»

«Οι κόρες των κυβερνητών», είπε ο υπηρέτης, «δεν πρέπει να ταξιδεύουν μόνες στους δρόμους, αλλά με άμαξες και φορεία και με πλήθος συνοδών.»

«Μα τον Θεό», είπε η Sanchica, «μπορώ μια χαρά να πάω καβάλα σε μια γαϊδούρα όσο και σε άμαξα· για τι καλομαθημένο κορίτσι με περνάτε;»

«Σώπα, κορίτσι μου», είπε η Teresa· «δεν ξέρεις τι λες· ο κύριος έχει απόλυτο δίκιο, γιατί "όπως είναι ο καιρός, έτσι πρέπει να είναι και η συμπεριφορά". Όταν ήταν ο Sancho, ήταν "η Sancha"· τώρα που είναι κυβερνήτης, είναι "η señora"· δεν ξέρω αν το λέω σωστά.»

«Η señora Teresa λέει περισσότερα απ' όσα καταλαβαίνει», είπε ο υπηρέτης· «και τώρα δώστε μου κάτι να φάω και αφήστε με να φύγω αμέσως, γιατί σκοπεύω να γυρίσω απόψε κιόλας.»

«Ελάτε να κάνετε λιτή ζωή μαζί μου», είπε τότε ο εφημέριος· «γιατί η señora Teresa έχει περισσότερη καλή διάθεση παρά μέσα για να περιποιηθεί έναν τόσο άξιο φιλοξενούμενο.»

Ο υπηρέτης αρνήθηκε στην αρχή, αλλά στο τέλος αναγκάστηκε να δεχτεί, για το δικό του καλό· κι ο εφημέριος τον πήρε πολύ πρόθυμα μαζί του στο σπίτι, για να βρει την ευκαιρία να τον ρωτήσει με την ησυχία του για τον Δον Κιχώτη και τα κατορθώματά του. Ο βακαλάριος προσφέρθηκε να γράψει εκείνος τις απαντητικές επιστολές για την Τερέσα, όμως εκείνη δεν ήθελε να τον ανακατέψει στις υποθέσεις της, γιατί τον θεωρούσε κάπως χωρατατζή· έτσι έδωσε σ' έναν νεαρό ακόλουθο, που ήξερε να γράφει, μια πίτα κι ένα ζευγάρι αυγά, και αυτός της έγραψε δύο γράμματα, το ένα για τον

άντρα της και το άλλο για τη δούκισσα, όπως του τα υπαγόρευσε η ίδια από το μυαλό της· και, όπως θα φανεί παρακάτω, δεν είναι από τα χειρότερα που έχουν μπει μέσα σε αυτή τη μεγάλη ιστορία.

p50e.jpg (19K)

□□□□□□□□ LI. □□□ □□□ □□□□□□ □□□ □□□□□□□□□□□□□ □□□ □□□□□□, □□□ □□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□

p51a.jpg (188K)

Πλήρες μέγεθος

Ύστερα από τη νυχτερινή περιπολία του κυβερνήτη ξημέρωσε νέα μέρα. Ο αρχιτεμαχιστής πέρασε τη νύχτα άυπνος, τόσο τον βασάνιζαν οι σκέψεις για το πρόσωπο, το παράστημα και την ομορφιά της μεταμφιεσμένης κοπέλας· ενώ ο οικονόμος αφιέρωσε ό,τι απέμενε από τη νύχτα στο να γράφει στον κύριο και την κυρία του μια αναφορά για όλα όσα είπε και έκανε ο Σάντσο, μένοντας το ίδιο κατάπληκτος και με τα λόγια του και με τις πράξεις του, γιατί σε όλα όσα έλεγε και έκανε υπήρχε ένα παράξενο κράμα οξυδέρκειας και απλότητας. Ο κύριος κυβερνήτης σηκώθηκε και, σύμφωνα με τις οδηγίες του δόκτορα Πέδρο Ρέθιο, τον έβαλαν να πάρει για πρωινό λίγο γλυκό του κουταλιού και τέσσερις γουλιές κρύο νερό· ο Σάντσο θα τα αντάλλασσε ευχαρίστως με ένα κομμάτι ψωμί και ένα τσαμπί σταφύλια, αλλά βλέποντας πως δεν υπήρχε τρόπος να γίνει αλλιώς, υπέκυψε με μεγάλη στενοχώρια στην καρδιά και δυσφορία στο στομάχι. Ο Πέδρο Ρέθιο τον είχε πείσει πως η ελαφριά και εκλεκτή δίαιτα οξύνει το μυαλό, κι αυτό ήταν το πιο απαραίτητο για όσους βρίσκονται σε θέσεις εξουσίας και ευθύνης, όπου χρειάζεται να χρησιμοποιούν όχι μόνο τις σωματικές τους δυνάμεις αλλά και τις πνευματικές.

Με τέτοια σοφιστεία κατάφεραν να αφήσουν τον Σάντσο νηστικό, και μάλιστα τόσο πολύ, που μέσα του καταριόταν και την εξουσία του κυβερνήτη και εκείνον που του την είχε δώσει. Παρ' όλα αυτά, πεινασμένος και με τη γλυκιά του κονσέρβα, έβαλε μπρος να απονείμει δικαιοσύνη εκείνη τη μέρα. Το πρώτο ζήτημα που του έφεραν ήταν μια υπόθεση που του παρουσίασε ένας ξένος, μπροστά στον μαγιορδόμο και στους άλλους υπηρέτες, και είχε ως εξής: «Κύριε, ένα μεγάλο ποτάμι χώριζε δύο περιοχές που ανήκαν στον ίδιο άρχοντα — παρακαλώ την αφεντιά σας να προσέξει, γιατί η υπόθεση είναι σοβαρή και αρκετά μπερδεμένη. Σε αυτό το ποτάμι υπήρχε μια γέφυρα, και στη μία άκρη της μια αγχόνη, καθώς και ένα είδος δικαστηρίου, όπου κάθονταν συνήθως τέσσερις δικαστές για να εφαρμόζουν τον νόμο που είχε θεσπίσει ο κύριος του ποταμού, της γέφυρας και όλης της επικράτειας. Ο νόμος έλεγε το εξής: "Όποιος περνά αυτή τη γέφυρα από τη μία όχθη στην άλλη πρέπει να δηλώσει ενόρκως πού πηγαίνει και για ποιο σκοπό· αν ορκιστεί την αλήθεια, θα του επιτραπεί να περάσει· αν όμως πει ψέματα, θα θανατώνεται γι' αυτό, κρεμασμένος στην αγχόνη που βρίσκεται εκεί, χωρίς καμία επιείκεια." Παρόλο που ο νόμος και η αυστηρή του ποινή ήταν γνωστά, πολλοί περνούσαν, αλλά από όσα δήλωναν φαινόταν αμέσως πως έλεγαν την αλήθεια, κι έτσι οι δικαστές τούς άφηναν να περάσουν ελεύθερα. Έτυχε όμως ένας άνθρωπος, όταν ήρθε η σειρά να δώσει τη δήλωσή του, να ορκιστεί και να πει πως, με τον όρκο που έδινε, πήγαινε να πεθάνει σε εκείνη ακριβώς την αγχόνη που στεκόταν εκεί, και για κανέναν άλλο λόγο. Οι δικαστές συσκέφθηκαν πάνω σε αυτόν τον όρκο και είπαν: "Αν αφήσουμε αυτόν τον άνθρωπο να περάσει

ελεύθερος, τότε έχει ορκιστεί ψευδώς και, σύμφωνα με τον νόμο, πρέπει να πεθάνει. Αν όμως τον κρεμάσουμε, αφού ορκίστηκε ότι πήγαινε να πεθάνει σε εκείνη την αγχόνη, τότε είπε την αλήθεια και, σύμφωνα με τον ίδιο νόμο, πρέπει να αφεθεί ελεύθερος.” Το ερώτημα, λοιπόν, είναι το εξής, κύριε κυβερνήτα: τι πρέπει να κάνουν οι δικαστές με αυτόν τον άνθρωπο; Γιατί ακόμα βρίσκονται σε αμφιβολία και σύγχυση. Κι επειδή έχουν ακούσει για την οξύνοια και την υψηλή σας διάνοια, με έστειλαν να σας παρακαλέσω εκ μέρους τους να δώσετε τη γνώμη σας για αυτή την τόσο περίπλοκη και μπερδεμένη υπόθεση.»

Ο Σάντσο του απάντησε: «Η αλήθεια είναι πως εκείνοι οι κύριοι δικαστές που σε έστειλαν σε μένα θα μπορούσαν να είχαν γλιτώσει τον κόπο, γιατί μέσα μου έχω περισσότερο το κουτό παρά το κοφτερό μυαλό. Ξαναπές μου όμως την υπόθεση από την αρχή, να την καταλάβω καλά, και ίσως τότε καταφέρω να πετύχω το σωστό.»

Ο ερωτών επανέλαβε ξανά και ξανά όσα είχε πει πριν, κι τότε ο Σάντσο είπε: «Μου φαίνεται πως μπορώ να ξεμπερδέψω την υπόθεση αμέσως, και μάλιστα έτσι: ο άνθρωπος ορκίζεται ότι θα πεθάνει στην αγχόνη· αν λοιπόν πεθάνει εκεί, έχει πει την αλήθεια με τον όρκο του και, σύμφωνα με τον νόμο που έχει θεσπιστεί, πρέπει να αφεθεί ελεύθερος και να περάσει τη γέφυρα· αν όμως δεν τον κρεμάσουν, τότε έχει ορκιστεί ψέματα και, με τον ίδιο νόμο, πρέπει να κρεμαστεί.»

«Έτσι ακριβώς είναι, όπως λέει ο κύριος κυβερνήτης», είπε ο αγγελιοφόρος· «και, όσο για την πλήρη κατανόηση της υπόθεσης, δεν μένει τίποτα άλλο ούτε να ζητήσει κανείς ούτε

να διστάσει.»

«Λοιπόν, εγώ λέω», είπε ο Σάντσο, «πως από αυτόν τον άνθρωπο πρέπει να αφήσουν να περάσει το μέρος που ορκίστηκε αληθινά και να κρεμάσουν το μέρος που είπε ψέματα· κι έτσι θα τηρηθούν στο ακέραιο οι όροι της διάβασης.»

«Μα τότε, κύριε κυβερνήτη», απάντησε ο ερωτών, «ο άνθρωπος θα πρέπει να κοπεί στα δύο· κι αν κοπεί, φυσικά θα πεθάνει· άρα δεν θα εφαρμοστεί καμία από τις απαιτήσεις του νόμου, ενώ είναι απολύτως αναγκαίο να τηρηθεί.»

«Άκου να σου πω, καλέ μου κύριε», είπε ο Σάντσο· «ή εγώ είμαι εντελώς βλάκας, ή υπάρχει ο ίδιος λόγος να πεθάνει αυτός ο διαβάτης όσο και να ζήσει και να περάσει τη γέφυρα· γιατί, αν η αλήθεια τον σώζει, το ψέμα τον καταδικάζει εξίσου· κι αφού έτσι έχουν τα πράγματα, η γνώμη μου είναι να πείτε στους κυρίους που σας έστειλαν σε μένα πως, αφού τα επιχειρήματα για να καταδικαστεί και για να αθωωθεί είναι απολύτως ισοδύναμα, πρέπει να τον αφήσουν να περάσει ελεύθερα, γιατί είναι πάντα πιο αξιέπαινο να κάνει κανείς καλό παρά κακό· αυτό θα το έδινα και γραμμένο με την υπογραφή μου, αν ήξερα να υπογράφω· και όσα είπα τώρα δεν μου ήρθαν από το κεφάλι μου, αλλά από μία από τις πολλές συμβουλές που μου έδωσε ο αφέντης μου, ο Δον Κιχώτης, το βράδυ πριν φύγω για να γίνω κυβερνήτης αυτού του νησιού· και αυτή που μου ήρθε στον νου ήταν η εξής: όταν υπάρχει αμφιβολία για το δίκαιο μιας υπόθεσης, να γέρνω προς το έλεος· και είναι θέλημα Θεού που τη θυμήθηκα τώρα, γιατί ταιριάζει σ' αυτή την περίπτωση λες και φτιάχτηκε γι' αυτήν.»

«Αλήθεια είναι αυτό», είπε ο οικονόμος· «και υποστηρίζω πως ούτε ο ίδιος ο Λυκούργος, που έδωσε νόμους στους Λακεδαιμόνιους, δεν θα μπορούσε να βγάλει καλύτερη απόφαση από αυτή που έδωσε ο μεγάλος Πάνθα· ας κλείσει μ' αυτό η πρωινή ακρόαση, κι εγώ θα φροντίσω το γεύμα του κυρίου κυβερνήτη να είναι ακριβώς όπως του αρέσει.»

«Αυτό μόνο ζητάω — δίκαιη μεταχείριση», είπε ο Σάντσο. «Δώστε μου να φάω το δείπνο μου, κι ύστερα ας πέσουν πάνω μου όσες υποθέσεις και ερωτήσεις θέλετε· θα τις ξεμπερδέψω στο πι και φι.»

Ο μαγιορδόμος κράτησε τον λόγο του, γιατί η συνείδησή του δεν τον άφηνε να αφήσει έναν τόσο σοφό κυβερνήτη να πεθάνει της πείνας· ιδίως αφού σκόπευε να τελειώνει μαζί του εκείνο κιόλας το βράδυ, στήνοντάς του την τελευταία φάρσα που του είχαν αναθέσει να του κάνει.

Έτσι λοιπόν, αφού εκείνη την ημέρα είχε φάει, παρά τους κανόνες και τους αφορισμούς του δόκτορα Τιρτεαφουέρα, κι ενώ μάζευαν το τραπέζι, έφτασε ένας αγγελιοφόρος με ένα γράμμα από τον Δον Κιχώτη για τον κυβερνήτη. Ο Σάντσο είπε στον γραμματέα να το διαβάσει πρώτα μόνος του και, αν δεν είχε κάτι που να απαιτεί μυστικότητα, να το διαβάσει δυνατά. Ο γραμματέας έκανε όπως του είπε και, αφού έριξε μια ματιά στο περιεχόμενο, είπε: «Μπορεί κάλλιστα να διαβαστεί φωναχτά, γιατί όσα γράφει ο κύριος Δον Κιχώτης στην αφεντιά σας αξίζουν να τυπωθούν ή να γραφτούν με χρυσά γράμματα, και έχουν ως εξής.»

ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΤΗΣ ΜΑΝΤΣΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΘΑ, ΚΥΒΕΡΝΗΤΗ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ ΜΠΑΡΑΤΑΡΙΑ.

Ενώ περίμενα να ακούσω για τις ανοησίες και τις γκάφες σου, φίλε Σάντσο, έμαθα αντίθετα για τη φρόνηση που δείχνεις, και γι’ αυτό ευχαριστώ ιδιαίτερα τον ουρανό, που μπορεί να σηκώσει τον φτωχό από την κοπριά και να κάνει τους ανόητους σοφούς. Μου λένε πως κυβερνάς σαν αληθινός άνθρωπος και πως, ως άνθρωπος, φέρεσαι σαν ταπεινό ζώο, τόσο μεγάλη είναι η ταπεινοφροσύνη με την οποία συμπεριφέρεσαι. Όμως θέλω να θυμάσαι, Σάντσο, ότι πολύ συχνά η εξουσία του αξιώματος πρέπει, και ταιριάζει, να αντιστέκεται στην ταπεινότητα της καρδιάς· γιατί η εμφάνιση

εκείνου που έχει αναλάβει σοβαρά καθήκοντα πρέπει να είναι αντάξια του ρόλου του και όχι να καθορίζεται από τις προσωπικές του απλές προτιμήσεις. Να ντύνεσαι καλά· κι ένα ραβδί, αν το στολίσεις, δεν μοιάζει πια με ραβδί. Δεν λέω να φοράς κοσμήματα ή πολυτελή ρούχα, ούτε ότι ως δικαστής πρέπει να ντύνεσαι σαν στρατιώτης· λέω όμως πως πρέπει να φοράς ό,τι απαιτεί το αξίωμά σου, και μάλιστα καθαρό και καλαίσθητο. Για να κερδίσεις την εύνοια του λαού που κυβερνάς, υπάρχουν, ανάμεσα σε άλλα, δύο πράγματα που πρέπει να κάνεις: το ένα είναι να είσαι ευγενικός με όλους — αυτό όμως σου το έχω ξαναπεί — και το άλλο να φροντίζεις να υπάρχει άφθονο φαγητό, γιατί τίποτε δεν πικραίνει περισσότερο την καρδιά του φτωχού από την πείνα και την ακρίβεια. Μην εκδίδεις πολλές διακηρύξεις· αλλά όσες εκδίδεις, φρόντιζε να είναι καλές, και πάνω απ' όλα να τηρούνται και να εφαρμόζονται· γιατί οι διακηρύξεις που δεν τηρούνται είναι σαν να μην υπάρχουν· και ακόμη χειρότερα, δίνουν αφορμή να πιστέψει κανείς πως ο άρχοντας που είχε τη σοφία και την εξουσία να τις θεσπίσει δεν είχε τη δύναμη να τις επιβάλει. Και οι νόμοι που απειλούν αλλά δεν εφαρμόζονται καταντούν σαν εκείνο το κούτσουρο, τον βασιλιά των βατράχων, που στην αρχή τους τρόμαξε, μα ύστερα το περιφρόνησαν και ανέβηκαν πάνω του. Να είσαι πατέρας της αρετής και πατριός της κακίας. Μην είσαι ούτε πάντα αυστηρός ούτε πάντα επιεικής, αλλά να κρατάς το μέτρο ανάμεσα στα δύο άκρα, γιατί εκεί βρίσκεται η ουσία της σοφίας. Να επισκέπτεσαι τις φυλακές, τα σφαγεία και τις αγορές· γιατί η παρουσία του κυβερνήτη έχει μεγάλη σημασία σε τέτοια μέρη· δίνει κουράγιο στους φυλακισμένους που

ελπίζουν σε γρήγορη αποφυλάκιση, γίνεται φόβητρο για τους χασάπηδες που τότε είναι αναγκασμένοι να δίνουν σωστό βάρος, και τρόμος για τις γυναίκες της αγοράς για τον ίδιο λόγο. Μην αφήσεις να φανεί πως είσαι — ακόμη κι αν τυχόν είσαι, πράγμα που δεν πιστεύω — φιλάργυρος, γυναικάς ή λαίμαργος· γιατί όταν ο λαός και όσοι συναλλάσσονται μαζί σου καταλάβουν ποια είναι η αδυναμία σου, θα στρέψουν όλα τους τα πυρά ακριβώς εκεί, ώσπου να σε ρίξουν στην απόλυτη καταστροφή. Σκέψου και ξανασκέψου, μελέτησε και ξαναμελέτησε τις συμβουλές και τις οδηγίες που σου έδωσα πριν φύγεις από εδώ για να αναλάβεις τη διακυβέρνησή σου, και θα δεις πως, αν τις ακολουθήσεις, θα έχεις στα χέρια σου βοήθεια που θα σου ελαφρύνει τα βάσανα και τις δυσκολίες που συναντούν οι κυβερνήτες σε κάθε βήμα. Να γράφεις στον κύριό σου και στην κυρία σου και να δείχνεις ευγνωμοσύνη· γιατί η αχαριστία είναι κόρη της περηφάνειας και ένα από τα μεγαλύτερα αμαρτήματα που γνωρίζουμε· κι όποιος είναι ευγνώμων σε εκείνους που του έκαναν καλό δείχνει πως θα είναι ευγνώμων και στον Θεό, που του έχει χαρίσει και συνεχίζει να του χαρίζει τόσες ευλογίες. Η κυρία δούκισσα έστειλε αγγελιαφόρο με το κοστούμι σου και άλλο ένα δώρο στη γυναίκα σου, την Τερέσα Πάνθα· περιμένουμε την απάντηση από στιγμή σε στιγμή. Εγώ ήμουν κάπως αδιάθετος εξαιτίας από κάτι γρατζουνιές που έφαγα, όχι και πολύ ωφέλιμες για τη μύτη μου· αλλά δεν ήταν τίποτα· γιατί αν υπάρχουν μάγοι που με κακομεταχειρίζονται, υπάρχουν και άλλοι που με προστατεύουν. Πες μου αν ο οικονόμος που είναι μαζί σου είχε κάποιο μερίδιο στην υπόθεση της Τριφάλντι, όπως υποψιαζόσουν· και να με κρατάς ενήμερο για όλα όσα

σου συμβαίνουν, αφού η απόσταση είναι τόσο μικρή· τόσο περισσότερο που σκέφτομαι πολύ σύντομα να εγκαταλείψω αυτή την αργόσχολη ζωή που κάνω τώρα, γιατί δεν γεννήθηκα γι' αυτήν. Μου συνέβη κάτι που με κάνει να πιστεύω πως θα χάσω την εύνοια του δούκα και της δούκισσας· αλλά, όσο κι αν με λυπεί, δεν με νοιάζει, γιατί στο τέλος οφείλω να υπακούω περισσότερο στην κλήση μου παρά στη δική τους ευχαρίστηση, σύμφωνα με το κοινό ρητό, _amicus Plato, sed magis amica veritas_. Σου παραθέτω αυτά τα λατινικά γιατί υποθέτω πως, από τότε που έγινες κυβερνήτης, θα τα έχεις μάθει. Αντίο· ο Θεός να σε φυλάει ώστε να μη γίνεις αξιολύπητος στα μάτια κανενός.

Ο φίλος σου, ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΤΗΣ ΜΑΝΤΣΑΣ.

Ο Σάντσο άκουσε το γράμμα με μεγάλη προσοχή, και όλοι όσοι το άκουσαν το επαίνεσαν και το θεώρησαν σοφό. Ύστερα σηκώθηκε από το τραπέζι και, παίρνοντας μαζί του τον γραμματέα του, κλείστηκε στο δωμάτιό του. Χωρίς να το αναβάλει ούτε στιγμή, έβαλε αμέσως μπρος να απαντήσει στον αφέντη του, τον Δον Κιχώτη, και είπε στον γραμματέα να γράψει ακριβώς όσα του υπαγόρευε, χωρίς να προσθέσει ή να παραλείψει τίποτα. Εκείνος το έκανε, και η απάντηση είχε ως εξής.

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΘΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΤΗΣ ΜΑΝΤΣΑΣ.

Οι δουλειές με έχουν πλακώσει τόσο πολύ, που δεν προλαβαίνω ούτε να ξύσω το κεφάλι μου ούτε να κόψω τα νύχια μου· και μου έχουν μακρύνει τόσο πολύ — ο Θεός να

βάλει το χέρι του. Σας τα λέω αυτά, αφέντη της ψυχής μου, για να μην απορείτε που δεν σας έχω γράψει ως τώρα πώς περνώ, καλά ή άσχημα, σ' αυτή τη διοίκηση, όπου πεινάω περισσότερο απ' ό,τι τότε που γυρνούσαμε οι δυο μας σε δάση και ερημιές. Ο κύριος δούκας μού έγραψε τις προάλλες για να με προειδοποιήσει πως κάποιοι κατάσκοποι είχαν μπει σ' αυτό το νησί για να με σκοτώσουν· όμως ως τώρα δεν έχω ανακαλύψει κανέναν, εκτός από έναν γιατρό που πληρώνεται από την πόλη για να σκοτώνει όλους τους κυβερνήτες που έρχονται εδώ. Τον λένε δόκτορα Pedro Recio και είναι από το Tirteafuera· καταλαβαίνετε λοιπόν τι όνομα έχει, ώστε να με κάνει να τρέμω μήπως πεθάνω στα χέρια του. Αυτός ο γιατρός λέει για τον εαυτό του πως δεν θεραπεύει αρρώστιες όταν εμφανίζονται, αλλά τις προλαβαίνει πριν έρθουν, και τα φάρμακά του είναι δίαιτα και κι άλλη δίαιτα, ώσπου να σε καταντήσει πετσί και κόκαλο· λες και η αδυναμία δεν είναι χειρότερη από τον πυρετό. Με δυο λόγια, με πεθαίνει της πείνας κι εγώ σβήνω κι από την αγανάκτηση· γιατί, ενώ νόμιζα πως ερχόμουν σ' αυτή τη διοίκηση για να τρώω ζεστό το φαγητό μου και να πίνω δροσερό το κρασί μου, και να ξεκουράζομαι ανάμεσα σε ολλανδικά σεντόνια πάνω σε πουπουλένια στρώματα, βρίσκω πως ήρθα να κάνω μετάνοια σαν ερημίτης· κι επειδή δεν το κάνω με τη θέλησή μου, φοβάμαι πως στο τέλος θα με πάρει ο διάβολος. Ως τώρα δεν έχω βάλει χέρι σε κανένα τέλος ούτε έχω πάρει καμιά δωροδοκία, και δεν ξέρω τι να σκεφτώ γι' αυτό· γιατί εδώ μου λένε πως οι κυβερνήτες που έρχονται σ' αυτό το νησί, πριν καν πατήσουν το πόδι τους μέσα, έχουν ήδη άφθονα χρήματα, είτε γιατί τους τα χαρίζουν είτε γιατί τους τα δανείζουν οι

άνθρωποι της πόλης, και πως αυτό είναι το συνηθισμένο έθιμο όχι μόνο εδώ αλλά για όλους όσοι αναλαμβάνουν διοικήσεις. Χτες το βράδυ, καθώς έκανα την περιπολία, έπεσα πάνω σε μια όμορφη κοπέλα ντυμένη άντρα και σ' έναν αδελφό της ντυμένο γυναίκα· ο αρχιτεμαχιστής μου έχει ερωτευτεί την κοπέλα και, όπως λέει, την έχει ήδη διαλέξει μέσα του για γυναίκα του, κι εγώ έχω διαλέξει τον νεαρό για γαμπρό μου· σήμερα θα πάμε να φανερώσουμε τις προθέσεις μας στον πατέρα τους, που είναι κάποιος Diego de la Llana, ευγενής και παλαιός χριστιανός όσο δεν παίρνει. Έχω επισκεφτεί τις αγορές, όπως με συμβουλεύει η χάρη σας, και χτες βρήκα μια πωλήτρια να πουλάει φρέσκα φουντούκια και απέδειξα πως είχε ανακατέψει ένα μόδι παλιά, άδεια και σάπια με ένα μόδι καινούρια· της τα δήμευσα όλα υπέρ των παιδιών του φιλανθρωπικού σχολείου, που θα ξέρουν μια χαρά να τα ξεχωρίσουν, και την καταδίκασα να μην ξαναπατήσει στην αγορά για δεκαπέντε μέρες· μου είπαν πως φέρθηκα περίφημα. Να ξέρετε πως σ' αυτή την πόλη λένε συνήθως ότι δεν υπάρχουν χειρότεροι άνθρωποι από τις γυναίκες της αγοράς, γιατί είναι όλες ξεδιάντροπες, ασυνείδητες και θρασείς, και μπορώ κάλλιστα να το πιστέψω απ' όσα έχω δει απ' αυτές και σε άλλες πόλεις. Χαίρομαι πολύ που η κυρία δούκισσα έγραψε στη γυναίκα μου, την Teresa Panza, και της έστειλε το δώρο που λέει η χάρη σας· κι εγώ θα φροντίσω να δείξω την ευγνωμοσύνη μου όταν έρθει η ώρα· φιλήστε της τα χέρια εκ μέρους μου και πείτε της πως λέω ότι δεν το έριξε σε σακί με τρύπα, όπως θα δει στο τέλος. Δεν θα ήθελα καθόλου να έχετε καμιά διαφορά με τον κύριό μου και την κυρία μου· γιατί αν τα χαλάσετε μαζί τους, είναι φανερό πως εμένα θα με

βλάψει· κι αφού με συμβουλεύετε να είμαι ευγνώμων, δεν γίνεται η χάρη σας να μην είναι κι η ίδια ευγνώμων σ' εκείνους που σας έδειξαν τόση καλοσύνη και σας φιλοξένησαν τόσο γενναιόδωρα στο κάστρο τους. Εκείνο με το ξύσιμο δεν το καταλαβαίνω· αλλά υποθέτω πως θα είναι από εκείνες τις κακές φάρσες που κάνουν συνέχεια στη χάρη σας οι μοχθηροί μάγοι· όταν βρεθούμε, θα τα μάθω όλα. Θα ήθελα να μπορούσα να σας στείλω κάτι· αλλά δεν ξέρω τι να σας στείλω, εκτός ίσως από κάτι πολύ παράξενες σύριγγες για κλύσμα, που δουλεύουν με φούσκες και τις φτιάχνουν σ' αυτό το νησί· όμως, αν μείνω στη θέση μου, θα βρω κάτι να σας στείλω, με τον έναν ή τον άλλον τρόπο. Αν μου γράψει η γυναίκα μου, η Teresa Panza, πληρώστε τα ταχυδρομικά και στείλτε μου το γράμμα, γιατί έχω μεγάλη λαχτάρα να μάθω πώς πάνε το σπίτι μου και η γυναίκα μου και τα παιδιά μου. Και έτσι, ο Θεός να σας φυλάει από τους κακοπροαίρετους μάγους και να με βγάλει εμένα καλά και ειρηνικά από αυτή τη διοίκηση, πράγμα που αμφιβάλλω, γιατί περιμένω να αποχαιρετήσω μαζί και αυτήν και τη ζωή μου, με τον τρόπο που μου φέρεται ο δόκτορας Pedro Recio.

Ο υπηρέτης σας, ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΘΑ, Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ.

Ο γραμματέας σφράγισε την επιστολή και αμέσως έδιωξε τον αγγελιαφόρο. Έπειτα, όσοι είχαν στήσει τη φάρσα σε βάρος του Σάντσο έβαλαν τα κεφάλια κάτω και κανόνισαν πώς θα τον ξεφορτώνονταν από τη διακυβέρνηση. Ο Σάντσο πέρασε το απόγευμα συντάσσοντας κάποιες διατάξεις για την καλή διοίκηση αυτού που νόμιζε πως ήταν το νησί του. Διέταξε να μην υπάρχουν στο κράτος μεταπράτες τροφίμων και να μπορεί

κανείς να φέρνει κρασί από όπου ήθελε, αρκεί να δήλωνε από ποια περιοχή ερχόταν, ώστε να ορίζεται η τιμή του ανάλογα με την ποιότητα, τη φήμη και την εκτίμηση που απολάμβανε. Όποιος νερώνει το κρασί του ή του αλλάζει όνομα, να τιμωρείται με θάνατο. Μείωσε τις τιμές σε κάθε λογής παπούτσια, μπότες και κάλτσες, και ιδιαίτερα στα παπούτσια, γιατί του φαίνονταν υπερβολικά ακριβά. Καθόρισε σταθερό ημερομίσθιο για τους υπηρέτες, επειδή οι αμοιβές τους είχαν αρχίσει να ξεφεύγουν επικίνδυνα. Επέβαλε πολύ βαριές ποινές σε όσους τραγουδούσαν άσεμνα ή πρόστυχα τραγούδια, μέρα ή νύχτα. Διέταξε ακόμη να μη λέει κανένας τυφλός σε στίχους για θαύματα, αν δεν μπορούσε να παρουσιάσει γνήσια αποδεικτικά ότι ήταν αληθινά· γιατί πίστευε πως τα περισσότερα από όσα τραγουδούν οι τυφλοί είναι επινοημένα, και έτσι βλάπτονται τα αληθινά. Καθιέρωσε και δημιούργησε έναν αστυνόμο των φτωχών, όχι για να τους ταλαιπωρεί, αλλά για να τους εξετάζει και να βλέπει αν ήταν πράγματι φτωχοί· γιατί δεν είναι λίγοι οι γεροδεμένοι κλέφτες ή μεθύστακες που τριγυρνούν παριστάνοντας τον σακάτη ή δείχνοντας μια ψεύτικη πληγή. Με δυο λόγια, έβγαλε τόσους καλούς νόμους, που σώζονται εκεί ως σήμερα και ονομάζονται _Οι διατάξεις του μεγάλου κυβερνήτη Σάντσο Πάνθα_.

p51e.jpg (32K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LII. ΟΠΟΥ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΒΑΣΑΝΙΣΜΕΝΗΣ Ή ΤΑΛΑΙΠΩΡΗΜΕΝΗΣ ΝΤΟΥΕΝΙΑΣ, ΑΛΛΙΩΣ ΛΕΓΟΜΕΝΗΣ ΔΟΝΙΑ ΡΟΔΡΙΓΕΘ

p52a.jpg (131K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Σίδε Αμέτε διηγείται πως ο Δον Κιχώτης, τώρα που είχαν γιατρευτεί οι γρατζουνιές του, ένιωθε ότι η ζωή που έκανε στο κάστρο δεν ταίριαζε καθόλου με το τάγμα της ιπποσύνης που υπηρετούσε. Έτσι αποφάσισε να ζητήσει από τον δούκα και τη δούκισσα να του επιτρέψουν να φύγει για τη Σαραγόσα, αφού πλησίαζε πια ο καιρός της γιορτής και ήλπιζε να κερδίσει εκεί την πανοπλία που δινόταν ως έπαθλο σε τέτοιες διοργανώσεις. Όμως μια μέρα, ενώ καθόταν στο τραπέζι με τον δούκα και τη δούκισσα και ήταν έτοιμος να πραγματοποιήσει την απόφασή του ζητώντας την άδειά τους, ξαφνικά μπήκαν από την πόρτα της μεγάλης αίθουσας δύο γυναίκες, όπως αποδείχτηκε αργότερα, ντυμένες στα μαύρα από την κορυφή ως τα νύχια. Η μία πλησίασε τον Δον Κιχώτη, έπεσε ολόκληρη στα πόδια του, τα φίλησε και άρχισε να βγάζει αναστεναγμούς τόσο θλιμμένους, τόσο βαθιούς και τόσο σπαρακτικούς, που όσοι την έβλεπαν και την άκουγαν έμειναν αποσβολωμένοι. Ο δούκας και η δούκισσα υπέθεσαν πως θα ήταν κάποιο αστείο που είχαν σκαρώσει οι υπηρέτες τους σε βάρος του Δον Κιχώτη· όμως ο τρόπος που η γυναίκα αναστέναζε, θρηνούσε και έκλαιγε με τόση σοβαρότητα τους μπέρδεψε και τους έκανε να μην ξέρουν τι να πιστέψουν. Τελικά ο Δον Κιχώτης, συγκινημένος από συμπόνια, τη σήκωσε, την έκανε να βγάλει το πέπλο και να αποκαλύψει το πρόσωπό της, βρεγμένο από τα δάκρυα. Εκείνη υπάκουσε και φανέρωσε κάτι που κανείς δεν θα μπορούσε να είχε φανταστεί: ήταν η Δόνια Ροδρίγκεθ, η συνοδός του σπιτιού. Η

άλλη γυναίκα στα μαύρα ήταν η κόρη της, την οποία είχε ξεγελάσει ο γιος ενός πλούσιου χωρικού. Όλοι όσοι τη γνώριζαν έμειναν κατάπληκτοι, και περισσότερο απ' όλους ο δούκας και η δούκισσα· γιατί, παρόλο που τη θεωρούσαν απλοϊκή και αδύναμο χαρακτήρα, δεν την περνούσαν για ικανή για τέτοιες τρελές πράξεις. Η Δόνια Ροδρίγκεθ, στρεφόμενη τελικά προς τον κύριό της και την κυρία της, τους είπε: «Θα ευαρεστηθούν οι εξοχότητές σας να μου επιτρέψουν να μιλήσω για λίγο με αυτόν τον κύριο; Είναι αναγκαίο να το κάνω, αν θέλω να βγω με καλό τρόπο από την υπόθεση στην οποία με έμπλεξε το θράσος ενός κακοπροαίρετου χωριάτη.»

Ο δούκας είπε πως, από τη δική του πλευρά, της έδινε την άδεια και ότι μπορούσε να μιλήσει με τον κύριο Δον Κιχώτη όσο ήθελε.

Ύστερα γύρισε προς τον Δον Κιχώτη και του είπε: «Πριν από λίγες μέρες, γενναίε ιππότη, σας διηγήθηκα την αδικία και την προδοσία ενός πανούργου χωρικού απέναντι στην πολυαγαπημένη μου κόρη, τη δυστυχισμένη δεσποινίδα που βλέπετε εδώ μπροστά σας, και μου υποσχεθήκατε πως θα σταθείτε στο πλευρό της και θα επανορθώσετε το κακό που της έγινε. Τώρα όμως έμαθα πως ετοιμάζεστε να φύγετε από αυτό το κάστρο, αναζητώντας τις ωραίες περιπέτειες που ο Θεός θα σας στείλει. Γι' αυτό, πριν πάρετε τον δρόμο, θέλω να προκαλέσετε αυτόν τον ξεδιάντροπο χωριάτη και να τον αναγκάσετε να παντρευτεί την κόρη μου, τηρώντας την υπόσχεση που της έδωσε πως θα την κάνει γυναίκα του πριν την παρασύρει. Γιατί το να περιμένω να μου αποδώσει δικαιοσύνη ο κύριός μου ο δούκας είναι σαν να ζητώ αχλάδια

από φτελιά, για τον λόγο που σας εξήγησα ιδιαιτέρως. Κι ο Κύριος να σας χαρίζει υγεία και να μη μας εγκαταλείψει.»

Σ′ αυτά τα λόγια ο Δον Κιχώτης απάντησε πολύ σοβαρά και επίσημα: «Αξιότιμη δούενια, συγκρατήστε τα δάκρυά σας — ή μάλλον σκουπίστε τα — και αφήστε τους αναστεναγμούς, γιατί αναλαμβάνω εγώ να αποδώσω δικαιοσύνη στην κόρη σας. Αν και θα ήταν καλύτερα να μην είχε πιστέψει τόσο εύκολα τις υποσχέσεις των ερωτευμένων, που συνήθως δίνονται γρήγορα και τηρούνται πολύ αργά. Έτσι λοιπόν, με την άδεια του κυρίου δούκα, θα ξεκινήσω αμέσως να βρω αυτόν τον απάνθρωπο νέο· θα τον εντοπίσω, θα τον προκαλέσω και θα τον σκοτώσω, αν αρνηθεί να κρατήσει τον λόγο του. Γιατί ο κύριος σκοπός του λειτουργήματός μου είναι να προστατεύω τους ταπεινούς και να τιμωρώ τους αλαζόνες — δηλαδή να βοηθώ όσους υποφέρουν και να εξοντώνω τους δυνάστες.»

«Δεν υπάρχει λόγος,» είπε ο δούκας, «να μπείτε στον κόπο να ψάξετε τον χωρικό για τον οποίο παραπονιέται αυτή η αξιότιμη δούενια, ούτε χρειάζεται να μου ζητήσετε άδεια για να τον προκαλέσετε. Θεωρώ ότι η πρόκληση έχει ήδη γίνει κανονικά, και θα φροντίσω να ενημερωθεί, να την αποδεχτεί και να έρθει αυτοπροσώπως να δώσει λόγο σε αυτό το κάστρο μου. Εδώ θα προσφέρω και στους δύο δίκαιο πεδίο αναμέτρησης, τηρώντας όλους τους όρους που συνήθως και σωστά τηρούνται σε τέτοιες δοκιμασίες, και αποδίδοντας δικαιοσύνη και στις δύο πλευρές, όπως οφείλουν να κάνουν όλοι οι ηγεμόνες που παραχωρούν ελεύθερο πεδίο μάχης σε αντιπάλους μέσα στα όρια της εξουσίας τους.»

«Λοιπόν, με αυτή τη διαβεβαίωση και με την ευγενική άδεια της Υψηλότητάς σας», είπε ο Δον Κιχώτης, «για τούτη και μόνο τη φορά παραιτούμαι από το προνόμιο της ευγενούς καταγωγής μου, κατεβαίνω στο επίπεδο της ταπεινής γέννησης του ενόχου και εξισώνομαι μαζί του, ώστε να μπορεί να αναμετρηθεί μαζί μου. Έτσι, τον προκαλώ και τον καλώ σε μονομαχία, παρόλο που απουσιάζει, για το αδίκημά του: ότι αθέτησε τον λόγο του απέναντι σε αυτή τη δύστυχη δεσποινίδα, που ήταν παρθένα και τώρα, εξαιτίας του, δεν είναι πια. Και δηλώνω πως είτε θα τηρήσει την υπόσχεση που της έδωσε να την κάνει νόμιμη σύζυγό του, είτε θα βάλει τη ζωή του σε κίνδυνο για να κριθεί το ζήτημα.»

Ύστερα έβγαλε ένα γάντι και το πέταξε στη μέση της αίθουσας. Ο δούκας το σήκωσε και είπε, όπως είχε πει και πριν, ότι δεχόταν την πρόκληση εκ μέρους του υποτελούς του. Όρισε ως χρόνο τις έξι επόμενες ημέρες, ως τόπο την αυλή του κάστρου, και ως όπλα τα συνηθισμένα των ιπποτών: λόγχη, ασπίδα και πλήρη πανοπλία, μαζί με όλα τα υπόλοιπα αναγκαία, χωρίς τεχνάσματα, δόλο ή οποιαδήποτε μάγια, και όλα ελεγμένα και εγκεκριμένα από τους κριτές του αγώνα. «Πρώτα όμως», είπε, «είναι απαραίτητο αυτή η αξιότιμη συνοδός και ανάξια δεσποινίδα να εμπιστευτούν την υπόθεσή τους στον Δον Κιχώτη· αλλιώς δεν μπορεί να γίνει τίποτα, ούτε η πρόκληση αυτή να καταλήξει νόμιμα.»

«Του την εμπιστεύομαι», απάντησε η συνοδός.

«Κι εγώ επίσης», πρόσθεσε η κόρη της, όλο δάκρυα και γεμάτη ντροπή και αμηχανία.

Αφού έγινε αυτή η δήλωση και ο δούκας αποφάσισε μέσα του πώς θα χειριζόταν την υπόθεση, οι μαυροφορεμένες κυρίες αποσύρθηκαν. Η δούκισσα έδωσε εντολή από εδώ και πέρα να μην τις μεταχειρίζονται ως υπηρέτριές της, αλλά ως αρχοντοκυρίες που είχαν έρθει στο σπίτι της ζητώντας δικαιοσύνη. Έτσι τους έδωσαν δικό τους δωμάτιο και τις περιποιούνταν όπως θα έκαναν με ξένες, προς μεγάλη κατάπληξη των άλλων υπηρετριών, που δεν ήξεραν πού θα σταματούσαν η τρέλα και η απερισκεψία της Δόνας Ροδρίγκεθ και της άτυχης κόρης της.

Και τώρα, για να ολοκληρωθεί η χαρά του συμποσίου και να κλείσει το δείπνο όπως έπρεπε, να σου κι εμφανίστηκε στην αίθουσα ο υπηρέτης που είχε πάει τα γράμματα και τα δώρα στην Τερέσα Πάνθα, τη γυναίκα του κυβερνήτη Σάντσο. Ο δούκας και η δούκισσα χάρηκαν πολύ που τον είδαν, γιατί ανυπομονούσαν να μάθουν πώς είχε πάει το ταξίδι του. Όταν όμως τον ρώτησαν, εκείνος απάντησε πως δεν μπορούσε να τα πει μπροστά σε τόσο κόσμο ούτε με δυο λόγια, και παρακάλεσε τις εξοχότητές τους να περιμένουν ώσπου να βρεθεί μια πιο ιδιωτική στιγμή· στο μεταξύ, ας διασκέδαζαν με αυτά τα γράμματα. Και βγάζοντάς τα, τα έδωσε στη δούκισσα. Στο ένα έγραφε απ' έξω: _Γράμμα για την κυρά μου τη Δούκισσα τάδε, από δεν ξέρω πού_· και στο άλλο: _Στον άντρα μου τον Σάντσο Πάνθα, κυβερνήτη του νησιού Μπαρατάρια, που ο Θεός να τον αφήσει να ζήσει περισσότερο από μένα_. Η δούκισσα δεν ησύχαζε, όπως λέει η παροιμία, ώσπου να διαβάσει το γράμμα της· κι αφού το κοίταξε πρώτη και είδε πως μπορούσε να διαβαστεί φωναχτά για να το ακούσουν ο δούκας και όλοι οι παρόντες, το διάβασε ως εξής.

[illegible]

Το γράμμα που μου γράψατε, κυρά μου, μου έδωσε μεγάλη χαρά· πραγματικά το καλοδέχτηκα πολύ. Το κοράλλινο κομπολόι είναι εξαιρετικό, και το κυνηγετικό σύνολο του άντρα μου δεν πάει πίσω. Όλο το χωριό έχει μείνει πολύ ευχαριστημένο που η αρχοντιά σας έκανε τον καλό μου τον Σάντσο κυβερνήτη· αν και κανείς δεν το πιστεύει, ιδίως ο παπάς, ο μπαρμπέρης ο μαστρο-Νικόλας και ο σπουδαγμένος Σαμψών Καράσκο. Εμένα όμως δεν με νοιάζει καθόλου, γιατί αφού είναι αλήθεια, όπως και είναι, ας λένε ό,τι θέλουν. Αν και, να πω την αλήθεια, αν δεν είχαν έρθει τα κοράλλια και το σύνολο, ούτε εγώ δεν θα το πίστευα· γιατί εδώ στο χωριό όλοι περνούν τον άντρα μου για κουτό, και πέρα από το να κυβερνάει ένα κοπάδι κατσίκες, δεν μπορούν να φανταστούν για τι λογής διοίκηση είναι ικανός. Ο Θεός να το ευλογήσει και να τον καθοδηγεί όπως βλέπει πως το έχουν ανάγκη τα παιδιά του. Έχω αποφασίσει, με την άδειά σας, κυρά της ψυχής μου, να εκμεταλλευτώ αυτή την καλή τύχη και να πάω στην Αυλή, να απλωθώ με την άνεσή μου μέσα σε άμαξα και να σκάσουν από τη ζήλια τους όλοι όσοι ήδη με φθονούν. Γι' αυτό παρακαλώ την εξοχότητά σας να δώσει εντολή στον άντρα μου να μου στείλει ένα μικρό ποσό, αλλά να είναι κάτι που να λέγεται, γιατί στην Αυλή τα έξοδα είναι βαριά· ένα καρβέλι κοστίζει ένα ρεάλ και το κρέας τριάντα μαραβέδια η λίβρα, πράγμα που ξεπερνά κάθε όριο. Κι αν δεν θέλει να πάω, ας μου το πει εγκαίρως, γιατί τα πόδια μου δεν με κρατούν να

φύγω. Οι φίλες και οι γειτόνισσές μου μού λένε πως, αν η κόρη μου κι εγώ παρουσιαστούμε στην Αυλή με λάμψη και μεγαλοπρέπεια, ο άντρας μου θα γίνει πιο γνωστός από μένα παρά εγώ από εκείνον· γιατί, φυσικά, πολύς κόσμος θα ρωτάει: «Ποιες είναι εκείνες οι κυρίες μέσα στην άμαξα;» και κάποιος δικός μου υπηρέτης θα απαντά: «Η γυναίκα και η κόρη του Σάντσο Πάνθα, κυβερνήτη του νησιού Βαρατάρια». Έτσι θα γίνει γνωστός ο Σάντσο κι εγώ θα αποκτήσω υπόληψη, και όλα θα πάνε κατ' ευχήν. Έχω μεγάλη στενοχώρια που φέτος στο χωριό μας δεν μάζεψαν καθόλου βελανίδια· παρ' όλα αυτά σας στέλνω, Υψηλοτάτη μου, περίπου μισό μόδιο, που πήγα εγώ η ίδια στο δάσος να τα μαζέψω και να τα διαλέξω ένα ένα, και πιο μεγάλα δεν μπόρεσα να βρω. Μακάρι να ήταν μεγάλα σαν αυγά στρουθοκαμήλου. Μην ξεχάσει η υψηλότητά σας να μου γράψει· κι εγώ θα φροντίσω να σας απαντήσω και να σας λέω πώς είμαι, και ό,τι νέα υπάρχουν σ' αυτόν τον τόπο, όπου μένω, παρακαλώντας τον Κύριό μας να σας έχει πάντα υπό την προστασία του και να μη με ξεχνά. Η Σάντσα η κόρη μου και ο γιος μου φιλούν τα χέρια σας. Αυτή που θα προτιμούσε να σας δει παρά να σας γράφει,

Η υπηρέτριά σας, ΤΕΡΕΖΑ ΠΑΝΘΑ.

Όλοι διασκέδασαν πολύ με το γράμμα της Τερέζας Πάνθα, μα πιο πολύ απ' όλους ο δούκας και η δούκισσα. Και η δούκισσα ρώτησε τον Δον Κιχώτη αν μπορούσαν να ανοίξουν το γράμμα που είχε έρθει για τον κυβερνήτη, γιατί υποψιαζόταν πως θα είχε μεγάλο ενδιαφέρον. Ο Δον Κιχώτης είπε πως, για να τους κάνει το χατίρι, θα το άνοιγε εκείνος· κι έτσι έκανε, και βρήκε ότι έλεγε τα εξής.

ΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΤΕΡΕΖΑΣ ΠΑΝΘΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΝΤΡΑ ΤΗΣ, ΤΟΝ ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΘΑ.

Πήρα το γράμμα σου, Σάντσο της ψυχής μου, και σου υπόσχομαι και ορκίζομαι ως καλή καθολική χριστιανή πως ήμουν δυο δάχτυλα από το να τρελαθώ από τη χαρά μου. Να σου πω, αδερφέ, μόλις άκουσα πως έγινες κυβερνήτης, νόμισα πως θα πέθαινα από την πολλή χαρά· και ξέρεις κι εσύ πως λένε ότι η ξαφνική χαρά σκοτώνει όσο και η μεγάλη λύπη. Όσο για τη Σαντσίκα, από την πολλή ευτυχία κόντευε να λιώσει. Είχα μπροστά μου το φόρεμα που μου έστειλες, τα κοραλλένια χάντρες που μου έστειλε η κυρά δούκισσα τις φορούσα στον λαιμό, τα γράμματα τα κρατούσα στα χέρια μου, κι ο άνθρωπος που τα έφερε στεκόταν εκεί δίπλα· κι όμως, παρ' όλα αυτά, αλήθεια σου λέω, πίστευα και νόμιζα πως ό,τι έβλεπα και άγγιζα ήταν όνειρο. Γιατί ποιος θα το φανταζόταν ποτέ πως ένας γιδοβοσκός θα γινόταν κυβερνήτης νησιών; Ξέρεις, φίλε μου, τι έλεγε η μάνα μου: πως πρέπει να ζήσει κανείς πολύ για να δει πολλά. Εγώ το λέω γιατί περιμένω να δω κι άλλα, αν ζήσω περισσότερο· γιατί δεν σκοπεύω να σταματήσω ώσπου να σε δω φοροεισπράκτορα ή εισπράκτορα προσόδων, αξιώματα όπου, κι ας παίρνει ο διάβολος όσους τα μεταχειρίζονται άσχημα, πάντως βγάζουν και πιάνουν χρήμα. Η κυρά δούκισσα θα σου πει πόσο λαχταρώ να πάω στην Αυλή· σκέψου το και γράψε μου τι θέλεις. Εγώ θα προσπαθήσω να σου κάνω τιμή πηγαίνοντας με άμαξα. Ούτε ο παπάς, ούτε ο κουρέας, ούτε ο σπουδασμένος, ούτε καν ο νεωκόρος μπορούν να πιστέψουν πως είσαι κυβερνήτης, και λένε πως όλο αυτό είναι πλάνη ή κανένα μάγεμα, σαν όλα όσα έχουν σχέση με τον αφέντη σου τον Δον Κιχώτη. Κι ο

Σαμψών λέει πως πρέπει να έρθει να σε βρει και να σου βγάλει από το κεφάλι την κυβερνητική, και από το κρανίο του Δον Κιχώτη την τρέλα. Εγώ μόνο γελάω, κοιτάζω το κομπολόι μου από χάντρες και σχεδιάζω το φόρεμα που θα φτιάξω για την κόρη μας από το ρούχο που μου έστειλες. Έστειλα λίγα βελανίδια στην κυρά δούκισσα· μακάρι να ήταν χρυσάφι. Στείλε μου καμιά αρμαθιά μαργαριτάρια, αν φοριούνται σ' εκείνο το νησί. Να και τα νέα του χωριού: η Μπερρουέκα πάντρεψε την κόρη της μ' έναν άχρηστο ζωγράφο, που ήρθε εδώ να ζωγραφίζει ό,τι τύχαινε. Το συμβούλιο τού ανέθεσε να ζωγραφίσει τα βασιλικά όπλα πάνω από την πόρτα του δημαρχείου· ζήτησε δυο δουκάτα, του τα έδωσαν προκαταβολικά, δούλεψε οχτώ μέρες, και στο τέλος δεν είχε ζωγραφίσει τίποτα. Ύστερα είπε πως δεν το είχε με τόσο ασήμαντα πράγματα στη ζωγραφική· επέστρεψε τα χρήματα, κι όμως, παρ' όλα αυτά, κατάφερε να παντρευτεί παριστάνοντας τον σπουδαίο τεχνίτη. Βέβαια τώρα παράτησε το πινέλο, έπιασε το φτυάρι και βγαίνει στα χωράφια σαν κύριος. Ο γιος του Πέδρο Λόμπο πήρε τα πρώτα εκκλησιαστικά τάγματα και την κουρά, με σκοπό να γίνει παπάς. Η Μινγκίγια, η εγγονή του Μίνγκο Σιλβάτο, το έμαθε και του έκανε αγωγή, επειδή της είχε τάξει γάμο. Οι κακές γλώσσες λένε πως είναι έγκυος από αυτόν, αλλά εκείνος το αρνείται με πείσμα. Ελιές φέτος δεν υπάρχουν, και σ' όλο το χωριό δεν βρίσκεται ούτε σταγόνα ξίδι. Πέρασε από εδώ ένα σώμα στρατιωτών· όταν έφυγαν, πήραν μαζί τους τρία κορίτσια του χωριού. Δεν θα σου πω ποια είναι· ίσως γυρίσουν πίσω, και τότε σίγουρα θα βρεθούν κάποιοι να τις πάρουν για γυναίκες με όλα τους τα κουσούρια, καλά ή κακά. Η Σαντσίκα φτιάχνει δαντέλα με το

κοπανέλι· βγάζει καθαρά οχτώ μαραβέδια τη μέρα, και τα βάζει σ' ένα κουτί για να βοηθήσουν στο νοικοκυριό της. Μα τώρα που είναι κόρη κυβερνήτη, εσύ θα της δώσεις προίκα χωρίς να χρειάζεται να δουλεύει γι' αυτήν. Η βρύση στην πλατεία στέρεψε. Ένας κεραυνός χτύπησε την αγχόνη, και μακάρι να χτυπούσε όλες εκεί. Περιμένω απάντηση σ' αυτό το γράμμα και να μάθω τι σκέφτεσαι για το αν θα πάω στην Αυλή· και με αυτά, ο Θεός να σε φυλάει περισσότερο απ' όσο εμένα, ή το ίδιο, γιατί δεν θα ήθελα να σ' αφήσω σ' αυτόν τον κόσμο χωρίς εμένα.

Η γυναίκα σου, ΤΕΡΕΣΑ ΠΑΝΘΑ.

Τα γράμματα προκάλεσαν χειροκροτήματα, γέλια και θαυμασμό· όλοι τα απόλαυσαν. Και ύστερα, σαν να ερχόταν να επισφραγίσει την υπόθεση, κατέφτασε ο αγγελιαφόρος φέρνοντας εκείνο που είχε στείλει ο Σάντσο στον Δον Κιχώτη. Το διάβασαν κι αυτό δυνατά, και έκανε μερικούς να αμφιβάλουν για το πόσο απλοϊκός ήταν στ' αλήθεια ο κυβερνήτης. Η δούκισσα αποσύρθηκε για να ακούσει από τον ιπποκόμο τις περιπέτειές του στο χωριό του Σάντσο, κι εκείνος της τις διηγήθηκε αναλυτικά, χωρίς να παραλείψει ούτε την παραμικρή λεπτομέρεια. Της έδωσε τα βελανίδια, καθώς και ένα τυρί που του είχε δώσει η Τερέσα, λέγοντάς του πως ήταν εξαιρετικά καλό και ανώτερο από εκείνα του Τροντσόν. Η δούκισσα το δέχτηκε με μεγάλη χαρά· κι εδώ θα την αφήσουμε, για να διηγηθούμε το τέλος της διακυβέρνησης του μεγάλου Σάντσο Πάνθα, άνθους και καθρέφτη όλων των κυβερνητών νησιών.

p52e.jpg (13K)

[illegible] LIII. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

p53a.jpg (109K)

Πλήρες μέγεθος

Το να νομίζει κανείς πως οτιδήποτε σ' αυτή τη ζωή θα μείνει για πάντα στην ίδια κατάσταση είναι μάταιη αυταπάτη· αντίθετα, όλα εδώ μοιάζουν να γυρίζουν σε κύκλο, ξανά και ξανά. Την άνοιξη τη διαδέχεται το καλοκαίρι, το καλοκαίρι το φθινόπωρο, το φθινόπωρο ο χειμώνας και τον χειμώνα πάλι η άνοιξη· έτσι κυλά ο χρόνος με αδιάκοπη περιστροφή. Μονάχα η ζωή του ανθρώπου, πιο γρήγορη κι από τον χρόνο, τρέχει προς το τέλος της χωρίς καμιά ελπίδα να ξαναρχίσει, εκτός ίσως από εκείνη την άλλη ζωή, την ατέλειωτη και απέραντη. Έτσι λέει ο Cide Hamete, ο Μαυριτανός φιλόσοφος· γιατί υπάρχουν πολλοί που, μόνο με το φως της φύσης και χωρίς το φως της πίστης, καταλαβαίνουν πόσο φευγαλέα και ασταθής είναι αυτή η παρούσα ζωή και πόσο ατελείωτη διαρκεί εκείνη η αιώνια ζωή που ελπίζουμε. Εδώ όμως ο συγγραφέας μας μιλά για το πόσο γρήγορα έφτασε στο τέλος της η διακυβέρνηση του Σάντσο, πώς έλιωσε, χάθηκε, εξαφανίστηκε, σαν καπνός και σκιά. Καθώς λοιπόν ήταν ξαπλωμένος στο κρεβάτι τη νύχτα της έβδομης μέρας της διακυβέρνησής του, χορτασμένος όχι από ψωμί και κρασί αλλά από αποφάσεις, γνωμοδοτήσεις, νόμους και διατάγματα, κι ενώ ο ύπνος, παρά την πείνα του, άρχιζε να του βαραίνει τα βλέφαρα, άκουσε

τέτοιο χτύπημα από καμπάνες και τέτοιες φωνές, που θα νόμιζε κανείς πως όλο το νησί βούλιαζε. Ανακάθισε στο κρεβάτι και έμεινε να ακούει προσεκτικά, προσπαθώντας να καταλάβει από πού ερχόταν τόσος σαματάς· όχι μόνο όμως δεν μπόρεσε να βρει την αιτία, αλλά όταν στον θόρυβο από τις καμπάνες και τις κραυγές προστέθηκαν αμέτρητα τύμπανα και σάλπιγγες, μπερδεύτηκε ακόμα περισσότερο και τον έπιασαν φόβος και τρόμος. Σηκώθηκε λοιπόν, φόρεσε ένα ζευγάρι παντόφλες επειδή το πάτωμα ήταν νωπό, και χωρίς να ρίξει πάνω του ρόμπα ή κάτι παρόμοιο, όρμησε έξω από το δωμάτιό του, ακριβώς τη στιγμή που έβλεπε να πλησιάζει στον διάδρομο μια ομάδα από περισσότερα από είκοσι άτομα με αναμμένους πυρσούς και γυμνά σπαθιά στα χέρια, όλοι να φωνάζουν: «Στα όπλα, στα όπλα, κύριε κυβερνήτη, στα όπλα! Ο εχθρός είναι στο νησί σε αμέτρητο πλήθος, και χαθήκαμε αν δεν μας στηρίξουν η επιδεξιότητα και η ανδρεία σας.»

Μέσα σ' αυτόν τον θόρυβο, την αναστάτωση και τη φασαρία, έφτασαν εκεί όπου στεκόταν ο Σάντσο, αποσβολωμένος και χαμένος από όσα έβλεπε κι άκουγε, και καθώς τον πλησίαζαν ένας απ' αυτούς του φώναξε: «Οπλιστείτε αμέσως, εξοχότατε, αν δεν θέλετε να χαθείτε εσείς και μαζί σας ολόκληρο το νησί.»

«Τι δουλειά έχω εγώ με τα όπλα;» είπε ο Σάντσο. «Τι ξέρω εγώ από όπλα ή από προστασίες; Καλύτερα να τ' αφήσετε όλα αυτά στον αφέντη μου, τον Δον Κιχώτη· εκείνος θα τα κανονίσει και θα τα ασφαλίσει όλα στο πι και φι. Γιατί εγώ, αμαρτωλός άνθρωπος που είμαι, Θεός σχωρέσ' με, δεν καταλαβαίνω τίποτα από τέτοιες φασαρίες.»

«Αχ, κύριε κυβερνήτη», είπε ένας άλλος, «τι έλλειψη θάρρους είναι αυτή! Οπλιστείτε· να, εδώ είναι τα όπλα σας, επιθετικά και αμυντικά. Βγείτε στην πλατεία και γίνετε ο αρχηγός και ο καπετάνιος μας· σας ανήκει δικαιωματικά, αφού είστε ο κυβερνήτης μας.»

«Οπλίστε με τότε, στ' όνομα του Θεού», είπε ο Σάντσο, και αμέσως έφεραν δυο μεγάλες ασπίδες που τις είχαν ήδη μαζί τους και του τις φόρεσαν πάνω από το πουκάμισό του, χωρίς να τον αφήσουν να βάλει τίποτε άλλο: τη μία μπροστά και την άλλη πίσω. Πέρασαν τα χέρια του από ανοίγματα που είχαν φτιάξει και τον έδεσαν σφιχτά με σκοινιά, έτσι που έμεινε εκεί κλεισμένος και σαν σανιδωμένος, ίσιος σαν αδράχτι και ανήμπορος να λυγίσει τα γόνατά του ή να κάνει έστω ένα βήμα. Στο χέρι του έβαλαν ένα κοντάρι, πάνω στο οποίο στηρίχτηκε για να μην πέσει, και μόλις τον ακινητοποίησαν έτσι, του είπαν να προχωρήσει μπροστά, να τους οδηγήσει και να τους δώσει θάρρος σε όλους· γιατί με εκείνον για οδηγό τους, για λυχνάρι τους και για αυγερινό τους, ήταν βέβαιοι πως η υπόθεσή τους θα είχε αίσιο τέλος.

p53b.jpg (332K)

Πλήρες μέγεθος

«Και πώς να προχωρήσω, ο κακομοίρης;» είπε ο Σάντσο. «Αφού δεν μπορώ ούτε τα γόνατά μου να κουνήσω, έτσι όπως μου έχουν δέσει αυτές τις σανίδες πάνω στο σώμα. Αυτό που πρέπει να κάνετε είναι να με πάρετε αγκαλιά και να με ακουμπήσετε ξαπλωτό ή όρθιο σε κανένα μικρό πυλίδι, κι εγώ θα το κρατήσω είτε μ' αυτό το κοντάρι είτε με το ίδιο μου το

σώμα.»

«Εμπρός, κύριε κυβερνήτη!» φώναξε ένας άλλος. «Πιο πολύ ο φόβος παρά οι σανίδες σάς εμποδίζει να κινηθείτε. Βιαστείτε, κουνηθείτε, δεν υπάρχει καιρός για χάσιμο· οι εχθροί πληθαίνουν, οι φωνές δυναμώνουν και ο κίνδυνος είναι άμεσος.»

Παρακινημένος από αυτές τις παραινέσεις και τις επιπλήξεις, ο καημένος ο κυβερνήτης προσπάθησε να προχωρήσει, αλλά σωριάστηκε κάτω με τέτοιο πάταγο, που νόμισε πως είχε γίνει κομμάτια. Έμεινε εκεί πεσμένος σαν χελώνα κλεισμένη στο καβούκι της, ή σαν πλευρό μπέικον στριμωγμένο ανάμεσα σε δυο σκάφες ζυμώματος, ή σαν βάρκα αναποδογυρισμένη στην ακτή. Και η παρέα των χωρατατζήδων όχι μόνο δεν τον λυπήθηκε όταν τον είδε κάτω, αλλά, αφού έσβησαν τους πυρσούς τους, άρχισαν πάλι να φωνάζουν και να ανανεώνουν τις πολεμικές ιαχές με τέτοια λύσσα, πατώντας τον καημένο τον Σάντσο και χτυπώντας τον πάνω στην ασπίδα με τα σπαθιά τους τόσο άγρια, που αν δεν είχε μαζευτεί όλος και δεν είχε χωρέσει το κεφάλι του ανάμεσα στις ασπίδες, πολύ άσχημα θα είχε πάει για τον δύστυχο κυβερνήτη. Εκείνος, στριμωγμένος μέσα σε εκείνο το στενό κέλυφος, κειτόταν ιδρωμένος ως το κόκαλο, ξανά και ξανά παρακαλώντας από τα βάθη της ψυχής του τον Θεό να τον γλιτώσει από τον τωρινό κίνδυνο. Άλλοι σκόνταφταν πάνω του, άλλοι έπεφταν καταπάνω του, κι ένας μάλιστα στάθηκε για ώρα από πάνω του και, σαν να βρισκόταν σε παρατηρητήριο, έδινε από εκεί διαταγές στα στρατεύματα, φωνάζοντας: «Από δω, δικοί μας! Εδώ είναι πιο πυκνός ο εχθρός! Κρατήστε εκείνο το ρήγμα!

Κλείστε εκείνη την πύλη! Φράξτε εκείνες τις σκάλες! Φέρτε εδώ τα βρομοδοχεία με πίσσα και ρετσίνι, και καζάνια με βραστό λάδι! Κλείστε τους δρόμους με στρώματα από πούπουλα!» Με λίγα λόγια, μέσα στον πυρετό του ανέφερε κάθε μικρό πράγμα, κάθε εργαλείο και κάθε πολεμική μηχανή που χρησιμεύει για να αποκρούεται η έφοδος σε μια πόλη, ενώ ο χτυπημένος και καταταλαιπωρημένος Σάντσο, που τα άκουγε και τα υπέφερε όλα, έλεγε μέσα του: «Αχ, μακάρι να ήθελε ο Κύριος να χαθεί μια κι έξω το νησί, και να βρισκόμουν είτε πεθαμένος είτε έξω από αυτό το μαρτύριο!» Ο ουρανός άκουσε την προσευχή του, και όταν το περίμενε λιγότερο άκουσε φωνές να κραυγάζουν: «Νίκη, νίκη! Ο εχθρός υποχωρεί νικημένος! Εμπρός, κύριε κυβερνήτα, σηκωθείτε και ελάτε να χαρείτε τη νίκη και να μοιράσετε τα λάφυρα που κερδήθηκαν από τον εχθρό με τη δύναμη εκείνου του ακατανίκητου βραχίονα.»

«Σηκώστε με», είπε ο δύστυχος Σάντσο με φωνή σβησμένη και θλιμμένη. Τον βοήθησαν να σταθεί όρθιος, κι εκείνος μόλις πάτησε στα πόδια του είπε: «Τον εχθρό που νίκησα μπορείτε να μου τον καρφώσετε στο μέτωπο· εγώ δεν θέλω να μοιράσω τα λάφυρα του εχθρού. Το μόνο που ζητώ και παρακαλώ είναι κάποιος φίλος, αν έχω κανέναν, να μου δώσει μια γουλιά κρασί, γιατί διψώ αφόρητα, και να με σκουπίσει, γιατί έχω γίνει μούσκεμα.»

Τον έτριψαν για να συνέλθει, του έφεραν κρασί και του έβγαλαν τις ασπίδες. Εκείνος κάθισε στο κρεβάτι του και, από τον φόβο, την ταραχή και την εξάντληση, λιποθύμησε. Όσοι είχαν πάρει μέρος στο αστείο μετάνιωσαν τώρα που το είχαν

τραβήξει τόσο μακριά· όμως η αγωνία που τους προκάλεσε η λιποθυμία του κόπασε όταν συνήλθε. Ρώτησε τι ώρα ήταν και του είπαν πως μόλις ξημέρωνε. Δεν είπε τίποτε άλλο και άρχισε σιωπηλά να ντύνεται, ενώ όλοι τον παρακολουθούσαν, περιμένοντας να δουν τι σήμαινε η βιασύνη με την οποία φορούσε τα ρούχα του.

p53c.jpg (389K)

Πλήρες μέγεθος

Επιτέλους ντύθηκε και ύστερα, αργά αργά, γιατί ήταν γεμάτος μώλωπες και δεν μπορούσε να περπατήσει γρήγορα, πήγε προς τον στάβλο, με όλους τους παρόντες να τον ακολουθούν. Πλησίασε τον Ντάπλ, τον αγκάλιασε, τον φίλησε τρυφερά στο μέτωπο και του είπε, με τα μάτια βουρκωμένα: «Πάμε, σύντροφε, φίλε και συνοδοιπόρε των κόπων και των θλίψεών μου. Όταν ήμουν μαζί σου και δεν είχα άλλη έγνοια παρά να μπαλώνω τα σαμάρια σου και να ταΐζω το μικρό σου κορμί, τότε οι ώρες μου, οι μέρες μου και τα χρόνια μου ήταν ευτυχισμένα. Μα από τότε που σε άφησα και ανέβηκα στους πύργους της φιλοδοξίας και της περηφάνειας, χίλιες δυστυχίες, χίλιοι μπελάδες και τέσσερις χιλιάδες αγωνίες μπήκαν στην ψυχή μου». Και όσο μιλούσε έτσι, του έβαζε το σαμάρι, ενώ κανείς δεν έλεγε λέξη. Μόλις σαμαρώθηκε ο Ντάπλ, εκείνος, με πολύ κόπο και πόνο, ανέβηκε επάνω του και, γυρίζοντας προς τον οικονόμο, τον γραμματέα, τον αρχιτεμαχιστή, τον γιατρό Πέδρο Ρέθιο και μερικούς άλλους που στέκονταν εκεί, είπε: «Κάντε στην άκρη, κύριοι, και αφήστε με να γυρίσω στην παλιά μου λευτεριά. Αφήστε με να ξαναβρώ την προηγούμενη ζωή μου και να σηκωθώ από αυτόν

τον τωρινό θάνατο. Δεν γεννήθηκα για κυβερνήτης ούτε για να προστατεύω νησιά ή πόλεις από τους εχθρούς που διαλέγουν να τους επιτεθούν. Το όργωμα και το σκάψιμο, το αμπέλι και το κλάδεμα, μου ταιριάζουν περισσότερο από την υπεράσπιση επαρχιών και βασιλείων. Ο Άγιος Πέτρος είναι μια χαρά στη Ρώμη· θέλω να πω πως ο καθένας είναι καλύτερα να ακολουθεί τη δουλειά για την οποία γεννήθηκε. Στο χέρι μου ταιριάζει καλύτερα το δρεπάνι παρά το σκήπτρο του κυβερνήτη. Προτιμώ να χορτάσω γκασπάτσο παρά να είμαι στο έλεος ενός παρεμβατικού γιατρού που με πεθαίνει της πείνας, και προτιμώ το καλοκαίρι να ξαπλώνω ελεύθερος κάτω από τη σκιά μιας βελανιδιάς και τον χειμώνα να τυλίγομαι με μια διπλή προβιά, παρά να κοιμάμαι ανάμεσα σε ολλανδικά σεντόνια και να ντύνομαι με ζιμπελίνες κάτω από τα δεσμά της εξουσίας. Ο Θεός μαζί σας, και πείτε στον αφέντη μου τον δούκα πως "γυμνός γεννήθηκα, γυμνός βρίσκομαι, ούτε χάνω ούτε κερδίζω". Θέλω να πω πως χωρίς δεκάρα μπήκα σε αυτή την κυβέρνηση και χωρίς δεκάρα βγαίνω από αυτήν, πολύ διαφορετικά απ' ό,τι φεύγουν συνήθως οι κυβερνήτες από άλλα νησιά. Κάντε στην άκρη και αφήστε με να φύγω· πρέπει να βάλω καταπλάσματα, γιατί πιστεύω πως μου έχουν σπάσει όλα τα πλευρά, χάρη στους εχθρούς που με ποδοπατούσαν όλη τη νύχτα».

«Αυτό δεν χρειάζεται, κύριε κυβερνήτη», είπε ο γιατρός Ρέθιο. «Θα σας δώσω εγώ ένα γιατρικό για τις πτώσεις και τους μώλωπες, που πολύ σύντομα θα σας κάνει πάλι γερό και δυνατό όπως πριν. Και όσο για το φαγητό σας, σας υπόσχομαι πως από δω και πέρα θα φερθώ καλύτερα και θα σας αφήνω να τρώτε άφθονα απ' ό,τι σας αρέσει.»

«Αργά το θυμήθηκες», είπε ο Σάντσο. «Προτιμώ να γίνω Τούρκος παρά να μείνω εδώ ούτε στιγμή παραπάνω. Αυτά τα αστεία δεν περνάνε δεύτερη φορά. Μα τον Θεό, το ίδιο θα προτιμούσα να μείνω σ' αυτή την κυβέρνηση, ή να πάρω άλλη, ακόμα κι αν μου την πρόσφεραν στο πιάτο, όσο θα προτιμούσα να πετάξω στον ουρανό χωρίς φτερά. Εγώ είμαι από τη γενιά των Πάνθα, κι όλοι τους είναι ξεροκέφαλοι· κι άμα πουν μια φορά "μονά", μονά θα μείνουν, κι ας είναι ζυγά, κι ας πάει να λέει όλος ο κόσμος. Εδώ, σ' αυτόν τον στάβλο, αφήνω τα φτερά του μυρμηγκιού που με σήκωσαν στον αέρα, να τα φάνε τα χελιδόνια και τ' άλλα πουλιά, κι ας ξαναγυρίσουμε σε ίσιο δρόμο και στα πόδια μας. Κι αν δεν φορούν κομψά παπούτσια από κορδοβάνικο δέρμα, δεν θα τους λείψουν τα χοντρά σανδάλια από κάνναβη· "κάθε προβατίνα με το ταίρι της" και "κανείς να μην απλώνει το πόδι του πιο πέρα απ' όσο φτάνει το σεντόνι". Και τώρα αφήστε με να περάσω, γιατί για μένα έχει πια αργήσει.»

Τότε ο οικονόμος είπε: «Κύριε κυβερνήτη, θα σας αφήναμε να φύγετε με όλη μας την καρδιά, αν και μας λυπεί πολύ που σας χάνουμε, γιατί το μυαλό σας και η χριστιανική σας διαγωγή μάς κάνουν φυσικά να σας εκτιμούμε και να σας νοσταλγούμε από τώρα. Όμως είναι γνωστό πως κάθε κυβερνήτης, πριν

φύγει από τον τόπο όπου κυβέρνησε, οφείλει πρώτα απ' όλα να δώσει λογαριασμό. Κάντε το λοιπόν για τις δέκα μέρες που κρατήσατε τη διοίκηση, κι έπειτα φύγετε με την ευχή και την ειρήνη του Θεού.»

«Κανείς δεν μπορεί να μου το ζητήσει αυτό», είπε ο Σάντσο, «εκτός από εκείνον που θα ορίσει ο αφέντης μου ο δούκας. Πηγαίνω να τον συναντήσω, και σ' εκείνον θα δώσω ακριβή λογαριασμό. Άλλωστε, αφού φεύγω γυμνός όπως είμαι, δεν χρειάζεται άλλη απόδειξη για να φανεί πως κυβέρνησα σαν άγγελος.»

«Μα τον Θεό, ο μεγάλος Σάντσο έχει δίκιο», είπε ο γιατρός Ρέθιο, «και πρέπει να τον αφήσουμε να φύγει, γιατί ο δούκας θα χαρεί απερίγραπτα όταν τον δει.»

Όλοι συμφώνησαν μ' αυτό και τον άφησαν να φύγει, αφού πρώτα προσφέρθηκαν να τον συνοδέψουν και να του δώσουν ό,τι χρειαζόταν, είτε για την άνεσή του είτε για το ταξίδι. Ο Σάντσο είπε πως δεν ήθελε τίποτε άλλο παρά λίγο κριθάρι για τον Γκρίζο και μισό τυρί με μισό καρβέλι ψωμί για τον ίδιο· αφού η απόσταση ήταν τόσο μικρή, δεν υπήρχε λόγος για καλύτερες ή πιο βαριές προμήθειες. Όλοι τον αγκάλιασαν, κι εκείνος, με δάκρυα στα μάτια, αγκάλιασε όλους τους άλλους και έφυγε, αφήνοντάς τους γεμάτους θαυμασμό όχι μόνο για όσα είχε πει αλλά και για τη σταθερή και συνετή του απόφαση.

p53e.jpg (56K)

□□□□□□□□ LIV. □□□□ □□□□□□□ □□□□□ □□□ □□□□□□□□ □□□ □□□□□□□ □□□□□ □□□ □□□□□□□ □□□ □□□□□ □□□□

p54a.jpg (109K)

Πλήρες μέγεθος

Ο δούκας και η δούκισσα αποφάσισαν να προχωρήσει η πρόκληση που είχε απευθύνει ο Δον Κιχώτης στον υποτελή τους, για τον λόγο που έχει ήδη αναφερθεί. Και επειδή ο νεαρός βρισκόταν στη Φλάνδρα, όπου είχε καταφύγει για να γλιτώσει από το να έχει την Δόνια Ροδρίγκεθ για πεθερά, κανόνισαν να τον αντικαταστήσουν με έναν Γασκώνο λακέ, που τον έλεγαν Τοσίλος, αφού πρώτα τον κατατόπισαν προσεκτικά για όλα όσα έπρεπε να κάνει. Δυο μέρες αργότερα ο δούκας είπε στον Δον Κιχώτη πως σε τέσσερις μέρες από εκείνη τη στιγμή ο αντίπαλός του θα παρουσιαζόταν στο πεδίο της μάχης οπλισμένος σαν ιππότης και θα υποστήριζε πως η δεσποινίδα έλεγε ψέματα κατά το μισό γένι, ή μάλλον κατά ολόκληρο το γένι, αν ισχυριζόταν ότι της είχε δώσει υπόσχεση γάμου. Ο Δον Κιχώτης χάρηκε πολύ με τα νέα και έταξε στον εαυτό του πως θα έκανε θαύματα στην αρένα· θεωρούσε μάλιστα σπάνια καλή τύχη το ότι του δινόταν η ευκαιρία να δείξει στους ευγενικούς οικοδεσπότες του τι μπορούσε να πετύχει η δύναμη του στιβαρού του βραχίονα. Έτσι, γεμάτος κέφι και ικανοποίηση, περίμενε να περάσουν οι τέσσερις μέρες, που, με την ανυπομονησία του, του φαίνονταν σαν τετρακόσιοι αιώνες. Ας τις αφήσουμε λοιπόν να περάσουν,

όπως αφήνουμε να περνούν και τόσα άλλα, και ας πάμε να κρατήσουμε συντροφιά στον Σάντσο, που, καβάλα στον Γκρίζο, μισοχαρούμενος και μισολυπημένος, τραβούσε τον δρόμο του για να ξαναβρεί το αφεντικό του, στου οποίου τη συντροφιά ήταν πιο ευτυχισμένος απ' όσο θα ήταν αν κυβερνούσε όλα τα νησιά του κόσμου. Έτυχε λοιπόν, πριν απομακρυνθεί πολύ από το νησί της διακυβέρνησής του —και αν ήταν νησί, πόλη, κωμόπολη ή χωριό αυτό που κυβερνούσε, δεν μπήκε ποτέ στον κόπο να το εξακριβώσει— να δει να έρχονται στον ίδιο δρόμο έξι προσκυνητές με ραβδιά, ξένοι από εκείνους που ζητιανεύουν τραγουδώντας. Καθώς πλησίασαν, στάθηκαν σε σειρά και, υψώνοντας όλοι μαζί τις φωνές τους, άρχισαν να τραγουδούν στη γλώσσα τους κάτι που ο Σάντσο δεν καταλάβαινε, εκτός από μία λέξη που ακουγόταν καθαρά: «ελεημοσύνη». Από αυτό κατάλαβε πως με το τραγούδι τους ζητούσαν βοήθημα· κι επειδή, όπως λέει ο Σιδέ Αμέτε, ήταν εξαιρετικά φιλάνθρωπος, έβγαλε από τα δισάκια του το μισό καρβέλι και το μισό τυρί που του είχαν δώσει για τον δρόμο και τους τα πρόσφερε, εξηγώντας τους με νοήματα πως δεν είχε τίποτε άλλο να τους δώσει. Εκείνοι τα δέχτηκαν με μεγάλη χαρά, αλλά φώναξαν: «Geld! Geld!»

«Δεν καταλαβαίνω τι θέλετε από μένα, καλοί μου άνθρωποι», είπε ο Σάντσο.

Τότε ένας απ' αυτούς έβγαλε από τον κόρφο του ένα πουγκί και το έδειξε στον Σάντσο, κι εκείνος κατάλαβε πως του ζητούσαν χρήματα. Έβαλε λοιπόν τον αντίχειρά του στον λαιμό και άπλωσε το χέρι προς τα πάνω, για να τους δείξει πως δεν είχε πάνω του ούτε το παραμικρό νόμισμα, κι έπειτα,

σπρώχνοντας τον Γκρίζο να προχωρήσει, πέρασε ανάμεσά τους. Όμως την ώρα που περνούσε, ένας απ' αυτούς, που τον παρατηρούσε πολλή ώρα προσεκτικά, όρμησε καταπάνω του, τον αγκάλιασε και φώναξε δυνατά, σε άψογα ισπανικά: «Θεέ και Κύριε! Τι είναι αυτό που βλέπω; Είναι δυνατόν να κρατώ στην αγκαλιά μου τον αγαπημένο μου φίλο, τον καλό μου γείτονα Σάντσο Πάνθα; Μα δεν γίνεται λάθος· αφού ούτε κοιμάμαι ούτε είμαι μεθυσμένος αυτή τη στιγμή.»

Ο Σάντσο ξαφνιάστηκε όταν άκουσε να τον φωνάζουν με το όνομά του και όταν είδε έναν ξένο προσκυνητή να τον αγκαλιάζει. Τον κοίταξε προσεκτικά, χωρίς να πει λέξη, μα και πάλι δεν μπόρεσε να τον αναγνωρίσει. Τότε ο προσκυνητής, καταλαβαίνοντας την αμηχανία του, είπε: «Τι λες! Είναι δυνατόν, Σάντσο Πάνθα, να μη γνωρίζεις τον γείτονά σου τον Ρικότε, τον μαυριτανό μπακάλη του χωριού σου;»

Τότε ο Σάντσο τον κοίταξε ακόμη πιο προσεκτικά, άρχισε να θυμάται τα χαρακτηριστικά του και στο τέλος τον αναγνώρισε ολοκάθαρα. Χωρίς καν να κατεβεί από το γαϊδούρι, του πέρασε τα χέρια στον λαιμό και είπε: «Ποιος διάβολος θα μπορούσε να σε γνωρίσει, Ρικότε, μ' αυτή τη μεταμφίεση που φοράς; Πες μου, ποιος σε έκανε τόσο γαλλοφερμένο, και πώς τολμάς να γυρίσεις στην Ισπανία, όπου, αν σε πιάσουν και σε αναγνωρίσουν, θα περάσεις πολύ άσχημα;»

«Αν δεν με προδώσεις, Σάντσο», είπε ο προσκυνητής, «είμαι ασφαλής· γιατί μ' αυτά τα ρούχα κανείς δεν θα με αναγνωρίσει. Αλλά έλα να βγούμε από τον δρόμο και να πάμε σ' εκείνο το δασάκι, όπου οι σύντροφοί μου πάνε να φάνε και να ξεκουραστούν· θα φας κι εσύ μαζί τους, γιατί είναι πολύ

καλοί άνθρωποι. Εκεί θα έχω όλο τον χρόνο να σου διηγηθώ όσα μου συνέβησαν αφότου έφυγα από το χωριό μας, υπακούοντας στο διάταγμα της Αυτού Μεγαλειότητας, που, όπως έχεις ακούσει, απειλούσε με τόσο σκληρές τιμωρίες τους δυστυχισμένους ανθρώπους του έθνους μου.»

Ο Σάντσο υπάκουσε, και αφού ο Ρικότε αντάλλαξε λίγα λόγια με τους άλλους προσκυνητές, τράβηξαν όλοι προς το άλσος που είχαν δει, κάνοντας μεγάλη παράκαμψη από τον δρόμο. Άφησαν κάτω τα ραβδιά τους, έβγαλαν τις προσκυνηματικές τους κάπες και έμειναν με τα εσώρουχα· όλοι τους ήταν όμορφα παλικάρια, εκτός από τον Ρικότε, που ήταν κάπως προχωρημένος στην ηλικία. Όλοι κουβαλούσαν αλφόρχες, και μάλιστα φαινόταν πως ήταν καλά γεμάτες, τουλάχιστον με πράγματα που άναβαν τη δίψα και μπορούσαν να τη φέρουν από δυο λεύγες μακριά. Ξάπλωσαν καταγής και, κάνοντας το χορτάρι τραπεζομάντιλο, άπλωσαν πάνω του ψωμί, αλάτι, μαχαίρια, καρύδια, κομμάτια τυρί και καλοξυσμένα κόκαλα από ζαμπόν, που, κι αν δεν ήταν πια για μάσημα, ήταν ακόμη για ρούφηγμα. Έβγαλαν επίσης κι έναν μαύρο μεζέ που, όπως λένε, λέγεται χαβιάρι και φτιάχνεται από αυγά ψαριών, μεγάλο ξυπνητήρι της δίψας. Δεν έλειπαν ούτε οι ελιές, ξεραμένες βέβαια και χωρίς κανένα καρύκευμα, μα παρ' όλα αυτά νόστιμες και ευχάριστες. Όμως αυτό που έκλεβε την παράσταση στο υπαίθριο αυτό τραπέζι ήταν μισή ντουζίνα ασκιά κρασί, γιατί ο καθένας έβγαλε το δικό του από την αλφόρχα· ακόμη και ο καλός Ρικότε, που από Μορίσκος είχε μεταμορφωθεί σε Γερμανό ή Ολλανδό, έβγαλε το δικό του, που σε μέγεθος μπορούσε να συναγωνιστεί τα άλλα πέντε. Ύστερα άρχισαν να τρώνε με μεγάλη όρεξη και με απίστευτη

ηρεμία, απολαμβάνοντας όσο μπορούσαν κάθε μπουκιά—παίρνοντας από όλα ελάχιστα κομματάκια στην άκρη του μαχαιριού. Και μετά, όλοι μαζί, σήκωναν ψηλά τα χέρια και τα ασκιά, έβαζαν το στόμιο στο στόμα, κάρφωναν τα μάτια στον ουρανό σαν να σημάδευαν προς τα εκεί, και έμεναν έτσι για πολλή ώρα, κουνώντας το κεφάλι δεξιά κι αριστερά, λες και επιβεβαίωναν την απόλαυση που ένιωθαν καθώς άδειαζαν τα σωθικά των ασκιών μέσα στα δικά τους στομάχια.

Ο Σάντσο τα έβλεπε όλα αυτά, «και τίποτε δεν τον πονούσε»· κάθε άλλο. Ακολουθώντας την παροιμία που ήξερε τόσο καλά, «όταν είσαι στη Ρώμη, κάνε ό,τι βλέπεις», ζήτησε από τον Ρικότε το ασκί του, σημάδεψε όπως κι οι άλλοι και το καταχάρηκε όχι λιγότερο. Τέσσερις φορές άντεξαν τα ασκιά να σηκωθούν ψηλά, μα την πέμπτη πήγε χαμένος ο κόπος, γιατί ως τότε είχαν στεγνώσει και αδειάσει περισσότερο κι από καλάμι, κι έτσι το κέφι που ως εκείνη την ώρα κρατιόταν ζωηρό άρχισε να ξεφουσκώνει.

Πού και πού κάποιος από αυτούς έπιανε το δεξί χέρι του Σάντσο και έλεγε: «Español y Tudesqui tuto uno: bon compaño»· κι ο Σάντσο απαντούσε: «Bon compaño, jur a Di!», κι ύστερα τον έπιαναν γέλια που κρατούσαν μια ολόκληρη ώρα, χωρίς να του περνά από το μυαλό τίποτε απ' όσα του είχαν συμβεί όσο κυβερνούσε· γιατί οι έγνοιες έχουν πολύ μικρή δύναμη πάνω μας όταν τρώμε και πίνουμε. Τελικά, όταν τους τελείωσε το κρασί, άρχισαν να τους παίρνουν τα μάτια και αποκοιμήθηκαν εκεί που κάθονταν, πάνω στο ίδιο το τραπέζι και στο τραπεζομάντιλο. Μόνο ο Ρικότε και ο Σάντσο

έμειναν ξύπνιοι, γιατί είχαν φάει περισσότερο και πιει λιγότερο· και ο Ρικότε, παίρνοντας τον Σάντσο παράμερα, κάθισαν στους πρόποδες μιας οξιάς, αφήνοντας τους προσκυνητές βυθισμένους σε γλυκό ύπνο. Και τότε ο Ρικότε, χωρίς να γυρίσει ούτε στιγμή στη μορίσικη γλώσσα του, μίλησε ως εξής σε καθαρά καστιλιάνικα:

«Το ξέρεις καλά, γείτονα και φίλε Σάντσο Πάνθα, πως η διακήρυξη, το διάταγμα που πρόσταξε η Αυτού Μεγαλειότητα να εκδοθεί εναντίον όσων ανήκαν στο έθνος μου, μας γέμισε όλους τρόμο και απόγνωση· εμένα τουλάχιστον με συνέτριψε τόσο, που πιστεύω πως πριν καν λήξει η προθεσμία που μας δόθηκε για να φύγουμε από την Ισπανία, η ποινή είχε κιόλας πέσει πάνω μου και πάνω στα παιδιά μου με όλη της τη βαρύτητα. Τότε αποφάσισα —και νομίζω πως έκανα σωστά, όπως θα έκανε όποιος ξέρει ότι σε μια ορισμένη μέρα θα του πάρουν το σπίτι όπου μένει και φροντίζει από πριν να βρει άλλο για να μετακομίσει— αποφάσισα, λοιπόν, να φύγω μόνος μου από την πόλη, χωρίς την οικογένειά μου, και να ψάξω έναν τόπο όπου θα μπορούσα να τους μεταφέρω με άνεση και όχι βιαστικά, όπως έφυγαν οι άλλοι. Γιατί έβλεπα καθαρά, όπως το έβλεπαν και όλοι οι πιο ηλικιωμένοι ανάμεσά μας, ότι οι διακηρύξεις δεν ήταν απλές απειλές, όπως έλεγαν μερικοί, αλλά πραγματικοί νόμοι που θα εφαρμόζονταν όταν θα ερχόταν η ώρα· και αυτό που με έκανε να το πιστέψω ήταν όσα ήξερα για τα ποταπά και παράλογα σχέδια που έτρεφαν οι δικοί μας, σχέδια τέτοιας φύσης, ώστε νομίζω πως θεία έμπνευση οδήγησε την Αυτού Μεγαλειότητα να πάρει μια τόσο αποφασιστική απόφαση. Όχι πως ήμασταν όλοι ένοχοι· υπήρχαν και αληθινοί, σταθεροί χριστιανοί· όμως ήταν τόσο

λίγοι, που δεν μπορούσαν να αντισταθούν στους άλλους· και δεν ήταν φρόνιμο να κρατάς οχιά στον κόρφο σου, έχοντας εχθρούς μέσα στο ίδιο σου το σπίτι. Με λίγα λόγια, η ποινή της εξορίας μάς επιβλήθηκε δίκαια· στα μάτια κάποιων ήταν ήπια και επιεικής, για μας όμως ήταν η πιο φοβερή τιμωρία που θα μπορούσε να μας βρει. Όπου κι αν βρισκόμαστε, κλαίμε για την Ισπανία· γιατί, ό,τι κι αν έγινε, εκεί γεννηθήκαμε και αυτή είναι η φυσική μας πατρίδα. Πουθενά δεν βρίσκουμε την υποδοχή που χρειάζεται η δυστυχία μας· και στη Βαρβαρία και σε όλα τα μέρη της Αφρικής, όπου περιμέναμε πως θα μας δεχτούν, θα μας βοηθήσουν και θα μας καλωσορίσουν, εκεί είναι που μας προσβάλλουν και μας φέρονται χειρότερα απ' οπουδήποτε αλλού. Δεν ξέραμε πόσο ευτυχισμένοι ήμασταν, παρά μόνο όταν το χάσαμε· και τόσο μεγάλη είναι σχεδόν σε όλους μας η λαχτάρα να γυρίσουμε στην Ισπανία, ώστε οι περισσότεροι από όσους, όπως κι εγώ, ξέρουν τη γλώσσα —και είναι πολλοί— επιστρέφουν εδώ και αφήνουν πίσω γυναίκες και παιδιά εγκαταλελειμμένα, τόσο μεγάλη είναι η αγάπη τους γι' αυτήν. Και τώρα ξέρω από την ίδια την πείρα μου τι σημαίνει το ρητό: γλυκιά είναι η αγάπη για την πατρίδα.»

«Έφυγα από το χωριό μας, όπως σου είπα, και πήγα στη Γαλλία. Παρόλο που μας υποδέχτηκαν καλά εκεί, εγώ ήθελα να δω όσο περισσότερα μπορούσα. Πέρασα στην Ιταλία και έφτασα στη Γερμανία, και εκεί μου φάνηκε πως θα μπορούσαμε να ζήσουμε με περισσότερη ελευθερία, γιατί οι άνθρωποι δεν δίνουν σημασία σε μικροπράγματα· ο καθένας ζει όπως θέλει, αφού στα περισσότερα μέρη υπάρχει ελευθερία συνείδησης. Νοίκιασα ένα σπίτι σε μια πόλη κοντά

στο Άουγκσμπουργκ και ύστερα ενώθηκα με αυτούς τους προσκυνητές, που συνηθίζουν να έρχονται κάθε χρόνο κατά χιλιάδες στην Ισπανία για να προσκυνήσουν τα ιερά της, τα οποία τα βλέπουν σαν τις Ινδίες τους και σαν μια σίγουρη και βέβαιη πηγή κέρδους. Γυρίζουν σχεδόν όλη τη χώρα, και δεν υπάρχει πόλη απ' όπου να μη φεύγουν, όπως λέει η παροιμία, χορτάτοι από φαΐ και πιοτό, και με ένα ρεάλ τουλάχιστον στην τσέπη· και στο τέλος του ταξιδιού τους καταφέρνουν να έχουν στην άκρη πάνω από εκατό κορόνες, που, αφού τις αλλάξουν σε χρυσάφι, τις βγάζουν λαθραία από το βασίλειο είτε μέσα στις κούφιες μαγκούρες τους είτε ραμμένες στα μπαλώματα των προσκυνηματικών μανδυών τους είτε με κάποιο άλλο δικό τους τέχνασμα, και τις μεταφέρουν στην πατρίδα τους παρά τους φύλακες στα φυλάκια και στα περάσματα όπου τους ψάχνουν. Τώρα ο σκοπός μου, Σάντσο, είναι να πάρω τον θησαυρό που άφησα θαμμένο, πράγμα που, αφού είναι έξω από την πόλη, θα μπορέσω να κάνω χωρίς κίνδυνο, και να στείλω γράμμα, ή να περάσω από τη Βαλένθια, στην κόρη και τη γυναίκα μου, που ξέρω πως βρίσκονται στο Αλγέρι, και να βρω τρόπο να τις φέρω σε κάποιο γαλλικό λιμάνι και από εκεί στη Γερμανία, για να περιμένουμε εκεί ό,τι θελήσει ο Θεός να κάνει με εμάς. Γιατί, στο κάτω κάτω, Σάντσο, ξέρω καλά πως η Ρικότα, η κόρη μου, και η Φρανθίσκα Ρικότα, η γυναίκα μου, είναι καθολικές χριστιανές· κι αν εγώ δεν είμαι τόσο πολύ, πάντως είμαι περισσότερο χριστιανός παρά Μαυριτανός, και πάντα προσεύχομαι στον Θεό να ανοίξει τα μάτια της κατανόησής μου και να μου δείξει πώς πρέπει να τον υπηρετώ. Αυτό όμως που με ξαφνιάζει και δεν μπορώ να το καταλάβω είναι γιατί η γυναίκα μου και η κόρη μου πήγαν στη Βαρβαρία

αντί για τη Γαλλία, όπου θα μπορούσαν να ζήσουν ως χριστιανές.»

Σ' αυτά ο Σάντσο απάντησε: «Να θυμάσαι, Ρικότε, πως ίσως αυτό να μην ήταν δυνατό γι' αυτές, γιατί τις πήρε ο Χουάν Τιοπιέγιο, ο αδελφός της γυναίκας σου, και, όντας γνήσιος Μαυριτανός, πήγε εκεί όπου μπορούσε πιο εύκολα να πάει. Κι άλλο ένα μπορώ να σου πω: πιστεύω πως πας άδικα να ψάξεις αυτό που άφησες θαμμένο, γιατί ακούσαμε πως πήραν από τον γαμπρό σου και τη γυναίκα σου μεγάλη ποσότητα μαργαριταριών και χρυσών χρημάτων που έφεραν για να τα περάσουν.»

«Μπορεί και να 'ναι έτσι», είπε ο Ρικότε· «όμως ξέρω πως δεν άγγιξαν το κρυμμένο μου κομπόδεμα, γιατί δεν τους είπα πού ήταν, από φόβο μην τύχει κανένα κακό. Γι' αυτό, αν θέλεις να 'ρθεις μαζί μου, Σάντσο, και να με βοηθήσεις να το πάρω και να το κρύψω αλλού, θα σου δώσω διακόσια στέμματα, για να ανακουφίσεις τις ανάγκες σου — και, όπως ξέρεις, ξέρω πως είναι πολλές.»

«Θα το έκανα», είπε ο Σάντσο, «αλλά δεν είμαι καθόλου πλεονέκτης. Γιατί σήμερα το πρωί παραιτήθηκα από ένα αξίωμα όπου, αν ήμουν τέτοιος, μέσα σε έξι μήνες θα μπορούσα να έχω κάνει τους τοίχους του σπιτιού μου χρυσούς και να τρώω σε ασημένια πιάτα. Κι έτσι, γι' αυτόν τον λόγο, αλλά και επειδή θα ένιωθα πως προδίδω τον βασιλιά μου αν βοηθούσα τους εχθρούς του, δεν θα ερχόμουν μαζί σου ούτε αν, αντί να μου τάξεις διακόσια στέμματα, μου έδινες τετρακόσια στο χέρι.»

«Και ποιο είναι αυτό το αξίωμα που παράτησες, Σάντσο;» ρώτησε ο Ρικότε.

«Παράτησα τη θέση του κυβερνήτη ενός νησιού», είπε ο Σάντσο, «κι ενός τέτοιου νησιού, μα την πίστη μου, που δύσκολα θα βρεις όμοιό του.»

«Και πού βρίσκεται αυτό το νησί;» είπε ο Ρικότε.

«Πού;» είπε ο Σάντσο. «Δυο λεύγες από δω, και το λένε το νησί της Μπαραταρία.»

«Ανοησίες, Σάντσο», είπε ο Ρικότε. «Τα νησιά είναι καταμεσής στη θάλασσα· στην ενδοχώρα δεν υπάρχουν νησιά.»

«Τι; Δεν υπάρχουν νησιά;» είπε ο Σάντσο. «Σου λέω, φίλε Ρικότε, πως το άφησα σήμερα το πρωί, και χτες ακόμα κυβερνούσα εκεί όπως μου άρεσε, σαν τοξότης. Κι όμως το παράτησα, γιατί μου φάνηκε επικίνδυνο αξίωμα, αυτό του κυβερνήτη.»

«Και τι κέρδισες από τη διακυβέρνηση;» ρώτησε ο Ρικότε.

«Κέρδισα», είπε ο Σάντσο, «τη γνώση πως δεν κάνω για να κυβερνώ τίποτε, εκτός ίσως από ένα κοπάδι ζώα· και πως τα πλούτη που βγάζει κανείς από τέτοιες κυβερνήσεις τα πληρώνει με την ησυχία και τον ύπνο του, ναι, ακόμα και με το φαγητό του. Γιατί στα νησιά οι κυβερνήτες πρέπει να τρώνε λίγο, ιδίως αν έχουν γιατρούς να φροντίζουν την υγεία τους.»

«Δεν σε καταλαβαίνω, Σάντσο», είπε ο Ρικότε· «όμως μου φαίνεται πως λες όλο ανοησίες. Ποιος θα σου έδινε νησιά να κυβερνήσεις; Μήπως λείπουν από τον κόσμο άνθρωποι πιο έξυπνοι από σένα για κυβερνήτες; Σώπα λοιπόν, Σάντσο, και

σύνελθε, και σκέψου αν θέλεις να έρθεις μαζί μου, όπως σου είπα, να με βοηθήσεις να πάρω τον θησαυρό που άφησα θαμμένο — γιατί πραγματικά θησαυρός μπορεί να λεχθεί, τόσο μεγάλος είναι — και θα σου δώσω όσα χρειάζεσαι για να ζεις, όπως σου είπα.»

«Κι εγώ σου το είπα ήδη, Ρικότε, πως δεν θα το κάνω», είπε ο Σάντσο· «να σου αρκεί ότι από μένα δεν θα προδοθείς, και τράβα τον δρόμο σου με την ευχή του Θεού κι άσε κι εμένα να τραβήξω τον δικό μου· γιατί ξέρω καλά πως το τίμια κερδισμένο μπορεί να χαθεί, αλλά το άδικα αποκτημένο χάνεται μαζί με τον ίδιο και τον κάτοχό του.»

«Δεν θα σε πιέσω, Σάντσο», είπε ο Ρικότε· «πες μου όμως, ήσουν στο χωριό μας όταν έφυγαν η γυναίκα μου, η κόρη μου και ο γαμπρός μου;»

«Ήμουν», είπε ο Σάντσο· «και μπορώ να σου πω πως η κόρη σου έφυγε τόσο όμορφη, που βγήκε όλο το χωριό να τη δει, και όλοι έλεγαν πως ήταν το πιο όμορφο πλάσμα στον κόσμο. Έκλαιγε καθώς έφευγε και αγκάλιαζε όλους τους φίλους, τους γνωστούς της και όσους είχαν βγει να τη δουν, και τους παρακαλούσε όλους να τη συστήνουν στον Θεό και στην Παναγία, τη μητέρα του· και το έκανε με τρόπο τόσο συγκινητικό, που έβαλε κι εμένα τα κλάματα, παρόλο που δεν είμαι άνθρωπος που δακρύζει εύκολα. Και, να σου πω την αλήθεια, πολλοί θα ήθελαν να την κρύψουν ή να βγουν στον δρόμο και να την αρπάξουν· όμως τους κράτησε πίσω ο φόβος μήπως παραβούν τη διαταγή του βασιλιά. Εκείνος που φάνηκε πιο συγκινημένος απ' όλους ήταν ο Δον Πέδρο Γρεγόριο, ο πλούσιος νεαρός κληρονόμος που ξέρεις, και λένε πως ήταν

τρελά ερωτευμένος μαζί της· κι από τότε που έφυγε, δεν τον ξαναείδε κανείς στο χωριό μας, και όλοι υποψιαζόμαστε πως πήγε πίσω της για να την κλέψει, αλλά ως τώρα δεν έχει ακουστεί τίποτα.»

«Πάντα υποψιαζόμουν πως εκείνος ο κύριος είχε πάθος για την κόρη μου», είπε ο Ρικότε· «όμως, επειδή ήμουν βέβαιος για την αρετή της Ρικότας μου, δεν με ανησυχούσε καθόλου που την αγαπούσε· γιατί θα έχεις ακούσει να λένε, Σάντσο, πως οι Μορίσκες σπάνια ή και ποτέ δεν μπλέκουν σε ερωτικές σχέσεις με τους παλιούς Χριστιανούς· και η κόρη μου, που, όπως πιστεύω, νοιαζόταν περισσότερο να είναι χριστιανή παρά να ερωτεύεται, δεν θα έδινε σημασία στις περιποιήσεις αυτού του κληρονόμου.»

«Ο Θεός να το δώσει», είπε ο Σάντσο, «γιατί αλλιώς θα ήταν μεγάλη συμφορά και για τους δυο τους· μα τώρα πρέπει να φύγω, φίλε Ρικότε, γιατί θέλω να φτάσω απόψε εκεί που βρίσκεται ο αφέντης μου, ο Δον Κιχώτης.»

«Ο Θεός μαζί σου, αδελφέ Σάντσο», είπε ο Ρικότε. «Οι σύντροφοί μου αρχίζουν κιόλας να ετοιμάζονται, κι είναι ώρα να συνεχίσουμε κι εμείς το ταξίδι μας.» Ύστερα αγκαλιάστηκαν, ο Σάντσο ανέβηκε στον Γκρίζο του, ο Ρικότε στηρίχτηκε στο ραβδί του, και έτσι χώρισαν.

p54e.jpg (40K)

[illegible] LV. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

p55a.jpg (126K)

Πλήρες μέγεθος

Ο χρόνος που έχασε με τον Ρικότε δεν άφησε τον Σάντσο να φτάσει εκείνη τη μέρα στο κάστρο του δούκα, παρόλο που, όταν τον πρόλαβε η νύχτα —κάπως σκοτεινή και συννεφιασμένη—, βρισκόταν λιγότερο από μισή λεύγα μακριά. Ωστόσο, επειδή ήταν καλοκαίρι, δεν ανησύχησε ιδιαίτερα και βγήκε από τον δρόμο με σκοπό να περιμένει να ξημερώσει. Μα η κακοτυχία και η σκληρή του μοίρα το θέλησαν έτσι, ώστε, ψάχνοντας ένα μέρος να βολευτεί όσο καλύτερα γινόταν, έπεσε μαζί με τον Γκρίζο σε μια βαθιά, σκοτεινή τρύπα ανάμεσα σε κάτι πανάρχαια ερείπια. Την ώρα που έπεφτε, παραδόθηκε ολόψυχα στον Θεό, νομίζοντας πως δεν θα σταματούσε παρά μόνο όταν έφτανε στα βάθη της αβύσσου· όμως δεν έγινε έτσι, γιατί σε βάθος λίγο μεγαλύτερο από τρεις φορές το μπόι ενός ανθρώπου ο Γκρίζος πάτησε στον πάτο, κι εκείνος βρέθηκε καθισμένος πάνω του χωρίς να έχει πάθει το παραμικρό. Ψηλάφησε όλο του το σώμα και κράτησε την ανάσα του για να δει αν ήταν ακέραιος ή αν είχε ανοίξει καμιά τρύπα πάνω του· κι όταν διαπίστωσε πως ήταν σώος, αρτιμελής και απολύτως καλά, ευχαρίστησε με θέρμη τον Κύριό μας για το έλεος που του είχε δείξει, γιατί ήταν βέβαιος πως θα είχε γίνει χίλια κομμάτια. Ψηλάφησε επίσης με τα

χέρια του τα τοιχώματα του λάκκου, για να δει αν υπήρχε τρόπος να βγει χωρίς βοήθεια, αλλά τα βρήκε ολότελα λεία, χωρίς κανένα σημείο να πιαστεί, κι αυτό τον γέμισε μεγάλη στενοχώρια, ιδίως όταν άκουσε τον Γκρίζο να θρηνεί τόσο σπαρακτικά και θλιμμένα. Και δεν ήταν παράξενο που παραπονιόταν, ούτε το έκανε από κακή διάθεση· η αλήθεια είναι πως δεν βρισκόταν και στην καλύτερη κατάσταση. «Αχ», είπε ο Σάντσο, «τι απρόσμενα παθήματα συμβαίνουν σε κάθε βήμα σ' όσους ζουν σ' αυτόν τον άθλιο κόσμο! Ποιος θα έλεγε πως εκείνος που χτες έβλεπε τον εαυτό του καθισμένο σε θρόνο, κυβερνήτης ενός νησιού, να δίνει διαταγές στους υπηρέτες και στους υπηκόους του, θα έβλεπε σήμερα τον εαυτό του θαμμένο μέσα σε μια τρύπα, χωρίς ψυχή να τον βοηθήσει, χωρίς υπηρέτη ή υπήκοο να έρθει να τον σώσει; Εδώ θα πεθάνουμε από την πείνα, εγώ κι ο γάιδαρός μου, αν βέβαια δεν πεθάνουμε πρώτα, εκείνος από τις μελανιές και τα χτυπήματα κι εγώ από τη λύπη και τη στενοχώρια. Πάντως εγώ δεν θα σταθώ τόσο τυχερός όσο ο αφέντης μου, ο Δον Κιχώτης της Μάντσας, όταν κατέβηκε στο σπήλαιο εκείνου του μαγεμένου Μοντεσίνου, όπου βρήκε ανθρώπους να τον περιποιηθούν περισσότερο κι απ' ό,τι αν ήταν στο ίδιο του το σπίτι· γιατί, απ' ό,τι φαίνεται, τον περίμεναν στρωμένο τραπέζι και έτοιμο κρεβάτι. Εκείνος είδε όμορφα και ευχάριστα οράματα, ενώ εγώ εδώ, όπως το κόβω, θα βλέπω φρύνους και οχιές. Άτυχε που είμαι, να πού κατέληξαν οι τρέλες και οι φαντασίες μου! Από δω θα βγάλουν τα κόκαλά μου, όταν θελήσει ο ουρανός να με βρουν, γυμνά, άσπρα και γυαλισμένα, και μαζί τους και του καλού μου Γκρίζου· κι έτσι ίσως καταλάβουν ποιοι είμαστε, τουλάχιστον όσοι έχουν

ακούσει πως ο Σάντσο Πάντσα δεν χωρίστηκε ποτέ από τον γάιδαρό του, ούτε ο γάιδαρος από τον Σάντσο Πάντσα. Άτυχοι, το ξαναλέω, που η σκληρή μας μοίρα δεν μας αφήνει να πεθάνουμε στον τόπο μας και ανάμεσα στους δικούς μας, όπου, κι αν δεν υπήρχε γιατρειά για τη συμφορά μας, τουλάχιστον θα υπήρχε κάποιος να τη θρηνήσει και να μας κλείσει τα μάτια όταν θα ξεψυχούσαμε! Ω σύντροφε και φίλε, πόσο άσχημα σου ανταπέδωσα τις πιστές σου υπηρεσίες! Συγχώρεσέ με και παρακάλεσε κι εσύ, όσο μπορείς, την Τύχη να μας βγάλει από αυτή τη φοβερή στενωπό όπου βρισκόμαστε και οι δυο· κι εγώ σου υπόσχομαι να βάλω στο κεφάλι σου στεφάνι δάφνης, να σε κάνω να μοιάζεις με ποιητή βραβευμένο, και να σου δίνω διπλή τροφή.»

p55b.jpg (273K)

Πλήρες μέγεθος

Έτσι θρηνούσε ο Σάντσο τη μοίρα του, κι ο γάιδαρός του τον άκουγε χωρίς να βγάζει άχνα, τόσο μεγάλη ήταν η ταλαιπωρία και η αγωνία του καημένου ζώου. Ύστερα από μια νύχτα γεμάτη πικρούς στεναγμούς και μοιρολόγια, ξημέρωσε επιτέλους, και με το φως της μέρας ο Σάντσο κατάλαβε πως ήταν εντελώς αδύνατο να βγει από εκείνον τον λάκκο χωρίς βοήθεια. Άρχισε λοιπόν να κλαίει τη μοίρα του και να φωνάζει όσο πιο δυνατά μπορούσε, μήπως τον ακούσει κανείς· όμως οι φωνές του πήγαιναν χαμένες, σαν να φώναζε στην ερημιά, γιατί δεν υπήρχε ψυχή τριγύρω να τον ακούσει. Στο τέλος πια πίστεψε πως ήταν χαμένος. Ο Γκριζούλης ήταν πεσμένος ανάσκελα, και ο Σάντσο τον βοήθησε να σηκωθεί, αν και μετά βίας στεκόταν στα πόδια του. Έπειτα έβγαλε από τα σακούλια

του ένα κομμάτι ψωμί, που είχε πέσει μαζί τους και είχε σωθεί, και το έδωσε στον γάιδαρο, που το δέχτηκε πολύ πρόθυμα, λέγοντάς του, σαν να μπορούσε να τον καταλάβει: «Με το ψωμί κάθε λύπη μικραίνει.»

Ύστερα πρόσεξε στη μία πλευρά του λάκκου ένα άνοιγμα αρκετά μεγάλο ώστε να χωράει άνθρωπος, αρκεί να σκύψει και να μαζευτεί. Ο Σάντσο πήγε προς τα εκεί, μπήκε έρποντας και βρήκε από μέσα έναν χώρο φαρδύ και ευρύχωρο, που μπορούσε να διακρίνει χάρη σε μια αχτίδα ήλιου που περνούσε από κάτι σαν οροφή και φώτιζε καθαρά τα πάντα. Είδε ακόμη πως το πέρασμα άνοιγε και οδηγούσε σε άλλη μεγάλη κοιλότητα. Μόλις το κατάλαβε αυτό, γύρισε πίσω εκεί όπου ήταν ο γάιδαρος και, με μια πέτρα, άρχισε να ξύνει το χώμα γύρω από το άνοιγμα, ώσπου σε λίγο το έκανε αρκετά μεγάλο για να περάσει εύκολα και το ζώο. Αφού το κατάφερε κι αυτό, τον έπιασε από το καπίστρι και άρχισε να διασχίζει τη σπηλιά για να δει αν υπήρχε έξοδος από την άλλη πλευρά. Προχωρούσε πότε μέσα στο σκοτάδι και πότε με λίγο φως, αλλά ποτέ χωρίς φόβο. «Θεέ μου, βοήθησέ με!» έλεγε μέσα του. «Αυτό που για μένα είναι συμφορά, για τον αφέντη μου τον Δον Κιχώτη θα ήταν θαυμάσια περιπέτεια. Εκείνος σίγουρα θα περνούσε αυτά τα βάθη και τα μπουντρούμια για ανθισμένους κήπους ή για τα παλάτια της Γκαλιάνα, και θα ήταν βέβαιος πως από τούτο το σκοτάδι και την αιχμαλωσία θα έβγαινε σε κανένα καταπράσινο λιβάδι. Εγώ όμως, άτυχος όπως είμαι, χωρίς ελπίδα και χωρίς κουράγιο, περιμένω σε κάθε βήμα να ανοίξει κάτω απ' τα πόδια μου άλλος λάκκος, πιο βαθύς από τον πρώτο, και να με καταπιεί μια για πάντα· "καλοδεχούμενο το κακό, αν έρχεται μόνο του."

Έτσι, με αυτές τις σκέψεις, του φάνηκε πως είχε διανύσει κάτι παραπάνω από μισή λεύγα, όταν επιτέλους διέκρινε ένα αμυδρό φως, σαν φως της μέρας, που έμπαινε από τη μία πλευρά και του έδειχνε πως αυτός ο δρόμος, που του είχε

φανεί σαν δρόμος για τον άλλο κόσμο, οδηγούσε τελικά σε κάποιο άνοιγμα.

Εδώ ο Σιδέ Αμέτε τον αφήνει και επιστρέφει στον Δον Κιχώτη, που, γεμάτος κέφι και ικανοποίηση, ανυπομονούσε για τη μέρα που είχε οριστεί η μάχη που θα έδινε με εκείνον που είχε κλέψει την τιμή της κόρης της Δόνιας Ροδρίγκεθ, για την οποία ήλπιζε να πετύχει δικαίωση για το άδικο και την προσβολή που της είχαν κάνει τόσο ντροπιαστικά. Έτυχε λοιπόν, ένα πρωί, βγαίνοντας έξω για να εξασκηθεί και να προετοιμαστεί γι' αυτά που θα χρειαζόταν να κάνει στη σύγκρουση που περίμενε να δώσει την επόμενη μέρα, καθώς έβαζε τον Ροσινάντε να κινηθεί ή τον πίεζε να ορμήσει, να φέρει τα πόδια του τόσο κοντά σε έναν λάκκο, ώστε, αν δεν τον τραβούσε απότομα με τα γκέμια, θα ήταν αδύνατο να αποφύγει να πέσει μέσα. Τελικά τον συγκράτησε χωρίς να πέσει, και πλησιάζοντας λίγο περισσότερο, κοίταξε την τρύπα χωρίς να κατεβεί από το άλογο· ενώ όμως την παρατηρούσε, άκουσε δυνατές φωνές να βγαίνουν από μέσα, και ακούγοντας προσεκτικά κατάφερε να ξεχωρίσει πως εκείνος που φώναζε έλεγε: «Ε, εσείς εκεί πάνω! Υπάρχει κανένας χριστιανός που να με ακούει ή κανένας σπλαχνικός κύριος που να λυπηθεί έναν αμαρτωλό θαμμένο ζωντανό, έναν άτυχο κυβερνήτη που δεν μπόρεσε να κυβερνήσει;»

Ο Δον Κιχώτης κατάλαβε πως η φωνή που άκουγε ήταν του Σάντσο Πάνθα· αυτό τον άφησε άναυδο και κατάπληκτο, κι έτσι, υψώνοντας όσο μπορούσε τη δική του φωνή, φώναξε: «Ποιος είναι εκεί κάτω; Ποιος παραπονιέται;»

«Ποιος άλλος να είναι εδώ ή ποιος άλλος να παραπονιέται;» ήρθε η απάντηση. «Ο δύστυχος Σάντσο Πάνθα, που για τις αμαρτίες του και την κακοτυχία του έγινε κυβερνήτης του νησιού Μπαρατάρια, και που κάποτε ήταν ιπποκόμος του ξακουστού ιππότη Δον Κιχώτη της Λα Μάντσα.»

Μόλις το άκουσε αυτό ο Δον Κιχώτης, η έκπληξή του διπλασιάστηκε και η ταραχή του έγινε μεγαλύτερη από ποτέ, γιατί του μπήκε η ιδέα πως ο Σάντσο πρέπει να είχε πεθάνει και πως η ψυχή του βασανιζόταν εκεί κάτω. Παρασυρμένος από αυτή τη σκέψη, φώναξε: «Σε εξορκίζω, με ό,τι μπορώ να σε εξορκίσω ως καθολικός χριστιανός, πες μου ποιος είσαι· κι αν είσαι ψυχή που υποφέρει, πες μου τι θέλεις να κάνω για σένα. Γιατί, αφού το χρέος μου είναι να βοηθώ και να συντρέχω όσους το έχουν ανάγκη σε αυτόν τον κόσμο, το ίδιο θα κάνω και για τους δυστυχισμένους του άλλου, που δεν μπορούν να βοηθήσουν τον εαυτό τους.»

«Τότε», αποκρίθηκε η φωνή, «εκείνος που μου μιλά πρέπει να είναι ο αφέντης μου, ο Δον Κιχώτης της Μάντσας· μάλιστα, μόνο από τον τόνο της φωνής φαίνεται καθαρά πως δεν μπορεί να είναι κανένας άλλος.»

«Δον Κιχώτης είμαι», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «εκείνος που έχει για αποστολή του να βοηθά και να συντρέχει ζωντανούς και νεκρούς στις ανάγκες τους. Γι' αυτό πες μου ποιος είσαι, γιατί με κρατάς σε αγωνία· επειδή, αν είσαι ο ιπποκόμος μου ο Σάντσο Πάντσα και έχεις πεθάνει, αφού οι διάβολοι δεν σε άρπαξαν και βρίσκεσαι, με το έλεος του Θεού, στο καθαρτήριο, η αγία μας μητέρα, η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, έχει αρκετά μέσα μεσιτείας για να σε λυτρώσει από τα βάσανα

που περνάς· κι εγώ από τη μεριά μου θα την παρακαλέσω γι' αυτό όσο μου το επιτρέπουν τα υπάρχοντά μου. Χωρίς άλλη καθυστέρηση λοιπόν, φανερώσου και πες μου ποιος είσαι.»

«Μα το καθετί καλό», ήρθε η απάντηση, «και μα τη γέννηση όποιου προσώπου διαλέξει η αφεντιά σας, ορκίζομαι, κύριε Δον Κιχώτη της Μάντσας, πως είμαι ο ιπποκόμος σας, ο Σάντσο Πάντσα, και πως δεν έχω πεθάνει ποτέ σε όλη μου τη ζωή· αλλά, αφού παραιτήθηκα από τη διακυβέρνησή μου για λόγους που θα ήθελαν περισσότερη ώρα για να εξηγηθούν, έπεσα χτες τη νύχτα σε αυτόν τον λάκκο όπου βρίσκομαι τώρα, και ο Γκρίζος είναι μάρτυρας και δεν θα με αφήσει να πω ψέματα, αφού, για περισσότερη απόδειξη, είναι εδώ μαζί μου.»

Και δεν ήταν μόνο αυτό· θα νόμιζε κανείς πως ο γάιδαρος καταλάβαινε όσα έλεγε ο Σάντσο, γιατί εκείνη ακριβώς τη στιγμή άρχισε να γκαρίζει τόσο δυνατά, που αντήχησε ξανά ολόκληρη η σπηλιά.

«Σπουδαία μαρτυρία!» αναφώνησε ο Δον Κιχώτης. «Αυτό το γκάρισμα το ξέρω σαν να ήμουν η μάνα του, κι αναγνωρίζω και τη φωνή σου, Σάντσο μου. Περίμενε να πάω στο κάστρο του δούκα, που είναι εδώ κοντά, και θα φέρω κάποιον να σε βγάλει από αυτόν τον λάκκο, όπου χωρίς αμφιβολία σε έφεραν οι αμαρτίες σου.»

«Πηγαίνετε, αφεντικό μου», είπε ο Σάντσο, «και γυρίστε γρήγορα, για τ' όνομα του Θεού· γιατί δεν αντέχω άλλο να είμαι θαμμένος ζωντανός και πεθαίνω από τον φόβο μου.»

Ο Δον Κιχώτης τον άφησε εκεί και έτρεξε στο κάστρο να πει στον δούκα και στη δούκισσα τι είχε συμβεί στον Σάντσο, κι εκείνοι έμειναν κάθε άλλο παρά λίγο κατάπληκτοι. Μπορούσαν εύκολα να καταλάβουν πως είχε πέσει, αφού το επιβεβαίωνε και η σπηλιά που υπήρχε εκεί από αμνημονεύτων χρόνων· όμως δεν μπορούσαν να φανταστούν πώς είχε εγκαταλείψει τη διακυβέρνηση χωρίς να έχουν πάρει καμιά ειδοποίηση ότι ερχόταν. Με λίγα λόγια, έφεραν σκοινιά και σύνεργα, όπως λένε, και με πολλά χέρια και πολύ κόπο ανέσυραν τον Γκρίζο και τον Σάντσο Πάνθα από το σκοτάδι στο φως της μέρας. Ένας φοιτητής που τον είδε είπε: «Έτσι πρέπει να βγαίνουν όλοι οι κακοί κυβερνήτες από τις κυβερνήσεις τους, όπως βγαίνει αυτός ο αμαρτωλός από τα βάθη του λάκκου, μισοπεθαμένος από την πείνα, χλωμός και, υποθέτω, χωρίς δεκάρα στην τσέπη.»

Ο Σάντσο τον άκουσε και είπε: «Πάνε οχτώ ή δέκα μέρες, αδελφέ γκρινιάρη, από τότε που ανέλαβα τη διακυβέρνηση του νησιού που μου έδωσαν, και όλο αυτό το διάστημα δεν χόρτασα φαγητό ούτε για μία ώρα· οι γιατροί με καταδίωκαν και οι εχθροί μου τσάκιζαν τα κόκαλα· ούτε είχα ποτέ την ευκαιρία να πάρω δωροδοκίες ή να βάλω φόρους· κι αν έτσι έχουν τα πράγματα, όπως και έχουν, δεν μου αξίζει, νομίζω, να βγω μ' αυτόν τον τρόπο· αλλά "ο άνθρωπος άλλα σχεδιάζει και ο Θεός άλλα ορίζει"· και ο Θεός ξέρει τι είναι καλύτερο και τι ταιριάζει καλύτερα στον καθένα· και "ανάλογα με την περίσταση, ανάλογη και η συμπεριφορά"· και "κανείς να μη λέει: από αυτό το νερό δεν θα πιω"· και "εκεί που νομίζει κανείς πως υπάρχουν παστά, δεν υπάρχουν ούτε γάντζοι"· ο Θεός ξέρει τι εννοώ, κι αυτό μου φτάνει· δεν λέω

άλλα, αν και θα μπορούσα.»

«Μην θυμώνεις και μην ενοχλείσαι μ' αυτά που ακούς, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί αλλιώς δεν θα τελειώσει ποτέ· να έχεις τη συνείδησή σου καθαρή και άσε τους άλλους να λένε ό,τι θέλουν· γιατί το να προσπαθείς να κλείσεις τα στόματα των συκοφαντών είναι σαν να προσπαθείς να βάλεις πύλες στον ανοιχτό κάμπο. Αν ένας κυβερνήτης βγει από τη διοίκησή του πλούσιος, λένε πως ήταν κλέφτης· κι αν βγει φτωχός, πως ήταν ανόητος και βλάκας.»

«Αυτή τη φορά», είπε ο Σάντσο, «σίγουρα θα με περάσουν περισσότερο για βλάκα παρά για κλέφτη.»

Έτσι όπως μιλούσαν, περικυκλωμένοι από αγόρια και από ένα πλήθος κόσμου, έφτασαν στο κάστρο, όπου ο δούκας και η δούκισσα τους περίμεναν σε έναν από τους διαδρόμους. Ο Σάντσο όμως δεν ανέβηκε αμέσως να δει τον δούκα, αν πρώτα δεν τακτοποιούσε τον Γκρίζο στον στάβλο, γιατί, όπως είπε, στο τελευταίο του κατάλυμα είχε περάσει πολύ κακή νύχτα. Ύστερα ανέβηκε να δει τον αφέντη και την κυρά του και, γονατίζοντας μπροστά τους, είπε: «Επειδή έτσι το θέλησαν οι υψηλότητές σας, κι όχι γιατί το άξιζα εγώ, πήγα να κυβερνήσω το νησί σας, τη Βαρατάρια. Και, όπως λένε, γυμνός μπήκα και γυμνός βγαίνω: ούτε χάνω ούτε κερδίζω. Αν κυβέρνησα καλά ή άσχημα, υπάρχουν μάρτυρες που θα πουν ό,τι νομίζουν. Απάντησα σε ερωτήσεις, έβγαλα αποφάσεις σε υποθέσεις, και όλο αυτόν τον καιρό πέθαινα της πείνας, γιατί έτσι το ήθελε ο γιατρός Πέδρο Ρέθιο ντε Τιρτεαφουέρα, ο γιατρός του νησιού και του κυβερνήτη. Τη νύχτα μάς επιτέθηκαν εχθροί και μας έφεραν σε μεγάλη δύσκολη θέση,

αλλά οι κάτοικοι του νησιού λένε πως σώθηκαν και νίκησαν χάρη στη δύναμη του μπράτσου μου· κι ο Θεός να τους δώσει τόση υγεία όση αλήθεια έχουν αυτά που λένε. Με λίγα λόγια, όλο αυτό το διάστημα ζύγισα τις έγνοιες και τις ευθύνες που φέρνει η εξουσία, και λογαριάζω πως οι ώμοι μου δεν μπορούν να τις σηκώσουν· δεν είναι φορτίο για τη μέση μου ούτε βέλη για τη φαρέτρα μου. Γι' αυτό, πριν με πετάξει έξω η κυβέρνηση, προτίμησα να πετάξω εγώ έξω την κυβέρνηση. Και χτες το πρωί άφησα το νησί όπως ακριβώς το βρήκα, με τους ίδιους δρόμους, τα ίδια σπίτια και τις ίδιες στέγες που είχε όταν μπήκα. Δεν δανείστηκα από κανέναν, ούτε προσπάθησα να γεμίσω την τσέπη μου. Και παρόλο που είχα σκοπό να φτιάξω μερικούς χρήσιμους νόμους, σχεδόν δεν έφτιαξα κανέναν, γιατί φοβήθηκα πως δεν θα τηρούνταν· κι όταν δεν τηρούνται, το ίδιο κάνει να τους φτιάξεις ή να μην τους φτιάξεις. Έφυγα από το νησί, όπως είπα, χωρίς καμιά συνοδεία, παρά μόνο με τον γάιδαρό μου. Έπεσα σε έναν λάκκο και προχώρησα μέσα του, ώσπου σήμερα το πρωί, με το φως του ήλιου, είδα μια έξοδο· όχι όμως και τόσο εύκολη, ώστε, αν δεν μου έστελνε ο ουρανός τον αφέντη μου τον Δον Κιχώτη, θα είχα μείνει εκεί ως το τέλος του κόσμου. Να λοιπόν τώρα μπροστά σας ο κυβερνήτης σας, ο Σάντσο Πάντσα, που μέσα σε μόλις δέκα μέρες εξουσίας έμαθε πως δεν θα έδινε τίποτα για να είναι κυβερνήτης — όχι μόνο ενός νησιού, αλλά ούτε ολόκληρου του κόσμου. Και τώρα που αυτό ξεκαθαρίστηκε, φιλώντας τα πόδια σας και μιμούμενος το παιχνίδι των αγοριών όταν λένε "πήδα εσύ κι άσε με να περάσω", κάνω ένα πήδημα έξω από την κυβέρνηση και περνώ ξανά στην υπηρεσία του αφέντη μου, του Δον Κιχώτη. Γιατί,

στο κάτω κάτω, μπορεί εκεί να τρώω το ψωμί μου με φόβο και τρέμουλο, όμως τουλάχιστον χορταίνω· κι όσο για μένα, αρκεί να είμαι χορτάτος, μου είναι το ίδιο αν αυτό γίνεται με καρότα ή με πέρδικες.»

Εδώ ο Σάντσο έβαλε τέλος στον μακρύ του λόγο. Όλη την ώρα ο Δον Κιχώτης έτρεμε μήπως ξεστομίσει ένα σωρό ανοησίες, κι όταν είδε πως σταμάτησε έχοντας πει τόσο λίγες, ευχαρίστησε μέσα του τον ουρανό. Ο δούκας αγκάλιασε τον Σάντσο και του είπε πως λυπόταν ειλικρινά που είχε παραιτηθεί τόσο γρήγορα από τη διακυβέρνηση, αλλά πως θα φρόντιζε να του δοθεί κάποιο άλλο αξίωμα στο κτήμα του, λιγότερο κουραστικό και πιο επικερδές. Και η δούκισσα τον αγκάλιασε επίσης και έδωσε εντολή να τον περιποιηθούν καλά, γιατί ήταν ολοφάνερο πως τον είχαν μεταχειριστεί άσχημα και τον είχαν χτυπήσει ακόμη χειρότερα.

p55e.jpg (18K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LVI. ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΡΑΣΤΙΑ ΚΑΙ ΑΣΥΓΚΡΙΤΗ ΜΑΧΗ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΤΗΣ ΛΑ ΜΑΝΤΣΑΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΛΑΚΕ ΤΟΣΙΛΟΣ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ ΤΗΣ ΔΟΝΙΑΣ ΡΟΔΡΙΓΚΕΘ

p56a.jpg (158K)

Πλήρες μέγεθος

Ο δούκας και η δούκισσα δεν είχαν κανέναν λόγο να μετανιώσουν για τη φάρσα που είχαν στήσει στον Σάντσο Πάνθα δίνοντάς του τη διακυβέρνηση· ιδίως αφού ο οικονόμος τους γύρισε την ίδια κιόλας μέρα και τους διηγήθηκε με κάθε

λεπτομέρεια σχεδόν κάθε λέξη που είπε ο Σάντσο και κάθε πράξη που έκανε όλο εκείνο το διάστημα. Και, για επιστέγασμα, τους περιέγραψε με μεγάλη παραστατικότητα την επίθεση στο νησί, τον τρόμο του Σάντσο και την αναχώρησή του — πράγματα που τους διασκέδασαν αφάνταστα. Έπειτα η ιστορία συνεχίζει λέγοντας πως έφτασε η μέρα που είχε οριστεί για τη μονομαχία και ότι ο δούκας, αφού είχε εξηγήσει ξανά και ξανά στον λακέ του, τον Τοσίλος, πώς να αντιμετωπίσει τον Δον Κιχώτη ώστε να τον νικήσει χωρίς να τον σκοτώσει ή να τον τραυματίσει, έδωσε εντολή να αφαιρέσουν τις αιχμές από τα δόρατα. Είπε στον Δον Κιχώτη πως η χριστιανική φιλανθρωπία, για την οποία τόσο καμάρωνε, δεν μπορούσε να επιτρέψει να δοθεί η μάχη με τόσο μεγάλο κίνδυνο για τη ζωή· και πως έπρεπε να αρκεστεί στην προσφορά ενός πεδίου μάχης μέσα στα εδάφη του — παρόλο που αυτό πήγαινε ενάντια στο διάταγμα της ιερής Συνόδου, που απαγορεύει τέτοιου είδους προκλήσεις — και να μην οδηγήσει μια τόσο δύσκολη επιχείρηση στα άκρα. Ο Δον Κιχώτης είπε στην εξοχότητά του να κανονίσει την υπόθεση όπως εκείνος έκρινε σωστό, γιατί από τη δική του πλευρά θα τον υπάκουε σε όλα. Όταν λοιπόν έφτασε η φοβερή εκείνη μέρα και ο δούκας διέταξε να στηθεί μια μεγάλη εξέδρα απέναντι από την αυλή του κάστρου για τους κριτές του αγώνα και για τις ενάγουσες ντουένιες, μητέρα και κόρη, πλήθη ολόκληρα κατέφτασαν από όλα τα γύρω χωριά και τους οικισμούς για να δουν αυτό το πρωτόγνωρο θέαμα της μάχης· γιατί κανείς, ζωντανός ή πεθαμένος, σε εκείνα τα μέρη δεν είχε ποτέ δει ή ακούσει για κάτι παρόμοιο.

Πρώτος μπήκε στο πεδίο και στον αγωνιστικό χώρο ο τελετάρχης. Επιθεώρησε και μέτρησε όλο το μέρος, για να βεβαιωθεί πως δεν υπήρχε τίποτα άδικο ή κρυμμένο που θα μπορούσε να κάνει τους μονομάχους να σκοντάψουν ή να πέσουν. Έπειτα μπήκαν οι ντουένιες και κάθισαν, τυλιγμένες σε μανδύες που σκέπαζαν τα μάτια τους, ακόμη και το στήθος τους, φανερά ταραγμένες όταν εμφανίστηκε ο Δον Κιχώτης στον αγωνιστικό χώρο. Λίγο αργότερα, με τη συνοδεία πολλών σαλπίγγων και καβάλα σ' ένα δυνατό άλογο που έμοιαζε ικανό να γκρεμίσει ολόκληρο το μέρος, παρουσιάστηκε στη μία πλευρά της αυλής ο περίφημος λακές Τοσίλος, με τη ζελατίνα κατεβασμένη και σφιχτά κλεισμένος μέσα σε γερή, λαμπερή πανοπλία. Το άλογο ήταν ολοφάνερα φρισλανδικό, πλατύραχο, ψειριασμένο στο χρώμα, με τούφες από μαλλί να κρέμονται κατά δεκάδες από κάθε κνήμη. Ο γενναίος αυτός μαχητής είχε πάρει καλές οδηγίες από τον αφέντη του, τον δούκα, για το πώς να φερθεί απέναντι στον ανδρείο Δον Κιχώτη της Μάντσας: του είχε τονιστεί πως σε καμία περίπτωση δεν έπρεπε να τον σκοτώσει, αλλά να προσπαθήσει να αποφύγει την πρώτη σύγκρουση, ώστε να μην κινδυνεύσει να τον θανατώσει, πράγμα που σίγουρα θα συνέβαινε αν έπεφτε πάνω του με όλη του τη φόρα. Διέσχισε την αυλή με αργό βήμα και, όταν έφτασε εκεί όπου κάθονταν οι ντουένιες, σταμάτησε για να κοιτάξει εκείνη που τον ζητούσε για σύζυγο. Ο κήρυκας του πεδίου κάλεσε τον Δον Κιχώτη, που είχε ήδη παρουσιαστεί στην αυλή, και, στεκόμενος δίπλα στον Τοσίλο, απευθύνθηκε στις ντουένιες και τις ρώτησε αν συναινούσαν να πολεμήσει ο Δον Κιχώτης της Μάντσας για το δίκιο τους. Εκείνες απάντησαν πως ναι, και

πως ό,τι έκανε γι' αυτή την υπόθεση το θεωρούσαν σωστό, οριστικό και έγκυρο. Ως τότε ο δούκας και η δούκισσα είχαν πάρει τις θέσεις τους σε έναν εξώστη που έβλεπε στον περίβολο, ο οποίος ήταν ασφυκτικά γεμάτος από πλήθος ανθρώπων που λαχταρούσαν να δουν αυτή την επικίνδυνη και πρωτοφανή αναμέτρηση. Οι όροι της μονομαχίας ήταν οι εξής: αν νικούσε ο Δον Κιχώτης, ο αντίπαλός του θα έπρεπε να παντρευτεί την κόρη της Δόνα Ροδρίγκεθ· αν όμως ηττούνταν, τότε ο αντίπαλος απαλλασσόταν από την υπόσχεση που του ζητούσαν να τηρήσει και από κάθε υποχρέωση να δώσει ικανοποίηση. Ο τελετάρχης μοίρασε τη θέση τους σε σχέση με τον ήλιο και τους τοποθέτησε τον καθένα στο σημείο όπου έπρεπε να σταθεί. Τα τύμπανα άρχισαν να χτυπούν, οι σάλπιγγες γέμισαν τον αέρα, η γη έτρεμε κάτω από τα πόδια, και οι καρδιές όσων παρακολουθούσαν ήταν γεμάτες αγωνία: άλλοι ήλπιζαν σε καλή έκβαση, άλλοι φοβούνταν άσχημο τέλος. Και τέλος ο Δον Κιχώτης, αφού εμπιστεύτηκε με όλη του την καρδιά τον εαυτό του στον Θεό τον Κύριό μας και στην κυρία Δουλτσινέα δελ Τομπόσο, στεκόταν περιμένοντας να δοθεί το αναγκαίο σύνθημα για την έφοδο. Ο δικός μας λακές, όμως, είχε το μυαλό του σε κάτι εντελώς διαφορετικό· σκεφτόταν μόνο αυτό που θα αναφέρω αμέσως τώρα.

Καθώς στεκόταν και κοίταζε τον εχθρό του, του φάνηκε πως ήταν η πιο όμορφη γυναίκα που είχε δει ποτέ στη ζωή του. Και το μικρό τυφλό αγόρι που στους δρόμους μας το λένε συνήθως Έρωτα δεν είχε καμία διάθεση να χάσει την ευκαιρία να θριαμβεύσει πάνω σε μια καρδιά λακέ και να την προσθέσει στα τρόπαιά του. Έτσι, πλησιάζοντάς τον αθόρυβα και απαρατήρητος, κάρφωσε στο αριστερό πλευρό του καημένου

του λακέ ένα βέλος δυο πήχες μακρύ και του διαπέρασε την καρδιά πέρα ως πέρα. Και το έκανε πανεύκολα, γιατί ο Έρωτας είναι αόρατος και μπαινοβγαίνει όποτε θέλει, χωρίς να δίνει λογαριασμό σε κανέναν για όσα κάνει. Έτσι λοιπόν, όταν δόθηκε το σύνθημα για την έναρξη, ο λακές μας βρισκόταν σε έκσταση, χαμένος στη σκέψη της ομορφιάς εκείνης που είχε ήδη κάνει κυρία της ελευθερίας του, κι έτσι δεν έδωσε καμία σημασία στον ήχο της σάλπιγγας. Όχι όμως και ο Δον Κιχώτης, που όρμησε αμέσως μόλις την άκουσε και, με όλη την ταχύτητα που μπορούσε να πιάσει ο Ροσινάντε, ξεκίνησε να συναντήσει τον εχθρό του, ενώ ο καλός του ιπποκόμος Σάντσο φώναζε με όλη του τη δύναμη μόλις τον είδε να ξεκινά: «Ο Θεός να σε οδηγεί, κρέμα και άνθος των πλανόδιων ιπποτών! Ο Θεός να σου δώσει τη νίκη, γιατί το δίκιο είναι με το μέρος σου!» Όμως, παρόλο που ο Τοσίλος είδε τον Δον Κιχώτη να έρχεται καταπάνω του, δεν κουνήθηκε ούτε βήμα από τη θέση όπου είχε σταθεί· αντί γι' αυτό, φώναξε δυνατά τον τελετάρχη του πεδίου, και όταν εκείνος πλησίασε να δει τι ήθελε, του είπε: «Señor, δεν γίνεται αυτή η μάχη για να αποφασιστεί αν θα παντρευτώ ή όχι εκείνη την κυρία;» «Ακριβώς έτσι», του απάντησαν. «Ε, λοιπόν», είπε ο λακές, «νιώθω τύψεις συνείδησης, και θα τη βάραινα πολύ αν συνέχιζα άλλο αυτή τη μάχη· γι' αυτό δηλώνω πως παραδέχομαι την ήττα μου και πως είμαι πρόθυμος να παντρευτώ την κυρία αμέσως.»

Ο τελετάρχης του πεδίου έμεινε άφωνος με τα λόγια του Τοσίλος· και επειδή ήταν από εκείνους που γνώριζαν το μυστικό της όλης συμφωνίας, δεν ήξερε τι να απαντήσει. Ο Δον Κιχώτης σταμάτησε πάνω στην ορμή του όταν είδε πως ο

αντίπαλός του δεν ερχόταν να επιτεθεί. Ο δούκας δεν μπορούσε να καταλάβει γιατί η μάχη δεν συνεχιζόταν· όμως ο τελετάρχης έσπευσε κοντά του για να του πει τι είχε δηλώσει ο Τοσίλος, κι εκείνος έμεινε κατάπληκτος και έξαλλος από θυμό. Στο μεταξύ ο Τοσίλος προχώρησε ως το σημείο όπου καθόταν η Δόνια Ροδρίγκεθ και είπε με δυνατή φωνή: «Señora, είμαι πρόθυμος να παντρευτώ την κόρη σας και δεν θέλω να αποκτήσω με καβγάδες και μάχες αυτό που μπορώ να αποκτήσω ειρηνικά και χωρίς να ρισκάρω τη ζωή μου.»

Ο γενναίος Δον Κιχώτης τον άκουσε και είπε: «Αφού έτσι έχουν τα πράγματα, απαλλάσσομαι και λύνομαι από την υπόσχεσή μου· ας παντρευτούν οπωσδήποτε, και όπως "ο Θεός ο Κύριός μας της την έδωσε, ας βάλει κι ο Άγιος Πέτρος την ευλογία του."»

Ο δούκας είχε ήδη κατεβεί στην αυλή του κάστρου και, πλησιάζοντας τον Τοσίλος, του είπε: «Είναι αλήθεια, κύριε ιππότη, πως παραδέχεσαι την ήττα σου και πως, από λόγους συνείδησης, θέλεις να παντρευτείς αυτή τη δεσποινίδα;»

«Ναι, señor», απάντησε ο Τοσίλος.

«Και πολύ καλά κάνει», είπε ο Σάντσο· «ό,τι έχεις να δώσεις στο ποντίκι, δώσ' το στη γάτα, και θα σου γλιτώσει όλο τον κόπο.»

Στο μεταξύ ο Τοσίλος προσπαθούσε να λύσει το κράνος του και τους παρακάλεσε να τον βοηθήσουν αμέσως, γιατί του κοβόταν η ανάσα και δεν άντεχε άλλο κλεισμένος σε τόσο στενό χώρο. Του το έβγαλαν βιαστικά, και τότε φανερώθηκαν μπροστά σε όλους τα χαρακτηριστικά του λακέ. Μόλις το

είδαν αυτό, η Δόνια Ροδρίγκεθ και η κόρη της έβαλαν τις φωνές: «Απάτη! Απάτη! Μας έφεραν τον Τοσίλος, τον λακέ του κυρίου δούκα, αντί για τον αληθινό σύζυγο. Η δικαιοσύνη του Θεού και του βασιλιά πάνω σε τέτοια απάτη — για να μην πούμε αλητεία!»

«Μην ταράζεστε, κυρίες μου», είπε ο Δον Κιχώτης· «γιατί εδώ δεν υπάρχει ούτε απάτη ούτε αλητεία· κι αν υπάρχει, δεν φταίει ο δούκας, αλλά εκείνοι οι μοχθηροί μάγοι που με καταδιώκουν και που, από ζήλια επειδή θα κέρδιζα τη δόξα αυτής της νίκης, άλλαξαν τα χαρακτηριστικά του συζύγου σας σε εκείνα αυτού του ανθρώπου, που λέτε πως είναι λακές του δούκα. Ακούστε τη συμβουλή μου: παρά την κακία των εχθρών μου, παντρευτείτε τον, γιατί χωρίς καμιά αμφιβολία αυτός είναι ο άντρας που θέλετε για σύζυγο.»

Όταν ο δούκας το άκουσε αυτό, ο θυμός του πήγε σχεδόν να χαθεί μέσα στα γέλια, και είπε: «Όσα συμβαίνουν στον señor Don Quixote είναι τόσο παράξενα, που είμαι έτοιμος να πιστέψω πως αυτός ο λακές μου δεν είναι λακές· ας ακολουθήσουμε λοιπόν αυτό το σχέδιο και αυτό το τέχνασμα: ας αναβάλουμε τον γάμο για καμιά δεκαπενταριά μέρες και ας κρατήσουμε υπό στενή φύλαξη αυτό το πρόσωπο, για το οποίο δεν είμαστε βέβαιοι· ίσως μέσα σε αυτό το διάστημα ξαναπάρει την αρχική του μορφή. Γιατί η έχθρα που τρέφουν οι μάγοι για τον señor Don Quixote δεν μπορεί να κρατήσει τόσο πολύ, ιδίως αφού έχουν τόσο μικρό όφελος από τέτοιες απάτες και μεταμορφώσεις.»

«Αχ, señor», είπε ο Σάντσο, «αυτοί οι παλιάνθρωποι έχουν μεγάλη πείρα στο να μεταμορφώνουν ό,τι έχει σχέση με τον αφέντη μου. Έναν ιππότη που νίκησε πριν από λίγο καιρό, τον λεγόμενο Ιππότη των Καθρεφτών, τον έκαναν να πάρει τη μορφή του бакалавроυ Σαμψών Καράσκο από το χωριό μας, που είναι και πολύ καλός μας φίλος· και την κυρά μου, τη Δουλτσινέα δελ Τομπόσο, την κατάντησαν μια κοινή χωριατοπούλα. Γι' αυτό υποψιάζομαι πως αυτός ο λακές θα χρειαστεί να ζήσει και να πεθάνει λακές όλες τις μέρες της ζωής του.»

Τότε η κόρη της Ροδρίγκεθ αναφώνησε: «Όποιος κι αν είναι, αυτός ο άνθρωπος που με ζητά για γυναίκα, εγώ του χρωστώ ευγνωμοσύνη γι' αυτό· γιατί προτιμώ να είμαι η νόμιμη γυναίκα ενός λακέ παρά η ξεγελασμένη ερωμένη ενός κυρίου· αν και εκείνος που με πρόδωσε δεν είναι τίποτα τέτοιο.»

Με λίγα λόγια, όλες οι κουβέντες και όλα όσα είχαν συμβεί κατέληξαν στο να κλειστεί ο Τοσίλος κάπου ώσπου να φανεί πώς θα εξελισσόταν η μεταμόρφωσή του. Όλοι αναγνώρισαν τον Δον Κιχώτη ως νικητή, όμως οι περισσότεροι έμειναν ενοχλημένοι και απογοητευμένοι που οι αντίπαλοι, τους οποίους περίμεναν με τόση αγωνία, δεν είχαν κομματιάσει ο ένας τον άλλον, όπως απογοητεύονται τα παιδιά όταν ο άνθρωπος που περιμένουν να δουν να κρεμούν δεν εμφανίζεται, επειδή τον έχει συγχωρήσει η κατηγορούσα αρχή ή το δικαστήριο. Ο κόσμος διαλύθηκε, ο δούκας και ο Δον Κιχώτης γύρισαν στο κάστρο, τον Τοσίλο τον έκλεισαν μέσα, η Δόνα Ροδρίγκεθ και η κόρη της έμειναν απόλυτα ικανοποιημένες βλέποντας πως, όπως κι αν κατέληγε η

υπόθεση, θα τελείωνε σε γάμο, και ο Τοσίλος δεν ήθελε τίποτε άλλο.

p56e.jpg (46K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LVII. ΟΠΟΥ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ ΠΩΣ Ο ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΗΣΕ ΤΟΝ ΔΟΥΚΑ ΚΑΙ ΤΙ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕ ΜΕ ΤΗΝ ΕΞΥΠΝΗ ΚΑΙ ΑΝΑΙΔΗ ΑΛΤΙΣΙΔΩΡΑ, ΜΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΕΣΠΟΙΝΙΔΕΣ ΤΗΣ ΔΟΥΚΙΣΣΑΣ

p57a.jpg (119K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Δον Κιχώτης ένιωθε πια πως ήταν σωστό να εγκαταλείψει μια τόσο αργόσχολη ζωή σαν κι αυτή που έκανε στο κάστρο· γιατί του φαινόταν πως αδικούσε πολύ τον εαυτό του, μένοντας κλεισμένος και άπρακτος μέσα στις αμέτρητες πολυτέλειες και απολαύσεις που του πρόσφεραν οι οικοδεσπότες του ως ιππότη. Ένιωθε επίσης πως θα έπρεπε να δώσει αυστηρό λογαριασμό στον ουρανό για εκείνη την αδράνεια και την απομόνωση. Έτσι, μια μέρα ζήτησε από τον δούκα και τη δούκισσα να του επιτρέψουν να αναχωρήσει. Εκείνοι του έδωσαν την άδεια, δείχνοντας ταυτόχρονα πόσο λυπούνταν που τους άφηνε.

p57b.jpg (370K)

Πλήρες μέγεθος

Η δούκισσα έδωσε τα γράμματα της γυναίκας του στον Σάντσο Πάνθα, κι εκείνος δάκρυσε διαβάζοντάς τα και είπε: «Ποιος θα το φανταζόταν πως οι τόσο μεγάλες ελπίδες που γέννησε στη γυναίκα μου, την Τερέσα Πάνθα, η είδηση της διακυβέρνησής

μου, θα κατέληγαν στο να ξαναγυρίζω τώρα στις αλήτικες περιπέτειες του αφέντη μου, του Δον Κιχώτη της Μάντσας; Παρ' όλα αυτά, χαίρομαι που η Τερέσα μου φέρθηκε όπως έπρεπε στέλνοντας τα βελανίδια· γιατί αν δεν τα είχε στείλει, θα στενοχωριόμουν και θα είχε δείξει αχαριστία. Με παρηγορεί το ότι δεν μπορούν να πουν πως εκείνο το δώρο ήταν δωροδοκία· γιατί εγώ είχα ήδη πάρει τη διακυβέρνηση όταν τα έστειλε, και είναι απολύτως λογικό όσοι έχουν δεχτεί μια καλοσύνη να δείχνουν την ευγνωμοσύνη τους, έστω και με κάτι μικρό. Στο κάτω κάτω, γυμνός μπήκα στη διακυβέρνηση και γυμνός βγαίνω από αυτήν· έτσι μπορώ να πω με καθαρή συνείδηση —κι αυτό δεν είναι λίγο— "γυμνός γεννήθηκα, γυμνός βρίσκομαι, ούτε χάνω ούτε κερδίζω".»

Έτσι μονολογούσε ο Σάντσο τη μέρα της αναχώρησής τους, ενώ ο Δον Κιχώτης, που το προηγούμενο βράδυ είχε αποχαιρετήσει τον δούκα και τη δούκισσα, εμφανίστηκε νωρίς το πρωί στην αυλή του κάστρου πάνοπλος. Όλο το σπιτικό του κάστρου τον παρακολουθούσε από τους διαδρόμους, και βγήκαν κι ο δούκας με τη δούκισσα να τον δουν. Ο Σάντσο ήταν καβάλα στον Γκρίζο του, με τα σακούλια, τη βαλίτσα και τα σύνεργά του, και έδειχνε τρισευτυχισμένος, γιατί ο οικονόμος του δούκα, ο ίδιος που είχε παίξει τον ρόλο της Τριφάλντι, του είχε δώσει ένα μικρό πουγκί με διακόσια χρυσά στέμματα για τα αναγκαία έξοδα του δρόμου· όμως ο Δον Κιχώτης δεν ήξερε ακόμη τίποτα γι' αυτό. Κι ενώ όλοι, όπως είπαμε, τον κοιτούσαν, ξαφνικά, ανάμεσα από τις δούεννες και τις παρακόρες, η θρασεία και πνευματώδης Αλτισιδόρα ύψωσε τη φωνή της και είπε με θλιμμένο τόνο:

Άκουσέ με, σκληρέ ιππότη· τράβα τα γκέμια· γιατί τόση βιασύνη, γιατί να κεντάς τα πλευρά αυτού του ακαλομάθητου αλόγου; Από τι τρέχεις να ξεφύγεις; Δράκος δεν είμαι, ούτε καν πρόβατο, μα ένα τρυφερό αρνάκι. Παράτησες μια κόρη όμορφη σαν νύμφη της Διάνας ή σαν την αρχαία Αφροδίτη. Βιρένο, Αινεία, πώς αλλιώς να σε πω χειρότερο; Μακάρι να σε πάρει ο Βαραββάς! Κάθε κακό να σε βρει!

Στα νύχια σου, αλύπητε ληστή, κουβαλάς για λεία σου την καρδιά μιας πράας, ερωτευμένης κόρης. Κλέβεις τρία μαντίλια και δυο καλτσοδέτες από πόδια πιο λευκά κι από το πιο λαμπρό μάρμαρο. Κι οι αναστεναγμοί που σε κυνηγούν θα αρκούσαν να κάψουν συθέμελα δυο χιλιάδες Τροίες, αν υπήρχαν τόσες. Μπιρένο, Αινεία, πώς αλλιώς να σε πω, και χειρότερα; Μαζί σου ο Βαραββάς! Κάθε κακό να σε βρει!

Μακάρι να μη βρεθεί στάλα σπλάχνου για τον Σάντσο, και η Δουλτσινέα σου να μείνει για πάντα μαγεμένη. Είθε η απάτη σου απέναντί μου να τιμωρηθεί πάνω της, γιατί στον τόπο μου συχνά ο δίκαιος πληρώνει για τον αμαρτωλό. Μακάρι οι πιο τρανές σου περιπέτειες να καταλήγουν σε ξεφτίλα, οι χαρές σου να είναι μόνο όνειρα και ο έρωτάς σου να ξεχαστεί. Μπιρένο, Αινεία, πώς αλλιώς να σε πω, και χειρότερα; Μαζί σου ο Βαραββάς! Κάθε κακό να σε βρει!

Είθε το όνομά σου να γίνει μισητό για τη συμπεριφορά σου απέναντι στις κυρίες, από το Λονδίνο ως την Αγγλία, από τη Σεβίλλη ως το Κάδιθ. Μακάρι τα χαρτιά να σου πηγαίνουν πάντα στραβά και στο χέρι σου να μη σου τύχει ποτέ ρήγας, εφτάρι ή άσος όταν παίζεις πριμέρα. Όταν σου κόβουν τους κάλους, να φτάνουν ως το ζωντανό· κι όταν σου βγάζουν τους

τραπεζίτες, να μένουν οι ρίζες τους καρφωμένες. Μπιρένο, Αινεία, πώς αλλιώς να σε πω, και χειρότερα; Μαζί σου ο Βαραββάς! Κάθε κακό να σε βρει!

Όση ώρα η δύστυχη Αλτισιδόρα θρηνούσε μ' αυτόν τον τρόπο, ο Δον Κιχώτης την κοιτούσε αποσβολωμένος. Χωρίς να της απαντήσει λέξη, γύρισε στον Σάντσο και είπε: «Σάντσο, φίλε μου, σε ξορκίζω στη ζωή των προγόνων σου, πες μου την αλήθεια· μήπως, έτσι όπως τα έφερε η τύχη, πήρες τα τρία μαντίλια και τους καλτσοδέτες που λέει αυτή η ερωτοχτυπημένη κόρη;»

Και ο Σάντσο αποκρίθηκε: «Τα τρία μαντίλια τα έχω· τους καλτσοδέτες όμως, ούτε κατά διάνοια.»

Η δούκισσα έμεινε κατάπληκτη με το θράσος της Αλτισιδόρας. Ήξερε πως ήταν τολμηρή, ζωηρή και αυθάδης, αλλά όχι σε τέτοιο βαθμό ώστε να φτάσει σε τέτοια οικειότητα· κι επειδή δεν ήταν καθόλου προετοιμασμένη για το αστείο, η έκπληξή της ήταν ακόμη μεγαλύτερη. Ο δούκας, που ήθελε να συνεχίσει το παιχνίδι, είπε: «Δεν μου φαίνεται καθόλου σωστό, κύριε ιππότη, αφού δεχτήκατε τη φιλοξενία που σας προσφέρθηκε σ' αυτό εδώ το κάστρο, να τολμήσετε να πάρετε ακόμη και τρία μαντίλια, για να μην πω και τις καλτσοδέτες της ακόλουθής μου. Αυτό δείχνει κακή καρδιά και δεν ταιριάζει καθόλου με τη φήμη σας. Επιστρέψτε της τις καλτσοδέτες, αλλιώς σας προκαλώ σε θανάσιμη μονομαχία· γιατί δεν φοβάμαι καθόλου τους πανούργους μάγους που αλλάζουν και παραμορφώνουν τα χαρακτηριστικά μας, όπως άλλαξαν εκείνου που σας αντιμετώπισε και τον έκαναν να μοιάζει με τον λακέ μου, τον Τοσίλος.»

«Ο Θεός να φυλάξει», είπε ο Δον Κιχώτης, «να τραβήξω το σπαθί μου εναντίον της υψηλής σας προσωπικότητας, από την οποία έχω δεχτεί τόσες μεγάλες χάρες. Τα μαντίλια θα τα επιστρέψω, αφού ο Σάντσο λέει πως τα έχει· όσο για τις καλτσοδέτες, αυτό είναι αδύνατο, γιατί δεν τις έχω εγώ, ούτε κι εκείνος. Κι αν η δεσποινίδα σας ψάξει στις κρυψώνες της, ας είναι βέβαιη πως θα τις βρει. Ποτέ δεν υπήρξα κλέφτης, κύριε δούκα, ούτε σκοπεύω να γίνω όσο ζω, όσο ο Θεός εξακολουθεί να με προστατεύει. Αυτή η δεσποινίδα, όπως η ίδια ομολογεί, μιλά σαν ερωτευμένη· γι' αυτό εγώ δεν φταίω και, επομένως, δεν χρειάζεται να ζητήσω συγγνώμη ούτε από εκείνη ούτε από την εξοχότητά σας, την οποία παρακαλώ να έχει καλύτερη γνώμη για μένα και να μου επιτρέψει άλλη μια

φορά να συνεχίσω το ταξίδι μου.»

«Και είθε ο Θεός να το ευλογήσει, κύριε Δον Κιχώτη», είπε η δούκισσα, «ώστε να ακούμε πάντα καλά νέα για τα κατορθώματά σας. Καλό δρόμο· γιατί όσο περισσότερο μένετε, τόσο περισσότερο ανάβετε τις καρδιές των δεσποινίδων που σας βλέπουν. Κι όσο για τη δική μου αυτή εδώ, θα τη συνετίσω τόσο, που δεν θα ξαναπαραφερθεί ούτε με τα μάτια της ούτε με τα λόγια της.»

«Μία μόνο λέξη, γενναίε Δον Κιχώτη, σας ζητώ να ακούσετε», είπε η Αλτισιδόρα, «κι είναι πως σας ζητώ συγγνώμη για την κλοπή των καλτσοδετών· γιατί, μα τον Θεό και στην ψυχή μου, τις φοράω εγώ, και έπεσα στο ίδιο λάθος με εκείνον που έψαχνε τον γάιδαρό του ενώ ήταν καβάλα πάνω του.»

«Δεν σας το έλεγα;» είπε ο Σάντσο. «Σιγά μην ήμουν εγώ άνθρωπος να κρύβω κλοπές! Αν ήθελα να ασχοληθώ μ' αυτά, ευκαιρίες δεν μου έλειψαν όσο κυβερνούσα.»

Ο Δον Κιχώτης έσκυψε το κεφάλι, χαιρέτησε τον δούκα, τη δούκισσα και όλους όσοι βρίσκονταν εκεί, κι έπειτα, γυρίζοντας τον Ροσινάντε, με τον Σάντσο να τον ακολουθεί πάνω στον Γκρίζο, βγήκε από το κάστρο και πήρε τον δρόμο για τη Σαραγόσα.

p57e.jpg (71K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LVIII. ΟΠΟΥ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ ΠΩΣ ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΕΠΕΦΤΑΝ ΠΑΝΩ ΣΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΤΟΣΟ ΑΠΑΝΩΤΑ, ΠΟΥ ΔΕΝ ΑΦΗΝΑΝ Η ΜΙΑ ΣΤΗΝ ΑΛΛΗ ΟΥΤΕ ΣΤΙΓΜΗ ΝΑ ΠΑΡΕΙ ΑΝΑΣΑ

p58a.jpg (105K)

Πλήρες μέγεθος

Μόλις ο Δον Κιχώτης βρέθηκε ξανά στην ύπαιθρο, ελεύθερος και απαλλαγμένος από τις περιποιήσεις της Αλτισιδόρας, ένιωσε να ξαλαφρώνει και να ξαναβρίσκει το κέφι του για να συνεχίσει την ιπποτική του αποστολή. Γυρίζοντας τότε στον Σάντσο, είπε: «Η ελευθερία, Σάντσο, είναι ένα από τα πιο πολύτιμα δώρα που έχει χαρίσει ο ουρανός στους ανθρώπους· ούτε οι θησαυροί που κρύβει η γη ούτε εκείνοι που σκεπάζει η θάλασσα μπορούν να συγκριθούν μαζί της. Για την ελευθερία, όπως και για την τιμή, μπορεί κανείς και πρέπει να ρισκάρει τη ζωή του· κι από την άλλη, η αιχμαλωσία είναι το μεγαλύτερο κακό που μπορεί να βρει τον άνθρωπο. Σου τα λέω αυτά, Σάντσο, γιατί είδες κι εσύ την καλοπέραση και την αφθονία που απολαύσαμε σ' αυτό το κάστρο που τώρα αφήνουμε πίσω μας. Κι όμως, μέσα σε εκείνα τα εκλεκτά γεύματα και τα παγωμένα ποτά, εγώ ένιωθα σαν να περνούσα τη στέρηση της πείνας, επειδή δεν τα απολάμβανα με την ίδια ελευθερία που θα είχα αν ήταν δικά μου. Γιατί το αίσθημα πως χρωστάς ανταπόδοση για τις χάρες και τις ευεργεσίες που δέχεσαι είναι ένα βάρος που περιορίζει την ανεξαρτησία του πνεύματος. Ευτυχισμένος εκείνος στον οποίο ο ουρανός έδωσε ένα κομμάτι ψωμί, χωρίς να είναι υποχρεωμένος να ευχαριστεί κανέναν άλλον πέρα από τον ίδιο τον ουρανό!»

«Με όλο τον σεβασμό σε όσα λέει η αφεντιά σας», είπε ο Σάντσο, «δεν γίνεται να μην ευχαριστούμε κι εμείς για τα διακόσια χρυσά στέμματα που μου έδωσε ο οικονόμος του δούκα μέσα σ' ένα μικρό πουγκί, το οποίο το κουβαλώ πάνω

στην καρδιά μου σαν ζεστό κατάπλασμα και παρηγοριά για ώρα ανάγκης· γιατί δεν θα βρίσκουμε πάντα κάστρα να μας φιλεύουν· πότε πότε μπορεί να πέφτουμε και σε χάνια του δρόμου, όπου αντί για περιποίηση θα μας ξυλοφορτώνουν.»

Καθώς ο ιππότης και ο ιπποκόμος του συνέχιζαν αυτό το είδος κουβέντας στον δρόμο τους, αφού είχαν προχωρήσει λίγο παραπάνω από μισή λεύγα, είδαν καμιά δωδεκαριά άντρες ντυμένους σαν εργάτες, ξαπλωμένους πάνω στις κάπες τους, στο χορτάρι ενός καταπράσινου λιβαδιού, να τρώνε το μεσημεριανό τους. Δίπλα τους είχαν κάτι που έμοιαζε με λευκά σεντόνια, σκεπάζοντας ορισμένα αντικείμενα από κάτω, άλλα όρθια και άλλα ξαπλωμένα, τοποθετημένα σε αποστάσεις μεταξύ τους. Ο Δον Κιχώτης πλησίασε εκείνους που έτρωγαν και, αφού πρώτα τους χαιρέτησε ευγενικά, τους ρώτησε τι ήταν αυτό που σκέπαζαν εκείνα τα πανιά. «Κύριε», απάντησε ένας από την παρέα, «κάτω από αυτά τα πανιά βρίσκονται μερικές ανάγλυφες εικόνες για ένα ρετάμπλο που στήνουμε στο χωριό μας· τις μεταφέρουμε σκεπασμένες για να μη λερωθούν και στους ώμους μας για να μη σπάσουν».

«Με την άδειά σας», είπε ο Δον Κιχώτης, «θα ήθελα να τις δω· γιατί εικόνες που τις μεταφέρουν με τόση προσοχή αποκλείεται να μην είναι εξαίσιες».

«Και βέβαια είναι!» είπε ο άλλος. «Αρκεί να μιλήσουν τα χρήματα που κόστισαν· γιατί, για να λέμε την αλήθεια, δεν υπάρχει ούτε μία που να μη μας έχει βγει πάνω από πενήντα δουκάτα. Και για να κρίνει η αφεντιά σας, περιμένετε μια στιγμή και θα το δείτε με τα ίδια σας τα μάτια». Σηκώθηκε λοιπόν από το φαγητό του και ξεσκέπασε την πρώτη εικόνα,

που αποδείχτηκε πως ήταν του Αγίου Γεωργίου καβάλα στ' άλογό του, με ένα φίδι να σπαρταρά στα πόδια του και το δόρυ χωμένο στον λαιμό του, με όλη εκείνη την αγριότητα με την οποία συνήθως τον παριστάνουν. Όλη η σύνθεση έλαμπε από χρυσάφι, που λέει ο λόγος. Μόλις την είδε ο Δον Κιχώτης, είπε: «Εκείνος ο ιππότης ήταν ένας από τους καλύτερους πλανόδιους ιππότες που είχε ποτέ το στράτευμα του ουρανού· τον έλεγαν Δον Άγιο Γεώργιο και, επιπλέον, ήταν προστάτης των παρθένων. Για να δούμε τώρα κι αυτήν εδώ την επόμενη».

Ο άντρας την ξεσκέπασε, και φάνηκε πως ήταν ο Άγιος Μαρτίνος πάνω στ' άλογό του, τη στιγμή που έκοβε τον μανδύα του για να τον μοιραστεί με τον ζητιάνο. Μόλις το είδε ο Δον Κιχώτης, είπε: «Κι αυτός ο ιππότης ήταν ένας από τους χριστιανούς περιπλανώμενους πολεμιστές, αλλά νομίζω πως ήταν περισσότερο γενναιόδωρος παρά ανδρείος, όπως μπορείς να καταλάβεις, Σάντσο, από το ότι έκοψε τον μανδύα του και έδωσε το μισό στον ζητιάνο· δίχως άλλο θα ήταν χειμώνας τότε, γιατί αλλιώς θα του τον είχε δώσει ολόκληρο, τόσο φιλάνθρωπος ήταν».

«Μάλλον δεν ήταν αυτό», είπε ο Σάντσο, «αλλά ότι ακολουθούσε την παροιμία που λέει: "Για να δίνεις και να κρατάς, χρειάζεται μυαλό"».

Ο Δον Κιχώτης γέλασε και τους ζήτησε να βγάλουν και το επόμενο πανί. Από κάτω φάνηκε η εικόνα του προστάτη αγίου των Ισπανιών, καβάλα στ' άλογο, με το σπαθί του βαμμένο στο αίμα, να ποδοπατά Μαυριτανούς και να συντρίβει κεφάλια κάτω από τις οπλές. Μόλις την είδε, ο Δον Κιχώτης αναφώνησε: «Α, αυτός είναι ιππότης, και μάλιστα από τα

τάγματα του Χριστού! Αυτός λέγεται Δον Άγιος Ιάκωβος ο Σφαγέας των Μαυριτανών, ένας από τους πιο γενναίους αγίους και ιππότες που είχε ποτέ ο κόσμος ή έχει τώρα ο ουρανός.»

Ύστερα σήκωσαν άλλο ένα πανί, που, όπως φάνηκε, σκέπαζε τον Άγιο Παύλο τη στιγμή που πέφτει από το άλογό του, με όλες τις λεπτομέρειες που συνηθίζονται στις παραστάσεις της μεταστροφής του. Όταν ο Δον Κιχώτης το είδε, αποδοσμένο με τόση ζωντάνια που θα έλεγες πως ο Χριστός μιλούσε και ο Παύλος αποκρινόταν, είπε: «Αυτός ήταν στον καιρό του ο μεγαλύτερος εχθρός που είχε η Εκκλησία του Θεού και του Κυρίου μας, και ο μεγαλύτερος υπερασπιστής που θα έχει ποτέ· ιππότης πλανόδιος όσο ζούσε, ακλόνητος άγιος όταν πέθανε, ακούραστος εργάτης στ' αμπέλι του Κυρίου, δάσκαλος των εθνών, με σχολείο τον ουρανό και δάσκαλο και κύριό του τον ίδιο τον Ιησού Χριστό.»

Άλλες εικόνες δεν υπήρχαν, κι έτσι ο Δον Κιχώτης τους είπε να τις ξανασκεπάσουν και είπε σ' εκείνους που τις κουβαλούσαν: «Το παίρνω για καλό σημάδι, αδέρφια, που είδα αυτά που είδα· γιατί αυτοί οι άγιοι και ιππότες ανήκαν στο ίδιο επάγγελμα με μένα, δηλαδή στο λειτούργημα των όπλων. Μόνο που υπάρχει αυτή η διαφορά ανάμεσα σ' εκείνους και σε μένα: εκείνοι ήταν άγιοι και πολεμούσαν με θεϊκά όπλα, ενώ εγώ είμαι αμαρτωλός και πολεμώ με ανθρώπινα. Εκείνοι κέρδισαν τον ουρανό με τη δύναμη των όπλων, γιατί η βασιλεία των ουρανών βιάζεται· κι εγώ, ως τώρα, δεν ξέρω τι έχω κερδίσει με τόσα βάσανά μου. Μα αν η Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο λυτρωνόταν από τα δικά της, ίσως, με τη μοίρα μου

διορθωμένη και το μυαλό μου ξαναβρίσκοντας τον εαυτό του, να μπορούσα να στρέψω τα βήματά μου σε καλύτερο δρόμο από αυτόν που ακολουθώ τώρα.»

«Μακάρι να τ' ακούσει ο Θεός και να κουφαθεί η αμαρτία», είπε σ' αυτό ο Σάντσο.

Οι άντρες έμειναν κατάπληκτοι, τόσο με την όψη όσο και με τα λόγια του Δον Κιχώτη, αν και δεν καταλάβαιναν ούτε τα μισά απ' όσα εννοούσε. Τελείωσαν το φαγητό τους, φόρτωσαν πάλι τις εικόνες στην πλάτη τους και, αφού αποχαιρέτησαν τον Δον Κιχώτη, ξαναπήραν τον δρόμο τους.

Ο Σάντσο έμεινε ξανά κατάπληκτος με το πόσα ήξερε ο αφέντης του, λες και δεν τον είχε γνωρίσει ποτέ ως τότε. Του φαινόταν πως δεν υπήρχε ιστορία ή γεγονός στον κόσμο που να μην το είχε πρόχειρο και χαραγμένο στη μνήμη του. Και του είπε: «Αλήθεια, αφέντη μου, αν αυτό που μας συνέβη σήμερα πρέπει να λέγεται περιπέτεια, τότε ήταν από τις πιο γλυκές και ευχάριστες που μας έτυχαν σε όλα μας τα ταξίδια. Βγήκαμε απ' αυτήν χωρίς ξύλο και χωρίς φόβο· ούτε τραβήξαμε σπαθί ούτε σωριαστήκαμε καταγής, ούτε μείναμε νηστικοί. Δόξα τω Θεώ που με άφησε να δω με τα ίδια μου τα μάτια κάτι τέτοιο!»

«Καλά τα λες, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «αλλά να θυμάσαι πως δεν είναι όλες οι εποχές ίδιες ούτε κυλούν πάντα με τον ίδιο τρόπο. Κι αυτά που ο απλός κόσμος συνηθίζει να λέει οιωνούς, ενώ δεν στηρίζονται σε κανέναν φυσικό λόγο, ο σοφός τα θεωρεί και τα λογαριάζει απλώς ως ευτυχείς συμπτώσεις. Κάποιος που πιστεύει σε τέτοια σημάδια θα σηκωθεί ένα πρωί, θα βγει από το σπίτι του και θα

συναντήσει έναν μοναχό του τάγματος του μακαρίου Αγίου Φραγκίσκου, και, σαν να είχε μπροστά του γρύπα, θα γυρίσει πίσω και θα ξαναμπεί στο σπίτι. Σε κάποιον άλλο Μεντόσα χύνεται το αλάτι στο τραπέζι, και μαζί χύνεται μαυρίλα στην καρδιά του, λες και η φύση ήταν υποχρεωμένη να προειδοποιεί για συμφορές που έρχονται με τόσο ασήμαντα πράγματα σαν κι αυτά. Ο σοφός άνθρωπος και ο χριστιανός δεν πρέπει να παίζουν με ό,τι μπορεί να θελήσει ο ουρανός να κάνει. Ο Σκιπίωνας, όταν έφτασε στην Αφρική, σκόνταψε την ώρα που πηδούσε στη στεριά· οι στρατιώτες του το πήραν για κακό σημάδι. Εκείνος όμως αγκάλιασε το χώμα με τα χέρια του και φώναξε: "Δεν μπορείς να μου ξεφύγεις, Αφρική, γιατί σε κρατώ σφιχτά μέσα στην αγκαλιά μου." Έτσι κι εγώ, Σάντσο, το ότι συναντήσαμε εκείνες τις εικόνες στάθηκε για μένα ένα πολύ ευτυχές γεγονός.»

«Το πιστεύω εύκολα», είπε ο Σάντσο· «αλλά θα ήθελα η αφεντιά σας να μου πει γιατί οι Ισπανοί, όταν πάνε να δώσουν μάχη, φωνάζοντας εκείνον τον Άγιο Ιάκωβο τον Σφαγέα των Μαυριτανών, λένε: "Σαντιάγο και κλείσε την Ισπανία!" Είναι λοιπόν η Ισπανία ανοιχτή και χρειάζεται να την κλείσουν; Ή τι σημαίνει αυτή η φράση;»

«Είσαι πολύ αφελής, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης. «Ο Θεός, να ξέρεις, έδωσε στην Ισπανία εκείνον τον μεγάλο ιππότη του Ερυθρού Σταυρού για προστάτη άγιο και υπερασπιστή της, ιδιαίτερα στους δύσκολους αγώνες που είχαν οι Ισπανοί με τους Μαυριτανούς. Γι' αυτό τον επικαλούνται και τον φωνάζουν να τους προστατεύει σε κάθε μάχη. Και πολλές φορές τον έχουν δει ολοφάνερα να γκρεμίζει, να ποδοπατά,

να αφανίζει και να σφάζει τα αγαρηνά τάγματα μπροστά στα μάτια όλων. Αν θέλεις, μπορώ να σου δώσω πολλά παραδείγματα γι' αυτό, καταγραμμένα σε αληθινές ισπανικές ιστορίες.»

Ο Σάντσο άλλαξε κουβέντα και είπε στον αφέντη του: «Απορώ, κύριε, με το θράσος της Αλτισιδόρας, της παρακόρης της δούκισσας. Αυτός που λένε Έρωτα πρέπει να την έχει τρυπήσει και πληγώσει άσχημα. Λένε πως είναι ένα μικρό τυφλό σκανταλιάρικο, που, όσο κι αν έχει θολά μάτια —ή καλύτερα, όσο κι αν δεν βλέπει καθόλου— άμα βάλει σημάδι σε μια καρδιά, όσο μικρή κι αν είναι, την πετυχαίνει και τη διαπερνά πέρα ως πέρα με τα βέλη του. Έχω ακούσει ακόμη πως τα βέλη του Έρωτα στομώνουν και χάνουν την αιχμή τους μπροστά στη σεμνότητα και τη συστολή μιας κοπέλας· όμως με αυτή την Αλτισιδόρα φαίνεται πως αντί να στομώνουν, ακονίζονται περισσότερο.»

«Να το θυμάσαι, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «ο έρωτας δεν επηρεάζεται από καμιά σκοπιμότητα, δεν αναγνωρίζει τους φραγμούς της λογικής και είναι ίδιας φύσης με τον θάνατο: χτυπά το ίδιο και τα ψηλά παλάτια των βασιλιάδων και τις ταπεινές καλύβες των βοσκών. Κι όταν κυριεύσει ολοκληρωτικά μια καρδιά, το πρώτο που κάνει είναι να διώχνει από μέσα της τον φόβο και την ντροπή. Έτσι κι η Αλτισιδόρα φανέρωσε χωρίς ντροπή το πάθος της, πράγμα που μέσα μου προκάλεσε περισσότερο αμηχανία παρά οίκτο.»

«Τι φοβερή σκληρότητα!» αναφώνησε ο Σάντσο. «Τι αδιανόητη αχαριστία! Για μένα μπορώ μόνο να πω πως και η πιο μικρή τρυφερή κουβέντα από εκείνη θα ήταν αρκετή να με

λυγίσει και να με κάνει σκλάβο της. Στο διάβολο! Τι καρδιά από μάρμαρο, τι σωθικά από ορείχαλκο, τι ψυχή από ασβέστη! Όμως δεν μπορώ να φανταστώ τι ήταν αυτό που είδε η δεσποινίδα στην αφεντιά σας και την έκανε να σας νικήσει και να σας αιχμαλωτίσει έτσι. Ποια λεβέντικη κορμοστασιά, ποιο θαρραλέο παράστημα, ποια ζωηρή χάρη, ποια ομορφιά στα χαρακτηριστικά σας; Ποιο απ' όλα αυτά ξεχωριστά, ή ποια όλα μαζί, θα μπορούσαν να την κάνουν να σας ερωτευτεί; Γιατί, να σας πω την αλήθεια, πολλές φορές στέκομαι και σας κοιτάζω από τις πατούσες ως την τελευταία τρίχα στο κεφάλι, και βλέπω πάνω σας περισσότερα για να τρομάξει κανείς παρά για να ερωτευτεί· κι έπειτα έχω ακούσει να λένε πως η ομορφιά είναι το πρώτο και βασικότερο πράγμα που γεννά τον έρωτα, κι αφού η αφεντιά σας δεν έχει καθόλου, δεν ξέρω τι ήταν αυτό που αγάπησε η καημένη.»

«Να θυμάσαι, Σάντσο», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «πως υπάρχουν δύο ειδών ομορφιές: η μία είναι της ψυχής και η άλλη του σώματος. Η ομορφιά της ψυχής φαίνεται και φανερώνεται στην εξυπνάδα, στη σεμνότητα, στην έντιμη συμπεριφορά, στη γενναιοδωρία, στους καλούς τρόπους· και όλες αυτές οι αρετές μπορούν κάλλιστα να υπάρχουν και σε έναν άσχημο άνθρωπο. Κι όταν αυτό που ελκύει δεν είναι η σωματική ομορφιά αλλά αυτή της ψυχής, τότε ο έρωτας συχνά γεννιέται ξαφνικά και με ορμή. Εγώ, Σάντσο, καταλαβαίνω πολύ καλά πως δεν είμαι όμορφος, αλλά ταυτόχρονα ξέρω πως δεν είμαι και αποκρουστικός· και για έναν τίμιο άνθρωπο αρκεί να μην είναι τέρας για να μπορεί να γίνει αντικείμενο αγάπης, αρκεί μόνο να έχει τα χαρίσματα της ψυχής που μόλις ανέφερα.»

Καθώς μιλούσαν έτσι, προχωρούσαν μέσα από ένα δάσος που απλωνόταν πέρα από τον δρόμο, όταν ξαφνικά, χωρίς να το περιμένει καθόλου, ο Δον Κιχώτης βρέθηκε μπλεγμένος σε κάτι δίχτυα από πράσινο σκοινί, τεντωμένα από δέντρο σε δέντρο. Μη μπορώντας να φανταστεί τι ήταν αυτό, είπε στον Σάντσο: «Σάντσο, μου φαίνεται πως αυτή η ιστορία με τα δίχτυα θα αποδειχτεί μια από τις πιο παράξενες περιπέτειες που έγιναν ποτέ. Να πεθάνω αν οι μάγοι που με καταδιώκουν δεν προσπαθούν να με παγιδέψουν εδώ και να καθυστερήσουν το ταξίδι μου, για να εκδικηθούν που έμεινα ασυγκίνητος απέναντι στην Αλτισιδόρα. Λοιπόν, ας το ακούσουν καλά: κι αν ακόμη αυτά τα δίχτυα, αντί για πράσινο σκοινί, ήταν φτιαγμένα από τα πιο σκληρά διαμάντια, ή από κάτι πιο δυνατό κι από εκείνο με το οποίο ο ζηλότυπος θεός των σιδηρουργών έμπλεξε την Αφροδίτη και τον Άρη, πάλι θα

τα έσπαγα τόσο εύκολα σαν να ήταν από βούρλα ή βαμβακερές κλωστές.» Όμως, τη στιγμή που πήγε να ορμήσει μπροστά και να τα διαλύσει όλα, ξεπρόβαλαν ξαφνικά ανάμεσα από τα δέντρα δυο βοσκοπούλες απαράμιλλης ομορφιάς—ή μάλλον δυο νεαρές κοπέλες ντυμένες σαν βοσκοπούλες, μόνο που τα ζακετάκια και οι φούστες τους ήταν από εκλεκτό μπροκάρ. Δηλαδή, οι φούστες τους ήταν πλούσιες κρινολίνες από χρυσοκέντητο ταφτά. Τα μαλλιά τους, που στη χρυσή τους λάμψη συναγωνίζονταν τις ίδιες τις ακτίνες του ήλιου, έπεφταν λυτά στους ώμους τους και τα στεφάνωναν γιρλάντες πλεγμένες με πράσινη δάφνη και κόκκινο αμάραντο· και, απ' ό,τι φαινόταν, η ηλικία τους δεν ήταν ούτε κάτω από δεκαπέντε ούτε πάνω από δεκαοχτώ.

p58b.jpg (452K)

Πλήρες μέγεθος

Αυτό ήταν το θέαμα που γέμισε τον Σάντσο με κατάπληξη, μάγεψε τον Δον Κιχώτη, έκανε τον ήλιο να σταματήσει την πορεία του για να τους κοιτάξει και κράτησε και τους τέσσερις βυθισμένους σε μια παράξενη σιωπή. Τελικά, μία από τις βοσκοπούλες μίλησε πρώτη και είπε στον Δον Κιχώτη: «Σταθείτε, κύριε ιππότη, και μη χαλάσετε αυτά τα δίχτυα· δεν τα απλώσαμε εδώ για να σας κάνουμε κακό, αλλά μόνο για τη διασκέδασή μας. Και επειδή ξέρω πως θα ρωτήσετε γιατί τα στήσαμε και ποιοι είμαστε, θα σας το πω με λίγα λόγια. Σε ένα χωριό δυο λεύγες από εδώ, όπου ζουν πολλοί άνθρωποι καλής τάξης και πλούσιοι ευγενείς, συμφώνησαν αρκετοί φίλοι και συγγενείς να έρθουν με τις γυναίκες τους, τους γιους και τις κόρες τους, τους γείτονες, τους φίλους και τους

συγγενείς τους, και να γιορτάσουν σε τούτο το μέρος, που είναι από τα πιο ευχάριστα σε όλη την περιοχή, στήνοντας μεταξύ μας μια καινούργια ποιμενική Αρκαδία, με εμάς τις κοπέλες ντυμένες βοσκοπούλες και τους νέους βοσκούς. Έχουμε ετοιμάσει δύο εκλογές, μία του ξακουστού ποιητή Γκαρσιλάσο και μία του εξαίρετου Καμόενς, στη δική του πορτογαλική γλώσσα, αλλά δεν τις έχουμε παρουσιάσει ακόμη. Χθες ήταν η πρώτη μέρα που ήρθαμε εδώ· έχουμε στήσει ανάμεσα στα δέντρα, στην όχθη ενός πλατιού ρυακιού που ποτίζει όλα αυτά τα λιβάδια, λίγες από εκείνες που λένε σκηνές υπαίθρου. Χτες το βράδυ απλώσαμε αυτά τα δίχτυα στα δέντρα για να πιάσουμε τα χαζούλικα πουλάκια, που, τρομαγμένα από τη φασαρία που κάνουμε, μπορεί να πετάξουν πάνω τους. Αν θελήσετε να είστε φιλοξενούμενός μας, señor, θα σας δεχτούμε με όλη μας την καρδιά και με κάθε ευγένεια, γιατί εδώ, τουλάχιστον αυτή τη στιγμή, δεν χωρά ούτε έγνοια ούτε λύπη.»

Εκείνη σώπασε και δεν είπε τίποτε άλλο, κι ο Δον Κιχώτης αποκρίθηκε: «Αλήθεια, ωραιότατη κυρία, ούτε ο Ακταίων, όταν αντίκρισε ξαφνικά τη Διάνα να λούζεται στο ρυάκι, δεν θα είχε μαγευτεί και μείνει άναυδος περισσότερο απ’ όσο εγώ στη θέα της ομορφιάς σας. Επαινώ τον τρόπο με τον οποίο μας υποδέχεστε και σας ευχαριστώ για την ευγενική σας πρόσκληση· κι αν μπορώ να σας φανώ χρήσιμος, διατάξτε με με απόλυτη βεβαιότητα πως θα υπακούσω, γιατί το επάγγελμά μου δεν είναι άλλο από το να δείχνω ευγνωμοσύνη και να είμαι έτοιμος να υπηρετώ ανθρώπους κάθε τάξης, και ιδίως πρόσωπα ευγενικής καταγωγής, όπως μαρτυρά η όψη σας. Κι αν αυτά τα δίχτυα, αντί να πιάνουν, όπως μάλλον συμβαίνει,

μόνο λίγο χώρο, κάλυπταν ολόκληρη την επιφάνεια της γης, εγώ θα αναζητούσα νέους κόσμους για να περάσω, μόνο και μόνο για να μην τα χαλάσω. Και για να δώσετε κάποια πίστη σ' αυτά τα υπερβολικά λόγια μου, να ξέρετε πως αυτός που σας τα λέει δεν είναι άλλος από τον Δον Κιχώτη της Μάντσας — αν βέβαια το όνομά του έχει φτάσει ποτέ στ' αυτιά σας.»

«Αχ, φίλη της ψυχής μου», φώναξε αμέσως η άλλη βοσκοπούλα, «τι μεγάλη τύχη μάς βρήκε! Βλέπεις αυτόν τον κύριο που έχουμε μπροστά μας; Λοιπόν, να ξέρεις πως είναι ο πιο ανδρείος, ο πιο αφοσιωμένος και ο πιο ευγενικός ιππότης σε όλο τον κόσμο — εκτός κι αν λέει ψέματα και μας ξεγελά η ιστορία των κατορθωμάτων του που έχει τυπωθεί και την έχω διαβάσει. Και βάζω στοίχημα πως αυτός ο καλός άνθρωπος που τον συνοδεύει είναι ο Σάντσο Πάνθα, ο ιπποκόμος του, που στις αστείες του εξυπνάδες δεν τον φτάνει κανείς.»

«Σωστά τα λες», είπε ο Σάντσο· «εγώ είμαι ακριβώς αυτός ο αστείος τύπος και ιπποκόμος που λες, κι αυτός ο κύριος είναι ο αφέντης μου, ο Δον Κιχώτης της Μάντσας, ο ίδιος που βρίσκεται στην ιστορία και που όλοι συζητούν.»

«Αχ, φίλη μου», είπε η άλλη, «ας τον παρακαλέσουμε να μείνει· θα δώσει απέραντη χαρά στους πατέρες και στ' αδέλφια μας. Κι εγώ έχω ακούσει ακριβώς όσα μου είπες για την ανδρεία του ενός και τις αστείες εξυπνάδες του άλλου· και, μάλιστα, λένε γι' αυτόν πως είναι ο πιο σταθερός και πιστός εραστής που ακούστηκε ποτέ, και πως η κυρά του είναι η Δουλτσινέα δελ Τομπόσο, στην οποία απονέμεται σε όλη την Ισπανία το βραβείο της ομορφιάς.»

«Και δικαίως της απονέμεται», είπε ο Δον Κιχώτης, «εκτός βέβαια αν η ασύγκριτη ομορφιά σας δίνει αφορμή για αμφιβολία. Όμως μη μπαίνετε στον κόπο, κυρίες μου, να με πιέζετε να μείνω, γιατί τα επείγοντα καλέσματα του επαγγέλματός μου δεν μου επιτρέπουν να αναπαυθώ σε καμία περίπτωση.»

Εκείνη ακριβώς τη στιγμή έφτασε στο σημείο όπου στέκονταν οι τέσσερις ο αδελφός της μίας από τις δύο βοσκοπούλες, ντυμένος κι αυτός σαν βοσκός και το ίδιο πλούσια και χαρούμενα στολισμένος όπως εκείνες. Του είπαν πως η συντρόφισσά τους ήταν ο γενναίος Δον Κιχώτης της Μάντσας και πως ο άλλος ήταν ο Σάντσο, ο ιπποκόμος του, τους οποίους εκείνος γνώριζε ήδη επειδή είχε διαβάσει την ιστορία τους. Ο εύθυμος βοσκός τού πρόσφερε τις υπηρεσίες του και τον παρακάλεσε να τον ακολουθήσει στις σκηνές τους, κι έτσι ο Δον Κιχώτης αναγκάστηκε να υποχωρήσει και να δεχτεί. Στο μεταξύ το κυνήγι είχε αρχίσει και τα δίχτυα γέμιζαν με κάθε λογής πουλιά, που ξεγελασμένα από το χρώμα έπεφταν στον κίνδυνο από τον οποίο προσπαθούσαν να ξεφύγουν πετώντας. Μαζεύτηκαν εκεί πάνω από τριάντα άτομα, όλοι ντυμένοι χαρούμενα σαν βοσκοί και βοσκοπούλες, και αμέσως έμαθαν ποιοι ήταν ο Δον Κιχώτης και ο ιπποκόμος του· αυτό τους ενθουσίασε πολύ, γιατί τον γνώριζαν ήδη από την ιστορία του. Πήγαν στις σκηνές, όπου βρήκαν τραπέζια στρωμένα, περιποιημένα με εκλεκτά φαγητά, άφθονα και τακτοποιημένα με φροντίδα. Φέρθηκαν στον Δον Κιχώτη σαν να ήταν πρόσωπο μεγάλης σημασίας, δίνοντάς του την τιμητική θέση, και όλοι τον παρατηρούσαν γεμάτοι απορία μπροστά σε αυτό το θέαμα. Τέλος, όταν μάζεψαν το τραπεζομάντιλο, ο Δον

Κιχώτης ύψωσε ήρεμα τη φωνή του και είπε:

«Ένα από τα μεγαλύτερα αμαρτήματα που βαραίνουν τους ανθρώπους είναι — κάποιοι θα πουν η περηφάνια — όμως εγώ λέω η αχαριστία, όπως λέει και η γνωστή παροιμία ότι η κόλαση είναι γεμάτη αχάριστους. Αυτό το αμάρτημα, όσο περνούσε από το χέρι μου, προσπάθησα να το αποφεύγω από τότε που απέκτησα λογική. Κι αν δεν μπορώ να ανταποδώσω τις καλές πράξεις που μου έχουν κάνει οι άλλοι με άλλες πράξεις, βάζω στη θέση τους την επιθυμία να το κάνω· κι αν ούτε αυτό αρκεί, τότε τις διακηρύσσω δημόσια. Γιατί όποιος αναγνωρίζει και κάνει γνωστό το καλό που του έγινε, θα το ανταπέδιδε με άλλους τρόπους αν είχε τη δύναμη· και τις περισσότερες φορές εκείνοι που δέχονται είναι κατώτεροι από εκείνους που δίνουν. Έτσι και ο Θεός είναι ανώτερος από όλους, γιατί είναι ο ύψιστος δωρητής, και όσα προσφέρει ο άνθρωπος απέχουν άπειρα από το να αποτελέσουν πλήρη ανταπόδοση για τα δώρα του Θεού· όμως η ευγνωμοσύνη, ως έναν βαθμό, καλύπτει αυτή την έλλειψη και την ανεπάρκεια. Γι' αυτό κι εγώ, ευγνώμων για τη χάρη που μου έγινε εδώ και ανήμπορος να την ανταποδώσω στο ίδιο μέτρο, περιορισμένος όπως είμαι από τα στενά όρια της δύναμής μου, προσφέρω ό,τι μπορώ και ό,τι έχω να προσφέρω με τον δικό μου τρόπο. Έτσι λοιπόν δηλώνω ότι για δύο ολόκληρες ημέρες θα υπερασπιστώ εδώ, στη μέση αυτού του δρόμου που οδηγεί στη Σαραγόσα, πως αυτές οι κυρίες που είναι μεταμφιεσμένες σε βοσκοπούλες και βρίσκονται εδώ παρούσες είναι οι ομορφότερες και πιο ευγενικές δεσποινίδες του κόσμου, με μόνη εξαίρεση την απαράμιλλη Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο, τη μοναδική κυρά των σκέψεών μου — και το λέω χωρίς να θέλω

να προσβάλω κανέναν από όσους με ακούν, κυρίες και κύριοι.»

Μόλις το άκουσε αυτό ο Σάντσο, που παρακολουθούσε με μεγάλη προσοχή, φώναξε δυνατά: «Είναι δυνατόν να υπάρχει άνθρωπος στον κόσμο που να τολμήσει να πει και να ορκιστεί πως αυτός ο αφέντης μου είναι τρελός; Πείτε μου, κύριοι βοσκοί, υπάρχει χωριάτης παπάς, όσο σοφός ή μορφωμένος κι αν είναι, που θα μπορούσε να πει όσα είπε ο αφέντης μου; Ή υπάρχει περιπλανώμενος ιππότης, όσο ξακουστός κι αν είναι για την ανδρεία του, που θα μπορούσε να προσφέρει όσα πρόσφερε τώρα ο αφέντης μου;»

Ο Δον Κιχώτης γύρισε απότομα προς τον Σάντσο και, με το πρόσωπό του να φλέγεται από θυμό, του είπε: «Γίνεται, Σάντσο, να υπάρχει άνθρωπος σε όλο τον κόσμο που να μη λέει πως είσαι ανόητος, και μάλιστα διπλά και τρίδιπλα, με ό,τι στολίδια θράσους και παλιανθρωπιάς σου ταιριάζουν; Ποιος σου ζήτησε να ανακατεύεσαι στις υποθέσεις μου ή να ψάχνεις αν είμαι φρόνιμος άνθρωπος ή κουτός; Σώπα· μη μου απαντήσεις λέξη· σέλωσε τον Ροσινάντε, αν δεν είναι ήδη σελωμένος, και πάμε να κάνω πράξη αυτό που πρότεινα. Γιατί, με το δίκιο που έχω με το μέρος μου, μπορείς από τώρα να λογαριάζεις νικημένους όλους όσοι τολμήσουν να το αμφισβητήσουν»· και μέσα σε μεγάλη οργή, δείχνοντας καθαρά τον θυμό του, σηκώθηκε από τη θέση του, αφήνοντας τους υπόλοιπους κατάπληκτους και να μην ξέρουν αν έπρεπε να τον περάσουν για τρελό ή για λογικό άνθρωπο. Στο τέλος, όσο κι αν προσπάθησαν να τον μεταπείσουν να μην μπλεχτεί σε μια τέτοια πρόκληση, διαβεβαιώνοντάς τον πως

θεωρούσαν την ευγνωμοσύνη του πέρα για πέρα αποδεδειγμένη και πως δεν χρειάζονταν άλλες αποδείξεις για να πειστούν για το γενναίο του φρόνημα, αφού όσα διηγείται η ιστορία των κατορθωμάτων του ήταν αρκετά, ο Δον Κιχώτης επέμενε στην απόφασή του. Ανέβηκε λοιπόν στον Ροσινάντε, στερέωσε την ασπίδα του στο μπράτσο του, έπιασε το δόρυ του και στάθηκε στη μέση ενός μεγάλου δρόμου, όχι μακριά από το καταπράσινο λιβάδι. Ο Σάντσο τον ακολούθησε πάνω στον Γκρίζο, μαζί με όλους όσοι ανήκαν στη βοσκική συντροφιά, ανυπόμονοι να δουν πού θα κατέληγε αυτή η ματαιόδοξη και παράξενη πρότασή του.

Ο Δον Κιχώτης, λοιπόν, αφού, όπως είπαμε, πήρε θέση στη μέση του δρόμου, άρχισε να φωνάζει τόσο δυνατά που αντήχησε ο τόπος, λέγοντας περίπου τα εξής: «Εμπρός, ταξιδιώτες και διαβάτες, ιππότες, ιπποκόμοι, πεζοί και καβαλάρηδες, όσοι περνάτε από εδώ ή θα περάσετε μέσα στις επόμενες δύο μέρες! Να ξέρετε πως ο Δον Κιχώτης της Μάντσας, περιπλανώμενος ιππότης, στέκεται εδώ για να υπερασπιστεί με τα όπλα ότι η ομορφιά και η ευγένεια που έχουν μέσα τους οι νύμφες που κατοικούν σε αυτά τα λιβάδια και τα δάση ξεπερνούν κάθε άλλη πάνω στη γη, με μία μόνο εξαίρεση: την κυρά της καρδιάς μου, τη Δουλτσινέα του Τομπόσο. Γι' αυτό, όποιος έχει την αντίθετη γνώμη, ας παρουσιαστεί· εδώ τον περιμένω.»

Δυο φορές επανέλαβε τα ίδια λόγια, και δυο φορές κανένας από τους περιπλανώμενους δεν τα άκουσε. Όμως η μοίρα, που κανόνιζε τα πράγματα γι' αυτόν όλο και καλύτερα, θέλησε λίγο αργότερα να φανεί στον δρόμο ένα πλήθος

καβαλάρηδων· πολλοί κρατούσαν λόγχες στα χέρια και όλοι προχωρούσαν σφιχτά μαζεμένοι και με μεγάλη βιασύνη. Μόλις τους είδαν όσοι ήταν με τον Δον Κιχώτη, γύρισαν πίσω και απομακρύνθηκαν από τον δρόμο, γιατί ήξεραν πως, αν έμεναν εκεί, μπορούσε να τους βρει κακό. Ο Δον Κιχώτης όμως, με ατρόμητη καρδιά, έμεινε στη θέση του, ενώ ο Σάντσο Πάντσα κρύφτηκε πίσω από τα καπούλια του Ροσινάντε. Η ομάδα με τις λόγχες έφτασε κοντά τους, και ένας που προπορευόταν άρχισε να φωνάζει στον Δον Κιχώτη: «Κάνε στην άκρη, διαβολογέννητε, αλλιώς αυτοί οι ταύροι θα σε κάνουν κομμάτια!»

«Συρφετέ!» αποκρίθηκε ο Δον Κιχώτης. «Καθόλου δεν με νοιάζουν οι ταύροι, ακόμα κι αν είναι οι πιο άγριοι που βγάζει ο Χαράμα στις όχθες του. Ομολογήστε αμέσως, παλιάνθρωποι, πως αυτό που είπα είναι αλήθεια· αλλιώς θα με βρείτε απέναντί σας στη μάχη.»

Ο βοσκός δεν πρόλαβε να απαντήσει, ούτε κι ο Δον Κιχώτης να παραμερίσει, ακόμα κι αν το ήθελε. Έτσι το κοπάδι με τους άγριους ταύρους και τα ήμερα βόδια, μαζί με το πλήθος των βοσκών και των άλλων που τα οδηγούσαν για να τα κλείσουν σε ένα χωριό, όπου την επόμενη μέρα θα τα έτρεχαν, πέρασε από πάνω τους: από τον Δον Κιχώτη, τον Σάντσο, τον Ροσινάντε και τον Γκρίζο, ρίχνοντάς τους όλους κάτω και κυλώντας τους στο χώμα. Ο Σάντσο έμεινε τσακισμένος, ο Δον Κιχώτης τρομαγμένος, ο Γκρίζος καταχτυπημένος και ο Ροσινάντε σε καθόλου καλή κατάσταση.

p58c.jpg (399K)

Πλήρες μέγεθος

Παρόλα αυτά, στο τέλος σηκώθηκαν όλοι, και ο Δον Κιχώτης, βιαστικός, σκοντάφτοντας εδώ και πέφτοντας εκεί, άρχισε να τρέχει πίσω από το κοπάδι φωνάζοντας: «Σταθείτε! Μείνετε εδώ, παλιόσυρφε! Ένας και μόνο ιππότης σας περιμένει, και δεν είναι από εκείνους που λένε: "Στον εχθρό που φεύγει, χτίσε ασημένια γέφυρα."» Εκείνοι όμως, καθώς απομακρύνονταν βιαστικά, δεν σταμάτησαν γι' αυτό, ούτε έδωσαν περισσότερη σημασία στις απειλές του απ' όση δίνει κανείς στα περσινά σύννεφα. Η κούραση ανάγκασε τον Δον Κιχώτη να σταματήσει, και πιο πολύ εξοργισμένος παρά εκδικημένος, κάθισε στον δρόμο να περιμένει ώσπου να φτάσουν ο Σάντσο, ο Ροσινάντε και ο Γκρίζος. Όταν έφτασαν, αφέντης και υπηρέτης ξανανέβηκαν στα ζώα τους και, χωρίς να γυρίσουν πίσω για να αποχαιρετήσουν τη ψεύτικη ή απομίμηση Αρκαδία, συνέχισαν τον δρόμο τους, περισσότερο ντροπιασμένοι παρά ευχαριστημένοι.

p58e.jpg (68K)

Πλήρες μέγεθος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LIX. ΟΠΟΥ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ ΤΟ ΠΑΡΑΞΕΝΟ ΠΡΑΓΜΑ, ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΘΕΩΡΗΘΕΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ, ΤΟ ΟΠΟΙΟ ΣΥΝΕΒΗ ΣΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ

p59a.jpg (126K)

Πλήρες μέγεθος

Μια καθαρή, διάφανη πηγή που βρήκαν μέσα σε ένα δροσερό άλσος ανακούφισε τον Δον Κιχώτη και τον Σάντσο από τη

σκόνη και την κούραση που τους είχε αφήσει η αγενής συμπεριφορά των ταύρων. Εκεί, δίπλα στο νερό, αφού άφησαν τον Γκρίζο και τον Ροσινάντε ελεύθερους, χωρίς καπίστρι και χαλινάρι, κάθισαν οι δυο τους, αφέντης και υπηρέτης, θλιμμένοι και καταπονημένοι. Ο Σάντσο κατέφυγε στο κελάρι των σαμαριών του και έβγαλε από μέσα ό,τι αποκαλούσε φαγητό. Ο Δον Κιχώτης ξέπλυνε το στόμα του και έπλυνε το πρόσωπό του, και αυτή η δροσιά τού ξανάδωσε λίγη από τη χαμένη του δύναμη. Από καθαρό πείσμα έμεινε νηστικός, και ο Σάντσο, από καθαρή ευγένεια, δεν τολμούσε να αγγίξει ούτε μπουκιά απ' όσα είχε μπροστά του, αλλά περίμενε πρώτα να δοκιμάσει ο αφέντης του. Βλέποντας όμως πως εκείνος, βυθισμένος στις σκέψεις του, ξεχνούσε εντελώς να φέρει το ψωμί στο στόμα, δεν είπε λέξη και, πατώντας κάθε κανόνα καλής συμπεριφοράς, άρχισε να χώνει στην κοιλιά του ό,τι ψωμί και τυρί έπεφτε στο χέρι του.

p59b.jpg (370K)

Πλήρες μέγεθος

«Φάε, Σάντσο φίλε μου», είπε ο Δον Κιχώτης· «κράτα τον εαυτό σου στη ζωή, γιατί για σένα αυτό έχει μεγαλύτερη σημασία απ' ό,τι για μένα, και άφησέ με να πεθάνω κάτω από το βάρος των σκέψεών μου και την πίεση των συμφορών μου. Εγώ, Σάντσο, γεννήθηκα για να ζω πεθαίνοντας, κι εσύ για να πεθαίνεις τρώγοντας. Και για να δεις πως λέω την αλήθεια, κοίταξέ με: τυπωμένος στις ιστορίες, ξακουστός στα όπλα, ευγενικός στους τρόπους, τιμημένος από πρίγκιπες, ποθητός από δεσποινίδες· κι όμως, ενώ περίμενα βάγια, θριάμβους και στέμματα, κερδισμένα και άξια με τα ανδρεία κατορθώματά

μου, είδα σήμερα το πρωί τον εαυτό μου να ποδοπατιέται, να κλοτσιέται και να συντρίβεται κάτω από τα πόδια ακάθαρτων και βρόμικων ζώων. Αυτή η σκέψη μου στομώνει τα δόντια, μου παραλύει τα σαγόνια, μου μουδιάζει τα χέρια και μου κόβει κάθε όρεξη για φαγητό· τόσο, που μου περνά από το νου να αφήσω τον εαυτό μου να πεθάνει από την πείνα, τον πιο σκληρό θάνατο απ' όλους.»

«Λοιπόν», είπε ο Σάντσο, μασουλώντας ασταμάτητα, «η αφεντιά σας δεν συμφωνεί με την παροιμία που λέει: "Ας πεθάνει η Μάρθα, μα να πεθάνει χορτάτη." Εγώ πάντως δεν έχω καμιά διάθεση να πεθάνω· κάθε άλλο. Σκοπεύω να κάνω όπως ο τσαγκάρης, που τραβάει το δέρμα με τα δόντια ώσπου να το φέρει εκεί που θέλει. Έτσι κι εγώ θα τραβήξω τη ζωή μου τρώγοντας, ώσπου να φτάσει στο τέλος που της έχει ορίσει ο ουρανός. Και να σας πω, κύριε, δεν υπάρχει μεγαλύτερη τρέλα από το να σκέφτεται κανείς να πεθάνει από απελπισία, όπως κάνετε εσείς. Ακούστε με: φάτε, ξαπλώστε λίγο πάνω σ' αυτό το πράσινο στρώμα από χορτάρι και κοιμηθείτε, και θα δείτε πως όταν ξυπνήσετε θα νιώθετε κάπως καλύτερα.»

Ο Δον Κιχώτης έκανε όπως τον συμβούλεψε, γιατί του φάνηκε πως ο συλλογισμός του Σάντσο έμοιαζε περισσότερο με φιλοσόφου παρά με ανόητου. Και είπε: «Σάντσο, αν θέλεις να κάνεις για μένα αυτό που θα σου πω, η ψυχή μου θα γαληνέψει περισσότερο και η στενοχώρια μου θα ελαφρύνει. Να τι θέλω: όσο εγώ θα κοιμάμαι, όπως με συμβούλεψες, να πας λίγο πιο πέρα και, γυμνώνοντας το κορμί σου στον αέρα, να ρίξεις στον εαυτό σου τριακόσιες ή τετρακόσιες μαστιγιές με τα γκέμια του Ροσινάντε, ως προκαταβολή για τις τρεις

χιλιάδες και τόσες που πρέπει να δώσεις για το ξεμάγεμα της Δουλτσινέας. Γιατί είναι μεγάλη κρίμα να μένει η καημένη κυρία μαγεμένη εξαιτίας της αδιαφορίας και της αμέλειάς σου.»

«Αυτό το ζήτημα σηκώνει πολλή κουβέντα», είπε ο Σάντσο. «Ας κοιμηθούμε τώρα και οι δυο, κι ύστερα ο Θεός ας αποφασίσει τι θα γίνει. Να ξέρετε πως δεν είναι εύκολο πράγμα να μαστιγώνει κανείς τον εαυτό του με κρύο αίμα, ιδίως όταν οι λουρίδες πέφτουν πάνω σ' ένα κορμί κακοθρεμμένο και ακόμα χειρότερα ταϊσμένο. Ας κάνει λίγη υπομονή η κυρά μου η Δουλτσινέα, και όταν δεν θα το περιμένει καθόλου, θα με δει να έχω γίνει κόσκινο από το μαστίγιο. Και "ως τον θάνατο, όλα είναι ζωή"· θέλω να πω πως έχω ακόμη ζωή μέσα μου και τη θέληση να τηρήσω αυτό που υποσχέθηκα.»

Ο Δον Κιχώτης τον ευχαρίστησε και έφαγε λίγο, ενώ ο Σάντσο έφαγε για τα καλά. Ύστερα ξάπλωσαν και οι δυο να κοιμηθούν, αφήνοντας τους δυο αχώριστους φίλους και συντρόφους τους, τον Ροσινάντε και τον Γκρίζο, να κάνουν ό,τι θέλουν και να βοσκούν ελεύθερα το άφθονο χορτάρι του λιβαδιού. Ξύπνησαν αρκετά αργά, ξανακαβάλησαν και πήραν πάλι τον δρόμο τους, βιαζόμενοι να φτάσουν σ' ένα πανδοχείο που φαινόταν από μακριά, περίπου μία λεύγα πιο πέρα. Λέω πανδοχείο, γιατί έτσι το ονόμασε ο Δον Κιχώτης, αντίθετα με τη συνήθειά του να βαφτίζει όλα τα πανδοχεία κάστρα. Όταν έφτασαν, ρώτησαν τον πανδοχέα αν μπορούσαν να μείνουν εκεί. Εκείνος είπε πως ναι, και μάλιστα με τόση άνεση και τόσο καλό φαγητό όσο θα έβρισκαν στη Σαραγόσα. Κατέβηκαν από

τα ζώα, και ο Σάντσο τακτοποίησε τα τρόφιμά του σ' ένα δωμάτιο του οποίου ο πανδοχέας τού έδωσε το κλειδί. Έπειτα πήγε τα ζώα στον στάβλο, τα τάισε και γύρισε να δει τι τον ήθελε ο Δον Κιχώτης, που καθόταν σ' ένα παγκάκι στην πόρτα, ευχαριστώντας ιδιαίτερα τον ουρανό που αυτή τη φορά ο αφέντης του δεν είχε περάσει το πανδοχείο για κάστρο. Έφτασε η ώρα του δείπνου και πήγαν στο δωμάτιό τους, όπου ο Σάντσο ρώτησε τον πανδοχέα τι μπορούσε να τους δώσει να φάνε. Εκείνος του απάντησε πως το στόμα του θα ήταν το μέτρο: αρκούσε να ζητήσει ό,τι ήθελε, γιατί το πανδοχείο του είχε και τα πουλιά του αέρα και τα πετεινά της στεριάς και τα ψάρια της θάλασσας.

«Δεν χρειάζονται όλα αυτά», είπε ο Σάντσο. «Αν μας ψήσουν δυο κοτόπουλα, είμαστε μια χαρά· ο αφέντης μου είναι λιτοδίαιτος και τρώει λίγο, κι εγώ δεν είμαι και κανένας λαίμαργος.»

Ο πανδοχέας απάντησε πως δεν είχε καθόλου κοτόπουλα, γιατί τα είχαν αρπάξει οι γερακίνες.

«Ε, τότε», είπε ο Σάντσο, «ας πει ο κύριος πανδοχέας να ψήσουν μια πουλάδα, αρκεί να είναι τρυφερή.»

«Πουλάδα; Τι λες, άνθρωπέ μου!» είπε ο πανδοχέας. «Μα την αλήθεια, μόλις χτες έστειλα πάνω από πενήντα στην πόλη για πούλημα· αλλά εκτός από πουλάδες, ζητήστε ό,τι θέλετε.»

«Τότε», είπε ο Σάντσο, «αποκλείεται να μην έχετε μοσχαράκι ή κατσικάκι.»

«Αυτή τη στιγμή», είπε ο πανδοχέας, «δεν υπάρχει τίποτα απ' αυτά στο σπίτι, γιατί τελείωσαν όλα· όμως την άλλη εβδομάδα θα έχουμε και με το παραπάνω.»

«Μεγάλη παρηγοριά αυτό για μας», είπε ο Σάντσο. «Βάζω στοίχημα πως όλες αυτές οι ελλείψεις θα καταλήξουν σε μπόλικο μπέικον με αυγά.»

«Μα τον Θεό», είπε ο πανδοχέας, «ο φιλοξενούμενός μου πρέπει να είναι πολύ αργόστροφος· του λέω πως δεν έχω ούτε πουλάδες ούτε κότες, κι εκείνος θέλει να έχω αυγά! Ζητήστε, αν θέλετε, καμιά άλλη λιχουδιά, αλλά μη μου ξαναμιλήσετε για κότες.»

«Σώπα καημένε!» είπε ο Σάντσο. «Ας το ξεκαθαρίσουμε μια και καλή· πείτε αμέσως τι έχετε και ας μη λέμε άλλα γι' αυτό.»

«Την αλήθεια να πω, κύριε φιλοξενούμενε», είπε ο πανδοχέας, «το μόνο που έχω είναι δυο μοσχαροπόδαρα που μοιάζουν με αγελαδινές φτέρνες, ή δυο αγελαδινές φτέρνες που μοιάζουν με μοσχαροπόδαρα· τα έχω βράσει με ρεβίθια, κρεμμύδια και μπέικον, και αυτή τη στιγμή φωνάζουν "ελάτε να με φάτε, ελάτε να με φάτε".»

«Τα κρατάω για μένα από τώρα», είπε ο Σάντσο. «Να μην τα αγγίξει κανείς· θα τα πληρώσω καλύτερα από τον καθένα, γιατί δεν θα μπορούσα να ζητήσω τίποτα πιο του γούστου μου· και καθόλου δεν με νοιάζει αν είναι πόδια ή φτέρνες.»

«Κανείς δεν θα τα αγγίξει», είπε ο πανδοχέας· «γιατί οι άλλοι φιλοξενούμενοι που έχω, όντας άνθρωποι μεγάλης ποιότητας, φέρνουν μαζί τους τον δικό τους μάγειρα, τον προμηθευτή

τους και το κελάρι τους.»

«Αν μιλάμε για ανθρώπους μεγάλης ποιότητας», είπε ο Σάντσο, «κανείς δεν είναι περισσότερο από τον αφέντη μου· μόνο που το επάγγελμα που ακολουθεί δεν επιτρέπει ούτε κελάρια ούτε αποθήκες· ξαπλώνουμε καταμεσής σ' ένα λιβάδι και χορταίνουμε με βελανίδια ή μούσμουλα.»

Εδώ τελείωσε η κουβέντα του Σάντσο με τον πανδοχέα, γιατί ο Σάντσο δεν ήθελε να τη συνεχίσει απαντώντας του· ο πανδοχέας τον είχε ήδη ρωτήσει ποιο ήταν το επάγγελμα ή το λειτούργημα του αφέντη του.

Όταν έφτασε η ώρα του δείπνου, ο Δον Κιχώτης πήγε στο δωμάτιό του, ο πανδοχέας του έφερε την κατσαρόλα όπως ακριβώς ήταν, κι εκείνος κάθισε να δειπνήσει με μεγάλη αποφασιστικότητα. Φαίνεται πως στο διπλανό δωμάτιο, που το χώριζε από του Δον Κιχώτη μόνο ένα λεπτό χώρισμα, άκουσε τα εξής λόγια: «Στην υγειά σου, κύριε Δον Χερόνιμο, όσο φέρνουν το δείπνο, ας διαβάσουμε άλλο ένα κεφάλαιο από το Δεύτερο Μέρος του "Δον Κιχώτη της Μάντσας".»

Μόλις ο Δον Κιχώτης άκουσε το ίδιο του το όνομα, πετάχτηκε όρθιος και έστησε αυτί για να πιάσει τι έλεγαν γι' αυτόν· και άκουσε τον Δον Χερόνιμο, στον οποίο είχαν απευθυνθεί, να απαντά: «Και γιατί να διαβάσουμε αυτή την ανοησία, Δον Χουάν, όταν είναι αδύνατο όποιος έχει διαβάσει το Πρώτο Μέρος της ιστορίας του "Δον Κιχώτη της Μάντσας" να βρει οποιαδήποτε ευχαρίστηση διαβάζοντας αυτό το Δεύτερο Μέρος;»

«Όπως και να ’χει», είπε εκείνος που τον φώναζαν Δον Χουάν, «καλό θα ήταν να το διαβάσουμε, γιατί δεν υπάρχει τόσο κακό βιβλίο που να μην έχει μέσα του και κάτι καλό. Αυτό που με ενοχλεί περισσότερο είναι πως παρουσιάζει τον Δον Κιχώτη σαν να έχει πια γιατρευτεί από την αγάπη του για τη Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο.»

Μόλις το άκουσε αυτό ο Δον Κιχώτης, γεμάτος οργή και αγανάκτηση, ύψωσε τη φωνή του και είπε: «Όποιος κι αν είναι αυτός που λέει πως ο Δον Κιχώτης της Μάντσας ξέχασε ή μπορεί να ξεχάσει τη Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο, εγώ θα του δείξω, με ίσα όπλα, πως αυτό που λέει απέχει πολύ από την αλήθεια· γιατί ούτε η απαράμιλλη Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο μπορεί να ξεχαστεί, ούτε υπάρχει θέση για λησμονιά στην καρδιά του Δον Κιχώτη· το σύνθημά του είναι η σταθερότητα, και αποστολή του να την υπερασπίζεται με τη ζωή του και να μην την προδώσει ποτέ.»

«Ποιος είναι αυτός που μας απαντά;» είπαν από το διπλανό δωμάτιο.

«Ποιος άλλος να είναι;» είπε ο Σάντσο. «Ο ίδιος ο Δον Κιχώτης της Μάντσας, που θα επιβεβαιώσει όσα είπε και όσα θα πει· γιατί οι υποσχέσεις δεν βαραίνουν εκείνον που ξέρει να πληρώνει.»

Ο Σάντσο μόλις είχε ξεστομίσει αυτά τα λόγια, όταν μπήκαν στο δωμάτιο δύο κύριοι, τουλάχιστον έτσι φαίνονταν, και ο ένας από αυτούς, περνώντας τα χέρια του γύρω από τον λαιμό του Δον Κιχώτη, του είπε: «Η όψη σας δεν αφήνει καμιά αμφιβολία για το όνομά σας, ούτε το όνομά σας μπορεί να μην

ταιριάζει απόλυτα με την όψη σας· αναμφίβολα, señor, εσείς είστε ο αληθινός Δον Κιχώτης της Μάντσας, το λαμπρό αστέρι και ο οδηγός της ιπποσύνης, παρά τη λύσσα και την αυθάδεια εκείνου που προσπάθησε να σφετεριστεί το όνομά σας και να ακυρώσει τα κατορθώματά σας, όπως έκανε ο συγγραφέας αυτού του βιβλίου που σας παρουσιάζω εδώ.» Και λέγοντας αυτά, έβαλε στα χέρια του Δον Κιχώτη ένα βιβλίο που κρατούσε ο σύντροφός του. Εκείνος το πήρε και, χωρίς να απαντήσει, άρχισε να το ξεφυλλίζει· όμως λίγο αργότερα το επέστρεψε λέγοντας: «Από τα λίγα που είδα, ανακάλυψα τρία πράγματα σ' αυτόν τον συγγραφέα που αξίζουν επίκριση. Το πρώτο είναι κάποιες λέξεις που διάβασα στον πρόλογο· το δεύτερο, ότι η γλώσσα του είναι αραγωνική, γιατί μερικές φορές γράφει χωρίς άρθρα· και το τρίτο, που πάνω απ' όλα τον σφραγίζει ως αμαθή, είναι ότι κάνει λάθος και απομακρύνεται από την αλήθεια στο πιο σημαντικό σημείο της ιστορίας· γιατί εδώ λέει πως η γυναίκα του ιπποκόμου μου, του Σάντσο Πάνθα, λέγεται Μαρί Γκουτιέρρες, ενώ δεν λέγεται καθόλου έτσι, αλλά Τερέσα Πάνθα· και όταν ένας άνθρωπος σφάλλει σε τόσο βασικό σημείο, υπάρχει κάθε λόγος να φοβάται κανείς πως κάνει λάθος και σε όλα τα υπόλοιπα της ιστορίας.»

«Ωραίος ιστορικός, δεν λέω!» αναφώνησε τότε ο Σάντσο. «Πρέπει να ξέρει πολλά για τις υποθέσεις μας, αφού τη γυναίκα μου, την Τερέσα Πάνθα, την αποκαλεί Μαρί Γκουτιέρρες. Πάρτε ξανά το βιβλίο, señor, και κοιτάξτε αν είμαι κι εγώ μέσα και αν μου έχει αλλάξει και το όνομα.»

«Απ' όσα λες, φίλε μου», είπε ο Δον Χερόνιμο, «δεν υπάρχει αμφιβολία πως είσαι ο Σάντσο Πάνθα, ο ιπποκόμος του κυρίου Δον Κιχώτη.»

«Ναι, εγώ είμαι», είπε ο Σάντσο· «και καμαρώνω γι' αυτό.»

«Μα την πίστη μου», είπε ο ευγενής, «αυτός ο καινούριος συγγραφέας δεν σου φέρεται με την αξιοπρέπεια που δείχνει η ίδια σου η παρουσία. Σε παρουσιάζει λαίμαργο και ανόητο, καθόλου αστείο, και εντελώς διαφορετικό από τον Σάντσο που περιγράφεται στο Πρώτο Μέρος της ιστορίας του αφέντη σου.»

«Ο Θεός να τον συγχωρέσει», είπε ο Σάντσο. «Θα μπορούσε να μ' είχε αφήσει ήσυχο στη γωνιά μου, χωρίς να παιδεύει το μυαλό του με μένα· όποιος ξέρει, ας χτυπά τις καμπάνες· ο Άγιος Πέτρος μια χαρά είναι στη Ρώμη.»

Οι δύο κύριοι πίεσαν τον Δον Κιχώτη να περάσει στο δωμάτιό τους και να δειπνήσει μαζί τους, γιατί ήξεραν πολύ καλά πως σ' εκείνο το πανδοχείο δεν υπήρχε τίποτα αντάξιο ενός ανθρώπου σαν κι αυτόν. Ο Δον Κιχώτης, που ήταν πάντα ευγενικός, δέχτηκε την πρόσκλησή τους και έφαγε μαζί τους. Ο Σάντσο έμεινε πίσω με το στιφάδο και, σαν να είχε πλήρη εξουσιοδότηση, κάθισε στην κορυφή του τραπεζιού· δίπλα του κάθισε και ο πανδοχέας, γιατί αγαπούσε τα βοδινά ποδαράκια και τα μοσχαρίσια πόδια όχι λιγότερο από τον Σάντσο.

Καθώς δειπνούσαν, ο Δον Χουάν ρώτησε τον Δον Κιχώτη τι νέα είχε από την κυρία Δουλτσινέα δελ Τομπόσο: είχε παντρευτεί, είχε γεννήσει, ήταν έγκυος ή μήπως, μένοντας ακόμη παρθένα και φυλάγοντας τη σεμνότητα και τη

λεπτότητά της, κρατούσε ζωντανή τη μνήμη του τρυφερού έρωτα του κυρίου Δον Κιχώτη;

Εκείνος αποκρίθηκε: «Η Δουλτσινέα παραμένει παρθένα, κι ο έρωτάς μου είναι πιο βαθιά ριζωμένος από ποτέ· η μεταξύ μας σχέση μένει το ίδιο ανικανοποίητη όπως πριν, και η ομορφιά της έχει μεταμορφωθεί σε εκείνη μιας αποκρουστικής χωριατοπούλας». Έπειτα τους διηγήθηκε αναλυτικά και με κάθε λεπτομέρεια τα σχετικά με το μάγεμα της Δουλτσινέας, όσα του συνέβησαν στο σπήλαιο του Μοντεσίνος, καθώς και όσα είχε ορίσει ο σοφός Μέρλιν για να λυθούν τα μάγια της, δηλαδή το μαστίγωμα του Σάντσο.

Οι δύο κύριοι διασκέδαζαν αφάνταστα ακούγοντας τον Δον Κιχώτη να αφηγείται τα παράξενα περιστατικά της ζωής του· και όσο τους ξάφνιαζαν οι παραλογισμοί του, άλλο τόσο τους εντυπωσίαζε και ο κομψός τρόπος με τον οποίο τους διηγούνταν. Από τη μια τον έβλεπαν σαν άνθρωπο με πνεύμα και λογική, κι από την άλλη τους φαινόταν φλύαρος ανόητος, κι έτσι δεν μπορούσαν να αποφασίσουν σε ποιο σημείο, ανάμεσα στη σοφία και την τρέλα, έπρεπε να τον κατατάξουν.

Αφού ο Σάντσο τελείωσε το δείπνο του και άφησε τον πανδοχέα στην κατάσταση Χ, πήγε στο δωμάτιο όπου βρισκόταν ο αφέντης του και, μόλις μπήκε, είπε: «Να πεθάνω, κύριοι, αν ο συγγραφέας αυτού του βιβλίου που έχετε έχει καμιά διάθεση να τα βρούμε· αφού με λέει λαίμαργο (όπως λέτε οι αφεντιές σας), εύχομαι μόνο να μη με πει και μεθύστακα.»

«Μα σε λέει», είπε ο Don Jeronimo· «δεν θυμάμαι όμως με ποιον τρόπο, αν και ξέρω πως τα λόγια του είναι προσβλητικά και, το χειρότερο, ψεύτικα, όπως το βλέπω καθαρά από τη φυσιογνωμία του άξιου Σάντσο που έχω μπροστά μου.»

«Πιστέψτε με», είπε ο Σάντσο, «ο Σάντσο και ο Δον Κιχώτης αυτής της ιστορίας πρέπει να είναι άλλοι άνθρωποι από εκείνους που εμφανίζονται σε εκείνη που έγραψε ο Cide Hamete Benengeli, δηλαδή από εμάς· ο αφέντης μου γενναίος, σοφός και πιστός στον έρωτα, κι εγώ απλός, αστείος, και ούτε λαίμαργος ούτε μεθύστακας.»

«Το πιστεύω», είπε ο Don Juan· «και αν ήταν δυνατό, θα έπρεπε να βγει διαταγή να μην τολμά κανείς να καταπιάνεται με οτιδήποτε αφορά τον Δον Κιχώτη, παρά μόνο ο αρχικός του συγγραφέας, ο Cide Hamete· όπως ακριβώς ο Αλέξανδρος είχε διατάξει να μην τολμήσει κανείς να ζωγραφίσει το πορτρέτο του εκτός από τον Απελλή.»

p60b.jpg (336K)

Πλήρες μέγεθος

«Ας με ζωγραφίσει όποιος θέλει», είπε ο Δον Κιχώτης· «μόνο να μη με κακομεταχειρίζεται· γιατί η υπομονή πολλές φορές λυγίζει όταν τη φορτώνουν με προσβολές.»

«Κανείς δεν μπορεί να προσβάλει τον Señor Don Quixote», είπε ο Don Juan, «χωρίς να μπορεί εκείνος ο ίδιος να πάρει εκδίκηση, αν δεν το αποκρούσει πρώτα με την ασπίδα της υπομονής του, που, απ' όσο καταλαβαίνω, είναι μεγάλη και ισχυρή.»

Μεγάλο μέρος της νύχτας πέρασε με τέτοιες συζητήσεις. Και παρόλο που ο Δον Χουάν ήθελε ο Δον Κιχώτης να διαβάσει κι άλλο από το βιβλίο, για να δουν περί τίνος πρόκειται, δεν κατάφερε να τον πείσει. Εκείνος είπε πως το θεωρούσε σαν να το είχε ήδη διαβάσει και το έκρινε εντελώς ανόητο· και πως, αν τύχαινε ποτέ να φτάσει στ' αυτιά του συγγραφέα ότι το είχε στα χέρια του, δεν ήθελε να καμαρώνει πως τον είχε διαβάσει. Γιατί οι σκέψεις μας, και ακόμη περισσότερο τα μάτια μας, πρέπει να μένουν μακριά από καθετί άσεμνο και βρόμικο.

Τον ρώτησαν προς τα πού σκόπευε να κατευθυνθεί. Εκείνος απάντησε πως πήγαινε στη Σαραγόσα, για να πάρει μέρος στις ιπποτικές κονταρομαχίες που γίνονταν εκεί κάθε χρόνο. Τότε ο Δον Χουάν τού είπε ότι η καινούργια ιστορία διηγείται πως ο Δον Κιχώτης, όποιος κι αν ήταν αυτός, πήρε μέρος εκεί σε αγώνα με κρίκο, εντελώς χωρίς επινόηση, φτωχός σε ρητά, πάμφτωχος σε ενδυμασία, αλλά πλούσιος σε ανοησίες.

«Ακριβώς γι' αυτό», είπε ο Δον Κιχώτης, «δεν πρόκειται να πατήσω το πόδι μου στη Σαραγόσα· κι έτσι θα ξεσκεπάσω μπροστά σε όλο τον κόσμο το ψέμα αυτού του συγγραφέα της νέας ιστορίας, και όλοι θα δουν πως εγώ δεν είμαι ο Δον Κιχώτης για τον οποίο μιλά.»

«Θα κάνετε πολύ σωστά», είπε ο Δον Χερόνιμο· «και υπάρχουν και άλλοι αγώνες στη Βαρκελώνη, όπου ο σεῆόρ Δον Κιχώτης μπορεί να δείξει την ανδρεία του.»

«Αυτό ακριβώς σκοπεύω να κάνω», είπε ο Δον Κιχώτης· «και τώρα, επειδή είναι πια ώρα, σας παρακαλώ να μου επιτρέψετε να αποσυρθώ για ύπνο και να με κατατάξετε, και να με

κρατήσετε, ανάμεσα στους πιο αφοσιωμένους φίλους και υπηρέτες σας.»

«Κι εμένα επίσης», είπε ο Σάντσο· «μπορεί και να χρησιμεύω σε κάτι.»

Με αυτά αντάλλαξαν αποχαιρετισμούς, και ο Δον Κιχώτης με τον Σάντσο αποσύρθηκαν στο δωμάτιό τους, αφήνοντας τον Δον Χουάν και τον Δον Χερόνιμο κατάπληκτους βλέποντας το παράξενο ανακάτεμα λογικής και τρέλας που τον χαρακτήριζε. Έμειναν απόλυτα πεπεισμένοι πως αυτοί, και όχι εκείνοι που περιέγραφε ο Αραγονέζος συγγραφέας τους, ήταν ο αληθινός Δον Κιχώτης και ο αληθινός Σάντσο. Ο Δον Κιχώτης σηκώθηκε νωρίς και αποχαιρέτησε τους οικοδεσπότες του χτυπώντας το χώρισμα του διπλανού δωματίου. Ο Σάντσο πλήρωσε τον πανδοχέα με μεγαλοπρέπεια και τον συμβούλεψε είτε να μιλά λιγότερο για το πόσο καλά εφοδιασμένο ήταν το πανδοχείο του είτε να φροντίζει να είναι πράγματι καλύτερα εφοδιασμένο.

p59e.jpg (48K)

[illegible] LX. [illegible] [illegible] [illegible]

ανεβαίνει στη γαϊδουρίτσα της· άλλη φορά νόμιζε πως αντηχούσαν στ' αυτιά του τα λόγια του σοφού Merlin, που εξηγούσε τους όρους που έπρεπε να τηρηθούν και τους κόπους που έπρεπε να γίνουν για να λυθούν τα μάγια της Dulcinea. Έχανε κάθε υπομονή όταν σκεφτόταν την τεμπελιά και την ασπλαχνία του ιπποκόμου του, του Σάντσο· γιατί, απ' όσο πίστευε, εκείνος είχε δώσει στον εαυτό του μόνο πέντε μαστιγώματα, ένας αριθμός γελοίος και εντελώς δυσανάλογος με το τεράστιο πλήθος που απαιτούνταν. Αυτή η σκέψη τον γέμισε τέτοια αγανάκτηση και οργή, ώστε άρχισε να συλλογίζεται ως εξής: «Αν ο Μέγας Αλέξανδρος έκοψε τον Γόρδιο δεσμό λέγοντας "το να τον κόψεις είναι το ίδιο με το να τον λύσεις", και παρ' όλα αυτά έγινε κυρίαρχος όλης της Ασίας, τότε το ίδιο ακριβώς μπορεί να συμβεί τώρα και με το λύσιμο των μαγιών της Dulcinea, αν μαστιγώσω τον Σάντσο παρά τη θέλησή του. Γιατί, αν ο όρος της θεραπείας είναι να δεχτεί ο Σάντσο τρεις χιλιάδες και κάτι μαστιγώματα, τι με νοιάζει αν τα ρίξει ο ίδιος στον εαυτό του ή αν του τα ρίξει κάποιος άλλος, αφού το ουσιαστικό είναι να τα δεχτεί, απ' όπου κι αν προέρχονται;»

Με αυτή τη σκέψη πήγε προς τον Σάντσο, αφού πρώτα πήρε τα γκέμια του Ροσινάντε και τα τακτοποίησε έτσι ώστε να μπορεί να τον μαστιγώσει μ' αυτά, και άρχισε να λύνει τα κορδόνια —κατά την κοινή πεποίθηση είχε μόνο ένα μπροστά— που κρατούσαν το παντελόνι του στη θέση του· όμως τη στιγμή που τον πλησίασε, ο Σάντσο ξύπνησε τελείως και φώναξε: «Τι γίνεται εδώ; Ποιος με αγγίζει και μου λύνει τα ρούχα;»

«Εγώ είμαι», είπε ο Δον Κιχώτης, «και ήρθα να διορθώσω τις ελλείψεις σου και να ανακουφίσω τα δικά μου βάσανα· ήρθα να σε μαστιγώσω, Σάντσο, και να σβήσω ένα μέρος από το χρέος που ανέλαβες. Η Δουλτσινέα χάνεται, εσύ ζεις αμέριμνος, εγώ πεθαίνω από την αναβλημένη ελπίδα· γι' αυτό λύσου πρόθυμα, γιατί εδώ, σ' αυτό το απόμερο μέρος, σκοπεύω να σου δώσω τουλάχιστον δυο χιλιάδες μαστιγιές.»

«Ούτε κατά διάνοια», είπε ο Σάντσο· «ας μείνει ήσυχη η αφεντιά σας, αλλιώς, μα τον ζωντανό Θεό, θα μας ακούσουν κι οι κουφοί· οι μαστιγιές που υποσχέθηκα να δώσω στον εαυτό μου πρέπει να είναι εκούσιες και όχι με το ζόρι, και αυτή τη στιγμή δεν έχω καμία όρεξη να μαστιγωθώ· αρκεί να σας δώσω τον λόγο μου πως θα δέρνω και θα χτυπώ τον εαυτό μου όταν μου καπνίσει.»

«Δεν γίνεται να το αφήσω στην καλή σου θέληση, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί έχεις σκληρή καρδιά και, όσο χωριάτης κι αν είσαι, το τομάρι σου το λυπάσαι»· και ταυτόχρονα πάλευε και προσπαθούσε να τον λύσει.

Βλέποντας αυτό, ο Σάντσο σηκώθηκε και, ορμώντας πάνω στον αφέντη του, τον άρπαξε με όλη του τη δύναμη στην αγκαλιά του, του έβαλε τρικλοποδιά με τη φτέρνα, τον ξάπλωσε ανάσκελα στο χώμα και, πιέζοντας το δεξί του γόνατο στο στήθος του, του κράτησε τα χέρια μέσα στα δικά του έτσι που δεν μπορούσε ούτε να κουνηθεί ούτε να ανασάνει.

«Τι είναι αυτά, προδότη;» φώναξε ο Δον Κιχώτης. «Ξεσηκώνεσαι ενάντια στον αφέντη και φυσικό σου κύριο;

Σηκώνεις χέρι σ' εκείνον που σου δίνει το ψωμί σου;»

«Ούτε βασιλιά ρίχνω ούτε βασιλιά ανεβάζω», είπε ο Σάντσο· «απλώς υπερασπίζομαι τον εαυτό μου, αφού εγώ είμαι ο κύριός μου· αν η αφεντιά σας μου υποσχεθεί πως θα μείνει ήσυχη και δεν θα δοκιμάσει να με μαστιγώσει τώρα, θα σας αφήσω να φύγετε ελεύθερος και απείραχτος· αλλιώς—»

«Προδότη και της Δόνας Σάντσα εχθρέ, εδώ επιτόπου θα πεθάνεις.»

Ο Δον Κιχώτης έδωσε τον λόγο του και ορκίστηκε στη ζωή των στοχασμών του πως δεν θα άγγιζε ούτε μια τρίχα από τα ρούχα του και πως θα τον άφηνε εντελώς ελεύθερο, να μαστιγώνει τον εαυτό του όποτε εκείνος το έκρινε.

p60c.jpg (250K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Σάντσο σηκώθηκε και απομακρύνθηκε λίγο από το σημείο, αλλά τη στιγμή που πήγε να σταθεί ακουμπισμένος σ' ένα άλλο δέντρο, ένιωσε κάτι να αγγίζει το κεφάλι του. Σήκωσε τα χέρια του και βρέθηκε να πιάνει τα δυο πόδια κάποιου, με παπούτσια και κάλτσες. Πάγωσε από τον φόβο και έτρεξε σε άλλο δέντρο, όπου του συνέβη ακριβώς το ίδιο. Τότε έβαλε τις φωνές και άρχισε να καλεί τον Δον Κιχώτη να έρθει να τον προστατέψει. Ο Δον Κιχώτης πήγε αμέσως και τον ρώτησε τι του είχε συμβεί και τι ήταν αυτό που τον τρόμαζε. Ο Σάντσο απάντησε πως όλα τα δέντρα ήταν γεμάτα με ανθρώπινα πόδια και σκέλια. Ο Δον Κιχώτης τα ψηλάφησε και κατάλαβε αμέσως περί τίνος πρόκειται. Είπε λοιπόν στον Σάντσο: «Δεν

έχεις τίποτα να φοβάσαι· αυτά τα πόδια και τα σκέλια που αγγίζεις αλλά δεν βλέπεις ανήκουν, χωρίς αμφιβολία, σε κάποιους ληστές και κουρσάρους που τους κρέμασαν σ' αυτά τα δέντρα. Γιατί οι αρχές σ' αυτά τα μέρη συνηθίζουν, όταν τους πιάνουν, να τους κρεμούν κατά εικοσάδες και τριαντάδες· κι έτσι συμπεραίνω πως πρέπει να βρισκόμαστε κοντά στη Βαρκελώνη». Και πράγματι έτσι ήταν, όπως το είχε υποθέσει· με το πρώτο φως της μέρας κοίταξαν ψηλά και είδαν πως οι καρποί που κρέμονταν από τα δέντρα ήταν τα σώματα των κουρσάρων.

Και τότε ξημέρωσε. Κι αν οι νεκροί κουρσάροι τούς είχαν τρομάξει, δεν τους αναστάτωσαν λιγότερο πάνω από σαράντα ζωντανοί, που ξαφνικά τους περικύκλωσαν και, στα καταλανικά, τους διέταξαν να σταματήσουν και να περιμένουν ώσπου να φτάσει ο καπετάνιος τους. Ο Δον Κιχώτης ήταν πεζός, με το άλογό του χωρίς χαλινάρι και το δόρυ του ακουμπισμένο σ' ένα δέντρο· με λίγα λόγια, ήταν εντελώς ανυπεράσπιστος. Έκρινε λοιπόν πως το καλύτερο ήταν να σταυρώσει τα χέρια, να σκύψει το κεφάλι και να φυλαχτεί για πιο ευνοϊκή στιγμή και καλύτερη ευκαιρία. Οι ληστές έσπευσαν να ψάξουν τον Γκρίζο και δεν του άφησαν απολύτως τίποτα απ' όσα κουβαλούσε στα σακούλια και στη βαλίτσα. Ο Σάντσο στάθηκε τυχερός που τα χρυσά νομίσματα του δούκα και εκείνα που είχε φέρει από το σπίτι τα είχε σε μια ζώνη δεμένη γύρω από τη μέση του· παρ' όλα αυτά, αυτοί οι καλοί άνθρωποι θα τον είχαν γδύσει, και μάλιστα θα έψαχναν και τι είχε κρυμμένο ανάμεσα στο πετσί και τη σάρκα, αν δεν έφτανε εκείνη ακριβώς τη στιγμή ο καπετάνιος τους. Φαινόταν γύρω στα τριάντα τέσσερα, γεροδεμένος, ψηλότερος από το

μέσο ανάστημα, με αυστηρό βλέμμα και μελαψή όψη. Καβαλούσε δυνατό άλογο και φορούσε θώρακα, ενώ στη μέση του είχε τέσσερα από τα πιστόλια που εκεί τα λένε πετρονέλια. Είδε πως οι υπηρέτες του —έτσι αποκαλούν όσους ακολουθούν αυτό το επάγγελμα— ήταν έτοιμοι να ξαφρίσουν τον Σάντσο Πάνθα, αλλά τους πρόσταξε να σταματήσουν και εκείνοι υπάκουσαν αμέσως, κι έτσι η ζώνη σώθηκε. Του έκανε εντύπωση το δόρυ ακουμπισμένο στο δέντρο, η ασπίδα στο χώμα και ο Δον Κιχώτης αρματωμένος αλλά καταβεβλημένος, με το πιο θλιμμένο και μελαγχολικό πρόσωπο που θα μπορούσε να γεννήσει η ίδια η θλίψη. Τον πλησίασε λοιπόν και του είπε: «Μην αποκαρδιώνεσαι τόσο, καλέ μου άνθρωπε· δεν έπεσες στα χέρια κάποιου απάνθρωπου Βούσιρη, αλλά στου Ρόκε Γκινάρτ, που είναι πιο σπλαχνικά παρά σκληρά.»

«Η αιτία της λύπης μου», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «δεν είναι ότι έπεσα στα χέρια σου, ω γενναίε Ρόκε, του οποίου η φήμη δεν γνωρίζει κανένα όριο πάνω στη γη, αλλά ότι η απροσεξία μου ήταν τόσο μεγάλη, ώστε οι στρατιώτες σου να με πιάσουν με το άλογό μου χωρίς χαλινάρι, τη στιγμή που, σύμφωνα με τον κανόνα της ιπποτικής περιπλάνησης που υπηρετώ, οφείλω να βρίσκομαι πάντα σε επιφυλακή και να είμαι ανά πάσα στιγμή ο ίδιος ο φρουρός του εαυτού μου. Γιατί να το ξέρεις, μεγάλε Ρόκε: αν με είχαν βρει πάνω στ’ άλογό μου, με το δόρυ και την ασπίδα μου, δεν θα τους ήταν καθόλου εύκολο να με υποτάξουν· γιατί εγώ είμαι ο Δον Κιχώτης της Μάντσας, εκείνος που έχει γεμίσει ολόκληρο τον κόσμο με τα κατορθώματά του.»

Ο Ρόκε Γκινάρτ κατάλαβε αμέσως πως η αδυναμία του Δον Κιχώτη έμοιαζε περισσότερο με τρέλα παρά με καυχησιολογία. Κι αν και είχε ακούσει κατά καιρούς να μιλούν γι' αυτόν, ποτέ δεν είχε πιστέψει αληθινά όσα του απέδιδαν, ούτε μπορούσε να φανταστεί πως μια τέτοια ιδιοτροπία θα μπορούσε να κυριαρχήσει στην καρδιά ενός ανθρώπου. Χάρηκε λοιπόν πολύ που τον συνάντησε, ώστε να διαπιστώσει από κοντά όσα είχε ακούσει από μακριά, και του είπε: «Μην απελπίζεσαι, γενναίε ιππότη, και μη θεωρείς κακή μοίρα την κατάσταση στην οποία βρίσκεσαι· μπορεί αυτές ακριβώς οι παραστρατημένες κινήσεις να κάνουν τη στραβή σου τύχη να ισιώσει. Γιατί ο ουρανός, με παράξενους κυκλικούς δρόμους, μυστηριώδεις και ακατανόητους για τον άνθρωπο, σηκώνει τους πεσμένους και πλουτίζει τους φτωχούς.»

Ο Δον Κιχώτης πήγε να τον ευχαριστήσει, όταν άκουσαν πίσω τους έναν θόρυβο σαν να πλησίαζε ομάδα ιππέων· όμως ήταν μόνο ένας. Πάνω στ' άλογό του, καλπάζοντας με μανία, ερχόταν ένας νέος, γύρω στα είκοσι, ντυμένος με πράσινο δαμασκηνό ύφασμα με χρυσά τελειώματα, βράκες και φαρδύ επανωφόρι, με καπέλο γυρισμένο στο βαλλονικό στιλ, γυαλιστερές μπότες που αγκάλιαζαν σφιχτά το πόδι, χρυσά σπιρούνια, στιλέτο και σπαθί, ενώ στο χέρι κρατούσε ένα μουσκέτο και στη μέση είχε ένα ζευγάρι πιστόλες.

Ο Ρόκε γύρισε προς τον θόρυβο και είδε αυτή την όμορφη μορφή, που πλησίασε και του είπε: «Ήρθα να σε βρω, γενναίε Ρόκε, μήπως βρω σε σένα, αν όχι θεραπεία, τουλάχιστον κάποια ανακούφιση για τη συμφορά μου. Και για να μη σε κρατώ άλλο σε αγωνία, αφού βλέπω πως δεν με

αναγνωρίζεις, θα σου πω ποια είμαι: είμαι η Κλαούντια Χερόνιμα, κόρη του Σιμόν Φόρτε, του καλού σου φίλου και ορκισμένου εχθρού του Κλαουκέλ Τορέγιας, που είναι και δικός σου εχθρός, αφού ανήκει στην αντίπαλη παράταξη. Ξέρεις πως αυτός ο Τορέγιας έχει έναν γιο που λέγεται —ή τουλάχιστον λεγόταν μέχρι πριν από δυο ώρες— Δον Βιθέντε Τορέγιας. Λοιπόν, για να μην τα πολυλογώ, θα σου πω με λίγα λόγια τι μου έκανε αυτός ο νέος. Με είδε, με φλέρταρε, τον άκουσα και, χωρίς να το ξέρει ο πατέρας μου, τον αγάπησα· γιατί δεν υπάρχει γυναίκα, όσο απομονωμένα κι αν ζει ή όσο αυστηρά κι αν τη φυλάνε, που να μη βρίσκει άφθονες ευκαιρίες να ακολουθήσει τις ορμητικές της παρορμήσεις. Με λίγα λόγια, μου έδωσε τον λόγο του πως θα γινόταν δικός μου κι εγώ του υποσχέθηκα πως θα γινόμουν δική του, χωρίς να προχωρήσουμε παραπέρα. Χθες έμαθα πως, ξεχνώντας την υπόσχεσή του σε μένα, ετοιμαζόταν να παντρευτεί άλλη και πως σήμερα το πρωί θα πήγαινε να δώσει τον λόγο του. Η είδηση αυτή με συνέτριψε και με εξαγρίωσε. Ο πατέρας μου έλειπε από το σπίτι, κι έτσι μπόρεσα να φορέσω αυτά τα ρούχα που βλέπεις· έσπρωξα το άλογό μου να τρέξει και πρόλαβα τον Δον Βιθέντε περίπου μία λεύγα από εδώ. Χωρίς να περιμένω ούτε να του κάνω παράπονα ούτε να ακούσω δικαιολογίες, τον πυροβόλησα μ' αυτό το μουσκέτο και ύστερα και μ' αυτές τις δυο πιστόλες. Και, απ' όσο πιστεύω, πρέπει να του κάρφωσα στο σώμα περισσότερες από δυο σφαίρες, ανοίγοντας δρόμο για να βγει ελεύθερη η τιμή μου, τυλιγμένη στο αίμα του. Τον άφησα εκεί στα χέρια των υπηρετών του, που ούτε τόλμησαν ούτε μπόρεσαν να τον υπερασπιστούν, και ήρθα να σου ζητήσω ασφαλή διέλευση ως τη Γαλλία, όπου

έχω συγγενείς και μπορώ να ζήσω μαζί τους. Και σε ικετεύω επίσης να προστατέψεις τον πατέρα μου, ώστε οι πολυάριθμοι συγγενείς του Δον Βιθέντε να μην τολμήσουν να ξεσπάσουν πάνω του την παράνομη εκδίκησή τους.»

Ο Ρόκε, γεμάτος θαυμασμό για το γενναίο παράστημά της, το περήφανο φρόνημά της, την όμορφη μορφή της και την περιπέτεια της ωραίας Κλαούντιας, της είπε: «Έλα, señora, ας πάμε να δούμε αν ο εχθρός σου είναι νεκρός· κι ύστερα θα σκεφτούμε τι είναι καλύτερο για σένα». Ο Δον Κιχώτης, που άκουγε όσα έλεγε η Κλαούντια και όσα της απαντούσε ο Ρόκε Γκινάρτ, αναφώνησε: «Κανείς δεν χρειάζεται να μπει στον κόπο να υπερασπιστεί αυτή την κυρία· το αναλαμβάνω εγώ. Δώστε μου το άλογό μου και τα όπλα μου και περιμένετέ με εδώ· θα πάω να βρω αυτόν τον ιππότη, και ζωντανό ή νεκρό θα τον κάνω να κρατήσει τον λόγο που έδωσε σε τόσο μεγάλη ομορφιά».

«Γι' αυτό δεν χρειάζεται να αμφιβάλλει κανείς», είπε ο Σάντσο, «γιατί ο αφέντης μου έχει μεγάλο ταλέντο στο να φέρνει τους ανθρώπους σε γάμο· δεν πάνε πολλές μέρες που ανάγκασε έναν άλλο να παντρευτεί, αφού κι εκείνος είχε κάνει πίσω από την υπόσχεση που είχε δώσει σε μια άλλη κοπέλα· και αν δεν ήταν οι διώκτες του, οι μάγοι, που άλλαξαν την κανονική μορφή εκείνου του ανθρώπου και τον έκαναν λακέ, η εν λόγω δεσποινίδα δεν θα ήταν ανύπαντρη αυτή τη στιγμή».

Ο Ρόκε, που έδινε περισσότερη προσοχή στην περιπέτεια της ωραίας Κλαούντιας παρά στα λόγια του αφέντη και του υπηρέτη, δεν τους άκουσε· και αφού διέταξε τους άντρες του

να επιστρέψουν στον Σάντσο όλα όσα είχαν αφαιρέσει από τον Γκρίζο, τους είπε να γυρίσουν στο μέρος όπου είχαν καταλύσει τη νύχτα, ενώ ο ίδιος έφυγε καλπάζοντας μαζί με την Κλαούντια για να βρουν τον τραυματισμένο ή σκοτωμένο Δον Βιθέντε. Έφτασαν στο σημείο όπου τον είχε συναντήσει η Κλαούντια, μα δεν βρήκαν τίποτε άλλο παρά φρέσκο αίμα χυμένο στο χώμα· κοιτάζοντας όμως γύρω τους, διέκριναν μερικούς ανθρώπους στην πλαγιά ενός λόφου πιο πάνω και κατάλαβαν —όπως πράγματι ήταν— πως επρόκειτο για τον Δον Βιθέντε, που οι υπηρέτες του τον μετέφεραν, είτε ζωντανό είτε νεκρό, για να φροντίσουν τα τραύματά του ή να τον θάψουν. Έσπευσαν να τους προλάβουν, και καθώς εκείνοι προχωρούσαν αργά, το κατάφεραν εύκολα. Βρήκαν τον Δον Βιθέντε στην αγκαλιά των υπηρετών του, να τους ικετεύει με σπασμένη, αδύναμη φωνή να τον αφήσουν εκεί να πεθάνει, γιατί ο πόνος από τις πληγές του δεν τον άφηνε να πάει πιο πέρα. Η Κλαούντια και ο Ρόκε πήδηξαν από τ' άλογά τους και τον πλησίασαν· οι υπηρέτες τα έχασαν μπροστά στην όψη του Ρόκε, ενώ η Κλαούντια συγκλονίστηκε βλέποντας τον Δον Βιθέντε, και πλησιάζοντάς τον, μισή με τρυφερότητα και μισή με αυστηρότητα, του έπιασε το χέρι και του είπε: «Αν μου το είχες δώσει αυτό, όπως είχαμε συμφωνήσει, δεν θα είχες φτάσει ποτέ σε αυτή την κατάσταση».

Ο τραυματισμένος ευγενής άνοιξε τα σχεδόν κλειστά του μάτια και, μόλις αναγνώρισε την Κλαούντια, είπε: «Βλέπω πια καθαρά, όμορφη μα πλανεμένη κυρία, πως εσύ είσαι εκείνη που με σκότωσε — τιμωρία που ούτε την άξιζαν ούτε τη δικαιολογούσαν τα αισθήματά μου για σένα, γιατί ποτέ δεν θέλησα, ούτε θα μπορούσα, να σε αδικήσω ούτε με τη σκέψη

ούτε με την πράξη.»

«Τότε δεν είναι αλήθεια», είπε η Κλαούντια, «πως σήμερα το πρωί πήγαινες να παντρευτείς τη Λεονόρα, την κόρη του πλούσιου Μπαλβάστρο;»

«Καθόλου», απάντησε ο Δον Βιθέντε· «η σκληρή μου μοίρα θα σου έφερε αυτά τα νέα μόνο και μόνο για να σε σπρώξει, μέσα στη ζήλια σου, να μου πάρεις τη ζωή. Και για να βεβαιωθείς γι' αυτό, σφίξε μου τα χέρια και πάρε με για άντρα σου, αν το θέλεις· δεν έχω να σου προσφέρω καλύτερη ικανοποίηση για το άδικο που νόμισες πως σου έκανα.»

Η Κλαούντια έσφιξε τα χέρια του, και η δική της καρδιά σφίχτηκε τόσο, που σωριάστηκε λιπόθυμη πάνω στο ματωμένο στήθος του Δον Βιθέντε, την ίδια στιγμή που εκείνον τον έπιασε ο επιθανάτιος σπασμός. Ο Ρόκε τα είχε χαμένα και δεν ήξερε τι να κάνει· οι υπηρέτες έτρεξαν να φέρουν νερό για να τους ραντίσουν το πρόσωπο, και όταν το έφεραν, τους έβρεξαν μ' αυτό. Η Κλαούντια συνήλθε από τη λιποθυμία της, όχι όμως και ο Δον Βιθέντε από την κρίση που τον είχε βρει, γιατί η ζωή του είχε φτάσει στο τέλος της. Μόλις το κατάλαβε αυτό η Κλαούντια, κι όταν βεβαιώθηκε πως ο αγαπημένος της σύζυγος δεν ζούσε πια, γέμισε τον αέρα με αναστεναγμούς και έκανε τους ουρανούς να αντηχήσουν από τους θρήνους της· ξερίζωσε τα μαλλιά της και τα σκόρπισε στους ανέμους, χτυπούσε το πρόσωπό της με τα χέρια της και έδειχνε κάθε σημάδι πένθους και οδύνης που θα μπορούσε να γεννήσει μια βασανισμένη καρδιά. «Σκληρή, απερίσκεπτη γυναίκα!» φώναξε. «Πόσο εύκολα παρασύρθηκες να κάνεις πράξη μια τόσο ασεβή σκέψη! Ω μανιασμένη δύναμη της ζήλιας, σε τι

απελπισμένα άκρα οδηγείς όσους σου δίνουν θέση στην καρδιά τους! Ω σύζυγε, που η δυστυχισμένη μοίρα σου, επειδή έγινες δικός μου, σε πήρε από το νυφικό κρεβάτι και σε έφερε στον τάφο!»

Οι θρήνοι της Κλαούντια ήταν τόσο σπαρακτικοί και τόσο γεμάτοι πόνο, που έφεραν δάκρυα στα μάτια του Ρόκε, παρόλο που δεν συνήθιζε να κλαίει για κανέναν λόγο. Οι υπηρέτες έκλαιγαν, η Κλαούντια λιποθυμούσε ξανά και ξανά, και όλος ο τόπος έμοιαζε βυθισμένος στη θλίψη και τη δυστυχία. Στο τέλος, ο Ρόκε Γκινάρτ έδωσε εντολή στους υπηρέτες του Δον Βιθέντε να μεταφέρουν το σώμα του στο χωριό του πατέρα του, που ήταν κοντά, για να ταφεί εκεί. Η Κλαούντια τού είπε πως σκόπευε να πάει σε ένα μοναστήρι όπου ηγουμένη ήταν μια θεία της, και να περάσει εκεί τη ζωή της με έναν καλύτερο και αιώνιο σύζυγο. Εκείνος επαίνεσε την ευσεβή της απόφαση και της πρόσφερε να τη συνοδεύσει όπου κι αν ήθελε, καθώς και να προστατέψει τον πατέρα της από τους συγγενείς του Δον Βιθέντε και από όλον τον κόσμο, αν επιχειρούσαν να τον βλάψουν. Η Κλαούντια, όμως, δεν δέχτηκε με κανέναν τρόπο να την ακολουθήσει· και, αφού τον ευχαρίστησε όσο μπορούσε για τις προσφορές του, τον αποχαιρέτησε μέσα στα δάκρυα. Οι υπηρέτες του Δον Βιθέντε πήραν το σώμα του και έφυγαν, και ο Ρόκε επέστρεψε στους συντρόφους του. Έτσι τελείωσε ο έρωτας της Κλαούντια Χερόνιμα· και τι παράξενο, αφού ήταν η ακατανίκητη και σκληρή δύναμη της ζήλιας που ύφανε τον ιστό της θλιβερής της ιστορίας;

p60d.jpg (439K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Ρόκε Γκινάρτ βρήκε τους ιπποκόμους του στο μέρος όπου τους είχε διατάξει να τον περιμένουν, και τον Δον Κιχώτη πάνω στον Ροσινάντε, στη μέση τους, να τους βγάζει λόγο και να τους προτρέπει να εγκαταλείψουν έναν τρόπο ζωής τόσο επικίνδυνο, τόσο για την ψυχή όσο και για το σώμα. Όμως οι περισσότεροι ήταν Γασκώνοι, τραχιοί και ασύδοτοι άνθρωποι, κι έτσι τα λόγια του δεν τους έκαναν ιδιαίτερη εντύπωση. Μόλις έφτασε ο Ρόκε, ρώτησε τον Σάντσο αν οι άντρες του είχαν επιστρέψει και αν του είχαν δώσει πίσω τους θησαυρούς και τα κοσμήματα που είχαν αρπάξει από τον Γκρίζο. Ο Σάντσο είπε πως ναι, αλλά έλειπαν τρία μαντίλια που άξιζαν όσο τρεις πόλεις.

«Τι λες, άνθρωπέ μου;» είπε ένας από τους παρευρισκόμενους. «Εγώ τα έχω, και δεν αξίζουν ούτε τρία ρεάλια.»

«Σωστό είναι αυτό», είπε ο Δον Κιχώτης· «αλλά ο ιπποκόμος μου τα υπολογίζει όσο λέει, επειδή μου τα χάρισε εκείνη που μου τα έδωσε.»

Ο Ρόκε Γκινάρτ διέταξε να τους επιστραφούν αμέσως· έβαλε τους άντρες του να παραταχθούν και πρόσταξε να φέρουν όλα τα ρούχα, τα κοσμήματα και τα χρήματα που είχαν πάρει από την τελευταία μοιρασιά και μετά. Έκανε μια γρήγορη αποτίμηση και, μετατρέποντας σε χρήμα ό,τι δεν μπορούσε να μοιραστεί αυτούσιο, μοίρασε τα μερίδια σε όλη τη συμμορία με τόση δικαιοσύνη και προσοχή, ώστε ούτε σε μία περίπτωση δεν ξέφυγε από την απόλυτη διανεμητική δικαιοσύνη.

Μόλις τελείωσε αυτό και όλοι έμειναν ικανοποιημένοι, ο Ρόκε είπε στον Δον Κιχώτη: «Αν δεν τηρούσαμε με αυτούς τους ανθρώπους αυτή την σχολαστική ακρίβεια, θα ήταν αδύνατο να ζήσει κανείς μαζί τους.»

Τότε ο Σάντσο σχολίασε: «Απ' όσα είδα εδώ, η δικαιοσύνη είναι τόσο καλό πράγμα, που ούτε οι ίδιοι οι κλέφτες δεν μπορούν να κάνουν χωρίς αυτήν.»

Ένας από τους ιπποκόμους τον άκουσε και, σηκώνοντας το κοντάκι του αρκεβούζιου του, θα είχε χωρίς αμφιβολία σπάσει το κεφάλι του Σάντσο, αν ο Ρόκε Γκινάρτ δεν του φώναζε να κρατηθεί. Ο Σάντσο τα έχασε εντελώς από τον φόβο του και ορκίστηκε να μην ανοίξει το στόμα του όσο θα βρισκόταν με αυτούς τους ανθρώπους.

Εκείνη ακριβώς τη στιγμή έφτασαν ένας ή δύο από εκείνους τους ιπποκόμους που είχαν τοποθετηθεί ως σκοποί στους δρόμους, για να παρακολουθούν ποιος περνά και να αναφέρουν στον αρχηγό τους ό,τι συνέβαινε, και είπαν: «Κύριε, όχι μακριά από εδώ έρχεται από τον δρόμο για τη Βαρκελώνη ένα μεγάλο μπουλούκι ανθρώπων.»

Και ο Ρόκε απάντησε: «Κατάλαβες αν είναι από εκείνους που μας κυνηγούν ή από εκείνους που κυνηγάμε εμείς;»

«Από εκείνους που κυνηγάμε εμείς», είπε ο ιπποκόμος.

«Ωραία λοιπόν, φύγετε όλοι», είπε ο Ρόκε, «και φέρτε τους μου εδώ αμέσως, χωρίς να σας ξεφύγει ούτε ένας.»

p60e.jpg (420K)

Πλήρες μέγεθος

Έκαναν όπως τους είπε, κι έτσι ο Δον Κιχώτης, ο Σάντσο και ο Ρόκε, μόνοι πια, περίμεναν να δουν τι θα έφερναν οι ιπποκόμοι. Όση ώρα περίμεναν, ο Ρόκε είπε στον Δον Κιχώτη: «Η ζωή που κάνουμε εμείς πρέπει να σας φαίνεται παράξενη, κύριε Δον Κιχώτη — παράξενες περιπέτειες, παράξενα περιστατικά, και όλα γεμάτα κινδύνους. Και δεν απορώ που σας φαίνεται έτσι, γιατί, για να πω την αλήθεια, πρέπει να ομολογήσω πως δεν υπάρχει τρόπος ζωής πιο ανήσυχος και πιο βασανιστικός από τον δικό μας. Αυτό που με έσπρωξε σ' αυτόν ήταν μια δίψα για εκδίκηση, τόσο δυνατή που ταράζει και τις πιο ήσυχες καρδιές. Από τη φύση μου είμαι μαλακός και καλοσυνάτος, όμως, όπως είπα, η επιθυμία να εκδικηθώ για ένα κακό που μου έκαναν ανατρέπει τόσο πολύ κάθε καλύτερη παρόρμησή μου, ώστε συνεχίζω αυτή τη ζωή παρά όσα μου λέει η συνείδησή μου. Και όπως το ένα βάθος καλεί το άλλο, κι η μία αμαρτία φέρνει την επόμενη, έτσι και οι εκδικήσεις μπλέχτηκαν η μία με την άλλη, κι έχω φορτωθεί όχι μόνο τις δικές μου αλλά και των άλλων. Ωστόσο, ο Θεός το θέλει έτσι ώστε, παρόλο που βλέπω τον εαυτό μου μέσα σ' αυτόν τον λαβύρινθο από μπλεξίματα, να μην χάνω εντελώς την ελπίδα πως θα ξεφύγω και θα φτάσω σε ασφαλές λιμάνι.»

Ο Δον Κιχώτης έμεινε κατάπληκτος ακούγοντας τον Ρόκε να εκφράζει τόσο σωστές και δίκαιες σκέψεις, γιατί δεν πίστευε πως ανάμεσα σε ανθρώπους που ζούσαν από ληστείες, φόνους και ενέδρες μπορούσε να υπάρχει κανείς ικανός για ενάρετο στοχασμό. Κι έτσι του απάντησε: «Κύριε Ρόκε, η αρχή της θεραπείας είναι να γνωρίζει κανείς την αρρώστια του και

να είναι πρόθυμος να πάρει τα φάρμακα που του δίνει ο γιατρός. Εσείς είστε άρρωστος, ξέρετε τι σας βασανίζει, και ο ουρανός — ή, για να μιλήσω πιο σωστά, ο Θεός, που είναι ο γιατρός μας — θα σας δώσει τα φάρμακα που θα σας γιατρέψουν, και μάλιστα σιγά σιγά, όχι μονομιάς ούτε με θαύμα. Άλλωστε, οι αμαρτωλοί που έχουν κρίση βρίσκονται πιο κοντά στη διόρθωση από εκείνους που είναι ανόητοι. Και αφού η αφεντιά σας έδειξε φρόνηση στα λόγια της, το μόνο που έχετε να κάνετε είναι να κρατήσετε το θάρρος σας και να εμπιστευτείτε πως η αδύναμη συνείδησή σας θα δυναμώσει. Κι αν θέλετε να συντομεύσετε τον δρόμο και να μπείτε εύκολα στο μονοπάτι της σωτηρίας, ελάτε μαζί μου, και θα σας δείξω πώς να γίνετε περιπλανώμενος ιππότης — ένα λειτούργημα όπου συναντά κανείς τόσες κακουχίες και τόσες συμφορές, ώστε, αν τις δεχτεί ως μετάνοιες, τον στέλνουν στον παράδεισο στο άψε σβήσε.»

Ο Ρόκε γέλασε με την προτροπή του Δον Κιχώτη και, αλλάζοντας κουβέντα, διηγήθηκε την τραγική ιστορία της Κλαούντια Χερόνιμα, πράγμα που λύπησε πολύ τον Σάντσο· γιατί δεν είχε βρει καθόλου ψεγάδι ούτε στην ομορφιά της νεαρής γυναίκας ούτε στο θάρρος και το φρόνημά της.

Και τότε έφτασαν οι ιπποκόμοι που είχαν σταλεί να φέρουν τη λεία, μαζί με δύο καβαλάρηδες ευγενείς, δύο πεζούς προσκυνητές και μια άμαξα γεμάτη γυναίκες, με καμιά εξάδα υπηρέτες να τις συνοδεύουν, άλλοι πεζοί κι άλλοι έφιπποι, καθώς και δυο μουλαράδες που είχαν μαζί τους οι ευγενείς. Οι ιπποκόμοι τούς περικύκλωσαν, ενώ νικητές και νικημένοι κρατούσαν απόλυτη σιωπή, περιμένοντας να μιλήσει ο

μεγάλος Ρόκε Γκινάρτ. Εκείνος ρώτησε τους ευγενείς ποιοι ήταν, πού πήγαιναν και πόσα χρήματα είχαν πάνω τους. «Κύριε», απάντησε ο ένας, «είμαστε δύο λοχαγοί του ισπανικού πεζικού· οι λόχοι μας βρίσκονται στη Νάπολη και πηγαίνουμε να επιβιβαστούμε σε τέσσερις γαλέρες που, όπως λένε, είναι στη Βαρκελώνη με διαταγή να πάνε στη Σικελία. Έχουμε μαζί μας καμιά διακοσαριά ή τριακοσαριά κορόνες, και με αυτά, όπως το βλέπουμε εμείς, είμαστε πλούσιοι και ευχαριστημένοι, γιατί η φτώχεια του στρατιώτη δεν του επιτρέπει να μαζεύει μεγαλύτερο κομπόδεμα.»

Ο Ρόκε έκανε στους προσκυνητές τις ίδιες ερωτήσεις που είχε κάνει και στους λοχαγούς, και εκείνοι απάντησαν πως πήγαιναν να μπαρκάρουν για τη Ρώμη και πως όλοι μαζί μπορεί να είχαν γύρω στα εξήντα ρεάλ. Ρώτησε επίσης ποιοι βρίσκονταν μέσα στην άμαξα, πού κατευθύνονταν και πόσα χρήματα είχαν, και ένας από τους έφιππους υπηρέτες αποκρίθηκε: «Στην άμαξα βρίσκονται η κυρία μου, η Δόνια Γκιόμαρ δε Κινιόνες, σύζυγος του αντιβασιλέα της Βικαρία στη Νάπολη, η μικρή της κόρη, μια υπηρέτρια και μια συνοδός. Εμείς οι έξι υπηρέτες τη συνοδεύουμε, και τα χρήματα φτάνουν τις εξακόσιες κορόνες.»

«Λοιπόν», είπε ο Ρόκε Γκινάρτ, «εδώ έχουμε εννιακόσιες κορόνες και εξήντα ρεάλ· οι άντρες μου πρέπει να είναι καμιά εξηνταριά· βρείτε πόσο αναλογεί στον καθένα, γιατί εγώ δεν τα πάω καλά με την αριθμητική.» Μόλις το άκουσαν αυτό οι ληστές, ξέσπασαν σε φωνές: «Ζήτω ο Ρόκε Γκινάρτ, κι ας λυσσάνε οι lladres που θέλουν να τον καταστρέψουν!»

Οι καπετάνιοι έδειχναν καθαρά την ανησυχία τους, η κυρία του αντιβασιλέα ήταν κατηφής, και οι προσκυνητές κάθε άλλο παρά χάρηκαν βλέποντας να τους κατάσχουν τα υπάρχοντα. Ο Ρόκε τους κράτησε για λίγο ακόμα σε αυτή την αγωνία· όμως δεν ήθελε να παρατείνει τη στενοχώρια τους, που φαινόταν από μακριά, και γυρίζοντας στους καπετάνιους είπε: «Κύριοι, θα είχατε την καλοσύνη να μου δανείσετε εξήντα κορόνες, και η κυρία σύζυγος του αντιβασιλέα ογδόντα, για να ικανοποιήσω αυτό το σώμα που με ακολουθεί, γιατί "με το τραγούδι του τρώει ο ηγούμενος το δείπνο του"; κι έπειτα μπορείτε αμέσως να συνεχίσετε τον δρόμο σας ελεύθεροι και ανεμπόδιστοι, με ένα διαβατήριο που θα σας δώσω, ώστε αν συναντήσετε άλλες ομάδες δικές μου, που έχω σκορπίσει σε τούτα τα μέρη, να μη σας πειράξουν· γιατί δεν έχω καμιά πρόθεση να βλάψω στρατιώτες ούτε γυναίκες, και προπάντων γυναίκα της τάξης της.»

Οι καπετάνιοι ευχαρίστησαν τον Ρόκε με θερμές και εγκάρδιες εκδηλώσεις ευγνωμοσύνης για την ευγένεια και τη γενναιοδωρία του· έτσι έβλεπαν το ότι τους άφηνε τα ίδια τους τα χρήματα. Η δεσποινίς Δόνα Γκιόμαρ δε Κινιόνες θέλησε να πεταχτεί έξω από την άμαξα για να φιλήσει τα πόδια και τα χέρια του μεγάλου Ρόκε, αλλά εκείνος δεν το επέτρεψε με κανέναν τρόπο· αντίθετα, της ζήτησε συγγνώμη για το κακό που της είχε κάνει, πιεσμένος από τις αμείλικτες ανάγκες του άτυχου επαγγέλματός του. Η κυρία του αντιβασιλέα έδωσε εντολή σε έναν υπηρέτη της να καταβάλει αμέσως τις ογδόντα κορόνες που της αναλογούσαν, αφού οι καπετάνιοι είχαν ήδη πληρώσει τις εξήντα. Οι προσκυνητές πήγαν να παραδώσουν όλο το μικρό τους κομπόδεμα, όμως ο

Ρόκε τους είπε να μείνουν ήσυχοι, και γυρίζοντας στους άντρες του είπε: «Από αυτές τις κορόνες αναλογούν δύο στον καθένα και περισσεύουν είκοσι· δώστε δέκα σε αυτούς τους προσκυνητές και τις άλλες δέκα σε αυτόν τον άξιο ιπποκόμο, για να μπορεί να μιλήσει ευνοϊκά γι' αυτή την περιπέτεια.» Έπειτα, αφού του έφεραν γραφική ύλη, που είχε πάντα μαζί του, έδωσε γραπτό διαβατήριο στους αρχηγούς των ομάδων του· και αφού τους αποχαιρέτησε, τους άφησε να φύγουν ελεύθεροι και γεμάτοι θαυμασμό για τη μεγαλοψυχία, τη γενναιόδωρη φύση και την ασυνήθιστη συμπεριφορά του, τόσο που ήταν έτοιμοι να τον περάσουν περισσότερο για Μέγα Αλέξανδρο παρά για διαβόητο ληστή.

Ένας από τους ιπποκόμους παρατήρησε, στο ανακάτεμα γασκωνικών και καταλανικών που μιλούσε: «Αυτός ο καπετάνιος μας θα έκανε καλύτερα για καλόγερος παρά για ληστής του δρόμου· αν θέλει άλλη φορά να το παίζει τόσο γενναιόδωρος, ας το κάνει με τα δικά του και όχι με τα δικά μας.»

p60f.jpg (426K)

Πλήρες μέγεθος

Ο άτυχος κακομοίρης δεν μίλησε και τόσο σιγά, ώστε να μην τον ακούσει ο Ρόκε· κι εκείνος, τραβώντας το σπαθί του, λίγο έλειψε να του σκίσει το κεφάλι στα δύο, λέγοντας: «Έτσι τιμωρώ τους θρασείς και ξεδιάντροπους.» Όλοι τα έχασαν, και κανείς τους δεν τόλμησε να βγάλει λέξη, τόσο πολύ τον σέβονταν. Έπειτα ο Ρόκε παραμέρισε και έγραψε ένα γράμμα σ' έναν φίλο του στη Βαρκελώνη, ενημερώνοντάς τον πως ο

ξακουστός Δον Κιχώτης της Μάντσας, ο περιπλανώμενος ιππότης για τον οποίο γινόταν τόσος λόγος, βρισκόταν μαζί του και πως ήταν, όπως τον διαβεβαίωνε, ο πιο ξεκαρδιστικός και ο πιο σοφός άνθρωπος στον κόσμο· και ότι σε τέσσερις μέρες από εκείνη την ημερομηνία, δηλαδή ανήμερα του Αγίου Ιωάννη του Βαπτιστή, θα τον άφηνε, με όλη του την πανοπλία και καβάλα στον Ροσινάντε, μαζί με τον ιπποκόμο του, τον Σάντσο, πάνω σ' ένα γαϊδούρι, στη μέση της ακτής της πόλης. Και του ζητούσε να ειδοποιήσει γι' αυτό τους φίλους του, τους Νιάρρος, ώστε να διασκεδάσουν μαζί του. Θα ήθελε, έλεγε, να στερηθούν αυτή την ευχαρίστηση οι εχθροί του, οι Καντέγες· όμως αυτό ήταν αδύνατο, γιατί οι τρέλες και οι πνευματώδεις κουβέντες του Δον Κιχώτη, καθώς και τα καμώματα του ιπποκόμου του, του Σάντσο Πάνθα, δεν γινόταν παρά να δίνουν χαρά σε όλο τον κόσμο. Το γράμμα το έστειλε με έναν από τους ιπποκόμους του, ο οποίος άφησε τα ρούχα του ληστή του δρόμου, ντύθηκε χωρικός, μπήκε στη Βαρκελώνη και το παρέδωσε στον παραλήπτη.

p60g.jpg (42K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LXI. ΓΙΑ ΟΣΑ ΣΥΝΕΒΗΣΑΝ ΣΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΟΤΑΝ ΜΠΗΚΕ ΣΤΗ ΒΑΡΚΕΛΩΝΗ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΗΚΟΥΝ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΣΤΟ ΑΛΗΘΙΝΟ ΠΑΡΑ ΣΤΟ ΕΥΦΑΝΤΑΣΤΟ

p61a.jpg (143K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Δον Κιχώτης έμεινε τρεις μέρες και τρεις νύχτες με τον Ρόκε, και ακόμα κι αν είχε μείνει τριακόσια χρόνια, πάλι θα

έβρισκε άφθονα πράγματα να παρατηρεί και να θαυμάζει στον τρόπο ζωής του. Με το χάραμα βρίσκονταν σε ένα μέρος, την ώρα του φαγητού σε άλλο· πότε το έβαζαν στα πόδια χωρίς να ξέρουν από ποιον έφευγαν, και πότε έστηναν καρτέρι χωρίς να ξέρουν τι περίμεναν. Κοιμούνταν όρθιοι και διέκοπταν τον ύπνο τους για να αλλάζουν συνεχώς θέση. Όλο η ζωή τους ήταν να στέλνουν κατασκόπους και ανιχνευτές, να βάζουν σκοπιές και να φυσούν τα φιτίλια των αρκεβούζιων, αν και είχαν λίγα, γιατί σχεδόν όλοι χρησιμοποιούσαν πυρόλιθες. Ο Ρόκε περνούσε τις νύχτες του μόνος, κάπου μακριά από τους άντρες του, για να μην ξέρουν πού βρισκόταν· οι πολλές προκηρύξεις που είχε εκδώσει ο αντιβασιλέας της Βαρκελώνης επικηρύσσοντας τη ζωή του τον κρατούσαν μέσα στον φόβο και την ανησυχία, κι έτσι δεν τολμούσε να εμπιστευτεί κανέναν, φοβούμενος μήπως ακόμα και οι δικοί του τον σκότωναν ή τον παρέδιδαν στις αρχές. Αληθινά, μια κουραστική και δυστυχισμένη ζωή! Τελικά, από δρόμους έρημους, συντομεύσεις και κρυφά μονοπάτια, ο Ρόκε, ο Δον Κιχώτης και ο Σάντσο, μαζί με έξι ιπποκόμους, πήραν τον δρόμο για τη Βαρκελώνη. Έφτασαν στην ακτή τη νύχτα της παραμονής του Αγίου Ιωάννη· και ο Ρόκε, αφού αγκάλιασε τον Δον Κιχώτη και τον Σάντσο —στον οποίο έδωσε τα δέκα στέμματα που του είχε υποσχεθεί αλλά δεν του είχε δώσει ως τότε— τους άφησε, με πολλές εκδηλώσεις καλής θέλησης κι από τις δυο πλευρές.

Ο Ρόκε γύρισε πίσω, ενώ ο Δον Κιχώτης έμεινε καβάλα στο άλογό του, όπως ακριβώς ήταν, περιμένοντας να ξημερώσει. Δεν άργησε να φανεί το πρόσωπο της όμορφης Αυγής στα μπαλκόνια της ανατολής, σκορπίζοντας χαρά στο χορτάρι και

στα λουλούδια, αν όχι στο αυτί· όμως και γι' αυτό δεν άργησε να έρθει η σειρά του, γιατί την ίδια στιγμή ακούστηκαν σάλπιγγες και τύμπανα, βουή από καμπάνες, ποδοβολητό και φωνές που έλεγαν «Κάντε πέρα!», από κάποιους δρομείς που έμοιαζαν να βγαίνουν από την πόλη.

p61b.jpg (271K)

Πλήρες μέγεθος

Η αυγή έδωσε τη θέση της στον ήλιο, που άρχισε να ανεβαίνει αργά πάνω από τη χαμηλή γραμμή του ορίζοντα, με πρόσωπο πιο πλατύ κι από ασπίδα. Ο Δον Κιχώτης και ο Σάντσο κοίταξαν γύρω τους και είδαν τη θάλασσα, θέαμα που ως τότε δεν είχαν αντικρίσει ποτέ. Τους φάνηκε απέραντη και πλατιά, πολύ περισσότερο από τις λίμνες της Ρουιδέρα που είχαν δει στη Λα Μάντσα. Είδαν τις γαλέρες κατά μήκος της ακτής· καθώς κατέβαζαν τα τέντα τους, φανερώνονταν στολισμένες με λάβαρα και σημαιάκια που έτρεμαν στο αεράκι και άγγιζαν, σάρωναν το νερό. Πάνω τους αντηχούσαν σάλπιγγες, τρομπέτες και κλαρίνα, γεμίζοντας τον αέρα κοντά και μακριά με μελωδικούς, πολεμικούς ήχους. Ύστερα άρχισαν να κινούνται και να εκτελούν πάνω στα ήρεμα νερά κάτι σαν ναυμαχική άσκηση, ενώ από την πόλη ξεχύθηκε κι ένα πλήθος ιππέων πάνω σε εξαίσια άλογα, με εντυπωσιακές στολές, που έκαναν από τη δική τους πλευρά παρόμοιους ελιγμούς. Οι στρατιώτες πάνω στις γαλέρες έριχναν ασταμάτητα, και όσοι βρίσκονταν στα τείχη και στα οχυρά της πόλης ανταπέδιδαν τα πυρά· τα βαριά κανόνια ξέσκιζαν τον αέρα με τον τρομερό τους κρότο, και τα πυροβόλα των γαλερών απαντούσαν. Η λαμπερή θάλασσα, η χαμογελαστή γη, ο καθαρός αέρας —αν

και πότε πότε σκοτείνιαζε από τον καπνό των κανονιών— έμοιαζαν να γεμίζουν όλο εκείνο το πλήθος με μια απρόσμενη χαρά. Ο Σάντσο δεν μπορούσε να καταλάβει πώς γινόταν εκείνες οι τεράστιες μάζες που κινούνταν πάνω στη θάλασσα να έχουν τόσα πολλά πόδια.

Και να που οι ιππείς με τις στολές όρμησαν καλπάζοντας προς το μέρος όπου στεκόταν ο Δον Κιχώτης, κατάπληκτος και γεμάτος απορία, φωνάζοντας, αλαλάζοντας και ζητωκραυγάζοντας. Ένας απ' αυτούς, εκείνος στον οποίο είχε στείλει μήνυμα ο Ρόκε, του φώναξε: «Καλώς ήρθες στην πόλη μας, καθρέφτη, φάρε, άστρο και πόλο κάθε ιπποτικής περιπλάνησης σε όλη της την έκταση! Καλώς ήρθες, λέω, γενναίε Δον Κιχώτη της Λα Μάντσας· όχι ο ψεύτικος, ο επινοημένος, ο απόκρυφος, που μας σέρβιραν οι τελευταίοι καιροί μέσα από ψεύτικες ιστορίες, αλλά ο αληθινός, ο νόμιμος, ο πραγματικός, εκείνος που μας περιέγραψε ο Σίδε Αμέτε Μπενενχέλι, το άνθος των ιστορικών!»

Ο Δον Κιχώτης δεν απάντησε τίποτα, κι ούτε οι ιππείς περίμεναν απάντηση. Έκαναν ξανά μεταβολή μαζί με όλους τους ακολούθους τους και άρχισαν να καλπάζουν κυκλικά γύρω του. Τότε ο Δον Κιχώτης γύρισε στον Σάντσο και είπε: «Αυτοί οι κύριοι είναι φανερό πως μας αναγνώρισαν· βάζω στοίχημα πως έχουν διαβάσει την ιστορία μας, ακόμα και εκείνη τη νεοτυπωμένη του Αραγωνέζου.»

Ο ιππότης που είχε μιλήσει στον Δον Κιχώτη τον πλησίασε ξανά και του είπε: «Ελάτε μαζί μας, κύριε Δον Κιχώτη, γιατί όλοι εμείς είμαστε υπηρέτες σας και μεγάλοι φίλοι του Ρόκε Γκινάρτ». Κι ο Δον Κιχώτης αποκρίθηκε: «Αν η ευγένεια γεννά

ευγένεια, τότε η δική σας, κύριε ιππότη, είναι κόρη ή πολύ στενή συγγένισσα του μεγάλου Ρόκε· πηγαίνετέ με όπου θέλετε. Δεν έχω άλλη θέληση παρά τη δική σας, ιδίως αν καταδεχτείτε να τη θέσετε στην υπηρεσία σας».

p61c.jpg (448K)

Πλήρες μέγεθος

Ο ιππότης του απάντησε με εξίσου ευγενικά λόγια και ύστερα, καθώς όλοι τον περικύκλωσαν, ξεκίνησαν μαζί του για την πόλη, με ήχους από σάλπιγγες και τύμπανα. Την ώρα που έμπαιναν, ο πονηρός, που είναι η πηγή κάθε κακού, και τα αγόρια, που είναι ακόμη πιο πονηρά κι από αυτόν, μηχανεύτηκαν να τρυπώσουν δυο από αυτά τα θρασύτατα, αδιόρθωτα παλιόπαιδα μέσα από το πλήθος και, το ένα σηκώνοντας την ουρά του Γκρίζου και το άλλο του Ροσινάντε, να βάλουν κάτω από καθεμιά ένα μάτσο αγκαθωτή ασπάλαθο. Τα καημένα τα ζώα ένιωσαν αυτά τα παράξενα σπιρούνια και, σφίγγοντας τις ουρές τους από τον πόνο, έκαναν την ταραχή τους ακόμη μεγαλύτερη· έτσι, αρχίζοντας να χοροπηδούν και να τινάζονται, πέταξαν τους αφέντες τους κάτω. Ο Δον Κιχώτης, γεμάτος ντροπή και εντελώς αμήχανος, έτρεξε να βγάλει το αγκαθωτό μάτσο από την ουρά του καημένου του αλόγου, ενώ ο Σάντσο έκανε το ίδιο στον Γκρίζο. Εκείνοι που τους συνόδευαν προσπάθησαν να τιμωρήσουν το θράσος των αγοριών, αλλά ήταν αδύνατο να το πετύχουν, γιατί είχαν ήδη χαθεί ανάμεσα στις εκατοντάδες των άλλων που τους ακολουθούσαν. Ο Δον Κιχώτης και ο Σάντσο ξανανέβηκαν στα ζώα τους και, με την ίδια μουσική και τις ίδιες ζητωκραυγές, έφτασαν στο σπίτι του οικοδεσπότη τους, που

ήταν μεγάλο και επιβλητικό — με μια λέξη, σπίτι πλούσιου ευγενή. Κι εδώ, προς το παρόν, θα τους αφήσουμε, γιατί έτσι το θέλει ο Σίδε Χαμέτε.

p61e.jpg (32K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LXII. ΠΟΥ ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ ΤΗΝ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΟΥ ΜΑΓΕΜΕΝΟΥ ΚΕΦΑΛΙΟΥ, ΜΑΖΙ ΜΕ ΑΛΛΑ ΜΙΚΡΟΠΡΑΓΜΑΤΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΓΙΝΕΤΑΙ ΝΑ ΠΑΡΑΛΕΙΦΘΟΥΝ

p62a.jpg (156K)

Πλήρες μέγεθος

Ο οικοδεσπότης του Δον Κιχώτη ήταν κάποιος Δον Αντόνιο Μορένο, ένας πλούσιος και έξυπνος ευγενής, που του άρεσε πολύ να διασκεδάζει με κάθε τίμιο και καλοπροαίρετο τρόπο. Έχοντας λοιπόν τον Δον Κιχώτη στο σπίτι του, άρχισε να σκαρφίζεται τρόπους να τον κάνει να δείξει τις τρέλες του με ακίνδυνο τρόπο· γιατί αστεία που πληγώνουν δεν είναι αστεία, και καμιά διασκέδαση δεν αξίζει αν κάνει κακό σε άλλον. Το πρώτο που έκανε ήταν να βάλει τον Δον Κιχώτη να βγάλει την πανοπλία του και, μ' εκείνο το στενό σουέντ σύνολο που έχουμε ήδη περιγράψει και δείξει πάνω από μία φορά, να τον οδηγήσει σ' ένα μπαλκόνι που έβλεπε σε έναν από τους κεντρικούς δρόμους της πόλης, μπροστά στα μάτια του πλήθους και των παιδιών, που τον χάζευαν σαν να ήταν μαϊμού. Οι καβαλάρηδες με τις λιβρέες ξαναπέρασαν καλπάζοντας μπροστά του, λες και τις φορούσαν μόνο γι' αυτόν και όχι για να δώσουν ζωντάνια στη γιορτή της ημέρας, και ο Σάντσο ήταν μέσα στη χαρά, γιατί του φαινόταν πως, χωρίς να ξέρει πώς, είχε βρεθεί σε έναν άλλο γάμο του

Καμάτσο, σε ένα άλλο σπίτι σαν του Δον Ντιέγο δε Μιράντα, σε ένα άλλο κάστρο σαν του δούκα. Μερικοί φίλοι του Δον Αντόνιο έφαγαν μαζί τους εκείνη την ημέρα, και όλοι τίμησαν τον Δον Κιχώτη και του φέρθηκαν σαν να ήταν περιπλανώμενος ιππότης· κι εκείνος, φουσκωμένος και εξυψωμένος απ' όλα αυτά, δεν μπορούσε να κρύψει την ικανοποίησή του. Τόσο ξεκαρδιστικά ήταν τα καμώματα του Σάντσο, που όλοι οι υπηρέτες του σπιτιού, και όσοι τον άκουγαν, κρέμονταν από τα χείλη του. Κι ενώ κάθονταν στο τραπέζι, ο Δον Αντόνιο του είπε: «Ακούμε, άξιε Σάντσο, πως αγαπάς τόσο πολύ το μανχάρ μπλάνκο και τα κεφτεδάκια από κιμά, ώστε, αν σου περισσέψουν, τα φυλάς στον κόρφο σου για την επόμενη μέρα.»

«Όχι, señor, αυτό δεν είναι αλήθεια», είπε ο Σάντσο, «γιατί είμαι πιο καθαρός παρά λαίμαργος, και ο αφέντης μου ο Δον Κιχώτης εδώ ξέρει καλά πως εμείς οι δυο έχουμε συνηθίσει να τη βγάζουμε μια ολόκληρη βδομάδα μ' ένα χούφτα βελανίδια ή καρύδια. Βέβαια, αν τύχει να μου προσφέρουν μια δαμάλα, τρέχω με το σκοινί στο χέρι· θέλω να πω, τρώω ό,τι μου δίνουν και εκμεταλλεύομαι τις ευκαιρίες όπως μου παρουσιάζονται. Αλλά όποιος λέει πως είμαι παράξενος φαγάς ή πως δεν είμαι καθαρός, να ξέρει πως κάνει λάθος· και θα το έλεγα και με πιο άλλο τρόπο, αν δεν σεβόμουν τα τιμημένα γένια που κάθονται σ' αυτό το τραπέζι.»

«Πράγματι», είπε ο Δον Κιχώτης, «η εγκράτεια και η καθαριότητα του Σάντσο στο φαγητό αξίζουν να χαραχτούν σε χάλκινες πλάκες, ώστε να μείνουν αξέχαστες στους αιώνες. Είναι αλήθεια πως, όταν πεινάει, δείχνει μια κάποια

λαιμαργία, γιατί τρώει πολύ γρήγορα και μασάει με όλη του τη δύναμη· όμως την καθαριότητα δεν την ξεχνά ποτέ. Και όταν έγινε κυβερνήτης, έμαθε να τρώει με τόση λεπτότητα, που τρώει σταφύλια, ακόμα και σπόρια από ρόδι, με πιρούνι.»

«Τι πράγμα!» είπε ο Δον Αντόνιο. «Ο Σάντσο έγινε κυβερνήτης;»

«Ναι», είπε ο Σάντσο, «και μάλιστα ενός νησιού που το έλεγαν Βαρατάρια. Το κυβέρνησα άψογα για δέκα μέρες· όλο αυτό το διάστημα έχασα τον ύπνο μου· κι έτσι έμαθα να περιφρονώ όλες τις κυβερνήσεις του κόσμου. Στο τέλος το έσκασα, έπεσα σε έναν λάκκο όπου νόμισα πως ήμουν πεθαμένος, κι από εκεί βγήκα ζωντανός από θαύμα.»

Τότε ο Δον Κιχώτης τούς διηγήθηκε με κάθε λεπτομέρεια όλη την ιστορία της διακυβέρνησης του Σάντσο, και τους διασκέδασε πολύ.

Όταν μάζεψαν το τραπέζι, ο Δον Αντόνιο έπιασε τον Δον Κιχώτη από το χέρι και τον οδήγησε σε ένα απομακρυσμένο δωμάτιο, όπου δεν υπήρχε σχεδόν κανένα έπιπλο, παρά μόνο ένα τραπέζι, που έμοιαζε να είναι από ίασπη, στηριγμένο σε βάση από το ίδιο υλικό. Πάνω του ήταν τοποθετημένο, όπως οι προτομές των Ρωμαίων αυτοκρατόρων, ένα κεφάλι που φαινόταν να είναι χάλκινο. Ο Δον Αντόνιο διέσχισε όλο το δωμάτιο μαζί με τον Δον Κιχώτη και περπάτησε αρκετές φορές γύρω από το τραπέζι· έπειτα είπε: «Τώρα, κύριε Δον Κιχώτη, που βεβαιώθηκα πως κανείς δεν μας ακούει και πως η πόρτα είναι κλειστή, θα σας αποκαλύψω μία από τις πιο σπάνιες περιπέτειες —ή, για να το πω καλύτερα, από τα πιο παράξενα

πράγματα— που μπορεί κανείς να φανταστεί, με τον όρο ότι όσα σας πω θα τα κρατήσετε στο πιο βαθύ μυστικό.»

«Το ορκίζομαι», είπε ο Δον Κιχώτης, «και για μεγαλύτερη ασφάλεια θα βάλω κι από πάνω μια πέτρινη πλάκα· γιατί πρέπει να ξέρετε, κύριε Δον Αντόνιο» —είχε πια μάθει το όνομά του— «πως μιλάτε σε άνθρωπο που, αν και έχει αυτιά για να ακούει, δεν έχει γλώσσα για να μιλά. Γι' αυτό μπορείτε χωρίς φόβο να μεταφέρετε ό,τι κρύβετε στο στήθος σας στο δικό μου, βέβαιος πως το εμπιστεύεστε στα βάθη της σιωπής.»

«Με βάση εκείνη την υπόσχεση», είπε ο Δον Αντόνιο, «θα σας καταπλήξω με όσα θα δείτε και θα ακούσετε, και ταυτόχρονα θα ξαλαφρώσω λίγο από την ταραχή που μου προκαλεί το ότι δεν έχω κανέναν να εμπιστευτώ τα μυστικά μου, γιατί δεν είναι πράγματα που μπορεί κανείς να τα λέει στον καθένα.»

Ο Δον Κιχώτης απόρησε και αναρωτιόταν γιατί τόση μυστικότητα. Τότε ο Δον Αντόνιο του πήρε το χέρι και το πέρασε πάνω από το χάλκινο κεφάλι, σε όλο το τραπέζι και στη βάση από ίασπη όπου ήταν τοποθετημένο, κι έπειτα είπε: «Αυτό το κεφάλι, κύριε Δον Κιχώτη, το έφτιαξε ένας από τους μεγαλύτερους μάγους και θαυματοποιούς που γνώρισε ποτέ ο κόσμος, ένας Πολωνός, απ' όσο πιστεύω, μαθητής του ξακουστού Εσκοτίγιο, για τον οποίο λέγονται τόσο θαυμαστά πράγματα. Έμεινε εδώ, στο σπίτι μου, και με αντάλλαγμα χίλια στέμματα που του έδωσα κατασκεύασε αυτό το κεφάλι, που έχει την ιδιότητα και τη δύναμη να απαντά σε ό,τι το ρωτούν στο αυτί. Υπολόγισε τα σημεία του ορίζοντα, χάραξε σχήματα, μελέτησε τ' άστρα, περίμενε τις κατάλληλες στιγμές, και στο τέλος το έφερε στην τελειότητα που θα δούμε αύριο· γιατί τις

Παρασκευές μένει άφωνο, και αφού σήμερα είναι Παρασκευή, πρέπει να περιμένουμε ως την επόμενη μέρα. Ως τότε, η αφεντιά σας μπορεί να σκεφτεί τι θα ήθελε να το ρωτήσει· κι εγώ ξέρω από πείρα πως σε όλες του τις απαντήσεις λέει την αλήθεια.»

Ο Δον Κιχώτης έμεινε έκθαμβος με την ιδιότητα και τη δύναμη του κεφαλιού, αν και είχε την τάση να μην πιστέψει τον Δον Αντόνιο. Όμως, βλέποντας πως θα χρειαζόταν να περιμένει τόσο λίγο για να το δοκιμάσει ο ίδιος, δεν θέλησε να πει τίποτε άλλο παρά μόνο να τον ευχαριστήσει που του αποκάλυψε ένα τόσο σπουδαίο μυστικό. Ύστερα βγήκαν από το δωμάτιο, ο Δον Αντόνιο κλείδωσε την πόρτα και πήγαν στην κάμαρα όπου ήταν συγκεντρωμένοι οι υπόλοιποι κύριοι. Στο μεταξύ ο Σάντσο τους είχε διηγηθεί αρκετές από τις περιπέτειες και τα απρόοπτα που είχαν συμβεί στον αφέντη του.

Εκείνο το απόγευμα έβγαλαν τον Δον Κιχώτη βόλτα, όχι με την πανοπλία του αλλά με ρούχα της πόλης, φορώντας έναν κιτρινοκάστανο επενδύτη από χοντρό ύφασμα, τόσο ζεστό που εκείνη την εποχή θα έκανε κι τον ίδιο τον πάγο να ιδρώσει. Είχαν δώσει εντολή στους υπηρέτες να κρατούν συντροφιά στον Σάντσο, ώστε να μην τον αφήσουν να βγει από το σπίτι. Τον Δον Κιχώτη τον ανέβασαν όχι στον Ροσινάντε, αλλά σε ένα ψηλό μουλάρι με ήρεμο βήμα και όμορφα στολισμένη σέλα. Του φόρεσαν τον επενδύτη και, στην πλάτη, χωρίς να το καταλάβει, του έραψαν ένα χαρτί όπου είχαν γράψει με μεγάλα γράμματα: «Αυτός είναι ο Δον Κιχώτης της Μάντσας». Καθώς ξεκινούσαν τη βόλτα τους, η επιγραφή τραβούσε τα βλέμματα όλων όσοι τον έβλεπαν, και όταν διάβαζαν δυνατά

«Αυτός είναι ο Δον Κιχώτης της Μάντσας», ο Δον Κιχώτης έμενε κατάπληκτος βλέποντας πόσοι άνθρωποι τον κοιτούσαν, τον φώναζαν με το όνομά του και τον αναγνώριζαν. Γυρίζοντας λοιπόν στον Δον Αντόνιο, που ιππεύε δίπλα του, του είπε: «Μεγάλα είναι τα προνόμια της ιπποτικής περιπλάνησης, αφού κάνει όποιον την ακολουθεί γνωστό και ξακουστό σε κάθε γωνιά της γης· κοίτα, Δον Αντόνιο, ακόμη και τα παιδιά αυτής της πόλης με ξέρουν χωρίς να με έχουν δει ποτέ.»

«Αλήθεια λέτε, κύριε Δον Κιχώτη», απάντησε ο Δον Αντόνιο· «όπως η φωτιά δεν μπορεί να κρυφτεί ούτε να μείνει μυστική, έτσι και η αρετή δεν γίνεται να περάσει απαρατήρητη· και εκείνη που κατακτιέται με το επάγγελμα των όπλων λάμπει ξεχωριστά πάνω απ' όλες τις άλλες.»

Έτυχε όμως, ενώ ο Δον Κιχώτης προχωρούσε μέσα στις επευφημίες που μόλις περιγράψαμε, ένας Καστιλιάνος, διαβάζοντας την επιγραφή στην πλάτη του, να φωνάξει δυνατά: «Στο διάβολο να πας, Δον Κιχώτη της Μάντσας! Τι πράγμα; Είσαι εδώ και δεν έχεις πεθάνει ακόμη από τις αμέτρητες ξυλιές που έχουν φάει τα πλευρά σου; Είσαι τρελός· κι αν ήσουν τρελός μόνος σου και έμενες κλεισμένος μέσα στην τρέλα σου, δεν θα ήταν και τόσο κακό· όμως έχεις το χάρισμα να κάνεις ανόητους και βλάκες όλους όσοι έχουν πάρε-δώσε μαζί σου ή σου μιλούν. Μα κοίτα αυτούς τους κυρίους που σε συνοδεύουν! Τράβα σπίτι σου, ανόητε, και κοίτα τις δουλειές σου, τη γυναίκα και τα παιδιά σου, και παράτα αυτές τις ανοησίες που σου ρουφούν το μυαλό και σου ξαφρίζουν το νου.»

«Τράβα στον δρόμο σου, αδελφέ», είπε ο Δον Αντόνιο, «και μην πας να δώσεις συμβουλές σε όσους δεν σου τις ζήτησαν. Ο κύριος Δον Κιχώτης είναι απολύτως στα λογικά του, κι εμείς που τον συνοδεύουμε δεν είμαστε ανόητοι· η αρετή πρέπει να τιμάται όπου κι αν βρίσκεται. Άντε, και κακή ώρα να 'χεις, και μην ανακατεύεσαι εκεί όπου δεν σε θέλουν.»

«Μα τον Θεό, έχετε δίκιο, αφέντη μου», απάντησε ο Καστιλιάνος. «Το να συμβουλεύει κανείς αυτόν τον καλό άνθρωπο είναι σαν να κλοτσάει τα καρφιά. Κι όμως, παρ' όλα αυτά, με πιάνει λύπηση που το μυαλό που λένε πως έχει ο ανόητος αυτός για όλα τα άλλα χύνεται και πάει χαμένο μέσα από την τρέλα της ιπποσύνης του. Αλλά να με βρει η γρουσουζιά που λέτε, εμένα και όλους τους απογόνους μου, αν από σήμερα και πέρα, κι ας ζήσω περισσότερο κι από τον Μαθουσάλα, δώσω ξανά συμβουλή σε άνθρωπο, ακόμα κι αν μου τη ζητήσει.»

Εκείνος που έδινε τις συμβουλές έφυγε, κι εκείνοι συνέχισαν τον περίπατό τους. Όμως ο συνωστισμός από αγόρια και κόσμο που ήθελαν να διαβάσουν την πινακίδα ήταν τόσο μεγάλος, ώστε ο Δον Αντόνιο αναγκάστηκε να την κατεβάσει, λες και έβγαζε κάτι εντελώς διαφορετικό.

p62b.jpg (373K)

Πλήρες μέγεθος

Έπεσε η νύχτα και γύρισαν στο σπίτι, όπου γινόταν χορευτική βραδιά με κυρίες. Η γυναίκα του Δον Αντόνιο, μια αρχοντική και εύθυμη κυρία, όμορφη και πνευματώδης, είχε καλέσει φίλες της για να τιμήσουν τον φιλοξενούμενό της και να

διασκεδάσουν με τις παράξενες πλάνες του. Ήρθαν αρκετές, δείπνησαν πλουσιοπάροχα, και ο χορός άρχισε γύρω στις δέκα. Ανάμεσα στις κυρίες ήταν δύο με σκανταλιάρικη και παιχνιδιάρικη διάθεση· και, παρόλο που ήταν απολύτως σεμνές, τους άρεσαν κάπως οι φάρσες για αθώα διασκέδαση. Αυτές οι δύο δεν άφηναν τον Δον Κιχώτη σε ησυχία και τον έβγαζαν συνεχώς να χορέψει, ώσπου τον εξάντλησαν όχι μόνο σωματικά αλλά και ψυχικά. Ήταν πραγματικά θέαμα να βλέπει κανείς τη φιγούρα του Δον Κιχώτη: ψηλός, ξερακιανός, αδύνατος και κιτρινισμένος, με τα ρούχα του να κολλάνε πάνω του, αδέξιος, και πάνω απ' όλα κάθε άλλο παρά ευκίνητος.

p62c.jpg (342K)

Πλήρες μέγεθος

Οι εύθυμες κυρίες τού έκαναν κρυφά ερωτικά καμώματα, κι εκείνος από τη μεριά του τις απέκρουε κρυφά. Όταν όμως είδε πως οι γλυκομιλιές τους τον πίεζαν ασφυκτικά, ύψωσε τη φωνή του και αναφώνησε: «_Fugite_, partes adversæ!_ Αφήστε με ήσυχο, ανεπιθύμητες προτάσεις· φύγετε με τις επιθυμίες σας, κυρίες, γιατί εκείνη που είναι βασίλισσα της καρδιάς μου, η απαράμιλλη Δουλτσινέα δελ Τομπόσο, δεν επιτρέπει σε καμιά άλλη παρά μόνο σ' εκείνη να με αιχμαλωτίζει και να με υποτάσσει». Και μ' αυτά τα λόγια κάθισε καταγής, στη μέση του δωματίου, εξαντλημένος και καταβεβλημένος από όλη αυτή την προσπάθεια του χορού.

Ο δον Αντόνιο έδωσε εντολή να τον σηκώσουν όπως ήταν και να τον πάνε στο κρεβάτι, και ο πρώτος που τον έπιασε ήταν ο

Σάντσο, λέγοντας την ώρα που το έκανε: «Σε κακή ώρα το ’ριξες στον χορό, αφέντη μου· νομίζεις πως όλοι οι σπουδαίοι γενναίοι άντρες είναι χορευταράδες και πως όλοι οι περιπλανώμενοι ιππότες το ’χουν με τις φιγούρες; Αν έτσι νομίζεις, να σου πω πως κάνεις λάθος· υπάρχουν πολλοί που θα προτιμούσαν να βάλουν κάτω έναν γίγαντα παρά να κάνουν ένα πηδηματάκι. Αν ήταν να πετάμε παπούτσια, εκεί θα μπορούσα να σε αντικαταστήσω, γιατί το κάνω σαν γεράκι· αλλά από χορό δεν σκαμπάζω.»

Με αυτά και άλλα παρόμοια σχόλια ο Σάντσο έκανε όλη την αίθουσα να ξεσπάσει στα γέλια, κι έπειτα έβαλε τον αφέντη του στο κρεβάτι, τον σκέπασε καλά, για να ιδρώσει και να του περάσει όποιο κρύωμα είχε αρπάξει από τον χορό.

Την επόμενη μέρα ο δον Αντόνιο σκέφτηκε πως ήταν καλή στιγμή να δοκιμάσει το μαγεμένο κεφάλι. Πήρε μαζί του τον δον Κιχώτη, τον Σάντσο και άλλους δύο φίλους του, καθώς και τις δύο κυρίες που είχαν εξαντλήσει τον δον Κιχώτη στον χορό και που είχαν μείνει το βράδυ στο σπίτι της γυναίκας του δον Αντόνιο, και κλείστηκαν όλοι στο δωμάτιο όπου βρισκόταν το κεφάλι. Τους εξήγησε τι ιδιότητα είχε και τους εμπιστεύτηκε το μυστικό, λέγοντάς τους πως τώρα το δοκίμαζε για πρώτη φορά για να δει τη δύναμη του μαγεμένου κεφαλιού. Ωστόσο, εκτός από τους δύο φίλους του δον Αντόνιο, κανείς άλλος δεν ήξερε το μυστικό της μαγείας· κι αν ο δον Αντόνιο δεν τους το είχε αποκαλύψει από πριν, θα είχαν μείνει κι εκείνοι το ίδιο άφωνοι με όλους τους άλλους, τόσο επιδέξια και τόσο έξυπνα ήταν φτιαγμένο το τέχνασμα.

Πρώτος πλησίασε στο αυτί του κεφαλιού ο ίδιος ο δον Αντόνιο και, με χαμηλή φωνή, όχι όμως τόσο χαμηλή ώστε να μην τον ακούσουν όλοι, είπε: «Κεφάλι, πες μου, με τη δύναμη που κρύβεις μέσα σου, τι σκέφτομαι αυτή τη στιγμή;»

Το κεφάλι, χωρίς να κουνήσει καθόλου τα χείλη του, αποκρίθηκε με καθαρή και ευδιάκριτη φωνή, ώστε να το ακούσουν όλοι: «Τις σκέψεις δεν μπορώ να τις κρίνω.»

Όλοι έμειναν άναυδοι μ' αυτό, και ακόμα περισσότερο επειδή έβλεπαν πως δεν υπήρχε κανείς ούτε κοντά στο τραπέζι ούτε πουθενά μέσα στο δωμάτιο που να μπορούσε να είχε απαντήσει. «Πόσοι είμαστε εδώ;» ξαναρώτησε ο δον Αντόνιο· και του αποκρίθηκε πάλι με τον ίδιο σιγανό τρόπο: «Εσύ και η γυναίκα σου, με δύο φίλους δικούς σου και δύο δικές της, κι ένας ξακουστός ιππότης που λέγεται δον Κιχώτης της Μάντσας, και ένας ιπποκόμος του, που τον λένε Σάντσο Πάνθα.»

Τότε ξέσπασε καινούρια κατάπληξη· τώρα πια σε όλους είχαν σηκωθεί οι τρίχες από τον δέος. Και ο Δον Αντόνιο, απομακρυνόμενος από την κεφαλή, αναφώνησε: «Αυτό μου αρκεί για να καταλάβω πως δεν με εξαπάτησε εκείνος που σε πούλησε σε μένα, ω σοφή κεφαλή, ομιλούσα κεφαλή, κεφαλή που απαντά, θαυμαστή κεφαλή! Ας έρθει τώρα όποιος θέλει να σου κάνει όποια ερώτηση θέλει.»

Και επειδή οι γυναίκες συνήθως είναι παρορμητικές και περίεργες, η πρώτη που πλησίασε ήταν μία από τις δύο φίλες της γυναίκας του Δον Αντόνιο, και ρώτησε: «Πες μου, Κεφαλή, τι πρέπει να κάνω για να γίνω πολύ όμορφη;» Και η απάντηση

που πήρε ήταν: «Να είσαι πολύ σεμνή.»

«Δεν έχω άλλη ερώτηση να σου κάνω», είπε η όμορφη ερωτώσα.

Ύστερα πλησίασε η φίλη της και είπε: «Θα ήθελα να μάθω, Κεφαλή, αν ο άντρας μου με αγαπά ή όχι». Και η απάντηση που της δόθηκε ήταν: «Σκέψου πώς σου φέρεται, και μπορείς να το μαντέψεις». Τότε η παντρεμένη κυρία έφυγε λέγοντας: «Αυτή η απάντηση δεν χρειαζόταν καν ερώτηση· γιατί βέβαια ο τρόπος που σου φέρεται κανείς δείχνει και τη διάθεσή του απέναντί σου.»

Έπειτα προχώρησε ένας από τους δύο φίλους του Δον Αντόνιο και τη ρώτησε: «Ποιος είμαι;» «Το ξέρεις», ήταν η απάντηση. «Δεν σε ρωτώ αυτό», είπε ο κύριος, «αλλά να μου πεις αν με γνωρίζεις». «Ναι, σε γνωρίζω· είσαι ο Δον Πέδρο Νόριθ», αποκρίθηκε.

«Δεν ζητώ να μάθω περισσότερα», είπε ο κύριος, «γιατί αυτό αρκεί για να με πείσει, ω Κεφαλή, πως τα ξέρεις όλα». Και καθώς απομακρύνθηκε, πλησίασε ο άλλος φίλος και τη ρώτησε: «Πες μου, Κεφαλή, ποιες είναι οι επιθυμίες του πρωτότοκου γιου μου;»

«Το έχω ήδη πει», αποκρίθηκε, «ότι δεν μπορώ να κρίνω τις επιθυμίες· ωστόσο μπορώ να σου πω πως η επιθυμία του γιου σου είναι να σε θάψει.»

«Αυτό είναι σαν να λες "ό,τι βλέπω με τα μάτια μου το δείχνω με το δάχτυλό μου"», είπε ο κύριος, «οπότε δεν ρωτώ τίποτε άλλο.»

Πλησίασε τότε η γυναίκα του Δον Αντόνιο και είπε: «Δεν ξέρω τι να σε ρωτήσω, Κεφαλή· το μόνο που θα ήθελα να μάθω από σένα είναι αν θα χαρώ για πολλά χρόνια ακόμη τον καλό μου σύζυγο». Και η απάντηση που έλαβε ήταν: «Ναι, γιατί η σωματική του ρώμη και οι εγκρατείς του συνήθειες υπόσχονται πολλά χρόνια ζωής, που τόσοι άλλοι συχνά συντομεύουν με την ακολασία τους.»

Τότε ο Δον Κιχώτης πλησίασε και είπε: «Πες μου εσύ που απαντάς: αυτό που περιγράφω πως μου συνέβη στο σπήλαιο του Μοντεσίνου ήταν αλήθεια ή όνειρο; Το μαστίγωμα του Σάντσο θα γίνει οπωσδήποτε; Θα λυθούν τα μάγια της Δουλτσινέας;»

p62d.jpg (391K)

Πλήρες μέγεθος

«Για το ζήτημα του σπηλαίου», ήρθε η απάντηση, «υπάρχουν πολλά να ειπωθούν· έχει κάτι και από τα δύο. Το μαστίγωμα του Σάντσο θα προχωρήσει αργά. Και το λύσιμο των μαγιών της Δουλτσινέας θα φτάσει στην πρέπουσα ολοκλήρωσή του.»

«Δεν θέλω να μάθω τίποτε άλλο», είπε ο Δον Κιχώτης· «ας δω μόνο τη Δουλτσινέα λυτρωμένη από τα μάγια, και θα θεωρήσω πως όλη η καλή τύχη που θα μπορούσα να ευχηθώ μου ήρθε μονομιάς.»

Ο τελευταίος που ρώτησε ήταν ο Σάντσο, και οι ερωτήσεις του ήταν: «Κεφάλι, θα αποκτήσω άραγε άλλη μια διακυβέρνηση; Θα γλιτώσω ποτέ από τη σκληρή ζωή του ιπποκόμου; Θα ξαναδώ τη γυναίκα και τα παιδιά μου;» Και η απάντηση ήταν:

«Θα κυβερνήσεις στο σπίτι σου· και αν επιστρέψεις σ' αυτό, θα δεις τη γυναίκα και τα παιδιά σου· και όταν πάψεις να υπηρετείς, θα πάψεις και να είσαι ιπποκόμος.»

«Μπράβο, μα τον Θεό!» είπε ο Σάντσο Πάντσα· «αυτό μπορούσα να το πω κι εγώ μόνος μου· ούτε ο προφήτης Περογρούγιο δεν θα έλεγε περισσότερα.»

«Τι απάντηση ήθελες, βρε κτήνος;» είπε ο Δον Κιχώτης· «δεν σου φτάνει που οι αποκρίσεις που έδωσε αυτό το κεφάλι ταιριάζουν στις ερωτήσεις που του έγιναν;»

«Ναι, φτάνει», είπε ο Σάντσο· «αλλά θα ήθελα να είχε μιλήσει πιο καθαρά και να μου είχε πει περισσότερα.»

Εδώ τελείωσαν οι ερωτήσεις και οι απαντήσεις, όχι όμως και το θαυμασμό που είχε κυριεύσει τους πάντες, εκτός από τους δύο φίλους του Δον Αντόνιο, που ήξεραν το μυστικό. Ο Σίδε Αμέτε Μπενενχέλι θεώρησε σωστό να το αποκαλύψει αμέσως, για να μη μένει ο κόσμος σε αγωνία και φαντάζεται πως το κεφάλι έκρυβε κάποιο παράξενο μαγικό μυστήριο. Λέει λοιπόν πως, παίρνοντας για πρότυπο ένα άλλο κεφάλι, έργο κάποιου κατασκευαστή ομοιωμάτων, που είχε δει στη Μαδρίτη, ο Δον Αντόνιο έφτιαξε αυτό στο σπίτι του για δική του διασκέδαση και για να καταπλήσσει τους αφελείς· και ο μηχανισμός του ήταν ο εξής. Το τραπέζι ήταν ξύλινο, βαμμένο και λουστραρισμένο έτσι ώστε να μοιάζει με ίασπη, και η βάση πάνω στην οποία στεκόταν ήταν από το ίδιο υλικό, με τέσσερα νύχια αετού να προεξέχουν για να κρατούν το βάρος πιο σταθερά. Το κεφάλι, που έμοιαζε με προτομή ή μορφή Ρωμαίου αυτοκράτορα και ήταν βαμμένο σαν μπρούντζινο,

ήταν κούφιο σε όλο του το εσωτερικό, όπως και το τραπέζι, μέσα στο οποίο είχε εφαρμοστεί τόσο τέλεια ώστε δεν φαινόταν καθόλου το σημείο της ένωσης. Και η βάση του τραπεζιού ήταν επίσης κούφια και επικοινωνούσε με το λαιμό και τον αυχένα του κεφαλιού, ενώ όλη η κατασκευή συνδεόταν με ένα άλλο δωμάτιο κάτω από την κάμαρα όπου βρισκόταν το κεφάλι. Μέσα από όλο το κενό της βάσης, του τραπεζιού, του λαιμού και του αυχένα της προτομής ή μορφής περνούσε ένας κασσιτερένιος σωλήνας, προσεκτικά τοποθετημένος και κρυμμένος από τα μάτια. Στο κάτω δωμάτιο, ακριβώς κάτω από το επάνω, έβαζαν εκείνον που θα έδινε τις απαντήσεις, με το στόμα του κοντά στο σωλήνα, και η φωνή, σαν μέσα από ακουστικό χωνί, περνούσε από πάνω προς τα κάτω και από κάτω προς τα πάνω, έτσι ώστε τα λόγια να ακούγονται καθαρά και ευκρινώς· με αυτόν τον τρόπο ήταν αδύνατο να καταλάβει κανείς το τέχνασμα. Αυτός που απαντούσε ήταν ένας ανιψιός του Δον Αντόνιο, έξυπνος και σβέλτος φοιτητής, και επειδή ο θείος του τού είχε πει από πριν ποιοι θα έμπαιναν μαζί του εκείνη τη μέρα στην κάμαρα όπου βρισκόταν το κεφάλι, του ήταν πολύ εύκολο να δώσει αμέσως και σωστά την πρώτη απάντηση· τις υπόλοιπες τις έδωσε στην τύχη, αλλά, επειδή ήταν πονηρός, τις έδωσε πονηρά. Ο Σίδε Αμέτε προσθέτει ότι αυτή η θαυμαστή επινόηση έμεινε στημένη για δέκα ή δώδεκα μέρες· όμως, όταν διαδόθηκε στην πόλη πως είχε στο σπίτι του ένα μαγεμένο κεφάλι που απαντούσε σε όποιον το ρωτούσε, ο Δον Αντόνιο, φοβούμενος μήπως το μάθουν οι άγρυπνοι φρουροί της πίστης μας, εξήγησε την υπόθεση στους ιεροεξεταστές, οι οποίοι τον διέταξαν να το καταστρέψει και να τελειώνει με αυτό, για να

μη σκανδαλιστεί ο αμαθής λαός. Ο Δον Κιχώτης, πάντως, και ο Σάντσο εξακολουθούσαν να πιστεύουν πως το κεφάλι ήταν μαγεμένο και πως μπορούσε να απαντά σε ερωτήσεις, αν και ικανοποιούσε περισσότερο τον Δον Κιχώτη παρά τον Σάντσο.

Οι κύριοι της πόλης, θέλοντας και να ευχαριστήσουν τον Don Antonio και να τιμήσουν τον Don Quixote, αλλά και να του δώσουν την ευκαιρία να ξεδιπλώσει την τρέλα του, κανόνισαν να γίνει σε έξι μέρες ένας αγώνας κρίκου με λόγχες· όμως, για λόγους που θα αναφερθούν παρακάτω, τελικά δεν έγινε.

Ο Don Quixote έβαλε στο νου να γυρίσει την πόλη ήσυχα και με τα πόδια, γιατί φοβόταν πως, αν έβγαινε καβάλα, τα παιδιά θα τον ακολουθούσαν. Έτσι βγήκε βόλτα μαζί με τον Sancho και δύο υπηρέτες που του είχε δώσει ο Don Antonio. Καθώς περνούσαν από έναν δρόμο, ο Don Quixote σήκωσε τα μάτια και είδε γραμμένο με πολύ μεγάλα γράμματα πάνω από μια πόρτα: «Εδώ τυπώνονται βιβλία». Αυτό τον ενθουσίασε, γιατί ως τότε δεν είχε δει ποτέ τυπογραφείο και ήθελε πολύ να μάθει πώς ήταν. Μπήκε μέσα με όλη τη συνοδεία του και είδε αλλού να τραβούν τα τυπωμένα φύλλα, αλλού να διορθώνουν, εδώ να στοιχειοθετούν, εκεί να κάνουν αναθεώρηση· με μια λέξη, όλη τη δουλειά που βλέπει κανείς στα μεγάλα τυπογραφεία. Πλησίασε μια κάσα και ρώτησε τι έκαναν εκεί· οι τεχνίτες τού εξήγησαν, κι εκείνος τους παρακολουθούσε με θαυμασμό, προτού προχωρήσει παρακάτω. Ύστερα πλησίασε έναν από αυτούς και τον ρώτησε τι έκανε. Ο εργάτης απάντησε: «Κύριε, αυτός ο κύριος εδώ» —και έδειξε έναν άντρα με ευχάριστη όψη και κάποια σοβαρότητα στο βλέμμα— «έχει μεταφράσει ένα ιταλικό

βιβλίο στη δική μας ισπανική γλώσσα, κι εγώ το στοιχειοθετώ για να τυπωθεί».

«Ποιος είναι ο τίτλος του βιβλίου;» ρώτησε ο Don Quixote. Και ο συγγραφέας απάντησε: «Κύριε, στα ιταλικά το βιβλίο λέγεται _Le Bagatelle_.»

«Και τι σημαίνει το _Le Bagatelle_ στα ισπανικά μας;» ρώτησε ο Don Quixote.

«_Le Bagatelle_,» είπε ο συγγραφέας, «είναι σαν να λέγαμε στα ισπανικά _Los Juguetes_· όμως, όσο ταπεινός κι αν είναι ο τίτλος, το βιβλίο έχει μέσα του γερό και ουσιαστικό περιεχόμενο.»

«Εγώ», είπε ο Don Quixote, «ξέρω κάτι λίγα από ιταλικά και καμαρώνω πως μπορώ να τραγουδήσω μερικές στροφές του Ariosto· αλλά πείτε μου, señor —και δεν το λέω αυτό για να δοκιμάσω τις ικανότητές σας, μόνο από περιέργεια— σας έτυχε ποτέ στο βιβλίο σας η λέξη _pignatta–;»

«Ναι, πολλές φορές», είπε ο συγγραφέας.

«Και πώς την αποδίδετε στα ισπανικά;»

«Και πώς αλλιώς να την αποδώσω;» απάντησε ο συγγραφέας. «Με _olla–.»

«Μα το κορμί μου!» αναφώνησε ο Δον Κιχώτης. «Τι σπουδαίος γνώστης της ιταλικής είστε! Βάζω στοίχημα πως εκεί που στα ιταλικά λένε _piace–, εσείς στα ισπανικά λέτε _place–, κι εκεί που λένε _piu–, λέτε _mas–, και μεταφράζετε το _sù– ως _arriba– και το _giù– ως _abajo–.»

«Έτσι βέβαια τα μεταφράζω», είπε ο συγγραφέας, «αφού αυτές είναι οι σωστές αντιστοιχίες τους.»

«Θα τολμούσα να ορκιστώ», είπε ο Δον Κιχώτης, «πως η αφεντιά σας δεν είναι γνωστή στον κόσμο, που πάντα τσιγκουνεύεται την ανταμοιβή στα σπάνια πνεύματα και στους αξιέπαινους κόπους. Πόσα χαρίσματα πάνε χαμένα εκεί! Πόση ιδιοφυΐα παραμερίζεται και χώνεται στις γωνιές! Πόση αξία μένει παραμελημένη! Ωστόσο, μου φαίνεται πως η μετάφραση από τη μία γλώσσα στην άλλη, αν δεν γίνεται από τις βασίλισσες των γλωσσών, τα ελληνικά και τα λατινικά, μοιάζει με το να κοιτάζει κανείς φλαμανδικές ταπισερί από την ανάποδη· οι μορφές φαίνονται, βέβαια, αλλά είναι γεμάτες κλωστές που τις θολώνουν, και δεν έχουν ούτε τη λεία όψη ούτε τη λάμψη της καλής πλευράς. Κι έπειτα, η μετάφραση από εύκολες γλώσσες δεν δείχνει ούτε ιδιαίτερη επινοητικότητα ούτε μεγάλη δεξιοσύνη στον λόγο, όπως ακριβώς δεν το δείχνει και το να μεταγράφει ή να αντιγράφει κανείς ένα έγγραφο από ένα άλλο. Δεν θέλω όμως μ' αυτό να πω πως η δουλειά του μεταφραστή δεν αξίζει καμία αναγνώριση· ο άνθρωπος μπορεί να απασχολείται και με πολύ χειρότερα και λιγότερο ωφέλιμα πράγματα. Από αυτή την κρίση εξαιρώ δύο ξακουστούς μεταφραστές, τον δόκτορα Cristóbal de Figueroa, με το $_{\text{Pastor}}$ Fido_ του, και τον Don Juan de Jáuregui, με την $_{\text{Aminta}}$– του· εκεί η επιτυχία τους σε αφήνει να αναρωτιέσαι ποιο είναι η μετάφραση και ποιο το πρωτότυπο. Πείτε μου όμως: αυτό το βιβλίο το τυπώνετε με δικό σας ρίσκο ή έχετε πουλήσει τα δικαιώματα σε κάποιον βιβλιοπώλη;»

«Το τυπώνω με δικό μου ρίσκο», είπε ο συγγραφέας, «και περιμένω να βγάλω τουλάχιστον χίλια δουκάτα από αυτή την πρώτη έκδοση, που θα είναι δύο χιλιάδες αντίτυπα και θα φύγουν στο πι και φι, έξι ρεάλ το ένα.»

«Ωραίο λογαριασμό κάνετε!» είπε ο Δον Κιχώτης. «Είναι φανερό πως δεν ξέρετε τα κόλπα των τυπογράφων και πώς αλληλοϋποστηρίζονται. Σας το λέω εγώ: όταν βρεθείτε φορτωμένος με δυο χιλιάδες αντίτυπα, θα το νιώσετε τόσο έντονα που θα απορήσετε κι εσείς ο ίδιος — ιδίως αν το βιβλίο είναι κάπως ασυνήθιστο και δεν έχει τίποτε το ιδιαίτερα πικάντικο.»

«Τι πράγμα!» είπε ο συγγραφέας. «Θα θέλατε δηλαδή να το δώσω σε κάποιον βιβλιοπώλη που θα μου δώσει τρία μαραβέδια για τα πνευματικά δικαιώματα και θα νομίζει κιόλας πως μου κάνει χάρη; Δεν τυπώνω τα βιβλία μου για να κερδίσω δόξα στον κόσμο· είμαι ήδη γνωστός από τα έργα μου. Θέλω να βγάλω χρήματα, γιατί χωρίς αυτά η φήμη δεν αξίζει μία.»

«Ο Θεός να σας δώσει καλή τύχη», είπε ο Δον Κιχώτης· και προχώρησε σε ένα άλλο μέρος, όπου είδε να διορθώνουν ένα τυπογραφικό φύλλο από ένα βιβλίο με τον τίτλο «Φως της Ψυχής». Μόλις το πρόσεξε, είπε: «Βιβλία σαν κι αυτό, όσο κι αν υπάρχουν πολλά του ίδιου είδους, είναι αυτά που πραγματικά αξίζει να τυπώνονται· γιατί στις μέρες μας οι αμαρτωλοί είναι πολλοί και χρειάζονται αμέτρητα φώτα για όλους όσοι βρίσκονται στο σκοτάδι.»

Προχώρησε παρακάτω και είδε πως διόρθωναν και ένα άλλο βιβλίο· κι όταν ρώτησε ποιος ήταν ο τίτλος του, του είπαν πως λεγόταν «Το Δεύτερο Μέρος του Ευφυούς Ευγενούς Δον Κιχώτη της Μάντσας», γραμμένο από κάποιον από το Τορδεσίγιας.

«Έχω ήδη ακούσει γι' αυτό το βιβλίο», είπε ο Δον Κιχώτης, «και, αλήθεια, με το χέρι στην καρδιά, νόμιζα πως ως τώρα θα το είχαν κάψει και θα είχε γίνει στάχτη, σαν θρασύς σφετεριστής. Μα θα έρθει κι αυτού η ώρα, όπως έρχεται σε κάθε γουρούνι τον Άγιο Μαρτίνο· γιατί οι μυθοπλασίες έχουν τόσο μεγαλύτερη αξία και γοητεία όσο πιο πολύ πλησιάζουν την αλήθεια ή ό,τι της μοιάζει· και οι αληθινές ιστορίες, όσο πιο αληθινές είναι, τόσο καλύτερες είναι.» Και λέγοντας αυτά βγήκε από το τυπογραφείο με φανερή δυσαρέσκεια. Την ίδια μέρα ο Δον Αντόνιο κανόνισε να τον πάει να δει τις γαλέρες που ήταν αραγμένες στην ακτή, πράγμα που γέμισε τον Σάντσο μεγάλη χαρά, αφού δεν είχε δει ποτέ του γαλέρες. Ο Δον Αντόνιο έστειλε μήνυμα στον διοικητή των γαλερών ότι σκόπευε να φέρει εκείνο το απόγευμα τον φιλοξενούμενό του, τον περίφημο Δον Κιχώτη της Μάντσας, για τον οποίο ο διοικητής και όλοι οι κάτοικοι της πόλης είχαν ήδη ακούσει, ώστε να τις δει· και όσα συνέβησαν πάνω σ' αυτές θα τα αφηγηθούμε στο επόμενο κεφάλαιο.

p62e.jpg (18K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LXIII. ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΤΥΧΙΑ ΠΟΥ ΒΡΗΚΕ ΤΟΝ ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΘΑ ΕΞΑΙΤΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΣΤΙΣ ΓΑΛΕΡΕΣ, ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΞΕΝΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΗΣ ΩΡΑΙΑΣ ΜΟΡΙΣΚΑΣ

p63a.jpg (151K)

Πλήρες μέγεθος

Βαθιές ήταν οι σκέψεις του Δον Κιχώτη πάνω στην απάντηση του μαγεμένου κεφαλιού. Καμιά τους, όμως, δεν τον έφερε στο μυστικό του τεχνάσματος· όλες περιστρέφονταν γύρω από την υπόσχεση της λύσης των μαγικών της Δουλτσινέας, κάτι που εκείνος θεωρούσε απολύτως βέβαιο. Αυτό το συλλογιζόταν ξανά και ξανά με μεγάλη ευχαρίστηση, απόλυτα πεπεισμένος πως σύντομα θα το έβλεπε να γίνεται πραγματικότητα. Όσο για τον Σάντσο, παρόλο που, όπως έχει ήδη ειπωθεί, σιχαινόταν να είναι κυβερνήτης, του είχε μείνει η λαχτάρα να δίνει διαταγές και να βλέπει τους άλλους να τον υπακούν. Τέτοια είναι η συμφορά που φέρνει μαζί της η εξουσία, έστω και για αστείο.

Ας συνεχίσουμε. Εκείνο το απόγευμα ο οικοδεσπότης τους, ο Δον Αντόνιο Μορένο, μαζί με τους δυο φίλους του, τον Δον Κιχώτη και τον Σάντσο, πήγαν στις γαλέρες. Ο διοικητής είχε ήδη ενημερωθεί για την καλή του τύχη να δει από κοντά δύο τόσο ξακουστά πρόσωπα όπως ο Δον Κιχώτης και ο Σάντσο, και μόλις έφτασαν στην ακτή όλες οι γαλέρες κατέβασαν τα τέντα τους και ήχησαν οι σάλπιγγες. Αμέσως κατέβασαν στο νερό μια βάρκα στρωμένη με πλούσια χαλιά και μαξιλάρια από κατακόκκινο βελούδο, και τη στιγμή που ο Δον Κιχώτης πάτησε μέσα, η πρώτη γαλέρα έριξε τον χαιρετιστήριο κανονιοβολισμό της από τη σκάλα επιβίβασης, και το ίδιο έκαναν και οι υπόλοιπες. Κι όταν ανέβηκε από τη δεξιά σκάλα, όλο το πλήρωμα τον χαιρέτησε —όπως συνηθίζεται όταν επιβιβάζεται σε γαλέρα κάποιο πρόσωπο μεγάλης σημασίας—

φωνάζοντας τρεις φορές «Χου, χου, χου». Ο στρατηγός, όπως θα τον αποκαλούμε, ένας ευγενής Βαλενθιάνος αριστοκράτης, του έδωσε το χέρι και τον αγκάλιασε λέγοντας: «Αυτή τη μέρα θα τη σημειώσω με άσπρη πέτρα ως μία από τις πιο ευτυχισμένες που μπορώ να ελπίζω πως θα ζήσω ποτέ, αφού είδα τον κύριο Δον Κιχώτη της Μάντσας, πρότυπο και ζωντανή εικόνα όπου βλέπουμε συγκεντρωμένο και συμπυκνωμένο ό,τι άξιο υπάρχει στην ιπποτική περιπλάνηση.»

Ο Δον Κιχώτης, πανευτυχής με μια τόσο αρχοντική υποδοχή, του απάντησε με εξίσου ευγενικά λόγια. Ύστερα όλοι πήγαν στην πρύμνη, που ήταν στολισμένη με πολλή φροντίδα, και κάθισαν στα παγκάκια κατά μήκος των πλευρών. Ο λοστρόμος πέρασε από τη σκάλα και σφύριξε να γδυθούν όλοι, κι εκείνοι το έκαναν στο λεπτό. Ο Σάντσο, βλέποντας τόσους άντρες γυμνούς ως το πετσί, τα έχασε· και τα έχασε ακόμη περισσότερο όταν τους είδε να απλώνουν την τέντα με τέτοια ταχύτητα, που του φάνηκε λες και δούλευαν όλοι οι διάβολοι μαζί. Κι όμως, όλα αυτά ήταν παιχνιδάκι μπροστά σε όσα θα σας πω τώρα. Ο Σάντσο καθόταν στην εξέδρα του καπετάνιου, δίπλα στον τελευταίο κωπηλάτη δεξιά. Εκείνος, έχοντας ήδη οδηγίες για το τι έπρεπε να κάνει, άρπαξε τον Σάντσο και τον σήκωσε στην αγκαλιά του· κι αμέσως όλο το πλήρωμα, που στεκόταν έτοιμο, ξεκινώντας από τα δεξιά, άρχισε να τον περνά από χέρι σε χέρι και από πάγκο σε πάγκο, στριφογυρίζοντάς τον με τέτοια ταχύτητα, που ο καημένος ο Σάντσο έχασε το φως του. Ήταν βέβαιος πως τον άρπαζαν και τον πετούσαν οι ίδιοι οι διάβολοι. Και δεν σταμάτησαν ώσπου τον ξαναγύρισαν από την αριστερή πλευρά και τον ακούμπησαν στην πρύμνη. Ο δύστυχος έμεινε καταματωμένος

από τα χτυπήματα, λαχανιασμένος, μούσκεμα στον ιδρώτα και ανήμπορος να καταλάβει τι ακριβώς του είχε συμβεί.

Όταν ο Δον Κιχώτης είδε τον Σάντσο να πετά χωρίς φτερά, ρώτησε τον στρατηγό αν αυτή ήταν συνηθισμένη τελετή για όσους ανέβαιναν πρώτη φορά στις γαλέρες. Αν ήταν έτσι, είπε, αφού δεν σκόπευε να το κάνει επάγγελμα, δεν είχε καμία διάθεση να επιδείξει τέτοια ακροβατικά· κι αν κανείς τολμούσε να τον πιάσει για να τον στριφογυρίσει, ορκιζόταν στον Θεό πως θα τον κλοτσούσε μέχρι να του βγάλει την ψυχή. Και λέγοντας αυτά, σηκώθηκε όρθιος και έβαλε το χέρι στο σπαθί του. Εκείνη ακριβώς τη στιγμή μάζεψαν την τέντα και κατέβασαν την αντένα με φοβερό κρότο. Ο Σάντσο νόμισε πως ο ουρανός ξεχαρβαλωνόταν και θα του ερχόταν στο κεφάλι, κι από τον τρόμο του το έχωσε κάτω και το έκρυψε ανάμεσα στα γόνατά του. Ούτε τα γόνατα του Δον Κιχώτη ήταν απόλυτα σταθερά, γιατί κι εκείνος έτρεμε λίγο, μάζεψε τους ώμους του και χλώμιασε. Έπειτα το πλήρωμα ξανασήκωσε την αντένα με την ίδια ταχύτητα και τον ίδιο σαματά όπως όταν την κατέβασαν, και όλη την ώρα κρατούσαν σιωπή, σαν να μην είχαν ούτε φωνή ούτε ανάσα. Ο λοστρόμος έδωσε το σύνθημα να σηκώσουν άγκυρα και, πηδώντας στη μέση της σάλας, άρχισε να βαρά στους ώμους το πλήρωμα με το καμουτσίκι του, ενώ το πλοίο τραβούσε σιγά σιγά προς το ανοιχτό πέλαγος.

Όταν ο Σάντσο είδε τόσα πολλά κόκκινα πόδια —γιατί έτσι πέρασε τα κουπιά— να κινούνται όλα μαζί, είπε μέσα του: «Να τα τα αληθινά μαγεμένα πράγματα, κι όχι εκείνα που λέει ο αφέντης μου. Τι να έχουν κάνει αυτοί οι καημένοι και τους

μαστιγώνουν έτσι; Και πώς τολμά εκείνος ο ένας, που προχωρά σφυρίζοντας, να μαστιγώνει τόσους πολλούς; Στ' αλήθεια, αυτό είναι η κόλαση, ή τουλάχιστον το καθαρτήριο!»

Ο Δον Κιχώτης, βλέποντας πόσο προσεκτικά ο Σάντσο παρακολουθούσε όσα γίνονταν, του είπε: «Αχ, Σάντσο φίλε μου, πόσο γρήγορα και εύκολα θα μπορούσες να τελειώνεις με το ξεμάγεμα της Δουλτσινέας, αν γδυνόσουν ως τη μέση και έπαιρνες τη θέση σου ανάμεσα σ' εκείνους τους κυρίους! Μέσα στους πόνους και τα βάσανα τόσων πολλών, τα δικά σου σχεδόν δεν θα τα ένιωθες· και, επιπλέον, ίσως ο σοφός Μέρλιν να δεχόταν κάθε μία από αυτές τις μαστιγιές, αν έπεφτε με γερό χέρι, να μετρά για δέκα από εκείνες που στο τέλος πρέπει να δώσεις εσύ ο ίδιος στον εαυτό σου.»

Ο στρατηγός πήγαινε να ρωτήσει τι ήταν αυτές οι μαστιγιές και τι σήμαινε το ξεμάγεμα της Δουλτσινέας, όταν ένας ναύτης φώναξε: «Το Μονζουΐ κάνει σήμα πως στα ανοιχτά, προς τα δυτικά, φαίνεται πλοίο με κουπιά.»

Μόλις το άκουσε αυτό, ο στρατηγός πετάχτηκε στη σκάλα επιβίβασης φωνάζοντας: «Εμπρός, παιδιά μου, μην την αφήσετε να μας ξεφύγει! Θα είναι κάποιο αλγερινό κουρσάρικο μπριγαντίνο, αυτό που μας κάνει σήμα ο πύργος της σκοπιάς.» Οι άλλοι τρεις πλησίασαν αμέσως τη ναυαρχίδα για να πάρουν διαταγές. Ο στρατηγός πρόσταξε τους δύο να βγουν στ' ανοιχτά, ενώ ο ίδιος με τον άλλον θα κρατούσε κοντά στην ακτή, ώστε έτσι το πλοίο να μην μπορεί να τους ξεφύγει. Τα πληρώματα έπεσαν στα κουπιά και έσπρωχναν τις γαλέρες με τέτοια λύσσα, που έμοιαζαν να πετούν. Οι δύο που είχαν βγει στ' ανοιχτά, ύστερα από καμιά δυο μίλια, είδαν ένα

σκάφος που, όσο μπορούσαν να διακρίνουν, το υπολόγισαν για καράβι δεκατεσσάρων ή δεκαπέντε πάγκων· και πράγματι έτσι ήταν. Μόλις το σκάφος αντιλήφθηκε τις γαλέρες, έστριψε για να ξεφύγει, ελπίζοντας να σωθεί χάρη στην ταχύτητά του· όμως δεν τα κατάφερε, γιατί η ναυαρχίδα ήταν από τα πιο γρήγορα πλοία της θάλασσας και το έφτανε τόσο γρήγορα, ώστε όσοι ήταν πάνω στο μπριγαντίνο κατάλαβαν καθαρά πως δεν υπήρχε καμία ελπίδα διαφυγής. Γι' αυτό ο ρεΐς θα τους είχε βάλει να αφήσουν τα κουπιά και να παραδοθούν, για να μην εξοργίσουν τον καπετάνιο που διοικούσε τις γαλέρες μας. Όμως η τύχη τα έφερε αλλιώς: τη στιγμή ακριβώς που η ναυαρχίδα είχε πλησιάσει αρκετά ώστε οι άνθρωποι του άλλου πλοίου να ακούσουν τις φωνές που τους καλούσαν να παραδοθούν, δύο Τορακήδες, δηλαδή δύο Τούρκοι, και οι δύο μεθυσμένοι, που βρίσκονταν μαζί με καμιά δωδεκαριά ακόμη πάνω στο μπριγαντίνο, έριξαν με τα μουσκέτα τους και σκότωσαν δύο από τους στρατιώτες που ήταν παραταγμένοι στα πλευρά του δικού μας σκάφους. Βλέποντάς το αυτό, ο στρατηγός ορκίστηκε πως δεν θα άφηνε ζωντανό κανέναν από όσους θα έβρισκε πάνω στο πλοίο· αλλά καθώς όρμησε καταπάνω του με μανία, εκείνο γλίστρησε από κάτω από τα κουπιά του. Η γαλέρα προσπέρασε αρκετά· οι άνθρωποι του πλοίου είδαν πως η κατάστασή τους ήταν απελπιστική και, όσο η γαλέρα γύριζε για να τους ξαναπιάσει, άνοιξαν πανιά και, με πανιά και κουπιά μαζί, προσπάθησαν πάλι να ξεφύγουν. Όμως η κινητικότητά τους δεν τους ωφέλησε όσο τους έβλαψε η απερισκεψία τους, γιατί η γαλέρα τους πρόλαβε μέσα σε λίγο παραπάνω από μισό μίλι, πέρασε τα κουπιά της από πάνω τους και τους έπιασε όλους ζωντανούς. Οι άλλες δύο γαλέρες

έφτασαν τότε κοντά τους και οι τέσσερις μαζί γύρισαν με το λάφυρο στην ακτή, όπου τους περίμενε ένα τεράστιο πλήθος, ανυπόμονο να δει τι έφερναν πίσω. Ο στρατηγός αγκυροβόλησε πολύ κοντά και είδε πως ο αντιβασιλέας της πόλης βρισκόταν στην ακτή. Διέταξε να φύγει η λέμβος για να τον παραλάβει και να κατεβάσουν την αντένα, ώστε να κρεμάσουν αμέσως τον ρεΐς και τους υπόλοιπους άντρες που είχαν πιαστεί πάνω στο πλοίο, γύρω στους τριάντα έξι συνολικά, όλοι γεροδεμένοι και οι περισσότεροι Τούρκοι μουσκετοφόροι. Ρώτησε ποιος ήταν ο ρεΐς του μπριγαντίνου, και ένας από τους αιχμαλώτους τού απάντησε στα ισπανικά —που αργότερα αποδείχτηκε πως ήταν Ισπανός αποστάτης—: «Αυτός ο νέος, señor, που βλέπετε εδώ, είναι ο ρεΐς μας», και έδειξε έναν από τους πιο όμορφους και πιο λεβέντικους νέους που θα μπορούσε κανείς να φανταστεί. Δεν έδειχνε να είναι ούτε είκοσι χρονών.

«Πες μου, σκυλί», είπε ο στρατηγός, «τι σε έκανε να σκοτώσεις τους στρατιώτες μου, αφού έβλεπες πως ήταν αδύνατο να ξεφύγεις; Έτσι φέρεται κανείς απέναντι στις αρχηγικές γαλέρες; Δεν ξέρεις πως η απερισκεψία δεν είναι ανδρεία; Όταν οι πιθανότητες επιτυχίας είναι μικρές, ο άνθρωπος πρέπει να δείχνει θάρρος, όχι παράτολμη τρέλα.»

Ο ραΐς πήγε να απαντήσει, αλλά εκείνη τη στιγμή ο στρατηγός δεν μπορούσε να τον ακούσει, γιατί έπρεπε να σπεύσει να υποδεχτεί τον αντιβασιλέα, που μόλις ανέβαινε στη γαλέρα μαζί με μερικούς από τους συνοδούς του και κάποιους άλλους ανθρώπους.

«Είχατε καλό κυνηγητό, κύριε στρατηγέ», είπε ο αντιβασιλέας.

«Η εξοχότητά σας θα δει αμέσως πόσο καλό ήταν, από το θήραμα που κρέμεται από αυτή την αντένα», απάντησε ο στρατηγός.

«Πώς έτσι;» ρώτησε ο αντιβασιλέας.

«Διότι», είπε ο στρατηγός, «ενάντια σε κάθε νόμο, λογική και πολεμικό έθιμο, μου σκότωσαν μπροστά στα χέρια μου δύο από τους καλύτερους στρατιώτες αυτών των γαλερών, και έχω ορκιστεί να κρεμάσω κάθε άνθρωπο που έπιασα, μα πάνω απ' όλους αυτόν εδώ τον νέο, που είναι ο ραΐς του βρίκιου»· και τον έδειξε καθώς στεκόταν με τα χέρια ήδη δεμένα και τη θηλιά στον λαιμό, έτοιμος για τον θάνατο.

Ο αντιβασιλέας τον κοίταξε και, βλέποντάς τον τόσο όμορφο, τόσο χαριτωμένο και τόσο υποταγμένο, ένιωσε την επιθυμία να του χαρίσει τη ζωή· η ομορφιά του νέου στάθηκε αμέσως σαν συστατική επιστολή υπέρ του. Έτσι τον ρώτησε: «Πες μου, ραΐς, είσαι Τούρκος, Μαυριτανός ή εξωμότης;»

Και ο νέος απάντησε, επίσης στα ισπανικά: «Δεν είμαι ούτε Τούρκος, ούτε Μαυριτανός, ούτε εξωμότης.»

«Τι είσαι, λοιπόν;» είπε ο αντιβασιλέας.

«Χριστιανή γυναίκα», απάντησε ο νέος.

«Γυναίκα και χριστιανή, με τέτοια φορεσιά και σε τέτοιες περιστάσεις! Είναι πιο θαυμαστό παρά πιστευτό», είπε ο αντιβασιλέας.

«Αναστείλετε την εκτέλεση της απόφασης», είπε ο νέος· «η εκδίκησή σας δεν θα χάσει πολλά, αν περιμένετε ώσπου να σας διηγηθώ την ιστορία της ζωής μου.»

Ποια καρδιά θα μπορούσε να είναι τόσο σκληρή, ώστε να μη μαλακώσει μ' αυτά τα λόγια, έστω τόσο ώστε να ακούσει τι είχε να πει ο δυστυχισμένος νέος; Ο στρατηγός τού είπε να μιλήσει όσο ήθελε, αλλά να μην περιμένει συγχώρεση για το κατάφωρο αδίκημά του. Με αυτή την άδεια, ο νέος άρχισε με τα εξής λόγια.

«Γεννήθηκα από Μορίσκους γονείς και ανήκω σ' εκείνο το έθνος, πιο δυστυχισμένο παρά συνετό, πάνω στο οποίο τον τελευταίο καιρό ξέσπασε μια θάλασσα από συμφορές. Μέσα στη γενική μας δυστυχία, δύο θείοι μου με πήραν μαζί τους στη Βερβερία. Μάταια τους έλεγα πως ήμουν χριστιανή —και πράγματι είμαι— όχι στα λόγια ή για τα μάτια του κόσμου, αλλά αληθινή καθολική χριστιανή. Όσοι είχαν αναλάβει τη θλιβερή μας εξορία δεν έδωσαν καμία σημασία στις διαμαρτυρίες μου, ούτε και οι θείοι μου με πίστεψαν. Αντίθετα, θεώρησαν πως έλεγα ψέματα και πως το έκανα μόνο και μόνο για να μείνω πίσω, στη γη όπου γεννήθηκα. Έτσι, περισσότερο με τη βία παρά με τη θέλησή μου, με πήραν μαζί τους. Η μητέρα μου ήταν χριστιανή, και ο πατέρας μου άνθρωπος μυαλωμένος και επίσης χριστιανός. Την καθολική πίστη την πήρα μαζί με το γάλα της μητέρας μου. Με ανέθρεψαν σωστά και, απ' όσο ξέρω, ούτε με λόγια ούτε με πράξεις έδωσα ποτέ σημάδι πως ήμουν Μορίσκα. Μαζί μ' αυτές τις αρετές —γιατί έτσι τις θεωρώ— μεγάλωνε και η ομορφιά μου, αν πράγματι έχω κάποια. Κι όσο απομονωμένη κι αν ζούσα, η απομόνωση

δεν ήταν τόσο μεγάλη ώστε να μην καταφέρει ένας νέος ευγενής, ονόματι Δον Γκασπάρ Γκρεγκόριο, πρωτότοκος γιος ενός ιδαλγού που ήταν κύριος ενός χωριού κοντά στο δικό μας, να βρίσκει τρόπους να με βλέπει. Το πώς με είδε, πώς συναντηθήκαμε, πώς έχασε την καρδιά του για μένα και πώς κι εγώ δεν μπόρεσα να φυλάξω τη δική μου, θα ήθελε πολλή ώρα για να το πω — ιδίως τώρα, που φοβάμαι μήπως το σκληρό σκοινί που με απειλεί μπει ανάμεσα στη γλώσσα και στον λαιμό μου. Θα πω μόνο τούτο: ο Δον Γκρεγκόριο διάλεξε να με ακολουθήσει στην εξορία μας. Ενώθηκε με τους Μορίσκους που έφευγαν από άλλα χωριά, γιατί ήξερε πολύ καλά τη γλώσσα τους, και στο ταξίδι έγινε φίλος με τους δύο θείους μου που με συνόδευαν. Ο πατέρας μου, άνθρωπος συνετός και προνοητικός, μόλις άκουσε το πρώτο διάταγμα για την εκδίωξή μας, έφυγε από το χωριό και πήγε να βρει κάπου στο εξωτερικό καταφύγιο για όλους μας. Άφησε κρυμμένα και θαμμένα, σε μέρος που μόνο εγώ γνωρίζω, πολλά μαργαριτάρια και πολύτιμες πέτρες μεγάλης αξίας, μαζί με ένα ποσό σε χρυσά κρουσάδος και δουβλόνια. Μου έδωσε αυστηρή εντολή να μην αγγίξω σε καμία περίπτωση αυτόν τον θησαυρό, αν τύχαινε να μας διώξουν πριν επιστρέψει. Τον υπάκουσα και, μαζί με τους θείους μου, όπως είπα, και άλλους συγγενείς και γείτονες, περάσαμε στη Βερβερία. Ο τόπος όπου εγκατασταθήκαμε ήταν το Αλγέρι — σχεδόν σαν να είχαμε εγκατασταθεί στην ίδια την κόλαση. Ο βασιλιάς άκουσε για την ομορφιά μου, και οι φήμες τού είπαν και για την περιουσία μου, πράγμα που ως έναν βαθμό στάθηκε τυχερό για μένα. Με κάλεσε μπροστά του και με ρώτησε από ποιο μέρος της Ισπανίας ερχόμουν και τι χρήματα και κοσμήματα είχα. Του

είπα τον τόπο και του εξήγησα πως τα κοσμήματα και τα χρήματα ήταν θαμμένα εκεί, αλλά πως θα μπορούσαν εύκολα να ανακτηθούν, αν εγώ η ίδια γύριζα πίσω να τα πάρω. Όλα αυτά του τα είπα, επειδή φοβόμουν μήπως τον παρακινήσει η ομορφιά μου και όχι η απληστία του. Ενώ μιλούσε μαζί μου, ήρθε κάποιος και του είπε πως μαζί μου βρισκόταν ένας από τους πιο όμορφους και χαριτωμένους νέους που θα μπορούσε κανείς να φανταστεί. Κατάλαβα αμέσως πως μιλούσαν για τον Δον Γκασπάρ Γκρεγκόριο, του οποίου η ομορφιά ξεπερνά και την πιο πολυδιαφημισμένη γυναικεία καλλονή. Ταράχτηκα όταν σκέφτηκα τον κίνδυνο που διέτρεχε, γιατί ανάμεσα σ' εκείνους τους βάρβαρους Τούρκους ένας όμορφος νέος εκτιμάται περισσότερο κι από γυναίκα, όσο όμορφη κι αν είναι. Ο βασιλιάς διέταξε αμέσως να τον φέρουν μπροστά του για να τον δει και με ρώτησε αν ήταν αλήθεια όσα έλεγαν γι' αυτόν τον νέο. Τότε, σχεδόν σαν να με φώτισε ο ουρανός, του είπα πως ναι, ήταν αλήθεια, αλλά πως έπρεπε να ξέρει ότι δεν ήταν άντρας, παρά γυναίκα σαν κι εμένα. Τον παρακάλεσα να μου επιτρέψει να πάω να τη ντύσω με τα ρούχα που της ταίριαζαν, ώστε η ομορφιά της να φανεί όπως πρέπει και να παρουσιαστεί μπροστά του με λιγότερη αμηχανία. Μου είπε να πάω χωρίς δισταγμό και πρόσθεσε πως την επόμενη μέρα θα συζητούσαμε το σχέδιο για την επιστροφή μου στην Ισπανία, ώστε να πάρω τον κρυμμένο θησαυρό. Είδα τον Δον Γκασπάρ, του είπα τον κίνδυνο που διέτρεχε αν φαινόταν πως ήταν άντρας, τον έντυσα σαν Μαυριτανή γυναίκα και το ίδιο εκείνο απόγευμα τον παρουσίασα στον βασιλιά. Ο βασιλιάς γοητεύτηκε όταν τον είδε και αποφάσισε να κρατήσει τη νεαρή και να τη χαρίσει στον Μεγάλο Σινιόρη. Και για να αποφύγει

τον κίνδυνο που θα διέτρεχε ανάμεσα στις γυναίκες του σεραγιού του, αλλά και επειδή δεν είχε εμπιστοσύνη στον εαυτό του, διέταξε να την τοποθετήσουν στο σπίτι κάποιων αρχοντισσών Μαυριτανών, που θα την προστάτευαν και θα τη φρόντιζαν. Εκεί τον πήγαν αμέσως. Το τι περάσαμε κι οι δυο μας —γιατί δεν το αρνούμαι πως τον αγαπώ— ας το φανταστούν όσοι έχουν χωριστεί από άνθρωπο που αγαπούν βαθιά. Έπειτα ο βασιλιάς κανόνισε να επιστρέψω στην Ισπανία μ' αυτό το βρίκι, και να με συνοδεύσουν δύο Τούρκοι, αυτοί που σκότωσαν τους στρατιώτες σας. Μαζί μου ήρθε και αυτός ο Ισπανός αποστάτης» —κι εδώ έδειξε εκείνον που είχε μιλήσει πρώτος— «τον οποίο ξέρω πως είναι κρυφά χριστιανός και πως επιθυμεί περισσότερο να μείνει στην Ισπανία παρά να γυρίσει στη Βερβερία. Οι υπόλοιποι του πληρώματος του βρικιού είναι Μαυριτανοί και Τούρκοι, που χρησιμεύουν μόνο ως κωπηλάτες. Οι δύο Τούρκοι, άπληστοι και θρασείς, αντί να υπακούσουν στις εντολές που είχαν να με βγάλουν εμένα και αυτόν τον αποστάτη σε χριστιανική ενδυμασία —την οποία είχαμε μαζί μας— στο πρώτο ισπανικό έδαφος όπου θα φτάναμε, προτίμησαν να κινηθούν κατά μήκος της ακτής και να αρπάξουν κανένα λάφυρο, αν μπορούσαν. Φοβούνταν πως, αν πρώτα μας άφηναν στη στεριά, εμείς, σε περίπτωση που μας συνέβαινε κάτι, θα αποκαλύπταμε ότι το βρίκι βρισκόταν στη θάλασσα και έτσι, αν υπήρχαν γαλέρες στην ακτή, θα μπορούσαν να το αιχμαλωτίσουν. Χθες το βράδυ αντικρίσαμε αυτή την ακτή και, μην ξέροντας τίποτα για αυτές τις γαλέρες, μας εντόπισαν, και το αποτέλεσμα ήταν αυτό που είδατε. Με λίγα λόγια, ο Δον Γκρεγκόριο βρίσκεται εκεί, ντυμένος γυναίκα, ανάμεσα σε

γυναίκες, σε άμεσο κίνδυνο να χάσει τη ζωή του. Κι εγώ βρίσκομαι εδώ, με δεμένα χέρια, περιμένοντας —ή μάλλον τρέμοντας— μήπως χάσω τη δική μου ζωή, που ήδη μου έχει γίνει βάρος. Εδώ, κύριοι, τελειώνει η θλιβερή μου ιστορία, τόσο αληθινή όσο και δυστυχισμένη. Το μόνο που σας ζητώ είναι να μου επιτρέψετε να πεθάνω σαν χριστιανή, γιατί, όπως σας είπα ήδη, δεν πρέπει να με φορτώσετε με το έγκλημα για το οποίο είναι ένοχοι όσοι ανήκουν στο έθνος μου». Και σώπασε, με τα μάτια της γεμάτα δάκρυα που συγκινούσαν, ενώ και πολλοί από τους παρευρισκόμενους δάκρυσαν μαζί της. Ο αντιβασιλέας, σπλαχνισμένος, πλησίασε χωρίς να πει λέξη και έλυσε το σκοινί που έδενε τα χέρια της Μαυριτανής κοπέλας.

Όση ώρα όμως η Μορίσκα χριστιανή διηγούνταν την παράξενη ιστορία της, ένας ηλικιωμένος προσκυνητής, που είχε επιβιβαστεί στη γαλέρα την ίδια στιγμή με τον αντιβασιλέα, δεν πήρε στιγμή τα μάτια του από πάνω της. Και μόλις εκείνη σταμάτησε να μιλά, έπεσε στα πόδια της και, αγκαλιάζοντάς τα, είπε με φωνή σπασμένη από λυγμούς και αναστεναγμούς: «Ω Άνα Φέλιξ, δυστυχισμένη μου κόρη, εγώ είμαι ο πατέρας σου, ο Ρικότε· γύρισα για να σε βρω, γιατί δεν μπορώ να ζήσω χωρίς εσένα, εσύ που είσαι η ψυχή μου!»

Μόλις άκουσε αυτά τα λόγια, ο Σάντσο άνοιξε διάπλατα τα μάτια και σήκωσε το κεφάλι, που το είχε σκυμμένο, συλλογιζόμενος την άτυχη περιπέτειά του. Κοιτάζοντας τον προσκυνητή, αναγνώρισε σε αυτόν τον ίδιο τον Ρικότε που είχε συναντήσει τη μέρα που εγκατέλειψε τη διοίκησή του, και πείστηκε πως αυτή ήταν πράγματι η κόρη του. Εκείνη, τώρα πια

λυμένη, αγκάλιασε τον πατέρα της και ένωσε τα δάκρυά της με τα δικά του, ενώ εκείνος, απευθυνόμενος στον στρατηγό και στον αντιβασιλέα, είπε: «Αυτή, κύριοι, είναι η κόρη μου, πιο δυστυχισμένη από τις περιπέτειές της παρά από το όνομά της. Είναι η Άνα Φέλιξ, με το επώνυμο Ρικότε, ξακουστή τόσο για την ομορφιά της όσο κι εγώ για τα πλούτη μου. Έφυγα από την πατρίδα μου αναζητώντας κάπου στο εξωτερικό καταφύγιο και ασφάλεια για εμάς· και αφού βρήκα ένα στη Γερμανία, επέστρεψα μ' αυτή τη φορεσιά προσκυνητή, μαζί με μερικούς άλλους Γερμανούς προσκυνητές, για να βρω την κόρη μου και να πάρω έναν μεγάλο θησαυρό που είχα αφήσει θαμμένο. Την κόρη μου δεν τη βρήκα, τον θησαυρό τον βρήκα και τον έχω μαζί μου· και τώρα, μ' αυτόν τον παράξενο και απρόσμενο τρόπο που είδατε, βρίσκω τον θησαυρό που με κάνει πιο πλούσιο απ' όλους: την αγαπημένη μου κόρη. Αν η αθωότητά μας και τα δάκρυά της και τα δικά μου μπορούν, χωρίς να παραβιάζεται η δικαιοσύνη, να ανοίξουν τον δρόμο για επιείκεια, δείξτε την και σε εμάς· γιατί ποτέ δεν είχαμε σκοπό να σας βλάψουμε, ούτε συμμεριζόμαστε τους σκοπούς του λαού μας, που δίκαια εξορίστηκε.»

«Τον Ρικότε τον ξέρω καλά», είπε τότε ο Σάντσο, «και ξέρω επίσης πως είναι αλήθεια αυτό που λέει, ότι η Άνα Φέλιξ είναι κόρη του. Για όλα τα άλλα όμως —για τα πήγαινε-έλα και για το αν οι προθέσεις ήταν καλές ή κακές— δεν λέω τίποτα.»

Ενώ όλοι οι παρόντες είχαν μείνει άναυδοι από αυτό το παράξενο συμβάν, ο στρατηγός είπε: «Όπως και να 'χει, τα δάκρυά σου δεν μου επιτρέπουν να κρατήσω τον όρκο μου· ζήσε, όμορφη Άνα Φέλιξ, όλα τα χρόνια που σου έχει ορίσει ο

ουρανός. Όμως αυτοί οι απερίσκεπτοι και θρασείς τύποι πρέπει να πληρώσουν για το έγκλημα που διέπραξαν». Και αμέσως έδωσε διαταγή να κρεμάσουν επιτόπου από την αντένα τους δύο Τούρκους που είχαν σκοτώσει τους δύο στρατιώτες του. Ο αντιβασιλέας, ωστόσο, τον παρακάλεσε θερμά να μην τους κρεμάσει, γιατί η συμπεριφορά τους έμοιαζε περισσότερο με παραφροσύνη παρά με παλικαρισμό. Ο στρατηγός υποχώρησε στο αίτημα του αντιβασιλέα, γιατί η εκδίκηση δεν παίρνεται εύκολα με καθαρό μυαλό. Έπειτα άρχισαν να σκέφτονται κάποιο σχέδιο για να σώσουν τον Δον Γκασπάρ Γκρεγκόριο από τον κίνδυνο στον οποίο είχε μείνει. Ο Ρικότε πρόσφερε γι' αυτόν τον σκοπό πάνω από δύο χιλιάδες δουκάτα που είχε σε μαργαριτάρια και πολύτιμες πέτρες. Έπεσαν στο τραπέζι διάφορα σχέδια, αλλά κανένα δεν φάνηκε καλύτερο από εκείνο που πρότεινε ο αποστάτης που είχε ήδη αναφερθεί: να επιστρέψει στο Αλγέρι με ένα μικρό σκάφος περίπου έξι πάγκων, με χριστιανούς κωπηλάτες, αφού ήξερε πού, πώς και πότε μπορούσε και έπρεπε να αποβιβαστεί, και γνώριζε επίσης το σπίτι όπου έμενε ο Δον Γκασπάρ. Ο στρατηγός και ο αντιβασιλέας δίστασαν κάπως να τον εμπιστευτούν και να του αναθέσουν τους χριστιανούς που θα κωπηλατούσαν, όμως η Άνα Φέλιξ είπε πως εγγυόταν γι' αυτόν, και ο πατέρας της προσφέρθηκε να πάει ο ίδιος να πληρώσει τα λύτρα των χριστιανών, αν τύχαινε να μη βρίσκονταν εκεί. Αφού λοιπόν συμφώνησαν σε αυτό, ο αντιβασιλέας αποβιβάστηκε και ο Δον Αντόνιο Μορένο πήρε στο σπίτι του την όμορφη Μορίσκα και τον πατέρα της. Ο αντιβασιλέας τού ζήτησε να τους προσφέρει την καλύτερη δυνατή υποδοχή και φιλοξενία, ενώ από τη δική του πλευρά

έθεσε στη διάθεσή τους ό,τι υπήρχε στο σπίτι για την άνεσή τους· τόσο μεγάλη ήταν η καλοσύνη και η συμπάθεια που είχε γεννήσει στην καρδιά του η ομορφιά της Άνα Φέλιξ.

p63e.jpg (23K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LXIV. ΠΟΥ ΑΦΗΓΕΙΤΑΙ ΤΗΝ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΠΟΥ ΕΦΕΡΕ ΣΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ ΔΥΣΤΥΧΙΑ ΑΠΟ ΟΛΕΣ ΟΣΕΣ ΤΟΥ ΕΙΧΑΝ ΣΥΜΒΕΙ ΩΣ ΤΟΤΕ

p64a.jpg (80K)

Πλήρες μέγεθος

Η γυναίκα του Δον Αντόνιο Μορένο, όπως λέει η ιστορία, χάρηκε πάρα πολύ που είδε την Άνα Φέλιξ στο σπίτι της. Την υποδέχτηκε με μεγάλη καλοσύνη, γοητευμένη τόσο από την ομορφιά της όσο και από την εξυπνάδα της· γιατί η όμορφη Μορίσκα ήταν πλούσια προικισμένη και με τα δύο. Και όλος ο κόσμος της πόλης έτρεξε να τη δει, λες και τους είχαν καλέσει οι καμπάνες.

Ο Δον Κιχώτης είπε στον Δον Αντόνιο πως το σχέδιο που είχαν διαλέξει για να ελευθερώσουν τον Δον Γρηγόριο δεν ήταν καλό, γιατί οι κίνδυνοί του ήταν μεγαλύτεροι από τα οφέλη του, και πως θα ήταν προτιμότερο να αποβιβαστεί ο ίδιος στη Βαρβαρία με τα όπλα του και το άλογό του· έτσι θα τον άρπαζε και θα τον έφερνε πίσω παρά τη θέληση ολόκληρου του μαυριτανικού στρατού, όπως ο Δον Γαϊφέρος άρπαξε τη γυναίκα του, τη Μελισένδρα.

«Να θυμάστε, αφέντη μου», είπε ο Σάντσο όταν τον άκουσε να τα λέει αυτά, «ο κύριος Δον Γαϊφέρος πήρε τη γυναίκα του από

τη στεριά και την πήγε στη Γαλλία από ξηράς· εδώ όμως, ακόμα κι αν καταφέρουμε να πάρουμε τον Δον Γρηγόριο, δεν υπάρχει τρόπος να τον φέρουμε στην Ισπανία, γιατί ανάμεσά μας είναι η θάλασσα.»

«Για όλα υπάρχει λύση εκτός από τον θάνατο», είπε ο Δον Κιχώτης· «αν φέρουν το πλοίο κοντά στην ακτή, θα μπορέσουμε να επιβιβαστούμε, όσο κι αν προσπαθήσει όλος ο κόσμος να μας εμποδίσει.»

«Η αφεντιά σας τα βρίσκει όλα πολύ σωστά και πολύ εύκολα», είπε ο Σάντσο· «αλλά άλλο να το λες κι άλλο να το κάνεις· κι εγώ εμπιστεύομαι τον αποστάτη, γιατί μου φαίνεται τίμιος και καλόκαρδος άνθρωπος.»

Τότε ο Δον Αντόνιο είπε πως, αν ο αποστάτης δεν τα κατάφερνε, θα έπρεπε να ακολουθήσουν το σχέδιο της εκστρατείας του μεγάλου Δον Κιχώτη στη Βαρβαρία. Δύο μέρες αργότερα ο αποστάτης βγήκε στη θάλασσα με ένα ελαφρύ σκάφος με έξι κουπιά σε κάθε πλευρά, επανδρωμένο με γερό πλήρωμα, και άλλες δύο μέρες μετά οι γαλέρες άνοιξαν πανιά προς την ανατολή, αφού ο στρατηγός είχε παρακαλέσει τον αντιβασιλέα να τον ενημερώσει για όλα όσα θα συνέβαιναν σχετικά με την απελευθέρωση του Δον Γρηγορίου και με την Άνα Φέλιξ, και ο αντιβασιλέας υποσχέθηκε πως θα έκανε όπως του ζήτησε.

Ένα πρωί, καθώς ο Δον Κιχώτης περπατούσε στην ακρογιαλιά, ντυμένος με την πλήρη πανοπλία του —γιατί, όπως έλεγε συχνά, αυτή ήταν «το μόνο του ένδυμα, και η μόνη του ανάπαυση η μάχη», και δεν την αποχωριζόταν ούτε στιγμή—

είδε να έρχεται κατά πάνω του ένας ιππότης, κι αυτός ολόκληρος αρματωμένος, με μια λαμπερή σελήνη ζωγραφισμένη στην ασπίδα του. Όταν πλησίασε αρκετά ώστε να ακούγεται, είπε με δυνατή φωνή, απευθυνόμενος στον Δον Κιχώτη: «Ένδοξε ιππότη, Δον Κιχώτη της Μάντσας, που όσο κι αν σε υμνήσει κανείς δεν θα είναι ποτέ αρκετό, εγώ είμαι ο Ιππότης της Λευκής Σελήνης, του οποίου τα ανήκουστα κατορθώματα ίσως σου έχουν ξαναφέρει το όνομά μου στη μνήμη. Ήρθα να αναμετρηθώ μαζί σου και να δοκιμάσω τη δύναμη του χεριού σου, ώστε να σε κάνω να παραδεχτείς και να ομολογήσεις πως η δική μου κυρία, όποια κι αν είναι, είναι ασύγκριτα ομορφότερη από τη Δουλτσινέα του Τοβόσο. Αν το παραδεχτείς αυτό τίμια και ανοιχτά, θα γλιτώσεις τον θάνατο και θα με απαλλάξεις από τον κόπο να σου τον δώσω· αν όμως πολεμήσεις και σε νικήσω, δεν ζητώ άλλη ικανοποίηση παρά μόνο να αφήσεις τα όπλα, να πάψεις να κυνηγάς περιπέτειες, και να αποσυρθείς στο χωριό σου για έναν χρόνο, ζώντας εκεί χωρίς να βάλεις χέρι σε σπαθί, μέσα σε ειρήνη, ησυχία και ωφέλιμη ανάπαυση, πράγμα αναγκαίο τόσο για να αυξηθεί η περιουσία σου όσο και για τη σωτηρία της ψυχής σου. Κι αν εσύ νικήσεις εμένα, το κεφάλι μου θα είναι στη διάθεσή σου, τα όπλα μου και το άλογό μου θα είναι τα λάφυρά σου, και η δόξα των έργων μου θα περάσει και θα προστεθεί στη δική σου. Σκέψου λοιπόν ποιος δρόμος σε συμφέρει περισσότερο και δώσε μου γρήγορα την απάντησή σου, γιατί μόνο αυτή τη μέρα έχω στη διάθεσή μου για να τελειώσω αυτή την υπόθεση.»

Ο Δον Κιχώτης έμεινε έκπληκτος και κατάπληκτος, τόσο από την αλαζονεία του Ιππότη της Λευκής Σελήνης όσο και από τον λόγο που τον έκανε να εκτοξεύσει αυτή την πρόκληση, και με ήρεμη αξιοπρέπεια του απάντησε: «Ιππότη της Λευκής Σελήνης, για τα κατορθώματά σου δεν έχω ακούσει ποτέ τίποτα ως τώρα· όμως τολμώ να ορκιστώ πως δεν έχεις δει ποτέ την ξακουστή Δουλτσινέα. Αν την είχες δει, ξέρω πως θα πρόσεχες να μην μπλεχτείς σε τέτοια υπόθεση, γιατί και μόνο η θέα της θα είχε διώξει από το μυαλό σου κάθε αμφιβολία ότι υπήρξε ή μπορεί να υπάρξει ομορφιά που να συγκρίνεται με τη δική της. Γι' αυτό, χωρίς να λέω πως λες ψέματα, αλλά μόνο πως δεν έχεις δίκιο σε όσα υποστηρίζεις, δέχομαι την πρόκλησή σου με τους όρους που πρότεινες, και μάλιστα αμέσως, ώστε να μη χαθεί η μέρα που όρισες. Από τους όρους σου εξαιρώ μόνο εκείνον που λέει πως η δόξα των κατορθωμάτων σου θα περάσει σε μένα, γιατί δεν ξέρω τι λογής είναι ούτε πόση αξία έχουν· μου αρκούν τα δικά μου, όποια κι αν είναι. Διάλεξε, λοιπόν, όποια πλευρά του πεδίου θέλεις, κι εγώ θα κάνω το ίδιο· και σε όποιον τη χαρίσει ο Θεός, ας προσθέσει ο Άγιος Πέτρος και την ευλογία του.»

Ο Ιππότης της Λευκής Σελήνης είχε γίνει αντιληπτός από την πόλη, και ο αντιβασιλέας πληροφορήθηκε πως μιλούσε με τον Δον Κιχώτη. Νομίζοντας πως επρόκειτο για κάποια καινούργια περιπέτεια που είχε σκαρώσει ο Δον Αντόνιο Μορένο ή κανένας άλλος κύριος της πόλης, έσπευσε αμέσως στην ακτή μαζί με τον Δον Αντόνιο και αρκετούς ακόμη ευγενείς, τη στιγμή ακριβώς που ο Δον Κιχώτης γύριζε τον Ροσινάντε για να πάρει την απαραίτητη απόσταση. Μόλις ο αντιβασιλέας είδε πως οι δυο τους ετοιμάζονταν ολοφάνερα να ορμήσουν ο

ένας στον άλλον, μπήκε ανάμεσά τους και τους ρώτησε τι ήταν αυτό που τους οδηγούσε να μπλεχτούν έτσι ξαφνικά σε μονομαχία. Ο Ιππότης της Λευκής Σελήνης απάντησε πως το ζήτημα ήταν ποιας η ομορφιά είχε τα πρωτεία, και του εξήγησε σύντομα τι είχε πει στον Δον Κιχώτη και με ποιους όρους είχε συμφωνηθεί η πρόκληση και από τις δύο πλευρές. Ο αντιβασιλέας πλησίασε τον Δον Αντόνιο και τον ρώτησε χαμηλόφωνα αν ήξερε ποιος ήταν ο Ιππότης της Λευκής Σελήνης ή αν επρόκειτο για κάποιο αστείο που έπαιζαν στον Δον Κιχώτη. Ο Δον Αντόνιο απάντησε πως ούτε ήξερε ποιος ήταν ούτε αν η πρόκληση γινόταν στα σοβαρά ή για αστείο. Αυτή η απάντηση άφησε τον αντιβασιλέα σε μεγάλη αμηχανία, γιατί δεν ήξερε αν έπρεπε να επιτρέψει να συνεχιστεί η αναμέτρηση ή όχι· όμως, αφού δεν μπορούσε να πείσει τον εαυτό του πως ήταν κάτι άλλο πέρα από αστείο, υποχώρησε λέγοντας: «Αν δεν υπάρχει άλλος δρόμος, γενναίοι ιππότες, παρά να ομολογήσει κανείς ή να πεθάνει, και ο Δον Κιχώτης είναι ανένδοτος και η αφεντιά σας της Λευκής Σελήνης ακόμη περισσότερο, τότε ας γίνει το θέλημα του Θεού, και ορμήστε.»

Ο Ιππότης της Λευκής Σελήνης ευχαρίστησε τον αντιβασιλέα με ευγενικά και διαλεγμένα λόγια για την άδεια που τους έδωσε, και το ίδιο έκανε και ο Δον Κιχώτης. Έπειτα εκείνος, παραδίδοντας με όλη του την καρδιά τον εαυτό του στον ουρανό και στη Δουλτσινέα του, όπως συνήθιζε την παραμονή κάθε μάχης που τον περίμενε, προχώρησε λίγο ακόμη για να πάρει απόσταση, βλέποντας πως το ίδιο έκανε και ο αντίπαλός του. Ύστερα, χωρίς ήχο από σάλπιγγα ή άλλο πολεμικό όργανο να τους δώσει το σύνθημα της έφοδου, και οι δυο τους γύρισαν τα άλογά τους την ίδια ακριβώς στιγμή. Ο Ιππότης της

Λευκής Σελήνης όμως, επειδή ήταν ταχύτερος, έφτασε τον Δον Κιχώτη αφού είχε διανύσει τα δύο τρίτα της διαδρομής, και τον χτύπησε με τέτοια ορμή ώστε, χωρίς καν να τον αγγίξει με τη λόγχη του —την κρατούσε ψηλά, απ' ό,τι φαινόταν επίτηδες— εκσφενδόνισε τον Δον Κιχώτη και τον Ροσινάντε στο έδαφος, σε μια πτώση επικίνδυνη. Αμέσως όρμησε από πάνω του και, ακουμπώντας τη λόγχη πάνω στην προσωπίδα του, του είπε: «Νικήθηκες, κύριε ιππότη — ή μάλλον είσαι νεκρός, αν δεν δεχτείς τους όρους της πρόκλησής μας.»

Ο Δον Κιχώτης, χτυπημένος και ζαλισμένος, χωρίς να σηκώσει το προσωπίδιό του, είπε με αδύναμη, σβησμένη φωνή, σαν να μιλούσε μέσα από τάφο: «Η Δουλτσινέα του Τομπόσο είναι η ομορφότερη γυναίκα στον κόσμο, κι εγώ ο πιο δυστυχισμένος ιππότης στη γη· δεν ταιριάζει αυτή η αλήθεια να πληγεί εξαιτίας της αδυναμίας μου· κάρφωσε το δόρυ σου, κύριε ιππότη, και πάρε μου τη ζωή, αφού μου πήρες την τιμή.»

«Αυτό δεν θα το κάνω, στ' αλήθεια», είπε ο Ιππότης της Λευκής Σελήνης. «Η φήμη της ομορφιάς της κυρίας Δουλτσινέας θα μείνει άθικτη όπως πάντα· το μόνο που ζητώ είναι ο μεγάλος Δον Κιχώτης να αποσυρθεί στο σπίτι του για έναν χρόνο, ή για όσο διάστημα εγώ θα του ορίσω, όπως συμφωνήσαμε πριν μπούμε σε αυτή τη μάχη.»

Ο αντιβασιλέας, ο Δον Αντόνιο και αρκετοί άλλοι που ήταν παρόντες τα άκουσαν όλα αυτά, και άκουσαν επίσης τον Δον Κιχώτη να απαντά πως, όσο δεν του ζητούσαν τίποτε που να στρέφεται ενάντια στη Δουλτσινέα, θα τηρούσε όλα τα υπόλοιπα σαν αληθινός και πιστός ιππότης. Αφού έδωσε τον λόγο του, ο Ιππότης της Λευκής Σελήνης γύρισε το άλογό του,

χαιρέτησε τον αντιβασιλέα με μια κίνηση του κεφαλιού και έφυγε προς την πόλη με μισό καλπασμό. Ο αντιβασιλέας είπε στον Δον Αντόνιο να τρέξει πίσω του και, με τον έναν ή τον άλλον τρόπο, να μάθει ποιος ήταν. Σήκωσαν τον Δον Κιχώτη και του αποκάλυψαν το πρόσωπο, και τον βρήκαν χλωμό και λουσμένο στον ιδρώτα.

p64b.jpg (344K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Ροσινάντε, από το σκληρό χτύπημα που είχε δεχτεί, κειτόταν ανήμπορος να κουνηθεί προς το παρόν. Ο Σάντσο, εντελώς αποκαρδιωμένος και δυστυχισμένος, δεν ήξερε τι να πει ή τι να κάνει. Του φαινόταν πως όλα ήταν όνειρο, πως όλη αυτή η ιστορία ήταν κάποιο μάγεμα. Ορίστε ο αφέντης του νικημένος και δεσμευμένος να μην ξαναπιάσει όπλα για έναν χρόνο. Έβλεπε το φως της δόξας των κατορθωμάτων του να σκοτεινιάζει· τις ελπίδες που είχε από τις υποσχέσεις που του είχαν δοθεί πρόσφατα να χάνονται σαν καπνός στον άνεμο· τον Ροσινάντε, φοβόταν, σακατεμένο για όλη του τη ζωή, και τα κόκαλα του αφέντη του ξεχαρβαλωμένα· γιατί, αν του έφευγε έστω και λίγο η τρέλα, αυτό και μόνο θα ήταν μεγάλη τύχη. Στο τέλος τον μετέφεραν στην πόλη σε μια φορητή καρέκλα που έστειλε ο αντιβασιλέας, και εκεί επέστρεψε και ο ίδιος ο αντιβασιλέας, ανυπόμονος να μάθει ποιος ήταν αυτός ο Ιππότης της Λευκής Σελήνης που είχε αφήσει τον Δον Κιχώτη σε τόσο θλιβερή κατάσταση.

p64e.jpg (44K)

Πλήρες μέγεθος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LXV. ΟΠΟΥ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΤΑΙ ΠΟΙΟΣ ΗΤΑΝ Ο ΙΠΠΟΤΗΣ ΤΗΣ ΛΕΥΚΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ· ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΟΝ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

p65a.jpg (149K)

Πλήρες μέγεθος

Ο Δον Αντόνιο Μορένο ακολούθησε τον Ιππότη της Λευκής Σελήνης, και μαζί του τον πήραν από πίσω κι ένα σωρό αγόρια —ή μάλλον τον καταδίωξαν— ώσπου τον είδαν να τακτοποιείται για καλά σ' ένα χάνι στο κέντρο της πόλης. Ο Δον Αντόνιο, ανυπόμονος να τον γνωρίσει, μπήκε κι αυτός μέσα. Ένας υπηρέτης βγήκε να τον προϋπαντήσει και να του βγάλει την πανοπλία, κι εκείνος κλείστηκε σ' ένα δωμάτιο στο ισόγειο, με τον Δον Αντόνιο να μένει συνεχώς δίπλα του, γιατί δεν θα ησύχαζε αν δεν μάθαινε ποιος ήταν. Τότε ο Ιππότης της Λευκής Σελήνης, βλέποντας πως ο ευγενής δεν είχε σκοπό να τον αφήσει, είπε: «Ξέρω πολύ καλά, señor, γιατί ήρθατε· θέλετε να μάθετε ποιος είμαι. Και αφού δεν υπάρχει λόγος να σας το κρύψω, όσο ο υπηρέτης μου εδώ μου βγάζει την πανοπλία, θα σας πω πώς έχουν πραγματικά τα πράγματα, χωρίς να παραλείψω τίποτα. Πρέπει λοιπόν να ξέρετε, señor, ότι με λένε τον πτυχιούχο Samson Carrasco. Είμαι από το ίδιο χωριό με τον Don Quixote de La Mancha, και η τρέλα και η παραφροσύνη του μας γεμίζουν όλους εμάς που τον γνωρίζουμε με λύπηση· κι εγώ είμαι από εκείνους που τον έχουν συμπονέσει περισσότερο. Πεισμένος πως η μόνη του ελπίδα να συνέλθει ήταν να μείνει ήσυχος, στο σπίτι του και

στον τόπο του, σκέφτηκα ένα τέχνασμα για να τον κρατήσω εκεί. Έτσι, πριν από τρεις μήνες, βγήκα να τον συναντήσω μεταμφιεσμένος σε περιπλανώμενο ιππότη, με το ψεύτικο όνομα Ιππότης των Καθρεφτών, με σκοπό να τον προκαλέσω σε μάχη και να τον νικήσω χωρίς να τον τραυματίσω, βάζοντας ως όρο ότι ο ηττημένος θα υπάκουε στον νικητή. Αυτό που σκόπευα να του ζητήσω —γιατί τον θεωρούσα ήδη νικημένο— ήταν να επιστρέψει στο χωριό του και να μην το εγκαταλείψει για έναν ολόκληρο χρόνο, διάστημα μέσα στο οποίο ίσως θεραπευόταν. Όμως η μοίρα τα έφερε αλλιώς: εκείνος με νίκησε και με έριξε από τ' άλογο, κι έτσι το σχέδιό μου κατέρρευσε. Εκείνος συνέχισε τον δρόμο του, κι εγώ γύρισα πίσω νικημένος, γεμάτος ντροπή και καταπλακωμένος από τους πόνους της πτώσης μου, που ήταν μάλιστα πολύ επικίνδυνη. Αλλά ούτε αυτό έσβησε την επιθυμία μου να τον ξαναβρώ και να τον νικήσω, όπως είδατε σήμερα. Και επειδή είναι τόσο σχολαστικός στην τήρηση των νόμων της ιπποσύνης, δεν έχω αμφιβολία πως, για να κρατήσει τον λόγο του, θα υπακούσει στην εντολή που του επέβαλα. Αυτή είναι, señor, η αλήθεια της υπόθεσης, και δεν έχω τίποτε άλλο να σας πω. Σας παρακαλώ μόνο να μη με προδώσετε και να μην πείτε στον Don Quixote ποιος είμαι, ώστε οι τίμιες προσπάθειές μου να πετύχουν και ένας άνθρωπος με εξαιρετικό μυαλό —αν μόνο απαλλαγεί από τις ανοησίες της ιπποσύνης— να το ξαναβρεί.»

«Αχ, κύριε», είπε ο Δον Αντόνιο, «είθε ο Θεός να σας συγχωρέσει για το κακό που κάνατε σε όλο τον κόσμο, προσπαθώντας να συνεφέρετε τον πιο διασκεδαστικό τρελό που υπάρχει. Δεν βλέπετε, κύριε, πως ό,τι κερδίσουμε από τα

λογικά του Δον Κιχώτη δεν μπορεί ποτέ να ισοφαρίσει τη χαρά που μας δίνουν οι παραξενιές του; Εγώ πάντως πιστεύω πως όλοι οι κόποι του κυρίου βακαλάουρου θα πάνε χαμένοι και δεν θα καταφέρουν να ξαναφέρουν στα συγκαλά του έναν άνθρωπο τόσο αθεράπευτα σαλεμένο. Κι αν δεν ήταν ασπλαχνιά, θα έλεγα: μακάρι να μην γίνει ποτέ καλά ο Δον Κιχώτης· γιατί αν συνέλθει, δεν χάνουμε μόνο τα δικά του καμώματα, αλλά και του ιπποκόμου του, του Σάντσο Πάνθα — και το καθένα τους αρκεί για να κάνει ακόμα και τη μελαγχολία να γελάσει. Ωστόσο, θα σωπάσω και δεν θα του πω τίποτα· και θα δούμε αν έχω δίκιο που υποψιάζομαι πως οι προσπάθειες του κυρίου Καράσκο θα αποδειχθούν μάταιες.»

Ο βακαλάουρος απάντησε πως, όπως κι αν είχαν τα πράγματα, η υπόθεση φαινόταν να ξεκινά καλά και ότι ήλπιζε σε ευτυχή κατάληξη. Έπειτα έθεσε τις υπηρεσίες του στη διάθεση του Δον Αντόνιο, τον αποχαιρέτησε και, αφού φόρτωσε αμέσως την πανοπλία του σ' ένα μουλάρι, έφυγε από την πόλη την ίδια κιόλας μέρα, καβάλα στο άλογο με το οποίο είχε μπει στη μάχη. Γύρισε στον τόπο του χωρίς να του συμβεί καμιά περιπέτεια άξια να καταγραφεί σ' αυτή την αληθινή ιστορία.

Ο Δον Αντόνιο ανέφερε στον αντιβασιλέα όσα του είχε πει ο Καράσκο, και εκείνος δεν χάρηκε καθόλου όταν το άκουσε, γιατί αν ο Δον Κιχώτης αποσυρόταν, θα τελείωνε και η διασκέδαση όλων όσοι ήξεραν κάτι για τις τρελές του πράξεις.

Έξι ολόκληρες μέρες ο Δον Κιχώτης έμεινε στο κρεβάτι, πεσμένος ψυχολογικά, μελαγχολικός, κακόκεφος και ανήσυχος, βασανίζοντας το μυαλό του με τη δυστυχισμένη

ήττα του. Ο Σάντσο προσπαθούσε να τον παρηγορήσει και, ανάμεσα στ' άλλα, του είπε: «Σηκώστε το κεφάλι, κύριε, και πάρτε κουράγιο, αν μπορείτε, και να ευχαριστείτε τον ουρανό που, αν και σωριαστήκατε κάτω, δεν βγήκατε με σπασμένο πλευρό. Κι αφού ξέρετε πως "όπου δίνουν, παίρνουν κιόλας" και πως "δεν υπάρχουν πάντα φτερά εκεί που υπάρχουν πασαλάκια", άστε τον γιατρό στην άκρη, γιατί δεν τον χρειαζόμαστε για να γιατρέψει αυτό το κακό. Ας γυρίσουμε σπίτι και ας σταματήσουμε να τριγυρνάμε κυνηγώντας περιπέτειες σε ξένους τόπους και μέρη· αν το δει κανείς σωστά, εγώ είμαι ο πιο χαμένος, παρόλο που εσείς είστε εκείνος που έπαθε τα χειρότερα. Με τη διοίκηση του νησιού έχασα κάθε όρεξη να ξαναγίνω κυβερνήτης, αλλά δεν έχασα την επιθυμία να γίνω κόμης· κι αυτό δεν πρόκειται να γίνει ποτέ, αν η αφεντιά σας πάψει να θέλει να γίνει βασιλιάς και εγκαταλείψει το επάγγελμα της ιπποσύνης. Έτσι λοιπόν οι ελπίδες μου πάνε να γίνουν καπνός.»

«Ησύχασε, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης. «Βλέπεις πως αυτή η παύση και η απομόνωσή μου δεν θα κρατήσουν πάνω από έναν χρόνο. Σύντομα θα επιστρέψω στο ένδοξο λειτούργημά μου, και δεν θα μου λείψει ούτε βασίλειο να κατακτήσω ούτε κομητεία να σου χαρίσω.»

«Μακάρι να το ακούσει ο Θεός και να κουφαθεί η αμαρτία», είπε ο Σάντσο. «Πάντα άκουγα να λένε πως η καλή ελπίδα αξίζει περισσότερο από μια κακή κατοχή.»

Ενώ μιλούσαν, μπήκε ο Δον Αντόνιο καταφανώς ενθουσιασμένος και φώναξε: «Δώστε μου την αμοιβή για τα καλά μου νέα, κύριε Δον Κιχώτη! Ο Δον Γκρεγκόριο και ο

αποστάτης που πήγε να τον φέρει βγήκαν στη στεριά—στη στεριά, λέω; Αυτή τη στιγμή βρίσκονται στο σπίτι του αντιβασιλέα και όπου να 'ναι θα είναι εδώ.»

Ο Δον Κιχώτης πήρε λίγο θάρρος και είπε: «Την αλήθεια να πω, είμαι σχεδόν έτοιμος να πω πως θα χαιρόμουν αν είχαν γίνει ακριβώς το αντίθετο, γιατί τότε θα ήμουν υποχρεωμένος να περάσω στη Βαρβαρία, όπου με τη δύναμη του χεριού μου θα ελευθέρωνα όχι μόνο τον Δον Γκρεγκόριο, αλλά και όλους τους χριστιανούς αιχμαλώτους που υπάρχουν εκεί. Μα τι λέω, ο δυστυχισμένος; Δεν είμαι εγώ αυτός που νικήθηκε; Δεν είμαι εγώ αυτός που καταβλήθηκε; Δεν είμαι εγώ εκείνος που δεν επιτρέπεται να πιάσει όπλα για έναν χρόνο; Τότε γιατί κάνω τέτοιες διακηρύξεις; Γιατί καυχιέμαι, όταν μου ταιριάζει περισσότερο να κρατώ τη ρόκα παρά το σπαθί;»

«Φτάνει πια μ' αυτά, σενιόρ», είπε ο Σάντσο. «Άσε την κότα να ζήσει, έστω κι αν έχει το νόσημά της· σήμερα για σένα, αύριο για μένα. Σε τέτοιες συμπλοκές και χτυπήματα δεν πρέπει να τα παίρνει κανείς κατάκαρδα· όποιος πέφτει σήμερα, μπορεί να σηκωθεί αύριο — εκτός βέβαια αν προτιμήσει να μείνει στο κρεβάτι, δηλαδή αν παραδοθεί στην αδυναμία και δεν βρει καινούριο κουράγιο για καινούριες μάχες. Σηκωθείτε τώρα, αφέντη μου, να υποδεχτείτε τον Δον Γρεγόριο· το σπίτι είναι στο πόδι, κι απ' ό,τι φαίνεται θα έχει ήδη φτάσει». Και πράγματι έτσι ήταν. Μόλις ο Δον Γρεγόριο και ο αποστάτης έδωσαν στον αντιβασιλέα λογαριασμό για το ταξίδι της αναχώρησης και της επιστροφής, ο Δον Γρεγόριο, ανυπόμονος να δει την Άνα Φέλιξ, πήγε μαζί με τον αποστάτη στο σπίτι του Δον Αντόνιο. Όταν τον πήραν από το Αλγέρι, φορούσε γυναικεία

ρούχα· πάνω στο πλοίο όμως τα άλλαξε με τα ρούχα ενός αιχμαλώτου που είχε δραπετεύσει μαζί του. Ό,τι κι αν φορούσε, έμοιαζε πλασμένος για να τον αγαπούν, να τον υπηρετούν και να τον τιμούν, γιατί ήταν εξαιρετικά όμορφος και, απ' ό,τι έδειχνε η όψη του, γύρω στα δεκαεπτά ή δεκαοχτώ. Ο Ρικότε και η κόρη του βγήκαν να τον προϋπαντήσουν, ο πατέρας με δάκρυα, η κόρη με συστολή. Δεν αγκαλιάστηκαν, γιατί όπου υπάρχει βαθιά αγάπη, δεν περισσεύει ποτέ η τόλμη. Βλέποντάς τους πλάι πλάι, όλοι οι παρόντες θαύμασαν την ομορφιά του Δον Γρεγόριο και την καλλονή της Άνα Φέλιξ. Εκείνη τη στιγμή μιλούσε η σιωπή για τους ερωτευμένους, και τα μάτια τους ήταν οι γλώσσες που φανέρωναν τα αγνά και ευτυχισμένα αισθήματά τους. Ο αποστάτης εξήγησε τα μέτρα και τα μέσα που είχε χρησιμοποιήσει για να σώσει τον Δον Γρεγόριο, και ο Δον Γρεγόριο, χωρίς να μακρηγορήσει, αλλά με λίγα λόγια που έδειχναν πως η εξυπνάδα του ξεπερνούσε την ηλικία του, περιέγραψε τον κίνδυνο και τη δύσκολη θέση στην οποία είχε βρεθεί ανάμεσα στις γυναίκες με τις οποίες είχε μείνει. Τελικά, ο Ρικότε αντάμειψε γενναιόδωρα τόσο τον αποστάτη όσο και τους κωπηλάτες· και ο αποστάτης πέτυχε να ξαναγίνει δεκτός στους κόλπους της Εκκλησίας και να συμφιλιωθεί μαζί της, και από σάπιο μέλος έγινε, με τη μετάνοια και την εξομολόγηση, καθαρό και υγιές.

Δύο μέρες αργότερα ο αντιβασιλέας συζήτησε με τον Δον Αντόνιο τι έπρεπε να κάνουν, ώστε η Άνα Φέλιξ και ο πατέρας της να μπορέσουν να μείνουν στην Ισπανία. Και στους δυο τους φαινόταν πως δεν υπήρχε κανένας λόγος να διωχτεί μια κόρη τόσο καλή χριστιανή και ένας πατέρας που, απ' ό,τι

έδειχνε, είχε τόσο καλή διάθεση. Ο Δον Αντόνιο προσφέρθηκε να κανονίσει την υπόθεση στην πρωτεύουσα, όπου έτσι κι αλλιώς έπρεπε να πάει για άλλες δουλειές, αφήνοντας να εννοηθεί πως εκεί πολλά δύσκολα ζητήματα λύνονταν με χάρες και δωροδοκίες.

«Όχι», είπε ο Ρικότε, που ήταν παρών στη συζήτηση, «δεν γίνεται να στηριχτούμε ούτε σε χάρες ούτε σε δωροδοκίες, γιατί με τον μεγάλο Δον Μπερναρδίνο δε Βελάσκο, Κόμη του Σαλαθάρ, στον οποίο η Αυτού Μεγαλειότητα έχει αναθέσει τον εκτοπισμό μας, δεν πιάνουν ούτε παρακάλια ούτε υποσχέσεις, ούτε δωροδοκίες ούτε εκκλήσεις στο έλεος. Γιατί, παρόλο που είναι αλήθεια πως συνδυάζει τη δικαιοσύνη με την επιείκεια, βλέποντας πως ολόκληρο το σώμα του έθνους μας είναι μολυσμένο και διεφθαρμένο, προτιμά να βάλει το καυτήρι που καίει παρά το βάλσαμο που απαλύνει. Έτσι, με φρόνηση, οξυδέρκεια, επιμέλεια και τον φόβο που εμπνέει, σήκωσε στους ισχυρούς του ώμους το βάρος αυτής της μεγάλης πολιτικής απόφασης και την έφερε σε πέρας, ενώ όλα τα σχέδια και τα τεχνάσματά μας, οι πιέσεις και οι πονηριές μας, στάθηκαν ανήμπορα να ξεγελάσουν τα μάτια του Άργου, που αγρυπνούν αδιάκοπα μήπως κάποιος από εμάς μείνει κρυμμένος πίσω και, σαν κρυφή ρίζα, βλαστήσει με τον καιρό και δώσει δηλητηριώδεις καρπούς στην Ισπανία, που τώρα έχει καθαρθεί και έχει λυτρωθεί από τον φόβο που της προκαλούσε το πλήθος μας. Ηρωική απόφαση του μεγάλου Φιλίππου του Τρίτου, και ασύγκριτη σοφία που την εμπιστεύτηκε στον ίδιο τον Δον Μπερναρδίνο δε Βελάσκο!»

«Όπως και να ’χει», είπε ο Δον Αντόνιο, «όταν φτάσω εκεί θα κάνω ό,τι περνά από το χέρι μου, κι ας γίνει ύστερα ό,τι θελήσει ο ουρανός. Ο Δον Γκρεγόριο θα έρθει μαζί μου, για να ανακουφίσει την αγωνία που θα περνούν οι γονείς του εξαιτίας της απουσίας του. Η Άνα Φέλιξ θα μείνει στο σπίτι μου με τη γυναίκα μου ή σε κάποιο μοναστήρι. Και ξέρω πως ο αντιβασιλέας θα χαρεί να μείνει ο άξιος Ρικότε κοντά του, ώσπου να δούμε τι όρους θα μπορέσω να πετύχω.»

Ο αντιβασιλέας συμφώνησε με όλα όσα προτάθηκαν. Όμως ο Δον Γκρεγόριο, μόλις έμαθε τι είχε αποφασιστεί, δήλωσε πως δεν μπορούσε και δεν ήθελε με κανέναν τρόπο να αφήσει την Άνα Φέλιξ. Παρ’ όλα αυτά, επειδή σκόπευε να πάει να δει τους γονείς του και να βρει έναν τρόπο να επιστρέψει για χάρη της, δέχτηκε τελικά την προτεινόμενη λύση. Η Άνα Φέλιξ έμεινε με τη γυναίκα του Δον Αντόνιο και ο Ρικότε στο σπίτι του αντιβασιλέα.

Ήρθε η μέρα που θα έφευγε ο Δον Αντόνιο, και δύο μέρες αργότερα εκείνη του Δον Κιχώτη και του Σάντσο, γιατί η πτώση του Δον Κιχώτη δεν του επέτρεπε να ξεκινήσει νωρίτερα. Στον αποχαιρετισμό του Δον Γρηγόριου και της Άνα Φέλιξ έπεσαν δάκρυα και αναστεναγμοί, λιποθυμίες και λυγμοί. Ο Ρικότε πρόσφερε στον Δον Γρηγόριο χίλια στέμματα, αν ήθελε να τα πάρει, όμως εκείνος δεν δέχτηκε παρά μόνο πέντε, που του δάνεισε ο Δον Αντόνιο και υποσχέθηκε να τα επιστρέψει στην πρωτεύουσα. Έτσι έφυγαν εκείνοι οι δυο, και ύστερα, όπως έχει ήδη ειπωθεί, ο Δον Κιχώτης και ο Σάντσο: ο Δον Κιχώτης χωρίς την πανοπλία του και ντυμένος για ταξίδι, και ο Σάντσο πεζός, ενώ ο Γκρίζος κουβαλούσε την πανοπλία.

p65e.jpg (43K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LXVI. ΠΟΙΟΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΣΑΝΤΣΟ ΠΑΝΣΑ, Η ΚΑΙ ΤΟ ΑΞΙΟΜΝΗΜΟΝΕΥΤΟ ΠΟΥ ΕΓΡΑΨΕ Ο ΣΑΡΑΚΗΝΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ

p66a.jpg (125K)

Πλήρες μέγεθος

Καθώς έφευγε από τη Βαρκελώνη, ο Δον Κιχώτης γύρισε το βλέμμα του στο σημείο όπου είχε πέσει. «Εδώ ήταν η Τροία», είπε· «εδώ η κακή μου μοίρα, κι όχι η δειλία μου, με στέρησε από όλη τη δόξα που είχα κερδίσει· εδώ η Τύχη με έκανε θύμα των καπρίτσιων της· εδώ θαμπώθηκε η λάμψη των κατορθωμάτων μου· εδώ, με μια λέξη, έπεσε η ευτυχία μου, για να μην ξανασηκωθεί ποτέ.»

p66b.jpg (251K)

Πλήρες μέγεθος

«Κύριε», είπε ο Σάντσο όταν τον άκουσε, «οι γενναίες καρδιές πρέπει να δείχνουν υπομονή στις συμφορές όσο και χαρά στις καλές μέρες· το κρίνω κι από μένα τον ίδιο, γιατί, αν όταν ήμουν κυβερνήτης χαιρόμουν, τώρα που είμαι πάλι ιπποκόμος και περπατώ με τα πόδια δεν λυπάμαι· και έχω ακούσει να λένε πως αυτή που συνήθως αποκαλούν Τύχη είναι μια μεθυσμένη, αλλόκοτη παλιοθήλυκη, και μάλιστα τυφλή, κι έτσι ούτε βλέπει τι κάνει ούτε ξέρει ποιον γκρεμίζει και ποιον ανεβάζει.»

«Είσαι μεγάλος φιλόσοφος, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης. «Μιλάς πολύ λογικά· δεν ξέρω ποιος σου τα έμαθε αυτά. Όμως μπορώ να σου πω πως στον κόσμο δεν υπάρχει κάτι που να λέγεται Τύχη, ούτε όσα συμβαίνουν, καλά ή κακά, γίνονται στην τύχη, αλλά σύμφωνα με την ιδιαίτερη πρόνοια του ουρανού. Από εκεί βγαίνει και η γνωστή φράση πως "ο καθένας μας φτιάχνει τη δική του τύχη". Εγώ τη δική μου την έφτιαξα, αλλά όχι με την πρέπουσα φρόνηση, κι έτσι η υπερβολική μου αυτοπεποίθηση μού κόστισε ακριβά. Γιατί έπρεπε να είχα σκεφτεί πως η αδύναμη δύναμη του Ροσινάντε δεν μπορούσε να τα βάλει με τον τεράστιο όγκο του αλόγου του Ιππότη της Λευκής Σελήνης. Με λίγα λόγια, το τόλμησα, έκανα ό,τι μπορούσα, νικήθηκα· όμως, παρόλο που έχασα την τιμή μου, δεν έχασα —ούτε μπορώ να χάσω— την αρετή να κρατώ τον λόγο μου. Όταν ήμουν περιπλανώμενος ιππότης, τολμηρός και ανδρείος, στήριζα τα κατορθώματά μου με το χέρι και με τις πράξεις μου· και τώρα που είμαι ταπεινός ιπποκόμος, θα στηρίξω τα λόγια μου κρατώντας την υπόσχεση που έδωσα. Εμπρός λοιπόν, φίλε μου Σάντσο· ας πάμε να περάσουμε τον χρόνο της δοκιμασίας μας στη δική μας πατρίδα, και μέσα σ' εκείνη την απομόνωση θα ξαναβρούμε δυνάμεις για να επιστρέψουμε στο πολεμικό κάλεσμα που εγώ ποτέ δεν ξέχασα.»

«Κύριε», απάντησε ο Σάντσο, «το να ταξιδεύει κανείς με τα πόδια δεν είναι και τόσο ευχάριστο, ώστε να μου γεννά διάθεση ή πειρασμό για μεγάλες πορείες. Ας κρεμάσουμε αυτή την πανοπλία σε κανένα δέντρο, σαν να ήταν κάποιου κρεμασμένου· κι έπειτα, με μένα καβάλα στον Γκρίζο και με τα πόδια μου μακριά από το χώμα, θα κανονίσουμε τις διαδρομές

όπως θελήσει η αφεντιά σας να τις μετρήσει. Αλλά να νομίζει κανείς πως εγώ θα ταξιδεύω πεζός και μάλιστα σε μεγάλες αποστάσεις, είναι σαν να λέει ανοησίες.»

«Καλά τα λες, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης. «Ας κρεμαστεί η πανοπλία μου σαν τρόπαιο, και από κάτω της ή γύρω της θα χαράξουμε στα δέντρα ό,τι ήταν γραμμένο στο τρόπαιο της πανοπλίας του Ρολάνδου—»

Αυτά ας μην τα αγγίξει κανείς, αν δεν τολμά να δοκιμάσει τη δύναμή του με τον Ρολάνδο.

«Αυτό ακριβώς», είπε ο Σάντσο· «κι αν δεν ήταν που θα μας έλειπε ο Ροσινάντε στον δρόμο, καλά θα ήταν να τον αφήναμε κρεμασμένο κι αυτόν.»

«Κι όμως, θα προτιμούσα να μην κρεμαστεί ούτε αυτός ούτε η πανοπλία», είπε ο Δον Κιχώτης, «για να μη λένε: "για την καλή υπηρεσία, κακή ανταμοιβή".»

«Έχετε δίκιο, αφέντη μου», είπε ο Σάντσο· «γιατί, όπως λένε οι γνωστικοί άνθρωποι, "το φταίξιμο του γαϊδάρου δεν πρέπει να το φορτώνεις στο σαμάρι". Κι αφού σ' αυτή την υπόθεση το λάθος είναι δικό σας, τιμωρήστε τον εαυτό σας και μην ξεσπάτε τον θυμό σας πάνω στην ήδη χτυπημένη και ματωμένη πανοπλία, ούτε στην πραότητα του Ροσινάντε, ούτε στα τρυφερά μου πόδια, αναγκάζοντάς τα να περπατούν περισσότερο απ' όσο είναι λογικό.»

p66c.jpg (389K)

Πλήρες μέγεθος

Με τέτοιες κουβέντες κύλησε όλη εκείνη η μέρα, και άλλες τέσσερις μετά, χωρίς να συμβεί τίποτα που να διακόψει το ταξίδι τους. Την πέμπτη μέρα όμως, μπαίνοντας σ' ένα χωριό, βρήκαν πολύ κόσμο μαζεμένο στην πόρτα ενός χανιού να διασκεδάζει, επειδή ήταν γιορτή. Μόλις πλησίασε ο Δον Κιχώτης, ένας χωρικός φώναξε: «Ένας απ' αυτούς τους δυο κυρίους που έρχονται κατά δω και δεν ξέρουν τους ανθρώπους που αφορά η υπόθεση, θα μας πει τι πρέπει να κάνουμε με το στοίχημά μας.»

«Με μεγάλη μου προθυμία», είπε ο Δον Κιχώτης, «και σύμφωνα με το δίκιο της υπόθεσης, αν καταφέρω να την καταλάβω.»

«Λοιπόν, να η υπόθεση, αξιότιμε κύριε», είπε ο χωρικός. «Ένας άνθρωπος απ' αυτό το χωριό, τόσο χοντρός που ζυγίζει είκοσι πέτρες, προκάλεσε σε αγώνα δρόμου έναν γείτονά του που δεν ζυγίζει πάνω από εννιά. Συμφώνησαν να τρέξουν απόσταση εκατό βημάτων με ίσα βάρη· κι όταν ρώτησαν εκείνον που έκανε την πρόκληση πώς θα εξισώνονταν τα βάρη, είπε πως ο άλλος, αφού ζυγίζει εννιά πέτρες, έπρεπε να βάλει έντεκα πέτρες σίδερο στην πλάτη του, κι έτσι οι είκοσι πέτρες του αδύνατου θα γίνονταν ίσες με τις είκοσι του χοντρού.»

«Καθόλου», πετάχτηκε αμέσως ο Σάντσο, πριν προλάβει να απαντήσει ο Δον Κιχώτης. «Αυτή η δουλειά είναι για μένα, που μόλις πριν από λίγες μέρες έπαψα να είμαι κυβερνήτης και δικαστής, όπως ξέρει όλος ο κόσμος, να λύνω τέτοια αμφίβολα ζητήματα και να γνωμοδοτώ σε κάθε λογής διαφορές.»

«Απάντησε, στ' όνομα του Θεού, φίλε μου Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί εγώ δεν είμαι σε θέση ούτε ψίχουλα να δώσω σε γάτα· τόσο μπερδεμένος και ταραγμένος είναι ο νους μου.»

Με αυτή την άδεια, ο Σάντσο είπε στους χωρικούς που είχαν μαζευτεί γύρω του και περίμεναν με το στόμα ανοιχτό την απόφασή του: «Αδέρφια, αυτό που ζητά ο χοντρός δεν στέκει λογικά ούτε έχει ίχνος δικαιοσύνης. Γιατί, αν είναι αλήθεια, όπως λένε, πως εκείνος που δέχεται την πρόκληση έχει το δικαίωμα να διαλέξει τα όπλα, τότε ο άλλος δεν έχει κανένα δικαίωμα να διαλέξει τέτοια που να τον εμποδίζουν και να του κόβουν τον δρόμο προς τη νίκη. Η απόφασή μου λοιπόν είναι η εξής: ο χοντρός που προκάλεσε να κλαδέψει, να ξεφλουδίσει, να λεπτύνει, να ψαλιδίσει και να διορθώσει τον εαυτό του, και να βγάλει από πάνω του έντεκα στοούνια κρέας, από όπου θέλει και όπως τον βολεύει καλύτερα· κι έτσι, αφού κατεβεί στα εννιά στοούνια, θα γίνει ίσος και όμοιος με τα εννιά στοούνια του αντιπάλου του, και τότε θα μπορούν να τρέξουν με ίσους όρους.»

«Μα την καλοσύνη του κόσμου», είπε ένας από τους χωρικούς όταν άκουσε την απόφαση του Σάντσο, «ο κύριος μίλησε σαν άγιος και έκρινε σαν κανονικός! Αλλά βάζω στοίχημα πως ο χοντρός δεν θα δώσει ούτε μια ουγγιά από τη σάρκα του, πόσο

μάλλον έντεκα στοούνια.»

«Το καλύτερο είναι να μην τρέξουν καθόλου», είπε ένας άλλος, «για να μη σωριαστεί ο αδύνατος από το βάρος και να μη γδάρει ο χοντρός τη σάρκα του. Ας ξοδευτεί το μισό στοίχημα σε κρασί και ας πάμε αυτούς τους κυρίους στην ταβέρνα που έχει το καλύτερο· κι όταν βρέχει, ας πέφτει πάνω μου η κάπα.»

«Σας ευχαριστώ, κύριοι», είπε ο Δον Κιχώτης· «αλλά δεν μπορώ να σταθώ ούτε στιγμή, γιατί οι θλιβερές σκέψεις και οι δυστυχισμένες περιστάσεις με αναγκάζουν να φαίνομαι αγενής και να ταξιδεύω βιαστικά.» Και κεντρίζοντας τον Ροσινάντε, συνέχισε τον δρόμο του, αφήνοντάς τους όλους να απορούν με όσα είχαν δει και ακούσει, με την παράξενη όψη του ίδιου και με την εξυπνάδα του υπηρέτη του, γιατί έτσι περνούσαν τον Σάντσο. Κι ένας άλλος από αυτούς είπε: «Αν ο υπηρέτης είναι τόσο ξύπνιος, τότε τι να είναι ο αφέντης; Βάζω στοίχημα πως, αν πηγαίνουν στη Σαλαμάνκα για σπουδές, σε χρόνο μηδέν θα γίνουν αλκάλδες του Δικαστηρίου· γιατί είναι σκέτο αστείο — όλο να διαβάζεις και να διαβάζεις, και να έχεις γνωριμίες και τύχη· και πριν καλά καλά το καταλάβεις, βρίσκεσαι με ραβδί στο χέρι ή με μίτρα στο κεφάλι.»

Εκείνο το βράδυ αφέντης και υπηρέτης κοιμήθηκαν λιπόθυμοι στα χωράφια, κάτω από τον ανοιχτό ουρανό. Την άλλη μέρα, καθώς συνέχιζαν τον δρόμο τους, είδαν να έρχεται κατά πάνω τους ένας πεζός άντρας, με αλφόρχες κρεμασμένες στον λαιμό και στο χέρι ένα ακόντιο ή ραβδί με αιχμή, ντυμένος ακριβώς σαν πεζός ταχυδρόμος. Μόλις πλησίασε τον Δον Κιχώτη, επιτάχυνε το βήμα του και, σχεδόν τρέχοντας, έφτασε

κοντά του· έπειτα αγκάλιασε τον δεξιό του μηρό, γιατί πιο ψηλά δεν έφτανε, και είπε με φανερή χαρά: «Ω, κύριε Δον Κιχώτη της Μάντσας, τι ευτυχία θα νιώσει ο άρχοντάς μου ο δούκας όταν μάθει πως η χάρη σας γυρίζει στο κάστρο του, όπου βρίσκεται ακόμη μαζί με την κυρία δούκισσα!»

«Δεν σε γνωρίζω, φίλε», είπε ο Δον Κιχώτης, «ούτε ξέρω ποιος είσαι, αν δεν μου το πεις.»

«Είμαι ο Τοσίλος, ο λακές του κυρίου δούκα, κύριε Δον Κιχώτη», απάντησε ο αγγελιαφόρος· «εκείνος που αρνήθηκε να πολεμήσει με τη χάρη σας για να παντρευτεί την κόρη της Δόνα Ροδρίγκεθ.»

«Θεέ μου!» αναφώνησε ο Δον Κιχώτης. «Είναι δυνατόν να είσαι εσύ εκείνος που οι εχθροί μου, οι μάγοι, μεταμόρφωσαν στον λακέ που λες, για να μου στερήσουν την τιμή εκείνης της μάχης;»

«Ανοησίες, καλέ μου κύριε!» είπε ο αγγελιαφόρος. «Δεν έγινε καμιά μαγεία ούτε καμιά μεταμόρφωση· μπήκα στον αγωνιστικό χώρο λακές Τοσίλος και βγήκα από αυτόν πάλι λακές Τοσίλος. Σκέφτηκα να παντρευτώ χωρίς να πολεμήσω, γιατί η κοπέλα μού είχε γυαλίσει· όμως το σχέδιό μου βγήκε εντελώς αλλιώς, γιατί μόλις η χάρη σας έφυγε από το κάστρο, ο κύριός μου ο δούκας με έβαλε να φάω εκατό ραβδιές, επειδή έκανα το αντίθετο απ' όσα μου είχε διατάξει πριν μπω στη μάχη. Και το τέλος όλης της ιστορίας είναι πως η κοπέλα έγινε καλόγρια, η Δόνα Ροδρίγκεθ γύρισε πίσω στην Καστίλη, κι εγώ τώρα πηγαίνω στη Βαρκελώνη με ένα δέμα επιστολές για τον αντιβασιλέα, που του στέλνει ο αφέντης μου. Αν η χάρη σας

θέλει μια γουλιά, καλή αν και ζεστή, έχω εδώ μια κολοκύθα γεμάτη από το καλύτερο, και λίγα κομμάτια τυρί Τροντσόν, που μπορούν να ξυπνήσουν και να προκαλέσουν τη δίψα σας, αν τυχόν κοιμάται.»

«Δέχομαι την προσφορά», είπε ο Σάντσο· «άσε τις πολλές ευγένειες και βάλε να πιούμε, καλέ Τοσίλος, κι ας σκάνε όλοι οι μάγοι των Ινδιών.»

«Είσαι στ' αλήθεια ο μεγαλύτερος λαίμαργος στον κόσμο, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «και ο πιο κουτός άνθρωπος στη γη, αφού δεν μπορείς να καταλάβεις πως αυτός ο αγγελιαφόρος είναι μαγεμένος και πως ο Τοσίλος είναι ψεύτικος. Μείνε μαζί του και φάε όσο θέλεις· εγώ θα προχωρώ σιγά και θα σε περιμένω να με φτάσεις.»

Ο λακές γέλασε, ξεβίδωσε την κολοκύθα του, άνοιξε το σακούλι με τα αποφάγια και, βγάζοντας ένα μικρό καρβέλι ψωμί, κάθισε με τον Σάντσο στο χλωρό χορτάρι. Μέσα σε ησυχία και καλή συντροφιά άδειασαν τις αλφόρχες ως τον πάτο, με τέτοια αποφασιστικότητα που έγλειψαν ακόμη και το περιτύλιγμα των γραμμάτων, μόνο και μόνο επειδή μύριζε τυρί.

Ο Τοσίλος είπε στον Σάντσο: «Χωρίς αμφιβολία, φίλε μου Σάντσο, αυτός ο αφέντης σου πρέπει να είναι τρελός.»

«Πρέπει;» είπε ο Σάντσο. «Δεν χρωστάει τίποτα σε κανέναν· όλα τα πληρώνει, ιδίως όταν το νόμισμα είναι η τρέλα. Εγώ το βλέπω ολοκάθαρα και του το λέω επίσης καθαρά· αλλά τι να βγει; Ιδίως τώρα που τελείωσαν όλα γι' αυτόν, αφού εδώ τον νίκησε ο Ιππότης της Λευκής Σελήνης.»

Ο Τοσίλος τον παρακάλεσε να του εξηγήσει τι του είχε συμβεί, όμως ο Σάντσο απάντησε πως δεν θα ήταν σωστό να αφήσει τον αφέντη του να τον περιμένει· κάποια άλλη μέρα, αν ξανασυναντιούνταν, θα υπήρχε άφθονος χρόνος γι' αυτά. Ύστερα σηκώθηκε, τίναξε το διπλό του και καθάρισε τα ψίχουλα από τα γένια του, έσπρωξε μπροστά τον Γκρίζο και, αφού αποχαιρέτησε τον Τοσίλο, τον άφησε και ξαναβρήκε τον αφέντη του, που τον περίμενε κάτω από τη σκιά ενός δέντρου.

p66e.jpg (29K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LXVII. ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΠΟΥ ΠΗΡΕ Ο ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΒΟΣΚΟΣ ΚΑΙ ΝΑ ΖΗΣΕΙ ΣΤΗΝ ΥΠΑΙΘΡΟ ΟΣΟ ΚΥΛΟΥΣΕ Ο ΧΡΟΝΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΠΟΙΟ ΕΙΧΕ ΔΩΣΕΙ ΤΟΝ ΛΟΓΟ ΤΟΥ· ΜΕ ΑΛΛΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΑΛΗΘΙΝΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΑ ΚΑΙ ΧΑΡΟΥΜΕΝΑ

p67a.jpg (145K)

Πλήρες μέγεθος

Αν πριν από την ήττα του τον βασάνιζαν αμέτρητες σκέψεις, μετά την πτώση του τον βασάνιζαν πολύ περισσότερες. Καθόταν κάτω από τη σκιά ενός δέντρου, όπως έχει ήδη ειπωθεί, και εκεί οι σκέψεις μαζεύονταν πάνω του σαν μύγες στο μέλι και τον τσιμπούσαν. Άλλες αφορούσαν το ξεμάγεμα της Δουλτσινέας, κι άλλες τη ζωή που επρόκειτο να ζήσει τώρα, μέσα στην αναγκαστική του απομόνωση. Ο Σάντσο έφτασε κοντά του και άρχισε να μιλά με τα καλύτερα λόγια για τη γενναιόδωρη φύση του λακέ Τοσίλος.

«Είναι δυνατόν, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «να νομίζεις ακόμη πως εκείνος εκεί είναι αληθινός λακές; Φαίνεται πως έχεις ξεχάσει ότι είδες τη Δουλτσινέα να αλλάζει και να μεταμορφώνεται σε χωριατοπούλα, και τον Ιππότη των Καθρεφτών σε τον πτυχιούχο Καράσκο· όλα έργα των μάγων που με καταδιώκουν. Μα πες μου τώρα: ρώτησες αυτόν τον Τοσίλος, όπως τον λες, τι απέγινε η Αλτισιδόρα; Έκλαψε για την απουσία μου ή έχει κιόλας ρίξει στη λησμονιά τους ερωτικούς λογισμούς που την βασάνιζαν όσο ήμουν κοντά της;»

«Οι σκέψεις που είχα εγώ», είπε ο Σάντσο, «δεν μου άφηναν καιρό για τέτοιες ανόητες ερωτήσεις. Μα τον Θεό, αφέντη! Είστε τώρα σε κατάσταση να ψάχνετε τι σκέφτονται οι άλλοι, και μάλιστα ερωτικά πράγματα;»

«Κοίτα, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «άλλο πράγμα είναι ό,τι γίνεται από έρωτα και άλλο ό,τι γίνεται από ευγνωμοσύνη. Ένας ιππότης μπορεί κάλλιστα να μένει άτρωτος στον έρωτα· όμως, αν μιλήσουμε αυστηρά, είναι αδύνατον να είναι αχάριστος. Η Αλτισιδόρα, απ' ό,τι φαινόταν, με αγάπησε αληθινά· μου έδωσε τα τρία μαντίλια που ξέρεις· έκλαψε όταν έφυγα, με καταράστηκε, με έβρισε, και, πετώντας την ντροπή στον άνεμο, θρηνούσε δημόσια· όλα σημάδια πως με λάτρευε, γιατί η οργή των ερωτευμένων πάντα καταλήγει σε κατάρες. Εγώ δεν είχα ελπίδες να της δώσω ούτε θησαυρούς να της προσφέρω, γιατί οι δικοί μου ανήκουν στη Δουλτσινέα, και οι θησαυροί των περιπλανώμενων ιπποτών είναι σαν των νεράιδων: απατηλοί και ψεύτικοι. Το μόνο που μπορώ να της δώσω είναι η θέση που κρατώ γι' αυτήν στη μνήμη μου, χωρίς

όμως να θίγεται εκείνη που είναι αφιερωμένη στη Δουλτσινέα, την οποία αδικείς με την αμέλειά σου να μαστιγώνεις και να δέρνεις τη σάρκα σου — μακάρι να την έβλεπα να την τρώνε οι λύκοι — που προτιμά να φυλάγεται για τα σκουλήκια παρά για την ανακούφιση εκείνης της δύστυχης κυρίας.»

«Αφέντη», απάντησε ο Σάντσο, «αν πρέπει να πω την αλήθεια, δεν μπορώ να πείσω τον εαυτό μου ότι το μαστίγωμα του πισινού μου έχει καμιά σχέση με το ξεμάγεμα μιας μαγεμένης· είναι σαν να λέμε: "Αν πονάει το κεφάλι σου, βάλε αλοιφή στα γόνατα." Πάντως, τολμώ να ορκιστώ πως σε όλες τις ιστορίες για περιπλανώμενους ιππότες που έχει διαβάσει η αφεντιά σας, δεν θα βρήκατε ποτέ κανέναν να ξεμαγεύεται με μαστιγώματα. Όμως, έτσι ή αλλιώς, θα μαστιγωθώ όταν μου έρθει η όρεξη και όταν βρεθεί η κατάλληλη ευκαιρία να το κάνω με την ησυχία μου.»

«Ο Θεός να το δώσει», είπε ο Δον Κιχώτης· «και ο ουρανός να σου χαρίσει τη χάρη να το πάρεις κατάκαρδα και να αναγνωρίσεις το χρέος που έχεις να βοηθήσεις την κυρά μου, που είναι και δική σου, αφού εσύ είσαι δικός μου.»

Καθώς συνέχιζαν τον δρόμο τους μιλώντας έτσι, έφτασαν ακριβώς στο ίδιο σημείο όπου τους είχαν ποδοπατήσει οι ταύροι. Ο Δον Κιχώτης το αναγνώρισε και είπε στον Σάντσο: «Να το λιβάδι όπου συναντήσαμε εκείνες τις χαριτωμένες βοσκοπούλες και τους λεβέντες βοσκούς, που προσπαθούσαν να ξαναζωντανέψουν και να μιμηθούν εκεί την ποιμενική Αρκαδία — μια ιδέα τόσο πρωτότυπη όσο και πετυχημένη. Αν σου αρέσει κι εσένα, Σάντσο, θα ήθελα να γίνουμε κι εμείς βοσκοί, έστω για όσο καιρό θα χρειαστεί να ζήσω

αποτραβηγμένος. Θα αγοράσω μερικές προβατίνες και ό,τι άλλο χρειάζεται για τη βοσκική ζωή· κι εγώ, με το όνομα του βοσκού Quixotiz, κι εσύ ως ο βοσκός Panzino, θα γυρίζουμε σε δάση, λογγάδια και λιβάδια τραγουδώντας εδώ τραγούδια, θρηνώντας εκεί με ελεγείες, πίνοντας τα κρυστάλλινα νερά των πηγών, των διάφανων ρυακιών ή των ποταμών που κυλούν. Οι βελανιδιές θα μας δίνουν απλόχερα τους γλυκούς καρπούς τους, οι κορμοί των σκληρών φελλόδεντρων θα μας προσφέρουν κάθισμα, οι ιτιές σκιά, τα τριαντάφυλλα άρωμα, και τα πλατιά λιβάδια χαλιά βαμμένα με χίλια χρώματα· ο καθαρός, διάφανος αέρας θα μας δίνει πνοή, το φεγγάρι και τ' αστέρια θα φωτίζουν για μας το σκοτάδι της νύχτας, το τραγούδι θα είναι η χαρά μας και το παράπονο η απόλαυσή μας· ο Απόλλωνας θα μας χαρίζει στίχους και ο έρωτας εμπνεύσεις, ώστε να γίνουμε ξακουστοί για πάντα, όχι μόνο σ' αυτή την εποχή αλλά και στις επόμενες.»

«Μα την αλήθεια», είπε ο Σάντσο, «αυτή η ζωή ταιριάζει, και με το παραπάνω μάλιστα, στα γούστα μου· και το καλύτερο είναι πως ο πτυχιούχος Σαμψών Καράσκο και ο μάστορας Νικόλας ο κουρέας, μόλις τη δουν, θα θελήσουν αμέσως να μας ακολουθήσουν και να γίνουν κι αυτοί βοσκοί μαζί μας· και ο Θεός να φυλάξει μόνο μην μπει και του παπά η ιδέα να χωθεί κι αυτός στο μαντρί, γιατί είναι τόσο εύθυμος και του αρέσει τόσο να περνάει καλά.»

«Έχεις δίκιο, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης. «Και ο πτυχιούχος Σαμψών Καράσκο, αν μπει στην ποιμενική αδελφότητα, όπως σίγουρα θα κάνει, μπορεί να λέγεται ο βοσκός Σαμψονίνο ή ίσως ο βοσκός Καρασκόν. Ο Νικόλας ο κουρέας μπορεί να

λέγεται Νικουλόσο, όπως παλιά ο γέρο-Μποσκάν λεγόταν Νεμορόσο. Όσο για τον παπά, δεν ξέρω τι όνομα θα του ταίριαζε, εκτός αν το βγάλουμε από το αξίωμά του και τον πούμε τον βοσκό Κουριάμβρο. Για τις βοσκοπούλες που θα αγαπάμε, ονόματα βρίσκουμε όσα θέλουμε, σαν να διαλέγουμε αχλάδια. Και αφού το όνομα της κυράς μου ταιριάζει το ίδιο καλά και σε βοσκοπούλα και σε πριγκίπισσα, δεν χρειάζεται να παιδεύομαι να βρω καλύτερο. Για τη δική σου, Σάντσο, μπορείς να της δώσεις όποιο όνομα θέλεις.»

«Εγώ δεν σκοπεύω να της δώσω άλλο από το Τερεσόνα», είπε ο Σάντσο, «που της πάει και για τη γεροδεμένη κορμοστασιά της και για το αληθινό της όνομα, αφού τη λένε Τερέσα. Κι έπειτα, όταν θα την υμνώ στους στίχους μου, θα δείχνω πόσο αγνή είναι η αγάπη μου, γιατί δεν έχω σκοπό να ψάχνω "για καλύτερο ψωμί απ' αυτό που βγαίνει από το σιτάρι" στα σπίτια των άλλων. Δεν κάνει ο παπάς να έχει βοσκοπούλα, για να δίνει το καλό παράδειγμα· κι αν ο πτυχιούχος θέλει να έχει, δικό του θέμα.»

«Θεέ και Κύριε, Σάντσο φίλε μου!» είπε ο Δον Κιχώτης. «Τι ζωή θα κάνουμε! Τι όμποε και γκάιντες της Θαμόρα θα ακούμε, τι ταμπούρα, ντέφια και ρεμπέκ! Κι έπειτα, αν ανάμεσα σε όλα αυτά τα διαφορετικά όργανα ακουστεί και ο ήχος από τα αλμπόγες, τότε σχεδόν όλα τα ποιμενικά όργανα θα είναι εκεί.»

«Τι είναι οι αλμπόγες;» ρώτησε ο Σάντσο. «Γιατί στη ζωή μου δεν άκουσα ποτέ να μιλάνε γι' αυτές ούτε τις είδα.»

«Τα αλμπόγες», είπε ο Δον Κιχώτης, «είναι χάλκινες πλάκες, σαν κηροπήγια, που όταν χτυπούν η μία την άλλη από την κοίλη πλευρά βγάζουν έναν ήχο που, αν και δεν είναι ιδιαίτερα γλυκός ή αρμονικός, δεν είναι δυσάρεστος και ταιριάζει πολύ με τους τραχείς ήχους της γκάιντας και του ταμπούρου. Η λέξη albogue είναι μορίσκα, όπως και όλες όσες στη γλώσσα μας αρχίζουν από _al_· για παράδειγμα, _almohaza_, almorzar, alhombra, alguacil, alhucema, almacen, alcancia_ και άλλες του ίδιου είδους, που δεν είναι και πολλές. Η γλώσσα μας έχει μόνο τρεις μορίσκες λέξεις που τελειώνουν σε _¡_: _borcegu_í, zaquizamí_ και _maraved_í_. Τα _alhel_í_ και _alfaqu_í_ φαίνονται καθαρά αραβικά, τόσο από το _al_ στην αρχή όσο και από το _í_ στο τέλος. Το αναφέρω αυτό παρεμπιπτόντως, γιατί η τυχαία αναφορά στα albogues μού το έφερε στον νου· και θα μας βοηθήσει πολύ να ασκήσουμε τέλεια αυτό το επάγγελμα το ότι είμαι κάπως ποιητής, όπως ξέρεις, και ότι επιπλέον ο βακαλάος Σαμψών Καρράσκο είναι εξαίρετος ποιητής. Για τον εφημέριο δεν λέω τίποτα· όμως βάζω στοίχημα πως έχει κι αυτός μια δόση ποιητή μέσα του, και το ίδιο ασφαλώς κι ο μαστρο-Νικόλας, γιατί όλοι οι κουρείς, ή σχεδόν όλοι, παίζουν κιθάρα και σκαρώνουν στίχους. Εγώ θα θρηνώ τον χωρισμό μου· εσύ θα δοξάζεις τον εαυτό σου ως πιστός εραστής· ο βοσκός Καρρασκόν θα παριστάνει τον απορριμμένο, και ο εφημέριος Κουριαμβρό ό,τι του αρέσει περισσότερο· κι έτσι όλα θα κυλήσουν τόσο χαρούμενα όσο θα μπορούσε να ευχηθεί κανείς.»

Σ' αυτά ο Σάντσο απάντησε: «Εγώ είμαι τόσο άτυχος, αφέντη, που φοβάμαι πως δεν θα 'ρθει ποτέ η μέρα να με δω σε τέτοιο επάγγελμα. Αχ, τι όμορφα κουτάλια θα φτιάχνω όταν γίνω

βοσκός! Τι φαγιά, κρέμες, γιρλάντες και κάθε λογής ποιμενικά στολίδια! Κι αν αυτά δεν μου χαρίσουν όνομα για σοφία, σίγουρα θα μου χαρίσουν για επινοητικότητα. Η κόρη μου η Σαντσίκα θα μας φέρνει το μεσημεριανό στο λιβάδι. Αλλά στάσου—είναι όμορφη, και υπάρχουν βοσκοί με περισσότερη πονηριά παρά αφέλεια· δεν θα ήθελα να 'πάει για μαλλί και να γυρίσει κουρεμένη'. Οι ερωτοτροπίες και οι παράνομες επιθυμίες είναι το ίδιο συνηθισμένες στα χωράφια όσο και στις πόλεις, και στις καλύβες των βοσκών όσο και στα βασιλικά παλάτια. 'Αν βγάλεις την αιτία, βγάζεις και την αμαρτία'· 'μάτια που δεν βλέπονται, καρδιές που δεν ραγίζουν'· και 'καλύτερα μια καθαρή γλίστρα παρά οι προσευχές των καλών ανθρώπων'.»

«Άσε τις παροιμίες, Σάντσο», αναφώνησε ο Δον Κιχώτης. «Μία μόνο από όσες είπες θα έφτανε για να καταλάβει κανείς τι εννοείς. Πόσες φορές δεν σου έχω συστήσει να μην τις σκορπάς τόσο αφειδώς και να δείχνεις λίγη εγκράτεια όταν τις αραδιάζεις; Μα μου φαίνεται πως είναι σαν να 'κηρύττω εις την έρημο'· 'η μάνα μου με δέρνει κι εγώ δεν κόβω τις ζαβολιές μου'.»

«Μου φαίνεται», είπε ο Σάντσο, «πως η αφεντιά σας μοιάζει με τη γνωστή παροιμία: 'Είπε το τηγάνι στο καζάνι, φύγε από δω, μαυροκώλη'. Με μαλώνετε που λέω παροιμίες, κι εσείς ο ίδιος τις βάζετε δυο δυο στη σειρά.»

«Πρόσεξε, Σάντσο», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «εγώ χρησιμοποιώ τις παροιμίες εκεί που πρέπει, και όταν τις λέω ταιριάζουν γάντι· εσύ τις πετάς μέσα με το ζόρι, τόσο άτσαλα που δεν τις εισάγεις, τις σέρνεις. Κι αν δεν κάνω λάθος, σου

έχω ήδη πει πως οι παροιμίες είναι σύντομα γνωμικά βγαλμένα από την πείρα και την παρατήρηση των σοφών παλιών μας. Όμως η παροιμία που δεν κολλάει στην περίσταση είναι ανοησία, όχι γνωμικό. Αλλά αρκετά μ' αυτό· αφού πλησιάζει το βράδυ, ας τραβηχτούμε λίγο μακριά από τον μεγάλο δρόμο για να περάσουμε τη νύχτα. Τι μας επιφυλάσσει το αύριο, ο Θεός το ξέρει.»

Έστριψαν από τον δρόμο και δείπνησαν αργά και φτωχικά, πράγμα που καθόλου δεν άρεσε στον Σάντσο, καθώς συλλογιζόταν τις κακουχίες που συνοδεύουν την περιπλανώμενη ιπποσύνη μέσα σε δάση και λόγγους, παρόλο που καμιά φορά η αφθονία παρουσιαζόταν σε κάστρα και σπίτια, όπως στου Δον Ντιέγο δε Μιράντα, στον γάμο του πλούσιου Καμάτσο και στου Δον Αντόνιο Μορένο. Σκέφτηκε όμως πως δεν γίνεται να είναι πάντα μέρα, ούτε πάντα νύχτα· κι έτσι εκείνη τη νύχτα αυτός την πέρασε κοιμισμένος και ο αφέντης του ξάγρυπνος.

p67e.jpg (55K)

[illegible] LXVIII. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

p68a.jpg (119K)

Πλήρες μέγεθος

Η νύχτα ήταν αρκετά σκοτεινή, γιατί, παρόλο που υπήρχε φεγγάρι στον ουρανό, δεν βρισκόταν σε σημείο απ' όπου να φαίνεται· γιατί καμιά φορά η κυρά Διάνα βγαίνει βόλτα στους αντίποδες και αφήνει τα βουνά κατάμαυρα και τις κοιλάδες βυθισμένες στο σκοτάδι. Ο Δον Κιχώτης υπάκουσε στη φύση μόνο τόσο, ώστε να κοιμηθεί τον πρώτο του ύπνο, αλλά δεν παραδόθηκε στον δεύτερο· πολύ διαφορετικά από τον Σάντσο, που δεύτερο ύπνο δεν είχε ποτέ, γιατί σ' εκείνον ο ύπνος κρατούσε από το βράδυ ως το πρωί, πράγμα που έδειχνε πόσο γερή κράση είχε και πόσες λίγες έγνοιες. Οι έγνοιες του Δον Κιχώτη δεν τον άφηναν να ησυχάσει, τόσο που ξύπνησε τον Σάντσο και του είπε: «Απορώ, Σάντσο, με την αταραξία της ιδιοσυγκρασίας σου. Πιστεύω πως είσαι φτιαγμένος από μάρμαρο ή από σκληρό μπρούντζο, ανίκανος για κάθε συγκίνηση ή αίσθημα. Εγώ μένω ξάγρυπνος ενώ εσύ κοιμάσαι, εγώ κλαίω ενώ εσύ τραγουδάς, εγώ λυγίζω από τη νηστεία ενώ εσύ είσαι νωθρός και βαρύς από το πολύ φαΐ. Χρέος των καλών υπηρέτων είναι να μοιράζονται τα βάσανα και να νιώθουν τις λύπες των αφεντάδων τους, έστω και μόνο για τα μάτια του κόσμου. Κοίτα πόσο γαλήνια είναι η νύχτα, πόσο έρημος ο τόπος, λες και μας καλούν να κόψουμε τον ύπνο μας

για κάποια αγρύπνια. Σήκω, αν αγαπάς τη ζωή σου, πήγαινε λίγο πιο πέρα και, με καλή καρδιά και εύθυμο θάρρος, ρίξε στον εαυτό σου τριακόσιες ή τετρακόσιες μαστιγιές για το ξεμάγεμα της Δουλτσινέας· και σου το ζητώ αυτό σαν παράκληση, γιατί δεν έχω καμιά όρεξη να πιαστώ μαζί σου για δεύτερη φορά, αφού ξέρω πως το χέρι σου είναι βαρύ. Μόλις τις δώσεις, θα περάσουμε το υπόλοιπο της νύχτας, εγώ τραγουδώντας τον χωρισμό μου κι εσύ τη σταθερότητά σου, αρχίζοντας από τώρα την ποιμενική ζωή που θα κάνουμε στο χωριό μας.»

«Κύριε», απάντησε ο Σάντσο, «δεν είμαι μοναχός για να σηκώνομαι μέσα απ' τον ύπνο μου και να μαστιγώνομαι, ούτε μου φαίνεται πως μπορεί κανείς να περνά από το ένα άκρο, τον πόνο του μαστιγώματος, στο άλλο, τη μουσική. Αφήστε με η αφεντιά σας να κοιμηθώ και μη με ζαλίζετε με το να μαστιγώνομαι· γιατί θα με κάνετε να ορκιστώ πως δεν θα αγγίξω ούτε τρίχα από το διπλό μου ρούχο, πόσο μάλλον από τη σάρκα μου.»

«Ω σκληρή καρδιά!» είπε ο Δον Κιχώτης. «Ω άσπλαχνε ιπποκόμε! Ω ψωμί κακώς δοσμένο και χάρες κακώς αναγνωρισμένες, και γι' αυτές που σου έχω κάνει και γι' αυτές που σκοπεύω να σου κάνω! Χάρη σε μένα είδες τον εαυτό σου κυβερνήτη, και χάρη σε μένα βλέπεις πως είσαι έτοιμος από στιγμή σε στιγμή να γίνεις κόμης ή να αποκτήσεις κάποιον άλλον ισάξιο τίτλο, γιατί εγώ—_post tenebras spero lucem_.»

«Δεν ξέρω τι είναι αυτό», είπε ο Σάντσο· «εγώ ξέρω μόνο πως όσο κοιμάμαι δεν έχω ούτε φόβο ούτε ελπίδα, ούτε έγνοιες ούτε δόξες· και καλό να βρει εκείνον που επινόησε τον ύπνο,

το σκέπασμα που σκεπάζει όλες τις σκέψεις του ανθρώπου, την τροφή που διώχνει την πείνα, το ποτό που σβήνει τη δίψα, τη φωτιά που ζεσταίνει το κρύο, το κρύο που μαλακώνει τη ζέστη, και, για να τα συνοψίσω, το παγκόσμιο νόμισμα με το οποίο αγοράζονται τα πάντα, το ζύγι και το μέτρο που κάνει τον βοσκό ίσο με τον βασιλιά και τον ανόητο με τον σοφό. Ο ύπνος, όπως έχω ακούσει να λένε, έχει μόνο ένα ελάττωμα: μοιάζει με τον θάνατο· γιατί ανάμεσα σ' έναν κοιμισμένο άνθρωπο κι έναν νεκρό υπάρχει πολύ μικρή διαφορά.»

«Ποτέ δεν σε έχω ακούσει να μιλάς τόσο όμορφα όσο τώρα, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης· «και τώρα αρχίζω να καταλαβαίνω πόσο αληθινή είναι η παροιμία που λες καμιά φορά: "Δεν μετράει με ποιον μεγάλωσες, αλλά με ποιον τρως."»

«Α, μα την αλήθεια, αφέντη μου», είπε ο Σάντσο, «δεν είμαι εγώ αυτός που αραδιάζει τώρα παροιμίες, γιατί από το στόμα της αφεντιάς σας πέφτουν δυο δυο πιο γρήγορα απ' ό,τι από το δικό μου· μόνο που υπάρχει αυτή η διαφορά ανάμεσα στις δικές μου και στις δικές σας: οι δικές σας έρχονται στην ώρα τους, ενώ οι δικές μου άκαιρα· όπως και να 'χει όμως, όλες παροιμίες είναι.»

Εκείνη τη στιγμή αντιλήφθηκαν έναν τραχύ, ακαθόριστο θόρυβο που έμοιαζε να απλώνεται σε όλες τις γύρω κοιλάδες. Ο Δον Κιχώτης σηκώθηκε όρθιος και ακούμπησε το χέρι του στο σπαθί του, ενώ ο Σάντσο χώθηκε κάτω από τον Γκρίζο και έβαλε από τη μία μεριά του το δέμα με την πανοπλία και από την άλλη το σαμάρι του γαϊδάρου, τρέμοντας από φόβο όσο και ο Δον Κιχώτης από ταραχή. Κάθε στιγμή ο θόρυβος

δυνάμωνε και πλησίαζε τους δυο τρομαγμένους άντρες — ή τουλάχιστον τον έναν, γιατί για τον άλλον το θάρρος του είναι γνωστό σε όλους. Η αλήθεια ήταν πως κάποιοι άνθρωποι οδηγούσαν πάνω από εξακόσια γουρούνια για να τα πουλήσουν σε ένα πανηγύρι και περνούσαν από εκείνη την ώρα από εκεί· κι έκαναν τόσο φοβερό θόρυβο με τα γρυλίσματα και τα φυσήματά τους, που κουφάθηκαν ο Δον Κιχώτης και ο Σάντσο Πάνθα και δεν μπορούσαν να καταλάβουν τι ήταν. Το απλωμένο εκείνο κοπάδι, γρυλίζοντας, όρμησε σαν κύμα και, χωρίς να δείξει τον παραμικρό σεβασμό ούτε στην αξιοπρέπεια του Δον Κιχώτη ούτε του Σάντσου, πέρασε κατευθείαν από πάνω τους, γκρεμίζοντας τα οχυρώματα του Σάντσου και όχι μόνο ρίχνοντας κάτω τον Δον Κιχώτη αλλά παρασύροντας μαζί και τον Ροσινάντε. Με το ποδοβολητό, τα γρυλίσματα και την ταχύτητα με την οποία έτρεχαν εκείνα τα ακάθαρτα ζώα, το σαμάρι, η πανοπλία, ο Γκρίζος και ο Ροσινάντε έμειναν σκορπισμένα στο έδαφος, κι ο Σάντσο με τον Δον Κιχώτη τα είχαν χαμένα.

Ο Σάντσο σηκώθηκε όπως όπως και παρακάλεσε τον αφέντη του να του δώσει το σπαθί του, λέγοντας πως ήθελε να σκοτώσει καμιά εξάδα από εκείνα τα βρόμικα, αγενή γουρούνια, γιατί ως τότε είχε πια καταλάβει τι ήταν.

«Άφησέ τα, φίλε μου», είπε ο Δον Κιχώτης. «Αυτή η προσβολή είναι η τιμωρία για την αμαρτία μου· και είναι δίκαιη τιμωρία του ουρανού να κατασπαράζουν τσακάλια έναν νικημένο ιππότη, να τον τσιμπούν σφήκες και να τον ποδοπατούν γουρούνια.»

«Υποθέτω πως είναι κι αυτό τιμωρία του ουρανού», είπε ο Σάντσο, «να τσιμπούν οι μύγες τους ιπποκόμους των νικημένων ιπποτών, να τους τρώνε οι ψείρες και να τους κυνηγά η πείνα. Αν εμείς οι ιπποκόμοι ήμασταν γιοι των ιπποτών που υπηρετούμε ή πολύ κοντινοί τους συγγενείς, δεν θα ήταν παράξενο να μας παίρνει κι εμάς η τιμωρία για τα κρίματά τους, ακόμη και ως την τέταρτη γενιά. Αλλά τι σχέση έχουν οι Πάνθα με τους Κιχώτες; Τέλος πάντων, ας ξαπλώσουμε πάλι και ας κοιμηθούμε όσο έχει απομείνει από τη νύχτα, και ο Θεός θα μας στείλει την αυγή και τότε όλα θα πάνε καλά.»

p68b.jpg (345K)

Πλήρες μέγεθος

«Κοιμήσου εσύ, Σάντσο», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «γιατί εσύ γεννήθηκες για να κοιμάσαι, όπως εγώ γεννήθηκα για να αγρυπνώ· κι ώσπου να χαράξει, θα αφήσω τις σκέψεις μου ελεύθερες και θα τους δώσω διέξοδο μ' ένα μικρό μαδριγάλι που, χωρίς να το ξέρεις, έπλασα χτες το βράδυ μες στο μυαλό μου.»

«Εγώ λέω», είπε ο Σάντσο, «πως οι σκέψεις που αφήνουν τον άνθρωπο να φτιάχνει στίχους δεν μπορεί να είναι και τόσο σπουδαίες· η αφεντιά σας ας πλέκει όσους στίχους θέλει κι εγώ θα κοιμηθώ όσο μπορώ.» Και αμέσως, αφού βολεύτηκε όσο χώρο χρειαζόταν, τυλίχτηκε καλά και βυθίστηκε σ' έναν βαθύ ύπνο, ατάραχος από δεσμεύσεις, χρέη ή οποιαδήποτε άλλη έγνοια. Ο Δον Κιχώτης, ακουμπισμένος στον κορμό μιας οξιάς ή μιας φελλοφόρου βελανιδιάς —γιατί ο Σίδε Αμέτε δεν

διευκρινίζει τι δέντρο ήταν— τραγούδησε τα παρακάτω, με συνοδεία τους ίδιους του τους αναστεναγμούς:

Όταν, ω Έρωτα, συλλογίζομαι τη σκληρότητά σου, τρέχω προς τον θάνατο, ελπίζοντας πως εκεί θα βρω το τέλος όλων.

Μα όταν πλησιάζω εκείνο το καλοδεχούμενο λιμάνι στη θάλασσα της δυστυχίας μου, νιώθω τέτοια χαρά, που η ζωή ξαναζωντανεύει και μένω ακόμη εδώ.

Έτσι η ζωή με σκοτώνει, και ο θάνατος πάλι με γυρίζει στη ζωή· παράξενη μοίρα, που παίζει με τη ζωή και τον θάνατο σαν να 'ταν παιχνίδι!

Κάθε στίχο τον συνόδευε με πολλούς αναστεναγμούς και όχι λίγα δάκρυα, σαν άνθρωπος που η καρδιά του ήταν τρυπημένη από τη θλίψη για την ήττα του και τον χωρισμό του από τη Δουλτσινέα.

Ύστερα ξημέρωσε, και ο ήλιος χτύπησε τον Σάντσο στα μάτια με τις ακτίνες του. Εκείνος ξύπνησε, ανασηκώθηκε, τινάχτηκε και τέντωσε τα νωχελικά του μέλη· κι όταν είδε τι ζημιά είχαν κάνει οι γουρούνες στα προμήθειά του, καταράστηκε το κοπάδι και όχι μόνο αυτό. Έπειτα οι δυο τους ξαναπήραν τον δρόμο τους, και καθώς έπεφτε το βράδυ είδαν να έρχονται κατά πάνω τους καμιά δεκαριά καβαλάρηδες και τέσσερις ή πέντε πεζοί. Η καρδιά του Δον Κιχώτη άρχισε να χτυπά δυνατά, ενώ του Σάντσο λύγισε από τον φόβο, γιατί όσοι πλησίαζαν κρατούσαν λόγχες και ασπίδες και είχαν όψη καθαρά πολεμική. Ο Δον Κιχώτης γύρισε στον Σάντσο και είπε: «Αν μπορούσα να χρησιμοποιήσω τα όπλα μου και η υπόσχεσή μου δεν μου είχε δέσει τα χέρια, αυτό το ασκέρι που έρχεται

εναντίον μας θα το λογάριαζα για γλυκά και ψωμάκια· όμως μπορεί τελικά να είναι κάτι διαφορετικό απ' ό,τι φοβόμαστε.» Οι καβαλάρηδες έφτασαν κοντά τους και, υψώνοντας τις λόγχες τους, περικύκλωσαν σιωπηλά τον Δον Κιχώτη, σημαδεύοντάς τον στο στήθος και στην πλάτη και απειλώντας τον με θάνατο. Ένας από τους πεζούς, βάζοντας το δάχτυλο στα χείλη για να του δείξει να σωπάσει, άρπαξε το χαλινάρι του Ροσινάντε και τον έβγαλε από τον δρόμο, ενώ οι άλλοι, σπρώχνοντας μπροστά τους τον Σάντσο και τον Γκρίζο, και κρατώντας όλοι την ίδια παράξενη σιωπή, ακολούθησαν εκείνον που οδηγούσε τον Δον Κιχώτη. Ο τελευταίος προσπάθησε δυο τρεις φορές να ρωτήσει πού τον πήγαιναν και τι ήθελαν από αυτόν, αλλά μόλις πήγαινε να ανοίξει το στόμα του, τον απειλούσαν πως θα του το κλείσουν με τις αιχμές από τις λόγχες τους. Το ίδιο πάθαινε και ο Σάντσο, γιατί μόλις φαινόταν έτοιμος να μιλήσει, ένας από τους πεζούς τον τρυπούσε με το βούκεντρο· το ίδιο και ο Γκρίζος, λες και ήθελε κι εκείνος να μιλήσει. Νύχτωσε, επιτάχυναν το βήμα, και ο φόβος των δυο αιχμαλώτων μεγάλωνε όλο και περισσότερο, ιδίως όταν άκουγαν να τους φωνάζουν: «Μπρος, τρωγλοδύτες!» «Σιωπή, βάρβαροι!» «Προχωράτε, κανίβαλοι!» «Καμιά γκρίνια, Σκύθες!» «Μην ανοίγετε τα μάτια σας, φονιάδες Πολύφημοι, αιμοδιψή λιοντάρια!», και άλλα τέτοια ονόματα, με τα οποία οι απαγωγείς τους βασάνιζαν τ' αυτιά του δύστυχου αφέντη και του υπηρέτη του. Ο Σάντσο προχωρούσε λέγοντας μέσα του: «Εμείς, τρωγλοδύτες, κουρείς, ζώα! Καθόλου δεν μου αρέσουν αυτά τα ονόματα· "με κακό αγέρα λιχνίζεται το σιτάρι μας"· "η συμφορά πέφτει πάνω μας μαζεμένη σαν τα ξύλα στο σκυλί", και ο Θεός να

κάνει να μην είναι χειρότερα απ' αυτά όσα μας φυλάει αυτή η καταραμένη περιπέτεια.»

Ο Δον Κιχώτης προχωρούσε εντελώς αποσβολωμένος, ανήμπορος, όσο κι αν έβαζε το μυαλό του να δουλέψει, να καταλάβει τι σήμαιναν εκείνα τα υβριστικά ονόματα με τα οποία τους αποκαλούσαν. Το μόνο συμπέρασμα στο οποίο μπορούσε να καταλήξει ήταν πως δεν υπήρχε τίποτα καλό να περιμένει και πολλά κακά να φοβάται. Και τώρα, περίπου μία ώρα μετά τα μεσάνυχτα, έφτασαν σ' ένα κάστρο που ο Δον Κιχώτης κατάλαβε αμέσως πως ήταν του δούκα, εκεί όπου είχαν βρεθεί λίγο καιρό πριν. «Θεέ και Κύριε!» είπε μόλις αναγνώρισε το αρχοντικό. «Τι σημαίνουν όλα αυτά; Σ' αυτό το σπίτι όλα είναι ευγένεια και καλοσύνη· όμως για τους νικημένους το καλό γίνεται κακό, και το κακό χειρότερο.»

Μπήκαν στη μεγάλη αυλή του κάστρου και τη βρήκαν ετοιμασμένη και στολισμένη με τρόπο που έκανε την έκπληξή τους ακόμη μεγαλύτερη και διπλασίαζε τον φόβο τους, όπως θα φανεί στο επόμενο κεφάλαιο.

p68e.jpg (49K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LXIX. ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΙΟ ΠΑΡΑΞΕΝΗ ΚΑΙ ΠΙΟ ΑΣΥΝΗΘΙΣΤΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΠΟΥ ΣΥΝΕΒΗ ΣΤΟΝ ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗ ΣΕ ΟΛΗ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΑΥΤΗΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

p69a.jpg (141K)

Πλήρες μέγεθος

Οι καβαλάρηδες κατέβηκαν από τ' άλογα και, μαζί με τους πεζούς, χωρίς να χάσουν ούτε στιγμή, σήκωσαν τον Σάντσο

και τον Δον Κιχώτη στα χέρια και τους μετέφεραν στην αυλή. Γύρω γύρω έκαιγαν σχεδόν εκατό δάδες στερεωμένες σε βάσεις, και στους διαδρόμους πάνω από πεντακόσια λυχνάρια, έτσι που, παρ' όλο που η νύχτα ήταν αρκετά σκοτεινή, δεν έλειπε καθόλου το φως της μέρας. Στο κέντρο της αυλής υπήρχε ένα κατασκεύασμα σαν νεκρική εξέδρα, υψωμένο περίπου δύο πήχεις από το έδαφος και σκεπασμένο ολόκληρο με ένα τεράστιο μαύρο βελούδινο σκέπασμα· στα σκαλιά του, ολόγυρα, έκαιγαν λευκά κεριά από κερί μέλισσας σε περισσότερα από εκατό ασημένια κηροπήγια. Πάνω στην εξέδρα φαινόταν το σώμα μιας νεαρής κοπέλας, τόσο όμορφης που με την ομορφιά της έκανε και τον ίδιο τον θάνατο να μοιάζει όμορφος. Ήταν ξαπλωμένη με το κεφάλι ακουμπισμένο σε ένα μπροκάρ μαξιλάρι, στεφανωμένη με μια γιρλάντα από ευωδιαστά λουλούδια κάθε λογής· τα χέρια της ήταν σταυρωμένα στο στήθος της και ανάμεσά τους κρατούσε ένα κίτρινο κλαδί φοίνικα, σύμβολο της νίκης. Στη μία πλευρά της αυλής είχε στηθεί μια εξέδρα, όπου σε δύο καρέκλες κάθονταν δύο πρόσωπα που, από τα στέμματα στα κεφάλια τους και τα σκήπτρα στα χέρια τους, έμοιαζαν να είναι κάποιοι βασιλιάδες, αληθινοί ή ψεύτικοι. Δίπλα σ' αυτή την εξέδρα, στην οποία ανέβαινε κανείς με σκαλιά, υπήρχαν άλλες δύο καρέκλες, όπου οι άντρες που κρατούσαν τους αιχμαλώτους έβαλαν να καθίσουν τον Δον Κιχώτη και τον Σάντσο, χωρίς να πουν λέξη, μόνο με νοήματα για να τους δείξουν πως έπρεπε κι εκείνοι να σωπάσουν. Έτσι κι αλλιώς, δεν θα μιλούσαν ούτε χωρίς τα νοήματα, γιατί η έκπληξη για όσα έβλεπαν τους είχε κόψει τη λαλιά. Ύστερα ανέβηκαν στην εξέδρα δύο επιβλητικά πρόσωπα, που ο Δον Κιχώτης αναγνώρισε αμέσως

ως τον οικοδεσπότη του, τον δούκα, και την οικοδέσποινά του, τη δούκισσα. Τους ακολουθούσε πολυάριθμη συνοδεία, και κάθισαν σε δύο λαμπρές πολυθρόνες κοντά στους δύο βασιλιάδες, όπως φαίνονταν να είναι. Ποιος δεν θα έμενε άναυδος με όλα αυτά; Κι όμως, δεν ήταν μόνο αυτό· ο Δον Κιχώτης είχε κιόλας καταλάβει πως το νεκρό σώμα πάνω στην εξέδρα ήταν της όμορφης Αλτισιδόρας. Μόλις ο δούκας και η δούκισσα ανέβηκαν στην εξέδρα, ο Δον Κιχώτης και ο Σάντσο σηκώθηκαν και τους έκαναν βαθιά υπόκλιση, κι εκείνοι ανταπέδωσαν με ένα ελαφρύ νεύμα του κεφαλιού. Εκείνη τη στιγμή πέρασε απέναντι ένας αξιωματούχος και, πλησιάζοντας τον Σάντσο, του φόρεσε έναν μαύρο χοντρό μανδύα ζωγραφισμένο παντού με φλόγες· του έβγαλε το σκουφί και του έβαλε στο κεφάλι μια μίτρα σαν εκείνες που φορούσαν όσοι καταδικάζονταν από την Ιερά Εξέταση. Ύστερα του ψιθύρισε στ' αυτί πως δεν έπρεπε να ανοίξει το στόμα του, αλλιώς θα του έβαζαν φίμωτρο ή θα του έπαιρναν τη ζωή. Ο Σάντσο κοίταξε τον εαυτό του από πάνω μέχρι κάτω και είδε πως ήταν λες και είχε τυλιχτεί ολόκληρος στις φλόγες· αλλά αφού δεν τον έκαιγαν, δεν έδινε δεκάρα γι' αυτές. Έβγαλε τη μίτρα και, βλέποντάς τη ζωγραφισμένη με διαβόλους, την ξανάβαλε, λέγοντας μέσα του: «Ε, λοιπόν, αφού ούτε εκείνες οι φλόγες με καίνε ούτε αυτοί εδώ με παίρνουν μαζί τους, καλά είμαι». Και ο Δον Κιχώτης τον κοίταξε· κι αν και ο φόβος του είχε θολώσει το μυαλό, δεν μπόρεσε να μη χαμογελάσει βλέποντας το θέαμα που παρουσίαζε ο Σάντσο. Τότε, από κάτω από τη νεκρική εξέδρα, ή έτσι τουλάχιστον φαινόταν, ακούστηκε ένας χαμηλός, γλυκός ήχος από φλογέρες· και καθώς δεν τον διέκοπτε

ανθρώπινη φωνή —γιατί εκεί βασίλευε μια σιωπή που σώπαινε ακόμα και η ίδια η σιωπή— έκανε μια απαλή, μελαγχολική εντύπωση. Έπειτα, δίπλα στο μαξιλάρι εκείνου που έμοιαζε να είναι το νεκρό σώμα, φάνηκε ξαφνικά ένας όμορφος νέος ντυμένος με ρωμαϊκή φορεσιά, ο οποίος, συνοδεύοντας ο ίδιος τον εαυτό του με άρπα, τραγούδησε με γλυκιά και καθαρή φωνή τις ακόλουθες δύο στροφές:

Ενώ η όμορφη Αλτισιδώρα, που έγινε το παιχνίδι της ψυχρής σκληρότητας του Δον Κιχώτη, ξαναγυρίζει στη ζωή, κι ενώ σ' αυτή τη μαγική αυλή οι κυρίες με τα μαύρα έρχονται να στολίσουν τη σκηνή, κι ενώ οι σεβαστές της συνοδοί τη ντύνουν όπως πρέπει με χοντρό ύφασμα και βομβαζίνη, εγώ θα τραγουδήσω την ομορφιά και τις λύπες της με πένα πιο επιδέξια κι από εκείνη που άγγιξε τη θρακική λύρα.

Μα δεν είναι μόνο όσο ζω, θαρρώ, που μου ανήκει αυτό το χρέος. Κυρία μου, πίστεψέ με: κι όταν η γλώσσα μου θα έχει παγώσει στον θάνατο, η φωνή μου θα συνεχίσει να σου προσφέρει το τραγούδι που σου οφείλει. Κι η ψυχή μου, λυτρωμένη από αυτή τη στενή φυλακή, καθώς θα πλέει πάνω από τη Στυγία λίμνη, θα προχωρά υμνώντας εσένα και θα κάνει ακόμη και τα νερά της λησμονιάς να σταματήσουν.

Σ' αυτό το σημείο, ένας από τους δύο που έμοιαζαν με βασιλιάδες αναφώνησε: «Αρκετά, αρκετά, θεϊκέ τραγουδιστή! Θα ήταν ατέλειωτη δουλειά να μας παρουσιάσεις τώρα και τον θάνατο και τα θέλγητρα της ασύγκριτης Αλτισιδώρας, που δεν είναι νεκρή, όπως νομίζει ο αμαθής κόσμος, αλλά ζει στη φωνή της φήμης και στην εξιλέωση που πρέπει να υποστεί ο παρών εδώ Σάντσο Πάνθα, για να την επαναφέρει στο φως

που έχει χάσει από καιρό. Εσύ λοιπόν, ω Ραδάμανθυ, που κάθεσαι μαζί μου στην κρίση μέσα στα σκοτεινά σπήλαια του Διός, αφού γνωρίζεις όσα έχουν ορίσει οι ακατανόητες μοίρες για την ανάσταση αυτής της δεσποινίδας, ανακοίνωσέ τα και διακήρυξέ τα αμέσως, ώστε να μη καθυστερεί άλλο η χαρά που περιμένουμε από την αποκατάστασή της.»

Μόλις ο Μίνωας, ο συνάδελφος κριτής του Ραδάμανθυ, είπε αυτά τα λόγια, ο Ραδάμανθυς σηκώθηκε και είπε:

«Εμπρός, υπηρέτες αυτού του οίκου, μικροί και μεγάλοι, υψηλοί και ταπεινοί, τρέξτε εδώ όλοι μαζί και δώστε στον Σάντσο είκοσι τέσσερις σφαλιάρες στο πρόσωπο, δώδεκα τσιμπήματα και έξι τρυπήματα με καρφίτσα στην πλάτη και στα μπράτσα· γιατί από αυτή την τελετή εξαρτάται η επαναφορά της Αλτισιδώρας.»

Μόλις τ' άκουσε αυτά ο Σάντσο, έσπασε τη σιωπή του και φώναξε: «Μα την αλήθεια, πιο εύκολα θα γινόμουν Μαυριτανός παρά να αφήσω να μου χαστουκίσουν ή να μου πειράξουν το πρόσωπο. Στο καλό τώρα! Τι σχέση έχει το να μου ζουλάνε τη μούρη με την ανάσταση αυτής της κοπέλας; "Η γριά αγάπησε τα χτυπήματα": τη Δουλτσινέα τη μάγεψαν, κι εμένα με μαστιγώνουν για να τη λύσουν από τα μάγια· η Αλτισιδώρα πεθαίνει από αρρώστιες που της έστειλε ο Θεός, και για να την ξαναφέρουν στη ζωή πρέπει να μου ρίξουν είκοσι τέσσερις σφαλιάρες, να μου τρυπήσουν το κορμί με καρφίτσες και να μου σηκώσουν καρούμπαλα στα μπράτσα με τσιμπήματα! Αυτά τα αστεία να τα κάνετε σε κανέναν κουνιάδο· "είμαι παλιό σκυλί, και με τα 'τσου, τσου' δεν πιάνω".»

«Θα πεθάνεις», είπε ο Ραδάμανθυς με δυνατή φωνή. «Μαλάκωσε, τίγρη· ταπεινώσου, περήφανε Νεβρώδ· υπέφερε και σώπα, γιατί δεν σου ζητούν τίποτα αδύνατο. Δεν είναι δική σου δουλειά να εξετάζεις τις δυσκολίες αυτής της υπόθεσης. Χαστούκια πρέπει να φας, τσιμπήματα θα νιώσεις, και με πρέζες θα σε κάνουν να ουρλιάξεις. Εμπρός, αξιωματούχοι, εκτελέστε τις διαταγές μου· αλλιώς, στον λόγο ενός τίμιου ανθρώπου, θα δείτε για τι γεννηθήκατε.»

Μόλις το είπε αυτό, παρουσιάστηκαν καμιά εξάδα δόνιες, που προχώρησαν στην αυλή σε πομπή, η μία πίσω από την άλλη. Οι τέσσερις φορούσαν γυαλιά, και όλες κρατούσαν το δεξί τους χέρι σηκωμένο, δείχνοντας τέσσερα δάχτυλα από τον καρπό και πάνω, για να φαίνονται τα χέρια τους πιο μακριά, όπως είναι η μόδα στις μέρες μας. Μόλις τις είδε ο Σάντσο, άρχισε

να μουγκρίζει σαν ταύρος και φώναξε: «Να με πιάσει όλος ο κόσμος, πάει κι έρχεται· αλλά να μ' αγγίξουν δόνιες; ούτε κατά διάνοια! Ξεσκίστε μου το πρόσωπο, όπως έκαναν στον αφέντη μου σ' αυτό εδώ το κάστρο· τρυπήστε μου το σώμα με γυαλισμένα στιλέτα· τσιμπήστε μου τα μπράτσα με πυρωμένες λαβίδες· όλα θα τα υπομείνω με υπομονή για να υπηρετήσω αυτούς τους καλούς ανθρώπους· αλλά δόνιες δεν θα μ' αγγίξουν, κι ας με πάρει ο διάβολος!»

Τότε μίλησε και ο Δον Κιχώτης, που ως εκείνη τη στιγμή είχε σωπάσει, και είπε στον Σάντσο: «Κάνε υπομονή, παιδί μου, και ικανοποίησε αυτούς τους ευγενείς ανθρώπους· και να ευχαριστείς τον ουρανό που έβαλε τέτοια δύναμη στο σώμα σου, ώστε με τα βάσανά του να μπορείς να λύσεις τα μάγια των μαγεμένων και να ξαναδώσεις ζωή στους νεκρούς.»

Οι δόνιες είχαν πια φτάσει κοντά στον Σάντσο, κι εκείνος, κάπως πιο ήρεμος και λογικός τώρα, βολεύτηκε καλά στην καρέκλα του και πρόσφερε το πρόσωπο και τα γένια του στην πρώτη, που του έδωσε ένα γερό χαστούκι και ύστερα του έκανε βαθιά υπόκλιση.

«Λιγότερη ευγένεια και λιγότερο βάψιμο, κυρία δόνια», είπε ο Σάντσο· «μα τον Θεό, τα χέρια σας μυρίζουν ξιδόνερο.»

Ύστερα, με τη σειρά, όλες οι δόνιες τον χαστούκισαν, και αρκετοί άλλοι από το σπιτικό τον τσίμπησαν· όμως αυτό που δεν άντεχε με τίποτα ήταν τα τρυπήματα από τις καρφίτσες. Έτσι, χάνοντας πια κάθε υπομονή, πετάχτηκε από την καρέκλα του, άρπαξε έναν αναμμένο δαυλό που στεκόταν κοντά του και όρμησε πάνω στις δόνιες και σε όλο το σινάφι των

βασανιστών του, φωνάζοντας: «Στο διάβολο, υπηρέτες της κόλασης· δεν είμαι από μπρούντζο για να μη νιώθω τέτοια παράξενα μαρτύρια.»

Εκείνη ακριβώς τη στιγμή η Αλτισιδόρα, που μάλλον είχε κουραστεί να μένει τόση ώρα ξαπλωμένη ανάσκελα, γύρισε στο πλάι· κι όταν το είδαν αυτό οι παρευρισκόμενοι, φώναξαν σχεδόν με μια φωνή: «Η Αλτισιδόρα ζει! Η Αλτισιδόρα ζει!»

Ο Ραδάμανθυς είπε στον Σάντσο να αφήσει κατά μέρος τον θυμό του, αφού ο σκοπός που επιδίωκαν είχε πια επιτευχθεί. Όταν ο Δον Κιχώτης είδε την Αλτισιδόρα να κινείται, γονάτισε μπροστά στον Σάντσο και του είπε: «Τώρα είναι η ώρα, παιδί των σπλάχνων μου —και όχι να σε λέω μονάχα ιπποκόμο μου— να δώσεις στον εαυτό σου μερικές από εκείνες τις μαστιγιές που οφείλεις για να λυθούν τα μάγια της Δουλτσινέας. Τώρα, λέω, είναι η στιγμή που η αρετή που κρύβεις μέσα σου έχει ωριμάσει και έχει τη δύναμη να φέρει το καλό που όλοι περιμένουν από σένα.»

Κι ο Σάντσο αποκρίθηκε: «Αυτό, νομίζω, είναι απάτη πάνω στην απάτη, όχι μέλι πάνω στις τηγανίτες· ωραία πράγματα, να μου έρθει τώρα και μαστίγωμα, πάνω από τσιμπήματα, σφαλιάρες και τρυπήματα με καρφίτσες! Καλύτερα να πάρετε μια μεγάλη πέτρα, να μου τη δέσετε στον λαιμό και να με ρίξετε σ' ένα πηγάδι· δεν θα με πείραζε και τόσο, αν είναι κάθε φορά να με κάνουν το εξιλαστήριο θύμα για να γιατρεύονται οι αρρώστιες των άλλων. Αφήστε με ήσυχο· αλλιώς, μα τον Θεό, θα τα τινάξω όλα στον αέρα, κι ας γίνει ό,τι θέλει.»

Στο μεταξύ η Αλτισιδόρα είχε ανασηκωθεί και καθίσει πάνω στο κατασκεύασμα του νεκρικού βάθρου, και μόλις το έκανε αυτό ήχησαν οι σάλπιγγες μαζί με τους αυλούς, ενώ όλοι οι παρόντες φώναζαν: «Να ζήσει η Αλτισιδόρα! Να ζήσει η Αλτισιδόρα!» Ο δούκας και η δούκισσα, καθώς και οι βασιλιάδες Μίνωας και Ραδάμανθυς, σηκώθηκαν όρθιοι, και όλοι μαζί, μαζί και ο Δον Κιχώτης με τον Σάντσο, προχώρησαν να την υποδεχτούν και να την κατεβάσουν από το βάθρο. Κι εκείνη, κάνοντας πως συνέρχεται από λιποθυμία, έγνεψε με το κεφάλι στον δούκα, στη δούκισσα και στους βασιλιάδες, κι έπειτα, ρίχνοντας λοξή ματιά στον Δον Κιχώτη, του είπε: «Ο Θεός να σε συγχωρέσει, αναίσθητε ιππότη, γιατί από τη σκληρότητά σου βρέθηκα, έτσι μου φάνηκε, πάνω από χίλια χρόνια στον άλλο κόσμο· και σε σένα, τον πιο σπλαχνικό άνθρωπο πάνω στη γη, χρωστώ ευγνωμοσύνη για τη ζωή που έχω τώρα ξανά στα χέρια μου. Από σήμερα και στο εξής, φίλε Σάντσο, να λογαριάζεις δικά σου έξι από τα μεσοφόρια μου, που σου τα χαρίζω για να φτιάξεις έξι πουκάμισα για τον εαυτό σου· κι αν δεν είναι όλα τους εντελώς ακέραια, τουλάχιστον είναι όλα καθαρά.»

Ο Σάντσο της φίλησε τα χέρια γονατιστός, γεμάτος ευγνωμοσύνη, κρατώντας τη μίτρα στο χέρι. Ο δούκας διέταξε να του την πάρουν και να του δώσουν πίσω το σκούφο και το διπλό του ένδυμα, και να του βγάλουν τη φλογισμένη ρόμπα. Ο Σάντσο παρακάλεσε τον δούκα να τον αφήσουν να κρατήσει τη ρόμπα και τη μίτρα, γιατί ήθελε να τις πάει στο σπίτι του ως σημάδι και ενθύμιο εκείνης της ανεπανάληπτης περιπέτειας. Η δούκισσα είπε πως έπρεπε να του τα αφήσουν, αφού ήξερε ήδη πόσο μεγάλη φίλη του ήταν. Έπειτα ο δούκας

έδωσε διαταγή να αδειάσει η αυλή, να αποσυρθούν όλοι στα δωμάτιά τους και να οδηγήσουν τον Δον Κιχώτη και τον Σάντσο στα παλιά τους καταλύματα.

p69e.jpg (60K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LXX. ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΤΟ ΕΞΗΝΤΑ ΕΝΝΙΑ ΚΑΙ ΑΣΧΟΛΕΙΤΑΙ ΜΕ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΘΑΡΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΑΥΤΗΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

p70a.jpg (131K)

Πλήρες μέγεθος

Εκείνο το βράδυ ο Σάντσο κοιμήθηκε σε ένα ράντζο, στο ίδιο δωμάτιο με τον Δον Κιχώτη — κάτι που, αν μπορούσε, θα το είχε αποφύγει με μεγάλη χαρά. Ήξερε πολύ καλά πως ο αφέντης του, με ερωτήσεις και αποκρίσεις, δεν θα τον άφηνε να κλείσει μάτι. Κι εκείνος δεν είχε καμία διάθεση για κουβέντες, αφού ακόμη πονούσε από το πρόσφατο μαρτύριό του, πράγμα που δεν τον άφηνε ούτε να μιλήσει άνετα. Θα προτιμούσε πολύ περισσότερο να κοιμηθεί μόνος σε μια καλύβα, παρά σε εκείνο το πολυτελές δωμάτιο με παρέα. Και οι φόβοι του αποδείχτηκαν τόσο βάσιμοι, και η πρόβλεψή του τόσο σωστή, ώστε μόλις ο αφέντης του ξάπλωσε, του είπε: «Τι λες για τη σημερινή περιπέτεια, Σάντσο; Μεγάλη και πανίσχυρη είναι η δύναμη της ψυχρής περιφρόνησης, γιατί είδες με τα ίδια σου τα μάτια την Αλτισιδόρα να πεθαίνει, όχι από βέλη, ούτε από σπαθί, ούτε από κανένα πολεμικό όπλο, ούτε από θανατηφόρα δηλητήρια, αλλά από τη σκέψη της αυστηρότητας και της περιφρόνησης με την οποία την αντιμετώπιζα πάντα.»

«Ας πέθαινε και καλώς να πέθαινε», είπε ο Σάντσο, «όποτε ήθελε και όπως ήθελε· κι ας μ' άφηνε ήσυχο, γιατί εγώ ούτε την έκανα να με ερωτευτεί ούτε την περιφρόνησα. Δεν ξέρω, ούτε μπορώ να φανταστώ, πώς η ανάρρωση της Αλτισιδόρας, μιας δεσποινίδας πιο αλλόκοτης παρά μυαλωμένης, μπορεί να έχει, όπως είπα και πριν, την παραμικρή σχέση με τα βάσανα του Σάντσο Πάνθα. Τώρα αρχίζω να βλέπω ολοκάθαρα πως υπάρχουν στον κόσμο μάγοι και μαγεμένοι· κι ο Θεός να με γλιτώσει απ' αυτούς, αφού εγώ δεν μπορώ να γλιτώσω τον εαυτό μου. Γι' αυτό σας παρακαλώ, αφεντικό, αφήστε με να κοιμηθώ και μη μου κάνετε άλλες ερωτήσεις, εκτός αν θέλετε

να ριχτώ από το παράθυρο.»

«Κοιμήσου, Σάντσο φίλε μου», είπε ο Δον Κιχώτης, «αν σ' αφήνουν οι τσιμπιές, οι νυγμοί και οι σφαλιάρες που έφαγες.»

«Κανένας πόνος δεν έφτανε την προσβολή από τις σφαλιάρες», είπε ο Σάντσο, «γιατί, να πάρει η ευχή, μου τις έδωσαν οι ντουένιες· αλλά σε παρακαλώ ξανά, αφέντη μου, άσε με να κοιμηθώ, γιατί για όποιον είναι δυστυχισμένος όταν είναι ξύπνιος, ο ύπνος είναι ανακούφιση από τη δυστυχία.»

«Ας είναι, και ο Θεός μαζί σου», είπε ο Δον Κιχώτης.

Κοιμήθηκαν και οι δυο, κι ο Σιδέ Χαμέτε, ο συγγραφέας αυτής της μεγάλης ιστορίας, βρήκε την ευκαιρία να εξηγήσει τι ήταν αυτό που έκανε τον δούκα και τη δούκισσα να στήσουν όλη εκείνη την περίτεχνη φάρσα που μόλις περιγράφηκε. Ο εργένης Σαμψών Καράσκο, λέει, χωρίς να έχει ξεχάσει πως ως Ιππότης των Καθρεφτών είχε νικηθεί και ριχτεί κάτω από τον Δον Κιχώτη —ήττα που του χάλασε όλα τα σχέδια— αποφάσισε να δοκιμάσει ξανά την τύχη του, ελπίζοντας αυτή τη φορά σε καλύτερο αποτέλεσμα. Έτσι, αφού έμαθε πού βρισκόταν ο Δον Κιχώτης από τον υπηρέτη που είχε φέρει το γράμμα και το δώρο στη γυναίκα του Σάντσο, την Τερέσα Πάνθα, προμηθεύτηκε καινούρια πανοπλία και άλλο άλογο, έβαλε μια λευκή σελήνη στην ασπίδα του και, για να κουβαλά τα όπλα του, είχε μαζί του ένα μουλάρι που το οδηγούσε ένας χωρικός, όχι ο Τομ Σεσιάλ, ο παλιός του ιπποκόμος, επειδή φοβόταν μήπως τον αναγνωρίσουν ο Σάντσο ή ο Δον Κιχώτης. Έφτασε στο κάστρο του δούκα, κι εκείνος τον ενημέρωσε για τον δρόμο και τη διαδρομή που είχε ακολουθήσει ο Δον

Κιχώτης, με σκοπό να παραστεί στους αγώνες στη Σαραγόσα. Του είπε επίσης για τα αστεία που του είχε κάνει, καθώς και για το τέχνασμα που είχε επινοήσει για το ξεμάγεμα της Δουλτσινέας εις βάρος των οπισθίων του Σάντσο. Τέλος, του διηγήθηκε και την απάτη που είχε κάνει ο Σάντσο στον αφέντη του, πείθοντάς τον ότι η Δουλτσινέα ήταν μαγεμένη και μεταμορφωμένη σε χωριατοπούλα· και ακόμη πώς η δούκισσα, η γυναίκα του, είχε πείσει τον Σάντσο ότι ο ίδιος ήταν που έκανε λάθος, αφού η Δουλτσινέα ήταν πράγματι μαγεμένη. Με όλα αυτά ο εργένης γέλασε πολύ και θαύμασε τόσο την εξυπνάδα όσο και την αφέλεια του Σάντσο, αλλά και το πόσο μακριά είχε φτάσει η τρέλα του Δον Κιχώτη. Ο δούκας τον παρακάλεσε, αν τον έβρισκε —είτε τον νικούσε είτε όχι— να περάσει ξανά από εκεί και να του πει τι είχε γίνει. Ο εργένης το έκανε· ξεκίνησε να αναζητήσει τον Δον Κιχώτη και, μην τον βρίσκοντας στη Σαραγόσα, συνέχισε τον δρόμο του, και το τι του συνέβη έχει ήδη ειπωθεί. Επέστρεψε στο κάστρο του δούκα και του τα διηγήθηκε όλα: ποιοι ήταν οι όροι της αναμέτρησης και πώς ο Δον Κιχώτης τώρα, σαν αληθινός περιπλανώμενος ιππότης, γύριζε πίσω για να τηρήσει την υπόσχεσή του να αποσυρθεί για έναν χρόνο στο χωριό του. Ως τότε, είπε ο εργένης, ίσως να είχε θεραπευτεί από την τρέλα του· γιατί αυτός ήταν ο σκοπός που τον είχε οδηγήσει να πάρει αυτές τις μεταμφιέσεις, αφού ήταν λυπηρό ένας ευγενής με τόσο καλά χαρίσματα όσο ο Δον Κιχώτης να είναι τρελός. Έτσι αποχαιρέτησε τον δούκα και γύρισε στο χωριό του, για να περιμένει εκεί τον Δον Κιχώτη, που ερχόταν από πίσω του. Τότε ο δούκας βρήκε την ευκαιρία να του στήσει αυτή τη νέα φάρσα· τόσο πολύ τον διασκέδαζε καθετί που είχε σχέση με

τον Σάντσο και τον Δον Κιχώτη. Έβαλε πολλούς από τους υπηρέτες του, πεζούς και έφιππους, να φυλάνε τους δρόμους γύρω από το κάστρο, κοντά και μακριά, παντού όπου πίστευε πως ήταν πιθανό να περάσει ο Δον Κιχώτης στην επιστροφή του, με εντολή να τον φέρουν στο κάστρο με το καλό ή με το ζόρι, αν τον συναντούσαν. Και πράγματι τον συνάντησαν και έστειλαν αμέσως είδηση στον δούκα, ο οποίος, έχοντας ήδη κανονίσει τι έπρεπε να γίνει, μόλις άκουσε πως έφτασε, διέταξε να ανάψουν οι δάδες και τα φώτα στην αυλή και να τοποθετήσουν την Αλτισιδόρα πάνω στο κατασκεύασμα με όλη τη μεγαλοπρέπεια και την επισημότητα που έχει ήδη περιγραφεί. Όλη η υπόθεση ήταν τόσο καλά οργανωμένη και παιγμένη, που απείχε ελάχιστα από την πραγματικότητα. Και ο Σιδέ Χαμέτε λέει ακόμη πως, από τη δική του πλευρά, θεωρεί τους εμπνευστές της φάρσας το ίδιο τρελούς με τα θύματά της, και πως ο δούκας και η δούκισσα δεν απείχαν ούτε δυο δάχτυλα από το να είναι κι οι ίδιοι κάτι σαν ανόητοι, αφού κατέβαλαν τόσο κόπο για να περιγελούν δυο ανόητους.

Όσο για τους δυο τους, ο ένας κοιμόταν βαθιά κι ο άλλος ήταν ξύπνιος, χαμένος στις σκόρπιες σκέψεις του, όταν χάραξε και μαζί με το φως ήρθε και η όρεξη να σηκωθούν· γιατί τα μαλακά πούπουλα του κρεβατιού δεν ήταν ποτέ απόλαυση για τον Δον Κιχώτη, είτε νικητής είτε νικημένος. Η Αλτισιδόρα, που είχε επιστρέψει από τον θάνατο στη ζωή, όπως φανταζόταν ο Δον Κιχώτης, συνεχίζοντας το καπρίτσιο του κυρίου και της κυρίας της, μπήκε στο δωμάτιο στεφανωμένη με το γιρλάντι που φορούσε πάνω στο κατασκεύασμα της νεκρικής πομπής και ντυμένη με λευκή ταφτά φορεσιά κεντημένη με χρυσά λουλούδια. Τα μαλλιά της έπεφταν λυτά στους ώμους της και

στηριζόταν σε ένα μπαστούνι από εκλεκτό μαύρο έβενο. Ο Δον Κιχώτης, ταραγμένος και αμήχανος με την εμφάνισή της, μαζεύτηκε όπως όπως και παραλίγο να σκεπαστεί ολόκληρος με τα σεντόνια και το σκέπασμα του κρεβατιού, άφωνος και ανήμπορος να της πει έστω μια λέξη ευγένειας. Η Αλτισιδόρα κάθισε σε μια καρέκλα στο προσκέφαλο του κρεβατιού και, αφού άφησε έναν βαθύ αναστεναγμό, του είπε με αδύναμη, γλυκιά φωνή: «Όταν γυναίκες ευγενούς καταγωγής και σεμνές κοπέλες ποδοπατούν την τιμή τους και αφήνουν τη γλώσσα τους ελεύθερη να σπάσει κάθε φραγμό, φανερώνοντας στον κόσμο τα πιο κρυφά μυστικά της καρδιάς τους, τότε έχουν φτάσει στα έσχατα. Μια τέτοια είμαι κι εγώ, κύριε Δον Κιχώτη της Μάντσας: τσακισμένη, νικημένη, χτυπημένη από τον έρωτα, κι όμως υπομονετική μέσα στον πόνο και ενάρετη· τόσο, που η καρδιά μου ράγισε από τη θλίψη και έχασα τη ζωή μου. Εδώ και δυο μέρες είμαι νεκρή, σκοτωμένη από τη σκέψη της σκληρότητας με την οποία μου φέρθηκες, άκαρδε ιππότη,»

«πιο σκληρέ κι από μάρμαρο στα παράπονά μου·»

ή τουλάχιστον έτσι με πέρασαν όλοι όσοι με είδαν· και αν ο Έρωτας δεν με λυπόταν, αφήνοντας την ανάρρωσή μου να εξαρτηθεί από τα βάσανα αυτού του καλού ιπποκόμου, εκεί θα είχα μείνει, στον άλλο κόσμο.»

«Ο Έρωτας κάλλιστα θα μπορούσε να το είχε αφήσει να εξαρτηθεί από τα βάσανα του γαϊδάρου μου, κι εγώ θα του ήμουν υπόχρεος», είπε ο Σάντσο. «Αλλά πείτε μου, señora —και μακάρι ο ουρανός να σας στείλει έναν πιο τρυφερό εραστή από τον αφέντη μου— τι είδατε στον άλλο κόσμο; Τι

γίνεται στην κόλαση; Γιατί εκεί, φυσικά, καταλήγει όποιος πεθαίνει από απελπισία.»

«Για να σου πω την αλήθεια», είπε η Αλτισιδόρα, «δεν μπορεί να πέθανα κανονικά, γιατί δεν πήγα στην κόλαση· κι αν είχα πάει, είναι βέβαιο πως δεν θα είχα ξαναβγεί, ό,τι κι αν έκανα. Η αλήθεια είναι πως έφτασα ως την πύλη, όπου καμιά δωδεκαριά διάβολοι έπαιζαν τένις, όλοι με βράκες και διπλοκούμπωτα πανωφόρια, με πεστούς γιακάδες στολισμένους με φλαμανδική δαντέλα από κόκαλο, και μανσέτες από την ίδια δαντέλα που τους χρησίμευαν για περικάρπια, ενώ είχαν γυμνό ένα κομμάτι από τα μπράτσα τους, τέσσερα δάχτυλα φάρδος, για να φαίνονται τα χέρια τους πιο μακριά· στα χέρια κρατούσαν ρακέτες από φωτιά. Μα αυτό που με ξάφνιασε ακόμη περισσότερο ήταν πως για μπαλάκια του τένις χρησιμοποιούσαν βιβλία, λες και ήταν γεμάτα αέρα και σκουπίδια, πράγμα παράξενο και θαυμαστό· κι όμως ούτε αυτό με ξάφνιασε τόσο όσο το ότι, ενώ συνήθως οι νικητές χαίρονται και οι χαμένοι λυπούνται, εκεί μέσα, σ' εκείνο το παιχνίδι, όλοι γκρίνιαζαν, όλοι αγρίευαν και όλοι καταριούνταν ο ένας τον άλλον». «Καθόλου παράξενο», είπε ο Σάντσο· «γιατί οι διάβολοι, είτε παίζουν είτε όχι, ποτέ δεν μένουν ευχαριστημένοι, είτε κερδίζουν είτε χάνουν».

«Πολύ πιθανό», είπε η Αλτισιδόρα· «όμως υπάρχει κι άλλο κάτι που με εκπλήσσει — δηλαδή με εξέπληξε τότε — κι αυτό ήταν πως κανένα μπαλάκι δεν άντεχε πέρα από το πρώτο χτύπημα ούτε χρησίμευε δεύτερη φορά· και ήταν απίστευτο το ασταμάτητο πλήθος από βιβλία, καινούργια και παλιά. Ένα απ' αυτά, ολοκαίνουργιο και καλοδεμένο, το χτύπησαν τόσο

δυνατά που του έβγαλαν τα σωθικά και σκόρπισαν τα φύλλα του παντού. "Δες ποιο βιβλίο είναι αυτό", είπε ένας διάβολος σ' έναν άλλον, κι εκείνος απάντησε: "Είναι το «Δεύτερο Μέρος της Ιστορίας του Δον Κιχώτη της Μάντσας», όχι του Σίδε Αμέτε, του αληθινού συγγραφέα, αλλά ενός Αραγωνέζου που, όπως λέει ο ίδιος, είναι από την Τορδεσίγιας". "Πάρ' το από δω", είπε ο πρώτος, "και πέταξέ το στα βάθη της κόλασης, να μη το βλέπω μπροστά μου". "Είναι τόσο κακό;" είπε ο άλλος. "Τόσο κακό είναι", είπε ο πρώτος, "που κι αν ακόμη έβαζα σκοπό να φτιάξω χειρότερο, δεν θα τα κατάφερνα". Ύστερα συνέχισαν το παιχνίδι τους, κοπανώντας κι άλλα βιβλία πέρα δώθε· κι εγώ, μόλις τους άκουσα να αναφέρουν το όνομα του Δον Κιχώτη, που τόσο αγαπώ και λατρεύω, φρόντισα να κρατήσω αυτή την οπτασία χαραγμένη στη μνήμη μου».

«Όραμα θα ήταν, χωρίς αμφιβολία», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί άλλος σαν κι εμένα δεν υπάρχει στον κόσμο. Αυτή η ιστορία κυκλοφορεί εδώ και καιρό από χέρι σε χέρι, αλλά δεν μένει για πολύ σε κανενός τα χέρια, γιατί ο καθένας της δίνει μια κλοτσιά και την παρατάει. Δεν με ταράζει που ακούω πως τριγυρνώ με φανταστική μορφή, είτε στο σκοτάδι του λάκκου είτε στο φως της μέρας εδώ πάνω, γιατί δεν είμαι εγώ εκείνος για τον οποίο μιλά η ιστορία. Αν είναι καλή, πιστή και αληθινή, θα ζήσει για αιώνες· αν όμως είναι κακή, από τη γέννησή της ως την ταφή της ο δρόμος δεν θα είναι μακρύς.»

Η Αλτισιδόρα πήγε να συνεχίσει τα παράπονά της εναντίον του Δον Κιχώτη, αλλά εκείνος της είπε: «Σας το έχω πει πολλές φορές, señora, και με λυπεί που στρέψατε την καρδιά σας πάνω μου, γιατί από τη δική μου μπορείτε να πάρετε μόνο

ευγνωμοσύνη, όχι ανταπόδοση. Γεννήθηκα για να ανήκω στη Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο, και οι μοίρες, αν υπάρχουν, σε εκείνη με αφιέρωσαν· και να νομίζει κανείς πως κάποια άλλη ομορφιά μπορεί να πάρει τη θέση που έχει εκείνη στην καρδιά μου, είναι σαν να νομίζει το αδύνατο. Αυτή η ειλικρινής δήλωση θα έπρεπε να αρκεί για να σας κάνει να επιστρέψετε στα όρια της σεμνότητάς σας, γιατί κανείς δεν μπορεί να δεσμευτεί να κάνει το αδύνατο.»

Μόλις το άκουσε αυτό, η Αλτισιδόρα, κάνοντας πως βράζει από θυμό και ταραχή, φώναξε: «Μα την αλήθεια! Δον Παστόψαρο, ψυχή από γουδί, κουκούτσι χουρμά, πιο ξεροκέφαλος και πιο σκληρός κι από χωριάτη που του ζητούν χάρη ενώ έχει ήδη αποφασίσει, αν πέσω πάνω σου θα σου βγάλω τα μάτια! Νομίζεις, Δον Νικημένε, Δον Ξυλοφορτωμένε, πως πέθανα για χάρη σου; Όλα όσα είδες απόψε ήταν θέατρο· δεν είμαι εγώ γυναίκα που θα άφηνε ούτε το μαύρο του νυχιού της να υποφέρει για τέτοια καμήλα, πόσο μάλλον να πεθάνει!»

«Αυτό το πιστεύω πολύ εύκολα», είπε ο Σάντσο· «όλα αυτά που λένε για ερωτευμένους που μαραίνονται ώσπου να πεθάνουν είναι ανοησίες· να το λένε, πάει κι έρχεται, αλλά να το κάνουν στ’ αλήθεια—αυτό ας το πιστέψει ο Ιούδας!»

Ενώ μιλούσαν, μπήκε μέσα ο μουσικός, τραγουδιστής και ποιητής που είχε πει τις δύο στροφές που παρατέθηκαν πιο πάνω, και αφού έκανε μια βαθιά υπόκλιση στον Δον Κιχώτη, είπε: «Θα δεχτεί η αφεντιά σας, κύριε ιππότη, να με λογαριάσει και να με κρατήσει ανάμεσα στους πιο πιστούς της υπηρέτες; Εδώ και πολύ καιρό σας θαυμάζω βαθιά, τόσο για τη

φήμη σας όσο και για τα κατορθώματά σας.» «Θα είχε η αφεντιά σας την καλοσύνη να μου πει ποιος είναι;» απάντησε ο Δον Κιχώτης, «ώστε η ευγένειά μου να ταιριάζει με την αξία σας;» Ο νέος αποκρίθηκε πως ήταν ο μουσικός και τραγουδιστής της προηγούμενης νύχτας. «Πραγματικά,» είπε ο Δον Κιχώτης, «η αφεντιά σας έχει εξαιρετική φωνή· όμως αυτό που τραγουδήσατε δεν μου φάνηκε και πολύ σχετικό με την περίσταση· γιατί τι σχέση έχουν οι στροφές του Γκαρσιλάσο με τον θάνατο αυτής της κυρίας;»

«Μην σας παραξενεύει αυτό,» απάντησε ο μουσικός· «γιατί οι άγουροι ποιητές της εποχής μας συνηθίζουν να γράφει ο καθένας ό,τι του αρέσει και να κλέβει απ' όπου θέλει, είτε ταιριάζει στο θέμα είτε όχι· και στις μέρες μας δεν υπάρχει ανοησία που να τη λένε ή να τη γράφουν και να μη τη βαφτίζουν ποιητική άδεια.»

Ο Δον Κιχώτης πήγε να απαντήσει, αλλά τον πρόλαβαν ο δούκας και η δούκισσα, που μπήκαν μέσα για να τον δουν. Μαζί τους ακολούθησε μια μακρά και ευχάριστη συζήτηση, στη διάρκεια της οποίας ο Σάντσο είπε τόσα αστεία και θρασεία πράγματα, ώστε άφησε τον δούκα και τη δούκισσα κατάπληκτους όχι μόνο με την απλοϊκότητά του αλλά και με την οξύνοιά του. Ο Δον Κιχώτης τους ζήτησε την άδεια να φύγει την ίδια κιόλας μέρα, αφού για έναν νικημένο ιππότη σαν κι αυτόν ταίριαζε περισσότερο να ζει σε χοιροστάσιο παρά σε βασιλικό παλάτι. Εκείνοι του την έδωσαν πολύ πρόθυμα, και η δούκισσα τον ρώτησε αν η Αλτισιδόρα είχε την εύνοιά του.

Εκείνος απάντησε: «Señora, να πω στην κυρία σας πως η αδιαθεσία αυτής της δεσποινίδας οφείλεται ολοκληρωτικά στην αεργία, και η θεραπεία της είναι τίμια και σταθερή δουλειά. Η ίδια μου έχει πει πως στην κόλαση φορούν δαντέλα· και αφού ξέρει να τη φτιάχνει, ας μην την αφήνει ποτέ από τα χέρια της. Γιατί όταν είναι απασχολημένη πηγαινοφέρνοντας τα μασούρια, η εικόνα ή οι εικόνες εκείνου που αγαπά δεν θα πηγαινοέρχονται μέσα στις σκέψεις της. Αυτή είναι η αλήθεια, αυτή είναι η γνώμη μου και αυτή είναι η συμβουλή μου.»

«Κι εγώ το ίδιο», πρόσθεσε ο Σάντσο· «γιατί σε όλη μου τη ζωή δεν είδα ποτέ δαντελού να πεθαίνει από έρωτα. Όταν οι κοπέλες δουλεύουν, έχουν το μυαλό τους πιο πολύ στο να τελειώσουν τη δουλειά τους παρά στους αγαπητικούς τους. Το λέω από πείρα· γιατί όταν σκάβω, δεν σκέφτομαι ποτέ τη γριά μου—δηλαδή την Τερέσα Πάνθα μου, που την αγαπώ πιο πολύ κι από τα μάτια μου».

«Καλά τα λες, Σάντσο», είπε η δούκισσα, «και θα φροντίσω η Αλτισιδόρα μου από δω και πέρα να απασχολείται με κάποιο είδος κεντήματος· γιατί είναι εξαιρετικά επιδέξια σ' αυτό».

«Δεν υπάρχει λόγος να καταφύγετε σ' αυτό το γιατρικό, κυρία μου», είπε η Αλτισιδόρα· «και μόνο η σκέψη της σκληρότητας με την οποία μου φέρθηκε αυτός ο αλήτης και παλιάνθρωπος αρκεί για να τον σβήσει από τη μνήμη μου, χωρίς κανένα άλλο τέχνασμα. Με την άδειά σας, Υψηλότατη, θα αποσυρθώ, για να μην έχω μπροστά στα μάτια μου—δεν θα πω τη θλιβερή του όψη—αλλά τη σιχαμερή και άσχημη φάτσα του».

«Αυτό μου θυμίζει την παροιμία που λέει πως όποιος βρίζει είναι έτοιμος να συγχωρήσει», είπε ο δούκας.

Τότε η Αλτισιδόρα, κάνοντας πως σκουπίζει τα δάκρυά της με ένα μαντίλι, υποκλίθηκε στον αφέντη και την κυρά της και βγήκε από την αίθουσα.

«Κακό να σε βρει, καημένο κορίτσι», είπε ο Σάντσο, «κακό να σε βρει! Έπεσες πάνω σε ψυχή ξερή σαν καλάμι και σε καρδιά σκληρή σαν βελανιδιά· αν ήμουν εγώ, μα την πίστη μου, αλλιώς θα σου λαλούσε ο πετεινός».

[illegible]

p70e.jpg (73K)

Πλήρες μέγεθος

Ο νικημένος και ταλαιπωρημένος Δον Κιχώτης προχωρούσε πολύ σκυθρωπός από τη μια, αλλά και πολύ χαρούμενος από την άλλη. Η λύπη του ερχόταν από την ήττα του, ενώ η χαρά του από τη σκέψη της αρετής που έκρυβε ο Σάντσο, όπως είχε αποδειχτεί με την ανάσταση της Αλτισιδόρας· παρ' όλα αυτά, δυσκολευόταν να πείσει τον εαυτό του πως η ερωτοχτυπημένη κόρη είχε πράγματι πεθάνει. Ο Σάντσο, πάλι, κάθε άλλο παρά κεφάτος ήταν, γιατί τον πονούσε που η Αλτισιδόρα δεν είχε κρατήσει την υπόσχεσή της να του δώσει τα πουκάμισα· και καθώς το στριφογύριζε στο μυαλό του, είπε στον αφέντη του: «Αλήθεια, αφέντη, πρέπει να είμαι ο πιο άτυχος γιατρός του κόσμου. Υπάρχουν τόσοι γιατροί που, αφού σκοτώσουν τον άρρωστο που είχαν να θεραπεύσουν, ζητούν κι από πάνω να πληρωθούν για τον κόπο τους, ενώ το μόνο που κάνουν είναι να υπογράφουν ένα χαρτί με φάρμακα, που τα ετοιμάζει ο φαρμακοποιός κι όχι εκείνοι, κι εκεί τελειώνει όλη τους η δουλειά. Εγώ όμως, για να γιατρέψω κάποιον άλλον, πληρώνω με σταγόνες αίμα, σφαλιάρες, τσιμπιές, τρυπήματα με καρφίτσες και μαστιγώματα, και δεν μου δίνει κανείς ούτε δεκάρα. Μα τον Θεό, αν μου ξαναφέρουν άλλον ασθενή στα

χέρια, θα πρέπει πρώτα να μου λαδώσουν την παλάμη και μετά να τον θεραπεύσω· γιατί, όπως λένε, "με το τραγούδι του τρώει ο ηγούμενος το ψωμί του", κι εγώ δεν πρόκειται να πιστέψω πως ο ουρανός μού χάρισε την αρετή που έχω για να τη μοιράζω στους άλλους τζάμπα.»

«Έχεις δίκιο, φίλε μου Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «και η Αλτισιδόρα φέρθηκε πολύ άσχημα που δεν σου έδωσε τα πουκάμισα που σου υποσχέθηκε. Κι αν και αυτή η αρετή σου είναι gratis data —αφού δεν σου κόστισε καμιά σπουδή, πέρα από όση μπορεί να λογαριαστεί ως τέτοια μέσα από τα ίδια σου τα παθήματα— εγώ μπορώ να πω για τον εαυτό μου πως, αν ήθελες πληρωμή για τις μαστιγιές εξαιτίας του λυτρώματος της Δουλτσινέας, θα σου την είχα δώσει πρόθυμα από καιρό. Δεν είμαι βέβαιος, όμως, αν η πληρωμή ταιριάζει με τη θεραπεία, και δεν θα ήθελα η αμοιβή να χαλάσει το φάρμακο. Νομίζω πάντως πως δεν χάνουμε τίποτα να το δοκιμάσουμε· σκέψου πόσα θέλεις, Σάντσο, και μαστιγώσου αμέσως, πληρώνοντας τον εαυτό σου επιτόπου με το ίδιο σου το χέρι, αφού έχεις δικά μου χρήματα.»

Με το που άκουσε αυτή την πρόταση, ο Σάντσο άνοιξε διάπλατα μάτια και αυτιά, και μέσα του δέχτηκε αμέσως να μαστιγωθεί. Έπειτα είπε στον αφέντη του: «Εντάξει λοιπόν, señor, θα είμαι έτοιμος να κάνω αυτό που θέλει η αφεντιά σας, αρκεί να έχω κάποιο όφελος· γιατί η αγάπη για τη γυναίκα και τα παιδιά μου με αναγκάζει να φαίνομαι λιγάκι πλεονέκτης. Πείτε μου λοιπόν πόσα θα μου δώσετε για κάθε χτύπημα που θα ρίχνω στον εαυτό μου.»

«Αν, Σάντσο», απάντησε ο Δον Κιχώτης, «σε αντάμειβα όπως πραγματικά αξίζει η σημασία και η φύση αυτής της θεραπείας, ούτε οι θησαυροί της Βενετίας ούτε τα ορυχεία του Ποτοσί θα έφταναν για να σε πληρώσουν. Δες τι δικό μου κρατάς στα χέρια σου και βάλε τιμή στο κάθε χτύπημα.»

«Είναι», είπε ο Σάντσο, «τρεις χιλιάδες τριακόσια και κάτι· απ' αυτά έχω ήδη ρίξει στον εαυτό μου πέντε, οπότε μένουν τα υπόλοιπα. Ας λογαριάσουμε τα πέντε μέσα στα "και κάτι" και ας κρατήσουμε τα τρεις χιλιάδες τριακόσια, που με ένα τέταρτο του ρεάλ το καθένα —γιατί λιγότερα δεν παίρνω, κι ας μου το ζητήσει όλος ο κόσμος— βγαίνουν τρεις χιλιάδες τριακόσια τέταρτα του ρεάλ. Τα τρεις χιλιάδες είναι χίλια πεντακόσια μισά ρεάλ, δηλαδή εφτακόσια πενήντα ρεάλ· και τα τριακόσια κάνουν εκατόν πενήντα μισά ρεάλ, δηλαδή εβδομήντα πέντε ρεάλ. Αυτά μαζί με τα εφτακόσια πενήντα κάνουν συνολικά οχτακόσια είκοσι πέντε ρεάλ. Αυτά θα τα κρατήσω από όσα έχω δικά σας, αφεντιά σας, και θα γυρίσω σπίτι πλούσιος και ευχαριστημένος, έστω και καλομαστιγωμένος, γιατί "πέστροφα δεν πιάνεις"— αλλά δεν λέω τίποτε άλλο.»

«Ω ευλογημένε Σάντσο! Ω αγαπημένε μου Σάντσο!» είπε ο Δον Κιχώτης. «Πόσο θα σου χρωστάμε, η Δουλτσινέα κι εγώ, όλες τις μέρες της ζωής μας, αν μας τις χαρίσει ο ουρανός! Αν ξαναβρεί τη χαμένη της μορφή —και δεν γίνεται παρά να τη βρει— τότε η συμφορά της θα έχει γίνει καλή τύχη και η δική μου ήττα ένας πανευτυχής θρίαμβος. Μα πες μου, Σάντσο: πότε θα αρχίσεις το μαστίγωμα; Γιατί αν το τελειώσεις γρήγορα, θα σου δώσω άλλα εκατό ρεάλ από πάνω.»

«Πότε;» είπε ο Σάντσο. «Απόψε κιόλας, χωρίς αποτυχία. Δώστε μόνο διαταγή, αφεντιά σας, να περάσουμε τη νύχτα έξω, στο ύπαιθρο, κι εγώ θα ξεσκίσω την πλάτη μου.»

Η νύχτα, που ο Δον Κιχώτης την περίμενε με τη μεγαλύτερη αγωνία του κόσμου, έφτασε επιτέλους. Σ' εκείνον όμως φαινόταν πως οι ρόδες του άρματος του Απόλλωνα είχαν χαλάσει και πως η μέρα τραβούσε περισσότερο απ' ό,τι συνήθως — όπως συμβαίνει με τους ερωτευμένους, που ποτέ δεν καταφέρνουν να ταιριάξουν τον λογαριασμό των επιθυμιών τους με τον χρόνο. Ύστερα από λίγο μπήκαν ανάμεσα σε κάτι όμορφα δέντρα, λίγο πιο πέρα από τον δρόμο, κι εκεί, αφού έβγαλαν τη σέλα του Ροσινάντε και το σαμάρι του Γκρίζου, ξάπλωσαν πάνω στο χλωρό χορτάρι και δείπνησαν με τα προμήθειες του Σάντσο. Εκείνος, αφού έφτιαξε από το καπίστρι και τα λουριά του Γκρίζου ένα γερό και λυγερό μαστίγιο, αποτραβήχτηκε καμιά εικοσαριά βήματα από τον αφέντη του, ανάμεσα σε κάτι οξιές. Ο Δον Κιχώτης, βλέποντάς τον να φεύγει με τόση αποφασιστικότητα και ζωηράδα, του είπε: «Πρόσεχε, φίλε μου, μην κομματιαστείς· άφηνε τη μια μαστιγιά να περιμένει την άλλη και μην βιάζεσαι τόσο, ώστε να σου κοπεί η ανάσα στη μέση. Θέλω να πω, μην πέσεις πάνω σου τόσο δυνατά, ώστε να σε εγκαταλείψει η ζωή πριν φτάσεις στον επιθυμητό αριθμό. Και για να μη χάσεις ούτε κατά μία παραπάνω ούτε κατά μία λιγότερη, θα σταθώ εδώ παράμερα και θα μετρώ με το κομποσκοίνι μου τις μαστιγιές που θα ρίχνεις στον εαυτό σου. Ο ουρανός να σε βοηθήσει, όπως αξίζει η καλή σου πρόθεση.»

«“Οι εγγυήσεις δεν βαραίνουν τον καλό πληρωτή”,» είπε ο Σάντσο· «εγώ σκοπεύω να χτυπιέμαι έτσι ώστε, χωρίς να σκοτωθώ, να πονέσω· γιατί εκεί, δίχως αμφιβολία, βρίσκεται όλη η ουσία αυτού του θαύματος.»

Ύστερα γδύθηκε από τη μέση και πάνω, άρπαξε το σκοινί και άρχισε να μαστιγώνεται, ενώ ο Δον Κιχώτης μετρούσε τις μαστιγιές. Μπορεί να είχε ρίξει στον εαυτό του έξι ή οκτώ, όταν άρχισε να σκέφτεται πως το αστείο δεν ήταν καθόλου μικρό πράγμα και πως η αμοιβή του ήταν πολύ χαμηλή. Σταμάτησε λοιπόν για λίγο το χέρι του και είπε στον αφέντη του ότι αποσυρόταν από τη συμφωνία, επειδή είχε κάνει κακό παζάρι στα τυφλά: η καθεμιά από εκείνες τις μαστιγιές έπρεπε να πληρώνεται με μισό ρεάλ και όχι με ένα τέταρτο.

«Συνέχισε, φίλε μου Σάντσο, και μην αποθαρρύνεσαι», είπε ο Δον Κιχώτης· «γιατί εγώ διπλασιάζω το ποσό.»

«Αν είναι έτσι», είπε ο Σάντσο, «ας γίνει το θέλημα του Θεού, κι ας πέσουν οι μαστιγιές σαν βροχή». Όμως ο πανούργος δεν τις έριχνε πια στους ώμους του· τις κατάφερνε στα δέντρα, βγάζοντας πού και πού τέτοιους στεναγμούς, που κάθε φορά θα νόμιζε κανείς πως του ξερίζωναν την ψυχή. Ο Δον Κιχώτης συγκινήθηκε βαθιά και, φοβούμενος μήπως πάθει κανένα κακό και χάσει έτσι τον σκοπό του εξαιτίας της απερισκεψίας του Σάντσο, του είπε: «Στο όνομα της ζωής σου, φίλε μου, άφησέ το εδώ που είναι· το γιατρικό μού φαίνεται πολύ σκληρό, και καλό είναι να κάνουμε υπομονή· “η Θαμόρα δεν κυριεύτηκε μέσα σε μία ώρα”. Αν δεν έχω κάνει λάθος στον λογαριασμό, έχεις ήδη ρίξει στον εαυτό σου πάνω από χίλιες μαστιγιές· για την ώρα φτάνει· γιατί, για να το πω λαϊκά, “ο γάιδαρος

σηκώνει το φορτίο, όχι όμως το παραφόρτωμα".»

«Όχι, όχι, señor», απάντησε ο Σάντσο· «για μένα δεν θα ειπωθεί ποτέ "τα λεφτά πληρώθηκαν, τα χέρια έσπασαν". Πηγαίνετε λίγο πιο πίσω, αφεντικό μου, και αφήστε με να ρίξω στον εαυτό μου τουλάχιστον άλλες χίλιες μαστιγιές· γιατί με δυο γύρους σαν κι αυτόν θα τις τελειώσουμε όλες, και θα περισσέψει και ύφασμα.»

«Αφού είσαι τόσο πρόθυμος», είπε ο Δον Κιχώτης, «ο ουρανός να σε βοηθήσει· συνέχισε, κι εγώ θα τραβηχτώ πιο πέρα.»

Ο Σάντσο ξαναγύρισε στο έργο του με τέτοια αποφασιστικότητα, που γρήγορα ξεφλούδισε τον φλοιό από αρκετά δέντρα, τόσο άγρια μαστίγωνε τον εαυτό του· και κάποια στιγμή, υψώνοντας τη φωνή του και καταφέρνοντας σε μια οξιά ένα φοβερό χτύπημα, φώναξε: «Εδώ πεθαίνει ο Σαμψών, κι όλοι μαζί του!»

p71b.jpg (349K)

Πλήρες μέγεθος

Μόλις άκουσε την αξιολύπητη κραυγή του και τον ήχο της ανελέητης μαστιγιάς, ο Δον Κιχώτης έτρεξε αμέσως κοντά του και, αρπάζοντας το στριφτό καπίστρι που του χρησίμευε για μαστίγιο, του είπε: «Ο Θεός να φυλάξει, φίλε μου Σάντσο, να χάσεις τη ζωή σου για να μου κάνεις το χατίρι — μια ζωή που τη χρειάζονται η γυναίκα και τα παιδιά σου για να ζήσουν. Ας περιμένει η Δουλτσινέα μια καλύτερη ευκαιρία· εγώ θα αρκεστώ στην ελπίδα πως σύντομα θα γίνει αυτό που θέλω, και θα κάνω υπομονή ώσπου να ξαναβρείς δυνάμεις, ώστε να

τελειώσεις αυτή την υπόθεση όπως πρέπει και να μείνουν όλοι ευχαριστημένοι.»

«Αφού έτσι το θέλει η αφεντιά σας, señor», είπε ο Σάντσο, «ας γίνει· αλλά ρίξτε τον μανδύα σας στους ώμους μου, γιατί έχω ιδρώσει και δεν θέλω να κρυώσω· αυτόν τον κίνδυνο τον παθαίνουν όσοι αρχίζουν τώρα τις αυτομαστιγώσεις.»

Ο Δον Κιχώτης υπάκουσε και, αφού γδύθηκε, σκέπασε τον Σάντσο, που κοιμήθηκε ώσπου τον ξύπνησε ο ήλιος. Ύστερα ξαναπήραν τον δρόμο τους και, προς το παρόν, τον τερμάτισαν σ' ένα χωριό τρεις λεύγες πιο πέρα. Κατέβηκαν σ' ένα πανδοχείο, το οποίο ο Δον Κιχώτης αναγνώρισε ως πανδοχείο και δεν το πέρασε για κάστρο με τάφρο, πύργους, καταπέλτη και κινητή γέφυρα· γιατί από τότε που είχε νικηθεί, μιλούσε πιο λογικά για όλα, όπως θα φανεί αμέσως. Τον έβαλαν σ' ένα δωμάτιο στο ισόγειο, όπου αντί για δερμάτινες ταπετσαρίες κρέμονταν κομμάτια από ζωγραφισμένο χοντρό ύφασμα, σαν αυτά που συνηθίζουν στα χωριά. Στο ένα ήταν ζωγραφισμένη, από πολύ άτεχνο χέρι, η Αρπαγή της Ελένης, τη στιγμή που ο τολμηρός εραστής την άρπαζε από τον Μενέλαο· και στο άλλο η ιστορία της Διδώς και του Αινεία, εκείνη πάνω σ' έναν ψηλό πύργο, σαν να έκανε σήματα με μισό σεντόνι στον δραπέτη φιλοξενούμενό της, που βρισκόταν πια στη θάλασσα και έφευγε με φρεγάτα ή μπριγαντίνο. Παρατήρησε και στις δύο ιστορίες πως η Ελένη δεν έδειχνε να φεύγει και τόσο απρόθυμα, γιατί χαμογελούσε πονηρά και όλο νόημα· ενώ η όμορφη Διδώ παρουσιαζόταν να χύνει από τα μάτια της δάκρυα μεγάλα σαν καρύδια. Καθώς τις κοίταζε, ο Δον Κιχώτης είπε: «Μεγάλη δυστυχία για αυτές τις δυο κυρίες

που δεν γεννήθηκαν στη δική μας εποχή, και μεγαλύτερη απ' όλες για μένα που δεν γεννήθηκα στη δική τους. Αν είχα βρεθεί μπροστά σ' εκείνους τους κυρίους, η Τροία δεν θα είχε καεί ούτε η Καρχηδόνα θα είχε καταστραφεί· γιατί θα αρκούσε να σκοτώσω τον Πάρη και όλα αυτά τα δεινά θα είχαν αποφευχθεί.»

«Βάζω στοίχημα», είπε ο Σάντσο, «πως δεν θ' αργήσει να βρεθεί ταβέρνα, χάνι, πανδοχείο ή κουρείο όπου να μην είναι ζωγραφισμένη η ιστορία με τα κατορθώματά μας· μόνο που θα ήθελα να την είχε φτιάξει καλύτερος ζωγράφος απ' αυτόν που έκανε αυτές εδώ.»

«Έχεις δίκιο, Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης, «γιατί αυτός ο ζωγράφος μοιάζει με τον Ορμπανέχα, έναν ζωγράφο που υπήρχε στην Ούβεδα. Όταν τον ρωτούσαν τι ζωγράφιζε, συνήθιζε να λέει: "Ό,τι βγει." Κι αν τύχαινε να ζωγραφίσει έναν πετεινό, έγραφε από κάτω: "Αυτό είναι πετεινός", μην τυχόν και τον περάσουν για αλεπού. Ο ζωγράφος ή ο συγγραφέας —γιατί είναι το ίδιο πράγμα— που δημοσίευσε την ιστορία αυτού του καινούργιου Δον Κιχώτη που κυκλοφόρησε, πρέπει, νομίζω, να ήταν από αυτή τη συνομοταξία, Σάντσο, γιατί ζωγράφισε ή έγραψε "ό,τι βγει". Ή ίσως να μοιάζει μ' έναν ποιητή που τον έλεγαν Μαουλεόν και τριγυρνούσε στην Αυλή πριν από μερικά χρόνια· αυτός απαντούσε στην τύχη ό,τι κι αν τον ρωτούσαν, και όταν κάποιος τον ρώτησε τι σημαίνει Deum de Deo_, εκείνος αποκρίθηκε De é donde diere_. Αλλά ας αφήσουμε αυτά. Πες μου, Σάντσο, έχεις διάθεση να ξαναδώσεις άλλη μια σειρά χτυπημάτων στον εαυτό σου απόψε, και θα προτιμούσες να γίνει μέσα ή έξω;»

«Μα την αλήθεια, señor», είπε ο Σάντσο, «για ό,τι έχω να δώσω στον εαυτό μου, το ίδιο μου κάνει αν θα γίνει σε σπίτι ή στα χωράφια· πάντως θα προτιμούσα να είναι ανάμεσα σε δέντρα, γιατί νομίζω πως μου κρατούν συντροφιά και με βοηθούν θαυμάσια να αντέχω τον πόνο μου.»

«Κι όμως δεν πρέπει να γίνει έτσι, φίλε μου Σάντσο», είπε ο Δον Κιχώτης· «για να μπορέσεις να ξαναβρείς τις δυνάμεις σου, πρέπει να το κρατήσουμε για το χωριό μας· το αργότερο μεθαύριο θα έχουμε φτάσει εκεί.»

Ο Σάντσο είπε πως μπορούσε να κάνει όπως ήθελε· αλλά ο ίδιος θα προτιμούσε να τελειώνει γρήγορα με την υπόθεση, πριν του κρυώσει το αίμα και όσο είχε ακόμη όρεξη, γιατί «η αναβολή συχνά φέρνει κίνδυνο», και «με προσευχή στον Θεό και με το σφυρί στο χέρι», και «ένα το πήρα είναι καλύτερο από δυο θα σου δώσω», και «καλύτερα ένα σπουργίτι στο χέρι παρά ένας γύπας που πετάει».

«Για όνομα του Θεού, Σάντσο, όχι άλλα παροιμίες!» φώναξε ο Δον Κιχώτης. «Μου φαίνεται πως ξαναγίνεσαι _sicut erat_· μίλα καθαρά, απλά και ίσια, όπως σου έχω πει τόσες φορές, και θα δεις πόσο καλό θα σου κάνει.»

«Δεν ξέρω τι κακοτυχία είναι αυτή που με δέρνει», είπε ο Σάντσο, «αλλά δεν μπορώ να ξεστομίσω λέξη χωρίς να μου βγει και μια παροιμία, που εμένα μου φαίνεται τόσο καλή όσο κι ένα επιχείρημα· πάντως θα προσπαθήσω να διορθωθώ, αν μπορέσω.» Κι έτσι, προς το παρόν, η κουβέντα τελείωσε.

p71e.jpg (42K)

[illegible] LXXII. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

p72a.jpg (155K)

Πλήρες μέγεθος

Όλη εκείνη τη μέρα ο Δον Κιχώτης και ο Σάντσο έμειναν στο χωριό και στο πανδοχείο, περιμένοντας να νυχτώσει: ο ένας για να ολοκληρώσει το έργο του με το μαστίγωμα στην εξοχή, ο άλλος για να το δει να γίνεται, γιατί από αυτό εξαρτιόταν η εκπλήρωση των επιθυμιών του. Στο μεταξύ έφτασε στο πανδοχείο ένας ταξιδιώτης καβάλα στ' άλογο, με τρεις ή τέσσερις υπηρέτες, και ένας απ' αυτούς είπε σε εκείνον που φαινόταν να είναι ο αφέντης: «Εδώ, κύριε Δον Άλβαρο Τάρφε, μπορείτε να πάρετε σήμερα τη μεσημεριανή σας σιέστα· το κατάλυμα φαίνεται καθαρό και δροσερό.»

Μόλις το άκουσε αυτό, ο Δον Κιχώτης είπε στον Σάντσο: «Άκου, Σάντσο· καθώς ξεφύλλιζα εκείνο το βιβλίο με το Δεύτερο Μέρος της ιστορίας μου, νομίζω πως έπεσα τυχαία πάνω σ' αυτό ακριβώς το όνομα, Δον Άλβαρο Τάρφε.»

«Πολύ πιθανό», είπε ο Σάντσο· «καλύτερα να τον αφήσουμε να κατεβεί από τ' άλογο, και σε λίγο μπορούμε να τον ρωτήσουμε σχετικά.»

Ο ευγενής κατέβηκε από τ' άλογο, και η πανδοχέισσα τού έδωσε ένα δωμάτιο στο ισόγειο, ακριβώς απέναντι από του Δον Κιχώτη, στολισμένο κι αυτό με ζωγραφιστές υφασμάτινες κρεμάστρες του ίδιου είδους. Ο νεοφερμένος φόρεσε ένα

ελαφρύ καλοκαιρινό πανωφόρι και βγήκε στην πύλη του πανδοχείου, που ήταν πλατιά και δροσερή. Εκεί, απευθυνόμενος στον Δον Κιχώτη, που περπατούσε πάνω κάτω, τον ρώτησε: «Προς τα πού πηγαίνετε, καλέ μου κύριε;»

«Σε ένα χωριό εδώ κοντά, που είναι το δικό μου χωριό», απάντησε ο Δον Κιχώτης· «κι εσείς, προς τα πού τραβάτε;»

«Πηγαίνω στη Γρανάδα, κύριε», είπε ο ευγενής, «στην πατρίδα μου.»

«Και ωραία πατρίδα είναι», είπε ο Δον Κιχώτης· «μα θα μου κάνατε τη χάρη να μου πείτε το όνομά σας; Γιατί νιώθω πως είναι πιο σημαντικό για μένα να το μάθω απ' όσο μπορώ να σας εξηγήσω.»

«Το όνομά μου είναι Δον Άλβαρο Τάρφε», απάντησε ο ταξιδιώτης.

Τότε ο Δον Κιχώτης του είπε: «Δεν έχω καμιά απολύτως αμφιβολία πως εσείς είστε εκείνος ο Δον Άλβαρο Τάρφε που εμφανίζεται τυπωμένος στο Δεύτερο Μέρος της ιστορίας του Δον Κιχώτη της Μάντσας, που τυπώθηκε και κυκλοφόρησε πρόσφατα από έναν νέο συγγραφέα.»

«Ο ίδιος είμαι», απάντησε ο κύριος. «Και εκείνος ο ίδιος ο Δον Κιχώτης, ο κεντρικός ήρωας της ιστορίας που λέτε, ήταν πολύ στενός μου φίλος. Εγώ τον πήρα από το σπίτι του — ή, τουλάχιστον, εγώ τον έπεισα να έρθει σε κάτι κονταροχτυπήματα που θα γίνονταν στη Σαραγόσα, όπου πήγαινα κι εγώ. Μάλιστα, του έκανα πολλές χάρες και τον γλίτωσα από το να του δώσει ο δήμιος μερικές καλές στους

ώμους για την υπερβολική του απερισκεψία.»

«Πείτε μου, κύριε Δον Άλβαρο», είπε ο Δον Κιχώτης, «μοιάζω καθόλου με εκείνον τον Δον Κιχώτη που λέτε;»

«Καθόλου», απάντησε ο ταξιδιώτης, «ούτε στο ελάχιστο.»

«Και εκείνος ο Δον Κιχώτης—», είπε ο δικός μας, «είχε μαζί του έναν ιπποκόμο που τον έλεγαν Σάντσο Πάνθα;»

«Είχε», είπε ο Δον Άλβαρο. «Αλλά, παρόλο που είχε τη φήμη πως ήταν πολύ αστείος, εγώ δεν τον άκουσα ποτέ να λέει κάτι πραγματικά αστείο.»

«Αυτό το πιστεύω εύκολα», πετάχτηκε ο Σάντσο, «γιατί το να λες αστεία δεν είναι για τον καθένα. Κι αυτός ο Σάντσο που λέει η αφεντιά σας, καλέ μου κύριε, θα πρέπει να ήταν μεγάλος παλιάνθρωπος, κουτός και κλέφτης μαζί· γιατί ο αληθινός Σάντσο Πάνθα είμαι εγώ, και έχω περισσότερες αστείες κουβέντες απ' όσες θα έπεφταν αν έβρεχε αστεία. Μόνο δοκιμάστε, ελάτε μαζί μου έναν χρόνο πάνω κάτω, και θα δείτε πως μου ξεφεύγουν σε κάθε βήμα, τόσο πολλές και τόσο πλούσιες, που, αν και τις περισσότερες φορές ούτε εγώ δεν ξέρω τι λέω, κάνω όποιον με ακούει να γελάει. Και ο αληθινός Δον Κιχώτης της Μάντσας, ο ξακουστός, ο γενναίος, ο σοφός, ο ερωτευμένος, ο διορθωτής των αδικιών, ο προστάτης των ανηλίκων και των ορφανών, ο υπερασπιστής των χηρών, ο φονιάς των δεσποινίδων, αυτός που έχει για μοναδική κυρά του την απαράμιλλη Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο, είναι ο κύριος που βλέπετε μπροστά σας, ο αφέντης μου· όλοι οι άλλοι Δον Κιχώτηδες και όλοι οι άλλοι Σάντσο Πάνθες δεν είναι παρά όνειρα και απομιμήσεις.»

«Μα τον Θεό, το πιστεύω», είπε ο Δον Άλβαρο. «Γιατί εσύ, φίλε μου, μέσα στα λίγα λόγια που είπες, πέταξες περισσότερες αστείες κουβέντες απ' όσες άκουσα ποτέ από τον άλλο Σάντσο Πάνθα, κι ας μην ήταν και λίγες. Εκείνος ήταν πιο λαίμαργος παρά εύγλωττος και πιο βαρύς παρά αστείος. Και είμαι βέβαιος πως οι μάγοι που καταδιώκουν τον καλό Δον Κιχώτη προσπάθησαν να καταδιώξουν κι εμένα με τον κακό Δον Κιχώτη. Όμως δεν ξέρω τι να πω, γιατί είμαι έτοιμος να ορκιστώ πως τον άφησα κλεισμένο στην Casa del Nuncio στο Τολέδο, και τώρα ξεπροβάλλει εδώ ένας άλλος Δον Κιχώτης, αν και πολύ διαφορετικός από τον δικό μου.»

«Δεν ξέρω αν είμαι καλός», είπε ο Δον Κιχώτης, «αλλά μπορώ με βεβαιότητα να πω πως δεν είμαι "ο Κακός". Και για να το αποδείξω, ακούστε, κύριε Δον Άλβαρο Τάρφε: ποτέ στη ζωή μου δεν έχω βρεθεί στη Σαραγόσα. Μάλιστα, όταν έμαθα πως αυτός ο φανταστικός Δον Κιχώτης είχε εμφανιστεί στους αγώνες εκείνης της πόλης, αρνήθηκα να μπω, ώστε να ξεσκεπάσω το ψέμα του μπροστά σε όλο τον κόσμο. Έτσι συνέχισα κατευθείαν για τη Βαρκελώνη, το θησαυροφυλάκιο της ευγένειας, λιμάνι των ξένων, καταφύγιο των φτωχών, πατρίδα των γενναίων, υπερασπίστρια των αδικημένων, γλυκός τόπος όπου ανθίζουν οι σταθερές φιλίες, και πόλη ασύγκριτη σε θέση και ομορφιά. Κι αν οι περιπέτειες που μου συνέβησαν εκεί δεν ήταν καθόλου ευχάριστες, αλλά μάλλον λυπηρές, πάλι δεν τις μετανιώνω, μόνο και μόνο επειδή την είδα. Με δυο λόγια, κύριε Δον Άλβαρο Τάρφε, εγώ είμαι ο Δον Κιχώτης της Μάντσας, αυτός για τον οποίο μιλά η φήμη, κι όχι εκείνος ο άτυχος που επιχείρησε να σφετεριστεί το όνομά μου και να στολιστεί με τις ιδέες μου. Σας παρακαλώ, ως άνθρωπο

της τιμής, να έχετε την καλοσύνη να δηλώσετε μπροστά στον αλκάλδε αυτού του χωριού πως ποτέ στη ζωή σας δεν με είχατε δει πριν από τώρα, και πως ούτε εγώ είμαι ο Δον Κιχώτης που τυπώθηκε στο Δεύτερο Μέρος ούτε αυτός εδώ ο Σάντσο Πάνθα, ο ιπποκόμος μου, είναι εκείνος που γνωρίσατε εσείς.»

«Αυτό θα το κάνω με μεγάλη προθυμία», απάντησε ο Δον Άλβαρο. «Και όμως με αφήνει άναυδο να βρίσκω ταυτόχρονα δύο Δον Κιχώτες και δύο Σάντσο Πάνθες, τόσο ίδιους στο όνομα όσο διαφορετικούς στη συμπεριφορά. Και το ξαναλέω και το δηλώνω: αυτό που είδα, δεν μπορεί να το είδα, και αυτό που μου συνέβη, δεν μπορεί να μου συνέβη.»

«Χωρίς αμφιβολία, η αφεντιά σας είναι μαγεμένος, όπως και η κυρά μου η Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο», είπε ο Σάντσο. «Και μακάρι να ξεμαγευόσασταν αν εγώ έριχνα στον εαυτό μου άλλες τρεις χιλιάδες και κάτι μαστιγιές, σαν κι αυτές που της ρίχνω τώρα για χάρη της· θα τις έδινα χωρίς δεύτερη σκέψη.»

«Δεν καταλαβαίνω τι είναι αυτή η ιστορία με τις μαστιγιές», είπε ο Δον Άλβαρο. Ο Σάντσο απάντησε πως ήταν μεγάλη ιστορία και ήθελε ώρα να ειπωθεί, αλλά θα του την έλεγε αν τύχαινε να ακολουθούν τον ίδιο δρόμο.

Ως την ώρα του μεσημεριανού είχε φτάσει η ώρα για φαγητό, και ο Δον Κιχώτης με τον Δον Άλβαρο γευμάτισαν μαζί. Τυχαία μπήκε τότε στο χάνι ο αλκάλδης του χωριού μαζί με έναν συμβολαιογράφο, και ο Δον Κιχώτης του υπέβαλε ένα αίτημα, εξηγώντας πως για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ήταν αναγκαίο ο Δον Άλβαρο Τάρφε, ο ευγενής που βρισκόταν εκεί,

να δηλώσει επίσημα μπροστά του ότι δεν γνώριζε τον Δον Κιχώτη της Μάντσας, που επίσης ήταν παρών, και ότι αυτός δεν ήταν ο ίδιος άνθρωπος που εμφανιζόταν τυπωμένος σε μια ιστορία με τίτλο «Δεύτερο Μέρος του Δον Κιχώτη της Μάντσας, από κάποιον Αβεγιανέδα της Τορδεσίγιας». Ο αλκάλδης το τακτοποίησε τελικά με τη νόμιμη διαδικασία, και η δήλωση έγινε με όλες τις διατυπώσεις που απαιτούνταν σε τέτοιες περιπτώσεις. Ο Δον Κιχώτης και ο Σάντσο χάρηκαν υπερβολικά, λες και μια τέτοια δήλωση είχε γι' αυτούς καμιά σπουδαία σημασία, και λες και τα λόγια και τα έργα τους δεν έδειχναν ολοκάθαρα τη διαφορά ανάμεσα στους δύο Δον Κιχώτες και στους δύο Σάντσους. Ο Δον Άλβαρο και ο Δον Κιχώτης αντάλλαξαν πολλές ευγένειες και προσφορές υπηρεσίας, και μέσα σε όλα αυτά ο μεγάλος Μαντσεγός έδειξε τόσο λεπτό γούστο, ώστε έβγαλε τον Δον Άλβαρο από την πλάνη του. Εκείνος, από τη μεριά του, πείστηκε πως θα πρέπει να ήταν μαγεμένος, αφού είχε βρεθεί μπροστά σε δύο τόσο εντελώς διαφορετικούς Δον Κιχώτες.

Έπεσε το βράδυ, έφυγαν από το χωριό και, ύστερα από περίπου μισή λεύγα, ο δρόμος χωριζόταν στα δύο: ο ένας πήγαινε στο χωριό του Δον Κιχώτη και ο άλλος ήταν εκείνος που θα ακολουθούσε ο Δον Άλβαρο. Μέσα σε αυτό το σύντομο διάστημα ο Δον Κιχώτης τού διηγήθηκε την άτυχη ήττα του, καθώς και τα μάγια της Δουλτσινέας και τον τρόπο για να λυθούν· όλα αυτά γέμισαν τον Δον Άλβαρο με καινούρια έκπληξη. Αγκάλιασε τον Δον Κιχώτη και τον Σάντσο, πήρε τον δρόμο του και ο Δον Κιχώτης συνέχισε τον δικό του. Εκείνη τη νύχτα έμεινε πάλι ανάμεσα στα δέντρα, για να δώσει στον Σάντσο την ευκαιρία να εκτελέσει την αυτοτιμωρία του. Κι

εκείνος το έκανε ακριβώς όπως και το προηγούμενο βράδυ, ξεσπώντας πολύ περισσότερο πάνω στους φλοιούς των οξιών παρά στη ράχη του, την οποία πρόσεχε τόσο καλά, ώστε οι μαστιγιές του δεν θα έριχναν ούτε μύγα, αν υπήρχε καμιά εκεί γύρω. Ο ξεγελασμένος Δον Κιχώτης δεν έχασε ούτε ένα χτύπημα στο μέτρημα και υπολόγισε πως, μαζί με εκείνα της προηγούμενης νύχτας, έφταναν συνολικά τις τρεις χιλιάδες είκοσι εννέα. Ο ήλιος, λες και είχε βγει νωρίς για να γίνει μάρτυρας της θυσίας, τους φώτισε και ξανάρχισαν τον δρόμο τους, συζητώντας την απάτη που είχαν στήσει στον Δον Άλβαρο και λέγοντας πόσο σωστό ήταν που είχαν πάρει την κατάθεσή του μπροστά σε δικαστικό λειτουργό, με τρόπο που δεν επιδεχόταν καμία αμφισβήτηση. Ταξίδεψαν όλη εκείνη τη μέρα και τη νύχτα, χωρίς να τους συμβεί τίποτε άξιο λόγου, εκτός ίσως από το ότι μέσα στη νύχτα ο Σάντσο τελείωσε επιτέλους το έργο του, πράγμα που γέμισε τον Δον Κιχώτη με απερίγραπτη χαρά. Περίμενε με ανυπομονησία να ξημερώσει, για να δει αν στον δρόμο θα συναντούσε την κυρά του, τη Δουλτσινέα, πια λυμένη από τα μάγια· και καθώς προχωρούσε, δεν υπήρχε γυναίκα που να συναντούσε και να μην την πλησιάσει για να δει αν ήταν η Δουλτσινέα δελ Τομπόσο, γιατί ήταν απολύτως βέβαιος πως οι υποσχέσεις του Μέρλιν δεν μπορούσαν να βγουν ψεύτικες. Μέσα σε αυτές τις σκέψεις και τις αγωνίες ανέβηκαν σε ένα ύψωμα, απ' όπου αντίκρισαν το ίδιο τους το χωριό. Μόλις το είδε, ο Σάντσο γονάτισε και φώναξε: «Άνοιξε τα μάτια σου, ποθημένο σπίτι, και δες πώς γυρίζει κοντά σου ο γιος σου ο Σάντσο Πάντσα, αν όχι πολύ πλούσιος, πάντως πολύ καλομαστιγωμένος! Άνοιξε και την αγκαλιά σου και δέξου και τον γιο σου τον Δον Κιχώτη, που, αν

επιστρέφει νικημένος από το χέρι άλλου, γυρίζει νικητής του ίδιου του εαυτού του — κι αυτή, όπως μου έχει πει ο ίδιος, είναι η μεγαλύτερη νίκη που μπορεί να ποθήσει κανείς. Και χρήματα φέρνω πίσω, γιατί, μπορεί να μαστιγώθηκα για τα καλά, αλλά ταξίδευα καβάλα σαν κύριος.»

p72b.jpg (375K)

Πλήρες μέγεθος

«Φτάνει πια με αυτές τις ανοησίες», είπε ο Δον Κιχώτης. «Ας προχωρήσουμε κατευθείαν και ας γυρίσουμε στον τόπο μας, όπου θα αφήσουμε ελεύθερη τη φαντασία μας και θα καταστρώσουμε τα σχέδιά μας για τη μελλοντική ποιμενική ζωή μας.»

Έτσι κατέβηκαν την πλαγιά και πήραν τον δρόμο για το χωριό τους.

p72e.jpg (35K)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ LXXIII. ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΙΩΝΟΥΣ ΠΟΥ ΕΙΔΕ Ο ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΜΠΑΙΝΟΝΤΑΣ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΤΟΥ, ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΠΟΥ ΣΤΟΛΙΖΟΥΝ ΚΑΙ ΔΙΝΟΥΝ ΧΡΩΜΑ ΣΕ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

p73a.jpg (141K)

Πλήρες μέγεθος

Στην είσοδο του χωριού, όπως λέει ο Σίδε Χαμέτε, ο Δον Κιχώτης είδε δυο αγόρια να μαλώνουν στο αλώνι του χωριού, και το ένα έλεγε στο άλλο: «Ηρέμησε, Περικίγιο· δεν θα το ξαναδείς ποτέ όσο ζεις.»

Ο Δον Κιχώτης το άκουσε και είπε στον Σάντσο: «Δεν πρόσεξες, φίλε μου, τι είπε εκείνο το αγόρι; "Δεν θα το ξαναδείς ποτέ όσο ζεις";»

«Ε, και;» είπε ο Σάντσο. «Τι πειράζει που το είπε το παιδί;»

«Πώς;» είπε ο Δον Κιχώτης. «Δεν βλέπεις ότι, αν το εφαρμόσουμε στο αντικείμενο των πόθων μου, αυτά τα λόγια σημαίνουν πως δεν πρόκειται να ξαναδώ ποτέ τη Δουλτσινέα;»

Ο Σάντσο πήγε να απαντήσει, αλλά η προσοχή του αποσπάστηκε όταν είδε έναν λαγό να περνάει σαν αστραπή από τον κάμπο, κυνηγημένος από πολλά λαγωνικά και κυνηγούς. Μέσα στον τρόμο του έτρεξε να βρει καταφύγιο και να κρυφτεί κάτω από τον Γκρίζο. Ο Σάντσο τον έπιασε ζωντανό και τον έδωσε στον Δον Κιχώτη, που έλεγε: «_Malum signum, malum signum!_ Ο λαγός φεύγει, τα λαγωνικά τον κυνηγούν, η Δουλτσινέα δεν φαίνεται.»

«Παράξενος άνθρωπος είστε, αφέντη μου», είπε ο Σάντσο. «Ας υποθέσουμε λοιπόν ότι αυτός ο λαγός είναι η Δουλτσινέα και ότι αυτά τα λαγωνικά που τον κυνηγούν είναι οι κακόβουλοι μάγοι που την έκαναν χωριατοπούλα· εκείνη φεύγει, εγώ την πιάνω και τη βάζω στα χέρια σας, κι εσείς την κρατάτε στην αγκαλιά σας και την περιποιείστε. Τι κακό σημάδι είναι αυτό ή ποιος κακός οιωνός μπορεί να βγει από εδώ;»

Τα δυο αγόρια που μάλωναν πριν λίγο πλησίασαν να δουν τον λαγό, κι ο Σάντσο ρώτησε το ένα γιατί είχαν πιαστεί στα χέρια. Του απάντησε εκείνο που είχε πει «δεν θα το ξαναδείς ποτέ

όσο ζεις», πως είχε πάρει από το άλλο ένα κλουβί γεμάτο γρύλους και δεν σκόπευε να του το δώσει πίσω όσο ζούσε. Ο Σάντσο έβγαλε από την τσέπη του τέσσερα κουάρτος και τα έδωσε στο αγόρι για το κλουβί, που το έβαλε στα χέρια του Δον Κιχώτη, λέγοντας: «Να, αφέντη! Να τα σημάδια, σπασμένα και χαλασμένα, και κατά τη γνώμη μου, αν και είμαι ανόητος, δεν έχουν καμιά περισσότερη σχέση με τις υποθέσεις μας απ' όση έχουν τα περσινά σύννεφα· κι αν θυμάμαι καλά, έχω ακούσει τον παπά του χωριού μας να λέει πως δεν ταιριάζει ούτε σε χριστιανούς ούτε σε γνωστικούς ανθρώπους να δίνουν σημασία σε τέτοιες ανοησίες· κι εσύ ο ίδιος μου είχες πει το ίδιο πριν από λίγο καιρό, ότι όλοι οι χριστιανοί που πιστεύουν σε οιωνούς είναι ανόητοι· αλλά δεν χρειάζεται να το κάνουμε θέμα· ας προχωρήσουμε και ας μπούμε στο χωριό μας.»

Οι κυνηγοί έφτασαν και ζήτησαν τον λαγό τους, κι ο Δον Κιχώτης τους τον έδωσε. Ύστερα συνέχισαν τον δρόμο τους και, στο χορταριασμένο άνοιγμα στην είσοδο της πόλης, πέτυχαν τον παπά και τον βακαλαυρη Σαμψών Καράσκο, απορροφημένους στα βρεβιάριά τους. Πρέπει να πούμε πως ο Σάντσο είχε ρίξει πάνω στον Γκρίζο, σαν σαμαροσκούτι, και πάνω στο δέμα με την πανοπλία, εκείνο το ρούχο από μπακράμι ζωγραφισμένο με φλόγες που του είχαν φορέσει στο κάστρο του δούκα τη νύχτα που η Αλτισιδόρα ξαναγύρισε στη ζωή. Είχε επίσης στερεώσει τη μίτρα στο κεφάλι του Γκρίζου, στην πιο παράξενη μεταμόρφωση και στολή που φόρεσε ποτέ γάιδαρος στον κόσμο. Τον αναγνώρισαν αμέσως και ο παπάς και ο βακαλαυρης, και τους πλησίασαν με ανοιχτές αγκάλες. Ο Δον Κιχώτης κατέβηκε από το ζώο του και τους αγκάλιασε

θερμά· και τα αγόρια, που είναι λες και έχουν μάτια λύγκα και δεν τους ξεφεύγει τίποτα, πήραν είδηση τη μίτρα του γαϊδάρου και έτρεξαν να τη δουν, φωνάζοντας το ένα στο άλλο: «Ελάτε εδώ, παιδιά, να δείτε τον γάιδαρο του Σάντσο Πάντσα στολισμένο πιο φίνα κι από τον Μίνγκο, και το ζώο του Δον Κιχώτη πιο αδύνατο από ποτέ!»

Έτσι, επιτέλους, με τα αγόρια να χοροπηδούν γύρω τους και με τον εφημέριο και τον бакалавро να τους συνοδεύουν, μπήκαν στην πόλη και κατευθύνθηκαν στο σπίτι του Δον Κιχώτη. Στην πόρτα βρήκαν την οικονόμο και την ανιψιά του, που είχαν ήδη μάθει πως είχε επιστρέψει. Τα νέα είχαν φτάσει και στην Τερέσα Πάνθα, τη γυναίκα του Σάντσο· κι εκείνη, με τα μαλλιά λυτά και μισοντυμένη, τραβώντας από το χέρι την κόρη της, τη Σαντσίκα, έτρεξε να προϋπαντήσει τον άντρα της. Μόλις όμως τον είδε να έρχεται κάθε άλλο παρά στην κατάσταση που φανταζόταν πως ταιριάζει σε έναν κυβερνήτη, του είπε: «Τι χάλι είναι αυτό που έχεις, άντρα μου; Μου φαίνεται πως έρχεσαι καταταλαιπωρημένος και με πονεμένα πόδια, πιο πολύ σαν αλήτης του δρόμου παρά σαν κυβερνήτης.»

«Σώπα, Τερέσα», είπε ο Σάντσο. «Συχνά εκεί που υπάρχουν γάντζοι δεν υπάρχουν παστά· πάμε μέσα στο σπίτι και εκεί θα ακούσεις πράγματα και θαύματα. Φέρνω χρήματα, κι αυτό είναι το βασικό, κερδισμένα με τον δικό μου κόπο χωρίς να αδικήσω κανέναν.»

«Αφού έφερες τα χρήματα, καλέ μου άντρα», είπε η Τερέσα, «λίγη σημασία έχει αν τα έβγαλες έτσι ή αλλιώς· γιατί, όπως κι αν τα απέκτησες, δεν είναι δα καινούρια συνήθεια στον

κόσμο.»

Η Σαντσίκα αγκάλιασε τον πατέρα της και τον ρώτησε αν της έφερε τίποτα, γιατί τον περίμενε πώς και πώς, σαν τη βροχή του Μάη. Κι έτσι, με εκείνη να τον κρατά από το ζωνάρι από τη μια μεριά, τη γυναίκα του από το χέρι, και την κόρη να οδηγεί τον Γκρίζο, πήραν τον δρόμο για το σπίτι τους, αφήνοντας τον Δον Κιχώτη στο δικό του, στα χέρια της ανιψιάς και της οικονόμου του, και με συντροφιά τον εφημέριο και τον βακαλαυρο.

Ο Δον Κιχώτης αμέσως, χωρίς να λογαριάσει ούτε ώρα ούτε περίσταση, αποσύρθηκε ιδιαιτέρως με τον βακαλαυρο και τον εφημέριο και, με λίγα λόγια, τους είπε για την ήττα του και για τη δέσμευση που είχε αναλάβει να μη φύγει από το χωριό του για έναν χρόνο — μια δέσμευση που σκόπευε να τηρήσει κατά γράμμα, χωρίς να παρεκκλίνει ούτε στο ελάχιστο, όπως ταίριαζε σε έναν περιπλανώμενο ιππότη δεμένο με σχολαστική τιμιότητα και τους νόμους της ιπποσύνης. Τους είπε επίσης πως σκεφτόταν να γίνει βοσκός γι' αυτόν τον χρόνο και να βρίσκει παρηγοριά στη μοναξιά των αγρών, όπου θα μπορούσε με απόλυτη ελευθερία να αφήνει τις ερωτικές του σκέψεις να περιπλανιούνται, ενώ θα ακολουθούσε το ενάρετο ποιμενικό επάγγελμα. Και τους παρακάλεσε, αν δεν είχαν πολλές δουλειές ή κάτι σοβαρότερο να τους εμποδίζει, να δεχτούν να γίνουν σύντροφοί του, γιατί εκείνος θα αγόραζε αρκετά πρόβατα ώστε να μπορούν κι αυτοί να λογίζονται βοσκοί. Και, το σημαντικότερο απ' όλα, τους είπε, το ζήτημα είχε ήδη λυθεί, γιατί τους είχε βρει ονόματα που τους ταίριαζαν απόλυτα. Ο εφημέριος τον ρώτησε ποια ήταν

αυτά. Ο Δον Κιχώτης απάντησε πως ο ίδιος θα λεγόταν ο βοσκός Quixotiz και ο бакалавρος ο βοσκός Carrascon, και ο εφημέριος ο βοσκός Curambro, και ο Σάντσο Πάντσα ο βοσκός Pancino.

Και οι δυο έμειναν άναυδοι με τη νέα τρέλα του Δον Κιχώτη. Ωστόσο, για να μην το σκάσει πάλι από το χωριό κυνηγώντας τις ιπποτικές του φαντασίες, και ελπίζοντας πως μέσα στη χρονιά ίσως γιατρευόταν, συμφώνησαν με το νέο του σχέδιο, επαίνεσαν την αλλόκοτη ιδέα του σαν να ήταν εξαιρετική και του υποσχέθηκαν πως θα μοιράζονταν μαζί του αυτή τη ζωή. «Και κάτι ακόμα», είπε ο Σαμψών Καρράσκο, «είμαι, όπως ξέρει όλος ο κόσμος, πολύ ξακουστός ποιητής, και θα γράφω συνεχώς στίχους, ποιμενικούς ή αυλικούς ή ό,τι άλλο μου κατεβαίνει, για να περνά η ώρα μας σ' εκείνα τα απόμερα μέρη όπου θα τριγυρνάμε. Αλλά το πιο αναγκαίο, κύριοι, είναι να διαλέξει ο καθένας μας το όνομα της βοσκοπούλας που σκοπεύει να υμνήσει στους στίχους του, και να μην αφήσουμε ούτε δέντρο, όσο σκληρό κι αν είναι, χωρίς να γράψουμε και να χαράξουμε πάνω του το όνομά της, όπως συνηθίζουν οι ερωτοχτυπημένοι βοσκοί.»

«Αυτό ακριβώς χρειάζεται», είπε ο Δον Κιχώτης. «Εγώ όμως γλιτώνω τον κόπο να ψάχνω όνομα για κάποια φανταστική βοσκοπούλα, γιατί υπάρχει η απαράμιλλη Δουλτσινέα ντελ Τομπόσο, η δόξα αυτών των ρεμάτων, το στολίδι αυτών των λιβαδιών, το στήριγμα της ομορφιάς, η πεμπτουσία κάθε χάρης και, με μια λέξη, το πλάσμα στο οποίο ταιριάζει κάθε έπαινος, όσο υπερβολικός κι αν είναι.»

«Πολύ σωστά», είπε ο εφημέριος· «αλλά εμείς οι υπόλοιποι θα πρέπει να βρούμε πρόθυμες βοσκοπούλες που να μας βολεύουν, με τον έναν ή τον άλλον τρόπο.»

«Και», πρόσθεσε ο Σαμψών Καρράσκο, «αν δεν μας βρεθούν, μπορούμε να τους δώσουμε τα ονόματα εκείνων που υπάρχουν στα βιβλία και με τα οποία είναι γεμάτος ο κόσμος: Φίλιδες, Αμαρυλλίδες, Διάνες, Φλερίδες, Γαλάτειες, Βελισάρδες. Αφού τις πουλάνε στις αγορές, μπορούμε κάλλιστα να τις αγοράσουμε και να τις κάνουμε δικές μας. Αν η κυρά μου, ή μάλλον η βοσκοπούλα μου, λέγεται Άνα, θα την υμνώ με το όνομα Ανάρδα· κι αν λέγεται Φρανθίσκα, θα τη λέω Φρανθένια· κι αν Λουθία, Λουθίντα· γιατί στο τέλος το ίδιο πράγμα είναι. Και ο Σάντσο Πάνθα, αν μπει κι αυτός σε αυτή την αδελφότητα, μπορεί να δοξάζει τη γυναίκα του, την Τερέσα Πάνθα, ως Τερεσαΐνα.»

Ο Δον Κιχώτης γέλασε με αυτή την προσαρμογή του ονόματος, και ο εφημέριος επαίνεσε θερμά την καλή και έντιμη απόφαση που είχε πάρει. Του ξαναείπε επίσης πως θα του κρατούσε συντροφιά όσο του το επέτρεπαν τα αναπόφευκτα καθήκοντά του. Έπειτα τον αποχαιρέτησαν, συμβουλεύοντάς τον και παρακαλώντας τον να προσέχει την υγεία του και να ακολουθεί κατάλληλη διατροφή.

Έτυχε η ανιψιά του και η οικονόμος να ακούσουν όλα όσα είπαν οι τρεις τους· κι έτσι, μόλις εκείνοι έφυγαν, μπήκαν και οι δυο στον Δον Κιχώτη. Και είπε η ανιψιά: «Τι είναι πάλι αυτό, θείε; Πάνω που νομίζαμε πως είχες γυρίσει για να μείνεις στο σπίτι και να ζήσεις ήσυχα και τίμια, πας να μπλέξεις σε καινούριες ιστορίες και να γίνεις "νέος βοσκός που έρχεσαι

από δω, νέος βοσκός που πηγαίνεις από κει”; Όχι δα! Τώρα πια “το άχυρο είναι πολύ σκληρό για να γίνουν απ’ αυτό φλογέρες”.»

«Και», πρόσθεσε η οικονόμος, «θα μπορέσει η αφεντιά σας να αντέξει, εκεί έξω στα χωράφια, τις ζέστες του καλοκαιριού, τις παγωνιές του χειμώνα και τα ουρλιαχτά των λύκων; Εσείς αποκλείεται· γιατί αυτή είναι ζωή και δουλειά για σκληραγωγημένους ανθρώπους, μεγαλωμένους και μαθημένους σ’ αυτά σχεδόν από τότε που ήταν στα σπάργανα. Άσε που, αν είναι να διαλέξει κανείς ανάμεσα σε κακά, καλύτερα να είναι περιπλανώμενος ιππότης παρά βοσκός! Ακούστε με, señor· πάρτε τη συμβουλή μου — και δεν σας τη δίνω χορτάτη από ψωμί και κρασί, αλλά νηστική, με πενήντα χρόνια στην πλάτη μου — μείνετε στο σπίτι, κοιτάξτε τις υποθέσεις σας, πηγαίνετε συχνά για εξομολόγηση, κάντε καλό στους φτωχούς, και στην ψυχή μου, αν σας βρει τότε κανένα κακό.»

«Ησυχάστε, κόρες μου», είπε ο Δον Κιχώτης. «Ξέρω πολύ καλά ποιο είναι το χρέος μου. Βοηθήστε με να ξαπλώσω, γιατί δεν νιώθω πολύ καλά· και να είστε βέβαιες πως, είτε ιππότης περιπλανώμενος είμαι τώρα είτε βοσκός γυρολόγος γίνω αργότερα, ποτέ δεν θα πάψω να φροντίζω τα συμφέροντά σας, όπως θα δείτε στο τέλος». Και οι καλές κοπέλες —γιατί τέτοιες ήταν δίχως αμφιβολία—, η οικονόμος και η ανιψιά, τον βοήθησαν να ξαπλώσει, του έδωσαν κάτι να φάει και τον φρόντισαν όσο καλύτερα μπορούσαν.

[illegible] LXXIV. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]

p74a.jpg (96K)

Πλήρες μέγεθος

Αφού τίποτε ανθρώπινο δεν κρατά για πάντα, αλλά όλα από την αρχή τους τραβούν αδιάκοπα προς το τέλος τους —και πάνω απ' όλα η ζωή του ανθρώπου—, και αφού ο Δον Κιχώτης δεν είχε λάβει καμιά ιδιαίτερη χάρη από τον ουρανό για να παρατείνει την πορεία της δικής του, το τέλος του έφτασε τη στιγμή που το περίμενε λιγότερο. Είτε από τη θλίψη που του προκάλεσε η σκέψη της ήττας του είτε επειδή έτσι το θέλησε ο ουρανός, τον έπιασε πυρετός και τον κράτησε στο κρεβάτι έξι μέρες. Στο διάστημα αυτό τον επισκέπτονταν συχνά οι φίλοι του, ο ιερέας, ο πτυχιούχος και ο κουρέας, ενώ ο καλός του ιπποκόμος, ο Σάντσο Πάνσα, δεν έφευγε στιγμή από το προσκέφαλό του. Εκείνοι, πεπεισμένοι πως αυτή η κατάστασή του οφειλόταν στη λύπη που ένιωθε επειδή βρέθηκε νικημένος και επειδή δεν είχε πραγματοποιηθεί ο πόθος της καρδιάς του, η απελευθέρωση και απομάγευση της Δουλτσινέας, προσπαθούσαν με κάθε τρόπο να του φτιάξουν το κέφι. Ο πτυχιούχος τον προέτρεπε να πάρει θάρρος και να σηκωθεί για να αρχίσει τη βοσκική του ζωή, για την οποία, όπως έλεγε, είχε κιόλας συνθέσει μια εκλογή που θα επισκίαζε οτιδήποτε είχε γράψει ποτέ ο Sannazaro, και είχε αγοράσει με δικά του χρήματα δυο ξακουστά σκυλιά για να φυλάνε το κοπάδι, το

ένα λεγόταν Barcino και το άλλο Butron, και του τα είχε πουλήσει ένας βοσκός από το Quintanar.

Όμως, παρ' όλα αυτά, ο Δον Κιχώτης δεν μπορούσε να ξεπεράσει τη θλίψη του. Οι φίλοι του φώναξαν τον γιατρό, που του έπιασε τον σφυγμό και δεν έμεινε καθόλου ικανοποιημένος· είπε μάλιστα πως, έτσι κι αλλιώς, καλό θα ήταν να φροντίσει την υγεία της ψυχής του, αφού του σώματός του ήταν σε κακή κατάσταση. Ο Δον Κιχώτης το άκουσε ήρεμα· δεν συνέβη όμως το ίδιο με την οικονόμο του, την ανιψιά του και τον ιπποκόμο του, που ξέσπασαν σε πικρά κλάματα, σαν να τον είχαν ήδη μπροστά τους νεκρό. Η γνώμη του γιατρού ήταν πως η μελαγχολία και η κατάθλιψη τον οδηγούσαν στο τέλος του. Ο Δον Κιχώτης τους παρακάλεσε να τον αφήσουν μόνο, γιατί ήθελε να κοιμηθεί λίγο. Εκείνοι υπάκουσαν, κι εκείνος κοιμήθηκε μονορούφι, όπως λένε, πάνω από έξι ώρες, τόσο που η οικονόμος και η ανιψιά πίστεψαν πως θα κοιμόταν για πάντα. Όταν όμως πέρασε αυτό το διάστημα, ξύπνησε και αναφώνησε δυνατά: «Ευλογημένος να είναι ο Παντοδύναμος Θεός, που μου έδειξε τόση καλοσύνη. Αλήθεια, το έλεός του δεν έχει όρια, και οι αμαρτίες των ανθρώπων ούτε μπορούν να το περιορίσουν ούτε να το εμποδίσουν!»

Η ανιψιά άκουσε προσεκτικά τα λόγια του θείου της, και της φάνηκαν πιο λογικά απ' όσα συνήθιζε να λέει, τουλάχιστον όσο ήταν άρρωστος, κι έτσι τον ρώτησε: «Τι είναι αυτά που λες, θείε; Έχει συμβεί κάτι παράξενο; Για ποια ελέη και για ποιες αμαρτίες των ανθρώπων μιλάς;»

«Τα ελέη, ανιψιά μου», είπε ο Δον Κιχώτης, «είναι αυτά που μου έδειξε αυτή τη στιγμή ο Θεός· και μπροστά του, όπως είπα, οι αμαρτίες μου δεν στάθηκαν εμπόδιο. Το μυαλό μου είναι τώρα ελεύθερο και καθαρό, λυτρωμένο από τις σκοτεινές σκιές της άγνοιας που είχαν ρίξει πάνω του η δυστυχισμένη και αδιάκοπη ενασχόλησή μου με εκείνα τα απεχθή βιβλία ιπποσύνης. Τώρα βλέπω πια καθαρά τις ανοησίες και τις απάτες τους, και το μόνο που με λυπεί είναι πως αυτό το γκρέμισμα των ψευδαισθήσεών μου ήρθε τόσο αργά, που δεν μου αφήνει χρόνο να επανορθώσω κάπως διαβάζοντας άλλα βιβλία, που θα μπορούσαν να γίνουν φως για την ψυχή μου. Ανιψιά, νιώθω πως βρίσκομαι στο κατώφλι του θανάτου, και θα ήθελα να τον αντικρίσω έτσι ώστε να φανεί πως η ζωή μου δεν ήταν τόσο κακή, ώστε να αφήσω πίσω μου το όνομα του τρελού· γιατί, όσο κι αν υπήρξα τέτοιος, δεν θέλω αυτό να φανεί ακόμη πιο καθαρά με τον θάνατό μου. Φώναξε, καλή μου, τους καλούς μου φίλους, τον εφημέριο, τον бакалавро Σαμψών Καράσκο και τον μπαρμπέρη μαστρο-Νικόλα, γιατί θέλω να εξομολογηθώ και να κάνω τη διαθήκη μου». Όμως η ανιψιά του γλίτωσε τον κόπο, γιατί εκείνη ακριβώς τη στιγμή μπήκαν μέσα και οι τρεις. Μόλις τους είδε ο Δον Κιχώτης, αναφώνησε: «Χαρμόσυνα νέα για σας, καλοί μου κύριοι: δεν είμαι πια ο Δον Κιχώτης της Μάντσας, αλλά ο Αλόνσο Κιχάνο, που ο τρόπος της ζωής του τού χάρισε το όνομα ο Καλός. Τώρα είμαι εχθρός του Αμαδί του Γαλατικού και όλου του αμέτρητου πλήθους των απογόνων του· τώρα μου είναι μισητές όλες οι βέβηλες ιστορίες της περιπλανώμενης ιπποσύνης· τώρα καταλαβαίνω την τρέλα μου και τον κίνδυνο στον οποίο με έριξε η ανάγνωσή τους· τώρα, με το έλεος του

Θεού που με επανέφερε στα σωστά μου, τις σιχαίνομαι».

Όταν οι τρεις τον άκουσαν να μιλά έτσι, δεν αμφέβαλαν καθόλου πως τον είχε κυριεύσει κάποια καινούργια παραξενιά. Και ο Σαμψών είπε: «Τι είναι αυτά, κύριε Δον Κιχώτη; Τώρα που μάθαμε πως η κυρά Δουλτσινέα λύθηκε από τα μάγια, εσείς παίρνετε τέτοιο δρόμο; Τώρα, τη στιγμή που είμαστε έτοιμοι να γίνουμε βοσκοί και να περάσουμε τη ζωή μας τραγουδώντας σαν πρίγκιπες, σκέφτεστε να γίνετε ερημίτης; Σταθείτε, για όνομα του Θεού, λογικευτείτε και ας μην ακούμε άλλα τέτοια παράλογα».

«Όλα αυτά τα παράλογα», είπε ο Δον Κιχώτης, «που ως τώρα ήταν πραγματικότητα για κακό μου, ο θάνατός μου, με τη βοήθεια του ουρανού, θα τα γυρίσει σε καλό μου. Νιώθω, κύριοι, πως πλησιάζω γρήγορα στο τέλος· ας σταματήσουν τα αστεία. Φέρτε μου έναν εξομολόγο να με εξομολογήσει και έναν συμβολαιογράφο να συντάξει τη διαθήκη μου· γιατί σε τέτοιες έσχατες στιγμές ο άνθρωπος δεν πρέπει να παίζει με την ψυχή του. Και όσο ο εφημέριος θα με εξομολογεί, ας πάει κάποιος, σας παρακαλώ, να φωνάξει τον συμβολαιογράφο».

Κοιτάχτηκαν μεταξύ τους, απορημένοι με τα λόγια του Δον Κιχώτη. Κι όμως, παρ' όλη την αβεβαιότητά τους, άρχισαν να τον πιστεύουν. Ένα από τα σημάδια που τους έπεισαν πως πέθαινε ήταν ακριβώς αυτή η τόσο ξαφνική και ολοκληρωτική επιστροφή στα λογικά του, ύστερα από την τρέλα του. Γιατί, πέρα από όσα έχουν ήδη αναφερθεί, είπε κι άλλα πολλά, τόσο σωστά διατυπωμένα, τόσο ευσεβή και τόσο λογικά, που έδιωξαν κάθε αμφιβολία και τους έπεισαν πως είχε καθαρό μυαλό. Ο ιερέας έβγαλε όλους τους άλλους έξω και,

μένοντας μόνος μαζί του, τον εξομολόγησε. Ο πτυχιούχος πήγε να φέρει τον συμβολαιογράφο και γύρισε λίγο αργότερα μαζί του και με τον Σάντσο, ο οποίος, έχοντας ήδη μάθει από τον πτυχιούχο σε τι κατάσταση βρισκόταν ο αφέντης του και βλέποντας την οικονόμο και την ανιψιά να κλαίνε, άρχισε κι εκείνος να λυγίζει και να βάζει τα κλάματα.

Μόλις τελείωσε η εξομολόγηση, ο ιερέας βγήκε έξω και είπε: «Ο Αλόνσο Κιχάνο ο Καλός πράγματι πεθαίνει και πράγματι έχει τα λογικά του· τώρα μπορούμε να μπούμε κοντά του, όσο συντάσσει τη διαθήκη του.»

Η είδηση αυτή έκανε τα ήδη δακρυσμένα μάτια της οικονόμου, της ανιψιάς και του Σάντσο Πάνθα, του καλού του ιπποκόμου, να ξεσπάσουν ακόμα πιο πολύ, και τα δάκρυα κύλησαν άφθονα από τα μάτια τους, ενώ από τις καρδιές τους ανέβαιναν αναρίθμητοι στεναγμοί. Γιατί, στ’ αλήθεια, όπως έχει ειπωθεί περισσότερες από μία φορές, είτε ήταν απλώς ο Αλόνσο Κιχάνο ο Καλός είτε ο Δον Κιχώτης της Μάντσας, ο Δον Κιχώτης ήταν πάντα πράος στον χαρακτήρα και καλοσυνάτος σε όλους τους τρόπους του· γι’ αυτό και τον αγαπούσαν όχι μόνο οι δικοί του άνθρωποι, αλλά και όλοι όσοι τον γνώριζαν.

Μπήκε κι ο συμβολαιογράφος μαζί με τους υπόλοιπους, και μόλις γράφτηκε η εισαγωγή της διαθήκης και ο Δον Κιχώτης παρέδωσε την ψυχή του στον Θεό με όλες τις συνηθισμένες ευλαβικές διατυπώσεις, φτάνοντας στις κληροδοσίες είπε: «Επίσης, θέλω, σε ό,τι αφορά κάποια χρήματα που βρίσκονται στα χέρια του Σάντσο Πάνθα —τον οποίο, όταν ήμουν στα λογικά μου χαμένος, έκανα ιπποκόμο μου—, επειδή ανάμεσά

μας υπάρχουν κάποιοι λογαριασμοί, χρέη και πιστώσεις, να μη ζητηθεί τίποτε από εκείνον ούτε να του απαιτηθεί λογαριασμός γι' αυτά· αλλά, αν απομείνει κάτι αφού κρατήσει όσα του χρωστώ, το υπόλοιπο, που θα είναι ελάχιστο, να είναι δικό του, και να το χαρεί. Κι αν, όπως τότε που ήμουν τρελός συνέβαλα στο να του δοθεί η διακυβέρνηση ενός νησιού, έτσι τώρα που έχω τα λογικά μου μπορούσα να του δώσω ενός βασιλείου, θα ήταν δικό του, γιατί η απλότητα του χαρακτήρα του και η πίστη της συμπεριφοράς του το αξίζουν.» Έπειτα γύρισε προς τον Σάντσο και είπε: «Συγχώρεσέ με, φίλε μου, που σε έκανα να φαίνεσαι τόσο τρελός όσο κι εγώ, παρασύροντάς σε στην ίδια πλάνη όπου έπεσα κι εγώ: ότι υπήρχαν και υπάρχουν ακόμη περιπλανώμενοι ιππότες στον κόσμο.»

«Αχ!» είπε ο Σάντσο κλαίγοντας, «μην πεθάνετε, αφέντη, ακούστε με καλύτερα και ζήστε πολλά χρόνια· γιατί το πιο ανόητο πράγμα που μπορεί να κάνει άνθρωπος σ' αυτή τη ζωή είναι να αφήσει τον εαυτό του να πεθάνει έτσι, χωρίς λόγο και αιτία, χωρίς να τον έχει σκοτώσει κανείς, και χωρίς άλλα χέρια να τον τελειώνουν παρά μόνο της μελαγχολίας. Εμπρός, μη βαριέστε, σηκωθείτε από το κρεβάτι και πάμε στα χωράφια ντυμένοι βοσκοί, όπως είχαμε συμφωνήσει. Ίσως πίσω από κανέναν θάμνο βρούμε την κυρά Δουλτσινέα λυτρωμένη από τα μάγια, πιο λαμπρή κι από το πιο λαμπρό. Κι αν πεθαίνετε από τον καημό που νικηθήκατε, ρίξτε το φταίξιμο σε μένα και πείτε πως πέσατε επειδή έσφιξα άσχημα τη σέλα του Ροσινάντε· άλλωστε θα το έχετε δει και στα βιβλία των ιπποτών, πως είναι πολύ συνηθισμένο να ρίχνει ο ένας ιππότης τον άλλον, και αυτός που σήμερα νικιέται αύριο να

νικά.»

«Σωστότατα», είπε ο Σαμψών, «και ο καλός Σάντσο Πάνθα βλέπει αυτά τα πράγματα απολύτως σωστά.»

«Κύριοι, όχι τόσο βιαστικά», είπε ο Δον Κιχώτης. «Στις φωλιές της περσινής χρονιάς δεν υπάρχουν φέτος πουλιά. Ήμουν τρελός, τώρα είμαι στα λογικά μου· ήμουν ο Δον Κιχώτης της Μάντσας, τώρα είμαι, όπως είπα, ο Αλόνσο Κιχάνο ο Καλός. Είθε η μετάνοιά μου και η ειλικρίνειά μου να μου ξανακερδίσουν την εκτίμηση που είχατε άλλοτε για μένα. Και τώρα ας συνεχίσει ο κύριος συμβολαιογράφος.»

«Επίσης, αφήνω όλη μου την περιουσία, χωρίς κανέναν περιορισμό, στην ανιψιά μου Αντωνία Κιχάνα, που είναι εδώ παρούσα, αφού πρώτα αφαιρεθεί από το πιο άμεσα διαθέσιμο μέρος της ό,τι χρειάζεται για να εκπληρωθούν οι κληροδοσίες που έχω ορίσει. Και η πρώτη πληρωμή που θέλω να γίνει είναι τα δεδουλευμένα που χρωστώ στην οικονόμο μου για τον καιρό που με υπηρέτησε, μαζί με είκοσι δουκάτα επιπλέον για ένα φόρεμα. Τον εφημέριο και τον πτυχιούχο Σαμψών Καράσκο, που επίσης είναι τώρα παρόντες, τους ορίζω εκτελεστές της διαθήκης μου.»

«Επίσης, επιθυμώ, αν η ανιψιά μου Αντωνία Κιχάνα θελήσει να παντρευτεί, να παντρευτεί έναν άντρα για τον οποίο θα έχει εξακριβωθεί πρώτα, ύστερα από σχετική έρευνα, ότι δεν ξέρει τι είναι τα ιπποτικά μυθιστορήματα· κι αν αποδειχθεί πως τα ξέρει, και παρ' όλα αυτά η ανιψιά μου επιμείνει να τον παντρευτεί και τελικά τον παντρευτεί, τότε να χάσει ολόκληρη την κληρονομιά που της αφήνω, και οι εκτελεστές μου να τη

διαθέσουν σε φιλανθρωπικά έργα όπως εκείνοι κρίνουν.»

«Επίσης, παρακαλώ τους προαναφερθέντες κυρίους, τους εκτελεστές μου, αν από κάποια ευτυχή συγκυρία καταφέρουν να ανακαλύψουν τον συγγραφέα που λέγεται πως έγραψε μια ιστορία που κυκλοφορεί τώρα με τον τίτλο "Δεύτερο Μέρος των Κατορθωμάτων του Δον Κιχώτη της Μάντσας", να του ζητήσουν εκ μέρους μου, όσο πιο θερμά μπορούν, να με συγχωρήσει που στάθηκα, χωρίς να το θέλω, η αιτία να γράψει τόσες πολλές και τόσο τερατώδεις ανοησίες όσες έγραψε εκεί μέσα· γιατί φεύγω από τον κόσμο με τύψεις που τον προκάλεσα να τις γράψει.»

Με αυτά έκλεισε τη διαθήκη του και, καθώς τον έπιασε λιποθυμία, ξάπλωσε ολόκληρος στο κρεβάτι. Όλοι αναστατώθηκαν και έσπευσαν να τον συνεφέρουν, και στις τρεις μέρες που έζησε ακόμη μετά τη μέρα που έκανε τη διαθήκη του λιποθυμούσε πολύ συχνά. Το σπίτι ήταν άνω κάτω· κι όμως η ανιψιά έτρωγε, η οικονόμος έπινε και ο Σάντσο Πάνθα περνούσε καλά· γιατί η κληρονομιά σβήνει ή τουλάχιστον μαλακώνει στον κληρονόμο το πένθος που θα περίμενε κανείς να αφήσει πίσω του ο νεκρός.

p74b.jpg (391K)

Πλήρες μέγεθος

Τελικά ήρθε και το τέλος του Δον Κιχώτη, αφού έλαβε όλα τα μυστήρια και δήλωσε με απόλυτα ξεκάθαρα και κατηγορηματικά λόγια πόσο αποστρεφόταν τα ιπποτικά βιβλία. Ο συμβολαιογράφος ήταν παρών και είπε πως σε κανένα βιβλίο ιπποσύνης δεν είχε διαβάσει ποτέ για πλανόδιο ιππότη

που να πεθαίνει στο κρεβάτι του τόσο ήρεμα και τόσο χριστιανικά όσο ο Δον Κιχώτης, ο οποίος, μέσα στα δάκρυα και τους θρήνους όλων των παρευρισκομένων, άφησε την τελευταία του πνοή, δηλαδή πέθανε. Μόλις το είδε αυτό, ο ιερέας ζήτησε από τον συμβολαιογράφο να βεβαιώσει πως ο Αλόνσο Κιχάνο ο Καλός, γνωστός συνήθως ως Δον Κιχώτης της Μάντσας, είχε φύγει από αυτή τη ζωή και είχε πεθάνει από φυσικά αίτια· και είπε πως ήθελε αυτή τη μαρτυρία για να αποκλείσει το ενδεχόμενο να τον ξαναζωντανέψει ψευδώς οποιοσδήποτε άλλος συγγραφέας εκτός από τον Cide Hamete Benengeli και να φτιάξει ατέλειωτες ιστορίες από τα κατορθώματά του.

Αυτό ήταν το τέλος του Ευφάνταστου Ευγενούς της Μάντσας, του οποίου το χωριό ο Cide Hamete δεν θέλησε να κατονομάσει με ακρίβεια, ώστε να αφήσει όλες τις κωμοπόλεις και τα χωριά της Μάντσας να φιλονικούν μεταξύ τους για το δικαίωμα να τον κάνουν δικό τους και να τον διεκδικούν ως παιδί τους, όπως οι επτά πόλεις της Ελλάδας φιλονικούσαν για τον Όμηρο. Εδώ παραλείπονται οι θρήνοι του Σάντσο, της ανιψιάς και της οικονόμου, καθώς και τα νέα επιγράμματα πάνω στον τάφο του· ο Σαμψών Καράσκο, όμως, έγραψε τους παρακάτω στίχους:

Εδώ κείτεται ένας γενναίος ευγενής· όλη του τη ζωή δεν γνώρισε τον φόβο· κι ούτε στον θάνατό του μπόρεσε ο Θάνατος, στην ύστατη εκείνη ώρα, να τον κάνει να λυγίσει.

Για τον κόσμο νοιάστηκε ελάχιστα· κι ο κόσμος τρόμαζε με τα κατορθώματά του· τρελός πέρασε τη ζωή του, μα στο τέλος πέθανε λογικός.

Και ο πάνσοφος Cide Hamete είπε στην πένα του: «Μείνε εδώ, κρεμασμένη από αυτό το χάλκινο σύρμα, πάνω σε αυτό το ράφι, ω πένα μου· αν είσαι έργο επιδέξιου τεχνίτη ή πρόχειρη κατασκευή, δεν το ξέρω· εδώ θα μείνεις για πολλούς αιώνες ακόμη, εκτός αν θρασείς ή κακόβουλοι παραμυθάδες σε κατεβάσουν για να σε βεβηλώσουν. Μα πριν σε αγγίξουν, προειδοποίησέ τους και, όπως μπορείς καλύτερα, πες τους:

Πίσω! Κρατηθείτε, αδύναμοι! Μην τολμήσει κανείς· γιατί αυτό το εγχείρημα, ο κύριός μου ο βασιλιάς, το όρισε μόνο για μένα.»

Μόνο για μένα γεννήθηκε ο Δον Κιχώτης, κι εγώ για εκείνον· δικό του ήταν να πράττει, δικό μου να γράφω· οι δυο μας μαζί είμαστε ένα, παρά και ενάντια σε εκείνον τον δήθεν συγγραφέα από την Τορδεσίγιας, που τόλμησε ή θα τολμούσε, με τη μεγάλη, χοντροκομμένη, κακοξυσμένη πένα του από φτερό στρουθοκαμήλου, να γράψει τα κατορθώματα του γενναίου μου ιππότη — βάρος που δεν σηκώνουν οι ώμοι του, ούτε θέμα για το παγωμένο του πνεύμα. Κι αν τύχει και τον γνωρίσεις, να τον συμβουλέψεις να αφήσει ήσυχα εκεί όπου κείτονται τα κουρασμένα, αποσαθρωμένα κόκαλα του Δον Κιχώτη, και να μην επιχειρήσει να τον αρπάξει, αψηφώντας όλα τα προνόμια του θανάτου, για να τον μεταφέρει στην Παλιά Καστίλη, ανασταίνοντάς τον από τον τάφο όπου πραγματικά και αληθινά κείτεται ξαπλωμένος ολόκληρος, ανήμπορος πια να κάνει τρίτη εκστρατεία ή νέα έξοδο. Γιατί οι

δύο που έχει ήδη κάνει, προς μεγάλη ευχαρίστηση και επιδοκιμασία όλων όσοι τις γνώρισαν, τόσο εδώ όσο και σε ξένες χώρες, αρκούν και με το παραπάνω για να γελοιοποιήσουν όλες τις περιπέτειες ολόκληρου του συναφιού των περιπλανώμενων ιπποτών. Κάνοντάς το αυτό, θα έχεις εκπληρώσει το χριστιανικό σου καθήκον, δίνοντας σωστή συμβουλή σε κάποιον που σου κρατά κακία. Κι εγώ θα μείνω ικανοποιημένος και περήφανος που πρώτος απ' όλους απόλαυσα τον καρπό των γραπτών του όσο θα μπορούσε κανείς να ποθήσει· γιατί ο δικός μου σκοπός δεν ήταν άλλος από το να παραδώσω στο μίσος των ανθρώπων τις ψεύτικες και ανόητες ιστορίες των ιπποτικών βιβλίων, που, χάρη στον αληθινό μου Δον Κιχώτη, ήδη τώρα τρίζουν και κλονίζονται, και χωρίς αμφιβολία είναι καταδικασμένες να πέσουν για πάντα. Αντίο.»

p74e.jpg (49K)

Πλήρες μέγεθος

Οι ενημερωμένες εκδόσεις θα αντικαταστήσουν την προηγούμενη — οι παλιές εκδόσεις θα μετονομαστούν.

Φτιαγμένο με ❤ στη 🇳🇴 από την Plyx

This edition is published by Plyx using public-domain source material from Project Gutenberg. We thank Project Gutenberg and its volunteers for preserving classic literature for everyone. Translated and modernized from the original by Plyx.

Σαρώστε για την ψηφιακή και ηχητική σας έκδοση

www.plyx.ai c2a87d49c367b3cd3bb1843f0ce08063 August 22, 2026